PAVLI DE CASTRO
PRIMA SVPER DIGESTO NOVO.

Habetur hoc in volumine Pri-
ma pars Cõmentarioꝝ Pauli de Castro iuriscõsulti celeber-
rimi: in Digestũ Nouum: elegantissimis iuris vtriusqꝫ do-
ctoris famosissimi Francisci de Curte: pluriumqꝫ alioꝝ Addi-
tionibus ꝛ Apostillis: Summarijs itẽ Hieronymi de Mar-
liano Mediolanensis aucta ꝛ illustrata. Nunc demum accu-
ratissime ꝛ castigata ꝛ typis excusa: nihil eorũ que in alijs ha-
bentur editiõibus pretermisso. Indice postremo: qui omnia
que notatu digna videbantur: et que sparsim Paulus noster
toto opere complexus est: serie alphabetica copiose continet:
in multo meliorem q̃ꝫ hactenus ordinem redacto.

M·D·XXVII·

Tabula Rubricarum huius voluminis.

¶ Pauli de Castro iuris vtriusq; doctoris clarissimi Commentaria in primam Digesti noui partem: secundum Lecturam Patauinam. Cum apostillis hactenus apponi solitis: et cum Summarijs Hieronymi de Marliano Mediolanensis: feliciter exordiuntur.

¶ De operis noui nuntiatione. Rubrica.

1 ¶ Rubrica de operis noui nuntiatione est caput libri .xxxix. ffo℞um. non autem voluminis.
2 Iurisconsulti qui condiderunt has leges fuerant etiaȝ post aduentum Christi non tamen receperant fidem.
3 Genitiuus quod proprie significet.
4 Statutum q quicunq; receperit rem alterius puniatur in tantum qualiter intelligatur.

1 ¶ Bartolus † super hac rubrica dicit quod hic nõ est caput libri imo dicit voluminis: ꝛ verum dicit. sed est falsum: quia est
2 caput libri .xxxix. vt patet ex rubrica. † Iteȝ dicit q iurisconsulti qui condiderunt has leges fuerunt ante aduentum xpi. ꝛ idē dicit gloss. in .l. titia. §. fin. de aur. ꝛ argen. leg. qđ est etiam falsuȝ quia faciunt mentioneȝ de multis imperatoribus qui fuerunt post Christum vt de Tyberio cuius tempore Christus est crucifixus. vt in .l. et hec tyberij. de heredi. insti. Et de Nerone qui decapitauit beatum Petrum et Paulum. vt in .l. j. in princi. ad trebel. ꝛ de Antonio qui fuit lõge post. vt .l. proxime. de his
3 que in testa. delē. non tamē receperant iurisċsul. fidē. ¶ † Iteȝ
a dicit q genitiuus[a] significat regulariter dominium. vt no. in .l. ij. §. de religio. tamen aliquando significat causam efficientem vt hic dum dicit domini Iustiniani. Aliquando causam materialem vt hic dum dicit iuris enucleati. Aliquando nudā possessionem vel detentationem. vt no. in .l. ij. in prin. de ori. iuris.
4 per qđ dicit † si statutum dicat q occupans rem alterius puniatur tanta pena si occupem rem per te possessam incido in penā licet non esses dominus. Tu dic q aut ego eram dominus et nõ incido in penā statuti qꝛ debet intelligi alterius. §. q occupātis licet incidā in penā iuris cōis. vt .l. si quis in tantā. C. vñ vi. ꝛ l. extat. qđ me. cā. Aut quidaȝ tertius erat dñs ꝛ incido quia eo ipso q possides plus iuris habes q ego qui non possideo nec suȝ dominus. vt .l. si duo vti possi. ꝛ sic satis vr̃ tua quo ad hoc.
¶ Facit etiā ad questionē quā ponit Spec. in ti. de proba. §. vidēdū. ꝟ. sed pone statutū. Si dicat statutum q de damno dato credatur iuramēto dñi possessionis ꝛ dedisti dānuȝ in re per me possessa nõ tamē erā dñs. an stet iuramēto meo ꝛ arguit p ꝛ ꝯ nec bene declarat. Tu dic q aut constat me esse possessorem non tñ cōstat q ego suȝ dñs nec etiā q alius ꝛ tūc dȝ stari quia presumor esse dñs ex tali possessione cū nõ deducā dñium principaliter in iudicium ȝ incidēter. vt in .l. j. §. famil. her. ꝛ plene no. in .l. j. de cōdi. insti. Aut cōstat q alius erat dñs puta eram fructuarius ꝛ alius proprietarius ꝛ tunc aut fuit datū dānum in fruc. ad me pertinētibus ꝛ stabit iuramēto meo qꝛ intentio statuti est q stetur iuramento dānum passi. ꝛ ego sum q patior dānum. Aut datur dānum in ꝓprietate ꝛ nõ stabitur iuramento meo sed proprietarij qꝛ ipse est qui patitur damnum.

1 ¶ Nuntiatio noui operis potest fieri etiā ei qui iure edificat: ȝ hoc reperto debet nuntiatio remitti quatenus iure edificat. et nume. 2.
2 Effectus remissionis nuntiationis noui operis est vt competat interdictum ne vis fiat ei ꝛ non impediatur edificare.
3 Remissio nuntiationis quotuplex sit: et in qua remissione prestetur satisdatio de demoliendo.

H oc edicto.

1 ¶ † Nūtiatio noui operis potest fieri etiam ei qui iure edificat hoc tamen reperto debet nuntiatio remitti quatenꝰ iure edificat quia eatenus nuntiator ius nuntiandi non habet. h. d. ¶ Et sic continet duo dicta. secunda ibi deinde. In primo dicto ponitur effectus nuntiationis. In secundo ponitur effectus remissionis secundum Barto. sed male loquitur quia de effectu nuntiationis incipit velle tractare. j. eodem. l. nunc videamus. ergo vsq; illuc de eo nihil tractatur et patet quia effectus nuntiationis est demolitio de qua non tracta-

2 tur vsq; ad .l. pretor. in prin. vt ibi no. in glos. ¶ † Iteȝ effectus remissionis est vt competat interdictū ne vis fiat ei. ꝛ nõ impediatur edificare. vt .d. l. ꝑtor. §. deinde. de quo nihil hic tractat: dic ergo q in primo dicto declaratur qñ possit fieri nuntiatio noui operis qꝛ videbatur nõ posse fieri nisi ei q nõ iure edificat et tñ dr̃ cōtrariū qꝛ etiā si iure edificat etiā cogit obedire aliter cogitur demoliri suis expēsis qꝛ contēpsit edictū ꝑtoris. vt .d. l. pretor. in pri. ꝛ. §. j. ꝛ .l. stipulatio. §. habet aūt. ꝛ ibi no. in gl. j. e. nec audit si cōtempsit nuntiationē ꝛ postea vult ostendere quo iure edificat. nam ante oīa demoliri dȝ anteq de hoc cognoscatur. vt .j. ea. l. §. ȝ si his. ¶ In secūdo dicto tractatur quatenus debeat fieri remissio qđ est intelligendū quando post nūtiationē ille cui facta est nūtiatio cōparuit corā iudice volēs ostendere q iure edificabat ꝛ petijt sibi remissionem nūtiationis fieri nec eā cōtempserat qꝛ non edificauerat. Si vero reperiat q pro parte potest edificare ꝛ p parte non fit remissio quatenus edificare potest idest daꝛ sibi licentia edificādi p iudicē de hoc pone exemplū vt habetur in gl. magna. in ver. vel dic tertio reiectis alijs expositionibus gloss. ¶ In glo. j. legis ibi ꝛ ego dicebam eum nõ iure edificare vel qꝛ asserebā illud solū ad me pertinere iure dominij directi vel vtilis vel meipsum possidere bona fide vel me habere vim seruitutis vrbane altius non edificandi ne luminibus domus mee officiaꝛ. vt. j. e. l. §. pe. cū gloss. ꝛ. j. de remissionibus. l. j. §. j. vel quia timeo damnuȝ mihi inferri ex illo edificio vel qꝛ dico illud solū esse solū publicū ꝛ ipsum nõ posse edificare sine licētia principis. vt. j. ne qđ in loco publico per totum quo casu quilibet de populo pōt ꝓhibere. vt. j. e. in prouinciali. cū .l. seq. Ipse aūt dicebat contrariū q nullū istorum erat verum ꝛ qꝛ ipse erat dominus ꝛ possessor ꝛ q solū erat liberū. ¶ Gloss. magna format duo ꝯria in ꝟ. deinde. primum, vsq; ad ver. sed videtur huic responso. secundum vsq; ad fin. Et prima pars reddiꝛ difficilis ꝓpter duo. Primo qꝛ vsq; ad ꝟ. vel dic. quinto poniꝛ quedā glo. antiqua q ponit quatuor solutiones ad contrarium. prima ab illo ver. vsq; ad secundam partem ponitur quedam additio in qua repetit idem per idem quod. §. dixerat ꝛ sic licet videatur ponere nouas solutiones ꝛ nouos intellectus tamen sunt idem cum primis. nam id quod dicit in ꝟ. vel dic vero tēdit ad idem cū prima solutione posita in pri. glo. ¶ Item illud q dicitur in ꝟ. vel poni potest tendit ad idem cuȝ eo q dixerat in tertia solutione in ꝟ. vel dic tertio. ꝛ hoc vsq; ad ꝟ. vj. licet aliquantulum latius. ¶ Illud autem q dicit in ꝟ. vj. tendit ad idem quod dixerat in ver. vel dic secundo. Item pro-
3 cedit difficultas ex alio † quia cum triplex sit remissio quedam que fit per ipsum nuntiantem de qua habetur. j. cadē. l. §. ꝛ post operis. in ver. inde queritur de qua nihil in hac gloss. Quedam que fit ipso iure per edictum pretoris sine facto iudicis. Quedā vero que fit per ipsum iudicem. s. que fit a lege. ¶ Et prima est triplex. prima illa que fit prestitis ꝛ receptis satisdationibus vt de demoliendo super nuntiatione valida. vt. j. eo. pretor. §. deinde. Alia que fit oblatis satisdationibus sed nõ receptis. Alia q fit et non prestita inde oblatione satisdationis vt qñ nuntiatio erat nulla vel ex defectu prime nuntiationis vel ex defectu iuris sui vel ex defectu rei super qua fiebat. iuxta nota. §. in gloss. que incipit legitima. ¶ Similiter secunda que fit per iudicē est duplex. Vna que fit ꝓstita satisdatione. in pri. cognitionis si nolebat edificare lite pendente. Alia q fit nulla prestita satisdatione si non curabat edificare quousq; lata esset sententia ista glos. mixta intelligit istum tex. aliquando in vna aliquando in altera de predictis ꝛ de omnibus facit mentionem si bene inspiciatur. de prima facit mentionem in prima vsq; ad ꝟ. et supple. in ver. vel dic secundo. de secunda facit mentionem in ver. vel dic quarto de tertia facit mētionē in versi. ꝛ supple. Similiter in illa que fit p iudicē facit mētionē de prima que fit prestita satisdatione. in prin. cognitionis in versi. ꝛ hoc prestita satisdatione. de secunda que fit nulla prestita satisdatione facit mētionē in ꝟ. vel dic tertio ꝛ ibi ponit verum intellectum ad istū tex. scdm quē illa verba eatenꝰ quatenus ponunꝛ proprie. s. q̄titatine respectu operis ꝛ nuntiationis. ȝ scdm primū intellectū ponunꝛ causaliter ꝛ sic improprie: fin scdm ponunꝛ q̄titatine respectu tēporis.

a ¶ Genitiuus. vltra ea que posui ad Bar. ꝛ Alex. Adde quādo genitiuus aliquando ponitur pro ablatiuo. l. elegāter. §. seruus. §. de dolo. et dicit Cardi. cōsi. xxx. q licet genitiꝰ possit importare dominium et posses. q tamen debet exponi in significatiōe magis apta verbis argu. l. quotiens de verbo. ob. allegat Bar. hic. ꝛ vide ibi quod ꝓpter hoc voluit ne prolixior fim.

1 ¶ Per nuntiationem noui operis succurritur aduersus futura opera ne fiant sed aduersus iam facta non precedente nuntiatione vt destruantur non succurritur per hoc edictum sed p alia remedia iuris de quibus hic.
2 Olim significat tria tempora: et potest dici aliquis filius olim sempronij licet sempronius adhuc viuat vel filius sempronij licet sempronius sit mortuus.
3 Quomodo istud edictum possit concurrere cum interdicto qđ vi aut clam. et nume. 4.
4 Edificans post nuntiationem factam in opere cogitur demoliri suis expensis etiam si iure edificauerit.

Hoc edictum ad quid fuit necessariũ: ⁊ in quo differat ab actione negatoria vel confessoria.

5 In hoc edicto ꝙ non teneatur nũtians exprimere causam nũtiationis nec de ipsa tunc fidem facere sed postea sic corã iudice: ⁊ quid in protestatione facta alicui vt abstineat ab aliquo actu.

1 **Hoc autẽ edictum.** †Per nuntiationem noui operis succurritur aduersus futura opera ne fiant sz aduersus iaz facta non p̃cedẽte nuntiatione vt destruãtur nõ succurrit per hoc edictũ sed per alia remedia iuris de quibus hic habet.h.d. ¶In tex. ibi nam si quid operis factũ fuerit. Sed nõ p̃cedẽte denũtiatione vt in glo.fi. ⁊ sic non hz locũ interdictũ demolitoriuz ex hoc edicto.de quo.j.eo.pretor.§.j.qr illud non hz locũ nisi opere facto post denũtiationẽ in cõtemptũ eius hz ergo locum interdictum quod vi aut clam ex hac scõa parte quia factũ clam. Si autem precessisset denũtiatio tũc si quidẽ in ipsa re in quã edificatur qd est necessarium vt habeat locũ istud edictũ.vt.j.e.de pupillo.§.si quis forte.tũc vtrũqz interdictuz locum haberet.s. ex hoc edicto.vt.d.l.pretor.§.j.et etiã interdictum quod vi aut clam ex prima parte qr dr factum vi. Si aũt nuntiatio non fuit facta in ipsa re tunc cessat interdictuz qd orit ex hoc edicto.vt d.l.pretor.§.j.⁊ etiã interdictum qd vi aut clam ex prima parte qr dicitur factũ vi. Si autẽ nuntiatio nõ fuit facta in ipsa re tũc cessat interdictũ qd orit ex hoc edicto ⁊ daret interdictũ qd oritur qd vi aut clã ex prima parte qr in illo nõ exigit ꝙ fiat in ipsa re vel opere vt hic in gloss.que incipit nõ ergo. ¶In glo. super verbo p̃terita.in fi.ibi vel ibi p̃cessit nũtiatio.i.q̃dã protestatio que vim nuntiationis hz in casu illius.§. ¶In glo.seq. in fi. Adde alias differentias quas ponit gl.j.e.l.§.hoc aũt edicto.que incipit ad hoc.⁊ etiã Bar.ponit alias.

2 ¶†In gl.super verbo olim. Bar.dicit hic ꝙ olim significat tria tẽpora vt not. in.l.nec emptio.de ꝯben.emp.⁊ ideo dicit se sustinuisse instrumentum in quo dicebatur filius olim sempronij cum sempronius tunc viueret.nã debet intelligi olim.i.de p̃senti. Sed ego quero qd si erat mortuus: sz notarius dixit filius sempronij videtur vitiosum quia videtur dicere de p̃senti[a] ⁊ tñ nõ est sz fuit arg.eius qd habet in.l.qui rome.§.augerius.de ver.obli.contrarium dicit Jo.an.in.c.cũ ꝯ.de pig.p tex.in.c.raynutius.de testa.

3 ¶†Oppo.ꝙ istud edictũ tanq̃ speciale faciat cessare interdictũ qd vi aut clã tanq̃ generale in casu quo qs edificet post nuntiationem factam ipso opere quia generalis dispositio nõ censetur aliquid disponere in casibus specialiter prouisis.vt.l. sanctio legũ.de penis.⁊.l.stipulationes commodissimũ.⁊.l.doli clau.de verbo.ob. Sol.notabiliter illud verum qñ generalis ⁊ spãlis emanant ab eadem lege vel edicto secus qñ a diuersis qr tũc possunt cõcurrere.⁊ ita loquitur hic.⁊.ꝯ.dixi.⁊ patet hic in glo.fi.que dicit ꝙ interdictũ ꝙ vi aut clã cõcurrit cum interdicto quid in loco sacro religioso ⁊c. hoc etiã patet qr.l.cor.de sica.puidet generaliter ꝯ homicidas.⁊.l.pompo.de parici.specialiter ꝯ occidentem parentes vel filios ⁊ tñ si quis occidat parentes[b] non solũ põt accusari.l.pompeia.sz etiã.l.cor.de sica.vt no.in.l.senatus.de accu. Est ⁊ alia solu.qr cõtrarium procedit qñ generalis dispositio stat in sua generalitate ita ꝙ nulla species in ipsa specificetur. Sed in interdicto ꝙ vi aut clã specificantur spẽs.s.qñ fit vi.s.precedente denuntiatione ergo in hoc dr specialis sicut puisio ex hoc edicto possunt ergo concurrere.

4 ¶†Econtra videt ꝙ interdictum ꝙ vi aut claz tanq̃ plenius prouidens faciat cessare hoc edictũ qr puidet oĩ casu quo prouidet istud ⁊ etiã vltra. Nam si quis edificat post nũtiationẽ factam in opere cogitur demoliri suis expẽsis siue iure siue non iure edificauerit ⁊ etiã anteq̃ cognoscatur an iure vel nõ iure edificauerit.vt.j.ꝙ vi aut clã.l.j.§.j. Ad quid ergo fuit hoc edictum necessariuz cũ istud non cõcurrat cũ alio plenius puidẽte.vt.j.e.l.prouinciali.§.j. Sed ad illam.l.faciliter rñdet ꝙ non cõcurrit cum alio remedio ordinario sed interdictum ꝙ vi aut clam est extraordinarium sicut istud ergo ⁊c.vt patet ĩ actio.de dolo q̃ cõcurrit cũ alijs similib⁹ sz ad primũ difficilis est rñsio nisi dicamus ꝙ in hoc istud puidet plenius qr remedium huius edicti est perpetuũ sz ex illo est annale vt hic in glo.magna. Item adhuc oppono qr nõ fuit necessarium qr si edificabas in meo habebã nega.si in tuo cõtra debitã seruitutẽ habebã cõfesso per quas poterã obtinere demolitionem.vt.l.⁊ si forte.§.sciẽdum.si serui.vẽdi. So.verũ est postq̃ pbassem de iure meo sed in isto etiam anteq̃ probem si est edificatũ ꝯ phibitionẽ. Itẽ p illas non consequebar vt tuis expensis demolirer p hoc sic.vt no.glo.j.eo.stipulatio.§.siue q̃.s.incipit opus non iure factũ sz intelligo si edificans habuit iustam causaz litigãdi als etiã per illas videtur ꝙ debeam obtinere ꝙ suis expẽsis qr a die litis contest.est in mora ⁊ sic in dolo presumpto vt.l.fina.de tritica.

5 ¶†Ultimo adhuc videtur ꝙ nõ fuerit necessarium qr etiaz si non fuisset factum poteram tibi nũtiare nouũ opus ⁊ debebas mihi credere ⁊ nõ credendo cõstituo te in mora.vt.l.ait pretor. §.si quis particeps.j.que in frau.credi.⁊.l.virilis.§.sz si adijcit de lega.prestan. Sol.illud verũ qñ per abstinentiã ab opere nõ consequeris damnũ ⁊ ego cõsequor vtilitatẽ: sz hic poteras cõsequi damnũ si tua intererat edificare ⁊ solũ erat tuuz ⁊ non debebat seruitutem.vnde non tenebaris mihi credere et poteras renũtiationem spernere nisi rõnabilem causam allegassem etiã a te nõ requisitam ⁊ de ipsa etiã tibi fidem incontinẽti fecissem vt.l.nomẽ.C.que res pig.ob.pos.in verbo certior factus sz per hoc edictũ efficit vt nõ habeam exprimere causam nisi a te requisitus.vt no.in prin.huius.l.in glo.q̃ incipit legitima nec teneor pro tunc fidem facere de ipsa sed faciaz postea corã iudice. ⁊ ideo extra casuz istũ si protestator vt abstineas ab aliquo actu ⁊ abstinẽtia põt tibi esse damnosa debeo allegare causam etiaz non requisitus ⁊ fidẽ facere incõtinenti al's nõ teneris credere. vt.d.l.nomen.et si denuntio tibi ꝙ nõ soluas titio quod debes ei quia ipse cessit mihi iura sua.nã debeo tibi ostendere instrm cessionis al's spreta cessione potes soluere lz Specu.cõtra ti.de procu.§.si.quem Bar.reprobat.in prin.huius.l.

2 ☞Si quis edificat in solo per me possesso an possim propria autoritate demoliri.

3 Quid si solum est commune: ⁊ communiter possideatur.

4 Procurator si fecit actuz: ⁊ non dixit procuratorio nomine an videatur fecisse illum suo nomine vel procuratorio.

1 **Nuntiatio.** †Nuntiatio noui operis etiaz sine iudice ⁊ alieno nomine fieri põt ⁊ qualibet die etiam feriata ⁊ ligat etiã absentes ⁊ ignorantes qñ fit in opere.h.d.vsqz ad.§.in operis. Et sunt quattuor dicta et super quolibet Bar.dicit multa bona et notanda.

2 ¶†In primo dicto huius.§.Barto.ponit aliqua bona dicta vtrũ si quis edificat in solo per me possesso possim propria autoritate demoliri ad quẽ semper recurritur ⁊ ad de casum in quo etiã si nõ est possessum per me possum.vt.j.de acqui.re.do.l.q̃uis. Itẽ no. quod plene not. Inno. ⁊ singulariter circa istã materiaz in.c.j. de immuni.eccle.

3 ¶†Itẽ in vno qd ipse Bar.dicit videtur non pcedere si tu ⁊ ego possidemus aliquam rem cõem ⁊ tu aliquid facis sine voluntate mea ꝙ non possum propria autoritate demoliri quia ꝯ qd possum videt esse tex.cũ gl.quam ipse hic allegat.ꝯ.de ser.vrba.predi.l.sz si inter me quã etaz ibi sequit Bar. sed dic ꝙ non ob.quia ibi loquit bene de re cõi ⁊ cõiter possessa aliquid immitteres in materiã propriã ⁊ per me possessam tũc bene possum: secus qñ in ipsa re cõi ⁊ cõiter possessa[c] vt hic ipse no.⁊ ita hoc anno cõsului cũ esset qd mihi cõmissa lz aduocat⁹ aduerse partis magnũ fundamentum faceret de illo tex.cũ gl.

4 ¶†Super scdo respõso Bar.dicit aliqua bona verba qñ aliqs erat pcurator ⁊ fecit actum nõ tñ dixit pcuratorio noĩe vtrum videatur fecisse illum actũ suo noĩe vel pcuratorio ⁊ circa hoc vide qd ipse clarius not.in.l.iij.§.ij.j.iudi.sol.⁊.l.qui aliena.§. si his.de acqui.here.⁊.l.post dotem.in.viij.col.sol.matri.

2 ☞Qui possidet ⁊ agit rei vendi.ꝯ aliũ tanq̃ possessorẽ ꝙ perdat possessionem ⁊ eam trãsferat in aduersariũ sed si non diceret aduersariũ possessorem repelleretur ab agendo.

1 **In operis autem noui.** †Per nuntiationẽ noui operis factã solo verbo perdit nuntiator possessionem ⁊ trãsfertur in aduersarium.h.d.

2 †Et est argu.ꝙ ille qui possidet et agit rei ven.ꝯ alium tanq̃ possessorẽ pdat possessionẽ ⁊ transferat in aduersariũ.de hoc per Bar.j.de acqui.pos.l.naturaliter. § nihil cõe.in.iij.lec.vbi allegat istũ tex.ad hoc sed si non diceret aduersariũ possessorem.secus imo tũc repelleretur ab agendo per tex.j.vti pos.l.j.§.interdictum autem.

2 ☞Spolians nõ auditur volens pbare de ppriẽtate incõtinẽti sed spoliatus ante omnia est restituendus.

3 Casus in quibus denegatur alicui audientia et si denegatur ex forma legis vel statuti an valeat processus si fiat contrarium.

4 Non sufficit repulisse edificantẽ ab opere q̃tum ad hec vt compellatur destruere opus sed requiritur nouum iudiciũ.

Ad demoliendum agitur interdicto: ⁊ an sit necessarius libellus ⁊ litis contestatio.⁊ sententia diffinitiua.

1 **Sed ⁊ si is cui.** †Qui nuntiationẽ contẽpsit nõ auditur volẽs de iure suo docere sed cõpellitur demoliri per interdictũ demolitoriũ.h.d.

2 †Et hoc ad similitudinẽ spoliãtis qui nõ audit volẽs pbare de proprietate incõtinenti sed spoliatus ante oĩa est restituẽdus vt.l. si quis ad se fundum.C.ad.l.iuli.de vi pub.nã iste videtur quodammodo spoliare nuntiatorẽ.

3 ¶†No.casum in quo denegat. alicui audientia qñ cõtẽpsit edictũ pretoris mortui vt hic idẽ si viuentis.s.iudicis.vt.l.sed ⁊ si per pretorẽ.§.sz ⁊ si dum decreto

quibus

a ¶Presenti. respicit eniz tria tẽpora p̃sens preteritum et futurum similiter dictio retro de quib⁹ vltra loca vulgaria. vide per Fulgo.cõsi.xxij. vbi ponit v̈sus grãmaticales.

b ¶Parẽtes. Sz an ĩ statutis appellatiõe homicide veniat parricida. vide Jo. de ana.cõsi.xcij.

c ¶Possessa. idẽ tenet Ange.cõsi. j.vbi cõsuluit super casu cuiusdã immittẽtis trabem in muro cõmuni per eũdez pau.ꝯs.cccxviij. incipiente in xpi nomine incipiẽdo a secundo.

quibus ex can.ma.adde alios casus in quibus audientia dene gatur qui no.per gloss.in.c.in noie dni.xxiij.dist.& in.c.ad abolendam.de hereti. Et an dicto casu quo audientia denegat ex forma.l.vel statuti valeat processus si inde faciat. Dzium tangitur per Bal.C.de leg.l.no dubiu.circa fi.C.de here.insti.et vide

4 bonam glo.in de.j.de iure pa. ¶ †Item no.in fi.q non sufficit repulisse istum ab agendo qtum ad hoc vt copellatur destruere opus imo requirit novu iudiciu q nutiator agat vt destruatur & ratio est qz exceptio operat solu repulsione agentis non autem q intendens aliquid ab eo extorqueat.vt in.c.cu dilectus. de or.cog.facit.l.lucius.de in fa. No.etiam q ad demoliendum agit interdicto & sic videtur necessarius libellus & litis cotes.et sententia diffi.iuxta ea q no.in.l.j.§.necessario.si mulier ventris nomine.tn videt q possit pcedi etia via executiua implorando iudicis officiu & faciendo fide denuntiationis & de coteptione eius quo facto iudex possit mandare vt destruat sicut in diffinitiua sicut in executione snie.arg.j.eo.sciendu.in verbo executione. ¶ Et gloss.hic intelligit q iste agebat interdicto ne vis fiat ei:sed non placet doc.quia illud copetit postq nuntiatio est remissa vt.l.pretor.§.deinde.j.eod.q hic non fuit imo in eius contemptum edificauit.dic ergo q agebat vti pos.vel negatoria.& hec vltima verior quia tex.dicit quod agebat ius sibi esse ita edificatum habere sed vti pos.agitur.vt in pos.no turbetur. et sic non conuenit litere.

2 ¶ Ille cui facta est nuntiatio si vult fideiussione dare de opere demoliendo si apparebit ipsum non iuste edificasse statim fit ei remissio per edictum pretoris absq eo q vadat ad iudicem. et quousq duret ista remissio & quid si nuntians non vult satisdationem recipere sed dicat se velle incontinenti probare de iure suo.et nume.3.

Accusator non potest transfigere super pena applicanda fisco.

3 Licet non possint partes compromittere in iudice tanq in arbitrium possunt tanq in arbitratorem.

4 Si fuisti excommunicatus vel bannitus ad mei instatiam sub conditione si non solueris mihi infra decem menses an possim prorogare terminum ad alium mensem & sine iudicis licentia. vt non incidas in bannum vel excommunicationem.

5 Prorogatio termini q intelligatur facta cum omni qualitate que inerat in primo termino.

6 An possit quis prorogare iurisditionem in iudice alterius territorij sine voluntate sui iudicis.& quid in clericis.

1 **Et post operis.** †Ille cui facta est nuntiatio si ea no cotepsit pot iudicem adire pro remissione fienda.& petere discuti de iure suo & etiam nuntiantis pot etia ipse nuntians remissione nutiationis facere sine pretore posito q nuntiatio esset facta ptore mediante.

2 b.d.notabiliter. ¶ †In tex.ibi pretor iurisditioni.s.pro remissione fienda vel cofirmanda nuntiatione. Et hoc si ille cui facta est nutiatio no vult vel no pot dare fideiussione de opere demoliendo si apparebit ipsum non iuste edificasse si vero pot & vult tunc euitat hanc vexatione eudi ad iudicem qz pot statim offerre.et statim fit remissio per edictum pretoris.et hoc est qd dicit tex.j.eo.de pupillo.§.si is cui.in fien.vbi videtur se referre ad id qd hic dr. Illa tn remissio non est perpetua:sed durat quousq fuerit declaratu quis habeat ius:vt no.in prin.huius.l.in glo. mag.in.ij.& vj.lec.s3 ista de qua hic est ppetua.& no.istud verbu iurisditioni. Et sic patet q vadunt ad iudice tanq ad iudicem non aut tanq ad arbitrum vel arbitratore.l3 dicat glo.q taq ad arbitratore.na arbitrator no h3 iurisditione de notione vt .l.ait pretor.cu ibi no.de re iu. Illa tn glo.semp alle.& ille.§.pro

3 pter ea q l3 non possint partes copromittere in iudice taq in arbitru possunt tanq in arbitratorem quia per hoc no fit iniuria iurisditioni ordinarie vt no h3 cognoscere de iure tantu.sed vt sibi videtur qn aute tanq in arbitrum fieret iniuria iurisditioni:quia no pot pcedere nisi de iure sicut iudex & postq sic est dignius est q procedat vt iudex q vt arbiter.& ista est ratio.l. s3 & si in seruu.§.si quis iudex.de arbi. ¶ Ite tex.ibi post opus nouum nuntiatu supple per iudice.vn videbatur q sicut iudex inhibuit ne edificaret ita d3 licetiam dare qd no sufficeret dari a parte sola:quia qui interuenerut in prohibendo videbantur debere venire in remittedo.arg.C.de diuor.aut.ecotra si filijsa. & l si vt proponis.C.de nup.cotrariu tn hic.& subiicit p ratione lre:quia cu iudex illud faceret ad instatia nuntiantis.& pro illius tantum vtilitate no h3 vlterius querere q ille velit.facit.l. fin.s.famil.her. ¶ In glo.ij.ibi si incotinenti petatur cognosci qd sit hodie vsq an tres menses. Hoc qd dicit glos.no procedit in casu huius.§.sed h3 locu qn ille cui facta est nuntiatio offerret satisdationem vt habeatur nuntiatio p remissa:& nuntiator non vult illa recipere.sed dicit se velle incontinenti probare de iure suo certe no cogitur recipere:& tunc d3 expectare per tres menses infra quos possit de iure suo probare.& interim nuntiatio non habetur pro remissa.vt in.l.fi.C.eo.que est sub ti.de edi. priuatis.& ita fuit practicatu anno preterito in questione de fa

a cto. Sed si nuntiator nihil diceret statim haberetur nuntiatio p remissa qz per ipsu stat quominus satisdetur.vt.j.e.l.si ptoris edictum.& ita d3 limitari glo.magna.in princ.huius.l.in.§.vel dic quarto.postq aut recepisset satisdatione non posset postea dicere hodie constat hodie agatur &c.qtum ad hoc vt remissio que facta fuit irritetur.sed qn no est recepta no dr facta si dicat hodie costat &c.quousq lapsi sunt tres mėses hic vero nec prestita fuit nec oblata satisdatio.sed petebatur fieri remissio per iudicem cognito plene de causa. ¶ In glos.q incipit sic.s.si certum pe.ibi vt res pena imponat.s.applicanda fisco tunc enim accusator no potest trasigere in preiudicium fisci vt ibi secus in pena applicanda parti vt in pena furti:qz tunc diceret causa ciuilis.& partes possent trasigere vt vellent qz no fieret piudiciu

4 fisco. ¶ †Super eo qd Bar.hic no.si fuisti excomunicatus vel bannitus ad mei instantia sub conditione si non solueris mihi infra.x.mėses q ego possum prorogare terminum ad aliu mė sem.& sine iudicis licetia ar.huius tex.& no incidis in bannum vel excoicationem si no soluis in primo termino.arg.l.cum stipulatus sim mihi a pculo.de verbo.obli.& l.lecta.§.dicebam.si cer.pe.sed dubium est si non soluis in scdo termino prorogato an incidas.& videbatur q no qz bāniti & excōicati cum fuerint accusati ipsi iudici debet regulari secudu intetione eius.vt.j.de excep.rei iudi.l.ex testa.in fi.& l.seq.in fin.prin.sed iudex de hoc secundo termino nihil sensit sed de primo igitur nec etiam ex lapsu primi incidis qz ab illo fuit recessum mei voluntate nec etiam ex lapsu secundi qz cu eo no cocurrit volutas iudicis l3 cocurrat voluntas mea sed illa no sufficit.cotrarium tamen determinat

5 Bar.†qz prorogatio intelligitur facta cum omni qualitate que inerat in primo termino bene facit.l.labeo.§.j.de arbi.& factu iudicis intelligitur regulari scd3 intentione meam ad cuius instantia fuit interpretatum & ad hoc allegat Bartol.Inno.in.c. par.de appel.idē tenet Bal.in.l.vna.C.de his que pene no.in x.questione.& in.l.acceptā.C.de vsur.in.vij.qōne.& in.l.fin.de cō

6 trahen.em.†Itē p hoc qd idē Bar.no.hic q ille qui est subditus alicuius dni si est vasallus non possit prorogare iurisditionem in iudice alterius territorij sine voluntate illius domini: l3 illi qui no sunt vasalli bene possunt nisi fieret piudicium proprio iudici:puta in sportulis.iuxta plene no.in.l.ij.§.si quis in ius voca.non ierit.& l.ex consen.de epis.audien. ¶ Vide tex.in c.venerabile3.qui filij sint legi.in ver.insuper.& quod ibi no.do Anto.de butri. De clericis autē non est dubiū q non possunt sine licentia pprij epi vt in.c.significasti.de foro cōpe.sed si habere alium immediatum superiorē vt archidiaconum vel plebanum bene possem sine illorum cōsensu prorogare in proprium

b episcopum[b] qz ille nō est extraneus iudex sed mediatus:per ea que no.Archi.in.c.dilecti.de foro compe.

2 ¶ Si princeps scribat iudici ordinario sup aliqua causa pertinente ad iurisditionem ipsius ordinarij mutando ordine3 vel statum iurisditionis ordinarie vt hic dicitur iurisditio delegata & appellabitur ad delegantem et quid si nihil immutaret de iurisditione ordinaria.

3 Casus in quibus potest contemni nuntiatio.

4 Differentia inter oppidum & villam.

Quod etiam possim habere seruitutem in pariete tuo non solum in hoc vt altius non edifices sed etiā vt edificatum non tollas ne liminibus domus mee officias & qualiter.

5 Nuntiatio transit contra singularem successorem & ad quid et quid de interdicto demolitorio.

1 **Opus nouū facere.** †Illud dicit opus nouū per quod alteratur pristina facies rei & qd exercet in ipso solo qtū ad hoc vt pertineat ad hoc edictum: Secus si non exercetur in ipso solo l3 circa rem coherentem solo & etiā secus si non alteratur pristina facies rei nec est curandum vtrum fiat in oppido vel extra.

2 h.d.vsq ad.§.nunc videamus. ¶ †No.argu.q si iudici ordinario scribat princeps super aliqua causa pertinēte ad ipsius ordinarij iurisditionem si quidem immutat ordinem vel statum iurisditionis ordinarie vt qz scribit q pcedatur summarie & de plano cum tamen virtute ordinarie hoc non posset iurisditio

c dr delegata & sic noua[c] ab ordinaria.& est effectus quia tunc appellabitur ad delegantē si vero nihil immutaret de iurisditiōe ordinaria sed simpliciter scriberet q in tali causa ministret iustitiam tunc non erit noua iurisditio sed vetus excitata & sic appellabitur nō ad rescribentē sed ad immediatū superiorē: ita not.per cano.in.c.l3.de offi.or.& p hoc optime faciunt isti text.

3 ¶ †Ite3 not.duos casus in quibus pōt contēni nūtiatio quia est nulla rōne rei vel operis sup quo fit.s.quādo illud opus nō

a ¶ De facto.vide plene ei[9] cōsi. ccccxxviij.icipi. in christi nomine visis punctis vbi late pōit an remissio nuntiationis possit per parte non citata.

b ¶ Episcopum. Adde q ita consuluit abb.cōsil. xxvi.li.ij.lu.ro. sing.suis idem firmat.

c ¶ Et sic noua.ad de Ange.consil. cxxxix.Ancha. cōsi.ccij.& ibi vide an tūc debeat habere sportulas que debebātur delegato ex constitutione.

exercet in solo licet circa rem solo coherentẽ. vt in. §. hoc autem. ¶ Item qñ quis reficit vetus edificium qđ expone. idest fulcit. quia non ruerat ex toto. vt in. §. si quis edificiũ scđm Dy. qđ bene colligitur ex fi. illius. §. q2 tũc nõ est nouũ edificiũ cũ pristina facies nõ mutet sed si ruisset ex toto tũc edificiũ refectum: lz in eadẽ forma esset nouum edificium. vt. l. inter stipulantẽ. §. sacram. de verb. obli. ⁊ posset fieri nuntiatio argumẽto. ᶦ. eod. de pub. §. si quis riuos. per argumentum a spãli q2 spãle est cũ qs reficit riuos vel cloacas vt cesset nuntiatio. Ergo in contrariũ est ius cõe quod dic vt per Bar. Adde aliũ casũ in quo potest sperni nũtiatio. vt. ᶦ. e. l. §. nũc videamus. §. ꝙ si quis ⁊ alios qui no. per gloss. in prin. huius. l. que incipit legitimã. ¶ † Ultimo no. in. §. siue. differentiã inter oppidum ⁊ villã q2 oppidum[a] circundatur muris sed villa sine muris de his ⁊ alijs vocabulis similibus. ſ. ciuitate vel castro vel vico quomodo intelligat. habetur in. l. here. §. vicis. de leg. ᶦ. ⁊ in. c. si ciuitas. de sen. excom. lib. vj. ⁊ Bar. in extrauagan. ad repri. seu in sequenti que incipit quoniam. ¶ In gl. ij. ibi. ⁊ lumẽ recipiebã sic ergo possum habere seruitutem in solo tuo vel pariete ne luminibus domus mee officias non solum in hoc vt altius non edifices sed etiã vt edificatum nõ tollas qñ ex repercussione solis in tuũ edificium ego recipiebam lumẽ domui mee. de hoc in. l. si arborem. §. ᶦ. de ser. vrba. predi. vbi glo. allegat autoritatem libri machabeorũ in biblia refulsit sol in clypeos aureos et resplendiderunt mõtes ab eis. ¶ In glo. que incipit ad hoc circa princ. ibi ⁊ si circa solum. dic melius quod imo fiunt circa rem coherentem solo nõ circa solum vel in solo in quibus non habet locum hoc edictum licet locum habeat interdictũ ꝙ vi aut clã. vt in. §. notauimus allegato in gloss. ¶ Item in eadem gloss. ibi etiam si ipse nihil fecit. ¶ † Intellige ipse. ſ. nuntiatus qui vẽdidit sed emptor bene fecit cõtra quem datur hoc interdictum demolitorium. licet ignoranter fecerit quo ad hoc vt patiatur opus demoliri: quia per nuntiationem factã venditori fuit effecta ipsa res ne in ea p aliquẽ edificetur ꝯ nuntiationẽ: q2 nuntiatio est realis ex parte rei. ⁊ comprehendit quelibet. vt. ᶦ. eod. pupillo. §. si pluris. ⁊ sic transit in singularem successorẽ cũ illa affectione facit qđ no. in. l. ex ea. de postu. in glo. sed ad expẽsas nõ tenetur si fuit ignorans: q2 illa esset pena ad quã ignorans nõ debet teneri regulariter. l. generaliter. C. de tabu. li. ⁊. l. vim facit. §. tandiu. quod vi aut clam. vide. ᶦ. eo. l. fi. vbi dicitur ꝙ illud interdictũ nõ datur cõtra talẽ singularẽ successorẽ. nã debet itelligi quo ad hoc vt non teneatur ad expẽsas. sed bene tenetur ad penitentiã idem est ergo in illo interdicto quod in isto. ⁊ sic differentia quam facit hic glo. non est bona scđm Dy. ⁊ Bar.

[a] ¶ Oppidum. Adde tex. in vsi. feu. in tit. de pa. iur. fir. §. ᶦ. ⁊. ᶦ. de ver. sig. l. pupil. §. oppidum. sumit etiã alibi p ciuitate et vide vt in proemio. ꝯ. §. hoc autem. ⁊. §. illud antẽ. si statuto cauetur qđ villa teneat ad aliquod on⁹ an oppida teneantur vide. l. ij. vt nemo ad suũ ob sequiũ suscipiat viros vel rusticanos. ⁊. l. ij. vt rustticani ad nullũ obsequiũ deuocentur et qđ no. C. de test. l. si.

2 ☞ Causas propter quas potest quis nuntiare nõ tenet quis exprimere si nuntiatus non petat: ⁊ quid si petat: ⁊ in quo casu eis causis cesset nuntiatio. et nume. 3.

Nunc videamus.

† Nuntiatio põt fieri ex triplici causa hic contenta. h. d. vsꝙ ad. §. iuris nostri. ¶ † Nota. que sint cause propter quas qs potest nũtiare nõ tenet aliquã de istis causis exprimere si nuntiatus nõ petat: sed si petit bene tenetur exprimere alias potest sperni nũtiatio: vt no. per glo. in prin. l. ꝯ. q incipit legitimã similiter põt sperni si allegetur aliqua de istis cau. ⁊ tñ notorie esset falsa vt in glo. que incipit imo post prin. ibi. ⁊ sup ple. §. in prin. l. nec sufficit qñ petitur ab eo ꝙ exprimat causam si exprimit generaliter dicendo nuntio cã iuris mei conseruandi. sed debet descendere ad speciem vt quia sum dominus soli directus: vel vtilis: vel q2 solũ possideo: vel habeo ibi seruitutẽ vrbanã: vel ius hypo. vt. ᶦ. proxi. §. cum ibi not. in glo. ⁊. ᶦ. e. l. in prouinciali. ⁊. l. creditori. sicut requirit in libello conuentionali quod exprimatur causa taliter quod reus reddatur certus velit cedere an cõtẽdere vt. l. edita. C. de edẽ. ⁊ ita tenet Bar. in pri. huius. l. ¶ † No. etiam in ver. ꝙ si in mari. casum in quo cessat nuntiatio ex prima ⁊ vltima causa. ſ. iuris nostri cõseruandi: vel publici iuris tuendi. et tñ bene hz locum ex scđa causa. ſ. causa dãni repellendi vt est qñ quis edificat in littore maris si de hoc timeat damnum. ⁊ hoc facit pro eo qđ no. gloss. ꝯ. e. l. §. hoc autem. ⁊. §. si quis edificium ꝙ in illis casibus habeat locum cautio damni infecti si vicinus timet damnum licet non habeat locum causa iuris seruandi.

2 ☞ Nullum ius habens in re in qua edificatur quando et ad quem finem possit nuntiare.

3 Ad hoc vt libellus conuentionalis procedat et admittatur an sufficit exprimere talem causam que si esset vera concluderet in tentionem agentis.

Iuris nostri cõseruãdi.

¶ † Hic incipit tractare de secundo membro distinctionis. ſ. que psone possint nũtiare ⁊ durat vsꝙ ad. l. de pupillo. §. ᶦ. Et hic dicitur ꝙ causa iuris nostri conseruandi põt nuntiare ille ad quẽ res pertinet. ſ. qui habet ius in re in qua edificatur qđ pluribus modis potest intelligi vt in gloss. ⁊ dixi in. l. precedẽte. ⁊ adde. ᶦ. de remis. l. ᶦ. §. ᶦ.

2 ¶ In glo. sup verbo pertinet ibi. † Idẽ si nullũ habeat ius si tamen cõtẽdat se habere. ſ. tale qđ si esset verũ esset sufficiẽs ad faciendum nuntiationẽ: ⁊ hoc qñtum ad hũc finem vt ille cui fit nuntiatio debeat ei parere ⁊ nõ pcedere in opere quousꝙ nuntiatio remittatur alias destruitur nõ qñtum ad hoc vt nũtiatio perpetuo firma pmaneat imo remittetur cognitio ꝙ non liceat ius si non fuit nuntiatio contempta vt in prin. huius. l. ver. deinde. † Sic ⁊ in libello conuentionali sufficit exprimere talẽ cãm que si esset vera cõcluderet ad intẽtionẽ agẽtis quo ad hoc vt libellus pcedat ⁊ admittatur. iuxta no. in. l. ᶦ. in princi. de dolo. et l. ᶦ. in prin. si quadru. pau. fecisse dicatur in gl. sup illo verbo dicatur. dum dicit ⁊ verũ sit nã doc. intelligũt. ſ. qñtum ad victoriã obtinendã sꝫ qñtum ad prin. et vt libellus admittatur sufficit hoc allegari licet verũ non sit ⁊ idẽ qñtum ad iurisdi. iudicis. vt l. cum quedam puella. in fi. cum ibi no. de iurisdi. om. iudi.

2 ☞ Usufructuarius quãdo possit nouum opus nuntiare pro prio nomine.

3 Quid in habente seruitutem predialem.

4 Sicut potest cedi ius quod exercetur in iudicio vt est actio ⁊ iudicis officium ita potest cedi ius quod exercetur extra iudicium: vt facultas ingrediendi fundum tuum propria autoritate ex pacto.

5 Si extat statutum vel consuetudo ꝙ si vicinus vendat rem nõ requisito vicino habeat vicinus facultatem infra annum reuocandi rem ꝙ ista facultas possit cedi.

Interdictum vti possidetis potest cedi.

Quid in iure accusandi.

6 Si cessisti mihi iura tua contra titium possessorem rei tue: ⁊ sic habeo vtilem rei vendi. meo noĩe. et exercitiũ directũ noĩe tuo si res peruenit ad te anteꝙ ad me non possum cõtra te intentare exercitium directum sed vtile sic nomine meo.

Usufructuarius.

† Fructuarius non potest nuntiare nouum opus proprio nomine sed pcuratorio noĩe pprietarij hñ põt alteri non ipsi proprietario. cõfessoria vero pro seruitute vsufruc. cõseruãda bene põt proprio noĩe intẽtare cõtra quẽlibet etiã pprietarium. h. d. cũ. l. seq. ⁊ semper allegat ⁊ est subtilis iste. §. Et cum isto tex. Bar. legit. l. qui viam. ᶦ. eo. de qua format contrariũ ad hunc tex. ⁊ alique solutiones sunt hic in glo. magna alique ibi. ¶ In text. ibi vel vendicare vsumfru. idest petendo declarari vsumfructum ad se pertinere ⁊ aduersariũ condẽnari vt ipsum in vsufructu non turbet ⁊ ꝙ caueat de non turbãdo ⁊ etiam ad interesse rõne turbationis preterite vt. l. harum cum ibi no. ꝯ. si ser. vendi. ⁊. l. loci corpus. §. in confes. Et dr̃ confessoria vend. vt hic quia sicut rei vendi. pro re corporali datur ꝯ quẽlibet possessorem. vt. l. de eo. §. fi. ad exhibẽ. ita ⁊ cõfessõ. ꝯ quemlibet turbantem in quasi possessione seruitutis ⁊ negatoria cõtra quẽlibet turbantem in quasi possessione libertatis. vt. l. vti frui. §. si forte. ⁊. §. vtrum autem. ꝯ. si vsufru. pe. nec ob. l. ᶦ. eo. ti. q2 confessoria pro seruitute reali debita fundo fructuario non competit ipsi fructuario vt ibi. sed confes. p vsufru. bene competit vt hic et etiã habetur ibi cũ. l. seq. ⁊ in. §. vtrũ aũt. in fi. ¶ † Contra primum dictum huius. §. oppono ꝙ vsufru. possit nuntiare proprio nomine q2 hz ius in re. vt. ᶦ. ti. ᶦ. l. eorũ. vbi est tex. ergo põt nuntiare. vt. ꝯ. §. proxi. in tex. ⁊ gl. Sol. aut illud ius in re quod quis hz est tale per qđ possit auocari ipsa res et omnis possessio eius ⁊ tũc pro tali iure bene potest opus nũtiare. pprio noĩe. vt. ᶦ. eo. creditori. ⁊ etiam noĩe dñi vt no. ᶦ. l. proxi. §. si ego. Nam per hypo. potest reuocari ipsa res vt. l. si fundus. §. in vendicã. de pigno. Aut non potest auocari ipsa res sed cõmoditas ĩ re. vt si est ius seruitutis ⁊ tunc aut est seruitus personalis et non potest. pprio noĩe sed pcuratorio noĩe. pprietarij sicut hic. Aut seruitus predialis ⁊ tunc ecõtra põt pprio noĩe sed pcuratorio nomine non ita intelligo. l. inter seruitutẽ. de seruĩ. vrba. pdi. et ᶦ. eo. de pupillo. §. sextus versi. impositinã ratio diuersitatis est q2 ille cui est cõstituta seruitus personalis censet cõstitutus pcurator in rem suam proprietario vt defendat. pprietatẽ ⁊ vsumfruc. non sic ille cui est constituta seruitus predialis rõ est q2 in primo translata est commoditas rei q est pars dñij sed in scđo non et ideo plus videtur cõcessum primo ꝙ scđo p. pprietariũ. ¶ Cum ergo primus possit nuntiare pcuratorio noĩe pprietarij qui habet potentius ius ꝙ ipse nõ permittit sibi ꝙ suo noĩe sed scđm eũ cum nõ possit nuntiare pcuratorio noĩe pprietarij permittitur vt nũtiet noĩe pprio ne ius suũ pereat sꝫ doc. cõiter assignant aliam rõnem ꝙ vsufru. est ius debile. cũ de facili ⁊ multipliciter extinguatur. nõ sic seruitus pdialis q rõ nõ placet quia in alijs potentius est ius vsufru. cum sit pars dñij vnde seruitus

vnde seruitus predialis pscribitur lõgo tpe sine titu. vt.l.si qs diuturno.si ser.vē.sed ius vsusfructus nõ prescribitur lõgo tpe sine tit.sed requiritur longissimũ sicut in prescriptione dñij.vt no.Cy.post Pe.in.l.ij.C.de ser.ꝛ aqua.sed cũ ti.bene.prescribitur lõgo tempore.vt.l.si ego.§.j.de publi.Alij dicũt ꝙ ideo est quia vsusfruc.non est ius in re.sed hoc est falsum ꝛ ꝯ text.in.d.l. eorũ.ex parte rei in qua debeř licet ex parte eius cui debeř nõ sit in re sed in psona.¶ Itẽ oppono ꝯ scõm dictum ꝙ ꝓprietarij noie nõ possit vt.j.e.l.qui viam.vbi simpliciter ꝛ indistincte prohibet habẽti seruitutẽ vie posse renũtiare isto modo ꝺꝫ formari illud contrariũ qđ gloss.ibi videtur formare ꝛ sic ad scõm dictum huius.§.non ad primũ quia cũ primo cõcordat ꝫ solu. patet ex his que predixi q2 ibi in habente seruitutẽ prediale qui non censetur constitutus ꝓcurator in rẽ suã hic in habente psonalem.¶ †Sed tunc tertio oppo.ꝛ hoc cõtrariũ non venit ad istum tex.sed ad illam.l.qui viam.de.l.inter seruitutes.ſ.allegata.ꝛ.l.si forte.§.sciendum.si serui.vendi.in quibus patet ꝙ q hꝫ seruitutem predialem põt nũtiare etiã ꝓprio noie cuius contrarium dicit̃ in.l.qui viã.que loquitur indistincte.multe solutiones dantur ad hoc cõtrarium quarum quedam ponunt̃ hic in glo.magna.in ṽ.ꝛ hoc in psonali vsqꝫ in fi.in.d.l.qui viã.ꝛ.l. inter seruitutẽ.quas oẽs doc.reprobant.ꝛ tenẽt ꝙ nõ sit differẽtia inter seuitutem rusti.vel vrba.vel prediũ rusti.vel vrba.vel fiat nuntiatio domino vel extraneo sed solum in hoc an fiat nuntiatio reficienti et non valeat: ꝛ possit sperni. et ita intelligatur.l.qui viam.vt ibi no.gloss.super verbo edificauit aut de nouo facienti.ꝛ tunc valeat siue sit rustica siue vrba.per.l.in iudicio cõi diui.que so.est diuinatio.ꝛ violat literã in.l.qui viam. dum dicit edificat ꝛ sic de nouo faciebat vnde videtur mihi dicẽdum probabiliter ꝙ aut est talis seruitus ex qua fundus cui debetur directo ꝛ immediate consequatur vtilitatẽ.vt seruitus luminis vel aqueduct9 ex qua fundus efficitur fertilior.ꝛ tunc propter illam possit quis nuntiare nouum opus aut est talis ex qua immediate non sentiebat vtilitatẽ lꝫ ꝓpter eam posset consequi mediate vt si habeo seruitutem vie.vel itineris p fundum tuum ad meũ.nam ex ista actione fundus meus non cõsequitur vtilitatẽ:sed propterea posset consequi ex mea cultura si melius potero colere ꝓpter hanc seruitutem preterea possem habere per aliũ locum.ꝛ isto casu loquitur.l.qui viã.vt ratione istius seruitutis non possim nuntiare.¶ †Ultimo Bartol.inducit istum text.in scđo dicto ꝙ sicut potest cedi ius qđ exerceř in iudicio.vt est actio.ꝛ iudicis officium:ita potest cedi ius qđ exercetur extra iudicium:vt si habeo facultatẽ ingrediẽdi fundum tuum propria autoritate ex pacto vt.l.iij.C.de pigno.nã ista facultas exercetur extra iudiciũ.ꝛ hoc patet q2 in ea potest quis constitui procurator in rẽ suã.†Facit etiã si est statutũ vel consue.ꝙ si vicinus vendat rem nõ requisito vicino ꝙ vicinus habeat facultatem infra annũ reuocandi rem q2 ista facultas põt cedi licet nõ sit ꝓprie actio de hoc per Cy.in.l.iij.C.cõi diui dun.posset tamen dici ꝙ sit conditio ex statuto. Adde ꝙ inter dictum vti pos.põt cedi.vt no.glo.in.l.ij.§.idẽ nerua.ne quid in loco publico.ꝛ an possit cedi ius accusandi.vide in Spec.in ad di.de cessi.act.§.j.in additione que incipit de act. iniuriarum.

¶ Allegatur etiam.l.sequens† ꝙ si cessisti mihi iura tua contra titium possessorem rei tue.ꝛ sic habeo vtilẽ rei vẽdi.meo nomine exercitiũ directũ nomine tuo si res peruenit ad te anteꝙ ad me nõ possim contra te intentare exercitiũ directũ sed vtile bene possum meo nomine.vt.l.si culpa.de rei vendi.

1 ☞ In predijs ꝓuincialibus ꝛ tributarijs dominium vtile et etiam hodie directum est apud ipsos prouinciales.

2 ☞ Remedium extraordinarium succedens loco ordinarij facit cessare remedium mere extraordinarium quod loco ordinarij non succedit.et nume.7.

3 Si edificans in loco cõi inter te ꝛ me nuntiatio facta solo verbo vel per lapillũ nõ valet ꝛ põt sperni:ꝛ qualiter debeat adiri iudex:ꝛ quid si de facili nõ posset adiri vel denegaret audientiã.

4 Socius si edificat in re cõmuni propter qđ aliquid immittatur in propriam rem socij an socius possit destruere propria autoritate:ꝛ quid si non immittitur in rem propriam.

5 Si socius meus edificans in loco communi negat me consortẽ et possidet totã rem quo remedio mihi succurratur vt prohibeatur edificare.ꝛ vide nume.6.

6 Actio cõi diuidundo ꝙ etiam habeat locum in re incorporali.

7 Plura extraordinaria auxilia ad idẽ regulariter possunt cõcurrere ꝛ quid si competunt ad diuersa ꝛ quid si vnum esset famosum ꝛ alterum non famosum.

8 Quid si vnum est ordinarium ꝛ alterum extraordinarium.

1 **In prouinciali etiam.** †Habens vtile dominium potest nuntiare nouum opus.h.d. concor.j.eadẽ.l.§.si ego. ¶ Cum enim predia prouincialia essent tributaria dominium directum videbatur esse apud fiscum reipublice romane:vtile vero apud prouinciales hodie etiam apud eos est directum.ꝛ hoc voluit gloss.ij.glossel la vero prima fuit ceruotina ꝛ male loquitur quod hic incipit tractare in quibus locis.nam imo de hoc incipit.j.eodem de pupillo.§.nuntiationem prosequitur ergo materiam de personis que possint nuntiare.

1 **Si in loco cõmuni.** †Auxilium extraordinariũ nõ concurrit cum ordinario:imo vbi habet locũ ordinarium illud cessat ad hoc semper allegatur iste.§.sed nõ bene:q2 ordinariũ de quo hic loquitur erat act.cõi diui.ꝛ ista per se solã non haberet impedire remediũ istius edicti q2 p illud pleni9 ꝓuideř ꝙ p ipsã actionẽ cum per illud obtineatur demolitio etiam non ꝓbato de iure nuntiantis.si fuit edificatum spreta nuntiatione sed per cõi diui.non obtinetur nisi probetur de cõione ꝛ post latam sententiam sicut dixi in confes.ſ.e.l.j.§.j.ꝛ constat ꝙ qñ auxiliũ extraordinarium pinguius ꝓuidet ꝙ ordinariũ non excluditur ab illo.vt no.in.l.fin.C.si aduersus rem iudi.Illud ergo qđ hic facit cessare hoc edictum est officiũ iudicis mercenarium deseruiens actioni cõi diui.intentate vel intentande per qđ põt fieri prohibitio socio ne edificet.ꝛ ideo non est necessarium recurrere ad remedium ex hoc edicto:quia ita plene ꝓuidetur p illud officium sicut per hoc edictũ vt destruatur quicquid est factum post prohibitionem expẽsis edificãtis. vt.l.sabinus.circa fi.cõi diui.Istud autem officium ita est extraordinarium sicut remedium competens ex hoc edicto:sed dic ꝙ succedit loco actionis communi diui.que est remediũ ordinariũ ideo melius summař

2 sic.†Remedium extraordinarium succedens loco ordinarij facit cessare remedium mere extraordinarium ꝙ loco ordinarij non succedit q2 equaliter ꝓuidet sicut illud.h.d.¶ In text.ibi: plane si vnus nostrum in cõmuni loco faciat per qđ illi loco cõi tantũ noceatur vt differat a sequenti casu in ṽ.ꝙ si socius.vbi non nocetur sed alterius ꝓprie vnius ex socijs.¶ In text.non

3 possum ergo socius opus nouum ei nũtiare.†No.ergo ꝙ si edificas in loco cõi inter te ꝛ me nuntiatio facta solo verbo vel per lapillum non valet ꝛ põt sperni q2 illa nõ potest fieri nisi ex hoc edicto qđ cessat isto casu debeo ergo nuntiare p iudicem non ex hoc edicto sed per eius officium mercenariũ deseruiẽs actioni cõi diui.Sꝫ cõtra q2 scđꝫ hoc minus plene ꝓuideř mihi p hoc scõm ꝙ per primũ cũ in primo nõ habebã necesse iudicem adire.ſ.eo.l.j.§.nuntiatio.Est eñ hic quedã vexatio.vt.j.e.de pupillo.§.si his cui vnde magis expedit mihi habere remedium ex hoc edicto.solu.cõtrarium difficile est ꝛ nõ bene soluitur per doc.Dicendum est ꝙ non reputatur pinguius ꝓuidere remedio ex hoc edicto ꝙ non sit necesse iudicem adire cum istud sit vrbanius vt.l.iij.C.de pig.ꝛ sufficit ꝙ prohibitio iudicis tãtũ opereř ꝙtum nuntiatio ex hoc edicto si tñ non de facili posset iudex adiri vel denegaret audientiã posset fieri verbo vel lapi

4 lo ex hoc edicto.ꝛ hoc tꝫ hic Bar.ꝛ bene.¶ †In tex.ibi nũtiare no posse.iste tex.facit ꝯ id qđ dixi.ſ.in.l.j.§.nuntiatio ꝙ si socius edificat in re cõi ꝓpter qđ aliqd immittatur in propriam rem socij ꝙ socius possit destruere propria autoritate per.l.si inter me.de serui.vrb.predi.in tex.ꝛ glo.licet secus qñ non immittiř in rẽ propriã.vt no.Bart.in.d.§.nuntiatio.Nã iste text9 non facit differentiã inter vnum casum ꝛ alterum.sed in vtroqꝫ dicit cessare nũtiationem q2 habet locum remedium ordinarium sed respondeř ꝙ non ꝓpter hoc quod hꝫ locũ ordinariũ denegař ꝙ possit ꝓpria autoritate demoliri qñ nõ immittiř in rem propriam sed ideo q2 edificař in re non possessa per me solum ꝫ etiã per illum nõ debeo ipsum propria autoritate turbare non sic qñ in rem possessam per me non per illũ lꝫ vtroqꝫ casu habeat locũ remediũ ordinariũ ꝛ non differunt quantũ

5 ad casum huius.§.j.¶ †In glo.super verbo iudicio.in princ. ibi cum non negat me consortẽ sed glossella precedẽs dicit totũ contrariũ sed neutra bene dicit q2 qñ socius meus negat me consortẽ ꝛ possidet totã rẽ nec habeo actionẽ cõi diui. nec officium iudicis mercenariũ ei deseruiẽs nisi primo agã rei ven. ꝛ faciã me declarari dñm p pte.vt in filij habeř in.l.j.ſ.familie hercis.dꝫ ergo hoc intelligi qñ confitebař me consortẽ quo casu siue ipse solus possideat siue ego solus siue vterqꝫ habeo duplex remediũ si ipse vult edificare primo vt agam cõi diuidun. ꝛ petam declarari ipsum non posse edificare me inuito:et tunc oportet expectare sententiã ꝛ interim poterit edificare q2 adhuc non est prohibitus.Secundo vt implorem officium iudicis deseruiens huic actioni vt inhibeat sibi quod non edificet ꝛ tunc si edificet nuntiatione contempta destruetur suis expensis sicut per hoc edic.ageř tñ ad destruẽdum cõi diui.ꝫ si non essemus socij ageretur iterdicto demolitorio:ꝛ hoc edicto.vel

dic ꝙ procederet modo executorio vtroq; casu:tanq̄ super attentato lite pendente sicut reuocantur attentata appellatione pendente vt dixi in.l.j.§.sed si bis.s.eodem. ¶ In gl.ibi ꝛ erit potior conditio prohibentis nisi in casibus not.s.in.l.sabinus statim in glo.allegata.sꝫ ꝯ de.l.in re cõi de serui.vrb.pdi.quã et glo.allegat sed facit ꝯ sol.iure seruitutis nõ põt alter ex socijs prohibere ne edificeť in re cõi q2 nõ põt hr̃e seruitutẽ ĩ re cõi p indiuiso ita loquiť ibi sꝫ iure cõi sic vt.l.sabinꝰ. ¶ In gl.ibi vt ĩ

6 re corporali ista gl.reprobať per docto.† q2 etiaꝫ sup iure incorporali habet locum actio cõi diui.nõ vt diuidatur illud ius sed commoditas eius.vt.l.lucio.de aqua quoti.ꝛ esti.ꝛ.s.cõi di.l.arbor.§.fi.vbi casus. ¶ In glos.que incipit no.ergo ibi operatur prohibitio si factum non est ꝛ destructionem vbi factum est. Ista gloss.potest dupliciter intelligi primo ꝙ officium iudicis mercenarium deseruiẽs actioni cõi diui.põt implorari anteq̄ opus sit factum vt inhibeatur ne fiat. Item si factũ est etiã nuntiatione non precedente põt implorari vt destruať sed officiuꝫ iudicis oriens ex hoc edicto licet possit implorari ne fiat si tñ est factum nuntiatione nõ precedẽte non põt implorari vt destruatur sed nec etiã interdictuꝫ demolitorium hꝫ locum sed interdictum ꝙ vi aut clam.l.j.§.j.s.eo.ꝛ si hoc voluit glos.reprehenditur per doc.ꝛ bene q2 officiũ iudicis deseruiens cõi diui. actioni nõ;potest implorari vt destruatur qd̃ factũ est nũtiatione nõ precedente sed solũ ne fiat:ꝛ ad id qd̃ est factũ dať actio cõi diui.vt est casus in.l.sabinus.s.alleg.circa fi.Dyn. ¶ Secũdo modo põt intelligi ꝙ officium iudicis deseruiens actioni cõi diui.põt implorari vt inhibeatur ne fiat si adhuc non est factuꝫ et hoc facto si postea fiat contra ꝓhibitioneꝫ põt implorari;vt destruatur de facto ꝛ via executiua sed officium iudicis oriens ex hoc edicto solum imploratur ne fiat ꝛ hoc facto si postea fiat non procedetur via executiua vt mandetur destrui sed via ordinaria agendo interdicto demolitorio. vt.l.pretor.§.j.s.eo. et si ita intellexit glo.esset cõtra id qd̃ dixi.in.l.j.§.sed si bis.s.eo. vnde potest dici ꝙ ista officia sunt eiusdem nature in hoc quia ambo implorantur ne fiat si factum non est et hoc facto si fiat contra imploratur vt destruatur via executiua si tñ nuntiator non vult ꝓcedere via executiua poterit ꝓcedere via ordinaria intentando interdictum demolitoriuꝫ ex hoc edicto quãdo res non erat cõis vel si erat cõis intẽtando actionẽ cõi diui.vt.d.l. sabinus.remaneret ergo contrariũ glo.insolutũ sed rñdeo qd̃ officium iudicis deseruiẽs actioni cõi diui.licet sit extraordinarium succedit loco dicte actionis que est ordinaria. Ideo facit cessare nuntiationem per iactum lapilli.et simplici verbo quia sunt remedia mere extraordinaria:sed officium iudicis ex hoc edicto est mere extraordinarium non succedens loco alicuius

7 ordinarij:ꝛ ideo non facit cessare;aliam extraordinariã † quia plura extraordinaria auxilia ad idem regulariter possunt concurrere.vt.l. quemadmodum.§.magistratus. ad.l.aquili.ꝛ.C. ad.l.aql.hoc fallit quando alterũ succedit loco ordinarij vt hic. Item qñ alterũ eorũ esset famosum:quia tollitur per nõ famosum:vt.l.j.§.ait pretor.cũ ibi no.s.de dolo quando aũt cõpetũt ad diuersa vel cõtra diuersos indistincte cõcurrunt:vt.l.bona.

8 §.si quis opus.ĩ.ti.j.ꝛ ar.i.l.etiã.C.si tut.vel cura. ¶ † Si vero vnum est ordinarium ꝛ aliud extraordinariuꝫ regulariter non concurrunt:sed extraordinariuꝫ per ordinariũ tolliť ad quod allegatur principaliter iste text.licet nõ faciat multũ.vt.s.dixi hec tamẽ regula fallit qñ extraordinariũ fuisset inuentũ causa iuuandi ordinarium.vt.l.j.§.dixerit aliquis de publica. ¶ Secundo quando ordinarium est iuris:ꝛ extraordinariũ facti vñ si edificas in solo per me possesso:habeo interdictum vti poss.qd̃ est ordinarium.ꝛ tamen possum destruere propria autoritate: quod est extraordinarium.vt.ĩ.e.de pupillo.§. meminisse.in fi.

9 iuncta.l.quemadmodum.§.j.ad.l.aquil. ¶ † Tertio qñ vnũ est speciale aliud generale:vt in hoc edicto vel interdicto quod est speciale.ꝛ concurrit cũ interdicto qd̃ vi aut clã qd̃ est generale: vt dixi.s.eodem.l.j.§.j.ꝛ in tex.l.si alius.§.iul.qd̃ vi aut clam. ¶ Quarto quãdo extraordinariũ esset vtilius:ꝛ pinguius prouideret q̄ ordinarium:vt not.in.l.fi.C.si aduersus rem iudic. ¶ Quinto quando competerent ad diuersa vel cõtra diuersos vt statim dixit per illa iura.

2 ¶ Habens dominium directum potest suo proprio nomine nuntiare.

Si habeo seruitutem personalem possum procuratorio nomine domini nuntiare ꝛ non meo.

Quid si habeo seruitutem realem.

3 Quid si habeo dominium vtile.ꝛ nume.i.

Quid si nullum ius reale habeo:sed personale. vt colonus vel inquilinus.

1 **Si ego superficiarius.** † Habens dominium vtile

põt nuntiare nouũ opus.secus in eo qui nullũ ius hꝫ in re licẽt habeat actioneꝫ psonalẽ occasione rei vel sup re vt colonus vel

2 inquilinus.h.d. ¶ † Collige ergo quatuor casus:nam aut habeo dominium directũ:ꝛ clarũ est ꝙ possum nũtiare noĩe meo l.j.§.pe.s.eo. Aut habeo seruitutem personaleꝫ.ꝛ possum procuratorio noĩe dñi nõ meo.vt in.§.fi.dicte.l.j. Aut habeo seruitutem realem:ꝛ possum nomine meo nisi in casu.l.qui viaꝫ.ĩ.e. vt dixi in.d.§.fi.non auteꝫ ꝓcuratorio noĩe dñi vt ibi dixi licet Ange.videatur dicere idem hoc casu ꝙ procuratorio noĩe dñi possum per.l.j.§.pe.ĩ.de remis.dum dicit idem in habente seruitutem:ꝙ supra dixerat in habente vsumfruc.ꝛ ille text.bene facit pro eo.sed põt rñderi idẽ nõ tamen per omnia vt ĩ multis

3 locis habeť.vt no.ĩ.eo.l.iul.proculo.ꝛ.l.sacrilegij.† Aut habeo dominium vtile:ꝛ tunc possum noĩe meo tam ꝯ habentem directum q̄ ꝯ tertium ita intelligitur hec et etiã ꝓcuratorio noĩe habentis directum cõtra tertiũ nõ cõtra ipsum habentẽ vt ĩ.l. precedente.nã si vsufructuarius censeť cõstitutus ꝓcurator in rem suã a proprietario fortius superficiarius vel feudatarius vel emphiteoticarius qui habent;ius potentius.ita intelligũt doc.istum tex.nec obstat ꝙ dixi in.d.§.fi.ꝙ ex quo põt nomine habentis directum ꝙ est potentius non debet posse noĩe suo q habet ius minus potẽs.nã illud ꝓcedit in habẽte ius vsufru. qd̃ est minus potens ius q̄ vtile dñium cuꝫ facilius extinguatur. Est ꝛ quintus casus qñ nullum ius reale habeo sed psonale vt colonus vel inquilinus:ꝛ tunc non possum nũtiare.vt hic tñ debeo notificare dño si aliquid fiat in preiudiciũ rei vt prouideat als teneor.s.ad interesse.vt.s.loca.l.videamus.§.iteꝫ prospicere.ꝛ.l.itẽ queriť.§.exerci.quod no.pro eo qd̃ dicam in.l.de pupillo.§.nuntiatio.ĩ.eo.aliqñ conductor potest nuntiare quia habet ius in re vt si conduxit locum publi.vt.ĩ.de loco publico fruendo.l.ij.vel si locator obligasset bona sua pro obligatione ꝯctus:vt.ĩ.eo.l.creditori vel si ĩ instro dr̃ ꝙ ponebat eum in locum suum ar.in.l.qui quadringẽta.ad trebel.

2 ¶ Ad defendendum causam publicam admittuntur ciues: et quid de forensibus.

3 Forensis an contra edificantem in loco publico possit intentare interdictum ne quid in loco publico.

4 Forensis non potest aliquem ciuẽ accusare de aliquo maleficio quod esset tantum de forma statuti non autem de iure cõi.

5 Statutum si dicat ꝙ ville debeant tenere sua territoria secura: ꝛ ꝙ si aliquod damnũ fit datũ alicui villa teneať sibi emẽdare:ꝛ damnum fuit datum forensi:an possit vti beneficio statuti.

6 Ad pupillũ non ptinet defensio reipu.ꝛ sic nõ debẽt vocari ad consilia nec habere officia:etiã quid si est maior pupillo.

7 Pupillus quãdo nõ pretendit ꝓpriũ interesse sed tantũ publicum non potest nuntiare etiam cum tutoris autoritate et quid quid si pretẽdat proprium interesse.8.

Tutoris autoritas nõ supplet defectum etatis in his que sunt publici iuris.

1 **Si in publico.** ¶ † Causa iuris publici tuẽdi nuntiare põt quilibet ciuis dũmodo non sit pupillus qui nõ põt nuntiare nisi pro suo interesse ꝛ cũ autoritate tutoris nec etiã seruis nuntiare potest licet sibi possit nuntiari.h.d.vsq; ad.l.de pupillo.§.nuntiationem.

2 ¶ † No.hic ꝙ ad defendendum causam publicam admitũtur ciues ꝛ sic innuit qd̃ nõ forẽses q2 ad eos non pertinet nisi forte

3 haberent ibi domicilium.† Et iste tex.inducitur ꝙ forensis cõtra edificantem in loco publico non põt intentare interdictum ne quid in loco publico nisi edificaret in via qua ipse vtereť.sꝫ Ange.allegat vnã glo.in contrariũ.ĩ.ne quid in loco publi.l.ij. §.pe.in fi.magne glos.sed illa põt intelligi scd̃m istam distinctio-

4 nem.† Facit etiam iste tex.ꝙ forẽsis nõ possit aliquẽ ciuem accusare de aliquo maleficio qd̃ esset tantũ de forma statuti non autem de iure cõi q2 nõ ptinet ad ipm defensio statutorũ simil'r econuerso nõ deberet gaudere priuilegijs statutorũ. Et hoc facit ad questionem de facto quia statutũ hic dicit ꝙ ville debeãt tenere sua territoria secura ꝛ ꝙ si aliquod damnum sit datũ alicui villa teneatur sibi emendare quid si fuit datũ dãnum forẽsi

a an possit vti beneficio[a] statuti cũ hec questio esset hic de facto di

6 cebam ꝙ non per dicta iura ꝛ rõnes. ¶ † Itẽ not.ex princi.l.de pupillo ꝙ † ad pup.non pertinet defensio reipublice ꝛ sic ñon debent vocari ad consilia nec habere officia quinimo etiã maior pupillo nisi cõpleuerit.xxv.annum non videtur posse dare

b suffragium vel vocem[b] in cõsilio scd̃ꝫ Dy.per.l.spurij.§.j.ĩ.de decurio. ¶ No.etiam in.l.de pupillo.in prin.scd̃m intellectum

7 glo.que vult ꝙ † qñ pupillus nõ pretẽdit ꝓpriũ interesse sꝫ tñ publicum non põt nũtiare etiã cum tutoris autoritate q2 tutoris autoritas non supplet defectum etatis quo ad ea que iuris publici sunt quia non sunt eius administrationis. vt.l.fina.de cura.fur.vnde non põt exercere officium publicũ cũ autoritate tutoris

a ¶ Beneficio. vide eius consilio cccxlv.ĩ fi.in primis caracteribꝰ incipiẽte in xpi nomine statutũ ꝛ ibi quid si esset statutum ꝙ tale ius reddatur forensibus ꝙ redderetur ipsis in eorum ciuitate.

b ¶ Uel vocẽ. de hoc vide quod voluit Cal.cõsi. ix.de iurepatro. vbi ponit an cã vniuersitatis hꝫ presentare. vbi sint minores et infantes an sint necessarij tutores ꝛ curatores.

8 tutoris nec minor cũ autoritate curatoris. ¶ † No. etiã qñ pretẽdit ꝓpriũ interesse bene põt nũtiare cũ autoritate tutoris vel curatoris nõ sine ꝛ hoc ideo q2 si nũtiatio esset temeraria ꝛ aduersarius ei paruisset ꝛ ex hoc damnũ suscepisset posset agere ad interesse per acti. in fac. vel de dolo. vt. s. de dolo. l. rem quandã venalem. ꝛ ideo requiritur autoritas.

2 ¶ Si mittitur schedula citatoria ad domũ vel prediũ citati ꝛ ipse nõ sit ibi sed inquilinus vel colonus vel laborator debẽt ipsi illam citationẽ sibi notificare vel schedulam mittere si cõmode possunt ꝛ an alias tenerentur ad interesse.

3 Propter distantiã loci vbi opus fit si nuntiatori nõ esset prouisum si iret ad ipsum locũ potest tunc nuntiare dño existẽti alibi ꝛ an statim afficiat.

4 Si domus esset ampla ꝛ opus fieret in vno angulo debet nuntiator ire ad illum angulum.

Demolitio operis quando non dicatur pena.

De pupillo.

1 Nuntiationem. ¶ † Hic incipit tractare mixtim de loco in quo fiẽda est nũtiatio ꝛ de personis quib9 fieri potest. Et durat vsq; ad. §. sextũ. ꝛ. h. d. ¶ Nũtiatio d3 fieri in re in qua opus fit ꝛ in ipso opere nec requirif pñsentia dñi. i. illius qui fieri facit sed sufficit pñsentia illoru3 qui sunt ibi noĩe dñi vel operis. Alibi vero facta nuntiatio non tenet. h. d. vsq3 ad. §. si plurimũ. ¶ Et diuide in tres partes. nã primo loquif qñ cõcurrebãt duo q2 fuit facta in ipsa re ꝛ etiam dñs qui faciebat vel fieri faciebat erat presens vsq; ibi nũtiare. ¶ Scdo qñ aderat primũ sed non scdm q2 dñs nõ erat presens sed solũ fabri vel magistri cu3 fuit facta in re vsq; ibi. si quis forte. ¶ Tertio econuerso qñ aderat scdm sed nõ primũ q2 fuit facta ipsi dño nõ tamen in ipsa re vel opere sed alibi. ꝛ notandu3 ꝙ in primo casu qñ dñs est presens nuntiatio afficit rem. ꝛ opus ꝛ etiam personã dñi: ꝛ prima affectio operaf hoc vt opus destruatur ꝛ dñs operis prestet in hoc patientiã: scdo operaf vt etiã ministret expensas destructionis ꝛ sic patietur duplex dãnum. vt. j. qd vi aut clam. cõparet. §. si. perdet etiã expẽsas quas fecit in opere ꝛ ministrabit nouas in destruẽdo. In scdo casu qñ dñs nõ erat presens sed fabri tres fuerunt opi. vna ꝙ licet nũtiatio teneat tamen nullũ h3 effectu3 vt afficiat rem vel personã dñi ad predicta duo nisi a die quo venit ad notitiam dñi ꝛ potuit fabris inhibere ne procedãt in opere ꝛ nõ fecit ꝛ idẽ si nullus erat in re ꝛ istam opi. tenet glos. que incipit hoc si fabri. Secunda fuit opi. ottonis antiqui glossatoris ꝙ quãdo nullus erat in re vera sit precedens opi. pro hoc. c. secũdum de operis noui nun. sed si erãt ibi fabri liget dominũ etia3 ignorantẽ quantũ ad predicta duo q2 potuerunt sibi denũtiare ꝛ si non fecerũt ipsoꝝ culpa nocet dño qui eos posuit. ar. l. videamus. in princ. s. loca. Tertia est opi. doctorum ꝙ imo in vtroq; casu siue nullus sit ibi siue fabri sint vel alij qui possint denũtiare dño nuntiatio sit valida ꝛ afficiat rem ꝛ opus quantũ ad hũc effectũ vt destruatur ꝛ dominus cogatur patientiã prestare q2 hoc nõ reputatur pena vt patet. j. eo. l. fina. ideo interdictum ex hoc edicto quantũ ad hoc est perpetuũ: ꝛ ita intelligitur. j. eodẽ pretor. §. hoc interdictũ. vbi etiã ignorans incurrit in hoc damnum qd nõ esset si diceretur pena: vt. l. generali. C. de tabu. s3 nõ afficit personã dñi quo ad hoc: vt teneatur ministrare expẽsas demolitionis nisi ꝓ eo ꝙ est factũ postq̃ sciuit ꝛ potuit fabris inhibere ꝛ nõ facit ideo quãtũ ad hoc interdictũ esset annale: vt no. j. eo. ait pretor. §. fi. q2 ista reputatur pena quã non d3 ignorans incurrere. Aduertendu3 tamen ꝙ licet teneatur prestare patientiã quando ignorauit damnũ: tamen qd consequif ex destructione recuperat a fabris: qui debuerũt abstinere: si cõmode poterant denuntiare sibi: vt. l. item queritur. §. exercitu. s. loca. iuncta. l. licet. §. fin. s. nau. cau. sta. ꝛ. l. si seruus. §. si fornicarius. ad. l. aquil.

2 † Et hoc no. pro questione de facto: si mittitur schedula citatoria ad domũ vel predium citati: ꝛ ipse non sit ibi: sed inquilinus vel colonus vel laborator ꝙ ipsi debent illã citationem sibi notificare vel schedulã mittere: si cõmode possunt als tenerẽtur sibi ad interesse qd ipse cõsequeretur si foret ꝓcessum cõtra eũ in contumaciã: tene menti. Alij dicũt ꝙ quãdo nullus est ibi presens non tenet nuntiatio: q2 iste tex. videtur requirere ꝙ ibi sit aliquis qui possit domino referre: vt. i. §. generaliter. in fi. vel dic ꝙ sufficit: vt nuntians ducat secũ testes: qui possint de nuntiatione testificari: ꝛ ꝙ non ducat occulte: q2 tunc posset procedere precedens opi. sed palam: ꝛ illi poterunt nuntiare et istam tenet Ange. In tertio ꝛ vltimo casu nuntiatio nullius est momenti ab ipso principio: vt litera dicit quia peccat in forma ꝛ hoc tenuit Rugerius in glo. que incipit quantũ ad hoc vt statim dominũ cõstringat in fi. quam omnes tenẽt ꝛ sic nec ex post facto incipit litigare: etia3 si postea fiat opus quia non debebit demoliri per hoc interdictũ sed per interdictum qd vi aut clam in quo nõ requirif ꝙ fiat in re pñsenti. vt no. s. e. l. i. §. i. in gl. et in hoc differt a casu pcedenti vbi tenet: sed non h3 effectũ quantu3 ad expẽsas nisi a die sciẽtie a quo potuit inhibere fabris.

3 † Hoc tamen limita nisi ꝓpter distantiã loci vbi opus fiebat nuntiatori nõ esset prouisum si iret ad ipsum locũ: q2 tũc potest nũtiare dño existenti in foro: ꝛ coram iudice ꝛ statim afficit. vt. j. ea. l. §. si quis ipsi ptori in. iij. lec. ꝙ dic vt ibi dicam que est notabilis vel dic ꝙ afficit hic a die quo dominus potuit nuntiare fabris: ꝛ sic non fuit nuntiatio nulla: licet non sit facta in opere. vt ibi not.

4 ¶ † Vltimo dicit hic Ang. ꝙ si domus esset ampla: ꝛ opus fieret in vno angulo debet nuntiator ire ad illum angulum ꝛ non sufficit in alia parte domus nuntiare: vt in isto. §. si quis forte: dum dicit in ipso opere. ¶ Quidam etiam dicunt ꝙ demolitio operis tunc nõ dicitur esse pena quãdo edificans non habebat ius edificandi ꝛ ideo etiam ignorãs illud dãnum sustinet: sed si habebat diceretur pena ꝛ ideo tunc ignorans nõ sustineret ꝛ ita posset saluari glo. que incipit hoc si fabri: sed hoc est contra generalitatem. l. fi. j. eo. vbi indistincte dicit ignorantem incurrere hoc damnum ꝛ bene poterat esse ibi: ꝙ emptor habebat ius edificandi preterea demolitio debet fieri etia3 anteq̃ cognoscat de iure partium: vt. s. eod. l. i. §. sed si his. de equitate tamen posset istud sustineri: ꝛ satis placeret si dñs offert se paratũ incõtinẽti probare de iure suo postq̃ ignorauit nuntiationẽ ꝛ sic nõ obstat ille. §. q2 loquitur quando sciuit tunc enim committit vim vnde non auditur.

Si plurium sit res.

1 † Nuntiatio ex parte eius cui fit est in rem: ꝛ ideo sufficit ꝙ fiat vni ex dominis: vt oẽs afficiat: sed ex parte nuntiantis est in personã vnde nõ sufficit fieri ab vno ex dominis vt alijs prosit. h. d. vsq; ad. §. si quis ipsi. ¶ In tex. ibi. ꝛ vni nuntietur expone idest vno pñsente nõ enim nuntiator d3 dicere nũtio tibi ne edifices: q2 tunc esset personalis: ꝛ nõ efficeret nisi illũ: sed d3 dicere nũtio vt in isto loco nõ edificef vel vt in opere amplius nõ procedaf: ꝛ sic in rem ꝛ cõprehendit quẽlibet volentem postea edificare. vt no. j. ea. l. §. meminisse. ¶ In tex. ibi omnibusq; dñis videf denũtiari scilicet quãtũ ad hoc vt licet ignorauerint teneãtur prestare patientiã: ꝙ demoliaf siue ipsi edificauerint siue vnus tantu3 sed nõ tenentur ad expensas demolitionis vt in gl. hic ꝛ hoc ꝓbatur in eo qd sequif in tex. ibi enim. neq; em̃ debet nocere factũ alterius hoc est verum qñ obligatio nõ habet originẽ in personã defuncti: cui plures successerũt tũc enim factũ vnius habens originẽ in sua persona nõ nocet alijs vt hic ꝛ. l. in depositi. s. depositi. secus qñ obligatio haberet originẽ in personã defuncti tunc enim factum vnius ex heredibus posset nocere alijs: vt faceret committi stipulationẽ ad penã vel interesse contra omnes: vt. l. eadem. §. cato. de verbo. obli. quod dic: vt ibi plene per Bar. ¶ In tex. ibi omnibus non sufficeret: expone idest non omnibus sufficeret: sed nũtianti tantũ. et ipse solus potest agere ad demoliendũ nõ alij: sed si agat: ꝛ obtineat destructio proderit etiam alijs: quia debet in totũ fieri: cũ sit indiuidua: vt. s. si serui. vẽ. l. loci corpus. §. si fundũ. fm Ja. de are. sed si agetur ad interesse non constaret: nisi pro parte sua: ꝛ non prodesset alijs.

2 ¶ Animus retinendi possessionem ꝙ operetur acquisitionẽ de nouo.

3 Si emptor cui fuit mota lis non potuit denũtiare venditori ꝙ veniat ad defendendũ q2 nesciebaf vbi esset qualiter fienda erit denuntiatio: an autẽ requiraf protestatio.

4 Quãdo impedior actũ facere ꝓpter aliquã causam subsistẽtem in persona aduersarij mei: nõ sufficit de impedimẽto docere vt habeaf illud pro facto: sed debeo ꝓtestari ꝙ nõ stat per me: ꝛ qd si impedimentũ proueniat ex persona mea.

5 Itineris acceptio cũ protestatione h3 vim nuntiationis. secuta postea nuntiatione.

Opus factũ ante nũtiationẽ qñ nõ destruaf p hoc edictũ.

6 Itineris acceptio h3 vim appellationis vt reuocent interim attentata ac si facta essent post inhibitionẽ superioris.

7 Qñ nõ esset ꝯsultum nũtiãti in accedẽdo ad locũ vt ibi nũtiet propter distantiã loci q2 interim forte fieret opus ꝯsulif sibi vt possit nuntiare etiam nõ in loco ei q fieri facit ꝛ valet: ꝛ a quo tempore ligat dominium.

Si quis ipsi pretori.

Glos. legit istu3. §. quatuor modis: ꝛ tres prime sunt bone ꝛ notabiles: vltima lectu. reprobatur q2 põt fieri nuntiatio nullo presente: vt di. j. in. §. nuntiationẽ.

1 ¶ † Scdm primam lecturã. h. d. Et qui est in magistratu non põt fieri nũtiatio sicut nõ potest in iudicio cõueniri: sed d3 sibi fieri protestatio denuntiando finito magistratu: et secuta postea nũtiatione trahetur retro ad diem protestationis: vt opus

factum post protestationē destruatur.h.d.iste mirabilis ꝛ notabilis.§.ſm iſtam lec.¶In tex.ibi ꝛ ſi nũtiauerit poſtea.Sed ſi opus erat iam perfectũ:vt ſtatim innuit ibi:ꝛ quid retro edificatum erit ꝛc.ad quid eſt opus iſta nuntiatione:que fit per verba de futuro vt edificetur:cũ iam ſit edificatũ:in hoc iſte.§.eſt mirabilis iudicio meo:ꝙ licet fiat per verba de futuro:al'nõ diceretur nũtiatio:vt.ſ.eo.l.j.§.j.nihilominus habet effectũ ſuper opere iam facto:propter proteſtationē que preceſſit vt etiã tetigi in.d.

2 §.j.† Sic etiã alibi animus retinendi poſſeſſionē operatur acquiſitionē de nouo.vt no.in.l.iij.circa princ.j.de acqui.poſ.Sed ad quid eſt neceſſaria iſta noua nuntiatio:poſtꝙ preceſſit proteſtatio.ꝛ ipſa nõ poteſt fieri:niſi inepte:qꝛ per verba de futuro ſuper opere iam facto:reſpondeo:vt videatur perſiſtere in illa proteſtatione:alias videretur ab ea receſſiſſe.ꝛ etiã qꝛ intendit aliqd extorquere ab aduerſario ſcilicet demolitionē al's ſufficeret illa ſola proteſtatio:ſi tenderet ſolum ad ſe defendendũ:vt.l.ſi intra.

3 C.de non nu.pecu.ꝛ.l.in contractibus.§.pen.ſm Bartol.† Qui per hoc dicit:ꝙ ſi emptor cui fuit mota lis non potuit nuntiare venditori:ꝙ veniat ad defendendum:quia neſciebatur vbi eſſet practica eſt ꝙ proteſtatur ſe non poſſe denuntiare:ꝛ ꝙ ipſi poſtea reuerſo denuntiet:alias proteſtatio ſibi nõ prodeſſet.Sed Ange.ipſum reprehendit:quia iſto caſu non impedit deuenire ad proteſtationem:imo poteſt fieri denuntiatio ad domũ ipſius ꝛ valet ſicut ſi facta eſſet ſibi vt no.glo.ordi.j.qd vi aut clam.l.aut qui aliter.§.ij.que incipit arg.ꝙ ſi venditor.Alij dicunt ꝙ etiã ſi facta ſit denuntiatio ad domum:vt dicit illa gloſ.ipſo poſtea reuerſo debebit iterum fieri.Per iſtũ tex.cũ dicto Bar.poteſt dici ꝙ ſi lis adhuc pendebat procedat hoc dictum:ſed ſi erat finita denuntiatio eſſet inutilis quia nõ poſſet defendere:et ideo ſufficit prima denũtiatio facta ad domũ.ꝛ ſic aliud ſit quam in caſu huius.§.vbi ſit etiam poſt opus perfectum qꝛ hic non preceſſit denuntiatio ſed proteſtatio:ſed in caſu predicto preceſſit denuntiatio valida.¶Sed ad quid requiritur iſta proteſtatio poſtꝙ reuera ſuberat impedimentum nuntiandi:nonne ſufficit quandoꝗ de tali impedimento docere vt habeatur nuntiatio

4 perfecta.vt.l.ſcire oportet.§.ſufficit.de excu.tu.† Solu.quando impedior actum facere propter aliquã cauſam ſubſiſtentem in perſona aduerſarij mei non ſufficit de impedimento docere vt habeatur illud pro facto ſed debeo proteſtari ꝙ non ſtat per me ſiue tractem de aliquid extorquẽdo ab ipſo:vt hic.ꝛ.l.ij.de nau.feno.ſiue de euitãdo penam:vel moram:vt.l.mulier fundus.de l.commiſ.Si vero impedimẽtum proueniebat ex perſona mea tunc ſi tractem de euitando penã vel culpam nõ requiritur proteſtatio ſed ſufficit quãdoꝗ de impedimẽto docere.vt.d.§.ſufficit.Si vero de extorquẽdo aliquid ab aduerſario:tunc ſi fuiſſet facta proteſtatio:nõ prodeſt:quia caſus cõtingens in mea perſona potius debet mihi nocere ꝙ aduerſario:iuxta plene no.in.l.

5 ſi vno.§.item cum quidam.ſ.loca.ante finẽ gl.magne.¶† Secundũ aliam lect.h.d.Itineris acceptio cũ proteſtatione habet vim nuntiationis ſecuta poſtea nuntiatione.h.d.notabiliter.Et ſecundũ iſtã no.limitationẽ ad.d.l.j.§.j.ſ.eo.ꝙ opus factum ante nuntiationẽ non deſtruitur ibi per hoc edictũ:nam verum eſt:niſi quando fui proteſtatus:ꝙ nolebã nuntiare nudo verbo:ne perderem poſſeſſionẽ:nec per iactum lapilli:qꝛ nõ deſiſteret:ſed per iudicẽ:ꝛ poſtea vadam ad iudicẽ ꝛ faciã inhiberi:certe deſtruetur etiã id qd interim fuit factum poſt proteſtationẽ:ac ſi

6 tunc fuiſſet factum preceptum iudicis † ſic.et alibi itineris acceptio [a] habet vim appellationis.vt in.c.dilectus.de appel.vt renouentur interim attẽtata:ac ſi facta eſſent poſt inhibitionẽ ſuperioris.Et ideo quãdo ruſtici vident aliquid fieri in eorũ preiudiciũ dicũt:proteſtor tibi ex parte domini poteſtatis:quod nõ facias vel alterius ſuperioris ſi poſtea vadant ad poteſtatem vel ſuperiorẽ:ꝛ faciãt inhiberi illa inhibitio trahitur retro ad diem

7 proteſtationis:quia ex tunc videtur conſtitutum fuiſſe ſub protectione illius.¶Secundum tertiã lec.h.d.† Quãdo non eſſet conſultum nuntianti in accedẽdo ad locũ vt ibi nuntiet propter diſtantiã loci:qꝛ interim forte fieret opus cõſulitur ſibi:vt poſſit nuntiare etiã nõ in loco ei qui fieri facit.ꝛ valet.h.d.Et ſm iſtã no.limitationem ad.§.ſi quis forte.ſ.ea.l.vbi nõ valet nec vnꝗ ligat:quia eſt defectus in forma.Nam hoc eſſet verũ:quãdo de facili poſſet accedere ad locũ:ꝛ eſſet ſibi conſultũ al's ſecus vt in iſto.§.ſm iſtã lec.qꝛ tunc valet ꝛ ligat.Sed a quo tẽpore gl.in fi.dicit ꝙ a die:quo dñs cui facta fuit nũtiatio potuit accedere vel mittere ſed certe ſi hoc eſt etiã per hunc modũ non conſulitur nuntianti qꝛ interim opus perficietur.Sol.intellige ſm doc.ꝙ citius poterat ipſe dñs:cui facta eſt nuntiatio accedere vel mittere:ꝙ ille:qui nũtiabat propter diuerſas qualitates perſonarum:vt in fin.no.in.l.centũ capue:de eo qd certo loco.¶Quarta lect.per oẽs improbatur:qꝛ nuntiatio põt fieri etiã nullo exiſtente in re:vt no.ſ.eo.l.j.§.nuntiationẽ.

a ¶Itineris acceptio.quid operetur itineris acceptio.vide per dominos de Rota.deci.ſuis.de appel.incipiente ſi certus terminus ſit ſtatutus.ꝛ per Fede.con.xxviij.

2 ¶Qui imponit ſeruitutẽ predio ſuo dicitur minuere ius ſuũ ꝛ augere ius alterius.
Habens ſeruitutẽ vrbanam poteſt nuntiare nouũ opus.ꝛ quid ſi habeat ruſticam.

1 **Sextus pedius.** † Nuntiatio cauſa iuris noſtri cõſeruãdi fieri poteſt altera de tribus cauſis hic contentis.h.d.¶Et ſic ſubdiſtinguitur primum membrũ alterius diſtinctionis trimẽbris:que ponitur

2 ſ.eo.l.j.§.nunc videamus:ſeu in.§.nuntio.¶† No.ꝙ qui imponit ſeruitutẽ predio ſuo dr minuere ius ſuũ:ꝛ augere ius alterius.vide de hoc.qd no.Bar.in.l.indebiti.§.ſi nũmi.de condic.inde.¶Itẽ no.ꝙ habens ſeruitutem vrbanam poteſt nuntiare nouũ opus.¶Quid ſi habet ruſticã:dic.vt dixi.ſ.l.j.§.fi.¶In glo.que incipit:vt ſi aliquis:ibi ꝛ nõ dimittit pedem:gl.nõ allegat legem hoc dicentem:ſed habetur.ſ.fi.regun.que fuit greca ſolonis.

2 ¶Si edificas in ſolo non poſſeſſo per me nec per te:ꝛ.qd nec eſt meũ nec tuũ an poſſim tibi nuntiare.

3 Triplex modus nuntiandi circa nuntiationẽ ꝗ fit a pretore.
Preceptum iudicis non debet fieri niſi ad inſtantiã eius cuius intereſt.

4 Quando iudex incipit a precepto et ſic a via executiua dꝫ preceptum iuſtificare per clauſulam ſi ſenſerit ſe grauatũ compareat recepturus iuſtitie complementum:ꝛ quid ſi nõ ſit appoſita illa clauſula.ꝛ nu.5.

5 Quod cõparente illo cui factum eſt reſoluatur in vim ſimplicis citationis ꝛ requiratur libellus ſi ille ad cuius inſtantiã factum eſt vult illud conſequi.

6 Quando nuntiatio fit per iactum lapilli an etiam ſint neceſſaria verba.

7 In nuntiatione nõ refert qualia verba ſint dum tamẽ tendant ad effectum prohibendi.

8 Quando remedium extraordinariũ conſiſtit in facto vt ꝙ poſſit expellere propria autoritate vel deijcere poteſt concurrere cũ ordinario.

1 **Meminiſſe autem.** † Qui nũtiat ſolo verbo perdit poſſeſſionẽ ciuilem ſi eã habet ꝛ trãſfert eam in aduerſariũ.Secus ſi per iudicẽ vel iactũ lapilli.Et ideo cũ nũtiator poſſidet vtilius eſt nuntiare his duobus modis:ꝙ primo:ſed ſi poſſidet aduerſarius nõ eſt vis qualiter nuntiet.Item cõtra aduerſariũ edificantem poſt nuntiationẽ cõpetet interdictũ vti poſ.ꝛ etiã qd vi aut clã.h.d.¶In tex.ibi.in noſtro ſupple a nobis poſſeſſo Dy.ꝛ.j.dum

2 dicit.At ſi in ſuo ſupple ꝛ a ſe poſſeſſo.† Sed queritur quid ſi edificas in ſolo nõ poſſeſſo per me nec per te ꝛ qd nec eſt meum nec tuum an poſſim tibi nuntiare.dic ꝙ ſic:per.l.j.in princ.ſ.eo.Et per id quod no.gl.fi.in fi.ſ.proxi.§.dũmodo pretendã eſſe meũ vel per me poſſeſſum vel habere ibi ius in re.ſed in interdic.qd vi aut clam videtur dicere Barto.in.§.ſi quis ipſi pretori quod requiritur alterũ de duobus vel ꝙ nuntiator ſit dominus vel ſit poſſeſſor:vt.j.quod vi aut clam.l.j.§.j.cum ibi no.in glo.ꝛ.l.comparet.in prin.Et ſi hoc eſt clare ſoluitur obiectio:quam feci in.l.j.§.j.ſ.eod.quia iſtud edictum pinguius prouidet ꝙ illud.nam agens ad demoliendum ex illo interdicto habebit neceſſe ꝓbare dominium vel poſſeſſionem ſed agens ex iſto nõ ſed ſo-

3 lum ſi fuiſſet edificatum ſpreta nuntiatione.¶† Item not.hic triplicem modum nuntiandi circa nuntiationẽ que fit per pretorem.Et eſt hic vna glo.que ſemper allegatur ꝛ incipit vt ſi dico:ex qua collige duo:dum dicit pretor vos ꝛc.¶No.ꝙ preceptum iudicis non debet fieri niſi ad inſtantiam eius cuius intereſt ꝛ hoc eſt regulare cum ſit ad priuatam vtilitatem:vt ple-

4 ne not.in.l.iiij.§.hoc autem iudicium.j.tit.j.¶† Secundo not.ex gloſ.in fi.ꝙ quando iudex incipit a precepto ꝛ ſic a via executiua debet preceptum iuſtificare per clauſulam ſi ſenſerit ſe grauatum compareat recepturus iuſtitie complementum ꝛ ita ſeruat curia romana ꝛ quaſi totus mundus.de quo in Specu.de citat.§.iam de citatione.ver.ſi igitur.ꝛ ad hoc iſta gl.ſemper al-

5 legatur:† ꝛ dicunt doc.ꝙ tale preceptum iuſtificatum illo comparente reſoluitur in vim ſimplicis citationis:ꝛ ſic non tranſit in rem iudicatã.Et ille ad cuius inſtantiã fuit factum ſi vult illud conſequi debet dare libellum ꝛ ꝓcedere ſm naturã cauſe.Quid autẽ ſi illa clauſula non ſit appoſita dic qꝛ aut fuit factum ſuper eo ꝙ affert plenũ preiudiciũ ꝛ vbi requiritur cauſe cognitio:vt ſi precipit ꝙ ſoluas vel reſtituas mihi poſſeſſionẽ:ꝛ tunc nihil valet nec tranſit in rem iudicatam nec teneris obedire per.l.nec quicꝗ.§.vbi decretũ:ſm vnã lec.ſ.de offic.proconſul.ꝛ leg.ꝛ.l.meminerint.C.vnde vi.ꝛ comminationes vel epi.program.in rubro ꝛ nigro:ꝛ qd no.Inno.in.c.ij.de reſti.in inte.in.iiij.colũ.ibi vel melius ꝛc.Si vero non affert plenum preiudicium vel ſit ſuper eo in quo nõ requiritur cauſe cognitio valet preceptũ ꝛ ſibi eſt parendum

est parendū in dubio: vt p₃ qñ citat aliquē φ corā eo cōpareat. nā etiā causa nō expressa tenetur cōparere in dubio. vt. l. si quis ex aliena. de iud. ⁊ per Jnn. in loco predicto. Et ideo in casu huius. §. in quo nō agitur de magno preiudicio: ⁊ in quo nō discutitur de iure nuntiātis tēpore nūtiationis videtur valere prece ptū etiā si ista clausula nō sit apposita ⁊ deberet sibi obediri. nā etiā si fieret solo verbo valeret sine expressione cause si non esset requisitus φ exprimeret. vt no. per glos. in. l. j. in princi. §. eo. Et

a vide Bal. de ista clausula [a] in. d. §. vbi decretū in fi. Et per Jnn. in. c. de his que fiunt a maiori parte capituli. vbi videt̄ distinguere inter preceptū extraiudiciale: qđ fit quādo causa nō erat adhuc cepta ⁊ tunc h₃ locū id qđ supra dixi. Et iudiciale qđ est quādo causa erat cepta: ⁊ illud dicitur trāsire in rem iudicatam

6 si nō appellatur per. c. qđ ad consultat. de re iudi. ¶ †Item no. gl. super verbo manū: φ qñ nūtiatio fit lapillo: sunt etiā verba necessaria quidā cōtra. nā al's sequeret̄ φ mutus nō potest; nuntiare per iactū lapilli. Preterea nō refert vtrū volūtas declaretur facto vel verbo. vt. §. de leg. l. de quibus. Tu tene glos. Et dic: φ in muto ideo non requiruntur verba quia non h₃: alias deberent interuenire prout in simili habetur in matrimonio in c. tue. de sponsa. ⁊ per glos. in. l. cū notissimi. circa prin. C. de prescrip. xxx. an. facit quod no. in. l. nutu. de leg. iij. per Bar. ¶ Ad secundū responde φ iactus lapilli est actus indifferens nec est certum φ fiat animo prohibendi vel nuntiandi. seu animo iniuriandi sed quādo apparet ad quē finē actus sit procedit contra-

7 riū de dicta. l. de quibus. ¶ †Item no. ex gl. φ nō refert qualia verba sint dum tamen tendant ad effectū prohibendi siue si dicat nuntio prohibeo siue veto siue protestor φ non edificetur. satis est per hanc gl. Sed cōtra de. §. si quis ipsi pretori. vbi aliud est protestari: aliud nuntiare. Sol. si protestor φ non edificetur idē est ac si nūtiassem vt in hac gl. sed si protestor φ non possum nuntiare nunc sed nūtiabo cū potero ista non est nuntiatio sed protestatio vt in cōtrario. ¶ Jn glo. q̄ incipit nulla denūtiatio facta ibi si postea vti poss. ageret succumberet. Secus si ageret interdicto vnde vi q₂ facto aduersarij occupātis naturalē ⁊ inferentis metū ita vt nuntians suspicetur se posse repelli possessor perdit possessionē nuntiando ⁊ acquisita est aduersario licet nō spoliauerit tamen q₂ metu nuntiantis hoc accidit cuius est causa ipse edificans datur sibi interdictum illud contra illum ad quem possessio peruenit ex metu: vt. j. vnde vi. l. j. §. si filius. ⁊. §. si quis nō eget. ⁊. §. siue autē. ⁊ ibi no. ⁊. l. iij. §. deinde. posset etiā incontinenti anteq̄ diuertat ad alios actus propria autoritate recuperare possessionem quā perdidit: quasi deiectus: vt in. d. §. deinde. ⁊. l. j. §. sed si quis cōtra testatorem. j. vnde vi. s̄m Dy.

8 ¶ †Jn gl. fi. ibi ⁊ etiam manu siue autoritate sua not. istam gl. que allegatur ad hoc cum isto tex. φ quando remediū extraordinarium consistit in facto puta φ possit expellere ꝓpria autoritate vel deijcere potest concurrere cum ordinario vt hic in tex. quia non interdicto vti pos. φ est ordinarium. de hoc dixi. §. eo. in prouinciali. §. j. ¶ Ultimo not. ex isto tex. in ver. at si in suo et ego exposui ⁊ a se possesso quia nuntiatio potest fieri etiā quando quis edificat in solo a se possesso nec debet sperni. Sed istud videtur contra id quod not. Bar. §. eo. l. j. in prin. in. vij. q. Sol. si nuntiarem quia dicerem me dominum illius soli posses nuntiationem spernere postq̄ possides quia potius presumeris dominus ⁊ in possessione tua nō debeo te turbare. Sed si dico me habere seruitutem in solo vel ius in re: locū habet iste tex. q₂ nō turbo te in tua possessione: si sum in quasi possessione illius seruitutis. vel iuris: secus si nō essem: quia tunc etiā locu₃ haberet dictum Bar.

2 Nulli reficienti potest fieri nuntiatio.
3 Publica vtilitas prefertur priuate. ⁊ nu. 4.
4 Si respublica velit destruere domos aliquorum pro faciendo plateas vel forum illi non possunt resistere sed debet eis solui pretium domorū.
5 Si ille cui fit nuntiatio recepturus sit dānum ⁊ periculū abstinendo ab opere an possit spernere nuntiationē.

1 **Si quis riuos.** †Jn riuis: ⁊ cloacis ⁊ vbicūq₃ dilatio operis est periculum allatura in publicū pōt nūtiatio sperni. h. d. notabiliter. Adde alios casus notatos in. l. j. in princ. §. eo. que incipit legitimam. ¶ Jn glo. ij. ibi videtur φ possit nuntiari ⁊ ista opi. cōmuniter tenetur pro. l. j. §. fin. j. de riuis. quia facere de nouo vel reficere: vel purgare vetus sunt diuersa: vt ibi: ergo prohibitio in vno facta non extenditur ad aliud: ar. in. l. si domus. §. de ser. vrba. predi. hic autem prohibet nuntiari reficienti vel purganti. Et ad contrariū qđ infra subijcitur in glo. φ s̄m hoc nulla erit spe

2 cialitas in cloacis vel riuis † cum nulli reficienti possit fieri nuntiatio: vt. §. eo. l. j. §. si quis edificiū. responde vt ibi dixi s̄m Dy. qñ reficit fulciēdo vetus ⁊ nō mutando pristinā faciem ⁊c.

sed hic etiā si mutet dilatādo: vel restringēdo: vel de nouo aliqđ faciēdo in veteri prohibetur nuntiatio: possēt dici: φ si expediat reipublice cloacā denuo fieri: ⁊ nisi fiat periculum est imminēs habeat locū sequēs opi. Hug q₂ cū habeat locum eadem ratio ergo ⁊ idem ius: vt. l. j. de fonte. q₂ pub. vti. prefertur priuate: vt

3 hic patet. ⁊ no. j. in alia gl. ¶ †Jn glo. que incipit. nam ⁊ celum ibi. ⁊ no. φ pu. vtilitas prefertur priuate: dic φ in casu isto ꝑfertur in hoc φ potest sperni nūtiatio facta causa priuati iuris cōseruandi: vt sic non demoliatur quid factū erit tanq̄ attentatū anteq̄ cognoscatur de iure nuntiantis. Sed si nuntiās postea ostendit de iure suo: φ illud factum est in preiudiciu₃ sui iuris: a vtrū illud debeat tolli: videtur φ non per istam regulam: φ vtilitas publica prefertur priuate: ⁊ publice interest φ illud remaneat. Jn contrariū videtur sentire glo. magna. in fi. §. du₃ dicit: alie tamen actiones remaneāt: vt. j. l. sciendum. in gl. que est sup verbo contēnenda. Quid enim prodesset nuntiāti: φ sibi remanerent alie actiones salue: licet nuntiatio potuerit sperni: si per illas nō cōsequeretur ius suum. Breuiter puto dicendum: φ si expediat reipu. opus factum remanere in suo statu: non debeat destrui: licet nuntiantis intersit φ destruatur per ratione ꝓxima: tamen postq̄ cōstat de iure suo debet remunerari ex publico: quia non est cōueniens φ remaneat in dāno totaliter ꝓpter bonū publicū: ⁊ ad hoc. §. de rei vend. Jtem si verberatum. §. j.

4 ⁊. l. venditur. §. si constat. si serui. vendi. ¶ †Et iste. §. frequenter allegatur ad hoc quod vtilitas publica prefertur priuate: vt debeat fieri id qđ publice interest: licet priuato noceat: s₃ tempera b vt dixi. Unde si respublica velit destruere domos aliquorū pro faciēdo plateas. vel forum illi non possunt resistere: sed debet ei

5 solui pretiū domorū. ¶ †Jn glo. super verbo periculū not. singulariter istam glo. φ licet ille cui fiat nuntiatio recepturus sit dānū ⁊ periculū abstinēdo ab opere: si tamen alij in cōmuni nō sustinent: nō debet propterea spernere nuntiationem vt si cōduxerat magistros ⁊ cementa ⁊ omnia perdit abstinendo illud est verum s̄m doc. nisi grande damnum sit suscepturus ex abstentione plusq̄ nuntiator cōmodū sit percepturus quia tūc posset spernere nuntiationē pro euitando tale magnu₃ dānum suum sicut pro euitādo periculū publi. per. l. j. §. sunt qui putant. j. ne quid in flu. pub. ⁊ ponit Ange. exemplum si volebat edificare molendinū ⁊ multos magistros cōduxerat ⁊ abstinendo perdit mercedes quas eis promiserat: ⁊ superueniente pluuia potest perdere cemēta isto casu etiā si non prestat satisdationē pōt ꝓsequi in opere cōtempta nuntiatione sed postea videbitur an bene vel male edificauerat. Jste casus de directo fuit de facto in ciuitate ista ⁊ nō fuit allegata ista gl. nec hoc dictū doctorū ⁊ ille offerebat satisdare: licet nō teneret̄ imminēte tali dāno et q₂ nūtiator dixit hodie constat hodie agatur non fuit admissa nūtiatio. Sed pro nuntiatione deberet supersedere vsq₃ ad duos vel tres mēses s̄m. l. si. C. eo.

2 Licet aliqđ sit cōmissum alicuius conscientie quo casu non d₃ sibi referri questio de eo qđ declarauerit tū qñ declarat φ in cōscientia sua ita sibi videtur debet iurare.
3 Quid si aliquid cōmittatur peritis in arte vt iudicent s̄m φ eis videtur.
4 Habēs pro se sñiam que transiuit in rem iudicatam vel etiā tenutam potest petere ipsam cōfirmari.
5 An aduersarius ecōuerso possit dare aliū libellū in quo petat eam infirmari.
6 Judex pōt cōpellere illū qui agit ꝓcuratorio noīe ad ostendendum instrumentū mādati. licet aduersarius nō petat.

1 **Qui opus nouum.** †Nuntiator ꝓsequēs nūtiationē tenet̄ iurare de calumnia aduersario hoc petente ⁊ iudice decernēte. h. d.

2 Et per istū tex. † dicit Ange. φ licet aliquid sit commissum alicuius cōscientie quo casu nō debet sibi referri questio de eo qđ declarauerit. vt no. glo. sing. in. c. statutus. §. assessorem. de rescr. lib. vj. nihilomin⁹ quando declarat φ in conscientia sua ita sibi

b videtur: debet iurare. [b] nā nuntiatori creditur de causa quā allegat si est talis que si esset vera sufficeret: licet vera non sit vt nihilominus aduersarius teneatur parere nuntiatori: vt patet ex not. per gl. §. ea. l. §. sextus. in vltima gl. in fi. ⁊ tamen tenetur iurare: vt hic. ⁊ facit. l. theopompus. de dote prelega. sed iste text. nihil facit: salua pace eius quia verum est φ crederetur sibi in actu nuntiandi: nō sic in actu ꝓsequēdi nuntiationē: tunc enim d₃ de iure suo docere: sed hoc ꝓsequebat̄. preterea ipsemet Ange. dicit hic φ si in actu nuntiandi fieret nuntiatio: nō per iudicē licet aduersarius peteret iurare de calumnia nō teneretur nūtiator iurare ⁊ sic contrariatur sibijpsi: quia non tenet̄ iurare φ causa quam allegat sit vera ad instantiam solius partis sed ita demum si iudex sibi mādat φ iuret: vt hic in tex. dictum tamen suum place: per alia iura. l. hac edicta. §. j. vel. ij. de secūdis nup.

a ¶ Jsta clausula. adde q̄ habētur in tractatu clausularū. Bar. ɔsi. lxx. ⁊ cōsi. lxiij. vbi consuluit in hac materia de ope. no. nun.

b ¶ Debet iurare. qñ aliqđ est cōmissum ɔsciētie alicui⁹ qualr d₃ arbitrari ⁊ an ab eius dicto possit appellari alegā. cōsil. ccvij. scōo li. late Jo. d̄ ana. ɔsi. xxxiiij. Lud. ro. cōsi. cccxvij. anc. ɔsi. ccccxxxviij. vbi dicit φ idē est cū q's cōmittit in secreto alicui. ⁊ ideo ibi dicit φ cū testator cōmittat executori aliqđ distribuēdū secreto φ ille nō pōt cogi dicere cui dedit vel i quos distribuit. dicit tū bellamera de cis. snis. d̄ app. φ l₃ sit onerata cōscientia alicuius tamē nō est ꝓhibita appellatio: valet et tenet.

3 Et cōiter dicūt doct.† φ qñ aliquid cōmittit̃ peritis in arte vt iudicēt fm φ eis videt̃ dz eis dari iuramētum vt ibi.ꝛ.l.cōpari tiones.de fide instru.qñ aūt iudicāt nō de ipsoꝝ cōscientia vel arte:sed de facto alieno sine dubio debent iurare ita loquitur.l. theopōpus.de dote ple.qꝛ ibi deponebat de mādato testatoris sibi facto. ¶ In glo.magna in verbo nuntiare ibi vt nuntiatio
4 firma maneat.† per hanc glo.dicit Bar.probari φ qui hʒ pro se sentētiā q̄ trāsiuit in rem iud.vel etiā tenutā pōt petere ipsam cōfirmari:licet nō sit necesse ꝛ de iure cano.clarū est vt in titu.de cōfirma.vti.vel inuti.in.c.j.ꝛ.ij.ꝛ qđ ibi per Innocē.de iure aūt nostro probat̃ per hanc gl.ꝛ per.l.iij.§.si quis missum ad carb. ꝛ qđ no.gl.in.l.j.C.ad carb.ꝛ hoc pluries vidi in habēte tenutā
5 φ petijt eā cōfirmari.† Sed hic quero an aduersarius ecōuerso possit dare aliū libellū in quo petat ipsum infirmari. Inno. tangit istū punctū in.c.cū contingat.de offi.deleg.ꝛ dicit φ iudex nō debet admittere istū scōm libellū ex quo admisit primū: qꝛ essent due instantie.ꝛ possent ferri due sententie cōtrarie sup diuersis libellis Bal.vero in repetitione.§.qui procurauit.in.l. tale pactum.s.de pac.tenet contrariū [a] φ imo possit recipere ꝛ debeat qꝛ nō debet licere vni qđ nō liceat alteri ex litigatoribus vt equalitas seruetur.ar.l.petende.C.de tempo.in integ.resti.ꝛ l.fi.de fruct.ꝛ lit.expen.ꝛ non erunt due instantie: sed vna quia super vno iure sicut in simili.si do libellum super cōfessoria nar rando rei mee deberi seruitutem in re tua. Tu potes econuerso dare libellum in negatoria narrando seruitutē non deberi per l.si forte.§.j.si serui.vendi.ꝛ dabitur vna tantum sententia.et si pronuntiatur pro primo censetur pronuntiatū cōtra secundum
6 ꝛ econuerso.arg.in.l.pompo.§.si is.in fi.de procura. ¶ † In gl. super verbo exigitur ibi tacite omitti:de hoc est casus in.c.j.de iura.calum.lib.vj.si tamen pars peteret ꝛ nō cōpelleret ad iurandum non valeret processus quia quādo patitur est vnum de substantialibus iudicij ꝛ sic eius omissio vitiaret:vt.l.prolatā. C.de sen.ꝛ iter.om.iudi. Sed si peteret nō corā iudice sed in actu nuntiandi non teneretur prestare vt in fi.huius gl.ꝛ in prin.gl. magne precedentis. ¶ Quid autem si aduersarius non petat. An iudex possit petere vt iuret ex officio videtur φ nō per hūc tex.in fi.qui requirit vt eligatur a parte contrarium puto si iudici hoc videtur:quia suspicatur ipsum calumniose agere argumēto notatoꝝ per gl.in.c.j.de elec.lib.vj.super verbo in absen tia que dicit iudicē posse cōpellere illum qui agit procuratorio nomine ad ostendendum instrumētum mandati licet aduersarius non petat ne iudicium sit elusoriū: [b] ergo ꝛ hic ne sit calumniosum.facit.l.vbicūq̧.de interro.act.ꝛ in.c.cū Joan.eremi ta.de fi.instru.

2 ☞ Petēs aliquam rem videtur eam petere totam:si de parte non faciat mentionem.
3 An notarius debeat in instrō facere mentionem de loco loci.
4 Qđ procedat libellus in quo peto omnes res positas in tali loco licet non specificem.

1 **Qui nuntiat.** † Qui vult nuntiare ne fiat in certa parte loci debet illā partē demōstrare. Si vero in toto loco sufficit simplr̃ nuntiare ꝛ censet̃ nuntiatio in totū.h.d. ¶ In tex.ibi quoties fit in parte nuntiatio. vt si dico φ non edificat̃ in ipso solo qꝛ pars ipsius pertinet ad me iure dominij.nā si illam partē nō demōstro nō valet nūtiatio ꝛ potest aduersari⁹ spernere per hunc tex.hoc puto verū qñ pars illa erat demōstrabilis vt qꝛ dicebā habere partē pro diui so. Secus si pro indiuiso:qꝛ tunc non erat demonstrabilis:vt.l. meuius.§.duobus.de le.ij.vnde sufficeret dicere φ habeo partem pro indiuiso:facit.s.eo.in prouinciali.§.j.j.rūso. ¶ In tex. ibi sed hoc ipsum dicere scilicet simpliciter dicere:vt in glos.ne
2 opus fiat:ꝛ videor dixisse φ nō fiat in toto.† Et per istum tex. dicit Bar.verā esse glo.que est in.l.rem.s.de rei vendi.que dicit φ quando peto aliquā rem videor eā petere totā:si de parte nō facio mētionē. [c] ¶ † Itē allegat̃ iste tex.an notarius debeat in
3 instrumento facere mentionem de loco loci [d] puta actum Bonoñ.in tali ecclesia vel domo an sufficiat dicere actum Bonoñ. ꝛ videtur per istum tex.φ si instrumentum vel actus pariter poterat fieri in vno loco sicut in alio sufficiat dicere actū Bonoñ. Al's secus vt si erat actus iudicialis qui non potest fieri nisi in palatio ꝛ iudice sedente pro tribunali.nam debet hoc dici. Breuiter hoc non obstante:cōmunis stylus ꝛ consuetudo est:φ apponatur in instrumento locus loci:qꝛ al's esset nimis generalis locus dicere actum Bonoñ.ꝛ ita dicit Cy.in.l.optimā.C.de con traben.stip.et no.in addi.Specu.de instru.edi.§.instrumentum in addi.que incipit.vide quod no. ¶ Allegatur etiam † φ pro
4 cedit libellus in quo peto omnes res positas in tali loco licet non specificem.de hoc vide quod not. Innocen.in.c.certificari. de sepul.ꝛ contrarium facit.l.iij.§.armamenta.de rei vendi.φ debeat specificari.

a ¶ Tenet Ziuʒ tu dic φ opini. Inno.ꝛ Ange. ɔsi.gl.vbi ꝑpter illud dicit φ si actor petit dona tioneʒ insinuari debere qđ reus nō potest 2rium petere ibi latius vide.

b ¶ Elusoriū dicit Lud.ro.cōsi. ccccl xvij. φ iudex dz vigilare ne corā eo actus elusorij fiant.

c ¶ Mentioneʒ. Adde Franc.de are.ɔsi.ciij.ꝛ ibi vide φ voluit ꝑ pter hoc.

d ¶ Loco loci.ad de bal.ɔsil.lxxx. primo lib.dños de Rota decisi. suis.de fi.instru. Anc.ɔsi.ccccxx. versus finem.

e ¶ In petitione. Uide φ voluit Ancha.consil. lxxvi.magis in specie Old.cōsi. clxxxiij.

2 ☞ Ad pluralitatē habituū requirit̃ pluralitas priuationū. In legatis annuis cū tot sint legata quot anni:an etiā requirātur tot pscriptiones ꝛ quid in stipulatione annua.
3 In excōmunicato pluribus excōmunicationibus vel bannito pluribus bannis an requirantur plures absolutiones et plura rebannimenta.
4 Pro vno libello in quo quis accusat de pluribus diuersis criminibus an requirantur plures abolitiones:ꝛ si aliquid debet solui pro qualibet accusatione an soluatur pro vna an pro pluribus.

1 **Si in pluribus.** † Ad pluralitatē locoꝝ requiritur pluralitas nuntiationū. Et ad pluralitatē nuntiationū requiritur pluralitas remissionum.h.d. ¶ In tex.ibi pluribus locis.s.remotis:adeo φ nuntiatio facta in vno loco nō potest exaudiri vox in altero loco:secus si posset exaudiri:qꝛ sufficeret vna nūtiatio fm Jac.de are.qui allegat ad hoc in argumentū.§.si quis forte.s.ead.l. Et no.in Spe.eo.ti.§.sed quid si denuntians. Bart.cōtra qꝛ cū fiat in re ipsa:vt hic dicitur in litera: opoꝛtet specificare ipsa loca. Et ex hoc sequitur φ sunt plures nuntiationes vt.l.scire debemus.de verbo.obli. Tu dic aut queritur an requirantur plures conceptiones verboꝝ:vt pluries dicatur nuntio:ꝛ procedit dictū Jac.de are.qꝛ si loca sunt distātia requiritur:alias sufficit vna cōceptio. Itē isto scōo casu nō requiritur φ specificētur loca:sed sufficit dici nuntio:ne in locis istis edificetur:qꝛ cū demōstrentur ad oculum alia demonstratione non est opus:vt.l.in fi. de dote prele.non sic cum postea fit remissio extra presentiam illoꝝ locoꝝ qđ fieri pōt:nā tunc cū non demonstrentur loca ad oculū expedit φ demonstrētur verbis:vt remitto nuntiationeʒ quā feci in tali loco ꝛ illam quā feci in tali:ꝛ dicent̃ plures remissiones:licet sit vnus cōceptus verboꝝ:vt.d.l.scire debemus.in
2 fi.tex.ibi.ꝛ consequenter plures remissiones † sic ergo not.φ ad pluralitatē habituum requiritur pluralitas priuationū:vnde inducitur ad plura.primo fm glos.φ in legato annuo:cum tot sint legata quot anni:tot etiā requirētur prescriptiones:sed in stipulatione annua:cū ipsa sit vnica pro omnibus annis sufficiat vna prescriptio.de hoc dic:vt.l.cum notissimi.§.in his.C.
3 de prescript.xxx.anno. ¶ † Itē inducitur:φ si aliquis est excōmunicatus plurib⁹ excōmunicationibus vel bannitus plurib⁹ bannis:φ fieri potest. Nam excōmunicatus vel bannitus iterū excōmunicari vel banniri pōt ex diuersa causa:vt not.in.l.ij.C. vt.j.cer.tēpus.plures requirātur absolutiones:ꝛ plura rebannimēta. Tu dic φ nō requirētur plures absolutiones vel rebānimenta quantū ad conceptionē verboꝝ:vt pluries dicatur absoluo vel absoluimus:vel rebannimus:imo sufficit vna cōceptio:quo ad oēs excōmunicationes vel banna per.l.accipiētis: ꝛ qđ ibi no.s.de auto.tuto.reputabūtur tamē tot quot sunt excōmunicationes vel bāna.vt no.gl.in.c.cū pro causa.circa fi.de sen.excō.nec requirit̃ φ specificent per singula cū cōcernāt personā:vnde sufficit se referre ad personā:puta absoluo te ab omnibus excōmunicationibus in quas incidisti:vel ab oibus ban
4 nis:facit qđ no.Bar.in.l.libelloꝝ.§.sed si alius.de accusa.† qñ in vno libello quis accusat de pluribus diuersis criminibus:qꝛ dicitur vna accusatio vno respectu:qꝛ omnia cōtinentur in vna charta:sed plures respectu criminū:ꝛ ideo determinatur questio de qua ibi per eū:an requirantur plures abolitiones vel si aliquid dʒ solui pro qualibet accusatione an soluetur pro vna vel pro pluribus:qđ dic:vt ibi.ꝛ.l.j.§.si plura.j.ad turpil. Aduertendū tñ φ si precessit petitio absolutionis vel rebannimēti de pluribus excōmunicationibus vel bannis:talis rebannitio vel absolutio generalis non refertur nisi ad cōtenta in petitione [e] argu.insti.de inuti.stipul.§.preterea.ꝛ.l.si defensor.§.j.ꝛ de interrog.act.ꝛ ibi responsio regulatur fm interrogata:facit.l.si de certa.C.de trāsac. Ex predictis clarius declaratur iste passus q̄ hic declaret Bar.

2 ☞ Si quis tenetur satisdare pro euitando penam vel aliquid consequendo:an sufficiat oblatio satisdationis recusata ab aduersario.
3 An sit necesse φ quis impetret a pretore viuo remediū sibi competens ab edicto pretoris mortui.
4 Licet quis petierit remissionē nuntiationis ꝛ succubuerit non impeditur postea agere cōfessoria vel negatoria.

1 **Si is cui.** † Post satisdationē prestitā vel oblatam censet̃ nuntiatio remissa ipso iure:nec opʒ adire iudiceʒ pro remissione fienda.h.d. ¶ Et sic tractat hic de secundo capite huius edicti.de quo.j.eo.pretor.§.deinde. Et qđ dicit non esse opus iudicē adiri:intellige quo ad hoc.vt nō destruatur tanφ attentatū in contemptū nūtiationis sed si postea apparet iniuste edificatum:bene destruetur propter defectum iuris edificātis.vnde quātū ad hoc vt perpetuo manet edificatum bene

tamen bene expedit iudicē adire. vt. §. eo. l. j. §. ꝛ post operis. et no. in princi. illius. l. in glos. magna in scđa ꝛ. vj. lect. ¶ In tex. ibi aut per eū nō fieret: qꝛ obtulit. ꝛ nūtiatoꝛ recusauit recipere.

2 vt. d. §. deinde. Et per. h. d. † Ange. terminari questionē: quam vidi de facto: cū quidā teneret satisdare pro euitādo penam vel

a aliquid cōsequendo ꝛ ipse obtulit.[a] Aduersarius autē recipere recusauit dicebat postea aduersarius ipsum nō euitasse penā: ꝑpter hoc solum qꝛ debuit prestare satisdationē alicuius alteri recipienti pro illo maxime notario ꝛ sic fuisset sibi quesita actio per publicā personā: vt in. l. ij. j. rem pu. sal. fo. contrarium dicit Ang. qꝛ sufficit obtulisse: ꝛ illum recipere recusasse per hūc tex. ꝛ dicit fuisse arduā questionē. Contra hoc facit: qꝛ debitoꝛ offerendo nō ꝑpterea liberat̄ nisi consignet ꝛ deponat. vt. l. obsignatio. C. de solu. ꝛ ista premissio fienda alteri loco cōsignationis ꝛ depositionis videbat̄ haberi vel nisi sequat̄ interit⁹ rei oblate: vt. j. de solu. qui decē. in prin. ¶ Breuiter dic ꝙ aut quis nō erat obligat⁹ ad satisdandū nec poterat cōpelli sed spōte satisdabat vt aliquid cōsequeret̄: tūc sufficit oblatio. vt hic. Aut erat obligatus: ꝛ tunc aut obtulit pro euitādo penā idē: qꝛ nō est ampli⁹ in mora sed aduersariū in mora cōstituit: ergo in penā nō incidit. ar. in. l. lecta. §. sed eū forti. si cer. pe. Aut obtulit vt liberet̄ ab oblatione qua tenebatur satisdare: ꝛ tunc ex sola oblatione non liberatur: ꝛ iterū potest cōueniri vt satisdet nisi perdiderit facultatē satisdādi. qꝛ tunc habebat fideiussores paratos quos hodie nō hꝫ nec habere pōt: nā esset liberat⁹ ope exce. tanq̄ obligatus in genere. Sed si promisisset dare certos fideiussores: esset liberatus ipso iure tanq̄ obligatus in specie re perempta. vt. d. l. qui. x. vel nisi prestitisset satisdationē publice persone recipiēti pro illo quasi habeat̄ loco cōsignationis ꝛ depositi: vt. d. l. obsignatione. ¶ In gl. sup verbo omissa ibi nisi appareat quo iure edificat ꝛc. Hoc videtur cōtra istū tex. dū loquit̄ de repromissione que fit qn̄ edificat̄ in publico: ꝛ vult ꝙ post illā factā vel oblatam habeat̄ nūtiatio pro remissa. Quid ergo ꝓdesset ista remissio si nō posset edificare nisi appareat quo iure: breuiter intelligo ꝙ siue edificet̄ in publico siue in priuato ꝑstita satisdatione quasi in priuato vel repromissione quasi in publico habet̄ nuntiatio pro remissa: ꝛ posset edificare quo ad hoc vt nō destruat̄ tanq̄ attentatū sed vt perpetuo firmū maneat nō habet̄ pro remissa in publico nisi doceat quo iure putaꝫ de licētia pricipis vel tenētis locū principis. Idem in priuato nisi doceat de iure suo in hoc tamē est differētia inter publicū ꝛ priuatū qꝛ qn̄ edificatur in priuato nuntiatoꝛ pōt per pactū remittere nūtiationē perpetuo nō sic quando in publico qꝛ nō potest dare licentiam edificandi ꝛ hoc patet ex. l. iurisgen. §. itē si paciscar ne operis. §. de pac. ¶ In gl. magna circa prin. ibi vel etiā nulla interposita satisdatione sed si pōt obtinere remissionē nulla ꝑstita satisdatione ad quid est opus eam prestare. respōdeo si vult statim lite pendēte posse edificare ꝛ ꝙ nō destruatur tanq̄ attentatuꝫ: hoc faciet sed si de hoc nō curat nō expedit ꝙ offerat: sed expectet finem iudicij. ¶ † In gl. ibi. a hoc idem no. istā gl. magistrā vtrū

3 sit necesse ꝙ quis impetret a pretore vno remediū sibi cōpetens ab edicto pretoris mortui: ꝛ dic vt in glo. ꝛ clarius per Bart. Et dū dicit vt detur actio ꝛ postea dicit vel vt efficacem constituat intellige primū ꝙ actio erat ipso iure sublata: quia tunc per restitutionē in integrū datur noua actio vtilis: q̄ dicitur rescissoria ꝛ durat anno. vt. l. in honorarijs. §. sed cuꝫ rescissa. de actio. ꝛ obli. per Dy. in fi. de actio. §. rursus si vero prima actio direc. nō erat sublata ipso iure. sed elisa per exceptionē tunc per restitutionem datur noua actio sed illa antiqua efficax cōstituit̄ per remotionē exceptionis. ¶ In fi. gl. C. de edifi. priua. l. fi. dic ꝙ si satisdatio est prestita nūtiatio est remissa vt hic. Si vero oblata ꝛ nō excepta tunc idē: vt hic nisi nuntiatoꝛ dixerit hodie constat hodie agat̄: qꝛ tunc expectatur per tres menses: vt in cōtrario

4 ¶ † Vltimo Bar. hic dicit vnū notabile ꝙ licet quis petierit remissionē ꝛ succubuerit nō impeditur postea agere ꝯfessoria vel negatoria: ꝛ probare de iure suo: quia ad aliū finē tendit vt declaretur ius suū: ꝛ in consequentiā fiat remissio sed in primo iudicio econuerso principaliter petijt remissionem fieri: licet secūdario ius suū deduxerit. Allegatur ad hoc no. per Innoc. in. c. cum ecclesia sutrina de causa pos. ꝛ proprie. Adde quod idem no. in. l. j. C. quādo prouo. non est necesse. ꝙ si quis deduxit nullitatē sentētie in iudicio per viā exceptionis ad impediendum executionē ꝛ succubuit: nō prohibetur eandē nullitatē deducere

b in alio iudicio per modū agendi[b] vt sentētia infirmet̄: ꝛ etiā si facta est executio retractet̄ per. l. a diuo pio. §. si super rebus. de re iudi. ꝛ etiā qđ no. in. §. duo fratres. in. l. qui rome. de ver. obli. in distinctione.

2 ¶ Qui alieno nomine aliquid tibi protestatur vel inhibet nō teneris sibi credere ꝛ potes spernere protestationē. ꝛ quid si ostēdat mandatum.

3 Sicut ille qui procuratorio nomine alterius venit ad actū nuntiandi debet cauere de rato si dubitetur de mandato. ita ꝛ si venit ad actum remissionis ꝛ idē si vellet prosequi nuntiationem factā per dominū.

4 Quid si veniat ad defendendū dn̄m ab interdicto ne vis fiat ei.

1 Qui procuratorio.

¶ † Nūtians procuratorio noīe alteri⁹ te

2 net̄ satisdare de rato: al's nūtiatio pōt sperni. h. d. tex. cū gl. † Et est hoc notabile ꝛ etiā generale in quolibet. Et qui alieno noīe aliud tibi protestat̄ vel inhibet ꝙ nō tenearis sibi credere. ꝛ posses spernere protestationē: nisi ostēdat mandatū vt. l. si quis insiciatus. §. depo. Et posito ꝙ ostēderet instrumentū mādati: si tu nō fateris ipsuꝫ esse verū: adhuc locū ꝙ hic dr̄: qꝛ multa possunt obijci cōtra instrumētū: ꝛ sic adhuc diceretur dubiū de mandato: nisi forte copiam habuisses: ꝛ nullā exceptionē probabilem opponeres: ꝛ ex euentu hoc apparebit: nec teneris admittere testes: si per ipsos vellet te certificare de mādato: qꝛ nō possunt testes recipi per priuatā personā: vt no. Inno. in. c. cum nobis. de a ele. Intelligo ergo hoc: qn̄ dicebat se habere mandatuꝫ. et erat aliqua presumptio pro ipso: secus si fatebatur se nō habere. vel nulla erat pro ipso presumptio: qꝛ tunc cōstaret de contrario: et non admitteretur etiā cū cautione de rato: nisi forte esset cōiun

c cta persona vel nisi haberet mandatū[c] a. l. vt. §. eo. l. j. §. fin. iuncta. l. pompo. in fi. §. de procu. ꝛ quod no. C. de procura. l. j. ¶ In gl. magna in prin. ibi si tamē dubitet̄ hec vera ꝛ qualiter dicat̄ dubitari dic. vt. d. l. j. C. de procu. ¶ Quod autē in fi. gl. nō dicit̄ nō sufficere generale mandatū: reprehenditur per doc. in. l. j. §. i. §. eo. qꝛ fructuarius videt̄ habere generale: ꝛ pōt nūtiare per. l. ac. §. nuntiare. §. pro socio. Sed intellige de habēte gn̄ale mandatū ad negotia: secus si ad litē tantū: qꝛ actus nūtiationis non

3 est litigiosus de se: licet ex ipso perueniat̄ ad litē. ¶ † Itē scias ꝙ sicut ille qui procuratorio noīe alterius venit ad actū nuntiādi debet cauere de rato si dubitetur de mandato vt hic: ita et si venit ad actum remissionis: vt. j. eo. cum procu. §. fi. Idē si vellet prosequi nuntiationē factā per dominū: secundū ea que habentur. §. ea. l. §. qui opus. sed si facta esset per ipsum: ꝛ docuisset de mandato non expediret qđ in sequētibus actibus amplius de

b mandato doceretur: qꝛ mandatum ad nuntiādum includit omnia que in consequentiam eius veniunt: arg. in. d. l. ad rem mobilem ꝛ. l. ad legatum. de procu. ꝛ ita loquitur. l. non cogenduꝫ.

4 §. fi. † Sed si veniret ad defendendum dominum ab interdicto ne vis fiat ei: quod competeret post factam remissionem nō haberet satisdare de rato: sed de iudic. soluē. vt in. §. fina. huius. l. Quando auteꝫ interuenit procuratoꝛ ex parte eius cui facta est nuntiatio loquitur sequens. §.

2 ¶ Procuratoꝛ rei seu defensoris quando teneatur cauere de rato.

3 Petens remissionē nuntiationis nomine alterius licet prouocet nuntiatorē ad iudicium ꝙ tamen non dicatur actoꝛ sed defensoꝛ ꝛ nu. 4.

4 Bannitus vel excōicatus qui nō possunt agere sed defendere si petant annullari vel irritari sententiā cōtra se latam an debeāt audiri licet prouocent alium ad iudicium.

1 Qui remissionem.

† Petens remissionē nūtiationis nomine alterius per oblationem satisdationis de demoliendo sufficit ꝙ illam prestet nec tenetur satisdare de rato. h. d. ꝰm verum intelle

2 ctuꝫ qui apparebit ex sequētibus. ¶ † In tex. ibi. sustinet enim partes defensoris sic ergo not. iuncto eo qđ statim sequitur: qđ procuratoꝛ rei seu defensoris non satisdat de rato: hoc est verū quando per satisdationem de in. soluē. quā tenetur prestare sufficienter cautum est actoꝛi: al's etiam de rato cauet: vt. §. de procurato. non solum. §. sed si status cum sequentibus. ꝛ. l. pomponius. §. si is qui: quos casus Barto. hic declarat sed substantia consistit in eo quod dixi ꝛ quare ibi non sit plene cautum per satisdationem. de iud. soluē. voluit hic Bart. declarare: sed dic vt

3 in illis habetur. ¶ † Item not. diligenter quod licet iste petendo remissionem coram iudice prouocet nuntiatorem ad iudicem tamen non dicitur actoꝛ sed defensoꝛ. Sed contra de. l. in tribus. §. de iudic. soluē. fateoꝛ quod inquantum prouocat potest dici actoꝛ vt in illa. l. sed prius fuerat prouocatus per nuntiationem qꝛ nuntiatio est quedam prouocatio ad iudicium. vt. §. codeꝫ. l. j. §. ꝛ post operis: hoc respectu dicitur defensoꝛ seu reus vel procuratoꝛ defensoris: et ideo quia est actoꝛ et reus diuersis respectibus. non simpliciter euitat satisdationem de rato: vt dicam super gloss. licet litera innuat contrarium. facit. ad id quod. §. dixi. l. qui cū maioꝛ. §. si libertus. de ope. libe. ibi ꝛ ignoscendū est ei si voluit vlcisci prouocatus ꝛc. ꝛ in. l. ij. §. sed si agāt. §. de indi. Et per istū tex. dicit hic Jac. de are. vt refert bar. j. pri

4 mo. §. sed melius cadebat hic. † ꝙ bannitus vel excōicatus: qui

¶ Obtulit. Adde de mathe. notabilib⁹ suis. vbi de hac oblatiōe.

¶ Agendi. Adde vt per Ange. consi. cxxvj.

¶ Mandatū a l. Adde vt p Lu. roma. singulari. suis. fo. vj.

contra. gl. &c. l. y. tit. j. f. 3

nõ possunt agere sꝫ defendere sic si petant annullari vel irritari tenutã vel sñiam cõtra se latã debẽt audiri qꝛ lꝫ ꝓnocent alium ad iudiciũ qꝛ tamen per prius fuerũt prouocati dicunt se defendere ⁊ nõ agere ⁊ pro hoc alleg. l. si pupillus. §. j. j. de priu. cred. Bar. dicit hoc verũ qñ principaliter venirẽt ad se defendendũ. ⁊ secũdario peterẽt tenutã vel sentẽtiã rescindi secus si principaliter hoc peterẽt. ⁊ istud dictũ semp allegat tñ multi dubitãt qualiter exẽplificetur. ¶ Tu autẽ exẽplica vt ibi de facto pluries in ciuitate floren. vbi est statutũ ꝙ postꝙ alicui data est tenuta in bonis debitoris fiat preceptũ de discombrando [a] pone ergo ꝙ ille qui habuit tenutam in bonis banniti vel excõmunicati facit fieri preceptũ de discõbrando ille cõparet ad defendenduꝫ se a precepto ne teneat discõbrare. ⁊ dicit tenutam esse nullam ex aliqua iusta causa. ⁊ petit ipsum reuocari tunc hoc petit incidenter qꝛ principaliter se defendit a precepto certo dꝫ audiri. Sꝫ si nullo facto sibi ꝓcepto sciẽs tenutã eẽ datã ꝯ se cõparet et dicit eam nullã ⁊ petit eã reuocari tũc venit pricipaliter ⁊ nõ dꝫ audiri hoc tñ verũ qñ ipsam impugnat vt dixi de nullitate vel iniustitia: sed si ipsam nõ ĩpugnaret. sꝫ peteret eã reuocari offerendo satisdationẽ de iudicio sisti tũc diceret simplr se defendere etiam si nullo ꝓcepto sibi facto hoc faceret qꝛ per hoc venit ad defendendũ se a prima citatione debẽt admitti ita loquitur qđ no. Spe. in ti. de cõtu. §. fi. ver. sed pone reus. ⁊ hoc probatur in isto tex. qꝛ petebat hic remissionem offerendo satisdationem vñ nõ videbat ĩpugnare ꝓpterea nũtiationẽ de nullitate vel de iniustitia: sed dicebat ꝙ posito ꝙ esset valida ⁊ iusta debebat re mitti prestita tali satisdatione. vt. j. e. pretor. §. deinde. ¶ Item aduerte diligenter ꝙ predicta ꝓcedũt qñ petit reuocari aliam sñiam ꝓ banni vel excõicationis si aũt peteret illam reuocari etiam si diceret eaꝫ nullã vel iniustã: dico ꝙ dꝫ admitti lꝫ sit actor qꝛ in hac qõne non reputatur bannitus vel excõicatus vt videmus i seruo qui nõ põt agere vt. l. seruus. C. de iu. Et tamẽ si dicat se liberũ bene põt agere [b] qꝛ in hac qõne status non reputat seruus sed liber vt. j. de libe. cã. l. ordinata. Et ista no. qꝛ per neminem ita bene declarat iste passus. ¶ In glo. que incipit quia nõ satisdat. in. l. pompo. §. j. illa non multũ facit qꝛ loquitur de illo qui procuratorio nomine alterius petebat satisdari sibi de dam. infec. vel nomine legatorũ vnde cauetur de rato hic vero nõ petebat sibi satisdari sed potius econuerso offerebat satisdationem de demoliendo vt fieret remissio. Tu ergo melius forma contrarium quia non potest negari quin iste sit actor cum prouocet nuntiatẽ ad iudicium per dictam. l. in tribus ergo cauere debet de rato: qđ solet facere ꝓcurator actoris et quia alio respectu dicatur procurator rei quia fuit prouocatus a nuntiante prestat etiam satisdationem de iudi. solnẽ. id est de demoliendo vt hic ⁊. j. pxi. §. in fi. quidã fatentur hoc de plano quos gl. reprehendit ⁊ dicit ꝙ cautio rati nõ prestatur quia nõ potest comitti quasi dicat nõ euincat eam quia nõ sit procurator actoris quia imo est sed qꝛ si prestaret eam esset inutilis ⁊ non posset cõmitti ⁊ superfluis cautionibus nõ est vtendũ. vt. l. non cogẽdum. §. sabinus. de procu. istud ꝙ non possit committi procederet si in petendo remissioneꝫ obtineret: sed si succumberet bene posset cõmitti ẜm Bar. ⁊ ideo ratio glo. non est bona. Dic ergo ẜm eum: ⁊ aliquantulũ clarius: ꝙ iste petebat remissionem offerendo satisdationẽ de demoliendo ⁊. h. d. Barto. Et tu adde ꝙ nuntiator volebat illam recipere his duobus cõcurrentibus: ⁊ ideo est necessaria satisdatio rati: quia per satisdationeꝫ de demoliendo plene consultum est nuntiatori: nam aut domin⁹ habebit ratum ꝙ ille gessit: ⁊ tunc si nuntiator obtinet qꝛ probat se iuste nuntiasse destruetur onus promissionis facte de demoliendo. Si vero dñs non habeat ratum destruetur alia ratione quia non valuit remissio: ⁊ sic fuit factum opus ante remissionẽ contẽpta nuntiatione vt. j. eo. non solum. §. sciendũ. Est ergo cõsultũ nũtiatori in dicto euentu per illaꝫ solã. Si autẽ nuntiator nollet satisdationẽ recipere super aliqua causa ⁊ super hoc disceptaretur an deberet recipere nec ne: tunc qꝛ in hoc posset ille succumbere: ⁊ sic nõ consuleret nũtiatori contra dñm si nõ haberet ratum non auditur vt de hoc cognoscatur: nisi prestita cautione rati ꝓpter rationẽ predictã: qꝛ est procurator actoris. Et idẽ si peteret rationem per illam viã non offerendo satisdationem de demoliendo: sed dicendo nuntiationẽ nullam: qꝛ poterat cõtemni vt iniusta qꝛ habebat ius edificãdi his casibus: qꝛ potest in hoc succũbere ⁊ nõ cõsuleretur cõtra dñm ad expensas: si nõ haberet ratum non admittitur: nisi caueat de rato. ⁊ hoc fuit de mente Bar. hic licet obscure loquitur: sed ex predictis apparet clare quod ipse voluit.

2 ¶ Quando petis sententiam latã pro te contra me confirmari an ego econuerso possim dare alium libellum in quo petam infirmari.

Qui intentat interdictũ ne vis fiat ei ꝙ possit dici actor ⁊ reus diuersis respectibus.

3 Defendere dicitur etiam ille largo modo qui causam suã prosequitur etiam agendo ⁊ alium prouocando.

1 **Si procurator.** † Defendens nuntiatorem interdicto ne vis fiat ei tenetur satisdare de iudi. sol. nõ de rato: qꝛ sustinet partes defensoris. Et ideo cõtra eũ nõ potest opponi: qꝛ nõ hꝫ mandatũ: cum ad defendendũ admittat quis sine mãdato: ⁊ si satisdationẽ de iudi. sol. nõ prestat denegant sibi actiones nomine dñi. h. d. cuꝫ l. se. ⁊ se. ¶ Et notandũ ꝙ ꝓpter duplicẽ rationẽ nõ satisdat de rato hic iste ꝓcurator: primo qꝛ sustinet partes defensoris: vt dr in tex. ⁊ regulariter procurator rei nõ cauet de rato: sed tantum de iu. sol. si per illum plene prouidet actori: alia ratio qꝛ iste ideꝫ ꝓcurator fuit ille qui nũtiauit mihi nouũ opus ⁊ ego sibi satisdedi de demoliendo vnde vel ipse docuit de mandato vel cauit de rato: vt. s. ea. l. §. qui ꝓcuratorio. vel si neutrũ fecit ego tamẽ ipsum admisi tanꝙ ꝓcuratorẽ ⁊ sic legitimata fuit persona sua: ⁊ de mandato constat. nam postꝙ habuit mandatũ ad denuntiandũ censetur etiã habuisse ad omnia que in cõseqñtiã illius veniunt. ⁊ istã rationẽ tetigit gl. in. l. seq. que incipit procurator est rei nõ actoris ibi alij dicunt ⁊c. ¶ In glo. in verbo accederit que incipit a me ibi dicẽs satisdationẽ nõ ex voluntate dñi receptã: ⁊ sic de facto me molestabat. Doct. etiã glos. reprehendunt: qꝛ allegaret suã turpitudinẽ: sed nõ meretur reprehẽdi: qꝛ licet male faciat tamen molestat de facto: ⁊ ad hanc molestiam repellendã intentabã hoc interdictũ. Tu potes melius ⁊ notabilius: ꝙ molestabat me de iure: dicendo ꝙ non obstante remissione dñs habebat ius nũtiandi: ⁊ intentabat confessoriã vel negatoriã: vt illa remissio tolleret per sentẽtiã iudicis. Ego vero econtrario dicebam oppositũ: ⁊ me habere ius edificandi ⁊ intentabam hoc interdictũ: ⁊ hoc colligitur ex. l. ⁊ si satisdatio. vbi patet ꝙ iste procurator noĩe dñi actiones intentabat: ꝯ sibi denegant

2 si nõ satisdat. † ⁊ ẜm hoc esset hic casus pro Bal. contra Inno. in eo qđ dixi. s. ea. l. §. qui opus: ꝙ qñ petis sententiã latam pro te cõtra me cõfirmari: ego econuerso possum dare alium libellũ in quo petam infirmari: licet Inno. dicat contrariũ: nã ⁊ hic isti libelli erant contrarij. ¶ In glo. que incipit. i. rei ibi. vel dic ꝙ ꝙ actoris: ista est vera qꝛ ille qui intentat interdictuꝫ ne vis fiat ei potest dici actor ⁊ reus diuersis respectibus: ⁊ qui intentaret alieno nomine similiter posset dici procurator actoris ⁊ rei seu

3 defensoris † nã etiã ille dicitur defendere largo modo qui causam suã prosequit etiã agẽdo: ⁊ aliũ prouocando: ⁊ not. in. l. j. C. de testa. ⁊ in. l. j. C. de iur. ⁊ fac. igno. licet stricto modo non dicatur reus vel defensor: nisi qui ad iudiciũ prouocatur. vt habetur in. l. in tribus. de iudicijs inquantũ ergo prouocat dicit procurator actoris. sed inquantũ defendit ius dñi agendo dicit procurator defensoris: quare ergo ratione primi nõ cauet de rato: vt. d. l. nõ cogendũ. §. fi. tex. ibi dicit quia non posset cõmitti ista cautio sed quare ista nõ. glo. ibi laborat. finaliter ponit vnã opi. quã ibi Iac. bu. ⁊ omnes sequũtur ꝙ ibi ille procurator habuit mandatũ ad edificandũ: ⁊ per cõsequens ad edificatũ defendẽdum per interdictũ ne vis fiat ei. ⁊ per omne remedium vnde qꝛ cõstabat de mãdato nõ cauet de rato vt etiã. s. dixi in princ. no.

4 per gl. in. l. seq. ¶ † In glo. seq. ibi als dr procuratoria qꝛ miles vel mulier. ⁊ ista bene põt opponi procuratori rei vel defensoris vt. l. alienã. C. de procu. cuius timore fuit facta hec gl. nõ autem illa tñ nõ habes mandatũ cũ etiã sine mãdato admittatur quis ad defendendũ aliũ vt. C. de procu. l. exigendi. vel dic aut defendit tanꝙ verus procurator ⁊ põt sibi obijci aut tanꝙ defensor sine mandato offerẽdo satisdationẽ de iudi. sol. ⁊ tunc secus vt in cõtrario. ¶ In gl. seq. ibi de procura. vel etiã operis in fi. dic ẜm Dyn. ꝙ illa nihil facit: qꝛ hic loquitur de procuratore nuntian. qui simpliciter hoc interdicto ne vis fiat ei cõtentus obtinet partes rei. ibi autẽ loquitur de ꝓcuratore edificãtis qui patitur aduersariũ venire in possessionẽ vel opus destruere ideo cauetur ꝙ dñs ratum habebit.

Non solum proximo. Nũtiatio potest fieri etiã vicino mediata rõne seruitutis vel dãni. h. d.

2 ¶ Ille contra quem agitur interdicto demolitorio cautus sit ꝙ probet aliquid edificatum ante nuntiationẽ. ⁊ si tunc nuntians non probet aliquid edificatum post censetur totum edificatum ante.

3 Si nobiles non possint ingredi palatium nisi tempore consilij ⁊ accusetur aliquis nobilis ꝙ ingressus est palatiũ de tali mense. ⁊ ipse ad sui defensionem allegat ꝙ illo mense factũ fuit consilium an hoc sufficiat pro absolutione.

1 **Qui opus nouũ.** † Nuntiator caute facit si tẽpore quo nuntiat testes adducat quantũ erat factum vt si postea fiat sciatur quantuꝫ sit destruendum

---

[a] ¶ Discõbrãdo. de hoc precepto vide per Alexã. consi. l.

[b] ¶ Agere. Adde vt per Fede. cõsi. cxvj. ⁊ an ibi spoliatus debeat restitui. ante omnia nõ obstante excõicatione ⁊ in casu posito dic ꝙ lap. alle. lv. sequitur simplr Iaco. de are. ⁊ vide ibi alia ad hãc materiam.

destruendū.h.d.iste.§.cū.§.sed vt pbari.j.eo. qui semper alle. ¶ Effectus aūt huius.§.est ille de quo habet in vlti.glos.in.§. sed vt pbari sup verbo cōferant:q2 si hec practica nō est seruata:l3 postea constet fuisse edificatū post nuntiationē ex quo tñ constat ꝙ etiā ante fuerat edificatū si nō pōt pbari quantū sit edificatum post nihil destruet ne contingat aliqd destrui de eo qd erat edificatū ante:q2 est sanctius non destrui illicite edificatum ꝙ aliqd destrui de licite edificato prout in fi.in.l.absentem.j.de pe.sed si non apparet aliqd fuisse edificatū nō totum destrueret quasi totū videat edificatū post si probat post nun-

2 tiationem edificatū esse:† sit ergo cautus ille contra quē agit interdicto demolitorio ꝛ pbatur aliqd edificatu3 post ꝙ probet aliqd edificatū ante:ꝛ sic ecōuerso si hoc pbaret ꝛ nūtians nō pbaret aliqd edificatū post totū censeat edificatu3 ante.ar. ff.eo.l.de pupillo.§.qui nuntiat.in fi.l3 aūt expediens sit istos modulos adhibere tpe nuntiationis:vt facilior sit pbatio.Si tñ nō adhiberent ꝛ posset pbari quantū sit edificatū post sufficeret:q2 nuntiatio ex hoc nō reddit nulla:sed inutilis deficiente probatione:ꝛ hec sentit illa eade3 glo.dū dicit t3 nūtiatio:et etiam glo.in hoc §.q opus.que incipit.i.expedit. ¶ Et ista inducuntur ad plures qōnes quotidianas et vtiles de quibus h per Bar.sed ad declarationem verborū suorum sciendū est.ꝙ interdū aliquid est regulariter permissum:sed causaliter phibitum in certa parte rei vel tēporis:puta ꝙ nō possint pascua ri bestie in tali prato a tali loco vsqꝫ ad tales vel post dimidiū mēsis Martij vsqꝫ ad talē mensem ꝛ tunc pcedunt ea q̄ primo loco hic tangit Bart.de accusatore q accusat aliquē ꝙ pascuauit bestias in illo prato vel de mense Martij ꝙ vt pcedat accusatio non sufficit ita dicere:sed d3 dicere ꝙ in illa parte phibitum ꝛ ꝙ post mediū mensis al's accusatio nō cōcludit ad delictum:ꝛ sic etiā si esset facta pbatio post mediu3 mensis vel in parte phibita videt ꝙ debeat sequi absolutio propter ineptitudinem accusationis:q2 sup inepto libello vel accusatione nō pōt ferri snīa valida.vt no.insti.de obli.in princi.ꝛ Bald.in.l. actori.ff.de inreiur.Et istud non tangit hic Bar.sed erat necessarium.Item posito ꝙ dixerit si accusator sic actum esse necesse h3 probare nec sufficeret pbare ꝙ pascuauit in tali prato vel de mense Martij:q2 nō pbauit illud qd erat cā sue intētionis vt.j.vi bo.rapt.l.pretor.§.docere.la.ij.in isto.§.ꝛ istud bene tangit Barto. ¶ Aliquando tangit econuerso ꝙ aliquid est regulariter prohibitū s3 causaliter permissum certo loco vel tpe puta ꝙ nobiles non possunt ingredi palatiū nisi tēpore cōsilij:et tunc procedunt ea que tangit Bar.in scda parte de reo vel accusato ꝙ si aliquē nobilem accuso ꝙ ingressus est palatium de tali mense ꝛ ipse ad sui defensionē alleg.ꝙ illo mēse fuit factu3 consiliū non tñ pbat ꝙ intrauit tpe quo consiliu3 fuit factum: vtrū sufficiat illud pbasse pro absolutione vr̄ ꝙ nō:cu3 illud sit cā sue exceptionis ergo d3 illud pbare sicut accusator illud qd est cā sue intentionis.vt.l.j.de excep.ipse determinat 2riu3 q2 potius presumit intrasse tpe licito vt euitet delictu3 ꝙ in illicito arg.in.l.merito p socio.Tu dic ꝙ illud verum si hoc saltem alleg.in suis excep.ꝙ ipse intrauerat tēpore consilij ꝛ probabat ꝙ consiliū de illo mēse fuerat factū non tñ probabat ꝙ intrauerit tunc ꝛ constabat ipsum intrasse:nam postqꝫ hoc allegat presumitur pro eo rem per rōnem Barto. Sed si hoc nō allegaret l3 pbaret ꝙ illo mēse fuerit factū consiliū hoc sibi nō sufficeret:q2 p reo ꝙ nō est alleg.nō presumitur.vt in.l.adulterium.§.idē pollioni.j.de adul.ꝛ p eundē Bar.in.l.cū quid añ si cer.pe.ꝛ sunt verba Bal.in.l.si certis annis in fi.iij.col.C.de pac.l3 Bar.hic videat innuere contrariū ꝙ sufficiat sibi dicere ꝛ pbare ꝙ illo mense habebat factū consiliū:ꝛ nō dicit ꝙ debeat ēt dicere ꝙ qñ fuit ingressus tenebat cōsiliū vnde multū miror ꝙ in hoc defecerit qd tñ erat necessariū ꝛ eius verba possent inducere quē in errorem sine dicta suppletione.

1 **Si cum possem iure.** †Si nūtiator psequitur pprīu3 interesse pro remissione habenda d3 satisdari. Si vero publicu3 sufficit sibi remitti nuda cautione de opere demoliendo.h.d. ¶ Glo.hic sup verbo debeo signat vnū 2rium de.l.ptor.in pn. ꝛ.§.de eo.j.tit.j.per qd videt dicendū econuerso ad id qd dicit hic:ꝛ soluit multis modis:ꝛ nulla solutio est bona.Dic fm Ja. de are.ꝙ ibi ille qui petit sibi caueri.de dā.infect.psequit suu3 interesse ꝛ ideo si aduersarius edificat in publico tenetur satisdare.de dam.infec.Si vero in suo priuato sufficit ꝙ repromittat ratio diuersitatis est q2 cu3 edificet in alieno in preiudiciu3 alterius plus grauatur q2 in duobus videtur culpabilis ꝙ in preiudiciū alienū:sed in casu huius.§. cu3 qs edificat in publico nuntiator psequit interesse publicum nō suū si nūtiat cā iuris publici cōseruandi:ideo d3 esse contentus sola repromissione:vt p3 in fi.Sed si prosequitur propriū interesse tunc etiā satisdare deberet licet in publico edificet.vt not.j.eod.l.pretor.§. hoc aūt interdictū.in fi.mag. glo. Si aūt edificat in priuato ꝛ nuntians psequetur suū interesse in materia huius titu. d3 satisdari:vt hic in princi.Sed in materia titu. sequentis sufficit ꝙ repromittat cur ita varie glos.ꝛ doc.nō declarant:sed nō video allegatam rationē nisi quia illa sunt diuersa edicta:et diuersimode loquuntur:q2 istud facit mentionem de satisdatione ꝛ illud de repromissione.

1 **Sciendum.** †Post nuntiationem nō debet edificari nisi prius obtineatur remissio alias destruitur.h.d.

2 ☞ Materia protestationis remis.ad Bar.

1 **Morte.** †Nuntiatio noui operis etia3 ex parte nuntiantis est in personam ꝛ ideo eius morte re integra vel alienatione rei p qua facta est extinguitur:sed ex parte eius cui facta est nō in personā sed in re3 ideo dictis mo

2 dis non extinguitur.h.d.†Et h tractat Bar.materiā ptestationis multū solēniter ad cui9 dictū semper recurrit hic. ¶ Effectus primi dicti est ꝙ si post mortē vel alienationē edificet non pōt heres nuntiantis vel etiā singularis successoris agere ad demolitionem hoc tñ est veru3 fm Bar.ꝛ etiā Ang.nisi de herede fecisset mentionē dicendo nuntio p me meisqꝫ heredibus nam etiā in his que finiunt morte si fiat mentio de heredibus transit ad heredē.vt.l.diem proferre.§.j.ff.de arb.ꝛ.l.si vero nō remunerandi in fi.ff.mā.ꝛ.j.de verb.ob.l.stipulatio ista.§.si qs ita.l3 in prima persona heredū:tunc fit quodāmodo ius nouū non illud qd erat apud defunctū.vt.d.§.si qs ita. ¶ Quid aūt si dixit pro me meisqꝫ heredibus ꝛ singularibus successoribus vtrū extinguet per alienationē an aūt transibit in singularem successorē:puto ꝙ non trāseat ipso iure:sed nō extinguatur:et ideo tenebitur nuntiator cedere ius nuntiationis illi emptori ꝛ in hoc differt singularis successor ab herede in quē transeunt iura ipso iure.Et ad illud qd dicit de cessione facit quod habetur in.l.j.§.fi.ff.eo. ¶ Effectus autem secundi dicti est ꝙ si edificetur per heredem eius cui facta fuit nuntiatio vel etiam per emptorem destruatur opus non tamen suis expensis si ignorauerunt nuntiationem.vt.j.eo.l.fi.

2 ☞ Quando fit nūtiatio debet esse presens aliquis qui possit nuntiare domino ꝛ si dñs est furiosus vel infans ꝙ possit nuntiare tutori vel curatori quia tunc non sufficit furioso vel infanti nuntiare.

3 Stipulatio de demoliendo cōmittitur ad interesse quatenus interest nuntiantis nō fuisse edificatum.

1 **Creditori.** †Creditor p se re pignorata pōt nūtiare nouū op9.Et nūtiatio pōt fieri ēt cōtra furiosu3 vel infantē.Et stipulatio de demoliēdo cōtinet etiā īteresse.h.d. vsqꝫ ad

2 l.cū pcurator. ¶ †No.in ista.l.cum.l.seq.q2 videt hic tex.ꝙ qñ fit nūtiatio debeat esse presens aliquis q possit nūtiare dño:et si dñs est furiosus vel infans ꝙ possit nūtiare tutori vel curatori.Et ideo dū tex.dicit possit nūtiari furioso infanti debet exponi id est contra furiosum ꝛ infantē:q2 nō sufficeret nuntiare eis cū non habeāt intellectū:s3 debet nuntiare fabris vel alijs

3 qui renuntiant tuto.vel cura. ¶ †No.etiam in.l.ex operis.qd licet in stipulatione de demoliendo fiat solū mentio de hoc tñ cōmittitur stipulatio etia3 ad interesse quatenus interest nuntiatoris non fuisse edificatum:vt habet in tex.ꝛ glo. qd est no. quia hoc venit in consequentiam.

2 ☞ Procurator si est litem contestatus ꝛ sic acquisiuit sibi directum ius instantie tunc an dñs poterit aliqu3 actum facere in iudicio sine procuratore.

3 Licet pcurator cōstitutus ad aliquā cām si fert cōtra ipm snīa diffinitiua teneat appellare non tñ tenet appellationē psequi sed si appellat ab interlocutoria tenetur eam prosequi.

4 ¶ Si est constitutus a minore cū autoritate tutoris an poterit petere restitutionē in integ.super lesione cōtingente in aliquo contractu gesto per ipsum procuratorem.

1 **Cum procurator.** †Qui h3 mandatū ad denuntiandum censetur etiam habere ad remittendū recepta satisdatione de demoliendo.h.d.fm primam lec.que ponitur in glos.mag.que incipit alias remissio.in pnc. ibi.vt tamen ante fi.glos.vsqꝫ ad verbum vel sic qui debet coniungi cum principio:debet tamen illā stipulationē recipere p curatorio nomine domini sicut etiam fecit nuntiationem:ꝛ ista est vera lec. ¶ Secūdū aliam lectu.dicit totum contrarium qd licet quis habuerit mandatum ad nuntiandu3 non tamen potest remittere nuntiationem nisi de hoc habeat speciale mandatum vel intercesserit noua voluntas domini: ista lectu. posset procedere quando fieret remissio voluntaria:quia haberet

vim donationis et donatio non censetur permissa procuratori. ar.l.contra iuris.§.si filius.ff.de pac.Et isto modo debet intelligi procurator.ut non possit donare.l.iij.§.nō tm̄.j.qd̄ vi aut clam vbi dr̄ q̄ procurator pōt remittere gratis.q2 istud est verum si hz speciale mādatū vel generale cū libertis.Quando aūt remissio est necessaria:q2 petit̄ oblatis cautionibus pōt fieri p procuratorē.etiā si in instrumento mādati nō appareat mādatū aliud q̄ q̄ nūtiet.vt.ff.e.de pupillo.§.fi.vbi vr̄ tex.lz qdā inducāt in contrariū.sed ista est veritas q̄ etiā pbat̄ p hāc.l.fm primā lec.Secundū aliā lec.tria dicit q̄ qn̄ procurator nūtiauit non solū ipse pōt remittere:sz etiā dn̄s z sic econtra.tene primā. ¶In glo.q̄ incipit alias ibi nō solū procurator pōt remittere sed etiā dn̄s. hic videbat̄ q̄ solus procurator postq̄ ipse solus nūtiauit quasi q̄ ipsi sit acquisitū ius ex nūtiatione.sz certe est acqsitū ad vtilitatem dn̄i:z ideo dn̄s pōt remittere siue procurator. ¶Et istud facit ad questionē si procurator meus fuit stipulatus aliqd meo noīe lz actio sit sibi acquisita nō antē mihi sine cessione in extraiudicialibus q2 tn̄ tenet̄ eā mihi cedere.vt.l.possessio quoq̄.§.si possessio.de acqui.pos.q̄ possim ego illā actionē remittere p pactū vel acceptilationē etiā anteq̄ mihi cedat z ita consuluit Bar.per.l.apud celsum.§.mādaui in tex.z glo.j.de do.excep. z per.l.si cū emptor.in fi.ff.de pac.z per.l.mulier bona.ff.de iure do.

2 ¶†Itē facit q̄ si procurator sit litē cōtestatus z sic acquisiuit sibi directū ius instantie nihilominus dn̄s pōt actum aliquē facere in iudiciū sine procuratore z valebit lz nō videatur procurator reuocatus q2 nec pōt reuocari inuitus post litem contest.z hoc tenet Bar.expsse in.l.ante litē cū.l.seq.ff.de procura.Sed hic est plus q2 dn̄o acquisitū est ius vtilis instantie q2 est actus iudicialis per.l.i causē.§.fi.de procu.hoc idē tenet Bar.in.l.j.in fi.j.an per aliū causa app.z.l.si ante acceptionē. iud.solu. ¶In eadē ibi.lz.hoc scd̄m non est in tex.Tu dic imo est hic in tex.fm primā lec. ¶In eadē ibi z videt̄ hoc pendere ex primo mandato intellige glo.hoc.s.q̄ possit remittere nuntiationē recipiēdo satisdationē de demoliendo.nā ipse dn̄s si nuntiasset necesse habebat satisdationē recipere si fuisset oblata per edictū pretoris.l.si cū emptor.§.deinde ergo mandando q̄ nuntiet censet̄ in ɔsequentiā mādasse q̄ etiā remittat recipiendo satisdationē si offerat̄.al's regulariter procurator cōstitutus ad vnā rē non pōt se impedire de alia re penit⁹ diuersa que nō veniat in cōsequētiā illius.vt.l.procurator ad vnam C.de procu.

3 †Et ista inducuntur ad duas qōnes.prima q̄ licet procurator cōstitutus ad aliquā causam si fertur cōtra ipsum sententia diffinitiua lz teneat̄ appellare nō tn̄ tenetur appellationē psequi.vt.l.inuitus.C.de pcura.q2 nec posset cū non censeat̄ habere mandatū ad causam appellationis prosequendā quia est diuersa a causa principali:z potuit expediri pncipalis absq̄ ista.non sic si fert̄ cōtra ipsum interlocutoria q2 tenet̄ appellare z appellationē psequi a q2 pōt.nā cū habuerit mandatū ad causam principalē z illa nō possit expediri nisi expediat̄ iste articulus incidēter censet̄ etiā ad hunc mandatū habuisse Et hoc tenet Inno.in.c.non iuste.de pcur.

4 ¶†Itē inducit̄ qd̄ licet procurator cōstitutus a minore cum tutoris autoritate regulariter non possit petere restitutionē in integrū sup lesionē contingentē in aliquo cōtractu g geratur p ipsum procuratorē vt q2 non probauit in termino pōt restitutionē petere quasi videat̄ habuisse mandatū ad hūc articulū incidentē[b] z ita dz limitari lex secūda.ff.de mino.Et ita tenet Innocē.in.c.suscitatus de resti.in integ.

a ¶Prosequi.ad a de do.de ro.decis.suis.de pcu.decis.cxlvj.in antiqs vbi etiā dicūt q̄ procurator hz mandatū ad agendū defendēdū z psequendū q̄ si appellet tenet̄ psequi lz protestet̄ q̄ tamē nō vult prosequi.

b ¶Incidentem. amplia: vt per Oldr.ɔs.cccxxvj.

1 ☞Si aliquis appellauit ab aliqua s̄nia interlocutoria vel diffinitiua z postea iterū appellat durante tpe appellādi an valeat ista secunda appellatio.z videat̄ recessū a pma z a qua incipiat tēpus appellationis prosequēde.z nu.3.z.4.

2 Iudex pōt in causa principali pcedere nō obstāte appellatione ab interlocutoria si nō est sibi inhibitū p superiorem.

3 Appellatio facta viua voce saluo iure appellādi in scriptis q̄ sit vnica tantum si postea reducatur in scriptis z tempus incipiet currere ab interpositione secunde q̄ facta fuit in scriptis z prima tunc fuit potius quedam protestatio de appellando in scriptis.

4

1 **Si dominus.** ¶†Durāte satisdatione de demoliendo non pōt iterum nuntiari ne tollat̄ cōmodū remissionis z si procurator illā satisdationē recepit z dn̄s ea durante iterum nuntiat facit committi stipulationem de rato ad interesse. illa vero finita bene potest iterū nuntiari.h.d.in effectu fm scd̄am lec. q̄ ponitur in glos.j. huius.l.q̄ cadit in isto.§.Et est etiā fm vltimā lec.ipsius z est difficilis in tex.z glo.z primo ponit̄ vna distinctio bimembris vsq̄ ibi.nam z ibi postea pbat primū membrū. ¶In text.ibi nam z his probat primū mēbrum hoc modo q2 si iste procurator qui nuntiauit z stipulationē de demoliendo recepit isto modo esset verus procurator z dn̄s nō posset pendente remissione iterū nuntiare qd̄ pz q2 si ipsemet nuntiasset z satisdationem illo modo recepisset iterū illa pendente nūtiare non posset q2 non pōt tollere cōmodū remissionis facte.Eodē ergo modo si facta sit per suū verū procuratorē.nūc aūt q2 non cōstat de mādato z ille cauit de rato si dn̄s nuntiat pendente stipulatione pōt nuntiare q2 factū illius de cuius mandato nō constat non pōt domino preiudicare.vt.j.proxi.§.Et sic apparet q̄ decepit illum cui nuntiauit asserendo se esse verum procuratorē z nūc apparet q̄ non est q2 dn̄s hz non ratū qd̄ ipse fecit.Et no. quia glos.sup verbo nūtiauerit dicit q̄ vr̄ nō habere ratā nūtiationē iterū nuntiādo.Sed possemus dicere q̄ imo non hz ratam remissionē z de hoc pōt cōqueri ille qui satisdedit de demoliendo quia aufert̄ sibi cōmodum remissionis p illū qui asseruit se procuratorē.Sed forte gl.ideo sic dixit q2 si non habet ratā remissionē videtur non habere ratā etiā nūtiationē q2 si nuntiationē ratā haberet teneret̄ etiā ratificare remissionē sicut quādo dat mandatū ad nuntiandū censet̄ dedisse ad remittendum vt in prin.l.differt aūt secunda lec.glo.ab vltima q2 in secunda onus probandi incūbebat edificāti q̄ iuste edificaret sz in vltima incūbebat nuntianti vel eius procuratori q̄ iusta fuerit nuntiatio. ¶Itē in secūda lapso termino si non fuit facta pbatio stipulationis de demoliendo effectualiter est cōmissa sic z non dicitur finita.Sz fm vltimā stipulationē dr̄ finita lapso termino.Et propter hoc Bar. potius tenet vltimā q̄ secundā quia tex.videt̄ loqui in duob⁹ casibus.s.qn̄ dn̄s nuntiauit iterū tempore quo stipulatio non tenet.id est finita est.z hoc cadit in vltima lec.non in secunda.quia ibi non est finita sed effectualiter commissa.vnde vtraq̄ lectura est vera in se quia in vtraq̄ est eadem ratio. ¶Si ergo nulla est facta remissio ille qui nuntiauit iterum potest nuntiare vt hic probatur a contrario sensu quia cessat ratio de qua hic. quia non tollit commodum remissionis sed potius desiderium suum auget. Sed vtrum per scd̄am videatur recessisse a prima.Barto.hic tenet q̄ sic postq̄ illā non psequit̄ p gl.secūdā q̄ est hic sup v̄bo nūtiauerit z p.l.si cū procuratorio.§.fi.ff.de procu.vbi per secūdū mandatum tollitur primū contrarium est verius.quia ibi secundum mandatum erat diuersum vel contrarium primo:hic vero iste nuntiationes tendunt ad eundem effectum.ergo vna per alterā non tollitur per id quod ipse idē Bar.hic no.de duabus interlocutorijs latis super eodem articulo q̄ si non sunt contrarie vel diuerse per secundam non tollitur prima sicut p secundam interpellationē nō tollitur prima:sed auget eius effectus.argu. eius quod no.in.l.mora.in princi.de vsuris.l.si conuenerit.de pigno.ac.nec ob.glo.hic posita quia loquit̄ quando prima denuntiatio erat facta p alium asserentem se procuratorem.vnde dominus iterum nuntiando pendente remissione censet̄ illas ratas non habere. nos loquimur quando ipse dn̄s fecit primā z secūdam.

2 ¶†Et ista inducuntur ad questionē quotidianam pro qua semp remittitur ad nota.per Bart.hic si aliquis appellauit ab illa sentētia interlocutoria vel diffinitiua z post ea iterum appellat durante tempore appellādi an valeat ista secunda z an videatur recessum a prima z a qua incipiat tempus appellationis prosequende. Breuiter plenius q̄ Bartol. dicas sic.q̄ aut primo appellaui ab interlocutoria postea appello a diffinitiua pendente prima.z tz vtraq̄ nec p secundam videtur recessum a prima q2 sunt diuerse z sup diuersis interposite.Et hoc not.Innocē.in.c.dilecti.de appella.in fin. z iste text. cum glos. in clemen.j.de dolo.z contu.Aut iste appellationes sunt super eadem sententia. Tunc aduertendum q̄ si altera istarum peccat in forma et altera non: statur illi que non peccat.et altera habetur pro non facta. argu.in.c.j. de sacramentis non iteran.Aut neutra peccat in forma.

3 †Et tunc aut prima non traxerat secum executionem quando appellatur ab interlocutoria:quia non rescindit pronuntiatum quod pōt:quia iudex potest non obstante appellatione procedere in causa si non est sibi inhibitum per superiorem . vt in.c. non solum . de appella.lib.vj.Et tunc valet vtraq̄. et potest prosequi quam vult.Et ita pōt itelligi quod no.Jo.an.in.c.bone. de appella. z incipit tempus appellationis currere ab illa quā prosequet̄ qd̄ ex postfacto apparebit z ex postfacto potest apparere si expresserit quā ex illis velit prosequi.Sed si nō expresserit nec aliter apparere pōt quam prosecutus fuerit a qua illarū incipit tēpus prosecutionis hic non declaratur. Si vero prima traxerit secum executionem q2 interponitur a diffinitiua z sic statim eam rescindit.vt.l.j.in fin.ad turpil.tunc aduertendum q̄ aut prima fuit facta simpliciter non sub commemoratione secunde:z tunc tres fuerunt opi.vna Bart. quam ponit hic q̄ cum prima appellatio operata fuit effectum rescissionis sententie z id quod est rescissum amplius non potest rescindi . vt.l. nam et si sub

et si sub conditione.de iniu.testa.Secunda appellatio erit frustratoria.pro hoc bene facit qd no.glo.i.mag.in fi.in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pact.dum dicit q̄ primū pactū fuit operatum id qd per scdm amplius fieri nō potest.⁊ ista est vera opi.Alia fuit opi.Ang.q̄ valeat secūda:⁊ per ipsum videatur recessum a prima per.l.si qs libellos.C.de accu. que nihil facit. nā bene probat q̄ ab appellatione quā quis facit potest recedere:s3 q̄ videat̄ recessisse interponendo secūdam non probat.imo plus dicat q̄ si interponendo secundā diceret se velle recedere a prima:nec primā posset prosequi q2 ab ea recessit: nec scdam que nō potuerit operari id qd prima operata fuit per glo.preall. in.§.pactus.Nec obstat qd adhuc superest de tempore appellandi ḃm eū.Nam dico q̄ imo nō superest: s3 interpositio prime sublata est:q2 cessante causa dilationis cessat dilatio.vt.l.a filia.§.alumna.ad trebellia.Tertia videtur fuisse opi.Jo.an. in.d.c.bone.q̄ valeat vtraq3 ⁊ possit prosequi quā vult sed nō placet.q2 nō respondet ad causam Bar.que est demōstratiua. Tene ergo ipsam quā etiam tenet Bal.in.l.appellationes.C. de appella.vbi prosequitur hunc articulū multum subtiliter.

4 †Aut prima appellatio fuit facta sub cōmemoratione secūde: vt q2 appellauit viua voce saluo iure appellādi in scriptis: vt quotidie fit.⁊ tūc dicit Bar.q̄ est vnica tantū appellatio.s.prima viua voce postea in scriptis reducit̄. ⁊ sic incipiet tempus currere ab interpositione prime.super hoc alias vidi q̄ plurima consilia notabiliū doc.⁊ quidam tenebant hanc opi.quam etiam pro tunc fui prosecutus nūc videtur mihi verior altera ōpi.q̄ sit vna vt dicit Barto.nō tamen prima sed secūda facta in scriptis.⁊ q̄ ab illa debeat tempus incipere: ⁊ q̄ prima interposita viua voce fuerit potius quedā protestatio de appel-

a lando in scriptis q̄ appellatio.ᵃarg.in fi.l.fideicōmissa.§.j.de lega.iij.q2 hoc est vtilius appellanti.ergo ⁊c.arg.l.si qs intentione.ff.de iudi.

1 **Si in remissione.** †Remissio facta p falsum procuratorē nō nocet domino.h.d.in effectu.⁊ si nō obstat principiū.l.q2 ibi erat verus ꝓcurator hic falsus. Jtem ibi ipsemet ꝓcurator nuntiauerat dño.Qui ergo tanq̄ procurator nūtiantis cōparet cū petitur remissio si dubitat̄ de mādato d3 cauere de rato vt etiā dixi.ff. de pupillo.§.qui procuratorio.

2 Quicunq3 sustinet partes actoris habet hoc incōmodum q̄ cogit̄ probare intentionem suam.

3 Si iste reus de quo in hac lege cōtumax post factū preceptum de cauendo cōpareat infra annū ⁊ offerat satisdationē de iudicio sisti.⁊ etiam expensas qd faciat reuocare hoc preceptū. et si iam cautionē prestitisset liberaretur ab ea nec teneret̄ agere et probare sed remaneret reus.

4 Quid si cōpareat post annum.

5 Jus presumit rem durare in eo statu in quo semel fuit nisi ꝓbetur contrarium.

1 **J prius.** †Jn actione confessoria ⁊ negatoria contra reū non defendentē officiū iudicis est vt cōpellat ipsum cauere de nō faciendo aliquā nouitatem ⁊ de non vtendo iure suo quousq3 egerit ⁊ de iure suo probauerit.h.d.ista singularis lex et difficilis in sui materia.Et aduerte q̄ ista cautio in iuribus corporalibus habet̄ loco primi decreti qd interponit̄ in rebus corporalibus contra non defendentē:vt pt3 ex no.per Jnno. in.c.j.de eo qui mit.in pos.non eñ potest fieri missio ex primo decreto per alium modum cum ista iura incorporalia nō possideantur:vt instit̄.de rebus corpo.⁊ incorpora.§.incorporalia. et habet ista.l.tres partes.q2 primo loquit̄ in reo qui fuit contumax in actione confessoria intentata per actorem vsq3 ibi similiter.Secūda in reo qui fuit cōtumax in actione negatoria: vsq3 ibi: ea que. Tertio ex his que dicta sunt in vtroq3 dicto elicit vnam conclusionem: de qua supra non dixerat. ⁊ sic ille finis refertur ad vtrūq3 casum ḃm glo.sed ḃm Dy.nō refertur nisi ad scdm:primū est verius.in hoc tamen differunt q2 prout refertur ad primū intelligit̄ q̄ debeat probare agens non libertatem rei sue cū presumatur libera: sed h3 probare se dñm illius rei pro cuius libertate agit vel possessorē per.l.vtifrui. §.j.ff.si vsufru.pe.Sed prout refertur ad scdm casum d3 intelligi q̄ reus in negatoria q nunc efficit̄ actor ꝓpter eius cōtumaciam ⁊ habet intentare cōfessoriā debeat probare de seruitute que nō presumit̄ nisi probetur per.l.lucius.C.de serui.Et istum respectum habuit forte Dy.ideo dixit nō referri nisi ad scdm casum:q2 in primo nō est necesse ꝓbare libertatē. s3 certe ipse nō perpendit q̄ saltē nō est necesse ꝓbare dñium vel possessionem rei pro cuius libertate agit ⁊ hoc incōmodum cōsequitur ꝓpter eius cōtumaciā. Si eñ non fuisset contumax fuisset reus ⁊ nō habuisset necesse probare nunc efficitur actu

2 et habet necesse probare:†q2 ista est regula q̄ ponitur hic in fi. no.q̄ quicūq3 sustinet partes actoris habet hoc incōmodum q̄ cogitur probare intentionē suā.Et notandū q̄ in ista materia habemus quatuor leges principales.s.istam que est principalior oībus.⁊ loquit̄ de cōfessoria ⁊ negatoria ⁊ qñ nihil erat factum contra debitam seruitutē vt in prin.Jtē habemus.l.a quo fundus.ff.tit.j.que loquit̄ qñ aliquid erat factū ⁊ in cōfessoria tantum.⁊ tunc procedit̄ alio modo ad missionē ex primo decre.q2 fit missio in ipsam rem ⁊ opus factū. Jtē habemus l.is cuius.ff.si serui.ven.que loquit̄ ḃm vnā lec.qñ ago actione personali pro seruitute cōstituenda quo casu contra reum cōtumacem si latitat fit missio in oīa bona: vt ibi.sed si nō latitaret fieret missio dūtaxat in quasi possessionem iuris petiti: sicut qñ agitur pro re corporali: vt.l.fulcinius.§.itē videamus. ff.quibus ex causis in pos.ea. Secūdum alium intellectū loquitur qñ agitur reali.s.confessoria tamen nō solū petebatur declaratio seruitutis: sed etiam interesse cōe ⁊ ꝓpter interesse probatiōis preterite.⁊ ꝓpter istud interesse similiter fit missio in omnia bona iure isto.sed hodie fit pro mensura debiti declarati.Hic vero loquitur quando agebatur reali confessoria vel negatoria: ⁊ nihil aliud petebatur nisi declaratio iuris petiti non autem interesse.ideo nō fit missio in omnia bona: sed dūtaxat in quasi possessionē iuris petiti que quidē quasi possessio nihil aliud est nisi patientia aduersarij: vt.l.quoties.ff.de serui.⁊ per hanc cautionem aduersarius tenetur patientiam prestare.bene ergo est verum q̄ ista cautio h3 vim primi decre. ḃm Jnno.in loco.ff.allega.Est ⁊ quarta lex.ff.de aqua quoti.⁊ esti.l.pe.q̄ loquitur qñ reus non erat cōtumax.⁊ in hoc differt ab ista:⁊ tunc prestatur cautio ab eo qui nō est in quasi possess. alterius existētis in quasi possessione de nō impediēdo ipsum in illa quasi possessione donec iudiciū fuerit finitum nec est curādum tunc vtrū ille qui est in quasi pos.sit actor vel reus.⁊ ita loquitur illa.l.pe.ḃm verū intellectū quē ponit gl.mag.in.l.j. circa prin.ff.de iti.actuq3 priua.que incipit qui ꝓdest ibi tu dic potest probare ⁊c.sed hic qñ reus est contumax nō attenditur quis sit possessor ⁊ quis nō imo ipse reus propter contumaciā siue esset in quasi possessione siue nō cauet aduersario ꝓut hic.

3 †Jn tex.ibi:quā vltro egisset.notandum tamen diligenter q̄ si iste reus cōtumax post factū preceptū de cauendo cōpareret infra annū ⁊ offerret satisdationē de iudi.sisti.et etiam expensas facit reuocare hoc preceptū ⁊ si iam cautionē prestitisset liberaret̄ ab ea nec teneretur agere ⁊ ꝓbare sed remaneret ius sicut prius erat. hodie per.l.si quis emptionis.§.sed et si quis.C.de prescrip.xxx.annorū.que lex loquitur qñ facta fuit remissio in reali super re cor.locum habet etiam non in reali super iure incor.cū sit eadem ratio:⁊ sic videtur de possessione

4 †sed si comparet post annū secus.quia non debetur audiri de possessione sed de proprietate vt ibi.ideo non remaneret reus sed deberet sustinere partes actoris. ⁊ ita debet limitari ista.l. que loquitur de iure isto veteri ḃm q̄ nō erat introductum beneficium illius legis.Dyn.autem aliter intellexit hic q̄ etiā si cōparet infra annū habet locum qd hic dicitur q̄ non recuperet partes rei nec audiatur de possessione sed de ꝓprietate t m̄. quia dicit q̄ actor qui agebat confessoria erat in quasi possessione seruitutis altius nō tollendi per princi.huius legis.vbi dicitur q̄ nihil erat edificatum ⁊ sic per primum decretū modicum preiudicium patitur reus quia non aufertur sibi quasi possessio cū nec eam haberet sed aduersarius: ideo non reuocatur primum decretū. Cōtrarium loquitur quādo fuit facta remissio super re corporali quo casu patitur reus preiudicium quia aufertur sibi possessio vel tenuta in qua erat.nā in re corporali non admittitur ad agendum nisi ille qui in possessione nō est:vt.l.j.§.hoc interdictū.ff.vti pos.ideo ne tantū damnum patiatur admittitur reus.⁊ ideo dicit ipse q̄ etiā qñ agitur ꝓ iure incorporali si actor nō erat in quasi possessione: quia tunc transfertur in ipsum possessio:vt.l.a quo fundus.ff.titu.j.tunc admittitur reus veniens infra annum ad illam reuocandum breuiter in primo dicto nō placet eius opi.primo inquantum dicit q̄ hic actor erat in quasi possessione seruitutis ex eo quia nihil erat edificatum. istud reprobatur per oēs quia non sequitur nihil erat edificatum ergo actor est in quasi possessione nisi reum volentem edificare ꝓhibuerit ⁊ extunc constituitur in quasi possessione vt not.in.l.qui luminibus.ff.de serui.vrb. predi.preterea gloss.hic super verbo iubere.innuit q̄ non erat actor hic in quasi posses.l3 glo.si.innuat dum inducit in argu. ad agētem interdicto vti possidetis.vbi actor est in possessione ⁊ reuera vtroq3 casu locum habet ista.l.ex posito. q̄ agēs esset in possessione quasi seruitutis.⁊ sic per primū decretum ipsam non consequeretur nihilominus reus magnum consequitur damnum ex primo decreto:q2 cogitur sustinere partes actoris

a Quā appellatio. adde eundē cōsi.xxv. Lu.ro. qsi.xlj.an aūt cū iudex infert vnū grauamen ⁊ ab eo appellatur ī scriptꝭ an denuo inferat sīle grauamen sufficiat verbo dicere appello ꝓut in tali scedula als appellaui vide totā decisio.suis.d app.deci.ccclxj. s3 qd si appellāti a diffinitiua viua voce iudex differat ꝯstatuat terminū ad ꝓsequēdū deinde is appellans infra decenniū appellet in scriptis et petijt aplos ⁊ iudex nihil rñdeat vel si dedit non statuit terminū ad ꝓsequendū ⁊ nō ꝓsequat̄ primā appellationem: an poterit secūdam ꝓsequi vide.d.de Rot.ī recollectis p do. Berñ.de bigne. de appel.decisi. xxiij.inci. appellatum est diffinitiua viua voce. vbi ꝯcludunt q̄ appellās scdam appellationē poterat ꝓseq dato q̄ iudex in scda nō statuerit terminū ad ꝓsequēdū s3 in prima ⁊ illa nō ad āpliationē ⁊ declarationē eorū q̄ hic dicunt doc.

cum primo esset reus ꝛ conditio actoris in multis est deterior ꝙ rei: vt not. glo. in. d. l. sicut. §. si queratur. si serui. vendicetur. ꝛ etiam qꝛ lꝫ non teneatur probare libertatē domus sue etiam agendo quia presumitur saltem tenetur probare se dn̄m illius domus vel possessorem: vt. l. vti frui. §. j. si vsufru. pet. qđ ꝓbare nō tenebaꝶ si remansisset reus: ne igitur hoc damnū subeat puto etiā ꝙ hoc casu ꝙ erat in quasi possessione reus veniens infra annum audiatur ꝛ recuperet partes rei ꝛ faciat reuocari preceptum de cauendo: ꝛ si euictio erat prestita finiatur: dummodo soluat expensas ꝛ caueat de iudicio sisti. lꝫ docto. in hoc casu videanꝶ sequi Dy. ꝙ nō recuperet partes rei. In alio autem casu quādo nō erat in possessione actoris Dy. tenet ꝙ recuperet ꝛ in hoc bene ꝛ etiam docto. sequuntur nō tamen bene intelligit. l. a quo fundus. qꝛ ibi non ꝑuenit illud qđ fiat missio in ipsa re propter hoc quia actor non erat in quasi possessione iuris sꝫ propter hoc qꝛ erat edificatū contra debitā seruitutem et sic veniebat demoliendū: vt. s. dixi. ¶ In glos. que incipit. i. probasse vt ꝓbatur in fi. huius. l. per quā suppleꝶ primus ꝛ secundus casus in quibus de ꝓbatione nō fit mentio: sed solum diciꝶ ꝙ cauet de nō faciendo aliquid quousqꝫ egerit ꝛ sic innuit ꝙ statim ꝙ dedit libellū ꝛ lis est cōtestata sit liberatus ab illa cautione ꝛ possit nouitatē facere qꝛ egisse dicitur ex quo lis est cōtesta. vt. l. amplius non peti. rem ratā habe. sed contrariū est qꝛ non est liberatus quousqꝫ ꝓbauerit supple ꝛ obtinuerit qꝛ non potest cōstare prius esse probatū quousqꝫ sententia lata sit cum ꝓbationes possint impugnari. ¶ In eadē ibi: sed et quis in ea probabit dic in ea. scꝫ negatoria. ꝛ ista glo. videꝶ in dubiū reuocare id qđ. s. affirmauit. Sed dic ꝙ potius intendit declarare quid habeat necesse ꝓbare ille qui intentat negatoriam. nam nō hꝫ necesse ꝓbare rem suā esse liberā imo istud ꝓbatur eoipso ꝙ contrariū non ꝓbatur etiā si aduersarius sit in quasi possessione seruitutis: qꝛ pro illo qui dicit eam liberā facit ius cōmune: quia semel fuit libera ꝛ non potuit effici serua nisi per impositionē seruitutis: vt. s. eo. de pupil. §. sextus. versi. impositiuam. 5 † Ius autem presumit rem durare in eo statu in quo semel fuit nisi ꝓbetur contrariū: vt. l. siue possidetis. C. de ꝓba. solū ergo debet probare qui agit negatoria se dn̄m rei ꝓ cuius libertate agit si non est in possessione ipsius vel possessione ex qua presumitur esse dn̄s ex quo dn̄ium deducitur incidēter in iudiciū. vt. d. §. si queratur. ꝛ. l. j. famil. hercis. Sed si nō sustineret partes actoris nec ita teneretur probare: imo absolueretur actore non probante seruitutē: vt. d. l. vti frui. §. j. si vsufru. pe. Ad quid ergo prodest quasi possessio seruitutis postqꝫ nō releuat ab onere ꝓbandi eam. Respondeo: quia non cogitur ad iudicium ꝓuocare sed expectabit ꝓuocari. Et sic aduersarius erat actor ꝛ deterioris cōditionis in ꝓbando dn̄ium vel possessionem ꝙ ipse in multis: vt nota. in. d. §. si queratur. in glos. Item qꝛ sibi cauetur ab actore vel etiā reo etiā non contumace de non turbando in sua quasi possessione quousqꝫ iudiciū erit finitum in confessoria in qua ipse qui est in quasi possessione probare debet vt supra dictū est: cauebitur ergo sibi de nō turbando ipsum donec ꝓbet per. l. pe. ꝭ. de aqua quoti. ꝛ per id qđ no. per glo. in. l. j. circa prin. de iti. actuqꝫ priua. Cetera vide hic per Bar. qui multum solēnizauit hanc. l. sed ex predictis apparet tota vtilitas ꝛ substantia.

2 ☞ Si protestor tibi ꝙ nō soluas ei cui teneris soluere an tenearis obedire.

1 **Si opus nouum.** † Per secundā interlocutoriā contrariā prime censeꝶ a prima recessum. ad hoc allegat Bart. istā. l. s. eo. cū ꝓcurator. §. j. ꝛ idem dicit si scđa est diuersa a prima per. l. ij. s. de rescin. ven. secus si tendit ad idem qꝛ tunc vtraqꝫ valet. dic vt etiā ipse idem tangit in l. ꝙ iudex. ꝭ. de re iudi. glo. hic dicit ꝙ iudex ideo reuocauit hic primum iussum qꝛ nuntiatio poterat contēni: innuit ergo ꝙ si nō reuocasset non debebat contēni. alꝭ reuocatio non esset necessaria ꝛ hoc puto verū ꝓpter autoritatem iudicis vt nuntiatio indistincte nō contēnatur qn̄ fit iudice mediante: secus qn̄ viua voce vel per iactum lapilli qꝛ potest contēni in pluribus casib⁹ not. s. eo. l. j. in prin. Et pro hoc adduco id qđ no. Bar. in l. non solū. §. morte. s. eo. in. ij. q. prin. 2 † qn̄ protestor tibi ꝙ non soluas ei cui teneris soluere: qꝛ si per iudicē indistincte teneris obedire alꝭ non nisi ostendam iustam causam per. l. si quis insiciatus. s. depositi.

2 ☞ Nuntiatio noui operis nō refert per que verba fiat.

1 **Si procurator.** † Nuntiatione procuratoris acquiriꝶ dn̄o ius agendi ad demoliendum. h. d. in effectu. Cōtra istud opponiꝶ de regula ꝙ per liberam personam nobis non acquiritur actio. vt insti. per quas personas. §. per liberam. sol. vt habetur in text. ꝭ. qđ vi aut clam. l. iij. circa prin. vbi iuriscōsultus format hanc oppositionem ꝛ soluit nā mihi nō acquiritur actio vel ius agendi ex facto ꝓcuratoris: sed ex delicto aduersarij edificātis post nuntiationē: illa tamē denūtiatio procuratoris facit vt illud edificare sit delictum: qđ non fuisset. ¶ Constat autē ex delicto libere persone cōmisso circa nos vel res nostras nobis actiones acquiri: qꝛ hec acquisitio fit per. l. contrariū autē loquitur actionibus ex contractu vel quasi. 2 ¶ † In glo. j. ibi: qꝛ idem est prohibere. no. istam glo. pro eo quod dixi in. l. de pupillo. §. meminisse. ꝙ nō est differentia inter verba: dic ergo ad contrariū qđ voluit glo. formare quia etiam interdictum demolitoriū ex hoc edicto acquiritur dn̄o si nuntiatio fuit facta re ipsa. alꝭ solum interdictū qđ vi aut clā. et hoc vult glo. sequens.

2 ☞ Differentia inter dictionē quilibet ꝛ dictionē omnis.

1 **Edibus communibus.** † Qui scienter facit ꝯ nuntiationē vel etiā consentit vt fiat teneꝶ ad demoliendū expēsis suis. Si vero nec fecit nec consensit vel etiā ignoranter consensit vt fieret non tenetur ad expēsas. lꝫ teneatur ad patientiā. h. d. tex. cū gl. ꝛ probatur in. l. competit. §. fin. ꝭ. qđ vi aut clam. ¶ In tex. ibi: opus fiat. s. post nuntiationem ꝛ ante remissionē. Dy. ¶ In tex. ibi: 2 omnis nuntiatio tenebit. Nota † quia nō dicit quilibet que est dictio distributiua ꝛ attribuit actiones verbi cuilibet insolidū. Sed dictio oīs que est dictio collectiua ꝛ attribuit cuilibet pro parte: vt. l. nō distinguemus. §. si plures. s. de arbi. Ideo videꝶ ꝙ si nuntians conueniat vnum solū: vt destruat suis expensis quando alij etiam consenserunt ille potest excipeere. cōuenias etiam alios vna mecū: qđ est notandum: secus si alij non cōsenserunt: vt in verbo sequenti.

1 **Sciendum.** † Licet nuntiator succumbat in prosecutione nūtiationis noui operis nō denegātur sibi ordinarie actiones: puta ꝯfessoria vel negatoria vel interdictū vti possidetis ꝑ quas potest agere vt demoliaꝶ. h. d. Ratio est in promptu: qꝛ potest esse ꝙ nuntiatio fuerit inualida vel ꝙ fuerit remissa ꝛ sic opus nō est factū cōtra nuntiationē ꝛ nihilominus non licite factū est. ꝛ ideo potest agi sicut si nuntiatio facta non fuisset. ꝛ adde qđ dixi in. l. de pupillo. §. si qs riuos. s. eo.

1 **Pretor ait quem.** † Per hāc legē Not. hic formā nuntiationis noui operis fieri. qs dꝫ cōcipi in rem non in personā. s. ne aliquid fiat qđ intelligitur. s. ab aliquo nō autem ne facias: qꝛ tunc nō afficeret nisi personam: vt dixi. s. eo. l. de pupillo. §. si plurium. ideo gl. in. §. meminisse. dum ponit formam reprehenditur per docto. dum dicit vt nō edificet: qꝛ sunt verba directa ad personā: sed debet dici ne edificetur. No. etiam dum dicit restituas. ꝛ sic loquitur edictum in persona secūda ꝛ ex hoc sequitur ꝙ ex isto edicto oritur interdictum: qꝛ vt plurimū interdicta concipiunꝶ in personā secundā ꝛ ꝙ oritur interdictum: patet. ꝭ. proxi. §.

2 ☞ Ex hoc edicto si fiat cōtra nuntiationē oritur etiā actio in factū ad demoliendū. ꝛ potest etiā agi confessoria vel negatoria: ꝛ tūc principaliter agitur vt declareꝶ seruitus vel libertas. ꝛ secūdario vt destruatur opus ꝛ etiā ad interesse.

3 Quod etiam detur interdictum vti possidetis si nuntians erat possessor ꝛ possessionem non amiserat: ꝛ tunc agitur principaliter: vt in possessione non turbetur ꝛ in consequentiam vt destruatur opus.

4 Quod aliquid dicatur esse expressum in lege licet nō exprimaꝶ verbis specificis: ꝛ etiā dicto casu oritur actio directa.

5 Statutum si diceret non debere aliquid fieri nisi sit expresse actum ꝛc. ꝙ sufficiat vt colligatur tacite ex mente vt dicatur actū expresse.

1 **Pretor ait. Interdictum.** ¶ † Ex hoc edicto si fiat ꝯtra nūtiationē oritur interdictū ꝑ qđ agitur ad demoliendum: etiā si aduersarius habuerit ius faciendi vel edificandi. h. d. 2 † Oritur etiam actio in factū: vt. ꝭ. ea. l. §. nōnulli. ꝛ his duobus modis agitur directo ad demoliendum: potest etiā agi confessoria vel negatoria ꝛ tunc principaliter agitur vt declaretur seruitus vel libertas: vt. l. sicut. §. si queratur. si serui. vendi. Et secundaria vt destruatur opus ꝛ etiam ad interesse: vt eo. ti. l. earum. cum ibi no. et. l. loci corpus. §. in cōfessoriam. 3 † Datur etiā interdictum vti possi. si nuntians erat possessor ꝛ possessionē nō amiserat ꝛ tunc agitur principaliter vt in possessione nō turbetur ꝛ in cōsequentiam vt destruatur opus sine quo turbaretur: sic debet intelligi

intelligi.§.meminisse.in fi.in.l.de pupillo.§.eo.¶ In gl.que incipit.§.eo.l.j.dic q proprie loquendo est ipsa lex pretoria lʒ possit sumi etiam pro.l.ciui.vt dicit glo.per.l.leges.C.de legi. interdictum vero est ius agendi qd oritur ex ipsa.l.pretoria.⁊ cōpetit ipsi parti cui acquiritur ⁊ hoc satis patet hic: qꝛ cōtra edificantem oritur nuntianti interdictū demolitoriū. Aduertendum tamē: qꝛ nō ex omni edicto oritur tale ius agēdi quod vocetur interdictū sed solū in edictis: de quibus habetur.j.de interdi.per totum illum librū ⁊ etiam vltra illa si reperiretur aliquod edictū qd loquereť in personam scđam vt est illud de quo hic: vt pʒ in prin.l.cū dicit id restituas. ¶ In alia glo.sup verbo expressum.[a] †no.istā glo.que semp alleg.iunctā cū tex.

a

4 qd aliquid dr esse expressum in lege lʒ nō exprimať verbis specificis: colligitur tamen ex mente tacite.⁊ ideo etiā dicto casu oritur actio directa: vt.l.nois ⁊ rei.§.verbū ex legibus.de ver.

5 sig.†Et istud est vtile si statutū diceret nō debere aliquid fieri nisi sit expresse actum ⁊c.qꝛ sufficit q colligiť tacite ex mēte vt dicatur actum expresse.nō tamen dicitur illū expressum verbis: licet dicatur expressum.l.vel edicto.

1 **Siue autem locus.** †Interdictū demolitorium locū habet siue totum sit edificatum post nuntiationē qd cōtingit quādo tempore nuntiationis locus erat vacuus siue pro parte qd cōtingit quādo tunc erat aliquid edificatum sed postea cōpletur vt illud destruatur quod factum est postea.h.d.secus in eo qd factum erat ante.⁊ ideo moduli sunt sumendi.§.eod.non solū. §.sed vt probari.

1 **Ait pretor.** †Quādo lex indistincte loquitur indistincte debet intelligi ⁊ id qd est factū spreta nuntiatione non potest dici iure factum vbi ius contradicat lʒ faciens haberet ius faciendi si nuntiatio non esset facta.h.d.vsq ad.§.si quis paratus. ⁊ cum primo cōcordat.l. de pretio.§.de publi.

2 ☞ Non sufficit dicere verbo offero me paratum dare tibi fideiussionem nisi illos fideiussores habeat secum.
Quid in oblatione pecunie.

3 Si edificator nō offert satisdationē de demoliendo: sed offert iudicium dicendo hodie constat hodie agať.⁊ venit corā iudice volendo incōtinenti docere de iure suo. ⁊ nuntiator spernit ire ad iudicium habetur nuntiatio pro remissa. ⁊ sit securius supersedere per tres menses.

1 **Si quis paratus.** †Iste.§.loquiť de materia secundi capitis edicti.de quo habeť.j.eo.§.deinde.⁊.h.d.q si oblata fuit satisdatio de demoliendo ⁊ per nuntiantem stetit quominus prestaretur habetur nuntiatio ꝑ remissa.h.d.Et istud est verum qn recusauit recipere nihil dixit.Si autem dixit nolo recipere qꝛ nūc volo ꝓbare de iure meo: hodie cōstat hodie agať: tūc non habeť ꝑ remissa vsq ad tres mēses infra quos datur licentia cuilibet patri docēdi de iure suo: vt.l.fi.C.eo.⁊ extra eo.c.pe.⁊ fi.que limitat totū istum ti.⁊ de qua opponit glo.super verbo remittit.Itē si recusauit recipere ⁊ postea differt se paratū recipere: purgat morā ⁊ tollitur remissio: vt.j.e.l.§.pe.nisi edificator ꝑdidisset facultatē fideiussoꝝ.iuxta no.in.l.si per emptorem.in fin.de actio.empti.⁊ qd dixi.§.eo.l.de pupillo.§.si his.

2 †Et dicit hic Bar.vnum verbū notabile ad qd semper recurritur q nō sufficit dicere verbo offero me paratū dare tibi fideiussionem nisi illos fideiussores habeat secū.[b] Et idem vbicunq lex dicit sufficere oblationē pecunie vel rei debite: quia nō sufficit dicere verbo sum paratus soluere nisi pecuniā habeat in manibus.⁊ hoc voluit gloss.ordi.⁊ ibi notabilis in.l.si residuum.C.de distrac.pigno.sufficit tamē illa oblatio verbalis quantū ad aliud.de quo ibi per glos.⁊ pro hoc etiam.l.seruus qui heredi.in fi.j.de sta.lib.Et vide qd plene no.Barto.in

b

3 l.acceptā.C.de vsur. ¶ †No.hic glos.secūdam super verbo satisdare.q etiā si testificator nō offert satisdationem de demoliendo: sed offert iudiciū dicendo hodie constat hodie agatur et venit corā iudice volendo incōtinēti docere de iure suo nuntiator autē spernit ire ad iudiciū q habeť nuntiatio ꝑ remissa et potest edificare sicut si obtulisset satisdationem q perpetuo tene menti. Alij dicunt q tūc debet supersederi per tres menses sicut qn hoc dicit ipse nuntians.⁊ hoc securius est.lʒ dictū glos.sit notabilius.[c] ⁊ potest maxime ꝓcedere quādo edificator ex dilatione operis susciperet magnum dānum ⁊ dixi in.l. de pupillo.§.si quis riuos.§.eo.

c

1 **Hoc interdictum.** †Interdictū demolitoriū est perpetuū ⁊ ex parte tpis ⁊ ex parte trāsmissionis: qꝛ transmittiť ad heredes et datur contra facientē vel ratum habentē factū post nuntiationem: sed contra heredē eius nō datur nisi quatenus ad eū peruenit.h.d. Hoc vltimū intellige si nō fuit interposita stipulatio de demoliendo.alꝛs datur insolidum contra heredem: vt dicit glo.§.eo.nō solum.§.fi.in vlti.gl.peruenisse autē dicitur ad eum ipsum edificium si defunctus edificauit cōtra nuntiationem.vnde tenetur solum ad prestandum patientiā q nuntians faciat destrui.vt.j.eo.l.pe.vbi vide.nō autē ad destruendum vel faciendum destrui nec etiam suis sumptibus qꝛ vexaretur vltra ꝙ ad eum peruenerit.

1 **Deinde pretor ait.** †Prestita satisdatione de demoliendo vel oblata ⁊ non recepta cōpetit edificare volenti interdictum ex scđo capite edicti ne ꝓhibeať volens edificare.h.d.Et assignat duas rōnes in.§.seq.quarū vna concernit bonū publicum ne edificia rescindanť aliud bonū priuatū qꝛ nūtians est secutus prestita satisdatione.vnde nō potest conqueri.

a

2 ☞ Quando edificatur in publico: an sufficiat repromittere nuntianti.

1 **Hoc autem interdictum.** ¶ †In isto.§. ponunť casus in quib⁹ nō cōpetit volēti edificare hoc interdictum ne vis fiat ei.primus est qn ipse debebat satisdare cū fideiussoribus sʒ cōpromisit sine fideiussorib⁹: vsq ibi: neq eni. Secūdus est qn ipse edificabat in publico: nā siue cōpromiserit siue etiā satisdederit lʒ nūtiatio habeať ꝑ remissa quātū ad nuntiantē vt ipse nō possit eū impedire nec petere destrui factum post nuntiationē: nō tamē sibi cōpetit hoc interdictum quātum ad alios qui possint ꝓsequi cām publicā nisi ostēdat se iure edificare puta de licentia principis. ⁊ hec in illo verbo neq eni.in cuius intellectu gl.mag.multū laborat.sʒ finaliter tenet illū quē dixi ⁊ etiā doct. Tertius casus est qn prestita est satisdatio sed postea defecisset: qꝛ fideiussores essent mortui.nā debet satisdari de nouo. ¶ In tex.ibi: sʒ repromissum.s.sine fideiussoribus.Sed quare hoc casu nō datur hoc interdictū. nā nuntiatori dʒ sibi imputari cur recepit solā repromissionē: qꝛ videtur remissa satisdatio.sol.intelligo q hoc non est factū ex cōuentione sed vel per errorē: vel qꝛ nuntiator credebat deberi sibi dari fideiussionem: qꝛ sic obtulit edificator.⁊ postea nō dedit.ar.in.l.iij.§.de pigno.act. ¶ In tex.ibi: neq eni.expone enim pro etiā.⁊ sic nō inferret ex precedenti casu: qꝛ nō esset bona illatio. sed pone nouū casum.s.qꝛ edificabat in publico hic qn in priuato. Item sufficiebat satisdatio sed nō repromissio hic neutra sufficit quantū ad hoc vt habeat illud interdictum nisi ostendat se iure edificare vt in tertia expositione glos. Qd

2 tamen dic vt in ea. ¶ †Vlti.no.glo ss.mag.in fi.pro eo qd dixi §.eo.non solum.§.si cum iure.ad limitationem illius qui dicit q quando edificatur in publico sufficit nuntianti repromittere.nam illud est verū si sequitur dūtaxat interesse publicum secus si suum proprium priuatū: sicut in cautione damni infecti: vt.j.ti.j.l.pretor.in princi.⁊.§.j.Et de hoc est hic gloss.ordi. in fi.quam ibi allegaui.

b

2 ☞ Si obtulisti satisdationē ⁊ ego nolui eā recipere cū nuntiatio habeať pro remissa.⁊ postea offero me paratū recipere: an requiratur noua nuntiatio.

3 Si vnus fuit citatus vt compareat infra sex dies. cui duo pro primo duo pro secūdo.duo pro tertio ⁊ peremptorio termino fuerunt assignati ⁊ in primo termino cōparuit reus.⁊ nō actor in tertio vero comparuit actor non reus: an erit purgata contumacia actoris.

1 **Si aliquando.** †Vltima mora nocet.h.d.facit.l.illud.in fi.§.de pericu. et

2 cōmo.rei vendi. † Et no.qꝛ videbať hic si obtulisti satisdationem ⁊ ego nolui eam recipere cū nuntiatio habeať ꝑ remissa si offero me paratum postea recipere requirať noua nuntiatio ad hoc vt nō possis edificare quasi prima nuntiatio habeať ꝑ remissa.sed contrariū est verius: qꝛ virtute prime nūtiationis ꝓhiberis edificare si non satisdas postꝙ offero me paratū: qꝛ illa remissio cessat purgata mora: qꝛ inducebať ex mora.arg.l.

3 titia.§.vsuras.de lega.ij. ¶ †Et induciť iste text. per Iaco.de are.q si vnus fuit citatus non cōpareat infra sex dies: cui duo ꝑ primo: duo pro secūdo: duo ꝑ tertio ⁊ peremptorio termino fuerant assignati.⁊ in primo termino cōparuit reus ⁊ nō actor et sic fuit actor contumax. in tertio vero termino comparuit actor ⁊ non reus quod ipse reputetur contumax. ⁊ sic purgata cōtumacia actoris: qꝛ vltima cōtumacia nocet ar.hic. ¶ Contrarium determinant docto.qꝛ per comparitionem rei in primo termino censentur alij termini circunducti.nam videntur dari sub conditione si nō comparuit in primo termino. postꝙ ergo comparuit alij termini habentur pro non datis. et ideo non potest reus dici amplius contumax: sed actor remansit contumax. Sit ergo cautus actor q in quolibet termino com-

c

a ¶ Expressum.q expsse qd dicať fieri. vide Alex. consil.lxxx.j.lib. Sig.2.clxxxvij. do.Cardi.cōsil. cxxxiij.ꝑ Ange. consi.xvij.

b ¶ Habeat secū. Adde qd voluit Ancha.2.sl.lxxxv. qd tamē dr q nō sufficit oblatio vbalis limitauit ꝑ mate.notabilibus suis.f.xxix.

c ¶ Notabilius. Adde eundem Paul. consilio cccxxxj.

a pareat. ⁊ si reus non cōparet accuset[a] contumaciam. nam pluralitas terminorum censetur data in fauorē rei vt l3 non compareat in primo termino possit purgare contumaciam cōparendo in secundo. ⁊ si nō compareat in secundo possit cōparere in tertio: postea vero reputetur contumax. Si vero voluit cōparere in primo imputet sibi actor quare nō cōparuit: q2 debuit hoc imaginari. De isto articulo vide in Specu. de cita. §. viso. ver. φ si in primo termino. Et que not. Bar. in. l. qui ante calendas. de verbo. obliga.

a ¶ Accuset. si nō accusaret contumaciā nil ageret comparendo ad hoc vide qđ voluit pulchre An cha. ɔsi. xcvi.

1 # Hoc interdictum.

†Interdictū ne vis fiat ei cōpetens post satisdationem durat anno. h. d. Et hoc inquātū datur ad interesse: q2 fuit prohibitū. nam in hoc est penale: vnde cū sit pretorium est annale. vt instit. de perpe. ⁊ tēpo. act. Sed inquātū datur vt de cetero nō ꝓhibeat nō est penale. Et ideo duraret vltra annum sicut interdictum demolitoriū: cū datur vt patientia prestetur q2 in hoc nō est penale: vt no. s. eo. l. de pupillo. §. nuntiationē. s. ea. l. §. hoc interdictū. Secus inquantū datur ad expēsas: q2 in hoc est penale: ⁊ nō daretur vltra annum: sicut nec istud ne vis fiat ei. ita intelligunt doctores.

1 # Stipulatio.

†In isto prin. ponitur qñ debeat interponi stipulatio de demoliendo ⁊ dicit φ tunc qñ nuntiator dicit sibi cōpetere ius nūtiandi: intellige qñ fuit interrogatus φ diceret cām: q2 nūtiabat. si em̄ nō diceret non esset interponēda ista stipulatio etiā si sine ea posset nūtiatio contēni. vt not. in. l. j. in prin. s. eo. ¶ Itē intellige φ exprimat causam in specie: vt q2 est dñs: vel q2 sibi debet seruitus nec sufficeret dicere nūtiaui: q2 mihi cōpetit ius nūtiandi. l3 text. hic innuat cōtrariū: vt dixi in. d. l. j. q2 aduersarius nō reddit certus: ⁊ sic posset adhuc contēni nuntiatio. Et no. gl. hic magistrā que ponit formā huius stipulationis. s3 plenius vide eam in Spe. de satisdatione. §. est quoq3. ver. ceterū. Et idē Spe. dicit in. §. fin. eiusdē ti. ver. quid si clericus. φ si clericus illam stipulationem interponit: debet eam interponere coram iudice ecclesiastico. ⁊ similiter laicus coram iudice suo. potest etiam interponi cōtra edictum vt ipse vult.

b ¶ Est verior. ad de vt p̄ Ro. cōsi. cclxxvij. et. cclxj. p̄ Are. ɔsi. xxvij. p̄ Sig. medio. plene ɔsi. lxij. icipi. creditor p̄ Alex. consi. lxxvij.

1 # Si quis autem vult.

†In hoc. §. ponit qs sit effectus huius stipulationis seu satisdationis: q2 per eā consulitur vtriq3 parti. ⁊ edificanti vt posset ꝓsequi edificiū ⁊ nuntianti: q2 sibi est cautū de demoliendo. dat etiā consilium edificare volenti φ eam offerat post nuntiationē si vult edificare secure. ¶ In tex. ibi: qm̄ cautionē habet de opere restituendo. s3 hec cautela ad quid est sibi necessaria cū etiā ista stipulatione nō interposita possit agere interdicto demolitorio vt destruat qđ post denuntiationem fit. vt in fi. huius. §. Respōdeo per id qđ no. glo. j. de noua. l. si pupillus. in glo. que incipit vide superflua.

2 ¶ An sufficiat excussionem esse factam de bonis principalis debitoris: et nuntium retulisse nihil reperiri ad hoc vt possit perueniri cōtra fideiussores vel pignorū possessores nisi iudex pronuntiauerit super hoc.

3 Per confessoriam vel negatoriam nō solum obtinet quis declarationem iuris sui: s3 etiam obtinet destructionem eius qđ factum est.

1 # Habet autem.

†Stipulatio de demoliendo cōmittitur postφ fuit iudicatum non iure fuisse edificatū vel per edificantē steterit quominus iudicetur. h. d. ¶ In gl. que incipit. sc3 tacitam. in fi. dic φ ideo inest illa conditio si fuerit iudicatū: q2 ista stipulatio confertur in euentū q non potest declarari nisi per iudicē ꝓmittit em̄ destruere opus si apparebit nō iuste fuisse edificatū nō potest autē apparere nisi per sententiā iudicis. Sed in. ll. allega. in glos. pro cōtrarijs actus nō conferebat in talē euentū puto tamē etiā φ si non fuit iudicatū. si tamē edificator fuit cōfessus presente nūtiante vel altero eius noīe recipiente φ iniuste edificauerat sit cōmissa stipulatio: q2 in cōfessum cessant partes iudicis in iudicando: ⁊ debent esse in exequendo: vt. l. lege aquil. et. l. proinde. ff. ad le. aquil. †⁊ per istū tex. determinat Bart. φ non sufficit excussionem esse factā de bonis principalis debitoris: ⁊ nuntium retulisse nihil reperiri ad hoc vt possit perueniri contra fideiussores vel pignorū possessores nisi iudex pronuntiauerit super hoc. ⁊ dicit esse casum in isto. §. q2 hic requiritur ꝓnuntiatio: vt possit perueniri contra fideiussores. Sed Ja. de are. tenuit contrarium in tractatu excussionis φ sufficit reperiri in actis relatis nuntij. per id qđ no. gl. in. l. sancimus. C. ad treb. nec obstat hic: q2 hic ante pronuntiationem iudicis non erat certū an iuste vel iniuste esset edificatum. Sed in casu predicto per relationē nuntij cui credendū est: vt. l. magis puto. §. ne passim de rebus eorū iam erat effectū certū nihil esse in bonis principalis vnde nō est necessaria alia ꝓnuntiatio. et b ista est verior[b] de iure. nam aut illa pronūtiatio fit ad declarādum. ⁊ nō expedit q2 est declaratū aut fit vt detur licētia agendi contra fideiussores. ⁊ idem q2 ista licentia datur ab ipsa lege quando nihil reperit in bonis: vt in aut. presente. C. de fideius. sed hic est necessaria sententia iudicis ad declarationē fiendā que facta nō erat. Et adde qđ no. in. l. decem. de ver. oblig. opi. 3 tamen Bar. senerior est. ¶ †Ultimo no. glo. super verbo iudicatum. φ per confessoriā vel negatoriam nō solū obtinet quis declarationē iuris: vt. l. sicuti. §. si queratur. si ser. vēdi. sed etiā obtinet destructionē eius quod factū est in preiudicium iuris sui: vt etiam no. in. l. harum. si serui. vendi. no. etiam glos. φ nō obtinet expēsas demolitionis. ⁊ ideo est necessaria stipulatio. et stipulatio de demoliendo per quā consequit etiā expensas. doct. reprehendunt primū dictū: q2 in confessoria venit etiam interesse si factū est contra: vt. l. loci corpus. §. in cōfes. eo. titu. ⁊ expēse veniunt loco interesse. potest dici: vt dixi in. l. j. §. j. s. eo. verū esse φ in confessoria veniunt nisi habuerit iustā causam edificandi vel litigandi: sed si interuenit nuntiatio non potest habuisse iustam causam edificandi: vt. s. l. pri. §. quicquid autem. in fine. ⁊ sic veniunt indistincte. ideo vtilis est nuntiatio. ¶ No. etiā glo. φ sunt necessaria duo iudicia. doc. cōtra quātū ad ipsum edificantē: q2 sufficit vnū. nam si obtinet in cōfessoria mittetur executioni nō solū illa sententia: sed etiam stipulatio de demoliendo: q2 habet vim stipulationis iudicatū solui. ar. eius qđ habetur in. l. j. j. iudic. solui. sed si vult agere contra fideiussores. bene sunt necessaria duo iudicia. certe si illa stipulatio habet vim iudicatū solui: etiam cōtra fideiussores poterit mitti executioni sine nouo iudicio l3 secus in fideiussione contractus. vt no. in. d. l. j. ⁊ not. in. c. j. de iniur. ⁊ dāno da. lib. vj. et ista videtur verior contra glo. ⁊ etiam doc.

c ¶ Cōpelli: nō tñ ꝓpter hoc ꝓhibet quin possit i clericū ordinari vt not. Anto. de hu. in. c. j. de tēp. or. ⁊ l3 in obligationib[9] facti succedat obligatio ad interesse: nec qs possit precise cogi ad factū tñ vbi adest iuramentū semp qs pōt precise cogi s̄m Mat. notabilibus suis.

2 ¶ An possit agi precise ad factum.

1 # Opus autem.

†Hic declarat iurisc̄ōsultus ad quid cōmittitur ista stipulatio ⁊ dicitur φ cōmittitur vt demoliat opus si factū est post nuntiationem taliter φ habeat instar operis. cōmittitur etiam ad interesse si nō demoliatur seu per edificātē steterit quominus iudicetur vel dolus in causa cōmittitur. h. d. vsq3 ad. §. quesitū. ¶ In text. ibi: accipimus factum quātum ad hoc vt competat interdictū demolitoriū vel actio ex ipsa stipulatione ad demoliendum: sed quātum ad hoc vt possit fieri nuntiatio nō est necesse φ aliud sit edificatū sed sufficit φ preparet se ad edificandum: vt patet. s. l. proxi. §. siue autē. in. l. vacuus. ⁊. l. de pupillo. §. nuntiationē. ¶ In tex. ibi in fi. ibi si hoc petitori placuerit si ergo non vult agere ad interesse: sed vt precise destruatur 2 opus potest hoc facere per istum tex. †⁊ sic no. φ potest precise agi ad factum. sed contra. q2 in furtis succedit obligatio ad interesse. vt. l. si quis ab alio. de re iudi. solu. verū est regulariter. fallit propter publicam vtilitatem. Et ideo glo. que incipit ex hac litera. que melius fuisset signata super hoc verbo inducit c ad questionē de scriptore φ possit compelli[c] precise ad scribendum. Tu dic φ hic loquitur in obligatione legali cōtracta ad factū in quo potest agi precise ad ipsum. Et idem in cōuentionali que succedit in loco legalis vt est ista stipulatio de demoliendo. Idē si oritur ex vltima voluntate: vt. l. fideicōmissaria. §. fi. de lega. iij. nō sic qñ est simplex conuentionalis obligatio: prout est obligatio scriptoris. ⁊ ideo Dy. reprehendit hāc glo. nisi esset publica vtilitas principaliter. de hoc plene p̄ Bar. in l. stipulationes nō diuiduntur. de ver. oblig.

1 # Quesitum est.

†Si sunt plures edificantes vel plures nuntiantes quilibet d3 cauere ⁊ etiam cuilibet cauendū est vel vni recipienti pro omnibus si in hoc consentiunt alij. Et in ista stipulatione d3 fieri mentio de interesse. Et l3 vnus tantū stipuletur quantū aderit nō censetur stipulari nisi suum interesse. h. d. Et no. φ quando vni cauetur de consensu aliorum acquiritur alijs actio etiam sine cessione: q2 ista est stipulatio pretoria s̄m Ang. vt. l. in omnibus. j. de preto. stipu. dicit etiam Ang. s. l. proxi. §. j. φ sufficit edificantes prestare satisdationem alteri recipienti ꝓ nuntiante: per. l. j. §. pe. quorum lega. ⁊ ille tex. videt loqui quando alter esset procurator alias secus: q2 posset hoc fieri ignorante nuntiante et fraudulenter. vnde non debet sequi remissio nisi sciat hoc ⁊ approbet. ¶ In tex. ibi: q2 restitutio operis proprie fieri non possit. Et sic quilibet ipsorum insolidum promittit destruere: ergo quilibet ipsorum solus potest conueniri vt destruat ex ista cautione ⁊ tamen si non esset interposita videtur φ omnes simul debeant conueniri: vt dixi. s. eod. l. edibus. In hoc ergo ista cautio est vtilis vel forte illa debet intelligi s̄m istum tex. quia non coguntur se obligare vltra φ lex eos obliget. nam si nō posset aliquis eorum solus conueniri non videt φ quilibet

 quilibet deberet se insolidũ obligare ⁊ hoc verius videtur. ¶ In tex.ibi:singulis erit cauendum intellige similiter insolidum quantũ ad destructionẽ operis: q̃ proprie nõ potest fieri sed quãtum ad interesse si non fiat debet ꝓmitti cuilibet de interesse suo tantum.argu.ĩ.de verbo.oblig.l.ij.in fi.¶ In text. ibi:si hoc maluerint.sed quid si vnus petit destructionem operis alter petit interesse.Respõdeo se inuicem impediunt:quia debent concordari vt vel petant vnum vel aliud. vt.ĩ.de leg.ĩ. l.huiusmodi.§.fi.cum.l.sequen.ẜm Jaco.de ra. et Ray.de for. ¶ In tex.in fi.ibi.stipulationẽ sufficere nõ respondet clare ad questionem formatam.ideo dicit si iste vnus recepit nomine suo ⁊ aliorũ ista verba quãti ea res erit referuntur ad interesse omnium. si autem suo tantũ noĩe: tunc ad interesse suum tm̃. Et ita intelligit glo.

1 Ui opus. †Heres edificantis tenetur patientiã pstare vt opus destruat̃ nõ autem tenet̃ destruere nec expẽsas ministrare q̃ illud esset pena in qua heres nõ succedit ante lit.cõtesta.h.d.tex.cũ glo.¶ In tex.ibi:nã ⁊ in restituendo pena versatur ⁊c.sic ergo nõ tenetur ipse in se hanc curã suscipere destruat etiã si nuntiator vellet sibi ministrare expẽsas q̃ in hoc grauaret̃.⁊ hoc vult iste tex.sed solum tenet̃ patientiã prestare: istud em̃ nõ reputat̃ pena cũ opus ad ipsum peruenerit si patitur ipsum destrui:vt hic patet manifeste.vt no.š.eo.l.de pupillo.§.denuntiationẽ.sed recipere curã destruendi ⁊ destruendi ⁊ ministrare expensas reputat̃ pena vt etiã hic ptz:lʒ autem hic loquat̃ in successore vniuersali.idẽ in singulari si post opus factum edificãs alienaret:vt emptor vel donatarius teneatur prestare patientiã.ar.ĩ.l.proxi.lʒ illa loquat̃ qñ ipse edificauit: tamen idẽ est fortius quãdo autor q̃ res fuit effecta vitio reali propter nuntiationem.ideo transit ad quẽlibet cũ eodem vitio etiã potest agi tam interdicto demolitorio interdicto qd vi aut clam.isto casu vt.l.competit.§.fina.ĩ.qd vi aut clam.Sed si emptor edificasset dic vt dicam in.l.seq.¶ In tex.in fin.ibi:sed sua impensa destruet.s.ipse nuntiator: putarẽ tamen tũc si iste esset successor singularis nuntiantẽ posse agere cõtra autorem qui fuit nuntiatus actione in factũ ad istas expẽsas quas oportuit ipsum ministrare culpa ⁊ defectu illius. vt.š.e.l.pretor.§. nõnulli.iuncta.l.iij.in fine.š.de cõdi.ob cau.vbi possum agere contra illum cuius facto sum dãnificatus.

2 ☞ Si nuntiatio fuit facta in ipsa re tunc contra singularem successorẽ edificantem nõ solum datur hoc interdictum demolitorium:sed etiam interdictum qd vi aut clam. ⁊ quid si fuit facta non in re ipsa.

1 Si cui opus. †Lex precedens loquit̃ in successore vniuersali:sed ista in singulari.Item illa qñ autor edificauit contra nũtiationẽ. ista vero qñ ipse successor ignoranter.⁊ in his duob⁹ differt ab illa:lʒ in alio cõcordat:q̃ sicut ibi tenet̃ ad solam patientiã ita hic.¶ In tex.ibi:emptor edificauit.s.ignorans nuntiationem. ⁊ tunc habet locũ qd.š.dixi. Si autem sciens tenetur destruere suis expensis.⁊ ita intellige quod.ĩ.sequitur dñm nouum teneri. In primo tamen casu q̃ patitur damnũ destructionis: puto ipsum habere regressum contra venditorẽ ad interesse q̃ ipsum nõ certiorauit denuntiatione facta.per.l.ĩ.§.ĩ.de act.emp.Uidebatur autẽ nõ posse agi contra hunc singularẽ successorẽ per.l.fi.§.fi.š.de cõtrahẽ. empt.Sed dic est in rem scripta.vt.ĩ.de aqua plu.arcen.l.si tertius.§.si quis prius.¶ In glo.in verbo dñs ibi.sed si de-

2 gat illud edictum hanc tenet Jaco.de ra.†Tu dic aut nuntiatio fuit facta in ipsa re. ⁊ tunc contra singularẽ successorem edificantem non solum datur hoc interdictũ demolitoriũ.sed etiam interdictũ qd vi aut clam : q̃ concurrit cũ isto tanq̃ generale.vt.ĩ.qd vi aut clam.l.si alius.§.ait iulia.Aut fuit facta nõ in re ipsa.⁊ tunc contra singularẽ successorẽ nec istud datur per.l.de pupillo.§.nuntiationem.⁊.§.si quis forte.š.eodẽ.Nec etiam illud vt in.l.cõtraria.⁊ ista est vera solutio.Eo vero casu quo datur vnũ.lʒ ad quid detur indistincte in vtroq; an scienter edificauerit vel ignoranter vt sequitur in glo.Ultimo inducitur ista lex ad questionem de qua per gl.in.l.iij.§.opus.š.de alie.iudi.dic vt ibi.

¶ De dãno infecto ⁊ subgrundis et ꝓtectis. Rubri.

1 ☞ Que sit forma cautionis de damno infecto:⁊ an sit cum fideiussoribus ⁊ pro quo vitio edium caueatur: ⁊ ad istã cautionem petendam nõ cõpetat actio sed imploretur iudicis officium nobile ⁊ que sit forma libelli.

1 ¶ †In glo.rubrice que sit forma huius cautionis de damno infec.vide in Specul.de satisda.§.est quoq;. ver.idem.Et que sit forma libelli. dic vt in Spec.de pig.§.sequit̃. ver.ceterũ.Et an sit cũ fideiussoribus vel sine.dic vt.ĩ.eo.l.pretor. in prin.Et pro quo vitio edium caueatur.dic vt.ĩ.eo.l.fluminũ.§.vitium. cum precedentibus ⁊ sequentibus.Et ad istam cautionem petendam nõ competit actio. sed imploratur iudicis officiũ nobile.vt not.ĩ.eo.l.inquilino.q̃ aduersarius non est obligatus ex cõtractu vel quasi:nec ex delicto vel quasi.Ideo fuit necessaria ꝓuisio pretoris:q̃ iniustũ erat vicinus reciperet dãnum ex ruina edium vicinarũ cõtingente vitio operis vel vitio edificij.⁊ de iure ciuili non erat prouisum.

2 ☞ In materia dãni infecti quare nõ admittat̃ appellatio. Si domus rueret ante interpositam cautionem vel anteq̃ pro interposita habita sit nõ emendatur damnum.

3 An possit quis precise cõpelli vt caueat per capturã persone: an vero post missum factum in cõtumaciam non cauentis habeatur cautio pro interposita.

4 Celeritas aliquando reprobatur.

5 Delegans an conseruet sibi proprietatem iurisditionis. et qd de iure canonico.

1 Cum res. †Iubere de cauendo potest fieri per magistratus municipales lʒ sit de mixto imperio ⁊ talibus magistratibus nõ cõpetant ea que sunt imperij.sed dũtaxat ea que sunt simplicis iurisditionis tamen fallit hoc casu propter periculum qd est in mora. hoc dicit in effectu suppletur prout debet suppleri.

2 ¶ †In text.ibi : celeritatem desiderat.⁊ propter hanc causam super hac materia nõ admittitur appel.vt.ĩ.de appel.reci.l.fi. et not.in Specul.de iurisdi.om.iudi.§.ĩ.versi.⁊ sequitur. Sed quare dilatio hec est periculosa? Respondeo.q̃ si domus rueret anteq̃ cautio esset interposita vel habita pro interposita dñs illarum edium nõ teneretur ad emendationẽ damni.vt.ĩ.

3 eo.l.euenit.†Sʒ si hoc est quare non potest magistratus municipalis compellere illum precise caueat per capturã pignorum vel adiectionem mulcte: vel per capturã persone : vt.ĩ.l. quarta.§.si intra.versi.an tamen.sed dũtaxat iubere caueat. Respondeo.q̃ post iussum factũ vel contumaciã non cauentis habetur cautio pro interposita.vt.ĩ.eo.l.si finita.§.eleganter.⁊ argu.in.l.nõ iustam.C.ad trebell.vbi post iussum de adeundo habetur hereditas prõ adita.l.ij.š.de euict.et sic non imminet tantum periculum.ideo cum illa sint de imperio magno quia continent coertionem persone.⁊ cessat periculũ non debet magistratus se impedire: sed si hoc est quare vlterius proceditur postq̃ cautio habetur pro interposita. Respõdeo.quia adhuc vtilius est petenti vere interponatur vel mittatur in possessione rei ex primo ⁊ secundo decre.arg.ad hoc qd not.in.l.si pupillus.ĩ.de noua.in glo.que incipit videtur missionem autem ex primo decreto potest facere magistratus non ex eo imminet periculum propter rationem quam dixi.sed q̃ in ea vertitur modica preiuditio ⁊ modicum preiudicium:non sic in se-

4 cundo.quod dic vt.ĩ.eo.l.iiij.§.duas.cum seque.† Et nota hic celeritatem[a] approbari sed aliquãdo reprobat̃ qd dicit vt plene not.extra de elec.c.fina.lib.vj.¶ In tex.ibi:municipalibus magistratibus subaudi distantibus ab vrbe. vt.ĩ.eod.l.iiij.§.si tam vacuũ.Jaco.de ra.¶ In text.ibi:delegandum putauit.i. delegauit pretor mortuus per suum edictum.⁊ sic competit eis sine alia delegatione pretoris viui.vt not.in.l.iiij.§.duas similis expositio.C.de episc.⁊ cleri.l.officiales.in prin.Jaco.de are. ¶ In glo.que incipit alij delegat nihilominus sibi conseruat certe hic potius colligitur cõtrarium dicit pretor delegauit eo quia sibi visum fuit periculosum reseruare sibi iurisditionẽ:

5 ergo non reseruauit delegando in hoc passu.†Dic breuiter si ordinarius delegat reseruat sibi proprietatem iurisditionis et transfert vsum sicut dñs quando constituit vsumfructum. Et ideo delegatus nihil proprij habet.et.h.d.text.in.l.ĩ.§.qui mandata.š.de offic.eius cui manda.est iurisdi.⁊ facit ad istum tex.responsio vult dicere visum fuit sibi periculosum reseruare sibi etiam vsum iurisditionis: ideo transtulit vsum in magistratus municipales: ʒ substantia remansit apud ipsum et eius successores aut erat delegatus illi qui subdelegauit: et tunc aut est delegatus non a principe:sed ab ordinario qui potest subdelegare si erat delegatus ad vniuersitatem causarũ.⁊ tunc delegando vnam causam in illa nihil sibi reseruat.ideo si appellatur a subdelegato nõ appellatur ad ipsum: sed ad primum delegatum.vt.ĩ.quis ⁊ a quo appella.l.ĩ.§.fi.ẜm verum intellectum.Aut erat delegatus principis ⁊ ad vnam causam. et tunc illam subdelegãdo adhuc videtur sibi reseruare tantũ iurisditionem.⁊ ideo a subdelegato appellatur ad eum. vt.C. qui pro sua iurisdi.l.ĩ.in fi.prout est in tex.ad eos.Sed de iure canonico videtur nihil videatur sibi reseruasse nisi expresse

[a] ¶ Celeritatẽ.vide Archi.xxiij. dis.c.cõis filius. et.xxiij.dist.c.ĩ.⁊ no. ĩ causa in q̃ celeritas desiderat̃ nõ habet locũ recõuentio ẜm Hosti.⁊ Jo. and.in.c.cũ dilecti. de ordi.cog. ⁊.Ant.in.c.ĩ.de mu.peti. itẽm lʒ in cã in qua celeritas desiderat̃ nõ possit a snĩa ĩ tali cã lata appellari hic tamẽ fallit ĩ causa dãni infecti ⁊ mixti imperij ẜm Lu. ro.sing.suis.fol. xxij.vbi inducit l.placet.C.de peda.iudi.quã dicit ponderatam a se solo ad hoc.

reseruauerit. vt in.c.super questionum.de offic.delega.dūmodo subdelegatus acceptauerit:al's secus.vt in.c.quāuis.eo.tit. lib.vj. ¶ In glo.magna.ibi.de iurisdi.omnium iudi.l.iubere. supple iuncta.l.ea que.§.magistratus.j.ad munici.nam lex iubere cauere non dicit non posse facere magistratum municipalem hunc iussum ꝛ sic non contrariatur huic. sed dicit ꝙ est de imperio.l.autem ea que.§.magistratus.dicit ꝙ ea que sunt de imperio non competunt magistratibus municipalibus : tunc ergo solue qd̄ est speciale in casu isto propter rationem litere. Competit ergo hoc magistratibus nō iure magistratus:quia preter eorum officiū qd̄ nō est capax eorū que sunt de imperio. sed ex speciali cōmissione facta per edictum pretoris.ꝛ ideo nō potest alteri subdelegare:vt.l.j.in prin.de offic.eius cui māda. est iurisdi.non sic in illis que sibi cōpetunt iure magistratus et ƀm naturā sui officij:qꝛ quilibet ordinarius potest delegare vt l.et quia.de iurisdi.om.iudi. ¶ In ea.ibi : fauore pupillorum. supple vel minorū:nō sic in restitutione que conceditur minoribus ex titu.quibus ex cau.maio. nā illam nō poterit concedere magistratus municipalis:qꝛ nō reperitur hoc iure cautū et de illa intelligitur illa.l.ea que.§.magistratus. dum loquit̄ de restitu.in integrum.

2 ☞ Differentia inter renouare ꝛ protelare.

1 **Dies cautioni.** †Si dies appositus finiat̄ et dānū adhuc timetur tunc post diē debet ꝓrogari ꝛ si iam est finitus dꝫ stipulatio seu cautio renouari:causa tamē cognita.Et hoc fiet per iudicē qui primā cautionē fecit interponi qui etiā potest cōmittere aliquē articulū necessariū inferiori ab eo.h.d. ¶ In tex.ibi:pretoris vel presidis qñ ipse pretor vel preses primā cautionē fecerat interponi.Si vero magistratus municipales ƀm ea que habent̄.s.eo.l.j.tunc ipse esset adeundus pro renouatione vel ꝓtelatione.vt no.j.eo.pretor.post p̄n. in glo.sup ver.statuerunt. ¶ In tex.ibi:ex causa puta si adhuc timetur damnū.qꝛ nulla reparatio facta est:secus si esset facta talis ꝙ de cetero damnū nō timetur ꝛ super hoc expedit adhibere magistros ꝛ fabros ꝛ istud committit pretor magistratui municipali vbi edificia sunt vt videat ꝛ videri faciat et sibi referat.Et sic nō est specialis delegatio cause:qꝛ nō habebit magistratus municipalis facere reuocari vel probari.sed dumtaxat referri pretori.ꝛ ipse pretor faciet.licet glo.hic super verbo remittere dicat contrariū.sed nō bene ƀm Jaco.de ra.Est ergo cōmissio certi articuli incidentis. de quo habetur in fi.in.l.ab arbitro.qui satisd.cog.Sed si edificia erāt in municipio quare fuit adhibitus pretor vel preses in prima cautione:ꝛ non magistratus illius municipij vt hic:vel expresse.Respōdeo:quia municipiū erat ꝓpe vrbem vel prope locū vbi residebat preses quo casu non est adeundus magistratus municipalis cū de facili possit adiri maior.vt.j.ea.l.§.si tam vicinū.

2 ¶ † In tex.ibi: renouare vel ꝓtelare.no.ista verba ꝓpter que semper allegat̄ istud prin.que sit differentia inter ista vt habet̄ in paruis glos. et in.l.sed si imminente.j.de preca.Et aduertendū ꝙ si dies nō erat adhuc lapsus non expedit ꝙ de nouo ꝓtelatur : sed sufficit diem protelare vt vbi erat primo bienniū fit quadrienniū: et si contingat postea damnū dari infra tēpus prorogationis agetur ex prima possessione acsi illud tēpus in ea fuisset appositum ab ipso principio.Aduertēdum tamē ꝙ in hac protelatione debent ꝯsentire fideiussores in prima al's nō noceret eis si damnum daretur in tempore prorogato etiam si a principio fuisset actum de prorogatione fienda:qꝛ fideiussores nō cēsent̄ se obligasse nisi ad damnū qd̄ daretur in primo tempore.casus est singularis ƀm vnum intellectum in.l.labeo.§.fi.s.de arbi. cōiuncto principio illius legis.facit.l.lucius.§.paulus.de admini.tuto.ꝛ quod ibi no. ¶ Quid autem si interuenisset noua ꝓmissio[a] licet nō necessario cū nouis fideiussionibus.Respōdeo censetur recessum a prima iure nouationis : vt.j.de preto. stipu.l.valerianus.secus si nō interuenisset noua ꝓmissio principalis licet interuenerint noui fideiussores.vt ibi not.Barto. singulariter.Si vero tempus erat iam finitum oportet ꝙ de nouo interponatur cautio:quia prima est finita.ꝛ ita intellige verbum nouare.

a ¶ Noua ꝓmissio. Adde vt per Sozi.ɔsi.xviij.

2 ☞ Si iudex statuit tibi certū terminū:vt mihi caueas.ꝛ īfra illū terminū nō caues:sine alia citatione:vel cōtumacia:potes mittere me in possessionē rei ruinose:si preceptum fuit factum tibi presenti:ꝛ quid si eras absens.

3 Si pars domus est ruinosa in illā tantū dꝫ fieri missio:quādo cōmode fieri potest.ꝛ nu.1.

4 Iudex ordinarius habēs imperiū quandocūꝗ vult:potest facere aliquem capi personaliter ꝛ ad se duci nō tamen potest facere ipsum extrahi de domo.

5 Pretor viuus vel preses quando est aditus pro cautione de qua hic potest causam delegare.

Quando quis est missus ex primo decreto ꝛ sic non possidet. si iudici videtur vtile priuare aduersariū hoc posset ꝛ transferre in missum.

1 **Si intra.** †Contra non cauentē fit missio in possessionē ex primo decreto rei ruinose vel partis que minatur ruinā etiā per magistratus municipales. Et si ille non recipiat missum datur contra eum actio in factū ad interesse que etiā poterit intētari corā magistratu municipali non autē potest magistratus illum precise cōpellere captis pignoribus vel multa indicta. ¶ Item si perseuerat in contumacia post primū decretum proceditur ad scd̄m per qd̄ missus efficitur verus possessor ꝛ aduersarius cōtumax de possessione expellitur.Ista tamen quia sunt magni preiudicij per magistratus municipales.nō possunt expediri etiā si prima fuerint per ipsum expedita.sed debet adiri pretor vel preses.h.d.vsꝗ ad.§.pretor ait.

2 ¶ † No.ex prin.huius.§.ꝙ si iudex statuit tibi certum terminum vt mihi caueas si infra illum terminum nō caues sine alia citatione vel contumacia potest mittere me in possessionem rei ruinose ꝛ hoc quando preceptum fuit factum tibi presenti:qꝛ habet vim peremptorie citationis:vt.l.cessante.s.quō ꝛ quando iudex.Si vero eras absens.ꝛ adhuc preceptum tibi non erat factū tunc debeo citari ter saltem ad domū vt possit perueniri ad primum decretum: vt.j.eo.l.pretor.iunctis his que no.in.l.si finita.§.iulia.j.eo.dico tamen ꝙ debebit requiri vt veniat ad dicendum causam quare nō debeat fieri missio ex primo decreto propter eius contumaciam : quia potuit habere aliquam iustam causa quare nō cauit infra terminum statutum a iudice.Et hoc per.l.iij.§.si ad diem.de termino mo.Non autem est necesse ꝙ citetur vt veniat ad cauendūꝫ vel ꝙ sibi fiat nouum preceptum de cauendo.quia in illo iam est contumax.Et aduertendum quia hic nō dicit̄ ꝙ ista missio fiat a magistratu municipali.sed a pretore tamē hoc est intelligendum qñ ipse pretor iubetur caueri. Si vero magistratus ipse posset mittere in possessionē: vt patet in.§.duas.in verbo posse.ꝛ etiam glo.hic istud tenet.Et adde qd̄ dicam.j.eo.§.hoc autem iudiciū.

3 ¶ † Item nota in scd̄o edicto ꝙ si pars domus est ruinosa in illam tantū debet fieri missio hoc est verū quādo posset fieri cōmode:vt qꝛ est a latere.Al's videtur secus vt si in parte superiori domus in qua nō potest fieri nisi fiat etiam in inferiori vel ecōuerso.argu.eius qd̄ habetur in.l.athenius.j.de aqua plu.ar. ¶ Ultimo no.in verbo an tamē. vbi ꝓhibet magistratibus. et sic innuit ꝙ maiores magistratus vt pretor vel preses bene possit cōpellere precise ad cauendum si petens nō contentatur de primo decre.et sic captis pig. vel multa indicta posset etiam fieri per capturā persone ꝛ ductionē ad palatium mandando sibi ꝙ non recedat quin caueat.argu.in.l.j.§. quid ergo.s.de ven.inspi.

4 † nam iudex ordinarius habēs imperium quādocūꝗ vult potest facere aliquem capi personal'r et ad se duci.vt not.dicit Bal.in.l.consentaneū.C.quomodo et quando iudex.Et pro hoc adduco tex.j.ea.l.§.pretor.versi.verecundi.vbi dicit̄ qd̄ nō debet facere ipsum extrahi de domo. ergo si reperitur extra domū bene potest facere eum capi. Et adde qd̄ no.Archi.super rubri.de eo qui mitti.in posses.lib.vj. ¶ In glo.magna super verbo duas ibi scd̄m.s.ea.l.in princi. No.illas glos.ꝓ eo qd̄ ibi dixi.nam lꝫ ibi loquat̄ de preside vel pretore.glo.tamē hic intelligit idem in magistratu municipali vt possit prorogare tēpus vel renouari facere cautionē.qd̄ declara vt ibi dixi in glo.inverbo actionum ibi:an ergo hec quatuor cōpetant iure magistratus quasi a pretore mortuo sint cōmissa.ꝛ videtur dicendū ꝙ sic per istū tex.dū dicit pretor iniunxit.nam nō potest intelligi nisi de pretore mortuo qui fecit edictum nec ꝙ iniunxerit nisi ꝑ illud edictū:ergo cōpetunt magistratibus eoipso ꝙ sunt magistratus sine delegatione pretoris viuētis.Et hoc est cōpetere aliqd̄ iure magistratus.Itē ex hoc sequit̄ aliud qd̄ ipsi magistratus poterūt alijs delegare. vt.l.j. §.sed que.de offi.eius cui man.est iurisdi.ꝓ hoc etiā facit.qꝛ qñ vna determinat plura pariter ipsa determinat : vt.l.iam hoc iure.de vulg.ꝛ pup.Sed hic dicit tex.ꝙ iniunxit actionē ꝛ possessionē de actione in facto est clarū ꝙ super illa potest cognoscere magistratus ꝛ etiam delegare : qꝛ est de simplici iurisditione ergo ꝛ missio in possessionē similiter competet ꝛ poterit delegari:ꝛ quidam hoc fatent̄ de plano.dicunt tamen hoc esse speciale hoc casu quantum ad missionem in possessionē.ꝓpter celeritatē huius cause:regulariter cōtra : vt.l.ea que.§.magistratus.ad munici.Alij contra timorē huius.§.ꝙ non cōpetat iure magistratus ex cōmissione edicti pretoris mortui.sed requiratur cōmissio pretoris viuentis. et tunc opꝫ impropriare tex.dū dicit iniunxit.i.iniungi permisit ꝑ pretorē viuū et tunc erit hoc speciale:qꝛ iste cause sunt de mixto imperio. Et ea que sunt de

sunt de mixto imperio nō possunt delegari per pretorē viuum vel presidem nisi ex causa absentie. vt.l.j.§.j.de offic.eius.sed hec possunt delegari etiam si se non absentant non tñ cuilibet sed magistratibus municipalibus:al's iurisditiones habentibus prout in fi.no.in.l.nec mādante.§.de tut.ꝛ cur.da.ab his. et talis magistratus nō poterit subdelegare. Tertia fuit opi. et ista vera ꝙ imo mittere in possessionem ꝛ etiā iubere cauere cōpetat magistratibus eoipso ꝙ sunt magistratus ꝛ sine delegatione pretoris viuentis vel presidis: nō tamen propter hoc debēt sibi cōpetere iure magistratus:qꝛ nō cōpetunt ſm naturam officij: sed de speciali cōmissione. ꝛ ideo potius dicuntur delegati ꝙ ordinarij.ꝛ ex hoc sequit ꝙ non possunt subdelegare.ꝛ ista opin.tenet mediū inter duas precedentes:idē dico qñ per legē ciuilem aliquid specialiter cōmitteretur alicui iudici nō esset de regulari natura sui officij:qꝛ in illo diceret delegatus ꝛ non poterit alteri subdelegare.text.cum glo.in.l.j.in fi.ꝛ princi.glo.vlti.C.ne lice.poten.qđ est notandum.nam interdū statuta ciuitatis superioris cōmittunt potestati alicuius terre subdite ꝙ possit aliquid facere qđ non est de originali natura officij. nam non poterit subdelegare: secus in his que sunt de natura officij.nam si habentur a lege vel statuto vel a principe dicitur in illis ordinarius ipse delegās.vt.l.et quia.de iurisdi. om.iudi. ¶ In glo.seq.circa fi.ibi:qꝛ imperij.ꝛ ista ratio nō est bona:qꝛ etiam prima duo sunt de imperio.scꝫ iubere cauere.et in possessionem mittere ex primo decreto: quare ergo.ita non reseruauit illud sicut istud vnde supple ad glo.ꝙ est imperij.s. magni:quia affert magnum preiudicium. sed illa duo sunt de imperio paruo:qꝛ non afferunt magnū preiudiciū. forte enim nunꝙ ruet ꝛ sic cautio nunꝙ cōmitteret. ¶ Item per missionē ex primo decreto non perdit dñium nec possessionē: sꝫ cogitur missum recipere secum.ꝛ potest ire ipso inuito ꝛ videre quādo fructus recolliguntur si missio sit in fundo. sed per scđm decretum perdit possessionem ꝛ dñium si habet.ꝛ si nō habet missus ex scđo decreto acquirit vsucapiendi potestatē: vt.j.e.l.ꝑtoris. in prin.ꝛ no.qꝛ glo.omittit quintū de quo in prin.huius legis. ¶ Item glos.seq.addit alia tria.ꝛ sic sunt octo.docto.addunt alia duo qđ dic vt hic per Bar.† ꝛ no.ex glo.seq.ꝙ ꝑtor viuus vel preses qñ est aditus pro hac cautiōe potest causam delegare qđ est speciale hic cū sit de īperio ꝛ innuit glo.ꝙ possit etiā delegare nō habenti iurisditionem. ¶ Item not.singulariter gl.super verbo discedat in scđa expositione ꝙ qñ quis est missus ex primo decreto.ꝛ si nō possidet si iudici videtur vtile priuare aduersariū posset ꝛ ipsum transferre in missum[a] qꝛ propter hoc citius veniet ad faciendū id qđ iudex mandat.qđ poterit id facere quod perpetuo tene menti.qꝛ vix alibi reperies sicut etiā ꝑpter nimiā cōtumaciā missus ex primo decr.lucratur fructus vt.l.fulcinius.in fi.j.qui.ex cau.in pos.ea.Regulariter vero contra.qꝛ missus nō possidet:sed detinet.vt.l.iij.§. fi.j.de acqui.pos.ꝛ vti.pos.l.si duo.§.creditores.

2 ☞ In causa damni infecti etiam si aduersarius meus sit in ciuitate non tamen est presens in iudicio:possum facere eum citari ad domum ꝛ sufficit.

3 Alius casus in quo sufficit citare aduersariū ad domum ꝛ qñ sufficiat citatio ad domum.ꝛ nu.4.

Quod aliquando non sufficiat citatio ad domum ꝛ etiā si fuit perquisita persona.

4 Citatus nō dꝫ extrahi de domo ꝛ quid in causa criminali.

Citatio dꝫ fieri ad domū in qua habitat tēpore citationis licet nō habicasset vltra tres dies.ꝛ in alia cōsueuisset habitare.

5 Quid si statutum dicat aliquem debere citari ad domum solite habitationis.

6 Quando citatus nō hꝫ ꝑpriam habitationē ꝛ agatur de certa re immobili potest affigi citatio ad illam rem ꝛ arctat ipsum ꝛ quid si agatur de re mobili.

1 **Pretor ait.** †Contra absentē ꝛ nō cauentem non peruenit ad primū decretū nisi primo sit citatus ad domū de qua tamen extrahi nō dꝫ ꝛ si domū habitationis nō habet: debet affigi citatio ad prediū siue domū ruinosam.h.d.iste magistralis.§.in quo Bartol.dicit infinita bona.ꝛ semper hoc remittitur ad formā citationis.et qualiter

2 debeat fieri ad domum. ¶ †Not.primo ꝙ in ista causa damni infecti etiā si aduersarius meus sit in ciuitate nō tamē est pre-

b sens in iudicio possum facere eū citari ad domū[b] ꝛ sufficit supple:etiā si nuntius nō referat se primo perquisiuisse personam et eam nō reperisse.nec etiā expedit ꝙ istud opponat in commissione sed sufficit ꝙ vadat ad domū:ꝛ ꝙ ipsum citet si ibi est vel dicat familie vel portet schedulā: ꝛ ibi dimittat:nec est necesse probari ꝙ citatio peruenerit ad eius notitiam. et ista est intentio litere dū dicit abesse autē.ꝛ est speciale ꝑpter celerita

3 tem huius cause. ¶ †Est ꝛ alius casus in quo idē est qñ aduersarius meus semel fuisset in iudicio ꝛ lis esset contestata secū. nam de cetero sufficit eum citare ad domum: vt.§.dixi. per.l. ab eo.§.quomodo ꝛ quādo iudex:qꝛ imputandū est sibi postꝙ sciuit causam incohatam: quia debuit esse semper preparatus per se vel per alium: vt.l.sciendum. cum ibi nota.j.de lega. ¶ Aliquādo autē nō sufficit citatio ad domū etiam si fuit perquisita persona ꝛ non fuerit reperta nisi ꝓbetur citationē peruenisse ad eius notitiam vt cū agitur de ipso excōicando:vt qꝛ requiritur vera cōtumacia ꝛ sic ꝙ citatio ipsum apprehendat vt not.Inno.in.c.si aduersarius. de eo qui mit.in pos.vel per eum stetit ne eum apprehēdat: vel ꝙ malitiose se occultauerit ne perueniret vel per se vel per aliū impediuerit ne citatio ad ipsum perueniret in his omnibus casibus est verus cōtumax acsi personaliter esset citatus:vt in.c.quoniam.§.porro.vt lite non contest. ¶ Idem dicit ipse quādo potest perueniri ad sententiam lite nō contesta. ¶ Idem vbicūꝙ requirit vera cōtumacia.puta ꝙ excludatur ab appellando: vt.l.ex consen.in fi. de appel.vel interpositionē secūdi decreti vbi etiam non sufficit ad eius notitiam peruenisse nisi latitet: vt.l.fulcinius.§.j.

4 qui.ex cau.in pos.ea. ¶ †Extra istos casus seruanda est media

a via: qꝛ sufficit citatio ad domum dūmodo per prius fuerit facta perquisitio de persona ꝛ nō fuerit reperta etiā si non apparet ꝙ latitauerit vel impediuerit ne citatio ad eum perueniret.ꝛ ita debet fieri cōmissio ꝛ relatio nuntij.ita dꝫ intelligi gl. in.c.causam que.de do.et cōtu.nec expedit probare qđ ad eius notitiam peruenerit.Et ista sunt fundamentalia que Bartol. non declarat: lꝫ ponat multas questiones eo casu quo sufficit qualiter debeat fieri. Item no.in ver.verecunde.ꝙ nō debet citatus extrahi de domo:ergo si nō est in domo posset capi ꝛ duci.vt dixi.§.§.precedenti. In causa tamen criminali posset extrahi de domo.qđ dic vt plene no.per Bar.in.l.cū eo.ad le.iul. peculatus. ¶ Item not.in ver.sed domū. ꝙ citatio debet fieri ad domum in qua habitat tempore citationis lꝫ nō habitasset

5 vltra tres dies ꝛ in alia consueuisset habitare.†quod no.si statutum diceret aliquem debere citari ad domum: sed si diceret solite habitationis posset citari in illa quā consueuit habitare:lꝫ hodie non habitet nisi nuntius haberet notitiam de presenti habitatione sed in casu precedenti non sufficit ꝙ non ha-

6 beat notitiā:qꝛ debet perquirere. ¶ †Ultimo not.in fi.quādo citatus non habet propriam habitationem et agatur de certa re immobili potest affigi citatio ad illam rem ꝛ arctat ipsum. Sed si non ageretur de certa re: sed de pecunia deberet affigi citatio valuis publicis vel ecclesie nisi per statutum aliter ꝓuideretur. vt in.l.consentaneū.C.quomodo ꝛ qñ iudex. Isto tamen casu ꝛ etiam precedenti anteꝙ illud fiat debet perquiri si est aliquis ꝓcurator eius ꝛ illi debet primo fieri.ꝛ ita intelligo tex.in fi.non sic in casu huius.§.quando habet certam habitationem.nam si non debet perquiri pro principali vt dixi multominus pro procuratore.

a ¶ Dissum. facit qđ voluerunt Arch. ꝛ Jo.an. in rub.de eo qui mit.in pos.cā rei ser.ꝛ do.Ang.in c.ij.de do.ꝛ ɔtu. vbi volūt ꝙ ille per quē facta est missio hēat annum ad recuperandū possessionem tñ missum potest ifra illud tp̄s ipsum cōpellere ad vlteriorē litis ꝓsecutionē ita cōcludit post ipsos Ludo.ro. sing.suis fo.xi.ꝛ an annus possit prorogari q daꝛ reo contumaci. ad recuperádūꝫ pos.vide ꝑ eundem.vbi.§.

2 ☞ Statutum si dicat ꝙ laudum debeat notificari ei contra quem latum est infra decem dies a die quo latū fuerit al's nullum ius acquiratur ei pro quo latū est: ꝛ latum si post mortem alterius ex cōpromittentibus:cum actum esset ꝙ non expiraret per mortem ꝛ hereditas iacuit vltra dictum tempus ex hoc non vitiatur laudum.

b ¶ Ad domum. Adde vt Lu.ro. cōsilio.cccc liiij. Abb.ꝗ.lxxxiiij.

Quod ad cautelam debeat tunc fieri notificatio ad domū solite habitationis: ꝛ quid si hereditas postea adeatur an iterum sit fienda heredi.

3 Contra hereditatem iacentem nō potest agi nec iudicium inchoari.ꝛ consilium est ꝙ detur curator hereditati.

4 In causa damni infecti ꝙ offeratur libellus: et an eius copia mittatur cum citatorio.

5 Quando fit citatio a delegato semper dꝫ mitti copia delegationis seu rescripti saltem prima vice alias haberet citatus iustam causam non comparendi.

1 **Toties.** †Ubi deficiunt verba.l.deficit.l.dispositio ad hoc semper allegatur et concordat cum isto summario.j.de accusa.l.hos accusare.§.omnibus.de aqua

2 quoti.ꝛ esti.l.j.§.loquitur.†Et semel inducebā istum tex.cum dicat statutū Florentinum ꝙ laudum debeat notificari ei contra quem latum est infra decem dies a die quo latum fuerit. Alias nullum ius ex eo acquiratur ei pro quo latum est ꝛ laudum fuit latum post mortem alterius ex compromittentibus cum esset actum in compromisso ꝙ non expiraret per mortem et hereditas tunc iacebat et iacuit vltra dictū tempus ꝛ laudum ex hoc non vitietur si nō fuit notificatū ei contra quē la-

c tum est cū non reperiatur in rerū natura[c] sed ꝙ ad cautelā fiat notificatio ad domū solite habitationis. Quid autē si postea adeatur hereditas: an iterū sit fienda heredi. colligit ex his ꝗ

3 dixi.§.ti.j.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori. ¶ †Item Ange.

c ¶ Rerū natura. Adde eundē cō si.xxiiij.

per istum text. dicit se recitasse plures pcessus in ciuitate Floren. factos contra hereditatē iacentē factā citatione de ipsa hereditate: qꝛ nō potest fieri: vt hic ptz. Sed iste tex. videt facere cōtra ꝙ immo possit fieri ad domū hereditariā quā cōsueuit habitare defunctus ꝛ ꝙ processus valeat. solu. speciale est in casu huius. §. propter celeritatē que hic requirit. Contra qꝛ contra hereditatē iacentē nō potest agi nec iudicium incohari. vt. j. de stipu. seruo. l. si seruus hereditarius. ¶ Est ergo consilium ꝙ detur curator hereditati. vt. l. j. ꝛ. ij. de cur. bo. dā. ꝛ cōtra illum poterit agi hodie factū est ibi statutū pp̄ter hoc vt nullo curatore dato valeat processus. ¶ †Ultimo no. in verbo libellum. ꝙ in hac causa offertur libellus ꝛ copia eius mittit cū citatorio quando fit in scriptis citatio ꝛ affigitur ad insulam. Contrarium tamen cōiter seruatur qꝛ sufficit apponere schedulam citatoriam ꝙ veniat ad respōdendum petitioni talis. † Quādo tamen fit citatio a delegato semper debet mitti copia delegationis seu rescripti saltem prima vice[a] alias haberet iustam causam non cōparendi. vt in. c. ij. de dilatio. Et hoc probatur in aut. qui semel. §. quō ꝛ quādo iudex. ibi dum dicit ꝛ aduersario cognitis ꝛc.

a ¶ Prima vice. Adde Ang. cō. xxxvi.

2 ☞ Contra iudicem facientē iniustitiā que actio detur.

3 Judex negligens facere iustitiā quādo puniatur criminaliter extra ordinem. ꝛ ad interesse partis.

1 **In eum.** †Contra magistratū negligentē facere id qd̄ facere potest ꝛ debet datur actio in factū ad interesse totale. h. d. Et dicunt quidam ꝙ est hic speciale vt detur ad integrū interesse. † Regulariter eñ contra iudicē facientē iniustitiā datur actio in tantū quantū iudici seu bono viro. i. syndicatoribꝰ equū videbit. vt in. l. fi. j. de var. ꝛ extraor. cog. Tu dic ꝙ ibi loquitur qñ per imperitiā male iudicauit: si autem per dolū daretur ad integrū interesse: vt in. l. filiusfa. §. de iudi. ꝛ hic. si nō facit qd̄ facere potest ꝛ debet videtur esse in dolo presumpto. vt in. l. dolus. §. man. ideo teneē ad integrum interesse. In hoc tamē est dr̄ia an sit dolus verus vel presumptus: qꝛ primo casu interesse pbatur per iuramentū in litem: vt in. d. l. filius. Scd̄o casu nō. sed opꝫ vere pbare: vt hic in gl. que incipit vt detur. ꝛ in glo. sequē. super verbo interesse quas animo. Non ergo est curandū an deliquerit in faciendo: vel in non faciendo: sed an per imperitiā vel per dolū verū aut presumptū imperitia ergo non est dolus: sed in contrariū facit ꝙ asserit se peritū: vt. l. ij. cum ibi not. §. qd̄ quisqꝫ iuris. sed illud quo ad penā: de qua ibi regulariter. ¶ Item in alio refert delinquat in faciendo iustitiam vel negligendo iustitiam facere. qꝛ primo casu recurritur ad superiorē per viā appellationis ꝛ non aliter. C. de iuris. om. iud. l. nemo. in fi. Scd̄o vero recurrit per viam querele. vt in aut. vt diffe. iud. ꝛ ideo non valet appellatio si dicam peto a vobis ꝙ tale quid faciatis. ꝛ si non feceritis appello nisi verbo vel facto pronuntiet illud nō esse faciendum: quia tunc potest appellari post pronuntiationē. vt not. per Inn. de testi. c. significauerūt. ꝛ in Spe. de app. §. qualiter. in ver. in summa. ¶ † Item contra iudicem negligentem iustitiam facere[b] reperiuntur interdum certe pene a iure deputate. C. de ser. fug. in. l. mancipia. de exa. tribu. l. missi opinatores. lib. x. extra illos casus ponitur extra ordinē criminaliter. ꝛ ad interesse partis: vt hic.

b ¶ Iustitiā facere. Adde vt per Ludo. ro. consil. cclix.

2 ☞ Judex non requisitus a parte an possit aliquid facere ex suo officio.

3 Eo casu quo potest facere aliquid etiam nō requisitus si nō facit an teneatur ad interesse vel ad penā. ꝛ nu. 2.

Eo casu quo nō potest si tamen facit an valeat qd̄ facit remissi. et nume. 2.

In causa dāni infecti qualiter procedatur.

4 Si facta sunt legata certis pauperibus ꝛ ipsi non petant: non tenetur iudex lꝫ possit procedere ex inquisitione.

1 **Hoc autem.** †Contra iudicē nō datur actio ad interesse pp̄ter hoc ꝙ omisit aliqd̄ facere cū posset et deberet nisi illud fuerit petitū ab eo sedente pro tribunali. h. d. ꝛ semp alleg. facit. l. j. §. magistratibus. §. de magi. conue. ¶ † In isto. §. examinant tres passus: primus est vtrū iudex non requisitus a parte possit aliquid facere ex suo officio quo casu diceret facere p inquisitionē. scd̄s casus est eo casu quo potest aliqd̄ facere etiā nō requisitus si nō facit vtrū teneat ad interesse vel ad penā. tertius est eo casu quo non potest si tamē facit vtrū valeat qd̄ facit. Circa primū dic ꝙ in concernentibus bonū vel vtilitatē publicā potest ex officio procedere etiam ad nullius postulationē: de quo possunt poni plura exempla. primo de inquirendo[c] de criminibus in genere: vt l. congrui. de offic. presi. in specie vero regulariter inquisitio est prohibita de iure cōi. fallit in certis casibꝰ. vt plene not. in. l. ij. §. si publico. de adul. ¶ Item in his que cōcernunt cōmodum pecuniarium camere fiscalis: vt. l. si vacuam. C. de bon. vacan. lib. x. ꝛ ibi no. per Barto. ¶ Item in his que concernunt reuerentiam superioris: vt. l. eos. in fin. C. de appel. ¶ Item in his que cōcernūt honorem sui officij ꝛ dignitatē: vt. l. quos prohibet. §. de postu. C. de testa. l. nullum. §. de infa. l. debui. ¶ Item in his que cōcernunt abbreuiationē litis: vt. C. de iudi. l. properandum. post princi. vbi iudex ne pereat instantia litis potest etiā nō requisitus assignare terminū parti ad faciendū incumbentia vt possit causam expedire. vt ibi no. per Bar. ꝛ. l. vnica. C. de his que desunt aduo. partiū. ¶ Si vero non concernunt vtilitatem publicā sed priuatā tunc aut veniunt in consequentiam petitorū. ꝛ potest partes suas impartiri etiā nō requisitꝰ. vnde si cōdemnauit furē criminaliter potest etiā nō requisitus a parte condēnare ad restitutionē rei subtracte. vt not. Inno. in. c. cū oporteat. de accusa. ꝛ si in. l. si quis a se fundum. circa fi. ad le. iul. de vi pub. Itē potest victum victori condēnare in expensis etiā nō requisitus: qꝛ hoc accidit post litē contesta. ideo multū in hoc vertitur iudicis officiū: vt. l. ediles. §. item sciendum. de edil. edic. ꝛ idem videt de fructu vel vsuris post lit. cōtesta. perceptis vel currentibus. iuxta not. in. l. j. C. de iudi. et. j. eo. ti. in. l. si quis missum. cū ibi no. Si vo veniunt principaliter tunc aut cōcernunt periculū anime ꝛ potest procedi per inquisitionem per iudicē ecclesiasticū et contra vsurarios vt vsuras restituant etiā si non sit requisitus. vt in. c. ad nostrā. de iureiuran. ꝛ qd̄ ibi per Inno. Aut non concernunt periculū anime ꝛ tunc regulariter pro vtilitate priuata nō debet iudex pcedere per inquisitionē sed propositis actionibus: vt dicit Inn. in. d. c. ad nostram. fallit qñ duo concurrunt ꝙ actus sit pius. ꝛ persona quam respicit sit miserabilis: vt pupillus vel vidua vel pauper ſm Inno. ibidē. et per Cy. in. l. mulierē. C. si manci. ita fuerit alie. ꝛ pbatur in. l. illicitas. §. ne tenuis. §. de offi. presi. et in. l. iij. §. pe. de suspec. tu. ꝛ dr̄ actus pius qñ concernit personā vtputa ꝙ debentur sibi alimenta vel tutor aut curator seu defensor. iuxta ea que habentur in. l. j. ꝛ. ij. §. de nego. gest. ex. l. alimenta. ¶ Si vero concernunt patrimonium secus vt in. l. que ibi sequitur. ꝛ hoc qñ persona miserabilis est certa. Sed si est incerta vt si aliquis relinquat certam quātitatem distribuendam inter pauperes: lꝫ non dicat pro alimentis potest iudex ecclesiasticus pcedere per viā inquisitionis. vt no. in. d. c. ad nostram. ¶ De secūdo ꝛ tertio passu. vide hic p Bart. qui multa bona dicit. ¶ † Ultimo no. dum dicit in fi. pro tribuno. ꝛ in. §. toties. §. ea. l. dicit libellum nam ex hoc innuit ꝙ in causa proceditur ordine dato libello ꝛ lite contesta. ꝛ fertur diffinitiua lꝫ sit summaria: qꝛ non quātum ad hoc vt aliquid remittatur de substantialibus iudicij: sed vt abbreuientur dilationes: vt in l. j. §. eo. lꝫ contrarium videatur sentire glo. in. l. qui bona. in. §. qui alienum. j. eo. Super hoc dic ꝙ si aduersarius fatetur domum ruinosam ꝛ nullam causam allegat rationabilem quare nō debeat cauere potest procedi per vim precepti: vt in prin. huius. l. Alias hꝫ locū qd̄ dixi. ꝛ etiam hoc secūdo casu si post sn̄iam diffinitiuam ꝙ debeat cauere ꝛ non caueat adhuc habebit locū missio ex primo decreto ita potest intelligi prin. huius legis qd̄ est mirabile: vt post sententiam diffinitiuā veniatur ad primum decretum: quia non potest aliter fieri executio. Et super secundo puncto quem supra non explicaui quādo iudex potest interponere officium suū etiā nō requisitus si non facit hoc vtrum teneatur. quia Bar. nō plene explicat potest sic dici: ꝙ aut habuit iustam ignorantiā ꝛ non tenetur: vt. l. j. §. magistratibus. de magist. conue. Aut sciuit ꝛ tunc aut in his que concernunt publicā vtilitatē ꝛ tenetur ꝛ potest iudex qꝛ poterat ꝛ debebat se interponere cū sit procurator reipublice: vt in d. l. congruit. ꝛ. l. prohibere. §. sciendum. qd̄ vi aut clam. Aut in his que concernunt priuatam vtilitatem: ꝛ tunc aut pertinet ad personas que non possunt petere propter defectum sensus vel etatis: qꝛ furiosus vel impubes. ꝛ idem qꝛ potest ꝛ debet. argu. in. d. l. iij. §. preterea. de suspec. tu. facit. l. bonorum. §. qui admit. ad bo. posses. Aut pertinet ad personas que possunt petere sibi prouideri ꝛ non petunt: ꝛ tunc sibi imputent lꝫ iudex posset etiam non requisitus. arg. hic. Et ideo dicunt doctores ꝙ lꝫ iudex possit condemnare in expensis etiam si non fuerit hoc petitum si tamen non facit non tenetur argu. §. de iudi. l. non quicquid. ¶ † Item dicit Bal. in. l. si quis ad declinandā. C. de episco. ꝛ cleri. ꝙ si sunt facta legata certis pauperibus si non petunt iudex non tenetur lꝫ possit procedere ex inquisitione per supradicta.

c ¶ Inquirendo. casus qbꝰ possit pcedi p inquisitionē vide p Fely. in. c. qualr et qñ. de accu. ꝛ an inqsitio gn̄alis possit fieri vide per Oldra. cōsi. cclxxviij.

2 ☞ Si in aliqua ciuitate sunt plures magistratus q possunt cognoscere de aliqua causa ꝛ aliquis adiuit vnū magistratum puta officiales mercātie q neglexerint facere ius tūc qꝛ potuit adire ptātem qui est iudex generalis oīm causarū: ꝛ nō adiuit an illi excusent vt nō teneant sibi ad interesse. ꝛ nu. 3.

Judex

Iudex si tulit iniquã sententiã a qua non fuit appellatũ an excusetur quominus faciat litem suam si potuerit appellari.

1 **Si tam vicinum.** †Magistratus municipij existētis ppe vrbē vel prope locũ vbi est preses non pōt se intromittere de hac causa. sed debet recurri ad ptorē vel presidē. ꝛ ideo si requisitus nō facit nō tenetur actione in factũ ad interesse. h. d. fm intellectum glo. Ratio primi dicti est qꝛ cessat causa ppter quam magistratus municipalis pōt se itromittere de hac causa licet sit de imperio ppter periculũ qd est in mora si iretur ad presidē vel pretorē: vt. l. j. §. e. hic vero cessant ppter ppinquitatē loci. Secundũ aliã lecturã quã tenet Bart. bene pōt se intromittere: tñ qꝛ de facili poterat adire pretorē vel presidē adhuc nō tenet: lꝫ requisitus non fecerit.

2 †Et sic no. hic vnũ satis singulare fm istã lecturã ꝙ si in aliqua ciuitate sunt plures magistratus q possunt cognoscere de aliqua causa si aliqs adiuit vnũ magistratũ puta officiales mercãtie vel cõsules artis et illi neglexerint reddere ius: qꝛ tñ potuit adire potestatē q est iudex generalis omniũ earũ si nō adiuit nō tenent illi sibi ad interesse qd ppetuo tene mēti. Ang. tenet cõtrariũ ꝛ melius. qꝛ negligētia illorũ nō excusat ppter hoc ꝙ alius potuerit adiri.

3 †nã ꝛ si iudex tulit iniquã sniam: licet potuerit appellari ꝛ nō fuerit appellatũ nō excusat iudex: quominus faciat litē suã. qꝛ nō pōt imputari parti quare nō appellasti. vt plene notatur in disputatione eiusdē Bart. q incipit a snia iudicis: ita videtur in casu isto qñ neglexerit: vt nō possit imputari quare nō accessisti ad aliũ nec obstat iste tex. qꝛ vel primus intellectus est verus vel si etiã secũdus esset verus dic fm Ang. ꝙ hic magistratus habet cognitionem istius cause in subsidiũ propter periculum more. secus si eque principaliter. tene menti.

2 Casus in quo heres iudicis debet stare ad syndicatum.

3 Si lata est sentētia iniqua lꝫ fuerit appellatũ. vel fuerit sententia cõfirmata: ꝛ sic nō possit amplius contra partē allegari de iniquitate vel etiam de nullitate quousqꝫ fuerit facta executio an tamē poterit contra iudicē primũ qui eam tulit allegari de ipsius iniquitate ꝛ peti ipsum condemnari in syndicatu.

1 **Hec autem actio.** †Hec actio in factũ ad interesse datur heredi ꝛ contra heredē etiã est perpetua. h. d.

2 †Et no. casum in quo heres iudicis debet stare ad syndicatũ si iudex in vita sua nō fuerat syndicatus fm Ange. regulariter cõtra. §. de iud. l. sed iul. qꝛ ex parte cõuēti ista actio est penalis. qꝛ datur ad illud qd nō adest nec affuit: licet ex parte agētis sit psecutoria. qꝛ datur ad id qd abest. ꝛ hoc voluit glo. fi. ideo nō debet dari cõtra heredē ante litē cõtesta. vt. l. j. C. ne ex delic. defunctorũ. Sed rō in hoc §. est imminēs periculũ. Dy. vero dicit ꝙ nō est. qꝛ ista actio in factũ succedit loco cautionis non prestite. que si fuisset prestita actio daretur cõtra heredē promissoris: ita hic datur cõtra heredē iudicis.

3 ¶ †Ultimo dicit Ange. hic licet extra propositũ ꝙ si lata est sentētia iniqua: licet fuerit appellatũ bis vel fuerit sentētia cõfirmata ꝛ sic nō possit amplius cõtra partē allegare de iniquitate vel etiam de nullitate quousqꝫ fuerit executioni mãdatũ: vt in clemē. j. de re iudi. poterit tamen cõtra iudicem primũ qui eam tulit allegari de ipsius iniquitate ꝛ petere ipm condēnari in syndicatu[a] per id qd no. Inno. in. c. pastoralis. in fi. de offi. deleg. Tu dic plene vt habetur in dicta disputatione Bar. que incipit a sententia iudicis. Et tangitur etiam p Inno. in. c. sepe. de appella.

2 Habens titulum a iudice si est malefidei possessor. an prescribat longo tempore.

1 **Pretoris.** †Secũdum decretum dat causam prescribendi si ille contra quem fuit interpositum non erat dominus. ad hoc allegatur. sed si erat domin⁹ statim missus efficitur dominus: vt hic in glo. ꝛ facit. l. clauib⁹. de contrahen. emptione. vbi habetur ꝙ eo casu quo ex traditione acquiritur dominium si tradens erat dominus eo casu. si non erat dominus acquiritur vsucapiendi vel prescribendi conditio.

2 †Et aduerte quia isto casu quãdo quis habet titulũ a iudice etiam si sit malefidei possessor. quia sciebat illũ contra quem obtinuit fm decretũ non esse dñm nihilominus prescribit longo tēpore propter autoritatē iudicis.[b] tex. est notabilis in. l. ꝛ generaliter. §. de noxa. de quo vidi fieri magnum festum a Bal. dum legeret istam legem. Quod forte de iure canonico non esset verũ per. c. malefidei. de reg. iur. lib. vj.

1 **Si plures sint.** †Si vnus ex plurib⁹ non cauet in illius tantum petitionē fit missio ꝛ si plures petũt caueri ꝛ nō cauetur equaliter mittũtur in possessionē ex primo decreto: licet nō equaliter interesse pretendant. h. d. quinimo etiã si vnus solus sit missus omes alij censentur immissi ꝛ possunt gaudere tenuta dũmodo refundant partes expensarum pro rata que eos contingunt qd dic: vt. l. fi. §. de bo. auto. iudi. possiden.

1 **Et si dominus.** †Tam proprietario ꝙ vsufructuario debet caueri de dãno infecto. nec plus tenetur ꝙ si cauisset soli proprietario habēti proprietatem ꝛ vsumfructum. quia cuilibet pro suo interest. hoc dicit.

1 **Uenit.** †Ei qui neglexit cautionem petere nō datur actio ad emēdationē dãni dati ex ruina. h. d. declara. vt dicã. j. l. pxi. §. fi. ¶ In text. circa fi. ibi si modo possum ego agere vt rudera tollat vel habeat ea pro derelic. lꝫ fuerit negligēs ĩ petēdo mihi caueri: vt hic colligit. Sed glo. j. l. prori. in fi. in vltima gl. tenet cõtrariũ ꝙ qñ fui negligēs nulla det mihi actio etiã vt rudera tollat: lꝫ si velit tollere det mihi exceptio. vt nō mittat aliter tollere nisi oĩa tollat etiã inutilia ꝛ caueat de damno futuro qd ex ablatis posset adhuc cõtingere et etiam de preterito. Tu tene primũ dictũ qñ ille non declarat an velit tollere vel p derelictis habere quia expedit mihi scire: vt si vult pro derelictis habere possim facere de ipsis quicquid volo. ꝛ istam partem tenet Ang. cetera dic vt ibi dicam.

2 Qualiter debeat prestari cautio de rato.

3 Iuramentum calumnie in quibus casibus etiam debeat hodie prestari.

1 **Pretor ait.** †Usqꝫ ad. §. hoc edictum ponũtur verba edicti facti ĩ hac materia formaliter prout iacebat ꝛ vsqꝫ ad. §. de eo. ponũtur quatuor q cõtinebãt edictũ quorũ vnũ respicit personã eius a quo petit cautio. nã si eã prestet suo noīe idest pro suo iure est simplex cautio sine fideiussorib⁹. Si autē alieno noīe. i. pro alieno iure debet esse satisdatio cũ fideiussoribus. ¶ Aliud respicit personã petētis. qꝛ debet iurare ꝙ calũniose petit si suo noīe petit: si vero alieno nomine ꝙ credit illũ nō calumniose petere. ¶ Tertiũ est qd respicit formã cautiōis qꝛ debet pmittere emēdationē dãni si cõtingat ipsum fieri infra tēpus a pretore vel a iudice statuendũ nō aũt simpliciter in infinitũ. ¶ Quartũ est in ver. si cõtrouersia qui venit ad declarationē primi dicti. nã si ille a quo petit asserat se dñm. ꝛ sic dicat ꝙ cautio debeat esse simplex. qꝛ cauet pro iure suo. Aduersarius aũt negat ipsum dñm: ꝛ sic dicat ꝙ debeat esse cum fideiussoribus qꝛ cauet pro iure alieno: dꝫ cauere in dubio cũ fideiussoribus sub hac tñ exceptione vel conditione ꝙ si appareat ipsum esse dñm fideiussores non teneant.

2 †Et istud est singulare dictũ p qd dicũt doc. declarari qualiter debeat prestari cautio de rato qñ dubitat de mãdato. q cautio cũ sit ptoria requirit fideiussores ꝙ dꝫ caueri sub hac cõditione ꝙ qñcuqꝫ apparebit de mandato fideiussores non teneant. Et ad multos casus similes pōt induci iste tex. notabilis. ¶ In glos. q incip. cũ alieno ibi vel verus hoc corrigit.

3 †Tu dic fm Jac. de ra. ꝙ nō corrigit: sed supplet. nã pcurator iurat vt hic. ꝛ etiã dñs vt in. l. contraria. Tu dic clarius ꝙ de iure veteri ante. l. ij. C. de iura. cal. nō erat inuentũ generaliter ꝙ in causis prestaret iuramentum calũnie ad solēnizandum iudicium licet in quibusdam casibus hoc reperiretur vt in casu isto. ꝛ. §. l. de pupillo. §. si opus nouum. In istis ergo casibus specialibus in quibus olim prestabatur etiam hodie prestat[c] per ipsum principalem si per se agat et per procuratorem si agat per eum qꝛ nō tendit ad solēnizandum iudicium. sed ad excludēdum calũniam. ꝛ posito ꝙ sit prestitũ p procuratorē adhuc dominus debebit prestare iuramentum de quo ibi ad solēnizandũ iudiciũ. Et adde qd not. super hoc. j. e. l. q bona. §. alieno. In ea. ibi rerũ amo. l. marcellus. dic fm Jaco. de ra. ꝙ non obstant ista iura qꝛ sicut ibi non compellitur iurare si non vult ita nec hic. Sed si nō iurat sibi non cauebitur.

De eo opere. Hic vsqꝫ ad. §. edictũ ponunt alia quatuor cõtenta in edicto. Primũ vsqꝫ ibi: eum cui. Secundum vsqꝫ ibi: eius rei nomine. Quartum vsqꝫ ibi: in eum qui. Tertiũ vsqꝫ ad. §. hoc edictum.

1 †Et nota ex vltimo dicto in fin. quid est effectus primi decreti. qꝛ missus ex eo non possidet: sed simul cum possessore possessionem detinet: et ideo dicitur possessio tedialis: quia magnum tediũ est aduersario ꝙ cogatur eum admittere quãdocunqꝫ vult ad locum accedere.

Hoc edictum. Iuriscõsultus hic incipit exponere primũ verbũ edicti ptoris positum in principio legis dũ dicit dãni infecti ꝛ sic puidet aduersus dãnum nondum factũ vt pro eo caueatur ꝛ si post cautionem contingat emendetur. ¶ Quid si erat iam factum ante prestitam cautionē vel habitã pro prestita quid iuris. et durat

a ¶ Syndicatu. ad hoc vide late Sozi. q̃si. xxxvj.

b ¶ Iudicis. Ad de vt p Lud. ro. cõsi. ccccliiij. versus fi.

c ¶ Prestat. Sed an valeat cõsuetudo vel statutũ tollēs iuramentũ calũnie. vide in. c. cõstitut⁹. de fideius. ꝛ cũ procur. iurat in animã dñi. vide practicã i. c. tibi dño lxiij. dis. ꝛ ibi an si domin⁹ reuocat mãdatũ post ea oblige ex iuramēto ꝛ cũ pcura. habet speciale mãdatũ ad iurãdũ de calũnia an possit iudex cõpellere ptē ad iurãdum vide p Jo. an. in nouel la. i. c. fi. de iura. calum. in. vj.

ista pars vsq ad.l.hoc amplius.§.quesitũ. quã diuide in tres partes. Primo declarat an ille cuius domus ruit ꝛ dãnum dedit possit cogi ad emendationẽ dãni ꝛ dicit ꝙ non si vult edes ꝛ rudera dimittere pro noxa. vsq ibi:vñ quare. Secũdo quid si ille qui dãnũ recepit non curat de ruderibus vel edibus:sed vellet ꝙ inde remouerẽtur ꝛ exportarẽtur an sibi cõpetat aliqua actio:vt istud fiat ꝛ ad quid et hoc vsq ad.l.hoc amplius.§.de his. Tertio qñ ille qui dãnum recipit ex lapsu rerũ alterius in fundũ suũ vellet illas res retinere ꝛ nõ restituere:vtruz ille cuius sunt res possit agere vt sibi liceat asportare. et sunt

1 isti text. notabiles et quotidiani.ꝛ†magis difficiles q̃ appareant:qꝛ multos implicãt casus hoc ergo dicit ista prima pars ꝙ pro dãno illato ante prestitã cautionẽ vel habitã pro prestita non põt agi ex hoc edicto vt emendet̃ precise si ille cuius domus dãnum dedit paratus est edes et rudera pro noxa dimittere sicut qñ datur ĩ re alterius animata aĩa rõnali puta seruo vel irrationali vt quadrupede.nã non põt agi precise ad emẽdationem damni sed agitur alternatiue vt vel dãnum emendetur vel res que dedit dãnum detur pro noxa .vt in titu. de noxa.et in titu.si quadrupes pauperiem fecis.dica.h.d.in effectu et eodem modo videtur qd possit agi casu isto non ex edicto pretoris quod aduersus dãna preterita nullo modo prouidet:vt in prin.§. sed ex responso iul.de quo hic. ¶ In text.ibi sarciẽda.s. precise.et hoc fundatur a persona cũ culpa vel dolo eius.vt in aut.l.aquil.et de dolo. Si vero a re eius sine suo dolo vel culpa etiaz extra casum istũ nõ agit̃ precise ad emẽdationez dãni sed noxaliter.vt.l.seq. ¶ In tex. ibi.multomagis.sed in quo est multomagis. Respondeo propter id ꝙ sequitur.qꝛ qñ datur a re animata cũ illa remaneat post damnũ datũ si ille cuius est res emendaret mihi damnũ illud solũ dãnũ haberet nõ autẽ carẽtia rei sue ꝛ nihilominus nõ tenetur emẽdare precise multo magis qñ datur a re inanimata:puta domo.qꝛ post damnũ datũ desit domus esse:quia si damnũ emẽdaret duplex damnũ pateretur.s.hoc ꝛ etiã carentia rei sue qd non est conue

2 niens postq̃ ipse fuit in dolo vel culpa. ¶ †Notandum tamen ꝙ quando datur a re animata si potuit prohibere ꝛ non prohibuit tenetur precise ad emendationem damni nec liberaretur dando pro noxa.vt in.l.iij.s.de noxa. Sed qñ datur a re inanimata.licet potuerit prouidere reficiendo domũ ꝛ non prouiderit:nõ propterea tenetur precise ad emendationẽ damni.sed liberatur dimittẽdo domũ ꝛ rudera pro noxa vt hic.ꝛ in fine huius legis.Et ratio forte est illa que colligitur ex his que supra dixi ne duplex damnum patiatur si tamen vellet rudera tollere bene tenetur emendare damnum si aduersarius non fuit in negligentia petendo cautionem. vt.j.eo.hoc amplius.in prin. et statim dicam in seq.§.

2 ☞ Quando domus tua ruit supra meã anteq̃ mihi prestita sit cautio damni infecti.an tenearis mihi emendare dãnum.

3 Eo casu q̃ nõ curas tollere rudera an possim agere ꝙ tollas.

4 Eo casu quo cum ago vt tollas vel pro derelicto habeas.ꝛ vis habere pro derelictis . an sufficiat ꝙ habeas pro derelictis ipsa rudera que iacent an etiaz debeas habere totas edes etiã in partibus que non ruerunt.

5 Ille qui damnum recepit habet ĩterdictum de ruderibus tollendis vt tollantur vel pro derelicto habeantur.

Quid de illo cuius domus cecidit.si vult rudera tollere.ꝛ facere ea que sibi incumbunt.ꝛ aduersarius contradixit an etiam ipse habeat interdictum de ruderibus tollendis.

1 **Unde queritur.** †Si ille cuius domus ruit ꝛ damnum vicino dedit ante prestitam cautionẽ vel habitam pro prestita vellet rudera tollere inuito eo cui damnũ datum est potest facere:dũmodo tria faciat.s.ꝙ omnia tollat etiam inutilia ꝛ ꝙ caueat de dãno futuro qd potest contingere ex ablatis.ꝛ etiam de preterito iam facto ex ruina.sed si non curat ea tollere.ꝛ ille qui damnum recepit vellet vt tollantur agere potest interdicto de ruderibus tollendis vt tollantur vel pro derelictis habeantur.ꝛ hoc secũdo casu si vult dimittere cogitur etiam dimittere totas edes etiã in parte que non cecidit si aduersarius non fuit negligens cautionẽ petere.sed fuit impeditus. ¶ In primo vero casu si vult tollere cogitur etiam damnum iam factum emendare.hoc dicit in effectu ꝛ sm verum intellectum vsq ad.l.hoc amplius in §.de his.Et primo format dubium vsq ibi.ꝛ iul.scilicet an ille qui damnum recepit possit agere vt rudera tollantur.Secundo ponit responsum iul.qui interrogatus de tali casu determinauit primo quid iuris ecõuerso si ille cuius domus ruit vult tollere inuito eo qui damnum recepit vsq ibi ꝙ si dominus. postea determinat questionem propositam an ille qui damnũ recepit possit agere ꝛ ad quid.ꝛ dicitur ꝙ potest agere alternatiue vt vel tollat rudera vel ipsa ꝛ etiam totas edes pro derelicto habeat. ¶ Tertio loco in.l.sequẽ.limitat illud quod dixerat vel totas edes.quia hoc est verum quando petenti non potest negligentia imputari cur nõ petijt caueri. qꝛ nõ fuit impeditus.q.d.si posset imputari non posset agere vel totas edes pro derelicto habeat.sed solum rudera que ceciderũt. vt.s.e.l. euenit.alia vero que non ceciderunt non tenetur pro derelicto habere. ¶ Quinto loco in.l.hoc amplius.supplet illud quod dixerat vel tollere.quia eo casu quo vellet tollere rudera.ꝛ non habere pro derelicto.non permittitur nisi cauit de emendatione damni preteriti eo casu quo non fuit negligens cautionem petere ꝛ assignat rationem viuam quia si domus non cecidisset teneretur vel cauere de emendatione damni ꝛ ipsum postea emendare vel totis edibus carere.Si ergo iam ruit : ꝛ ipse velit asportare rudera patet qd non vult totis edibus carere ergo tenetur damnum emendare.h.d.subtiliter.pro declaratio

2 ne istorum textuum qui sunt infrascati. Dicas sic† ꝙ quatuor sunt videnda quando domus tua ruit supra meam anteq̃ mihi prestita sit cautio damni infecti. Primum est vtrum tenearis mihi emendare damnum.ꝛ in hoc dic ꝙ precise nõ teneris. vt in precedenti.§.nisi fuisses iussus cauere per iudicem ꝛ fuisses contumax.quia tunc cautio haberetur pro prestita. vt.j.eo. l.si finita.§.eleganter.vel non fuisses iussus tamen in cõtumacia tui nõ venientis ad requisitionem iudicis ego fuissem missus in possessionem.nam ꝛ tunc haberetur cautio pro prestita: vt.d.l.si finita.§.illud.ꝛ.l.cum postulassem.Et ita intellige glo. fi.in prin.l.hoc amplius super verbo angustias. Si vero queritur an cogaris casu versante ad emendationem tunc aut tu non prouocatus a me vis rudera tollere.ꝛ non permittitur tibi nisi emendes damnum preteritum etiam si fui negligẽs petere cautionem ꝛ etiam cauere de futuro ꝛ omnia etiam inutilia tollere.vt hic in versi.responde si dominus. Aut fuisti a me prouocatus.quia egi vt tollas vel dimittas ꝛ tũc aut fui negligens in petendo mihi caueri ꝛ non teneris emendare damnũ preteritum etiam si vis tollere.sed solum dimittere rudera. vt s.ea.l.euenit.ꝛ.l.hoc amplius a contrario sensu.Aut nõ fui negligens:ꝛ tunc si vis tollere teneris etiam damnum preteritũ emendare:vt.d.l.hoc amplius.per rationem que ibi ponitur. Sic ergo licet mihi non succurratur per viam agendi succurri

3 tur per viam excipiendi istis casibus. ¶ †Secũdus passus est eo casu quo non curas tollere rudera vtrum possim agere qd tollas.glo.penul.huius legis videtur dicere ꝙ non si fui negligens in petendo mihi caueri.Tu dic aut volo agere precise vt tollas ꝛ non possum siue fui negligẽs siue non.quia potes habere pro derelictis.vt.d.l.euenit.in fi.Aut volo agere non precise. sed alternatiue: vt tollas.al's pro derelictis habeas: vt sic sciam quid sim facturus cum anteq̃ declares pro derelictis habere sint tua.vt.l.hoc amplius.§.de his.j.eo.ꝛ tunc dico ꝙ agere possum etiam si fui negligens in petendo cautionem.vt di

4 xi in.l.euenit.ꝛ ibi etiam hoc tenet Ange. ¶ †Tertius passus est eo casu quo cum ago vt tollas vel pro derelicto habeas et vis habere pro derelictis vtrum sufficiat ꝙ habeas pro derelictis ipsa rudera que iacẽt an etiã debeas habere totas edes etiam in partibus que non ruerunt. et in hoc distingue aut fui negligens.ꝛ sufficit ꝙ habeas p derelicto ipsa rudera.vt.l.euenit.Aut non fui negligẽs.ꝛ tunc oportet ꝙ etiam dimittas to

5 tas edes vt in fi.huius.l.cum.l.sequẽ. ¶ †Quartus passus est certum est ꝙ ille qui damnum recepit habet interdictũ de ruderibus tollendis . vt tollantur vel pro derelicto habeantur. Quid de illo cuius domus cecidit si vult rudera tollere ꝛ facere ea que sibi incumbunt ꝛ aduersarius contradixit. Respondeo etiam ipse habet interdictum non de ruderibus tollẽdis. qꝛ illud datur damnũ passo.sed ne vis fiat sibi asportare volẽti.ar.j.in.l.hoc amplius.§.de his.ꝛ qd ibi not.in glo.q̃ incipit qd est supra.Ex p̃dictis patet ꝙ lex hoc amplius in prin.nihil corrigit de eo qd dicit̃ in fi.l.pretor.sed supplet illud dum dicitur vel tollere licet quidam contrarium dixerint.

Hoc amplius iulia.ait.

3 **De his autem.** †Res tuas ĩ fundũ meũ collapsas vl' deportatas vi fluminis vel aque impetu potes vẽdicare vel per interdictũ reposcere quatuor concurrẽtibus:scilicet ꝙ caueas de damno futuro qd ex asportatione posset cõtingere. Et hoc habetur in isto.§.ꝛ in prin.§.sequentis. Et ꝙ omnia asportes etiã inutilia:vt ĩ seq.§.ĩ ver.nec aliter.ꝛ ꝙ terre mee nõ coaluerint vel sint vnite cum mea.vt in seq.§.in ver.ita demum. et ꝙ caueas de damno preterito emẽdando. vt in.§.neratius.licet in hoc alij iuriscõsulti de quibus in.§.precedentibus cõtra.sed corrigũtur per neratium.h.d.sm intellectũ quem tenet Dy.ꝛ Bart.Alius intellectus est ꝙ non corigat:sed loquatur in casu in

su in quo ille cuius res dederant mihi damnū poterit proui-
dere ligando ratē funibus qđ si non fecit culpa sua euenit. et di
co potuit. ff. de leui. At non ob. id qđ dixi in. §. hoc edictum sed
precedentes iurisconsulti loquuntur quando non potuit pro-
uidere et ista magis placet. et eam tenet Ang. quia euitanda est
legū correctio. l. vnica. de inoffi. do. Nec obst. ratio Dy. q̄ quā-
do neuter est in culpa potior est conditio rei. et sic intelligit. §.
neratius etiam quando non fuit in culpa. quia illud est verum
ceteris paribus q̄ hic non est. imo potior est conditio agentis
cū constet ipsum esse dn̄m rei quā respicit. et reus non negat sed
non vult reddere nisi damnū emendetur. certe non potest reti-
nere postq̄ euenit sine culpa illius. Et isti tex. sunt quotidiani.
et reperio q̄ dn̄s Fede. de senis in suo consilio. ciij. interroga-
tus de casu huius. §. non fuit recordatus et consuluit quendam
dn̄m Franciscū de sartiano magnū legistam dicēs q̄ cōmunis
opi. rusticorū est q̄ si flumen res tuas transportat ad fundum
meū q̄ ille sint mee et nō possis repetere. Sed sibi videbat̄ hoc
a iniquum[a] et allegabat q̄dam iura satis alonge: sed respondit
idem. sed nec allegauit istum tex. vbi est casus.

2 ☞ Proprietarius tenetur repromittere tātum tam de vitio
soli q̄ superficiei. sed superficiarius tenetur de vtroq̄ vitio sa
tisdare.

3 Si eras debitor meus: et cōstituisti procuratorē generalem ad
litē. et ego incepi agere contra procuratorem faciendo ipsum so
lum citari et non te: et ipse est contumax. propter eius contuma
ciam possum peruenire ad primū decretum contra te non au-
tem ad secundum. et an ad sententiam diffinitiuam.

4 Si fuit citatus dn̄s qui misit procuratorē qui nō cōparuit. tūc
ipse dn̄s dicitur contumax. et potest perueniri etiā ad secūdum
decretum contra eū et etiam ad diffinitiuam sententiam.

1 **Quesitum.** †Hic incipit exponere ſm verbū edi-
cti ptoris positi in principio legis dū
dicit suo nomine pmitti alie noue satisdari qualiter dicat̄ qs
cauere suo noīe vt sic sufficiat sola pmissio et qualiter alieno vt
sic requirat̄ satisdatio cū fideiussorib[9] et durat vsq̄ ad. l. qui bo
na. §. qui dāni. et est difficilis ista pars. vn̄ notādū q̄ interdum
vnus est plene dn̄s alicui[9] domus. Alius vero nō est dn̄s nec
habet aliqđ ius in re: vt pcur. vel negotiorum gestor. et tunc est
clarū q̄ si prim[9] vult cauere sufficit repromissio. q̄r cauet p se et
pro iure suo. Si vero secundus: requirit̄ satisdatio q̄r nō cauet
pro se sed pro dn̄o. vt no. in prin. huius. l. in glos. iij. q̄ incipit vt
procuratorio. Sed interdū cōtingit q̄ vnus est dn̄s. Alius tn̄
habet ius in re: et tunc est in dubio qualiter debeant cauere qđ
determinat̄ in istis tex. et pōt hoc contingere pluribus modis.
primo q̄ vnus sit proprietarius et sic habet directū dominiū
tam in solo q̄ in superficie et alius suꝑficiarius qui habet so-
lum vtile. et in superficie tantū nō in solo. Et isto casu loquitur
iste primus. §. ¶ Interdum cōtingit q̄ vnus est proprietari[9].
Alius habet vsumfructū qđ est minus q̄ habere vtile dn̄ium
et tūc loquit̄. §. sequēs. cū. l. seq. ¶ Interdū cōtingit q̄ vnus est
plene dn̄s alter hȝ ius hypothece in illa re qđ est etiā minus
q̄ precedētia: q̄r nullā hȝ cōmoditatē ex re: sed solum securita-
tē et tunc loquit̄ lex quid decre. cum. l. seq. ¶ Interdū vnus ha
bet dominiū alter hȝ possessionē bona fide tanq̄ dn̄s. et etiam
tit. et loquitur lex: qui bona. in prin. ¶ Interdum habet aliud
ius puta seruitutē predialē. et loquit̄. §. primus eiusdem. l. qui
etiā loquitur ḡnaliter in quocūq̄ alio ius habente in re alie-
na postea in. §. cū inter. determinat circa predicta vnū dubiū.
2 et. h. d. iste. §. †Proprietarius tenetur repromittere tm̄ tam de
vitio soli q̄ de vitio superficiei. Sed superficiarius tenetur de
vtroq̄ vitio satisdare. Et vtroq̄ cessante fit missio in possessio
nē super iure vtriusq̄. h. d. Rn̄sio primi dicti est: q̄r cū proprie
tarius habeat directū dominiū tam in solo q̄ in suꝑficie pro
cuiuscūq̄ vitio caueat siue superficiei cauet pro iure suo cōser-
uando: ideo repromittit tantū. Sed superficiarius habet dū-
taxat vtile dominiū in superficie tantū. In solo vero nec vtile
nec directum tamen censetur esse procurator proprietarij su-
per defensione directi dominij. iuxta not. s. titu. j. l. j. §. fi. et sic
potest astringi tanq̄ procurator in rem suam ad cauendū pro
domino seu proprietario et ideo tenetur satisdare cum illud
dominiū directū non sit penes se et in consequentiam eius qđ
est principalius satisdat etiam ratione vtilis dominij. nam de
bes scire q̄ sicut vterq̄ habet vtilitatem ex re ita vterq̄ debet
sentire incōmodū vt si post cautionē ruat emēdetur dānū per
vtrūq̄ pro rata et econuerso: vt patet. j. l. proxima. versi. sed nisi
et versi. fin. ¶ In glo. in verbo de vtroq̄. que incipit si noīe. ibi
si vero a superficiario petatur. Tu dic q̄ etiam si petitur a so-
lo superficiario cū ipse sit procurator proprietarij censetur pe-
ti in dubio non solū de iure suo: sed etiā pro iure proprietarij:
et ideo satisdat sic potest intelligi hic. Sed si diceretur expresse
q̄ veniat ad cauendū pro iure suo sufficeret sola repromissio:
sic potest intelligi lex contraria potest etiam intelligi in alio ca
su quando vterq̄ conueniebatur vt veniret ad cauēdum: quo
casu censetur velle actor quod quilibet caueat pro iure suo: et
ideo siue vterq̄ compareat et cauere velit sufficit sola repromis
sio siue alter tātū vt ibi. iste vero textus potest intelligi in alijs
duobus casibus. scilicet quando conueniebatur proprietarius
tantum et superficiarius comparebat ad ipsum defendendum
vt in glo. et bene. Item quando solus superficiarius conuenie-
batur simpliciter: vt caueat non expresso pro iure suo tātum:
quia videtur conueniri vt caueat pro iure vtriusq̄. ¶ In glo.
que incipit ex primo. Aduertendum quod ista gloss. debet in-
telligi quando fuit citatus vel requisitus solus superficiarius
vt veniat ad cauendum suo: et etiam procuratorio nomine pro
prietarij quo casu est cōtumax. glossa ista notabilis vult q̄ pos
sit fieri missio ex primo decreto non solum contra ipsum: et su-
per iure suo sed etiam contra proprietarium: et super iure ei[9].
Sed ex secundo decreto non fit missio nisi super iure ipsius su
3 perficiarij. †Ex qua gloss. determinatur questio si eras debi-
tor meus: et constituisti me procuratorem generalem ad litem: et
ego incepi agere contra procuratorem faciendo ipsum solum
citari et non te et ipse est contumax propter eius contumaciam
q̄ possum peruenire ad primum decretum contra te: non au-
tem ad secundum. Et de ista questione no. in. l. iij. C. de procur.
et dicit Ange. hic q̄ nec etiam ad sententiam diffinitiuam po-
tero peruenire contra te ratione solius contumacie. Intellige
si est casus in quo possit procedi ad sententiam lite non conte-
sta. quod no. quia potest contingere florentie vbi non requiri-
tur vera contestatio sed contumacia in non comparēdo in ter
mino que habetur pro cōtestatione: vt si fuit citatus talis pro
curator non possit perueniri ad diffinitiuam cōtra dominum.
4 quod perpetuo tene menti. †sed si fuisset citatus ipse dominus
et ipse misisset procuratorem qui non comparuisset tunc po-
tius diceretur contumacia ipsius domini q̄ procuratoris. vt
l. procuratorem. §. tutores. s. man. et not. in. l. j. §. si procurator. si
quis ius dicen. non ob. per Barto. et sic posset perueniri ad se-
cundum decretum et ad diffinitiuam sententiam contra eum et
ita esset hic si fuisset citatus ipse proprietarius q̄ veniret ad ca
uendum et etiam superficiarius et neuter veniat: quia tūc pro-
prietario noceret sua contumacia non procuratoris tātum te-
ne menti.

[a] ¶ Iniquum. di cit ibi Fed. q̄ tu tius est q̄ distri- buantur in pau peres tanq̄ bo- na incerta.

2 ☞ Quando in domum ruinosam vnus habet proprietatem
et alter vsumfructum. qualiter teneantur cauere. an cum fide-
iussore vel sine.

3 An quilibet eorū teneat̄ cauere insolidū. s. pprietarius repro-
mittendo et fructuarius satisdando. an autem pro rata.

4 Si vnus cauit insolidū. an possit quis postea agere contra al-
terum vt similiter insolidum caueat.

5 Si fructuarius primo loco requisitus fuit contumax in satis-
dando. qualiter petens et ad quid poterit prosequi contra eum
si fuit requisitus q̄ caueret pro suo iure tātum. et quid si etiam
pro iure proprietarij.

6 Qualiter fiat missio ex secundo decreto in suo iure.

7 Quid si nō vult prosequi contra ipsum fructuariū contumacē
an possit prosequi contra proprietarium vt caueat.

8 Licet ceperim iudicium cōtra te coram vno iudice. et sic debeat
ibi finiri. tamen si es contumax possum accedere ad alium iu-
dicem non obstante pendentia litis.

9 Eo casu quo propter contumaciam fructuarij venerit quis cō
tra proprietarium. et caueat qualiter succurratur proprietario
contra fructuarium. et quid si fructuarius non fuit requisitus.
et nu. 10.

10 Si solus proprietarius fuit requisitus et noluit cauere. et in
eius contumaciam actum est contra fructuarium et satisdedit
an eodem modo procedatur et quid si proprietarius non fuit
requisitus.

1 **Celsus recte.** †Proprietari[9] tenetur repromit-
tere tantum de toto damno: licet
alius habeat vsumfructum. Sed vsufructuarius tenetur satis-
dare de toto damno tam pro iure suo q̄ pro iure proprietarij et
eius procuratorio nomine. hoc dicit primo principium huius
§. et principium. l. sequen. Et si vsufructuarius requisitus vt sa
tisdet hoc non faciat denegabitur sibi ius vtendi vel per illum
qui petit sibi caueri si per contumaciam eius mittatur in pos-
sessionem ex primo et secundo decreto iure illius. Uel p ipsum
proprietarium si propter contumaciam fructuarij ipse fuerit
compulsus cauere. hoc secundo dicit iste. §. Et si vterq̄ requisi-
tus fuerit et vterq̄ sit contumax fit missio in possessionē super
iure vtriusq̄ hoc tertio dicitur in. l. quis. ver. quia nisi. et si neu
ter sit cōtumax: sed pprietarius requisitus cauerit debet vsu-

fructuarius sibi cavere de cõservando ipsum indẽnem pro rata sua alias denegatur sibi ius vtẽdi. Econtra si fuerit requisitus solus fructuarius ⁊ satisdederit nõ põt agere cõtra ꝓprietariũ vt caveat: sed si aliquid soluit recuperat a ꝓprietario pro rata. Alias vero nãciscit̃ dñium ex secundo decreto hoc. quarto ⁊ vltimo dicit̃ in. l. q̃uis. versi. nisi ⁊ sunt isti tex. valde difficiles ⁊ intricati vt ex dicto summarij apparet clare.

2 †Sic ergo patet ꝙ isti tex. tria principaliter determinãt primo qñ in domũ ruinosam vnus habet ꝓprietatẽ ⁊ alter vsumfructũ qualiter teneant̃ cavere an cũ fideiussorib⁹ vel sine ⁊ hoc i prin. hui⁹ §. vsq; ad versi. ꝙ si. ⁊ in prin. l. seq. Secundũ est quid si sunt cõtumaces in nõ cavẽdo qualiter cõtra eos ꝓvidetur. ⁊ ista pars cõtinet duos casus. Unus est qñ solus vsufructuarius fuit cõtumax: ⁊ iste ponitur in ver. ꝙ si possessio. Alias est qñ vterq; ⁊ iste ponit̃ in. l. q̃uis. ver. q: nisi. primus tñ casus subdividitur in duos. Primus est qñ ille qui petit sibi caveri cõtra cõtumacem fructuarij ꝓsequitur cõtra eũ petẽdo se immitti ex primo et secũdo decreto. ⁊ iste ponit̃ in ver. qð vsq; ad ver. idẽ ait. Secũdus est qñ dimisso vsufructuario vaditur cõtra ꝓprietariũ et ꝓprietarius cavet de toto dãno ꝓpter negligentiã fructuarij qualiter ꝓvidetur ꝓprietario cõtra fructuariũ. Et hoc i illo ver. idẽ ait vsq; in fi. ¶ Tertiũ pncipale qð isti tex. determinãt est qñ neuter est cõtumax: q: ꝓprietarius primo loco requisitus cavit qualiter sibi ꝓvidetur cõtra fructuariũ qui etiã tenetur participare de dãno vel ecõverso qñ fructuarius primo loco requisitus satisdedit qualiter sibi ꝓvidetur cõtra ꝓprietariũ. ⁊ hoc in. l. q̃uis. ver. sed nisi ⁊ ver. fi. ¶ Circa primã partẽ occurrũt tria dubia. primũ est qualiter teneant̃ cavere an cũ fideiussore vel sine. ⁊ tex. in prin. huius. §. dicit ꝙ proprietarius sine fideiussore: q: defendit causam suã fructuarius vero cũ fideiussore: q: defendit̃ etiã causam alienã. i. proprietatẽ ad quã defendendã cense ꝓcurator cõstitutus: vt. l. j. §. fi. ff. ti. j. hoc intelligit verũ qñ solus fructuarius fuit requisitus ⁊ simpliciter q: videtur requisitus vt caveat pro iure vtriusq; secus si vterq; simul vel fructuarius tãtũ pro suo iure: q: tũc sufficit ꝙ repromittat per. l. qui bona. §. j. ff. eo. ⁊ qð dixi. ff. proxi. §. ⁊ hoc voluit hic glo. dũ dicit istũ casum similẽ precedẽti qð intellige in iure: sed nõ in facto. ⁊ contrariũ ibi formatũ hic cadere ⁊ eandẽ solutionẽ debere dari. Contra illud tamẽ ꝙ ꝓprietarius caveat videbatur ratio: quia cũ ipse nullam cõmoditatem habeat videbatur ꝙ nullum incõmodum deberet sentire cautiores iurisconsulti in. l. seq. in prin. dicunt hoc non obstare vt colligitur ex adversatiua q̃uis nec respondẽt ad contrariũ. Sed tu dic qð licet non habeat sperat tñ habere cessante vsufructu: ideo debet proprietatẽ defendere.

3 ¶ †Secundũ dubiũ est vtrũ quilibet eorũ teneatur cavere insolidũ: sc3 proprietarius repromittẽdo et fructuarius satisdando. an autẽ pro rata. Et videt̃ primo qð in totũ per tex. in. l. q̃uis. ver. nisi q: proprietarius in totum ⁊c. In contrariũ q: quilibet tenet̃ in effectu emẽdare dãnum pro rata: vt patet in. d. l. q̃uis. versi. sed nisi. ⁊ ver. fi. ¶ Super hoc dic ꝙ aut vterq; cavet: ⁊ tũc quilibet cavet pro sua rata. aut alter tñ et tunc valet insolidum: sed repetit ab altero.

4 ¶ †Tertiũ dubiũ est quid si vnus cavit insolidũ vtrum possit quis postea agere cõtra alteram vt similiter insolidũ caveat. ⁊ respõdeo ꝙ nõ per tex. istius. §. in princ. dũ ponit alternatiuã: vel in. l. seq. versi. q: nisi. ⁊ sic innuit ꝙ si ꝓprietarius repromisit insolidũ nõ possit cogi fructuarius ad satisdandũ. ⁊ idẽ ecõverso cũ ad veritatẽ alternatiue sufficiat alterã partẽ esse verã.

5 ¶ †Circa secũdã partẽ occurrũt quatuor vel quinq; dubia. primũ est si fructuarius primo loco requisitus fuit cõtumax in satisdãdo ⁊ petens vult prosequi cõtra eũ qui facere põt. Respõdeo si fuit requisitus ꝙ caveret pro suo iure tantũ mittitur in possessionẽ ex primo ⁊ secũdo decreto. Et ita intelligit glo. in. l. q̃uis. Si vero vt satisdaret pro suo iure tñ ⁊ etiã proprietarij: tũc ex primo decreto remittitur in possessionẽ nõ solũ pro suo iure tñ: sed etiã proprietarij: q: sua cõtumacia cũ sit procurator proprietarij nocet ꝓprietario in hoc. Sed ex secũdo decreto mittitur in possessionẽ nisi sui iuris sit tantũ: vt no. glo. fi. in §. precedenti.

6 ¶ †Secũdum dubium est qualiter fiat missio ex secundo decre. in suo iure. tex. hic in ver. ꝙ si in possessione declarat: q: prohibebitur vti frui hoc intelligo nõ vt vsusfructus in ipsum trãsferatur: q: hoc fieri nõ põt cũ sit personale: vt insti. de vsufru. §. finitur. sed trãsfertur in eũ cõmoditas remanẽte iure penes illũ. text. est qui hoc expresse dicit in. l. si noxale. ff. de noxa. ⁊ effectus est magnus: q: finietur vsusfructus morte illius penes quẽ remansit vsusfructus. ⁊ per cõsequẽs etiã commoditas non morte illius in quẽ cõmoditas est translata: vt. l. necessario. §. fi. de pericu. ⁊ cõmo. rei ven.

7 ¶ †Tertiũ dubium. Quid si nõ vult prosequi cõtra ipsum fructuariũ contumacẽ: sed vult ire cõtra proprietariũ vt caveat vtrũ possit videtur ꝙ non postq̃ eligit fructuariũ. nam si satisdedisset ad ꝓprietariũ nõ reverteret̃. vt. ff. dixi: sed ipse potest facere vt satisdet faciendo se mitti ex primo decreto in iure illius: quia tedio affectus forte satisdabit vel habebitur satisdatio pro prestita: vt not. ff. in prin. l. in glo. in verbo angustias. Contrariũ est verũ: vt patet in fine huius. §. postq̃ fructuarius est contumax: q: nõ debet nocere petenti electio. Et istud inducit Bar. notabiliter posito qð inesset vera opi. quã tenet glo. in autẽ. de duobus reis ⁊ ac. in summa eiusdẽ ti. ꝙ convento vno ex reis debẽdi lite pendẽte nõ possit alter cõveniri per. l. quoties. §. fi. creditor. de peculio hoc debet intelligi si cõventus nõ fuit contumax. al's secus per istũ tex. Illã tñ opi. non tenet Bar. in. l. iij. §. fi. de duobus reis. per. l. cre. in princ. ff. man. ⁊ respondit ad illam. l. quoties. §. fi cre. licet Ange. sibi hoc appropriet.

8 †Inducit etiã notabiliter ad limitationẽ. l. vbi ceptũ. ff. de iudi. qð licet ceperim iudiciũ contra te coram vno iudice. ⁊ sic debeat ibi finiri: si tamen est contumax possit accedere ad aliũ iudicium nõ obstãte illa. l. nec potest mihi obijcere pertinentiã [a] litis precedentis in qua est cõtumax de quo per eundẽ in. l. sepulchri. de sepul. vio. Et vltra hoc etiã dicit ꝙ si esses paratus purgare contumaciã primo iudicio non debes audiri postq̃ ipsum contẽpsisti: vt. l. litigatores. de arbi. Ange. contra in vtroq; dicto. per ea q̃ no. Guil. de cu. in. l. nemo. C. de iurisdi. om. iudi. ⁊ Dyñ. in. l. nulli. C. de iudi. ⁊ Inno. in. c. super literis. ⁊ de rescrip. Tu dic Bart. verũ dicere in primo dicto propter eius rationem: nec obstant allegata per Ange. quia non loquuntur quando reus est contumax. In secundo vero dicto puto Angel. verius dicere ꝙ si vult expensas reficere ⁊ omne damnum quod habuit actor in accedendo ad alium iudicem propter eius contumaciam ⁊ satisdare de iudi. sisti coram primo debeat audiri ar. eorum que not. in. l. si cum dies. §. fi. de arbi. cum. l. seq.

9 ¶ †Quartum dubium est eo casu quo propter contumaciam fructuarij venerit cõtra proprietariũ ⁊ caveat qualiter succurritur proprietario cõtra fructuariũ qui debuit satisdare tam suo q̃ proprietario nomine: vt hic in tex. determinatur ꝙ potest prohibere ipsum vti frui. ⁊ sic ista cautio habet̃ loco secundi decreti inter ꝓprietariũ ⁊ fructuariũ. hoc intellige verum si fuit fructuarius citatus cũ petita fuit cautio a ꝓprietario ⁊ non comparuit. Alias requireretur novus ordo ⁊ missio cõtra eum sm̃ Bart. ⁊ bene.

10 ¶ †Ultimo põt dubitari quid si solus ꝓprietarius fuit requisitus ⁊ noluit cavere ⁊ in eius cõtumaciã: itẽ et cõtra fructuarium ⁊ satisdedit: an eodem modo procedetur: Respondeo nõ: quia cum fructuarius teneatur satisdare: eo quia est procurator proprietarij fecit qð debuit ⁊ sic non agit contra proprietarium nisi postq̃ soluerit: vt. j. l. proxi. in fi. ¶ Circa tertium et vltimum casum qui ponitur. in. l. seq. in versi. sed nisi quando proprietarius primo loco requisitus cavit dicitur in tex. ꝙ potest petere a fructuario ꝙ sibi caveat supple de refundẽdo partem suam si contingat eam soluere. ⁊ si est negligens in cavendo tunc potest prohibere eum vti frui. Cõtra qð imo statim qð cavit possit eum prohibere: vt in. §. precedenti. in fi. Sol. ibi cavit in contumaciam fructuarij hic non fuit contumax. Econtra si fructuarius satisdedit nihil potest petere nisi postq̃ soluit. quare secus in casu precedenti respondetur: q: fructuarius est procurator proprietarij: ideo debuit satisdari ⁊ sicut fideiussor nõ repetit anteq̃ soluat nec petit sibi caveri iuxta ea q̃ not. in. l. lucius. ff. man. nisi in casibus ibi notat. ita hic. ¶ Sed proprietarius nõ est ꝓcurator fructuarij: ideo si cavit in totũ fecit plus q̃ debuit: ideo potest petere sibi caveri etiam tãq̃ soluat ⁊ nisi caveatur potest prohibere vti frui.

2 ☞ Si creditor est cõtumax in cavendo fit missio in possessionem ex primo ⁊ secũdo decreto cõtra eũ ⁊ quis sit effectus huius secundi decreti.

1 **Qui de creditore.** †Creditor hypothecarius tenet̃ satisdare sicut fructuarius ⁊ superficiarius de q̃bus dictũ est. ff. q: dicitur potius defendere causam proprietarij q̃ suã. h. d. primo dicit tex. cũ glo. prima. Item creditori est cavendum de damno infecto sicut domino. hoc secundo. ¶ Item missus ex primo ⁊ secundo decreto in contumacia domini ⁊ creditoris potior est q̃ creditor. hoc tertio ⁊ vltimo vsq; ad. l. qui bona.

2 ¶ †Sic ergo patet ꝙ si creditor est cõtumax in cavendo fit missio in possessionẽ ex primo ⁊ secũdo decre. cõtra eũ cuius secundi decreti effectus est vt extinguatur ius pignoris non vt transferat̃ in missum: q: nec transferri potest cũ accedat personali obligationi que nõ est apud ipsum missum alia etiã ratione: q: transfert̃ dominiũ in immissum. ⁊ hoc declarat̃ in tex. ⁊ glo. in. l. si noxale. ff. de no. Et isto modo intellige. l. seq. quando pretor fuit contumax alias ius suũ remaneret illesum per. l. eorum. j. eo. ti. ⁊ hoc voluit glo. fi. in. l. seq.

[a] ¶ Pertinentiã litis. Adde Sozi. consi. xxxviij.

Qui bona

1 Qui bona. †Possidens rem tanq̄ suā licet re vera non sit sua debet repromittere ꝛ non satisdare.h.d. ¶ In tex.ibi a non dño.dic.s.re vera nō tñ de hoc cōstabat al's nō diceref bonefidei.si ergo peto a te caueri cū fideiussorib⁹ dicēs q̄ lz emeris a titio nō tñ cōstat te esse dñm effectū qḋ pōt esse: q̄ nec titius erat nō habes necesse ꝓbare te dñm effectū ad hoc vt satisdare non tenearis: q̄ presumeris vt sufficiat repromissio.casus est hic.si autem non habebas titulum posset dici contra nisi possederis eam longissimo tempore.

2 ☞ Habēs seruitutē in domo ruinosa ad domū suā q̄ etiam ipse cogatur cauere de damno infecto ratione huius cōmodi.

Qui bona.

1 Sive corporis. †Etiā habēs seruitutem vel aliud ius in re pro illo iure sufficit qḋ repromittat.h.d.declara: vt dixi.s̄.eo.hoc amplius.§.q̄situ. ¶ In text.ibi seruitutē subaudi etiā realē vel p̄dialē vt aliqd addat ad.l.hoc amplius.§.celsus. que loquit̄ de psona. 2 †Et no.mirabile q̄ etiā ille q̄ habet seruitutē in domo ruinosa ad domū suā cogit̄ cauere de dam.infec. ratione hui⁹ cōmodi.Est aduertendū q̄ hoc casu cū nō sit ꝓcurator ꝓprietarij: vt in.l.j.§.fi.s̄.ti.j.nō pōt cōpelli ad cauēdum nisi pro iure suo.Sed fructuarius etiā pro iure proprietarij et idē in cred.nimirū ergo hic si nō satisdat: sed si sponte vellet cauere proprietario haberet satisdare ꝛ si pro iure suo non cauet denegat̄ sibi ius vtendi seruitute: vt.j.e.l.si finita.§.si qua sunt iura.ꝛ si cauit ꝛ damnū postea detur quantum participabit de emendatione ei⁹ oportet dici q̄ pro estimatione seruitutis.Ex hoc dico istū tex.debere intelligi qñ ex ruina domus ipse recipit damnū in seruitute: q̄ forte erat seruitus oneris ferēdi vel haustus aque.Sed si nō reciperet dānū: vt q̄ erat seruitus altius nō tollēdi stillicidij recipiendi.nā posito qḋ domus ruat illa dānū nō recipit in seruitute.Unde nō video q̄ ꝓ tali seruitute tenēda debeat aliquid participare de emēdatione dāni et per cōsequēs nec tenet̄ cauere. ¶ In glo.j.ibi an psone vult dicere Rug.q̄ ille q̄ hz seruitutē psonalē vel ius psonale in re dz satisdare.ꝛ ita loquit̄.l.hoc amplius.§.quesitū.ꝛ.§.vt celsus. ꝛ l.qui de creditore.Aut habet seruitutē realē ꝛ tūc repromittit dūtaxat vt hic: ꝛ sic est melioris cōditionis qui habet ius reale q̄ qui personale. Simile in.l.j.§.fi.s̄.ti.j.iūcta.l.de pupillo.§. sextus.ver.impositiua.doct.reprehendūt ruge.q̄ innuit qḋ superficiarius habeat seruitutē psonalē qḋ est falsum cū habeat dñium vtile ꝛ in re in qua quis habet dñium non pōt habere seruitutē: vt.l.vti frui.s̄.si vsufruc.peta.ꝛ posito q̄ esset seruit⁹ nō esset psonalis sicut vsusfructus: q̄ nō extinguitur illis modis.Breuiter pro Ruge.videt̄ tex.in.l.si tibi homo.§.fi.in fine. de leg.j.q̄ superficies sit quedā seruitus dū dicit ab hac seruitute liberetur ꝛc.Dic q̄ nō est ꝓprie realis cū nō debeat̄ a re rei nec personalis sed est quoddam ius debitum persone cum ipsa re quod habet similitudinem cum seruitute: vt.s̄.de serui.l.vt pomū.ꝛ qḋ no.in.l.ꝓtoris.de serui.ru.p̄di.Ad cōtrariū respon de vt dixi.in.§.q̄situ. Et etiā alia solu.pōt intelligi ex his q̄.s̄. dixi q̄ habēs seruitutē prediale nō est ꝓcurator ꝓprietarij: et sic non potest compelli ad cauendum nisi pro iure suo.

2 ☞ Quando presens status rei tēdit ad aliquid in futurū verisimiliter debemus inspicere quod euenire potest.

1 Cum inter edes. †Etiā dñs domus non vitiose tenet̄ cauere si mediā-tibus vitiosis potest dānū inferre: ꝛ est pulcher casus. 2 †ꝛ allegatur q̄ qñ presens status rei tēdit ad aliquid in futurū verisimiliter debemus inspicere id qḋ euenire pōt.facit qḋ no.in.l. si idē.§.si vna actio.de iurisdi.om.iudi.de hoc in.l.inter stipulantē.§.sacrā.de ver.obli.per Bar. ¶ In tex.ibi an ambo.ꝛ videt̄ q̄ neuter.nā tu cui⁹ edes sunt vitiose nō q̄ tue nō possunt ruere supra domū meā: sed supra medias.ꝛ sic nō possunt mihi damnū inferre immediate. ¶ Item vicinus medius nō: q̄ domus sua nō est vitiosa ꝛ sic nō pōt sibi imputari cur eā non refecit: sed cōtrariū.j.subijcit̄ q̄ imo ambo.Cum ideo: q̄ licet domus tue nō possint ruere supra meam nec dare damnū immediate possunt esse causa dāni ruendo supra mediam.ergo dānum dare videtur: vt.l.qui occidit.§.penul.ad.l.aquil.vicinus meus: ideo q̄ licet domus illa per se damnū nō possit dare potest tamen mediante domo tua: ꝛ si dicatur istud non debet illi imputari postq̄ domus sua nō est vitiosa: ꝛ sic videtur iniustū q̄ sentiat damnū propter rem alienā.respondetur q̄ hoc damnum potest euitare si vult faciendo sibi caueri a te tam pro dāno domus sue q̄ damno qḋ mihi tenebitur emendare si cautionem prestaret: aut igitur fecit a te sibi caueri de vtroq̄ damno et non est de quo possit conqueri aut non fecit: et tunc sibi imputet sicut sibi imputaretur si sua domus esset ruinosa ꝛ nō reficeret. hoc intendit iste text.subtiliter.videtur tamē dicēdum q̄ quando fecit sibi caueri de vtroq̄ dāno a te cōuētus postea a me liberetur actionem cedendo contra te: quia ideo tenetur q̄ actionem habet: vt.l.quod debetur.de pecu. Certe etiam si actionem non haberet: quia non fecisset sibi caueri tenetur mihi intellige scilicet sua negligentia: ideo videtur q̄ non liberetur actionem cedēdo.cogita super hoc: quia equitas dictat cōtrarium. nam ille liberatur actionem cedendo qui solum propter hoc tenetur q̄ actionez habet. Et pro ista opi.q̄ liberetur cedendo actionem: licet teneatur etiam si actionem nō habeat facit id qḋ no.glo.magna.in prin.q̄ si nō potuisset sibi prospicere de cautiōe nō teneretur mihi cauere.ꝛ si cauisset ex ea cautione nō teneretur cū ex re aliena sine sua culpa dānū sentiat. ergo ꝛ si fecit sibi caueri liberabitur actionē cedendo non propter hoc q̄ teneat̄ mihi ex eo: q̄ actionē habet: vt.s̄.dixi.lz ex eo ne indebite ꝛ sine culpa damnū patiatur. Qḋ posset contingere si ille esset non soluendo. Pau.

2 ☞ Lex licet indistincte loquatur: debet tamen distincte recipi ex mente eius que colligitur ex ratione verborum. Statutum q̄ de damno stetur iuramento damnum passi q̄ licet iurauerit.tamen sit querendum de damno an sit datum.secus si dicat q̄ stetur relationi saltuarij.

Qui damni. Hic incipit iurisconsultus exponere tria verba edicti pretoris posita.s̄.eo.l.pretor.in prin.ibi dum dicit ei qui iurauerat non calumnie causa ꝛc.et durat vsq̄ ad.§.fi.huius.l. 1 †Et hoc dicit in effectu q̄ licet ex illis verbis videatur colligi q̄ eoipso q̄ quis iurat de calumnia debeat sibi caueri absq̄ eo q̄ probet vel alleget aliquod interesse vel se habere domum vicinam nihilominus hoc non est verum: sed ita demum sibi cauetur si timet dānum de re ad rem.secus si de re ad personam dūtaxat. ¶ Itē ita demum si per aliud remedium ordinarium tale damnū nō potest euitari. Item ita demum si edificium pro quo petit caueri non fuerit ab eo illicite factum vel non consenserit q̄ illicite fiat.hoc dicit vsq̄ ad.§.ꝛ superficiarium licet quilibet.§.allegetur per se precipue.§.de illo.ꝛ.§.si quis iusta. ¶ In tex.ibi prius de calumnia cauere debet nisi sit in persona que non presumatur calumniari vt parens ꝛ patronus: vt.s̄.de iureiurā. l.iusiurandum.et ad pecunias.§.hoc iusiurandum. ¶ In tex. ibi.ꝛ non inquiretur.scilicet attento cortice verborum edic.pretoris que innuunt q̄ eoipso q̄ iurat de calum.sit sibi cauendū sed non attenta mente: quia postq̄ vult q̄ iuret de calumnia vult p̄ consequens q̄ pretendat aliquod iustū interesse. Alias videretur calumniose petere.i.sine causa iusta.nihil em̄ aliud est calumniari in casu isto: nisi iniuste petere. 2 †Non q̄ licet lex indistincte loquatur debet tamen distincte recipi ex mente eius que colligitur ex ratione verborum.Et inducit Angel. istum tex.si statutum dicat q̄ de damno stetur iuramento damnum passi: q̄ licet iurauerit nihilominus.sit querēdum de dāno an sit datum.Secus si dicat q̄ stetur relationi saltuarij.i.illius qui habet custodiam agrorum primū dictū nō placet nec habet ratione: quia sm̄ illud statutum nullius esset effectus si deberet vlterius inquisitio fieri.nam postq̄ statutū vult stari dicto seu iuramento eius resultat ex hoc plena probatio. ergo alia probatio non debet exquiri: vt in.c.contingit.de fi.instru. vbi nō requiritur q̄ actor iuret si plene probabit suam intentionem ꝛ cōsuetudo in contrarium reprobatur: vt in.c.fi.extra de iureiuran.fateor tamen si posset probari contrarium p̄ partem aduersam non staretur iuramēto damnū passi: q̄ nō plus debet operari illa probatio q̄ si esset facta per testes: sed tunc posset probari cōtrariū per meliores testes: per no.in.l.in exercēdis.de fide instru.Et hoc tenuit notabiliter Jac.bu.in.l.j.C. de re iudi. ¶ Nec iste tex.facit pro Ang.q̄ hic non statur iuramento de calum.nisi alleget iustū interesse nec aliter aduersarius compellitur cauere.Et ista fuit intentio pretoris vt iurisconsultus hic dicit.Sed statutum predictū vult stari iuramento.ergo standum est quousq̄[a] probetur contrarium ꝛ posito q̄ aduersarius cauisset statim prestito iuramento ꝛ non allegato iusto interesse nō cōmitteretur stipu.nisi pro iusto interesse.Et quod sit iustum infra subijcitur.

[a] ¶ Quousq̄.ad de Lud.ro.ɔsil. cij.Alexan.cōsi. xxxvi.

2 ☞ Cum quis iuratur suspectus ꝛ fugitiuus an hoc sufficiat vt committatur captura.

3 Mulier si nubit viro inopi an poterit postea petere dotem sibi consignari propter inopiam.

4 Si te offendi indebite ꝛ postea peto quod caueas mihi de nō offendendo: an debeam audiri.

5 Frustra implorat legis auxilium qui cōmittit in legem. Judex aliqñ potest capere aliquem ex officio ad mei vtilitatē: ꝛ non compellitur si non vult.

1 **De illo queritur.** †No. in ver. aut em. istum tex. qui semp allegat͂ qḋ si quis erat suspectus et fugitiuus tēpore quo mecū ꝯtraxit nō possum postea facere ipsu3 capi tanq̄ suspectum ⁊ fugitiuū q2 imputandū est mihi cur secū contraxi facit. l. si bis a quo. in fi. vt in possessio. lega. ⁊. l. fi. ş. de spon. debet ergo superuenire causa suspicionis ex post facto: vt. l. creditores. de priuileg. credit.

2 ¶ †Et no. istud q2 pluries facies relaxari cum cōiter fiat ꝯtrariū φ statim φ quis iurat͂ suspectus et fugitiuus cōmittit͂ captura: sed male ⁊ ex ignorantia.[a] ¶ †Facit etiā φ si mulier nubit viro inopi nō pōt peti dos sibi cōsignari propter inopiam hoc verū nisi inopia vel suspicio fuisset occulta. ar. in. l. vtilitatis. de confir. tuto. No. etiā ex isto. ş. fi. φ auxiliū ordinariū excludit extraordinariū qḋ est verū qñ eque plene ꝓuidet: al's secus: vt dixi in. l. in ꝓuinciali. ş. ti. j. Et qñ tendunt ad idem al's secus. vt. j. e. l. ş. si qs opus. ⁊ adde ad istū. ş. l. inquilino. cu3 ibi no. j. eo.

4 ¶ †Iste. ş. allegat͂ φ si te offendi indebite ⁊ postea peto φ caueas mihi de nō offendendo φ nō debeo audiri. Bar. tñ tenet hic ꝯ͂riū ꝑpter periculū ꝑsone qḋ est maius q̄ periculū rei. sed Ang. in. ş. q dāni. ş. ea. l. tenet primā partē ⁊ melius:

5 q2 † frustra īportat auxiliū qui cōmittit[b] in legē: vt. l. auxiliū. ş. in delictis. ş. de mino. pōt dici φ iudex ad mei instantiam teneatur ꝯpellere: sed si vult ex suo officio pōt: vt. l. equissimū. ş. de vsufru. ¶ Similiter no. Bar. in. l. cōsentaneum. C. quō ⁊ qñ iud. qḋ aliquando iudex potest aliquē capere ex officio ad mei vtilitatem ⁊ non compellitur si non vult.

a ¶ Ex ignorantia. Adde Lud. ro. ꝯsi. ccxlj. eundem Pau. cōsil. ccxxvj.

b ¶ Cōmittit ī. l. in hoc articulo qui cōmittit ī. l. habeat bñficiu3 l. vide Sozi. consi. xviij.

1 **Et superficiarium.** †Superficiarius ⁊ vsufructuarius pñt petere sibi caueri. Sed bonefidei possessor etiā cū ti. nō pōt petere a dño: sed ab alio sic. h. d. tex. cū glo. ¶ In glo. q̄ incipit cōpetere ibi: sed contra eos alias sic. Vult ergo ista glos. φ bonefidei possessor cū ti. sicut haberet publicianā cōtra aliū ad quē peruenerit possessio ꝑferet͂ illi: q2 habet quasi dñium vt in toto titulo de publicia. Ita ⁊ ꝯtra aliū defendit͂ in hac petitione cautionis facit optime. l. si ab eo. ş. de pigno. Sed cōtra dñm sicut nō haberet publicianā regulariter: vt. l. fi. ş. de publici. Ita nō potest agere vt sibi caueat: q2 ius istius agētis nō est validum cōtra verum dñm in aliquo: sed cōtra nō dñm ⁊ cauentem imo. ¶ In casib⁹ ergo in qbus publiciana daretur cōtra verū dominū. de quib⁹ habet͂ in. d. l. fi. ⁊ in. l. ş a titio. de rei ven. Similiter posset petere hāc cautionē ab eo ꝭm Ang. q2 ius quasi dominij est potētius ipso dño in ipsis casib⁹. ¶ In eadē ibi: sed secus in alijs superficiario ⁊ vsufructuario. s. q2 possunt petere sibi caueri a ꝓprietario seu directo dño: q2 in iure ipsorū defendūtur etiā cōtra directū dñm: vt. l. j. ş. qui ꝑpetuum. si ager vecti. Sed ista gl. videt͂ dicere cōtra tex. expressum. j. e. l. dāni infec. stipulatio. ş. j. ⁊. ş. ei qui. in qbus dr̄ φ fructuarius vel superficiarius non possunt petere sibi caueri a ꝓprietario seu directo dño: sed dic nō possunt ex hoc edicto: q2 habēt aliud remediū ⁊ de illo forte loquitur glo. vel dic vt ibi plenius notatur.

2 ☞ Durante litigio super vno potest contra eundem dari libellus per eandem personam super alio.

1 **Si quis opus.** †Remedium extraordinariū concurrit cū alio extraordinario: ⁊ etiā cū ordinario quādo tendūt ad diuersa. h. d. Et istud vltimū referas ad proxi. precedentē nō ad primū. q2 cum alio extraordinario concurrit etiam si tendant ad idem: vt. ş. ad. l. aqui. l. de pecorihus. ⁊. ş. l. aqui. l. quēadmodū. ş. magistratus. dic vt dixi ti. j. l. in prouinciali. ş. j. ¶ In tex. ibi: nuntiauerit et nō obstāte nuntiatione vicinus edificat vel de facto vel de iure prestita cautione de demoliendo et nuntians dubitat edificium debere ruere supra suū. nam per nuntiationem sibi prouidetur vt locus destruatur si appareat factum contra nuntiationē vel nō iuste factū non autē prouidetur vt si ruat ⁊ dānū det possit emēdatio dāni peti: vt patet in fi. ¶ In tex. ibi nā ei qui egerit ius aduersario nō esse: sc3 intentādo cōfessoriā. nam per eā similiter ꝓuidetur: vt opus factū cōtra debitā seruitutē destruatur ⁊ etiam vt reficiatur damnū qḋ ex tali edificatione agens passus est etiam nulla ruina interueniente: vt. l. loci corpus. ş. cōpetit. si serui. ven. nō autē de eo qḋ possit euenire propter ruinā: ideo de hoc petit caueri etiā durāte lite super con-

2 fessoria ita innuit iste tex. †Et sic not. φ durante litigio super vno potest cōtra eundem dari libellus per eandem personam super alio: quinimo etiam si succubuisset in confessoria posset petere sibi caueri. nec ob. except. rei iudi. quia agitur ad diuersum: vt. l. cum queritur. de excep. rei iudi.

2 ☞ Non debet vti beneficio legis qui contra eam super eodē commisit vel fecit.

Si peto a te mihi caueri φ me non offendas. et tu petis quod similiter ego caueam φ nō offendam te: non debes cōpelli ad cauendum mihi nisi etiam ego caueam tibi nisi subsit diuersa ratio in persona alterius.

c ¶ Internallu3. dicit φ per triennium quis de malo efficit͂ bonus ⁊ econuerso dici potest: vt voluit Ludo. ro. consil. ccxxxvj.

d ¶ Animā dñi. Adde φ ī romana curia iurat etiā in animam suam vt dicit rota. deci. suis. de iura. calumnie.

1 **Si quis quia.** †Non potest quis ab alio petere id qḋ sibi facere denegauit. h. d. Et est pulcher casus ⁊ īducibilis ad multa. ⁊ ratio est ꝭm Dy.

2 †q2 non debet vti beneficio legis qui contra eam super eodem cōmisit vel fecit: vt. ş. de mino. l. auxilium. in fi. ⁊ inducitur ad questionem φ si peto a te mihi caueri φ me non offendas ⁊ tu petis φ similiter ego caueam φ non offendam te nō debes cōpelli ad cauēdum mihi nisi etiam ego caueam tibi quod est verum nisi diuersa subsit ratio in persona alterius vt si tu me offenderas ⁊ nō ego te: vt. ş. e. l. ş. si quis iuxta. vel si maior est presumptio φ me offendas q̄ φ ego te ꝭm docto. ¶ Vltimo opp. de. l. postq̄. ş. imperator. vt lega. no. caue. vbi teneor cauere tibi super re in qua denegasti mihi cauere so. vt not. per doct. C. vti pos. l. vnica. quia hic fuit translata possessio ⁊ dominium in me per secundum decre. ibi non.

2 ☞ In causa appellationis an debeat iterum iurari de calūnia. ⁊ nu. 4.

Iuramentū testis an debeat repeti si iterum ex interuallo producatur.

Et quantum sit istud interuallum. et nu. 3.

4 Propositum hominis est mutabile ⁊ qui semel est bonus potest effici malus ⁊ econuerso.

1 **Si quis stipulaturus.** †Licet qs iurauerit semel de calumnia si tamen ex interuallo petit sibi caueri debet iterū iurare. hoc dicit. Et potest intelligi duabus modis. scilicet ex interuallo. scilicet finita prima instantia in qua prius petierit caueri: et sic expedit dare nouum libellum ⁊ nouum iuramen-

2 tum interuenire. †et tunc facit iste tex. quod in causa appellationis debeat iterum iurari de calumnia: quia est instantia noua. vt. l. ita demum. cum ibi no. C. de procura. de quo est casus. in. c. ij. de iura. calum. Et idem in iuramento testis: vt repetendum sit si ex interuallo iterum producatur coram alio iudice: vt in casu. l. fi. de testi. ⁊. c. ꝑsentata. eo. titu. ⁊ hoc tenet ibi Abb. Potest intelligi in eadem instantia si per hoc longum interuallum post prestitum sacramentum sequatur eandem litem super eodem libello per rationem que hic ponitur: quia propter internallum temporis posset esse causa mutata ⁊ animus petentis cum sit variabilis vt hic in glo. que semper allegatur

3 vna cum tex. ad hoc † φ propositum hominis est mutabile: et ille qui semel est bonus potest effici malus ⁊ ecōuerso. facit. l. deberi. C. de fideicō. liber. ⁊ quod not. in. l. de tut. C. de in integ.

c resti. ⁊ quantum sit istud interuallum[c] relinquitur arbitrio iu-

4 dicis. arg. in. l. j. ş. ait pretor. ş. de iure deli. ¶ †In glo. que incipit. scilicet iterum. in fi. ibi corrigitur per auto. ⁊c. Tu dic contra quia loquitur de iuramēto de calumnia quod prestatur ad solennizandum iudicium ⁊ concipitur non solum de presenti: sed etiam in futurum quia in tota lite non committet calumniam. ideo sufficit semel esse prestitum hic vero non prestatur ad solennizandum iudicium sed potius ad probandum interesse: vt no. j. proxi. ş. et si concipitur de presenti iudicium quod non competit animo calumnie: sed quia pretendit iustum interesse. istud autem interesse potest deficere et sic posset calumniari de presenti: licet primo non fuerit calūniatus. ¶ In glo. seq. ibi. ş. de transac. cum hi. ş. in persona. dic φ possibile est ꝑpositum hominis mutari: ⁊ presumitur in his que sunt modici preiudicij vt hic. vel modicum grauamen est φ iterum iuret non sic in his que sunt magni preiudicij. quod dic vt no. in. c. semel malus. per Dy. de reg. iur.

2 ☞ Iuramentum de calūnia an sit de veritate ⁊ qualiter iuret procurator.

3 Causa damni infecti an sit summaria.

1 **Si alieno nomine.** †Petens caueri alieno nomine ita demū iurat de calūnia si ille cuius noīe petit debet iurare si ꝑ seipm peteret nō aliter. h. d. ¶ In tex. ibi fuisset postulaturū gl. in. l. pretor. circa prin. ş. e. q̄ incipit cur alieno. in fi. dicit φ istud iuramētū credulitatis q2 ruat qḋ credit illud cui⁹ nomine postulat nō petere aīo calūnie: nō expedit mādatū. ⁊ ideo non expedit φ ad hoc habeat mandatū speciale: q2 iurat de sua creduli-

2 tate †sed iuramētum de calūnia: qḋ prestat͂ ad solēni3andū iudiciū nō est de credulitate s3 de veritate: vc3 φ dñs nō petit animo calūnie. ⁊ ideo ad hac vt possit prestari ꝑ pcuratorē requiritur φ habeat speciale mādatū: vt in. c. fi. de iura. calū. lib. vj.

d Et tunc iurat in animam domini.[d] et ista est vna differentia. ¶ Alia est q2 illud iuramentū dicitur solennitatis istud autem dicitur probationis quia per ipsum probatur interesse petentis. ita vidētur doct. hic sentire quod est notandum ⁊ scḋm hoc sufficit

sufficit allegare iustam causam puta quod habet domum vicinam et quod illa est sua nō tamen habebit necesse plene probare quod sit sua sed sufficiet iuramentum calūnie sicut quando quis petit se immitti in possessionē ex primo decreto: quia pōt probare debitū cū iuramen
3 to: vt no. in. l. cū proponas. C. de bo. auto. iudi. pos. †Et ex hoc se quitur aliud qđ ista causa est summaria nō solū quātū ad abbre uiandas dilationes: sed etiā quantū ad probationes fiendas: quia summarie fiunt. i. nō plenarie cū sit modici preiudicij hec cautio et periculum sit in mora. facit. l. thesaurus ad exhibendū. et qđ no. Bar. in. l. j. de preto. stipula. in. §. pe. vel fi. et. l. si quis a liberis. §. si vel parens. de libe. agnoscen. Cetera circa ista iuramēta vide hic per Bar. qui mouet plures q̄stiones circa materiam. l. ij. §. qđ obseruari. de iura. calū. Et no. hic gl. sup verbo debeo dū dicit: quia nō fit in forma sui iudicij nā innuit quod in hac causa nō detur libellus. nec cōtestetur lis. Cōtrariū tenent docto. vt dixi. s. eo. l. iij. §. hoc autem iudicium. Et sic quantum
a ad substantialia iudicij ista causa nō est summaria[a] quia nihil debet de substātialibus omitti. et sic dabitur sentētia in scriptis: licet quantum ad alia sit summaria. vt. s. dixi.

2 Infinitas an sit vitāda quando agitur de obligatione contrahēda.
3 Ubi apponitur dies in cautione dāni infecti qualiter debeat adhiberi cause cognitio.
4 Qui se obligauit hac cautione ad diem si iterū timetur damnū non liberatur.
Quādo petitur tenuta reuocari quia forte est nulla si tamen de nouo esset danda an debeat cōfirmari et non reuocari.
5 Cū petitoriū et possessoriū deducitur in iudiciū. et pro vna parte constat de iustitia in possessorio. pro altera in petitorio quod pronuntietur super vtroque et preualet sententia in petitorio.

1 **Huic stipulationi.** †Non tenetur se obligare ppetuo hac cautione: sed debet statui tēpus arbitrio iudicis ita quod si edificiū ruat et teneatur si trāsactū sit illud tēpus et adhuc dānū timetur iterū cauetur. Si vero tēpus nō sit appositū ex certa sciētia quādocūque ruat cōmittitur stipulatio. Si vero per errorē iuris intelligitur appositum tēpus qđ apponi cōsueuit in talibus. h. d. cū. l. seq. et prin. seq. vsque ad. §. deinde. et incipit hic exponere quanta verba edicti pretoris posita. in. l. pretor. s. eo. ibi dū dicit in eandē dicit qua causa co
2 gnita statuero et c. †No. hic duo mēbra an infinitas sit vitanda quādo agitur de obligatione contrahēda: quia quantū ad inuitū est euitanda: quia si non vult se obligare in infinitū non cogitur: vt hic in versi. neque enim. Quantū vero ad volentē nō euitatur: quia si vult se obligare in infinitum potest: vt. l. in infinita. versi. si quidē. cetera circa istū articulū vide hic per Bar. quia est
3 via brocardica. †Item no. quod in appositione diei debet adhiberi cause cognitio et practica erit vt mittātur artifices et fabri ad locū vt videāt infra quantū tēpus edificiū pōt ruere si ruere debet et dicit Bar. hic vnū verbū qđ vidi pluries allegari quod iudex debet monere partes vt vadāt cū magistris et fabris ad locū et dicāt iura sua si volūt ad hoc vt illi melius informati possint facere meliorē relationē. et nisi hoc fiat tali relationi nō staretur. facit qđ habetur in. l. generaliter. §. his. de psentibus. s.
4 de iureiurā. †Ultimo no. in. l. si finita. sup verbo liberetur. in prin. dū dicit quod si iterum timetur damnū nō liberatur: quia si liberatus esset iterū teneretur se obligare. dicit Ang. per hanc glo. se pluries dixisse quando petitur tenuta reuocari: quia forte est nulla si de nouo esset dāda nō debet reuocari: sed petitio cōfirmari qđ tene mēti. et habeo hūc casum de facto. Intellige tamen dictū Ang. quando fuit petitū quod cōfirmet. Alias nō debet cōfirmari per ea que no. in. c. ex cōquestione. de resti. spo. per Hostiē. et qđ no. in. l. circa. s. de proba. Uel dic melius si ego peto tenutā in
b firmari quia nulla: et ita petis eā confirmari[b] quia si esset infirmata deberet de nouo dari vel petis eam de nouo dari rigori iuris: et etiam equitati debebit iudex super vtraque petitione pronuntiare si reperiat vtrāque veram videlicet quod sit in illa verū: quia si esset reuocata veniret de nouo danda ipsam cōfirmet vel de nouo det. Uide Bal. in. l. fi. C. de edicto diui adria. in. vij. opp. et
5 vij. col. †Sic in simili habetur cum deducitur in iudicium petitorium et possessorium et pro vna parte constat de iustitia in possessorio pro altera in petitorio. nam pronūtiatur sup vtroque et preualet sententia in petitorio. vt in. c. cum super. et. c. cum ecclesia. de causa posses. et proprie.

Infinita.

1 **Deinde ait.** †Pro opere qđ fit in flumine publico vel in ripa eius si damnū timetur apponitur in stipulatiōe tēpus decē annorum: licet si fiat in alio publico nō sit determinatū certū tempus: sed si relinquitur arbitrio iudicis. †Item pro tali opere et etiā pro quocūque qđ fiat in alio aliquo solo publico et ad vsum publicum destinatione vel etiam in priuato quod nō sit ipsius edificantis satisdatur: licet si esset edificantis sufficeret repromissio. †Item pro eo quod fit in solo publico satisdatur solū pro vitio operis non soli: licet pro eo quod fit in priuato caueatur interdum etiam pro vitio soli. †Item si opus fiat in publico autoritate pub. non cauetur de dam. infec. sed predicitur et precipitur opificibus quod taliter faciāt quod vicinus non noceat hoc dicit. in effectu vsque ad. §. ex hoc edicto. Et sic sunt tria specialia quando opus fit in publico vel quando in alieno solo. primū est quia si fit in flumine publico vel ripa statuitur certus terminus ab edicto pretoris in alijs non. Secundū est quia satisdatur cum fideiussoribus. Sed si in priuato edificantis non sed cauetur: hoc tamen declara: vt no. Bar. j. eo. l. dāni. la. ij. Tertium est quia quando in solo publico non cauetur nisi de vitio operis: sed quando in priuato etiam de vitio soli.

2 An vtile per inutile vitietur.
3 Si cōcessum sit aliquod priuilegium alicui ciuitati vel castro quod etiā ville subdite tanque cōnexe possint vti tali priuilegio.
4 Priuilegium cōcessum districtui an extēdatur ad clericos.

1 **Ex hoc edicto.** †Si timetur damnū de substantiali parte domus et non cauetur
a fit missio in totam domum et etiam in alias partes substantiales: quia nō possunt ab inuicem separari. Si vero de parte nō substantiali: sed artificiali. tunc si potest ab alia parte separari fit missio in illam tantum si non potest separari idem quod in casu precedenti et incipit hic exponere alia verba pretoris que ponuntur. s. eo. pretor. §. de eo. ver. eum cui. in qua habetur qđ contra non cauentem fit missio in possessionem ex primo et secundo decreto et ista est vtilior et solēnior pars que fit in edicto pretoris et durat vsque ad. §. fina. huius. l. Et sunt isti tex. principaliores que sint in corpore iuris super materia primi et secūdi decre. que verba non reperiuntur alibi in tex. quam hic in. §. in lia. in quo ista materia examinatur per glo. et per Barto. Sed
2 plenissime in specu. de primo et secundo decreto. †Nota bo
c num textum ad illud brocardum an vtile[c] per inutile vitietur: quia si possunt separari non vitiatur. alias secus. ar. hic. Uide bonum textum. cum glo. in. l. si sponsus. §. generaliter. s. de donatione inter virum et vxorem. et. j. de aqua quotidiana et esti. l. j. §. item queritur. et. §. trebatius. Item not. quod idem est iudicium de connexis. facit. l. ita autem. §. preterea. de administra.
3 tuto. et. c. translato. de constitu. †Et propter hoc allegatur iste tex. si concessum sit aliquod priuilegium alicui ciuitati vel castro quod etiam ville subdite tanque connexe possint vti tali priuilegio. de hoc tangit hic Bar. Tu allega ad hoc glossam ordina. quam ipse non allegat. in. l. restituende. C. de aduoca. diuer. indi. Et vide quod not. idem Barto. in. l. ij. de verb. signi. et
b Iaco. de but. in aut. quibus modis natura. effi. legi. †Itē an priuilegium concessum districtui extendatur ad clericos. vide Io. an. in. c. si. de offi. delega. lib. vj. in nouella.

2 Missio in possessionem ex primo decreto facta de vno an prosit alijs.
3 Quid sit primum decretum. et an idem sit decretum et iussus et missio.
4 Quid sit secundū decretum. et licet sim missus ex primo et sim in possessione. an adhuc debeo iterum mitti ex secundo.
5 Primum decretum potest esse sine secundo. et an secundū possit esse sine primo.
6 Qualiter perueniatur ad primū decretū et quot sint necessaria.
7 Relatio nūtij qui citauit an debeat fieri iudice pro tribunali sedente. et an possit fieri notario cause iudicis absentis.
Quid de productione instrumentorum.
8 Citatio peremptoria in quibus casibus requiratur.
9 Peremptorium quod possit dici quatuor modis.
10 Qualiter perueniatur ad secundum decretum et quot sint necessaria.
c 11 Reus an possit impedire missionem ex secundo decreto si faciat ista tria et de quibus hic.
12 Creditor si est missus ex primo decreto in hypothecis non auditur debitor de possessione si creditor est paratus probare incontinenti de hypothecis. et nu. 13.
13 Et quid in rei vendicatione.
14 Quo iure petitur interponi secundum decretum. et in quibus actionibus interponatur.

1 **Si plures.** †Plures missi in possessionem ex primo decreto simul vel separatim equaliter sunt in possessione: quia quilibet cēsetur esse missus insolidū nō pro rata dāni qđ timet. et ideo faciūt sibi partes per concursum. Sed si vnus primo peruenit ad secundum decretum. et alter petat sibi caueri si non cauetur iste secundus solus erit in possessione non primus intellige alter. scilicet nō ille contra quē

a Summaria. Adde vt per Lu. Ro. con. clxxiij.

b Confirmari. Adde Ang. con. cxxxvj.

c Utile. de hoc brocardo an vtile per inutile vide Lu. ro. consil. cccccvj. Sozi. cō si. xxxvij.

facta fuerat missio ex primo ⁊ secũdo decreto. ne obstet.s.eo.l. qui bona.§.si quis q.Itẽ expensas quas vnus ex missis fecit in reparatione rei in qua missi sunt recuperat ab alijs per vti. actio.cõmu.diui.hoc dicunt in effectu isti tex.vsq ad.§.si quis autẽ in possessione quos ideo summaui.q cõtigui sunt.Et qd dicit in vno de istis.§.reperit i alio cũ declaratione tñ ⁊ aliqua additione tñ.§.iuli.principaliter allegat ⁊ ibi ponit tota materia.In isto primo.§.si plures.¶ † Not.tex.ibi:dum dicit alius mitti desideret.nã per hoc patet ꝙ immissio facta de vno non prodest alijs nec cẽsentur alij immissi si ad petitionẽ eorũ sit cõtumax:s requiritur ꝙ faciãt se immitti.⁊ sic nouus processus et noua citatio.Sed contra ꝙ vno immisso cẽseantur oẽs immissi:vt.l.cum vnus.j.de bonis autoritate iudicis possidẽ.Et nõ requiratur nouus processus:sed sufficiat ꝙ vadãt saltẽ infra bienniũ ⁊ refundãt partes expensarũ factarũ in ademptione tenute illi immisso ⁊ poterũt gaudere immissione absq nouo pcessu:vt.l.fi.C.de bonis auto.iudi.pos.Sol.⁊ notabiliter illa iura loquuntur qñ sunt plures creditores qui iure actionis quã habent implorando officium iudicis mercenarium ei deseruiens mittũtur in possessionẽ.tũc enim pretor nihil cẽset dare a se.sed ius qd illi habẽt exequi.hic loquitur qñ sunt plures qui nõ pretendunt habere actionẽ:sed dũtaxat possunt implorare iudicis officiu nobile:vt eis caueat quo casu si iudex vnum mittit in possessionẽ dicitur aliquid a se cõferre non autem exequi ius petentis.Et ideo qua equitate illi cõfert beneficium eadem equitate vult petere ex cuius edicto hoc fit ꝙ sibi soli prosit ne beneficium suum extẽdatur vltra quam ab eo sit petitum:vt.j.eo.l.cum postulassem.Et eodem modo intelligitur.l.si is cuius.§.si plures.s.vt in po.leg.Et idem esset si vnus mitteretur iure actionis alter officio iudicis nobili per.l.ij.C. qui po.in pig.hab.Et ista voluit Bar.in dicta.l.cum vnus.vbi plene vide per eum.¶ In isto.§.iulia.est vna glo.magna que mouet in effectu quinq principales questiones in materia primi ⁊ secundi decre.primã prosequitur vsq ibi ad primum.secundam vsq ibi:sed quo iure tertiam vsq ibi in quibus.quartam vsq ibi.est autẽ effectus ⁊ etiam post illud verbũ in ver. alij dicunt.In ver.est autẽ effectus.ponit quintã questionẽ de effectu secũdi decreti ⁊ postea etiam circa finẽ de effectu primi. †Circa primã partẽ glo.dũ dicit ꝙ primũ decretũ dicitur primus iussus iudicis seu prima missio. innuit ꝙ idem sit decretum ⁊ iussus ⁊ missio qd est falsum:imo sunt diuersa q primo iudex decernit me mittendum in possessionẽ postea iubet nũtio ꝙ me mittat postea nũtius me mittit ⁊ ex istis tribus resultat primũ decretũ.⁊ sic missio se habet ad decretũ sicut executio ad sententiã diffinitiuã.¶ Et notandũ ꝙ istis trib⁹ interueniẽtibus cõstituit in re pignus pretoriũ:vt.l.nõ mirũ.s.de pigno. actio.⁊ ideo pro eo põt cõpetere hypothecaria: vt.l.si is q.§.j. de pigno.⁊ etiam pignoratia:vt pt ex.d.l.nõ mirũ q̃ est situata in illo ti.et facit qd no.j.e.vtiq.Sed si non interueniret missio facta p nuntiũ nihil pdessent duo priora.s.decretum de mittẽdo:et iussus quantum ad hoc vt sit ꝯstitutũ pignus:vt.d.l.non mirũ.l pignus ꝯuẽtionale solo ꝯsensu ꝯhat:vt.l.j.j. eo.ti.et.l. si tibi.§.de pignore.cum ibi no.s.de pac.plus dicit Bar.notabiliter.l.j.j.de acqui.pos.ꝙ non sufficit nuntium cõducere me vsq ad locum ⁊ ipsu ostẽdere mihi p visum ⁊ dicere immitto te in possessione illius rei: s d me in illã rẽ actualr[a] introducere nõ sic in vera possessione que per aspectũ solum potest acquiri cũ tradatur ab illo qui eã habet.Aliqñ tñ etiã si immitti iussus nõ introducat in rem habet pro misso qñ introductio fieri non potuit:vt.l.cũ vnus.§.fi.cũ.l.seq.de bo.auto.iud.pos. Si autẽ sit negligens faciendo se mitti p quantũ tẽpus perdit ius immittẽdi dic vt per Bar.in.l.ptor.§.fi.eo.tit.⁊ habet.j.ea. l.§.pe.Dicit ergo primũ decretum sm Bart.prima aggrauatio.¶ † Itẽ scdo glo.ista dũ dicit ꝙ scdm decre.d scdus iussus siue scda missio innuit ꝙ l sim missus ex primo ⁊ sim in possessione adhuc debeo iterũ mitti ex scdo. Dy.tenuit cõtrariũ qd sufficiat iudicẽ dicere iubeo te possidere absq eo ꝙ dicat te immitto vel mandet nuntio vt me immittat ⁊ istud est verius vt probat in.§.precedẽti.in fi.ibi possidere iussus sit q primo detinebat non possidebat.Et ista no.in addi.Spe.ti.de primo et secũdo decre.§.videndũ.in addi.q̃ incipit:sed Dy.arg.insti.de rerũ diui.§.interdum.¶ † No.etiam glo.ꝙ primum decretum põt esse sine secũdo.Sed an secundũ possit esse sine primo.glo. in se.parte.ibi dũ dicit ver.ad secundũ peruenit innuit ꝙ non. qd est verũ qñ interponit cõtra absentem secus si cõtra presentem ⁊ inobediẽtem:vt.l.non alienum.s.de interro.actio.⁊ not. per Bar.j.e.l.nõ autẽ statim allegata. ¶ † Super secũda parte glo.inquãtum dicit qualiter perueniatur ad primum decretũ.no.ex glo.tria necessaria.s.ꝙ aduersarius sit citatus. ¶ Itẽ ꝙ peremptorie. Item ꝙ fuerit contumax quia non venit nec misit.Adde alia quinq que sunt necessaria ꝙ ad partis instãtiam fuerit citatus.s.de re iudi.l.ad peremptorium. ¶ Item ꝙ fuerit datus libellus:vt in aut.de exhi.⁊ intro.reis.§.si vero vt patet q debet fieri pro mẽsura debiti declarati.s.in libello. vt ibi ergo debet precedere libellus.¶ Item ꝙ actor accusauerit contumaciã rei:vt.C.de iudi.properã.§.⁊ si quidẽ. ¶ Item ꝙ ipse actor licentiatus recesserit:vt no. Inno.in.c.ad peti.de accu.qd intelligit:vt statim dicam.¶ Item ꝙ constet iudici de contumacia:vt.j.ex qui.cau.in pos.eatur.l.hic autẽ ibi liquere debere pretori ⁊c.Et ideo debet esse facta relatio nuntij de citatione anteq̃ perueniatur ad scdm decre.als non valeret.Et debet peruenisse ad notitiã iudicis.†Circa qd vide qd no.Bart. in.l.multũ.de condi.⁊ demon.in.l.theopõpus.de dote plega. vbi dicit ꝙ nõ requirit ꝙ iudex sedeat pro tribunali qñ sit relatio nuntij.[b] Sed an possit fieri notario causa iudicis absentis dicit Bar.ꝙ sufficit ꝙ postea pueniat ad notitiã iudicis.⁊ eodem non instrumenta possunt produci coram notario per tex. cũ glo.in.l.eos.sup verbo ad scrinia.C.de appel.Bal.contra in aut.que supplicatio.de p̃ci.imper.offe.q ista sunt de actis cause:vt in.c.qm̃ contra falsam.de proba.ergo debent fieri corã iudice:q corã notario nõ possunt fieri pbationes sine cõmissione iudicis:vt not.in.l.iubemus.C.de libe.cau.⁊ in.l.hac cõsultissima.§.fi.vel penul.C.de testa. Et puto ipsum verius dicere quo ad pductionẽ instrumentoꝝ ⁊ testiũ per id qd not.Inno. in.c.cũ in iure ante fi.de offi.deleg.vbi d ꝙ notarius debet dicere pductionẽ instrumentoꝝ esse factã corã iudice:sed ex relatione nũtij.credo Bar.bene dicere si verũ est ꝙ possit fieri iudice nõ sedẽte pro tribunali:q non requirit cause cognitionẽ: vt.l.ij.quis ordo in bo.pos.seruet.¶ † Et notandũ inquantum glo.dicit ꝙ debet citari peremptorie ꝙ peremptoria citatio requiritur in trib⁹ casibus.s.cũ peruenit ad primũ vel secũdum decretũ:vt in hac glos.notabili pro qua facit.l.p̃sente.C.qui ad eccle.cõfu. ¶ Item qñ ad sententiã diffi.vt.d.l.ad peremptoriũ.Item qñ ad interlocutoriam que eximit vires iudici.puta absolutoriã ab obseruatione iudicij:vt.d.l.properandũ.§.et si quidẽ.¶ Item qñ ad adnotatoniẽ bonorũ in causa criminali. ita dicit Barto eleganter ⁊ in.d.c.ad petitionẽ.de accu. Extra istos casus[c] nõ requiritur peremptoria citatio:imo quelibet citatio presumit peremptoria ⁊ sufficit vnica tantũ:vt cũ citatur ad vidẽdũ iurare testes ⁊ similia † debes etiã scire ꝙ peremptorium hotest dici quatuor modis verum ⁊ solẽne non tamen expressum vt cũ quis fuit citatus tribus vicibus ⁊ postea quarta vice ex abundanti:vt.l.⁊ post edictum.s.de iudic.Secundo potest dici peremptorium verum ⁊ expressum non tamen solẽne. vt si fui citatus semel vel bis tantũ cũ istis verbis ⁊ peremptorie:vt in.l.nonnunq̃.eo.ti.Tertium est quando est verũ nõ tamen expressum nec solẽne.quia fuit citatus semel vel bis dumtaxat nec fuerant apposita illa verba et peremptorie: sed alia idem importantia puta ꝙ nisi venerit procedetur ad sententiã vel ad alium actum ipso vlterius non expectato nam ista comminatio habet vim peremptorij:vt.l.in peremptorio.eo. titu. de iudic.Et dicit Barto.C.de fabricensibus.l.si apparitor.lib. xij.quod non sufficit dicere ꝙ procedetur ad sententiã ad hoc vt habeat vim peremptorij.sed debet addi.scilicet contra eum hoc non placet:quia sequeretur ꝙ postea non posset dare sententiam pro eo:quia ad illam non esset citatus:⁊ tamen cõtrarium est verũ:quia post peremptorum potest ferri sentẽtia etiã pro contumacia:vt.d.l.post edictum.⁊ in.d.§.si quidem.cum sequen.in.l.properãdũ.Et ita audiui a Bal.viua voce.in.d.l.ad peremptorium.Non tamen sufficeret dicere.alias procedemus prout iuris fuerit vel iustitia mediãte.quia ius vult ipsum ter citari.ergo vna citatio vel due cum istis verbis non constituerent eum contumacem.Est ⁊ quartum peremptorium. scilicet fictum non verum nec expressum:vt cum quis est citatus trib⁹ citationibus.nam lex habet istam citationẽ pro peremptoria: licet non fuerit facta quarta ex abundanti:vt.l.tres denuntiatiões.C.quomodo ⁊ quãdo iudex vel si pars fuisset monita ab ipso iudice:vt tali die compareret.nã non requiritur vlterior citatio:vt.l.ij.eo.tit. ¶ Idem si fuit citatus per nuntium ⁊ dixit se nolle comparere.nam non esset vlterius citandus et illa solum haberet vim peremptorij.ita sentit glo.in.l.fi.s.de in integ.resti.licet Cy.aliter dixerit in.l.consentaneum.C.quomodo ⁊ quando iudex.plus dicit Innoc.in.d.c.ad petitionem.ꝙ etiam si nihil dixit ex quo fuit personaliter citatus: non debet vlterius citari ⁊ sic non requiritur peremptorium nisi quando citatio fit ad domum. hoc non puto verum:[d] quia ex quo nihil dixit non apparet de eius malitia:quia forte intendebat cõparere:sed in alijs impeditus non potuit vel fuit oblitus.ideo requirũtur alie.vel ꝙ fuerit dictum peremptorie: als non constituitur verus cõtumax.Et ita intellige quod no.in.l.ex consensu

a ¶ Actualr.Adde Alex.ꝯs.xcij. et hic in lectu.

b ¶ Relatio nuntij.Adde Abb. ꝯsi.lxxxiiij.⁊ Ludo.ro. ꝯsil.cccc liiij.are.ꝯsi.xxx.

¶ Extra istos casus.põt poni i citatiõe peremptoria pter discrimẽ viarũ: vt voluit glo.i.c.ex literis.de re.i integ.ꝙ aũt quelibet citatio presumat peremptoria.dicit spec.in ti.de dila.§.nũc videndũ qd non meminit se legisse ꝙ q̃libet citatio ad mediam cause dicat pemptoria.iõ mat. no.suis dicit qd requirit citatio peremptoria ad oẽs casus siles ⁊ pares p̃iudicij maioris illis.s. annota. et qd in snĩa ab obseruatiõe iudicij reqrat citatio pemptoria:limita vt per Bal.i aut.q semel quẽ sequitur Anto.d but. i.c.cũ causam.de do.⁊ ꝯtu.⁊ illos refert ⁊ sequitur Ro.sin.suis.fol. xiij.

d ¶ Puto verũ. mat.not.suis dicit posse dictum Inno. pcedere: ꝙ pñs i iudicio fuit monit⁹ a iudice: q tunc habet vim plenam citari peremptorie:vt.l.ij.C.quõ et qñ iudex.

sensu.in fi.cum si.de appel. Inquantum vero glos.dicit q non venit supple.idem si venit et iudici non paruit.vt.l. quoties.§. pretor.de noga.et in glo.ord naria.in aut.qui semel q ꝯ pñtem et nolentē contestari litem ad mandatum iudicis procedet ad missionē ex primo decreto. Idem si venit et non stetit:qr iudice

a sedente pro tribunali recessit illicētiatus.[a] vt.l.scire oportet.§. oporteret.de excu.tuto.seu in.§.suff'icit. Sed si stetisset vsq ad recessum iudicis posset illicentiatus recedere et non esset contumax.si iudex nihil sibi mandauit postq venit debet tamen accusare cōtumaciā actoris ita videtur intelligere Bar.in.l.cō

10 sentaneum.¶ † In alia particula gl.dum loquitur de secūdo decreto qualiter ad ipsum perueniatur collige ex glos. tria necessaria vel quatuor primū est q precesserit primū decretū dum dicit misistis me in possessionem ex primo decreto.hoc intellige verū nisi duobus concurrentibus q causa sit noxalis et q interponatur contra presentem et inobedientem:quia tunc po

b test interponi etiam non precedente.[b] ¶ Primo per.l.nō alienum de interroga.actione.et not.Barto.j.eadē.l.§.non autem. ¶ Secundo q iterum citetur aduersarius et sic citatio facta in primo non proficit ad secundū:quia sunt actus diuersi:et contumax in vno non propterea est contumax in altero:vt not.in.c. eum qui.de dolo.et contu.lib.vj.nisi fuisset citatio generalis ad

c totā causam[c] vt fit in curia romana et fiebat olim in curia principis:qr accusabatur de longinquis partib' vnde nō poterant in singulis actibus cōmode citari. Nam fiebat et fit in curia citatio generalis ad totā causam et si est cōtumax potest procedi ad oēs actus sequētes ad sententiā diffinitiuā fortius ad scōm decretum de qua citatione generali:habetur in.l.cōsentaneum.C. quō et quando iudex et per Bar.in extrauagāti ad reprimendū super verbo minime.et per Innoc.et modernos in.c.cōsuluit.de onicio deleg.et de procu.c.auditis. ¶ Tertio innuit glos.q debeat citari in personā si potest reperiri al's ad domum dūs dicit vel si non inuenitur domui sue et in hoc differt a primo decre.qr in illo glo.hoc nō requirit et sic videtur sufficere citatio ad domū etiā non requisita persona. ¶ Sed qualiter potest sufficere

d citatio ad domū[d] cū requirat latitatio vt statim dicit. Rñdeo intellige gl.cū fit missio in causa dāni infecti:qr tunc non requiritur latitatio:vt patet.j.ea.l.§.si forte.vbi pōt fieri cōtra absentem causa reipublice.in alijs secus. ¶ Quarto requirit gl.q si ipse non reperiatur nec aliquis forte sit in domo requirantur vicini et amici si nolunt eum defendere. Alij dicunt q hoc non requirit nisi in duobus casibus.s. qñ procedit cōtra absentem causa reipublice:vt.l.ergo.s.quibus ex cau.maio.vel cōtra minorem indefensum:vt.l.hoc aūt.j. quibus ex cau.in pos.ea. Et hoc tenet Bal.in aut. sed cū testator.C.ad.l. fal. Adde alia tria necessaria.s.q adhibeatur cause cognitio plenior q fuerit habita in primo:qr in primo sufficit probare debitū per iuramentū vt no.in.l.cū proponas.C.de bo.aut.iudi.pos. Sed in scōo plene dz pbari:qr tñ probatio fit pte absente dr summaria. Ita intellige q not.in.l.fulcinius.§.cum aūt.j.quibus ex cau.in pos. eā. ¶ Item requirit latitatio:vt ibi qō intellige preterq in causa dāni infeti vt.s.dixi. ¶ Itē tertio requirit q per primum decretū nō fit actori plene consultū al's nō perueniat ad scōm ita debet intelligi.l.is cui.in prin.s.vt in pos.lega. Quod declara: vt ibi per Bar.et.l.j.§.mulier.de vē.in pos.mit. In quibus gl. j.in ver.quibus actionibus.dicit fallere regulā. Et istū eundez intellectū habuit gl.si bene inspiciat infra in ver. sz que est ratio diuersitatis.vbi tz q ideo in reali nō hz locū scōm decretū:

11 qr per primū hz desideriū suū. ¶ † Itē no.ex glo.in ver.et si veniat et c. q reus pōt impedire missionē ex scōo decreto. si faciat ista tria q veniat et refundat expensas litis et etiam dāna supplet et caueat de iudicio sisti si passus fuit primum decretum ex eo:qr nō veniebat ad respōdendū libello:vt in aut.ei qui.s. de bo.aut.iudi.pos.et i cor.vnde sumit. Si aūt ex eo:qr iussus fuit soluere et nō soluit non recuperat nisi soluat qō soluere iussus fuit.text.est notabilis.in.l.si pecunie.§.j.s.vt leg.not.cauea. Et ideo qr fuit iussus cauere noluit similiter nō recuperat nisi caueat per tex.j.ea.l.§.si quis dāni.in fin.lz sit paratus facere illa tria. Scōm hoc in ergo casu dāni infecti si nō fuit iussus cauere sed dūtaxat citatus q veniret ad respondendum libello actoris et qr non venit facta est missio ex primo decreto veniendo postea et offerendo illa tria recuperat tenutā absq eo qō offerret cauere.sed si fuit iussus cauere non recuperaret nisi caueret ¶ Item dū dicit gl.expensas verū est si facta fuit missio cōtra

e maiorē.Quid aūt si cōtra minorē.[e] Jo.an.in addi.Spe.de primo decreto.§.sequit videre.recitat quatuor opin.dic vt ibi per cum. Itē q subijcit glos.dāna intellige.s.suspecta propter contumaciam.vt.l.sancimus.C.de iudi.que etiā vult q nec expensas nec dāna reficiat nisi fuerit cōtumax mala ꝯscientia:vt in fi. illius.l.colligitur qō est no. Admittit aūt semper qñ fuit facta missio in personali ad recuperandū possessionē offerēdo illam ante interpositionē scōi decreti non potest:vt.j.ea.l.§.postea.in reali vero admittit infra annum non post si lis nō erat contest. vel quasi:vt.l.si quis emptionis.§.sz et si qs.C.de prescrip.xxx. anno. Sed si erat conte.vel quasi nullo modo admittit de possessione:sed de proprietate sic nec post annum: vt in.l.consen

a taneum.C.quomodo et quād iudex.et.l.ij.vbi in rē actio. Et hoc

12 in rei ven. † In hypothecaria vero dicit spe.vnū singulare vbū in titu.de ꝯtumacia.§.sequit ver.sed pone cōueni.q si sum missus in possessionē ex primo decreto in hypothecaria.et aduersarius cōpareat ifra annū et offerat expēsas et dāna et cautionē de iudi.sisti non debet audiri nec recuperat tenutam: sed cōstat de iure mee hypothece. Quod dictū refert Bart.et videt tenere in.l.iij.§.fin.de acqui.pos.et intelligit constat idest q sim paratus incōtinenti pbare de iure meo.canoniste etiā ponunt istud dictum in.c.qm frequēter.vt lite non cōte. Et cū anno preterito haberem istum casum de facto et essem aduocat' pro ista parte dicebatur per aduoca.alterius partis istud dictū non esse verum per.l.si quis emptionis.§.sed et si quis.de prescrip.xxx.annorū. Que aduersario videt fieri in facto:sed nō iure:vt.l.sed si lege.de peti.here.in prin.sed in precedēti.§.illius.l.qui incipit: sed hic super illis cōtra petentem restitutionem petitionis nō admittitur except. proprietatis etiam si excipiens sit paratus probare incontinenti ergo nec in illo.§.sed si quis.et si non admittitur in rei ven.ergo nec in hypothecaria: quia non est dare rationem diuersitatis. Sed certe temerarie videtur reprehendere spe.postq ab alijs scribentibus non reprehēditur imo cō

b firmatur:ideo dicebam.et dico q licet specu.loquatur in hypo

13 theca † Tamen in rei ven.q si iussus ex primo decreto paratus est incontinenti docere de iure suo excludit reum volentem recuperare tenutam etiam si offerat illa tria.per ea que habentur in.l.iij.de edicto diui ad.tollendo.et in.l.si is a quo: vt in pos.lega. Nec obstat si dicatur vt illi dicebant q ille loquūtur in possessorio adipiscende secus in possessorio recuperāde in quo nō admittitur excep.proprietatis etiam si offeratur pbatio incontinenti:vt.l.si quis a se fundum.C.ad.l.iul.de vi.qr illud est verum quādo agitur ꝯtra spoliatorem et illicitum detentorē. Sed missus in possessionē ex primo decreto nō est spoliator nec illicitus detentor:vt.l.iste.de acqui.pos. Et sic magis assimilatur possessorio adipiscende et hoc est quod voluit specula.et magis clare videt velle in rei ven.in tit.de primo decreto.§.restat.ver. quid si ego nolens.et perpetuo tene menti: qr est magna limitatio ad istam glo.et ad illū.§.sed et si quis.addo aliā limitationez q si reus comparet et non intendit recuperare tenutam: sed solū impeditur ne fiat missio ex scōo decre.q debet audiri absq eo q offerat expensas et damna et cautionem de iudi.sisti.pone exemplum quādo per primū decretum plene ꝯsultū est immisso

c vt in.l.si is cui.vt in pos.lega.licet Bar.hic dicat cōtrariū.et nō bene iudicio meo:qr forte non bene cōsiderauit et reprehendit spec.qui tamē in loco allegato p eum non dicit illud qō Bart. dicit. Ista ergo gl.debet intelligi qñ vult recuperare tenutam tunc non audit nisi offerat illa tria.secus si non vult sed solum impedire ne fiat missio ex secundo decreto.qr non est ratio quare non debeat audiri. Scias q etiam oblatis illis tribus com petit reo pignoratitia pro recuperando tenutas sicut in pignore conuentionali.tex.est notabilis in.d.l.si is cui.in.§.queri po

d test.vt in possess.lega. Et ob hoc vide qnod not. Bar.in.l.j.§.de

14 pig.actio. ¶ † In eadē ibi:sed quo iure.dic in ista.q. quod quādo petit immitti p eo quod petit iudicis officio nobili.sine dubio immisse expeditur iudicis officio nobili non mercenario: quia officium non deseruit alteri officio sm Angelū. Sed si p eo quod petebat iure actionis est minus dubium:quia omnia contingentia in illa causa expediuntur iudicis officio mercenario deseruiente illi actioni.vt insti.de offi.iudi.per totum.ergo et hec et si ita est talis immissio erit de iurisditione:nō de imperio. Contrarium tamē est vt.l.ea que.§.magistratibus.ad municipales. Et ad cōtrarium responde quod ea que veniunt ex

e natura actionis vt fructus et vsure et similia.et etiam ex natura iudicij vt perueniatur ad diffinitionem bene expediuntur iudicis officio mercenario.sed hec missio non fit ad illum finem. ideo officio iudicis nobili oriente ex edicto pretoris de quo habetur in titulo quib.ex causis in possess.ea.et sic est de imperio. ¶ In eadē ibi in quibus actionibus. Jn hac questione dic qō ex primo decreto potest missio fieri in qualibet actione petita: vel persecuta dummodo petatur aliquid dari vel etiā fieri super quo cadit immissio.alias secus vt cum petitur restitutio in integrum aduersus aditionem hereditatis vel contractus vel vsucapionem vel cum quis petit se pronuntiari liberum: vel sui iuris.in illis enim non cadit immissio.et ideo quia non prouidetur actori per missionem prouidetur alio modo quia po

cc

a ¶ Illicētiatus. Intellige tñ q hoc nō hz locuz in citato ad audiendā sniam siue veniat et recedat siue apprehensus nō.rñ.qr nō pōt dici ver' cōtumax rōnib' de qbus p bella merā ꝯclusione. ccccxlvj.de do.et contu.

b ¶ Nō precedēte Lud.ro.sin.suis dicit q vbicūq periculū est i mora q pōt perueniri ad scōm decr. omisso pmo et q nullus.h.d.nisi Jo.an.in.c.ꝯsultationib' de offi. deleg.quē refert bal.i.c.j.de vas. qui ꝯtu.est i vsi. feudorum.

c ¶ Totā cām.de hoc idē pau.la te ꝯsulit eius cō si.l.

d ¶ Ad domū.de hoc vid Lud.ro. cōsi.cccclviij.et an quid addat iuri cōi contumaciā disponēs q qs debeat citari ad domū vel psona liter.vide mate. not.fo.xxvij.

e ¶ Minorē.adō vt p Ro.cōsi. allegat. Lap.allega.cxv.

test perueniri ad diffinitiuam nõ contesta. vt aut. si omnes. C. si vt se ab here. absti. et. l. si vero. §. subuentum de fideicommis. liber. et. l. qui se dicit. ff. de iudi. ¶ Ex secũdo vero decreto fit missio similiter regulariter vbicumq; cadit primum decretum nisi per primum sit plene prouisum immisso vt in hypothecaria et in casu. l. is cui. vt in pos. lega. lꝫ aliqui dixerint secundum decretum non habere locum nisi in causa dãni infecti et noxali. ¶ Sed dic ꝙ immissio que fit ex ipsis duabus causis. s. damni infecti ⁊ noxali est alterius nature q̃ illa que ex alijs in duobus. Primo: qꝛ nõ exponitur res venalis: sed primo loco ⁊ dicto adiudicatur petenti. ¶ Secundo qꝛ nõ fit adiudicatio ſm mensuram debiti. imo pro modico debito adiudicatur res magni valoris: sed in actionibus personalibus nõ peruenitur ad secundũ decretum. res enim primo exponitur venalis vt plus offerenti detur ⁊ si nõ reperitur emptor adiudicat̃ insolutũ pro quantitate debiti. ⁊ nõ vltra: vt in ti. de bonis auto. iudi. pos. in rubro ⁊ nigro ⁊ maxime in. l. j. ⁊. l. in venditione. ¶ Dubitatur autem de actione ex empto ⁊ breuiter tene ꝙ in ea põt interponi scdm decretũ ꝙ lꝫ vẽditor nõ teneat̃ ad transferendũ dñium si nõ habet eũ si tamen habet bene tenet̃ nec posset liberari nisi transferat̃ per. l. cũ manusata. §. nemo. de ꝯhen. emp. ¶ Dubitatur etiã de actione reali: vt rei vẽ. super quã gl. multũ laborat hic ⁊ tꝫ per quinq; rõnes nõ habere locũ scdm decretũ. Tu dic ꝯrium nõ ꝙ per scdm decretũ efficiat̃ dñs si iã erat nec possessor si post annũ interponat̃ qꝛ iã erat effectꝰ possessor: vt. d. l. si qs emptionis. §. sed si qs. lꝫ efficit̃ irreuocabiliter dñs. ⁊ etiã irreuocabiliter possessor. si ante lapsum anni interponatur: qꝛ imponatur aduersario silentiũ ne amplius audiat̃ de possessione vel de ꝓprietate. j. ea. l. §. postea aũt. qd̃ intellige ex cã precedenti ſm decretum non postea secuta. arg. in. l. hereditatis matertere. C. de peti. here. ⁊ ita limitat̃ alio modo ille. §. sꝫ ⁊ si quis vbi dicit̃ ꝙ adit̃ intra annũ in possessione ⁊ postea perpetuo de proprietate. nã est verũ nisi fuerit interpositũ ſm decretũ ⁊ tũc ad rationes glo. facile respondet̃ si bene cõsiderabis. ¶ Si aũt nõ erat dñs. tunc aduersarius erat: ⁊ consequit̃ dñium: lꝫ res adiudicetur sibi vt sua nõ vt aliena. ¶ Si vero tertius ꝯsequitur vsucapiendi conditionẽ sicut si pro eo esset lata snĩa diffininitiua per tex. cũ gl. insti. de offi. iudi. in fi. ⁊. j. de acqui. pos. põpo. §. qui iussu. Et miror ꝙ doc. istum arti. nõ plene declarant eo modo quo dixi qꝛ ista est veritas in actione reali an interponatur ſm decretũ. vide qd̃ not. in. c. quoniã frequẽter. §. in alijs vero. vt lite[a] nõ contesta.

> a ¶ Lite nõ cõte. adde ꝙ illud qd̃ dr̃ in causa bñficiali ecclesiastica hꝫ etiam locũ in officio seculari cũ qs illud peteret ⁊ reus eẽt cõtumax ſm lud. Ro. sing. suis. folio. xviij.

☞ Detẽtatio ex primo decreto quid operetur.

Si quis autem.

† Per pmũ decretũ nõ deijcitur pmus possessor de possessione: sed immissus est in possessione vna cũ eo dic vt. l. si is cui: vt in pos. lega. in prin. vera ergo possessio est apud illũ contra quem facta est immissio: sed apud missum est detentatio: vt l. iij. §. fi. de acqui. pos. et. l. si duo. §. creditores. vt in possidetis. ¶ † Quid aũt operetur ista detẽtatio an possit colere ⁊ fructus percipere. dic ꝙ sic: negligẽte tamẽ illo cõtra quẽ facta est missio nõ aliter. vt. d. l. is cui. §. aut legatorũ. vt in pos. leg. ⁊ not. in l. pretor. in prin. j. de bo. auto. iudi. pos. ¶ Item hic loquit̃ quando facta est immissio in re immobili. Si aũt in rebus mobilibꝰ dicit Ange. ꝙ in eum transfertur possessio per illũ. §. qui legatorum nisi persona suspecta: qꝛ tunc deponerentur penes tertium. tene hoc menti: qꝛ notabile facit. l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satis. cog. ¶ Adde ꝙ interdũ etiã in immobilibus transfertur possessio in ipsum missum si iudici videatur per minimã contumaciam ⁊ qꝛ citius parebit sibi: vt no. ff. ea. §. si forte. in glos. super verbo discedatur.

Non autem.

† Missio ex scdo decreto nõ debet fieri statim post missionẽ ex primo: sed interueniẽte tpis interuallo ꝓpter qd̃ aduersarius videat̃ negligere. h. d. Tunc videt̃ negligere quãdo nullo iusto impedimẽto subsistente cũ possit nõ venit ad recuperandũ tenutaꝫ. Quod totũ iudicis arbitrio relinquit̃: vt no. glos. ma. in. §. iul. ibi: sed intra. qd̃ tp̃s ⁊c. vbi plures ponit opin. sed ista est vera Quousq; vero subesset impedimentũ non diceretur negligere ⁊ ideo nõ esset procedendũ ad scdm decretum.

Si forte.

† Contra absentẽ causa reipublice vel ꝯtra minorem nõ procedit̃ ad scdm decretũ. et si contra fiat restituunt̃ in integrũ. h. d. Sic ergo valet mero iure alias nõ esset necessaria restitutio: vt. l. in rẽ. in prin ff. de mino. Sed contra ꝙ nõ valeat qꝛ requirit̃ latitatio. vt. l. fulcinius. §. j. j. quibus ex cau. in pos. ea. ⁊ isti non latitant. So. illud est verum quando fit super actione personali que afficit personam eius contra quem fit: sed hic fit propter dãnum quod continet̃ ex re. ex quo lꝫ oriatur actio nõ tamen precise nec afficit personam si vult dare rem pro noxa: vt. ff. eo. pretor. §. hoc edictum. Ideo non curatur latitatio persone: sed periculum rei. Ita tenent doc. hic in. l. ignorare. C. de in integ. resti. militum. patet etiam hic ꝙ missio ex primo decreto bene potest fieri cõtra absentem causa reipublice ⁊ contra mino. etiam cuꝫ effectu: quia non restituuntur in integ. cum sint modici preiudicij. Et in illa sufficit qd̃ aduersarius non defendatur: vt. l. hoc autem. §. nõ defendendum. quibus ex cau. in posses. ea. nam et contra pub. potest fieri: vt. l. apud iuli. eo. titu.

☞ Forma immittendi ex secundo decreto.

Ubi vero quis.

† Per scdm decretum prior possessor de possessione eijcit̃ h. d. Sic ergo ptꝫ ꝙ efficitur dominus ⁊ possessor immissus ex secundo decre. vt patet. ff. ea. l. §. iul. in fi. ibi dũ dicit. si vero iam constituto dño: qd̃ est verũ si aduersarius erat dominus alias efficitur quasi dñs: vt no. in. l. pretoris. in prin. ff. e. ¶ † No. etiã formam immitendi ex secundo decreto: quia iubetur possidere non autem de nouo immittitur cum iam sit immissus ex primo: vt patet in precedentibus. §.

☞ Si fui immissus ex primo ⁊ scdo decreto contra verũ dominum citato ⁊ requisito tertio qui habebat ius in domo ruinosa tunc consequor dñium illius domus liberum.

Quid si fui immissus illo non citato ⁊ quid si fui immissus solum contra illum tertium.

Si qua sint.

† Habentibus ius infra dñiũ ⁊ cauere negligentibus sine iusta causa denegatur eis iuris persecutio. h. d. Et ponit tres casus. Et primum casum intellige in habente seruitutem predialem. Et aduerte quod in oibus tribus casibus loquitur quando qs fuit missus ex primo ⁊ secundo decre. contra verum dominum ⁊ sic acquisiuit dñium rei. vnde denegatio ꝓsecutionis iuris tẽdit ad cõmodũ ipsius missi qꝛ nõ potest prosequi ius suum aduersus ipsum immissum effectum dñm rei per secũdum decretuꝫ. ¶ In primo tamẽ casu ius seruitutis qd̃ erat apud illum non transfertur in missum sed extinguitur. qꝛ res sua non potest sibi seruire. Similiter in secundo casu qꝛ res sua non potest esse sibi obligata. ¶ In tertio vero casu videtur ꝙ ius vsusfructus non extinguatur sed remaneat apud illum ⁊ in immissum trãsferat̃ cõmoditas. vt. l. si noxale. ff. de noua. ¶ Sed hoc non puto verum imo ꝙ extinguatur postq̃ est effectus dominus proprietatis quia non potest habere vsumfructum in re sua vt. l. vti frui. si vsusfructus peta. nec ob. contrarium quia potest intelligi quando non fuit immissus contra verum dominum et sic non acquisiuit adhuc proprietatẽ. Ideo in ipsum transfert̃ commoditas vsusfructus, remanente iure penes vsufructuarium: licet in primo et secundo casu etiam si non sit immissus contra dominum non video quomodo possit fieri translatio iuris illius in ipsum immissum cũ apud immissum non sit aliud predium cui illa seruitus possit attribui nec etiã debitum personale pro quo possit esse res sibi obligata nec etiã video qualiter debeat denegari persecutio: pro hoc nõ ꝓdesset ipsi immisso sed domino domus ruinose. qꝛ adhuc remanet dñs postq̃ ꝯtra eum non est facta immissio. ¶ Si vero sit tale ius quod possit transferri in immissum puta vtile dñium bene transfertur ex secundo decreto etiam interposito cõtra illum solum. casus est j. proxi. §. ¶ Sed oppo. ꝙ ista missio in iure corporali debeat aliter fieri: vt. ff. titu. j. l. si prius. solu. Ibi fuit facta missio ex primo decreto hic ex secundo. Iteꝫ ibi agebatur de directo super ipso iure qd̃ agens dicebat ad se pertinere hic non sup illo: sed super cautione prestanda nec dicebat illud ius ad se pertinere sed fatebatur ꝙ ad illum tertium. ¶ Item adhuc oppon. ꝙ illi tertio non debeat ius denegari: vt. j. eo. l. eorum. so. ibi non fuit citatus ille hic sic ⁊ fuit contumax ⁊ negligens in cauendo. Et hoc vult glossella que incipit si tamẽ aliqd possit ⁊c. ¶ Sꝫ quero quid si domui ruinose in qua fui immissus ex pmo ⁊ secũdo decreto debebatur aliqua seruitus in domum vicini. glossella hic sup verbo debita. videtur intelligere istũ textum etiaꝫ isto casu qd̃ nullo modo video posse procedere. Nam tunc denegatio iuris noceret ipsi immisso in quem debet trãsire res cũ illa seruitute ⁊ eius commodo nec ille in cuius domum seruitus debebatur tenebatur cauere: qꝛ nõ habebat commodũ in domo ruinosa: sed incommodum. ¶ † Ultimo ex predictis recollige ꝙ aut fuit immissus cõtra verum dominum citato ⁊ requisito tertio qui habeat ius in domo ruinosa. ⁊ tunc cõsequor dñium illius domus liberum: qꝛ ius illius extinguitur ⁊ super vtroq; debet pronuntiari ⁊ hic est casus huius. §. Aut illo non citato ⁊ tunc ꝯsequor dñium non liberum imo illi tertio remanet ius suum saluum: vt. j. eo. l. eorum. Aut fuit missus solum cõtra illum tertium: qꝛ ab ipso solo petij mihi caueri. et tũc licet ꝓpter eius cõtumaciam possum immitti ex primo decreto. ⁊ super iure veri dñi. Quãdo ille tertius habebat tale ius ex quo dicebat procurator

procurator ꝓprietarij puta vsufructuarius vel hypothe. ⁊ petij ab eo caueri homine vtriusq₃ iuxta ea que habent̃.s.e.l. hoc amplius.§.quesitū.⁊.§.celsus nō tamē possum immitti ex scđo decreto super iure veri dñi: vt ibi no. multominus si non petij caueri nisi ꝑ iure illius tertij. Si aūt querit̃ an possum imitti ex scđo decreto saltem super iure illius tertij isto casu tunc aduerte ad tres casus. nam aut illud ius erat tale qđ nec respectu substantie. nec respectu cōmoditatis poterat in me transferri vt si erat ius seruitutis predialis vel ius hypothece. ⁊ tūc nō video quomodo possit fieri immissio. nā per translationē in me nō. nā seruitus debita fundo titij a fundo tuo nullo mō pōt in me trāsferri: qꝛ nō habeo prediū cui appropriet̃ nec etiā ius hypothece qđ titius habet locū cohereat ꝑsonali obligationi que nō trāsfertur in me: sed apud eum remanet nec etiā video posse interponi ꝑ modū de quo hic dicit̃ ꝙ denegetur sibi ꝑsecutio illius iuris: qui nō prodesset mihi sed dño domus ruinose qui liberaretur ab illa seruitute. Et hoc nō est mihi vtile postꝙ nō su₃ immissus in dñium illius domus. ¶ Quedam sunt iura que possunt trāsferri qͣtū ad commoditatē nō qͣtū ad substantiā: ⁊ in illis bene fieri pōt vt illa cōmoditas si in me transferat̃ remanente iure penes illū. ⁊ sic extingueretur illa cōmoditas morte illius vt dixi in.l. hoc amplius.§.fi.ꝑ illā.l. si noxale. ¶ Quedā iura que possunt transferri etiā quo ad substantiā vt ius vtilis dñij ⁊ super illo bene potest interponi scđm decretum ⁊ que sit summa eius habet̃.j.proxi.§.vbi est casus.

2 ¶ Priuilegiū.l.fi.C. de sacrosan. eccl.§.ꝙ nō currat prescriptio vsq₃ ad centū in bonis ciuitatis in quatuor casibus nō h₃ locum in castris nec in bonis eorum.
Quid si habeo titulū a ciuitate que possidebat vt suum tamen erat alterius.
3 Malefidei possessor si habeat autoritatē iudicis: an prescribat longo tpe vel longissimo.
4 Differentia inter feudatarios liuellarios vel ꝑcarios emphyteotas vel superficiarios remis. ⁊ ꝙ isti habeant vtile dñium sicut qui habet̃ predium vectigal.
5 Si bona istorū cōfiscant̃ ⁊ sic transeūt vniuersaliter in fiscū. an ista iura vtilia vna cū alijs bonis transeāt in fiscū ⁊ eodem mō transeāt in monasteriū si qui ingrediant̃ illud. ⁊ nu.6.
6 An ista iura possint trāsire in creditores vt ipsi possint ea capere ex primo vel scđo decreto vel ex causa iudicati.
7 Filiusfamilias si deliquit propter qđ eius bona sint cōfiscanda an confiscet̃ proprietas aduētitij ⁊ sit vsuf. penes patrē: ⁊ quid in aduentitio.

1 **Si de vectigalibus.** †Si cōtra habentē vtile dñium ⁊ nō cauentem interponit̃ scđm decretum illud solū transfertur in immissum non aūt directum dñium secus si interponatur cōtra ipsum directū dñium.h.d. Et sic loquit̃ primo quādo ille solus qui habebat vtile dñium fuit requisitus vt caueret ⁊ noluit. secundo qñ fuit requisitus ipse directus dñs. scđa ibi: sed in vectigali ꝑdio ⁊ sic differt iste.§.a precedēti: qꝛ ibi vterq₃ fuit requisitus tam directus dñs ꝙ ille qui habebat ius in re. hic vero alter ipsorū tm̄ vel in primo casu ille tm̄ qui habebat vtile. In secundo vterq₃. ¶ In tex. ibi neq₃ iubendū possidere.s. ex secūdo decreto quo ad dñium directū: sed quo ad vtile sic vt subijcit in ver. sed decernendum Dy. ¶ In glo.j. ibi si vero municipes non caueant vsucapiat̃ intelligit quādo ipsi municipes qui locauerunt rē tanꝙ suam in perpetuū non erāt re vera dñi quo casu iussus ex secūdo decreto contra eos acquirit vsucapiendi cōditionem contra illum qui erat vere dñs. Sed si illi fuissent dñi non esset necessaria vsucapio imo per scđm decretū transfertur directū dñium in ipsum immissum: vt no.s.eo.l.ꝑtoris in prin. ⁊ dixi.s.in.§.qui aūt. ¶ In eadē ibi principiū loquit̃ cum conduxit a fisco. Isti nolunt dicere ꝙ fiscus habeat hoc priuilegium ꝙ cōtra eum non fiat immissio ex scđo decreto ex ista causa: sed municipiū non. Contrarium est verius: qꝛ fiscus equiparatur pupillo: vt.l. respublica.C. quib. ex cau. maio. s₃ pupilli possunt pati scđm decretū ex hac causa: vt.j.eo.l.§. si pupillus. ⁊ ibi no. l₃ possint in integrū restitui: vt.s.e.l.§.fi. si forte ergo ⁊ fiscus. Tene ergo primā l₃ gl. in fi. videat̃ etiā istā tenere ¶ In glo. que incipit in.x. annis ibi secus si ciuitatis esset pre-
2 dium. ¶ †Nota singulariter istam gl. qđ priuilegium.l.fi.C. de sacrosan. eccle.§. ꝙ non currit prescriptio vsq₃ ad centu₃ annos in bonis ciuitatis seu cōitatis non habet locū in castris. nec in
a bonis eorum: dic nec in ciuitatibus[a] nisi in quatuor casibus illius.l. sol. tamen ista ad contrariū illius nō est necessaria. Sed dic ꝙ si in predio ciuitatis habeo titulū ab alio non prescribo contra ciuitatem minori spatio vt ibi: sed si predium non est ciuitatis. sed alterius ipsa tamē ciuitas possidet vt suū ⁊ ab ipsa habeo titulū bene prescribo contra verum dñm longo tempore vt hic qꝛ si ciuitas haberet dñium habēdo titulū ab ea acquirerem ipsum dñium ita debet hic intelligi ⁊ eodē modo potest solui sequēs contrariū. de.§. in vectigalibus. qꝛ hic municipiū locauerat predium in perpetuū cum tamē si nō esset suum: sed possidebat vt suum si non cauet mittor in possessionē iuris qđ ipsum municipiū pretendit.s. directi dominij qđ prescribo contra veru₃ dñm: sed si municipiū haberet dñium statim essem factus dñs directus ⁊ cessaret presumptio. Ipse aūt qui conduxit contra muniipiū a quo conduxit nunꝙ prescribit directu₃ dñium: qꝛ recognoscit ipsum in dominū quousq₃ soluit pensionem vel etiam si non soluit quousq₃ interuertat possessionē: vt.l. male agitur.C. de prescrip.xxx. anno. ⁊ ita debet intelligi.§. in
3 vectigalibus. ¶ †In glo.j. vt etiam sciens rem alienam prescribat. ¶ Not. pro eo qđ dixi.s.eo.l. ꝑtoris. in princ. ⁊ dicit Bar. ꝙ etiam hodie de iure canonico habet hoc locū propter autoritatem iudicis qđ est notandum si esset verū: sed nō puto verum qꝛ non est maior autoritas iudicis ꝙ legis cum ipsam habeat iudex a.l. sed leges dicentes ꝙ ma. fi. pos. prescribat.xxx. annis. sunt correcte de iure canonico ergo et illa.l. generaliter que dicit ꝙ si habet autoritē iudicis prescribat. nam hoc ab illa.l. pro-
b cedit. vnde non solum longo tempore: sed etiam longissimo[b]
4 non prescribetur l₃ isto iure prescriberē longo. ¶ †In fi. gl. ibi in feudatarijs liuellarijs vel precarijs supplle vel emphyteoticis vel superficiarijs. oēs enim isti cōueniunt in hoc ꝙ habēt vtile dñium sicut qui habet prediū vectigal. ⁊ que sit differētia inter istos. vide Cy. e.l.j.C. de iure emphyteotico. ¶ Et qꝛ Bar.
5 hic dicit ꝙ plura bona ad que semper recurrit̃. † Tu breuius ⁊ clarius in quibusdam dicas ꝙ sic in istis oībus est videndum de duobus. primo si bona ipsorum confiscantur ⁊ sic transeunt vniuersaliter in fiscū. vtrum ista iura vtilia vna cū alijs bonis transeāt in fiscum ⁊ eodem modo si egrederent̃ religione₃ ⁊ sic trāseunt oīa bona in monasterium vt in aut. ingressi. vtrū ista vtilia iura similiter trāseant de quo quesiuit gl. in.d. aut. ingres
6 si.C. de sacrosan. eccle. † Scđo est videndū. vtrum ista iura possint transire in creditores: vt ipsi possint ea capere in primo. et scđo decreto vel in causam iudicati. ¶ Circa primū dic ꝙ quedam ex istis sunt talia que nō trāseunt in extraneū heredem ⁊ pro quibus debetur seruitiū personale vt est feudū proprie loquendo: vt in tit. de noua forma fidelitatis in vsibus feudoru₃.
c Et istud tale ius nō transit in fiscum[c] nec in ecclesiam quo ad substantiam: qꝛ illi capiunt vt heres extraneus: licet fiscus non sit proprie heres: sed vniuersalis successor quādo in ipsum trāseunt bona vinctis.l. inter eos.§.fi. ⁊ ibi no. de fideius. nec etiam transiuit quo ad cōmoditatem: qꝛ non pōt in fiscu₃ vel in ecclesiam transire illud seruitiū personale ⁊ sic sequeret̃ ꝙ fiscus haberet cōmoditatem ⁊ ille confiscatus teneret̃ ad seruitiū qđ esse nō debet qꝛ postꝙ caret cōmodo deberet releuari ab onere seruitij argu. in.l. de tuto. de suspec. tu. ⁊ idem dico de monasterio
Sed si querit an ius feudatarij possit capi per creditores. dicendum est ꝙ non quo ad ius ⁊ eius substantiam que non pōt transire in extraneum. Sed quo ad cōmoditatem sic ⁊ ipse feudatarius remanebit obligatus ad seruitium nec est tunc incōueniens: quia ipse feudatarius videtur commodum percipere cum percipiat eius creditor ⁊ ipse liberetur ⁊ tunc durabit cōmoditas apud creditorem qͣtum ipm ius apud feudatarium per.l. peto.§. predium. de lega. ij. ⁊ per.l. statuis.§. cornelio felici de iure fisci sicut dixi in fructuario.s.eo. hoc amplius.§.fi. Nec ob. si dicatur ꝙ imo etiam ipsum ius videatur transire in creditorem cum ista sit quedam alienatio necessaria que non videtur prohibita feudatario: licet voluntaria sit prohibita: vt in titu. de prohibita alie. feu. per Fede. vel lothariū iuncta.l. alienationes. fami. hercis. et.d.l. peto.§. predium. Quia illud procedit in re que simpliciter prohibet̃ alienari nō in illa que prohibetur alienari in extraneas personas: tunc enim etiā necessaria est ꝓhibita in illis. ¶ Quedam vero sunt iura que similiter nō trāseunt in extraneū heredem tamē pro ipsis nō debetur seruitiū personale sed aliquid annuum soluitur vt emphyteosis ecclesiastica iuxta no. in.l. etiā sol. ma. ⁊ in ista dic quo ad primā que-
d stionem qꝛ in fiscum vel monasterium[d] non transit quantū ad substantiam cu₃ reputetur persona extranea. Sed bene potest transire commoditas solum ꝙ pōt expediri per fiscum vel monasterium ⁊ durabit sicut predixi. argu.d.§. predium. ⁊.§. cornelio. fallit in emphyteosi ecclesie constantinopolitane que potest repeti per ipsam ecclesiā vt in aut. de alie. ⁊ emphyteosi.§. emphyteosim. ⁊ not. in.d. aut. ingressi. Et idē per omnia pōt dici in secunda questione de creditore nam videmus ꝙ creditor potest capere etiam fructus beneficij ecclesiastici sui debitoris vt in.c. peruenit de fideiusso. fortius emphyteosis eccle[...] Et idem esset dicendū in feudo per omnia si pro ipso non de[...]retur seruitiū personale sed aliquid annuum solueretur. qꝛ nō

a ¶ In ciuitatib[a]. restō in integrū an cōcedatur castris vel ciuitatibus. vid ꝑ Lud. ro. cōsil. cccclxiij.

b ¶ Lōgissimo. adde Sozi. cōsi. cxcvij.

c ¶ Fiscū. An cōfiscatis bonis cōfiscet̃ feudū ⁊ qd si ille q deliqt est clericus vid per Oldr. ꝯsi. xvij. ⁊ qd de emphyteosi. vide ꝑ Alexā. cōsi. xxiij. lib. j.

d ¶ Vel monasteriū. an emphyteosis eclesiastica trāseat in monasteriū. vid Ancha. cōsi. clxiij. ⁊ an possit legari pignora dari in dotem vide per Alexan. ꝯsi. cxx. Frā. de are. qd d feudo. cōsi. xiiij.

diceretur proprie fundū: vt ptz ex no. per Cy. in d. aut. ingres si et eius cōmoditas confiscaret de hoc pōt intelligi text. in c. excōicamus. §. si dñs extra de hereti. vbi ptz ꝙ feudum publicatur saluo iure veri et directi dñi. Quedā sunt iura q̄ possunt trāsire in extraneū heredē ꝛ pro qbus soluetur aliquid annuū vt est emphyteosis nō ecclesiastica vel ius superficiarij vel predij vectigalis ꝛ in illis dic ꝙ tā in fiscum ꝙ̄ in creditorem pñt transire etiam quo ad substantiam. Et forma mittendi erit vt hic habetur in ver. sed decernendum est ꝛc.

7 ¶ Ultimo de vltima questione Bar. quā hic facit si filiusfamilias deliquit propter ꝙ eius bona sint confiscanda vtrū confiscetur proprietas aduentitij peculij que est apud filiū licet sit vsufruc. penes patrem. vide qd̄ Bar. not. breuius ꝙ̄ hic in l. si quis in tm̄. C. vnde vi. ꝛ est notabilis determinatio sua ex qua collige vnam conclusionem ꝙ quandocunq̄ quis habet rem quam prohibetur alienare non propter se nec eius fauore sed tertij vt contingit in peculio aduentitio prohibito alienari fauore patris habentis vsumfructum vt in l. fi. §. filijs aūt. C. de bo. que lib. ibi prohibetur alienatio non solum voluntaria sed etiam necessaria ꝛ non solum hominis sed etiam legis quando fit ꝑpter eius factum vel delictū vt sit in sua potestate alteri preiudicare qd̄ not. ꝛ tene menti perpetuo quia Bar. tenet non publicari propter etatem sicut nec econuerso ꝑpter delic. patris publicatur peculiū profectitium scilicet sit patris ne fiat preiudiciū filio qui aliquo casu potest capere ipsum tanꝙ̄ suū vt est tex. singularis. in l. iij. §. sed vtrū in fi. ff. de mino. ¶ Quid de aduētitio an propter delictum patris vsusfructus dicti peculij qui ad patrem pertinebat confiscatur. videtur ꝙ saltē commoditas vsusfructus debeat confiscari et etiam per creditores capi posset duratura in vita patris ꝑ id qd̄ ff. dictū est de emphy. ecclesiastica que ꝙ̄tum ad cōmoditatē confiscat̄ ꝛ in ea fit immissio non quātum ad ius cū illa non trāseat ad extraneū. Et hmōi videt̄ istud ius vsusfru. qd̄ hz pater: qz nec illud transit ad extraneos ergo ꝛc. vide in l. si filiofamilias solu. ma.

2 ☞ Habens actionem ad aliquid an possit adhuc petere ꝙ fiat instrm̄.

3 Si quis in libello suo petat per iudicem pronuntiari sup petitis actionē sibi competere ꝙ procedat libellus.

1 **Eleganter queritur.** †Si post petitam cautionem et ante ipsam prestitā propter frustrationes rei dānū cōtingat non fit missio in ruinā sed pōt iudex alterū de duobus facere vel compellere aduersariū ad cauendū de dāno iā facto vel decernere actionē cōpetere ꝑ emendationē ipsius ac si cautio fuisset interposita. h. d. iste singularis. §. ꝛ dissi. Habet ergo ista cautio pro interposita postꝙ̄ nō stetit ꝑ actorē imo fuit diligens in petendo sed stetit ꝑ reū vel ꝑ iudicem qui voluit deliberare super petitione ꝛ exceptionibus ꝑpositis ꝛ interim dānum euenit. Et aduerte diligenter quia limito istum. §. duobus modis qz est verū qd̄ dr̄ in ver. pretor tm̄ qn̄ iudex reperit posteaꝙ̄ qz cautio debebat prestari ꝛ sic aduersarius censet̄ fuisse in calumnia in opponēdo exceptionē. Alia limitatio est qz procedit qn̄ aduersarius volebat cauere nec domum pro derelicta habere: sed si recusasset cauere. ꝛ voluisset habere domū pro derelicta: si anteꝙ̄ actor accipiat dānū cōtingat non tenebitur reus ad emēdationē dāni qz licuit sibi cautionem euitare relinquendo rem pro derelicta vt. ff. eo. hoc amplius. post prin. ¶ Aduertendū etiam ꝙ hic loquit̄ qn̄ aduersarius nō fuit in mora in veniendo qz venit nec in cauendo qz nondū fuit iussus cauere sed fuit in calumnia resistendo indebite. si aūt fuisset in mora dic vt dicam. j. eo. l. §. item videamus. ¶ Item ad aliud aduerte qz puto ꝙ virtute eiusdem petitionis. ꝛ processus licet fuerit aditus iudex super cautione futuri damni absꝙ alia petitione vel libello seu nouo processu poterit cōpellere aduersarium ad cauendum de dāno vel pronuntiare ipsum teneri ad emēdandū ꝛ ita intelligo istum tex. pro quo facit qd̄ in fin. habemus. si est datus libellus sup actionem directā ꝛ lite pēdente ꝑpter frustrationem rei illa extinguat̄ ꝛ loco eius succedat vtilis poterit sn̄ia ferri sup vtili lz illa non fuerit in iudicium deducta vt habetur in l. si post acceptam. de rei ven. ꝛ in l. ꝙ̄ ꝙ̄. §. iul. ꝛ. titu. j. sed hic ista cautio de dāno preterito vel actio ad emendationem eius succedit loco cautionis petite de damno futuro propter frustrationem rei.

2 ¶ †In tex. ibi de eo quoꝙ caueat̄. contra hoc oppo. de tex. sequēti. vbi ptz quod habeo actionē ad emendationem huius damni ac si cautio fuisset interposita: et ita pōt iudex declarare: ergo non debeo agere vel petere vt iterum mihi promittat vt l. hoc senatus. §. j. ff. de vsufruc. ea. re. q̄ vsu consu. ꝛ no. in l. si mulier. de condi. ob cau. solu. notabiliter illud est verum qn̄ habeo actionem ordinariā: ꝛ puram ad aliquid petendū qz tunc cautio esset superflua vnde debeo agere vt illud mihi soluatur non vt iterum promittat̄ qn̄ actio est extraordinaria vt in casu huius. §. qz resultat ex ficta stipulatione vnde adhuc possum agere vt deducatur in veram et fiat instrumentū ꝛ ad hoc semper allegatur iste tex. Idē si sit ordinaria sed non pura qz nō pōt adhuc peti id qd̄ debetur nā potest interim peti: vt fiat instrm̄ vt. l. in omnibus. ff. de iudi. quod ꝑsequere vt hic plene per Bart. ꝛ intellige qn̄ iste erat pn̄s et sic poterat precise compelli ad cauendū ꝛ actor de hoc contentabatur, quia forte nolebat adhuc agere sed si vellet statim agere vel ille non erat presens ista via non esset vtilis: ꝛ ideo tūc esset transeundum ad sequentem viā ꝙ iudex pronūtiet mihi actionē cōpetere ac si fuisset cautio interposita

3 † vnde allegat̄ iste finis generaliter ꝙ ꝑcedit petitio si quis in libello suo petat ꝑ iudicē pronūtiari super petitis actionē sibi competere. ¶ In gloss. j. post princi. ibi in l. pretoris. §. fi. ꝛ. l. seq. de illis legibus glo. voluit opponere ad istū tex. ¶ Ibi missio quidem cessabit nam imo videtur ꝙ non esset ex quo actori nil potest imputari qz non fuit negligens vt in illis legibus sed breuiter reiectis solutionibus gloss. ille leges non meruerunt signari pro contrarijs qz ibi nō dicitur ꝙ debeat fieri missio. sz ꝙ actori nil potest imputari cur nō petijt sibi caueri: qz fuit impeditus et domus ruit ꝙ pōt agere alternatiue interdicto de ruderibus tollen. vel ꝙ ille tollat rudera ꝛ caueat de damno preterito vel habeat oīa pro derelictis: vnde etiā ibi cessat missio sicut hic sz in alio iste casus differt ab illo qz ibi non agit precise ad alterum tm̄ sed alternatiue. hic autem potest agere precise vt emēdetur damnum iam factū ꝛ de hoc sibi caueat̄ vel pronūtiet̄ ad hoc sibi actionem competere nec liberaretur reus volendo habere rudera pro derelictis ꝛ totas edes vt no. j. in glos. super verbo actionem. ratio diuersitatis est quia hic iam petierat sibi caueri ꝛ sic non solum non fuit negligens sed fuit diligens. ibi non petierat ꝛ sic non fuit diligens: lz nec fuerit negligens qz fuit impeditus ꝛ propter hoc si ille vult tollere rudera tenet̄ emendare damnum iam factū non sic si fuisset negligens vt ibi dixi. Et in hoc effectu vult glo. in secūda solutione ibi. ꝛ iam erat coram pretore ꝛc. sed melius signaretur contrarium de isto codē tex. in fi. nā si pōt compelli ad cauendum ꝛ ad emendationē ergo pōt fieri missio. so. virtute prime petitionis qua petij mihi caueri de damno futuro ex quo lite pēdente dānum euenit non potest fieri missio ex hoc edicto quia illa petitione non pōt esse contumax postꝙ̄ damnum iam euenit: ꝛ sic non pōt sibi imputari cur non cauet de damno futuro ꝛ missio nō fit nisi propter contumaciam sed si iudex mandaret ꝙ caueret de preterito vel ꝙ emendaret ꝛ hoc ipse non faceret bene posset fieri missio nō ex hoc edicto quia illa fit pro damno futuro sed ex tit. j. quibus ex cau. in pos. ea. quia illa fit pro debito presenti ita intelligo id quod no. hic Bar.

1 **Si pupillus.** †Cōtra pupillū nō cauentē etiā si tutorē non hz ex cā dāni infecti fit missio ex primo ꝛ scd̄o decreto. h. d. tex. cum glos. ¶ Contra id quod hic dr̄ de scd̄o decre. opponitur de. l. in possessione quibus ex cau. in pos. ea. vbi cōtra pupillū nō fit missio ex scd̄o decreto. So. ibi qn̄ conuenitur ex cōtractu vel cōuentione sua hic vero sonuenitur occasione dāni rei sue ideo eius persona nō attenditur sed potius defectus rei sue cōpetit tamen sibi restitutio in integrū vt. j. ea. l. §. postea aūt. in fi. ꝛ supra. §. si forte.

2 ☞ Habens pignus cōuentionale tenet̄ reficere si pōt: ꝛ si non facit imputatur sibi dolus lata culpa ꝛ leuis: ꝛ an repetat omnem impensam quam facit.

Si quis damni. †Missus ex primo decreto non tenetur rē reficere lz habeat pignus ꝑtoriū secus in habēte pignus cōuentionale. h. d.

2 ¶ †Et aduerte ad tres casus nā aut quis hz pignus cōuentionale et tenetur reficere si potest: ꝛ si nō facit imputat̄ sibi dolus lata culpa et leuis vt hic in ver. eum quoꝙ. qui est notabilis et ff. de pig. ac. l. si seruos. quod intellige qn̄ erat sibi tradita res alias secus: qz tunc nō esset sub sua custodia: ita sentit hic Bar. et bene. ¶ Itē aduertēdū ꝙ pōt repetere oēm impēsam quam facit. dūmodo sit rationabilis ꝛ non sit multū onerosa debitori vt. d. l. si seruos: nō sic in vsufructuario qui nō repetit paruas expensas qz ipsas tenet̄ facere de suo ex quo hz cōmoditatem non sic hz creditor. magnas vero bene repetit si sunt rationabiles quia ad dñm pertinent vt. l. hactenus. ff. de vsufruc. Aut quis hz pignus ꝑtoriū ꝛ tūc aut ex cā dāni infecti. et nō tenetur reficere nec pōt sibi imputari dolus/aut lata culpa puta qz patuit cum esset diues ꝛ expensa parua. ꝛ sciebat ꝙ si domū repararet non rueret nā eo ipso videtur in dolo presumpto. ꝛ tamē sibi nō pōt iputari ꝑ dñm domus ruinose cū etiā ipse fuerit in eodē dolo non reficiendo/ar. ff. e. l. qui bona. §. si quis. qz ꝛ ita dz intelligi iste tex. Aut extra cām dāni infecti ꝛ tunc seruatur media via quia

dia via'q2 nō pōt sibi imputari culpa leuis sicut in conuentio-
nali.sed dolus ⁊ lata culpa sic vt.l.pretor.§.his verbis.et.§.est
par.de bo.auto.iud.pos.¶Ultimo not.text.hic in fi.dū3 dicit
ꝙ missus in possessionē retinet tenutā loco cautionis.⁊ sic in-
nuit ꝙ si postea damnū eueniat possit agi ad emendationē dā
ni:precise ac si cautio fuit interposita.vt.§.ea.l.§.elegāter.Sed
contra de sequenti.§.vbi innuit ꝙ nō possit recuperare p mo-
dum agendi sed tn̄ per viā retinendi tenutam si non emendet.
Sol.fateor hoc et qđ hic dr̄ d3 intelligi ꝙ tenuta est loco cau-
tionis:q2 non tenet eā dimittere nisi sibi caueat de dāno infe-
cto pro futuro dāno vel etiam pro eo qđ accidit post tenutam
datam vt pt3.j.proxi.§.Sed contra quod imo sufficiat cauere
de iudicio sisti ⁊ refundere expensas:⁊ recuperet tenuta vt in
aut.ei qui.C.de bo.auto.iud.pos.so.ibi fuit data q2 nō compa
rebat ad rn̄dendu3 libello:hic aūt loquit qn̄ fuit data: q2 fuit
contumax in nō cauendo q2 fuit iussus cauere sicut qn̄ dat ꝙ
non soluit.nā non recuperat nisi soluat vt.l.sicut cauere.§.j.vt
in pos.lega.Sed si non fuisset iussus cauere sed solū ad rn̄den-
dum libello petentis faterer contrariū ꝙ sufficeret cauere de
iudicio sisti quousq3 appareat an teneatur cauere vel non.

2 ☞Licet petierim mihi caueri ⁊ aduersarius fuit in mora ca-
uendi:tn̄ dānū postea cōtingēs ante cautionē interpositā non
possum precise petere si feci me mitti in tenutā domus ruino-
se ppter cōtumaciā sed possum recuperare per viā retentionis
nisi refundatur dānūm.⁊ qn̄.§.]

3 Licet fecerim impēsas in reparādo que tn̄ nō permāserunt q2
nihilomin9 ruit possum adhuc illas expēsas recuperare p viā
retentionis ⁊ etiam actionis qn̄ a principio videbātur vtiles.

4 Jussus mitti in possessionē l3 adhuc nō sit missus p nuntiū:tn̄
ht p misso si per eū immissum nō stetit quominus mitteretur.

1 **Item videamus.** ¶†Si dānum cōtingat post missionē factam ex
primo decreto nō cogit missus dimittere tenutā nisi etiam de
tali dāno caueatur ⁊ etiā de expensis factis i refectione.Et di-
citur dānū euenisse post missionē vt debeat emēdari etiā si eue
nit post iussum de mittendo⁊ ante realem immissione3 dūmo
2 do illa non fuerit negligēs.h.d.vsq3 ad.§.postea.¶†No.pri-
mo ꝙ l3 petierim mihi caueri.et aduersarius fuit in mora ca-
uendi tn̄ damnum postea contingens ante cautionem inter-
positā nō possum precise petere.si ego feci me immitti in tenu
tam domus ruinose propter contumaciam sed bene possu3 re
cuperare per viam retentionis nisi refundatur damnum.Sed
contra de.§.eleganter.§.ea.l.sol.ibi nō fui missus in tenutā:et
aduersarius fuit calūniosus non morosus hic aūt fui in tenu
tam missus et sic videor velle eam habere loco cautionis non
ꝙ sit perinde ac si esset cautum imo non fingit cautum: q2 tūc
possem agere precise ad damni emēdationē vt.§.§.eleganter
sed q2 non teneor dimittere nisi caueat etiā de damno iā facto.
3 ¶†Item no.tex.ibi amplius de impensis ⁊c.ꝙ l3 fecerim im-
pensas in reparando que tn̄ non fuerunt q2 nihilominus ruit
adhuc possum illas expēsas recuperare per viam retentionis
vt hic ⁊ etiam actionis vt.j.e.l.§.si iam ver.proinde.⁊ ver.po
test aūt qđ est intelligendum qn̄ a principio videbantur vtiles
q2 nō imputatur casus postea cōtingens vt.l.sed an vltro.in
prin.de nego.gest.¶†Item nota.in.§.illud ꝙ iussus mitti in
4 possessionē l3 adhuc non sit missus per nūtium tn̄ habetur pro
misso si per eum immissum non stetit quominus mitteretur.fa
cit.l cum vnus.§.fin.de bo.auto.iudi.pos.secus si per eum ste
a tit[a] vt.j.ea.l.§.cum tn̄.in fi.l.nō mirum.de pig.act.¶†Ultimo
5 quero iste immissus potest retinere tenutam vsq3 quo caueat
de emēdando damnū cōtingens post immissionem quid si cō-
tigerat ante.Ja.de are.⁊ Bart.videntur tenere idem p.§.ele-
ganter.§.e.l.⁊ dicunt ꝙ hoc ita cōtingit de facto ꝙ euenit dam
num post immissionem factam.nam idem si ante.contrarium
puto verius q2 si euenit ante missio facta postea non intelligi-
tur facta pro eo damno sed pro eo quod postea eueniat nisi cō-
trarium sit factu3 expresse ideo dico nō potest retineri pro illo
sed bene possit agi ⁊ vt emendetur distingue vtrum fuit iussus
cauere vel non.¶Recollige ergo aut reus non fuit cōtumax
sed calūniosus opponendo exceptiones friuolas:et tunc ha-
betur cautio interposita vt in.§.iam eleganter.Aut fuit mo-
rosus:⁊ tūc aut fuit iussus cauere.⁊ idem arg.ibi ⁊.l.non instā
C.ad trebel.Aut non fuit iussus cauere sed comparere.⁊ tunc
distingue vt dixi supra in precedenti.§.Et hoc quando actor
non fecit se immitti in possessionē alias haberet locum qđ hic
dicitur q2 potest retinere nō aūt agere.

2 ☞Licet lex vel statutū dicat ab aliqua sn̄ia nō posse appel-
lari nō tn̄ tollit quominus possit peti restitutio in integrum.

1 **Postea autem.** †Post missionem ex secūdo decreto nō est locus cautio-
ni nisi mediante restitutione in integrum ex causa absentie vel
etatis.h.d.¶In text.ibi cautionis oblationi.s.quo ad hoc vt
possit recuperari tenuta ⁊ hoc est regulare in omni causa i qua
est interpositum scđm decretū vt postea non possit recupera-
ri offerendo illud propter qđ non factum scđm decretum ema-
2 nauit ⁊ ad hoc allegatur iste tex.¶†Et no.hic in fi.arg.ꝙ licet
l.vel statutum dicat ab aliqua sn̄ia non posse appellari non tn̄
b tollitur quominus possit peti restitutio[b] in integrum ita ple-
ne disputando.tenet glo.in.l.vna.C.si de momenta.pos.¶In
text.ibi nullus inquit finis rei inueniret:idest dicere ꝙ missus
in possessionem nunq̄ esset securus nec certus de habendo re3
si cautio posset offerri etiam post scđm decretum:⁊ sic posset si
bi res auferri semper quod esset absurdum vt nunq̄ clauderet
via purgandi contumaciam:⁊ hoc voluit hic glos.in effectu sed
clausula via purgandi poterit de illa re facere quicquid vult ⁊
sic prouidere sibi aduersus damnum futurū ⁊ iustum fuit hoc
introducere ne semper sit in suspenso propter contumaciam
aduersarij.

1 **Si iam ruerit.** ¶†Si post iussum de mitten-do.j. possessionē ex primo decre
to ⁊ ante realem immissionem domus ruat pōt fieri missio in
ipsam ruinā nec tenet immissus dimittere nisi sibi emēdet dā
num preteritū ⁊ etiā caueat de futuro⁊ refundant expēse facte
in refectione p quib9 etiā competit actio in factu3.dūmodo sit
rationabilis siue sint facte per eu3 siue per aliū eius noīe.h.d.
vsq3 ad.§.si quis metu.¶Contra istum tex.opponit de.§.ele-
ganter.§.e.l.ibi.⁊ missio quide3 cessat.vbi nō fit missio ex hoc
edicto pro dāno iam illato ante missionē l3 possit fieri ex edi-
cto.j.qbus ex cau.in pos.ea.vt ibi dixi.Sol.ante damnum illa
tum non pronūtiauerat iudex me immittēdū hic sic l3 executio
nondū esset facta vnde pōt fieri pro dāno contingēte post pro
nuntiationē de mittendo q2 trahit retro ad diē pronuntiatū et
si censet facta potius pro damno futuro ꝙ pro iam facto q2 si
tunc fuisset facta executio dāni non erat adhuc factum et ideo
in casu isto sit etiam ex hoc edicto.ita intelligo istum tex.

2 ☞Sicut possessio mere ciuilis retinet solo aīo:⁊ etiam pos-
sessio naturalis qn̄ est abstracta a ciuili:ita etiam simplex tenu
ta seu detentatio qn̄ est iure ciuili suffulta.

1 **Si quis metu.** ¶†Dimittens tenutam non aīo relinquēdi s3 aliquo timo-
re nō perdit ius ei9 alias secus.Et est notabilis casus ex quo
2 no.singul'r ꝙ sicut possessio mere ciuilis retinet solo animo ⁊
etiam possessio naturalis qn̄ est abstracta a ciuili vt est illa quā
habet fructuarius.iuxta plene not.in.l.l3.C.de acqui.pos.ita
etia3 simplex tenuta seu detentatio qn̄ est iure ciuili suffulta vt
est illa quam quis habet autoritate iudicis retinet solo aīo:vt
est casus hic ⁊ no.p Bar.in.l.j.in prin.j.de acqui.pos.vnde te-
nuta siue detētatio solo animo retinet sicut naturalis a ciuili
abstracta.ex hoc patet ꝙ detentatio coloni retinet solo animo
ipsius.j.de acqui.pos.l.j.⁊ ibi no.in gl.magna ⁊ in.l.sed si colo
nus.co.ti.¶In tex.ibi cassius aūt.s.reprehendēdo predictam
distinctionem potuit reficere vel nō na etia3 si potuit.ei nō est
imputandū q2 non tenet vt.§.e.l.§.si quis damni.solum ergo
est distinguendum an recesserit ppter timorem ruine ⁊ sic non
videtur habuisse animū deserendi ideo nō perdit ius tenute⁊
si postea vult immitti ex scđo decreto poterit absq3 eo ꝙ iterū
faciat se immitti ex pmo cū adhuc duret primū.Aut nō timo-
re ruine.⁊ tūc videt recessisse aīo deserendi tenutā ⁊ perdit ius
eius:ideo si vellet immiti ex secundo decreto deberet iteru3 fa
cere se immitti ex primo q2 primu3 iam erat extinctum.Et hoc
sentit glo.in.§.seq.super verbo beneficium.

3 ☞Quanto tempore perdatur beneficium de quo hic.et nu-
mero.1.

Si dn̄s cōcessit feudū ⁊ scripsit literas vt vasallus in possessio
nem mitteretur ⁊ vasallus neglexit petere se immitti ⁊ vti istis
literis quanto tpe perdat ius suum.

3 Quando dānum contingit ante cautionē interpositā:an possit
agi precise ad emendationem damni.

4 Alij quatuor casus in quibus potest agi precise ante cautionē
interpositam.

5 Eo casu quo non potest agi ad emendationē damni q2 facta est
missio ex primo decreto:an saltē habeat locum retentio vt non
cogatur dimittere nisi damnum emendetur.

6 An pro damno iam facto possit fieri missio ex primo decreto
ex hoc edicto.

7 Si actor fuit immissus realiter ex primo decreto:⁊ postea ne-
gligit prosequi per quantum tp̄s perdat beneficium pretoris.

8 Quando fuit iussus mitti.tamen nondum fuit realiter immis
sus per quantum tempus perdat facultatem faciendi se reali-
ter immitti.

a ¶Stetit.sed qd si fuit phibitus an nihilomin9 i cipiat pscribere Lud.ro.sin.suis dicit ꝙ legiste h nesciūt s3 ꝙ ficta possessio nō tribuit cām prescri bēdi.al.gl. qua3 dicit singularē i c.fine pos.de re-gu.iur.

b ¶Restitutio in integrū.adde qđ plene voluit lu. ro.ɔsi.lix.⁊ ɔsil. lxxxix.

1 **Eum tamen qui.** ¶†Qui post decretũ de mittẽdo in possessionẽ ex p̄io decreto negligẽs sit facere se immitti si interim dom⁹ ruat perdit ius q̄d sibi quesitum erat ex illo decreto secus si non neglexit.h.d.⁊ est etiam notabilis.¶In tex.ibi beneficium pretoris q̄d est vt possit mitti in ipsam ruinam ex quo ruit post decretum iudicis de mittendo vt.s.eo.l.§.si iam.nã hoc casu non poterit.⁊ ita limitatur ille.§.secus si nõ fuit negligens et tunc loquitur ille.§.¶In tex.ibi si edificia ruerint.quero q̄d si nondum ruerũt tñ iussus mitti in possessionẽ fuit negligens in faciendo se realiter mitti p q̄ntum tp̄s p̄dit bñficiũ p̄toris. rñdeo si fuit negligens p bñficium s̄m Bar.q hoc tz hic.⁊ in.l.pretor §.fi.j.de bo.auto.iu.pos.p.l.fi.C.e.ti.de bo.auto.iud.pos.lz illa l.loquatur in illis terminis.lapso ergo biẽnio non p̄ot petere se realiter mitti virtute illius primi decreti sed opz ꝙ de nouo interponat̄ vt hic in glos.super verbo beneficium sed si fuisset iam realiter immissus⁊ postea de possessione discessisset vel neglexisset ad eam accedere non p̄deret ius per lapsum biẽnij q̄ talis tenuta retinetur aĩo vt dixi in.§.precedenti.nisi appareat ꝙ discessit aĩo relinquendi vt| sibi steterit p decennium ꝙ non accesserit.nam tũc sicut perditur vera possessio ex quadã obliuione vt.l.furtũ.§.j.de vsuca.⁊ q̄d ibi not.perditur ista tenuta. Idem si iste missus cũ videret dñm colere ⁊ fructus percipere neglexit et passus est nam tunc perdit̄ sicut ille qui scit naturalẽ possessionẽ occupatã negligit eã recuperare:q̄ perdit etiaz ciuilem vt not.in.l.si forte.§.j.de acqui. pos. et ita dicit Ange. fuisse terminatum florẽ.Et ego cum mihi accideret ibi iste casus idẽ cõsului p hoc dictũ Ang.⁊ Bar.q̄d no.perpetuo q̄ est

2 casus quotidianus.¶†Quantũ ad id q̄d d̄r q̄nto tempore perdatur bñficium de quo hic facit ꝙ si dñs concessit feudũ ⁊ scripsit lr̄as vt vasallus in possessionẽ mitteretur.Si vasallus neglexit petere se immitti ⁊ vti istis lr̄is perdit ius suũ ⁊ illi renũtiasse vr̄ non solũ tãto tp̄e quo oẽ ius perdit̄. l.sicut.de p̄scrip. xxx.anno.Sz etiã minori argumẽto hic.⁊ q̄d no.in.d.l. pretor §.fi.de bo.auto.iud.pos.C.d̄ iure domi.impe.l.fi.de mi.l.j.de rescriptis plericꝫ.⁊.c.fina ũt.⁊ q̄d not.in.d.l.furtũ.§.j.de vsucap. ⁊ q̄d no.Inno.de elec.querelam.de resti.in integ.el.ij.de acqui. pos.l.si de ec.§.si forte.et vide consilium meum nouum.xlvij.

3 ¶†Ultimo reassumẽdo istã materiã clarius⁊ plenius q̄ glo. ⁊ doc.dic ꝙ quincꝫ principaliter sunt videnda qñ dãnum contingit ante cautionẽ interpositã.primũ est vtrũ possit agi precise ad emendationẽ dãni.¶Et in hoc dic ꝙ si non fuit interposita nec petita non p̄ot agi ad hoc sed ad q̄d agi possit hr̄.s. eo.l.pretor.§.fi.cũ.l.seq.⁊ se.dic vt ibi dixi.¶Idem si fuit petita sed extra iudiciũ p.l.cũ postulassem.j e.q̄ talis petitio nõ cõstituit aduersariũ in mora q̄ fit sup eo q̄d nõ debet̄ iure actionis sed iudicis officio vt ibi est casus singularis.¶Idẽ si fuit petita in iudicio tñ aduersarius adhuc non est in mora nec in calũnia q̄ adhuc nõ fuit citatus vel adhuc non est lapsum tp̄s

4 citationis vel cõparuit ⁊ obtulit se cauere si tenetur. †Sunt et alij quatuor casus in q̄bus p̄ot agi precise.Prim⁹ si cõparuit ⁊ frustratorias⁊ calumniosas exceptiones opposuit:⁊ interim dãnum euenit vt in.§.eleganter.s.e.l.Scd̄s qñ fuit iussus cauere lz adhuc nõ cauerit multomagis q̄ iussus habetur pro cautione.Tertius est si nõ est adhuc iussus cauere sed fuit contumax in cõparendo ⁊ postea appareret ꝙ debebat cauere nã si non fuisset cõtumax iussus fuisset factus ⁊ sic per eum stetit. Et hec vera si actor propter contumaciã nõ fecit se immitti in possessionẽ ex primo decreto si eñ fecisset non posset agere ad emẽdationem dãni sed bene posset retinere rem vt.s.e.l.§.itez videamus.cum his que ibi dixi. Quartus casus est qñ fuisset missus sed aduersarius ipsum non admisit.vt.j.pxi.§.⁊ ibi est

5 casus. ¶†Scd̄o principaliter est videndum eo casu quo non potest agi ad emendationem dãni q̄ facta est missio ex primo decreto.vtrũ saltẽ habeat locũ retentio vt non cogat̄ dimittere nisi dãnum emẽdetur.super hoc.dic ꝙ aut damnum euenit postq̄ fuit iussus mitti ⁊ etiam postq̄ realiter fuit missus per nuntium ⁊ tunc hz locum retentio:vt.d.§.itẽ videamus.Aut postq̄ fuit iussus mitti ⁊ anteq̄ fuerit realiter missus per nuntium ⁊ tũc aut nunq̄ fuit negligens in faciendo se mitti:⁊ idem aut fuit negligens:⁊ tũc secus vt.s.ea.l.§.illud querit̄.Aut anteq̄ esset immissus vel iussus immitti ⁊ tũc licet Jac.de are.et Bar.ibi videant̄ dicere ꝙ possint retineri. Tu dic cõtrariũ vt ibi dixi nisi p illo damno fuerit expresse facta immissio q̄ nõ videtur facta nisi pro damno futuro ergo pro illo tñ p̄ot retineri lz etiã possit fieri de nouo pro damno preterito ex edicto q

6 bus ex cau.in pos.ea.¶†Tertio principaliter est videndum vtrum pro dãno iam facto possit fieri missio ex primo decreto ex hoc edicto.⁊ ĩ hoc dic ꝙ aut dãnum erat datũ anteq̄ decreta esset tenuta et non p̄ot postea decerni ex edicto vt.s. ea. l.§.

a ¶Quotidianũ. adde p hoc facere quod voluit bar.cõsi.xxxvj.ĩcipi. statuto ciuitatꝫ assisij.⁊ quõ disponatur ꝙ instrumẽta decennaria de q̄b⁹ nõ est petita nec facta executio sint cassa nulla ⁊ nullius efficacie ⁊c. q̄d si q̄s infra decẽniũ fuerit missus in possessionẽ vigore instr̄i ex primo decreto.et deinde per lapso decẽnio debitor vel ali⁹ creditor apponat d̄ dicto statuto et negligentia non prosequentis ꝙ tñ hoc non preiudicat immisso. q̄ nõdũ lapsuz. est decẽniũ a die primi decreti interpositi.

eleganter.ibi ⁊ missio quidem cessabit ⁊c.Aut iam erat decreta sed nondũ erat facta per nuntium ⁊ tunc aut actor nõ fuit in mora faciendi iam fieri ⁊ tunc p̄ot fieri in ipsam ruinã ⁊ aream vt.s.e.l.§.si iam.Aut fuerat in mora vel negligentia:⁊ tunc secus.quia post ruinam subsecutam perdidit ius illius pronuntiationis dẽ mittẽdo:⁊ hic est casus hui⁹.§.sed de nouo posset petere tenutam ex edicto q̄bus ex cau.in pos. ea. si esset casus

7 in quo teneret̄ ad emendationẽ dãni.¶†Quarto loco est videndum si actor fuit immissus realiter ex primo decreto ⁊ postea negligit prosequi p q̄ntuz tp̄s perdat beneficiũ pretoris ⁊ in hoc dic ꝙ si apparet q̄d discessit animo derelinquendi statim amittit:vt supra.§.pxi.si apparet de cõtrario nõ amittit statiz sz p lapsum decẽnij nisi sciat aduersarium colere fructus percipere ⁊ custodire cũ hoc ad ipsum p̄tineat vt.l.pretor.§. his verbis.de bo.aut.iudi.pos.⁊.s.tetigi s̄m Barto.⁊ Ang.⁊ sic istis cessantibus lz quis post primũ decretuz steterit p quatuor vel quincꝫ annos ꝙ non fecerit se mitti ex scd̄o adhuc p̄ot q̄ non-

a dum perdidit beneficium primi tene menti q̄ quotidianum.[a]

8 ¶†Quinto ⁊ vltimo est vidẽdum qñ fuit iussus mitti tamen nondum fuit realiter immissus per quantũ tp̄s perdit facultatem faciendi se realiter immitti et ita hic dic.ꝙ aut fuit impeditus:⁊ tunc nunq̄ perdit durante impedimẽto quinimo habetur pro realiter immisso:vt.j.de bo.aut.iudi.pos. cum vnus §.fi.⁊.l.sequenti.Aut fuit negligẽs:⁊ tunc aut res in qua debebat mitti ruit ⁊ statim perdit vt in hoc.§. et sic est necesse ꝙ de nouo faciat sibi decerni tenutã q̄ nec virtute primi p̄ot petere se immitti vt hic aut nondum ruit ⁊ tũc perdidit p lapsuz biẽnij non ante s̄m opi.Bar.de qua supra.

2 ☞Si lex vel statutũ dicat aliquẽ haberi p confesso ista ficta cõfessio non est minoris virtutis q̄ esset vera.

3 Licet ille qui facit se mitti in tenutã non possit agere ad damnum p̄pter contumaciã sed tñ retinere tenutam:si tñ aduersarius ipsum nõ admittit bene potest agere.⁊ nu.1.

4 Actio ex delicto qñ orit̄ ad interesse licet sit cõmissum delictũ tñ anteq̄ intersit non oritur sicut qñ descendit ex contractu.

5 In delictis in quibus orit̄ actio ad interesse admittit̄ purgatio more anteq̄ intersit ad euitandum illam actionem.

1 **Si quis.** ¶†Jurisconsultus hic incipit exponere verba pretoris que sunt.s.eod.pretor post princi.ibi in eum qui necꝫ cauerit ⁊c. Et.h.d. contra eum qui non admittit missum ex primo decreto secuto postea damno datur actio in factum ad emendationem eius perinde ac si cauisset de damno infecto.sed anteq̄ damnũ detur agi non p̄ot ⁊ si anteq̄ detur purget moram cauendo vel possessioni cedendo etiam si postea detur agi nõ poterit.h.d.cũ.l.seq. ¶Et diuide in tres partes vt p̄tz in summario.secunda ibi extenditur

2 eñ.tertia ibi.l.si anteq̄ in versi.si tamen ante.†dicit Ange.se audiuisse a Bar.licet in lec.non ponat allegari istum text.in ver. extenditur.⁊ in.l.anteq̄.si.l.vel statutuz dicat aliquem haberi pro confesso ꝙ ista ficta confessio non est minoris virtutis q̄ esset vera nec ex ea p̄ot agi nisi quatenus possit agi ex vera nã hoc factum istius modo admittentis istuz missum habetur loco cautionis sed si cautio vere esset interposita non posset agi ex ea nisi secuto damno ergo nec agere ex ista ficta cautione vt

3 hic est text.¶†Not.etiam ex prima parte ꝙ licet ille qui facit se mitti in tenutam non possit agere ad damnum propter contumaciam sed tñ retinere tenutam vt.s.e.l. §.item videamus et ibi dixi si tamen aduersarius ipsum non admittit bene po-

4 test agere vt hic est casus.¶†Ex secunda parte no.ꝙ quando actio ex delicto orit̄ ad interesse licet sit commissum delictum tamen anteq̄ intersit non oritur sicut quando descendit ex cõtractu.vt.l.procuratorem.§.mandati allegato in glos. tamen hec que incipit predictam videtur sentire ꝙ ista actio sit statim orta post prohibitionem:sed non possit cum effectu intentari sed prima pars videtur mihi verior.¶†Ex vltima parte no. ꝙ in delictis in quibus oritur actio ad interesse admittit̄ purgatio more anteq̄ intersit ad euitandum illã actionem non sic si statim cepit interesse:vel statim est orta actio ad penam vt.l. inter omnes.j.de furtis.

1 **Si quis missum.** ¶†Hec actio in factũ oritur ex delicto non admittentis. Et ideo ex facto serui datur cõtra dominũ noxaliter. Itẽ ex facto procuratoris generalis vel legitimi administratoris non datur contra dominũ sed contra ipsum tñ p̄curatorẽ vel administratorẽ. h.d. ¶In tex.ibi noxa leui licet habeat peculium locuplex cuz sit ex delicto ⁊ hoc voluit iste tex.sed actio ex contractu vel quasi serui datur de peculio contra dñm ad hoc.s.de pecu. l.iij.§.ex cã.¶In text.ibi.verius est in ipsum dandã supple.⁊ nõ in dominuz quia in generali administratione nõ venit vt delinquat

sed si

sed si orireẽ ex contractu vel quasi q caderet in administratione daretur cõtra dñm vt.l.iul.§.si procurator.de act.emp.

2 Si acquisiui pignus pretoriũ per primũ decretum an nihilominus possis alienare ꝛ dominium transferre.

3 Si alienaui rẽ pro qua fui stipulatus de dãno infecto ꝛ postea damnũ cõtingat an ille cui alienaui possit agere ex stipulatione mea.

1 **Judex qui de dãno.** ¶†Si agiẽ ex cautione damni infecti post dãnum datũ fit condẽnatio de cauente licet prediũ qđ dãnum dedit per ipsum alienatum fuerit.h.d.¶In tex.ibi etiaȝ alienato predio.s.ante datũ damnũ vel post.¶Item ante iudicium ceptũ vel post nõ curo.Et in omnibus istis casibus poterat esse ratio dubitandi qꝛ ex isto edicto oritur iudicium noxale vt.s.e.hoc amplius.ꝛ.l.pretor.§.fi.ꝛ in noxalibus.regula est ꝙ noxa caput sequiẽ.videbatur ergo ꝙ si alienasti domum anteꝙ rueret ꝛ postea ruit ꝙ deberem agere contra emptorẽ non contra te.Sed rñde ꝙ si cautio non esset interposita et vellem agere vt interponaẽ fateor ꝙ deberẽ agere cõtra illũ et ita loquiẽ cõtrarium.sed hic erat interposita.ꝛ volebã agere ad emẽdationẽ damni subsecuti vñ non debeo agere cõtra illũ q non promisit emẽdare sed cõtra te:licet ruerit postꝙ alienasti.ꝛ debes mihi condẽnari.Sis ergo cautus cum alienas vt paciscaris cũ illo ꝙ te conseruet indẽnẽ aduersus cautionẽ prestitam vt in si.habetur in l.pater.đ dote prele.Et multomagis debes condemnari si iudicium erat inchoatuȝ anteꝙ alienares quia non debet esse in tua potestate illud iudiciuȝ eludere.¶In gl.j.ibi sed nũc cum agit factum est dãnum vt ptȝ in fi.ibi ante iudicium contingit si ergo fuit actum anteꝙ sit datum ꝛ post litem conte.detur vr ꝙ non debeat sequi condemnatio.ꝛ ita innuit ista glo.qꝛ actio que oriẽ post litẽ cõte.non fuit in iudicio deducta ꝛ sic noua interpellatione opus est vt.l.non potest videri.s.de indi.sed contra istam glo.facit glo.fi.huius.§.q̃ vult ꝙ in his que contingũt post litẽ contest.possit fieri condemnatio si nulla fuit petitio.solu.illa glos.debet intelligi ẽm leges quas allegat.s.in accessorijs ad petita vt in fructib⁹ vel vsuris perceptis vel currentibus post litẽ contest.vel in expensis litis hic vero in eo qđ principaliter petitum ꝛ pro quo nonduȝ erat orta actio tpe litis contest.sed oritur post.Iteȝ contra istã glo.facit qꝛ licet oriatur post tñ oriẽ ex causa de preterito.s.ex stipulatione interposita ante lit.contest.ergo videtur ꝙ possit super ea sequi condẽnatio per.l.si rem.§.fi.de pignora.actio.Sol.ibi fuit petita certa ꝛ determinata res pro qua nondum erat orta actio vnde si oriẽ post litẽ contest.ex causa de preterito sequitur condẽnatio super eadem re petita sed hic non fuit petita certa ꝛ determinata res sed in genere ad ementionẽ dãni qđ debet intelligi.s.iam facti alias libellus non concluderet vt.s.l.pri.si ergo nullum erat factum sed fiat post litẽ contes.illud nũꝙ fuit petitum ergo super illo non potest sequi sñia.tene menti.¶In glo.que incipit contra alienantẽ intellige qñ fuit actũ contra eum quod est si fuit actum actione personali ex vera stipulatione ad emendationẽ damni vt in prima glos.vel ex ficta actione in factum ex eo qꝛ non admisit missum in possessionẽ vt in precedenti glos.et vterꝙ intellectus põt procedere.Si vero nõ fuit actum contra alienantem sed contra eum cui facta est alienatio tunc dȝ fieri estimatio contra illũ ita intellige qđ sequiẽ in glo.item contra eum ꝛc.An aũt possit agi contra illum in glo.sunt tres opi.Una ꝙ sic si sup illa re fuit cõtractũ pignus pretorium per missionẽ in possessionẽ.nã dicit glo.ista in fi.ꝙ pro tali pignore prosequẽdo cõpetit hypo.quã glo.not.ꝛ dixi.s.eo.si finita.§.si plures.q̃ hypo.cũ sit realis cõpetit cõtra quemlibet possessorem vt.l.si fundus.§.in vendicatione.de pig.competit etiam pignora.pro eo recuperando vt probatur.j.l.is cui.§.queri potest.vt in pos.leg.Secunda opi.est ꝙ etiam si non fuit contractũ pignus pretoriũ possit agi contra singularẽ successorem.l.fluminuȝ.§.adijcitur.j.eo.Tertia opi.ꝛ ista est vera que not.in.d.§.adijcitur.in glo.q̃ incipit.no.successoris ad quã gl.hic se remittit ꝙ etiam si fuit cõtractum pignus preto.nõ possit agi contra illum ad emendationem dãni de qua hic loquiẽ lȝ possit agi hypo.ad persecutionem rei ꝛ sic iste intellectus nõ est bonus in isto.§.qꝛ hic fuit actum ad emendationem damni ad quam competit actio personalis contra alienãtem tm̃ non contra singularem successorem vt in glo.precedenti et.l.fi.s.de cõtrahen.emp.¶Not.tñ singulariter ex ista glo.quia vult expresse†

2 ꝙ si acquisiui pignus preto.per primũ decre.tñ possis alienare ꝛ dñium transferre in conuentionali non est dubium vt.l.si conuenerit.§.si fundus.de pig.acti.sed de pretorio erat maius dubium propter autoritatem iudicis:vnde videbatur magis rem afficere.¶Itẽ ista glo.vult in fi.ꝙ tunc contra tertium possessorem debeam intentare hypo.Bart.vr hic sentire ꝙ si non perdidi ius primi decreti nõ habeo necesse agere hypo.sed possum continuare processum cõtra illum faciendo me mitti ex secũdo ꝛ in hoc est magna vtilitas ẽm Ang.qꝛ nõ erit necessaria excussio principalis debitoris sed si haberem incohare nouum processum tanꝙ contra tertium possessoreȝ esset necessaria excussio per aut.presente.C.de pign.tene ista menti

a perpetuo qꝛ sunt quotidiana et pauci sciunt hoc reperire[a] quia

3 Barto.loquitur breuiter et obscure.¶†In glos.ibi si contra estimatur pro eo qui fuit stipulatus.Ista glos.vult expresse ꝙ si alienaui rem pro qua fui stipulatus de damno infecto:ꝛ postea damnum contingat ille cui alienaui possit agere ex stipulatione mea:vt sequiẽ in glo.ibi ꝛ pro eo qꝛ in loco ꝛc.Tu dic cõtra qꝛ sicut non transit passiue contra singularem successorem:vt in glo.precedenti ita nec actiue ad ipsum vt.l.omnes.§.fi.s.vsufru.queãdmo.caue.requiritur ergo cessio ad quã faciendaȝ teneor vt no.j.e.l.pri.§.emptor.ꝛ.§.si is qvicinas.in gl.q̃ incipit sibi.ibi vel forte socius ꝛc.¶In glo.ibi:qꝛ etiam non petitũ contra hãc glo.opponitur.de glo.j.que innuit ꝙ damnum cõtingens post litem contest.etiam si fuit petitum non possit sup eo fieri condemnatio sed noua interpellatione sit opus:vt ibi dixi.Ang.de perusio intelligit hanc glo.qñ aliquod damnum erat datum ante lit.cõte.ꝛ illud fuit petitum:ꝛ sic iudicium habuit fundamentũ ꝛ postea aliud contingit post litem conte.ꝛ in illo poterit fieri condẽnatio lȝ in libello non fuerit deductum tunc nõ ob.gl.j.qꝛ debet intelligi qñ nullũ erat datum dãnum tpe litis contest.ꝛ sic iudicium non habuit fundamentũ vt.s.l.proxi.Alij dicũt ꝙ leges allegate in gl.loquũtur qñ pro emergentibus post litẽ cõtest.non cõpetit actio sed dũtaxat iudicis officium:al's noua interpellatione esset opus:ꝛ sic in casu isto cum competat actio pro damno contingente post litem cõtest.non potest fieri condẽnatio ex quo non fuit deductum in libellũ per.l.j.C.de iudi.Bar.sustinet gl.per.l.nõ solum.de rei ven.vbi poterat peti deterioratio actione legis aqui.et tamen potest fieri condemnatio.Breuiter dic ꝙ aut illa que veniunt post litem contesta.sunt accessoria ad petita aut sunt eque principalia.Primo casu si pro illis nõ cõpetit actio:sed solum iudicis officium mercenariũ potest in illis fieri condemnatio licet non fuerit petita in libellum nec etiam videtur ꝙ requiratur alia petitio per.l.ediles.§.item sciendum allegatam in glos.cautius tñ est ꝙ pars petat viua voce et faciat scribi in actis alias iudex non teneretur si non condemnauit licet condẽnare potuerit.vt.s.e.l.iiij.§.hoc autem iudicium.Aut pro illis competebat actio et tunc aut etiã cõpetebat iudicis officium ꝛ ideȝ ita loquitur.l.non solum.de rei ven.allegata per Barto.Aut non competebat nisi actio.pone exẽplum in contractibus stricti iuris in quibus non veniunt vsure iudicis officio sed tm̃ si sint promisse per stipulationem vt.l.ꝙuis.C.de vsur.et tunc si fuerunt promisse et fuit petita sors et non vsure nõ poterit fieri condemnatio etiam in currentibus post litem contest.vt.d.l.j.C.de iudi.Si vero erant eque principalia tunc aut fuerunt petita:tamen non competebat ius petendi sed cepit competere post litem contest.et tunc distinguitur aut ex causa de preterito et potest fieri condemnatio vt.l.si rem.§.fi.de pig.acti.Aut ex causa de pñti post litem contest.ꝛ tunc secus ꝛ erit opus noua interpellatione:vt.l.non potest videri de iudi.Si vero non fuerunt petita dico ꝙ ex quo sunt eque principalia non põt in illis ferri sñia.pone exemplũ vt dixi sup prima glo.si petijt dãnũ iã factum cũ nullũ adhuc factũ esset ꝛ post litẽ cõte.factũ est Aliud est em̃ istud ꝙ id qđ in libellũ fuit deductũ.facit qđ in fi.no.p Bar.in.l.cõmodissime.de libe.ꝛ posthu.pone etiaȝ exemplum si aliqđ dãnum erat datum ꝛ illud petijt.ꝛ post litẽ cõtest.aliud detur.nã dico qđ in illo non põt fieri condemnatio qꝛ est eque principale ꝛ non est petitũ ꝛ iudicis officiũ mercenarium nõ cõpetit pro illo qꝛ nõ est accessorium sed actio ex stipulatu ꝛ sic teneo contra gl.istã si voluit cõtrariũ dicere.ꝛ cõtra Bart.qui ipsam sustinet ꝛ cõtra Ang.Sed puto ꝙ glos.noluit se referre ad istum tex.sed leges quas allegat q̃ loquunẽ de accessorijs.ꝛ vult dicere ꝙ iudicis officiũ mercenariuȝ validius est in his q̃ contingunt post litem contest.ꝙ in his q̃ ante.Et ego intelligo.s.in quibus põt operari vt sunt accessoria ad rẽ petitaȝ tene menti.qꝛ istũ passum non ita bene alibi declarant.

[a] ¶Reperire.dic ꝙ mathesi.notabilib⁹ suis hoc repetijt et ibi dicit qđ prodest etiã si esset deputatus vnus notari⁹ ad scribẽdũ processum ꝛ fieret mutatio qꝛ prim⁹ dȝ perficere itẽ propter instantiam de quo vide ibi p ipsuȝ breuitatis causa.

1 **Damni infecti.** ¶†Ille põt petere caueri de dãno infecto q hȝ dñiũ in re qua timeẽ dãnum vel etiã ius in re.hoc dicit ẽm glos.que innuit secus esse si habeat ius ad rem vt in emptore ante rem sibi traditam:lȝ enim sit suo periculo vt.l.necessario de pericu.ꝛ commo.rei ven.non tamen potest petere pro ea sibi caueri ita innuit gl.Tu dic ꝙ imo potest si cõtra venditorem non haberet regressum ratione negligentie:qꝛ non põt sibi facere caueri nam tũc poterit ipse emptor vt

.j.eo.tamen cum emptor.ꝛ no.j.e.l.§.emptor.per Bar.

2 ☞ Si duo fratres diuiserunt habitationes ꝛ promiserūt ad inuicem nihil petere in portione alterius ratione iuris de pn̄ti vel de futuro postea contingat ꝙ alter ipsorum cadat a portione sua quia moritur infra annum: ꝛ sic non impleuit voluntatē defuncti: et deuoluitur ad coheredem ꝙ coheres poterit eam petere non obstante pacto.

1 **Sed qd̄ opere.** ¶ †Stipulatio damni infecti nō porrigitur ad dānū qd̄ nō contingit vitio soli vel operis sed iure publico.h.d. ¶ Et glo. ponit casum: sed vnū adde ad glo.propter tex.ibi opere facto ꝙ fuissem stipulatus a possessore rei mee quā ignorabam meā de damno infecto ratione operis qd̄ de nouo in illa volebat facere et ita contingit de facto. Et adde ꝙ nec committitur vitio rei vel operis nisi interueniat culpa promittentis qui potuit obuiare ꝛ nō obuiauit saltem leuissima vt.j.eo.fluminū.§. hec

2 stipulatio. †Et dicit Ang.se audiuisse Bart.allegare istū tex. lꝫ non ponat in lec.ꝙ si duo fratres diuiserunt habitationes ꝛ promiserunt ad inuicē nihil petere in portione alterius ratione iuris de presenti vel de futuro postea contingat ꝙ alter ipsorum cadat a petitione sua qꝛ morit.j.annum.et sic non impleuit voluntatem defuncti ꝛ sic deuoluitur ad coheredem ꝑ aut. hoc amplius.C.de fideicommis.ꝙ coheres poterit eam petere non obstante pacto qꝛ illam consequitur iure publico argu.hic nam illa verba intelliguntur de futuro.s.ex cā tm̄ de pn̄ti per no. per eundem in.l.ꝙ si seruitus.de cōdi.ob cau. Et hoc nō est ex causa de presenti.sed postea contingente.

2 ☞ Duo casus in quibus quis non potest petere sibi caueri. Usufructuarius tenetur reficere domum fructuariam ꝛ quas expensas recuperet ꝛ quid si est pauper.

1 **Et cuius vsusfructus.** ¶ †Usufructuarius nō pōt petere sibi caueri a proprietario pro vitio edium in quibus habet vsumfructū siue timeat dānū in rebus illic inuectis siue in alia sua domo vicina qꝛ pōt euitare damnum reficiendo et reficere tenetur secus si non teneret reficere vt si vitiū procedat a solo ꝛ nō posset reficere nisi destrueret domum tunc em̄ nō tenetur qꝛ vsusfructus extingueretur ꝛ ideo tunc petit sibi caueri de vitio soli. ¶ E contra proprietarius non potest petere sibi caueri a fructuario ratione damni ꝙ timeat domum fructuariam etiā ab alia domo vicina ipsius fructuarij qꝛ ꝓ isto damno sibi est consultum per stipulationem quā prestat fructuarius de vtendo fruendo arbitrio boni viri: ratione cuius tenetur illā reficere ne domui fructuarie noceat alias nō videtur vti arbitrio boni viri secus si per illam cautionem sibi non esset consultum vt si fructuarius aliquid faceret de nouo ex quo timeretur damnum nam ad hoc illa cautio non extēditur.h.d.iste.§.cum.l.inter fructuarium.j.eo. Et primo ponit vnum dictū in fructuario ꝙ non petit sibi caueri a proprietario vsqꝫ ibi ergo. ¶ Secundo ponit aliud a contrario. Tertio in.l.inter fructuarium a prin.vsqꝫ ad.§.dn̄s.limitatur primum dictū huius.§. Tertio in ver.dn̄s vsqꝫ ad ver.nā de ruina limitatur scd̄m dictum huius. Ultimo in ver.nā de ruina ponit ratio vtriusqꝫ dicti huius.§.clarius ꝙ̄ hic: ꝛ ista diuisio facit intelligere tex. †No.

2 duos casus in quibus quis nō potest petere sibi caueri primo quando pōt euitare damnum reficiendo domum ruinosam sic in simili.s.eo.l.qui bona.§.de illo in fi.intellige pōt.s. et tenetur qꝛ vsusfructuarius tenetur reficere domū fructuariā lꝫ expensas recuperet si sint magne secus si parue.vt.l.hacten⁹.de vsufruc.alias nunꝙ̄ posset quis petere sibi caueri si dn̄s dom⁹ ruinose daret sibi licentiam ꝙ reficeret.licet enim tunc posset non tamen tenetur et ista est etiam ratio in.l.inter fructuarium.in prin.qꝛ qn̄ vitium procedit a solo ꝛ posset reficere nisi domū de

a strueret non tenetur reficere cū dāno suo qꝛ vsusfru periret[a] ita intelligunt doct.secus si posset reficere sine destructione: tunc em̄ de vitio soli non peteret sibi teneri fm̄ Bar. Per hoc etiā ptꝫ ꝙ si fructuarius est pauper ꝛ expensa est magna ꝛ proprietarius non vult eam ministrare tunc non tenetur reficere qꝛ paupertas ipsum excusat vt.l.si procuratorem.§.si ignorantes.s. man.ꝛ ideo tunc posset petere sibi caueri. Idem si timeat damnum ab alia re ipsius proprietarij in domū fructuariā qꝛ nō tenetur fructuarius illam reficere: et esset idem ꝙ in inquilino vt in.§.seq. ¶ Secundus casus est qn̄ ꝑ aliud remediū ordinarium cōsultum est aduersus illud dānum vt ꝑ stipulationem fructuariam qꝛ extraordinarium nō concurrit cum ordinario ꝛ ad hoc allegatur hoc tm̄ verum nisi extraordinariū esset plenius: vt.j.ea.l.§.ei qui.in fi. Et ideo cū in stipulatione quā prestat fructuarius nō veniat nisi leuis culpa si nō reficeret caderet in culpā leuissimā posset proprietarius petere sibi caueri qꝛ in ista cautione venit etiā leuissima culpa vt no.j.eo.l.fluminū.

§.hec stipulatio.sicut in casu.§.ei qui.j.e.l.ꝛ hoc tenet Ang. et bene. Et not.ex isto.§.ergo ibi quas vicinas ꝛc.ꝙ fructuarius tenetur non solū reficere domū in qua hꝫ vsumfructū sed etiam aliam domū suā vicinam ne ruat supra illam alias non diceretur vti frui arbitrio boni viri ꝛ teneretur ex stipulatione fructuaria.tene menti. Cetera vide hic per Bart.qui distinguit fm̄ ex predictis patent quasi oīa mēbra distinctionis sue. ¶ In glo. que incipit quidā habent ibi alij habent ꝛ ista est melior litera ꝛ melior sensus qui contrariatur sensui precedenti nā etiam isto casu vēdicat sibi locū ratio qꝛ potest reficere domū fructuariā ne ruat supra aliam suam vicinam.

1 **Sed inquilino.** ¶ †Locator tenetur cauere inquilino de vitio aliarū suarum edium.h.d.sed de vitio cōductarum nō qꝛ pōt euitare dānum migrando vt.s.eo.q bona.§.de illo ꝛ hoc prout est in litera habeā sed si habes hāc dic ꝙ de vitio conductarum tenetur cauere pro dāno qd̄ timetur in alias edes vicinas inquilini propter eandē rōnem qꝛ nō pōt euitare istud dānū migrando de domibus conductis.

1 **Ei qui in conducto.** ¶ †Proprietari⁹ nō petit sibi caueri a superficiario nec ecōuerso cū habeant ad inuicē actionem ex cōtractu celebrato inter eos nisi cautio damni infecti esset pinguior qꝛ in actione ex cōtractu non venit nisi leuis ꝛ non reficere caderet in leuissimā culpā que venit in stipulatione dāni infecti tunc em̄ bene posset peti.h.d.scd̄m verū intellectū. Et sic primo ponitur vnū dictū cū eius ratione vsqꝫ ibi in quas ꝛ ibi limitat illud dictū. ¶ In glo.que incipit imo pro eius declaratione.opp.cōtra tex.ibi plus aūt nam imo videtur ꝙ non plus qꝛ stipulatio dāni infecti nō cōmittitur nisi interueniente culpa non reficientis sed in actione locati vel conducti vel empti similiter venit culpa ꝛ sine culpa ille actiones nō cōpeterent id glo.se inuoluit. tu dic vt dixi ꝙ imo venit prius quia in actione ex cōducto venit tm̄ leuis nō leuissima qꝛ celebratur gratia vtriusqꝫ vt.l.si vt certo.§.nūc videndū.s.cōmo. Et ita intellige hic tex.in verbo culpam sed in hac cautione venit etiā leuissima vt no.j.eo.fluminū.§.hec stipulatio. Et aduertendū qꝛ hic non est idem ꝙ in simplici inquilino qui de vitio conductarū edium nunꝙ̄ petit sibi caueri qn̄ timet dānum in res inuectas qꝛ pōt sibi cōsulere migrando vt.l.qui bona.§.de illo.s.eo.sed superficiarius q cōduxit solum in perpetuum ꝛ hꝫ vtile dn̄iū superficiei hn̄ petit sibi caueri de vitio soli qn̄ nō reficeret caderet in leuissimā culpam vt.s.dixi qꝛ non sic potest sibi consulere migrādo: hoc faceret cū damno suo cum fecerint expensas in edificando si domum dimitteret.

2 ☞ Verba presentis tp̄is an trahantur ad futura et quid in dispositione indefinita.ꝛ vide nu.4.

3 Potestas qui iurauit seruare statuta an tenebitur seruare futura.

Quod aliquid statuatur in accessorijs quod non statuitur in principali.

1 **Si is qui vicinas.** ¶ †Stipulatio damni infecti simplr̄ interposita non extenditur ad res imobiles post stipulationē acquisitas per stipulantē: sed hn̄ extenditur ad res mobiles post stipulationem inuectas in domū quā tp̄e stipulationis habebat.h.d.in effectu. Et primo loquitur de imobilibus.vsqꝫ ibi si antē.scd̄o de mobilibus. ¶ Itē prima pars subdiuitur.qꝛ primo loquitur quādo acquisiuit aliā domū penit⁹ diuersam vsqꝫ ibi aut dn̄s. Scd̄o qn̄ partem socij in illa quam tunc habebat cōem. ¶ In principio tex.ibi stipulatus fuerit.s.simplr̄ non dicendo rōne domus quā habeo de presenti.qꝛ tūc nō esset dubiū sed dicendo promittis mihi emendare omne dānum qd̄ ex ruina dom⁹ tue mihi contingel vel contingere poterit.nam dꝫ intelligi.s. in domū quā habeo nūc.ad illam em̄ tm̄ censeris habuisse respectum non ad nouiter acquisitam de qua cogitare non potuisti nisi forte aliqua subesset causa de pn̄ti vt qꝛ iā illam emeram vel stipulatus fueram non tm̄ erat adhuc tradita: et tu de hoc notitiam habebas.ꝛ ita sentit hic glo.que incipit quedā ibi vel dic: bene: lꝫ Bar.eam reprehendat dicens ꝙ ille qui hꝫ ius ad rē non in re non potest petere sibi caueri vt no.j.pri.§. ergo in generali stipulatione hoc nō venit lꝫ nō est verū salua pace nam pro dāno qd̄ pōt cōtingere post traditionē bene potest petere sibi caueri: vt in.e.§.ergo quantum ad istud ista stipulatio porrigitur.ꝛ ita sentit ista glo.hic. ¶ Itē etiam de cōtingente ante traditionē si cōtra alium non habeo regressum vt ibi no.per eūdem. Teneo ergo glo.ꝙ istis casibus quibus possem petere caueri generalis stipulatio vel indefinita extendatur ad rem post stipulationē acqsitam ex causa tm̄ q̄ suberat tp̄e stipulationis.facit qd̄ not. Barto.ꝛ glo.in.l.qd̄ seruius de condi.ob

a ¶ Periret.facit ꝙ dicit Lud.ro. fin.suis vbi dicit ꝙ lucrat⁹ est flo. tres lꝫ ꝙ vsufructuarius teneatur ad collectam rōne fundi ꝙ tm̄ solutio collectarū equaleret pceptioni fructuū ꝙ tūc tenetur proprietari⁹ et ꝙ dꝫ in vsufructuario ꝙ teneatur ad expēsas pnas habeat locū in vsufructuario vide ꝑ eundem dictis sing.fo.iij.

2 condi.ob cau.†Et est notandũ q̃ habemus duplicẽ materiã: vna est an verba presentis temporis trahantur ad futura. et de hac non loquit hic tex. sed .l. si ita. de aur. et argẽ. leg. dic vt ibi. ¶ Alia est vtrũ dispositio in diffinitiua extendat ad futura et de hac loquit iste tex. q̃ nulla verba p̃ntis t̃pis fuerunt apposita. Et in hoc Bar. in .d. l. si stipulatus fuerim. §. cũ stipulamur alias sunt infra cum stipulamur †vbi ponit de p̃tãte q iurauit

3 seruare statuta an tenebit seruare futura[a] et in .l. si ita licet istũ

a tex. non alle. distinguit an agat de modico preiudicio et extenditur vt .l. fi. C. que res pig. obli. pos. Aut de magno. et tunc aut dispones seu loquens poterat de futuris cogitare et ideo vt .l. si seruitutẽ. de serui. v̾ba. predi. aut non poterat et tũc secus et fuerunt verba petri vt refert Cyn. in .l. non modo. C. de serui. pro ista distinctione facit iste. §. primo et vltimo casu. nam in primo non potuit cogitare de rebus nouiter acqrendis sed in vltimo bñ potuit cogitare de rebus mobilibus nouiter inuehendis. Sed in cõtrarium facit scd̃s casus in ver. cui q̃ñs. q̃ si habebã domũ cõem cũ tytio et fui stipulatus a te dãno infecto bene potuisti cogitare q̃ portio tytij poterat mihi adiudicari in iudicio diuisorio et tñ tua promissio ad illam non extenditur. Sol. potest dici q̃ doctrina Bart. vendicet sibi locũ in his que sunt parui preiudicij ita loquit .l. q̃ seruitus. nam in seruitute prediali de modico preiudicio agitur scd̃m eundem Bar. in .l. cum de in rem verso. de vsuris. ¶ Q̃ñ autẽ de magno tunc vr̃ distinguendum aut causa p̃pter quã poterat cogitare erat ad futurum ordinata et tunc extendit ad futurum vt in casu quẽ supra tetigi q̃ñ emeram vel fueram stipulatus. de dam. infec. quia extenditur ad illam si dãnum cõtingat postq̃ fuerit mihi tradita q̃ emptio et stipulatio ad hoc ordinabatur vt mihi traderetur. Aut non erat ad hoc ordinata et tũc secus et ita loquit scd̃s casus nã cõio in eadẽ re non ordinat ad hoc vt tota res adiudicetur vni l3 hoc fieri possit. ¶ Vltimo inquantum dixi q̃ si stipulatio fuit cõcepta hoc mõ promittis emẽdare dãnum qd̃ cõtinget aut cõtingere poterit nõ extendit ad res nouiter acquisitas: opponit et vr̃ q̃ imo propter significationẽ verbi põt qd̃ extendit ad futurũ etiã si prolatũ sit in verbo p̃ntis t̃pis vt .l. si ita qs. de le. ij. forti⁹ si in futurũ. Sol. verũ est nisi subsit aliqua cã de p̃nti nã tũc extẽdit ad futurũ qd̃ tñ põt euenire ex illa cã de p̃nti nõ de futuro vt no. in .l. qd̃ serui⁹. de cõdi. ob cãm. s3 hic suberat causa de p̃nti. q̃ stipulator habebat domum t̃pe stipulationis vnde intelligit de eo qd̃ poterit contingere in illa do-

4 mo nõ in nouiter acquirẽda. ¶ †Itẽ ex fi. huius. §. not. aliqd statui in accessorijs qd̃ non statuit in principali vt etiam p3 ex his q̃ dixi .s. eo. si qs missum. §. fin. et .l. si in emptione. in prin. de contrahen. emp. vbi incertitudo non vitiat dispositionẽ in accessorijs l3 vitiaret in principali. et qd̃ not. in .c. cũ ad sedem. de resti. spo. de hoc etiam bonus tex. in .l. aurelius. §. legatũ. et .l. fi. §. fi. de lib. le. vbi dispositio facta per verba p̃ntis t̃pis licet nõ extendat ad futura eque principalia bene extendit ad futura accessoria eorũ que erant t̃pe dispositionis. ¶ De his aũt que habentur hic in scd̃a glo. magna dic vt .j. dicam. p̃xi. §.

2 ¶ Quare stipulatio venditoris de qua hic porrigat ad damnum contingens post et stipulatio emptoris nõ porrigatur añ traditam rem.

1 **Emptor predij.** ¶ †Stipulatio emptoris d dãno infecto interposita añ traditionem rei nõ porrigitur nisi ad dãna contingentia post traditionẽ. Sed si cõtingant ante ad illa nõ porrigit sed bene p̃nt illa repeti a venditore si fuit negligens in faciendo sibi caueri si aũt nõ fuit negligẽs etiã ad illa porrigitur stipulatio ne emptor in dãno remaneat. hoc primo. Sed stipulatio vẽditoris porrigitur nõ solũ ad dãna obuenientia ante traditã sed etiam obuenientia post. hoc scd̃o. Sed si vterq̃ fuit stipulatus tũc stipulatio venditoris porrigitur ad obuenientia ante dumtaxat et ideo facta traditione finit stipulatio emptoris et tunc incipit competere ad dãna contingẽtia post. h. d. iste. §. difficilis quem diuide in tres partes vt p3 ex summario. ¶ Primo q̃ñ solus emptor fuit stipulatus ante traditionẽ vsq̃ ibi sed si venditor. ¶ Scd̃o q̃ñ solus vẽditor vsq̃ ibi qd̃ esset iniquissimũ. ¶ Tertio q̃ñ vterq̃. Item prima pars subdiuitur q̃ primo loquit q̃ñ emptor fuit stipulatus vẽditor vero stipulari neglexit et sic fuit in culpa vsq̃ ibi sed quid fiet. ¶ Secundo q̃ñ in nulla culpa fuit vsq̃ ibi sed nihil. ¶ Tertio redit ad primũ casum q̃ñ fuit in culpa. Et glo. j. que ponit casum s̄m Irnerium non intellexit istum tex. q̃ ponit q̃ emptor fuit stipulatus a venditore de dãno infecto. Tu dic q̃ primo fuit stipulatus a tertio cuius dominus minabat ruinã supra rem emptã. ¶ In .j. glo. in prin. ibi si ante traditionẽ sit stipulatus et sic anteq̃ haberet dñium vel ius in re l3 haberet ad rẽ supple et dãnum sit datum similiter si ante rem traditam et postea res deteriorata tradat queritur de pluribus. primũ est vtrũ emptor possit hoc dãnum recuperare virtute hui⁹ stipulationis a domino domus ruinose et ad istã questionem r̃nde in ver. sed nihil q̃ non q̃ ad hoc dãnum ista stipulatio non proficit. ¶ Scd̃o queritur ad qd̃ ergo dãnũ proficit et r̃ndetur q̃ ad illud qd̃ euenit post traditionẽ q̃ tunc dat in re sua et hoc qd̃ sequitur cautũ habebit &c. et etiã in ver. sed nihil ibi nisi id qd̃ post traditionẽ &c. ¶ Tertio queritur an istud dãnum contingens ante traditã patiet iste emptor ex quo non põt recuperare a promissore ex stipulatione et r̃ndet q̃ nõ sed recuperabit ipsum a venditore actione ex empto si potuit stipulari et non fuit stipulatus de dãno infecto nam licet periculũ post venditionẽ perfectã contingẽs sine culpa venditoris pertinet ad emptorẽ vt .l. necessario. de peri. et commo. rei vẽ. Venditor tñ tenetur anteq̃ tradat custodiã et diligentiam habere in sua re propria et sic debuit stipulari ad cõmodũ emptoris qd̃ si non fecit tenet ratione culpe et hoc sequitur in ver. venditorem autẽ et etiam in versi. sed nihil ibi q̃ dũ in venditoris custodia est &c. Et ex hoc sequitur ratio primi dicti quia postq̃ põt recuperare a vẽditore p̃ actionẽ ordinariã nõ recuperat a p̃missore qui tenet ex stipulatione interposita iure extraordinario et hoc habetur in .d. versi. sed nihil ibi et qd̃ alia actio queri potest &c. ¶ Quarto et vltimo queritur qd̃ si venditori non põt negligentia imputari an emptor patiet hoc dãnum et ista questio ponitur in ver. sed quid fiet postea in ver. an et hoc obijcit cõtra questionem: q̃ vr̃ fatua: q̃ hoc dãnum nõ cõtingit de directo in re emptoris: sed venditoris ergo emptor nõ patitur hoc dãnum sed r̃ndetur q̃ non est fatua: q̃ l3 verũ sit hoc directo p̃ indirectum tñ deuoluit ad emptorẽ q̃ venditor tradet rẽ deterioratam et emptor cõtra nullũ habebit regressum et finaliter dimittit istã questionẽ insolutam. glo. aũt intelligũt vt velit dicere q̃ sit dãnũ emptoris: q̃ a nullo recupabit: et q̃ si nõ fuit adhuc emptor stipulatus et vellet stipulari pro vtroq̃ t̃pe l3 aduersarius posset promittere tñ si non vult non cogitur promittere p̃ t̃pe ante traditã etiã si venditor erat in statu q̃ nulla culpa sibi poterat imputari vt q̃ erat absens causa reipublice. Doc. tenent

a cõtrarium in vtroq̃ dicto q̃ isto casu cogitur promittere specifice etiã pro t̃pe ante traditã: et si p̃misit simpliciter talis promissio extẽdit etiã ad illud t̃ps ne emptor remaneat in dãno q̃ tunc cessat ratio posita in versi. et qd̃ alia. et sic p3 q̃ auget virtus stipulationi ex accidenti nã licet a principio nõ cõprehenderetur nisi dãnum cõtingens post traditionem. vt in prin. §. ex postfacto tñ incipit cõprehẽdere etiã cõtingẽs añ si vẽditori nõ põt mora imputari. ¶ Sed cõtra de. §. precedenti ibi nõ augeri &c. sed ibi nõ auget ad rẽ penitus diuersam hic vero ad eandem q̃ iste casus erat implicit⁹ in stipulatione ar. .s. si ex noxa.

2 cau. aga. l. fi. ¶ †In text. ibi sed si venditor interposuit. subaudi tñ non autẽ emptor: sed que est rõ q̃ stipulatio venditoris porrigit ad dãnum contingẽs post. et stipulatio emptoris non porrigit ante traditam. r̃ndetur q̃ facilius descẽdit in successorem q̃ ascendat in autorẽ: vt .l. si a te. §. fi. de excep. rei iudi. non tñ intelligas q̃ stipulatio vẽditoris proficiat ipso iure sine cessione emptori: licet glo. hoc dixerit. .s. eo. si qs missum. §. fi. imo requirit cessio vt ibi dixi. et ita doc. intelligunt et glo. ¶ In text. ibi qd̃ esset iniquissimũ. .s. vt extendat ad dãnũ contingens post traditionem. nã sic poterit cõtingere q̃ promissor tenebit duobus. .s. emptori et vẽditori si vterq̃ fuerit stipulatus: et etiã occasione eiusdẽ dãni. sed r̃ndet non esse verũ q̃ isto casu si emptor fuit stipulatus stipulatio venditoris non porrigitur ad damnum contingens post traditionẽ. q̃ nõ est necesse cum emptori sit promissum ex sua stipulatione sed solũ ad contingens ante et sic facta traditione finietur illa stipulatio vẽditoris: quia sua amplius nõ interest: et ipse fuit stipulatus interesse p̃cedit ergo illud q̃ñ solus vẽditor fuit stipulatus q̃ est vtile emptori qd̃ ex stipulatione venditoris sibi cessa possit consequi dãnum cõtingens post traditionẽ. Et ex his oĩbus p3 clarissime distinctio glo. magne et etiam quid debeat dici in questione quam format glo. in .§. precedenti q̃ incipit sibi facte.

> ¶ Futura an verba statuti p̃ntis t̃pis trahant ad futura vide per Alex. consil. cix. iij. lib.

2 ¶ Si quis fuit mortifere vulneratus in vno mense et moriatur in alio debet in accusatione poni mensis vulneris quasi in illo mortuus fuerit et tũc.

3 Si facta fuit pax de tali vulnere cẽsetur etiã facta de homicidio quasi idem sit cum vulnere.

Quod possit quis accusari de homicidio et inquiri etiam ante quam vulneratus sit mortuus.

4 Si fuit formata inquisitio super vulnere et interim sit mortu⁹ potest sequi condemnatio de homicidio.

Si testes infra terminum datum ad probandũ iurãt q̃ possint examinari post terminum.

1 **Sabini sententia.** ¶ †Qd̃ finibus necessariã cõsequẽtiã ad prin.

inspicitur principiũ ⁊ non finis ad hoc semp allegaŧ. Cõcor.l.
2 iij.§.scio.ꝟ.de mino.dic vt ibi.†Allegaŧ iste tex.ad multas.q.
primo ꝙ si qs fuerit mortifere vulneratus in vno mense ⁊ mo
riaŧ in alio dic ꝙ in accusatione dꝫ poni mẽsis vulneris quasi
a in illo mortuus fuerit[a] ⁊ tunc. ¶†Item ꝙ si facta fuit pax de
3 tali vulnere censeaŧ etiam facta de homicidio quasi idẽ sit cum
vulnere. ¶Itẽ ꝙ possit qs accusari ⁊ inquiri de homicidio etiã
4 anteꝙ vulneratus sit mortuus. ¶†Item ꝙ si fuit formata in
quisitio super vulnere et interim sit mortuus possit sequi cõ
demnatio de homicidio. ¶Item allegaŧ ꝙ si testes infra ter
minũ datum ad probandũ iurant possint examinari post ter
b minũ[b] quasi depositio referaŧ ad iuramentũ. de his oĩbus vi
de hic p Bar. Et adde hic per Bal.in.l.ij.C.de libertis ⁊ eorũ
liber. quantũ ad dictam questionem de pace vbi reprehẽdit hic
Bar. ¶Itẽ vide in.l.si qñ.C.de testi.p Bar.in illa questione de
testi.⁊ etiã qd no.per Bar.in.l.fideiussores magistratuũ.ꝟ.de
fideius.⁊ Jo.an.in.c.factum legitime.de reg.iur.lib.vj.

a ¶Mortuꝰ fuerit. adde vt per Alex.cõsi.xxiiij.j.libr.vbi multa ponit in simili.

b ¶Post terminũ Lud.ro.cõsi.cccclij.multũ late examinat hũc articulũ ibi vide ⁊ vide etiã ꝙ voluit matthęꝰ no.suis vbi ponit si accusaŧ testis de falso qs locus ĩ accusatione poni debeat.

1 Si vicinas edes.

¶†Contumacia cõmissa in vna re non extendiŧ ad aliam rẽ.h.d. Sic ⁊ cõmissa in vno articulo non extenditur ad alium. Sed debet iterũ citari vt no.in.c.eum qui.de do. et con tu.lib.vj. ¶In fi.text.ibi tu in mearum intelligo non pro illis in quarũ possessionẽ ego missus fui propter tuã contumaciã qz illas videris habuisse pro derelictis patiendo me immitti et sic non interest tua tibi caueri pro illis cum dñium illarum ad me pertineat si fui missus ex scdo decreto intelligiŧ ergo qñ petebas tibi caueri pro aliis edibus nõ pro illis eisdẽ de quarum vitio petebam mihi caueri sed nec ad alias potes petere tibi caueri pro vitio illarum in qbus fui missus qz cũ in illis denegaueris mihi caueri ego similiter tibi denegare possum. vt.ꝟ.eo.l.qui bona.§.si quis qz.

2 ☞Ad recuperandã detentationẽ etiã licitã nõ datur interdi ctum vnde vi sed officiũ iudicis sicut pro ipsa detentatione.

1 Si pupillus

¶†Actio in factũ que oriŧ ex prohibitione datur etiã contra pupillum si ipse prohibuit immissum: ⁊ erat doli capax. Item ex facto procuratoris habentis spẽle mandatũ datur contra dñm. Itẽ daŧ non solum si prohibuit missum ex primo decreto venire in possessione sed etiã si missum ex scdo lꝫ succurratur etiã alio remedio.s.per publicianam vel per interdictum vnde vi. Ista tñ remedia cum sint oĩa rei persecutoria si actuꝫ fuit vno ⁊ obtemperatum non potest agi ex altero.h.d. vsqꝫ ad.§.fi.qui incipit si procurator. ¶†In tex.ibi alioquin. Expone.i.ꝙuis in hoc casu qñ erat missus ex scdo decreto habeat etiã alia remedia.s.interdictum vnde vi.si expellatur ⁊ etiã publicianã si facta fuit immissio cõtra nõ dñm ⁊ si cõtra dñm haberet reivẽdicationẽ. vnde videbaŧ ꝙ postꝙ habebat ista remedia ordinaria nõ dareŧ sibi hec actio tanꝙ sit extraordinaria sed certe ad diuersa competunt qz actio in factum datur ad emendãtionem dãni ac si stipulatio fuisset interposita.vt.ꝟ.e.si finita.§.fi. Sed interdictũ vnde vi datur ad recuperandã possessionem rei in qua fuit immissus. Itẽ publiciana ad declarandũ se esse quasi dominum rei vendicatio ad declarandã se dominum. possunt ergo concurrere in origine ista remedia ordinaria cum extraordinario vt dixi.ꝟ.ti.l.in prouinciali.§.j.sꝫ si sic est quare non cõcurruntetiã in executione postquam cõpetunt ad diuersa respondeo qz non dꝫ consequi emendationẽ damni ⁊ etiam rem ruinosam sed dꝫ esse altero contentus nam et dñs rei ruinose vel cauere tenetur: et damnum emendare vel domo ruinosa carere: non aũt ad vtrumqꝫ simul vt.ꝟ.e.hoc amplius post prin ci. ¶Innuit ergo iste tex.ꝙ missus ex primo decreto non habet ista remedia ⁊ ideo minus est dubium ꝙ datur sibi actio in factum: ⁊ hoc tenet glos. que incipit ex secundo decreto in fin. ex qua not. †ꝙ ad recuperandam detentationem etiam licitam non datur interdictum: vnde viᶜ qd no.bene tñ datur officium iudicis sicut pro ipsa detentatione retinenda.vt.l.aquilius regulus.in fi.ꝟ.de dona.⁊.ꝟ.quibus ex cau. in pos.ea.l.hec autem. §.fi.⁊.l.j.§.necessario: ⁊ qd ibi per Bar.ꝟ.si mulier ventris nomine facit.l.si de posses.C.de transla.

c ¶Vñ vi.facit ꝙ voluit Rota decisi.suis de resti.spol.in nouis.ꝙ monacho spoliato a plato ꝺ priorato manuali nõ cõpetit interdictum vñ vi secus si esset spoliatus de prioratu ppetuo ⁊ vide ꝙ voluit Ro.consi.cl.

1 Si procurator.

¶†Ex stipulatione pretoria interposita per procuratorem procuratorio noĩe acquiritur domino vtilis actio sine cessione ad hoc allegatur sic ex iudiciali etiam si non esset pretoria p.l. in cause.in fi.de procura. ¶Idem si nec esset pretoria nec iudicialis esset tñ interposita super re domini vel domino presente.vt.l.ꝙ procurator ex re.ꝟ.de procu.⁊.ꝟ.de verb.ob l.si procuratori pñtis regulariter secus qz requiriŧ cessio ⁊ actio: ⁊ obligatio qriŧ ipsi procuratori vt.l.possessio quoqꝫ.§.⁊ si possessio. de acqui.pos.ꝟ.⁊ hoc si fuit stipulatus sibi procuratorio nomine dñi conferendo verba obligationis et executionis in suam personam quo casu stipulatio est valida: vt no.in.l.huiusmodi.in prin.de leg.j.per glo.si vero conferres verba obligatiua vel executiua in personam dñi: vt promittis tali dño meo vel ꝓmittis mihi dare tali habeat locũ notata in.l.stipulatio ista. §.alteri.cum.§.seq.ꝟ.de verb.ob.qz tunc non videretur stipulatus vt procuratori.

d ¶Nõ citato. adde vt p Alex.late in.l.sepe.de re iudi.

1 Eum qui bona.

¶†Ex processu agitato contra vnũ nõ d fit preiudiciũ alteri absenti: ⁊ non citato.[d] h.d.scdm vnũ intellectũ quẽ tene menti: ⁊ iste mihi placet per tex.qui dicit non corrũpitur.⁊ sic ipso iure ius illiꝰ seruaŧ. facit qd no.in.l.si deserta.C.si ꝓpter publi.pẽ.⁊.l.cum miles.§.fi.ꝟ. quibus ex cau.maio.⁊.l.in cause.la.j.§.interdũ cũ ibi no.ꝟ.de mino.⁊ qd not. Cyn.in.l.j.C.de aduo.di.iudi.ante fin.⁊.c.inter quatuor cum ibi no.de maio.⁊ obedien.⁊ vide Inno.in.c.cum in cunctis.de concess.prebẽ.in fi.⁊ est text.p hac distinctione in l.iij.§.fi.de fideicõmi.liber.sed si esset citatus fieret sibi preiudiciũ mero iure vt etiã in dictis iuribꝰ no.si tñ erat absens causa reipublice restituiŧ in inte.⁊ iste etiã est casus huius.l.fm aliã lec.facit.ꝟ.eo.si finita.§.si forte sed prima magis placet: qz tũc corrumpereŧ mero iure cuius contrariũ dicit litera.

2 ☞Inquilinus an possit nũtiare nouũ opus ⁊ petere sibi caueri ⁊ quid in vsufructuario vel superficiario.

1 Si filiusfamilias.

¶†Pro re conducta a filiofa. põt petere sibi caueri tam ipse ꝙ etiã pater si vterqꝫ timet dãnum: sed si solus filius ipse solus petit caueri.h.d.in effectu. Et primo loquiŧ qñ timebaŧ damnũ in rebus mobilibus inuectis in domũ conductã vsqꝫ ibi nisi sit. Scdo qñ non timebaŧ in illis qz nulla erãt sed timebaŧ in ipsa domo cõducta quo casu ipse conductor tanꝙ procurator locatoris debet facere sibi caueri de dãno infecto si potest alias tenetur de negligentia locatori sicut tenetur venditor anteꝙ tradat rem: vt.ꝟ.eo.l.damni in.§.emptor.si ergo solus filius teneŧ ex contractu ipsi locatori qz fuit sic actum ipse solus petit caueri et si non caueŧ ipse solus immittitur.si aũt tenereŧ etiam pater de peculio qd est quãdo aliud non fuit actum tunc etiam pater peteret licet hoc in tex.non dicatur sed innuiŧ a contrario sensu sic ergo patet ex isto fine fm dictum intellectum quẽ etiã sentit glo.magna.ꝙ inquilinus censeŧ procurator locatoris sicut vsufructuarius vt.l.j.in fi.ꝟ.ti.j. Sed cõtra de.l.in prouinciali.§. si ego.e.tit.ibi dum dicit ꝙ quasi inquilinus sum ⁊c.per quem Bar.ibi tenet contrarium ꝙ non censeaŧ procurator ⁊ sic non possit nũtiare ⁊ per pñs etiã nec petere cautionẽ istã. So.ergo tenetur adhibere diligentiã vt denũtiet locari ꝙ petat si videt periculũ vt.l.videamus.§.itẽ prospicere.ꝟ.loca.et ita videtur ibi tenere Bar.sed hic videtur dicere cõtrarium ⁊ modo remi
2 niscitur de deo qd ibi dixit† ⁊ iste tex.facit cõtra illud dictum possumus dicere ꝙ si dñs est pñs sufficiat denũtiari sibi ꝙ faciat sed si est absens vel impeditus tũc ipse inquilinus poterit nũtiare nouũ opus.⁊ etiã petere sibi caueri p istũ tex.cũ glos. qd perpetuo tene menti: vsufructuarius vero ⁊ superficiarius qz habẽt ius in re pñt indistincte hoc facere ⁊ debẽt hoc facere procuratorio noĩe alias teneŧ de negligẽtia.tene menti istum tex.intellectũ. Qñ aũt timeŧ dãnum in rebus mobilibus inuectis dic vt hic in glo.q̃ incipit.dic distinguendũ.

1 Si proprietarius.

¶†Si ppietariꝰ cauit vel soluit aliqd nisi fructuarius cõferat sibi pro rata vsufructuarius põt illũ ꝓhibere frui. Et ecõuerso si fructuarius cauit ⁊ soluit nisi sibi conferatur a ꝓprietario ꝓ rata proprietatis põt mitti in possessionẽ proprietatis ex primo et scdo decreto: dic vt.C.e.ti.l.hoc amplius.§.fi.

2 ☞Proprietas fluminum an sit cõmunis vel publicaŧ que sit differentia.
3 An possit quis facere molendinũ supra aquã fluminis ex concatenatione nauium sine autoritate publica.
An glibet possit nauigare ⁊ piscari sine autoritate publica.
4 Si quis edificat in flumine publico etiam de licentia reipub. vel illius qui rempub.ibi administrat dominium directum non est edificantis sed reip.licet ipse habeat vsum seu dominium vtile: si hoc fuit actum per concedentem: ⁊ quis effectus resultet ex hoc.

1 Fluminum.

¶†Pro vitio opis qd fit in flumine publico si fiat ad vtilitatẽ priuatã ⁊ interueniente publica autoritate satisdaŧ. Sed ꝓ vitio soli nõ satisdaŧ nec etiam repromittitur. Sꝫ superior potest adiri vt inhibeat opus fieri si damnũ ab alio timetur.h.d. vsqꝫ ad.§. adiicitur scdm intellectum quẽ puto verũ. Et sic totus text.loquiŧ qñ fiebat opus ad priuatam

ad priuatam vtilitatem. Sed Bart. intelligit vt loquatur vsq; ad §. quid ergo qñ ad priuatam vtilitatē postea vero ad publicā sed tex. non patitur q2 loquitur continuatiue. ¶ Diuide ergo melius q2 primo premittit duo ad euidentiam vsq; ibi propter qđ. Secundo decidit dubiū de quo queritur: & decisio continet duo vel tria. vnū q caueatur pro vitio operis: alterū q ista cautio est cum fideiussoribus. alterum q pro vitio loci nō caueatur & redditur ratio vsq; ibi ad ea igit. Ibi declaratur qñ caueatur pro vitio operis et loci et qñ fit in priuato vsq; ibi quid ergo. Ibi quarta in qua consuluit qd fieri debeat quando timetur dānum ex vitio loci publici q opus fit a priuato vsq; ibi sed quid. Ibi quinta in qua determinat vnū dubium circa predicta. ¶ †In glo. ibi nā flumina. i. proprietas fluminum non est cōis sed publica licet vsus sit communis. est aūt longa differentia q2 ea q̄ sunt cōia conceduntur occupantibus vt volatilia celi: & pisces maris vel fluminū: & aqua de celo cadens & etiam mare & litora maris sed ea qua sunt publica nō concedūtur occupantib9: vt flumina perennia. hec eñ sunt publica vt. ī. de flumi. l. j. §. ij. et vie publice & forū vel theatrum licet vsus sit communis. Ex eo igitur q2 proprietas non est cōis & sic non conceditur occupanti non est licitum in flumine publico etiam non nauigabili edificare molendinum vel clusam vt edificium tangat solum seu alueum nisi interueniente autoritate publica vt hic in verbo publice, licet quidam intelligant in flumine nauigabili: sed eadem ratio est in non nauigabili & si contra fieret pōt respublica inhibere vt. ī. ne quid in loco publico. l. ij. §. si quis nemine ver. si tñ nullum: & quod factum est sine eius autoritate destruere: sicut licet priuato de eo qđ factū est in suo et per se possesso vt. l. quemadmodū. §. j. ad. l. aquil. nisi sit factū in loco publico existente in ciuitate: ne ruinis vrbs deformetur vt dicto. §. si quis nemine. vel si non vult destruere potest illi iniungere onus soluendi aliquid annuatim ratione soli vt in. d. §. si qs nemine. et dñium directum edificij est reipublice cum cedat solo vt not. ī. in glo. iij. ¶ †Sed si edificando tangeret solū seu alueum vt contingit Rome quia fiūt molendina supra aquam ex concatenatione nauium bene licet hoc facere sine autoritate publica q2 solummodo vtitur aqua & vsus est cōis & vsusfructus conceditur occupanti vt hic si non tenderet in preiudicium alterius vt. l. quominus. ī. de flumi. Ex eo aūt q dixi vsum esse cōem sequitur q quilibet potest nauigare & piscari sine autoritate publica. ¶ Si autē vellet aquam ducere de flumine distinguitur an sit nauigabile vel non vt. d. l. quominus. Dic melius q aut vult edificare super flumine. Aut ex illo aquam ducere ad locum suū & super illo canali edificare. Primo casu si vult edificium fundare in alueo & non pōt quodcūq; sit flumen etiā non nauigabile q2 alueus cuiuslibet fluminis est publicus. Aut nō vult fundare in alueo sed super aquam construere vt fit in flumine padi & tūc nō potest, si flumen sit nauigabile q2 etiā vsus aque est publicus sicut alueus qñ flumen est nauigabile & non conceditur occupanti. Sed si flumen non est nauigabile vsus aque non est publicus sed cōis. Ideo liceret super aquam edificare. Scđo casu qñ non vult edificare super flumen sed ex illo aquam ducere[a] distinguitur an sit nauigabile & non pōt p rationem predictam: q2 vsus aque fluminis nauigabilis est publicus: & non cōis. Aut non sit nauigabile: & pōt q2 vsus aque talis fluminis cōe est vt sequit. ¶ In glos. que incipit. s. publicis ibi et tunc edificatum est eius cuius est solum. i. publicum.

4 ¶ †No. istam glo. singulariter q si quis edificat solum vel molendinum in flumine publico etiam de licentia reipublice seu illius qui rēpublicam ibi administrat dñium directū nō est edificantis: sed reipublice licet ipse habeat vsum seu dñiū vtile si hoc fuit actum per concedentem: & est hoc magni effectus q2 si hoc est verum pōt respublica etiā ex postfacto ipm arctare ad aliquid soluendū annuatim reipublice in cognitionē superioritatis qđ vocatur, solarium: vt no. in. l. ij. §. si quis neminē. ī. ne quid in loco publico: nō sic si fieret dñium directū suū. ¶ Item non pōt alienare sine licentia reipublice sicut nec emphyteota Bart. hic tenet oppositū q imo dominiū directū efficiatur edificantis per. l. pe. §. fi. ī. de acqui. re. do. & hoc qñ edificiū eleuatur supra aquam: et sic h3 instar insule. Si vero totum esset sub aqua & sic nō haberet instar insule procederet ista gl. Certe ista videtur mirabilis opi. & diuinatio nec text. quem allegat bene probat: q2 habet diuersos intellectus scđm diuersas lecturas: sed ipe Bar. in. l. quo minus. de flumini. in. x. q. videtur melius loqui: q si edificans habebat prediū iuxta flumen: et edificauit in loco in quo si nasceretur insula efficeretur sua ratione vicinitatis. iuxta. l. adeo. §. insula. versi. in flumine. ī. de acqui. re. do. etiā tūc edificatum efficit suum ad instar insule. Si vero non habebat prediu3 vicinū vel edificauit in loco in quo insula nata non efficeretur sua tūc nec edificatū efficitur suu3: sed vel reipublice vel illius cuius efficeretur insula. Ipse tamen habebit vsum & scđm hoc debet limitari ista glo.

1 **Adijcitur in hac.** ¶ †In hac stipulatione d3 fieri mentio de heredibus vniuersalib9 successoribus & etiā singularib9 ex vtraq; parte. Et d3 caueri de vitio opis & de vitio loci. h. d. vsq; ad. §. vitiū. Et intellige fm Dy. inquātū loquit de successore in rē & sic singulari q ex facto eius cōmittit stipulatio cōtra promissorē nō cōtra ipsum singularē successorē qui nihil promisit & pmissio nō trāsit cōtra eū vt. l. fi. §. fi. ș. de cōtrahē. emp. qđ etiā vult gl. hic & ecōuerso si dānum dat successori singulari in quē non trāsit stipulatio sine cessione vt no. ș. eo. dāni. §. emptor. & l. iij. §. fi. vsufr. queādmo. caue. ¶ Ius vero excipiendi bene trāsit in singularem successorē vt. ș. de iureiurā. l. etiā si in rē. & l. si a te §. iul. ī. de excep. rei iudi. & cōtra singularē successorē vt. l. si conuenerit. §. fi. ș. pro so. & l. in hoc iudico. §. fi. cōi diui. & ī. de excep. rei iudi. l. excep. cū ibi no. q̄ oīa plene prosequere per Bar. qui recitat verba Dy. ī. tit. i. si tertius. §. stipulatio. Item gl. q̄ incipit no. ibi s3 arg. cōtra rñde ad istas duas leges per id qđ in

b fra sequit in glo. in fi. nā apppellatione successoris[b] comprehēditur successor singularis quo ad hoc vt facto eius committatur stipulatio contra autorē vt hic non quantū ad hoc vt committatur contra ipsum successorem vel ipsi successori: vt in legib9 contrarijs quod dic vt supra dixi.

2 ☞ Vitium rei qualiter sumatur.

1 **Vitium autē.** ¶ †Stipulatio ista non interponit & interposita non cōmittitur nisi pro dāno cōtingente vitio loci vel edificij aduersus quod potuit prouideri. et non fuit prouisum interueniente aliqua culpa promissoris etiā leuissima que non cadit in actione legis aquilie q̄ cōsistit in non faciendo. Si vero contingat dānū vitio loci aduersus qđ prouideri non potuit q2 erat vitiū naturale vel non vitio loci vel operis: sed casu fortuito aduersus quem prouideri non potuit vel facto tertij quē promissor prohibere non potuit vel interueniente culpa cōsistente in faciendo q̄ cadit in actione. l. aqui. stipulatio ista non cōmittit. h. d. vsq; ad. §. fi. hui9. l. qui incipit. Item videamus. ¶ Et istud summariū satis pōt colligi ex. §. cassius. ī. e. l. ¶ Ponunt aūt plura exēpla qñ non potuit promissor prouidere ne dānū daret primo qñ intrauerat naturale contra qđ nō erat reparatio vt in isto. §. Aliud qñ casu fortuito ex improuiso veniente vt. ī. §. hec stipulatio. & in. §. seruius. & §. idem seruius. & §. item apud vicinum. cū sequenti. Vel qñ facto tertij quē promissor nō potuit prohibere vt in. §. ꝙꝙ. Qñ aūt culpa consistente in faciendo q̄ cadit in actione. l. aquilie loquit. §. pterea. Si aūt accidit

b vitio loci vel operis. & potuit prouideri & posito qđ non nisi p diligentissimū vt qñ vitiū paulatim venit subtus aquā & tunc bene cōmittit stipulatio l3 non sit nisi leuissima culpa. vt. ī. §. idem seruius ver. si a ūt aqua. Et adde qđ habet. ș. eo. dāni. §. ei q. & qđ ibi dixi. ¶ †No. in isto. §. j. qualiter sumit vitiū rei q2

2 pro eo q nō est naturale: sed accidentale. & sic aduersus ipsum pōt reparari non sic in vitio persone nā tūc econuerso illud dr vitiū persone qđ est naturale. & irremediabile: vt cecitas surditas & silia. Illa vero q̄ non sunt naturalia. sed accidentalia & pōt aduersus ea raparari: ppie nō dicunt vitia. s3 morbus seu morbi vt. ș. de edili. edic. l. j. §. sed sciendū. ¶ Itē aduerte q2 glo. intelligit istum primū. §. qñ in loco palustri vel arenoso nō erat edificatū. & sic timebat dānū solu3 de loco & vitio naturali sed si erat ibi edificatu3 vel volebat qs de nouo edificare & dānum nō timebat nisi pter vitiū loci qđ euenire verisilr nō poterat nisi pter edificiū supimpositum tunc hñ deberet caueri & cautio simplr interposita cōmitteret ex dāno cōtingēte tali vitio l3 esset irreparabile. & hoc vult gl. q̄ incipit nūc de solo quā tenent oēs: & est notabilis q2 quotidie pōt cōtingere si habes ortū tuū vel fundū iuxta meum. & ego timeo q aliqua pars de tuo ruat supra meum si nō est ibi edificatū distinguit vtrum dubitē ex vitio naturali vel accidentali. Et primo casu nō possum petere mihi caueri secus si sit ibi edificatum vel vis edificare. ¶ Ultimo in. §. preterea. est vna gl. super verbo furnarij que melius cadit in. §. item videamus. cū. §. seq.

2 ☞ Quilibet pōt facere in suo qđ sibi placet ad suam vtilitatem dum tamen non tangat de alieno etiam si super hoc quod facit aufert vicino lucrum quod ex re ipsius facientis ad vicinum proueniebat.

3 Si aliquid facio in meo in quo tu damnum sentias vel lucru3 perdas quādo possis me phibere: & quid si vellem facere fossam iuxta parietem tuum.

1 **Itē videamus.** ¶ †Stipulatio hec nō cōmittitur qñ ex ope qđ pmissor facit in suo aufert stipulatori lucrū qđ apud ipsu3 pueniebat ex

a ¶ Aquā ducere. in hac materia vid are. gl. xxix. Fran. cur. papi. cōsi. xxxiij. Iaso. i sua solēni repetitiōe. l. quo min9 de flumi. eūdem Pau. ꝯsi. lxvij. Old. consi. xxx.

b ¶ Successoris. successoris appellatione annūtiat singu. vide Frā. cur. ꝯsi. xlix.

re ꝓmissoris nõ de iure debite seruitutis sec⁹ si iure seruitutis vel si inferť dãnũ qꝛ auferť illud qđ ex re promissoris ad stipulatorē nõ ꝑueniebat. h.d. cũ duab⁹. ll. sequētib⁹. vsqꝫ ad. l. plures. ¶ Et primo loquiť qñ auferť lucrũ qđ ꝑueniebat ad stipulatorē nõ iure seruitutis vsqꝫ ibi si tñ. ¶ Scđo qñ inferť dãnum qꝛ auferť illud qđ ad stipulatorē nõ ꝓueniebat ex re ꝓmissoris sed aliũde vsqꝫ. ad. l. trebatius. ¶ Tertio qñ auferť lucrũ qđ ꝓueniebat ex re ꝓmissoris iure tñ debite seruitutis scđm vnũ intellectũ ꝛ sic vř inferri dãnũ. ¶ Quarto in. l. ꝓculus redit ad primũ casum ꝛ poniť opi. ꝓculi q reddit aliã rõnē ꝙ trebati⁹ cui⁹ fuerũt oĩa dicta superiora † Et no. istas. ll. q̃ sunt multũ singulares in sua materia. ꝛ semp allegant ꝙ qlibet põt facere in suo[a] qđ sibi placet ad suã vtilitatē dum tñ non tãgat de alieno etiã si ꝑ hoc qđ facit aufert vicino lucrũ qđ est ex re ipsi⁹ facientis ad vicinũ ꝓueniebat nõ sic qñ facit in publico nam non põt auferre vicino lucrũ ꝙ ex publico ad vicinũ ꝓueniebat vt. ĵ. ne qd in loco pub. l. ij. §. merito. ꝛ hic in glo. in. l. proculus. super verbo faciat in fi. q̃ est glo. pe. ¶ Item aduerte qꝛ intelligo istas leges qñ fuit interposita stipulatio ꝓ opere futuro qꝛ cũ vellem in meo opari fodiẽdo vel edificãdo fuisti stipulatus a me de dãno infecto qđ posset ibi cõtingere ex ope meo si vero ꝓ ope iã facto tũc indistincte non cõmitteret stipulatio in casib⁹ harũ legũ qꝛ hoc dãnum vel lucri oblatio nõ ꝑuenit tibi ex vitio soli vel opis iã facti sed tũc posses agere vel. l. aq. propter culpã cõmissam in faciendo in casu q poniť in fi. hui⁹ l. prime. iuxta no. in. e. l. §. ꝓterea. vel cõfes. qñ cõtra debitã seruitutē: vt in. l. trebatius in quã ēt venit interesse vt. l. le ci copus. §. in cõfessoria. si seruit⁹ vē. in alijs aũt casibus hic positis nullo mõ qꝛ licite feci. ¶ In glo. q̃ incipit nisi aĩo nocendi fecit: ibi tunc, eñ de dolo ꝛc. quasi dicat gl. ꝙ etiã tũc nõ ageret ex stipulatione: lꝫ illicite fecerim ex quo aĩo nocendi feci qꝛ stipulatio nõ cõmittiť nisi pro dãno sed hoc dãnũ nõ infero sꝫ lucrũ aufero. h.d. gl. in. l. ꝓculus. q̃ incipit ēt totã in fi. ꝛ. š. e. l. §. ꝓterea. in gl. sup verbo fur. in fi. nimirũ si actio de dolo non cessit qꝛ pro hoc ista actio nõ cõpetit. Qđ aũt glos. infra subdit ꝙ in dubio videor fecisse aĩo nocẽdi procedit qñ ex eo qđ facio consequor lucrũ aľs viderer fecisse aĩo nocẽdi ex quo nihil lucror: ꝛ tu cõmodũ perdis. ꝛ adde. ĵ. ti. j. l. ij. §. idem varus. ¶ † In fi. gl. pro declaratione huius articuli distingue qñ aliquid facio ĩ meo in quo tu dãnũ sentias vel lucrum ꝑdas an possis me ꝓhibere. dic ꝙ aut facio aliqđ immittendo in tuum qđ tangat tuum Aut nõ immittendo qđ tangat sed extendo supra tuũ. Aut nec immittendo nec extendẽdo. Primo casu aut immitto materialiter vel artificialiter: puta tignũ vel trabē qđ per se nõ deriuaretur in tuũ nisi me hoc principaliter operãte. ꝛ tũc potes me prohibere quinimo ꝛ propria autoritate remouere si possidebas tuũ vt. l. queãdmodũ. §. j. in vltimo casu. š. ad. l. aquil. et. l. si qñ. §. fi. ꝛ. l. fistulas. si seruitus vē. Aut naturaliter vt si habebam inferiorē partem domus in qua faciebã fumũ ascendentē ad partem tuã inferiorē vel ecõuerso habebã superiorē partē ꝛ proijciebã aquã naturaliter descendentē ad inferiorē: ꝛ tũc distinguiť an hoc faciebã moderate scđm exigentiam familie et non potes ꝓhibere aut immoderate vltra exigẽtiã ꝛ tũc secus ꝛ hoc ptꝫ ex text. ꝛ gl. in. l. sicuti. §. aristo. si serui. ven. et. ĵ. de iniurijs. l. pe. ¶ Scđo casu qñ extendẽdo supra tuũ ꝛ nõ tangendo potes me ꝓhibere non tñ propria autoritate destruere vt. d. l. quemadmodum. §. j. in primo casu. ¶ Tertio casu qñ nec immittendo nec extendendo tunc aut aufero tibi vtilitatē que ex meo ad te nõ perueniebat ꝛ potes me ꝓhibere vt in vltimo casu huius. §. aut illã que ex meo ad te ꝑueniebat ꝛ tunc aut iure debite seruitutis ꝛ idē vt in. l. trebatius scđm vnum intellectũ glos. ibi posite. Aut non iure seruitutis ꝛ tũc aut hoc faciebam aĩo nocendi qꝛ nullam vtilitatē cõsequebar ex opere idem vt. ĵ. ti. j. l. j. §. deniqꝫ. Aut principaliter vt mihi proficerē: ꝛ tunc secus: lꝫ in consequentiã tibi noceat vt hic in primo casu. et in l. proculus. nisi scienter promisissem ꝯtrariũ. vt in. l. trebatius. fm alium intellectum positum in glo. fi. huius. §. per. l. damni. §. qui parietē. ĵ. eo. ¶ In glo. seq. ibi non eñ cogẽdus erã. Tu dic ꝙ imo poteram cogi qñ volebã facere iuxta parietē tuum de damno qđ ex fossione posset recipere paries tuus per hunc tex. qꝛ videor inferre dãnum: licet eñ paries tu⁹ recipiat firmitatē ex adherẽtia fundamẽtorum tuorum ad solum meum: nõ tamen vř habere illã firmitatem ex meo solo: nã eodem modo solum tuum recipit firmitatē ex adherentia mei ꝛ ista est ratio vt puto istius vltimi casus quem perpetuo tene mẽti. solue ergo cõtrarium primi casus ad vltimum quãdo in vltimo infertur damnum: sed in primo aufertur lucrum. et hoc vult glo. in l. trebatius. que incipit etiam totam.

2 ☞ Si sum dominus fundi pro dimidia ꝛ lego tibi fundũ videor legare dumtaxat meam dimidiam.

a ¶ Facere in suo. adde ꝙ propter hoc voluit Old. consil. cc.

b ¶ Dimidiam. adde que posui 3 in. d. l. serui electione.

Si dixi lego partem fundi vel partē partis an videar legasse dimidiam dimidie.

1 **Plures earũdem.** ¶ † Si plures dñi stipulanť debēt stipulari simpľr ꝛ censeť quilibet stipulatus totũ suũ dãnum sed si adijceret verbũ partis tunc videreť stipulatus partē sui dãni: ꝛ ideo cautela est ꝙ nõ adijciat Si vero plures ꝓmittunt consiliũ est ꝙ qlibet promittat pro sua parte: qꝛ si simpliciter videnť quilibet ꝓmittere insolidum h.d. ¶ Et primũ dictum intellige si stipulenť simul ꝛ eodē tempore siue diuersis. Scđm aũt dictum intellige qñ diuersis temporibus: si eñ simul quilibet teneret ꝓ parte etiã iure isto p. l. reos. §. cũ tabulis. ĵ. de duo. reis. lꝫ glo. fi. huius. l. fm quosdam dicat cõtrarium ꝛ male. Ratio aũt diuersitatis inter primuꝫ casum ꝛ scđm est qꝛ nõ põt qs pro alio stipulari: ideo stipulando simpľr vř stipulatus pro se tm̃ ꝛ totũ suum dãnum nõ aũt dãnũ partis socij: sꝫ ecõuerso bene põt qs ꝓmittere ꝓ alio. ꝛ ideo si vn⁹ promittat simpľr emẽdationē dãni censeť ꝓmittere totũ dãnum etiã pro eo qđ cõtingit a socio fm Dy. ¶ In glos. que incipit puta partē pro declaratione eius opi. ꝙ etiaꝫ ex parte stipulatoris fiat mentio de parte nõ videať qs stipulatus partē partis sed totum dãnum suũ p. l. vxori. in prin. de leg. iij. Sol. fm glo. in fi. verum est si dicerē hoc modo ꝓmittis partē meaꝫ damni: ita ꝙ illud pronomē meã esset adiectiuum illius verbi partem tunc eñ totũ dãnum meũ cõprehendiť ꝙ respectu vniuersalis damni diciť pars dãni. sed si dicerē promittis partem dãni mei ita ꝙ illud pronomē mei nõ sit adiectiuum verbi partē. sed verbi dãni tunc videor stipulatus partē partis. s. damni mei ita dꝫ intelligi iste tex. idem si dicerē promittis partē dãni

2 contingẽtis in mea dimidia. † Et ista inducunť ad questionem si sum dñs fundi ꝓ dimidia certum est ꝙ si lego tibi funduꝫ videor legare dumtaxat meã dimidiã.[b] vt. l. serui electione. in fi. de leg. j. ¶ Quid si dixi lego partē fundi. vel partē patris videť ꝙ videar legasse dimidiã dimidie. arg. huius. l. cõtrarium dicunt doc. fauore vltime voluntatis qđ videar legasse totã meã dimidiam per tex. cum glo. in. l. lucius. §. filiã. de leg. ij. ꝛ sic illa verba partē partis ponunť intrãsitiue ꝓ eodē id est dimidia que est pars mea in hoc fundo prout exponit glo. in. d. §. filiã. q̃ facit qđ habeť. in. l. j. C. de condi. inde. per glo. de verbis que ponuntur intransitiue qđ est qñ duo substantiua ponuntur pro eodē vt iure conditionis. i. iure qđ est conditio. ꝛ alibi ex causa preteritionis idest ex ipsa preteritione q̃ est causa nullitatis. vt in aut. ex cã. C. de libe. prete.

1 **In hac stipulatione.** † In ista stipulatione venit interesse dãni emergẽtis ꝛ lucri cessantis h.d. cum. l. seq. ¶ In tex. ibi fulsit subaudi vt posset sustinere ruinã dom⁹ pxi. ꝓ qua erat cautio: ꝛ intelligo qñ promissor dñs domus ruinose erat negligẽs in reparando domũ ruinosam: ꝛ sic stipulator habuit iustã causam faciẽdi impẽsam vt in fi. huius. l. ꝛ isto modo intelligẽdo poterit reparare has impẽsas etiam anteꝙ domus ruat. lꝫ glo. ij. hic posita sup verbo possit dicat ꝯtrariũ fm Ruge. ꝙ nõ nisi post ruinã: sꝫ Dy. eã reprehẽdit p finē huius. l. ꝛ etiã ptꝫ ratio qꝛ dãnificatus est culpa promissoris nõ reficiẽtis lꝫ domus non durauerit: ergo põt petere hoc dãnum: sed glo. posset ꝓcedere si promissor non erat adhuc in mora reparandi. ¶ In tex. ibi cũ propter vitiuꝫ cõis parietis supple quē alter socius edificando premebat fm Dy. vel vterqꝫ tñ stipulator habebat edificia pretiosiora in quibus duobus casib⁹ potuit cõpellere socium ad cauendũ vt. ĵ. e. inter quos in prin. ꝛ hoc voluit glo. magna in verbo vel dic caueatur. si aũt nullus in cõi pariete aliquid faciebat sed ipse paries de se minabať ruinã nec erat pressus magis ab vno ꝙ ab altero nõ posset petere vnus ab altero sibi caueri etiam si habeat edes pretiosiores. vt. ĵ. eo. si edibus. quia habet facultateꝫ reficiendi. Idem si vterqꝫ edificabat tamen alter non habeat pretiosiores edes. vt. ĵ. eo. damni. §. cũ parietem.

2 ☞ Exempla nõ restringunt regulã sed declarant. Statutũ si primo ponat regulam ꝛ postea exẽpla ꝙ tunc comprehendat etiam alios casus quam exemplificatos.

1 **Damni infecti.** ¶ † Pro opere qđ qs facit ĩ alieno iure debite seruitutis dño sola nuda promissione caueť. h.d. Dy. Et procedit determinatio hui⁹. l. duob⁹ cõcurrentibus. s. qꝛ edificat in alieno in quo hꝫ ius seruitutis: et qꝛ cauet dño soli pro alio edificio quibus concurrentibus cauet nuda cautione. Altero vero deficiente postꝙ edificat in alieno teneret satisdare puta siue haberet ius in re. vt. š. eo. ꝓtor. in prin. ꝛ. l. si finita. §. deinde. Idem si habet ius in re ꝛ non cauet ipsi dño soli sed alteri. vt. š. eo. hoc amplius. § si. qđ tamen limita ꝛ

limita ⁊ distingue vt ibi dixi. ¶ Et aduerte ꝙ hic est vna glos. que incipit. i. de ope. que reprehendit ꝑ doc. ꝙ saltem pro vitio soli dꝫ satisdari dño soli. nam hoc non est verũ cũ ipse dñs teneat alteri cauere ꝓ tali vitio: ergo sibi non est fauendũ. arg. C. de fur. l. apud antiquos. ſm Ja. de ra. ¶ † Vltimo no. ſi. huius l. que semp allegat: ꝙ exẽpla non arctant regulã. sed declarãt. facit. l. regula. circa finem. de iur. ⁊ fac. igno. et. l. scire oportet. §. pe. de excu. tu. l. si in diẽ. de cõdi. ⁊ demon. in princ. ¶ Sunt ergo diligenter inspicienda verba statuti an primo ponant regulam postea exempla: ⁊ tunc comprehendunt etiam alios casus ꝙ̃ exẽplificatos per istum tex. An non procedat per modũ regule: sed disponẽdo in quodã casu: ⁊ tunc ad aliũ etiã similẽ nõ extendit si disponant preter ius cõe: vel in casu odioso. vt. l. si vero. §. de viro. solu. ma.

2 ☞ Procurator de cuiꝰ mandato dubitat si scit se verũ procuratorẽ põt cauere de rato cuꝫ habeat exceptionem ꝙ qñcunqꝫ apparebit ipsum esse verum procuratorem fideiussores nõ teneantur: ⁊ qd si hoc non esset appositũ in cautione.

1 **Qui vias publicas.** ¶ † Primũ dictũ huiꝰ. l. cũ glo. procedit qñ ille qui reficiebat viam publicaꝫ faciebat hoc ad suaꝫ vtilitatem ⁊ tunc cauet etiam si habeat auctoritatem publicam idest licentiam a re publica. vt s. eo. fluminum. in prin. procedit etiam qñ hoc faciebat ad publicam vtilitatem tñ non habebat auctoritatem idest licentiã. Si vero concurrerent ista duo ꝙ ad publicam vtilitatẽ ⁊ autoritate publica non tenerentur cauere. vt. s. eo. si finita. §. si publicam. sed superior iudex debet mittere ad locũ vt opifices taliter faciant ꝙ vicinis nõ noceant. vt. e. l. §. si quid vitio 2 ¶ † Secundũ casum huius. l. non pro eo qđ dixi. s. eo. pretor. post prin. ꝙ procurator de cuius mãdato dubitatur si scit se verũ procuratorẽ põt cauere de rato cuꝫ habeat exceptionem ꝙ qñcunqꝫ apparebit ipsum esse verum procuratorem fideiussores nõ teneantur. Sed si hoc non esset appositum in cautione tenerent fideiussores etiam dicto casu saltem ad expensas litis. qđ plene dic. vt. l. si fine. C. cũ aũt. ⁊. §. marcellus. j. rem ratã ha. ⁊ vide j. eo. inter quos. §. penulti.

11 **Si edibus.** ¶ † Qui hꝫ ius reficiendi domũ ruinosam non põt petere sibi caueri de dãno infecto. h. d. Et dr habere ius reficiẽdi socius qñ domus ruinosa erat cõis: qꝛ potest reficere etiã inuito socio si refectio erat necessaria. vt no. j. eo. l. in cõi. similiter vsufructuarius dicitur habere ius nõ qꝛ possit inuito proprietario: sed qꝛ proprietario non contradicente tenet reficere: alꝛs tenet de culpa: ⁊ ideo nec ipse petit sibi caueri. vt. s. eo. dãni. §. ei cuius. Si vero quis non tenet reficere nec potest inuito dño vt qñ domus non erat communis: tũc licet de facto posset reficere dño patiente non diceret habere ius reficiendi nec propter hoc impediretur cautionem istam petere: alias iste titulus nunꝙ̃ haberet locum. ¶ No. hic in fi. regulaꝫ ꝙ vbicunqꝫ quis potest euitare damnũ per aliũ modum ꝙ̃ petendo sibi caueri non potest cautionem istam petere. concor. l. sequens ⁊. s. eo. qui bona. §. de illo.

2 ☞ Ad petendum cautionẽ istam non cõpetit actio: sed officium iudicis nobile ⁊ qs sit effectus.

3 Locator an dicat possidere inuecta ⁊ illata in domũ locatam.

4 Pignoratitia actio licet re contrahatur. i. interueniente traditione aliquando tamen etiaꝫ si nulla traditione interueniat contrahitur.

Res obligata si peruenit ad creditorẽ licite quod habeat ius retinendi pro debito.

1 **Inquilinũ nõ datur.** ¶ † Qui põt damnũ euitare ꝑ aliũ modũ nõ põt hanc cautionẽ petere. Itẽ inquilinus si dubitat ruinã domus cõducte potest inde recedere dũmodo soluat pensionẽ tẽporis p̃teriti: ⁊ vt locator hoc fieri patiatur hꝫ actionẽ ex cõducto. Si aũt non solueret põt locator retinere propria autoritate inuecta ⁊ illata in domũ cõductã tanꝙ̃ pignora debet tñ circa ipsa diligẽtiam adhibere. Et si pereunt propter diligentiã non habitam tenet ac. pig. h. d. cũ. l. seq. ⁊ sunt bone leges cuꝫ glossis. ¶ Ex glos. i. collige duos casus in quibus inquilinꝰ potest sibi cõsulere migrando de domo conducta.[a] et ideo in illis non petit sibi caueri vsqꝫ ibi sed si pro damno. Item alios duos in quibus non potest sibi consulere migrando: ideo petit sibi caueri vsqꝫ ibi 2 ptꝫ: ibi collige distinctionẽ quam no. qꝛ est magistra. ¶ † Nota etiam glo. seq. cum tex. ꝙ ad petendum cautionem istam non competit actio: sed iudicis officium nobile. ad hoc allegatur iste text. cum glo. ¶ Est autẽ magnus effectus ꝙ qñ competit actio debitor cõstituitur in mora per interpellationem etiam extraiudicialẽ. vt. l. si ex legati causa. cũ ibi not. ⁊. l. qui rome. §. coheredes. de ver. ob. ⁊. l. si pe. qñ di. le. ce. sed qñ competit solũ iudicis officiũ non constituitur in mora nisi per interpellationem 3 iudicialẽ. vt. j. eo. cũ stipulassem. ⁊ ibi no. ¶ † Vltimo ista l. vtiqꝫ allegat ꝙ locator non dicit possidere inuecta et illata in domum locatam nisi postꝙ̃ ipsa retinuit vel inclusit pro pẽsione[b] lꝫ contrariũ notet in. l. solutam. §. solutaꝫ. s. de pig. act. ⁊ videbatur hoc verum qꝛ domũ locatã possidet aĩo suo ⁊ corpore coloni. vt. l. iij. §. saltem. j. de acqui. pos. Eodẽ modo videbatur possidere res ibi inuectas. vt in. d. l. solutam. §. nerua. in fi. sed contrarium est per eundem. §. qꝛ non sunt sub sua custodia sed inquilini: et ideo inquilinus possidet etiam si credat illas se ꝑdidisse: ⁊ tamen sunt infra domum. vt. d. §. nerua. in fin. ¶ Est etiam notandũ ꝙ põt ꝓpria auctoritate includere licet regulariter secus. vt. l. extat. qđ me. cau. ⁊ hic qꝛ sunt infra domũ suam a se possessam: alꝛs perderet ius suum. facit. l. ex differentia. s. in qui. cau. pig. ta. cõtrahatur. 4 † Allegatur etiã ista. l. in fi. ꝙ lꝫ pig. act. re contrahat. i. interueniente traditione aliqñ tñ etiam si nulla traditio interueniat contrahitur vt in casu huius. l. qñ conductor inuexit. Et idem videtur dicendum vbicũqꝫ res obligata peruenit ad creditorẽ lꝫ traditio non interuenerit: qꝛ hꝫ ius retinendi pro debito si licite ad eũ peruenit. facit qđ no. in. l. si non sortem. §. si centum. de condi. inde. et etiam eadẽ ratione tenetur pro debito soluto.

1 **In parietis cõis.** † Lex ista cũ dua. se. ⁊. l. inter quos. in prin. ⁊. l. ex dãni. §. j. ⁊. l. in reficiẽdo. ⁊. l. damnũ. in §. cũ parietẽ. tractant de vna materia satis intricata quã Bar. ponit in. l. inter quos. lꝫ satis cõfuse. videlicet qñ paries cõis inter duos est vitiosus vtrũ alter ab altero possit petere sibi caueri de dãno infecto: ⁊ de hoc loquit. l. inter quos. in prin. ⁊. l. damni. §. cũ parietem. ⁊. l. si edibus. Et si interposita est cautio qñ cõmittat: ⁊ d̃ hoc loquitur ista lex cũ duabus seq. ⁊. l. ex dãni. in. §. j. lꝫ ille. §. possit etiã intelligi qñ nulla cautio fuit interposita. ⁊ circa istos duos articulos in quibus principaliter consistit ista materia distinguã plene in. d. l. damni. §. cum parietem. vbi glos. distinguit. Iste ergo tres leges hoc dicunt in effectu. Qđ si alter ex socijs habentibus parietẽ cõem volẽs ipsum reficere tanꝙ̃ vitiosum cauit socio de dãno infecto committitur cautio secuto dãno si euenit propter culpam suã commissam in destruendo parietem seu reficiẽdo cũ refectione nõ indigeret: ⁊ etiam si indigebat: si tñ male refecit seu malũ parietem surrogauit ⁊ propter hoc damnum contingit. h. d. hec lex. Etiam glo. j. ponit casum ⁊ bene: lꝫ sit clarus modo expediret ¶ Glo. prima magna in fi. format vnũ cõtrariũ in quo oẽs gl. istarum legũ se reuoluunt in quo vr consistere maior difficultas ꝙ̃ sit in istis legibus. nam vr ꝙ ista stipulatio non cõmittat etiã pro dãno contingente culpa socij reficientis: qꝛ illud damnum potest peti actione cõi diui. vel pro socio. que sunt ordinarie: ergo dꝫ cessare actio ex ista stipulatione ꝙ̃ iure extraordinario interponit per. l. si edibus. s. eo. ⁊. l. damni infe. stipulatio. §. ei qui. glo. hic soluit ꝙ istud esset verũ si damnum contingeret in re cõmuni sed hoc contingit in re ꝓpria licet ex pariete cõi: glo. aũt pe. in. l. nam si. j. eo. format istum idẽ cõtrarium ⁊ dat alias solutiones. similiter glos. in. l. inter quos. in prin. super verbo ab eo. ibi ⁊ est ratio ſm quosdaꝫ ⁊c. voluit hoc idem contrarium signare ⁊ dat alias solutiones. doc. omnes istas reprehendũt ⁊ specialiter istam quã ponit glo. hic dicentes ꝙ est contra casum illius. l. si edibus. in primo casu: quia ibi timebatur dãnũ de re cõmuni ad propriam: salua illoꝝ pace illa nihil obstat: qꝛ non dicit ibi ꝙ si damnũ cõtingat in re ꝓpria a communi illud possit repeti actione pro socio vel cõi diui. sed bene dicitur ꝙ timore huius dãni non põt petere sibi caueri: qꝛ potest ipsum euitare reficiendo rem cõem ⁊ expensas poterat recuperare a socio cõi diui. vel ꝓ socio. sic ergo bene probat illa lex ꝙ expẽsas quas vnus ex socijs facit in re communi potest repetere a socio pro rata si sunt vtiles: sed ꝙ dãnũ contingens ex re cõi in propriam possit repeti illis actionibus hoc ibi nõ dicitur. vnde Bart. in. l. inter quos allegat ad hoc. l. iij. cõi diuidũ. ibi dum dicit eo noĩe ⁊c. ¶ Tu melius allega. l. ex dãni §. j. j. eo. in ver. ꝙ si quis. nam ibi non apparet ꝙ sit interposita stipulatio: licet glo. ita intelligat. vnde est necesse ꝙ possit repeti cõi diui. vel pro socio quando culpa socij euenit: alias secus: vt in primo dicto illius. §. ⁊ etiã secus quãdo cõmuni culpa: vt in vltimo casu illius. §. Tunc ergo quõ rñdetur ad contrariuꝫ de. l. damni. §. ei qui. s. eo. qui magis ob. ꝙ̃. l. si edibus. bar. sup hoc laborat. j. eo. inter quos. ⁊ dicit istas leges esse intelligẽdas quando paries erat cõis pro diuiso: qꝛ nullus ponebat onera vltra medium parietis: ideo non competebat illi actio: ista est diuinatio ⁊ vr implicare cõtradictionẽ ꝙ sit cõis.

a ¶ Cõducta. si tñ illi refert vellet redire post expulsionẽ factã ꝑ refectione locator põt cõpelli ad restituẽdũ domuꝫ locatã ſm Lud. ro. sing. suis.

b ¶ Pro pẽsione. Lud. ro. sin. suis dicit ꝙ bar. diuinat in cõcordando. §. solutã cuꝫ §. colonus. in. l. si i lege. s. loc. vñ ipse soluit ꝙ. §. colonꝰ loquit in ꝑdio rustico. §. no. sol. in inquilino. ⁊ ꝓ hoc allegat. l. certi iur. C. loca. vbi facilius inducitur hypotheca in inquilino ꝙ̃ in colono sed an inuecta et illata ꝑ scdm cõductorẽ sint tacite obligata locatori. idẽ Lu. dicit ꝙ nõ ꝑ. l. si in lege. §. colõi. s. lo.

⁊ pro diuiso qr diuisa nō sunt cōia. vnde Ange. hic dicit istas leges intelligendas qñ interuenit culpa socij leuissima que nō venit in illis omnibus merito venit in hanc stipulationem: secus si culpa leuis per ea que habent in. l. contraria. ⁊ ista est satis bona. ⁊. s̃. eo. damni. la. j. §. ei qui.

1 **Cum emptor.** †Stipulatio emptoris interposita ante rē sibi traditam non commmittitur pro damno contingēte ante traditionem si custodia rei pertinebat ad vēditorem cuz possit ab illo recuperare: alias secus. h. d. Dic vt plene not. s̃. eo. l. damni. §. emptor.

1 **Si agri nomine.** †Pro parte agri ruinosa si nō cauet fit missio ĩ pos. in illā partem tm̃: sed tñ pro parte ediū fit interduz missio in totas edes si ruinosa nō poterat a non ruinosa separari. alias secus. hoc dicit. dic vt. s̃. eo. si finita. §. ex hoc edicto.

2 ☞ Socius qui refecit cōmunem parietem an possit repetere partem expensarum.
3 Si domus tua destruxerit domū meam que valebat centum ⁊ tunc ago ex stipulatione dāni infecti ad centū an de istis centū debeat detrahi quantū valet area ⁊ etiā cementa.

1 **Deducto veteris.** †Glos. ponit hic casum duobus modis sed neutri placent quia non congruunt litere licet possint esse veri in se. tu autem pone casum quando vnus ex socijs communis parietis ipsum refecit ex causa necessaria. vt. s̃. eo. in communis. et nunc vult repetere expensas ab altero socio: queritur qualiter debeat estimari pone enim ꝙ vetus paries valebit. x. refectus valebat. xv. an poterit repetere tota. xv. vel partem eorum certe non: sed partem de. v. que addit de suo. Et si in addendo 2 aliquid de veteri pariete reposuit illud debet detrahi. h. d. †Et ita videtur intelligere Bar. in. l. in cōis in fin. vbi format questionē an socius qui refecit cōem parietem possit repetere partem expensarum. ⁊ dicit ꝙ sic ⁊ allegat istum tex. pro hoc etiaz l. si edibus. s̃. eo. quia non est differentia inter cōes edes ⁊ cōem parietem. facit. l. cum duobus. s̃. idem rñdit. s̃. pro soc. et. l. si vt 3 proponis. C. de edi. priua. ¶ †Allegatur iste tex. ad. q. si dom⁹ tua destruxit domum meam que valebat centum: ⁊ tunc ago ex stipulatione damni infecti ad centū certe de istis centuz debet detrahi quantū valet area: ⁊ etiā cementa que mihi remanent ita no. hic Bar. ⁊. l. facienda. j. arbo. fur. cesa. hoc intelligo verum si volo mihi aream ⁊ cementa retinere: sed si volo ea tibi dimittere teneris ad integra centū arg. eius quod no. s̃. de cōdi. ob cau. si pecuniam. in glos. que incipit expendendo vel expendisti.

a ¶ In possessione. hec dicta per pau. limita scdz do. de rota in recollectis. d. Bernardi. de bisigneto in tit. de iudi. decisione incipiē te duob⁹ abbatibus contendentibus.

1 **Inter quos paries.** †Si vn⁹ ex socijs cōis parietis velit reficere tenet indistincte cauere socio de dāno infecto ꝓ vitio operis: si vero ambo tenet alter alteri cauere qñ ille habet edes pretiosiores: et sic maius damnuz potest recipere. alias neuter cauere tenetur: qr cautio esset inutilis si alter alteri caueret cum tm̃ consequeretur altero q̃tum sibi daret: ⁊ sic fit inuicem cōpensatio. h. d. Et istā lec. ⁊ intellectum ponit glo. q̃ incipit peteret. in fi. ſm Azo. ibi vel melius. ¶ Ex glo. que sunt hic colligunt tres opi. principales quarum prima cōcernit versi. vel alter ⁊ est talis. nam vr̃ ꝙ ille versi. nō procedat. aut em̃ ipsum intelligimus in casu precedēti qñ alter tm̃ reficiebat: ⁊ tūc tenetur ille alteri cauere etiam si ille alter nō habeat edes pretiosiores. vt in precedēti tex. loquitur indistincte. aut vterq₃ reficiebat ⁊ tūc alter alteri cauere nō tenetur. vt. j. eo. damni. §. cum parietem. aut neuter: ⁊ tunc idez cum quilibet ipsorū possit dānum euitare reficiēdo. vt. s̃. si edibus. timore huius glo. que incipit retento. ponit quatuor solutiones ⁊ nulla est vera. sequēs vero que incipit quam. in fi. ibi: vel melius ponit quintā: ⁊ illa est vera ꝙ ille ver. intelligatur qñ vterq₃ reficiebat. Et ad. §. cum parietē. rñdetur ꝙ ille limitatur per istū tex. ꝙ tunc alter alteri nō cauet verū est nisi alter habeat edes pretiosiores vt hic. ⁊ aduerte qr intelligo vt caueatur: ⁊ vt stipulatio cōmittatur quatenus dānum illius excedit damnum socij: sed quatenus concurrunt fit inuicem compensatio. vt hic in ver. alioquin. Si vero alter tm̃ reficit tunc tenet alteri cauere de vitio operis siue illud appareat de p̄nti siue non: sed in futurū possit apparere. vt. s̃. eo. fluminū. in fi. prin. ibi: sed ꝙ dictū ⁊c. non em̃ fienda est in hec differentia: licet quidam quos recitat glo. sequens. in princ. dicāt contrarium: sed quando vterq₃ reficit posito ꝙ ex vitio operis possit damnum contingere culpa cū culpa compensatur vsq₃ ad equalē quantitatem: sed quaten⁹ est vltra secus. Sed tūc cadit fortis oppositio de. l. ex dāni. §. quoties. versi. ꝙ si equaliter. j. eo. vbi erat equalis culpa: et tñ fit compensatio de toto etiam si alter habeat edes pretiosiores. solu. vt ibi dicam. ¶ Secunda oppositio concernit ver. alioquin. ⁊ colligitur ex glo. que incipit. s. cōi diui. in ver. in quibus. etiā de. l. in hac. s̃. eo. vbi indistincte videtur dicere posse peti cautionē ꝓ vitio cōis parietis: ⁊ hic dicit cōtrarium qñ periculum est equale ⁊ ambo reficiunt. sol. intellige illam. l. scdm istam vt possit peti in duobus casibus precedentibus: ⁊ ita no. glos. ibi in versi. vel dic cauetur: ⁊ etiam hic in illo versi. in quibus. ¶ Tertia oppositio colligitur ex illa eadem glos. in versi. ⁊ est ratio. ⁊ illa concernit primum ⁊ secūdū casum huius legis. nam videt ꝙ etiam in illis non possit peti cautio: ⁊ interposita nō cōmittat: qr dānum pōt emendari ⁊ peti per actionē ordinariā pro socio. cōi diui. ergo ⁊c. vt. s̃. eo. inquilino. ⁊. l. dāni. §. ei qui. istā oppositionē formauit etiā glo. in l. in cōis. in fi. prime glos. ⁊ in glos. pe. s̃. eo. ⁊ dat ibi quandā solutionem. hic vero ponit alias duas: tene solutionē quam ibi dedi ſm doc. ⁊ illud ꝙ glo. hic dicit ꝙ paries erat indiuiduus ⁊ ideo cessat cōi diui. facit. l. arbor. §. fi. s̃. cōi diui. vbi cessat in iuribus incorporalibus q̃ sunt diuidua. cetera dic vt dicā in. l. dāni. §. cū parietem distinguendo.

2 ☞ Possessor hereditatis an possit cogi ad soluendum legata licet non sit heres.
3 Si imponitur aliqd̃ onus epo bononiensi: ⁊ aliquid fit in possessione episcopatus de facto: ⁊ alter qui est verus eps non est in possessione quis eorū teneatur.
Si committatur causa episcopo bononiensi cui videatur tunc commissa.

1 **Si dominus.** ¶ †Si duo contendant de dñio domus ruinose onus cauendi ꝑtinet ad possessorez q si aliquid prestiterit ex cautione ⁊ postea succūbit in questionem dominij repetit a vero dño. ⁊ si cauere detractat possessio eius transfert in petentem cautionez. h. d. singularis. §. primū dictum procedit si petens vult hoc: qr non hz querere quis sit dñs: sed sufficit ꝙ talis est possessor: et hoc 2 est certum ideo potest illū eligere: vt in fi. §. †Et hoc est notandum: per hoc em̃ ptz ꝙ si est contentio inter duos de habitatione: et sint legata que possint peti per eum quis ipsorū sit heres ꝙ legatarij possunt agere contra possessorem hereditatis: etiam si ille re vera non sit heres: et sufficit ꝙ possideat. nec potest ille recalcitrare quin soluat ita not. Bart. expresse in. l. controuersia. s̃. de transla. per illū tex. cū glo. licet istuz tex. nō alle 3 gat. ꝓbat etiā in. l. si. C. de peti. heredi. circa mediū. †Facit etiā iste text. ꝙ si imponit aliqd̃ onus epo Bononiensi: ⁊ aliquis sit a in possessione[a] ep̄atus de facto. alter vero qui est verus eps nō sit in possessione ꝙ ille teneatur qui est in possessione. Et si cōmittatur causa epo bononiensi per ꝯñs videatur cōmisse illi qui in possessione est. Et ita no. Anto. de bu. in. c. per venerabilem. qui filij sint legi. ante fi. per illum tex. in. vj. notabili. ¶ Si autem actor ageret contra illum qui non est in possessione asserit tñ se dominum: ⁊ mouet litem super dominio posset adhuc istud facere: quia ille non potest denegare cautionē postq̃ asserit se dominū ⁊ si non caueret fieret missio super iure illius ex primo ⁊ secundo decreto transfertur in actorem sine tamen preiudicio possessoris: quia dominium potest transferri sine possessione. vt. l. si fundum. de fundo dota. cum ibi no. ⁊ ita disputando terminauit Mar. fili. vt Jo. an. refert in addi. spe. de primo ⁊ secundo decreto. §. restat. de qua facit etiam mentionem Bart. in. l. a diuo. §. si super rebus. in fi. j. de re iudi. dic vt ibi: contra istud tamen ꝙ non teneatur cauere ex quo non possidet ⁊ commoda non percipit. facit quod no. glo. j. proxi. §. sed dic non cogitur precise: vt ibi. sed causatiue si vult ius suuz sibi conseruari: al's transfertur in actorem. ¶ Secundum dictum ꝙ repetat a vero domino si succumbat in causa proprietatis illud quod soluit virtute cautionis intelligo verum si erat bone fi. pos. alias videtur donasse. ar. in. l. seruus seruum. §. si oliuam. s̃. ad legez aquil. et facit quod plene habetur in. l. si quid possessor. in princi. de peti. here. ¶ Tertium dictum ꝙ possessor transferatur si non cauet. doct. intelligunt verum quando erat presens et contumax: ⁊ tunc transfertur ex primo decreto quod vim secundi obtinet. vt. l. si alienum. s̃. de inter. act. sed si esset absens non transferretur vera possessio ex primo decreto. vt. l. iij. §. fin. de acqui. pos. non possumus etiam intelligere quando erat absens: et dic ꝙ transfertur ex secundo decreto et etiam vsucapiendi conditio. vt. l. pretoris. s̃. eo. cum ibi nota. in prin.

2 ☞ Beneficiati excommunicati an durante tempore excommunicationis possint percipere fructus beneficiorum.
3 Banniti an teneantur ad onera communis.

Damni infecti. †Si plures sint pretẽdentes intereſſe cuilibet eorũ eſt cauẽ-
2 dum.h.d. ¶†Glo.inducit finẽ huius.§.in argu.ad.q.de cleri-
cis vltramõtanis excõicatis.Sed mirum eſt quare dixit vltra
monta.cũ idem ſit in citramontanis.nam durante excõicatio-
ne nõ debẽt percipere fruct⁹ beneficiorũ.vt no.in.c.cũ dilectus
de cõſue.vt etiã tũc non teneãtur ad cenſum rõne beneficij im-
poſitũ vel ad alia onera occaſione beneficij imminẽtia q̃ indu-
ctio nõ eſt bona:qꝛ hic loquit̃ in eo q caret cõmodo ſine ſui cul
pa.⁊ glo.loquit̃ qñ ſui culpa.arg.in.c.qꝛ in diuerſitate.de con-
3 ceſ.preben.⁊ in regula dãnũ.de reg.iur.lib.vj.†Et inducit̃ iſta
glo.ad.q.de bãnitis qui nõ percipiunt redditus bonorũ ſuorũ
a vtrum teneant̃ ad onera cõis[a] ⁊ breuiter ſi bona eorũ ſint con-
fiſcata cũ fiſcus habeat ea penes ſe non tenentur ad illa arg.in
l.eũ qui.§.bonis.ſ.de his qui.vt indig.⁊ qđ no.gloſ.in aut.de
here.⁊ fal.§.ſi vero.in glo.q̃ incipit nunc liberatur:⁊ ſic eſt ca-
ſus in quo pena inducit immunitatẽ regulariter ſecus.vt.l.re
legatorũ.in fi.j.de interdic.⁊ rele.facit.l.decre.de ſuſpe.tu.ſed ſi
bona nõ ſunt confiſcata lꝫ partiales ipſa occupauerint vt quo
tidie euenit in ciuitatibus italie maxime Peruſij vident̃ tene-
re doc.hic ꝙ teneãtur ad onera qđ inhumanum vr̃:qꝛ ex hoc ſe
quetur ꝙ in reuerſione poterunt compelli ſoluere pro tempo-
re preterito licet bonis non ſint potiti.Et iſtam.q.dicit Ang.ſe
frequenter vidiſſe florentie:⁊ etiã ego vidi et principaliter alle
gaui que hic notãtur:vel diſtingue per doct.inter illos q ſunt
exbãniti propter ſuam malitiam:et procedit ſuperius dictum
vel propter particularitatem:⁊ tunc ſecus per iſtum text.quia
non propter eorum culpam.

2 ☞Si quis litigat cum procuratore de cuius mandato dubi
tatur ⁊ qui non cauit de rato poteſt in ſingulis actibus dicere
facio iſtum actum tecũ ſi eſt verus ꝓcurator alias volo qđ ha-
beatur pro non facto ⁊ ad quid hoc ſit vtile.

3 Quando dicatur legitimata perſona procuratoris:⁊ an iudex
poſſit ex officio obijcere exceptionem tu non es procurator.

1 **Alieno nomine.** ¶†Qui petit alieno noĩe
dꝫ habere reſpectum ad in
tereſſe illius cuius noĩe petit ⁊ ſi dubitat̃ de eius mandato dꝫ
cauere de rato:⁊ in cautione poteſt opponi clauſula ꝙ ita de-
mum teneat de rato cautio ſi verus procurator nõ eſt:⁊ poſtꝙ
quis cauit de rato non põt ſibi obijci ꝙ nõ ſit procurator.h.d.
totus.§.q in primo ⁊ ſcđo dicto eſt clarus.ſed in tertio ⁊ quarto
eſt dubius:⁊ legit̃ diuerſis modis quorũ qlibet eſt ſingulariſſi
2 mus ⁊ notabiliſſimus:vt ſtatim dicã. ¶†Not.in ver.exceptio
ſm primã lec.glo.ꝙ ſi qs litigat cũ procuratore de cuius man-
dato dubitat̃ põt in ſingulis actibus dicere facis iſtum actuꝫ
tecum ſi es verus procurator:al's volo ꝙ habeat̃ pro nõ facto:
⁊ eſt hoc vtile qꝛ ſi iſta cõditio nõ apponit̃ poſito ꝙ eſſet falſus
procurator poſſet dñs ratificare ⁊ valeret actus etiã inuito ad
uerſario.vt in.l.licet.ſ.de iudi.ſed nũc nõ poterit inuito aduer
ſario qđ ꝑpetuo no.Qđ intellige qñ nõ cauit de rato:al's vide
retur aſſentire qđ ratificatione valeret actus:⁊ illa verba debe
rẽt intelligi ſi es verus procurator vel dominus ratũ habeat.
¶Ex ſcđa lec.gloſ.no.caſum de eo qđ dixi.ſ.eo.qui vias.§.fi.
⁊.l.pretor.circa prin.ſed Bar.illũ caſum reprobat:qꝛ põt com-
mitti ſtipulatio ad intereſſe expenſarum.tu dic aut ꝓcurator
fuit in culpa nõ producẽdi mandatũ procedit dictũ Bar.vt nõ
poſſit apponere illã cõditionem aut non:qꝛ producit.ſed adij
citur de reuocatione:⁊ non fuit in culpa:⁊ tũc tene gloſ.quam
etiã tenet Dy.in.l.vulgo.de admi.tu.⁊ Cy.in.l.j.C.de ꝓcura.
3 ¶†In ver.ꝙ ſi ei notanduꝫ eſt ꝙ intelligitur duobus modis
primo in eo procuratore qui cauit de rato:⁊ tũc eſt hic caſus ꝙ
poſt preſtitã talem cautionẽ legitimata eſt perſona procurato
ris vt amodo nõ poſſit opponi ꝙ non ſit procurator durante
lite.ita allegat Cy.iſtum tex.in.l.licet.C.de ꝓcur.hoc eſt verum
niſi allegans aſſumat in ſe onus probandi:vt ibi no.Bar.ſimi
le not.in.l.ſi ex cautione.C.de non nu.pecu.Idem ſi iudex poſt
diſceptationẽ ſup mãdato pronũtiauit mãdatũ eſſe legitimuꝫ
vt ſit quotidie. ¶Quid aũt ſi nullũ iſtorũ interuenit fuit tñ lis
cõteſt.⁊ nõ fuit oppoſitũ ꝙ nõ haberet mandatũ vel non legiti
mũ.Bart.in.d.l.lꝫ.tenet ꝙ tũc poſſit opponi in qualibet parte
b litis:[b] ⁊ ſi opponat̃ nõ debeat vlterius audiri niſi probet man-
datũ.cõtrariũ videt̃ verius per.l.põpo.C.rati.de ꝓcura.qꝛ per
conteſta.litis non oppoſita exceptione legitimat̃ perſona pro
curatoris ſicut ꝑ cautionẽ rati vel pronuntiationẽ iudicis niſi
excipiens aſſumat in ſe onus probãdi.In hoc tñ eſt aliud iſto
caſu:qꝛ lꝫ pars non audiat̃ per viam exceptionis poteſt tñ iu-
dex ex officio ſuo ne iudiciũ ſit eluſoriũ procuratorem repelle-
re niſi doceat de mandato qđ non eſt in caſibus precedentibus
⁊ ita intelligo qđ not.Inno.⁊ etiã gloſ.ordi.in.c.j.de elec.lib.
vj.ſuper verbo abſentia.vbi oĩno vide:⁊ etiam per Bal.in.l.ex
ceptione.C.de proba.Alio modo legit̃ in procuratore qui non
ſatiſdedit de rato:tamẽ aduerſarius erat ꝯtumax:⁊ dicit̃ hic ꝙ
procurator debet audiri nõ obſtãte exceptione procuratoria.⁊
tunc no.ſingulariter ꝙ quãdo procedit̃ contra abſentẽ ⁊ cõtu-
macem ad inſtantiã procuratoris alterius iudex nõ põt obijce
re tu nõ es procurator:qꝛ imputet ſibi abſens ⁊ ꝯtumax.et ita
intelligit Bar.⁊ his diebus allegaui iſtud dictũ in quodã cõſi-
lio.ſed Ang.tenet oppoſitũ ⁊ melius.pro quo facit dictũ Inn.
a ⁊ glo.in loco preallegato:⁊ etiã vulgare dictũ ꝙ quãdocũqꝫ iu
dex procedit cõtra abſentem põt ſupplere de facto pro eo.vt.l.
ampliorem.C.de appel.et in aut.que ſemel.C.quõ et qñ iudex
ibi perquiſitam veritatẽ ⁊c.eodẽ modo poterit iudex dicere ad
mitto te ſi es verus procurator ⁊ non aliter:qꝛ ſi poteſt eũ ex to
to repellere:ergo ⁊ admittere cũ cõditione.arg.in.l.in actioni-
bus.de in litẽ iuran.

a ¶Onera cõis.đ hoc vide late Ludo.ro.ꝯſ.ccxiiij.

1 **Ex dãni īfecti.§. Quoties** cõis. ¶†Si cõis paries vitio ſui ſine culpa alicuius
ius ſociorũ vel culpa cõi dederit dãnuꝫ vni ex ſocijs
nõ põt agi ad emẽdationẽ ſecus ſi vni⁹ tm̃ culpa.h.d. ¶Et pri-
mo loquit̃ qñ neutri⁹ culpa vſqꝫ ibi ꝙ ſi.ſcđo quãdo vnius tm̃
vſqꝫ ibi ꝙ ſi equaliter.Tertio quãdo cõi culpa.Et poteſt intel
ligi iſte tex.dupliciter.primo ꝙ nulla ſtipulatio fuit interpoſi-
ta.Et tunc queritur vtrũ alter qui dãnum recepit poſſit petere
actionẽ pro ſocio vel cõi diui.emẽdationem dãni a conſocio.et
diſtingue vt in tex.⁊ tunc erit hic caſus ver.ꝙ ſi qꝛ ꝯtra glo.que
tenent.ſ.eo.in cõis.in fi.prime gl.⁊.l.inter quos ꝙ quando ex
re cõi datur dãnum in re propria nõ põt agi cõi diui.Sed ille
glo.procedũt quãdo ſine culpa alterius ſocij:al's ſecus vt hic:
⁊ ibi dixi. ¶Scđo põt intelligi quãdo fuit interpoſita ſtipula-
tio:⁊ iſto modo intelligunt gloſ.que ſunt hic.Etiã tunc querit̃
quãdo committatur:⁊ diſtinguit̃ vt in text.Sed contra qꝛ hic
nullus reficiebat cõem parietẽ:ſed ipſe de ſe erat vitioſus vel ni
mis premebat̃ onere:ergo cautio nõ erat preſtãda.vt.ſ.e.ſi edi
bus.Solu.fateor ꝙ neceſſario nõ fuit preſtãda in primo et vlti-
mo caſu:ſed in ſcđo ſic quãdo ab vno tantũ nimis premebat̃:qꝛ
eadem ratio eſt ſicut ſi ipſe ſolus reficeret:qꝛ ſui culpa timetur
damnum.vt.ſ.eo.in cõis.⁊ hoc not.ad limitationẽ.l.ſi edibus.
Fuit ergo preſtita in primo ⁊ vltimo caſu ſponte ſed tũc oppo-
no:ergo debet cõmitti.vt.j.eo.dãni.§.cum parietẽ.ſol.hic fuit
preſtita ſimpliciter.⁊ ſic intelligit̃ ſi culpa alterius eorum ruat
ſecus ſi nullius vel cõi:ſecus ſi ſpecialiter fuiſſꝫ interpoſita quã
do culpa nullius vel cõi vt in cõtrario. ¶Vltimo oppo.ꝙ quã
do culpa vtriuſqꝫ debeat cõmitti ſi alter recipit maius dãnum
vt.ſ.eo.inter quos.verſi.vel alter.cuius contrariũ hic dicit̃ in
verſi.ſed ⁊ ſi alter.glo.magna hic laborat ſuper iſto cõtrario:et
dicit ꝙ ibi loquit̃ quãdo debeat interponi ſtipulatio hic quãdo
debeat cõmitti.Iſta ſolu.nõ placet lꝫ Bart.eã ibi teneat:qꝛ in
nuit ꝙ interponit̃ ſed non committit̃ ⁊ ſic fruſtra interponeret̃
dic ergo ꝙ ibi interponitur tñ vterqꝫ reficit ſi alter habet edes
pretioſiores.Et etiã committit̃ ſi interueniente cõi culpa in refi
ciendo dãnum detur:qꝛ refectio nõ ordinatur ad dãnum dan-
dum ſeu culpam:ſed hec culpa cõmittebatur in nimis premen
do cõem parietem ⁊ ordinabat̃ ad dãnum dandũ ⁊ ideo minus
prouidetur ſtipulari.

b ¶Parte litis.adde Lud.ro.cõſi.cclxxvj.not.tñ ꝙ excepit ꝓcuratoria nõ oppoſita in ꝑma inſtantia.⁊ in ſcđa oppoſita et admiſ.abſqꝫ ꝙ ſit appellatũ a tali admiſ.operat̃ ſuũ effectum:ita concludit prefatus ꝯſi.ccclxxxiiij.et qđ de exceptiõe falſi ꝓcuratoris vide per Ioan.de ana.cõſi.ciiij.

1 **Quoties ex damni.** †Si plures recipiũt
dãnum ex ruina qui-
libet agit pro parte ſua.Et ſi contra plures agitur quilibet cõ
uenitur pro ſua parte.h.d. ¶Hoc vltimũ intellige vt dixi.ſ.e.
l.plures.quãdo ſimul promiſerũt vel ex interuallo ſe obligãdo
quilibet pro parte.ſi autẽ ſimpliciter ⁊ ex interuallo quilibet te
netur inſolidũ.vt ibi.

1 **Si plures domini.** †Licet plures pretẽ-
dant intereſſe inequa
le ſi tamen eis nõ cauetur equaliter in poſſeſſionẽ mittunt̃.h.d.
ſ.eo.l.ſi finita.§.ſi plures.⁊.§.cũ autoritate.

1 **Damni infecti.** †Ex damno contingen-
te non vitio rei:ſed caſu
fortuito nõ agitur iſta ſtipulatione.h.d.dic vt.ſ.e.flu-
minum.§.ſtipulatio.

2 ☞Quãdo cõis paries eſt vitioſus ⁊ datur dãnum an debeat
inuicem preſtari cautio.

3 An ⁊ qualiter ſeu quãdo committatur.

1 **Damni infecti quidam.**
Cũ parentẽ. †Si ambo ſocij reficiunt
cõmunem parieteꝫ neuter
alteri tenetur cauere:⁊ ſi cauent ſimpliciter ſponte:ſtipulatio
committitur ad partem damni:ſed ſi cauent de toto damno
ex certa ſcientia ad totum damnum committitur in ea:tamen

non venit damnū ꝙ stipulatoꝛ sensit non vitio loci vel edificij principalr̄ sed ex sua stipulatione.h.d. ¶ †Et circa istā materiā duo veniunt examinā da qn̄ cōis paries est vitiosus ⁊ dat damnū. Primum vtrum debeat inuicē prestari cautio. Scōm est an cōmittaṫ ⁊ qn̄. Circa primū distinguēdi sunt tres casus. aut nullus eoꝝ reficit vel aliquid edificat sed ipse paries per se minaṫ ruinā. Aut alter tm̄ reficit vel edificat: aut vterqꝫ. Primo casu non pōt alter ab altero petere cautionē per.l.si edibꝰ. s̄.eo.nisi culpa alterius tm̄ nimis forte prementis damnū daretur. Secūdo casu si quidē reficit ex causa euidēter necessaria: vel de qua dubitat vtrū sit necessaria vel non tunc pōt peti cautio ꝓ vitio operis illius vt.s̄.eo.in cōis.cum.ll.seq. Sed si euidenter esset non necessaria tunc Bar.in.l.inter quos videṫ tenere ꝙ cautio non possit peti qꝛ pōt illum ꝓhibere.vt in.l.sabinus cōi diui.vnde cū sibi cōsulatur alio remedio non est locus cautioni.vt.d.l.si edibus.sed in contrarium facit qꝛ ille qui edificat vel reficit nō videṫ ꝙ possit imputare socio quare me non prohibes cum consequeṫ ex hoc lucrū ꝙ implet volūtatē suā. arg.in.l.cū in fundo.circa mediū de iure do.iuncto eo qd̄.no.in l.paulus.de solu.⁊ hoc puto verius. ¶ Tertio casu qn̄ vterqꝫ reficit tunc aut neuter hꝫ pretiosiores ⁊ non potest alter ab altero petere sibi cauere.vt.s̄.e.inter quos ver.alioquin.⁊ hic in ver.respondi non oportuisse.aut hꝫ ⁊ tunc pōt petere etiā si cōtingit damnum cōi culpa commissum in male reficiendo quatenus damnū tuū excedit.vt.d.l.inter quos vt ibi dixi. ¶ †In secundo casu principali qualr̄ cōmittatur dic aut damnū contingit tm̄ ꝓmissoris culpa: ⁊ sine dubio cōmittiṫ vt.l.in cōis.s̄.eo.qd̄ intellige vt ibi dixi.qn̄ culpa leuissima non si leui.qꝛ illa veniret in actione pro socio vel cōi diui.secus vt.s̄.eo.damni.§.ei q posset.tn̄ dicit ꝙ illud ꝓcederet qn̄ cautio non esset interposita ⁊ quereretur an deberet interponi: sed si est interposita: tunc actio competens ex ea est ordinaria sicut actio pro socio vel ꝯmuni diui.⁊ ideo cōmittiṫ stipulatio ꝓ tali culpa.aut euenit dānum culpa vtriusqꝫ qꝛ vterqꝫ edificabat: ⁊ tunc aut fuit cōmissa in nimis premendo parietem ⁊ sic erat ordinata ad casum seu damnū: ⁊ tunc tale dānū non cōmitteṫ: qꝛ agēs fundaret se in cōi culpa qd̄ nō potest ad sui cōmodū.vt.s̄.e.l.ex damni.§.quoties.ver.ꝙ si equalr̄. Aut cōmissum in male reficiendo: ⁊ tunc qꝛ refectio non ordinabatur principaliter ad damnū dandū distinguitur an habeat edes pretiosiores vel non. vt.l.inter quos.sed in casu precedenti non distinguiṫ.vt in illo ver. ꝙ si equalr̄.hoc tn̄ verum nisi expresse ⁊ specifice super hoc fuisset cautum.vt hic in ver.sed qm̄.⁊ in.l.sed ⁊ quis.§.fi.si qs cau. Aut neutrius culpa interueniente damnum euenit ⁊ non committitur stipulatio.vt.l.ex damni.§.quoties.in principio.nisi ex certa scientia pro dāno tali fuisset interpositum.vt in hoc.§.

2 ☞ In his q̄ nō possunt peti iure actionis sed officio iudicis nobili non constituiṫ quis in mora per interpellationem extra iudicialem.

3 Iussus pretoris de cauendo hꝫ vim cautionis vt si postea dānum contingat possit peti emendatio licet non fuerit prestita cautio.

1 **Cum postulassem.** †Licet cautio fuerit petita extra iudiciū si tn̄ non fuit prestita non habeṫ ꝓ prestita. Et ideo dānū postea ꝯtingens nō pōt peti ac si prestita esset.secus si fuit in iudicio petita ⁊ per pretorē decretū 2 qd̄ prestareṫ.h.d.notabi. ¶ †Et semp̄ allegatur istud prin.qd̄ in his que non possunt peti iure actionis: sed officio iudi.nobili nō constituiṫ quis in mora per interpellationem extraiudicialē.secus in his que possunt peti iure actionis.vt no.in.l.si ex 3 legati cā.de ver.ob. ¶ †No.etiā ꝙ iussus pretoris de cauendo hꝫ vim cautionis.vt si postea damnū contingat possit peti emēdatio: licet non fuerit prestita cautio.de hoc dic vt.s̄.e.si finita §.eleganter.cum sequentibus. ¶ In tex.ibi: perinde omnia ⁊c. non tn̄ per oīa.qꝛ si elegi in possessionem mitti non possum petere emendationem damni per viam agendi sed excipiendi si vult possessionē recuperare vt.s̄.e.si finita.§.videamus.⁊ ibi tetigi.sed si non elegi in possessionem mitti possum petere per viam agendi cum iussus de cauendo pro cautione habeatur vt dixi in.§.eleganter.simile not.glossa.in.l.sacrilegij.infra ad.l.iuliā peculatus.vbi glossa exponit perinde.non tamen per omnia.

2 ☞ Plus subuenitur ei q hꝫ ex causa necessaria q̄ ei qui habet ex causa voluntaria.

3 Habens pignus cōuētione prius tp̄e prefertur habenti pretorium posterius.

4 Possessoꝛ si fecit impensas in re possessa que auocaṫ ab eo an debeat ei restitui oīs impensa ⁊ quid in pretio ꝙ ipse possessoꝛ soluit venditori.

1 **Damni infecti.** †Missus in possessionē ex secundo decreto repellit creditorem pignus persequētē nisi impēsas offerat: secus in emptore malefidei.h.d. Dy.istud vltimū reprobaṫ p̄ doc.qꝛ etiā emptoꝛ malefidei recuperat expensas necessarias.vt.s̄.de rei ven.in 2 fundo dic vt ibi dicam.super gl. ¶ †Not.ergo hic in fi.ꝙ plus subuenitur ei qui hꝫ ex cā necessaria q̄ ei qui habet ex causa voluntaria.sic.s̄.qui satisda.cog.si fideiussores.§.qui necessaria. et magis ei qui non fuit negligens in faciendo sibi prouideri 3 qꝛ non fuit negligens q̄ negligenti. ¶ †No.etiam hic habens pignus conuētionale prius tempore preferṫ habenti pretoriū posterius: et sic econuerso.facit.l.ij.C.qui po.in pig.ha. ¶ In glos. que incipit sed vr̄.in fi.titu.dic ſm Dy.ꝙ hic iste missus ex secundo decreto statiꝫ fuit factus dn̄s: qꝛ ille contra quē fuit missus erat dn̄s.vt not.s̄.eo.pretoris.⁊ sic non fuit necessaria prescriptio: sed si non fuisset dn̄s tūc non fuisset statim effectus dn̄s: sed prescripsisset longo tp̄e cōtra verū dn̄m.⁊ eodē modo cōtra creditorē in hypo.vt.l.j.C.si aduersus credi.de qua glos. opponit.sed qn̄ hypo.datur contra non habentē titulū durat xl.annis.vt.l.cum notissimi.C.de prescript.xxx.an.fateoꝛ tn̄ ꝙ etiam in primo casu qn̄ statim fuit effectus dn̄s si creditoꝛ stetisset per longum tp̄s ꝙ non egisset hypo.licet missus nō prescripsisset cōtra dn̄m cū ipse sit effectus dn̄s statim bene tamen prescripsisset cōtra creditorē: ⁊ ita deberet intelligi hic qn̄ creditoꝛ egit ante prescriptionem completam. ¶ In glo.que incipit qd̄ tribuiṫ: in fin.vel dic reiectis oībus istis ꝙ ibi emptoꝛ refecit domū totali refectione: qꝛ erat totaliter destructa et sic hypo.fuit extincta saltem respectu spēi: licet non respectu aree ⁊ propter refectionē reuiuiscit.vnde cum habeat commodum sentiat etiam onus refundendi hic vero non totali refectione quia nō erat destructa: sed fecit expensas in reparando ne destruaṫ: et sic non erat extincta hypo.vnde cessat ratio predicta. 4 †Distingue ergo breuiter.nā aut creditoꝛ auocat rem a possessore aut ipse dn̄s verus. ¶ Primo casu aut ab eo qui hꝫ cāꝫ necessariā ⁊ indistincte restituit oēm impensam etiā si ipse possessoꝛ sciuit rē alteri obligataꝫ vt in primo casu huius.§. Aut ab habente cām voluntariā. Et tunc aut est expensa totalis refectionis: et idem.vt.l.paulus.§.pe.de pig.aut particularis et tunc secus: vt hic. ¶ Si autem verus dn̄s tunc siue sit totalis siue particularis si tn̄ necessaria.⁊ sic in vtilitatem rei conuersa tenetur eā refundere cuilibet possessori siue habeat cām necessitantem siue voluntariam: siue sit bonefidei siue malefidei vt.l.emptoꝛ.in prin.de rei ven. Secus in pretio quod ipse possessoꝛ soluit venditori: qꝛ illud non est conuersum in vtilitatem rei: ⁊ similiter secus in qualibet impensa in vtilitatem rei non conuersa de hoc tamen vltimo dic.vt in.l.fundo.de rei ven.de primo dic vt.l.si mancipiū.C.eo.ti.⁊.d.l.emptoꝛ.

2 ☞ Qn̄ qs fuit missus in possessionē realē concediṫ aduersario contumaci vt infra annū possit venire ⁊ contumaciā purgare ⁊ auditur de proprietate: ⁊ de possessione nisi ꝓcessum sit ꝯ eū ad scōm decretū ⁊ qualiter fieri possit.

1 **Quo fundus.** †In cōfessoria cōtra reū ꝯtumacem q fecit aliqd̄ opus in preiudiciū debite seruitutis fit missio ex p̄mo decreto in ipām rē seruiētē, in qua est aliud opus. ¶ Et ad secundū decretū perueniṫ hoc modo: qꝛ postea assignatur certum tempus reo contumaci infra quod agat: et de iure suo doceat quod si non facit destruiṫ illud opus qꝛ presumiṫ pro seruitute.hoc dicit ista singularis lex per quam suppletur.l.si prius.s̄.tit.j.quod em̄ diciṫ in.l.si prius.vt in confessoria reus contumax efficiaṫ actoꝛ.⁊ hanc solam penam patiṫ ex primo decreto.procedit qn̄ nihil fecit contra debitam seruitutē sed si fecit patitur duplicē penam.s.predictam.vt in fi. huius.l.⁊ etiā qꝛ actoꝛ mittiṫ in possessionē rei seruiētis ī qua est 2 illud opus destruendum. ¶ †Itē per hāc.l.limitaṫ.l.si qs emptoris.§.sed ⁊ si qs.C.de prescrip.xxx.ann.vbi qn̄ qs fuit missus in posses.reali concediṫ aduersario contumacia vt infra annum possit venire ⁊ contumaciaꝫ purgare: ⁊ audiṫ de proprietate ⁊ de possessione certe hoc est verum nisi processum sit contra eum ad secundum decretū qd̄ fieri pōt hoc modo vt sibi assignaṫ terminus infra quē veniat ⁊ de iure suo veniat ⁊ de iure suo doceat: quo elapso fit missio ex secundo decreto ⁊ postea nō audiṫ etiā de proprietate p̄ istum tex.in fi.ſm Ang.qd̄ perpetuo tenementi. Et adde hoc dictum ad id qd̄ dixi in.l.si finita.§.iul.s̄.eo.in illo articulo an in reali habeat locum scōm decretū: ⁊ tenui ꝙ sic.⁊ ad illū.§.sꝫ ⁊ si quis respondi modo predicto ꝙ auditur infra annū nisi sit processum ad secundū decretū ⁊ hoc vult Ang.hic expresse p̄ istū tex.tn̄ dicit istud plus qd̄ debeat assignari terminus ad docēdū de iure suo: ⁊ p̄ predicta ptꝫ responsio ad id quod querit gl.fi.huius.l.

2 Si vendidi domuz in cuius parietibus sustentatur porticus alteri⁹ an emptor teneatur sustinere illud onus si nihil fuit dictum.

3 Si non apparet porticus vel conclaue deputatum ad vsum alterius domus in dubio semper cederet illi domui in cuius parietibus sustentatur. et illius pars dicitur.

Si deseruit vtriq̃ domui dedit vtriq̃ pro dimidia versus partem illius domus.

Quod cōclaue. ¶ † Conclaue et etiā porticus cedit illi domui ad cuius vsum est destinatū vel destinata: ꝛ per quā hꝫ accessum: lꝫ in totū sustentent̄ in parietib⁹ alteri⁹ domus. Cenaculum vero cedit illi domui sup qua sustentat̄: ꝛ per quā habet accessum cū ad vsum alterius nō sit destinatum. h. d. ꝛ est singularis. l. ¶ Et licet videat̄ facere differētiā inter cōclaue ꝛ porticū ex vna pte: ꝛ cenaculū ex altera. non tñ est differētia nisi respectu facti: q2 cōclaue ꝛ porticus possunt sustētari in parietib⁹ vnius domus ꝛ tñ deseruiūt alteri domui: sed cenaculū nō deseruit alteri q̃ ei in qua sustētat̄. ¶ Et primo loquit̄ de cōclaui vsq̃ ibi: sed ꝛ labeo. postea de porticu vsq̃ ibi: nec tñ postea de cenaculo. ¶ Et aduertendū q2 cedit illi domui ad cuius vsuz fuit: cōuersuꝫ respectu domus: q2 censet̄ ps illius domus licet sustentet̄ in parietib⁹ alterius. fac. t. ff. de lega. iij. si cui edibus. ꝛ. l. predijs. §. balneas. cum. §. seq. ¶ † Si ergo vēdidi domū in cuius parietibus sustentant̄. querit̄ vtrū emptor teneatur sustinere illud onus si nihil fuit dictuꝫ. An vero possit propria autoritate remouere. Bar. hic dicit q potest remouere nec tenet̄ sustinere si nihil fuit dictum. pro quo facit iste tex. post medium. ibi: oneris. porticus seruādeꝛc. ꝛ ibi: seruitutis oneris porticus seruande impositum vendidisse ꝛc. Et sic innuit secus esse si non fuisset expsse imposita. pro hoc etiā. l. si quis duas. cōmu. predio. Et hoc idem sequit̄ Ang. Sed idē Bar. tenet expsse contrariū in. l. j. ff. de ser. leg. q cū ista sit seruitus habēs causaꝫ permanentē: ꝛ continuā vr̄ in dubio actum q ita stet vti stat de presenti: ꝛ q emptor teneatur sustinere iure seruitutis. ꝛ ita dicit ibi se intelligere hāc. l. ꝫ ipe hic. nec Ang. faciant de hoc mētionem. secus in seruitute nō habēte causam permanentem vel continuā: q2 nō censet̄ imposita nisi sit expresse imposita per vēditorē. ꝛ ita loquit̄. l. si quis duas. q̄ no. perpetuo: ꝛ hoc melius videtur. Et ideo in tex. hic subaudit maxime. ¶ Itē scias quod si non appareret porticus vel cōclaue deputatuꝫ ad vsum alterius domus in dubio semper cederet illi domui [a] in cuius parietibus sustentatur: et illius pars dicit̄. Et hoc probatur. in. l. queadmodū. §. j. ff. ad legem aquil. ¶ † Itē scias qd si deseruit vtriq̃ domui cedit vtriq̃ pro dimidia versus partem illius domus arg. in. l. adeo. §. insulā. ꝛ. l. inter eos. de acqui. re. do. quas allegat gl. fi. pro contrarijs in fi. Et hoc no. q2 quotidianum est nā si inter domū tuam ꝛ meā est curia seu curtis ad quaꝫ habet̄ accessus per vtramq̃ si nō apparet aliud censetur cōmunis pro diuiso: q2 pro vna dimidia versus domum meā censetur mea: ꝛ pro altera tua: quod tenet hic Bar.

¶ De aqua pluuiali arcenda. Rubrica.

2 Decem necessaria ad hoc vt cōpetat actio de aqua pluuia arcenda.

1 **Si cui aqua.** ¶ † Si vicin⁹ aquam decurrentē ad fundū suum opere manufacto diuertat ad funduꝫ vicini: ita vt sibi noceat per actionem aque pluuie arcende cogitur opus destruere et ad pristinū aquam deducere nisi opus illud principaliter fiat causa colendi agrum et colendorū fructuum. h. d. vsq̃ ad. §. idem ait. ¶ † Et est notandum q. x. sunt necessaria vt competat ista actio. ¶ Primo q illa sit aqua pluuia sola vel mista cum illa que nō est pluuia sed si esset alia aqua non pluuia nec mista cū pluuia nō veniret in hac actione: vt. j. eo. apud trebatianum. §. j. ¶ Secundo q illa aqua noceat vicino: secus si nō noceret licet ex opere manufacto commodū auferat̄: vt. j. ea. l. §. sicut autem. ¶ Tertio q noceat opere manufacto: vt. j. in. §. ij. secus si naturaliter sine opere manufacto: vt. j. ea. l. item sciendū. ꝛ. §. in summa. ¶ Quarto q illud opus non fiat causa culture ꝛ querēdorum fructuū al's dic. vt in. §. de eo. ¶ Quinto q noceat pdio rustico siue veniat ex alio rustico siue ex vrbano. secus si vrbano vt. j. e. l. §. item sciendum. lo. ij. ¶ Sexto requirit̄ q opus sit factum in priuato. secus si in publico: vt. j. eo. apud trebatium. §. aque. ¶ Septimo q non sit factū publica autoritate. ¶ Octauo quod extet memoria qñ factum fuerit opus al's non competit. ꝛ hec duo habentur. j. eo. l. ij. §. iij. q incipit cassius autem. ¶ Nono q sit factum cōtra naturalē vel quasi naturaleꝫ seruitutem vel impositiuā: al's secus: vt. j. eo. l. ij. §. penul. que casum no. quia declarat totā materiā vt ibi dicā. ¶ Decimo et vltimo requirit̄ q ille cui nocet opus nō debeat seruitutem recipiendi aliquā: al's secus: vt. j. eo. l. ij. §. fi. ¶ Et predicta pcedūt quo ad directā actionē. vtilis vero cōpetit si aqua noceat etiā opere non manufacto sed destructo manufacto vel naturali: ꝛ datur vt aduersarius patiatur refici: vt. j. eodē. l. ij. §. j. ꝛ. §. item varus. ꝛ. §. apud lamusam.

1 **De eo opere quod.** ¶ † In. §. de eo opere dic pro eo opere qd fit gratia agri colēdi sine quo nō possit coli siue fiat aratio siue alio modo. Itē siue gratia frumēti querēdi siue aliorum quorūcūq̃ fructuū nō agit̄ hac actione nisi studiose fiat in dānū alterius h. d. ¶ Et primo ponit̄ vnū dictū quinti mutij qui requirebat q fieret aratio: ꝛ etiā causa agri colēdi ad hoc vt pro ipso nō cōpeteret actio vsq̃ ibi trebatius. ¶ Scdo ponit̄ dictū trebatij q etiā requirebat q fieret aratio sed q nō sufficeret fieri cā agri colendi: sed debere fieri causa frumēti querēdi vsq̃ ibi: sed si fossa. ibi reprehenditur dictū quinti mutij inquantū requirit q fieret aratio. nā etiā si alio modo fiat dū tamen causa agri colendi nō agitur. ¶ Itē si fiat aratio si tñ possit fieri sine tali opere cultura agri ꝛ sic in aliquo nimis stricte fuit locutus: ꝛ in aliquo nimis large vsq̃ ad. §. labeo. ꝛ ibi reprehendit̄ dictū trebatij qui fuit nimis stricte locutus de frumēto: q2 idē si gratia aliorū fructuū vsq̃ ibi. Itē sabinus ibi ponit̄ dictū sabini qui melius ꝛ aptius fuit locutus: q2 nō fecit mentionem de aratro nec de frumento: sed dixit si quidē colendi agri causa fiat ꝛc. ꝛ subdit qd illa q̄ non sunt necessaria: ꝛ sine quib⁹ posset coli beneveniūt in hāc actionem: vt si fiant fulci aquarij qui noceāt alteri: ꝛ sine quibus potuisset colere secundū intellectum gl. j.

2 Quilibet potest facere in suo quicquid vult dum tamen nō noceat vicino.

3 Quid si auferat vicino lucrum quod percipiebat ex fundo facientis.

1 **Item aiunt aquam.** ¶ † Hec actio dat̄ vicino inferiori cōtra superiorē ꝛ ecōuerso si opere manufacto noceat secus si naturaliter. Itē secus si nō noceat: ꝫ sibi prosit licet opere manu facto in suo quo casu etiā si auferat lucruꝫ vicino qd ex suo percipiebat hac actione nō tenetur. h. d. in effectu vsq̃ ad. §. itē sciendū. e. l. ij. ¶ † No. hic duas regulas. vnā q quilibet pōt facere in suo quicqd vult dū tñ nō noceat vicino. Dicit̄ aūt nocere qñ auferret vicino illud qd nō haberet ab ipso faciēte vel eius fundo: sed aliūde: vt. ff. ti. j. l. fluminū. §. fi. in fi. ꝛ tunc nō posset etiam si faceret vt suo vt sibi principalr̄ proficeret: vt hic ꝛ ibi. ¶ † Secunda regula est in versi. deniq̃ q quilibet pōt facere in suo qd vult etiā si auferat vicino lucrū qd percipiebat ex fundo faciētis dū tamen nihil imittat in fundū vicini: ꝛ dum tamen faciat hoc [a] principaliter vt sibi prosit. Si autē sibi nō pdesset videret̄ facere animo nocendi: ꝛ teneret̄ de dolo. Cetera dic vt dixi. in. d. l. flu minum. §. fi. cū legibus sequentibus.

1 **Item sciendum est.** ¶ † Hec actio tūc cōpetit cū p aquā nocetur pdio rustico: ꝛ nihilominus cōpetit negatoria. secus si pdio vrbano q2 est necesse ad negatoriā recurrere. Itē nō querimus vnde aqua oriatur ex rustico vel vrbano: ꝫ cui noceat. h. d. vsq̃ ad. §. si quidē. ¶ Sunt ergo quatuor casus notādi: aut aqua de tuo fundo rustico opere facto manu nocet alteri fundo meo rustico: ꝛ habet locū hec actio: ꝛ etiā negatoria de qua hic in versi. agi autē. aut de fundo tuo vrbano in predium meū vrbanum ꝛ nō habet locū hec actio: ꝫ negatoria tantū. Aut de predio tuo vrbano in meū rusticū: ꝛ idē q in primo aut econuerso: ꝛ idē q secundo vt in. §. apud labeonē. ꝛ si negatoria est generalis ꝛ cōpetit vbicūq̃ competet ista: sed ista est specialis ꝛ nō competit vbicūq̃ cōpetit illa: sed solū quando nocetur predio rustico. Et dicit Old. q ille versi. cassius inducitur ad probandum q negatoria sit generalis.

2 Domino inferioris gradus debet reuerētiam homini superioris gradus.

1 **Sicut autem.** ¶ Hec actio non habet locū cuꝫ opere manufacto nō infert̄ dānum: sed auferat̄ lucrū nec etiā qñ res deducitur ad pristinos terminos naturales: secus si vltra terminos. h. d. cum seq. §. Et intelligit glo. istum. §. sed si vicinus quando superior vicinus habebat opus factuꝫ in fundo suo cuius extabat memoria: ꝛ propter quod opus retinebatur aqua q non decurrebat in fundū inferiorem ꝛ sic proderat. ¶ Vult ergo iste text. quod ille possit auferre istud opus: quia sicut voluntarie ipsum fecit ita voluntarie potest tollere: ꝛ sicut si non fecisset vicinus inferior tenebatur recipere aquam de fundo superiore naturaliter decurrentē:

[a] ¶ Cederet illi domui. adde quod voluit ang. cōsi. dit. Alex. consil. cliiij.

ita nunc si factum remouet: qꝛ sufficit si cui vel in paucis ⁊c. vt l. tutori. C. de neg. gest. Si aũt nõ erat illud opus manu factum vel non extabat memoria quãdo esset factũ ⁊ sic erat quasi na-turale nõ posset ille destruere in piudiciũ inferioris qꝛ nõ dici-tur inferior illã vtilitatẽ habere a vicino superiore sꝫ a natura loci ideo cogeret̃ reponere. Itẽ si esset manufactũ: ⁊ extaret me moria ⁊ fuisset factũ ratione debite seruitutis: vt in. §. seq. In predictis tamẽ casibus si nõ ipse destruxisset sed impetus aque nõ cogeret̃ ipse reponere: sꝫ bene cogeret̃ pstare patientiã vt vi cinus inferior reponat p vtilẽ actionem istã. ⁊ hic est casus. j. l. 2 proxi. §. itẽ varus. ¶ †Et no. hic gl. ꝙ homo inferioris gradus debet reuerentiã homini superioris gradus.

2 ☞ Debet quis cõpensare cõmodum cum incõmodo. ⁊ nõ de bet recusare incõmodum qñ sentit cõmodum.

Ad prescribendũ seruitutẽ in fundo alieno requirit̃ ꝙ fuerit ea vsus longo tẽpore nõ vi clam vel precario ab aduersario. ⁊ ad-uersario sciente ⁊ patiente.

Prescriptio seruitutum quomodo differat a prescriptione do-minij.

3 Tantũ valet seruitus prescripta quantũ si esset quesita per pa-ctum. dñs predij seruientis nõ tenetur aliquid facere pro cõser-uanda seruitute sed bene tenetur pati ꝙ dominus predij domi-nantis faciat vel reficiat.

Per prescriptionem an acquiratur quasi dominiuꝫ sicut quasi seruitus.

4 An sit dare nisi vnũ dominiũ. scilicet directum.

1 **Deniq̃ ait.** ¶ †Inferior vicinus tenetur recipere aquã naturaliter decurrentẽ ex fundo superiore nisi in fundo superiore habeat seruitutẽ impositã vel prescriptã per quã superior teneat̃ retinere aggeres vel foueas in suo que aquã retineant ne in inferiorẽ descendant q aggeres vel fouee si indigeant refectione tenetur superior pati vt reficiã tur per inferiorẽ nõ autẽ tenetur ipse reficere. hoc dicit. vsq̃ in fi. legis. ¶ Et iste. §. reputat̃ notabilis ⁊ ad ipsum recurritur in materia prescriptionis seruitutis de qua Bart. aliquid hic tra-2 ctat: sꝫ plenius per gl. in. l. seruitutes. s. de serui. ¶ †No. tex. ibi: compensareq̃ ⁊c. ꝙ debet quis cõpensare cõmodum cũ incom modo ⁊ nõ debet recusare incõmodũ qñ sentit cõmoduꝫ facit. j. de noua. l. si vsusfru. in fi. ¶ Itẽ no. in versi. sane. ꝙ ad prescribẽ-dum seruitutẽ in fundo alieno requirit̃ qd̃ quis fuerit ea vsus longo tẽpore non vi clam vel precario ab aduersario ⁊ sic requi ritur ꝙ aduersario sciente ⁊ patiẽte: alias diceretur ꝙ vi vel clã fuisset vsus. Et in hoc differt prescriptio seruitutum a prescri-ptione rerum corporalium que potest procedere domino igno-rante: quia in illis est dare veram possessionem quã quis potest habere ignorante domino: vt. l. fin. C. de prescrip. long. tẽpo. sed in iuribus incorporalibus nõ est dare verã possessionẽ: sꝫ quasi que consistit in scientiam ⁊ patientiã aduersarij: vt. l. ij. C. de ser-ui. ⁊ aqua. ¶ Alia differentia est quia in prescriptione seruitu-tum non requiritur titulus: quia sunt modici preiudicij: vt. l. si quis diuturno. si serui. vendi. sed in prescriptione dominij lon-gi tẽporis requiritur titulus: qꝛ est maioris preiudicij: ⁊ sine ti-tulo non procedit nisi longissimi tẽporis: vt. l. si quis emptione. 3 C. de prescip. xxx. an. ¶ †Item no. ꝙ tantum valet seruitus pre stita, seu per prescriptionem acquisita quantũ si esset quesita per pactum: vt patet ibi velut iure imposita ⁊c. ¶ In versi. si. ibi: no. ergo ⁊c. not. primo ꝙ dominus predij seruientis nõ tenet̃ aliqd facere pro cõseruanda seruitute sed bene tenetur pati quod dñs predij dominantis faciat vel reficiat. de hoc dic. vt. j. l. proxi. §. apud alphenũ. ¶ Item not. in verbo quasi seruitus. arg. ꝙ per prescriptionẽ acquiritur quasi dominium sicut quasi seruitus ⁊ ita sentit gl. in. l. cũ postulaissem. s. ti. j. Tu dic ꝙ imo est vtilis, ser nitus: ⁊ vtile dominium postq̃ prescriptio est cõpleta vt patet in fi. ibi vtilem actionem ⁊c. sed anteq̃ sit completa bene dicitur habeo quasi seruitutem vel quasi dominium pro quo competit publiciana ⁊ hoc prescriptione longi temporis cum titulo sed per vsucapionem triennij in rebus mobilibus acquiritur do-minium directum: vt. l. traditionibus. C. de pac. quod plene dic 4 vt in aut. nisi. C. de bo. mater. † Et istum tex. allegat Bar. in. l. si quis vi. §. differentiam. de acqui. pos. contra vltramõtanos qui tenent̃ ꝙ non sit dare nisi vnum dominium. scilicet directũ: ipse tenet ꝙ imo est dare etiam vtile: vt est illud quod acquirit̃ per prescriptionem vt hic: ⁊ id quod habet emphytcota vel superfi-ciarius: sed illi dicunt hoc non reperiri iure cautum: licet repe-riatur ꝙ habeant vtilem actionem. sed Bar. ibi allegat tex. di-centem ꝙ habet dominium: pro hoc allego tex. in aut. si vero do mus temporalis. C. de hereti. ¶ Et predicta in seruitutibꝰ ha-bentibus causam continuam vel quasi: vt prescribentur longo tempore: sed habentes causam discontinuam vt seruitus itine-ris actus vel vie ad quarum vsum requiritur factum hominis non prescribuntur nisi tanto tempore cuius cõtrarij memoria non existat: vt. l. hoc iure. §. ductus aque. de aqua quoti. ⁊ estiua. ¶ Si tamen non fundarem me in tẽpore sed in titulo vel cõsti-tutione dicẽdo ꝙ constituisti mihi talem seruitutẽ in fundo tuo nec hoc possem aliter probare bene possem probare longi tẽpo ris vsum factũ te sciente ⁊ patiẽte per quẽ presumit̃ ita esse. arg. in. l. cũ de in rem verso. de vsuris. ⁊ hoc voluit glos. hic in ver. si vero nõ ex tẽpore. ⁊ clarius in. d. l. seruitutes. de hoc dic vt per Bar. in. d. l. cum de in rem verso.

1 **In summa tria.** ¶ †Si vicinus tenet̃ recipere aquã de fun-do vicini vel ꝑpter seruitutẽ impositã vel ꝑpter prescri ptã: vel ꝑpter naturaꝫ loci cessat hec actio. h. d. in effectu. ¶ In tex. ibi seruit. ⁊ per consequens cessat hec actio. Dy. vt. j. ea. l. §. fi. ⁊ per illum videtur hoc limitari nisi immoderate aqua ledat. qd̃ no. perpetuo.

2 ☞ Fossa posita in confinibus fundi mei ⁊ titij est communis pro diuiso ⁊ quare.

3 Quid in curia posita inter duas domos.

1 **Apud labeonem.** ¶ †Hec actio cõpetit vt vicinus patiatur me pur-gare foueã quã habeo in fundo suo iure seruitutis. h. d. ⁊ idem si in cõfinibus fundorũ: vt in. §. sequenti. ¶ Et intellige sane ꝙ competit hec actio vtilis nõ directa: vt. j. ea. l. §. item varus. qꝛ directa datur contra illuꝫ qui opere manufacto mihi nocet: hic nullum opus fecerat sꝫ ipsa natura loci: quia fossa erat repleta: ⁊ ex hoc mihi nocebat. Itẽ directa datur: vt ille tollat opus qd̃ fecerat: vt. j. eod. si tertius. §. titium. hec vtilis datur vt patiatur refici vel purgari vel vt ipse hoc faciat si vult ⁊ ex his patet sol. ad glossellam super verbo agi posse. que incipit quomodo hoc. ¶ In tex. ibi: nec memoriam extare: ⁊ sic erat seruitus quasi na turalis. idem si extabat: ⁊ ibi erat iure seruitutis imposita, vel prescripta longo tẽpore: alias si seruitus non erat imposita vel prescripta nõ teneretur ille pati ꝙ reficiatur vel purgetur: vt. j. ea. l. §. item labeo ait. si in agro qui videtur contrariari huic ſm Ja. de ra. ¶ In tex. ibi: vel vt ipse purgaret subaudi si vult: licet cogi nõ possit: vt. j. eo. is cum quo. ⁊. s. eo. l. j. in fin. Et not. ꝙ hic agitur alternatiue: quia ex purgatione posset ille in cuius fun-do est consequi vtilitatem. id est pinguedinẽ terre que nõ debet sibi auferri si non vult: sed si nullam vtilitatem posset consequi non ageretur alternatiue sed tantum vt purgari patiatur vel 2 refici vt in. l. precedẽti. in fi. Ita intelligit Bart. j. in. §. apud al-phenũ. ⁊ videtur fuisse de mente gl. in versi. tertij dicũt. ¶ †No. etiam in. §. preterea. ibi eam partem que tibi accedit ⁊c. vna cuꝫ glos. pro eo quod dixi. s. titu. j. l. ꝙ conclaue. quia fossa posita in confinibus fundi mei ⁊ titij est communis pro diuiso: quia illa pars que est ex latere fundi mei a dimidia parte confinium est mea iure dominij: illa que ex latere fundi tui est tua: et hoc vult 3 glos. super verbo magis. † ⁊ idem in curia posita inter duas do-mos: vt ibi dixi.

1 **Cassius autem.** ¶ †In. §. cassius. not. duos casus ĩ quibꝰ cessat hec actio licet opere manufacto. s. qñ fuit factũ autoritate publica: ⁊ qñ nõ extat memoria qñ fuerit illud opus factũ: qꝛ tunc reputat̃ quasi naturale ⁊ ꝯ vicinus equo animo tolerare. vt etiã no. j. eo. §. idẽ labeo ait. cũ queritur in prima gl. ⁊ dixi. s. in. l. j. in prin.

1 **Apud alphenum.** ¶ †Vicinus qui habet fossam iure seruitutis ĩ fundo vicini si illa fossa repleta dat dãnum in cuius fundo est cogitur eã reficere. hoc dicit ſm intellectum quem puto verum. licet glo. ⁊ docto. non ponant: ⁊ sic cessat contrariũ formatuꝫ in gl. magna propter qd̃ glo. legit multis modis: sed sunt diuina-tiones. tu dic ꝙ illud cõtrarium procedit. ⁊ ita loquitur glos. qñ dñs fundi dominãtis peteret a dño fundi seruiẽtis ꝙ reficeret certe non tenetur regulariter: vt. s. eo. l. j. in fi. ⁊. l. quoties. in fin. s. de serui. ⁊. l. si forte. §. j. si seruitus vendi. nisi contrariũ fuisset actũ expresse vel nisi consueuisset ille reficere tanto tempore qd̃ esset prescriptum. vt no. gl. s. ea. l. §. j. vel nisi esset seruitus one-ris ferendi. vt in. l. eũ debere colũnam. de serui. vrba. pdio. extra istos casus nihil tenetur facere: sed pati vt reficiatur vt in. §. j. s. ea. l. Et interdum potest agi alternatiue interdum nõ vt ibi dixi hic loquitur ecõtra qñ dñs fundi seruiẽtis agit contra dominũ fundi dominãtis vt reficiat qd̃ potest: ⁊ tenetur al's condemnat̃ ad interesse: ⁊ hoc tene menti.

2 ☞ An cogatur quis pati vt faciam in suo id qd̃ sibi non nocet ⁊ mihi prodest.

3 An possim te compellere ad faciendũ aliquid qd̃ tibi nõ nocet ⁊ mihi prosit.

4 Non debet quis facere in suo qd̃ sibi non prodest ⁊ alteri nocet etiã lucrum auferendo.

1 **Item varus ait.** ¶ †Hec actio vtilis datur vt vicin⁹ patiaꝛ refici opus naturale vel quasi naturale vel etiã accidentale qḋ iure seruitutis in suo fundo debebatur si naturaliter fuit destructum.h.d. ¶ Si autẽ non naturaliter sed facto illius in cuius fundo erat dareꝛ directa vt ipse reponeret ⁊ reduceret in pristinum statum vt.s.eo.l.j.§.sed ⁊ si vicinus. ¶ Et primo ponitur hic opi.vari iurisconsulti qui distinxit inter opus qḋ erat naturale vel quasi ex vna parte,vt tunc si sit destructum naturaliter non possit agi vt etiã patiatur refici.⁊ ratio poniꝛ in.§.seq.in ver.labeo cõtra ⁊ opus qḋ nõ erat naturale vel quasi sed accidentale:tñ erat impositum iure seruitutis ⁊ postea naturaliter destructum ⁊ tunc possit agi vt patiatur refici.postea ponit opi.labeonis que videtur indistincte dicere ꝙ etiã si erat naturale vel quasi possit agi vsq ibi ꝙꝙ.ibi ponitur opi.Pauli autoris legis cõcordantis dictas opiniones ꝙ nõ potest agi directa vt in prima opinione sed vtili vt in secunda ⁊ ex equitate ⁊ idẽ dicitur in.§.seq.apud namusam relatum est:sed si nõ esset naturale vel quasi nec esset impositũ iure seruitutis nõ posset agi etiam vtili.vt in.§.idem labeo.el.j.quod declaraui in.l.j.§.sꝫ ⁊ si vicinus.

2 ¶ †No.in fine huius.§.illud ad qḋ semper allegaꝛ ꝙ cogiꝛ quis pati vt faciã in suo id qḋ sibi non nocet ⁊ mihi prodest intellige hoc sane qḋ faciã.s.reficiẽdo id qḋ prius erat ⁊ ex quo sentiebã vtilitatem:⁊ tunc taliter est destructũ:sed si vellem facere de nouo.secus vt si habebã fundũ inferiorem:⁊ tenebar recipere aquã de tuo superiori naturaliter decurrentẽ.vt.s.l.proxima.§.fi.⁊ ego vellẽ facere vnã fossam in tuo que reciperet illam aquã vt mihi nõ noceat certe etiã si tibi hoc nõ noceat nõ compelleris pati:qꝛ si etiã prius facta fuisset nõ tamẽ iure debite seruitutis nec naturalis vel quasi nõ teneris pati me reficere.vt in.§.item labeo.multominus qḋ de nouo faciam.

3 †An aũt possim te cõpellere ad faciẽdum aliquid qḋ tibi non nocet ⁊ mihi prosit:dic aut illud exigit laborem personalem vel impensam ⁊ non possum vt in hoc.§.vbi dicitur ꝙ possum agere vt patiaris me reficere:⁊ nõ vt reficias.Aut nõ exigit laborẽ personalem vel impensam:⁊ tunc di

4 stingue plene vt per Bar.in.l.ij.in prin.s.so.ma. ¶ †Est ⁊ alia regula negatiua ꝙ nõ dꝫ quis facere in suo qḋ sibi nõ prodest ⁊ alteri nocet etiam lucrum auferendo.vt.s.l.proxi.§.idem aiunt aquam pluuiam.

2 ☞ Testes an teneanꝛ deponere de tẽpore actus celebrati.
3 Quod dicatur quis certus esse ex vehementi opinione.
Testis si deponit per auditũ sed nõ vidit qꝛ erat cortina media tñ dicit ꝙ habebat notitiã vocis an eius dictũ valeat.
4 Testes regulariter debẽt deponere de veritate rei nõ de credulitate nisi in casib⁹ in quib⁹ de veritate nõ possunt deponere.

1 **Idem labeo ait cum.** ¶ †Ad probandum operis facti memoriã extare admittitur probatio de auditu auditus.h.d.⁊ semper allegaꝛ:⁊ est casus specialis r egulariter secus qꝛ nõ ad-

a mittitur nisi de auditu proprio:ᵃ vt in glo.⁊ vide qḋ habetur in l.si arbiter.s.de ꝓbatio.⁊ per canonistas in.c.quid per nouale de ver.signi.⁊ de prescrip.c.j.in vltima glos.lib.vj.⁊ in specu.de

2 proba.§.j.ver.vltimo queritur.vsq in finem. ¶ †In tex.ibi nõ diem ⁊ consulem.istud non est speciale in casu isto:sed regulariter est verũ ꝙ testis nõ tenetur deponere de temptore actus celebrati:⁊ valet eorum depositio si dicant se non recordari nisi sit tẽpus de substãtia actus de quo queritur:⁊ qḋ veniebat ad probandum.vt no.in.l.ob causam.§.fi.de testi.si tamen interrogati de tẽpore sint varij:⁊ ponãt de diuersis tẽporibus redditur testimoniũ suspectũ.⁊ ideo cautela est quod interrogentur.et hoc vult gl.super verbo memoria.licet in instrumẽtis sit necessariũ tempus. ¶ In tex.ibi:si quid sciatur.hoc verbum ponitur hic dupliciter.s.ex certa scientia:quia vidi opus fieri:⁊ tunc propriе dicitur scire vel vehementi opinione:qꝛ audiuit ab his qui viderunt vt sequitur idest sic factũ esse ⁊c.vt in fi.⁊ tunc non est ꝓprie

3 scientia.⁊ hoc vult glo.super isto verbo sic.† ⁊ alibi dicitur quis certus esse ex vehementi opinione.vt.l.si quis ita.§.pe.de testa.tute.⁊ no.i.l.ij.§.quod obseruari.de iura calum.C. ¶ Et no.gl.que incipit sic ergo in duobus.primo quod valet testimoniũ si testis dicit ꝙ titius promisit tali centum vel ꝙ fuit testatus in tali forma ⁊ interrogatus quomodo scit:respondit quia audiuit quando promisit vel testatus est.interrogatus si vidit testatorem vel promittentẽ.respondit ꝙ non:quia erat cortina me-

b dia inter ipsum ⁊ testatorẽ tamen habebat notitiã vocis ᵇ eius.docto.dicunt contrarium in testatore qui propter infirmitatem potest mutare vocem.vt not.C.de testi.l.si nõ speciali.dic vt ibi

4 per Cy.licet in contrahentibus possit procedere. ¶ †Item no.ex glo.ꝙ regulariter testes debeãt deponere de veritate rei non de credulitate nisi in casibus in quibus de veritate non possunt deponere vt quia nõ potest illud percipi sensu corporeo sed in-

dicio intellectus:puta ꝙ talis sit filius talis vel super adulterio vt no.in.l.lucius.de condi.⁊ demon.

1 **Idem labeo ait si.** ¶ †Si vicinus ope manufacto excludit aquam ne sibi noceat quã nõ tenebaꝛ recipere natura loci vel iure seruitutis licet ex hoc alteri noceat nõ teneꝛ hac actione.h.d.notabiliter ⁊ singulariter:⁊ limitat totũ istũ titulum.Et iste intellectus colligitur ex his q̃ notat gl.s.l.proxi.§.neratius.qui videꝛ contrariari huic.§.Et pone exemplũ.vt.j.ne quid in flumi.pub.l.j.§.sunt qui putant.

a

2 ☞ Si concedo tibi vt possis immittere aquã de fundo tuo in meũ.etiã si mihi noceat intelligiꝛ nisi noceat immoderate.
Si est data potestas arbitro ꝙ possit auferre de iure vnius et dare alteri intelligitur.s.sꝫ moderate.⁊ in parua quantitate.et si fuit dictum ꝙ in parua ⁊ magna quantitate intelligitur nisi sit nimis magna.

1 **Illud etiam verum.** †Qui teneꝛ aquam recipere iure serui-

2 tutis non hꝫ hanc actionẽ nisi immoderate ledat.h.d.† Et hoc vltimũ singulariter no.qꝛ si cõcedo tibi vt possis imittere aquã de fundo tuo in meũ etiã si mihi noceat intelligitur nisi noceat immoderate.⁊ hoc optime facit ꝓ eo qḋ no.Bart.in.l.si societatem.§.arbitrorũ.pro socio.ꝙ si est data potestas arbitro ꝙ pos

c sit auferre de iure vnius:⁊ dare alteri intelligiꝛ sꝫ moderateᶜ ⁊ in parua quãtitate.vt.l.si de meis.§.recepisse.s.de arbi.⁊ si fuit dictũ ꝙ in parua ⁊ magna quãtitate intelligiꝛ nisi sit nimis magna:vt ibi no.Bar.nec scio tex.melius facientẽ licet ipse nõ alleget.facit.l.si cui.s.de seruitu.

1 **Apud trebatium.** ¶ †Not.hic ꝙ sicut vicinus inferior tenetur recipere aquã pluuiã naturaliter decurrentem de fundo superiore:plus dicit hic ꝙ etiã opere manufacto scdm ꝙ requirit natura aque:puta per follomeas.i.riuulos nõ tamen dꝫ vicinus superior illam aquã in riuulis corrũpere vel spurcare ᵈ puta lauãdo ibi pãnos vel ventres:qꝛ tunc cõtra eũ

d agi posset:vt hic ptꝫ.Plus etiã dr in.§.seq.ꝙ etiã si aqua viua sit calida ⁊ sic magis noceat inferiori teneꝛ inferior recipere ex quo naturaliter decurrit.

1 **Si vicinus qui.** ¶ †Ex opere qḋ facit vicin⁹ in suo gratia culture:lꝫ damnum inferaꝛ inferiori nõ põt agi hac actione nisi aliquid sit factũ vltra necessitatẽ culture.h.d.licet gl.super verbo neq aliter videatur hoc vltimũ intelligere.

b

1 **Aque pluuie.** ¶ †Hec actio nõ daꝛ ꝓ opere qḋ fit in publico: sꝫ solũ pro eo qḋ fit in priuato.h.d. ¶ Et ratio põt esse in primo dicto : qꝛ hec actio datur ꝯtra illũ qui est dñs operis dãnum dantis:qꝛ ipse est qui põt illud destruere.vt.j.eo.§.si colonus.Sed si quis facit opus in publico nõ efficitur ipse dñs:sed respublica cuius solo cedit.vt no.per glo.s.ti.j.l.fluminũ.in prin.⁊ sic nõ potest ipse destruere sine licẽtia reipublice.Ideo nõ datur cõtra eum vt destruat ad qḋ principaliter ista actio cõpetit.vt.j.eo.si tertius.§.officium. ¶ In tex.ibi in suo opus faciat.⁊ tũc teneꝛ destruere suis sumptib⁹:sed si nõ ipse:sed alius fecit tunc ipse teneꝛ vt patientiam prestet.vt.j.l.pxi.§.fi.⁊ ille qui fecit nõ teneꝛ hac actione sed interdicto ꝙ vi aut clã:vt ibi.⁊.l.si tertius.§.fi.j.eo.

c

2 ☞ Iussus iudicis excusat a delicto.

1 **Quamquã autem.** ¶ †Sufficit qḋ quis fuerit dñs loci:⁊ operis tẽpore quo ipsum fecit ad hoc:vt ista actio cõpetat cõtra eũ:licet postea desierit esse dñs si tñ alius nõ cepe

2 rit esse dñs. ¶ †Item iussus iudicis excusat a delicto.h.d.et ad hoc vltimũ allegatur.In primo autem dicto ideo dixi ꝙ alius non incipit esse dñs:quia si alius cepisset hec actio si iudiciũ nõ fuisset ceptum cõtra facientem daretur contra nouũ dominũ vt patiaꝛ destrui:qꝛ ipse põt patientiã prestare nõ ille qui fuit dñs ⁊ nunc non est.vt.j.eo.l.§.fi.sed si iudiciũ fuisset incohoatũ cõtra facientẽ est anteq desineret esse dñs continuareꝛ contra eũ licet desierit esse dñs.vt.j.proxi.§.sed in casu hui⁹ principij qñ alius non incepit esse dominus etiã si ille qui fecit nunc nõ sit nec etiã iudiciũ fuerit inchoatum contra eũ anteq desineret esse potest postea inchoari:ita intelligo istum tex. ¶ In tex.ibi actio sit.vt

d s.l.proxi.⁊ ibi ponitur ratio. ¶ In tex.ibi dñs esse desijt:qꝛ post ea ibi sepeliuit corpus humanum. ¶ In tex.ibi:eum teneri ⁊ sic potest agi contra eum vt destruat licet destruere nõ possit propria autoritate:quia desierat esse dominus:sed destruit autoritate iudicis:vt sequitur. ¶ In gl.super verbo actione.ibi.arg.contra.de appel.quoniam.dic vt.j.de reg.iur.l.non videꝛ data.§.j.⁊ plene per Dy.in.c.cum quis mandato.de regu.iur.lib.vj.Pau.de cast.

a ¶ Auditu proprio.Adde duo singularia vnum ꝙ lꝫ testis de auditu ꝓprio siue alieno non ꝓbet tñ facit indiciũ ⁊ presumptionẽ ita qḋ trãsfertur onus ꝓbandi in aduersarium ita Archi.xxij.q.v.c.hoc videꝛ.aliud singulare est qḋ oĩ casu quo testimoniũ de auditu vꝫ opꝫ ꝙ audiuerit ante litẽ motã qꝛ post nõ ꝓbat fm Arch.xxv.q.vi.c.sanguineus ⁊ ista refert fin.suis lud.ro.fo.ix.⁊.xxij.⁊ qñ testis de auditu ꝓbet ⁊ qñ nõ vide per Alexã.consi.lxxij.

b ¶ Vocis.adde vt per Alex.ꝯsi.xlvij.iiij.lib.

c ¶ Moderate.faciunt que voluit Sozi.vltra ea q̃ posui in.§.arbitror ꝙ procurator cui datum est mandatũ ad donandũ nõ possit donare nisi i modico.ita tenet cõsilio.cxij.

d ¶ Spurcare.ad intellectũ clariorẽ hui⁹ legis vide are.ꝯsi.xxx.

2 Judiciũ lʒ sit incoboatũ sup actione directa si ipso pendẽte desinit directa ⁊ incipit vtilis fit cõdẽnatio in vtili.
Possessor tenet actione directa quousq̃ possidet ⁊ si dolo desijt possidere desinit teneri directa ⁊ incipit teneri vtili.

1 **Julianus quoq̃.** ¶ †Possessor directa actione cõuentus si alienauit iudicio pendente ex prima instantia condẽnatur.h.d.† Et semper allegat ad hoc q̃ lʒ iudiciũ sit incoboatũ sup actione directa si ipso pendẽte desinit directa:incipit vtilis fit condẽnatio in vtili.nam possessor tenetur actione directa quousq̃ possidet si dolo desijt possidere.desinit teneri directa ⁊ incipit teneri vtili. vt.l.electio.§.si is.ff.de noxalibus.Et iste tex.vult q̃ si iudiciuʒ sit incoboatum tempore quo possidebat:⁊ iudicio pendente alienauit ⁊ desijt possidere ⁊ cepit teneri vtili.condemnatur virtute iudicij incoboati.hoc probatur etiam.in.l.si post acceptam.ff.de rei vendi.vbi desijt teneri directa quia vsucepit lite pendente et cepit teneri vtili ⁊ condemnatur in illa vtili.de hoc per Cyn.C. de alie.iudi.l.j.in.viij.q.videbatur contrarium quia in illa vtili non fuerat lis contesta. ⁊ sic videbatur esse opus nouo iudicio ⁊ nouo libello.vt.l.non potest videri.ff.de iudi.sed dic q̃ succedit loco directe.vt.d.l.electio.§.si is.⁊ sic sufficit contestatio facta in directa.¶ In tex.ibi.ac si nulla alienatio facta esset et sic condemnabitur reus ad destruendum opus licet destruere non possit quia desierat esse dominus:non tamen fiet executio contra nonum dominum cui non debet preiudicare sententia lata contra eius autorẽ sed iurabitur in litem contra condemnatuʒ quia dolo desijt possidere videbatur autẽ iudicium finiri quia finita est causa ꝑpter quã fuit incoboatũ scilicet potẽtia destruẽdi.arg.in.l.si constante.§.fi.solu.matri.sed certe finita est facto ⁊ dolo suo ⁊ sic habetur pro non finita quo ad eius preiudicium vt etiã condẽnetur ad dãnum contingens lite pendente vt hic in fi.quod no.

1 **Idem iulianus.** ¶ †Hec actio datur contra dñm operis vt opus destruatur cuʒ ipse habeat facultatẽ hoc faciendi vel fieri patiendi si tñ ipse opus nõ fecit nec mãdauit fieri datur dũtaxat vt prestet patientiã.⁊ cõtra eum qui fecit datur interdictũ q̃ vi aut clam ad interesse impensarũ quas actor habet necesse facere.h.d.cum.l.seq.sed si ipse dñs fecisset vel fieri mandasset teneretur ipse destruere proprijs impensis.vt.j.eo.l.si tertius.§.fi.¶ In tex.ibi: nõ nisi cum dño.qꝛ cum detur principaliter vt destruatur opus qd̃ potest nocere:vt.j.eo.si tertius.§.officiũ.nullus põt destruere vel pati q̃ destruatur nisi dñs:ideo contra ipsum solum competit:vt.j.l.proxi.vbi ponitur ratio.¶ In tex.ibi si tamen dñs desideret sibi caueri scʒ cũ prestat patientiã q̃ destruatur.vt.j.l. proxi.ibi:sed patientiã eum ⁊c.¶ In tex.ibi si non ego.sed procurator meus supple me mandante vt habeat locũ qd̃.j.sequitur ibi aduersus me ⁊c.

2 Licet fundi rustici nõ dicãtur vicini adinuicẽ sed confines: tamen rusticorũ prediorũ dici possunt vicini.
Usq̃ ad quantũ spatiũ possint dici vicini.⁊ qñ dicantur vicini proximi vel proximiores.

1 **Si tertius vicinus.** ¶ †Si opere manufacto in predijs pluriũ detur mihi dãnum possum agere cõtra quẽ volo.h.d.supple:⁊ etiã cõtra ambos.†No.in isto principio q̃ licet fundi rustici nõ dicantur vicini ad inuicẽ sed cõfines.vt ff.finiũ regun.l.iiij.§.fi.domini tamen rusticorũ prediorum dici possunt vicini:vt hic sed predia vrbana bene dicũtur vicina non confinia.vt.d.l.iiij.§.finali.¶ Et propter hoc Barto.hic ponit vnam materiam notabilem:quia frequenter statuta faciũt mentionem de vicinis [a] qui possint dici vicini:⁊ vsq̃ ad quantũ spatium:⁊ quando dicuntur vicini proximi vel proximiores:dic vt hic per eum.

a ¶ Vicinis.vide Jo.an.in.c.felicis.de penis.in gl.in verbo vicinarũ.⁊ vicin⁹ aliquãdo dicit̃ qui distat per duas legales dietas.vt in.c.ij.de pbẽ.lib.vj.

1 **Si ex plurium.** ¶ †Unus ex plurib⁹ dominis vnius fundi agit ⁊ cõuenitur ⁊ etiã condẽnat̃ ad interesse pro sua tantũ parte.h.d.¶ In tex.ibi singulariter in partes experiatur:sed hoc qñ cuʒ ista actio det̃ principaliter vt opus destruat̃.vt.j.ea.l.§.officium.non autem ad damnum iam illatũ:vt ibi.⁊.ff.e.l.j.§.hec aũt actio opus aũt nõ põt destrui nisi in totũ.solu.dic vt plene ⁊ subtiliter not.per gl.j.eo.tit.⁊.supra iter.§.cassius.in glos.que incipit idest damni quam hic glo.allegat pro contraria.

2 Qualiter cognoscantur actiones personales a meris personalibus.

1 **Si quis prius.** ¶ †Hec actio lʒ sit personalis est tñ in rem scripta:⁊ ideo transit in singularẽ successorem eius cui cõpetit.h.d.vsq̃ ad.§. officiũ.Sed q̃ trãseat:nõ est propria locutio:imo illa q̃ cõpetebat dño statim q̃ alienat rem cuius occasione cõpetebat extinguit:⁊ noua actio incipit cõpetere nouo dño ratione dominij ꝫm Bar.qd̃ etiã colligitur ex.l.post venditionẽ.j.e.¶ Et in isto §.Bar.multũ plene examinat materiã quã ponit Dy.in.c.si qs in ius.de regu.iur.An actio personalis vel exceptio transeat in singularẽ successorẽ vel cõtra eũ de quo etiã aliqualiter tetigi in l.fluminũ.§.adijcit.ti.j.¶ In tex.ibi:prius q̃ aqua plu.arcẽ. agat.si eñ postq̃ cepisset agere ⁊ litẽ fuisset cõtestatus qd iuris fit.dic.vt.j.eo.post venditionẽ.¶ In tex.ibi:ea que nõ eadẽ numero:sed ipse ꝫm Bar.⁊ bene.¶ In glo.que incipit hoc mirabile in fine.ibi ⁊ est ratio.qꝛ in rem scripta ⁊c.†sed qualiter cognoscunt̃ actiones ꝑsonales in rẽ scripte a meris personalib⁹. Dic q̃ in rem scripte sunt ille que nõ cõpetunt alicui ex suo contractu vel quasi:sed quasi:sed ex dispositione legali vel ex facto vel delicto alteri⁹ occasione rei illius cui cõpetũt:vt est ista actio qd̃ met.cau.ſʒ ille q̃ cõpetũt ex suo ꝯtractu vel quasi dicunt̃ mere personales etiã si occasione rei sint cõtracte:vt quia promittis mihi vel vendis aut donas rem aliquã nec trãseũt in singularẽ successorẽ illius rei sine cessione iuxta no.ff.ti.j.l.si is qui.§.emptor.¶ Sed an actio sit necessario cedẽda.dic vt.j.q̃ vi aut clã. l.is qui in puteũ.§.si postea.de aqua quoti.⁊ esti.l.j.§.fi.fundũ. ⁊ hec actio dat̃ vt opus destruatur.

1 **Officium autem.** ¶ †Hec actio principaliter datur vt opus manufactũ tollat̃:⁊ per officiũ iudicis mercẽnarium ei deseruiens fit etiã cõdẽnatio de dãno contingẽte post lit.cõtesta.non de eo qd̃ prius contigerat.h.d.¶ Et q̃ istud dãnum veniat officio iudicis mercenario licet hic nõ dicat̃ tenet gl.expresse.j.eo.ff.§.cassius.sup verbo litis estimatio.sed destructio operis venit iure actionis sicut in rei ven.declaratio dñij venit iure actionis:⁊ cõdẽnatio ad restituendũ venit officio iudicis mercenario.vt.l.ex diuerso.§.j.de rei ven.¶ Et ex predictis patet qd̃ ad emẽdationem dãni cõtingẽtis post litẽ cõtest.põt fieri cõdẽnatio etiam si nõ fuit petita in libello per.l.ediles.§.item sciẽdũ.ff.de edi.edic. ⁊ hoc vult gl.hic super verbo post litẽ.⁊ in Spec.de offi.iud.§. de serui.Debet ergo agens in suo libello cõcludere q̃ aduersarius cõdẽnetur ad destruendũ opus qꝛ ad hoc est personaliter obligatus.vt.ff.in proxi.ver.in tex.⁊ gl.⁊ hoc suo facto vel delicto:sed ad emendationẽ damni nõ est personaliter obligatus.⁊ ideo illud principaliter per se nõ potest peti:sed accessorie cũ petitione destructionis operis.vt no.j.in.d.l.supra iter.§.j.in glo. preallegata.

1 **Celsus scribit.** ¶ †Si agit̃ cõtra illum qui fecit opus vel heredẽ eius fit cõdẽnatio vt destruat suis impẽsis:sed si cõtra aliũ qui nõ fecit sed opus possidet nec sit heres ei⁹ qui fecit fit vt patiat̃ destrui expẽsis petẽtis nisi sit dñs eius qui fecit qꝛ tunc tenetur vel destruere suis expensis vel dare seruũ pro noxa.Et cõtra nõ destruentem fit cõdẽnatio ad verũ interesse.h.d.Quod aũt dixi de herede facientis vt teneat̃ destruere suis impensis:intellige vt in glo.hic super verbo perinde.qñ lis fuit cõtest.cõtra defunctum:al's cũ hec sit quedã pena heres nõ succedit in ea.vt.ff.de operis noui nun.l.penul.

2 Qui vult facere plus q̃ teneat̃ nõ cogitur subire iudicium.
3 Si a feudatario vel emphyteota petitur seruitiũ vel pensio:et ipse non prestet:sed vult dimittere feudũ vel rem emphyteoticã dño an debeat audiri.
4 An possit quis euitare onus collectarũ q̃ imponũtur persone pro rebus si vult dimittere res fisco.

1 **Is cum quo aque.** ¶ †Qui cõuenitur ex facto suo nõ liberat̃ cedendo rem.h.d.⁊ semper allegatur.Secus si non ex facto suo vt.l.cum fructuarius.ff.de vsufruc.⁊ hic in fi.
2 ¶ †Nota q̃ qui vult facere plus q̃ teneatur nõ cogitur subire iudicium vt hic in fi.nam ille qui nõ fecit opus licet ipsum possideat:⁊ nõ tenetur nisi ad prestandũ patiẽtiam q̃ destruat̃ expensis petentis si cedit loco:⁊ hʒ ipsum pro derelicto dando licentiã actori q̃ ipsum capiat:⁊ sibi appropriet plus facit q̃ teneatur.
3 ¶ †Et inducit̃ ista lex per Dy.ad questionẽ de feudatario vel emphyteota a quo petitur seruitiũ vel pẽsio:ipse autẽ vt nõ prestet vult dimittere feudũ vel rem emphyteoticã dño vtrũ
4 debeat audiri.⁊ distingue vt hic no.per Bart.†Inducitur etiã vtrũ possit quis euitare onus collectarũ que imponuntur persone pro rebus si vult dimittere res fisco de quo etiam vide hic per Barto.

2 Quando agitur contra aliquem ad hoc vt processus ⁊ sententia preiudicent tertio qui nõ est in libello nominatus.cõsiliũ est q̃ ipse citetur.
3 Sufficit semel voluisse ⁊ q̃ hoc importet duo.
4 Resolutio iure donationis ex causa necessaria resoluitur ius acceptionis.

5 Si habeo obligatū nomē debitoris tui ꝛ ille postea liberaꝛ a te tui culpa vel delicto etiā ex forma statuti qꝛ illud debitū nō posuisti in memorialibus an hoc noceat mihi.

6 De natura cōsensus est ꝙ possit interuenire etiā post actum ex interuallo ꝛ quid in iussu.

1 **In concedendo.** ¶ †Lex ista cum duabus sequētib⁹ meli⁹ starent in ti. de seruitutib⁹ ꝗꝫ hic. qꝛ nō tractant de materia ti. huius. Et hoc [illegible] in effectu. Quod oēs tangit debet ab omnib⁹ approbari: [illegible] est regula iuris. Vel qn̄ quis facit in loco suo aliquid qd̄ tendit vel sic tendere potest in preiudiciū alterius qui hꝫ ius de presenti vel sperat habere: cautela est ꝙ ille cōsentiat ad hoc vt actus nō retracteꝛ: ꝛ iste cōsensus etiā ex interuallo pōt interuenire. hoc dicūt iste leges et

2 singulares q̄ semper allegant. ¶ †No. in ista prima lege argumentū ꝙ quando agiꝛ cōtra aliquē ad hoc vt ꝓcessus ꝛ sententia preiudicēt tertio qui nō est in libello nominatus consiliū est ꝙ ipse citetur. qꝛ si nō comparet censetur processui consentire ꝛ sibi preiudicat: alꝛs secus. arg. hic ꝛ. l. si deserta. C. si ꝓpter publi. pen. ꝛ no. i. l. cū miles. ꝑ. si. quibus ex cau. ma. per gl. ꝛ. l. in causa. la. i. ꝑ. interdū. per gl. ꝛ doc. de mino. ꝛ. c. inter quatuor. de maio. ꝛ obe. Aduertendū tamen: qꝛ in hoc est differētia inter contractum ꝛ iudiciū: qꝛ in iudicio nō debet necessario citari ille q nō habet ius de presenti licet in futurū possit acquirere: vt si agitur contra heredē qui habet substitutū. nam sufficit ꝙ voceꝛ heres vel ille ad quē pertinet prima causa successionis absqꝫ eo ꝙ vocetur substitutus. vt. l. i. ꝑ. denūtiari. de ven. inspi. sed in cōtractu vt infirmus permaneat: ꝛ ex postfacto nō irritetur requiriꝛ consensus eius qui habet spem de futuro: licet nō habeat de presenti. vt in fi. huius. l. ꝛ in. l. seq. ¶ †Item no. in. l. sequenti qd̄ sufficit semel voluisse. ꝛ hoc importat duo: primo quia postea nō potest mutare propositum in alterius preiudiciū vt in regula iuris mutare. lib. vi. ¶ Secundo quia potest cōpelli ad perseuerādum in eo ꝙ semel voluit: ꝛ nō dicitur compulsus facere vt no. glo. in. c. ex literis. de sponsa. ¶ †No. etiam ꝙ resoluto iure donationis ex causa necessaria resoluitur ius acceptionis quia vēdidi tibi fundum cum pacto adiectionis in diem ꝛ tu postea in illo concedis seruitutē vel ipsum obligas me non consentiente. deinde melior cōditio afferatur. ꝛ sic resoluatur venditio: ꝛ ius tuum resoluitur etiam ius illius cui concessisti: seruitutem vel obligasti vt colligitur ex principio huius. l. in diem a contrario sensu: quia resolutio fit ex necessitate facti precedentis idem in herede grauato de restituendo post mortē qꝛ si in vita concedat alicui seruitutem in re hereditaria subiecta fideicommisso adueniente die fideicommissi ius detentionis seruitutis resoluitur quod no. Secus si fieret ex tua voluntate. vt si ageres cōtra me redhibitoria pro re empta quia nō cogeris hoc facere si nō vis. nam nō resoluitur ius illius qui habuit a te causam ne sit in potentia nocere illi. vt hec probātur: ꝛ habētur in. l. iij. ꝛ. iiij. in ꝓn. ꝫ. quibus mo pig. vel hypo. sol. vel si petis venditionem rescindi: qꝛ deceptus vltra dimidiam iusti pretij. de hoc tangitur hic per Barto. ꝛ in addi. spe. de obli. ꝛ so. super rubrica vbi repetatur questio Bartolutij de pratis † si habeo obligatū nomē debitoris tui: ꝛ ille postea liberatur a te tui culpa vel delicto etiam ex forma statuti. quia illud debitum nonposuisti in memorialibus [a] vtrū hoc noceat mihi: ꝛ tenuit idem doctor ꝙ non ꝛ sic sequitur mirabile ꝙ erit liberatus a te principali creditore: ꝛ nō a me accessorio: ꝛ etiā ibi tractatur quando resoluitur vēditio: quia deceptus erat emptor vltra dimidiam iusti pretij. de quo etiam vide Bal. in. l. ij. C. de rescin. ven. vbi cōtrariatur ei quod hic no. Bar. ¶ †Vltimo no. in. l. seq. in versi. an tamen qd̄ de natura consensus est ꝙ possit interuenire etiam post actū ex interuallo nō sic in iussu qui debet precedere: vt. l. si quis mihi bona. ꝑ. iussum. de acqui. here. nec in autoritate que debet adesse tempore actus celebrati vt. l. obligari. ꝑ. tutor. de auto. tu. Intellige tamen primū dictū sane qn̄ cōsensus alicuius requirebatur ne sibi inuito vel ignoranti fieret preiudiciū ꝛ ita loquiꝛ hic sꝫ si nō requirebatur propter eius preiudicium: sed ne fieret preiudiciū ei qui actum gerebat ꝛ sic erat consensus autorizabilis. vt si diceret statutum ꝙ mulier nō possit contrahere sine consensu consanguineorū debet interuenire consensus ipso actu [b] sicut autoritas cui cōparatur. ita no. Bal. in. l. i. C. qui admitti ad bo. pos. ante fi. qd̄ no. Sed in contrariū facit qd̄ no. glo. in. c. edoceri. extra de rescri. que dicit ꝙ consensus prelati potest interuenire ex postfacto. so. intellige ſm predictaꝫ distinctionē quando agitur de preiudicio prelati: ꝛ ꝓpter illud consensus requiritur: qꝛ negotium erat cōmune inter ipsum ꝛ capitulum sed si pertinebat dūtaxat ad capitulū: ꝛ erat arduū ꝛ ꝓpter hoc requirebaꝛ consensus prelati ad autorizandū puto ꝙ nō sufficeret ipsum interuenire ex postfacto. ꝛ sic intelligo. ca. cum hos. de his que fiunt a prelato. Vide quod dixi in. l. si quis mihi. ꝑ. iussus. de acquir. heredi.

1 **Supra iter alienum.** ¶ †Dn̄s nō pōt facere arcū lapideū causa aquā ducendi supra lacū vbi alteri cōcesserat seruitutē itineris nec etiā ille cui talis seruitus debeꝛ pōt talē arcū facere causa eundi. sed bene pōt facere pontem de ligno si expedit. ¶ Itē ille cui debeꝛ seruitus aqueductus per riuū nō pōt facere foueā in qua multa aqua simul cōgregeꝛ: qꝛ hoc posset nocere dn̄o soli: qꝛ aqua in ea potest corrūpi. h. d. scd̄m mihi vr̄ de mēte tex. ꝛ est litera plana. licet gl. ꝛ doc. diuersis modis intelligāt primū ꝛ scd̄m dictum.

2 ¶ Plures an possint simul eodē libello agere vel conueniri.

3 Si plures agunt eodē libello ex causis diuersis est in electione conuenti dicere ꝙ quilibet det suū libellum ꝛ hoc dꝫ dicere vsqꝫ ad litem contesta.

An plures actiones possint cumulari in eodē libello cōtra eundem qn̄ non obstat aliqua de regulis impedientibus cumulationem. ꝛ an possit dici ꝙ dentur libelli diuersi.

1 **Cassius ait siue.** ¶ †Vnus ex plurib⁹ dn̄is ꝛ etiā singli separatim possunt agere hac actione: ꝛ ꝯueniri. Et destructio operis facta per vnū liberat alios: ꝛ facta vni liberat ab alijs. Et illud qd̄ expendit destruēdo recuperat a socijs actione cōmuni diui. ꝛ licet sit actū cōtra illum qui opus possidet nō tamen in ipsum fecit nō ꝓhibetur quis agere cōtra facientē ad interesse. h. d. vsqꝫ ad. ꝑ. apud ferocem. ¶ In text. ibi: vel singulos cū singulis scilicet separa-

2 tim. vt. ꝫ. i. diuersis libellis: ꝛ sic erunt diuersa iudicia. ¶ †Sed an oēs simul. ꝛ eodem libello possint agere. ꝛ cōueniri [c] vt sic sit vnū iudiciū iste casus non tangitur hic. Barto. tenet ꝙ sic. quia agunt ꝛ cōueniūt ex eadē causa. vnde sicut in criminali possunt plures accusare vel accusari in eodē libello: ꝛ de eodē crimine. vt. C. de accu. l. si accusatoribus. ꝛ. l. i. C. si reus vel accu. mor. fue. ita ꝛ in ciuili ꝛ allegat pro hoc tex. ꝫ. ead. l. ꝑ. ꝙ si is in verbo vel singulos. quia ibi dictio illa vel ponitur pro etiam que est dictio implicatiua. vt. l. conuenticulam. C. de episco. ꝛ cle. q. d. non solū omnes simul. sꝫ singuli per se: ꝛ separatim. tu allega. ad hoc meliorem tex. in. l. si quis cū procuratorio. ꝑ. vnius. ꝫ. de procura. vbi videtur casus. qꝛ ibi plures agebāt ꝛ dicitur ꝙ erat vna lis: ꝛ sic vno libello alꝛs tot essent lites: ꝛ instantie quod libelli. Item de hoc vide plene in spe. de libellorum conceptione. ꝑ. fina. ver. item pone te agere rei vendi. contra quatuor cum duobus ver. seq. In contrarium tamen facit. l. ad officium. C. cōmuni diuid. in verbo singulos. vbi plures: cōueniebantur ex eadē causa et tamen non vno libello. sed singuli per se diuersis libellis et ibi hoc colligit Bal. Dic ꝙ in electione actoris est dare vnū libellum contra oēs vel singulos libellos contra singulos quando cōueniuntur ex eadē causa. Et idem ex parte actoris si sunt plures qui possunt oēs simul vel quilibet de per se. iuxta no. ꝑ Bar. in. l. iij. ꝑ. fi. de duo. reis. Sed si ex diuersis causis tunc est in ele-[b]ctione conuenti: qꝛ si plures vno libello conueniuntur possunt dicere ꝙ detur libellus contra quēlibet qꝛ quilibet vult facere suā defensionē per se. Si hoc nō dicūt procedit libellus. et post litē cōtest. dicere nō poterunt. ita intelligo qd̄ not. Bal C. si cer.

3 pet. l. eo ꝙ a multis. † eodē modo si plures agunt eodē libello ex causis diuersis est in electione conuenti dicere ꝙ quilibet det suū libellū: ꝛ hec dicere debet vsqꝫ ad litē cōtesta. An antē plures actiones possint cumulari in eodem libello cōtra eundē qn̄ nō obstat aliqua de regulis impedientibus cumulationē ꝛ an possit dici ꝙ dentur libelli diuersi: vide per Bar. in. l. edita. C. de eden. in primo genere cumulationis.

1 **Apud ferocem.** ¶ †Non teneꝛ qs soluere pro [c] alio propter hoc solū ꝙ si soluat pōt ab illo repetere: qꝛ melius est non soluere q̄ꝫ habere necesse repetere. h. d. Cōcor. l. nemo ideo. de regu. iur. ¶ Glos. hic opp. de quatuor legib⁹. s. de. l. qd̄ debetur. ꝫ. de pe. dic ꝙ nō obst. nā interdū quis nō hꝫ actionē ꝯtra aliū sed pōt acquirere mihi soluēdo. ꝛ tunc si queritur an teneatur mihi soluere ex quo potest acquirere dicendum est ꝙ non vt hic. ¶ Interdū quis iam habet actionem cōtra alium anteq̄ꝫ mihi aliquid soluat ꝛ propter hoc mihi tenetur. ꝛ queritur vtrū propter hoc: quia habet teneatur mihi: ꝛ tunc tenetur solum. vt illā cedat: ꝛ iste est casus ibi. ¶ Secundū contrariū est de. l. ꝛ ancillarū. ꝑ. fi. eo. ti. sꝫ solue. vt ibi in glo. nam ibi nō tenetur: quia contra aliū possit habere actionē. sed qꝛ erat contractum cum seruo suo. ¶ Tertium contrariū est de. l. si seruus. ꝫ. de noxa. supple. ꝛ de. ꝑ. proxi. sequēti ibi quoniam ꝙ prestiterit ꝛc. Sed solue. vt ibi dicam qꝛ propter aliud ibi tenetur. s. ne sequatur incōueniens ꝙ in diuersis reb⁹ fiat solutio. ¶ Quartum contrariū de. l. si edibus. ꝫ. ti. i. ꝫ nihil facit. nam verum est ꝙ qui habet actionem ordinariā repellitur

[a] ¶ In memoria lib⁹. sꝫ quid si habeo duos obligatos insolidū ꝛ ex forma statuti debeo ponere in memorialib⁹ credita ꝛ noīa debitorū: ꝛ non posui nisi nomē vnius an si decideat vnum agere ꝯ illū quē nō descripsi possit mihi opponere de non obseruato statuto vid̄ Fede. ꝯsi. ccxcix.

[b] ¶ Ipso actu. ad de Lud. ro. cōsi. cclvj. Sozi. ꝯsi. xxxiiij.

[c] ¶ Agere ꝛ cōueniri. vide Lu. ro. ꝯsi. cclv. Sozi. consi. cxxxvij.

ab extraordinaria:⁊ ita loquit̃ ibi sed ille qui habet:⁊ pōt acq- rere ꝓpter hoc solũ nõ tenet̃ soluere:⁊ ita loquit̃ hic.

1 **Officium autem.** ¶†Si vnus ex pluribus dñis vnius fundi cõueniatur vel agat hac actione quantũ ad emendationẽ dãni post litẽ cõte.cõtingẽtis.⁊ quãtũ ad estimationẽ litis vel interesse ꝓpter hoc ꝙ opus nõ destruit̃ fit condẽnatio pro parte illius tm̃.h.d. in effectu vsq; ad.§.si.¶Et primo loquitur qñ vnus ex plurib' cõueniturvsq; ibi.ꝙ si is.secũdo qñvnus ex plurib' agit.¶In tex.ibi.⁊ cũ vno eorũ agatur sc3 vt opus destruatur quo ad hoc non est dubiũ ꝙ potest agi contra vnũ insolidum:⁊ insolidũ potest cõdemnari.vt.s̃.ea.l.§.cassius.ibi.⁊ restitutio operis ⁊c.ita intelligit gl.s̃.si tertius.§.j.superverbo condẽnatio ⁊ de hoc nõ fit dubium hic.sed de duob' alijs que sequũtur sc3 si dãnum cõtingat post litẽ cõtest.in quo debet fieri condẽnatio iudicis officio mercenario.vt.s̃.eodẽ.si tertius.§.officium.An condẽnetur ille insolidũ.¶Itẽ de estimatione interesse si opus nõ destruat̃ etiam si dãnum nondũ sit illatũ qꝛ in obligationibus facti post morã succedit obligatio ad interesse vtrũ condẽnabitur insolidum ⁊ iurisconsultus arguit primo ꝙ sic in versi.quẽadmodu3 sicut in actione noxali.postea in ver.an vero arguit in cõtrariũ ꝙ pro parte sicut in causa damni infecti:⁊ finaliter decidit pro parte in versi.magisq;.¶In tex.ibi qm̃ iste tex.cõtrariat̃.§.precedẽti.s3 dic ꝙ nõ ideo in actione noxali tenet̃ quilibet insolidũ ꝓpter hoc solum ꝙ soluẽdo solidum pōt recuperare pro parte a socio:sed ne sequatur incõueniens:qꝛ si liberaretur soluendo partẽ posset socius dare partẽ serui pro noxa.⁊ sic in duab' reb' fieret solutio qd̃ esse nõ debet in obligatione alternatiua.vt.l.in executione.§.pro parte.j̃.de ver.obli.⁊ actio noxalis quodãmodo est alternatiua.l3vnũ sit in obligatione aliud in solutione.qꝛ agitur alternatiue.vt emẽdet dãnum vel det seruum pro noxa. cetera dic vt per Bar.hic.

1 **Si ex priuato.** ¶†Pro opere manufacto agitur vt destruat̃.s3 pro facto a natura agitur vt patientiã reficiendi p̃stet.h.d.¶Et dic ꝙ primo casu agitur directa.scd̃o vtili.qd̃ dic vt plene habet̃.s̃.e.in summa.§.j.⁊.§.item varus.

2 ☞Simulata venditio quando non sit venditio.
Que dicatur proprie simulatio.

1 **Emptor nisi.** ¶†Hec actio dat̃ contra singularẽ successorẽ eius qui opus fecit vt prestet patientiã ꝙ destruat̃ nõ autem vt destruat ipse.Cõtra autorem vero qui fecit:⁊ desijt esse dñs nõ datur qꝛ nõ pōt destruere nec pati ꝙ destruat̃ sed cõtra eũ datur interdictũ ꝙ vi aut clam ad dãna.⁊ impẽsas quas actor h3 facere de suo.⁊ post annũ datur actio in factũ ex edicto.de aliena.iudicij.si causa mutãdi iudicij alienauit.h.d. cũ.l.seq.⁊ prin.sequẽtis s̃m intellectũ gl.magne ibi posite in fin. qui estverus ibi.vel melius.dic etiã in factũ ⁊c.¶In tex.ibi nisi simulata venditione hoc ideo dicit:quia si venditio sit simulata nõ ageretur cõtra emptorẽ etiã vt prestet patientiã cũ ipse non sit dñs.sed ageret̃ cõtra venditorẽ:vt destruat ac si vẽditio facta 2 nõ fuisset.† qꝛ simulata venditio nõ est venditio.hoc tamẽverũ quãdo simulant venditionẽ.⁊ tñ illam nõ faciũt nec aliquẽ contractũ.vt.l imaginaria.de reg.iur.⁊.s̃.de cõtrahẽ.empt.l.nuda sed si simularẽt venditionẽ ⁊ re vera agerẽt vt esset donatio staretur ei ꝙ actũ est in veritate vt.C.plus valere qd̃ agit̃.per totũ ⁊ tunc contra donatariũ simulatũ emptorẽ bene ageret̃ vt patientiã prestet:qꝛ est dñs.in dubio autẽ cũ.l.vel statutum facit mentionẽ de cõtractu simulato d3 intelligi primo modo:qꝛ illa est ꝓprie simulatio qñ fingũt aliquid facere.⁊ nihil faciunt s̃m Bal.qui hic semper allegat̃.[a] Alia vero simulatio non est proprie simulatio ex quo aliquid agit̃ vt.l.si ex ꝑtio.C.si cer.pe.⁊ ibi per eundẽ.⁊.l.si sub specie.de aduo.di.iud.C.⁊vide ꝙ ipse plene no.in.l.lucius.s̃.deposi.

a ¶Allegat̃.vide eundẽ ɔsil.incipiente. Petrus nicole.

b ¶De meliori. adde que voluit lu.ro.ɔsi.cxcviij. vbi allegat not. hic.⁊ ibi vide aliqua pulcra.

1 **Atheius.** ¶†.§.In hoc iudiciũ.Pro dãno iã illato nõ cõpetit hec actio: sed interdictũ ꝙ vi aut clã.pro futuro vero hñ cõpetit.vt opus iã factũ taliter tollat̃ ꝙ nõ det̃ ⁊ vt caueat̃ de dãno post sentẽtiã secutorio si contingat ꝓpter morã destructionis opis:ꝓ opere vero facto post litẽ ɔtest.est agendũ nouo iudicio nisi cohereat facto añ litẽ.h.d.vsq; ad.l.post vẽditionẽ.

1 **Post venditionem.** ¶†Si post iudicium ceptũ actor alienat cõtinuat̃ iudiciũ ad cõmodũ singularis successoris s3 si alienat reus pōt actor nouũ iudiciũ incohoare vel ɔ singularẽ successorẽvel cõtra alienãtẽ.h.d. ⁊ no.istã.l.¶Scd̃a pars est ibi:s3 ante.¶Et distingue hic colligẽdo oẽs tex.ꝙ aut alienauit ille cui' fundo nocet̃ aut ille cui' fundus nocet.¶Primo casu aut alienauit anteq̃ iudiciu3 incohoaret super hac actione:⁊ tunc extinguit̃ hec actio quo ad eũ nec pōt ampli' incohoare ⁊ incipit cõpetere singulari successori. vt.s̃.e.si tertius.§.si quis prius.aut postq̃ litẽ incohoauit:⁊ tunc actio non extinguit̃ nec etiã iudiciũ finit̃:⁊ virtute illius iudicij pōt sequi cõdẽnatio in personã vẽditoris:ꝓderit tñ emptori cui restituẽdũ est quicqd vẽditor cõsequet̃ ex illa sentẽtia ⁊ etiã cedere oẽ ius qd̃ h3 ex ea: vt in primo casu huius.l.¶Secundo casu distingue simi[liter] aut alienauit reus ante iudiciũ susceptum aut post.¶Prim[o casu] aut alienauit nõ trãsferẽdo in aliquem dñium sed desinẽdo e[sse] dñs.⁊ tũc pōt cõueniri ac si nõ desijsset esse dñs.vt.s̃.eo.q̃q̃ in princi.Aut transtulit in alterũ dñm. et tũc desinit teneri actione ista ⁊ ille in quẽ trãstulit incipit teneri. vt.s̃.eo.l.emptor.s3 ɔ alienãtẽ succurrit̃ per interdictũ ꝙ vi aut clã.vel per actionẽ in factũ ex titulo de aliena.iudi.vt in.l.seq.⁊ in prin.sequẽtis post illã.l.emptor.¶Scd̃o casu qñ post iudiciũ susceptũ.i.post litẽ cõtest.tũc actor h3 duplicẽ viã vel ꝙ sequat̃ eandẽ litẽ ɔ eũdẽ:vt.d.l.q̃q̃.§.iul.vel ꝙ incipiat nouã litẽ ɔtra quẽlibet:vt in fi.istius.l.vt sonat litera in verbo actũ s3 glos.destruit istã literã exponẽdo literã actũ.i.agendu3 nos possumus tenere primũ dictũ ⁊ est vtilitas in incipiẽdo nouũ iudiciũ contra successorẽ:quia obtinebit actor demolitionẽ realem quã nõ pōt obtinere prosequendo litẽ cõtra alienantẽ cũ ille non possit destruere opus nec pati ꝙ destruat̃ sed successor sic ⁊ agitur vt prestet patientiam ⁊ contra alienantem agitur ad expensas interdicto ꝙ vi aut clam.sed primũ iudicium fuerat incohoatum ad destructionẽ operis que non potest sequi facto vel patientia illius.¶Dy.ponit hic vnam distinctionẽ longam per quã recolligit totum titulũ sed clarius apparet summa totius ex his que dixi in.l.j.ꝙ decẽ requiruntur ad hoc vt habeat locum hec actio directa nec ex distinctione Dy.plura cõprehenduntur ꝙ ea que dixi in.l.j.

2 ☞Si rusticus tenet̃ soluere militi quolibet anno iure seruitutis duo paria caponũ ⁊ per decẽ annos nõ soluit nisi vnũ par. an prescripserit iuri non soluendi aliud par.

3 Si aliquis habet iurisditionẽ plenã cu3 mero ⁊ misto imperio ⁊ non fuit vsus nisi simplicis iurisdictione per longu3 tempus an retineat imperiũ.

4 Si aliquis tenet̃ annuatim soluere decẽ libras de tali moneta. ⁊ ipse per longũ tẽpus soluit de moneta que tantũ nõ valet an prescripserit ius non soluendi de meliori.

1 **Si prius nocturne.** ¶†Ad ꝑditionẽ vnius iuris nõ sequit̃ perditio alterius iuris penit' diuersi ad hoc allegatur facit.j̃.de furtis.l.inter oẽs.§. hec actio ver.vsq; adeo ⁊ loquit̃ hic qñ vnũ ius perdit̃ p̃scriptione. Idẽ si pacto vel remissione vt.l.si domus.s̃.de seruitu.vrb.predio.nisi aliud ius sit cõnexũ iuri perdito vt veniat in cõsequentiã eius vt ibi no.in gl.⁊ facit.l.nec is.§.j.de acqui.here.⁊.s̃.eo. l.s3 interdũ.¶In tex.ibi amitto seruitutẽ aque diurne supple tantũ ⁊ sic negligentia cõmissa.in seruitute aque diurne nõ nocet seruituti aque nocturne qꝛ sunt diuerse ꝓpter diuersas concessiones vt patet.s̃.qꝛ diuersis tẽporib' fuerunt facte.sed si eodem tempore fuisset facta vna concessio de diurna ⁊ nocturna vna tantũ esset seruitus.⁊ procederet gl.tertia super verbo plures.¶In gl.superverbo plures.ibi quibus mo.vsufru.amit.l. is qui.hoc intellige prout ibi habetur quãdo sciebam mihi deberi seruitutem ducendi aquã tam de die q̃ de nocte:⁊ tamẽ nõ fui vsus nisi de nocte per longũ tempus nam retineo etiam ius ducendi de die qꝛ ducendo de nocte videor ducere animo retinendi totã seruitutẽ:secus si non credebant mihi deberi nisi de nocte:nã tunc perdo facultatẽ ducẽdi de die nõ ꝙ seruitus diuidatur qꝛ diuidi nõ potest:sed restringitur.vt perinde sit ac si nõ 2 fuisset cõcessa nisi de nocte.¶†Et per illã.l. notabilẽ determinatur.q.si rusticus tenet̃ soluere militi quolibet anno iure seruitutis duo paria caponũ.⁊ per.x.annos nõ soluit nisi vnum par vtrũ prescripserit iuri nõ soluendi aliud par:⁊ distinguẽdũ est aut tenebatur soluere ex diuersis cõcessionibus ⁊ prescriptionibus.vt in hac.l.aut ex eadẽ.⁊ tunc aut miles sciebat sibi deberi aut ignorabat vt in illa.l.de hoc.C.de p̃scrip.xxx. anno.l.cũ notissimi.§.in his.⁊ in Spe.de lo.§.nũc aliqua.ver.xlij.⁊ de p̃scri. 3 §.j.versi.quid si cũ debemus.† Et silr faciunt ista si aliquis h3 iurisdictionẽ plenã.cũ mero.⁊ misto imperio:⁊nõ fuitvsus nisi simplici iurisdictione per longũ tp̃s an retineat imperiũ:et distingue.vt.s̃.no.in Specu.de iur.om.iudi.§.j.ver.illud etiã no. circa fi.⁊ qd̃ no.in regula.plus semper in mercu.facit.C.de agri. 4 ⁊ censi.l.cũ scimus.§.illud.lib.xj.faciũt etiã ista†si aliquis tenet̃ annuatim soluere.x.libras de tali moneta.⁊ ipse per longũ tp̃s soluit de moneta que non tantũ valet vtrũ prescripserit ius nõ soluendi de meliori [b] de hoc habetur in.c.olim.de censi.⁊ Iaco. bu.disputauit hanc questionẽ.

2 ☞ In contractibus semper veniunt ea q̃ sunt de cõsuetudine licet non exprimatur per contrahentes.
3 Que dicatur proprie strata.
Differentia inter fistulas ⁊ aqueductum.
4 Si potestas cõducit aliquẽ iudicem cum certo salario an intelligatur ꝙ etiã ipsum remoueat cũ rebus suis de loco vbi est suis impensis ad locum officij.
5 Si fuit actum ꝙ instrumentum fiat ad sensum sapientis quod sapiens possit apponere ea que sunt de consuetudine instrumẽtorum.
Si cõstituit̃ procurator generalis ꝙ videatur data potestas faciendi generales ⁊ consuetas renuntiationes.

1 **Placuit nõ alias.** ¶ † Uerba concessionis seu cõtractus intelligunt̃ ſm id qđ cõsuetũ est. h. d. ⁊ semper allegat̃ vna cũ. l. qđ si nolit. 2 §. qui assidua. ff. de edi. edic. † ꝙ semper in cõtrib⁹ veniũt ea que sunt de consuetudine. licet non exprimatur per contrahentes: ⁊ ideo in ciuitate florentie vbi consueuerunt dari fideiussores pro euictione. licet de iure hoc sit si fiat venditio simpliciter intelligitur actũ vt dari debeãt fideiussores. ⁊ põt agi vt dentur etiã post 3 cõtractum perfectũ: ⁊ absolutum. facit. l. j. ⁊. ij. ff. de euic. ¶ † In tex. ibi. stratũ. no. ex hoc ꝙ illa dicitur ꝓprie strata que est mattonata vel silisata: ⁊ lapidibus cõfecta ⁊ ita etiam dicit Barto. j. de riuis. l. j. al's nõ dicitur strata sed via. ¶ In tex. ibi. per fistulas. dic ꝙ fistule dicũtur cuppi rotũdi qui occupant modicum locum ⁊ inuicem concatenãtur sed aqueductus lapideus occu- 4 paret magnum locum. † Et iste tex. inducit̃ ꝙ si potestas cõducit aliquẽ iudicẽ cũ certo salario intelligãtur ꝙ etiam ipsum remoueat cum rebus suis de loco vbi est suis impensis ad locum officij: quia ista est consuetudo licet non sit expresse dictum ita 5 dicit Bartol. in. l. super creandis. C. de iure. fi. lib. x. ¶ † Item si fuit actum ꝙ instrumẽtum fiat ad sensum sapientis ꝙ sapiens a possit apponere ea que sunt de consuetudine [a] instrumentorum. ¶ Item ꝙ si constitui procur. generalem videatur data potestas faciendi generales ⁊ consuetas renuntiationes vt no. Bar. in. l. fi. in princ. j. de his que in frau. cre. facit. l. vel vniuersorum. ff. de pig. act.

1 b **Uia publica.** ¶ † Medius locus [b] q̃ non seruit nõ impedit cõstitui seruitutes reales si eo vti liceat ad vsum seruitutis: vt q2 sit via pu. vel flumẽ publicũ ⁊ nihil sit in eis edificãdũ vel sit illius cui seruit⁹ debet̃. Secus si illo vti nõ liceat. vt q2 sit sacer vel religiosus vel si tertij qui nõ consentit vel sit publicus tñ in eo oporteat opus facere pro vsu seruitutis. h. d. vsq3 in fi. l. vna cũ. l. seq. in. §. fi.

1 **Labeo ait.** ¶ † Nota istã singularẽ. l. labeo q̃ limitat totũ istũ titulũ ⁊ multas leges: ⁊ etiã declarat ti. de ope. no. nun. ꝙ si video te facere aliqđ opus qđ põt mihi esse nociuũ: ⁊ qđ tu facere nõ potes me inuito: l3 in tuo q2 facies cõtra debitã seruitutẽ cautela est ꝙ statim cõtradicã vel nũtiam tibi nouũ opus: al's nõ possũ agere: vt destruas qđ mẽti tene perpetuo nisi per errorẽ fuissem passus hoc tñ declara: vt habet̃ in. l. notabili. ff. cõi diui. l. sabinus vbi distinguũtur tres casus aut exꝑsse consensi ⁊ ad nihil agere possum aut expresse cõdixi: ⁊ possum agere vt destruatur ⁊ etiã ad interesse. Aut sciui ⁊ tacui ⁊ seruat̃ media via q2 nõ ago vt destruat̃ sed ad interesse.

1 **Si in meo fundo.** ¶ † Aqua. De casu huius. l. si i meo dic: vt. ff. ti. j. l. fluminũ. §. fi. cũ. ll. sequẽtib⁹. ⁊. ff. eo. tit. l. j. §. deniq3.

1 **Si vsusfructus.** ¶ † Usufructuari⁹ nõ habet hanc actionẽ directã sed vtilem ⁊ eodẽ modo nõ tenetur directa s3 vtili q2 nõ est dñs ⁊ hec actio directa soli domino competit ⁊ contra dominum. h. d.

1 **Quod principis.** ¶ † Pro opere facto autoritate pu. nõ competit hec actio. h. d. cõcordia. l. ij. ff. eo. §. cassius.

2 ☞ Si egi cõtra te rei vendicatione dicendo me dñm: ⁊ postea nõ probaui nisi de dño vtili an debeã obtinere.

1 **Hec actio etiam.** ¶ † No. hic ꝙ appellatione dñi cõprehenditur etiã dominus vtilis: quia hec actio nõ datur nisi dño. vt. ff. eo. l. fi. in publico ⁊ hic dicitur ꝙ datur ei qui habet predium vectigal. et 2 sic est dominus vtilis: † vnde est argumentum ꝙ si egi contra te rei vendi. dicendo me dominũ: ⁊ postea non probaui nisi de dominio vtili ꝙ debeam obtinere quasi illud videatur in iudicium deductum. de hoc per Bart. ibi. de excep. rei iudi. l. an eandẽ. §. actiones. In contrariũ facit. l. j. §. qui in perpetuũ. ff. si ager vecti. qui allegatur ad hoc ꝙ q̃n fit mẽtio de dominio intelligitur in potiori significatu ⁊ sic de directo. hoc fallit in iudicijs vbi verba debent intelligi prout magis expediat actori: vt. l. si quis intentione. ff. de iudi. ⁊ sic non ob.

1 **Aggeres si iuxta.** ¶ † Contra istũ tex. op. de. l. ij. §. penul. ff. eo. vbi si habes fundũ ab vna parte fluminis. ⁊ ego ab altera licitum est tibi facere aggeres vt flumẽ tibi non noceat: l3 ex hoc ego dãnũ recipiã vt. j. ne quid in flumine publico. l. j. §. sunt qui putãt et hic dicit̃ cõtrariũ. So. vt colligit̃ ex fin. tex. q2 hoc debet intelligi q̃n non poteras facere: q2 sic fuerat actũ inter te ⁊ me vt in gl. alias procedunt contraria.

2 ☞ Sufficit opus posse nocere licet adhuc non nocuerit: vt detur hec actio.

1 **Uicinus loci.** ¶ † No. istã. l. notabilem per quam declarat̃. l. j. §. a de opere. ff. eo. vbi dicitur qđ pro opere. qđ fit gratia culture nõ agitur hac actione: certe si fiant sulci causa ibi seminandi indistincte possunt fieri ad libitũ facientis vel per directum vel transuersum: licet faciendo per directum noceat vicino nec potest me cõpellere ad faciendũ per transuersum vt patet hic. ibi quemadmodũ vellet ⁊c. sed quando fiunt sulci: vt non ibi seminetur: sed vt aquã recipiant vel aliqua fossa tũc possum compelli si nocent vicino: vt remoueã vel per aliũ modum faciã ita ꝙ non noceant si hoc potest fieri: al's secus vt hic in tex. ⁊ gl. ⁊ in. d. §. de eo. s3 in prima casu etiã si aliter fieri pote- 2 rant nõ possum cõpelli. † No. etiã in fi. qđ sufficit opus posse nocere licet adhuc nõ nocuerit: vt detur hec actio.

1 **Lacus enim cũ.** ¶ † Licet aqua lac⁹ crescat. ⁊ decrescat: lacus tamẽ non dicitur crescere nec decrescere. h. d. ſm secundã lec. glo. quam tenent do. ¶ Et effectus est: quia quãdo crescit: ⁊ occupat de territorio vicini desinit ille esse dominus. si hoc vult tex. ibi neq3 decessio. ⁊ cum decrescit lacus quem dimittit non accedit vicino: ⁊ hoc vult tex. ibi neq3 accessionem: quod dic: vt. j. de acquir. rerũ do. l. lacus. b

2 ☞ Si nocetur meis vasallis, videtur nocere mihi.

1 **Si cuius fundo.** ¶ † Si nocetur iuri fundi mei non nocet̃ 2 etiã meo fundo: ⁊ noĩe illius possum agere. h. d. † Et est argumẽtũ ſm Jac. de are. ꝙ si nocet̃ meis vasallis videt̃ noceri mihi: ⁊ sic possum agere nomine meo quatenus mea interest. s3 c quatenus interesset vasallorũ [c] secus nisi habeã mãdatũ. vt. l. c. autoritas. in fi. de priuilegijs. lib. vj.

1 **Seuola respondit.** ¶ † Tantum valet seruit⁹ acq̃sita per ꝓscriptionẽ quantũ si esset acq̃sita per pactũ vel conuentionẽ. ⁊ in vtraq3 est quis tuẽdus. h. d. cõcor. ff. eo. l. j. §. fi. ⁊. l. ij. in prin. ibi vetustas. que semper pro lege habetur.

¶ De publicanis ⁊ vectigalibus ⁊ cõmissis. Rubrica. c

2 ☞ Dictio item an repetat in sequenti qđ dictum est in precedenti. ⁊ nu. 3.
3 Qualiter debeat formari libellus in hac actione.

1 **Pretor ait quod.** ¶ † Pro exactis illicite a publicano vel eius familia datur actio ex hoc edicto in factũ ad duplum infra annum nisi exactũ restituatur post annũ vero in simplũ. Et pro facto familie si nõ exhibet̃ cõpetit hec actio sine noxe deditione. h. d. vsq3 ad. §. hic titul⁹. ¶ Et primo loquit̃ de his que extinguũtur vsq3 ibi. Itẽ si. ¶ Scđo de his q̃ exiguntur nõ vi sed per fraudẽ vsq3 ibi. si hi. ¶ Tertio declarat qualiter publicanus teneatur ex facto familie. ⁊ d3 intelligi. sc3 quãdo familia fecit sine iussu vel mãdato publicani. si enim cũ iussu vel mandato etiã si posset exhibere familiã. ⁊ exhiberet nõ euitat penam quia tenetur nomine suo ac si ipse fecisset. ¶ In tex. ibi. item si damnũ iniuria ⁊c. iudicium dabo. i. actionem in factũ 2 in duplũ infra annũ ⁊ post annũ in simplũ. vt dictũ est † supra q2 dictio item repetit in seqũti quod dictũ est in precedenti ſm Jaco. de are. ⁊ istud est verum quãdo per istam dictionem item adijcitur oratio imperfecta vt erat hic: q2 nõ declaratur inquantum datur actio nec infra quantũ tempus. ¶ Sed hic aduerte plenius q̃ dicat Bart. q2 aut oratio que aditur erat imperfecta respectu verbi principalis: q2 nõ fuit repetitum: ⁊ tunc siue loquamur in dispositione legali siue testatoris videtur repetitum verbũ precedentis orationis cum suis qualitatib⁹. vnde si dico relinquo tali centum iure institutionis. Item tali filie mee quinquaginta intelligitur. s. relinquo iure institutionis. q2 non repetitur iterum verbũ principale; relinquo. sed precedens intelligit̃

a ¶ Cõsuetudine. qđ importãt dicta verba ad sensum sapiẽtis vide Old. cõsi. cxlvij. Ant. de but. cõsi. xx.

b ¶ Medius locus. adde ⁊ limita vt per Oldr. cõsi. cxc. Fran. de are. cõsi. xxx.

c ¶ Uasallorũ. q̃n dñs possit agere pro vexatione subditi ⁊ q̃n non vide per Oldra. cõsi. ccvij.

repetitũ cũ qualitate sibi adiecta. ⁊ iste est casus ſm cõmunem intellectũ. in. l. in repetẽdis. de lega. iij. siue sit idẽtitas personarum ⁊ rerum siue diuersitas. ¶ Interdum adijcit̃ oratio perfecta respectu verbi q᷑ repetitur idẽ verbũ principale licet respectu alterius qualitatis videat̃ imperfecta: ⁊ tunc aut loquimur in dispositione testatoris et non intelligitur facta repetitio dẽ qualitate precedentis orationis. vt si dico relinquo tibi fundũ cũ instrumentis. Item relinquo tibi damnum vel etiam alteri. nã nõ intelligitur. scilicet cum instrumentis vt ibi not. ¶ Idem si dicerem relinquo titio centũ iure institutionis. Item relinquo tali filie mee centum. nam non intelligitur iure institutionis: q᷑ oratio est perfecta ex parte verbi per notata. in. d. l. in repetendis. Aut loquimur in dispositione legali que remaneret incerta si non intelligeretur facta repetitio. ⁊ tunc quia de natura legis est q̃ sit certa. vt. C. de iusti. codi. cõfir. ibi certa ⁊c. Et no. per Cy. C. de ver. signifi. l. cum quidam. ⁊ de condi. ob cau. l. ea lege. ⁊ per Bar. in. l. si is qui ducenta. §. vtrum. de rebus du. in articulo de alternatiua tunc intelligitur facta repetitio ⁊ iste casus hic ſm intellectum Jaco. quia remaneret edictum incertum hoc casu

3 scilicet inquantum daretur hec actio.† qualiter autem debeat formari libellus in hac actione vide in spe. de censibus. §. nunc dicendũ ver. j. ¶ Quãdo autem adijcitur oratio omnino perfecta dictio item [a] non est repetitiua: sed continuatiua. vt. l. item veniunt. de peti. here.

a ¶ Dictio item. Adde Bar. cõsi. xxxviij. eundem Pau. cõsi. lxxx. Fran. de are. cõsi. j. ⁊ cõsil. cxxj. vbi plene videas de repe.

2 ¶ Vectigal quot modis sumatur.
3 Forenses ad que onera teneantur.
Quid in clericis ⁊ in predijs eorum.
4 Quid in fiscali onere quod vocatur collecta.
Non põt dici tributũ nec annona nec publica functio qñ soluit̃ priuato sed potest dici pensio vel census.
5 Differentia inter pensionem ⁊ censum: ⁊ affictum.

1 **Hic titulus.** ¶ † Hic incipit iuriscõsultus exponere verba edicti. ⁊ h. d. publicanus dicitur quia est positus ad exigendum publicos redditus siue exigat immediate pro fisco siue immediate pro se sed aliquid soluit fisco a quo cõduxit vel emit. h. d. ¶ In glo. magna ibi. ⁊ no.

2 differentiã. † Tu dic q̃ vectigal potest capi dupliciter. primo vt genus: ⁊ tunc comprehendit id qd̃ soluitur pro rebus mobilibꝰ que vehuntur ⁊ etiã pro rebus immobilibus. vt. j. eo. imperatores. ideo dicuntur predia vectigalia. vt. s̃. tit. j. l. q̃ principis. §. hec actio. ⁊. s̃. de pig. l. lex vectigal. secundo potest sumi in specie ⁊ tunc sumitur pro his que soluũtur de rebus mobilibus que

3 vehũtur vt in hac gl. ¶ † Id autẽ qd̃ soluitur pro rebus immobilibus habet multa vocabula que sumũtur pro eodem q᷑ vocatur tributũ. Item annona. item publica functio seu pensitatio. itẽ census. vt in. ll. allegatis. in glo. ⁊ tale onus dicit̃ ordinarium. q᷑ vniformiter prestatur ⁊ semper ⁊ ex dispositione legali. ⁊ ideo etiã forenses [b] tenentur ad tale onus ⁊ potest de nouo eis imponi pro predijs que sunt sub iurisdictione imponentiũ: q᷑ licet persone dominorũ non sint supposite: ipsa tamẽ p̃dia bene sunt. vt. j. de mune. ⁊ one. l. rescripto. §. fi. Italia est immunis ab isto onere tributorũ. absit enim vt ipsa domina prouinciarũ sit sub tributo: vt dicit gl. in. l. fi. fine cen. vel re. ⁊ in. l. j. j. de anno. et tribu. lib. x. cum qua. l. transit Bar. per. l. j. ⁊ fi. de censi. Et de natura tributi dicti ⁊ indicti vide me in. l. placet. C. de sacrosan. ec. Clericis autem vel predijs eorũ non possunt imponi de nouo postq̃ peruenerũt ad eorũ manus: q᷑ non sunt sub iurisdictione laicorũ. sed si fuissent imposita anteq̃ peruenirent ad eorum manus trãsiret prediũ cũ illo onere cũ sit reale vt. l. j. C. de epis. ⁊ cle. ⁊ in. c. si tributũ. xj. q. j. ideo Bar. in. d. l. rescripto. §. fin. dat pro cõsilio q̃ cõmunitas faciat oĩa predia sui territorij tributaria vt postea trãseant in camerã cũ illo onere. sed Bal. in. l. placet. C. de sac. san. eccle. hoc reprehendit dicẽs q̃ hoc nõ pertinet nisi ad principẽ nõ ad cõmunitates inferiores imponere tributum. Certe verũ esset si recognosceret superiorẽ: al's locũ principis tenet in suo territorio. vt no. Cy. in. l. ea lege. ante fin. C. de

b ¶ Forẽses. adde Sozi. cõsi. lxxiiij. ⁊ qd̃ si indictio ⁊ supindictio ⁊ an sint fauorabiles vide Oldra. cõsi. xcviij.

c ¶ Triẽnio. vide que posui in. l. properandum. C. de iudi.

4 cõdi. ob cau. ¶ † Est etiã quoddã onus fiscale qd̃ vocatur collecta ⁊ istud d̃r extraordinariũ: q᷑ nõ semper nec vniformiter p̃statur: s᷒ ſm exigentiã casuũ ⁊ nõ d̃r onus reale. s᷒ imponit̃ p̃sonis pro rebus: ⁊ ideo nõ põt imponi clericis nec forẽsibꝰ. vt in aut. itẽ nulla cõmunitas. C. de epis. ⁊ cleri. ⁊ no. in. d. l. rescripto. §. fi. si tñ iam esset inductũ onus ⁊ postea res in ecclesiã trãsiret tunc trãsiret cũ illo onere: q᷑ res est obligata post inductionẽ vt no. glo. per glos. in. l. incola iam. j. ad muni. p̃dicta de eo qd̃ soluitur fisco. ¶ Interdũ aũt soluit̃ priuato: ⁊ tunc nõ põt dici tributũ nec annona nec publica functio: s᷒ bene põt dici pẽsio vel cẽsus

5 est tñ differẽtia. † q᷑ pẽsio d̃r ꝓprie qñ ille cui debetur nõ trãstulit directũ dominiũ. s᷒ vtile vt in emphytecota. sed cẽsus d̃r etiam qñ trãstulit dominiũ directũ. ita not. gl. notabiliter. j. constitutũ de religio. domi. ⁊ ibi per Innoc. ¶ Sed interdum vnũ de istis vocabulis ponitur pro altero ar. in. l. veteres. s̃. de ac. emp. ⁊ ibi est recurrendum ⁊ ad formã concessionis. ¶ Est etiam quoddã vocabulum quod est in cõmuni vsu quod dicitur affictus ⁊ potest congruere vtriq̃.

2 ¶ Licet in aliquo casu sit generaliter prouisum. si tñ est nota dignus vtile est super illo specialiter prouidere.
Casus in quibus actio ex hoc edicto mitior est quam furti vel bono. rap.
3 Auxiliũ extraordinariũ cõcurrit cũ ordinario qñ est de iure cõi sicut illud ⁊ est factũ in adiutoriũ eius. ⁊ vide. nu. 7.
Specialis prouisio cõcurrit cũ generali: ⁊ ecõuerso: qñ emanant a diuersis legibus. secus quando ab eadẽ.
4 Si fiat statutũ super aliquo sup quo est prouisum de iure cõmuni nõ censetur derogatũ iuri cõi licet diuersimode statuatur.
5 Statutũ q̃ cause debeãt terminari infra. lx. dies. l᷒ nõ sint determinate infra illos. lx. dies. an adhuc duret instãtia triẽnio.
6 Statutũ qñ imponit aliã penã pro crimine q̃ ius cõmune: an videatur recessum a pena iuris cõmunis.
7 Quid si super eodẽ crimine disponeretur per diuersa statuta: ⁊ vnũ imponeret vnã penã. aliud alterã.
8 Si sunt plures actiones rei persecutorie. ⁊ fuit actũ vna ⁊ actor succubuit an tollatur altera.
Quid si vna est penalis altera persecutoria.

1 **Dixerit aliquis.** ¶ † Actio ex hoc edicto mitior est q̃ actio vi bo. rap. in duobꝰ. primo q᷑ datur ad duplũ tantũ: sed actio vi bo. rapt. ad quadru. indistincte. Itẽ actio furti similiter ad quadru. quando est manifestũ. Itẽ in alio q᷑ pena in hac actiõe euitat̃ si ante sententiã restituatur id qd̃ fuit indebite exactũ: sed actio vi bo. rap. vel fur. nõ etiã cũ cõpetunt cõtra publicanũ. ¶ Item in electione est actoris an agat actione in fac. ad duplũ ex hoc edicto an autẽ ad quadru. actione vi bo. rapt. vel fur. ⁊ est notabilis. §. et

2 semper allegatur. ¶ † No. primo q̃ licet in aliquo casu generaliter sit prouisum: si tamen est nota dignus vtile tamẽ est super illo specialiter prouidere ne videat̃ neglectũ vt hic super gl. sup verbo putauit. ¶ Itẽ no. duos casus in quibꝰ hec actio mitior est q̃ fur. vel vi bo. rap. ¶ Adde tertiũ q᷑ si sunt plures publicani nõ tenetur quilibet insolidũ. vt vno soluẽte alter nõ liberet̃: sed oẽs tenẽtur ad vnũ duplum ⁊ vno soluẽte liberãtur alij. secus in actione fur. vel vi bo. rap. in quibus quilibet tenet̃ insolidum. ⁊ vno soluẽte alter nõ liberatur vt. j. eo. l. si militi. ¶ Adde quartũ q᷑ si exhibet familiã liberat̃ quando contra eum agitur ex facto familie sine suo mandato etiã si fuit in culpa talem familiam opponendo vt. j. eo. cum si exhibuissent. regulariter secus per. l. videamus. in princi. s̃. loca. vt dicam. in. d. l. cum si exhibuissent ⁊ in. §. fina. huius. l. ¶ Sed in alio hec actio est durior quã actio fur. vel vi bono. rapto. quia si non potest exhibere familiam etiam si non fuit in culpa eam ponendi tenetur sine noxe deditione ad restitutionem ablati ⁊ ad penam etiã si exhibere non potest. vt. j. eadem. l. §. finali. quod dic vt ibi dicam.

3 ¶ † Ultimo not. ex fi. in versicu. vnde queritur: duo ad que semper allegatur. scilicet quod auxilium extraordinarium concurrat cum ordinario quando est de iure communi sicut illud. ⁊ est factum in adiutorium eius nam actio ex hoc edicto est extraordinaria tamen de iure communi est. quia prodita contra violentum vel furem ⁊ causa adiuuandi actionem furti ⁊ vi bono. rap. hic plene de hoc vt nota. in. l. in prouinciali. §. j. de ope. noui nuntiatio. ¶ Item allegatur ad aliud quod specialis prouisio concurrit cum generali: et econuerso quando emanant a diuersis legibus. secus quando ab eadem. l. vel dispositione. vt. l. doli clausula. de verbo. obligatio. quod dic vt not. per Barto. et ibi

4 tetigi. s̃. de ope. no. nuntia. l. j. §. j. † Tertio ⁊ vltimo not. ex hoc text. argu. q̃ si fiat statutum super aliquo super quo est prouisum de iure communi non censetur propterea derogatum iuri communi licet diuersimode statuatur et sic potest quis eligere viam iuris communis vel statuti. facit. l. cessat. j. de actio. ⁊ obligatio. ¶ Et inducitur per Specu. ſm Mar. de fano. in titu. de

5 iudi. de leg. §. restat versicu. † quid si in statuto si disponat statutum quod cause debeant terminari infra. l. dies quod licet non sint determinate non perit instantia: sed durat adhuc trien-

c nio [c] per. l. properandum. Alij dixerunt contra et melius quasi statutum venit illos. lx. dies surrogare in locum triennij: vt ibi not. in additio. per Joan. and. in titu. de appella. et vide quod no. Barto. in. l. j. j. vi bono. rap. ⁊ Cy. C. de sepulcro vio. l. qui sepulcra. quando statutum imponit aliam penam pro crimine q̃ ius commune. an videatur recessum a pena iuris communis. Et licet predicti docto. ſm Dyn. teneant q̃ non: videtur recessum a pena iuris communis. et sic poterit iudex imponere quã vult arg. huius tex. ⁊. l. quoties. de acti. ⁊ obli. tamen hoc verum nisi ex aliquibus coniecturis appareat q̃ statutum voluit recedere

dere a iure cõmuni vt dicit Bar. in. d. l. j. vi bo. rap. tñ Bald. in l. data. C. qui accu. nõ pos. in. viij. col. aut. ſʒ nouo iure. C. de ser. fugi. tʒ contrariũ ꝙ iudex non põt imponere nisi penã statuti: qꝛ iurat seruare statuta: ⁊ qꝛ recepit iurisditionẽ scðm formam

7 statutorũ. ⁊ istud seruatur in practica.† Sʒ si sup eodẽ crimine disponeretur per diuersa statuta ⁊ vnũ imponeret vnã penã vt si dicat statutũ ꝓ homicidio quis puniaꝛ in mille q̃ si nõ solue rit infra mẽsem capite puniatur vel si sit statutũ in fine statuto rũ dicens ꝙ vbi nõ reperiꝛ ꝓuisuʒ per statuta recurraꝛ ad ius commune aliud alterã tunc dico ꝙ iudex posset imponere quã vult per istum tex. qꝛ he ambe dispositiones erãt de iure cõi. te ne menti. facit qð no. in. d. l. quicũꝗ. C. de ser. fugi. ¶ In gloss. que incipit. sed opponit ibi. sed illud qñ extraordinarie contra ius cõe. dic ꝙ primũ dictũ procedit de plano p. d. l. in cause sed hoc scðm dʒ distingui: nã interdictũ remediũ extraordinariuʒ est generale ⁊ remedium iuris cõis est speciale ⁊ tunc idem vt si mul nõ cõcurrant: sed extraordinariũ hʒ locũ in casibus in qui bus per ius cõe specialiter non est prouisum al's secus. ⁊ hic est casus in. l. in prouincia. §. j. de ope. no. ⁊ l. si edibus. de dã. infe. ¶ Tunc eñ dꝛ extraordinariũ inuentuʒ cã supplendi ius cõe. ¶ Interdũ econtra remediũ ordinariũ est generale sed extraordinarium speciale. ⁊ tunc concurrunt et dꝛ extraordinariuʒ inuentũ cã nõ supplendi sed coadiuuãdi ius cõe. ⁊ iste est casus

8 huius. §. ⁊ ista adde ad ea q̃ dixi in. d. l. in ꝓuinciali. ¶ † In si. glo. dic circa istũ articulũ ꝙ interdũ sunt plures actiones rei persecutorie. ⁊ tunc si fuit actum vnã ⁊ exactum altera tolliꝛ. vt §. de dã. infe. damni infecti stipulatio cõpetit. §. pe. Sed si egit ⁊ succubuit an possit altera agere distingue qualiter sit lata sen tentia sicut in iuramẽto. distinguitur. §. de iureiu. l. si duo. §. idẽ iul. ⁊ in. l. duobus. §. colonus. cũ seq. eo. ti. Aut vna est penalis altera persecutoria. tunc in pena nõ cõtinetur simplũ altera ꝑ alterã non tolliꝛ qꝛ cõpetunt ad diuersa vt. l. si ꝓ fure. de condi. fur. ¶ Sed si continetur simplũ. tunc aut fuit actũ penale. ⁊ exa ctum. ⁊ tollitur ꝑsecutoria cum iam sit ꝑsecutus rem. Aut ecõ uerso fuit actũ ꝑsecutoria ⁊ exactũ. ⁊ tunc distinguiꝛ: aut pena lis erat a principio penalis: ⁊ nõ tolliꝛ ꝙtũ cõtinet penã. vt. d. l. si ꝓ fure. aut a principio nõ erat penalis. sed ita demum si res nõ restituebaꝛ: ⁊ tunc postꝗ̃ est restituta tolliꝛ penalis vt. d. l. inetum. §. sed lʒ. ⁊ l. si cũ exac. §. eũ qui. ꝙ me. cau. Et vide circa ista bonam glo. in. l. idem ait. §. fin. §. nau. cau. sta. ¶ Interdum vtraꝗ actio est penalis: et tunc habet locum distinctio magi stralis quam ponit hic Dy: qꝛ interdũ oriunꝛ ex vno facto ⁊ ex vna obligatione. ⁊ sic estvnũ factum ⁊ vnus titulus criminis: ⁊ altera ꝑ alterã tollitur etiã in eo ꝙ excedit vt. d. l. idẽ ait. §. fi. et in casu huius. §. ⁊ sic ista scða pars glo. est verior: lʒ glo. videaꝛ tenere primum. ⁊ probatur in. l. j. §. in tute. de tutel. ⁊ rati. distri. ¶ Interdũ est vnũ factum: ⁊ plures obligationes. ⁊ sic plures tituli criminis: ⁊ hʒ locũ prima pars glo. qꝛ altera per alteram non tolliꝛ quatenus excedit per leges alleg. ⁊ in gl. ¶ Interdũ sunt plura facta ⁊ plures obligationes: ⁊ sic plures tituli cri minis: ⁊ tunc altera per alterã nullo modo tolliꝛ etiam quate nus concurrunt: vt. l. nunꝗ̃ plura. de priua. delict. et in primo casu tollitur altera per alteram siue fuit actũ ⁊ exactũ siue etiaʒ actũ ⁊ succubuit vt no. Bar. ĩ. e. l. hoc edicto. quinimo etiam nõ dum lata sententia: sed eoipso ꝙ vnã eligit videꝛ altera subla ta per. l. qð in heredem. §. eligere de tributoria. que verba Dy. examinat: vt hic subtiliter per Bartolum.

2 ☞ Potestas an teneatur de facto sue familie.
3 An teneatur ex contractibus familie.
4 Quid in familiaribus aliorum priuatorum.

1 **Familie nomen.** † Publicanus teneꝛ ex facto familie deputate ad il lud ministeriũ si illud fuit factũ similiter i exercitio illius mini sterij. h. d. Et debet intelligi hoc qñ familia deliquit nõ mãdato publicani. ⁊ ipso ignorante vel sciẽte ⁊ nõ valente ꝓhibere al's indistincte teneret publicanus etiã si nõ esset deputatus ad il lud ministeriũ vel etiam si deliquisset extra ministeriũ sibi de putatuʒ: vt. ĩ. si fami. fur. feci. dica. l. j. §. j. qꝛ teneret suo noĩe nõ noĩe familie vt in prin. huius. l. scðm intellectum glo. ibi posite

2 ¶ † Et iste. §. semper allega. ad. q. an potestas teneatur de facto
a sue familie[a] ⁊ distinguitur prout hic ꝙ de facto illius quem de putauit ad aliquod ministeriũ sui officij cõmisso i illo ministe rio tenetur: sed aliquo istorum deficiente non teneꝛ. si ergo habe bat aliquẽ domicellũ qui nihil aliud faciebat nisi qꝛ seruiebat sibi in camera vel portabat ensem si ille cõmisit aliquam simo niam: quia recepit pecuniã vt rogaret ptãtem nõ teneꝛ ptãs qꝛ nõ erat deputatus ad aliquod officiũ. Itẽ si miles vel notari[9] recepit siłr vt rogaret ptãtem nõ tenetur. qꝛ hoc nõ fecit in exe cutione eius qð sibi erat cõmissum: sed si recepisset vt aliquid faceret vel non faceret super eo ꝙ erat sibi cõmissum. tũc teneꝛ per hunc tex. ¶ Sed vꝛ ꝙ etiã pro cõmissis ab illis qui nõ erãt deputati ad aliquod ministeriũ vt. l. obseruare. §. j. §. de offi. ꝓ con. ⁊ le. so. ibi in eo queʒ potestas nõ poterat tenere secũ in of ficio: vtputa in vgore. secus si ab alijs quos tenere nõ ꝓhibeꝛ

3 ¶ † Et predicta in delictis: sed an ex ꝯtibus familie teneatur cõiter dꝛ ꝙ nõ: sed tu distingue aut erat talis q non erat depu tatus super ꝯtibus. ⁊ hoc est verum vt sunt iudices notarij et miles: aut erat sup hoc deputatus vt sunt expenditores qui ha bent emere necessaria ꝓvictu: ⁊ tunc si contraxit in cãm ad quã est deputatus tenetur al's secus: vt. l. j. §. nõ aũt. de exer. ⁊ quali ter probetur ꝙ ꝯtraxit in illã cãm. distingue ꝓut dicit Bar. in

4 l. ciuitas. si cer. pet. ¶ † In familiaribus aũt aliorũ priuatorũ distingue aut delinquũt in re cuius custodia pertineat ad dñm ⁊ teneꝛ dñs si fuit in culpa. vt. l. videamus. §. loc. aut delinquũt extra rem talem: ⁊ tunc nõ teneꝛ dñs. vt in. c. cũ ad sedẽ. de rest. spo. teneret etiã si essent deputati ad aliqð ministeriũ lʒ non pu blicuʒ ⁊ esset cõmissum in illo ministerio: vt in. l. j. nau. cau. sta. Predicta omnia quãdo pena est pecuniaria. alias non teneret potestas secundum gloss. in. d. l. obseruare. §. proficisci.

2 ☞ Si aliquis de familia potestatis aufugit. ⁊ sic non põt euʒ exhibere tenetur potestas de delictis: p illũ commissis in officio sed si illuʒ exhibet liberaretur. ⁊ quid si mortuus est.
3 An dominus liberetur exhibendo seruũ qui deliquit sine eius mandato vel scientia.

1 **Quod nouissime.** † Si publicanus nõ exhibet familiam teneꝛ ex facto eius sine noxe deditione etiã si exhibere possit. sed si exhi

2 bet liberatur. h. d. cũ. l. seq. ¶ † Et sic pʒ p istũ tex. ꝙ si aliqs de familia potestatis aufugit: ⁊ sic nõ põt eũ exhibere tenetur po testas de delictis per illũ cõmissis in officio: sed si ipsum exhi

b bet liberatur ⁊ ita seruaꝛ in practica[b] per hunc tex. ¶ Sed si nõ põt exhibere qꝛ mortuus est adhuc liberareꝛ vt hic in glos. que incipit per accidens. Et intelligo istos tex. sicut dixi in. §. prece denti. qꝛ familia publicani delinquit nõ mandato ipsius publi cani nec etiam ipso sciente vel prohibere valente. In illis casi bus teneretur suo noĩe sine noxe deditione. etiã si vellet eos ex hibere. vt. l. j. §. j. si fa. fur. feci. dica. ¶ Quando aũt sine manda to ⁊ ipso ignorante si exhibet eos non teneꝛ intellige etiã si fuit in culpa tales apponendi ad illud ministeriũ qꝛ non erant ido nei: ⁊ diligens paterfa. eos nõ posuisset. qꝛ. l. si cũ exhibuisset. in prin. loquitur indistincte in hoc actio ex hoc edic. est mitior q̃ actio fur. vel vi bo. rap. vel alie actiones nam in alijs si dñs. fuit in culpa male electionis vel deputationis: tenetur suo no mine sine noxe deditione per. l. videamus. circa prin. §. loca. et l. si vendita. §. de peri. ⁊ cõmo. rei vendi. ⁊ l. si seruus. §. cum co loni. ad. l. aquil. ¶ Si aũt non exhibet indistincte teneꝛ sine no xe deditione intelligo etiam si non fuit in culpa: qꝛ videbaꝛ ido neus. ⁊ in hoc istud edictum est durius: qꝛ regulariter tũc libe ratur dando ꝓ noxa ⁊ promittendo ꝙ si ad eius manus perue niat exhibebit ⁊ dando licentiã actori ꝙ ipsum capiat vbicun ꝗ̃ reperiat: vt. l. ij. §. j. §. si ex noxa. cau. ag. ¶ Et ex his apparet quid sit speciale in hoc edicto nã Bar. dicit quod specialiter cõ sistit in primo ꝙ liberatur exhibendo qð regulariter non est glo. dicunt ꝙ consistit in secũdo ⁊ ita sonat hic lr̃a. ¶ Tu distin gue ꝙ aut publicanus fuit in culpa male electionis. et verum

3 dicit Bar. aut non fuit in culpa. ⁊ verũ dicit gl. ¶ † Quid aũt in alijs casibus an dñs liberatur exhibendo seruũ qui deliquit si ne eius mandato vel scientia. distingue. aut fuit in culpa ⁊ non liberatur vt. d. l. videamus. aut non fuit. ⁊ tunc aut non erat de putatus ad aliquod officiũ ⁊ liberatur etiã si delinquat in re cõ missaria administrationi dñi vt. d. l. si vendita. ⁊. d. §. cũ coloni. Aut erat deputatus ad aliquod officium: puta a caupona vel nauta: ⁊ tunc distinguiꝛ inter seruũ ꝓpriũ ⁊ liberaꝛ qꝛ in eo di gnus est venia: et seruum alienum vel famulum nouiter adhi bitum. ⁊ tũc nõ liberaꝛ: qꝛ debuit esse diligẽtior. hic est casus in l. fi. §. seruorum. §. nau. cau. sta. Sed in hoc edicto nõ distinguiꝛ per prius ab alieno vt hic in glo. super verbo bonos seruos.

2 ☞ Testis interrogatus de facto vnius ex pluribus si dicit se non cognoscere nisi eum videat potest petere ipsum exhiberi vel etiã oẽs: vt recognoscat illum de quo testificatur.
3 Si contingat aliquem stipendiarium dare damnum alicui po test damnum passus petere ꝙ capitaneus facit omnes compa rere coram se.

Cum si exhibuissent.

1 **Quod ait.** † In dños. Ex facto familie daꝛ actio ꝯ oẽs socios publi canos licet illa familia sit in dominio vnius tantum eorũ. Itẽ qui agit contra dominuʒ ex facto vnius de familia debet ante oĩa declarare quis sit ille. et petere ipsum sibi exhiberi. et si de

a ¶ Sue familie. etiã si ꝓtesteꝛ ⁊ ꝓconizari faciat ꝙ nõ vult teneri nisi tali protesta tioni ciuitas cõ sentiat ita dicit Sozi. sepius fuis se consultũ eius consi. cvij.

b ¶ In practica. Adde lu. ro. ꝯsi. xij. ⁊ ꝯs. xvj. ⁊ ibi vide qualiter in telligi debeat sta tutũ qð ptãs te neatur ꝓ familia sua ⁊ an factuʒ a familia ꝑsuma tur factuʒ de cõ scientia domini vide per eundeʒ consi. iij.

nomine non recordatur pōt petere oēs exhiberi vt ipsum recognoscat.no.hoc vltimū dictum et ꝓpter hoc semp allega.† q̄ si testis interrogatur de facto vnius ex pluribus dicit se non cognoscere nisi cū videat pōt petere ipsuz exhiberi vel etiam oēs vt recognoscat illū de quo testificat̄ † ꝛ facit etiā ad multa alia quia si ꝯtingat aliquē stipendariū damnū dare alicui pōt damnum passus petere q̄ capitaneus faciat oēs comparere coram se ꝛ boni capitanei hoc faciunt.

Si plures serui.

†Ex facto pluriū agitur cōtra dn̄m ac si vnus fecisset. h.d. ¶Rationem huius vide.j.si fa.fur.fe.dicatur.

2 ☞ Quando credatur literis alicuius officialis publici.
3 An possit quis prescribere ius exigendi vectigal.

Si publicanus.

†Hec actio penalis dat̄ ꝯ heredem quatenus locupletior factus est. Itē de rebus q̄ portantur ad vsum ꝓpriū nō soluit vectigal seu gabella. Itē in vectigalibus seruat̄ cōsuetudo.h.d.tota.l. ¶†Alleg. iste.§.de rebus ibi in libello ꝛc.q̄ creditur lr̄is alicuius officialis publici tamē iste tex.parū facit.q2 ista scriptura nō erat facta per modū autenticū cum iste preses nondū esset ingressus officiū.nec hic dicit̄ q̄ necessario sit credēdū talibus lr̄is tamē hoc est verū in se qn̄ lr̄e fiunt in modo autentico cū sigillo cōsueto etiā si nō fiant per modum publici instr̄i.de hoc iu.c.post cessionem.de ꝓba.ꝛ in aut̄.vt nulli in.§.siquis vero cōprehensorū et no.per Cy.in.l.si qua per calū.C.de epi.ꝛ cle. ¶† Itē alle.§. si.q̄ pōt qs p̄scribere ius exigēdi vectigal. Breuiter de hoc est casus.in.c.super quibusdā.§.preal.de ver.sig.q̄ nō nisi tāto tpe cuius contrarij memoria nō existat q2 est hoc probibitū a iure: C.noua vec.per totū.Sed vsus tāti tēporis habet vim cōcessionis principis.vt.l.hoc iure.§.ductus aque.de aqua quoti.ꝛ esti. Et sic iste tex.debet intelligi q̄tū ad res subijciēdas vel liberādas a vectigalibus fm̄ Ja.de are.vt in hoc stet̄ consuetudini.

a ¶Tres tutores. Adde Ful.cōsil. clxxviij. Frā.de are.cōsilio.lxvj.

2 ☞ Statutū q̄ qui emit rē ꝛ nō fecit eā allibrari,vel si nō soluit gabellam incidat in aliquā penā.ꝛ aliqs fit accusat⁹ de hoc an possit euitare cōdēnationē faciēdo allibrari vel soluēdo gabellam ante latā sn̄iam.nisi statutū prefigat certum terminum.
3 An per restitutionem rei ante latam sententiam euitetur etiam pena furti vel vi bo.raptorum.

De edicto.

†Pena huius edicti euitatur si an̄ sn̄iam latā sup pena huius edicti res ablata restituat̄ vel offerat̄ ꝛ fit absolutio in pena.h.d. Et sic loquit̄ qn̄ pena huius edicti erat petita ꝛ postea res ablata fuit restituta vel oblata vt pꝫ in verbo absoluēdus pōt etiā intelligi qn̄ adhuc nō erat petita. In glo.mag.ibi de ver.ob.si insulā.dic q̄ ibi loquit̄ in penis cōuentionalibus q̄ cōmittunt̄ ꝓpter nō fieri ꝛ in illis non hꝫ locū purgatio more post litē contest.super pena lꝫ aliquando hoc fallat.vt.l.iij.§.fi.j.iudi.sol.vbi admittit̄ vsq3 ad sententiam.hic loquitur in penis legalibus cōmissis ꝓpter male fieri sed euitant̄ ꝓpter restitutionē rei ablate:ꝛ in istis admittitur purgatio.i.restitutio vsq3 ad sn̄iam de equitate:ꝛ ad hoc principaliter alleg.ista.l. ¶†Unde facit si dicat statutum q̄ qui emit rem imo si non facit eam allibrari vel si non soluit gabellam incidat in aliquam penam.ꝛ aliquis est accusatus q2 nō facit allibrari vel nō soluit gabellam ꝛ petita est pena q̄ ipse possit euitare condēnationem faciendo allibrari vel soluendo gabellam ante latam sn̄iam scd̄m Ang.qđ no.hoc tn̄ videt̄ verū nisi statutum prefigat certū terminū q2 tunc postea non admitteretur purgatio.vt.l.magnā.C.de cōtraben.stip. ¶In gloss.ibi item quod dicit ista glo.voluit opponere q̄ etiā post sn̄iam offerēdo euitetur pena vt.l.si cum exceptione.§.satis clemē.ꝯ.q̄ me.cā. so.clarius q̄ gl.ibi loquitur in actione arbitraria que ideo dr̄ arbitraria quia a principio nō penalis:sed efficitur penalis si res per metum ablata nō restituat̄ ad mandatū iudicis:ꝛ ideo ibi primo loco petitur ipsa res ꝛ super ea fit cōdemnatio et si restituatur euitatur pena.si non restituatur agitur ad penam ꝛ sic fertur alia sn̄ia diffinitiua.hic loquitur in actione nō arbitraria.q2 est penalis ab ipso principio quo publicanus illicite extorsit.ꝛ per eam non petitur ei restitutio solū sed duplum.ꝛ sic pena vna cuꝫ simplo vnde non fertur nisi vna sn̄ia dꝫ ergo res offerri anteq̄ feratur vt euitetur condēnatio in pena. ¶†Sed queritur vtrū per restitutionē rei ante latā sn̄iam euitet̄ etiā pena furti vel vi bo.rap. Dy.hic tenet q̄ nō p.l.j.§.vnde querit̄. ꝯ.eo.ꝛ idē Bart. ¶Tu distingue aut restituitur ante iudicium ceptum super pena.i.ante lit.cōte.ꝛ tunc verū dicunt aut post ꝛ tunc secus.quia per electionem istius actionis q̄ fit litē cōtestādo super ea tollitur actio fur.ꝛ vi bo.rap.cū oriantur ex eodē facto ꝛ ex eadē obligatione. vt.l.qđ in heredem.§.eligere.de tribu.iunctis his que ipsi notant.ꝯ.ea.l.j.§.dixerit aliquis.quod etiam patet ex his que no.hic Bar.qui tenet cōtra Dy.q̄ si feratur super hac actione sn̄ia absolutoria qualitercūq3 tunc nō pōt agi actione fur.vel vi bo.rap.per dictā rōneꝫ sicut si fuisset lata condemdatoria ꝛ facta exactio.vt idē Dy.tꝫ in.d.§.dixerit aliquis.Sed si orietur ex diuersis obligationibus esset distinguendum vt distinguit Dyn.an fuerit lata sup facto an super actione:vt.l.si duo.§.idē inl.de iureiur.Et ego dico q̄ si sententia Barto.est vera etiam anteq̄ feratur condemnatoria vel absolutoria per solā litem contes.fuerunt alie sublate per.§.eligere.ꝛ dixi.in.d.§.dixerit aliquis.

Querentibus.

†No.istum tex.qui semper allegat q̄ quoties.l. vel statutum dicit aliquem puniri pena dupli tripli vel quadrupli in dubio in illo computatur semper simplū.ꝛ sic nō est in totum pena nisi expresse hoc dicatur.Et de hoc est casus clarior q̄ hic lꝫ Bar.hic non alleget.C.de spon.l.si.circa prin.tene menti.ꝛ facit.C.de penis fisca.l.j.vel.ij.lib.x.ꝛ quod ibi per Bar.

2 ☞ Si familia potestatis tota simul aliquem torsit indebite.et pro tali tortura imponatur pena pecuniaria lꝫ quilꝫ teneat̄ insolidum vno tamen soluente liberantur ꝛ habent inter se beneficium diuisionis etiam post latam sententiam.

Si multi publicani.

¶†Quādo plures delinquunt simul in eodē officio quilꝫ tenet̄ insolidum ꝛ condēnatur insolidū.ſꝫ si sunt soluendo quilibet exigitur ꝓ parte:ꝛ sufficit vna solutio:ꝛ ꝓ eis qui nō sunt soluendo alij exiguntur. ¶Sed si delinquūt nō in cōmuni officio quilibet tenetur insolidū.ꝛ insolidū exigit̄.ꝛ vno soluente alter non liberatur.h.d.ista.l.notabilis que semper allega. Et loquitur quando eram in officio publica autoritate ꝛ vtilitate. Idem si erat publica autoritate sed vtilitate priuata:vt est casus.ꝯ.de admi.tu.l.tres tutores.[a] †ꝛ idem videtur si erat omnino priuata.ꝛ sic officiū valeat ꝛ mitigat maleficiū.ad hoc allegatur ista.l.ꝛ illa.l.tres tuto.per quas patet q̄ si familia potestatis tota simul aliquē torsit indebite ꝛ ꝓ tali tortura imponatur pena pecuniaria:licet quilꝫ teneatur insolidum vno tamen soluente alij liberantur.ꝛ habent inter se beneficiuꝫ diuisionis etiam post latam sn̄iam quod perpetuo tene menti. ¶In text. ibi:sed oēs partes prestabunt intellige q̄ quilibet tenetur insolidum ꝛ condemnatur insolidū cū hac modificatione q̄ vna solutio sufficiat.ꝛ post latam sn̄iam si sunt oēs soluendo quilibet exigitur pro parte.alias nō procederet qđ sequitur in sequenti ver.quia si quilibet teneretur ꝓ parte vel condēnaretur ꝓ parte:altero eorū reperto nō soluendo alter non teneret̄ pro illo:vt l.legatorum.in prin.de leg.ij.ꝛ de ali.lega.l.solent.in fin. ¶In tex.ibi.nam inter.dic q̄ iurisconsultus voluit hic opponere de legibus.de quibus opponit gloss.in fin.scilicet.C.de cōdit.fur. l.fin.ꝛ.ꝯ.ad.l.aqui.l.item mella.§.si plures.in quibus non sufficit vna solutio.imo vno soluente alij non liberantur a pena:et respondet secundū intellectū Jac.de are.q̄ aliud in illis qui simul delinquunt non tamen existentes in eodem officio qui dicuntur rei criminis ꝛ in illis procedit oppositio.Et aliud in illis qui delinquūt existentes in eodem officio qui dicunt̄ fraudis participes:ꝛ in illis procedit determinatio supradicta hoc tamen intelligo quando simul delinquunt:ꝛ sic dicitur vnum delictum. Si autē diuersis temporibus essent diuersa delicta vno soluente alter nō liberaretur.facit quod no. C.vnde vi.l.j. in fi.magne gl.sed quando non sunt in eodem officio nō refert simul vel diuersis temporibus q̄tum ad multiplicationem penarum.glo.tamen.ij.aliter istum tex.intelligit ꝛ bonus est intellectus eius sed precedens notabilior.

2 ☞ Res vendita non debet remoueri de libro seu catastro vēditoris nisi profiteatur q̄ emptor est idoneus ad soluēdū onera fiscalia:sed tamen emptor pro tempore post qđ ad eum peruenit tenetur soluere etiam si res non sit posita in allibratu suo.
3 An bona sint obligata pro collectis que imponuntur personis pro rebus.

Imperatores.

†Pro publicis pensionib⁹ ipse res sunt obligate:ꝛ ideo fiscus pōt agere contra possessores etiā ꝓ tēpore pterito anteq̄ res ad eos peruenirēt. h.d.ꝛ semp alleg. ¶Intellige tamē sane nō q̄ fiscus agat de directo cōtra possessorem vt soluat pro tempore preterito.quia ꝓ illo nō est obligatus ipse possessor ſꝫ ipsa res possessa:sed agit per indirectum.s.hypo.ꝛ si possessor volet euitare quod sibi res non auferatur cogetur soluere fisco pro tempore preterito:et postea recuperabit ab autore suo:vt hic in ver.co quod exemplo.potest etiam fiscus agere actione personali cōtra autorem qui nunc non possidet quia fuit obligatus pro tempore quo possedit ꝛ per alienationem rei nō eximit se ab obligatione vt hic colligitur

hic colligitur ꝛ in auť. sed periculum. C. fine censu vel reliquijs ꝛ in corpore vnde sumiť per quā Bart. notabiliter in. l. incola. ad muni. † dicit † nō dꝫ remoueri de libro seu catastro vendito ris nisi profiteať quod emptor est idoneus ad soluendū onera fiscalia. ꝛ si non reperiatur idoneus quod ipse solet tene mēti.[a] ¶ Emptor aūt pro tempore post quod ad eū peruenit tenetur soluere etiam si res non sit posita in allibratu suo sed adhuc sit in allibratu venditoris per hanc. l. ꝛ per. l. fi. illius ti. fine censu vel reliquijs ꝛ ibi per Bal. ¶ Et pro eo qđ dixi ꝙ agitur cōtra possessorem nō directo sed per obliquū. facit qđ not. glo. in. l. si vsufru. noie. §. vsufruc. quemad. caue. ꝛ in. l. invēditione. de act. emp. ¶ † Sed quero ista. l. loquitur in tributis vt in glo. j. que sunt onera realia que imponūtur ipsis predijs. ¶ Quid in col lectis que etiā imponuntur psonis ꝑ rebus vt dixi in. l. j. §. j. §. eo. dic idem. ꝙ etiā pro illis bona sunt obligata qꝛ fiscus semp hꝫ hypo. saluo ꝙ pro delictis vt. l. aufertur. §. fiscus. j. de iure fi sci. In hoc tamen est differentia qꝛ in tributis incipit hypo. prediorū ab ipso initio quo tributa fuerūt imposita nec mul tiplicatur singulis annis: quia illa sunt onera ordinaria ꝛ sem per ꝛ vniformiter prestantur: semp in collectis q̄ sunt onera ex traordinaria multiplicatur obligatio ex qualibet indictione: ꝛ anteq̄ sit indictum onus bona nō sunt obligata. pone exemplū in ciuitate florentie tempore quo fuerunt in vsu prestantie. naꝫ sunt onus extraordinariū qꝛ non imponiť semper ſꝫ scđm exi gentiam casuū nec vniformiter qꝛ aliqñ minores aliqñ maio res: ſꝫ ergo aliquis in libris cōis reperiať prestantiatus in. xx. bona tū sua nō sunt obligata cōi quousq̄ prestantia sit indicta ꝛ ideo si alienat nō transeunt bona cum onere illius prestantie imo illud onus remanet apud venditorem et propter hoc fa ctum fuit florentie statutum ꝙ omnia bona sint obligata ex die quo distributio prestantiarum fuit obtenta ꝑ oībus prestātijs que soluentur durante illa distributione: sed postq̄ prestantia est indicta incipiunt bona esse obligata ꝛ extunc transeunt cum onere. est etiam alia differentia qꝛ tributa[b] imponunť ipsis re bus pro meo vigore ꝛ sic tenetur quis soluere pro tali predio tantum et pro tali tantum vt. j. de censi. l. forma. ſꝫ in collectis fit estimatio omnium bonorum simul ꝛ imponitur collecta per sone secundum estimationem bonorum.

Item rescripserunt. † Pupillus euadit penam cōmissi ipso iure si infra. xxx. dies soluat. h. d. sed si non soluat non euitat ni si mediante resti. in integ. vt. d. l. ex causa. §. pe. §. de mino.

Fraudati. † Pena fraudati vectigalis nō transmittiť ad heredē an te lit. cōtest: h. d. intellige heredē. i. cōtra heredē: ꝛ lo quitur de pena dupli. qꝛ si fraudať vectigal. soluitur postea duplicatum vt. j. eo. l. fi. §. diui quoq̄. Itē res incidit in commissum: ꝛ de ista pena hic non loquitur: quia cum ipso iu re fiat res fisci potest fiscus ab herede vendicare. vt. l. commissa j. eo. ꝛ. l. cotem. §. illicitarum. ¶ Et intellige vt dixi ante lit. cō test. prout est text. not. sed si non est illa negatiua: tunc dicit to tum oppositum: ꝛ tunc intellige. scilicet post litem contesta. vt C. ne ex delict. de. l. j.

Sed si vnus. † Si vnus ex dominis fraudat ve ctigal portio tm̄ sua cōfiscať nō so cij ignorantis. h. d. facit. l. ij. §. fratris. §. si quis aliquem testari prohibuerit. qꝛ factum vnius alteri nocere nō dꝫ. vt. §. de ope. no. nū. l. de pupillo. §. si plurium ¶ In tex. ibi cā vectigalis dic ꝙ ista verba determinant sequens verbum surripuit nō prece dens verbuꝫ cōe: qꝛ cum vnus ex his heredibus portaret rem cōem de vno loco ad alium ꝛ deberet soluere gabellam occulta uit eam. ꝛ non solueret. certe sua tantum portio confiscatur. fa cit. j. eo. l. cotē. ¶ Et inducitur ad questionem per Oldr. de qua plene per glo. in. l. cōi diui. in prin. §. cōi diui. ꝛ hic per Bartol.

2 ☞ Aliqua de materia qñ res poniť ad incantuꝫ. vt plus offe renti detur remis. ad Bar.

3 Si primo vnus. x. ꝛ postea alius. xv. ꝛ iste secundus reperiatur non soluendo vel recedat de ciuitate insalutato hospite. an cō, munc possit astringere primum ad recipiendum gabellā.

Licitatio. † In licitatione vectigalis nō admittiť plus offerens nisi pre stet fideiussores idoneos. h. d. Et intelligo istū text. ꝙ nō debeat gabella adiudicari plus offerenti nisi pstet idoneos fideiussores sed tpe quo plus offert nō expedit ꝙ fideiussores det qꝛ nescitur vtrū sit sibi adiudicanda vel nō: cuꝫ possit alius venire qui plus offerat. ¶ † Et in isto principio Bar. ponit aliqua de ista materia qñ res ponitur ad incantuꝫ vt plus offerenti detur. ꝛ etiam in. l. si tēpora. C. de fide instru. ꝛ in. haste fisc. lib. x. ꝛ ibi omnino vide. ¶ † Et inter alia dicit vnū ꝙ si primo vnus. x. ꝛ postea alius offert. xv. deinde iste scđs re peritur nō sol. vel recedit de ciuitate insalutato hospite ꝙ cōe potest astrīgere primū ad recipiēdū ga bellā. p. l. sabin⁹. §. de in diē adiec. Ego recordor vidisse Bal. cōsuluisse cōtrariū in ciui tate Armini dū esset Papie ꝙ ꝑ oblationē scđi cēseť recessum ab oblatione primi: ꝛ statim primus est liberatus ab oblatio ne sua. arg. in. l. stipulatus es opus. j. de fideius. ꝛ locati. l. cuꝫ in plures. §. dicta. ꝛ. j. de preto. stipu. l. valerianus. Mihi vř distin guendū aut gabella fuit iam adiudicata secūdo expsse vel taci te qꝛ lapsi sunt termini appositi in bānimētis. ꝛ sic nō sperať ꝙ amodo alius veniat. ꝛ ꝑ ꝯñs censetur remanere plus offerenti qꝛ ita dicit bānimentum ꝛ tunc ꝓcedat dictū Bald. ſꝫ isto casu officiales cōis tenebuntur reipublice si nō fecerūt sibi caueri a plus offerente ꝑ istū tex. ꝛ iō cautela est qđ nō pmittant transire terminū nisi caueat ꝑ istū tex. Aut nondū fuit adiudicata scđo ꝛ tunc ꝓcedat dictū Bar. qꝛ est in ptāte reipublice addicere cui vult nā ſꝫ scđs plus offerat pōt tñ oblatio primi esse melior[c] qꝛ facilior efficitur solutio. p. l. iij. §. melior aūt. §. de in diē adiec.

2 ☞ Ille qui tenuit gabellā anno precedēti: nō admittiť ad of ferendum nec dꝫ sua oblatio scribi vel admitti nisi reddiderit ratione anni ꝓcedētis ꝛ eodē modo si ex alia causa erat debitor cōis nisi det fideiussores idoneos de soluēdo. ꝛ officiales publi ci tenerentur reipu. si contrarium fecerint.

Ad conducendum. † No. istos tex. quoti dianos ꝙ ſꝫ nullus offerat illo tpe quo ponunť redditus publici ad incantū null⁹ dꝫ cō pelli offerre etiā qui pro tpe ꝓterito habuit. fallit qñ tria concurrunt. de qbus. j. l. cotē. §. fi. ¶ † Itē no. in ver. seq. ꝙ il le qui tenuit gabellā anno ꝓcedenti nō admittiť ad offerendum nec dꝫ sua oblatio scribi vel admitti nisi reddiderit rōnem an ni precedentis: ꝛ eodē modo si ex alia cā erat debitor cōis: vt in §. debitores. nisi det fideiussores idoneos de soluendo: ꝛ officia les publici tenentur reipublice si contrariuꝫ fecerint. si autem satisfecisset cōi de tpe preterito admitteret ꝛ pferret cuiꝫ alteri dummodo afferat tm̄ q̄tū ille: vt. C. de loc. pdio. ciui. l. fi. ꝛ pe. et no. Bar. j. eo. l. cotē. §. j. ꝛ pbať. §. de in diē adiec. l. nocere. vbi nō admittitur secūdus nisi notum fiat primo: vtrum velit tantum offerre quantū secūdus. tene menti. qꝛ istū casum vidi de facto.

Socij vectigalis. ¶ † Not. hic ꝙ si duo vel tres emerunt gabellas portarū ꝛ postea diuidūt inter se emolumenta ꝙ talis habeat emolumentū talis porte. ꝛ talis talis: nō pōt socius petere sibi cōicari illud plus: ꝛ ita intelligo istū tex. Sed si non diuisissent ius vel emolumentū: sed simplici administratione qđ talis ad ministret talē portā ꝛ talis talem tūc deberent omnia cōicari.

2 ☞ Licet ex aliquo crimine inponať pena ciuilis applicanda parti imponiť ēt criminalis pecuniaria applicāda fisco vel ēt corporalis arbitrio iudicis ꝛ per exactū prime non tolliť scđa.

3 Qui aliuꝫ offendit vel circa aliquē delinquit nō solū offendit il lum: sed etiā remp. cuius interest pacatos esse homines.

4 Qui committit furtum alicui dicitur sibi iniuriam facere. Si duo fecerunt pacem ad inuicem ꝛ promiserunt se non offen dere ꝛ alter fecit furtū alteri an videatur rupisse pacem. Personalis offensa qualiter dicatur duobus modis.

Quod illicite. † Pro eo ꝙ illicite exigitur fine violentia imponiť pena dupli ex hoc edicto: sed ꝑ eo qđ ꝑ violentiā imponiť ēt pena quadrupli ex edicto vi bo. rap. ¶ Et vltra dictas penas exigens puniť ex ordinē criminaliter nec ꝑ exactuꝫ pene ciuilis q̄ parti applicať tollitur pena criminalis q̄ fit ad cōmodū vel vindictā fiscalem seu reipublice. h. d. ¶ † Et semper alleg. ꝙ ſꝫ ex aliquo crimine imponať pena ciuilis applicāda pti iponiť ēt criminalis pecu niaria applicanda fisco vel ēt corporalis arbitrio iudicis et ꝑ exactū prime nō tollitur scđa. ad hoc semp alle. quousq̄ tñ du rat iudiciū sup ciuili non pōt criminaliter accusari ſꝫ illa finita dumtaxat: vt. C. qñ ciui. act. cri. preiud. l. j. ꝛ. l. interdū. de publi. iudi. ꝛ an sñia condemnatoria vel absolutoria preiudicet in al tera. dic per Bar. in. l. ꝑtor. §. j. §. vi bo. rap. ¶ † Not. ergo hic qđ qui aliū offendit vel circa aliquē delinquit nō solū offendit illū sed etiā rēpublicā cuius interest pacatos esse hoīes ꝛ rōne pri me offense punitur pena ciuili q̄ applicať parti ꝛ petiť ꝑ actio nem ciuilem vt ptꝫ in actione furti vi bo. rap. ꝛ iniuriarū. rōne aūt secūdi punitur extraordinē pecuniariter vel corporaliter nisi certa pena sit statuta per. l. vel statutū ꝛ. ista applicať fisco ꝛ diciť criminalis ꝛ petiť per accusationem. de hoc not. in. l. ij. j. de sepul. viola. et de ista pena intelligunť statuta dicentia qđ ꝑ tali crimine vel delicto quis puniať tali pena etiā pecuniaria qꝛ applicať fisco. raro eñ statuta ꝓuident de pena applicanda parti. ¶ † Vltimo alleg. iste tex. in verbo passis iniuriā ꝙ qui committit furtum alicui: dicitur sibi iniuriam facere ꝛ sic offen sam: ꝛ ideo facit iste tex. quod si duo fecerunt pacem inuicem et

---

a ¶ Tene mēti. ad de Lu. ro. consi. ccccvj.

b ¶ Tributa. quid sit tributuꝫ et qd collecta vide per Bal. cōsi. cclxx viij. ij. lib.

c ¶ Melior. Bal. nō cōsuluit ꝑut hic refert Pan. de ca. si eius cōsi lia pspexeris cō si. cccxcj. ꝛ. ꝯsilio cxciij. j. li. veruꝫ est ꝙ in dictis cō silijs ꝯsuluit āco ne ꝛ pisauri. po tuisset aūt con sulere ī ciuitate Arimini.

a ¶ Furtum. Adde Ludo. ro. 2si. cLxxxiij. et ccliiij. Bal. j. eo. §. fi. de pac. tenē. et eius viola.

a promiserunt se nō offendere si alter alteri fecit furtum[a] videtur rupisse pacem de qua consueuit apponi magna pena ex forma statutorum sꝫ cōtrariū est qꝛ verū est ꝙ cōmittēs furtū dr̄ facere iniuriam reālē ita intelligit̄ hic nō personalē. vt no. j. preterea nō dr̄ rūpere pacē nisi qui offendit ex cā precedente ꝓpter quā fuit facta pax. secus si ex cā noua. vt not. Bart. in. l. aut dāna. §. ex cā. j. de penis. et in. l. verū. j. de fur. in quib' omnino vide. psonalis aūt offensa dr̄ duobus modis. s. qñ mere est in personam vt offensa verbalis vel percussio. Item qñ nō mere: sed ꝓpter rem vt violentia ablatiua vel expulsiua q̄ cōmittit̄ in psonam occasione tñ rei et verba pacis intelligūtur de prima q̄ mere est in personā qđ dicvt ibi p Bar. et vide qđ idē not. in. l. j. §. de his quib. vt indi. qui vr̄ cōtrariari in eo qđ hic dicit ꝙ nō dr̄ offensa nisi id quod iniuste fit et ibi dicit contrarium.

2 ☞ Gratia facta ab vno officiali publico nō est necessario fienda ab eius successore.

1 Earum rerum. †Not. ꝙ lꝫ exactio vectigalis non possit pscribi nisi tāto tpe cui' cōtrarij memoria nō existat ab eo cui nō est cōcessum p habentem potestatem. vt in. c. sup quibusdā. §. pterea. de ver. sig. liberatio tñ a vectigalibus bene potest prescribi si sunt tales res q̄ deben de iure soluere tñ nō fuit solutū p. xl. annos[b] qꝛ pscribit̄ cōtra fiscū et si exactio vectigalis ptineret ad priuationem prescriberet longo tēpore ita intelligit Barto. istum tex. ¶ †Not. etiā in ver. ꝙ si prestari. ꝙ gratia facta ab vno officiali publico non est necessario fienda ab eius successore.

b ¶ Per. xl. ānos. Adde Bar. 2si. lix. circa fi.

2 ☞ Priuilegiū personale non transit in emptorem.

c ¶ A semet. et adde Bald. 2si. xj. iiij. li. vbi idē tenet.

1 Fiscus ab omnium. †Per istum tex. determinat Dy. qōnē de facto. si cōitas vel aliqs dñs vēdit gabellā salis vel vini: postea emit sal vel vinū de qua emptione deberet solui gabella si fieret p priuatū ꝙ ipsa cōmunitas nō teneatur soluere illis gabellarijs: qꝛ nō pōt dici qđ vendiderit nisi ius qđ habebat. vt. l. traditio. de acq. re. do. sꝫ nō habebat ius exigēdi gabellā a semet[c] ergo nō intelligit̄ illud vēdidisse. ¶ †Itē p. §. mercatores. dicit Dy. se cōsuluisse cū quidā emissent ab ecclia romana salinas romādiole: postea ibi emptores portabāt sal ad ciuitatem Bononie vel fauētie in quibus exigebatur gabella de his q̄ portabantur et illi recusabant soluere gabellas dicētes ꝙ ipsi emerant ab ecclia et ipsa nō deberet soluere: ego ipsi qui succedūt loco eius cōtrarium dicit Dy. se consuluisse per istū tex. qꝛ istud est priuilegiū personale[d] qđ non transit in emptorem. vt. s. de col. bo. l. j. §. ꝙ si an. et de acqui. here. l. j.

d ¶ Personale. Adde bar. consilio. lxxxvj. facit qđ voluit fed. cōsil. cxj. ꝙ coloni clericorū tenent̄ ad gabellas fructuū eis ꝓueniētiū ꝓ parte sua.

2 ☞ Gabelle an possint induci in preiudiciū forensium.

1 Vectigalia. †Per ista. l. dicit Bar. ꝙ q frandat gabellas nō tenetur deo nec mundo: qꝛ exactio gabellarū que fit ab istis cōitatibus est a iure reprobata si nō iteruenit cōsensus principis vt hic et in. C. noua vectigalia. per totū. †hoc est vērū in forensib' ad quorū pīudiciū nō possunt gabelle induci. secus illi qui sunt subiecti inducentib' eas. Et de hoc vide Bal. in. l. ij. C. de iur. aure. et de ca. tol. in prin. si tamen exactio gabellarum sit prescripta tanto tempore cuius contrarij memoria non existat etiam forenses non possunt licite fraudare quia tantum tempus habet vim concessionis principis vt. l. hoc iure. §. ductus aque. de aqua quoti. et esti.

e ¶ In penā. Adde vt p bal. cōsil. lxj. j. li. p Jo. an. in rubr. in addi. ad spec. de cōsti.

1 Nondum solutis. †No. hic ꝙ si emptores gabellarū deficiunt soluere in aliquo termino statim potest sibi auferri gabella si ita placet communitati: et alteri dare quod not. perpetuo nō sic in alijs puta emphyteota vel conductore quia expectant̄ per biēnium vel triennium vt in glo.

Eodem in.

1 Agri publici. †No. ꝙ 2ct' facti p officiales publicos sunt seruādi p sequētes officiales nec possunt p eos retractari sine autoritate supioris innuit ergo ꝙ supior puta cōitas que nō recognoscit supiorē vel princeps bene possit sꝫ 2 qꝛ isti 2ctus censent̄ facti p superiorē ex quo per eius officiales. ergo tenet̄ supior illos seruare vt. l. c. j. de pb. so. fateor. et dico ꝙ superior nō pōt nisi ex cā publice vtilitatis et necessa. et ita intelligo istū tex.

f ¶ Remissionē. Adde ancb. 2si. cccxv. et. cccciij. sozi. 2si. lxxxvij.

2 ☞ Statutum si ꝓhibet asportari frumentum extra comitatū sub certa pena et aliquis fuit repertus portare in itinere non tamen exiuerat comitatum an incidat in penam.

3 Ignorans non debet puniri.

1 Dominus nauis. †No. hic ꝙ si quis in naue sua vel sup suo aiali portat res ꝓhibitas portari, nō solū confiscant̄ ipse res sꝫ etiā ipsa nauis vel aial: qꝛ coadiuuant ad res illicitas transuehendas. et eodem modo videt̄ si portāt res licitas tñ fraudant gabellam nō soluendo. vt nō solū ille res cōfiscent̄ sed etiā ipsum animal vel nauis et si frumentū portaret̄ cōfiscaret̄ etiā saccus sed si essent alie res q̄ nō coadiuuarent ad res illicitas et ꝓ quibus nō fraudaret̄ gabella ille nō cōfiscarent̄ propter illicitas: vt colligit̄. s. e. §. publicanus. in fi. ibi vt si quid amplius. et c. de hoc dic p Cy. et Bal. C. de nauti. feno. l. cū ꝓponas. ¶ Si vero nauis vel aial esset alterius ignorantis non deberet confiscari. vt in ver. ꝙ si absente. nisi statutū vel cōsuetudo esset in contrarium: et tūc ille recuperaret damnū a conductore nauis vel

2 aialis. ¶ †Itē no. in verbo imposuerint. ꝙ si statutū ꝓhibet asportari frumentū ex comitatu sub certa pena si aliquis fuit repertus portare in itinere non tñ exiuerat comitatum incidit

e in penā[e] facit. l. iij. C. de ser. fugi. et de hoc ēt p Cy. in. d. l. cū proponas. in fi. Bal. aūt distinguit an statutū dicat si qs portauerit ex comitatu. et tūc incidit in penā qꝛ illud verbū cuꝫ sit preteriti psecti requirit actū cōsummatū vt. j. de manu. testa. l. stichus seruus meus. Aut dicit si qs repertus fuerit portare vel dicit ꝙ portantes bladū et c. et tūc sufficit ꝙ in itinere sit deprehensus p gl. in. l. arborib'. §. de illo. s. de vsufru. qđ dicit lupus

3 exit syluā sed nondū exiuit et c. ¶ †Ulti. no. in ver. ꝙ si babuit. ꝙ ignorās nō dꝫ puniri. et ad hoc allega. facit. C. de tab. l. gñali. et. j. de act. et obl. l. ex maleficijs. §. longe minus.

2 ☞ Sicut ꝓpter sterilitatem fit remissio mercedis. an ita propter magnā fertilitatē fiat augmentatio mercedis.

3 Sicut publicanus grauat̄ propter maximos fructus quos recepit vt teneat̄ conducere ꝓ sequenti tēpore an ita exoneret̄ si nullos vel paucos fructus vel redditus recepit.

4 Quomodo cognoscat̄ an ista sit locatio an emptio.

5 Qñ dicat̄ venditū ius vel commoditas vt sic non fiat remissio.

1 Qui maximos. †Tribus cōcurrentib' cōpellitur qs emere redditus fiscales si per tps preteritū emerat et maximos fructus receperit. ꝓ futuro nō reperit̄ emptor. h. d. et semper alleg. quodcūqꝫ istorū deficiat non cōpellit̄ ita loquit̄. l. licitatio. §. j. s. eod. et. j. de iure fisc. l. iij. §. cū quinquennium. alleg. in glo. cōtraria. ¶ In text. ibi si postea tanto. glo. dicit sicut priori. et sic ptꝫ hic ꝙ licet receperit maximos redditus nō tñ fuit augmentata pensio. vnde facit contra determinationē glo. in. l. si merces. §. vis maior. s.

2 loca. que plene disputādo determinat ꝙ sicut propter sterilitatē fit remissio mercedis: ita propter magnā fertilitatem fit augmētatio mercedis nisi prouenerit ex labore et magna cultura cōductoris. Ego puto ꝙ siue ꝓueniat ex cultura siue ex natura nō fiat augmentatio mercedis. ar. hic qꝛ merces est certa et determinata. et qꝛ istū casum vtraqꝫ pars potuit cogitare ad qđ. s. loc. si qs domū. §. j. sed si prouenireт ex casu quē verisimiliter non poterant cogitare: puta locaui tibi molendinū p. x. ex quo cōiter consueuerunt recipi. xx. postea molendina vicina fuerunt omnia destructa. et ꝓpter hoc fuerunt recepta. lx. certe conueniens est ꝙ augmentet̄ pensio. qꝛ de isto casu non potuerunt cogitare. ad hoc. s. de cōtrahē. empt. l. fistulas. §. frumēta. Uel pone ꝓpter guerrā romādiole fuerunt augmētate gabelle Bono. vltra solitū ꝓpter cōfluentiā gentiū vel qꝛ studia vicina fuerūt destructa. tunc propter cōfluentiā scholariū procedit determinatio illius gl. et istam puto determinationē

3 illius glo. ¶ †Itē facit tex. ꝙ sicut publicanus grauatur propter maximos fructus quos recepit. vt teneat̄ cōducere pro sequenti tempore. ita exoneret̄ si nullos vel paucos fructus vel redditus recepit. vt nō teneat̄ soluere pensionē seu pretium: et ista qđ fuit hoc anno preterito in istis gabellarijs porta. x q cōquerebant̄ ꝙ ꝓpter nimiā et insolitā siccitatē gabelle nō valuerūt more solito et sic petebant de gabellis. et petebant remissio-

f nē[f] mercedis et multi cōsuluerūt ꝓ eis. ¶ Bar. disputauit istam qōnem. et incipit qđ publicanus et c. et hic etiā plures qōnes format notabiles et quotidianas. Sed qꝛ multa vba effundit recolligēdo tā ex illa qōne ꝙ ex his q̄ hic dicit dicas ꝙ sunt tres casus: nā aut habuit p viā cōductionis et locationis: et tūc dꝫ fieri remissio ex natura 2tractus. dūmō dānū sit intolerabile. vt l. si merces. §. vis. et. l. si ex 2ducto. s. loca. Et qualiter dicat̄ intolerabile. dic vt ibi no. Aut habuit p viā emptionis. et tunc aut fuit venditū ius seu cōmoditas pcipiendi gabellas: et tūc non fit remissio etiam si nihil pcepisset. tñ qꝛ de natura istius 2ctus est ꝙ periculū post emptionē perfectā pertineat ad emptorem vt. l. necessario. de pericu. et cōmo. rei vē. qꝛ emēdo ius vel commoditatem pcipiendi censet̄ emisse aleam seu fortunam. ergo et c. vt. l. si iactum rhetis. s. de act. emp. nec emptio. in vltimo casu. Aut emit ipsos redditus vel fru. percipiendos et tunc fit remissio: quatenus non pcepit de eo qđ cōsueuit pcipi nō ex ti. locati. sed ex eo qꝛ videt̄ emptio conditionalis de corporibus q̄ non erant. s. si nascerentur vel perciperentur. et ideo ꝙtum nō pcipiuntur

percipiuntur emptio nõ contrahiť vt.ꝺ.l.nec emptio.in princi. ꝺe contrahen.emp.vide ꝺe ista materia per Bal.in.l.ſi ea lege.

4 ꝺe vſu. ¶ †Sed reſtat videre quomodo cognoſcatur:an ſit locatio.an autem emptio nam tex.iſtius titu.vt plurimũ loquũtur ꝺe locatione ꝛ cõductione.vt.ſ.eoꝺẽ.l.ceſar.ſed communis vſus ſe habet in contrariũ:qꝛ ꝺicuntur emptores gabellarũ: et ſic conficitur inſtrumentũ ꝺe emptione ꝛ vendi.preterea nõ videtur fieri ꝺebere ꝺifferentia qꝛ qui conducit videtur emere fructus:ideo merces ꝺicitur pretium fructuum vt ꝑbat.ſ. ꝺe acqui poſ.ſi quis ante.in fin.ideo tex.in.l.in venditione.§.ſ.ꝺe bo.auto.iudi.poſ.videť iſta ponere vti ſimilia ꝙ locetur res vel ꝙ vendantur fructus qꝛ locando rẽ videnť fructus vẽdi. Breuiter ſi emptio facta eſt pro pluribus annis.ꝛ conſtitutũ eſſet pretiũ pro ſingulis annis ꝓ rata ꝺꝛ locatio.ꝛ conductio lꝫ ſub nomine emptionis facta fuerit per glo.nota.que eſt in.l.ſ.C.ꝺe iure emphyteotico.qꝛ iſtis vocabulis interdũ partes abutũtur.arg.in.l.veteres.ꝺe act.emp. Si vero fuit conſtitutũ vnum pretiũ pro tẽpore toto nõ ſoluendũ ſingulis annis ſed vel totũ a principio vel totũ in fi.vel fuit facta venditio ꝓ vno tantum anno:vt fieri conſueuit:tunc ꝺebemus inſpicere verba cõtrahẽtium.qꝛ ſi verbo locationis ꝛ cõductionis vſi ſunt erit locatio. ſi venditionis erit venditio:qꝛ ex alio non poteſt colligi mens

5 eorũ. ¶ †Scḋo eſt videndũ qñ ꝺicať venditũ ius vel cõmoditas vt ſic nõ fiat remiſſio ſeu ipſi redditus vt ſic fiat. Et breuiter ꝺic ꝙ quatuor ſunt caſus in quibus ceſeť vẽditũ ius ſeu cõmoditas.primus qñ cõtineť ĩ inſtrõ ꝙ vẽdita ſit gabella vel paſſagium ſeu vectigal.hic eñ vocabulũ vectigal nõ ſolũ ꝑt ſumi ꝓ eo qḋ ſoluiť:vt not.ſ.eo.l.ſ.§.ſ.ſed etiã pro iure vel cõmoditate exigendi:vt ptꝫ.ſ.eo.licitatio.in prĩn.ꝛ iſto modo ſumitur hic qñ cõmunitas vendit vectigal vel gabellã nõ intelligitur idem ius vel cõmoditas ꝑcipiendi.ꝛ hoc vltimũ magis placet Bar. ꝙ videatur vendito cõmoditas non ius.qꝛ illud eſt perſonale ꝛ nõ poteſt ſeparari a cõmunitate:vt inſti.ꝺe vſufruc.§.finitur aut reale.tanꝗ coherẽs territorio.ꝛ non põt transferri ad tps. vt.l.iiij.ſ.ꝺe ſerui.cõmoditas aũt bene pt ſeparari.vt patet in eo qui hꝫ vſumfru.qꝛ põt transferre commoditatem in alterũ vt.l.neceſſario.§.fi.ꝺe peri.ꝛ cõmo.rei ven.ꝛ quia etiã ius nõ videtur permittere ꝙ poſſint transferre ius ſed commoditatem vt.l.fin.C.eo. Et hec vera etiã ſi poſt ꝺicta verba ꝙ vẽdidit gabellam vel paſſagiũ ſubijciant alia verba.ꝛ oẽs redditus ꝑcipiendos ex ea:quia videť adigi in conſequentiã priori. ¶ Secundus caſus eſt:qꝛ nõ continetur in inſtrumento ꝙ vendidit gabellam vel paſſagiũ ſed ſolũ ꝙ vendidit redditus percipiendos ſi tamen apparet ꝙ emptor habeat per ſeipſum percipere ſiue ſint venditi in totũ ſiue pro parte per.l.fundi trebatiani ꝺe vſufru.leg. ¶ Tertius caſus eſt qñ hoc nõ apparet tamen in venditione continentur iſta verba ꝙ vẽdidit redditus ſi qui percipientur nã videť vendita alea ſeu fortuna per.l.ꝙ ſi in venditione.ꝺe heredi.vel ac.ven. ¶ Quartus caſus eſt quando nõ continentur illa verba.ſed ſunt venditi omnes redditus qui percipientur ex tali gabella vel paſſagio quia videtur actum ꝙ ipſe emptor percipiat.ꝛ ſic ipſum ius vel commoditas vel facultas percipiendi videtur vendita.nõ autẽ corpore reddituũ per id quod nota.gl.notabilis in.l.ſi quis ita.ꝺe vſufruc. ¶ Extra iſtos caſus ſi conſtaret fuiſſe actũ ꝙ ipſa communitas percipiat ꝛ tradat emptori vel non conſtat:tamen preſumitur qḋ eſt quando venditur pars quota vel quantum ex fructibus percipietur puta centum corbes frumenti ex tali fundo tunc videtur venditum ipſum corpus fructuum.ꝛ eis non natis ſit remiſſio pro rata vt.l.ſi ꝺebitor.§.veriſimile.ſ.ꝺe contrahen.empt. Et in iſtis membris ſi bene inſpiciatur conſiſtunt omnia verba Bar.licet ex prolixitate verborum ꝺifficulter obligantur.ꝛ adde glo.in.l.in edibus.ſ.titu.ſ.

2 ☞ Poſſeſſio an aliquando transferatur ipſo iure ſine aliquo actu corporali ſicut ꝺominium.

Ementes gabellas vel redditus an ꝺebeant habere res que incidunt in commiſſum.ꝛ poſſint eas vendere ad eorũ vtilitatem an ꝺebeant venire ad communitatem vendentem.

1 **Commiſſa.** †Not.iſtud ad qḋ ſemp alle. iſta.l.ꝙ eo ipſo res incidit ĩ cõmiſſum ꝓpter vectigal nõ ſolutũ ſiue ſit res mobilis ſiue immobilis ꝺñium queriť fiſco ſine alia traditiõe vel poſſeſſione.ꝛ eſt caſus ſpecialis in quo trãſfeť ꝺñiũ

2 ſine traditione vel poſſeſſione. ¶ †Item no.in fi.ꝙ lꝫ transferatur ꝺñium nõ ſic transfertur poſſeſſio.vnde ꝺicit glo.no.ſ.ꝓ ſol.l.cũ ꝺuobus.§.idem rñdit ꝙ lꝫ in aliquibus caſibus reperiatur ꝙ ꝺñium transferatur ſine traditione nõ tñ reperitur ꝙ poſſeſſio trãſferatur ipſo iure ſine actu corporali.hoc tñ fallit in.c.iij.ꝺe conſue. Et ꝑdicta ꝓcedunt qñ ꝺelinquitur circa rem: ſed ſi aliter ꝺñium ꝛ cõſilium Jac.ꝺe arc.ſcḋo groſſo ſo.xxxiiij.

et propter ꝺelictũ bona veniũt cõfiſcãda requiriť ſñia.qḋ ꝺicit

3 no.Bar.in.l.imperator.ſ.ꝺe iure fiſc. ¶ †Quero vtrum iſti qui emunt gabellas vel redditus ꝺebeant habere res que incidũt

a in cõmiſſum.[a] ꝛ poſſint eas vẽdere ad eorũ vtilitatẽ. An vero ꝺebeant venire ad cõmunitatem vendentẽ. Cy.tenuit primam partem.ꝛ ita cõſuluit per.l.creditor.in prin.ſ.ꝺe actio.emp. ibi a conductore ſaltem ꝛc.

2 ☞ Verbum auellito põt poni pro aſportato ꝛ qḋ idem ſit in verbo excidere.

3 Statuta recipiunt interpretationẽ reſtrictiuã ne quis indebite ꝺamnum patiatur.

Qui eſt in portu vel exit ꝺe portu: licet ſit in aqua vel exeat ꝺe aqua:tamen videtur eſſe vel exire ꝺe inſula vel territorio cuius eſt ille portus.

4 Si fiat preceptũ vel preconium ꝙ nullus ꝺecetero poſſit extrahere frumentum ꝺe territorio ſub certa pena.ꝛ alius ante hoc preconiũ onerauerat quandã nauim q̃ adhuc erat in portu ꝙ non poſſit poſtea ꝺe portu exire al's incidat in penam.

5 Delinquentes in portu an poſſint puniri ab illo qui habet iuriſditionem in territorio.

6 Pacta appoſita in cõtractu principis vel alterius habẽtis poteſtatẽ legis cõdende an habeãt vim legis nõ ſolũ quo ad ipſos contrahentes ſed etiã quo ad alios ſubditos.

1 **Ceſar cum inſule.** †Illud qḋ qs facit nõ ſpõte: ſed

b coactus nõ facit ipſum in penã incidere[b].h.ꝺ.in effectu.facit.ſ.l.proxi.§.ſi ꝓpter neceſſitatem. ¶ In tex. ibi neue auellito.i.aſportato ſm Jac.ꝺe ra.ꝛ ſic ꝓhibuit in ſolum fodere vl' eximere poſt idus martias.ſed etiã aſportare ꝺe inſula.al's ſi tantũ primũ ꝓhibuiſſet etiã ſi volũtarie poſt idus aſportaſſet nõ incidiſſet in penã:cuius cõtrarium.ſ. ptꝫ a con-

2 trario ſenſu. †Et ſic not.ꝙ vbũ auellito põt poni ꝓ aſportato. ꝛ idẽ in vbo excidere vt poſſit poni pro aſportare.vt ptꝫ.ſ.in v. cõſulebatur in verb.exciſe videnť ꝛc.qꝛ exponitur.i. aſportate.

3 ¶ †Et iſta lex alleg.ad plura.primo ꝙ ſtatuta recipiũt interpretationem reſtrictiuã ne quis indebite ꝺamnũ patiať. nam eſſet iniuſtũ ꝙ qs incideret in penã ꝓpter aſportationẽ nõ ſpõte factam.ꝛ ideo iſta verba neue auellito exponuntur.i.ſponte: et ſic ſit reſtrictio generalium verborum. facit.l.ij.C. ꝺe nouali. ¶ Item allegatur tex.ibi.tametſi portus:qḋ q eſt in portu vel exit ꝺe portu:lꝫ ſit in aqua vel exeat ꝺe aqua tñ videtur eſſe vel

c exire ꝺe inſula vel territorio cuius eſt ille portus.[c] †Et per hoc

4 ꝺeterminatur ſi fiat preceptũ vel preconiũ ꝙ nullus ꝺecetero poſſit extrahere frumẽtum ꝺe territorio ſub certa pena ꝛ alius ante hoc preconium onerauerat quandam nauim que adhuc erat in portu ꝙ non poſſit poſtea ꝺe portu exire al's incidat in

e penam:qꝛ extrahendo videtur extrahere ꝺe territorio vt hic in

5 tex.cum glo. ¶ †Facit etiã ꝙ ꝺelinquẽtes in porta poſſint puniri ab illo qui habet iuriſditionẽ in territorio ſicut ſi ꝺeliquiſſent in ipſo territorio lꝫ ꝺelinquãt in aqua ſibi coherente. facit l.ſ.C.ꝺe claſſicis.lib.xj.plus ꝺicit Bar.in tractatu ꝺe inſula. ꝙ qui habet iuriſditionem in territorio vel portu:habet etiam in mari ſibi ꝓpinquo per centũ miliaria que faciunt per aquam ꝺuas ꝺietas.arg.in.l.inſule.ſ.ꝺe iudi.ꝛ ita ꝺicit ſe feciſſe practicari piſis inquibuſdam piratis captis in mari piſano. ¶ Vltimo alleg.iſta.l.per Bart.ꝺum in princi.ꝺicit legem gloſ.expo

6 nit.i.pactum †ꝙ pacta appoſita in cõtractu principis vel alte-

ꝺ rius habentis poteſtatẽ legis condẽde habent vim legis[d] non ſolum quo ad ipſos contrahentes:ſed etiã quo ad alios ſubditos.nam iſtud pactũ hic ligabat alios etiã faciẽtes contra ſpõte vt hic colligitur a contrario ſenſu. ¶ Quantum autem ad ipſos contrahentes habet vim legis:qꝛ vbi al's non valeret cõtractus illo caſu valet: qꝛ ceſeť princeps ꝺiſpẽſare cũ defectu ſi ſit talis ſuper quo poteſt ꝺiſpenſari.vt.l.ꝺonatio.C. ꝺe ꝺoñ. inter vi.ꝛ vxo.ꝛ per hoc ꝺicit Bar.in.l.iiij.§.actor.ꝺe re iudi. et l.ciuitas.ſi cer.peta.ꝙ ſi cõmunitas que poteſt facere ſtatuta facit ſyndicum cũ poteſtate obligandi quemlibet ꝺe cõmunitate pro ꝺebito communis poterit quẽlibet obligare ſicut ſi ꝺe hoc fuiſſet factum ſpeciale ſtatutum:ꝛ ſic quilibet poterit capi pro ꝺebito vniuerſitatis. Sed Bal.in.l.ſ.C.ne fil.pro pat.reprehendit ipſum eo caſu quo ſtatuta ꝺent certam formam ſeruandam in condendis ſtatutis:qꝛ tunc non ſeruatur. Tu ꝺic quod aut ſyndicatus ſit a toto populo vel ab adunantia generali et tunc procedit ꝺictum Barto. quia potuit ꝺiſpenſare circa formam ꝺatam a ſtatutis.ꝛ videtur ꝺiſpenſare eoipſo quod talem poteſtatem ꝺat: nam ꝛ imperator tradit certam formam ſeruandã in legibus condendis:vt.C.ꝺe legi.l. ꝑe.ſeu.l.humanum. ꝛ tamen multas leges facit illa forma non ſeruata.que tamen valent:quia cẽſetur illi forme ꝺerogaſſe: nam quod principi placuit legis habet vigorem:vt.l.ſ.ꝺe conſtitutio.princip. Aut ſit

a ¶ In cõmiſſum Adde Bal.cõſi. cliiij.iiij.lib.ꝛ ꝓ ipſo qḋ voluit ſigno.§.xxij.ꝛ ibi vide quomodo cognoſcatur an ſit emptio vel cõductio.

b ¶ Incidere.adde quod voluit ſig.conſi.xcv.

ꝺ ¶ Portus.ꝺicit Ro.no.tu cathelane ꝙ ſi ſit legatum frumẽti qḋ eſt in ciuitate venit illḋ quod eſt in portu etiã qḋ portus ꝺicatur territorij ciuitatis voluit ſigno. vbi.ſ.

¶ Vim.l. Adde Bal.conſi.cclj. ꝛ ibi vide an ſucceſſor teneať pro contractibus:ꝛ ꝺelictis ſui preꝺeceſſoris:et fuit in caſu regis ferdinandi ꝛ regis Jo. portugallie ſunt nãꝗ infauſta illa regna cũ eorum regibus etiam his tẽporib' etiã ꝺignoſcitur qḋ regnũ antiqui ferdinãdi neapolitani a gallis ꝺilaniať.

syndicatus a consilio generali cui populus dedit potestatem legis condende & alia faciendi: & sic representat totũ populum vt not. in. l. iij. C. que sit longa consue. & . ff. de dolo. l. si ex dolo. & tunc procedit dictum Bal. q2 consiliũ generale non pōt venire cõtra determinata per adunãtiã generalem seu populum virtute talis generalis potestatis. argu. in. l. si hoiem. ff. man. & qđ no. Bar. in. l. ambitiosa. de decre. ab ordi. faci. & sic debet seruare formam traditam in cõdendis statutis: ergo pacta facta sine illa forma non habent vim legis. Et sic caute est q per prius faciãt statuta seruata forma: vt. l. prohibere. §. plane. qđ vi aut clam: & postea faciãt syndicatus. & ita intelligo dictum Bald.

a ¶ Rationẽ. adde q hoc tanq̃ singulare ponit lu. ro. sing. suis.

b ¶ Venditionis. Adde Bal. cõsi. ccxxxvij.

c ¶ Continuo. adde qđ voluit ale. cõsi. cxxxv. iiij. li. vbi refert aliq̃s q. similes.

d ¶ Ignorare. dicit tamẽ Pe. de ancha. cõsi. cclxv. q si ĩ ciuitate est cõsuetudo q gabella soluat̃ de equis qui introducuntur causa vsusfru. cã equitandi quod forẽsis trãsiens non teneretur ad penam consuetudinis.

e ¶ Annuntiari. adde Bald. cõsi. cclv. ij. lib.

2 ☞ Si aliquis qui gessit negotia mea sit cõdemnatus ad mortem nõ debet fieri executio quousq3 reddiderit mihi rationem.

3 An possit alicui grauius delictum cõmitti vel grauior offensa q̃ corrumpere vxorem.

4 Quando vnus iudex petit ab alio iudice q sibi remittat malefactorem quia deliquit in territorio suo quod ille non teneatur remittere nisi primo habita cognitione an illud sit verum quod allegat petens remitti.

5 Confessio & processus factus coram iudice remittente. an faciat fidem coram iudice ad quem fit remissio.

1 **Interdum.** ¶ † Nota. in isto principio: et in. §. i. duos casus in quibus seruus q incidit in cõmissum nõ dz vẽdi per officiales fiscales seu gabellarios alteri inuito priore: dño: sz dz illi reddi prestita cautione: scz quãdo gesserat nego-

2 tia dñi. † Et istud facit q si aliquis q gessit negotia mea sit condẽnatus ad mortẽ nõ debeat fieri executio quousq3 mihi reddi

a derit rationẽ[a] ne remaneã in dãno: de hoc per Cyn. in. l. j. vel. ij. C. de bonis proscrip. ¶ Alius casus est quando deliquerat cõtra dominũ. si dñs volebat de ipso vindictã sumere. Et sic not.

3 q lex assentit dño volenti se vindicare de seruo suo. ¶ † Nota etiam q pōt alicui grauius delictum cõmitti vel grauior offensa q̃ corrumpere vxorẽ puta interficiendo filiũ. alibi videt̃ dicere totum contrarium: vt not. in. l. codicillis. §. matre. de lega. ij. Breuiter istud puto existimandũ scđm qualitatem personarum q2 quidam de primo non curant: vt viles hoĩes quidã e conuer-

4 so. facit. l. isti quidẽ. in fi. quod metus cau. ff. ¶ † Allegatur etiã iste. §. primus. ibi vt cognoscat procurator &c. q quando vnus iudex petit ab alio iudice q sibi remittat malefactorẽ: quia deliquit in territorio suo per text. in aut. si vero. C. de adul. qđ ille non teneatur remittere nisi primo habita cognitione. vtrum

5 illud sit verum q allegat petens remitti. † Et an confessio & processus factus coram iudice remittente faciat fidem coram iudice ad quẽ fit remissio: vide Bar. in. l. magistratibus. ff. de iuris. om. iudi. & in. l. diuus. de custo. reorum.

2 ☞ Si quis habebat bona ĩ diuersis territorijs. & in vno fuit decapitatus cum confiscatione bonorum quod bona existẽtia in alio territorio non propterea cõfiscentur fisco illius loci vbi decapitatus est.

1 **Idem diuus.** † Allegatur iste. §. q confiscata domo vel fundo nõ censeant̃ confiscata instrumenta que possint inde separari. & que nõ veniũt in venditione domus vel fundi: & que sint illa. dic vt. l. iulia. in fi. cum. ll. seq. ff. de act. empt. ¶ † Allegatur etiam quod si quis

2 habebat bona in diuersis territorijs: & in vno fuit decapitatus cum confiscatione bonorum quod bona existentia in alio territorio non propterea confiscentur fisco illius loci vbi decapitatus est de ista. q. vide per Bar. plene. in. l. cunctos populos. in vltima. q. de sum. trini. C.

2 ☞ Si quis soluit gabellam pro pmissione de vendendo aliquam rem quia statutum ita disponit q non debeat iterũ solui cum postea fit instrumentum venditionis.

3 Ingressus religionem animo probandi et stetit per sex menses et postea exiuit deinde reingressus stetit per alios sex menses q non videatur tacite professus per lapsum anni. licet portauerit habitum extra locum.

4 In alijs rebus q̃ mancipijs nõ refert vtrũ portentur ad vsum sue persone vel fundi sui vt neutro casu soluatur vectigal.

1 **Quoties quis.** † Nota. bic q vectigal est soluendum pro mancipijs noui tijs non pro veteranis. & est ratio scđm gl. q2 pro veteranis als fuit solutũ vectigal. vnde amplius non est soluendum. & hoc facit ad multa q si quis soluit gabellã pro vino vel frumẽto tempore quo portauit in ciuitate si postea vendat non debeat ite-

2 rum soluere. ¶ † Item si quis soluit gabellam pro promissione de vendendo sibi aliquam rem prout est bic q2 statutũ disponit q tali promissioni soluat̃ gabella acsi fieret instrumentũ vẽdi

b tionis propter fraudes que cõmittebantur non debeat iterum

3 solui cum postea fit instrumentũ venditionis.[b] ¶ † Item alle-

c gatur iste tex. ibi anno cõtinuo[c] quod si aliquis ingressus est religionem animo probandi. & stetit per. vj. menses postea exiuit & stetit extra per aliquos menses deinde regressus est. & stetit p alios sex menses q non videatur tacite professus per lapsum anni sicut dicunt iura canonica. quia debuit stetisse per annum continuum. vide Pet. de ancha. in. c. j. de regu. lib. vj. in. vij. no. ¶ Item q licet portauerit habitũ extra locum non dicitur stetisse per annum in pbatione. q2 dz stare in ipso loco vt bic in ver

4 bo in orbe. ¶ † Ulti. no. glo. super verbo vsualia. qđ in alijs rebus q̃ mancipijs nõ refert vtrũ portentur ad vsum sue persone vel fundi sui: q2 neutro casu soluit̃ vectigal. sed in mancipijs ita demũ non soluit̃ si ducunt̃ ad vsum psone: secus si ad vsum predij: ut bic & ista est magna limitatio ad. l. si publicanus. §. j. ff. eo. adde. j. eo. l. si quis professus.

2 ☞ Statutum q si quis ruperit cõfinia cum suis animalibus quia inducat in territorium sine licentia perdat animalia an habeat locum si animalia ab aliquo aufugerunt et ingressa sunt alienum territorium & ruperunt confinia.

Serui qui in fuga. † Not. bic q si quis ducat seruos p territorium mutinense: nec intẽdebat ingredi territoriũ bonoñ. & illi serui aufugiant & veniãt bononiam vbi est statutũ q p seruis soluat̃ tanta gabella cũ introducunt̃ in ciuitate lz non fuerit solutum

2 non incidũt in cõmissum p rõnem que bic ponit̃ in tex. † & hoc facit ad questionẽ quotidianã: q2 cĩtates habent eorum districta & habent statuta q si quis repetit confinia cũ suis aĩalibus i. q2 inducat in territorium sine licẽtia perdat animalia q si ab aliquo aufugerunt animalia & ingressa sunt alienũ territorium nõ dicant̃ rupta confinia nec sint perdita. hoc puto verũ nisi ex defectu domini male custodientis hoc accidat vel pastoris cuius negligẽtia dño imputat̃ quasi mala electio fuerit in culpa: vt. l. ĩ. C. de acq. pos. & . l. videamus. in prin. ff. loc. tñ de facto vidi seruari indistincte q animalia perduntur.

2 ☞ An propter ignorantiã minus puniat̃ quis vt nõ incidat res in cõmissum sed duplicet̃ vectigal.

1 **Licet quis.** † No. bic casum in quo nõ lz forensib[9] ignorare[d] statutũ cõsuetudinis loci de gabellis soluẽdis regulariter. secus: vt. l. sui. j. de decre. ab ordi. facien. Et hoc ideo est q2 iste gabelle vbiq3 quasi soluũtur: ideo fuit in culpa non inuestigando. & sic errauit in iure quasi naturali. ita intelligit Bar. istũ tex. in. l. oẽs populi. & per hoc cessat

2 cõtrarium gl. in quo multũ laborat. † Aduertendũ tñ q ppter ignorantiã minus puniẽ: q2 non incidit res in cõmissum sz duplicatur vectigal: vt. j. eo. l. §. diui quoq3. fm lect. scđam. lz de facto aliquando fiat contrarium. sed de iure non debet fieri.

2 ☞ Si petij a gabellarijs an sit gabella soluenda et illi rñderunt q non & postea auferunt sibi salmã ppter gabellã nõ solutam an teneantur restituere salmam cum altero duplo.

1 **Diui quoq3 marcus.** † Nota istũ casum quotidianum q lz aliquis forensis exeat vt intret portam cum salma videntibus gabellarijs & nihil sibi dicentibus possint ire post eum & capere salmã & auferre penam: nec ille potest dicere quare a me nõ pete

2 bas gabellam: quia libenter soluissem. ¶ † Item no. q si petit an sit gabella soluenda & illi responderunt quod non et postea auferunt sibi salmam propter gabellam non solutam hoc facere non possunt: certe imo tenentur restituere salmam cum altero duplo: vt. j. eodem. §. diui quoq3. secundum primam lec. que declarat finem huius. §.

1 **Si propter.** † No. bic argu. si aliquis vecturalis transibat cum salmis per vnum territorium & audito quod in illo itinere erant latrones intrauit aliud territorium vbi erat soluenda gabella et non soluit non tamen debeat salma confiscari. ¶ Item si erat statutum quod pro animalibus que introducuntur in ciuitatem vel castrum debeat solui gabella et aliquis timore latronum introduxit nõ debet soluere.

2 ☞ Si ex forma statuti syndicus communitatis tenetur denunciare maleficia: & aliquis occidit bannitum licet istud sit impunibile. an tamen syndicus debeat denuntiare ne puniatur.

3 An tunc teneatur denuntiare seipsum si commisit maleficium.

1 **Diuus quoq3.** ¶ † Not. bic singulariter quod licet de rebus que portantur nõ

c debeat solui gabella debet tamen annuntiari[e] gabellarijs et recipi apodissa alias confiscantur sicut si solui debuisset si tamen est minor restituitur in integrum. nam pro istis mãcipijs nõ erat soluenda: q2 dicebãtur sui vsus cã. & sic in sola professione errauit. Bar. dicit verũ esse qñ erat incertũ an veniret soluẽda vel non: vt quia sui vsus causa ducebat de quo erat aliquid dandum als si esset certũ: qđ non veniret soluẽda nõ deberent annuntiari

annuntiari nec recipi apodissa per.§.quoties.§.eo.l.in verbo professus nõ fuerit.vbi hoc non nocet si mãcipia sint veterana ꝛ sic erat certum ꝙ non veniebat soluenda.ꝛ iste casus accidit anno preterito in quodam scholari q extraxit libros sine apodissa de quibus nõ erat soluenda gabella.ꝛ erat certũ:qꝛ erãt descripti tempore introitus in gabella ꝛ ego defendi ipsum p id qđ no.hic Bar.ꝛ euasit penã licet dictũ Bart.sit dubiũ:qꝛ et in.§.quoties erat dubium vtrum essent veterana vel nouitia.

2 ¶ †Allegatur etiã iste tex.ꝙ si ex forma statuti syndicus cõitatis tenetur denuntiare maleficia ꝛ aliquis occidit bannitũ qđ potuit ex forma statuti licet istud sit impunibile tñ subditus dꝫ denuntiare alꝭ punit:qꝛ nõ pertinet ad eum vtrũ sit punibile

3 vel non.de quo vide hic per Bar. ¶ †Sed an teneatur denũtiare seipsum si cõmisit maleficiũ.ista.q.fuit hic disputata p dominum Macbagnanũ ꝛ nullum bonum verbũ inuenio in illa disputatione:ideo dicas ꝙ non:qꝛ statutum non intelligit sibi imponere legeꝫ:vt seipsum perdat:arg.ij.q.j.si peccauerit.ꝛ qđ no.Inno.in.duđũ.de elect.ꝛ Bal.in.l.marcellus.rerum amota.ꝛ Bal.in.l.j.C.quomodo ꝛ qñ iudex.in fi.iij.colũ. ¶ Iteꝫ qꝛ debet esse differentia inter denuntiantem ꝛ denuntiatum.que est in.l.pretor.de tuto.ꝛ cura.da.ab his:ꝛ in.l.pe.§.de arbit.ꝛ.c. fina.extra de insti.

Diui quoqꝫ fratres. †Scđm primaꝫ lec. glo.declaratur.§.diui quoqꝫ.in fi.§.e.l.qualiter puniat publicanꝰ q decipit trãseũtem. ¶ Secundũ aliam lec.limitat ti.vt.l.licet.§.e.l.vt ibi dixi.

1 **Magnus autem.** †Ex delicto serui nõ posita ad exigendum vectigal publicanus non tenetur pena edicti.h.d.scđm glo.

2 ¶ †Si quis scienter delinquat in nõ soluendo vectigal vel in non denũtiando res publicano an res incidunt in cõmissum.

1 **Si quis professus.** †Qui nõ soluit vectigal cõcedente publi-

a canoᵃ nõ incidit in penã cõmissi.h.d.†.Et not.tres casus.nam

2 aliqñ quis delinquit in duobus.scꝫ in nõ soluendo vectigal:et etiã in nõ denuntiãdo res publicano.ꝛ tũc si hoc fecit sciẽter incidunt res in cõmissuꝫ:ita loquit.l.cõmissa.§.e.§.diui quoqꝫ.fm scđm lec.iuncto.§.lꝫ. ¶ Item nõ delinquit in nõ soluendo quia erãt res de quibus non debebat solui sed deliquit in non denũtiando publicano:ꝛ tũc distingue:vt.§.e.l.§.diui quoqꝫ. Aut ecõuerso nõ deliquit in nõ denũtiãdo.qꝛ denũtiauit:sꝫ in soluẽdo.Et tũc hoc fecit pmittẽte publicano:ꝛ ĩ nullo punit vt hic.aut ipso nõ pmittẽte.ꝛ tũc publicat octaua pars scđꝫ Dy. ꝫ nescio vbi hoc colligat posset dici ꝙ duplicat vectigal:vt.§. ea.l.§.diui. ¶ Itẽ Jac.de are.intelligit istũ tex.qñ publicanus cõduxerat a fisco:ꝛ sic exigẽbat p se vnde potuit remittere vel terminum facere in sui piudiciũ:secus si exigebat p fisco:vt.§. de v.ob.qui rome.§.callimachus.Sed Bar.dicit ꝙ ibi loquit in eo qui habebat mãdatum speciale ad vnã exactionẽ fiendaꝫ vt nõ possit terminũ facere.secus si ad oẽs vt hic. Et hoc videt mirabile dictũ:ꝛ esset multũ notandũ si esset verũ.tñ rõ facit in ꝯrium:qꝛ fortius vr̃ mandatũ speciale ꝙ generale:qꝛ multis casibus non sufficit generale:sꝫ requirit speciale.ꝛ no.in.c.ad agẽdũ.de pcur.lib.vj.sed saltẽ tm̃ operat gñale in oibus ꝙtũ speciale in quibusdã:vt.l.si duo.de admi.tu.ideo põt dici.ꝛ hoc plus plꝫ:qꝛ qui hꝫ mãdatũ ad recipiendũ solutionẽ nõ põt facere terminũ in preiudiciũ mãdantis quominus mãdãs possit etiam pendente termino petere.et quominus debitor incidat in penam conuentionalẽ si nõ soluit cũ dꝫ:ꝛ ita loquit contrarium sed bene potest quominus incidat in penã legalẽ:vt hic: qꝛ mitius agitur cum lege ꝙ cũ homine.vt.l.celsus.§.de arbi.

¶ De donationibus. Rubrica.

2 ¶ Tria requisita vt dicatur proprie donatio.ꝛ nu.ꝫ.

3 Quatuor species donationis improprie.

4 Donatio proprie sumpta requirit insinuationem quãdo excedit summam quingentorum aureorum et quid in donatione presump

5 Si debitorẽ meũ p pactũ liberaui gratis vel p acceptilationẽ. an dicatur proprie donatio ꝛ requiratur insinuatio.

6 Qualiter dicatur pactum legis commissorie vel adiectionis in diem vt ex eo transferatur dominium ipso iure in venditorem sine noua traditione.

1 **Donationes.** †Proprie donatio est quando est simplex et fit cum intentione quod res ad donantem nunqꝫ reuertatur et ad ipsam faciendam mouetur danans ex mera liberalitate non cõtemplatione alicuius rei fiende vel non fiende per donatarium alꝭ nõ dr̃ donatio ppꝛie:quia nõ est simplex: sed ob cãm siue illa cã apponat cõditionaliter ꝛ tunc non perficitur anteqꝫ conditio existat siue modaliter ꝛ tunc perficit:sꝫ cã nõ secuta resoluitur. ¶ Itẽ donatio inter spõsam ꝛ sponsuꝫ dr̃ pꝓprie donatio nec resoluitur:lꝫ matrimoniũ non sequat nisi expresse fuerit actũ contrariũ.h.d.tota lex. ¶ Et istud de donatione inter spõsos hodie corrigit:qꝛ tacite censet inesse conditio seu cã si matrimoniũ sequatur vel vt sequat:ꝛ ideo distinguitur an steterit per donantem ꝛ nõ reuocat an per donatarium ꝛ tunc secus:vt.l.cũ veterũ.C.de do.ante nup.an per casum:qꝛ alter ex eis moriat:ꝛ tunc distinguitur an fuerit facta a sponso sponse vel econuerso.et primo casu aut non interuenit osculũ ꝛ reuocatur in totũ:vt.l.si a sponso.e.tit.Et ista.l.primo loquitur de vera donatione vsqꝫ ibi.dat aliquis.Scđo de illa q̃ non dr̃ pꝓprie donatio vsqꝫ ibi agit. Tertio ex predicto soluit

2 quandam contrarietatẽ. ¶ †In prima parte iuriscõsultus videtur requirere tria vt dicat proprie donatio. Primo vt agat ꝙ statim res fiat donatarij:ꝛ hoc intellige qñ incipit a traditione.Si autem a promissione requirit ꝙ agatur:vt statim acquiratur ius ꝛ actio ipsi donatario:si ergo fiat sub cõditione cũ nõ acquirat statim ius:nec dominiũ nõ videt pꝓprie donatio:vt.§. in ver.dat.Sed contra de.l.donatio.C.eo.ꝛ.§.l.proxi.§.si pecuniam.Solu.qđ.§.dixi procedit qñ est talis cõditio q̃ dependet ex facto donatarij:vt si aliquid dederit vel fecerit:qꝛ tunc censeatur moueri non ex liberalitate:sed pp̃ter illud qđ sperat:et ita debet intelligi.ver.dat.Si aũt pendẽte mero casu fortuito hoc non facit:quominus dicat pꝓprie donatio:ita vt etiã si pendẽte conditione res tradatur dñium transferat.l.si sub conditione. de sol.l.dotis fructus.§.de iure do.qꝛ non consetur moueri ad donandũ cõtẽplatione illius casus sꝫ ex sua liberalitate:nõ tñ vult donare nisi casus eueniat:ꝛ hoc est qđ voluit gloss.prima in illo versi.dat aliquis que incipit.cuius intuitu ꝛc. ¶ Scđm est ꝙ det ea intentione vt non reuertatur ad se vnqꝫ.h.d.propter id quod habetur in versi.item cuꝫ ipse.qꝛ si fiat pure.tamẽ ob causam de futuro implendã per donatariũ vel implendam in personam donantis:vt puta ob causam mortis eius quam sperabat.similiter non dicitur pꝓprie donatio:quia non est simplex:sed ob causam:ꝛ ideo in tali donatione hꝫ locuꝫ conditio ob causam causa nõ secuta:ꝛ habet etiam locũ prescriptis verbis:vt impleatur:quia habita relatione donationis ob causaꝫ resultat contractus innominatus in quo habet locum conditio ob causam:ꝛ similiter si in donatione agetur:vt res reuertatur ad donationem non esset proprie donatio.ꝛ ex tali pacto iuxta contractum apposito ageretur prescrip.verbis:sed in donatione simplici non habet locum: quia est contractus nomi-

3 natus quod dic:vt plene no.in.l.fi.§de condi.ob cau. ¶ †Tertio requiritur ꝙ moueatur ad donandum ex mera liberalitate.secus si ob seruitia recepta:nam tunc non esset proprie donatio.sed remuneratio.vt.§.eod.l.aquilius regulus.et.l.si pater. Et sic notat tres species donationis improprie sumptas. Ad de quartam speciem de qua hic in.§.iij.in fi.ibi quãdoqꝫ tñ ꝛc.

4 ¶ †Et notandũ ꝙ donatio pꝓprie sumpta requirit insinuationem quando excedit summam quingentoruꝫ aureorũ:vt.l.scimus.ꝛ.l.fi.C.eo.ti.sed improprie sumpta insinuationẽ requirit.vt no.l.aquilius.ꝛ.l.si pater.ideo hec inuestigatio est vtilis ¶ In gl.iij.ibi ab auaritia ꝛc.dic melius ꝙ hoc verbum liberatione fuit hic positum propter tria:nam interdum quis nõ mouetur vt exerceat liberalitatẽ.sed vt remuneret donatariũ de seruitijs impensis:vt.d.l.aquilius.interdũ.qꝛ sctt se obligatum naturaliter ad illud soluendũ ꝛ licet non possit cõpelli tamen sponte soluit:hoc non facit ex mera liberalitate: sed stimulo obligationis naturalis:vnde non est pꝓprie donatio:vt.§.eo.l.donari.ꝛ.C.ad.l.fal.l.j.interdũ qꝛ sperat in futurũ aliqđ fieri vel dari a donatario.vt in hac.l.ꝛ idem. ¶ In fi.glos.ibi. §.si oliuam ex illo.§.ex ista gl.collige ꝙ quãdo quis non facit animo donandi:sed lex presumit ꝙ ita faciat eius odio: vt qñ impendit in re aliena scienter tanqꝫ in sua non necessario: sed aliqđ de nouo faciẽdo vt in illo.§.ꝛ.§.de acqui.re.do.ꝛ.l.adeo §.ex diuerso.talis nõ dicitur pꝓprie donatio ꝛ sic vꝫ quantũcũ ꝙ magne quantitatis etiã sine insinuatione. ¶ Idem si soluit indebitum scienter.vt.l.cuius per errorem.de reg.iur.fm glo.

b sed doc.hoc reprehenduntᵇ nam animus donandi non presumitur tunc in odiũ donantis qꝛ nihil facit qđ mereatur penaꝫ nec vllum delictũ cõmittit:non sic in eo qui impẽdit in re aliena tanqꝫ sua:nam deliqt eã detinẽdo cõtra voluntatem dñi:et ideo isto casu distinguitur:aut ille qui recepit sciebat debituꝫ non subsistere:et tunc qnia concurrunt ambe volũtates in donatione resultat vera ꝛ propria donatio:aut credebat debituꝫ subsistere:ꝛ tunc non resultat donatio:qꝛ non concurrunt voluntates:licet dicitur quedaꝫ irreuocabilis datio.vt.l.si ego.si

a ¶ Publicano. sed quid si nõ publicanꝰ.sꝫ alius vt famulus vel salariatus a publicano.vid bal. cõsi.xj.et cõsilio ccccxj.iiij.lib.

b ¶ Reprehendũt vide Bal.in.l.ij. C.de fideiuss.ful. in.l.cuꝫ falsa.ad fi.C.de iur.ꝛ fac. ig.ꝛ in.l.si pacto quo penaꝫ.C.de pac.ꝛ an sciẽs in debitum ꝛ resoluens videat donare.vide Alex. ꝯsi.lxxviij.iij.li. ꝛ vide tex.in.l.j. C.de plus pe.an talis donatio requirat insinuationem.

cer.peta.ꝛ.j.eo.si tibi dederim.ꝛ ideo non requiritur insinuatio

5 ¶Quid aũt si debitorẽ meum per pactũ[a] liberaui gratis ve
a per acceptilationẽ an dicaꝛ proprie donatio ꝛ requiraꝛ insinuatio. de hoc habeꝛ in.l.si quis obligat.de reg.iur.dic ꝙ si erat debitum liquidũ ꝛ pecunia erat parata solutioni dicitꝛ donatio ꝓprie ipsius pecunie:si aũt debitum erat dubiũ vel pecunia non erat solutioni parata nõ dicitꝛ donatio pecunie. ꝑ id qđ habeꝛ in.l.si sponsalibus.§.j.de iure do.ꝛ.l.singularia.si cer.peta.ꝛ de hoc etiã habeꝛ in.l.j.quib.mo.pig.vel hypo.so.ꝛ tangiꝛ in additione Spe.de instru.edi.§.porro. ¶In glos.mag.ibi.et ex his pactis erat actio personalis ꝛc.dic ꝙ si do tibi ob cãm de futuro ꝛ nõ fuit actũ expresse ꝙ ea nõ secuta restituas:tunc daꝛ tantum cõditio ob causam ad repetendũ.itẽ prescrip.verb.ad implendũ que oriꝛ ex cõtractu innominato qui resultat habita relatione donationis ad causaꝫ.§.dixi nõ aũt daꝛ prescrip.verb. ad rependũ.vt in toto ti.de cõdi.ob cau.si vero fuit actũ expresse tũc si nõ interuenit stipulatio daꝛ cõditio ob causam que oriꝛ quãdo ex defectu cause etiã actio prescrip.verb. que oriꝛ ex illo pacto incõtinenti apposito iuxta traditionẽ a qua vestiꝛ vt.l.in traditionibus.§.de pac.ꝛ.l.si dñs.§.de prescrip.verb.siue ergo fuerit actũ expresse ꝛ restituaꝛ causa nõ impleta siue non fuerit actũ semper datur cõditio ob causam causa nõ impleta:vt,patet ex superioribus ꝛ hoc videꝛ verũ si donatio fuerit facta priuato. ¶Sed si ecclesie tũc bene refert:qꝛ si nõ fuerit actũ ꝙ deficiente causa res restituaꝛ nõ restitueretꝛ nec cõpeteret cõditio ob causam:qꝛ prelatus hoc casu nõ implẽdo causam nõ posset pre
b iudicare[b] ecclesie.Sed si fuisset expresse acta ꝙ causa nõ secuta restituaꝛ qꝛ hoc casu cõditio nasceretꝛ ex hoc pacto expresso prelato nõ implẽte causam cõmitteretur hoc pactũ contra ecclesiã ꝛ dareꝛ cõdictio ob causaꝫ.ad rẽ petendã. ꝛ etiã pscri.verb.hic videꝛ casus ſm verũ intellectũ in.c.verũ.de cõdi.ap.dic vt ibi dictum est. ¶Si vero interuenit stipulatio agitur ex ea.nõ anteꝫ prescrip.ver.qꝛ illa datur in subsidiũ:vt.l.quoties.de prescrip. verb.agitur etiã cõdi.ob cau.sed rei vendicatione nõ vt in gl. quam no.nisi in casu speciali.l.j.C.de dona que sub modo.Nos possumus dicere ꝙ si fuit actũ ꝙ causa nõ secuta habeatur datio pro nõ facta ꝙ tũc possit agi rei ven.sicut ex pacto.l.cõmissorie.ꝛ adiectionis in diem cũ videaꝛ eadẽ rõ:lꝫ illa pacta consueuerint apponi solũ in cõtractu emptionis ꝛ vendi.ꝛ vtilitas est magna:qꝛ si competit rei vendicatio dabiꝛ contra quemlibet possessorẽ:sed actio psonalis solũ cõtra illũ cũ quo fuit factum pactũ:vt.l.si.§.si.de ꝫben.emp. ¶† Ultimo nota.singulariter istam glo.q̃ semper alleg.qꝛ nõ est melior in iure qualiter dicaꝛ pactũ:l.cõmissorie ꝛ adiec.in diẽ.vt ex eo transferaꝛ dñiuꝫ ipso iure in venditorem sine noua traditione:quia qñ agitur vt res sit inepta si pretiũ non solueꝛ infra certũ tempus vel si melior conditio afferaꝛ. ¶Idem si dicaꝛ ꝙ venditio habeaꝛ pro non facta vel datio habeatur pro nõ facta si loquimur ex contractu emptionis et venditionis:vt.§.dixi.adde aliud ꝙ requiriꝛ qđ hoc agatur ab ipso principio cum sit venditio:secus si ex postfacto ita singulariter no.per gloss.et doc. in.l.ab emptore.§.de pac.Si autem pactũ nõ sonat in resolutione cõtractus ipso iure quia nõ dicitur ꝙ habeꝛ ꝓ facto vel ꝙ res sit inempta:sed ꝙ reuertatur vel pertineat ad venditorem non transferatur ipso iure:quia hoc pactum non facit videri venditionem factam nõ fuisse.secus in precedenti.

2 ☞Filiusfa.potest se obligare ciuiliter ꝛ naturaliter ex omni causa preterꝙ ex mutuo ꝛ voto.ꝛ de quo possit soluere sine voluntate patris.

1 **Si cum filius.** †Si filius ꝓmittit animo donãdi iussu pr̃is perficitur donatio:ꝛ censeꝛ facta ab ipso filio si ipse donare voluit.Si vero voluit donare pater censeꝛ facta a patre si filius erat debitor patris. ¶Item si volentẽ mihi donare delegauero ei cui donare volo duplex resultat donatio vna quã ipse facit mihi altera quam ego facio illi tertio

2 hoc dicit vsꝙ ad versi.aliud iuris. ¶†Et notandũ in ista.l.qđ q̃tũ ad hoc vt filius ꝓmittendo per stipulationẽ obligeꝛ ciuiliter ꝛ naturaliter non expedit ꝙ interueniat iussus patris cum possit se obligare ex omni cã preterꝙ ex mutuo ꝛ voto:vt.j.de act.ꝛ obli.l.filiusfa.de verbo.obli.l.fin.§.j.nec propter hoc ista l.dicit ꝙ promisit iussu patris q̃tũ vero ad hoc vt soluere possit.siquideꝫ habet peculiũ castrense vel quasi põt de illo soluere etiã sine iussu patris:vt.j.eo.l.filiusfa.§.fi.ideꝫ hodie si habet aduentitium in quo pater nõ habeat vsumfr.si vero hꝫ vel vult soluere de peculio ꝓfectitio vel de pecunia paterna non peculiari non põt soluere sine voluntate patris:vt.d.l.filiusfa.j.e.et l.fi.§.filius autem.C.de bo.que lib.ꝛ ꝓpter hoc dicit iste text.ꝙ promisit iussu patris.tunc enim poterit soluere nec expedit iterum interuenire voluntatem patris:qꝛ eoipso ꝙ cõsensit vt ꝓ

mitteret videtur cõsensisse vt soluat. ¶In primo vero casu huius.l.resultat duplex donatio.vna quã pater videꝛ fecisse ipsi filio dum sibi cõsensit ꝙ de pecunia ipsius patris donaret.Al

c tera quam facit ipse filius donatario.[c] ¶†Nec ob.primo dicto ꝙ pater nõ põt donare filio quẽ habet in potestate vt.l.ij.C.de inoffi.do.qꝛ hoc est verum qñ res donata esset remãsura penes filiũ.qꝛ hoc nõ posset fieri sed reacquireretur ipsi patri cũ sit profectitium etiam hodie:qꝛ in pfectitijs nil est immutatum. et sic esset perinde acsi ipse pater sibijpsi donasset:sed qꝛ non est remansura apud ipsum sed ad aliũ:qꝛ donat filio vt alteri filius donet:tunc vꝫ etiam prima donatio.ar.ad hoc.§.ad tre.l.cogi. §.hoc solidum.ꝛ ita videnꝛ doc.intelligere istũ text. ¶In scdo volo casu quãdo pater volebat donare ꝛ delegauit donatario filium suum debitorem non resultat nisi vna donatio.scilicet quam pater facit donatario:filius autem ipse nil donat sed debitor soluit:vt.j.eo.l.donari.ꝛ dixi in.l.precedenti.in prĩc.Si autem filius non esse debitor patris innuit iste tex.qđ non fieret donatio gl.hic super verbo promittere super hoc laborat. Tu dic quod imo resultat duplex donatio isto casu vna quam filius facit patri cuꝫ se obligat pro ipso quod facere potest:vt.§. de in rem verso.l.et ideo primo et secundo responso.et.l.si pro parte.§.j.ꝛ tenetur soluere de suo si aliquid habet puta castrense vel quasi castrense peculium vel hodie aduentitiũ vel postꝙ erit sui iuris factus.Altera est quam ipse pater facit illi tertio. ¶In tertio vero casu in ver.cum vero resultat duplex donatio.ꝛ ideo ponitur aduersatiua vero.s.ad casum precedentem. vbi non est nisi vna quando filius erat debitor ꝛ vide quod no. Cy.in.l.si fratris.C.de do.cau.mor.

Aliud iuris. †Exceptio que obstat deleganti obstat ei cui facta est delegatio ex causa lucratiua:ꝛ etiam ei cui ex cã onerosa putatiua:ꝛ tñ nõ vera. h.d.vsꝙ ad.§.si pecuniam. ¶Idem si erat vera ꝛ pecunia erat reuersa ad delegãtem:vt.§.de cõdi.ob cau.l.si donatur[e].§.i.si. vel incipit.l.si pecuniã. ¶Cetera de isto art.dic plene per Dy. ꝛ Bar.in.l.doli mali.j.de noua. ¶In tex.ibi aliud iuris:quia in casu precedenti resultant due donationes:sed in isto cuꝫ seq. nulla resultat. ¶In tex.ibi.quem creditorem tuum putabas supple etiam ex causa onerosa:vt differat a casu precedenti.

2 ☞Tradens ex causa matrimonij lꝫ possit re integra penitere tamen heres eius non potest.
Alius casus in quo est deterioris conditionis heres quam defunctus remissiue.

1 **Si pecuniam.** ¶†Licet post mortẽ donatoris conditio existat donatio tñ pficitur.h.d. ¶In glo.q̃ incipit põt ergo ibi.j.de sol.l.sub conditione.dic ꝙ ibi tradit simpliciter quo casu videtur tradere animo transferendi dñium:ꝛ transfert si precessit cõtractus habilis ad translationeꝫ dominij:lꝫ sit cõditionalis:vt.l.dotis fructus.in fi.cum.l.seq.§.de iure do.hic apposuit expresse cõditionẽ ꝙ nõ transfertur dñiũ nisi cõditione impleta. ¶In gl.ibi.in.§.quas vero.dic ꝙ hic ipse dñs tradiderat:ꝛ sic contractus donationis erat perfectus quantũ ad eũ vt non posset reuocare:lꝫ cõditio adhuc penderet:sed in contrariũ mandauerat tradi:ꝛ ante ꝙ fieret traditio mortuus erat mandãs:ꝛ sic mandati reuocatum anteꝙ contractus esset perfectus vnde postea mandata-

2 rius tradere non põt.vt.j.pxi.§. ¶†In glos.ibi.§.si res.dic ꝙ fuit donatio simplex in qua non hꝫ locũ penitentia.vt.j.eod.l. aristo.sed ibi fuit datio ob cãm ex qua resultat cõtractus innominatus in quo hꝫ locũ penitẽtia re integra. vt.l.si pecuniam de condi.ob cau.ꝛ sic põt penitere ipse dans:ita ꝛ heres eius vt ibi induciꝛ per locũ a speciali.fallit qñ fuit facta traditio ex causa matrimonij in qua licet ipse tradens possit penitere re integra non tamen heres eius qđ est valde singulare: et sic est casus in quo est deterioris conditionis heres ꝙ defunctus.Est ꝛ alius.§.de ser.expor.l.ij.vel.iij.contra est regulariter.vt.l.heredem.de regu.iur.

2 ☞Licet procurator ignoret reuocationeꝫ mandati nõ tamẽ transfert dñium rei domini sui.
Quid in actu qui dependet ex voluntate ꝓcuratoris.

1 **Sed si quis donaturus.** †Mandatum re integra morte mãdantis expirat.ꝛ si post finitũ mãdatũ donatario tradaꝛ dñium nõ transfert nec donatio pficitur.h.d. Et in isto.§.Bar.tractat materiã qualiter morte mandãtis finiatur mandatũ quã tangit hic glo.mag.ꝛ Cy.in.l. mandatũ.C.mãdati.ꝛ dixi ego multo plenius.in.l.si.j.de soc.quã repetij. ¶In tex.ibi dederit.i.tradiderit:nõ eñ transtulit in ipsum dñiũ.vt in gl.j. ¶In tex.ibi:nõ fieri pecuniã dñi mei cõstat supple:ꝛ p

2 ꝯsequẽs donatio nõ pficitur. ¶†No.ergo hic ꝙ lꝫ procurator ignoret reuocationẽ mãdati nõ tñ transfert dñium rei dñi sui ratio cũ

---

a ¶Per pactũ. Adde Ang.cõsi. cclxxviij.

b ¶Preiudicare. Sꝫ sibi ꝑiudicat vt ipso viuẽte nõ habeat emolumentũ donationis ſm Lud.ro. cõsi.cclxxxiiij. ꝛ qñ delictũ plati noceat ecclesie. vide ꝑ Old.cõsi. xciij.

c ¶Donatario Adde hic oino q̃ voluit ancha. 6 consi.lxxv.

ratio est qꝛ translatio dñij nõ poterat fieri inuito dño vel sine eius volũtate: vt.l.id qḋ nostrũ.de reg.iur.ꝛ sic nõ depẽdebat ex ptãte procuratoris reuocati: volũtas aũt domini veteris finita est p morte vt.l.iij.§.depositi.ꝛ volũtas noui dñi.i.heredis nõ adest merito non transferꝛ.secus in actu q dependet ex ptãte pcuratoris.vt si qs mãdauit titio ꝙ mihi venderet vel a me emeret.nã cõtractus iste perficiꝛ[a] ex cõsensu ipsius pcuratoris: ꝛ iõ si ignorat reuocatiõẽ mãdati cõtrahẽdo vꝫ cõtract᷒ quo ad hoc vt ipse procurator obligeꝛ: ꝛ dñs vel heres eius teneatur ipm indẽnem cõseruare lꝫ nõ possit transferre dñium: vt.l.si mandassem.§.man.de renun.in glo.mag.

2 Causa finalis ꝛ impulsiua quomõ cognoscanꝛ ꝛ ꝙ in quatuor casibus censeatur causa finalis.ꝛ.nu.3.

3 Defectus cause impulsiue nõ facit resolui contractum.

Quid in causa fina.

1 **Si titio decem.** †Defectus cause cõcernẽtis fauorẽ donatarij tantũ facit resolui donatiõẽ si donans nõ erat al's donaturus al's secus.

2 h.d.cũ.l.seq.†ꝛ semp alleg.de cã finali ꝛ impulsiua quõ cognoscantur de hoc tangit hic Barto. ¶Et notandũ ꝙ in quatuor casibus censeꝛ cã finalis:[b] ꝛ sic eius defectus inducit repetitionem.primus qñ cõstat ꝙ donator vel testator nõ erat al's donaturus vel relicturus etiã si concernat merum fauorẽ legatarij vel donatarij nõ tñ ipso iure: vt hic: ꝛ tunc hꝫ vim conditionis vt ex isto tex.colligiꝛ non ꝙ impediat acquisitionẽ dñij statim fieri: sed qꝛ eius defectus facit resolui acquisitionẽ. ita intelligit istũ tex. vide scribẽtes in.c.verũ.de cõdi.ap. ¶Scḋs casus est qñ cã fuisset apposita cõditionaliter nõ modaliter: vt do tibi centũ vel lego si stichũ emeris: ꝛ tunc transferꝛ dñium ante ꝙ sit impleta cõditio facit.l.cedere diẽ.de verb.sig.ꝛ.l.demonstratio.§.qḋ aũt iure.de cõdi.ꝛ demõ. ¶Tertius casus est qñ nõ cõcernit fauorẽ legatarij vel donatarij tantũ: sed testatoris vel donatoris vel cuiusdã tertij vel mixtim donatarij ꝛ tertij seu donatoris: vt no.in.l.titio centum.in prin.de cõdi et demõ. ¶Quartus casus est qñ cõcernit tantũ fauorẽ legatarij vel donatarij: sed erat causa pia.vt dotis.l.cũ his.§.si mulier.de condi.inde.ꝛ pbatur in.l.pfectitia.§.si quis certam.vbi is q donat c.vt illa in dote denꝛ repetit si non denꝛ: ꝛ sic illa cã presumiꝛ finalis: vt.l.si ego.§.fi.eo.tit.de iure dot.ꝛ.l.pe.§.fi.C.eo.de qua

3 glos.mag.in fi.opponit.ꝛ.l.si ego.in prin.de iure do.†Alias dꝛ cã impulsiua cuius defectus non facit resolui contractũ: vt in ista glo.ꝛ.d.l.titio centũ.in princ. ¶Predicta in cã de futuro que nõ est proprie cã: vt not.in.l.damus.de cõdit.indeb. In cã aũt de preterito qḋ iure fit.dic plene p Bar.in.d.l.demonstratio.§.qḋ aũt iure. ¶An aũt defectus cause finalis faciat generaliter cessare effectũ iuxta illud cessante causa ꝛc.vide plenissime p Cy.ꝛ Bal.in.l.generaliter.C.de epi.ꝛ cle. ¶Quero vtrũ in casu huius.l.in primo fuerit donatio simplex ꝛ vera videtur ꝙ nõ qꝛ fuit ob cãm: vt.§.l.pxi.ver.itẽ.cũ ꝯtrariũ puto verius qꝛ nõ respicit fauorẽ dantis: ꝛ sic fuit motus ex mera liberalitate nõ sub spe premij ꝛ effectus est magnus: qꝛ nõ posset reuocare si ille vellet emere: secus si non esset ppria donatio: sed ob cãm datio: ꝛ sic est cõtractus innominatus qꝛ haberet locum: ꝛ de hoc videꝛ casus.§.de pac.l.si cũ fundum.

2 Si in donatione apponunꝛ hec verba ꝙ propter bene merita ꝛ seruitia que impendit ꝛ in futurum sperat impendi an hec erit pura donatio et indigeat insinuatione si merita non probantur equiualentia.

3 Dñ fit cessio ex cã donationis ꝛ dꝛ propter eius benemerita et seruitia an valeat cessio si merita nõ probantur.

1 **Affectionis gratia.** †Not.i ista.l. ꝙ si reperiꝛ i instrumento ꝙ titius mot᷒ affectione quã habebat ad seium: qꝛ erat suus consanguineus vel amicus vel pter eius benemerita donauit sibi centũ ꝛc.ꝙ ista est donatio simplex.ꝛ iõ requiriꝛ insinuatio si est vltra quingẽtos aureos videbaꝛ cõtrariũ: qꝛ nõ moueꝛ ex mera liberalitate: vt eã exerceat: sed affectione: ꝛ ex benemeritis.ergo ꝛc.vt.§.eod.l.j.ꝛ qḋ ibi no.in gl.q̃ incipit eius intuitu: sed illa glo. loquiꝛ qñ qs moueꝛ ex affectione quã quis hꝫ ad illud qḋ sperat fieri p donatarium.vt.l.hoc iure.in fi.j.eo.hic ex affectione quã hꝫ ad

2 personã donatarij q̃ est cã: vt exerceat liberalitatẽ. ¶†Item videꝛ contra dũ dicit bene meritis.j.eo.l.aquilius.ꝛ.l.si pater.sol.ibi qñ descendit ad speciẽ meritorũ ꝛ etiã pbanꝛ esse vera ꝛ tunc dꝛ remuneratio: ꝛ non indiget insinuatione.hic vero locutus fuit in genere nec aliter benemerita probanꝛ: ꝛ hoc not. qꝛ quasi in oĩbus donationibus cõtinenꝛ hec verba ꝙ propter eius benemerita ꝛ seruitia que impendit: ꝛ in futurum sperat impendi ꝛc.nã ista verba non faciunt quominus sit pura donatio: ꝛ sic indigeat insinuatione si merita nõ probantur equi-

3 ualentia. ¶†Et pter hoc his diebus cõsulendo dixi contra Bar.q in.l.per diuersas.C.man.dubitat quando sit cessio ex cã donationis: ꝛ diciꝛ pter eius bene merita ꝛ seruitia ꝛ vtrũ valeat cessio si merita non pbantur ꝛ dicit se dubitare: qꝛ ista verba mutant titulũ.i.dicere qꝛ apparet ex eis ꝙ noluit facere puram ꝛ simplicẽ donationẽ.sed remunerationẽ: si ergo nõ pbantur merita nõ est simplex donatio: qꝛ noluit nec remuneratio: qꝛ nõ potuit.ꝛ sic remanet cessio sine titulo. ꝛ per cõsequẽs nulla vt ibi.istud voluit dicere Bar.licet loquatur obscure et ideo dicit se fecisse illa verba de pluribus instrumentis remoueri.Bal.dicit ibi ꝙ nõ debuit dubitare: qꝛ imo valet ꝛ idem tꝫ in.l.fi.contra Bar.C.ne liceat po.rationes tñ sue nõ tollunt dubitationẽ Bar. ¶Ego dixi ꝛ dico ꝙ valet ꝛ reputatur simplex ꝛ pura donatio ex quo merita non pbantur[c] p istã.ꝛ hoc idem videtur ipse voluisse in.l.si donatione.C.de col.

2 Dñ in locatione miscet factũ cũ translatione. dñij si illud factũ venit principaliter in ꝯtractu diciꝛ locatio ꝛ si principaliter venit dñij translatio diceretur emptio ꝛ venditio.

1 **Quisarum.** †Qui volente dño de fundo ipsius aliqd eximit ex cã habili vel trãsferendũ dñium statim efficiꝛ dñs: nec ex penitẽtia dñi reuocaꝛ dñium vel asportare phibeꝛ lꝫ si penitentia superueniat anteꝙ eximat nõ efficiꝛ dñs postea eximendo nec asportare potest.h.d. ¶Et primo loquiꝛ qñ permisit ex causa donationis vsqꝫ ibi.sed si is. ¶Secundo qñ ex causa emptionis vel conductionis.Dubitatio primi dicti erat quia dñium nõ trãsferꝛ sine traditione: sꝫ certe hic censeꝛ interuenire ficta traditio eoipso ꝙ exemit domino volente vt hic in ver.qꝛ quodãmodo.simile.j.eod.l.absenti.in.ij.rñso. vbi interuenit ficta traditio. ¶Sed in scḋo casu erat dubitatio: qꝛ q semel permisit mihi vt eximã de fundo suo videbatur non posse postea penitere etiã anteꝙ eximam: vt.§.de aqua plu.arcen.l. in diem.cum his que ibi dixi: sed certe verum est ꝙ nõ põt quo minus mihi teneatur ad interesse: vt.§.de dolo.l.si cũ mihi.sed bene potest quo ad hoc vt nõ efficiaꝛ dñs per.l.id qḋ nostrũ.j. de reg.iur.ꝛ per id qḋ dixi.§.eo.l.ij.sed si quis donaturus. nã et si quis vendat mihi rem suam non potest penitere quominus mihi teneatur tradere.ꝛ etiã ad interesse si non tradat ꝛ tñ sine sua voluntate non possum effici dñs rei: vt.j.de acqui.pos. l.ex stipulatione. ¶In glo.que incipit si predium ibi.i.non solet vult dicere glo.quod titulus locationis nõ est sufficiens ad trãslationem dominij rei principaliter locate: sec alterius rei si

2 bi coherentis sic. ¶†In gloss.ibi vel dic locat opus Bar.multum no.istam glo.ꝙ quando in locatione miscetur factum cũ translatione dominij illud factum venit principaliter in cõtractu diciꝛ locatio: sed ecõuerso si principaliter veniret dominij translatio diceretur emptio ꝛ vend.istud melius ipse declarat in.q.sua q̃ incipit publicanus. ¶Et de primo dicto ponit exẽplum per.l.item si pretio. §.ij.§.loca.vbi si locasti mihi opas tuas ad faciendum edificiũ in fundo meo tuis sumptibus ꝛ lapidibus: licet faciendo transferas in me dñium ꝛ lapidũ ꝛ edificij: qꝛ cedunt solo dicitur tamen locatio: qꝛ principaliter venit factum.s.opera ꝛ translatio dñij venit in consequentiã qꝛ cedit solo meo.de secũdo ponit exemplũ.in.l.ij.eo.ti.vbi si aurifex locat operas suas ad faciendũ alicui opus de argẽto vel auro suo dicitur potius venditio: qꝛ non transfertur dñiũ nisi ipso tradente: ꝛ sic non venit in consequentiã rei mee.s.principaliter: opera vero in consequentiam.

2 Donare est perdere.

Donatio nõ diciꝛ esse de administratione ꝛ sic habens liberã administrationem nõ potest donare.

3 Si ꝯcessum est potestati liberum arbitriũ non põt tñ ius alterius ledere vel tollere ꝛ qd veniat sub istis verbis vel non.

4 Ad hoc vt filiusfa.possit donare rem peculij profectitij cũ requiratur specialis concessio satis dicitur specialis si concedit sibi ꝙ donet licet non dicatur cui.

Ubi requiritur mandatum ad petendum restitu.in integrũ sufficit ꝙ hoc dicatur in instrumẽto licet nõ dicatur in qua cã vel contra quem.

5 Uerbum donare vel donatio simpliciter an intelligatur inter viuos.

1 **Filiusfamilias donare.** †Filiusfamilias etiam si habeat liberam administrationẽ peculij profectitij non potest rem peculiarem donare nisi habeat specialẽ et expressam permissionem patris vel etiam tacitam que resultat si subest iusta causa donandi vel ex qualitate donantis ꝛ donatarij. ¶Item concessio de donando intelligitur de donatione inter viuos non de donatione causa mortis. Res vero castrensis peculij vel quasi bene potest

[a] ¶Perficiꝛ. adḋ qḋ voluit io.an. in addi. ad spe.i ti.de emp.ꝛ vẽ.§. j.versic.ꝙ si res.

[b] ¶Cã finalis.an in dubio p̃suma tur cã finalis vel impulsiua vide Bald.in.l.id qḋ pauperibus. de epi.ꝛ cle.Bal.in l.si repetẽdi. C.ḋ cõdi. ob cãm.ꝛ i l.legẽ.e.ti.ꝛ in.l. j.in.j.co.C.de cõ fes.ꝛ in auẽ.ex testamẽto.C.ḋ col. ꝛ in.l.j.C.de fal. cã adi.leg. Joã. an.Jo.de imo.i c.post trãslationem.§.ceterũ.de renun.glos.in.c. his oĩb᷒.lxi.dist.

[c] ¶Nõ pbanꝛ.idẽ tenẽt dñi de ro. deci.j.in ordine. de alie. iud.mu. cã facta in antiquis in vltimis verbis referẽtes Bar.tenere ꝯriũ Old.ꝯsil.v.dicit ꝙ nõ dꝛ donatio ob cãm nisi deficereꝛ ad spẽ ꝯ meritorũ sed remanet simplex ꝛ pura donatio.

donari sine permissu patris.h.d.tota.l.notabilis et magistra.

2 ¶Mo.j.in princ.φ donare est perdere.⁊ ad hoc alleg. ¶Item donatio nõ dicitur esse de administratione.⁊ ideo licet qs habeat liberam administrationem ab homine vel a.l.vt tuto.vel a cu.non posset donare:[a] q2 donando non dicit administrare:ad hoc.ß.de cura.furio.l.ab agnato.cũ concor.ibi.no. Et istũ tex. 3 inducunt doc.†φ si sit concessum potestati liberum arbitriũ[b] b nõ possit ꝑpterea ius alterius ledere vel tollere circa qd Bar. hic plura dicit quid veniat sub illis vbis. Et adde φ tũc ipse potestas non tenet nisi de solo dolo vt idem Bar.no.in.l.in venditione.ß.j.de bo.auto.iudi.pos. ¶Item φ debet seruare iura ⁊ etiam statuta in casibus ab eis decisis:⁊ sic nõ debet vti arbitrio in illis:sed in non decisis.vt no. Dy.in.l.ex imperfecto. ß.de leg.iij.⁊ Barto.in.l.j.C.de legi.⁊ Inno.in.c.j.de cõsti. Nec potest prolõgare tẽpus instantie ⁊ post tempus lata sententia non valet:vt no.Bar.in.l.si in leg.in princi.ß.loca.vbi videtur tex.nec põt preferre iniquum equo si hoc tendat in preiudiciũ alterius al's secus si sibi bonũ videtur ex aliqua cã. arg.in.l.cũ quidam.de leg.ij.⁊ not.Bal.in.l.si quis maior.C.de transac.et vide qd no.per eundẽ in.l.milites.C.de testa.mili. ¶Et nõ potest facere aliquid qd sit lege ciuili vel pretoria prohibitum vel bonis moribus.vt.ß.de test.mil.l.si a milite.ß.edictum.⁊ ideo non põt aliquẽ condẽnare ad perpetuum carcerẽ virtute talis arbitrij:q2 hoc est prohibitum.l. vt.l. incredibile.C.de penis. 4 ¶†Item no.in ver.nonnũφ cum requiratur specialis concessio.vt possit donare satis dicitur specialis si conceditur sibi φ donet.licet non dicatur cui.Et ideo vbi requiritur speciale mãdatum vt ad petendũ restitutionẽ in integ.sufficit φ hoc dicat in instrumẽto.l3 nõ dicat in qua cã vel cõtra quem: hic ⁊ multis locis idem t3. 5 ¶†Ultimo no.diligenter in versi.sed eñ qd verbũ donare vel donatio simpliciter intelligit donatio inter viuos nõ cã mortis:q2 in dubio verba intelliguntur ẽm propriã significationẽ.vt.l.j.ß.q imperpetuũ.si ager vect.vel emphy.pe.Sed ꝑprie donatio est inter viuos.vt in.l.j.ß.eo.⁊ hoc siue ab hoĩe siue a lege proferatur ẽm doc.l3 gl.sup verbo donare dicat contrariũ per.l.si alienarũ.ß.donationis.de verb.significatione.sed nõ ob.q2 verbũ donatio põt sumi in genere: ⁊ tunc cõprehendit oẽs species donationis ita intelligitur ibi.item in specie.⁊ tunc locũ h3 quod.ß.dixi.

2 ☞Si qs inhabitauit domũ meã nõ precedente locatione tenetur mihi ad pensionẽ consuetã ac si locatio precessisset.

3 Si loco tibi fundũ l3 respectu fundi dicat locatio ipsi tñ fruct⁹ videntur vẽditi ⁊ merces dicitur pretium fructuum.

4 Cũ emuntur gabelle vel passagia seu ꝯducuntur an debeat fieri remissio mercedis si nihil fuit perceptum.

1 **In edibus alie.** †Donatio põt cõsistere i quolibet emolumento etiã incorporeo.h.d. ¶Uidebatur ꝯtrium q2 donatio ẽ doni datio:vt.ß.ti.j.l.senatus.ß.donatio.⁊ datio est dominij transactio.vt.l.si.ß.de cõdi.ob cãm que nõ vadit in istis emolumentis corporeis.⁊ ista potuit esse ratio dubitandi:sed respondetur φ censetur donari estimatio illius emolumẽti que in rebus corporalibus consistit:⁊ hoc vult iste tex. 2 ¶†Et facit iste tex.pro eo qd no.Cy.in.l.excepto.C.loca.φ si quis inhabitauit domũ meã non precedente locatione teneatur mihi ad pensionẽ consuetã acsi locatio precessisset:q2 censetur ad ipsum peruenire de meo tãtum quantũ emolumẽtum habitationis:⁊ φ conuentus rei vendicatione sicut tenetur restituere fruct. perceptos:ita ⁊ pensionem domus que loco fructuum habetur.arg.hic. 3 ¶†Ultimo not.glo.j.pro eo qd dixi.in.l.cotem.ß.qui maximos.ß.ti.j.φ si loco tibi fundum:licet respectu fundi dicatur locatio:ipsi tamen fructus videntur venditi.⁊ merces dicitur pretium fructuũ sicut hic domus dicitur cõmodati vel precario concedi qñ gratis conceditur habitatio.vt in gl.sed emolumentũ habitationis dicit donari.et sic est ꝯtractus mixtus.vt etiã dicit.j.eo.aristo.†qd est vtile ad 4 illam.q.cũ emuntur gabelle vel passagia seu conducũtur vtrũ debeat fieri remissio mercedis si nihil fuit perceptum quia de contractu locationis natura est φ fiat non sic de natura cõtractus emptionis dicyt ibi dixi.⁊ istam glo.adde ad ibi not.⁊.ß. eo.l.si qui saxum.

1 **Ex rebus donatis.** †Cum donatur fundus φtum ad effectũ insinuationis inspicitur estimatio fundi non fructuũ q postea recipiuntur.Sed si donantur fructus fit estimatio ipsoru3 fructuum.h.d.ẽm primam lectu.notabilẽ.Et adde bonã.l.ad istã distinctionem.ß.de pactis dota.l.iiij.que incipit si conuenerit. ¶Scdm aliam lec.dicit φ debitor ex causa donationis nõ tenetur propter moram ad fructus rei donate ante lit.contesta. secus si sunt donati ipsi fructus.Ratio primi dicti est:quia iste est cõtractus stricti iuris.vt.ß.eo.l.cum q.in quo nõ veniunt fructus ante lit.contest.vt.l.cũ fundus.ß.si cer.pe.⁊.ß.eo.cũ de donatione nisi petam.id qd meũ est vel aliqñ fuit meũ.vt.l.videamus.ß.si acti.cum ibi no.ß.de vsu.

1 **Quod filius.** †Si qs donat rem meã me volẽte.Ego videor donare.h.d.Intellige φ si donat meo nomine ego solus videor donare.Si vero suo.⁊ ego in hoc cõsentio videor ergo donare sibi et ipse alteri quod dic.vt.ß.eo.l.ij.in prin.

1 **Donari non.** †Donatio nõ d2 nisi cũ trãsfertur dñium actu vel habitu.h.d.in effectu vt q2 fit de re cuius est cõmercium:nã si est donatio trãsfertur si nõ est eius actus transfert habitu.q2 transfert vsucapiẽdi ꝯditio:⁊ h3 locũ titulus ꝓ donato:sed si facit de re cuius nõ est cõmerciũ non v3:q2 nõ transfert dñium actu vel habitu vt si fiat donatio de re sacra vel religiosa.

2 ☞Si quis fuit electus ad aliquod officiũ vel dignitatem an statim sit sibi ius acquisitum ⁊ non administratio quousφ ingrediatur officium.

3 Si qs fuit delegatus iudex iter aliquos vtrũ statim sit sibi q̃sita iurisditio anteφ rescriptũ vel litere presententur.

4 Si constitui ꝓcuratorẽ aliquẽ absentẽ an statim sit ꝓcurator anteφ suscipiat instrumentũ mandati.

5 An possit mandatũ reuocari anteφ ad absentẽ perueniat.

6 Si nuntius fuit ꝯstitutus ad ꝯhendũ ⁊ anteφ contrahat dñs reuocat an ꝯtractus postea factus valeat.

1 **Absenti siue.** †Donatio pficitur inter absentes iteruẽniẽte traditione vera vel ficta:⁊ cõcurrente voluntate donatarij:non aliter nisi traditio fuerit facta seruo eius cũ intentione vt statim dño acquratur.h.d. ¶In text.ibi sed si nõ:φ in donatione nõ sufficit volũtas donantis:sed reqritur etiã donatarij ⁊ hoc facit pro eo qd dixi.ß.eo.l.j.super glo.φ l3 quis soluat indebite:si ñ ille q recipit credit se recipere debitũ non pficitur donatio licet datum repeti nõ possit ⁊ sic dicit irreuocabilis datio.ita d3 intelligi.l.cuius p errorem.de reg.iur. Sed cõtra de fine huius.l.sol.ibi aderat voluntas serui ipsius donatarij q̃ reputatur volũtas dñi:⁊ etiã voluntas donantis ¶Item contra de eo qd no.in.c.ad aplice.de cle.excom.ministrante.per glo.qñ absens ⁊ ignorans excõicat ⁊ statim ligat.⁊ in.c.qd ob gratiã.de reg.iur.in mercu.φ absens ⁊ ignorãs priuatur beneficio.⁊ qd no.Inno.in.c.q2 cũctis.de cõces.prebẽ.li.vj.qd absenti ⁊ ignoranti aufertur iurisditio.Sol.illa iura loquuntur in actib⁹ tendẽtib⁹ in preiudiciũ absentis ⁊ factis ab illo q põt preiudiciũ inferre etiã inuito.vnde nõ reqritur eius scientia:hic loquitur in actu tendente ad fauorem vel cõmodũ absentis in quo requiritur voluntas eius:q2 beneficium non 2 confertur in inuitũ. ¶†Et hoc inducit ad.q.si qs fuit electus ad aliquod officiũ vel dignitatẽ vtrũ statim sit sibi ius acqsitu3 c ⁊ ignoranti[c] qd examinat hic Bart.qui distinguit vtrum erat officium ad qd inuitus põt cõpelli ⁊ statim est sibi quesitũ ius sed administratio nõ quousφ ingrediatur officiũ.facit.l.obseruare.ß.si.de offi.ꝓcon.⁊ qd no.in.l.publius.in prin.de condi.⁊ demon.vide in.l.priuatorũ.de iurisd.om.iud.sed si non poterat ꝯpelli nõ est q̃situ3 ius nisi a tpe acceptatiõis:vt hic.Et aduertendum:q2 nõ sufficit hic ad notitiam absenti peruenire nisi perueniat mediante nuntio vel epistola donantis p gl.singu.in.l.cõsensu.j.de act.⁊ obli.que tenet φ vbicũφ põt contractus fieri inter absentes reqritur nuntius vel epistola ad coniungendas 3 voluntates.⁊ etiam glo.in.l.illud.de sacrosan.eccle. ¶†Induco etiam ad aliam.q.si quis fuit delegatus iudex inter aliquos vtrum statim sit sibi quesita iurisditio anteφ rescriptum vel litere presententur.et iste tex.facit φ non:⁊ hoc videtur velle Inno.in.c.ex ꝯquestione.de resti.spo.Cyn.in.l.mandatum.C.mãda.in si.ij.q.dicit hoc verum de iure canonico.sed de iure ciuili statim est quesita iurisditio etiam ignorãti per.l.cũ furiosus. ß.de iudi.q2 munus iudicandi est necessarium ⁊ non potest recusari.quando fit a superiore in subiectum.vt.l.munerum.ß.iudicandi.ff.de mune.⁊ hono.⁊ no.in.l.j.C.qui ꝓ sua iurisditione.⁊ non tamen acquirit exercitium anteφ litere presentẽtur: q2 ignorat se iudicem.arg.in.l.quero.j.de eo qui pro tuto.Certe canoniste dicunt φ etiam de iure cano.est hoc verum[d] quicquid dicat Inno.per.c.cum super eo.de appella.vbi appellatur iudex ante receptionem rescripti per glo.in.c.cum olim est semus.de priuileg.que dicit φ si rescriptum vel litere perdantur anteφ presententur facta fide de legato de tenore ipsarum poterit procedere et ita debet intelligi glo.que est in clemen.j.de procura. 4 ¶†Induco etiam ad questionem de qua ibi per glo.si constitui procuratorem aliquem absentem vtrum statim sit procurator anteφ recipiat instrumentum mãdati.⁊ glo.ibi videtur

a ¶Donare.qñ habẽs administrationẽ possit donare vide signo. consi.xxvj.

b ¶Arbitriũ.ad de qd possit potestas p tale arbitriũ.Pe.de anc. ꝯsil.clxvj.In.ro. ꝯsi.clxvij.Abb. ꝯsil.xciiij.ij.li.p Sig.ꝯsi.cxx.⁊.cc xlvij.p soz.ꝯsi.cv.

c ¶Ignorãti.adde qd voluit old.ꝯs. lviij.an collatio bñficij facta absenti sibi opitulet añφ notitia3 habeat ⁊ vide φ voluit ro.ꝯsi.cc ~~lxxv~~.vbi ponit an donatio fctã absenti valeat si nõ est nunti⁹ vel epl'a.⁊ φ voluit Jo.an. in addi. ad spec. in tit.de ces.act.in.ß.ꝯnr vbi ponit an cessio possit absenti fieri et qd voluit anch. consi. ccclxxxvij.vbi ponit an qs sit familiar3 pape añ lr'as receptas familiaritatis.

d ¶Hoc est verũ. firmat rota dec. suis.ccviij. de pben.vbi dicũt φ bñficia subcollectorũ añ.recept. lr'arũ officij sunt sedi aplice reseruata eo q2 p gregoriũ.xj.ordinatũ fuit φ in qlibet diocesi esset vn⁹ subcollector ordinandus cui bñficia essent reseruata: et q̃ ibi dicunt faciũt ad q.subsequentem de qua p eosde3 de ꝓcu.p frã.de are.consil.lxviij.

videtur tenere q sic tamen nō habet exercitium: et sic non valet actus per eum factus nisi per dñm ratificetur. Bar. cōsuluit q nullo modo sit procurator: qr hoc officiū non confert in inuitū vt. l. inuitus. C. de procura. et in hoc differt a iudice delegato nisi recipiat instrumentū mandati vel nisi sibi sit notificatum per constituentem mediante nuntio vel epistola etiam si aliūde peruenisset ad eius notitiā per predicta: lz Dy. què ipse reprehendit cōsuleurit contrariū q imo sit statim procu. et istud q tenet Bart. not. etiā in Spe. de procu. §. j. ver. quid si instrumentum. Et per Archi. in. c. iij. de procura. lib. vj. et etiam in nouella. Et Federicus de senis in consi. xxiiij. de ista. q. tangitur per Bald. in. l. licet. C. de procura. et. l. de furtis. C. de fal. vbi videtur distinguere an constituens voluerit q statim sit procura. et tūc statim erit absq nuntio vel epistola vel transmissione instrumēti an de hoc nō constet: et videtur velle q tunc sit cum instrumentum receptum vel per nuntium aut epistolam per. l. qui absenti. j. de acqui. pos. in prin.

5 ¶ † Et ex predictis patet vtrum possit reuocari anteq ad absentem perueniat in casu huius. l. et certuz est q sic. qr donatio non est perfecta: vt. s. eo. l. ij. §. sed si quis donaturus. in contrariū. c. si absenti. de preben. lib. vj. solu. ibi episcopus ex quadam necessitate habet beneficium vacans conferre. vt not. in. c. relatū. de preben. in antiquis. ideo postq contulit absenti non pōt penitere quousq ille pōt acceptare. sed hic donator voluntarie donat. ideo pōt reuocare anteq donatarius acceptet et nō fit donatarius dñs.

6 ¶ † Quid autem si nuntius fuit constitutus ad contrahendū: et anteq contrahat dñs reuocat de hoc est glos. in. l. j. in fi. s. de cōtrahen. emp. q contractus postea factus valet. Tu dic si queritur an possit transferre dominium post reuocationē: et clarum est q nō etiam si ignoret reuocationem: vt. l. ij. §. sed si quis. s. eo.

7 ¶ † Sed si querit an possit contractum perficere quo ad obligationē, distingue aut fuit constitutus vt nuntius: et sic habet cōcipere verba in personaz domini: et ex consensu domini perficitur cōtractus: vt. l. multū. C. si quis alteri vel sibi: et tunc non perficitur quia desinit voluntas. Aut fuit constitutus: vt procura. et sic habet concipere verba in suam personam: et ex suo cōsensu perficitur. et tunc valet contractus: vt. l. si mandassem. s. man. et ita pōt procedere glo. in. d. l. j. in fin. ¶ Effectus est quia ex quo valet cōtractus si tradat rē licet nō transferat dominiū: vt. s. dixi trāsfert tamen vsuca. cōditione de hoc est casus in. l. mandatū distrahendarū. s. manda.

2 ☞ Quod tribus concurrentibus id qd traditur procuratori falso statim acquirat domino.

3 Quid in procuratore nō falso si nō habebat mandatū generale siue speciale.

1 **Qui mihi dona.** ¶ † Cum res traditur illi q pōt mihi acquirere acquirit mihi si tradens hoc intendat: lz recipiens nō intendat. h. d. et semper alleg. propter gl. que est hic: de cuius materia plene per Cy. in. l. j. C. de acqui. pos. Et intelligo istam. l. quando tradens expresse dixit q tradebat vt mihi acquiratur et recipiens expresse dixit q illo animo nō recipiebat: sed vt acquiratur sibi vel alteri vel mihi et alteri: potius enim inspicitur voluntas tradentis qui potuit apponere rei sue legem quam voluit: vt. l. legem. C. de pactis. iuncta l. absenti. s. eo. Si autem simpliciter reciperet videtur recipere eo animo quo sibi traditur fictione iuris. argu. in. l. si defensor. §. j. de interroga. actio. licet ipse aliud animo gerat quia nō inspicitur animus in mente retentus: vt. l. si repetendi. C. de cōdictio. ob causam. et perinde est acsi talis non esset. ¶ In glo. magna que format quatuor contraria sciendum est q prima tria loquuntur in procuratore falso de quo non loquitur ista. l. quartum vero de. l. res ex mandato. de acquiren. rer. domi. loquitur de procuratore vero.

2 ¶ † Circa primum est sciendum q tribus concurrentibus id quod traditur procuratori falso statim acquiritur domino. scilicet quando semel habuit mandatum. licet fuerit reuocatum: quia non dicitur omnino falsus cū inuetur primordio veritatis: vt. l. cum filius. §. heres meus. de le. ij. ¶ Secundū est si concurrat fauor liberationis. ¶ Tertium est q ipse recipiat bona mente: vt mihi acquirat. istis concurrentibus perinde ac si esset verus procura. et acquiritur mihi statim: et contingit liberatio ipso iure: et iste est casus: in. l. cum quis. §. j. j. de solu. de quo glo. opponit secūdo loco. ¶ Altero vero istorum deficiente non acquiritur mihi statim: sed si recipit animo vt acquirat mihi acquiritur secuta ratihabitione. et iste est casus in. l. si ego. s. de neg. gest. sed si alio animo nō acquiritur mihi. sed ipse furtum committit tradenti a quo dominium non recedit vt. l. falsus. §. j. j. de fur. de qua opponit gl. primo loco.

3 † Sed circa procuratorem verum si nō habeat mādatum generale siue speciale: serua distinctionem glo. saluo q in secundo membro dum dicit q si alter ipsorum gerat in animo vt mihi acquiratur acquiritur nam hoc est verum quando ipse tradens gerit in animo vt hic. secus econuerso si ipse non gereret: sed procurator gereret: quia debet inspici volūtas tradentis in non acquirendo sicut in acquirendo cum eadez sit ratio contrariorum et per. l. id quod nostrum. de regu. iur. et per l. absenti. in fin. s. eod. fm Cyn. et omnes in dubio autem dic vt ibi not. per Barto. nam in casu illo potest loqui. l. res ex mandato. j. de acquiren. rerum domi. vel dic q ibi constitui te procuratorem ad emendum tu emisti[a] et non ostendisti mandatuz nec dixisti te emere procuratorio nomine meo. et sic necvdens videtur fuisse huius propositi: sed credebat q emeres pro te isto casu acquiritur tibi dominium: sed actione mandati teneris mihi tradere: vt ibi. et. l. si ita quis. §. seia. j. de verbo. oblig. sed si procuratorio nomine emisses statim recta via acquireretur mihi dominiū et possessio.[b] vt. l. procuratorem. C. de acqui. pos. nō sic quādo procurator stipulatur procuratorio nomine domini: qr actio et obligatio querit sibi et tenetur domino. credere vt. l. possessio quoq. §. et si possessio. de acqui. pos. ratio diuersitatis colligitur ex. l. ea que ciuiliter. j. de acqui. rerum do. quia facilius acquiritur nobis per actum naturalem vt est traditio per quā acquiritur dñium et possessio q per actum ciuilē: puta stipulando: et ideo si esset dare casum in quo dñium quereretur sine traditione vt per pactū legis cōmissorie et adiectionis in diem: iuxta no. in. l. j. s. eo. per tale pactū non acquireret dño: vt est casus. l. j. C. per quas personas nobis acquirit: fm lectu. Petri.

[a] ¶ Tu emisti. sz qd si emisti fundū p medietate noīe dñi. aliā medietatē tuo noīe et totū possedisti qualr dño succurrat vide Jo. and. in addi. ad Specu. de emp. §. j. ver. nōnūq.

[b] ¶ Et possessio. adde q tūc possessio acqrit p procuratorē si transferat p actuz naturalē secus si p ciuilē. iō possessio pcarij nō acqrit p pcuratorē vt fin. dicit Bal. in. l. j. C. de acq. pos. et in. l. p pcuratorē. eo. ti. vbi ēt dicit q nec p traditionem claviū nec per aliū actū ciuilē dquo p Ange. in. l. ij. j. p soc. et an p pcuratorē acquirat dñiū acti. ex empto. et qūo vide p Bart. i. l. iul. §. si per procuratorē s. de act. empt.

1 **Qui alienum.** † Qui colit fundū alienū animo donādi non repetit expēsas. h. d. ¶ Not. q eoipso q qui colit funduz tanq suum cū sciat alienum videt facere animo donandi. Sed aduerte q tunc pōt deducere expensas culture de fructib9 per. l. fundū. in prin. s. fami. her. sed quādo taq alienū et animo illi donādi non pōt etiam de fructibus expēsis deducere per hanc. l.

2 ☞ Donatio quādo censeatur facta in fraudē fisci et an tūc sit necessaria reuocatio.

3 Quid in donatione causa mortis et quid in donatione facta inter coniuges.

1 **Post contractum.** † Donatio facta per criminosum cuius bona veniebāt cōfiscanda valet si condemnatio nō erat secuta. h. d. Sed secuta postea condemnatione reuocatur si facta fuit in fraudem fisci: vt. j. de iure fisci in fraudem et. j. tit. j. l. si aliquis.

2 † Et cēsetur facta in fraudē si tunc iam erat accusatus vel in crimine deprehensus: vt. l. fin. in prin. j. de his qui sibi mortem consci. fm Dy. sed si maleficiū erat occultum vel nōdum erat commissum nō videtur facta in fraudem nisi ex aliquibus coniecturis quas Bar. hic multum bene et notabiliter prosequitur et semper remittitur ad eius dicta. Et vide bonam glos. in. l. res. C. de dona. inter virum et vxo. ¶ Et notādum pro summario huius materie q quatuor sunt casus in quibus ista. l. procedit sine dubio in eo quod principaliter dicit. scilicet q donationes facte a criminoso valent etiam irreuocabiliter. ¶ Primus est quando de crimine nunq fuit accusatus in eius vita: qr crimen morte extinguitur: et habetur pro non cōmisso nisi sit tale de quo possit eius memoria accusari post mortem vt lese maiesta. vel heresis: vt. j. e. l. donationes. §. fi. et. l. ex iudiciorum. de publi. iudi. ¶ Scđs quando fuit accusatus et fuit absolutus: et sententia eransiuit in rem iudi. nam amplius cognosci non potest: vt. l. licet. in fin. nau. caupo. stab. nisi doceatur de preuaricatione primi accusatoris vt. l. sicut. §. idem. de accusa. j. ¶ Tertius est quando crimen est tale q ex eo nō veniebat fienda cōfiscatio bonorum: qr tunc non est quod possit reuocare. fiscus non. nec etiam heredes qr non possunt venire contra factū defuncti: vt. l. cum a matre. de rei vendi. C. ¶ Quartus est quando donatio non fuit facta in fraudem fisci q quando fit infra apparebit. Et ex his duobus vltimis casibus valet irreuocabiliter si condemnatio sit secuta. ¶ Sunt et alij quatuor casus in quibus procedit ista. l. a contrario sensu q si secuta sit condemnatio nō valet etiam ipso iure et a principio et non est necessaria reuocatio. ¶ Primus quando esset facta post condemnationem que transiuisset in rem iudicatam: et esset crimen de quo veniret fienda confiscatio bonorum qr tunc desijt esse iam dñs bonorum vnde nō pōt donare: et ita intelligit gl. fi. huius. l. ¶ Scđs quādo esset tale crimē ex quo statim. essent bona cōfiscata etiā ante sniam vt lesemaiesta. vel heresis. qđ dic vt. l. imperator. j. de iur. fis. per Dy. et Bar. et in casu. l. cōmissa. s. ti. j. et tunc snia condemnatoria requirit ad declarationem: qr declarat retro fuisse donationē nullam. sed si non

sequeretur snia non apparet de crimine. ¶ Tertius casus est qñ post accusationẽ ꝓpositam: ⁊ aduocationẽ bonoꝝ propter ꝯtumaciã facta esset donatio. vt. l. fi. j. de acq. re. in fi. ¶ Quartus est qñ esset donatio de sui natura irreuocabilis vt manumissio serui. qꝛ fortius ꝓhibetur. vt. j. de manu. l. qui pene. ⁊ in istis casibus secuta cõdẽnatoria p quã declaratur donationes precedentes esse nullas poterit fieri executio cõtra donatariũ absq; alia snia rescissoria donationis per executores fisci ad hoc deputatos. ¶ Est ⁊ alius casus in quo ista. l. procedit cũ limitatione dum dicit ꝙ donationes valent vt intelligatur. s. ipso iure tñ non in effectu: qꝛ reuocantur ⁊ hoc qñ sumus extra casus predictos: ⁊ apparet ꝙ si sint facte in fraudem fisci timore condẽnationis criminis: vt. j. ti. j. l. si aliquis. in fi. de iure fisci. l. in fraudem. ⁊ hoc cõtingit qñ secuta est cõdẽnatio: ⁊ ex crimine facta erat ꝯfiscatio bonoꝝ ⁊ donatio erat facta ante condẽnationem. presumitur aũt facta in fraudẽ qñ fuit facta post accusationẽ institutã vel qñ ante sed erat deprehensus in crimine vel crimẽ erat notoriũ. vt. s. dixi ƀm Dy. vel qñ erat occultum tñ donatio fuit fctã clã. nã ex hoc resultat presumptio fraudis. ar. in. l. fi. s. de ritu nup. vel fuit facta de omnibus bonis. arg. in. l. oẽs. §. lucius. que in frau. cre. vel fuit facta coniũcte persone. arg. in aut. quibuscũq; modis. C. de sac. san. eccle. ⁊ hoc qñ fuit facta post delictũ cõmissum. Si vero ante tunc adhuc Bar. dicit si extant predicte coniecture videri fuisse factã in fraudẽ ⁊ cogitatione futuri delicti. ¶ Mibi videtur hoc verum nisi delictũ fuerit secutũ statim[a] post donationem factam ar. in. l. ventri. in fi. de priuile. cre. ⁊ l. q concubinã. §. res amotas. s. re. amo. ⁊ qd no. in. c. officij. extra de clec. vel nisi tempore donatiõis subsisteret inimicitia capitalis: aliꝰ licet fuerit facta donatio de oĩbus bonis vel coniuncte ꝑsone non puto videri factã cõtẽplatione futuri delicti de quo nulla erat spes et his casibus secuta snia non reuocat donatio ipso iure nec põt fieri executio cõtra donatariũ: sed opꝫ ꝑ ꝓcuratorem fisci agat ciuiliter reuocatoria: ⁊ ferat snia rescissoria donationis. vt insti. de act. §. item si qs in fraudem. predicta in donatiõe inter viuos. Donatio vero cã mor. siue sit facta ante crimẽ commissum siue post. Itẽ siue sit facta in fraude siue non. Item siue ex crimine fuit facta bonoꝝ cõfiscatio siue nõ: si tñ erat capitale per qd perdebatur vita naturalis libertas vel ciuitas rescinditur sicut quelibet alia vltima voluntas. vt. l. eius qui. s. de testa. ⁊ iste est casus in. d. l. si aliquis. j. ti. j. cuꝫ habeat vim vltime voluntatis. Donatio vero inter coniuges q̃ illi similatur in aliquo: qꝛ põt reuocari si illa fuit in fraudeꝫ dic in oĩbus ⁊ per omnia. idẽ qd dixi. s. in aliis donationibus nec tunc hꝫ locuꝫ l. res que. C. de do. inter virũ ⁊ vxo. nã si alie retractant fortius illa que a principio nõ hꝫ subsistentiã: sed si fuit facta ante crimen cõmissum: ⁊ cessante suspicione fraudis: tunc hꝫ locũ illa l. notabilis. qꝛ p condẽnationẽ subsecutã nõ irritatur. imo aliqñ confirmat sicut per mortem naturalẽ qñ ex condemnatione maritus factus est seruus pene. Si autem nõ est factus seruus sed perdit ciuitatẽ tunc nec irritatur nec ꝯfirmatur sed est in pẽdẽti quousq; maritus viuat naturaliter. ⁊ põt p eundẽ reuocari vt est casus singularis in. l. sed si mors. s. de do. inter virũ et vxo. ⁊ si reuocatur bona nõ ꝑtinebũt ad fiscũ ad quẽ transiuerunt alia p confiscationẽ. sed ꝑtinebũt ad cõdemnatũ q põt acqrere de nouo: vt. l. si tibi. §. is cuius bona. s. mãdati. ⁊ ita sing. no. Bal. C. de excep. rei iu. in. l. executor. xiiij. col.

> a ¶ Statim. adde Pe. de anch. cõ si. clviij.
>
> b ¶ Ultima voluntate. Adde vltra loca vulgaria ab ba. ꝯsil. xj. eundẽ pau. ꝯs. clxxxix. p Signo. consil. clxvi. p Car. ꝯsi. cxxx. p alex. cõsi. lxxxij. iij. li. ⁊ ꝯsi. vj. ⁊ clvi. ⁊ lxxix j. li. ful. ꝯs. cxcvj. Ludo. sing. suis fo. iiij. ⁊ fol. xvj. frã. de are. consi. xxiij. ⁊ ꝯsi. xxx. p lu. ro. ꝯsi. clxxx. ⁊ ccl. ⁊ ꝯsi. cxcj. vbi dicit verba enũtiatiua. l. dispositionẽ nõ inducere alleg. fede. consi. xxj.

2 ☞ Verba enuntiatiue emissa in vltima voluntate qñ non inducant dispositionem. ⁊ nu. 4.

3 Quid in contractibus.

4 Si duo fratres diuiserũt bona paterna pacto apposito ꝙ nullus alienaret partẽ suã ad hoc vt si decederet sine liberis ad superstitem pueniret an ex istis verbis possit supstes petere bona si alius decessit sine liberis relicto herede extraneo.

1 **Ex hac scriptura.** † Uerba ennutiatiua emissa in vltima volũtate[b] in preiudicium heredis principaliter ꝓpter se dispositiones inducunt. h. d. Dyn. ¶ In tex. ibi mecũ habui. i. habere me cõtigerit. ⁊ sic ponitur preteritũ ꝓ futuro: aliꝰ videret loqui post mortẽ. ¶ In tex. ibi donasse ꝓpter illud verbũ ista. l. fuit posita in hoc titulo. qꝛ testator fuit vsus hoc verbo: non tñ qꝛ ex hoc inducatur donatio causa mortis vel inter viuos: lꝫ quidã dixerit vt not. in princi. gl. mag. qꝛ in illis requiritur presentia vel consensus vtriusq; patris: vt. j. ti. j. l. inter mortis. ⁊. s. eo. ti. l. absenti. ⁊ ex hoc non apparet ꝙ isti liberti fuerint presentes vel ꝙ ꝯsenserint: ⁊ ideo solũ inducitur legatũ vel fideicõmissum in qbus non reqritur presentia legatarij. vt. l. cuꝫ pater. §. donationis. de leg. ij. ⁊ cui legato conuenit hoc verbũ donatio. vt. l. legatum. de do. eo. ti. ⁊ fuerunt ista verba ꝓlata in vltima voluntate nec etiã inducitur ꝓbatio donationis inter viuos qd qdam dixerunt: vt hic in glo. post prin. ibi vel qꝛ. nam tunc nõ ageret ex hac scriptura: sed ex donatione precedẽte ꝓbatione p hanc scripturam cuius dñiũ vult litera nec dñium pertineret ad istos liberos ex sola donatione vel ex his verbis non secuta traditione: vt. j. e. l. nuda. perinde ergo est acsi p ista verba testator legasset istas vestes: qꝛ sunt verba enuntiatiua propter se principaliter prolocatione. ⁊ ad hoc alleg. ista. l.

2 ¶ † Hoc recipit plures limitationes. qꝛ primo est verũ nisi possint restringi ad aliqd aliud q̃ qd superius dixisset: vt. l. lucius. §. filiam. ad treb. ¶ Secunda est ꝙ inducunt dispositiones quatenus significationes verborũ patiũtur nõ vltra. vt. l. titia. §. caius. de leg. ij. ¶ Tertia est: qꝛ tunc inducunt dispositiones quando sunt directa ad heredem grauatum: hic secus si ad legatarium oneratum quia videntur ꝓlata gratia adulationis: vt. l. generali. de vsufru. lega. in prin. ¶ Quarta est quia tunc inducunt dispositiones ꝙ ex certa scientia sunt ꝓlate. secus si per errorem. vt. l. j. C. de fal. cau. adiec. leg. ¶ Quinta: qꝛ tunc inducunt qñ tendunt in preiudicium eius. qꝛ tunc testator põt grauare aliꝰ secus: vt. C. de testa. l. verba. ⁊ arbitrium tute. l. j. ¶ Sexta est ꝙ inducunt qñ sunt expressa vt hic. secus si tacite subintellecta nisi interuenerit iuramentũ. vt. l. ⁊ oẽs. cũ aut. ibi posita. C. de proba. ¶ Septima ⁊ vltima qꝛ inducunt qñ exprimit certa res vel quantitas: aliꝰ etiã si essent verba dispositiua non valerent. vt. l. cum post. §. gener. de iure dotiũ. ⁊ iste est casus ƀm vnã solu. quã hic ponit glo. in. l. titia. in prin. s. de leg. ij. de qua gl. opponit secũdo loco. ¶ Si autem verba enuntiatiua nõ ꝓferuntur principaliter ꝓpter se. sed ꝓpter aliud tunc loquuntur leges allegate in gl. pro cõtrariis ꝙ põt contingere pluribus modis. Primo qñ per modum conditionis. ⁊ tunc non inducunt dispositiones siue sit conditio expressa. vt. l. ex facto la picola. s. de here. insti. siue tacita. vt. l. titia. de leg. ij. in princ. Scdm aliam solu. ⁊ ita loquitur primũ ⁊ secũdũ contrarium glo. nisi in aliquo antecedenti sine quo verba stare nõ possunt. vt. l. proculus. de vsufru. Aliquando emittuntur p modum cause de preterito ⁊ tunc inducunt dispositiones quo ad effectum excludendi illuꝫ ad quem sunt directa si eius odio ꝓlata sunt. vt. l. qui volebat s. de here. insti. vel alterius per illum ad quem directa sunt si eius fauore fuerunt ꝓlata: qꝛ pariũt sibi exceptionem. vt. l. empto. §. fi. cũ glo. ibi posita. de rei ven. Actionem autem nõ pariunt ƀm glo. ibi positam. sed contrariũ tenet glos. ⁊ melius in l. si socer. §. lucius. solu. ma. dic vt ibi per Bar. ⁊ reprobatur in c. fi. de succes. ab intest. ⁊ ibi hoc tenet Inno. Interdũ emittuntur p modũ cause de futuro aut per viam modi. ⁊ tunc etiam inducũt dispositiones tam in legatis. vt. l. ij. de his que sub modo. q̃ etiam in contractu donationis. vt. l. cotem. C. de do. q̃ sub modo. Interdũ per modum demonstrationis: ⁊ tũc non inducunt dispositiones nisi sint ꝓlata a milite. vt. l. ex verbis. C. de test. mili. l. cum tale. §. fi. de ꝯdi. ⁊ demon.

3 ¶ † In contractibus aũt si sunt emissa principaliter propter se ⁊ ad effectum liberationis inducũt dispositiones. vt. l. tale pactũ. in prin. s. de pac. aliꝰ non inducũt dispositiones sed probationes si sunt emissa ꝓpter se: vt. l. optimã. C. de contrahen. ⁊ cõmit. stip. secus propter aliud. vt. l. non nudis. ⁊. l. non epistolis. C. de ꝓba.

4 ¶ † Et ex hoc an no preterito cõsului in ciuitate Padue cum duo fratres diuisissent bona paterna pacto apposito ꝙ nullus alienaret partem suam ad hoc vt si decederet sine liberis ad superstitem perueniret. q̃rebatur vtrũ ex istis verbis posset supstes petere bona si alius decessit sine liberis relicto herede extraneo. ⁊ dixi ꝙ sunt verba enuntiatiue q̃ in contractibus non inducunt dispositiones ad effectum agendi nisi in contractu donationis. vt. s. dixi. Adde vnum aliud qd interdũ in vltima voluntate emittũtur ꝓpter aliud significatiuum cuiusdam futuri euentus. ⁊ tunc an inducant dispositiones. dic vt. l. pater filium. §. fundum. ⁊. l. iul. §. ex his. ⁊ etiam. l. pamphilo. in princ. de leg. ij. per Bar.

2 ☞ Licet obligatio ⁊ actio ex snia videantur de iure ciuili qꝛ omne iudicium est de iure ciuili tamen talis obligatio nõ potest tolli per acceptilationem nisi primo deducatur in aquiliana stipulationem.

1 **Si in stipulatum.** † Donatio põt fieri liberando debitorẽ. h. d. Et an tunc reqratur insinuatio: ⁊ qd sit in donatione an pecunia debita an vero ipsa liberatio tetigi. s. eo. l. j. ⁊ Bar. etiã tangit. j. eo. l. modestinus. lꝫ nõ ita plene.

2 ¶ † No. ꝙ lꝫ obligatio ⁊ actio ex sententia videantur de iure ciuili: quia omne iudicium est de iure ciuili tamen talis obligatio non potest tolli per acceptilationem nisi primo deducatur in aquilianam stipulationem. ⁊ hoc ideo quia per acceptilationem non tollitur nisi obligatio verboꝝ sicut ipsa acceptilatio

acceptilatio est liberatio verborū. vt insti. quib. mo. tol. oblig. §. ij. alie vero nō. lʒ sint de iure ciuili. vt hic p3. Bar. tñ in. l. iu li. de cōdi. inde. dicit q̄ ex sniā oritur obligatio naturalis de iu regen. ex illa equitate seu precepto iurisgen. q̄ maioribus pa reamus. vt. s. de insti. ꝛ iur. l. veluti. ꝛ. l. vt vim. licet qdam dicāt q̄ non oritur obligatio naturalis: sed tantū ciuilis cum sint in dictā de iure ciuili: vt. l. ij. de ori. iur. post prin. ¶ In glo. ij. ibi respondeo remanet actio ex sententia ista glo. cōiter reproba tur: q2 cum acceptilatio habeat vim solutionis. vt. j. de noua. l. qui rem. §. fi. sicut p veram solutionem ambe obligationes tol luntur. vt. d. l. si rem. §. j. ita ꝛ per acceptilationem. vt. l. non solū §. j. de libe. lega.

2 ☞ Donatio an sit contractus innominatus.
3 Quod possit esse vnus cōtractus partim noīatus ꝛ partim in nominatus: ꝛ cuius nature sit.
4 Si dedi tibi librum meum pro tuo ꝛ etiam pro decem q̄ mihi dedisti an sit contractus permutationis tantum vel venditio nis vel mixtus.
5 Quid si expresse dixerim q̄ vendidi librum pro libro tuo ꝛ p x. ꝛ nume. 6.
6 Emphyteota an possit permutare ius suum vtile irrequisito domino directi dominij.

1 **Aristo ait cum.** †Quatenus con tractus innoīa tus ꝯtinet donationem nō h3 locū in ipso peniten tia ad hoc alleg. 2 †Et p istā. l. tenet Bart. in multis locis q̄ donatio sit ꝯtractus noīatus: q2 si esset innoīatus ha beret locū penitētia re integra vt. l. si pecuniā. de ꝯdi. ob cau. cu ius ꝯrium hic p3. ¶ Erat aūt dubitatio: q2 si tradidi tibi seruū trāsferendo in te dñiū ob hāc cām vt ipsum manumittas dicit̄ ꝯtractus innoīatus do vt facias. in quo h3 locū penitentia re integra. vt. l. iij. §. j. de ꝯdi. ob cau. si ergo h3 locū penitentia de tota. s. vt nullo modo manumittas: s3 mihi reddas vt ibi. simi liter videbatur habere locū in parte: q2 si apposui tps qnquen nij ad manumittendū videbatur q̄ possem penitere de illo tē pore ꝛ agere: vt statim manumitteres: sed contrariū hic deter minatur: q2 p appositionē illius temporis videor tibi donasse operas illius serui vsq; ad qnquennium quā donationem nō possum reuocare. Et hoc nisi appareat q̄ istud qnquenniū nō apposui gratia tui vt illas operas lucrareris. vt ibi. sed in su periori casu ꝛc. ꝛ in ꝯrijs hic signatis p glo. de. d. l. iij. §. j. de cō di. ob cau. ꝛ de. l. si qs alicui. s. mā. 3 ¶ †No. ergo ex ista. l. q̄ pōt esse vnus cōtractus mixtus partim noīatus: ꝛ partim innoīa tus: nā inq̄tū voluit donare operas qnquennales est noīatus sed inq̄tū dedit vt manumittat̄ est innoīatus do vt facias. Et ideo si vendidi tibi fundū p. x. cu3 pacto q̄ scribas mihi librū vel vadas p me romam dicitur ꝯtus mixtus noīatus cū inno minato. Aduerte tñ: q2 istud est verum si pretiū est iustū ad va lorē rei: q2 nō plus v3 tñ hoc non obstante non fuissem motus ad vendendū nisi ires p me romā: sed si pretiū nō esset iustum istud ire p me romā reputat̄ pars pretij: vt. l. fundi partem. de contraben. emp. ꝛ sic videt̄ dūtaxat noīatus. ¶ Item in primo casu qñ pretiū est iustū: l3 sit mixtus noīatus cū inoīato: tñ nō a h3 locū penitentia[a] nec possum rem repetere ex capite penitē tie si paratus es ire romā. sed tantum pter cām non secutam si es in mora eundi romam non sic qñ est simplex cōtractus in noīatus in quo h3 locū penitentia etiā si velis implere ex par te tua. ¶ Item est aliud speciale isto casu q2 ex mora nō implē di cām nō possum agere ad repetitionē rei: nisi probem q̄ al's nō fuissem vēditurus: ista duo pbantur ex. l. singulari ꝛ nota bili. C. de pac. inter emp. l. cū te. secus qñ contractus innoīatus est simplex. q2 causa nō impleta possum repetere: licet nō pro bem aliter me nō fuisse daturū: q2 hoc presumitur in dubio p l. si pecuniā. ꝛ. l. iij. in multis casibus. de condi. ob cau. tene mē ti. 4 ¶ †Per predicta etiā respondet̄ ad. q. si dedi tibi librū meū pro tuo ꝛ etiā p. x. que mihi dedisti: vtrū sit ꝯtractus pmuta tionis tantū vel venditionis vel sit mixtus: ꝛ certe si valor rei prepōderat pecunie dicitur pmutatio si ecōtra dicit̄ venditio si cōcurrūt pōt dici ꝯtus mixtus. de quo tangit hic Bart. ꝛ in c. quoties. de rerū pmu. ꝛ hec inuestigatio est vtilis si p vēditio ne debet solui gabella ꝛ pter pmutationē nō ꝛc. Ista interp tatio fit in dubio: ꝛ ita intelligit̄ Barto. ꝛ in dubio dicitur si ex forma cōtractus nō apparet an voluerim vendere vel pmuta re vt q2 in eo dicitur q̄ dedi tibi librū meū pro tuo. ꝛ p. x. nec di 5 xi q̄ vendiderim vel pmutauerim. ¶ †Quid aūt si expresse di xerim q̄ vendidi librū meū p libro tuo: ꝛ p. x. an erit venditio si valor libri tui preponderet q2 v3. xv. ꝛ econtra. Si dixi q̄ per muto librū meū cū tuo. ꝛ cū. x. an erit permutatio si liber nō v3 x. cogita. q2 Bar. non tangit nec declarat hoc sed dū dicit in du bio inspicitur ꝛc. vr̄ sentire q̄ sit contractus venditionis si dixe rim hoc q̄ vendo librū: l3 liber tuus plus valeat vel sit cōtra ctus pmutationis si dixerim q̄ pmuto librū: l3 liber tuus mi 6 nus valeat ꝛc. †Et istū casum habui de facto in emphyteota q ius suū vtile qd valebat sexcenta alteri dedit p vno campo ter re q valebat centū ꝛ p quingentis: ꝛ in contractu dicebatur q̄ pmutabat dictū ius suū vtile cū illo campo: ꝛ sexcentis dñs di rectus dicebat q̄ ceciderat a iure suo: q2 vendiderat eo irreqsi to ipse dicebat q̄ nō vendiderat sed pmutauerat. ꝛ q̄ pmuta re poterat ex forma cōtractus replicabat̄ qd non erat pmuta tio: sed venditio: q2 pecunia preponderabat: vt no. hic Barto. triplicabat̄ q̄ Bar. loqtur indistincte. Sed qñ cōstat de animo ꝯhentis q̄ voluit pmutare dr̄ pmutatio l3 pecunia excedat et hoc videt̄ Bar. expresse dicere in. l. j. de rerū pmu. Potest dici si pecunia addita nō excedat valorē rei vel excedat in modico b pcedat qd no. Bar. in. d. l. j. de re. pmu. vt sit vēditio si hoc actū sit sed si actum sit q̄ sit pmutatio[b] dicat̄ pmutatio in dubio ve ro si nihil sit actū dicitur ꝯtus mixtus. Si vero pecunia mul tum excedat. ꝛ tunc indistincte sit venditio etiam si actum sit q̄ sit permutatio maxime qñ tractatur de preiudicio alterius vt in exemplo supradicte questionis.

lego quingentis.

nota diffe. differentiam inter contractus innominatos et nominatos et mixtos.

1 **Idem aristo.** †Ex traditione etiam reuocabili trāsfert̄ vsucapiēdi cōditio si tra dens nō erat dñs eo casu quo si fuisset dñs fuisset trāslatū dñiū h. d. facit. l. si alienā. in prin. ꝛ. l. q alienā. j. titu. j. ꝛ. s. de ꝯdi. inde. l. indebiti. §. qd si nūmi. cū ibi no. ¶ In tex. ibi posset dubitari an vsuca. nā si non vsucapit̄ nō posset recipiens ipsum manu mittere post qnquēniū: q2 nō est dñs: sed si vsucapitur ꝛ iste est vnus effectus huius qōnis. Alius est q2 si tradēs peniteret an a te lapsum quinquennij: ꝛ nollet q̄ manumittat̄ licet nō possit agere ante lapsum qnquennij: vt restituatur si illud qnquēniū fuit appositū gratia recipientis. vt in prin. huius. l. bene tamē posset agere lapso qnquennio: vt sibi restituatur q2 nō fieret li ber nec si p ꝯstitutionē. nec si expresse manumitteretur postq̄ est secuta penitētia. vt. l. si pecuniam. §. j. de cōdi. ob cau. ꝛ debe ret restitui tradenti p cōdi. ob cau. q2 ab illo cēseretur recipiēs habuisse dñium postq̄ habuit ab eo causam vsucapiēdi nō au tem posset cōdici vel vendicari a pristino dño. sed si nō vsuca peretur tūc verus dñs posset ab eo vendicare. non aūt tradēs nisi forte ratione possessionis quā posset condicere. vt. l. j. de tri ticaria. Ratio ergo dubitandi erat hic: q2 ista traditio erat re uocabilis per penitentiā: ideo videbatur q̄ ex causa nō trans fertur vsucapiendi conditio: sed certe transfertur dñium: q2 tra dens est dñs: ergo vsucapiendi cōditio si nō est dñs. vt. l. claui bus. de contraben. emp.

a ¶ Penitētia. ad de q̄ pter hoc dicit ro. ꝯs. clxxi. ꝛ dicit idē ro. sin. suis q̄ si ꝯmodo tibi bouē meum vt cōmodes ita tuūq̄ dicitur cō tractus innoīa tus. ꝛ idē si cōmo do tibi cyphos vt eos mihi red das vel tantun dem argenti.

2 ☞ An donator seu vēditor teneatur de euictione vel ad inter esse si res euincat̄ q̄ sit differentia inter ipsos contractus.

1 **Labeo ait si quis.** †Qñ donatio incipit a traditione nō agitur de euictione. sed de dolo ad interesse si res euincatur. h. d. ¶ Est aūt differentia in hoc: q2 si ageret̄ de euictione posset agi etia3 ad estimationem rei euicte. sed actio de dolo nō datur ad illā: sed ad expensas quas fecit donatarius si eas nō potuit recupe 2 rare ab euincēte. ¶ †In gl. mag. in fi. ibi tunc agi pōt: in hoc tamen est differentia inter ꝯtum donationis ꝛ cōtractum em ptionis ꝛ venditionis. Nam in primo si pmisisti mihi dare rē aliquā ex causa donationis: que non erat tua ꝛ tradidisti non fuisti liberatus a pmissione: q2 pmisisti dare. i. dñium transfer re: ꝛ hoc non fecisti: ꝛ ideo re euicta possum agere actione pri ma: vt. l. cum qs. §. qui hoīem. de solu. sed si vendidisti mihi rē alienā ipsam tradendo fuisti liberatus: q2 nō tenebaris dare sed tradere. vt no. in aut. sacramenta pube. p gl. ꝛ. l. pompo. §. si is. de pcu. ꝛ re postea euicta nascitur noua actio. de euic. vt no. gloss. ordi. in. l. cū plures. de euic. in fi. magne gloss. prima enim actio fuit orta ad tradendum: ꝛ traditione facta fuit sublata: sed ista oritur ad interesse qd cōsistit in eo q̄ hodie v3 res: quia pōt plus valere q̄ fuerit empta. vt. l. venditor. de euic. ¶ Alia differentia est q2 in venditione quousq; res sit euicta l3 possim pbare q̄ sit aliena nō possum agere contra venditorē de euic. q2 sufficit q̄ mihi liceat habere: vt in. l. habere licere. de euict. nisi venditor sciuisset rem alienā vt. l. si seruus. §. fi. de ac. emp. vbi est casus sing. q̄ tunc possum agere etiā anteq̄ euincatur sed in donatione si pmisisti dare ꝛ nō dedisti q2 non transtulisti dñium si possum pbare q̄ res est aliena etiam si res nondum sit euicta possum agere: q2 non fecisti q̄ pmisisti. vt. j. de sol. l. si rem meā. ꝛ. d. l. cum qs. §. q hominem. eo. ti.

b ¶ Si p mutatio. facit q̄ voluit an cha. cōsil. lxxi. q̄ stante statuto q̄ de ꝯtu emptio nis soluat̄ gabel la nō de ꝯtu oc casionis q̄ si cō tingat q̄ dentur predia et aīalia estimata p certo pretio periculo conductoris qd tñ debet attendi principalis con tractus nec ga bellā soluendā.

2 ☞ Qñ qs ex stipulatione pmittit aliquid nō inserta aliqua causa ꝛ ex certa scientia an valeat stipulatio.

1 **Ociure vtimur.** †Reipublice nō po test fieri donatio si ne causa. h. d. Et est speciale in republica q̄ nō pōt sibi

fieri simplex donatio ob causam de preterito sed de futuro sic & ratio colligit ex.l.j.§.fi.C.de cadu.tol.q2 respublica vel princeps nõ querit tales donationes que habet vim adulationis.

2 ¶†In tex.ibi si ob honorẽ põt intelligi.sc3 iam receptuz a re a publica & sic est quedã remuneratio[a] & cessat contrariũ gl.que nõ incidit in.l.iuliam ambitus.q donat vel ꝓmittit ꝓ honore iam habito si aũt ꝓ habendo tunc aut clam.& incidit.vt.j.ad.l.iul.ambitus.l.j.aut palã.& tunc aut est honor q h3 administrationem.& idẽ vt in aut.vt iudi.sine quoquo suffragio.§.j.& no.p Cy.in.l.barbarius.de offi.preto.aut nõ h3 administrationẽ & tũc secus:& isto etiã casu põt hoc intelligi.¶In tex.ibi.si minus no.istũ tex.alleg.Bar.in.l.ij.§.circa.de doli excep.ad qõnẽ illã qñ qs ex stipulatione ꝓmittit aliqd non inserta aliqua cã & ex certa scientia vtrũ valeat stipulatio:& ibi tex.videtur dicere ꝙ non.q2 ob.exceptio istud tñ est verũ qñ per errorem.vt q2 credebat cãm subsistere:& nõ subsistebat:sed qñ sciebat nullaz subsistere:dicunt qdam ꝓmissionẽ valere.q2 subintelligit causa donationis:alij dicũt ꝯrium p illum tex.q videtur simpliciter loqui.Bar.tenet precedentẽ opi.p istũ text.vbi speciale est in ꝓmissione facta reipublice ꝙ sine causa nõ valet:ergo si fiat priuato valet p locũ a speciali per.l.j.in fin.ad municip.salua pace ista inductio nõ est bona:q2 in republ.est speciale ꝙ etiaz si inferatur causa donationis nõ valet nisi fiat ob aliquã aliã causam ꝙ̃ ꝓpter merã liberalitatẽ:& hoc vult iste tex.sed fieret priuato ex causa donationis bene valeret:nos autẽ loquimur qñ stipulatio nõ continet aliquã causam donationis: sed fuit simpliciter facta quo casu dicunt quidã ꝙ censentur in dubio facta p errorẽ.vt no.Cy.in.l.generaliter.C.de non nu.pec.vel ex fatuitate ꝯm Bal.ibi.Et istam partẽ puto verã ꝙ si non cõstat an fit facta p errorẽ vel ex certa scientia nõ valeat in effectu sed ob.excep.doli.vt.d.§.circa.licet Bar.sentiat contrarium ꝙ videbatur facta ex causa donationis si autem apparet ꝙ sit facta ex certa scientia: q2 in instrumẽto dicitur talis sciens se ad infrascripta nõ teneri sponte ꝓmisit[b] ec.tunc valebit & presumitur aĩo donandi postꝙ̃ alia causa nõ subest:& ideo illa verba notarij sunt vtilia in instrumento.

a ¶Remuneratio. summo põtifici bene potest fieri donatio nec ꝯsideratur cã vt cõsuluit Oldra.cõsi. xxx.

b ¶Sponte ꝓmisit.de hoc vide p alex.ꝯsil.iiij.j.li. & an talis donatio egeat isinuatione & an iuramentũ suppleat defectũ cause.

2 ☞Possum recipere a te pecuniã vt ꝓ te fideiubeam. Contractus innoĩatus potest fieri per si.

1 **Labeo ait extra.** †Donatio q̃ fit ob causam de futuro non est ꝓprie donatio sed merces illius cause.h.d.

2 ¶†Not.hic dum dicit si satis pro te dedero ꝙ possum recipere a te pecuniã vt pro te fideiubeam.sic.s.mandati si remunerandi.§.fi.ꝯm Bar.& non est vsura.¶In glo.mag.ibi:sed cõtractus innoĩatus.No.glo.ꝙ contractus innominatus põt fieri per si.vt ꝓmitto tibi.x.si tale quid feceris:sed cõtra:q2 nõ fit nisi per vt puta ꝓmitto vt tale quid facias:vt no.in.l.si inter.s.de pac.solu.qñ fit per vt sine dubio est contractus innoĩatus etiã si ex eo ꝙ facis mibi adest sed qñ fit per si tũc dicitur innominatus qñ ex eo qd facias mibi aliquid adest.vt no.ibi.& in.l.si quis cũ debitore.s.de iureiu. ¶Aduertendũ tamen ꝙ l3 hic resultet contractus innominatus.vt dicit glo.Ille tamen qui promisit pecuniam si alter pro eo satisdederit.etiam si pecuniam soluit nõ potest agere vt satisdet.sed repetet si ille non satisdat.q2 satisdatio nõ est in ꝓmissione:sed in conditione.vt.l.siquis.de condi.ob causam.sed ille qui satisdedit bene potest agere prescrip.verbis vt sibi det pecunia promissa.

c ¶Si patronus. ad hanc vide qd voluit Sig.cõsi. lxxx.vbi ponit an heres q iurauit restituere integrã hereditatem possit legitimã & trebellianicam retinere.

1 **Non potest.** †No.hic tex.cũ glo.ꝙ interdũ causa ponitur ꝙ causato.nã liberalitas nõ est donatio.sed vtus animi.vt no.s.e.l.j.in gl.iij.& tamẽ hic ponitur ꝓ donatione que ex libertate.

2 ☞Mandatũ an finiatur morte mandantis.

1 **Si quis dederit.** †Mandatarius etiã finito mandato põt dñium rei transferre virtute mandati:si apud ipsum est non tamen liberatur a mandante vel eius herede nec actionẽ contra ipsos agrit nisi ignoret reuocationẽ mãdati.h.d.

2 ¶†Et aduertendũ ꝙ quatuor sunt hic videnda.Primum vtrum mandatum fit finitum morte mandantis vel dic mutuantis cũ pacto ꝙ reddere seio.& istud nõ declaratur in tex.Sed dicẽdu3 est ꝙ sic.licet transtulerit dñium in recipientẽ.Postꝙ̃ est mortuus anteꝙ̃ ille tradat:& sic reintegra:& hoc vult glo.q̃ incipit secus et bene. Sed contra q2 istud mandatũ fuit factum tpe contractus celebrati vt p3 in prin.ergo videtur nõ posse reuocari etiam per expressam reuocationẽ.vt.j.de sol.aliud circa fi.ti.So.ibi fuit factum contẽplatione mandatarij qd presumitur qñ fit alternatiue vt soluatur stipulanti vel adiecto.hic contẽplatione mandantis q voluit donare illi seio.nec fuit appositũ pactum alternatiue ꝙ restituatur ipsi mutuanti vel seio.sed seio tantũ:& sic nõ fuit factũ principaliter vt debitor haberet facultatem soluendi pluribus sicut in.l.contraria.¶Scdo est vidẽdũ vtrũ in primo & scdo casu huius.l.qñ mandatarius soluit finito mandato p mortẽ perficiatur donatio & est dicẽdũ ꝙ nõ q2 donatio nõ perficit nisi cõcurrat voluntas donantis tempore quo perficit sed hic nõ concurrebat tpe traditionis.q2 erat finita per mortẽ vt.l.iiij.s.loc.¶Et ex hoc dico ꝙ heredes istius mãdatis possunt repetere ab illo cui facta est solutio & per ꝯdictionem sine causa tam in primo casu qñ mandatarius ignorans soluit & sic est liberatus ꝙ̃ in secundo.Sed si soluisset scienter tunc non esset liberatus nec in scdo casu posset agere.& ideo heredes mandãtis nõ repeterent ab illo cui facta est solutio nec ipse soluẽs q2 videretur donasse postꝙ̃ sciebat mandatũ reuocationis:vt in simili no.in.l.si ꝓcuratori falso.de condi.ob cau.& l.si nõ sortem.§.q filio.de condi.inde.Et istud etiam non declaratur in litera.¶Tertium est vtrũ iste transtulerit dñium in primo & secundo casu.& est dicendum ꝙ sic vt in tex.cum apud ipsu3 esset dñium.als secus.vt.s.eo.l.ij.§.sed si quis donaturus.¶Sed contra q2 dñium non transfertur ex nuda traditione sine causa vt.l.nunꝙ̃ nuda.de acq.re.do.sed hec erat nuda ex quo non pficiebatur donatio.solu.nõ dicitur nuda si fuit causa putatiua vel pretensa donationis.vt not.j.de acqui.pos.l.j.§.si vim.per Bar.nam etiã ex inutili ꝯctu dñium transfert si nõ est a iure reprobatũ.vt no.in.l.ꝯctus.C.de fide instru.& in.l.multũ si qs alteri vel sibi.¶Quartũ & vltimũ est vtrũ in primo casu soluens post mandatũ reuocationis sit liberatus a mutuante & in vltimo casu vtrũ possit agere mandati cõtra heredes mandantis. Et in hoc tex.hoc distinguit aut ignorauit mortem & est liberatus.& agere põt:aut sciuit & tunc secus.hoc vltimũ est veru3 qñ sciuit mortẽ.& etiã sciuit ꝙ mandatũ erat reuocatũ:quid aũt si ignorabat errans in iure.& credens ipsum durare.Respõdeo in primo casu huius.§.cum sit reus prodest sibi error iuris vt sit liberatus ope exceptionis.q2 tractat de damno vitãdo quo casu posito ꝙ heredes mutuantis etiam tractent de damno vitando cũ ipsi sint actores & ille reus:prefertur reus.Sed in secundo casu cũ vult agere nõ ꝓdest sibi iuris ignorantia.vt agere possit contra heredẽ mandantis vt hic habetur in tex.& glo. in.l.fideiussor.§.j.s.mandati.

1 **Si quis seruo.** †Non dicit donatio si naturale debitum spõte soluat vel si fiat ob cãm de futuro etiã si nõ ꝯcernat vtilitatẽ donãtis:sed solam affectionẽ.h.d.vsꝙ ad fi.l.Et pro hoc vltimo vide gl.in.l.j.post prin.s.eo.super verbo liberalitate.

2 ☞Falcidia quo iure debeatur heredi.

3 Cautio que non debet prestari qñ fuit per errorem prestita an possit ex ea agi.

1 c **Si patronus.** †[c]Qui p errorẽ iuris ꝓmittit tãꝙ̃ debitor illud ꝙ nullo iure erat debitũ nõ cogit soluere.sec9 si erat debitor saltẽ naturaliter.h.d.Tres ergo sunt casus: nã interdu3 ꝓmittit ex certa scientia & tunc indistincte tenetur nec h3 locũ ista.l.& vr̃ ꝓmittere animo donandi vt.l.sed & si qs §.fi.s.si quis cau.Interdũ ꝓmittit p errorem facti.& tunc indistincte non tenet in effectu.q2 h3 exceptionẽ doli.nec tunc h3 locum ista.l.que distinguit vt hoc ꝓbatur in.l.error.C.ad.l.falci. & hic in glo.super verbo spoponderit.Interdũ ꝓmittit p errorem iuris tanꝙ̃ debitũ illud qd non erat debitũ & tunc h3 locũ distinctio huius.l.nã aut nullo modo erat debitũ ciuiliter vel naturaliter vel saltẽ non erat debitum naturaliter & tunc non tenet in effectu.sed h3 exceptionẽ vt in primo casu.q2 si soluisset p ignorantiam iuris repeteret vt plene no.in.l.j.s.de condi.inde.ergo si ꝓmisit multo fortius põt se tueri ne soluat p regulã cui damus actionẽ &c.Aut erat debitũ naturaliter l3 non ciuiliter & tunc tenet soluere.q2 si p errorem iuris soluisset nõ posset repetere.vt in secũdo casu huius.l.& d.l.error.& l.cũ quis.C.de iur.& fac.igno.¶Et debes premittere ad euidentiam ꝙ patrono debetur legitima in bonis liberti decendentis sine liberis duplici iure.s.positiuo.vt hic in tex.dũ dicitur ex legibus & etiam iure quasi naturali.vt dum dicit tex.verecũdia patronali &c.Et qd no.gl.in.l.regula.post prin.s.de iur.& fac.igno.si ergo libertus relinquat patrono legitimã.& postea ipsu3 grauat in illa legitima dando aliquid per fideicommissu3 alicui:istud grauamen non obligat ipsum ciuiliter nec naturaliter.q2 non fulcitur nisi voluntate defuncti que est de iure naturali.sed patronus habet pro se duplex ius.vt dixi et sic illud succumbit.& reijcitur onus ipso iure.vt.l.cum patronus.de leg.ij.igitur in primo casu huius.l.nullo iure erat debitum illud fideicommissum ipse tamen promittendo mero iure se obligat ciuiliter et naturaliter.Sed si per errorem iuris datur sibi exceptio.& ita loquitur hic.et si dicatur ad quid est posita ista.l.in isto tit.Respondeo quia si sponte solueret vel promitteret: scienter videretur

retur donare ex quo non poterat compelli. Sed tunc contra de.l.precedenti.in.§.pe.So.ibi erat naturalis obligatio per exceptionē nō elisa quo casu etiā si sit sola impedit donationē hic vero lȝ sit naturalis ꝛ ciuilis simul iuncta tñ contra ipsas obstat exceptiones ꝑpter errorē.vnde sunt minoris potentie ꝙ si esset sola naturalis non elisa.vt patet in.l.qui exceptionem.de condi.inde.

2 ¶†Circa ƀm casum est sciendū ꝙ falcidia iure institutionis debet heredi de iure tantum positiuo non de iure naturali vel quasi.si ergo testator grauat heredem in falcidia.q: legat vltra dodrantem hoc grauamen obligat heredem saltem naturaliter.q: fideicommissarij habent ꝑ se voluntatem defuncti q̄ est de iure naturali.ꝛ heres habet dispositionem iuris ciuilis tantū q̄ minoris est potentie:vt hec ꝓbantur in.l.j.C.ad.l.fal.ꝛ ista est ratio quare ꝓmittendo:lȝ per errorē iuris obligatur effectualiter.

3 ¶†Ultimo qñ cautio q̄ non debebat prestari fuit ꝑ errorem prestita:an possit ex ea agi. Dy.hic plene distinguit.ꝛ Barto.recitat.

2 ☞Exceptio q̄ cōpeteret deleganti ꝛ ipse ꝓmisisset nō cōpetit delegato si sua non interest alias secus.

1 **Ut mihi donare.** †Pōt qs donare patiēdo se delegari. Et verus debitor delegatus donatario non hȝ exceptionē donationis immodice nisi rescissoria sit ꝯuentio ꝛ quatenus immodice donatū est pōt repeti.h.d.tota lex. ¶In prin.legis ibi delegante me ꝓmisisti. puta mille nō interueniente insinuatione. vt cōueniat cū tex.seq.ꝛ tūc est intentio litere dicere ꝙ cōtra illum creditorem meū nō habes exceptionē immodice donationis.q: est creditor ex cā onerosa.ꝛ est verus creditor:secus si putatiuus vel verus ex cā lucratiua.vt.s̄.eo.l.ij.§.aliud iuris.dico tñ ꝙ licet non possis illi exceptioni obijcere:q: ille suū recepit:pōt tñ a me ꝯdicere quingenta in qbus nō valuit donatio sine insinuatione. q: videris mihi soluisse ex quo soluisti illi de mandato meo per text. huius.l.in fi. ¶In.tex.ibi.repellere non pōt.q: non interest sua cum nō querat aliud nisi liberationē.ꝛ illā consecutus est promittendo sibi de mandato meo iure delegationis vt.l.delegare.j.de noua.secus si sua interesset.vt.j.e.l.fideiussori.et pȝ.j.in ver.si ego.ibi vt in reliquū. ¶In tex.ibi rescissoriā.i. actionē primā vtilē nunc que primo cōpetebat directa. nam illa directa fuit sublata ꝑ nouationē.sed illa liberatio rescinditur ipso iure eodē instanti quatenus donatio non valet.ꝛ loco directe datur vtilis sicut dicimus in muliere intercedēte.vt.l. Quis.§.si mulieri.s̄.ad vell.ꝛ ex tunc postꝙ egero illa vtili debitor hȝ contra te exceptionē immodice donationis:q: interest sua ne habeat soluere tibi ꝛ mihi.ꝛ hoc est qđ sequitur in ver. ita vt.ꝛ datur ista vtilis rescissoria ipso iure per restitutionem factā a lege vt in muliere ꝓut dixi nec requiritur restitutio in integrū facta a iudice licet alij contra.dicvt in gl.que incipit.i.veterem ƀm doct.

2 ¶†Not.ergo ꝙ exceptio que competeret deleganti si ipse ꝓmisisset non competit delegato si sua non interest.al's secus vt totum hic probatur.

1 **Eum qui donatiōis.** †Donatio ē cōtractus stricti iuris.ꝛ ideo ex mora nō veniunt fructus vel vsure.h.d.post litē aūt ꝯte.venirent fru.nō aūt vsure vt.l.cū fundū.si cer.pe.iuncta.l.j.C.de ꝯdi.inde.ꝛ no.s̄.e.in edibus.§.j. ¶Quidā dicunt ꝙ hodie donatio est ꝯtus bo.fi.q: contrahit solo cōsensu.vt.l.si qs argentū.C.eo.sed hoc reprobatur q: nō sequitur cū nō dicantur bo.fi.ꝑpter hoc solū ꝙ contrahantur solo cōsensu.nam multi sunt cōtractus bo.fi. qui nō contrahuntur solo ꝯsensu:sed re.vt depositū ꝛ commodatum.sed illi dicuntur bo.fi.qui habentur institu.de actio.§.actionum.inter quos iste non numeratur.de hoc tangitur per glo.in.d.l.edibus.circa fi.s̄.eo.

2 ☞Qualiter fiat insinuatio q̄ requiritur in donatione.

1 **Modestinus respōdit.** †Cuȝ qs liberatur ab vsuris futuri tēporis q̄tūcūꝙ magne quantitatis non reqritur insinuatio.h.d. ¶Et hoc pōt intelligi tribus modis.primo vt ratio huius sit fauor liberationis sed hoc nō plȝ q: si liberarē te a debito nō odioso bene reqreretur insinuatio si excederet summā legitimā vt no.in l.si quis obligatione.de reg.iur. ¶Scđo vt ratio sit quasi tot videant donationes quod sunt annue summe ꝛ nulla illarū excedit summā legitimā sed nec ista plȝ.q: lex ista hȝ locū etiā cū remittunt vsure tēporis preteriti quo casu cessat dicta ratio.vt in.j.glo.huius.l.ꝛ sic gl.ij.nō videtur bene dicere ꝙ ponit dictā rationē. Dic ergo tertio ꝙ ratio est odio vsurarū.ꝛ est speciale hoc casu vt non reqratur insinuatio.simile qđ habet in.l. cum post.in princi.de iure do.ꝛ.l.q semisses.de vsuris vbi ex lapsu longi temporis presumit facta liberatio a debito odioso.secus

2 in debito nō odioso.vt.l.liberti.la.j.s̄.de ali.leg. ¶Est alius casus in quo nō reqritur insinuatio.j.eo.l.aquilius.Bart.tra-

a ctat hic materiam insinuationis[a] que requiritur in donatione s.vt fiat apud acta id est coram iudice.de qua etiam ꝑ Guil. de cu.ꝛ Bal.in.l.illud.C.de sac.san.ecc.Et in aliqbus.Bar. cōtrariatur Bald.de hoc etiam in specu.de instru.edi.§. porro.ꝛ ibi Jo.an.in addi.

1 **Fideiussori eius.** †Exceptio pemptoria cōpetēs principali pōt opponi ꝑ fideiussorem etiam inuito principali.q: sua interest potius nō soluere ꝙ solutum repetere.h.d. Posset etiā opponi ꝑ creditores ipsius principalis.vt.l.si cui.C.de nō nu.pe.ꝛ etiam ꝑ delegatum a principali debitore si sua interesset.alias secus.vt.s̄. eodē.l.vt mihi ¶In glo.fi.in.l.iiij.§.is.dic ƀm Jac.de are.ꝙ ibi exceptio nō competebat principali.ꝛ per consequens nec fideiussori hic secus. ¶In fi.glo.ibi de pac.l.qđ dictum.dic ꝙ imo videtur qđ nec ipse fideiussor vltra legitimum modum donare posset.ꝛ si solueret repeteret.vt.d.l.vt mihi.in fi.s̄.eo. Dy.

2 ☞Si feci te ꝓcuratorē ad vendendū rem meam ꝛ eaȝ vēdis nō vt ꝓcurator meus sed tuo nomine ꝛ tanꝙ tuam non transfers dominium.

3 Si res mea ꝑuenit ad te ex voluntate mea lȝ non eo modo quo volui q: non tanꝙ meā non possum a te repetere si voluntas mea fuit a te nunꝙ repetere.

1 **Si tibi dederim.** †Qui rem alienam suo nomine tradidit cuȝ tradere deberet noīe dñi non transfert dñium:licet transferre intendat dñs: tamē a recipiēte vendicare non potest cum habeat rem ex voluntate dñi.hoc dicit.ꝛ est notabilis lex.ꝛ ad hoc vltimum facit.l.si ego.s̄.si cer. pe.

2 ¶No.ꝙ si feci te ꝓcuratorem ad vendendum rem meam ꝛ eam vendis non vt procurator meus sed tuo nomine et tanꝙ tuam non transfers dominium quod est singulare:imo teneris mihi actione furti quasi contrectes contra meam voluntatē.

3 ¶†Item not.in fi.illud ad qđ semꝑ alleg.ꝙ si res mea peruenit ad te ex voluntate mea licet non eo modo quo volui.q: nō tanꝙ mea non possum a te repetere si voluntas mea fuit a te nunꝙ repetere.Et ideo si soluit indebite scienter licet tu receperis tanꝙ debitum.ꝛ sic donatio nō perficitur.q: non concurrunt voluntates non tamen possum repetere.vt.l.cuius ꝑ errorem.de reg.iur.q: licet non sit donatio tamen est irreuocabilis datio. ¶In glo.ij.ibi item qđ dicit ista glos.voluit opponere ꝙ non detur mihi contra te actio furti cuȝ mea non intersit vt patet ex fine huius.l.ibi non possum repetere.q: habet ex voluntate mea ꝛ sic nō interest mea qualiter tradita fuerit postꝙ tradita est ei cui volui.ergo ꝛc.q: datur actio furti ei cuius interest.vt.l.is cuius.j.de furtis allega.in fi.glo. ¶Propter hoc glo.soluit tribus modis tene vltimaȝ.nam qñ non interest ab ipso principio non habeo actione furti.vt.d.l.is cui.sed quādo a principio interfuit vt fuit hic.q: interfuit mea vt traderes nomine meo.sed ex postfacto desinit interesse.q: nō possum repetere tunc aut ille habet ratum ꝛ vult habere a me.ꝛ tunc actio furti que semel cepit cōpetere desinit.ꝛ etiā ꝯdictio furtiua.q: desinit interesse ex cā que retrofingit.vt.l.si vendidero. §.si titius.j.de furtis.licet gl.dicat ꝙ actio furti non desinit cōpetere sed male in hoc.ꝛ.l.quam alleg.loquitur qñ desinit interesse ex causa que nō retrofingeret.sed si nō habere ratam nec vellet a me habere:nō desineret actio furti nec ꝯdictio furtiua. ¶Itē primo casu quando ratū habet ex postfacto ille acquirit dominium.ꝛ non possum ab eo vēdicare.ita debet intelligi finis huius.l.sed si non haberet ratum nō acquireret et possem vendicare vt habetur in glo.fi.

2 ☞Si aliquid scripsisti de mandato meo an videatur manu mea scriptum.

3 Confessio contenta in libro rationum an noceat scribenti sicut illa que continetur in epistola licet ille liber non mittatur ad aduersarium.

Si quis in iudicio cōfitetur se debitorē meū ꝛ facit hoc scribi a notario an ista cōfessio prosit mihi lȝ absenti.

4 Confessio cōtenta in testamēto quare non ꝓbet debitū contra heredem confitentis sed solum inducat legatum.

1 **Uada ratio.** †In ista.l.ponit casus duobus modis.primo ꝙ aliqs in suo libro scripsit se debere titio centū q̄ sibi donabat.ꝛ sic fuit vsus verbis enūtiatiuis dicēdo se debere ꝛ etiā dispositiuis dicendo ꝙ donabat.ꝛ hoc frequenter faciunt mercatores tenentes pecunias alienas ad discretum.q: scribunt quod talis debet habere ab eis centum pro discreto

a ¶Insinuatiōis qđ sit insinuatio vide eundē pau.ꝯsi.ccciȝ.Old.cō si.ccliij.ꝛ an reqrat scripturam vide bald.consi. cccclxxviij.et an apud acta et an sufficiat ꝑsentia principis.ꝑ eundē cōsi.ccciij.j.li.ꝛ an apud iudicē cōtract⁹ vl' origi nis vide ꝑ Oldr. vbi.s̄.ꝛ an donatio in recōpensatiōe legitima requirat īsinuatio nē.vide eundem pau.ꝯsil.cv.ꝛ qđ si ad pias cās ꝑ eundē ꝯsil.xxij.ꝛ ciij.ꝛ qđ si sit donatio vicissitudinaria.vide ꝑ lu. ro.ꝯsi.xxvj.old. cōsi.cxxxix.Cal. cōsi.j.de dona.et ibi etiā an egeat īsinuatiōe donatio ad pias cās.

a ¶ Cadissam.an h̄ sit simpliciter no tū.vide ro.cōsil. cclxxxv. ꝙ ibi al a legauit.ij.in.l.ij. absenti.

b ¶ Cōfitentis. vide ꝙ voluit bal. ꝯs.ccclxviij.li.⁊ cōsi.cclxiij.li.li. ⁊ dictū bar. seqr̄ simpliciter ideꝫ pau.ꝯsi.clxxv.in fin.vbi etiā dicit ꝙ lꝫ confessio facta preiudicet in absētia ptis no. tū ꝙ h̄ fallit vbi esset frequens ⁊ continuata ⁊ toties repetita qḋ trāsiret in publicam famā q꞉ tūc dicit ipse puto ꝙ preiudicet.

c ¶ Non tāgaꝛ.vide ꝙ in facto cōsuluit Fulg. ꝯsi. ccvij.ver.fi.cōsil. vbi aliquantulū dubitat ī casu illo an mulier cui legatū erat fctm̄ sub his v̄bis ꝙ eius vxor possit stare ⁊ babitare in domo in q̄ babitat de presenti toto tpe vite sue dū vixerit in viduitate ⁊c.⁊ post eius mortē deueniat in beredē ꝙ si pars domus p beredē fuit locata ī alia parte ipsa babitabat dubitat an ipsa vxor possit expelli a pēsiōe ⁊ laudat cōpositionē.

d ¶ In ptāte.ad saturitatē vide de boc articulo per Are.cōsi.xvij.

que ex tunc sibi donant.¶ Queritur vtrū ex his verbis resultet donatio.⁊ sic posset agi.⁊ respōdetur ꝙ non.q꞉ ista est nuda ratio.i.scriptura nuda.s.a presentia ⁊ consensu donatarij. nam donatio cū sit contractus requirit voluntatem vtriusꝙ.⁊ hic non apparet nisi de consensu scribentis.Sed qd si pōt apparere per testes qualiter ille de hoc habuit notitiam ⁊ ratificauit. Respondeo nec tūc donatio perficitur nisi peruenerit ad eius notitiā per ipsum scribentem.aut per nuntium vel epistolam missam[a] ab eo p no.in.l.cōsensu.j.de act.⁊obl.⁊ in.l.illud.C.de sac.sanc.ecc.¶ Scḋo modo ponitur casus ꝙ nō apposui verba dispositiua.s.dono.sed tantum enuntiatiua.q꞉ scripsit se debere titio centū ⁊ nō dixit ex qua causa vtrū ex his verbis possit cōueniri tanꝙ ex his ꝓbetur donatio licet non inducaꝛ.videtur ꝙ sic q꞉ in stipulatione facta sine causa a sciente se nō debere subintelligitur causa donationis.vt no.in.l.ij. ꝟ.circa. de doli excep.⁊ dixi.s̄.eo.hoc iure.in prin.¶ Contrarium est verum q꞉ aliud in stipulatione que est dispositio aliud in cōfessione q̄ est enuntiatio q̄ non valet nisi contineat causam obligatoriam.vt.l.cū indebito.ꝟ.fi.s̄.de proba.nisi essent emissa in iudicio tunc eīm non reqritur causa.vt.l.vna.C.de cōfes.Sed cōtra de.l.ex hac scriptura.s̄.e.vbi inducitur donatio ex verbis enūtiatiuis.solu.ibi scripsit se donasse hic nō fecit mentionem de donatione.sed scripsit se debere.Itē ibi in presentia testium.q꞉ in vltima voluntate.sed hic nulli fuerunt.sed in libro suo secreto scripsit.¶ Quid aūt si scripsisset se debere ex causa donationis.⁊ sic continet causam adhuc videtur non valere.q꞉ nō fuit presens pars vt.l.certū.ꝟ.si quis absentē.s̄.de confes. cōtrariū tenent doc.Quia illud quando de confessione nō fuit confecta scriptura.al's secus vt.l.publia.ꝟ.fi.s̄.depo.illa tamen loqtur qn̄ fuit cōfecta epistola.⁊ illa transmissa fuit absenti.sed hic in scripsit in libro rationū qui nō fuit transmissus absenti. tamē doc.idē dicunt q꞉ quandocūꝙ perueniat ad absentem sufficit qḋ tene menti.Idem videtur si de ipsa cōfessione appareat p aliam scripturam que fit manu confitentis.licet non sit epistola nec liber rationum.q꞉ v꞉ eadē ratio.⁊ sufficit qn̄cūꝙ perueniat ab absentē.†Dicit tn̄ hic Bar.vnū verbū qḋ nō placet qḋ est verū qn̄ fuit scriptū manu ipsius ꝯfitentis.[b] secus si de manu alterius.lꝫ de suo mādato.sed certe tunc manu eius videꝛ scriptū.Et hoc contingit in istis mercatoribus qui habent discipulos.⁊ de illorū mandato scribunt.vnde tantū valet quantum si ipsi scriberent.Et si aliquid scripsisti de mandato meo videatur manu mea scriptū.⁊ est casus infra.de fal.l.diuus.ꝟ.itē senatus.circa mediū ibi.videri enim ait ⁊c.¶ †Item ꝙ cōfessio contenta in libro rationū noceat scribenti sicut illa que continetur in epistola.licet ille liber nō mittatur ad aduersarium gl.in.l.quidā nūmularios.de eden.⁊.l.instar. C.de iure fisci.li. x.¶ Ex istis dico ꝙ si quis in iudicio confiteꝛ se debitorē meū ⁊ facit hoc scribi a notario.Idem videtur si ab alio priuato si hoc apparet.licet non portet scripturam de manu sua ista confessio ꝓdest mihi.lꝫ absenti sicut si manu sua scripsisset. ⁊ nō habet locū.l.certū.ꝟ.si quis absenti.j.de confes.lꝫ Bar.hic sentiat contrarium.¶ †Sed quare confessio cōtenta in testamēto nō ꝓbat debitum cōtra heredē confitentis.vt.l. lucius.ꝟ.quisqs. de leg.iij.sed soluꝫ inducit legatum.⁊ tamen inde confecta est scriptura de voluntate testatoris qḋ est contra ea q̄ supra dixi Respondeo vt no.Bar.eo.ti.l.cum quis.ꝟ.codici.circa fin.vbi omnino vide.⁊ ibi videtur sentire ꝙ in actibus interviuos noceat confessio facta parte absente qn̄ est confecta scriptura per alium de mandato confitentis:licet hic dicat contrarium expresse.¶ †Ultimo de materia quā tangit hic ipse an scriptura priuata faciat fidem contra scribentem.vide per ipsum plenius in.l.admonendi.de iureiur.

1 ☞ Differentia inter verbū habitatio ⁊ verbū habitare.⁊ habens habitationē quid possit facere.

2 Habitatio vel facultas habitādi an finiatur morte eius cui cōpetit seu morte concedentis ⁊ quid in concessione precaria.

3 Duo effectus qn̄ donatio fit propter benemerita.

4 Donans qn̄ descendit ad speciem meritorum an requiratur tunc probatio eorum.

5 Licet ille qui non habet possessionem ciuilem vel naturalem. sed nudam detentationem non habeat interdictum vnde vi vel vti possi.habet tamen officium iudicis vt restituatur sibi detentatio ablata vel vt in ea defendatur quod officium datur etiam possessori.

Quilius regulus.

1 †Confessio habitādi facta ex cā donationis nō fingitur morte ꝯcedētis ⁊ si fuit facta ex cā remunerationis nō eget insinuatione.Et si donatarius inqetatur hꝫ iudicis officiū vt in ea defendaꝛ.h.d.ista.l.pulchra notabilis et singularis q̄ semp allegaꝛ.

2 ¶ †In tex.ibi permitto tibi habitare no.q꞉ nō dixit dono tibi habitationē.sed dono ⁊ ꝑmitto tibi habitare.⁊ ista est donatio actus habitandi explicandi p donatarium que differt a donatione habitationis.nam habitatio est ius.quia est seruitus personalis.vt.s̄.de vsu ⁊ habi.per totuꝫ.sed habitare est facti. ¶ Ex hoc sequitur aliud qḋ ille qui hꝫ habitationeꝫ possidet naturaliter sicut vsufructuarius.vt.l.naturaliter.de acquirē. possef.ille tamē qui habet facultatem habitandi non possidet etiam naturaliter sed detinet sicut inquilinus. Ex hoc sequitur aliud quod licet ille qui hꝫ habitationē habeat interdictū vnde vi si expellatur ⁊ vti possidetis si inquietatur. Ille tamē qui habet facultatē habitandi non hꝫ.q꞉ nō possidet.vt in.l.j. ꝟ.deijcitur.in fi.j.de vi ⁊ vi ar.sed hꝫ officium iudicis.vt in fin. huius.l.in tex.⁊ in gl.¶ Item ille q hꝫ habitationem pōt eam locare vt.l.cū antiquitas.C.de vsufru.⁊ cōmoditatem eius vēdere licet non ipsum ius sicut vsufru.vt.l.necessario.ꝟ.fi.de pericu.⁊ cōmo.rei vend.Ille vero qui habet facultatem habitandi non potuit locare nec vendere quia est concessio mere personalis non de aliquo iure.sed de actu explicando per ipsum. et sic non potest explicari per alium iuxta no.in.l.pater.de serui. lega.et istud est satis vtile.licet per doc.non tangatur.[c] †Dico tamen ꝙ sicut habitatio finitur morte eius cui competit.vt.l.si habitatio post prin.s̄.de vsu et habi.ita ista facultas habitandi donata vel cōcessa per.l.apud iul.ꝟ.si quis alicui.et ibi omnino vide.s̄.de lega.j.licet quidam hic dicant contrarium per ea que no.in specu.de aduo.ꝟ.j.versi.sed pone abbas.sed certe ibi fuit concessio rei in feudum et sic translatio dominij vtilis hic nullum ius in eo fuit concessum.sed simplex facultas habitandi tene mēti.¶ In tex.ibi patiebatur nicostratus vel ex eo forte.quia dicebatur hanc donationē expirasse morte reguli p l.lucius.j.eo.vel quia excedebat legitimam summam facta estimatione temporis preteriti ⁊ futuri et non interuenerat insinuatio.¶ Sed ad primum respondeo vt hic in glo.magna.q꞉ in.l.lucius.fuit concessio precaria quod ex eo patet.quia ibi dixi ex voluntate mea ⁊c.hic vero fuit donatio:licet non simplex sed remuneratiua inter que est differentia.quia concessio precaria finitur morte concedentis.vt ibi sed non morte eius cui facta est concessio.vt.j.de precario.l.quesitum.ꝟ.j.⁊.l.cum precario.ꝟ.fin.sed ista de qua hic econuerso non finitur morte concedentis.vt hic.sed morte eius cui facta est concessio sic vt.d.ꝟ. si quis alicui.in.d.l.apud iulianū.de lega.j.⁊ idem dico in casu l.qui sagum.s̄.eo.titu.¶ Quid autem si dicat quis concedo tibi hanc rem causa habitandi non autem donauit habitationē nec donauit facultatem habitandi quibus casibus loquuntur ea que dicta sunt supra.Respondeo aut dicit dono hanc rem ad habitandum ⁊ transfert dominium ⁊ neutrius morte finitur ad hoc.j.eo.donationes.ꝟ.species.Aut dixit concedo ⁊ tūc aut ad vsum determinatum certo tempore ⁊ dicitur commodatum quod finitur finito illo tempore non ante etiam si interueniat mors alterius eorum:vt.l.in commodato.ꝟ.sicut. s̄.cōmo.Aut non fuit determinatus certus vsus seu certum tempus.et tunc dicitur precaria concessio que finitur morte precedentis.vt supra dixi.Et hoc habes ex notatis in dicto.ꝟ.sicut. ⁊.l.ij.ꝟ.j.si cer.peta.¶ Ad secundam autem respōdetur vt hic in glo.iij.ꝙ insinuatio requiritur in donatione mera et pura non in ea que fit causa remunerationis.vt hic.⁊.j.eoḋ.si pater. 4 †Et sic no.vnum effectum quādo donatio fit propter bene merita.¶ Est et aliud quia facit valere donationem factam filio in potestate[d] tanꝙ factam cuilibet extraneo.et non requiritur confirmatio per mortem patris donantis filio et censetur potius aduentitia ꝙ profectitia. quod dic vt not. in auꝛ. vnde si parens.C.de inoffici.test.et.l.si donatione. C.de col.et eo.titu. auꝛ.ex testamento per Bal.vbi omnino vide.qui dicit p hunc tex.quod quando donans descendit ad speciem meritorum nō requiritur probatio eorum:secus quando loquitur in genere. Tu dic melius vt no.per Barto.in.l.si forte.de castren.pecu.ꝙ si poterat libere donare etiam sine meritis statur illis verbis enuntiatiuis per.l.optimam.C.de contraben.stipul.Sed si nō poterat libere.vt quia excedebat legitimam summam vel erat persona cui non poterat donare non statur illis verbis nisi merita probentur.quia potuerunt dici in fraudem.⁊ hoc presumitur per.l.qui testamentum.de probatio.et per.l.cum quis.ꝟ.tia.de lega.iij.Et ad istum tex.responde quod hic erat notoriū ita.¶ In fine.l.ibi quasi loco possessoris.†No. singulariter qḋ licet ille qui non habet possessionem ciuilem vel naturalem. lꝫ nudam detentationem non habeat interdictum vnde vi vel vti pos.vt.l.j.ꝟ.deijcitur.in fin.j.vnde vi.habet tamen officium iudicis vt restituatur sibi detentatio ablata vel vt in ea defendatur quod perpetuo no.facit.l.he autem.quibus ex cau.in poss. ea.et quod nota.in.l.j.ꝟ.necessario si mulier ventris nomine.

Certe

Certe etiam possessori datur officium iudicis qd est vtilius q agere interdicto. qr in interdicto oportet dari libellum r ordinarie procedere r pôt implorare iudicis officiū ne turbetur r vt precipiatur turbatori: vt desinat vt.l.fi.§.de offi.procu.cesa. r.l.fi de possessione. r dic vt ibi. C. de transac. r hec per alios nō tanguntur in multis.

2 Quādo hereditas legatur per heredem an legatarius teneatur subire onera.

3 Donatarius vniuersitatis iuris si non soluat creditoribus an possit conueniri a donatore vt restituat res donatas condictio ne ob causam.

4 Quando quis tenetur mihi ad factum an possit precise cōpelli ad illud faciendum.

1 **Hereditatem.** †Si donatr vniuersitas iuris censet tacite actū q donatarius subeat onera ad qd faciendū cōpelli pôt per actionē prescri.ver.h.d. Et dicit Bart. q est subtilis.l. parū tñ declarat eius subtilitatē r glos. que sunt hic fuerūt satis defectiue. ¶ In tex. ibi satisfacere dz.s. ratione taciti pacti qd censet interuenisse inter donantē r donatarium fm Dy. r hoc etiā tenet gl. magna fi. in fi. r hec resultat ex natura vniuersitatis que cōprehendit cōmoda r incommoda. vt est hereditas. †Et idē qñ hereditas legatur per heredē vt legatarius tenetur subire onera siue sit hereditas ipsius legantis. vt.l.si quis seruū.§.fi.de leg.ij. siue alterius relicta huic leganti: vt.l.cum filius.§.j. r hic vide Bar. c.l. cum pater.§. mense.e. titu. vbi idē est in alia vniuersitate legata. vt est mensa. Et not. q istud pactū tacitū vestitur coherentia traditionis in casu huius.l. Et ideo parit actionem prescriptis verbis sicut si esset factum expresse. vt. C. de pac.l. legē. Et iste est casus hic qui nō est alibi fm Dy. ¶ In tex. ibi. r creditores contra patrem veniāt nam contra filiam agere nō possum. nā licet habeat vniuersitatem tñ hz eā titulo singulari p quē nō transeūt iura passiua in eam directa vel vtilia vt. C. e. ti.l. eris alieni. secus si haberet titulum vniuersalem[a] vt.l. tutoris. C. ad.l.iul. de vi. r qd ibi not. Bar. in.l.j. r.ij.ff. de bo.pos. r facit.l.fi.§.fi. de contrahen. empt. Si tñ agerent ꝯ donatariū. r illa sponte susciperet in se iudicium liberatur donans iure taciti pacti de nō petēdo. vt. C. de pac.l.ij. ¶ In tex. ibi cogendā eā.s.p ipsum patrem nō p creditores. ¶ Sed an posset compellere filiam ad cauendū sibi de conseruādo eū indēnem a creditoribus hereditarijs. Rñdeo non si iam tradidit habitationem per.l.ij. C. de hereditate vel act.ven. sed si nō tradidit: sed se obligauerit ad tradendum nō cōpellit tradere nisi sibi caueat p no. per Bar. in. d.l. cū filius. §.j. in fin. de leg.ij. r ita intelligo no. ibi per eum. ¶ In text. ibi prescrip.ver. ista actio causatur ex pacto qd presumit inconti nenti appositum. sed si esset contractus bo.fi. vt venditio dare tur etiā actio ex venditio informata a pacto. vt. d.l.ij. de here. vel act.vē. sed hic nō dat actio informata: qr nullā reperit informādā hoc pactū cū donanti simpliciter nulla cōpetat actio ꝯtra donatariū: vēditori aūt hñ cōpetit actio ad pretiū vñ informata dat etiā ad id qd deuenit in pactū. vt.l. iurisgē.§. quo minus.ff. de pac. ¶ In gl. que incipit. nec obstat ibi sed ibi oīa bona rc. tu dic q siue donē vniuersitatē: puta hereditatem siue bona mea quo casu non est donatio vniuersitatis lz sit donatio generalis inter quas est magna differentia. vt no. in fi. in l.fi.§. qui quatuor. de leg.ij. si queritur quis teneat creditorib? vtroq casu est dicendū q vtroq casu nō tu. r cōtra me possunt agere non contra te. sed si queritur an ego possim agere cōtra te vt me defendas ab illis. dicendum est q primo casu sic. vt in hac.l. qr videtur tacite actum. in secundo casu nō. qr generalis hoc non importat cum bona intelligantur deducto ere alieno vt.l. subsignatum.§. bona. de verb. signi. r in sequenti cōtrario glo. de.l. mulier bona de iure do. r hanc solutionē sentit gl. magna. sequēs in prin. In scdo tñ casu qñ donaui oīa bona. licet creditores nō possunt te cōuenire actione psonali qua ego tenebar. tñ bene possunt te cōuenire actiōe reuocatoria ad rescindendum donationē tanq factā in fraudē ipsoꝝ qd presumitur qr oīa bona donaui. ¶ Et ex his apparet q ista gl. fuit imperfecte locuta. ¶ Quero quid si hic non interuenerit vera traditio. quia bona erant apud istam filiam. r iste pater donādo sibi dimisit quō vestiet pactū tacitū vt pariat actionem. Rñdeo hūc articulū tangit subtiliter gl. fi. C. de pactis.l. debitori. r ibi

3 vide per docto. ¶ †Ultimo gl. magna fi. post princ. dicit q hic si ista filia nō soluat creditoribus pôt conueniri vt restituat habitationem patri ꝯdictione ob causam per.l.ij. C. de condi. ob cau. qd non placet. qr ibi loquitur qñ fuit datio facta ob expressam causā vt solueret creditoribus r nisi solueret q restituat hic neutrū istoꝝ fuit. sed hoc venit hic ex natura rei donate: qr est vniuersitas. Puta ergo q solum possit conueniri vt soluat nō vt restituat si nō soluat. qr est contractus nominatus r simplex donatio in qua nō habet locū ꝯdictio ob causam vt.l.fi.ff. de condi. ob cau. ¶ †Ista gl. circa fi. tangit duas opi. qñ qs tenetur mihi ad factum vtrū possit cōpelli precise ad istud faciē dum. vna est q aut illud factū est fiendū mihi. r pôt precise cōpelli aut alteri. r tunc secus. Alia opi: est q aut illud factū non est mere factum. sed habet ius admixtum. puta q teneatur me defendere vel in iudicio p me respondere. r pôt precise cōpelli per.l. sed et he.§. pretor.ff. de procu. Aut erat merū factum vt q teneatur alteri soluere r tūc secus. Docto. reprehendunt ambas has opi. r dicunt aliter distinguendū q aut quis teneē mihi ad factum ex dispositione legali r pôt precise cōpelli. vt l. stipulatio.§. siue. de ope. no. nunti. r. d.l. sed et he.§. pretor. de procura. ¶ Item si ex dispositione testatoris que habet vim legis. vt.l. fideicommissaria.§.fi. de leg.iij. iuncto.§. disponat. in aut. de nup. Aut ex dispositione hominis inter viuos r tūc regulariter secus quia in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse post morā. vt.l. si quis ab alio. de re iudi. r sic in casu huius.l. non potest pater precise compellere hanc filiā ad soluendum. sed eam non soluentem faciat condemnari ad interesse.

2 Si qs confitetur debitorē suū sibi nō teneri q in tali confessione nō requiratur causa fauore liberationis.

1 **Quidam in iure.** ¶ †Qui cōfitet debitorem suum sibi nō teneri videtur ipsum liberare ex causa donationis. h.d. notabiliter. Et licet hic loquatur qñ fuit cōfessus in iure idem si extra ius vt.l. tale pactum. in princi.ff. de pact. videtur enim liberare p pactū de non petendo. vt ibi. Ex hoc sequitur q requiritur presentia debitoris vel alterius recipientis pro eo. al's ista confessio non posset habere vim pacti qd duorum consensu perficitur. vt.l.j. in princip.ff. de pactis.

2 ¶ †Sunt autem hic duo specialia. Primū qr licet ista sint verba enuntiatiua tñ inducunt dispositiones. i. pactum de nō petendo fauore liberationis: secus vbi talis fauor non vertitur. qr inter viuos nō inducunt dispositiones sed probationes. vt l. publia.§.fi.ff. depo. ¶ Est autem magna vtilitas. qr si important pactum de non petendo. lz debitor confiteatur q re vera erat eius debitor talis cōfessio creditoris seu pactum non retractatur. Sed si induceret probationem: tm tunc secus: quia oīs probatio etiam p confessionem recipit aliam pbationem in cōtrariū. vt.l. cum falsa. C. de iuris et fac. igno. maxime per confessionem alterius partis iuxta no. in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. r in cor. vnde sumitur. hic ergo non posset probari contrarium per creditorem. sed in.l. publia.§.fi. sic. ¶ Et ex hoc apparet dum tex. dicit actionē videre amisisse. qd debet intelligi.s. in effectu non ipso iure. quia per pactū de nō petendo non tollit actio. sed elidit. vt.ff. de pactis.l. si vnus.

2 §. pactus ne peteret. ¶ †Aliud speciale est. quia in tali ꝯfessione non requiritur causa fauore liberationis. imo subintelligit causa donationis p hunc tex. notabilē. Secus si tēdat ad obligandum. vt.l. cū de indebito.§.fi. de proba. ¶ Item loquitur ista.l. qñ quis fuit confessus circa decisoria litis. Si autē circa preparatoria. dic vt plene per glo. in.l. is qui se obtulit. cum.l. seq.ff. de rei ven. Et per Bart. in.l. non fatetur. de confessis. Et adde no. in. d.l. tale pactum. in prin.ff. de pactis.

2 Si filius liberat debitores paternos viuente patre r post ea succedit patri an possit venire contra liberationem.

3 Quid econtra si pater cōsentiente filio donauit bona an possit filius mortuo patre reuocare donationē vsq ad legitimā.

1 **Donationem.** †Qui donat bona viuentis q sperat ad se pertinere iure successionis tanq indignus priuat eius hereditate. r applicatur fisco nec valet donatio. h.d. notabiliter. ¶ Et intelligo istum §. quando iste donauit ista bona non tanq sua de presenti: sed tanq ad se peruētura ex successione cognate que spes erit improbabilis ea viuente: vt.l. post emancipationē. de libe. leg. et intelligo verum qd hic dicitur etiam si contulisset donationem in illum casum: puta dono tibi bona talis cum ad me peruenerint eius successione: nec obstat.l. et heredi.§. si filia.ff. de pact. qr ibi non contulit pactum in casum successionis. sed in casum quo esset sui iuris que spes non erat improbabilis. ¶ Item ibi paciscens filia habebat aliquod ius tempore pacti hic nullum licet speraret habere. Si autem donasset tanq bona propria: tunc licet non valeret in preiudicium cognate que erat domina valeret tamen in preiudicium sui: vt teneatur de euictione vel de dolo. vt.ff. eo. aristo.§. fi. vel vt repellatur a vendicando: et vt teneatur donationē implere si postea succedat illi cognate. per ea que not. in.l. necnon. C. de capt. quam isto modo intelligo: quia ex iure superueniente donatori confirmatur

[a] ¶ Uniuersalē. dicit Bellamera decis.xxxi. de donationib? q vniuersalis donatio non trāsfert aliquā personalem actionē in donatariū. sed q creditores debent agere contra debitorem r execu tio fiat in bonis per donatariū possessis.

ius donatarij.vt.l.cũ vir prediũ.de vsucap.nec priuatur successione.q2 non fraudauit se in morte alterius vel in successio-
2 ne sperata.¶†Quid autẽ si filius liberat debitores paternos viuente patre ⁊ postea succedit patri.an possit venire contra liberationem.dic vt p Dy.⁊ Bar.in.l.filiusfa.j.de solu.⁊.l.cum
3 dñs.de pecu.lega.¶†Item quid econtra si pater consentiente filio donauit bona sua.vtrũ possit filius mortuo patre reuocare donationem vsq3 ad legitimam vide Cyn.in.l.ij.in fi.C.si quid in frau.patro.⁊ no.in.d.§.filie.

2 ☞Miles non põt aliquid donare vel relinquere cõcubine. Quid in clerico.
3 Casus in quo cõcubina est melioris cõditionis ꝙ vxor.
Habens filios ex cõcubina an possit ipsi concubine aliqd legare vel eam heredem instituere.
4 Qñ res peruenit ad casum a quo incipere non potest si iam est perfecta non irritatur.
5 Qñ aliqs tanꝙ filius legitimus ⁊ naturalis petijt bona paterna ⁊ sic habet necesse ꝓbare matrimoniũ interuenisse inter patrem ⁊ matrẽ.⁊ nõ põt ꝓbare matrimonium per instrumentũ vel per testes qui fuerint presentes sed ꝓbat ꝙ stabant adinuicem sicut stat vir ⁊ vxor quid debeat tunc aduersarius probare in contrarium.

1 **Donationes.** †Põt quis donare sue concubine nec rescindit donatio.l3 postea cũ ea matrimoniũ ꝯtrahat.Et an sit ꝯcubina vel vxor ex qualitate personarũ.⁊ cõdi-
2 tione vite ꝑpenditur.h.d.†Fallit in milite[a] qui non põt dona-
a re vel relinquere cõcubine.l.ij.C.de do.inter virũ.⁊ no.Bar.§.eo.affectionis.⁊ in.l.miles ita.§.mulier.de testamẽto mili.⁊ in l.mulierẽ.de his quib.vt indig.et idem in clerico vt sue cõcubine nõ possit donare sicut nec miles armate militie põt vt not. Bar.in dictis iurib[b].⁊ in.l.miles.de re iudi.Et relictum cõcubine a milite factum applicatur fisco.d.l.mulierẽ.⁊ idẽvidetur in relicto cõcubine a clerico facto cũ miles ⁊ clericus equiparentur ſm Bar.in dictis iuribus etiã clericus donare põt concubine vsq3 ad concurrentem quantitatẽ meritorũ vt no.Pet. de anch.ꝯsi.cclvij.maxime si desiuerit esse cõcubina.vtvult gl.
3 in.l.miles ita.§.mulier.de testa.mili.¶†No. concubinam esse melioris conditionis ꝙ vxor in hoc.quia donatio facta vxori non valet.sed facta concubine sic.vt hic.Et est ratio. quia non tantus amor presumitur in concubina sicut in vxore et sic cessat ratio:ne se mutuo amore spolient.vt.l.j.cum sequen.§.de dona.inter virum.Potest etiam concubine legari et heres põt institui.vt.l.qui concubinam.de lega.iij.et hoc no.pro illis qui habent filios ex concubina.⁊ non possunt filijs relinquere quãtum volũt extantibus legitimis quia videtur ꝙ possunt relinquere cõcubine que postea tradet filijs verisimiliter.¶In cõtrarium ne fiat fraus:vt.l.j.C.de natura.lib.vnde potest distingui an habeat filios vel non cogita super hoc.¶Item distingui potest an sint proprie concubine an improprie vt adultera quia tunc constat ꝙ maiorem affectionem habet ad illa3 ꝙ ad
4 vxorem ex qua pro illa derelinquit vxorem.¶†Item nota ꝙ quando res ꝑuenit ad casum a quo non posset incipere si esset iam perfecta non irritetur quod dic per Dyn.in.l.regula fac. legitime.de reg.iur.et per Barto.in.l.si pluribus.§.et si placet
5 de verbo.obli.¶†Ultimo not.in fin.quando aliquis tanꝙ filius legitimus ⁊ naturalis petijt bona paterna.⁊ sic h3 necesse probare matrimoniũ interuenisse inter patrẽ ⁊ matrẽ ⁊ nõ potest ꝓbare matrimoniũ ꝑ instrumentum vel per testes qui fue-
b runt presentes.sed probat qꝺ stabant ad inuicem[b] sicut statvir ⁊ vxor.Aduersarius ad elidendũ hanc ꝓbationem presumptiuam põt articulare qꝺ vir erat homo magne conditionis ⁊ illa vilis cõditionis ⁊ quod non est presumendũ ꝙ cũ illa contraxerit matrimoniũ.sed ꝙ ipsam habuerit ꝓ cõcubina. ⁊ qꝺ non mittebat eã honorifice.sicut solent mitti vxores ad hoc qꝺ habetur.§.de ritu nup.l.vt libere.

2 ☞Inter ascendentem ⁊ descendentem an presumatur animus donandi.
3 Quando trado alteri rem tuo nomine et te presente videor tradere tibi et etiam si te absente si tamen tuo mandato seu voluntate.
4 Quando dono tibi rem ad vsum. illa verba ad vsum non restringunt donationem vt videatur donatus vsus tantum.sed est donata proprietas.
5 Causa legati an restringat legatum.

1 **Species extra.** †Si res donaᵹ ad vsu3 donatarij censeᵹ donata ꝓprietas nõ vsus tm̃.⁊ donatio perfecta non põt reuocari ex leui offen-
2 sa donatarij contra donatorẽ commissa. h.d. ¶†Not.text.ibi viro traditis.nã non dicit ꝙ donauerit ⁊ tamẽ statim subijcit

qꝺ videᵹ donasse.Quod in dubio inter ascendentẽ ⁊ descendẽtem presumitur animus donãdi.⁊ ita alleg.Bart.istũ tex.in.l. que dotis solu.ma.facit.l.publia.in prin.§.depo.hoc tñ vᵹ verum qñ cessat alia presumptio vt erat hic.q2 tradiderat noĩe filie.al'svidetur secus:vt si patervel mater impẽdat in rẽ filij vel filie.q2 non videᵹ aĩo donandi impẽdere.sed negotiũ illius gerendi sed qñ impẽdit in ꝑsonã.vt in.l.alimenta.in princ.⁊ in fi.
3 C.de neg.gest.¶†Itẽ no.ꝙ qñ trado alteri rem tuo noĩe.⁊ te presente videor tradere tibi.sed certe videtur ꝙ etiã si te absente si tñ tuo mandato vel voluntate.vt.§.de sol.l.solutã.solu.qñ te presente censeᵹ tradita tibi vere.q2 per aspectum acqris possessionem immediate.⁊ sic etiam dominium.vt.§.de so.l.si pecuniam.Sed qñ te absente tunc ficte.⁊ hoc colligitur in.l.falsus. §.si is.§.de furtis.vbi colligitur effectus huius distinctionis.
4 ¶†Itẽ not.ꝙ qñ dono tibi rem ad vsum illa verba ad vsum non restringũt donationẽ vt videatur donatus vsus tantũ.sed
c est donata proprietas[c] q2 illa verba cõcernunt cõmodum tuu3 tantum.si aũt alterius habent restringere.arg.in.l.cũ pater.§. dulcissimus.de leg.ij.ꝙ dic plene per Bar.in.l.iiij.§.si.§.de ali.
5 ⁊ ciba.lega.post Oldr.†vbi ponit de isto articulo.an causa legati habeat legatum restringere.

2 ☞Pater si tradit filio studẽti libros ⁊ nõ apparet ꝙ donauerit postea ipsum emancipat si nõ adimit vᵹ sibi donare ⁊ nõ tenetur cõferre fratribus.⁊ quid si non emancipat.

1 **Pater qui filie.** †No.hic singulariter ꝙ sicut donatio facta filio in potestate confirmatur per mortẽ donantis si moriatur ante filium. vt l.ij.cũ ibi no.C.de inoff.dona.⁊.l.donationes.C.de dona.inter vi.⁊ vxo.ita cõfirmatur si filiũ emancipat ⁊ donationẽ nõ reuo-
2 cat.⁊ hoc est singulare hic.¶†Et ꝑ istũ text.dicũt doc.ꝙ si pater tradidit filio studẽti libros.⁊ nõ apparet ꝙ donauerit post ea ipsum emancipat si non adimit videtur sibi donare ⁊ nõ tenetur conferre fratribus.sed h3 eos precipuos.¶Quid aute3 si non emancipat quid iuris sit.vide plene per Bart.in.l.si donatio.C.de dona.⁊ in.l.filie fami.hercis.

1 **Eiusmodi lege.** †Pactũ ꝙ depositũ restituatur alteri ꝙ deponẽti non inducit donationẽ in personã illius.h.d.¶Qꝺ vᵹ veru3 nisi ille sit de descendentibus deponẽtis.vt.l.publi.§.depo.⁊.§.e.l.§. species.Actio tñ vtilis bene acqriᵹ illi.q2 pactũ fuit appositũ sup re paciscentis que durabat eis quo casu alteri per alterũ potest acqri ſm cõem doctrinã doctorũ per dictã.l.publia. Secus qñ nõ durat paciscentis.vt.l.pactũ.C.de pact.cõuẽ. nisi in mutuo.vt.l.certi condi.§.si nummos.si cer.pet.ꝓpter eius frequentiam.Ille tñ si nõ est de descendẽtibus censeᵹ adhibitus vt procurator.⁊ ideo teneᵹ restituere paciscenti vel heredibus eius.⁊ hoc vult glo.hic posita.

1 **Perfecte donat.** †Reus criminis lese maie-
d statis[d] nõ põt donare etiã si nõ sit de crimine accusatus.dic vt.§.e.l.post contractum.

2 ☞Precarium an mortuo concedente si heredes eius nõ mutant voluntatem sit nouum precarium.et an sit necessaria noua concessio.

1 **Lucius titius.** †Cõcessio ad vsu3 indeterminatũ dicitur ꝑcariũ nõ donatio ⁊ trãsit ad heredes ꝯcedẽtis.Et põt ꝑ eos reuocari.h.d.in effectu. secus si esset donatio.vt.§.eo.aqlius.⁊.l.aristo.¶In text.ibi ex voluntate. ex hoc verbo gl.dicit qꝺ hic fuit precariũ cũ conceditur ad voluntatẽ ꝯcedentis.sed non placet.q2 nõ dixit ad voluntatẽ. sed ex voluntate:primũ enĩ importat durationẽ voluntatis.⁊ sic ad finem durationis apponiᵹ:scdm vero apponitur ad principiũ quia significat ꝙ ex voluntate sua vtatur non autem quousq3 voluerit.Constat aũt ꝙ oĩs ꝯctus sit ex voluntate.sed non durat quousq3 durat voluntas.vt.l.sicut.C.de act.⁊ obl. preterea hic etiam si istud verbũ nõ fuisset appositũ diceretᵹ precarium q2 fuit concessio indeterminata respectu temporis vt not.ꝑ gl. in.l.j.§.de preca.⁊.l.in commodato.§. sicut.§. cõmoda.⁊ patet
2 ex summario.¶†In fi.l.ibi.posse mutare voluntatẽ. Innuit ergo ꝙ si heredes non mutant voluntates precariu3 durat ex parte concedentis.⁊ transit ad heredem eius sed sicut ipse poterat reuocare expresse.ita heredes eius:hoc etiam innuit tex. in.l.quesitum.§.j.§.de precario.sed gl.ibi tenet contrarium que incipit.sed nunquid.sed ꝙ morte concedẽtis finiatur.⁊ ꝙ in persona heredis sit nouum precarium.dic ꝙ ille tex.nõ patitur.q2 esset necessaria noua concessio.⁊ tñ ibi loqtur etia3 qñ ignoratur qs fuerit heres.⁊ sic non interuenit noua concessio. Aliud ergo est dicere cõcedo tibi ad voluntatẽ meam. q2 tunc ipso mortuo expirat cõcessio.q2 expirat voluntas.vt.l.iiij.§.loca.⁊ ita potest intelligi illa glo. Aliud est concedere simpliciter ad vsum

a ¶Militẽ.Adde Bal.ꝯsi.cccxvj. j.lib.⁊ dicit Bellamera decisio. suis.cccxvj.de donatio.ꝙ non va3 donatio facta cõcubinario si per fraudem fuit cõcubina inducta ad donandũ ⁊ ꝙ si iurauerit non reuocare ꝙ do3 relaxari iuramentũ ⁊ t3 rom. cõsi. xliij.ꝙ donatio militis in ꝯcubinã iuramẽto delato teneat sicut donatio inter virũ ⁊ vxorẽ.

b ¶Ad inuicẽ.vltra loca vulgaria late vide per Sozi.ꝯsi.xxxix.

c ¶Proprietas. Adde ꝙ voluit bal.ꝯs. cccxxxiiij iiij.li.⁊in.l.si mulier.de iure do.⁊ in ꝑludijs feud. ⁊ i.l.iij.C.de do. ante nupt.⁊ in.l. j.C.de fruc.⁊ lit. expẽ.⁊ in rub.C. de iure emphy. no.tñ ꝙ lud.ro. sing.suis dicit se de facto vidisse cũ legata eẽt vtilitas certi palatij ecclesie sancti Pauli rome qꝺ videbaᵹ tantum relictus vsus.

d ¶Lese maiestatis.Adde vt per Sozi.ꝯsi.xxij.

ad vsum indeterminatũ.⁊ tũc nõ expirat.sed bene põt p here-dem reuocari vt hic:vtroq; tamen casu dicitur precarium per morte nõ eius cuius cõceditur.lz dixerim.s. eo.l. aquilius nõ expirare.qꝛ habebam tex.falsum in.l.cum precario.in fin.j. de preca.contrarium tñ est verũ ꝫm verum intellectum.

2 ☞ Exceptio q̃ nõ impugnat sñiam de iniqtate.sed tẽdit ad moderãdum executionem põt opponi etiã post sñiam q̃ trãsi-uit in rem iudicatam cum fit executio.

Quid in executione inuentarij.

1 **Qui id quod.** †Cõuentus ex causa dona-tionis cõdẽnatur quatenus facere põt etiam si nõ primitiua obligatione:sed secũ-daria de constituta.⁊ ista exceptio põt opponi etiã post sñiam ad executionẽ.h.d. ¶ In tex.ibi solui constituit.Et sic tenetur duplici actione.s.ex stipulatione.⁊ illa est ciuilis ⁊ originalis actio.⁊ de cõstituta.⁊ ista est pretoria ⁊ nõ originalis.⁊ ista fuit intentata.ideo videbatur qd̃ ea nõ haberet priuilegiũ.sed cõ-trarium est.qꝛ attenditur originalis.vt hic in ver.causam em̃.

2 ¶ †In tex.ibi sed ⁊ ɔdẽnatio no.hic ꝙ exceptio que nõ impu gnat sñiam de iniqtate.sed tendit ad moderandum executio-nẽ põt opponi etiam post sñiam que transiuit in rẽ iudicataꝫ cũ fit executio.vt.j.de re iudi.l.nesennius.§.fi.⁊.l.ex diuerso.§. fi.ſo.ma.Et ideo exceptio inuẽtarij põt opponi in executione sñie.qꝛ nõ impugnat sñiam de iniquitate ꝫm doc.in.d.l. nesen nius.¶ In gl.ibi sed ar.cõtra.s.de pec.l.iij.§.sed si filius imo est.§.idem scripsit ꝫm Dyn.⁊ solue vt ibi vel dic ꝙ ibi nõ põt dari actio ex originali causa ideo inspicitur secũdaria.hic po terat dari ex vtraq;.ideo inspicitur primitiua ꝫm Raynerium vel ibi ex mutatione tituli actionis mutatur ratio legis ꝫm eũ dem Raynerium.⁊ hoc verius.

1 **Ea lege donatio.** †Si tibi do vt statim mi hi restituas non impedit dñij translatio si ex restitutione sibi remaneo obligatus.h.d. Nam tunc datio mea nõ fuit inanis.sed si nõ remaneret secus qꝛ fuisset inanis translatio dñij ad momentum ita loquitur.l. qui sic.j.de solu.¶ In tex.ibi nõ impedit dominij translatio: nõ em̃ censetur translatio momentanea.et sic inutilis.qꝛ cum si bi remaneat actio ex mutuo contra donatorem censetur etiaꝫ ipsa pecuniaria ⁊ eius dominium remanere:non sic si nulla si-bi actio remaneret.

1 **Mutus.** †No.hic singulariter gl.q̃ tenet qd̃ distin-ctio q̃ ponitur in.l.discretis.C.qui testa.fa-cere pos.habebat locum in cõtractibus inter viuos qd̃ perpe-tuo tene menti.qꝛ tex.simpliciter dicũt ꝙ mutus ⁊ surdus pos sunt contrahere.vt hic.⁊.l.item qꝛ.s.de pactis.⁊ nõ recolo ista iura limitari per illaꝫ.l.discretis:nisi per istam gl.vt intelligã tur ꝫm distinctionem illius.l.tene menti.ista tamen glo. loqui tur in donatione.sed forte in alijs contractibus deberent di-

a cta iura indistincte seruari ⁊ ego habui istum casum de facto[a] ⁊ allegaui istam.l.pro singulari in hoc.qꝛ non reperio aliqueꝫ doctorem hoc dicentem.

2 ☞ Donãs cõuẽtus ab alio q̃ ab eo cui donauit.non hꝫ exce ptionem vltra q̃ facere possit qñ conuenitur ex delegatione vt quia mandato donatarij alteri promisit.

3 Quid si non ꝓmisisset.sed donatarius alteri iura sua cessisset. an cõtra cessionarium possit opponere exceptionem istam cũ cessionarius vtatur iure cedentis.

1 **Si cum primus.** †Exceptio mere ꝑsonalis q̃ obstabat delegãti nõ ob stat cui facta est delegatio etiam ex causa lucratiua.h.d. secus

2 si non est mere ꝑsonalis.vt.s.eo.l.ij.§. aliud.¶ †No.hic ꝙ do nans conuentus ab alio q̃ ab eo cui donauit nõ hꝫ exceptionẽ vltra q̃ facere possit hoc intelligo quando conuenitur ex dele gatione.quia mandato donatarij alteri promisit.sed si nõ pro

3 misisset:†sed donatarius alteri sua iura cessisset an cõtra cessio narium possit opponere exceptionem istam cum cessionarius vtatur iure cedentis.dic vt nota.j.de doli excep.l.apud celsum §.autoris.et.§.sequen.et adde quod not.per Dyn.in.l.si quis in ius.de regu.iuris.lib.vj.et quod nota.in.l.si quis in rem.s. de procurato.

1 **Si pater.** †Si mutuo noĩe alterius aĩo si-bi donãdi eo ipso ꝑficit donatio. h.d.¶ Dubiũ erat:qꝛ isto iure non ꝑficiebat dona-tio nisi interuenerit traditio inter donantẽ ⁊ dona-tariu vel stipulatio.vt no.per gl.j.§.proxi.sed hic neutrũ istoꝝ interuenit.Sed dic ꝙ interuenit aliud qd̃ loco alterius eorum habetur.qꝛ ex tali mutuo acqritur sibi actio:lz non ɔtra me. sꝫ contra illum qui recipit mutuũ.vt.l.certi cõdictio.§.si nũmos. si cer.pe.Sicut ergo si ꝑficeret sibi q̃reretur actio cõtra me ex stipulatione ita si acquiritur contra alterũ ex facto meo. vt hic et.j.l.proxi.§.fi.¶ In tex.ibi donationis animo.No.quia hoc expresse fuit actum ꝙ mutuabat animo donandi.⁊ sic innuit ꝙ simpliciter mutuasset noĩe filij nec dixisset qd̃ animo donandi non censet donasse.⁊ istum tex.alꝯ allegabam contra Bar.qui dicit in.l.qui dotis solu.matri.quod inter patrem ⁊ filium pre sumitur animus donandi:tñ hic potest intelligi maxime quia idem si hoc fuisset dictum vt.l.donationis.§.species.s.eod̃.Et

a ad hoc facit.l.sequens.§.fi.j.eo.titu.sed ibi fuit plus quia etiaꝫ vsuras recepit ex mutuo nomine ⁊ ad vtilitatem nepotis certe tunc etiam si mutuasset nomine extranei ⁊ vsuras recepisset ad

b vtilitatem eius videretur ꝙ mutuassem animo donandi.sed se curius est dicere contrarium in extraneis[b] quod non videar illi donasse fortem.et quod possim repetere per act.nego. gest. licet sibi acquisiuerim actionem ita voluit expresse Bartol.in l.frater a fratre.de condi.indebi.in.j.q.et ita videtur intellige-re.§.si nummos.

1 **Si quis aliquem.** †Donatio facta ꝓpter merita non reuocat ꝓ pter ingratitudinẽ.nec redditur nulla ꝓpter insinuationẽ nõ factam.h.d.ad hoc allegatur.

2 ☞ Quod aliud sit cedere ⁊ aliud concedere.

3 Mandatum in rem suam an possit reuocari.

4 Cedens apud quẽ remansit actio directa an possit agere.⁊ nõ possit sibi opponi exceptio p reum de actione iam cessa.

1 **Deum quem.** †Mãdatũ etiã in rẽ suã si nõ fuit trãslatũ aliqd̃ ius in donatariũ morte expirat.h.d.in effectu ꝫm intellectũ[c] glo.⁊ doc.¶ Et notandũ ꝙ dicit in rem suam qñ mandatarius non hꝫ restituere mandatũ qd̃ exi-git.sed potest sibi restituere.Itẽ dicitur simplex qñ non fit ces-

b sio actionis.et sic non transferuntur vtiles in mandatarium: sed dumtaxat committitur exercitium directarum et isto casu loquitur hic.quia iste non cessit sed concessit.et primum plus importat q̃ secundum.Item debes scire quod si quis manu-mittat seruum inter viuos.et non adimat sibi peculium vi-detur sibi donasse.licet sit secus si relinquat libertatem in vlti-ma volũtate.vt.l.j.C. de peculio eius qui liber.meruit. ¶ In primo autem casu licet ex tali donatione transeat dominium rerum corporalium existentiũ in peculio.actiones tamen per sonales non transeunt in manumissum nisi cedantur: vt.l. sti-cho.s.de pecu.circa fin.titu.hic ergo iste dominus manumis-sor dixit se concedebat peculium et nomina existentia in pecu-lio dubitatur vtrum ex istis verbis videatur cessisse actiones.

c et sic vtiles fuisse translatas in donatarium.qꝛ tunc per morte concedentis non reuocaretur cessio et iurium translatio. et in ista.l.dicitur in effectu ꝙ non.sed tantum censetur mandatum exercitium directarũ huic manumisso.⁊ ideo valet ad eius tan tum vtilitatem.⁊ sic dicebatur ꝓcurator in rem suam.qꝛ nõ ha bebat restituere qd̃ exigebat tamen mandatum morte concedẽ tis expirat re integra.et sic actiones competũt omnibus here-dibus pro hereditarijs portionibus.adde ꝙ poterũt compel-li ad cedendum huic donatario vel ad restituendum ꝙ exege-runt virtute taliũ actionũ:per notata per gl.in.d.l.sticho.s. de pecu.¶ In prin.l.ibi manumiserat.scꝫ non adempto peculio. ⁊ sic videtur sibi donasse.vt.d.l.j. C.de pecu. eius qui libe.me-ruit.¶ In tex.ibi.tam in omnibus.istud faciebat dubium pro pter verbum concedere qd̃ est infra.qꝛ videbatur cessisse actio nes contra noĩa debitorum.et sic ꝙ pertinerent ad illum solũ

2 manumissum ⁊ non ad coheredes etiam sed contrariũ est.†qꝛ

d aliud est cedere aliud concedere[d] vt hic in glo. ¶ In glos.ma-gna.in prin.ibi.non enim per talem epistolam aliquid fuit q̃si-tum liberto in omnibus.i.non fuit sibi quesita actio directa q̃ non potuit separari a scribente.vt.l.quis ergo casus.s.de pe-culio.nec vtilis.qꝛ non fuit cessio:sed concessio:tñ bene fuit q̃si tum ei exercitium directe actionis sed quia illud exercetur no-mine mandantis non censetur sibi aliquid acquisitum. ¶ In glo.ibi et sic facta procuratio in rem suam innuit ista glo.ꝙ nõ dicatur fieri ꝓcurator in rem suam nisi ante cedatur actio. sed contrarium est.quia etiam si non ceditur si tñ non habet resti-tuere qd̃ exigit dicitur in rem suam.i.ad suam vtilitatem.Sed in primo casu potentius est mandatum.qꝛ cum sit translata vti lis non finitur morte mandantis sicut nec morte mandatarij. vt.l.illam.C.eo.titu.sed in secũdo sic.vt hic.⁊.l.si quidem.C. de act.⁊ ob.Et per hoc videntur reduci ad concordiam glos.que videntur contrarie.s.in.l.ante litem.s.de procu.in.j. gl.que te-

3 net.†ꝙ mandatum in rem suam non potest reuocari etiam p expressam reuocationem per.l.q̃ omnia circa fi.eo.ti.multo mi nus per tacitam.s.mortẽ mandãtis.Alia gl.est que dicit ꝙ põt reuocari nisi in tribus casibus qui ponuntur in.l.iij.C. de no-ua.not.in.l.sicut.§.procurator.s.quib.mo.pig.vel hypo.solui.

a ¶ De facto.add eundẽ consi. ccc-xxxij . in vltima impres.

b ¶ In extraneis Adde vt p anc. ɔsil.xxj.⁊ sequẽ.

c ¶ Ad intellectũ eoꝝ q̃ hic scribũ tur vide are. ɔsi. cxxv.

d ¶ Cõcedere.vid tex.cũ gl.⁊ Bar. ibi in.l.vxori sue §.fi.de leg. iij. et de verbo ɔcedo. a Signo.an im-portet dñij trãs-lationẽ vide per Alex.ɔsi.clx.

¶ Sed dic ꝙ aut nõ fuit facta cessio.⁊ sic nulla actio translata fuit ⁊ reuocatur per expressam ⁊ etiã p tacitã reuocationem vt hic ⁊ in.l.si quidẽ. Aut fuit facta cessio ⁊ tũc aut q̃ritur an pos sit reuocari adeo ꝙ mãdatario auferatur p tãs agẽdi ⁊ dico ꝙ nõ q2 non põt mandãs auferre ius translatum ⁊ ita intelligo
4 gl.in.l.ante oĩa.de procu.per.l.quã allegat.†aut q̃ritur an ce dens apud quẽ remansit actio directa possit agere ⁊ nõ possit sibi opponi exceptio p eũ de actione iã cessa.⁊ dico ꝙ põt pre terq̃ in trib⁹ casibus illius.l.iij.C.de noua.⁊ ita loqtur glo.in d.l.sicut.§.si ꝓcurator.p hoc tñ nõ dicit reuocari mandatũ.q2 licet cedens possit agere etiam cessionarius põt eo inuito.et si agat postq̃ cedẽs cepit agere poterit cedentẽ impedire cũ ipse cessionarius habeat vtilẽ q̃ preferẽ dicere hoc casu.vt.l. si ꝓcu rator meus.de ꝓcu.sed si esset reuocatũ nõ posset agere inui to cedente. Et ex predictis remanet iste articulus melius de claratus q̃ declaratur per Bal.in.l.j.C.de act.⁊ obli.vbi om nino vide de hoc passu.Et per me.s.de pactis.l.rescriptum.§. plerũq̃ vbi plene dixi.

1 **Lucius titius.** †Anteq̃ qs tradat rẽ põt eam obligare:lз ad tradendũ ꝑso naliter sit obligatus.Et si postea tradat transit cuз onere obli gationis.h.d.Ratio est q2 erat dñs anteq̃ traderet. vnde non solum obligare sed etiã dominiũ poterat transferre in alterũ: vt.l.quoties.C.de rei ven.¶ In tex.ibi donauit non tradendo sed promittendo vel dicendo dono ꝙ verbũ licet vim pacti nu di ⁊ olim non ꝑducebat actionẽ hodie sic.vt.l.si qs argentũ.C. eo.¶ In tex.ibi an donatio perfecta sit ⁊ sic nõ fuit reuocata p illam pignorationem.naз ista possunt simul stare qd alius ha beat fundum obligatum ⁊ alius habeat dominiũ ex causa do nationis sicut ex causa vsucapionis vel prescriptionis.vt.l.iu sto.§.non mutuat.de vsuca.

1 **Auia sub nomine.** †Donatio ꝑficitur: lз donãs donatario non obligeẽ si tñ alter facto donantis illi obligetur.h.d.Erat ergo hic dubiũ.q2 isto iure nõ fiebat donatio nisi interueniente tra ditione vel stipulatione p quã donãs donatario obligabaẽ:vt no.p gl.in prin.huius.l.hodie etiã si interueniat pactũ nudũ: vt.l.si qs argentũ.C.eo.Sed in casu huius.§.nullũ istorũ inter uenerat nec traditio facta donatario nec stipulatio vel pactuз ex quo donans donatario obligeẽ.Sed certe interuenit aliud ꝙ tantũdẽ vз.s.traditio facta alteri noĩe donatarij ex qua ille alter obligabaẽ donatario.⁊ iste est effectus huius.§.An autẽ sufficiat hoc solũ.s.ꝙ noĩe illius alteri mutuauit vt presumatur voluisse donare illi cuius noĩe mutuauit.iste tex. innuit ꝙ sic. Sed.l.si pater.in prin.s.eo.innuit ꝯtrariũ vt ibi dixi.Sed dic ꝙ si mutuauit noĩe meo ⁊ postea etiã vsuras recepit meo noĩe presumitur ꝙ voluit donare vt hic.Et licet loquatur in nepo te idẽ videtur in extraneo.q2 ex hoc magis declaratur animus in primo actu.aut nõ recepit vsuras meo noĩe.⁊ tũc si eram de descendentibus eius ꝓsumiẽ donasse.vt dixi.s.eo.donationes §.species.si nõ erã de descẽdentibus:secus q2 mihi acquiritur actio teneor tñ sibi restituere.per ea que no.Bart.in.l.frater a fratre.de condi.inde.in prima oppositione.

a ¶ Dñium. vide Imol.hic ⁊ in.l. ex hac scriptura s.titu.j. Ang.in aut.de heredi. ⁊ fal.Sali.in.l.tra ditionib⁹.C.de pac.Bald.in.l.si nõ mortis.C.ad l.falci.⁊ in consi. cccxxxiij.

¶ De donationib⁹ ⁊ mortis causa capionibus. Rubrica.

2 ☞ Donãs causa mortis plus diligit se q̃ donatarium.⁊ ma gis donatariũ q̃ heredẽ.⁊ an possit reuocare donationẽ q̃ncũ q̃ voluerit eo viuente.

1 **Mortis causa.** †No.ꝙ ille qui do nat cã mortis vult ꝙ donatio nõ habeat effectũ se viuẽte.Sed de
2 mũ eo mortuo viuẽte donatario.†⁊ ex hoc seq tur qd in hac.l.dicẽ ꝙ plus diligit se q̃ dona tariũ.Et magis donatariũ q̃ heredẽ. Sequiẽ etiam aliud ꝙ põt reuocare q̃ncũq̃ eo viuente.q2 donatio nõ est perfecta.Gl.aũt hic dicit ꝙ in hac donatione donans obli gat se donatario si sibi tradit.vt.j.eo.l.inter mortis.Hoc videẽ ꝯtra Bart.in.l.ita stipulatus in.ij.q.qui tз ꝙ q̃n obligatio est in diẽ certã an: sed incertã q̃n vt in die mortis.Ante diẽ nulla nascitur obligatio: sed certe donatio causa mortis. Ista vcз dono tibi post mortẽ vel cũ moriar.infra eodẽ seia.est in talem diẽ certã an:⁊ incertã q̃n.⁊ tamen obligatio est orta ante diem. scз ante mortẽ donantis qd ptз hic.q2 donãs est obligatus et heres cõuenitur ex obligatione orta in personã defuncti vt se quitur secus in legato in quo neutrũ istorum necessario debet interuenire:licet aliqũ interueniat. quia testator ipso viuente tradit legatario.vt no.in.l.legatum.de leg.ij.Et s̃m hoc mor tuo donante anteq̃ tradat agitur contra heredem ex promis sione non aũt ex testamẽtaria actione.Sed contra de leg.j.C. eo.solu.ibi loquitur in donatione causa mortis impropriе sum pta quod est q̃n fit absenti p viã vltime voluntatis.⁊ tunc dici tur magis legatũ vel fideicõmissum ⁊ reqrit aditionem here ditatis ⁊ petitur actione ex testamento:nã etiã legatũ dicitur do natio.vt.d.l.legatũ.de lega.ij.intellige.s.causa mortis. hic loq tur in donatione causa mortis proprie sumpta in qua requiri tur ꝯsensus vtriusq̃ partis.⁊ sic fit presenti p se vel per alium. interueniente traditione vel ꝓmissione.⁊ tunc in secundo casu agitur ex ꝓmissione defuncti etiam si nõ fuit adita hereditas contra hereditatem iacentem.q2 per solam mortem fuit confir mata nec requiritur aditio hereditatis: facit.l. etiam cum ibi no.s.de inoffi.testa.

1 **Tres.** †Licet ista.l.ponat tres species dona tionis causa mortis.possunt tamen re duci ad duas principales.prima quando sola cogi tatione mortis donat non ꝑpter metum instantis mortis ⁊ ista subdiuiditur in duas q2 interdum donat hac in tentione vt res statim fiat donatarij.sed si mors non sequatur restituatur ⁊ tunc morte non secuta res cõdicitur condictione ob causam vel sine causa.Interdũ cũ hac intentione ꝙ nõ trãs
a ferat dñium[a] nisi secuta morte ⁊ tunc ea non secuta res vendi catur non aũt cõdicitur.nemo eñ condicit rem suã ⁊c. Et glo. colligit hic notabile ꝙ vltima voluntas põt pendere.sed con tra de.l.fi.s.cõia predio.sol.melius q̃ glo.viuente testatore vl tima volũtas põt plus pendere q̃ contractus.sed post mortez non sicut dispositio pura.⁊ hunc articulum declara per Bart. in.l.si vsufru.j.de dona.

2 ☞ Cum quis petit examinari testes de quorum morte du bitatur cum ipse de presenti agere non possit an debeat admit ti si est actor.

3 Donatio causa mortis q̃n fit metu instantis mortis cessante il lo metu tacite censetur reuocata.

1 **Mortis causa.** †Ista lex cũ sequẽtibus declarat secũdã speciem donationis.de qua in.l.precedenti q̃n qs donat me tu mortis instantis nã hoc põt contingere non solũ si timebat ratione infirmitatis vel valitudinis.sed etiaз si erat sanus ⁊ ꝑpter aliquẽ casum instãtẽ dubitabat mori de quo po
2 nit plura exẽpla q̃ semper allegantur ad illã questionẽ†cũ qs petit examinari testes de quorum morte dubitatur cũ ipse pre sentialiter agere nõ possit.nã nõ debet admitti si non est actor ad faciendũ examinari nisi ꝑbet periculũ instãtis mortis. vel q2 est testis multuз senex vel infirmus vel se absentaturus.⁊ in alijs casib⁹ harũ legũ.sed ex parte rei in cuius ptãte est q̃n agi tur bene põt fieri examinatio ad eternã rei memoriam. vt in.c.
3 q̃m frequenter.§.sunt et alij.vt lite non contesta. ¶ †Ultimo no.glo.que est hic ꝙ quando donatio causa mortis fit metu in stantis mortis cessante illo metu tacite censetur reuocata ⁊ ita intelliguntur oĩa iura que dicunt talem donationem reuoca ri si donans ꝯualuit.sed si fiat nõ metu instãtis mortis.sed co gitatione mortis.tunc illa tacita reuocatio non fit sed requiri tur expressa.bene tñ fieret si donatarius moreretur ante donã tem.vt.j.eo.l.si alienam.§.j.

1 **Si aliquis.** †No.bonã.l.ad declarationẽ l.post ꝯtũ.s.ti.j. q2 donatio cã mortis etiã facta añ crimẽ cõmissum ⁊ nõ cogita tione criminis secuto crimine.⁊ etiã cõdenatio re scinditur.Intellige etiã si ex tali crimine nõ fuerunt bona cõfi scata dũmodo sit crimẽ capitale ex cuius ꝯdẽnatione perdatur libertas vel ciuitas sicut rescindiẽ vltima volũtas.vt.j.de testa men.l.eius qui.q2 hec donatio hз vim vltime voluntatis.vt.j. eo.l.marcellus.§.fi.sed donatio inter viuos nõ reuocatur p cõ dẽnationem postea subsecutã nisi facta suspicione pene.i.timo re condẽnationis secuture qd q̃n fit.dic vt dixi in.d.l.post con tractum reqritur etiam ꝙ sit tale crimẽ ex quo imponatur pe na confiscationis bonorum vt ibi dixi.

2 ☞ Mortis cã capio est verbum generale ⁊ cõprehendit do nationem causa mortis que proficiscitur ab ipso mortuo et de bonis eius ⁊ quid alius comprehendat.

3 Si quis recipit emphyteosim pro se et liberis eius post mor tem eius quod isti liberi dicantur habere ex mortis causa ca pione.

An iste pater possit vni tantum ex filijs illam rem assignare.

4 An de mortis causa capione detrahatur falcidia.

1 **Tali pretio accepto.** †Quicquid ꝑpter mortẽ al terius capiẽ mortis causa capio nũcupatur etiã si non
2 ex dispositione illius mortui capiaẽ.h.d.†Et no.ꝙ mortis cau sa capio est verbũ g̃nale ⁊ cõprehendit donationẽ cã mortis q̃ proficisciẽ ab ipso mortuo ⁊ de bonis eius. ¶ Comprehendit

etiam

etiā simplicē mortis causa capionē q̄ non dicitur donatio cau sa mortis. q2 non ꝓficiscit̄ de bonis mortui. sed alterius tn̄ pōt cōtingere hoc vel ex volūtate mortui. vt hic in ver. nā ⁊ a statu libero. vt in eo qd̄ datur a legatario gratia cōditionis implē de. ⁊ etiā qd̄ preter eius voluntatē. vt in prin. l. ⁊. j. eo. si mulier.

3 ¶ † Et per istā. l. vr̄ ꝙ si qs recipit emphyteosim pro se ⁊ libe ris eius post mortē eius. ꝙ isti liberi dicant̄ habere ex mortis causa capione: q2 mors recipientis est causa qd̄ ad eos ꝑuenit. Et ex hoc respondetur ad aliud vtrū iste pater possit vni tm̄ ex filijs illā rem assignare. de hoc vide p Bal. in aut. si quas rui nas de sacrosan. eccle.

4 a † An aūt de mortis causa capione detra batur falcidia[a] distinguitur. An ꝑueniat preter voluntatē de functi. ⁊ non detrabitur an ſm voluntatem ⁊ tunc aut dat̄ he redi. ⁊ idem vt. l. acceptis. ad. l. fal. Aut ab herede datur alteri ⁊ tunc dic. vt. l. j. §. item si ita eo. ti.

1 **Omnibus mortis.** † In lege oī bus. i gl. ibi. vel dic. iūge ambas istas ⁊ dic ꝙ aut loqmur in do natione cā mortis ⁊ illa nō pōt fieri ei q incapax le gati. vt hic. Aut in mortiscausa capione q̄ nō est donatio. ⁊ tūc aut q̄rimus an possit ꝯcipi in personā incapacis quo ad hunc finē vt ibi soluat̄ cōditio. ⁊ dicendū est ꝙ sic. vt. l. menius. de cō di. ⁊ demō. Aut quo ad hūc finē vt apud eū remaneat. ⁊ dicēdū est ꝙ non cū sit incapax. ⁊ sic sibi aufertur p fiscum vel aliuz ad quem ptinet. ⁊ hoc vult dicere glo.

2 ☞ Si dono etiā filio meo cā mortis. ⁊ rogo ipsuz de restituē do alteri post mortē suā nō subintelligit̄ illa conditio si moriat̄ sine liberis. ⁊ qd in fideicōmisso vniuersali.

1 **Si cui mortis.** † No. in ista. l. qd̄ ī do natiōe causa mortis pōt fieri substitutio vulgaris sicut in institutione. ⁊ in legatis. vt. l. heredibus. §. de lega. ij. ¶ Itē nota. qualiter debeat fieri. s. per stipulationē ꝙ substitutus stipulet̄ a primo donatario nō sic in legatis ⁊ institutionibus in qbus sufficit sola dispositio testatoris. Sed in donatione causa mor tis ad hoc vt substitutus sit donatarius sicut prius reqrit̄ sti pulatio ⁊ eius cōsensus. vt hic. sed si hoc nō fieret adhuc tn̄ va leret substitutio sed nō diceretur donatarius sed fideicōmissa rius. vt. l. cū pater. §. eox. de leg. ij. ⁊ ita hic gl. primā intellige.

2 ¶ † Et adde vnū verbū notabile gl. in. l. j. C. eo. ꝙ si dono etiaz filio meo causa mortis ⁊ rogo ipsum de restituēdo alteri post mortē suā nō subintelligitur illa cōditio si moriat̄ sine liberis lʒ in fideicōmissario vniuersali qn̄ est institutus vel grauatus bene subintelligatur: vt. l. cū auus. de cōdi. ⁊ demō. qd̄ ꝑpetuo tene menti. ¶ In gl. ij. ibi ex quo em̄ stipulatus est iam agno scit hoc verū si stipulatus est simpliciter tn̄ pōt stipulari si sibi placebit vel si volet: vt no. in. l. a titio. in fi. j. de ver. obli. ⁊ sic erit conditionalis. sed in primo casu qn̄ stipulatur simpliciter. ista gl. sentit ꝙ videatur acceptasse donationē causa mortis intm̄ ꝙ postea nō possit ei renūtiari. ⁊ sic lʒ possit reuocari p donan tem nō tn̄ poterit refutari p donatariū qd̄ est mirabile. ⁊ effect⁹ est. q2 si donatarius grauatur de restituendo alteri non pote rit renuntiare donationi vt non teneatur ad grauamen. ita sen tit glo. in. l. cum pater. §. mater. de leg. ij. nō sic in legatario vel fideicōmissario. vt. l. fideicommissum. de leg. j. cum ibi no. in. l. imperator. de leg. ij.

1 **Si mulier ventris.** † No. hic qd̄ dici tur mortis cau sa capio id qd̄ capit̄ occasione mortis alterius etiam si illicite ⁊ per calūniam. ⁊ preter voluntatē defuncti alios mo dos habes. §. eo. qui pretio.

2 ☞ Dos data filie p patrē an ꝯputet̄ filijs filie q̄ decessit viuo patre ⁊ sic nepotib⁹ in quartā prout filie deberet imputari.

1 **Si alienam.** † Ab illo d2 qs habere do miniū a quo habuit causaz vsucapiēdi nō ab eo a quo dn̄iū euellit̄. h. d. cōcor. l. q alienā. j. e. Et iste due leges fortiter possunt induci ꝯtra decisionē Bar. in. l. quarta. §. ad. l. fal. qui tenet in vlti. col.

2 † ꝙ filij filie apud quos remansit dos materna ex consuetudi ne de qua habet̄ in. l. dos a patre. C. so. ma. teneatur illā cōpu tare sibi in legitimā eis debitā in hereditate aui materni p hāc rationē. s. q2 illa ꝯsuetudo aufert dotē ab auo. ⁊ eā applicat ne potibus filie. ⁊ si illi vident̄ habere ab auo. ergo cōputant. l. sci mus. §. repletionē. C. de inoffi. test. q2 de rigore iuris d3 ad auū redire. vt no. in. d. l. dos a patre. Certe licet euellat̄ ab auo. ⁊ ap plicetur nepotibus tn̄ nepotes non vident̄ habere ab auo. q2 preter eius volūtatē habēt sed ab ipsa ꝯsuetudine sicut hic nō habent a dn̄o a quo euellit̄ p vsucapionem. sed videntur habe re ab eo q dedit causam vsucapiendi. tn̄ sustinēdo opinionem Bar. pōt respōderi ꝙ sufficit ꝙ nō habeāt a matre ⁊ tanq̄ bo na materna. q2 licet habeant ex ꝯsuetudine: videntur tn̄ habe re tanq̄ bona auita licet ab auo.

1 **Marcellus vero.** † Ad euidētiā huius. §. no. ꝙ donatio cā mortis reuocatur pluribus modis. primo si donator expresse reuoca uit scd̄o si tacite. q2 in īfirmitate ꝯstitutus donauit ⁊ postea cō ualuit. vt no. §. eo. l. iij. tertio si donatarius premoriatur dona tori. ¶ Nūc ergo dicit̄ in isto. §. ꝙ pōt agi ꝙ nō reuocet̄ primo vel scd̄o mō: dūmodo donator ꝑmoriatur donatario. ⁊ sic dūta xat vltimo modo reuocet̄ si donatarius premoriatur. ¶ Item pōt agi vt nō reuocet̄ p penitentiā expressam: dūmodo dona tor ꝑmoriat̄ donatario. ¶ In tex. ibi etiā facti questiones sunt q. d. lex: lʒ de iure reuocet̄ ī dictis casib⁹ pōt tn̄ agi de facto qd̄ nō reuocet̄ nisi in altero casu tm̄ vt ex sequētib⁹ pʒ exemplis. ¶ In tex. ibi. vt oīmodo ex ea valitudine ⁊c. subaudi etiā do natore penitēte. vt pʒ ex sequēti vel donatario ꝑmoriēte vt in gl. ⁊ sic est sensus ꝙ in dictis duob⁹ casibus nō reuocet̄: sed re manet firma: dūmodo donator moriat̄ ex illa infirmitate cui⁹ metu donauit: al's sic. ⁊ sic in vno tm̄ casu reuocet̄. s. si donator recōualescat. ¶ In tex. ibi: si tn̄ mutata volūtate. i. dicere qd̄ re uocet̄ si expresse voluntatē mutuauerit ⁊ nō aliter etiā si dona tor recōualescat vel donatarius premoriatur. ¶ In tex. ibi. q̄ si prior ille qui accepit decesserit. i. ꝙ nō reuocetur nisi in casu quo ille qui accepit prius decesserit: nō aūt expressa peniten tia nec ex reconualescentia. ¶ In tex. ibi. nullo casu. s. predicto rum trium. ⁊ tunc non erit proprie donatio causa mortis. vt. j. eo. l. si ita donatur.

1 **Marcellus no.** ¶ † Filiusfamilias miles pōt donare de castrēsi pe culio sicut si esset paterfamilias. h. d.

1 b **Et si debitor.** † Donatio cā mortis re uocat̄ p creditores[b] si ex ea sunt fraudati reipsa lʒ nō ꝯsilio. h. d. ¶ Et est sciē dū ꝙ qn̄ debitor alienat bona sua p ꝯctū onerosuz puta vēdendo: creditores possant rescindere ita demū si inter uenit fraus ementis ⁊ vēdentis. si vero p titulū lucratiuū inter viuos ⁊ p donationē inter viuos. sufficit fraus donantis. sed si in vltima voluntate sufficit fraus re ipsa ꝙ creditores rema neant fraudati lʒ debitor vel legatarij non fecerint fraudulen ter vt hec habentur in titu. §. de his que in frau. cred. hic ergo dicitur in donatione causa mortis ideʒ esse quod in legatis si est fraus re ipsa. s. ꝙ remanet tantū ꝙ sufficiat creditorib⁹ de ducta donatione causa mortis de qbus plene vide insti. de act. §. si quis in fraudem. ⁊. §. de proba. l. patronus.

2 ☞ Qn̄ dono tibi simpliciter: ita vt post mortē tuā vel certum tp̄s restituas tali ꝙ ista sit donatio inter viuos irreuocabilis respectu tui ⁊ ⁊ quid respectu illius.

3 Si dono tibi nō causa mortis mee sed filij mei vel fratris mei qs possit eā reuocare: an ego. an aūt ipse filius vel frater.

1 **Mortis causa.** † Querit̄ hic si dono ti bi non cā mortis mee. sed filij mei vel fratris mei quod fieri potest vt hic. cuius morte confirmetur donatio. An morte mea vel fratris vel filij mei. ⁊ dic ꝙ morte illorū vt hic pʒ. ⁊ not. §. eo. q pretio. in gl. q̄ incipit quo etiam casu. in fine. ¶ Aduerte ad aliquos casus. si dono pro filio meo vel fratre post ei⁹ mor tem. Ista dicitur donatio causa mortis filij etiam si non dixe rim ꝙ donatario premortuo res ad filiū vel fratrem reuerta tur. perinde est em̄ ac si dixerim dono noīe filij vel fratris post eius mortem ⁊c. dicere em̄ pro filio ⁊ noīe filij ideʒ est vt. l. fidei commissa. §. interdum. de leg. iij. Et ita videtur tex. hic intelli gēdus qn̄ dicit si quis pro filio vel fratre. scʒ ꝙ ista sint verba donationis. ¶ Et aduerte: q2 si filius vel frater est presens et res que donatur fuerit presens ⁊ tradita. q2 vt dixi videt̄ tra dita primo filio deinde per filium illi si filius voluerit reuoca re donationem qd̄ potest vt hic no. vel si ille premoriatur ad rē recuperēdam filius habebit ven. sed si filius nō fuerit presens ⁊ res fuit tradita adhuc filio competit vtilis rei ven. q2 lʒ fue rit absens tn̄ fingitur sibi primo tradita si ipse mādauit vel ra tificauit inter viuos. vt no. in. l. qui concubinam. §. species. de dona. Sed si res non fuerit tradita sed ꝓmissa. s. noīe filij post mortem ipsi filio cōpetet actio ex tali promissione ꝯtra ipsum promittentem. ¶ Secundus casus est si non donassem p ista verba. sed donarē hoc modo. dono tibi istam rem ea conditio ne. vt si filius ꝯualuerit sibi restituas. sed si premoriat̄ apud te sit. Ista non videt̄ donatio causa mortis filij. Sed vr̄ donatio in te collata sub ista cōditione. Si filius ꝑmoriatur. ⁊ si fili⁹ cō ualesceret ex illo pacto ꝙ sibi restituatur possuʒ agere prescri ptis verbis vel conditione. ar. in. l. quoties. de dona. que sub modo. ⁊ videtur differre iste casus a precedenti. q2 in precedēti

a ¶ Falcidia. adde fozi. ꝯsi. cv. Phi lippum cor. ꝯsil. mihi. lxxx.

b ¶ Per credito res. Sed an do natarius teneat̄ vltra vires vide Abb. ꝯs. cij. ij. li. Bal. ccxxxiiij. j. lib.

non possem reuocare talem dominationē. vt hic no. ¶ Sed in isto casu bene videtur ꝙ possim reuocare istud pactū in fauorem filij appositum ſm Bar. in .l. qui rome. §. flauius. ¶ †Est ⁊ alius casus qñ simpliciter dono hoc modo. dono post mortē filij vel fratris vel alterius. Et ista nō vr̄ donatio cā mortis illius. sed est donatio sub ista die incerta mortis illius ⁊ nō possem reuocare illā. ¶ Est ⁊ alius casus qñ dono tibi simpliciter ita vt post mortē tuā vel certū tps restituas tali. ⁊ ista similiter est donatio inter viuos irreuocabilis respectu tui. sed an respectu illius dicyt in .d. §. flauius. sed hic casus .l. quoties. ¶ †Itē q̄ritur qs posset reuocare an ego an ipse filius aut frater. ⁊ hic est dicendū qḋ aut donaui rem illius vel illoꝝ ⁊ ipsi possunt reuocare nō ego. qꝛ ipsi videnť donasse. Aut donaui rē meam ⁊ tūc aut ille nō erat in mea ptāte. ⁊ idem qꝛ due resultant donationes. vna quam ego facio illi filio vel fratri alia quā ille filius vel frater facit alteri. ⁊ vtraq; valet. Et istā secūdā nō possum reuocare. qꝛ nō est facta a me. Aut ille erat in mea potestate. et tunc ego possum[a] reuocare. quia censetur ista donatio facta a me illi tertio. nō aūt illi filio cui donare non poterā nec obstat ꝙ quando res non est remansura penes eū possum sibi donare vt no. in .l. ij. ͂s. ti. j. in prin. qꝛ illud est verum nisi sit ad euꝫ reuersura. vt esset hic si posset reuocare vt tenet Bar. in .d.l. ij. ͂s. ti. j. et in .l. qui pretio. ͂s. eo. ti.

[a] ¶ Possuꝫ reuocare. adde qḋ voluit Ancb. consilio. cvj.

¶ Si soluisti mihi pecuniā falsam vel reprobā ⁊ ego illā expendi pro bona an fuisti a me liberatus.

Si donaturus. †Liberatio tm̄ ꝯfert quātū debebať creditori. sed obligationis acqsitio quantum debitor facere potest. h.d. ¶ In tex. ibi. si donaturus mihi puta centū. ¶ In tex. ibi debitorez tuum subaudi qui tenebatur tibi in centū. sed nō erat soluēdo nisi in quinquaginta. ¶ In tex. ibi delegaueris ⁊ sic fuit liberatus a creditore meo in centū. lꝫ debitor tuus nō esset soluendo nisi in quinquaginta. vt .l. inter causas abesse. ͂s. mandati ⁊ supple quod creditor meus exegit a tuo debitore quinquaginta. ⁊ postea reuocata est donatio ⁊ tu repetis a me centum certe teneor tibi ad integra centū. quia in tantam videor vtilitatē cōsecutus. qꝛ in tantū fui liberatus a meo creditore licet ipse nō exegerit nisi quinquaginta. †Et inducitur per Iaco. de are. ꝙ si soluisti mihi pecuniā falsam vel reprobā ⁊ ego illā expendi ꝓ bona ꝙ tu fuisti a me liberatus vel ꝙ tibi teneor ac si bonam soluisses. qꝛ fui vtilitatē ꝯsecutus ac si esset bona. sed ꝯriuꝫ vr̄ determinare gl. formās hanc. q. in .l. eleganter. §. qui reprobos. ͂s. de pigno. act. dic vt ibi per doc.

Titia chirographa. †Mandatū collatuꝫ post mortē mandantis non reuocatur eius morte. Itē restitutio instrumēti facta a creditore vel ab alio de voluntate eius liberat debitorem h.d. ¶ Et circa primū distingue tres casus. qꝛ interdū mandatum: ⁊ effectus mandati confertur post mortem mandantis ⁊ non reuocatur morte. vt hic. ⁊ .l. si vero non remunerandi. §. si. ͂s. man. Interdum vtrūq; confertur in vita ⁊ tunc secus. vt. ͂s. ti. j. l. ij. §. sed ⁊ si qs donaturus. Interdū mandatum cōfertur in vita sed effectus post mortē. ⁊ tunc distinguitur vtrū mandatarius sciat mortem vel ignoret. vt .l. cū pater. §. nemo. de lega. ij. qui tex non est alibi. ⁊ plene no. in .l. si. j. de sol. per glo. tamē de hoc dic vt plene dixi. in .d.l. si. in repetitione mea. quia ego sum in alia opi. In tex. ibi daret. i. traderet. et ita expone. j. dū dicit dedit. i. tradidit.

¶ Res tantum valet quantum vendi pōt attenta qualitate rei et homine sciente illam qualitatem.

Qui hominem. †Donatio rei q̄ pōt auelli tm̄ ꝯfert q̄tū res vendi pōt h.d. ¶ †No. ad limitationē eius qḋ dr̄ ꝙ res tm̄ vꝫ q̄tū vendi pōt. vt .l. pretia rerū. ad .l. fal. nā intelligiť attēta qualitate rei ⁊ hoīe sciente illā qualitatē vt in gl. ¶ Sed opp. ꝯ istū tex. nam aut ista res fuit euicta a donatario rōne huius obligationis ⁊ tūc nihil videť ad eū puenisse. ⁊ sic nihil tenebiť restituere donatione reuocata. Aut nō fuit euicta. ⁊ tūc videť ad eum peruenisse tm̄ quantū valet etiā nō attenta illa obligatione. ⁊ sic reuocata donatiōe poterit vel ipsa res cōdici vel integrū pretiū eius ar. ͂s. e. si alienā. in prin. Ista oppositio facit me dubitare in intellectu huius litere ad quem finem dicatur hic ꝙ non videtur plus peruenisse q̄ꝫ valet attenta qualitate. si enī non est secuta reuocatio ista inuestigatio est frustratoria. sed si est secuta adhuc videtur frustratoria ratione predicta. possumus dicere ꝙ est secuta reuocatio donationis ⁊ ꝙ res nondum erat euicta. sed poterat euinci. ⁊ ꝙ iste donatarius nō habebat facultatem restituende rei. ⁊ sic oportet deuenire ad estimationē vt .j. l. proxi. in fi. qꝛ eius culpa perdiderat facultatem restituēdi estimabitur ergo vt hic dicitur.

¶ In obligationibus dandi an procedat libellus talis peto rem vel eius pretium.

Si filiofa. †Si donať ei qui est in potestate alterius causa mortis secuta reuocatione agiť de peculio ꝯtra euꝫ in cuius erat ptāte. sed si tpe donationis nō erat lꝫ postea trāsiuerit de peculio non agiť. sed res vendicať si adest facultas rei restituēde. sed si non adest facto donatarij ꝯdiciť pretiū. h.d. ⁊ est subtilis lex. pulchra. ¶ In tex. ibi res ipsa a donatore repetiť. i. per donatorē ab ipso arrogatore habente potestatē rei restituende ⁊ dic repetitur vel dic ꝑ directā rei vendicationē si non fuit translatū dn̄ium vel ꝑ vtilē ⁊ etiā cōdictione sine cā si fuit translatū. vt .j. eo. l. si mortis causa cū .l. seq. sed si non habet facultatem rei restituēde aut hoc ꝯtingit sine sui culpa vel facto ⁊ nullo modo teneť: non sic in primo casu huius .l. vbi tenetur de peculio qḋ intellige etiā si nō habebat facultatem rei restituende. qꝛ pater de contractu vel quasi filij de peculio obligatur etiā si peculiū non sit factū locupletius regulariter. Et in hoc differt iste casus a precedenti. quia arrogator non tenetur de peculio ex contractu vel quasi ante gesto vt in glo. sed si suo facto perdidit facultatem rei restituende condicitur ab eo pretium. vt in sequenti casu. ¶ In fi. l. ibi sed pretium eius condicet. i. rem ipsam cum sit in obligatione rem dari si translatum fuit dn̄ium. sed qꝛ nō potest eam restituere condēnatur ad pretium. ⁊ hoc respectu dicitur pretium condici vt seqtur hoc vult glo. in .l. j. solu. quam facit de .l. si seruum. §. si. de verb. obli. sed ista solutio destruit tex. ideo dicas ꝙ non cōdicitur ipsum pretium. ⁊ ad contrariū responde ꝙ loquitur qñ est in obligatione rem dari in qua etiā re perempta post moram vel culpā debitoris agitur ad ipsam rem. licet fiat condēnatio ad pretium hic erat in obligatione rē restitui in qua succedit obligatio ad estimationem re perempta vel perdita facultate restituēdi. vt .l. in re furtiua. de cōdi. fur. ſm Dy. ¶ Sed Bar. istam solutionem videtur reprehendere. qꝛ tunc est in obligatione rem restitui qñ actor est dn̄s rei. ita loquitur .l. in re furtiua. ſꝫ hic nō erat dn̄s. qꝛ iam transtulerat dn̄ium. ⁊ sic est in obligatione rē reddi seu dari. ⁊ ideo ipse soluit ꝙ hic erat obligatio mixta nā eo respectu ꝙ donās trāstulerat dn̄ium directum ⁊ agit vt in eū transferatur dicitur in obligatione rem dari. sed eo respectu qꝛ videtur sibi restituere vtilē vt ptꝫ qꝛ habet vtilē rei vēdicationē. vt .j. e. l. si mortis. ⁊ .l. seq. dicitur in obligatione rem restitui in qua obligatione mixta dicendum. i. qḋ in simplici obligatione rē restitui. ¶ Breuiter puto Dyn. melius dicere qꝛ siue actor sit dn̄s siue non sit. sed fuit dicitur agere ad rei restitutionem. vt .l. videamus. in princi. ⁊ §. in fauiana. in verbo quoq;. ͂s. de vsu. ⁊ in obligatione rē restitui quādo datur contra illuꝫ q fuit in bonafide non venit nisi quatenus ille factus est locupletior vt .l. in summa. §. seruum. de cōdi. inde. sed hic donatarius nō fuit in malafide ⁊ si alteri donauit eatenus videť locupletior quatenus res valebat. ideo eatenus cōdicitur per illum. §. si seruum. †Quid aūt in obligatione dandi an procedat libellus si peto rem vel eius pretium vide in spe. de obli. et solu. §. sequitur. ver. si vel pe.

Si qui non amplius. †Si scidiť cōmodū sciudiť etiā onus ꝯditiōis implēde si erat diuisibilis. h.d. dic vt in .l. plautius. de condi. ⁊ demō. ¶ In gl. ibi vel in eo cui ꝑ fal. subtrahiť. hoc nō est verū. qꝛ ꝑpter hoc nō diminueretur onus conditionis. vt .l. qui heredē. ṽ. diuersum de condi. ⁊ demon. ⁊ no. e. l. plautius. §. itē sciudiť. ⁊ ad treb. l. iiij. §. si titius. ſm Dy.

In mortis causa. †Capacitas vel incapacitas donatarij inspiciť tpe mortis nō tpe donationis. h.d. Et idē in legatis qñ ꝑuenit dn̄tagat incapacitas ex donatarij ꝑsona. secus si mixta ꝯsideratione donatarij ⁊ rei. et hoc vult dicere gl. tunc hꝫ locū regula catoniana. ¶ In gl. ibi sed eis propter rem ipsam vt qꝛ legatur res sacra vel religiosa et qḋ subijcit vel persona legantis et legatarij mixtim. vt qꝛ legatur res ipsius legatarij. nam istis duobus casibus si nō tenet legatum a principio lꝫ tpe mortis cesset causa inualiditatis non conualescit ꝑpter regulā catonianam: vt .l. cetera. §. j. de leg. j. de reg. cato. per totum. sed qñ ꝑuenit defectus ex persona legatarij tm̄ non habet locū illa regula ⁊ si reperiť cessare tpe mortis reconualescit legatum. vt .l. nō intelligitur. §. qñ de iure fis. cum .c. alijs. ͂s. allegatis in glos. et idem in donatione causa mortis vt hic. ¶ In glos. ibi idem esse econtra an qs possit donare. i. ꝙ inspicitur tps mortis eius. certe si tpe donationis erat inhabilis ad donandū licet tpe mortis sit habilis non reconualescit donatio nisi appareat de recenti voluntate ipsius

ipsius post habilitatē acquisitam sicut in legatis factis in codicillis. vt. ş. de leg. iij. l. j. §. sed filius. lȝ hoc non sufficeret in institu. heredis nisi faceret testm̄ de nouo. vt ibi habeť sed qn̄ puenit ex persona donatarij vel legatarij nō opȝ ꝙ appareat de recenti voluntate. qꝛ minor defectus reputatur ille ꝙ̄ qn̄ est in persona testantis vel donantis.

1 **Si filiofa.** †Si donatio sit fctā filiofamilias ipso premortuo resoluitur. secusꝭ patri. licet mediante mysterio filij. h. d.

2 ☞Liberatus pacto vel acceptilatione amplius non liberatur tempore.

1 **Quod debitori.** †Actio subrogata p. l. in locū actionis tpalis est ppetua. h. d. †Et not. hic ꝙ liberatus pacto vel acceptilatione amplius non liberatur tpe. ¶Itē ad primū dictū adde. l. item illa. §. qn̄ adijcitur. ş. de cōsti. pecu. ꝛ ibi diciť esse idē qn̄ subrogatur facto contrahentiuȝ si tn̄ principaliter. secus si accessorie vt. l. ei qui. §. iniuriarū. ş. si qs cau. ¶In tex. ibi etiā tpe liberať. s. prima facie sed nō in veritate. postꝙ̄ em̄ fuit liberatus acceptilatiōe amplius nō pōt liberari tpe. sed vult dicere ꝙ etiā trāsacto tpe quo fuisset liberatus si acceptilatio facta non fuisset pōt agi condictione sine causa in qua primū debitū fuit transfusum. ꝛ que in locū illius fuit principaliter subrogata.

2 ☞Facto testamēto in qbus differant donatio causa mortis et codicilli postea facti.

3 Sicut qui non potest testari non potest codicillari. ita non potest donare causa mortis nisi quando non potest ex eo quia est in aliena potestate.

Tam is qui testamētum.

1 †Ista est bona. l. Ex qua no. ꝙ sicut possunt fieri codicilli ex testamento. i. facto testō ꝛ etiam ab intest. i. nō facto testamēto. vt. l. conficiūtur. in prin. ꝛ. l. ab intesta. ff. de

2 iure codicil. ita ꝛ donatio cā mortis vt hic. ¶†In alio tn̄ differunt causa mortis ꝛ codicilli qꝛ qn̄ factum est testm̄ codicilli habent dependētiam ab eo sicut validū ꝛ nisi ex eo adeatur hereditas non valent codicilli. vt. l. si quis cū nullum. in fi. ff. de iure codi. ꝛ rupto testō rumpunť codicilli. vt. l. j. ff. de iure codici. no sic in donatione causa mortis que nō dependet a testamento etiā si sit factum nec requirit aditionē ex eo. sȝ sufficit mors donatoris. vt no. in gl. ordina. l. post legatum de his qui. vt indig. ꝛ in. l. filie. in fi. prime glo. C. fa. her. quas glo. no. qꝛ videbatur contrarium cum habeat vim legati. vt. ş. l. marcellus. §. fi. ꝛ sic videbatur requiri aditio ex testamento. Et ad hoc etiā vide qn̄ no. Bar. in. l. sequēs qō. de leg. ij. ¶Sed si testamentum nō valet ab ipso principio codicilli non dicuntur habere depēdentiam ab eo: vt no. Bar. post Dy. in. l. legata inutiliter. ff. de leg. j. lȝ gl. innuat cōtrarium. in. l. qdam. de iure co. dic vt ibi di

3 xi. ¶†Ultimo not. hic gl. singulariter ꝙ sicut q non pōt testari nō pōt codicillari. vt. l. ij. de leg. j. ita nō potest donare causa mortis nisi qn̄ non pōt ex eo: qꝛ est in aliena potestate. vt. j. p xi. §. Sunt aūt multi q non possunt testari de quibus in. l. si q̄ramus. de test. Et id qō dicit hic gl. non bene reperitur expressum in aliquo tex. Ideo est notādum qō videtur tenere Barto. p. l. si aliquis. ş. eo. vbi donatio causa mortis rescinditur ex condēnatione ex qua rescinditur etiā testamentum: facit etiaȝ qō no. glo. ş. ti. j. l. qui id qō. §. mutus. si ergo pupillus etiā cū autoritate tutorum non potest donare causa mortis licet possit alios contractus facere.

2 ☞Filiusfa. pōt donare causa mortis qn̄ donat presenti. secꝰ si absenti ꝛ nullo pro eo recipiente.

3 Filiusfa. si patre consentiente testatur cū cl'a ꝙ si non valet iure testamenti valeat iure cuiuslibet vltime voluntatis an valeat saltem iure donationis causa mortis.

4 In donatione cā mortis facta a filiofa. reqritur cōsensus patris seu pmissio ꝛ quid in castrensi peculio vel quasi.

5 Filiusfa. an possit donare causa mortis ipsi patri consentiente patre ꝛ an possit donare fratri suo in eiusdem patris potestate constituto. ꝛ nu. 6.

6 Qn̄ consensus alicuius reqritur ad autorizandū vt si statutum dicat ꝙ mulier vel minor non possit contrahere sine consensu consanguineorum non possent consanguinei consentire in facto proprio sicut nec tutor.

1 **Filiusfami.** †No. ꝙ filiusfami. nō pōt facere testamentū supple nec etiā codicillos etiā patre consentiente. intellige etiā hodie de aduentitijs in qbus patri non queritur vsusfructus. vt. l. fi. C. qui testa. facere poss.

2 ¶†Item ꝙ bene potest donare causa mortis qō intellige qn̄ donat presenti: ꝛ sic habet vim contractus secus si donaret absenti nullo pro eo recipiente: qꝛ tunc habet vim vltime volūtatis quā non potest facere etiam patre consentiente vt hic: iuncto eo qō habetur in. l. cū pater. §. eoꝝ. de leg. iij. ꝛ qō dixi. ş. eo.

3 ti. l. cui. ¶†Ex his soluitur questio si filiusfa. patre cōsentiente testatur clausula ꝙ si non valet iure test. valeat iure cuiuslibet

a vltime voluntatis vtrū valeat saltem iure[a] donationis causa mortis. Et breuiter: aut illi qbus relinquit non erant presentes per se vel per alios recipientes noie eoꝝ: ꝛ non valet. Aut erant presentes: ꝛ tūc aut fuit expresse dictū qō valeret etiā iure donationis cā mortis ꝛ valebit aut nō fuit expresse dictum ꝛ tunc secus qꝛ requiritur specifica ꝛ expressa licentia patris ꝙ possit donare cā mortis: nec in generali licentia hoc veniret vt ş. ti. j. l. filiusfa. §. si em̄. de ista questione dic p Cy. ꝛ Bal. in. l. senium. C. qui test. fa. pos. ¶†Tertio ꝛ vltimo no. ꝙ in donatione causa mortis facta a filiofamilias requiritur consensus patris seu permissio. Sed contra de. d. l. filiusfami. §. fi. ş. tit. j. so. qn̄ donat. de castren. pe. vel quasi nō requiritur. vt ibi secus qn̄ de profec. vel aduentitio fm̄ ista iura ne fiat preiudicium patri ignoranti vel nolenti vt hic: ꝛ idem hodie in aduentitijs si pater habebat vsumfr. vt. l. fi. §. filijs autem. C. de bo. que li. secus

5 si non habebat. ꝛ ita sentit glo. in. d. l. filiusfa. §. fin. ¶†Ex his respondeo ad questionem quotidianam vtrum filiusfamilias

b possit donare cā mortis ipsi patri[b] consentiente patre ꝛ istum casum pluries habui de facto. gl. in. l. j. ş. de auto. tuto. tenet ꝙ non quia pater non potest autorare in causa propria directe et immediate. vt ibi. ꝛ istam opi. videtur sequi Bart. ibi ꝛ Bal. in in. l. bonoruȝ. C. qui admitti ad bo. pos. ante fi. Petrus tenuit contrarium: qꝛ voluntas patris requiritur non ad autorizandum ꝛ integrandū personam filij. qꝛ ad hoc non est sufficiens vt. l. fi. §. j. ş. de verbo. obli. sed ne fiat preiudicium patri ꝛ istuȝ respectum habuit iste tex. vt patet ex his que supra dixi: quia quando non fiebat preiudicium bene poterat sine consensu patris. vt. d. l. fi. fa. §. fi. ş. ti. j. Sed si donat ipsi patri non fit preiudicium patri ergo valet. ꝛ pro hoc allegat Petrus casum in. l. fi. C. de imponen. lucrat. descrip. post prin. vbi dicitur ꝙ filiusfa. potest dari patri in vltima voluntate. ꝛ istam credo meram

c veritatem qcqd dicant glo. Bar. ꝛ Bal. ꝛ ita reperio fuisse consultum per aliquos antiquos ꝛ nobiles docto. perusinos. s. dominū Guil. ꝛ conten. Et vide qō no. idē Bal. C. vnde vir ꝛ vxor.

6 l. j. ¶†Qn̄ autem cōsensus alicuius reqritur ad autorizandū vt si dicat statutum ꝙ mulier vel minor nō possit contrahere sine consensu ꝯsanguineorum non possent consanguinei con

c sentire in facto proprio[c] sicut nec tutor. Sed presupposita illa opi. ꝙ non possit donare patri ipso patre pmittente vtrū pos

d sit donare fratri suo[d] in eiusdē patris ptāte ꝯstituto. illa fuit q̄stio disputata per Petrū de eronichis antiquū aduocatū bono. de qua vide. de instru. edit. §. porro. in addit. tanget etiam Bal. licet non alleget illā questionem. in. d. l. bonorum. C. qui admit. ad bo. pos.

Si hi qui inuicem. †Ad confirmationē huius donationis: sufficit donatorem donatorio non supuiuere. h. d. De ista materia dic plene per Bar. in. l. quod ꝛ pariter. ş. de rebus dubijs.

2 ☞Pactum appositum contra naturam ꝯtractus nō vitiat contractum sed facit ipsum transire in aliā specie si hoc potest fieri salua ratione recti sermonis.

3 Pactum appositū non cōtra substantiā contractus sed cōtra accidentalia vel naturalia valet.

Quid si apponatur contra naturam rei in ꝯtractū deducte.

Ubi ita donatur. †Donatio causa mortis fctā cū pacto ꝙ non possit reuocari[e] diciť potius donatio inter viuos ppter tale pactum. h. d. ista. l. verum est nisi sit donatio omnium bonorum presentiū ꝛ futurorum. vide Paulum consilio. lxxv. et etiam practicatur: quia vt plurimum mulieres donant post mortem ipsarum cum pacto ꝙ nō possint reuocare. Et qō vsusfructus pertineat ad eas quousqȝ

2 vixerint. ¶†Allegatur ista. l. ꝙ paceum appositum contra naturam contractus non vitiat contractum: sed facit ipsum transire in alia m speciem si hoc potest fieri salua ratione recti sermonis vt erat hic: quia donatio inter viuos: et donatio causa mortis conueniunt in vocabulis. si quis ergo dicat dono causa mortis cum pacto quod non possit reuocari. vt. ş. eodem. si alienam. §. j. et tamen non vitiat donationem: sed facit eam transire in donationem inter viuos. secus si non conuenirent in nominibus: ꝛ sic non posset fieri translatio salua ratione recti sermonis: vt si concedo tibi talem rem cum pacto quod nō possim reuocare quod est contrarium nature precarij. nam nō facit istud pactum transire contractum in donatione que non

a ¶Donationis. adde sozi. late cō si. cxij. vbi etiam aliqd ponit ꝛ cō si. cxx.

b ¶Ipsi patri. in hoc articulo vid old. ꝯsi. cclix. lu ro. ꝯs. cccclxxj. so zi. ꝯsi. xxx. all. eg. eūdē pau. consil. cclxxxvij. in. ij. volu.

c ¶Proprio. adde Alb. ꝯsi. cliiij. sozi. ꝯsi. lxxxvij.

d ¶Fratri suo. adde Old. ꝯs. xxvj. a quo Jo. and. ī d. addi. habuit.

e ¶Reuocari. De hoc p Fran. are. ꝯsi. cli. per Ang. late ꝯs. cliiij. per Sozi. ꝯsil. cxxxvij. eundē Pau. ꝯsi. cj. ꝛ ꝯsi. ix. in j. volu.

potest reuocari: vt. s. ti. j. l. aquilius. & l. aristo. sed potius vitiatur pactum & remanet contractus precarij: vt. l. cum precario. ff. de prec. †Sed pactum appositum non cōtra substantiā ꝯtus sed ꝯtra accidentalia vel naturalia bn̄ valet: vt. l. pacisci. ff. de pac. & l. pacta cōuenta. de cōtrahen. emp. ¶Si vero ꝯtra naturam rei in ꝯtractū deductū tūc distinguit̄ an a principio: & vitiat cōtractū. an ex postfacto: & nō vitiat: sed ipm̄ vitiatur. vt in l. post seruum. in fi. cum legibus seq. ff. de vsu & habi.

2 ☞Instrumēta possunt cancellari solo verbo dicēdo qd̄ habeantur pro cassis & irritis.

An isto modo videatur fieri pactum de non petendo.

1 **Auunculo suo.** †Donatio ista pōt fieri liberando debitorē. h. d. †No. q̄ instrumēta possunt cācellari solo verbo dicendo q̄ habeant̄ p cassis & irritis. facit. l. emptor. ff. lucius. ff. de pac. ¶Itē q̄ dicēdo isto modo vr̄ fieri pactū de nō petendo qd̄ intelligit̄ si erat presens ille ꝯtra quē erant instrumenta vel alius eius noīe & tunc videntur sufficere duo testes tanq̄ liberatio sit facta p contractum al's requiruntur. v. quasi habebat vim vltime voluntatis ita videt̄ debere intelligi. l. fi. ff. fi. C. de codi.

1 **Si mortis causa.** †Reuocata donatio cā mortis vēdicatur res directa rei vēdi. si nō fuit trāslatum dn̄ium. Sꝫ si fuit translatum vendicatur vtili rei vendica. & etiam cōdicitur ꝯdictione sine causa vel ob causam. h. d. notabiliter cum. l. seq. ¶Et istud q̄ possit vendicari vtili rei vendi. & sic re transferatur dominiū ipso iure in donātē est valde singulare: q̄r nō reperitur nisi in pacto. l. cōmis. & adiectionis in diē. vt no. in. l. j. per gl. ff. ti. j. Sed illud in donatiōe inter viuos: & in alijs cōtractibus q non habēt naturā vltime voluntatis: secus in hac donatione que hꝫ naturā vltime voluntatis ex qua transferatur dn̄ium sine traditione: & hoc vult glo. hec tene menti q̄r ſm hoc poterit donator agere ꝯ quēlibet possessorem etiā cū quo nō contraxit: & sic nō solū pōt ꝯdicere pretiū a donatario si suo facto desijt posse restituere. vt. ff. eo. l. si filio. in fi. sed etiā poterit agere contra quēlibet possessorē habentē facultatem rei restituende p istas leges debebit tn̄ altero esse contētus: q̄r sunt persecutorie. ¶In tex. ibi poterit vel vendicare. s. directa vēdicatione hoc casu. sed sequenti. l. vtili actione. vt in. l. seq. q̄ declarat istam.

2 ☞Contractus innoīati qualiter cognoscantur.

1 **Mortis causa.** †No. in isto principio q̄ mortis cā capio est vocabulū generale & cōprehendit quicquid capitur occasione mortis alterius. vnde etiā hereditas & legatū dicitur mortis cā capio: sed ꝓprio sumpto vocabulo & stricte nō comprehenditur nisi id qd̄ capitur cā mortis alterius taliter q̄ nō cadit in aliud speciale nomē: & isto mō sumēdo legatū & hereditas non dicit̄ mortis causa capio. †Et iste text. optime facit ad cognoscēdū qui dicant̄ cōtractus innoīati q̄r illi qui stāt in noīe generali & non cadūt in aliqd̄ speciale nomē cōtractus vt permutatio cū permutatur species cū specie licet hoc vocabulum sit generale vt possit cōprehendere etiā contractus emptionis & venditionis: & locationis: & cōductionis in quolibet permutatur res vel vsus rei cū pecunia: sed qn̄ pmutatur species cū specie nō cadit in speciale nomen ꝯtractus q̄r non pōt dici emptio vel locatio: sed simplex pmutatio: & ideo dicit̄ cōtractus innoīatus: q̄r caret speciali noīe vt no. C. de rerū pmu. super rub. & l. iurisgen. in prin. ff. de pactis.

1 **Iuliano placet.** †No. hic q̄ si debebas mihi centū & nō eras sol. & ego liberaui te p acceptilationē ex donatione cā mortis videris totam quantitatē a me recepisse: ex hoc sequtur q̄ si postea reuocatur donatio: & tūc reperiaris esse soluēdo totā quantitatem possum a te cōdicere nec potes dicere q̄ ex liberatiōe nihil ad te puenit cū nō esses soluēdo: q̄r satis est q̄ peruenerit liberatio & q̄ ad te ipm̄ bn̄ videaris. solu. vt. l. q̄rebat. ff. j. ad. l. fal. huic. ff. iul. adde ver. fi. huius. l. ibi p acceptilationem &c.

2 ☞Reuocata donatione non solum competit condictio sine causa que est generalis sed etiam competit condictio ob causam que est specialis.

1 **Senatus.** †¶In. l. senatus. ff. nihil dubitauerunt Bal. multū allegabat istū tex. †q̄ ꝯdictio ob cām nō datur solū qn̄ fuit taliter datū ob causaꝫ q̄ resultat ꝯtractus innoiatus vt si tibi do vt aliqd facias: sed etiā si talis ꝯtus nō resultet vt si tibi do vt aliqd ego faciā vel vt lucius titius faciat vt aliqd ꝯtingat & causa nō est secuta facit. l. j. ff. si parendū. de condi. ob cau. ¶†No. etiā hic q̄ reuocata donatione nō solū cōpetit cōdictio sine causa q̄ est generalis: vt videtur velle gl. in isto titu. sed etiā cōpetit ꝯdictio ob causam q̄ est specialis: q̄r non est secuta causa: id est mors ob quam fuit data.

Si quis societatem. ¶In. l. mortis cā declara istum. ff. vt no. in. l. quā all'. gl. s. in. l. v. ff. fi. ff. pro so. in gl. †q̄r nō dicit̄ soci⁹ nisi aliqd ponat in societate. s. rem vel operā. Et etiam alia ratio in causa huius. ff. cōfert̄ post mortem quo tpe dꝫ societas finiri ergo &c. vt. ff. de vsufru. lega. l. si vsumfru. cū moriar. de iure do. l. iul'. & ff. pro socio. ff. adeo. ſm Dy.

1 **Si duobus.** ¶†No. hic q̄ cōdictio sine cā subrogat̄ loco actionis prime & est illius nature cuius erat prima vt detur contra quemlibet insolidum: sed contra de. l. q̄ debitori. ff. eo. So. ad vtilitatem creditoris sapit naturam prime. vt hic. sed ad eius damnum non vt ibi: vnde non est tēporalis sicut actio prima. ¶Sed quero hic voluit donare vtriq̄ quid si alteri tantum & illum liberauit p acceptilationem. videtur qd̄ contra ipsum tantum detur cōdictio sine causa vel ob causam quasi ipse tantum videat̄ recepisse: sed repeteret a correo p actionem neg. gest. vel manda. iuxta no. in. l. j. C. de duo. reis. ¶In gl. ibi al's secus. nā tunc si fiat liberatio ei q est capax prodest sibi & non alteri: sed si ei q nō est capax: tunc nec sibi: nec alteri. hic est casus in. d. l. si sponsus. ff. j. Et sic no. q̄ actus factus in personam habilem vel capacem valet quo ad eū: licet nō possit valere in personam alterius ad quē secūdario extenditur: secus ꝯtra: q̄r non fiat in personam inhabilē vel incapacē cùm non valeat in persona eius in qua principaliter fit non extenditur ad personam alterius in consequentiam. licet illa de se sit capax in primo tantū casu ratione cōnexitatis. vt si erant socij id qd̄ ꝓdest ei in cuius psona principaliter fit prodest etiam alteri incapaci in consequentiam. vt l. si is qui. ff. de lib. lega.

2 ☞Differentie inter donationem causa mortis & legatum. & numero. I.

Stipulatio annua an sit vna vel plures remis.

1 **Si quis mortis.** †No. hic vnā differētiā inter legatū ānuū & stipulationē annuam ex causa donationis causa mortis. q̄r in primo casu tot sunt legata quot sunt annui. Ideo in principio cuiusli bet anni inspicitur ꝯditio legatarij: & lꝫ fuerit capax in vno anno si in principio sequētis anni non est capax pro sequenti nō debetur legatū: non sic in secūdo casu: q̄r vna tm̄ est stipulatio pro omnibus annis: & sic inspicitur ꝯditio legatarij semel tantum. s. cū donator moritur: vt hic. & ff. eo. l. in mortis. & si tūc reperitur capax: licet postea efficiatur incapax hoc sibi nō nocet.

2 †Sunt etiam alie differētie inter donationē cau. mor. & legatū quas vide p Cy. in. l. fi. C. eo. alia est. ff. eo. l. tam is. ff. j. Et de natura stipulationis annue. an sit vna vel plures. vide plene per Bar. in. l. si seruus communis meuij & castrēsis peculij. ff. fin. j. de stipula. seruo. ¶In glo. magna. ibi. de verbo. obliga. l. pluribus. in princip. illa non meruit signari pro contraria: quia non loquimur in stipulatione annua: sed in stipulatione plurium rerum quo casu distinguitur vtruꝫ fuerint specificate expresse vel tacite per earum presentiam. et censentur plures stipulationes vt ibi alias censeretur vna. vt. l. scire debemus: de verbo. obliga. ¶In glo. in ea. l. pluribus. ff. j. illa bene obstat: sed dic quod ibi fuerunt expresse species temporum hic non. vnde qua ratione expressio plurium rerum facit censeri esse plures species stipulationum. vt. d. l. scire debemus. eadem ratione expressio temporum. argumē. ff. de testa. mili. l. miles. ita heredem. ff. j. ſm Dy.

2 ☞Filius naturalis vel bastardus licet non sit capax bonorum paternorum est tamen capax bonorū aliunde prouenientium q̄ a patre.

1 **Quod conditione.** †Qui est incapax bonorum testatoris est etiā incapax eorū que datur gratia cōditionis implende ab eo cui bona testatoris fuerunt relicta. h. d. in princ. huius. l. vsq̄ ibi certe. ¶Et pone casum q̄ qs habebat filium legitimum & naturalem & aliū naturalem tantum & volebat instituere equaliter: sed videns qd̄ nō poterat filio naturali relinq̄re nisi vnam vnciā ex quo extabat legitimus & naturalis. l. ij. C. de natu. libe. instituit heredē legitimum & naturalem in dimidia: & quēdam extraneum in altera dimidia sub cōditione si daret̄ filio naturali. ponamus quinquaginta: quia tantū valebat illa dimidia queritur vtrum filius naturalis poterit illa quinquaginta capere. et respondetur quod non: sed tantum quantum facit vnam vnciam. [a] i. xij. partem totius hereditatis. q̄r illud qd̄ datur gratia conditionis implende succedit loco illius dimidie in qua ille extraneus

a) ¶Unā vnciam. hec lex pōt limitari nisi filius legitimus & naturalis renūtiasset & non in fraudē medietati huius hereditatis: quia tunc videt̄ q̄ totā medietatē capere possit iuxta no. p Lud. ro. cō sil. xliij. vbi cōsuluit q̄ statibus si liab⁹ legitimis & naturalibus renūtiantibus paternis bōis possit pater totū donare filio naturali si renuntiatio nō fuit fraudulēta: & hec est noua limitatio quam puto verā sicut Lud. putat suā ꝯsultationem.

nens fuit institutus. ⁊ sic habetur perinde ac si fuisset rogatus illam dimidiam restituere illi naturali quo casu non teneretur nisi vsq ad vnã vnciam residuum remaneret apud ipsum gratum: ita ⁊ nunc: ita intelligo istum tex. Non ergo tenebit iste implere istam cõditionem insolidum: sed contra de. l. menius. de condi. ⁊ demon. vbi debet implere insolidum: licet ille sit incapax. Sol. licet sit difficile contrarium nõ erat incapax ibi bonorum testatoris dũtaxat. ⁊ sic non presumitur fraus facta legi: sed hic sic. ¶ † In tex. ibi: licet non ex bonis moꝛtui proficiscatur. hoc faciebat dubium: quia filius naturalis vel bastardus: licet non sit capax bonoꝛum paternoꝛũ propter refrenandum vitium paternum: vt. l. fi. C. de natu. libe. est tamen capax bonoꝛum aliunde prouenientium q̃ a patre: quia cessat ratio predicta. ⁊ ita no. glos. in autẽ. quibus modis natura. effici. sui. in glo. magna. ⁊. ff. de iure fisci. l. j. ⁊. l. non intelligi. §. quãdo autem. e. ti. per Bar. sed id qđ dabatur gratia conditionis implẽde non erat de bonis paternis sed de bonis dandis: sed respõdetur ꝙ succedit loco bonoꝛum paternoꝛum que fuerunt relicta sibi sub conditione si de suo daret tñ illi fisco. ⁊ sic censetur facta fraus legi: secus ergo in alijs que non succederẽt loco bonoꝛum paternoꝛum: quia non sunt data gratia cõditionis implẽde: ⁊ hic est casus in. l. his qui. ff. de vulg. ⁊ pup. nam illa potest capere etiam ex dispositione paterna. vt ibi habetur. ⁊ hoc in glo. ij. que incipit imo contra.

Certe quod. † Datum heredi gratia cõditionis implende si erat hereditarium imputatur falcidia. h. d. ẽm secundam lec. glo. hoc declara vt in. l. id autem. ff. ad. l. fal. ⁊. j. eo. l. ꝙ statulib. per quam iste. §. supple tur. Sed ẽm aliam lect. dicit ꝙ eius quod datur a statulibero gratia conditionis implende ei qui est incapax bonoꝛum defuncti bene est capax si illud nõ est de bonis defuncti: sed aliunde prouenit. h. d. Et licet glo. ⁊ doct. videntur reprobare istam lect. nõ fiat fraus legi tamen mihi videtur vera: quia princi. huius. l. habet locum quando datur ab eo cui bona presentia sunt relicta. et sic illud datum succedit loco bonoꝛum paternoꝛum que pater potuisset relinquere filio si non esset illegitimus vnde videtur illam conditionẽ apposuisse in fraudem legis: sed hic loquitur quãdo apponitur ei cui relicta est libertas quam libertatem non potuisset relinquere pater alteri q̃ ipsi seruo. ⁊ ideo datũ gratia conditionis implende non potest videri appositum in fraudem legis.

Illud generaliter. ¶ † In. l. illud ibi fere. ideo hoc dicit: quia non semper est verum: sed fallit in pluribus casibus notatis in. l. fi. C. eo.

2 ☞ In obligatione rem dari si debitoꝛ perdidit facultatẽ dãdi non potest cõcipi libellus nisi super ipsa re: ⁊ si quis peteret pretium an libellus sit ineptus.

3 Quid in obligatione rem restitui.

Julianus ait. † Cõtra donatarium qui suo facto desinit habere facultatẽ restituende rei secuta reuocatione donationis datur conditio: quatenus ad ipsum peruenit ex re: vel ad iustum pretium proutvoluerit. h. d. ẽm glo. Uel dic etiam ad ipsam rem licet fiat condẽnatio in iusto pretio quia non potest reddere: ⁊ tunc tex. stat ꝓprie nec ob. l. si filio. in fi. ff. eo. vbi dicitur ꝙ non condicitur res ipsa per quem text. glo. fuit mota. † quia non potest intelligi si precise seu tantum imo potest condicere rem aut pretium: vt cõiuncta illa. l. quod dic: vt ibi in obligatione ergo rem sibi dari sibi debitoꝛ perdidit facultatem dandi non potest cõcipi libellus nisi super ipsa re. Et si peteret pretiũ esset libellus ineptus per. l. si seruum. §. fi. j. de verbo. oblig. † sed in obligatione rem restitui vel mixta que participat de obligatione dandi vel restituendi potest concipi altero de tribus modis: vel ꝙ petam illud quod ad debitoꝛem ex illa re peruenit: vt si rem vendidit maioꝛi pretio foꝛte q̃ valeat hic in verbo pretij. cum glossella pura. ⁊. in. l. in summa. §. in frumento. de condi. inde. vel ꝙ petã verum pretium rei: vt. ff. eo. l. si filio. in fi. ⁊. j. eo. l. si is cui. vel petam ipsam rem. vt in hoc tex. sed q: res non potest restitui officio iudicis mercenario fiet condemnatio vel executio in vera estimatione: vt no. in. l. vinum. si certum peta. in fi. glo. magne. in. d. l. si seruum. §. fi.

Inter moꝛtis. † Donatio causa moꝛtis dicit illa que fit a presente ꝑsenti: sed moꝛtis causa capio nõ dr donatio: licet proueniat ex voluntate moꝛtui.

Si moꝛtis causa. † Donatio causa moꝛtis facta vxoꝛi si confirmatur moꝛte donãtis trahitur retro ad diem donationis. hoc dicit. Intellige vt glos. dicit quando fuit actum vt statim transiret dominium: licet hoc facere non potuerit. ⁊ tunc non trahitur retro quo ad hunc effectum vt censeatur donatarius fuisse dominus a die donationis facte: quia dispositio iuris repugnat: sed solum quo ad cõmoditatem vel fructus: vt not. in. l. donationes. C. de dona. inter virum ⁊ vxoꝛem.

Quod statu. † De eo ꝙ heres gratia cõditionis implẽde a statulibero soluẽte de peculio iudicandũ est: vt de alijs rebus hereditarijs. Et idẽ dicit de peculio qđ fuit donatũ seruo vel traditũ alteri pro seruo ipso presente. h. d. in effectu ⁊ venit ad suppletionẽ eius qđ habetur. ff. eodẽ. qđ conditionis. versi. certe. ẽm primã lec. glo. ¶ In glo. ij. ibi. ff. ad. l. fal. l. id autẽ. alij distinguunt an dederit speciem. ⁊ tũc procedit ꝙ hic dicit glos. q: heres partem recipit a se: ⁊ partẽ a coheredibus: ⁊ id qđ recipit a se imputatur in fal. nõ id qđ a coheredibus aut recipit pecuniam ⁊ totũ imputat in fal. quasi totũ videatur habere de parte sua. de hoc dic vt. l. cũ pater. in prin. de leg. ij. l. deducta. §. nũmis. ad trebe. ¶ In gl. ibi: sed expone nõ potest dici ꝙ ibi loquitur de eo qđ heres dat alteri non iure legati vel fideicõmissi: sed ex moꝛtis causa capione vtrum de illo possit detrahere fal. hic loquitur de eo qđ heres recepit ab alio vtrũ illud cõputetur sibi in fal. quo ad alios ⁊ sic nil ad propositum. ¶ In glo. magna pro eius declaratione opponitur contra si. dicitur hic qđ datur a tertio presente statulibero cẽsetur esse de peculio. ⁊ sic imputatur in fal. iure institutiõis. ff. eo. l. ꝙ conditionis. in fi. vbi id qđ datur a tertia non imputatur glos. multum laboꝛat super hoc cõtrario. mihi videt ꝙ prima solu. sit bona: q: hic loquitur de eo qđ datur a tertio presente statulibero. ⁊ sic per prius videtur datũ statulibero. ⁊ per cõsequens effectu de peculio non mirũ si computatur: sed sibi quãdo statulibero non presente: ⁊ sic non videtur datum statulibero vere sicut in casu precedente: vnde nõ est tactum de peculio ⁊ hoc not. pro eo qđ dixi. ff. ti. j. l. donationibus. §. species.

2 ☞ In donatione qñ fit mentio moꝛtis dr donatio causa moꝛtis: vt dono tibi post moꝛtẽ meam vel cum moꝛiar.

Seia cum bonis. † Donatio causa moꝛtis nõ potest peti viuente donatoꝛe. nec potest donatoꝛ astringi ad cauendũ de soluendo post ei⁹ moꝛtẽ. ¶ Item premoꝛiente donatario resoluitur: sed premoꝛiente donatoꝛe valet: ⁊ potest peti si interuenit solẽnis promissio debet tamen defalcari. h. d. vsq ad. §. si cum pater. ⁊ est text. valde difficilis. Et primo ponitur narratio facti vsq ibi agitur. secundo elicitur vna questio ex facto ⁊ soluitur vsq ibi. bonefidei. tertio foꝛmantur tres questiones per oꝛdinem anteq̃ ad aliquã responⁿdeatur: vsq ibi: sed negare non potest. Quarto respondetur ad omnes tres oꝛdine retrogrado: ⁊ primo ad vltimam vsq ibi sequitur. secundo ad penultimã vsq ibi: sequens. Tertio ad antepenultimam seu primam de dictis tribus vsq ibi: mulier. Quarto et vltimo foꝛmat nouam questionem et decidit. Circa primam partem notandũ ꝙ due fuerunt donationes: vt dicit gloss. que incipit primã: scilicet prima que fuit facta titio: ⁊ ista incepit a traditione: vt hic in verbo traditionibus qđ in intellige ficta: q: reseruauit sibi vsumfruc. vt. C. de dona. l. quisquis. et ex hoc sequitur ꝙ fuit trãslatum dominium in titium vt hic patet dum dicit proprietas ad eam rediret: et sic fuit pura quo ad translationẽ dominij: sed debebat resolui sub conditione si titius premoꝛeretur secũda fuit donatio facta filijs titij donatarij: ⁊ ista non incepit a traditione: sed a pactione vel stipulatione: quia titius fuit stipulatus vel facta nomine filioꝝ absentiũ vel qui nondũ erant nati in rerũ natura nec fuit translatũ dominium in filios: ⁊ fuit facta sub duplici cõditione si prima donatio resoluatur titio premoꝛiente: ⁊ si donatrix postea decedat superstitibus filijs titij. ⁊ supple hic quod prima cõditio extitit: q: prima donatio fuit resoluta titio ꝑmoꝛiente. ¶ Erat tunc questio. vtrum filij titij possent vendicare bona: ⁊ videbatur ꝙ sic quasi videatur fuisse actũ ꝙ resoluta prima donatione dominium rerum transferatur in filios titij sicut fuit i titiũ per illa verba ꝙ bona ad eos pertinerent ⁊c. Tamen cõtrariũ est verum: quia dominium non transferatur ex solis verbis sꝫ interueniente traditione vera vel ficta que hic non videtur interuenisse quo ad filios titij. licet interuenerit quo ad titium. ¶ Item dubitat posito ꝙ non possint vẽdicare bona vel agere: vt eis statim tradantur donatrice viuente. quia potest donationem reuocare vtrũ saltem possint agere vt promittatur eis ꝙ illa moꝛtua bona peruenient ad eos: ⁊ videbatur ꝙ sic quasi actio competẽs pro hac donatione causa moꝛtis habeat instar actionis bonefidei[a] sicut actio ex testamento: vt. c. in minoꝛum. C. in quibus cau. in integr. resti. non est necessaria ergo ⁊c. vt in

a ¶ Bonefidei. ad de vt per Ludo. Ro. fin. suis. fol. vj.

a ¶ Causa mortis. quo cognoscat a donatione inter viuos vide per Alex.consil. xiiij.r.lxxxj.li.j. r consil.lxxj.li.iiij.

b ¶ Mobiliu.facit iar. q vedes oes possess.suas videat etia vedere mobilia p h de le.iij.l.vxori. §. legauerat. et glo.C.de copë.l. fi.i fi.r ibi Alb. de ros.in dictionario dicit ita fuisse determinatu: lz in 3riu faciat.C.de off.pf. augu.l.vni.r ad muni.l.filieliber tor.§.fi.dicit tn no inepte dicendu recurredu ee ad coem vsuz loquendi.

c ¶ Actus corporalis. dicut.d.d ro.in recollectis beregarij.de ca pos.r pprietatis q ille cui est tradita pos.p habete prate p annulu porte ecclesie clause cui eccl'ie ali' causa custodie habebit claues: pot petere restone si pos.p aliu no fuit apprebesa qr sufficit apprebensio possessionis per annulu cu psentia r aspectu apprebendentis.

omnibus.§.de iudi. In cotrariu qr illa loquitur in his q sunt obligati taliter q ab obligatione no possunt se eximere: hic no sic posito q ista esset obligata ex pacto paterno: qr potest penitere r reuocare donatione: ergo si filij possent agere: viderentur extorquere donatione ab inuita que adhuc initiu non habuit in persona istoru cu ista donatrix adhuc viueret. Et iurisconsultus anteq absoluat illam qstione. format altera si ista seia spote promisit istis liberis q post morte sua bona perueniant ad superstites. vtru per hoc videatur reuocare persona donantis si titius primus donatarius adhuc viuebat quasi videatur prima donatio causa mortis propter pactu in ea appositu q titio premortuo pprietas ad ea rediret. r sic sit reuocabilis. ¶ Item anteq respondeat ad ista format altera vtru ita sit q sit donatio causa mortis vel potius inter viuos habes certa condictionem prout dicit.§.eo.l.vbi ita.in ver.sed negari. Respondit ad hac vltima q est dona.causa mortis:[a] r ad hoc principaliter al leg.ista.l.q † quando fit mentio mortis in donatione dicit donatio causa mortis: vt no dono tibi post morte mea vel cu moriar. Et ad hoc etia alleg.l.seia.de dote preleg.tame istud non bene probatur hic: qr hic plus fuit: qr actum q donatario premoriente resoluatur donatio tamen docto.communiter dicunt. Postea in ver.sequitur.soluit penultima questione quod hic fuit reuocata prima donatio ex quo titius primus donatarius fuit premortuus. ¶ Quid aut si no soluisset premortuus. vtru per promissionem factam filijs titij videatur reuocari prima glo.hic que incipit personam mouet hoc dubium r videtur tenere q sic: r istud fuit dubium litere in versi.sed quid Dy.videtur idem dicere. mihi videtur contrarium: qr promittendo filijs titij videtur promisisse sm naturam r pacta primaru donationu. s.si contingat primam resolui premortuo titio: et sit locus secunde.argu.in.l.si vno.§.locati.

Seia.

Cum pater.

† Infirmus etia in articulo mortis constitutus no videtur donare causa mortis: sed inter viuos nisi de morte faciat mentione. h.d. iste singularis casus r menti tenendus.

Si seruo mortis.

† In donatione causa mortis collata in seruu mors serui no aut dni spectatur. Cui post mortem donatoris manumisso no queritur donationis effectus. hoc dicit. sm veram lecturam Dyni. Et non declarat Dynus. nec glo. nec doctores hoc vltimum dictu: sed dic q ratio est. quia donatio causa mortis confirmatur morte donantis r non expedit expectare q adeatur eius hereditas vel tabule testamenti eius aperiatur: licet non sic esset olim in legatis r fideicomissis. Si ergo reperit seruus tepore mortis donatoris donatio statim acquiritur domino licet tabule testameti non sint aperte nec adita hereditas. ergo licet dominus postea illu seruumm anumittat donatio remanebit apud eum r no sequet manumissum: vt patet ex his que dixi.§.eo.l. tam is. licet glo. hic videatur dicere q in donatione causa mortis dies cedat sicut in legatis qd est falsum: vt no.in.l.post legatum.§.si mortis.de his qui.vt indig.per glo.r dixi in.l.tam is. Deo gratias. Et hic fecimus finem die.iiij. Februarij. r die.vj. eiusdem mensis incepimus titulum. de acquiren. pos. r hoc in ciuitate Bononiensi. M.cccc.xxviij.

¶ De acquirenda r admitteda posses. Rubrica.

2 ¶ Etymologia: allusio: et expositio vocabuli quod idem important.
Pedes sunt instrumentum aptum ad acquirendam possessionem naturalem rerum immobilium sed mobilium man' sunt instrumentum.
3 Res mobiles an ita proprie possidentur sicut immobiles.
Visus r aspectus an sufficiat ad acquisitionem possessionis indistincte. r nu.10.
4 Ad retinendum possessionem iam quesitam q sufficiat solus aspectus.
Animus an sufficiat ad acquiredam possessionem r an ad retinendam acquisitam.
5 Ad acquisitionem dominij cuiuslibet rei an sufficiat sola possessio r occupatio.
6 Quid sit possessio.
7 Possessio naturalis an differat a corporali.
8 Possessio naturalis qualiter perdatur.
9 Possessio an sit vna tm an due. s. ciuilis r naturalis. r nu.16.
10 Licet aspectus r etiam loci propinquitas non sufficiat ad acquirendum possessionem naturalem ei qui non habet ciuilem nisi interueniat traditio possessoris ei tamen qui habet ciuile et perdit naturalem quia se absentauit taliter q non videt nec est prope sufficit ad eam recuperandam.
11 Ille qui est prope r de facili pot ingredi no perdit naturale.
12 Quid si habeat naturale per colonu r colonus recesserit.
Quid in vsufructuario si recedat.
13 Habes vtraq possessionem qui exiuit de fundo an perdat naturalem si fuit ingressus alius.
14 Quid in ciuili possessione.
15 Quid in nuda detentatione.
16 Possessio quo iure fuerit introducta.
An sit vna possessio vel due.16.
17 An ad acquirendu dominiu. r ciuilem possessionem r naturalem sufficiat animus vna cum aspectu. r nu.18.
18 Animalia an videantur per nos apprehensa eoipso q in nostrum laqueum inciderunt vel a nobis vulnerata sunt.
In his que acquiruntur per inuentionem vt est thesaurus: an sufficiat solus aspectus.
19 Non dicitur inuentus qui non fuit apprehensus. r quid in statuto si dicat q qui fuerit inuentus de nocte portare arma puniatur tanta pena.

1 Possessio appel.

† Vsq ad.§. adipiscimur iurisconsultus tria facit: qr primo ponit etymologiam sen deriuationem huius vocabuli possessio r ipsius etymuvsq ibi dominiumq. Secundo ponit effectu possessionis qui fuit olim de iure naturali vel gentium vsq ibi: eiusq. Tertio ponit effectum qui hodie remansit etiam hoc sufficiat: pro summario.
2 ¶ † Not. ex prima parte etymologiam r allusionem et expositionem vocabuli: nam omnia ista idem important. nam est expositio vnius vocabuli per aliud vel alia vocabula magis no. vt lapis. i. ledens pedes r piger. i. pedum eger sicut hic possessio. i. pedum positio. ¶ Item not. q pedes sunt instrumentum aptum ad acquirendam possessionem naturalem intellige rerum immobilium que pedibus calcantur: sed mobiliu instrumetu sunt manus: vt. j. proxi. §. ibi aliquid in manu ponat rc.
3 et sic † res mobiles ita proprie possidentur sicut immobiles: qr interuenit instrumentu corporale glo. j. in fi. dicit contrarium: sed no bene sm doc. per. §. sequetem. r etiam per istum text. in ver. eius. qr ibi loquit de rebus mobilib': per. l. rem q nobis. j. eo. r qr vsucapiutur sicut immobiles qd esse non posset si non b possideretur facilius tamen perdit possessio reru mobiliu[b] q immobiliu: vt. d. l. rem que nobis. ideo dignior dr possessio rerum immobiliu: ideo sit denominatio a digniori. Est et aliud instrumentu corporale qd non est ita aptum ad possessione acquiredam sicut manus r pedes: qr per ipsum no fit occupatio rei sicut fit per man' r pedes: vt est visus r aspectus. r tale instrumetum lz sit corporale: no tn sufficit ad acquisitionem possessionis indistincte sine instrumeto corporali nisi in re p aliu possessa r interueniete volutate tradetis possessoris: vt. j. eo. q meo. §. si veditore. sed in rebus per nemine possessis non sufficiat aspectus etia cu intetione acquiredi possessione nisi interc ueniat actus corporalis[c] manuu aut pedu: vt hic in gl. magna super verbo primi. licet secus sit in primis instrumetis que sola sufficiunt in rebus per alium non possessis: vt in eade gloss.
4 ¶ † Sed ad retinedum possessione iam quesitam bene sufficit solus aspectus: vt hic in. ij. gl. mag. post mediu ibi primis duobus casib' rc. Est r aliud instrumetu no corporale sed metale: vt animus r ille nullo modo sufficit ad acquirendu pos. etiam si interueniat traditio verbalis possessoris nisi etia concurrat aliud instrumentu corporale. s. pedu manuu vel visus: vt. j. eo. l. iij. in prin. sed ad retinenda possessione acquisita bene sufficit
5 solus animus: vt. l. lz. C. eo. r hic in glo. ¶ † Ex scda parte not. q olim ad acquisitione dnij cuiuslibet rei etia imobilis sufficiebat sola possessio r occupatio. iuxta illud: quicquid calcauerit pes tuus tuu erit: sed hodie hoc no sufficit in reb' immobilib': nec etia in rebus mobilib' que sunt per aliu occupate r in dominio alterius: sed in his mobilibus que non sunt in alterius dnio: vt sunt q celo terra mariq capiunt r sufficit sola possessio r occupatio: sicut olim sed in alijs requirit volutas dni: vel titulus cu tepore habili ad prescribedum: nec sufficit sola occupatio. imo sufficit si non sunt in bonis alicuius: nec etiam olim sufficiebat sola occupatio postq per aliu erat occupata: ita q
6 no video bonam diffinitione inter olim r hodie. ¶ † In glo. j. ibi: tu dic istam diffinitionem reprehendit Dy. r tenet diffinitionem Jo. quia azo diffinit possessionem prout est in fieri: sed Jo. prout est in facto: na actus acquirendi possessionem vel retinendi cosistit in facto: r iste actus no est possessio: sed illud qd ex tali actu resultat: et illud est ius: vt. j. eo. l. peregre. in princi.

Sed azo

Sed azo videt velle φ ipse actus acquirēdi vel retinēdi sit pos sessio per. §. sequentem. in fi. ibi dum dicit facti nō iuris esse ⁊c. Bar. aūt diffinit φ possessio est ius insistendi rei nō prohibite possideri tu suple rei. s. corporalis: quia incorporalia nō possidētur: vt hic in glo. Item supple fm Ang. s. aptum ad acquisitionem veri dñij mediāte vsucapione vel pscriptione ne differat a licita detentatione que potest etiam dici ius insidendi rei non ꝓhibite possideri: vt ptz. ṡ. de dona. l. aquilius. vñ ille qui habet nudam detentationem non possessionē pōt implorare iudicis officium: vt in ea defendatur vel sibi restituat si fuit expulsus et totum hoc est de iure. Item solo animo ēt potest retineri sicut vera possessio: vt. l. si finita. §. si quis metu. ṡ. de dā. no infec. et tū est sufficiens ad acquisitionem dñij per vsucapionem vel pscriptionem. ¶ †In glos. seq. magna in prin. No. ex ista glo. φ possessio natur alis dicitur corporalis ⁊ ecōuerso: ⁊ sic non est differentia inter nomina ista: sed Bart. hic subtilizādo super sequenti glo. magna facit dñiam inter naturalē ⁊ corporalem dicens φ naturalis est illa quā habet vsufructuarius vel superficiarius vel emphyteota vel feudatarius: vel alius habēs vtile dominiū seu qui tanφ fructuarius aut emphyteotarius vel alius habēs vtile dñium seu tanφ fructuarius aut emphyteoticarius possidet: lz nō sit: sed corporalis est illa quā quis ingrediendo fundū per alium ciuiliter tm̄ possessum adipiscitur: vt. ⁊. eo. clam possidere. §. fi. ⁊. l. si id qd. §. fi. ⁊ ibi fit mētio de corporali. Et est differētia quia prima: scz naturalis habet plus de ciuilitate admixtū: qꝛ sufficit ad prescribendum illud ius si nō erat re vera fructuarius vel emphyteota: nā possidēs longo tempore cum titulo tanφ talis acquirit illud ius: vt. l. fi. §. fi. C. de prescrip. long. tempo. in fi. sed secunda corporalis nō est sufficiens ad prescribendū: et sic non habet tm̄ iuris admixtum: licet sufficiat vt competant interdicta vti possidē. ⁊ vnde vi si turbetur vel expellatur. Breuiter sua inuestigatio non placet vt dicam super glo. que incipit: ⁊ bene. ideo tene φ in hac glo. habetur vt omnis naturalis dicat corporalis ⁊ ecōuerso: ⁊ nō sit differentia. ¶ †In glo. ibi itē no. hic glo. examinat vnā questionē qualiter perdat possessio naturalis vtrum eoipso φ qs recedit de fundo ⁊ ponit quatuor opi. quarū prime due concernūt opi. Azonis q̄ fuit φ non est nisi vna possessio. s. naturalis vsφ ad fi. aldericus. Alie due concernunt opi. Jo. que fuit φ imo sunt due. s. ciuilis q̄ retinetur aīo ⁊ naturalis que retinetur corpore. circa primas duas. dic φ psupposita opinione Azo. pro vera φ nō sit nisi vna prima opinio q̄ est φ eoipso φ exit de fundo perdit hec opi. poterat ꝓcedere de iure naturali anteφ esset cōditum ius ciuile: qꝛ illo iure solū instrumentū naturale i. corporale operabat in retētione: vnde eo ipso φ desinebat operari desinebat possidere. Scda opi. Azonis φ retineatur animo posset procedere post ius ciui. cōditū fm φ etiā instrumentū ciuile: vt est animus operatur in retentione naturalis: vt etiā habetur. ⁊. ea. glo. ver. idē dico. ¶ †In glo. ibi: sed oppono. hec glo. opponit cōtra opi. Azonis inquā tū vult φ sit vna tm̄ possessio. de. l. clam possidere. §. qui ad nūdinas. ⁊. eo. qꝛ nō posset esse apud duos insolidū: cuius cōtrariū ibi probatur: ⁊ respōde fm Azo. φ imo pōt diuersis respectibus. s. apud vnū naturaliter ⁊ apud alterū ciuiliter q̄ respōsio nō est bona: ⁊ eā reprobat alia glo. q̄ incipit et bene in fi. qꝛ vna substātia vel vna res i substātia: impossibile est φ sit apud plures insolidū vere etiā diuersis respectibus tm̄ in illo. §. vere est apud vtrūφ ergo sunt due in substātia. ¶ In glo. ibi aldericus ista opi. vult φ retenta opi. Jo. φ sint due. s. ciuilis ⁊ naturalis nō possunt esse simul apud eundē: imo φ quādo est in fundo habet naturalem tm̄: ⁊ nō ciuilem ⁊ quādo nō est in fundo habet ciuilē ⁊ nō naturalem que opi. est falsa: qꝛ imo simul ⁊ semel possunt esse ambe apud eundē eodē tēpore sicut in fundo. vt. l. ij. §. fi. ⁊. pro herede. ¶ In glo. ibi tu distingue fm Jo. ista est vera ⁊ vult in effectu φ imo ambe possint esse apud eūdem: vt dictū est ⁊ in hoc differt a precedēti: etiā φ si recedit de fundo nō propterea statim perdit naturalem. imo ipsam retinet quousφ videt fundū etiā si se absentauit per decem milia ria: vel si sit prope: licet nō videat: ⁊ in hoc differt a prima opi. posita in ver. item not. ⁊ etiā a precedenti que vult φ statim φ exijt fundū perdat naturalem. †Ex hoc no. φ licet solus aspectus nō sit sufficiens ad acquirendū possessionē naturalē quā quis nō habet nisi interueniat traditio dñij vel possessoris: vt sequitur. ⁊. in glo. que incipit bene tamen est sufficiens ad retinendū: ⁊ idem in propinquitate loci qd tene mēti. ¶ †Not. etiā glo. in ver. idē quid si nō est in cōspectu: φ licet aspectus ⁊ etiā loci propinquitas nō sufficiat ad inquirendū possessionem naturalē ei qui nō habet ciuilem nisi interueniat traditio possessoris ei tamen qui habet ciuilē ⁊ perdidit naturalē: qꝛ se absentauit taliter φ non videt: nec est prope: bene sufficit ad eam recuperandam: quia eoipso φ redit ad fundū: ⁊ incipit ipsum videre vel appropinquat recuperat naturalem. ¶ Not. etiam φ ille qui est prope. ⁊ de facili potest ingredi nō perdit naturalē: alās esset dicere qd qui vadit in plateam nemine relicto domi perderet naturalem qd est absurdum: vt not. in. l. j. C. vti possi.

¶ †Et predicta procedunt quādo quis habebat vtrāφ possessionem per se vel vtrāφ per alium. Sed si ciuilem per se et naturalem per alium vt per colonum tunc licet colonus recesserit taliter φ fundum non videat nec sit prope si tamen nō animo dimittendi possessionem nō perdit dominus naturalē: sed eā retinet animo coloni sicut retinet corpore ipsius coloni quādo colonus est in vera detentatione: quia ipse colonus animo retinet detentationem: vt. ⁊. patet ⁊ hoc dicitur in glo. in versi. si autem. ¶ Quid autē si recedat colonus[a] animo dimittendi: vel si moriatur vel si alteri tradat dic vt notatur in. d. l. si colonus. ⁊. eo. ⁊. l. iij. §. φ si seruus. ⁊. l. fi. ideo si forte ⁊ plene per gl. C. cōmunia de vsuca. l. j. ¶ Aliquādo tamen contingit φ quis non habet nisi naturalem possessionē vt vsufructuarius. ⁊ tūc licet recedat de fundo taliter φ ipsum non videat nec sit prope non perdit naturalem: sed retinet eam animo ⁊ hoc vult glos. in ver. ⁊ idem dico. ⁊ assignat rationem diuersitatis in ver. sed quare inter hunc casum ⁊ primum ⁊ secundum quando habet vtrāφ possessionem vel ambas per se vel ambas per alium. Quidam tm̄ dixerunt φ vsufructu. habet quādam ciuilem diuersam ab ea quam habet proprietarius quam retinet animo non autem naturalem. glo. hic reprehendit in ver. sed quidam quia nō est donare nisi vnam ciuilem ⁊ illa est apud proprietarium. tene ergo rationem glo. quam glo. postea probat in ver. item in superiori per alium casum similem positum supra in glo. in ver. si autem per alium. vbi animus coloni operatur retentionem naturalis pro domino: qꝛ nō potest operari retentionē ciuilis quam nō habet. idem ergo in fructuario qui non habet nisi naturalē. ¶ †Predicta in naturali possessione qualiter perdatur ⁊ intellige supplendo glo. quādo exiuit de fundo. ⁊ alius nō fuit ingressus: sed si fuit ingressus alius tūc aut primus perdiderat naturalē φ qñ fit supra dictū est. quia. s. se absentauerat per longū spatiū a fundo tunc ille ingressus acquirit naturalem: ⁊ ille absens redeundo: licet incipiat fundū videre vel appropinquare nō recuperat naturalem: qꝛ non vacat si autē ipsam nō perdiderat: quia adhuc fundū videbat vel erat prope: tunc distingue aut ingressus fuit ille cū tanta potētia φ iste nō posset istū expellere: ⁊ tunc statim perdit naturalem: at poterat ipsum de facili cōpellere: ⁊ tunc nō perdit nisi ex pusillanimitate ductus nō reuertatur ad ipsam recuperādum per. l. si de eo. §. fi. ⁊. eo. ⁊ per id qd statim dicam. ¶ †Ciuilis autem possessio nō pditur: licet quis se taliter absentauerit φ nō videat fundū: nec sit prope. sed retinet animo. vt. C. eo. licet sec⁹ si naturalis fuerit per aliū occupata: ⁊ ipse cū possit recuperare negligat: qꝛ tūc statim perdit: vt. ⁊. eo. l. q̄uis saltus. ⁊. l. si ideo §. si forte: ⁊ ibi no. vel nisi steterit per decennium φ nec ipse: nec alius pro eo accesserit ad possessionē naturalem. tūc etiā si per aliū nō sit occupata inducitur obliuio ex qua obliuione[b] perditur etiam ciuilis: vt. l. si finita. §. j. j. titu. j. ⁊ not. in. d. l. lz. C. eo. ¶ †Quid autē in nuda detētatione. puta quā habet colonus vel inquilinus. ⁊. e. si colonus. an retineatur animo dic φ sic qñ est iusta: vt. l. si finita. §. si quis metu. cū ibi not. ṡ. de dam. infect. ¶ †In glos. que incipit ⁊ bene ista glo. tāgit duas questiones. prima est quo iure[c] fuit itroducta possessio ⁊ dicit φ de iuregē. vt hic istud videtur intelligi de iuregen. secūdario qd fuit post φ gentes creuerūt quo iure fuit introducta distinctio dñiorū: vt. l. ex hoc iure. de iusti. ⁊ iure. §. ⁊ possessorioia qua dñium ꝓcedit vt hic de nō de iuregen. primeuo qd fuit eoipso φ gentes esse ceperūt: qꝛ illo iure oia erāt cōmunia: vt in. c. ius naturale j. di. nam si illo iure fuisset introductū dñium caderet etiam hodie in seruo sicut naturalis obligatio que fuit de illo iure qd est falsum. ita no. Bar. in. l. si id qd. ṡ. de condi. inde. Sed in contrariū videtur tex. in. l. j. ṡ. ti. j. φ fuerit de iure illo primeuo dominiū ergo ⁊ possessio. ⁊ ad rationē Bart. respondeo φ in seruo nō cadit dominiū actiue: qꝛ quicquid ipse acquirit dño acquiritur: vnde naturalis obligatio per ipsum acquisita domino acquiritur ⁊ nō remanet penes seruū: vt no. in. l. frater a fratre. in fi. prime gloss. mag. ṡ. de condi. inde. secus in obligatione naturali passiua qua seruus tenetur alteri: qꝛ illa nō acquirit dño: sed in dominio nō reperitur ista distinctio inter actiuum et passiuū ⁊ sic nihil valet ratio Bar. quia seruus nō dicit incapax dominij ex eo φ dominium sit de iuregen. secundario quo iure status eius est annihilatus: imo est de iure primeuo gen. sed dicitur incapax ex eo: qꝛ sibi acquisitum momento apud eū nō remanet sed requiritur domino sicut ⁊ naturalis obligatio que fuit de iure primeuo: licet passiua obligatio remanet apud

[a] ¶ Colonus. Vide. ⁊. in. l. iij. §. φ si seruus. vbi ponitur.

[b] ¶ Obliuione. Adde eūdē ꝯsil. cxcvi. Sozi. ꝯsil. clxxv. Alex. ꝯsil. vj. lib. ij. Car. cō si. cxviij. qd autē operetur cōstitutio epi φ si quis steterit absens a beneficio cessante iusto īpedimēto φ habeat pro derelicto. Et an elapso. d. tpe absens possit ꝑuari sua poss. vide per eundē cōsil. cxxxij.

[c] ¶ Quo iure. nō lege diuina que vult oia esse cōmunia: sed. l. humana possess. terrena inducta est dist. q̄ iure poss. perfectoꝝ est nō aurū nec argētū xij. q. j. clericus. et in cōi possidere nō est ꝯtra eorū statū. xij. q. j. c. expedit. ⁊. c. videntes.

eum.distinctio vero dominiorū bene fuit de iuregen.secunda rio:vt.d.l.ex hoc iure:nec obstat ꝙ erant omnia communia:id est ꝙ nō erant in bonis alicuius anteꝙ occuparentur:sed con cedebantur occupantibus sicut hodie conceduntur ea que ce lo terra mariq; capiuntur:vt hic sed postꝙ erant occupata sta tim erāt illius:iuxta illud.quicquid calcauerit pes tuus tuum erit:vt in prin.huius glo.⁊ istā puto esse veriorem opi. ¶Se cunda questio est vtrum sit vna possessio vel due.⁊ Azo tenuit ꝙ sit vna.s.naturalis que distinguitur per accidētia:quia ali quando naturaliter.s.corpore:aliquādo ciuiliter:scʒ animo.et pro ista opi.facit:quia possessio fuit introducta de iuregen. vt dictū est:sʒ ius gentium nō produxit nisi vnā possessionē.s.na turalem.Item ꝙ si tex.inspiciatur nō faciunt mentionem nisi de naturali possessione quādo loquūtur per nomina q̄ signifi cāt substātiam:licet quādo loquantur per aduerbiū qđ signifi cat qualitatē dicant ꝙ interdū quis ciuiliter possidet: vt.ſ.vn de vi.l.j.§.deijcitur.est ergo vna substātia:licet diuerse qualita tes.Sʒ Jo.tenuit ꝙ sint due.s.naturalis ⁊ ciuilis.⁊ istā partē tenuit Dy.plene disputando in.c.sine possessione.de reg.iur. in.vi.per.l.iij.ſ.pro herede.vbi est tex.qui nō est alibi facēs mē tionem de ciuili ⁊ naturali per nomina:⁊ sic sunt diuerse sub stantie.¶Item ꝑbatur per tex.cui nō est dare respōsum.ſ.eo. l.clam possidere.§.qui ad nūdinas.vbi qui se absentat a posses sione eā retinet animo:⁊ si alius ingreditur eo absente simili ter acquirit possessionē.ergo quilibet habet possessionem ⁊ est tex.in.l.si duo.in prin.ſ.vti poss.ꝙ duo possunt insolidū possi dere:sed si esset vna possessio in substantia nō posset esse apud quēlibet insolidū:vt etiā Azo.fatetur:vt.ſ.eo.l.iij.§.ex contra rio.in fi.Oportet ergo dicere ꝙ sunt due ⁊ due substantie:qua rum vna retinetur corpore:altera aīo ⁊ illa ciuilis fuit inducta de iure ciuili:nam dominiū primordialiter fuit inductū de iu regentiū:vt.l.j.ſ.ti.j.⁊ illud appellatur directū.Et postea fuit aliud introductū de iure ciuili qđ appellatur vtile:qđ dic:vt.ſ. eo.l.si quis vi.§.differētia.per Bar.¶Sed Azo.respondit ad §.qui ad nūdinas.ꝙ diuersis respectibus possunt duo eandē possessionē habere:vt no.in ꝑcedēti glo.mag.in ver.sed oppo no quā responsionē glo.hic in fi.reprobat:qꝛ si est vna substan tia etiā diuersis respectibus nō posset esse apud plures insoli dū.Bar.autē hic facit tres species possessionū dicēs ꝙ est pos sessio ciuilis que est apta parere ciuilē effectū quo ad vsucapiē dū vel prescribēdū directū dn̄ium vel vtile ꝙ cōtrahiť directo item naturalis quā habet ille qui possidet vt vsufructuarius emphyteota vel superficiarius:⁊ illa est apta parere ciuilē effe ctū iure vsusfructus vel vtilis dn̄ij:vt.l.si.in fi.de prescrip.lon gi tēp.Item corporalis quā habet ingressus alio ciuiliter pos sidēte:vt in.§.qui ad nūdinas.⁊ ista nō est apta parere ciuilem effectū quo ad acquisitionē dn̄ij:sed quātū ad retentionē vel re cuperationē si spoliatus fuerit.Ista inuestigatio nō placet. qꝛ posito ꝙ esset vera est defectiua:qꝛ nō considerauit nisi natura lem possessionem separatam a ciuili: sed certe nō est dare aliā iunctam cū ciuili:vt dixi in gloss.precedenti.Item qꝛ ipse vult ꝙ possessio quam habet ille qui possidet vt vsufructuarius vel emphyteota sit diuersa in substantia ab illa quā habet ingres sus ⁊ mouetur ad hoc dicēdum:qꝛ est maioris effectus ꝙ illa. Certe ista ratio nō est bona:qꝛ illa que differunt ꝯm plus ⁊ mi nus non differunt in substantia:vt.l.fi.ſ.de fund.instru.Pre terea illud nō cōtingit ex eo qđ diuersa sit substantia:sed pro pter diuersos respectus:qꝛ qui possidet vt vsufructuarius vel vt emphyteota non tendit ad acquisitionem directi dominij: sed illius iuris cum recognoscat directū dominiū.et sic ciuilis possessio quā habet directus dn̄s sibi nō contrariatur merito de facili prescribit[a] sed ingressus alio ciuiliter possidente pos sidet vt dn̄s directus.⁊ sic cōtrariatur directo dn̄o merito ciui lis possessio domini sibi nocet:vt ea durante nō possit incipe re prescribere cōtra dominum vel directum vel vtile dominiū qđ contrariatur directo per glo.que est in.l.j.in fi.magne glos. C.de ser.fugi.aliud autem ius ideo non prescribit:quia hoc nō intenditur.Preterea aduerte ad rationem bonā ⁊ viuā quam Bart.nō ponderauit.ipse dicit ꝙ ille qui possidet naturaliter tanꝙ fructuarius vel emphyteota si vere non est fructuari us vel emphyteota ratione illius possessiōis naturaliter prescri bit illud iusvsufructus vel vtilis dominij hoc est falsum:quia possessio nō est habilis ad vsucapiendum vel prescribēdum ni si rem illam que possidetur:sed illa res corporalis est que possi detur naturaliter ⁊ vere.Nos querimus de prescriptione iuris incorporalis quod vere nō possidetur:ergo virtute illius na turalis possessionis istud ius nō prescribitur.dic ergo ꝙ vltra naturalem possessionē rei: habet quasi possessionē ciuilem et naturalē illius iuris ⁊ illa quasi ciuilis possessio facit eū ꝑscri bere illud ius.nō autē possessio naturalis ipsius rei de hoc est glo.in.l.ait pretor.§.item ei.ſ.quibus ex cau.maio.⁊ idē Bar. in.l.si plures.ſ.de vi ⁊ vi arma.Dic ergo ꝙ vna est possessio na turalis:⁊ illa etiam dicitur corporalis:vt.ſ.eo.l.si id quod.§.si. ⁊ omnis corporalis diciť naturalis:vt in prin.precedētis glo. magne.et ista naturalis aliquando est cōiuncta cum ciuili.ali quādo est separata ⁊ hoc secundo casu aliquando habetur per illum qui nō possidet vt dn̄s directus sed tanꝙ vsufructuari⁹ vel emphyteota.aliquando per illum qui possidet:vt dn̄s dire ctus vt per ingressum ⁊ sic aliquando producit vnum effectū.

17 aliquando alterum ex diuersis respectibus.¶†In glo.que in cipit.secus ista glo.examinat quintā questionem.an ad acqui rendum dominium ⁊ ciuilem possessionem ⁊ naturalem suffi cit animus vna cum aspectu.Certū est enim ꝙ manus aut pe des sunt sufficientia instrumēta ad acquirendum vtraꝗ pos sessionē si per aliū nō occupatur sed dubiū est de instrumento visus ⁊ videtur ꝙ etiā illud sufficiat.qꝛ est instrumētum corpo rale.vt.ſ.eo.l.iij.in prin.in verbo corpore.⁊ in.l.ꝙ meo.§.si ven ditorem.ſ.eo.⁊.ſ.ea.l.§.si iusserim.In contrarium facit iste tex. in verbo apprehenderit.⁊.ſ.eo.l.iij.§.neratius.in fi.vbi requi ritur ꝙ moueatur de loco ad locum.ergo nō sufficit aspectus et ꝑbatur per rationem:quia visus licet sit instrumētum cor porale:per ipsum tamē nō occupatur res sicut per manus aut

18 pedes.¶†Glo.hic recitat tres opi.prima est ꝙ aut loquimur in animalibus que in nullius bonis sunt ⁊ nō sufficit aspect⁹ sed requiritur apprehensio:vt hic in ver. apprehenderint.Et an videantur apprehēsa eoipso ꝙ in nostrū laqueū inciderūt: vel a nobis vulnerata sunt:dic vt.ſ.ti.j.l.in laqueum.⁊.l.natu ralem.§.illud.Aut loquimur in alijs q̄ sunt in bonis alicuius ⁊ tūc interuenit traditio possessoris.⁊ sufficit solus aspect⁹ cū aīo.vt in.d.§.si venditorem.Aut non interuenit:⁊ tunc secus etiam si a nemine possideatur.vt.d.l.iij.§.neratius.in fine.⁊ in hoc differt instrumētum visus ab instrumēto manuum vel pe dum per que acquiritur possessio etiam nō interueniente tra ditione alicuius dūmodo per aliū non occupetur.sed hic non etiam si nō occupetur.Et ista est vera opi.licet nō debuerit di stingui inter animalia vel non animalia.¶Alia opi.poniť in versicu.alij ꝙ sufficiat solus aspectus indistincte sicut manus aut pedes nec obstat.§.neratius.in fi.quia ibi erat abscōditus thesaurus ⁊ nō videbatur:licet videretur fundus.ideo nō ac quiritur possessio thesauri.Sed cōtra quia sufficit solus aspe ctus deberet sufficere videre fundū in quo est thesaurus:vt ac quiratur possessio fundi ⁊ etiā thesauri.per.l.clauibus.de con trahen.empt.Sol.in.§.neratius.nesciebatur in qua parte fun di esset thesaurus.sed in.l.clauibus.sciebatur in qua parte do mus erant massaritie:quarū possessio apprehēditur per aspe ctum domus.hec est truffa.nā ibi etiā poterat ignorari in qua parte domus essent.Alij dicūt ꝙ ibi acquiriť dominiū:sed nō possessio:vt i.§.neratius.hec etiā est truffa:qꝛ dn̄ium acquirit mediāte possessione.dic ergo ꝙ volēdo sustinere istā opi.qđ in l.clauib⁹ interuenit actus.ꝑ quē videtur facta traditio a vero possessore nō sic in.§.neratius.⁊ sic recedimus a precedēti opi. ꝙ qn̄ interuenit traditio[b] per solū aspectū acquirimus non so lū possessionē rei quā videmus:sed etiā rerū que intus sunt:vt in.l.clauibus.de cōtrahen.emp. Sed si nō interuenit traditio neutrius rei possessionē acquirimus. ¶Tertia fuit opi. ꝙ in his que acquirūtur per inuentionē vt est thesaurus:sufficit so lus aspectus per.§.thesaurus.insti.de rerū di.vbi dꝛ ꝙ qui in uenit thesaurū statim fit dn̄s ergo sufficit inuenisse:etiā si non sit captū ⁊ hoc dicit glo.in.l.nunꝙ.§.thesaurus.ſ.ti.j.Aut in alijs modis acquirēdi:⁊ tunc nō sufficit aspectus.primū dictū est falsum ⁊ cōtra dictū.§.neratius.in fi.qui vult ꝙ etiā si sit in uentū nō acquiratur possessio.⁊ per cōsequens nec dn̄ium nisi

19 fuerit motus de loco ad locū.†Item qꝛ nō dicitur inuentus ni si fuerit apprehensus:vt.l.si barsatorē.C.de fideiuſ.qđ est notā dū ad q̄stionem si statutū dicat ꝙ qui fuerit inuētus de nocte portare arma puniať tanta pena ꝙ nō incidat in penā nisi fue rit per familiā apprehēsus:lʒ possit ꝑbari ipsum de nocte por tasse arma ꝯm doc.tene ergo primā opi.relictis alijs.

2 ¶Tutoris autoritas nō requiritur qn̄ nō agitur de preiudi cio pupilli sed de acquisitione:⁊ licet pupillus nō possit ꝑmit tere sine tutoris autoritate:potest tamen stipulari.

3 Acquisitio possessionis q̄ fit per nosmetipsos dꝛ potius ꝯsiste re in facto ꝙ in iure quo ad actum ⁊ modum acquirendi.

4 Furiosus nullum actum pōt gerere etiā cū curatoris autorita te:sed debet actus geri per curatorem.
Quid in pupillo.

5 Licet ad acquirendū possessionē requiratur animus ⁊ corpus et magis principaliter,requiritur act⁹ corporalis:qꝛ istud fuit inuentū de iure gentiū qđ fuit prius sed animus de iure ciuili. ideo primum reputatur potentius.

a ¶Prescribit. Adde Cal.cōsil. vj.de ꝑscrip.vbi poniť an vasal lus possidēs na turaliter prescri bat cōtra dn̄m.

b ¶Traditio.in tellige totius rei vel alicui⁹ parti cule vt voluerūt do.ꝯ ro.decis.ſ. alleg.i prin.lib.

Colonus

6 Colonus ꝛ inquilinus detinēt sibi ꝛ suo nomine:sed possident domino suo locatori.

1 **Adipiscimur.** †Carēs oīno intellectu vt furiosus ꝛ infans nō potest p seipsum possessionē acquirere:sed nō carēs omnino vt pupillus maior infante potest esse sine tutore autore.h.d. ¶Et diuide in duas partes:vt ī summario.scda ibi:sed pupillus.Et in prima parte dum dicit pupillus subaudi infans ſm Dy.vt ī ſi.huius.§. ¶In text.ibi:per nosmetipsos:propter hoc videbatur ꝙ furiosus ꝛ infans possent acquirere cū habeāt instrumēta corporalia qbus possunt rem attingere:vt.j.in ver.lʒ maxime ꝙ remouet:qꝛ hoc nō sufficit nisi etiā interueniat animus ꝛ affectio acquirēdi qui ꝛ que nō repetiꝛ in istis.ꝛ sic no.ꝙ ad acquisitionē possessionis nō sufficit instrumētū corporale sine aīo sic ecōtra:vt.j.eo.l.iiij.in princ.¶In text.ibi pupillū aiunt hic iūge. ver.que sentētia que est.j.in ſi.§.qñ est maior infante:ꝛ sic nō caret oīno intellectu†vnde no.hic ꝙ tutoris autoritas nō requiritur qñ nō agitur de preiudicio[a] pupilli:sed de acquisitione: nā ꝛ lʒ nō possit ꝓmittere sine tutoris autoritate pōt tñ stipulari:vt in glo.facit.l.nō eo minus.C.de procu.¶In text.ibi eam rem eni hic iurisconsultus vult tollere quādā obiectionē q̄ posset fieri de.§.item acquirimus.j.ea.l.ad distinctionē supra posi tam:qꝛ dr ibi ꝙ possessio acquiritur etiā furioso ꝛ infanti:ꝛ supra dictū est ꝯtrariū:sed respondeꝛ qd hic loquiꝛ qñ quis vult acquirere possessionē per seipsum quo casu acquisitio vl' actus acquirēdi cōsistit potius in facto ꝙ̄ in iure.s.in adhibēdo īstrumentū corporale: et etiā animū seu affectū acquirere volentis. hoc autē vltimū nō pōt adhibere furiosus ꝛ infans:sed ibi loquitur qñ quis vult acquirere per alium:vt per seruū ex causa peculiari qd consistit in casu potius in iure ꝙ̄ in facto:qꝛ etiā si dñs nō adhibeat instrumētū corporale nec etiā animū sibi acquiriꝛ mediante instr̄o corporali ipsius serui ꝛ etiā ipsi⁹ serui aīo qui vel qd reputeꝛ esse ipsius dñi ꝙ nō repetiꝛ nisi mediante iuris fictione:ꝛ ideo nō curaꝛ.vtrū dñs sit sane mētis vel intellectus:aut nō imo indistincte sibi acquiriꝛ si est seruus sane mentis:qꝛ animus serui reputaꝛ animus dñi al's secus si nō est sa-

3 ne mētis:vt.j.ea.l.§.ceterū.¶†Not.ergo hic ꝙ acquisitio possessionis q̄ fit per nosmetipsos dr potius cōsistere in facto ꝙ̄ in iure quo ad actū ꝛ modū acquirēdi:vt.j.proxi.§.licet ipsa possessio postꝙ̄ est acquisita dicaꝛ esse ius:vt.j.eo.l.peregre.ī prin. vide Dy.in regula sine possessione.de regu.iur.in.vj.sed illa q̄ acquiritur nobis per alium vt per seruum in peculiaribus cōsistit potius in iure ꝙ̄ in facto:qꝛ instrumentū vel animus serui nō posset reputari animus vel instrumentū dñi nisi iuris fictione.ꝛ hoc voluit glo.in effectu que incipit in ſi.in ver.tu dic

4 licet obscure loquaꝛ ſm Jac.de are.ꝛ Old.¶†In glo.que incipit vel curatoris ibi.l.in negotijs.dic plenius ꝙ̄ glo.ꝙ aut loquimur in furioso:ꝛ ille nullū negotiū pōt gerere etiā cū curatoris autoritate:sed debet gerere per curatorē:vt.d.l.in negotijs.Aut loquimur in pupillo:ꝛ tūc tres sunt casus:nā aut caret hīno intellectu:vt qꝛ est infans vnius vel duorū annorum:ꝛ idem ꝓ omnia nisi in his ī quib⁹ pōt habere effectū:vt.C.eo.l. donatarū.vt in iocalibus ſm cōmunē intellectū.de qua.l.opponit hic glo.si aut nō caret omnino:vt quia est quinꝙ vel sex annorū ꝛ sic fari potest:ꝛ tunc potest actus geri per tutorem solū etiam si sit preiudicialis pupillo:vt adire hereditatē:vt.l.si infanti.C.de iure delib.potest etiā geri per infantem:tūc cū autoritate tutoris ꝛ sine illa nō potest etiam si actus sit mere fauorabilis ꝛ tendat ad acquisitionē:vt hic a cōtrario sensu ꝛ est casus.j.eo.l.ꝙ̄uis.§.si.Aut est maior infante:ꝛ tūc si tendit mere ad acquirendū potest exerceri per pupillū etiam sine autoritate tutoris:vt hic versi.offilius.siue constat in facto siue in iure: vt in glo.sed si tēdit in preiudiciū vel ad obligandū pupillum debet fieri per pupillū cū tutoris autoritate si dependet mere ex volūtate vnius vt aditio hereditatis:vt.l.potuit.cū ibi no. C.de iure delib.sed si dependet ex volūtate duorū potest dari ꝑ solū tutorem tutorio nomine vel pupilli: vt.j.quā.ex facto tuto.¶In glo.ibi non habet animū non possidendi:ꝛ sic no.tria scilicet velle possidere.Item nolle possidere ꝛ ista duo non cadūt in furioso.ꝛ primū requiritur ad acquirēdū possessionem. secūdum ad perdēdum:vt.j.eo.l.ij.§.in amittenda.est tertium qd est medium inter ista:qꝛ nec est velle nec est nolle.ꝛ hoc bene cadit in furioso ꝛ nō sufficit ad acquirendū.nec ad perdendum iam quesitā vt in simili no.in.in.l.j.§.scientiā.s̄.de tribu.ꝛ.j.de verb.ob.l.ij.post prin.in glo.super verbo.donec.que incipit.s.

5 homo vel reliqua.¶†In glos.que incipit idest ꝙ est maximū in possessione querenda.Et sic no.in ista glo.iuncta cū tex.ꝙ licet ad acquirendū possessionē requiratur animus ꝛ corpus:vt j.eo.l.iij.permaxime.tamen ꝛ magis principaliter requiritur actus corporalis.qꝛ istud fuit inuentū de iuregē.qd fuit prius: sed ꝙ requiratur animus fuit inuentū de iure ciuili.ꝛ ideo primū reputatur potētius ꝛ permaximū.vt.l.j.s̄.eo.ti.¶In glo. ibi nō omnis detētatio.q.d.glos.nō solū in eo qui caret intellectu detētatio cadit ꝛ nō possessio vt hic:sed etiā in eo qui intellectu nō caret cadit detētatio:vt patet ī colono et inquilino qui habēt detentationē ꝛ possessionē:ꝛ etiā in seruo:vt.j.de verbo. oblig.l.stipulatio ista.§.hi qui.ꝛ not.j.ea.l.§.item acquirimus. in glo.sup verb.intelligaꝛ.nā possessio acquisita tam ciuilis ꝙ̄ naturalis est ius:vt.l.peregre.in prin.j.eo.sed detentatio est fa

6 cti.†Aduertendū tamen ꝙ colonus ꝛ inquilinus detinēt sibi et suo nomine.sed possidēt dño seu locatori:vt in.§.item acquirimus.ver.quid nostra volūtas.cū ibi not.per doct.qꝛ locator retinet per se ciuilem ꝛ naturalē per illos:ꝛ ratione detētationis quam habent suo nomine habēt officium iudicis:vt.l.acquilius regulus.in fin.s̄.de dona. ¶In glossella que incipit idem de furioso:hoc est falsum.vt dixi in alia gloss.que incipit vel curatoris per.l.in negotijs.j.de reg.iur.

2 ☞Uerbum cedere in rebus corporalibus importat traditionem:ꝛ in actionibus cessio habet vim traditionis.

Licet ius ciuile impugnet donationem inter virum ꝛ vxorem et facit ꝙ ipso iure non valeat nec transferatur dominium nec resultet obligatio: nō tamen facit nec facere potest quominus que facta sunt interuenerint.

3 Licet non possit facere ius ciuile quin ea que facta sunt facta sint:potest tamen fingere ꝙ non fuerint facta ꝛ ꝙ nullus effectus ex eis resultet.

4 Jus nunꝙ̄ fingit vbi fictio nullius esset vtilitatis.

1 **Si vir vxori.** †Licet cōtractus sit inutilis quo ad translationē dñij si sequatur vera traditio est vtilis[b] ergo ad translationem possessionis.h.d.

2 ¶In tex.ibi.cedat possessionem.s.tradendo.†Et sic no.significatū huius verbi cedere in rebus corporalib⁹:qꝛ importat traditionem.ꝛ ideo in actionibus cessio habet vim traditionis:vt in.l.si.C.quādo fiscus vel priuatus.¶In text.ibi:qm̄ res facti idest dicere:lʒ ius ciuile impugnet donationē inter virū ꝛ vxorem:ꝛ faciat ꝙ ipso iure nō valeat nec transferatur dñium:nec resultet obligatio:vt.l.iij.§.sciendū.de dona.inter virū ꝛ vxorē nō tñ facit nec facere pōt quominus que facti sunt interuenerint scʒ traditio ꝛ adhibitio instrumēti corporali recipienti:et etiā

3 animus ex quibus possessio trāsfertur:†sed contra: qꝛ lʒ non possit facere ius ciuile.quin ea que facta sunt facta sint pōt tamē fingere ꝙ nō fuerit facta.ꝛ ꝙ nullus effectus ex illis resultet.et sic nec translatio possessionis sicut facit ꝙ ex traditione predicta mariti nō sequatur dominij translatio.ad hoc respondet iurisconsultus in ver.ꝛ quid attinet. ꝙ ideo ius non fingit hoc.qꝛ ista fictio esset nullius vtilitatis qꝛ posito ꝙ nō trāsferꝛ in donatarium possessio donās tñ eam perderet ex quo voluit a se abdicare ꝙ non est ita in domino quia nō abdicatur a tradente nisi transferatur in recipientē:vt.j.e.si quis vi.§.differē

4 tia.ꝛ.l.nec vtilem.s̄.quibus ex cau.maio.†Et sic no.hic tex.ſm Barto.ꝙ ius nunꝙ̄ fingit.vbi fictio nullius esset vtilitatis.et ista est vna maxima conclusio in materia fictionis.vt no.in.l.si is qui pro emptore.j.ti.j.per eūdem.Certe licet iste intellectus sit pulcher.non tñ videtur bonus ad istum text.qꝛ poterat ius fingere ꝙ possessio nō recederet a traditione sicut non recedit dominiū.nam et alibi hoc fingit.j.eo.ti.l.si me in vacuam.Dic ergo ꝙ intentio litere fuit ista ꝙ translatio possessionis cōsistit potius in his que sunt facti[c] ꝙ̄ in his que sunt iuris:vt.s̄.§.proxi.non sic dominij translatio:ꝛ ideo videmus ꝙ in multis casibus dñium acquiritur ipso iure sine traditione vel acquisitione possessionis vt per aditionē hereditatis ꝛ per confiscationē bonorū:ꝛ tñ possessio etiā in illis casibus nō acquiriꝛ sine actu corporali:vt patet in.l.cū heredes.j.eo.ꝛ.s̄.de publi.l.cōmissa. et no.in.l.cū duobus.§.idem respondit.s̄.pro so.ideo ius magis fingit in translatione dominij ꝙ nō fiat ꝙ̄ in translatione possessionis:quia de his que sunt facti ius se non ita impe-

5 dit ꝛ hoc voluit dicere iste tex.¶†Sed quero hic loquitur qñ interuenit vera traditio quid si ficta: qꝛ maritus qui donauit vxori cōstituit se precario nomine illius possidere vtrū trāsferatur possessio.effectus est magnus:qꝛ si transferatur ista donatio causa mortis cōfirmatur.l.cū hic status.de dona.inter virum ꝛ vxorē.Sed si non sequitur traditio nō cōfirmatur etiam si interuenit stipulatio:vt.l.papi.eo.ti.licet secus in donatione causa mortis.vt patet ex no.per Cy.l.j.C.de dona.causa mor. et eo.ti.l.j.s̄.per Bar.videtur dicendū ꝙ talis ficta traditio cū cōsistat in iure reprobetur a iure:ꝛ potuerit reprobari.arg.hic a cōtrario sensu.ꝛ qd no.per Pet.Cy.in.l.j.C.per quas personas nobis acquiritur in simili.ꝛ in.l.j.C.de suffra.ꝛ ita reperio fuisse determinatū in publica disputatione.per dñm Argentinum filium domini Ray.de for.licet non alleget.l.istam.nec iu

a ¶Preiudicio... faciat ꝙ volui... Ludo.ro.consil... cccxvj.ꝙ stant... statuto quod m... nor nō possit s... obligare ꝙ sta... tutum nō obsta... cū vtiliter agit.

b ¶Est vtilis.di... tñ ꝙ ex collatio... ne vtilis nō trā... ferꝛ possessio:v... ille cui facta e... collatio ꝑ ordi... nariū petat rest... tutionem posse... sionis ꝙ̄ alius ... sñiam ī possess... rio obtinuerat... que sit ratio. vi... de ꝑ do.de rota... deci.ccccxxix.de... resti.spol.in no... uis.vbi latius.

c ¶Facti.dicit r... ta decisi.suis.de... resti.spo.in ant... quis ꝙ sñia in... ris lata ꝯ possi... dentē duo hñi... cia incōpatibi... lia non priuat... possidētem pos... sessione sicut re... nūtiatio:qꝛ sñia... est actus iuris c... uilis possessio... autē facti.Item... illa ꝑfertur in i... uitum: renūtia... tio autē est spon... tanea.

ra per me supra allegata: sed allegat .l. qđ mea .ff. eo. vbi talis fi cta traditio requirit legitimam causam precedentem ⁊ hoc nō ꝓcedit: q2 non est causa reprobata tamen contra istam deter minationē[a] est gl. expressa ordinaria quā etiam doc. videntur sequi. C. de dote cau. non nume. l. qđ de suo. sed potest respōde ri volendo hanc sustinere: q2 illa procedit ibi in terminis quos ponit. q2 interuenit duplex actus donātis ⁊ donatarij: sed nos loquimur quando vnicus tm̄ actus interuenit .s. donantis. te ne menti perpetuo: q2 poterit tibi facere honorem.

2 ☞ Quare dominus vel pater obligetur de peculio ex cōtra ctu filij vel serui.

1 **Item acquirimus.** †Per illū q est i no stra potestate ex cau sa peculiari acquirimus possessionē ⁊ vsucapiendi cōdictionē etiā ignorantes. ⁊ ea que acquirūtur ignorāti acquirūtur etiā furiose ⁊ infanti carenti oīno intellectu. h. d. Et no. hoc vltimū.

2 ¶ †No. hic rationē quare dn̄s vel pater obligat̄ de peculio de cōtractu filij vel serui: q2 voluntate patris vel dn̄i videtur con trahere qui peculiū concessit. ⁊ videtur obligari voluisse vsq3 ad vires peculij. ¶ In gloss. ibi .ff. eo. l. quicquid ratione. dic vt ibi per glo. ⁊ Bart .ff. ea. l. §. per seruū qui in fuga. q2 seruus vel ille quē habemus tanq̄ seruū acquirit nobis ratione possessio nis quā in eo habemus vel habere iusta ratione putamus: sed filius nō querit nobis ratione possessionis quā in ipso habe mus q2 pater nō possidet filiū: licet sit in aliqua possessione pa ternitatis: sed acquirit ratione filiationis. ⁊ q2 est in patria po testate: ⁊ ideo l3 per aliū possideat̄ vt seruus ex re tm̄ patris ac quirit patri etiā possessionē. secus in eo qui habet̄ vt seruus: q2 si per aliū possideat̄ nō querit vero dn̄o possessionē ex re illi⁹: vt .ff. proxi. §. Et ex hoc patet ꝙ vnius monasterij monachus li cet retineatur per aliud monasteriū indebite acquirit prīo mo nasterio: q2 ista acquisitio nō fit ratiōe possessionis: sed ratiōe obedientie ⁊ subiectionis. vnde inspicit̄ monasteriū cui revera debet subiectionē ⁊ reuerentiā nō aliud qđ eū retinet indebite ¶ In glo. seq. ergo multo magis ignorāti: ⁊ pro ista ratiōe fa cit .ff. de reg. iur. l. que pōt inuitis. ⁊ .ff. de fideicom. li. l. iiij. §. ij. ⁊ ista est vera quo ad hoc: vt acquiratur possessio sola: sed vsuca piendi cōdictio extra causam peculiarem nō acquirit̄ ignoran ti: licet secus ex causa peculiari vt hic: q2 primo casu dicit̄ deesse volūtas dn̄i oīno cū concesserit peculiū: ⁊ sic omne illud videt̄ cōcessisse ꝙ ex causa peculiari obuenit: ⁊ hoc vult ver. quia no stra: sed in secūdo casu oīno deficit volūtas dn̄i. ideo nō querit̄ vsucapiendi cōdictio in qua requiritur bona fides ⁊ ignorans nō dr̄ habere bonā vel malā fidē: vt no. glo. C. eo. l. j. ¶ Aduer tendū tm̄ est ꝙ in acquisitis per seruum siue ex causa peculiari: siue nō dicitur dn̄s possidere ciuiliter ⁊ naturaliter aīo et cor pore serui: ⁊ ideo acquirit̄ sibi etiā ignorāti: sed in nō acquisitis per seruū: sed cōcessis seruo per dn̄m dicit̄ dn̄s possidere ciuili ter per se ⁊ aīo suo. ⁊ corporaliter per seruū corpore serui: vt .ff. eo. l. iij. §. ꝙ si seruus. Est ⁊ alia differentia q2 ex causa pecu lia ri videt̄ acquirere dn̄o etiā ex causa iniusta extra causam pecu liare m non nisi ex iusta: vt .ff. eo. l. qđ si seruus.

2 ☞ Qui per alium possidetur vt seruus non potest acquirere possessionem nisi ei qui ipsum possidet etiā si ille ex aliqua cau sa non possit acquirere.

3 Facilius queritur dominium q̄ possessio.

1 **Sed et per eum.** †Per seruū alienū vel li berū hoīem bona fide pos sessum acquirit̄ possessio possessori: sed si mala fide: nec illi ac quirit̄. nec etiā alteri. h. d. †Et no. istā regulā que colligit̄ ex fi.

2 huius. §. ꝙ qui p aliū possidet̄: vt seruus nō pōt acquirere pos sessionē nisi ei qui ipm̄ possidet: etiam si ille ex aliqua causa nō possit acquirere vt q2 sit malefidei vel q2 acquirit extra rē illi⁹ ⁊ operā. nā nec illi acquirit nec etiā alteri secus in dn̄o qn̄ pōt alteri puta vero dn̄o si erat seruus alienus vel etiā sibi si erat liber homo acquirere. ⁊ hoc voluit glo. hic i effectu per. l. liber homo. in fi .ff. tit. j. Est ergo casus hic per quē facilius acquirit̄ dn̄ium q̄ possessio ⁊ vide bonā gloss. in. l. si seruus .ff. de publi. hoc tm̄ fallit qn̄ ille alius qui ipsum aīo possidet erat pater ei⁹ et habebat eū in sua potestate. nā tūc in casibus in quib⁹ nō ac quirit ei qui ipsum possidet: vt seruū acquirit patri: vt .ff. eo. l. quicquid. ⁊ no .ff. eo. §. in glo. j. ¶ In glo. j. ibi ex duab⁹ cau sis: puta ex re possessoris: ⁊ ex opera sua: ⁊ ita d3 limitari iste text. ¶ In gl. ibi: quid ergo de alijs. i. si acquirit extra rem possesso

3 ris vel operā suā. †Et no. ex ista glo. ꝙ facilius q̄ritur dn̄ium q̄ possessio: q2 dn̄ium acquiritur vero dn̄o: licet seruū nō possi deat vel ipsi libero homini possesso: sed possessio nō: ⁊ potius tolerat̄ ꝙ nulla acquirat̄ q̄ ꝙ acquirat̄ illi qui eū nō possidet. ¶ In fi. glo. ibi arg. ꝙ demū post ratihabitionem. hec vera tūc non acquirit tanq̄ seruus: sed tanq̄ negotiorū gestor pro

pter voluntatem suam vel tradentis: ideo requiritur ratihabi tio eius cuius nomine acquirit: sed quando acquirit tanq̄ ser uus ratihabitio non requiritur cum etiam inuito acquirat: vt l. seruus vetante .ff. de verb. oblig.

1 **Per cōmunem seruū.** †Seruus cōis pōt vni ex dn̄is possessionem insolidū acquirere si hoc egerit. h. d. Et etiam sti pulari: vt hic in glo. j. in fi. sed si simpliciter recipiat acquiritur vtriq3 pro portione dominica.

1 **Per eum in quo.** †Per seruū in quo habe mus vsumfructū acqui tur nobis possessio ex nostra vel ex opera sua: l3 ipm̄ ciuiliter nō possideamus. h. d. tex. cū glo. ¶ Et aduerte ꝙ iuriscōsultus primo ponit de illis qui re vera sunt in nostra potestate. in. §. item acquirim⁹. postea de illis qui nō sunt: sed putātur esse in §. sed per eū. postea de illis qui sunt pro parte dn̄i: vt in. §. pre ce. hic vero de illis qui nō sunt in totū vel pro parte: nec esse pu tantur: tamen in eis aliquod ius habemus qđ est quasi domi nium: vt vsumfructum in quibus est dicendum idem quod in illis qui esse putantur: ⁊ non sunt.

2 ☞ Si quis habet filiū naturalē ⁊ ex illo suscipiat nepotē le gitimū ⁊ naturalem respectu filij patrisq3 sui: licet non respe ctu aui ⁊ postea mortuo filio naturali contrahat matrimoniū cum illa concubina ex qua habuit filium naturalem an ille ne pos legitimetur.

Equo currente ad brauiū: si famulus cadat anteq̄ pueniat ad

3 brauiū: licet ille equus primo perueniat an acquirat domino.

1 **Ceterum et ille.** †Per illū q penit⁹ caret in tellectu nō possum⁹ acquire re: sec⁹ si nō penitus: l3 pfectū nō habeat. h. d. ¶ Et hic iurisco̅ sultus declarat ꝙ dictū fuit in. §. itē acquirimus. ꝙ p illū q est in nostra potestate possumus q̄rere: q2 hoc est verū si habet in tellectū al's secus. Et sic not. ꝙ inhabilitas medij per qđ debet facere transitū de te ad me impedit trāsitū fieri facit. l. tria pre dia. de serui. rusti. predi. ⁊. l. diu o marco. C. de quest. ⁊ .ff. de fal. l.

2 illius. §. sequēs q̄stio. †Et est arg. ꝙ si quis habet filiū natura lē ⁊ ex illo suscipiat nepotē legitimū ⁊ naturalem respectu filij patrisq3 sui: l3 non respectu aui. ⁊ postea mortuo filio naturali cōtrahat matrimoniū cū illa cōcubina ex qua habuit filiū na turalem ꝙ ille nepos nō legitimat̄ quo ad ipsum auū: q2 legi timatio debet p prius facere fundamentū in ipso filio natura li. ⁊ de ipso facere trāsitū ad nepotē. arg. in. l. si libertin⁹. §. post humus. de operis liber .ff. vbi est bonus tex. sed hic cū natura lis sit mortuus nō pōt facere fundamentū. in eo ergo nō extē

3 ditur ad nepotē per saltū. ⁊ hoc tenuit Guil. de cung. ¶ †In ducitur etiā iste tex. ad questionē de equo currēte ad brauiū qđ si famulus cadat anteq̄ perueniat ad brauiū: l3 ille equus pri mo pueniat non queritur dn̄o illius: q2 ille equus solus caret intellectu. de quo hic vide p Dy. ⁊ Bar. In tex. ibi qđ si impu berē miseris. sed quid si nō misisti: sed ipse impubes fili⁹ tuus aut seruus aliquā rem recipit. vtrū tibi possessionē acqrat tex. hic innuit ꝙ nō ⁊ ꝙ causa acquirēdi sit missio tua. cōtrariū pu to verius si erat maior infante: ⁊ sic nō carebat oīno intellectu. sicut enī poterat acquirere sibi si esset sui iuris: vt .ff. e. l. §. adi piscimur. in fi. ita alteri si est in illius potestate. ¶ In glo. j. ibi: vt .ff. eo. l. q̄uis. §. infans. tu distingue tres casus vt dixi .ff. §. adi piscimur .ff. ea. l. sicut enī illi habēt locū qn̄ vult querere sibi ita quando alteri. ¶ In glo. ibi respondeo dic fm̄ Azo. contrariū tenent doct. ꝙ si seruo meo vel filio furioso. aut etiam procura toris res tradatur cū intentione vt acquiratur mihi nō acqui ritur sicut ipso dormiēte poneretur aliquid in manu sua: vt .ff. ea. l. §. adipiscimur. licet secus si habeat intellectū posito ꝙ nō intendat mihi acquirere dū tamen tradens hoc gesserit in ani mo: vt .ff. de dona. l. qui mihi donatum.

1 **Pupillus per.** †In. §. pupillus. ibi siue ipu berē. hic videt̄ tex. ꝙ impubes possit esse ꝓcurator ad negotia. nā etiā pōt esse institor: vt. l. l3 ⁊ si quis. §. fi .ff. de instito. ⁊ imputet sibi qui ipsum instituit: sed in contrariū ꝙ minor. xvij. annor̄ non possit esse ꝓcurator ad negotia est tex. in. c. qui generaliter. ꝺ ꝓcu. li. vj. de hoc dic: vt. l. minor .ff. de ꝓcu. q2 hoc est vnū quid mirabile ꝙ ad negotia nō possit esse minor. xvij. an. cū nō habeat agere ipse cū aliquo in uito ⁊ de iure potius videt̄ dicendū ꝙ dūmodo habeat intelle ctū possit esse ⁊ ipu tet sibi cōstituens. ¶ In tex. ibi quin tm̄ tu tore. hoc requiritur si pupillus erat infans: nō tm̄ oīno carens intellectu: vt quia erat sex annorū vel circa. tūc enim sicut non potest acquirere possessionem per seipsum sine tutore: vt .ff. eo. l. q̄uis. §. infans. ita nec per aliū ei⁹ iussu: vt hic. sed si omnino caret intellectu deberet iussus fieri ab ipso tutore. ⁊ si esset ma ior infante posset iubere etiā sine tutore: vt dixi in. §. adipisci mur .ff.

[a] ¶ Determinatione. Adde ꝙ opi. illius glo. te net Ang. cōsi. v. ꝙ ficta traditio sufficiat ⁊ an fa cta donatiōe de domo per viru3 vxor in qua cōi ter habitabant mortuo viro cō firmetur. vide p eundem Paul. consi. cvj.

mur.§.ea.l.⁊ hoc voluit in effectu.j.glo.hic.

2 ☞Sola ciuilis possessio est sufficiens ad vsucapiendum vel prescribendum.

3 Sola ciuilis possessio an sit maioris effect⁹ ꝙ sola naturalis.

4 Si quis habeat subditos ⁊ alius eos inuitos occupauit. ⁊ patet de illorum voluntate videtur ꝙ dominus vel prior possessor non perdat possessionem.

1 **Per seruum.** †Seruū fugitiuū possidemus ciuiliter solo animo ⁊ etiā vsucapimus si ante fugā fuit vsucapio incepta.⁊ ꝑ ipsum nobis acquiritur possessio.dūmodo ꝑ aliū possessio nō sit occupata adhuc hoc dicit.⁊ semp allegat iste.§. ¶In tex.ibi nerua fili⁹ ait:⁊ tamen iste fatebat ꝙ ipsum possidemus nō obstante fuga: ⁊ etiā vsucapimus:vt sequitur:licet respōdeatur ⁊c. Et forte fuit motiuum istius ꝙ nō acquirat nobis:quia nobis non seruit.licet ipsum possideamus:sed hoc dictum corrigitur in ver.sed vtilitatis:quia si possidemus ⁊ vsucapimus.ergo per ipsum nobis acquiritur:sicut si non esset in fuga et nobis seruiret:vt in fine.

¶Et notandum circa primū dictum summarij vbi dixi ꝙ seruum fugitiuum possidemus ciuiliter:⁊ hoc est verū quo ad ea que tendūt in nostrum fauorem:sed quo ad ea que tendunt ad preiudiciū non habemur pro possessoribus.ideo pro furto vel maleficio ipsius non possumus conueniri:vt.j.de furtis.l.serui ⁊ filij.§.fin.ſm verum intellectum. ¶Item dum dixi ciuiliter est verum quādo ante fugam possidebamus ciuiliter ⁊ naturaliter.si autē naturaliter tantum:vt qr habemus vsumfructum:tunc retinemus naturalē solo animo:⁊ etiam quasi ciuilem iure vsusfructus: vt.l.arboribus.§.de illo.s. de vsufruct. ¶Item ⁊ tertio procedit iste tex.quando aufugit a nobis mala fide sine aliqua iusta causa:ideo nō perdimus possessionē ciuilem statim si ab illo nō occupatur:sed demū si per decenniū steterit in statu libertatis:vt no.j.eo.l.iij.§.si seruus.quia tunc inducitur obliuio ex lapsu decēnij propter quā perditur ciuilis possessio:vt dixi in prin.huius.l. Sed si bonafide ex aliqua causa iusta siue sit vera siue nō:sed putabat eā verā: tūc statim perdo possessionē etiā si per aliū nō sit occupata: vt patet in.l. liberis.§.fi.s.de libe.cau.vbi si vendico ipsum in seruitutē dicto casu habeo necesse probare ꝙ sit seruus qđ non esset si esset in possessione illius:⁊ ita voluit Inno.in.c.de seruorum.de seruis nō ordinādis.

2 ¶†Circa secundū dictum dū dixi ꝙ vsucapimus talem seruū allegat iste tex.per Dy.⁊ alios ꝙ sola ciuilis possessio est sufficiens ad vsucapiendum vel prescribēdum vt not.Dyn.in.c.sine possessione.de reg.iur. ⁊ iste tex.principaliter allegat ad hoc sola autē naturalis nō est sufficiens: quod patet qr cū vnus possidet vere ciuilem ⁊ alter naturalem: vt.j. eo.l.clam possidere.§.fin.⁊ not.in prin.huius.l.si quilibet esset sufficiēs sequeretur ꝙ quilibet vsucaperet:⁊ sic quereret dominium cuilibet insolidū qđ esse nō potest:vt.l.si certo.§.si duob⁹ vehiculum.s.cōmoda.⁊ de hoc est casus ꝙ sola naturalis non sufficit ad vsucapiendum vel prescribendum.s.tit.j.l.acquiritur.§.fi.in fi.vide in.l.iij.§.ex contrario.j.eo. Ex hoc ꝙ sola ciuilis sufficiat sequitur ꝙ si aliquis.xx.annis solueris canonem tanꝗ emphyteota.⁊ cadat a iure suo propter canonem nō solutum dño repetenti rem nō potest opponi questio dominij et sufficit ꝙ domus ostendat solutionē.xx.annorū.qr pro illis patet qđ ipse possedit dicto tempore ciuiliter:illa sola sibi sufficit ad prescribendū rem illam.vide in Spec.de locatis.§.nūc vero.aliqua ver.liij.cum seq.

3 ¶†Est ergo maioris effectus sola ciuilis ꝙ sola naturalis in hoc:⁊ etiam quo ad acquisitionem fructuū qr fructus ex re percepti pertinent ad ciuilem possessorem nō ad naturalem:vt no.j.eo.l.iij.§.ex contrario.hoc ꝙ dixi de naturali procedit quo ad vsucapiendum directum dominium vel etiam prescribendum vtile ꝙ contrariatur directo: vt si quis possideat naturaliter rem tanꝗ directus dominus: quia neutrū dominium acquirit sed quantū ad acquirendum vtile ꝙ nō contrariatur directo sed subalternatur: vt est istud qđ habet emphyteota vel superficiarius vel feudatarius talis naturalis bene est sufficiens[a] ad ipsum prescribendum vt not. Bar.in prin.huius.l.per.l.competit.C.de prescrip.xxx.annor. et etiam quantū ad acquirendum ius vsusfructus si possedit vsusfructus:vt.l.fi.in fine.de prescrip.long.tempo.sed ego aliter dixi.in prin.huius.l.quia naturalis possessio rei nō est illa que faciat prescribi ista sed ciuilis quasi possessio istorū iuriū.

4 ¶†Circa vltimū dictum dum dixi nisi per aliū fuerit possessio occupata:quia tūc statim perdim⁹ possessionem.dicit Bal. no.in.l.j.C.de ser.fugi.istud esse verū nisi seruus inuitus deuenerit in possessione alterius:tunc enim quando inuitus ita retinemus possessionē ac si non deuenisset: ⁊ etiam acquirimus per eū:vt si fuit nobis stipulatus vel nostro nomine aliquid recepit.tex.est notabilis qui hoc reprobat in.l.arboribus.§.de illo.cū.l.seq.s.de vsufruc. Et est notandū pro illis qui habent subditos.nā si alius eos inuitos occupauit:⁊ patet de illorum volūtate videt ꝙ dñs vel prior possessor possessionē nō perdat ad qđ facit.j.eo.si rem mobilem.in fine.qr per ipsorū animū retinemus possessionem.licet non sic in alijs rebus inanimatis mobilibus vel etiam animatis anima irrationali.

2 ☞Licet creditor possideat:tamen talis possessio non debet sibi esse vtilis:nisi quo ad vnum effectum:vt possit pignori incumbere quousqꝫ sibi satisfiat.

3 Debitor vere non possidet rem pignoratam sed fingitur possidere quo ad effectum de quo hic remis.

1 **Per seruum.** †Per seruum pignori datū:⁊ traditū nec tradēti nec accipiēti possessio queritur.h.d. Ratio primi est qr tradēs non possidet ciuiliter vel naturaliter:licet fingatur possidere quo ad vnū effectū scꝫ vsucapiendi:vt hic in tex.⁊ etiam euitande cautionis de iudicio sisti:vt in glo.ergo sibi possessio non acquiritur. vt.s.e.l.

2 §.sed per eum. ¶†Ratio secūdi dicti est qr licet creditor possideat tamen talis possessio non debet sibi esse vtilis nisi quo ad vnum effectum:vt possit pignori incumbere quousqꝫ sibi satisfiat vnde fructus percepti ex tali re non querūtur sibi ratione talis possessionis: sed debet eos in sortem cōputare:vt.l.j.et ij.C.de pig.act.⁊ eodem modo non queruntur alie cōmoditates[b] ⁊ hoc vult iste tex.in fi.⁊.l.si seruum.in prin.s.ti.j.

3 ¶†In tex.ibi videri ex hoc apparet ꝙ debitor vere non possidet rem pignoratam : sed fingitur possidere quo ad effectum de quo subijcit:quia istud verbū improprietatē significat:vt no.j.eo.l. naturaliter.in prin. ¶In fine text.ibi ꝙuis eū possideat.supple tam ciuiliter ꝙ naturaliter:quod dic:vt plene not.in.l.cum notissimi.§.j.C.de prescrip.xxx.anno.

1 **Veteres putauerunt.** †Per seruū in quo habeo titulum vniuersalem hereditariū etiā post aditā hereditatem ⁊ acquisitū dominium ⁊ possessionem ipsius nō possum possessionē aliarū rerū hereditariarū acquirere:sed per illū in quo habeo titulum singularem post quesitū dominium ⁊ possessionē ipsius bene possum querere possessionē aliarū rerū in quibus habeo eundem vel similem titulū. Idem si habeo partim titulum vniuersalē ⁊ partim particularem.h.d. vsqꝫ ad.§.hec que de seruis ſm intellectū quem puto verum:licet glo.aliter allegat quā etiam sequitur Bart.sed Ange.videtur sentire id qđ dixi. ¶In glo.magna ibi tu dic intelligit ergo ista gl. primū dictum huius.§. quando hereditas non erat adhuc adita et sic heres nec dñium nec possessionem habebat in seruo hereditario merito nil potest sibi queri de illa hereditate:sed si iam esset adita ⁊ sic quesiuisset dominiū omnium rerum non tamē possessionem:vt.j.eodem.l.cum heredes.⁊ postea possessionē illius serui adepta esset bene posset per illum seruum acquirere possessionem aliarum:quia non est dare rationem quare non:tanem tunc nō diceretur sibi queri per seruum hereditarium:quia amplius non dicitur hereditarius:sed heredis[c] nā hereditas desinit esse hereditas postꝗ est adita:quia efficitur vnum patrimonium cum bonis heredis: sed quando plures serui fuerunt legati vel donati ⁊ legatarius vel donatarius quesiuit possessionem vnius potest acquirere per ipsum possessionem aliorum ⁊ dicitur quesiuisse per seruum legatum vel donatum:quia non per hoc dicitur desijsse esse donatus vel legatus:ita intelligit ista glo.hunc tex. Sed certe iste intellectus est nugatorius:quia non deberet fieri differentia inter hereditarium seruum vel legatum aut donatū:sed inter illum in quo habeo possessionem ⁊ dominiū:⁊ illum in quo non habeo etiā post aditam hereditatem potest dici seruus hereditarius habito respectu ad id qđ fuit:vt in hac glo.⁊ etiā dicitur hereditas: vt patet in ti.de pe.here.vbi heres post aditam hereditatē petit hereditatem a possessore:intelligo ergo istum tex.in primo dicto etiam si heres hereditatem adiuit.⁊ illius serui possessionem apprehendit: et que sit ratio diuersitatis:dic vt colligitur ex text.cū glo.melius ꝗ alibi in.l.quod per manus de iure co. et ibi tetigi.⁊.l.per seruum.de acqui.here.

2 ☞In acquisitis malignitas serui non potest nocere domino ⁊ quid in acquirendis.

1 **Hec que de seruis.** †Seruus acquirit domino ita demū si vult qr secus si de cōtraria ipsi⁹ serui volūtate appareat.h.d. Et nota istud ꝙ lꝫ seruus acquirat dño etiā inuito: vt.j.de ver.ob.l. seruus vetāte.nō tū inuitus acquirirt:vt hic. ¶In tex.ibi si ⁊ ipsi velint.⁊ in dubio presumuntur velle nisi de contraria voluntate appareat vt sequitur videbatur:⁊ ꝙ etiam si appareat de contraria voluntate:tamen acquirerent. quia non possunt immutare iuris dispositionē que vt acquirant domino ratio-

[a] ¶Bñ sufficiēs. vide que posui i prin.l.huius vbi allegaui Cal.cō si.v.de prescri.

[b] ¶Commoditates.sꝫ an habēs castrū pignoratū possit iurisditionem exercere vide Lu. ro.sin suis.fo.xiij.

[c] ¶Sed heredis. qđ facit ad.q.de quibus per noui.et per me hic in apos.ad Bar. in stāpa de tox.

ne dominice potestatis: q2 sicut illã non possunt tollere ita nec effectum eius. sed contrarium est vt hic patet. ⁊ .j. de stipu. ser. l. seru⁹ cõis. sic vbi seru⁹ cõis põt stipulari vni ex dñis. et illi soli acquirit nõ solum ergo inspicitur dñica potestas: sed etiã volũtas serui. ¶ In glos. que incipit sed titio supple. s. tanq̃ negotiorũ gestor ipsius titij: q2 sicut liber homo potest esse negotiorũ gestor ita ⁊ seruus: vt probat. .j. eo. si me in vacuam. i fi. ⁊ etiã procurator ad negotia: vt. l. seruum quoq3. de procur. ⁊ ideo requiritur ratihabitio illius cuius nomine recepit: vt sequitur in gl. ¶ In glo. ibi quo casu serui malignitas non nocet dicit Ange. hoc verũ quando de intẽtione maligna si nõ apparet: secus si expresse dicat se nolle querere dño quo casu etiã si tradẽs dicat contrarium non acquirit dño. quia tũc nullũ mysterium probet dño ⁊ ita etiã intelligit id qđ habetur in. l. qui mihi donatũ. §. de dona. sed ibi dixi contrariũ: q2 si seruus nõ exprimit animũ suum ille non respicitur. vt. l. si repetendi. C. de cõdi. ob causam. vnde videtur recipere eo animo quo alius sibi tradit. debet ergo intelligi illa. l. qñ appareret de animo recipiẽtis in cõtrariũ: nã si est seruus vel si est verus procurator habens ad hoc mãdatũ: hoc sufficit vna cũ intẽtione tradẽtis. ⁊ expressione l3 ipse recipiat alia intentione: ⁊ hoc exprimat. ¶ † In glo. ibi secus in quesitis q2 in illis malignitas serui nõ potest nocere dño vt faciat eũ quesita perdere: secus in acquirendis q2 facilius impeditur acquisitio q̃ perdatur acquisitũ. facit. l. fin. C. eo. ⁊. l. patre furioso. de his qui sunt sui. vel alie. iur. Aut hic distinguit de seruis: de his dicvt hic per eum.

☞ Quod debeamus potius dicere possessionẽ alicui acquiri q̃ q nulli acquiratur: ⁊ q tradens perdat ⁊ remaneat vacans non tamen est semper verum.

Per procuratorem. † Per procuratorem ⁊ alium legitimũ administratorem acquiritur nobis possessio si procuratorio vel administratorio nomine recipiant: secus in ꝓprio. h. d. ¶ In tex. ibi nobis acquiritur. s. si recipiãt nostro nomine: al's secus vt sequitur. ¶ † In tex. ibi alioquin. no. hic q potius debemus dicere possessionẽ alicui acquiri q̃ q nulli acquiratur: et q tradens eam perdat ⁊ remaneat vacans sic. §. e. l. si vir. hoc tamen non est semper verum: quia interdũ toleratur: vt nulli acquiratur: ⁊ tamen tradens eã perdat. vt patet. §. e. l. §. per ser uum corporaliter. ⁊. §. sed ⁊ per eũ. dic ergo q ratio que ponit hic nõ est sufficiens sed illa est melior: q2 est verus procurator ꝓcuratorio nomine recipit. vnde per actũ naturalẽ põt acquirere possessionẽ ⁊ dñium. vt. C. eo. l. per procuratorẽ. ⁊. §. ti. j. l. si procurator. ¶ Hic est vna glo. magna que recitat vnã opi. Rugerij nullius valoris. fecit em̃ Ru. differẽtiam inter procuratorem generalẽ ⁊ specialem.[a] Item in primo casu fecit differentiam vtrum ille qui tradidit hoc gerat in aĩo ⁊ nõ qui fecit vel ecõuerso: ⁊ similiter in secũdo casu fecit aliam differentiam: sed Jo. reprobat oĩa ista ⁊ bene: q2 non est fienda differentia inter generalẽ ⁊ specialẽ: nec etiam an vterq3 hec gerat in animo vel alter tm̃: qđ dic vt. l. qui mihi donatũ. §. de dona. ⁊ hoc in vero procuratore siue gestore. dic vt no. in prima parte glo.

☞ Qñ actus gerit ꝑ ꝓcuratorẽ meũ me p̃sente videt geri per me ⁊ nõ acquiro tũc mediante ꝓcuratore sed per meipsum.

Si iusserim vendi. † Per solũ aspectũ interueniente traditione veri possessoris acquirit nobis possessio. h. d. † Et no. hic text. cũ glo. q qñ actus gerit ꝑ ꝓcuratorẽ meũ me presente videt geri p me ⁊ nõ acquiro tũc mediante ꝓcuratore: sed per meipsum. Et illa põt esse ratio. l. si ꝓcuratori p̃sentis. de ver. ob. j. q tunc queritur dño actio sine cessione per procuratorẽ non sic qñ nõ erat presens. l. possessio quoq3. §. ⁊ si possessio. j. e. tit. Dicit etiã Ang. in. §. precedẽti. q qñ nõ sum p̃sens tũc mihi acquirit per procuratorẽ qñ interuenit actus naturalis ⁊ corporalis apprehẽsio ipsius verus vel vera: secus si fictus vel ficta: vt si aliquis cõstituit se possidere nomine procuratoris mei: q2 per talẽ actũ fictum non potest procurator mihi acquirere. ar. l. ea que ciuiliter. §. de acquir. rerũ do. ⁊ de hoc dic vt. j. eo. l. quod meo.

☞ Uniuersitas representans personam que nunq̃ potest dici vixisse q2 non est corporalis nec mortalis vt est deus an possit possidere per se ⁊ per alium.

Municeps. † Uniuersitas representans personas viuas põt possidere per se: et p aliũ. h. d. cũ. l. seq. secus in illa q̃ representat p̃sonã mortuam vt hereditas. vt. l. j. §. sceuola. j. si quis testamẽto liber esse iussus. ¶ † Quid aũt si representat personã que nũq̃ põt dici vixisse q2 nõ est corporalis nec mortalis: vt est deus. pone exemplũ in ecclesia: q2 quicquid relinquitur ecclesie censetur relictum deo vt in aut. de eccle. tit. §. si quis innominatus. col. ix. hic q licet rector ecclesie mortuus sit possessio tamen nõ perditur[b] sed remanet apud ecclesiam. idest apud deũ: vt not. Inno. in. c. cũ super de causa pos. ⁊ proprie. adde qđ no. in. §. apud muros ecclesie. ¶ Et recitantur hic tres opiniones. vna cum vniuersitas municipij: vel alia nõ possit aliquam rem possidere: q2 ad possidendũ requiritur verus animus qui non cadit in tali vniuersitate q̃ dicitur persona ficta: nec ob. si dicat q vniuersitas possidet forũ vel basilicam que sunt loca publica: q2 non est verum q possideat: l3 eis vtantur singulares homines vniuersitatis. Alia fuit opi. q bene possit possidere per alium puta per seruũ licet primi contradicant: quia non potest possidere seruum. ergo nec per ipsum alias res. Tertia est opi. in. l. seq. q tã per se q̃ etiam per alium: puta per seruum vel procuratorem aut syndicum possit possidere: quia inspiciuntur singulares persone ipsius que habent animum.

☞ Quasi possessio in iuribus incorporalibus an distinguat in ciuilem ⁊ naturalem.
Per quem modum acquiratur possessio talium iurium.
Reuersi ⁊ occupantes aliqua bona ⁊ aĩo cõtinuandi possessionem cũ non possent cõtinuare q2 iam perdiderãt vel quia colonus vel procurator dimiserant animo relinquendi acquirunt de nouo possessionem si non est per alium occupata.

Possideri autem. † Res corporales proprie possidentur: ⁊ ad acquirendũ possessionẽ requirit animus ⁊ corpus. Et q ingredit partẽ fundi totius fundi possessionẽ acquirit. h. d. Et semp allegat istud principiũ in scđo ⁊ tertio dicto. ¶ In glo. ij. ibi. sed quasi possidentur et ideo non dãtur interdicta directa: sed vtilia pro iuribus incorporalib⁹: vt in legibus allegatis in glo. † Et an ista quasi possessio distinguatur in ciuilem ⁊ naturalẽ: dic vt no. per Bart. in. l. j. in prin. §. eo. ⁊ p glos. in. l. ait pretor. §. itẽ ei. quibus ex causis maio. per quẽ modũ acquiratur possessio taliũ iuriũ: ⁊ dic q aut exerceant circa rẽ. vt sunt iura seruitutu3 ⁊ acquirit quasi possessio p introductionẽ in rem in quam exercentur. vt. l. iij. §. dare. §. de vsufru. Aut exercẽt circa personã vt est iurisdictio vel superioritas. ⁊ tunc dic plene hoc ⁊ pulchre per Innoc. in. c. ex literis. de resti. spo. ⁊ in. c. cũ dilectus. de capel. mona. ¶ In glo. que incipit. licet retineri circa finem ibi vel dic q in causis. Et notandũ q aliquãdo acquiritur possessio per actus introductos de iure naturali vel gen. vt per apprehensionem corporalem manuum aut pedũ. ⁊ tũc requiritur illa apprehensio: vna cũ animo. vt hic. ¶ Interdũ pactus mere ciuiles qđ contingit multis modis. vt q2 aliquis cõstituit se meo nomine possidere precedente iusta causa. vt. j. eo. qđ meo: vel per retentionẽ vsusfructus precedente similiter iusta causa transferendi dominiũ: vt l. quisquis. C. de dona. vel appositionẽ custodis. vt. j. eo. l. quarũdam. ⁊ tũc requiritur animus vna cũ illo actu a iure introducto vt in dictis iuribus. licet nõ interueniat instrumentum corporale manuũ aut pedũ. Interdũ per actus mixtos. q2 interuenit aliquis actus naturalis nõ tñ principaliter ad hoc ordinatus nisi iuris mysterio interueniente: puta per iussum vel per traditionẽ clauium. nã etiã isti sunt actus naturales. ⁊ tũc requiritur animus vna cũ istis actibus ⁊ etiã traditio possessoris ⁊ in cõspectu rei: vt. l. clauibus. de cõtrahen. emp. ⁊ not. §. e. l. j. in prin. ¶ In fi. glo. ibi respondeo no. cõmuniter doc. tenẽt cõtrariũ q animus retinẽdi inducit acquisitionẽ de nouo. qđ dic vt hic p Bar. q ꝓbat multis modis † hoc no. ꝑ reuersis ⁊ occupantibus aliqua bona. ⁊ aĩo cõtinuandi[c] possessionẽ cum nõ possent cõtinuare q2 iam perdiderãt lapsu decẽnij vel q2 colonus vel procurator dimiserãt animo relinquẽdi possessionẽ vt. j. e. si colonus. nã de nouo possessionẽ acquirũt si non est per alium occupata ẽm determinationem.

☞ Quedam possunt predicari disiunctim que non licet coniungere propter fallaciam accidentis.

Incertam etenim. † Pars incerta ratione loci: ⁊ quote nõ potest possideri. h. d. ¶ In glo. j. in princ. ibi. j. e. l. locus. illa. l. potius ob. q2 si titius habet dimidiã i fundo pro indiuiso. licet sit incertũ in qua parte fundi eã habeat. q2 nõ magis in vna q̃ in altera põt tñ eam in alterum transferre seu ibi qñ erat incerta ratione loci. quia nõ poterat demonstrari locus certus in quo illa pars esset non tamen erat incerta ratione quote. hic vero quãdo erat incerta etiã ratione quote. q2 nesciebat quotã partem titius haberet dimidiã tertiã vel quartam. ¶ In glo. ibi: sed quicquid vẽdicat possidetur. s. per illũ a quo vendicat non per illũ qui vẽdicat vt patet ex. l. quã. j. glo. allegat. nõ ergo sequitur vendico partẽ incertam ergo aduersarius meus possidet partem incertam. potest enim possidere totũ fundũ. ⁊ tamẽ vendico de illo incertam partem. ¶ † Et no. in ista glo. de fallacia accidẽtis sicut in illa quicquid emisti comedisti: ista est vera carnes cruda

[a] ¶ Et specialez. dicũt do. de rot. decis. suis de ꝓcu. decis. ccxc. ici. ad recipiendam q speciale mandatũ requirit ad accipiendã pos. prebẽde vel iure canonicalis ex q̃ transfert dñium nõ aũt ad illã q̃ habet plurimu3 facti ⁊ q p nego. gest. acquiritur possessio: dũmodo dñs ratũ habeat illud tẽpus infra q dñs talem actum facere debebat.

[b] ¶ Nõ perdit. facit qđ voluit rota deci. suis. de resti. spo. q platus cõfirmat q nondũ adeptus est poss. dignitatis sue põt agere in terdicto vnde vi q2 licet vacet dignitas nõ vacat possessio bonoꝝ ecclesie: et ecclia est in aĩa viuentis q secus est ĩ hereditate iacẽte. de quo etiam per Old. consil. clxxij.

[c] ¶ Cõtinuandi. Addevt per do. de ro. decis. cclx. de restit. spo. in ci. si rector parochialis ⁊ qualiter dicatur quis velle continuare vide p Abba. consi. xcix.

et est singularis ratio [manuscript note]

carnes crudas emisti. ista etiā est vera. ergo carnes crudas comedisti: ista est falsa. Item ista asina est tua: ista est vera: ista est asina ꝛ mater: qꝛ habet pullum: ista etiā est vera: ergo ista asina est mater tua: est falsa. vt no. Ioan. and. in regula sine culpa in mercuriali. qꝛ quedam possunt predicari disiunctim quę nō lꝫ coniungere ꝑm eū propter dictā fallaciam.

2 ☞ Solus aspectus nō interueniēte traditione possessionis nō sufficit ad acquirendū possessionē rei etiā vacantem.

3 In his q̄ fiunt nostra ꝑ inuentionē vt est thesaurus an eoipso ꝙ sunt inuenta acquirantur nobis.

1 **Neratius.** †Licet possideam fundū in quo est thesaurus: nō tamen possideo thesaurum nisi postꝙ fuerit per me repertus ꝛ apprehēsus manualiter: lꝫ sciam ipsum esse in fundo: ꝛ ignorem in quo loco vel etiā sciam in quo loco vel ꝙ plus est etiam si fuerit inuentus non tamen manualiter apprehēsus. h. d. ꝑm verum intellectum. Et est tex. aliqualiter perplexus ponit eīn triplicem opi. ¶ Prima fuit quorūdam qui dixerūt me possidere thesaurum dūmodo sciā ipsum esse in fundo licet ignorē in q̄ua parte fundi nec ipsum videam: qꝛ sufficit naturalis possessio fundi quasi qui possidet continens possideat contentum. ꝛ hoc vsqꝫ ibi: cetera quidem. ¶ Scḋa fuit opi. quorūdam dicentiū ꝙ etiā si ignorem ibi esse thesaurū ipsum possideo ex quo possideo fundū. nam si ratio precedens est bona ꝙ qui possidet cōtinens possideat cōtentū locū habet etiā si ignorē cōtentū. ꝛ hoc vsqꝫ ibi: quidam putat. ¶ Tertia est opi. ꝛ ista est vera ꝙ etiā si sciam ibi esse thesaurū et in qua parte fundi est ꝛ ꝙ plus est etiā si fuerit inuentus nisi fuerit a loco motus ꝛ per me apprehensus ꝛ sub custodia mea redactus ipsum nō possideo: ꝛ sic illa ratio nō est bona: qꝛ non est in fundo simpliciter causa custodie sicut res q̄ sunt in domū clause quarū possessio videꝛ apprehēdi per apprehensionē clauium in cōspectu rei. vt. l. clauib⁹. de ꝯtrahen. emp. †Et sic pꝫ per

2 istum text. in fi. ꝙ solus aspectus non interueniente traditione possessionis nō est sufficiens ad acqrendū possessionē rei etiā vacantē quā nullus possidet: secus si interueniat traditio possessionis ꝙ dic vt dixi plene in. l. j. in prin. s. eo. in vlti. gl. mag.

3 †Patet etiā per istū text. falsam esse opinionē quorūdā quam recitat illa glo. in fi. ꝛ in. l. nunꝙ. §. thesaurus. s. tit. j. ꝙ in illis que fiunt nostra per inuentionē vt est thesaurus eoipso ꝙ sunt inuenta nobis acquiruntꝛ: qꝛ videꝛ sola inuentio sufficere: vt insti. de rerū diui. §. thesaurus. qꝛ non dicitur inuētio facta nisi etiam secuta sit apprehensio: vt hic ptꝫ. ꝛ. C. de fideius. l. si barsatorem. Et per predicta apparet ꝯtrium formatū hic in glo. fi. de. l. post prin. s. eo. ibi dum dicit qui primi possessionē ꝛc. non meruit signari: qꝛ potius facit pro ꝙ cōtra cum ibi dicatur ꝙ non acquiraꝛ possessio nisi illi qui primo apprehenderat. ꝛ idē dicitur hic: sed melius signasset gloss. ꝯtrium de. §. thesaurus. insti. de rerū diui. vbi habetur ꝙ per inuentionem acquiriꝛ dominium thesauri: sed solue: vt. s. dixi: qꝛ non dicitur inuentus nisi apprehensus. tene menti.

2 ☞ Quando eadem possessio non possit haberi ex pluribus causis. ꝛ nu. 3.

3 Quid in dominio. ꝛ nu. 1. 4. et. 5.

4 Vsucapio occidit dn̄ium alterius.

5 Si fui effectus dn̄s ex vna causa et postea superueniat altera sicut ex illa noua nō acquiro amplius dn̄ium nec etiā coniungitur cum primo ita nec possessionem dicoꝛ ex illa causa acquirere nec iungitur cum prima.

1 **Ex pluribus causis.** †Eadem possessio numero potest haberi ex pluribus causis diuersis. i. titulis siue concurrant tpe acquisitionis siue post acquisitionē factā ex vna ꝛ superueniat altera: sꝫ idē dn̄ium postꝙ est acquisitū ex vna causa nō potest et superuenienti causa acquiri vel haberi. h. d. iste. §. difficilis. ¶ Et primo ponit vnā regulā affirmatiuā in possessione ꝙ potest haberi ex plurib⁹ causis vsqꝫ ibi: ꝛ eum qui. Scḋo ponunꝛ duo exempla ad hoc ostēdendū vsqꝫ ibi: nec eīn. Tertio poniꝛ vna regula negatiua in dn̄io cōtrario precedenti ꝙ ex plurib⁹ causis nō potest illud haberi. ¶ Circa primā partē notandum ꝙ illa regula dum dicit ex plurib⁹ causis debet intelligi: id est titulis qui sunt multi: vt ptꝫ. j. pro emptore cum titulis sequentibus: ꝛ sumo titulū pro oī causa habili ad translationē dominij si tradēs esset dn̄s vel vsucapiendi cōdictionē si nō est dn̄s. ¶ Item notandū q̄d habet locū in duob⁹ casibus: vt habetur in summario. s. qn̄ cause cōcernunt ante acquisitionē possessionis vel tpe acquisitionis vt in primo exemplo hic posito si vendis mihi rem alienā ꝛ tradas. nā tpe traditionis incipio possidere ex duplici causa. s. ti. pro empto. ꝛ ti. pro suo qui est generalis: vel pone clarius si debebas mihi eādem rem ex plurib⁹ causis: ꝛ tradidisti cum nō esset tua: vt si tenebaris ex persona titij cui successisti qui mihi vendiderat ꝛ non tradiderat: et ex persona tua qui siꝉr mihi vendideras: cū non sit tua nec illius tradis mihi: incipio possidere ex ambabus causis: vt. l. non est nouum. de act. empt. q̄ cause habuerunt originem ante possessionem adeptā. Potest etiā intelligi quando post adeptā possessionem ex vna causa superuenit altera: vt in scḋo exēplo hic posito in ver. sic eīn. vt si titius emit a te rem alienā ꝛ tradidisti. ego postea successi titio: certe habeo titulo ꝓ emptore ex ꝑsona titij: ꝛ iste incipit tpe traditionis facte titio: item tit. ꝓ herede ex persona mea. Et iste incipit post acquisitionē possessiōis tpe quo hereditatem adeo possessionem apprehendo: ꝛ sic post acquisitā possessionē titio. Possumus etiā ponere exemplum q̄d ambe cause sunt particulares: vt si vendidisti mihi rē alienā et tradidisti: ꝛ ante cōpletā vsucapionē vel prescriptionē alius eandē rem tanꝙ suā mihi donauit cū non esset sua: certe incipio possidere etiā ex causa donationis q̄ habuit originem post acquisitam possessionē ex causa precedēti: ꝛ sic ex duplci causa possideo ante vsucapionē cōpletā. Sed si cōpleatur vsucapio an dicar acqrere dn̄ium ex vtraqꝫ causa habeꝛ hic in glo. j. ma

2 gna sup verbo possideo. ¶ †Notandū est etiam super ipsa prima regula ꝙ debet limitari duobus modis: primo qꝛ est vera qn̄ ille cause nō sunt cōtrarie. al's secus. vt. j. ꝓ empto. l. ij. in fi. qꝛ non possunt duo contraria stare in eodem subiecto: vt. j. pro suo. l. si ancillā. ꝛ. j. eo. titu. l. clam possidere. in prin. Alia limitatio est: qꝛ procedit quando ambe cause sunt valide: sed si vna esset inualida ex illa non diceretur haberi possessio. et iste est casus in. l. cum res. C. de contrahen. empt. et si vendidisti mihi rem tuam ꝛ tradidisti: non acquisiui possessionē ꝛ dominium si alius postea eandem rem mihi vendat tanꝙ suam non valet venditio: qꝛ nō possum rē meā emere: vt. l. sue rei. de cōtrahen. empt. certe etiā si ille tradat qꝛ forte possessio ad eum peruenit sicut non acquiro dominium ex tali traditione ita non videoꝛ possidere ex illa causa cū sit nulla: sꝫ videtur potius mihi restituere rem meam tanꝙ dn̄o per illam legem. et iste due limitationes colliguntur ex duobus ꝯtrijs formatis per glo. magnā. in fi. de illis legib⁹. Et sic pꝫ ꝙ ista regula habet locum qn̄ post acquisitā possessionē ex vna causa supuenit altera ante dn̄ium acquisitum ex prima ꝙ tunc altera valet: ꝛ ideo ex illa possum possidere: ꝛ ista secūda causa iungitur cum prima ad effectum dominij acquirendi: sꝫ si post dominium acquisitum ex prima causa vel ab ipso princ. cū traditur: qꝛ tradens erat dn̄s vel ex postfacto: qꝛ vsucepi vel prescripsi superueniat altera tunc sicut ex illa non acquiro dominiū amplius nec etiā dicoꝛ ex illa dominiū habere ita nec possessionē cum sit inualida ꝛ nulla: tene

3 menti: qꝛ istud valde declarat facultatem huius. §. ¶ †Circa scḋam partē est notandū q̄d est differētia inter duo exēpla que ponunꝛ in tex. in trib⁹. prima qꝛ primū exēplū loquiꝛ de duab⁹ causis concurrentib⁹ eodem tpe: secundum exemplum qn̄ concurrunt diuersis temporibus. ¶ Item in primo exemplo vna causa erat specialis: altera generalis. s. pro suo que concurrebat cū qualibet speciali. in secūdo exemplo vna erat specialis altera vniuersalis. s. pro herede que non concurrebat cū qualibet particulari. ¶ Item in primo exemplo ambe habuerunt originem in eadem persona: sed in secundo vna habuit originem in persona defuncti altera in persona heredis. Sꝫ potest poni aliud exemplum: vt. s. dixi: quando ambe cause erant particulares ꝛ fuerunt habite ab eodem vel a diuersis in persona eiusdē: vt si emi rem alienā a te ꝛ tradidisti: ꝛ postea quidam alius non dn̄s mihi donauit: nam ex vtraqꝫ causa possideo. ¶ Aduertendum etiam ꝙ ambo exempla possunt intelligi ante dominium acquisitum: et tunc dum text. dicit vsucepit debet exponi: idest vsucapi cepit ꝑm Dyn. Et tunc solam possessionem habet ex duplici causa. Possunt etiā intelligi post vsucapionē cōpletam: qꝛ ambe cause habuerunt originē ante dominium acquisitum. ꝛ postea cōpleta est vsucapio: ꝛ tūc nō solum possessionē habet ex vtraqꝫ causa: sed etiā dominiū nec est hoc inconueniens: qꝛ dn̄ium potest haberi ex pluribus causis habentibus originem ante ipsum quesitum: vt statim dicā. ꝛ hoc est quod voluit glossella super verbo vsucepit dum dixit ꝙ est futurū vel preteritū subiunctiui: declara vt ex predictis patet. ¶ Circa tertiā partem est notandum ꝙ illa regula negatiua de dominio ꝙ non possit haberi ex pluribus causis non habet locū qn̄ ille cause habuerūt originem ante dn̄ium quesitum: tūc eīn ex oībus illis potest dn̄ium queri sicut ꝛ possessio: vt. l. in numerationib⁹. j. de sol. ꝛ hic in glo. magna. in. iiij. opp. sed habet locū qn̄ post acquisitionē dn̄ij factā ex vna causa superuenit altera vt si vēdidisti mihi rē tuā: ꝛ tradidisti vel alienā ꝛ vsucepi. ꝛ post quesitū dominiū alius vendat mihi vel donet eandem rem non valet venditio vel donatio: nec dicoꝛ dominium ex tali donatione vel venditione habere ꝛ in hoc domi-

difficultatem

minium differt a possessione qr post acquisitã possessionẽ ex vna causa: ꝛ nõ dñium si superueniat altera dico: etiã ex illa possessionẽ habere ꝛ iungit cũ prima: qr talis causa vel titulus valet. cũ adhuc non sit effectus dñs. ꝛ istam dñiam voluit hic facere iurisconsultus inter possessionẽ ꝛ dñium. ¶ Notandum etiam ꝙ ista vltima regula procedit qñ ista causa noua non habuit originẽ vetustiorẽ ante primã ex qua dominiũ acquisiui. si em̃ haberet nõ pcederet regula: qr tũc supueniẽte ista causa noua desino habere dominiũ ex prima. ꝛ incipio habere ex scđa que habuit originẽ vetustiorem vt si fuit mihi legata res sub cõditione ꝛ pendente conditione heres me heredẽ instituat vel illã mihi leget: vel donet vel vendat ꝛ tradat. nam acquiro dñium ex institutione vel legato facto ab herede vel venditore: sed si postea existat cõditio primi legati desino habere dñium ex illa causa. ꝛ incipio habere ex causa primi legati: vt. l. fundo. ad le. fal. Sed qñ non habet causam vetustiorẽ tũc retineo ex prima causa ex qua acquisiui. ꝛ ex ista secũda nec amplius dñium nec amplius acquiro cãm: qr nõ dico habere dñium nisi ex illa cã ex qua primo incepi habere ad istũ finẽ qñ causa superueniens habuit causam vetustiorẽ tẽdunt oppositiones gl. magne in v. quinto oppono. vsq; in finem. ¶ In gl. ibi: vel subtilius. nam ꝓm precedentẽ opi. si vendidisti titio rem alienã iam sunt duo anni. ꝛ iste titius me heredem instituit hodie cum restet vnus annus de vsucapione. ꝛ ego adeo incipio possidere ex vtroq; titulo. s. p emptore quo possidebat titius ꝛ pro herede ex persona mea. ꝛ hoc ante vsucapionem cõpletam: sed lapso anno. ꝛ sic cõpleta vsucapione ex prima causa non autem ex scđa. qr a tpe secunde non est lapsus nisi annus cũ ista secũda nõ possit amplius operari acquisitionẽ dñij ad quam est ordinata cum ꝓm iam effectus dñs ꝛ sic amplius effici nõ possum. vt. l. sequitur. §. lana. j. titu. j. deficit ꝛ annihilatur ista causa scđa. ꝛ non dico amodo possidere vel dominiũ habere nisi ex prima causa. pro emptore. sed attenta ista opi. secũda non desino possidere ex titulo pro herede et videor acquire dñium ex vtroq; titulo seu causa: quia ista secũda iungitur cũ prima. ꝛ adest vsucapioni nouã formã. qr ibi prima currebat ex vna causa tm̃ nũc currit ꝛ cõtinuatur ꝛ etiã cõpletur ex vtraq; causa. ꝛ hoc voluit dicere ista glo. subtilis. multomagis in primo exemplo hic posito vbi ambe cause concurrebãt eodem tempore ꝛ originẽ habuerũt. ꝛ hoc vult glo. in ver. vel ab ipso inuito. sed Dy. tenet primam opi. qr sola causa seu titulus nõ sufficit ad acquisitionem dñij qñ non pertineret ad illũ a quo titulũ habui nisi etiã cõcurrat lapsus legitimi tpis sufficientis ad vsucapionem a die illius titu. sed hic non est lapsum tps legitimũ a die secũdi tituli lz sit lapsum a die primi: ergo nõ acquiro dominiũ ex scđo titu. sed ex primo: ꝛ si ita est sequitur ꝙ secũdus titulus euanescit. ꝛ hoc etiã videt sequi Bar. Sed mihi videtur opi. glo. verior. nã hoc si esset frustra adeundo hereditatẽ diceret possidere ex secũda causa ex quo illa nõ potest sortiri effectum ad quẽ inducatur. s. acquisitionem dñij: qr frustra expectat tps ꝛc. ar. in. l. aliqñ. §. ad vell. sic ergo etiã si p diem ante cõpletam vsucapionẽ supuenit noua causa ꝺꝫ cõpleri vsucapio ex vtraq; acquirit dominium: qr concurrit ante dominij acquisitionẽ. vt in glos. seq. in versi. tu ergo. ꝛ ex vtraq; dico possidere sicut primo possidebã ante vsucapionem cõpletam. ¶ †Ultimo not. istam glos. in fi. ꝙ vsucapio occidit dominiũ alterius: videt ergo p hoc ꝙ dominium primi dñij nõ trãsferatur in vsucapientẽ: sed incipiat nouum dñium. facit. l. si edes. §. libertas. in fi. de serui. vrb. predio. ¶ In glos. magna ibi. tu ergo dic ista vera ꝛ cõclude ꝙ in tribus casibus non est differentia inter possessionem ꝛ dñium. ¶ Primo est qñ plures cause concurrunt ante acquisitionem dñij vel possessionis: nã tunc ex omnibꝰ possum acquirere tam possessionẽ ꝙ̃ dñium: ꝛ ex qualibet earũ dico habere vtraq; siue ille cause habuerunt originem eodem tpe: vt hic in primo exemplo: siue diuersis tẽporibus: vt in scđo exemplo. ¶ Scđs casus est qñ post acquisitionẽ factã ex vna causa supuenit altera: ꝛ queritur vtrum ex ista noua dicat amplius effici possessor vel iterũ ꝛ dicendũ est ꝙ non sicut nec dico amplius effici dñs vel iterũ. vt. j. ti. j. l. sequitur. §. lana. ꝛ. l. cũ res. C. de ꝯhen. emp. nam ꝛ circa possessionem est considerare quoddam dñium sicut in vsumfructũ vel proprietatem. ar. in. l. vsumfructum. §. si vsufruc. pe. ꝛ id qđ ego habeo amplius habere vel acqrere nõ possum nec iterũ nisi ista noua causa haberet originẽ vetustiorem: qr tũc desino esse dñs ꝛ possessor ex illa ex qua factus fui: ꝛ incipio esse ex noua: vt. l. fundo. ad legem falci. ꝛ hic in glo. in versi. quinto oppono. ¶ †Tertius casus est in quo cõueniunt qr si fui effectus dñs ex vna causa ꝛ postea superueniat altera sicut ex illa noua nõ acquiro amplius dñium nec etiã coniungitur cum persona vt si dicar habere dñium ex vtraq; vt in fi. huius. §. ita nec possessionẽ dico ex illa causa acqrere nec iungitur cũ prima: vt dicar possidere ex vtraq;: qr ista scđa non valet. vt. l. sue rei. de cõtrahẽ. emp. videt ergo potius restituere̾m ibi possessionẽ rei mee: qr sum dñs ꝙ̃ ex causa illa quã habeo ab ipsa cũ sit nulla: ꝛ hic est casus in. l. cũ res. C. de cõtrahen. emp. et istis casibus non loquit iste. §. ¶ Est ꝛ quartus casus in quo hic loquitur in quo est differentia inter possessionẽ ꝛ dominiũ qr si post acqsitã possessionẽ solã ex vna causa sine dñio supueniat altera: vt qr vẽdidisti mihi rẽ titij: ꝛ tradidisti: postea sempronius eandem rem mihi vendidit dico possessionẽ habere: et cõtinuare ex vtraq; causa: ꝛ ex vtraq; vsucapio vel prescribo et dominiũ acquiro lz diuersis temporibus habeãt originem: vt in gl. pcedenti. sed si post quesitũ dñium ex vna causa supueniat altera vt qr vẽdidisti mihi rẽ tuã ꝛ tradidisti: postea alius tanꝙ̃ suã similiter mihi vẽdidit non dico dominiũ habere ex ista secũda sed ex sola prima: quia ista secunda non valet sed in casu precedenti bene valet: qr non emi rem meam ꝛ simul iunguntur. ꝛ istam differentiam voluit facere iste tex. ꝛ in hoc stat substantia eius ꝛ sine istis nõ potest bene intelligi.

2 ¶ Sola ciuilis possessio est sufficiens ad vsucapiendũ ꝛ ad acquisitionẽ fructuũ: sed naturalis non est sufficiens ad vsucapiendum ꝛ quando hec procedant.

Quid quantum ad prescribendum vtile dominium qđ directo subalternatur.

1 **Econtrario.** †Eadẽ possessio numero nõ potest esse penes plures insolidum etiam ratione diuersarũ qualitatũ sed diuerse possessiones vcꝫ ciuilis penes vnũ ꝛ naturalis penes alterũ bene possunt esse. h. d. in effectu ꝛ primo ponitur vna regula negatiua cũ eius rõne. vsq; ibi sabinus. Scđo ponitur alia regula affirmatiua in diuersis possessionibꝰ vsq; ibi: idem trebatius. Tertio ponit dictum trebatij qui primo approbat istã secundam ꝛ bene. Item limitat primã vt habeat locũ ꝙ eadem possessio non possit haberi a diuersis cũ eadẽ qualitate: vel ab oĩbus iuste vel ab oĩbꝰ iniuste: ſꝫ cũ diuersis qualitatibꝰ sic vt ab vno iuste: vel ab altero iniuste: ꝛ in hoc male vsq; ibi: ꝙ labeo. Quarto ponit reprehensio labeonis de ista limitatione ꝛ ratio reprehẽsionis qr lz sint qualitates diuerse vna tamẽ ꝛ eadẽ est substãtia possessionis q̃ naturaliter nõ potest esse penes plures vsq; ibi: ꝙ veriꝰ est. Quinto ꝛ vltimo ponitur dictũ iuriscõsulti autoris huius legis approbantis dictam reprehensionem ꝛ ponentis rationem prime regule negatiue. ¶ In text. ibi: tu quoq; id videaris tenere. no. hoc verbum non em̃ dicit tu quoq; teneas: quia significaret veritatem: sed videris tenere qđ significat fictionemᵃ nõ solum ergo duo eandem rem insolidum possidere nõ possunt ꝓm veritatem: imo nec vnus ꝓm veritatem ꝛ alter ꝓm fictionem ꝛ etiã qr vbi non potest esse veritas nec fictio: vt. l. si pater. in fi. de adop. ꝛ no. in. l. gallus. §. si eius. de lib. ꝛ posthu. in glos. Sed cõtra qr in obligatione que re cõtrahitur possunt constitui duo rei debendi: vt. l. eadem. in princ. j. de duo. reis. ꝛ tamen illa obligatio non contrahitur nisi quatenus ad debitorem peruenit: vt. l. si tibi. in prin. §. de pact. sed impossibile est ꝙ ad quẽlibet eorum peruenerit insolidũ: vt hic ꝓm veritatem et in fine huius. §. sed qr ad vnum peruenit ꝓm veritatem. ꝛ ad alium fingitur peruenisse ꝓm fictionem: ideo cõstituuntur duo rei debendi: vt no. glo. in. l. si nõ singuli. C. si cer. pe. ergo eadem res potest possideri: vere per vnum ficte: per alterũ insolidum. So. vt colligit ex no. per Bar. in. d. l. eandẽ. de duo. reis. qr etiã vere potest res ad quemlibet peruenire insolidum. primo ad vnũ: postea ad alterum. ꝛ hoc sufficit ad constituendam illam obligationẽ nõ tamẽ potest apud quẽlibet insolidũ remanere ꝛ sic non potest quilibet insolidũ possidere vnus vere: ꝛ alter ficte: vt hic. ¶ In tex. ibi: qui precario dedit. s. non aĩo transferendi vtraq; possessionẽ ſꝫ naturalẽ tm̃ qđ in dubio presumit: vt. l. ꝛ habet. §. si. j. de preca. ꝛ sic ciuilis apud vnum: ꝛ naturalis apud alterũ. ¶ In gl. mag. recitantur in effectu quatuor opi. circa intellectum huius. §. Prima est ꝙ habeat locum solum in naturali possessione: qr rationes que hic ponuntur in text. ille tantum conueniunt dũ dicit tenere in princi. ꝛ stare ꝛ sedere. in fi. sed ciuilis possessio ꝓm eos bene potest esse penes plures insolidum qr retinetur aĩo: ꝛ plures possunt habere animũ possidendi eandẽ rem insolidum. dicunt tamen istud esse verũ diuersis respectibꝰ ꝙ vnus habeat ciuilẽ ratione directi dñij alter ciuilẽ ratione vtilis dñij: vt est emphyteota vel feudatarius vel alterius iuris infra dominium vt vsusfructus vel crediti vt in re data pigniori in qua dicunt debitorem habere ciuilem ꝛ creditorẽ naturalẽ etiã ciuilem. ¶ Item in re data in dotem in qua dicunt mulierẽ habere ciuilem. ꝛ maritũ naturalem ꝛ etiam ciuilem. ¶ Ista opin. reprehenditur ꝛ primo qr eadem ciuilis nõ potest esse apud plures ne sequantur inconuenientia: de quibus. j. in glos. in ver. ergo si omnes imo multomagis

a ¶ Fictionẽ. dicit hic Ang. ꝙ põt denotare veritatem sicut dictio quasi denotat ĩ l. si ante. §. solu. matri. ꝛ in. l. j. §. de transactio.

tomagis phibeř hoc in ciuili ꝙ in naturali. ¶ Item reprehenditur in dictis exẽplis: q2 debitor vel mulier nullo modo possident lʒ quo ad quosdam effectus habeanť pro possessoribus sed ambe possessiones ciuilis ⁊ naturalis sunt apud creditorẽ et apud maritum. vt not. in. l. cum notissimi. C. de prescrip. xxx. ann. ¶ Item superficiarius ⁊ emphyteota non possident ciuiliter: sʒ naturaliter tm̃: ciuilis autẽ est apud pprietariũ. ¶ Secunda fuit opi. que ponitur in ver. alij dicunt ꝙ etiã eodem respectu possunt duo habere eandẽ ciuilem possessionẽ lʒ nõ naturalem ⁊ probant vt in glo. habeť. Sed Jo. reprehendit vsqʒ ibi: cõtra omnes. postea glo. j. secundã opi. reprehendit multis modis. Primo per. l. duo. j. de precario. vbi indistincte dicitur ꝙ duo nõ possunt insolidũ possidere ⁊ non distinguitur de ciuili vel naturali. ¶ Item per aliam rationem in ver. prealleg. q2 si posset eadem ciuilis haberi per plures: q2 possunt habere animum possidendi. ergo ⁊ eadem naturalis q2 interdum naturalis solo animo retinetur vel solo aspectu. ¶ Item sequeretur inconueniens ꝙ plures possent effici dñi eiusdem rei insolidum: q2 sola ciuilis sufficit ad vsucapiendum. vt. l. j. §. per seruũ qui in fuga. s. eo. qđ esset cõtra. l. si vt certo. §. duobus. s. cõmo. ¶ Item plures possent effici dñi fructuũ insolidum: q2 sola ciuilis est sufficiẽs ad acquisitionẽ fructuũ. vt. l. qui scit. §. in alieno. s. de vsur. ⁊ probať in. l. si fur. s. de vsufruct. ⁊ in istis

2 duabus rationibus ista glo. est vtilis notabilis. † ⁊ semp allegatur ꝙ sola ciuilis possessio est sufficiẽs ad vsucapiendũ ⁊ ad acquisitionem fructuũ. naturalis autẽ nõ est sufficiens ad vsucapiendum. vt. l. acquiriť. in fi. s. ti. j. De istis duobus articulis vide hic notabiliter per Barto. ⁊ tetigi in. l. j. in princi. s. eo. nã id quod. s. dixi solã naturalem nõ sufficere ad vsucapiendum vel prescribendum est verũ quãtum ad directum dominiũ vel etiam vtile qđ contrariatur directo. sed quantũ ad prescribendum vtile dominium qđ directo subalternatur. vt est illud qđ habet emphyteota vel feudatarius bene sufficit si quis possidet naturaliter vt emphyteota vel feudatarius. vt probať in. l. cũ sponsus. §. in vectigalib9. de publi. et. l. si finita. §. si de vectigalibus. de dã. infec. ⁊ etiã quantũ ad acquirendũ vsumfructũ si possedit tanꝙ vsufructuarius. vt. l. si ego. §. j. de publi. et. l. si. in fi. C. de prescrip. long. tem. ꝓm Bar. Sed ego in. l. j. in princi. dixi ꝙ talia iura nõ prescribunť ratiõe naturalis possessionis ipsius rei: sed ratione quasi ciuilis possessionis ipsorum iuriũ quã tales dicunť habere vltra naturalẽ possessionẽ rei. vt not. in. l. ait pretor. §. itẽ ei. s. quib9 ex cau. ma. q2 naturalis possessio rei non debet parere vsucapionẽ vel prescriptionẽ alterius ꝙ ipsius rei. ¶ Item circa scõm dictũ ꝙ ciuilis possessio sufficit ad acquisitionẽ fructuũ. dic qđ istud dictũ procedit qñ alius habet naturalem iniuste: ⁊ sine voluntate eius qui habet ciuilem: vt in casu. §. sequentis. in fi. ⁊ in. l. clam possidere. §. fi. j. eo. qñ me absentaui: ⁊ alius me ignorante est ingressus possessionem: ⁊ sic ego habeo ciuilẽ: ⁊ ipse naturalem: nã fructus percepti etiã per ipsum efficiunť mei: ⁊ possum eos vendicare tam ab ipso ꝙ a quolibet possessore per istam glo. ⁊ per. l. qui scit. §. alieno. s. de vsur. sed si haberet naturalem iuste puta ex voluntate mea: vt vsufructuarius vel emphyteota: tunc fructus pcepti per ipsum vel aliũ eius noĩe efficiunť illius rõne naturalis possessionis: si autẽ per aliũ nõ illius noĩe efficiunť mei: vt si p furem. vt. l. si fur. s. de vsufru. ⁊ qđ habeť in. l. si vsufructuarius messem. s. qui. mo. vsufru. amit. ¶ Fuit ⁊ tertia opi. Martini de qua in gloss. ibi: ꝙ maritus dr̃ admisisse ⁊c. ꝙ etiã naturalis possessio põt haberi p plures insolidũ eo casu quo non retineť instrumento corporali. s. manib9 aut pedib9. s. per solũ aspectũ vel p animũ qđ aliqñ cõtingit. vt no. s. eo. l. j. in scđa gl. magna in versi. tu distingue ꝓm Jo. ⁊ hic in gl. in ver. prealleg. obijciť que opi. non est vera p. d. l. duo. de preca. q2 possessio etiã naturalis est quoddã ius sicut ⁊ dñium: vnde sicut dñium nõ potest esse apud plures insolidũ lʒ sit res incorporalis etiã ex diuersis titulis. vt in. l. vt certo. §. si duob9 vehiculũ. s. cõmo. ita nec possessio lʒ dicta instrumenta retinẽdi vt aspectus vel animus possint esse apud plures insolidũ: q2 diuersi animi vel diuersi aspectus diuersorũ nõ multiplicãt nec diuersificant substãtiã possessionis: vt in ver. quem labeo. hic in tex. ¶ Fuit ⁊ quarta opi. Joã. ꝙ nec sola ciuilis nec sola naturalis: nec ambe simul possunt esse apud plures insolidũ: vt in prima regula huius §. et. l. duo. in prin. j. de preca. sed ciuilis penes vnũ insolidum et naturalis apud alterũ bene possunt esse: vt hic in scđa regula ⁊ fi. l. si duo. in prin. j. vti pos. ⁊ in casu. l. clã possidere. §. fi. j. e. Et ista opi. cõiter tenetur: sed Bar. videť hic dicere ꝙ lʒ ciuilis nõ possit esse apud plures insolidũ ne sequanť inconuenientia de quib9 hic in glo. in v. ergo si oẽs. q2 illa nõ potest haberi nisi vnico respectu. s. directi dñij naturalis: tñ bene põt esse apud plures insolidũ diuersis respectib9: vt si ynus hʒ tanꝙ emphyteota alter tanꝙ fructuarius: alter tanꝙ vsuarius habentes causam ab emphyteota: qđ ptʒ q2 cuilibet istorũ datur interdictum vti pos. cõtra alterũ si turbetur in iure suo. l. fi. j. vti pos. ⁊ si oẽs isti recederent de possessione: ⁊ in eorum absentia alius ingredereť etiã ille haberet naturalẽ p. l. clã possidere. §. fi. j. e. Et sic quinqʒ possidebunt eandẽ rem insolidum vcʒ ille qui hʒ ciuilem. Itẽ quatuor habentes naturalem vt emphyteota ratione vtilis dñij. ⁊ fructuarius ratione vsusfructus. ⁊ vsuarius ratione vsus. ⁊ isti tres retinent eam etiam animo ⁊ ingressus ipsis absentib9. ¶ Breuiter ista videť mihi vna magna absurditas: ⁊ ideo dico ꝙ debemus cõsiderare naturalem possessionem rei ⁊ ista non est penes quẽlibet istorũ insolidum sʒ penes oẽs equaliter lʒ habeant iura diuersa. ar. s. de pig. act. l. aliena res. §. j. ⁊. s. de dam. infec. l. si finita. §. si plures. ¶ Item habemus considerare quasi ciuilem possessionem istorum iurium ⁊ ista penes quẽlibet insolidũ q2 tot dicunť quasi ciuiles possessiones quot sunt iura diuersa: ⁊ ideo isti habent inter se interdictum vti pos. tam directũ ratione vere possessiõis naturalis rei ꝙ etiam vtile ratione quasi possessionis iurium predictorum. ita intelligo illam. l. fi. j. vti pos.

2 ☞ Possessio quesita aĩo ⁊ corpore ⁊ sic ciuilis ⁊ naturalis p ditur solo aĩo sine corpore: ⁊ an perdant sine aĩo. ⁊ nu. 3.

3 Quid in naturali.

1 **In amittenda.** † Solo animo perditur ⁊ retineť possessio etiã sine corporis actu: lʒ solo animo non acquirať. h. d. ¶ Et hucusqʒ tractauit qualiter possessio acquiratur a. §. j. l. j. vsqʒ huc. hic incipit tractare qualiter perdať. ⁊ durat vsqʒ ad. §. genera. ¶ In tex. ibi: affectio eius. s. sola absqʒ eo ꝙ recedat de fundo: vt statim seqť. ¶ In tex. ibi: protinus amittes possessionẽ nõ solũ ciuilem: sʒ etiam naturalem lʒ adhuc remaneas in fundo ⁊ sic diceris esse in detentatione nõ in possessione postꝙ cõstat de aĩo nõ possidendi. ⁊ hoc voluit glo. magna circa finẽ ibi. sed nunquid solo corpore retineť ⁊c. intellige gloss. s. saltẽ naturalis si deposuisti animũ possidendi: vt sic per hoc sola ciuilis perdatur ⁊ nõ naturalis: al's illa glo. reuocaret in dubiũ illud qđ hic in tex. ponitur pro constanti. s. de sola ciuili de quo nõ est dubium: ideo

2 intellige glo. vt habeat dubiũ etiã de naturali. ¶ † Conclude ergo ꝙ possessio quesita animo ⁊ corpore ⁊ sic ciuilis ⁊ naturalis: vt in prin. huius. l. in glo. super verbo corpore perdiť solo

3 animo sine corpore. q2 constat ꝙ nõ vult possidere. ¶ † Habes etiã aliã regulã in fi. ꝙ possessio ciuilis sine aĩo nõ perditur lʒ secus in naturali hoc tamẽ est verũ in eo q hʒ vtrãqʒ sʒ si nõ hʒ nisi naturalẽ: q2 illa retineť solo animo. vt not. in. l. j. in prin. s. eo. in. ij. glo. magna ibi. ⁊ idem dico in quanto: tunc sine animo etiã illa non perderetur. ¶ In glos. magna circa fi. ibi. vel dic ꝓm Jo. hec est ipsa veritas. Dy.

1 **Si quis nuntiet.** † Qui scit naturalem possessionem occupatam ⁊ propter timorem negligit recuperare perdit etiam ciuilem. h. d. ¶ In tex. ibi: ⁊ dñs timore conterritus maxime: nam idem videtur si non timuit redire: sed neglexit cũ sciret naturalẽ occupatam: vt statim cũ potuit: ⁊ non accessit perdat ciuilem: vt. j. eo. l. si de eo. §. j. in verbo adipisci neglexerit. ¶ Item dic ꝙ timuit a possessione repelli hic: q2 sciuit eam occupatã: sed si de hoc non timuit sed solum de persona sua: vt quia erant ibi hostes non causa occupandi possessionem: sed causa depredandi et ipse timuit ire ne depredaretur non perdit possessionem: vt C. eo. l. licet. ⁊ ibi notatur.

2 ☞ Casus in quo p heredẽ coloni mei vel pcuratoris retineo naturalẽ possessionẽ lʒ ipsa hereditas p se possideri nõ possit.

3 Si habeo ciuilem per me ⁊ naturalem per alium an quando ⁊ quomodo perdam naturalem vel ciuilem.

1 **Quod si seruus.** † Per mortem eius cuius corpore possidemus ciuilẽ non perdimus: sed per traditionem eius vel deiectionem vel animo nostro sic. h. d. ¶ Et hoc intelligẽdo totum. §. in eodem casu. sed alij intelligunt versi. nam constat quãdo possidemus ciuiliter ⁊ naturaliter per nosmetipsos. Et premitte qđ habeť j. ea. l. §. saltem. ꝙ interdum habemus possessionẽ ciuilẽ ⁊ naturalem per nosmetipsos. Interdũ ciuilem per nos: naturalem per alterum vt per seruum in rebus peculiaribus. vt no. in. l. j. in prin. in glo. magna. ij. s. eo. ¶ In tex. ibi: animo nostro retinemus possessionẽ supple ciuilẽ. ⁊ de hoc non est dubiũ. ⁊ etiã naturalem si per aliũ non sit occupata nec ego sum negligens in ipsa adipiscenda: q2 ignoro illum esse mortuũ: vt patet. j. eo.

2 l. si de eo. §. j. ¶ † Et sic nota casum mirabilem in quo per heredem coloni mei vel procuratoris: retineo naturalem possessionem licet ipsa hereditas per se possidere non possit. vt. l. j. §. sceuola. si quis testa. li. esse iussus fue. sed si per aliũ esset occu-

pata vel ego sciuissem ipsum mortuum: ⁊ neglexissem recuperare naturalē tunc eam perdo ⁊ etiā ciuilē. vt in illo. §. j. ¶ In text. ibi: amitto possessionē. s. naturalē quā retinebam corpore illorū: ⁊ etiā ciuilē sicut qñ essent spoliati: qr ciuilis requiescit in naturali: vt. j. eo. l. peregre. §. quib⁹ explicatis. ⁊ hoc amitto etiā ignorans ratione pdicta. Sed tūc opponitur ꝙ ignorans non amitto: qr sine animo non possum perdere: vt. s. ea. l. §. in amittenda. So. vt statim sequit in v. nā cōstat. qr illud est verū qñ possidebam per meipsum. ⁊ nō per aliū quoquo modo. sed qñ per aliū retinebā naturalē tūc perdita naturali facto illius qr tradidit alteri vel fuit expulsus pdo etiā ciuilē: vt hic. †Et breuiter circa hunc articulū qñ habeo ciuilē per me: ⁊ naturalem per aliū sex sunt casus. Interdū ille per quē habeo naturalē moritur interdū alteri tradidit. et isti duo ponunt hic interdū expellit. interdū incipit furere. j. eo. id qd. Interdum recedit de possessione nō tñ alteri tradidit. j. e. si colonus. Interdum in aīo suo cōstituit se velle possidere pro seipso in quibus casib⁹ est dubiū vtrū perdant naturalē vel ciuilē. de quib⁹ tangitur per glo. melius ꝙ alibi. C. cōia de vsuca. l. j. ⁊ habet. j. eo. l. si id qd. §. j. ⁊. l. si colonus. ⁊. l. si de eo. §. j. ⁊ ibi dicam.

2 ☞ Bānitus qui ex forma statuti potest impune offendi si dicat se iniuste bānitū. ⁊ sup hoc mouet litem an illa pēdente habeat pro nō bannito vt nō possit impune offendi.

3 Excōicatus si dicit se iniuste excōicatum ⁊ petit hoc pnuntiari an interim debeat euitari tanꝗ excōicatus.

4 Bannitus si nōdum petierat declarari bannū esse nullum vel iniustū tamē re vera erat an excuset offendens qr ille erat descriptus in libro bannitorum.

5 Quid si erat rite bānitus tamē erat rebannitus nōdum tamē cancellatus de libro an offendens puniatur.

Si seruus quem.

1 †Serui fugitiui possessionem amittimus si diu moratus est in libertate: secus si non diu. h. d. ¶ Et vide hic bonam gloss. q̄ est in. l. si is qui. §. si seruus. j. ti. j. que tenet ꝙ quatuor sunt necessaria ad hoc vt perdatur possessio. ¶ Tu dic ꝙ si per aliū est occupatus statim perdo ciuilē possessionē nisi inuitus occupatus sit ꝙ deprehēditur si aliquod p me vel nomine meo gessit. vt. l. arboribus. §. de illo. cū. l. seq. s. de vsufru. Si vero non sit per alium occupatus: tunc aut diu. i. per decenniū moratus est in libertate vel neglexi ipsum recuperare cum possem. ⁊ idem siue bonafide siue malafide aufugerit: vt hic. in princi. Aut non diu. ⁊ tunc aut bonafide ex aliqua iusta causa. et idem vt statim perdam eo ꝙ preparat se mihi aduersarium in causa liberali. vt. l. liberis. §. fi. de liber. cau. aut malafide. et sine iusta causa ⁊ tunc secus. vt hic in secūdo casu. et. s. eo. l. j. §. per ipsum qui in fuga. lȝ in alijs rebus mobilib⁹ perdam eo ipso ꝙ desino illarū habere custodiā: vt. j. ea. l. §. nerua filius.

2 ¶ †Ultimo allegatur iste tex. ad. q. per Dy. de bannito qui ex forma statuti potest impune offendi si ipse dicat se iniuste bannitum: ⁊ super hoc mouet litē ꝙ illa pēdente habeatur pro nō bannito non possit offendi: sed ipse distinguit ꝙ si appellauit a sententia banni hoc est verum qr illa snīa est rescissa si nō appellauit: tunc secus arg. hic in versi. alioquin. vbi habetur pro seruo. Sed Bart. in hoc vltimo ipsum reprehendit dicens: ꝙ imo habetur pro nō bannito: ⁊ nō potest offendi per aliquas leges que parum faciunt idem tenuit Bal. in. l. eū qui improbabilem. C. de adulte. Sed ipse Bal. melius in auť. que supplicatio. C. de preci. impera. offe. dicit inspiciendam veritatem: qr si fuit offensus: ⁊ postea apparet ꝙ non debuit rebāniri qr iuste[a] erat bānitus certe non punietur offendens. ⁊ pro hoc facit qd idem Bar. not. in. l. inter omnes. §. recte. j. de fur. ꝙ si offendens credebat eum nō bannitum cum tamē esset nō punitur: qr inspicitur veritas multomagis si credebat vel dubitabat: sȝ si ex postfacto apparet ꝙ erat iniuste vel nō rite bannitus ille punitur: qr fuit in culpa offendendi si sciuit litem motam sup iniquitate vel nullitatē bāni: secus si ignorauit. ⁊ pro hoc facit

3 qd not. Inno. in. c. solet. de sentē. excōi. lib. vj. †ꝙ si excōicatus dicit se iniuste excōicatum. ⁊ petit hoc pronuntiari interim nō debet euitari tanꝗ excōicatus facit. l. ordinata. s. de liber. cau.

4 ¶ †Quid autē si nondū petierat declarari bannū esse nullum vel iniustum tamen re vera erat an excusetur offendens: ꝙ ille erat descriptus in libro bānitorum.[b] vide p Bartol. in. l. fi. de adul. Et fuit questio disputata quā ponit Jo. an. in mercuria. in regula ꝗ quis mandato. ⁊ vide qd idem no. in addi. Spe. in

5 ti. de obli. ⁊ so. sup rubrica in fi. ¶ Item qd si erat rite bānitus tamen erat rebānitus nōdum tamen cancellatus de libro: an puniatur offendens. vide Bar. in. l. non solum. §. fi. de ope. no. nuntia. in. ij. arti. de protestatione inhibitoria.

2 ☞ Ciuilis possessio adeo coheret naturali per seruū vel colonum retente ꝙ etiā si in animo disponamus nolle possidere tamen eum retinemus nisi colonus expellatur.

3 Quid si nos illam ciuilem in alium transferamus constituendo nos alterius nomine possidere: et an perdita illa naturali perdatur ciuilis.

Saltus hibernos.

1 †Cum quis possidet aīo et corpore suo: lȝ perdat naturalē relinquendo rem retinet tamē ciuilē aīo. Sed si possidet animo suo: ⁊ corpore alieno: vt per colonū etiam naturalem nō perdit. Si vō aīo ⁊ corpore alieno vt in quesitis p seruū vtraqȝ possessio retinet aīo ⁊ corpore serui etiā nō interueniente aīo vel corpore suo. h. d. Et vide hic glo. ij. magnā in l. j. in prin. s. eo. in ver. tu distingue. vbi ponit istos tres casus et modos possidendi qui probant in isto. §. ⁊ eos declarat. ⁊ loquitur de materia precedentiū paragraphoꝝ qualiter possessio perdatur vtrū per dimissionē rei: ⁊ distingue vt hic. ¶ In tex. ibi: eos relinquamus nullo ibi dimisso qui nostro noīe teneat. ⁊ sic perdimus naturalem: sed retinemus ciuilē solo aīo: sed in casu sequenti retinemus naturalem: qr dimittimus ibi colonum vel seruū qui nostro noīe possidet: ⁊ non ꝙ possessio sit apud eos: sed mera detentatio ⁊ apud eos est vtraqȝ tamen

2 naturalis p nos retinet mediante corpore serui. ¶ †Et notādum ꝙ tūc ciuilis adeo coheret illi naturali per seruū vel colonum retēte ꝙ etiā si in aīo disponamus nolle possidere nihilominus eā retinemus nisi colonus expellat. gl. est singularis. j. eo. peregre. §. quib⁹. secus si nos eā alteri tradamus. vt not. gl.

3 in. l. j. §. nō autē. j. vnde vi. † Hoc tamē est verū nisi nos illam ciuilē in aliū trāsferamus cōstituendo nos alterius noīe possidere qd dic per Bart. in. l. qd meo. in prin. j. eo. ¶ Ecōtra vero perdita illa naturali per expulsionē coloni perditur etiā ciuilis lȝ habeamus animū eā retinēdi: qr nō sufficit. vt. j. eo. peregre. §. quib⁹ explicitis. ⁊ sic bene ptȝ ꝙ ciuilis lȝ sit dignior ꝙ naturalis: qr hȝ maiores effectus. iuxta not. s. eo. l. iij. §. ex contrario. tñ hoc casu coheret naturali ⁊ sequitur eius vestigia: vt illa durante duret illa perdita perdat. ¶ In text. ibi: peculiariter cōparuerunt: aut ergo possessionē p me quesitam cōmisi custodie serui ⁊ tūc ciuilem retineo animo meo ⁊ naturalē corpore serui. ⁊ ita loquit versi. precedens. dum dicit per colonū ⁊ seruum ⁊c. Aut ipsemet seruus acquirit ⁊ tūc vtraqȝ acquiro ⁊ retineo animo ⁊ corpore serui etiā si animus meus deficiat qr ignoro. ⁊ ita loquit hic ⁊ nō solum si ex causa peculiari querit: imo etiā si non ex peculiari: vt no. s. eo. l. j. §. item acquirimus. vide. j. eo. rem que nobis. ⁊. l. si rem mobilem.

Nerua filius.

1 †Rerum mobiliū excepto hoīe possessionem ciuilem retinemus quousqȝ sunt sub nostra custodia licet ignoremus in quo loco sint: sed si custodiam nostram effugerint etiam si per alium nō sint apprehense perdim⁹ non solū naturalē sed etiā ciuilē. h. d. ¶ Sic ergo aduerte: qr in rebus immobilibus lȝ perdā naturalem possessionē: ⁊ per alium sit occupata si tamē hoc ignoro retineo tamen ciuilē aīo qñ possidebā aīo: ⁊ corpore meo: vt in §. precedenti. in princi. ⁊. j. eo. clā possidere. §. fi. sed si loquimur in rebus mobilibus: tūc aut in homine: vt seruo: ⁊ tūc perdita naturali p fugā adhuc retineo ciuilē: vt. l. j. §. per seruū. s. eo. nisi naturalis sit per alium occupata in hoc differt iste casus a precedenti. ⁊ tūc eīn etiā ciuilis statim perditur. ita loquit hic ibi excepto homine. Aut loquimur in alijs rebus mobilibus inanimatis vel animatis aīa irrationabili. ⁊ tunc perdita naturali vt si effugerint nostrā custodiam perditur ciuilis etiā si per aliū naturalis nō sit occupata. ⁊ ita loquit hic. ⁊ tene menti: qr per hoc apparet si emisti rē aliquā mobilem a nō dño bonafide. ⁊ sic cepisti vsucapere si semel eam perdidisti. ⁊ nō reperiebas. sed effugerat tuam custodiam licet postea reinuenias vsucapio tamē fuit interrupta naturali interruptione: vel naturaliter. j. tit. j. et ideo oportet ꝙ de nouo incipias vsucapere: qr tēpus preteritū nihil prodest. tene menti. ⁊ in hoc stat vtilitas huius. §. ¶ Et istum tex. cū glos. super verbo possideri allegat Dy. pro casu in. c. sine possessione. de regu. iu. ꝙ est duplex possessio. s. ciuilis ⁊ naturalis: quia primo dicit ꝙ possidemus istas res mobiles quousqȝ sunt in nostra custodia. ⁊ postea dicit ꝙ in nostra custodia dicuntur esse quandocūqȝ est in potestate adipisci naturalem possessionem earū ⁊ sic patet ꝙ naturalem nō habebam: qr non erat in conspectu. nam verbū nanscisci importat acquisitionē de nouo. ergo illa quā habebam⁹ erat ciuilis. Et illa quam non habebamus sed poteramus nāscisci erat naturalis. al's iste tex. sibi ɔtrariaret si nō esset nisi naturalis. prout dicit Azo. nam si illam haberemus quomodo nāsciceremur illam de nouo.

Item feras bestias.

1 †In feris aīalibus retinetur ciuilis possessio quousqȝ facile est nobis adipisci naturalem vel quousqȝ retinent

---

a ¶ Qr iuste. adde Bal. in. l. q a latronib⁹. §. j. s. de testa. q a nemine hic allegat et ꝙ veritas sit inspiciēda facit ꝙ late voluit Fed. q. p eū disputata giij. vbi pōit an sit irregularis ⁊ excōicatus q laicū incedentē in habitu ⁊ tōsura clericali pcussit quē re vera ille percussor putabat clericum.

b ¶ Bannitorū. Adde Alex. cōsi. lxv. iij. lib.

retinent consuetudinē ad nos redeundi. h. d. ¶ Et differt a. §. precedenti. q2 hic si aufugerūt nostrā custodiā reciderūt in ꝓpriā libertatē non solū ciuilē ꝛ naturalē possessionē pdimus: imo etiā dñium vt hic in gl. super verbo cōsuetudinē. sed in. §. precedenti. ꝛ in animalibus non feris: lȝ perdat possessio non perditur dominiū: etiā si sint per alium occupate bene tamen perditur quasi dominiū. i. vsucapiendi cōdictio: q2 interrūpit vsucapio. vt ibi dixi.

2 ☞ Cautela pro agente rei vēdicatione pro re existente iuxta flumen vt si possessor sibi opponat de prescriptione iam completa faciat articulum ꝛ probet qualiter durante tempore prescriptionis flumen inundauit illum fundum: ꝛ sic fuit prescriptio interrupta.

3 Contra talē interruptionē nō datur restitutio in integrū.

1 **Labeo et nerua.** † Nota singulariter hic ꝙ lȝ per inundationē fluminis qḋ mutauit alueū non perdā dñium rei mee: vt. l. adeo. §. insulam. §. ti. j. bene tñ perdo possessionē: vt hic. ꝛ hoc est vtile: q2 si nō habebā dñium sȝ pscribebā titulo ꝛ bonafide p talē inundationē interrūpit prescriptio ꝛ est necesse ꝙ de nouo reincipiā.

2 vt dixi in. §. nerua filius. † ꝛ ideo sit cautus qui agit rei vēdicatione ꝓ re existēte iuxta flumen vt si possessor sibi opponat de prescriptiōe iā cōpleta faciat articulū ꝛ pbet qualr durāte tpe prescriptionis flumē inundauit illū fundū: ꝛ si fuit prescriptio interrupta[a] ſm Barto. intellige de magna inundatione ita ꝙ

3 terra nō videbat nec poterat coli ſm Ang. † ꝛ no. hic glo. j. singulariter ꝙ cōtra talē interruptionē nō datur restitutio in integrū: q2 nō cōpetit restitutio[b] pro cōsequēdo lucro in iniuriā alterius: vt. l. deniq. §. quib9 ex cau. maio.

2 ☞ Si colonus vel inquilinus nō admitterēt locatorē volentem rem recuperare vel aliū eius noīe interuenientē dicerent interuertere possessionē: ꝛ fierent possessores violenti ꝛ contra eos daretur interdictum vnde vi.

3 Furtum non cōmittitur sine contrectatione.

Si deponens vendit vel donat rem depositam depositario statim efficitur verus possessor etiam si rem non moueat cum ista dimissio habeatur pro traditione.

1 **Si rem apud te.** † Qui detinet pro alio vt depositarius solo animo non interueniente nō potest facere se possessorē ꝛ deponentē possessione priuare: sȝ alio interueniēte sic: vt si possessionē interuertat puta rem cōtrectando aīo furandi vel deponēs eā sibi do-

2 nauit vel vēdidit. h. d. cū. §. seq. ¶ † Et idē in colono vel inquilino si locatorē volentē rem recuperare nō admitterēt vel aliū eoꝝ nomine interuenientē: q2 dicerent interuertere possessionem: q2 fierent possessores violenti: ꝛ locatorē priuarent omni possessione: ideo contra eos daret interdictū vñ vi. vt. l. cū fun-

3 dus. j. de vi ꝛ vi ar. ¶ † No. hic ꝙ furtū sine cōtractu nō cōmittitur. ad hoc semper allegat hic quantūcūq habeas animū furandi. ꝛ si denegas mihi restituere rem meā non propterea cōmittis furtū si ea nō cōtrectas mouēdo de loco ad locū. ¶ Itē in. §. illud debes scire ꝙ si deponēs vendit vel donat rē depositam depositario statim efficit verus possessor etiam si rem non moueat: q2 ista dimissio habetur pro traditione. vt. §. ti. j. l. quaratione. §. interdum.

2 ☞ Missus ex primo decreto in actione reali an possideat.

3 Quid in missiōe ex pmo decreto facta ī hypothecaria. ꝛ nu. 4.

4 Missione facta ex primo decreto si aduersarius compareat vt recuperet possessionē an debeat in se assumere onus probandi debitum non subsistere.

1 **Genera possessionum.** † Large loquendo tot possunt dici gnā possessionū seu species quot sunt cause acquirēdi vel qualitates possessionis. ¶ Itē missus ex primo decreto in possessionem in actione personali non possidet: sed detinet. secus si ex secundo. h. d. vsq in fi. Proprie autem loquendo vnum est genus possessionum. scȝ hoc verbum possessio qḋ est generale vocabulū: ꝛ cōtinet sub se duas species tantū substantia differentes scilicet ciuilem et naturalem. lȝ Bartol. videatur ponere tres species. scȝ etiā corporalē. vt not. j. eo. l. j. in princi. ¶ In glo. super verbo ꝙ autem. dic melius ꝙ gloss. loquatur qḋ missio aut fit in actione personali aut reali. Primo casu missus ex primo decreto nunꝙ possidet etiā post annum: sed solum detinet: vt hic. quousq sit facta missio ex secūdo decreto quo casu acquirit possessionem: ꝛ vsucapiendi condictionem si aduersarius non est dominus. ita debet intelligi hic circa finem. sed si erat dñs querit possessionem et dominium statim. vt not. in. l. pretoris. in prin. §. de dam. infec. ꝛ hoc quando petebatur quantitas vel aliquid in genere: si autem certa species in actione psonali: puta fundus donatus vel venditus seu equus nondum traditus: ꝛ sic petens non erat adhuc effectus dñs: ꝛ tunc per missionem ex primo decreto in ipsam rem petitam: ꝛ dixerunt quidā incōtinenti acquiri possessionē seu saltē post annum sicut in reali: vt not. in Spec. de contumacia. §. sequitur. versi. sed pone. Sed Cyn. in. l. consentaneū. C. quō ꝛ qñ iudex. dicit contrariū ꝙ nunꝙ quousq sit facta ex secundo decreto sicut qñ petitur quātitas: et in hoc tamen est differentia: q2 quādo quantitas fiebat olim missio in omnia bona: hodie vero pro mensura debiti declarati: vt. C. de bon. auto. iudi. pos. l. cum proponas. ꝛ in aut. ibi posita. sed quando petitur certa species actione personali etiam olim non fiebat missio nisi in

2 illam rem. † Si vero fiat missio in actione reali: tunc aut post litem cōtesta. vel quasi contesta. ꝛ immissus statim efficitur verus possessor ꝛ irreuocabilis: vt. l. cōsentaneū. vbi erat lis contesta. ꝛ in. l. ij. vbi in rē act. vbi erat quasi contestata. Et effectus huius est: q2 tunc aduersarius nō auditur volens recuperare tenutā ꝛ possessionē offerendo tm̄ expensas: ꝛ satisdationē de iudi. sisti. imo oportet ꝙ ꝓbet se dñm: ꝛ hoc incōmodū patitur propter eius contumaciā: q2 efficitur de possessore petitor: ꝛ de reo actor ꝛ transfert in ipsum onus ꝓbādi qḋ ante missionē nō erat. Aut fuit facta missio ante litē cōtest. vel quasi: ꝛ tūc aut loquimur ante lapsum anni aut post. Primo casu fuit diuersitas inter glossatores: q2 quidā dixerūt ꝙ statim effici possessor: nō tamen verus nec irreuocabilis: q2 auditur aduersarius offerēdo cautiones ꝛ expensas. Alij vt Bul. ꝙ nō sit possessor vllo modo ante lapsum anni. ꝛ istam approbāt canoniste. Si vero loquimur post lapsum anni efficitur verus ꝛ irreuocabilis possessor: sicut post litem cōtesta. ita vt aduersarius non auditur offerendo cautionē ꝛ expensas: sed habet necesse probare se dñm: vt. l. si quis emptionis. §. sed ꝛ si quis. C. de prescrip. xxx. anno. qḋ ergo dr hic in gl. sed de proprietate dñs auditur exponere de proprietate. i. de possessione. ꝛ expone dñs. i. reus contra quem facta est missio predicta procedunt cū agitur rei

3 vendi. ¶ † Quid autē si hypothecaria que etiam est actio realis non tamen in ipsa tractatur de dominio. glo. ista allegatur dum in principio dicit in creditore ꝛc. ꝙ voluit tenere ꝙ in ista actione idē fit per oīa ꝙ in rei vendicatione: nā vult distinguere in creditore an agat actione personali ad debitum an agat actione reali. ꝛ hoc nō potest intelligi nisi cum agit hypothecaria sed quidā habēt in gl. in petitore. i. in actore. ꝛ tūc glo. nihil facit. ¶ Sed tenendo primā glo. in. d. §. sed ꝛ si quis. tenuit contrariū expresse ꝙ idē fit in hypothecaria ꝙ in actione personali docto. distinguunt. vt no. per Cy. in. l. cū ꝓponas. in. xv. q. C. de bo. auto. iudi. pos. ¶ Dubiū istius articuli cōsistit in hoc qḋ missio ex primo decreto nō debet tm̄ ꝯferre quātum snīa diffinitiua. Sed si diceremus qḋ missus in hypothecariā possideret aliquo casu puta si fuit missus post litē cōtesta. vel quasi vel si lapsus est annus sicut in reali tantum afferret sibi primū decretum quantum sententia diffinitiua. nam etiam per diffinitiuā non aduocaret nisi solā possessionē: vt. l. si cum vēditor. in princi. §. de euic. ergo ipsam non debet consequi ex solo primo decreto. ꝛ illa glo. cōtraria videtur verior ſm Pe. Sed in contrarium: q2 ista est realis. ꝛ. §. sed ꝛ si quis. loquitur simpliciter in actione reali: ꝛ ad ꝯrium respondet ꝙ non operabit primū decretū tantū quantū diffinitiua: q2 p diffinitiuā creditor non solum obtineret possessionē rei: sed etiā declarationem debiti: et postea non posset cōtrarium ꝓbari: q2 res iudicata pro veritate habet vt in regula iuris ingenuū. de sta. ho. sed per primū decretum in casibus predictis obtinet possessionem tantum

4 non declarationē debiti. † ꝛ ideo aduersarius auditur ad recuperandū possessionē dūmodo assumat in se onus ꝓbandi debitum nō subsistere ꝛ hoc incōmodū patitur ꝓpter eius cōtumaciam. ita videnť intelligere doc. istum articulū. Mihi videtur hoc vltimū esse verū qñ intentio actoris super debito erat fundata per probationē vel presumptiones iuris al's non puto ꝙ aduersario incumbat onus ꝓbandi debitū nō subsistere: quia talis immissio non debet plus afferre creditori ꝙ afferret traditio facta p debitorē. sȝ si ego traderē tibi aliquā rem pignori pro centum in quibus tibi teneor ꝛ nō specificarem causam ex qua teneor. lȝ in te transferā possessionem rei tua tamen intentio non est fundata contra me super debito ex mea confessione que nō cōtinet causam: vt. l. cū de indebito. §. fi. de ꝓbat. ꝛ ideo possem recuperare rem seu possessionē per cōdictionē triticariam seu sine causa nisi tu probes debitum. ita puto in casu isto si fuisti missus contra me in hypothecariam ex primo decreto ꝙ licet sit effectus possessor in dictis casibus nō tamen habeo necesse probare debitum nō subsistere nisi tua intentio sit fundata alio modo sup debito sed ante annum si lis nō erat contest. tūc etiā si intentio tua sit fundata audior ad recuperandū tenutam offerendo expensas ꝛ cautionē. Sed Spe. in ti. de cō-

a ¶ Interrupta. limita ſm Bal. i. l. vnica. i. xxx. col. C. de confes. nisi inūdatio eēt ſm cōsuetudinē regiōis vt ī pratis existentibus iuxta padum et herbaticis iuxta ticinū vel in partib9 egypti vbi nilus sepe crescit tūc talis inundatio non interrūpit prescriptionem.

b ¶ Restitutio. nisi modicū tēpus ꝛ pauci dies defuissent ad complen. pscriptionē tpe quo superuenerit inundatio ſm Lud. ro. hic q hoc intelligit in pscriptiōe fauorabili.

tumacia loco preallegato videtur tenere ꝙ qñ cõstat de debi-
to potest immissus repellere aduersariũ nisi soluat debitũ etiã
si offerat cautionem ⁊ expensas de quo dicto vidi multum du-
bitari.⁊ lꝫ Bart.hic cum ipso transeat alij reprobãt ꝑ illum.§.
sed ⁊ si quis.nam si esset facta missio in rei vendicatione anteꝙ̃
immissus esset effectus possessor audiretur aduersarius offe-
rendo illa duo etiã si immissus offerret se velle statim probare
de dominio:vt in.d.§.sed ⁊ si quis.iuncto.§.precedenti.ibi.ea-
dem ratio videt̃ hic.Potest dici videre meo ꝙ aut cõstat de iu-
re actoris per euidẽtiam facti vel per cõfessionem aduersarij:
vel ex actis ⁊ tunc nõ solum hypothecãria: sed et in rei vendi-
catione repellatur aduersarius : lꝫ offerat illa duo nisi probet
contrarium.⁊ ita dictum Specu.loquitur nec obstat ꝙ aduer
sarius tractat de recuperatione possessionis:⁊ sic non videtur
amitti exemplo dñi:q̃ verum est qñ agitur in spoliatorem:sed
iste missus non est spoliator:si autem nõ cõstaret sed peteret se
admitti ad ꝓbandum incõtinenti de iure suo ad excludendum
aduersariũ nõ auditur:vt in.d.§.sed ⁊ si qs.cũ precedenti ibidẽ
per hanc rationẽ teneo in.l.si finita.§.inf.vbi etiã refert hoc di
ctũ etiã si non constet de debito si immissus offerat velle incon
tinẽti probare ꝙ audiatur quia hec recuperatio possessionis
assimilatur potius possessorio adipiscende in quo potest ad-
mitti probatio incontinẽti.l.ij.de edic.diui.ꝙ̃ possessorio recu
perande ꝑ hanc rationẽ:q̃ immissus nõ dicit̃ spoliator ex quo
possidet pretore autore et debet ẜm predicta limitari vcꝫ nisi
aduersarius offerat velle incõtinenti probare.

2 ☞ Monachus vnius monasterij si de facto detinet̃ ab alio
monasterio an acquirat primo.

1 **Quicquid filius.** †Si cui acquirit̃ ratione patrie po-
statis etiã si illã ignoret acquirit̃ ⁊ etiã si acquirens
ab alio tanꝙ̃ seruus possideat̃.h.d. ¶Et intellige
hoc vltimũ dictũ quicqd dicat glo.⁊ doc.eo casu quo possideri
nõ queritur vt q̃ erat male fidei possessor:vel si erat bonefidei
nõ querebat̃ ex re sua nec ex opera acquirẽtis quibꝰ casibus si
esset seruus alterius nõ acqreret possessionẽ dño suo lꝫ etiam
nec possidenti acquireret.vt.s.eo.l.j.§.sed per eũ sed q̃ erat fi-
lius alterius ⁊ in illius potestate cõstitutus bene acquirit etiã
illi possessionẽ:vt q̃ nõ querit ei ratione possessionis quã pa-
ter habeat in ipso: sed rõne patrie potestatis in dominio vero
2 acquirendo non differt seruus a filiofamilias:vt ibi no.† ⁊ qd
de filio dixi idem in monacho q̃ nõ ratione possessionis: quia
cũ sit liber homo non possidet̃ a monasterio sed ratione pote-
a statis canonice[a] quã abbas hꝫ in ipso. Et ideo sicut monachꝰ
vnius monasterij si de facto detineat̃ ab alio monasterio acq-
rit primo in casibus etiã quibꝰ nõ potest acquirere detinẽti sic
qñ potest acqrere nõ video ꝙ possit acquirere nisi illi.

a ¶Canonice. in hac materia vid fed. ꝯs.cclxxxiij. ⁊ cui acqrat monachus vniꝰ monasterij trãslatꝰ ĩ abb.si ex iusta cã renuntiet abbatie vid ꝑ eũdẽ consi.xxiij.

2 ☞ Habens titulũ ab vno si occupauit rem contra eius vo-
luntatem ⁊ cum violentia an cadat a iure suo.

3 Si tu reperiris in possessione rei quam constat me aliquãdo
possedisse ⁊ non doceas de aliquo titulo quem a me habueris
vel ab alio presumeris hab ere iniuste ⁊ clãdestine: ⁊ qualiter
agere possum.

4 Quid si habuisti a me titulũ non tñ tibi tradidi nec tu occupa-
sti ꝓpria autoritate : sed alius tibi tradidit an tibi sufficiat ad
acquisitionẽ dominij vel vsucapiendi conditionẽ.

b ¶Clandestina. Adde eũdẽ cõsi. lxiij.⁊ ibi in quo differãt clãdestinitas ⁊ violen.

1 **Si ex stipulatione.** †Licet quis habeat titu-
lum ab vno si tamen possessionẽ nanciscitur preter
voluntatẽ illius nõ dicit̃ possessio iusta sꝫ est predo
sicut si titulum non haberet.h.d.⁊ semper allegatur.l.cõcorda
2 tiue sunt in glo. ¶†Effectus autẽ est magnus q̃ nec acquirit
dñium si ille a quo habet titulum erat dñs nec vsucapiendi cõ
ditionem si non erat dñs q̃ inspicitur potius traditio que est
causa immediata acqsitionis dominij vel quasi dominij ꝙ̃ ti-
tulus qui est causa mediata ⁊ remota. iuxta not.s.eo.l.iij.§.ex
pluribꝰ.Posito ergo ꝙ habeat titulũ ab illa ex quo tamen ab
ipso non est facta traditio vera vel ficta dominiũ vel quasi do-
minium non acquirit quinimo potest compelli ad restitutio-
nem possessionis:vt.l.nec vera.C.eo.vel ꝯdictionẽ ex illa.l.vel
l.cum querebat̃.C.vnde vi.seu ex.l.inuasor.eo.titu. Et si occu-
pauit contra voluntatem et cum violentia cadit a iure suo : vt
l.si quis in tantum.eo.titu.vnde vi.⁊.l.extat.qd met.cau.si sine
violentia nõ cadit sed tenet̃ restituere possessionem nec potest
obijcere exceptionem dolo facis que nõ hꝫ locum cum agitur
possessorio:vt not.in.l.dolo.facit.j.de doli excep.⁊ postꝙ̃ resti-
tuerit potest agere ex ꝯctu.facit.l.j.§.rediguntur.j.quorũ leg.
Furtum autẽ non cõmittit qui taliter occupat rem in qua ha-
bebat titulum:vt.j.de fur.l.eum qui.qd dic vt not.gloss.in.d.l.
nec ex vera.C.eo. ¶Et intelligitur ista.l.quando constabat ꝙ
preter voluntatem illius a quo habebat titulum occupauit:q̃
ipso ignorante. Si autẽ non constabat in dubio presumit̃ ha-
bere ex volũtate illius postꝙ̃ habebat ab illo titulũ:⁊ sic quesi-
3 uit dñium vel vsucapiendi cõdictionẽ:vt.l.ij.C.eo.† Secus si
ab illo non habebat titulũ : nam si constat me aliqñ possedisse
⁊ nunc tu reperiris in possessione nec doces de aliquo ti.quẽ a
me habueris vel ab alio presumeris habere iniuste et clande-
stine.vt.C.eo.l.improba.⁊ possum agere cõdictione ex lege cũ
querebatur.C.vnde vi.qd est notandũ pro illis qui possunt ꝓ-
bare dominium:q̃ si probãt aliqñ se possedisse: ⁊ confidunt ꝙ
aduersarius nõ possit probare de aliquo titulo possunt inten-
tare condictionem ex illa.l.cum querebat̃.vt ibi not.ꝑ Bar.ad
4 qd vide qd no.Inno.in.c.sepe.de resti.spo. ¶†Vltimo quero
quid si habuisti a me titulũ non tñ tibi tradidi nec tu occupa-
sti propria autoritate ; sed alius tibi tradidit : an sufficiat tibi
ad acquisitionem dominij vel vsucapiendi condictionem.vide
de isto articulo qui est subtilis in.l.cum solus.j.ti.j.per Bar.⁊
per glo.in.l.cum nemo.C.eo.

2 ☞ Possessio ad hoc vt sit clãdestina ꝙ reqrant̃ tria:⁊ q̃ sint.

3 Quod ista qualitas clandestinitatis sit vitium reale et afficiat
rem vitio vt nõ possit vsucapi vel prescribi in preiudiciũ eius
qui fuit possessor sed si nunꝙ̃ possedit non sit vitium reale re-
spectu ipsius.

4 Quãtum ad vitium possessionis quod est reale quod tempus
debeamus inspicere.

5 Sicut nõ potest quis sibi immutare cãm possessionis de nulla
in aliquam.ita de aliqua iusta in aliquã iniustam: ⁊ quid si su-
perueniat causa de nouo.

1 b **Clam possidere.** †Clãdestina[b] pos-
sessio dr̃ quã quis
furtiue ⁊ mala fide fuit adeptus : idest ignorante eo
quem sciebat vel scire poterat cõtrouersiam sibi fa-
cturum:⁊ nulla subsistente iusta causa:secus si illo sciente:⁊ pa
tiente vel subsistẽte iusta causa. ¶Itẽ possessio que a principio
nõ fuit clandestina ex postfacto nõ efficitur.h.d.vsqꝫ ad.§.qui
2 ad nundinas.et tota ista.l.est magistralis ⁊ famosa. ¶†Et no
tandum ꝙ ad hoc vt possessio sit clãdestina tria requiruntur.
Primo ꝙ vacet tempore quo occupat̃:siue vacet naturalis tm̃:
vt.j.proxi.§.siue etiã ciuilis qd multis modis potest cõtingere
qd dic vt no.glo.in.l.fi.C.vnde vi.in prima glo.magna ante fi.
⁊ primo casu erat clandestina naturalis tm̃ : scdo vtraqꝫ:al's si
nulla vacaret per ingressum nullã acquiret. vt not.j.ꝓxi.§.in
glo.Scdo requirit̃ ꝙ ille q possidet seu apud quẽ fuit possessio
vacans ignoret ingressum:⁊ tunc dr̃ furtiue acquisita.⁊ iste est
ille de quo loquitur text.ibi:eo ignorante quã sibi controuer-
siam ⁊c.si em̃ sciret tunc aut prohiberet: ⁊ nõ diceret̃ clandesti-
na sed violenta:⁊ vtraqꝫ est iniusta ⁊ sunt qualitatis contrarie
que non possunt esse in eodem subiecto:vt no.j.proxi.§.in glo.
magna circa mediũ ibi: sed ibi patiuntur se ⁊c.Aut non prohi
beret sed pateretur : ⁊ tunc non diceret̃ violenta nec clandesti-
na:sed iusta.vt hic dũ dicit nec quenꝙ̃ clam possidere ⁊c.Ter-
tio requirit̃ ꝙ non subsit aliqua iusta causa quare non debeat
ingredi:q̃ sciebat ad se nõ ꝑtinere rem illã ꝙ potest cõtingere
siue sciebat quis fuerit primus possessor qui se absentauit : vt
hic siue ignorabat qs fuerit:q̃ scire debebat alienã esse ex quo
sciebat ad se non pertinere:vt.d.l.fi.C.vnde vi.⁊ hic in glos.iij.
q̃ incipit vel suspicare debeat.secus si credebat ad se pertinere
ex iusta causa : vt q̃ habuit causam a tertio qui dicebat ad se
pertinere:vt si ab illo emit bona fide.⁊ in possessionem fuit in-
3 ductus:vt hic dum dicit:aut alia ratione bona fide ⁊c.†Et no-
tandum ꝙ ista qualitas clandestinitatis est vitium reale:⁊ affi
cit rem vitio:vt non possit vsucapi vel prescribi in preiudiciũ
eius qui semel fuit possessor.vt not.Barto.in.d.l.fi.C.vnde vi.
sed si nunꝙ̃ possedit non est vitium reale respectu ipsius. ita
debet intelligi qd ibi no.glo.⁊ in.l.vitia.C.de acquiren.posses.
4 ¶†Item nota hic in versi.his autem.ꝙ quantum ad vitium
possessionis quod est reale debemus inspicere initiũ:idest tem
pus quo acquiritur non autẽ qd accidit ex postfacto q̃ illa di-
citur clandestina que clandestine fuit quesita : et illa violenta
que violenter:si autem nec clandestine nec violenter ex postfa-
cto non sit clãdestina nec violenta.⁊ tene menti:q̃ semper alle
gatur. non sic in vitio personali qd non afficit rem vel posses-
sionem vt in mala fide que est potius in possidente ꝙ̃ in pos-
sessione. nam potest ille qui cepit possidere bona fide ex post-
facto incipere possidere mala fide si ad eum peruenit scientia
rei aliene : ⁊ econuerso. vt.C.de vsuca.trans.l.vna.et ita potest
intelligi.l.si ancillam.j.pro suo.de qua opponit glos.que inci-
pit.i.retinende. vt ibi exponatur improprie : idest mala fide.
5 ¶†Item not.ex eodẽ versi.ꝙ sicut non potest quis immutare
sibi causam possessionis de nulla in aliquã.vt.s.e.l.iij.§.illud.
et in.§.

et in.§.precedenti.ita de aliqua iusta in aliquā iniustā: vt hic. qꝛ sicut iusta nō efficit clandestina ex postfacto solo aīo posterioris se occultantis:nec econtra de nō iusta in iustā: vt not.in l.cū nemo.C.e.in gl.nec de vna iniusta in aliā iniustā: ꝛ de clandestina in violentā:ꝛ ecōuerso:vt no.j.p̄xi.§.in glos.magna fi. ibi.illud etiā absurdū est ꝛc. Predicta vera sunt nulla superueniente causa de nouo:sꝫ eā supueniente bene potest fieri mutatio possessionis ex postfacto in oībus casib⁹ supradictis. vt de nulla in aliquā: vt.l.iij.§.illud.ver.sed si is.s̄.eo.siue illa causa sit iusta:vt ibi:siue iniusta:vt in.§.ibi p̄cedēti in prin.ꝛ.j̄.de vi et vi ar.l.colonus.ꝛ.l.cū fundum.ꝛ de nō iusta in iustā qđ dicvt plene[a] no.per glo.in.d.l.cum nemo.C.eo.

2 Si ille qui se absentauit a domo nemine relicto dimisit domum clausam et bene firmatam an perdat naturalem possessionem.

3 Absens retinet possessionē ciuilē quousqꝫ ignorat naturalem occupatam.ꝛ quid postq̄ scit.

4 Absens cuius fundi possessionē alter ingressus est si reuertat et nō vult ire ad fundū sed incipit agere vti pos.an dicatur suspicari se posse repelli ꝛ sic perdat ciuilem.

5 Quid si non accedit nō timore illius qui fuit ingressus: sed timore latronum in itinere.

Quam possessionem habeat ingressus a principio anteq̄ absens reuersus nō fuerit admissus vel suspicatus fuerit se posse repelli.

6 Quod remedium detur absenti post quam perdit ciuilem pro ipsa recuperanda.

7 Quod remedium detur pro recuperanda naturali clandestine acquisita.

8 Ubi ciuilem perdidit quod non possit intentare interdictum vti possidetis nisi primo ciuilem recuperasset per interdictum vnde vi.

Eo casu quo potest intentare interdictū vti pos.nomine solius ciuilis quā habet an possit cū illo cumulare etiam reivendicationē ratione naturalis quā habet aduersarius.

9 Interdictum vnde vi sicut datur non solum ad recuperandā possessionem: sed etiam ad interesse: an ita interdictum vti possidetis.

1 **Qui ad nundinas.** † Possidens animo ꝛ corpore suo si se absentat nemine relicto ad custodiā rei retinet ciuilē aīo ꝛ naturalē perdit. Et si alius ingreditur acquirit illā naturalē clādestine:ꝛ si postea absentem reuersum nō admittat vel ille suspicatur se posse repelli:acquirit etiā ciuilē quam ille habebat et nunc perdit:ꝛ illa dicitur violēta:ꝛ sic apud eū sunt due possessiones iniuste.s.naturalis clandestina: ꝛ ciuilis violenta.h.d. cum seq.ꝫm intellectū glossarū doc. Et primo declarat quā possessionē acquirit ingressus a prin.vsqꝫ ibi retinetur ergo. Secundo declarat quā possessionē retinet ille qui se absentauit vsqꝫ ibi:verum. Tertio quam possessionem habet ingressus ex postfacto postq̄ illum reuersum nō admisit: vel ille suspicatus est se posse repelli. In tex.ibi: a nundinis.redit: idest redire speratur. Dy. In tex.ibi:occupauerit.ꝛ ex hoc apparet q̄ non acquirit nisi naturalem possessionem:qꝛ tantum illa vacat ꝛ occupatio non est nisi de vacante possessione: vt.j. titu.j.l.sequitur.§.item si occupaueris. In text.ibi: retinet. ergo illa dilatio venit isto modo. nā certū est q̄ anteq̄ ille ingrederetur absens retinebat ciuilē solo animo:vt.j.eo.l.q̄uis. et.C.eo.l.licet.si ergo ingressus non acquirit nisi naturalem qꝛ illa sola vacat sequit q̄ absens retinet ciuilem sicut anteq̄ ille ingrederetur:nūc ergo pro intellectu litere queritur circa pri 2 mū dictū. †qđ si ille q se absentauit a domo nemine relicto dimisit domum clausam: ꝛ bene firmatam vtrum perdat naturalem.videtur q̄ nō quasi sit sub eius custodia propter clausuram[b] sicut si aliquē ibi reliquisset.in cōtrarium facit.s̄.eo.l.iij. §.nerua filius.in verbo nancisci:qꝛ rerum mobilium que sunt sub mea custodia.et mea claui non habeo possessionem naturalē:sed ciuilē si nō sunt in p̄ntia quā retineo quousqꝫ possum naturalem adipisci pro mea voluntate:vt ibi habet. Iste articulus videtur mihi dubius ꝛ potius inclinari in primā partē. argu.in.l.clauibus.de contrahen.empti.ꝛ aliud in possessione ipsius domus aliud in possessione rerū que sunt infra domū. cogita super hoc. 3 †Circa secundum dictum in versi.retinet. ꝫm qđ.s̄.dixi absens retinet possessionē ciuilem quousqꝫ ignorat naturalem occupatam . vt.j.eo.l.quāuis.postq̄ autem scit dic q̄ sunt quatuor casus in quibus eam perdit. Primus si constat q̄ nō vult ad eam redire:quia timet repelli: vt.l.seq. Secundus quando de hoc non timet: sed timere rationabiliter debet vt qꝛ ingressus erat potentior. ꝛ ab ipso non potuisset expelli:vt.j.eo.l.qđ meo.§.fi.ꝛ qđ not.in prin.huius legis in glo.iij. Tertius est qñ nō timebat nec habuit causam timendi:quia de facili potuisset eum expellere: sꝫ neglexit redire ꝛ expellere cum primum potuit et naturalem recuperare: vt.j.eo.l.si ideo.§.j. Quartus est quādo non neglexit:qꝛ forte aliquibus negotijs erat impeditus.ꝛ sic non omisit propter negligentiam sed alijs occupatus poterat tamen ire si volebat ꝛ hoc casu si omisit ire per decennium inducitur obligatio ex qua perditur ciuilis.vt.j.titu.j.l.furtis.§.j.ꝛ no.in.l.licet.C. eo.et de seruis fugi.l.j.in fin.magne gloss. Extra istos casus licet sciat naturalem occupatam adhuc tamen retinet ciuilem pro cuius ciuilis defensione potest propria autoritate ingressum deijcere.ꝛ etiā intētare interdictū vti pos.cuius exitus vel effectus erit vt ille cōpellatur restituere naturalem cū sine hoc non cesset ipsum inquietare in ciuili.ꝛ isto casu debet intelligi qđ glo.in prin.huius legis super verbo suspicabitur. in fine.ꝛ 4 etiā glo.fi.huius.§.circa finem. †Circa vltimā partē quero quid si reuersus nō vult ire ad fundū.sed incipit agere vti pos. an dicatur suspicari se posse: ꝛ sic perdat ciuilem. Respondeo non al's posset intentare vti pos.qđ non datur nisi possessori. ꝛ pro hoc.s̄.de ope.no.nun.l.de pupillo.§.meminisse.vbi q vadit ad iudicem et denuntiet possessionem non perdit sicut qñ 5 per lapillum. †Ultimo quero quid si nō accedit non timore illius qui fuit ingressus : sed timore latronum in itinere. Respondeo ciuilem non perdit. vt not.in.d.l.licet.C.eo. Gloss. que sunt hic principaliter laborant circa quatuor.primum est quam possessionem habeat ingressus a principio anteq̄ absens reuersus nō fuerit admissus vel suspicatus fuerit se posse repelli.et super hoc laborant tres prime glos.et retenta opi. Joan.q̄ sint due possessiones.s.ciuilis ꝛ naturalis. glo.tenent in effectu q̄ non habet nisi possessionem naturalē ciuilis vero est apud ipsum absentē. Sed Rugerius[c] tenuit q̄ habet ciuilē vna cum absente.qꝛ dicit q̄ duo possunt eandem rem ciuiliter possidere insolidū:qꝛ possunt ambo habere animū insolidum possidendi.et sic naturalis est penes ingressum tm̄ : sed ciuilis apud eū ꝛ etiā penes absentē.glo.adducit istū tex.contra Rugerium tribus modis. Primo in princi.ibi neminem reliquit. nā innuit q̄ si aliquē reliquit ille ingressus nullam acquirit.et ratio est:quia nulla vacat.ergo si neminem reliquit non acquirit nisi naturalē:quia illa sola reperit vacare non ciuilis q̄ est apud absentē. Item in medio ibi retinet ergo.nam ista illatio non esset bona nisi tex.precedens.dum dicit eum videri:eū clam possidere intelligatur. scꝫ naturaliter tantum. nam tunc bene sequitur ergo absens retinet ciuilem post ingressum sicut ante ingressum habebat. sed si ingressus haberet etiā ciuilem nō possumus videre:vñ ista illatio sequeret. ꝛ hoc vult glo.ij. que incipit sed tm̄.ꝛ etiam tertia que incipit si ciuilem. Rugerius autem ad primam inductionem respondet fatendo q̄ si aliquā reliquit nullam acquirit:ingressus tamen dicebat hoc prouenire ex eo:qꝛ cū nō acquirat naturalē nō potest acquirere ciuilē per.l.iij.in prin.s̄.eo.sed si neminē reliquit acqrit naturalem:ꝛ per consequens etiā ciuilem : que responsio non est bona : qꝛ nulla.l.cauetur q̄ ad acquisitionē ciuilis requiratur acquisitio naturalis:imo si habeo solam ciuilem:ꝛ alius naturalem:vt vsufructuarius possum illam ciuilē solam in te trāsferre constituendo me tuo noīe possidere vel inducendo te in fundum:ꝛ facere te dn̄m ꝛ ꝑprietariū saluo vsufructu:sꝫ bene est verū q̄ ciuilis nō acquiritur sine animo ꝛ corpore sicut nec naturalis.ita loquit.l.iij.in princi.s̄.eod.ergo ꝛ qñ aliquē reliquit si vera esset opi. Ruge.ingressus lꝫ nō acquireret naturalem:posset acquirere saltem ciuilē : quia interuenit animus et corpus : ꝛ qꝛ duo possunt ciuiliter possidere insolidū ꝫm eum licet nō naturaliter:cuius cōtrariū innuit hic a ɔtrario sensu. Volendo tamen Rugerīū sustinere posset ꝫm glo.respondere[c] alio modo q̄ quādo aliquem reliquit:fateor q̄ posset acquirere adhuc ciuilem illum expellendo tamen absens perderet ciuilem ꝛ sic non possiderent duo ciuiliter insolidum : sed vnus tantū:sed nos tractamus : an duo possint ciuiliter insolidum possidere. Inducit etiā glo.tertio loco text.in fi.quia postq̄ absens reuersus non fuit admissus vel fuit suspicatus se posse expelli ille ingressus acquirit ciuilem ꝛ illa est violenta : ergo anteq̄ aliquod istorum interuenerit nō habet ciuilem. al's sequeretur alterū de duob⁹ inconuenientibus vel q̄ essent due ciuiles penes ingressum:vna anteq̄ alterū illoꝝ interuenisset et illa esset clādestina:altera postq̄ interuenisset.ꝛ illa esset violenta possessio qđ est ridiculum dicere vel si dicamus q̄ nō est nisi vna ciuilis.ꝛ q̄ illa esset clandestina anteq̄ aliquod illorū interuenisset.ꝛ q̄ postea inciperet esse violenta.ꝛ hoc etiam est falsum : qꝛ vel dicimus q̄ ambe iste qualitates durent. et hoc non potest esse quia sunt contrarie. ꝛ simul stare non possunt: vt.j.eo.l.si quis ante.vel dicimus qđ prima qualitas desinit.et

[a] Ut plene.addē per Sozi. consi. cxxxj.statim allegan.

[b] Clausulam. adde vt p Sozi. cōsi.cxxxj.

[c] Sed Rugerius.Adde vt p Ant.de bu.cōsi. lxiij.

secūda incipit. ⁊ hoc etiam nō potest stare per principiū huius legis vbi nō mutatur qualitas possessoris ex postfacto: vt illa que fuit iusta incipiat esse iniusta ratione violentie. et hoc voluit in effectu glo. fi. in versi. sꝫ quā vsqꝫ ad versi. sed quid si hic. ¶ Conclude ꝙ nō habet nisi naturalē: ⁊ absens ciuilem. Sed retenta opin. Azo. ꝙ non sit nisi naturalis vterqꝫ habet naturalem sed ingressus habet eam naturaliter: ⁊ absens ciuiliter. et hoc vult glo. iij. in fi. que incipit. s. ciuilē. ¶ Secūdus passus est quā possessionē habet iste ingressus postꝙ aliquod illorum duorum interuenit. ⁊ dic ꝙ nō solum hꝫ naturalem quā prius acquisiuit: sed etiā acquirit ciuilem quam ille absens perdit et quodāmodo iure accrescendi ad eum peruenit. vt not. in. l. seq. Sed illa naturalis remanet clādestina sicut prius qꝛ nō potest immutare qualitatē sꝫ ciuilis est violenta. Nam sicut ambe iuste possunt esse apud eundē. ita ⁊ ambe iniuste diuersis iniustitijs. ⁊ ex hoc sequitur qꝺ tex. in fi. dum dicit magis debet intelligi comparatiue quasi dicat possidet clam ⁊ vi: sed magis vi: et ideo magis vi: quia ciuilis est dignior naturali: propter digniores effectus: qꝛ sufficit ad acquisitionem dominij directi et fructuum qꝺ nō est in naturali: vt dixi. s. eo. l. iij. §. ex contrario. ⁊ dum dicit non clam debet exponi. s. tm̄: qꝛ possidet clā scꝫ naturaliter: ⁊ vi. s. ciuiliter. ⁊ hoc voluit glossella peñ. sup verbo magis. ⁊ gl. fi. magna. in prin. vsqꝫ ad ver. nō ergo. ¶ 6 † Tertius articulus est ꝙ remediū datur absenti postꝙ perdidit ciuilem pro ipsa recuperanda. glo. hic in versi. item qui iam dicit competere interdictū vnde vi. ⁊ ꝙ de hoc non est dubiū: sed tu aduerte ꝙ aut loquimur in casu quo reuersus non fuit admissus ⁊ tunc procedit quod dicit glos. qꝛ tunc patitur violentiam in ciuili ⁊ ab illa videtur deiectus. tamen adhuc remanet mihi dubium quomodo fiet sibi restitutio de ista ciuili dūtaxat ꝑ qua sola agitur illo interdicto. potest dici ꝙ solo verbo. Aut loquimur quādo fuit suspicatus se posse repelli. ⁊ isto casu fuit magnum dubium inter antiquos: qꝛ lꝫ perdat possessionem ciuilem: tamen in ea non est passus violentiā: ideo dixerunt quidam non competere interdictum vnde vi. gloss. tamen. j. vnde vi. l. j. §. siue autem. super verbo possessionem. plene disputando tenet ꝯtrarium hic vt ibi no. ¶ 7 † Quartus articulus est qꝺ remedium datur pro recuperanda naturali clandestine acquisita. ⁊ gl. fi. hic tenet ꝙ interdictū vti pos. Intellige sane ꝙ illud non datur directo ꝑ naturali recuperanda: qꝛ est interdictum retinēde pos. non recuperāde: nec datur pro ipsa retinenda: qꝛ ipsam nō hꝫ. sed datur ꝑ retinēda ciuili ⁊ ne in illa inquietetur ⁊ qꝛ hoc fieri nō potest nisi ille ingressus dimittat naturalem condēnatur ad ipsam dimittendā ⁊ sic in consequētiā datur pro ipsa recuperāda ꝑ hoc optimus tex. in. c. pisanis. de resti. spo. circa fi. ¶ Ex hoc sequitur ꝙ dictum glo. non procedit nisi in casu quo absens ciuilem nondū perdidit: qꝛ non fuit suspicatus posse se repelli ⁊ reuersus nō iuit ad fundum ne faceret rixam: sed intentauit interdictū vti possidē. ꝓpter qꝺ ciuilem nō perdidit: vt. s. dixi. 8 † Si aūt ipsam ꝑdidisset nō posset intentare interdictū vti possidetis: nisi primo ciuilem recuperasset per interdictum vnde vi. ⁊ hoc vult in effectu glos. mag. in ver. sed an noīe naturalis vsqꝫ in fi. ¶ Dicit etiā duo notabiliter ꝙ eo casu quo potest intentare interdictū vti possidetis nomine solius ciuilis quā habet potest cum illo cumulare etiā rei vendicationem ratione naturalis quā habet aduersarius: qꝛ inuicem nō contrariantur eum dentur diuersis respectibus als interdictum vti pos. cū rei vēdicatione nō concurrit: vt no. j. eo. naturaliter. §. nihil cōmune. ⁊. l. fi. de vi. s. de iudi. 9 † Dicit etiam glo. aliud notabile in fi. ꝙ sicut interdictum vnde vi. nō solum datur ad recuperandam possessionem: sed etiam ad interesse: vt. l. j. circa prin. j. vnde vi. ita interdictū vti possidetis. et sic etiā si non possidet potest illud cōpetere ꝑ interesse. Sed vltra gloss. dicas in hoc articulo ꝙ pro recuperanda naturali clandestina: datur aliud remediū de directo. s. possessoriū. l. fi. C. vnde vi. siue fuerit occupata naturalis tm̄ vacans siue etiam ciuilis: vt ibi no. in gl. j. ⁊ hoc qñ dolo vel lata culpa als datur possessorium. l. inuasor. eo. ti. ⁊ primum est penale secūdum nō. vt ibi plene no. per Bar.

> a ¶ Precarij. adde quod voluit Abb. consi. xciij. ij. lib.

> b ¶ Tene menti. Adde qꝺ voluit anch. ꝯsi. cclxiij.

> c ¶ Affinitatis. facit qꝺ idē An. voluit cōsi. lxxx. vbi ponit an stāte statuto ꝙ iter affines fiat compromissū si mortuus sit vir debeat fieri compromissum īter vxorem ⁊ aliū affinē viri de lite orta inter ipsos.

1 Quemadmodum. † Not. hic ꝙ q̄ sunt necessaria ad acquirēdū sunt necessaria ad perdendū. facit l. si vt ꝓponas. C. de nup. ⁊ ant. ⁊ si cōtra. C. de repu. ¶ In tex. ibi: nulla etiā naturalis. de ciuili eñ constat: qꝛ retinetur aīo sed naturalis retinetur corpore: ⁊ ideo videtur sufficere solū corpus qꝺ qs desinat instituere corporaliter: vt naturalē perdat lꝫ habeat animū retinēdi. vt. s. eo. clā. §. fi. Sol. verū est qñ naturalis retinebatur solo corpore vt ibi qꝛ habebat ciuilē ⁊ naturalē anteqꝫ recederet: ⁊ post recessum retinet ciuilem ⁊ perdit naturalē: sꝫ si naturalis retinetur animo: vt illa quā habet vsufructuarius qui non possidet nisi naturaliter. ⁊ ideo qꝛ animus nō operatur in retētione ciuilis: operatur in retentione naturalis etiam in absentia: vt not. in. l. j. in prin. s. eo. in glos. ij. magna ibi. ⁊ idem dico in quarto ⁊c. tunc hꝫ locū qꝺ hic dicitur ꝙ ad perdendā illam naturalem nō sufficit solum corpus imo requiritur etiā animus. ⁊ ita intelligit Bar. in. §. qui ad nundinas. hic nō habetis alia.

1, 2 Generaliter quisquis. † Dimisso custode in fundo absens nō solū retinet ciuilem aīo suo sed etiam naturalem corpore illius. h. d. ¶ Ille autē custos nullum habet sed solū detinet vel in possessione est. et ista sunt diuersa. vt. j. l. proxi. potest etiā dici ꝙ possidet non sibi sed alteri. ⁊ ita soluitur contrariū gl. de. l. cōi diuidundo. §. verum neqꝫ. s. cōmu. diui.

2 ¶ In actibus factis eodē instanti nō presumitur quis velle sibijpsi cōtrariari sed in factis ex interuallo sic.
Non videtur quis velle se incontinenti corrigere: sed ex interuallo sic.
3 Si quis ab vno conduxisset ⁊ ab alio precario rogasset nulla necessitate cogente nō receditur a primo.
4 Unitas non est numerus sed principium numeri.
5 Locatio facta vno nummo an valeat.
6 Merces in cōtractu locationis dicitur pretiū sicut in cōtractu emptionis ⁊ venditionis.

1, 10 Si quis ante. † Due cause ex quarum vna possideatur ⁊ altera nō sꝫ detineatur simul cōcurrere nō possunt in eadē re. sed per secūdam a prima receditur nisi secūda sit inualida secus si ex neutra possideatur. h. d. vsqꝫ in fi. ¶ Ratio est: qꝛ primo casu sunt contrarie. nam possidere ⁊ nō possidere sunt cōtraria que non possunt simul esse in eodem subiecto: vt no. in. §. qui ad nūdinas. in gl. fi. versi. illud etiam. ⁊. s. de insti. l. si pupillus. §. pe. ⁊. j. pro suo. l. si ancillam. ¶ In scd̄o casu nō sunt contraria. Et diuide qꝛ primo ponitur vnum dictum qñ quis eandem rem conduxit ⁊ postea ex interuallo eādem rem precario rogauit vel econuerso ꝙ per scd̄m decretū cēsetur recessum a primo: qꝛ ex vno possidetur. s. ex precario saltē naturaliter ex altero. s. ex locato nō possidetur sed detinetur. ⁊ hoc vsqꝫ ibi. idem pōponius. Postea ponuntur due limitationes ad hoc dictū. vna qꝛ est verū nisi fuerit expresse actū ꝙ ex precario nō possideatur sed detineatur. qꝛ tūc non ꝯtrariatur contractui locationis. scd̄a quia est verum nisi contractus locationis esset nullus: qꝛ factus vno nummo: tunc eñ per ipsum non receditur a priori contractu precarij[a] ⁊ silr̄ in testamēto. qꝛ per scd̄m non censetur quis voluisse recedere a primo nisi scd̄m valeat. vt. l. si iure. de leg. iij. ¶ In tex. ibi: postea precario rogauit. sup. ex interuallo ⁊ ab eodem nam si eodē instāti ⁊ in eodē instrumēto vr̄ actum ꝙ ex precario nō possideat. vt. j. ti. j. l. nō solum. in fi. qꝛ nō videretur voluisse facere actus contrarios eodē instanti qꝺ no. ⁊ tene mēti[b] facit qꝺ no. Bar. in. l. fina. §. idē quesiuit. de condic. indebi. ⁊ Cy. in. l. cum falsa. in fi. de iur. ⁊ fac. ignoran. C. 2 † Sic ergo no. ꝙ in actibus factis eodē instanti non presumitur quis velle sibijpsi contrariari: vt. d. §. fi. Sed in factis ex interuallo sic quod facit ad id qꝺ not. in. l. nam ad ea. de condi. ⁊ demon. ꝙ nō videtur quis velle se incontinenti corrigere sed ex interuallo sic. ¶ 3 † Item si ab vno conduxisset ⁊ ab alio precario rogasset non recederetur a primo qꝛ nō est in potestate ab illo se liberare. ¶ Item intellige qñ nulla necessitate cogente hoc fecit alias secus etiā si sit necessitas causatiua vt si dedisti mihi rem pignori et sic possidēo ciuiliter et naturaliter ſm veram opi. glossarum vt no. in. l. cum notissimi. C. de prescrip. xxx. an. postea volens mihi satisfieri facio me mitti in tenutam illius eiusdem rei ex primo decreto: licet ex ista causa secunda non possideatur: sed detineatur. vt hic circa medium non videor renuntiasse possessioni prime: quia non feci vt mihi preiudicarem: sed magis vt prouiderem vt possem obtinere dominium ex secundo decreto. facit. l. alia. j. de nouat. ⁊ ita tenent hic doc. notabiliter. ¶ 4 † In glo. pe. ibi: at vnitas non est numerus: sed prin. numeri. No. istā glo. que semper allegatur tamē ista ratio non est bona: qꝛ lꝫ hoc sit verum tamen idem iudicandum est de vnitate seu de principio numeri sicut de ipso numero. vt pꝫ in simili in marito qui non est affinis: sed principium affinitatis.[c] ⁊ tamē idem iudicatur de ipso sicut de affine: ⁊ sicut affinis potest agere pro affine sine mandato: vt. l. sed ⁊ hę. s. de procurato. ita maritus pro vxore. vt. C. de procura. l. maritus pro vxore. ⁊ ibi not. per Cy. 5 † Dic ergo ꝙ aut locatio vno nummo facta est ex necessitate ⁊ valet indistincte vt. l. si vsufructu. de inofficiū. Aut ex voluntate ⁊ tunc aut res non erat digna maiori mercede. ⁊ nō valet ⁊ isto vltimo casu debet intelligi hic. ¶ In fi. glo. ibi:

fi.glo.ibi.fit actũ saltẽ tacite sed nonne videtur actũ ex eo ipso ꝙ cõtrariũ non apparet ex quo alio modo nõ põt valere.vt.l. quoties.de prescrip.ver.Respondeo nõ.ꝛ ibi loquiť qñ nõ cõstat quẽ cõtractũ partes facere voluerunt qꝛ tunc recurrimus ad contractum innominatũ.ꝛ actionẽ prescrip. ver.que ex illo oriť.sed qñ cõstat ꝙ voluerũt facere cõtractum nominatum vt fuit hic si nõ valet vt agiť nõ valet vt valere põt. vt.l.j.§. eum qui de cõstitu.pe.ꝛ hoc voluit dicere ista glos.¶†Ultimo no. tex.in verbo pretio ꝙ merces in cõtractu locationis dr pretiũ sicut in contractu emptionis ꝛ venditionis qđ facit ad no.in.l. cotẽ.§.fi.ff.de publica.vbi allegaui istum tex.

2 ☞Potest quis in causa propria esse executor de mandato iudicis.

3 Statutũ ꝙ quis non possit intrare possessionem rei hereditarie nisi heres sub certa pena ꝛ aliquis ingrediatur autoritate iudicis an incidat in penam.

1 **Iuste possidet.** ¶†Autoritas iudicis pbet iustã causaz possidendi.h.d.Habeť ergo loco tituli qui habeť a puato.ꝛ sicut ille est cã acquirẽdi dñij si habeť a domino vel vsucapiendi cõditionis si a non dño.vt.l.clauibus.de contrahẽ.ita ꝛ autoritas iudicis.ꝛ ad hoc est facta ista.l. siue sit sententia diffinitiua.vt.j.e.põpo.§.si iussu.siue interlocutoria scđi decreti.vt hic:secus si primi.vt.ff.eo.l.iij.§.fi.¶In glo.ibi lz non recte quo ad ius litigatoris hoc pcedit in sententia diffinitiua que fit recte lata est lz non recte respectu iuris agẽtis valet.l.cũ putarẽ fami.hercis.ꝛ.l.presens.j.de re iudi. Sed si loquimur in interlocutoria primi ꝛ secũdi decreti.si quidẽ deficit iniustitia ex parte agentis nõ valet ipso iure.ꝛ sic non tribuerit iustam causam possidendi per.l.j.§.hec verba.j. ne vis fiat ei.ꝛ qđ not.in.l.fulcinius.§.j.j.quibus ex cau. in pos. ea.ꝛ.l. si vero subuentum.de fideicõ.libe. Si vero non ex patre agentis:sed conuenti vel rei super qua lata est adhuc potest procedere ista glo.vt si eras debitor meus ꝛ obtinui contra te primũ decretuz in bonis suis nuntius curie misit me in possessionẽ cuiusdam rei per te possesse tanꝙ tue nõ esset tua sz titij.certe iuste possideo.et acquiro causam pscribẽdi cõtra illum si obtinui scđz decretum ita põt intelligi ista gl.¶Sed quero qđ si sciebã rẽ alienã certũ est ꝙ qñ habeo titulũ a persona priuata ista scientia facit vt non iuste possideam ꝛ acquiram causam prescribendi.sz queritur quid iuris quãdo habeo causam a iudice ꝛ sic de publico vr non nocere per.l.ꝛ generaliter.ff.de noxa.sed dic ꝙ ibi loqtur in causa noxali vel quasi noxali ꝛ est speciale. alias secus p l.qui fundum.§.qui bonafide. in fine.j.pro empto.vbi est casus et ita videtur velle Barto.in.l.põpo.§.si iussu.j.eo.¶In glo. ibi qꝛ non põt demandari fm Jo.doc.tenent primam opinionem quia eo casu quo iudex potuit demandare nuntio curie ꝙ me induceret in possessionẽ rei potest etiam dare mihi licentiam ꝙ propria autoritate ingrediar tñ talis licentia debet intelligi fm doc.si nõ reperio resistentem. als secus per.l. mõ est

2 singularis.de regu.iur.ꝛ ar.in.l.equissimuz.ff.de vsufruc.†Et ista glos.semper allegatur ꝙ qꝛ in causa ppria potest esse executor de mandato iudicis nec obstat ꝙ executio est de iperio. vt.l.iubere cauere.de iurisdi.om.iudi.ibi. ꝛ in pos. mittere ꝛc. Et ea que sunt de imperio non possunt demandari vt eo.tit.l. imperiũ.ꝛ quod ibi no.qꝛ veruz est quo ad hoc vt transeat imperiũ delegatũ.secus ꝗtũ ad merã executionẽ facti. quia illa sicut põt cõmitti nuntio iniurie.ita ꝛ parti q̃ obtinuit sentẽtiaz.

3 ¶†Ultimo querit statutũ est hic ꝙ nullus possit intrare possessionẽ rei hereditarie nisi heres sub certa pena aliquis igreditur autoritate iudicis.qꝛ debebat recipere a defuncto vtrum incidat in penã Barto. vr hic sentire ꝙ non si decretũ iudicis fuit validũ ꝛ rite interpositũ ꝛ sic statutum dz intelligi qñ propria autoritate ingrederetur ꝛ istud habui de facto sed si decretũ esset nullũ tz ꝙ talis posset puniri[a] de lata culpa qꝛ pro pena talis stati regriť dolus vel lata culpa iuxta not. per eum in l.j.§.j.si quis test.li.esse ius.fuerit.l.filius.§.procuratorem ver. verum.ff.de procu.ꝛ ibi no.

1 ☞Licet excluso colono vel inquilino dominus perdat non solum naturalem quam tenebat corpore illius sed etiam ciuilem que illi naturali videbatur adherere expulso tamen vsufructuario vel vsuario a naturali proprietarius nõ perdit suã ciuilem.

2 Si non est exclusus ille qui habet naturalem an habens ciuilẽ possit eam perdere.

Naturaliter videtur. ¶In glo. ibi Jo.an. dicit eũ naturaľr possidere supple sz nõ ciuiľr.vt in legibus 3 iijs.ꝛ istã naturalẽ hz suo noĩe ꝛ in hoc differt a colono.ꝛ inglino qui hz eam pro locatore.†Et ex hoc sequitur magnus effectus.qꝛ lz excluso colono vel inglino dñs perdat non solũ naturalem quam tenebat corpore illius.imo etiam ciuilẽ que illi naturali videbať adherere.vt.j.e.peregre. §.quibus explicitis.expulso tñ vsufructuario vel vsuario a naturali pprietarius nõ perdit suã ciuilẽ.qꝛ nõ censeť illi coherere vel in ea requiescere vt est glo.ordinaria notabilis.ff.vsu-

2 fru.queãd.ca.in.l.j.§.fi.quã oĩno vide. ¶†Quid autẽ econtra si nõ est exclusus ille q hz naturalẽ an habens ciuilẽ possit eaz perdere.dic vt no.in.l.j.§.non aũt.j.de vi ꝛ vi ar. ¶Item ista glo.pcedit in possessione ipsius rei corporalis. sz ipm ius vsufru. incorporale quasi possideť per vsufructuariũ non solũ naturaliter per actus naturales quas exercet in recolligẽdo fructus.imo etiam ciuiliter animo.ꝛ ex patientia proprietarij per glos.notabilem in.l.ait pretor.§.item ei.ff.ex qui.cau. maio. et j.vti.pos.l.fi.ꝛ de vi ꝛ vi ar.l.si plures.sed respectu alterius ꝗ dñi non dr ciuiliter quasi possideri:qꝛ ista quasi possessio consistit in patientia proprietarij sicut in alijs seruitutib⁹.vt.l.quoties.ff.de serui.ꝛ aqua.l.ij.

2 ☞Petitoriũ ꝛ pos.an habeant aliquid cõmune inter se ꝛ an possint eodẽ tempore intentari.et.§.

3 Possessorio agens ꝛ succumbens an prohibeať agere peti. et quid econuerso.

Et quid si lis esset finita et succubuisset agens an obstaret exceptio in possessorio.

4 Dominium hodie põt etiã queri sine possessione per solã traditionem facti.

5 Dominium et proprietas cadit in iuribus incorporalibus licet non cadat pos.seu quasi possessio.

6 Concursus petitorij ꝛ pos.an ꝛ quando admittatur ꝛ vtruz eorum prius terminari debeat.

7 Sententia lata in peti.pro reo an pariat exceptionẽ rei iudicate in possessorio retinende postea intentando per actorem.

8 Possessorium intentans post litis contest.super peti.an procedatur super vtroꝗ.

1 **Nihil commune.** ¶†Petitoriuz ꝛ possessoriũ retinende possunt simul concurrere quando intẽtatur diuersis respectibus: videlicet petitoriũ pro detentione vel naturali possessione aduersarij ꝛ possessoriũ pro ciuili possessione intentantis. ad hoc allegatur iste tex.secundũ intellectũ quẽ ponit glo.magna.in ver. vel dic tertio.Et intellige simul siue in eodẽ libello lz iste text. de hoc nõ loquať siue in diuersis eodez tpe porrectis:lz etiã de hoc non loquať hic siue diuersis tẽporibus porrectis fuit vnus sup vno ꝛ lis cõtest.postea porrigiť super altero.ꝛ de hoc loquitur iste tex.qñ primo fuit porrectus super petitorio: tñ idez est ecõuerso.Et sic ꝙ simul cõcurrũt:ꝛ sup vtroꝗ procediť ꝛ quãdo fuerunt intentata eodẽ libello eadẽ sententia debent terminari permittendo possessoriũ ꝛ postea petitoriũ ꝛ eodez modo in singulis actibus iudiciarijs vt in.c.ij.ꝛ in.c.cũ ecclia.ꝛ.c.cuz super.de cau.pos.ꝛ pprieta.Et idẽ videť qñ diuersis libellis eodem tpe porrectis.Sed quãdo diuersis temporibus tunc sunt diuerse instãtie:ꝛ diuersis sentẽtijs possunt terminari.Nec curandũ a quo incipiať.ar.in.l.nõ idcirco.ff. de iudi. Et hec vera etiaz in alijs possessorijs que regulariter ꝯcurrũt cũ petitorio vt adipi.vel recuperã.possessionis vt in dictis iuribus.ꝛ in.c. pastoralis.e.ti.Et no.ꝙ iuriscon.hic premittit.Primo vnũ ad euidentiam decisionis ex quo tolliť vna obiectio q̃ posset fieri contra illã vsꝗ ibi:ꝛ ideo.Secũdo decidit vnũ dubiũ vsꝗ ibi:

2 nõ enim.Tertio tollit aliã obiectionẽ que fieri posset.¶†In tex.ibi.proprietas cũ possessione ex hoc tolliť vna obiectio cõtra secundũ libellũ:vcz dependentia litis sup eandẽ rẽ ꝛ alium libellũ datũ in rei ven.nã si dedi libellũ sup vna re:ꝛ litis contest.sup eo.do aliũ libellũ sup eadẽ re siue intentarẽ eadẽ actionẽ siue aliã:tñ ex eadẽ causa nõ dz recipi iste secundus libellus sed obstat exceptio litis pendentis ꝛ duplicatis: qꝛ non debeo te diuersis libellis vexare pro eadẽ re.vt not.p doct.in.l.edita. C.de eden.sed dz expediri primũ iudiciuz.vt in aut.q semel.C. quõ ꝛ qñ iudex.Sed ad hoc respondeť ꝙ hic non dať secũdus pro eadẽ re.qꝛ primus fuit datus pro pprietate. secundus dať pro possessione q̃ est res diuersa a pprietate cuz nihil habeant inter se cõmune.vt.j.eo.l.pmiseri lz ista iura petanť sup eadem re:sed non dz attendi idẽtitas rei:sed diuersitas iuriũ pro quibus agiť.vt.d.exceptio non obstet.¶In tex.ibi:q cepit rẽ vendicare supple ꝛ sup vẽdi.fuit lis ꝯtest.als nõ diceret cepisse vẽdicare:sed velle incipere.vt.l.amplius nõ peti.rẽ ra.habe. Jtẽ supple ꝙ procediť super vtroꝗ libello: si enim suspenderetur in primo vel suspenderetur primũ iudiciũ non diceren̄ cõcurrere:qꝛ cõcursus attẽdiť respectu pcessus.sed cõiter iste.§. allegať ꝙ cõcurrũt igitur oẽs lec.glos. excepta vltima nõ videtur bone:qꝛ in eis nõ est cõcursus:imo super solo possessorio proce

a ¶Puniri. hoc limita nisi autoritate principis decretũ esset interpositũ sciẽter ita voluit Bellamera. decis.sua. cv.

dit licet Bar. dicat quālibet earū posse sustineri. et esse veram in se. tñ iste tex. tunc non posset allegari ad id quod dixi. ¶ In tex. ibi non enī videtur possessioni renūtiare ⁊c. istud procedit in quibusdā casibus. sc; rei ven. fuit intentata pro naturali sola seu pro detētione que erat apud aduersariū: q; nō videł renuntiasse ciuili que erat apud se ⁊ pro qua nūc intentat interdictū. Item procedit quādo intentat interdictū pro possessione que ad ipsum peruenit post intentatā rei ven. quia cum ea; tunc nō haberet non potest dici ꝙ ei renūtiauerit. Item procedit qñ intentat interdictū pro illa quā habebat tēpore ꝓpositæ vēdicationis cū eā ignorabat se habere: qđ qualiter ꝓcedat. dic vt in glos. q; ignorās nō videł renuntiare. vt. j. e. si me in vacuā. al's vero si sciebat se habere ⁊ habebat eā per seipsu; videł ei renūtiare cū intētādo rei vē. ꝓsupponat nō se: s; aduersariū possidere: q; vendicatio nō datur possidenti. vt. l. j. §. hoc interdictū. j. vti possi. sed dał cōtra possidentē. vt. l. j. C. de alie. iudi. q; possessio de facili perditur solo animo. vt. l. si quis vi. §. differentia. j. e. vnde sicut ille qui nuntiat nouum opus simpliciter perdit possessionem. vt. l. de pupillo. §. meminisse. s. de operis noui nūti. fortius qui intentat rei ven. ⁊ isto casu non procederet qđ hic dicił: q; sup scđo libello non posset obtinere cum interdictū vti possi. non detur nisi possessori: ⁊ hoc ꝑ primū libellū apparet ꝙ non est possessor: ⁊ sic libellus esset frustratorius: sed si possidebat ꝑ se: s; ꝑ aliū nō potuit illi possessioni renūtiare simplici volūtate. vt. j. eo. peregre. §. quibus explici. cum ibi no. in glo. vnde etiam si sciuisset se possidere tēpore primi libelli adhuc ꝓcedit qđ hic dicił: q; ergo nō semper est verum ꝙ intentans rei ven. videał possessioni renuntiasse: ergo sequił qđ propter hoc solū ꝙ eam intentauit nō repellił ab agēdo interdic. vti pos. ⁊ hoc vult hic dicere iuriscon. ⁊ sic vult tollere hanc obiectionē que posset fieri ꝙ non debet recipi secundus libellus quasi super eo non possit obtinere vel quasi sit sibijpsi contrarius: quia non est verū in casibus predictis. ⁊ ideo dū tex. dicit: non enim videł supple. s. semp licet aliquando videał renuntiasse.

3 ¶ In glos. j. in prin. ⁊ an eandē. §. fi. dic quod ibi ponitur vnus effectus istius primi dicti: quia si quis egit possessorio ⁊ succubuit non prohibeł agere petitorio: quia agit pro re diuersa vt hic. sed hic ponił alius effectus ecōuerso qđ licet primo egerit petitorio ⁊ lis pendeat non ꝓhibeł agere possessorio. Quid aūt si lis esset finita ⁊ succubuisset agens an obstaret exceptio in possessorio videtur ꝙ non eade; ratione postꝙ sunt diuersa: sed tamen istud non est verū quia petitoriū absorbet pos. licet sit res diuersa: quod dic vt tangitur in gloss. seq.

4 ¶ In gl. ibi sed oppono. ista glo. vult ostēdere quod imo sint tria cōia inter possessionē ⁊ ꝓprietatē. Primo cōmunio similitudinis nature: quia sicut proprietas ⁊ dñium est ius corporale ita ⁊ possessio. vt. j. eo. peregre. in prin. Item cōio consequentie: quia possessio se habet vt causa ⁊ dominium vt causatum cū a possessione dñiu; ꝓcesserit. vt. l. j. in prin. s. e. ⁊ sicut ad positionē causati sequił positio sue cause. ita videtur ꝙ ad positionem dominij sequatur positio possessionis. Item cōmunio cōnexitatis quia si quis possessor ⁊ dñs transfert possessione; ex aliqua iusta causa habili ad trāslationē dominij transfert etiā dominiū qđ a possessione separari nō pōt: vt. l. per ꝓcura. s. e. Ad omnia glos. dat tres solutiones tene vltimā vt velit dicere iste tex. ꝙ nihil habet cōe respectu idētitatis substantie quia diuersa est substantia possessionis a substantia proprietatis: et tunc respōdetur ad oppositionē primo loco formatam de litis pendentia ⁊ duplicitatis. Quod autē dicił ꝙ dominiū causatur a possessione verum est de iure antiquo naturali vel gē. hodie vero dñium pōt etiā queri sine possessione per solā traditionē facti. vt. l. si fundū. cum ibi no. de fun. do. ⁊ etia; retineri. vt. l. si quis vi. §. differentia. j. eo. ⁊ ideo non sequił iste habet proprietatē vel dñium: ergo h; possessionem. vt. s. e. l. ꝓmisceri itē qđ dr in. l. ꝑ ꝓcura. ꝓcedit propter voluntatē tradētis. alias posset transferre possessionē sine dñio: ⁊ econuerso si ita vellet.

5 ¶ Ultimo no. gl. dum dicit ꝙ in iuribus incorporalibus cadit dñiū ⁊ ꝓprietas: licet non cadat possessio sed quasi possessio. de primo est tex. notabilis in. l. qui vsumfruc. s. si vsusfruc. pe. ⁊ tetigi in. §. differentia.

6 ¶ In glos. seq. circa prin. vbi concurrit cum petitorio notandū est ꝙ ista concurrentia pōt fieri dupliciter. primo qñ vtrūꝗ iudiciū pendet ⁊ super vtroꝗ procedił: secūdo quando vtrūꝗ pendet tñ non procedił nisi in possessorio: ⁊ petitoriū suspendił in euentū possessorij: sed contra nō cōtingit quod ꝓcedatur sup petitorio: possessorium suspendał: quia priuilegiū est possessorij ꝙ procedał ante petitoriū nō econuerso. vt. l. ordinarij. C. de rei ven. nunc ergo gl. voluit opponere de. d. l. ordinarij. et de. l. si de vi. s. de iudi. et de l. incerti. C. de interdic. in quibus habetur ꝙ pri⁹ cognoscił et terminatur questio possessionis et postea questio proprietatis

qđ patet. j. eo. l. exitus controuersie. tñ videtur ꝙ neuter cōcursus admittitur sed ꝙ primo debeat finiri questio possessionis ⁊ postea incipi questio proprietatis. hic aūt innuitur cōtrariu; dum dicit ꝙ pendente iudicio ꝓprietatis pōt moueri iudiciū possessionis siue ergo dicamus ꝙ sup vtroꝗ procedatur siue ꝙ ꝓcedatur sup secundo ⁊ suspendał primū. dicemus cōtra illas leges. que vidētur ꝓhibere concursum propter hoc in effectu voluit ponere duas solutiones. pma tñ subdiuidił in tres et secunda in duas: ⁊ sic colligūtur quinꝗ lec. quas Barto. hic solēniter prosequitur. prima ergo solutio est ꝙ imo hic nulla fit cōcurrētia quia tēpore quo intentał iudiciū scđm possessionis primū sup ꝓprietate erat iam finitū vel illo tūc finiebał et sic non pendebat. ⁊ hoc pōt ꝯtingere altero de trib⁹ modis. sc; ꝙ erat finitū ꝑ sententiā diffinitiuā latā contra actorē ꝑ quem reus fuit absolutus: si enim fuisset lata pro actore non expediuisset sibi intentare possessoriū. Secūdo pōt cōtingere ꝙ sit finitū q; renuntiauit actor ei expsse. Tertio ꝙ renuntiat tacite eo ipso ꝙ intentat possessoriū cu; asserat se possidere ⁊ in pmo iudicio asseruit cōtrariū ⁊ sic videnł ab illo recedere. ⁊ si dicał si hoc est: ergo cū primū intentauit videł renūtiasse secūdo eadē rōne ⁊ sic nō audieł. cōtrariū hic dicił in tex. responde vt in gl. vt dixi sup tex. innuit ergo ista gl. ꝙ si primū non esset finitū nec finireł intentādo secundū: q; forte ꝓtestet qđ a primo nō intendit recedere non admittereł libellus sup secūdo: q; resultaret concurrentia sicut ecōuerso si primo intentasset possessorium non admitteretur libellus super petitorio vel quousꝗ primū esset expeditū. vt in dictis legibus: hoc non placet: q; vt dixi licet possessoriū sit in hoc priuilegiatu; respectu petitorij quia est tanquā preparatorium ad ipsum. vt. l. liberis. §. j. de libe. cau. non sic econuerso ⁊ ideo ad illas leges potest de facili respōderi ꝙ nō contrariātur cū i illis dicat ꝙ q̄stio possessionis debeat primo cognosci ⁊ terminari postea. q. proprietatis ad hoc vt sciatur quis sit actor ⁊ quis reus in causa proprietatis: ⁊ cui incumbat onus probandi hic aūt nō dr cōtrariu;: sed solum dicitur ꝙ l; fuerit motū iudiciū proprietatis nō ꝓhibetur mouere iudiciū possessionis: certe pōt itelligi scđm illas leges ꝙ ꝓcedatur in isto secundo: ⁊ supersedeatur in primo quousꝗ scđm sit expeditū. Sed illud qđ plus obstaret est rō viua: quia intentando primū videł asseruisse se nō possidere: sed aduersarius nunc intentādo scđm asserit contrarium ⁊ sic videł ꝙ non sit audiendus. vt in. l. ij. j. quādo appel. sit. Item intētando primū cū videatur se asserere non possidere etiā si vere possidebat videtur amisisse possessionē vt dixi super tex. ergo non auditur intentādo scđm: q; non pōt in illo obtinere nec ad istas rationes respondetur per ea que gl. dicit: quia posito ꝙ primum sit finitū modis quibus gl. dicit adhuc remanēt dicte rōnes: q; verū est dicere ꝙ sibi est cōtrarius: ⁊ ꝙ licet primū sit finitū nō recuperat possessionē sine actu corporali. ⁊ ideo l; Barto. dicat ꝙ iste lec. glo. sunt in se vere. l; contineant diuinationē mihi videtur ꝙ non possint ꝓcedere eo casu quo foret sibi cōtrarius ⁊ a quo videreł renuntiasse possessioni. Et ideo gl. ponit aliā solutionē ꝙ imo primum iudiciu; durat: ⁊ super vtroꝗ proceditur nec est sibi contrarius: nec videtur per primū renuntiasse possessioni. tñ ad hoc vt istud procedat op; ponere casum altero de duobus modis. vel ꝙ tēpore primi iudicij incohoati non possidebat sed aduersarius: ⁊ post illud incohoatum peruenit ad ipsum possessio: ⁊ pro illa intentat possessorium certe procedetur super vtroꝗ. nam non est sibi contrarius propter diuersitatē temporis. quia verum fuit tunc ꝙ nō possidebat ⁊ veru; est hodie quod non possidet: ⁊ sic etiā nō pōt dici ꝙ renūtiauerit per primū possessioni qua; adhuc non habebat. Et si dicat postꝙ habet possessionē. ad quid expedit procedi super primo cum habeat ad id quod petit. respondeł quod imo non habet quia petit se declarari dominum qđ adhuc factum nō est. vnde declarabitur ꝙ reus quia nō possidet absoluatur. ⁊ qs sit effectus huius sententie. dic vt. l. si a te. §. j. j. de except. rei indi. vbi est tex. cū gl. singularis. ⁊ ista est bona positio in se l; contineat diuinationē: ⁊ tunc ad ꝯtrariū respondetur ꝙ ꝓcedit qñ resultaret contrarietas q̄ hic nō est. Ponił etiā alio modo ꝙ pmu; iudiciū fuit intentatū respectu naturalis possessionis que erat apud aduersariū vel detentationis. secundū intentał respectu ciuilis q̄ est apud ipsum agentē: ⁊ sic nulla resultat contrarietas ⁊ ꝑ consequēs per primū nō videtur renūtiatū secūdo. igił procederetur super vtroꝗ ⁊ effectus huius secūdi erit q; cum aduersarius non possit desistere a molestia nisi restituat naturalē vel detentationē condēnabitur ad ipsam restituendam vt not. in. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in fine magne glo. s. e. etiam si dicatur illud idem consequi per rei ven. ergo non debet admitti hec cumulatio: quia videtur obstare ratio duplicitatis. respondetur ꝙ attento eo ꝙ venit in istis iudicijs principaliter

principaliter nõ venit in vno id quod venit in altero: q2 in primo venit vt declaretur dñs in secundo vt declaref possessor: et propter hoc admittif õcursus vt pronũtief sup vtroq3 s3 attento eo qd venit in consequẽtiam vel secundario vt est restitutio rei vel possessionis q̃ venit iudicis officio mercenario. bñ est verũ q id qd venit in vno venit in altero: tñ hoc nõ 03 attẽdi: sed id qd principaliter agitur. vt no. in. l. si quis nec causa3. §. si cer.

7 pe. ¶ Et ex istis remanet glo. textualiter declarata. ¶ † Quero autẽ an singulas solutiones particulariter prosequif: et quãtũ ad primã collige ex ista gl. q sententia lata in petitorio pro reo non parit excep. rei iudi. in iudicio possessionis retinende postea intentando p actorẽ: q2 l3 appareat q ipse sit dñs nõ debet possessionẽ turbare. idẽ sentit gl. j. e. si de eo. §. fina. l3 Dy. sentiat contrariũ in. c. qui ad agendũ. de regu. iur. in fi. multominus sm̃ Bar. parit exceptionẽ in iudicio possessionis recuperande in quo nõ admittif exceptio dñij etiã si paratus sit in continenti pbare. vt. l. si quis ad se fundũ. C. ad legẽ iul. de vi. secus in possessorio adipi. Tu dic melius q qñcũq3 de dominio apparet per sententiã diffinitiuã: et sic reddif notoriũ põt de illo mihi agenti quocũq3 possessorio excipere: q2 causa proprietatis notorie absorbet possessionis causam. hoc notat Hostie. Jo. an. in nouella. in. c. ij. de cau. pos. et pprieta. p. c. cũ dilectus eo. ti. et illud qd allegaf in cõtrariũ pcedit qñ dñium tuum nõ est effectũ notoriũ per sentẽtiã: l3 offeras te velle incontinenti probare. Quod aũt dixi procedit qñ pducis sententiã actualiter vel offers te paratũ incontinẽti producere: secus si sententiã nõ allegas. s3 alias pbatiões. ¶ Ultimo circa istã materiã sunt cõsiderãdi duo casus pncipaliter. primus qñ vnus et idem intentat peti. et pos. intẽtare vult. Scdõ quãdo vnus peti. alter pos. Et quilibet istoz subdiuidif in tres. Nã interdu3 intento primo peti. et postea volo intentare pos. et loquif hic. Interdu3 ecõuerso et loquuntur leges in õtrariũ allegate. Interdũ vtrũq3 simul et idẽ q̃ eadẽ distinctio adhibef in secundo casu. Et sic sunt sex cõminationes de quib9 vide hic per Bar. Sed in vna cõminatione videf dicere cõtra canonistas qñ primo intẽtaui peti. contra te: et tu intẽtas postea pos. recuperare. cõtra me qd

8 esse põt in causa matrimoniali. † Nam ipse dicit q si intentas pos. post litis cõtest. peti. pcedif sup vtroq3: q2 exceptio proueniens ex possessorio q petitoriu3 suspendatur est dilatoria que non potest opponi post lit. cõtesta. Ego habui istum casum de facto in arduissima. q. in cõtrarium videtur tex. cum glo. et expresse per Inno. in. c. ex conquestione. de restitu. spo. q imo suspendatur. de hoc vide in Spec. de cã pos. et pprie. post princip. Cetera vide hic per Bar. l. 13.

1 **Pomponius.** ¶ † Rerũ mobiliũ pdimus possessionẽ ciuile3 eo ipso q pdimus naturalem. et nõ est in ptãte nostra ipsam adipisci excepto seruo. h. d. Dic. vt. s. eo. l. iij. §. nerua filius. tñ in casu huius. l. qñ perditur naturalis pter occupationem aque etia3 si sit res immobilis perditur ciuilis. vt. s. e. l. iij. §. labeo. et no. hic in glos. dñium tñ non perdif vt hic in tex. ¶ In tex. ibi possessionẽ. sc3 etiã ciuilem: vt differat a seruo fugitiuo de quo statim subijcit. alias non esset differentia. nam etiam in seruo fugitiuo perditur naturalis. s3 retinef ciuilis quousq3 sit occupata p aliũ. vt. l. j. §. per seruũ. s. e. ¶ In tex. ibi ne ipse nos priuet no. hanc rationem. Est et alia de qua. j. e. l. rem que nobis. Et propter istam rationem multa statuuntur in seruo fugitiuo que non in alijs rebus mobilib9 vt in. l. j. C. de serui. fugi.

2 ☞ Malafides autoris an noceat singulari successori et. nu. 3.
3 Quid in successore vniuersali.

1 **Cum quis.** ¶ † Usq3 ad fi. huius. l. cũ. l. se. iuriscõsul. tractat qualr qs põt coniungere possessionẽ suã ad finẽ prescribendi vel vsucapiendi. nã si possedi rẽ tuã titulo et bonafide tpe sufficiẽti ad vsucapiendum vel prescribendũ puta triẽnio si erat res mobilis. vel. x. aut. xx. annis si erat immobilis. et erat res vsucapibilis vel prescriptibilis. q2 non erat affecta vitio reali. puta furti vel violentie: certũ est q tibi agenti rei ven. possum obijcere exceptione3 vsucapionis vel prescriptionis cõplete q̃ est exceptio litis finite. vt. l. j. in fi. j. ad tertul. Sed qd si tps nõ erat cõpletũ q2 possedera3 rẽ immobilẽ quinq3 annis sed autor meus a quo emi possederat alijs quinq3. Ego volo iungere tps suũ cu3 meo et dicere q cõpleta est pscriptio longi tpis possum dũmodo autor meus possederit bona fide posito etia3 q sine titulo. et sic vtraq3 possessio erat iusta. ista vocaf accessio de qua in. l. accessionibus. j. de diuer. et tẽp. pscri. secus si possedit mala fide. q2 tũc sicut illa possessio non poterat prodesse sibi si haberet ti. ita nec mihi. et hoc vult iste tex. s3 si illã possessionẽ nollẽ cõiungere cũ mea q2 ego possedissem sufficiẽti tpe malafides illius non noceret mihi isto iure: q2 est vitiũ personale non reale hodie vero qd iuris sit dic vt in aut. malefidei. C. de pscri. long. tẽp. ¶ In glos. j. notandũ q legit istũ. §. quatuor modis et tres primi loquũtur in singulari successore q vult vti adminiculo ex persona sui autoris. quartus loquif in vniuersali successore. Primus est quando vult vti adminiculo possessiõis sui autoris vt posui in casu et ista est vera lec. Secundus qñ vult vti adminiculo. i. ti. ex psona sui autoris ista non est vera q2 esset sensus q si emi re3 tuã a titio bonafide et possedi eã p longũ tps et sic nõ habeo necesse iungere tps suũ cũ meo tñ ex quo vtor ti. quem habui ab ipso põt mihi objici de malafide sua. et hoc vltimu3 est falsum iure isto. q2 hoc est vitiũ personale q nõ egredif psonã suã. vt. l. an vi

2 tiũ. j. de diuer. et tẽp. pscri. et. C. de prescrip. longi tẽpo. l. j. † Sed
a hodie p aut. malefidei[a] ibi posita3 et in corpore vñ sumif in. §. rursus allegato hic ĩ gl. distinguif an dñs sciret rẽ suã per illũ possideri et remanẽt iura vetera incorrecta an ignoret. et tunc malafides autoris nocet successori singulari etiam nolenti vti possessione ex persona sui autoris. s3 iure isto distinguebaf an volebat vti. et tunc nocebit. vt hic. Aut nolebat vti. q2 sua sufficiebat. sed solo ti. et tunc sibi non nocebit. vt. s. pxi. §. et in legibus. s. allegatis. Quando aũt vitium esset reale. puta furti vel violentie tã olim q̃ hodie indistincte nocet etiã si nolit vti adminiculo ex psona defuncti quo ad pscriptionẽ longi tẽporis vel vsucapione3 vt insti. de vsuca. §. furtiue et. C. de acqui. pos. l. vitia. nõ longissimi. vt hic in. l. oẽs. C. de pscri. xxx. an. et no. j. e. l. fi. et hoc in effec. voluit gl. in ver. qd aũt si non vult. quẽ ver. referas ad primũ casum seu ad primũ modũ legendi in glo. Tertius modus est vt loquaf in singulari successore habente causam lucratiuã cui põt obijci de malafide autoris. secus in habente causam onerosam. vt. j. de doli excep. l. apud celsum. §. si quis aũt. Ista lec. nõ est bona. q2 contra tex. q loquif de emptore habente onerosam. et q2 illa distinctio pcedit qñ singularis successor nõ ageret. sed qñ cõuenif et vult se defendere nõ distinguendo inter habentem causam lucratiuã vel onerosam. imo in vtroq3 casu si nõ vult vti possessione actoris nõ põt ei obijci de malafide illius l3 vtaf titulo ex persona illius: sed si vult vti secus. vt. s. dixi. Quarto mõ ponif casus in successore vniuersali. vt herede cui põt obijci de malafide defuncti si vult vti adminiculo. i. possessione defuncti ad pscriptionẽ cõplendam. et in hoc ista lec. est vera in se tñ non cõgruit litere loquẽti de venditore et emptore. Si aũt non vult vti possessione defuncti. tũc secus vt non possit obijci. et in hoc ista lec. est falsa. et glo. ipm reprehendit q̃ reputaf eadẽ psona cũ defuncto. vt. l. cum heres et ibi plene no. de diuersis et tempo. pscrip. et in hoc differt heres ab alio singulari successore. vt etiam no. j. e. l. quesitum in glos.

3 ¶ † Et ex pdictis collige distinctionẽ per te. Aut loquimur in successore vniuersali et nocet sibi indistincte malafides defuncti. l3 sit vitiũ psonale. Aut in singulari et tũc aut agit aut conuenif. Primo casu distinguif aut habebat causam lucratiua3 vel onerosam. Scdõ casu non distinguif hoc mõ sed solũ an volebat vti adminiculo. i. possessione defuncti et sibi nocebat olim et hodie. vt hic aut volebat vti adminiculo. i. titulo non possessione defuncti. et tunc iure isto nõ nocebat. vt hic in glo. et in. l. j. C. de prescri. lon. tẽp. sed de iure nouo distinguif. vt. s. dixi ex vitio aũt reali indistincte nocet. ¶ In glo. sequẽti ibi. sed. xxx. hodie et c. exẽplifica glo. hoc modo q titius possedit rẽ tuã malafide. xxv. annis postea vendidit mihi bonefidei emptori. ego possedi postea quinq3 si agis cõtra me possum obijcere pscrip. longissimi tpis. et iungere possessionẽ titij cũ mea quia malafides sua non nocet quo ad istã prescriptionẽ. s3 quantũ ad pscriptionẽ longi tẽporis s3 si possedissem. x. annis inter presentes non expediret iũgere possessionẽ suã cũ mea. q2 mea sola sufficit ad prescriptionẽ lõgi tpis. et sic no. ex ista gl. q etiã de vitiosa pscriptione fit accessio ad pscriptionẽ lõgissimi tpis. vt etia3 no. j. e. l. §. fi. ¶ In glo. ibi qd nõ placet. tu dic q in clandestina distinguif aut res nũq3 fuit possessa per dñm. et tũc clandestinitas non inducit vitiũ reale sicut nec subtractio inducit vitium furti de re q̃ p dñm nũq3 fuit possessa. vt no. Bar. in. l. cu3 querebatur. C. vnde vi. Aut semel fuit possessa per dñm et nunc vacat. et tunc idem inducit vitium reale quasi violentie per illã. l. cũ querebatur. vt ibi per eundẽ. et sic non poterit pscribi longo tpe etiam cũ titulo et bonafide sicut nec res furtiua vel violenter possessa. tene menti. Sed in precaria distinguif an duret voluntas concedentis et tunc est iusta. vt. j. e. l. si is qui. et ibi no. aut non. et tunc secus: et efficitur violenta quasi interuertat possessionem. vt. s. e. l. iij. §. si rem. et. j. vnde vi. l. colonus et ita no. in. l. vitia. C. eo. per doc.

2 ☞ Nõ põt quis vti accessione ex persona illius a quo causa3 non habet sed illius a quo causam habui vel qui causam a me habuit bene possum vti accessione.

a ¶ Malefidei. ad de q voluit old. consi. xlij.

1 **Preterea queritur.** † Sicut emptor pôt vti accessione ex psona venditoris. ita & econtra si contingat venditionē solui. h.d. ¶ In text. ibi q2 venditoris & resolutio redhibitio quasi dicat non est venditio nec emptio sed emptionis resolutio & facit haberi eam pro non facta propterea videbatur ꝙ venditor non posset vti accessione ex psona emptoris q2 non h3 ab illo cām

2 per hāc redhibitionē. † & regula est ꝙ nō pōt qs vti accessione ex psona illius a quo causam nō h3. vt. j. pxi. §. sed dic ꝙ ex psona illius a quo non habeo causam & q neca me h3 causam. & sic nō dicit̄ meus successor nec meus autor nō possum vti accessione vt ibi sed illius a quo causam habui. & sic dr̄ meus autor vel qui cām a me habuit. & sic dr̄ meꝰ successor. hñ possum vti accessione. & iste est casus hic quē no. facit qd̄ habet̄. j. ea. l. §. ex facto & quod ibi no. glo. fi.

1 **Si liber homo.** ¶ † Sūmariū istius. §. colligit̄ ex his q̄ supra pxime dixi. & d3 poni casus h̄ ꝙ liber hō p me bonafide possessus vel seruus alienus q̄siuit nō ex re mea nec opera sua. tñ noīe meo aliquā rē a nō dño. certe nō q̄siuit mihi dñiu3 nec quasi ex quo nō ex re mea nec ex opa sua s3 hñ q̄rit sibi dñiu3 qñ est liber hō vel dño qñ est seruus alienus. & emit a dño rei vsucapiēdi cōditionē qñ nō dño. tñ mihi fuit q̄sita possessio de facto postea directa libertate restitui sibi vel vero dño suo illā rē. certe si cōueniat̄ a vero dño illius rei. & ipse obijciat pscriptionē. & velit iungere possessionē meā cū sua nō pōt q2 nullam h3 a me nec ego ab ipso. sed habui ab illo venditore. ego aūt restitui rē tāq̄ suā non tanq̄ meā vt infra. §. ex facto.

2 ☞ Medium impertinens impedit extrema coniungi.
Si quis cōtraxerit matrimoniū cū concubina an legitimetur proles si fuit aliud matrimoniū intermediu3 inter natiuitatē prolis & contractū matrimoniū cum concubina.

3 Malafides heredis an noceat quādo defunctus cepit possidere et prescribere.

1 **Quesitum est.** ¶ † Possessionis nō cōtinuate nō fit accessio. h.d. vsq3 ad versi. non aūt. Sic ergo l3 habeā causam a te si tñ medio tēpore quidā tertius possedit. & postea possessio ad me peruenit nō possum iungere possessionē tuā cū mea ad prescriptionem cōplen

2 dam siue sim singularis successor siue vniuersalis. h.d. † Et sic not. ꝙ mediū impertinēs impedit extrema cōiungi facit. l. tua predia. de serui. predio. rusti. Et est ar. ꝙ si qs cōtraxerit matrimoniū cū cōcubina proles nō legitimet̄ si fuit aliud matrimoniū intermediū inter natiuitatē prolis & contractū matrimoniū cū cōcubina. tñ contrariū tenent doc. de quo in regula sine culpa in mercuria. & . j. rē ra. ha. l. bonoru3. per Bar. & . l. cū mihi

3 §. fi. de solu. p eūdem. ¶ † In glos. fi. ibi. nā malafides heredis non nocet qñ defunctus cepit possidere & pscribere. na3 sicut si ipse supuiueret malafides ipsius postea supueniēs nō interrūperet vsucapionē vel prescriptionē iure isto. & . l. j. §. hoc tantūmodo. de vsucapio. transfor. C. ita nec interrūpitur si succedat sibi heres malefidei. q2 reputat̄ eadē psona viuere non sic in singulari successore qui non ita representat psona3 sui autoris vt colligit̄ hic. dū dicit qm̄ plenius est &c. na3 inspicit̄ initium sue possessionis nō sui autoris vt in legibus h̄ allegatis p glossa3. Hodie de iure cano. malafides supueniēs etiā in persona eius dē interrūpit pscriptionē vt in. c. malefidei. de regu. iur. lib. vj. dū dicit nullo tpe pscribit & ibi no. p Dy. Et hoc qd̄ dicit gloss. procedit quo ad interruptionē pscriptionis. s3 quo ad acquisitionē fructuū malafides heredis inspicit̄ vt impediat eā fieri licet defunctus fuerit bonefidei. vt. s. ti. j. l. quesitum.

1 **Non autem ea tamen.** ¶ † Scōm verū intellectum h.d. ¶ Heres cū possessione sua pōt iungere nō solū possessionē defuncti q̄ fuit apud eū tempore mortis sed illa3 que apud nullū fuit post eius mortē si fuit vacans. h.d. Et probat̄ per. l. ceptā. j. ti. j. sed si fuisset per aliū occupata secus. q2 nec ipsa posset iungi nec possessio defuncti. vt in pcedēti. §. Glos. ponit hic casum tribus modis. sed nullus est bonus & tertia lec. est falsa. quia vult ꝙ si ipse defunctus desijt possidere in eius vita qd̄ tñ heres eius potest iungere cū sua possessione illā quam habuit defunctus anteq̄ desineret possidere quod est falsum ẜm doc. imo interrūpetur prescriptio per. l. naturaliter. j. ti. j. & idem et fortius in singulari successore.

2 ☞ Vitiose possessioni an fiat accessio.

1 **In dotem quoq3.** ¶ † In re data vel restituta p dote mariti vtit̄ accessione ex persona vxoris. & ecōuerso. h.d. ¶ In tex. ibi res supple aliena nō vxoris quā tñ vxor bonafide possidebat. & tradidit vt suam. & maritus bonafide recepit eam. ¶ In glos. ibi al's factus dñs non vsucapit. vt. j. ti. j. l. sequitur. §. lana. ¶ In glos. seq. ibi est ar. ꝙ ipse est dñs rei dotalis. scil3 qñ mulier tradens erat. & probatur hoc modo. na3 sicut eo casu quo quis est dominus transfert dominiu3 si non est dominꝰ transfert vsucapiendi conditionē. ita econuerso eo casu quo nō dñs transfert vsucapiendi conditionem dñs transfert dñium ista sunt conuertibilia vt. l. clauibus. de contrahen. emp. sed hic pt3 ꝙ mulierꝰ si non est dña transfert in maritū vsucapiendi cōditionem ergo sicut dña transfert dñium & hoc verum. vt. l. doce ancilla3 C. de rei vendi. vxor tñ fingitur dña constante matrimonio: vt l. rebus. C. de iure do. licet maritus sit vere dominus. & matrimonio soluto ipso iure transfertur dominiū in vxorem. ¶ In glo. ibi ꝙ vir possidet. nam non possidenti non datur accessio vt. j. proxi. §. sed hic datur viro ex persona mulieris si res est apud eum ergo ipse possidet. & non mulier sed possedit. ¶ In glos. ibi vir autem cepit vsucapere. supple & cōpleuit. & sic censetur habuisse dominiu3 a muliere a qua habuit causam ipsu3 acquirendi. & ideo solu. matri. tenetur sibi ipm̄ restituere sicut si ab ipsa dominiū habuisset l3 ante & etiam nunc si mulier malefidei ar. s. de do. cau. mor. l. si alienam. in princ. & . l. qui alienā et hoc vult ista glos. quā no. singulariter pro declaratione illa

2 rum legum. † & etiam. §. fi. j. e. l. vbi dr̄ ꝙ vitiose possessioni nō fit accessio. & hic possessio mulieris est vitiosa si est mal. fi. quia illud est verū ante cōpletam prescriptione3. sed ista glo. loquitur post ipsam cōpletam ideo tene eam menti.

2 ☞ Accessio fit possidenti de presenti possessione qua3 alius olim habuit.

1 **Si is qui pro precario.** ¶ † Ei q nō possidet non dat̄ accessio ex psona possessoris. sed ei qui possidet dat̄ ex psona alterius qui olim possedit. et ab ipso causam habuit. h.d.

2 ¶ † No. hic ergo regulā ꝙ accessio fit possidenti de psenti pos. quā alius olim habuit. vt in fi. huius. §. sed de pos. qua3 alius habet de presenti non fit accessio ad possessionē quā nūc nō habeo sed in futurū spero habere. vt in pmo casu huius. §. ¶ In gl. j. in fi. ibi non esset accessio supple etiā in vltimo casu huius §. post ruptū precariū cuius contrariu3 hic dr̄. ¶ In glossella seq. ibi. q2 non possidet. & etiam q2 sibi non expedit na3 cū nullo modo possideat non pōt cōueniri rei vendi. a dño vt not. in glo. seq. ergo sibi non expedit vti accessione. ¶ In glo. seq. ibi. nam dñs expone. i. concedens precario. al's si esset dñs nō pcederet qd̄ sequitur in glos. ꝙ desinit pscribere q2 si erat dñs nō prescribebat. ¶ In gl. ibi. & sic tēpora non continuabit̄. ista ratio nihil valet q2 post ruptū precariū & receptas possessionem possum vti accessione de possessione quā ille habuit ad possessionē quā hodie habeo vt si ille possedit precario per quinquēniū & ego post ruptū pcariū per aliud quinquēniū. & hoc sufficit ad prescriptionē complenda3. & cessat oppositio glos. q2 hic non est interrupta sed si vellē coniungere has possessiones prime quā habebam anteq̄ cōcederem precario tūc pcederet oppositio gl. q2 illa possessio. & etiam prescriptio incepta per eam fuit interrupta & annihilata & sic nihil mihi proficit sed oportet incohoare prescriptionē de nouo ex istis duabus possessionibus vltimis. ideo glos. frustra superꝰ hoc laborauit. ¶ In gl. ibi. vel dic non vsucapit sibi: sed domino. ista gloss. sentit contrarium eius quod. s. dixerat ꝙ prima possessio et vsucapio quam incepit antequā traderet precario non est interrupta s3 continuatur per eum cui facta est concessio sicut nec illa qua3 habebat debitor in re tradita pignori. quia continuatur per creditorem. & sic omnes possessiones possunt simul coniungi tam illa quam habebat anteq̄ concederet q̄ etia3 illa quā habuit ille cui concessit q̄ etiā illa quā habuit post recuperatam possessionē. & ista glo. est notabilis. sed volēdo fugere cōtrariū pōt solui alio modo. vt. s. dixi. ¶ In glos. ibi. ite3 an durante precario. istā questionē nō video qūo procedit nisi ponat̄ ꝙ ille cui facta erat concessio cōueniebatur rei ven. a vero dño. & cōcedens veniebat ad defensionē illius & tunc dico ꝙ nō solum potest vti accessione ex psona sui autoris. s3 etiā ex psona sua. de possessione quā habuit anteq̄ concederet pcario. & iungere ipsas cū possessione quā h3 ille cui cōcessit. & si oēs simul iūcte sufficiūt repellet agētem. q2 ista pscriptio cōpelletur ad vtilitatem concedentis. vt. s. dixit glo. & sic potest venire ad defensa3. vt necessarius procurator. vt. l. pcurator. ad exhiben. §. j. rē ra. ha. Et isto casu limitatur iste. §.

1 **Ex facto queritur.** ¶ † Ex psona illius a quo nō habeo causam non possum vti accessione. h.d. Et dico: nō habere causam qñ restituit mihi rē tanq̄ meā non tanq̄ suā & sic nō h3 aīm trāsferendi dñium sed restituendi possessionē tantū vt hic. & . s. ea. l. §. si liber homo. hoc tñ veru3 nisi restituat eam iussu iudicis. vt. j. proxi.

vt.j.proxi.§.¶Et pone hic casum φ possidebaȝ rem tuā ti.et bona fide ⁊ φ tradidi eā seruo in peculiū postea ipsum manu misi.⁊ non donaui expresse peculiū nec cēsetur tacite donatum vel dic φ expresse fuit actū vt nō censeaṫ donatum.vt in glo.j. Ipse aūt illā rem secū asportauit certe priuauit me possessio/ne.⁊ etiā interrupta est vsucapio quā contra te inceperā. post/ea ipsam mihi restituit incipiā vsucapere de nouo nec possum vti possessione que fuit apud eum.sed necesse habeo retinere eam per tēpus legitimum a die restitutionis.

2 ☞Si egi publiciana vel etiaȝ triticaria ꝑ re q̄ nō erat mea ⁊ obtinui an acquirā dñium si erat illius contra quē obtinui ⁊ vsucapiendi conditionē si non erat illius.

Si iussu iudicis. ¶†Si iussu iudicis resti/tuaṫ mihi res tāφ mea nec est mea nec etiā restituentis ꝑpter iudicis autoritateȝ trāsferṫ in me vsucapiendi vel pscribēdi ꝯditio sicut transferreṫ domi/niū si restituentis esset ⁊ possum vti accessione ex persona ipsi⁹ b.d.in effec.tex.cum glos. ⁊ dictis docto. ipsum declarantium. Quid econtra si iussu iudicis vel illius sententia res dimittaṫ apud possessorem conuentum.qꝛ absoluatur a rei ven. actoris qui re vera erat dñs an ex tali absolutoria dñium acquiratur ipsi conuento absoluto.vide.j.de exce. rei iudi.si quis rem. Et est speciale qꝛ regulariter secus.φ si mihi restituerit rem tanφ meam non transfert dñium si ipse est dñs. vt.l.iij.§. subtilius. ß.de condi.ob cau.nec vsucapiendi conditionē si nō erat dñs. Et per hoc etiam soluitur contrarium de.§.precedenti.et de.§. si liber homo.ß.e.l.de quo glos.opponit quia in illis fuit mihi restituta non iussu iudicis.Et hec predicta vide p glos.insti.de offi.iud.§.fi.⁊.l.statuliberi.§.j.de statulibe. Nō tñ autoritas iu dicis operatur φ si sim malefidei possim prescribere longo tē/pore.vt.j.pro empto.l.qui fundum.§.qui bonefidei in fin.nisi in causa noxali.vt.l.generaliter.ß.de noxa. Et potest intelligi iste tex.in sententia diffinitiua.⁊ etiam haberet locum interlo/cutoria si essem missus in possessionem ex scđo decreto rei tan/quā mee cū non essem.vti si ille contra queȝ facta est immissio erat dominus acquiram dñium alias vsucapiendi conditio/

2 nem.†Et notādum qđ Barto dicit ex ista glo.colligi. φ si egi publi.vel etiam triticaria pro re que non erat mea. et obtinui acquiro dñium si erat illius contra quē obtinui ⁊ vsucapiendi conditionem si non erat illi⁹.sed certe ista gloss. sentit expresse contrarium quicquid ipse dicat dū facit differentiaȝ inter rei ven.⁊ publi.vel dic φ Bar.bene dicit.quia gl. vult φ si egi rei vendi.non transferatur dñium nec vsucapiendi conditio ꝟm quosdā sed si egi publi.sic qꝛ non restituiṫ mihi res vt mea sed certe lȝ non vt mea tñ nec etiaȝ vt illius contra quē egi.qꝛ non tradidit vt suam.sed tanφ habeā in ipsa quasi dñium.quia pre scribebā vel vsucapiebā.si ergo transfertur qñ egi rei vē.⁊ ipse erat dñs eadem rōne videṫ transferri si egi publi.qꝛ lȝ nō dice rem me dñm non tñ me negabam esse dñm.sed si egi triticaria debet distingui an pro nuda possessione vel non. quod dic vt hic per Barto.

1 **Sed et legatario.** ¶†Legatarius in re le/gata vtiṫ accessione et ꝑ/sona heredis maxime si legatū fuit conditionale. ⁊ heres pen/dente conditione possedit.⁊ cōditio postea extitit.Si aūt lega/tum esset purum.glos.hic tenet φ tempus quo heres possedit non proficiat legatario. si heres fuit in malafide vel in mora soluendi legatum per.l.quesitum.ß.ti.j.sed illa loquiṫ quo ad acquisitionem fructuuȝ.sed quo ad interrumpendam prescri/ptionē malafides heredis non attendebatur iure isto. vt not. ß.e.l.§.quesitū in glo.fi.nec etiam mora heredis dȝ esse legata rio nociua.et ideo potest hic subaudiri maxime qñ legatū fuit conditionale qꝛ heres nō nisi iuste pōt possidere respectu lega tarij cū non possit ipsum in mora cōstituere.tñ idē videṫ qñ pu rum lȝ tunc possit in mora cōstituere ⁊ sic iniuste respectu lega tarij tñ hoc non dȝ legatario nocere.vt impediaṫ vti accessio/ne ne addatur afflictio afflicto.

2 ☞Quinqȝ casus in quibus non datur accessio.

1 **Accessiones.** ¶†Nō possidenti nō daṫ accessio nec etiā possidēti vitiose seu vitio/se possessioni nec ecōtra de vitiosa possessione ad non vitiosaȝ.

2 hoc dicit.†Et sic no.hic tres casus quib⁹ nō datur accessio ad de alium.ß.e.l.§.si liber.⁊.§.ex facto.Item alium de possessio/ne non continuata.vt.ß.ea.l.§.quesitum.¶In text. ibi vitio/se.scilȝ vitio reali vel etiam personali.Et ita etiam intellige in casu seq.et patet.ß.e.l.§.cum quis quia neutrum est sufficiens ad vsucapiendum vel prescribendum longo tempore.sed lon/gissimo sic.⁊ quo ad prescriptionem longissimi temporis bene posset fieri accessio de vitiosa ad non vitiosam et econuerso.et etiam de vna vitiosa ad aliam vitiosam etiaȝ si sint affecte vi/tio reali.vt.l.sicut.C.de prescrip.xxx.an.⁊ ibi etiam fur vel pre/do prescribit longissimo tēpore.Hoc tamen de iure ciui.secus de iure canonico.qꝛ sicut malefidei possessor non prescribit.ita nec potest vti accessione ex persona malefidei possessoris. quia possessio que erat inutilis sibi:non potest vtilis esse mihi. licet sim bonefidei. ſ.14.

Si seruus vel filiusf.meus.

1 ¶†Qui habet causam a seruo de voluntate dñi vel ēt a legitimo administratore pōt vti acquisitione ex persona dñi vel illius cuius negotia ministrantur.h.d.

1 ☞Differentia inter possessionē rei mobilis ⁊ immobilis.

3 Ille qui nobis acquirit vt filius vel seruus nō potest nos pos/sessione priuare.

4 Interdictum vnde vi non datur pro recuperanda possessione rei mobilis nisi existat in re immobili et quid in alijs interdi/ctis possessorijs. ſ.15

1 **Rem quē nobis surrepta.** ¶†Rei subtracte pdimus possessionē ēt ciuilē nisi subtrahaṫ nobis p illū q est in potestate nostra.qꝛ si cut ille nō pōt nobis interuertere possessionē suīpsius nec al/

2 terius rei.h.d.¶†No.differentiā inter possessionē rei immo/bilis ⁊ mobilis.nam lȝ perdā naturalē possessionē rei immo/bilis me absentādo nō tamē perdo possessionem ciuilē etiam si naturalis sit per alium occupata.nec sit in potestate eam re/cuperare dūmodo hoc ignorem.vt.j.eo.l.quāuis.sed in rebus mobilibus perdita naturali:⁊ etiam facultate eam recuperan di:qꝛ sit per aliū occupata vel etiā oberrauerit pdo ciuilē etiaȝ ignorās.vt hic.⁊.ß.e.l.iij.§.nerua filius:qꝛ dignior est posses/sio rei immobilis φ mobilis:⁊ ad hoc allegaṫ ista.l. et.j.eo.l.si

3 rem mobilē.†Itē no.φ ille q nobis acqrit.vt filius vel seruus non pōt nos possessione priuare quod est verū quousqȝ res est apud eū:lȝ habeat animū priuādi nos vel interuertendi pos/sessionem.secus si in alium transferat.vt.ß.eo.l.iij.§.qđ seruus ⁊ hoc dum dicit quādiu apud ipsum sit.¶In glos.j.in fi.ibi ⁊ ab extraneo sit furtū.ista glos.bene loquitur.qꝛ per solā inficia tionē depositarij nec priuatur deponens possessione nec depo sitarius facit furtum sed si rem contrectet tunc sit furtū ⁊ etiaȝ

4 deponens priuaṫ possessione.vt.ß.e.l.iij.§.si rem.¶†In gl.ij. ibi aliquid possessorium hoc restringe ad possessorium recupe rande.i.interdictum vnde vi.nam in illo procedit ista glos.φ non datur pro recuperanda possessione rei mobilis nisi existat in re immobili de qua quis fuit spoliatus sed alia interdicta possessoria bene possunt competere pro re mobili puta adipi/scende possessionis.⁊ quorum bonorū ⁊ quorum lega. Itē reti nende.vt in interdictum vtrobi.⁊ vide qđ no.Cyn.in.l.j.in.iij. q.C.vbi causa status.Habent etiā locū alia remedia pro pos/sessione rei mobilis recuperanda.scilȝ actiones lȝ non interdi ctum recuperande:vt condictio incerti si ille qui cecidit a pos/sessione habebat ius in re:vel actionem tritica. si non haberet ius in re.sed solam possessionem. Uel officiuȝ iudicis si habe/bat nudam detentationē qđ dic.vt not.plene in.l. manifestissi/mi.§.sed cum in scđa.C.de fur. tangitur etiam hic per Barto. Item etiam possessorium.l.cum querebatur.C.vnde vi.lȝ illa videatur loqui in re immobili. cuius possessio vacabat. et ab ea que hic no.Bart.Adde no.in.c.illud.de presump.in nouel/la.¶In glo.que incipit etiam dominicarū ibi. secus in pecu/liari.qꝛ in illa non cōmittit furtū lȝ malo aīo ipsum cōtrectet. et ratio est quia nō videtur cōtrectare contra voluntatem dñi postφ dñs eam sibi concessit in peculium.secus in re dñica nō peculiari. qꝛ in illa potest fieri cōtrectatio contra voluntatem dñi.ideo in illa committit furtum non tñ datur actio furti nec priuatur dñs possessione.vt.j.de furtis.l.serui.et filij.in princ. et hic et.d.l.j.C.de serui.fugi. ſ.16.

1 **Quod vxor viro.** ¶†Ex donatiōe facta īter ꝯiuges cū sit nulla si donās erat dñs sicut nō trāsferṫ domi nium ita nō transfertur vsucapiēdi conditio.lȝ trās feratur possessio:qꝛ dicitur possessio iniusta et donatarius di/citur possidere pro possessore.i.sine causa vel tit.h.d. in effectu tex.cum glos.¶Et pro declaratione gloss.distingue duos ca/sus in donatione facta inter coniuges.nam aut donatarius sciebat donationem non valere aut credebat eam valere. Pri mo casu nec vsucapit vel prescribit longo tempore contra do nantem nec etiā efficitur dñs fructuum re tñ perempta nō te/netur restituere vltra φ sit factus locupletior vt in legib⁹ hic allegatis in glos.⁊ hoc videṫ veruȝ etiam si res donata nō erat donantis sed aliena.qꝛ non poterat dici bo.fid.possessor si cre/debat ti.esse nullū.lȝ re vera esset validus.qꝛ donans non fie/

Differentia inter

vt.j.proxi.§.¶Et pone hic casum φ possidebaz rem tuā ti.et bona fide ⁊ φ tradidi eā seruo in peculiū postea ipsum manu misi.⁊ non donaui expresse peculiū nec cēsetur tacite donatum vel dic φ expresse fuit actū vt nō censeat donatum.vt in glo.j. Ipse aūt illā rem secū asportauit certe priuauit me possessione.⁊ etiā interrupta est vsucapio quā contra te inceperā. postea ipsam mihi restituit incipiā vsucapere de nouo nec possum vti possessione que fuit apud eum.sed necesse habeo retinere eam per tēpus legitimum a die restitutionis.

2 ☞Si egi publiciana vel etiaz triticaria ꝓ re q̄ nō erat mea ⁊ obtinui an acquirā dn̄ium si erat illius contra quē obtinui ⁊ vsucapiendi conditionē si non erat illius.

Si iussu iudicis. ¶†Si iussu iudicis restituat mihi res tāφ mea nec est mea nec etiā restituentis ꝓpter iudicis autoritatez trāsfert in me vsucapiendi vel p̄scribēdi ꝯditio sicut transferret dominiū si restituentis esset ⁊ possum vti accessione ex persona ipsi⁹ h.d.in effec.tex.cum glos. ⁊ dictis docto. ipsum declarantium. Quid econtra si iussu iudicis vel illius sententia res dimittat apud possessorem conuentum.q² absoluatur a rei ven. actoris qui re vera erat dn̄s an ex tali absolutoria dn̄ium acquiratur ipsi conuento absoluto.vide.j.de exce. rei iudi.si quis rem. Et est speciale q² regulariter secus.φ si mihi restituerit rem tanφ meam non transfert dn̄ium si ipse est dn̄s. vt.l.iij.§. subtilius. s̄.de condi.ob cau.nec vsucapiendi conditionē si nō erat dn̄s. Et per hoc etiam soluitur contrarium de.§.precedenti.et de.§. si liber homo.s̄.e.l.de quo glos.opponit quia in illis fuit mihi restituta non iussu iudicis.Et hec predicta vide p glos.insti.de offi.iud.§.fi.⁊.l.statuliberi.§.j.de statulibe. Nō tn̄ autoritas iudicis operatur φ si sim malefidei possim prescribere longo tēpore.vt.j.pro empto.l.qui fundum.§.qui bonefidei in fin.nisi in causa noxali.vt.l.generaliter.s̄.de noxa. Et potest intelligi iste tex.in sententia diffinitiua.⁊ etiam haberet locum interlocutoria si essem missus in possessionem ex scd̄o decreto rei tanquā mee cū non essem.vti si ille contra quez facta est immissio erat dominus acquiram dn̄ium alias vsucapiendi conditionem.

2 †Et notādum qd̄ Barto dicit ex ista glo.colligi. φ si egi publi.vel etiam triticaria pro re que non erat mea. et obtinui acquiro dn̄ium si erat illius contra quē obtinui ⁊ vsucapiendi conditionem si non erat illi⁹.sed certe ista gloss. sentit expresse contrarium quicquid ipse dicat dū facit differentiaz inter rei ven.⁊ publi.vel dic φ Bar.bene dicit.quia gl. vult φ si egi rei vendi.non transferatur dn̄ium nec vsucapiendi conditio s̄m quosdā sed si egi publi.sic q² non restituit mihi res vt mea sed certe lz non vt mea tn̄ nec etiaz vt illius contra quē egi.q² non tradidit vt suam.sed tanφ habeā in ipsa quasi dn̄ium.quia prescribebā vel vsucapiebā.si ergo transfertur qn̄ egi rei vē.⁊ ipse erat dn̄s eadem rōne videt transferri si egi publi.q² lz nō dice rem me dn̄m non tn̄ me negabam esse dn̄m.sed si egi triticaria debet distingui an pro nuda possessione vel non. quod dic vt hic per Barto.

1 **Sed et legatario.** ¶†Legatarius in re legata vtit accessione et ꝑsona heredis maxime si legatū fuit conditionale. ⁊ heres pendente conditione possedit.⁊ cōditio postea extitit.Si aūt legatum esset purum.glos.hic tenet φ tempus quo heres possedit non proficiat legatario. si heres fuit in malafide vel in mora soluendi legatum per.l.quesitum.s̄.ti.j.sed illa loquit quo ad acquisitionem fructuuz.sed quo ad interrumpendam prescriptionē malafides heredis non attendebatur iure isto. vt not. s̄.e.l.§.quesitū in glo.fi.nec etiam mora heredis dz esse legatario nociua.et ideo potest hic subaudiri maxime qn̄ legatū fuit conditionale q² heres nō nisi iuste pōt possidere respectu legatarij cū non possit ipsum in mora cōstituere.tn̄ idē videt qn̄ purum lz tunc possit in mora cōstituere ⁊ sic iniuste respectu legatarij tn̄ hoc non dz legatario nocere.vt impediat vti accessione ne addatur afflictio afflicto.

2 ☞Quinqꝫ casus in quibus non datur accessio.

1 **Accessiones.** ¶†Nō possidenti nō dat accessio nec etiā possidēti vitiose seu vitiose possessioni nec ecōtra de vitiosa possessione ad non vitiosaz.

2 hoc dicit.†Et sic no.hic tres casus quib⁹ nō datur accessio ad de alium.s̄.e.l.§.si liber.⁊.§.ex facto.Item alium de possessione non continuata.vt.s̄.ea.l.§.quesitum.¶In text. ibi vitiose.scilꝫ vitio reali vel etiam personali.Et ita etiam intellige in casu seq.et patet.s̄.e.l.§.cum quis quia neutrum est sufficiens ad vsucapiendum vel prescribendum longo tempore.sed longissimo sic.⁊ quo ad prescriptionem longissimi temporis bene posset fieri accessio de vitiosa ad non vitiosam et econuerso.et etiam de vna vitiosa ad aliam vitiosam etiaz si sint affecte vitio reali.vt.l.sicut.C.de prescrip.xxx.an.⁊ ibi etiam fur vel predo prescribit longissimo tēpore.Hoc tamen de iure ciui.secus de iure canonico.q² sicut malefidei possessor non prescribit.ita nec potest vti accessione ex persona malefidei possessoris. quia possessio que erat inutilis sibi:non potest vtilis esse mihi. licet sim bonefidei. l. 14.

Si seruus vel filiusf. meus.

1 ¶†Qui habet causam a seruo de voluntate dn̄i vel ēt a legitimo administratore pōt vti acquisitione ex persona dn̄i vel illius cuius negotia ministrantur.h.d.

1 ☞Differentia inter possessionē rei mobilis ⁊ immobilis.

3 Ille qui nobis acquirit vt filius vel seruus nō potest nos possessione priuare.

4 Interdictum vnde vi non datur pro recuperanda possessione rei mobilis nisi existat in re immobili et quid in alijs interdictis possessorijs. l. 15

1 **Rem que nobis surrepta.** ¶†Rei subtracte pdimus possessionē ēt ciuilē nisi subtrahat nobis p illū q est in potestate nostra.q² sicut ille nō pōt nobis interuertere possessionē suijpsius nec alterius rei.h.d.

2 ¶†No.differentiā inter possessionē rei immobilis ⁊ mobilis.nam lz perdā naturalē possessionē rei immobilis me absentādo nō tamē perdo possessionem ciuilē etiam si naturalis sit per alium occupata.nec sit in potestate eam recuperare dūmodo hoc ignorem.vt.j.eo.l.quāuis.sed in rebus mobilibus perdita naturali:⁊ etiam facultate eam recuperandi:q² sit per aliū occupata vel etiā oberrauerit pdo ciuilē etiaz ignorās.vt hic.⁊.s̄.e.l.iij.§.nerua filius:q² dignior est possessio rei immobilis φ mobilis:⁊ ad hoc allegat ista.l. et.j.eo.l.si rem mobilē.

3 †Itē no.φ ille q nobis acqrit.vt filius vel seruus non pōt nos possessione priuare quod est verū quousqꝫ res est apud eū:lz habeat animū priuādi nos vel interuertendi possessionem.secus si in alium transferat.vt.s̄.eo.l.iij.§.qd̄ seruus ⁊ hoc dn̄m dicit quādiu apud ipsum sit.¶In glos.j.in fi.ibi ⁊ ab extraneo sit furtū.ista glos.bene loquitur.q² per solā inficiationē depositarij nec priuatur deponens possessione nec depositarius facit furtum sed si rem contrectet tunc fit furtū ⁊ etiaz deponens priuat possessione.vt.s̄.e.l.iij.§.si rem.

4 ¶†In gl.ij. ibi aliquid possessorium hoc restringe ad possessorium recuperande.i.interdictum vnde vi.nam in illo procedit ista glos.φ non datur pro recuperanda possessione rei mobilis nisi existat in re immobili de qua quis fuit spoliatus sed alia interdicta possessoria bene possunt competere pro re mobili puta adipiscende possessionis.⁊ quorum bonorū ⁊ quorum lega. Itē retinende.vt in interdictum vtrobi.⁊ vide qd̄ no.Cyn.in.l.j.in.iij. q.C.vbi causa status.Habent etiā locū alia remedia pro possessione rei mobilis recuperanda.scilꝫ actiones lz non interdictum recuperande:vt condictio incerti si ille qui cecidit a possessione habebat ius in re.vel actionem tritica. si non haberet ius in re.sed solam possessionem. Uel officiuz iudicis si habebat nudam detentationē qd̄ dic.vt not.plene in.l. manifestissimi.§.sed cum in scd̄a.C.de fur. tangitur etiam hic per Barto. Item etiam possessorium.l.cum querebatur.C.vnde vi.lz illa videatur loqui in re immobili.cuius possessio vacabat. et ab ea que hic no.Bart.Adde no.in.c.illud.de presump.in nouella.¶In glo.que incipit etiam dominicarū ibi. secus in peculiari.q² in illa non cōmittit furtū lz malo aīo ipsum cōtrectet. et ratio est quia nō videtur cōtrectare contra voluntatem dn̄i postφ dn̄s eam sibi concessit in peculium.secus in re dn̄ica nō peculiari. q² in illa potest fieri cōtrectatio contra voluntatem dn̄i.ideo in illa committit furtum non tn̄ datur actio furti nec priuatur dn̄s possessione.vt.j.de furtis.l.serui.et filij.in princ. et hic et.d.l.j.C.de serui.fugi. l. 16.

1 **Quod vxor viro.** ¶†Ex donatiōe facta iter ꝯiuges cū sit nulla si donās erat dn̄s sicut nō trāsfert dominium ita nō transfertur vsucapiēdi conditio.lz trāsferatur possessio q² dicitur possessio iniusta et donatarius dicitur possidere pro possessore.i.sine causa vel tit.h.d. in effectu tex.cum glos.¶Et pro declaratione gloss.distingue duos casus in donatione facta inter coniuges. nam aut donatarius sciebat donationem non valere aut credebat eam valere. Primo casu nec vsucapit vel prescribit longo tempore contra donantem nec etiā efficitur dn̄s fructuum re tn̄ perempta nō tenetur restituere vltra φ sit factus locupletior vt in legib⁹ hic allegatis in glos.⁊ hoc videt veruz etiam si res donata nō erat donantis sed aliena.q² non poterat dici bo.fid.possessor si credebat ti.esse nullū.lz re vera esset validus.q² donans non fie-

bat pauperior cum nō esset sua res donata.ad hoc.j̄.pro emp. l.ij.§.si a pupillo.Scḋo casu aut querit̄ an vsucapiat vel pscri bat longo tpe.ꝛ tunc distinguitur aut res erat donātis ꝛ tunc non vsucapit vel prescribit contra donantē.qꝛ donatio est nul la cum efficiatur pauperior ꝛ ipse donatarius.lꝫ putet eam va lere erat in iure.ꝛ error iuris non sufficit ad vsucapiendū vel prescribendum longo tpe.vt.l.nunq̄.j̄.ti.j.Aut erat aliena.et tunc valet donatio.qꝛ non efficitur pauperior ipse donans nō tn̄ in preiudiciū dn̄i incontinēti.sed ex postfacto.qꝛ prestat vsu capiendi conditionē contra dn̄m verū.vt in legibus hic allega tis.in prin.glos.Aut querit̄ vtrū lucret̄ fructus ꝛ distinguit̄ in ter fructus naturales:ꝛ illos nō lucrat̄.ꝛ industriales:ꝛ illos bene lucrat̄ ꝛ non tenetur eos restituere.vt.s̄.de vsuris.l.fru ctus.ꝛ de dona.inter virū.ꝛ vxo.l.de fructibus.qꝛ in fructibus industrialibus acquirendis error iuris bene prodest qꝛ excu sat a dolo.ꝛ malafide.vt.l.sed ꝛ si lege.§.scire de peti.heredi.s̄. Aut queritur an teneatur ad restitutionē rei.ꝛ distinguit̄ an sit perempta.ꝛ non sit factus locupletior.ꝛ non tenetur multo minus q̄ quādo sciuit eam nō valere.Aut extat vel est factus locupletior.ꝛ eatenus tenet̄ restituere si donatio nō fuit cōfir mata morte donantis vt in legibus allegatis hic in fin.glosse. Quid aūt de expēsis factis in re donata.dic vt.j̄.de doli except. l.cum vir.

Si quis vi de possessione.

1 ¶†Non dicitur quis perdidisse illud ad qḋ recuperā dum hꝫ actionē.h.d.Et est huius effectus q̄ cōputat̄ in bonis suis.vt.s̄.ti.j.l.rem in bonis.ꝛ qꝛ pōt pro illa re cōueniri pe.he re.ac si eam haberet apud se.vt.l.quod si idē.§.iul.s̄.de peti.he re.per quas leges dꝫ hic poni casus sed quo ad alios effect⁹ de quibus in glo.bene videtur perdidisse.

2 ☞Fragilior ꝛ debilior est possessio q̄ dominium.
Possessio defuncti an transeat in heredem.
3 Res corporalis nuda ꝓprietatis vsusfructus.
4 Possessio dominium ꝛ fundus an ꝛ qualiter differant.
Dominium quotuplex sit.

a ¶Reiven.adde vt per do.de ro ta.decis.suis de alie.iud.mutā. cā facta.vbi per ij̄.col.de hoc tra ctant.

1 Differentia inter. ¶†Sola vel nuda volū tate non perdit quis do miniū rei sue.sed possessionē bn̄ pdit etiā si sit in ipso fundo vel 2 re.h.d.†Et semp allegat̄ q̄ fragilior ꝛ debilior est possessio q̄ dn̄ium lꝫ possessio dicat̄ ius sicut ꝛ dn̄ium.vt.j̄.e.tit.l.peregre. in princ.Itē qꝛ p mortē dn̄i nō extinguit̄ dn̄ium sꝫ remanet in hereditate ꝛ postea transit in heredē illud idē qḋ erat apud de functū sed possessio defuncti bn̄ extinguit̄ ꝛ nō trāsit in heredi tatē ꝛ si postea heres apprehēdat dr̄ noua possessio non vetus que erat apud defunctū.vt.l.j.§.sceuola.j̄.si quis testa.libe.esse iussus fuer.Nō sic in possessione rei ecclesiastice q̄ nō extingui tur p mortē prelati.sed remanet apud ecclesiā.ꝛ trāsit postea il la eadē ad successorē iuxta plene no.per Inno.in.c.cū super de causa pos.ꝛ ꝓprie.¶In glos.ibi.prima placet.idē tenet glo.in l.j.j̄.pro derelic.sed Dy.ꝛ Bar.tenent tertiā solutionē.s̄.pri me pcedentē.ꝛ etiā id qḋ dr̄.in fi.gl.q̄ hoc dꝫ intelligi qn̄ voluit a se abdicare dn̄ium ꝛ nō possessionē quo casu nec possessionē abdicat a se.qꝛ non vult:nec dn̄ium:qꝛ nō pōt retenta possessio ne.Si aūt cōstaret q̄ voluit possessionē perdere.ꝛ etiā dn̄ium tunc etiam illud pderet:qꝛ diceretur habere rem pro derelicta Quid autē si non constat quē animū habuerit circa possessio nem.Constat tn̄ q̄ habuit animū perdendi dn̄ium.glos.hic in ver.sed oppono.tenet q̄ nec possessio perdatur nec dn̄ium per istum tex.Dy.ꝛ Bar.econtra q̄ imo vtrumq̄ perditur.qꝛ qui vult vnum censetur etiam velle aliud sine quo illud esse nō po test:vt.l.illud de acquiren.heredi.Tu potes distinguere aut discessit de fundo.ꝛ procedit dictum Dy.ꝛ Barto.vt in prima solutione glos.Aut non discessit.ꝛ tunc ꝓcedit dictum glos.Et predicta procedunt qn̄ cōstat q̄ quis vult abdicare dominiū a se principaliter nec apparet q̄ velit transferre in aliquam per sonam certam vel incertā.ꝛ queritur an abdicet.nam distin guitur aut constat q̄ voluit habere pro derelicto.et abdicata se possessionē ꝛ dn̄ium etiam si sit in fundo.aut hoc non dixit ꝛ tunc distinguitur.vt.s̄.dixi.Aut constat q̄ voluit a se abdi care possessionem ꝛ idem.aut constat q̄ voluit retinere.et non perdit pos.nec dominiū aut dubitatur.ꝛ tunc aut discessit de fundo aut non.Si autem apparet q̄ voluit transferre in ali quā personā certā vel incertā.tunc nō abdicatur a se dn̄iū ni si in illā psonā transferatur.vt.l.nec vtile.s̄.ex quib.cau.maio. ꝛ no.j̄.pro derelic.l.si id qḋ in vltima glos.Adde qḋ not.in.c.cū dilectus.de accusa.Alteri aūt non acquiritur q̄ voluit trans ferre in personam certam nisi procedat causa habilis.lꝫ trans feratur possessio.vt.s̄.titu.j.l.nunq̄ nuda.ꝛ.s̄.e.l.j.§.si vir.sed qn̄ in personā incertā nō requiritur alia causa nisi q̄ iactet in

b ¶Quod meo.di cit Bald.q̄si.ccc. xxi.q̄ hic est ca sus a 2rio sensu q̄ tutor vēdens ꝛ 2stituēs se pca rio noīe empto ris possidere nō transfert pos.

vulgus.ꝛ qḋ aliqs accipiat.vt.s̄.titu.j.l.qua ratione.§.pe.ꝛ qḋ no.j̄.pro derelic.l.si id quod.Qualiter autē perdatur possessio 3 dic vt no.s̄.e.l.j.in.ij.glos.magna.¶†Vltimo pro declaratio ne eoꝝ q̄ tanguntur hic per Bart.notādum q̄ nos habemus plura quorum vnum non est aliud tn̄ omnia concurrunt circa eandē rem.primo habemus ipsam rē corporalē q̄ non est ius sed consistit in facto ꝛ in corpore.Item habemus proprieta tem nudā.itē vsumfru.itē possessionē.ꝛ ista sunt iura discreta inter se.vt.j̄.e.permisceri.item habemus dn̄ium.et istud etiam est ius concretū ex duobus primis.s.ꝓprietate nuda.ꝛ vsufru. et ideo quodlibet illoꝝ dicit̄ pars dn̄i substātialis non quanti tatiua sicut paries ꝛ tectum dicuntur pars domus substantia lis.vt.s̄.de vsufruc.l.iiij.large tn̄ loquēdo ꝛ improprie dicitur dn̄ium etiā solius ꝓprietatis nude.vt.C.de proba.l.ꝓprieta tis.ꝛ.s̄.qui.mo.vsusfru.amit.l.si tibi.vbi dicit̄ dn̄ium ꝓprieta tis.Itē etiā dn̄ium solius vsusfru.vt.l.q vsumfru.s̄.si vsusfru. pe.ꝛ eodemmodo posset dici dn̄ium solius possessionis qꝛ qui possessionem hꝫ dicit̄ habere dn̄ium ipsius.ar.dictarū legum tn̄ improprie qꝛ ꝓprie loquendo consistit ex proprietate et vsu fru.ꝛ dr̄ ius quoddā perfecte disponēdi de re pro libito volūta tis.vt.l.in re mandata.C.mādati.Habemus etiam hoc voca bulum fundus qui cōplectitur dn̄ium ꝛ sic ꝓprietatē ꝛ vsum fruc.ꝛ etiam ipsam rē corporalem ꝛ sic non consistit mere in iu re sed etiā in corpore.vt.j̄.de ver.obli.l.qui vsumfruc.ꝛ in hoc differt a dn̄io non tn̄ cōplectitur possessionem qꝛ pōt esse fun 4 dus meus ꝛ tamen non possideo.¶†Itē scias q̄ dominium est duplex.s.directū ꝛ vtile tamen de vtili nō habemus de iure veteri ffoꝝ.aliquā mentionē lꝫ habeamus mētionem de vtili actione in rem in multis locis.vt.s̄.de rei vendi.l.si culpa.et si ager vecti.vel emphyteo.pe.l.j.ꝛ ꝓpter hoc vltramōtani dice bant non esse nisi vnū dn̄ium.s.directū qꝛ nō sequit̄ habeo vti lem rei ven.ergo habeo vtile dn̄ium qḋ etiam ptꝫ ex no.in.d.l. si culpa.per Bart.fm̄ Dy.qui dixit q̄ si creditur mihi rei ven a di.habeo vtilem rei vendi.[a] ꝛ tn̄ nō habeo dn̄ium quousq̄ sim adeptus ipsam rem.vt.l.eius rei.ꝛ qḋ ibi no.eo.ti.Bar.tamen hic tenet cōtrariū per aliquos tex.ꝛ rationes q̄ imo sit duplex dominiū.ꝛ pro hoc habemus tex.quem Barto.non allegat in aut.si vero dn̄s temporalis.C.de hereticis.vbi fit mentio de dn̄io superiori ꝛ inferiori ꝛ inferius dr̄ dn̄ium vtile et istud est duplex quoddā qḋ contrariat̄ directo ꝛ illi pfert̄.vt est illud qḋ habet̄ ex pscriptione longi tpis.vt not.in aut.nisi tricennalis. C.de bo.mater.Quoddā qḋ subalternatur directo.vt est illud q̄ hꝫ emphyteota superficiarius feudatarius.ꝛ qui conduxit ad non modicū tp̄s.vt.c.j.de inuestitura de reb.alie.facta.in vsi bus feudorum.ꝛ no.in.c.j.de capitulis cōrad.

2 ☞Qualiter dicatur quis mutare causam possessionis.
3 Ille dicit̄ simpliciter possidere qui possidet nomine suo.
Casus in quibus procedit ista lex.

1 b Quod meo nomine. ¶†Eius qḋ meo[b] noīe possideo possum aliū facere possessorem solis verbis cōstituēdo me illius noīe possidere.h.d.vel ab ipso cōducēdo.vt.j̄.eo.qui bona.in prin.ꝛ istis casib⁹ trāsfe ro in illum oēm possessionē q̄ erat apud me.ꝛ ego remaneo in nuda detentatione.ꝛ sic dr̄ ille possidere ciuiliter aīo suo.ꝛ na turaliter corpore meo vel ab ipso pcario rogando.ꝛ tūc trans fero in ipm̄ oēm possessionē q̄ erat apud me.sed eodem instāti retransfert̄ in me naturalis.ꝛ apud ipsum remanet ciuilis.vt j̄.eo.l.interdū.in prin.cū ibi no.Et primo ponitur hic vnū di ctum vsq̄ ibi.nec enim.Scḋo subtiliter rn̄det tribus obiectio nibus q̄ possent fieri vsq̄ ibi.si procurator.Tertio ꝓbat id qḋ dixerat in scḋa responsione.lꝫ Bart.dicat q̄ ibi respondet ad quartam obiectionē sed qḋ dixi plus placet si bene inspiciat̄ 2 litera.¶†In tex.ibi nec enim muto mihi causum possessionis. nam ille dr̄ mutare qui retenta possessione quam habebat ex vna causa vult desinere habere ex altera continuādo ꝛ hoc fa cere nō potest.qꝛ fieret cōtra regulā veterū.vt.j̄.l.proxi.§.j.sed hic non retinet.imo desinit possidere et sic non fit contra illam regulam.¶In tex.ibi.ministerio meo pōt intelligi.scilꝫ ver bali cum constituo me tuo noīe possidere ꝛ etiam corporale.qꝛ remaneo in possessione facti.et sic actus meus corporalis re putatur tuus vel alterius noīe tuo.ꝛ ad hoc probandū subijci tur hic ver.procurator ꝛc.qꝛ hic in possessione que per pcura torem acquirit̄ instrumentū corporale pcurator reputat̄ istru mentū dn̄i.ꝛ dn̄o immediate acqrit̄ nec facit residentiā apud 3 procuratorē.¶†In tex.ibi.nec idē est possidere.s.simplr̄ ꝛ sic no.q̄ ille dr̄ simpliciter possidere q possidet nomine suo.quia tunc ista possessio est apud eum.sed qn̄ possidet alieno nomi ne non dicitur proprie possidere.ꝛ possessio non est apud eum. sed apud illum cuius noīe possidet ipse vero est in possessione

et aliud

et aliud est possidere. aliud in possessione esse. vt. s. eo. l. si quis in te. ¶ Et notãdum ꝙ ista. l. ꝑcedit in quatuor vel qnqꝫ casibus. Primo qñ possidebam ciuiliter et naturaliter animo et corpore meo. tunc transfero in te alias possessiones. Scḋo quãdo possidebam tm̃ naturaliter. ⁊ tunc illam transfero sine dubio. sed an transferam etiam ciuilẽ que erat apud alium. et sic illum priuem sua ciuili. dic vt. j. ea. interdum. §. fin. Item ratio procedit quãdo habebã ciuilem tm̃ ⁊ alius naturalẽ putã vsufructuarius vel ingressus clandestine. ⁊ tunc transfero ciuilẽ tantum. vt. l. quedam mulier de rei ven. non naturalem. quia illi preiudicare non possum ita de facili in naturali: sicut in ciuili. ar. eius qḋ no. in. l. j. §. non autem. j. de vi et vi ar. in glossa Pōt etiã procedere quarto casu qñ ciuilẽ habebã per me naturalem per alium vt colonum vel per procuratorẽ. ⁊ tunc trãsfero ambas ꝑ istũ actũ fictum sicut trãsferrẽ per veram traditionem vt notauit glos. singularis in. d. §. non autem ⁊ ita intelligũt hic docto. Sed si non interueniret vera vel ficta traditio lꝫ interueniret volũtas ꝑdendi possessionẽ coacta vel non coacta non perderem isto casu possessionẽ etiã ciuilem quam retineo aĩo meo ⁊ hic est tex. cũ glos. in. l. peregre. §. quibus. j. e. Quid autem si habebã ciuilẽ ⁊ naturalem animo ⁊ corpore alieno vt in re peculiari puto idẽ qḋ in precedenti qꝛ eadẽ est ratio in vtroqꝫ que est in vna. Quid autẽ si tm̃ detinebã noĩe titij possessoris. qꝛ conduxeram ab illo ⁊ nunc cõstituo me tuo nomine possidere. an in te transferaꝫ possessionem videt̃ quod sic per. l. iij. qḋ si seruus. s. e. ver. sed alij. Sed cõtrarium est verius quia ibi qñ vere traderem. ⁊ tũc priuarem locatorem omni possessione secus si ficte ab alio conducendo vel illius nomine constituẽdo possiderem. vt. j. eo. quis. §. j. ¶ Ultimo glos. j. hic requirit ꝙ alia duo concurrant. s. ꝙ precedat iusta causa. i. ti. itẽ volũtas ⁊ animus illius cuius noĩe constituo me possidere. hoc secundum est verum. sed primũ reprehendit̃ per Dy. nam illud procedit in dñio. vt. l. nunqꝫ nuda. s. ti. j. sed possessio bene pōt trãsferri in alium sine iusta causa. vt. s. e. l. j. §. si vir. Jaco. de are. sustinet glos. qꝛ illud est verũ ꝑ verã traditionẽ nõ sic per fictã vt in hac gl. notabili. Bar. distinguit aut eram dñs. ⁊ procedit dictũ glo. ⁊ Ja. de are. vt sicut nõ possum trãsferre dñium sine iusta causa ita nec possessionẽ ꝑ fictã traditio. vt. l. ei a quo. j. titu. j. lꝫ verã sicvt in. §. si vir. aut non eram dñs. ⁊ tunc ꝑ verã ⁊ etiã per fictam possum et hꝫ locum dictũ Dy. p. l. si rẽ aliquam. j. e. ¶ Itẽ scias ꝙ iste modus transferendi possessionẽ est ciuilis non naturalis. ⁊ est modus fictus nõ verus. no. in. l. ab emptione. s. de pac. i. ficta traditio. possessio tñ que acquiritur ex isto modo ficto est vera possessio. vt no. in. l. si is q pro emp. j. tit. j. ꝑ Bar. Et quia nõ pōt ꝓcurator alicui immediate acquirere nisi per actũ naturalẽ nõ per ciuilẽ. vt. l. ea q̃ ciuiliter. s. ti. j. si cõstituerem me possidere tuo procuratori nomine tuo recipiẽti non queretur tibi possessio per hunc actũ ciuilem. per no. per Pe. in. l. j. C. per quas personas nobis acquiritur. de hoc dic vt no. in. d. l. si is qui pro emptore per Bart. qui videtur aliter loqui licet sequatur petrum.

1 **Si furioso quem.** ¶ † Licet possessio non acquirat̃ ei cui trado tñ a me abdicat̃. h. d. secus in dñio vt dixi in. l. ꝓce. §. differentia in glos. j. ¶ Itẽ in possessione idem qñ non tradidi. sed mandaui tradi. vt per hoc mandatum non abdicetur a me quousqꝫ tradatur hic est casus in. l. cum fundum de vi et vi ar. de qua opponit glos. ¶ Itẽ ꝑcedit hoc qñ ille cui tradidi nec consentit nec dissentit. secus si dissentit. qꝛ tunc nec a me recedit. vt. j. e. l. si me in vacuam. de qua opponit glos. ij.

1 **Si venditorem.** ¶ † Per solũ aspectũ acquirit̃ possessio interueniente traditione possessoris. h. d. Dic vt in. l. j. in prin. ⁊ vltima glos. s. eo. ⁊. §. si iusserim.

1 **Si dum in alia.** ¶ † Ingressus fundũ cuius nulla possessio vacat nullaꝫ acqrit nisi ingrediat̃ cum tãta potentia ꝙ expelli nõ possit. qꝛ tunc acquirit solum quo ad illum locum vbi corporaliter stat ignorante alio possessore. h. d. Et est casus singularis per queꝫ declaratur. §. qui ad nundinas. ⁊ vide qḋ no. Innoc. in. c. cum dilectus de capel. mona. vbi allegat istuꝫ text. Et loquit̃ hic qñ ignorabat ingressum ille qui ciuiliter et naturaliter possidebat. Si aũt sciret tunc in vltimo casu qñ fuit ingressus cũ tãta potentia ꝙ non poterat expelli perderet ille possessioneꝫ vtrãqꝫ qꝛ vel fuit suspicatus se posse repelli vel debuit suspicari vt no. s. e. l. clam possidere in. iij. glos.

l. 19 **Qui bona fide.** ¶ † Si possessor conduxit rem a non possessore trãsfert in illũ possessionẽ quã hꝫ. h. d. Et ipse remanet in nuda detentatione. vt. s. e. si qs añ. ratio ptꝫ ex. l. precedenti in prin. ¶ In tex. ibi a dño idẽ si a non dño. qꝛ eadem est ratio. Adde ꝙ etiã si nullã possessioneꝫ habebat ille qui conduxit a non possessore trãsfert interdũ i illũ possessionẽ si illa possessio vacabat vt in re hereditaria quã quis a vero herede nondum possidente cõduxit qui videt̃ eius noĩe possessionẽ ingressus: vt. j. e. l. qui vniuersas. §. quod per colonum. in fi.

1 **Quod scriptum est.** ¶ † Possidens ex vna causa nõ pōt solo aĩo possessione retẽta possidere ex illa causa ⁊ incipere possidere ex altera. secus si possessionem dimittat. h. d. Sed si nollet desinere possidere ex vna. sed alteraꝫ accumulare cũ illa hñ potest. vt. s. e. l. iij. §. ex plurimis. ¶ In text. ibi hoc solũ statuit. s. in animo suo nulla interueniente causa extrinseca. et sic vult mutare qualitatem possessionis nõ substantiã vt ex sequentibus ptꝫ. Et ex hoc siue ambe cause sint iuste vt hic. siue ambe iniuste. vt no. s. e. l. clam possi. §. fi. in glos. siue vna iusta altera iniusta. vt in prin. illius. l. Idem si detentatio meram vellet mutare in possessioneꝫ. vt. s. e. l. iij. s. illud quod dic plene. vt. C. eo. l. cum nemo. in glo. l. 20

1 **Si quis rem quam.** ¶ † Denegãs restituere rem quã possidet alieno noĩe si causam iustam hꝫ non priuat illum possessione nec eam interuertit. secus si non habet iustam causam. h. d. ¶ In text. ibi. alias. i. quandoqꝫ Ray. ¶ In tex. ibi. nam nec arguit de illo qui denegat restituere mihi cuꝫ possideat meo nomine ad illum qui denegat restituere alteri de mandato meo reposcenti.

2 ☞ Quis dicatur possidere pro herede.

3 Venditor si constituat se noĩe emptoris possidere vel precario noĩe emptoris possidere quid operentur ista verba.

1 l. 21 **Interdum eius.** ¶ † Qui rẽ quam possidet a nõ possidẽte rogato precario eodẽ instãti trãsfert in illum possessionẽ quam hꝫ. ⁊ ab illo in ipsuꝫ reuertit̃. h. d. in effectu. Et sic attento ordine intellectus trãslatio precedit ⁊ reuersio sequitur. sed non attento ordine tẽporis. qꝛ eodẽ instanti et momẽto hec fiunt. Et differt hoc prin. a. l. quod meo. ⁊. l. qui bona. in prin. s. eo. qꝛ ibi simpliciter constituit se possidere noĩe alterius non possidentis. ⁊ sic remanet in sola detentatione. et nulla possessio ad ipm̃ reuertitur. sed hic precario rogauit de cuius natura est ꝙ saltẽ naturalẽ possessionẽ habeat nisi aliud sit actũ. vt. l. ⁊ hꝫ. §. eũ qui cum ibi no. j. de ꝑcario. ⁊ ideo saltem naturalis possessio reuertit̃ ad ipsum ⁊ apud illuꝫ a quo rogauit remanet ciuilis. ⁊ hoc si ipse anteqꝫ rogaret ciuiliter ⁊ naturaliter possidebat. Si aũt naturaľr tantũ illã transfert. vt in fi. huius. l. ⁊ illa eadẽ ad illum reuertit̃. vt not. in fi. s. eo. l. iij. §. ex contrario. in fi. glo. magne. An aũt transferat ciuilẽ q̃ erat penes aliũ. ⁊ sic ipsum priuet. distingue vt dicã in. s. fin. huius. l. Quid aũt si habebat ciuilẽ tm̃ vr̃ ꝙ illã solã transferat. ⁊ illa sola reuertat̃. vt ꝑcarij rogatio aliqḋ opetur lꝫ regulariter apud cõcedentẽ remaneat ciuilis. ¶ In gl. j. ibi sed dic dari ei qualitatẽ. tu dic ꝙ imo substantiam qꝛ rogans ꝑcario desinit possidere. ⁊ transfert possessionẽ in cõcedentẽ. ⁊ ille transfert postea in illũ. vt in gl. se. in ver. sed an rogans. q̃ melius loquitur ⁊ sic non est verũ ꝙ det qḋ nõ habet imo habebat tp̃e quo dabat. i. concedebat qꝛ in ipso actu concedendi acquisiuit lꝫ anteqꝫ perueniret ad illũ actum nõ habebat ⁊ ita voluit glos. in illo ver. dũ exponit. s. ante concessionem. ¶ † In glos. seq. in princi. ibi sed quomodo vsucapit pro herede quia innuit hic tex. ꝙ potest vsucapere dũ dicit anteqꝫ dñs fieret ⁊c. sed si nõ erat verus heres qḋ patet qꝛ dr̃ ꝙ possidebat pro herede ⁊ ille dicit̃ possidere pro herede qui nõ est verus heres sed possidet tanqꝫ heres: vt l. pro herede. s. de petitio. heredi. ergo non habet titulum pro herede sed hic non habet verum lꝫ putatiuum iusta ignorantia concurrente qui tantum valet quantũ verus vt in glos. vel dic ꝙ erat verus heres vnius non dñi. ⁊ a vero herede dñi precario rogauit ⁊ tunc non ob. contrariuꝫ quia ti. habebat vel tenendo primã ꝙ non erat verus heres intellige text. quod poterat fieri dñs non per vsucapionem vel prescriptionem sed per alium modum. ⁊ quelibet istarũ est bona. ¶ † Ultimo Barto. hic dicit vnum verbũ quod semp allegatur quia quotidie i instrumentis venditionum venditor cõstituit se nomine emptoris possidere seu precario noĩe emptoris[a] possidere quid operantur ista verba certe si non diceret precario transferret ambas possessiones in emptorem ⁊ ipse remaneret detentator sicut colonus. sed si dicat precario remanet apud ipsum venditorem naturalis possessio et ciuilis apud emptorem et potest emptor reuocare precarium et post reuocationem vẽditor non possideret iuste. vt. s. codeꝫ. pompo. §. si is. Et adde no. in. l. ab emptione. s. de pact.

a ¶ Noĩe emptoris cõstitutũ qd operetur vide p Alex. cõs. xxviij. ij. lib.

bam ipsum esse seruum meū ⁊ acquisiuit ex re mea vel ex opera certe sua tunc acquirit mihi ignoranti sine alia ratihabitione sicut acquireret mihi generaliter si esset seruus meus. imo etiam me inuito vt. j. de verbo. ob. l. seruus vetante. Sed quando non acquirit mihi ratione possessionis sed alia rōne vt extra rem meam vel operam suam aliquid faciendo meo noīe vt dixit glo. s. in versi. nisi hoc gerat. ⁊ tunc bene ratihabitio requiritur si non habebat ad hoc mandatum sicut in quolibet alio non possesso. vt. l. si ego. cum ibi no. s. de nego. gest. ⁊ adde ad istam glo. quod not. in. l. j. §. per procuratorem. s. eo. ⁊. l. qui mihi. s. de dona.

2 ☞ Possessio iniusta appellatur possessio corporalis ⁊ potest etiam dici naturalis ⁊ ciuilis. [l. 24]

1 **Quod seruus.** † Possessio iniuste quesita per seruū nō acquiritur dn̄o. secus si fuit acquisita iuste. h. d. Et est notabi. lex. Idez pōt dici in filiofa. ⁊ quolibet alio per quē acquirimus ratione alicuius iuris qd̄ habemus in eo. vt in monacho qd̄ nō acquirat monasterio quid aūt in dn̄o inin ste acquisito. certe illud non pōt acquiri nisi adsit voluntas dn̄i rei vt. l. id quod nostrū. de reg. iur. pone exemplū in dn̄o acquisito ex causa vsuraria[a] vbi adest voluntas soluētis si filius vel seruus exercuit vsuras puto acquiri dn̄o vel monasterio dn̄iū. qz recessit a primo dn̄o. ⁊ nō pōt stare in pendenti. vt not. in. l. si ego. de neg. gest. vnde cū nō acquiratur ipsi monacho vel seruo necessario queritur dn̄o vel monasterio sed possessio pōt recedere a primo possessore absq; eo qd̄ alicui acquiraṫ vt. s. eo. qd̄ meo. §. si furioso. ⁊ istud fuit de mēte glo. iij. magne. in fi. si bene inspiciatur. Et primo poniṫ hic vnū dictū vsq; ibi. quoniā. Secundo ponitur rō bimembris vsq; ibi sicut. Tertio pbat scd̄m mēbrū vsq; ibi. qd̄ vero. Quarto probat primū. † Illo. qd̄ possessio iniusta appellatur possessio corporalis. sed etiā pōt dici naturalis ⁊ ciuilis. nam spoliator ciuilem ⁊ naturalem possessionem hz si est capax vt qz si liber homo. ⁊ sic lz sint iniuste possessiones iste vno respectu quia iniusto modo sunt acquisite alio tamen respectu possunt dici iuste. quia non consistunt tantum in facto seu actu corporali. sed etiam in iure quia quelibet istarum dicitur ius vt. j. eo. peregre. in prin. sed quando non est capax. quia sit seruus forte tunc nullo modo potest dici iusta: qz apud eum non est substantia possessionis naturalis vel ciuilis vt. j. dum dicit quod seruus ciuiliter possidere nō posset ⁊c. sed duntaxat est corporalis detentatio que alio modo dicitur naturalis. qz per actum naturalem exercetur. ⁊ hoc vult text. ibi. sed naturaliter tenet ⁊c. substantia vero possessionis est apud dominum si fuit acquisita iuste. sed si iniuste apud nullum est vt hic in glo. magna. [l. 25]

1 **Sid quod.** † Pone hic exemplū si aliqd tibi cadit puta annul⁹ statim perdis possessionem nō solū naturalē de qua non est dubium sed etiam ciuilem. ⁊ hoc est regulare in qualibet re mobili cuius possessio est vilis ⁊ abiecta. vt. s. eo. l. rem. ⁊. l. iij. §. nerua filius. secus si ipsam perdidisses infra domuz tuam. vt in. d. §. nerua. ⁊ quod ibi no. in glo. per. l. peregre. j. eo. tunc enim perdis naturalem non ciuilem quia cuz diligenti inquisitione poteris reperire cum scias locum in quo est licet nescias locū loci. non sic qn̄ in itinere. ☞ † Ultimo no. glo. hic. in fi. que vult in effectu qd̄ solus lapsus tēporis quo quis nec per se nec p aliuz accessit ad fundum non sit causa perdēde possessionis nec etiā sola obliuio. ⁊ hoc secundum probatur. j. eo. si is qui animo. sed vtrumq; simul iunctum. s. obliuio cum lapsu temporis vel ex

b lapsu temporis proueniens. scz decennij bene sufficiat.[b] vt insti. de vsuca. §. quod autem. ⁊. j. de vsuca. l. fur. §. j. ⁊ adde qd̄ dicam. in. d. l. si is qui animo.

1 **Et per colonos.** † Licet is qui meo nomine possidet moriatur vel furere incipiat ego tamen possessionem non perdo. h. d. Et loquiṫ qn̄ possidebam animo ⁊ corpore alieno. ⁊ sic substātia vtriusq; possessionis tam ciuilis q̄ naturalis erat apud me lz detentatio esset apud alium meo nomine vt apud colonum inquilinuz vel seruum quem posui ad custodiam. Item intelligitur qd̄ nō perdo possessionem. scz ciuilem. sed in naturali est differentia inter istos casus. quia quando tales moriuntur cum nullus sit qui corporaliter insistat rei perditur scd̄m veram opi. Joā. hic notatam. secus si incipiant furere quia tunc non deficit instrumentum corporale ⁊ idem quando alij locant. ⁊ de hoc vltimo dic vt. j. eo qui vniuersas. §. fi. Si autem possiderē animo ⁊ corpore alieno vt per seruuz ⁊ cā peculiari tunc videṫ q̄ si seruus incipiat furere perdaṫ possessio qz non habet animū possidendi. sed contrarium est verius: qz qui possidet suo noīe per hoc non desinit possidere. vt. d. l. si is qui. ergo nec possidet pro alio sed si moreretur sicut perderet ciuilis possessio si ipse esset liber homo ⁊ possideret pro se. ita nunc cū possidet pro alio qz deficit animus ⁊ corpus sed cū incipit furere deficit animus ⁊ non corpus. ☞ In glo. que incipit aliter ibi. j. eo. qui vniuersas. §. fi. sm̄ Jo. hec vera. sm̄ Dy. Ray. ⁊ oēs. vt no. j. eo. si de eo. §. j. ⁊ p rōne quā. s. dixi. qz deficit instrumentū naturale per qd̄ naturalem retinebā. ⁊ per habitationem eius nō retineṫ. vt. l. j. §. sceuola. j. si qs testa. li. esse iussus fue. nec ob. finis. glo. de dormiente. quia ibi non deficit corpus sicut in furente.

1 **Quod autem solo animo.** † Per ingressum clandestine nō perdidit absens ciuilē possessionē quousq; reuersus non fuerit admissus vel suspicatus sit se posse repelli hoc dicit. dic vt. l. clam possidere. §. fi. s. eo. ⁊ intellige vt ibi dixi quando ignorabat aliū fuisse ingressum. vt. j. eo. l. quāuis. etiā si sit ingressus cum magna vi taliter qd̄ expelli nō poterat. sed postq̄ incipit scire isto casu non perderet ciuilē etiā si non sit suspicatus se posse repelli. qz debuit suspicari. ⁊ etiaz si adhuc nō fuit repulsus. vt dixi. s. eo. qd̄ meo. C. fi. sed si non cū tarta vi tūc etiam perderet extra casus de quibus hic. scz cum potuit naturalem recuperare neglexit nulla iusta causa subsistente vt. j. eo. si de eo. §. j. vel aliqua subsistente tamen neglexit per decēnium. iuxta no. per glo. in prin. huius. l. ☞ In tex. ibi potior sit illius corporalis possessio. ⁊ pro ista opi. faciebat id qd̄ videm⁹ in seruo fugitiuo qz licet non perdamus ciuilem possessionem eius anteq̄ naturalis fuerit per alium occupata. tamen postq̄ fuit occupata bene perdimus etiam ciuilez. vt. s. eo. l. j. §. per seruū. sed aliud in seruo qui est res mobilis. aliud in rebus immobilibus. ⁊ hoc vult dicere iste tex. qd̄ ciuilis non perdaṫ post occupationem naturalis sicut nec erat perdita ante occupationem vt hic. ⁊. d. §. qui ad nundinas. [l. 26]

1 **Locus certus.** † Pars rei certa rōne loci vel quote. pōt possideri. secus si erat vtroq; respectu icerta. h. d. ☞ In glo. mag. in fi. ibi de facili possum fieri certus per testes. ista rn̄sio nihil vz. Primo qz nō est generalis. qd enīz si hereditas sit delata ab intestato ⁊ ignorem pro quota portiōe nec etiam aliqn̄ possuz certificari p inspectionē testamēti. vt si erāt alij in vtero eiusdē gradus mecū ⁊ ignorabā quot. ⁊ tn̄ possum adire pro rata que me tangit in veritate. ☞ Itē per istā responsionem nō tollitur cōtrariū gl. dic ergo verū esse q̄ possum adire pro parte incerta qz aditio cōsistit in solo aīo. sed possessionē acquirere nō. qz consistit etiā in actu corporali qui nō pōt exerceri circa partē omnino incertā. ⁊ dum diciṫ si possum adire possum etiā vsucapere qd̄ defunctus vsucapiebat vt in legibus allegatis in glo. Rn̄detur verum esse hoc tn̄ nō ratione possessionis quam habebā qz etiā si nō adijssez ipsa hereditas iacēs vsucapionem cōpleret sine aliqua possessione. qz lz nō posset incipi vsucapio sine possessione cepta. tamen per defunctuz cōpleṫ per hereditatem iacentem. ⁊ fortius per heredē adeuntem etiā sine possessione vt. j. eo. l. ceptam. adde. j. de vsur. pro emp. l. empto. cum ibi notatis.

2 ☞ Furiosus qd̄ censeatur persistere in eo animo in quo erat ante furorem.

Existens in peccato mortali: si incidat in furorem: an moriens damnetur.

3 Dictum legis vel statuti generalis restringitur per rationem contentam in ea. [l. 27]

1 **Sis qui animo.** † Propter furorem superuenientem nō desinit quis possidere. h. d. Intellige nō solū naturaliter qz non deficit instrumentū naturale sed nec etiam ciuiliter de quo magis videbatur. qz ciuilis retineṫ animo qui hic deficit. sed respōde per ea que dixi. s. eo. l. j. §. adipiscimur. super glo. qz tria sunt cōsideranda. s. animus possidēdi ⁊ iste non reperiṫ in furioso. Itē animus nō possidendi. sed abdicandi possessionē a se. ⁊ iste etiā non reperiṫ in eo. Itē animus medius. s. nō possidendi nec desinendi possidere ⁊ iste reperitur in furioso iuris presumptione seu p abdicationem primorum. ⁊ ad perdendam possessionē requiriṫ animus nō possi-

2 dendi sed abdicandi a se. vt. l. iij. §. in amittenda. s. eo. † vel dic qd̄ furiosus censetur psistere in eo aīo in quo erat ante furorez ⁊ nō acquirere animū nouū. ⁊ ideo dicunt theologi. q̄ si qs existens in peccato mortali incidat in furorē lz confiteri nō possit tn̄ moriens damnaṫ. qz censeṫ persistere in eadē obstinatione in qua erat ante furorē. sed si nō erat ī peccato mortali ex his que

c postea faceret nō damnareṫ. vt in cle. si furiosus[c] de homicidio. ⁊ not. hic glo. ij. propter quam ista. l. semper allegatur quod dictum legis vel statuti generalis restringiṫ per rationē contentam in ea. siue precedat siue sequaṫ. ⁊ ita allegat Dy. in multis

---

a ☞ Usaria. Ad de Ange. consi. cclxv.

b ☞ Sufficiat. ad de p doc. p anc. cōsi. ccxiiij. dicit q̄ si tabellio qui est in quasi pos. tabellionat⁹ negligat p decenniū exercere officiū q̄ amittit illam quasi pos. ⁊ vide q̄ per hāc l. voluit Spe. in ti. de pet. ⁊ pos. §. j. versi. not. tn̄ roff. dicit tn̄ Jo. an. in addi. in. §. ⁊ versi. pdicto q̄ an p obliuionez cū cursu decē annorū perdaṫ possessio qd̄ hic dz esse arbi. iudi. si aliq circūstātie essent ex qbus esset minus vel plus tēporis.

c ☞ Si furiosus. adde. d. Cardi. zab. Jo. de imo. capraz Barba. ibi. vbi plene p eos.

2 Res que occupantur ab aqua & ille que capiuntur ab hostibus an equiparentur vt sint in deperdito.
3 Emphyteota si propter guerrā & timorē inimicorū nunq̄ coluit vel colere potuit rem emphyteoticā & sic nullos fructus percepit an teneatur ad pensionem.

1 **Quod ex naufragio.** ¶ Res capta ex naufr. vel ex iactu non potest vsucapi per capientem quia defecit ti. si nō fuit habita pro derelicto nec per alium qui habuerit causam ab eo si ipse sciebat naufragium vel iactū quia fuit effecta furtiua. hoc dicit in effec. tex. cum gl. Si autem fuisset habita pro derelicto quod aliquando cōtingit in actu. vt. l. fal. §. si iactum. j. de fur. & ibi no. tunc si ille qui iecit erat dominus capiens statim efficitur dominus. si non erat dominus acquirit vsucapiendi conditionē. Et ita intelligo glos. fi. hic in illo. ergo qui cepit nō distinguitur sciuerit vel ignorauerit rē fuisse expulsam ex naufragio vel iactatā timore periculi q2 etiā si ignorat non vsucapit q2 non h3 titulū si non fuit habita pro derelicto sed si habita fuit tunc dic vt. s. q2 vel statim efficitur dñs vel incipit vsucapere. sed in eo q h3 causam ab illo & sic h3 titulū distinguitur vtrū ille qui titu. dedit sciuerit vel ignorauerit primo casu non vsucapit: q2 fuit effecta furtiua. secundo sic q2 non est furtiua nec deficit tit.

2 ¶ Ultimo Jac. de ra. vt refert Cy. in. l. j. C. de iure emphy. inducit istum tex. dū dicit q tales res sunt in deperdito q̄ occupantur ab aqua & alibi habetur qd tales res & ille q̄ capiuntur ab hostibus equiparantur. vt. j. de bo. auto. iudi. pos. l. cu3 vnus. §. fi. 3 † qd si emphyteota propter guerrā & timorē inimicorū nūq̄ coluit vel colere potuit rem emphyteoticā. & sic nullos fruct9 percepit non teneatur ad pensionē[a] dubiū erat. q2 ipse tenetur nisi res in totū pereat & si pereat pro parte vt habetur in. d. l. j. sed hic nō videtur perempta. licet non fuerit cultiuata. ipse dicit contrarium per hunc tex. quasi idem sit esse peremptam vel habitam pro deperdita. et dictum suum est vtile. et quotidianum licet in directo sit satis extraneum. q2 aliud est rem esse peremptam quo casu non speratur recuperari. vt si fundus casmate perijt. aliud est in deperdito. quia speratur recuperari. tamen Bart. hic videtur illud dictum tenere tanq̄ equū non tamen facit rationem quam. s. dixi.

a ¶ Pēsionē. ad. de Lud. ro. cōsil. cccxix. & Pet. de ancha. 3si. ccl.
b ¶ Nullū ius. ad. de q voluit old. consi. cxxxix. vbi ponit aliquid de precario.
c ¶ Mortuo. dicit old. 3s. clxxij. q nō sic est i pos. eccl'ie q2 dñs nū q̄ moritur s3 eius administrator.
d ¶ Allegabā. ad de eundem cōsil. cxxxvij.

1 **Qui alienam rem.** ¶ Qui primo rogat precario postea conducit eandē rē ab eodē censetur a precario recessisse. & possessionē quā habebat ex illo in locatorē3 transtulisse. h. d. fm primā lec. glo. et tunc dic vt. s. e. si quis ante. vbi ponitur iste casus fm aliam lec. dicit q qui primo rogauit precario a possessore postea conduxit. a non possessore possessionem quā ex precario habebat in illu3 locatorem transfert. hoc dicit. Et tunc expone text. ibi. precario rogauit. s. ab illo qui ciuiliter et naturaliter possidebat. & sic acquisiuit naturalem. & apud concedentē remansit ciuilis. vt not. in. l. & h3. §. eū qui. j. de preca. & dū postea subdit si eandem rem a dño. supple nō possessore. & idē si conduxisset ab alio non dño nec possessore. vnde nō est fienda differētia an aliquis illorū fuerit dñs vel neuter fm verū intellectum. Sed dubium est hoc casu quando primo rogaui precario ab vno possessore & sic remansit apud eum ciuilis. & ego acquisiui naturalem postea conduco ab alio non possessore certum est quod illa naturalis in illum transfertur. sed vtrum priuem illu3 qui mihi concessit precario sua ciuili. et sic transferatur etiam ista in secundū iure quodāmodo accrescendi postq̄ apud eū est naturalis iuxta no. s. eo. l. sed & si nolit in gloss. Glos. notabiliter 2 hic tenet q sic per. l. peregre. §. quibus. j. eo. † Sed ille. §. nihil facit. q2 loquitur qñ colonus vel inquilinus expellitur vel quando ipse vere tradit alteri animo priuandi locatorem possessione. sed quando ipse non expellitur nec vere tradit sed ficte conducendo ab altero tunc etiam si illi pensionem soluat non priuat primum locatorem sua possessione vt est casus singularis j. eo. l. quāuis. §. j. Dy. & Bar. sustinent istam glos. q2 illud verū in simplici colono qui nullo modo possidet: s3 detinet. gl. vero loquitur in eo qui habet precario et sic possidet naturaliter. vnde tunc cōducendo ab altero transfert in illū naturalē. & priuat illum qui sibi concesserat sua ciuili quasi ista naturalis sit potentior ad trahendum ad se illa3 ciuilem per actū fictum q̄ sit nuda detentatio. Et hoc perpetuo tene menti. quia non est alibi ista glos. Sed ego limito. vt pcedat in eo qui habebat naturalem ex contractu precarij et sic nullum ius[b] habebat in re sed solam possessionem naturalem quam videbatur tenere nomine concedentis cum esset in potestate illius reuocare precarium. & ideo ciuilis videtur requiescere in naturali et per consequens translata naturali transfertur ciuilis sed si poneremus quod haberet ius in re. vt erat vsufructuarius tunc illam naturalem habebat suo nomine non proprietarij et si ipse expelleretur vel vere traderet fundum alteri non priuaret proprietarium sua ciuili. quia tunc ciuilis non videtur requiescere in naturali vt est glos. singularis in. l. j. in fi. s. vsufru. quemadmo. ca. eadem ratione. & fortius dico q si traderet ficte conducendo ab altero non priuaret proprietariū sua ciuili. ad qd vide. l. pompo. s. qui. mo. vsufru. amit.

e ¶ Cōuersu3. ad. de vt p Fed. pulcre 3si. cclxxxiij.

1 [22] **Non videtur.** ¶ Sicut ille q possessionē perdit nō videtur perdidisse si habet interdictum vel actionem ad eam recuperandam. vt. s. eo. si quis vi. ita qui possessionem acquisiuit non videtur acquisiuisse si tenetur aliquo interdicto vel actione ad eam restituendam. hoc dicit textus. cum glos. Intellige quo ad effectum de quo ibi dixi. scil3 vtrum computetur in bonis suis vel non.

1 [23] **Cum heredes.** ¶ Per aditionē hereditatis oīa iura que erāt apud defunctū. & per mortē nō fuerunt extincta ipso iure transeunt in heredē: sed possessio nō: quia licet illa sit ius tamen per mortem possessio defuncti fuit extincta ideo necesse habet heres iterum possessionē apprehendere & erit noua possessio non vetus que erat apud defunctum hoc dicit in effectu text. cum suppletionibus necessarijs. ¶ Ratio autem quare possessio defuncti extinguitur per mortem & nō alia iura vt dominium et actiones actiue et passiue est: quia possessio licet sit ius tamen habet plurimum facti quia nō retinetur nisi aīo vel corpore. et sic oportet hoc factum interuenire c quod adsit animus aut corpus. sed illo mortuo[c] neutru3 adest sed alia iura vt dñium et actiones nihil facti habēt admixtum quia retinentur etiam sine aīo vel actu corporali & ab ignorante. & pro ista ratione facit. §. sequens. ¶ In tex. ibi ad nos trāseunt. Et iste transitus est mere de iure ciuili positiuo. quia nō interuenit aliquis actus naturalis. et ideo glos. in. l. j. s. ti. j. dicit quod ista est acquisitio de iure ciui. & istud est vtile. q2 princeps non potest auferre alicui dñium quesitum de iure naturali vel gen. nisi ex causa publice vtilitatis. vt. l. item si verberatum. §. j. de rei vendi. sed quid si est delatum mihi ius adeundi vtrum possit mihi princeps illud auferre non ex causa publice vtilitatis. Uel quid si iam adiui. et sic quesiui dñium vtrū d possit mihi auferre. & his diebus allegabā[d] qd sic per rationē predictam sicut potest auferre actiones que sunt de iure ciui. vt no. in. l. fi. C. contra ius vel vti. publi. per docto. & per Inn. in. c. que in ecclesiarum. de consti.

2 Fictio an procedat in his que sunt facti.

1 **In his qui.** ¶ Per fictionē postliminij nō recuperatur possessio s3 alia iura sic. h. d. videbatur contrarium q2 sicut per captiuitate3 perditur possessio ita perduntur alia iura si ergo per reuersionē ipso iure recuperatur dñium & actiones fictione postliminij. q2 fingitur tanq̄ captus: ita etiā videbatur recuperari possessio. sed cōtrarium est q2 alia iura sunt mere iura & nihil facti habent admixtū. secus in possessione vt dixi. in prin. huius. l. ideo nō recuperatur ipso iure nisi interueniat actus corporalis cum aīo. ista est vera ratio 2 qcqd dicat Bar. † Nec ob. q hec fictio semp fit sup his que sunt facti non sup his q̄ sunt iuris. vnde pōt fingi & recuperari possessio iure postliminij. l3 sit facti cum sup facto ius fingat q2 fateor hoc quantū ad materiā sup qua fingitur nā in his q̄ sunt iuris non expedit fingere quia possunt introduci fm veritatē sed in his que sunt facti sic. q2 illud qd est factū non pōt fm veritatē non esse factum vel econuerso. sed fingi potest q habeatur pro nō facto quātum vero ad effectum fictionis. dico q nō fingitur in his que sunt facti q2 fictio non operatur effectum in illis. nam bene est verum q fingitur ille nunq̄ captus et in hoc fictio est super facto q2 vere fui captus sed non habet effectum in his que sunt facti vt faciat recuperari possessionem ipso iure nisi interueniat factum. scilicet animus & corpus sed bene operatur in illis in quibus non requiritur factum vt in recuperatione dñij vel actionum non tñ erit dominiū fictū vel actio ficta imo verum seu vera.

2 Ecclesia an possideat conuersum.
Dominus castri an possideat vasallos.

1 **Item quero.** ¶ Liber hō nō pōt possideri ab eo q scit ipm liberum esse etiā si teneat ipsum vinctū. nec etiā alie res per eū. h. d. Sed p illū qui 2 credit ipm esse seruū bene pōt possidere vt in glo. ¶ In glo. e ibi. sed an ecclesia possideat conuersum[e] dic q nō idem in domino castri q2 non possidet suos vasallos q2 sunt liberi hoīes sed bene quasi possidet ius superioritatis in eos. & idē in ecclesia. vt. s. de rei vendi. l. j. §. per hanc. & j. ad mu. l. de iure. & quod in eis no. ¶ In glos. ibi. item an ratihabitio exigatur. dic: scil3 eo casu quo ratione possessionis potest acquirere vt si credebam

locis.scʒ in.l.nomen debitoris.§.fi.de leg.iij.ʒ.l.cum pater.§. dulcissimis.de leg.ij.alleg.in gl.in casibus ergo in quibus quis etiã inuitus possessionem perdit.de quibus.j.eo. qui vniuersas.§.j.ʒ sequentibus.etiaʒ furiosus perderet.sed est alius modus perdendi possessionem solo animo vt.l.iij.§.in amittenda s.eo.ʒ.l.si quis vi.§.differentia.est per illum modum furiosus non potest perdere.ʒ hoc vult iste tex. ¶ In glo.fi.ibi cũ homo sane mentis perdat per obliuionem. scʒ nõ solam vt hac.l.sed cum cursu decennij.vt dixi.s.eo.si id qd super glo.ʒ sic non ob. istud contrarium. Sed tũc quero quid si stetit in furore per decennium videtur qd nõ perdat.qz sibi non potest imputari negligentia.ʒ gl.ista sentit q ꝓpter lapsuʒ temporis perdat rõne negligentie.tñ Bar.hic sentit contrarium per id qd no. in.d.l. si id qd.quidam dicunt glo.melius sentire. qz ibi illis in quibus potest negligentia imputari hic nõ.sed certe gl.ibi loquitur etiã qñ negligentia nõ potest imputari vt qñ ignorabat se possidere nec vnquam sciuit.vt qz nesciebat fundum.vel nesciebat sibi quesitam esse possessionem.ʒ ideo videtur qd circunscripta omni negligentia si coniungatur obliuio cum lapsu decennij perdatur possessio ciuilis.tene menti.

2 ☞ Per conductionem etiã inutilẽ cõductor priuat se possessione ʒ transfert in locatorem sicut per vtilem contractũ interueniente vera traditione.

3 Quando subest verus titulus ʒ vera traditio transfertur dominium.idem si vera traditio ʒ fictus titulus vel si verus ʒ ficta traditio.

An due fictiones possint circa idem concurrere.remis.

4 Si conduxi a te rem aliquã ʒ tu nũc agis contra me.an possim tibi obijcere exceptionem dominij ad excludendum te.

a ¶ Valet conductio.in hac materia vide Bar. q̃.xj.ʒ q̃.xviij.

Si aliquam rem. †Diuidit̃ ista.l. in tres partes qz primo format vnã questionem si dñs ʒ possessor alicuius fundi conduxit ipsum a nõ dño ʒ non possessore vtrum transferat in illũ possessionẽ quã hʒ vsq ibi multis refert. Et licet illa questio videat̃ determinata in.l.qui bona.in prin.s.eo.qd sic.tamẽ non plene.ideo hic reassumit. Scḋo pro decisione istius dubij facit vnã distinctionem trimembrẽ vsq ad ver.nam ʒ si. ex qua distinctione colligunt̃ quatuor casus. Primus est qñ ipse ignorabat se possidere. Scḋs quando sciebat ʒ conduxit rem tanquam nõ suam.sed tanquam illius a quo conduxit qz forte credebat esse illius põt etiam esse qd sciebat esse suã ʒ tamen conduxit tanquam illius.ʒ ita videt̃ intelligere glo. Tertius est qñ sciebat esse suam.ʒ conduxit eam tanquam suã respectu proprietatis qd in dubio presumitur. Quartus casus est qñ cõduxit eam respectu possessionis tantum vt qz ita dixit expresse alias non presumitur. Et in nullo istorũ casuum iuriscõsul.determinat quid iuris sit sed glo.ʒ doc.circa istos casus laborant determinando in quolibet eorum quid iuris sit ʒ ex hoc resultat prima difficultas huius.l.item resultat ex alio qz iuriscon. solum querit vtrũ transferat possessionem in aliũ.sed gl.ʒ doc. querunt de duobus alijs. scʒ an valeat contractus conductionis ʒ an in illũ transferatur dominium.ʒ ista tria consistunt in iure.vertitur etiam difficultas in alio qd cõsistit in facto quia hoc põt contingere tribus modis.scʒ qd ignorabat se possessorem ʒ etiã dñm vel qd sciebat se possessorem ʒ etiam dominuʒ vel q sciebat se possessorem sed non dominũ vel q sciebat vtrũque in quolibet istorũ est videndum de illis tribus an trãsferat̃ possessio.ʒ an valeat contractus ʒ an transferatur dñium. Aduertendum tamen qd intentio iuriscon.est dicere qd in vltimo casu qñ sciebat se possidere.ʒ etiam dñium ʒ cõduxit rem tanquam suam.ʒ sic sciebat esse suam tamẽ cõduxit ratione possessionis q tunc transferat possessionem ʒ vʒ contractus. ʒ ad hoc probandum in versi.nam ʒ si.ʒ ibi est tertia pars adducit casum similem qñ ipse esset dñs ʒ non possessor ʒ eam cõduceret a possessore rõne possessionis qz vʒ contractus ʒ possessio remanet apud locatorẽ ʒ apud dñm sola detentatio.ʒ sic tenet̃ illi soluere pensionem sicut etiã posset a tali possessore emere rem suam rõne possessionis ʒ etiã precario rogare.ʒ tenet̃ illi soluere pretium.ʒ etiam teneretur interdi.de precario eodẽ modo si ipsemet possidet ʒ conduxit a non possessore.quia transfert in illuʒ possessionẽ.ʒ apud se remanet detentatio nuda.ʒ teneret̃ soluere pensionem vt.s.dixi.tamen aduerte ad vnã limitationẽ singularem.qz tunc est verum qd si cõduco rem meã ab eo qui possidet rõne possessionis vel etiam emo vʒ cõductio ʒ emptio qñ ille in iudicio possessionis esset potior me.ʒ tunc videor ab illo emere cõmodum illius possessionis qd ad eũ pertinet. secus si ego essem potior.qz tunc cõmodum ad ipsum nõ deberet pertinere.ista limitatio colligitur ex.l.si emp.§.rei sue.s. de cõtrah. emp.ʒ miror qd glo.ʒ doc.nõ faciunt hic mentionem cũ sit substantialis ʒ declaret istam.l.cum simi. Et eadem rõne videt̃ dicendum qd si sum in possessione ʒ eam conduco a te rõne possessionis tunc transferã possessionẽ.ʒ vʒ conductio qñ tu poteras illã possessionẽ a me auocare.ʒ in illa eras potior ʒ hoc videtur fuisse de mẽte gl.fi.mag.circa fi.ibi sʒ quomõ ʒc.al's eniʒ cõmodũ illius possessionis deberet ad me ptinere.ergo nõ debeo tibi pro illo dare pretiũ vel mercedẽ. nunc ergo reassumendo dictos casus in primo qñ ignorabã me possidere clarum est qd possessionẽ in te nõ trãssero qz nõ habeo animũ transferendi.ʒ hoc dicit hic glo.ij.p.l.si me in vacuã.j.eo.nec vʒ cõductio. ʒ.h.d.gl.fi.mag.in primo mẽbro distinctionis. rõ est in promptu.qz apud eundẽ nõ põt esse possessio.ʒ etiã conductio quia sunt ꝯria vt.s.eo.si qs ante.nisi sit cõductio ad nõ modicũ tps. vnde si possessio ab eo nõ recedit sequit̃ q cõductio non valet ʒ multominus trãsfert dñium si est.dñs etiam si sciat se dominuʒ ʒ plus videt̃ etiã si pcedat cã habilis ad transferendũ dñiũ. qz nõ sufficit sine traditione vt.l.traditionibus.C.de pac.ʒ hic nõ videt̃ interuenisse traditio postquam nõ tenuit conductio nec fuit trãslata possessio ꝓpter hoc qz ignorabat se possidere. ¶ In secundo casu qñ conduxit fundũ tanquam tuũ.hoc põt cõtingere tribus modis primo qz re vera erat.tuus.ʒ tunc non est dubiũ qd valet cõductio ʒ transit in te possessio.vt.s.eo.qui bona.in pñ. ¶ Scḋo põt cõtingere qd erat meus ʒ ignorabã meũ licet scire me possidere. ¶ Tertio qd sciebã etiã me dñm ʒ in his duobus casibus glo.mag.tenet q nõ vʒ conductio[a].l.qui rem.C.loca.qz videt̃ facta rõne proprietatis in dubio. Et qd non transit dñium qz deficit cã habilis nec finit̃ donatio ʒ in his duobus bene dicit nec ab aliquo reprehendit̃ ʒ probatur in.l.qui rem. C.loca.sed bene transfert̃ possessio fm glo. Bar.cõtra in hoc qz si nõ essem possessor. sed tu locator ego dñs conducendo a te recuperarem possessionẽ ʒ tu desineres possidere vt est casus singularis in.l.ei a quo.j.ti.j.ergo si sum possessor multomagis debeo retinere.ar.in.l.j.§.qd ait de superficiebus. tu dic Bart. dicere verũ si ignorabã me dñm ʒ ita loquit̃ tex.in.l.ei a quo.sʒ glo.diceret verũ si ego sciebam qz tunc nõ recuperarem si non eram possessor.vt no.per glo.in.d.l.ei a quo ergo non retineo sed transfero si sum possessor qz cessat ratio Bart. ʒ imputatur mihi cur conduxi eam vt tuã cũ scirem meã.qz volui mihi preiudicare in possessione ʒ potui nuda voluntate nõ sic potui preiudicare iu dominio.vt.s.eo.si quis vi.§.differentia.ʒ.l.nunquam

2 nuda.s.ti.j. †Et sic no.suppletionem.ad.l.qui bona.s.eo.qd ꝑ conductionem etiam inutilem conductor priuat se possessione. ʒ transfert in locatorem sicut ʒ per inutilem contractum interueniente vera traditione vt.s.eo.l.j.§.si vir. ¶ In tertio casu quando conduxit tanquam meum ratione proprietatis si re vera non erat meus sed tuus non est dubium qd valet contractus ʒ transfert̃ possessio inspecta veritate.hic vt dixit glos. notabiliter. Sed dubiũ est qñ erat meus ʒ conduxi tanquam meũ: ʒ in hoc differt iste casus a precedenti.ʒ tunc dicit glo.q nõ vʒ ꝯtus an hoc bene sicut non est emptio rei mee rõne proprietatis tamen dicit q hoc nõ obstante trãsfero in te dominiuʒ si sciebam esse meuʒ supple ʒ multomagis possessionem fm Azonẽ. secus si ignorabaʒ ʒ motiuũ Azonis potuit esse.quia debet esse aliqua differentia inter istum casum quando conduxi vt meum ʒ precedentem quando tanquam tuum.qz iuriscon.facit differentiaʒ sed in precedenti casu non transfero dominium indistincte etiaʒ si dicam meum licet transferam possessionẽ. ergo in isto casu debeo transferre etiam dominiũ alias nulla esset differẽtia.doct. cõiter reprobant istã opi.qz Azo sibi contrariatur.nã si verum est qd dicit azo qd transferat̃ dñium ʒ possessio non esset veruʒ qd primo dixit q non valet contractus.qz tunc non conduceret rem suam sed alienaʒ: ʒ nulla ratio põt esse quare nõ valet nisi quia conducit rem suã. Preterea dominiũ etiam ex vera traditione nõ transfert̃ nisi precedat cã habilis.l.nunquam nuda.s.ti.j. multominus per fictã.ʒ sic tenent qd non valeat cõtractus nec transfertur dominium sed in possessione distingui.vt.s.dixi.licet Bar.indistincte dicat qd nec possessio.sed per hoc nõ respõdetur ad ar.qd.s.sed pro azo: quia tunc non esset differentia inter istum casum ʒ precedentem.ideo sustinendo doc.possumus dicere qd sit differentia in possessione qz in casu precedenti an transferatur possessio distinguendũ est: vtrum scit se esse dominum vel non: sed in isto casu quando cõduxi vt meum siue sciã siue ignorem me dominum ex modo conductionis apparet q volui possessionem in te transferre.ʒ sic transfertur.ar.in.l.qui iur.militari.de testa.mili.sed quantum ad dominium nõ est distinguendum qz siue sciam siue ignorem me dominiũ nõ trãsfero: qz nõ possum nõ subsistente vero titulo. quidam tamen volentes sustinere azonem dicunt qd hic subest fictus titulus donationis.arg.l.cuius per erro.de reg.iur.doc.contra dicentes

3 verba multum notanda que semper alleg. †q quãdo subest verus titulus ʒ vera traditio sine dubio transfertur dñium. vt.l. traditionibus.

traditionibus.C.de pac.idē ſi vero traditio ꝛ fictus titulus. vt d.l.cuius per errorē.idē ecōtra ſi verus titulus ꝛ ficta traditio. vt.l.quedā mulier.de rei ven.C.de do.l.quiſquis. ſed vbi eſſet ficta traditio ꝛ non verus titulus non poſſumus ipſum fingere ad finē trāſferendi q2 due fictiones circa idē non debent concurrere.iuxta not.in.l.j.C.de dotis promiſ.de quo articulo:an due fictiones poſſunt cōcurrere.vide plene per Bar. i.l.ſi is q pro emptore.in vl.q.j̄.ti.j.ꝛ iſta eſt cōis opi. ꝛ theorica doctorū.

¶ Circa quartū ꝛ vltimū caſum qñ cōduxi vt meū rōne poſſeſſionis.dic ꝙ v3 conductio.ꝛ illā poſſeſſionem in re trāſfero.ſed nō dñium.ꝛ ad hoc probandū factus eſt verſi.nā ꝛ ſi. Et ex his recollige qđ in primo caſu qñ ignoraui me poſſidere nec v3 conductio nec trāſfert dñium nec poſſeſſio. In ſcđo caſu qñ ſciui ꝛ cōduxi tanꝗ tuū nō v3 conductio nec transfert dñium ſiue ſciā ſiue ignorem me dñm:ſed in poſſeſſione diſtinguit an ſciui me dñm vel ignoraui. In tertio caſu qñ conduxi tanꝗ meū reſpectu proprietatis nō v3 cōductio nec transfert dñium ſed poſſeſſio.ſic indiſtincte ſiue ſciui ſiue ignoraui me dñm. In quarto ꝛ vltimo caſu v3 cōductio ꝛ transfertur poſſeſſio:ſed nō dñium: ꝛ ex his remanēt oēs caſus declarati.†Ex predictis apparet ſi conduxi a te rem aliquā:ꝛ nūc agis cōtra me vtrū poſſim tibi obijcere exce.dñij[a] ad excludēdū te.nā aut dico ꝙ tu nō es dñs ſed tertius ꝛ hoc nō poſſum dicere : q2 poſito ꝙ hoc ſit verū tñ tenet locatio rei aliene ſicut vēditio l3 nō in preiudiciū dñi.aut volo obijcere ꝙ ego ſum dñs ꝛ tūc aut tu agis ad reſti. rei conducte ex.l.ſi quis cōductionis.C.loc.ꝛ non poſſum obijcere:q2 illa cōductio ſe h3 ad ſimilitudinē interd.recuperande poſſeſſionis in quo nō pōt obijci etiā ſi ſim paratus incōtinenti probare.vt no.in.l.ſi de vi.ſ.de iud.ꝛ d.l.ſi quis conductionis.aut magis ad penſionē actionis ex locato. ꝛ tunc aut cōduxi rōne poſſeſſionis ꝛ non poſſum obijcere:q2 t3 ꝫctus vt hic.in fi. aut rōne proprietatis vel ſimpliciter ꝛ poſſum:q2 non tenet nec obligor ad pēſionem.vt.l.qui rem.ſ.depoſiti.ꝛ.l.qui rem.C.loca. ꝛ opponendo ꝛ denegando penſionē videor interuertere poſſeſſionem quam in te transtuliſti in caſibus ſupradictis.ꝛ ſic reuerteretur ad me.vt.l.colonus.j̄.de vi ꝛ vi ar.

Poſſeſſionem pupillū. †Pupillus nō pōt deſinere aīo poſſidere ſed corpore ſic.h.d.Et intellige qñ poſſidebat ciuiliter ꝛ naturaliter.nā ciuilē non pōt a ſe abijcere ſine autoritate tutoris ſed naturalē ſic exeundo de fundo nec dānificatur poſtꝗ retinet ciuilē ſicut quilʒ alius:ſed ſi haberet tñ naturalē vt fructuarius q2 illā etiā ſolo aīo retineret vt no.ſ.eo.l.j.in prin.ſimiliter nō poſſet illā a ſe abijcere exeundo de fundo vel deponēdo animū poſſidēdi.ꝛ ſic pōt intelligi.l.alleg.in gl.pro ꝫria.ſ.ti.j.l.pupil.no.ſ.eo.l. quēadmodum.ſed alijs modis qbus perdit poſſeſſio etiā ſine aīo ꝛ ab inuito. ꝛ in caſibus poſitis.in.l.ij.bene poſſet deſinere poſſidere q2 tūc autoritate.l.perdit nō facto ſuo vel aīo ſm Iaco. de are. ꝛ bene.Itē oppone ꝛ ſolue vt.j̄.de vſu.pro empt.l.ij.ſ.ſi pupil.

Qui vniuerſas. †Qui poſſidet vniuerſitatē nō cenſet poſſidere quālibet particulam eius vel res ſingulares.h.d.vnde poſſidens domū nō dicit poſſidere lapides vel tigna. vt.l.cū q edes.j̄.ti.j.¶ In tex.ibi.ſingulas res nō itelligas de rebus exiſtentibus in domo vt ſupellectilia ꝛ alia mobilia:nā illa poſſidet q2 ſunt ſub eius cuſtodia. vt.ſ.eo.l.iij.ſ.nerua. ſed intelligas de lapidibus cementis ꝛ tignis de qbus domus cōficitur.

2 ☞ Poſſeſſio an tranſeat in alium ſine apprehenſione.
3 An per ſtatutū vel conſuetudinē poſſit induci ꝙ tranſeat ſine apprehenſione.

Poſſeſſionem. †Iuriſconſultus vſqʒ ad.ſ. qđ p colonū ponit aliquos caſus in quibus perdit poſſeſſio etiā ab ignorāte vel inuito et ſic illis modis etiā pupillus vel furioſus perdit vt dixi.in.l.precedenti.ꝛ.l.ſi is qui aīo. Et primus modus eſt permutatio rei qñ de re prophana effecta eſt religioſa vel de ſeruo effectus eſt liber:vel de materia effecta eſt ſpecies vt in hoc.ſ.ꝛ in ver.item ſi id qđ poſſidebam.¶ Alius eſt facto iudicis : vt in.ſ.itē cum pretor.ꝛ intellige qđ illud nocet ſolum illi cui index nocere voluit.ſc3 ei cōtra quē interpoſuit ſcđm decretum ſi ipſe poſſidebat nō alteri tertio cui nocere nō voluit ſi penes illū erat poſſeſſio:vt no.per Inno.in.c.qm̄ frequenter.circa fi.vt lit.nō conteſt.ꝛ p Bar.in.l.ij.C.vbi in rem act.ꝛ.ſ.l.pompo.ſ.ſi is q pretor.in fi.mag.glo.¶ Tertius caſus eſt per occupationē3 factā ab aqua qđ dic vt dixi.ſ.eo.l.iij.ſ.labeo. ¶ Quartus caſus ſi tranſeat in poteſtatem alienam:q2 tunc etiam poſſeſſio trāſit.ꝛ hoc no.ſingulariter.†nā per hoc p3 ſi quis ingredit monaſterium:q2 tranſit in poteſtatē abbatis vel monaſterij non ſolum dominium rerum ſuarū tranſit ipſo iure:vt eſt in aut.ingreſſi.[b] C.de ſacroſan.eccle.imo etiam poſſeſſio. ꝛ[b] probatur.j̄.de pca. l.ſi adoptauero.ſcđm oēs doc.l3 regulariter poſſeſſio nō tranſeat ſine corporali apprehēſione etiā in caſibus in quibus trāſit dñium ipſo iure vt.ſ.eo.l.cū heredes.in prin.ꝛ no.in.l.cū duobus.ſ.idem reſpondit.ſ.pro ſo.ſed fallit qñ poſſeſſor tranſit in poteſtatem alienam vna cū dñio rerū ſuarū q2 ſi tranſit perſona multomagis poſſeſſio.Hoc vult Inno.in.c.in preſentia. circa fi.de proba.ver.oīno.vide ſed nō ſic tranſit in cōſequentiam dñij†dicit tñ Bal.ꝛ Ang.bene poſſet per conſuetudinē vel ſtatutum induci qđ poſſeſſio tranſeat[c] ſine apprehenſione: per.c. ij.de cōſuetudine:ꝛ hoc etiā videtur notare Cyn.in.l.ea.l.C.de cōdi.ob cau.in conſuetudine gallicana que eſt ꝙ viuus ſciſſimat mortuū vel ecōuerſo qđ eſt vocabulū gallicanum.ꝛ importat ꝙ heres ſuccedit in poſſeſſione defuncti qđ transfert in eū ſicut dñium vnde extinguitur morte.

2 ☞ Poſſeſſio probatur per ſolutionem mercedis.
3 An probetur per ſolam locationem.

Quod per colonum. †Etiā3 poſſeſſio quā quis t3 animo ſuo ꝛ corpore coloni per mortē extinguitur ꝛ ad heredē nō tranſit:ſed neceſſe h3 de nouo apprehendere. Ite3 heres locando rem hereditariā vacantem cenſetur per colonū poſſeſſione3 apprehendere.h.d.notabiliter in vtroqʒ dicto:ꝛ ſemper alleg. Et primo loquit de illo qui conduxit a defuncto qđ per allega. cōtinuatur poſſeſſio in heredē.cōtrarium videbat.q2 licet poſſeſſio quā defunctus detinebat animo ꝛ corpore ſuo extinguatur per mortem ſuam:q2 vtrūqʒ inſtrumentū extinguit illa tamen quā tenebat animo ſuo ꝛ corpore coloni:nō videbat extingui q2 nō extinguitur inſtrumentum coloni tamē contrarium eſt q2 ſubſtantia poſſeſſionis erat apud ipſum defunctum:ꝛ colonus preſtabat nudū miniſteriū circa illā ſubſtantiā retinēdā extincta ergo perſona defuncti neceſſario extinguitur omnis ſubſtantia que illi coherebat:ergo neceſſario extinguit inſtrumentu3 coloni qđ tanꝗ accidens ſine ſubſtātia ſtare nō poteſt h3 ergo neceſſe heres apprehendere ꝛ ſi colonus ſibi ſolueret penſionem cenſetur hoc ipſo apprehendere ꝛ ita ſentit glo.fi.p fi.huius.ſ.qui ſic pōt itelligi.alio modo pōt intelligi ille finis qđ loquatur in eo qui cōduxit ab herede rem hereditariam cuius poſſeſſionē heres nondū apprehenderat.nam eo ipſo videtur apprehendere ꝛ ſi colonus transfert in heredē poſſeſſionē que non erat apud eum nec apud alium:ſed vacabat vt dixi.ſ. eo.l.qui bona.in prin.non ſic erat apud alium vt.j̄.eo.quāuis. ſ.j.poteſt ꝛ tertio modo intelligi qđ non dicat heredē inciperē poſſidere per colonū ſed dicit qđ vſucapit per colonū illud qđ vſucapiebat defunctus nimirū : q2 etiā ſi nullus eſſet colonus ipſa hereditas iacens cōpleret vſucapionē.vt.j̄.ti.j.l.ceptam. vlti.alleg.ad hoc†glo.fi.huius.ſ.ꝙ p ſolutionē mercedis probatur poſ.nā ſi volo pbare poſſedi rē aliquā ſufficit probare ꝙ ipſam locaui tibi ꝛ p tñ tps ſoluiſti mercedē[d] ꝛ eſt fundata intētio mea niſi aduerſarius pbet ꝙ illo tpe poſſeſſio erat apud ſe vt.d.l.quāuis.ſ.j.†Sed per ſolā locationē nō probat poſſeſſio nec dñium qđ dic.vt in.c.inter dilectos.circa fi.de fi.inſtru.ꝛ ꝛ adde in.l.litibus.C.de agri.ꝛ cenſi.lib.xi.

2 ☞ Quod etiam perveram traditionem factā ab illo qui poſſidet ſeu detinet meo nomine non priuor poſſeſſione ꝛ quādo hoc procedat.

Quo ad poſſeſſionem retinendam perdendā nō inſpicitur animus ſecundi cōductoris ſeu commodatarij vel depoſitarij:ſed animus primi.

3 Si aliqua ciuitas vtatur mero imperio nō iure ſuo ſed precario a ſuperiore cōceſſo ꝛ poſtea in illa ciuitate inſurrexit aliqs tyrannus qui vſus fuit illo imperio tanꝗ pprio ipſius ciuitatis nō recognoſcendo ab illo ſuperiore ꝙ ſuperior priuet poſſeſſione illius imperij.

Si ego tibi. †Si depoſitarius cōmodatarius vel colonus penes alterū deponat commodet vel locet primus poſſeſſor retinet poſſeſſionē etiā ſi ille ſcđs nō vtatur re noīe primi poſſeſſoris.h.d.no.†p3 ergo per iſtū tex.ꝙ etiā p verā traditione3 factā ab illo q poſſidet ſeu detinet meo nomine nō priuor poſſeſſione qñ nō eſt facta aīo me priuandi qđ preſumit qñ eſt facta ex aliquo ꝫctu non habili ad tranſlationē dñij.ſecus qñ eſt ad hoc aptus q2 tunc videret facta animo priuandi me.ita loquit.l.iij.ſ.ꝙ ſi ſeruus.ſ.eo.eadē diſtinctio adhibet qñ ille qui meo noīe detinet non tradit alteri:ſed dimittit poſſeſſionē vacuā recedēdo de fundo.vt.j̄.l. pro xi.cum ibi no.Quando aūt tradit ficte tunc etiam ſi aīo me priuandi non priuat:vt.l.quāuis.ſ.j. Item no.ſingulariter ꝙ nō inſpicitur animus ſecundi cōductoris ſeu cōmodatarij vel depoſitarij.ſed animus primi.facit.j̄.de iti. actuqʒ pri.l.j.ſ.ſi tibi

[a] ¶ Except.dñij. adde p Alex. cō ſi.xiij.iiij.lib.

[b] ¶ Poſſeſſio.ad de Ant.Bar.cō ſi.lx.ꝛ q̄ habent in.l. i preſentia. de proba.

[c] ¶ Tranſeat.ad de Bar. ꝯſi.ij.ij. lib.Bal. in margarita ſua i verbo ciuitas.

[d] ¶ Mercede.in hac materia per Fran.cur. plene cōſi.lxx. Alexā. cōſi.x.iij.lib.

3 fundum† ꝛ ibi Bar. inducit ad questionem de facto si aliqua ciuitas vtaꝛ mero īperio nō iure suo sed precario a superiore cōcesso postea in illa ciuitate insurrexit aliquis tyrannus q̄ vsus fuit illo imperio tanq̄ proprio ipsius ciuitatis non recognoscens ab illo superiore quod superior non priuatur quasi possessione illius imperij: imo retineretur per ipsum tyrannū: qꝛ inspicitur animus ciuium qui primo retinebāt: ꝛ sic in perpetuum nō prescribitur cōtra superiorem nisi per aliū modū interuersa esset possessio: qꝛ contra possidentem nō prescribitur vt. l. male agere. de prescrip. xxx. annorum.

2 ☞ Locator qui possidet per colonum si tradat vel spolietur. an perdat suam ciuilem. [.31.]

Si colonus nō deserēde.

1 †Si colonus[a] exijt fundū non animo deserēdi possessionem locator nec ciuilem nec possessionē naturalem pdit. h. d. no. Si ergo colonus retinet detentationē suā solo animo: qꝛ cum animus eius nō possit operari in retentione ciuilis possessionis vel etiam naturalis qꝛ nullam possessionem hꝫ operatur in retentione nude ꝛ corporalis retentionis. ita dicit glo. per istū tex. in. l. j. §. eo. in gl. ij. mag. post mediū. in ver. si autem per aliū. ¶ Quid aūt si exeat aīo deserendi possessionem qđ in dubio non presumitur qñ alteri nō tradidit. si ponamus qđ constet tunc de ciui. possessione locatoris non est dubium q̄ non perdiꝛ: sed dubium est de naturali que retineꝛ de corpore ꝛ animo coloni: ꝛ hic deficit vtrūq̄ in glo. sunt opi. prima qđ illa perditur. ar. hic a contrario sensu. ꝛ. j. eo. si de eo. §. j. ver. aliud. Alij cōtra pro quibus. j. pro emptore. l. qui fundum. in prin. de ista. q. plenius tractat glo. in. l. j. C. cōia. de vsuca. Et videtur glo. tenere primā partem. ꝛ etiā doc. per. l. si de eo. §. j. j. eo. in ver. aliud. scđm cōem intellectū. mihi videꝛ dicendū q̄ iure isto ffo. ista sit vera: sed hodie ꝛ. l. fi. C. eo. ti. de acqui. pos. nō perdiꝛ etiam naturalis qꝛ malignitas coloni nō dꝫ nocere locatori in aliquo vt ptꝫ ibi expresse: sed si perderetur naturalis in aliquo noceret. ꝛ pro hoc. C. de agri. ꝛ censit. l. si per colonū. lib. xj. ꝛ hoc est verū etiam si colonus exeundo de fundo clā ꝛ dolo [manu: absenti] aliqua intromittit: qđ dicit prodere vt. l. fi. §. si mulier vētris noīe si autē tradat ex aliquo actu tunc iura vetera remanent incorrecta: ꝛ quid iuris sit dic vt dixi in. §. precedenti. aut tradit vere aut ficte: ꝛ in primo casu aut tradit aīo priuandi locatorē aut nō. Si aūt colonus nō exeat fundum nec tradat. sed moriatur vel icipiat furere dic vt. §. eo. l. si id qđ. §. j. ꝛ. d. l. si de eo. §. j.

2 j. eo. Quid aūt si spoliaꝛ dic vt. l. peregre. §. qbus. j. eo. †Quid autem ecōtra si ipse locator qui possidet p colonum tradat vel spolietur an perdat suā ciuilē: dic vt no. j. de vi ꝛ vi ar. l. j. §. nō autem. in glo. ꝛ. l. j. §. vnde vi. ¶ In glo. ibi. vt. C. eo. l. fi. ꝛ sic gl. intelligit illam. l. in ciuili qđ non perdiꝛ malignitate coloni certe scđm intellectū istum illa. l. nihil introduceret de nouo: quia etiam iure veteri hoc erat postq̄ alij nō tradebat: ꝛ tamen contrarium ptꝫ ex illa. l. que vult aliquid de nouo inducere vñ intelligo eam in naturali possessione vt dixi. §.

2 ☞ Statutū q̄ mulier nō possit se obligare sine certa solennitate: puta sine cōsensu mariti an habebit locum si mulier faciat aliquem actum tanq̄ procuratrix. [.32.]

Grauis pupillus.

1 †Per colonum vel inquilinū retinet quis possessionem etiā si locatio sit inutilis. ꝛ per mandatarium: lꝫ mandatū sit inutile ad obligandū. h. d. tex. cū glo. no. ¶ Sicut ergo per conductionē inutilem perdit quis possessionem qꝛ transfert in locatorē vt no. in. l. si rem. §. eo. ita ꝛ per locationem inutilem eam retinet vt hic est casus. hoc est verum nisi sit inutilis ex eo: qꝛ conductor erat dominus ꝛ ipse ignorabat se dñm. quia tunc locator perdit possessionē ꝛ transfertur in conductorē quod est notabile vt est casus in. l. ei a quo

2 j. ti. j. ꝛ ibi Bar. hoc dicit alleg. istā. l. ¶ †In glo. ij. ibi. nō obligatur mandato sed acquirit nobis ꝛc. ꝛ per istam glo. cum tex. dicit Ang. se obtinuisse Florentie. vbi est statutū qđ mulier non possit se obligare sine certa solennitate puta sine cōsensu mariti vel mundualdi. pone ergo qđ mulier fuit cōstituta procuratrix ad aliquem actum extraiudicialem sine cōsensu mundualdi cōstat qđ ex illo mandato nō obligaꝛ: vt teneaꝛ ad interesse si nō impleat queriꝛ si implet qđ habuit in mandatis vtrū valeat cōtractus in preiudiciū mandantis: ꝛ dicit ipse q̄ sic p istū tex. cū glo. qđ no. perpetuo. Et hoc ideo contingit: qꝛ facit scđm mandatū. idest voluntatem mandantis: licet mandatum non sit obligatorium. tex. tamen hic ꝛ glo. loquitur in actu fauorabili mandati. ꝛ ipse loquitur in actu preiudiciali. tamen eadem est ratio si bene consideretur.

2 ☞ Secundus conductor non soluendo primo locatori non priuat ipsum possessione nisi fuerit requisitus vt soluat ꝛ denegauerit.

3 Per solutionē mercedis factā vni an probetur possessio illius Cautela pro illo qui vult probare se possessorē ex eo q̄ alius cōstituit se suo nomine possidere vel qꝛ ab eo conduxit.

Si cōductor.

1 †Per fictam traditionem coloni vel inquilini dñs seu locator possessionem nō perdit ad hoc semper alleg. intellige. scꝫ ciuilē non etiam naturalē. qꝛ colonus adhuc remanet in detentatione: lꝫ ficte alteri tradat conducendo ab illo vel constituendo se illius noīe possidere. ¶ In tex. ibi vendiderit. ꝛ sic pꝫ qđ habuit animum interuertēdi possessionē primi locatoris. ꝛ ipsum

2 priuandi possessione: lꝫ gl. hic dicat contrariū. ¶ †In tex. ibi. ꝛ vtriq̄ mercedes prestiterit. idem si neutri vel scđo tantū locatori: qꝛ non soluēdo primo nisi fuerit requisitus: vt soluat ꝛ denegauerit nō priuat ipsum possessione: vt. l. male agitur. C. de prescrip. xxx. an. ꝛ ibi no. Si aūt vere tradidisset emptori: tunc etiā

b si primo locatori pensionem soluisset[b] ipsū tamē priuat possessione tam ciui. q̄ naturali: vt. l. pompo. §. quibus mod. vsufr. amit. que est singularis in hoc: ꝛ no. in Spe. de prescri. §. j. ver.

3 pone colonus. †Sic ergo ptꝫ. ex isto tex. qđ per solutionē mercedis factam vni non probaꝛ possessio illius si apparet de alio possessore: secus si nō apparet. vt no. in. l. qui vniuersas. §. qđ per colonū. §. eo. dicit Ang. etiam per istum tex. qđ dꝫ quis esse cautus qñ vult probare se possessorē ex eo qđ constituit alius se suo noīe possidere vel ab eo conduxit per. l. qđ meo. ꝛ. l. qui bo-

c nafide. in prin. §. eo. qđ ipse probet[c] illū qui hoc fecit fuisse possessorem tempore quo fecit: alſ nihil sibi prodesset cōstitutio: qꝛ pōt esse qđ nō erat possessor ille: lꝫ esset detentator. ꝛ sic nō trāstulit possessionem quā nō habebat per istū actū fictum vt est casus hic. si aūt habebat possessionem etiā solā naturalem tūc illam transfert ꝛ etiam ciuilem que erat apud aliū vt no. §. eo. l. interdum. §. fi. in glo. qđ limita vt ibi dixi ꝛ vide qđ no. Bar. j. de iti. actuq̄ pri. l. j. §. si tibi fundum. ante fi. dicit etiā Bar. no. fm Jaco. bu. in. l. celsus. j. ti. j. qđ licet apud conductorē nō esset possessio sed apud alium. si tamen erat ad vtilitatem cōductoris pone exemplum obligasti mihi aliquā rē ꝛ constitui te meo noīe possidere. certum est qđ transferes in me ciuilem ꝛ naturalem scđm verā opi. ꝛ remanes in nuda detētatione. tñ illa possessio est ad tuā vtilitatem qꝛ si illam rem prescribas prodest tibi ad complendā prescriptionem. vt. §. eo. l. j. §. per seruū corporaliter. pone ergo qđ postea vendis illam rem alteri ꝛ constitui te temporis nomine possidere constat me nō priuari possessione vt hic sed an transferas in illū dñium qđ erat apud te vel quasi dominium si prescribebas dicit qđ sic ꝛ fuit dictum Jac. bu. originaliter. ꝛ sic ex traditione ficta etiam ex qua non transfertur possessio transfertur dominium ꝛ vsucapiendi cōdictio que erat apud tradentem sicut trāsferretur ex vera traditione licet ex ea non transfertur possessio vt no. in. l. si fundū de fundo dotali per glossam.

Infans possidere.

1 †Infans per seipsum non pōt incipere possidere sine tutoris autoritate sed per seruum eius sic sed maior infante bene potest etiam sine tutoris autoritate. dic vt. §. eo. l. j. §. adipiscimur.

2 ☞ Licet iudex mandauerit nuntio qđ mittat me in possessionem non possum ingredi propria autoritate sine nuntio. secus si mandasset mihi. [.33.]

Vendi venditor.

1 †Licet vēditor mandauerit possessionē tradi non tñ emptor debet propria autoritate accipere anteq̄ sibi tradatur hoc dicit notabiliter. videbatur cōtrarium qꝛ postq̄ mandauit tradi apparet de eius voluntate. ꝛ sic emptor ingrediendo nō videbaꝛ ingredi contra voluntatem: sed certe imo videꝛ qꝛ non videtur adesse voluntas venditoris quousq̄ p mandatariū facta sit executio. nā illud tēpus videꝛ

2 voluntas suspēsa. ar. j. eo. qui absenti. in prin. ¶ †Et sic pꝫ per istū tex. qđ lꝫ iudex mādauerit nuntio qđ mittat in possessionē nō possū ingredi propria autoritate sine nuntio. secus si mandasset mihi qꝛ bene potuit facere me executorē in cā ppria vt no. l. meminerint. C. vnde vi. ꝛ. l. finita. §. iul. de dam. infec. per Bar. j. de re iudi. l. miles. §. si iudicat. ¶ In glo. j. in fi. tu dic qđ imo teneꝛ tradere vacuā ꝛ nisi vacuā tradat nō liberaꝛ: vt. l. ij. ibi no. de act. emp. bene tamen trāsfert dñium posito qđ vacuā non tradat. iuxta no. in. l. si fundum. §. de fund. dot.

2 ☞ Vbicunq̄ reperitur mandatum nō finiri morte mandantis poterit tamen reuocari per heredem.

In quibus casibus heres non possit tale mandatū reuocare.

3 Si iudex commisit executionem ꝛ ante eam factam finitum sit officium iudicis non est finita cōmissio. secus si talis cōmissio esset facta pro executione alicuius sententie late.

Item si

[manu:] Sic ergo

a ¶ Si colon[us] vide infra. in. §. forte vbi aliqua ad materiā.

b ¶ Soluisset. adde vt p Bal. ꝯsi. cclxxv. ꝛ. cclxxx. lib. iij.

c ¶ Probet illū. adde Fran. cur. ꝯsi. lxx. Alexan. cōsi. xxviij. Old. cōsi. cxiiij.

1 **Item si amicus.** †Mandatũ factum super eo ad qd mandans tenebaẜ morte eius nõ finitur bene tñ põt reuocari per beredẽ[a] eius ad hoc semp alleg. iste tex. ꝛ ita intelligit gl. s. de do. l. ij. §. sed si qs ꝛ forte de iure ciuili. non ita bene reperitur alibi: sed de iure canonico. probatur clarius in. c. si sup gratia. de offi. dele. li. vj. vbi habetur qd si sit datus executor super gratia iam facta mandatuz eius nõ extinguitur morte ipsa sicut nec ipsa gratia ꝛ ratio est qꝛ postq̃ gratia erat facta tenebatur ipsam mittere executioni ꝛ dare possessionez. ¶ In tex. ibi. amicus vẽditoris. supple cui venditor mẽdauit: vt emptori traderet. vt in prin. l. ¶ In text. ibi priusq̃ id sciret: subaudi maxime: qꝛ si mandatũ nõ est finitum morte: vt glo. ꝛ doc. intelligunt nõ est curandũ vtrum sciuerit mortẽ vel ignorauerit. dũmodo p beredẽ nõ reuocetur ꝛ ideo qd infra subijcit: aut nõ ꝓhibentibus: dꝫ exponi aut pro ꝛ: vel stat proprie ꝛ est sensus qd si ignorauit mortem vel sciuit: ꝛ beredes nõ probibuerint ꝛ eodẽ modo in fi. ibi. aut cũ sciret: tñ iste tex. videẜ probare ꝯtrium eius ad qd alle. si nollemus subaudire maxime quare ergo facimus istam subauditionem ad destruendũ tex. rñdeo: qꝛ si esset finitũ morte non esset curandum de probibitione beredis vel de volũtate: nã etiã si nõ ꝓhiberet vel de eius volũtate nõ appareret nõ posset mandatum executioni mandare: sed tex. in hoc facit vim ergo opꝫ intelligere q̃ nõ sit finitũ per solã mortẽ. Item qꝛ si esset finitũ etiã si ignoraret mortem tradendo nõ trãsfert dñium. vt. l. qua in prouincia §. quas vero. s. si cer. pe. ꝛ. d. l. ij. §. sed ꝛ si quis. s. de do. sed iste tex. innuit ꝯtrium. dũ dicit qd recte possessio tradita est. nam innuit qd babeat effectum quem deberet babere si esset tradita mandatore viuente: ꝛ ista sunt que vrgent ad tenẽdũ intellectũ glo. ꝛ doc. lꝫ per eos multũ male declareẜ ꝛ lꝫ tex. videaẜ prima

2 facie sonare ꝯtrium. ¶ †Et no. qd per istũ tex. dicimus qd vbicũq̃ reperitur mandatũ nõ finiri morte mãdantis qd est in quibusdam casibus vt no. in. d. §. sed ꝛ si quis per Bar. ꝛ in. l. mandatur. C. mãdati. per Cy. poterit tñ reuocari per beredẽ. vt hic simile in casibus in quibus bereditas non adita transmittitur nam beres poterit repudiare sicut poterat ꝛ defunctus qꝛ non transmittitur vt adita sed vt adeũda: vt. l. si quis filiũ. §. j. ꝛ ibi no. de acqui. bere. ¶ In glo. ibi. ar. cõtra. scꝫ q̃ beres imo non possit reuocare lꝫ defunctus poterit cuius ꝯtrium hic innuit in verbo nõ probibentibus sed solue qd ibi est speciale fauore dotis vel matrimonij vt licet defunctus potuerit penitere nõ tñ possit beres eius. ¶ Est ꝛ alius casus specialis fauore libertatis. s. de ser. expor. l. ij. ꝛ regulariter secus qꝛ qd permittitur defuncto ꝛ beredi eius vt. j. de reg. iur. l. beredẽ. ¶ In glo. ibi. itẽ contra. scꝫ qd etiã si mandatarius ignoret mortẽ non recte tradere possit ꝛ ad hoc tendit hoc ꝯtrium cũ sequenti. sed responde qd loquuntur eo casu quo mandatũ fuit morte finitum qꝛ non erat factũ super eo ad qd mãdans tenebaẜ. Et querebaẜ vtrum mittendo ipsum executioni transfertur dñium: ꝛ in illis legibus babetur qd nõ: qꝛ ignorantia mãdatarij nõ operaẜ trãslationem dñij que dependebat a voluntate mãdantis: ꝛ illa erat iam finita p mortẽ: vt. l. id qd nostrũ. de reg. iur. sed in his q̃ nõ dependebant a voluntate mãdãtis bene operaẜ ignorãtia mãdatarij vt mandatũ babeaẜ pro nõ finito: vt. l. si mandassem. s. mandati. sed in casu nostro mandatũ nõ erat finitũ per ea que

3 s. dixi. ꝛ ita intelligit glo. in. d. §. sed ꝛ si qs. ¶ †Ultimo iste tex. induciẜ qd si iudex cõmisit executionem: ꝛ ante eã factã finitũ

b sit officiũ iudicis nõ est finita cõmissio:[b] qꝛ facta est super eo ad qd iudex tenebatur postq̃ sñiam tulerat q̃ transiuerat in rẽ iudi. ꝛ probaẜ in. l. vẽditor. in fi. s. de iudi. secus si talis commissio nõ esset facta pro executione alicuius sententie late: puta si cõmisit q̃ aliquẽ citarẽ. nã expiraret cõmissio. ideo p successorem opꝫ reuocari. ꝛ ita intelligo qd hic no. Ange. adde qd no. in. l. ꝛ quia. de iuris. om. iu. ꝛ facit. l. si. de penis. cum ibi no.

2 ¶ Dictio quodammodo est nota improprietatis. l. 34

1 c **Eime in vacuam.** †Error[c] in corpore impedit possessionis acquisitionem. secus si sit error in noie tantum. Item qui rem tradit nõ videẜ babere animum perdendi possessionem si recipiens dissentiat in sibi acquirendo. h. d. secus si non dissentiat: lꝫ etiã nõ cõsentiat: vt qꝛ est furiosus. ita loquiẜ l. qd meo. §. si furioso. s. eo. de quo gl. hic opponit: sic ergo colligit qd cum trador: ꝛ queritur an velim a me possessionem abdicare bene inest ista conclusio si non dissentias: vt tibi acquiraẜ vt hic sed ista cõditio si tibi acquiratur non inest: vt in. l. contraria. ¶ In fi. glo. ibi in persona accipientis tñ expone. i. in qualitate persone: qꝛ putatur sane mentis cum sit furiosus. secus si esset error in substantia persone qꝛ putabaẜ titius cũ esset sempronius: qꝛ tunc non transferẜ possessio ẜm Iaco. de ra. vt. j. de fur. l. si vendidero. §. pe. rationẽ aũt diuersitatis inter errorem

2 psone ꝛ rei dixi. s. †Ultimo no. glo. que. s. dixi de dictione quodammodo quod est nota improprietatis.

2 ¶ Quantũ ad actus extraiudiciales possũ cõstituere seruũ alienũ ꝛ seruus alienus põt esse neg. gest. sicut liber homo sed requiritur ratibabitio.

1 **Sed si non mihi.** †Cũ res traditur procuratori ad hoc vt possessio queratur domino sufficit qd alter ipsorum non erret: licet alter erret in rei substantia. Item etiam per seruum alienum recipientem meo nomine potest mihi acquiri possessio. hoc dicit

2 vsq̃ in fi. l. †Et hoc vltimum semper alleg. qd quantũ ad actus extraiudiciales possum constituere procuratorem seruum alienum. ꝛ qd seruus alienus potest esse nego. gest. sicut liber homo requiritur tamen ratibabitio domini: vt sibi queratur vt l. si ego. de neg. gest.

2 ¶ Quando fit excussio vt possit perueniri ad fideiussores vel pignorum possessores quod non sufficiat relatio nuntij reperta in actis qd nihil reperitur de bonis principalis ꝛ qualiter requiratur pronuntiatio iudicis vt possit perueniri ad pignorum possessores.

3 Qualiter sufficiat pronuntiare super maleficio qd talis ipsum commisit. l. 35

1 **Exitus cõtrouersie.** †Qui vincit in interdic. vti pos. in iudicio proprietatis obtinet partes rei. qui vero vincitur obtinet partes actoris. h. d. in effectu. Est autẽ vtilius tenere partes rei. qꝛ nõ incumbit sibi onus ꝓbandi de iure suo: sed actori sic: ꝛ nisi ꝓbet etiã si reus nil ꝓbet de iure suo absoluitur eo iure quo possessores sunt potiores vt. l. vti frui post prin. si vsusfru. pe. ꝛ. C. de rei ven. l. fi. Item qꝛ nõ cogiẜ prouocare ad iudiciũ. sed actor sic. ¶ In tex. ibi exitus controuersie. idest effectus sentẽtie late super cõtrouersia possessionis: qꝛ erant duo quorũ quilibet dicebat se dñm ꝛ possessorẽ cuiusdã fundi. oportet ergo primo videre quis sit possessor. ꝛ pro hoc alleg. contrariũ. alter non intentauit interdi. vti pos. asserendo se possidere. ꝛ per aduersarium turbari in possessione. ꝛ petendo declarari hac ꝛ aduersario imponi silentiũ a molestia. ꝛ sic istud interdi. est duplex. qꝛ quilꝫ istorũ erit actor ꝛ reus. si ergo pronuntietur pro vno contra alterum: tunc scimus qualiter debeat ordinari iudiciũ super proprietate qꝛ ille qui fuit victus in possessorio habebit necesse agere ꝛ ꝓbare se dñm nõ ille qui

2 vicit. ¶ †Ultimo Bar. per istum tex. ibi pronuntiet determinat quando fit excussio vt possit perueniri ad fideiussores vel pignorum possessores quia non sufficit relatio nuntij reperta in actis qd nihil reperitur de bonis principalis. imo requiriẜ q̃ iudex pronuntiet excussionem legitime factam non autem oportet qd subiungat in pronuntiatione posse per hoc perueniri ad pignorum possessores seu fideiussores: quia iste est quidam effectus iuris super quo non expedit iudicem pronuntia

d re. ꝛ ita itelligo quod ipse no. in. l. stipulatio. in fi.[d] s. de no. ope.

3 nun. †simile videmus qd sufficit pronuntiare super maleficio qd talis ipsum cõmisit. ꝛ sic sup facto nec est opus pronuntiare super pena q̃ñ est statuta a iure cõmuni vel municipali. vt. l. j. c post prin. j. ad turp. ꝛ isto modo intelligit qd no. in fi. in. l. sancimus. C. ad treb. tene menti perpetuo.

2 ¶ Qualiter rem propriã possit quis precario rogare ꝛ etiã conducere a vero possessore. l. 36

1 **Ui pignoris.** †Debitor fingitur possidere rem pignori traditã quantũ ad cõplendã vsu. licet creditor vere possideat ꝛ potest ab ipso creditore precario rogare vel cõducere nec per hoc vsuca. interpellatur. h. d. cũ. l. seq. ¶ In text. ibi. intelligiẜ. q. d. non vere possidet sed fingitur possidere quo ad duos effectus qui ponuntur in glo. sed vera possessio est apud creditorẽ vt. j. sequitur ibi cum creditoris possessor ꝛc. scꝫ tam ciuilis q̃ naturalis. ¶ In tex. ibi. que per diutinam possessionẽ capiet videbatur contrarium quia precaria possessio non sufficit ad prescribendum. vt. s. de publi. l. quicq̃. §. interdum. sed respondeo quod non prescribit ex illa possessione precaria cum si eam non haberet prescriberet ratione ficte possessionis que fingiẜ esse penes eum. ꝛ cui ficte possessioni non esset vera possessio creditoris. multo ergo magis vsucapiet cum precarium habeat veram possessionem naturalem. ꝛ sic non debet esse deterioris cõditionis ex hoc quod plus iuris habet ꝛ hoc vult tex. sequens ꝛ ad hanc rationem. vide text. cum glos. in. l. in libello

2 §. si quis seruum. j. de captiuis. ¶ †Ultimo not. quod rem propriam potest quis precario rogare ꝛ etiam conducere a vero possessore qui in possessione est potior eo. ꝛ dic qd isto casu quãdo conducit tanq̃ a creditore suo videtur conducere ratione possessionis etiam si expresse hoc non dixerit per hos tex. licet

a ¶ Per beredẽ. si ergo sine herede decesserit finitur mandatũ vt hic dicit Ludo. ro. de quo p Sozi. consi. xlij.

b ¶ Finita cõmissio. adde no. per Io. an. i pemio sexti vbi inter alia ponit an signata supplicatione de bñficio si moriaẜ supplicans ante habitas lr̃as an bñficium dicaẜ vacare p mortẽ suam vel ṗdecessoris ꝛ p do. ro. decisi. vlti. de rescript. in nouis. vbi dicũt q̃ grã ex certa scia pape facta ꝛ cõmissa alicui vt lr̃as faciat quod non expirat mortuo ipo.

c ¶ Error. dicit bellamera decisio. cccccxliij. de rescrip. qd error nois proprij possessoris ꝯ quem cõmissio ipetratur pcognitionẽ dicte pos. designati non vitiat rescriptum.

ergo inest

d ¶ In fi. vide q̃ ibi posui post ipsum Pau.

als requiratur φ specialiter.h.d.als videretur cōducere rōne proprietatis:vt.s.eo.si aliquā rem in fi.in ver.specialiter.

1 [38]

Qui absenti seruo. † Dispositio que confertur in absentē p epistolā censet suspensa vsq3 in tempus quo epistola ad illū perueniret ꝛ cōsentiet.h.d. ¶ Et vide bonā glo.que alleg.istū tex.in.c.apostoli.de cleri.excō.mini.nā ista.l.loquit in actu fauorabili absentis.illa glo.vr dicere idē in actu odioso:vt si excōicatur[a] absens. Cetera dic vt.l.absentis.s.de do.effectus aūt huius.l.est magnus.qꝛ pōt penitere anteφ litera perueniat ad absentē ꝛ tūc nō poterit fieri liber:si postea ad eū peruenerit vt.l.iiij.ff.de manu.vindi.qđ no.in.l.j.in fi.de 3ben.emp.ꝛ qđ dixi.s.eo.l.fundus.§.itē si amicus.fallit in casu in quo penitere nō pōt quousq3 de dissensu absentis appareat qui habet in.c.si tibi absenti.de preben.lib.vj.sed ibi quia in clericis magis reprobat incōstantia:vt in cle.cū illusio.de ren un.ꝛ ibi vide optimam glo.

a ¶ Excōicat.adde vt per cardi.con.gl.

2 ☞ Si transfero in te dñium ꝛ possessionē alicuius rei cū pacto qđ nō alienes hoc pactū nō pōt īpedire te quominus possis alienare dominium ꝛ quid operetur tale pactum.

3 An sit reperire aliquem modū φ alienare non possis.

1 **Si quis possessionem.** † Possessio ꝛ dñiū possunt transferri in alterū sub cōditione[b] de presenti vel de futuro.ꝛ nisi conditio sit vera vel existat habetur pro nō translata.h.d.

b ¶ Cōditione.limita.vt p do.de ro.in recollectis p Bernar.de bisigneto de cōces.pben.deci.ix.incip.quidā expectans aplicus.

2 ¶ † Hic est vna glo.que multū alleg.l3 reprehendat q̄ inducit istū tex.ad vnā.q.Nam certum est φ si transfero in te dñium ꝛ possessionem alicuius rei cū pacto qđ nō alienes hoc pactū nō pōt impedire te quominus possis alienare ꝛ dñium in alterū trāsferre.ꝛ sic non potero ab illo hoc petere: sed operatur hoc pactum:vt habeā cōtra te cōdictionē ob cām ad interesse vt.l.ea.l.C.de cōdi.ob cau.

3 † erit ne reperire aliquē modū qđ aliena re nō possis.ꝛ qđ si alienas dñium reuertat ad me ꝛ possim ab illo vēdicare.ꝛ glo.vult φ sic per istū tex.sc3 φ transferam in te dñium sub cōditione si nō alienabis.qꝛ si alienabis habet pro non translato.Et videt velle glo.φ si dicā ista verba transfero in te ne alienes videor trāsferre sub conditione.secus si dicā vt nō alienes.aliqui habent econuerso.Certe neutrū est verū : et ista glo.reprehenditur.Primo inquantū facit differentiā inter vt ꝛ ne.qꝛ nulla est differentia:ꝛ neutra istarū facit conditionem sed modum vt.l.quibus diebus.§.fi.de cōdi.ꝛ demon.ꝛ.l.cū pater.§.titio.in gl.super verbo.retineat.in fi.de lega.ij.cum ergo de natura modi nō sit actū suspendere dñium esset vtroφ casu translatū pure.ꝛ ideo nō posset reuerti ad trāsferentem ipso iure ex illis solis verbis sine traditione vt.l.traditionib[9].C.de pac.ꝛ no.s.de dona.l.j.in glo.mag.

c ¶ Adde.tu etiā addas Bal.cōsi.cccxc.incip.tres marchiones.li.iij.

¶ Preterea si transferretur sub conditione nō respondet ad propositum qꝛ nos querimus qñ est intentio mea transferre dominiū ꝛ φ sit apud te quousq3 alienes:ꝛ qđ si alienes reuertatur ad me. Sed si fieret translatio in te sub conditione nō esset apud te ante impletam conditionem.ꝛ sic anteφ desineres posse alienare.Et ideo doc.dant aliā practicā.vt dicat qđ nō alienes ꝛ si ad aliquem actum alienationis peruenies statim dñium reuertat ꝛ ex tunc constituis te meo noīe possidere.tunc enim qꝛ interuenit ficta traditio pōt a me reuerti.de hoc plene per Cy.l3 Bart.non alleg.in.l.fi.C.de re.alie.non alie.alia practica est qđ obliges mihi illam rē pro meo interesse.ꝛ tunc impediret alienatio postφ habeo ius in re per casum singularem.in.l.si creditor.in fi.s.de distrac.pig.qui nō est alibi scōm vnā lec.sicut qñ haberē dñiū directum in illa re ꝛ tu vtile.nā impediris alienare.vt.l.fi.C.de iur.emphy.Tu potes ponere aliā practicā: vt dicat φ vēditio vel donatio vel alius contractus habeat pro non facto in casu quo ad aliquem alienationis actū peruenias.nā istud pactum resolutiuum h3 vim pacti.l.cōmissorio.C.de pac.inter empt.ꝛ vendi.ꝛ no.per glo.in.d.l.j.s.de do.nam l3 illud pactū proprie fiat in cōtractu venditionis:ꝛ qñ apponit cōditio: si nō soluat pretiū pōt tñ ad similitudinē fieri etiam in alijs 3ctibus:ꝛ sub alijs cōditionibus:qꝛ eadem est ratio vt ibi dixi.ꝛ hoc sentit expresse Bal.in.l.ea.l.C.de cōdi.ob cau.vbi etiā ponit aliā practicam vt dicatur transfero in te dñium duraturum apud te vsq3 ad tēpus quo alienare incipias.nam tunc cōsolidabat cum pristino dño per.l.fi.C.de le.que practica nō pl3:qꝛ ibi loquit in vltima voluntate in qua pōt dñium trāsferri ipso iure post tempus vt.l.titia.§.fi.de leg.ij.nō sic in contractibus sine traditione nisi in casibus supradictis.Si aute3 diceretur si alienaueris dñium ad me reuertat vel habeat venditio pro non facta istud pactū nō operaret quicφ qꝛ cōferret in tēpus alienatiōis perfecte.ppter verbū alienaueris qđ est preteriti imperfecti ꝛ sic in tēpus quo alteri esset quesitū dñium qđ non posset sibi auferri sine suo facto.casus est singularis in.l.stichus seruus meus

d ¶ Sequestrationis.vide eunde3 Pau.cōsi.ccxxix.Old.cōsi.clxvj.Lud.ro.cōsi.cclxxxviij.

e ¶ Vel exit.adde vt p hellameram cōclu.suis de cā pos.ꝛ.ppietatis conclu.ciiij.

c s.de manu.testa.Adde[c] qđ no.Bar.in.l.qui rome.§.flauius.de verbo.obliga.

1 **Si is qui titio.** † Per seruum : cuius dñium nō peruenit ad heredē ex aditione hereditatis qꝛ nondū erat in hereditate:l3 peruenerit occasione hereditatis:ꝛ propter actionē hereditariam pōt heres acqrere possessionē rerū hereditariarū.h.d.ꝛ est nouus casus. ¶ In tex.ibi vēdiderit supple ꝛ nō tradiderit.ꝛ sic dñium eius nō erat in hereditate.ꝛ sic heres adeundo nō acquisiuit dominium per aditionē:sed per traditionem serui sibi postea factā nunφ ergo videt fuisse hereditarius:licet occasione hereditatis sit quesitus:ꝛ per actionem hereditariā ꝛ sic nō ob.l.j.§.veteres.s.eo. ¶ In tex.ibi.tradiderit glo.intelligit.sc3 ante aditam hereditatem quod nō pl3:qꝛ est diuinare:qꝛ tex.dicit:quia tradidit hereditatē:sed tunc nō diceret tradita hereditas vt.l.si in diem.in prin.de cōdi.ꝛ demon.Itē qꝛ tunc videret hereditatem adire qꝛ est actus qui nō pōt fieri citra ius ꝛ nomen heredis nisi poneremus qđ esset īstitutus sub cōdi.ꝛ tūc esset alia magna diuinatio.intellige ergo vt dixi ꝛ procedit plane.

2 ☞ De materia sequestrationis vide aliqua remis.

Necessitas non habet legem. [39.]

1 **Interesse puto.** † Rei sequestrate de voluntate partiū perditur possessio nisi expresse sit actum in contrarium ꝛ ideo interpellatur vsucapio ad hoc semp alleg.

2 ¶ † Et Barto.

d ponit hic aliqua de materia sequestrationis[d] ad que remittitur per legistas ꝛ adde qđ habetur per cum ꝛ alios in.l.si oleū.s.de dolo.ꝛ per canonistas.in.c.locupletari.de reg.iur.li.vj.p Jo.an.in mercu.ꝛ in.c.examinata.de iudi.ꝛ.s.depositi.l.licet.§.j.adde quod habetur.s.eo.qui vniuersas.§.item cum pretor. ¶ In tex.ibi.ꝛ hoc aperte fuerit approbatum quod est fm doc.to.eo ipso φ non apparet contrarium si de communi consensu partium fit:secus si compulsus fuit per iudicem reus ꝛ possessor propter suspicionem vt.l.si fideiussor.§.fi.qui satisd.cog.qꝛ necessitas nō habet voluntatem vt.l.rem leg.de ali.leg.Cetera dic vt hic per Bar. [40]

1 **Si de eo fundo.** † Per deiectionē factam seruo ꝓprio nō perdit qnis possessionem.hoc dicit.

2 ☞ Quantum tempus requiratur vt dicatur quis negligēs ꝛ perdat.

3 In hereditate alicuius dicit esse etia3 res que nō erat sua.sed per eum detinebatur iuste.

4 Heres qđ teneatur in inuentario ponere etiā res cōmodatas aut depositas apud defunctum aut ab eo conductas cū veniāt in petitione hereditatis.

1 **Si forte colonus.** † Si colonus exit fundum non aīo derelinquēdi possessionē.locator nō perdit etiā naturalē possessionē.

e Si vero moriat vel exit[e] aīo possessionē derelinquendi locator perdit naturalem non ciuilem nisi negligat naturalem adipisci:qꝛ tunc perdit etiam ciuilē.ꝛ nisi naturalis fuerit per alium occupata:ꝛ locator negligat recuperare:qꝛ videt tunc suspicatus se posse repelli.ꝛ sic perdit etiā ciuilē.h.d.iste.§.difficilis secundū intellectū glo.ꝛ doc.Et sic ponunt hic tres casus scōm scōam lec.gl.que cōiter tenet p doc. ¶ Primus est qñ colonus exiuit fundū nō animo derelinquendi possessionē ꝛ querit an dñs perdat naturalem quā tenebat corpore coloni vsq3 ibi quo mortuo.ꝛ tunc in verbo propter vtilitatem ponitur responsio qđ non:imo qđ retinetur ꝛ continuatur animo coloni.de hoc etiam est casus.s.eo.si colonus. ¶ Scđs casus est quando colonus mortuus est quo casu ponitur pro constanti qđ naturalis perdit sed queritur de ciuili an etiam illa statim perdatur.ꝛ videbat φ sic quasi cohereat naturali ꝛ ea3 sequatur sicut si colonus esset expulsus quo casu perdita naturali perdetur etia3 ciuilis etiā ab ignorante.vt.s.eo.peregra.§.quilibet.sed cōtra respondetur φ nō interpellatur nec perditur quousq3 neglexerit adipisci.sc3 recuperare naturalē:ꝛ ex illo verbo adipisci p3 qđ naturalis erat perdita:vt in simili habet in.l.iij.§.nerua.s.eo.ꝛ hoc tenuit Jo.vt no.s.eo.l.si id qđ.§.j.in glo.aliter ꝛ hoc vsq3 ibi aliud. ¶ Ibi est tertius casus quando colonus exiuit animo deserendi possessionem quo casu est idem quod in proximo precedenti quando mortuus est:ꝛ aliud φ in primo.vnde quidam habent aliud quidam autem idem:ꝛ primo casu refertur ad primum casum secundo refertur ad secundū: ꝛ hoc vsq3 ibi sed hec ita.ibi ponitur vna limitatio ad secundum casum sed certe etiam cadit in tertio ꝛ posset etiam cadere in primo qꝛ quando colonus decessit non animo deserēde possessionis: verum est qđ non perdit naturalis nisi per alium fuerit occupata:quia tunc bene perditur:tamen hoc non placet.licet Ange. videatur

videatur hoc tenere: quia cum illa naturalis tunc nō vacet: sed retinetur animo coloni alius ingressus eā nō acquirit. nisi ingressus sit cum tanta potentia ⁊c. vt. s. quod meo. §. fi. Sed in hoc scđo ⁊ tertio casu bene cadit: qꝛ licet per ingressum ille non acquirat nisi naturalē quē reperit vacare. si tamē locator negligat eam recuperare cū possit ciuilem perdit sicut si non esset p alium occupata in vno tñ est differentia: qꝛ qñ non est per aliū occupata requirit̃ tanta negligentia qđ permittat rē destrui ⁊ alias nō perdit̃. ⁊ ita intelligit Bar. illum scđm casum ibi adipisci neglexerit multū notabiliter: sed qñ est per alium occupata etiā si nō permittat destrui. si tñ negligit ab illo recuperare eoipso perdit. ⁊ ita intelligat̃ finis huius. §. ¶ †Extra istos casus quantū tp̄s requirit̃ vt dicat̃ quis negligens ⁊ perdat glo. in. l. id qđ. in prin. s. eo. ⁊ qđ decenniū. Inno. multū notabiliter. in. c. querelam. de ele. ⁊ in. c. ij. de resti. in integ. dicit esse relinquendū arbitrio iudicis ⁊ ibi vide oīno ad intellectū istius §. ⁊ eorum que. s. dixi. ⁊ qđ no. hic Bar. lʒ Inno. nō alleget. Et scđm istā lect. cū primo casu huius. §. concor. l. si colonus. s. eo. ¶ Scđs autem casus in ver. quo mortuo cū eo qđ dat in fi. ver. sed hec ita. qui venit ad limitationē huius secundi casus limitat qđ habetur in. l. si id qđ. §. j. s. eo. vbi dicit̃ q̄ mortuo colono locator nō desinit possidere. nam hoc intelligitur. scʒ ciuiliter sed naturaliter sic vt hic colligitur in verbo possessione adipisci. nam nō pōt intelligi nisi de naturali. si ergo adipiscit̃ sequit̃ qđ erat deperdita. Item limitat in alio qꝛ etiā ciuilis perditur si negligit naturalem adipisci ⁊ qualiter intelligat̃ negligere dixi. s. qꝛ aut nō est per alium occupata ⁊ tunc qñ tantum negligit q̄ destruitur vt hic. aut est per aliū occupata. ⁊ tunc etiā si nō destruitur sed cū pōt nō recuperat ⁊ eam perdit vt in fi. ⁊ ad de qđ dicam in glo. iij. in fi. ¶ Ex tertio casu in ver. aliud soluit̃ dubitatio quā facit gl. in. l. si colonus. s. eo. qñ discessit colonus aīo derelinquendi possessionē an perdatur naturalis. nā text. ibi innuit qđ sic a contrario sensu sed quidā dicebā contrarium sed pro prima parte est casus hic dū dicit aliud q̄ in primo vbi discessit nō animo derelinquendi possessionem. cōstat enim q̄ in illo nec ciuilis nec naturalis perditur ergo in isto perditur saltem naturalis. ¶ †Ex vltimo casu in ver. sed hoc ita not. qđ in hereditate alicuius dicit̃ esse etiā res que nō erat sua sed per eum detinebatur iuste. ⁊ dixit Ang. fuisse consultum Perusij per istū tex. ⁊ per. l. ⁊ nō tātū. de peti. here. †q̄ heres tenetur in inuentario ponere etiā res cōmodatas aut depositas apud defunctum aut ab eo conductas cū veniant in petitione hereditatis.[a] Scđm aūt primā lectū. glo. nō ponunt̃ hic nisi duo principales casus. Primus qñ colonus decessit vsqꝫ ad ver. aliud. alius quando discessit animo possessionem delinquendi. ⁊ tūc primo ponitur questio vsqꝫ ibi. propter vtilitatem postea ponitur vnū ad euidentiam si colonus viueret quid iuris. ⁊ est interpositio verborū vsqꝫ ibi: quo mortuo: ⁊ ibi ponitur rñsio: ⁊ ista lec. fundatur: qꝛ quidā habent in tex. decessisset: sed scđm primā quā. s. tenui habet̃ discessisset ista lec. nō tenetur. nā scđm istam in ver. aliud hoc verbū illud nullo modo posset stare in litera qꝛ tunc nō esset aliud: sed idem qđ in precedenti casu: qꝛ sicut qñ moritur perdit̃ naturalis ⁊ non ciuilis nisi interueniente negligentia. ita ⁊ qñ discessit animo derelinquendi possessionē ⁊ tamen: quidā habent aliud quidā habent idē: sed tenendo scđam lect. glo. quā primo loco posui vtrūqꝫ verbū pōt bene stare in litera referendo ad diuersos casus vt. s. dixi. ¶ In glo. iij. que incipit sed quā in fi. ibi. tu dic glo. nō reprehendit precedentes in quantum dicunt qđ hic loquit̃ de ciuili qđ perdatur per negligentiam: qꝛ istud est verū in se: sed reprehendit inquantū dicūt qđ verbū adipisci ponitur hic improprie pro retinere. nā imo ponitur proprie: qꝛ per negligentiam in adipiscendo naturalē perditam perdit̃ etiam ciuilis. ¶ Tamen aduertendū: qꝛ glo. in fi. dicit vnū verbū qđ nō eundo ad fundū obliuiscit̃. ⁊ sic perdit ciuilem: innuit ergo gl. qđ hic ciuilis perdit̃ per obliuionē. ⁊ si ita est requireret̃ cursus decennij: vt no. in. l. si id qđ. in p̄n. s. eo. nec sufficeret sola obliuio: vt in. l. si is qui. s. eod. sed certe iste tex. dicit qđ perditur per negligentiam. ⁊ ita dicit glo. seq. ⁊ ista pōt committi etiā sine cursu tanti temporis vt in casibus quos. s. dixi. ⁊ etiam extra illos prout boni iudici videbit̃ fm no. per Inno. in locis. s. alleg. vbi autem negligentia nō posset deprehendi. qꝛ nec est per alium occupata nec destruit̃. ⁊ ipse aliqua iusta causa est impeditus accedere ad possessionem vel mittere de iure posset tamen si vellet: tunc debemus recurrere ad obliuionem que induceretur si per longum tempus staret qđ nec iret nec mitteret. ⁊ ita posset saluari ista gl. per no. in. l. si id qđ. s. eo. ¶ In glo. seq. in fi. ibi. so. vt ibi tu dic vt dixi. s. eo. si colonus qđ isto iure qñ colonus discessit animo relinquēdi possessionem perdebatur naturalis vt in hoc ver. aliud. ⁊ in. l. si colonus. s. eo. a contrario sensu: lʒ non ciuilis nisi interueniente negligentia. hodie dicit per illam. l. fi. qđ etiam naturalis non perditur qꝛ est decisio iustiniani que videt̃ velle aliquid de nouo inducere siue discessit dumtaxat siue etiam clam aliquē introduxit qđ dicitur perdere: secus qñ tradidisset palam: qꝛ tūc iura vetera nō corriguntur. ⁊ quid iuris sit dic vt. s. eo. l. iij. §. q̄ si seruus. ⁊. l. qui vniuersas. §. fi. ⁊. l. quāuis. §. j. ¶ In glos. seq. ibi vt qꝛ suspicatus summe posse repelli. Iaco. de ra. ⁊ Ray. reprehendunt istam glo. qꝛ continet diuinationem ⁊ qꝛ nō haberet dubiū. ⁊ ideo dicunt qđ contrariū glo. loquitur qñ possidebam animo ⁊ corpore meo ⁊ me absentaui ⁊ alius ingreditur ⁊ occupat naturalem vacantē vt nō perdā ciuilē nisi reuersus nō fuerim admissus vel sim suspicat⁹ me posse repelli: hic qñ ciuilem per me ⁊ naturalem per colonum quo casu mortuo colono ⁊ occupata per aliū naturali statim perdo ciuilem. dictum istorum non hʒ in se aliquam rationem quare magis vno casu q̄ altero. ideo dic qđ per istū tex. suppletur qđ habetur. in. d. l. si id quod. §. fi. qđ nō solum in illis duobus casibus: imo etiā si non apparet q̄ fuerit suspicatus se posse repelli: si tñ neglexit recuperare naturalem ab occupatore perdit ciuilem. pone enim qđ occupator non erat talis de quo posset suspicari qꝛ tamen potuit recuperare ⁊ sine iusta causa omisit per aliquod tempus quod linquitur iudicis arbitrio perdet ciuilem vt hic: ⁊ est casus singularis quasi pro presumptione iuris videatur suspicatus se posse repelli.

1 **Seruum tuum.** †Quantū ad hoc vt possessio vt iusta vel iniusta inspicitur initium eius. h. d. dic vt. s. eo. clam possidere. in prin.

2 ¶ Clandestinitas est quoddā vitiū proueniens ex malafide incipientis possidere ⁊ quot modis possit committi.

3 Quod proprie committatur in possessione vacante.

4 Agenti interdicto vti possidetis. an possit obijci exceptio dominij.

5 Practica seu cautela quando ago contra te interdicto vti pos. ⁊ tu contra me quia quilibet nostrum dicit se possessorem ⁊ dominum.

1 **Si seruum meum.** †Rem propriam non pōt quis clā possidere sicut nec cōducere vel precario rogare. h. d. mirabilis tex. q probat ista esse paria qđ in quibus nō cadit conductio vel precarij rogatio non cadet etiam clandestinitas. ⁊ glo. ⁊ doc. intelligunt vt sit bona cōparatio hoc intelligat̃ respectu proprietatis non autem possessionis: quia sicut respectu possessionis possum cōducere ⁊ etiā precario rogare rem meam: vt. s. eo. l. rem alienā. in fi. ita clam possidere: sed istud non videtur esse aliqd nec videtur alicuius substantie: nec videt̃ verū: qꝛ clandestinitas nō cōmittitur in proprietate: sed in possessione tantum. vnde res vel proprietas nunq̄ dicit̃ clandestina. sed ipsa possessio vt not. s. eo. pompo. §. cum quis in glo. licet in fi. cum ergo iste tex. dicat qđ nō committitur clandestinitas in re propria dʒ intelligi. scʒ in possessione seu respectu possessionis in qua bene pōt cōmitti alias. Si enim intelligeret̃ respectu ꝓprietatis frustratoriū esset hoc dictū qꝛ etiā in aliena nō pōt committi: sed sustinēdo dictū glo. ⁊ doc. possumus dicere sic faciendo cōtrarium qđ nō pōt committi clandestinitas nisi in possessione †tamen qꝛ clandestinitas est quoddā vitium proueniens ex malafide incipientis possidere qñ furtiue ingreditur timens sibi controuersiam fieri: vt. l. clam. in prin. s. eo. pōt cōmitti dupliciter. scʒ respectu proprietatis qñ res nō est sua. ⁊ timet sibi fieri controuersiā de proprietate. ⁊ isto modo nō cōmittitur in re propria qꝛ de tali cōtrouersia nō timet. Alio modo qñ timet sibi fieri controuersiam de possessione que pōt esse q̄ sit sua tñ possessio pertinet ad alium ⁊ ille in ea est potior. ⁊ isto respectu bene pōt committi clandestinitas in re propria rōne possessionis. ⁊ ita intelligatur glo. ⁊ doc. ¶ In glo. j. fi. ibi. sed cōstitutione. l. si quis in tantam hoc per oēs reprehendit̃ qꝛ illa cōstitutio requirit violentiam ablatiuam que est in materia illata in personas vel etiam expulsiuam. ⁊ illa pōt cōmitti etiā in re propria. ⁊ ex eis punit̃ cōmittens: qꝛ cadit a iure suo. vt ibi. ⁊ idem in cōpulsiua. vt. l. extat. quod me. cau. sed hic nulla violentia fuit illata persone: sed clam fuit res abducta vnde non incidit in illam constitutionē si quis in tantam nec cadit a iure suo. nec dicitur cōmitti clādestinitas: sed furtiua bene dicitur cōmitti si intererat possessoris sibi nō subtrahi. ⁊ qualiter dicatur interesse. dic vt. l. qui in iure §. fi. j. de fur. sed si interesse nō pretenderet possessor rei mee etiā furtum nō committerē per. d. l. qui in iure. in fi. a ꝯtrario sensu certe per eandem rationem videt̃ q̄ interest possessoris nō perdere possessionem qđ respectu possessionis committitur tunc clandestinitas. vt. s. dixi. vt si in possessione erat potior me: qꝛ sibi forte pignoraui. ⁊ sic lʒ sim dn̄s. ⁊ probem de dn̄io non debet sibi possessio auferri nisi soluam debitum: quia erat bonefidei

[a] ¶ In petitione hereditatis. adde ⁊ itellige fm Bal. cōsi. cccccij. iij. lib. incipiēte ad euidentiam.

sequitur

possessor et fecerat expensas necessarias. et sic nõ tenebat possessionem restituere nisi eis refusis. alias si probato dño teneret possessionem restituere tunc nec ratione proprietatis nec ratione possessionis committeretur cladestinitas sicut nec furtiuaz. ita intelligo istũ. §. difficile ad sustinendũ. nam clandestitinas proprie cõmittitur in possessione vacãte: 3 si† ergo reperio possessionem rei mee vacantẽ puta naturalẽ videtur mihi licitum ingredi. et multomagis si vtraqȝ vacaret lȝ illaz rem ab aliquo bona fide emisses nec incido in. l. cuȝ querebatur. C. vnde vi. qr cessat ratio hic illius. l. que est qȝ rem quã scio non esse meã debeo credere ad alium pertinere. nam hic scio esse meam. et ideo si intentares conditionem ex illa. l. ad recuperandã possessionẽ 4 dominij opponere et te repellere ita ibi. nu. ¶ †In glo. seq. magna. in fi. ibi qd est falsum ista glo. semp alleg. qr tenet qȝ agenti interdicto vti possidetis nõ põt obijci exceptio de proprietate sicut nec agenti interdicto vnde vi. vt. l. si quis ad se fundũ. C. ad l. iul. de vi. pu. etiam si vult incontinenti probare de dominio: lȝ sit secus in agente interdicto vel possessorio adipiscẽde: vt. l. ij. cum ibi no. C. de edi. diui. adri. tol. tamen ista glo. nil allega. ad hoc Bar. dicit esse casum. in. l. j. C. si per vim vel alio modo secũdum intellectũ glo. et de hoc per ipsum in. l. naturaliter. §. nihil cõmune. s. eo. Dy. in. c. q. ad agendũ. de reg. iur. tenuit cõtrariũ qd potest obijci si vult incontinenti probare. mihi videt dicendum sic qd si tu possessor rei mee agis cõtra me interdi. vti pos. qr turbo te in possessiõe. et ego obijcio qȝ sum dñs et qd lȝ mihi te turbare. si quidem in rei ven. probato dño possem possessionem a te auocare nec haberes aliquã retentionez possum etiã te turbare. et sic possum obijcere exceptionem dominij vt a te absoluar. ar. j. de adul. l. nec in ea. vbi si possum te impune occidere multo magis iniuriari vel aliter te offendere. aut probato dominio in rei vẽdi. nõ cogereris possessionẽ restituere: sed haberes retentionem ex aliqua cã vt qr ibi ignoraui vel eras bone fidei possessor. et feceras expensas: quas potes iure retentionis recuperare. iuxta no. in. l. si fundo. de rei ven. et tũc loquitur ista glo. et Bar. qȝ nec possum in illa possessione te molestare 5 vel impedire per iam dicta. †No. etiam ex ista glo. practicã si ago contra te interdicto vti pos. et tu contra me: qr quilibet nostrum dicit se possessorem et dñm: vt. s. eo. l. exitus. si quilibet nostrum pariter pbat de dñio clarum est qd neuter vincit alterũ nisi alter eorũ probet melius de dñio qȝ alter qr tunc ille obtinet in hoc interdi. vt in. c. licet causam. de probat. Si ergo ego facio articulos de dñio et tu dubitas me posse melius probare quãta cautela est per istã glo. cũ tex. qȝ tu articules qd ego possideo a te clam rõne possessionis quo probato pbatio mea de dominio nõ proderit mihi ad obtinendũ sed tu obtinebis nec sufficeret tibi dicere qd clam possideo a te: qr intelligeretur respectu proprietatis quod esse non põt vt hic in tex. sed debes dicere et probare qd respectu possessionis. et qualiter possit hoc cõtingere. dic vt. s. dixi.

a ¶ Familiaritatis. adde eundẽ cõsi. cxj. Alex. cõsi. cxviij. Sozi. cõsi. lxi. et ciiij. et dicit Ludo. ro. sing. suis qȝ si florentinus pmittit his ĩ ãno hospitari senensez qȝ ille senẽsis nõ põt petere examinationẽ hospitalitatis si pluribus annis steterit qd iuerit florentiã.

b ¶ Et obliuio. adde late Lud. ro. ꝯsi. ccclxxxj.

2 ☞Habens tres filios si disposuit in suo testamẽto qȝ primogenitus habeat dñium oĩm terrarũ solus et alijs debeat prouidere scdm condecentiã de vita ipsoruȝ et post mortẽ isti fratres steterint in concordia et simul per. xx. vel. xxx. annos et simul ponebant officiales in illis terris an tunc primogenitus videat renuntiasse iuri suo.

3 Si aliquis per magnum tempus pranderet in domo alterius amici sui. nõ videt hoc fecisse animo ius sibi acquirendi nec alter animo sibi preiudicandi.

4 Statutum qȝ si filius fuerit repertus tenere bona paterna teneatur subire onera hereditaria nec possit se excusare qd hoc non fecerit tanqȝ heres et vxor testatoris eiusqȝ mater obtinuit tenutam in bonis paternis pro dote sua et filius stet in domo vna cum matre an teneatur.

Qui iure fami.

1 †Qui nõ ingreditur fundum causa possidẽdi: sed iure familiaritatis nõ dicit possidere. h. d. et semp allegatur intellige etiã si possessio vacabat: alias non haberet dubium: qr presumit hoc qñ constat de iure alterius in proprietate. et de iure ingredientis nõ et ipse ingrediẽs erat amicus ꝯsanguineus vel vicinus vel affinis. vt hic. et. l. si mulieri. s. quibus 2 mo. vsufru. ¶ †Per istã. l. dixi his diebus cõsulendo cũ dñs quarundã terraruȝ habens tres filios disposuerit in suo testamẽto qd primogenitus habeat dñium solus et alijs debeat prouidere scdm condecentiã de vita ipsorũ. accidit qd post mortez isti fratres steterunt in bona concordia et simul per. xx. vel. xxx. annos et simul ponebant officiales in illis terris acsi dñium ad omnes equaliter pertinuisset postea venerunt ad discordiã. Et cum primogenitus diceret dominiũ ad se solũ pertinere virtute testamenti. alij dicebant quod illi iuri renuntiauerat ex quo passus erat alios simul cum eo ponere officiales. contrarium dicebaz: qr nõ videtur hoc passus animo renuntiandi: nec etiã in hoc fecisse animo querendi dñium: sed potius cã fraternitatis: et bone cõcordie et familiaritatis per istã. l. postqȝ cõstat de iure primogeniti. et allegabã qd no. Inno. eleganter. in. c. bone. el grande. post prin. de postu. prela. vbi dicit qd dȝ constare qd ille qui vtit re aliena: vel iure alieno fuerit vsus tanqȝ iure proprio vel sibi debito vt sibi acquirat alias videt vsus iure familiaritatis[a] facit. l. j. §. aristo. j. de aqua quo. et esti. et. l. fi. quemad-3 mo. ser. amit. †Allegabam etiã Inno. in. c. cũ eccle. de cã pos. et propri. vbi dicit qȝ si aliquis per magnũ tẽpus pranderet in domo alterius amici sui nõ videret hoc fecisse aĩo ius sibi acquirendi nec etiã ille videret pransus aĩo preiudicandi sibi: sed potius gratia amicitie: qr isti sunt actus qui taliter consueuerunt fieri. secus in illis qui nõ taliter nisi pro iure vtentis vt etiã ibi 4 no. per eundẽ. ¶ †Facit etiã iste tex. ad qõnem. dicit statutum florentie qd si filius fuerit repertus tenere vel possidere bona paterna teneat subire onera hereditaria: nec possit se excusare qd non fecerit: tanqȝ heres: sed ex alia cã: pone ergo qȝ vxor testatoris eius mater obtinuit tenutam in bonis paternis pro eius dotibus filius vna cũ matre stat in domo in quam mater fuit missa vel accedit ad fundũ in queȝ mater fuit missa vtrum teneatur: et est dicendũ qd nõ: qr hoc nõ videt fecisse aĩo possidendi vel detinendi bona paterna qbus casibus loquit statutum: sed cã familiaritatis et propinquitatis. et sic potius dicitur detentus fuisse in domo vel fundo qȝ ipm vel ipsam detinuisse: ad qd ho. tex. et glo. j. de preca. l. et habet. §. j.

Communis seruus.

1 †No. per istũ tex. si remanserunt plures filij parui et vnus magnus alicuius: et iste maior omnia administrauit solus. et ipse solus accedebat ad fundos hereditarios et fructus percipiebat qȝ hoc videtur fecisse noĩe suo et fratrũ suorũ: et oẽs vident fuisse in possessione posito qȝ alij nõ possint pbare se vnqȝ fecisse aliquos actus ex quibus resultet presumptio possessionis et hoc frequẽter cõtingit maxime. qñ remaneret vnus masculus et alie femine qbus defertur successio de iure cõi: et vnus ministrat et fructus recolligit qd nõ propterea põt dicere se solũ fuisse in possessione. facit. l. precedens et quod ibi. no. Bar.

Procurator.

1 †Per procuratorẽ habentẽ mãdatum speciale vel generale acqritur possessio dño etiã ignoranti si hoc cadebat in generali mãdato sed si non cadebat vel nullũ mandatũ habeat acquirit secuta ratihabitione. h. d. in effectu tex. cũ gl. Non est ergo facienda differentia inter mandatũ generale et speciale: dũmodo hoc cadat in generali: et hoc vult glo. et no. s. de dona. et. l. qui mihi donatum.

2 ☞Si vendidisti mihi rem sempronij quam putabã esse tuã tamen sciebam esse obligatam titio. lȝ prescribã pprietatẽ aduersus titium tamen non prescribo aduersus illum qui habet ius in possessione.

Quid si haberem malã fidez in possessione et nõ in proprietate.

Si quis fundum.

1 †Eatenus ipedit vsucapio vel pscriptio quatenus quis hȝ malam fidem nõ quatenus hȝ bonam. h. d. in effectu. Et sic vtile per inutile non vitiat. facit. l. 2 pecunie. s. de vsuris. ¶ †Et no. glo. fi. huius. l. que cõsueuit allegari qȝ si vendidisti mihi rem sempronij quã ego putabã esse tuam tamen sciebam obligatã titio lȝ prescribã proprietatẽ aduersus titiũ et idẽ videt si haberẽ malã fidẽ in possessione et nõ in proprietate qȝ nõ prescribo aduersus illũ qui hȝ ius in possessione: licet possim prescribere proprietatem.

2 ☞Memoria hominum est labilis.

Quod etiam in facto proprio ex longinquitate tẽporis cadat iusta ignorantia et obliuio.

3 Possessio est ius. sed detentio est factũ habe[n]s aliquãdo aliqd iuris admixtum.

Peregre.

1 †Ciuilis possessio rei mobilis non pditur cũ quis scit locum vbi res est: licet nesciat locum loci. h. d. ¶ In tex. ibi. an desijsset pecuniam possidere supple ciuiliter de naturali enim non dubitatur: qr perditur statim qȝ res non est in conspectu: vt probat. 2 s. eo. l. iij. nerua. †Et no. quia ista. l. allegatur ad plura. primo quod memoria hominũ est labilis. Itẽ qd etiam in facto proprio ex longinquitate temporis cadit iusta ignorantia et obliuio:[b] et ita no. Barto. in. l. si res obligatas. in prin. de lega. j. per istam. l. et no. per glo. in. l. iij. §. due cause. ad carbo. vbi glo. dicit qd magis quis recordatur de recenti tempore qȝ de longin-3 quo. †Item allegatur ibi ius possessoris: qd possessio est ius sicut dominium intellige tam de ciuili qȝ etiam de naturali. et ideo neutra cadit in seruo. vt no. s. eodẽ. l. qȝ seruus. in glo. que incipit

incipit innuit: sed corporalis detētio non dicitur ius: sed factū vt ibi tñ aliqñ habet aliquid iuris admistum vt illa q̃ est apud colonū vel inquilinum: qꝛ retinet̃ solo animo ipsoꝝ. vt. s̃. eo. si colonus animus aūt ⁊ etiam corpus quibus retinet̃ possessio dicunt̃ in facto consistere. vt. s̃. tit. j. l. bone fidei. ante finē ibi dū dicit factum pertinet ⁊c. Et no. j. eo. possessio quoq;. §. j. p Bar. ¶ Ultimo limita qđ hic dicitur: qꝛ habet locum qñ adhuc non erat adhibita diligens inquisitio: qꝛ presumitur ꝙ ipsa adhibita recordabitur. vt. d. §. nerua filius. sed si fuit adhibita. ⁊ nō propterea fuit recordatus ex tunc perdit possessionem ciuilē: vt est glo. j̃. e. l. si rem mobilē post prin. glo. magne qđ etiam hic sentit. Bar. licet illam glo. non allet. ⁊ ita intellige hic glos. sup verbo infirmitatem.

1 **Quesitum est.** †Per seruū acquirit̃ possessio dño etiā ignorāti: sed vsucapiendi cōditio in nō peculiaribus nō acquirit̃ nisi scienti. h. d. text. cum glo. ¶ In tex. ibi. ne cogerentur dñi ⁊c. pōt etiā assignari alia ratio: qꝛ precessit voluntas dñi dū concessit peculium: ⁊ sic non dicitur acquiri sine voluntate vel animo: lꝫ ignoret tēpus acquisitionis. nā ⁊ dño ignorāti p procuratorē acquirit̃ rōne precedentis voluntatis. vt. s̃. eo. qđ meo. §. procurator. ⁊. j̃. eo. possessio. §. fi. sed qñ acquirit̃ ex cā nō peculiari: tūc cessat abesse rationis: ⁊ tūc acquiritur ignorāti. vt in glo. ⁊ no. in. l. j. §. itē acquirimus. §. eo. sed hoc est ratione dominice potestatis.

2 ☞ Si colonus discedat de possessione ⁊ alius ingreditur et colonum reuersum non admittat qđ acquirat vtraq; possessionem sicut si ipsum expelleret.

3 Si sponte trado alteri possessionē tūc trāsfero in illū ciuilem quā tenebā animo meo: ⁊ etiam naturalē quā tenebam corpore coloni etiam ignorante vel finito colono.

Ratio diuersitatis inter istos duos casus qñ constituo in aīo me nolle possidere ꝙ non perdo possessionē quā tenebā per colonum: ⁊ tñ secus sit quando alteri trado.

4 Quid si eram ꝓprietarius ⁊ sic habebā ciuilem alius erat fructuarius ⁊ sic habebat naturalē ⁊ constituo me nolle possidere an perdam.

5 Quid si concessi alteri precario et sic retinui ciuilem ⁊ transtuli in illum naturalem.

6 Usufructuarius si expellatur de sua naturali vel alteri tradat an priuat proprietarium sua ciuili.

Quid in eo qui tenet precario.

1 **Quibus expli.** †Iste. §. ponit duplicē differentiam inter possessionē quā qs retinet aīo ⁊ corpore suo ⁊ illā quā retinet corpore alieno ⁊ animo suo vt quando per colonū vel inquilinum vel p procuratorē vel seruum quem posuit ad custodiam. ¶ Prima est: qꝛ prima possessio pōt admitti solo animo tā ciuilis q̄ naturalis: lꝫ non solo animo retineat̃ naturalis. nā etiam existēs in fundo si deposuit animū possidēdi perdit vtraq; possessionem quatenus possessio est ius: quia remaneat adhuc corporaliter in fundo: ⁊ hoc dicit̃ vsq; ibi eius vero: lꝫ solo animo nō potuerit acqrere etiam ciuilem. vt. s̃. eo. l. iij. in prin. nec etiam retinere naturalem. vt. s̃. dixi. et tñ solo animo perdit vtraq;. vt hic. ⁊. s̃. eo. l. iij. §. in amittenda. ¶ Item talis possessio sicut solo animo perditur ita sine animo non potest perdi ciuilis. nā si se absentat de fundo: lꝫ alius ingredit̃ fundū. ⁊ sic occupet naturalē vacātem absens quousq; hoc ignorat non perdit ciuilem. ⁊ hoc dicit̃ in ver. illa quousq;. cū. l. seq. ⁊ se solo ergo animo perditur vtraq; ⁊ sine animo perdi non potest ciuilis etiam occupata naturali vacante. Sed in possessione quam qui retinet animo suo ⁊ corpore alieno est aliud in vtroq;: qꝛ illa solo aīo nō pōt perdi. nā posito ꝙ qs constituat nolle possidere animo suo quousq; ille insistit rei ⁊ detinet non perditur etiam ciuilis: qꝛ coheret naturali: ⁊ illa retenta etiam ista ciuilis retinetur. ¶ Item sicut solo animo non perdit̃ retenta naturali: ita ⁊ sine animo pōt perdi perdita naturali: qꝛ si colonus deijciatur perdit̃ etiam ciuilis que erat apud dñm etiā si dñs nollet eam perdere vel etiam si ignoraret: ⁊ ista duo habētur in ver. eius vero vsq; ad versi. illa ⁊ ista particula est multū singularis in vtroq; dicto. ⁊ propter ipsam iste. §. frequenter allegatur. ⁊ ita intelliguntur glo.

2 hic posite. ⁊ est. §. magistralis multum. ¶ †In glo. magna que incipit colono discedente. circa prin. ibi. ⁊ tunc alio ingrediente supple ⁊ colonum reuersum non admittente: ⁊ ipsum expellente: alias cū naturalis possessio retineatur per colonū absentem qñ recessit non aīo derelinquendi possessionem. vt. s̃. eo. si colonus ingressus nullam possessionē acquireret: qꝛ nulla vacat: sed si colonum reuersum non admittit non acquirit vtraq; sicut si ipsum expelleret. ⁊ ita intellige hic text. qꝛ dñs seu locator perdit vtraq; p expulsionē coloni: ⁊ ad hoc allegat̃ iste text.

3 ¶ †In glo. ibi. etiam si constituā in animo meo me nolle possidere supple idem si expellar. vt. j̃. vnde vi. l. j. §. non aūt. hoc tñ est verū qñ ab extraneo: vt ibi secus si ab ipso colono. vt eo. tit. l. colonus. ⁊. l. cū fundū. Itē secus si alteri sponte trado: qꝛ tunc transfero in illū ciuilem quā tenebam aīo meo ⁊ etiam naturalem quā corpore coloni etiā ignorante vel inuito colono vt est glo. singularis. in. d. §. non aūt. nec habemus textū hoc ꝓbātē sed solā autoritatē illius glo. ⁊ hoc est verū siue tradā vere siue ficte constituēdo me noīe alterius possidere vel etiā conducendo ab eo. vt no. Bar. in. l. qđ meo. in prin. s̃. eo. Et q̃ sit ratio diuersitatis inter istos duos casus qñ constituo in aīo me nolle possidere ꝙ nō pdo possessionē qñ tenebā p colonū. ⁊ tñ secus est qñ alteri trado collige ex not. per Bart. in. d. l. qđ meo. in. ij.

4 vel in. iij. col. ¶ †Quid aūt si erā ꝓprietarius ⁊ si habebā ciuilem alius erat fructuarius ⁊ sic habebat naturalē si constituo me nolle possidere ciuiliter an pdā: videt̃ qđ non sicut nec qñ p colonū: cōtrariū puto: qꝛ qñ p colonū ille retinet naturalē pro me ⁊ ciuilis adheret naturali. Unde nō perdo naturalē nec ciuilē: sed in isto casu vsufructuarius retinet naturalē pro se. et ideo mea ciuilis illi nō coheret ⁊ sic possum eā perdere: sed ille pro se naturalē retineat sicut ecōuerso perdita illa naturali nō

5 perdit̃ mea ciuilis vt statim dicā. ¶ †Itē qd si ꝯsensi alteri precario ⁊ sic retinui ciuilē ⁊ trāstuli in illū naturalē videt̃ idem ꝙ in ꝓprietario ⁊ fructuario cōtrariū puto ꝙ imo idē qđ in dño et colono: qꝛ ille retinet naturalē ad beneplacitū meū. ⁊ sic videtur eam retinere pro me nō sic in fructuario. ⁊ per hoc qđ no. s̃. eo. interdū. §. fi. in glo. qꝛ sicut expulso colono vel colono alteri tradente ego priuor mea ciuili quasi cohereat mee naturali. vt ibi no. in gl. ita ⁊ illa naturali nō perdita mea ciuilis perdi nō debet: lꝫ cōstituam nolle possidere vel expellar a tertio: secus si trado. vt. s̃. dixi qñ per colonū. ¶ In glos. ibi. amitto ignorās si deijciunt̃ idē si tradūt vere ⁊ aīo trāsferēdi possessionem. vt. l. iij. §. qđ si seruus. s̃. eo. secus si nō est eo aīo. vt. l. q vniuersas. §. fi. ⁊ etiā secus qñ ficta. vt. l. quāuis. §. j. s̃. eo. Si autem incipiant furere vel moriant̃. dic vt. s̃. e. l. si id qđ. §. j. ⁊. l. si de eo. §. si forte. Itē qd si de fundo recedāt sponte. ⁊ alteri nō tradūt. dic vt. d. §.

6 si forte. ⁊. l. si colonus. ¶ †Quid aūt in vsufructuario. dic qđ lꝫ ille expellatur de sua naturali vel alteri tradat non priuat proprietariū sua ciuili. vt no. in. l. j. in fi. s̃. vsufru. quēadmo. caue. in gl. magna singulari. ⁊. j̃. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. vnde vi. ¶ Quid aūt in eo qui tenet precario ⁊ sic habet naturalē videt̃ idem qđ in colono ꝙ ipso expulso a naturali priuet̃ concedēs sua ciuili sicut quando ipse in alterum transferret. vt no. s̃. eo. interdum. §. fina. Et ex predictis apparet ⁊ colligi possunt multi casus in ista materia quos collige per teipsum.

2 ☞ Due differētie iter possessionē rei imobilis ⁊ rei mobilis.

1 **Si rem mobilem.** †Rei mobilis p̃dit̃ possessio etiā ciuilis ⁊ ab ignorāte eoipso qđ est subtracta vel etiā si nō est subtracta: tñ est perdita naturalis taliter ꝙ nō est in potestate nostra ipsam adipisci etiā si p aliū nō sit occu-

2 pata. fallit in seruo. h. d. †Et hic patent due differētie iter possessionē rei immobilis ⁊ rei mobilis. nā si colonus vel inquilinus constitueret in animo velle possidere pro se: lꝫ ingrederetur ⁊ egrederetur fundum hac intētione vt fructus colligeret nec pensionem solueret non propterea priuaret locatorē possessione naturali vel ciuili. vt. l. cum nemo. C. eo. ⁊. j̃. ti. j. l. nō solum. §. quod vulgo. nisi mihi petenti pensionē eam denegaret ⁊ tamen cōmodatarius vel depositarius rei mobilis eoipso qđ constituit se velle possidere pro se: ⁊ rem contrectat priuat deponentem vel cōmodantem etiam ignorantē vtraq; possessione. vt hic in prin. ⁊. s̃. l. iij. §. si rem. Alia differentia est: quia in re mobili quam possideo animo ⁊ corpore meo: licet naturalis possessio per absentiam meā perdatur: ⁊ qđ plus est etiā si per alium occupet̃ meā tamen ciuilem ignorans non perdo. vt. s̃. l. proxi. ⁊. l. si id qđ. §. fi. s̃. eo. secus in re mobili: qꝛ perdita naturali taliter qđ non sit in potestate mea eā recuperare perdo ciuilem etiam si illa nō sit per alium occupata. fallit in seruo in quo non perdo nisi per alium naturalis sit occupata. ⁊ ideo ponitur hic in tex. ⁊ ideo possessio rei mobilis dicit̃ vilis et abiecta. ⁊ ad hoc allegatur ista. l. ¶ In tex. ibi. constitueris subaudi cōtrectaueris: al's secus. vt. l. iij. §. si rem. s̃. eo. ¶ In glo. ibi. vel hic fuit habita diligēs inquisitio. ista solutio nō est necessaria ad contrariū formatum. de leg. iij. §. si rem. ad prin. huius: sed pōt esse bona ⁊ notabilis ad contrarium qđ pōt formari. de leg. iij. §. nerua. filius. s̃. e. ad scđm casum huius. l. in ver. cui rei qꝛ hic dicitur qđ rei mobilis perdo ciuilem possessionē eoipso qđ perdidi naturalem: ⁊ non est in potestate adipisci: sed cōtra de. §. nerua. sol. aut ego perdidi ⁊ ignoro in quo loco sit: ⁊ tunc habet locum ista. l. indistincte. quia perdo ciuilem. Aut scio in quo loco est: sed nescio locum loci: ⁊ tunc aut ego adhibui dili-

gentem inquisitionē: ⁊ non propterea reperi: ⁊ idem ita intelligit hic glo. notabiliter: et alia glos. j. que incipit etiam quas in fi. aut nondum adhibui diligentem inquisitionem: et tunc non perdo ciuilem: qꝛ verisimile est qd̄ ea adhibita reperiam: et ita loquitur contrarium de. §. nerua. s. eo. peregre. in princi. et ibi tetigi. ¶ In glo. ibi. respondeo hoc facit precedens apprehensio. Tu dic ꝙ imo hoc facit cōtrectatio in qua interuenit actus corporalis: nam prima apprehensio ad hoc nō sufficeret vt furtum videretur cōmitti. ⁊ priuaret dn̄m possessione et ipse eam acquirit. vt in prin. huius glo.

2 Verba instrumēti prolata a notario nō probāt ea que tūc tempore instrumenti non poterant interueniri.

3 Verba notarij dicentis in instr̄o sn̄ie lite contestata ⁊ iurato de calūnia ⁊c. non probāt contestationē litis ⁊ reliqua q̄ nō potuerunt tunc tēporis fieri sed dudū ante fieri debuerunt.

4 Verba instrumenti qd̄ etiā possint verificari in actu ficto.

5 Si cōtinetur in instrumēto ꝙ talis mutuauit titio centū in p̄sentia testiū: ⁊ testes interrogati dicant ꝙ tēpore instrumēti nulla interuenit numeratio ⁊ qd̄ non potuisset interuenire quin vidissent ex hoc reprobetur instrumentum.

6 Si qs fuit ꝯfessus se habuisse ⁊ recepisse cētū in dotē a tali, p filia sua q̄ ,pmisit reddere ipsi p̄ri: an ista ,pmissio fieri potuerit.

1 **Predia cum seruis.** †Per scripturam in qua cōtinetur cōfessio de traditione facta nō ,pbatur traditio si tūc tēporis nō potuit interuenire: sꝫ si apparet aliter possessionē quesitā de volūtate cōfitentis verificatur hoc dicit. s̄m intellectū gl. qd̄ hic ista scriptura ⁊ confessio facta fuerit postq̄ ille seruus possessionē apprehēdit. Et dic s̄m Dy. qd̄ quatuor hic interuenerūt p ordinē. nā primo quidam donauit predia cū seruis cuidā. Scd̄o vnū de seruis p̄dictis tradidit donatario. Tertio ille seruus a donatario fuit remissus ad p̄dia vt possessio eoꝝ ⁊ etiam seruorū possessionem apprehenderet. ⁊ ita fecit. Quarto loco iste donator scripsit literas de quib⁹ hic in quibus continetur se tradidisse possessionē prediorū ⁊ seruorum. Certe si donatarius ad probandū sibi fuisse possessionem traditā induceret istas literas non probaret traditionem per illas solas: nec etiā se possidere: qꝛ si illa predia erāt a longe ista traditio non potuit interuenire tempore literarū confectarum in ciuitate: sꝫ si probaret aliter per testes de traditione illius serui: ⁊ de missione facta p eum ad predia: ⁊ de apprehensione facta per seruum: tunc illa confessio facta in dictis literis redderetur vera ⁊ videretur iste habuisse possessionē ex traditione: ⁊ sic ex voluntate donātis. ⁊ per cōsequēs iuste. h. d. ista. l.

2 obscura que tn̄ semper allegatur. ¶ †Scd̄m istā possessionē allegatur ista. l. cū glos. ad tria primo ꝙ verba instrumenti prolata a notario nō probāt ea que tunc tēpore confecti instrumenti non poterant interuenire. ⁊ ideo si notarius dicit qd̄ talis vendidit

a et tradidit[a] talem fundū si instrumentū fuit confectum in ciuitate non probatur traditio fundi: qꝛ notarius non pōt attestari de actu qui tempore quo est rogatus non interuenit nec potuit interuenire: vt in casu isto: secus si tunc potuit interuenire: vt qꝛ instrumentū fuit cōfectum in ipso fundo. ⁊ ita intelligitur. l. ij. C. e. ⁊. C. de fide instru. ⁊ iur. hast. fisca. l. j. lib. x. Idem si non est confectum in fundo tn̄ attestatur de ficta traditione que fuit cōstituendo se emptoris nomine possidere: qꝛ ista possent fieri tēpore confecti instrumenti.

3 ¶ †Ex his etiam apparet qd̄ verba notarij dicentis in instrumēto sententie lit. cōtesta. ⁊ iurato de calū. ⁊c. non probant cōtestationem litis ⁊ reliqua que non potuerunt tūc temporis fieri: sed dudum ante fieri debuerūt opꝫ ergo ꝙ appareat ex act. de hoc no. in. l. sciendū. de verbo. obli.

4 ¶ †Secundo allegatur qd̄ instrumēti verba possunt verificari etiam in actu ficto. nam iste fuit cōfessus se tradidisse: ⁊ tamē nunq̄ tradidit vere: sed videtur tradidisse ficte predia ex quo ille seruus traditus vere apprehendit possessionem pro donatario donātis.

5 †Et per hoc respondetur ad questionem quam disputauit Jaco. but. si continetur in instrumēto ꝙ talis mutuauit titio centum in presentia testium testes interrogati dicunt ꝙ tēpore instrumēti nulla interuenit numeratio ⁊ qd̄ non potuisset interuenire quin vidissent q̄ritur vtrū ex hoc reprobetur instrumētum: ⁊ ipse determinauit ꝙ non: qꝛ verba instrumēti possunt verificari in mutuo ficto qd̄ fit nulla interueniēte pecunia: vt qn̄ debitū ex vna causa conuertitur in mutuū. vt. l. singularia si cer. per. ⁊ hoc tenet Barto. ⁊ dicit esse casum hic. et idē tenet in. d. l. singularia ante fi. Ang. cōtra qꝛ notarius nō debet hoc scribere nisi videatur pecunia. vt no. in. l. si ex cau. C. de nō nu. pe. in glo. Tu dic aut notarius solū dicit qd̄ titius mutuauit sempronio centū in presentia sua ⁊ testium ⁊ verum dicit

b Jac. but. et Bar. Aut dicit ꝙ numerauit[b] ex causa mutui centum ⁊ verum dicit Ang. per illam glos. qꝛ non debet intelligi

a ¶ Et tradidit. Adde Frā. are. consi. clx. Ludo. ro. cōsi. cccclx.

b ¶ Numerauit. vide Bal. consi. cclxvij. iij. lib.

c ¶ Et recepisse. Adde Sozi. cōsilio. cxvij.

d ¶ Cessione. Adde Roma. cōsil. lxxvj. vbi allegat Bart. hic in consilijs.

6 nisi de vera numeratione. † Tertio ⁊ vltimo allegatur gl. dū dicit alioquin nō esset verū se tradidisse in preteritum ⁊c. ad. q. si

c qs fuit confessus se habuisse ⁊ recepisse[c] centū in dotē a tali pro filia sua q̄ ,pmisit reddere ipsi patri: vtrū ista ,pmissio fieri potuerit videtur ꝙ non: qꝛ illa verba preteriti tp̄is videntur intelligenda ꝙ alias habuit ⁊ recepit non tempore confecti instrumēti ⁊ confessionis per hanc glo. ⁊ sic cū actio esset quesita tā patri q̄ filie non potuit maritus soli patri promittere sine voluntate filie. vt. l. ij. §. qd̄ si in patris. solu. matri. cōtrariū est verius ex quo tempore instrumēti cōfecti potuit interuenire numeratio ꝙ illa verba lꝫ preteriti tēporis intelliguntur de numeratione tūc facta: vt probatur in. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. de verbo. obli. ⁊ ibi p Bar. de ista. q. in. l. post dotis. sol. ma. in. j. q. hic vero loquitur de actu qui tūc tēporis nō potuit interuenire. Scd̄m aliā lec. ꝙ hic post istas literas cōfectas iste seruus fuerit iussus ad predia. quā posuit Jac. de are. ista. l. vult hic scd̄m eū ꝙ cōfessio de traditione iā facta: lꝫ nō ,pbet traditionē tn̄ importat vt videatur data licentia donatario vel emptori ingrediēdi ,ppria autoritate: ⁊ sic iuste acquirit: qd̄ non esset si talis confessio non emanasset. vt. s. e. l. si ex stipulatione. qd̄ no.

2 ¶ Filius hodie in aduentitijs q̄rit patri possessionem naturalem sicut acquirit patri vsumfructum in eis.

1 **Possessio quoq3.** †Not. hic. ⁊ in. §. seq. qd̄ possessio hꝫ plurimū facti: qd̄ declara. vt not. l. j. C. eo. per gl. ⁊ in. c. cū nostris. de conces. preben.

2 ¶ †Item no. glo. in. §. sequen. in fi. glo. magne. ꝙ filius hodie in aduentitijs querit patri possessionē naturalem sicut acquirit vsumfruc. in eis. tene menti.

2 ¶ Dominium ⁊ possessio recta via transeunt in dn̄m ⁊ momento non resident apud procuratorem.

Ex contractu procuratoris non acquiritur actio domino sine cessione. vide nu. 4.

3 Quid in actione reali an illa per procuratorē queratur domino sine cessione. dic qd̄ non.

4 Si dn̄s anteq̄ sibi cedatur actio liberet dēbitorē an teneat liberatio.

1 **Et si possessio.** †Per procuratorē acquiritur domino ignorāti possessio ⁊ dn̄iuꝫ sed quasi dn̄ium. i. vsucapiendi conditio acquiritur dn̄o demum sciēti: actio vero personalis nec scienti nec ignorāti acquiritur

2 ipso iure: sꝫ requiritur cessio. h. d. †Et sic ptꝫ qd̄ dominium ⁊ possessio recta via transeunt in dominiū ⁊ momento non resident apud procuratorem. vt no. s. eo. titu. qd̄ meo. §. procurator. in glo. sed actio personalis acquiritur ipsi procuratori: ⁊ ipse habet cedere ⁊ directa remanet apud eū. ⁊ vtilis transit in dominum cessionarium: ratio diuersitatis colligitur ex. l. ea que ciuiliter. s. tit. j. qꝛ per traditionē que est actus naturalis facilius acquiratur dn̄o q̄ per actum ciuilem. Et iste. §. semper allegatur ad hoc qd̄ ex contractu ,pcuratoris non acquiritur actio dn̄o sine cessione.

3 †Queritur qd de actione reali an illa per procuratorē queratur sine cessione dic ꝙ non. vt. l. solutū. §. p liberā. s. de pig. act.

4 vbi nō queritur hypo. q̄ est realis. † Itē queritur si dn̄s anteq̄ sibi cedatur actio liberet debitorem an teneat liberatio: vt sic non possit conueniri a procuratore nec ab ipso post factam cessionē videtur ꝙ non. arg. j. quoꝝ leg. l. j. §. ait pretor. vbi volūtas adhibita tēpore quo qs adhuc ius non habebat non preiudicat sibi postq̄ ius cepit habere. Contrariū consuluit Bart. per. l. si cum in emptione. in fi. s. de pac. et de iure do. l. mulier bona. §. fi. ⁊. j. de doli excep. l. apud celsum. §. mandaui. cū sua glo. et ibi tangitur per eū. ¶ In quibusdam tn̄ casibus queritur sine cessione vt in iudicio. vt. l. in cause. §. fi. de procura. et dicit Bal. verbum notabile ꝙ hoc est verum etiam in iudicio voluntarie iurisditionis: vt si procurator cōtrahit cū instrumēto guarētigie et notarius facit preceptum debitori ex forma statuti: cum enim notarius dicatur iudex ordinarius ex hoc precepto facto ad instantiam procuratoris queritur dn̄o ius agendi ⁊ petendi execu

d tionem sine cessione[d] per. d. l. in cause. in fi. Item qn̄ contrahit vel actionem acquirit ex re dn̄i. vt. l. qd̄ procurator ex re. s. de procu. ⁊ ideo iste tex. debet intelligi quando emit rem pro dn̄o non de pecunia domini: alias quereret sibi sine cessione ⁊ eodē modo si venderet rem domini quereret actionē ad ,pretiū sine cessione. de hoc est casus. in. l. iul. §. si procurator. de act. empt. sed qn̄ emit pro domino rem pro pecunia procuratoris gl. dicit ꝙ est questio sabbatina an querat domino sine cessione certe de hoc est casus in isto. §. licet autem nō querat regulariter hn̄ tamen obligat dominum vtili institoria. vt in. d. §. si procurator. et facilius obligatur dominus ex contractu procuratoris q̄ sibi acquiratur sic in exercitoria vel institoria. vt. s. de exercito. l. j. §. penul. vel antepenul.

2 ¶ Per monachum putatiuum non acquiritur monasterio etiam si sit in quasi possessione superioritatis.

1 l. 50

Er eum quem. †Per filium putatiuũ nobis nõ acquirit.h.d. Intellige etiam si sit in quasi possessione filiationis: q2 non propterea possideo personam suã: cum sciam ipm esse libe-

2 rum.7.s.eo.cã heredes.§.fi.†Et sic ptz per istum tex. qd p monachum putatiuum non acquiritur monasterio etiam si sit in quasi possessione superioritatis: q2 ista acquisitio nõ fit ratione possessionis: sed ratione iuris qd hic non est.

2 ☞Licet colonus meus alteri ficte tradẽdo nõ priuet me possessione debet hoc intelligi de omnino ficta traditione.

3 Licet procurator p actum fictũ nobis nõ acquirat tanquam sit actus mere ciuilis si tñ non est omnino ficta bene acquirit.

1 l. 51

Earum rerum. †In rebus in quibus pp̃ter earum magnitudinẽ vel naturã nõ cadit corporalis apprehensio põt acquiri possessio p aliũ actũ equipollentem: puta p appositionẽ custodis vel aspectũ: tũc dicit apprehẽdi potius animo q̃ corpore.h.d.tex.cum glos. Et primo ponit vnum dictum labeonis vsq3 ibi: sed videam. Secũdo reuocando illud in dubium facit quandam obiectionem vsq3 ibi: in eo. Tertio sustinet dictum labeonis intelligendo ipm sane fuisse locutum vsq3 ibi: nihil video. Quarto declarat circa predicta quoddã dubium. In princi.l.ibi. animo subaudi sine corporis tactu etiam apprehẽsione manuũ aut pedum. ¶In tex. ibi. s3 videamus hic arguit qd labeo fuit inepte locutus: q2 vult q̃ in predictis casibus acquirat possessio solo animo: qd non est verum: imo mediante appositione custodis. 7 sic interuenit saltẽ aspectus custodis qui est actus corporalis. ¶In tex.ibi.in eo. hic saluat dictũ labeonis q̃ dũ dixit acquiri possessionem solo animo intellexit sane: sc3 nõ interueniẽte instrumento solito.i. apprehensione manuum aut pedum: non autẽ sensit q̃ nullus actus corporalis interueniat: imo interuenit: sed non solitus vel ad hoc principaliter ordinat9 7 ista appositio custodis sufficeret, etiam sine aspectu: 7 similiter solus aspectus sine appositione custodis interueniente traditione.vt.s.e.l.j.§.si iusserim. et.l.qd meo.§.si venditorem.s.eo.7 ista traditio non est oĩno facta postq̃ interuenit aliquis actus corporalis. 7 ideo dicit hic.

2 Ange. vnum verbum notabile†quod licet colonus meus alteri ficte tradẽdo nõ priuet me possessione.vt.s. eo.l. quãuis.§.j. hoc debet intelligi de oĩno ficta traditione vt quando cõduxit ab alio vel constituit se alterius nomine possidere: secus si nõ esset omnino ficta: vt quia interuenit aspectus vel appositio custodis per illum cui tradit.arg.hic.7 no.istud dictũ satis singulare. Eodẽ modo videtur qd l3 procurator per actũ fictum nobis non acquirat tanq̃ sit actus mere ciuilis. vt in.l.j.cum ibi no.C.per quas perso.nobis acquiritur.si tñ non est oĩno ficta

a bene acquirit[a] vt in casibus predictis.¶In glos.j.ibi. s3 mala dat exempla.tu dic q̃ imo bona. Et istam oppositionem quam glo.facit contra labeonẽ: facit iurisconsul.hic in tex.7 respõde. vt dixi super eo. Per actum autem fictum solo animo põt acquiri possessio.vt.l.quod meo.in princi.s.eo.7.l.qui bona.in prin. et.l.interdum.

2 ☞Si qs egit in iudicio possessorio 7 succubuit sicut ista sententia non preiudicat in proprietate: 7 quominus iterũ possit agi rei vendica. ita nec in vsufructu quominus possit agi confessoria pro eo.

Licet quis non sit in possessione ciuili vel naturali q̃ nõ sequatur ergo non habet vsumfruc.

3 Si qs egit petitorio 7 possessorio 7 obtinuit in vtroq3 fiat appellatio in petitorio 7 non in possessorio nõ prohibet fieri executio in possessorio in quo transiuit sentẽtia in rem iudicatã.

4 Si obtinui in possessorio et tu in petitorio an fiet executio in possessorio si erat possessorium recuperande.

5 Exceptio dñij dubij non admittit contra agentem possessorio recuperande etiam si offerat incõtinẽti velle se probare.

1

Ermisceri causas. †Possessio est res diuersa ab vsufruc.sicut a p̃prietate.h.d. Et quolibet istorum dicitur quoddam 7 ex duobus eorũ videl3 p̃prietate 7 vsufru.resultat quoddam aliud ius irregulare qd dicitur dominium: et etiam illud est diuersum a possessione.vt dixi.s. eo. si quis vi. §.differentia. Intẽtio huius.l.est dicere q̃ si quis h3 vsumfru. in fundo meo.7 stat in fundo: 7 vtitur 7 fruitur illo: l3 ego non sim in fundo: non tamen sequitur qd ego non possideam ciuiliter: 7 ipse habet vnum ius: scilicet vsufruc. 7 ego aliud scilicet possessionis ciuilis que sunt iura diuersa.7 vnũ per aliud non

2 impeditur.†Et ex hoc sequitur quod si quis egit iudicio possessorio et succubuit sicut ista sententia non preiudicat in p̃prietate: et quominus iterum possit agi rei vendi.vt.j. de excep. rei iudi.l.7 an eadem.§.fi.ita nec in vsufruc.quominus possit agere confessoria pro eodẽ. Item patet qd licet quis non sit in possessione ciuili vel naturali non sequitur ergo non habet vsumfructum: sicut nec sequitur: ergo non habet dominium vel pro-

3 prietatem.†Item patet qd si quis egit petitorio 7 possessorio 7 obtinuit in vtroq3 si sit appellatio in petitorio 7 non in possessorio non prohibet fieri executio in possessorio in quo trãsiuit sententia in rem iudi. Nec obst.titulus nil nouari app. pen. q2 loquitur qñ innouaret super eo super quo est appellatum: sed hoc non sic per hanc.l.et per.l.naturaliter.§. nil cõmune.s.eo.

4 ¶†Item videtur p predicta q̃ si obtinui in possessorio 7 tu in petitorio q̃ fiet executio in possessorio si erat possessoriũ recuperande cui non ob.excep.dominij.7 ita videt tenere Bar. hic. et in.§.nihil cõmune.qd mihi videtur falsum 7 semper ita fuit mihi visum per.c.cũ pater.7.c.cum dilecti.de cau. pos. 7 p̃prie. vbi prefertur petitoriũ in executione.7 expresse hoc not. Host. et Jo.an.in nouella.in terminis.in.c.ij.eo.tit. vbi dicit tũc fieri executionem in possessorio recuperande qñ nõ esset notorium ius aduersarij in petitorio: puta p sentẽtiam: vt est in terminis nostris. Nec obstant notata per Dyn.in.c.qui ad agendum. de regu.iur. quia debent intelligi quando de iure petitorij vel de

5 dominio non constaret notorie pro aduersario: †quia tunc ex-

b ceptio dominij[b] dubij non admittitur contra agentem possessorio recuperande etiam si offerat incontinenti velle se probare: quia spoliatus ante omnia est restituẽdus.vt.l. si quis ad se fundum.C.ad legem iul.de vi.7 ibi no.7.l. si maritus. 7 ibi not. C.de dona.inter vi.et vxo.

a ¶Bene acqrit. Adde vt p Frã. de are.9si.xxxij. in princip. vlti. colũ.

2 ☞In sola ciuili possessiõe q̃ cadat restõ sicut ĩ naturali. Quando agitur rei ven.contra ciuiliter tantum possidentem quomodo fiat restitutio.

3 Casus in quo snĩa lata ad finẽ excipiendi inducit actionẽ.

1

Species inducẽdi. †Per scdm decre. immissus acqrit possessionem.7 in ea debet per iudicẽ immittentẽ defendi: sed p traditionem que fit a priuato: licet acquiratur possessio nõ tenetur ille priuatus eum in illa defendere. hoc dicit. scdm primam lectu. glossato. ¶Primum dictum qd iudex teneatur defendere in possessionem illum quem immisit ex primo vel secũdo decreto debet intelligi: sc3 contra illũ cõtra quem facta est immissio: et tunc sine alio libello si me turbat potest adiri iudex: et facta de hoc fide iudex ex officio suo mandabit illi q̃ nullam violentiã faciat sub pena vel per interdictum ne vis fiat ei: sed cõtra tertium contra quem decretum non erat interpositum non tenetur defendere per hanc viam: imo debet dari libellus 7 ordinarie agi interdic.vti pos.vel vnde vi.et hoc voluit Barto. in l.s3 et in possessori.in fi.prin.de iureiurã.per.l.a diuo pio.§. si post aditam.j.de re iudi. ¶Item procedit illud primum dictum in eo qui fuit immissus per interlocutoriam primi 7 secundi decre.si vero per diffinitiuam.dic vt in vlti. lectu. ¶Secundum dictum qd priuatus non tenetur defendere debet intelligi nisi fieret molestia ex causa precedente traditione.nam venditor tenetur tradere vacuã possessionem: sed si tradidit non vacuam: q2 alius habebat ius in ea.et me molestat vel mihi aufert tenetur venditor me defendere.per.l.ij.s.de acti.emp. ¶Scdo modo legitur qd totus.§. loquatur in eo qui obtinuit possessionem per iudicem 7 fiat differentia inter illum qui obtinuit per snĩam diffinitiuam qua aliquis fuit condemnatus ad restituendum: q2 tunc põt acquirere ciuilem tantũ vel naturalẽ tantu3. vt in gl. Ista differẽtia nõ est bona: q2 in vtroq3 casu illã tantũ acquirit que erat penes aduersarium. et sic vtramq3 si vtraq3 erat vel alterã tantum nisi aliud appareat fuisse actũ per iudi-

2 cem. ¶†Nota tamẽ gl.ff.in fi.q̃ in sola ciuili possessione cadit restitutio sicut in naturali qd facit pro eo quod dixi in.l. pompo.§.si is qui preca.s.eo. quando agitur rei vendi.contra ciuilem tantũ possidentẽ quomodo fiat restitutio sc3 volo verbo sicut posset tradere 9stituendo si illius noĩe possidere vt.l. quod meo.s.eo. ¶Tertio modo legitur extra glo.scdm Jac.de are. vt faciat differentiam inter illum cui iudex dat licentiam ingrediendi possessionem pro executione diffinitiue vel interlocutorie q2 tunc potest ingredi propria autoritate sine nuntio curie et illum cui quis condemnatus ad restituendũ vel ad tradendum q2 tunc nõ potest propria autoritate.vt.s. eo.l. fundus in prin. ¶Item 7 quarto modo scdm eundem 7 ista est notabilis vt faciat dñm immissum ex secundo decre.q2 debet in possessione defendi per iudicem q̃ declara: vt.s. dixi. et illum cui quis est condẽnatus ad restituendum vel tradendum: q2 facta restitutione vel traditione liberatus est ab actione in factũ que oritur ex snĩa: 7 l3 postea auferret possessionem illi vel ipsum molestaret iudex virtute dicte sententie non potest se amplius impedire per modum executiuũ: sed debet ordinarie agi: 7 hoc est multum notandũ.7 de hoc videt glo.in.d.l.claudius.s.qui po.

b ¶Excep. dñij. de hac materia p do.de rota. de resti. spo. in nouis 7 antiqs.7 p Fede.9si.cclxxxiij.in fine.

in pig.ba.et l.pompo.§.si is.in fi.glo.magne.ff.de pcura. et in aut.sacramenta puberum.C.si aduer.ven.hoc intellige verum nisi esset condenatus ad aliqd qd haberet vel habere deberet actum successiuum:[a] qr tunc semper durat potestas exequendi per.l. inter castellianum.de arbi.et per id qd no.Cy.in.l.si seruus.C.de penis.et per Bar.in.l.sicut.§.superuacuum.qui.mo.pig.vel hypo.sol. ¶ Item intellige verum quod non possit agi amplius actione in factum:quia ab illa fuit liberatus.vt in glo. preallega. sed officium iudicis exequentis bene poterit implorari si incontinenti post factam executionem vel infra annum turbet vel molestet ita intellige quod no.Barto.fm Guil.de cu.in.d.l.sed et si possessori.iuncta glo.notabili que est in.c.querenti.de officio dele. ¶ † Item predicta quando sententia fuit lata pro actore et facta executio:si autem pro eo qui fuit absolutus qr res erat sua:et sic non fuit necessaria alia executio si postea reus caderet a possessione et ad actorem perueniret haberet reus actionem in factum. vt est casus singularis in.d.l.sed si possessori.et sic est mirabile quod sententia lata ad finem excipiendi inducit actionem.vt ibi patet in iuramento: et idem videtur in sententia per.l. si inter te et me.de excep.rei iudi.

a ¶ Successiuum. Adde qd voluit Bar.consi. incip. precepit arbi. et qd voluit Ang. consi.incip.constantinus herculani et de clausula illum in pos. inducas ac defendas per Car.consi.x.

¶ De vsucapionibus. Rubrica.

1 ¶ † In glo.ibi de effectu possessionis.s.non solius:qr sola possessio non sufficit ad vsucapionem: sed requiruntur alia quatuor.s.titu.bona fides et continuatio possessionis per tempus a.l.statutum scz triennium in rebus mobilibus.et tempus longum in rebus immobilibus scz decem annorum inter presentes.et.xx.inter absentes.vt in.l.fin.C.de prescrip.longi tempo. Fallit in rebus ecclesiasticis in quibus requiritur tempus .xl. annorum etiam si adsit titulus et bona fides.vt in aut.quas actiones.C.de sac.san.eccle.Et in rebus ciuitatuz vel romane ecclesie in quibus requiritur tempus centuz annorum vt in eadem aut. in.l.fi.eiusdem tituli.Requiritur et quarto quod res sit vsucapibilis non affecta vitio reali et quod sit talis cuius sit comercium et non sit prohibita vsucapio per leges.vt.j.eo.l.vbi.lex.et l.fi.De materia autem vsurpationis idest interruptionis.dic vt.j. eodez l.naturaliter.

b ¶ Bono publico. In materia vsucapionis vltra loca vulgaria. vide Sozi. consi.cclj.

2 ☞ Exceptioni prescriptionis an possit renuntiari.
3 Potest quis locupletari cum aliena iactura quando concurrit titulus bona fides et continuata possessio per tps legitimum.
4 Exceptio vsucapionis vel prescriptionis an sit exceptio litis finite:sicut exceptio rei iudi.et transactionis: et sic an possit opponi ad impediendum litis contestationem.

1 b **Bono publico.** †[b] Primo declaratur pter quid fuit introducta vsucapio.quia propter bonum publicum.Secundo in quo consistat istud bonum publicum. scilicet ne dominia rerum sint in incerto.si enim non esset introducta possessores numquam essent certi an essent domini vel non: quia potest esse quod ille a quo quis habuit causam non erat dominus: et sic non potuit dominium transferre. Tertio remouet obiectionem que posset fieri de iniquitate quia per vsucapionem domini perdunt dominium eorum.et respondetur quod sibi imputent: quia debent esse diligentes ad inquirendum res suas infra tempus a lege 2 statutum per quod vsucapitur.† Secunda ibi:ne scilicet. Tertia ibi:cum sufficeret. Et per primum dictum videtur quod exceptioni prescriptionis non possit renuntiari postquam est introducta propter bonum publicum.argumen.ff.de pac.l.iurisgen.§.si paciscar.Barto .hic distinguit inter prescriptionem introductaz mere odio non petentis.vt est prescriptio.xxx. annorum de qua in hoc titu.nihil habetur quia fuit introducta de iure codicis: et illi non possit renuntiari.argu.in.l.tametsi.ff.ad macedo. cum sua glos.et vsucapionem introductam mero fauore vsucapientis et per quam acquiritur dominium directum. Item prescriptio longi temporis que fuit introducta partim fauore prescribentis partim odio non petentis.vt habetur in.l.edicta. circa fin.C. de edic.diui adri.tol. et per quam acquiritur dominium vtile. vt not.in aut.nisi triennalis.C.de bo.mater.et.j.eod.l.iij.et istis potest renuntiari non directo sed per indirectum: quia renuntiando apparet quod non putat se dominum: sed credit alium dominum:et sic non potest vsucapere vel prescribere:quia requiritur bona fides. Certe si ista est bona cum hodie de iure cano. etiam in prescriptione longissimi temporis requiratur bona fides idem erit in illa vt per indirectum possit renuntiari: et sic sua distinctio non videtur bona.et idem Barto.in.l.nemo potest.de lega.j.fm Dy.in distinctione videtur tenere quod non possit renuntiari.et idem Bald.in aut.quas actiones.et in.l.ij. circa fin.C.de constitu.pecu.non per rationem Barto.fm Dyn.

c ¶ Impediendum. de multis excep. impedientibus litis cotest. vide p Sozi.consi.cciij. et consi.ccc.

scilicet quod inducatur mala fides:quia ista possunt stare simul quod putat se effectum dominum per emptionem et tamen in casu quo contrarium apparet renuntiat prescriptioni.breuiter aut loquimur de prescriptione iam completa per quam est quesita exceptio et tali exceptioni sine dubio potest renuntiari per no. in.l.si quis postquam.in glos.j.de fideiussori.Aut loquimur de prescriptione non impleta vel incohata vtrum possit fieri per pactum vt illa non currat.dic aut illud pactum sit cum alio quam cum illo contra quem debet currere:vt si emisti rem meam a titio cum pacto quod numquam prescribas contra me:et tunc non video quod ex illo pacto possit mihi aliquod ius acqri.vt.l.si vnus.§. ante omnia.de pactis.nisi notarius reciperet pro me vel nomine omnium quorum interest et tunc potest esse maius dubium:et adhuc videtur quod istud pactum non prosit mihi per istum text. quia fuit introductum propter bonum publicum cui non potest renuntiari:si vero pactum fiat cum illo contra quem debet currere:vt si contraho tecum cum pacto quod contra me non prescribas tunc aut apponitur tale pactum per quod ego impedior agere vt si fuit actum quod non conueniam te hinc ad quinquaginta annos vel vltra:et tunc quousque durat hoc impedimentum non currit prescriptio:sed postea incipit currere et ita loquitur qd no.Cy.in.l.contra maiores l.C.de inoffi.testa. circa finem.et in.l.quoties.de preci.impe.offe.Aut non impedior agere:et tunc aut est prescriptio extraordinaria et videtur quod ei possit renuntiari.vt.l.qd si nolit.§.si quis ita.de edil.edic.Aut ordinaria:et tunc secus:non tamen prescribetur per scientiam se obligatuz sed per heredem suum non obstante pacto si est bonefidei et nescit se obligatum ne obstet ratio quam.ff. feci de iuramento ca3 lum. ¶ † In glo.j.ibi et contra naturalem equitatem. que equitas lz reperiatur scripta est in genere quod nemo debet locupletari cum aliena iactura et iste rigor reperitur scriptus in specie quod possit locupletari quando occurunt ista scilicet titulus et bona fides continuata possessio per tempus legitimuz prefertur iste rigor illi equitati: sz si equitas esset scripta in specie sicut rigor prefertur equitas.vt.l.placuit.C.de iudi. et plene not. in.l.j. C. de legi. ¶ In glos.ibi: et sic aliud bonum. de hoc vide plenius per glos.ff. de iusti.et iur. l.j. in principio vbi dicitur quod ius est ars boni et equi: et sic videtur quod vtrumque debeat concurrere quod sit bonum et quod sit equum et tamen reperitur aliquando contrarium:quia est quoddam ius bonum sed non equum vt hic: quoddam econuerso.vt in hac.l.C.de pac.conuen. vel dic quod etiam istud est equum attenta equitate in specie propter concurrentiam illorum de quibus.ff.licet attenta equitate in genere non sit equum 4 et hec magis placet. ¶ † In glos.sequenti ibi: vt sit finis litium. facit.ff.de aqua plu.arcen.l.secunda.circa princi.ibi minuendarum litium causa &c.et sic per hoc videtur quod exceptio vsucapionis vel prescriptionis sit exceptio litis finite sicut exceptio rei c iudi.et transact.et sic possit opponi ad impediendum[c] litis contesta.vt in.c.primo.lit.contest.lib.vj.et videtur tex.de hoc in.l.j. in fine.ff.ad tertul.

1 **Usurpatio est.** † Nota hic quod interdum verba impropria tur quia vsurpatio sumitur pro vsucapione cum tamen non sit vsucapio: sed vsucapionis interruptio. facit l.veteres.ff.de act.emp.

1 ☞ Usucapio quid sit.
2 Differentia inter prescriptionem et consuetudinem.

1 **Usucapio est.** † Licet iurisconsul. videatur hic ponere diffinitionem vsucapionis tamen non videtur bona. Primo qr deficit in vno.s.in titulo de quo hic non fit mentio: et tamen requiritur. Item de bona nec sufficit sola possessio et eius continuatio. Item quia acquisitio dominij non est vsucapio sz effectus vsucapionis.posset ergo aliter diffiniri quod est continuatio possessionis rei aliene per tempus lege diffinitum concurrente 2 titulo et bona fide ex qua sequitur acquisitio dominij.† Que autem sit differentia inter prescriptionem et consuetudinem: dic vt plene notatur in.c.finali.extra de consuetudinibus. Nam per prescriptionem acquiritur ius priuato et alteri priuato aufertur:sed per consuetudinem acquiritur ius in publico.

1 **Sequitur.** † Nota glo.in ver.seruus.quod titulus pro herede cum consistat in iure non cadit in seruo:et ideo seruus tali titulo non potest vsucapere pro se nec pro domino: sed si ipse seruus sit institutus et audiuit iussu domini ipse dominus est ille qui vsucapit tali titulo.vt in fin. glo. sed titulus pro donato pro emptore et similes:cum consistant in facto: vt.l.constituto.§.fin.de cura.fur.cadunt in seruo quia si seruus emit ipse est verus emptor:et si sibi donaretur ipse est verus donatarius talis titulus apud personam suam remanet et non acquirit domino:licet

mino:lʒ acquiratur possessio:⁊ ipse dicitur vsucapere nõ pro se sed pro dño.⁊ ista est intẽtio glo.

2 ☞ Bonefidei possessor nõ tenet̃ ad restitututionẽ fructuũ:si a die perceptionis steterit per trienniũ ꝙ nõ fuerit cõuentus ad restitutionem.

3 Si hodie cõpleta est prescriptio super fundo meo:⁊ heri percepisti fructus ex eo.an potero te ad illos fructus cõuenire.

4 Licet malefidei possessor nõ faciat fructus suos nec vsucapiat: ille tñ qui ab eo cõduxit si est bonefi.lʒ nõ faciat sola pceptione suos facit tamẽ suos vsucapione.

5 In fetibus animaliũ an sit idem qđ in fructibus industrialib⁹ vt statim fiant bonefidei possessoris.

1 **Fructus et partus.** † Accessiones percepte ex re aliena si non fuerunt effecte percipientis sola perceptione possunt per heredem eius vsucapi titulo pro herede.h.d.Iste text.procedit sine scrupulo in partu ancille aliene percepto per possessorem bonefidei:naʒ cum non sit fructus.vt.l.pecudum.ſ.de vsuris.non fit percipientis sola perceptione etiam si sit bonefidei: si tamen anteꝙ moreretur teneret ipsum per continuum triennium vsuceperet tit.pro suo quia si ancilla esset sua fieret dominus partus statim:ergo si non est sua vsucapit illo titulo:quia subest iusta causa credendi ꝙ sit suus.Si autem moriatur ante finitam vsucapionem heres eius vsucapionem complet pro herede:et etiam titu.pro suo quo defunctus incipit.vt.ſ.titu.j.l.iij.ex pluribus.versi.si enim.Eodem modo procedit sine scrupulo in fructibus naturalibus:vt sunt poma:qꝛ illa nõ fiunt possessoris etiam bonefidei sola perceptione:vt.l.fructus.ſ.de vsuris.vnde in eis dic idem per omnia prout.ſ.¶ Sed in fructibus industrialibus non videtur procedere posse:qꝛ si defunctus fuit bonefidei statim sunt effecti sui sola perceptione:vt.l.bonefidei.ſ.titu.ij.ergo per heredem non vsucapiuntur cum sint eius.vt.j.ea.l.§.lana.Et si defunctus erat malefidei non fuit effectus dominus sola perceptione nec etiam ipse potuit vsucapere tum propter malam fidem tum qꝛ fiunt furtiui cum sciat esse alienos ⁊ contrectet: ⁊ sic nec per eum nec per alium possunt vsucapi tanꝙ affecti vitio reali:⁊ per cõsequens nec per heredẽ eius licet sit bonefidei:⁊ propter hoc contrarium facta est ista gl.magna que soluit multis:sed finaliter in ver.vel dic ante finem gl. ponit vnam solutionem notabilem ⁊ singularem ꝙ etiam in illis possit procedere:⁊ ꝙ loquatur in bonefidei possessore:nam licet sola perceptione fiat dominus fructuuʒ industrialium: tamen si extant vel est effectus locupletior ex eis tenetur eos restituere vel officio iudicis mercenario vel condictione sine causa.vt.l.certum.C.de rei vendi.quatenus ergo possum ab eo peti eatenus vsucapit.Nec obstat ꝙ qui est dominus non vsucapit:vt.j.ea.l.§.lana qꝛ verum est quando est dominus irreuocabiliter.alias secus qꝛ quatenus potest ab eo res reuocari eatenus nõ videtur dominus.vt.l.in bello.§.si quis seruum.vbi est casus.j.de capti.⁊ istud est mirabile qꝛ cõdictio sine causa est actio personalis que solet durare.xxx.annis cum isto casu durat triẽnio:qꝛ succedit loco rei ven. que competeret pro fructibus si possessor nõ esset effectus dñs sola perceptione.vnde sicut illa tolleret̃ triennio:ita ⁊ ista qđ est singulare:

2 † qꝛ per hoc limitantur oĩa iura dicentia bonefidei possessorẽ teneri ad restitutionem fructuũ non cõsumptorum vel etiam cõsumptorũ quatenus est effectus locupletior iuxta plene not.in.d.l.certũ.⁊.l.ex diuerso.ſ.de rei ven.nã hoc est verum nisi a die perceptionis steterit per triẽnium ꝙ non fuerit conuentus ad restitutionem per istam gl.notabilem quã perpetuo not.

3 † Adde ꝙ etiã si non tanto tempore tenuit:si tamẽ rem ex qua percepit tenuit tanto tpe ꝙ ipsam prescripsit nõ potest cõueniri ad fructus:puta hodie cõpleta est prescriptio super fundo meo heri percepisti fructus ex eo nũquid saltẽ possim petere fructus naturales vel industriales extantes vel nõ extantes ex quibus factus est locupletior rei ven.vel cõditione sine causa.videtur ꝙ sic: qꝛ diuersa est rei ven.que cõpetit pro fructibus ab illa que competit pro re.vt not.per glo.magistrã.ſ.de peti.here.l.item veniũt.§.fructus.lʒ ergo sit prescripta ei que competit pro re nõ videt̃ prescripta ei que competit pro fructibus:qꝛ illa incepit heri cõpetere:contrarium est verius:vt est casus notabilis in.l.eos.in princi.C.de vsuris. quia sublata principali tollitur accessoria. ¶ Ponit etiam glos.vnam solutionem in versi. alij vt toto ꝙ possit intelligi in fructibus industrialibus et in malefidei possessore quando nõ sunt percepti per eum sed per alium qui habuit causam a malefidei possessore:vt qꝛ conduxit ab eo ad pecuniam vt possint vsucapi per illum sed tunc quare non efficitur dominus statim ꝙ percepit ex quo erat bonefidei. Respondeo qꝛ non possidebat fundum sed detinebat ⁊ hoc est satis singulare dictũ

4 † ꝙ licet malefidei possessor nõ facit fructus suos nec vsucapiat ille tamen qui ab eo conduxit si est bonefidei licet non faciat sola perceptione suos quia nõ possidet.facit tamen suos vsucapione qđ perpetuo tene mẽti.De alijs solu.glo.non est curandum quia reprobantur per docto.

5 ¶ † Aduertendum tamen ad glos.que sentit ꝙ in fetibus animalium sit idem ius ꝙ in fructibus industrialibus vt statim fiant bonefidei possessoris:pro quo quidam allegant.§.lana.j.eo.l.in fi.sed in contrarium facit ꝙ imo idem sit ꝙ in fructibus naturalibus:qꝛ in eis nulla vertitur industria persone sicut vertitur in segetibus et vino ⁊ sic videtur ꝙ non efficiantur possessores statim per.d.l.fructus.ſ.de vsuris.sʒ interueniẽte vsucapione.Vnde in eis adhuc potest procedere iste tex.nec ob.§.lana.in fi.j.ea.leg.sed potius facit pro:qꝛ loquitur quãdo sunt cõsumpti:nos loquimur quando extant.

2 ☞ Ad hoc vt vitiũ furti purgetur debet res reuerti in potestatem veri dñi nec sufficit ꝙ reuertat̃ in potestatem illius cui fuit surrepta si nõ erat verus dominus.sed custos vel habebat ius in re.

3 Qualiter dicatur reuersa in potestatem dñi ad hoc vt vitiũ sit purgatum.⁊ nu.1.

4 Res furtiua vel vi possessa quousqʒ vitiũ est purgatũ non põt prescribi longo tpe etiã per habentem titulũ ⁊ bonãfi.⁊ quid in longissimo tempore.

1 **Quod autem.** † Ad euidentiã premitte ꝙ res furtiua non potest vsucapi per aliquem qꝛ est affecta vitio reali : ⁊ eodem modo res violenter possessa nisi tale vitium sit purgatum: et tunc purgatur quando est reuersa in potestatẽ domini vel primi possessoris et hoc statuit.l.attinia. hic ergo vsqʒ ad.§. si tu vi.j.ea.l.tractatur de re furtiua. Ibi tractatur de re violenter possessa vsqʒ ad.§.fin. Et circa primũ articulum cadit duplex inspectio.Primo qualiter dicatur reuersa in potestatẽ domini ad hoc vt illud vitiuʒ sit purgatum:⁊ hoc vsqʒ ad.§.heres.Secunda est qꝛ interdum surripitur ancilla que postea parit ⁊ dubitatur de partu vtruʒ sit furtiuus sicut ipsa ancilla:et an possit vsucapi. Et eodẽ modo quando surripitur ouis et postea fuit detenta : quid de lana vtrum sit furtiua et an possit vsucapi de hoc ab illo.§. heres.vsqʒ ad.§. si rem.redit ad primam inuestigationẽ.

2 † Et hoc dicit ad hoc vt vitium furti purgetur debet res reuerti in potestate veri domini:nec sufficit ꝙ reuertatur in potestatẽ illius cui sit surrepta si non erat verus dominus sed custos:vel habebat ius in re.h.d.vsqʒ ad.§.labeo. ⁊ hoc est verum quãdo extraneus surripuit ipsi custodi: secus si ipsemet custos surripuisset qꝛ sufficeret redire in potestatem suã.vt.j.e.l.§. item labeo ait. ¶ In text. ibi vt in domini potestate.i. illius qui habet dominium non illius qui non habet lʒ habeat custodiam vel ius in re.vt patet ex sequentibus.aliquando tamẽ sufficit quãdo ille reputatur quasi dñs ratione administrationis vt est seruus in re peculiari.vt.j.proxi.§.si pupilli. ¶ In tex.ibi:nõ in eius vtiqʒ cui surrepta scʒ si non erat dominus vel quasi dñs:sed cõtra ꝙ imo sufficiat redire in potestatem illius cui surrepta est licet non sit dominus vel quasi.vt.j.de preca.l.certe.§.iul.cũ ibi no. in glo.solu.aut loquimur in re violenter possessa ⁊ tunc loquit̃ contrarium ꝙ sufficit reuersam esse in potestatẽ illius cui per violentiam ablata est qꝛ violentia est delictum qđ committit̃ in personam:⁊ ideo qꝛ fuit cõmissa in personaʒ illius lʒ nõ sit dñs sufficit esse reuersam ad eũ vt purgetur vitium violentie. aut loquimur in re furtiua ⁊ tunc qꝛ hoc delictum nõ committit̃ in persona sʒ in re.vt no.j.de furtis.l.itaqʒ fullo.potius dicitur cõmitti mihi si sum dñs ꝙ tibi cui surrepta est : ideo debet ad me redire vt vitium purget̃ vt hic.⁊ ita not.j.eo.§. si dominus per Xar.

5 ¶ † In text. ibi si creditori surrepta est.s.per extraneum. si autem per ipsum debitorẽ tunc res non efficitur furtiua ideo non expedit ꝙ aliter in potestate dñi reueratur qꝛ satis videtur reuersa ex quo est apud eum:⁊ hic est casus.j.ea.l.§.si rem. hoc est verum quo ad hoc ratione dñij sit vsucapibilis:⁊ ꝯtra ipsuʒ verum dñm:sed quantũ ad hoc vt possit vsucapi contra creditorem ⁊ quo ad ius hypo.per Cyn.C.si aduer.credi.requirit̃ ꝙ reuertatur in potestatẽ creditoris cui surrepta ⁊ aliter non prescribitur ⁊ ita debet intelligi.l.fi.j.pro so.de qua glo.hic opponit fm doc.

4 ¶ † Vltimo scias ꝙ res furtiua vel vi possessa quousqʒ vitium sit purgatum non potest prescribi longo tẽpore etiã per habentem titulum ⁊ bonam fidem. vt instit. de vsucap.§. furtiua.sed longissimo:sic etiã per furẽ de iure ciuili.non tamẽ acquiritur dominium sed exceptio contra dñm. vt.C.de prescrip.xxx.an.l.sicut secus de iure cano.qꝛ malefidei possessor nõ prescribit.

1 **Labeo quoqʒ.** † Si res peculiaris surripiatur seruo sufficit ꝙ redeat in eius potestatẽ etiam dño ignorante si etiam furtũ ignorauit:sʒ si nõ

erat res peculiaris non sufficit sed debet redire in potestatem dñi ad hoc vt vitium purgetur: si vero seruus dño surripiat rē nō peculiarem sufficit ꝙ eam reponat in eodē loco vnde surripuit etiā domino ignorante si furtū ignorauit vel eo sciēte si sciuit ad hoc vt vitiū purgetur: sed si eam sibi retinuit cū animo vt sit in peculio nō dicitur vitium purgari nisi dñs hoc consenserit. h. d. vsq₃ ad. §. item labeo. et est difficilis. ¶ Et primo loquitur quando res mea surripitur seruo meo vsq₃ ibi adeoq₃. ¶ Scdō quādo ipse seruus meus ea₃ mihi surripuit ⁊ quelibet pars cōtinet duos casus. Nā primus est quando res erat peculiaris. vsq₃ ibi. nec enim. Scōs quādo nō erat peculiaris. Item in scda parte primus casus est quādo seruus qui surripuit ea₃ reposuit in eodē loco vsq₃ ibi: itē si eam. Scōs quando nō reposuit sed eā retinuit aīo vt esset in peculio an hoc sufficiat ad purgandū vitium. Et notandū est ꝙ in primo casu glo. intelligunt quādo res peculiaris fuit surrepta seruo ꝙ si dñs hoc sciuit nō sufficiat redire in potestatē serui nisi etiam dñs hoc sciat: si aūt ignorauit eā esse surreptam tunc etiam si ignorauit eam esse reuersam vitium purgatur: ⁊ pro ista distinctione facit text. j. in ver. si sciui: sed mihi videt̄ intentionem tex. esse aliam ꝙ etiam si ignoraui an sit reuersa in potestate serui postꝙ erat peculiaris hoc sufficiat siue ignoraui siue sciui ea₃ fuisse sibi surreptā: vt p₃ hic dū dicit surrepta sit me ignorante: ⁊ postea dicit etiā si sciuero debet intelligi. sc₃ eam esse surreptā: ⁊ tamen iurisconsultus in distinctione dicit sufficere eam reuersa₃ in potestatē serui: q₃ in rebus peculiaribus sufficit scientia ⁊ animus serui nec attenditur ignorantia domini vel scientia. vnde etiam ignorans dominus vsucapit per seruū tales res: vt. j. e. l. si is qui pro empto re. ¶ In glo. magna que est confuse recitat vnam distinctionē tu autem clarius distingue vt ex text. hic colligitur ꝙ aut res mea surripitur seruo meo per extraneu₃: aut surripitur mihi per ipsum seruum. Primo casu aut erat peculiaris aut nō. primo casu sufficit ꝙ redeat in potestatem serui etiam me ignorāte siue sciuerim forefactum siue ignorauerim: vt in primo casu huius. §. Scdō casu debet redire in potestatē meā: ⁊ me sciente. vt hic in ver. commodius. q₃ fui priuatus possessione: vt. s. eo. tit. j. l. rē que nobis. ⁊ nō dicitur reuersa in potestatē meā nisi etiam possessionē recuperarem: vt. j. ea. l. §. tunc in potestate. sed nō recupero nisi sciā q₃ possessio sine animo non acquirit̄. l. iij. s. tit. j. ¶ Scdō casu principali quādo seruus surripuit: aut illa erat res peculiaris ⁊ nō fit furtiua nec mutat cōditionem. ⁊ iste casus nō ponitur hic. sed. j. de furtis. l. interdū. §. cū autem. Aut non erat peculiaris ⁊ tunc efficitur furtiua: l₃ non competat actio furti: vt no. j. ea. l. §. si rem: non tamen priuor possessione. vt. l. rem que nobis. s. tit. j. l₃ secus quando extraneus surripuit ⁊ propter hoc q₃ possessione non priuor si ignoraui furtu₃ sufficit ꝙ reponat in eodem loco ⁊ me ignorante. vt in ver. ideoq₃. sed si sciui furtum factum debeo etiā scire ꝙ sit reposita: nunc sic si extraneus mihi surripuisset ignoranti. et postea in eodem loco reposuisset me ignorāte q₃ cum fuerim priuatus possessione etiam ignorans non recupero eam ignorans: ideo non dicitur in meam potestatem reuersa: q₃ requiritur ꝙ recuperē possessionem vt in. §. tunc in potestate. Si autem non reponeret in eodem loco l₃ eam teneret etiam malo animo sed tanꝙ in peculio hoc non sufficeret ad purgandum vitium nisi in hoc consentirem: q₃ non debet esse in sua potestate constituere sibi peculiū de re mea preter meam voluntatem: et iste est vltimus casus huius. §.

2 ☞ Emphyteota vel feudatarius si alienat rē dño nō requisito ⁊ sic incidit ī cōmissum nō euitat hanc penā l₃ eā recuperet redimendo.

1 **Item labeo.** † Si depositarius vel cōmodatari⁹ preter voluntatē dñi rem alienat cōmittitur furtū ⁊ efficitur res furtiua si tamē eā recuperat vitiū furti purgat̄. h. d. ¶ In glo. j. ibi soluent ibi. ⁊ etiā vt colligitur ex glo. huius. §. nam quo ad purgandū vitium rei bene sufficit redemptio vel reuersio vt hic: sed quo ad euitandū penam quā incurrit depositarius alienando q₃ incipit teneri de casu vbi primo nō tenebat̄ nisi de dolo non sufficit reuersio vt. d. l. j. §. si rem. s. depositi. nec quantū ad euitandum penā furti: vt. l. qui ea mente. j. de fur. ⁊ hic in glo. fin. † Et per hoc determinatur si emphyteota vel feudatarius[a] alienat rē domino nō requisito: ⁊ sic incidit in cōmissum nō euitat hanc penā l₃ eam recuperet redimendo: ⁊ de hoc est casus in. c. j. quid iuris: sit si post alienationem feudi vasallus illud recuperauit in vsibus feudorum. ¶ In glo. que incipit sed qualiter ista glo. voluit sic opponere nam vt habetur in glo. prece. quando ignoraui depositarium alienasse tunc etiam si ignoro ipsum redemisse dicitur reuersa in meā potestatē. contra q₃ ipse priuauit me etiam ignorantem possessionem alteri tradendo. vt. s. titu. l. j. iij. §. ꝙ si seruus et ignorans nō possum possessionē recuperare. vt. d. l. iij. in prin. ergo non dicit̄ reuersa in meā potestatē cum requirat̄ recuperatio possessionis. vt. j. in. §. tunc in potestate. gl. istud cōtrarium nō soluit. Bar. dicit ꝙ si ignoraui ipm alienasse habeo animū ad huc retinēdi possessionem per eū l₃ non retineā: ⁊ iste anim⁹ operatur vt si postea redimat acquirā de nouo: q₃ animus retinendi sufficit etiā ad nouam acquisitionē: vt no. in. d. l. iij. in prin. s. tit. j. de quo videt̄ hic casus intelligendo isto modo pro quo etiam gl. sequens que dicit igitur in possessionē ⁊c. Alij autem dicunt cōtrarium ꝙ nō recuperet possessionē: vt habet̄ in glos. sequen. ⁊ dicūt non esse necessariū ꝙ possessionē recuperet vt dicatur reuersa in potestatē per. §. tunc in potestate. in fi. sed hoc non placet per prin. illius. §. nec ob. finis: q₃ ibi recuperat pretium rei: ⁊ sic satis videbat̄ recuperasse possessionē arg. in. l. qui pretio. s. de vsufru. ¶ Ultimo opponit̄ de. §. qd aūt. s. ea. l. vbi non sufficit redire in potestatē depositarij so. vt ibi dixi. q₃ ibi extraneus surripuit depositario: hic ipse depositarius surripuit dño alienando.

1 **Si pupilli res.** † In re surrepta pupillo vel adulto sufficit redire in potestatem tutoris vel curatoris vt purgetur vitiū vel sufficit sciētia ipsorum de reuersione. hoc dicit.

1 **Tunc in potestate.** † Ad hoc vt res dicat̄ reuersa in potestatem dñi requirunt̄ tria. s. ꝙ dñs recuperauit possessionē. item ꝙ taliter ꝙ ab eo nō possit auelli. itē ꝙ ex certa scientia tanꝙ de re sua nō per errorem tanꝙ de re aliena. Et qui litis estimationē recipit re furtiua censetur possessionē recuperasse ⁊ purget̄ vitium. hoc dicit.

2 ☞ Partus ancille furtiue an possit vsucapi.

3 Si superueniat sciētia bonefi. possessori ꝙ ancilla sit aliena l₃ eā postea pctet non tū efficitur fur nec partus efficitur furtiuus.

1 **Heres qui in ius.** † Hic incipit tractare de alio articulo. sc₃ de partu[b] ancille furtiue vtrum sit furtiuus et vtrum possit vsucapi. Et scire debemus ꝙ in tribus casibus sine dubio est furtiuus. scilicet quando erat in vtero tempore quo mater fuit subtracta: nam cum sit pars viscerum contrectās matrem contrectat etiam partum: et sic in vtroq₃ committit furtum. Idem si tunc non erat in vtero sed postea concepit apud furem. nā nouiter contrectando licet non committat nouum furtum in matre. l. si dominus. cum ibi not. j. de fur. ⁊ l. eum qui. j. de. furt. bene tamen committit nouum furtum in partu nouiter creato etiam si apud eum non pariat: sed apud bonefidei possessorem in quem postea ipse transtulit. Tertius casus est quando nō cōcepit apud furem: sed apud alium malefidei possessorē in que₃ fur postea transtulit: nam ⁊ ipse fur est nouiter contrectando: vt hec habentur et probantur in. l. ancille. C. de furt. Et de hoc articulo non intendunt isti text. tractare: sed presupponunt: si autem conciperetur apud bonefidei possessorem in quem fur transtulit tunc non esset furtiuus siue esset vniuersalis successor vt heres siue singularis. † Secundus articulus est vtrum talis partus possit vsucapi: et clarum est ꝙ in casibus in quibus dixi ipsum esse furtiuum non potest vsucapi etiam per habentem titulum et bonam fidem nisi vitium sit purgatum. sed dubium est quando non est furtiuus. vt quia conceptus penes bonefidei possessorem qui tamen habuit causam a fure: constat ꝙ ex sola perceptione non fit bonefidei possessoris: quia nō est in fructu. vt. l. in pecudum. s. de vsuris. ⁊ dixi. s. ea. l. §. fructus. queritur ergo vtrum saltem possit vsucapere titu. pro suo. q₃ natus est ex ancilla quam putat suam: ⁊ si hoc esset verum esset suus ergo ista credulitas dat iustum titulum pro suo: quia prouenit ex causa que si esset vera sufficeret ad acquisitionem dominij: et de hoc articulo intendit tractare iste text. cum. §. sequē. de quo etiam tractatur. j. eo. l. iusto. §. et si possessionis. ⁊ l. si ancillam. j. pro suo. ⁊. s. de publi. l. si ego. §. partus. ⁊ ibi vide glos. magistrā. ⁊ in. d. l. ancille. ¶ In isto autem text. colligitur talis distinctio ꝙ aut ille bonefidei possessor qui habuit causam a fure erat vniuersalis successor vt heres et non vsucapit etiam si velit incipere tempus ex persona sua: quia malafides autoris sibi nocet: quia est vitiorum et culpe successor. vt. l. cum heres. de diuer. ⁊ tempo. prescrip. Aut erat successor particularis cui non tantū nocet mala fides autoris. vt. l. j. C. de prescrip. longi. tempo. ⁊ tunc aut fur erat in sua potestate. ⁊ idem vt mala fides furis ei noceat. vt in. §. de illo. in prin. vsq₃ ad ver. sed si fur non erat in sua potestate et tunc aut ad ipsum peruenit notitia ꝙ ancilla erat furtiua vel aliena anteꝙ conciperet postꝙ ad eum peruenit bona fides: ⁊ idē vt impediat̄ vsucapere aut post partum natus est: ⁊ sic postꝙ incipit vsucapere: quia vsucapio non incipit nisi postꝙ est natus: quia prius non est res de per se et tunc

a ¶ Uel feudatarius. vide anto. de hu. i. c. potuit extra de loca. et ibi p Inno. Jo. de imol. in. l. si a me. s. ad legem fal. Bart. in. l. si insulā. in. iiij. q. de verb. ob. ⁊ in. l. si q libellos. d ap. Bal. ɔsi. cccix. ij. lib.

b ¶ Partu. vide eūdē bart. in. l. si alienā. j. p suo. ⁊ in. l. annale. C. d furt. et late vide Bal. ⁊ ibi gl. i. l. j. C. de vsucapio. transf.

tunc nō impedit vsucapionem complere iure isto: qꝛ hoc est regulare qḋ malafides superueniens post ceptam vsucapionem ipsam non interrumpebat. vt. l. j. C. de vsucapi. trans. hodie secus de iure canonico. ꝛ sic vsq ad. §. lana. ponit quatuor casus istum tamen vltimū intellige sane quando post ceptam vsucapionem prouenit notitia ꝙ ancilla aliena: non tñ qḋ esset furtiua: si autem etiam qḋ esset furtiua iste quintus casus non ponitur hic. Sed quid iuris sic. dic vt in. d. l. si ancilla. j. pro suo. que est notabilis in ista materia. Item omittitur sextus casus qd si peruenit ad eū notitia qḋ erat abortus post partum conceptū ꝛ anteꝙ esset editus. ꝛ dic ꝙ tūc non nocet sicut nec nocet qñ post editū. ꝛ iste casus ponitur. j. e. iusto. §. ꝛ si possessoris. ver. veluti. qui videt huic contrariari: sed solue vt dixi etiam in text. hic dum dicit si anteꝙ pariat subaudi et etiam anteꝙ concipiat. Omittitur ꝛ septimus casus ꝛ vltimus quando nunc superuenit scientia qḋ ancilla esset aliena quousq durat tempus vsucapionis: et tunc sine dubio vsucapit. vt. d. l. si ego. §. partus. de publi. ꝛ. j. tit. j. non solum. in prin. ¶ In primo casu sup prima glo. ibi. sed qꝛ in mala fide succedit. Et sic ptꝫ qḋ cum istud non sit vitiū reale sed personale: lꝫ heres nō posset vsucapere alius tñ singularis successor bene posset vsucapere hunc partū si haberet causam a non dño postꝙ fuit conceptus apud heredem bonefidei: ꝛ sic non erat furtiuus. ¶ Item intellige qḋ heres non vsucapit etiam si velit incipere vsucapionem ex persona sua: lꝫ martinus cōtrarium teneat. cuius opi. confunditur per istum tex. de quo in. l. cum heres. de diuer. ꝛ tempo. prescrip. singularis autem successor potest incipiendo ex sua persona sed si vult iungere possessionem sui actoris male fidei nō posset. dic vt. l. pompo. §. cum quis. s. ti. j. ¶ Item scias qḋ Dy. in. c. ij. de regu. iur. lib. vj. in fi. tenuit istum. §. et similes: non habere locum de iure canonico. qḋ considerat solum vere malam fidem: sed heres nō dicit vere habere malam fidem sed ficte[a] si defunctus habebat: ꝛ sic vult qḋ heres possit vsucapere vel prescribere qḋ defunctus non poterat ꝓpter malā fidem. Hoc non placet salua sui pace: qꝛ ius cano. venit ad impediendū vsucapionem vel prescriptionem in casibus in quibus de iure ciuili malefidei possessor poterat prescribere: non aūt venit ad inducendum in casibus in quibus nō poterat. Et fateor ꝙ loquatur de vera mala fide non de ficta vbicūq ergo de iure ciuili mala fides ficta non noceret nec etiam nocet de iure canonico: sed vbicūq noceret. vt hic. et in casu sequenti per ius cano. hoc nō corrigitur nec immutatur: vbi autē mala fides vera de iure ciuili non nocebat de iure cano. nocet. et' iura ciuilia corrigunt. posito ergo qḋ huic heredi non nocebit dispositio iuriscō. nocet tamen dispositio iuris ciuilis. qḋ non est correctum per. l. si non lex. de heredi. insti. ¶ In secundo casu ibi. qꝛ possessor supple ꝛ mala fides serui: non autē nocet vitium reale: qꝛ isto casu partus nō est furtiuus sicut in precedenti. vnde per alium in cuius potestate iste fur non esset bene posset vsucapi vt in sequenti casu. Et aduertendum qꝛ glos. intelligit istum casum quando ad dñm peruenit scientia ꝙ ancilla anteꝙ cōciperet. ꝛ hoc p text. in ver. seq. tu dic cōtra ꝙ etiam si nunꝙ ad eum peruenit scientia non potest vsucapere: quia mala fides serui nocet sibi sicut in precedenti: qꝛ reputatur eadem persona postꝙ est in sua potestate. Et idem in patre ꝛ filio. vt. j. eo. heres. §. fin. in casu autē sequenti non erat in sua potestate. ¶ †In tertio et quarto casu in ver. sed si. no. ꝙ si superueniat scientia bonefidei possessori ꝙ ancilla sit aliena: lꝫ eam postea contrectet non propterea efficitur fur nec partus efficitur furtiuus: lꝫ nunc sit malefidei quod ergo dicitur in. l. ancille. in fi. C. de fur. habet locum in eo qui a principio fuit malefidei: ꝛ tunc committit furtum tam in ancilla ꝙ in partu. secus si bonefidei lꝫ efficiatur malefidei: qꝛ initium inspicitur. vt. j. eo. l. iusto. §. et si possessionis. et ideo si post partum conceptum superueniat scientia de re aliena non impeditur vsucapio. vt. d. §. et si possessionis. quod non esset si efficeretur furtiuus.

☞ Nemo vsucapit rem suam quādo erat irreuocabiliter sua alias secus.

Lana ouium. †Lana ouium furtiuarum si fuit detonsa penes furem est furtiua ꝛ per nullum potest vsucapi. si vero penes bonefidei possessorem non est furtiua: ꝛ sic est vsucapibilis per alium ꝙ per bonefidei possessorem: quia ipse efficitur dominus eo ipso qḋ percipit: et idem in agnis ouium furtiuarum. hoc dicit. ¶ Primum dictum istius. §. procedit sine scrupulo qḋ lana detonsa penes furem est furtiua: quia postꝙ est detonsa consideratur de per se vnde cum fur ipsam contrectet contra volūtatem dñi nouum furtum facit tanꝙ in re noua ꝛ diuersa ab ouibus. Sed secundus ꝛ tertius casus nō videntur procedere: qꝛ posito qḋ sit detonsa penes bonefidei possessorem si tamen erat in esse producta tempore quo oues fuerunt subtracte vel postea apud furē videtur qḋ in ea cōmittatur furtum sicut in partu qui tūc erat in vtero vel qui concipitur postea penes furem: qꝛ sicut cōtrectando matrē cōtrectat etiam partum qui est portio viscerum. vt. l. j. de ven. in pos. mit. ita cōtrectando oues contrectat etiam lanam que est apud eas non detonsa: ergo in ea cōmittitur furtum: ꝛ lꝫ postea tondatur penes bonefidei possessorem nō propterea vitium furti purgatur sicut nec in partu nato penes eū. Et idem per omnia in agnis ouium furtiuarū: qꝛ est casus expressus de hoc in. l. qui vas. §. si ancillam. ver. idem in pecudibus. j. de fur. vbi dicit esse idem in agnis qḋ in partu ancille. et hic dicitur contrarium ꝙ est idem qḋ in lana ouium gloss. que sensit istud contrarium intelligit istum tex. quādo agni fuerūt concepti ꝛ nati penes bonefidei possessorem. secus si erant concepti tempore furti facti vel concipiuntur penes furē vt in contrario idem videtur posse dici in lana vt intelligatur de illa q̄ fuit in esse producta penes bonefidei possessorem ꝛ apud eum detonsa. secus si erat tempore furti facti vel penes furem. Bar. primum dictum de agnis videtur fateri: sed illud de lana non quia intelligit etiam si tempore facti furti vel penes furem fuit in esse producta.[a] Et ad contrarium respondit qḋ non ita dicit contrectari lana per contractum onium sicut dicit contrectari partus per contractum matris: quia partus consideratur de per se sed lana nō. hoc videtur mihi truffa. nam partus anteꝙ nascatur de per se: ꝛ ideo qui emit ancillam non dicitur emisse partum nec euicto partu cōmittitur stipulatio de euicto. vt. l. si pregnans. cum seq. s. de euic. nec potest assignari bona ratio diuersitatis si subtiliter consideretur: dic ergo verum esse quod si erat in esse producta vel agni concepti tempore furti facti vel penes furem tam lana ꝙ agni sunt furtiui sicut ꝛ partus ancille. vt in. d. §. si ancillam. ver. idem in pecudibus. sed si tondātur vel nascantur penes bonefidei possessorem istud furti vitium purgatur: quia cum incipiant esse eius eo: quia sunt in fructu dicitur res reuersa ad dominum: et ideo sunt vsucapibiles per alium. ꝛ si dicatur ex quo erant res furtiue quomodo efficiuntur istius bonefidei possessoris. respondeo quia lex attinia. impediebat rem furtiuam fieri alicuius etiam bonefidei possessoris per vsucapionem vel prescriptionem: ꝛ quando erant tales res que non efficiebantur statim sue sed ista lana ꝛ agni efficiūtur statim sui propter istā solam bonā fidem: qꝛ erant in fructu et istud non ꝓhibet lex attinia. et iste est verus intellectus per quem tolluntur contraria difficilia. ¶ †Ultimo allegatur iste text. qḋ nemo vsucapit rem suam:[b] sed dic hoc verum qñ erat irreuocabiliter sua: alias secus vt dixi. s. e. l. §. fructus. per. l. libellos. §. si quis seruo. de capti.

[a] ¶ Ficte. Adde vt per Ancha. i. c. sine possessione. de regu. iur. in. vj.

[b] ¶ Rem suā. adde Bart. ꝛ Bal. in. l. iij. C. qḋ me. cau. Bar. in. l. in bello. §. si quis seruū. et limita vt p Bal. ꝛ doct. in. l. j. C. de fur. vide no. p Bal. in. l. ancille. e. ti. de furtis.

Si ex lana. Glo. intelligit qñ malefidei possessor de lana fecit vestimentū: secus si erat bonefidei: †qꝛ tunc cum materia transiuit in materiatum non debet considerari materia de per se: sed ipsum materiatū qḋ est diuersum: ꝛ illud nunꝙ fuit subtractū per. l. adeo. §. cum quis. j. ti. ij. sed contra sm Dy. qꝛ bona fides successoris non purgat vitiū furti quousq res redeat ad dñm. solu. verum est nisi res furtiua esset translata in aliā speciem per istam glo. facit. s. de lega. iij. l. lanam. ꝛ de auro ꝛ arg. leg. l. seia.

Si rem pignori. †Dñs dñs surripuit rē suam etiam ei qui habebat iustam causam detinēdi: ꝛ ius in re non efficit res furtiua: ꝛ sic est vsucapibilis: lꝫ furtum cōmittatur. h. d. ¶ In glo. magna. ibi. sol. hic suam in contrarijs alienam ꝛc. Ista est diuinatio. preterea rem alienam non pōt quis obligare. dic ergo ꝙ hic ꝛ ibi obligauit suam. ꝛ ad contrarium dic ꝙ ipse surripuit rem que non efficitur furtiua quantum ad ius creditoris in hypo. sed bene efficitur furtiua. contra illud ius nō possit prescribi nisi res fuerit ad creditorem reuersa. vt. l. contraria. ꝛ dixi. s. eo. l. §. qḋ autem. et ideo in fi. glo. dum dicit. vel dic contra hypo. ꝛc. intellige de hypo. alterius creditoris ꝙ illius. cui fuit. subtracta vt contra illam possit prescribi etiam per illum qui habuit causam a domino. et sic est effectus dominus: sed non irreuocabiliter. vt dixi in. §. lana.

☞ An res afficiatur vitio reali etiā qñ possessor fuit suspicatus se posse repelli: lꝫ non fuerit violenter expulsus.

Si tu me vi. †Res violēter possessa etiā a malefidei possessore nō pōt vsucapi vel prescribi nisi vitium violenter sit purgatum: secus si non est violēter possessa: licet possessor fuerit violēter expulsus. Et non dicitur vitium purgari si res fuerit reuersa ad dominum violēter: licet ab ipso violenter fuerit possessa: quia non est reuersa irreuocabiliter. hoc dicit. vsq ad. §. si viam. ¶ Et istum. §. intellige quando non dominus violenter deijcit dñm de possessione fundi: ꝛ tunc nō est dubium qḋ fundus afficit vitio reali: idem

si deiiciat alium non dominum sed possessorem bonefidei vel etiam malefidei. vt hic ptz. Quid si ipse dominus deiiciat possessorem videtur idem. vt. j. in. §. si dominus. sed nihil facit: qꝛ nos querimus vtrum si dñs expellit possessorem res afficiatur vitio reali ibi autē iam erat affecta per expulsionem factam a non dño: et queritur si dñs recumberet illud vitiū purgetur et dicit ibi qd non. Item adhuc videt̃ ꝙ afficiatur: qꝛ non lꝫ dño expellere possessorem propria autoritate: ⁊ dicitur ille cōmittere violentiā: ⁊ competit illi interdic. vnde vi nec pōt sibi obiici exceptio dominij. ¶ Breuiter fateor ista tamen non propterea puto rem affici vitio reali sicut nec qñ dñs surripuit rē suam. vt in. §. precedenti. et tñ ibi cōmittebat furtum creditori sicut et hic cōmittit violentiam possessori. Item qꝛ non cōmittit clandestinitatem in re sua. vt. s. ti. j. l. si ideo. §. fi. si aūt non esset dñs sed putabat se dñm: tunc adhuc glo. hic in ver. si fundum. super verbo sciens. tenet idem. sed Bar. contra et bene. qꝛ sua credulitas postꝙ non aderat veritas non excusat quominus afficiat̃ vitio reali ex quo re vera commissa est violentia. ¶ † Ultimo Bar. hic tenet ꝙ res afficiatur vitio reali etiā quādo possessor fuit suspicatus se posse repelli: lꝫ non fuerit violenter expulsus in contrarium est tex. cum glos. in. l. si nulla. C. de acqui. pos. de quibus Bar. non meminit.

2 ☞ Qui nō vtitur seruitute longo tpe: lꝫ in nulla negligentia sit: qꝛ fuit prohibitus tñ eam perdit ⁊ an restituatur.

3 Quod quis prescribat libertatem contra seruitutē rusticā etiā si sit in mala fide.

4 Ubicūꝙ requiritur factū prescribentis semper requiritur bonafides: secus si sufficit negligētia non petētis vel vtentis.

5 Debitor etiam si sciat se debitorem: an prescribat contra creditorem spatio. xxx. annorum vel minori si per statutum redigitur ad minus tempus. et nu. 6.

6 An tale statutum valeat.

Si viam habeam.

1 † Non vtēs seruitute p legitimū tēpus perdit eam: lꝫ per dñm fundi seruientis fuerit vti ꝓhibitus: ⁊ ille prescribit libertatem. h. d. Et est subtilis. §. et semper allegat̃ maxime propter vnam opi. Bar. quā hic ponit ⁊ tractat de materia precedēti: qꝛ videbatur ꝙ qui ꝓhibuit vti seruitute nō prescribat contra non vtentē quasi vi possideat ipsam libertatem. Et res violenter possessa non prescribit̃: [a] sed tex. hic voluit ad hoc rñdere qd procedit in rebus corporalibus que ꝓprie possidentur: nos loquimur in iure incorporali qd ꝓprie non possidetur: sed certe saltē quasi possidetur: ideo ista ratio non est bona: sed melior ratio est: qꝛ si prohibes me vti seruitute nō possides illam: qꝛ ea nō vteris sed vteris libertate et illam possides Aut ergo dicimus ꝙ violentia impediat prescribi seruitutem et hoc nō cadit hic: qꝛ tu non agis de ipsa seruitute prescribenda: sed de prescribenda libertate contra seruitutem. Aut dicimus qd noceat in prescribenda libertate quasi illā vi possideas ⁊ hoc etiam nō cadit hic: qꝛ materia precedens loqtur quando violenter possidet̃ res q̄ ad alium pertinet vt illa nō prescribatur per violentū vel aliū: sed in casu isto ista libertas predij tui nunꝙ ad me pertinuit nec erat in rerū natura durante seruitute: sed ea finita de nouo creat̃ vel detegitur illa q̄ a prin. fuerat obfuscata. vt in fi. no. de iusti. et iu. l. manumissiones. non ergo cadit hic materia pcedēs: ista est subtilis inuestigatio huius. §.

2 ¶ † Ex quo. §. no. ꝙ qui nō vtitur seruitute longo tēpore: lꝫ in nulla negligētia sit: qꝛ fuit ꝓhibitus: tñ eā pdit: dic tñ ꝙ restituitur in integrum ex clausula generali si qua mihi iusta causa videbitur posita. s. qui. cau. maio. l. j. in fi. Et est casus in. l. attilicinus. de serui. rusti. predi. ⁊ hoc postꝙ seruitus fuit perdita: sꝫ anteꝙ perfecte sit perdita an prohibitus vti ea habeat interdictū vnde vi cōtra ꝓhibentē tanꝙ fuerit saltem quasi spoliatus qꝛ vera spoliatio cadit in corporalibus que vere possident̃: sed in iuribus incorporalib⁹ q̄ quasi possident̃ videt̃ cadere quasi spoliatio quicqd text. hic. in fi. dicat: qꝛ non potest negari quin esset in quasi possessione seruitutis a qua fuit deiectus glo. hic sentit ꝙ competat vtile interdictū vnde vi. ⁊ idē sentit Bart. in l. si plures. §. deiectum. j. de vi ⁊ vi ar. sed glo. in. l. iij. §. vnde vi. eo. ti. aliter loquit̃. dic vt ibi. ¶ † No. etiā hic qd qs prescribit libertatem contra seruitutē rusticā etiā si sit in mala fide. Et dicit glo. notabilis. in fi. in. l. fin. s. quēadmo. serui. amit. ꝙ hoc est ideo: qꝛ ad prescribendū isto casu non requirit̃ aliqd factum: sꝫ sufficit solus nō vsus aduersarij: secus dicit glos. notabiliter in prescribēda libertate cōtra seruitutē vrbanā: qꝛ tūc requirit̃ factum prescribentis. vt in. l. hec aūt. de serui. vrba. predio. ⁊ ideo requirit̃ in eo bona fides. certe ꝙ reqratur factū prescribentis bene dicit illa. l. hec autē. sed ꝙ ꝓpter hoc requirat̃ bona fides hoc nō dicit̃ ibi: sed habemus autoritatē illius glo. singularis

4 in. d. l. fi. † qd vbicūꝙ reqritur factū prescribentis semp requiritur bona fides: [b] secus si sufficit negligentia non petentis vel vtentis vt hic. ¶ Et propter hoc Barto. lꝫ sub dubio determinat hic qd. c. male fidei possessor. de reg. iur. in. vj. nō habet locū

5 in prescriptione contra actionē ꝑsonalē: † qꝛ debitor etiā si sciat se debitorē prescribit ꝯ creditorē spatio. xxx. an. vel minori si ꝑ statutū redigit̃ ad minus tēpus sicut prescribebat de iure ciuili. vt in. l. sicut. C. de prescrip. xxx. an. que lex ſm eum non est correcta per illud. c. qd loquit̃ in malefidei possessore et sic in prescriptionibus que currunt ratione possessionis prescribentis: vt contingit in prescriptionibus rerum corporalium ⁊ cōtra reales actiones in quibus nimirū si requirit̃ bona fides: qꝛ etiam factum prescribentis requirit̃: scꝫ possessio: sed in actionibus ꝑsonalibus: sed nō sufficit negligentia nō petentis. arg. eoꝝ que dicta sunt. Sed glo. in. d. l. sicut. q̄ incipit vt seruitutem. dicit qd debitor in actione personali dicit̃ prescribere ratione cuiusdā quasi possessionis quā videtur habere de ipso debito per. l. regulariter. de peti. here. et sic illa glo. facit contra rationē Bart. Preterea ius cano. non considerauit hic vtrū requirat̃ factum prescribentis vel non: sed solū malam vel bonā conscientiam. Preterea de iure ciuili res corporales prescribunt̃ etiā cū mala fide spatio. xxx. an. lꝫ ad eas prescribendas requireret̃ possessio. ⁊ sic factū prescribentis. vt ptꝫ in. d. l. sicut. Nam illa glos. que est in. d. l. fi. ⁊ sua distinctio procedit in prescrip. lon. tempo. nō aūt in prescriptione longissimi in qua siue requiratur factū prescribentis siue non de iure ciuili nō reqrebatur bona fides. Cum ergo ius canonicū veniat ad correctionem iuris ciuilis. vt in. c. fi. de prescrip. corrigit ipsum in oībus casibus in quib⁹ loquitur sicut ius ciuile non curabat de illo ita nec ius canonicum quare. l. que venit ad interpretationē vel correctionē alterius debet intelligi in eo casu et omni in quo illud loquebatur.

6 † Et ideo ista sua opi. cōiter reprobatur tam ꝑ legistas ꝙ per canonistas. vt no. Bal. in. l. j. §. C. de serui. ⁊ aqua. ⁊ Ange. hic lꝫ dictas rationes non tangāt: ⁊ etiā ipse idē Bart. in. l. oēs populi. ff. de insti. ⁊ iur. in. iij. q. tenet cōtrariū eius qd hic dicit: scꝫ qd statutū disponens ꝙ creditor non petēs creditū infra quinquēnium cadat a iure suo non valet si debitor sciebat se debitorem: qꝛ inducit peccatū. sed Joan. an. in. c. ij. de exceptio. lib. vj. in nouella videt̃ idem dicere in foro ecclesiastico qd non dꝫ seruari. ⁊ ita dicit fuisse disputatū hic. ⁊ postea dicit ꝙ nec etiam in seculari cū tractetur de periculo anime: ⁊ sic ius cano. est seruandum etiā in foro seculari. vt not. in. d. c. possessor malefidei. de reg. iur. Ego vidi doc. solēnes consulere ſm opi. Bar. quam tenebant pro euangelio [c] in ciuitate florentie: ⁊ pluries habui istū casum de facto. breuiter aduerte tria verba. nam aut querimus in prescriptione libertatis rei cōtra seruitutē predialem vel que debet̃ a re persone vt vsufruc. vel vsus. ⁊ dico ꝙ in illo iura ciuilia non corrigunt̃: qꝛ si quis nō vtat̃ seruitute illa perdit eā: lꝫ dñs predij seruientis sciat illam seruitutem deberi: et factum. suū requirebatur vt hic. ⁊ in alijs similibus que dicūt tales seruitutes perdi per nō vsum lon. tempo. vt. l. sicut. C. de serui. et aqua. ⁊ ratio est in promptu: qꝛ tunc non ipse dñs qui habet malam fidem dicitur proprie prescribere libertatem: sed ipse fundus q debebat seruitutē in quo non est bona vel mala fides sicut ⁊ ipse fundus retinet seruitutem. vt. l. qui fundū. quēadmo. serui. amit. Et ista est ratio solēnis ad probandum quod iste. §. non sit correctus per ius cano. Aut loquimur de prescribenda liberatione contra actiones personales: ⁊ tunc aut sunt actiones de sui natura tēporales vt redhibitoria. ⁊ quāto minoris vel actio de dolo ⁊ similes: ⁊ tunc adhuc idem dico: qꝛ tunc proprie loquendo debitor non prescribit sed ipse actiones sua natura intereūt: qꝛ fuerunt in esse producte cū certa meta temporis. Aut loqmur in actionibus sui natura ꝑpetuis: ⁊ tūc aut lex aut statutū dirigit verba ad debitorem ꝙ prescribat si creditor non petierit et tunc si est malefidei non prescribit: et ideo leges que dicebāt ꝯtrariū sunt correcte per ius cano. hoc casu: si fieret statutum ꝙ isto modo loqueretur si nō faceret expressam mentionē de malefidei debitore tale statutū intelligeret̃ solum de debitore bonefidei qui ignorat se debitorem: qꝛ non censetur in verbis generalibus velle comprehendere casum super quo non potest disponere. vt. l. fi. que in frau. cred. et. j. ad municip. l. lucius. §. penul. in fine. ⁊ qd not. in. c. eos. de immuni. eccle. lib. vj. in nouella. et si expresse disponeret contrarium ꝙ etiā malefidei possessor prescribat non valeret. et ita intelligo dictū Bar. in. d. l. omnes populi. Si vero non dirigit verba in personam debitoris disponēdo quod prescribat: sed dirigit in personam creditoris dicendo qd cadat a iure suo si nō petierit infra tantum tempus. Et tunc sub correctione melius sentiētis videtur mihi qd opi. Bar. possit optime saluari: qꝛ tunc debitor nō dicitur proprie prescribere: ⁊ sic cessat iura disponētia malefidei possessorem nō prescribere: sed ipse creditor multatur ab ipso statuto

a ¶ Nō ꝑscribit̃. Adde Bart. i. l. iij. C. qd me. cau. ⁊ de itellectu huius. §. vide bal. in. c. si quis ifra xxx. si d feu. fue. controuer.

b ¶ Bonafides. dicit Bal. in. l. j. C. de serui. ⁊ aq. qd tñ in dubio oīa predia naturaliter sint libera est ꝑsumptio ꝯ ꝑscribentē seruitutē ideo non ꝑsumit̃ bonafides ⁊ hanc opi. simpl'r approbat Ant. de bu. in. c. si diligenti. de ꝑscri. Pe. de ancha. in. c. fine pos. de reg. iur. Are. consil. xxx. vbi oīa predicta refert et sequit̃.

c ¶ Pro euangelio. credo firmiter quod Sozi. quodā suo cōsil. teneat opi. bar. sꝫ nūc nō habeo de quo ꝑ Anch. cōsil. v. Lud. ro. cōsi. ciiij. ꝑ eūdē Pau. cōsil. cccc. Bal. ꝯsi. cclxxix. iij. li. ⁊ cōsil. cccc. xxxvi. Ancha. consil. cxxxix. et Anch. cōtra taliter ꝑscribētem vel ꝯ sentētiam iudicis possit recurri ad for ecclesie. vid ꝑ bal. in. c. si qs ꝑ xxx. si de feu. fue. contro. ꝑ eūdē in. l. j. §. initium. s. de postu. ⁊ in. l. contractib⁹. §. fi. de nō nu. pec. Bar. in extrauagan. ad reprimen. in verbo ꝑ denuntiationē. Bal. in aut. ad hec. C. d vsu. Inno. in. c. lꝫ. de fo. compe. Ant. de bu. in. c. ij. de proba.

statuto propter negligētiam hac pena: et sic debet cedere lucro debitoris. vt. l. id qđ pene. ff. de solu. constat enim ꝙ statutum potuit afficere sibi subiectum ꝛ inferre sibi hanc penam. Ergo debitor non peccat allegando peccatum statuti qꝛ etiam de iure cano. pene peti possunt. vt no. in. c. suam. de penis. Et qñ lex ciuilis non nutrit peccatum etiam in foro conscientie ꝛ penitentiali est seruanda: vt not. in. c. ꝗꝗ. de vsuris. lib. vj. in nouella. vbi allegat beatum Thomam de aquino in scđa scđe. ꝛ ita sententio de isto articulo lꝫ non reperiam per alios ista fuisse tacta et hec puto vera sicut euangelium.

2 Uiolentia que cōmittit̃ post acquisitaꝫ possessionē in ipsa defendenda non reddit possessionē violentam.

a **Item si occupaueris.** †Qui occupat[a] possessionē vacātem non dicit̃ violenter possidere. ꝛ sic res nō afficit̃ vitio reali. hoc dicit ꝛ tene mēti. Et intellige ꝙ vacabat naturalis ꝛ ciuilis ſm glo. ꝛ ꝙ nō afficit̃ ipsa res seu proprietas: ꝛ sic non impeditur vsucapi vel prescribi respectu ꝓprietatis: sed ipsa possessio bene est vitiosa vitio clandestinitatis qđ dicitur vitium quasi violentie. ꝛ nō afficit proprietatem sed possessionē iuxta nota. ff. titu. j. l. pompo. §. cum quis. ꝛ effectus est: qꝛ cōpetit pro ipsa recuperanda possessoriū. l. cum querebatur. C. vnde vi. tamen qꝛ non est vitiū vereviolentie admittit̃ exēplo dominij. vt ibi not. qđ nō est vera violentia. vt. l. si quis ad se fundum. C. ad legē iul. de vi. ꝛ ita declara gl. hic dū dicit sed nihilominus ꝛc.

2 †Et not. tex. ibi venientem dñm ꝛc. ꝙ violentia que cōmittitur post acquisitā possessionē in ipsa defendenda nō reddit possessionem violentam.

1 **Libertatem ser.** †Contra nōvtentē seruitutē prescribit̃ libertas indistincte ꝛ si sit seruitus hñs cām discontinuā: lꝫ ista seruitus tēpore non prescribitur nisi tanto tēpore cuius cōtrarij memoria non existat hoc intendit iste. §. Fauorabilior est ergo prescriptio libertatis ꝗ̄ seruitutis: quia in prima nō distinguitur qualis sit seruitus contra quā prescribit̃: sed indistincte prescribit̃ spatio longi tpis per non vsum serui. Sed in scđo casu distinguit̃: qꝛ longo tpe nō prescribuntur seruitutes nisi ille que habēt cām continuam vel quasi: sed ille que discontinuā vt seruitutes vie secus qꝛ requiritur tm̄ tps cuius memoria non existat. vt. l. hoc iure. §. duc. aque de aqua quoti. ꝛ esti. ꝛ plene no. i. l. seruitutes. la grande. ff. de serui. In tex. ibi: seruitutū. s. quantumcūꝗ habentium cām continuam vel discōtinuam. In tex. ibi: qꝛ eam. hic tollit obiectionē que posset fieri contra hoc vltimum qꝛ qñ hꝫ causam discōtinuam prohibetur vsucapio vel prescriptio per. l. voconiam. s. longi temporis: sed ad hoc respōdetur ꝙ prohibet vsucapionem ipsius seruitutis seu per quam serui tus constituitur non aūt illam per quam inducitur nec liberetur a seruitute.

2 Si quis incepit habere titulū: ꝛ postea deficiat et incepit habere bonam fidem: ꝛ postea deficiat an interrumpat̃ prescriptio naturaliter.

3 Si res debita perueniat ad creditorem sine vitio an interrumpatur prescriptio.
Quid si mittat̃ in possessionē rei debite ex primo decreto.
Prescriptio ciuilis prodest soli interrumpenti: sed naturalis prodest omnibus.

4 Prescriptio interrumpit̃ naturaliter etiā p inundationem.
Effectus interruptionis prescriptionis.

5 Qualiter fiat perpetuatio actionis.

6 Prescriptio qñ dormiat ꝛ quem effectū tunc pariat.

1 **Naturaliter.** †Si prescribēs cadat a possessione ꝓscriptio naturalr interrūpitur: ꝛ ista interruptio ꝓdest oībus ꝯ quos prescribit̃ nō solū interrūpenti. h. d. In tex. ibi interrūpitur possessio: ꝛ p ꝯñs vsucapio vel ꝓscriptio ꝗ̄ est possessionis effectus ꝛ ideo qꝛ dicit̃ ista interruptio naturalis deficit

2 vnū de substantialibus prescriptionis. s. possessio. †Quid aūt si deficiant alia: vt qꝛ ceperat habere titulū ꝛ postea deficit vel

b inceperat habere bonā fidē ꝛ postea deficit ꝛ habet malā[b] vide tur idē ꝙ interrūpatur prescriptio naturaliter: qꝛ videt̃ eadē ratio cum ista sint substantialia ꝛ necessaria ad prescribendū sed ꝯrium est verius: qꝛ non ita sunt ista principaliter naturalia ꝛ substātialia sicut possessio qđ prosequere vt hic per Bar.

3 †In glo. ij. in. §. vno. doc. dicunt ꝙ ibi loquitur in ciuili interruptione vel dic ꝙ ibi loquit̃ cum prescribit̃ actioni personali quo casu si res debita perueniat ad creditorem sine vitio interrūpitur prescriptio que nō currebat ratione possessionis debitoris: sed ꝓpter solā negligentiā creditoris. ideo pōt dici ciuilis interruptio inducta per illā. l. ꝛ propter hoc his diebus consului ꝙ si creditor mittat̃ in possessionē rei debite ex primo decreto interrūpitur prescriptio p illū tex. nec ob. ff. pro herede l. ij. ꝛ. l. misso. ff. pro emptore. qꝛ ibi loquit̃ qñ mittit̃ in possessionem ille ꝯ quē nō prescribit̃. nā tūc nō interrumpit̃ ꝓscriptio ꝯ dñm ꝯ quē prescribebat̃. ꝛ vide bonā glo. in. l. cum notissimi. §. sed ꝛ si quis. de prescrip. xxx. an. ꝗ̄ facit mētionē de duplici interruptione. s. naturali ꝛ ciuili ꝙ multiplex est interruptio ciuilis ꝛ ꝙ illa prodest soli interrūpenti: sed naturalis ꝓdest omnibus vt hic.

4 †Et adde ꝙ naturaliter interrūpit̃ etiā p inunda

c tionem.[c] vt. ff. tit. j. qui vniuersas. §. item qđ amari. ꝛ in. l. iij. §. labeo. eo. tit. ꝛ qđ ibi dixi. Item scias ꝙ sunt tria quoꝝ vnū non est aliud sed interruptio ꝓscriptionis ꝛ effectus huius est: qꝛ tollitur ꝛ annihilatur totū ꝙ vsꝗ tūc erat factū ꝛ opꝫ ꝙ de nouo incohetur prescriptio tanti tpis quāti prius currebat: et vtrum si cadit a possessione ꝛ postea acqsiuit possit prescriptionem facere rōne tituli precedentis sine nouo ti. dic vt not. in. d. c. cū solius.

5 †Item est perpetuatio actionis ꝛ ista fit per solam contestationē litis p quā perpetuat̃ ad annos. xl. si fiat cōtestatio ante finitā prescriptionem etiā si actio erat annalis vel minoris temporis. vt in. l. fi. C. de ꝓscrip. xxx. an. ꝛ not. glo. iij. in fi. ꝛ in. d. l. cū notissimi. circa prin.

6 †Item habemus ꝙ interdum prescriptio dormit nō dico ꝙ interrūpet̃ vel actio perpetuetur: ꝛ istud importet hoc. s. ꝙ certū tēpus deducit ipsa ꝛ nō cōputatur ꝛ istud potest esse paruum et magnū ſm diuersitates casuum. ꝛ de hoc habet̃ in. l. sicut. §. fi. C. eo. titu. vbi de prescrip. xxx. an. deducit̃ tps pupillaris etatis eius ꝯ quē prescribitur: ꝛ dicit Bart. ꝙ de iure ciuili non reperit̃ ꝙ dormiat nisi in casu illius. l. Tu dic imo reperit̃ in pluribus alijs scꝫ in. l. fi. §. donec. C. de iure delibe. Itē in. l. ea que. C. de tempo. in integ. resti. vbi nō currit iacente heredi. debitoris vel possessoris prescribentis. Item in casu aut. si tamen in medio. C. de temp. appel. ꝛ in clē. ꝗdiu. de appella. vbi tempus appellationis prosequende non currit durante compromisso. Item nec durante pacto de non agendo facto: vt not. in. l. quoties. C. de preci. impe. offe. p Cy. de iure autem cano. reperitur in alijs. s. ꝙ tempo

d re schismatis vel hostilitatis[d] vel quo vacat ecclesia rectore nō currit: vt in. c. ex trāsmissa. ꝛ. c. j. ꝛ. ij. extra de prescriptio. Et dicit hic Bart. vnum verbum notabile ꝙ nec etiam tempore pestis si ius non redderetur: qꝛ satis magna est hostilitas diuina sicut humana.

2 Licet de mense Januarij noctes habeant. xv. vel. xvj. horas: tñ dies precedens dicitur finiri in. vj. hora noctis.
Si fiat instrumētum post sextam horam noctis an debeat dici factum in ista die nō in precedenti.

1 **In vsucapionibus.** †In vsucapionibus dies ceptus habet̃ pro cōpleto. h. d. cū. l. seq. Et videtur debere intelligi stricte in vsucapione triēnij ꝗ̄ est fauorabilis: secus in alijs que sunt introducte mere in odiū vel partim in odiū partim in fauorē. Tunc eñ dies ceptus nō habet̃ pro cōpleto: sed fit cōputatio de momēto ad momentū. ita loquitur. l. in oībus. ff. de actio. ꝛ obligatio. allegata in glo. Item videtur debere intelligi tam ex parte ante scꝫ de die qua fuit incepta vsucapio ꝗ̄ ex parte post. s. de die qua finitur: nam si hodie in. vj. hora diei artificialis que incipit ab ortu solis incipiam vsucapere est perinde ac si cepissem in princi. diei. ꝛ ista vsucapio finietur reuolutis tribus annis in prin. diei preterite ꝛ etiā naturalis ꝗ̄ incipit post mediā noctem diei preterite: ꝛ finitur in media nocte proxima ꝓcedente: vt in. l. more romano. ff. de ferijs. ꝛ istud videnť velle iste leges cū glo. dum expo-

2 nunt diei. scꝫ artificialis. †Et not. ſm Ang. ꝙ lꝫ de mense Januarij noctes habeant. xv. vel. xvj. horas. tamē dies precedēs dicitur finiri in. vj. hora noctis proxime preterite: et tñ tunc est media nox ꝛ ideo si fieret instrumentū post sextaꝫ horā noctis deberet dici factū in ista die nō die precedēti. mihi videt̃ hoc extraneum. ꝛ ideo puto ꝙ iste tex. habuerit respectū ad equinoctium. ꝛ lꝫ loquatur de kalendis Januarij: et dicat de. vj. hora capiet. vj. horam ꝓ media nocte per. d. l. more romano. que nō facit mentionem de horis sed de media nocte.

2 Quod quis non pōt per se an possit per alium.

3 Ratio non debet esse eadem cum dicto.
Testis interrogatus quomodo scit̃ si rñdeat scio qꝛ scio non reddit bonā rationem: nec valet eius dictum.

1 **Labeo ꝛ neratius.** †Ex causa peculiari dominino etiā ignorāti acquirit̃ vsucapiendi cōditio ꝛ qui nō potest vsucapere per se nec p aliū. h. d.

2 †Et ista regula ꝙ quis nō potest per se nec per aliū. fallit quando nō potest per se ratione fatalis casus vt in furioso ne addatur afflictio afflicto. ita tenet gl. in. l. antistius. in fi. de acqui. here. ꝛ etiā glo. hic in fi. hoc voluit de quo plene per Dy. in. c. potest qs. de

a Occupat. sed an tunc dicat̃ vitiosa vide in. l. fi. per Bar. C. vnde vi. ꝛ in. l. pomponius. §. j. ff. de acqui. pos.

b Habet malā. sed qd si cepit dubitare. vide bar. hic cuius opi. dicit Ange. are. in. sti. de vsuc. §. j. in practica esse seruandā ꝓpter ei⁹ autoritatē: et an sciēs rē alienā lꝫ nō scit in mala fi de ꝓscribat vide p abb. cōsi. xciiij. ij. lib.

c Inundationē. adde ꝙ tenet Bal. in. l. ij. C. de reiven. dicit ꝙ si cut p alluvioneꝫ interuertit̃ possessio eodem modo qñ quis edificat in solo alieno interuertit possessionē dñi.

d Hostilitatis. vide eundē cōsi. cccx. ꝛ Abb. cōsi. ꝓxime allegato. et an p citationē interrūpat̃ ꝓscri. p Bal. ꝯsi. clxvij. ij. lib. ꝛ an p legatum factū in testamento p eundem consi. cxxv. iiij. lib.

regu.iuris.lib.vj.quicquid dicat glos.j.de fur.l.bis enim casi-bus.† 3 ꝛ no.glo.hic que sentit ꝙ ratio non debet esse eadem cũ dicto:alˀs non est bona.ꝛ ita etiam not.in.l.fin.§.de offi.procu. cesa.qđ not.ad dicta testium:qꝛ si interrogatus quomodo scit. respondet scio qꝛ non reddit bonam rationem ideo dictũ suũ non valeret ex quo fuit interrogatus de ratione ꝑ not.in.l.so-lam.C.de testi.

1 **Vsucapionem.** †Res que nõ sunt in cõmercio nostro non ꝑñt vsucapi vel prescribi.h.d.Et ille dicunt non esse in cõmercio que nõ possunt transire in dominiũ priuate persone per aliquem contractum vt sunt res de quibus hic in tex.

1 **Si aliena res.** †Cum res vsucapit vel ꝑ-scribitur titulo pro empto re requirit bona fides tam tpe contractus ꝙ etiã tra-ditionis.hoc dicit:text.cum glos. Sed si alijs titulis sufficit ꝙ tempore traditionis:lz nõ fuerit tempore acquisiti tituli.vt.j. pro emptore.l.ij.post prin.ꝛ que sit ratio dic vt ibi.

1 **Hoc iure vtimur.** †Seruitus habens cãm discontinuam non vsuca pitur vel prescribitur longo tempore per se:sed si prescribatur fundus cui debetur vel acquisita est vna cum fundo transit ad prescribentem.hoc dicit tex.cum glo.

1 **Sceuola libro.** †Partus ãcille ꝛ fetus peco ris furtiue cõceptus ꝛ editus penes heredem furis bonefidei põt vsucapi ꝑ alium ꝙ ꝑ ipm heredem.h.d.ẜm verũ intellectum.Per ipsum aũt heredez lz non sit furtiuus:qꝛ mala fides defuncti nocet sibi vt.§. eod.l. sequitur.§.heres.lz non sic nocet singulari successori.vt ibi di-xi. ¶In tex.ibi distractum iumentũ non posse.i.fetum natum ex isto boue seu vacca de qua.§.locutus est.Et motiuum istius forte fuit:qꝛ credidit qđ dictus fetus sicut et partˀ ancille dica tur pars viscerum matris:et ideo sicut mater erat furtiua et ꝑ tus vel fetus:sed hoc est verum quousqꝫ est in vtero postea ve-ro non:et hoc vult tex.ibi nec em̃ ꝛc. ¶In tex.ibi etiam partũ subaudi ẜm Dy.scʒ conceptum et natum penes heredem fu-ris:ꝛ tunc est verũ ꝙ non est furtiuus nec pars rei furtiue post ꝙ natus est:ideo potest vsucapi:ꝛ sic refertur qđ hic dicitur ad scđm casum supra positum quando concepit penes heredẽ fu-ris.non ad primũ quando apud furem: qꝛ tunc est furtiuus si-cut mater ꝛ non posset vsucapi.vt.l.qui vas.§.si ancillam.j.de furt is.que signatur hic in gl.pro 2ria.et ita glos.ibi intelligit istum tex.ꝛ exponit lz Dy.appropriet et hoc in ptu ancile:sed in fetu pecoris cum ille sit in fructu si sit conceptus penes he-redem furis bonefidei nec est furtiuus nec vsucapitur imo sta tim eius efficitur propter bonam fidem.ꝛ sic.q.marcelli in ta li fetu non procedit dum querit an vsucapiatur ꝑ eum cui he res vendidit ꝙ translatum est dominiũ cum heres sit dñs:sed quia marcellus reputabat talem fetum debere censeri tanꝙ partem matris penes quẽcunqꝫ fuerit cõceptus: ꝛ etiã postꝙ fuit natus si hoc esset verũ ꝓcederet questio.qꝛ esset furtiuus ꝛ sicut mater nõ esset in dominio bonefidei possessoris. ita nec dictus fetus.sed iste marcellus nesciuit quid diceret.

8 ¶Offerendi.ad de ꝙ voluit bal. in.c.j.in prin.de feu.da.in vicem l.cõmisso.ꝛ i 2si. cccxij.iij.lib.

1 **Si ab eo emas.** †Titulus nullus nõ dat scienti cãm vsuca piendi.h.d.Nec etiã ignoranti iuris ignorãtia vt.j. eo.nũꝙ.in prin.secus si sit ignorantia facti.l.proxi. §.j.ꝛ.l.nõ solũ.§.i.j.pro empto.¶Quero ista lex habet locũ qñ iudex vetuit alienare cũ autoritate legis qꝛ erat prodigus: qđ si ex alia cã vel simpliciter.respondeo adhuc videt ꝙ alienatio non valeat per.l.si creditoris.circa fi.de priui. credi.ꝛ.j.de pol-licita.l.pollicitationibus.in fin.de iure deli. ait pretor.ꝛ.§.qui et a quibus.l.prospexit.et non transfertur dñium nec vsucap. conditio.vt.l.iul.§.de cura.furio.ꝛ ibi not.ꝛ de 2hen.empt.l.si sciens.ꝛ not.per Bar.in.l.filiusfa.§.diui.de lega.j.ꝛ sic videtur plus operari inhibitio iudicis ꝙ testatoris:qꝛ prima valet etiã sine causa.secunda non vt.l.pater.filiũ.§.iul.agrippa.de lega. iij.propter autoritatem iudicis.Et potest intelligi ista.l.ꝙ res erat istius prohibi.ꝛ sic non transfert dñium nec vsucap.condi tionẽ contra se vel ꝙ nõ erat eius:ꝛ sic nõ transfert cõtra aliũ. ꝛ adde.l.manda.distrahendarum.§.mandati.

2 ☞Qualiter appareat ꝙ quis fuerit vsus iure suo.

3 Actio nondum nata prescriptione nõ tollitur.

1 **Signori rem.** †Qui nõ possidet rẽ tan ꝙ dñs cam non vsucapit vel prescribit.h.d.Etiã si habeat iustã cãm possiden di vt hic ptz.ꝛ idẽ in iure incorporali quo quis non vtit tanꝙ suo vel sibi debito:vt in.l.fin.§.quẽadmo.serui.amit. 2 ꝛ.l.j.§.aristo.j.de aqua quoti.ꝛ esti.† ꝛ qualiter appareat ꝙ fue rit vsus iure suo.vide ꝑ Inno.notabiliter in.c.bone. de postu.

prela.el.grande.¶In glo.circa fi.ibi ꝙtum ad rei ven.poterit ergo post.xxx.an.agere rei ven. et obtinebit si poterit probare dominium aliter non:sed non põt offerre debitũ vt sibi nasca-tur actio pigno.in qua nõ haberet necesse probare dñium sed sufficeret ꝓbare qđ habuit causaʒ ab eo nec posset referre que-stionem dñij:vt.C.de pig.act.l.creditores. Docto.tñ tenent cõ trarium ꝙ etiam post.xxx.an.poterit offerre ꝛ nascit ei pig.in qua non habebit necesse probare dñium:qꝛ tale ius offerendi qñ ius cõpetit pro actione nondũ nata : sed vt faciat eam nasci dicitur potius quedã facultas cui non prescribitur:vt.l.viam publicam.j.de via pub.ꝙ ius. sed si cõpeteret pro actione iam nata:vt cõtingit qñ secũdus creditor agit cõtra primũ hypo.ꝛ offert illi ꝙ sibi debet.tunc enim dicit ius nõ facultas mera:et a ideo sicut actio nata tollitur spatio.xxx.an.ita ꝛ ius offerendi[a] 3 qđ est sequela ipsius†sed actio nondũ nata prescriptione non tollit.ꝛ ita not.in.l.cũ notissimi.C.de prescri.xxx.an.circa prin. ꝛ etiam hic tangit.Bar.

1 **Eum qui a furioso.** †Titulus putatiuus iusto errore interue-niente tribuit iustam causam vsucapiendi.h.d.¶Et dic ꝙ hic ignorabat eum furiosum:ꝛ emit rem alienam. Quid aũt si suã dic.vt.j.pro empto.l.ij.§.si a pupillo.cũ seq.

1 **Si mandauero.** †Qui emit rẽ pro alio vsu-capit ad cõmodũ illiˀ.h.d. nota.Ex pone casum ꝙ mandaui tibi vt emeres talez rem pro me tu emisti ꝛ tpe emptionis non dixisti ꝙ emeres procurato-rio nomine meo:certũ est ꝙ si vendẽs erat dñs transtulit in te dñium sed teneris mihi restituere per actionez mandati:vt.§. titu.ij.res ex mandato.ꝛ.j.de ver.obli.si ita quis.§.scia cauit. si non erat dñs transfert in te vsucapiendi condi. ꝛ vsucapis ad vtilitatem meã vt hic: sed si dixisses ꝙ procuratorio noĩe meo statim quereres mihi dñium re tradita et etiam vsucapiendi conditionem postꝙ sciuero:vt.§.titu.j.l.possessio quoqꝫ.§.ꝛ si possessio.ꝛ sic non tu sed ego prescribam.facit.l.qui alienam.et l.si alienam.in prin.§.de dona.cau.mor.vbi quis vsucapit ad alienum cõmodum non ad suum.

1 **Ad tempus venditoris.** †Singularis successor vtitur accessione ex persona sui autoris de possessione precedente titulũ ꝛ tradi-tionem non de sequente.h.d.Et pone casum qđ incepi posside-re ꝛ vsucapere rem alienã per annũ postea ipsam tibi vendidi et tu possedisti per aliũ annum:postea possessio ad me reuersa est:ꝛ ego possedi per alios sex menses deinde reuersa est ad te: ꝛ tu possedisti per alios sex mẽses nunc cum conueneris a dño excipis de vsucapione ꝛ vis coniungere omnia ista tẽpora que faciunt trienniũ certe nõ potes:qꝛ illi sex menses quibus pos-sedisti post venditionẽ tibi non proficiunt sed annus per quem possedi ante venditionẽ bene proficeret tibi si non cecidisses a possessione.sed qꝛ cecidisti nec ille proficit:sed necesse habes in-cipere vsucapionem de nouo qꝛ precedẽs fuit interrupta:vt.§. eo.l.naturaliter. ¶In tex.ibi possedit supple ꝛ traditioni con iunctum fuit:alˀs contra:vt.§.titu.j.l.pompo.§.quesitum.ver. non autem.Jaco.de are.

1 **In re legata.** †Legatarius vtit accessione ex per sona defuncti sicut hrs.h.d. Et sem per allegat ꝙ in regula legatarius loco heredis habetur.

2 ☞Captus ab hostibus si apud hostes moriatur fictione le-gis cornelie an fingatur mortuus a prima hora captiuitatis.

3 Si reuertatur ab hostibus an recuperet possessionẽ ita vt nõ dicatur fuisse interrupta ꝛ quid in dominio.ꝛ nu.4.

4 Fictio postliminij fingit captum ab hostibus nunꝙ fuisse ca-ptum si reuertatur.

Fictio ad hoc vt retrotrahatur qualiter requiratur habilitas duorum extremor.s.extremi a quo ꝛ extremi ad quod.

5 In quesitis per seruũ ex causa peculiari hereditate iacente an possit incipi ꝛ finiri vsucapio ꝛ hereditas ex ea augeatur.

6 Hereditas vere iacens ꝙ non representet personam defuncti in omnibus.

1 **Si is qui pro emptore.** †Vsu capio-nem rerum quas quis possidet aĩo et corpore sui su-perueniens captiuitas interrumpit:et sine reuertatur siue sibi decedat.Fictio.l.cor.vel postliminij eam nõ restaurat.hoc pri-mo.Sed rerum que animo ꝛ corpore serui possidentur capti-uitas vsucapionem etiam nondum ceptam incohari non im-pedit.hoc secundo.Sed marcellus differentiam hanc non fa-cit imo tenuit ꝙ etiã in rebus quas quis animo et corpore suo possidebat vel animo suo et corpore serui fictio postliminij et l.cor.vsucapionem restauret ꝛ etiam faciat vtiliter fuisse ince-ptam et

ptam ꝛ finitã durante captiuitate: que tñ opi. vera non est hoc tertio ꝛ vltimo. h. d. ista. l. difficilis vsq; ad. §. si seruus. Et diuidẽ in tres partes vt in summario. scõa ibi: quam si seruus. tertia ibi: marcellus. et ista tertia si habetur in fi. lr̃a negatiua locum nõ haberet. subdiuidiẽ in duas qꝛ primo poniẽ opi. marcelli vsq; ibi: queadmodũ. Scõo ponitur reprehensio autoris legis tenẽtis opi. iul. vsq; in fi. Si vero habeẽ litera affirmatiua sine nõ tunc nõ subdiuidiẽ: imo totũ ab illo ver. marcellus. vsq; in fi. est de dictis marcelli qui primo ponit dictũ suum in genere: postea ipm̃ probat primo in fictione postliminij: postea in fictione. l. cor. deinde concludit. scõa ibi: nam heredi. tertia ibi: ideoq;. ¶ †Circa primã partẽ legis notandũ est ꝙ loquiẽ qñ tẽpore quo quis fuit captus inceperat possidere aĩo ꝛ corpore suo et etiã vsucapere postea mortuus est apud hostes dubitatur vtrũ eius heres cõpleuerit vel cõpleuisse fingatur vsucapionem fictione legis cor. q̃ fingit ipsum mortuuz prima hora captiuitatis. et sic fingiẽ eius hereditas iacuisse a tpe captiuitatis. Et videbatur ꝙ sic si vere fuisset mortuus tpe captiuitatis hereditas eius compleuisset vsucapionẽ: vt. ĩ. ead. l. cepit ergo ꝛ nũc cum fingatur mortuũ fuisse. ꝛ ita tenuit Hugolinus antiquus glossator de quo facit mentionẽ glos. fi. magna. in versi. si vero decesserit. ꝛ clarius in. l. in bello. §. facte. ĩ. de capti. Ad hanc questionem iuriscon. hic non rñdet clare sed presupponit aliqua ꝛ arguit in ꝯrium ꝙ fictio legis cornelie non sufficiat nec habeat locuz. primo presupponit ꝙ captus desijt possidere: qꝛ cum sit seruus ꝛ possideaẽ ab hostibus etiam potest ipse possidere: vt. s̃. eo. l. neq; seruus. ꝛ. s̃. tit. j. l. qd̃ seruus. ꝛ l. cuz heredes. §. fi. †Scõm est qd̃ sequiẽ ex illo ꝙ vsucapio fuit interrupta naturaliter: vt. s̃. eod. l. naturaliter. Tertium est et hoc non poniẽ hic in tex. sed. s̃. titu. j. l. cum heredes. §. j. ꝛ. l. deniq;. s̃. quibus ex cau. maio. ꝙ si reuertatur ab hostibus nõ recuperat possessionem et ratio est vt ibi dixi: qꝛ possessio habet plurimũ facti et requirit animũ ꝛ etiam actũ corporalẽ. Unde nisi de nouo apprehendat nõ reacquirit: nõ sic in dominio qñ sine actu corporali retineẽ: et ideo ipso iure recuperaẽ sicut libertas. †Ex hoc sequitur quartũ ꝙ si non recuperaẽ possessio non reintegratur vsucapio postliminij fictione: quia oporteret fingere ipsum nũꝗ̃ desijsse possidere sicut fingiẽ nunꝗ̃ desijsse esse dñm ꝛ fuisse cap. sed hoc fingi nõ põt: qꝛ cum hodie reuertitur nec reperiatur possidere non põt fingi semper possedisse qꝛ ad hoc vt fictio locum habeat ꝛ retrotrahatur requiriẽ habilitas duorum extremoruz. s. extremi a quo: et extremi ad qd̃ vnde q̃tum ad hoc vt fingaẽ semp fuisse liber: ideo procedit fictio: quia hodie cũ reuertiẽ liber reperiẽ: ꝛ istud est extremũ a quo tpe quo fuit captus erat liber: et hoc est extremum ad qd̃ trahitur merito ista extrema coniunguntur vt videatur semp fuisse liber: ideo procedit fictio: non sic in possessione: qꝛ hodie cum reuertitur non reperitur possidere: ergo non potest fingi semper possedisse: ꝛ hoc probaẽ in simili qñ requiritur habilitas in isto extremo a quo qd̃ non fingitur retro in. l. bonorũ. ĩ. rẽ ra. ha. et in. l. necessario. §. ꝙ si pendente. de pericu. et cõmo. rei ven. ꝛ idem si esset inhabilitas in extremo. ad quod vt no. p glo. in. l. ij. C. de inoffi. do. in donatione facta inter coniuges ꝙ lz morte confirmaretur nõ retrahitur retro ad tempus donationis facte dñium: qꝛ tunc nec habuit illud nec habere potuit Ex his ergo iuriscon. arguit ꝙ si fictione postliminij non reintegretur vsucapio nec etiam fictio. l. cor. si ibi moriatur dz integrari. nã primo casu subest persona vera que põt vere possidere: in scõo persona ficta que nõ sic põt. vt. l. j. §. sceuola. si qs test. lib. esse ius. fue. ergo ꝛc. vt in aut'. multomagis. C. de sac. san. ec. Ad rationem aũt allegatam p Hugolinũ respondeẽ ꝙ pcedit qñ quis fuit vere mortuus non precedente morte ficta suo casu lz perdaẽ possessio nõ interrumpitur vsucapio: sed ꝯtinuaẽ vtilitatis causa: sed in casu nostro ante veram mortẽ precessit mors ficta per captiuitatem per quã vsucapio fuit interrupta: qꝛ lex ignorabat vtrũ deberet redire vel ibi mori vñ non introduxit ꝙ vere eius hereditas iaceret ex tunc sed expectauit euẽtum postꝗ̃ ergo fuit interrupta non reintegraẽ nec cõpletur p habitum: vt. s̃. ti. j. l. pompo. §. questitum. Bar. aũt assignat rationem quare non reintegratur per fictionem postliminij: qꝛ fictio nõ inducitur contra equitatem. s. vt quis lucretur cũ aliena iactura vt in. d. l. deniq;. que ratio non placet: qꝛ ƀm hoc sequeretur ꝙ etiã in rebus que tenebanẽ animo ꝛ corpore serui vt ex causa peculiari non reintegreẽ vsucapio: qꝛ subest eadem ratio: ꝛ tamen cõtrarium est verum. Sed in vno dubito quare cum fictio fiat super his que consistunt in facto vt qꝛ nunꝗ̃ fuerit captus. vel ꝙ fuerit mortuus pre hora captiuitatis quare non fingit lex ꝙ statim ꝙ reuertiẽ fingatur interuenisse corporalem apprehensionẽ: ꝛ sic ꝙ recuperet possessionẽ cõstat eñ ꝙ hoc facere potuisset si voluisset ꝛ tũc extremũ reperiretur habile ꝛ reintegraretur vsucapio. respõdeo quia oporteret fingere adhuc ꝙ semper possederit ꝛ nunꝗ̃ amiserit animum possidendi cum tamen re vera amiserit: sed per animum fictũ possessio non põt retineri vt; ptz in. l. j. §. sceuola. si quis testa. lib. esse ius. ꝛ non sic in rebus que retinẽtur animo ꝛ corpore serui qꝛ ibi non oportet fingere circa animũ dñi qui non requiritur: vt. ĩ. eo. iusto. §. fi. ꝛ ideo tunc reintegraẽ vsucapio: lz fuerit vere interrupta qꝛ posito ꝙ fingatur nunꝗ̃ desijsse possidere: nõ tamen possessio censetur fuisse detẽta per animum fictum: sed per verbũ ipsius serui. Qd̃ autẽ dicitur in. l. deniq;. pcedit in restitutione que fit per iudicem vt nõ fiat ad ea que tendũt ad lucrum cũ aliena iactura nos loquimur in illa que fit per legẽ vnde potest fieri ad tale lucrũ, in casu predicto. s. in rebus retentis p seruum ex causa peculiari: qꝛ cessant rationes impeditiue. Quid aũt in rebus que tenebanẽ animo suo ꝛ corpore alieno: vt per colonũ vel seruum ex causa non peculiari. glo. ꝛ docto videntur dicere idem p omnia ꝙ qñ animo et corpore suo mihi videtur hoc verũ preterꝗ̃ in vno. quia isto casu quando reuertitur recuperat possessionem per actum corporalẽ ipsius coloni vel serui qui remanserunt in detentatione non requiritur actus corporalis ipsius reuersi per. l. qui vniuersas. §. ꝙ p colonum. s̃. titu. j. lz enim ille actus exerceatur per eos animo cõtinuandi possessionem dño tamen possunt inducere acquisitionem de nouo: vt no. in. l. iij. in prin. s̃. titu. j. ¶ Circa secundum casum notandũ ꝙ loquitur quando tempore quo fuit captus nõ possidebat sed durante captiuita te seruus acquisiuit ex causa peculiari ꝛ ponamus ꝙ anteꝗ̃ reuertaẽ retinuit per continuum triennium si postea dominus reuertitur fingitur res vtiliter fuisse vsucapta. et sic sustentatur fictio postliminij nõ tñ intelligas ꝙ re vera durante captiuitate possessa vel vsucapta: quia non suberat tunc persona penes quam possent esse ista iura: vt. s̃. eo. l. neq; seruus. sed cũ reuertitur fingitur semp fuisse cũ fingaẽ nunꝗ̃ fuisse captum: lz glo. in. l. iusta. §. fi. ĩ. eod. videatur tenere ꝙ interim vere possideatur ꝛ vsucapiatur qd̃ non est verũ ratione predicta probatur hic ibi intelligi vsucaptis ꝛc. ꝙ denotat fictionem. q. d. vere non fuit vsucaptus: sed intelligitur vsucaptus. Si autẽ ibi moriaẽ ꝛ sic fingatur mortuus pre hora captiuitatis. et per ꝯñs eius hereditatẽ iacuisse dubium est vtrũ dicta hereditas fingaẽ vsucepisse: et sic iuueẽ fictione. l. cor. Jul. in hoc dubitauit ꝛ ratio fuit qꝛ lz hereditas iacens possit vsucapionẽ captam cõplere non tñ potest eam inchoare etiam in quesitis per seruum ex causa peculiari imo ꝛ tunc incipit a die adite hereditatis: vt. ĩ. eodẽ. l. fi. in fin. tñ hoc non obstante idem iul. in. l. in bello. §. facte. ĩ. de capti. tenuit cõtrarium ꝙ imo etiam hoc casu iuuetur fictione. l. sicut in precedenti fictione postliminij. †Et est casus in. l. pe. eo. ti. ꝛ. ĩ. eo. l. iusto. §. fi. in qbus habetur ꝙ iacente hereditate in quesitis p seruũ ex causa peculiari potest incipi ꝛ finiri vsucapio: ꝛ ꝙ hereditas ex ea augeẽ ꝛ tunc oportet dicere ꝙ adita postea hereditate cum aditio trahatur retro ad tempus mortis: vt. l. heres quoq;. de acqui. heredi. fingatur heres semper possedisse qꝛ fingitur vero animo et corpore serui possedisse. vnde potest induci fictio. Nec obst. l. fi. ĩ. eo. qꝛ debet intelligi qñ seruus que fuit nõ ex causa peculiari. Et tex. qui dicitur ibi expresse ꝯrũ dicere. expone vt ibi not. glo. Interim autem anteꝗ̃ reuertatur vel moriatur est in pendenti: qꝛ ignoramus ex qua fictione dicta vsucapio sustentari debeat. ꝛ ita intelligiẽ iste tex. dũ dicit in pendẽti esse. quidã aũt timore dicti contrarij. de. l. fi. in fi. ĩ. eo. dixerũt p̃dicta pcedere quãdo illi capto vel mortuo successit heres suus quo casu statim a die mortis vere vel ficte videtur fuisse heres cum non sit dare mediũ inter mortẽ ꝛ aditionem hereditatis in suis: vt. l. si post mortẽ. de lega. j. ꝛ sic nõ fingitur cepta vsucapio per hereditatẽ iacentẽ sed per heredem secus si extraneus. ꝛ ita loquitur illa. l. fi. in fi. ꝛ hãc opi. recitat glo. magna fi. in ver. si aũt post captiuitatis: sed eam reprobat et bene vnde tene qd̃. s̃. dixi. Circa tertiã vero partem in versi. marcellus. notandũ ꝙ in fi. habeẽ litera negatiua locũ nõ habere vsucapionẽ ꝛc. Ille ver. marcellus. refertur ad proximũ precedentẽ casum in versi. ꝙ si seruus. nõ aũt ad primũ: qꝛ iul. in illo versi. ꝙ si seruus. dum loquitur in quesitis per seruũ ex causa peculiari durante captiuitate ꝙ in eis pcedat vsucapio fictione postliminij ꝛ. l. corne. innuit esse secus qñ ex causa non peculiari a ꝯrio sensu: sed marcellus dicit debere esse idem qñ ex causa non peculiari: et sic dicit fictiones predictas plenius debere accipi. sed iuriscon. autor legis in versi. queadmodum. ipsum reprehendit. primo q̃tum ad fictionem postliminij: qꝛ non debet dñs plus iuris habere in quesitis per seruũ durante captiuitate ex causa non peculiari ꝗ̃ in his que per seipsuz possidebat ꝛ vsucapiebat tẽpore captiuitatis secute p seruum ex causa non peculiari ante captiuitatem: sed constat ꝙ in illis

per captiuitatem interrumpit vsucapio τ non reintegratur vt in pmo casu istius.l.ergo ex istis debet impediri inchoatio durante captiuitate quod sit facilius q̃ incohoata interrumpatur

6 argu.in.l.patre furioso.de his qui sunt sui vel alie.iur. ¶ †Itē probat de.l.cornelia.q2 hereditas vere iacens non representat personā defuncti in oībus:sed in quibusdā vt in retētione dominij τ actionū que potest fieri sine animo vero τ sine actu corporali:nō autem in retentione possessionis vel inceptione vsucapionis que non possunt fieri sine vero animo τ sine actu corporali qui non cadūt in hereditate vere iacente: ergo nec in illa que fingitur iacuisse:ideo cōcluditur in illis vsucapionē locum non habere. Sed prout habetur litera affirmatiua locuz haberet tunc ille ver.marcellus.refert tam ad primū casum q̃ ad scōm vt marcellus videatur voluisse q in primo casu vsucapio reintegratur et in scōo incohet non distincto per acquisitionem ex causa peculiari vel non peculiari : nec etiam vtrum possideat per seipsum vel alium : et hoc verum ꝓbat primo in fictione postliminij q dn̄s non debet esse melioris cōditionis in quesitis per seruū ex causa peculiari q̃ in quesitis p seipsuz et que suo animo et corpore possidebat: sed in q̄sitis per seruū ex causa peculiari constat s̄m iul.et omnes q vsucapio reintegratur si fuerat cepta ante captiuitatem et incohoat si durante captiuitate acquisiuit.vt in precedēti ver.ergo idē debet esse in his que animo τ corpore suo possidebat τ vsucapiebat tpe captiuitatis:vt licet fuerit interrupta vsucapio tamē reintegrat eo reuerso fictione postliminij τ eo ficto fictione.l.cor.τ si durāte captiuitatē quesiuit incohetur etiā si non ex causa peculiari: quia hereditas vicem persone sustinet:τ ideo locū habet vsucapio. tamē hec opi. marcelli reprobatur in.d.l.in bello.§.facte. et sic tene distinctionem precedentem.

2 ☞ Quid requiratur ad hoc vt perdamus possessionem serui fugitiui.

1 **Si seruus quem.** †Serui fugitiui p alium non occupati retinemus possessionem ciuilem nisi pro libero se gerat vel deliberate sit

2 parat⁹ litigare.h.d. ¶ †Et glo.hic dicit q quatuor requirunt ad hoc vt perdamus possessionē talis serui.tu dic aliter q si p alium sit occupatus hoc solum sufficit : vt in.l.j.§.per seruum qui in fuga.s̄.titu.j.si nō est occupatus tunc sufficit q gerat se pro libero bona fide τ ex iusta causa τ tunc statim possessionez perdimus:vt.l.liberis.§.si.de libe.cau.τ not.per Bar.in.d.§.p seruum.τ ita debet intelligi primus casus:ideo glo.dum supplet hic τ diu τc.nō bene dicit. Si autē non bona fide vel non subsistente iusta cā tunc requirit q diu se gesserit pro libero:et isto casu potest saluari glo.per.l.iij.§.si seruus.s̄.tit.j. Si vero nō gerat se pro libero tunc aut preparat se aduersariū dn̄o:q2 forte dicit talis tenebat me pro suo seruo : ego volo videre an sim seruus suus vel nō τ intendo mouere litigium τ sic prouocare de statu seruitutis in statum libertatis τ tunc videt distinguendum sicut in casu precedēti q si habebat iustam cām hoc allegandi dn̄s perdat possessionez sicut si gereret se pro libero al's non statim sed post longum tempus.et ita intelligatur hic secundus casus.Si vero non gerat se pro libero nec preparet se aduersarium dn̄o non perditur possessio quousq fuerit occupatus etiam si diu steterit in fuga q2 non potest dn̄o imputari negligentia quia nō recuperat naturalē possessionem propter malignitatem serui:l3 in rebus immobilibus perdat post decennium per obliuionem: vt not.s̄.tit.j.si id qd.in prin.

2 ☞ Ad hoc vt quis possit vsucapere l3 requiratur titulus et possessio non tamen requiritur q illa possessio peruenerit ad eum occasione illius tituli.

1 **Si quis bona fide.** †Qn̄ vsucapio naturaliter interrupta reincipitur per adeptionez noue possessionis debet adesse bona fides tpe quo reincipitur:al's non prodest bona fides preterita hoc dicit notabiliter τ etiā est hic not.glo. ¶ Extra glo.oppo. de lege.j.§.hoc ꝑculdubio.C.de vsuc.trā.vbi mala fides superueniens nō nocet.sol.ibi possessio τ vsucapio non fuit interrupta hic fuit τ reincipit de nouo.vnde d3 adesse bona fides tempore quo reincipit.Nec ob.j.eo.iusto.§.τ si possessionis.de qua glo.opponit ibi non inspicit tps noue possessionis adepte sed veteris q2 ibi tractat de vsucapione rei accessorie vt partus ancille qui vsucapit ex titulo qui habetur in matre . vnde sufficit fuisse bonaz fidem tpe quo incipit possidere matrē:l3 tempore quo incipit possidere partum.i.cum nascitur nō adsit bona fides:sicut ergo in illo.§.et si possessionis . mala fides superueniens nō noceret in vsucapione matris si posset vsucapi: q2 nō esset furtiua postq̃ est continuata possessio ita nocet in vsucapione partus licet adsit tpe quo partus incipit possideri:sed si desijsset possidere matrem τ postea reinciperet possidere τ illo tempore haberet notitiam q res erat aliena:videtur q in partu postea nato noceret talis mala fides sicut noceret in vsucapione matris nouiter inchoanda vt hic. et ita debeat limitari

2 ille.§. ¶ †In glo.ibi ex precedenti tit.not.istam glo.singulariter s̄m Bar.q l3 requirat vt nouiter incipiat possidere vt possit incipere noua vsucapio quando fuit naturaliter interrupta non tamen requiritur nouus titulus imo sufficit vetus. et ex hoc sequit q ad hoc vt quis possit vsucapere l3 requirat titul⁹ τ possessio non tamē requiritur q illa possessio peruenerit ad eum occasione illius titu.nam ista possessio de nouo acquisita nō peruenit occasione veteris titu.de isto passu subtili tractat j.eo.l.cum solus.τ illam allegaui.s̄.eod.l.naturaliter ad hunc articulum.nō aūt allegaui hanc gl.que hoc dicit expresse.ideo eam ibi adde.τ.j.eo.l.eum qui.

2 ☞ Si venditor τ emptor sciunt rem alienam nō tn̄ sciant q sit furtiua an valeat vēditio τ si res euincatur an possit agi ad recuperationem pretij.

3 Si stipulor a te rem alienam et vterq nostrū hoc sciat an valeat stipulatio.

1 **Si ex testamento.** †In alio tit.q̃ emptionis sufficit adesse bonā fidem tempore traditionis:l3 nō fuerit tpe acquisiti tituli.h.d. Sed in titu.emptionis requiritur vtroq tpe:vt.j.pro empto. l.ij.τ.s̄.eo.l.si aliena.in prin.cum ibi not. ¶ In tex.ibi eius tēporis estimatio:vt si tunc adsit bona fides:licet tempore tituli quesiti non affuerit possit vsucapi.τ si tunc nō adest l3 tpe tituli quesiti affuerit nō possit vsucapi. ¶ In tex.ibi q2 concessum pone hic casum hoc modo:q2 supradictū fuit q res aliena mihi legata vel per stipulationē ꝓmissa potest vsucapi titulo pro legato vel pro soluto si tpe solutionis habeo bonā fidem.videtur ɔ̄trium:q2 isti tituli videntur nulli:q2 non potest quis legare vel per stipulationez promittere rem alienā cū promittat dare τ hoc facere non pōt:q2 non habet dn̄ium τ dare est accipientis facere:sed ɔ̄trium est verius quod imo stipulatio valet qd licet nō possit dare pōt tn̄ se obligare ad dandū rem alienā quia nō promittit impossibile cum possit eam a dn̄o redimere non ergo sunt isti titu.nulli imo validi et sic sufficiunt ad vsucapionem.τ per hoc est expeditum ɔ̄trium qd hic sentit gl.mag. τ eius verba non sunt necessaria. ¶ In glo.ibi sed differunt q2 in venditione si vterq scit τc.Ista ratio nihil facit ad propositum.q2 posito q esset verum id qd dicit glos.tamen adhuc ratio posita in tex.ibi non sufficeret ad probandū q in titulo pro legato τ soluto sufficeret bona fides tēpore traditionis.τ ideo dic vt dixi super text. q2 non intendit probare illud sed intendit remouere oppositū qd posset fieri qd illi titu.nō sufficerent ad vsucapiendū maxime stipulatio de re aliena. Nec etiā istud quod dicit glo.est verum: simpliciter q quando vterq scit rem alienam non valeat emptio:sed tunc qn̄ vterq scit rem alienā τ etiam furtiuā:vel q2 furtū fuerat prius factū.vel q2 cōmittitur tēpore emptionis:q2 vēdit res aliena mobilis:τ ita loquitur.§.quem allegat gl.que est notabilis . nam ex hoc sequitur q emptor non potest agere vt res sibi tradat neq venditor vt tradatur pretium : q2 nulla actio oritur ex quo ɔ̄ctus nō valet si sponte tradatur res ad pretiū τ postea res euincatur nō pōt agi ad recuperationem pretij: q2 imputet sibi cur scienter soluit q2 videt donasse ex quo nō poterat compelli.τ isto casu procedit sine dubio id quod dicitur in.l.si fundū sciens.C.de euic.

2 ¶ †Si aūt vterq sciat rem alienā nō tn̄ sit furtiua nec contrahebatur furtū tēpore venditionis q2 erat res immobilis:tunc glo.in illo.§.item si emptor.tenet q valeat venditio per.l.rem alienam.eo.tit.τ illam glo.tenent doct.ex quo sequitur q emptor pōt agere vt res sibi tradatur τ venditor vt tradat pretiū vt not.per Pet.in.d.l.si fundum sciens. Sed tunc est dubium si res euincatur an possit agi ad recuperationez pretij.illa.l.si fundum.simpliciter dicit.q nō.in ɔ̄trium facit: q2 si potuit compelli ad pretium soluendum non videt donasse soluendo.τ sic nō videtur sibi imputandū cur soluit. Sed tamen adhuc standum est illi legi q2 l3 sibi non imputetur cur soluit ex quo erat obligatus imputetur tn̄ sibi cur emit et ad soluendū se obliga

3 uit postq̃ sciebat rem esse alienam.†Ultimo no.glo.q si stipulor a te rem alienaz l3 vterq nostrū hoc sciat tn̄ valeat stipulatio τ sic possum agere vt mihi detur videbat contrarium propter malam fidem.τ sic sum indignus acquiri mihi ius ex tali stipulatione tamen hoc tollitur hic per istam glos.τ idem si legatur res aliena.tene menti predicta.

2 ☞ Quod tam actio ciuilis q̃ naturalis possessio rei pignorate vel obligate sit apud creditorem si fuit sibi res tradita τ non apud debitorem τ quando.

3 Rei vendicatio et actio ad exhibendū debet dari contra possessorem vel venditorē nō autem cōtra illū qui non detinet nec possidet

possidet vere lz fingat quo ad qd possidere ⁊ habeat facultatē rei restituende.

Creditor cōuentus qualiter poterit iudiciū euitare.

1 **Erui nomine.** † Qui non possidet nec detinet lz habeat facultatē rei restituēde nō cōuenit rei ven. nec actio ne preparatoria ad illā. Item: debito vtitur accessio ne ex psona creditoris ⁊ ecōuerso. h. d. Et ppter vltimū facit ad titulū nō propter primū. ¶ † Not. hic expressum φ tam ciuilis φ naturalis possessio rei pignorate vel obligate est apud creditorem si fuit ibi res tradita non alibi: vt. j. eo. l. non solum. §. si rem. in fi. nō aūt apud debitorem lz fingatur esse quo ad complendum vsucapionem per euz incboatam in qua sibi prodest possessio creditoris: ⁊ ideo cōpleta vsucapione si creditor conueniatur a veteri dn̄o potest obijcere exceptionē vsucapionis ex persona debitoris p quā ius creditoris fuit confirmatū: qz ante ipsam cōpletam nō tenebat pignus: vt. l. rem alie. de pig. act. sed ex iure superuenienti suo actori confirmat ius eius: vt j. eod. cum vir. ⁊ vtet accessione tpe ipsius debitoris ⁊ hoc dicit in fi. iungendo illud cū tempore quo ipse possedit ⁊ econuerso.

3 ¶ † Item not. φ rei ven. ⁊ actio ad exhibendū dz dari contra possessorem vel venditorē non aūt cōtra illum qui non detinet nec possidet vere lz fingat quo ad qd possidere ⁊ babeat facultatem rei restituēde qz poterat hic debitorē luere. videbat ꝯtrariū postφ potest hoc facere cū in rei vendi. petat quis declarari se dominū ⁊ aduersarium condēnari ad restituendū. ⁊ hoc cadit in debitorem qui restituere potest. Aduertendum tn̄ φ creditor cōuentus si vult euitare iudicium poterit nominare in iudicio debitorem: ⁊ tunc absoluet dūmodo transferat possessionem in debitorē: ita φ contra illū possit dari libellus non aliter per. l. ij. cum ibi not. C. vbi in rem actio. ⁊ si non nominaret ⁊ iudiciū agitaretur secū snia lata contra eum non noceret debitori si non fuisset citatus. iuxta no. s. ti. j. l. pompo. §. si is qui precario. in fi. mag. glo. ⁊ not. in. d. l. ij.

1 **Si per errorem.** † Autoritas iudicis facit vt id qd̄ mihi traditur tanφ meū cū nō sit meū vsucapere possuz h. d. Dic vt. s. titu. j. l. pōpo. §. si si iussu. Et intelligit Bar. istam. l. qn̄ ille cui facta fuit adiudicatio non possidebat: sed tunc incipit possidere. nam interueniente traditione et autoritate iudicis si tradens fuisset dn̄s transtulisset dn̄ium si nō erat dn̄s transfert vsucapiendi conditio etiam in parte que illi traditur tanφ sua. nam de illa que traditur tanφ tradētis nō est dubium sz si alterū istoꝝ defecisset vt qz nō interuenisset autoritas iudicis sed extra iudicium inter se diuisissent vel ante adiudicationem communiter possedissent non acquireret dominium nec vsucapiendi conditionem in partem quā tenebat vel sibi fuit tradita vt sua: vt. s. de condi. ob cau. l. iij. §. subtilius. ⁊ no. in. l. cum putarem. s. fami. bercifcum.

1 **Quamuis aduersus.** † In bonis vacantibus fisco nō nuntiatis pcedit vsucapio ⁊ prescriptio cōtra fiscum titulo ⁊ bonafide sicut contra priuatū lz in bonis iam incorporatis in fiscū[a] non procedat. h. d.

a ¶ Et distingue in ista materia φ aut erant bona iam effecta fisci ⁊ incorporata in fiscum ⁊ tunc cōtra fiscū nō pn̄t vsucapi vel prescribi nisi spatio. xl. an. etiam cū tit. ⁊ bona fide: vt in. l. oēs. C. de prescrip. xxx. an. ⁊ ita intelligitur primū dictū huius. l. ij. C. cōia de vsucap. Aut nondum erant effecta fisci. ⁊ nec incorporata vt sunt bona vacantia nōdum occupata per fiscum tūc aut fuerunt denuntiata ⁊ fiscus neglexit occupare ⁊ tunc prescribit fiscum spatio quadriennij: vt. l. iuxta quatuor. §. j. j. de diuer. ⁊ tempo. prescrip. ⁊ l. j. C. de quadri. prescrip. Aut nō fuerunt denūtiata ⁊ tunc cum tit. ⁊ bona fide possunt vsucapi vel prescribi eo modo quo contra priuatum videlicet triennio si sunt bona mobilia vel decennio si sunt immobilia. h. d. ista lex notabilis: sed sine titu. prescribunt spatio. xx. an. vt. l. in oibus. j. de diuer. ⁊ tēpo. prescrip. ⁊ dic vt ibi per Bar. ⁊ per glo. ⁊ Cy. in. d. l. j. C. de quadri. prescrip. ⁊ in. d. l. ij. C. cōmunia de vsucap. ⁊ per predicta remanet glo. declarata.

2 ¶ An ex pacto resolutiuo contractus transferat dominium ipso iure sine traditione.

1 **Si hominem.** † Resoluta vendi. tēpus quo emptor possedit pro ficit venditori ad vsucapionē continuandam. h. d. Dic v. s. l. pompo. §. preterea. ¶ In tex. ibi hominem. s. qui nō erat venditoris aliis non esset tractandum de vsucapione: vt. s. cod. l. sequitur. §. lana. ¶ In tex. ibi retroacta venditio. i. venditio rescissa ⁊ retractata virtute talis pacti sm̄ Dyn. ⁊ vult dicere φ sicut si vēditio resolueret autoritate legis vt propter redhibitionem ratione morbi posset venditor vti accessione ex persona emptoris licet ab illo non videret habere causam: vt. d. l. pompo. §. preterea. ita ⁊ si resoluatur ratione pacti. videbatur contrarium qz nō vtitur quis accessione nisi ex persona illius a quo causam habet: vt. d. l. pōpo. §. ex facto. ⁊ ibi not. sed rn̄de vt dixi in. d. §. preterea.

2 † An autem ex hoc pacto resolutiuo re transferatur dn̄ium ipso iure sine traditione si venditor erat dn̄s: vt in. l. j. s. de dona. cum ibi no. ⁊ teneo φ sic lz Bar. hic dubitet: qz similatur pacto. l. cōmissorie ⁊ adiectionis in diem. vt tenet Bald. in. l. ea lege. C. de cōdi. ob cau. ⁊ tetigi. s. titu. j. l. qui absenti. §. j. ⁊ in. l. j. s. de donationibus.

1 **Possessio testa.** † Heres non pōt vti accessione ex persona defuncti nisi fuerit possessio ꝯtinuata. h. d. Siue ergo defunct⁹ desijt possidere ante mortē nō pōt heres vti possessione quā prius habuit siue non sed post mortē eius alius occupauit ⁊ postea ad heredem peruenit nō pōt heres vti possessione quā habuit defunctus tpe mortis vt hic. ⁊ l. pōpo. §. quesitum. s. tit. j. ¶ In tex. ibi possessio testatoris supple quā habebat tē a pore mortis. ¶ In tex. ibi si medio tēpore. i. post mortez ⁊ ante apprehensam possessionem per heredem.

2 ¶ Casus in quo per locationem inutilem nō retinet locator possessionem quando est inutilis ex eo qz locator est dominus ⁊ hoc ignorabat.

1 **Si a quo fundum.** † Qui rez quā pscribit locat vero dn̄o desinit possidere ⁊ vsucapere: qz locatio nō valet[b]. h. d. ista singularis lex valde. ¶ In tex. ibi locaui et eum supple tradidi. als nō transferrē in ipso possessionē: vt. j. eo. nō solū. §. si rē tuā. in fi.

2 ¶ † Et not. hic casum in quo per locationē inutilē nō retinet locator possessionē qn̄ est inutilis ex eo qz cōductor est dn̄s: secus si alia ratione: vt. s. ti. j. l. φuis. in prin. ⁊ ibi tetigi. Qn̄ aūt est vtilis nō est dubium qd̄ locator retinet naturalē per colonū vel inquilinū ⁊ ciuilem animo suo sed in casu huius. l. nec retinet ciuilē: lz glo. hic in fi. de hoc dubitet: sed non est dubitandū per istū tex. dum dicit φ desinit vsucapere vel prescribere circa fi. quia si non desineret res ciuiliter possidere nō desineret prescribere cū illa sola sit sufficiens ad prescribendū: vt. s. titu. j. l. j. §. per seruū qui in fuga. ¶ Et glo. intelligit istum tex. quādo cōductor ignorabat se dominū ⁊ tunc dominium qd̄ est apud eū attrahit ad se possessionē que erat apud locatorem. et est mirabile ⁊ singulare in hac lege: qz hoc cotingit preter intētionem vtriusqz. nam nec locator intendit transferre possessionē nec conductor acquirere: sed nudam detentationem: vt. l. si quis ante. s. tit. j. ⁊ tunc transfertur absqz animo contra cōmunes regulas. s. tit. j. l. φuis. et. l. si me in vacuam. ⁊ hoc operatur dn̄ium qd̄ est apud conductorem ⁊ etiam ignorantia iusta: qz non est quid sibi imputet quare conduxit si aūt sciuisset esse suam. est quid sibi imputetur. ⁊ ideo possessionem non acquirit nec perdit ille sm̄ glo. ⁊ bene in hoc qualitercunqz conducat nam ⁊ si possessio esset apud conductorem dominū conducendo a non dn̄o: ⁊ non possessore scienter trāsferret in illum possessionē: vt no. in. l. si aliquā rem. s. tit. j. in glos. ergo si non est apud eum sed apud locatorem non recedit ab illo vt in hac glos. quam ibi allegaui ad limitationē eius quod ibi not Bart. Si aūt queritur an tunc valeat locatio: lz glo. hic dicat indistincte φ nō. tu tn̄ distingue φ aut cōduxi simpliciter ⁊ verum dicit glo. qz dicit conducere ratione proprietatis: aut conduxit expresse ratione possessionis ⁊ valet: vt. d. l. si aliquā rem. in fin. qd̄ tn̄ limita vt ibi dixi per. l. si in emptione. §. sue rei de cōtrahē. emp. ¶ In glo. mag. ibi: hoc si conductor fuit ignorans. no. ergo hanc limitationem ad hūc tex. qui loquitur simpliciter ⁊ probatur ista limitatio. j. co. non solum. §. si. rem. in verbo ignoranti tuam esse. ¶ In fin. glos. ibi consti. C. locati si quis conductionis. qz illa non est possessoria ad similitudinez interdicti recupe. in quo non opponitur excep. dominij etiā si paratus est incontinenti probare. nam conductor denegando restituere videt quodammodo spoliare. sed certe videt φ in casu isto hoc non procedat: qz p prius seipsum spoliauerat locator: vt in hoc tex. sed dic φ non debet audiri conductor hoc allegans per hanc glo. si aūt ageret actione ex locato succumberet qz admitteretur exceptio dn̄ij ad probandum φ locatio nō valet: vt dixi in. d. l. si aliquam rem.

1 **Hereditas ⁊ heres.** † Hereditas nō adita representat personam defuncti. adita vero ea hereditas representatur per personam heredis: quia amplius non est hereditas. hoc dicit. Non sunt ergo due representationes sed vna. Et hoc intendit hic ista. lex. Adde not. in. l. nam ⁊ seruus. §. qui nego. s. de nego. gestis.

¶ In fiscū. adde p Frā. de are. late ꝯsi. ciiij. vbi in facto cōsuluit.

b ¶ Nō valet. adde Bal. in. l. ad proba. C. loc. et alex. in. l. si alienaz. s. solu. matri.

Xcepte

2 ☞ Eadem res non debet diverso iure censeri.
Domus constat ex solo et superficie et quid scdm dialecticos.
3 Actio ex empto ad interesse competit etiam pro rebus nō venditis que tamē sunt accessorie vendite licet non sint pars quota ipsius sed actio ex stipulatu ad duplum non competit nisi pro re vendita vel parte quota seu integrali ipsius euicta.

1 **Eum qui edes.** †Totū itegrale possidef non singule res ex quibus totum conficitur quousq coherent ipsi toto. sed postq separate sunt et totum dissolutum est incipiunt per se possideri et etiam vsucapi. eo. titu. quo vsucapiebaf et possidebaf totū. h. d. tota ista. l. vsq in fi. et est pulchra et notabilis. et maxime in hoc vltimo. Et pone casum q titius de lapidibus et tignis seij edificauit domum in solo tuo debes scire si ipsa domus que dicitur totum integrale efficitur tua: qr edificium cedit solo nō tamē lapides vel tigna sed remanēt illius seij: quia aliud est domus aliud lapides et tigna ex quibus conficitur. Ille tamen licet sit dominus nō potest vendicare vsq quo coherent huic toto ne ruinis vrbs deformetur licet possit agere actione de tigno iniuncto vt consequatur estimationem illorum. Pone ergo quod quidam tertius puta sempronius vēdidit mihi illam domum et ego possedi ipsam bona fide per longum tempus. et sic prescripsi contra te postea domus ruit. Ille seius vult a me vendicare dictos lapides et tigna. queritur vtrum possit. et videtur quod non: quia si prescripsi contra te dominiū domus: ergo et cuiuslibet rei coherētis domui. et sic contra istum seium vsucepi tigna et lapides. contrarium hic determinatur: qr si per mille annos possedissem domum nunq vsucepi tigna et lapides contra illum qui non potuit agere domo integra existente: qr licet possederim domum non tamen possedi singulos lapides nec tigna et sine possessione non procedit vsucapio: vt. j. eo. sine. et hoc intendit dicere in princi. vsq ibi nam. Et ad probandum q interim non possedi lapides nec tigna adducit duas rationes. vnam naturalē vsq ibi accidit. alteram ciuilem vsq ibi finautē. ibi remouet quandam obiectionem que posset fieri fm predicta sequitur q licet emerim domum et fuerit mihi tradita nō videor emisse lapides et tigna et columnas nec videntur mihi tradite: qr aliud est domus. aliud sunt iste res sed contra: qr si euincaf colūna etiam domo integra remanēte possum agere ex empto de euict. sed si non esset vēdita nō possem agere: vt. l. naue. ff. de euic. sz rñdef q qtum ad vsucapiendū nō videor singulas res emisse nec singule res videntur tradite vel possesse vt dictum est: qr tunc tracto de lucro captando cōtra dñm talium rerum singularium: sed qtum ad hoc vt possim agere re euicta cōtra vēditorem bene videor emisse et videntur mihi tradite: qr tracto de dāno vitando cum ille receperit a me pretium. et hoc dicitur in versi. finautem tamē glo. hic dubitat quomodo potuit euinci domo integra stante: vt. ff. digi. et respondet q non per rei ven. sed per actionem de tigno iniuncto et sic non fuit separata a domo sed solui estimationem: nec propterea videor emisse quo ad hoc vt possim agere ad duplam ex stipulatu: vt. d. l. naue. sz ex empto ad interesse. Tertio et vltimo querif quid si postea domus ruat vtrum possim ex tunc incipere possidere et vsucapere videf q non: qr deficit titulus: lz enim habuerim titulū in domo nō videor habuisse in singulis rebus cum sit diverse: tñ contrarium determinatur notabiliter qr ex tunc incipio illas res possidere de se et vsucapio ex illo titu. quem habui in ipsa domo. hoc dicit in effectu. et istud not. pro eo qđ not. glos. in. l. si is qui pro empto. §. pe. ff. eo. q ex noua possessione et ex veteri titu. possum vsucapere etiam ita contingit: qr possessio istarū rerum particularium est noua: qr nunq illas possedi nisi nunc lz possederim domū: et tñ vsucapio ex veteri titu. quē habui in domo vel potest dici q vsucapio titu. pro suo: qr si ille res particulares fuissent tue sicut ipsa domus tunc domo diruta essent mee vt hic glo. que incipit idest mutare. in versi. sed licet non possideat qui debet intelligi sicut in simili in partu ancille furtiue conceptо et edito penes bonefidei possessorem: quia vsucapitur non eo. titu. qui habef in matre. sed tit. pro suo vt not. in. l. si ego. §. partus. in fi. glo. mag. glo. ff. de pub. ☞ In tex. circa prin. ibi nā si singulas. Ista ratio sic formatur: qr si vellemus dicere q stante edificio videar possidere singulos lapides et tigna oporteret ipsos vel ipsas considerare de per se et tanq separata ab edificio: quia quousq coherent non dicuntur res diuerse ab edificio. et si hoc esset oporteret considerare edificium esse dirutum et per consequens edificium me nō possidere. hoc aūt est falsum quia edificium possideo ergo sequitur q nō singulos lapides qr ista simul stare nō possent. sed ratio sequens validior est fm
2 glo. ex qua not. id ad quod semper allegatur ista. l. † q eadem
a res non debet diuerso iure[a] censeri: vt etiā habef in fi. huius. l.

a ☞ Diuerso iure. hoc limita verū fm Bal. in. l. j. in iij. opp. C. de ser. fug. corporali cōsiderationi sz intellectuali sic.

b ☞ Vel prescriptio. vide Alex. consi. j. iiij. lib. in vj. lib.

☞ Item q domus constat ex solo et superficie. sic. ff. de rei ven. l. solum cum ibi not. sed fm dialecticos constat ex tribus: vt in
3 glo. ☞ † Item not. in ver. finautem. q actio ex empto ad interesse competit etiam pro rebus non venditis que tamē sunt accessorie rei vendite lz nō sint pars quota ipsius sed actio ex stipulatu ad duplam non competit nisi pro re vendita vel parte quota seu integrali ipsius euicta vt si euinceretur vsufru. vt. ff. de euic. l. vacce.

2 ☞ Prohibita alienatione alicuius rei an in consequentiam videatur prohibita etiam vsucapio vel prescriptio.

1 **Ubi lex inhibet.** †Ratio dubitandi in hoc pri. poterat esse: qr videbaf q prohibitio legis deberet intelligi eo casu quo possessor esset male fidei vel saltem non bone lz nec male. Si autem bonefidei videbatur cessare: qr bona fides dz aliquid operari etiā quo ad lucrū qđ ptz: qr lucraf fructus bonefidei possessor: vt. l. sed si lege. §. scire. ff. de petitio. hereditа. tamen contrarium est verum q nihil operatur stante prohibitione. l. que debet intelligi eo casu quo est bonefidei alias nihil operaretur cum malefidei possessor non possit vsucapere vel prescribere etiam non obstante alia prohibitione legis et etiā res q de se sunt vsucapibiles. Et potest intelligi duobus modis ista. l. vt colligitur ex glo. scz quando expresse prohibetur vsucapio vel prescriptio vt rei furtiue vel vi possesse.
2 †Item quando tacite: vt quia prohibetur alienatio alicuius rei. Nam in consequentiam videtur prohibita etiam vsucapio vel prescriptio: vt in. l. alienationis verbo. de verb. signi. et hoc est notabile et quotidianum fm Bar. qr statuta frequenter prohibent alienationem in certis casibus videatur prohibita etiā
b vsucapio vel prescriptio[b] in hoc tamen est considerandū qualiter loquatur lex vel statutum et vtrum cesset causa phibitionis vel non: vt colligitur ex glo.

1 **Interdum etiam.** † Potest heres vsucapere id quod non poterat defunctus si in eius persona cessat causa phibitionis que erat in persona defuncti. h. d. facit. ff. de euictio. l. si per prudentiam. §. non autem vbi interdum conceditur heredi quod non concedebatur defuncto licet regulariter secus: vt. l. heredem. de regu. iuris.

1 **Nunquam superficies.** † Patet ergo per hanc. l. nunq. q si solū non potest prescribi nec etiā prescribetur superficies: vt. j. eod. l. si solum. per quam ista potest exemplificari. Et si vsucapitur superficies: quia solū sit vsucapibile vsucapitur etiam solum nec potest vsucapi sola superficies sine solo: qr ex illis duobus conficitur vnicum totum l. eum qui edes. in princip. ff. eodem. et sic quod iuris est de vno est etiam de altero tanq connexo et indiuisibili. Intellige tamen hanc. l. respectu directi dominij et contra directum dominium: sed respectu dominij vtilis potest bene quis vsucapere superficiem sine solo siue illud vtile sit in esse productum: quia forte est dominus directus et titius vtilis. s. superficiarius. nam potes prescribere illud vtile dominium cōtra eum absq eo q prescribas directum dominium soli et per consequens superficiem contra me: vt si possedisti tanq superficiarius meus recognoscendo me in dominum directum. Idem si non esset in esse productum qr nullus erat superficiarius et ego eram plene dñs directus tu aūt cepisti possidere superficiem non tanq directus dominus sed tanq superficiarius titu. quem habuisti ab alio lz de facto et bona fide: qr dicebat se superficiarium cū non esset. nam prescribis vtile dominium superficiei cōtra me non autem solum nec dominium directum: vt probatur in. l. cum sponsus. §. in vectigalibus. ff. de publi. sicut posses prescribere vsumfr. vt. l. si ego. §. j. eo. tit. Et ita intellige et declara glo. hic positam.

2 ☞ Ad vsucapiendum vel prescribendum longo tempore requiritur titulus verus vel putatiuus iusto errore interueniente.
3 Qđ etiam qñ non subest iusta causa credendi titulum interuenisse vel titulum valere si tamen ita credebat lz sit perperā dicatur esse in bonafide.
4 An ista bonafides prosit ad prescribendū longissimo tempore et an error iuris iniustus excuset a malafide de iure cano.
5 Quando non subest verus titulus sed putatiuus si non subest iusta causa putandi subesse talis titulus putatiuus quicunq sit non sufficit ad vsucapiendum.
Que dicatur tunc causa non iusta.
6 Licet sufficiat putatiuus titulus interueniente iusto errore vel iustissimo non tamen sufficit putatiua traditio etiam interueniente iusto errore.

Quod tunc

7 Quod tunc requiratur traditio vera vel putatiua interueniente errore iustissimo quando esset talis titulus ex quo sine traditione non transferretur dominium.

8 Qn̄ dominium acquiritur sine traditione vt in ecclesia sufficit apprehensio iusta ₇ sine vitio vt ecclesia possit prescribere.

9 Quod sint necessaria adhoc vt procedat vsucapio vel prescriptio longi temporis.

1 Celsus libro. †Qui nō h₃ titulum nec iustam causa₃ credēdi se habere non pōt vsucapere vel prescribere longo tēpore. h. d. Dy. vel sic. Titulus putatiuus nō sufficit ad prescribendū etiā cū bona fide si nō subest iusta causa putādi. h. d. Si aūt subest tūc sufficit sicut si esset verus ₇ in multis legibus hic allegat. post prin. gl. Et pōt intelligi duobus modis primo ꝙ nullus de istis titulis interuenerat in facto l₃ putaretur interuenisse. scd̄o ꝙ interuenerat sed erat nullꝰ: ₇ putabatur valere neutro casu. sufficit hec opi. si nō est iusta ratione

2 fundata. †Et sic collige ex ista. l. quatuor. Primo ꝙ ad vsucapiendu₃ vel prescribendū longo tēpore requirit̄ titulus sic. C. de rei vendi. l. nullo. s. verus ₇ putatiuus iusto errore interue-

3 niente al's secus: vt hic. ¶ †Secūdo not. ex verbo bona fide intelligēdo tex. prout dixi ꝙ etiā quando non subest iusta cā credendi titu. interuenisse vel titu. valere si tamē ita credebat licet sic perperam dicitur esse in bona fide qd̄ no. ₇ tene menti. ratio est q₂ iniustus error excusat a dolo ₇ sic a mala fide: vt in. l. igitur. §. de libe. cau. ₇ not. in. l. j. §. si quis ius dicē. non obtē. in fi.

4 mag. glo. †Tertio not. ꝙ isto casu ista bona fides non prodest ad prescribendū longissimo tempore sed prodest hodie de iure canonico ad prescribendum longissimo tempore quo poterat olim prescribi sine titu. et sine bona fide de iure canonico sine bona fide non potest sed sine titu. sic nisi habeat ius cōe contra se vt in. c. j. de prescrip. lib. vj. nec requiritur isto casu ꝙ bona fides sit ita iuste fundata sicut requiritur ad prescribendum longo tempore. ₇ hoc est ꝙ voluit glo. in. c. de quarta. de prescrip. ꝙ titu. nullus qui putatur validus error iuris qui est iniustus sufficit ad prescribendum de iure canonico hoc etiā modo intellige quod not. Cy. in. l. venditioni. C. de vsucap. pro empto. ₇. l. si quis emptioni. §. j. de prescrip. xxx. anno. Ubi videt̄ plurimū dubitare vtrū error iuris causet bonā fidem: sed hic est casus ꝙ sic non tū prodest ad prescrip. lon. temp. vt. j. eo. l. nūꝙ in prin. sed longissimi sic tene menti: q₂ est singulare ₇ al's habui de facto et interrogaui quosdam magnos canonistas qui nesciuerunt mihi dicere vnū bonum verbū super hoc sed allegabant not. in. c. cū persone. de priui. li. vj. tu tene qd̄ dixi q₂ est ipsa veritas prodest etiā ista bona fides non iusta ratione fundata ad faciendū fruc. suos: vt. l. sed ₇ si lege. §. scire. de peti. here. Canoniste dicūt ₇ tenent ꝙ error iuris sit iniustus. ₇ nō excusat a mala fide si cōtractus sit a iure reprobatus. ₇ per hoc dicunt ꝙ emens rem ecclesie sine solennitate a iure requisita non potest illam prescribere[a] l₃ crediderit illam non esse necessariā et sic errauerit in iure: q₂ talis error non excusat a mala fide vt not. glo. in. c. ij. de his q̄ fiunt a maio. parte capi. ₇ in. c. aposto. de do. ₇ in. c. tua. de iurepa. ₇ abbas in. c. cum non liceat. de prescrip. vbi limitat Bar. in. l. fi. C. in qui. cau. in integ. resti. nō est necess. q dicit ꝙ qn̄ lex simpl'r prohibet alienationē videt̄ prohibere prescriptionē: sed quando prohibet ꝙ alienatio non fiat sine certa solēnitate: vt in re minoris vel ecclesie nō v̄r prohibere prescriptionē. Abbas aūt intelligit hoc verum si p̄scribens credebat solēnitatem seruatā ₇ sic errabat in facto: secus si errabat in iure: q₂ credebat solēnitatē non esse necessariā: q₂ talis error non excusaret ipsum a mala fide. Ita ꝙ ꝑpter malā fidē presumptā prescribere non posset etiam per. xl. an. de iure cano. ₇ idem ₇ plenius dicit Abbas in. c. de quarta. co. titu. de prescrip. ₇ idem Butri. in. c. si diligenti. co. ti. ₇ Jo. de imo. in. c. si. eo. titu. ₇ idem v̄r tenere gl. ₇ Bar. in. l. quēadmodū. de agri. ₇ censi. in. l. sed ₇ si lege. §. scire. de peti. here. vbi vult ꝙ quando lex resistit Sctui ignorantia iuris nō excusat a mala fide: ₇ hoc si sit error iuris ꝙ sit clarum sed si sit error iuris dubij ille excusat a mala fide etiam de iure canonico. vt not. glo. que sic debet intelligi fm̄ Abbatē ibi in. c. cū dilectus. de ɔsuc. super ver

5 bo cōstitutū. ¶ †Ultimo no. intelligendo vt glo. intelligit ꝙ celsus velit dicere ꝙ hic non vsucapit aliquo de istis titu. singularibus. nec etiā titu. generali pro suo ad hoc vt sit bona'rū sio eius qd̄ illi dicebant ꝙ vbi cessat titulus sp̄alis cessat etia₃ generalis pro suo certe hoc verū est qn̄ cessat vel ꝑpter mala₃ fidem: vel q₂ non subest iusta causa: vt pt₃ in partu ancille furtiue quā quis credit esse suam iusta ratione motus. nam si hoc esset verū etiā partus esset suus. sed si nō est verum partus nō est suus sed si vsucapitur tit. ꝓ suo non eo. titu. qui habetur in matre. Item si quis caperet columbas alterius credens illas esse sylue stres ₇ nullius et sic credit esse effectas eius sicut illa que celo terra mariꝗ capiunt̄. nam ista est iusta cā credendi: ₇ l₃ cesset alius titu. sing. h₃ locum titu. pro suo: vt. j. pro suo. l. ij.

6 ¶ †Hic est vna gl. mag. multū notabilis in aliquibus ex qua post medium recollige duo vel tria in substantia. primo ꝙ qn̄ non subest verus titu. sed putatiuus si nō subest iusta causa putandi subesse talis titu. putatiuus quicunꝗ sit non sufficit ad vsucapiendum. dicit̄ aūt cā non iusta quando erraret in facto proprio in quo non est tolerabilis ignorantia: vt. l. ꝙꝗ. §. ad velle. ₇ no. in. l. fi. in fi. j. pro suo in glo. Item quando erraret in iure cū debeant iura ab oibus sciri: vt. l. leges. C. de legi. si vero subest iusta causa non tū iustissima. talis titu. putatiuus sufficit sicut verus quicūꝗ sit excepto titu. emp. ₇ vendi. vt. j. eo. nō solum. §. qd̄ vulgo. ver. hoc amplius. ₇ etiam in alijs allegatis in glos. post prin. Dicitur autē iustus non iustissimus quando erraret in facto proprio tū; inductus ad errandū suasione aduersarij vel alterius verisimilia sibi asserentis. argu. qd̄ habet in. l. ij. §. quando actio de peculio est annalis. Si vero interuenit erro iustissimus tunc sufficit etiam titulus emptionis ₇ vēditio. fm̄ glo. que mouetur ad hoc dicendum ex eo: q₂ duobus temporibus requiritur bona fides: vt. j. ꝓ emp. l. ij. cū in alijs sufficiat tempore traditionis non tamen reperit̄ hoc bene expressum ꝙ requirat̄ iustissima causa vel error. ideo no. glo. propter eius autoritatem. Et d̄r error iustissimus in facto alieno. l.[a] fi. in. §. pro suo. vt si desiderat mandatū procuratoris de emendo vt ipse diceret se emisse cum tū nō esset. vel si reperit rem in hereditatem ₇ credidit defunctū emisse. iuste enim potuit credere ꝙ sine iusta causa non tenebat. Secundo collige ex glo. ꝙ licet sufficiat putatiuus titu. interueniente iusto errore vel iustissimo non tū sufficit putatiua traditio etiā interueniente iusto errore: sed requirit̄ vera traditio.[b] ₇ hoc sentit glo. in versi. sed cur sufficit tū istud non bene reperitur expressum. ideo no. glo. ꝑpter eius aut̄. que aūt sit ratio diuersitatis. glos. ibi assignat duas rationes sed parum valent si bene inspiciantur. et postea cōtra secundā opponit glo. in ver. sed cum in vendi. ₇c. ₇ q₂ ɔ̄rium est diffi. glo. postea mutat propositum dicens ꝙ putatiua traditio forte sufficeret si adesset non iusta tamē sed iustissima causa erroris l₃ in titu. sufficiat iusta preter ꝙ̄ in titu. emptionis. doc. allegant ad hoc qd̄ dicit glo. legem iusto. §. filius. j. eo. Tu potes assignare rationē diuersitatis quare non sufficit iustus error in putatiua traditione ₇ tamen sufficit in putatiuo titu. q₂ titulus se habet vt causa remota ad acquisitionem dominij per vsucapionem sed traditio vt causa proxima: vt no. §. titu. j. l. iij. §. ex ꝓ. uribus. in glo. ₇ ideo traditio debet esse magis iustificata tāꝙ̄ magis influēs: hinc est ꝙ in vsucapione ex quocunꝗ titulo precedente requiritur bona fides tempore traditionis ₇ illa sufficit licet non fuerit tempore titu. acquisiti vt. §. eo. l. si aliena. in prin. excepto titu. emptionis. ₇ ista ratio melius concludit licet doc. eam non ponant ₇ declarat ₇

7 iustificat dictum glo. †Tertio ₇ vltimo videtur ex glo. ꝙ tunc requirit̄ traditio vera vel putatiua interueniēte errore iustissimo ꝙ esset talis titu. ex quo sine traditione nō transferret̄ dominium: vt sunt regulariter titu. inter viuos: vt. l. traditionibus. C. de pac. nam tunc sicut non acquiritur dominiū sine traditione si tradens est dn̄s: ita nec vsucapiendi cōditio si tradēs non est dn̄s: vt. l. clauibus. de contrahen. emp. Et sicut requiritur traditio quādo subest verus titu. vt. §. de publi. l. eum qui. §. fi. ita ₇ quando subest titu. putatiuus ne sit maioris efficacie ꝙ̄ verus. ₇ hoc vult glo. in versi. vt tamen ₇c. ₇ debent fieri traditiones occasione titu. illius ad hoc vt sufficiat: in. d. l. eum q. §. fi. cum. l. seq. §. de publi. de quo tangam. j. eod. cum solus. Si autē sit titulus ex quo transfert̄ dn̄ium sine traditione vt sunt titu. ex causa vltime volun. vt pro herede vel pro legato tūc nō requiritur traditio ad vsucapiendum sed bene requiritur apprehensio possessionis sine qua vsucapio nō procedit: vt. §. eo. l. sine possessione l₃ si defunctus fuisset dn̄s ad acq̄sitionē dn̄ij etiā apprehēsio possessionis nō requireret̄: vt. §. tit. j. l. cū heredes. in prin. ₇. l. cū pater. §. surdo. de leg. ij. istud tamen ꝙ requiratur apprehensio possessionis ꝙ̄tum ad vsucapiendum est verum fm̄ Dy. qn̄ defunctus non ceperat vsucapere et heres vel legatarius vult incipere ex sua persona. sed si defunctus inceperat non tamen cōpleuerat: ₇ sic habebat quasi dn̄ium et publicianā illud ius transfert̄ in heredem vel legatariū absꝗ aliqua apprehensione possessionis. ₇ l₃ Dy. non allet tū hoc probatur. §. de publi. l. j. cum seq. ₇ ibi no. q₂ sicut hereditas iacens et etiam heres potest compellere vsucapionem ceptam per defunctum sine possessione: vt. j. eodē. l. ceptam. ita ₇ legatarius. qui in illa re legata loco heredis habetur: vt. §. cod. l. ad tem-

8 pus. in fi. fm̄ Dy. bene eleganter. †Et ex predictis videt̄ debere esse idem in tit. inter viuos qn̄ dominiū acquiritur sine tra-

[a] ¶ Prescribere. Adde Sozi. late consi. xiij.

[b] ¶ Uera traditio. vide Bal. in l. nullo. C. de rei vendi. ₇ in. l. sup. C. in pe. col. de p̄scrip. lon. tēpo. ₇ in. l. quedam mulier. de rei vēdi.

ditione vt in ecclesia: vt in .l.fi.C.de sac.san.eccle. vt nõ requirat traditio sed sufficiat apprehensio iusta tñ et sine vitio ad hoc vt ecclesia possit prescribere. ¶ † Ultimo ex omnibus recollige quinq; necessaria ad hoc vt procedat vsucapio vel prescriptio longi temporis. s. titu. verus vel putatiuus interueniente iusto vel iustissimo errore. et dicitur tit. i. causa habilis ad translationem dñij quantum ad propositũ. licet alijs multis modis sumatur qd dic. vt per Cy. in .l. cogi. C. de peti. heredi. Scdo requiritur traditio facta occasione illius titu. veri vel etiam putatiui iustissimo errore interueniente: nec sufficit iussus in hoc. Tertio requiritur bona fides q credat rem esse illius a quo habet titu. et credat titulum valere iusto errore ductus. Quarto requiritur possessio tñ aliquando possessio alterius sufficit mihi ad vsucapiendũ sicut autori modo sufficiebat vt si actor meus tibi rem alienã quã bonafide tenebat et vsucapiebat bona fide tibi obligauit et tradidit. nam transtulit in te omnem possessionem tñ illa possessio proficit sibi vt vsucapionem compleat: vt. s. eod. serui nomine. si ipse vendat mihi et constituat se meo nomine possidere lz in me nullam possessionẽ transferat qr nullam habebat nec te possessione priuat. vt. s. titu. j. l. si qs. §. j. ius tamẽ qd acquisierat. i. quasi dñium et publicianã transferre in me vt possim vsucapionem complere mediante possessione tua. et fuit dictum Jac. but. insti. de act. §. iij. qd est singulare et Bart. hic recitat ipsum et tenet. Ultimo requirit q possessio sit cõtinuata et nõ interrupta: vt. s. eo. l. naturaliter q qualiter probetur. vide hic per Bar. et etiam de pluribus alijs concernentibus predicta in articulando in hac materia.[a]

9 necessaria ut procedat usucap. longi temporis

a ¶ Materia. ad de qd voluit ludo.ro.ɜsi.clxvj.

a 2 ¶ Ex titulo diuisionis extraiudicialis nõ vsucapitur id qd alicui traditur tanq̃ suum sed bene vsucaperet id qd traditur tanq̃ tradentis vel ex alio titulo.

3 Titulus putatiuus interueniente iusto errore vel non sufficit ad prescribendũ: si prescribere volens habuit possessionem ab alio q ab illo a quo titulum pretendebat sed si habuit titulum ab eo a quo possessionem habuit bene põt prescribere.

4 Quando diuido rem tanq̃ cõem inter te et me cũ sit an transferam in te dñium si solus sit dominus vel vsucapiendi conditionem si tertius erat dñs.

5 Si habes titulum ab vno et possessionẽ ab altero an possis vsucapere.

1 **Cum solus heres.** † Lex ista est difficilis in intellectu sui et p Bar. nõ bene declarata: lz dicat hic aliqua verba notabilia. ¶ Et videt mihi posse legi quatuor modis. primo sm intellectum glossarum que sunt hic sm quẽ hoc intendit. Titulo pro herede putatiuo non potest res vsucapi si post mortem defuncti possessio eius fuit per alium prius occupata q per vsucapionem sed alio titu. si. h. d. Et de prima parte negatiua tractat prima glo. mag. de secũda tractat sequens glo. mag. et sm istum intellectum text. dum dicit q ab herede vero possessum est debet suppleri vel a quocũq; altero sm primam glo. mag. que fundat intentionẽ suã per. l. possessio. s. eo. et p. l. pompo. §. quesitum. s. ti. j. sed nõ placet iste intellectus: qr hoc qd per alium fuerit prius occupata bene noceret si vellet coniungere tps quo defunctus possedit cuz suo. et ita loquunt illa iura. sed si vult incipere vsucapionem a se hoc nõ noceret. et istud bene sentit hic Bar. preterea iste tex. facit vim in hoc q tu quẽ putabam esse meum heredem nõ eras re vera sed sm istum intellectum nõ esset de hoc curandũ ac idẽ esset si re vera esses coheres qr eadẽ ratio est. et per hoc reprehendit glo. j. Item etiaz secũdo videt nõ bene loqui dũ dicit q vsucapis ex causa diuisionis licet non tit. pro herede. quia hoc est contra tex. ibi neq; aliam vllam habes causam. vnde non vult q vsucapias ex cã diuisionis quando tradidi tibi tanq̃ coheredi: sed bene potes vsucapere ex causa transac. qñ tradidi tibi non tanq̃ coheredi sed vt recederetur a lite. et sic rem tanq̃ meã. et sm istam lec. glo. in prima parte nihil vsucapis nec pro eo qd do tanq̃ meũ nec pro eo qd do tanq̃ tuũ et fundat in hoc solo q possessio fuit per

2 alium prius occupata. † Legit scdo modo sm cõem intellectũ doc. vt dicat qd ex titu. diuisionis extraiudicialis nõ vsucapit id qd alicui tradit tanq̃ suũ. sed bene vsucaperet id qd tradit tanq̃ tradentis vel ex alio titu. Ista lect. lz sit vera in se de qua tamen dic vt dixi. s. eo. si per errorem: non tamen placet in ista l. per rationem quam. s. feci. qr hoc facit vim q nõ eras verus heres sed ego solus. et sm istã lectu. idem esset si esset verus heres. Item quia tunc ratio posita in text. non aptaretur ad ca

3 sum. † Unde legitur tertio modo et istam lec. senserũt aliqui antiqui quos prima glos. mag. recitat in princi. ibi alij rc. et ista est vera et singularis et non est alibi quam tenet Barto. lz glo. non teneat: quia nescit defendere a contrarijs sm quam. h. d. Titulus putatiuus interueniente iusto errore vel non: non sufficit ad prescribendũ si prescribere volẽs habuit possessionẽ ab alio q ab illo a quo titu. pretendebat: sed si habuit titulum ab eo a quo possessionem habuit pena potest prescribere. h. d. Et scdm hoc limitatur id q fuit notatũ in .l. celsus. quod titulus putatiuus sufficit interueniente iusto errore: quia debet limitari p hanc. l. dũmodo habeat possessionem ab eodem a quo pretendit tit. secus si ab alio vt in hac. l. sing. sz quãdo quis habet tit. verum tunc etiã si habeat possessionem ab alio põt interdum prescribere. et ita loquit tex. cum glo. s. eo. si is qui pro empto re. §. si quis bona fide. de quo. §. glos. dubitauit et ppter illum recessit ab ista lect. sed non bene. Jllud tamen non est semper verum in titu. vero. sz distingue vt statim dicã. ¶ Et scdm omnes istas lec. opz ponere q in hereditate que ad me solũ pertinebat et quã adiui et possessionẽ rerũ apprehẽdi erat vnus fundus alienus non testatoris diuisi tecũ oĩa bona: et sic etiam istũ fundũ et tradidi tibi dimidiã. Certum est q dimidiã illius dimidie videor tibi tradere tanq̃ tuũ: et sic eam non vsucapis cõtra verum dominiũ: qr non videris aliquam causam habere a me: et sicut non transferrem dominiuz si essem dñs: vt. l. iij. §. subtilius. de condi. ob cau. ita nec transfero vsucapiendi conditionẽ si nõ eram dñs. sed dubiũ est de altera parte quam trado tibi vt meã et in illa adhuc dicit idem: qr cũ ptendis habere tit. pro herede et sic a defuncto: et tñ possessionẽ habes a me vnde nõ sufficit tibi ille tit. putatiuus: sed sufficeret et si possessio non fuisset per me occupata. sed tu propria autoritate occupasses tanq̃ verus heres et haberes bonã fidẽ: qr videris habere ab eodez a quo habes titu. qr licet non sit in hereditate tñ hereditas prebet tibi causam occupandi. Si vero habes tit. a me qr ego non reputo te coheredẽ tñ tecũ transigo vt effugiã litem et trado illum fundũ tanq̃ meũ in totũ vsucapis contra verum dñm: sed in lect. ij. licet non vsucapias partẽ quã trado vt tuã vsucapis tñ illã quã trado: vt meaz: et in hoc differunt. et idẽ in pma lectu. glos. Mihi videt q possit plenius legi hec. l. put iacet litera q locatur de ipsis rebus hereditarijs que fuerant defuncti: et tunc per aditionẽ hereditatis sunt effecte mee. Ego credo te esse meum coheredẽ cum non sis trado tibi dimidiam omniũ rerum quatenus trado tibi vt tuas: nõ transfero dñium et possum vendicare quatenus vt meas transfero: sed possum condicere si diuisio est facta sine iudice: vt. l. cum putarem. in fi. s. fami. her. secus si per iudicẽ vt ibi. Querit ergo qd si emisti ista bona per longuz tempus an vsucapias contra me tit. pro herede putatiuo. et dz q non siue sciebas te non esse coheredẽ meum. vt in prin. siue crederes esse vt in fin. et hoc ex eo qr possessionem habuisti a me qui prius occupaui: sed si ppria autoritate occupasses vna mecũ et sic a me possessionẽ non haberes: sed a teipso posses contra me pscribere si habebas bonam fidem et iustã causam credendi. et ita loquit et debet intelligi glos. in .l. hereditate. C. in qbus cau. cesset lõg. temp. pscrip. Et huic lecture applaudet litera dum dicit res hereditarias et sic loquitur de veris hereditarijs. Sed scdm lect. precedentes oportet supplere inter quas erat vna res non hereditaria et de illa queritur. et ita supplet Jac. de are. q est destruere text. Et sm meam lect. vsucapies tam illam portionem quam possum

4 vendicare q illam quam possum condicere. † Jn hac. l. videnda sunt duo principaliter. primũ est quando diuido tanq̃ cõmunem inter te et me cũ non sit: vtrum transferam in te dñiuz si solus sit dñs vel vsucapiendi cõditionem si tertius erat dñs. Et in hoc est dicendum q si ista diuisio fit per iudicem transfero dñium si sum dñs tam in toto eo qd tradidi vt meuz de quo non est dubium: qr voluit dñium transferre et potuit lz ex falsa causa vt in toto titu. de condi. et demon. q in eo qd tradidi tibi vt tuum propter autoritatẽ rei iudi. lz nõ intẽderem dñium trasferre: vt. j. ti. j. l. pomp. §. si iussu. cum ibi no. nec possum cõdicere condi. inde. similiter ppter autoritatem rei iu. vt. l. cum putarem. fami. her. Si aũt nõ eram ego dñs sed tertius transfero in te vsucapiendi cõditionem contra illum similiter super toto eo q tradidit: vt. s. eo. si per errorem. Si aũt nõ tradidissem: quia ambo possidebamus tunc in eo quod tibi dimisit vt tuum etiam per sñiam iudicis non transfero in te dñium. vt. l. except. cum ibi not. j. de excep. rei iudi. et p ɜñs nec vsucapiẽdi conditionem. et hoc sentit Bart. in. d. l. si p errorem. Jdẽ in eo q dimittitur ex causa transac. vt in. l. si pro fundo. C. de trãsac. et. l. pe. de vsucap. pro empto. secus in eo qd dimitto vt meum qr dimisso loco traditionis habetur: vt insti. de re. diui. §. interdum. et. s. de acqui. re. do. l. quã ratione. §. interdum. tunc transferrem dñium et vsucapiendi conditionem. Si vero diuisio fit sine iudice tunc aut trado tibi dimidiam pro indiuiso: qr forte a principio credebam me solum dominũ nunc credo te esse dominum vna mecum: et tunc totam illam dimidiam videor tradere vt tuam: et tunc transfero dominium si solus sum dñs nec vsucapiendi

nec vsucapiendi conditionem si alius est dñs.& hoc voluit hic secūda gl.mag.in fi. Aut pro diuiso & tunc videor tradere partem illius dimidie vt meam partē & tuā. In scda nō transfero dominiū si sum dñs:q2 non intendo transferre:vt.l.iij.§.subtilius.de condit.ob cau.& si possum vendicare. Si autez nō sum dñs nō transfero vsucapiendi cōdi.vt in hac.l.ſm secūdam lec. quam tangit hic gloss.ij. De altera vero dimidia quā trado vt meam transfero dñium si sum dñs:& vsucapiendi condit.si nō sum dñs.& possum condicere vel ratione ꝓprietatis in primo casu:vel ratione possessionis in scdo:vt no.glo.in.d.c.cum putarem.in fi.s̃.fami.herc.tamen lz ista lect.sit bona in nō tamen quo ad hanc que simpliciter dicit nō vsucapi.& scdm istam lect. dz restringi ad partē que traditur vt tua quod est contra mentem litere. Itez quia in litera dicit̃ ꝙ nō subest alia iusta causa & scdm istam lec.imo subest scilicet cā diuisionis. Itē glos.contrariatur.s̃.in eo qđ vult in glos.precedenti que tractat de prima lect.scdm quā nihil vsucapis:sed scdm istā vsucapis ꝓ parte.† Secūdus passus est vtrū si habes titu.ab vno & possessionē ab altero,possis vsucapere qui est de tertia lec.tacta in.j.gl.magna. Et de hoc dic ꝙ aut possessio precessit:& potes cū possis ex iusta causa mutare tibi cām possessionis.& hoc ꝓbat̃.j.e.nō solum.§.quod vulgo.& no.j.pro empto.l.ij.§.si a pupilla.& hic in glo.mag.circa mediū ibi nisi possessionē:al's habebat. Aut titu.precessit & possessio est secuta ab alio:& tunc aut alius tradidit occasione eiusdem tituli.aut nō:primo casu. Aut ille erat titu.nō verus sed putatiuus & nō sufficit ad prescribendum.et iste casus singularis huius.l.qui non est alibi. Aut erat verus & tunc sufficit lz ab alio sit habita possessio vt patet in titu.pro legato vbi habet̃ tit.a defuncto & possessio ab herede. Secūdo casu qñ nō tradet̃ ab alio occasione illius titu.sed ex alia causa tunc si erat titu.putatiuus multominus sufficit prescribenduz si autem verus tunc aut possessio semel peruenerat ad volentem prescribere occasione illius titu.sed postea cecidit ab ea et ad aliud peruenit deinde ab illo ad primum reuersa est tunc non nocet quominus possit incipere de nouo vsucapere ex tit. precedenti qui habet̃ ab vno:& ex noua possessione q̃ habet̃ ab altero:vt.s̃.eo.si is qui.§.pe.a cōtrario sensu.& qđ ibi no.in gl. Aut nunꝙ perueniat ad illum occasione illius titu.& tunc aut volēs prescribere putabat se ab eodem habere vtrūq3 & potest: licet nō ita esset.vt no.gloss.in.l.cū nemo.C.de acqui.pos. Aut sciebat se tit.habere ab vno & possessionem ab altero non occasione illius titu.& tunc nō sufficit ad prescribendum hic est casus in.l.eum qui.§.fi.s̃.de publi.vbi videtur ꝙ dz fieri traditio occasione eiusdem tituli.

☞ Casus in quo vsucapio procedit sine possessione.

Rerum mixtura. † Si rem mobilē quā cepi vsucapere iungā alicui toto integrali coherenti solo nō desino vsucapere si tñ decē dies vel pauciores restabāt ad vsucapionem complendā:lz desinā possidere.sed si tale totū nō coheret solo sed erat per se mobile vel erat totum vniuersale:tunc etiā si plures dies restabant nec possidere nec vsucapere desino.h.d.ista pulchra.l. Erat autem dubiū:q2 quando iungitur alicui toto nō considerat̃ de per se.& ideo videtur ꝙ desinaz possidere:& per cōsequēs vsucapere:vt.s̃.eo.eum qui edes. Sed certe illa.l.loquit̃ quando nō incepera vsucapere nec possidere de per se:sed vna cū toto integrali.si aũt per prius inceperam possidere & vsucapere de per se & postea iungam cū aliquo toto generaliter seruanda est distinctio huius.l.ꝙ aut loqmur de toto integrali aut toto vniuersali primo casu aut istud totū coheret solo aut nō.& secundo casu aut restabant duntaxat decem dies & desino possidere sed nō vsucapere.† Et sic no. casum in quo vsucapio procedit sine possessione qñ fuit inchoata cum possessione sic.j.eo.l.ceptaz. Si vero plures restabāt desino possidere & vsucapere:vt hic a cōtrario sensu sed si illud totum non coherebat solo nō desino possidere nec vsucapere vt hic in ver.quid ergo qđ loquit̃ de toto integrali quicquid dicat hic glo.cum illud quo ad corpus extet ex pluribus capitibus inuicez coherentibus.idē si erat totū vniuersale cōstans ex pluribus capitulis separatis vt in ver.de tertio genere.

☞ Non solum dicit̃ malefidei qui scit vel scire debet rē nō esse vendentis.sed etiam qui credit eam esse vendentis.tamen scit vel scire debet venditionem vel contractum non valere.

Autoritas tutoris debet interuenire in ipso actu:nec sufficit ꝙ interuenerit ante vel post.

Nunquam. † Error iuris circa validitatē tit.nō inducit bonā fidē sz malā in vsucapionibus & prescrip.lon.tēp.h.d. Et ꝓbat̃.j.l.pri.§.i.in fi. In tex.ibi possessoribus ꝓd est quinimo nocet q2 si cōtractus valebat ipse tamen per errorem iuris putabat non valere non vsucapit:vt.j.l.xxi.§.j.sicut nec econtra si credebat valere re vera non valebat vt hic & tunc dr̃ proprie non procedere. Et aduerte quia licet iste error iuris videatur inducere malam fidem:tamen dicitur mala fides ficta ideo non nocet heredi bone fidei:licet mala fides vera defuncti bene noceat heredi:vt.s̃.eo.l.sequit̃.§.heres.ita voluit singulariter gloss.in.l.tutor rerum.de admi.tu. Item loqnitur iste tex. quando cum errore iuris nō erat immixtus error facti. Al's dicit glo.in.l.si vir.j.ꝓ dona.ꝙ error iuris vincitur ab errore facti.& potest vsucapi.vel dic vt ibi dicam:q2 hoc videtur contra istum tex.nam etiam hic erat error facti:q2 hic emens credebat rem esse pupilli cum esset alterius.& in hoc habebat bonā fidē: sed in cōtractu habebat malā:quia credebat valere per errorez iuris cum non valeret.† Et sic not.ꝙ nō solum dicit̃ malefidei qui scit vel scire debet rem nō esse vendentis:sed etiā qui credit eam esse vendentis:tamen scit vel scire dz venditionez vel cōtractum non valere:q2 titu.putatiuus nō sufficit nō subsistente iusta causa putandi:vt.s̃.eod.l.celsus.et error iuris non est iusta causa. ¶ † Item not.ex text.seq.cum gloss.ꝙ autoritas tutoris debet interuenire in ipso actu:nec sufficit ꝙ interuenerit añ vel post:vt &.s̃.de auto.tu.l.obliga.§.tutor. In prescriptione autē longissimi temporis error iuris prodesset:quia facit cessare dolum & veram malam fidem vt dixi in.d.l.celsus.

☞ In omni prescriptione legali vel statutaria regulariter tēpus est continuum nisi expresse reperiatur contrarium.

In vsucapionibus. † Tempus vsucapionis vel prescriptionis est cōtinuū:ideo nō deducunt̃ dies feriati.h.d.in effectu.† Et hoc est regulare in omni p̃scriptione legali vel statutaria nisi expresse reperiat̃ contrariū vt sunt quedā prescriptiones p̃toris in actionibus tēporalibus in quibus sunt tempora vtilia aliquando a princi.tantū & nō ex post facto postꝙ inceperunt currere aliqñ a prin.& ex post facto.qđ dic vt.j.de diuer.et tempo.prescri.sup rubri.vbi est glo.magistra.& singularis maxime circa fi.in ver.sed hoc notandum.

Seruus licet. † Postꝙ desijt seruū fugitiuum possidere nec sibi nec mihi possessionem acquirit nisi cā acquireret noie meo:& ego ratum haberez.h.d. Sed si non desijssem possidere acquireret mihi etiā si noie meo acquireret sed simpliciter tunc autez videor desijsse possidere quando diu:id est lōgo tempore moratus est in libertate:vt.s̃.titu.j.l.iij.§.si seruus.vel quando per alium fuit possessio eius occupata:& tunc acquireret illi si esset bone fidei possessor:vt.in.l.j.§.sed per eum.s̃.titu.j. ¶ In gloss.j.que incipit opp.ibi q2 tunc ipse possidet. Ista gl.nō bene loquit̃ scdm Iac. de are.quia cum sit seruus etiam si diu sit moratus in libertate contra voluntatē dñi & malefidei:licet dñs desierit ipsum possidere:ipse tamen nō possidet:q2 est incapax ad possidendū cum possessio sit iuris:vt.l.quod seruus.s̃.tit.j. Intellige ergo text. simpliciter vt iacet & supple ꝙ iam steterat in libertate ꝑ decennium:& tunc vtraq3 pars vera:q2 nec mihi acquirit q2 nō possideo nec sibi q2 non est capax possessionis licet sit in detentatione:vt.d.l.ꝙ seruus.sed si non diu stetissem in libertate tunc primum dictum esset verū ꝙ nihil ipse possidet sed scdm non.s.ꝙ nec per eum alius:quia imo dñs cum non desierit adhuc possidere:vt.l.j.§.per seruum.s̃.titu.j.

Si seruus meus. † Furor superueniens ei per quē possideo me possessione non priuat.h.d.nec etiam superueniens mihi: vt.s̃.titu.j.&.l.si is qui animo.

☞ Quando alicui existenti in peccato mortali superuenit qđ illud peccatum non aboleatur sed videatur in eo perseuerare.

Si vi aut clam. † Per furorē superuenientē iniusta possessio non fit iusta nec econuerso iusta efficitur iniusta.h.d. Et sic habet duas partes. Secunda ibi:quemadmoduz.& ponitur ibi similitudo per contrarium secundum Dyn. ¶ In text.ibi quod precario furiosus habet supple secundum Iaco.de are.vt bene veniat ad propositum sequens versic.quod si turbetur in possessione ab eo a quo possidebat vi clam vel precario non aget ipse vel alius pro eo vti possi.vt.j.vti possid.l.j.§.fin.sed in seq.versi.quia fuit iusta ante furorem non prohibetur post furorem dicto interdicto agere:quia non efficitur iniusta.& sic bene sequitur quemadmodum interdictum &c.no.ergo secundum Dy.quod licet varietur conditio possidentis non tamen variatur causa possessionis.& poterat esse dubium in primo casu:quia propter furorem videbatur cessare dolus qui prouenit ex animo.& sic videbatur iustificari possessio que a princi.propter dolum erat iniusta.sed contrarium est:quia presumitur perseuerare in eodem dolo hoc vult iste text.† & sic facit secundum Dyn.ad questio-

nem de qua tetigi in dicta.l.si is qui animo.§.titul.j.quando alicui existẽti in peccato mortali superuenit furor ꝙ illud peccatum non abolet̃ videt̃ in eo perseuerare.facit.c.maiores.circa.fi.de baptismo ⁊ eius effectu.

1 **Uacuum tempus.** ¶†In vsucapione cepta complenda cõputatur tempus quo post mortem vsucapientis possessio stetit vacua vel ante aditam hereditatẽ vel post.hoc dicit.Et primo casu completur per hereditatem iacentem:vt.j.eo.l.ceptam.secũdo per heredem licet heres nõ possideat vt hic.⁊ sic supplet illã l.ceptam.per hunc.§.Uidebatur maius dubium post aditionem hereditatis nam ante aditionem non est quid imputetur hereditati quare possessionem non apprehendit quia non potest cum sit persona representata que possidere non potest:vt.l.j.§.sceuola.si quis testa.liber esse ius.Et ideo si totum tempus qd restabat currit hereditate iacente vtilitatis causa receptuz fuit et propter necessitatẽ quod vsucapio compleatur sine possessione.sed postꝙ heres adiuit ante completum tempus est quid sibi imputetur quare possessionem non apprehendit cuz possit.⁊ ideo non videtur quod possit complere vsucapionem sine possessione.sed contrarium hic patet.ideo est notandum.

2 ☞Si heredi fuit facta traditio simpliciter ab eo qui vendiderat defuncto:⁊ heres putabat rem fuisse donatam an acquirat dominium:si tradens erat dominus vel vsucapiendi conditionem si non erat dominus.

1 **Si defunctus emit.** ¶†Heres vsucapit titu.quem habebat defunctus licet ipse credat de alio tit.ꝙ re vera esset.hoc dicit.potius ergo inspicitur quod erat in veritate ꝙ quod est in opi.heredis.hoc dicit. ¶In gloss.magna ibi:⁊ etiam pro donato si iustus sit error supple et etiam pro herede:quia plures titul.possunt concurrere ad eandem vsucapionem com plendaz etiã diuersis temporibus incohantes:vt.§.ti.j.l.iij.§.ex pluribus.

2 ¶†In gloss.ibi:sed quid si heredi fuit facta traditio.s.a venditore qui vendiderat defuncto et tradidit rẽ simpliciter:⁊ sic habebat in animo tradere ex causa venditionis:heres autem putabat fuisse donatam et sic recepit tanꝙ ex causa donationis vtrum acquirat dominium si tradens erat dominus vel vsucapiendi conditionem si non erat dominus.hoc voluit gloss.querere:et sic an iste dissensus noceat.et breuiter dic quod non nocet ex quo re vera contractus venditionis fuerat celebratus inter defunctũ ⁊ tradentem:⁊ sic transfertur dominium vel vsucapiendi conditio ex vera causa non ex putatiua:vt.l.cum corpus.§.de acqui.re.do.sed quando contractus non est vere celebratus sed tempore traditionis veniebat celebrandus:⁊ si quis tradat ex vna causa ⁊ recipiens recipiat ex altera impeditur celebrari.et sic non transfert dominium nec vsucapiendi conditionem:hic est casus in.l.si ego.la prima.si cert.pet.hoc vult gloss.in effectu.

1 **SI fur rem furtiuam.** ¶†Uitiũ furti purgatur si fur domini voluntatẽ habere incipiat.hoc dicit.Sed an efficitur dominus statim si res nõ erat presens.dic vt no.§.de acqui.re.do.l.qua ratione.§.interdum.per gloss.⁊.l.eius rei.cum.l.seq.§.de rei vend.⁊ si cer.pe.l.certi cõdictio.§.fi.

2 ☞An potius inspiciatur id quod est in opinione ꝙ quod in veritate.

1 **Si quis id quod.** †Qui putat se non posse vsucapere cũ possit errãdo in iure dicitur malefidei:⁊ non vsucapit.h.d.†Et sic potius inspicitur quod est in opi.ꝙ quod in veritate aliquando econtra.quod dic vt.j.pro empto.l.ij.§.si sub conditione.

2

1 **NOn solum.** †Ex quacũꝙ iusta causa habili ad vsucapiendũ qs possideat ancillam furtiuam partum conceptum ⁊ editum penes eum potest vsucapere.h.d.in effectu.Hic non habetis alia.

2 ☞Regula ꝙ quis non potest sibi mutare causam possidendi in quibus casibus habeat locum.

1 **Quod vulgo.** †Qui possidet mala fide vel detinet nõ põt sibi immutare causaz possessionis nec acquirere dominiũ nec incipere vsucapere nisi fuisse credat.h.d.vsꝙ in fi.Et per istum tex.bene probatur qd dixi in.l.cum solus.§.eod.quod quando possessio precessit titu.licet fuerit habita ab alio ꝙ ab eo a quo acquirit tit.huius nõ nocet quominus vsucapiatur concurrentibus alijs:vt ptz hic in ver.idemꝙ iuris erit.Item per eũdem ver.dico cõtra Bal.qui tenet in.l.alienum.C.de furtis.ꝙ si possides vel detines aliquam rem titij.non a me:sed postea putans esse meam acquiris a me titu.ꝙ eam non videor tibi tradere:⁊ sic innuit ꝙ non possis vsucapere dicens ꝙ tunc videtur tradere quãdo habuisses eam a me:vt quia commodassem vel locassem:sed salua pace sua hic videtur tex.in contrarium quia sufficit ꝙ ex aliqua causa putes me dñm licet a me nullo modo habueris ⁊ sic mutes tibi causam possessionis ⁊ videar tibi tradidisse ⁊ vsucapere possis.†Ultimo no.ꝙ regula ꝙ quis non potest sibi mutare causam possidendi habet locum in duobus casibus scilicet de iniusta in iustã vt hic.in prin.⁊ de nulla in aliquã:vt in fi.⁊ etiã de iniusta in aliam iniustam:vt.l.clam possidere.§.titu.j.cetera dic vt.l.cum nemo.C.de acqui.pos.

2 ☞Quando aliquis recessit de fundo audiens aliquos armatos venire nec expectauit se deijci an perdat possessionem et an videatur violenter deiectus vt habeat interdictum vnde vi contra venientes.

3 An tunc res fiat vitiosa vitio violentie ⁊ sic inusucapibilis.

1 **Si dominus.** †Res de qua aliquis fuit violenter diectus nõ prohibetur vsucapi si non fuit violenter possessa.h.d.sic.§.eod.l.sequitur.§.si tu vi me.possunt ergo ista duo stare simul quod sit quis violẽter deiectus ⁊ tamen res nõ est violenter possessa.⁊ lex attineat loquitur de re violenter possessa.Et pro declaratione istius.§.et legum allegatarum in glo.pro contrarijs ⁊ glo.ibi positarum

2 que loquũtur in volente.†Dic quando aliquis recessit de fundo audiẽs aliquos armatos venire nec expectauit se deijci.Tres sunt casus.Nam aut queritur an perdet possessionem.⁊ dic indistincte quod sic siue erat verum quod nisi venirent illuc siue non.Item si veniebant animo expellendi eum siue non siue fuerint ingressi fundum siue non:faciliter possessio perditur solo animo ⁊ pusillanimitate:vt.§.titul.j.l.sed ⁊ si nolit.⁊ per consequens si vsucapiebat interrumpitur vsucapio:vt.§.eo.l.naturaliter.et ita intelligit glo.istum tex.sed non expedit ita intelligere sed intellige vt in sequenti:quia istud probatur per predictam.l.sed ⁊ si nolit.Aut queritur vtrum ipse videatur violenter deiectus vt habeat interdic.vnde vi contra venientes.⁊ dic quod sic in duobus casibus tantum scilicet quando veniebant causa ipsum expellendi:licet possessionem non fuerint ingressi et tunc datur interdictuz vnde vi ad damna ⁊ interesse ⁊ ita potest intelligi prin.huius.§.Alius casus est quando non veniebant illo animo tamen reperientes possessionem vacare fuerũt ingressi:vt.j.vnde vi.l.iij.§.si quis autem.ver.nisi possessio.Si autem nec veniebant illuc causa expellendi nec fuerunt ingressi:tunc nec videtur vi deiectus quo ad hoc vt competat contra eos interdictum:vt.d.§.si quis autem.in princi.vel actio quod met.cau.vt.§.quod met.cau.l.metum.in prin.

3 †Tertio videndum est vtruz res fiat vitiosa vitio violẽtie:⁊ sic inusucapibilis et dicendum est ꝙ non indistincte nisi possessio per illos qui fuerit occupata etiam si veniebant causa ipsum expellendi vt hic in ver.si nihilominus sed si fuit occupata.secus etiam si non veniebant causa ipsum expellendi sed post mutauerunt propositum vt.d.§.si quis autem.ver.nisi.

1 **Si mihi titius.** †Datio insolutum est sufficiens causa ad vsucapiendũ vel prescribendũ ti.pro suo.h.d.Uel dic ꝙ nõ loquitur de datione insolutum:quia illa fit quãdo pro debito pecuniario datur species insolutum ⁊ tunc est quedam emptio:vt.l.elegãter.in prin.de pig.act.⁊ sic prescribetur titu.pro emp.sed loquitur quando species debita ex aliqua actione personali que non cadit in specialem titu.soluitur pro illa actione ⁊ obligatione extinguenda:vt si debetur ex stipulatione vel ex aliqua alia causa:vt ex permuta.et tunc prescribitur titu.pro suo generali:qꝛ non reperitur titu.specialis pro stipu.sicut reperitur pro legato pro donato ⁊ similibus. ¶In glo.magna circa fi.ibi.§.eod.l.cum solus.vbi prohibetur vsucapio:vt hic permittitur.sed hic quicquid dicat gloss.qd ibi erat titu.putatiuus hic verus.Item ibi habui possessionem ab alio ꝙ ab illo a quo tit.pretendebam.hic ab eodem a quo ti.verũ habui.

2 ☞Seruus acquirit domino suo possessionem per factum iniustum ⁊ quando.

3 Quando quis eandem rem primo conduxit postea precario rogauit vel econuerso attenditur vltimus contractus et per ipsum videtur recessum a primo ⁊ quid si fiant in eodẽ instãti.

1 **Qui pignori.** †Usꝙ ad fi.huius.l.prosequitur vnam materiam de illo qui rem quam vsucapiebat tradidit alteri pignori.Nam certum est qd transfert possessionem ⁊ ciuilem ⁊ naturalem:⁊ nulla sibi remanet.Item certum est quod hoc nõ obstante ipse non desinit vsucapere:quia fingitur possidere quantum ad hunc effectum:et possessio creditoris sibi prodest:vt.§.eod.l.serui nomine.in isto autem.§.

autem.§.cum seq. ponuntur duo casus in quibus debitor desinit vsucapere. ¶ Primus quando creditor possessionem illaz in alium transfert tanq̃ de re sua: ⁊ tunc priuat debitorem illa ficta possessione sicut depositarius vel commodatarius colonus vel inquilinus alteri tradendo rem tanq̃ suaz priuant deponentem commodantem aut locantem vera possessione: et p consequens vsucapionem interpellant: secus si alteri cred. non tradat: licet illam rem alteri obliget tanq̃ suam. ⁊ ita intelligo finem huius.§.in ver. plane. licet gloss. alter intelligat: et eius intellectus est verus in se. Alius casus in quo debitor vsucapere desinit etiam ab ipso princi. cum pignoratus est quando eam pignorauit vero domino cõtra quem vsucapiebat ignoranti rem esse suam sicut quando vsucapiens locat rem quam vsucapit vero domino: vt not. s. eo. l. ei a quo. nam ibi non intendit transferre possessionẽ ⁊ tamen transfert: sed hic intendit transferre: vnde multomagis interpellatur vsucapio: quia sicut dominium recipientis attrahit ad se possessionem veram locantis: vt ibi: ita fictam possessionem pignorantis. ⁊ hoc si debitor pignorauit ⁊ tradidit: secus si non tradidit. ⁊ hoc dicit in.§. sequenti. ¶ Ex quo collige duas limitationes ad dictam. l. ei a quo. primam ex verbo ignoranti: quia requiritur q̄ licz dominus ignoret se dominum. ⁊ ita voluit ista glo. licz tex. nihil dicat ibi. sed probatur hic vt ibi etiam dixi. Alia limitatio est q̄ procedit quod ibi dicitur quãdo locauit ⁊ tradidit: secus si nõ tradidit per istum text. in fi. vt etiam ibi dixi. ¶ In.§. autem si rem pignori. ponuntur quatuor casus vsq̃ in fi. in quibus videbatur interpellari vsucapio debitoris: ⁊ tamen non interpellatur: qui sunt clari. 2 † Et not. ex ista vltima parte in ver. sed si debitoris: vbi ponitur secundus casus q̄ seruus acquirit domino suo possessionem per factum iniustum: puta per furtum quando cõmittitur super re pertinente ad dominum suum. nã hic non potest esse alia ratio quare non interpellatur vsucapio nisi quia seruus debitoris surripiendo creditori rem pignoratam: licet priuet creditorem possessione: vt hic in tex. tamen facit eam reuerti ad ipsum debitorem. vnde si vsucapiebat prius ex ficta possessione fortius nunc ex vera que sibi accessit: sed cõtrarium de. l. quod seruus. s. titul. j. soluitur ibi quando committitur furtum vel violentia in re ad dominum suuz non pertinente: tunc non acquirit domino possessionem hic quando in re pertinente saltem iure quasi dominij: quia ipsam vsucapiebat: tene menti hanc limitationem ad illam. l. nam idem potest dici in monacho si in re pertinente ad monasterium et per alium possessa committat furtum vel violentiam quod acquirat possessionem monasterio: quia est quedam recuperatio rei sue que potest fieri facilius q̃ noua acquisitio cuz tractetur de 3 dãno vitando nõ de lucro captando. tene menti. ¶ † Item no. vltimum casum qui est singularis q̄. l. si quis ante. s. titu. j. que dicit q̄ quando quis eandem rem primo conduxit postea precario rogauit vel econuerso: attenditur vltimus contractus ⁊ per ipsum videtur recessum a primo: quia sunt inter se contrarij: cum ex vno non possideatur ex altero sic saltem naturaliter hoc habet locum quando diuersis temporibus: sed qñ eodem instanti non censetur sibi voluisse contrariari nec seipsum corrigere: sed magis est presumendum q̄ voluerũt q̄ ex precario nõ possideat sicut nec ex cõductione. Sed quare nõ ecõuerso quod ex conductione possideatur sicut ex precario: respõdeo q̄ conductio nunq̃ fit vt cõductor habeat possidere nisi fiat in longũ tempus: vt. s. loca. l. non solet. ⁊. s. e. l. ij. quod vulgo. in fin. Sed precarium bene põt fieri etiã de sua natura absq̃ eo q̄ aliqua possessio transferatur: vt. j. de preca. l. ⁊ hz. §. eum qui. cũ ibi no. Hic non habetis alia.

2 ¶ Non põt dici res furtiua. nisi illa super qua furtum cõmittitur seu pro qua competit actio furti.
In re hereditaria q̃ nunq̃ fuit possessa per heredez non cõmittitur furtum nec cõpetit actio furti: sed committitur crimen expilate hereditatis ⁊ qñ ⁊ quid si res esset apud aliquem.
3 Si heres anteq̃ apprehenderit possessionem rerum hereditariarum dat licentiam ei cui legatus est vsufructus q̄ possessionem apprehendat ⁊ vtatur licet ille hoc faciat ⁊ sic acquirat sibi naturalem non per hoc heres acquirit ciuilem: quia hoc non facit nomine heredis: sed pro suo tantum iure. ⁊ nu. 4.
4 Si proprietarius haberet ciuilẽ ⁊ fructuarius expelleretur a naturali an proprietarius perderet ciuilem.
5 Ei qui non possidebat tempore furti facti: an detur actio furti pro suo interesse.

1 **I homo.** † Pro re hereditaria subtracta q̃ per heredẽ nũq̃ fuit possessa põt cõpetere actio furti: et efficit res furtiua et vsucapibilis si legatus erat alteri vsusfruct⁹: ⁊ ille prestiterat satisdationẽ de vtẽdo fruẽdo arbitrio boni viri quo casu si adhuc non inceperat vtifrui sibi soli ⁊ nõ heredi cõpetit actio furti. Sed si inceperat: ⁊ sic possidebat competit tam sibi q̃ etiam heredi. h. d. ista. l. difficilis tam in tex. q̃ in glo. et male declarata per Bartol. Et primo ponitur thema et. q. cum vna ratione ad partem negatiuam vsq̃ ibi. sabinus. Secundo ponitur responsio sabini qui primo premittit vnum ad euidentiã ⁊ postea determinat pro parte affirmatiua quod efficiatur vsucapibilis vsq̃ ibi. quod sic. Tertio declarat in quo casu locum habeat determinatio sabini vsq̃ ibi: sed si vtenti. Quarto determinat nouum casum: quia determinatio sabini loquitur quando legatarius vsusfructus nõ inceperat vti frui: ⁊ sic nec inceperat possidere: ⁊ per consequens res per neminem possidebatur quo casu soli fructuario competit actio furti post prestitam satisdationem. ¶ Quid autem si inceperat vti frui et sic possidebatur naturaliter tantum per fructuariuz: tunc dicit actionẽ furti competere vtriq̃ tam fructuario q̃ heredi et vtroq̃ casu efficitur res furtiua ⁊ vsucapibilis. Si autez satisdatio per fructuarium nõ esset prestita nec per aliquem possidebatur: tunc neq̃ efficitur res furtiua nec vsucapibilis licet in ea committatur crimen expilate hereditatis. Et hoc innuit ista lex a contrario sensu: licet Barto. in suo summario videatur velle quod ista lex hoc dicat expresse: sed non est verum: vt patet recte intuenti. Et premitte quod. l. antea. que prohibet rem vsucapi lo2 tur in re furtiua: vt. s. eodẽ. l. sequitur. §. quod autem. ¶ † Non autem potest dici res furtiua nisi illa in qua furtum committitur seu pro qua cõpetit actio furti. Item premitte quod in re hereditaria que nunq̃ fuit possessa per heredem non committitur furtum nec competit actio furti. Sed commitur crimen a expilate[a] hereditatis siue subtrahatur ante aditam hereditatem siue post ⁊ ante possessionem apprehensam per heredem. Fallit quando talis res esset apud aliquem qui teneretur ad custodiam eius vt apud commodatarium vel depositarium vel fructuarium vt. j. de fur. l. hereditarie. quia licet furtum sit delictum circa rem non circa personam: vt. l. itaq̃ fulo. eodem titu. tamen requiritur persona cui fiat vt. l. falsus. §. qui alienum eodem titu. ⁊ si res per neminem possidetur: nec est eius custodia apud aliquem non dicitur subesse persona cui furtum fiat vt in. l. j. §. sceuola. si quis test. liber esse ius. fue. in tex. ⁊ glos. ideo erat hic dubium in primo casu quando non fuerat apprehensa possessio per heredem nec etiam per legatarium vsusfructus verum si subtrahatur committatur furtum ⁊ efficiatur vsucapibilis. ⁊ videbatur q̄ non: quia heredi non competit actio furti nec sibi fit furtum licet committatur crimen expilate hereditatis: tamen sabinus determinat contrarium dicens q̄ res pro qua competit actio furti efficitur vsucapibilis: sed hic licet non competat heredi competit tamen legatario vsusfructus. et hoc sufficit. iurisconsul. autor legis dicit hoc verum si legatarius poterat vtifrui quod est si hereditas erat adita: et ipse prestiterit satisdationem de vtendo fruendo: quia tunc tenetur ad custodiam: vnde quod furtum solet committi propter malam custodiam interest ipsius habere actionem furti: quia tenetur heredi ad estimationem totius rei. et isto casu sibi soli legatario datur et non heredi: sed si inceperat vti frui: ⁊ sic possidebatur per legatarium: licet non per heredem tunc tam legatario q̃ heredi censetur furtum committi. et vtriq̃ competit actio furti. hoc dicit ista. l. difficilis discernendo rationem inter casum et casum. ¶ In glo. que incipit contra extraneum ibi sed vtrumq̃ istorum est falsum. s. quod res pro qua competit actio furti contra extraneum non possit vsucapi ⁊ quod illa pro qua competit contra dñm bene possit prout volunt primi. de quibus in princ. glo. qui intelligunt istum tex. in ver. sabinus. primo modo quando poterat agi contra extraneum. tamen aduertendus quod glos. in duobus exemplis vel casibus quos statim subijcit non probat nisi falsitatem primi dicti: quia non est verum quod vbicunq̃ competit actio furti contra extraneum res sit inusucapibilis. Et hoc probat duobus modis. primo in furto commisso per ipsum dñm extraneo opem prestante. nam cõpetit actio furti contra extraneum. ⁊ tamen quia furtum fuit commissuz per dominũ res nõ est effecta furtiua nec inusucapibilis vt. s. eod. sequitur. §. si rem. ¶ Item probat in furto commisso per ipsum extraneũ. nam si res est reuersa ad dñm põt vsucapi. quia purgatum est vitiuz: ⁊ tamen adhuc competit actio furti pro ea contra extraneum per. l. qui ea mente. j. de fur. propter hoc glo. scdm Azo. dicit dictũ sabini nõ esse intelligendũ simpliciter vt iacet: q̄ vbicũq̃ competit actio furti res sit inusucapibilis. Sed dz suppleri in duobus scilicet q̄ furtum fuerit cõmissum per extraneum non per dñm ⁊ q̄ vitium furti non fuerit purgatum: et tunc procedit eius dictũ. q̄ aũt scdm dictum sit falsum scilz quando competit contra dñm res nõ efficiatur inusucapibilis glo. hoc non probat. ⁊ sic male dicit hic vtrumq̃

a ¶ Expilate. An maius sit crimen furti q̃ expilate hereditatis vide ⁊ an statutum loquẽs in furto habeat locũ in crimie expilate hereditatis. vide Bal. in. l. de his C. de furtis.

ꝙ hoc dictum non est falsum imo verum vt.d.l.sequitur.§.si rē s.eodem secundū primum simpliciter intellectum bene esset fal sum:vt patet ex predictis.¶ In glo.seq.circa fi.ibi vel dic scdm Jo.ista opi.non est vera:quia est contra tex.qui vult qd heres qui nunꝙ possedit non habeat actionem furti nisi in vltimo ca su quādo legatarius vsusfructus incipit iam vti frui.⁊ sic possi dere.Jo.autem voluit ꝙ indistincte heres possit agere:q2 ne sciuit videre rationem diuersitatis quare magis possit agere legatarius vsusfructus ꝙ ipse heres etiam anteꝙ legatarius incipiat possidere. Sed certe ratio colligitur ex his que.s.di xit glo.quia post prestitam satisdationem per legatarium ipse pretendit duplex interesse.s.sui iuris:scilicet vsusfructus. Itē etiam proprietatis: quia tenetur heredi de mala custodia.⁊ sic ad estimationem proprietatis.Sed heres nō pretēdit interesse nisi ratione sui iuris.non enim tenetur vsufructuario ad custo diam:quia ergo vsufructuarius plus grauatur post prestitam satisdationem magis sibi subuenitur vt habeat actionem furti etiam si nunꝙ possedit.Sed heres non nisi poꝙ fructuarius possidere incipit:⁊ tunc que sit ratio ꝙ agere potest heres.dic vt in seq.glo.super verbo poterit.que ponit verum intellectum huius.l.¶ In glo.penul.super verbo poterit ibi cum sibi tan tum naturaliter fructuarius possidet.†Not.istam glo.que vult

3 expresse quod si heres anteꝙ apprehenderit possessionem re rum hereditariarū dat licentiam ei cui legatus est vsusfructus ꝙ possessionem apprehendat:⁊ vtatur ⁊ fruatur:lʒ ille hoc fa ciat.⁊ sic acquirat sibi naturalem.nō per hoc heres acquirit ci uilem:quia hoc non facit nomine heredis sed pro suo tantum

4 iure.†Sic in simili si ꝓprietarius haberet ciuilē:⁊ fructuari⁹ expelleret a naturali non perderet ꝓprietarius ciuilem p eandem rationem:vt no.per glos.in.l.j.in fin.s.vsufru.queadmo. ca.que est singularis.Sicut ergo non perdit:per factū fructua rij non acquirit non sic in colono:quia si heres ante appreben sam possessionem locaret statim ꝙ cōductor apprehendit rem acquirit ciuilem ⁊ naturalē heredi quam naturalem retinet si bi corpore suo:quia noīe heredis videt̄ hoc facere: vt.s.titul.j. l.qui vniuersas.§.ꝙ per colonū.scdm vnum intellectū:⁊ ipso colono expulso dn̄s perdit ciuilem:vt.l.peregre.§.quibus ex plicitis.eodē titu.¶ In glo.ibi dic ergo.ista est vera ratio.⁊ in ver.seq.glo.ponit verum intellectū huius.l.⁊ melius loquitur ꝙ seq.glo.que videtur cōtrariari huic.⁊ in duobus male loqui tur:dic ergo concludendo ꝙ si legatarius vsumfructū nondū prestitit cautionem nec possessionem apprehendit tunc nec sibi nec heredi datur actio furti:quia neuter pretendit interesse ni si sui iuris:⁊ ideo seruatur regula que est ꝙ rei a nemine posses se furtum non committitur: vt.l.j.§.sceuola.si quis test.li.esse ius.fuerit.siue sit adita hereditas siue non. Si vero prestitit sa tisdationem tamen non apprehendit possessionem:nec etiā he res tunc dispensatur contra illam regulā per istam.l.in ver.sa binus.vsqꝫ ad ver.fi.qui in hoc non est alibi ꝙ committat̄ fur tum soli fructuario:⁊ ipse solus agat non heres ꝓpter rationē quam dixi in glo. precedenti quia precedit duplex interesse et efficitur res furtiua ⁊ inusucapibilis etiam respectu proprieta tis cum pretendat etiam interesse proprietatis. Si vero presti tit satisdationem ⁊ incipit vtifrui et sic possidere:tunc non est locus illi regule q̄ loquitur in re a nemine possessa.ideo tūc cō mittitur furtum non solum ei cui subtrahitur:sed cuicunqꝫ in teresse pretendenti:⁊ cuilibet eorum datur actio pro suo inter

5 esse vt in fi.huius.l.¶†Super illo autem articulo vtrū ei qui non possidebat tempore furti facti detur actio furti pro suo in teresse:quia leges in hoc videntur vitiare:distingue ꝙ aut ille licet tunc nō possideret aliquando tamē possedit ⁊ tunc sibi da tur actio vt.l.falsus.§.si iactuʒ.j.de fur.Aut nec possidebat nec vnꝙ possedit:⁊ tunc aut facto furis hoc accedit quod nunꝙ possidere potuit.et idem vt.l.siue manifestus.§.tandiu.et ibi no.per Bar.s.de condi.fur.aut hoc accidit ex alia cā ⁊ tūc aut pretendebat duplex interesse.s.iuris sui ⁊ iuris alterius cui te nebatur ad custodiam:⁊ idem vt hic in ver.sabinus. Aut non pretendebat nisi interesse sui iuris:⁊ tunc aut licet non possideretur per eum possidebatur per alium ad quē pertinebat custo dia:⁊ idem vt in fi.huius.l.⁊.j.de fur.l.hereditarie.cū.l.se. Aut per nullum possidebatur ⁊ tunc non agit vt in.d.§.sceuola.⁊.l. si continuatam.§.fi.de prescrip.ver.

2 ☞Quantum ad excusandum a pena vel a maleficio sufficit quecumqꝫ causa etiam iniusta.

1 **Potest pluribus.** †Error iuris q est in psona tradentis vsucapionē nō impedit.ad hoc alleg.Dy.Et istud colligit̄ ex fi.huius.l.⁊ ēt ex gl.que incipit erro re iuris.secus in eo qui est in recipiente:vt.s.eo.l.nunꝙ.Et ra tio diuersitatis est:quia tradens rem mobilē alienam certat de damno vitando.i.excusando se a furto ⁊ pena eius:⁊ quia si ha beretur pro sciente committeretur furtū cōtrectando rem alie

2 nam contra voluntatem dn̄i †⁊ q̄tum ad excusandum a pena vel a maleficio sufficit quecumqꝫ causa est iusta vt.l.igitur.de libe.cau.⁊ no.per glo.que semper alleg.in.l.j.in fi.mag.glos.s. si quis ius dicenti non obtēpe.¶ Sed recipiens tractat de lu cro captando.i.de vsucapiendo.ideo requiritur causa iusta credulitatis ⁊ error iuris non est causa iusta.¶ Et premitte qd ad hoc vt procedat vsucapio in rebus mobilibus etiā iure isto reqꝛirebatur bona fides non solū in recipiente ⁊ vsucapere vo lente sed etiam in tradente:quia si tradens esset male fidei com mitteret furtum:vt.s.dixi.⁊ si res efficeretur furtiua ⁊ inusuca pibilis non sic in prescriptione rerū immobiliū in quibus non committebatur furtum.vnde mala fides tradentis nō nocebat si res nō erat vitiosa vitio reali.hodie secus:vt in aut.male fi dei.C.de prescrip.lon.tēp.lex ergo ista intendit declarare quo modo possit hoc contingere ꝙ quis rem alienaʒ mobilē tanꝙ suam bona fide ⁊ sine vitio furti possit in alium transferre.

2 ☞Longum tempus inducit obliuionem.

3 Vitium clandestinitatis nō afficit rem vitio reali.sed persona li:⁊ quid operetur istud vitium personale.

1 **Furtum enim.** †.§.Fundi quoqꝫ.Si res cui⁹ possessio ciui lis ⁊ naturalis vacat clādestine occupet̄ nō efficit̄ ꝑ hoc vitiosa vitio reali:ʒ psonali.Et ideo lʒ occupās nō possit vsucapere vel prescribere ꝓpter suam malā fidē per alium tn̄ bone fidei possessorem cū titu.poterit prescribi.Et dr̄ vacare ciuilis ⁊ naturalis vel per negligentiam cōmissam in recuperando naturalem vel quia possessor decessit sine herede vel per obliuionem que inducitur per lapsum longi temporis. h.d.cum.l.seq.⁊ iste.§.propter istos modos semper alleg.ma

2 xime propter vltimum †quia longum tempus inducit oblinio nem:vt not.in.l.licet.C.de acquir.pos.per glos.et not.s.titu.j.l. si id quod.in princip.Et bene patet id quod hic dixi.et in.l.pre ced.ꝙ in rebus immobilibus mala fides tradentis non noce bat singulari successori:sed vniuersali sic.s.eodē.Sequitur.§.

3 heres.†Est ergo hic casus expressus in.l.seq.quod vitiuʒ clan destinitatis non afficit rem vitio reali quicquid dicat gloss.in l.vltima.C.de acqui.pos.Sed vitio personali sic:et istud vitiuʒ personale facit vt ipse non possit vsucapere et si titul.ab alio quem scit non dominum acquiret: vt.s. eodem non solum.§. quod vulgo.in princi.¶ Item operatur vt contra ipsuʒ detur possessorium recuperande non interdictum vnde vi.sed condi tio ex.l.cum querebatur.C. vnde vi.in qua admittitur exce ptio proprietatis si offerret se paratum incontinenti proba re:vt ibi not.non sic in interdicto vnde vi.quod autem hic di citur de negligentia ⁊ de obliuione declarata:dic vt dixi in.l.si ideo.§.j.s.titu.j.

1 **Si solum.** †Pone hic casuʒ ꝙ quis occu pauit solū p vim postea ibi ipse vel alius edificauit:deinde ad te peruenit solū ⁊ su perficies ti.⁊ bona fide.Certū est ꝙ solū nō pōt pre scribere:quia est affectum vitio reali.An saltem edificium:et di citur ꝙ non intelligo verum respectu directi dominij:sed respe ctu vtilis si possedit tanꝙ superficiarius videtur secus quod dic vt.s.eo.nunꝙ.⁊.j.in.l.ceptam.

1 **Ceptam.** †Per hereditatem iacentē vsuca pio cepta per defunctum pōt com pleri ⁊ sine possessione.h.d.Et etiam per heredē lʒ non apprehenderit possessionem:vt.s.eod.nunꝙ.§. vacuam.⁊ dic vt ibi.sed nondum cepta non potest incipi ab he reditate iacente sicut nec contra eam:vt.j.eo.l.fi.in fi.⁊ intellige quando vere iacebat.si autem ficte dic vt.s.eo.l.si is qui ꝑ em ptore.ver.quemadmodum.

1 **Si rem mihi surreptā.** †Vi tium furti vel violentie.non purgat̄ lʒ res veniat in pote statē procuratoris.h.d.intellige de ꝓcuratore gene rali vt in gl.j.Et no.si.huius.l.ꝙ nō debemus facere id ex quo resultat ꝑsumptio fraudis nec etiā interpretari aliqnā.l.vel sta tutum ꝑ ea parte ex qua posset resultare captio seu fraus.

2 ☞Maritus solus non potest alienare rem dotalē sine cōsen su mulieris ⁊ quando.nu.5.

3 Quid econtra si mulier alienat rem dotalem sine consensu mariti

4 Differentia an fiat venditio per vxorem vel fiat per maritum.

5 Predium datum inestimatum dicitur proprie dotale.

6 Si ipsa mulier vendidit an possit soluto matrimonio vendi care.

7 Si vendidisti mihi rem alienam:et sic non transtulisti dn̄ium si postea

si postea contingat ad te dñium peruenire: vt q2 si cessisti domino vel alio modo: quia dñs postea cōstabat an confirmetur ista venditio ⁊ quid si dominus tibi succedat. ⁊ nu. 8.

8 Ius in beneficijs acquiritur sine traditione.

Cum vir. † Ex iure superueniēte autori cōfirmatur ius singularis successoris. ad hoc semp alleg. ⁊ h3 materiā difficilē. ⁊ 9tinet tria dicta. Secūda ibi: quē defuncta. Tertia ibi idez iuris. Et super primo dicto non est nisi vna glo. que incipit maxime in ver. alias que format vnam questionem. Super secundo dicto sunt alie due gloss. super tertio nulla gloss. est. Posset etiam dici quod omnes glos. concernunt secundū dictū. Et aduertendum quod tertium ⁊ vltimum dictum in ver. idem iuris debet referri ad proxime precedens quod loquitur de cōfirmatione: quia si fur qui vendidit postea succedit domino cōfirmatur venditio licet a principio fuerit nulla non autem ad primū quod loquitur de inualiditate contractus: quia venditio rei dotalis non valet in preiudicium mulieris siue sit facta scienti siue ignoranti rem esse dotalem: vt in prin. l. sed venditio rei furtiue tunc non valet quando fit scienti: secus si ignoranti: vt in. l. si in emptione. §. item si emptor. ff. de contraben. empt. quia inualiditas resultat ex eo q2 emendo rem furtiuam iterum committitur furtum per emptorem. ⁊ hoc non est nisi quando scit sed in re dotali inualiditas resultat ex eo ne fiat preiudiciū mulieri: et ista ratio viget siue sciat emptor siue ignoret. ¶ 2 † In tex. ibi. vir. scilicet solus ⁊ sine consensu mulieris: nam non potest illi preiudicare: interest enim sua ne remaneat indotata: et maritus habeat vnde eam sustentet. 3 † Quid autem econtra si mulier alienauit rem dotalem sine consensu mariti: dic idem cum non valeat nec in preiudicium sui nec in preiudicium mariti: vt. C. de iur. do. l. si predium. cum consensu mariti innuit illa. l. q2 valeat. ⁊ ita tenet ibi Cy. sm Iaco. de ra. Contrariu3 est verius: vt no. Bar. in. l. estimatis. in fi. ff. solu. ma. et dicit esse casum in. l. fi. ff. de iur. do. nec ergo alter ipsorū sine altero nec ambo simul vendere vel alienare possunt. ¶ 4 † In hoc tamē est differentia vtrum fiat venditio per maritum vel fiat per vxorem: quia primo casu quando fit per maritum licet non valeat venditio in preiudicium vxoris quia non transfertur dominiū nec vsucapiendi conditio contra ipsam vxorem nec constante matrimonio nec eo soluto valet tamē in preiudicium mariti: quia obligatur ex illo contractu ad eius obseruantiam. arg. l. ⁊ si is. C. de predijs mino. ⁊ not. glos. in. l. cum lex. ff. de fideiuss. ⁊ etiam Barto. ⁊ Dyn. videntur hoc tenere. ⁊ sic obligatur ad tradendum ⁊ obligatur de euictione si traditus fuerit euic. per vxorem ad heredes eius si emptor ignorauerit q2 esset dotalis vt infra etiā subditur: sed si fiat per vxorē cuius fauore prohibetur alienari non obligatur ad obseruantiam contractus: quia ex quo prohibita est alienatio censetur prohibita obligatio per quam peruenitur ad alienationem. argu. in. l. oratio. de spon. ⁊ hoc tenet Barto. in dicta. l. cum lex. facit. l. si resoluendam. C. de predijs mi. Item in alio differunt: quia si maritus vendidit et iurauit non venire contra tale iuramentum non valet in preiudicium mulieris et ipso non obstante potest venire contra ad vtilitatem mulieris [a] etiam iure canonico quo non valet iuramentum in preiudicium alterius q3 iurantis: vt in. c. ij. de pac. lib. vi. et not. in. l. cum quis. §. titia. de lega. iij. per Bart. et per Bal. in. l. j. vel. ij. de inoffi. do. sed si ipsa mulier venderet vel cōsentiret et iuraret non contrauenire non posset postea venire cum iuramentum possit seruari sine interitu salutis eterne: et non preiudicat alteri nisi mulieri: vt in. c. licet mulieres. de iure iur. lib. vj. ⁊ eo. tit. in. c. cum contingat. Posset tamen dici q2 si maritus in hoc non consentit possit venire contra etiam ex persona mulieris: quia iuramentum illius non potest sibi preiudicare. ¶ 5 † In tex. ibi. predium scilicet inestimatum: ⁊ tunc est proprie dotale: si autem esset estimatum tali estimatione que faceret alienationem posset alienari etiam sine consensu mulieris. C. de rei vxo. act. §. et cum. l. in fi. Si autem tali que non faceret emptionem posset cum consensu mulieris non aliter et iste est casus qui non est alibi in. l. si estima. ff. alleg. Quid autem in rebus mobilibus datis in dotem. dic vt not. in auth. siue a me. C. ad velle. ⁊ in. l. j. solu. mat. ¶ In tex. ibi venditio non valet scilicet quantum ad preiudicium mulieris vnde nō transfertur dominium: licet maritus sit dominus. ita dicit tex. insti. quibus alie. licet in prin. nec vsucapiendi conditio in qua requiritur ti. et hic non adest cum venditio sit nulla. et propter hoc fuit posita ista. l. in hoc ti. ⁊ probat expresse in. l. si fundum. ff. de fun. do. licet si vsucapio fuisset incepta anteq3 efficeretur dotalis posset postea finiri ⁊ compleri vt ibi habetur: et hoc videtur verum quod non transferatur vsucapiendi conditio contra mulierem tam constante matri. quo casu non est dubium cum ipsa mulier possit agere. ⁊ sic nec sibi debet prescriptio currere q3 etia3 solu. matri. ⁊ hoc de prescrip. lon. temp. sed longissimi bene posset incipere sol. ma. cum illa non requiritur titul. Sed contra predicta videtur tex. qui multum facit me dubitare in. l. in rebus. circa fi. C. de iur. do. vbi tex. innuit expresse quod sol. ma. bene possit currere prescrip. lon tēp. Sed dic q8 non loquit in fun. proprie dotali s3 quasi dotali: q2 fuit traditus estimatus tali estimatiōe que facit emptionē: nā nihilominus sol. ma. mulier potest ipsu3 vendicare vtili rei vendi. aduersus quam vtilem potest currere prescrip. lon. tēp. sed quando fuit inestimatus quo casu vendicat directa rei vendi. ⁊ aduersus illam non currit illa prescriptio. tene menti quia est vtile. 6 † An autē si ipsa mulier vendidit possit solu. matri. vendicare dic quod sic: vt no. insti. qui. alie. licet. in princip. Quantum autem ad maritum vendentem bene tenet venditio vt obligetur ad obseruationem contractus siue emptor fuerit sciens secundum Dyn. et Bartol. vt. ff. dixi. sed vt teneatur de euic. non si fuit sciens secus si fuit ignorans: vt in. l. si fundum sciens. C. de euic. sunt enim iste actiones diuerse et ad diuersa competunt: et a prima quam tenetur obseruare contractum liberatur eo ipso quod re3 tradidit: vt no. in auth. sacra. C. si aduersus vendi. ⁊ c. cum postea res euincitur resuscitatur noua obliga. vt not. in. l. cum plures. in fin. ff. de euict. per gloss. Sed opponitur contra id quod supra dixi q2 contra mulierem non currit vsusfruc. vel priscrip. lon. tēp. ex eo: quia venditio est nulla. Na3 sufficit venditio putatiua interueniente iustissimo errore: vt. ff. titu. ij. l. quod vulgo. ⁊ hic videtur interuenire si ignorabat rem esse dotalem. Solu. contrarium procedit in his que non sunt a iure prohibita alienari alias secus per hanc. l. quod not. diligenter. ⁊ ver. l. vbi lex. ff. eod. cū sua gloss. ¶ Item oppo. quod non valeat etiā quantu3 ad maritū vt teneatur ad obseruantia3 contractus: ⁊ sic ad tradendū: vt supra dixi vt not: in. l. cu3 dotalem. ff. de testa. mili. ergo ⁊c. vt in. l. si in emptione. ff. de contraben. emp. Sol. quedam sunt de quibus non est cōmercium simpliciter: quia non possunt subijci dominio alicuius: ⁊ in illis procedit contrariū: quia non valet venditio quantum ad hoc vt venditor obligetur ad obseruantiā contractus etiam si emptor fuit ignorans: vt est liber homo aut sacra res: bene tamen obligatur ad interesse si venditor fuit sciēs et emptor ignorans: vt. l. qui officij. §. j. eodem titul. Quedam sunt in quibus non est commerciū non simpliciter: sed secundū quid vt fundus dotalis qui nō potest subijci dominio alterius q3 ipsius viri constante matrimonio. ⁊ in illis procedit quod dixi: quia valet contractus quantum ad hoc: vt venditor obligetur ad obseruantiam eius ⁊ sic vt possit compelli ad tradendu3 siue emptor sciuerit siue ignorauerit vt hic secundum intellectū Dy. coniuncta dicta. l. si is qui. C. de predi. mino. sed quantum ad hoc: vt contrahatur obligatio. de euic. distinguitur an emptor fuerit sciens an ignorans: vt supra dixi. ¶ 7 † Ultimo in ista. veniunt examinandi duo articuli. Primus est si vendidisti mihi rem alienam. ⁊ sic non transtulisti dominium si postea contingat ad te dominium peruenire: vt quia successisti domino vel alio modo quia dominus postea constabat. Utrum confirmetur ista venditio vt acquiras dominium de quo loquitur ista. l. ⁊ etiam gloss. super verbo conuenit que format quatuor contraria contra tex. quod non confirmetur. ¶ Et in isto articulo [a] dic breuiter quod aut ad te peruenit dominium ex causa de preterito: ⁊ tunc confirmatur venditio tam quantum ad agēdum si non possideo q3 etiam quantum ad excipiendum si possideo ⁊ quantum ad transferendum in me dominium sine noua traditione. Puta si legata erat tibi res sub conditione: ⁊ pēdente conditione illam mihi vendidisti deinde conditio extitit: licet enim conditio non trahatur retro in vltimis volūtatibus vt in. l. i. §. j. ad filleia. tamen venditio confirmatur: vt supra dixi. argu. in. l. proinde. si cer. pet. ⁊. j. de castren. pecu. l. penul. §. fi. et licet Bartol. hic videatur distinguere vtrum causa que nunc superuenit retro fingatur interuenisse vel non ego in hoc non facio vim: sed solum in hoc vtrum ex causa de preterito vel nō. Si autem non ex causa de preterito: tunc aut queritur an confirmetur quantum ad exceptionem si possideo: et dicat quod sic vt. l. illicite. de rebus eorum: etiam si non interest tua quod confirmetur: quia mihi non sis obligatus: vt in. l. i. in fin. princ. q. de pigno. Aut quantum ad agendum si non possideo: ⁊ tunc aut non interest tua quod confirmetur: quia non es mihi obligatus ⁊ non confirmatur: vt in. d. l. j. in princi. de pigno. Quod autem supra dixi confirmari quantum ad excipiendum si non interest fallit in libertate data a non domino: quia sicut difficilius reuocatur ita difficilius confirmatur. Et iste est casus in l. si seruo. ff. qui ⁊ a quibus. de qua gloss. circa fi. super verbo cōuenit opponit. Aut queritur an confirmetur non quantum ad excipiendum vel agendum: sed quantum ad hoc vt ius super

[a] ¶ Utilitatē mulieris. in hoc articulo vide Sig. de mediolano cōsil. clj. Fede. de senis consil. cccli. Alex. consil. cix. iiij. lib.

ueniens tibi transferat in me sine noua traditione eo casu quo tua interest confirmari: tunc aut erat tale ius ad cuius translationem requirebatur traditio: vt ius hypothece: ⁊ illud trãsfertur: vt in. l. rem alienam. in princi. de pigno. acti. quia ibi quis obligauit rem alienam ignoranti. ⁊ sic tenebatur contraria pignoratitia: vt. l. tutor. §. j. eodem titu. vnde intererat sua confirmari: ⁊ erat tale ius in quo non requirebatur traditio: vt. in. l. j. de pigno. act. Sed in. l. de pig. pignorauit scienti per hoc videtur ꝙ si episcopus electus ante cõfirmationẽ cõtulerit beneficiũ: ⁊ postea sequat cõfirmatio ius in beneficio transferat in eũ cui facta fuit collatio[a] † qꝛ ius in beneficijs acquiritur sine traditione in. c. si tibi absenti. ⁊ ius cõferendi superuenit in episcopo ex causa de preterito. s. sue elec. vnde lз ante confirma. nõ haberet potestatem conferendi: et sic ex collatione facta: tunc licet quesitum fuerit ius tamen p superuenientiã iuris cõferendi videtur transferri ius sine alia collatione. per hoc not. in contrarium. facit. c. nosti. de elec. vbi collatio facta ante confirmationem reuocatur sed ideo ibi reuocat: qꝛ de iure non potuit fieri confirmatio cũ est priuatus ex eo ꝙ ante cõfirmationem administrauit: vt ibi. ⁊ in. c. auaritie. sed si confirmatio sequeretur de gratia procedit qδ. s. dixi. ꝙ collatio confirmaret per id qδ dixi. Aut erat tale ius ad cuius translationẽ requirebatur traditio: vt est dñium: ⁊ tunc aut tẽpore quo vendidisti nullo modo eras dñs: ⁊ tunc lз postea efficiaris illud ius in me nõ trãsfert sine noua traditione. Sed per hoc efficit vt habeã publicianã contra te sicut habebã cõtra alium ⁊ est casus specialis in quo publi. datur contra dñm: vt. l. si a titio. s. de rei ven. ⁊. l. apud celsum. §. si a titio. j. de doli excip. ⁊ ita voluit intelligere istum tex. gloss. hic finalis: licet illas. ll. no. alleg. Tu dic ꝙ ille loquuntur quando non eras dñs tempore venditionis si aũt eras dominus: sed reuocabiliter tunc loquitur ista. l. quia si ex post facto efficiaris irreuocabiliter confirmantur simpliciter vt hic dicit in tex. etiam quantum ad hoc vt dominiũ ipso iure in me transferatur sine noua traditione: ⁊ ita istum tex. intelligo quicquid dicat Bart. qui videtur sequi glo. ¶ Secũdus passus est quid iuris si dñs tibi succedat: ⁊ sic incipiat mihi teneri sicut tu tenebaris an confirmetur mea emptio. et in hoc dicit ꝙ aut querimus q̃tum ad finem agendi contra te si non possideo. aut q̃tũ ad finem excipiendi si possideo. primo casu confirmatur in duobus casibus. Primus est si vendidisti illam rem noĩe domini quia tunc tenetur dñs tibi succedens illam venditionem ratã habere: vt. j. rem ratam habe. l. si. in prĩci. ⁊. l. solutum. §. solutã. de pigno. act. Scδs casus et si dñs veniendo contra redargueret te cui successi de mendacio vt quia vendidisti rem vt tuam hoc expresse dicto: vt. l. rem alienam. in fi. eo. titu. alias nõ confirmatur: vt. d. l. rem alienam. §. j. Secundo casu q̃tum ad effectum excipiendi: si ille est heres tuus sine confectione inuentarij confirmatur in totum: sed si inuentario confecto confirmat quatenus ex hereditate tua lucratur: per ea que habentur in. l. cum a matre. C. de rei vend. ⁊ in. l. fin. §. in computa. de iure deli. ¶ In glo. super verbo conuenit ibi vel non conualescit de rigore iur. iunge istam solu. cũ precedenti. ⁊ dic ꝙ non superueniente aliqua iusta causa nõ confirmatur solo tractu temporis qδ a prin. non valuit: vt in. l. que ab initio. de reg. iur. sed ea superueniente confirmatur de equitate non de rigore. ⁊ ita intelligit hic supplendo tamẽ ex his que. s. dixi. ¶ In gloss. ibi. solu. qδ ibi dicit nõ abesse. Istam solu. videt sequi Bart. sed videt contra mentem illius. l. ideo dic ꝙ ibi venditio fuit erronea: quia fuit facta ab illo qui putabat se heredem tanq̃ ab herede cum adhuc non esset: ideo lз postea fiat non cõfirmat. ⁊ ita esset hic si iste maritus putabat vxorem mortuã: ⁊ se fuisse lucratum dotem cum non esset. nam lз postea lucraret non reconualesceret. arg. illius. l. sed hic non fuit erronea: quia tẽpore venditionis sciebat se adhuc non fuisse lucratum: ⁊ sic nõ deficit cõtractus in intentione vendentis. ¶ In glos. ibi aliud in his contractibus supple in quibus venditor obligatur: ⁊ sic ista glo. expresse sentit id qδ dicit Dyn. ꝙ hic iste maritus venditor obligetur: lз simpliciter tex. dicat non valere venditionẽ. ⁊ probatur in. d. l. si is. C. de predijs mino. Sed certe istud non videt in aliquo relenare saltem eo casu quo emptor sciuit rem esse dotalẽ: qꝛ venditor tradendo liberat ab illa obligatione qua tenebatur seruare contractum cum nõ teneret nisi ad tradendũ rem non ad transferendũ dñium: vt no. per glo. in aut. facta. C. si aduersus vend. nec tenetur de euictione re euicta ꝓpter scientiã emptoris: ergo non interest venditoris ꝙ ista venditio confirmet sicut nec in. l. si seruo. allega. in gloss. Sol. Propter hoc ergo restringo istum scδm casum in ver. qua defuncta ⁊c. solum ad casum qñ vẽditor de euictione tenebatur: vt qꝛ emptor fuit ignorans vel si fuit sciens fuit stipulatus de euictione: alias nõ video quomodo possit responderi ad istud contrariũ: quia non confirmaretur sicut nec in dicta. l. si seruo.

[a] ¶ Collatio. sed qd si tẽpore electiõis ⁊ collationis erat inhabilis. ⁊ tpe ꝯfirmatiõis habilis an collatio teneat solue: vt p Cald. cõsi. j. de elec.

2 ☞ Bona fides heredis non prodest si in defuncto fuisset mala fides.

Quid in mala fide successoris singularis.

1 **Heres eius.** † In vsucapiõe incohoãda p heredẽ mala fides eiꝰ nocet secus in inchoata p defectũ. h. d. ratio huius vltimi dicti est: qꝛ reputatur eadem persona cũ defuncto: ⁊ ideo sicut in ipso defuncto qui inchoasset vsucapere mala fides superueniens non interrumperet vsucapionẽ: vt. l. j. C. de vsucap. transfor. ita et superueniens in persona heredis: quia non censetur mutata persona: sed iure canonico hodie secus 2 vt in. c. ij. de reg. iur. † Sic econtra bona fides heredis non prodesset si in defuncto fuisset mala fides: vt. s. eod. sequitur. §. heres. attenditur ergo bona vel mala fides defuncti non aũt he- 3 redis. † Sз in successore singulari nõ sic: quia nõ reputatur per omnia eadem persona: et ideo etiam in vsucapione inchoata per autorem mala fides successoris singularis non noceret et impediret actionem fieri ⁊ vsucapionẽ compleri: vt. j. pro empto. l. ij. §. si eam rem. ⁊ isto casu debet intelligi. l. pompo. in fin. s. titu. j. de qua glo. opponit hic. Et econuerso mala fides autoris non noceret successori singulari iure isto. vt. s. eod. l. quare. ver. sed si alij. nisi forte in legatario qui licet forte sit successor singularis tamen videt idem in eo qδ in herede: vt. s. eo. l. id quod tempus. §. si. qδ not. singu. Sed in vsucapione inchoanda per successorẽ non distinguit successor vniuersalis vel singularis p istum tex. in prin. Nam si mala fides heredis sibi nocet non obstante bona fide defuncti: multomagis nocet singulari successori. Et adde hic quod no. per glo. s. ti. j. l. pompo. §. quesitum. que incipit. i. vt interrumpatur.

1 **Patrem vsu.** † In quesitis per filiusfamil. tam mala fides eius q̃ etiã patris impedit vsucapionem inchoari. h. d. Et legitur duobꝰ modis. primo ꝙ filius emit suo nomine vel simpliciter quod idem est: et tunc de mala fide sua clarum est ꝙ impedit: sed mala fides patris ita demum impedit si mandato patris expresso emit: vel etiam patre presente ⁊ tacente. ⁊ affuit mala fides ab ipso princi. Si autem patre ignorante vel etiam ex post facto superueniret mala fides patris, nõ haberet nocere p ea que habentur. j. p empto. l. ij. §. celsus. cum sequen. ⁊ hoc voluit glo. hic. in princi. ⁊ in versicu. superueniens enim. Et plenius not. in. l. cum mancipium. s. de edil. edic. vbi vide bonam gl. ⁊ magistram. Secundo modo legitur ꝙ emit nomine patris et tunc de mala fide patris non est dubium ꝙ impedit: sed quod mala fides filij impediat. hoc quidam non concedunt vt hic glos. in verbo sed quidam docto. contra si filius non habuit mandatum de certa et determinata re: sed generale. ⁊ hoc casu potest procedere ista lectu. hic vt in gloss. versic. item si patris. secus si de incerta et de indeterminata re. ⁊ ita potest procedere opin. illorum quod dic vt plenius habetur in dicta. l. cum mancipium.

2 ☞ In his que multum frequentantur propter publicam vtilitatem aliquid statuetur quod non statueretur si non ita frequentarentur.

3 Creditores si faciunt capi suos debitores tanq̃ suspectos et fugitiuos prestito solo iuramento vel suspicione ⁊ non facta fide ꝙ causa suspicionis de nouo superuenit quid fieri debet ⁊ si cõtra vnam capturam opponatur ꝙ non valeat an debeat admitti querela.

1 **Visto.** † Per filium putatiuũ non acquirit vsucapiendi cõditio sed per seruũ putatiuũ. h. d. Dyn. Et not. hãc. l. p monachis putatiuis ꝙ nõ acquirunt monasterio qꝛ magis cõparantur filijsfa. q̃ serui: cũ nõ sint serui nisi quo ad deũ ⁊ nõ acquirũt ratione possessionis cũ monasteriũ vel abbas ipsum non possideat: sed ratione subiectiõis vel obedientie. Sed seruus acquirit ratione possessionis que potest cadere etiã in putatiuo seruo vt hic. ⁊. s. titul. j. ⁊. l. j. sed per eũ. ⁊. §. per seruum qui in fu- 2 ga. † Not. etiam tex. hic circa fi. ꝙ in his que multum frequentantur propter publicam vtilitatẽ aliquid statuitur qδ nõ sta- 3 tueretur si non ita frequentarentur quod facit ad multa. † Pone eñ ꝙ creditores faciunt capi suos debitores tãq̃ suspectos ⁊ fugitiuos prestito solo iuramento de suspicione ⁊ non facta fide ꝙ causa suspicionis de nouo superuenit qδ fieri dз: vt in l. si creditorem. de priuile. credi. Certe si contra vnam capturã opponatur quod non valeat: videtur quod non debeat admitti querela propter frequentẽ vsum: ⁊ ne multe capture irritentur arg. hic ⁊ sic de singulis.

1 **Constat.** † Uendens rem alienam preter voluntatem domini transfert dominium si tempore traditionis dominij voluntas adest. h. d.

☞ Duo casus

2 ¶ Duo casus in quibus malafides non impedit vsucapionem incboari.

1 **Et si possessionis.** † Quantum ad bonā fidem tam inspicit initiū possessionis in re principali q̄ in illa que ex ea descendit.h.d. Et primo loquitur in illa que ex ea descendit vsq̄ ad ver.idem
2 in seruo.secūdo de ipsa re principali.† Et sic no.hic duos casus in quibus mala fides nō impedit vsucapionem incboari:lz regulariter sit contrarium:vt.§.l.xxi.in prin.Et ratio primi casus est hic propter bonā fidē que fuit a prin.in ipsa re principali ⁊ propter continuatā possessionē eius.ratio autē scđi pcedit ex fictione postliminij que fingit istū seruū reuersum nūq̄ fuisse captum.vnde lz vsucapio q̄ ceperat ante capturā fuerit interrupta ⁊ nunc post reuersionem habeat incipere noua nō attenditur malafides que nūc est:s3 bona fides q̄ fuit illa.regulariter secus q2 inspicitur initiū noue possessionis:vt.§.e.l.si is qui §.pe.⁊.j.pro empto.l.qui fundum.§.qui bona fide.

1 **Nondum.** † Tempus quo iacet hereditas computatur in vsucapione cepta p defunctum vel etiam per seruum hereditariū iacente hereditate ex causa peculiari.hoc dicit.Et sic licet gloss.vtrumq̄ dictum huius.§. intelligat in vsucapione cepta in vita defuncti.⁊ dicat q̄ iacente hereditate non potest incipere per seruum: vt.j.eo.l.fi.in fin. istud est verum quando non ex causa peculiari:alias secus:vt.j. de captiuis.l.penul.⁊.j.ea.l.§.fi.

1 **Filiusfamilias.** † Qui putat se non vsucapere posse cum possit iusto errore ductus nihilominus vsucapit inspectā veritate non falsa opi. Item ad vsucapiendum sufficit putatiua traditio interueniente iustissimo errore:licet facta non fuerit.⁊ sic est casus in fin.cū glos.secundum eius intellectū.de eo qđ no.glo.§.eo.l.celsus.q̄ sicut sufficit putatiuus ti.ita sufficit putatiua traditio:requiritur tamen iustissimus error vt colligitur hic in fi.dū dicit nō leuilicet in tit.aliqñ requirit iustissimus aliquando sufficiat iustus qđ dic vt.d.l.celsus.⁊ istū tex.alleg.doct.pro illa glo.⁊ ideo glo.super verbo nō leui:dū dicit idem si leui scđm Hug.reprehenditur per omnes:imo requiritur iustissimus error.

2 ¶ Vsusfructus qui est ius psonale ⁊ debet a re persone quasi possessio retinetur per ipsam personā que habet animum qui potest esse cōtinuus:lz actus eius corporalis sit discontinuus et q̄ possit prescribi sicut res corporalis.

1 **Non mutat.** † Licet per vsucapionē triennij quis acquirat dñium ius tñ hypothece vel vsusfructus alteri competens non extinguitur.h.d. Et pone casum quod rem meam mobilem puta seruum alteri obligaui vel in eo vsumfructum concessi:postea tu emisti hunc seruum a titio bonafide ⁊ vsucepisti:licet acquiras dominium.et sic ius meū extinguatur non sic extinguitur ius creditoris vel vsufructuarij:⁊ sic acquiris dominium cum sua causa.Sed an habeam aliquod remedium ad recuperandum a te rem illam videtur quod sic.scilicet vt soluam creditori quod sibi debetur et faciam cedi hypothecariam: sicut enim ille poterat a te aduocare nisi sibi afferres quod sibi debebatur:ita et ego cessionarius de hoc not.in.l. vsucapio.C.de pig.et.§.de pig.l.j.§. cum predium.dicvt ibi quia hoc non est simpliciter verum licet Ang.hoc teneat hic.Nam ⁊ si tu illi creditori solueres vt rem liberares:quia etiam liberas me ab actione psonali videtur q̄ haberes cōtra me actio.nego.gest.ergo mihi nō teneris soluere cū si illi soluisses a me recuperares.hoc tamē nō dico a certo q2 hoc nō facis principaliter animo gerendi negotiū meū sed tuum:tñ glo.propter aliā rōnem in.ll.precalleg. impugnat hāc practicam:⁊ t3 q̄ nō possit fieri ista cessio. ¶ In gl.ibi.§.de seruit.l.seruitus.Ista glo.reprehenditur per doc.q2 aliud in seruitutibus predialibus que debent a re rei:⁊ sic nō dicuntur quasi possideri per personā:sed per rem que nō h3 animū: vt.§.quēadmo.serui.amit.l.qui fundum. Et ideo si habent causam discontinuam:q2 ad earū vsum requiritur factum hominis cum illa quasi possessio continue interrumpatur nō sufficit ad prescribendum:⁊ ideo requiritur tantum tempus cuius contrarij memoria nō existat:non tamen dicūtur prescribi illo tempore sed acquiruntur ex quadā ficta concessione que fingitur a iure interuenisse vt.l.hoc iure.§.ductus aque.j.de aqua quoti.et esti. Sed in† vsufructu qui est ius personale ⁊ habetur a re persone quasi possessio eius retinetur per ipsam personam q̄ habet animum qui pōt esse continuus:licet actus corporalis sit discontinuus.Et ideo dicitur quasi possessio continuam habens cām et per consequens potest prescribi sicut res corporalis vel longi temporis cuncti:vt.l.fi.in fi.C.de prescrip.long.temp.vbi est casus secūdum verum intellectū licet alij aliter intelligant:⁊ in l.si ego.in prin.de publi.vel sine titulo spatio longis.tempo.si cut dominium cum sit pars dominij. hoc not. Cyn.secundum Pe.in.l.ij.C.de serui.⁊ aqua.⁊ per Dy.in regula malefidei.in v.q.de regu.iur.in.vj.

1 **Eum qui.** † In quesitis per seruum vel filiū ex causa peculiari patre vel domino existēte penes hostes potest incipere ⁊ finiri vsucapio pendente captiuitate siue reuertatur:⁊ tunc censetur cepta ⁊ finita fictione postliminij siue moriatur:⁊ tunc fictione.l.corne.tunc tamen filius censeretur vsucepisse sibi.hoc dicit.Seruus vero censeretur vsucepisse ipsi hereditati vt in.l.penul.j.de capti.quicquid dicat hic gloss.fin.Sed si dominus est reuersus ipse videtur incepisse et finiuisse pro seipso mediante animo ⁊ corpore serui vere tamen pendente captiuitate non potest dici cepta vel finita: quia non superat persona que posset possidere:⁊ cui posset acquiri:sed eo reuerso intelligitur vsucepisse:vt.§.si is qui pro emptore.versi. nam si dominus.in verbo intelligit.per quem tibi hoc tenet. Barto.reprobando glo.que est hic super verbo incboari.in.fi. ⁊ tenet primam opi. Hugo.recitatam in gloss.hic. ¶ In text. ibi vsucaptum diceretur possessum foret:id est dicere si diceremus quod esset vsucaptum oporteret dicere quod etiam esset possessum:vt.§.eo.sine possessione:sed hoc non possumus dicere in his que acquiruntur non ex causa peculiari:quia in illis possessio ciuilis que creat vsucapionem nō retinetur animo serui sed proprio:licet naturalis retineatur corpore serui:sed durante captiuitate iste non habebat animum possidendi nec fingitur habuisse:quia per fictum animum non retinetur possessio:ergo necessario sequitur quod non vsucapit:non sic in his que ex causa peculiari in quibus retinetur possessio ciuilis animo serui qui est verus.⁊ ideo ipso reuerso bene potest fingi retēta per eum quia non fingitur retenta per animū fictum:sed est verum:vt plene dixi.§.eo.si is qui pro emptore.

2 ¶ Si aliquis in flumine publico nauigabili edificauit molendinum:⁊ sic occupauit aquam ad vsum suum:⁊ fuit per consequens effecta sua saltem quantum ad vsum:an poterit alius edificare molendinum in parte superiori.

3 Quid si illud molendinum fuerat impetu aque destructum.

4 Quantum ad hoc vt quis faciat aquam suam saltem quantum ad vsum an sufficiat occupatio an vero requiratur prescriptio.

1 **Prescriptio.** † Loca pub.iur.gen.que occupanti cōcedunt lōgo tpe post occupationē nō prescribunt quominus cessante occupatione redeant in pristinā causam ⁊ iterum concedantur occupanti.hoc dicit ista notabilis ⁊ singula
2 ris lex.⁊ est pulcher casus. ¶ † Et per istam.l.cū glo.super verbo aut:que exponit ant pro ⁊ determinat questio pulchra quā habui hic de facto:quia quidam in flumine publico nauigabili edificauit molendinū:⁊ sic occupauit aquam ad vsum suum. ⁊ per consequens fuit effecta sua saltem quantū ad vsū vt per alium volentem edificare molendinum in parte superiori non potest sibi auferri.iuxta not.in.l.si quis ex argentarijs.§.initiū
3 per gloss.§.de eden.⁊ in.l.quominus.de fluminibus. ¶ † Pone quod illud molendinum impetu aque fuit destructum ⁊ per longum tempus extitit sic destructum alius volebat edificare molendinum in parte superiori:ille cuius fuerat molendinum primum prohibebat sibi dicendo quod non poterat auferre sibi commoditatem dicte aque in casu quo vellet molendinum reficere.Certe si fuit adeo destructū quod nihil remansit:⁊ flumē redibit in pristinā formā vt hic in verbo funditus.⁊ ille cuius erat dereliquit:quia neglexit reficere per tempus cum posset nec aliqua signa apparerent quod voluerit retinere perdit vsū aque:⁊ nō potest illud prohibere.Et dicit Bar.q̄ sufficiat annus vt dicatur neglexisse:vel saltē dic q̄ sufficit bienniū prout in simili not.per eundem in eo qui obtinuit tenutā ⁊ neglexit facere executionem fieri.§.de dam.infec.l.si finita.§.penul.et ita ponit Bartol.in.l.quominus.in.xv.q.j.de flumi.⁊ etiā tangit hic:⁊ dicit se habuisse de facto. ¶ Est ergo cōsiliū quod ipso dirupto incontinenti protestetur q̄ non intendit habere locū pro derelicto:s3 q̄ reficiet cum primū poterit:⁊ quod ibi ponat aliquos palos vel signa ad hoc ostendēdū secūdū Angel.dicit etiam idem Ang.q̄ licet talia loca publica per longum tēpus non prescribantur vt hic prescribuntur tamen longissimo tempore cuius contrarium memoria non existit per tex.cum gloss. in.l.vsum aque.de aqueduct.lib.xj.Et ideo dixit quod Veneti prescripserunt tanto tempore gulfū maris:sed salua pace sua
4 non bene intelligit† quia quantum ad hoc vt faciat quis aquā suam saltem quantum ad vsum non requiritur prescriptio:sed sufficit occupatio quando est aqua publica non ad vsum publicum vel est littus maris sicut sufficit in his que celo terra mari q̄ capiuntur:sed quando est aqua non publica tunc habet lo

cum lex quam ipse allegat q seruitus aque ducende per haustum cum non habeat causam continuam non acquiritur nisi tanto tempore cuius in contrariũ memoria non existit: vt ibi. et in. l. hoc iure. §. ductus aque. de aqua quo. ꝛ esti. Sed hic nõ queritur de hoc qñ dicatur ius aque acquisitũ sed queritur postq̃ acquisiuerit per occupationem si desinit occupatio per destructum loci vtrum ille acquisiuerit ius prohibẽdi alium occupare. ꝛ hic dico q non etiã si per mille annos durasset occupatio: Unde si ciuitas Uenetiarũ destrueret̃ qđ absit non possent veneti prohibere illum locum alios occupare interuenientibus illis duobus de quibus supra dixi: ꝛ hoc vult ista. l. ¶ In gl. j. ibi publice. i. coram. h. d. glo. ex eo q2 quedam sunt publica que nõ sunt communia nec conceduntur occupanti: sed sunt ad vsum publicum: vt platea vel strata publica: in illis non habet locũ ista. l. quedam que conceduntur occupanti: q2 nõ sunt ad vsum publicum: ꝛ illa dicunt̃ communia sicut que celo terra mariq̃ capiuntur vt littus maris ꝛ etiam aqua fluminis publici non nauigabilis nec ingredientis aliud nauigabile: vt. d. l. quominus. de flu. ꝛ in illis habet locum ista. l. ¶ In gloss. que incipit prior possessor. ibi. sol. ibi non erat in possessione hec verba supplendo quod steterat per annũ vel bienniũ q ibi nõ fuerat piscatus: ꝛ sic videtur dereliquisse actum piscandi ꝛ occupationẽ vnde redierat aqua ad pristinum statum seu libertatem. ideo alius poterat occupare non sic in. l. contraria.

2 ☞ Licet hereditas iacens possit implere vsucapionẽ incohoatam contra defunctum. non tamẽ potest nouam inchoare.

3 Usucapio cepta contra defunctum finitur hereditate iacente.

1 **Post mortem.** † In acquisitis per seruũ hereditarium hereditate iacente non ex causa peculij a defuncto concessi sed volendo peculium sibi constituere de nouo non incipit vsucapio nisi post aditam hereditatem. h. d. secundũ intellectum glo. quem tenent omnes. et sic allegatur † quod licet hereditas iacens possit cõplere vsucapionem ceptam per defunctũ: nõ tamen põt nouam inchoare. ꝛ vide ea que habentur in. l. ea que. C. de resti. in integ. ꝛ vide de hoc Bal. in. l. licet si vasal. si de feu. fue. cõtro. etiã mediante seruo hereditario nisi acquirat ex causa peculij defuncto cõcessi: vt in. l. j. ĵ. de cap. vt. š. l. proxi. §. fi. † Sic ꝛ vsucapio cepta contra defunctum finitur contra hereditatem iacentem: sed non cepta non potest contra eam incipere: vt not. C. de tẽpo. in integ. resti. in. l. ea que. §. penul. vel fina. ꝛ ĵ. de stipu. seruo. l. si seruus heredi. vbi videtur casus.

¶ Pro soluto. Rubrica.

1 **Pro soluto.** ¶ † Cum datur res in solutũ ex causa que non cadit in titulum specialẽ vsucapitur titul. pro soluto. hoc dicit tex. cum glo.

1 **Iemptam.** † Procurator acquirit domino ignorãti possessionẽ non vsucapiendi conditionem. hoc dicit glo. hic assignat rationem diuersitatis. sed Dyn. dicit q ratio est: quia in acquirendo vsucapiendi conditionez agitur de maiori preiudicio illius cuius est res et contra quem prescribitur. ꝛ ideo difficilius acquiritur.

1 **Si existimans.** † Titulo pro soluto etiam putatiuo procedit vsucapio non sic titu. pro emptore. Item in primo sufficit bonafides tempore traditionis: in secundo acquiritur etiaz tempore emptionis hoc dicit. ꝛ sic in effectu dicit ista scđm glo. In alijs titulis sufficit error iustus ad hoc vt titul. putatiuus non verus sufficiat ad prescribendum. Sed in titu. emptionis non sufficit error iustus vt hic. et. l. celsus. š. titul. j. sed debet esse iustissimus: vt. l. quod vulgo. ĵ. titul. j. ¶ Circa princi. l. ibi tradam. scilicet rem alienam. Nam si essem dominus transferrem dominium ꝛ possem repetere per condictionem indebiti si vere non debebam si non sum dominus transfero vsucapiendi conditionem. Et anteq̃ compleas vsucapere condicam possessionem: postea condicam ipsam rem: et sic vsucapis ad mei vtilitatem quia causam vsucapiendi a me habuisti: vt not. in. l. indebiti. §. sed si nummi. de condi. indeb. ꝛ. š. de dona. cau. mor. l. si alienam. et l. qui alienam.

1 **Si quid est.** † Res pignorata creditori surrepta per debitorem efficitur furtiua et innsucapibilis respectu creditoris seu iuris sui vitium purgatur si res in potestatem creditoris reuertatur. hoc dicit. sed respectu proprietatis non efficitur furtiua ꝛ sic bene potest vsucapi. ꝛ ita loquitur contrarium allegatum in glo. de. l. sequitur. C. rem. š. titu. j.

¶ Pro emptore. Rubrica.

2 ☞ An ille qui soluit litis estimationem efficiatur dñs rei si ille cui soluit erat dominus vel acquirat vsucapiendi conditionem si neuter ipsorum erat dominus. ꝛ nu. 3.
Aliud est dicere vendo vel concedo tibi istã rem ꝛ aliud est dicere vendo vel concedo tibi omne ius quod habeo in ista re.

4 Eo casu quo res non erat apud soluentem litis estimationem postq̃ soluit an debeat sibi cedi rei vendi. contra possessorem.

5 Si actio non fuit cessa an habeat ille qui soluit vtilem rei vendi. per quam possit rem recuperare.

6 Quid si non erat apud eum sed apud tertium tempore quo solui litis estimationem postea anteq̃ ad eum perueniret reuersa est ad eum cui estimatio litis fuit soluta an possit agere ille qui soluit contra eum ꝛ qua actione.

7 An ei qui soluit estimationem litis sit cauendum de euictione.

1 **Possessor.** ¶ † Soluens estimationẽ litis vsucapit titul. pro emptore. hoc dicit. ꝛ. l. litis. ĵ. eod. ¶ In tex. ibi obtulerit. scilicet pro re que non erat emptoris tamen fuit declaratum esse suam: licet iniusta nec erat possessoris sed cuiusdam tertij cõtra quem incipit ex tunc vsucapere vel prescribere titul. pro emptore. In istis duabus legibus veniunt examinanda q̃plura videlicet septem passus quos plene tangit ꝛ prosequitur Dy. in regula pro possessore. de reg. iur. sed Jac. but. repetendo. l. si culpa. š. de rei vendi. reprehendit eũ in multis. ꝛ dicit ibi Barto. q melius loquitur q̃ Dy. ¶ † Primus passus est vtrum ille qui soluit litis estimationẽ efficiatur dominus rei si ille cui soluit erat dominus vel acquirat vsucapiẽdi condictionez: si neuter ipsorum erat dominus. ꝛ in hoc dic q sic quatuor concurrentibus. Primo quod non soluitur ex causa transactionis sed ex causa emptionis: vt in princi. gloss. j. ꝛ dicitur ex causa transactionis soluisse quando ius actoris erat dubium et negabatur et poterat negari: quia adhuc non erat declaratum: et tunc est duplex ratio quare non efficitur dominus: quia non soluit tanq̃ pro re actoris sed tanq̃ pro re sua: et sic non habet animum acquirendi dominium sed retinendi quod credebat se habere: ergo ꝛc. vt. l. iij. §. subtilius. de condit. ob causam. Item quia non soluit tanq̃ pretium rei sed tanq̃ pretium redemptionis litis: ꝛ hoc probatur in. l. si fundum. alleg. in gloss. in fin. que est singularis ad hoc. Et hic in re que dimittitur ex causa transactionis bene transfertur dominium et vsucapiendi conditio quia tunc datur tanq̃ ipsius tradentis ꝛ vsucapitur titul. pro suo vel pro transactione. et hic est casus: et est etiam casus in. l. penul. C. eodem titul. Si autem ius actoris est clarum: ꝛ non negatur vel non potest negari: quia declaratũ est per sententiam tunc habet locum quod hic dicitur: quia videtur solutum tanq̃ pretium rei: ꝛ tanq̃ pro re illius cui soluitur: non ipsius soluentis. Dicit tamen Barto. quod etiam in casu prece. si ille qui recipit estimationem litis diceret concedo tibi omne ius quod habeo in ista re quod tũc bene vsucaperet. hoc non placet: quia si nullum ius habebant ista verba nihil operantur: vt. l. quod nulla. š. de heredi. vel actio. vend. † Aliud enim est dicere vendo vel concedo tibi istam rem: quia tunc etiam si nullũ ius habeam in ea transfero vsucapiendi conditionem: quia hic aliquid est venditum vel concessum: scilicet ista res corporalis. Et aliud est dicere vendo vel concedo tibi omne ius quod habeo in ista re: quia tunc si nullum habeo nihil vendo vel concedo. tene menti: quia vidi plures in hoc errare: ꝛ semel defendi vnam causam propter hoc. Secundo requiritur quod res sit apud eum qui soluit estimationem litis: ꝛ tunc habetur res pro tradita. š. de acquir. rer. domi. l. qua ratione. §. interdum ideo statim acquiritur dominium vel vsucapiendi conditio. Si autem non erat apud eum tunc non acquiritur nisi a tempore quo fuerit possessionem adeptus vt in. l. eius rei. et in. l. hoc si res. š. de rei vendi. et ita intelligit gloss. j. hic in fine dum dicit vel dic quod reus hic non possidebat supple. et tunc a die quo fuit possessionem adeptus incipit possidere pro possessore non ante. Tertio requiritur quod eo casu quo res erat apud soluentem actor hoc sciuerit et potuerit facere rem sibi auferri et non curauerit: quia tunc videtur voluisse in illum transferre dominium. Secus si ignorauerit vel non potuit facere rem auferri: quia erat res mobilis et eam occultauerat ne fit in potestate alterius auferre dominium inuito: vt. l. ei qui. de furt. et not. in dicta. l. hoc si res. de rei vendi. per gloss. Et ideo tunc quandocumq̃ vel notitiam suam perueniat et possit facere rem auferri. est in potestate istius actoris restituere pecuniam quam accepit et recuperare rem: vt. d. l. ei qui furti.

Quarto requiritur ꝙ non habuerit initium vitiosum: als secus vt si fuit furatus: vt. d. l. ei qui. in fi. ⁊ tangit Barto. in ista. l. litis. 4 ¶ †Secundus passus est eo casu quo res non erat apud eum postꝙ soluit estimationem litis debeat sibi cedi rei vendi. contra possessorem. Et in hoc est dicēdum ꝙ aut ipse desijt possidere per culpam ⁊ propter hoc soluit estimationem litis: quia habetur pro possessore in sui odium: vt hic in glo. j. circa fi. dum dicit possessor dicitur ⁊c. Et tunc est actio sibi cedenda vt in. d. l. si culpa. aut desijt possidere dolo. ⁊ tunc aut fuit conuentus rei ven. ⁊ non est cedenda: vt. l. is qui dolo eo. titu. Aut actione personali: puta depositi vel commodati. ⁊ tunc est cedenda: vt. l. ex depositi. j. de re iudicata. ⁊ que sit ratio diuersitatis dicvt ibi per Barto. 5 ¶ †Tertius passus est vtrum si actio non fuit cessa habeat ille qui soluit vtilē rei vendi. per quam possit rem recuperare suo nomine. ⁊ in hoc est dicendum quod aut desijt possidere dolo et non habet: quia censetur soluisse penā sui delicti magis ꝙ pretium rei: vt. d. l. is qui dolo. Aut desijt possidere culpa: ⁊ tunc si fuerat conuentus rei ven. bene habet vtilem sine cessione: vt. d. l. si culpa: si autem actione personali: tunc secus fm Jaco. bu. ⁊ Barto. per glos. que est in. l. si fullo. de condi. sine causa. quia videtur soluisse potius pretium culpe ꝙ pretium rei. Et hoc per illam. l. si fullo. hoc non placet. ⁊ est contra tex. in. l. si vt certo. §. finali. ff. commo. vbi dicitur quod videtur soluere tanꝙ pretium rei. Item si tali est cedenda actio etiam si dolo desijt possidere ⁊ non conuento rei vendi. ⁊ sic magis sibi prouidetur in hoc. isto casu non video quare cessione non facta non sit sibi magis prouidendum ꝙ conuento rei vendica. vnde cum illi detur vtilis sine cessione: vt supra dixi: ergo ⁊ isti. nec obstat. l. si fullo. quia licet ibi dicatur quod detur conditio sine causa ad repetendum quod soluit non negatur quin etiam detur rei vendic. vtilis etiam contra ipsum dominum cui soluit ad quem res reuersa est: vt. d. l. si culpa. ⁊ hoc voluit Jaco. but. ⁊ Barto. in. l. in commodato. in fine. ff. commo. vbi melius loquuntur ꝙ in. d. l. si fullo. vt patebit ex sequenti. 6 ¶ †Quartus articulus est quid si non erat apud eum sed apud tertium tempore quo soluit estimationem litis postea anteꝙ ad eum perueniret reuersa est ad eum cui estimatio litis fuit soluta vtrū possit agere ille qui soluit contra eum ⁊ qua actione. ⁊ iste articulus declaratur in dicta. l. in commodato. §. finali. melius ꝙ alibi. Si enim desijt possidere dolo non potest agere sicut non posset agere contra extraneum multominus. Si vero culpa tunc aut fuit conuentus rei vendicatio. et potest egere vtili rei vendicatione. vt dicta. l. si culpa. ⁊ est casus in quo vtilis rei vendica. datur non domino contra directo dominum. Aut fuit conuentus actione personali: ⁊ tunc subuenitur sibi triplici actione. nam datur sibi conditio sine causa ad recuperationem eius quod soluit dumtaxat: vt dicta. l. si fullo. Item rei vendi. ⁊ ista datur solum ad recuperationem rei: vt. d. l. si culpa. Item actio ex illo contractu. et ista datur alternatiue ad recuperationem rei vel estimationis: vt dicta. l. in commodato. §. fina. ⁊ potest eligere quam vult de istis actionibus: vt. l. ꝙ in heredem. §. eligere. de trib. sed in electione conuenti erit quid velit restituere rem vel pecuniam. ⁊ ista fuerunt verba Jaco. but. que Bar. approbat in. d. l. in cōmodato. 7 §. finali. ¶ †Quintus articulus est vtrum ei qui soluit estimationem litis sit cauendum de euictione: ⁊ glo. in ista. l. litis tenet ꝙ non. tu dic hoc verum quando per eum stetit quominus rem restitueret cum posset: quia erat penes eum et eam occultauit. ita loquitur lex ex diuerso. §. petitor. de rei vēdi. quia debet sibi imputari vt ibi habetur. Si aūt non stetit per eum sed per actorem: quia non curauit auferre vel per neutrū stetit: quia nō erat apud eum: tunc debet caueri vt. l. si donator. in princi. de dona. 8 inter virū ⁊ vxorem. ¶ †Sextus articulus est si sibi nō est cautum de euictione vtrum re euicta possit agere cōtra eum cui soluit glos. in ista. l. litis dicit ꝙ si soluit ex causa transactionis non potest agere: ⁊ hoc est verum: als potest. Sed glos. in. l. fi. qui. ex cau. in pos. ea allegata in ista glos. tenet contrarium. Tu dic ꝙ eo casu quo sibi non est cauendum: quia per eum stetit non pōt agere nec etiam in illis casibus in quibus non esset cedenda actio ⁊ in quibus non competeret vtilis sine cessione: et in istis procedit illa glos. Sed vbi esset cauendum licet non fuerit cautum bene agitur: vt in. l. ij. ff. de euict. Idem si actio erat cedenda vel competebat vtilis sine cessione ꝙ quando sit dixi supra. 9 ⁊ ita intelligo quod no. Barto. in ista. l. litis. ¶ †Septimus et vltimus articulus est eo casu quo non possidebat tempore quo soluit: ⁊ sibi concessa est actio vel habet vtilem actionem sine cessione: vtrum dicatur dominus saltem vtiliter: ⁊ est dicendum ꝙ non: quia dominium non acquiritur sine traditione. Et ideo sit actor cautus cum agit ꝙ non dicat se dominum. sed ille cui soluit. Hoc examinat Dy. notabiliter in. d. c. pro possessore in fin. qui semper allegatur.

2 ☞ In datione insolutum an sufficiat titulus putatiuus: ⁊ per consequens sufficiat bonafides tempore traditionis ad hoc vt vsucapio procedat.

1 **Pro emptore.** ¶ †Ad hoc vt procedat vsucapio titu. pro emptore: requiritur bonafides duobus temporibus scilicet tempore acquisiti. ⁊ tempore traditionis. Et ideo non sufficit ti. pro emptore putatiuus si non affuit iustissimus error: sed requiritur verus licet in alijs sufficiat putatiuus. hoc dicit. in effectu. ⁊ concor. ff. titu. j. l. si existimans. ⁊ plene in. l. celsus. ff. titu. ij. Et loquitur in emptione proprie et stricte sumpta. 2 † Nec habet locū in eo quod pro emptione habetur vt si tradatur res in solutum: licet enim habeat vim emptionis: videtur sufficere ꝙ adsit bona fides tempore traditionis: ⁊ per consequens sufficiat titulus putatiuus interueniente iusto errore per istum tex. in ver. si tamen fm docto. ⁊ idem videtur in casu. l. precedentis quod tene menti. ¶ In glos. ibi quare dic ideo ⁊c. ista ratio magis facit in oppositum per. l. iusto. in princi. ff. titu. ij. vbi ꝑpter frequentiā magis subuenit. dicunt doc. hoc verū in dānis vitandis: secus in lucris captādis cū aliena iactura. ⁊ ita loquitur ista gl. hic iuncta cū tex. Sed certe lex iusto loquitur in lucris captandis. sed dic verū esse: sed non cū aliena iactura. Et ideo idem quod in damnis vitandis.

1 **Separata.** ¶ †Licet quis habeat ti. ⁊ possessionem non propterea sequit ergo vsucapit: quia etiā requiritur bona fides. h. d. in effectu.

2 ☞ In his q̄ nō dependent ex mera voluntate alicuius vt est vsucapere vel dnm effici inspicitur potius id qd est in veritate quā id quod est in opinione falsa.

3 Ad hoc vt quis possit vsucapere non requiritur ꝙ sciat se habere titulū si tamē re vera habeat nec requiritur ꝙ credat se nunc effectum dominū dum tamen credat se effici posse in futurū ex euentu conditionis.

4 Si facta est traditio defuncto ex causa sed heres putat factā ex altera an tunc impediatur vsucapio.

1 **Si sub conditione.** ¶ †Pendente conditione contractus res nō vsucapitur licet extitisse putetur: secus si extitit licet extitisse ignoretur. hoc dicit. Et est aliquantulum difficilis. Primo loquitur quando conditio non extiterat licet extitisse putaretur vsqꝫ ibi contra. Scdo econuerso vsqꝫ ibi: quod apertius. ⁊ sic in primo casu putabat se effectum dominū ex titu. emptionis. in secundo putabat contrarium. tertio loquitur quādo putabat consequi dominium ex vna causa: ⁊ traditio fiebat ex altera qui error nō habet vitiare si precesserat iusta causa tradendi habilis ad translationem dominij fm veram lecturam ⁊ intellectum licet alij aliter hoc dicant: vt in glos. que incipit: sed queritur. ¶ In prin. §. ibi emptio facta sit supple etiam ⁊ traditio sub eadem conditione: quia dixit quod non intendebat trāsferre dominiū nisi conditione adueniente. nā tunc si tradēs erat dominus dominiū non transfertur licet transferatur possessio: vt. l. sub conditione. j. de solu. ergo si nō est dominus non transfertur vsucapiendi cōditio. si autem traditio non esset facta iste tex. non haberet dubium quod pendente conditione non vsucaperetur. Item si traditio esset facta simpliciter non esset verum quod hic dicit ꝙ non vsucapiatur pendente conditione: quia si tunc tradens esset dominus transferret dominium: vt in. l. dotis fructus in fi. cum. l. seq. ff. de iure dotium. quia ad translationē dominij licet requiratur causa: vt. l. nunꝙ nuda. ff. de acquiren. re. domi. sufficit tamen quod illa causa subsit in spe. vt quia sit conditionalis: vt patet in dicta. l. dotis fructus. in fi. quod est notandū. Ergo si non est dominus transfertur vsucapiendi conditio titu. pro suo. Et isto modo debet intelligi vna glos. hic posita que incipit pro emptore: licet consequens glos. super eo verbo que incipit licet tradita dicat contrarium. sed dic ꝙ illa potest procedere in primo casu quando fuit facta traditio sub eadem conditione. Et isto modo reducuntur ad concordiam iste glos. Dy. ⁊ etiam habetur de hoc. j. pro dote. l. si estimata. vbi si in dote ante matrimonium detur res estimata estimatione que emptionem facit si non apparet quo animo tradita fuerit: videtur in dubio actum quod ex illa venditione que erat conditionalis si matrimonium contrahetur transferatur dominium. ideo si tradens non esset dominus ante euentum conditionis: scilicet ante matrimonium contractum vsucapio pro suo locum haberet. ⁊ ita intelligi debet lex illa. ij. vsucapio enim pro emptore non potest habere locum cum emptio sit conditionalis nec pro dote cum res estimata data sit: sed pro suo sic. ⁊ ita. l. illa debet subaudiri. 2 ¶ †In secunda parte in ver. ⁊ contra not. illud ad quod semper allegatur ꝙ in his que non dependent ex mera voluntate alicuius vt est vsucapere vel dominum effici

inspicitur potius id quod est in veritate ꝙ id qđ est in opinione falsa. vt hic. ⁊. s. de iur. ⁊ fac. ignorã. l. regula. §. qui ignorauit. secus in his que dependẽt ex mera volũtate: vt in. l. cũ quidã. §. ꝙ dicitur. de acqui. here. ¶ 3 † Itẽ not. ⁊ singulariter tene menti ꝙ ad hoc vt quis possit vsucapere non requirit qđ sciat se habere titulum. si tamẽ reuera habeat nec requiritur qđ credat se nunc effectũ dominũ: dũ tamẽ credat se effici posse in futurũ ex euẽtu cõditionis. Nã iste qui ignorabat conditionẽ extitisse ignorabat se titulũ habere: q2 pendente cõditione nõ est emptio vt in. l. necessario. §. qđ si pendente. de pericu. ⁊ com. rei vendi. Nec credebat se effectũ dominũ si traditio fuit facta sub eadem cõditione sed sperabat se effici in futurũ cũ euenerit cõditio ⁊ tamẽ vsucapit: qđ perpetuo tene menti: ⁊ sic patet ꝙ põt vsucapere quis: licet putet se non posse: sed contra de. l. si fur. §. j. s. titu. ij. ⁊. s. titu. j. l. ij. Solu. si errat in iure nõ vsucapit: vt. l. nunꝙ. s. de vsucapio. si errat in facto: tunc aut nescit se possidere vel detinere cũ tñ reuera possideat. ⁊ idẽ vt in. d. l. ij. s. titu. j. vbi p procura. acquirit domino ignorãti possessio ⁊ tamen non vsucapiendi condictio: q2 ignorat se possidere vel etiam detinere. Aut scit se detinere licet ignoret se possidere cum reuera possideat: ⁊ tunc si non crederet vsucapere pro se vel pro alio idem: si autem credit saltem pro alio vsucapere licet pro illo non vsucapiat: sed pro se bene possit vsucapere ⁊ tunc vsucapit: vt. s. tit. ij. l. iusto. §. filius. ⁊ quod ibi no. in gl. ¶ 4 † Ultimo circa ver. qđ apertius. dic vt not. titu. ij. l. nunꝙ. §. fi. nam interdum traditio est facta defuncto ex vna causa sed heres putat factam ex altera ⁊ tunc non impeditur vsucapio tam ex causa ex qua facta fuit ꝙ etiam ex titu. pro herede vt ibi. Interdum non fuit facta defuncto sed vt heredi: tamẽ precesserat titu. factus cum defuncto. ⁊ tunc licet heres putet sibi fieri traditionem ex alio titu. idem ⁊ ita intelligitur hic sm vltimã opinionem glos. que est vera. ⁊ hoc aliqui habent in fi. sed mihi vsucapere posse videtur ⁊c. Et aliqui non habent. ⁊ ideo subaudiunt ꝙ vsucapio cessat sed non bene. Si autem non precessisset tunc error inter tradentem ⁊ recipientem impediret titu. inchoari: vt. l. si ego. si cer. peta. ⁊ not. in. d. l. nuda in fin. ⁊ ideo isto modo non posset procedere opi. illorum. Interdum autem nulla fuit facta traditio defuncto vel heredi. sed putauit heres eam factam quia repetit eam inter res hereditarias: ⁊ tunc loquitur tex. cum glo. in. l. iusto. §. filius. in fi. s. titu. ij. quia hoc sufficit si aderat error iustissimus.

1 **Sabinus.** ¶ † Pactum legis cõmissorie vel adiectionis in diem non reddit venditionẽ cõditionalem. sed facit eã sub cõditione resolui ideo interim potest res vsucapi ti. pro emptore cũ adsit verus ti. h. d. vsqꝫ ad. §. cum stichũ. si tamen cõtingat venditionem resolui ista vsucapio proderit venditori sicut in fi. dicitur in. l. qui alienã. s. de do. cau. mor. q2 tenetur emptor rem restituere venditori.

1 **Cum stichum.** ¶ † Si tradatur altera res quã empta nõ vsucapitur hic ti. nisi accedat rei empte. h. d.

2 ☞ Sicut petitio hereditatis datur contra illum qui possidet pro herede ita ⁊ contra illũ qui emit vniuersitatẽ a tali ⁊ quid si quis emisset ab herede vnam rem singularem.

1 **Si bona eius.** ¶ † Mala fides venditoris nocet emptori sicut nocet heredi. h. d. sm gl. vel dic sicut mala fides defuncti nocet heredi ad vsucapiendũ: ita nocet ei qui ab herede emit vniuersitatẽ: id est hereditatẽ vel etiã bona defuncti: quia loco heredis est. h. d. notabiliter valde. 2 † Et hoc patet quia sicut petitio hereditatis datur contra illum qui posset pro herede: ita ⁊ contra istum qui emit vniuersitatẽ a tali: vt. l. nec vllam. §. sciens. de peti. here. Secus ergo si quis emisset ab herede vnam rem singularem: quia tunc loco heredis non haberetur. vnde postꝙ est bonefidei ⁊ etiã heres venditor fuit bonefidei malafides defuncti non noceret sibi cum habeat titu. singularem: licet nocet heredi: vt. s. titu. ij. l. sequitur. §. heres. istam lectu. sentit glos. que incipit: nec emptio. in fin. que licet sit notabilis in se. ⁊ Barto. eam sequitur tamen alia ratio videtur colligi ex litera quare iste non vsucapit: quia sibi fuerunt vendita omnia bona defuncti: sed iste res deposite non erant in bonis defuncti: ergo non fuerunt vendite. ⁊ istud not. pro eo quod dixi. in. l. ij. s. eodem. de illo qui vendidit quicquid iuris habet in re: quia si nullum ius habet in re nihil videtur vendidisse. ⁊ ideo emptor nihil videtur vsucapere vel prescribere. de hoc tamen dic vt. j. eodem. l. emptor. tenentur tamen istum intellectum qui applaudet litere debet subaudiri nisi esset iustissimus error quare putarentur iste res esse de bonis defuncti.

1 **Tutor ex pupil.** ¶ † Tutor emens solẽniter rem quam putat esse pupilli cum sit alterius eam vsucapit. sed si minori emat ꝙ valeat teneatur actione tutele etiam si minus alteri vendiderit. h. d. Et differt iste. §. a. §. si. j. eo. in quatuor. Primo quia hic emit ipse tutor: ibi emit quidã alius. item hic emit solẽniter scilicet cũ autoritate tutoris vel palam ⁊ bonefidei: quo casu siue res esset pupilli statim emptor efficeretur dñs: ibi vero emit nõ solẽniter ⁊ sine tutore: ⁊ sic si res foret pupilli nõ efficeret dñs statim. Item hic erat aliena nõ pupilli: als nõ haberet locũ vsucapio: q2 esset effectus dñs vt dixi. ibi verũ põt intelligi ꝙ erat aliena: et etiã ꝙ erat pupilli. Itẽ hic indistincte vsucapit ibi vero nõ. Sed distinguitur an sciebat illũ esse pupillũ: an nõ in tex. ibi tutele iudicio tenebitur. s. quãuis plus valebat vel potuisset alteri vẽdi: puto tamen hoc verũ si adhuc non esset decretũ rem esse alienã als nõ videretur pupillus damnificatus licet fuisset empta minori pretio cum quicquid habeat de lucro habeat prout in fin. no. in. l. si quis filio. §. si plures. de leg. j.

1 **Si seruus tuus.** ¶ † In quesitis per seruum ex causa peculiari malafides eius impedit vsucapionem licet dñs sit bonefidei: ⁊ licet ad ipsũ peruenerit possessio post adeptionẽ peculij. Sed si vterqꝫ est bonefidei acquiritur vsucapiendi condi. dño etiã ignorãti. Si vero seruus sit bonefidei ⁊ dñs malefidei. siquidem ex post facto post vsucapionem ceptam superuenit malafides domini non interrumpitur vsucapio: sed si fuit a princi. impeditum inchoari. Sed in quesitis ex causa non peculiari malafides serui non attenditur nisi fuerit per ipsum tradita domino pro libertate: ⁊ sic tanꝙ propria. h. d. vsqꝫ ad. §. si a pupillo. Et primo loquitur in quesitis ex causa peculiari vsqꝫ ibi pomponius. Secundo in quesitis ex causa non peculiari vsqꝫ ibi ꝙ si peculiari. Tertio redit ad primũ casum vt determinet dictũ dubium vsqꝫ ibi: et si quod. Quarto redit ad secundum casum vt determinet aliud dubium.

2 ☞ Pupillus licet sit dñs nõ transfert dominiũ vendẽdo sine tutoris autoritate nec vsucapiẽdi conditionẽ.

3 Quid si vẽdidit solẽniter cum tutoris autoritate ⁊ cũ decreto.

4 Quid si errabat in iure q2 sciebat minorẽ. xxv. annis. sed credebat ꝙ decretũ non esset necessarium.

5 Quãdo possessio pcedit titulũ licet nõ habeatur ab eodẽ a quo habetur titulus ꝙ non impediatur vsucapio.

1 **Si a pupillo.** ¶ † Qui nõ habet administrationẽ bonorũ suorũ si iuste putatur habere: licet nõ trãsferat dominiũ: si est dñs transfert tamen vsucapiendi conditionẽ siue sit dñs siue non sit dominus. Secus si non iuste hoc putatur. h. d. cum. §. seq. ⁊ reputatur difficilis ad sustinendum ipsum a contrarijs legitur in gl. duobus modis. Primo ꝙ res non erat pupilli: ⁊ tunc primo dicto istius. §. non ob. l. bonefidei. s. de acqui. rer. do. vbi dicit ꝙ res pupilli nõ potest vsucapi: quia in rebus alienis per ipsum possessis non habet pupillus hoc priuilegium: quia hoc non prodest sibi sed domino sed tunc extra glo. opponitur de. l. magis puto. §. j. de rebus eorum. vbi minor in re aliena per ipsũ possessa habet hoc priuilegium ꝙ non possit alienare sine decreto. Solu propter hoc intellige istum textum. in re aliena ⁊ mobili in qua non requirebatur decre. vnde sufficit emptorem credidisse iuste quod esset maior pupillo ad hoc vt posset vsucapere: si autem est res immobilis hoc non sufficeret: sed deberet credere iuste quod esset maior. xxv. et sic putabat decretum requiri. Si autem sciebat ipsum esse minorem: licet crederet esse maiorẽ pupillo tunc sciebat vel scire debebat decretum fore necessarium: ⁊ sic reputaretur malefidei ⁊ non prescriberet. Item adhuc oppo. extra glos. contra primũ decretum. 2 † Nam si pupillus esset dominus non transfert dominium vendendo sine tutoris autoritate: quia non habet administrationẽ bonorum suorum posito ꝙ emptor crederet ipsum esse maiorẽ pupillo: quia ista credulitas nõ facit propterea vt habeat administrationem rerum suarum: ergo si non est dominus non transfert vsucapiendi conditionem per regulam. l. clauibus. de contrahen. emp. sol. ⁊ tene menti illa regula non habet locum eo casu quo dominus non trãsfert dominiũ propter defectum titu. quia non potest alienare in eius preiudicium: quia nihilominus si res est aliena transfert vsucapiendi conditionem. casus est hic: quia cessat causa prohibitionis cum non tractetur de ipsius preiudicio. sed si esset sua bene tractaretur de preiudicio suo. vnde licet non transferat dominium ne sibi fiat preiudicium bene transfert vsucapiendi conditionem contra dominum: quia in hoc sibi non preiudicatur: et ista est ratio huius. §. facit. l. si vir. j. pro donato. Sed quando esset eadem ratio in vtroqꝫ tunc procederet illa regula. Legitur secundo modo ꝙ res erat pupilli. et tunc ad primum dictum obstat contrarium de. d. l. bonefidei. Solu. sm quosdam quod ibi dicitur habet locum in re immobili ipsius pupilli in qua habet illud priuilegium vt non possit alienari sine decreto: secus

secus in re mobili ꝛ ita intelligat̃ hic.ꝛ sic etiã ẽm istã lect.debet intelligi in re mobili sicut in prece.lect.ꝛ hoc idem voluit glo.s. ea.l.§.tutor.Sed contrariũ ꝙ lex bonefidei loquatur etiã in re mobili.tenuit glos.in.l.ij.C.de auto.prestan.ꝛ illa est verior ẽm Barto.quia si loqueretur tantũ in re immobili non esset aliqua specialitas in pupillo cũ etiã adultus habeat in illa priuilegiũ ne possit alienari sine decreto vt in toto tit.de rebus eorũ.ergo nec põt prescribi si facta est alienatio sine decre.per.l.alienatio∕nis verbo.de ver.signi.ꝛ tamen illa.l.bonefidei videtur ponere aliquã specialitatẽ in pupillo.vnde ẽm ista iura etiã res mobi∕lis pupilli nõ poterat alienari sine decreto:sed maioris pupilli sic per illam.l.Et tunc ad contrariũ de isto.§.responde ꝙ illa.l. debet intelligi ẽm istum.§.si emptor sciuit ipsum esse pupillum secus si credidit ipsum maiorẽ iuste.Uel dic ꝙ ibi quando emit a quodã tertio rem pupilli hic quando a pupillo quo casu ser∕uanda est distinctio huius.§.sed in casu precedenti indistincte

3 non vsucapit.† Recollige ergo ꝙ aut pupillus vendidit solen∕niter cum tutoris autoritate ꝛ decreto:ꝛ transfert dominiũ si est dominus ꝛ vsucapiendi conditionẽ si nõ est dominus:tunc ta∕men decretũ non requiritur si erat res mobilis:vt.s.dixi.¶Et hoc casu loquitur.§.tutor.s.ea.l.Aut vendidit non solẽniter:et tunc aut emptor sciuit ipsum esse pupillum vel etiam si res erat immobilis sciuit ipsum esse minorẽ.xxv.annis.ꝛ non transfert dominiũ si est dominus nec vsucapiendi conditionẽ si non est dominus vt hic in ver.si scias.Aut credidit ipsum esse maiorẽ pupillo eo casu quo res erat mobilis.ꝛ sic non credidit requiri tutoris autoritatem vel decretum vel si res erat immobilis cre∕didit ipsum esse maiorem.xxv.annis.ꝛ sic errauit in facto.et sic decretũ non requiri nec curatoris autoritatem:ꝛ tunc si est do∕minus nõ transfert dominium:quia curabat administrationẽ ꝛ credulitas emptoris non erat sufficiens ad faciendũ eam ha∕bere:sed bene transfert vsucapiendi conditionẽ siue erat domi∕

4 nus:ꝛ sic contra seipsum vt hic in secunda lectu.† Quid si erra∕bat in iure quia sciebat minorem.xxv.sed credebat ꝙ decretum

a non esset necessariũ potest dici ꝙ prescribat.[a] xxx.an.quia titu∕lus fundatus etiã in iuris errore causat bonam fidẽque sufficit ad prescrip.xxx.an.ꝛ no.glos.in.c.de quarta.de prescript.Et sic est mirabile ꝙ dominus nõ transfert dominium ꝛ tamen trans∕fert vsucapiendi conditionem cõtra se quando dominium non transfert ex eo:quia non habet administrationem bonorũ suo∕rum tamen iuste putatur habere:ꝛ eodem modo transfert vsu∕capiendi conditionem.ꝛ multomagis si res erat aliena.hodie per.l.lex que tutores.C.de admi.tuto.Res mobiles que seruan∕do seruari possunt etiaꝫ si sint maiores pupillo ꝛ minores.xxv. non possunt sine decreto alienari.tene menti predicta ꝛ rema∕net declarata difficultas huius.§.Cetera dic vt in glo.ꝛ in seq. contrario.¶In ver.item oppo.tene primam solu.ex qua not.

5 quod † quando possessio precedit titu.licet non habeatur ab eodem a quo habetur titu.non impeditur vsucapio.quod dic vt dixi in.l.cum solus.de vsucap.Potest etiam dari alia so∕lu.ꝙ contrarium glos.loquatur de possessione rei immobi∕lis quam pupillus a se abdicare non potest.secus in possessio∕ne rei mobilis:quia est vilis ꝛ abiecta:vt in.l.rem que nobis. de acqui.pos.

1 **Si eam rem.** ¶† Mala fides successoris singu∕laris interrumpit vsucapionem ce∕ptam per autorẽ.secus in mala fide successoris vniuersalis.hoc dicit iste.§.cum.§.si defunctus.j.ea.l.quod declara vt dixi.s.ti. ij.l.heres.¶In tex.ibi non capiam vsu:quia non cõplebo vsu∕capionẽ ceptam per te nec aliam incipere possum de nouo mul∕tominus:sed contra quia videtur debere distingui an velim vti acceptione ex persona tua vel incipere nouam vsucapionem ex persona mea:vt.l.pomponius.§.cum quis.s.de acquiren.pos∕ses.Solu.illud procedit in casu econuerso quando tu fuisses ma∕lefidei ꝛ ego bone:quia si volo vti accessione ex tua persona non possum.sed si velim incipere ex persona mea possum.quia non vtor accessione possessionis vitiose sed quando tu eris bonefi∕dei ꝛ ego male neutro casu possum vsucapere:quia vitiose pos∕sessioni mee non potest accedere tua.licet non vitiosa.vt.d.l.põ∕po.§.fi.¶Item adhuc contra.ꝙ malafides superueniens post vsucapionẽ inchoatam eã non interrũpit iure isto.vt.s.ea.l.§.si seruus meus.ꝛ.C.de vsuca.transfor.l.j.Solu.illud verũ quãdo superuenit in persona illius qui incipit vsucapere vel successo∕ris eius qui reputatur eadẽ persona cuꝫ eo.vt est dominus qui reputatur eadẽ persona cũ seruo.vt.d.§.si seruus.vel etiam he∕res:vt.j.eod.l.si defunctus.ꝛ idem videtur in legatario per.l.id tempus.s.de vsuca.in.§.fi.secus si non reputatur omnino eadẽ persona:vt est successor singularis:casus est hic ꝛ adde qđ no.in l.pomponius.§.questiũ.de acqui.pos.in glo.que incipit idest vt interrumpatur.

Si defunctus. ¶Ibi vsucapitur res scꝫ si de∕functus inceperat eã vsucapere: ꝙ fuit sibi tradita.secus si non inceperat.ꝙ fuit tradita heredi malefidei.lꝫ defunctus bonefidei emisset.ꝙ nõ inchoauit vsuca∕pere:vt.s.de vsuca.l.heres.

2 ¶Prescriptio longissimi tẽporis que currit sine titulo ꝛ bo∕nafide de iure ciuili tam in realibus ꝙ̃ in personalibꝰ actionibꝰ interrumpitur per solam citationem.

3 Quod idem fit in pscriptione statutaria minoris tẽporis intro∕ducta in dictis actionibus sine titulo ꝛ bonafide.

Quid in prescriptionibus sui natura currentibus vt in actioni∕bus pretorijs annalibus.

1 **Si rem alienam.** ¶† Litis contestatio non interrumpit vsucapionem trienij.sed solutio estimationis litis facta dño bene interrũpit ꝙ efficit̃ dñs.vnde amplius nõ vsucapit.h.d.Et propter primũ

2 dictũ semper allegatur.¶† In gl.j.ibi.id est mote litis.lꝫ pscri∕ptio longissimi tẽporis q̃ currit sine tit.ꝛ bonafide iure ciuili tã in realibꝰ ꝙ̃ in personalibꝰ actionibꝰ interrũpitur per solã cita∕

3 tionẽ:vt.l.sicut.C.de prescri.xxx.an.† Et idẽ [b] in prescri.statuta

b ria minoris tẽporis introducta in dictis actionibꝰ sine ti.ꝛ bo∕nafide.quia succedit loco pscriptionis legalis ar.in.l.cõtracti∕bus.post prin.C.de non nume.pe.ꝛ hoc tenet Bar.hic ꝛ his die∕bus consulendo dixi.Quid autẽ in prescriptionibꝰ sua natura currentibus vt in actionibꝰ pretoris annalibus:dic vt no.in.l. fi.in prin.s.de eo per quẽ fac.est.¶In gl.ibi secus quo ad effe∕ctũ:ꝙ licet post cõtestationẽ cõpleatur vsucapio.ꝛ reus efficia∕tur dñs directus sibi tamẽ non proderit.ꝙ condemnabitur ad restitutionẽ rei:vt.d.l.si post acceptuꝫ.sed qualiter poterit ferri sentẽtia cõformis libello cũ actor petierit declarari se dominũ. ꝛ bene petijt tunc cũ erat dñs.sed nunc cũ fertur sentẽtia nõ est dñs.sed ipse reus.Respondeo poterit iudex omittere illã decla∕rationẽ ꝛ condẽnare dũtaxat ad rei restitutioneꝫ.ꝙ ista duo in libello petũtur.ꝛ primũ.s.declaratio iure actionis.scdm officio iudicis illi deseruiẽti.Et dicit Barto.in.l.ex diuerso.§.j.de rei ven.ꝙ licet iudex omittat primũ ꝛ dũtaxat condẽnet reum ad restitutionẽ nõ vitiat̃ sententia.vel dic ꝙ etiã potest declarari ꝙ licet desierit esse dñs directus tamẽ statim loco illius subroga∕tur vtile dominiũ pro quo incipit competere vtilis rei ven.vt.l. electio.§.qđ si is.de noxa.tamen restitutione facta illud vtile cõ∕uertitur in directum ꝙ simul stare nõ potest:vt.l.mulier.§.si cuꝫ esset ad vell.ꝛ virtute contestationis facte in directa actione po∕test ferri sentẽtia in vtili subrogata:vt.l.ꝙ̃ꝙ̃.§.iulianꝰ.de aqua pluuia arcenda.

2 ¶Si dico vendo tibi quicquid iuris habeo vel partem quã habeo ꝛ illam tibi trado que tamen sit incerta an transferatur dominium.

1 **Emptor fundi.** ¶† Malafides in parte impedit vsu∕capionẽ alterius partis si est incerta ratione loci.et quote.als secus.h.d.Et loquitur ista.l.in vna re im∕mobili lex autẽ qui cũ.§.j.loquitur in pluribꝰ rebus immobili∕bus vbi eodẽ modo distinguit̃ in effectu.¶Et intellige istam.l. qñ totus iste fundus erat alienus.lꝫ emptor putaret ꝙ esset alie∕nus pro parte.ꝛ pro parte venditoris.tũc ergo de parte quã pu∕tabat alienã nõ est dubiũ ꝙ illa nõ vsucapitur sed dubiũ est de parte quã putabat venditoris.Et istud dubiũ declarat̃ in.l.hac ꝙ aut illa erat omnino incerta ꝛ nõ vsucapit̃.aut erat certa ra∕tione loci vel ratione quote.ꝛ tunc vsucapit̃.Si aũt iste fundus fuisset pro parte venditoris ꝛ pro parte alienus tunc de vsuca∕pione non esset tractandũ.ꝙ de parte quã sciebat alienã non est dubiũ siue esset certa siue incerta ppter malã fidẽ.De parte ve∕ro q̃ erat venditoris similiter quia in illa transfertur dominium siue etiã certa siue incerta ergo nõ vsucapitur:vt.l.sequitur.§.la∕

2 na.de vsucap.† Sed contra si est incerta non transfertur domi∕niũ per.l.locus.in fi.s.de acqui.pos.vbi dicit̃ ꝙ non potest tra∕di.ergo ꝛc.vt.l.traditionibus.C.de pac.Solu.ꝛ tene mẽti illud esset verũ si dixissetvendo tibi quicquid iuris habeo vel partem quã habeo ꝛ illam tibi trado.Secus si dicat ꝛ trado tibi fundũ. ꝙ tunc non tradit partem incertam:sed totum fundum.Et ita intelligit Bartol.hic notabiliter quod tene menti pro eo quod dixi in.l.j.s.eodẽ.ꝛ in.l.ij.§.eius bona.¶In glo.ibi.sed quid si emptor.Ista questio glos.differt a casu.l.in tribus primo quia illa.l.loquitur quasi totus fundus erat alienus.ista questio loquitur quando pro parte alienus pro parte venditoris. ¶Item textus.loquitur quando emptor sciebat esse alienum pro parte:sed ista questio quando sciebat totum esse vendito∕ris.¶Item tex.loquitur quando vendidit fundum.Ista que∕stio loquitur quãdo dixit vendo quicquid iuris habeo.tunc er∕go est questio duplex.vna de parte aliena an vsucapiat̃ ex quo

a ¶Quod prescr[...] bat.vide sozi.c[...] sil.xv.ꝛ ɔsi.xxvi[...] ꝛ consi.xlvij.pe[...] lu.ro.ɔsil.cxxvi[...] ꝛ.clxvj.vbi faci[...] mentionẽ de gl[...] in.c.de quarta.[...] dicit ꝙ ɔtium te[...] nuit in.c.aplice[...] extra.de do.ꝛ in[...] c.fi.de his q̃ fiũ[...] a maio.parte ca[...] pituli.

b ¶Et idẽ.Adde[...] ꝙ hoc idẽ firma[...] uit Lu.rom.vbi[...] multa allegat cõ[...] si.xxxviij.ꝛ quid[...] tribuat plus pre[...] scriptio statuta.[...] ria ꝙ̃ illa que de[...] iure cõmuni cõ[...] ceditur.vide pe[...] eũdẽ ɔsi.cccviij[...]

emptor habebat bonā fidē. ⁊ istam questionē format glos. Altera potest esse de parte que erat vēditoris an dominiū illius trāsferatur ⁊ de ista gl. nō videt̄ loqui. ⁊ in gl. sunt due opi. doc. videtur tenere vltimā. Bar. vero distinguit: vt. s. dixi que distinctio potest cadere in vtraq; questione. Si enim dixit vendo quicqd iuris habeo. ⁊ trado cū traditio nō valeat nec vsucapitur pars aliena nec dominiū transfertur in parte venditoris. Si aūt dixi trado fundū tunc licet dixerit: vendo quicquid iuris habeo. et sic non videtur voluisse vendere nisi partē suā. tamen q꞉ emptor credebat ꝙ totus fundus[a] esset suus: licet nō fuerit vēdita pars aliena ꝓpter iustū errorē vsucapit̄ ac si vēdita fuisset. ⁊ de parte ꝓpria dominiū transfertur. ita intelligo istā glo. cū notatis hic per Bar. licet ipse non bene declaret.

a ¶ Totus fundus. vide eundē Pau. i. l. si sic. §. si mihi. s. de leg. j. ⁊ qđ voluit Anch. cōsi. c. xlj. vltra medium.

Item quam. ¶ † Per furtum factum a dño nō efficit̄ res inusucapibilis. h. d. Istud verū nisi respectu iuris illius cui fuit subtracta. Et ita loquit̄ contrariū formatū in glos. de. l. fi. s. ti. j. In fi. l. ibi cedere tēpora vsu. sc; contra aliū cui nō fuit subtracta. tamē habebat ius in re. puta hypothece. prescribit enim emptor longo tēpore contra eū per ti. C. si aduersus cre. non sic aduersus illum cre. cui fuit subtracta nisi spatio. gl. an. Quantū vero ad dominiū nō est necessaria vsucapio cum dñs vendiderit. ⁊ sic ipsum transtulerit: vt. l. sequit̄. §. lana. de vsucap. posset tamen procedere si alienaretur postea per nō dominū nō adhuc vsucapietur. q꞉ non est affecta vitio reali.

1 **Qui cum pro herede.** ¶ † Qui rē pcario rogat desinit eā vsucapere. h. d. Ratio est q꞉ transfert in eū possessionē ciuilem que faciebat eā vsucapere. vt. s. de acq. pos. l. interdū. in prin. Et posito ꝙ nō transferret. q꞉ sic esset actū tñ eā retinet nomine eius a quo rogat nō suo. ⁊ hoc vult dicere iste tex. ꝙ mutat sibi causam possessionis. ¶ In gl. j. ibi. §. qui pignori. ⁊ melius. s. de acqui. pos. qui pignoris. que videt̄ sibi contrariari si nō ob. q꞉ hic loquit̄ qñ possessor pcario rogauit a nō possessore. sed illa. l. econuerso qñ ille qui possidebat. vt est debitor q pignori tradidit rogauit pcario a creditore qui possidebat pro ipso debitore quantū ad effectū vsucapiendi. vt. s. de vsu. l. serui. quo casu nō desinit vsucapere. q꞉ si vsucapiebat prius cum nō esset possessor fortius nunc cū incipit possidere vt habetur in. d. l. qui pignoris.

2 ☞ Quādo cōcurrunt due cause quarū vna nocet ⁊ altera prodest preponderat illa que nocet.

1 **Si ex decem.** ¶ † Mala fides in vna re certa nō nocet in altera in qua certū est adesse bonā fidem. secus si ambe sint incerte. h. d. Et facit. l. emptoris. s. eo. 2 † Et sic no. hic ꝙ qñ concurrunt due cause. quarū vna nocet ⁊ altera prodest preponderat illa que nocet nā hic in aliqua re habebat bonā fidem. ⁊ in aliqua malam inspicitur illa in qua malam. vt neutra vsucapiatur de hoc brocardo dic vt. l. si quis in graui. §. fi. cū. l. se. ad sille.

1 **Post mortem.** ¶ † Vsucapio cepta per defūctū cōpletur per heredē etiam possessione nō apprehēsa. h. d. dic: vt. s. de vsuc. nunꝙ. §. vacuā. vbi declaraui causam dubitandi.

2 ☞ Per seruos detinētes res hereditarias ⁊ sic etiā per colonos ⁊ inquilinos tempore quo aditur hereditas heres adeūdo non solum acquirit dominiū sed etiā possessionem.

1 **Qui fundum.** ¶ † Hic ponitur idem casus qui ponitur in. §. prece. sed addit ꝙ possessionē serui reliquerat. Dy. Nā supra quando possessio rei que vsucapiebatur non fuit apprehēsa per heredē nec detinebatur per aliquē. hic quādo detinebatur. puta per seruos. ⁊ illi serui post aditam hereditatem eam reliquerunt animo deferēdi possessionem nihilominus hoc non nocet heredi. quominus vsucapionem cōpleat. ratio est sm gl. quia isto casu heres per detentationem istorū seruorum censetur acquisiuisse ciuilem possessionem etiam naturalem. ⁊ ciuilem retinebat animo suo: naturalem corpore seruorum sicut per colonum vel inquilinum. licet ergo serui relinquēdo possessionē faciant heredem perdere naturalem que ipsorū corpore retinebatur nō tamen faciunt eum perdere ciuilem per ea que no. in. l. si colonus. s. de acqui. pos. ⁊ ista sola ciuilis sufficit ad vsucapionem complendam in re immobili. vt hic et ad hoc allegat Bar. istum tex. cum gl. sicut in re mobili: vt in. l. j. §. per seruū. de acqui. pos. licet quidā dixerint contra: preterea etiā si heres nullam possessionem haberet si tamen per alium non esset apprehensa vsucapionem compleret: vt in. §. preceden. fortius si habet solam ciuilem. hoc tamē verum si nunꝙ etiam habuisset. Sed si acquisiuit ciuilem per detentationē seruorum: et postea eam perderem: quia serui non solū discesserunt quo casu sola naturalis perditur sed in aliū transtulerūt. quo casū perditur etiam ciuilis: vt. s. de acqui. pos. l. iij. §. quod si seruus. tunc interpellaretur vsucapio heredis per. l. naturaliter. de vsucap.

2 Ita intelligas istum tex. cum glo. † Sic ergo no. primā glos. ꝙ per seruos detinentes res hereditarias. ⁊ sic etiam per colonos ⁊ inquilinos tempore quo aditur hereditas heres adeūdo non solum acquirit dominiū. sed etiam possessionem non sic si nullus erat in detentatione: vt. l. cum heres. de acqui. pos. qđ not. et probatur etiam ex his que habentur in. l. vniuersas. §. ꝙ per colonum. eo. ti. ⁊ tamen isti serui vel coloni non intendunt eam acquirere de nouo heredi sed acquisitam defuncto continuare ⁊ nihilominus inducitur noua acquisitio. facit quod no. in. l. iij. in prin. de acqui. pos.

1 **Si fundum.** ¶ † Id quod adijcitur fundo q vsucapit̄ noua vsucapione indiget. h. d. ¶ In tex. ibi. ei adijciam habēdo causam a nō domino. ⁊ istud faciebat dubiū. quia videbatur qđ propter istam adiectionem ista pars adiecta deberet censeri tanꝙ accessio fundi cui adijcitur. ⁊ sic deberet sequi naturā principalis. vnde si ad vsucapionem principalis fundi nō restabant nisi duo anni tempore quo adijci videbatur ꝙ ipsis lapsis non solū fundū principalē acqram. sed partē etiā quā adieci. contrariū tamen est verū. q꞉ imo requiritur tempus integrū in parte adiecta ⁊ sic non habetur vt accessio quantū ad hoc: nec ob. s. eodē. l. ij. §. cū stichū. ver. sed si fundus. quia ibi ab ipso princ. accedebat hic post vsucapionem ceptam cepit accedere.

2 ☞ Non debet quis tradere obliuioni illud de quo semel notitiā vel scientiā habuit ⁊ quid si interuenerit longinquitas temporis vel negotium sit perplexum.

3 Debitor soluens scienter procuratori falso vel reuocato videtur donare.

1 **Seruus meus.** ¶ † Cū soluit̄ res tanꝙ debita scienti non esse debitam vel scire debenti nō transfertur vsucapiendi cōditio nisi etiam ipse soluens sciat se indebitum soluere. hoc dicit in effectu. ⁊ est aliquantulum difficilis ⁊ notabilis. ¶ In text. ibi. vt fundum ei emeret. supple qui emit a non domino simpliciter non procuratorio nomine meo: quo casu si emisset a domino ⁊ traditurus ei fuisset dominium in ipsum fuisset translatum nō in me. vt. s. de acqui. re. do. l. res ex mandato teneret̄ mihi tamen actione mandati ad ipsum restituendum que actio oritur mihi ex mandato serui: vt. j. de ver. obli. l. si ita quis. §. seia. ipse tamen emit a non domino. ⁊ sic tenebatur mihi tradere non autem illi seruo etiā postea manumisso: ipse tamen titius ei tradidit tanꝙ debitum sibi credens peculium esse concessum si erat manumissus in vltima voluntate. vel si inter viuos ignorans peculiū sibi ademptū cum ademptum esset. ⁊ sic tradidit bona fide credens sibi teneri cum teneretur domino: ipse tamen seruus recepit mala fide. q꞉ sciebat vel scire debebat sibi non deberi cum sciret peculium sibi non cōcessum. ¶ Est nunc. q. vtrum iste manumissus vsucapiat aduersus verum dominum. ⁊ dicitur ꝙ non propter malam fidem suam que dicitur non solum cum scitrem esse alienam. sed etiam si credat eam esse tradentis: scit tamen aut scire debet ꝙ indebite sibi traditur. vt hic est casus ⁊ aduerte quia licet ipse manumissus non vsucapiat propter malam fidē ipse tamen titius procurator si esset bone fidei. quia credidisset esse vendētis bene vsucaperet ad mei vtilitatē: quia teneretur actione mandati ipsum vsucaptū mihi tradere: vt. s. de vsucap. l. pignori. §. fi. vbi est casus. Predicta vera sunt si dictus titius procurator tradens huic manumisso tradit bona fide vt dixi: licet ille reciperet mala. Si autē tradidit mala fide: q꞉ sciebat illi nō deberi. sed mihi tunc dicit tex. ꝙ videtur sibi donare. ⁊ gl. hic supplet ⁊ intelligit ꝙ tunc ipse manumissus vsucaperet cōtra verū dominū. ⁊ bene. ⁊ ratio est q꞉ tunc non reputaretur recipere malafide q꞉ nō recipit tanꝙ rē sibi debitā. sed tanꝙ sibi donatā: ⁊ sic sententia ⁊ malafides tradentis purgat malamfidem recipientis. ¶ Et aduertendū. quia iste manumissus isto casu vsucapiet ad suā cōmoditatem. quia non tenetur per cōdictionē indebiti illi restituere cui soluerit indebitum scienter: vt. l. cuius per errorem. de regu. iur. tenebitur tamen ipse procurator mihi actione mandati ad fundum ⁊ etiam interesse. quia non potest tradere sui dolo vel culpa. Sed si ipse titius tradidisset bona fide credēs se illi teneri iusta credulitate. ⁊ etiam ille recepisset bona fide credens sibi deberi ex aliqua iusta causa. tunc quia forte putabat sibi peculium concessum ex iusta causa. tunc iste casus non ponitur hic. glos. tamen. ij. magna ante fi. videtur istum casum tangere. sed non declarat. Tu dic ꝙ ille manumissus vsucapit non tamen ad sui vtilitatē. sed ad vtilitatem titij tradentis qui habet condictionem indebiti vt est casus in. l. indebiti. §. fi nummi. cū sua glos. s. de condic. indebi. ⁊ per consequens ad vtilitatem quia

quia tenetur actione mandati illum fundum recuperatum tradere mihi ⁊ si nondū recuperasset liberaret tradēdo mihi condictionē indebiti ⁊ etiā sine cessione recta via ego haberē vtilem condictionē indebiti ex equitate vt in illa.l.difficili.§.si cer.pet. cū fundus.§.seruū tuū impudens.⁊ ex istis remanet iste.§.difficilis declaratus cū sua gl. que est male declarata.ex quibus omnibus recollige tres casus:vt.§.dixi.Nā aut vterq; sciebat indebitū solui ⁊ loquit̄ finis huius.§.q2 vsucapit̄.aut vterq; credidit debitū solui.⁊ iste casus nō ponit̄ in isto tex.Aut tradēs credidit debitū soluere:sed recipiēs sciebat indebitū solui.⁊ loquitur primus casus huius.§.vsq; ad versi.q2 si scierit. ¶ †Vltimo no.gl.j.magnā q2 nō debet quis tradere obliuioni illud de quo semel notitiā vel scientiā habuit.⁊ sic si cōtrarium facit non est iusta ignorātia:hoc tamē verū nisi ex longinquitate temporis: vt.l.peregre.in princ.de acquiren.pos.vel nisi sit negotium perplexū [a] vt no.in.l.si res obligata.de lega.j. ¶ Item sm̄ Dyn.⁊ alios in isto.§.videtur esse casus.primo de eo qd̄ no.glo.§.eo.l. ij.§.si sub conditione q̄ incipit.⁊ ideo q2 in illum qui scieter recipit indebitū nō transfertur dominiū qd̄ patet. q2 hic dicitur q2 si tradens nō erat dn̄s nō transfertur vsucapiēdi cōditio.vt in primo casu huius.§.ergo si est dn̄s:nō trāsfertur dominiu3 per regulam.l.clauibus.de cōtrahen.emp.⁊ hec est ratio quare iste cōmittit furtū.vt.l.qm̄.de condi.fur.nā si efficeret̄ dominus nō cōmitteret̄:vt in.l.pe.de condi.ob cau.⁊ in.l.falsus.§.j.de fur. sed Barto.in illa.l.falsus.⁊ in illa.l.quoniā.dicit hoc esse veru3 quādo soluens labitur in persona q2 credit illum cui soluit esse titiū cū sit seius.iuxta plene no.in.l.si quis vxori.§.cū titio.j.de fur.vbi vide bonā gl.vel quādo simulādo se creditorem inducit soluentē ad soluendū secus si a semetipso soluit non inductus. Certe ista distinctio videtur tolli per istum tex.qui istos casus ponit tanq̄ pares q2 sciat vel scire debeat se non esse creditorē. ⁊ dicit q2 iste est similis ei qui simulat se creditorē. ¶ †Iste tex. in fi.allegatur pro casu eius quod determinat glo.§.de condic. ob cau.in.l.si procuratori falso.q2 debitor soluens scieter procuratori falso seu reuocato videtur donare.videbatur contrariū. quia vbi potest subesse alia causa cessat presumptio donationis vt.l.si cū aurum.de solu.Sed hic potest subesse alia causa videlicet vt tradat ipsi debitori cuius nomine recipit.licet nō habeat mandatū.breuiter istud esset verū si solueret sibi tanq̄ non habenti mandatū.⁊ sic tanq̄ gestori negotiorū.vt.l.si quis offerēti.de solu.Sed quando tanq̄ habenti mandatū cum sciat eum non habere secus:⁊ pro hoc.l.si non sortem.§.si filio. vbi etiam allegat̄ casus de isto dubio.§.de cōdi.inde.gl.tamen in.l.dispēsatorem.§.de solu.tenuit contrarium.sed salua illam gl.vt no. per Barto.

¶ Tutor licet habeatur loco domini quando bene administrat non sic quādo pupillum spoliat.⁊ idem in prelato cū spoliat ecclesiam.

Si tutor.

¶ †Res subtracta pupillo per tutorē efficit̄ furtiua et inusucapibilis nisi redeat in potestatem pupilli.h.d.Videbatur contrarium.q2 per furtū factum a domino non efficitur res furtiua nec inusucapibilis.vt §.eo.ti.si rem quā.† Sed ad hoc respōdet tex.q2 licet tutor loco domini habeatur qn̄ bene administrat.non sic qn̄ pupillū spoliat.⁊ ad hoc semper allegat̄.Et idem in plato cū spoliat [b] ecclesiam. ¶ In tex.ibi vsucapio non contingit nec durante pupillari etate nec post que est furtiua.sed si furtiua nō esset tunc durāte pupillari etate.idē vt in.l.bonefidei de acqui.re.do.sec⁹ post. ⁊ sic cessat contrarium glo.

¶ Malafides superueniens an interrumpat vsucapionem.

Qui bona fide.

¶ †Tēpore quo quis possessionē recuperat d3 esse bonefidei siue recuperet extra iudiciū siue in iudicio per actionē personalem vel per interdictū:al's nec vsucapio pōt inchoari etiam ex veteri titu.acquisito tempore quo erat bonefidei nec inchoata etiam nō interrupta cōtinuari.h.d.vsq; ad.§.qui sciēs. ¶ Et primo loquitur quādo volebat inchoare de nouo.q2 precedens fuerat interrupta naturaliter vsq; ibi.nec vel nōdū erat inchoata.quia traditio adhuc facta non erat licet interuenisset tit.vsq; ibi.quare secundo loquitur quādo volebat iam inchoatā continuare tamen ex noua possessione ⁊ vti accessione ex persona alterius.Nam etia3 hoc facere non potest pro tempore pensionis nouiter acquisite reperitur malefidei quod no.⁊ hoc vsq; ibi.idē iuris.Nam tali possessioni vitiose non potest accedere altera nō vitiosa ex persona alterius:vt.§.eo.l.ij.§.si eam rem. postea in versi.idem iuris redit ad primū casum quando volebat inchoare de nouo.⁊ ille ver.allegatur q2 etiā qui habet causam a iudice ad hoc vt possit vsucapere debet esse bonefidei.videbat̄ contrariū per.l.⁊ generaliter.§.de noxa.sed speciale est in causa noxali.et hoc no.in.l.pretorio.de dam.infect. ¶ †Not.ergo hic in ver.quare limitationem ad id quod habetur in.l.j.§.hoc procul dubio.C.de vsuc.transfor.⁊.§.eo.l.ij.§.si seruus meus.q2 malafides superueniens [c] nō interrumpit vsucapi.Nam istud est verū quando fuit continuata possessio.Secus si non fuit continuata vt hic ⁊ quia iste emptor qui incipit vsucapere alteri vendidit ⁊ tradidit ⁊ licet per hoc vsucapio nō sit interrupta si emptor erat bonefidei imo potest vti accessione ex persona venditoris ⁊ ecōuerso ipse venditor si res redhibeatur potest vti accessione ex persona secundi emptoris si tēpore quo redhibetur reperitur bonefidei.vt in.l.si hominem.§.de vsuc.⁊ de acquiren.pos.pomponius.§.preterea.si tamen reperitur tunc malefidei.quia vult continuare vsucapionem ex noua possessione non potest si tempore ipsius recuperate reperitur malefidei:q2 illa possessio non fuit continuata in persona eiusdem. sed de persona primi emptoris translata in secundū ⁊ postea de persona secundi translata in eundem primū.Et hoc intendit dicere iste text.ideo casus est diuersus a precedentibus in facto:q2 in illis volebat inchoare de nouo hic continuare inchoatam.⁊ vti accessione ex persona redhibentis.⁊ dicitur q2 non potest.secus si fuisset bonefidei tempore redhibitionis.

¶ Procurator excedēs fines mandati licet nō trāsferat dominiū q2 tn̄ trāsferat vsucapiēdi conditionē etiā in re q̄ erat mādantis si emptor erat bonefidei.

Non solū dicitur esse bonefidei qui scit rem nō esse vendētis vel eius cuius nomine vēditur sed etiā qui credit rem esse illius scit tamen q2 non iuste vel debite venditur.

Procurator tuus.

¶ †Malafides venditoris siue suo siue alieno noīe vendat nō impedit vsucapionē rei immobilis:sec⁹ in malafide emptoris.hoc dicit in effectu. ⁊ ideo dixi immobilis:q2 si esset mobilis cōtraheretur furtū in alienatione.⁊ sic efficeretur inusucapibilis ad qd̄.§.de vsuca.l.potest.cū.l.seq.in pn. ⁊ quod ibi dixi. Hodie vero vtrum malafides venditoris noceat.dic vt in aut.malefi.C.de prescri.long.tēpo.Et gl.intelligit hunc.§.vel q2 res erat istius domini qui procuratorē cōstituit ad vendendū vel q2 nō erat sua.sed per ipsum possessa.idem intelligit q2 habebat mandatū limitatum vt nō venderet minori pretio puta centū vel non erat limitatū a mandante tamen res tantū valebat.⁊ sic censebat̄ limitatū a iure q2 in generali mandato censetur venire vt vendat quātum vendi potest.⁊ in oībus istis casibus procedit qd̄ hic dicit̄.†Et sic no.intelligēdo q2 res erat illius mandantis qd̄ licet pcurator excedens fines mādati nō transferat dominiū:vt.l.diligenter.§.j.vel.ij.§.man. transfert tamen vsucapiendi conditionem etiā in re que erat mandātis si emptor erat bonefidei.qd̄ ⁊ tene menti.⁊ probatur expresse in.l.mandatū distrahendarū.§.mandati.vbi res erat mandātis.⁊ heres mandatarij vendidit cū tamē non posset.q2 mandatum morte mādatarij erat finitū.⁊ ibi dicit̄ q2 l3 nō trāsferat dominiū trāsfert tn̄ vsucapiendi conditionē.videbat̄ contrariū.q2 nō vendidit suo noīe dn̄i ⁊ tanq̄ procurator vel ratione mādati cū nullū haberet.vnde qua ratione nō trāsfert dominiū.Secus si vēderet noīe suo.tamen adhuc idē dicitur ibi facit etiā qd̄ habetur.§.eo.l.ij.§.a pupillo vbi dn̄s nō trāsfert dominiū rei sue: ⁊ tamen trāsfert in ea vsucapiēdi cōditionē.† Itē not.hic q2 nō solū dicitur esse malefidei qui scit rem nō esse vendētis vel eius cuius nomine venditur.sed etiā qui credit rem esse illius.scit tamen qd̄ non iuste vel debite venditur.vt etiā habet̄ in.d.§.a pupillo.sequitur.§.furtiua.

Furtiua.

¶ †Res non dicit̄ reuersa in potestatē dn̄i q̄ furtū factū ignorauit.h.d.

Liber homo.

¶ †Per liberū hominē bonafide possessum ex re possessoris et ex opera sua acquirit̄ dominiū vsucapiēdi cōditio sicut per seruum proprium.h.d.

¶ Qualiter dicat̄ etiā in malafide ille qui emit sciēs q2 venditor in certum malum vsum sit cōsumpturus pretium.

Si quis cum sciret.

¶ †Qui emit ab illo quē scit pretium consumpturum in non certum ⁊ determinatū malum vsum [d] non censetur malefidei.ideo nō prohibetur vsucapere:secus si in certum ⁊ determinatum malum vsum.hoc dicit notabiliter ⁊ semper allegatur. ¶ †Et sic nota nouum modum inducēdi malam fidem.quia posito q2 credebat rem esse vendētis ⁊ q2 licite possit vendere.q2 est maior.xxv.an.⁊ sibi nō est interdictū bonis [e] ⁊ etiā q2 venditur iusto ptio.si tamen scit q2 venditor in certū malū vsum sit cōsumpturus pretiū reputatur malefidei.qd̄ perpetuo tene menti.idem si in vsum incertū.si tn̄ vendens erat minor.vt in glo.Si autē erat sibi bonis interdictū tunc etiā si ignoraret q2 in aliquē malū vsum esset conuersurus nō vsucaperet si sciret interdictionem:vt.§.l.proxi.§.sciēs.

[a] ¶ Perplexum. Adde vt p Lud. Roma.cōsi.ccclxxxiiij.

[b] ¶ Spoliat. de plato spoliatore ecclesie.vide per Ancha.cōsil.clv.

[c] ¶ Superueniēs an malafides superueniēs interrūpat pscriptionem vide p Bal. consil.cccxxix.et cccxiiij.per Alexan.cōsi.clvij.

[d] ¶ Malū vsum. Adde qd̄ voluit Ang.hic ⁊ Ioā. and.in addi.ad spe.in ti.de ob.⁊ so.Fran.de are. cōsi.lxxxiij.

¶ In glo. que incipit cui ibi. alij dicunt hec vera ⁊ distingue vt colligitur ex his que. s. dixi. naz si erat interdictũ bonis nõ esset seruanda distinctio huius. l.

1 **QUi ob pactionem.** ¶ † Si pro libertate seruitute tradatur dño ab extraneo ancilla furtiua nõ impeditur dñs partũ eius vsucapere si erat bonefidei tẽpore quo ipsum cõcepit ⁊ peperit. Idem si tradatur ab ipso seruo ancilla per ipsum subtracta tempore quo iam est effectus liber h. d. cũ. l. seq. sec⁹ si durante adhuc seruitute: vt. l. sequit. §. de illo. s. de vsuca. ⁊ hic in gl. que solẽniter distinguit.

2 ☞ Qui credit suo procuratori vel seruo de eo qd cõmiserat illi fiendũ iustam causam habet credulitatis.

3 Quid si credat alteri cuicũq; qui videatur fidedignus.

1 **QUod vulgo.** ¶ † Titulus p emptore putatiuus nõ sufficit ad vsucapionẽ nisi interueniat iustissim⁹ error. h. d. † No. 2 ſm Bar. q qui credit suo procuratori vel seruo de eo qd cõmiserat illi fiendũ iustam causam habet credulitatis. idez si credit defuncto cui ipse succedit: vt not. in. l. celsus. s. de vsuca. 3 Idẽ † si credat alteri cuicũq; qui videat dignus [a] fide inter bonos ⁊ graues viros. vt no. p gl. in. l. titio fundus. de cõ. ⁊ demõ. Et istud est verum quantũ ad excusandũ ipsum a dolo vel mala fide. ⁊ in his que non tendũt in preiudiciũ alterius. als videtur secus vt quando facit aliquid qd facere non debet. vel non facit quod facere debet. ⁊ hoc tendit in dãnum alterius. Nam non videtur excusari. licet dictuz alterius fuerit motus. q2 imputatur sibi cui fuit nimis credulus: vt. l. j. §. j. de eo per quez fac. est. Nisi hoc fecerit suggestione illius ad cuius dominiũ tendit quia tũc etiam excusatur: vt. l. ij. cum ibi notatis. s. quando actio de pecu. est annalis.

a ¶ Fide dignus. Adde eundem Pau. cõsi. cxxij. Abb. cõsi. xciiij. ij. lib.

1 **MIsso legatario.** ¶ † Permissionez in possessionẽ ex primo decre. non desinit quis vsucapere vel prescribere. h. d. cõcor. l. ij. j. ti. p xi. Et istud est verũ qñ alius fuit missus in possessionẽ cõtra quẽ nõ currebat vsucapio vel prescriptio ⁊ ita loquuntur isti tex. ¶ Si autẽ ille contra quẽ currebat tunc aut loquimur in prescriptione longissimi tẽporis ⁊ illa videtur statim interrũpi per. l. cũ notissimi. §. imo. C. de presc. xxx. anno. Aut loquimur de prescriptione longi temporis ⁊ tunc si dominus qui egit reali actione cõtra prescribẽtem fuit missus ex primo decre. nõ interpellatur statim vsucapio: q2 non statim possidet: ergo nec ille prescribẽs desinit possidere. sz lapso anno bene interpellatur: q2 missus incipit possidere. ergo ⁊ ille desinit: vt in. l. si quis emptionis. §. sed ⁊ si quis. cũ ibi no. eo. ti. ⁊ i. c. qm̃ frequẽter. vt lit. nõ cõtest. Item procedit ista. l. nisi alius fuerit missus in possessionẽ ex causa iudicij. i. pro executione sentẽtie. quia tunc etiã interpellatur cum ipse missus statim incipiat possidere sicut credi. habẽs pignus conuentionale: ⁊ ita habet ⁊ no. j. de re iud. l. a diuo. §. si super rebus. in tex. ⁊ glo. ⁊ p Bart. ¶ In tex. ibi in possessione scilicet rerũ quas defunctus emerat a non dño bonafide: ⁊ sic eas prescribat ti. pro emptore ⁊ etiam heres eius. eo. ti. ⁊ ti. pro herede: vt. j. tit. pro xi. l. ij. ⁊ neglexit heres cauere legatario de soluendo legato adueniente die vel conditione. ⁊ propter hoc legatarius fuit missus in possessionẽ rerum hereditariarum ⁊ etiam illarũ. ¶ In text. ibi salua pretori pignoris causa. quia licet heres efficiatur dñs complendo vsucapionem pignus tamen pretoriũ legatarij durat ⁊ non tenet discedere nisi sibi satisfiat vel caueatur. vt in. d. l. ij. j. ti. pro xi. Sequitur. l. alienam rem.

2 ☞ Prescriptio longissimi tẽporis interrũpitur per citationẽ iudicialiter ⁊ an etiã per nuntiationẽ noui operis.

3 Per solam denũtiationẽ extraiudicialem qd hereditas ad euz non pertinet q videatur induci mala fides.

1 **ALienam rem.** ¶ † Pernũtiationẽ noui operis seu ptestationẽ extraiudicialẽ non interrũpitur prescriptio longi temporis. h. d. ⁊ semp allegatur: sed nec etiã per citationẽ iudicialẽ cũ non nisi per contestationẽ litis interrũpatur: vt 2 in. l. more. C. de rei vendi. † sed prescriptio longi temporis bene interrũpitur per citationem iudicialem. vt. l. sicut. ⁊. l. cũ notissimi. de pscrip. xxx. anno. post prin. Non sic per nuntiationẽ noui operis vel per protestationẽ extraiudicialem factaz a domino q res sit sua: ⁊ hoc de iure ciuili. An autẽ ex tali protestatione inducat malafides. ⁊ sic interrũpatur saltẽ de iure cano. dicunt doct. q nõ si aliud de malafide nõ apparet. qñ facta fuit post ceptã vsucapionẽ. per ea q no. in. c. dilec. de maio. ⁊ obe. per Inno. sed si fuisset facta anteq̃ inciperet possidere tẽpore quo volebat emere. tunc bene induceret malafides etiaz de iure ciuili. vt. C. de rei ven. l. si fundũ. ⁊ virilis. §. si adierit. de lega. prestã. ⁊. j. que in frau. cre. l. ait pretor. §. si quis particeps. ⁊ hoc in habẽte ti. singularem maxime non lucratiuũ. secus in eo qui possidet pro he 3 rede credẽs se heredẽ etiã si iustã habeat causam credẽdi: † naz per solã denuntiationẽ extraiudicialem q hereditas ad euz nõ pertinet videtur induci mala fides [b] vt in. l. item veniũt. §. petitam. s. de pe. here. allegata in glo.

b ¶ Mala fides. qualiter inducatur mala fides. vide per gl. xvj. q. iij. et an p protestationez interrũpatur prescri. vide p do. Card. cõsil. lxij. ⁊. cxxxj.

2 ☞ Coniuncta persona licet censeatur habere mandatum de agẽdo pro cõiuncta non sic censetur habere mandatũ de vendẽdo rem coniuncte persone.

1 **INtestate.** ¶ † Licet emptor sciat rem alienã si tamen credit vendentem habere mandatũ vendendi a domino non dicitur male fidei et põt prescribere. h. d. multũ notabiliter ⁊ est casus quotidianus. Requirit tamen q subsit iusta causa credẽdi: nec puto sufficere q ille vẽditor ita asserebat nisi aliquid ostẽderet propter quod emptor verisimiliter poterat credere ita esse. Alias esset sibi im putandũ quare nõ fecit sibi mandatũ ostendi per ea q̃ no. Bar. 2 s. eod. ti. l. qui fundum. §. procurator tuus. ¶ † No. etiã glos. hic q coniuncta persona: licet censeatur habere mandatũ de agendo pro coniuncta ab ipsa. l. vt in. l. sed ⁊ hoc in prin. de procu. nõ sic censet habere mandatũ de vendendo rem coniuncte persone. q2 agitur de maiori preiudicio. nec etiã de excipiẽdo solutionem: vt. l. nõ solum. s. solu. matri. ⁊. l. j. in fi. cũ seq. vt lega. no. ca. Sequitur titulus pro herede.

¶ Pro herede. Rubrica.

2 ☞ Uiuens non habet heredem.

3 Si aliquis decessit ⁊ ego putans me esse heredẽ illius cum non essem adiui hereditatem de facto ⁊ apprehendi possessionẽ rerũ hereditariarum licet steterim in possessione per longũ tempus non efficior heres ⁊ an presumar verus heres vt agere ⁊ conueniri possim vt heres.

4 Titulus pro herede seu vsucap. ex isto titu. in quibus rebus habeat locum.

1 **PRo herede.** ¶ † Titulus putatiuus pro herede non sufficit ad vsucapienduz si non poterat esse heres: q2 viuebat ille cuius se heredem putabat 2 h. d. ¶ † Unde allegatur q viuens non habet heredem idem si non poterat esse heres. ex quo quia cum eo non erat testamenti factio: vt. j. e. l. fi. idem videtur si ex alia causa non poterat esse heres. tum quia ignorabat vel non erat certus illum esse defunctum cum tamen esset. ⁊ sic non poterat hereditatem adire vel pendebat conditio sub qua erat institutus. Ita videtur hic colligi ex glos. ij. magna post princi. Si autem poterat esse heres: quia omnia concurrebant: tamen non erat sed iuste credebat se esse videtur sufficere: vt. s. de vsucapio. l. non solum. §. quod vulgo. versic. amplius. Et intellige istam. l. etiam si habuit iustam causam credendi quod ille esset mortuus cuius hereditas ad ipsum pertineret si verum esset et sic no. limitationem ad illam. l. non solum. §. quod vulgo. ¶ In glo. magna ibi dic ergo q ille. Tu dic clarius q titu. pro herede vsucapit verus heres ⁊ etiam putatiuus. ⁊ quantum ad primũ. dic q vsucapit rem quam defunctus possidebat bona fide non tamen meam potuit vsucapere longo tempore vel triennio quia sibi deficiebat titu. hereditarius suo non deficit. Nam aditio hereditatis sicut est iusta causa acquirendi dominium rerũ que erant defuncti. vt in. l. cum heredes. de acquir. pos. ita est sufficiens causa acquirendi vsucapiendi conditionẽ rerum que nõ erant defuncti: ⁊ propter hoc principaliter fuit factus iste titu. vt. j. eod. l. penul. vbi hoc habetur. Tamen aduertendum: quia per solam aditionem non acquireret nisi possessionem apprehẽderet illius rei: licet heres dominium acquirat sine traditione per. l. si possessione. de vsucapio. iũcta. l. heredes. licet secus in dominio rerum que erant defuncti quod per solam aditionem acquiritur. Item per omnia si defunctus non poterat vsucapere. quia res erat vitiosa. tamen post eius mortem vitium fuit sublatum: vt in. l. eum qui edes. §. j. s. de vsucapio. Item vsucapit pro herede rem quam defunctus vsucapiebat aliquo titu. et tunc iste titu. non fuit necessarius. nam etiam si deficeret titu. pro herede et in suo: vt. j. l. pro xi. §. fina. vsucapit tamen suus heres. eodem titu. quo vsucacapiebat defunctus. Sed si sit heres naturalis titu. pro herede accumulat illi quem habebat defunctus ⁊ vtroq; titulo completur vsucapio: vt in. l. iij. §. ex plurimis de acquirẽda possessio. Circa secundum de herede putato. dic vt. s. dixi. 3 quia non semper sufficit putatiuus titulo. pro herede. ¶ † In glosa ibi. an autem totalis. Nota ex ista glossa. q si aliquis decessit: et ego putans me esse heredem illius cum non essem adiui hereditatem de facto. et apprehendi possessionem rerum

licet

licet steterim in possessione per longum tempus non efficior heres bene tamen presumor si non apparet alius verus heres cōueniri possum vt heres ꝛ agere:vt.l.controuer.de transact.ꝛ ibi per Barto.quia istud ius incorporale:nec possidetur nec quasi possidetur licet alia iura incorporalia soleant quasi possideri. vt ius vsusfructus vel vsus.vt in.l.si.ꝟ.vti possi.vel iurisdictio. ꝛ hoc voluit ista glo.¶Item no.ꝙ licet nō efficiar heres:tamē prescribo ti.pro herede singulares res si erant aliene non defuncti innuit ergo glo.ꝙ si erant defuncti ego non prescribo ti.pro herede sicut nec earum efficior dominus per aditionem.Contrarium videtur voluisse glo.in.l.hereditatē.C.in qui.cau.cessat lon.tempo.prescrip.dicens ꝙ si habui iustam causam credendi prescribo contra verum heredem:ꝛ sic est vsus in quo peti.here. sui natura est perpetua:ꝛ durat.xxx.annis.tamen tolletur lon. temp.xj.vel.xx.an.Sic ergo leges dicentes ꝙ durat.xx.annis vt est.l.hereditatis.C.de peti.here.cum si.habent locum quando possessor erat malefidei vel errabat in iure.Secus si in facto quod est singulare.hoc tamen declaraui in.l.cum solum.de vsucapio.procedere quando possessionem non habuit a vero herede.als secus per illam.l.ſm intellectum quem ibi dedi.† Ex dictis ꝛ his que sequuntur no.ꝙ iste ti.pro herede:ꝛ vsuca.ex isto tit.procedit in rebus alienis quas defunctus etiam prescribebat.ꝛ si quidem prescribebat sine tit.pro herede facit eum cum titulo prescribere.Si prescribebat cum titulo iste ti.illi accumulatur.Procedit etiam vsucapio ex isto ti.in rebꝰ defuncti quas quis vt heres tenet ꝛ possidet:quia prescribit illas tit.pro herede:siue essent defuncti:siue alie:ꝛ istud est notandum.licet non sit heres.Non autem procedit iste titu in ipso iure ꝛ nomine heredis:quia licet quis vt heres alicuius possideat eius bona cum non sit heres ex prescrip.licet ipsas res bene prescribat:vt dixi. Et hoc si nulla parte est heres.sed quis si est heres pro parte et pro parte non vtrum possidendo pro parte qua non est heres prescribat.Ecce casum erant duo fratres predecessit vnus alius postea decessit ignorans ꝛ sic nihil transmisit morte fratris relicto herede extraneo.Iste extraneus heres pro parte istius vltimi morientis longissimo tempore tenuit bona vtriusqꝫ fratris tanꝗ heres vtriusqꝫ.an efficiatur heres illius.Sequitur.l.qui legatorum.

Qui legatorum.

¶†Missio ex primo decre.pscriptionē nō interrūpit.h.d.dic vt i.l.misso.ꝟ.ti.pxi.¶In tex.ibi.ꝙ si solutū ei.scilꝫ eo casu quo conditio legati iam extitit vel dies euenit.sed si non extitit vel non venit habet locū qđ sequitur.Aut eo nomine satisdatum.

2 ☞Quod duplex sit possessio.scꝫ naturalis ꝛ ciuilis.

Quod vulgo.

¶†Qui detinet rē quā scit alienam ex superueniēti ti.pro herede non incipit possidere:nec vsucapere:quia non potest sibi causam possessionis mutare.h.d.Quia non interuenit iusta causa: als secus vt si credebat illam esse defuncti cui successit:vt.l.non solum.ꝟ.quod vulgo.ꝟ.de vsuc.Videbatur hic ꝙ si titius deponit apud me res tuas vel commodauit.ꝛ postea sibi successit ꝙ possim eas postea vsucapere ti.p herede quasi mutauerim causam possessionis superuenit noua causa:qꝛ successit ꝛ vbi prius non possidebam:sed detinebam: tunc efficiar verus possessor. Sed cōtrarium est si sciui eas esse tuas:quia non potui causam possessionis mutare cum illa non sit iusta causa propter meam scientiam.ꝛ sic non efficior possessor.Nec ob.si dicatur illa regula quod nemo potest sibi mutare causam possessionis loquitur in illo qui possidebat ex vna causa.vt non possit incipere possidere ex altera.sed hic non possidebat.sed detinebat.vnde videtur illa regula cessare.qꝛ dicit iurisconsultus ꝙ imo locum habet non solū in ciuili possessione.idest in vera possessione que est duplex.s.ciuilis ꝛ naturalis.sꝫ habet locū etiā in naturali.id est in nuda detentatione que non est vera possessio licet videatur propter actū corporalem qui exercetur eo modo per detentorē sicut exercetur per verū possessorē:vt nō possit illam detentationem vertere in verā possessionē.† Et dicunt doct.ꝙ iste tex.solus facit mentionem de ciui.possessione:ꝛ nullus alius.licet bene faciat mentionē de naturali:licet etiā dicat quē ciuiliter possidere per aduerbiū.Et ideo videt hic casus pro opi.Io.ꝛ etiā Dy.ꝙ sit duplex possessio nō solum naturalis de qua nō est dubiū.sed etiā ciuilis:nō tñ iste tex.omnino facit qꝛ hic sumit ciuilis nō solū pro illa que retinet animo.sed etiā pro naturali que retinetur corpore.ꝛ est vera possessio.ꝛ dū subdit naturalis nō pro vera possessione sed pro detentatione:vt hic patet ꝛ ita dicit Bar.in.l.j.ꝟ.de acqui.pos.

2 ☞Extraneus heres quare vsucapiat titulo pro herede rem que non erat defuncti sed bonafide per ipsuꝫ possidebatur ꝛ nō suus heres.

3 Quod remedium habebit filius qui rem in hereditate repertā tenuit longo tempore bonafide tanquā paternam ꝛ ab alio molestatur.

4 Donatio facta per patrem filio in potestate propter merita ꝙ hodie statim valeat.

Filium quoqꝫ.

¶†Seruus heres siue solus: siue cū alio succedat nō vsucapit ti.pro herede.h.d.Dy.ꝛ probatur.C.eo.l.nihil.Uel sic filius in potestate rem sibi donatam a patre si erat aliena.ꝛ ipse solus succedit patri nō vsucapit ti.pro herede.Et si erat patris ꝛ succedat cū alio nō vsucapit cōtra illū ti.pro donato.h.d.ſm intellectū quē puto verū.Et sic in primo casu successit solus ꝛ res erat aliena.vt dicit glo.ij.in fi.Et solū querit an vsucapit ti.pro herede.Sed in secūdo casu erat patris:vt patet dū dicit res hereditarias.Alias nō esset hereditaria:licet glos.super illo verbo aliter intelligat nec tunc tractatur de vsucapiēdo cōtra coherede cuius cōtrariū vult litera in fi.sed cōtra verum dominum nec tunc esset tractandū:an vsucapiat ti.pro herede pro ea parte pro qua ipse non est heres.sed alius.ꝛ ideo necessario intelligit an vsucapit ti.pro donato.ꝛ dicitur ꝙ nō vt seq.ti.proxi.l.j.ꝟ.j. quia donatio valuit:tamen tunc videtur ꝙ confirmetur morte. ꝛ sic acquirat dominium totius ex quasi legato.vt in gl.¶†In gl.ij.ibi.ꝛ est ratio vt subijcit.Ista ratio est satis obscura.ꝛ ideo dic:vt.ꝟ.dixi.Nam extraneus heres.ideo vsucapit titu.pro herede quia aditio hereditatis est sufficiens causa acquirendi dominiū qđ prius non habebat in rebus que fuerāt defuncti:ergo similiter est sufficiens causa acquirendi quasi dominiū.ꝛ vsucapiendi conditionē in rebus que fuerant defuncti:ergo in rebus que non fuerunt defuncti.sed bona fide per ipsum possidebant. Sed in suis heredibus ipsa suitas vel immixtio non est causa acquirendi dominiū de nouo earū rerum que fuerūt patris.sed continuandi:quia filius etiam patre viuente dicebatur quodāmodo dominus ꝛ possessor sicut ipse pater licet non plene: sed imaginarie:vt in.l.in suis.de libe.ꝛ posthu.Mortuo antem patre illud dominiū quod habuit viuente patre impugnatur.qꝛ ibi prius erat imaginariū:nunc est verum ꝛ plenum. tamen est illud idē.Igitur nec in rebus que patris non fuerant est sufficiens causa acquirendi quasi dominiū vel vsucapiendi conditionem:qꝛ hoc nō est de natura ipsius suitatis vt faciat aliquid de nouo acquiri nec etiā potest in illis cōtinuari:qꝛ viuente patre in illis nō fuit filius dñs vel quasi dñs.† Quod ergo remediū habebit filius qui rē in hereditate repertā tenuit longo tēpore bona fide tanꝗ paternā:ꝛ tunc ab alio molestatur si nō potest dicere patrem habuisse ti.Nam ex proprio ti.pro herede nō potest se mutare nec ex ti.patris.videtur ergo ꝙ non nisi longissimo tempore prescribat.Breuiter de hoc dic.vt no.per Barto. in.l.celsus.de vsuca.vbi dat filio remediū ꝛ consilium ꝙ alleget titulū patris.qꝛ dixit sibi ꝙ emerat ꝛ si potest docere per testes de hoc licet non habeat instrumentū emptionis.qꝛ tamen iuste potuit illi cedere:vt.ꝟ.tit.j.l.quod vulgo.vsucapit titu.pro emptore priuato:vt.d.ꝟ.quod vulgo.¶†In glo.ibi.qꝛ aut donauit vt extraneo.melius diceret gl.ꝙ aut donauit simpliciter animo transferendi dominiū qđ potest fieri dupliciter.vel donādo vt extraneo qñ presumitur quando merita cōdigna precesserūt ipsius filij:vt no.in.l.si donatione.C.de dona.vel vt filio quādo non precesserunt:sed sola filiatio inducit ad donandum.ꝛ tunc isto iure neutro casu valebit donatio facta filio in potestate:sed si pater premorebatur cōfirmabitur:vt in.l.ij.C.de inoffi.don. Et secuta cōfirmatione valet potius vt legatū vel donatio causa mortis.ꝙ vt donatio inter viuos.ergo nec vsucapit ex ti.donationis inter viuos nec viuente patre.qꝛ tunc non valuit.nec post eius mortē:sed bene posset dici ꝙ vsucaperet ex ti.quasi pro legato.ita dicit glo.in fi.C.pro donatio.ꝛ etiam glo.ista sentit hic hodie vero quia filiusfa.potest habere aduentitia ꝛ acquisita ex meritis sunt aduētitia si esset facta donatio tanꝗ extraneo propter merita statim valeret ꝛ transfertur dominium si esset res patris vt no.in aut.vnde si parens.C.de inoffi.testa.ꝛ si nō esset patris transfertur vsucapiendi cōditio.Sed si non propter merita dic vt dicam.ꝟ.titu.proxi.l.j.ꝟ.j.Aut donauit non simpliciter.sed vt habeat in peculio.et tunc non est donatio nec confirmatur morte:sed inter omnes filios venit diuidendum:vt in.l. certum.C.famil.hercis.Breuiter de isto passu dic vt statim dicā in illo.ꝟ.j.

¶Pro donato. Rubrica.

2 ☞Donatio facta per patrem filio in potestate an valeat et numero.4.

3 An confirmetur morte patris.

4 Quid in donatione facta inter coniuges.

1 Lege.j.§.Si pater. ¶†Lex pma.§.si pater.h.d.Filius in potestate rem donatã a patre nõ vsucapit ti.pro donato.nec viuẽte patre. nec post eius mortẽ.qr donatio non valuit et sic caruit ti.nisi patri non succedat ⁊ heres patris habeat illam donationẽ ratam:qr tunc vsucapit ex noua donatione facta ab herede.h.d.cum.l.si pater.j.eo.⁊ est difficilis.Et

2 no.† hic ꝙ donatio facta per patrẽ filio in potestate non valet qd erat verũ isto iure etiã si sibi donabat vt extraneo ⁊ propter verita.qr filius non poterat habere propriũ vnde si valuisset et sic filio fuisset acquisitũ dominiũ.qr res erat patris statim reacquireretur ipsi patri.⁊ sic esset donatio nugatoria.arg.l.qui sic.j.de dona.solu.⁊ qd no.in.l.frater a fratre.in fine prime magne glo.s̃.de condi.indebi.Hodie vero vt statim dixi si fiat filio vt extraneo propter merita statim valet:vt no.in aut.vnde si parens.C.de inoffic.testa.

3 ¶†Item not.hic ꝙ ista donatio morte patris non confirmatur.quia si confirmaretur saltem ex tẽpore cõfirmationis.i.a morte patris inciperet vsucapere cuius contrarium iste tex.manifeste vult super hoc est magna disceptatio in qua laborat gl.hic ⁊ doct.quia videtur cõtra.l.ij.C.de inoffi.dona.Glo.hic tenet in princ.ꝙ ideo non confirmetur morte.qr nõ fuit proprie donatio.sed concessio in peculiũ quod licet in se sit verũ nõ congruit huic ti.qui loquitur de donatione proprie sumpta.Ponit etiam gl.alios intellectus qui cõtinent diuinationẽ.vnde Bart.fatetur ꝙ cõfirmetur morte tamẽ nõ vsucapit filius ex titu.donationis inter viuos qui incipit valere potius tanꝙ legatũ vel donatio causa mortis.vt sentit glo.in.§.filium s̃.pro herede statim lecto.⁊ clarius in.l.fi.C.pro donato.hec nõ placet quia est contra mentẽ huius litere que simpliciter dicit eum non vsucapere etiam mortuo patre.qr donatio fuit nulla. Sed ista ratio nõ esset bona si vera esset dicta solutio quia licet fuerit nulla nunc confirmatur.licet nõ vt donatio inter viuos. Cy.in.d.l.fi.multũ notabiliter dicit ꝙ tunc confirmatur quãdo pater donauit rem suã.Secus si alienã.qr lex nõ debet esse iniuriosa domino vt cõfirmet in preiudiciũ ipsius.⁊ istud dicit esse valde equũ qd placet ⁊ tene mẽti qr est limitatio ad multa iura.

4 Contra † hoc tamen facit.l.si vir.j.eodẽ.vbi in donatione facta inter cõiuges que est nulla sicut facta per patrẽ filio.dicit qd si vir donauit vxori rem alienam valet donatio.⁊ vsucapit ti.pro donato.licet si donasset rem suam non valeret.vt in seq.§.Sol. alia causa inualiditatis est in donatione inter cõiuges ꝙ in facta per patrẽ filio.prima enim tũc nõ valet quãdo donãs efficeretur pauperior ⁊ donatarius vel donataria locupletior ne mutuo amore se spolient.q̃ ratio locũ habet quãdo coniunx donat rem suã.Si aũt alienã nõ efficit pauperior.ideo cessat ratio inualiditatis.Sed donatio facta per patrẽ filio nõ valet propter rationẽ quã.s̃.dixi que ratio locũ habet siue donet rem suã siue alienã.qr si in alienã acquireretur vsucapiendi cõditio ipsi filio reacquireret patri.ideo nõ valet etiã in aliena.nec morte cõfirmatur per rationẽ Cy.Sed inter cõiuges valet in aliena statim ⁊ nõ indiget cõfirmatione per mortẽ.Possumus etiã dicere et subtiliter.⁊ no.qr per alios nõ tangitur ꝙ tunc confirmatur donatio facta per patrem filio etiam de re ipsius patris quando filius patri nõ succedit vel succedit pro parte.quia tunc confirmatio est sibi vtilis ⁊ necessaria.Si autem succedat insolidum. tunc non cõfirmatur.quia nõ est sibi necessaria cũ sine confirmatione acquirere possit dominũ ex causa hereditaria que est potentior ⁊ prior.qr habet originẽ a causa naturali.vnde cõcurrẽtibus his duabus causis eodẽ tempore ad acquisitionẽ dominij potentior consummat effectũ ⁊ alia annihilatur ⁊ ita loquit hic ⁊ si res erat aliena nõ cõfirmatur tam ex dicta ratione.quia donatio annihilatur:ꝙ per rationẽ Cy.Et ex predictis recollige qd aliquãdo donatio facta per patrẽ filio valet ab ipso scilicet si filius erat emancipatus:vt.j.pro suo.l.pen.§.j.fm vnũ intellectum vel hodie facta est tanꝙ extraneo ꝓpter merita:vt.s̃. dixi aliquando nec valet a princip.nec ex postfacto confirmatur.vt si donauit rem alienam fm Cy.vel rem propriã ⁊ filius suus successit patri vel fuit per patrem in eius vita reuocata.vt hic in glo.in ver.vel dic quod hic.Aliquando non valet a princi.sed confirmatur etiam patre viuente.vt si pater filium emancipet:vt.l.donationes in concubinam.s̃.de donatio.§.penul. Aliquando confirmatur post mortem sola morte:vt si donauit rem propriam ⁊ filius patri non successit vel successit pro parte vt.l.ij.C.de inofficio.dona.⁊ tunc confirmatur nõ valeat tanꝙ donatio inter viuos.nec vt trahatur retro quantum ad dominium sed confirmatur vt ex nunc ⁊ tanꝙ donatio causa mortis vel legatum:vt no.in.d.l.fin.C.eo.Aliquando confirmatur non sola morte sed per confirmationem heredis.vt si donauit rem alienam ⁊ filius patri non successit ⁊ heres confirmauit.⁊ tunc valet donatio noua.⁊ ex nunc incipit vsucapere:vt.l.si pater filie.j.eodem.

1 Si inter virum ⁊ vxorem. ¶†Donatio facta inter cõiuges de re propria donãtis vel de aliena.si tamẽ donans efficit pauperior non valet nec ex ea transfertur dominiũ vel vsucapiẽdi cõditio constante matrimonio vel eo soluto per diuortiũ nisi post diuortiũ fuerit per donantẽ cõfirmata bene tamen transfertur possessio sed si erat aliena ⁊ donans non efficiebatur pauperior valet ⁊ prestat vsucapiendi conditionẽ.h.d. iste.§.cũ vir.j.eo. ¶In text.ibi vsucapionẽ cessare.quia per diuortium censetur donatio reuocata ⁊ sic potius est inualidãdi ꝙ validandi.l.sed si interim.§.fin.s̃.de dona.inter virum ⁊ vxo. ¶In text.ibi qñ non possit remouet tacitã obiectionẽ.qr vxor donataria facto diuortio videbatur posse in animo constituere se velle retinere rem tanꝙ ex donatione facta post diuortium si maritus ilam expresse nõ reuocauit sed permisit eam retinere quasi ista patiẽtia loco donationis nouiter facte habeatur.sed contrariũ est veritas per rationẽ que hic ponitur.sed si marit⁹ expresse illam confirmaret post diuortiu3 bene diceretur noua donatio.⁊ ex tunc inciperet vsucapere qr esset valida.j.versi.als ait.Intelligit enim ꝙ tunc incipiat vsucapere si erat aliena et ex donatione efficiebatur pauperior non enim valuit donatio constante matrimonio vt habetur in.l.si vir sed eo soluto bene valet ex noua cõfirmatione nec transfertur dominiũ.qr nõ erat donantis.sed vsucapiẽdi cõditio trãsfertur.Si autẽ foret donãtis tunc transfertur statim dominiũ post cõfirmationẽ factam facto diuortio.vnde non est tractandũ de vsucapione. ¶In.l.si vir.super glo.magna que multũ se inuoluit in solutione cõtrarij.dic clarius ⁊ intelligibilius ꝙ hic donataria credidit donationẽ valere.⁊ ita erat verũ.⁊ sic opi.sua cõcurrebat cũ veritate ⁊ nullus erat error in hoc.sed fuit error in alio sc3 in causa ꝓpter quã valebat.qr ipsa putabat valere ex eo ꝙ donatio inter coniuges esset permissa regulariter.⁊ in hoc errabat in iure.qr non valebat ex isto capite.sed ex eo qr res erat aliena.⁊ sic cessabat prohibitio illius ti.donationis inter virũ ⁊ vxorem.Iste ergo error iuris in causa nõ impedit vsucapionẽ tunc antẽ impediret quãdo crederet titu.valere ⁊ re vera nõ valebat ⁊ sua opi.nõ concurrebat cum veritate ⁊c.ita loquitur.l.nunꝙ.de vsucapio. Quod autẽ hic gl.dicit de mistura erroris facti cũ errore iuris nõ est verum simpliciter loquẽdo:qr etiã in.l.nunꝙ erat iustus error iuris cũ errore facti ⁊ tamẽ impediebat vsucapio qñ erat circa diuersa.puta error facti quantũ ad rem.qr putabatur res donãtis vel vendentis cũ sit aliena ⁊ error iuris circa validitatẽ ti.qr putabatur valere cũ nõ valeat tunc enĩ error iuris non vitiatur ab errore facti vt ibi patet.sed ratio quare hic nõ attenditur error iuris est.qr nõ erat principale.sc3 circa validitatẽ.sed erat circa causam:vt.s̃.dixi.

1 Si quis. ¶†Ciuilis interruptio non prodest alteri ꝙ interrũpenti.h.d.fm intellectũ glo.⁊ no.in.l.cũ notissimi.C.de prescrip.xxx.anno. ¶In tex.ibi.curreret vsucapio.i.prescriptio longi temporis. Nam de vsucapione triennij non est dubiũ cũ illa non interrũpatur per cõstitutionem factã etiã a dño cõtra quẽ vsucapitur: vt.s̃.pro empto.l.ij.§.fin.Sed prescriptio longi temporis bene interrũpitur per constitutionẽ factam cum vero domino contra quem prescribitur:vt in.l.mote.C.de rei ven.sed per factam cu3 alio contra quem prescribitue.secus.⁊ ita loquitur hic.quia est. similis interruptio que alteri.idest vero domino non prodest. secus in naturali:vt si alius ꝙ verus dominus spoliaret prescribentẽ possessione que interrũpit etiã quo ad verũ dominũ vt.l. naturaliter.s̃.de vsuca.

Qui pro donato. ¶Ante cõpletam vsucapionẽ non est acquisitũ dominiũ vsucapiẽti.Itẽ nõ dñs serui nõ potest ipsu3 manumittere.sed si de facto manumittat cadit a possessione.⁊ ideo vsucapio interrumpit naturaliter.h.d.

¶Pro derelicto. Rubrica.

2 ☞ Potest quis transferre dominium rei sue in personam incertam.
Differentia inter id qd habetur pro derelicto.⁊ illud qd spargitur in vulgus.remissiue ad glo.

1 Si res. ¶†Res habita ꝓ derelicto a vero dño statim desinit esse ipsi⁹ etiã anteꝙ per alium occupetur et efficitur occupãtis si sciat eam pro derelicto habitam.Si autem non erat illius sed aliena:tunc occupans non acquirit statim dominium sed vsucapiẽdi condictionem

conditionē. ⁊ idem in alio qui habeat causam ab ipso. h. d. ista l. cum seq. ⁊. l. id quod. cum prin. l. seq. ⁊. eo. Et sic iste due. ll. prime loquunt̃ quādo res fuit habita pro derelicto a vero dño. et tunc non est tractandum de vsucapione: q̃ statim occupās efficitur dñs. ⁊ istud etiā dicitur in. l. si id qd. §. fi. Lex autē id quod cū prin. l. seq. qñ fuit habita pro derelicto a non dño qui tamen tenebat eam vt dñs ⁊ sic sicut ista esset efficiens causa acquirēdi dñium si esset dñs ita acquirendi vsucapiendi conditionem si non est dñs. l. autem. iij. ⁊. eo. potest loqui in vtroq; casu siue erat dñs siue nō ⁊ eodē modo. l. nemo. ⁊. l. si quis merces. ¶ In text. ibi: q̃ bis modis declara sic. q̃ de primeuo iuregentium occupatio erat causa acquirēdi dominiū in oībus rebus iuxta illud quicqd calcauerit pes tuus tuū erit. vt no. in. l. j. in prin. ff. de acquirē. pos. ergo de sententia occupationis q̃ fit cum res

2 habet̃ pro derelicto debet esse causa dominij perdendi. ¶ No. in. l. si id qd. §. fi. q̃ potest quis transire dñium rei sue in personam incertā vt de acq. re. do. l. qua ratione. §. fi. ¶ Et no. etiam hic gl. magistrā. q̃ ponit differentiā inter id qd habet̃ pro derelicto ⁊ illud qd spargit̃ in vulgus quā glo. no.

1 **Sempronius.** †Qui denegat dare alimēta ⁊ mādat rem alteri tradi censet̃ illā habere pro derelicto. h. d. notabiliter. Et lз loquat̃ in seruo vel serua potest etiā locū habere in alijs animalib⁹ vt equo boue vel asino. sз si nō mandaret alteri tradi: secus ita intelligo glo. fi.

¶ Pro legato. Rubrica.

1 **Pro legato.** ¶ †No. hic casum in quo ille q̃ hз causam a dño nō efficit̃ dñs. sз acqrit vsucapiendi condictionē. facit qd habet̃. ff. pro empto. l. ij. §. si a pupillo. ⁊ per istā. l. dicit glo. in. l. hereditatē. C. in quib⁹ causis cessat longi tēpo. prescrip. q̃ si aliquis tanq̃ verus heres possideat hereditatē que ad alium pertinet iusto errore ductus vt q̃ fuerat institutus: tamē testamentū erat reuocatū ⁊ ipse hoc ignorabat vsucapit hereditatē cōtra verum heredē titulo pro herede ⁊ longi tēpo. ⁊ sic est casus in quo petitio hereditatis tollit̃ spatio lon. tēp. hoc intellige: vt dixi. ff. pro herede. l. j. super glo.

1 **Ares.** †Quantū ad vsucapiendū ti. pro legato sufficit mors illius qui legauit ⁊ q̃ putetur fuisse ipsius licet sit aliena ⁊ dominus eius viuat. h. d. cum. l. seq.

1 **Si non traditam.** †Not. hic q̃ nō semp ē necessaria traditio ad vsucapiendū. lз in contrariū videat̃ l. traditione. ff. de publ. sз dic q̃ hic interuenit aliud qd loco traditionis habet̃. scз scientia ⁊ patientia heredis: vt in secūda expositione glo. al's. ⁊ ideo tertia expositio que incipit: vel q̃ vacantē: nō est bona q̃ tūc cōpeteret interdic. quor lega. ad reuocandū. ⁊ sic possessio esset vitiosa.

¶ Pro dote. Rubrica.

2 ☞ Sicut ex solo titulo sine traditione non transfertur dominium quando est super re vel rebus particularibus. ita qñ est vniuersalis super omnibus bonis.

Quid in contractu societatis omnium bonor.

1 **Titulus.** †Res aliena tradita in dotē vsucapitur titu. pro dote vel pro emptore si estimata est: sed ante matrimonium cōtractū si fuit traditū ex aīo: vt dñium statim transferat̃: qd presumitur vsucapit tit. pro suo. Si vero nō eo aīo non vsucapitur tit. pro dote vel pro suo: siue tradat̃ res inestimata siue estimata. h. d. ista. l. cū. l. ij. Et primo loquit̃ qñ fuit data in dotē cōstante matrimonio vsq; ibi. ⁊ primum ⁊ sic fuit tradita viro. Secūdo quādo nondum matrimonio cōtracto. ⁊ sic fuit tradita sponso vsq; ibi: ante nuptias. Tertio ponit diuersitatē inter primum casum ⁊ secundum posito q̃ vtroq; casu vsucapiatur: q̃ in primo vsucapit̃ ti. pro dote. in secūdo ti. p suo quousq; matrimonium cōtrahat̃: q̃ nō est adhuc dos tamē subest causa iusta: q̃ si tradens esset domina trāsferret dominiū: ergo si non est domina transfert vsucapiendi condictionē ti. pro suo. q̃ cessat ti. specialis: vt. ⁊. ti. prox. l. j. in prin. Intellige tamē quādo tēpus vsucapionis fuit totū cōpletum anteq̃ contraheret̃ matrimonium alius titu. pro dote accumulatur titu. pro suo. ⁊ vsucapio incipit sumere nouā formam iuxta ea que habentur in. l. iij. §. ex pluribus. de acquirē. pos. in glo. que incipit. vt ⁊. ff. ¶ Item ista. l. loquitur quando fuit tradita res inestimata ante contractum matrimonium. Idem si res estimata qualiscunq; fuerit estimatio siue vt faciat emptionē siue nō vt si fuit actum quod non transferatur statim dominium: sed cum contractū fuerit matrimonium: sicut si tradens fuisset domina nō transtulisset dominium. ita si non esset domina nō transferretur vsucapiendi conditio aliquo titulo. ⁊ hoc dicit. l. ij. sm intellectum Rug.

2 quem tenent omnes docto. ¶ †Ultimo est hic vna gloss. que semper allegatur. versi. vniuerse q̃ sicut ex solo titu. sine traditione non transfertur dominium quādo est super re vel rebus particularibus: vt in. l. traditionibus. C. de pac. ⁊. ff. de rei ven. l. si ager. ita quando est vniuersalis super omnibus bonis. fallit in contractu societatis omnium bonorum: vt. ff. pro socio. l. ij. vel. iij. licet quidam per illam. l. dixerint contrarium q̃ idē sit in quolibet alio contractu vniuersali. sed gloss. dicit se non

a audere[a] hoc dicere. Et dum gloss. dicit dominium sine possessione ⁊c. Intellige sane: idest sine traditione. nam ad acquisitionem dominij non est necessaria possessio. sed traditio. vt patet ex his que habentur in. l. si fundum. de fundo dota. ⁊ si fuit actum q̃ transferatur similiter transferatur vsucapiendi condictio titu. pro emptore. hoc casu quando estimat estimatione que emptionem facit. ¶ Item in dubio quando non apparet quid sit actum etiam hoc casu quando fuit estimata. et actum quod ex illa venditione conditionali transferatur dominium a et vsucapio pro suo locum habet: vt. ff. pro emptore. l. j. §. si sub cōditione. ⁊ ibi preterea sicut quādo inestimata data fuit ante matrimonium in dubio videtur actum q̃ dominium transferatur: ⁊ vsucapio pro suo locū habet: vt hic in. l. j. ¶ Ultimo scias q̃ maritus vel sponsus vsucapiunt ad vtilitatem suam vt possint retinere quousq; durat matrimonium vel spōsalia et etiam ad commodum mulieris: vt ipsis solutis teneatur ei restituere: q̃ censetur habuisse dñium ab vxore vel sponsa ex quo habuit causam acquirendi ab ea: vt. l. qui alienam. et. l. si alienam. ff. de dona. cau. mor.

a ¶ Non audere. adde Bal. in. l. q tibi. C. de his q a nō dño. ⁊ i. l. j. C. eo. ⁊ i. l. nulla. C. de iur. do. ⁊ in l. fi. §. preterea. eo. tit. et in. l. j. C. de act. ⁊ obli.

2 ☞ Statutū q̃ possit peti diuisio nō obstante quocūq; lapsu tēporis q̃ ab altero ex socijs tota res tanq̃ sua fuit possessa ⁊ prescripta an debeat intelligi. s. durante cōmunione.

3 Statuentes si iurauerūt seruare statuta ⁊ nō venire contra qd hoc intelligitur durante statuto in suo robore.

1 **De filie.** †Si vxor tradat in dotem rē quā habet cōmunem cum alio cōpleto tēpore vsucapionis non est locus iudicio diuisorio. h. d. Intellige qñ tradidit tanq̃ insolidum suas cū essent cōes. Nam pro parte sua transtulit dominium et pro parte socij vsucapiendi condictionem ⁊ ea cōpleta inuito marito nō posset mulier cum pristino socio diuidere nec compelli

2 ad diuidendum. †Et per istā legē dicit Bartol. si statutum dicat q̃ posset peti diuisio non obstante quocunq; lapsu tēporis q̃ ab altero ex socijs tota tanq̃ sua possessa ⁊ prescripta fuerit q̃ debet intelligi. scilicet durante cōmunione vt q̃ res cōmuniter semper fuit possessa. Alias ea finita finitur etiam facultas petendi diuisionem. nam in. l. j. C. de ann. excep. dicit̃ q̃ potest peti diuisio vsq; ad. xxx. an. ⁊ prius nō prescribitur actioni cōmuni diuidundo. Et tamē ex ista. l. patet q̃ si finita est cōmunio per vsucapionem triennij finitur ⁊ potestas petendi diuisionem. ⁊ hoc facit ad multa. l. illa. j. C. de an. exceptio. procedit quādo durat cōmunis: q̃ cōmuniter possessa fuit. Sed si totā vnus ex socijs tanq̃ suam possedit ⁊ prescripsit. certe cessat po

3 testas petendi diuisionē. †Pone eī q̃ statuentes iurauerunt seruare statuta ⁊ non venire contra. Certe hoc intelligitur durante statuto in suo robore. possunt ergo statuta tollere ⁊ non tenētur ad iuramentū. Et ita no. in. c. de his que fiunt a prela. sine consensu capituli. in nouella.

¶ Pro suo. Rubrica.

1 **Pro suo.** †Titulus pro suo est generalis ⁊ cōcurrit cū quolibet speciali. ⁊ habet locū etiā cū specialis ti. deficit subest tamē iusta causa acquirendi dominiū si haberet causam a dño: vñ eodem modo acquiritur vsucapiendi cōdictio si hз causam a non dño. h. d. cū. l. seq. ⁊ etiam seq.

2 ☞ Superueniens scientia post vsucapionem ceptam quādo eam interrumpat.

Due qualitates cōtrarie nō possunt esse in eodē subiecto.

1 **Si ancillam.** †Si post ceptā vsucapionē partus ancille furtiue per bonefidei possessorē supueniat scientia q̃ ancilla erat furtiua ita demū procedit ⁊ cōplet̃ vsucapio

si ignorauit cuius esset vel sciuit ꝛ sibi denūtiare nō potuit vel si potuit denuntiauit: al's secus. h.d. Et non est alibi distinctio huius. l. in tex. licet de ipsa multe gl. faciant mentionē. maxime in. l. si ego. §. partus. de publ. ꝛ in. l. ancille. C. de fur. † ꝛ limitat oēs. ll. dicentes ꝙ superueniens scientia post vsucapio. ceptam nō interpellat eam etiā in partu ancille furtiue: vt. l. iusto. §. ꝛ si possessionis cū plurib⁹ simi. ff. de vsucapio. Nam est verum qn̄ superuenit simplex scientia ꝙ ancilla erat aliena. Si autem ꝙ erat etiā furtiua: tunc seruāda est distinctio huius legis que est clauis in materia. † ꝛ allegatur hic in fin. princi. dum dicit neqꝫ idem ꝛc. ꝙ due qualitates contrarie non possunt esse in eodem subiecto. facit. l. si quis ante. de acquir. pos. ꝛ ita allegat Dy. in multis locis. Si autē superueniret scientia ante vsucapionē. i. anteqꝫ nascatur partus: tunc etiam simplex scientia habet impedire: nec incipiet vsucapio postqꝫ natus erit si superueniat etiam ante conceptionē: secus si post. vt in. d. l. iusto. §. et si possessionis. ꝛ. l. sequitur. §. de illo. qđ dic vt ibi. Et ad id qđ hic dicitur de denuntiatione quādo non potuit fieri ꝑpter absentiā ꝙ habetur pro facta. vide omnino quod no. Bart. in. l. seruus. ff. solu. matri. ¶ In glo. que incipit contra. de acquiren possess. clan. vbi possessio que a principio non fuit clandestina ex postfacto non efficitur. et hic in fine dicitur expresse contrarium. Solue vt ibi dixi ꝙ quantum ad vitium male possessionis ꝓcedit quod ibi dicitur: sꝫ hic loquitur de vitio personali. Nam fateor ꝙ etiam hec possessio que a principio non fuit clandestina ex postfacto non efficitur: nec hic dicitur contrarium. Sed quantum ad vitium personale. i. bonam vel malamfidē secus: qꝛ ille qui cepit possidere bonafide potest ex postfacto incipere possidere malafide. ꝛ hoc vult iste tex. ꝛ ita sentit gloss. sequens dum exponit literam.

a ¶ Lit. ꝯte. adde Alex. ꝯs. ccxv. ij. li. late Sozi. ꝯsi. cciij. et. ccc. et idē dicit idē Paul. econtra. ff. in. l. j. de vsuca.

b ¶ Dicitur snīa. an appellatione snīe i dubio intelligaꝛ de diffinitiua etiā in statutis vid. d. Car. cōsi. lxxij.

Si pater. † Licet filij in potestate res alienas inuentas in hereditate paterna non vsucapiant ti. pro herede vel pro suo: vt in. l. nihil. §. pro herede. ff. l. ij. §. filium. Si tamen fuerunt per patrem inter eos diuise et tradite: et ipsi post mortē tenuerunt ex illa diuisione ratam ipsam habentes vsucapiuntur titu. pro suo. ꝛ ex dicta diuisione. h. d. fm verum intellectum. leges ergo in contrarium allegate procedunt quando per patrem nō fuissent inter eos diuise. al's habet locum qđ hic dicitur.

c ¶ Negāt. dic ꝙ tū̄ ꝑprie nō dicit snīa. iuxta not. p Lud. ro. consil. cccxxiiij. vbi voluit ꝙ si in rescripto pape dicaꝛ si tibi de snīa cardinalis legitime cōstiterit talem non audias nisi prius pacto iudicato ꝙ tale rescriptū nō nocet a cū snīa est appellatione suspēsa: qꝛ dꝫ itelligi de snīa q̄ transiuit in rē iudicatā.

☞ In facto alieno tolerabilis est ignorantia ꝛ aliquādo etiā in proprio.

Qui credit se habere titulū cū non habeat ita demū vsucapit si habet iustam causam credendi.

Vsucapio. † No. in ista. l. duo ad q̄ semp allegaꝛ. Primo ꝙ exceptio vsucapionis vel prescriptionis est exceptio litis finite. ꝛ ideo potest opponi ad impediendā litis cōtestatione^a sicut exceptio rei iudi. ꝛ trāſ. vt. l. elegāter. §. si post. de condi. indebi. ꝛ in. c. j. de lit. cōtesta. lib. vj. Et pro hoc. l. j. in fi. ff. ad tertul. † Et de isto articulo v. de Bartol. allegatur etiam in fine ꝙ in facto alieno tolerabilis est ignorantia. secus in ꝓprio vt in glo. Et aliquādo etiam in ꝓprio est tolerabilis: vt no. per Barto. in. l. si res obligata. de lega. j. No. etiā ꝙ qui credit se habere ti. cū nō habeat. ita demū vsucapit: si hꝫ iustā causam credendi: vt hic dic vt. l. celsus. de vsucapio.

¶ De re iudicata ꝛ de effectu snīarum. Rubrica.

d ¶ Diffinitiua. adde que plene scribit Frāc. are. consi. cvj.

e ¶ A lege. adde vt p Lud. ro. sin. suis fo. xviij. vbi ponit an dicens se paratū soluere habeat tp̄s ꝙ daꝛ indicatꝫ miseratiōis causa.

☞ Quid sit snīa ꝛ qđ sit res iudicata. ꝛ quid effectus snīe.

¶ † Notādum est ꝙ in codice habemus tres titulos. scilicet de sententijs. Item de re iudicata. Item de execu. rei iudi. Sed in ffo. non habemus nisi istū ti. in quo tractaꝛ de materia oīum illorū. Sunt enim illa tria inter se diuersa qđ patet: qꝛ habent diuersos tractatus seu titu. † Nam sententia dicitur iudicialis diffinitio cōtrouersie finē imponēs per condēnationē vel absolutionē: vt in Spe. de senten. §. j. in prin. Res autē iudicata dicitur ipsa causa per sententiam terminata: vt in. l. j. huius titu. Licet etiā largo modo ipsa sententia dicatur res iudica. vt ibi no. de quo per abbatē plene super rubrica ista extra de re iudicata. Executio vero dicitur effectus sententie vel rei iudicate: et ita intelligitur ista rubrica dū dicit. ꝛ de effectu sententiarū. Interlocutiones autem non sunt proprie: vt nota. j. eo. l. quod iussit. quia nō diffiniunt negotium principale. Sola ergo diffinitiua dicitur^b sententia: vt ibi. licet largo modo loquendo plures sunt species sententiarum: vt in Specul. de sententijs. §. ij. in prin.

☞ Executio snīe fienda est per iudicē appellationis qui tulit secūdam confirmatoriā sed si appellans nō prosequaꝛ appellationem debet fieri per iudicē qui eam tulit.

Res iudicata an etiā dicaꝛ illa q̄ per interlocutoriā fuit determinata incidēter. ꝛ qđ si lata sit sup aliquo emergenti.

Res iudicata. † Res iudicata dicitur causa ꝑ snīam iudicis terminata continentē condēnationem vel absolutionē: vel aliud equipollēs. h. d. tex. cū glo. fi. tamē prima intelligit ꝙ res iudicata dicatur ipsa snīa qđ non est de mente litere. dū dicit ꝙ finem controuersiarū accipit ꝛc. qꝛ snīa non accipit finē sed imponit largo tamen modo glo. dicit verū. qꝛ reperitur qđ aliquādo sentētia appellatur res iudicata in. l. litigatoribus. C. de appella. Et tūc est dubium an istud sit verum solum post decem dies: si nō fuit appellatū. ꝛ sic est irretractabilis: an etiā ante ꝛ gloss. hic tenet ꝙ etiam ante. licet alij contra qđ dictum potest saluari diuersis respectibus: qꝛ ante dicitur res iudicata reuocabilis postea irreuocabilis. et tunc dicitur sententia transiuisse in rem iudicatam: vt in. l. si fundus. §. si plures. de pig. in. c. qđ ad consultationem. extra eo. titu. ¶ In gloss. j. ibi: nam etiā interim dum potest appellari est sententia sup. ꝛ etiā dicitꝛ res iudicata: vt in. l. litigatoribus. C. de appel. ista reprehensio nō esset bona quare illi nō negant^c quin dicatur sententia etiam cū potest per appellationem rescindi. Sed dicūt qđ nō dicitur res iudicata. Et aduerte: qꝛ ex hoc qđ dicit glos. ptꝫ ꝙ statim ꝙ lata est sentētia etiā si potest appellari ꝑducit effec. suum. i. actionē in fac. ꝛ infamiā si lata est in causa famosa: vt. l. fur. §. j. ff. de infami. et. l. qui vltimo. ꝛ qđ ibi not. Bart. ff. de penis. quod etiā ptꝫ. qꝛ tex. in. l. j. §. fi. ad turpil. dicit ꝙ per appellationem rescinditur snīa. hoc autē potest referri ad sententiā: prout in facto consistit qꝛ nō potest fieri. quin factū fuerit: vt. l. in bello. §. facte. j. de cap. Oportet ergo ꝙ illa rescissio fit respectu eoꝝ que cōsistunt in iure ꝛ sic respectu effectus qꝛ rescindiꝛ actio iam nata. ꝛ infamia fm Jaco. de are. Et ad hoc qđ habeꝛ j. de penis. l. qui vltimo. ¶ † In fi. gl. ibi. l. furti. qꝛ oritur actio ex secunda sententia cōfirmatoria siue ergo infirmetur siue cōfirmetur remanet prima sententia rescissa. ꝛ sic patet ꝙ executio nō est fienda per iudicē qui illam tulit: sed per iudicē appellationis qui tulit secūdam confirmatoriā: vt in. l. tale pactum. §. j. cum ibi not. ff. de pact. Sed si appellans non prosequatur appellationem. prima sententia reassumit effectum suū. et fingitur non rescissa. et sic executio debet fieri per iudicē qui eam tulit. ꝛ iste est effectus huius glo. ¶ † Sed vltimo queritur an ista. l. possit habere locum in eo quod est determinatum ꝑ sententiam interlocutoriam. dic ꝙ sic si lata est in causa plenaria ꝛ super incidenti quo casu illud qđ est determinatū incidenter nō potest refricari postea per se principaliter iuxta no. in. l. j. C. de origi. iu. Nam etiā interlocutoria potest dici diffinitiua^d respectu articuli quē diffinit: vt no. per glo. in. l. si quis iusiurandum. C. de iureiurā. ꝛ transit in rem iudica. respectu partiū: vt in. c. cū dilectus. lꝫ nō respectu iudicis quin possit reuocare: vt in. c. cessante. de app. Et producit actionē in factū si cōtinet aliquid dari vel fieri. vt not. Bartol. in. l. si postulauit. §. iubet. de adulte. ꝛ. j. eo. a diuo. circa prin. nō sic. si lata est in causa summaria. qꝛ nō facit preiudiciū quominus possit refricari illud idem in causa plenaria: vt. l. si quis a liberis. §. si vel parens. de libe. agno. Unde tunc non cadit diffinitio de qua hic ꝙ accipit finē cōtrouersie. Idē si lata est sup aliquo emergenti. i. super eo qđ nō concernit negotiū principale: sed ipsos actus iudiciarios. iuxta no. in. l. de qua re. in prin. ff. de iudi. Nam tūc nō videꝛ cadere propria diffi. huius. l.

☞ Quando iudex secularis remittit articulū spiritualem ad curiam episcopi non potest apponere terminum infra quem episcopus habeat ipsum terminare.

Si iudex in sententia sua condemnauit aliquem ad dandum infra certum tempus an possit postea illud tēpus abbreuiare vel prorogare.

Sicut iudex potest abbreuiare vel prorogare istud tp̄s qđ daꝛ iudicatis ad soluendū: an ita possit abbreuiare vel prorogare alia tempora legalia que dantur ad alios actus.

An partes de cōmuni consensu possint prorogare vel abbreuiare tempus quod datur ad appellādum vel appellationem prosequendam.

Qui pro tribunali. † Judex potest in snīa abbreuiare vel prorogare tp̄s qđ a lege^e datur iudicatis causa cognita vel ex iusta causa. ꝛ si hoc nō fecerit in sententia pōt hoc facere in executione quā regulariter facere nō debet infra tempus quod datur iudicatis: nisi ex iusta causa. hoc dicit. Glo. tamen prima non intelligit primū casum ꝙ hoc faciat in ipsa sententia: sed in executione. Sed tūc idem diceret ista. l. in primo casu quod in secundo ꝛ econuerso. prior intellectus melior est. ¶ In gloss. j. ibi: delegatum autem non hoc in

hoc in delegato ab ordinario qui cum non possit exequi suam sententiã: sed fienda sit executio per delegãtem: vt.j.eo.a diuo pio. in princi. non potest procedere in eo ista.l. nec tenendo intellectum docto. q in sentẽtia abbreuiet vel prorogat tempus: quia sic imponeret legem superiori quod facere non potest: vt in.c. ex insinuatione. de appel. ¶ † Unde quãdo iudex secularis a se remittit articulum specialem ad curiã episcopi. iuxta c.tua. de ordi. cogni. non potest apponere terminum infra quẽ episcopus habeat ipsum terminare[a] per illud.c. ex insinuatione. nec etiam potest procedere iste tex. ſm intellectum gloss. q ista prorogatio fiat per ipsum exequentem cũ ipse nõ exequatur. sed in delegato a principe qui potest suam sententiã executioni mandare: vt in.c. querenti. de offic. delega. bene potest procedere ista.l. ¶ In glo. que incipit vel artat in fi. ibi arrianus. concor. extra eo.c. quod ad cõsultationem. ⁊ quod ibi not. in pe. glo. Et dic q sit ista coartatio causa cognita summarie: vt not. in Spec. de offi. iudi. §. postremo. ver. sed nũquid a sententia. Et hoc quando quis condemnatus est ad pecuniam. si autem ad certam speciem seu rem que statim potest solui vel tradi aut restitui. tunc aut in actione reali. ⁊ non videtur q debeat habere tempus quod datur iudicatis vt in seq. glo. Aut in personali. ⁊ tunc secus. vt.s. dixi de vsucap. ⁊.l. in fideicommissis. in prin. Alij dicunt idem in personali per.l. si cum exceptione. §. q si homo.s. quod metus causa. dic vt.j.eo. debitoribus. ¶ † Quero ſm Dy. quid si iudex in sententia condemnauit aliquem ad dandum infra certum tempus vtrum possit postea illud tempus abbreuiare vel prorogare. Et dic q non ſm Dyn. sicut nec posset sententiam corrigere: vt.j.eo.l. paulus. q dies seu tempus est pars cõdemnationis: vt.s. de eden. l. editiones. ¶ † Item quero ſm Bartol. vtrum sicut iudex potest abbreuiare vel prorogare istud tempus legale qd datur iudicatis ad soluendum. ita possit abbreuiare vel prorogare alia tempora legalia[b] que dantur ad alios actus: vt decem dies ad appellandum. et annum seu biennium ad appellationem prosequendam. ⁊ sic de singulis. Bart. tenet hic q sic causa cognita. Unde glo. in.c. solet. de snia excõmu. in.vj. in verbo octo dierum. Bald. in aut. clericus. C. de episco. et cleri. Sed Dy. in c. indultum. de regu. iur. et Joan. an. in.c. in penis. eo. titu. Distinguunt vtrum tempus detur a.l. siue ministerio iudi. vt sunt predicta de quibus dixi ⁊ tunc iudex nõ potest abbreuiare vel allongare per illud.c. indultum. Et hoc tenuit glos. expresse in aut. offeratur. C. de lit. contesta. ⁊ in.c. cum sit romana. de app. q tempus decem dierum datum ad appellandum non potest per iudicem inuitis partibus vel altera earum abbreuiari vel allongari. Aut lex non dat per se: sed mandat iudici q det. et tunc licet statuat certum tempus dandum poterit iudex abbreuiare vel allongare. Barto. hic istam distinctionem reprobat. Sed Bal. in aut. iubemus. C. de iudi. dicit q est ipsa veritas. ⁊ etiam Angel. in aut. hodie. C. de appel. reprobãdo Bar. potest dici q tempora que dantur fauore illius cui dantur vt est tempus qd datur ad soluendum vel quod datur ad cõparendũ ista possint abbreuiari vel allongari licet dentur a lege sine ministerio iudicis. ita loquitur ista lex in qua Barto. facit fundamentum. Et de tempore quod datur ad veniendum. et sic de dilatione expectatoria quod possit abbreuiari vel allongari ex causa. Et que sit iusta causa. dic plene per Innocẽ. in.c. ad petitionem. de accusa. Hoc tamen verum nisi lex vel statutum statueret aliquid post lapsum triẽnij in fauorem alterius partis: vt si dicat statutum quod bãnitus habeat octo dies ad comparendum quibus lapsis habeatur pro confesso. quia tũc iudex nõ posset prorogare in preiudicium alterius partis cui acquiritur ius post lapsum triennij. ita determinat Bald. in dicta aut. iubemus. si autem tempus datur sine ministerio iudicis non in fauorem illius cui datur sed magis in damnum ad excludendum ipsum a iure suo: vt est tempus qd datur ad appellandum vel appellationem prosequendam quod datur: vt postea non possit sententiam irritare. tunc istud non potest per iudicem prorogari quicquid hic dicat Barto. per glos. superius allegatas ⁊ autoritatem Bal. et Angel. et sic datur singulis vbi daretur tempus ad hunc finẽ. ⁊ no. istam distinctionem. † An autem ipse partes hoc facere possint de communi concordi. Breuiter de tempore quod datur ad appellationem prosequendam videtur tex. cum gloss. in clemen. si appellationem. de appella. qd sic. sed de tempore quod datur ad appellandum. Barto. tangit in aut. si tamen. C. de tẽporibus appel. Bal. clarius. ⁊ tenet q non eodem titu. aut. ei qui. circa fi. quia non possunt facere quominus sententia per lapsum triennij trãseat in rem iudicatam: quia limitaret leg. statutum. ⁊ istam qõnem habui de facto de ciuitate Lucañ. vbi fuit cõtrarium factũ: q partes prorogauerũt tempus appellandi q de facto fuit seruata prorogatio. tene menti.

Qui condemnare. † Qui habet potentiã condemnandi habet etiam potentiam absoluendi. et econuerso. ⁊ quid non habet vnum nõ habet aliud. hoc dicit in effectu tex. cum glo. ¶ Simile qui habet adire potest repudiare ⁊ econuerso. et qui vnum non potest nec aliud. vt.l. is potest. de acquiren. heredi. non tamen ista est bona consequentia iste potest condẽnare iuste in hac causa. i. debet. ergo potest in ista eadem causa absoluere. Et hoc est quod vult glo. dicere in effectu.

2 ☞ Contra procuratorẽ q se non obtulit liti nec est in rem suã in quibus expensis possit fieri executio.

3 Quando condemnata est vniuersitas ⁊ non habet bursam cõmunem vel bona cõia seu redditus in quibus possit fieri executio qualiter sit procedendum.

4 Syndicus cõstitutus ab vniuersitate generali qui potest facere legẽ vel statutũ an possit pro debito vniuersitatis obligare singulas personas sicut posset ipsa vniuersitas.

Si se non obtulit. † In procuratorẽ qui se non obtulit liti nec est in rem suã nõ datur actio iudicati: nec potest fieri executio. Et idẽ in legitimo administratore. h.d. vsq ad. §. ait pretor. † Et hoc est verum in negotio principali sed in expensis litis si culpa ipsius fuissent facte posset fieri executio in tales[c] ⁊ etiam condẽnatio per.l. non est incognitum. C. de admi. tu. quod dic vt hic per Barto. licet hic male seruetur: q vtplurimũ cause perduntur defectu procuratorũ. ⁊ tamen impunes euadũt ⁊ dãnum totum domino remanet. ¶ In tex. ibi: iudicati actio. i. in factum. vel dic q appellatur actio iudicati non in facto: licet illa que oritur ex iuramento vocetur in factum: vt.l. actori. C. de iureiuran. qd dic: vt.j.eo. miles. §. fi. Et supple ad tex. q nec iudicis officium per qd petitur executio sententie. vt dicam.j. proxi. §. ait pretor. quia ista duo remedia oriunt ex sententia que trãsiuit in rem iudicatã. ¶ In tex. ibi: nõ is. supple tantum. nam is qui non est procurator in rem suã potest se liti offerre ⁊ hoc cõtingit qñ non habet mandatũ ⁊ asserit se habere: vel nõ habet nec asserit se habere. sed tanq defensor cum satisda. de iudi. solué. venit ad causam: vt.l. plautius. in fi. de procu. ⁊ hoc vult hic gl.ij. ¶ † Ultimo Bart. hic ver. actor ponit vnã materiã qñ condemnata est vniuersitas: ⁊ nõ habet bursam cõem vel bona cõia seu redditus in quibus possit fieri executio qualiter sit procedẽdum. et dicit q debet imponi collecta per solidum ⁊ librã ⁊ plura alia dicit super hoc ad quẽ semper recurrit hic de ista materia: vt in Specu. de sententijs. §. sequit. ver. sed qd si vniuersitas. et p Bal. plene ⁊ notabiliter in.l. etiam. C. execu. rei iudi. † Et dicit hic Bar. vnũ verbũ q syndicus cõstitutus ab vniuersitate generali q potest facere legẽ vel statutũ potest p debito vniuersitatis obligare singulas psonas sicut posset ipsa vniuersitas obligare per statutum: q talis syndicatus habet vim legis cũ sit factus ab habente potestatẽ legis vel statuti condendi.l. cesar.s. de publica. Sed Bald. in.l.j. C. ne filius pro patre. tenet contrarium. dic vt ibi.

2 ☞ Differentia an condẽnatus ad soluendũ cogatur precise soluere iudicis officio an per actionem in factum.

3 Qualiter fiat ista compulsio precise.

4 Anteq perueniatur ad capturã persone per executionẽ snie in qua fuit quis precise cõdemnatus ad soluendum an debeat precedere excussio bonorum.

5 Quid si statutum dicat q fiat executio realiter ⁊ personaliter ad voluntatem creditoris.

Si creditor elegit vnã viam q fecit debitorem incarcerari: an possit etiam vti alia via vel econuerso.

6 Non debent ex obligationibus obligationes fieri sicut nec ex lite lites oriri.

Ait pretor. † Condemnatus ad soluẽdum cogitur precise soluere: nec euitat coactionem si paratus est dare cõpromissorẽ de soluendo. h.d. ¶ In tex. ibi: condẽnatus. supple ab eo cuius de ea re iurisditio est.j.eo. ait pretor. in princi. ¶ † In tex. ibi: extinguitur. dic. i. precise compellitur ista compulsio potest fieri iudicis officio nobili: ⁊ tunc procedit summarie ⁊ executiue ⁊ sine datione libel. nec admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem: vt.j.eo. a diuo pio. §. si super. ⁊ per totam legẽ de qua tractatur de isto modo exequẽdi. Potest etiam fieri per actionem in factũ que oritur ex snia seu per actionẽ iudicati: vt in prin. huius legis. Sed tũc nõ proceditur summarie nec executiue: imo ordinarie ⁊ plenarie: ⁊ dato libello: ⁊ lite contesta. ⁊ iterum sententiabit: ideo vtilior est prima via. Licet quidam dixerũt q executio sit

[a] ¶ Terminare. Adde prepositũ Alexã. in.c. ex insinuatione. et Philippũ Frã. ibidem.

[b] ¶ Legalia. add qd voluit Oldr. cõs. gl. vbi habes vnã limitationẽ ⁊ qd voluit Ludo. ro. cõs. lxvi. vbi dicit q terminus prefixus a statuto ad probandũ non põt per iudicẽ elongari.

[c] ¶ In tales. add vt per Jo. an. in addi. ad Spe. de execu. sentẽ. §. sequit. vsi. sz pone lite.

per actionē in factum.quos Specu.reprehēdit:vt not.in ti.de execu.sen.§.breuiter.in prin.Sed.tūc querit quare fuit introducta hec via ꝙ detur actio in factū. postq̄ est precedēs vtilior ⁊ expeditior. respōdeo qꝛ actio in factū potest intētari nō solū corā iudice qui snīam tulit: sed corā quocūq̄ alio.vbi cōdēnatus sortiaꝛ forū etiā sine literis primi iudicis qui sententiā tulit:vt.l.fi.C.de prescrip.lon.tēpo.Sed iudicis officiū mercēnariū pro executione nō potest implorari nisi corā illo iudice qui tulit snīam vel ab alio cū literis tamē illis nec aliter teneꝛ vel potest exequi:vt.l.properandū.§.sinautē reus.C.de iudi.⁊.j.e.a diuo.§.j.cum ibi not.Sed adhuc videtur ꝙ inutiliter fuerit producta actio ex sententia:qꝛ si ita est ꝙ ordinarie procedatur parū sibi ꝓdest sententia: nā eodē modo posset intētare actionem primā iuxta no.in.l.duobus.de excep.rei iudi.Respōdeo qꝛ vtilius est sibi intentare actionē ex sentētia: qꝛ cōtra eā non poterāt opponi exceptiones peremptorie que primo non fuerunt opposite.Sed si intentarent actionē primā possent opponi:vt no.in.d.l.duobus.¶†Sꝫ quero qualr̄ fiat ista cōpulsio precisa.glo.dicit captis pignoribus de hoc in.l.a diuo.§.si pignora.⁊ quasi per totum.j.eo.ti.Dic tū ꝙ etiā alius modus est ꝙ capiaꝛ ꝑsonaliter ⁊ ponaꝛ in carcere quē euadere nō potest nisi soluat vel cedat bonis: vt in.l.j.C.qui bo.ce.pos.Sed ante condēnationē non posset incarcerari ad finē:vt soluat: sꝫ bene posset ad finē vt caueat de iudicio sisti si est suspectus per.l.si fideiussor.in fi.qui satis.cog.¶†Sed dicit tamē glo.no.q̄ semp allegatur in.l.iij.§.tutores.ꝟ.de suspectis tuto.ꝙ ad hanc capturā persone nō debet perueniri nisi nō reperiaꝛ habere bona que possint in causam pignoris capi: ⁊ sic debet precedere excussio:al's captura irritabiꝛ.qđ tenet ibi Barto.de iure:qꝛ si debet fieri excussio mobiliū anteq̄ perueniaꝛ ad immobilia. ⁊ etiā immobiliū anteq̄ deueniatur ad oīa debitoꝝ: vt.l.a diuo pio.§.in vēditione.j.eo.multofortius oīum anteq̄ perueniaꝛ ad personā.tamē de cōsuetudine ⁊ ꝺm formā statutoꝝ hoc non seruatur:sed relinquitur electioni actoris a quo velit incipere vel a captura persone vel pignoꝝ.†Et ita dicūt statuta vtplurimū ꝙ fiat executio realiter ⁊ personaliter ad voluntatē creditoris que verba important.Quid ergo si elegit vnā viā:qꝛ fecit debitorē incarcerari: an possit etiā vti alia via vel ecōuerso:videtur ꝙ nō quasi sibi preiudicauerit.ar.in.l.qđ in heredē.§.eligere de tributoria.Contrariū[a] est verius: qꝛ illud in electione actionū.Secus in electione remedioꝝ tēdentiū ad executionē actionis.l.j.§.quid ergo.de ventre inspi. ⁊ ita no.Bar.in.l.cōsentaneum.ante fi.C.quō ⁊ quādo iudex.⁊ Archi.super rubri.de eo qui mit.in posses.causa rei seruan.lib.vj.Facit.l.causa.§.puelle.ꝟ.de manumis.et quod dicam.j.proxi.§.versic.quippe.¶†Ultimo no.tex.ꝙ non debent ex obligationibꝰ obligationes fieri[b] sicut nec ex lite lites oriri:vt in.l.terminato.C.de fru.et lit.expen.al's esset abire in infinitū ⁊ nunq̄ snīa executionē haberet si condemnatus audireꝛ volens dare expromissorem: nam eadem ratione audireꝛ expromissor: ⁊ idem ipsius expromissoris alius expromissor:⁊ sic in infinitū.⁊ hoc voluit hic dicere tex.¶Itē iste tex.in fi.dum dicit ex magna tamen ⁊c.facit ad ea que no.in.c.qꝛ frustra.de vsur.ꝺm Ray.

a ¶ Cōtrarium. Adde ꝙ ita ī facto ꝯsuluit Ando.ro.cōsi.

b ¶ Obligatiōes fieri. Ideo dicit Lud.ro.sin.suis ꝙ captus ꝓ executione snīe nō debet relaxari.

2 ☞ Plures casus in quibus cessat executio sententie.
Cautela ꝙ postq̄ aliqs est tibi condēnatus ꝙ nō recipias amplius ab eo promissionē de soluēdo condēnationem.

3 Creditor si recipiat pignora vel fideiussores ꝓ executione sententie:an prohibeatur executionē petere in alijs rebus⁊ etiā ꝑ capturam persone.

4 Obligatus mihi cum fideiussoribus:si postea dat mihi nouos fideiussores an obligatio nouetur.

5 Si aliquis promisit mihi soluere ad certum tempus vel dare obsides aut pignora. ⁊ postea non vult soluere: sed dari obsides.⁊ ego nolo recipere sed volo ipsum compellere ad soluendum an possim.

Si ex conuentione.

†Si sententia fuerit deducta in stipulationem animo nouandi cessat executio.secus si dati fuerūt fideiussores vel pignora pro eo qđ cōtinetur in snīa.h.d.†Et sic no.vnū casum in quo cessat executio sententie.Alius ponitur j.ea.l.§.pe.Plures alij ponuntur in Specu.de execu.sentētie.§.postremo.¶No.ergo cautelam ꝙ postq̄ aliquis est tibi cōdemnatus non recipias amplius ab eo promissionē de soluēdo condemnationem:quia si promissio fuit facta presumetur animo nouandi ꝙ ex quibusdam colligitur ⁊ tollitur sententia et omnes via oriens ex ea tam actio in facto q̄ iud.offic.et ideo si minor talem promissionem recepit tanq̄ lesus potest in integrum restitui.vt.l.minor.xxv.ann.cui fideicommissum.et ita no.ꝟ.de mino.†Item in versi.sed ⁊ si pignora.primo videꝛ casus de eo quod dixi in.§.j.ꝙ licet creditor recipiat pignora vel fideiussores pro executione sententie non prohibet executionem petere in alijs rebus⁊ etiam per capturam persone:qꝛ que fiunt ad augmentum ⁊ colorationem sententie debent inducere diminutionem sicut econuerso: vt.l.cum tale.§.fina.de condi.⁊ demon.¶†Item est hic casus de eo qđ not.Bar.in.l.valerianus.in fi.de preto.stipu.ꝙ quādo aliquis est mihi obligatus cum fideiussoribus : et postea dat nouos fideiussores si queritur : an obligatio nouetur et sic primi fideiussores liberentur.distinguit ipse ꝙ aut debitor promittit iterum illud ad quod teneꝛ ⁊ dat nouos fideiussores:tunc fit nouatio.Si autē illud nō promittit:sed dūtaxat fideiussores dat qui ꝓmittunt: tūc nō fit nouatio:casus est in isto.§.Nā in primo casu interuenit noua promissio debitoris de eo in quo fuerat condēnatus: ideo fit nouatio: sed in ver.sed ⁊ si pignora:non interuenit sed sola datio fideiussorum vel pignora:ideo non fit.Aduerte tamen:qꝛ licet non fiat nouatio de obligatione prima si promissionem fideiussorū bene tamē potest fieri de primis pignoribꝰ vel primis fideiussoribus si in instrumēto diceretur ꝙ debitor pro primis pignoribus dat mihi talia pignora vel pro primis fideiussoribus dat al's secus qꝛ videor primos liberare. tex.est qui hoc probat in.l.si rem.§.casus.de pigno.acti.Secus si simpliciter dicat qꝛ tunc videtur accumulare[c] nouos cū primis:et limita ita:⁊ intellige dictum Bar.¶†Ultimo no.argu.in isto ver.quippe. Si aliquis promisit mihi soluere ad certū tēpus vel dare obsides aut pignora:postea non vult soluere:sed dare obsides.ego nolo recipere sed volo ipsum cōpellere ad soluendum an possim.Et dic ꝙ sic:qꝛ illud de pignoribus vel obsidibus fuit dictum mei fauore:vt essem magis cautus: vnde non cōpellor recipere si nolo. arg.hic. ⁊ ita determinat Guil.de cu.in.l.quāuis.al's caius.in prin.ꝟ.de pig.acti.Nec ob.l.plerūq̄.in fi.de iur.do.ꝙ in alternatiua elec.est debētis:qꝛ ibi in alternatiua rerū quarū quelibet est in obligatione:altera est in cautela illius ꝺm Guil.in loco preallegato. qđ tene menti ꝑpetuo et facit.d.l.causam.§.puelle.de manu.

c ¶ Accumulare. Addō vt ꝑ Sozi. cōsi.xviij.

2 ☞ Iudex sine causa potest tēpus legale qđ datur iudicatis prorogare sed non abbreuiare.

3 Si iudex in sentētia apponit tēpus legale ꝙ condēnatus non censeatur illud habere a iudice sed a lege.
Quid in arbitro.

Si quis condemnatus.

†Si in sententia apponatur minus tēpus q̄ detur iudicatis a lege sine cause cog. suppleꝛ vsq̄ ad tps legitimū:si autem detur maius cōputeꝛ in eo tps legitimū ⁊ vtrūq̄ habet tam legitimū q̄ qđ est supra legitimū.h.d.ꝺm intellectū glos.Et hoc ꝺm dictū procedit etiam si sine aliqua iusta causa hoc fecerit ꝺm glo.† Ex qua no.ꝙ iudex sine causa potest illud legale prorogare : sꝫ nō abbreuiare: et ratio poniꝛ in gl.qꝛ pronióres ⁊c.tex.tamē in.l.j.ꝟ.eo.videꝛ innuere cōtrarium ꝙ cause cognitio requiraꝛ in vtraq̄.¶In gl.q̄ incipit qꝛ.xx.in fi.ibi: nā in potestate litigatoris est statim appellare.declara:nā tps qđ datur iudicatis ad soluendū daꝛ pro executione snīe:sed snīa conditionalis nō meretur executionē ante cōditionis euentū qꝛ potest deficere cōditio: ⁊ non erat snīa merito tps nō currit ad soluēdū cū adhuc soluere nō teneaꝛ:sꝫ appellatio tendit ad snīam rescindendā: posito ergo ꝙ snīa sit cōditionalis potest appellari statim : vt rescindatur spes ipsius sententie:merito tps ad appellandum statim incipit currere.¶†In glo.que incipit non vt ibi quadrimestre hꝫ vt a lege.No.istam gloss.ꝙ si iudex in snīa apponit tempus legale ꝙ condemnatus non censetur habere illud a iudice: sed a lege ⁊ istud facit ad questionem. Quid in arbitro qui condemnauit ad soluēdum infra tempus legale puta quatuor mensiū vtrū illud tēpus censeatur habere ab arbitro vel a lege. Effectus est magnus:quia si censeꝛ habere ab arbitro post lapsum ipsius incidit in penā compromissi ⁊ non potest purgare moram qꝛ est dies ⁊ pena vt est casus in.l.celsus.in prin.ꝟ.de arbi. sed si dicatur habere a lege posset mora purgari : vt est casus in.l.si cum dies.§.fi.eo.ti.cū.l.seq.⁊ ista gl.facit ꝙ censeatur habere a lege ⁊ sic.l.celsus.debeat intelligi quādo arbiter apposuit maius tempus q̄ legale qꝛ tunc quatenus est supra censeꝛ habere ab arbitro vt in hac gloss.ꝺm Pe.et Cy.in.l.si arrogator.de adop.⁊ Bar.in.l.iij.de lega.j.ante fi.dicunt Ꝫrium quod ista glo.loquitur in iudice sed in arbitro quandocūq̄ aliquod tps apponit in laudo etiam si est tantum quantum est legale ⁊ non plus censetur condemnatus illud habere ab arbitro ⁊ sic nō potest moram purgare per illā.l.celsus.secus si arbiter nullum tēpus apponeret qꝛ tunc lꝫ condēnatus habeat tēpus legale potest mora purgari.ita loquiꝛ.l.si cū dies.§.fi.Que autē sit ratio diuersitatis inter iudicem ⁊ arbitrum. dic vt in dictis locis no.per eos.

Actus

2 ¶ Actus nullus non dicitur actus.
Exceptio nullitatis snie an impediat executionem.
3 Quid si condenatus preuenit petens sententiā declarari nullam ꝛ mandari actori ꝙ lite pendente nullam faciat nouitatē nec executionē an debebit impediri executio. ꝛ an illud preceptum debeat fieri.
4 Bānitus an possit allegare bānū esse nullū. ad hoc vt interim non possit impune offendi ex forma statuti.
5 Quid in excōicato qui dicit excōicationē nullā an interim debeat vitari vel sibi denegari cōmunio.

1 **Condemnatum.** †Nō dicit̃ qs cōdēnatus vt executio possit fieri nisi condemnatio valeat. h. d. †et semper allegatur actus nullus nō dicit̃ actus. facit. l. j. §. quibus. ff. quod cuiuscꝫ vniuer. nomi. et. l. putauit. §. non queuis. de contrahend. Allegatur etiam ꝙ exceptio nullitatis sententie impedit[a] executionē. ita videt̃ hic casus. ¶ In tex. ibi: rite. Not. q2 non dicit recte ꝛ sic refertur ad ordinem ꝛ validitatem sententie nō ad iustitiam vt not. in. l. ij. ff. de offi. questo. Unde si esset rite condemnatus licet non recte diceretur condemnatus et mitteretur sententia executioni nec admitteretur executio de iniustitia: vt. l. si pretor. in princi. ff. de iudi. ¶ Circa articulum not. de quo. ff. vtrum exceptio nullitatis impediat executionem sententie. docto. tangūt tres casus. Primus quādo de nullitate appareret ex tenore sententie vel processus ꝛ sic nō esset necessaria alia probatio extrinseca puta q2 non apparet de citatione vel continet expressum iuris errorem: vt. l. si expressim. de appella. ꝛ tunc si impeditur executio per istum tex. ¶ Adde quod si nō est seruata forma tradita ab aliquo statuto: ꝫ aliud statutum diceret ꝙ sententia mittatur executioni non obstante quocūcꝫ statuto. nihilominus impediretur executio: quia non censetur per hec verba illud statutum correctum et sic illa verba debent intelligi. dummodo sit seruata forma statutorum in sententia proferenda. ita notabiliter decidit Joan. and. in addi. Specu. in titu. de senten. execu. §. postremo. in addi. que incipit dic vt in contrario dixi ꝛc. facit quod not. in. l. ita pudor. C. de adulter. per gloss. et Bartol. in l. j. in princi. quod vi aut clam. ¶ Secundus casus est quando non apparet nullitas ex inspectione sententie vel actorum: ꝫ est necessaria extrinseca probatio: et illa offertur incontinenti: tunc adhuc impediretur executio ꝫm docto. et ita etiam potest intelligi hic. ¶ Adde istud verum nisi actor habeat pro se tres sententias diffinitiuas conformes. Nam tunc etiam si omnes dicantur nulle et offeratur probatio incontinenti non impeditur executio: vt est casus hodie in clemē. j. de re iudi. nisi allegetur nullitas ex defectu iurisdi. vt not. per glo. in cle. j. de seq. pos. et fruc. que reputatur singularis et vulgaris ꝙ semper in generalibus verbis intelligitur excepta nullitas prouenienss ex defectu iurisdi. Et idem in nullitate laudi prouenientis ex defec. compromissi ꝙ licet statutum dicat contra laudum non posse obijci de nullitate: poterit tamen illa obijci vt etiam no. per glo. in. l. iij. §. si filius. de pecu. ꝛ per Bal. in. l. j. C. de excep. rei iudica. ¶ Tertius casus est quando non offertur probatio in promptu: tunc non differtur executio per. l. satis aperte. C. de fal. quia in executione non admittuntur excep. requirentes altiorem indaginem: sed reseruantur in iudicio ordinario: vt j. eo. a diuo. §. si super rebus. ꝛ sic bene poterit postea post executionem factam principaliter et ordinarie agi de nullitate et facere executionem retractari. Nec obstabit excep. vt ibi. ꝛ no. per Bartol. in. l. j. C. quando prouo. nō est neces. ante finem. Et hec vera quando ille qui habuit sententiam preuenit in petendo executionem: ꝛ condemnatus per viam exceptionis obijcit
3 de nullitate. ¶ †Quid autem econuerso si condemnatus preuenit petens sententiam declarari nullam et mandari actori qd lite pendente nullam faciat nouitatem: nec petat executionem vtrum debebit impediri executio et vtrum preceptum debeat fieri. Iste casus est quotidianus ꝛ millies vidi de fac. ꝛ multum dubitari. Innocen. videtur tenere ꝙ non in. c. cum in iure. de offic. delega. Specu. in titu. de libel. concep. §. nunc dicendum. in fi. circa finem. tenet expresse contrarium ꝙ tunc etiam si non offeratur probatio incontinenti impediat̃ executio quasi maioris efficacie sit allegatio nullitatis per viam actionis ꝙ per viam exceptionis. quod perpetuo tene menti. Sed Bartol. in l. si expressim. de appella. in penulti. colum. non faciens mentionem de predictis videtur dicere idem isto casu quod idem quando per viam exceptionis vt distinguatur offeratur incōtinenti vel non: breuiter opi. Specu. videtur melior ꝛ communior: maxime si factum est preceptū. ꝛ ita videtur sentire Bald. in aut. que supplicatio. C. de preci. impe. offe. ante fi. Si tamen hoc non obst. quia facta sit executio: tunc aut postea pronunciatur super nullitate. ꝛ tractatur ꝛ ita loquitur. quod not. per Inno. in. c. ex insinuatione. de procur. Sed si nondum est pronuntiatum ꝛ queritur: an debeat retractari per viam attentati. tunc loquitur qđ not. Inno. in. c. cum in iure. qđ not. q2 licet reperiatur ꝙ attentata pendente appellatione reuocentur: vt in ti. nil noua. appel. pen. non sic de attentatis pendente causa nullitatis. Et hoc expresse tenet Bald. in. d. aut. q̄ supplicatio. et in. l. tale pactū. §. qui prouocauit. de pact. Et ita intelligit dictum Inno. in. c. cū in iure. ꝫ Bar. in. d. l. ante fi. C. qn̄ prouo. nō est neces. videt̃ innuere cōtrarium ꝙ reuocent̃ tanꝙ attentata sicut attentata appellatione pendēte. Itē predicta vera in executione retractabili vt qn̄ fit in bonis. Si autē petatur fieri in personā per capturā: tūc q2 ex illa infert̃ quedā iniuria que nō potest aboleri indistincte impedit̃ executio pēdente causa nullitatis etiā per viā exceptionis ꝛ ꝫ nō offerat̃ ꝓbatio in promptu. ita videt̃ velle. Bal. C. de in integ. restit̃. postulata nil noui
4 fieri. l. vnica. †Itē procedunt predicta in execu. que fit per iudicem: sed in illa que fit per priuatā personā ex forma statuti vel iuris cōis: vt si dicat statutū ꝙ possit bānitus impune offendi. et aliquis bānitus allegat bānum esse nullū: ꝛ petit ita declarari: ꝛ ipsum cancellari quatenus de facto processit vtrū interim liceat priuato ipsum offendere. dic vt per Dy. ꝛ Bart. in. l.
5 iij. §. qđ si seruus. de acquir. pos. †Vel in excōmunicato qui dicit excōmunicationē nullā vtrū interim debeat vitari[b] vel sibi denegari cōmunio. dic ꝑ Inno. in. c. solet. de senten. excōi. li. vi. in. iij. col. vbi dicit verbum notabile. ꝙ ꝫ pro iustitia sententie presumatur: vt. l. herēnius. §. caia. ff. de euic. nō sic presumatur pro validitate quando allegatur nulla: ꝛ agitur de preiudicio alterius est in casu predicto: q2 participantes incurrerent minorem excōmunicationē si esset vitandus: ꝛ non vitaret̃. ꝛ ideo dicit nō debere euitari. Ultimo pro dicto Spec. de quo. ff. vide Innocē. in. c. cum olim. de dolo et contu. qui dicit indistincte ꝙ durante causa nullitatis per viam agendi intentate nihil noui fieri debet: ꝛ ideo videtur ꝙ iudex corā quo lis est mota teneatur ad instantiam mouentis facere preceptum ꝙ nulla fiat executio: licet iudices vtplurimum timeant tale preceptum facere: non tamen debet fieri nisi parte primo citata ad dicendū causam quare fieri non debeat: vt in. c. romana. §. si vero citat. de appella. lib. vj.

[a] ¶ Impedit. vide in apostillis ad Bar. i charactérib⁹ de tortis vbi multa posui in materia hui⁹ §. ꝛ his addō So zi. cōsi. cclv.

[b] ¶ Vitari. qn̄ vitandus sit excōicatus: vide per Lud. ro. ꝯsil. ccclxxxvij. vbi dicit ꝙ rōne dubij in foro conscientie vitandus est.

Celsus scribit. Alias incipit **Soluisse.**

1 ¶ †Si condēnatus vel ab actione iudicati liberatus est cessat executio nisi executio sit reiterabilis. h. d. vsꝙ in finem. In tex. ibi: posse debemus quātum ad hoc vt cesset executio sententie. ¶ In text. ibi: posse tecum adhuc agi iudicati. Supple et peti executio iudicis officio in quātitate ad quā soluendā fuit condemnatus vel vt tradat seruū pro noxa etiā anteꝙ seruus traditus per vsufructuariū ab eo auferatur: q2 ille nō videt̃ tradidisse ex quo tradidit talem qui poterat ab illo auferri: vt. j. de solu. l. si hominē. vbi tex. declarat̃. ꝛ ibi etiā formatur cōtrariū de quo hic in glo. ꝛ dic vt ibi plenius no. ꝛ tene sol. glo. que ponitur ibi: vel licet teneatur iudicati ꝛc. q2 actor habet duplex remedium vel vt agat iudicati etiam anteꝙ seruus auferat̃: vt dixi vel vt expectet ꝙ vsufructuarius agat contra eum: ꝛ tunc poterit ipsum cōpellere nisi contribuat ad estimationē dāni ꝓ rata vsufruc. ꝛ sic loquitur 3ium glo. de. l. locum. §. proprietarius. ff. de vsufru. tamē potest eum repellere: nisi de nouo ꝓbet damnū a seruo datū si non fuit citatus in causa noxali agitata cōtra dnm̄: q2 sententia lata cōtra illū non facit sibi preiudiciū et si illū repulerit nō aget amplius cōtra dnm̄ nisi ad expēsas litis quas ab illo recuperare nō potuisset. ita intelligo seq. sol. glo. ibi: vel forte agit ꝛc. Si autē nō repulerit q2 forte probare non potuit: q2 probationes sibi defecerunt iterum aget contra dnm̄ iudicati ad totam sniam vel vt faciat seruū perfecte suum et ita potest intelligi hic. ¶ In fi. glo. ibi: vel solue: vt ibi: dic ꝙ ibi non fuit lata sententia condemnatoria: sed absolutoria ab obseruatione iudicij q2 lite pendente tradidit seruum pro noxa. ideo recurritur ad actionē de dolo: q2 cessat alia. hic fuit condēnatus diffinitiue ideo cessat de dolo: q2 cōpetit actio iudica. ꝫm Jaco. de ranē. ꝛ alios docto.

2 ¶ Arbiter vel arbitrator non dicitur habere iurisditionem sed notionem.

1 **At pretor.** †Snia etiam illius qui non habet iurisditionem: sed no-
2 tionem mittenda est executioni. h. d. † ꝛ semper allegatur tex. cū glos. ꝙ arbiter vel arbitrator non dicit̃ habere iurisditionem sed notionem. Nam iurisditio est potestas de iure publico introducta ideo nō datur a priuatis ei qui nullo modo habet a publico: vt. l. priuatorum. C. de iurisditio. omniū iudicū. Sed arbiter ꝛ arbitrator assumitur a priuatis: ergo ꝛc. vt in. l. non distinguimus. §. de offici. ff. de arbit. ¶ In

glo.ibi:quia habent delegatã. dic ꝙ delegatus non habet ꝓpriã iurisditionẽ:ſ3 habet vſum iuriſditionis ordinarie q vſus dicitur iuriſditio delegata:vt.ſ.de offi.eius cui manda.eſt iuriſditio.l.j.§.qui mandatam.de iuriſdi.om.iudi.l.ſolet.¶In glo.ibi:arbitriũ cõpromiſſarium cũ pena.In hoc verbo: cum pena.glo.iſta reprehenditur: q2.l.cũ antea.C.de arbi.loquitur qñ compromiſſio fuit facta ſine pena : et ſine ſtipulatione.Sed nudo pacto quo caſu laudum eſſet oĩno inutile:q2 nec eſſet ſibi parẽdum metu pene nec poſſet agi ex ſtipulatione vt ſi petat: ideo emanauit prouiſio illius.l.in ſubſidiũ ꝙ tale laudũ poſſet emologari expreſſe vel etiã tacite per lapſum.x.dierũ nulla facta cõtradictione: ⁊ extũc oritur ex eo actio in fac.⁊ officium iudicis ꝓ executione fienda ſicut ex ſententia iudicis ſi nõ poterat eſſe efficax quoquo modo:vt q2 erat appoſita vel interuenit ſtipulatio vel etiã iuramentũ quod de iure cano.eſt ſeruandum:ceſſat prouiſio illius.l.vt ex tex.eius in princi.colligit.Et iſta fuit opi.Azo.in ſumma quam tenet ibi glo. ⁊ doctores reprobant iſtã gl.Et ita etiã tenet Spe.in ti.de arbi.§.ſi.ver.con ſueuit.⁊ ver.qd ergo.vbi allegat hanc glo.⁊ reprobãt. hoc etiã tenuit glo.j.eo.a diuo pio.in prin.Per ſtatuta vero terrarũ in multis locis diſponit ꝙ ſententia arbitri vel arbitratoris mittatur executioni ſicut ſententia diffinitiua ⁊ tunc nõ eſt curandum fuerit appoſita pena vel non:⁊ h3 locum iſta.l.poteſt etiã ſaluari iſta glo.ꝭm Bar.qñ eſſet appoſita pena cũ clauſula rato manente pac.vt no.in.l.ij.ſ.de arbi.q2 tunc cenſent duo cõpromiſſa:qd dic:vt ibi.

a ¶Relationem. Adde ꝙ ꝑ hunc §.voluit Raph. cu.ↄſi.vij.prope fi.ſui ſubſcripti. quia eſt longũ ⁊ h3 alias multas ſubſcriptiones.

1 **Si iudex.** †Paria ſunt ſnĩam eſſe certã de ſe vel per relationẽ[a] ad illud ad hoc allegatur . Et pone hic caſum ꝙ alicui fuit certa quãtitas in teſtamento vel codicillis relicta . Et fuit rogatus poſt certum tẽpus vel pure ipſam mihi reſtituere:⁊ ego egi vt reſtituat:iudex autẽ cõdẽnauit prout hic videbat ſentẽtia nulla quaſi incerta: vt.C.de ſen. que ſine certa quãtitate per totũ.¶In glo.circa prin.ibi : hoc ſi certa quãtitas in parte aliquã actorũ continetur ⁊c. Si ergo iſta gl.videt velle ꝙ illud qd hic dicitur procedit qñ ſcriptura teſtamenti vel codicilloꝝ fuit in iudiciũ producta:al's nõ valeret ſententia lata ꝭm formã hic contentã qd no.Et pro hoc vide qd notabiliter ponit Bart.in.l.j.ante fi.C.de ſen.ex pericu. reci.vbi dicit ꝙ illa q̃ non ſunt producta perinde eſt ac ſi eſſent in rerũ natura.Uel ſi de teſtamento nõ erat cõfecta ſcriptura. intellige ꝙ ſi fuit articulatũ de certa quantitate⁊ ꝓbatum per teſtes:nõ autẽ ſufficit cõtineri in libello vel in articulis: l3 ſint de actis ad hoc vt valeat ſnĩa : quia nõ ſequitur ita aſſerit ipſe actor:ergo ita eſt.ita intellige iſtã glo.vt etiã colligit ex no.hic per Bar.circa fi.Cetera vide hic per eum.

b ¶Priuilegiũ. Ant.de but.ↄſi. xlij.dicit puto ꝙ huic priuilegio nõ poſſet renunciari : q2 ordini clericali conceſſum eſt.

2 ☞Milites legalis militie ⁊ celeſtis an habeant eadẽ priuilegia que habebant olim milites.

1 **Miles qui.** †Miles armate militie habet priuilegiũ ne condẽnatus exigatur vltra ꝙ̃ facere poſſit.h.d.glo.intelligit idẽ in milite legalis militie:vt ſunt aduocati: ⁊ celeſtis vt 2 ſunt clerici.† Et glo.ſemper allegatur ꝙ eadem priuilegia habeant iſti que habebant olim milites:ſed in contrariũ facit qd no.ſ.l.j.C.de iur.⁊ fac.igno.per Cy.in vlti.qõne.Sol.miles armate militie habet interdũ priuilegiũ in his que omiſit facere per errorẽ:vt.d.l.j.⁊ tũc idẽ priuilegiũ nõ habet aduocatus:q2 talis error in eo nõ eſt excuſabilis : ſ3 in alijs in quib⁹ põt eſſe eadẽ ratio procedit iſta gl.Credo tñ ꝙ de fac.non ſeruaret.etiã canoniſte in clericis vident velle cõtrariũ dũ dicũt ꝙ poſſunt cedere bonis:vt in.c.odoardus.de ſolu.que queſtio nõ eſſet ne b ceſſaria ſi haberẽt iſtud priuilegium.[b]

2 ☞Sententia intelligit ꝭm naturam actionis prime.
3 Quid in ſtipulatione.
4 Fideiuſſor nõ poteſt ſe in plus obligare ꝙ̃ ſit principalis ſed bene poteſt efficacius obligari.

c ¶Propria autoritate. Adde Specu.in tit.de aduo.§.j. Bal.in c.j.§.j.de pa.iura.firmã.ꝑ eũdẽ Pau. ↄſi.xxxv. Alexã. ↄſi.cxcv. j.lib.

1 **Decem aut noxe.** †Qd vnum eſt in obligatione aliud in ſolutione illud tñ d3⁊ poteſt peti qd eſt in obligatione.S3 ſi duo ſunt in obligatione alternatiue poteſt⁊ debet vtrũꝙ alternatiue peti. Item ſi id qd noxaliter debetur in ſententiã deducatur quantitas eſt in obligatione ⁊ noxe deditio in ſolutione:ſicut in prima actione:⁊ ideo nõ poteſt agi:nec peti executio niſi de quãtitate.Si autẽ deducat in ſtipulatione vtrũꝙ eſt in obligatione alternatiue: ideo vtrũꝙ eſt alternatiue petendum.h.d.in effectu. ¶Et premitte ꝙ ſeruus tuus dedit mihi damnũ in decẽ es mihi obligatus ad decẽ potes tamen liberari dando ſeruũ pro noxa.ipſe autem ſeruus non eſt in obligatione dubitatur ergo quid ſi egi noxali:⁊ fuiſti condemnatus ad dandũ decem vel ſeruum pro noxa.vtrum poſſim agere ex iſta ſententia vel petere executionem fieri ſuper ſeruo:videbatur ꝙ ſic quia licet ſeruus ante ſnĩam nõ eſſet in obligatione vel actione ꝑ ſnĩam videt in obligatione deduci etiã in actione. Cõtrariũ reſpondetur:q2 iſta ſnĩa intelligit ꝭm naturã actionis prime vt quãtitas ſi tñ in obligatione : ⁊ noxe deditio in ſolutione l3 nõ ſic ſi tale debitum fuiſſet deductũ in ſtipulatione q2 ꝓmiſiſſes dare decẽ aut ſeruum ꝓ noxa: q2 tũc vtrũꝙ eſſet in obligatione nec poſſem petere alterũ tñ : ſed vtrũꝙ ſimul alternatiue ſicut ſi promitteres ſtichũ : aut pãphilũ.In caſu ergo iſto ex tali ſnĩa debeo agere ⁊ executionẽ petere in decẽ: l3 libereris dãdo ſer2 uum pro noxa:⁊ iſte eſt effectus.¶†Nota ergo ex primo dicto ꝙ ſnĩa intelligitur ꝭm naturam actionis prime. Sed cõtra de l.pau.ſ.eo.⁊ de.l.vnica.C.ſi plures vna ſenten.vbi ſi egi contra duos reos debendi.quoꝝ quilibet tenebatur mihi inſolidum: et iudex eos ſimpliciter condemnauit non cenſetur quemlibet condẽnaſſe inſolidum: ſed pro parte.Sol.ibi:ꝙ quilibet teneretur inſolidũ non proueniebat ex natura actionis : ſed q2 ita fuerat actũ inter partes qd ſi nõ fuiſſet quilibet teneretur pro parte:vt.l.reis.§.cũ tabulis.de duobus reis.cũ ergo in ſententia hoc nõ fuerit actum ceſſat ratio que erat in actione prima.
3 ¶†Itẽ no.ex ſecũdo caſu in ver.ſed ⁊ is. ꝙ ſtipulatio nõ intelligitur ꝭm naturã illius ⁊ in.l.ſi legati ſerui noĩe.de leg.j.Sol. eſt verũ quãtum ad hoc vt promiſſor nõ cẽſeat per ſtipulationem voluiſſe ſe in plus obligare ꝙ̃ teneret in actione prima.⁊ ita loquit ibi.Sed bene poteſt videri efficacius obligatus : vt hic:q2 ibi noxe deditio nõ erat in obligatione : nunc erit:tamẽ ex hoc nullũ dãnum reſultat debitori: q2 ita põt liberari dãdo ſeruũ pro noxa ſicut prius : ⁊ eſt in ſua electione ſecus ſi ex hoc 4 ſentiret dãnum argumentum illorum iurium.† Simile in fideiuſſore q non poteſt ſe in plus obligare ꝙ̃ ſit obligatus principalis:ſed bene poteſt obligari efficacius: quia ſi principalis erat obligatus naturaliter ⁊ ciuiliter:vt.l.j.⁊.l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.⁊.l.eligere.§.illud.de fideiuſ.⁊ iſta contraria nõ formantur per docto.

2 ☞Actio oriens ex ſnĩa dr̃ actio iudicati:⁊ nõ in factum.
Quid in illa que oritur ex ſnĩa arbitri vel ex iuramento.

1 c **Qui iudicati.** †Uictor non debet propria autoritate[c] facere executionẽ ſententie al's delinquit.Item actio iudicati eſt perpetua ⁊ trãſitoria ad heredes:l3 actio prima eſſet temporalis vel non tranſitoria h.d.vſꝙ in fine.Uide plene per Dominicum et Cano.in.c.cũ noſtris.de conceſ.preben.Primum dictum intellige niſi pars habeat licentiam a iudice:⁊ tunc non diceretur propria autoritate facere.ſed eſſet nuntius in cauſa ꝓpria ꝙ fieri poteſt:vt no.in.l.meminerint.C.vnde vi.et.l.iuſte.ſ.de acqui.poſ.Adde ꝙ dixi in.l.penul.§.fina.eod.titu.Contra ſecũdum dictum videtur precedens.§.in primo caſu.Solu.ipſa ſententia intelligitur ꝭm naturam actionis prime.i.in tantum condemnare:⁊ taliter inquantũ:⁊ qualiter tenebatur ⁊ non vltra vt ibi q2 iudex non intelligitur velle facere preiudicium vltra ꝙ̃ condemnatus teneatur.ad quod no.Innocen.in.c.quoniam frequenter.ante finem.vt lite conteſta.ſed actio oriens ex ſententia poteſt eſſe alterius nature ꝙ̃ prima:vt ſi prima erat temporalis⁊ non tranſitoria:quia erat ex delic.Nam actio ẽx ſententia erat perpetua ⁊ tranſitoria:quia ex quaſi cõtractu:vt hic.⁊.l.iij.§.ſi filius.ſ.de pecu.⁊ facit.ſ.de conſtit.pecu.l.item illa.§.qd adijcitur.vbi actio de conſtituta eſt perpetua : l3 actio prima eſſet temporalis . Sed contra de.l.eum qui iniuriarum.ſ.ſi quis cautio.Solu.ibi:in actione mere acceſſoria ad primam : vt eſt ſtipulatio de iudicio ſiſti que eſt eiuſdem materie cum prima. hic non eſt mere acceſſoria nec in.§.qd adijcitur:ſed eque principalis:puta in ea deducitur illud quod debebatur ex prima de directo : ſed in.§.qui iniuriarum nõ ſed in cõſequentiã.Nã principaliter veniebat ſiſti in iudicio:l3 in conſequentiam in2 tereſſe.¶†Ultimo no.ꝙ actio oriens ex ſentẽtia dicitur actio iudicati:⁊ non in factum.⁊ ita dicit Pe.Sed illa que oritur ex ſententia arbitri emologata dicitur in factũ vt.l.cũ antea.poſt prin.C.de arbi.et idem in illa que oritur ex iuramento:vt in.l. actori.C.de iureiuran.

2 ☞Inducta in fauorem alicuius non debent in eius odium retorqueri.
Quo remedio fiat executio ſententie.

1 **Si intra dies.** †Licet infra tẽpus qd dat iudicatis: nõ poſſit fieri executio ſententie nec agi iudicati poteſt con2 dẽnatus liberari ꝑ alios modos iuris.h.d.†Et no. in fi.ꝙ inducta in fauorem alicuius non debent in eius odium retorqueri.et Barto.tangit hic quo remedio fiat executio ſententie.An iure actionis vel officio iudicis:de quo dic:vt.ſ.eo. l.iiij.§.ait pretor.

2 ☞Qualiter debeãt peti fructus preteriti.

Si homo

1 **SI homo.** ¶ † Post litē cōtesta. etiam in actionibus stricti iuris tenetur reus de interitu: et etiā de fructibus.h.d. Primū di- ctū intelligit gl. quādo res est perēpta culpa ipsius rei qd nō placet. Istud enim procederet si nō esset in mora vera vel ficta: sed per cōtestationem efficitur in mora ficta.idest in facta mala fide: ergo etc. Itē procederet in actione reali nō in conuento personali per.l.qd te.si cer.peta.actione.et ita expresse tenuit gl.in.l.item si verberatum.§.fi.in fi.gl.magne.de rei ven. per.d.l.qd te|.sc3 q cōuentus actione psonali post litē contesta. tenet indistincte de interitu siue res sit perempta sua culpa siue nō. Item siue nō esset eodē modo peritura penes actorē siue sic l3 aliud in cōuento rei ven. Scōm dictū procedit quando petitur aliqd qd nō est nec fuit actoris quo casu non veniunt fructus in actione stricti iuris nisi post litē ɔtest.etiā si plus fuisset in mora per interpellationē: vt in.l.cū fundus in prin.si cer.peta. Secus si petitur id qd est vel fuit actoris vt in.l.videamus in prin.et.§.si actione cū ibi no.de vsu.qr tūc veniūt a tēpore more que cōmittitur etiā ante lit.ɔtest.per interpellationē: vt in.l.si ex lega.causa.de ver.obl.et idē in actionibus bo.fi.vt.l.videmus. §.ex causa.et.l.mora.§.in bone fidei. ¶ In text.ibi.absolutionē non faciendā sc3 ab homine prestādo: supple imo condēnationem: et etiam de fru.interim perceptis in acquisitis per seruum

2 post litē cōtesta.vt sequit. ¶ † Qualiter aūt debeant peti fruct preteriti an debeāt specificari: et etiā eorum quātitas: dic vt no. per Cy.in.l.cū propria.C.si quis alteri vel sibi. Ex predictis patet q questio quā ponit hic gl. nō fuit necessaria: qr nō d3 fieri absolutio ab homine: et sic pōt fieri condēnatio in vtroq tā in homine q in fructibus l3 Bar.videat trāsire cū gl.tenēdo vltimā responsionē gl.in ver.vel dic.

2 ☞ Snīa lata in fauorē actoris absentis et nō citati non valet etiā si lata sit ad instantiā et petitionē rei petentis.

1 **Furioso.** ¶ † Snīa non pōt ferri pro furioso nō habēte curatorē: qr non est qui pro eo petat. Et si aduersarius petat nō pōt furiosus in cōtumacia cōstitui.h.d.tex. cū gl. et dictis doct. Et sic pone casum q curator furiosi inchoauit iudiciū pro furioso et postea mortuus est vel se absentauit remanēte furioso querit nūquid possit ferri snīa maxime in fauorē furiosi si appareat ipsum fouere iustitiā: et dicitur hic q nō ipe enim nō pōt petere cū in iudicio nō possit cōstituere. et sententia est ferēda ad instantiā petētis: vt in.l. ad peremptoriū.de iudicijs.et si reus petat ferri oportet actorē citari.et in cōtumaciam cōstitui.et tūc pōt ferri in fauorem actoris absentis.et nō petentis vt.l.properandū.§.si quidem.de iudi.sc3 in casu isto nō pōt in cōtumacia cōstitui furiosus: et ista

2 est ratio huius.l.idē si nō esset furiosus: † et non esset citatus vt

a nō valeat snīa etiā in fauorē ipsius actoris absentis[a] posito q sit lata ad instantiā et petitionē rei petētis: vt in.l.ea que.cū ibi not.C.quō et qn iudex.et hic in gl.colligit: et ad hoc semper allegatur ista.l.

2 ☞ Filiusfamilias cōtrahendo an possit obligari et si postea emancipetur.an poterit cōueniri.

1 **Qui cū se paterfami.** ¶ † Per mēdaciū perdit quis beneficium ne exigatur vltra q facere possit.h.d.

2 ¶ † Premitte q filiusfamilias cōtrahēdo obligatur insolidū ex omni contractu preterq ex mutuo: et voto: vt.j.de actio. et obli.filiusfami.si tñ postea emancipet: tunc qr patitur minimā capi.di.et censet nouus homo illa oblig.perimit per ti.de capi. di.sed de equitate restituit in eum vti.actio.vt possit cōueniri et exigi nō insolidum vt prius.sed quatenus facere pōt vt in alio edic.pretoris de quo habet in tit. q cū eo.hoc verū nisi tpe quo cōtraxit asseruerit se patrēfami.et sic induxit creditorem ad contrahendū qui forte nō ɔtraxisset: tūc enim restituitur vti. actio insolidum: et.h.d.iste tex.et hoc habet locū etiā in mutuo l3 ex eo nullo modo obligaretur si nō fuisset mētitus vt in ti. ad mace. Adde.j.de fideiussori.si dubitet.

1 **Si calendis.** ¶ † Cōtra morosum cōsideratur interesse quantiplurimi fuerit a tēpore.h.d. ¶ Pone hic casum q promisisti in kalendis facere domum vel aliquod opus in aliquo loco quod si fecisses fuissem lucratus.c.ex venditione rerum mearum.et qr non fecisti perdidi hoc lucrum. Egi cōtra te ad interesse qd succedit in obligationibus factis post moram tā in obligatione q in petitione: vt.j.eodem si quis ab alio.§.finali.tempore quo fertur snīa non interest mea in tantum: qr forte illa vēdidi: et fui lucratus quinquaginta tantum: et sic non interest nisi in alijs quinquaginta. Certe nihilominus condēnaberis in centum: et si plus mea interfuit postea q tunc tempore more interest condēnaberis etiā in illo pluri.vt dicit glos.j.quia moro sus tenetur quanti plurimi fuit a tēpore more vsq ad sententiā vt in.l.ratio.§.si per venditorē.de actio.emp. quod plene dic vt in.l.vinū.si certū petatur.et in.l.in hac de tritica. Sequitur.l.in depositi.

1 **In depositi.** ¶ † Etiā ei q dolo desijt possidere si fuit ɔuentus actione personali cedenda est actio.h.d. De materia huius.l. dic vt dixi in.l..j.s.pro emptore. ¶ In text.ibi condēnatio.s.ad rei restitutionē supple: et cōpulso soluere litis estimationē qr nō poterat rē restituere. ¶ In tex.ibi actiones suas.s.rei vendi.cōtra extraneū possessorem. Nec ob.s.de admini.tuto.qui plures. vbi non conceditur actio doloso: qr verum est cōtra collegā qui fuit in eodem dolo: sed contra extraneū sic: vt hic Ray.l.si quis ab alio.

1 **Si quis ab alio.** ¶ † Qui promittit satisdare pro alio si non satisdat tenetur ad interesse qd estimat eatenus quatenus ille soluere non pōt.h.d. ¶ In text.ibi. stipulatus est supple: et ille non satisdedit: et sic succedat obligatio ad interesse qd est regulare in obligationibus facti: vt.j.proxi.§. querit ergo qualiter estimabit istud interesse: et ad hoc respōdet: vt sequit. ¶ In gl.que incipit respōdet ibi.l.eū qui.§.pōpo.sm Dy. dic q in illis legibus cōsideratur qd euenire pōt ratione precedē. delicti.qd hic non est.

2 ☞ Cum quis promittit factū ipsum factū dicitur esse in promissione et in obligatione.

a ¶ Absentis an valeat sententia lata p absente vide Ancha.cōsil. xvj.

1 **Si quis promiserit.** ¶ † In obligationibus facti post moram succedit obligatio ad interesse ad hoc semper allegatur tamen iste tex.hoc non probat: qr non dicit q succedat obligatio sed condemnatio. Certe etiam in obligationibus dandi in quibus constat post moram non succedere obligationem ad interesse: vt.l.vbi autem.in fine.de verb.obli.potest tamen succedere condemnatio officio iudicis mercenario: quando illud quod erat dandum dari non potest vt not.in.l.si quis seruum. §.fi.eo.tit.de verbo.obli.vel non potest solui in eadem estimatione qua solui debet vt not.in.l.vinum circa fin.magne glos.si cer.peta.ideo glo.que est hic intelligit istum tex.q interesse nō sit in obligatione post moram nec possit peti: sed debeat agi ad ipsum factum: et fiet condemnatio iudicis officio ad interesse Contrarium tamen cōiter tenet per.l.stipulationes nō diui.§. celsus.de verb.obli.qui melius probat q iste: et ita no.gl.que incipit.i.interesse: que dicit q ille qui stipulatur factū censetur stipulatus etiā interesse sub cōditione tacita si nō fiat: et sic potest agi recta via ad interesse et in lib.peti. Est etiam in obligatione

b ipsum factū: vt no.in.l.ij.§.itē si in facto in prima glo.e.tit. Potest ergo incipere a petitione interesse: et tunc fiet condemnatio in eo qd petitum est. Item a petitione pacti et tunc si est tale factum ad qd pōt precise compelli qd est in quibusdam casibus similiter fiet condēnatio in eo qd est petitū. Sed si non pōt precise cōpelli tunc fiet condēnatio iudicis officio in interesse et ita pōt intelligi hic nō iure actionis qr illa fuit intētata pro facto. Unde nō debet operari in vtroq: qr nō debetur vtrūq simpliciter: sed alternatiue de quibus omnibus vide plenissime per

2 Bar.in.d.§.celsus. ¶ † In tex.ibi.facit qd promisit. Et sic patet qd cum quis promittit factum ipsum factum dicitur esse in promissione: et in obligatione.contrarium dicebant quidā doc.papi.q censet interesse promisisse nō ipsum factū contra quos allegabam istum tex.

b ¶ Interlocutoria.q sit snīa interlocutoria vid eūdē Pau.ɔsil. xxvij.Fede.cōsi. xcvij.Ang.ɔsil. cxv.et an iudex possit cogi ad reuo.suā snīam interlocutoriā. vide Ange.ɔsi.cc.

2 ☞ Appellatione sententie simpliciter prolate intelligitur de diffinitiua.

3 Sententia diffinitiua quādo possit reuocari.

4 Iudex potest alicui inhibere ne transeat per talem locum ex iusta causa.

5 Interlocutoria an et quādo et per quē possit reuocari.

6 Quādo iudex tulit vnā interlocutoriā et postea tulit aliā cōtrariam illi an censeatur primā reuocare.

Quod iussit. [b] ¶ † Interlocutoria: pōt per iudicē reuocari: sed snīa diffinitiua nō.h.d.et semper allegat ista lex. Et no.in fi.dū dicit l3 de sentētijs etc.† q appellatione sententie simpliciter prolate intelligit de diffinitiua[c] et ad hoc semper allegatur: et vide scribentes in.c.cum olim.de testi.super glo.fi. In cōtrarium q etiā interlocutoria vbi non insurgit absurditas gl.in verbo sententias.in cle.j.de re iudi. Ideo vnus ex duobus delegatis simpliciter non pōt ferre sententiā: vt in.c.causam ma.de offi.dele.nō potest ferre etiā interlocu.vt no.Bar.j. eo.si vni et doc.in.c.quoniā abbas.et.d.c.causam l3 glos.in.d.l.si vni videat velle cōtrarium.† Et intellige q nō potest reuocari diffinitiua qn est valida: al's secus vt in.l.si vt proponis.C. quo

c ¶ De diffinitiua vide.s.in.l.j. et ibi adde Oldra. cōsi.cvj.

⁊ qñ iudex: Itē intellige nisi ex causa restitu. in integ. ex titu. de mino. vel quibus causis maio. C. si aduersus rem iudi. p totū.

4 ¶ †Itē no. hic glo. j. qđ iudex pōt alicui inhibere ne trāseat p talem locum ex iusta causa: puta pro scandalo vitando: vel qđ ad talem locū nō accedat: ⁊ de hoc est tex. in. l. fi. ff. de offi. procura. cesa. ⁊ in. l. j. in fine. ff. de offi. prefec. vr. Bar. ⁊ potest imponere mulctam, si cōtrafacit: alias inanis esset prohibitio. ¶ †Super

5 primo articulo de interlocutoria licet multe sint opi. ⁊ glo. hic recitauit duas quarum prima fuit Azo. q̄ tunc possit reuocari quando non continet aliquid dari vel fieri alias secus. ponit exemplum qñ continet aliud dari vel fieri in sententia lata super causa momentanee possessionis quam dicit interlocutoriam. ⁊ sic non potest retractari per appellationē vt. C. si de momē. pos. l. vnica ita nec per reuocationem. ista opi. peccat in duobus. Primo q: talis sententia non est interlocutoria. sed diffinitiua: vt glo. hic tenet ⁊ bene ⁊ in. d. l. vnica. si de momen. pos. ⁊ probatur in. l. post sententiam. C. de senten. ⁊ no. in. c. ad sedē. de resti. spo. Item q: ratio quare nō pōt appellare nō est q: contineat aliquid dari vel fieri: sed q: est modici preiudicij. ⁊ grauamen qđ ex ea infertur preparatur tolli per iudicium petitoriū. ¶ Alia fuit opi. Hug. qđ tunc possit retractari qñ nō continet decisionem alicuius dubij super aliquo incidenti vel emergenti: al's secus vt si opponeret qđ libel. esset ineptus ⁊ nō esset sibi rñdendum vel qđ testis esset infamis: ⁊ nō deberet recipi. Et iudex auditis partibus pronuntiaret sup hoc dubio tunc non posset reuocari fm Hug. ⁊ fundat se per. l. qđ in diem. §. si rationem de cōpensa. Sed non est[a] bonū fundamentū: q: ibi ideo nō poterat reuocari: q: lata erat sententia diffinitiua: ⁊ sic iudex erat functus suo officio. dic ergo breuius qđ si est talis interlocutoria per quā finitur iurisditio iudicis illa nō pōt reuocari fm Bar. hic per. l. differre. §. fi. de arbi. q: est eadē ratio que in diffinitiua. Bar. tamen ponit duo exempla que nō sunt bona: ⁊ si pronuntiauit sup libello nō esset procedendū vel absoluit reum ab instantia iudicij. certe per istas interlocutorias nō finitur iurisditio iudicis ordinarij vel delegati vt idem no. j. eo. iudex postq̄. cum possit nouus libellus dari: ⁊ noua lis incohari vt. l. j. si mensor fal. mo. dixerit. licet etiam in istis casibus sit verum qđ dicit Bar. non tamen per istam rationem. sed per aliā vt statim dicam. pone ergo exemplum quando pronuntiauit se non esse iudicem compe. vt in ca. significantibus. de offi. de leg. ⁊ hoc tenuit Cy. in. l. ex quacunq̄ in. vj. q. ff. si quis in ius voca. non ierit. q: non potest reuocare talem sententiā partibus vel altera earum nolente siue sit deleg. siue ordinarius. in hoc enim non est differentia. Sed quatenus ad hoc vt possit reuocari consentientibus partibus bene cum diffinitiua inter delegatum ⁊ ordinarium: vt. j. sequitur. ¶ Et aduerte: q: est verum partibus vel altera ipsarū contradicente. ¶ Quid aūt si ambe consentiunt qđ retractaretur. an tunc possit reassumere causam dic qđ aut erat iudex delegatus: ⁊ nō potest vt est casus in d. c. significantibus. aut ordinarius ⁊ tūc pōt fm Bal. in. l. si preses. C. quomodo ⁊ qñ iudex. per illam. l. qđ no. perpetuo[b] ad declarationem ⁊ limitationem illius. c. ¶ Itē aduertendū: q: procedit quod dixi nisi a tali interlocutoria fuerit appellatum qđ fieri potest: vt no. in aut. habita. C. ne filius pro parte: tūc enim videtur per appellationem rescissa ⁊ ideo iudex non videt omnino desijsse esse iudex. ⁊ sic poterit eam reuocare. ita habet in decisionibus rote deci. cclxiiij. ⁊ in. c. dile. el. ij. ⁊ ibi per Gul. de preben. quid autem si non fuisset appellatū. sed esset infra tempus appellandi videtur idem acsi esset appellatum per glo. in l. ex iudiciorū. de ac. ⁊ qđ no. in. l. qui a latronibus. §. j. de testi. cogen. Si vero per eam non finitur iurisditio tunc aut est missa executioni: ⁊ non retractatur nisi consentiente parte pro qua missa est vt. l. j. §. fi. cum ibi no. j. de preto. stip. aut non est missa executioni per hominem. ⁊ tunc aut traxit secum executionem ⁊ facit ne amplius speretur diffinitiua: ⁊ fuit lata sup incidenti. ⁊ idem q: non possunt reuocari nolentibus partibus vel altera earum sed illis consentientibus bene posset talis sentētia reuocari etiam si ille sit delegatus: q: per talem sententiam nō finitur iurisditio illius: vt no. j. eo. iudex postq̄. ⁊ etiā. ff. tetigi. ⁊ per consequens non habet locū. c. signi. de offi. deleg. ⁊ in hoc procedunt exempla facta. ff. per Bart. si pronuntiauit non esse procedendum super libello q: ineptus vel absoluit ab instantia iudicij. est enim interlocutoria vt no. in. l. titia de accu. ⁊ trahit secum executionem quia faciunt vt non preparet amplius diffinitiua super illa causa ergo ⁊c. sicut quando facta est executio per hominem ar. in. l. apud aufidium. de optione leg. in rōne sui. ⁊. l. si is qui de leg. ij. extra istos casus dic qđ aut nō fuit appellatum a tali interlocutoria poterat tamē appellari: quia erat intra. x. dies. aut non fuit appellatum nec poterat appellari: q: lapsi erat. x. dies. aut fuit appella. ¶ Primo casu dic indistincte posse reuocari per hanc. l. etiam sine aliqua causa ⁊ partibus inuitis vel altera earum nec tenetur iudex ad interesse: q: committitur suo arbitrio. ¶ Secundo casu quando nō fuit appellatum nec potest appellari tunc dicit Inno. in. c. cū cessante. de appel. qđ non potest reuocari. quia transiuit in rem iudicatam. Io. an. dicit ibi contrarium fm Hosti. qđ non transit in rem iudicatam quo ad iudicem licet transeat quo ad partem ⁊ istam tenet Bar. hic. sed in vno deficit: quia tunc licet possit reuocare hoc est verum causa legitima subsistente non aliter fm Io. an. ibidem licet secus in casu prece. vbi non requiritur causa ⁊ si aliter faceret teneretur ei cui erat quesitum ius ex interlocutoria ad interesse ⁊ hoc videtur de mente Inno. in. c. sacro. de senten. excommuni. ¶ Tertio casu quando fuit appellatum tunc aut iudex detulit appellationi: ⁊ sic desijt esse iudex: vel non detulit: sed iudex appellationis sibi inhibuit: ⁊ tunc non potest reuocare inuito appellante: vt no. in. d. c. cum cessante. ¶ Certe in primo casu: q: desijt esse iudex etiam eo volente videtur qđ nō possit si fuerit iudex delegatus: secus si ordinarius per id qđ. ff. dixi fm Bal. in. l. si preses per. d. c. significantibus. Sed in secundo non desijt licet sint eius manus ligate volente appellante. Si ergo consentit qđ reuocetur: ⁊ renuntiet appellationi poterit. Si vero nec detulit nec facta est inhibitio tunc potest etiam inuito appellante dummodo faciat sibi refundi expensas si quas fecit in appellando vel in faciendo causam appellationis committi: quia non debet remanere in damno. ita colligitur ex notatis ibidem per docto. ⁊ pro hoc decisio rote. cclxiiij. ff. alleg. que hoc casu debet intelligi videlicet qñ nō est delatum appellationi nec facta inhibitio. Quod autem dixi. ff. de scđo membro quando non est appellatum qđ nō potest reuocari sine iusta causa procedit eo casu quo grauamen illatū per interlocutoriam nō potest retractari in appellatione a diffinitiua: ⁊ tunc vere dicitur interlocutoria in rem iudi. trāsire. secus qñ potest retractari q: si iudex appellationis a diffinitiua pōt illud grauamē reuocare etiā sine causa similiter primus iudex debet hoc posse: ⁊ ita voluit Io. an. in. d. c. cum cessante. quādo autem possit retractari ⁊ quando non habet. in fi. de ap. lib. vj.

6 ¶ †Ultimo Bar. hic mouet vnam. q. qñ iudex tulit vnā interlocutoriam ⁊ postea tulit aliam contrariam illi. an censeatur primam reuocare ⁊ plenius q̄ hic ipse dicat: dic vt per eum in l. si procurator. ff. de ope. no. nun.

a ¶ Sed nō est bonū. adde qđ voluit bal. cō. lviij. iij. li. vbi an snīa lata sup dubio an snīa sit executioni mādanda vel nō possit reuocari.

b ¶ Not. ppetuo sequit Lud. ro. cō. cclviij. in fi. cōsi. ⁊ qñ snīa interlocutoria possit reuocari.

2 ¶ Non sequitur aliqua specialia reperiuntur in aliquo casu: ergo omnia alia. vel iste casus equiparatur tali in quibusdam ergo in omnibus.

3 An sit verū indistincte q̄ ille cui cōmittitur executio alicuius negotij censeatur commissa cause cognitio.

Si alicui committitur cognitio: an censeatur cōmissa decisio.

Eo casu quo censetur vel expresse fuit commissa decisio: an censeatur commissa executio.

4 Executio an possit specialiter committi.

1 **A Diuo pio.** †Iudices ordinarij exequuntur sententias delegatorum ab eis ⁊ etiam arbitrorum que merentur executionem. h. d. Et hic ⁊ in. §. seq. tractat qui iudices mittunt sententias executioni. ¶ In. §. in venditione incipit tractare de modo exequendi: ⁊ durat per totam. l. ¶ In text. ibi. a se istud verbum potest determinare precedentia. idest illud verbum magistratibus populi romani. ⁊ etiā sequentia. idest illa verba qui eos dederunt: ⁊ vterq̄ intellectus est bonus: vt sit sensus qđ tam magistratus populi romani qui sunt iudices ordinarij q̄ etiam ordinarij exequuntur sententias delegatorū ab eis: ⁊ arbitrorum: ⁊ hoc vult glo. ij. in prin. ¶ In glo. mag. ibi: ⁊ erat scilicet per edi. sicut ordinarius qđ non est delegato ab ordinario.

2 ¶ †In glo. ibi. sed licet hec specialia. not. istam glo. qđ non sequitur alia specialia reperiuntur in aliquo casu: ergo omnia alia vel iste casus equiparatur tali in quibusdam ergo in omnibus vt. in. l. fina. C. de inoffi. do. ¶ In glo. ibi. nec ideo: quia cognitio mandatur quia si committitur id quod est minus: idest cognitio ⁊ decisio cause que est de simplici iurisditione nō sequitur quod videatur commissa executio que est de mixto imperio. ⁊ sic est maius: sed ecōuerso bene sequitur si est commissa executio quod est plus. ergo ⁊ cognitio quod minus et voluit dicere glo. propter quam Barto. hic examinat plures casus.

3 †Primus est an sit verum indistincte qđ illi cui committitur executio alicuius negotij censeatur commissa cause cognitio. Secundus est econuerso si alicui committitur cognitio: an censeatur commissa decisio. Tertius est eo casu quo censetur vel expresse fuit cōmissa decisio vtrum censeatur commissa executio.

4 †Quartus est vtrum executio possit specialiter committi. de quibus omnibus vide hic plene per Barto. ⁊ ad secundum punctū. vide qđ no. in addi. Spe. de iudi. deleg. §. sequitur

quitur videre ⁊ per Inn. in. c. ad hoc. circa princi. de offi. arch. qui tenet ꝙ commissa audientia vel cognitione cause censetur cōmissa decisio per. l. de qua re. de iud. ꝫ glo. dicat contrarium in. l. qui procu. dat. ḋ. de ꝓcur. quam tꝫ hic Bar. sed Jo. and. in loco. ḋ. allega. distinguit an committatur per legem cognitio alicui ordinario: ⁊ censetur cōmissa etiam decisio. Aut per hominem cōmittitur alicui delegato ⁊ tunc secus: ⁊ ideo dñi consueuerunt qñ committunt dicere in signatura. Audiat talis[a] ⁊ iustitiam faciat per quod vltimum censetur cōmittere etiam sententiam: secus si simpliciter diceret audiat: q2 tunc debent audire: ⁊ referre[b] per glo. que est in. d. l. qui procuratorem. Qd autem dixi quando committitur per. l. ordinario videtur probari. ḋ. de offi. prefec. vigil. l. j. §. cognoscit. ⁊ ideo hoc tꝫ Bald. per illum tex. Sed Jnnocē. in. d. c. ad hoc. indistincte dicit videri commissam decisionem per. l. de qua. de re iud. ¶ Jn gl. seq. ibi quando sine pena. No. istam glos. que melius loquitur ꝙ illa que est. ḋ. eo. ait pretor vt ibi dixi. Potest etiam intelligi in arbitris qui eliguntur ex forma iuris cōis vel statuti dicentis ꝙ cause compromittantur. Nam assimilantur iudicibus delegatis ⁊ videnẽ habere iurisditionē vnde ab eorū sententia appellatur ⁊ transit in rem iud. per. l. fin. C. de iu. Sed in arbitris compromissarijs dic. vt in. l. cum antea.

2 ☞ Sententia ad hoc vt possit mitti executioni per iudicem alterius territorij ꝙ requirantur litere ipsius iudicis qui eam tulit.

3 Quid si ambo iudices essent eiusdem territorij an vnus possit mandare executioni sententiam alterius.

Quid si essent eiusdem tribunalis.

4 Jnstrumentum guarentigiatū confectum in vno loco in quo est statutū ꝙ instrumenta guarentigiata mittantur executioni. an possit mitti executioni per iudicem alterius loci sine alia requisitione.

5 Confessio facta coram vno iudice non mittitur executioni per alium iudicem.

1 **Sententiam rome dictā.** †Sententia lata ab vno iudice ordinario pōt mitti executioni per alium iudicem alterius territorij. h. d. ¶ Et istud cōtingit quādo in territorio illius. qui eam tulit nec reperiunẽ bona nec persona condemnati ⁊ tamen ibi sortiebatur forum rōne forte originis vel contractus ⁊ fuit ibi repertus nō tanꝙ aduena sed habēs pergulam vel armariuꝫ ⁊ fuit condēnatus. † Unde cōmittiẽ executio iudici in cuius territorio hꝫ bona requirunẽ tamen litere ipsius iudicis qui sñiam tulit al's non posset alius iudex ꝓuiam executiuam se impedire vt ꝓbatur in. l. properandum. §. finautē reus. C. de iud. ⁊ in. c. romana. §. contrahentes. de foro cōpe. ⁊. l. cum vnus. ḋ. de bo. au. iu. pos. ¶ † Jtem si ambo essent eiusdem territorij vt potestas et capitaneus vel rector scholarium qui sñiam tulit. Nam requiret potestatem ꝙ exequatur ⁊ sine requisitione ⁊ licentia eius non dꝫ exequi. Et si requisit⁹ nollet exequi non tenereẽ exequi nec cōpelli posset ad exequēdum illam si sit maior vel par illi: sed si esset inferior ⁊ esset illi subditus bene posset cōpelli per illum ⁊ ita ptꝫ in iudice seculari qui tenetur exequi sñiam ecclesie. i. si fit requisitus ab illo quia quatenus administrandum iustitiam reputaẽ inferior illo iudi. iuxta no. in. c. j. de offi. ordi. vt per abb. ⁊ alios. ¶ Quin imo etiam si essent eiusdem tribunalis vt contingit quādo potestas hꝫ duos collaterales et vnus audit causas de tali quaterno alter de altero. Nam non dꝫ alter mittere sñiam alterius executioni sine eius licentia arg. in. l. j. ḋ. de offic. consu. Pone etiam exemplum in iudice tēporali al's seculari. ⁊ ecclesiastico vt in. l. episcopalem. C. de epis. audi. Aliquando tamen non requiritur alia licentia: vt quando petitur executio a successore illius qui sententiam tulit q2 reputatur idem iudex. vt in. l. proponebatur de iudi. ¶ Jtem si in casibus positis. in princi. huius. l. quando petitur a iudice ordinario ꝙ exequatur sententiam delegati sui vel arbitri: quia cū illi sint functi officio eorum non spectat ad eos requirere vel si per statutuꝫ esset deputatus aliquis super executione sententiarū: ⁊ ista colliguntur ex not. hic per Bart. † qui etiam dicit ꝙ instrumentum guarētigiatum confectum in vno loco mittatur executioni per iudicem alterius loci sine alia requisitione: quia notari⁹ fecit preceptum guarentigie functus ex officio suo ad illud instrumentum. Certe hoc videẽ verum quando in loco vbi cū petitur executio illius instrumēti est statutū ꝙ instrumēta guarentigiata mittantur executioni. Nam debet intelligi sine sint confecta in eodem loco siue in alio: ⁊ hoc tꝫ Bald. in. l. j. C. ne filius pro patre. in. iiij. q. adde qḋ ibi dixi. Secus puto si ibi non esset tale statutū: q2 infra de iure cōi non habent executionē paratā. † Et idē in confessione facta corā iudice: q2 non mittiẽ executio ni per aliū iudicem[c] vt no. Cy. in. l. vni. C. de ꝯfes. in. x. q. ¶ † Jn tex. ibi: si hoc visum fuerit. Jsta verba possunt referri ad iudicem q tulit sñiam: vt possit alteri iudici cōmittere si sibi vr: ergo. si non vr nō cōpelliẽ. Sed hoc est verū si nec videri dꝫ: q2 forte in loco suo pōt executionem facere: ⁊ victor calūniose petit eam cōmitti alteri iudici possunt etiam referri ad iudicem cui cōmittiẽ ⁊ tunc vult dicere ꝙ si sibi non vr mittenda executioni q2 forte apparet sibi iniusta non cōpelliẽ mittere: sed pōt remittere ad cōmittentē. Et hoc vr tenere Jnnocē. in. c. j. de offi. ord. Uel opposita fuit exceptio nullitatis: et probata in casu quo nullitas ipedit executionē. Nā nō mittet eā executioni non tñ pronuntiabit sup nullitate. Sed remittet[d] ad primū iudicium vt no. per Jnn. in. c. de cetero. extra eo. ⁊ p Bart. in prin. huius l. Alias non subsistēte iusta cā cogiẽ iudex vnius territorij per superiorem cui subest mittere executioni sñiam alteri⁹ iudicis Uel forte etiam ꝑ illū eūdē iudicē quasi in hoc sit superior. ar. in aut. vt nulli iudi. §. si qs vero cōprehensorum. facit de admi. tu. l. titium ⁊ meuiū. §. tutores. Et adde ad ea que. ḋ. dixi q̄ not. in. c. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg.

2 ☞ Sententia interlocutoria potest ferri sub conditione et quid in diffinitiua.

3 Si maritus est condemnatus an possit capi fundus dotalis in causam pignoris.

4 Quid econuerso an condemnata muliere fiat executio in reb⁹ dotalibus.

Jn executione sententie: an possit condēnatus incarcerari si victor nollet capere bona.

1 **Jn venditione.** †[e] Jn executione sñie dꝫ ordo seruari q habeẽ hic vt primo capianẽ mobilia ⁊ eis nō existētibus vel nō sufficientibus immobilia ⁊ in oīm defec. ꝑueniaẽ ad noīa debitorꝫ. Et vide qḋ no. in spec. de primo vel scḋo decre. §. restat. ver. sed quid ergo de sententia. §. sequitur. versi. ⁊ scias. ⁊ ver. si vero nuntius.

2 ¶ † No. tex. hic cum glo. in ver. si deniꝗ ꝙ sñia interlocutoria pōt fieri sub cōditione: in sentētia aūt diffinitiua distinguitur an sit conditio intrinseca que inest de natura vt ista si probatū est ⁊ tunc idē. vt. l. cū iudex. C. de sentē. Aut non est intrinseca et tunc nō dꝫ ferri: lata tñ tꝫ vt in. l. j. §. biduū. qñ app. sit. Et etiaꝫ intrinseca distinguiẽ an sit de presenti vel de preterito an de futuro vt si probabis vel iurabis ⁊ tūc dꝫ iurari incōtinenti al's nō prodest vt no. in. d. l. cū iudex. ¶ † No. etiā glo. q̄ incipit nullo: q2 innuit dum alleg. l. j. de fun. do. ꝙ si maritus est condēnatus pōt capi fun. dotalis in cām pignoris. hoc reprobatur per doc. q2 dꝫ deseruire oneribus matrimonij ⁊ sic mulier admittetur ad contradicendū ꝓ suo interesse. q2 speciale est in causa primipili. ⁊ vt. C. in qui. cau. pig. ta. contraha. l. satis. ⁊ de primipilo. l. j. ⁊ facit. l. ob maritorum. C. ne vxor ꝓ ma. † Et sic ecōuerso condēnata muliere nō fit executio in rebus dotalibus. vt. ḋ. de do. ob cau. l. si donatarius. nisi in certis casibus: vt in. l. quinꝗ legibus. de bo. dam. ¶ Ultimo si victor nollet capere bona: sed personā condēnati: ⁊ eaꝫ incarcerare posset. vt in. l. j. C. qui bo. ce. pos. ⁊ tetigi. ḋ. eo. l. iiij. §. ait pretor.

2 ☞ Pignus pretoriū an ita possit adiudicari creditori qñ nō reperitur emptor. sicut pignus iudiciale.

1 **Si pignora.** † Pignora capta in cām iudicati si nō reperiatur emptor: ⁊ idone⁹ adiudicantur victori pro debito etiam si minus valeant nec pōt residuum petere. h. d. ¶ Jn tex. ibi pro ea quātitate que debeẽ. Jstud videtur posse intelligi duobus modis cū generaliter: ⁊ simpliciter loquaẽ. Primo ꝙ etiā si plus debeatur quā valeāt pignora fiat adiudicatio ꝓ toto debito ⁊ residuū peti non possit: ⁊ hoc est qḋ infra subijcitur. Jtem econuerso si plus valeant ꝙ debeatur postꝙ emptor non requiriẽ ⁊ condēnatus non soluit in eius odium abdicentur pro summa debita ⁊ non teneaẽ victor aliquid refundere: hoc videtur iustuꝫ: q2 si vnū statuitur contra victoreꝫ: qñ valent minus equū videẽ vt aliud statuaẽ pro eo si valent plus licet hoc non tangatur hic per gloss. vel docto. Et predicta quando fuit ita expresse dictum in adiudicatione ⁊ ita loquitur iste versi. puta adiudicor tibi pro quantitate debita ex sententia. Jdem si simpliciter facta fuit adiudicatio: et hoc est quod sequitur nam si creditor ⁊c. Quando tamen valent minus victor potest recusare ne sibi adiudicentur: et eligere potius ea retinere in causam pignoris quousꝗ condemnatus sibi soluat: sed tunc interim fruc. perceptos cōputabunt in sortem vt in. l. ij. C. de pigno. act. Non sic si fuisset facta adiudicatio: quia tunc bona essent sua sed in casu precedē. non sed condemnati: ⁊ tenetur eam restituere quandocūꝗ satisfiet vel potest dicere ego volo emere tanquam quilibet extraneus pro eo ꝙ valent: vt. C. si in causa iudicati. l. ij. et iste est melior modus quē possit habere ⁊ sic superfluuꝫ crediti

[a] ¶ Audiat talis. q̄ d vigore dictorū verborū facere possit delegatus cū ī supplicatione plura sunt narrata. vid per d. de ro. ī nouis. ⁊ antiqs de resc. ⁊ qñ cognitio. et executio cause dicaẽ cōmissa vide ꝑ Bal. ꝯs. ccxcij. ⁊ an cōmis. deci. videaẽ commissa cognitio ꝑambula. vide ꝑ car. ꝯs. xxxij.

[b] ¶ Et referre. adde vt ꝑ do. Car. consi. xxv.

[c] ¶ Aliū iudicem adde Jo. an. ī addi. ad Spec. ī ti. de cōfe. §. nūc videdū. ver. qd. de cōfe. ⁊ qñ sñia dꝫ mitti executioni ad lr̄as alterius iudicis vide per fulg. ꝯs. cxl.

[d] ¶ Remittet. dicit Lud. ro. cōsil. lj. qḋ iudex nō remittit nec remittere dꝫ vbi nullitas est notoria ꝑ multa iura de qbus ibi ꝑ ipm.

[e] ¶ Jn vēditione. an hic. §. habeat locū in hypothecaria. vid Sozi. ꝯs. clix. ⁊ ibi etiā alia ad declarationem. §.

adiudico

posset petere. Econuerso si plus valent potest condemnatus cõ tradicere ꝙ non adiudicentur: dummodo soluat id in quo con demnatus est vel recipiat emptorem sed si neutrum facit tunc melior via ꝙ possit habere victor est ꝙ faciat sibi adiudicari pro snīa debita: ꝛ ita intellige quod hic habet̃ in glos. ij. †Sed vtrum erit idem in pignore pretorio quãdo non reperitur emptor: vt fiat adiudicatio sicut hic dicitur in pignore iudi. Bar. hic videtur tenere ꝙ nõ ꝛ dicit esse idem ꝙ quando impetrat̃ a principe quo casu adiudicantur vsq̃ ad concurrentẽ quantitatem: ꝛ residuum põt petere victus. vt in. l. ij. C. de iure do. impet. Sed specu. videtur dicere idem qđ hic in tit. de. §. ꝛ. ij. decr. §. nunc dicamus. ante fi. ver. emptore aut nõ reperto ꝛc. ℂNec videtur posse assignari bona ratio diuersitatis inter pig. pretorium ꝛ iudiciale quantum ad hoc imo videretur multo fortius in pretorio quia melioris cõditionis dꝫ esse actor postquã obtinuit sententiaꝫ ꝙ ante. Sed si obtinuit cogitur recipere pro toto debito: vt hic ergo fortius quando non obtinuit. Quid autem si ipse debitor condẽnatus vel non condẽnatus dat insolutum. Certe tunc aut exprimitur pro quanta quãtitate ꝛ claruꝫ est. Aut non exprimitur sed simpliciter insolutum traditur. Et tunc Bar. hic videtur dicere ꝙ non valeat datio sicut nec emptio non specificato pretio. Contrariũ puto verius ꝙ imo censeatur facta datio pro summa debita: quia ad illam refertur: et sic satis videtur certum pretium per relationẽ[a] ad debitum. vt. s. eod. l. ait pretor. §. j. et si minus valet imputet sibi creditor si plus imputet sibi debitor qui effuso sermone locutus est. arg. l. fi. C. de do. promis. Quando fit aũt per principẽ tũc mitius: et humanius agitur pro vtroq̃. vt in. l. ij. de iur. do. impe. ℂIn glos. que incipit qđ presumitur ibi: duꝫ dicit siue etiã victor dicat cũ victo: ꝛ iudex non consentiat ista gl. videt̃ expresse sentire illud qđ. s. dixi. nam hoc qđ dicit glos. nõ põt contingere nisi quando pignora plus valent ꝙ debeatur: ꝛ non reperit̃ emptor nec condemnatus soluit tunc enim victor põt dicere volo mihi adiudicari pro summa debita: vt nihil cogatur vltra soluere lꝫ plus valeant: ꝛ dꝫ audiri licet victus: ꝛ iudex dicat contrarium ꝙ non sit iustũ vel dic ꝙ si victus dicat cõtrarium non audit̃ si iudex videt ꝙ possit contradicere per id qđ sequit̃ in glos. fi. ℂNam qñ valet minus quicquid dicat̃ in isto tex. glos. vult ꝙ iudex possit abdicare vsq̃ ad summã debitã vel pro certa quantitate ꝛ ꝙ residuũ possit petere: ꝛ ita dicit de facto obseruari: ꝛ sic istud qđ dicit̃ in tex. procedit qñ concurrit voluntas iudicis vel qñ datio facta est simpliciter: al's secus vt in gl. Eodem modo videt̃ si vꝫ plus ita demũ possit habere pro summa debita qñ cõcurrit voluntas iudi. alias põt dicere nõ videt̃ mihi iustũ dare tibi insolidũ pro summa debiti cum longe plus valeant: retineas ergo tibi pignori. tñ victor iniuria afficiet̃ ꝙ cogetur emere: ꝛ ideo forte verius videt̃ ꝙ glos. hic dicit quod non cogatur recipere nec retinere pignori: sed possit petere sibi adiudicari: ꝛ imputet sibi condẽnatus: ꝛ si hoc iudex non faciat tenebitur victori ad interesse postꝙ eius contradictio non admittitur: vt in ista glo. no.

a ℂRelationẽ facit qđ voluit bal. in. l. j. C. de re. nõ alie. cuius dictũ refert ꝛ sequitur Lud. ro. ꝯsil. xcj. in. ij. col.

b ℂCitãda. đ hoc vt p̃ Rapha. cu. consi. lxxi. Sozi. cõsi. x. j. allega.

2 ☞Practica qñ quis sentit debere fieri aliquam executioneꝫ contra aliquem ꝛ in aliquibus bonis tanꝙ illius si pretendit aliquam de illis ad illum non pertinere sed ad se ꝛ quot testes requirantur. ꝛ nu. 7.

3 Executor snīe in causa executionis assumit sibi partes iudicis in his que non opponuntur contra snīam sed super bonis in quibus fienda est executio.

4 In executione sententie ꝙ sit citanda pars vt veniat ad dicendum causam quare executio fieri non debeat.

5 Summaria cognitio in quibus casibus habeat locũ remis.

6 Pronuntiatio facta in causa summaria super aliquo incidenti non preiudicat quominus aliud idem possit refricari in ordinario iudicio principaliter.

Si fuit pronuntiatũ executionẽ nõ esse fiendã pp̃ter nullitatẽ sententie non prohibetur victor agere ordinario iudicio ꝛ petere declarari snīam esse validam: ꝛ qualiter.

7 Pronuntiatio facta super aliquo incidenti in cã plenaria an faciat preiudicium quominus illud incidẽs possit refricari principaliter in alio iudicio.

8 Missus in possessionem ex causa iudicati possidet sicut creditor conuentionalis.

Quod per talẽ immissionẽ interrũpat̃ vsucapio naturaliter.

9 Victor si vellet immitti pro iure condemnati salua possessione possessoris an hoc possit fieri itaq̃ ius proprietatis in ipm̃ transferatur remanẽte possessione.

1 **Si super rebus.** †Si per tertiũ contradictorem cõtrouersia moueat̃ super rebus captis: in cãm pignoris summatim discutitur: ꝛ sententia vel pronuntiatio facta in hac causa summaria non facit preiudicium in plenaria vel ordinaria postea mouenda. h. d. iste. §. not. ꝛ vulgaris qui semper alleg. ꝛ est vtilis. ℂIn text. ibi cognoscere debere de proprietate. Hoc est verũ quando nõ sunt alia bona que sine controuersia capi possunt: ꝛ sic est deueniendum ad nomina debitorum. Nam anteꝙ hoc fiat vtilius est cognoscere de hac controuersia: q2 citius expediet̃. Si autẽ essent alia bona ꝙ sine controuersia capi possent tunc executor deberet dimittere statim ista in quibus sit controuersia et capere alia vt in seq. §. sed et illud ꝛc. ℂ†Ex isto text. insurrexit

2 practica ꝙ qñ quis sentit debere fieri aliquã executionem contra aliquem: ꝛ in aliquibus bonis tanꝙ illius si pretendit aliquam de illis ad illũ non pertinere: sed ad se protestetur corã iudice ꝙ in tali re nulla fiat nouitas ipso non requisito, ꝛ nõ audito cum in illis pretendat se potius ius habere ꝙ habeat ille

3 condẽnatus seu in cuius bonis fienda est executio. ℂ†Et no. hic ꝙ executor snīe in causa executionis assumit sibi partes iudicis in his que non opponunt̃ contra sententiã: sed sup bonis in quibus fiẽda est executio. Similiter si condemnatus allegaret priuilegiũ ꝙ non dꝫ exigi vltra ꝙ facere possit ꝛ victor contradiceret assumeret executor partes iudicis in cognoscẽdo de hoc. vt. j. tit. j. l. pe. Et idẽ videndũ in exceptionibus que possunt opponi post sentẽtiam de quibus. in. l. j. C. de iur. ꝛ fa. igno. ꝛ in istis põt cognoscere ꝛ pronuntiare: vt ptꝫ ex eo qđ infra sequitur nec snīam eorũ ꝛc. Sed si opponuntur aliqua que impugnant sentẽtiã nõ põt pronuntiare qđ dic. vt dixi. s. eo. l. j.

4 §. j. ℂ†Ex predictis etiã patet ꝙ cũ in executione sententie sit adhibenda aliquando cause cognitio vt hic et not. in. l. inter

b vtile. s. de mino. ꝙ pars est citanda[b] in executione: vt veniat ad dicendum cãm quare executio fieri non debeat: al's videtur executio retractanda. de hoc arg. tangitur per Bar. s. ea. l. §. in venditione. et in. l. meminerint. C. vnde vi. et not. in. c. ex rõne. de appel. in nouella. et in. d. l. j. C. de iur. ꝛ fac. igno. per Cyn. in viij. q. ℂIn tex. cognouerit eius fuisse supple ꝛ pronuntiauerit: vt patet. j. in verbo nec sententiam. Vel dic ꝙ põt pronũtiare hoc modo. scilicet executionem fiendam in illis bonis tanꝙ pertineant ad condẽnatum non obstante contradictione illius tertij licet eniꝫ principaliter pronuntiet super executione

5 incidenter videtur pronuntiare super proprietate. ℂ†In text. ibi. summatim. Hoc intellige duobus modis. Primo quantum ad ordinẽ: quia non datur libellus nec lis cõtestatur. Secundo quantũ ad probationem: quia sufficit probatio per vnuꝫ testem: ꝛ ita expresse determinat Specu. in ti. de primo et scđo decre. §. restat. versi. sed qualiter. ꝛ in tit. de offi. iudi. §. postremo. versic. vj. in quo. §. multa tractat de summaria cognitione in quibus casibus hꝫ locum: ꝛ in quo dicatur summaria. ꝛ qualiter. ℂIn tex. ibi nec sententiam eorum preiudicare ꝛc. Supple qui iure ordinario possit agere ꝛ vendicare ab illo tertio cui fuerunt relaxata. Et econuerso. si fuit facta executio quominus ille tertius possit agere ordinario iudicio rei vendica

6 tionis: ꝛ retractare executionem factam. ℂ†Et iste text. semp alleg. ꝙ pronuntiatio facta in causa summaria sup aliquo articulo incidenti non preiudicat quominus illud idem possit refricari in ordinario iudicio principaliter vt hic ꝛ. l. non index. s. de his qui sunt sui vel alie. iur. ꝛ in. l. si quis a liberis. §. si vel parens. de li. ag. et ideo si fuit opposita exceptio nullitatis in executione: ꝛ pronuntiatum fuit executionem fiendam illa exceptione non obstante nõ prohibetur condemnatus facta executione principaliter petere declarari sententiam esse nullam ꝛ retractari executionem: iuxta no. per Innoc. in. c. ex ratione. de procur. ꝛ econuerso si fuit pronuntiatũ executionem nõ esse fiendam propter nullitatem sententie non prohibetur victor agere ordinario iudicio: ꝛ petere declarari sententiam esse validaꝫ quo facto mittatur postea executioni. ꝛ hec petitio etiam precedens super nullitate experitur iudicis officio nobili vt not. per Inno. in ca. fi. de offi. iudi. ꝛ per Barto. in. l. que sub conditione. §. fina. de condi. instit. ꝛ ꝙ ista sint vera expresse determinat Barto. in. l. j. in fi. C. quando prouo. non est neces. per istuꝫ.

7 §. †An autem pronuntiatio facta super aliquo incidenti in causa plenaria faciat preiudicium quominus illud incidens possit refricari principaliter in alio iudicio: materia est in. l. j. C. de ordi. iu. ꝛ tangitur plene per Barto. in. l. qui rome. §. duo fratres. in. iij. col. in magna distinctione. j. de verbo. obliga. per

8 Inno. in. c. fi. de ordi. cog. ℂ†In glos. ij. ibi q2 dicat se possidere. Aduerte hic quando bona possideant̃ per condemnatuꝫ: et tertius dicat illa bona ad se pertinere iure dominij incumbit onus probandi illi tertio: ꝛ poterit probare per vnum testẽ quãtum ad impediendam executioneꝫ: vt hic. Sed si possidebant per istum tertium tunc incũbit onus probãdi ipsi victori ꝙ pertineant ad condemnatum: ꝛ hoc probato fiet executio nisi ille tertius melius probet: et hec habentur in. l. ob maritorum. C. ne vxor

ne vxor pro marito. Sed vnum facit me dubitare: quia specu. in titu. de primo & secũdo decre. §. restat. ver. quid si apud eum cũ seq. & seq. videtur determinare ꝙ quãdo possessio est apud tertium nullo modo debeat in illis fieri executio: & si fuit facta debeat retractari etiã si victor velit probare ꝙ ad condẽnatum pertinẽt qḋ est contra illa que sentiunt docto. in d. l. ob marito rum. Dic pro concordia. & tene menti: quia est singulare: & quotidianum: ꝙ aut ille tertius possessor fuit citatus in processu: et sententia. & tunc quia faciunt sibi preiudicium si victor potest probare summarie ꝙ ad condemnatum pertinebat fiet executio in illis ita intelligo[a] no. in l. ob maritorum. De isto em̃ articulo an ad alium pertineret non fuit disceptatum in illo processu: ideo requiritur noua probatio victoris. Intellige tamẽ sane nisi ille tertius possessor melius probet. Aut ille non fuit citatus: & tũc habet locũ id qḋ not. Specu. in d. §. restat. versic. quid si apud eum. cũ seq. ꝙ nõ debeat fieri executio etiam si velit probare ꝙ ad illũ pertineant: & si fuit facta debeat retractari: q2 ille processus nõ facit sibi preiudiciũ nec ꝓbat illum esse debitorem in preiudiciũ istius tertij possessoris nõ citati quãtum ad hoc vt possessionẽ perdat & ita colligit̃ ex dictis eius si bene inspiciatur: & in dictis Bald. in d. l. ob maritorum. Predicta vera si ad illũ peruenit possessio aliunde ꝙ̃ ab ipso condemnato. Si autẽ ab illo in frau. cred. tunc ẽm Cy. in l. j. C. de alie. iudi. põt fieri executio cõtra eũ. Bart. hoc reprehendit hic nisi primo agatur reuocatoria: & annullet̃ cõtractus: vt isti. de ac. §. si quis in fraudẽ. Bal. nobilius in d. l. ob maritorum. distinguit ꝙ aut ista translatio fuit facta in fraudẽ executionis puta post litem motam: & procedit dictum Cy. vt recta via possit executio fieri nõ facta aliter rescissione cõtractus. Debet tñ actor ꝓbare ꝙ debitor in fraudẽ alienauerit: & sic ꝙ ille in quẽ facta est alienatio scieuerit litẽ motã: non em̃ reuocat̃ alienatio in fraudẽ creditorũ facta nisi vterqꝫ participauerit. l. qui autẽ. §. hoc edictũ. de his q̃ in frau. cre. & hoc probato nõ expedit aliter alienationẽ rescindere: & ista probatio fraudis fienda est in hoc iudicio executionis & ea facta fienda est executio. Et potest dici ꝙ si creditor probauerit ꝙ debitor nõ haberet in bonis nisi rem alienã satis sit probata fraus etiã si al's nõ fuerit ꝓbata sciẽtia illius in quẽ fuit facta: vt sic possit fieri executio aliena. aliter non rescissa per l. oẽs. §. lucius. q̃ in frau. cre. Sed si alienatio facta fuit ante litem motã opponitur ꝙ via ordinaria. et sic acti. in fac. agitur ad rescissionẽ alienationis: et ꝓbata fraude illa rescindetur: & creditor ius suũ super illa consequatur: et hoc est qḋ sequit̃: & primũ casum habui de facto in causa simonis petri de caimo. Aut nõ in fraudẽ executiõis: sed debiti: vt si ante litẽ motã & tũc procedit dictũ Bar. hic. ¶ †Ultimo no. hic in fi. tex. ẽm vnã lec. glo. ꝙ missus ĩ possessionẽ ex causa iudicati possidet sicut creditor conuentionalis: & ideo per talem immissionem interrũpitur vsucapio naturaliter qḋ declara: vt hic per Bart. ¶ Item ea que. s. dixi de tertio possessore procedunt quando eius possessio est iusta: vt non debeat de facto sibi auferri pro executione. Secus si est iniusta vt q2 clam vel violẽter obtenta: & hoc cõstat. Nã sibi non prodest sicut per fraudem ad ipsum deuenisset. arg. in l. vis eius. C. de proba. & in hoc etiã videntur concordare docto. ¶ †Item procedunt quando victor vellet auferre illi possessionẽ. si autẽ vellet immitti pro iure condemnati salua possessione possessoris an hoc possit fieri ita ꝙ ius ꝓprietatis in ipsum trãsferatur remanẽte possessione penes illũ fuit questio disputata per Martinum fil. qui determinauit ꝙ sic. arg. in l. si finita. §. si de vectiga. de dam. infec. et in l. si fundum. cum ibi no. in glo. de fun. do. Barto. hic dicit istud esse verum si ille possessor confitetur ad condemnatũ pertinere ꝓprietatem alias dicit secus. arg. j. ea. l. §. sed vtrũ Bal. in l. ob maritorũ truffatur de hac limitatione: & merito: nã ille §. sed vtrũ. loquit̃ in nomine debitoris a quo victor vult extorquere pecuniã. Sed hic a possessore nihil vult extorquere: ideo non est curandũ de sua confessione vel negatione: licet ista per Bal. non tangãtur tamen ipse pro deci. Marti. fil. allega. in l. quis. j. quib. ex cau. in posses. ea. vbi constituitur pignus pretorium absqꝫ eo ꝙ quis realiter immittatur in rem si missio fieri non potest. & sic limitatur. l. non mirum. de pign. act. licet hic ergo non possit fieri in preiudicium possessoris ipsa missio realis tamen non tollitur: quominus ius condemnati possit per missionem transferri in victorem.

2 ¶ Comparente tertio contradictore in quibus casibus non supersedeatur in executione.

3 Creditor qui habet debitorem condemnatum ꝙ possit facere auferri rem debitoris alteri obligatam licet sibi obligata non sit & facere eam vendi.

1 **Sed et illud.** †Si est aliquid qḋ sine cõtrouersia possit capi illud capitur et dimittitur illud qḋ est in cõtrouersia. Itẽ si mouet̃. q. de iure pignoris cessat summaria cognitio nec supersedet̃ in executiõe. Sed fit missio & res vẽditur si plus valet ꝙ̃ illi cõtradictori debeatur & primo sibi satisfit residuum vero victori soluitur. h. d.

2 ¶ †Limitatur ergo. §. precedẽs in duobus dũ ibi dicit ꝙ comparente tertio cõtradictore supersedetur in executiõe & summatim discutitur de ipsius contradictione. Nã hoc est verũ qñ non sunt alia bona que sine controuersia possint capi: al's illa capiũtur & sic nõ supersedet̃: & alia admittũtur: & sic cessat summaria cognitio: intellige hoc verũ quãdo cõtradictio et summaria cognitio verisimiliter haberẽt aliquem tractũ tẽporis Et quando ius condẽnati non erat notorium al's esset in arbitrio iudicis qḋ potius vellet facere: et ꝙ expeditius esset: vt. j. ea. l. §. item quid dicemus. & ar. in l. fi. C. de cõpen. Scḋa limitatio est: q2 procedit. §. prece. quando tertius mouet questionẽ de proprietate vel de possessione rõne ꝓprietatis. Secus si nõ negaret proprietatẽ ad victum pertinere: sed diceret rem sibi pignoratam: nã hoc non ob. fit executio nec supersedetur: q2 sine eius preiudicio. Et hoc si res plus valet ꝙ̃ illi debeat̃: nã debet vẽdi: & illi primo satisfieri & residuũ in causam iudicati cõuerti tur nõ tamen ipse tertius cõtradictor: & creditor cõpellit̃ vendere: sed compellitur ostẽdere & pati qḋ vendatur prestita sibi idonea cautione ꝙ de pretio primo loco sibi satisfiet & hoc vult iste tex. iuncta. l. quis. s. de pig. act. per quam iste. §. declaratur

3 †et est speciale in cre. qui habet debitorẽ condẽnatũ vt possit facere auferri rem debitoris alteri creditori obligatam[a]: licet sibi obligata nõ sit & facere eam vendi. Secus si nõ haberet sententiam. argu. in l. nulla. C. de solu. & qui poti. in pig. ha. l. eos. ipse etiã debitor auditur si vult rem pig. vendi. q2 valet plus ꝙ̃ debeatur creditori si forte nõ potest illi soluere: licet creditor contradicat vt est casus in d. l. quis. ¶ In tex. ibi nõ cogat̃ creditor distrahere &c. supple alias. nec etiã in casu isto sed cõpellit̃ ostẽdere & pati ꝙ distrahat̃. ita intellige sane istũ text. lꝫ prima facie innuat ꝙ in casu isto cõpellitur sed al's nõ cõpelleretur tamen iste sensus nõ esset bonus: & etiã ex sequẽtibus patet quia non dicitur ꝙ cõpellatur vẽdere: sed bene dicit̃ ꝙ fit distractio scilicet per executorem. ¶ In tex. ibi superfluum soluere sit paratus: & sic patet ꝙ loquitur quãdo res illa plus valebat ꝙ̃ illi tertio creditori deberetur al's videretur cessare qḋ hic dicit̃: quia cũ ex venditione nullam ꝯsequeretur vtilitatẽ ipse victor non videtur ꝙ cõpellatur ille pati ꝙ vendatur quia cessat causa propter quam compellitur.

1 **Si post aditum.** †De cõtrouersia que mouetur post vẽditionẽ vel dationẽ insolutum nõ cognoscitur summarie per iudicẽ exequentem & per viã executiuam. Sed ordinarie per iudicẽ competẽtem. h. d. vsqꝫ ad. §. sed si emptor. & loquitur hic quãdo mouetur cõtrouersia de ꝓprietate si autẽ de pretio per emptorẽ loquit̃ sequens. §. Et hic ponitur tertia limitatio ad. §. si super rebus. vt loquatur quãdo fit controuersia anteꝙ̃ pignora vendantur vel adiudicẽtur: vt tũc supersedeat̃ in executione. i. in vẽditione vel adiudicatione fienda: si vero post venditionem vel adiudicationem: tunc executor nõ debet tanꝙ̃ executor de illa controuersia summatim cognoscere ad finẽ qḋ si reperiatur iusta retractet venditionẽ vel adiudicationem: sed debet dicere ego sum functus officio meo in exequẽdo & executio est ꝑfecte facta si tu pretendis aliquod ius habere da libellum tuũ corã me tã ꝙ̃ coram iudice: si ego sum iudex cõpetẽs & nõ querebam tanꝙ̃ coram executore: ꝓcedatur ordinaria via & cũ plenis probationibus: vel si nõ sum iudex cõpetẽs da libellum corã competẽti. Nam possibile est ꝙ in executione ipse fuit cõpetẽs executor & in isto ordinario iudicio non erit competens iudex si forte ille cui facta est vẽditio vel adiudicatio nõ est sibi subiectus. ¶ In tex. ibi. periculũ versatur. dic melius ꝙ̃ glo. scilicet interitus rei vendite: quia pertinet ad emptorem post vẽditionem perfectam. vt. l. necessario. de pericu. & commo. rei vendi. Quod autẽ dicit glos. ꝙ tenetur pretiũ soluere. Dic ꝙ nõ est verũ nisi prestito fideiussore si res euincatur cum immineat euicto in limine[b] contractus. id est ante pretium solutum. vt in. l. pe. de pericu. & commo. rei vendi. & C. de euic.

1 **Sed si emptor.** †Si emptor nõ soluat pretiũ aufertur sibi res ac si vẽditio facta non fuisset & alteri venditur & pretium in causam iudicati conuertitur nõ autem cõpellitur primus emptor ad solutionem pretij per captionẽ bonorum suorum & vend itionẽ: q2 esset processus in infinitum cũ idem posset contingere in hac venditione qḋ in prima: & ideo consulitur ꝙ executor non vendat ni si in presenti pecunia: & ꝙ non faciat triennium soluendi: alias venditio habetur pro non facta cum possit de facili retractari non soluto pretio. h. d. vsqꝫ ad. §. sic quoqꝫ. ¶ Et primo format

a ¶ Intelligo. ad de ad hoc ea que voluit Sozi. cõ si. clxix. ꝑgi. alle.

b ¶ In limine. vt a ꝑncipio ita cõuentũ sit al's nõ põt vẽditor cogi ad prestandũ fideiussorẽ. de euictiõe. hoc firmat etiam Lud. Ro. cõsi. vij. in fi. ꝯsi.

questionē si emptor nō soluit pretiū:an executor poterit ipsum cōpellere ad solutionē pretij per capturā bonorū suorū et venditionem illorū vsq; ibi ⁊ non puto. Ibi determinat ꝙ nō ⁊ ꝙ iste nō esset bonus modus exequendi nec expeditus:quia esset procedere in infinitū:q2 illud idem posset contingere in bonis suis alteri venditis ⁊ emptore nō soluente:q2 similiter caperētur bona illius:⁊ venderētur alteri:⁊ illo nō soluente bona sua etiā venderentur alteri:⁊ sic in infinitū.Et istam rationem probat in ver.quid enim.q2 ista ita esset necesse facere siue dicam⁹ ꝙ emptor debeat condēnari siue ꝙ habeat̃ pro cōdēnato vsq; ibi melius igit̃:ibi cōfirmat qd̄ dixerat ⁊ addit aliam rationē. q2 victor cōtra illū emptorē nullā habet actionē ad pretiū cum ipse nō vendiderit:sed executor vsq; ibi:nec iniuria. Ibi cōsuluit victori cū declarat quis modus sit tenendus.s.ꝙ executor nunq̄ vendat cū termino ad soluēdum:sed presenti pecunia:[a] vel si cōtingat cōtrarium fecisse:⁊ emptor pretiū nō soluat tan q̄ executio non sit facta auferat ei rem:⁊ alteri vendat presenti pecunia:quia prima venditio pro non facta habetur.

2 ☞Si nomina debitorum condemnati nō sunt liquida qualiter erit procedendum.

3 Casus in quo datur curator bonis presentis ⁊ viuentis.

1 **Sic quoq;.** †Si nō sunt mobilia nec immobilia perueniūtur ad nomina debitorū: ⁊ in illis fit missio si ꝯfiteant̃ se debitores:alias secus:⁊ si reperitur pecunia solutioni parata lȝ penes tertiū illa capit̃:nec tunc fit missio in nomen illius:sed de facto pecunia recipit̃.h.d.vsq; in fi.l.Et sic facit differētiam inter nomen debitoris apud quem nō est pecunia parata:⁊ tūc fit missio in ipsum nomen. Nec tūc ita de facto compellitur soluere:sed fit missio:vt in glos.habetur:⁊ debitor est apud quem pecunia est parata vt si erat penes eum deposita vel commodata:⁊ tunc non fit missio ſm formā traditam a glo.Sed pecunia statim recipitur:⁊ fit illi preceptū 2 de tradendo.¶†In tex.ibi.discedi a noīe. Quid ergo fiet isto casu postq̄ non sunt alia bona mobilia vel immobilia ⁊ noīa debitorum nō sunt liquida.glo.rn̄det in.l.ij.C.qn̄ fiscus vel priua.ꝙ dabit̃ curator bonis istius condēnati q mouebit actionē contra illos debitores: et faciet illos condēnari : ⁊ tunc effecta erunt liquida:⁊ in eis poterit fieri executio . negari tamen nō potest quin hic sit magna retardatio executionis:sed hoc casualiter accidit nec aliud fieri potest alias executor deberet facere quod expeditius est vt hic.ver.item quid dicemus. †Et no. 3 q2 iste est casus in quo dat̃ curator bonis presentis ⁊ viuentis. Regulariter secus quia solum mortui vel absentis vt in tit.de cu.bo.dā.⁊ no in.l.ab hostibus.in prin.qui.ex cau.maio.

[a] ¶Presenti pecunia.adde vt p Ange. are.in.§.vēdite isti.de re.di.⁊ p Bal.cōsil.clxxxv.iiij.lib.et facit ꝙ voluit ludo.ro.sing.suis.vbi dicit ꝙ p arrhis datis pcuratori ad vendēdum tenet̃ dn̄s si procurator aufugiat quādo dictum fuit presenti.pecu.

2 ☞Exceptio ꝙ quis nō teneatur nisi inquātum facere potest an sit dilatoria ⁊ ꝙ possit opponi post sententiam.

1 **Sunt qui in id.** †Vsq; ad.l.si cōuenerit tractatur de eadē materia vcȝ:q2 sunt quidā qui debēt condēnari vel exigi vltra q̄ facere possint ex priuilegio psonali.Et primo enumerant̃ illi qui habēt hoc priuilegiū vsq; ad.l.inter eos postea mouent̃ ⁊ soluunt̃ aliqua dubia circa hoc vsq; ad.l. si cōuenerit.tex.sunt faciles vnde non expedit summare. ¶In tex.ibi cōueniuntur.Est autē triplex modus.Primus ꝙ in libello actoris hoc dicatur peto illū condēnari quatenus facere potest:⁊ tūc procedit qd̄ hic dr̄ ꝙ cōuenitur in id qd̄ facere potest.Secūdus modus est ꝙ cōueniatur in tota quātitate ⁊ petatur in tota condēnari sed opposita exceptione cōdemnatur: quatenus facere pōt vt insti.de act.§.sunt pterea. Tertio ꝙ cōdēnetur ad totā quātitatē sed in executione sententie opponat̃ exceptio ⁊ nō fiet executio nisi quatenus facere pōt:vt.j.in.l.itē miles.in fi.in verbo cogitur soluere:q2 hec exceptio cū nō impugnat sentētiā pōt opponi in executione vt est casus.j.eo.ne sennius. ¶In.l.inter eos sup gloss.ij.ibi de peculio.l.ex facto. Supple in fi.vbi habetur ꝙ si vnus creditor habeat priuilegiū alter nō in actione psonali licet ille q nō habet preoccupet etiā preueniendo ad sententiam non est melioris cōditionis: quia fit executio pro eo prestita cautione ꝙ si appareat alius priuilegiatur cre.restituet.Debet ergo intelligi qn̄ neuter erat priuilegiatus vel habebat par priuilegium al's loquit̃.l. cōtraria ⁊ hoc si habebat par priuilegiū in actione personali: si aūt in reali vt in hypotheca:vt in duabus dotibus licet sint paris priuilegij prefert̃ prima dos nec attendit̃ preoccupatio pro scd̄a dote vt in.l.assiduis.§.ceptus.C.qui potio.in pig.ha.per regulam qui prior est tempore ⁊c.que hȝ locum in actione reali non in psonali.vt in.l.priui.j.de priui.cre.¶In fi.glo. adde qd̄ no. j.de re.iu.l.in eo qd̄.Et dic ſm Dyn.ꝙ est cōsiderare duo tempora:scȝ tēpus sn̄ie:⁊ tēpus executionis.licet in primo dic ꝙ in prima sn̄ia nō habetur respectus ad alterā: sed in vltima habetur respectus ad primam.⁊ hoc voluit ista.l. In scd̄o tempore

[b] ¶Angel. tenet contra.vide late ei⁹ ꝯsil.clxxxiiij. Bal. ꝯsi.cxiiij.j.lib.incip.cōmissus fuit articul⁹.

non habet̃ respectus ad primā:nam aut concurrunt eodem tēpore ⁊ vtriq; pro rata satisfit:aut diuersis ⁊ primo venienti satisfit in totum eius quod dictum est in sua sn̄ia non habito respectu ad aliā.Dy. Et no.ista verba q2 subtiliter declarāt tex. istum cū glo.⁊ etiam in.l.iudicati.j.eo. de qua signat̃ hic cōtra2 rium satis difficile.¶†In.§.fi.istius.l.inter eos.super glo.fi. Dic ꝙ ista exceptio non est dilatoria iudicij:sed solutionis. q2 si peruenit ad pinguiorē fortunā tenet̃ soluere:vt no.s.eo. patronus.in vlti.glo.peremptoria aūt nō potest dici: q2 nō extenuat nec extinguit debitū sed moderatur executionē: et potest opponi post sn̄iam qd̄ nō est in perēptorijs.vt.l.peremptorias C.senten.rescin.nō posse. Et adde quod not. in.l.ij.j. de excep. et solu.matrimo.l.ex diuerso.§. fina. ⁊ instituta de exceptioni. §.item temporales.

2 ☞An pater mariti sit magis priuilegiatus respectu vxoris: q̄ pater vxoris respectu mariti.

Affinitas an dissoluatur per mortē vxoris vel viri.

3 Statutum vel pactū de dote lucrāda ꝙ habeat locū etiam in dote non soluta cōstante matrimonio.

1 **Non tantum.** †No.ꝙ pōt esse iudiciū inter maritū ⁊ vxorē:cōstan.matri.ex alia causa q̄ ex cā dotis:q2 illa nō potest cōstā.matri.peti.videbat̃ ꝯtrium ,ppter societatē vite sicut nec inter patrem ⁊ filium.vt.l.lis nulla.s. de iudi. 2 ¶†Itē no.in.l.sicut cū prin.l.seq.ꝙ pr̄ mariti est magis priuilegiatus respectu vxoris q̄ ecōuerso:pater vxoris respectu mariti:q2 primus etiā si conueniat̃ sol.ma.ad restitutionem dotis habet priuilegium ne condēnetur vltra q̄ facere possit.Sed secūdus si cōueniatur ad solutionē dotis.solu.matri.non habet illud priuilegiū lȝ bene habeat si cōueniatur eo constante.Certe quicquid hic dicatur.l.tamen penul.s.de iur.do.aliter determinat ꝙ istud sit verū quādo dolose induxisset generū ad contrahendum al's gaudet priuilegio etiam solu.matri.et ita not. in.l.ex diuerso.s.solu.matri.Glo.tamē in ista.l.sed hoc ita.que semper alleg.dicit ꝙ ratio est:quia mortua vxore soluta est affinitas q̄ ratio non est bona.Primo q2 nō est verū simpliciter ꝙ sit soluta:imo adhuc durat quātum ad impediendum matrimonium inter virū superstitem:⁊ cōsanguineum vxoris mortue vsq; ad quartum gradum:vt insti.de nupt.§.affinitatis.et in.c.non debet.de consang.⁊ affi.licet quantum ad alia priuilegia videatur finita:⁊ hoc vult gloss.in.l.cui eorum.s.de postu. Item quia eadem ratio esset in socero ex parte viri premortuo viro.Et tamen ille socer adhuc gaudet priuilegio.Patet ergo ꝙ isti soceri sunt pares in priuilegio nisi socer ex parte vxoris 3 sit in dolo:vt dictum est per.d.l.pe.que declarat istam.¶†Vltimo per.l.sed hoc ita.in prin.patet ſm Dy.ꝙ si est statutū vel pactum de dote lucranda locum habet etiam in dote nō solu. constan.matri.Nam hic maritus solu.matri.non poterat petere in dotem nisi ratiōe lucri quod debebat sentire ex pacto vel ex.l.municipali.facit.l.iul.de iure do.⁊.l.si donaturus.§.fin.de condi.ob causam.⁊ vide quod not.per Barto.in.l.iul.C.de sacro san.eccle.

2 ☞Si partes concordant ꝙ cōmittatur causa cōsilio sapientis ⁊ stetur consilio illius licet consilium sit iniustum excusatur iudex si ipsum sequitur.

Quid si fuisset dictum ꝙ committatur consilio talis vel si simpliciter statutum dicat ꝙ committatur consilio sapientis non autem dicit ꝙ stetur.

1 **Si conuenerit.** †Si ptes concordāt qualiter sn̄ia ferat̃ iudex debet sequi eorum voluntatem.h.d.⁊ semper allegatur.Et potest intelligi pluribus modis:puta si concordant ꝙ condemnandus absoluatur vel ecōuerso ꝙ absoluendus condēnetur:vel ꝙ condemnandus inquantū facere potest condēnetur insolidū.¶Hoc tamen vltimum nō est semper verū:vt in glo.q2 nō semper potest ille cui cōpetit tale bene2 ficium ei renūtiare.†Et per istam.l.cōmuniter dicimus si partes cōcordāt ꝙ cōmittatur causa cōsilio sapientis: ⁊ stetur cōsilio illius licet cōsiliū sit iniustū excusatur iudex si ipm̄ sequitur. Quid autē si fuisset dictū ꝙ cōmittatur cōsilio talis:vel si simpliciter statutū dicat ꝙ cōmittatur cōsilio sapientis:nō aūt dib cit ꝙ stetur.Bar.hic tenet eū nō excusari.Ang.tenet cōtra[b] nisi contineat manifestam iniquitatem:q2 iustam causam habet sequendi consiliū maxime quando partes consenserunt in personam consultoris.Et adde quod no.Bal.in.l.mancipia.C.de seruis fugi.circa fi.¶In glo.circa princi.ibi in arbitrio hic in iudicio. Istam tenet Barto.et assignat rationem diuersitatis: quia sententia arbitri nihil operaretur si feratur ſm qd̄ inter partes conuenit cum de se non producat actionem in factū nec officiū iudicis sed sibi paret̃ metu pene. Superfluo ergo esset si ferretur

si ferretur ſm ꝙ partes conuenerunt. Nam ⁊ ipſa non prolata partes poſſent cōuenire: ideo vt aliquid operaretur ſtatuitur vt talis conuentio non valeat: ⁊ ꝙ arbiter habeat largas[a] habenas. Non ſic in ſentētia iudicis que etiā ſi feratur ſm ꝙ inter partes cōuenit habet effectum actionis producēde ⁊ etiā officij iudicis pro executiōe nō eſt ergo ſuperflua ⁊ idē eſſet hodie in ſententia arbitri eo caſu quo poſſet emologari ⁊ producere actionē in factū: ⁊ officium iudicis. ⁊. l. cū antea. C. de arbi. De hoc etiā tāgitur per Cy. ⁊ poſt Pet. in. l. j. C. de iur. om. iudi. licet Bar. nō faciat mentionē: tñ ipſi nō vidētur hāc ſolu. tenere. ¶ In glo. ibi. qñ conuenit: vt inquantū facere poſſet. Vult dicere glo. ꝙ ſi cōuenirent: vt condēnetur ille qui erat abſoluendus nō valet conuentio: ita poteſt intelligi. l. qualem. de arbi. Si autē qḋ abſoluatur condēnandus vel cū ſit condēnandus inſolidū condēnetur: quatenus facere poteſt bene valet: ita intelligatur hic. q: fauorabiliores ⁊c. tamen ſubtiliter cogitādo nō videtur poſſe aſſignari bona ratio diuerſitatis: q: verū eſt ꝙ ſunt fauorabiliores niſi renūtient eorū fauori: vt. l. ſi quis in ſcribēdo. C. de pac. ideo tutius eſt tenere iſtam. l. generaliter. vt loquitur. ⁊ ſequitur ſolu. primam.

2 ☞ Sententia iniuſta reſpectu partis valet ⁊ trāſit in rem iudicatam.

1 **Preſes prouincie.** †Sentētia lata contra ius ſcriptū ſi nō fuit error expreſſus in ea: v₃ nec reſcinditur ꝑ appellationē inualidā. h. d. †Et alleg. ſemper ꝙ ſñia iniuſta reſpectu partis valet: ⁊ trāſit in rem iudi. facit. l. cū putarē. ſ. fami. her. ¶ In text. ibi. in vſuras vſurarum condēnauit: puta ꝙ condēnauit in centū pro ſorte: ⁊ in centum pro vſuris cū tñ vſure nō aſcenderēt niſi ad ſexaginta. ſed com putādo vſuras vſurarū bene aſcendebāt ad centū: ipſe tamen iudex nō dixit in ſexaginta pro vſura ſortis: et in quadraginta pro vſuris vſurarū: ſed ſimpliciter in centū pro vſuris. Si autē dixiſſet tūc ſñia nō valeret in illis quadraginta cū vſure vſurarum ſint prohibite per. l. ſicut vſure centeſime. vt. l. ſi nō ſortē. in prin. de condi. inde. ¶ In fi. l. ibi iudicati agi non poſſit ſuple vel peti executio per iudicem qui ſentētiam tulit: ⁊ ſi opponatur de appellatiōe replicabit ꝙ nō fuerit legitima vel ꝙ eſt deſerta: ⁊ de hoc poterit ipſe idem cognoſcere incidenter: licet principaliter ſuper hoc adiri non poſſet ſm Ang. per. l. ſi contra maiorem. ⁊. l. quoniā. C. de appel. Breuiter dic ꝙ ſi dr̃ appellationē non eſſe legitimā: cognitio huius videtur pertinere ad iudicem appellationis: ⁊ ſic ad ipſum remitteretur iſte art. per c. romana. de ap. lib. vj. in ver. ſi vero vocatis. Si autē dicat ꝙ tempus appel. proſequende lapſum eſt: ⁊ ꝙ ille non fecit diligētiam cum lapſus temporis manifeſte poſſit apparere ex die late ſententie vſꝙ in tēpus quo petitur executio fundata eſſet intentio petentis executionē niſi appellans doceret de diligētia: ⁊ ita probatur in. d. l. contra maiorem. Et qḋ not. Bart. in. l. j. in fi. ſ. nil noua. app. pen. nō tamē videtur ꝙ ipſe iudex a quo debeat pronuntiare appellationē eſſe deſertam: ſed ꝙ potius pertineat hoc ad iudicem appellationis. vt. l. in eos. circa prin. in glo. magna. de appel. per doct. licet glo. ibi dicat ꝙ non habeat neceſſe pronuntiare. doct. tamen dicunt ꝙ poteſt. Pronūtiabit ergo iudex a quo executionem fiendā non obſtante app. cum lapſus ſit tempus proſequendi: ⁊ de proſecutione nō appareat: practica tamen eſt ꝙ appellans citetur ad dicendū cau ſam quare ſententia non debeat executioni mandari cum ſit lapſum tempus proſequendi.

2 ☞ Si cauſa fuit cōmiſſa conſulenda duobus doctoribus qui reddiderant diuerſa conſilia: iudex poteſt ſequi quod illorum magis placet ⁊ excuſatur.

Quid ſi non elegit: ſed pronuntia u iſm contenta in conſilijs ꝙ non valeat ſententia.

3 A quo tēpore currat tempus appellandi in caſu de quo hic.

1 **Duo iudices.** †Si ex duobus legatis alter ferat ſñiam vno modo alter modo cōtrario vel diuerſo vtraꝙ ſñia pendet quouſꝙ per delegantem altera fuerit approbata. h. d. †Et per hoc videtur ſi cauſa fuit cōmiſſa cōſulēda duobus doc. qui reddiderāt conſilia diuerſa iudex pōt ſequi qḋ illorū magis placet ⁊ excuſatur. Quid autē ſi nō elegit: ſed pronūtiauit ſm cōtenta in cōſilijs: dic ꝙ nō valet per. l. vbi repugnātia. de reg. iur. ¶ In glo. j. ibi. ſ. eo. l. inter pares. per quam videtur ꝙ ſtetur ſentētie late pro reo tanꝙ illa ſit magis fauorabilis ⁊ ſolue vt in glo. ꝙ illa nō proferūtur duobus iudicibus ordinarijs: ſed a delegatis: q: tūc nō attenditur fauor ſententie ſeu q̄ ſit magis fauorabilis: ſed que fuerint per delegantē approbata vt hic: qḋ tene menti. Vel dic ꝙ etiā ſi loquat̄ in iudicibus ordinarijs poteſt procedere qñ non cōſtat quis magis dicatur reus ꝙ alter: vt in iudicio vti poſſid. vel diuerſorio vbi vterꝙ eſt actor ⁊ reus: ⁊ tunc adhuc procedit qḋ hic dicitur: et eſt no. ſolutio ad intellectum huius. l. inter pares vide no. in. c. ſi. de re iudi. Nec obſtat ꝙ imo reus dicitur ille qui prouocat. ⁊ actor ille qui prouocat: quia hoc eſt verum quātum ad effectū litis decidende: ⁊ hoc vult iſta glo. tota quam not. Eſt ⁊ tertius caſus in quo poteſt etiam intelligi iſta. l. quando eſſet vnus ordinarius et alter delegatus ſeu adiunctus a principe: quia recurretur ad ipſum principem: ita ſentit hic Barto. Sed Ang. tenet ꝙ preferatur ſententia ordinarij tanꝙ magis digni qḋ eſt falſum: quia dignior eſt ⁊ maior delegatus a principe[b] vt in c. ſtuduiſti. de offi. deleg. ¶ Vltimo q̄ritur a quo tēpore curret tempus appellādi: dic ꝙ a tempore electionis facte per ſuperiorem cum ante eam non ſit certum a qua ſententia ſit appellandum per ea que no. ſ. eo. l. iiij. ſ. ſi quis condemnatus. in glo. que incipit quia viginti. ⁊ ſic non ob. l. j. ſ. biduum. quando appel. ſit. quia ibi erat certum a qua ſententia eſſet appellādum: ideo licet ſententia ſit in ſuſpenſo: quia lata ſub conditione ſtatim tamen currit tempus appellandi.

2 ☞ Quantum tempus datur hodie iudicatis ad ſoluendum et in quibus caſibus detur: ⁊ cuius nature ſit.

1 **Debitoribus.** †Condemnatis ⁊ confeſſis datur tempus legale ad ſoluendum quod ex cauſa poteſt prorogari et abbreuiari. h. d. in effectu. ¶ †Not. principaliter in iſta. l. quantū erat tempus quod dabatur iudicatis iure iſto: ſcilicet duo mēſes: vt in fi. ⁊ hoc principaliter alleg. hodie quatuor: vt in glo. ⁊ de natura iſtius temporis quod datur miſeratio nis gratia a lege ⁊ in quo differt a tempore conuentionali: vide plene ⁊ not. Bar. in. l. ita ſtipulatus. de verbo. oblig. ⁊ patet vna differentia. in. l. ſi cum militi. ſ. cum intra. ſ. de polli. iūcta. l. in diem. eo. titu. ¶ Item no. in verſi. hi qui. ꝙ illud idem tempus datur confeſſis coram iudice qui pro cōdemnatis habentur quod datur ipſis vere condemnatis. gloſ. tamen in. l. ſi debitori. de iudi. dicit ꝙ de conſuetudine dantur decem dies. quia ſtatim poſt cōfeſſionem ſit eis preceptum per iudicem ꝙ infra decem dies ſoluant hoc: tamen ex qualitate perſone vel quantitate aliud ſit dicendum ꝙ iudex moderabitur. Not. etiā qualiter intelligatur. l. a diuo pio. quaſi per totam. l. ſ. eo. ꝙ capiantur pignora. ⁊ vendentur: ſcilicet poſtꝙ tranſiuit tempus qḋ datur iudicatis a. l. non ante. ⁊ ſi contra fieret retractaretur executio tanꝙ indebite ⁊ ꝑperam facta per hanc legem.

2 ☞ Si ſententia eſt lata contra tenorem alicuius reformationis que non erat in volumine ſtatutorum tradita iudici ſm illam deberet pronuntiare ꝙ non reddatur ſententia nulla.

3 An dicte reformationes que non ſunt in volumine ſint allegāde ⁊ producende in termino dato ad producendū iura ſicut inſtrumenta.

1 **Cum prolatis.** †Sententia lata contra tenorem conſtitutionis ſi non fuit error expreſſus valet mero iure. hoc dicit ſm vnum intellectum: et tunc concordat cum. l. preſes. ſ. eod. Vide ad intellectum iſtius legis Abba. et quod ibi ſcriptum eſt poſt eum. in. c. paſtoralis. de fide inſtru. an ſententia lata contra extrauagantem que non eſt clauſa in corpore iuris expreſſo errore illius an ſentētia ſit ipſo iure nulla: ſic ſententia lata contra ius commune quod clauſum eſt in corpore iuris eſt ipſo iure nulla ſi error iuris ſit expreſſus in illa: vt in. c. j. de re iudic. ⁊ in. l. ij. C. quorum appel. et in. l. j. ſ. item cum contra ſacras. ⁊ in. ſ. item cum cōtra iura. ij. q. vj. vide plene in dicto. c. paſtoralis. ¶ Vel dic ꝙ etiam ſi fuit error expreſſus ſi illa conſtitutio non erat in corpore iuris clauſa: valet. hoc dicit ſm alium intellectum quem tangit gloſ. prin. ibi: vel dic conditionibus ⁊c. †Et iſta eſt magis ſingularis lect. per quam deciditur ſi ſententia eſt lata cōtra tenorem alicuius reformationis que non erat in volumine ſtatutorum tradita iudici cum ſm illa deberet pronuntiare nō redditur nulla: quod perpetuo tene menti. Secus ſi contra tenorem alicuius ſtatuti clauſi in dicto volumine: ⁊ ita videtur ſentire Barto. Mihi videtur hoc verum quando pars produceret tenorem reformationis a ſeipſa: et ſine teſtificatione officialis deputati ſuper reformationibus: quia iuſtam cauſam iudex habet ad non dandum fidem[c] ⁊ ita loquitur hic text. cum glo. quia producebantur ſententie late per imperatorem inter alios in fi. vnde poterat iuſte ignorare iudex an imperator vellet illas ſentētias habere pro lege in omnibus alijs cauſis poſtꝙ non erant in corpore iuris clauſe. Si vero ſit producta reformatio cum teſtificatione dicti officialis dico idem ꝙ ſi eſſet lata contra formam alicuius ſtatuti clauſi in volumine: quia non poteſt ignorantiam pretendere cum habeat illi credere. C. de fide inſtru. autē.

a ¶ Largas. Ange. hic dicit ſec⁹ eſſe in arbitrato re Lud. ro. ſing. ſuis alſ. pro Angel. caſum in. l. j. ſ. ⁊ poſt operis. ſ. de ope. no. nū. de quo vide etiā Sozi. cōſi. lxx.

b ¶ Delegatus a pricipe. hoc pōt procedere ſi eſſet delegat⁹ ad vniuerſitatē cauſarū vel reſpectu pſone legātis ſ₃ ꝙ ſit fortior iuriſditio de leg. ⁊ dignior in ſe iuriſditione ordinaria ꝟ negat Jo. mo. in ru. de offi. deleg. pro ſuo facit qḋ voluit imol. in. l. multū intereſt. de cōdi. et de. quē refert ſequitur Are. cōſi. lxviij. in. ij. co.

c ¶ Dādū fidem. Adde ꝙ Ludo. ro. cōſ. cclx. idem dicit in ſñia lata ꝯtra extrauagā tē ꝑ hāc. l. ⁊. c. paſtoralis. de fide ī ſtru. ibi vide.

ad hec.j.de iure fi.l.in fraudem.§.quãtus.in verbo manu commentariẽsis. ¶ †Ex predictis apparet ꝙ dicte reformationes que non sunt in volumine sunt alleg.⁊ producende: ⁊ in termino dato ad producenda iura sicut instrumenta: al's videtur qđ non possit prodesse. Et eodem modo dicendum est de consuetudine: licet non sic de statutis clausis in volumine. Sicut ne legibus iuris cōis: q2 nō expedit illam vel illas producere: q2 semper habentur pro productis: ⁊ ista patent ex not. per Bar. in.l. omnes populi. in vltima.q.de iusti.⁊ iur.⁊ in.l. prescriptione. C.si contra ius vel vti.pub.⁊ de iura.calum.l.ij.§.quod obseruari.l.ornamentorum.in fi.de auro ⁊ arg.leg. Nam tale dubiũ in talibus reformationibus ⁊ consuetudinibus equiparatur dubio facti cum sit probabile.vt no.in.c.j.de postul. prel.li.vj. in glo.super verbo manifesta.⁊ in.c.vt debitus.ãte fi.de appel. Sequitur.l.diuus adrianus.

¶ Limitatio ad iura dicẽtia ꝙ post didicita testificata super eisdẽ capitulis vel directo contrarijs testes non admittãtur. Quando cunꝗ plura requiruntur ad probationem ꝙ alterũ non sufficiat.

a ¶ Admittẽdos. Adde vt p Lu. do. Roma.cõsil. cccclxxix. Alex. consi.lxi.iij. lib. Ancb.ɔ̃s.cclxiiij.

Diuus adrianus. †Sententia lata per falsos testes etiam pecunia corruptos valet mero iure. Sed contra eam datur in integ. resti. Et corrumpens criminaliter punitur. h.d.ista.l. notabilis que declarat omnes alias de hac materia loquentes maxime ti.C. si ex fal. instru. Ubi de restitutione non fit mentio ita expresse sicut hic. Licet dicatur ꝙ talis sententia non habeat effectũ nec autoritatem rei iudi. Nam debet intelligi impetrata restitutione: ⁊ concessa per hanc.l.dũ dicit in integ.resti.⁊ etiam in fi.dũ dicit in integ.restituet. Sed glo.in.c.cum venerabilis.in fi de excep. videtur velle ꝙ sit nulla ipso iure.⁊ sic non requiratur restitutio tamen ista nullitas non apparet quousꝗ sit probata falsitas: et interim presumit̃ valida. Et ꝭm hoc semp posset allegari ⁊ probari: sꝫ tenendo primũ intellectũ qui est verior ꝭm communem opi.nõ potest allegari nisi infra tẽpus petende restitutionis.et sic olim annũ vtilem hodie quadrienniũ cõtinuum: ⁊ ita debet intelligi.l.qui agnitis.j.de excep.vt ibi no. in gl.pe. que incipit exceptione in fi. ¶ In text.ibi vt si tibi probauerit conspiratione ⁊c. Istud ꝙ debeat ꝓbari cõspiratio ⁊ corruptela dicit hic imperator ꝓpter id qđ statim sequit̃ rem seuere vindica.quia si nõ interuenisset corruptela: ⁊ cõspiratio nõ essent aduersarij puniendi.q2 non fuerũt in dolo.nõ aũt ꝓpter id qđ dicit̃ in fi.ꝙ cã in integ.resti. Nam ad illud sufficit probari solã falsitatẽ testium.vt in gloss.qđ tñ dic: vt ibi dicã. ¶ Et aduerte ad tres casus: nã interdũ talis sententia est ipso iure nulla ⁊ sic nõ est necessaria restitutio.⁊ hoc qñ vltra ea q̃ continentur hic interuenit aliud.s.q2 fuit lata contra absentẽ ⁊ indefensum: vt in.l.si pretor.§.marcellus.s̃.de iudi.ꝭm cõmunẽ intellectũ. Itẽ in casu speciali cum est lata cõtra minorem super excusatione tut.vel cura.vt in.l.j.⁊.ij.C.si ex fal.alleg. Interdũ valet cũ effectu nec rescinditur per in integ.resti.s.qñ de falsitate fuit oppositum ante ipsam latã ⁊ de ipsa plene cognitum posito etiam ꝙ non pronũtiatum: vt in.l.fi.C.de fide instru. ¶ Interdũ valet mero iure: sed cõpetit restitutio infra quadrien.s.qñ sumus extra dictos casus: vt in hac.l. Istud tñ est verũ si probetur ꝙ iudex fuit secutus illas falsas attestationes qđ presumitur si alie probationes nõ fuerũt facte al's secus si subeant alie quas potuit sequi: ⁊ que de falsitate non redarguuntur nam presumit̃ illas secutus nisi cõtrarium probetur: ⁊ hoc ꝓbatur.in.l.pe.C. si ex fal.instru.⁊ in.c.cũ I.⁊ A.extra eo.titu.de re iudi. ¶ Item intellige hanc legem quando vellet probare falsitatem per indirectum puta quia testes dixerunt ꝙ tali mense: ⁊ tali die ĩ tali loco mutuaui tibi presenti ⁊ recipienti centum ⁊ tu vis probare per testes idoneos ꝙ ĩ illa die: ⁊ per plures ante: ⁊ post eras absens in loco remoto: ⁊ tunc poteris hoc facere etiã post apertas attestationes: vt in.c.series.de testi. Si autem velles probare falsitatem directo ꝙ ĩn illo loco ⁊ die non interuenit numeratio pecunie per testes qui dicant se ibi interuenisse: ⁊ nullam numerationem interuenisse: aut si primi testes dixerũt hoc fuisse factum presente titio ⁊ seio: ⁊ ille titius ⁊ seius dicant oppositum. Isto casu post didicita testificata: ⁊ publicatas attestationes non admitteretur pars etiam ante sententiam super articulis directo contrarijs ad reprobãdum testes. vt in auto.qui semel.C.de proba.⁊ in.c.fraternitatis.de restit.⁊ in cle.fi.eo.tit. Multominus post sententiam hoc tamen intellige verũ quãdo dũtaxat vellet probare falsitatem. Si autem vellet probare corruptelã per pecuniã: tũc isto casu admitteretur quasi sit nouus ar.⁊ hoc videt̃ de mente Io.an.⁊ aliorũ.in.c.licet causam. de proba. Et idem Io.an.in cle.fi.de testi.in glo.in verbo directo.†vide quod scriptum est recolligẽdo in ista materia in.c.j.

b ¶ Per pecuniã. In hac materia vide eũdem ɔ̃si. cclxvi.ĩ ĩpressis per asulã⁊ qđ dr ꝙ dictum testis corrupti pecũia nõ valet. limita singulariter duobus modis.vno modo vt nõ valeat in fauorem corrũpentis: sed in fauorẽ ei9 contra quẽ ꝓducit̃ sic: scđo modo ꝙ nõ valet qñ specialiter data est pecunia vt ferat testimonium secus si generaliter vt sit auxilio parti ꝭm Ludo. roma.sing.suis. fo.ix.

de fal.quod est valde singulare.⁊ limitatio ad illa iura.s̃. allegata dicentia ꝙ post didicita testificata super eisdem vel directo contrarijs articulis testes non admittendos:[a] ⁊ isto casu potest procedere opi. Placen.quã hic glo.reprobat qui tenuit non sufficere ꝓbare falsitatem testiũ ad sententiã rescindendã nisi etiam probetur corruptela: potest enim procedere in casu isto quando vellet directo probare falsitatem ⁊ post publicatas attestationes. Videtur etiam concedenda dicta restitutio posito ꝙ ille contra quem lata est sententia sciuerit falsitatem commissam: ⁊ potuerit appellare ⁊ non appellauerit: q2 dolus falsorum testium vel aduersarij preponderat eius culpe vt nõ possit sibi imputari cur non appellasti: vt in.l.item si obstetrix in fi.ad.l.aquil.⁊ hoc videtur esse de mente doc. Aliquando tamen denegatur restitutio si sciuit ⁊ potuit appellare: alias cõceditur.s.quando non interuenit falsitas testium nec corruptela pecunie: sed dũtaxat dolus iudicantis qui deprehenditur ex actis: ⁊ isto casu potest procedere glo.que reputatur singularis.in.l.seruo inuito.§.cum pretor.s̃.ad trebel.que dicit restitutionem esse concedendam. Sed Bar.eam limitat eo modo quo dixi tam hic ꝙ̃ ibi.⁊ in.l.vnica.C.de sentẽtijs aduersus fiscũ lat.lib.x. ¶ †In glo.j.ibi.sed placẽ.cõtra.⁊ pro ipso facit iste tex.quia imperator mãdauit sententiam rescindi si ista tria probarẽtur: ergo nõ sufficit alterũ probari: q2 quãdocũꝗ plura requiruntur nõ sufficit alterum.vt in.d.l.cum hi.§.si pretor. s̃.de transac. Sed ad istum textũ potest responderi vt dixi.s̃.e. Bar.tñ respondet aliter ꝙ̃ hic.ideo imperator voluit oĩa ista probari: q2 iste iulius talentinus ad hoc se astringit dũ in suo libello supplicatorio de oĩbus istis mentionẽ fecit: ⁊ ita videt̃ hodie expressum in.d.c.licet causam.de proba.⁊ dicit Bart.ꝙ tũc videtur se astringere qñ vnũ ponitur per modũ qualitatis ad aliud dũtaxat ꝙ corrupti falsum dixerũt. Secus si non per modũ qualitatis puta ꝙ dixerũt falsum ⁊ fuerũt corrupti p.l. fulcinius.§.cũ autẽ.ff.qui.ex cau.in pos.ea.⁊ ista verba Bart. semper alleg.hic ⁊ ibi Host.videtur tenere ꝙ videat̃ se astringere etiam si copulatiue ponat nõ per modũ qualitatis. Sed Cy.in.l.cũ te.C.de proba.dicit ꝭm Pet.ꝙ quãdocũꝗ quis in suo libello facit mẽtionem de pluribus quorũ alterũ tantum sufficit ad victoriam reportãdam nõ videtur se astringere nisi ad illud probãdum ⁊ pro hoc glo.ordi.in.c.ij.de rescrip. Bal. etiam in.l.j.de cõdi.inde.reprobat Barto.hic et dicit ꝙ etiam si per modũ qualitatis si illa qualitas non erat necessaria ad victoriam ⁊ nõ alterat actionẽ vel modũ agendi nõ censetur se ad illã probandam artasse ⁊ respondet ad illud.c.licet causam. satis nota. Sed põt dari alia responsio ꝙ ibi accidit casus econuerso ad illud de quo hic per glo.quia ibi dixit ꝙ testes corrupti falsum dixerunt ⁊ de falsitate nihil probauit sed de corruptela sic. Nos loquimur ecõuerso qñ probauit falsitatem ⁊ non corruptelam. Nã sola falsitas sufficit sine corruptela. Sed ecõtra non semper: sed ita demum si interuenit corruptela per pecuniam:[b] vt in.l.j.§.j.de fal.mo.⁊.l.ij.de condi.ob tur.cau.sic si precibus aut gratia in testibus: quia pur ꝙ dicant veritatem nõ est curandũ ꝙ testificẽtur gratia alicuius non testificaturi propter alium: q2 nõ ostẽdit veritatẽ licet nõ sic in iudice q per gratiam mouetur alicuius licet nõ per pecuniã: q2 ostendit iniustitiam si dat sententiã aliter ꝙ̃ debeat ⁊ tũc habet locũ glo.s̃. alleg.in.l.seruo.§.cum pretor. Et ista opi.Bal.placet quicquid dicat Barto.per id qđ no.Cy.in loco.s̃.alleg.⁊ per glo.in.d.c. ij.de rescript. Inno.autẽ in.d.c.licet causam.videtur aliter loqui ꝙ si ante sententiam allegetur falsitas: ⁊ probetur hec sola sufficit: vt sententia non debeat ferri. Si autem post eam latã nõ sufficit nisi probetur etiam corruptela: que opi.non placet. per id qđ hic not.in gloss. Potest esse tamen casus in quo opi. Placen.procedit.vt.s̃.dixi in tex. ¶ In glo.seq.vel implorato officio iudicis. Adde duo alia remedia.succusa.leg.corñ.de fal.⁊ ista durat.xx.annis. Item exceptio contra sententiam et ista est perpetua si reus fuit condemnatus per falsa instrumẽta: ⁊ contra ipsum petatur executio sententie. Si autem absolutus per falsa instrumenta datur replicatio si agatur actione prima: ⁊ ista durat tantum quantum actio prima: vt hec habetur per glo.etiam tex.in.l.querclam.C.de fal.⁊ in.c.cum venerabilis.de excep.⁊ si condemnatus per falsa instrumenta soluerit: ⁊ solutum repetat ⁊ excipiatur qđ soluerit virtute sententie replicari potest ꝙ sentẽtia fuerit lata per falsa instrumẽta.⁊ ista auxilia cõpetunt ad diuersa: nam actio in factum datur ad interesse cõtra dolosum: ⁊ sic cõtra testes ⁊ si aduersarius corrupit vel dolũ cõmisit etiam cõtra eum. Sed officiũ iudicis: et in integrũ restitutio datur: vt sentẽtia rescindatur ⁊ reponatur in pristino statu. Accusatio vero vt puniatur criminaliter sed exceptio vt impediatur executio snie. ¶ Aduertendũ tamen in hoc vltimo: q2 Pet.⁊ alij docto.nostri dicunt non competere exceptionem

exceptionem nisi prehabita restitutione sicut in minore et absente causa reipu. per ea que not. in. l. necnon. §. exceptio. et. l. si is qui. ff. quibus ex cau. ma. ꝛ. l. nam ꝛ postea. §. si minor. de iure iur. ꝛ quod not. in. l. exceptione. la. ij. in fi. j. de excep. ꝛ hoc tenet expresse glo. in. d. l. qui agnit. in glo. pe. in fi. quam. ff. alleg. Cum enim sententia sit valida de iure nisi rescindatur per resti. in integ. non potest competere contra eum exceptio nec impediri executio sicut ex parte actoris non datur actio rescissoria: nisi rescissa sententia vel vsucapione. vt in. l. in bonorarijs. §. sed cum rescissa. de act. ꝛ obli. Sed tex. in. d. c. cũ venerabilis. ꝛ etiã glo. videtur velle contrarium ꝙ detur exceptio sine aliqua restitutione: ꝛ idem Barto. in. l. qui agnit. j. de excep. Petrus dicit ꝙ illa decre. male loquitur: ꝛ facta fuit per non intelligẽtes subtilitates iuris ciuilis. Joan. and. ibi multum laborat. Bar. sustinet illam decre. dicens ꝙ cum detur actio in factum etiam restitutione non concessa similiter debet dari exceptio que est magis fauorabilis que ratio non placet: quia dantur ad diuersa. Nos possumus dicere ꝙ illa decre. non contradicit ꝛ ꝙ possit intelligi ſm ꝙ dicit glo. l. qui agnitis. ꝙ detur exceptio ꝛ replica. s. probibita resti. sed videtur obstare glos. in. l. querelam que dicit ꝙ est perpetua: sed tunc esset temporalis: quia restitutio non datur vltra quadriennium. Solu. ante restitutionẽ nõ est nata exceptio ꝛ si non petatur restitutio impeditur eius natiuitas: si autem petatur nascitur et postꝙ nata erit perpetua. vt. l. pure. in fi. de doli excep. ꝛ ita intelligo illam glo. si ergo petatur executio sententie poterit reus excipere non mittendam executioni: quia est lata per falsos testes: ꝛ peto eam rescindi: ꝛ hoc facere potest si est infra quadriennium ꝛ hec practica probatur in. l. papinianus. §. si filius. de inoffi. testa. ꝛ in. d. l. nam et postea. §. si minor. de contratabu. l. si preterito. sed si peteretur executio post quadrienniũ non posset reus sic excipere. vt. d. §. si minor. Ideõ caute facit actor si non petat quousqꝫ resti. peti potest: ne dormientem euigilet.

2 ¶ Triplex priuilegium qđ habet resp. circa sententiam.

3 Ille qui fuit iterum condemnatus: et iterum soluit quia non reperit instrumentum solutionis si postea illud reperiat qualiter sibi prouideatur.

1 Imperatores. †Pretextu ĩstrumenti de nouo reperti nõ rescinditur[a] sententia nisi lata sit contra rem publicam. h. d. ¶ †Not. ꝙ respublica habet triplex priuilegium. Primo ꝙ si sententia est lata contra eam non presente suo aduocato non valet. vt in. l. fiscus. de iure fisci. secus in priuato: vt in. l. velamento. C. de postu. Aliud est. qꝛ posito ꝙ sententia non sit lata per falsas probationes ꝛ sit iusta ſm acta et probata ꝛ respectu iudicis. Si tamen post eam latam et postꝙ transiuit in rem iudicatam reperiat instrumẽta cause sue que si produxisset contra eam non fuisset lata sententia non auditur: vt hic. secus in priuato. vt hic. ꝛ. l. sub specie. C. eo. tit. ꝛ intellige ꝙ auditur petendo resti. in integrum ꝛ infra triennium etiam iure isto: licet alijs daretur annus tantum ad restitutionem petẽdam ꝛ hoc dicitur in. l. vnica. C. de sen. aduersus fiscum latis. Hodie vero non debet esse deterioris conditionis ꝙ priuatus in tempore restitutionis petende: ideo sibi datur quadrien. cõtinuum ꝛ hoc tenet Barto. ibi. Bal. autem in. d. l. sub spe. dicit ꝙ vsqꝫ ad triennium non est necessaria restitutio. sed auditur per simplicem querelam: postea infra quartum annum est necessaria: sed securius est tenere glo. in. d. l. vnica. que dicit necessariũ semper. Tertium priuilegiũ est qꝛ si apparet ex actis de dolo iudicis sentẽtia est nulla: sed quando cõtra priuatum nõ est nulla: sed datur restitutio si non põt sibi imputari culpa in nõ appellando: vt dixi in. l. diuus. per glo. q̃ est in. l. si seruo inuito. §. cũ pretor. ¶ Aliquando tñ etiam lata contra priuatum per instrumenta de nouo reperta retractatur: lꝫ non sit lata p falsas probationes vt ĩ causa spirituali puta matrimoniali: quia nõ transit in rem iudicatã si lata est cõtra veritatẽ ꝛ quãdocũqꝫ de ipsa apparet rescinditur quatenus de facto pcessit: vt in. c. lator. extra eo. ti. ꝛ qđ no. in. c. propter. de elec. ꝛ in. c. fraternitatis. in fi. de frigi. ¶ Item quando fuit lata per probationes priuilegiatas puta per iuramẽtum necessariũ in defectũ pbationis. vt in. l. admonendi. de iureiurã. ¶ Item et tertio si fuit legitime impeditus quominus illa instrumenta posset producere: qꝛ restitueretur ex clausula generali: ꝛ ita tenet Bart. in. d. l. vnica. ꝛ alleg. Inno. in. c. vltra tertiam. de test. qui expresse hoc determinat. Oportet tamẽ de isto impedimẽto fidem facere. et Spec. nota. in tit. de execu. sententie. §. postremo. ver. illud. dicit ꝙ pars debet esse cauta: vt dicat instrumẽta sua esse deperdita anteqꝫ feratur sententia. Et postea probata noua repertione restituetur in integrũ. Extra istos casus sentẽtia lata contra priuatũ ex instrumentis de nouo repertis nõ retractatur. Sed si aduersarius fuit in dolo contra ipsum agi põt actione de dolo vel in factum: vt hic in fi. glo. ꝛ etiam puniri crimine stellionatus criminaliter: vt in. l. si fideiussor. §. in omnib⁹. in fi. †Et vide ad predicta qđ no. Cy. in. l. j. C. de condi. inde. ꝛ de illo qui soluit creditori suo: ꝛ qꝛ nõ reperit instrumentum solutionis fuit cõdemnatus ad iterũ soluẽdum: ꝛ soluit. postea reperitur instrumẽtum solutionis qualiter sibi pruideatur de qua etiã questione habetur in addi. spe. de instrumẽ. edi. §. postꝙ. Et ex pdictis patet quid dicendũ: etiã datur sibi aliud remedium qđ repetat pecuniã primo loco solutã: qꝛ illa solutio videtur redacta esse nõ ad causam postꝙ creditor illi nõ stetit: sed iterũ egit. arg. in. l. elegãter. §. si post. de condi. inde. ꝛ hoc expresse voluit glo. ordi. in. l. iul. eo. ti. circa mediũ prime glo. magne. Et vide qđ not. Angel. in. l. si fine. §. si procurator. j. rem ra. ha. vbi dicit se plures participasse quando creditor fuit in dolo: quia sibi fuit facta prima absolutio. vt agatur cõtra ipsum actione de dolo posito ꝙ omnia remedia cessarent.

2 ¶ Si ex pluribus delegatis ad vnã causam vnus moriatur an potestas remaneat apud ceteros.

Quid in pluribus ordinarijs vel delegatis ad vniuersitatem causarum an iurisditio remaneat apud illos ꝛ quid si vnus remoueatur vel se excuset: ꝛ quid in arbitris.

3 Si vnus eorum se absentet ꝛ alij presentes pronuntient an valeat pronuntiatio. ꝛ nu. 6.

4 Quid si omnes sunt presentes ꝛ discordant in ferenda sentẽtia quid fiet. ꝛ nu. 5. et. 6.

5 Quid si cum fertur sententia aliquis eorum taceat.

6 Si decessit vnus comes relictis plurib⁹ filijs an iurisditio que erat apud eum ꝛ etiam exercitium sit apud quemlibet filiorum insolidum.

7 Si sunt plures iudices in vna causa an vnus eorũ vel duo poterunt ferre interlocutoriam sine alijs.

8 An vnus eorum vel duo poterunt cõmittere citationẽ ad audiendum sententiam.

1 Si vni. †Ista lex cũ. l. tũc autẽ. ꝛ cũ. l. inter pares. ꝛ cũ. l. duobus. tractãt de vna ꝛ eadem materia quãdo sunt plures iudices ordinarij vel delegati in vna causa: ꝛ aliqui pronũtiãt: aliqui nõ vtrũ valeat pronũtiatio: vel si oẽs pronũtiant ꝛ discordant que snĩa preualeat. Et possunt iste leges intelligi in pluribus ordinarijs quorũ quilibet habet iurisditionẽ: insolidũ ꝛ etiam exercitiũ per. l. j. ff. de offi. consul. tñ inceperunt simul cognoscere: ꝛ sic cõicauerũt inuicẽ exercitium quo casu est idem ꝙ ĩ pluribus delegatis. vt hic sentit glo. qđ est notãdum ad limitationem illius legis. j. de offi. consul. ¶ Si eñ nõ incepissent simul cognoscere: sed vnus preoccupasset ille solus posset expedire ꝛ alter non haberet se intromittere: vt in illa. l. ꝛ tunc non haberent locum iste. ll. Possunt etiã intelligi in pluribus delega. excepta. l. inter pares. que nõ potest intelligi nisi ĩ ordinarijs: qꝛ in deleg. discordãtibus nõ seruatur illud qđ ibi habetur: sed qđ habetur in. l. duo iudices. ff. eo. Et ista lex si vni. ꝛ. l. tũc loquuntur qñ oẽs sunt presentes: et aliquis eorum tacet et nihil dicit: alij vero pronũtiant. lex autẽ inter pares. quãdo omnes pronũ[c]tiant: sed sunt discordes ꝛ sunt pares in numero. Lex autẽ duo quãdo aliquis est absens: ꝛ maior pars presens: vel quãdo oẽs sunt presentes ꝛ maior pars pronũtiat vno modo minor autẽ alio modo de quo etiam. in. l. si vni. in fin. †Et qꝛ plura iura de ista materia loquũtur recolligẽdo: dic ꝙ aut loquimur in pluribus delegatis ad vnam causam. Aut loquimur in pluribus ordinarijs vel delegatis ad vniuersitatem causarũ quos glo. q̃ est hic: equiparat ordinarijs[b] et tene eam menti. Primo casu dic ꝙ interdum cõtingit ꝙ aliquis eorum moritur: ꝛ queritur de potestate remanentium: ꝛ tunc Bart. in. l. duo. videtur velle ꝙ sit in suspẽso quousqꝫ per superiorem alius loco eius detur sed male sentit ꝛ miror ꝙ nõ meminit de. c. vno delega. de offi. deleg. vbi dicitur ꝙ iurisditio aliorum expirat[c] ꝛ sic nõ sufficeret dare aliũ loco mortui quãtum ad hoc: vt alij vna cũ illo possint cognoscere nisi etiã alij iterũ darẽtur. sit ergo cautus q facit causam cõmitti ꝙ nõ faciat aliũ solum surrogari loco mortui: sed etiã de nouo cõmitti: tam illi ꝙ alijs superstitibus. Et idem esset in pluribus arbitris si alter moreretur: qꝛ nõ sufficeret alterũ assumere loco mortui: sed debet fieri cõpromissum de nouo etiã in alios superstites. ¶ Interdũ cõtingit aliquẽ eorum remoueri vel se excusare: ꝛ tũc bene procedit dictũ Bart ꝙ iurisditio aliorũ est in suspenso: ꝛ sufficit aliũ subrogari loco illi⁹ vt. l. si longius. in prin. ff. de iudi. ¶ †Interdum contingit aliquem eorũ esse absentẽ ꝛ alios presentes pronuntiare: ꝛ queritur an valeat pronuntiatio. Et tunc distingue tres casus. Nam aut fuerunt delegati simpliciter sine aliqua clausula[d] et non valet vt. l. duo. in principio. ꝛ. l. si in tres. ff. de arbi. etiam si presentes

a ¶ Nõ rescinditur. ĩ hac materia vide eundem cõsi. cccxxiij. an autẽ laudũ rescindatur pretextu instrumẽtorũ nouiter repertorũ. et an snĩa criminalis rescidatur ptextu instrumentoruꝫ nouiter repertorũ de predictis oibus vide Lu. ro. sin. suis. fo. v.

b ¶ Ordinarijs. idẽ facit Jo. mo. in rub. de offi. de leg. ĩ. vi. Feli. i. c. causam matrimonij. extra eo. titu.

c ¶ Expirat. vide Abb. et Feli. ibi ꝛ limita vt p gl. in. d. c. duo. delega.

d ¶ Sine aliqua clausula. Adde Bal. cõsil. xxxj. et xxix. ij. lib.

illum requisiuerunt ꝛ noluit venire. ¶ Hoc verum tam in iu-
dicibus ꝙ in arbitris de iure ciuili. sed de iure canonico in ar-
bitris est hoc limitatū ꝙ si presentes illū absentem requisiue-
runt. ꝛ per eū stetit vꝫ sententia partis maioris presentis: secus
si non esset presens maior pars. vt. c. si. de arbi. lib. vj. quod ca-
pitulū cū sit contrariū iuri ciuili non seruaretur in terris non
suppositis iurisditioni romane ecclesie: vt ibi no. in glo. ¶ Itē
que dixi sunt vera etiā si ille absens cōmisisset prescientibus
animi tui motū: ꝛ ita tenet glos. in. l. sicut. §. de arbi. sed Bart.
in fi. huius. l. si vni. dicit hoc verū in arbitris. ꝛ etiā in delega-
tis ab inferiore a principe qui nō possunt subdelegare sed ī de
legatis a principe qui possunt subdelegare alij fortius collige
quod placet ꝛ adde quod not. in. l. in venditione. ꝭ. de bo. auto.
iudi. pos. ¶ Item procedūt predicta etiā si ille absens exami-
nauit causam cum presentibus: ꝛ semper fuit in contraria opi.
nec potuit presentes trahere in suam sentētiam. vt no. Bar. in
l. duo. licet Inno. in. c. Raynal. de test. videatur dicere contra-
riū: q: tunc cessat causa propter quā absentia illius habeat vi-
tiare sententiā presentiū: q: si fuisset presens potuisset eos tra-
here in suā sententiā: sed hic apparet ꝙ nō potuit ergo absen
tia nocere non debet. arg. in. l. si tres. §. de arbi. cū. l. seq. ¶ Sed
Bar. dicit ꝙ illa nō est sola ratio: sed quia omnes iudicare de-
bent vel pro iudicantibus haberi. Et hoc non est nisi quando
oēs sunt presentes. vt in. l. tunc autem. ꝛ. l. duo. versi. quippe. ꝭ.
eo. titu. Interdum sunt delegati cum clausula ꝙ si nō omnes
de qua in iure ciuili nō habemus: sed in iure canonico fit men
tio in pluribus locis: ꝛ tunc habet locum. c. prudentiā. in prin.
de offi. deleg. ꝙ si absens fuit requisitus: ꝛ constet de ipsius im
pedimento valet sententia presentium. Interdum cum clausu
la vos vel duo:[a] aut aliquis vestrū causam expedire possit ꝛc.
et tūc etiam absente non requisito presentes si sunt maior pars
vel minor aut etiam vnus potest causam expedire[b] per. c. cum
plures. de offi. delega. lib. vj. ꝛ probatur in. l. non distinguemus.
§. cum plures. §. de arbi. quod declara. vt no. Bart. plenius ꝙ
hic. licet etiam hic tangat in. l. heredes mei. §. peto. §. ad treb.
¶ Predicta vera nisi partes consentirent ꝙ presentes expedi
rent causam: nam sunt etiam in primo casu quādo sine aliqua
clausula: ꝛ etiam in secūda possent expedire quia censetur pro-
rogare iurisditionem de habitu ad actum seu exercitium. Nā
quilibet illorum habet iurisditionem in soluendo cum sit ius
incorporale quod non nisi insolidum competere potest tamen
exercitium non est nisi apud omnes simul: vt in. c. causam ma-
trimonij. de offi. deleg. Et partes possunt facere ꝙ sit apud pre
sentes siue faciat maiorem partem siue minorē: vt patet ex no.
per Innoc. in. c. prudentiam. qui plus dicit notabiliter ꝙ licet
alias iurisditio non prorogatur per illum qui errat in iure vel
in facto. vt in. l. si per errorem. de iuris. om. iudi. hoc est verum
in illum qui nullam habet iurisditionem in prorogātem. Se-
cus si habet licet non habeat exercitium quod potest dari per
errantem in iure quod perpetuo tene menti: quidā tamen con
sentiunt predicta in secundo casu quādo cum clausula ꝙ si nō
4 omnes: secus quando sine clausula: quod dic vt ibi. ¶ † Inter
dum contingit ꝙ sunt omnes presentes: ꝛ tūc tres sunt casus.
Nam interdum oēs concordant in sententia ferenda pro acto-
re vel pro reo. ꝛ tunc vnus solus potest proferre eam dummo-
do loquatur in plurali: ꝛ nominentur omnes: ꝛ iste est casus in
c. pe. extra eo. ti. ¶ Interdum discordant ꝛ ferunt diuersas sen
tentias. et tunc sunt omnes in pendenti quousqꝫ per delegan-
tem aliqua approbetur. vt. §. eo. l. duo iudices. ꝛ in. c. fin. extra
eo. titu. Nec tunc attenditur que sit magis fauorabilis: hoc ta-
men verū si sunt pares numero vel etiam dispares: et omnes
inter se discordāt quia quilibet ex tribus profert diuersam sen
tentiam si autem dispares: ꝛ non discordēt omnes in se preua-
let sententia plurimorum. vt in. l. duo iudices. vel duo ex trib⁹
circa fin. ꝛ in ista. l. si vni. in fi. ¶ In arbitris autē si sunt pares
nō valet sentētia alicuius partis: q: nō est qui possit alterā eli-
5 gere. vt in. l. item si vnus. §. principaliter. §. de arbi. ¶ † Inter
dum sunt omnes presentes ꝛ aliquis eorum tacet vel etiā plu
res: ꝛ maior pars pronuntiat et tunc glo. in. l. sicuti. de arbi. vi-
detur dicere ꝙ valet sentētia quasi alij tacentes videantur as-
sentire: ꝛ pronuntiare in contrarium videtur tenere glos. in. l.
cum magistratus. C. quando prouo. non est neces. ꝛ hanc sequi-
tur Bar. hic. Tu dic hoc verū quando illi tacent: ꝛ se non excu
sant. Si autem excusant ꝙ non liquet eis de causa: et iurāt tūc
valet sentētia: vt est casus singularis in ista. l. si vni. Et hoc mo-
do etiam potest intelligi. l. tunc autem. ꝙ licet non pronuntiēt
omnes tamen habetur pro pronuntiantibus ex quo oēs ad-
sunt. Item dicta excusatio et iuramentū operatur aliud: quia
non compelitur ille pronuntiare cōtra scientiam: vt hic est ca
sus quod no. vt possit compelli per superiorem nec teneat ex-

forma statuti imponētis penam si pronuntient: et ita sentit hic
c Ang. quod facit pro iudicibus per quos nō stetit[c] ꝛ tēpus in-
stantie perijt vt non incidant in penā statuti ꝙ iurent sibi non
liquere per eū non stetisse et absoluat partes ab instantia iudi
cij ſm Ang. ¶ Si aūt sint plures ordinarij quid iuris sit. vide
plenissime per modernos cano. scꝫ. d. Anto. de but. in. d. c. pru-
dentiam. vbi multa subtilia tractat. Et dic in isto articulo qꝺ
interdum iurisditio ordinaria cōpetit pluribus: vt vniuersis
vtputa capitulo vel collegio. vt in. c. irrefragabili. §. excessus.
de offi. ordi. et tunc non est penes quēlibet insolidum. Sed pe-
nes totum capitulum vel collegium. vt. l. in tantum. §. vniuer-
sitatis. de reb. dub. et ideo sicut in alijs actibus expediendis re
quiritur presentia duarum partium et valet qꝺ agitur a maio
ri parte illarum. vt. l. sicut. §. quod cuiusqꝫ vniuer. ita in sentētia
ferenda. gl. est ordi. in. c. vt negotium super verbo vbiqꝫ. de he-
reti. lib. vj ¶ Interdum competit pluribus non vt vniuersis:
sed vt pluribus: pone exemplum in pluribus cōsulibus merca
torum vel alterius artis. et tunc idem vt nec iurisditio nec ex
ercitium sit apud aliquem eorum insolidū: sed est apud oēs si-
mul qui habētur loco vnius. vt. l. cum magistratus. ꝭ. ad mu-
nicip. tamen sufficit maior pars presens ꝛ alia non requisita p
l. rescriptum. et ꝙ ibi no. §. de pac. et. in. c. quoniā. de iurepa. ni-
d si aliud per eorū statuta disponatur.[d] ¶ † Quid aūt si decessit
6 vnus comes relictis plurib⁹ filijs. An iurisditio que erat apud
eum: et etiam exercitium sit apud quēlibet eorum: alias filio
rum insolidum Bart. hic ſm Inno. videtur tenere ꝙ sic: sicut
in seruitute que descendit ad quemlibet insolidum. vt. l. ij. §. ex
his. ꝭ. de verbo. obliga. Sed Guil. de cu. melius in. l. j. §. de offi.
cōsul. quē Bar. nō alleg. dicit ꝙ iurisditio est apud quēlibet in
solidum: sed exercitiū apud omnes simul. ꝛ sic nō poterit vnus
solus cognoscere. ¶ Debent ergo oēs simul ponere vnum vi-
e carium[e] et istum casum bis diebus habui de facto de partib⁹
vrbis rome: et hoc placet ne subditi in plures iudices distin-
guantur. arg. in. l. j. in fi. cum. l. seq. §. de exerci. ꝛ. l. cū fundus. in
fi. de condi. ꝛ demon. ¶ Interdū cōpetit pluribus vt singulis
pone exemplū in pluribus iudicib⁹ vnius potestatis si ex for-
mā statuti debeant iurisditionem ordinariā et non distinctam
in partes: vt est florentie. vbi distinguitur per quarteria ꝛ tūc
apud quēlibet eorū est iurisditio: ꝛ exercitiū ꝛ est locus preoccu
pationi. Et postꝙ alter occupauit alter nō potest se impedire:
vt in. l. j. de offi. cōsul. que licet loquatur in actu voluntarie iu-
risditionis glos. tamē que est hic notabiliter intelligit idem in
actu iurisditionis contentiose. Si autē oēs simul ceperunt co-
gnoscere tunc neuter sine altero potest expedire: vt etiā habet
in ista glo. Et multum daclarat illam. l. ꝛ sic erit idem ꝙ in leg.
excepto ꝙ si discordaui in sententijs: ꝛ sunt pares. seruatur id
quod habet hic in. l. inter pares. sꝫ in delegatis id qꝺ habet. §.
7 eo. ¶ † Circa pdicta quero quādo tres fuerūt delegati cū clau-
sula ꝙ si non oēs: et vnus eorū est absens ꝛ vere impeditus nō
tamen de impedimēto est facta fides duobus presentibus. An
possint illi duo pronuntiare sine illo tertio. Dic ꝙ fuit questio
disputata per Joan. and. quam posuit in. c. eum qui certus. in
mercu. ꝛ videtur tenere ꝙ sic. Sed in cōtrarium qꝺ no. Bart.
in. l. multum. de condi. ꝛ de. ꝛ in multis alijs locis: vbi dicit nō
f valere qꝺ agitur a iudice nisi sit certū[f] de sua impeditione per
l. quero. §. de eo qui pe. tu. et ista pars videt mihi verior per. c.
prudentiam. in prin. vbi videtur requiri nūtius specialis cum
litera excusatoria. ¶ Item quero dicto casu quando dati sunt
cum dicta clausula si sunt omnes presentes ꝛ discordāt: q: duo
pronuntiant vno modo: tertius vero alio modo: ꝛ sic valet sen
tentia duorū: vtrum poterunt illi duo sententiā eorum mitte-
re executioni non requisito illo tertio: dic ꝙ non sicut nec pote-
rant pronuntiare illo irrequisito ꝛ absente: q: iste est articulus
nouus nec sufficit ꝙ in pronuntiatione fuerit requisitus: ꝛ fue
rit presens imo requiritur ꝙ etiam in executione. glos. est ordi.
8 et not. in. c. pe. de do. ꝛ cōtu. lib. vj. ¶ † Item quero eo casu quo
non valeat sententia duorū lata tertio absente vel tacente vtrū
possit validari per ratihabitionem illius: breuiter dic ꝙ aut
tulerūt sentētiam suo noīe: ꝛ non noīe illius tertij absentis vel
tacentis. ꝛ non potest conualidari: ita intelligo glos. que est in
dicto. c. prudētiā. in fi. mag. glo. ꝛ. C. de iur. fi. l. instar. lib. x. Aut
fuit lata nomine omnium. ꝛ tunc aut ille tertius erat absens: ꝛ
idem. Aut presens ꝛ tacens et postea incontinenti ratificans ꝛ
puto ꝙ valeat ac si mandatum ipsius precessisset q: que incon
tinenti fiunt ꝛc. vt in. l. lecta. si cer. pet. ꝛ ita intelligo glo. que est
hic in. l. tunc autē. dū dicit vni vel vni iudicanti consentiunt vel
etiam iudicato. i. sententie quā glo. no. quia vult ꝙ ista sunt pa
ria consentire illis duobus ꝙ iudicēt anteꝙ sententiam ferant
et cōsentire snīe late qꝺ intellige modo quo dixi. si autē non in-
continenti consentiret vel approbaret: sed ex interuallo tunc
non habet

---

a ¶ Vos vel duo. de hac clausula. per Car. cꝯ. liiij. et de clausula ꝙ si nō oēs per eū-dem consil. cv.

b ¶ Expedire. sꝫ quid si cōpromissum sit ī tres ita ꝙ ipsi tres ꝛ duo ex ipsis habeāt ptātē cognoscendi ꝓnūtiādi put sibi placuerit ꝛc. et oēs tres vsqꝫ ad snīam cognoscāt: sed duo tm̄ ꝓnūtiēt nō vocato tertio pñte tn̄ ꝛ nō īpedito vide p do. de ro. de ci. suis. de arb. in nouis. ꝛ quod ad materiā ꝫ voluit Abb. cꝯ. xxxiiij.

c ¶ Nō stetit. itelige ꝙ nō possit sibi culpa īputari. q: nō ꝑquisierit ꝙ sibi liqueat ita tꝫ Pe. de bella ptica in. l. si de meis. §. fi. §. de arbi. quē refert ꝛ sequitur Fel. in. c. causam matrimonij. de offi. de leg.

d ¶ Disponatur. Adde vt p Abb. consil. §. allega. xxiij. ꝛ adde qꝺ voluit Sozi. cō. si. gl.

e ¶ Uicariū. Adde Feli. in. c. prudentiā. in prin. c. extra. de offi. deleg. vbi latius.

f ¶ Certum. do. Car. cꝯ. cv. sequitur dictū Bart. ad corroboratiōnē ꝙ alle. suspicione a lege ꝓtota iurisditio nō deuoluit ad collegā nisi pronūtiato super causa suspicionis.

non habet vim mandati nec censeꝛ inesse. ꝛ ideo tunc non valet snia. ita intelligo glo. ordi. que est in. d. c. pe. extra eo. ti. ij. li. vj. que requirit mandatū precedere. ꝛ dicit non sufficeret ratihabitionem. ¶ †Ultimo quero predicta procedunt in snia diffinitiua, quid in interlocutoria[a] an possit per vnum vel duos sine alijs ferri. glo. hic magna. in fi. tenet qd sic Bal. in. l. cum magistratus. C. quando prouo. non est neces. circa fi. dicit istam glo. posse procedere in pluribus ordinarijs qui cepissent simul cognoscere: secus in delegatis qui non possunt ingredi formam mādati ꝛ forma est qd oēs simul: vt hic in. l. duo. ver. qppe. vel dic qd si est talis interlocutoria p quā finiꝛ iurisditio ipsorū saltem in illa cā siue sint ordinarij siue delegati non pōt ferri per vnum vel duos sine alijs sicut diffi. per. l. pe. C. de auto. prestan. quā glo. allegat vt si pronuntiarent se non esse iudices competentes vel absoluerent partes ab obseruatione iudicij. Nā habet ista interlocutoria vim diffinitiue: qd ptz: qꝛ nō potest reuocari: vt no. s. eo. qd iussit ꝛ in hoc concordat Dy. ꝛ Bar. ¶ In alijs autem per quas non finitur iurisditio. dic qd aut loquimur de meritis cause non de citatione ad sniam audiendam ꝛ illa possunt expediri per alterū eorū. puta deferre iuramentū calū. vel iuramentum testium vel dare dilationes ad probandum ꝛ hoc p glo. que est in. l. sicuti. s. de arbi. dū dicit cetera cause ꝛc. ad qd facit auť. ad hoc. C. de iudi. ibi dum dicit cetera possunt expediri ꝛc. Et istud quotidie videmus seruari de facto. nec ob. dictum Bal. qꝛ forma rescripti refertur ad diffinitiuam vel habentem vim ipsius nisi aliud appareat ex tenore. ꝛ qꝛ hic non agitur de magno preiudicio. de citatione aūt ad sniam audiendam vtrum vnus tm̄ vel duo sine alio possint eam cōmittere glo. hic tenet ꝙ sic. sed tex. videꝛ in contrariū in. d. c. prudentiam qd citatus nō tenetur comparere. potest dici ꝙ aut committit vt compareat sniam ferendam per omnes[b] ꝛ valebit cōmissio ꝛ tenebiꝛ cōparere: ꝛ nisi compareat si snia feraꝛ per omnes habetur pro contumace. aut citant sniam ferendā p ipsam vel ipsos committentes sine tertio ꝛ tunc non valet ꝛ non tenetur comparere nec reputabitur contumax nec valebit sentētia etiam si feratur per omnes tanꝙ illo non citato. ꝛ ita loquitur. c. prudentiam.

2. ☞ Clerico condemnato an debeant accipi fructus beneficij.

Commodis.

†Per hanc legē probaꝛ qd si aliquis doctor est cōdemnatus suo creditori pōt in causa iudicati auferri salarium suū ꝛ saisiri seu sequestrari penes camerariū. Et eodē modo si cōdemnatus est stipendiarius[c] de suo stipendio glo. tñ dicit esse verum deficientibus alijs bonis quā no. ꝛ est casus in. l. stipendia. C. de execu. rei iudi. hoc tñ videꝛ verum in doctore ꝛ stipendiario qui stant continue ad seruitutē reipu. Sed in casu huius legis. qꝛ istud premiū dabaꝛ pro vna victoria iam obtenta ꝛ non pro continuo seruitio: videꝛ debere intelligi tex. vt iacet etiam si alia bona supersint. †quid in clerico cōdemnato an debeant accipi fructus beneficij. dic vt in. c. peruenit. de fide ius. ꝛ in spe. de execu. snie. §. sequitur. versi. quid si debitor. ꝛ de primo ꝛ scdo decreto. §. restat. versi. quid si reus. ꝛ adde qd not. in. c. pastoralis in vl. glo. de appel.

2 ☞ Maritus in dote dicitur habere causam onerosam pter onera matrimonij.

Lesennius.

†Exceptio mere psonalis que erat obstatura deleganti nō obstat ei cui facta est delegatio ex cā onerosa vel lucratiua. h. d. tex. cum glo. Si aūt non esset mere personalis dic vt. l. apud celsum. §. item queriꝛ. de doli. excep. ꝛ. s. de dona. l. ij. ver. aliud iuris erit. ꝛ plenissime de ista materia per Bart. in. l. doli mali. j. de noua. †No. hic dūz dicit cui similis est qd maritus in dote dicitur habere causam onerosam pter onera matrimonij. de hoc. j. que in frau. credi. l. fi. §. fi.

Fundum quis.

†Donator cōuentus rei ven. ad rem donatā non hz priuilegium ne exigatur vltra ꝙ facere possit sed condemnatur insolidum tam ad ipsam rē ꝙ ad fruc. extantes qui sunt apud eum vel non sunt si dolo desijt possidere. h. d. Si aūt non sunt in rerum natura. qꝛ cōsumpti tunc in glo. sunt opi. sed concorda cas qd aut erat ho. fi. ꝛ non tenetur si nō est effectus locupletior. qꝛ lucratur eos pro cultura ꝛ cura. aut malefidei. ꝛ tūc cōdictione sine causa: licet glo. dicat hic qd rei vendi. sed pōt exponi. scz vti li que datur contra dolo desinentem possidere: qd dic vt plene no. in. l. certū. C. de rei vendi. Si aūt conueniretꝛ donator actione personali: puta ex stipulatione vel hodie ex pac. nudo. C. de dona. si quis argentum tunc haberet beneficium: vt. s. eo. cum ex causa. ꝛ fructus non venirent nisi ex tempore lit. contesta. qꝛ actio est stricti iuris. vt. l. videamus. §. si in actione de vsur. ꝛ. l. cum fundus. in princip. si cer. petatur. ꝛ. l. in edibus. §. j. de do.

s. eo. l. eum qui.

2 ☞ Exceptio inuentarij si nō fuit opposita ante sniam: an possit opponi in executione.

3 Exceptione quis cōueniatur vel exigatur vltra ꝙ facere possit non liberat debitorem in aliquo.

Insolidum.

†Exceptio que nō ipugnat sniam pōt opponi in executione eius. ad hoc semp allegaꝛ. ¶ Intellige scdm qd habetur in glo. qñ ante sniam nō fuit opposita vel fuit. sed super ea non fuit excessum alias discussum al's nō posset opponi postea: vt in legibus hic allegatis in glo. †ꝛ per istū tex. dicunt doc. qd exceptio inuentarij si nō fuit opposita ante sniam pōt opponi in executione de hoc no. in addi. Spe. de instr. edi. §. fi. ꝛ in 3rium facit quia ista exceptio videꝛ impugnare sniam. Nā heres hodie si confecit inuentarium ipso iure non teneꝛ vltra vires nō ascēdūt. si ergo defunctus debeat mihi centū. ꝛ vires hereditatis. nisi ad quinquaginta in illis tm̄ tenetur: si ergo condemnatur in centū tanꝙ debitor: ꝛ ipse post sniam opponat de inuentario iam venit contra sniam. qꝛ dicit se non esse debitorem nisi in quinquaginta cum tamen sententia declarauerit debitorem in centum: nō sic in casu huius legis. †qꝛ exceptio ne quis cōueniatur vel exigatur vltra ꝙ facere possit non liberat debitorem in aliquo: qꝛ est insolidum obligatus: licet non exigatur vltra ꝙ possit qd patet qꝛ si peruenerit ad pinguiorem fortunaz exigitur: si ergo condemnatur ad totam sniam tanꝙ debitor in tota: lz post sententiam opponit de illo beneficio nō venit contra sniam: qꝛ dicit se non esse debitorem. non sic in casu proposito. qꝛ dicit se nō esse debitorem. istud dubium fecit me al's musare. ꝛ non reperio tactuz licet cōmuniter teneant doc. qd possit opponi.[d] posset tamen responderi verum esse qd dicit se non esse debitorem ꝛ venit contra sniam habito respectu ad dispositionē iuris qd eximit eum ab obligatione non sic habito respectu ad voluntatem defuncti qui censetur voluisse ipsum teneri insolidū sicut ipse tenebatur. ꝛ hoc respectu non venit contra sniam diffinitiuam. al's tamen est appositio. Et pro predicta opinione facit. j. ti. j. l. pe. vbi videtur casus.

☞ Statutum qd victus victori intelligatur cōdemnatus in expensis adeo qd non possit absolui nisi iudex iurauerit ꝙ absolutus habuerit iustam causam litigandi an iudex poterit iurare ex interuallo postꝙ absolui victum ab expensis.

Paulus respondit.

† Pronuntiata diffinitiua nō possunt p iudicem retractari[e] sed omissa circa pronūtiata si cōcernunt accessoria hñ possunt supleri eadē die. h. d. notabiliter. istud scdm dictū cōiter intelligiꝛ de accessorio fructuū vel expensarū: vt. j. ptz. sed vide modo iste tex. pōt intelligi de alio accessorio ad facta statuta †exemplum in questione quā habui de facto. statuto caueꝛ qd victus victori intelligitur condemnatus in expensis adeo qd nō possit absolui nisi iudex iurauerit qd absolutus habuerit iustā causam litigandi. modo iudex absoluit ab expensis victum. sed in snia non iurauit qd ille habuerit iustam causam litigandi. dubitabatur an ex interuallo iurare posset videꝛ qd non per istum tex. qꝛ istud iuramentum est accessoriū ad iam statuta videlicet ad absolutionem expensaruz. illa enim nō valet nisi iureꝛ ergo nō nisi eadem die iurari potest vt dicit iste tex. per quē ista questio videtur determinari. consuetudo tñ aliter interpretata est hoc statutum videlicet qd quandocūꝗ iurare possit: ꝛ forte melius qꝛ iste tex. loquitur quando est omissa condemnatio vel absolutio: sed in questione de qua. s. non fuit omissa absolutio: imo illa fuit facta. sed omissa fuit qualitas requisita. scz iuramētum. vnde illa cōditio iuramenti videꝛ posse impleri qñcunꝗ scdm cōem obseruantiam. Et primū dictum procedit vt etiam incontinenti non possit iudex immutare: bene tñ potest corrigere verba non mutata snia: vt. j. eo. l. actorum. ¶ Itē procedit etiam si facta sit pronuntiatio sup accessorijs vt illa nō possint immutari: lz glo. fi. hic videaꝛ sentire cōtrarium per fi. huius. l. sed nihil facit. qꝛ loquitur in omissis vt patet in verbo desunt si ergo condemnauit in expensis vel fructibus non potest etiam eadem die vel incōtinenti absoluere. Sed si omisit condemnare vel absoluere bene potest supplere. Scdm dictum ꝙ potest supplere eadem die. ꝛ non vltra procedit qñ in sententia nullaz reseruationem fecit in omissis: si autē fecit vt qꝛ dixit in fructibus vel in expensis non condemno nec absoluo. qꝛ mihi adhuc non liquet sed reseruo mihi potestatem cōdemnandi. nam tūc videtur qd quandocunꝗ possit hoc facere per. l. terminato. ꝛ qd ibi no. in glo. secundum vnam lectu. C. de fruc. ꝛ lit. expē. quā tenet Bar. ꝛ etiam Spe. in ti. de dispu. ꝛ allega. §. fi. versi. quid si de fructibus licet Bar. non alleget pro quo facit qd not. per glos. paruam. in. l. ꝛ puto. s. fami. hercis. que dicit saluo quod

a ¶ Interlocutoria. vide fel. in. c. cāzmrīmonij. s. alle. de off. delega. in primis ꝟ. bis.

b ¶ Per omnes. dicunt do. de rota. decis. suis. de offi. deleg. ꝙ citatus p vnuz ex trib⁹ delegatis datis insolidū vt coram eo vel suo collega certa die cōpareret ꝙ coraz collega qui nō citauit cōparere nō teneꝛ ꝛ. pcessus p eū factus non valet.

c ¶ Stipēdiarius lz qd si hz sub se alios stipendiarios creditores ob stipēdiū ꝛ alios creditores q preferri debeant in stipēdio an stipendiarij vl' alij vide p anch. ɋsi. cccl xxx.

d ¶ Possit opponi dicit anch. ɋs. vj. ꝙ oīs excep. que pōt opponi post sniam pōt opponi etiā post bānum. ꝛ ita ipe consuluit.

e ¶ Retractare. i. materia hui⁹. l. vide pulchre p alex. ɋsi. cxix. iij. lib. ꝛ qd voluit anch. ɋsi. clxxxij. ꝛ qd voluit idez pau. ɋsi. cccxix.

infra dicam ⁊c. sed alij doctores tenent contrariũ qd non possit sibi reseruare cõdemnationem: sed si cõdemnauit bene põt sibi reseruare cassationem. ⁊ istam partẽ tenet Inno. in. c. finez litibus. de dolo ⁊ cõtu. ⁊ Bal. in. l. ⁊ generaliter. C. de epis. ⁊ cleri. in vlti. colum. ⁊ Abb. in. c. j. de sequestra. posses. ⁊ fruc. vbi omnino vide.

2 ☞ Uerba sñie an intelligant͛ scd̃m naturã actionis prime. Uerba sñie an debeant conformari cum verbis libelli. ⁊. 3.

3 Iudex potest cõdemnare aliud q̃ sit petitum quando illud includitur in petitione.

1 **Paulus respõdit eos.** † Si plures cõdemnentur in vna sñia nõ censetur quilibet condemnatus insolidum. Sed pro parte posito q̄ insolidum quilibet teneret͛ ⁊ qd petitum fuerit quemlibet insolidũ cõdemnari item ex persona correi existentis non soluẽdo alter correus non teneret͛ qñ obligatio est diuersa. h. d. tex. cũ gl. sup 2 pletionibus doc. † No. ergo mirabile ex primo dicto qd verba sñie nõ intelliguntur scd̃m naturã actionis prime. q2 in prima actione quilibet tenebat͛ insolidũ. Et ex verbis sñie quilibet tenetur pro parte. In contrariuz facit. l. miles. §. j. s̃. eo. sed solue vt ibi dixi. Est etiam aliud mirabile qd verba sñie nõ intelliguntur scd̃m verba libelli. nam dicit Bart. q̄ hic debet intelligi ad hoc vt habeat aliquod dubium qd actor petijt quemlibet eorum insolidum cõdemnari. Si enim peiijsset cõdemnari pro parte nullum haberet dubiũ. regulariter aũt verba sententie debẽt cõformari cũ verbis libelli. vt in. c. lz beli. de simo. 3 ⁊ in. l. fi. C. de fideicõ. lib. † Sed dic qd in eo qd non est petitũ nõ debet iudex condemnare: sed in eo qd est petitum bene põt condemnare aliud q̃ sit petitum si illud includitur in peti. Nam si petij condemnari in centum potest iudex condemnare in quinquaginta que includuntur in illis centum: ⁊ non est sententia nulla: licet non condemnauerit prout fuit petitum. ⁊ ita est hic. Circa vltimum dic quod procedit in debitis priuatis vt alter pro altero non teneatur: vt hic ⁊. l. legatorum. in princip. de lega. ij. Quid autem in publicis si aliqui reperiantur non soluendo vtrum alij pro illis possint exigi. vide quod plene not. Bar. i. l. semel. C. de apo. publi. lib. x. ⁊ adde hic que no. in Spe. de senten. §. spes in fi.

a Cõsului. vide ei⁹ ꝯsi. cccxviij. in impressis ante andream asulam.

2 ☞ Si agitatum fuit iudicium cum pupillo autoritate tutoris dz condemnatio cõcipi in personam ipsius pupilli cũ quo fuit lis contestata ⁊ an possit concipi in personam tutoris q nõ fuit litem contestatus.

3 Quid in persona dñi si lis fuit contestata cum procuratore.

4 Per aditionem hereditatis quando est retractabilis per beneficium restitutionis in integrum non expirat substitutio vulgaris nec ius accrescendi imo secuta retractatione reassumit vires ac si aditio facta non esset non tamen per omnia.

5 Unus casus in quo hodie bonorum possessio est necessaria.

1 **Ex contractu.** † Gesta cum vero herede debent seruari per aliũ ad quẽ postea hereditas causaliter puenit. h. d. in effectu. ⁊ sic est argu. qd gesta cum vero prelato: lz postea priuetur prelatura debeant seruari per successorem: secus si non erat verus prelatus: ⁊ postea hoc fuit detectum. gl. est ordi. in. l. iusiur. qd ex cõuentiõe. §. j. de iureiu. hoc tñ dic: vt no. in. l. si vrbana. de condi. inde. Et adde ad primũ dictũ qd no. per doc. in. l. si tibi. §. cum possessor. s̃. de pact. ⁊. l. si post. de consti. pecu. † In tex. ibi. ⁊ cõdemnata est. No. ergo qd si agitatum fuit iudiciũ cũ pupillo tutoris autoritate dz ꝯdemnatio cõcipi in personam ipsius pupilli cũ quo fuit lis contesta. Sed an possit concipi in personam tutoris qui non fuit contestatus sed pupillo cõtestanti autoritatem prestitit que sunt inter se diuersa: vt in. l. aliud. j. de verb. sig. videt͛ qd nõ. per no. in. d. l. j. C. de senten. In contrariũ est casus notabilis. in. l. si ideo. s̃. de euic. ⁊ contrarium loquitur in procuratore qui non reputat͛ ita eadem persona quantũ ad propositum cũ ipso dño sicut tutor reputatur cum pupillo. ⁊ sic econuerso si fuisset facta contestatio cum tutore posset fieri condemnatio in personam pupilli. vt no. Bar. in. l. stipulatio ista. §. alteri. ⁊. §. si stipuler. j. de verb. 3 oblig. † Non sic in personam dñi si fuisset contest. facta cũ procuratore. vt no. in. d. l. j. C. de sen. ⁊ ex istis ego defendi hoc anno vnam sñiam que dicebatur nulla. q2 nõ erat lata in psonam illius qui fuerat litem contestatus: ⁊ ego cõsului[a] contrarium q2 ille erat legitimus administrator illius cõtra quem fuit lata. ⁊ administratorio nomine fuit contestatus. ⁊ ita fuit obtentum. 4 † In tex. ibi peruenerunt. ⁊ sic no. ⁊ ad hoc allegatur iste tex. qd per aditionez hereditatis qñ est retractabilis per beneficiũ restitutionis in integ. non expirat substitutio vulgaris nec ius accrescendi imo secuta retractatione reassumit vires ac si aditio facta non fuisset: non tñ per omnia. q2 si nõ fuisset facta substitutio efficeretur heres directus. ⁊ de iure ciuili. nunc vero nõ potest effici heres directus cum ille qui adiuit remanserit directus heres. quia restitutio in integ. que est de iure pretorio non potuit facere qd ille desisteret esse heres directus: vt. l. fine. §. sed quod pap. s̃. de mino. Oportet ergo qd substitutus veniat de iure pretorio quo iure ille desijt esse heres. ⁊ sic debet pe 5 tere bo. pos. infra tempus legitimum. † Et iste est vnus de casibus in quo hodie bonorum possessio est necessaria: vt no. in. d. §. sed qd papi. Bar. tamen hic ⁊ ibi tenet qd etiam de iure ciuili admittatur non vt efficiatur directus heres sed vtiliter idest effectualis per. l. j. §. si quis adita. ad tertu. Et facit. l. defunctis. C. de leg. here. ⁊ sic ppetuo admittetur. vsq3 ad. xxx. annos. vt l. licet. cũ ibi no. C. de iure delibe. ⁊ in hoc est magna vtilitas. In tex. ibi teneantur. videbatur qd non q2 nec erant cõdemnati nec successerunt condemnato. ⁊ sic sententia lata cõtra istũ videbatur eis non nocere. vt. j. eodem sepe. in prin. Sed contrarium est verius. quia licet non successerint vt heredes in hereditate ipsius condemnati successerunt tamen sibi in hereditate a qua se abstinuerunt per restitutionem in integrum ⁊ q2 illa condemnatio fuit facta occasione illius hereditatis. ideo censetur potius onus ipsius hereditatis q̃ ipsius cõdemnati: ideo transit illa hereditas ad substitutum vel coheredem cum eodẽ onere. In tex. ibi actionem iudicati supple ⁊ etiam officium iudicis per quod fit executio contra substitutum vel coheredẽ. In glo. j. in fi. ibi secundum quosdam supple ⁊ male. quia illa lex fina. quam infra allegat glo. de succe. edic. loquitur in pluribus cognatis qui non poterant venire de iure veteri nisi de iure pretorio. Et edictum pretoris deferebat successionem gradatim quo casu primo repudianti deferebatur sequenti per successorium edictum. sed primo acceptante licet postea in integrũ restitueretur non deferebatur amplius sequenti. sed deferebatur in fiscum. quia pretor volebat quod postq̃ semel fuit vni delata cum effectu sequentes excluderentur perpetuo ne sua dilatio esset frustratoria. nolebat enim per suum edictum eandez successionem pluribus deferri cum effectu: sed si vni erat delata non cum effectu. quia repudiauerat bene volebat posse deferri alteri cum effectu. Nos loquimur in illis qui poterãt venire de iure ciuili. vnus ex testamento. alter illo repudiante ab intestato. quo casu licet primus adiuerit si tamen aditio est rescissa non prohibetur alter ab intestato succedere vel de iure pretorio secundum communem opinionem vel de iure ciuili vtiliter secundum opinionem Bar.

b Contrarium dixi. vide ei⁹ cõsi. cccix. in ĩpressis per andream asulam.

2 ☞ Acta dicuntur scripture q̃ fiunt corã iudice ⁊ scripte sunt p officialem ad hoc deputatum.

3 Donatio excedẽs quingentos aureos cũ requirat insinuationem si aliquis notarius fuit rogatus de tali donatione nec aliter fuit corã iudice insinuata: an dicatur insinuata seu hoc sufficiat cum notarius sit publica persona ⁊ iudex.

4 Quid sit insinuare.

1 **Acta apud.** † De volũtate iudicis ⁊ partium possunt acta circunduci ⁊ cassari vel cancellari si nonduz lata est sñia. hoc dicit. Sed sine voluntate iudicis secus: q2 ipse interesse pretendit cũ possit conueniri in syndicatu si iustitiam nõ fecisset ideo interest sua ⁊ econuerso sine voluntate partium iudex facere non posset: q2 agitur de ipsarum preiudicio. postq̃ vero lata est sñia posset etiam verti preiudicium publicũ si est lata ex tali causa que infamet. ideo nec de voluntate iudicis ⁊ partium indistincte potest hoc fieri. ita intelligit Bart. posset 2 ergo fieri qñ non verteret͛ interesse publi. † In glo. j. ibi que apud iudicem acta sunt. No. istam glo. q̄ acta dicunt͛ scripture que fiunt corã iudice: ⁊ scripte sunt per officialem ad hoc deputatum: vt. j. de iure fisci. l. in fraudẽ. §. quoties. in verbo cõmentariensis: ⁊ probat͛ in. l. precipimus. C. de appel. ⁊ no. p Bart. in l. cum iudex. C. de senten. ⁊ sic requirunt͛ due psone. s. iudicis co 3 ram quo fiant: ⁊ notarij scribentis ea. † Et ista induxi his diebus in quadam questione q2 in donatione excedente quingentos aureos requiritur insinuatio: quidam notarius fuit rogatus de tali donatione nec aliter coram iudice fuit insinuata dicebatur hoc sufficere: quia notarius est publica psona: ⁊ iudex ordinarius. ⁊ sic potest tanq̃ notarius scribere. ⁊ tãq̃ iudex autoritatem prestare ar. eorum que habentur in. l. iubemus. C. de sacrosan. ec. ⁊. l. si cõsul. de adop. cõtrariũ[b] dixi † q2 insinuare est 4 donationem redigere in actione vel apud acta facere. vt. l. donatio siue: ⁊ in. l. data. C. de dona. sed instrumentuz notarij nisi ipse sit deputatus ad officium publicum coram magistratu ⁊ confectũ in his que pertinent ad officiũ nõ dicitur esse de actione. quia non interuenit duplex persona: sed dicitur simplex instrumentum. alias omnia iura loquẽtia de insinuatione essent inania cum

inania cum de qualibet donatione conficiatur instrumentum. ¶ In glos. super verbo terminata in fi. ibi vel dic quod tunc fieri non pot. Hec vera secundum doc. tamen alio modo quam glo. dicat: quia glo. dicit quod non pot fieri quominus snia lata remaneat firma. intelligit ergo glo. quod bene valet circunductio actorum: sed snia per hoc non infringitur. Ja. de are. tenet quod non valet circunductio nec fieri pot: quia per hoc infringeretur snia per indirectum quia non possunt probari ea que sunt necessaria ad validitatem snie et a snia non pot recedi simplici consensu partium: vt no. in d. l. si diuersa. C. de transac. nisi deducatur in nouationem: vt. s. eo. l. iij. §. ex conuentione. quod not. Bar. aut dicit quod imo possent probari necessaria posito quod acta non appareret puta si de illis esset facta mentio in snia: puta lite contest. parte citata etc. et esset lata partibus presentibus[a] quo casu cessaret dictum Jaco. de are. et ideo ipse intelligit modo quo supra dixi quod tunc sit verum quod non possit fieri post sententiam latam quando verteretur publicum interesse alias secus.

1 **Contra indefensos.** ¶ † Hic est casus de vno quod gl. in l. cum et minores. C. si aduersus rem iudicatam. dicit quod non meminit se legisse in iure videlicet an valeat iudicium agitatum cum adulto curatorem non habente. Nam contractus sine dubio valet. Secus quando habet et non interuenit autoritas: vt. l. si curatorem habens. C. de in integ. resti. An idem si in iudicio vt distinguatur habeat curatorem vel non declara vt. j. eod. contra pupil. quia si citatur solus adultus: si tamen postea comparet curator valet citatio et processus: vt ibi not. glo. illa de in integ. resti. dicit non meminit se legisse. Sed hic est casus quod non valet: et sic non est facienda illa distinctio.

2 ☞ Verba snie etiam postquam sunt prolata possunt emendari dummodo tenor et substantia snie non mutetur.

3 Snia an contineatur appellatione actorum.

1 **Actorum.** ¶ † Verbum condeno vel absoluo positum in scriptura snie pot per iudicem mutari antequam sit pronuntiatum postea non h. d. secundum primam lectu. glo. que non congruit litere: tamen Bar. dicit eam esse notabilem. Mihi videtur quod non sit vera eo modo quo glo. ponit vcz quod iudex legebat sniam et non compleuerat eam legere. nam puto quod tunc etiam si tale verbum fuerat a iudice lectum possit immutari: quia non habebat adhuc sniam pro perfecta et soluta sed postquam eam totam: et sic haberet eam pro perfecta: bene est verum quod dicit glo. Et ista distinctio probatur ex his que habentur in l. contractus. C. de fide instru. Secundum aliam lec.

2 dicit† quod verba sententie etiam postquam sunt prolata possunt emendari dummodo tenor et substantia sententie non mutetur. Et ista est bona in se. Et intellige de emendatione que consistet circa latinitatem vel ineptitudinem verborum et tunc quicunque iudex delegatus vel ordinarius videtur quod possit hoc facere: et tam incontinenti quam ex interuallo: quia hic non distinguitur. Si autem verba essent dubia: et sic caderet interpretatio quam fuerit mens pronuntiantis tunc habet locum lex ab executore. j. de appel. quia posset fieri per maiores magistratus ordinarios non per delegatos vel maiores. vt ibi not. et secundum ambas istas lectu.

3 nota† quod sententia continetur appellatione actorum:[b] et hoc
b tenet etiam Joa. an. in addi. Specu. de senten. §. j. licet Cy. aliter videatur dicere in l. ij. vt lite pen. ¶ Quid autem de sententia absolutoria ab obseruatione iudicij. an contineatur appellatione actorum. vide per Inno. in c. consulut. de offic. deleg. Potest legi tertio modo: vt litera iacet quod loquatur de alijs actis non de sententia: vt licet non possint circunduci seu in totum cancellari postquam lata est sententia: vt in l. precedenti. in princ. bene tamen possunt emendari dummodo non contra tutorem sententie. Non sunt alia.

2 ☞ Interloquutoria an possit ferri contra absentem non citatum.

3 Quid in scriptis.

4 In quo ius tertij intelligitur reseruatum non expedit illum citari.

1 **Ex vnoquoque.** ¶ † Ad hoc vt valeat sententia debent esse presentes vel legitime citati omnes illi quos negotium tangit. i. quos principaliter fuit actum: et si aliqui sunt presentes alij non nec citati non vz nisi quo ad presentes vel citatos. h. d. tota lex. Et primo loquitur quando aliqui fuerunt presentes alij absentes et non citati vsque ibi. qui apud. Secundo vnde fuerunt citati et contumaces: et sic habentur pro presentibus et sententia lata tamen inter presentes tenet. ¶ No. ergo quod si est actum contra plures simul et lata est sententia contra omnes potest valere quo ad quosdam: et quo ad quosdam non. Et propter hoc dicit Barto. quod iudex posset dare sententiam contra quosdam ex eis: et quantum ad alios supersedere et valebit illa sententia: et hoc probatur in l. non idcirco. s. de iudi. et idem ipse ponit in

2 materia duorum reorum. ¶ † Item aduertendum quod ista lex loquitur in sententia diffinitiua sed interloquutoria. dicit Inno. in c. auditis. de procur. post prin. quod potest ferri contra absentem et non citatum. Tu dic quod est verum in sententia in qua non re-

c quiritur magna cause cognitio[c] et non est multum preiudicialis vt. l. sed interpellat. §. j. s. de arbi. alias secus: vt si absoluit partem ab instantia iudicij quod dicitur diffinitiua. vt not. per Bart. in l. titia. de accusa. Nam requiritur citatio etiam peremptoria. vt in l. properandum. §. et si quidem. C. de iudi. et in c. consuluit. de offi. delega. ¶ Item si pronuntiauerat appellationem desertam vt in l. preces. C. quomodo et quando iudex. ¶ Item ista lex loquitur de personis contra quas fuit porrectus libellus: vt si non fuerunt presentes vel citate non valeat sententia: vt hic. et l. j. §. item cum ex edicto. que senten. sine appel. rescind. si autem sint alie persone contra quas non fuit porrectus libellus. Pretendunt tamen interesse vel preiudicum ex sententia. Licet ille non sint citate non redditur snia nulla sed an faciat eis preiudicium dic vt. j. eo. l. sepe. Et ista fuerunt verba Inno. in c. humilis. de maio. et obe. et Bal. in l. si ab eo. C. quomodo et quando iud. certe etiam

3 glo. hic secunda hoc vult expresse. † Quid autem in rescriptis quando princeps aliquid concedit vni quod tendit in preiudicium alterius dic vt. l. nam ita diuus. s. de adop. nam requiritur quod ille consentiat: et si non consentit: tunc aut principi non fuit facta mentio de iure illius et non presumitur voluisse illi preiudicare. vt ibi: et. s. de nata. resti. l. j. et l. fi. Aut fuit sibi facta mentio: et tunc princeps non consueuit concedere nisi illo consentiente vel citato: si tamen concedit quod non nisi ex causa fieri debet censetur

4 voluisse illi preiudicare. vt. d. l. fi. de nata. resti. ¶ † Ultimo scias quod in actu in quo ius tertij intelligitur reseruatum non expedit illum citari: vt cum petitur bo. pos. quod dic vt in l. iij. §. causa cognita. de bo. pos. et plene per Bal. in l. j. C. qui admit. ad bo. pos. possunt ante finem.

Exheredatum. ¶ † Filiusfam. effectus sui iuris si conuenitur ex contractu celebrato tempore quo erat in patria potestate si non est heres patris condemnatur duntaxat quatenus facere potest nec deducitur es alienum licet secus in donatione. h. d. De materia prime partis summarij habetur in titu. quod cum eo. et quam sit ratio dic vt ibi. nam factus sui iuris propter cap. dimi. quia videtur nouus homo liberatur a prima obligatione per ti. de cap. di. sed per illud edictum pretoris quod habetur in titu. quod cum eo. restituitur vti act. contra eum quatenus facere pot si non est heres patris. et de hoc loquitur hic.

1 **Si quis dolo.** † Qui dolo suo effectus est non soluendo perdit beneficium ne conueniatur vltra quam facere possit. h. d. secundum primam lecturam glo. que est bona et notabilis.

2 ☞ Missus in possessionem ex primo decreto: licet non fuerit admissus per debitorem nec fuerit data tenuta realiter tamen potest procedi ad secundum decretum et fieri venditio bonorum.

1 **Si quis creditorem.** ¶ † Si creditorem consequutus quantum sibi debetur a debitore vel alio: licet non ex causa debiti: sed per dolum quia non permisit creditorem venire in possessionem bonorum non potest de equitate amplius agere ad debitum. h. d. et est notabilis casus et quilibet diceret contrarium prima facie: quia illud quod soluitur ex tali dolo videtur solui in penam dolosi et sic videtur cedere lucro creditoris p. l. id quod pene. j. de sol. Unde licet istud sit verum de rigore iuris quantum tamen ad casum de quo hic: secus est de equitate vt hic patet dum dicit eum improbum esse etc. An autem in alijs casibus dic vt dicta. l. id quod pene. Et glo. legit hic quatuor modis. tene primam et secundam. Nam secundum tertiam et quartam oportet impropiare tex.

2 dum dicit si venditor. et exponere idest emptori. ¶ † No. secundum Barto. ex secunda lect. glo. quod licet missus in possessionem ex pri-

d mo decre. non fuerit admissus[d] per debitorem nec fuerit data tenuta realiter nihilominus potest procedi ad secundum decretum et fieri venditio bonorum.

1 **Si rerum amotarum.** † Conuentus ex maleficio non habet beneficium ne exigatur vltra quam facere possit. h. d.

2 ☞ Ad hoc vt quis dicatur contumax requiritur quod sit citatus tribus edictis vel citationibus vel vna pro omnibus cum peremptorijs quo ad tres effect⁹ extra quos sufficit vnica citatio.

3 Judex quando vult procedere contra aliquem ratione contumacie ad impositionem alicuius pene vel multe requiritur quod iterum ipsum citet ad dicendum causam quare ipse non deberet

a ¶ Presentibus. add. de alex. consi. cxxx. vj. ij. li. Sed consil. lxxiiij. Anch. consil. xxxix. eundem Pau. consi. l. in impressione. j. Ange. consi. cxcviij. vbi dicit quod snia lata partib⁹ presentibus presumatur lata ab habente iurisditionem.

b ¶ Actorum. adde Bal. consi. cclxxxi. ij. li. sed an delegatio continieatur appellatione actorum. vide per Lapum alle. lxxxi. et vide alleg. s. in l. paulus.

c ¶ Cognitio. adde Rom. consi. lxx ij. vbi dicit in quibus interloquutorijs requiratur citatio. et vide So zi. consi. xij. et an in interpretatione rescripti sit parscitanda. vide per eundem consi. cclxvj.

d ¶ Admissus. sed an talis non admissio obstet prescriptioni. vide per Lud. ro. singu. suis.

puniri ratione dicte contumacie.

4 Citatus a iudice incompetenti lz nō cōpareat non dicitur contumax qñ erat notorium eum esse incōpetentem.

1 **Contumacia.** †Lex ista continet quatuor dicta i materia cōtumacie. Ex primo dicto no. arg. ꝙ contumacia est delictū quod patet q2 punitur: ⁊ si sic ex forma statuti condemnat⁹ p maleficio vel delicto pōt impune offendi similiter poterit offendi condemnatus propter contumaciam. de hoc dic in. l. omne delictū. §. contumacia. de remis. per Bart. et per Cy. in. l. j. C. de cri. stel. Et declara istud primū dictū. vt gl. 2 et in Specu. de contu. per totum. ℭ†Ex secundo dicto no. qđ ad hoc vt quis dicatur cōtumax requirit ꝙ sit citatus tribus edictis vel citationibus vel vna pro omnibus cum peremptorijs. Sed hoc est verum quantum ad tres effectus. s. vt possit pcedi ad sententiam diffinitiuam vel absolutoriam iudicij: vel ad missionem in possessionē ex primo vel secundo decreto. Extra istos casus quod sufficiat vnica citatio siue peremptoria ita 3 no. Inno. in. c. ad petitionē. de accusa. ℭ†Ex tertio dicto not. argu. ꝙ quando iudex vult procedere contra aliquem ratione contumacie ad impositionē alicuius pene vel mulcte requirit ꝙ iterum ipsum citet ad dicendum causam quare ipse non debeat puniri ratione dicte cōtumacie quia possibile est quod in actis sit positus pro contumace: ⁊ tñ revera non est contumax q2 fuit impeditus cōparere iusto impedimēto. Et ista practica 4 habetur ibi etiam per Bar. in. l. iij. §. si ad diē. de re milit. †Ex vltimo casu no. ꝙ citatus a iudice incompetenti: lz non compareat non dicitur cōtumax hoc est verū qñ erat notorium ipsum esse incōpetentem al's secus: qđ dic vt. l. si quis alie. s̄. de iudi. ⁊ in. l. ij. s̄. si quis in ius voca. non ierit. ⁊ qđ plene nota. Innocē. in. c. ij. de dila. Et adde quod not. per Bald. in. l. generaliter. C. de episco. ⁊ cle.

a ℭEsse iudex. et an idē sit in delegato a principe vide hic p ange. qui dicit ꝙ non Bal. vero 3rium tenet in. l. si vt proponis. C. quō et qñ iud. et ibi vide qđ in delegato ad vniuersitatem causarum ⁊ alia ad materiā huius legis.

2 Pupillus citatus si nō cōpareat an constituatur in cōtumacia: ⁊ an valeat citatio.

3 Quid in adulto.

Quid in absente causa reipu.

4 Quid in eo qui nō comparuit quia fuit vocatus ad maius tribunal.

Qñ quis citatur a duobus cui teneatur parere.

1 **Contra pupillum.** †In ista lege ponunt quatuor persone que per citationē non constituuntur in contumacia. s. pupillus. ⁊ sic videtur casus ꝙ citatio facta de pupillo nihil valeat. Debet ergo quis facere citari tutorem: Sed Barto. videtur dicere contrarium in. l. j. §. sufficit. 2 de admi. tuto. ⁊ de tutel. l. ⁊ habet. §. si pupill⁹. ℭBreuiter dic ꝙ aut est infans ⁊ indistincte non valet. vt nota. glos. in. l. iiij. in princip. s̄. de in ius vocan. Aut est minor infante: ⁊ tunc glossa ibi dicit quod debet citari tutor vel etiam pupillus cum autoritate tutoris idest simul cum tutore. Sed Barto. in locis preallegatis videtur dicere ꝙ sufficit citatio pupilli quia videtur citatus vt compareat legitime. scz cum tutore. Breuiter dic qđ aut pupillus solus citatus non comparuit nec alius pro eo. ⁊ tunc citatio non valet quantum ad hoc vt possit contra eum perueniri ad diffinitiuā. ⁊ ita loquitur hic nec etiam ad interpositionem secundi decreti quod est preiudiciale. Sed quantū ad hoc vt possit perueniri ad primum bene videtur quod sufficiat q2 sufficit ꝙ non defendatur ⁊ nō est magni preiudicij. Nā pupillus patitur missionem ex primo decreto. vt. l. hec autem. quibus ex causis in possess. eatur. ⁊. l. apud iulianum. Si autem comparuit tunc talis citatio reputatur fuisse valida licet de tutore non fuerit facta mentio ⁊ ita intelligo: ⁊ saluo opinionem Bar. 3 ℭ†Secunda persona est adultus in quo dic idem: vt si ipse fuit citatus ⁊ nemo pro eo comparuit non reputatur fuisse contumax. ⁊ sic non potest procedi ad diffinitiuam. ℭTertia persona est absens causa reipubli. ⁊ tunc glos. dicit quod tenet citatio: ⁊ valet sententia tamen non cum effectu: quia potest in integrum restitui. Et sic licet hic videantur comparari: tamen 4 comparatio non est per omnia. ℭ†Quarta persona est ille q non comparuit quia fuit vocatus ad maius tribunal. nam excusatur a contumacia. Adde quod nota. in. l. ij. infra de custodia reorum per Barto. ⁊ vide quod notatur in Spec. de excep. §. ij. Et cui teneatur citatus parere quando citatur a duobus. vide in. c. pastoralis. §. fin. de offi. deleg. de appel. cum parati. et c. si duobus.

b ℭOpi. Bar. de hac eius opi. vide per Sozi. cōsil. ccxxxj.

2 In snīa in qua pronūtiatur non esse procedendum pp̄ter ineptitudinē libelli: an iudex delegat⁹ designat p eā esse iudex.

3 Quid si absoluit partem ab instantia iudicij. ⁊ vide aliū casum remis. in quo non desinit.

Tabellio an possit corrigere errorem suum.

4 Iudex si pnuntiauit se non esse iudicem competentem an possit causam reassumere.

1 **Iudex.** †Iudex nō potest suā snīam diffinitiuā corrigere. h. d. Et potest intelligi duob⁹ modis. Primo. in iudice delegato ⁊ tūc etiā si snīa sit nulla desinit esse iudex ex toto. merito non potest corrigere. Et vide Inno. in. c. ex literis. de offi. deleg. fallit quando esset nulla: q2 non seruasset formam rescripti: q2 tūc non desineret esse iudex. per. l. qđ tamen. in prin. cum ibi no. s̄. de arbi. ⁊ hoc tenet etiam Floren. in. c. causam q̄. extra de elect. et ibi Imol. in. c. veniam. xxxv. q. viij. Et sic esset idem qđ in ordinario. Scđo potest intelligi in ordinario: ⁊ tunc procedit ista lex quando sentētia non est nulla: sed iniusta: ⁊ tunc desinit esse a iudex[a] in illa causa non ex toto. Si autem sententia esset nulla tunc etiam in illa nō desineret esse iudex: ⁊ posset in eadē causa sententiare: vt in. l. preses. C. quomodo ⁊ quādo iudex. Quod qualiter intelligitur habetur. j. eo. cum querebatur. et in. l. si vt propo. eo. ti. quomodo ⁊ qñ iudex. Et predicta in sentētia diffinitiua: ⁊ quantum ad substantiam snīe quantum autē ad ver- 2 ba non mutata substantia dic. vt. s̄. eo. l. actorum. ℭ†Item qđ in sententia qua pronuntiatur non esse procedendum propter ineptitudinem libelli. Utrū iudex delegatus desinat per eam esse iudex. dic ꝙ nō: vt no. in specu. de offi. iudi. §. deseruit. ver. 3 sed quid si opponens vel obijciens. ℭ†Item quid si absoluit partem ab instantia iudicij. dic idem. vt no. Innocē. in. c. consuluit. de offi. deleg. ℭDe vno alio casu quo non desinit. vide. j. eo. cū querebatur. vbi. d. p. dixit se hoc omisisse. ℭItem quid de tabellione: vtrum possit corrigere errorem suum. dic vt in Specu. de instru. edit. §. postremo. ver. sed nūquid confectum: 4 et in. l. si librarius. j. de regu. iur. per Bar. †Item quid si iudex pronuntiauit se non esse iudicem competētem que pronuntiatio est interlocutoria. Respon. aut est delegatus: et non potest reassumere causam etiam partibus cōsentientibus: quia desijt esse iudex: vt in. c. significantibus. de offi. delega. Aut ordinarius ⁊ tunc secus: vt no. Bald. in. d. l. si preses. C. quō ⁊ quando iudex. ⁊ dixi. s̄. eo. quod iussit.

2 Si in fine instrumenti continetur ꝙ debitor detulit creditori iuramētū qui iurauit omnia ⁊ singula supradicta esse vera an tale instrumentū de iure cōi habeat executionem paratam.

3 Quid in instrumento cōfessionato seu guarentigiato in cuius fine debitor confitetur omnia ⁊ singula supradicta esse vera.

1 **Post rem iudicatam.** ℭ†Sententia iusiurandum ⁊ etiā confessio in iudicio facta paratam habent executionem. h. d. Quātū ad sententiā clarū est. Et dic. vt. s̄. eo. l. iiij. in prin. ⁊. §. si ex cōuentione. sed quantū 2 ad iusiurādum non. tene menti. † quia per hoc dicit Bar. in. l. ij. s̄. de iureiur. ꝙ si in fi. instrumenti cōtineretur ꝙ debitor detulit creditori iuramētū qui iurauit omnia ⁊ singula supradicta vera esse tale instrumentū haberet executionē paratam de iure cōmuni etiā si nullū statutū hoc diceret. Et posito ꝙ dicta clausula non contineretur nō posset incipi ab executione: vt. j. eo. si cum nulla. ⁊ miratur ꝙ practica non adinuenit istum modum exequēdi cum sit iudiciū. licet inuenerit modum guarentigie de quo statim dicā. Sed Bal. in. l. C. de iureiur. tenet 3rium reprehēdendo Bar. q2 iuramentū non hz executionem nisi qñ est decisiuum dubij de quo loquitur totus titulus de iureiurā. Sed in casu isto tēpore cōtractus nō erat ortū aliquod dubiū: ergo tale iuramentum non potest dici decisiuum li. que nō deciditur nisi orto dubio. Requirit ergo Bal. ꝙ tale iuramentum 3 deferatur ex postfacto ad hoc vt habeat executionem. † Sed b plus placet opinio Bar.[b] quantum ad vltimum de cōfessione videtur ꝙ instrumētū confessionatū qđ cōmuni vulgari videtur guarentigiatum. puta qñ in fine cōtinetur clausula ꝙ debitor confitetur omnia ⁊ singula supradicta vera esse et notarius tāꝙ iudex ordinarius faciat sibi preceptum ꝙ debeat soluere qñcūqz fuerit requisitus tale instrumentū habet executionē paratam etiā de iure cōi. posito ꝙ nullū statutū hoc diceret: q2 cōtinet confessionē iudicialē cum notarius sit iudex ordinarius: et potest exercere iurisditionem inter cōsentientes. Unde sicut preceptum iudicis factū in confessum coram eo haberet executionem: vt. l. si debitor cum ibi notatis. s̄. de iudi. ita ⁊ tale preceptum notarij. Cōmuniter tñ statuta hoc disponūt tollendo dubiū qđ posset esse: q2 videtur hic debere intelligi de cōfessione facta coram iudice administrationē habente qualis non est notarius. ℭIn alijs aūt locis est consuetudo ꝙ in instrumento debitor constituit procuratorem vnum vel plures quem vel quos nominaret creditor ad confitendum debitum ad instantiam creditoris. Et tunc creditor qñ vult instrumentum executioni mandari eligit quē vult: et facit ipsum venire corā iudice ⁊ confiteri

⁊ confiteri debitum secundũ tenorem instrumenti. Et hoc facto petit instr̃m executioni mandari vel dictam confessionem. ⁊ ita practicatur in curia romana. et omnes iste practice emanauerunt ꝓpter istum tex. et per alios similes dicentes ꝙ confessio in iure habet̃ pro iudicato. vt. j. ti. j. l. j.

2 ☞ Quis possit cognoscere de exceptiõe ꝙ quis nõ possit esse iudex propter defectũ etatis et quãdo debeat opponi exceptio concernens iurisditionem.

3 Qñ princeps ex certa scientia concedit aliquid alicui inhabili censetur ipsum habilitare ⁊ secum dispensare.

1 **Quidam cõsulebat.** ❡ † Maior xviij. annis potest esse iudex delegatus et ordinarius. Minor autem xviij. et maior pupillo potest esse in duobus casibus. s. si datus est a principe ex certa scientia vel ab inferiore a principe de consensu partium. alias secus: et semper allegatur. Et ex ista lege fuit extracta decre. cum vigesimum de offi. delega. Illa tñ contradicit huic q: illa vult ꝙ minor xviij. non possit dari iudex etiam de consensu partium. sed ista. l. vult contrarium. Et glos. ibi intelligit istam. l. que vult ꝙ minor possit dari de consensu partium de minore. xx. maiore tñ. xviij. q: si esset minor. xviij. non posset dari etiam de consensu partium: vt ibi. Et vide bonam glo. que declarat istam. l. in. l. cum pretor. §. j. circa fin. ff. de iudic. Nam sunt distinguende quatuor etates. Aut enim est impubes. et indistincte non potest esse nec ordinarius nec delegatus: vt in. d. l. cum pretor. in verbo impubes. et videtur verum etiam si detur a principe. q: cum patiatur defectum consensus qui est de iure naturali nõ põt ipsuʒ princeps supplere.[a] Aut est maior pupillo minor tamen. xviij. et potest esse in duobus tamen casibus vt hic in versi. certe. cum seq. ⁊ seq. Aut est maior xviij. ⁊ tũc põt esse indistincte vt hic in principio. ⁊ versi. nisi minor. a cõtrario sensu. Non tamen compellitur. vt in. l. cum lege. ff. de arbi. et in hoc si erat minor. xx. maior tamen. xviij. Si autem maior. xx. tunc potest esse et compellitur nisi petat resti. in integr. vt in. d. l. cũ lege.

2 ❡ † Quis autem possit cognoscere de ista exceptione et quando debeat opponi exceptio concernens iurisditionem. vide hic plene per Bar. et per Inno. in. c. suscitatus. de rescri.

3 † Allegatur etiam ista. l. ꝙ quando princeps ex certa scientia concedit aliquid alicui inhabili: censetur ipsum

b habilitare[b] ⁊ secum dispensare: vt si papa faciat episcopũ aliquem minorem. xxx. annis cum non debeat esse nisi compleuerit vt in. c. cum in cunctis. de elect. et facit. l. barbarius. de offi. preto. et. l. apud idem vlp. §. j. de excu. tu. vbi sufficit sola scientia principis. vt videatur dispensare cum inhabili. Non sic in inferiori a principe etiam in casu in quo potest dispensare. q: non sine cause cognitione debuit dispensare. ideo si non adhibuit eam non dicitur dispensare: vt no. per Inno. in. c. veniens de fil. pres. et per gloss. in. c. j. de eta. et. qua. Cetera vide hic per Bar. et adde qd̃ no. in Spe. de leg. §. sunt quoqʒ ver. princeps. ❡ In fi. l. ibi princeps em̃ qui ei magistratum dedit supple ex certa scientia ⁊ iste ver. venit ad declarationem versi. prece. proinde ⁊ in ver. certe. non aũt ver. sed forte. q: ille loquitur quando datus est ab inferiore a principe. et tunc queritur ꝙ detur de consensu partium ad hoc vt possit esse iudex. ❡ Idem tamen est dicendum quando datus esset a principe non ex certa scientia. vt si datus esset de consensu partium valeat non minus quam si ab inferiore a principe. Et notãdũ ꝙ vsqʒ ad versi. certe. loquitur de minore. xxv. an. maiore tamẽ. xviij. In illo autem ver. de minore. xviij.

1 **Si cum nulla.** † Ab executione nõ est incipiẽdum. h. d. Facit l. j. C. de exceptio. rei iud. et. l. vnica. C. de probi. seq. pe. ⁊ tunc videtur incipi ab executione quando precedit sñia vel iuramentum decisiuum vel confessio in iure. Al's secus vt. ff. eo. post rem. Videtur etiam posse dici ꝙ lʒ executio fuerit male facta non precedente aliquo predictorum: si tñ cum petitur retractari offeratur incontinẽti probatio de debito nõ sit retractanda per. l. fi. ff. quod me. cau. Vel dic ꝙ ibi loquitur qñ potuit executio fieri tñ fuit omissum aliquid quod esset fiendum: puta citatio patris. secus si fieri non potuit. et de intellectu illius. §. no. in tractatu represaliarũ per Bar.

2 ☞ Si quis fuit mihi condemnatus ad restitutionem talis fundi et etiam omnium fructuum perceptorum vsqʒ in illum diem et sic non fuit declarata q̃titas fructuum: an valeat sñia in fructibus. ⁊. nu. 3.

3 Si aliqs fuit mihi ↄdẽnatus ad restitutionẽ dom⁹ cũ massaritijs an valeat sñia in massaritijs non specificatis.

1 **In summa.** ❡ † Sufficit ꝙ in sñia exprimatur certa quantitas p se vel per relationem ad libellum: alias non valet sñia incerta etiam circa accessoria. Item sufficit ꝙ in ea contineatur condemnatio vel aliquid quod ei equipolleat. h. d. not. vsqʒ ad. §. si quis ex edicto. ❡ In tex. ibi vel quo alio verbo hoc significauerit. Supple posito quod non condemnauerit. vt si declarauerit aliquem esse debitorem meum: nam videtur ipsum condẽnare vt in. l. quid tamẽ. §. si arbiter. ff. de arbi. ❡ In tex. ibi nõ recte pronuntiet supple quantum ad vsuras. sed in sorte bene tʒ condemnatio si fuit expressa certa q̃titas.

2 † Et per istũ text. videt̃ quod si quis fuit mihi condẽnatus ad restitutionem talis fundi ⁊ etiam omnium fruc. perceptorum vsqʒ in illuʒ diem si non fuit declarata quantitas fructuum non valet sententia in fructibus. Et ita dicit Ricar. malũ. per istum text. vt refert Bald. in. l. j. C. si secundo nup. muli.

3 † ⁊ eodem modo si aliquis est mihi condemnatus ad restituendum domũ cum massaritijs non valet in massaritijs si non fuerunt specificate ⁊ eodem modo in predictis non tʒ petitio si quis petat condemnari ad rem cum fruc. vel massaritijs ibi existentibus. et ita no. Bar. in. l. iij. §. armamenta. ff. de rei ven. per illum tex. ❡ In contrarium fortiter facit[c] qd̃ no. Inno. c. cum dilec. in prin. de ordi. cog. in. c. cum ad sedem. de resti. spo. ⁊ in. c. inter dilec. de dona. ante fi. in quib⁹ dicit ꝙ in accessorijs procedit libellus ⁊ sentẽtia incerta. Unde valet condẽnatio de restituendo castrũ cũ pertinẽtijs vel cum omnibus damnis et interesse ꝑceptis a die spoliationis. Potest dici quod aut loquimur in vsuris. tũc propter ipsarum odium habet locum quod hic dicitur. Aut in alijs accesso. que nõ sunt odiosa. ⁊ tunc aut possunt de facili specificari. ⁊ habet locũ in. l. iij. §. armamenta. de rei vend. Aut non sic de facili possunt specificari vt cõtingit in fruc. perceptis de quibus actor potest esse non bene informatus: et tunc potest procedere libel. et sñia incerta. ⁊ ita loquantur dicta Inno. in locis preallegatis. Pro ista distinctione facit glo. in. l. iij. de sñia que sine cer. quanti. ibi in glos. fi. dum dicit vel si nõ est possibile an. Iste tñ passus non est sine dubitatiõe. et facit qd̃ not. Cy. in. l. cum propria. C. si qs alteri vel sibi. facit etiam quod habetur in. l. si in emptione. in prin. de contrahen. emp. vbi in accessorijs non ita nocet dissensus sicut in principali.

2 ☞ Si actor contra heredem prosequatur litem ceptam contra defunctum cautus sit vt eam prosequatur contra heredem non aũt contra defunctum.

1 **Si quis ex edicto.** ❡ † Sñia lata cõtra defunctũ non valet nec ligat heredẽ. h. d. ⁊ hoc est verum siue iudiciũ fuerat inchoatum cum defuncto. vt hic. ⁊. l. pe. j. que sen. sine appel. rescindã. Siue fuit inchoatum postq̃ ille defunctus est tanq̃ si viueret aliquo pro illo defensionem suscipiente. vt in. l. de qua re. ff. de indi. §. j.

2 † Licet ergo in primo casu instãtia cepta cũ defuncto trãseat in heredem. vt in. l. si cum hominem de fideiuss. Actor tamen debet esse cautus ꝙ prosequatur litem cõtra heredẽ ⁊ faciat heredem condẽnari nõ aũt ↄtra defunctũ. qd̃ tene menti[d]. ❡ In gl. ibi q: morte rei edic. peremptoriũ soluitur. Videtur ergo p istũ tex. ꝙ tp̃e facte citationis viuebat. Sed in termino quo debuit cõparere erat mortuus. adhuc hʒ locũ qd̃ hic d̃r. q: illa citatio fuit p mortem perẽpta et dissoluta. Oportet ergo ex integro facere citari heredẽ ⁊ ipsum cõdemnari. vt hic apparet.

2 ☞ Citatio an arctet illum qui est in carceribus si potuit mittere procuratorem: ⁊ non misit.

1 **Quesitum.** ❡ † Citatio nõ arctat illũ qui ꝓpter infirmitatem[e] cõparere non potest. et ideo sententia lata virtute ipsius non valet. h. d. Et glos. hec notabilis que semper allegatur intelligit hoc verum qñ iudex sciebat impedimentum. alias valet mero iure sed datur cõtra eam restitutio ex clausula generali si qua mihi iusta cã: vt in. l. fi. ff. de in integ. restit. ⁊ est singularis intellectus ad hanc. l. per qd̃ ptʒ ꝙ quando iudex scit ꝙ iurisdictio sua sit labilis aliqua exceptione non valet processus eius contra absentem. vide Abb. in. c. si duobus. de app. vbi de hoc casus nota. in ver. nisi iudex cognouerit supplendo vndecunqʒ cognouerit ⁊c. impedimentũ citati.

2 ❡ † Et idem de quolibet alio impedimento si citatus erat in carceribus cõis. ita not. Bart. in. l. ij. in fi. ff. de in ius vo. Sed Bar. in. l. his qui reus. circa fi. de publicis iudi. videtur dicere cõtrarium quod imputet sibi quare non misit procuratorem et istũ casum pluries vidi de facto florentie. Potest distingui aut fuit sibi habile procuratorẽ mittere: q: erat copia procuratorum: et causa non erat multũ ardua. et de hoc est tex. in. c. ij. de procu. ⁊ ꝓcedit hoc secũdũ dictũ. aut alterum istorum deficit et procedit primum dictum ⁊. ad hoc vide l. ij. post. princi. si quis cau. dum dicit ꝙ iudex iubet diem iudicij esse diffusum ⁊c. idest differendum quando scit citatũ impeditũ fore. Cetera vide hic per Barto. Nota etiam glo. j. dum intelligit istam legem etiam si sententia lata sit pro impedito compa

[a] ❡ Supplere. adde abb. i. d. c. cũ vicesimuʒ idẽ tenentem. sed moder. d̃: cuʒ qbus etiã ibi Feli. per gl. in. c. statutũ ĩ v̈bo canonicis de rescri. q dicũt ꝙ nõ vʒ cõmissio facta pupil. canonico nisi p̈nceps id faciat ex certa sciã q: princeps lʒ nõ ĩ totũ tamẽ ĩ vna causa potest dispẽsare: et ei dabit̃ assessor.

[b] ❡ Habilitare. de hoc p Cal. cõsi. viij. de rescrip. ⁊ per Old. cõsi. ccc xxv. vsqʒ ad finẽ consiliorum.

[c] ❡ Fortiter facit. adde alex. consi. xvij. ij. lib.

[d] ❡ Tene menti. adde ang. consi. ccxxxiij. vbi ponit qñ valeat sententia lata ↄtra mortuum.

[e] ❡ Infirmitatẽ. adde vt p Ioã. and. in addi. ad spe. in ti. de ꝓcu. §. ratione cõstituentis in fin. et de carcerato vide ang. ↄsi. lxv.

rere. Ratio est quia non valet etiam pro eo si nõ est contumax. vt nota. §. in. j. furioso.

1 **Ex iudicati.** † Legem istam declara vt no. per glos. §. eodem. l. inter eos. et etiam per Barto.

1 **Cum querebatur.** ¶ † Ista. l. potest intelligi duobus modis. Primo fm Dy. q hic iudicauit perperã. i. iniuste quantũ ad ius litigatoris. Erat tñ sñia mero iure valida. et tunc concordat cum. l. pau. §. eodẽ. et limita vt ibi habetur quod nõ potest corrigere eadẽ die etiam incontinenti postq̃ habuit sententiã pro perfecta et absoluta bene tamen potest supplere que omiserat circa accessoria eadem die. vt ibi. Scdo potest intelligi que pronũtiauit perperam idest nulliter et ita intelligit hec glos. Et tunc dic quod si erat iudex delegatus nõ potest iterum pronuntiare eadẽ die vel etiam alia ex eisdem actis vel etiam alijs. q desijt totaliter esse iudex: vt. §. ea. l. iudex. nisi sibi iterum causa cõmitteretur vel nisi esset nulla: q lata contra formam rescripti vt ibi dixi: vel propter iustum errorem facti[a] qui fuit in iudice vt not. Inno. eleganter in. c. j. extra eo. ti. de re iudi. q tũc non desineret esse iudex. et istum casũ omisit in. d. l. iudex. Scdo potest intelligi in ordinario qui non desinit esse iudex. quãdo sententia est nulla. et ideo tũc debet intelligi q non potest iterum pronuntiare eadem die supple vel alia ex eisdem actis si defectus nullitatis fuit in sola sñia non act. s3 ex alijs sic fm glo. Tu dic fm Bart. quod etiam ex eisdem actis si defectus nullitatis fuit in sola sententia non in act. vt q fuit lata die feriata. Nam ea non obstante non poterit citari pro alia die non feriata. et iterum pronuntiari. Si autem defectus nullitatis reperiatur etiam in actis tunc quatenus reperitur debent acta reintegrari. Si enim reperitur in omnibus omnia debent reintegrari. puta fuit incohoatum iudicium contra defunctum tanquam si viueret nihil valent acta a princi. vsq3 ad fi. vt in. l. de qua re. §. j. §. de iudic. Oportet ergo incohoare nouum iudicium contra heredem. si antẽ esset in parte actorum. quia fuisset incohoatum iudicium contra viuentem. et in medio litis mortuus est et postea fuit facta persecutio contra defunctum. Certe reintegrabuntur illa que facta sunt a tempore mor. sue non precedentia. dũmodo supersit de tempore instantie. Alias oporteret incohoari litem de nouo: ita intellige quod hic not. Barto. et in. l. si vt proponis. C. quomodo et quando iud. iuncta. l. si accusatus. de adult. Quid autem in primo casu quando fuit defectus in sola sententia vtrum iudex anteq̃ iterum pronuntiet debeat cognoscere de illa nullitate et super ea pronuntiare. tangit hic Bartol. distinguendo. et in. d. l. si vt proponis. et in. l. fina. C. de senten. que sine cer. quanti.

a ¶ Facti. Adde Card. cõs. xxxij. et itellige dictum Inno. solũ pcedere in collatione beneficij non aũt generaliter. q 3 Inno. tenet baldus in. l. si vt pponis. C. quõ et quando iud. et abb. Host. et. d. Ant. in di. c. j. et faciũt iura al. p Feli. in. c. in lris ex de offi. deleg. vbi predicta refert et sequitur.

2 Dñium rei date in dotem est mariti et ad ipsum pertinet agere rei vendicatione.

3 Si patiatur alium tale dominium in iudiciu3 deducere an sñia lata contra eum preiudicet ipsi marito. et nu. 3.

4 ОñЅ debeat citari tertius de cuius interesse pretendit ad hoc vt sibi preiudicium fiat.

5 Quod aliqñ sñia lata 3 vnum preiudicet alteri etiam ignoranti et non citato.

6 Vbi iudiciũ agitur inter aliquos quod posset preiudicare tertio pretẽdenti aliquod interesse: an sufficiat quod ille tertius qui scit causam agitari veniat ad iudicium et protestetur quod illud iudicium vel sñia nõ habeat sibi nocere.

7 Si scio aliquẽ litigare noĩe meo seu procuratorio nomine meo cum non sit an sñia lata contra eum mihi preiudicet.

b ¶ Sepe. i materia huius. l. vide alex. hic in eius repeti. et i cõ si. l. lxxxiiij. iiij. li. b. et cõsi. clvj. ij. lib. p ab. cõsi. xcvj. per bal. cõsil. cccl. j. li. Pe. de anch. cõs. lx. mat the. no. su. fol. ij. et per Lu. ro. cõsi. ccclxij. vbi ponit quãdam limitatione3 ad hanc l. et. c. Quis. eo. titulo

1 b **Sepe cõstitutum**[b] † Sententia lata cõtra vnum preiudicat alteri etiam scienti si alter eorum ab altero causam non habebat super eo de quo pronuntiatum est. secus si causam habebat: q tunc preiudicat alteri scienti nõ autem ignoranti. hoc dicit ista. l. magistra. et sing. et de hoc etiam habetur extra. e. c. Quis. et ibi plene per Inno. Et primo ponitur vna regula vsq3 ibi. quod tamen. Secundo exemplificat eam duobus modis. et ambo loquũtur quando ille alius cõtra quem non fuit lata sñia volebat deducere in iudicium rem vel ius diuersam vel diuersum ab illa que fuerat deducta per primũ: l3 procederet ex eadem causa vel fonte. et hoc vsq3 ad versi. sed scientibus: vt in duobus heredibus eiusdem debitoris vel credi. Nam actio actiue et passiue diuidit inter heredes. igitur si vnus tantũ conueniatur vel agit et fertur sententia cõtra eum in parte sua nõ preiudicat alij in parte illius: q super illa nulla est lata sententia. et sic est res diuersa. dependet tamẽ ab eadem causa a qua dependet illa super qua est lata. tum quia est diuersa censetur dependere a causa diuersa quantum ad effectũ pleni preiudicij quod in illa non fit bene tamen fit qualequale pre-

iudiciũ attento quod ex eadem causa vere procedit q iudex in secunda causa facilius monebitur ad pronuntiandum etiam secundum in parte sua propter primam et propter hoc potest alter appellare a sententia lata contra primũ vt. j. de ap. l. a sententia. et aduerte q intelligo istum primũ. et ista duo prima exempla quod non preiudicet coheredi etiam si fuit citatus et noluit comparere. q sciebat ius suum vbiq3 durare. et non habebat se impedire de parte coheredis in iudiciu3 deducta postq̃ sua deducta non erat. Non sic dico in casu qui ponitur circa fi. huius l. ibi. dicam secundo in versic. sed scientibus loquitur quando alter qui non fuit in iudicio habebat eam ab illo qui in iudicio fuit. et contra quẽ sententia lata est. et volebat deducere in iudicium illud idem quod fuerat deductum in primo. et super quo erat pronuntiatum pro aduersario. et contra illum a quo habebat causam. et de illo ponuntur tria exempla. primum in debitore qui passus est creditorẽ experiri re illi hypothecata: nam in hypothecaria creditor h3 deducere in iudicium dominium ipsius debitoris: vt. l. et si nondum. §. quod dicitur. §. de pign. si ergo pronuntietur cõtra creditorem ex eo q debitor qui pignorauit non erat dominus sed erat ipse possessor vel aduersarius talis sententia nocet debitori qui sciuit creditorem super hoc litigare. et tale dñium in iudicium fore deductum si talis debitor vult illud idem iterũ deducere. et ita debet intelligi sed si fuisset contra creditorem lata ex alia causa que non tangeret dominium debitoris non preiudicaret debitori in suo dominio. Et aduertẽdum q isto casu ille alter debitor non habebat causam a creditore: sed potius econuerso. et tñ est idem quod quando habebat cãm vt in sequentibus duobus exemplis. q siue ego habeam causam a te siue tu a me sententia lata contra me preiudicat tibi scienti me litigare de eo quod ad te pertinet illud in iudicium deducere: q poteras et debebas in iudicio comparere. et mihi assistere. et probationẽ inducere etiam me inuito. iuxta no. in. l. si suspecta. in prin. §. de inoffi. test. per glos. et ita intelligo istum tex. dum assignat rationem quare nocet tibi: q poteras me prohibere. i. poteras me inuito in iudicio comparere. et mihi assistere. Nam non potes me creditorem prohibere quominus agam hypothecaria. et in iudicium deducam dñiu3 tuũ. vt hic habetur in glo. q̃ incipit. arg. pro vtroq3. Sed bene poteras me inuito assistere. et intelligendo isto modo pcedit clare. † Aliud 2 exemplum de re data in dotem. Nã dominium est mariti. et ad ipm maritũ pertinet agere rei ven. vt in. l. doce ancillã. C. de rei ven. Si ergo patit̃ ipsum dantem puta mulierem vel socerum tale dominium in iudiciũ deducere sñia lata cõtra eum sibi preiudicat quod est intelligendum qñ est lata taliter q ex ea apparet dñium non fuisse translatum in maritũ. vt q aduersarius probauit se dñm. Et sic mulier tanq̃ non dña tradere non potuit in dotem. Secus si alio modo succũberet ita q ius mariti posset secũ pati cum illa sñia. q reus fuit absolutus: q mulier vel socer nõ probauit dñium vel q non erat dñs tempore quo agit sed maritus. et sic non pertinebat ad eam agere: vt in. d. l. doce. Nã de iure mariti non est pronũtiatum: ideo non noceret. Idem dicas in tertio exemplo qñ venditor post rem venditam et traditã. et sic dominium trãslatum ageret rei ven. et succumberet. q tertius possessor probauit se dñm vel etiam si fuisset conuentus. q possessio ad eũdem venditorẽ rediuisset. et alius egit contra eum rei ven. et pronũtiatus est dñs. nocet enim emptori volenti iterum in iudiciũ deducere idem dñium. secus si ex alia causa succubuisset que posset se cõpati cum dñio emptoris. ita 3 sane intellige ista exempla fm doc. ¶ † Et aduertendũ q predicta oĩa intelligo etiã si iste tertius nũq̃ fuit citatus quia sufficit sola scientia de iure suo per illum in iudicium deducto postq̃ alter ab altero cãm habebat. et boc vsq3 ibi cur autem. Ibi assignat rationem diuersitatis inter duo prima exẽpla prime partis et ista tria secunde partis quam tñ rationem declara vt. §. dixi et hoc vsq3 ibi in diuersa causa est. ¶ Ibi quarta vel qnta pars principalis quãdo alter ab altero non habebat causam et quando ille alter volebat in iudicium deducere id quod fuerat deductum per primum et in hoc differt iste casus a precedentibus. q in prima parte volebat deducere rem diuersam. ¶ In secunda alter ab altero habebat causam. In hoc igitur vltimo dicitur idem quod in primo quod non nocet sententia etiã scienti. Intelligo sane si non fuit citatus alias noceret q debuit cõparere. et potuit cum sciret ius suum in iudicium deductum et citatus fuerit. et hoc dico per ea que not. in. l. in cause la. §. j. §. interdum. §. de minori. et in. l. cum miles. §. quibus ex cau. ma. et per l. si deserta. C. si propter publi. pensita. et per ea que not. Cyn. in 4 l. j. C. de aduo. diuer. iudi. ante fi. et per. c. inter quatuor. et. c. fi. de maio. et obe. et per omnia iura dicentia quod debet citari tertius de cuius interesse pretenditur ad hoc vt sibi preiudicium fiat. vt in. l. nam ita diuus. de adop. cum simili. et. §. eo. de vno- quoq3

quocꝫ vt loquantur quando ille tertius vellet postea in iudiciũ deducere illud idem ius super quo lata est sententia cõtra alterum non quando diuersum ius vel diuersam rẽ: vt in duobus exemplis prime partis. Cetera dic vt hic per Bart. et per Inno. in d. c. quãuis. extra eo. ti. 5 † Adde ꝙ aliquando simulata contra vnum preiudicat alteri etiam ignoranti. ⁊ nõ citato vt in casibus in quibus sentẽtia facit ius inter oẽs: vt qñ est lata super querela inoffi. testa. ⁊ in causa statuti. vt in. l. ingenuũ. de sta. ho. Ita intelligo qđ no. per glo. ⁊ doc. in. l. j. C. quibꝰ res iudi. non nocet. ¶ 6 † Ultimo Bart. hic dicit duo que mihi non placent. vnum est: qꝛ dicit qđ in casibus qui continentur hic in ver. sed scientibus sufficeret illi tertio q scit causam agitari venire ad iudicium ⁊ protestari ꝙ illud iudicium vel sentẽtia nõ habeat sibi nocere. Mihi videt̃ ista vna nugatio nec est de mẽte iuriscon. qꝛ hic dicitur ꝙ ideo nocet: qꝛ potuit ꝓhibere illũ agere ⁊ non ꝓhibuit ⁊ ad hoc vt ista ratio sit bona ⁊ vniuersalis ad oẽs tres casus dꝫ intelligi. vt. s̃. dixi: scꝫ ꝙ potuit prohibere: scꝫ assistendo ⁊ probationes inducendo/non ergo sufficit sola protestatio: sed debet assistere ⁊ de iure suo docere. ⁊ facere pro se ferri sentẽtiã. ⁊ istã credo esse merã veritatẽ qcqd ipse dicat. ¶ Itẽ dicit aliud ꝙ si mouetur questio dñij contra illum qui habet vsumfruc. in re mea per quendam tertium asserentẽ se dñm. ⁊ feratur pro eo sententia contra fructuarium non nocet mihi etiam scienti illam causam agitari: qꝛ videtur agitari ratione possessionis naturalis que est apud eum. Unde nõ preiudicat in mea ciui. per glo. que est in. l. pompo. §. si is qui precario. in fi. magne glo. s̃. de acqui. posses. ⁊ per. l. si pariter. s̃. de lib. cau. vbi videtur esse casus scđm eum. Mihi nõ placet hoc: sed puto ꝙ mihi scienti preiudicat sicut lata contra cre. eum: qꝛ videor fructuarium constituere procura. ad proprietatem defendendam sicut ⁊ cred. vt. l. j. in fi. s̃. de oper. no. nuntia. Unde illa sententia videtur lata contra me. Nec ob. d. glo. qꝛ fateor ꝙ restitutio naturalis pos. facta per fructuarium nõ nocet mihi mea ciui. vt illam perdam. ita loquitur glo. illa. Sed non seqtur quominus sententia noceat. ⁊ sic cogatur illam perdere et restituere vincenti. Nec etiam ob. l. si pariter. quia ibi nõ nocet absenti ⁊ ignoranti. Nos loquimur de sciente. 7 † Dicit etiã hic. Barto. qui semper allegatur qđ si scio aliquem litigare nomine meo seu procuratorio nomine meo cum sit ꝙ sentẽtia lata contra eũ mihi non preiudicat: quia sumus extra casus huius l. nam ipse deducit in iudicium ius meum de directo hic loqui quando inducit per indirectum: ⁊ in consequẽtiam: quia principaliter intendit deducere ius suum. Certe Innocentius determinat hic expresse contrarium in. c. ex parte decani. de rescrip. quem ipse non allegat. ⁊ ista pars videtur verior per. l. q patitur. s̃. mãdati. Et per rationem istius tex. quia postq̃ agebat meo nomine poterã ipsum prohibere. Et de isto argumento tangitur per Bal. in. l. licet. in fi. C. de procura. ⁊ de fur. l. falsus si negotiorum gestorum.

2 ☞ Cum pronuntiatur appellationem frustratoriam retro fingitur fuisse inutilis appellatio.
Si citatus misit procuratorem: ⁊ super mandato fuit diu disceptatum ⁊ pronuntiatum non esse sufficiens: an citatus fingatur retro fuisse contumax.
3 An excusetur ab expensis.

1 **Negotiorum gestorũ.** † Pendẽte appellatione frustratoria currũt vsure primi contractus. h. d. in effectu. Si aũt non esset appellatũ: tunc currunt vscꝫ ad sententiã. Postea desinunt currere vscꝫ ad tẽpus quadrimestre. ⁊ si infra illud nõ pareatur sentẽtie ex tunc incipiunt currere vsure centesime. vt. C. de vsuris rei iud. l. fin. ¶ In gl. circa finẽ ibi. sed in eodẽ titulo ⁊c. Cum vero appellatur perinde est ac si non esset iudicatum. ⁊ ideo si currebãt pendente prima lite. vt in. l. j. C. de iudicijs. ita currunt pendente appella. Et posito ꝙ in prima sententia non fuerit facta condẽnatio in eis cum fieri non potuit. ⁊ nondum cucurrisset iudex appellationis bene poterit eam facere etiam si in libello non sint petite. dũmodo postea petantur ex quo lite pendente cucurrerunt: qꝛ in illis latum est iudicis officium. vt. l. ediles. §. item sciendum. s̃. de edilicio edicto. sed si iudex omitteret condẽnationem in eis non possent postea peti: quia non debentur iure actionis: sꝫ officio iudicis mercenario. quod extinguitur terminato negotio principali. vt. l. iiij. C. de postulã. et hoc voluit hec gloss. in effectu que per predicta remanet declarata. ¶ In tex. ibi. condẽnatus sit: scꝫ in sorte. in vsuris currẽtibus vscꝫ tunc. et de illis non est questio: sed dubitatur de tempore currente post illam sententiam. ⁊ pendẽte appella. et dubium faciebat illa. l. fin: qꝛ vsure primi contractus non currunt post sententiam: sed hoc est verum si transiuit in rem iudica. alias secus. vt hic. qꝛ fuerit appellatum. ¶ In text. ibi deducte. Hoc verbum potest determinare verbum pecunie. ⁊ tunc est sensus qđ in condemnatione fuit deducta pecunia sortis per iudicem appella. vnde queritur vtrum debeantur vsure illius pecunie ⁊ textus dicit qđ sic. dummodo in eis facta sit condemnatio ꝫm glos. vel determinat verbum vsure ⁊ est nominatiui casus. Et posito pro constanti ꝙ iudex condẽnauerit non solum in sorte sed etiam in vsuris currentibus pendente appella. qđ potest facere ⁊ debuit: ideo debentur iure actionis orientis ex sentẽtia sed si condẽnatio non esset facta quousqꝫ posset fieri deberẽtur officio iudicis: sed si non posset fieri nullo iure deberentur: vt ex predictis patet. 2 † Et no. ex ista. l. qđ cum pronũtiatur appellationem frustratoriam retro fingitur fuisse inutilis appellatio. Et facit ad questionem illam si citatus misit procuratorẽ. ⁊ super mandato fuit diu disceptatum. ⁊ finaliter pronũtiatum non esse sufficiens ꝙ citatus fingitur retro fuisse contumax. et contra ipsum potest procedi tanq̃ contra contumacem de contumacia tangitur per Cy. in. l. contra maiorẽ. C. de inoffi. testa. et per Bar. in. l. ij. §. non solum. j̃. ad tertul. ⁊ de dã. infec. l. si finita. §. iuli. qui videtur distinguere. Aut habuit iustam causam credendi mandatũ esse sufficiens. ⁊ non est contumax. Aut nõ habuit. ⁊ tunc secus. tamen in casu huius. l. ista distinctio non est admittẽda: qꝛ posito ꝙ habuisset iustam causam credẽdi se iuste appellare ex quo tamen succubuit. dicitur frustratorie appellasse. ⁊ in vsuris medij temporis condẽnatur. Et hoc videt̃ sentire hic glo. magna. circa finem. 3 † Sed quantũ ad expensas litis vtrũ ab eis excusetur posset distingui: an habuerit iustã causam vel non: ⁊ si pronuntietur contra eum ex primis actis non videtur habuisse iustã causam: secus si nõ ex primis actis. de hoc no. in. l. generaliter. C. de iureiuran.

¶ De confessis. Rubrica.

2 ☞ Confessio extraiudicialis non habet vim condemnationis sed probationis: non tamen est proprie probatio sed releuatio ab onere probandi et admittitur probatio in cõtrarium si confessus vult contrarium probare et quod non nocebit sibi confessio.
3 Quid in confessione iudiciali falsa scienter emissa.
4 In cõfessione extraiudiciali reqrit̃ causa ⁊ quid in iudiciali.
5 Ex confessione extraiudiciali an oriatur actio seu obligatio: et quid in iudiciali.

1 **Confessus.** ¶ † In text. ibi. confessus: scilicet in iure seu coram iudice ⁊ non dato libello: et tunc habetur pro condemnato: quia non expedit aliam condemnationem facere cum in confessum nulle sint partes iudicis in procedendo: sed in exequendo. vt in. l. proinde. ad. l. aquili. et ideo mittitur executioni talis confessio sicut sententia. vt. s̃. titulo. j. l. post rem. Si vero datus esset libellus. ⁊ ad ipsum respondendo cõfessus esset: tunc si aliud non apparet videtur confessus animo litem contestandi que potest fieri non solum per negationem: sed etiam per confessionem. vt. l. ij. C. de iuramento calũnie. ⁊. l. rẽ nõ nouam. C. de iudicijs. Et ideo postq̃ lis est contestata debet sequi condẽnatio iudicis: ita debet intelligi. l. iij. j̃. eo. ⁊. l. qui stichũ. in fi. ⁊ ideo sola confessio: tunc non haberet vim condemnationis nec posset mitti executioni. 2 † Confessio vero extraiudicialis non habet vim condẽnationis: sed probationis. vt. l. publi. in fi. s̃. depositi. Non tñ est proprie ꝓbatio: sed releuatio ab onere probãdi. vt no. super rubrica. de probationibus. in nouella. ⁊ admittitur probatio in contrarium si confessus vult ⁊ potest contrarium probare. et non nocebit sibi confessio falsa etiam scienter facta. vt. l. cũ falsa. C. de iur. ⁊ fac. igno. nisi fuisset facta ad liberandum: qꝛ tunc habet vim dispositionis: idest pacti de non petendo qđ reuocari non potest. vt. l. tale pactum. in prin. s̃. de pactis. 3 † Non sic in confessione iudiciali falsa sciẽter emissa: quia non recipit probationem in contrarium. vt. j̃. eodem. l. iij. et. l. qui stichum. ꝫm verum intellectum nisi esset facta circa preparatoria iudiciorum. et aduersario etiam sciente quod esset falsa: quia tunc etiam confitenti falsum ex certa sciẽtia nõ nocet confessio cum non decipiat aduersarium scienter: sed se ipsum decipiat. vt. s̃. de rei vendica. l. is qui se obtulit. cum seq. 4 ¶ † Est et alia differentia inter iudicialem confessionem: ⁊ extraiudicialem: quia in extraiudiciali requiritur causa quando quis confitetur se debitorem: alias confessio non valet. vt. l. cum de indebito. in fi. de probatio. Sed in iudiciali non requiritur causa: sed sufficit ꝙ quis confiteatur se teneri dummodo exprimat certam quantitatem. vt. j̃. eo. certum. in prin. coniun-

cta ista.l.sc3.l.vnica.C.eo.que de causa nõ faciũt mentionẽ: sed simpliciter dicunt haberi pro condẽnato. Est etiã alia differentia: qr ex confessione extraiudiciali non oritur actio nec obligatio: qr non dicitur dispositio: sed enuntiatio.vt.d.l. publi.in fi. Sed ex iudiciali oritur obliga.⁊ actio in factũ sicut ex sententia ⁊ iurisditione.vt.C.eo.l.j. Et predicta quando confessio nõ dicitur nec allegatur falsum fuisse: alias distinguitur: aut emanauit per errorem.⁊ dic vt.j.l.proxi. aut ex certa scientia. et dic vt.s.dixi. Item predicta qñ facta est legitime.i.aduersario presente.⁊ per alium qui potest sibi preiudicare: alia dic. vt.j.eo.l. certum.§.si quis absente. cum seq. Cetera dic.vt per glo. plene habetur.⁊ doc.in.d.l.vnica.C.eo.

1 ☞ Error iuris nocet in dãnis vitandis qñ cõmittitur in iudicio: l3 secus quando extra iudicium.

2 Casus in quibus non potest quis reuocare falsam confessionẽ in iudicio emissam.

Non fatetur. Ista lex loquitur qñ cõfessio allegatur falsa p cõfitentẽ. et vult eã reuocare dicens q per errorem cõfessus est. Dicitur ergo hic q si alleget errorẽ facti probabilem debet admitti: quia tunc non habetur pro cõfesso. secus si errorem iuris. † Et no. hoc vltimum q error iuris nocet in dãnis vitandis qñ cõmittitur in iudicio: l3 secus qñ extra iudicium: vt etiã hic habetur in glos.fi. † Et pro cõclusione materie huius.l.dic q tres sunt casus in quibus nõ põt quis reuocare falsam confessionem in iudicio emissam. Primus qñ esset cõfessus scienter falsum.vt hic.⁊.l.proxi.⁊.l.qui sticbũ. Et sic emanauit circa decisoria iudicio⁊ nõ videtur curandũ vtrũ ignorauerit aduersarius falsitatẽ cõfessionis vel sciuerit p illas leges que simpliciter loquuntur: l3 qñ circa preparatoria bene distinguatur sciuerit aduersarius vel ignorauerit.vt.s. de rei vẽdi. l.is qui se obtulit.cũ se.⁊ istud colligitur hic ex dictis Barto. qui l3 in preparatorijs illã distinctionẽ faciat nõ sic facit in decisorijs. Secũdus casus est qñ p errorẽ cõfessus est falsum tñ talis error cadit in latam culpã vt si esset error iuris.vt hic. Et idem si facti proprij cuius non esset probabilis ignorãtia quicqd dicat hic gl.j.⁊ Bar. qr eadem est ratio que in errore iuris. Tertius casus qñ error nõ cadebat in latã culpã nec etiã in leuem vel aliquam tñ confessus fuit in causa in qua condẽnatio crescit per inficiationẽ.vt.j.eo.l.si is cũ quo. Et que sit rõ dic. vt in simili errore in.l.ea que.C.de cõdi.inde. Extra istos casus puta si error iustissimus: vt qr in facto alieno.vt.s. pro suo.l.fi. in fi.vel etiam iustus: vt in facto pprio qui non cadebat in latam culpam posito q in leuem qd est qñ per aduersariũ fuit inductus ad errandum: iuxta ea que habentur in.l.ij. qñ ac. de pe. est an.⁊ erat causa in qua condẽnatio non crescit per inficiationẽ potest talis cõfessio facta in iure.⁊ circa decisoria reuocari vsq ad sentẽtiã probato errore. Et si hoc fiat non nocet ipo iure: qr nõ poterit ipsius virtute sententiam ferre sicut si facta nõ esset vt hic dum dicit fatetur si autem hoc non fiat ante sententiam: sed patiatur eam ferri virtute talis confessionis si quidem appellauerit potest in causa ap. facere id quod poterat in prima. Si autem non appellauerit vel in causa app. [illegible] reuocauerit ⁊ sic sentẽtia trãsiuit in rẽ iudi. petat in integ. resti. infra tẽpus debitum qd facere põt ex clausula generali si qua mihi iusta.⁊ hec habentur.j.eo.l.pe.⁊ isto modo intellige glo. hic que videtur sibi contrariari dum dicit ipo iure: vt saltem sibi restitutio detur ⁊c. In confessione vero iudiciali falsa etiam si scienter fuit emissa in his in quibus non potuit sibi nuda voluntate preiudicare admittitur probatio in contrarium.vt.l.cum falsa.C.de iur.⁊ fac.igno. vt si fuisses confessus rem tuam esse meam: cum dominium sine causa ⁊ sine traditione in me transferri nõ possit sola voluntate nec etiam a te abdicare.vt.l.si quis vi.§.differentia.de acquirẽ.posses. Vel si confessus fuisti te non teneri in centum: quia non potes mihi obligari nisi iusta causa obligatorio intercedere: vt si interuenit stipulatio sine causa.vt.l.ij.§. circa.j.de doli excep. Secus si poteras tibi preiudicare sola voluntate vt si fuisti confessus te nõ possidere cum possideas: tũc bene admitteres possessionem que solo animo perditur.l.si qs vi.§.differentia.s.allega.et.l.iij.§.in amittenda.eo.titu.⁊ si fuisti confessus me tibi non teneri cum tenerer: quia videris fecisse pactum de non petendo.l.tale pac.in prin.s.de pactis. Cum vero confessio salua emanauit circa preparatoria iudiciorum alia distinctio adhibetur quam vide hic per Bart.⁊ colligitur ex.d.l.qui se obtulit.cum seq.et.l.de etate.§. qui iusto. ⁊.§.fi. de interrog.actio. Cetera vide hic per Barto. qui multum vtiliter ⁊ subtiliter legit hanc.l.

2 ☞ Per procuratorem q non acquiratur actio absenti extra iudicium sine cessione regulariter: ⁊ quid in iudicio.

3 Confessio iuramentũ ⁊ sententia qualiter equiparentur.

Certum confessus.

1 **Si quis absente.** † Confessio facta in iudicio parte absente: ⁊ pro ea nemine recipiẽte nõ preiudicat confitenti.h.d. Et sic nec inducit obligationẽ nec pbationẽ. Et idem in cõfessione extraiudiciali.vt in.l.nuda.cũ ibi plene no.s.de donatio. Sed in iudiciali videbatur maius dubiũ cũ ibi adsit persona iudicis q dicit publica: ⁊ põt acqrere absenti sicut notarius: s3 hoc est verũ si hoc dicat expresse: al's secus.vt pt3 p istũ text. qd est no.⁊ ita intelligũt doc.in.l.vni.C.eo. vbi etiam limitatur alio modo: sc3 nisi absens sit contumax: qr tunc habetur pro presente. vt in.l.sabinus.de iudi.⁊ sicut valeret sententia pro contumace absente. secus si non esset contumax.vt in.l. furioso. cum ibi no.s.ti.proxi. ita dicendum in confessione. Et scdm hoc loqtur mirabile q contumax proderit cõtumaci: qr facit valere actũ in sui fauorem factũ qui alias non valeret. Ultimo not. † qd si

2 procurator absentis est presens bene valet: ⁊ acquiritur absenti ipso iure per liberam personã: sed hoc ideo: qr est actus iudicialis.vt in.l.in cause.in fi.s.de procura. Sed extra iudiciũ nõ acquiritur actio per procur. sine cessione regul'r. vt.l. possessio

3 quoq.§.⁊ si possessio.de acqui.pos. † No. etiam hic equiparari ista tria: sc3 confessionem iuramentum ⁊ sentẽtiam: qr ex nullo istorum acquiritur absenti nemine pro eo recipiente.

2 ☞ Confessio facta per procuratorem generalem vel aliũ administratorem quando noceat domino.

1 **Sed an ⁊ ipsos.** † Confessio legitimi administratoris vel pcuratoris generalis nõ preiudicat dño.h.d. Et istud verũ qñ emanat p modũ volũtarie iurisditionis.i.spõte.⁊ nõ coacte: qr tunc cõtinet quãdã donationẽ q nõ cadit in gñali administratione. vt in.l. seruus furiosi.de cura.furi.⁊ ab agnito nec in gñali mandato vt in.l.contra iuris.§.fi.s.de pact.⁊ etiã dr continere ambitionem.vt in.l.preses.C.de trãsac.⁊ in.l. ambitiosa. de decreto ab ordi.fac. secus si modũ contentiose iurisditionis.i.coacte: quia tũc bene preiudicat: vt pt3 ex his q habentur in.l.nõ solũ.in prin. ff.de pcu.⁊ tunc dr coacte qñ confiteretur rñdendo libello: qr cõpellitur precise rñdere.vt in.l.j.§.qd ergo.de ven.inspi.vel rñdẽdo positionibus: alias extra istos actus non cõpellitur rñdere. ⁊ ideo si rñdendo cõfitetur nõ preiudicat dño: sed sibi soli vt hic in prin.glo. q tota facta fuit timore contrarij. de.d.l. non solũ. in prin.⁊ etiam qr tutor ⁊ curator iurant. de calũ.⁊ sic debẽt respondere positionibus cum ad hunc finem fuerit inuẽtũ illud iuramentum.⁊ si eo⁊ rñsio nõ preiudicaret dño frustra cõpellerentur respondere. Videtur etiã posse dici q qñ causa est multum dubia: ⁊ deficiunt probationes sicut permittitur transigere: ⁊ iuramentũ deferre in preiudicium domini. vt in.l.preses. C.de transac.⁊ in.l.tutor.C.de iureiurã. ita ⁊ confiteri. tñ alia ratio est in confessione cũ ex transac. aliquã vtilitatem consequatur dñs: ⁊ etiã ex dilatione iuramenti põt consequi si aduersarius recusat iurare vel referri.vt in.l.manifeste. de iureiuran. Sed ex cõfessione nõ sequitur nisi dãnum. Si tñ esset casus i quo posset consequi vtilitatẽ vt si diminueretur cõdẽnatio posset idẽ

2 dici. † Tertia dic vt hic per glo.⁊ per Bart. qd aũt dixi.s. confessionem sponte factam per pcuratorem generalem vel alios administratores non nocere dño.⁊ intellige sane: sc3 absenti et ignoranti qui possit eam reuocare qñcũq etiam errore aliter non probato. Si aũt fuisset presens ⁊ intellige ⁊ tacẽs hñ preiudicaret nisi infra triduũ reuocaret sicut cõfessio aduocati facta clientulo presente ⁊ tacente.vt.C.de errore aduoca.l.j. et.ij. ⁊ in.c.olim.de censi.⁊ si reuocat infra triduũ non habet necesse aliter de errore pbare: si aũt post: tunc secus tanq si fuisset ab ipsomet facta probat tñ errorem eoipso q probat rem aliter se habere cum consistat in facto alieno. iuxta no.per Bar.s. eo.l. ij.⁊ etiã dico q in casibus in quibus nocet: vt qr facta est coacte hoc debet intelligi nisi reuocetur probando tñ errorẽ sicut in cõfessione propria.vt.s.eo.l.ij. qr pro propria tũc habetur. et ita de facto: alias respondi consulendo. l3 docto. hic non tangant nec declarent cum tñ sit valde subtile. Quid aũt si in respondendo libel.vel positionibus nulla interuenit coactio videtur q tũc non noceat quasi sponte videatur facta vnde videtur q sit necesse expectare iussum iudicis et qd interueniat eius contradictio ad hoc vt dicatur coactus respondisse.l. ait pretor.§. permittitur.s.de mino. Contrarium tñ puto: qr sciebat vel scire poterat se posse compelli ad hunc actum qui est de ordinario stylo iudiciorum: ideo posito qd sine iussu et coactione responderat non videtur sponte respondisse: sed timore actionis future. arg.in.l.nouissime.s.qd falso tutore.⁊ qd not. Bart.in.l.iij.vel iiij.circa finẽ.qd metus causa. Nec obst.§.permittitur. qr ibi in his que non sunt de ordinario stylo iudiciorum.

In pupillo

In pupillo. †Confessio pupilli non interueniẽte tuto. anto. sibi non preiudicat nec valet cõfessio adulti sine curatore tamen piudicat. ⁊ valet mero iure. Sed aduersus eam potest restitui in inte. Item cõfessis in iure datur tempus ad soluendum qd datur iudicatis. h. d. vsq; in fi. Et fm dictum intellige qñ non haberet curatorem alias equipararetur pupillo: vt. l. si curatorẽ habẽs. C. de in integ. resti. sed contra quia distinctio videtur seruanda in actibus extraiudicialibus non autẽ in iudicialibus qui non valent facti a minore indefenso etiam sic curatorem non habeat: vt. s. ti. j. l. acta §. fi. Sol. verum est q̃tum ad actus qui ordinantur ad sentẽtiã et q̃tum ad ipsam sententiam. vt ibi nõ q̃tum ad alios vt hic ⁊ sic videtur debere hic intelligi quando minor non respondẽdo libello fuit confessus se debere. ⁊ tunc valet mero iure: sed restituatur: quia talis cõfessio nõ ordinatur ad sentẽtiam cum ipsa pro sententia habeatur: vt in. l. j. s. eo. siuero respondẽdo libel. quo casu necessaria est sententia: vt. s. eo. l. iij. non valebit ipso iure nec erit necessaria restitutio ⁊ similiter sententia non valebit lata virtute talis confessionis per illam. l. acta. in fi. et tenementi: quia hoc non tangitur per docto. Et est subtile.

2 ☞ Ille cui commissa est executio sententie potest cognoscere et pronũtiare super exceptionibus que possunt post sententiã opponi in executione.

3 Quando negotium est intrincatum cadit ignorantia.

1 **Cum fideicõmissum.** †Cõfessus ⁊ cõdemnatus si postea in executione vult aliquid dicere per quod nõ venit contra confessionem vel sentẽtia de directo nec illam impugnat: sed modificat debet audiri et de hoc poterit cognosci ab illo cui cõmissa est executio sentẽtie ⁊ etiã super hoc pronuntiari. Si vero illud expresse cõtradiceret confessioni ⁊ sentẽtie ⁊ eam impugnaret de falsitate: nõ auditur mero iure: sed per istum errorem bene auditur mediante beneficio restitutionis in integ. quam tamẽ restitutionem facere non põt ille cui cõmissa est executio sentẽtie: sed debet ipsum remittere ad iudicẽ ordinarium cõmittentem. h. d. ista. l. sing. ⁊ diffi. in tex. Et primo ponitur thema. ⁊ questio vsq; ibi respõdi posse. ibi ponitur respõsio affirmatiua ⁊ indeterminata. ⁊ ideo nõ bona vsq; ibi interest. Ibi ponitur determinatio cũ distinctione bimẽbri vsq; quasi ad fi. ibi: sed ⁊ si superiore. Ibi limitat primũ membrum dum in eo dixerat q arbiter seu executor non d3 eum absoluere. Nam bene dicit q põt ipsum remittere ad pretorem vt absoluat qd est intelligendũ impetrata resti. in integ. ⁊ ex ista. l. puto emanasse. c. cum dilecti. extra de accu. vbi dicitur q cõfessus auditur post cõfessionem volens aliquid dicere q exponat ⁊ declaret cõfessionem non aũt si contra illam veniret expresse. ⁊ annullaret. Et premitte q qñ hereditas non est soluẽdo. i. non sufficit deducto ere alieno ad soluẽda legata q etiã isto iure: licet legata deberẽtur attẽta dispositione testatoris ⁊ eius volũtate. ⁊ sic de iure naturali attẽta tñ dispositione iuris nõ debebantur: vt in. l. si vniuerse. C. de lega. ⁊ l. j. §. fi. cum ibi plene no. ad treb. Si autem legatũ nõ esset factum vel esset inutiliter factum tũc nullo iure debetur. Si ergo heres cõfessus est se teneri ad legatum. ⁊ propter hoc cõdemnatus est datus executor supple nõ merus sed mistus. puta commissa fuit executio alicui in magistratu cõsistẽti qui dicitur mistus. iuxta no. in. c. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. si confessus nõ dicat se non teneri vel legatum non deberi. et ita repertum fuerit an talis executor possit eum absoluere et pronuntiare ipsum non teneri. Quidam dixerunt q sic. iurisconsul. distinguit ex qua causa dicat nunc se nõ teneri. vtrum ex eo qd legatum vel fideicommissum non fuerit relictum vel inutiliter relictum. et tunc non cum absoluere quia per hoc venit de directo contra confessionem arguendo ipsam de falsitate cum ista allegatio non compatiatur se cum confessione: sed ei de directo cõtradicit: an autem dicat se non teneri ex eo q facultates nõ sufficiũt nõ autem quin fideicommissum fuerit relictum. ⁊ etiam solẽniter relictum. Et tũc bene auditur. ⁊ hoc reperto d3 ipsum absoluere quia non contradicit cõfessioni. Nam inspecto q fuerit relictũ ⁊ etiã solẽniter relictum potuit cõfiteri se teneri inspecta volũtate defuncti. et sic de iure naturali. Sed inspecto quod bona nõ sunt sufficientia potest dicere nũc se non teneri de iure positiuo ⁊ ex equitate: ⁊ sic non contradicit confessioni: sed eam exponit vel limitat. In primo tñ casu l3 nõ debeat se ipedire q̃tũ ad hoc vt per seipsum absoluat si tñ pretendit aliam iusta3 causam erroris propter quã equum sit ipsum in integrum restitui ex clausula generali si qua mihi iusta causa d3 ipsum remittere ad pretorem restituendum. cum eĩ restitutio in integru3 sit de mixto imperio d3 fieri p maiorẽ magistratũ ⁊ sic no. hic limitationẽ ad. l. ij. eo. q procedit nondũ lata sñia quo casu si potest approbare errorẽ iustũ nõ indiget restitutione: s3 ipso iure admittit ad reuocandum ⁊ approbandũ de errore postq̃ vero lata est sñia que transiuit in rem iudicatã nõ admittit nisi mediãte restitutione in integ. ita intelligit glo. fi. istum tex. notabilr. No. etiã p eo qd dictũ fuit. s. ti. j. a diuo pio. in princi. ⁊ l. iiij. §. condẽnatum qñ corã executore sñie opponitur nullitate q d3 causam remittere ad cõmittentẽ ⁊ supersedere in executione. Ultimo vr q etiã scdo casu huius. l. qñ dicit bona nõ sufficere q de directo veniat 9tra confessionẽ q tunc legata ipso iure nõ debentur iure isto l3 hodie si nõ est confectũ inuentariu3 debeantur. Sol. vt p3 ex his q. s. dixi. ⁊ in. l. nesennius. §. fi. s. tit. j. debentur inspecta voluntate defuncti. ⁊ ideo videt hic casus de eo qd determinant ibi doc. q excep. inuẽtarij põt opponi ĩ executione sñie: q nõ impugnat sñiam. Et ego ibi opposui q imo impugnet q si confecit inuẽtarium. ipso iure nõ tenet: ⁊ tñ sñia declarauit contrarium l3 nõ sic in executione q non conueniatur vel exigat vltra q̃ facere possit q illa non tollit quominus insolidũ sit obligatus sed responde ad illã oppositionem per hanc. l. vbi est casus: q sicut hodie confectio inuentarij facit heredẽ nõ teneri vltra vires hereditarias ipso iure. et etiam ad debita. ita olim defectus facultatum faciebat ipsum non teneri saltem ad legata ipso iure. Et tñ ista exceptio potest opponi post sñiam ⁊ post confessionẽ: q eas non impugnat vt hic qd intellige vt. s. dixi. l3 hoc per doc. nõ declaret. In textu ibi aut heres. dic q precedẽs casus in ver si vero q põt intelligi qñ in bonis testatoris non erat tñ q̃tum legauerat q non erant nisi centũ. ⁊ legauit. cc. Et sic vltra vires patrimonij: hic vero qñ bene erat tñ in bonis imobilibus tñ deducto ere alieno fingebat nõ esse ⁊ sic non legauit vltra patrimoniũ sicut in casu precedenti s3 vltra vires ⁊ vtrobiq; est idẽ tñ qñ iste heres fuit confessus credidit nihil esse detrahendũ q putabat totum

2 es alienũ fuisse detractũ ⁊ solutum. †No. ergo hic q ille cui cõmissa est executio sñie põt cognoscere ⁊ pronũtiare super exceptionib9 que pñt post sñiam opponi in executione vt sunt multi casus de quibus habet per glo. in. l. j. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ in hoc ista. l. est multum nota. ⁊ singu. non sic de illis que non pñt opponi vt etiam hic pt3 in casu precedenti. in versicu. interest.

3 ¶ No. etiam quod quando negotium est intricatum iusta cadit ignorantia: vt pt3 hic dum dicit controuersia ⁊ computatio difficilior.

¶ Sequitur liber Sextus.

¶ De exceptionibus. Rubrica.

¶ Super rubri. ibi ⁊ prescriptionibus ponitur p eodem. quia exceptiones dicunt prescriptiones. vt. j. eo. qui agnatis. in fin. stricte aũt loquẽdo ille except. dicunt prescriptiones que oriuntur ex lapsu tpis. vt. j. de diuer. ⁊ tempo. prescrip. in rubro. et in nigro.

2 ☞ Sicut actor d3 intentionẽ suam aperte proponere al's succumberet [illegible] suam exceptionem.

3 Sicut ille q [illegible]sat de crimine tenet apponere tps. i. mẽsem ⁊ locum delicti cõmissi. ita ⁊ qui excipit de crimine.

Actor tenet suam actionem sed intentionẽ dare in scriptis: et quid in reo excipiente.

4 Actor d3 in suo libello cõcludere non solum narrare. i. petere reũ condemnari vel de iure suo declarari sed reus nõ h3 necesse concludere nec petere se absolui s3 sufficit q narret factũ ex quo resultet exceptio.

Reus an possit excipere de iure superueniente post litem contestatam. ⁊ quid in actore.

5 Si in statuto fieret mentio de actore vel de actione an extendatur ad reum seu exceptionem.

Ratio debet esse diuersa a dicto.

1 **Aere etiam.** †Sicut actor tenet probare suam intentionem. ita reus suam exceptionem. hoc dicit tex. cum glossa. In hoc ergo parificantur actor ⁊ reus. sali cet in onere probandi. ¶ †Item in alio

2 quia sicut actor debet intentionem sua3 aperte proponere alias succumberet vt in. l. j. s. si mens. fal. modum dixerit. in §. j. ⁊ in. c. examinata. de iud. ita ⁊ reus suã exce. vt in. l. j. §. fi. ait. j. de flu. ⁊ habet in cle. fi. de ap. ¶ † Itẽ in alio q sicut ille qui

3 accusat de crimine tenet apponere tps. i. mensem ⁊ locũ delicti cõmissi: vt in. l. libellorum de accu. ita ⁊ qui excipit de crimi. vt

in.c.presentiu.de testi.lib.vj.sed in alijs differunt q2 actor tenetur suam actionem seu intentionem dare in scriptis:vt in aut. offeratur.C.de litis contesta.sed reus non sic excep.vt in.l.scire oportet.§.oportet.de excusa.tut.q2 potest viua voce proponere 4 l3 debeat redigi in scriptis per notariu3 cause. ¶ †Item actor debet in suo libel.concludere nō solum narrare.i.petere reum condemnari vel de iure suo declarari.vt not.in.l.j.§.de eden.in magna glo.sed reus non habet necesse cōcludere nec petere se absolui l3 sufficit quod narret factum ex quo resultet exceptio puta sibi fore factum pactum de non petendo vt in omnibus legibus deponētibus formā exceptionis:puta bene ageres nisi q2 ꝛc.vt in.l.qui pendentem.de actio.emp. ꝛ.l.itaq3.de procur. Item actor non potest obtinere nisi ex iure qd habebat tempore lit.contest.non ex superueniente post lit. contest.vt in.l.non potest videri.de iudi.nisi habeat originē ante lit.contest. vt.l.si rem.§.fi.de pig.act. Sed reus bene potest obtinere ex iure superueniēte post lit.contest.vt in.l.tigni.§.fi.§.ad exhi.ꝛ ibi not. ꝛ.l.si constante.§.fi.§.solu.matri.l3 primus aliter distinxerit in hoc arti.sed bene qd dixi fm Bart. Cetera dic vt ibi per eum. ¶ In glo.j.in prin.ibi:ex quo petit se absolui. Ista glo.innuit quod reus habeat necesse concludere cuius cōtrarium.§. dixi 5 fm Bar.ꝛ verius. ¶ †In glo.ibi:nō aūt est actor.s. proprie loquendo.Et sic not.ꝙ si in statuto fieret mentio de actore vel de actione non extenderetur ad reum vel ad exceptionem. de quo vide bonam glo.in.l.sed et partus.§.j.in glo.mag.§.quod me. cau.ꝛ distingue vt hic per Bar. ¶ In fi.glos.ibi.§.de pact.l.ij. Sed certe etiā ibi habet necesse ꝓbare pactū ex quo resultat tacitum pactum de non petendo. ¶ Itē no.in glo.seq.in fi.ꝙ ratio debet esse diuersa a dicto.qd facit ad dicta testium si reddāt rationem hoc modo:q2 scio nō valeat dictū eius:vt etiā not.in l.fi.§.de offi.procu.cesa.

2 Ubi non est actio non est proprie exceptio.
3 Ubi nō est dare actionem non est dare replicationem.

1 **Exceptio.** †Exceptio est actionis exclusio l3 repli.est exclusio exceptionis item excep.datur reo.replicatio datur actori.tamen etiam replicatio dicit excep.h.d.vsq3 ad.§.fi. ¶ No. 2 ergo ex primo dicto † ꝙ vbi non est actio nō est ꝓprie exceptio: q2 non cadit ipsius diffinitio. ¶ Sed tūc magis dicitur excep. facti vel intentionis.vt not.in.l.qui se debere.de condi. ob cau. ꝛ diceret illa defensio magis ꝙ̄ exceptio.vt no.in Spe.'eo.titu. §.j. ¶ Pone exemplū in exceptione solutionis per quam tollitur omnis obligatio ꝛ actio ꝓprie:ergo excep.est exceptio pacti de nō petendo vel rei iudicate vel prescriptionis per quas actio non tollitur nec negatur sed eliditur glo.tñ est in.l.nemo ex his.in prin.j.de reg.iur.dicit ꝙ talis exceptionis est per istū tex.sed dic largo modo loquendo:ꝛ differunt in effectu:quādo est ꝓprie excep.vt pacti debet ꝓponi per reum ꝛ nisi proponeretur iudex nō suppleret de facto etiam si sibi esset no.nō tamē vt iudici:vt no.per glo.in.l.si vnus.§.pactus.in glos.in opp.§. de pac.Sed in illa q̄ nō est ꝓprie excep.q2 negatur actio etiam si non opponatur si constat iudici actori actionem non competere potest sibi denegare audientiam.vt no.per glo.in.l.vbi pactum.C.de transac.ꝛ adde quod per eum Bar.no.in.l.eum qui 3 ita.§.qui ita.de verborum obligatione. ¶ †Item circa replicationem dic illa datur ad substituēdam actionem ꝛ vbi nō esset dare actionem non esset dare replicationē:vt in.l.sub pretextu la.j.C.de transact.

2 Exceptio dilatoria solutionis an differat iudicium.

1 **Sane solemus.** †Not.distinctionē duplicem quedam exceptiones sunt dilatorie quedā peremptorie. ¶ Item dilatorie quedam sunt dilatorie iudicij:q2 quedam differnnt iudiciū vt sunt ille q̄ opponuntur cōtra personas in iudicio consistētes: puta cōtra procuratorem ꝙ non est ꝓcurator vel legitime constitutus vel qd non potest esse:contra actorem:puta ꝙ est excōicatus vel bannitus:vel iudicem ꝙ non habet iurisditionē. ꝛ ista dicitur exceptio declinatoria que debet ante oēs alias preponi: vt in.l.fin. C.eo.tit.Iste enim nō perimunt intentionē agentis: sed differunt quousq3 materia exceptionis durat.† Quedā vero sunt 2 dilatorie exceptiōis puta parti de non petēdo vsq3 ad certum tempus vel a prin.promisit vsq3 ad certum tempus.An autem talis excep.differat iudiciū. videtur ꝙ nō: ꝛ qd possit agi ante diem vt fiat condēnatio de damno aduenientе. dic per.l. quod si in diem.de peti.heredi. hoc vide per Barto.in.l.exceptio.C. de proba.Et vide ꝙ hoc habetur in Spe.de excep.§.j. ꝛ.ij.vbi ponit plura alia exempla.de dila.Peremptorie autē sunt perpetue ꝛ totaliter perimunt. ¶ In glo.mag.ibi:item dubitatur de excep.non nu.pecu.In his duabus non nume. pecu.et non numerate dotis que cōpetunt illi qui confessus fuit sibi numerationem factam quantum ad hunc finem vt non obstante dicta confessione incumbat actori onus probandi numeratione̅ factam tales exceptiones dicuntur temporales quia nisi apponatur exceptio non numerate pecunie infra biennium vel non numerate dotis infra certū tempus.de quo habetur.C. de dote cau.non nume.aut.ibi posita non transfertur hoc ius probādi in actorem:q2 sufficit ibi confessio rei de numeratione facta que cōfessio post illud tēpus incipit habere vigorem: sed ante lapsum temporis non habebat. ¶ Sed q̄tum ad aliud dicuntur peremptorie q2 si proponuntur infra illud tempus:ꝛ actor non probat numerationem vel proponūtur post reus assumit in se onus probandi numerationem nō factam ꝛ probat excluditur actor perpetuo ab intentione sua. ¶ Inquantū autē dicit quod iste excep.dicuntur anormale.istud vocabulum nō reperitur in iure quod illa exceptio dicatur anormala.nec est verum quod dicit glo.quod non sequantur regulam aliarum excep.q2 regulariter incūbit reo onus probandi:sed hic non. Nā illud est verum qñ excipiens aliquid ponit.ꝛ ita loquit.l.j. nos loquimur qñ negat sed habet bene hanc specialitatem q2 confessio sua sibi nō preiudicat infra certum tempus.

1 **Si a pupillo.** †Cum queritur an agēs sit effectus locupletior inspicitur tempus litis contest.h.d.ꝛ etiam inspicit tēpus sententie qd declara vt.l.litis.§.de neg.gest.ꝛ de peti.here.l.si patre.§.penul.allegatis in glo. ¶ In tex.ibi:sine tutoris autoritate.Et sic nō fuit soluens liberatus mero iure. vt j.de solu.l.a pupillo.Si tamen pecuniam habet saluam vel est effectus locupletior reprobatur de equitate si vult agere vt iterum sibi soluatur.Dubium est ergo qd tempus inspicit. Pone enim ꝙ tempore litis contesta.pecunia erat salua:sed tēpore sententie fuit deperdita.Certe sufficit ad ipsum repellendū quod tunc fuit salua:itē si tūc nō fuit salua sed tempore sñie reperitur penes eum:q2 forte recuperauit hoc etiā sufficiet:vt in legi.allegatis in glo.pro contraria.

2 Exceptio competens cōtra actorem competit etiā contra singularem successorem.
Exceptio competens actori transit in singularem successorem: et quid in actione.

1 **Si rem legatam.** †Contra legatarium petentem rē legatam a tertio possessore potest excipi de dolo defuncti.h.d.Pone enim quod defunctus ab alio extorsit illam rem per metum vel per dolum.Sicut si ipse peteret vel heres eius posset obijci exceptio doli vel metus ita ꝛ lega 2 tario. ¶ †No.ergo hic ꝙ exceptio competens contra actorem competit etiam contra singularem successorem. ¶ Sic ꝛ cōtra exceptio competēs actori transit in singularem successorem:vt in.l.hoc iudicio.circa medium cōmuni diuidun.ꝛ.l. idemq3.§. pro socio.non sic actio:q2 competens actori non transit in singularem successorem sine cessione: vt.l.omnes.§.fi.vsufru. quē admo.ca. ¶ Et ecōuerso cōpetens contra actorem non cōpetit cōtra singularem successorem: vt in.l.fi.de ꝫhen.emp.Et adde quod plene no.per Dy.ꝛ per Bar.§.de aqua plu.arcen.l.si tertius.ꝛ.§.si quis prius.

2 Sicut minor lesus anteq̄ restituaꝛ in integrum nō habet actionem rescissoriam que incipit competere post restitutionē concessam an ita non habeat exceptionem.

1 **Exceptiones.** †Exceptiones mere personales non transeunt in fideiussorem:secus in mere realibus ꝛ etiam in mistis in quibus habetur respectus ad personam ꝛ etiam lesionē: vt est exceptio velleia.ꝛ macedo.ꝛ illa que competit minori circūuē 2 to.h.d.tota lex. ¶ †Et nota hic in fine huius legis que semper allegatur quod sicut minor lesus anteq̄ restituatur in integrū non habet actionem rescissoriam que incipit cōpetere post restitutionem cōcessam:vt.l.in honorarijs.§.sed cum rescissa. de actio.ꝛ obligationibus.ita non habet exceptionem:hoc declara:vt.l.nam ꝛ postea.§.si minor.de iureiurando.ꝛ quod no.in l.necessario.§.exemplo.quibus ex causis maiores. in.l.si is cui Et in hoc videtur in maiore leso cui cōpetat restitutio vt anteq̄ restituat nō habeat actionem nec exceptionem per illa iura. Et in hoc illis subuenitur per restitutionem in integrum.Sed in illis quibus subuenitur iure actionis absq3 aliqua restitutione vt cum sententia fuit lata contra aliquem per falsas probationes.nam licet contra illā detur restitutio in integ. vt in.l. diuus.§.de re iud.datur etiam actio in fact.ante restitutionem impetratam ꝛ ideo etiam datur exceptio fm Bar. ibidem per c.cum venerabilis.de excep. Sed glo.in eo.tit.l.qui agnitis.in in glo.penul.in fi.tenet cōtrarium ꝛ illa videtur verior: vt dixi in.d.l.diuus.

Reus

2 ☞ Reus si succumbat in vna exceptione et si cōprehendatur in mendacio an debeat puniri. vt prohibeatur vti alijs. et nu. 3.
3 Mendacium quod debeat puniri.

1 Nemo prohibetur. † Ista lex procedit secundum oēs quando exceptiones nō sunt inter se contrarie: sed possunt se adinuicem cōpati: puta excepti. pac. Item iurisiuran. et rei iudica. Nam per nullā istarum reus liberatur ipso iure: sed ope exceptio. ideo posito quod sit liberat⁹ primo per pactum iterum potest liberari per iusiurā. et per rem iudi. quia acquirit nouas exceptio. ¶ Idem tamen si adinuicem se non compatiuntur tamen in omnibus incumbit probatio ipsi excipienti sicut in prece. vt si opponit except. solu. ¶ Item pacti et iurisiurandi nam per primā apparet liberatus ipso iure. ideo pactum amplius ipsum non liberat nec etiam iusiuran. et sic videntur iste quodam modo cōtrarie: quia prima psupponit actorem nullā actionem habere. sed scda sic tamen adhuc idem est secundum gloss. et Bar. Licet Dy. videatur dixisse cōtrarium. in. c. nullus plurib⁹ de reg. iur. intelligit istam. l. et illud. c. quando nulla est inter eas cōtrarietas. Sed prima opin. verior est quando sunt tales quod in qualibet earum incumbit onus probandi ipsi reo et est ratio
2 licet docto. non declarent. † Sed credo quod fuerit de mente ipsorum: quia licet reus succumbat in vna et sic comprehendatur in mendacio. tamen quia non grauauit ex hoc actorem in onere probandi non punitur nec ipse grauatur quominus possit vti alijs si autem in vna incumbat onus probandi actori. vt si opponit exceptionem intentionis negando narrat per actorem putasse mutuum recepisse. et sic actor habet necesse probare. Item opponit exceptionem pacti vel solutionis et in istis ipse habet necesse probare tunc si actor probat. et sic re⁹ cōuincitur de mendacio inquantum negauit tunc si alias excep. opposui conditionaliter: puta nego te mutuasse. et si appareat contrarium dico me soluisse vel mihi factum pactum de non petendo: et tunc adhuc idem per ea que habentur. in. l. siquidem. C. eo. titu. in glo. et licet deprehendatur in mendacio actore probante vtetur alijs exce. in hoc etiam concor. Dy. et Barto. Si autem proponat nō conditionaliter: sed simpliciter tunc Dynus in dicto. c. nullus pluribus. tenuit quod non potest nec simul nisi diuersis temporibus. Et ideo tenuit quod cōuict⁹ de mēdatio non poterit vti dictis exceptionibus per. l. cum de indebito. ff. de probatio. et per aut.
3 contra qui propriam. C. de non nu. pe. † et per multa iura que dicunt mendaciū debere puniri que allegantur per gloss. in. d. l. nemo ex his. de reg. iuris Barto. aūt videtur fateri hoc quando simul proponeret quod non debet admitti quando proponit simpliciter quia exceptiones peremptorie non debēt opponi antequam sit fundata intentio actoris. vt. d. l. siquidem. sed si post eā fundatam opponere posset: quia nō censentur eis renūtiasse. Et posito quod a princip. opposuerit et sic non valuit fundata intentio actoris. Iterum poterit opponere: quia illas non perdidit ratione mendacij. et hoc per illas easdem. ll. quas Dy. allegat in quibus est casus contra eum secundum Barto. nam in. l. cū de indebito. patet expresse quod propter mendacium non priuatur exceptione licet grauetur in opere probandi. et eodē modo. in aut. contra qui propriam: licet grauetur in pena dupli: quia negauit propriam scripturam: sed Jo. an. in questione quam ponit in. d. c. nullus pluribus. licet Bar. non alleget de accusato vel inquisito de homicidio qui se negauit commisisse. et de mendacio conuictus est per testes. secus si per confessionē extortam etiam in tormētis: quia tūc cessat ratio decisionis cum nō grauauerit accusantem vel iudicem onere probandi dixi in. c. auditis. de seq. super glos. scrip. et postea vult dicere quod fecit ad sui defensionem vtrum audiatur vi. detur aliter et subtilius sentire quod aut si audiretur in nullo puniretur de mendacio. et sic non prouideretur actori vel accusatori grauato et tunc non debet audiri vt si loco pene sit denegatio audientie. Aut posito quod admittatur nihilominus in aliquo contingit eum puniri: vt est in casu. d. l. cum de indebito. et aut. contra qui propriam. et sufficit quod in illo puniatur. Unde non debet in alio puniri quod perderet excep. Nam in. l. cū de indebito. si nō negasset solutum nō habebat necesse probare debite solutū. Sed quia negauit et conuictus est de mendacio punitur in hoc quod habet necesse probare debite solutum. vnde sufficit hoc et non debet sibi negari exceptio. Similiter. in aut. contra qui propriam: quia punit in duplo. Sed si negasti me mutuasse et conuictus de mendacio dicis te soluisse vel factū pactum de non petendo si admitteris in nullo punieris posito quod tibi incumbat onus probādi solutionem vel pactum: quia si non negasses habuisses necesse probare solutionem vel pactū: ex quo ergo negasti et me grauasti in onere probandi in aliquid debes puniri de tuo mendacio vt non audiaris opponens exceptionem solutionis vel pacti etiam si velis probare. Et idem in casu dicte questionis dispu

tate et hoc per iura allegata per glos. in. d. l. nemo. ex his quod voluit mendacē in aliquo puniri quando ex mendacio grauauit aduersariū. tene menti: quia ista sunt quotidiana. et per Bar. non bene declarata: quia simpliciter vult et indistincte quod exceptionē nō perdat etiam si in nullo puniatur de mendacio.

2 ☞ Negans exceptiones an possit ex eis se iuuare.

1 Non vtique. † Pone hic casum quod petebā a te centū quod mutuaui tu opposuisti exceptionē solutionis vel pacti. dico ego probo istas exceptio. vt. ff. eo. l. j. dicis tu. proba primo quod mutuaueris et postea ego probabo: dico ego nō habeo necesse probare postquam istas excep. opposuisti quia videris fateri intentionē meam. nisi enim mutuassem non habebas necesse soluere nec facere tibi fieri pactum ergo eoipso quod apposuisti videris fateri id sine quo tue except. locum habere non possunt. Breuiter hic determinatur contrarium. Et ratio determinationis est quia inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium. vt. l. qui hominem. in fine. de solu. Sed istas exceptiones opponis ad me excludendum. et si videris fateri intentionem meam operarentur cōtrarium: quia facerent me admitti et prome
2 ferri sniām si non probares exceptiones et tamen si eas non opposuisses non possem omittere sniā nisi probaret. ¶ † Intelligit autem Dy. istam. l. cum similibus quando opposuisti sub conditione negando primo intentionem meā et in casu quo probem excipiendo. Sed certe tunc nullam haberet dubitationem ista l. ideo intellige simpliciter vt iacet et vt posui casum. et ita dicūt canoniste. in. c. exceptionem obijciens. de reg. iur. lib. vi. et in. c. cum venera. de excep. in quibus ista. l. est canonizata. Bartol. autem dicit hoc verum quando tuas excep. non negaui. puta confessus fui te soluisse vel me fecisse tibi pactum de non petēdo. Sed dico quod tunc temporis eram pupillus pecunia fuit perdita: et sic non fuisti liberatus. nam tunc est vera opi. Dyni. si autem nego exceptiones tuas tunc est vera opi. cano. Dic vt hic per eum. et adde quod ipse no. in. l. v. de verb. obli. ver. omnino vide. Nam quando nego exceptiones tuas non possum me in eis fundare quod videris confessus meam intentionem: quia ex eo quod negaui non possum auxilium petere vel me fundare. et ita loquitur et procedit opi. cano. sed si ego fui confessus te soluisse vel me fecisse pactum de non petendo tamen dico quod non valet. et tunc bene possum me fundare in tuis excep. dicendo quod ex eis videris confessus meā intentionem: quia confitendo releuo te ab onere probandi eas ideo ex eis possum me iuuare postquā fateor eas veras. Secus si neg. vt in. c. ex eo. de reg. iur. lib. vj. et est pulchrum dictum limitando tamen secundum ea que no. Barto. in. d. l. x. et vide quod ipse not. in fi. in. l. post legatum. in. iiij. vel. iij. col. de his qui. vt indignis.

1 Res inter alios. † Sētētia lata cōtra vnū non preiudicat alteri cui si succedit ille cōtra quem lata est potest ea non obstante prosequi hereditariā cām. hoc dicit. ¶ In gl. ij. in princi. ibi. item vnus de duobus reis stipulandi. Istud exemplum non est bonum: quia tunc ille qui primo exijsset preoccupasset sibi debitum et ista sola preoccupatio noceret correo: quia debitor esset liberatus ab eo. pone ergo meli⁹ exemplum quod egisti contra me rei vendi. ad rem que non erat tua. sed titij et fui absolutus vel quia non probasti vel quia de facto probaui me dnm hec sententia non nocet titio. Et sicut ita non ob. titius posset contra me agere ita et tu si sibi succedis poteris agere tanquam heres vt in sequenti exemplo. glos. Quid autem si non egisses nomine tuo sed titij. Certe si habuisses mandatū sine dubio noceret titio: quia censeretur lata contra eū Si autem non habebas non nocebat titio. Si tamen tu promisisses de rato postea succederes titio nō posses agere: quia esses mihi obligatus. per. l. vendicantem. de euic. alias secus. ita intellige vltimam questionem glos.

2 ☞ An possit agi vel excipi ciuiliter de falsitate instri antequam criminaliter fuerit falsarius accusatus.

1 Qui agnitis. † Qui per errorem approbat instra. falsa vel sententiam latam ipsorum pretextu non prohibetur de falso accusare. Et sententiam petere rescindi per in integrum restitu. hoc dicit tex. cū suppletionibus necessarijs. Et venit ad declarationē. l. diuus. ff. de re iudi. ¶ In text. circa prin. ibi post sententiam iudicis potest intelligi de sentētia diffinitiua si post lit. contest. confessus fuit et admouit instrumenta. Et istud videtur de mente litere. j. dum dicit et si res iudicata est etc. et tunc est necessaria restitutio in integ. quia sententia mero iure valet sicut lata per falsos testes. vt in. d. l. diuus. Potest etiam intelligi de non diffinitiua: sed de precepto vt si fuit confessus et agnouit instrumenta ante lit. contest. quo casu non proceditur

vlterius in lit.sed fit preceptum de soluendo.vt in.l.si debitori de iudi.Et tūc non est necessaria restitutio in integ.Sed si non soluit hꝫ ꝑpetuo exceptionem.Si vero soluitur per errorē hꝫ conditionē indeb.similr.ꝑpetuo vsqꝫ ad.xxx.an. ¶ †Ultimo glos.hec scḋa querit vtrum possit agi vel excipi ciuiliter de falsitate instrumenti anteq̄ criminaliter fuerit falsarius accusatus.Et de ista.q.quicqd dicat glos.dic q̄ cōtra falsarium ipsū potest quis eligere quam viam vult.C. quando ciui.act.l.vnica.sed contra personam diuersam: vt si notarius facit falsum instrm̄ ⁊ alius eo vtitur ignorāter tūc oportet illum primū accusare de falso ⁊ facere illū condēnari q̄ ciuiliter agat̄ vel excipiatur.vt.l.fi.⁊ ibi no.C.de instrumē.⁊ argu.in.l.j.C. vbi cause fisca. ¶ No.etiam gl.super verbo ꝑscriptione.in fi. q̄ exceptio non competit nisi prohibita restitutione.qḋ dic: vt dixi.§.l.exceptiones.in fi.l.diuus.de regu.iuris.

2 ☞ Qui opponit de litis pendētia debet eam probare.

Generaliter.

† In preiudicialibus actionibus vel exceptionibus ille hꝫ necesse probare qui asserit.h.d.ſm ambas lectu.gloss. Certe ēt in ꝑiudicialibus idem est.vt in.l.ei qui.de proba. † Et no.glos.j.in fi.q̄ ille qui opponit de litis pendentia debet eaꝫ probare: ⁊ ideo ista exceptio nō potest opponi post cōclusionē in cā vel post lapsum terminū datū ad probandum.

Si post litem.

† Post finitū iudicium vniuersale nō prohibentur moueri singularia iudicia vel inter eosdem vel inter alios.h.d.ſm primā lec.glos.quā tenēt doc.et sic dū dicit post litē cōtest.suppleri dꝫ.⁊ per snīam diffinitiuā terminatam que tamē suppletio facit magnā violentiā litere. sed non potest aliter intelligi.Scḋa aūt lec.glo. cōiter reprobatur: q2 si iudiciū petitionis hereditatis anteq̄ sit motū impedit possessorem hereditatis mouere iudicium singulare cōtra tertium multomagis postq̄ est motum.Dic ergo q̄ siue nō sit motū.sed preparatur moueri siue sit motū ⁊ nō determinatum hꝫ locum.l.si bonefidei.§.de petitio.here.vt nō impediat moueri particulare iudiciū ꝑ possessorē si erat bonefidei.⁊ si actio erat tp̄e peritura alias secus si autem erat iudicium terminatum indistincte non impedit moueri per istam.l.ſm primā lec. ¶ Not.etiam gloss.in vna solu.ibi dum dicit vel aliter q̄ facit ad.l.fi.C.de peti.here.q̄ illa.l.hꝫ locum in tertio qui pendente iudicio super peti.here.vellet mouere singulare iudiciū contra petitorē vel contra possessorem q̄ hodie possit ꝑ illam.l.ꝫ olim non posset.Non sic si ille idem qui mouit iudiciū vniuersale vellet mouere particulare contra eundem qḋ haberet dependētiam a primo.nam tunc nihil per illam.l. corrigitur de iure veteri ſm hanc glos.quam no.

Filiusfamilias.

† Si pater agit ex contractu filij pōt sibi obijci exceptio de facto eiusdem filij.h.d. in effe. qḋ intellige vt in glo.qn̄ illud factū debuit fieri.al's filius nō posset ꝑiudicare patri ēt in actione sibi acqsita.vt.C.de pactis.l.filius.

Aduersus.

† Contra exceptionē iurisiurandi non admittitur replicatio de periurio.hoc dicit in effec. q2 iuramentum decisiuum non debet retractari ꝑtextu periurij cum solum deum habeat vltorem.vt.l.j.⁊.ij.C.de iureiur.sed bene posset retractari ex alia causa.puta quia non iurauit prout sibi fuit delatum vel ille qui detulit non habebat potestatem deferendi. Et hoc vult glos.vt.§.de iureiur.l.non erit.

2 ☞ Qui primo intētauit iudiciū rei ven. ⁊ postea eo pendente iudicium super confessoria q̄ repellatur ⁊ quid si prius egit confessoria.

3 Quid si deducantur in eodem libello.

4 Causa ciuilis ⁊ causa criminalis an possint in eodem libello cumulari.⁊ nu.6.

5 Si vnus intentauit rei vēdicationem pro aliquo fundo an poterit conuentus mouere iudicium super seruitute per modum reconuentionis.⁊ nu.6.

Fundum titianum.

† Qn̄ duo iudicia sic se habēt q̄ cōdēnatoria lata in scḋo facit aliqḋ preiudiciū in primo nō admittit̄ cumulatio scḋi iuito reo sed dꝫ primo incohoatum expediri.Secus si cōdēnatio lata in scḋo nullū faceret preiudiciū in primo.h.d.ista.l.cum duabus seq.que sunt vulgares ⁊ semp allegant̄ ⁊ habent materiā subtilem q̄ ſm Bar.facit honorem aduocatis hn̄ ipsam intelligētibus.Et in ista.l.fundū.⁊.l.fundi ponunt̄ tres casus.s.vnꝰ in.l.fundū.⁊ duo in.l.fundi.in quibus post incohoatū vnum iudicium volebat.idē actor incohoare contra eundē reum aliud iudicium ad aliud diuersum in quo tn̄ veniebat disputandū incidenter illud qḋ in primo iudicio fuerat deductū principaliter.⁊ in illis casibus reus pōt obijcere pendentiam primi iudicij ⁊ q̄ actor non sit audiendus volēs mouere scḋm quousqꝫ primum fuerit expeditū: q2 si primo expedirer̄ scḋm ⁊ ferretur snīa cōdēnatoria pro actore fieret preiudiciū in primo ꝯ reum qui actor ex tali snīa fundaret intentionem suā in primo.Et ꝓpter hoc illud scḋm dr̄ isto respectu maius q̄ primū ⁊ principale ad primū ⁊ nihilominus in ipso supersedet̄ ⁊ procedit̄ super primo minori.⁊ sic facit in cōtrariū.l.per minorem.§.de iudi. vbi dicitur totū oppositum q̄ ꝑ minorē litem non fit preiudicium maiori: ⁊ q̄ procedit̄ super maiori ⁊ preiudiciali. ⁊ hic dr̄ contrarium q̄ supsedet̄.Sed dic q̄ illa.l.hꝫ locum in alijs ꝑiudicialibus q̄ alio respectu dicunt̄ preiudiciales vt est qḋ status vel petitio hereditatis q̄ est maior ratione autoritatis ad questiones particulares vel cā criminalis ad ciuilem ⁊ tunc procedit̄ super maiori ⁊ supersedet̄ in minori.hic qn̄ vna est ꝑiudicialis ad alteram nō ratione rei: q2 de minori re in ea disputat̄ q̄ in altera principaliter: ⁊ sic cōplectitur duo.s.rem minorē principaliter ⁊ maiorē incidenter: sed in altera non continetur nisi vna.s.res maior. ¶ In.l.autem sed si ante ponitur casus econuerso qn̄ scḋm iudicium non est tale q̄ snīa condēnatoria lata pro actore.nullū facit preiudicium in lite primo incohoata quo casu non impedit̄ cumulatio: sed admittitur ⁊ super vtroqꝫ iudicio simul procedit̄ ⁊ de quo primo liquidatum fuerit criminaliter.Et ꝑmitte ad euidentiā istius.l.fundum q̄ cōfessoria pro seruitute debita alicui fundo non competit nisi ei qui est dn̄s illius fundi.vt in.l.ij.§.j.§.si serui vendi. Si ergo dico fundum tuum debere seruitutē fundo titiano quē dico esse meū.Si quidem fundū titianum possideo presumor dn̄s ⁊ vincā in ꝯfessoria si probabo seruitutē nisi tu probes me non dn̄m: q2 cū deducā dn̄m fundi incidenter possessio facit me ꝑsumi dominū vt no.in.l.sicuti.§.si querat̄.si ser.ven.in glos. Si autē fundum non possideo sed tu: tunc ista.l.loquit̄ cum seq.q2 nō presumor dn̄s nisi probem.habeo aūt duplicem viā: vnam q̄ primo agā rei vendi.⁊ faciam declarari me dn̄m ⁊ hoc facto agā confessoria.Alia est q̄ recta via agam confessoria ⁊ in hoc iudicio probem me dn̄m ⁊ feratur snīa sup seruitute adiecta cā: q2 probaui me dominū.si autē primo incohoaui vnum de istis iudicijs ⁊ isto pendente velim incohoare aliud: reus autē excipiat de pendentia primi: ⁊ dicat me non audiēdum quousqꝫ primū sit expeditū an audiat̄ ⁊ ego repellar.

2 † leges iste distinguūtur notabiliter q̄ aut incohoaui primo iudicium rei vēdi.⁊ postea iudicium super confessoria ⁊ repellor: q2 in isto scḋo venit disputandum de dominio incidenter de quo in primo disputat̄ principaliter.⁊ si ferret̄ sententia in hoc scḋo haberem intentionem meam fundatam in primo: q2 non potest declarari seruitutem mihi deberi ad illū fundū nisi sim dn̄s illius.Ne igit̄ reo fiat preiudicium in primo per hoc scḋm pōt me repellere ⁊ hoc secūdum dr̄ maius: vt in glos.que est in.l.sed si ante nō ex eo q̄ maior est in eo vertatur imo minor: q2 principaliter disputatur de seruitute: ⁊ in primo de dn̄io qḋ est maius. Sed ex eo q2 in isto scḋo non solum disputatur de seruitute principaliter sed etiam de dn̄io incidenter.⁊ in primo nō disputatur nisi de dominio Econtra vr̄ si primo incohoaui iudiciū super confessoria pro seruitute ⁊ illo pendente velim incohoare super secundo dominio non possum repelli: q2 posito q̄ ferret̄ sententia pro me super dn̄io nullum fieret preiudiciū reo in primo: q2 non sequit̄ sum dominus huius fundi ergo sibi debetur seruitus a fundo tuo. Sed bene sequit̄ obtinui ꝓ seruitute debita huic fundo ergo sum dominus eius: quia nō potuissem obtinere nisi dn̄s essem vt.§.dixi.Et sic aduerte qḋ dico q̄ hoc solū considerat̄ in istis legibus vtrū condēnatio que fieret in scḋo dicere preiudicium reo.in primo vel non vt ex predictis pꝫ.Sed doctores videntur ponderare aliud.s.q2 in casu istius.l. fundum. absolutoria lata in primo pro reo faceret obstare exceptionem rei iudi.in scḋo q2 si reus absolueret super dn̄io non possum obtinere in seruitute.Non sic.in.l.sed si ante.q2 posito q̄ reus absoluatur in primo a seruitute non sequitur q̄ veniat absoluendus in secundo a dominio: quia ista possunt stare simul q̄ seruitus non debetur in fundo et tamen ego sum dominus eius. Mihi videt̄ q̄ licet ista sint vera tamen non sunt ponderanda q̄tū ad effectum de quo hic. sed solum sit ponderandum id quod.§.dixi de condemnatoria lata in secundo et q̄ istud sit verum patet quia etiā in.l.sed si ante.posset aliter ferri sententia absolutoria.in primo q̄ faceret obstare exceptionem rei iudicate in secundo vt si absolueretur reus a seruitute vel confessoria fundi eo: quia suscipiat onus probandi se de dominio istius fundi et probauit et nihilominus ibi dicitur q̄ scḋm iudicium super dominio potest accumulari cum primo cuius non est alia ratio nisi q̄ condemnatoria lata in secundo nullum potest facere preiudicium

re preiudiciū in primo licet econuerso absolutoria lata in primo posset esse talis qd faceret preiudiciū in secundo ꝛ obstare exceptionē rei iudi. quicquid dicat Bar. qz videt hanc oppositionē sensisse ꝛ soluit ꝙ istud nō est scdm cōem cursum causarū qd reus suscipiat in se onus pbādi vbi nō expedit: sed qñ esset scdm cōem cursum causarū tūc loquit. l. fundū in qua ponderatur ꝙ absolutoria lata in primo parit exceptionē rei iudi. in secundo. Tu dic melius vt dixi. qz de hoc nō est curandū sed solum de eo qd. s. dixi. Similiter in casibus qui ponunt in. l. fundi. Nā si peto diuidi fundū tanꝗ cōem inter te ꝛ me si tu dicis non esse cōmunem: sed tuum proprium si quidem communiter possidemus habeo intentionē meam fundatā ꝛ obtineo in iudicio cōmuni diui. nisi probes te insolidū dñm per. l. j. §. fami. herci. si aūt tu solus possides haberē necesse probare me dñm pro parte anteꝗ obtineā ꝛ habeo duplicē viam vt in casu precedenti dixi. Sed si volo ambas accumulare: qz primo egi rei vendi. ꝛ lite pendēte volo iudiciū diuisoriū cumulare repellor eadē rōne qua. s. qz si obtinerē in eo presumerer dominus pro parte. Sed ecōuerso si primo incohoassem iudiciū diuisoriū nō prohiberē accumulare iudiciū proprietatis. ¶ Idem si primo egi rei ven. ad fundū. ꝛ postea volo accumulare aliud iudiū super fructibus eiusdē eadem ratione qua. s. ¶ †Recipiunt autē iste. ll. tres limitationes. Et prima est quam ponit Dy. in. c. nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. ꝙ loquant qñ diuersis temporibus vel libellis deducunt ista duo iudicia q̄ sunt inter se preiudicialia si aūt eodem libello quis intentat rei ven. pro fundo titiano ꝛ confessoriam pro seruitute eiusdē fundi debita. alias eiusdem fundo debita per alium fundum rei tunc tenet qd admittitur cumulatio ꝛ procedit libellus. p. §. neqꝫ. in aut. de fide ins. vbi in eodem libel. cumulatur personalis ꝛ hypothecaria ꝛ tamen sunt inuicē preiudiciales modo quo hic Bar. cōtra hic ꝛ in. l. edita. C. de eden. ꝛ per glo. que hic super verbo cause resolutionem ꝛc. in fine. que videtur velle contrarium qd reijciatur lib. ꝛ dicatur actori qd intentet solam rei vendi. ꝛ illā expediat.

4 ¶ †Item qz in ciuili ꝛ cri. etiam eodem libello ex eodem facto non possunt cumulari: vt. C. quan. ciui. actio. l. vnica. et ratio est fm eundem Dy. qz snīa lata in vna facit preiudiciū in altera. ꝛ sic Dy. sibi videtur cōtrariari. Nec ob. §. neqꝫ. qz speciale est in casu illo. ꝛ ratio specialitatis est: qz actor grauatur in vno qd hꝫ necesse excutere principalem debitorē anteꝗ perueniat ad hypothecariam. ideo releuatur in altero qd eodem lib. possit cumulare. ista ratio nihil valet: qz verum est qd grauatur quādo vellet intentare hypothecariam contra tertium possessorē. nos loquimur quando contra eundem debitorem quo casu nō grauatur: sed potest intentare hypothecariā absqꝫ personali. ergo non deberet posse cumulare ꝛ tamen pōt: vt. d. §. neqꝫ. dic ergo ꝙ Dy. dicit ipsam veritatem. ꝛ ratio est: qz qñ cumulat in eodē libello videtur intentare rei ven. per prius ꝛ confessoriam p posterius si apparebit de dñio in fundo. constat autē qd si diceret in libello expresse. peto me declarari dñm fundi. ꝛ hoc facto declarari seruitutem deberi talis libel. admitteretur: vt no. Cy. expresse. in fi. cum quis intentat rei ven. pro fundo. ¶ Itē etiam pro fructibus vel personalem pro sorte. ꝛ aliam personalē pro vsuris que sunt inter se preiudiciales. dicit etiā ꝙ in eodē libello possunt intentari modo predicto. facit qd no. in. l. qui de inof fi. testa. in fi. magne glos. Sed ego dico qd etiam si dicta verba non dicant expresse in libel. tacite videt hoc voluisse: qz videtur voluisse meliori modo quo pōt. ar. in. l. miles q destinauerit. de test. mili. Non sic qñ in diuersis libel. qz tunc non videt dare scdm cū intētione qd supersedeatur imo qd procedatur. ꝛ si admitteretur posset procedi: et primo super eo ferri sententia ꝙ super primo. Item hoc videmus quotidie fieri cum quis petit fundum. ꝛ etiam fruc. perceptos in eodē libello: vt hic no. per glo. in. l. fundum. in glo. pe. Et ratio est illa quā dixi. qz videtur petere fundum per prius ꝛ fruc. per posterius facta declaratio ne sup dñio fundi. ꝛ tunc videtur petit vt res accessoria. ita intellige illam glo. Sed qñ in diuersis libellis. tunc non vt accessoria: sed vt principalis cum diuersa sit rei vendi. pro fru. ab illa que competit pro re. vt no. per gl. item in. l. veniunt. §. fructus. de peti. here. Item hoc esse verum probatur per rationē. qz isti tex. considerant qd istorum iudiciorū fuerit primo motum. sed si mouentur in eodem libello non potest perpendi quod prius moueatur. ideo debet fieri interpretatio pro actore cui fauendū est in primordio lit. vt no. in. l. de die. §. qui satisda. cog. vt nō re pellat ꝛ ista est ipsa veritas quicquid dicat Bar. ꝛ admittentur articuli ꝛ probationes super vtroqꝫ per prius tamen super dominio fundi: ꝛ posterius super seruitute: ꝛ eadem sentētia terminabuntur sicut dicimus in causa conuentionis ꝛ reconuentionis in. c. j. de mutuis peti. Secunda limitatio est quā ponit

5 Bar. qd iste leges loquuntur † quādo ab eadē persona mouentur ista duo iudicia contra eandem personam. si vero vnū moueretur ab vna ipsarum alterum ab altera per modum recōuentionis: tunc non est seruanda distinctio. harum legūm vt inspiciatur quod prius fuerit intentatum: imo indistincte iudicium rei vendicationis super dominio fundi etiam si fuerit per posterius incohatū procedit ꝛ facit silere iudiciū super dominio fundi. per. l. j. C. qui accu. non pos. quia illud iudicium super dominio fundi censetur maius ꝛ preiudiciale ad iudicium super seruitute quod ab illa depēdet ergo ꝛc. vt in. d. l. j. †Et pro hoc adduco quod in simi. habetur in causa ciuili ꝛ criminali que non possunt ab eo simul intentari nec eodem libello nec in diuersis vt in. l. j. C. quando ciui. acti. ꝛ tamen si vnum intentatur primo ab vno: puta ciuile postea ab altero intentatur criminale. istud secundum facit silere primū. vt in. l. fi. C. de ordi. iudi. ꝛ in. l. per minorem. secundum vnum intellectum. §. de iudi. Tertia limitatio est que etiā colligitur ex dictis Bar. qd iste leges loquuntur in actionibus preiudicialibus ad inuicem ex eo qz in vno venit disceptandum incidenter illud de quo in altero disceptatur principaliter. idest iudicium super confessoria vel super diuisione fundi vel super fructibus. Nam in quolibet istorum venit disceptandum incidenter de dominio fundi de quo disceptatur principaliter in rei vendi. ꝛ ideo alterum est preiudiciale ad alterum hoc modo: qz sentētia lata pro actore super seruitute vel diuisione vel super fructibus facit preiudicium reo super dominio licet non sic econtra lata pro actore sup dominio faciat preiudiciū reo super seruitute vel fructibus qz pōt actor esse dñs: ꝛ tamen seruitus non debetur nec fructus qz bona fide percepti ꝛ consumpti. Econuerso iudicium super dominio fundi est preiudiciale ad iudicium super seruitute ꝛ super fruc. alio respectu. non qd sententia lata super eo preiudicet in illis vt dixi. sed quia facit illa silere si fuit primo incohoatum sup dominio vt hic ptꝫ. sic ergo diuersis respectibus vnum dicitur preiudiciale ad alterū ratione quam. s. dixi. sed est dare aliud genus preiudicialē actionum vt sunt actiones que mouentur super statu de quibus loquitur institu. de actio. §. preiudiales. ꝛ §. de rei vendi. l. j. §. per hanc. ꝛ in illis non seruatur distinctio harum legum: imo questio sup statu etiam si secundo loco moueatur facit silere omnes alias particulares que ab alia dependent etiā si primo loco fuerunt mote. vt in. l. ordinata. circa medium. §. de libe. cau. est ꝛ aliud genus preiudicialiū rōne autoritatis. vt est peti. heredi. que est vniuersalis ꝛ preiudicat particularibus. que fundantur in iure hereditario: ꝛ in istis similiter non seruat distinctio harū legū. sed qd iuris sit. dic vt in. l. si qs libertatem. §. de peti. here. ꝛ. §. eo. si post litē. ꝛ. C. de peti. here. l. fi. Nam etiam si non sit motum tale iudiciū sperat tamen moueri de proximo facit silere particularia iudicia vt. d. l. fi. post prin. secus si fuerit motum ꝛ terminatum. vt. §. eo. si post litem. Est ꝛ aliud genus preiudicialium ratiōe maioritatis vt est causa ciuilis ꝛ criminalis ex eodem facto descendens vel diuersis ꝛ in istis non seruatur distinctio harum legum: sed distinguitur si vnum intentatur ab vno alterum ab altero prefertur criminale: etiam si sit posterius: vt. d. l. fi. de ordi. iudi. ꝛ. d. l. per minorem. de iudi. ꝛ. d. l. libello. ꝛ non admittitur libellus. Aut in diuersis. ꝛ tunc proceditur super primo libello etiam fuerit primo actum ciuiliter: ꝛ secūdo agatur criminaliter: vt in. l. interdum. de publi. iudi. ꝛ in. d. l. vnica. C. qñ ciui. actio. qd dic vt in l. pretor. §. si dicatur. vi bo. rap. ꝛ qd ibi no. per Bart. vbi ponit de ista materia.

¶ De exceptione rei iudicate. Rubrica.

2 ☞ An quis possit se defendere de iure tertij.

1 **Cum res inter.** ¶ †Sententia lata contra vnū super vna re nō parit exceptio. rei iudi. contra alterū super alia re. h. d. primo. Nec etiā contra eundem ꝛ super eadē re si causa propter quam fuit lata cessat. hoc secundo. Si vero non cessat tunc bene parit contra eundem. ꝛ etiam contra alium qui reputatur eadē persona si iterū agat pro eadē re ꝛ ex eadem causa: licet intētet actionē diuersaꝫ. hoc dicūt in effectu iste leges vsqꝫ ad. l. si qs cū totū. Et de prima parte summarij loquit. l. j. de secunda loquitur. l. ij. de tertia loquuntur alie quatuor. ꝛ in his que dixi consistit tota substantia horum tex. ¶ In. l. j. pone casum quod vnus de legatarijs egit contra heredem scriptum ꝛ heres fuit absolutus quia testamentum erat nullum. ista sentētia non nocet alijs legatarijs contra quos non fuit lata. glo. fi. hoc dicit quod hoc est ideo quia ista fuit sententia declinatoria nullitatis: secus si fuisset rescissoria vt in querela: quia tunc noceret omnibus legatarijs etiam qui non fuerunt in iudicio.

vt in.l.pap.§.fi.de inoffi.testa. Tu dic non esse fiendam differẽtiam inter rescissoriam & declaratoriam: sed in hoc vtrum sint late contra illum ad quem principaliter pertinebat defensio vt heredem scriptum vel venientem ab intest. et tunc preiudicat legatarijs. An cum persona ad quam non pertinebat principaliter defensio vt cum legatario: et tunc non nocet alijs collegatarijs: ita loquitur hic & ita no. et melius per glos. in d.l.pupil.

2 §.fi. ¶ †In.l.ij.no.q quis põt se defendere de iure tertij: quia heres institutus contra legatarium agentem se defendit ex iure filij exheredati qui potest testamentum contratabulare & sibi hereditatem auferre & annihilare legatu3 quia quousq3 speratur moueri.q.super hereditate debent silere particularia iudicia. Breuiter de isto arti. An quis possit obijcere de iure tertij: ponit hic Bar. vnã longam dist. et pulchrã. Et vide omnino qd per eundem no.in.l.indebiti.§.sed si nũmi.ff.de cõdi.indeb. Et per Cy.in.l.cum seruum.C.de ser.fugi.

2 ¶ Si petij quinq3 & probaui de decem an sit reus condemnandus in decem.

3 Qualiter ex sñia condẽnatoria possit oriri exceptio.

1 **Si quis cum totum.** †Qui petijt totum & succumbit repellitur except.rei iudi.si postea vult petere parte3 ex eadẽ cã. Secus si ex diuersa.h.d.in effec. plura ponendo exempla vsq3 ad.l.si a te. Allega.ista.l.q qui petit totu3 censetur petere quãlibet partem eius. Et ideo si petij.x. et nõ probaui nisi de quinq3 potest sequi condemnatio in.v. quod non esset si non viderentur petita: & ita no. Cy.in.l.j.circa fi.C.de li.contest. Item si quis iurat se teneri in.x.si re vera tenetur in.v. videtur periurus: quia videtur iurasse de qualibet parte. Tu dic de hoc vt no.per Bar.in.l.j.§.si stipulanti. de verbo.oblig.

2 ¶ †Quid autẽ si petij quinq3: & pbaui de.x. An sit reus condẽnandus in.x.vr̃ q non.qr nõ fit condẽnatio in id qd nõ est petitum: & qr de summa debita potest peti pars vt plene no.in.l. scire debemus.de verb.oblig. Item principaliter alleg.§. plane vbi melius ponitur q̃ alibi qualiter dicatur eade3 causa.s. quatenus in ea venit disceptandum id qd fuit determinatu3 p primam sentẽtiam etiam si agatur ad rem diuersam vt si petij fundum & succubui: postea peto fructus tanquã perceptos ex fundo meo: & sic venit disceptandum de dominio fundi de quo fuit disceptatum & terminatum in alio iudicio: certe nõ audior vt hic.& iste.§.declarat optime.l.cũ queritur. cum seq.j.eo. vbi habetur q tunc obstat excep.qñ petitur eadem res & ex eadem causa & per eandem personam & ab eadem. Certe etiam si petatur res diuersa si tamen venit disceptandum id quod per sententiam fuerat terminatum obstat exceptio. vt in.§. notabili

3 in ver.& generaliter. ¶ †Not. etiam ibi coniuncta gloss. q sicut ex sententia absolutoria oritur except.rei iudi. Ita ex condemnatoria postquã fuit missa executioni & sic condemnatoria prodest condemnato. Sed glos. dicit ab hoc prodesse liberet nos deus &c.

1 **Ita te.** †Absolutus in actiõe reali vel mixta ex eo: qr nõ possidebat & postea icipiat possidere potest iterũ cõueniri: & nõ h3 excep.rei iudi.h.d. Ratio est quia cessat causa ꝓpter quã fuit absolutus. vt.§.e.l.ij. & quia superuenit noua causa agendi ergo &c.j.e.l.si mater.§.eandem. ¶ In text.ibi cũ nihil possideres et supple: fuisti absolutus adiecta cã: qr nõ possidebas. Secus si simpliciter: qr videreris absolutus a toto: et ideo mihi obstaret exceptio rei iudi.arg.j.e.si mater.in princ. Est ergo cautela. q iudex exprimat causam in sententia ne faciat preiudiciu3 vltra q̃ ipse velit. Sicut.in fi.not.in.l.ij.§. ignominie.ff. de infa. Et sicut quando quis venit absoluendus ab obseruatione iudicij: qr d3 hoc exprimi vt actor possit iteru3 agere. vt in.l.properandum.§.& si quidem.C.de iudi. alias videret absolutus a petitione actoris: & sic iterum non posset agere iuxta not.in.l. iul.de condi.indeb. ¶ Sed oppo. q iste non debuerit absolui: sed condemnari: quia imputet sibi qui liti se obtulit. vt in.l.is qui se obtulit.ff.de rei vend.sol.vt no.j.proxi.§.in fi.gl.mag.qr illud verum si fuisset interrogatus an possideret et respondisset q sic. Sed hic debet intelligi q non fuit interrogatus: vt ibi per glos.not. ¶ In tex.ibi si non fuerit iudicatum hereditatem mea3 esse supple & nihilominus reus fuit absolutus quia non possidebat: et sic erat sententia lata pro vtroq3 tam.ꝓ acto re q̃ pro reo quod fieri potest.vt.j.proxi.§.secũdum vlti. lectu. glos.et quando infra subijcit siue aduersarius: quia nihil possidebant absolutus supple nec fuit pronuntiatum hereditatem meam esse et sic fuit lata solum pro reo. vt.j.proxi.§. in secunda lectu.glos. Nam adhuc actor potest agere ex noua possessione vt hic: in hoc tamen est differentia inter istum casum et precedentem quia in preced. cum sit declaratum ius actoris

si reus incipiat de nouo possidere potest actor non solum iterum agere de nouo vt hic: sed etiam petere illam sententiam executioni mandari: licet reus fuerit absolutus: quia per sententiam ius suum est effectum notorium et per reum non potest negari nec põt se defendere quominus executio fiat postq̃ habet facultatem restituendi: vt etiam not.in seq.§.ꝯm vltimam lectu.quod est notandũ & singulare. Et ꝯm istam expositionem tex.superuacua est glos.j.que continet diuinationẽ. Et q illud sit verum q in primo casu possit executioni mandari patet: quia si reus possideret & iudex eum non condemnaret: sed solum declararet hereditatem vel rem ad actorem pertinere talis sententia mitteretur executioni contra reũ qr in realibus vel mistis sufficit sententia declaratoria vt in.l. ex diuerso.§.j.ff.de rei vend.&.l.regulariter.de peti.here. Ergo idem si sit absolutus: quia non possidebat et postea incipiat possidere: quia talis absolutio cessat & sic habetur perinde ac si nec absolutus nec condemnatus fuisset quo casu sententia declinatoria mitteretur executioni contra eu3 repertũ possidere vt dixi.

2 ¶ †In glos.ij.ibi. Sed dicam q huiusmodi interrogationibus non tenetur respondere &c. Ratio est quia dicuntur captiose quia ad quãcunq3 partem respondeat incidit in laqueum: qr si respondeat q non possidebat tempore sententie sequitur q cum hodie possideat ista est possessio noua: ergo potest de nouo conueniri vt hic. Si dicat q tempore sententie possidebat sequitur q male fuit absolutus tanquã non possideret & sic adhuc iteru3 poterit conueniri. Potest ergo reus dicere ego habeo intentionem meam fundatam ex sententia si tu vis iterum agere contra me proba q ego inceperim de nouo possidere: & nisi probes non es audiendus quia istud est causa & fundamẽtum tue intentionis: ego non cogor respondere aliquid propter quod mea sententia impugnetur vel redarguatur de iniustitia sicut nec aliquid per quod iuramentum meum redarguatur de periurio. vt no.in.l.qui iurasse.§.si pater.ff.de iureiurã. vbi est similis questio. et quod plene not.eo. titu. eum qui.§.in popularibus.

2 ¶ Fatue facit qui h3 pro se sñiam & omittit viam executiua3 & iterum agit ordinarie actione prima.

3 In actione reali vel mixta que competunt contra possessorem si reus non fuit interrogatus an possideret l3 venerit ad iudicium & cãm defenderit negando actorem dñm et non negando se possidere tanq̃ si possideret tamen reperto in calculo ferende sententie qd non possederat debet absolui.

4 Licet ex tunc appareat actorem litigasse cum nõ legitimo contradictore qd tamen iudicium non sit elusorium.

1 **Si quis autem fundum.** ¶ †Legitur tribus modis in glo.scdm primã lect.qd sñia fuit lata solũ in fauorem actoris: qr reus fuit cõdemnatus: & ius actoris declaratũ scdm secundam fuit lata solũ in fauorem rei qui reus fuit absolutus quia non possidebat & ius actoris nõ fuit declaratum. Secundum tertiam que est notabilior alijs fuit lata partim in fauorem actoris quia ius suum fuit declaratum partim in fauorẽ rei: quia reus fuit absolutus ex eo quia non possidebat. Secundum primam lec.no.qd licet actor obtinuerit per se sententia3 condemnatoriam si non vult petere ipsam executioni mandari: sed iterum reum vexare agendo actione prima non potest reus sibi obijcere de prima sententia dicendo quod semel fuit vexatus super ista re & lata fuit sententia pro actore. vnde non est equum q iterum vexetur: quia actor potest replicare q postq̃ illa sententia nõ est executioni mandata non debet prodesse reo: sed nocere. Sed si esset executioni mandata: secus vt.ff.eo.

2 si quis cum totum.§.plane.cum ibi no. ¶ †Not.etiam glo.que semper alleg.q fatue facit qui habet pro se sententiam si omittit viam executiuam & iterum agit ordinarie actione prima: quia vexatur sumptibus & expensis & poterant sibi obijci exceptiones peremptorie que cõpetebant tempore sentẽtie: licet si ageret ex sententia non posset obijci: vt in.l.peremptorias. C.senten.rescin.nõ pos.& quod not.j.eo.l.duobus. Scda lectu. est vera in se per prin.huius.l.in ver.fi.scdm qd ibi dixi sed non congruit huic litere q̃ dicit vt actor poterit replicare de re scdm se iudicata sed scdm istam lectu.secundam ad hoc: vt differat a tertio nõ erat iudicata pro se: sed pro reo. ¶ Ex tertia lect.glos. que deberet scribi literis aureis ꝯm Barto.no.duo que nõ ita

3 bene sunt alibi. T q in actione reali vel mista que competunt cõtra possessorem si reus non fuit interrogatus an possideret: licet ipse venerit ad iudicium & causam defenderit negãdo actorem dominũ & nõ negando se possidere tanq̃ si possideret nihilominus reperto in calculo ferende sentẽtie q non possideat debet absolui non aũt condemnari ad restituendũ tanq̃ liti se obtulerit: quia non dicitur obtulisse nisi interrogatus responderit se

derit se possidere: ita intellige gl.in.l.is.§.de rei ven. Et istud intelligo verū etiā si reus malitiose hoc fecerit sciens se nō posse condēnari vt actor vexetur litibus & expēsis: qꝛ imputet sibi actor quare non seruauit cautelam datam a iure interrogādo ipsum an possideret: vt in.l.q petitorio.§.de reivendi.et de interrog.act.l.qui interrogatum.& per totum tit. Est ergo vtilis talis interrogatio: ne frustra actor litiget per istū text.cū glo. quia videt̄ actor cōdemnandus in expēsis tanꝗ temere vexa-
4 uerit reum.vt in.l. eum quē temere.§.de iudi. ¶ † Secūdo no. ex glo.aliud quod etiā alibi nō ita bene reperit̄ ꝙ licet extunc appareat actorē litigasse cū non legitimo cōtradictore nihilominus iudiciū nō est elusoriū: qꝛ ex eo pōt actor obtinere sententiam declaratoriā iuris sui: licet reus absoluatur. Et ad hoc semper alleg.iste.§.cum glos. Ista tamen sententia non nocet nisi ipsi reo cum quo lata est: ideo poterit ex noua possessione mitti executioni contra eum: vt dixi in prin. huius legis.& ad hoc etiam alleg.ista glo.cum tex. licet hoc nō dicat: sed solum quod potest agi actione prima.

2 ¶ Exceptio rei iudicate non solū competit reo absoluto sed etiam actori ex sententia condemnatoria: si illa fuit missa executioni & postea reus condemnatus vexaret actorem super eadem re.

3 Ius facilius descendit ex persona autoris ad successorem singularem quem econuerso ascendat de persona successoris ad autorem.

1 **Julianus.** †Exceptio cōpetens contra autorem transit cōtra singularē successorē. Non sic ecōuerso et eodē modo exceptio cōpetens singulari successori non transit ad autorē re ad ipsum reuersa.h.d.iste.§. cum l.seq. Sed cōpetens autori bene transiret ad singularē successorem.vt.j.eo.si mater.ver.item iul.& sic primo loqtur hic non excep.passiue contra autorem: an transeat contra singularem successorem vel ecōuerso: postea in.l.seq.de exceptione competente actiue singulari successori: an transeat ad autorem: et dicitur ꝙ non. Sed an competens autori transeat in singularem successorem: iste casus nō ponitur hic: sed in.l.si mater.§.item
2 iul. †Not.hic in fi.ꝙ excep. rei iudi. non solū cōpetit reo absoluto: imo etiam cōpetit actori ex sententia cōdemnatoria si illa fuit missa executioni: et postea reus condemnatus vexaret actorem super eadē re.tex.est hic expressus in verbo exceptionem et sic inducta ad vnum finem operantur ad alium: qꝛ cōdemnatoria ad finē agendi: & tamē pducit exceptionē: sic ecōuerso ex sententia absolutoria: interdū datur actio in factū si absolutus cecidit a possessione: vt pꝫ ex his que habent̄ in.l. sꝫ si possessori.post prin.de iureiu.ꝫ aliq dicāt ꝙ ibi loquit̄ in iuramēto: secus in sentētia. Sꝫ pcedens plus plꝫ arg.hic. ¶ †Itē
3 no.hic et ad illud semper alleg.iste tex.ꝙ ius facilius descēdit ex persona autoris ad successorem singularem quem econuerso ascendat de persona successoris ad autorem iuxta illud. Facilis descensus auerni &c.sed reuocare gradum &c.

1 **Si mater.** †Qui egit petitiōe hereditatis simpliciter vel generaliter non expressa causa et succubuit: licet vnā tm̄ causaꝫ fuerit psecutus: ex alia tamē iterū agere nō potest de rigore iuris: sed de equitate subsistente iusta causa restituitur vt agere possit.h.d.no. Et in hoc vltimo quod ponit̄ in fi.huius prin.in text.est notabilis: qꝛ per ipsum limitatur sequens.§.et etiam.§.ea.in fi.in quibus habetur ꝙ ex causa non psecuta iterum non auditur in actione reali. Nam hoc est verū de rigore sed de equitate potest petere se restitui subsistēte iusta causa vt hic et glo.hic intelligit ꝙ iusta causa sit hic: quia ista erat mater et tractabat de lucrosa hereditate filij: & ita etiam not. per glo.in seq.§.ad quod facit.l.fi.C.de insti.& substitu.quem intellectum plures docto. sequuntur et est singularis in seq. tamen credo ꝙ intellectus litere fuerit alius: dum dicit sed ex causa: et sic sentit de alia causa ꝙ maternitatis quia si de illa tantum sensisset cū primo fuerit locutus de matre non expediebat dicere sed ex causa &c.imo sufficiebat dicere: sed succurrēdū ei &c. Intelligo ergo istam causam quando per errorem facti probabilem non fuit prosecutus aliā causam: quia ignorabat sibi competere. ¶ Sed fuit prosecutus eam incompetentem et sic restituit̄ ex clausula generali si qua mihi iusta causa. Et scdꝫ istum intellectum sequitur limitatio seq.§. & etiam.§.ead.in fi. quia istud procedit non solū in matre tractante de hereditate filij sed etiam in qualibet alia: sed in matre tractāte de illa hereditate potest dici esse hoc plus quod in fi. non subsit iustus error restituatur.dūmodo non fuerit in dolo vel in lata culpa qꝛ sciebat aliam causam subsistere & non fuit eam prosecuta. In alia ergo quam matre requiritur ꝙ non fuerit in dolo nec in aliqua culpa sed in matreꝫ: sufficit ꝙ non fuerit in dolo nec in culpa lata posito ꝙ fuerit in leui quando tractat de hereditate filij. facit quod in fin.no.p Bart. in.l.non fatetur. de confes. ¶ In tex. ibi bona vendicauerit et succubuit qꝛ reus fuit simpliciter absolutus nec expressit iudex ꝙ ideo absoluebat quia testamentum non erat ruptum prout mater allegabat quia si ita fecisset non obstaret exceptio matri volēti ex alia causa agere cum iudex se.restrinxerit ad certam causam absolutionis sicut si certa causa fuisset i libello deducta qꝛ nō noceret sentētia in altera: vt.j.e.l.j.§.siqs aūt.itelligo aūt ꝙ absoluit reū simpliciter: licet fuerit motus ex ea ꝙ mater nō probauit rupturam testamenti & ita intelligo tex.infra dum dicit qꝛ testamentū patris &c. No. ꝙ illa verba fuerunt apposita in sentētia sed qꝛ iudex ideo fuit motus. Talis ergo sententia absolutoria simplr̄ nocet in qualꝫ causa etiā in psecutione nō deducta: qꝛ vba hoc importāt cū videbat̄ absolut⁹ in causa in psecutiōe deducta: & tamē pbata & etiam in non deducta in psecutione: qꝛ saltē videtur deducta in libello ideo imputet sibi actor quare in prosecutione non deduxit & ista est rō sequētis.§.etiā.§. eadē.in fi. ¶ In tex.ibi idcirco. Ista mater credebat ad se deuolutā hereditatem filij ab intesta.per se.con.tertul.& in hoc errabat: quia ita erat in veritate: cum iste filius nullū haberet substitutū pupillarem secus si habuisset & valuisset qꝛ iste excluderet matrē vt.l.papi.§.sed nec impuberis.ff.de inoffi. testamē.sed in alijs duobus errabat quia credebat fuisse datū substitutum pupillarem & non erat datus vt.j.in ver.postea autem Item credebat testamētum paternū esse ruptū ex aliqua causa & nec istud erat verū egit ergo peti.here.& in libello non expssit istam cāꝫ ꝙ testamentū esset ruptum: qꝛ tunc posset agere ex alia cā vt.j. ea.l.§. quis aūt.sed in psecutione cum aduersari⁹ alleg. se substitutum licet falso replicādo dicebat substitutionē fore ruptā per rupturā testamēti paterni & non pbauit ideo iudex absoluit. Uel dic ꝙ imo istā causam in libel.expssit vt innuitur hic: dum dicit ꝙ vendicauit idcirco qꝛ putabat &c. & nihilominus sententia absolutoria mero iure sibi nocet Nec ob.§.si qs autē. quia ibi deduxit in libel. causam ex quo dicebat sibi acquisitū dñium: licet hic ista cā ꝙ testamentū esset ruptū et p cōsequēs substitutio non erat illa causa q̄ faceret ad ipsum hereditatem ptinere: sꝫ est ipsa maternitas & senatuscō.tertul. Bene verum est ꝙ illa est causa pter quā non impediebat̄ vti iure suo: qꝛ si testamentū non fuisset ruptū impediret̄. Merito ergo nō pōt iterum agere de rigore.qꝛ videt̄ deducere eandē cām in iudicio s.maternitatē. Et istum puto esse verum intel. istius.l.qꝛ sicut prius dixit ad se pertinere hereditatē: qꝛ mater ita dicit nunc non sic in.§.si qs aūt.si prius dixi me dñm: qꝛ emi a titio.nunc dico me dñm qꝛ heres sum sempronij qui erat domin⁹ vel etiā eiusdē titij. Nā alleg.nouā cām acquisiti dñij nō ita hic. ¶ In tex.ibi apertis pupillaribus tabulis.i.testamento paterno in quo dicebātur contineri pupillares tabule: lꝫ vere non essent: nam si non erat datus substitutus quomodo poterant aperiri tabule pupillares: vnde tex.sibi cōtrariatur.

2 ¶ Absolutoria lata quia actor non probauit an pariat exceptionem rei iudicate ita vt actor non possit iterum agere si probationes ad eum peruenerint.

1 **Deniqꝫ.** †Qui egit rei ven. simpliciter vel generaliter nulla causa in libello expressa: lꝫ vnā tantum fuerit psecutus si succūbat nō potest ex altera nō psecuta iterum agere. Secus si vnā tantū cām in libello deduxit: qꝛ poterit agere ex altera nō deducta.h.d.cum.l.se. Ratio primi dicti est qꝛ licet in psecutione nō sit deducta nisi vna cā in libello: tamen postꝗ fuit generaliter vel simpliciter formatus videtur deducta omnis cā ex qua dñium actori cōpetit.vt.j.ea.l.§. ea. in fi. Imputet ergo sibi actor postꝗ deduxit in libello quare non fuit eam psecutus & non pbauit. Unde iudex videt̄ absoluere a psecuta.et etiā a non prosecuta in libello tamē deducta quod intellige: vt dixi in prin.huius.l. quādo nō restrinxit se ad prosecutā: sed simpliciter absoluit. Ex scdo dicto in.§.si qs aūt cōfunditur vna opin. Pet.qui tenuit de directo ꝯrium ꝙ etiam si expressit certā causam in libello sentētia noceat etiam in alijs nō expressis: & mouebatur subtili ratione: quia in rei vendi.non expedit aliquā cām remotā in libello exprimere sꝫ sufficit exprimere causam primam.s.ꝙ dñium ad ipsum pertinet et admittitur talis libel.incertus vt no.in.l.j.in princip.in glos.mag.§.de eden.licet glo.hic magna in princ.dicat ꝯrium
2 sed reprehendit per Dyn. † Potest tamē pcedere in libello dato in actione personali: vt no.in.d.l.j.de eden.& etiā pōt procedere in reali quantū ad psecutionem: quia licet admittat̄ libellus generalis psecutio tamē debet spacialiter fieri vt reus sit certus an habeat cedere vel ꝯtendere nō eñ sufficit articulare ꝙ ipse sit dñs nisi dicat ex qua causa al's pbationes non possent recipi super incerto sed in libello sufficit bene hoc di-

cere vt.j.eo.tit.l.et an eadem.§.actiones.ver.at cũ in rẽ. Postq̃ ergo ita est q̃ nõ est necessaria expressio cause remote si ex primatur vna censentur omnes expresse sicut videmus in appellatione a diffinitiua in qua nõ requiritur expressio cause. Sed sufficit dicere appello et propter hoc si exprimatur vna ex abundanti omnes alie videntur expresse vt in.l.socio.j.de app. Sed quicquid dicat Pet. casus est in isto.§.si quis autẽ cõtra eum. Distinctionem autem glo.que est hic reassumã in.§.eandem.plenius quam glos.

3 †Et no.in ista glo.ibi.Si vero absoluit:q̃ non probo nocet in repetita etc.q̃ absolu. lata:q̃ actor nõ probauit parit exceptionẽ rei iudica. Sicut si esset lata q̃ esset dominus ipse reus vel non debitor: ergo sequitur q̃ iterum actum non potest agere et probare si probationes ad eum peruenerũt: alias nõ esset verum qđ dicit ista gl.q̃ sentẽtia noceret: vidi tamẽ quãplures etiam doc.in hoc errare credentes q̃ iterum possit agere:q̃ non venit cõtra sentẽtiam:et mouentur per gl.que est in.l.iul. de condi. inde. Sed male mouentur q̃ verum est q̃ si reus absolutus q̃ actor non probauit hoc non obstante soluat actori nõ põt repetere per condi.inde et actor põt nũc probare q̃ debitũ p̃cessit quia non dicit cõtra sententiã: et hoc probato apparet q̃ durabat debitum naturale:q̃ illa sentẽtia naturalẽ absolutionẽ nõ sustulit q̃ est de iure gentiũ cum ipsa sit de iure ciui.vt ibi not. Et naturale dubium solutũ per errorẽ iuris nõ repetatur: et hoc est quod vult ille tex. cũ glo. Non sic si fuisset absolutus:q̃ non erat debitor:q̃ tunc actor etiam excipiendo non posset probare q̃ erat debitor q̃ veniret contra sententiam. Sed si reus absolutus non soluit et actor vellet ipsum molestare iterũ non posset siue sit absolutus: quia nõ debitor siue q̃ non probauit actor:q̃ ista sententia imponit actori silentiũ ne amplius reum molestet cogendo: licet non imponat quominus a reo possit se defendere excipiendo. vt probatur per tex.expressum in.l.argentarius.§.cũ autẽ.s. de eden. et per iura que dicunt q̃ pretextu instrumentorũ de nouo repertorum sentẽtia rescindi nõ debet. vt.C.de re iudica.l.sub specie.et per glo.q̃ est in aut.qui semel.C.quomodo et quando iud.que dicit istã sentẽtiam esse diffinitiuã: ergo debet plus operari q̃ sententia absolutoria ab obseruatione iudicij vel propter ineptum libellum que non impediunt iterum agere: vt in.l.j.si mensor fal. mo. dixe.et ista est veritas.

1 **Item iulianus.** †Exceptio cõpetens venditori transit in emptorẽ.h.d. dic vt.s.eo.si a te.§.fi.Sequitur.§.eandem causam.

2 ☞ Cum quis egit rei vendi. vel peti.heredi. et succubuit ex eo quia non probauit et iterum vult agere an sibi obstet exceptio si volebat agere ratione dominij qđ habebat tẽpore litis cõtesta.

3 An possit actor postea agere publiciana.

4 Quid si velit agere ex causa de nouo superueniente et sic ratione dominij postea acquisiti.

5 In sententia absolutoria quia actor non probauit an reus acquirat dominium.

1 **Eandem causam.** †Qui egit rei vendi.generaliter vel simpliciter et succubuit non prohibetur ex causa seu dominio de nouo superueniente iterum agere nisi talis causa retro fingatur. Non autem potest agere ex causa vel dominio q̃ tempore primi iudicij competebat:licet causam ex qua competebat non fuerit actor prosecutus: sed aliam quam putabat competere. h.d.iste.§. solennis et subtilis quẽ diuide p̃ncipaliter in tres ptes:q̃ p̃mo loquitur quãdo tempore lit.cõte.actor non habebat dñium: et ideo succubuit. Sed postea superuenit quod potest intelligi duobus modis vel quod superuenit post sententiam et tunc est clarum vel q̃ superuenit ante lit.cõtest.et ante sententiam et tunc est magis dubium. Unde dic tunc vt.j.dicam.et hoc vsq̃ ibi.nisi forte. Secundo loquitur quãdo tempore lit.cõtest. habebat dominiũ: sed lite pendente desijt habere et postea reuersum est vel acquisiuit de nouo vt hic vsq̃ ibi.itaq̃. Et ista particula cõtinet duos casus. primus est quando illud idem dominium reuersum est:et fingitur retro nunq̃ deperditum vsq̃ ibi et omnino. Secundus est quãdo non idem dominium: sed aliud diuersum:et ex diuersa causa que nõ retrotrahitur vsq̃ ad ver. sed itaq̃. Ibi tertia pars p̃cipalis que loquitur quando tempore lit.contest. habebat dominium et non ipsum habere desijt licet non fuerit prosecutus causam verã ex qua competat:sed causam putatiuam: et postea volebat agere ex natura certe non potest: et ratio patet ex his que dixi in prin.huius.l.et in.§.j.

2 † Et recolligendo istam materiã et distinctionem glo.que est.s.ea.l.§.deniq̃ distinguendo cum quis egit rei vẽd. vel peti.hered.et succubuit ex eo quia non probauit si iterũ vult agere. An sibi obstet except.dic q̃ aut vult agere ratione dominij quod habebat tẽpore li.cõte. Aut ratione dñij acquisiti postea. Primo casu aut in libel.deduxit certam et limitã causam q̃ dixit ad se pertinere ex emptione facta a tali eo tũc potest postea agere ex alia causa in libel.non deducta vt in.d.§.si quis autem Aut nullam causam specialem expressit in libello: tamẽ bene expressit in prosecutione et tunc ex alia non prosecuta iterũ agere nõ potest: vt in fi.huius §.et in.d.§.deniq̃ hoc verum mero iure: sed ex causa resti.in integ.ratione iusti erroris vel ignorantie quam habebat de vera causa quam non fuit prosecutus bene admitteretur: vt in prin. huius.l.in fi. secundũ vnum intellectũ: q̃ esset mater et ageretur de lucrosa hereditate filij: vt ibidẽ s̃m alium intellectum. Item hec vera si vellet postea agere ratione directi dominij vel etiam vtilis: q̃ vellet dicere se emphyteotã vel superficiarium. Nam cum primo dicit se dominum vel rem ad se p̃tinere iure dñij: videtur dixisse tam de directo q̃ de vtili: vt in fi. huius.§.in ver.qualecũq̃. quod nõ potest referri nisi ad qualitatem dñij nõ ad qualitates causarum ex quibus acquiritur: licet id quod postea sequitur: et vndecũq̃ etc.referat ad qualitates causarum quarũ quedam sunt de iure naturali seu gen. quedam de iure ciui. Et ita intellige hic glo.super versi.qualecumq̃.et istam opi.tenet Dy.et Bar.l3.glo.ista in fi.sentiat cõtrariũ q̃ nõ videatur deduxisse nisi directũ: et sic sententia non noceat volẽti agere vtili sed doc.cõtra. Si vero ageret publ.et sic deduceret quasi dñium tũc bene posset q̃ illud non videtur in primo iudicio deductũ si dicit ad se p̃tinere iure dñij: q̃ hoc verbũ non cõprehendit quasi dñium pro quo competit publi. Et de hoc in tex.et per glos.magistram.s.de euic.l. minor.§.si seruus.et tetigit glo.j.ti.j.l. fundi. que incipit constet.

3 †Sed si in libel.dixit rem ad se pertinere iure dominij vel quasi prout cõiter fieri cõsueuit et reus fuit absolutus: an possit actor postea agere publi.dic vt not.per Bar.j.eo. tit.l.et an eandem.§. actiones.qui alleg. determinationẽ Jo.an. in.c.abbate sane.de re iudi.li.vj. Predicta quando reus fuit absolutus:q̃ actor non probauit:si autem quia reus non possidebat.dic vt.s.eo.l.si a te in prin.in tex.et glo.

4 † Secundo casu principali quando vult agere ex causa de nouo superueniẽte. Dic q̃ aut tempore lit. cõtest.in causa in qua succubuit nullũ habebat dominium:sed incipit agere post:aut habebat et lite pendente illud p̃didit: postea de nouo acquisiuit. Primo casu loquitur principium huius.§.q̃ sententia non nocet: quod limita esse verum nisi postea acquirat dñium ab illo cui illa sententia noceret: puta si ille a quo dominium acquisiuit p prius habuit causam ab illo eodem:si hoc voluit glo.mag.hic que incipit:non implicat in questione quam format in ver.sed quero. Nam sentẽtia lata cõtra istum actorẽ nocebit ei qui postea causam a se habuit:vt.j.e.l.fi. ergo et nocet sibi iterum acquirẽti ab illo qui non potuit melius ius in ipsum transferre q̃ prius ab eodem acquisiuerit. Si autẽ ille habuisset causam ab isto actore antequam lata esset contra ipsum sententia tũc non noceret illi causam habẽti si ignorauerit ipsum actorẽ agere et ideo idem actori postea acquirenti ab illo vel ab habente causam ab illo sententia non noceret et posset habere locum istud principium et hoc voluit illa eadẽ glos.in vlt.q. Secunda limitatio est q̃ procedit istud quãdo causa noua vel dominium acquireretur post sentẽtiam latã cõtra eum q̃ nõ potest dici q̃ illa s̃nia faciat preiudicium in causa vel dñio qđ tempore ipsius late non cõpetebat: vt.l.non potest videri.de iudic.et.l.queãd. Nam sicut non posset pro actore ferri sentẽtia pro causa vel dominio qđ tunc non habebat vt in illis iuribus: ita nec lata cõtra actorem facit preiudicium in illis vt eadem sit ratio contrariorum: si autem superuenit dñium post lit.contest.lite pendente tunc aut ex causa deducta in iudicio que tamẽ tẽpore lit.cõte.nõ habebat locum:sed incepit habere post: tunc bene noceret sentẽtia absolutoria. Ratio est q̃ tunc potuisset ferri condemnatoria pro actore per.l.si rem.§.fi.de pig.act. Ubi si post lit.contest.superuenit actio que tempore lit.contest.non erat si tamen ex causa de preterito et in libellum deducta potest pro actore ferri sententia: ergo si feratur nocet in illa causa: vt no.per glo.in.d.l.nõ potest videri.de iudi.et per Bar.j.eo.tit.l.et an eadem.§.actiões. Item dico q̃ istud primum habet locum quãdo superuenit de nouo etiam si sit talis que retro fingatur si superuenit post latã sententiam: vt in.l.grege.§.sub condi.de pig.si tempore lit.contest nõ suberat:nec habebat dñium: et hoc videtur hic Bar.sentire si vero tempore lit.cõtest.dñium habebat et post contestationem ipsum perdidit: deinde acquisiuit: tunc distingue vt hic in secunda parte q̃ aut reacquisiuit illud idem dominium et ex ea causa que retro fingitur et obstat except.vt hic in ver.nisi forte siue illa causa supueniat lite pendẽte:siue post latã s̃niam. Aut illud erat dñium nouũ et causa noua et tunc secus vbi hic in v̄si.et ideo si forte: vbi etiã loquitur quãdo causam non fingit retro q̃ legatis conditio existens retro non trahitur: vt no.in.l.j.ad fallcia.

5 ¶ †In glo.mag.ibi q̃ petijsti et victus fuisti:q̃ non probasti:et scire debes q̃ ex tali sentẽtia actor nõ probat dñium nec reus acquirit licet acquirat exceptionem vt no.j.eo.l.exceptio. Sicut in re que dimittitur ex causa transact.vt.l.si pro fundo.in fin.C.de transac.

transsa. Si ergo res ad actorē reuertat̃: et sic reperiat se dominū et possessorem potest alteri vendere ⁊ dominiū transferre. Et de inde ab illo eodem in quem transtulisti reemere ⁊ de nouo acquiritur: ⁊ hoc est quod infra voluit glos. ⁊ quousq; ipse vel emptor eius sunt in possessione si ille qui vicit ⁊ fuit absolut⁹ vellet ipm molestare posset ipse actor ⁊ nunc possessor se defendere ⁊ probare se dominum lʒ in alio iudicio probare non poterit quia non venit contra sententiam ⁊ hoc facit se defendendo: ⁊ hec per ea que habentur in text. ⁊ glo. in. l. iul. de cōdi. indebi. ⁊ tetigit. ſ. ea. l. §. deniq;. Sed si cadat a possessione ⁊ reuertatur ad eundem reum qui primo vicit est questio. An ipse actor olim nunc agere possit iterum ratione dominij nouiter acquisiti ab illo q acquisiuerat prius ab eo post sentētiam: ⁊ glo. hic: ⁊ bene tenet ꝙ non: q̄ sicut nocuisset ista sententia ipsi actori volenti iterum molestare reum per viam agendi. vt dixi in. d. §. deniq;. ita nocebit actori habēti postea causam ab eo. vt. j. e. l. §. fi. ⁊. ſ. proxi. §. de pig. si paratus §. fi. ⁊ per cōsequēs eidē actori volēti agere ex dñio acquisito ab illo cui sñia nocebat obstat exceptio. Secus si ille habuisset causam ab eo ante sñiam latam vt in vlti. q. glo. ⁊ quod not. in. d. l. si paratus. §. fi. C. de pigno. l. si preses.

2 ☞ Que dicantur pars subiectiua ⁊ que integralis.

1 **Si quis iter.** † Seruitus itineris diuersa est a seruitute actus ideo succumbēs in prima non repellitur a petitione secūde. h. d. ¶ In tex. ibi: petierat supple ⁊ succubuerit. ¶ In tex. ibi: actū supple qui plus importat q̄ iter: vt. l. j. ſ. de serui. ru. predi. ¶ In glo. mag. circa princi. ibi: hic ex diuersa causa. Uel dic quod potest intelligi etiā quando ex eadem causa puta in prima petitione dixi quod tali mense et tali die constituisti mihi seruitutē itineris de fundo tuo ad fundum meum: ⁊ succubui q̄ non probaui postea volo dicere quod illa constitutio facta illo mense ⁊ illo die non fuit cōstitutio itineris: sed actus ⁊ sic ago ex eadem causa remota: tamen ad diuersam rem seu diuersum ius ⁊ hoc vult dicere iste tex. sed in contrario non agebatur ad ius diuersum sed ad idem tamē cū augmēto. Certe illud non facit diuersificari substantiam: q̄ illa que differunt fm plus ⁊ minus non videntur differre in substātia: vt in l. fi. de fun. instru. Debet tamen hoc intelligi quando ex eadē causa: secus si ex diuersa. vt. j. eo. sed an eadem in prin. ⁊ ista est vera solu. ⁊ facit. l. in delictis. §. si detracta. ſ. de noxa. vbi ob. excep. si petitur eadem res: lʒ cum diminutione vel augmē. qualitatis vt etiam not. j. eo. ⁊ an eadem. §. actiones. ⁊ in prin. glos. que incipit

2 pro cōmuni vtilita. ¶ † In tex. ibi: pars subiectiua non integralis. Ista glos. non bene intelligit que dicatur pars subiectiua et que integralis. Nam subiectiua dicitur illa ad cuius positionem sequitur positio totius: vt est genus quod se habet vt totū ⁊ species que se habet vt pars: ⁊ ad positionem speciei puta hominis sequitur positio generis: puta animalis q̄ si homo est ergo animal est. Sed nō sic econuerso ad positionem generis sequitur positio speciei: vt. l. si quid eam interemptum. de leg. iij. Sed in parte integrali est totum ecōuerso: quia illa dicitur integralis ad cuius positionem non sequitur positio totius vt partis quo posito non ponitur domus sed econuerso sic. vt not. de his in. l. recte dicimus. de verbo. signifi. sed iter non se habet vt pars ad actum: nec vt subiectiua quia nō sequitur iter est: ergo actus est: cum sit seruitus diuersa licet sit verū dicere quod actus habeat in se cōmoditatem itineris ⁊ etiam vltra. ¶ In glo. ibi: ac si primo totū et postea partem. Non quod ita sit quia iter non est pars actus: imo est seruitus diuersa vt hic sed ex eo quia minus continet q̄ seruitus actus ⁊ ideo assimilabitur parti. Et ex hoc sequitur qđ licet non valeat secunda stipulatio quādo primo stipulor totum postea partem quia nullius est vtilitatis bene tamen valet quādo primo stipulor actum postea iter: licet per hanc secūdam non fiat nouatio prime. Et hoc est quod voluit glo. in eo quod sequitur: ⁊ quod not. in. l. qui bis idem. ⁊. l. si dari. de verb. obli. ¶ In fi. glo. ibi: non feram rem: si ergo primo petij fundum ⁊ succubui possum postea petere vsumfructum formalem: quia videor petere rem diuersam ⁊ non partem eius quod primo petij licet enim fundus constet ex proprietate ⁊ vsufructu hoc est verum de vsufructu causali. Et ideo qui petijt fundum ⁊ succubuit non potest postea petere vsumfructum causalem: quia peteret partem eius quod primo petijt: ⁊ ita loquitur. l. si quis argētum. §. si fundum j. eod. secus si peto vsumfructum formalem: quia non est eadem res nec pars eius.

2 ☞ Sententia lata contra defensorem vel pro eo an noceat vel prosit illi quem defendit nisi ipsam ratam habeat et an mittatur executioni contra defensorem ⁊ quid in cōiuncta persona si agat vel defenderet sine mandato.

3 Potest quis ratificare sententiam latam pro suo falso procuratore ad sui vtilitatem sicut latam contra eum ad damnum suum.

1 **Hoc iure** Utimur. † Ex parte actoris dicit̃ in iudiciū deducere nō solū ille ad quem pertinet res que petitur sed etiā eius legitimus administrator vel verus ꝓcurator. Et sentētia lata ꝯtra eos nocet ei ad quē res pertinet tanq̄ contra ipsum lata sit sed ex parte rei videtur in iudiciū deducere etiam defensor sine mandato. h. d. fm intellectum quē pu-

2 to verum † ex hoc not. ꝙ sententia lata cōtra defensorem vel pro reo noceat vel prosit illi quem defendit nisi ipsam ratam habeat sed ex eo q̄ prodest actori etiam in re petita q̄ mittitur executioni contra defensorem. vt in. l. plautius. ſ. de procur. super illa re vel eius estimatione ⁊ hoc respectu dicitur res in iudicium deducta per defensorem ⁊ ex parte actoris non sic q̄ si quis agat sine mandato ⁊ feratur sententia pro eo non prodest sibi quātū ad rē petitam nec respectu eius qui egit cum ad illum non pertineat: ideo si iterum ageretur posset reus ipsum repellere non est virtute illius sententie sed q̄ ius nō habet nec etiam prodest sibi quātum ad illum cuius noīe egit q̄ ille non dedit mandatum: et hoc respectu non dicitur res in iudiciū deducta: q̄ sententia lata sup ea non prodest ei pro quo lata est: ⁊ ita intelligendo cessat dubitatio glo. mag. que licet multa verba dicat tamen non satisfacit distinctioni quā iuriscon. vult hic facere inter personas interuenientes ex persona actoris: ⁊ interuenientes ex parte rei: ⁊ vult ꝙ prime non dicantur deducere rem in iudicium nisi habeant mandatum scđe sic. Sed verba glo. non tendūt ad hoc sed ad aliud. s. qđ ex parte actoris nō admittit̃ quis ad agendum nisi cōstet quod habeat mandatum ⁊ si cōstat ꝙ nō habet etiā cū cautione de rato non admittitur. vt. l. pomp. §. fi. de ꝓcur. Sed ex parte rei etiā si cōstet nō habere mandatū admittit̃ dūmodo satisdet. de iudi. sol. Certe non fuit intētio istius tex. velle facere istam differentiā q̄ nec pertinet ad naturam tit. Sed solum an dicatur res in iudicium deduci vt sic sententia noceat vel prosit ei pro quo venit ad iudiciū ideo intellige vt dixi ⁊ remanet intel. clarus. ¶ In gl. ibi non sic in coniuncta persona q̄ lʒ illa habeat mandatum a lege vt agere possit pro coniuncta. vt in. l. sed ⁊ he. in prin. de procura. Sicut habet tutor ⁊ curator tamē nō habet administrationē legitimam bonorū coniuncte persone ideo sñia lata contra eā non facit preiudicium ei cuius noīe egit nisi eā ratam habeat. vt in. l. iiij. §. si forte. j. iudi. sol. ⁊ no. ſ. e. l. iiij. in glo. Sed lata contra tuto-

3 rem vel curatorē bene nocet pup. vel adulto vt hic. ¶ † In glos. ibi: noceat ⁊ prosit. no. istam glo. in isto verbo ⁊ prosit q̄ semper alleg ꝙ potest quis ratificare sententiā latā pro suo falso ꝓcura. [illegible] sui vtilitatē sicut lata contra eū ad dominium suum de quo [illegible]mo non est dubium per. l. lʒ. ſ. de iud. vide Imo. ⁊ alios in. c. cum in iur. de offi. deleg. in. xiij. col. ⁊ in. c. mand. de procura. Sed de primo erat dubium q̄ videtur dare materiam malignādi q̄ si scinero aliquē agere noīe meo ⁊ tanq̄ ꝓcurator meus tacebo quousq; sñia erit lata: ⁊ si feratur cōtra eū nō ratificabo si pro eo ratificabo ⁊ sic est in potestate mea facere iudiciū elusorium vel non. Et propter hoc dicit Pe. ꝙ nō possum ratificare postq̄ sententia est lata pro reo. Sed debeo ratificare anteq̄ sit lata ⁊ sic tēpore quo erat dubium pro quo esset ferēda: et ita intelligebat dicta. l. de iudi. vt not. Cy. in. l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. Et dicit quod est ibi quedam glos. que videtur hoc voluisse dum dicit quod si lata est pro falso tuto. potest pup. de iure speciali ratificare: ergo de iure cōmuni lata pro falso procuratore per alium q̄ per minorem ratificari non potest quia si ibi est speciale: ergo in cōtrarium est ius cōmune. vt. l. j. §. fi. ad muni. Sed ista glo. vult expresse contrarium: ⁊ eā tenet Bar. hic: q̄ ista sententia non deficit nisi ex parte consensus dñi ⁊ de natura consensus est quādocūq; pōt adhiberi tā ante q̄ post. vt no. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. de acqui. here. ⁊ hanc partem videtur sequi Bal. in. d. l. si tutor. in quib. cau. in integ. resti. nō est neces. ⁊ hoc est verum quando nunq̄ habuit mandatum. Si vero habuit ⁊ fuit reuocatum. An possit ratificare sententiam postea pro eo latam Bar. in. l. dispensatorem. de solu. videt̃ tenere ꝙ sic sed Inno. in. c. ex parte deca. in fi. de rescrip. videt̃. dicere hoc verum nisi reuocatio peruenisset ad notitiam eius. Bal. autem in l. falsus. C. de furt. in. ij. vel. iij. q. distinguit quare fuerit reuocatio facta an respectu actus quia voluit actum reprobare ⁊ postea non potest approbare an respectu persone vel mandati: ⁊ tūc secus. dic vt ibi.

1 **Si quis** hoīem. ¶ † Filius in ptāte pōt acquirere patri excep. rei iudi. h. d. Et declara vt in glos. Secundū primā lec. glo. not. ꝙ sicut sentētia lata ꝑ principali debitore ꝓdest fideius. vt. ſ. ti. j. l. exceptiones. §. rei aūt. ita lata pro filio sup actione qua ipse tenebat̃ vt principalis ꝓdest patri in actione vel peculio q̄ loco fideiussoris habet̃. vt. l. cū filius. de verb. ob. Ex scđa lec. glo. no. ꝙ lʒ sñia lata pro defensore nō ꝓsit defenso nisi ratā habeat qñ nō habuit mandatū. vt no. in prece. §. istud est verum nisi defensor esset in potestate ipsius defensi q̄

tunc ipsi acquirit etiam sine alia ratihabitione. vt hic, iuncta .l. seruus vetante. .j. de verbo. oblig.

2 Sententia lata ꝑ me an prosit illi qui causam habuit a me titulo singulari.

1 **Si egero.** †Sententia lata contra me nocet ei qui post ea causam habuit a me sup eo super quo lata est nisi rone noui facti. Sed ei q causaz habuit ꝑ prius non nocet. h. d. vsq in fi. l. Et primo loquitur in venditore et emptore postea in debitore ⁊ creditore cui debitor pignorauit rem super

2 qua lata erat sententia contra se. † Quid aut si snia sit lata pro me vtrum ꝓsit ei q causam habuit a me ti. singlari vr adhibenda ea. distinctio. An habuerit cam ante vel post. vt no. glo. s. eo. si a te. §. fi. in glos. j. sed contrarium est verius: na etia si habuit cam ante sniam ⁊ lite ante incboata si tn interest mea qd sibi ꝓsit: quia tenetur sibi de euictione ꝓdest: ꝑ ea que plene habent ⁊ no. in. l. cu vir prediu. s. de vsuc. ꝑ Bart. ⁊ facit. l. si tibi. §. pactum couentu. s. de pac. Itez qd hic dicitur q si lata est contra me postq ille habuit causam a me sibi no nocet: vt in. d. §. item si rem. Item procedit qn ille habuit causam a me ante sniam ⁊ ante litem incboatam. secus si post cam incboata lz ante sniam qz est res effecta litigiosa: ⁊ tunc transit cu vitio: ⁊ hoc voluit hic glo. q incipit. qd ergo si ante. ¶ In tex. ibi nocet. supple ⁊ prodest: na nocet ei qui emit ab eo ⁊ obtinuit. ¶ In tex. ibi: item si rem qua a te petierat titius supple. ⁊ succubuerat.

1 **Cum queritur.** †No. hic q ad hoc vt dicat eadez ca ⁊ sic obstet exceptio requirit triplex identitas. s. rei vt eade res corporalis vel incorporalis petatur: nunc que fuit primo petita: et identitas cause. Ite identitas personaru et altero deficiete no ob. exceptio. Adde q etia si petat res diuersa tn venit in iudicio replicatiue illud qd fuit in iudicio primo terminatu adhuc dicitur eadem causa: vt. s. e. l. si quis cum totu. §. plane. ⁊ §. si ancillam. ⁊ patet ex not. in seq. §. per glo.

2 In actione reali non habeo necesse exprimere in libello causam remotam ex qua res mea sit sed bene proximā vt q mea sit ⁊ quid in prosecutione. ⁊ nu. 3.
Quid in actione personali.

3 Expressio cause remote pot fieri ꝑ verba preteriti tpis sed cause proxime dz fieri per verba presentis temporis.

4 Si actor egit ex aliqua causa que adhuc locu no habebat sed incepit habere locum lite pendente an possit obtinere sententiam ex illa.

1 **Et an eadem.** †§. Actiones. Actio personalis simpliciter proposita restringitur ad causam in ꝓsecutioe deductā. secus in actione reali. h. d. in effec. iste. §. subtilis ⁊ vulgaris sm intelle. glo. et doc. ¶ Et ista differentia colligit ex alia que ponitur in fi. §. quia eadem res pot ab eode: ⁊ eidem deberi ex pluribus causis concurrentibus etiam diuersis teporibus: vt etiaz colligit ex ll. alleg. in glos. ij. ⁊ ideo si simpliciter vel generaliter egi actione personali ad tale rem mihi debitaz no exprimendo cam ex qua erat debita si postea in ꝓsecutione ⁊ in articulis exprimo: generalitas illa restingit ad illā cam expressam: quia per sequetia declarantur ⁊ restringunt precedentia: vt. l. vxori. de leg. iij. in. §. fi. et. l. q non militabat. §. lucio. de here. insti. et ista restitutio potest fieri comode: qz ex illa ca expressa poterat deberi et si in ea succumbat actor poterit agere ex alia no expressa qz etia ex illa poterat deberi ⁊ ideo ad remotionem vnius non sequitur remotio alterius vt hic in ver. nec vlla. Sed eade res non potest esse mea ex diuersis causis concurrentibus diuersis teporibus: vt hic in fi. et. l. iij. §. ex plurimis. de acquire. pos. et ideo si egi simpliciter et generaliter pro re tanq mea no exprimendo cam ex qua erat mea videor sensisse de sola illa ex qua est mea ⁊ ideo si postea ꝓsequor vnā cam ⁊ succubo presumitur q ex illa no sit mea. Si ergo volo agere ex aliena no admittor quia pot mihi dici. Aut ex ista quaz nunc intentas es dns et illā videris deduxisse in. j. lib. ideo imputetur tibi quare no fuisti eam ꝓsecutus ⁊ no probasti. Aut ex ista non es dns: sz ex illa quā fuisti ꝓsecutus ⁊ tuc simil'r no debes admitti nec illa qz succubuisti: nec ex ista quia ex ea no es dns: ideo no sic generalitas libelli isto casu restringit ad cam prosecutā sicut in actione ꝑsonali in qua non sic pot mihi obijci: qz possum respodere q ex illa quā fui ꝓsecutus erat mihi debita ex ista ⁊ q volui in libello deducere nisi illaz ⁊ hoc apparet ex prosecutione mea ꝑ quā declarat mea voluntas. in hoc stat difficultas istius. §. in qua laborat glossa. mag. que incipit ratio est

2 ista. ¶ †Est et tertia differentia: qz in actione reali non habeo necesse in libello exprimere cam remotam ex qua res sit mea puta contractum vel quasi: sed sufficit exprimere cam ꝓpriā al's proximam: puta q est mea: vt est tex. hic in ver. at dum dicit non expressa cā ⁊c. lz in prosecutione debeam exprimere vt dixi. s. eo. si mater. §. deniq. si reus hoc petat: al's procedit libel. sine expressione certe cause: sed in actione personali est totum econuerso: qz necesse habeo exprimere causam remotam puta contractum vel quasi sine qua reus non posset deliberare an vellet cedere vel contendere. vt in. l. edita. C. de eden. dum dicit speciem future litis. ⁊ no. s. de eden. l. j. in princi. Non sic habeo necesse exprimere causam proximā: puta obligationem: nam sufficit dicere q tibi mutuaui centum ⁊ petam te condenari lz non dixerim q adhuc sis obligatus cum hoc sequatur presumptio iuris ex eo q primo dixi ergo ⁊c. vt. l. oes. §. lucius. s. que in frau. cred. lz Cy. sup hoc argu. multa dixerit ⁊ alleg. in contrarium q requiratur expressio cause proxime in. d. l. edita. in. ij. q. sed tene qd dixi: ⁊ illud est in

3 vsu non tamen negatur quin possit exprimi. †Et aduertendu qz expressio cause remote potest fieri per verba preteriti temporis qz in preteritum locu habuit sed expressio cause proxime debet fieri per verba presentis temporis tam in reali qz debeo dicere q res est mea hodie q in personali qz si volo exprimere lz no tenear debeo dicere q es mihi obligatus: si autem fieret per verba preteriti temporis puta q semel fui dns vel fuisti mihi obligatus volens inferre q per consequens hodie presumor dns ⁊ presumeris obligatus si no apparet cotrarium talis libel. esset ineptus qz haberet vim cuiusdam exclusionis. Nam asserendo de tempore preterito videor negare de presenti arg. in. l. pater filium. §. fundum. de leg. iij. ⁊ ita no. per Bart. soleniter in. l. certu. §. sed si fundum. s. de confes. ⁊ fuit originaliter dictum Pe. vt refert Cyn. in dicta. l. edita. in. ij. vel. iij. q. Et quid iuris sit in actione reali simpliciter proposita dixi in. l. si mater. §. eandem. Sed in actione personali simpliciter ꝓposita quatuor sunt casus considerandi. ¶ Primus est quando etiam prosecutio fuisset generaliter vel simpliciter facta ⁊ etiam sententia fuisset generalis: et tunc nocet in omnibus causis que poterant sub illa petitione includi siue esset proposita vna actio generalis vel vniuersalis vt tute. pro sol. neg. gest. ⁊ similes. s. pro socio. l. pro socio arbiter. qz tunc nocet in omnibus capitulis que possunt in illa administratione includi siue fuerit actu generaliter ad diuersas res vel sententias dicendo quod erat mihi obnoxius in diuersis summis et quantitatibus aut rebus ex diuersis causis nullam specificādo quo casu omnes videor in libel. deduxisse. vt in. l. fina. de an na. excep. Nam ex quo omnia sunt generalia tam libel. q prosecutio quā etiam sententia no est dare rationem quare debeat fieri restitutio magis ad vnam q ad alterā: ⁊ ideo si reus fuit absolutus non potest iteru couenire ⁊ ex aliqua causa ꝑcedente. iuxta not. in. l. j. in princ. de eden. ⁊ etiam in fi. in transac. generali si precessit petitio ⁊ prosecutio generalis. vt no. in. l. age. C. de trasact. ¶ Secundus casus est quando ꝓsecutio ⁊ sententia fuit specialis ⁊ tunc non nocet in alia qz generalitas libel. ad illam solā restringitur. vt in hoc. §. et dic q non nocet ipso iure: ⁊ etiam de rigore. Sed si vellet agere ex illa eadem bene noceret etiam si cuz adiectione noue qualitatis vel etiam detractione: et ita loquitur l. in delictis. §. fi. de noxa. alleg. hic in glo. ij. in fi. pro cotraria nisi ex beneficio restitutionis in integ. propter iustam ignorantiaz vt. l. habebat. in princip. de instito. ¶ Tertius casus est quando prosecutio fuisset specialis: sed sententia generalis sicut et libellus et tunc aut omisit prosequi alia ex certa scientia et ex dolo: ⁊ perinde est ac si fuisset prosecutus: et sic nocet in omnibus. vt est casus qui no est alibi sm Bar. in. l. de rebus. s. de arb. Et aduertendum quia hoc non habet locum in casu precedenti qn do prosecutio et etiam sententia fuit specialis sed solum quando prosecutio specialis et sententia generalis: ⁊ ita limita dictum Bart. Aut omisit non ex certa scientia: ⁊ tunc mero iure nocet sententia in non prosecutis: sed de equitate non. et sic datur replicatio: et iste est casus. C. de indi. l. lz. et isto modo itellige glo. j. hic in fi. dum allegat illam. l. et dicit non obstare sententiā in effectu. q. d. de equitate: sz bene obstat de rigore. Nam procedit hoc casu no in precedenti quando prosecutio et etiaz sententia fuit specialis quia tunc ipso iure non nocet vt dixi sicut nec transac. specialis si etiam prosecutio fuit specialis in. d. l. age. C. de transac. differt ergo iste casus in duobus a secundo casu: vt ex predictis patet. ¶ Quartus casus est quado libellus esset specialis: et etiam prosecutio et sententia: et iste casus non haberet dubium. quia non esset eadem causa: vt in princi. huius. l. ⁊ isto etiam modo potest intelligi primus casus huius. §. sm quosdam tamen tunc non esset bona comparatio de actione personali ad realem: ideo intellige hic q personalis fuit generaliter proposita sm itellectu

4 glosse. ¶ † Ultimo isti text. loquuntur quando actor succubuit. Sed queritur quid si adhuc non succubuit: et egit actione personali vel reali ex aliqua causa que adhuc locum non habeat: sed incepit habere locum lite pendente vtrum possit obtinere: sententiam ex illa: et breuiter est distinguendum: aut superuenit ex causa de preterito et potest: vt. l. si rem. §. finali. de pignora. act. nam ibi

nam ibi egit ex contractu precedēte ex quo tamē nō erat adhuc orta actio: q2 nō erat pena soluta: sed fuit soluta lite pendēte: et ideo si qs ageret ex cōtractu cōditionali vel etiā ex legato pendēte cōditione ꝛ lite pendēte existeret cōditio deberet obtinere lȝ male egerit a prin. Nec curo trahaꝛ retro cōditio vel non: q2 sufficit ꝙ ex causa precedente lit. cōtest. egerit. Si autem causa precesserit: sed incipit habere originem post lit. cōtest. ꝛ tūc aut fuit actū ex aliqua causa specialiter in libello deducta ꝛ expssa ꝛ non pōt obtinere: lȝ noua interpellatione opus est. vt in. l. nō pōt videri. de iudi. Aut generaliter nulla expressa: q2 dixi me dñm talis rei cū adhuc nō essem: sed lite pendente peruenit ad me dñium. ꝛ tūc ṡm legistas adhuc idē: q2 sup isto dñio ꝛ super rei ven. que oritur ex illo non pōt dici lis fuisse cōtest. cū tūc nō cōpeteret p. l. nō queād. ṡ. de iudi. ꝛ sentētia non pōt valere sup eo in quo lis nō est cōtest. cū sit de substātialib⁹. vt no. in. l. prolatā. C. de sentē. sed Inno. quartus de equitate cano. statuit contrariū in. d. c. abbate sane. de re iudi. lib. vj. qȝ ipse cōpilauit vt possit sequi sentētia pro actore de cuius decisione pe. truffatur q2 nō est fundata in aliqua ratione iuridica. ꝛ forte nō seruareꝛ in terris imperij: iuxta ea q̄ in fi. habenꝛ. in. c. fi. de arbi. lib. vj. de hoc per Cy. in. l. vnica. C. de alie. iu. mu. cau. fa. Cetera vide hic per Bar. qui multū solēnizauit istum. ṡ.

1 **Si quis interdicto.** ¶ Succumbēs in possessorio non phibeꝛ agere petitorio. h. d. ꝛ ad hoc semp allegaꝛ ꝙ sentētia lata in possessorio nō facit preiudicium in petitorio. Quid econtra dic per Dy. in regula qui ad agendū. circa fi. de regu. iur. ꝛ per Bar. in. l. naturaliter. ṡ. nihil cōmune. de acqui. pos. in. iij. colū. vbi distinguit inter possessorium recuperande et adipiscende vel retinende possessionis.

2 ¶ Si egi cōtra te rei vendi. peti. here. pro re vel rebus quas possidebas ꝛ nō probaui me dominū vel heredē et sic poteras absolui: ꝛ q2 absolutoria nō declarat te esse dominū si caderes a possessione illarū et ad alium perueniret: q2 non posses ex ea agere: lȝ posses te defendere aduersus me si possideres an poteris non solum obtinere sentētiam absolutoriam: sed etiā declaratoriam qȝ ad te pertineant.

1 **Inter me.** ¶ Ad possessiones vnius cōtrarior sequiꝛ destructio alterius. Sed ad destructionē vnius nō sequiꝛ alterius cōstructio. ad hoc pōt subtiliter allegari ista. l. ꝛ ad primū cōcordat qȝ habeꝛ. in. l. sed si pupillus. ṡ. penul. de insti. in tex. ꝛ glo. nam sciendū est ꝙ ista duo sunt inter se cōtraria: scȝ qȝ vna ꝛ eadē res vel hereditas sit mea insolidū et etiā tua vt. l. si vt certo. ṡ. si duobus vehiculum. ṡ. cōmo. Si ergo ponitur vnum quod sit mea sequitur destructio alterius quod sit tua: ideo si pronuntiatur esse mea censetur tacite pronuntiatū quod non sit tua vt hic. et. ṡ. de procura. l. pompo. ṡ. si is. in fi. sȝ si destruimus qȝ non sit mea: quia sic fuit pronūtiatum cōstruimus aliud: quia non propterea sequitur ꝙ sit tua nec hoc censetur tacite pronuntiatum. vt hic. in fi. ꝛ istam. l. allegat Inno. et Host. in. c. ex conquestione. de resti. spo. qui fuerūt inter se cōtrarij in eo ꝙ statim dicam. ¶ In tex. ibi. qȝ si post supra locutus est quando adhuc nulla sentētia erat lata inter te ꝛ me qui libet nostrum asserebat se heredem insolidum ꝛ quilibet possidebat aliquas res quo casu quilibet nostrum potest esse actor et reus: q2 eodem tempore quilibet potest dare libellum cōtra alterum super pe. here. occasione rerum quas ille possidet ꝛ super vtroqȝ libel. procedetur. Hic loquitur quādo primo egi et obtinui: quia fuit pronūtiatum hereditatem meam esse. Certe tunc agere non poteris occasione rerū que per me possidentur q2 illa sentētia nō solū prodest mihi respectu rerū quas tu possides ꝛ rerum quarū respectu ego egi: imo etiam respectu rerum quas ego possideo: lȝ earum respectu ego non egerim: q2 nec habebā necesse agere. vt in. l. j. ṡ. hoc interdictū. ṡ. vti pos. q2 cū illa sentētia sit declaratoria super hereditate facit ius in oībus rebus hereditarijs. et ideo datur mihi exceptio pro rebus quas possideo nō solum actio pro rebus quas possides. Si vero iudex pnūtiauit ad me non pertinere: non propterea pronuntiauit ad te ptinere. ꝛ ideo licet ista snīa sit lata per te: q2 videris absolutus p hec verba. vt no. in. d. c. ex cōquestione. qȝ est notandū. ꝛ sic prodest tibi quantū ad res quas tu possides non propterea tibi prodest quātum ad res quas ego possideo vt illius virtute possis illa a me petere vel facere executioni demandari: bene tū posses agere ꝛ aliter probare ad te pertinere. et hoc vult ista. l. subtilis et male declarata per glos. ꝛ docto. Sed opp. contra primū dictū ꝙ si adhuc nulla sentētia sit lata nō propterea admittatur cumulatio istorum libellorum: quia si se habet ꝙ sentētia lata sup vno pro actore facit preiudiciū sup altero contra alterū actorē eundēqȝ reū: vt hic ptȝ in versi. quod si post ergo ꝛc. vt. ṡ. ti. j. l. fundi. ꝛ. l. fundum. sol. leges ille loquuntur qñ talia iudicia intētantur ab eadē persona contra eandē: secus si vnum ab vna alterum ab altera ad inuicem vt hic ṡm Bar. Item adhuc opp. ꝙ nō procedatur sup vtroqȝ: sȝ super altero tm̄. C. qui accu. nō pos. l. j. so. ibi qñ alterum solum erat preiudiciale ꝛ maius altero. hic erāt equalia ꝛ nullū altero maius ṡm eundē.

2 ¶ Ultimo quero pone ꝙ egi cōtra te rei ven. vel pe. here. pro re vel rebus quas possidebas: ꝛ nō probaui me dñm vel heredē. ꝛ sic poteras absolui ex eo: q2 nō probaui: sed q2 ista sentētia absolutoria non ppterea declarat te esse dñm vel heredem. et propterea tibi non prodesset si caderes a pos. illarū ꝛ ad aliū perueniret: q2 nō posses ex ea agere: lȝ posses te defendere aduersus me si possideres et assumpsisti in te onus probandi et probasti ad te pertinere qȝ sine dubio facere potes: licet non tenearis. vt in. l. circa. ṡ. de proba. Queritur vtrū poteris propterea obtinere non solā sentētiam absolutoriā: sed etiā declaratoriam qȝ ad te pertineant. et certe in causa status constat ꝙ sic vt est text. in. d. l. circa. Sed dubiū est qd in alijs causis glo. ibi tenet idem esse. Et idem sequitur Inno. in d. c. ex cōquestione. Host. miraꝛ tā de gl. quā de Inno. ꝙ sic simpliciter determinauerunt. ꝛ ipse tenet ꝙ nō possit obtinere istā sententiā nisi hoc petieris. et videtur sentire ꝙ debeas hic petere cōtrariū libellū sup quo fiat lit. cōte. q2 cōtestatio facta sup meo lib. cēseꝛ facta sup meo dñio nō sup tuo: ideo nō potes virtute illius obtinere sentētiā declaratoriā: sȝ debes dare alium lib. sup tuo ꝛ fieri lit. cōte. Et ad hoc pbandū adducit multa et excipit certos casus in quib⁹ potes obtinere declaratoriā p te sine nouo libello virtute libel. mei. vt si petij electionē de me factā cōfirmari: q2 reperto ꝙ nō sit cōfirmāda pōt virtute eiusdē libel. infirmari: q2 sunt inter se ista correlatiua: sed dominium meū cum dominio tuo non sunt correlatiua: vel si petij sententiā pro me latā cōfirmari. Nā reperto ꝙ nō sit cōfirmanda pōt virtute eiusdem libelli infirmari: vt etiam plene tangitur per Inno. in. c. cū cōtingat. de offi. deleg. ꝛ exaltat Host. vocē suam cōtra Inno. ꝛ miratur ꝙ ita potuit asserere. Certe cum in causa status habeamus hoc expressum in. d. l. circa. ꝛ glos. ibi dicit eandem esse rationē. In alijs puto Inno. verius dicere: et qȝ non requiraꝛ nouus libel. Sed bñ puto ꝙ requiraꝛ petitio redacta in actis: q2 reus postq̄ pbauit se dñm debet saltem viua voce in calculo ferende sententie petere se absolui et declarari dñm: et facere istam petitionem in scrip. redigi per notarium cause ꝛ poterit absolui abiecta causa: q2 est dñs ꝛ tantum proderit sibi ista sententia ad finem agendi quantum si ipse egisset et super suo libel. et dominio fuisset lis contesta. et ista opi. vtilior est quā opi. Host. ideo magis amplectāda. arg. ṡ. de dāno infec. l. hoc amplius. in fi. princi. dum dicit sententiam Iuliani vtilitas comprobat.

1 **Uidenter.** ¶ Ei q egit ꝛ obtinuit si iterū vult agere actione prima nō ob. exceptio rei iudi. h. d. Dic vt. ṡ. e. si a te. in prima lec. in gl. ibi. sȝ ɔtra. C. de vsu. rei iud. ꝛc. Scilicet ꝙ nō possit iterū petere vel agere actione prima: vt dixerat gl. in princi. q2 illa videꝛ sublata iure nouationis. Sed dic qȝ imo nō est sublata ꝛ ꝙ ista diciꝛ nouatio per accumulationē noue actionis ad veterem non per interemptionem veteris. vt plene no. in. l. j. C. de iudi. nouatur ergo ad cōmodum actoris non rei. ¶ In glos. ibi. itē cōtra: scȝ ꝙ imo nouetur ad cōmodū rei. vt in legibus allegatis. in glo. sed responde quicqd dicat glos. ꝙ in illis actio prima nō nouatur ad cōmodū rei: sȝ bñ adijciꝛ actio noua per sententiā que magis est cōmoda reo q̄ prima: q2 virtute prime quilibet tenebatur insolidū: sed ex virtute secunde quilibet pro parte. ¶ In glo. ibi. itē cōtra. ṡ. de iure annulo. aureo. ꝛc. scȝ ꝙ sententia prosit condēnato: sȝ rñde ꝙ non prodest principaliter: sed in cōsequentiā pōt prodesse: vt si aliqs remoueꝛ ab administratione tute. ista sententia sibi prodest vt non teneaꝛ de periculo rerū administrationis. vt. l. decreto. de suspec. tuto. ¶ In gl. ibi. itē cōtra. C. deposi. l. iiij. scilȝ ꝙ non possit iterū agi cuius cōtrariū dixerat glo. in prin. sȝ solue qȝ nō pōt iterū agi officio iudicis mercenario terminato principali cum illud per se stare nō possit vt ibi. sed iure actionis vel officio nobili: q2 possunt per se stare: vt hic.

2 ¶ Si nō cōstat ex qua causa sit facta absolutio pſumiꝛ facta ex illa causa ex qua debet fieri ꝛ que colligitur ex actis.

3 Si iudex expressit duas causas quarū vna erat magis dānosa actori q̄ altera attenditur magis dānosa.

Quando cōcurrunt duo quorum vnum nocet alterum prodest inspicitur id quod nocet.

1 **Item meam.** ¶ Absolutus ex eo qȝ nō possidebat nec dolo desierat possidere si de nouo possidere incipiat potest

iterum cōueniri.h.d.cum.l.seq.⁊ cōcordat.l.ſi a te.in prin.ſ.eo. Ad cōtraria formata hic in prima gl.melius ꝙ gl.responde vt habeť ⁊ no.in.c.pe.extra de excep.in tex.⁊ glo.ꝙ hoc dꝫ intelligi qñ reus tēpore lit.cōtest.poſſidebat.vnde preſumiť poſſidere niſi probet cōtrariū:⁊ etiā ſi cōtrariū probet preſumiť dolo deſiiſſe poſſidere niſi cōtrariū probet.vt etiā no.in.l.non ignorabat.C.ad exhibē.p Cy.⁊ in.l.ſiue poſſide.de proba. ¶ † Vltimo no.glo.ſing.q̄ eſt in.l.ſeq.que incipit.ſi qs ad exhi. ꝙ ſi non cōſtat ex qua cauſa ſit facta abſolutio:pſumiť facta ex illa cauſa ex qua debeat fieri ⁊ que colligiť ex actis que gl.ſemp allegať. Itē † ꝙ ſi iudex expreſſit duas cauſas: quarū vna erat magis dānoſa actori ꝙ altera attēditur magis dānoſa:ad quod facit illud brocardum qñ concurrunt duo quoꝝ vnū nocet alterum prodeſt inſpicitur id quod nocet.qđ dic.vt.l.ſi quis in graui.ſ. fi.cum.l.ſeq.et ad ſilleia.

Duobus diuerſis. ¶ † Quando eſt aliqđ ius qđ pōt in iudicium deduci per modū agendi ⁊ per modū excipiendi:ſi primo fuit deductū per modum excipiendi: ⁊ ſup illo ſuccubuit reus nō pōt iterū deduci ab eodē p modum agēdi ſi tendit ad eundē finē cū exceptione.h.d.iſta.l.ſubtiliter intelligendo.Si aūt tenderet ad diuerſum finē bñ poſſet deduci per viā agēdi p.l.vendicantē.cū.l.ſeq.de euictio.ſed ſi primo fuiſſet deductū p viam agēdi:⁊ ſuccubuiſſet:tūc etiā ſi tenderet ad diuerſum finē nō poſſet deduci iterū per modum excipiēdi: qꝛ in plus ſe hꝫ actio ꝙ exceptio:ideo ſi ſuccubuit in agendo repellitur ab excipiendo:lꝫ non econuerſo.⁊ hoc etiam voluit Inno. ſubtiliter in.c.fi.de ordi.iudi.qđ etiā videť de mēte glo.magne. que hic poſt prin.ibi.reſpondeo ibi agendo ⁊c. Quando autem eſſet tale ius qđ nō poſſet in iudiciū deduci niſi per viam excipiendi:vt ſunt exceptiones peremptorie:puta pacti et ſolutionis:tñ ſi ſemel fuerunt deducte ⁊ ſuccubuit reus: deinde iterato conueniť.⁊ queriť vtrū iterato poſſit eas obijcere.diſtingue vt hic habeť in gl.ꝙ aut cōueniť ex ſentētia ⁊ nō pōt:qꝛ contra ſentētiā ille nō ſunt acqſite.Aut cōueniť actione prima:et tunc pñt obijci:ideo fatuus eſt q actionē primā intētat cū habeat p ſe ſentētiā.vt no.ſ.eo.l.ſi a te.ſ.j.in gl.⁊.h.d.gl.mag.hic.in ver. pone ergo q̄ eſt gl.no.⁊ ſing.Et dicit Dy.ꝙ non eſt alibi.⁊ vide Cy.in.l.peremptorias.C.ſen.reſcin.non poſ. ¶ Quinimo iſto caſu etiā ſi nō fuiſſent exceptiones oppoſite.⁊ ſic non poſſet dici ꝙ in eis ſuccubuerit adhuc non poterit eas opponere ſi iterū cōueniať ex ipſa ſentētia:qꝛ debuit eas opponere ɔtra ſentētiā.vt.d.l.peremptorias.niſi ſint tales que ſententiā nō impugnāt.vt.l.neſennius.in fi.ſ.de re iudi.ſed quādo eſt tale ius qđ poteſt deduci etiam per viam agendi:tunc ſi non fuiſſet deductum per viam excipiendi poſito ꝙ ſententia lata eſſet contra reum nō phiberet deducere per viam agendi:qꝛ tunc demum prohibeť quando iſta cōcurrunt ꝙ primo deduxerit per viam excipiendi ⁊ qđ ſup illo fuerit plene cognitū:⁊ in cōtrariū pronuntiatum.⁊ qđ tendit ad eundē finem cum exceptione.Nam ſi non fuiſſet cognitū ſed exceptio repulſa non prohiberetur deduci per viam agendi.vt in.l.finaū.ſ.fi.de nego.geſt.Idem ſi cognitū:ſed non plene vt in iudicio ſummario.vt in.l.ſi iudex. de his q ſunt ſui vel alie.iur.⁊.l.ſi quis a liberis.ſ.ſi vel parēs. de libe.agno.⁊ vide qđ circa hoc plene not.p Bart.in.l.qui rome.ſ.duo fratres.in.iij.col.de verbo.obli.

☞ In ſententia ⁊ interpretatione verborum eius attenditur mens iudicis de qua ſi conſtat non debet vltra illam vel aliter extendi.

Ex teſtamento. ¶ † Petitio generalis quo ad res reſtringiť ad illas de quib⁹ facta eſt proſecutio tam in actione perſonali ꝙ reali.h.d.cū prin.l.ſeq.ſm intellectum gl. que eſt no.Et iſta prima lex loquiť qñ actor obtinuit.ſed prin. l.ſeq.qñ ſuccubuit.Videbať aūt eſſe diſtinguendū inter actionē perſonalē ⁊ realē.vt.ſ.eo.⁊ an eadem.ſ.actiones.Sed certe illud pcedit qñ eſt gñalis reſpectu cauſe vel cauſarū ex quibus agiť:ſed hic eſt gñalis reſpectu rerū:qꝛ petijt oīa q̄ erant ſibi legata ⁊ nō fuit pſecutus niſi ſup quibuſdā quo caſu nō cenſetur petijſſe niſi illa in quibus facta eſt pſecutio nō diſtinctio inter actionē pſonalē ⁊ realē.⁊ hoc vult in effectu gl.j.⁊ no.iſtā limitationē. ¶ Intelligit ergo glo.iſtos tex.ꝙ petitio fuit generalis ad hoc vt habeat aliqđ dubiū.Si eñ fuiſſet ſpecialis nullū dubium haberet. ¶ Itē facit dubiū:qꝛ iſta lex in fi. videtur loqui ſolū quādo actor nō probat ſibi legatū niſi illud ſuper quo facta eſt proſecutio.nimirū ſi non videť petijſſe niſi illud:qꝛ generalitas libelli nō pōt dici ꝙ cōprehēdat illud de quo nō cogitauit. ¶ † Innuit ergo ꝙ ſi ſciuiſſet quantum erat ſibi legatum.⁊ tñ non fuiſſet proſecutus niſi ſup parte et obtinuiſſet qđ iſta ſententia faceret preiudiciū in altera parte quaſi videretur ab illa abſolutus reus qđ videtur eſſe falſum:qꝛ imo ſententia videretur non valere in aliquo cum totū videať petitū ex quo de toto ſenſit.⁊ ideo ſentētia lata ſuper parte nō facta mētione de altera parte videť in totū nulla.vt.ſ.de doli exce.apud celſum.ſ.itē queritur.ſi cū eo.⁊ ibi no.in glo.⁊.C.ſi aduer.rē iudi. l.j.propter hoc glo.ij.mag.ſup verbo putaſſet q̄ voluit ſentire iſtud cōtrariū.dicit ꝙ mero iure abſolutus eſt ab altera parte iſto caſu qñ ſciuit quantū erat ſibi legatum:licet ſecus qñ ignorauit:tamen de equitate datur actori replicatio per.l.licet.C. de iudi.Sed certe p hoc nō ſoluit cōtrariū: qꝛ imo ſentētia videť nulla in totū.Preterea illa lex licet loqtur in actione vniuerſali nos loqmur in nō vniuerſali:tñ fuit generaliter ppoſita:ideo melius dic ꝙ contrariū loquiť qñ petitio fuit generalis.⁊ etiā pſecutio.⁊ ſic fuit cognitū de toto eo qđ continebatur in libel.⁊ tunc eſt verū qñ ſentētia dꝫ ferri ſup toto per.l.de qua re.de re iudi.⁊ ſi fieret cōdēnatio in parte ⁊ de altera nihil diceretť nō valeret etiā in illa parte.facit.l.in hoc iudicio.fami.her. Sed qñ non fuit cognitū niſi de parte.valet ſnīa in illa pte. ita no.Bar.in.l.terminato.C.de fru.⁊ lit.expen.circa mediū.⁊ ptꝫ in.d.l.de qua re.dū dicit.de quo cognouit iudex ⁊c.ergo ſi non cognouit ſup toto qđ erat deductū in libel.ſꝫ de parte tantū valet ſentētia in illa parte:vnde ſi peterē a te.x. ⁊ poſtea nō proſequerer niſi in.v.valeret ſentētia in.v.lꝫ de alijs.v. nullā faceret mētionē.Et ſic in iſto text.in fi.dū dicit nec actor petere putaſſet.Supple maxime:nā idē ſi putaſſet quantū eſſet ſibi legatū tene mēti iſta. ¶ Vltimo no.iſtū tex.in fi.⁊ in princi.l.ſeq. qđ in ſentētia ⁊ interpretatione verboꝝ eius dꝫ attendi mēs iudicis de qua ſi pōt cōſtare nō dꝫ vltra illam vel aliter extendi: et ad hoc multoties allegaui iſtos in conſilijs.

Si cum teſtamento.

Si petiero gregem. † Qui petijt gregē ⁊ ſuccubuit nō audiť volēs iterū eūdē petere:lꝫ ſit auct⁹ ⁊ diminutus:qꝛ hoc nō diuerſificat ſubſtātiā eius. Nec etiā auditur ſi vult aliqua capita ipſius gregis petere.h.d. ¶ Et iſtud vltimū videť dubiū pter cōtrariū formatū in gl.qꝛ iſta pñt ſimul ſtare:qꝛ grex vniuerſaliter non ſit meus.⁊ tñ aliqua capita ipſius ſint mea:ideo lꝫ ſuccūberē in petitione gregis nō video:repellēdus a petitione capitū ſingulariū pter hoc gl. intelligit vt in ea habeť ꝙ grex nō fuit petitus tāꝙ grex:ſꝫ tāꝙ plura capita:al's pcederet ɔtriū.Dy.aūt diſtinguit inter totū qđ ɔſiſtit ex plurib⁹ capitib⁹ diſtinctis vt eſt grex:⁊ tūc ſuccūbēs in toto repelliť a petitione partiū.vt hic.⁊ in toto qđ cōſiſtit ex pluribus partib⁹ inuicē ſecū cōtingētib⁹ vt eſt domus: ⁊ tūc ſuccūbēs in toto non repelliť a petitione partiū poſtꝙ totū eſt diſſolutū.vt ſ.e.ſi qs cū totū ver.ſꝫ in cemētis:tñ p hoc nō tolliť ɔtrariū.ſ. ſignatū.⁊ ideo prima ſol.gl.videť ſecurior. Pōt etiā dici ꝙ hic volebat petere certa capita ex illa eadē cā ex qua petierat gregē.Contrariū procedit qñ ex cauſa diuerſa vt etiā habeť in fi.j. ea.l.ſ.ſi fundum.⁊.d.l.ſi quis cum totum.ſ.co.

Si fundum. ¶ † Qui petijt fundum ⁊ ſuccubuit non admittiť ad petēdū vſumfructū cauſalē ei⁹:qꝛ videť petere idē ⁊ ex eadē cā. Sed q petijt vſumfructū formalē ⁊ ſuccubuit nō phiberet petere vſumfructū cauſalē vel pprietatē:qꝛ nō diciť petere idē nec ex eadē cauſa.

☞ Quando alteri per alterum poſſit acquiri exceptio.

Si pro ſeruo. ¶ † Exceptio rei iudi.cōpetēs patri ſup actione de peculio cōpetit ei q fideiuſſit p ſeruo.h.d.Videť cōtrariū:qꝛ lꝫ exceptio cōpetēs principali trāſeat ad fideiuſ.vt.ſ.tit.j.l.exceptiones.ſ.rei. Tñ cōpetens fideiuſſori nō prodeſt alteri. Et pater in actione de peculio loco fideiuſſoris habeť.vt in.l.cū filius.de ver.obli. propter hoc glo.hic intelligit ꝙ pater fuit abſolutus in actione de peculio ex cauſa q̄ ſi eſſet vera liberaret principalē.⁊ per conſequēs ⁊ fideiuſſorē eius:al's ſecus p.l.egi.ſ.j.de ſolu.Et hoc no.⁊ tene mēti.qꝛ per hoc videť ꝙ ſi egi cōtra vnū ex fideiuſſoribus ⁊ fuit abſolutus adiecta cauſa:qꝛ principalis mihi ſolue rat talis abſolutio prodeſt etiam principali ⁊ alijs fideiuſſoribus. † Nec ob.ꝙ alteri per alterū non pōt acquiri exceptio: qꝛ iſtud eſt verū niſi ſint pſone inuicē ſe cōtingētes occaſione eiuſdem debiti:vt principalis ⁊ fideiuſſor. Nam pactum fideiuſſoris interdum prodeſt principali ratione cōtingentie quod non eſſet in penitus extraneo:iuxta illud qđ habetur.ſ.de pact.l.ſi vnus.ſ.j.et.l.idem in duobus.

Si cum vno. ¶ † Siue muteť perſona ſiue cauſa petēdi cenſetur alia queſtio eſſe diuerſa.⁊ nō ob.excep.rei iudi.Etiā ſi ſit eadē cauſa defenſionis.h.d.Glo.tñ videť dicere contrariū per.l.ſi quis ſeparatim.de appel. Vel poteſt dici qđ ibi ipſa

ibi in ipsa appel. que facta ab vno prodest alteri quādo est eadē causa defensionis. secus in cā pncipali: qꝛ sententia lata pro vno ex heredibus non prodest alteri etiā si sit eadē causa defensionis p istum tex. ibi dum dicit: nā ⁊ si eadē q̄stio. Pone enim q fuit absolutus vnus ex heredibus ex eo q defunct⁹ soluerat qđ si esset verū prodesset coheredib⁹: tamen hoc habet̄ pro vero solū quo ad illū qui fuit absolutus nō quo ad alios nec ob. qđ dixi in prece. §. qꝛ ibi se cōtingebāt occasione eiusdē debiti cū oēs pro eodē debito tenerent̄: sed hic inter heredes debitoris diuisum est debitū ⁊ qlibet teneret̄ pro parte sua tantum: ⁊ sic nō se cōtingunt.

1 **Si in iudicio.** ¶ † Absolutoria lata sup vsuris nō parit exceptionē rei iudi. super sorte. hoc primo: nec etiam sup vsuris si lata sit ex eo q inepte fuerint petite si postea apte petantur hoc secūdo. Et ita intelligo istū tex. sed glo. nō declarat. Scđa ps ibi: eadē erūt. Et pma pars pōt intelligi etiā quādo apte fuerūt petite: qꝛ erāt deducte in stipulatione ⁊ sic poterant per se peti sine sorte: ⁊ ita fuerunt petite ⁊ lata fuit absolutoria qꝛ non debite: nam non sequitur ergo sors nō est debita. Si autem fuisset lata ex eo qꝛ vel q sors nō erat debita: ⁊ per cōsequens non poterāt deberi vsure: tunc dicendū esset contrariū: qꝛ faceret preiudicium in petitione sortis eo qꝛ replicaret̄ in iudicium illud qđ semel fuit decisum ⁊ sic licet petatur res diuersa obstat excep. vt. l. si qs cū totum. §. si ancillā. s. eo. Ecōtra vero absolutoria lata sup sorte indistincte parit except. rei iudi. super vsuris: sicut lata sup re sup fructibus eius parit. vt in. l. fundi. s. tit. j. sed cōdemnatoria lata super sorte nō facta mētione de vsuris faceret preiudiciū in vsuris si non poterāt peti iure actionis sed officio iudicis mercenario. vt. l. iiij. C. deposi. ⁊ in. l. centū capue. de eo quod cer. loco. Secus si poterāt peti iure actionis. vt in. l. j. C. de iudi. ⁊ in. l. centum capue. Secundam partem in ver. eadē intelligo quādo quis petijt de facto vsuras ex cōtractu bone fidei non deductas in stipulationē: et succubuit ex eo: qꝛ inepte petijt: qꝛ non poterat eas petere sine sorte. vt. d. l. iiij. C. deposi. si vult postea petere sortē vna cum eiusdē vsuris poterit: qꝛ lata sententia propter ineptitudinem libel. non parit except. rei iudi. vt not. s. eo. l. ⁊ an eandem. in prin. in prima glo. mag. nec facit illa sentētia quominus cōtinue vsure currant et hoc dicitur hic. ¶ In text. ibi velit vsuras ante prosequi supple. et fuit prosecutus de facto: et succubuit ex eo qđ inepte petijt vsuras sine sorte: postea volebat petere sortem et easdem vsuras.

1 **Si quis in rem.** ¶ † Possessor absolut⁹ ex eo q dñium rei ad ipsum pertineat si a possessione cadat ⁊ ad actorem perueniat potest virtute dicte sententie ab eo recuperare nec ille auditur volens de dominio pbare qꝛ veniret cōtra sententiā. h. d. secundū vnū intellectū glo. quā etiā tenēt doc. in. l. iul. post prin. s. de cōdi. inde. Non tñ in tex. exprimit̄ qualiter fuerit absolutus sed glo. ita intelligūt: qꝛ si fuisset simpliciter absolutus videret̄ absolut⁹: qꝛ actor nō pbauit: ⁊ sic de iure ipsius possessoris nihil videret̄ pnuntiatū vt. s. eo. l. si inter me. et ideo non posset virtute eiusdem sententie recuperare agēdo etiā contra eundē: licet posset retinere excipiēdo contra eundē. Et prefatus actor non possidens admitteret̄ ad probādum de dñio suo quod per illam sentētiam nō perdidit. vt. j. eo. excep. cū ibi no. et probat̄ in. l. sextāte. §. latino. ver. q si possessor. ⁊ dixi. s. eo. si mater. §. deniq3 ⁊ ista distinctio probat̄ in. l. sed ⁊ si possessori. de iureiuran. Aduertendū tamē q etiā quando fuit absolutus ex eo quia erat dominus si non ita erat in veritate: imo actor erat dominus adhuc actor per illam sententiā nō desinit esse dñs qꝛ nō est causa habilis ad translationem dominij non secuta traditione: secus econtra quia si cōuentus rei ven. sit dominus ⁊ cōdemnatus sit ad restituendum rem actori tanq̄ dño cum non sit ⁊ illam restituat ipse desinit esse dominus: ⁊ dominiū transfertur in actorem licet ei restituatur tanq̄ sua ⁊ non tanq̄ sit ipsius restituētis. vt no. glo. insti. de offi. iudi. §. fi. ⁊ in. l. pompo. §. qui iussu s. de acqui. here. Sicut in re que dimittit̄ ex causa transi. vt in. l. si pro fundo. C. de transac. tamē tūc clauditur sibi os: vt nec agēdo nec excipiendo possit dicere contrariū vel probare: quia veniret cōtra sententiam: licet secus in alio casu quādo simpliciter vel ex eo qđ nō pbauit. Et si dicat̄ quid pderit sibi hoc dñium ex quo ipsum allegare nō potest nec probare. respōdeo posset prodesse si reus absolutus hoc fateretur q ipse actor erat dominus qꝛ licet sententia faciat presumptionē iuris ⁊ de iure ɔtra quē nō admittitur probatio in ɔtrariū. hoc est verum nisi per ɔfessionē partis vt not. in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. p Cy. et in corpore vnde sumitur per glo. Poterit autē iste olim possessor ⁊ nunc agens triplici via vti in recuperādo: vel quod intētet rei ven. ⁊ probat dominium per ipsam sentētiam vel qđ agat actione in factum. ex ipsa snia. vt. d. l. si possessori et sic inducta ad excipiendum proderit ad agendum. vt ibi no. sicut ecōuerso: vt dixi. s. eod. si a te. Uel poterit petere sentētiam illam executioni mandari: quia licet a prin. aliam executionem non tenuerit ex quo ipse possidebat nunc: qꝛ non possidet meretur: et hoc per ea que not. per doct. in. d. l. sed et si possessori. Legitur alio modo in glo. quod fuit absolutus ex eo: quia actor non probauit vel simpliciter quod idem est: ⁊ tunc verum est q non admittitur ad recuperādum virtute solius sententie per ea que dicta sunt: sed qꝛ habebat titulum a nō dño: ⁊ etiā bonam fidē ⁊ cū his etiā habebat sentētiā absolutoriā ɔtra verū dñm admittit̄ ad agendū publi. etiā ɔtra verū dñm: nec ille poterit eū excludere p exceptionē dñij: nec ob. q publi. nō datur ɔtra verū dñm: sed per exceptionem dñij excluditur. vt in. l. fi. s. de publi. qꝛ istud esset verū si solum haberet titulū ⁊ bonā fidē ⁊ non habuisset hāc sniam absolutoriā ɔtra verū dñm. vt hac. l. fm istū intellectū: quē tene mēti per hoc etiā pt3 non obstare ea que. s. dixi. ⁊ etiā. l. si inter me ⁊ te. ⁊ in. d. §. latinū ver. q si possessor. qꝛ pcederet qñ possessor q fuit absolutus principaliter: vel qꝛ actor nō pbauit nō haberet titulum a non dño: tunc enim nō haberet publi. ⁊ ideo ex illa sententia nullo modo posset se iuuare: ⁊ sic admitteret̄ ille qui non possidet ⁊ qui fuit originarius actor ad probādum de dominio suo non obstāte dicta sententia. Sed qñ habet titulū a nō dño ⁊ bonā fidem illa snia sibi pdest saltē q̄tum ad hoc vt roboret et fortificet publicianā: licet ex illa sentētia agere nō possit ⁊ ex istis remanet ista lex clara ⁊ vtilis ⁊ etiā glo. declarata. ¶ In glos. ibi: vel forte aliud. Ista opi. est falsa: quia idem in snia qđ in iureiurā. vt d. l. extante. §. latinus. ver. quod si pos. vbi est casus.

2 ☞ Si alius sine mādato egit nomine meo vel defendit causam et postea constituam eum procuratorem in eadem an videar per hoc ratificare prius gesta.

1 **Is qui heres.** ¶ † Ex causa de nouo superueniente qui primo succubuit admittitur ad agendū hoc primo. Item absolutoria lata in actione q̄to minoris facit preiudiciū i actione redhibitoria quatenus ad idem tendunt ecōuerso. hoc secundo. Item sententia lata contra falsum procuratorem non nocet dño si factum illius non ratificauit etiā si postea ipsum eundem procuratorē cōstituit ad eandē litem. Et illa sentētia non obstāte ille idem procurator admittitur. hoc tertio ⁊ vltimo dicit tota lex. † Et not. illum vltimum. §. per quem videtur q si alius sine mandato egit nomine meo vel etiam defendit causam: licet post ea pcura. constituā in eadem causa nō videor per hoc ratificare prius gesta: ⁊ sic illa mihi nō noceret: s3 ea que postea fuerit. In cōtrarium facit. l. iul. s. qui satisda. cog. De isto articulo tangitur in addi. Specu. in titu. de procura. §. j. in addi. que incipit de hoc ⁊ non clare ibi determinatur. Breuiter dic quod hic primo improbauit gesta per illum ⁊ postea ipsu3 cōstituit procuratorē ad agendū in eadem causa de nouo: ⁊ tunc nō est dubiū. Si autem expresse nō improbauit tūc distingue. Aut cōstituit ipsum ad agendū de nouo ad idē quia per hoc tacite videt̄ improbare prius gesta: et ita etiā potest hic loqui. Aut cōstituit eum ad prosequēdam litem iam ceptā: ⁊ tunc videtur approbare iam gesta propter necessariam ɔsequentiā: quia non possent valere sequētia nisi etiam valerēt precedētia ergo ⁊c. arg. in. l. illud. de acqui. here. ⁊ ita loquit̄. l. iul. qui satisda. cogan. ¶ Cautius tamen est q expresse ratificet prius gesta. ⁊ ita intelligo id quod not. Joā. and. in loco preallegato. Quantū ad hoc vt procurator admittatur ad psequendū: qꝛ propter dubiū posset reus obijcere nolo te admittere nisi precedentia ratificentur. ¶ In. §. j. in text. ibi eum qui alterutra earum egerit. supple ad fi. redhibendi ⁊ succubuerit: nam licet diuersificetur actio non diuersificatur causa ergo ⁊c. vt. s. eo. l. vnica. Sed si fuisset actum q̄to minoris non ad finem redhibendi: sed vt sequitur expressio quanto minoris fuisset empturus ⁊ succubuit non videt̄ repellendus a redhibitoria cum agatur ad diuersum finem. Et ita intelligitur contrarium formatum hic in glo.

1 **Si tecum.** ¶ † Ubi deficit fundamentum superedificari nō potest. ad hoc allegat Oldrad. istam. l. et etiam. l. nam origo. s. quod vi aut clam. ¶ In textu ibi egi tecum scilicet negatoria. quia pretendebas domum meam debere tibi seruitutem altius tollendi. et dic quod succubui.

2 ☞ Qui succubuit in sorte nō admittitur ad petēdum vsuras.

1 **Item si fundo.** ¶ † Qui succubuit in principali non admittitur iterū ad agēdum pro accessorijs. h. d. † Nota pro eo quod dixi. s. eo. si in iudicio quod ille qui succubuit in sorte non admittitur ad petendum vsuras. Et qui in fundo nō admittitur ad petendū fruc. vt. s. eo. titu. l. fundi. Nec etiam insulam natam in flumine ratione coherentie ipsius fundi vt hic.

1 **Um de hoc.** ¶ †Exceptio que obstat vẽditori obstat etiã emptori qui postea cãusam habuit. h. d. Sec⁹ si ante vt in. l. se. §. fi. ⁊. s. e. si mater. §. fi. Et pone hic casum qđ possidebas fundum meũ ⁊ egi rei ven. ⁊ succubui qꝛ nõ ꝓbaui Certe per hoc non ꝑdidi dñium. Postea istum fundũ vendidi titio quem duxi ad fundũ ⁊ in eo ipsum introduxi. Certe illud dñium in ipsum transtuli: licet non trãstulerim possessionem que erat apud te. vt in. l. si fundum. de fundo. dot. Querit̃ si ille emptor agat ꝯtra te. An possis sibi obijcere excep. rei iudi. Et dicit̃ ꝙ sicut si ego agerẽ: qꝛ nõ potui in illum emptorẽ plus iuris transferre ꝙ̃ etiam apud me erat ius elisum vel vulneratũ per sententiã: qꝛ licet remãserim dñs obstabat mihi tamẽ excep. Idem ergo in emptore: sed si vendidissem anteꝙ̃ egissem non obstabit emptori nisi sciuisset me agere ⁊ neglexisset. vt. l. sepe. de re iudi. Si autẽ caderes a possessiõe reuerteretur ad emptorem et velles nũc cõtra ipsum agere posset se defendere eo casu quo si reuerteretur ad me ego possem me defendere. s. si fuisses absolutus: quia non ꝓbaui vel simpliciter et nõ habuisses titulum a nõ dño. iuxta id qđ dixi in. l. si qs rem a non domino. ¶ In glo. ibi: si autẽ pro me. Pro euidentia glo. no. ꝙ tex. loquitur quando sententia fuit lata pro reo ⁊ cõtra veritatem qꝛ reus non erat dominus sed actor: et dicitur ista sententia non immutat veritatem: qꝛ nõ facit actorẽ desinere esse dominum. Quid econuerso si lata est pro actore ⁊ econtra veritatem: quia reus erat dñs. ⁊ ista glo. videtur dicere siue non sit facta executio siue sit facta: Sed in hoc vltimo nõ bene dicit qꝛ facta est executio: lꝫ reus tradat vel restituat rem nõ tanꝙ̃ suam: sꝫ tanꝙ̃ illius cui restituit nihilominus propter autoritatem rei iudi. si ipse erat dominus trãsfert dñium: si non erat domin⁹ transfert vsucapiendi cõditionem. vt plene no. in. l. pomponius. §. si iussu. de acqui. pos. ⁊ insti. de offi. iudi. §. fi. Secus si ex alio tit. transferatur ⁊ sic loquit̃. l. iij. §. subtilius. de condi. ob. cau.

1 **Udicate.** ¶ † Sententia lata pro libertate dãda cõtra vnũ ex heredibus alteri coheredi non nocet mero iure tamen fauore libertatis debet seruari etiam in eius preiudicium vt careat dñio serui et efficiatur liber cum non possit effici liber pro parte tamẽ conseruatur indemnis: quã ab ipso manumisso debet refundi pretium partis sue. h. d. in effectu tex. cum glo.

1 **Si debitor.** ¶ †Sententia lata cõtra autorẽ nõ ꝑiudicat singulari successori qui ante illam causam habuit si nõ fuit citatus vel requisitus ad causam. h. d. Supple ⁊ si ignorauerit causam agitari: al's etiam si non fuisset citat⁹ noceret sibi. vt in. l. sepe de re iu. ¶ Item dic ꝙ habuit causam ante sententiã et etiã ante litem inchoatam per autorẽ. Alias sibi noceret sicut si habuisset cãm post sententiam. vt no. s. eo. si mater. in fi. in glo. fi. ¶ In tex. ibi: nõ admonito. No. pro eo qđ dixi in. l. si de re iudi. ꝙ licet sentẽtia lata cõtra vnũ alteri non noceat. si tamen alter fuit citatus ⁊ nõ cõparuit vel nõ defendit causam bene nocet. vt etiã ꝓbatur in. c. inter quatuor. de maiori. ⁊ obedien. ⁊ in alijs iuribus que allegaui in. d. l. sepe hoc tamen limita vt ibi dixi.

2 ☞ Qui in libello expressit vnam causam puta intestati ⁊ succubuit. an prohibeatur agere ex alia. scilicet testati.

1 **Ex sextante.** ¶ † Qui egit peti. heredi. simpliciter ⁊ succubuit licet causam intestati dũtaxat fuerit ꝓsecut⁹ nõ audit̃ volens iterum agere ex testamẽto. h. d. ꝺm intellectum glo. qđ dic. s. eo. si mater in ꝑn. Et dic ꝙ fuerunt instituti. tres vnus in sextãte. i. in duabus vncijs. ⁊ quilibet aliorũ duorũ in v. vncijs: tamen illi duo totam hereditatẽ possidebãt videlicet quilibet pro dimidia: et ille institutus in sextante egit contra vnum illorum petẽdo totam dimidiã simpliciter dicẽdo ad se totam hereditatem pertinere. Et cum ille allegaret se heredẽ ex testamento replicauit de nullitate testamenti: et dixit totã hereditatẽ ad se ꝑtinere ab intest. et succubuit: qꝛ testamẽtum nõ erat nullum. Unde postea volebat agere tanꝙ̃ heres ex testamento ꝯtra eũdem pro dimidia sextãtis in vna vncia: dicitur qđ nõ põt postꝙ̃ egi simpliciter nõ exprimẽdo: an esset heres ex testamẽto vel ab intestato: licet postea replicãdo dixerit ꝙ ab in test. ¶ In glo. mag. post prin. ibi: ⁊ sic non refert: qꝛ ex causa ⁊c. sed ad contrarium de. l. post legatum. j. respon. Unde dic ꝙ ibi loquitur quãdo dedit libellũ principaliter non super hereditate sed super nullitate testamẽti ⁊ succubuit. Nam tunc non reputat̃ indignus eorũ que in testamento sibi sunt relicta. Secus si accusasset testamentũ de falso vel de inofficioso: quia tũc repelleretur ratione indignitatis. Sed hic dedit libellum principaliter super hereditate dicendo illam insolidum ad se pertinere. et non exprimendo ex testamento vel ab intestato et sic vtramꝙ̃ causam videt̃ in lib. deduxisse. vt. s. eo. si mater. §. deniꝙ̃ ⁊. §. eandẽ. in fi. Unde si succubuit repellit̃ postea nõ ratione indignitatis: sed quia causam testati ex qua vere erat heres pro sextante ⁊ quã in lib. deduxisse videt̃ nõ fuit ꝓsecutus. Unde sibi imputet licet fuerit ꝓsecut⁹ causam intestati ex qua non erat heres: ideo dixi ꝙ replicãdo allegauit de nullitate testamẽti non principaliter agendo vt nõ obstet istud contrariũ

2 et credo ꝙ hoc fuerit de mente glos. ¶ †In glos. ibi: sed an exceptio venit ad limitationem eius quod dixerat glo. in proximo ꝑcedenti. ver. vcꝫ. ꝙ si in libel. expressit vnã causam ⁊ succubuit: puta intestati nõ ꝓhibet̃ agere ex altera. s. testati. vt in. l. si mater. §. si qs autẽ. s. ea. h. d. glo. ꝙ istud est verũ virtute illi⁹ sentẽtie que nõ facit preiudiciũ nisi in causa in libel. expssa: sed bene ꝓhibetur agere alio respectu. s. electionis. qꝛ qui põt venire ex testamento et ab intesta. si eligat alteram istarũ statim facta electione perdit alterã etiam anteꝙ̃ sentẽtia sit lata vt in. l. fi. C. de iure codi. Certe in hoc glos. non bene dicit quia illa lex loquit̃ quando quis ex eadem scriptura poterat venire dupli ci via cõtraria. scꝫ ex testamento tanꝙ̃ heres directus et ab intest. tanꝙ̃ fideicõ. Sed in casu isto ambe iste vie nõ veniebãt ex eadem scriptura sed sola causa testati. Causa vero intestati ex nulla scriptura veniebat. Item ibi ex vtraꝙ̃ via volebat venire ex dispositione defuncti. Altera preter eius dispositionẽ. Item ibi male concurrebant in origine et erat locus electioni. hic non cõcurrebant. quia causa testati precedebat causam intesta. ⁊ ideo dic ꝙ indistincte non repellitur dicto casu nec virtute sententie nec virtute electionis. ¶ In glo. ibi in personali autẽ simpliciter ꝓposita omnia veniunt. Ista videt̃ expresse loqui ꝯtra tex. quẽ allegat. s. s̃ eo. ⁊ an eandẽ. §. actiones. qꝛ ibi dicit̃ ꝙ in ꝑsonali si detur libel. gñaliter vel simpliciter et postea prosequat̃ vnã tñ causam illa generalitas restringit̃ ad illã causam: vt ex ea dũtaxat videatur actum. Et illa tñ videat̃ in libel. deducta. Unde dic ꝙ glo. procedit in actione personali et vniuersali puta tute. vel nego. gest. si fuit libellus generalis et prosecutio specialis in vna specie: puta administratiõe talis ⁊ sententia generalis: quia tunc nocet in omnibus specieb⁹ etiã non prosecutis de rigore iuris competit tamẽ replicatio. vt in l. licet. C. de iudi. Sed si non erat vniuersalis: tunc habet locũ §. actiones. cum nec de rigore iuris noceat in non ꝓsecutis: vt ibi dixi. ⁊ qđ no. s. eo. si ex testamento in vltima glo. ibi: ⁊ sic nõ tanꝙ̃ iudicatum sed tanꝙ̃ repudians repellitur ⁊c. Dic verũ esse ꝙ isto casu quãdo sciuit testamentũ valere: et sic elegit viã intestati scienter que sibi nõ competebat censetur renuntiasse cause testati: et sic ab illa repelleretur virtute tacite repudiationis: et si in libe. causam intestati solã expressisset. vt. l. clodius. de acqui. hered. Nec tunc haberet locum hec lex quod repellat̃ virtute sententie. Sed in casu seq. quando errauit credẽs testamentum esse nullum non videtur repudiasse causa testati quã ignorabat sibi competere: nec virtute tacite repudiationis repellitur: sed bene repellitur virtute sententie postꝙ̃ est quod sibi imputetur. scilicet ꝙ libellum generaliter dictauit nõ restringendo se ad causam intestati quam putabat sibi competere et ita loquitur hic.

2 ☞ Ius pignoris non extinguitur in effectu quãdo creditor efficitur dominus rei pignorate reuocabiliter.

3 Hypothecaria est istius nature ꝙ nõ tollitur nisi creditori sit solutum vel satisfactum.

1 **Latinus.** ¶ †Si posterior creditor egit hypothecaria cõtra possessorẽ ⁊ obtinuit ex eo: quia possessor de iure suo non opposuit nõ ꝓhibet̃ prior postea per viam agendi hypothecaria recuperare a posteriore non obstante dicta sententia in qua licet fuerit pronuntiatum super non iure actoris non videtur pronuntiatum super non iure defensoris cum se ad inuicem compatiantur: quia potest esse vtriꝙ̃ obligata. Et postꝙ̃ de iure defensoris non fuit oppositum nec discussum: non sic in rei vendi. in qua si fertur sentẽtia ꝓ actore censetur lata super non iure defensoris: qꝛ nõ põt esse cuiuslibet cor insolidum: vnde cum sit pronũtiatum esse actoris cẽsetur pronuntiatum non esse ipsius rei: non sic si lata sit sentẽtia pro reo: qꝛ si est absolutus ex eo: qꝛ actor non probauit non propterea videtur pronuntiatũ super non iure actoris. ⁊ ideo si possessio ad actorem redeat non nocet sibi illa sententia: quo minus defendendo possit probare se dominũ et excludere porem victorem. Item posito ꝙ prior creditor efficiatur dñs rei hypothecate: et per hoc extinguat̃ pignus: qꝛ res sua nõ põt esse sibi obligata non tamen extinguitur ius prioritatis et sic ius retentionis si possidet: ⁊ etiam ius agendi per hypothecariam aduersus posteriorem si ille possidet. h. d. in effectu vsꝙ̃ in fin. iste. §. pulcer et vtilis. et venit ad declarationem. l. duobus. s. eo. que videtur contrariari. Sed non obst. qꝛ ibi prior creditor

creditor cōuentus a posteriore de iure suo allegauit: ⁊ super illo fuit cognitum ⁊ plene discussum ⁊ succubuit. vnde non pōt illud postea deducere per modum agendi: quia veniret contra sententiam cū tacite videatur sup illo ꝓnuntiatum ex quo fuit cognitum sed hoc nō allegauit de iure suo. vnde non potest dici ꝙ super illo censeatur pronuntiatū sed solū super iure actoris: ideo nō venit cōtra sententiā. secus in rei ven. in qua etiam si reus non dixit se dn̄m: si tamen est pronuntiatū actorem esse dn̄m censetur pronūtiatū reum non esse ⁊ hoc vult iste text. loquit̄ tamen hic qn̄ prior creditor ignorabat rē sibi esse obligatam: ⁊ ideo non opposuit. Quid autem si sciebat adhuc videtur idē: ⁊ quod possit postea de illo opponere non solum agendo: sed etiam excipiendo. Non soluꝫ si agatur actione pristina imo etiam si agat̄ ex sententia q̄r ista exceptio nō dicitur impugnare sentētiam. verum est enim esse obligatam actori vt sententia illa dicit: sed etiam sibi obligata est. Sed in contrarium facit equitas ⁊ malitia eius. arg. in. l. de rebus. §. de arbi. quia postq̄ sciuit debuit vti iure suo et non malitiose tacere: et ista forte verior est. Dubito tamen de presenti. ideo cogitandum est: quia doc. non tangūt. Et diuide istum. §. in quatuor partes q̄r primo ponit̄ thema ⁊ questio in agente hypo. vsq̄ ibi: respōdi. Secundo anteq̄ respondeat altius exordiendo ponit quid iuris in eo qui agit rei ven. vsq̄ ibi: cum autē. Ibi redit ad primum casum ⁊ determinat ꝙ reus victus nō prohibetur agere vsq̄ ibi: in proposita. Quarto contra suā determinationē facit vnam oppositionē diuersam et eam soluit confirmando prefatam determinationem. Item secunda pars continet duos casus. Primus quando fertur sententia pro actore rei ven. quia censetur lata super non iure rei etiā si de illo non per reū oppositū sit vsq̄ ibi: qd̄ si possessor. Secundus est ecōtra qn̄ fert̄ pro eo absolutoria: q̄r actor non probauit ⁊ tunc nō propterea videtur lata super non iure actoris: q̄r ista possunt similiter stare ꝙ actor est verus dominus: ⁊ tamen q̄r non potuit probare reus veniet absoluendus. Et ideo si reus cadat a possessione et reuertatur ad actoreꝫ si reus agat nō prohibetur actor ⁊ nō possessor probare se dn̄m. Et obtinebit defendēdo se licet agendo si non possideret non deberet audiri propter sententiam vt etiam dixi. s. eo. si mater. §. deniq̄. Sed si fuisset absolutus ex eo quia probauit se dn̄m tūc esset secus vt dixi. s. e. si inter me et te. ¶ †Vltimo no. in fi. ꝙ ius pignoris non extinguit̄ in effectu qn̄ creditor efficitur dn̄s rei pignorate reuocabiliter tamē quia res erat etiam alteri pignorata ⁊ sic poterit ab eo aduocari. Nam non debet effici deterioris conditionis ex eo ꝙ dominium acquisiuit. vt not. in. l. j. C. si antiquior credi. ⁊ ibi vide ho. glos. mero tamen iure extinguitur pignus: ⁊ ita innuit hic tex. †Item no. ꝙ hypo. est istius nature ꝙ nō tollitur nisi creditori sit solutum vel satisfactum posito qd̄ ius pignoris ex quo oritur mero iure tollatur. cōcordantie sunt. in glos. penulti.

PAulus. ¶ †Qui egit rei ven. ⁊ succubuit non prohibet̄ eandem rē petere actione personali. h. d. no. Et istud est verū nisi succubuerit ex aliqua causa que concernat etiā actionem personalē: vt si legatarius egit rei ven. pro re legata ⁊ reus fuit absolutus: quia legatum non fuerat factum vel inutiliter factum: nam non poterit agi actione ex testamento ꝑm docto. quod no. ⁊ tene menti.

¶ Finis prime partis Cōmentariorum dn̄i Pauli de Castro super Digesto nouo.

¶ Lugduni apud Sebastianū Gryphem Germanum: Anno a Christo nato vigesimoseptimo super sesquimillesimum.

Index quaternionum.
aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. mm., Horum. ll. et. mm. terniones sunt: reliqui quaterniones.

iij. Esdre. iiij.
Super omnia autem vincit Veritas.

PAVLI DE CASTRO

SECVNDA SVPER DIGESTO NOVO.

Habetur hoc in volumine Secunda pars Cõmentarioꝝ Pauli de Castro iuriscõsulti celeberrimi: in Digestũ Nouũ: elegantissimis iuris vtriusqꝫ doctoris famosissimi Francisci de Curte: pluriumqꝫ alioꝝ Additionibus ⁊ Apostillis: Summarijs itẽ Hieronymi de Marliano Mediolanensis aucta ⁊ illustrata. Nunc demum accuratissime ⁊ castigata ⁊ typis excusa: nihil eorũ que in alijs habentur editiõibus pretermisso. Indice postremo: qui omnia que notatu digna videbantur: et que sparsim Paulus noster toto opere complexus est: serie alphabetica copiose continet: in multo meliorem q̃ȝ hactenus ordinem redacto.

M·D·XXVII·

Tabula rubricarum huius voluminis.

Solennis et vtilis lectura

clarissimi vtriusq; iuris doctoris dñi Pauli de Castro inter modernos veri legũ interpretis sup scda pte.ff.noui.cũ Apostillis ꝛ summarijs Hieronymi de Marliano Mediolaneñ.

De verborum obligationibus. Rubrica.

1 †Queritur hic primo sup rubrica ista vtrũ in stipulationibus ad effectũ obligãdi requirit̃ cõsensus.videt̃ ꝙ nõ:sed sufficit verboꝝ forma: et sic verba postꝙ̃ obligatio ɔ̃hit̃ verbis.vt pꝫ in hac rub. In cõtrariũ dic vt regrat̃ cõsensus:vt.l.j.§.pe.ṡ.de pac.ꝛ ideo nascit̃ ciuilis obligatio rõne verboꝝ ꝛ naturalis rõne cõsensus lꝫ quidã dicũt ꝙ nõ oriat̃ naturalis.sed cõ 2 trariũ est:vt.l.fideiussoꝛ.de cõdi.inde. †Scdo q̃rit̃ quare potius noiatur a v̄bis ꝙ̃ a cõsensu. Rñdeo.q: cõsensus generaliter in oi cõtractu.vt.l.j.§.pe.vñ nõ fit noiatio a cõsensu ſꝫ a verbis[a] q̃ specialiter requirunt̃.sicut ɔ̃ctus non d̃r noiatus qñ stat in gñali noie vt trãsactio ꝛ pmutatio vt not.C.de rerũ pmuta. 3 sup rub.nã ꝛ hõ nõ d̃r noiat⁹ ex solo noie ſꝫ ex pprio. †Tertio q̃ritur quo iure fuit inducta. Rñdeo a iure ciuili positiuo. ideo d̃r ɔ̃ctus iuris ciuilis cũ ceteri sint de iure gentiũ.vt.l.hoc 4 iure.de iustitia et iure. †Quarto querit̃ quare fuit inducta. Rñdeo ppter necessitatẽ ꝛ vtilitatẽ.nã erat necessariũ interdũ obligationẽ cõtrahere in casib⁹ non prouisis a iure gẽtiũ vt in pmissionib⁹ iudiciarijs[b] ꝛ in pmissionib⁹ fideiussoꝝ.Itẽ etiã in casib⁹ a iure gentiũ prouisis vtile est stipulationẽ interueni re.ꝛ d̃r tũc cõuẽtionalis:vt.j.e.l.v.in prin.iũcta.l.si stipulat⁹.ṡ. de vsur.Et an tũc ipediat oriri obligationẽ ex originali ɔ̃ctu. 5 dic vt plene ꝛ subtiliter no.Bar.in.l.fi.si cer.pe. †Quinto q̃rit quare cũ solẽnitate verboꝝ vt pcedat interrogatio ꝛ sequatur responsio cõuertat̃ ordo. Respõdeo ne magis exprimatur cõsensus ne interdũ nõ precedẽte interrogatione multi pmittãt vel offerãt nõ tñ aĩo se obligãdi sed gratificãdi ꝛ credẽtes alteros non acceptare quo casu cessat si interrogatio pcedat[c] 6 hoc. †Ultimo querit̃ an sit cõtractus noiatus. Rñdeo sic cũ habeat speciale ꝛ elegãs nomẽ vt pbat̃ in.l.ex placito.C.de re. permuta.nã ex cõtractu innoiato nõ oritur actio ante iplemẽtũ.vt.l.iurisgentiũ.post prin.ṡ.de pac.ꝛ tñ si deducat̃ in stipulationẽ oritur licet obstet exceptio anteꝙ̃ impleat pro pte sua qui stipulatus est: vt.d.l.ex placito.ideo dicit Bart.in.l.ij.de cõdi. ob cau.ꝙ cũ hodie notarij in oib⁹ instrumẽtis apponãt in stipulationib⁹ dicẽtes.ꝛ predicta oia ꝛ singula pdicte partes promiserũt sibi ad inuicẽ per solẽnẽ stipulationẽ raro eẽ põt pbari cõtractus innominatus.q: transit in nominatum.

1 STipulatio non põt.†Lex ista vsq; ad finẽ ponit aliquos casus in q̃bus stipulatio vitiat̃ ꝛ est nulla.Et p̃io p defectũ psoneṽ ꝙ ibi.p̃ns.Scdo ppt interuallũ tẽporis ĩter interrogationẽ ꝛ respõsionem vsq; ibi.si quis ita. Tertio propter defectũ responsionis vsq; ad.§.si qs simpliciter. Quarto propter diuersitatẽ inter interrogationẽ ꝛ responsionẽ.Et ista quarta subdiuiditur in tres.nã primo loquitur quãdo est diuersitas in qualitate obligationis vsq; ibi:si stipulãti.Secũdo quãdo in summa vel rebus deductis in stipulatione vsq; ibi.eadem.Tertio ꝛ vltimo quãdo solũ in verbis.q: diuersa sunt idiomata.ꝛ tũc vitiat ꝛ ista prima pars.h.d.Qui nõ potest loqui vel nõ potest audire vel intelligere nõ potest stipulari nec per stipulatione obligari per se vel per alium qui sit in sua potestate.h.d.Et primo premittit vnũ ad euidẽtiam vsq; ibi.si ideo.Secũdo infert ad quatuoꝛ genera personarũ vsq; ibi.si quis igitur.Tertio ꝛ vltimo dat remedia circa illas quãdo expedit per eas stipulari:alias per stipulationẽ obligari. Redeamus ad casum. In tex.ibi.vtroq; loquente.subaudi et audiente vt sit bona illatio que subijcitur de surdo qui potest interdũ loqui et non a audit.ꝛ etiam de absente. Item subaudi ꝛ intelligente quod igitur ꝙ sit bona illatio de infante qui potest interdum loqui ꝛ audire.ꝛ tamen non exaudire.i.intelligere.Et idem intelligas in furioso.debet enim alter alterum intelligere per sensum auditus qui est ad hoc appropriatus.nec sufficit intelligere p motum labiorũ qui non est ad hoc appropriatus ſm Bart.ꝛ erat tẽpore suo quidã mutus ꝛ surdus qui intelligebat homines p 2 motum labiorum.†Et idem in omnibus vt debeant percipi ꝛ intelligi per sensum appropriatum.vnde in his que percipiuntur per visum.puta per scripturam nõ sufficit percipi solo intellectu si scriptura erat cancellata poterat tamen comprehen 3 di quid volebat dicere.vt.l.j.§.j.de his que in testa.de.†qd no. b ad illos habẽtes rationem reddere per sensum corporeum: vt l.testium.C.de testi.vt non sufficiat reddere per vnum sensum si consueuit percipi per alium.ita colligitur hic not.per Bart. qd no.Contrarium tamen videtur in sensu visus qui est generalis.vnde etiam in his que percipiũtur gustu vel auditu si talis interrogatus quomodo scit dicat.quia vidi.videtur sufficiẽs ratio.[d] ꝛ exponitur vidi.i.audiui vel gustaui. vt no.in.d.l. testiũ.Item subaudi precedente interrogatione ꝛ secuta respõsione.vt.ṡ.tit.j.l.obligamur.§.verbis.C.de vsur.l.j. Item per verba congrua:al's secus: posito etiam ꝙ se inuicem intelligerent si communiter verba ad hoc non aptantur vt not.insti. de inuti.stipula.§.sed hec solennia. Item supple cum intentio c ne contrahendi obligationem.vt.ṡ.tit.j.l.obligationũ substantia.§.fi.Itẽ supple incontinenti sine interuallo.quod dic.vt.j. proximo.§.ꝛ predicta.in vera stipulatione ĩ ficta vero vel presumpta a iure non requiritur solẽnitas verborum.sed sufficit ꝙ fingatur[e] interuenisse.vt.C.de rei vxo.actio.l.j.ꝛ.l.cum ostẽ 4 dimus.§.fi.de fide instru.†Adde alium casum in quo requiritur.scilicet in iuramento.vt no.Gui.de cuneo.ꝛ per Bart.in.l. qui iurasse.de iureiurando.qui tex.mouetur.de manda.prin. §.sed quia.vnde non videtur sufficere cum iuramentum defertur ponere manum supra librum nisi dicat.ꝛ ita iuro prout dicis cõmuniter tamen contrarium seruatur.tene tamen hoc mẽti si quis vellet aliquem a periurio excusare qui non fuisset locutus.quia forte posset.Est ꝛ alius scilicet in matrimonio quãdo possunt loqui contrahentes alias secus vt no.in.l.cũ notis 5 simi.in prin.C.de prescri.xxx.anno. †In tex.ibi neq; mutus subaudi etiam si intelligat quid agitur: sed ceteros cõtractus qui verbis non contrahũtur bene potest tunc mutus facere. vt in.l.nam quia dicta.§.fi.ṡ.de pac.ꝛ.l.mutus.de iureiuran.Dicit tamen Bart.hic vnum verbũ de quo est mirandũ quod talis mutus equiparatur pupillo:ideo requiritur autoritas curatoris in alijs cõtractibus.Sed hic reprehenditur per Ang. ꝛ Bal.quia eum intelligit equiparatur maiori nec requirit̃ autoritas ꝛ solus potest actum facere etiam obligatorium.vt idẽ Bar.expresse no.in.l.mutum.de acqui.heredi.ꝛ in.l.ij.ṡ.de bo. pos.infan.fu.ꝛc.Sed quando nõ intelligit equiparatur infanti ꝛ furioso ꝛ requiritur autoritas curatoris.ꝛ actus debent ex d pediri per ipm curatorẽ.vt.l.seruo inuito.§.si pupillo.in fin.ṡ. ad trebel.vbi est tex.sing.Sed do.Rapha.cu.saluat Bartol.vt possit procedere dictum suũ quando intelligit sed nõ bene potest exprimere suum conceptum.sed miroꝛ de hoc q: potest exprimere nutu.nec cõprehendo ꝙ possit esse mutus intelligens qui poterit animum suum nutu exprimere.An autem poterit facere vltimas voluntates.distinguitur aut loquimur de testamento.ꝛ loquitur.l.discretis.C.qui testa.fac.pos.an in codici 6 lis ꝛ legatis.ꝛ dic vt no.Bar.in.l.iiij.de leg.iij. †In text.ibi surdus subaudi omnino alias sec⁹.vt.ṡ.tit.j.l.j.§.fi. In tex. ibi.infans.hoc sine dubio procedit quãdo nullo modo potest vt si erat vni⁹ vel duorũ annorum vt si erat infans. Sed si erat in.vij.anno.in quo plurimũ loquũtur expedite videtur secus per.l.j.§.pe.ṡ.ti.j.ver.sed quo ad hunc ꝛc.ꝛ ita videntur limitari omnes.ll.de hoc loquentes.ꝛ sic etiã potest intelligi.l.seruũ. rẽ pupil.sal.fo.vt nõ sit ibi specialis de qua opponit glo. Sed an requiratur autoritas tutoris. Respondeo sic si ipse obligat alias non.ꝛ hoc patet in.d.l.seruo inuito.§.si pupillo.circa medium.vbi infans potest hereditatem adire cum autoritate tutoris.vt no.in.l.potuit.de iure delib.nec video ꝙ poterit ibi intelligi nisi de illo qui poterit expedite loqui.ꝛ adde qd no.in.l. 7 donaturum.C.de acqui.pos. †In tex.ibi.nec absens.ꝛ dicitur absens quantum ad propositum quando non posset audire.al's secus etiam si non esset in eodem loco.puta in diuersis

[a] Sed a verbis melioꝛ ratio est ſm Alex.q: ceteri ɔ̃ctus melius cõsensu sine verbis cõtrahi possunt ꝙ̃ stipulatio q̃ verbis cessantibus confici nõ põt:vt.j.l.j.

[b] Iudiciarijs põt etiaꝫ agi ex pacto facto ĩ iudicio absq; stipula.cũ illud pactũ tẽdit ad iuuãdũ iudiciũ scdm cõclu. Bal.in repe ti.l.tale pactum §.qd prouocauit ĩ xj.col.de pactis.

[c] Precedat.q: qñ aliqd fit ad ĩterrogationẽ alteri d̃r fieri magis deliberate. gl.est in.l.i emẽtis.C.de ɔ̃hend. empt.ideo dicit Lud.ro.ɔ̃sil.ccc xlvj.ꝛ ɔ̃si.cccxcj. ꝙ ɔ̃fessio facta ĩ hoc positiõi aduersarij tãꝙ̃ erronea nõ põt renocari.q: nõ cẽset̃ erratũ vbi pcessit d̃liberatio locut⁹ est an iuramentũ regrat verba.vide abb. in rub.de iureiurã.Cy.i autẽ.sacramenta puberum.C.si aduer. vendi.

[d] Sufficiẽs rõ. vide gloss.iij.q. viij.c.testes.bal. i.l.nõ oim.ṡ.de leg.Bar.in fi.C. de pericu.no.li. xj.cano.in fi.de suc.ab intest.

[e] Fingat̃.ſꝫ qd si statutũ dicat qd tacita hypotheca sit peride ac si fieret expsſa an mulier pferat̃ creditorib⁹ alijs vide Lu.ro.ɔ̃si. cclvij.ꝛ de materia.l.cũ ostendimus per eũdem consi.cccxj.

cameris eiusdem domus ita ꝙ se inuicem non vident cum alter alterum audit non possent stipulari. vt insti. de inuti. stipula. §. item verborum. ceteri vero contractus qui verbis nõ contrahuntur possunt contrahi inter absentes per nuntium vel per epistolam vt. s. titu. j. l. consensu. ¶ In tex. ibi per seruum presentem stipula. ⁊ valet stipulatio siue concipiat verba in seipsum siue in dominũ siue impersonaliter loquatur et acquirit domino directam. vt. j. de stipula. ser. l. j. in princi. secus si in persona extranei: quia nec illi acquiret nec domino. imo est vtilis stipulatio. eo. titu. l. seruus alienus. ¶ In text. ibi. ⁊ erat qđ iussu. Sed quid si iubeat suo procuratori ꝙ promittat. respondeo in ipsum iubentem datur actio nõ ꝙ iussu; quia illa tm̃ locum habet in personis presentatis subiectis: sed datur vtilis institoria: licet esset prepositus negotiationi quo casu esset institor ⁊ daretur directa. vt in titu. de institu.

2 ☞ Discessus ante responsionem nõ habet vitiare stipulationem si incontinenti reuersus est. ⁊ secuta est responsio.

3 Quid si interuenit longũ internallũ vel alius actus extraneus.

1 **Qui presens.** †Si non est secuta responsio vel est secuta parte absente vel etiam ea presente post longum interuallum. ⁊ interueniente actu extrinseco stipulatio non conficitur. secus incontinenti. h. Et continet duo dicta. ꝑm ibi. si vero presens. ⁊ in vtroqꝫ stipulator recessit ante sequutã rñsionem. ⁊ primũ dictum pôt intelligi tribus modis. Primo ꝙ non secuta responsione. ⁊ tunc cum dicit ꝙ discessit subaudi maxime. nam idem si nõ discessisset per principium huius. l. vt requiratur ꝙ vterqꝫ loquatur. Secundo potest intelligi ꝙ est secuta absente tamen interrogante. et tunc etiam si interrogans reuersus est stipulatio non est secuta. quia stipulans debet respondentem audire vt in princi. huius. l. dum loquitur de muto ⁊ absente. Tertio potest intelligi ꝙ secuta est responsio post reuersionem ⁊ sic illo presente: ⁊ tũc subaudi quod fuit reuersus ex interuallo. secus si incontinenti. vt in seq. ver. si vero. ibi dum dicit mox discessit. subaudi. itẽ si nõ mox sed interuallo. quia fuit interuallum ante discessum

2 post discessum. †Ex secundo dicto not. ꝙ discessus ante respõsionem non habet vitiare stipulationem si incontinenti reuersus est ⁊ secuta est responsio. Sed cõtra quia diuertit ad extraneos actus ergo vitiatur stipulatio etiam si non discessisset: vt in. l. continuus in prin. j. e. Sol. et no. ibi de alio extraneo actu ꝙ discessu. nam discessus non reputatur omnino actus extraneus nisi interueniẽte lõgo interuallo. vt hic patet. ¶ In glo. fi. ibi vel etiam longo ibi reprehendunt istam glo. quia quãdo interuenit longum interuallum etiam si non interuenerit aliquis actus extraneus vitiaretur stipulatio. cuius contrarium sentit glos. ista. Et dicũt hoc probari in allegatis in glo. sed certe ille. ll. loquuntur quando interuenit actus extraneus. vnde glo. videtur tenenda ⁊ est not. quia si de mane facta esset interrogatio et de sero vel etiam die sequẽti facta esset responsio. si tñ neuter discessit de loco nec diuersi sunt ad extraneos actus illa glo. non vult ꝙ stipulatio non vitietur. Si autem discessit alter et postea reuersus distinguitur an interuenit longũ interuallum an nõ. vt in hoc tex. sed si interuenit alius actus extrinsecus: tunc etiam si non discessit ⁊ etiam nõ interuenit longum interuallum stipulatio vitiatur. vt in. l. contraria. ⁊ incontinenti videtur rediisse si infra eandem diem. vt. l. cõtinuus in fi. prin. vbi hoc colligitur. secus si die sequenti. vt. l. ex duobus. de duo. reis.

3 †Recollige ergo quãdo alter discessit ante respõsionem aut responsio non est secuta vel est secuta illo absente. et clarum ꝙ hoc valet: aut est secuta per responsionem: ⁊ tunc distinguitur: an sit reuersus incontinenti vel non. si autem neuter discessit. aut non interuenit aliquis actus extrinsecus. ⁊ tũc non vitiatur stipulatio etiam si ex interuallo secuta est responsio. vt in hac glo. pro hoc. l. continuus in prin. quia continuari videtur actus ex quo ad extraneum actum non processerunt. aut interuenit actus extraneus. et tunc aut fuit factus de necessitate nature vel erat pertinens ad actum: vt quia iuit ad vocãdum testes vel notarium. et non vitiatur stipulatio: vt. C. de testa. cum antiquitas. aut non erat de pertinentibus ⁊ tũc vitiatur. vt. d. l. continuus. nisi constat in solis verbis. puta Arma virumqꝫ cano. promitto. nam illa verba impertinentia stipulationem non vitiãt. l. que extrinsecus. j. eo.

a ¶ Iuramẽtum si iuramentũ habet vim clausule. si non valet vt ago valeat vt valere potest. vide per Lud. Ro. cõ si. cccccxvij.

2 ☞ Stipulatio inutilis an habeat vim pacti.

3 Ubi agitur de obligatione contrahenda si non valet qđ ago: vt ago non valet vt valere potest.

4 Si in instrumento continetur cõfessio mutui de qua solus notarius attestatur non autem de numeratione non debeo agere ex mutuo et narrare me tibi mutuasse producẽdo instrumẽtum confessionis ad hoc probandum.

5 Quid si statutum dicat instrumẽta mutui mittenda esse executioni an potero tunc petere executionem dicti instrumenti continentis solam confessionem.

6 Obligatio fideiussoria ꝙ non possit stare sine principali. Officio iudicis an possit accedere fideiussor.

7 Interrogatus an velit bona sua relinquere tali si respondeat cur non vel cur alteri an videatur eum heredem instituere.

8 Si causa est commissa consulenda tribus et vnus consuluit reum absoluendum et alter condemnandum alius vero dicat se non videre cur non debeat condemnari ꝙ iste videatur concordare cum secundo.

9 Iudex si dicat in sententia se non videre cur non debeat condemnari an videatur condemnare et quid si dicat credo ipsum condemnandum.

1 **Si quis.** †Responsio facta per verba dissimilia idẽ tamen importantia non vitiat stipulationem secus si non per verba sed per signa. Item ex stipulatione inutili nõ oritur obligatio etiam naturalis. ideo nec potest accedere fideiussor. h. d.

2 ¶ †In text. ibi. et quid not. hic ꝙ inutilis stipulatio non habet vim pacti. quia non parit obligationem naturalem. Contrarium videtur determinare glo. in. l. iurisgentium. §. igitur nuda. s. de pactis. Bart. ibi soluit ꝙ hoc debet intelligi quando apparebat partes stipulari voluisse et non simpliciter pacisci. al's glos. quando erat dubium non aliter saluari aliter diceret contra istũ tex.

3 ¶ †Item not. ⁊ ad hoc allegatur ꝙ vbi agitur de obligatione contrahenda si non valet quod ago vt ago non valet vt valere potest cum hoc cõcordat. l. j. §. eum qui. de consti. pecu. ⁊ hoc est verum siue non valeat propter defectum forme siue propter defectum materie siue potentie. quando autem de obligatione dissoluenda. q̄ hoc fauorabilius est. tunc distingue quando non valeat propter defectum forme. et tunc idem. aut propter defectũ materie. ⁊ tunc secus: quia valet vt valere potest. vt de accepti. l. an inutilis. ꝑm vnam lectu. et ideo hic not. glo. magna. et in. d. §. eum qui. reddit rationem. Barto. tamen hic examinat istud brocardum. et Cy. in. l. codicillum. C. de test. tu. aut melius retineat collige. vj. casus. et in duobus primis valet. ⁊ in duobus secũdis indistincte non valet. ⁊ in duobus tertiis valet. tamen secus est quando constat de intentione partium ꝙ noluerunt valere vt valere potest. vt hic in glo. que incipit. nisi forte. ⁊ probatur in. l. j. s. de condi. et videtur de mente partium constare si interuenerit

a iuramentum[a] vt. l. cum pater. §. filiis matrem. de leg. ij. Secundus casus est quando non constat de intentione partiũ tamen actus qui gerebatur non habebat certam formam verborum a iure determinatam. nam et tũc valet vt valere potest. vt. l. si cũ augusti. de serui. et in. c. j. de despon. impu. li. vj. vbi si matrimonium per verba de presenti nõ potest valere vt matrimonium propter defectum etatis valet vt sponsalia de futuro. ⁊ ibi per Io. an. in nouella. circa fi. super glos. qui fundat se in hoc quod matrimonium carnale non habet certam formam. secus dicit in matrimonio spirituali qđ contrahitur per electionem. nam si non valet vt electio nõ valet vt procuratio. ⁊ sic magis est defectus forme plusꝙ materie. vt not. in. d. l. an inutilis. Alij duo casus sunt econtrario. et primus est quando actus habet certã formam et tendit ad obligationem contrahendam. et tunc indistincte. sed non valet vt agit̃ nec vt valere potest. vt hic ⁊. d. §. eum qui. ⁊ in exemplo quod supra dixi. de ele. vt no. in. d. c. j. aliꝰ est quando partes sciunt actum non valere vt agitur. quia tũc indistincte non valeret vt valere potest. quia videntur nugatorie illum actum celebrare. ar. l. non solum. s. titu. j. Et hoc probat expresse text. in. d. l. an inutilis. in ver. fingamus. Alij duo sunt cum distinctione. primus quando agitur de obligatione dissoluenda. quia tunc distinguitur an sit defectus in forma vel in materia non sic in casibus precedentibus. vt not. glo. in. d. l. an inutilis. alius est in vltimis voluntatibus in quibus distinguitur an si valeat vt valere potest fieret transitus in diuersam speciem vel valebat vt testamentum. Et quia an valeat vt codicillus qui est diuersa species a testamento. ⁊ tunc non valet. vt. d. l. non codicillum. aut non fit transitus ad diuersam speciem. vt quia apparet ꝙ volebat facere codicillum. quia non fecit institutionem heredis ⁊ non adhibuit nisi quinqꝫ testes. tamen in eo fecit substitutionem pupillarem que non potest valere iure directo. tunc valet iure fideicommis. quia tunc non fit transitus in aliam speciem. imo remanet codicillus hic est casus in. l. sceuola. ad treb. Sed do. Rapha. cu. non bene gustat istas differentias et dicit esse truffas. et istum debemus intelligere ꝑm d. l. an inutilis. in ver. fingimus. quando partes sciebant stipulationem non valere. Si autem ignorabant ⁊ sic errabãt in iure tenet ꝙ valet vt valere potest etiam si agatur de obligatione contrahenda. nec curat an sit defectus forme vel materie. et an sit transitus ad diuersam speciem vel non tu tene quod dixi ne

ri ne destruamus glo. & doc. ex quorum dictis colliguntur casus de quibus dixi. & maxime Joã.an. in loco preallegato vbi facit differentiam an actus habeat certam formam an non. ¶ Contra predicta oppo. de.l. certi condictio. §. qm.si cer.pe. & de.l.ita stipulatus.§. chrysogonus.j.e. vbi inutilis stipulatio non impedit actionem oriri ex contractu super quo est facta. Sol. non contradicunt. quia hoc nõ est valere vt valere potest nã ibi non nascitur naturalis obligatio. sed est dicere ꝙ inutilis stipulatio sicut stipulatio nõ valet vt valere põt iure pacti. Item non impedit actionem oriri ex vtili cõtractu que tamen impediret si esset valida. vt.j. de noua.l. si ita stipulatus fuero. §. fi.cũ.l.seq. in prima charta. & ita no. hic Bart. in.d.§. chrysogonus. 4 †Sed hic vltra predicta dicit vnũ verbum notabile. licet preter propositũ ꝙ si in instrumẽto contineť cõfessio mutui de qua solus notarius attestať. nõ autẽ de numeratione nõ debeo agere ex mutuo & narrare me tibi mutuasse. et ad hoc probandum inducere instrumentũ confessionis certe ista fuit questio disputata p̃ Ffico. mat. de qua facit mẽtionem Joan.an. in a addi. Spe. in titu. de teste. §. j. ver. sed pone egi[a] ꝙ si dico in libello meo qualiter fuisti confessus recepisse a me centũ mutuo non tamen dico me mutuasse & peto te condemnari. & produco instrumentum cõfessionis ꝙ non debes condẽnari sed absolui propter ineptum modum agendi. quia videor egisse ex cõfessione que non producit actionem vel obligationẽ. sed facit probationem. vt.l. publia. §. fi. š. deposi. nec Barto. allegat nec me minit. de hoc etiam vide per Bar. in.l. si ex cautione. in.ii.q.C. 5 de non nu.pe. †Si tamen statutum diceret instrumenta mutui mittenda executioni bene potero petere executionem dicti instrumenti continentis solam cõfessionẽ: inquantũ autẽ Bart. dicit ꝙ debeo agere ex mutuo & narrare mutuasse. & instrumẽtum producere ad probationẽ &c. & tũc obtinebo. Spec. in.d.§. sed pone egi. videtur expresse determinare centrarium dicens ꝙ cum egerim ex mutuo naturali & probauerim de ciuili non obtinere. Sed dictum Bart. magis placet quia confessio probat mutuum naturale pro quo egi. hoc etiam videtur sentire Bal. C. de proba. nõ epistolis. circa fi. fateor tamen ꝙ si post libellum datum facerem positionem de vera numeratione & ad probandum producerem instrumentum ꝙ eam non continet sed confessionem non videor sufficienter probasse et isto modo potest saluari dictum Spec. debeo ergo facere articulum de cõfessione qua probata habeo intentum de narratis in libello. et illo modo intelliguntur notata per Bart. satis breuiter: & que parum percipiuntur per alios docto. scribentes qui non reci6 tant nec declarant quid ipse voluit. †Item not. in fine hui⁹.§. ꝙ obligatio fideiussoria non potest stare sine principali: intellige quando non subest nec naturalis nec ciuilis vt hic nec officio iudicis. al's secus. nam & tali officio potest fideiussor accedere sine sit nobilis: vt.l. cũ qs.§. si quis pro eo. de sol. siue mercenarius: vt.l. centum capue. de eo quod certo loco. & .l. fi. & .l. qro š. lo. & no. Barto. in.l. j. in fi. j. de fide. Item intellige a principio sed ex postfacto põt remanere sine principali vt si liberať pricipalis per acceptilationem hoc acto expresse ꝙ non liberetur fideiussor: nã potest hoc fieri sicut econuerso. vt not. j. de accep.l. per iusiurandũ. §. si legatorũ. & .l. stichum. §. ij. per glos. & Bart. et per eundem Bart. in.l. ex duobus. in. ij. q. j. de duo. reis. & sic nõ placet: quod dicit glo. in.l. si is pecuniã. ad treb. ꝙ non reperiatur casus in quo fideiussoria non poterit stare sine principali a principio vel ex postfacto. licet reperiatur de hypotheca7 ria: vt.l. intelligeretur. š. de lui. pigno. & de hoc ibi tetigi. & .l. de b hitor. ¶ Ultimo Pet. inducit istã.l. in prin. ibi dũ dicit quid ni vel cur non[b] ꝙ si aliquis interrogatus an velit bona sua relinquere tali. respondeat cur non vel cur alteri relinquere sub audi et heredem instituere. vt not. in.l. his verbis. in princ. de here. insti. p glo. hoc tñ intellige sane quãdo vocatis & rogatis testibus fit heres. & sic apparet ꝙ ex deliberatione. vt.l. pãphilo. §. preposito. & de leg. iij. nisi esset graui infirmitate grauat⁹: et ille interrogatus esset submissus ab illo. quod dic vt plene no. Joan.an. in addi. Spe. de testa. §. in primis. in addi. que in8 cipit. pileus cui accidit iste casus in personam actoris. & not. in l. hubemus. C. de test. †Inducitur etiam si causa est cõmissa cõsulenda tribus et vnus consuluit reum absoluendũ & alter con demnandum: alter dicit se non videre cur non debeat condem9 nari ꝙ iste videatur concordare cum secundo. & sic stabitur cõsilio duorum ac si dixisset cõdemnamus. †Sed quid in iudice si dicat in sententia se nõ videre cur nõ debeat condẽnari an videatur ipsum condẽnare magis est dubiũ: quia iudex debet loqui certitudinaliter per verba de p̃senti cũ debeat condemnare vel absoluere. Sed cõsultor ad quẽ nõ pertinet condẽnatio potest loqui per verba de futuro. Ang. tamen videtur idem tenere per.l. quid tñ.§. si arbiter. š. de arbi. & idem si dicatur credo ipsum condemnandum vt videatur condemnare. glo. sing. est eo. tit.l. diem proferre. §. si plures. & hoc in eo qui potest con c demnare[c] pro quo bene facit.l. pe. š. de rescin. ven. vbi iudex p̃nũtiauit vẽditionẽ rescindendã & tñ est perinde ac si rescisset vt ibi colligitur. secus si non poterat condẽnare vt si dicat statutũ qd potestas non potest aliquã condẽnationem facere ante finẽ officij sui per. xv. dies vel absolutionem: nam si pronuntiauit condemnãdum vel absoluendum nõ facit contra statutum nec incidit in penam eius. et hoc no. Cy. et alij post eum. in.l. j. C. si aduersus liber.

2 ¶ Statutum ꝙ positioni debeat responderi simpliciter. al's respondẽs habeatur pro confesso. & ego pono ꝙ mutuaui tibi centũ tu negas & subdis ꝙ si appareat me mutuasse restituisti vel in meas vtilitates expedisti vel fecisti pactum de non petẽdo an talis habeatur pro confesso.

3 Si negasti positionem meam & postea vides te non posse ex ea iuuare postꝙ̃ negasti eam: an possis eam confiteri. vt habeas beneficium confessionis.

4 Diuersitas in qualitate obligationis diuersificat substãtiam.

Si quis simpliciter.

†Diuersitas ĩ qualitate obligationis inter interrogationẽ & responsionẽ vitiat stipulationẽ nisi talis diuersitas illico placuerit. h.d. vsqꝫ ad.§. stipulanti. Et p̃io ponũtur tres casus in quibus est diuersa: & vitiatur stipulatio vsqꝫ ad ver. cum adi. Secundo ponit vnam regulam generalẽ per quã determinãtur alij casus similes vsqꝫ ibi. nisi stipulatori. Tertio poniť limitatio. & sic iste versi. cũ adi. respicit casus p̃cedẽtes. potest intelligi vt respiciat casus q ponunť in se. §. si stipulãti. qui positus est in medio. Et primo casu dũ dicit vitiatã esse stipulationẽ intellige in totum. Scdo casu intellige. s. quatenus interrogatio & r̃nsio nõ cõcurrũt. vt in seq. §. & ita in simi 2 li vult gl. insti. de inuti. stip. §. p̃terea. ¶ †Iste tex. ĩ prin. in ver. simpliciter. allegať ad. q. si statutũ dicat ꝙ positioni debeat r̃nderi simp̃r. al's respondẽs habeať pro cõfesso. Et ego pono qd mutuaui tibi centũ tu negas. et subdis qd si appareat me mutuasse restituisti vel in meas vtilitates expẽdisti. vel feci pactũ de nõ petendo ꝙ habeať pro ꝯfesso. q: nõ simp̃r respõdisti: nã simplex locutio est illa q̃ nullã habet limitationẽ. Istis diebus d cõsului cõtrariũ.[d] nã hic est simplex negatio nullã habẽs in se limitationẽ vel modificationẽ & etiã ei renectiť confessio tacita & illa est modificata si appareat me mutuasse q: dicis restituisse. & ista inutilis non vitiat p̃cedentem vtilẽ & hoc vult expresse Bar. in.l. de etate. §. nihil. de interro. act. vbi consuluit quando est tale statutũ ꝙ quis respõdeat premissa negatione. no. in.l. si quidẽ. C. de except. & postea nũc reperio ꝙ do. Rapha. cu. illud idẽ dicit ad literã hic: lꝫ ego nõ vidissem eũ. allegat Bar. in.d.l. de etate. ubi aũt haberet locũ statutũ si ponerẽ mihi p̃misisse simpliciter. & tu r̃ndes ꝙ p̃misisti sub cõditiõe tũc tua responsio nõ est simplex p̃ illũ.§. sed si negas te p̃misisse. & in casu quo appareat dicis p̃missionẽ fuisse cõditionalẽ nõ facit ꝯ statutũ vt habeať pro cõfesso. pro primo dicto vide Spe. q tenet expresse ꝙ̃ nõ videať sufficiẽter respõsum de iure cõi si positio est de facto puro & r̃nsio est conditionalis quasi nõ sit de eo de quo est positio. ideo cogitur iterato respondere: vt ipse not. per istũ 3 tex. in ti. depositi. §. si. ante fin. †Item Ang. inducit. v. cum adi. in ver. nisi stipulatori. ꝙ si negasti positionem meã et postea vides te nõ posse iuuare ex ea postꝙ̃ ipsam negasti vel nõ habere beneficiũ cõfessionis vis eã confiteri vtrũ possis. & dicit ipse ꝙ sic: & reformãtur certi casus sibi diuersi & non meminit de eo qd no. Bar. in.l. eũ qui. de iureiur. qui videť tenere ꝯtrariũ qd me inuito postꝙ̃ semel negasti non potes cõfiteri in mei preiudiciũ si volo eam reprobare & excludere te a beneficio confessionis. dic vt ibi plene no. ¶ Ultimo hic est vna gl. magna que di e stinguit sed plenior & melior insti. de inuti. stipul. §. preterea. et Bart. istam glo. recitat in.§. fi. quia ponit etiã casus illius. §. et materiã totã resumit in.§. fi. istius.l. distinguẽdo plene que et qualis diuersitas sit illa que habet stipulationeꝫ vitiare. dic vt ibi & in fi. illa glo. tenet vnũ in quo reprobať per oẽs ꝙ si stipulor a te oẽs seruos tuos. et tu dicis promitto oẽs excepto vno stipulatio in totũ vitiatur: q: interrogatio de omnibus censetur vna postꝙ̃ nullus fuerit nominatus vt.l. scire debemus. §. omnes. j. eo. ergo nõ licuit ibi eam diuidere que ratio nihil valet. nã et cum stipulor a te. x. vna est stipulatio tñ eã potes diuidere promittẽdo. v. & valet in. v. vt. j. proxi. §. nõ est ergo stipulatio nulla. sed an sit nulla executio. Dy. tenuit ꝙ non fuit specificatus ille qui stipulatur: & in hoc bene dicit. sed si nõ fuit specificatus tenet ꝙ non solum executio sit nulla. sed etiam stipulatio in alijs reddatur nulla propter incertitudinẽ. q: nesciť quis fuerit exceptus. Barto. tenuit cõtrarium ꝙ imo vitiatur exceptio obscura: & non per regulam.l. titie textores. de leg. j. et

a ¶ Sed pone egi vide Ang. cõsil. lix. Bald. cõsil. cxxiij. li. iij. & ꝯsi. ccxvi. j. li. et cõsi. cxxij. j. li. vbi de dicto spe. vbiqꝫ.

b ¶ Cur nõ. de intellectu. §. p̃posi tũ. vide per eundem Pau. cõsil. clxxxix.

c ¶ Condẽnare. cõtrariã opi. dicit Alex. sibi videri meliorem quã tꝫ Bar. in.l. j. C. de aduer. li. Jo. an. in addi. ad spec. in tit. de exce. §. viso. ver. porro. cum alijs hic allegatis p ipm de quo vide p ang. ꝯsi. cclix. ici. d. libernia. et consi. cclxxv. vbi an sufficiat dicere dico titiũ debere.

d ¶ Cõtrarium. vide Alex. hic ĩ l. j. de vul. & pup. & Bald. consilio ccxxxix. iij. lib.

sic valebit in omnibus. tu dic hoc esse verum si apparet q̄ partes senserunt de certo homine ⁊ ignoratur de quo: quia dixisti excepto sticho cum essent plures stichi: quia tūc est obscuritas que vitiat. sed si non apparet q̄ senserit de certo tunc nec exceptio vitiatur et videatur exceptuatus melior. per ea que not.
4 glo. in. l. si fuerit. de reb⁹ dub. ¶ †Ultimo no. ⁊ collige ex text. q̄ alia est stipulatio pura et alia conditionalis et q̄ diversitas in qualitate obligationis diversificat substātiam et hoc etiam tenet Bar. j. proxi. §.

a ¶ Pe. ⁊ Barto. Adde q̄ eandē opi. tenet Joan. an. in. c. p̄sentiū. in novella de testi. ⁊ in. c. dilecti. de maiori. ⁊ obe. et ibi Anto. de bu. ⁊ Jmo. pau. de leaza. in. c. ex parte. de cōfes. d. Ant. i. c. de plus peti. Jmo. i. c. nā ⁊ cōcupiscētiam extra de consti. Bar. in. l. is qui ducēta. §. vtrum de reb⁹ dubijs.

2 ☞ Si p̄cessit interrogatio de minori summa ⁊ sequit̄ responsio de maiori: an cōtrahatur obligatio in tota summa maiori.
3 Quid econuerso si precessit interrogatio de maiori.
4 In maiori summa continetur minor ⁊ quando. ⁊ nu. 5. ⁊ 8.
Quid si profertur negatiue.
5 An ratione vnius nūmi non debiti possit quis negare totam positionem sine metu periurij.
6 Quando precedit interrogatio de vna specie ⁊ sequitur responsio de duabus copulatiue an valeat stipulatio in vtraq̄.
7 Utile per inutile non vitiatur quando sunt separabilia.

1 **Si stipulanti.** †Diversitas in summa vel rebus in stipulatiōe deductis nō vitiat stipulationem in eo in quo responsio ⁊ interrogatio concordāt. sed solum in eo in quo discordant. h. d. Et primo ponūtur duo casus qñ in stipulatione fuit deducta summa: quorū primus est qñ p̄cessit interrogatio de minori et secuta est responsio de maiori. Secundus est econtra ⁊ in vtroq̄ cōtrahit̄ obligatio in minori dūtaxat. quia in illo cōcordant. ⁊ hoc vsq̄ ibi. licet enim ibi respondet tacite questioni que poterit fieri. de. §. si quis simpliciter. s. e. l. vbi vitiat̄ stipulatio in totum p̄pter diuersitatem. ⁊ respondet q̄ ibi qñ in nullo cōcordāt. q̄ diuersitas est in qualitate que inducit diuersitatē in substātia: nā alia est stipulatio pura alia conditionalis. nos loquimur qñ in aliquo cōcordāt. quia diuersitas est in summa maiori ⁊ minori. nā illa que differūt in plus ⁊ minus nō differunt in substātia nisi ad quantitatē in qua concurrunt. vt. l. si. de fun. instru. et hic in fi. ibi sed si mihi. Tertio ponit aliū casum qñ fuit in stipulatione deducta certa species ⁊ responsio fit de illa cū alia adiuncta nā in illa cōtrahitur obligatio in adiuncta nō. quia in illa nulla precessit iterrogatio. ¶ †Not. q̄ si precessit interrogatio de minori summa: ⁊ sequit̄ responsio de maiori nō contrahit̄ obligatio vltra summam de qua precessit interrogatio. istud est verū s̄m glo. paruā nisi diuersitas illico placuerit. vt. s. §. pri. i fi. ⁊ sic vult glo. q̄ ille. §. referat̄ etiā ad casum istius. Pe. dixit ibi cōtrariū q̄ solū ad casum. §. p̄cedē. si quis simpliciter. et quo ad istū casum nō potest referri. q̄ si stipulor. x. et tu dicis p̄mitto. xx. in illis. x. additis nulla precessit iterrogatio. ergo nō potest reformari per nouā cōplacentiā quia peruerteretur ordo q̄ interrogatio p̄cedat promissio sequatur cōtra. l. j. C. de vsur. Sed hoc nō cōtingit in casu. §. p̄cedētis. q̄ si stipulor. x. pure. ⁊ tu dicis p̄mitto sub conditio. in illis. x. precessit interrogatio ⁊ secuta est respōsio licet diuersis modis: ⁊ ista diuersitas potest purgari seu reformari per nouam complacētiam. Bart. tenet opi. glo. Nam ratio quare debet precedere interrogatio est vt sciatur q̄ p̄mittēs habet animū se obligādi. si eī nō precederet posset alio aīo p̄mittere vt dixi in prin. huius. l. cū autē precessit interrogatio in. x. si sequit̄ r̄nsio in. xx. satis credit̄ respondisse aīo se obligādi. q̄ credere debet q̄ stipulatio acceptabat̄. Cū eī voluerit. x. fortius. xx. qd̄ non esset si nulla interrogatio p̄cessisset nec erit ordinis peruersio. q̄ fateor de rigore iuris stipulationē nō valere: sed q̄ ius fingit q̄ noua cōplacētia p̄cessisset interrogationē de tota summa: q̄ q̄ incōtinēti fiunt vident̄ inesse: vt. l. lecta. si cer. pe. de equitate stipulatio reformat̄ ⁊ hoc
3 voluit glo. pe. p̄cedentis. §. q̄ incipit. quero p̄sona ⁊c. ¶ †Item no. q̄ in casu ecōuerso qñ p̄cessit de maiori ⁊ sequitur de minori cōhit̄ obligatio in minori. ⁊ glo. sup verbo nō erit intelligit. ⁊ bene etiā absq̄ noua cōplacētia. q̄ in illis. x. p̄cessit interroga-
4 tio. qui eī stipulat̄. xx. stipulat̄ etiā. x. ¶ †Ex hoc no. illud generale q̄ i maiori summa p̄tinet̄ minor. doc. dicūt q̄ est verū qñ p̄fert̄ affirmatiue etiā siue i iudicio siue extra iudiciū cōtinet̄. si aūt negatiue tūc aut extra iudiciū ⁊ nō cōtinet̄: q̄ si non habeo. xx. nō p̄pterea dicit q̄ nō habeo. x. Si aūt in iudicio tūc si negas te habere. xx. videaris negare te habere. x. ⁊ iō si fecit positionē de. xx. q̄ ea mihi p̄miseris cū p̄misisses. x. tm̄ q̄ non es periurus. ⁊ ad hoc allegat̄. l. his q. cc. §. vtrū. de re. dub. ⁊. l. si qs cū totū. in prin. s. de excep. rei iudi. vbi si petij. xx. ⁊ fuisti absolut⁹. et ego postea peto. x. et eadē cā obstat mihi exceptio: quia
5 videris scdō etiā absolutus a. x. †Spe. tm̄ tenuit cōtrariū q̄ ratione etiam vnius nūmi nō debiti pōt negare totā positionē sine metu periurij. ideo cauti aduocati eligūt securiorē p̄tē qñ faciūt positionē de certa q̄titate: dicūt. ⁊ si non credit de tanta dicat de quāta vt nō poterit respōdēs excusationē pretēdere. Aduerte tm̄ q̄ posito q̄ precedens opi. verior sit quā tenēt Pet. et
a Bar.[a] licet teneat̄ respōdere de summa in qua credit se teneri. si respondēs non credit de. xx. sed de. x. euitetur periurium. nō propterea constitueris in mora in illis. x. nisi offerā me paratū illa recipere postq̄ sunt liquida. ⁊ de residuo litigare: quia nō est credendum postq̄ peto. xx. q̄ velim recipere. x. tm̄ ideo tibi nō imputatur si offers mihi nō petenti: secus si peto. ⁊ hoc habetur in tex. ⁊ per Bar. no. in. l. qui solidū in prin. de leg. ij. Inquantum autē dixi qd̄ si profertur affirmatiue cōtinet̄ minor
b summa etiā in iudicio[b] dicit Cy. in. l. j. C. de lit. cōtesta. ante finē q̄ si peto. xx. ⁊ nō probo nisi. x. debes in illis. x. cōdēnari. quod nō esset si nō viderē ipsa petijsse. Item cōtra istam distinctionem facit. q̄ plus negat negatio q̄ affirmat affirmatio. vt no. per glo. in. l. hoc genus de cōdi. ⁊ demon. si ergo continetur qñ affirmatiue potius qñ negatiue etiam si extra iudiciū. Solu. cōtrarium p̄cedit respectu tēpor vel casuum. nā cōditio affirmatiua si nupseris titio intelligitur de prima vice. vt. l. hec cōditio. eo. ti. Sed cōditio negatiua si nō nupseris titio intelligitur nō solū de prima: sed etiā de omni alia. i. si nunq̄ nupseris: vt ibi habetur. nos autē loquimur qñ in summa quo casu alia
6 est ratio. ¶ †Item nota q̄ qñ precedit iterrogatio de vna specie ⁊ sequit̄ respōsio de duab⁹ copulatiue valet stipulatio in illa de qua p̄cessit interrogatio in alia nullo modo. qd̄ intellige nisi diuersitas ilico placuerit: sed si sequeret̄ respōsio de duab⁹ alternatiue in nulla contrahitur obligatio: q̄ esset diuersitas circa substantiā: vt. j. eo. inter stipulantē. §. stipulāti. Nam stipulans voluit q̄ vna tm̄ esset in obligatione precise p̄missor autē q̄ non precise ⁊ ista est diuersitas circa qualitatē obligationis.
7 ideo vitiat̄ in totū. ¶ †Ultimo no. aliud brocardū qd̄ vtile per inutile nō vitiatur de quo per Cyn. in. l. sancimus. C. de do. qd̄ est verū qñ sunt separabilia. si autē inseparabilia ⁊ tūc aut erit inutilis ex quadā specialitate. ⁊ tūc vtile trahit ad se inutile et sic nullū vitiatur. vt est casus in. l. si spōsus. §. generaliter. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. aut erat inutilis de iure cōi. ⁊ tūc aut erat accessoriū ad illud qd̄ erat inutile. ⁊ idem vt vtile trahat ad se inutile: ⁊ vȝ vtrūq̄ vt in ingrediēte monasteriū seruāte sibi bona. nā ingressus est principalis ⁊ dedicatio bonorū est accessoria nō valet reseruatio nec vitiat ingressum sed vitiatur ab eo q̄ ingressus tenet et dedicatio bonor. vt no. in aut. ingressi. C. de sac. san. eccle. Si aūt vtile ⁊ inutile erāt priuilegiata. ⁊ erant inseparabilia tūc aut loquimur in actibus stricti iuris et vtile vitiatur p inutile. vt. l. pedius. s. de arbi. ⁊ in. c. sup gratia de offi. dele. vbi sentētia vitiatur si lata est a duob⁹ quorū vnus habebat potestatē ⁊ iurisdictionem. alter nō: aut erat bonefidei ⁊
c fauorabilis. ⁊ tūc ecōtra vtile trahit ad se inutile:[c] vt. s. de libe. leg. si quis duobus. in fi. ¶ In glo. mag. ibi sed cōtra. s. istā ver. ex cōtrario. q̄. §. p̄terea. intelligit̄ s̄m istū ver. q̄ si stipulor. xx. ⁊ tu p̄mittis. x. nō cōtrahit̄ obligatio vt ibi dr̄. s. in. xx. sed in. x.
8 sic: vt hic. ⁊ ita ibi no. ¶ †No. tm̄ so. glos. in. x. q̄ per eā apparet q̄ in maiori summa etiam affirmatiue prolata non continetur minor qñ apparet de intētione loquētis q̄ ita voluit loqui de maiori q̄ nō de minori. per hoc videtur limitari tex. in. l. diem proferre. §. si plures. s. de ar. ⁊ reprehēdit gloss. que est. in. c. j. in vlti. gloss. de arbi. lib. vj. nam si sunt tres arbitri quorum vnus condēnat in. xv. alter in. x. alter in. v. hec vltima preualet si oēs vidētur in hac minori cōsensisse. h. d. tex. in. d. §. si plures. Sed quid si primus dicat condemno in. xv. ita q̄ non in. x. nec in. v. secundus dicat cōdemno in. x. ita q̄ non in. v. gloss. predicta tenet q̄ nihil omnino preualet sentētia in. v. q̄ vidētur sibi contrarie directe ⁊ impossibiles. Sed cōtrarium facit ista glo. q̄ si nō cōsentit in. x. nec in. v. ⁊ alter nō consentit in. v. isti videntur inter se diuersas sentētias proferre ⁊ in nullo concordare. ideo nulla ipsarū valet: q̄ in maiori nō continetur minor qñ apparet q̄ loquēs non vult cōsentire ⁊ ad hoc not. Ang. istam glos. ¶ In glo. fi. ibi dissoluere vidi ibi loquitur in cōtractu oneroso. vnde si dico vendo vel loco tibi pro. x. ⁊ tu dicis emo vel cōduco pro. v. nō perficitur cōtractus in aliquo q̄ remaneret deceptus nō sic ecōuerso. Si vēdo pro. v. ⁊ tu dicis emo pro. x. nā perficietur p̄tractus pro. v. vt ibi habetur hic autē loquitur in stipulatione ⁊ causa lucratiua in qua stipulator nō remanet deceptus nisi i damno si cōtrahatur obligatio in minori summa vt quicquid habeat de lucro habeat. vt in simili in. l. si quis a filio. §. si plures. de legatis primo.

b ¶ In iudicio. quid i testib⁹ an regula huius. §. habeat locū i testib⁹ vide Joan. an. in. c. j. de arb. in. vj. in nouella Archi. iij. q. viij. c. nihilominus. Bal. ⁊ Ang. i. l. ex facto. §. itē q̄ro de vul. ⁊ pup. Jmol. in. l. inter pares de re iud. Ro. ⁊ Jmol. hic ⁊ Alex. Bald. cō si. ccc xxxj. in fine libro. j.

c ¶ Jnutile. an vtile per inutile vitiet̄. vide Lud. Ro. cōsil. cccc vj. Sozi. consil. ccx.

2 ☞ Uerba debēt esse cōgrua s̄m cōem vsum ⁊ intellectum ad interrogationē ⁊ responsionem vt contrahatur obligatio.
3 Diuersitas consistens in verbo ⁊ non in effectu vel substantia quod non vitiet.
4 Notarius non intelligens idioma contrahentium: an ⁊ qualiter possit conficere instrumentum.

1 **Eadem an.** †Diuersitas in idiomate dummodo contrahentes se intelligant vel per se vel per interpretē non vitiat stipulationē.h.d. ¶†In text.ibi congruentis.No.per glo.que est insti.de inuti.sti.§.sed contra solēnia.q verba debent esse cōgrua sm cōmunem vsum et intellectū ad interrogationē et responsionē.al's non contraheret obligatio:vt si dicam promittis.x.et dicas rex est in Francia.licet sciam quid velit hoc dicere promitto nō cōtrahitur obligatio.qr scdm vsum loquendi non adaptatur ad interrogata hoc videtur verum nisi partes hoc egerint ante stipulationē q dicēdo sic intelligitur facta promissio.et hoc poterit probari per ea que no.in.l.si quis in fundi vocabulo.de leg.j.per glo.quando agitur si loquar de asino intelligat locutus de equo. vt no. j.e.que extrinsecus.†Item no.q diuersitas consistēs in verbo et nō in effectu vel instātia nō vitiat siue sit in idiomate vt hic siue in verbis obligatiuis.vt.s.eo.l.j.§.si quis ita in ver.quin siue in re deducta in stipulatione.vt si dico promittis mihi tot libras.et tu dicis promitto tot ducatos qui faciūt dictas libras. vt.d.l.que extrinsecus.†Ultimo Bar.hic tractat de interpretibus.et dicit q quādo notarius idioma nō intelligit potest cōficere instrumentū de actu cōtrahentiū dicendo q talis theutonicus vendidit tali theutonico per verba theutonica[a] talē rem pro tāto prout mihi constat de ipsorum intentione per talē interpretem assumptū de cōmuni cōsensu ipsorū debet tamen conficere instrumentū de per se de tali assumptione.sed Joā.an.in addi.Spe.de instru.edi.§.restat.dicit q nō videt qualiter notarius poterit attestari de actu partiū dicendo q talis vendidit tali postq ipsos nō intelligebat.sed debet conficere instrm de verbis interpretis.certe tm valet vnū quātū aliud.qr si dico primo mō et postea subiūgā prout mihi cōstat p talē interpretē nō plus operant prima verba q poterint operari verba interpretis.quare ergo stabit dicto solius īterpretis cū nō sufficiat vnus testis.vt.l.iureiu.C.de testi.rñdeo verū est nisi sit assumptus de cōi cōsensu[b] partiū sicut in mēsore:vt.s.si mēs.fal.mo.dix.per totum ti.ad qd facit.l.theopompus.de do.prele.

2 ☞Dispositio facta in casibus simplicibus an habeat locum in casibus mistis.et nu.4.

3 Habens concessionem legitimandi adulterinos et etiam incestuosos:an poterit legitimare aliquem qui sit adulterinus et etiam incestuosus.

4 Casus mistus an sit idem cum simplicibus in substātia q nō.

5 Factum interdum habetur pro non facto. ∫2

1 **Stipulationum.** †Quelibet stipulatio vel continet aliquid dari vel cōtinet aliquid fieri.h.d.pnc. hui⁹.l.vsq ad ver.et harū oīm.et sic est distinctio bimēbris.postea vero ponit aliā bimēbrē.et glo.hic subaudit tertiū membrū qr interdū cōtinet dari et fieri. et aliquid qd cōsistit in dādo et faciendo vt redderet rōnē.vt.l.de cōdi.et demon.l.cū seruus.vbi cōtinet restitutionē reliquorū qd est dari et calculationē rationū qd est fieri.Et dicit glos. q ideo istud mēbrū hic nō posuit qr sufficiebat ponere simplicia sub quib⁹ cōtinentur 2 mista.†Et ista glo.semp allegat q dispositio facta in casib⁹ sim c plicib⁹ locū sibi vendicat in casib⁹ mistis.[c]Et inducit ista glos. 3 ad.q.que fuit de facto tpe Jo.an.†qr legat⁹ bononie habebat cōcessionē a summo pōtifice vt posset legitimare adulterinos. et etiā incestuosos.erat quidā qui erat adulterinus nat⁹ ex vxore alterius et etiā incestuosus:qr vxor illius erat sua cōsanguinea.querebat an poterit legitimare legatus et ista glos.facit q sic.qr cōcessio facta in simplicibus extendit ad mista.et istā partē videbit hic tenere Bar.ea rōne maxime.qr illa cōcessio dicitur beneficiū principis.ergo debet late interpretari. vt in.l.bñficiū.de cōsti.prin.et in.c.cū dilectus.de cōsue.Cōtrariū disputādo determinauit Jo.cal.vt refert Joan.an.in addi.Spe.qui.fi. sint legi.super rub.d.Anto.de bu.cōcordat has opiniones.vt prima opi.procedat qñ legitimatio nō tenderet in preiudiciū alicuius.vt si fieret ad stipulationē patris.sm ea q no.p Bar. in.l.gallus.§.quid si tm.de lib.et posthu.sed si fieret post mortē patris et sic post hereditas eius esset delata ad alios venientes ab intestato quib⁹ aufertur ius succedēdi per hāc legitimationē tene secundā opi.et ista est satis equa opi.et rationabilis. nā beneficiū principis late est interpretandū cōtra principē cōcedentē.et ita intelligit qd.s.dixi in.d.c.cū dilectus.tenet Jnno.et Cy.in.d.l.beneficiū.nō in preiudiciū tertij arg.i.c.dilectus.de 4 ver.signi.¶†Ultimo debes scire q duo sunt articuli.vn⁹ consistit in vidēdo an casus mistus sit idē cū simplicib⁹ in substantia.et dicēdū est q nō.imo est casus diuersus.vt insti.de act.§.sequens distinctio.aliud est in vidēdo an dispositio facta in simplicibus extendat ad casum mistū.et idem cōsiderandū qd aut dispositio est facta in casu tātū simplici.aut in quolibet. primo casu si dicta mistura potest separari tūc si dictus casus mistus preualet plus in vno extremo q in alio:tunc si in illo de quo facta reperitur prouisio tunc extenditur ad eū:si autē in illo non est facta prouisio tunc secus.vt in.l.queritur. de sta. ho. Sed si non plus preualet in vno q in alio tunc prouisio facta in vno simplici non extenditur ad casum mistum.vt.l.cū falsam.§.prescriptionis.de adulte.Si autē reperitur facta in quolibet simplici tūc extenditur ad mistum.vt in.l.si ita.de libe.et posthu. et l.quoties.de here.insti.¶No.glo.q factū interdū habetur p nō facto.pro hoc vide glo.in.l.is qui ducenta.§.vtrū.de rebus dub.que incipit communis litera.

2 ☞Decedente promissore relictis pluribus heredibus qualiter triplex diuisio possit resultare.s.respectu obligationis solutionis et contractus.

3 Obligatio generis et alternatiua diuidit inter heredes pro portionibus hereditarijs.sed in diuidua respectu solutionis.

4 Retentio et exceptio qualiter vtatur equitate.

5 Jn obligatione generis vt si promisisti mihi hominem in genere.et soluis mihi partem stichi possum agere ad integrum hominem ac si nihil recepissem.

Quid in obligatione alternatiua.

6 Facta an aliquando sint diuidua.

Quid in stipulatione rati vel amplius non agi seu operarum.

Quid in stipulationibus aliarum seruitutum realium.

7 Jn obligatione alternatiua si creditor recipiat partem in vna re:an sibi preiudicet vt nō possit petere aliā partem in eadem re.et sic an poterit debitor soluere partem in alia re.

8 Jn obligatione simplici an creditor cogatur recipere partem solutionis.

9 Quod aliquando obligatio cesset:et tamen non sit sublata.

1 **Et harum.** †Hic icipit materia diuidui et indiuidui quā diuido in tres articulos. Primus consistit in videndo qualiter stipulatio dicatur diuidua vel indiuidua quo ad seipsam respectu principalis obligationis.et de hoc tractatur hic vsq ad.§.itē si in factū.et in.l.executione.et in.l.stipulationes non diuiduntur.Secundus est qualiter cōmittatur stipulatio ad interesse si vnus ex heredib⁹ promissoris contra facit.et sic de obligatione secūdaria. et hoc in.§. item si in facto.vsq ad.§.cato.Tertio qualiter cōmittatur ad penam conuentionalem.et de hoc in.§.cato. Bart.tamen istos duos vltimos examinat ibi:sed primus articulus examinatur plenius in.l.stipulationes non diuiduntur.et hoc dicit vsq ad §.ex his.Quelibet stipulatio siue consistat in dando siue in faciendo vel est diuidua natura et effectu:vt quando est simplex et consistit in dando quantitatem vel speciem certam vel est diuidua vtroq modo: vt est stipulatio seruitutis predialis vel est diuidua natura. sed indiuidua effectu.s.quantum ad solutionem:quia per solutionem partis non cōtingit liberatio in parte:vt quādo est stipulatio generis vel alternatiua.h.d. Et licet primum dum dicit earum omnium comprehendat non solum consistentem in dando sed etiam in faciendo de quibus duab⁹ dixi in prin.l.et etiam glo.que incipit ergo in pricipio hoc vult tamē exempla que ponit in quolibet membro sunt de illa que consistit in dando.et hoc vult illa eadem glo.in fi.nam de consistentibus in faciendo incipit tractare in.§.si in facto. et hoc facit cōtra opi.gloss.que incipit.qui stipulatur in prin.et pro opi. Pet.que tenuit contra glos.et dicit veritatem videre meo. sed 2 Bar.sustinet glo.¶†Jn tex.ibi quedam partium prestationē recipiunt.hoc est dicere q sunt diuidue natura:vt.j.in ver.quedam in ver.natura sui.i.respectu obligationis. quia si decedat pluribus heredibus relictis diuiditur obligatio inter eos pro hereditarijs portionibus.et ita in creditore decedēte. Jtē sunt diuidua effectu idest respectu solutionis.quia si soluatur pars creditori volenti cōtingit liberatio pro illa parte.Sunt etiam diuidua respectu contractus:quia poterit deduci in contractu pro parte.sicut enim potuit stipulari.x.ita et.v.Et sic no.triplicem diuisionem.i.respectu contractus obligationis et respectu solutionis et omnes sunt naturales:sed alio respectu potest dici hec stipulatio diuidi quantitate indiuidua respectu solutionis si creditor nollet recipere partem quia non cogeretur. vt.l. tutor.§.lucius.s.de vsu.et ista indiuiduitas dicitur potius accidentalis q naturalis.ideo non trāsit ad heredes promissoris. licet enim promissor non possit soluere partem creditori inuito.quia non soluit totum quod debet si tamen decedat plurib⁹ heredibus relictis quilibet eorum potest soluere partem suam creditori inuito.et si non vult recipere potest deponere et consignare:vt no.Pe.post Cy.in.l.iij.C.de neg.gest.licet in cōtrarium faciat sequens.§.ex his.et dic vt ibi dicam. nam in herede non est eadem ratio que in defuncto:qr soluit totū quod debet sm Pet.naturales enim diuisiones bene trāseunt in here-

a ¶Theutonica Adde vt p Fed. cō.cxliiij.incip. lex dicit Ant.de but.in.c.cū causam.extra de testibus.

b ¶Cōi cōsensu. Adde Specu.i de teste.§.restat. Bart.in.l.si.j.de preto.stipu. et in l.i bone fidei.C. de re.cre.dicit tñ Jnno.in.c.cū.p. tabellio.de fi.instru.q cōi cōsensu partium non potest fieri q stetur priuate scripture.

c ¶Mistis. adde an mista cōtineā tur appel.simplicium Sig.cōsil. xlviij.Ancha.cōsil.cccl xxxviij.ludo.Roma.cōsil. cc xciiij.et.cccc xcvj.

des vt patet in.§.ex his. ¶ In text.ibi cum.x.dares stipul.⁊c.
scilicet stichum vel fundum.quia videmur stipulari dominiuꝫ
quod est diuiduum natura vt plures possint habere dominiū
in eadem re pro parte.ideo contingit liberatio in parte si quis
soluatur.vt.j.de solu.si stipulatus. ¶ In tex.ibi non recipiunt
subaudi nec natura nec effectu.quia si promissor decedat pluri
bus heredibus relictis non diuiditur obligatio inter eos sed
multiplicatur: quia quilibet tenetur insolidum et sic vbi erat
vna efficiūtur plures.vt.j.e.l.§.ex his.facit.l.nā satis.§.j.quē-
ad.ser.amit.nec cadit solutio pro parte.quia seruitutes sunt in
diuidue naturaliter.⁊ non recipiunt nisi partem totam ⁊ inte-
gralem. vt.l.stipulationes non diuiduntur.j.eo.⁊.s. de ser.l.
vie.et que sit ratio dic vt no.in.d.l.stipulationes.Sunt etiā in-
diuidue respectu contractus:quia non possunt in stipulationē
3 deduci pro parte. ¶ †In text.ibi natura sui recipiunt. scilicet
quantum ad obligationem. nam obligatio generis ⁊ alterna-
tiua diuiditur inter heredes pro hereditarijs portionibus.ta
men sunt indiuidue respectu solutionis. quia si soluatur pars
per promissorem vel per vnum ex heredibus in vna re non cō
tingit liberatio etiam pro illa parte.etiam potest repeti vel cō
dictione ob causam.quia liberatio propter quā fuit soluta nō
fuit secuta.vel condictione indebiti.vt.l.si non sortē.§.fi.de con
4 di.inde.vel est in pendenti.vt.j.sequitur. ¶ †In tex.ibi in pen
denti est.hoc potest intelligi tribus modis.s.ꝙ est in pendenti
repetitio partis solute de qua statim locutus est ⁊ tamen bene
sequitur donec alius detur.nec debet suppleri vel alia pars in
eodem.⁊ tunc prima pars istius alternatiue vera est de rigore:
quia repetitio statim orta est postꝙ non peperit liberationē.se
cunda vero pars posset in pendenti.repetitio vera est de equi-
tate:quia licet soluens mero iure possit repetere illam partem
obstat tamen sibi exceptio quousqꝫ aliam rem integrā soluat.
quia cū peruenit ad creditorē de volūtate debitoris et propter
debitū datur sibi retētio quousqꝫ sibi integraliter soluať. vt.l.
si non sortem.§.si centū.de condi.inde.⁊.l.elegāter.§.qui repro
bos.in fi.de pig.ac.⁊.l.si cū aurū.j.de sol.Et isto modo intellige
duas glo.vnā superius ibi repeti alteram super ver.in pendē-
ti.nā retentio ⁊ exceptio vtitur equitate.ideo repetitio de equi
tate stat in pendenti ⁊ non potest exerceri quousqꝫ alia res sol-
uatur.secūdo modo potest intelligi ꝙ stat in pendēti.s.substan
tia obligationis.⁊ tūc in eo sequitur donec alius detur supple
vel alia pars in eadē re.⁊ tūc procedit glo.magna in prin. Sed
tunc fortiter opponit glo.ꝙ substantia obligationis nō stet in
pendēti.nam illud dicitur stare in pendēti qd est in incerto.vt
l.sed ⁊ si quis.§.interdū.de vsufruc.sed statur ex substātia obli
gationis nō est in incerto.qr postꝙ non cōtingit liberatio sub
sistit liberatio ⁊ hoc est certū.glo.nesciuit soluere cōtrariū ⁊ lo-
quitur obscure sꝫ rei veritas est ꝙ respectu presentis status nō
est in pendēti imo subsistit.sed respectu eius qd euenire potest
est in pendēti.qr licet subsistat poterit cōtingere ꝙ fingetur nō
substitisse.vt si soluať altera pars in eadē re.nā tunc fingeť to-
ta soluta obligatio a principio ⁊ sic liberationē a principio cō-
tigisse ⁊ per cōsequēs nō substitisset obligatio: sed fuisset a pri
cipio sublata ⁊ hoc respectu dr stare in pēdenti.facit.l.j.§.si pē
deat.ad mace.⁊ no.in.l.receptore.cōia pdi.in quibꝰ habeť ꝙ ali
qua respectu pñtis tpis vel status nō sunt in pendēti.sed di-
cūtur esse respectu eius qd euenire potest. Item potest intelli-
gi qd est in pēdenti.s.exercitiū obligationis ꝙ de pñti subsi-
stit.nā postꝙ mero iure cōpetit repetitio ⁊ non cōtingit libera
tio ꝙ creditor agere possit perinde ac si nihil sibi esset solutuꝫ.
sed hoc est verū in obligatione generis vt est casus in.l.stipula
5 tus.j.de solu.in prima charta.†nā si promittis hominē in ge-
nere ⁊ soluis mihi partem stichi possum agere ad integrū ho-
minē ac si nihil recepissem vt ibi patet.nō tñ est verum in obli-
gatione alternatiua.quia si promisisti stichum aut.x.⁊ soluisti
v.non possum petere stichum aut.x.sed debeo petere stichum:
aut alia.v.vt in.l.si non sortem.§.fi.de cōdi.inde.qr cū in alter-
natiua vtraqꝫ res fuit ī obligatione fuit soluta pars rei debite.
ideo nō potest amplius peti.licet de rigore soluēs nō sit libera
tus.sed in obligatione generis nulla species fuit in obligatio-
ne:merito nō dr soluta rei debite.ideo non potest tota alia res
peti.pcederēt ergo hec pēdētia in obligatione alternatiua: qr
6 nō possum petere illa quinqꝫ que habui.vt.s.dixi. ¶ †In glo.
illa ibi.que icipit ergo ista glo.vult in effectu ꝙ distinctio que
hic poniť locū habeat etiā in stipulationibus facti.licet exem-
pla que hic ponunť sint de stipulationibus dādi:qr licet regu-
lariter oīa facta dicātur indiuidua vt dicit sequēs glo.que inci
pit qui viā.aliquādo tñ hoc fallit ⁊ ponit exemplū primo in.§.
cato.⁊ istud est bonum exemplum:quia stipulatio rati ⁊ stipu-
latio amplius non agi dicūtur diuidue. Item ponit exemplū
in stipulatione operarū per.l.in stipulationibus.§.operarū.j.
eo.Et postea contra hoc ver.opponitur et soluit duobus mo-
dis sed glo.non bene loquitur.nam stipulatio vnius opere nō
est diuidua imo indiuidua natura ⁊ effectu.⁊ ita loquiť contra
riū gloss.Sed stipulatio pluriū operarū bene est diuidua nu-
mero nō natura.quia si decedat promissor pluribus heredibꝰ
relictis quilibet teneť pro hereditaria portione:vt qr si promisi
decē operas ⁊ sint duo heredes vnus tenetur in quinqꝫ ⁊ alter
ad alia quinqꝫ.Nos vero loquimur in alia diuisione pluriū fa
ctorū similiū numero.sed diuidue vnius facti.ponit etiam glo.
exemplū in stipulatiōe facti ⁊ sic indiuidua ꝙ talis stipulatio
sit stipulatio facti qd nō est verū.imo stipulatio iuris:vt dicam
in alia glo.que incipit.qui viam. In stipulationibus aliarum
seruitutū realium.dicas ergo verū esse quod ista distinctio ha
bet locū etiā in stipulationibus facti: quia sunt quedam facta
diuidua natura ⁊ effectu.de quibus in.§.cato.quedaꝫ vero in-
diuidua vtroqꝫ modo vt insulā fabricari fossam fodi ⁊ rem tra
di.quia nec diuiditur obligatio inter heredes. vt in.d.l.stipu-
lationes nō diuidūtur.nec potest fieri pro parte vt cōtingat li-
beratio pro illa.quia non tantam vtilitatē afferret pars respe
ctu partis quantū totū respectu totius. ⁊ hoc patet ad sensum
quod est in obligatione rem dari. Item sunt quedā facta diui-
dua natura.i.respectu obligationis vt rem restitui. nam diui-
ditur inter heredes:vt.l.iij.§.si heres.commo.⁊ tamen est diui
dua effectu quia nō potest fieri restitutio pro parte.vt.l.si duo.
depo.Et que sit ratio diuersitatis inter stipulationē rem tradi
⁊ rem restitui:quia prima nō diuiditur īter heredes dic vt no.
in.l.stipulationes nō diuidūtur. ¶ In glo.que incipit qui viā.
ista glo.tenet in princi.ꝙ stipulatio seruitutis predialis sit sti-
pulatio facti.idem sentit glo.j.in stipulatione vsusfruct.que est
seruitus personalis:⁊ mouetur ex eo. quia in eis nō cadit alia
traditio ꝙ patientia.vt in.l.quoties.de serui.⁊ patientia est fa-
ctū habens causam successiuam.⁊ ista ratio nihil valet nec pro
bat intētionem glo.nam licet ad cōstitutionē seruitutis requi-
ratur traditio sicut ad translationē dominij.non tamen sequiť
ꝙ si stipulatus est seruitutē videatur stipulatus traditionē seu
patiētiā per quā fit traditio sicut nec qui stipulatus est rem da
ri videť stipulatus traditionē:als oīs stipulatio dandi dicere
tur etiā cōtinere factū qd est falsum:traditio enim venit officio
iudicis mercēnario:sed translatio dominij vel seruitutis venit
iure actionis vel obligationis.⁊ de hoc est tex.expressus in.l.ij.
in fi.de ser.vrba.pre.Sed Bar.dicit ꝙ ibi loquitur quādo agi-
tur cōfessoria pro seruitute cōstituta.sed qñ agitur personali p
ipsa constituēda etiā traditio venit iure actionis qd nō placet
postꝙ seruitus fuit tradita iam esset cōstituta. ⁊ ideo non agiť
amplius ad traditionē vnde propter verbū traditio qd ibi est
patet ꝙ loquiť magis qñ agitur pro ipsa cōstituēda.Dic ergo
ꝙ qui stipulatur seruitutē stipulatur dari nō fieri.nā.§.ex his,
vsqꝫ ad.§.item si in facto.loquitur in consistentibus in dando:
vt voluit glo.j.in fi. In hoc autē est differētia inter traditionē
rei corporalis ⁊ seruitutis.qr pma pōt fieri pfecte.⁊ habet cau-
sam instātaneā.scda nō.qm hꝫ causam successiuā.s.patientiam
sed postꝙ semel est facta traditio ⁊ acquisita seruitus. quia nō
censetur perfecte acquisita sicut nec est pfecta tradita quousqꝫ
potest prohibere durat adhuc actio personalis non ad patien-
tiam vel traditionē.sed ad istam seruitutē non tñ qd amplius
eā consequatur cū iā habeat sed si prohibeať vti agi pōt vt con
stituatur ⁊ cōsequatur ⁊ patiatur. sicut in simili in.l.iij.§.si de-
dita.s.cōmo.⁊ ista actio personalis que durat post seruitutem
cōstitutam tollitur longo tēpore per nō vsum sicut ipsa serui-
tus.⁊ iste est casus in.l.corruptionē.C.de vsufru.Sed si nō esset
cōstituta qr nunꝙ fuisset tradita tūc actio personalis per ea cō
stituenda non tolleret longo tēpore.sed longissimo.xxx.anno.
per.l.si partē.quēad.ser.amit.in prin.ista fuerūt de mente glo.
in.l.creationē.si bene inspiciatur quā puto nō bene fuisse pon-
deratam per Pe. Bart.⁊ alios Bar.autē est in opi.ꝙ qui sti-
pulať seruitutē simpliciter stipulať ius ⁊ factū ⁊ postꝙ seruitꝰ
est cōstituta p acquisita adhuc durat actio psonalis ad ipsam
patientiā.qd minime verū puto.⁊ hoc qd als dixi hic reperio
etiā esse de mēte do.Raph.qui videť Bar.reprobare.⁊ etiā gl.
⁊ est ipsa veritas licet ipse non dicat ea que.s.dixi nec ponde-
rauit glo.de.l.corruptionē.de ceteris que tanguntur hic p glo.
vide per.l.stipulationes non diuidūtur. ¶ In glo.super ver.li
beratio ibi.als in diuersis hoībus recte patet solutio.quia cuꝫ
in obligatione generis ⁊ alternatiua electio sit debētis si solue
ret partē in vna re per quā videť ipsam elegisse in vna parte ⁊
contingeret liberatio:posset quo ad aliā partem eligere aliaꝫ
rem.qr debitor cū habeat electionē potest variare rem anteꝙ
soluat:vt.j.e.qui ceterarum.§.fi.ergo in parte.et hoc redunda
7 ret in magnū preiudiciū creditoris.†Ex hoc infero ꝙ si electio
nō esset debitoris nō haberet locū quod hic dicitur imo per so
lutionem

lutionem partis factā creditori volenti contingeret liberatio: q2 posset astringere soluentem ad soluēdum aliam partem in eadem re postꝗ̄ habet electionē nec posset vitiare: q2 creditori nō conceditur variatio: vt not.in.d.l.eum qui certarū.§.fi.hoc etiam tenet do.Rapha.in fi.et al's hoc dixi nec reperi aliquem alium dicentem[a] limitatur etiam qđ hic dicit:vbi appareat de voluntate creditoris ꝙ voluit debitorem liberare ꝓ illa parte. nam hoc cōceditur eius fauore ꝙ non contingat liberatio cui potest renuntiare.sed eoipso ꝙ recepit partē in vna re videtur sibi preiudicare. respondeo non: q2 potest recipere cum spe ꝙ soluatur alia pars in eadem re:vt in simili dicit in.l.sed si non.§.j.de bo.libe.requirit ergo ꝙ dicat expresse ꝙ poterit soluere aliam partē in alia re ad hoc vt sibi preiudicet.†Etiam notandum ꝙ in hoc casu creditor nō cogit recipere partē nec a principali debitore nec ab vno ex heredib9 eius:sed in obligatione simplici licet nō cogatur recipere ab ipso debitore:q2 nō soluit totum qđ debet.vt not.Cy.post Pe.in.l.iij.C.de neg.gest.nam alia ratio est in simplici:alia alternatiua vel generis.¶ In gl. mag.diuide eā in tres partes. nam primo format duas oppo. contra tertiū membrū distinctionis huius.§.qđ est de stipulatione generis ꝑ alternatiuā.⁊ soluit vsꝗ ibi: si in genere. scđo dicit aliqua que cōcernunt sequentē.§.vsꝗ ad ver.sed videtur. tertio dicit aliqua que cōcernunt.§.si tamen hominem.de quo opponit ad dictū.§.⁊ soluit trib9 modis. ⁊ istam partē reseruo in illo.§.in prima parte glo.arguit contra text.qui dicit esse in pendente ꝙ hoc non poterit procedere a partiū numeratione continet ergo duos casus cum tamen sint tres. Primus si debitor soluendo partē esset liberatus totaliter ⁊ tunc non pende ret:imo esset certū ꝙ obligatio esset extincta in illa parte. Secundo si nullo modo est liberatus ⁊ tunc obligatio pristina remanet in suo effectu firma et cum eius effectu vt possit conueniri acsi nihil soluisset. S3 est dare tertiū casum in quo sumus de presenti:q2 non est liberatus ex toto vt obligatio sit sublata nec remanet obligatus vt prius vt obligatio habeat effectum: sed remanet obligatus mero iure et sine effectu: quia si vellet agere pro illa parte obstat exceptio prius ꝗ̄ recipit:vnde dicit obligatio cessare hoc casu non autem esse extincta nec cum efficacia remansisse.†⁊ ista glos.semper alleg.ꝙ aliquādo obligatio cessat ⁊ tamen non est sublata.breuiter per hoc non tollitur contrarium de pēdentia:ideo solue vt dixi super tex.nec est verum dicit glo.ꝙ cessat obligatio si loquitur in obligatione generis:imo si soluit partem in vna specie perinde potest conueniri ad integram speciem acsi mihi soluisset: vt.l.si stipulatus. j.de solu.in.j.charta.procederet tamen in stipulatione alternatiua:q2 si ꝓmisisti stichū aut decē ⁊ soluisti quinꝗ:l3 non sis liberatus in.v.non tamen possum petere stichum aut quinꝗ q2 soluisti partem rei debite: vt.l.si nō sortem.§.fi.de condi.inde. nō sic in casu precedēti:q2 in obligatione generis nulla species est debita.hoc tamen procedit in principali debitore:sed in heredibus eius si vnus ex eis solueret partem in obligatione generis non esset liberatus nec tamē posset cōueniri:⁊ sic cessaret obligatio.⁊ hoc vult gloss.in scđa parte sui in ver.si in genere. vbi videtur sibijpsi cōtrariari: s3 reducas ad concordiā modo predicto.Item opponit glos.in ver.item not.ꝙ imo contingit liberatio per solu.partis.vt in.d.l.si stipulatus.⁊ respondet ꝙ ibi in stipulatione certe quātitatis vel certe speciei simplici hic in stipulatione generis vel alternatiua.

2 ¶ Legatarius nō potest variare acceptando partem legati: ⁊ partem repudiando.

3 Quid in heredibus legatarij.

Statutum ꝙ homicida decapitet nisi habeat pacē ab herede occisi ⁊ occisus habeat plures heredes ⁊ vnus solus facit pacē an euitabit penam capitis.

4 Si vnus ex heredibus agat pro constituenda seruitute ⁊ obtineat an hoc profit coheredibus.

5 Quid in socijs.

1 **Ex his ergo.** †Stipulatio generis vel alternatiua: l3 diuidatur sui natura inter heredes promissoris ⁊ stipulatoris:tamen vnus ex heredibus ꝓmissoris soluendo partē etiam creditori volenti non liberat in parte nisi ceteri soluant partes suas in eadem re sed stipulatio seruitutis predialis inter heredes promissoris vel stipulatoris non diuiditur:sed contra quēlibet ⁊ cuilibet cōpetit actio insolidum.h.d.vsꝗ ad.§.si tamen hominem.⁊ primo loquitur de stipulatione generis vel alternatiua vsꝗ ibi: ⁊ ideo.Secundo de stipulatione seruitutis quando promissor recessit pluribus heredibus relictis vsꝗ ibi:ex quo.Tertio quādo decess t stipulator pluribus heredibus relictis. Item quelibet illarū subdiuiditur in duas.Primo em̄ ponitur dictum vsꝗ ibi:nō enim ⁊ postea eius ratio. In secūda ponitur primo dictū vsꝗ ibi:sed quo casu.scđo determinatio cuiusdā dubij circa ipsum. item in tertio ponitur primo dictū vsꝗ ibi:sed quidā secundo tollit quandam obligationē que ad ipsum fieri poterat reprobando quorūdam opi.¶ In tex.ibi:ex his.ergo refert ad tertium membrū.d.§.pe.ꝙ est de stipulatione generis vel alternatiua.⁊ postea in versi.⁊ igitur infert ad tertiū membrū ꝙ est de stipulatione seruitutis.¶ In tex.ibi : liberari possunt sicut ergo defunctus in obligatione generis vel alternatiua soluendo partē creditori volenti non liberatur a parte.vt.s̄.proxi.§. ita nec aliquis de heredibus suis nisi alij soluant partes eorū in eadem re:vt hic videbatur contrarium:q2 defuncto poterat imputari quare non soluebat totum vt tenetur ad totū sed heredi nō videbitur imputandum cū nō in plus tenetur. s3 certe ista non erat ratio quare defunctus soluendo partem nō liberatur a parte : sed alia nec contingat in diuersis rebus solutio fieri:vt dixi in.§.precedēti.Et ista ratio ita viget in persona heredum multomagis ꝗ̄ in persona defuncti : q2 facilius variabunt plures ꝗ̄ vnus : l3 autē nō liberaret soluendo partem nō tamen teneret nisi in parte hereditaria:q2 iste stipulationes sunt diuidue respectu obligationis l3 nō respectu solutionis. ⁊ hoc vult gl.j.huius.§.⁊ gl.vlti.precedē.§.in ver.quē dimisi ibi si in genere ⁊c.dicēs esse mirabile q2 soluit qđ debet ⁊ tamē nō liberatur hoc tñ verū ꝙ nō liberatur mero iure vt tollat substātia obligationis:l3 liberet cū effectu vt nō possit cōueniri quousꝗ sit certū an alij soluēt partes suas in eadē re ꝟan recusaui oīno soluere.⁊ hoc voluit ea.glo.in ver.qd ergo.vbi videt reuocare in dubiū qđ hic in tex.expresse dr ⁊ sic fatue.S3 intellige modo quo dixi ⁊ si cōtingit alios soluere in eadē re fingeret a principio liberatus in totū l3 re vera nō fuerit liberatus:s3 si recusat soluere in eadē re fingit non fuisse in effectu liberatus l3 fuerit ⁊ poterit cōueniri tam ipse ꝗ̄ etiā alij ⁊ q2 nō ꝯcordant in eadē re condēnabunt in estimatione:⁊ sic inspecto hoc futuro euētu[a] dicitur obligatio fuisse in pēdenti:l3 respectu presentis status nō esset in pēdenti:imo incerta : q2 quo ad talē liberationē clarum est ꝙ nō erat liberatus inquātum ad effectū:q2 clarū erat ꝙ erat liberatus.⁊ hoc voluit gl.in effectu in illo v̄.vbi obscure loquit:s3 q recusauerūt in eadem re soluere partes sine iusta cā ꝙ expediebat oībus solui tenebunt alijs ad interesse:q2 noluerūt soluere:vt.s̄.fa.her.l.heres.§.si icertū.nec stabit maiori parti.⁊ sic alij cogant velint nolint soluere in eadē re:q2 in his que sunt [communia] pluribus vt singulis nō statur maiori parti. vt.l. per fundū.de ser.ru.pred.⁊ hoc voluit alia glo.sup ver.immutatur.in fi.sed q2 discordāt se inuicē impediunt ⁊ deuenitur ad estimationē:vt voluit eadē glo.in fi.¶ In tex.nō em̄.no.istam regulā ꝑpter quā iste.§.semp alleg.quā intelligo qñ eadem vel maior ratio subest in ꝑsona heredum : vt in casu precedēti:al's 2 secus:vt in.l.legatarius.de leg.j.† ꝙ legatarius nō potest variare partē legati acceptādo partē:⁊ partē repudiando:q2 varietas in eadē persona reprobat : vt in.l.nōnunꝗ̄.de colla.bo. Sed quid si decedat plurib9 heredib9 relictis potest vnus acceptare:⁊ alter repudiare:q2 non sic reprobat varietas in ꝑsonis pluriū facit in.l.causis.de ꝓcura.⁊ idem solue contrarium formatum in eadē glo.Pone etiam exemplū in obligatione simplici certe quātitatis vel speciei q2 debitor principalis non pōt soluere partē creditori inuito:vt.l.tutor.§.lucius.de vsur.⁊ tamen vnus ex heredibus eius sit. vt no. Pet.post Cy.in.l.iij.de neg.gest.q2 hic est diuersa ratio. nā debitor nō soluebat totum qđ debebat heres. et illa erat sola ratio.potest etiā poni exemplum in.§.cato.in fi.q2 in stipulatione facti diuidui si principalis ꝓmissor facit pro parte nō euitat cōmissionem pene in totū ⁊ tamen si heres eius faciat pro parte sua bene euitat: quia nō cōmittitur cōtra nō facientē vt ibi patet.tunc autē dicit immutari conditio ex persona heredis quādo immutaretur aliquid qđ sit de natura obligationis.⁊ si insit al's secus.⁊ sic soluit contrarium.de leg.j.C.de priui.do.q2 priuilegium. de quo ibi non enumerat obligationem dotis vel actionem sed dabatur persone mulieris : ideo cū persona finit. Sunt enim quedā priuilegia que dantur persone:quedā actioni de dote:quedā cōtractui:vt no.per Bar.in.l.j.so.ma.¶ In tex.ibi: singuli insolidū tenentur.⁊ tamē vnus sine consensu aliorū nō potest seruitutē imponere in fundo hereditario cōmuni : vt.l.vnus ex socijs. de serui.rusti.predio. vnde hic cadit eadem oppositio que.j̄.fit in ver.ex quo quidē qñ stipulator decessit pluribus heredibus relictis vt stipulatio videatur euanescere ꝑpter difficultatem executionis eius.sed solue vt ibi soluitur ꝙ difficultas siue fit ex parte debitoris siue creditoris nō vitiat stipulationē a principio:vt.l.continuus.§.illud.j̄.eo.nec ex post facto resoluit.Et 3 istum tex.inducit Bart.in.§.cato.†ad qōnē statuti dicentis ꝙ homicida decapitet nisi habeat pacē ab herede occisi: ⁊ si occisus h3 plures heredes ⁊ vn9 solus facit pacē: an euitabit penā

[a] ¶ Aliū dicentē. Adde tex.cū gl. fi.quam ibi not. Ang.in.l.cū debitore. in fi.j̄.rē ra.habe.

capitis:nam dixerunt quidam q sic:quia vindicta pertinet ad
quẽlibet ex heredibus insolidũ ergo et facere pacẽ et iniuriam
remittere.et ita fuit terminatũ Bononie qd etiã Oldra.tenuit
sed Bar.contra.nam lz ad quẽlibet insolidum pertineat vindi
cta nõ tamen sequit q vnus possit facere alijs preiudiciũ sicut
hic quilibet tenet insolidũ:et tamẽ vnus sine alijs nõ põt serui
tutẽ imponere in illorum preiudiciũ. nã posset esse ille vnus ribal-
dus qui pro modica pecunia remitteret tãtã iniuriã in dedecus
aliorum.tenet tñ Bart.q stetur maiori parti p.l.suũ heredẽ.in fi.
cũ seq.ff.de pac.nam si hoc est fauore liberationis a debito pe-
cuniario potius a pena capitali.et de ista qõne vide per Bald.
in.l.ij.de libe.et eorum libe.vbi etiã querit an sufficiat habere pa-
cem a mortifere vulnerato cũ statutum de solis heredibus lo-
quatur.de hoc etiã per Bart. in.l.dãni.§.sabini.de dam.infec.
¶ In tex.ibi: sed quo casu.iste.§.congrue refertur ad primum
casum.§.de obligatione generis et alternatiua:si vnus ex here-
dibus volens liberari soluat vnam rem integrã vt repetat esti
mationem a coheredibus pro parte et hoc si vtiliter gessit: als
secus.potest etiam referri ad primũ precedẽtẽ casum tantũ ad
subauditũ si vnus ex heredibus cõuentus ad seruitutem pre-
standam:et condẽnatus non potuit eam prestare:quia coheredes
non cõsenserunt:et ideo fuit deuentũ ad officiũ iudicis merce-
narij ad estimationem totius seruitutis et eam soluit vt repe-
tat a coheredibus si requisiti sine iusta causa non consenserũt.
Sed tunc fortiter obst.quia licet obligatio ad ipsam seruitutem
cõcernat quẽlibet insolidum obligatio tamẽ ad estimationem
quia non trahitur videtur concernere quemlibet pro parte:vt not.
glo.ff.pxi.§.que incipit:qui viam.in fi.et.j.eo.§.in glo.que inci
pit:contra.ff.famil.hercisc.etc.si ita est iste soluẽdo totam estima
tionem soluit voluntarie. et sic videtur q nõ repetat per actio-
nem fami.hercisc.que datur quãdo ex necessitate per actionem
nego.gest.et hic dicit contrariũ.Sol.dicit Bar.singulariter q
imo hic ex necessitate habuit soluere:quia actio fuit proposita ad
seruitutẽ et sic insolidũ et quia nõ tradebat fuit necesse p officium
iudicis mercenariũ deuenire ad estimationem:et sic debuit esti
mari tota seruitus sicut tota fuit petita.hoc probatur hic subti
liter intuendo.Sed si estimatio peteretur iure actionis: pone
exemplum in stipulatione facti in qua post morã succedit obli
gatio ad estimationẽ tunc habet locũ cõtrarium: quia peteretur
a quolibet pro parte: nõ dico q in stipulatione seruitutis hoc
possit cõtingere:quia illa est stipulatio dandi in qua post moram
non succedit obligatio ad interesse:vt.l.vbi autẽ.in fin.j.eo.Et
ex hoc infero vltra Bar.in stipulatione facti q si post morã nõ
agatur ad interesse: sed ad ipsum factum ad qd potest agi licet
succedit obligatio ad interesse non vt precise cogatur ad factũ:
sed vt deueniatur ad estimationẽ officio iudicis si non vult fa-
cere:vt vult glo.expresse.j.eo.l.§.item si in facto.in.j.glo.mag.
q cum fiet estimatio ad soluendum interesse sicut fuit actũ ad
solidum factum per illum tex.ita intellectum sed si non ageret
ad factum sed ad executionem deberet agi pro parte heredita-
ria.et ita loquit glo.in contrariũ alleg.tene menti singulariter:
potest etiã dici et ita als hic dixi. Sed nunc reperio Ange.etiã
sentire q vnus de heredibus cũ teneatur insolidum ex stipu-
latione defuncti potest inuitis coheredibus imponere seruitu
tem in fundo cõmuni vt liberetur sicut fideiussor condẽnatus
potest tradere rem principalis debitoris et transferre dominiũ
lz non habeat:vt no.in.§.cato.per.l.si procura.§.si ignoranter.ff.
man.et per aut.si captiui.C.de epis.et cleri.hoc tamen casu non
potest hic loqui: quia nihil repeteret a coheredibus : cuius con-
4 trariũ hic dicitur: ergo etc. ¶ †In tex.ibi:insolidum heredes
actionẽ.Sz qd si vnus egit et obtinuit an hoc psit coheredibus:
videtur q sic per.l.loci corpus.§.vsusfructus.et.§.si fundum.ff.
serui.ven.Sed ibi loquit quãdo agitur confessoria pro seruitute
cõstituta hic agitur personali pro ea constituenda:vñ nõ prodest
alijs fm oẽs:sed an prosit sibijpsi vti seruitute.in glos.magna.
in fi.que incip.vbi enim sunt opi.cõtrarie Azo.q sic.Jo.cõtra
vtraq opi.est bona.Prima vt possit vti seruitute.i.commodo
seruitutis:quia aduersarius qui succubuit nõ potest ipsum prohi
bere ire per fundũ: vt in fi.habet in.l.per fundũ.de serui.rusti.
predi.Secunda est bona qtum ad ius seruitutis: quia nõ potest
ipsam cõstituere fundo cõmuni sine volũtate aliorum:vt.j.statim
5 subijcitur.¶ †In tex.ibi:acquiri seruitus nõ potest:sz nec etiã
stipulari potest vnus ex socijs seruitutẽ ad fundũ cõem postq
ipse solam cõstituere nõ potest nec ipso iure valet stipulatio:vt
j.eo.l.pluribus.§.et si placet.et.l.si vnus.de serui.rusti.predio.lz
oẽs simul sic nõ diuersis tẽporibus:et bene possent diuersis tẽ-
poribus constituere seruitutẽ:vt.l.receptum.cõia predi.Ratio
diuersitatis est:quia stipulatio nõ debet stare in pẽdenti : sed aut
statim valere aut nõ valere:vt.l.vsumfructũ.de stipu.ser.vñ sti
pulatio vnius anteq interueniat stipulatio alterius est nulla
nec postea recõualescit:nõ sic in iure reali qd potest stare in pẽ-
denti:vt.d.l.receptũ.circa fi.Sed videtur q per mortẽ stipula-
toris euanescat stipulatio : vt.j.eo.si sub vna.§.fi.vbi si alienat
fundum ad quẽ stipulatus est euanescit: sed heredis institutio
loco alienationis est:vt.l.peto.§.fratres. de leg.ij.Solu.aliud
cũ alienat inter viuos vt ibi : quia stipulatio non transit in illum
singularẽ successorẽ et sic si nõ extingueretur remaneret penes
illũ qui nõ habet fundũ qd stare nõ potest cũ seruitus requirat
predium dominans et prediũ seruiens : vt in.l.cõmunia predi.
Sed cũ alienat titulo vniuersali transit stipulatio in heredes:
et ideo cessat ratio inualiditatis : et eadem ratione si alienans
inter viuos eodem instanti cederet ius stipulationis vel ante
traditionem fundi : et sic anteq esset extincta non euanesceret
secus si post quia nõ valeret cessio tanq facta de actione extincta.
et hoc voluit Bar.in.d.l.sub vna.§.fi.

1 **Si tamen hominem.** †Glo.nõ intellexerunt istum.§.
fm Pet.quẽ oẽs sequũtur.et.h.d.in stipulatione generis vel
alternatiua lz vnus ex heredibus soluẽdo partẽ in vna re non
possit liberari:vt.ff.pxi.§.in prin.per sñiam tamẽ absolutoriã
et acceptilationẽ bene potest liberari : et idẽ in principali debi-
tore et fideiussoribus eius vt possint liberari pro parte:lz soluendo
nõ posset.h.d.quia illo casu cessat ratio que erat ne fiat solutio in
diuersis rebus.nã istud hic nõ potest cõtingere:quia liberatio fit
sine solutione partis.et tex.dũ dicit egero:expone:si succubue-
ro.sed gloss.intelligit.et obtinuero:et mihi soluta est pars:ideo
errauit quia tunc cõtrariet.§.precedẽti.et gl.nõ dat aliquã bonã
solutionẽ.¶ In glos.q incipit:liberatio contingat ibi vel erãt
duo hec vera. Dy. nã ibi quilibet est obligatus insolidum ad
eandẽ rem:ideo acceptilatio facta vni liberat oẽs:hic quilibet
ex heredibus erat obligatus pro parte: lz nõ possit liberari nisi
soluerit totũ:vnde videbat q haberent:vt plures rei debendi
et q acceptilatio facta vni pdesset omnibus.cõtrarium tamen
pz hic in tex.dũ dicit pars autẽ ceterorũ supererit : quia inspicit
obligatio non solutio vt operetur solũ in parte.¶ In glo.ibi:
statim liberatur : quia si debes mihi hoiem in genere nõ teneris
nisi ad speciem:si ergo libero te ab vna specie in.ex.video illam
elegisse:vt.l.cũ certis.de lega.j.et cũ acceptilatio toleret obliga
tionem ab illa specie tollit etiã ab omnibus alijs. Sed si libe-
ro te a dimidia vnius speciei remanes obligatus in alia dimi-
dia:vt hic.et ita vult glo.in effectu.

2 ☞ Fieri q interdum ponatur pro non fieri.
Stipulatio mihi heredique meo ire agere licere p fundũ tuũ:
an transeat cõtra heredes stipulatoris vel eius singulares suc
cessores si de ipsis nõ sit facta mentio.
3 Quando verba sonant in factum et stipulator habet prediũ nõ
dicitur stipulatio seruitutis nisi adijciatur causa legis ne vtili
tas predij deterioretur.
4 Si aliquis propter debitum alterius fuit exactus per represa-
lias an ab illo recuperet.
5 In stipulatione facti a principio et ante morã an solum factum
sit in obligatione et non interesse.
6 Quid post moram.
7 Licet succedat obligatio ad interesse:an tamen factum nõ desi
nat esse in obligatione.
8 Quod ad factũ non possit quis precise compelli si vult soluere
interesse et quid in obligationibus dandi.
9 Quod possit agi ad factũ nõ vt precise actor ipsum consequat:
sed vt consequat condemnationẽ ad interesse si non fiat.

1 **Item si in facto.** †Si vnus ex heredibus promissoris veniat contra in sti
pulatione facti indiuidui cõmittitur stipulatio ad solidum in-
teresse contra oẽs vcz pro hereditaria portione:et qd alij soluunt
ab illo recuperant sed si vni ex heredibus stipulatoris fiat con
tra cõmittitur stipulatio ad interesse pro parte illius tm̃ : sed ad
penã cõmittitur insolidum quo ad oẽs mero iure. tamen alijs
obst.exceptio qm̃ eorũ non interest.h.d.vsq ad.§.cato. Et pri-
mo loquitur quãdo decessit pmissor pluribus heredibus reli-
ctis:et vnus solus venit contra quo casu indistincte cõmittitur
stipulatio insolidum cum effectu:tam ad interesse vt hic:q etiã
ad penam.vt in.§.cato.post prin.ibi ab omnibus etc.et hoc vsq
ibi:contra.Secũdo qñ decessit stipulator pluribus heredibus
relictis:et vni soli fiat contra per promissorem.nam tunc distin
guitur aut non fuit cõmissa pena et queritur inquãtum conti-
netur ad interesse et non cõmittitur nisi pro parte illius etiam
mero iure:aut fuit pmissa pena et cõmittitur mero iure insoli-
dum non solum illi cõtra quẽ ventum est sed etiã alijs: tñ illis
obstat exceptio de equitate cũ non sint offensi.et hoc vsq ad.l.
seq.in ver.sed hec.Tertio ponit rationẽ diuersitatis inter pri-
mum casum et scdm:quare in primo cõmittit indistincte ad so-
lidum

lidum interesse vel pena: ⁊ tamē nō sic in scdo qꝛ in primo vno tantū ex heredibus promissoris cōtra facientis auferf cōmodum stipulationis insolidū ipsi stipulatori sicut si oēs cōtrafecissent: sȝ in secūdo casu si fiat cōtra vnum tantū ex heredibus alijs nō auferf commodū stipulationis: ideo ⁊ interesse nō cōmittitur in aliquo etiā mero iure postꝙ eorū nō interest: non enim pōt habere actionē ad interesse ille cuius nihil interest: ista enim essent inter se cōtraria: sed pena bene cōmittitur quo ad oēs mero iure: quoniā in illa nō inspicif interesse: ideo etiā vbi interesse deficit: consulif per. l. vt quis stipulef penā si vult posse agere. vt. j. e. stipulatio ista. §. al's. ex equitate tamē obstat exceptio ⁊ hoc ibi tradit. ¶ 2 † In tex. ibi per te nō fieri. no. ex eo qd. s. dixi si in facto ⁊ tunc exēplificat de nō facto qd interdū fieri ponif pro nō fieri: vt etiā dicit gl. in pn. l. Sed op. fortiter. nā si illa etiā alia stipulatio de qua sequif puta mihi heredibꝗ meo ire agere licere per fundū tuum vident stipulationes seruitutis: ⁊ tamē dicit eas cōsistere in facto: ergo bene dicit gl. in. §. huius. l. que incipit qui viā qui stipulaf seruitutem stipulaf factū cuius contrariū ibi dixi. Solu. negaf primū ꝙ iste sunt stipulationes seruitutis: imo simplicis facti personalis: ⁊ hoc voluit Bar. in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. j. e. ⁊ in. l. si sub. vna. §. fi. circa fi. ⁊ in. l. pe. de serui. rusti. pre. vbi dicit no. ꝙ tūc est stipulatio seruitutis quādo verba referunf ad ius: puta ius interesse ire agere per fundū tuū: sed quādo merum factū vt erat hic: tunc stipulatio est simpliciter facti personalis: ⁊ hic est magis effectus: qꝛ ꝭm hoc non transmitteref ad heredes promissoris vel stipulatoris nisi de ipsis fuerit facta expressa mentio: ⁊ ita fuit hic: ⁊ si alienaref fundus promissoris vel stipulatoris etiā post ꝙ stipulator incepisset vti cōmodo stipulationis nō trāsiret in emptorem obligatio actiue vel passiue: qꝛ res nō est affecta vitio reali. scilicet seruitutis: secus si esset stipulatio seruitutis: vt l. via cōstituit. §. si fundū. de serui. rusti. predio. sed idē Bart. in §. cato. in. vj. q. videf de directo tenere contrariū ꝙ imo iste sint stipulationes seruitutis: alias nō procederet istud qd dicif in secunda parte ꝙ si vnus ex heredibus stipulatoris prohiberef stipulatio penalis cōmitteretur oībus simul de rigore: ⁊ solus prohibitus ageret ad partem pene: imo tunc prohibitus ageret ad totā penā: ⁊ sibi soli cōmitteretur: ⁊ sic ostendif: nā tunc de neutra sui non transmitteretur stipulatio ad heredes: vt. s. dixi: sed transmittitur: quia facta est de ipsis mentio quo casu censetur noua stipulatio in persona heredū: ⁊ licet in persona defuncti fuerit vna in personis heredum multiplicabitur ⁊ tot censetur quot sunt heredes per illū. §. si quis ita. quē ita intellegit Pet. cuius intellectū Bar. ibi valde cōmendat per quē infert Pet. ꝙ si fuit stipulatus vsum fundo tuo mihi: ⁊ heredibus meis quilibet heredum habebit vsum insolidum acsi quilibet eorum fuisset stipulatus per se. Sed quando stipulatio est transitoria ad heredes de sui natura nō multiplicatur: sed est vna in persona omnium ⁊ ex his deciditur questio si duo fecerunt pacē: ⁊ alter alteri per se: ⁊ suos heredes promisit alteri recipienti pro se: ⁊ suis heredibus non offendere sub certa pena ⁊ vnus de heredibus fuerit offensus committitur sibi soli stipulatio penalis ad solidā penam mero iure: ⁊ cū effectu ac si ille fuisset solidam penam stipulatus: quia illa stipulatio est simplicis facti personalis: ⁊ ad heredes nō transit nisi quando facta est mentio. Tunc ipse oppo. cōtra hanc decisionē de isto. §. in. ij. parte vbi cōmittitur penalis stipulatio oībus simul ⁊ offensus nō potest petere nisi partem ad qd ipse respondit ꝙ iste erant stipulationes seruitutum: ⁊ sic transmittebanf ad heredes etiā si de ipsis nō fuisset facta mentio: ⁊ sic expressio eorum nihil operatur merito nō multiplicantur stipulationes in personis eorum. Sed illa que erat penes defunctū transit ad eos ⁊ diuidif inter eos cum sit de pecunia vnde Bar. sibi contrariaf in dictis iuribus super intellectu huius. §. breuiter videtur mihi dicendum ꝙ si stipulator nō habebat fundum: clarum est ꝙ neutra istarum stipulationū potest dicit stipulatio seruitutis: ⁊ ⁊ tunc nō haberet locū istud qd dicitur ī scda parte: qꝛ multiplicarentur stipulationes in personis heredū: ⁊ ille prohibitus ageret ad solidam penam ipse solus ꝭm ea que Barto. ibi dicit post Pet. in. d. §. si quis ita. ⁊ hoc per. l. j. cōia predi. Sed si ponimus ꝙ stipulator habebat fundum: ⁊ sic poterat esse stipulatio seruitutis: tunc adhuc dico ꝙ non est seruitutis: sed simplicis facti. de stipu. ser. s. locutus est vnde hic dari intelligeretur ꝙ iste nō sint stipulationes seruitutis: sed facti: qd etiā patet: qꝛ in eis succedit obligatio ad interesse: de quo interesse hic loquitur quod non esset in stipulatione seruitutis que est stipulatio dandi: nec ob. l. heredes. §. an ea. fami. her. ⁊ id quod dixit glo. in. §. ex his. in vlti. glos. mag. que incipit. vide licet in fi. qꝛ nō puto eam verā. qꝛ si nō protestaf seruitus agatur ad interesse: ȝ bene venit officio iudicis mercenario sicut in oibus obligationibus dandi: ⁊ ita intelligo. §. an ea. sed ȝ nō sint stipulationes seruitutis: qꝛ tamē cōtemplatione fundi stipulātis fuerunt interposite habēt similitudinē cum illa ꝗtum ad hoc: vt transeat ad heredes sicut transit ipse fundus: ⁊ sic nō multiplicantur in personis heredū: ideo nō cōmittitur soli prohibitio: sed oībus nō sic transfiref in singularē successorem postꝙ nō est acquisitū ius reale: ⁊ ista sunt de apicibus[a] iuris: ⁊ latissime speculationis. 3 † Adde dicit Spe. ꝙ qñ sonant in factū: ⁊ stipulator hȝ prediū nō dr stipulatio seruitutis nisi adijciaf cā vcȝ ne vtilitas predij deterioref. ideo si habes domū tuam iuxta meā: ⁊ promittis nō facere fenestrā in tuo pariete non est stipulatio seruitutis nisi adijceretur cā neusus domus mee deterioref: vt ipse no. eleganter in ti. de emp. ⁊ ven. §. j. ver. sed pone. que cauit vicino. ¶ In text. ibi teneaf. s. pro hereditarijs portionibus. vt in. §. cato. post prin. Sed quare teneaf postꝙ recuperant a prohibente: vt sequitur nōne melius fuisset dicere ꝙ nō tenetur vt vitetur circuitus respōdeo pro seruando iuris rigore: qꝛ cum ista obligatio descendat ex contractu defuncti perinde est ac si defunctus prohibuisset etiā vno tantū prohibēte qui personā eius representat quo casu fecisset cōmissa insolidum cōtra eū: ⁊ postea trāsmissa ad oēs heredes pro hereditarijs portionibus sed vt saluef equitas recuperantis ab illo quorū facto fuerunt dānificati: vt. l. iij. in fi. de cōdi. ob cām. Sed si obligatio non descenderet ex cōtractu defuncti ille solus teneretur qui deliquisset: vt. l. de pupillo. §. si pluriū. de ope. no. nuntia. nunc idē si ex cōtractu defuncti bonefidei. vt. s. depo. l. in depositi. in fi. cum l. seq. ⁊. s. cōmo. l. in commodato. §. si ex facto. Et qd hic dicif in interesse idem in pena vt in. §. cato. post princi. Item hic loquitur quando factum erat indiuiduū: sed si diuiduum contra solum prohibentem cōmittitur tam in pena quē in interesse: vt d. §. cato. ⁊. §. at si de eo. ⁊ hic in fi. glos. mag. ⁊ ad ipsum autē factum in dubiū agif cōtra quē lȝ ex heredibus insolidum: vt in §. ex his. ver. ⁊ idem. s. ea. l. ¶ 4 † In tex. ibi si fami. her. alleg. iste tex. per Jac. de are. Si aliquis propter debitū alterius fuerit exactus per represalias ꝙ ab illo recuperet qd est verum si propter verum debitū illius: nam illū liberat: vt. l. soluendo. de nego. gest. sed si propter pretensum ⁊ nō verū iniuria enim facta nō debet alteri nocere vt. l. si per imprudentiā. de euic. nisi cām prestitisset: vt hic: ⁊. l. exceptiones. de fideius. ⁊ patet ī. l. nā ⁊ seruus. de nego. gest. In scda parte. §. ibi insolidū cōmitteref stipulatio. l. quo ad oēs. etiā nō prohibitos ⁊ cuilibet acquiritur actio pro parte ad penā: sȝ solus prohibitus agit ad partē suā ceteri repellunf exceptione: vt sequif ⁊ sic patet ꝙ in penis cōmittendis nō inspicif interesse: quia committitur etiā ei cuius non interest: sed in eis exigendis inspicitur quia nisi intersit remouetur exceptione. Sed cōtra ꝙ nō remoueaf vt. j. eo. stipulatio ista. §. alteri. vbi pena cōmittitur: ⁊ exigif ab eo cuius nō interest. So. ille erat ibi de directo offensus vnde ⁊ hic iste prohibitus etiā si sua non interesset posset agere: qꝛ de directo offensus est per illū. §. hic vero alij nō sunt offensi. Sed contra ex quo nō sunt offensi nec etiā ei debet cōmitti de rigore vt. l. aduersus. s. de arbi. loquif quādo offensus est fideiussor qui compromisit: nā pena nō cōmittitur principali: ⁊ mero iure. So. ibi nō est offensus principalis vere vel interpretatiue: hic licet nō vere saltē tamē interpretatiue: qꝛ offenso coherede qui representat personā defuncti censef defunctus offensus quē alij etiā representant. Distingue ergo tres casus no. dum querif an in penis inspiciatur interesse: ⁊ dic aut ille cuius nō interest de directo offendif: ⁊ tūc pena cū effectu cōmittitur si fuit promissa sibi vel alteri cuius personā ipse representat vt. d. §. alteri. ⁊ hic inꝗtum loquif de ꝓhibito. aut nō fuit offensus directo sȝ per indirectū: ⁊ tunc aut nō sentit dānum: ⁊ cōmittitur mero iure nō cū effectu: vt hic prout loquif de nō prohibitis aut sensit dānum: ⁊ tūc cōmittitur cū effectu vt si offendif fideiussor qui pōt recuperare a principali nā per indirectū offendif principalis ⁊ sentit dānum vt. d. l. aduersus. aut nullo modo offendif nec vere nec interpretatiue: ⁊ tunc nec cōmittif nec exigif vt in ea. l. aduersus. ⁊ qd no. in glo. l. cum pena. eo. titu. in fi. ¶ Ultimo Bart. limitat istum tex. nisi ille prohibitus iret per fundū nomine oīm coheredū forte tanꝗ factor vel negotiorum gestor aliorum absentiū: nam tunc oēs censenf prohibiti: ⁊ tunc obst. exceptio vt in. l. si stipulatus fuero per te nō fieri. in fi. j. eo. 5 † Ex glo. mag. collige plura. Primo ꝙ in stipulatione facti a principio ⁊ ante moram solum factū est in obligatione nō interesse tempore aūt quo studebā dñs Christoforus de castiglioñ. dñs meus videbaf dicere contrariū ꝙ qui promittit factū videtur promittere interesse si nō fiat. cōtra quē alleg. l. si quid ab alio. de re iudi. in. §. j. vbi est text. de directo in contrariū dū dicit ꝙ si facit illud factū dicif fecisse qd promisit ergo ꝓmisit ipm factū allegabat etiā hāc glo. debes tñ scire ꝙ anteꝗ transeat tēpus

[a] ¶ Apicibus. dicit. d. Alex. ꝙ hec dicta Pan. cōtinent magnā diuinationē: ideo ipse sequif opin. Ang. i. l. si seru⁹ §. si pluriū. s. si qs cau. ⁊ Ange. hic. Imo. in. §. si qs vt. s. l. j. ⁊ ipemet ibidem Cy. post Pe. in. l. veteris. C. de ꝯhē. ⁊ cōmit. sti. Guil. de cu. Jac. bu. in l. iurisgentiū. §. pactorū. s. d pac. Raph. ⁊ Imol. ī l. si sic. la. ij. j. eod. Si autē plures principales facerent eadē ⁊ ꝓmitterēt quilȝ insolidū īuicē de nō offendēdo an cēseantur correi vt vno offenso oēs agere possint. vide p Bar. ī aut. hoc ita. C. d duo. reis. in. l. fi. j. ti. j. Bal. in. l. ij. C. de libe. ⁊ eorū lib. ipm p Pau. ī. l. si id qd. j. titu. j.

quo facere potuerit lz factum sit in obligatione non tamẽ põt agi: vt. j. eo. l. si ita stipulatus essem abs te. ꝙ tũ videt̃ intelligẽdum scz ad interesse. Sed ad ipsum factũ vt condemnet̃ ad faciendum nõ video quare nõ possit agi postq̃ est in obligatione ex hac glo. & obligatio est pura.

6 † Secũdo collige ꝙ post morã est in obligatione interesse. i. estimatio facti & ad eam potest agi recta via: vt in. l. stipulationes nõ diuiduntur. ver. celsus. patet in. l. j. in princi. de act. empt. lz secus sit in obligatione dandi in qua solũ superest officiũ iudicis mercenariũ: iuxta no. in. l. vinum. in fi. mag. glo. si cer. pe.

7 † Tertio collige ex glo. dũ dicit: & interesse ponẽdo. i. pro etiã ꝙ lz succedat obligatio ad interesse nõ tamen factũ desinit esse in obligatione: & sic non fit nouatio per hanc obligationẽ succedaneã que prouenit ex dispositione iuris: sed vtrũq; est in obligatione qualiter autem hoc fit an vtrũq; copulatiue an alternatiue. plene examinat̃ per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in q̃õnibus. Quid autẽ de stipulatione penali an per ipsam mouetur obligatio prima. dic vt in. l. ita stipulatus. j. e.

8 † Quarto collige quod ad factum nõ potest precise cõpelli si vult soluere interesse: sz ad dandũ bene cõpellitur: ideo nõ succedit obligatio ad interesse: vt. l. vbi autem. §. fi. j. eo. illud tamen nõ est semper verũ: q2 fallit q̃n est factum in obligatione legali: vt no. in. l. stipulatio. §. siue. de ope. no. nun. vel ex vltima volũtate: vt. l. fideicõ. §. fi. de lega. iij. & de hoc etiã plene per Barto. in. l. stipulationes nõ diuiduntur. in q̃õnibus.

9 † Quinto & vltimo collige ꝙ potest agi ad factũ non vt precise actor ipsum cõsequat̃: sed vt consequatur cõdemnationẽ ad interesse si non fiat &c. hic tripliciter ponit̃ practica in l. j. de act. emp. quã Bartol. examinat in. d. l. stipulationes. & ad istũ articu. adde que dixi in. §. ex his. ver. sed quo casu. quando ageret̃ cõtra vnũ solum ex heredibus promissoris: de materia autẽ istorũ tex. super glo. distinguit: sed nõ perfecte tangitur in Spe. de arbi. §. fi. ver. quid si plura. et versi. an autem. vbi oĩno vide sed plenius in. §. cato.

2 ☞ Si nomine bene ꝓmissum est aliquid indiuiduum vt domum fabricare: an vno ex heredibus ꝓmissoris contrafaciente: possit stipulator a quocunq; ipsorum petere totam penam. et nume. 5.

3 Si eam consecutus est ab illo qui nõ venit cõtra an ille recuperet oẽs expensas ab eo qui cõtra venit. & nu. 2.

4 Stipulatio rem restitui an diuidatur inter heredes: & quid in stipulatione rem tradi.

5 In stipulatione facti indiuidui quando vno ex heredibus ꝓmissoris cõtrafaciente cõmittatur stipulatio nisi ꝓ parte contrafacientis: & quãdo ad solidam penam.

6 Stipulatio amplius nõ agi an sit diuidua.

7 Stipulatio an & q̃n cõmittat̃ insolidũ q̃n factũ est diuiduum & promissor principalis facit pro parte tantum.
Quid in preparatorijs.
Quid si essent plura facta.
Quid si plures promiserunt.
Quid si contrafaciens fuit impeditus.
Quid in obligationibus dandi.

8 Statutũ si dicat ꝙ occidens decapitetur nisi habeat pacem ab heredibus offensi: an tũc sufficiat habere pacẽ ab vno.

Eadem dicemus. [§] 4.

Cato libro.

1 † Pena adiecta stipulationi cõtinenti indiuiduũ cõmittitur insolidum cõtra oẽs heredes ꝓmissoris: vcz quẽlibet ꝓ hereditaria portione etiã si per vnũ tantũ ex eis factum fuerit contra stipulationẽ hoc primo. Sed si stipulatio cõtinet factum diuiduũ cõmittit̃ contra illũ solũ ꝓ portione sua dũtaxat. hoc secũdo. Sed si ipse ꝓmissor veniat cõtra pro parte cõmittitur indistincte insolidũ si factũ erat diuiduum. hoc tertio et vltimo dicit totus. §. quẽ diuide: q2 primo ponit dictũ catonis bimẽbre vsq; ibi: ab oĩbus. Scđo ꝓsequit̃ vtrũq; mẽbrum declarando in quo casu locũ habeat quodlibet eorũ harũ ponẽdo exempla. & de primo membro duo: quoꝝ vnũ est affirmatiuum vt ita fieri: aliud negatiuũ: vt per te nõ fieri quominus mihi agere liceat per fundũ tuũ. de scđo sil'r ponit vnum negatiuũ: puta si ꝓmisisti nõ agere. & hoc vsq; ibi: & dicere hanc esse rõnem &c. postea in ver. sed videamus. addit exemplũ affirmatiuũ in stipulatione rati vt si ꝓmisisti titiũ heredẽq; suũ ratum habiturum. Tertio in. §. idem ponit rõnem diuersitatis inter primũ membrũ & scđm vsq; ibi: sed videamus. Quarto in illo ver. reuocat in dubiũ verum qđ supra posuerat ꝓ cõstanti. s. ꝙ stipulatio iter fieri & stipulatio ꝑ te non fieri quominus liceat ibi agere sunt stipulationes facta indiuidui: & querit an hoc sit verũ in stipulatione ꝑ te nõ fieri vt sic equiparet̃ stipu. iter fieri an autẽ sit stipulatio facti indiuidui & sic equiparetur stipulationi de rato. Azo respõdit ꝙ nõ eq̃paret̃ stipulationi de rato: q2 illa est diuidua: sed potius stipulationi iter fieri q̃ est indiuidua: & ibi stat tota scrupulositas tex. istius. §. q2 certa dicta sunt clara. & hoc vsq; quasi ad fi. ibi: q̃uis. Quinto & vltimo q2 supra dixerat q̃n vnus ex heredibus ꝓmissoris fecit contra determinat quid iuris q̃n ipse ꝓmissor faceret contra ꝓ parte: lz sit de facto diuiduo q̃tum ad hoc vt euitet cõmissionẽ pene: imo cõmitteretur pena insolidum cõtra eum etiã si in modico fecisset contra: ideo dicit Spe. in loco. s. ꝓxime alleg. ꝙ si promisisses dare centũ sub pena etiã si nõ soluisses. xcix. propter vnum nõ solutũ nõ cõmitteret̃ pena in totũ. facit aut̃. q rem. de sacrosan. eccle. & in. l. cõi diui. in prin. s. cõi diui. q2 quantum ad penã illa summa de centũ est in cõditione. s. si nõ solueris: & cõditio non recipit diuisionẽ: sed formaliter debet impleri: vt. l. q heredi. de condi. & demõ. Et aduerte ꝙ iste. §. fraternizat. cum. §. item si in facto q est de medulla istius: nã vterq; loquit̃ qualiter cõmittitur stipulatio secũdaria ad penã vel interesse: non autẽ qual'r cõmittitur principalis ad ipsum factũ indiuiduũ. de isto nihil in istis tex. lz Bart. in primis tribus oppositionibus quas hic facit aggrediatur hũc articulum qui magis cadit in. l. stipulationes nõ diuidunt̃. ex his que ibi no. perficit̃ nã Bar. hic tangit omnia: sed quedã dicta Cy. et Pe. in. l. ꝓ hereditarijs. C. de heredi. act. & hoc facit causa ordinãdi cõmentũ suũ sed in trib⁹. iste. §. generalior est q̃. §. item si in facto. imo ille. §. cum seq. loquitur dũtaxat de quatuor stipulationibus cõtinentibus indiuiduum. hic vero generaliter de quolibet indiuiduum continente. Item ille. §. loquit̃ tantũ de stipulatione continente indiuiduum: iste vero etiã de cõtinente diuiduũ. Item ille. §. solum loquit̃ q̃n vnus ex heredib⁹ ꝓmissoris facit contra vel vni ex heredibus stipulatoris fiat ꝯtra. iste vero tam de his loquit̃ q̃ etiam q̃n ipse ꝓmissor facit contra pro parte. et ꝓ illa parte implet vt sibi hoc nõ prosit. & hoc ptz in fi. ꝙ autẽ hic loquitur etiam q̃n vni ex heredibus stipulatoris fiat contra ptz circa fi. dum dicit ꝙ solus aget a quo fuit petitum lz in precedentibus loquatur q̃n vnus ex heredibus promissoris facit cõtra & sic in facto diuiduo non refert an vnus ex heredibus ꝓmissoris faciat contra an vni ex heredibus stipulatoris fiat cõtra: q2 neutro casu cõmittit̃ pena etiã mero iure nisi ꝓ parte illius. et hoc dixit gl. j. in fi. in. §. item si in facto. lz q̃n factũ est diuiduum distinguatur inter penã & interesse: vt ibi distinguit glo. Contra vero. §. generalior est q̃ iste in vno q2 hic loquit̃ solum quãdo cõmittitur stipulatio ad penam si fuit ꝓmissa ibi vero qualiter cõmittitur etiam ad interesse non fuit ꝓmissa. in prin. text. ibi: certe pecunie.

2 ¶ † Sed quid si nomine pene ꝓmissum est aliq̃d indiuiduum: vt domũ fabricare dixit Pet. ꝙ vno ex heredib⁹ cõtrafaciente potest stipulator a quocũq; ipsorũ petere totam penã: tamen debet offerre partẽ estimationis per. l. cum filius. de lega. iij. Bar. sup hoc dubitauit & indecisum reliquit. Ang. dicit ꝙ nihil habet offerre q2 tota domus debetur ei: sz si eam consecutus est ab illo qui nõ venit contra recuperat ille omnes expensas ab eo qui contraueniat. Illud tamen videtur verum quãdo factũ principaliter erat indiuiduũ vt tunc possit agere cõtra quẽlibet insolidũ ad solidã penã: sz si erat diuiduũ cõtra illũ solum & venit contra agit ad totã penã cũ effectu postq̃ est diuidua: alias ageret ad partem pene: vt hic & per hoc expedit quicquid dixit Bar. in. j. q.

3 ¶ † In tex. ibi: pro portione hereditaria: sed non cõtrafacientes recuperãt a contrafaciente: vt in §. item si in facto. ver. sz fami. her. per quẽ iste tex. supplet̃. & ille per istũ cũ illa verba ibi non ponunt̃: hoc tamẽ verũ cũ agitur ad penã diuiduã. si vero ad ipm indiuiduũ qđ principal'r deductum fuit in stipulatione tunc cõtra quẽlibet agit̃ insolidũ siue sit indiuiduum naturaliter vt seruitus: vt in. l. ij. §. ex his ver. & ideo siue accidental'r vt facta: vt. j. eo. stipulationes nõ diui. nã multa sunt facta que natural'r possunt fieri ꝓ parte & in stipulatione ꝓ parte deduci vt insulã fabricare fossam fodere & fundum tradi: sed postq̃ sunt deducta in totũ dicuntur indiuidua vt obligatio descẽdat in quẽlibet ex heredib⁹ insolidũ nec ponitur pro parte fieri vt cõtingat liberatio et sic sunt indiuidua quo ad obligationem & solutionẽ nõ quo ad contractũ.

4 † fallit tamen hoc in stipulatione rem restitui: nam restitutio est factũ indiuiduũ: q2 ꝓ parte fieri nõ potest etiã naturaliter si fienda est de re mobili: vt in. l. si duo. s. depo. & aliquãdo de immobili & tamen obligatio ad rẽ restituendã diuidit̃ inter heredes siue perueniat ex contractu bonefidei vt in. l. iij. §. si heres. s. cõmo. siue sit actio stricti iuris: vt in. l. in cõditione. s. de cõdi. fur. et. l. si plures. de vi & vi ar. nõ sic in stipulatione rẽ tradi que est diuidua sicut & alia facta quibus cõparat̃: vt ptz in. d. l. stipulationes non diui. ꝓpter qđ dicit Bart. & ipsam esse indiuiduã quo ad obligationem. Et assignat rationem diuersitatis quia rem tradi habet naturã meri facti in alijs quia statim post morã succedit

succedit in ea obligatio: vt in ea.l.ptz.ideo etiã in hoc sequitur naturã aliorũ factorũ: vt sit indiuidua quo ad obligationem. Sed obligatio rem restitui participat de natura dationis: qꝛ ꝓpter solã morã nõ statim succedit obligatio ad estimationẽ: sed re perempta bene succedit.ꝛ in hoc participat naturã facti: ideo in ea seruat̃ media via: vt sit diuidua quo ad obligationẽ: ꝛ indiuidua quo ad solutionẽ. ꝛ istud fuit de mente Dy.q oĩa facta posuit in duo membra: ꝛ rẽ restitui in alio membro reiectis opinionibus multoꝝ qui dicebãt obligationẽ rẽ tradi nõ differre ab obligatione rẽ restitui nec ecõuerso: sed esset fienda differẽtia ex quo ꝯtu descẽdant a bonefidei vel stricti iuris: ꝛ alij dicebãt an ꝯtus qui celebrat̃ verbis an ex eo q celebrat̃ re. quas oẽs opi. Bar. reprobat ꝑ illã.l.de cõdi.fur.ꝛ hec oĩa plene ꝑ eũ in.l.stipulationes nõ diuidunt̃.in.viij.ꝯrio. Sed cõtra Bar. argue ꝙ obligatio rem tradi sit indiuidua primo qꝛ licet in ea statim post morã succedit obligatio ad estimationẽ: attamen si debitor hꝫ facultatẽ rei tradende potest precise cõpelli ad tradendum ꝛ sic participat natura dationis: vt not. in.l.j.in prin.de act.emp.in glo.que etiã firmat.ꝛ tenet Bar.in.l.stipulationes nõ diui.in.viij.q.ver.ad tertiũ venio. preterea Bar.in tertio cõtrario illius legis dicit ꝙ obligatio fundum tradi nõ est indiuidua ea rõne ꝙ pars tradita nõ afferat vtilitatẽ tantã respectu partis quantã tota respectu totius imo affert sꝫ ideo est indiuidua ne si cõtrarium diceremus ꝯtingat ꝙ in duabus reb⁹ fiat sol.qꝛ si tradat partẽ liberaret̃ ab illa ꝛ ad alteram nõ poterat precise cõpelli: sed liberaretur soluendo interesse: ideo dicitur indiuidua ꝓpter hoc solum ne in diuersis rebus cõtingat so.fieri. Sed istud fundamentũ falsum est: imo potest compelli precise ad alterã partẽ si hꝫ facultatẽ tradẽdi: vt.s.dixi.et sic illud incõueniens non potest resultare ꝛ posito ꝙ esset verũ nõ sequit̃ ex eo ꝙ esset indiuidua quo ad obligationẽ: vt pꝫ in obligatione generis ꝛ alternatiua q̃ sunt indiuidue illa rõne tamẽ diuidue quo ad obligationem: lꝫ indiuidue quo ad solutionẽ: vt in.l.ij.§.j.in fi.ꝛ ibi no.in vlt.gl.mag.ꝛ etiã in.§.ex his in.j.col. Preterea tex.habemus multos ꝙ obligatio rem tradi ex vltima voluntate diuidit̃ inter heredes: vt.l.turpia.§.fi. et.l.si tibi homo.§.si fundũ.de leg.j.cũ multis si.ideo vr̃ dicendum ꝙ eiusdẽ sunt nature cũ obligatione rem restitui. Et hoc quidã dixerũt dicẽtes ꝙ lꝫ in.l.stipulationes nõ diui. rẽ tradi. iungitur cum alijs factis solũ assimilat̃ eis in hoc ꝙ est indiuidua sicut ꝛ alia facta nõ tñ per oĩa sed quo ad sol.tñ: alia vero etiã quo ad obligationẽ.et hoc maxime vr̃ verũ qñ ordinat̃ ad traditionẽ dñij vel quasi dñij vt est illa qua tenet̃ vẽditor.nam puto sine dubio eã diuidi inter heredes.ꝛ hoc est vtile: qꝛ nõ ꝯ agi nisi ꝓ parte cõtra aliquẽ istorũ: ꝛ cõdẽnatio fieri ꝓ parte: lꝫ traditio nõ possit ꝓ parte fieri: vt in.l.si duo.in fi.s.depo.si ageretur insolidũ puniret̃ tanꝙ plus petens: sed do. Rapha. tenet ecõuerso ꝙ obligatio rem restitui est indiuiduũ: sicut obligatio rem tradi.ꝛ ad hoc.l.iij.§.si heres cõmo. Rñdit ꝙ ꝯ intelligi in obligatione secũdaria q̃ cõtrahitur ad estimationẽ quia res nõ restituit̃ ꝙ est vna truffa ꝛ nõ potest tolerari: ꝛ expresse cõtra illã.l.in cõditione.de cõdi.fur.vbi cõdictio furtiua diuiditur inter heredes: posito autem ꝙ obligatio rem restitui vel rẽ tradi diuidit̃ inter heredes: si tamẽ vnus eoꝝ habet facultatem rei restituende vel tradẽde: põt insolidũ cõueniri qꝺ est mirabile vt det̃ actio in plus ꝙ sit obligatio: vt.d.§.si heres.in fi. hoc tamẽ qñ descẽderet ex ꝯtractu bonefidei. Si aũt esset actio stricti iuris distinguit̃ an cõcurrat cũ ea rei vendi.ꝛ idem quia attrahit ad se naturã illius que est vt detur cõtra possessorem nisi fuerit lis contesta.in ea qꝛ diuidit̃ inter heredes sicut actio ꝑsonalis: vt.l.ij.§.fi.de preto.stipu. Sed si rei vẽdicatio nõ concurrat datur ꝓ parte cõtra quẽlibet: lꝫ vnus habeat facultatẽ rei tradẽde: ꝛ nõ cõtra illũ solũ: vt.l.si tibi homo.§.cũ fundũ.de leg.j.ꝺm Bar. qui in hoc secutus est Dy. qui dicit ista verba in.l.si fundũ.§.si tu ex parte.ad le.fal.ꝛ sic Bar. sentit ꝑ hoc ꝙ obligatio rem tradi: qñ cum ea cõcurrat vẽditio sit diuidua: ꝛ non detur nisi ꝓ parte cuius contrariũ voluit in.l.si stipulationes. Ego autẽ dico in hoc vltimo arti.ꝙ est in obligatione rem restitui cũ habeat similitudinẽ cũ rei vendi.sit verũ indistincte ꝙ siue sit bonefidei siue stricti iuris: lꝫ diuidatur inter heredes si vnus solus habet facultatẽ rei restituende solus ipse possit cõueniri insolidũ etiã si cũ eo non concurrat rei vendicatio ꝑ illũ §.si here.ꝛ.l.si plures.de vi ꝛ vi ar. distinctio vero Dyñ. locum habet in obligatione rem tradi. Nam.ll.alleg.per eum de illa tamen loquunt̃: vt si cũ ea concurrat rei vendicatio detur insolidum contra illũ lꝫ sit personalis: vt not.gl.in.§.si tu ex parte. als secus: vt in.§.si fundum. ꝛ per predicta sunt expedita oĩa que tangit Bart.in tribus primis oppositionibus per multa verba cũ distinctione posita per eũ satis infrascata:[a] ꝛ etiã ea que not.in.l.stipu.in.viij.contrario.ꝛ partẽ de his que ipse no.

in.iij.oppo.eiusdem.l. ¶ In tex.ibi: veluti vel fieri vel nõ fieri. dic prima stipulatio iter fieri esset stipulatio seruitutis. secũda vero simplicis facti personalis qꝺ tñ dic: vt dixi in.§.item si in facto. Sed tũc oppo.ꝙ si stipulatio iter fieri est stipulatio seruitutis: ergo est hic casus qui stipulatur factũ: qꝛ si supra dicit factum ꝛc.contra ea que dixi in.l.j.§.j.sed ꝙ interdũ stipulor seruitutem vie vel itineris: ꝛ tunc est stipulatio dandi: ꝛ nullũ continet factũ nec tenetur ꝓmissor nisi pati: tamen istud pati non est in obligatione: vt ibi dixi nec tenet̃ aliquid facere: vt.l.quoties.la.j.de serui. Sed si stipulor iter fieri vel viam tũc stipulor seruitutem etiam ꝛ factũ: puta vt sternas locũ per quẽ habeam intrare: ꝛ cõcedas mihi ius itinerandi.ꝛ hoc voluit dicere glo. hic ꝙ cõtinet vt iter fiat ꝛ prestetur: ꝛ tunc põt ꝓcedere opi.ibi no.ꝙ cõtinet ius ꝛ factũ: ꝛ vtrũꝙ est in obligatione. † Aduerte aũt ꝙ illud qꝺ hic dr̃ vt vno ex heredib⁹ ꝓmissoris cõtra faciente in stipulatione facti indiuiduum cõmittat̃ stipulatio ad solidam penã vel interesse recipit quadruplicem limitationẽ.

5 Prima est qñ stipulatio esset pretoria ad factũ al's ꝓpter equitatem pretoris nõ cõmittitur nisi ꝓ parte cõtrafacientis: vt est casus singularis ꝺm intellectũ Bar.i.l.penalis.§.iul.ad le.fal. facit.l.j.§.incertã.de pto.stip.hoc tñ verũ in heredibus ꝓmissoris: sꝫ in ipso principali ꝓmissore secus qꝛ cõtra ipm cõmittet̃ insolidum: lꝫ esset pretoria: vt in.d.l.stipulatione.de dã.infec.ꝛ hic ꝑ Bar.in.ij.q. Scõa ꝓcedit qñ ex cõtrafactione vnius heredis auferret̃ totũ cõmodũ stipulationis vt in illa stipulatione per te nõ fieri quominus mihi agere liceat: vt ptz in ver.vt in illa al's secus: pone exemplũ in facto affirmatiuo si qs ꝓmisit mihi facere domũ sub pena: vnus ex heredib⁹ nõ vult facere ꝛ sic venit cõtra: alius facit totam domũ: certe lꝫ factũ sit indiuiduum tamẽ nullũ cõmodũ mihi aufert̃ ex ꝯtrafactione vnius ꝙ in nihilũ pena cõmittit̃. ꝛ hoc dico per istũ text.a ꝯrio sensu: qꝛ cessat ratio de qua hic. Tertia limitatio qñ obligatio descendit ex ꝯtu defuncti al's solus cõtraueniens teneret: vt in.l.de pupillo.§.si pluriũ.de no.ope.nun.ꝛ.l.fi.ad silã. Quarto qñ descenderet ex cõtractu defuncti tñ actio esset bonefidei: qꝛ cõtra solũ contrafacientẽ cõmitteret̃ insolidum: vt in.l.in depositi.s. deposi.cũ.l.seq.ꝛ.l.ex incõmodato.§.si ex facto.s.cõmo.vel dic melius ꝙ ibi nõ agebat̃ ad interesse ex ꝓmissione defuncti: qꝛ obligatio depositi contrahitur solũ ad rem restituendã non vt dolus malus adsit tamen venit ex dispositione legali: ideo si vnus ex heredibus dolum cõmittat obligatio legalis: licet ex eodẽ contractu descendit non contrahit̃ nisi contra illũ solum: sed quando descendit ex ꝓmissione defuncti vt qꝛ expresse promisisset dolũ malũ nõ cõmittere in deposito: vt in prin. huius legis: tunc vno ex heredibus cõmittente obligatio ad penam vel interesse cõmitteret̃ cõtra oẽs heredes.ꝛ ita intelligo illas leges per illũ tex.qꝛ tunc de directo veniret̃ contra ꝓmissa per defunctũ.ꝛ hec est veritas lꝫ doc.non tangant. Sed si oẽs heredes cõmitterent dolũ etiã nõ precedente illa promissione: tunc aut non in restituendo: ꝛ quilibet tenet̃ ad estimationẽ ꝓ parte aut alio modo in faciendo vel negligẽdo: ꝛ tunc quilibet tenet̃ insolidum: ꝛ habent̃ tanꝙ plures rei debendi licet reuera non sint ꝛ vno soluente alij liberantur ꝛ hec habent̃ in.l.si duo.ꝛ in l.si vt certo.§.si duobus vehiculũ.in fi.s.cõmo.que sunt.ll.difficiles ꝛ per ista sunt expedita omnia que tangit Bar.in quarta opp.cũ seq.vsꝙ ad distinctionẽ suã quã facit post eas inclusiue lꝫ per multa verba ꝛ sua distinctio nõ est necessaria qꝛ per ꝓdicta intelligitur quicquid in ea boni est sine confusione.ꝛ iste est primus articulus principalis pertinens ad materiã huius.§.

6 ¶ † In text.ibi: veluti amplius nõ agi.no.ꝙ ista stipulatio est diuidua sed hoc verum ꝺm Dyn.qñ actio prima cõpetebat ad diuiduum vt est hic secus si ad indiuiduũ vel ad speciem.ꝛ hoc etiam tenet Bar.in.v.q. Item intellige tex.ꝙ pena cõmittat̃ ꝓ parte si vnus ex heredibus venit cõtra si nõ fuit opposita exceptio agenti: sed si fuisset opposita: ꝛ obtinuisset opponens nõ cõmitteret̃ pena in aliquo: qꝛ non debet habere penã ꝛ restitui vt in.l.stichũ.§.si pactũ.s.de pact.et.l.apud celsum.§.labeo.de do.excep.nisi esset apposita clausula rato manente pacto: vt in l.qui fidem.de transact.ꝙ autem dixi in stipulatione amplius nõ agi. Item ꝺm Ange.in stipulatione de nõ mouendo vel faciendo cõtrouersiam vel de nõ imbrigando vel faciendo querimoniã: de quib⁹ in.l.nõ solũ.§.si status.de ꝓcur. Sꝫ in stipulatione titiũ heredemꝗ suũ ratum habiturũ.dicit Bar.hic in ij.q.ꝙ in illa stipulatione cõmittit̃ pena ꝓ parte contrafacientis tantum etiam si actio prima cuius occasione interposita est erat sup indiuiduo si talis stipulatio rati erat pretoria ꝑ illum §.iul.sed si nõ erat pretoria tũc idẽ qꝺ in stipulatione amplius non agi. Ultimo qꝺ dicitur hic habet locũ in stipulationibus facti diuidui: sed in stipulatione dandi nõ licet actio sit indiuidua: qꝛ vno ex heredibus dante: ꝛ alio non dante committitur

a ¶ Infrascata.d. Alex.dicit hꝺ saluari posse opin. Bar. lꝫ Ro.etiã contra Bart.teneat vide hic ꝑ eum.

pena insolidũ: vt.j.l.proxi.§.fi.⁊ hic in gl. que incipit.j.l.proxi. qđ dic vt ibi declarabo: ⁊ per predicta sunt expedita: ⁊ alia que Bart. tangit in sequẽtibus oppo. post predictã distinctionem scđam vsq; ad tertiã distinctionẽ inclusiue vsq; ad questiones: 7 sꝫ per plura verba. ¶ †In fi.tex.ibi ꝗuis ipse dñs.idest principalis promissor. No. ergo ꝙ etiã quando factũ est diuiduũ si principalis promissor facit pro parte tantũ committit̃ stipulatio insolidũ qđ intellige etiã si prima stipulatio esset pretoria: qꝛ equitas pretoris nõ iuuat eũ vt possit totũ facere: sꝫ bene iuuat heredes. limita tamẽ quãdo interuenit stipulatio penalis al's ad interesse cõmitteretur solũ pro parte pro qua venit ꝯtra vt.j.rẽ ra.ha.si procurator. Item scđo locũ habet hoc in extraiudicialibus vel etiã in iudicialibus decisorijs: vt.j.l.proxi.§.fi. secus in p̃patatorijs in quibus committit̃ pena insolidũ mero iure. Sed obstat exceptio de eq̃tate: qꝛ in illis mitius ꝓcedi tur ad hoc est casus in.l.si seruus.§.si pluriũ.si qs cau. qđ dic vt ibi dixi. Tertia limitatio est qñ erat vnũ factũ: ⁊ ipse fecit ꝓ parte: si autẽ plura. ⁊ ip̃e fecit vnũ ⁊ aliud nõ: tunc pena committit̃ ꝓ parte nisi fuerit dictũ expresse contrariũ ꝙ cõmittat̃ si p̃dicta vel aliqua predictorũ obseruata nõ fuerint: et ita cõiter dicunt notarij: ⁊ hec habent̃ ĩ Spe. de arbi.§.fi.ver.qđ si plura. Quarta limi. qꝛ loquit̃ qñ esset vnus solus debitor: sꝫ si plures. ⁊ vnꝰ faceret partẽ suã alius nõ esset idẽ qđ in pluribus heredibus vnius debitoris: vt not. in.eo.§.versi.vt autem. Ultimo limita oĩa predicta vbi nõ faciens fuerit impeditus: qꝛ tunc de equitate penã euitat tã in obligatione facti per.l.si vehẽda.§.idem iuris.ad.l.rho.de iac. ꝙ in obligatione dãni si propter paupertatem superuenientẽ nõ dedit: vt in Spe. de loca.§. nunc vero aliqua.ver.xxix. qđ etiã tenuit Jac.bu.in.d.§.si pluriũ. ⁊ Bar. hic. Itẽ illa distinctio inter dationẽ ⁊ factũ: licet fiat de iure ciuili nõ fit de iure canonico: vt no.in.c.suam.de peñ. ⁊ ex predictis habes quicquid est hic vtilitatis exceptis duabus.q. vltimis quas ponit hic Bar. de quibus tamẽ tetigi in.§.item si in 8 facto. ⁊.§.cetera. †Ultimo Ange. dicit hic aliqua bona verba quãdo statutũ diceret ꝙ occidẽs decapitet̃ nisi habeat pacem ab heredibus offensi. an sufficiat habere pacẽ ab vno. nã Bar. tenet ꝙ nõ: sed requirat̃ maior pars Ang. videt̃ dicere ꝙ in maiori parte nõ debet cõputari mulier[a] quoniã ad ipsam nõ pertinet vindicta sanguinis nec manualiter eã facere teneat̃ ꝑ gl. que est in.c.j.§.ho autẽ no.in fi.mag.glo. qui feu. dare pos. dicit etiã ꝙ si vnus ex heredibus esset de familia vel cõsortio occisi: ⁊ alij essent extranei ille solus preferret̃ omnibus quoniam ad ipsũ petinet vindicta plusq̃ ad alios. ar.l.j.cũ seq. de libe.cau. ⁊.l.iul. si quis omis. causa testa. ⁊ remittit ad no. ĩ addi. Spe. de treug. ⁊ pace. vbi alique questiones no. ponunt̃ circa hunc articulum. dic ⁊ vltimo ꝙ ante condẽnationẽ factã de crimine sufficeret habere pacẽ ab vno per.l. sub hac. qui ⁊ a qui. ⁊ si facta esset alijs presentibus: ⁊ nõ cõtradicentibus: etiã post condẽnationem sufficeret: qꝛ viderent̃ alij cõsentire per.l.cõsilio.§.fi. de cura. furio. ⁊ idẽ si essent absentes ⁊ sciuissent ⁊ potuissent prohibere: ⁊ nõ fecerunt nec prohibuerũt. Paulus.

a ¶ Mulier. vide ad hoc qđ voluit idem Ang. cõsi. cclxxxvij. ⁊ vide que posui.s.i.§. ex his.

b ¶ Cõsuluisse. vide eũdẽ ꝯs.ccxv. Lu.ro.ꝯs.lxxiiij. Frã. de are. cõsi. cvij.

1 **Si is qui.** †Stipulationes de quibus hic licet cõtineant factũ indiuiduũ quatenus tamẽ cõmittuntur ad penã vel interesse dicunt̃ diuidue. h.d. facit quod no. glo. in.l.ij.§.j. qui incipit. qui viam.s.eo.in fi. ¶ In text.ibi pluribus heredibus relictis subaudi: ⁊ omnibus fuit res euicta qꝛ vẽditor nõ defendit vel qꝛ nõ plene. ⁊ si omnibus heredibus stupulatoris fuit contrafactũ: ⁊ in hoc differt a precedentibus.§. qui loquunt̃ quãdo vni tantũ vel ab vno tatũ ex heredibus fit cõtra ⁊ ista stipulatio est penalis quatenus duplũ excedit simplũ ⁊ cõtinet principaliter factũ indiuiduũ qꝛ promittit de faciendo qđ nõ põt fieri pro parte vt in fi. Sequẽtes autem stipulationes cõmittuntur ad interesse ⁊ similiter principaliter cõtinet factum indiuiduũ vt in exẽplis qđ declara vt colligitur ex glo. ¶ In tex.ibi ex parte recepta sunt iste tex. innuit qđ aliud si ex parte stipulantis vt in exẽplis.s. positis. ⁊ aliud in heredibus promissoris vt statim sequit̃ sed ista nõ est eius intẽtio que diuidua sunt ex parte vnius: sunt etiam ex parte alterius. vt.s.eo.l.ij.§.ex his. sed vult dicere ꝙ lꝫ illud qđ cõtinent iste stipulationes scđario vt pena vel interesse sit diuiduum vt in exemplis supra positis illud tamẽ qđ continet principaliter qđ incumbit promissori ne stipulatio ad penã vel interesse cõmittatur est indiuiduũ. Et no. ꝙ defensio est indiuidua: qꝛ non potes me defendere pro parte: ⁊ pro parte nõ vt euites penã: ⁊ ita loquit̃ hic. Similiter si cõtra te ago nõ potes te defendere pro parte: ⁊ pro parte non sed si sunt plures cõuenti. ⁊ vnus se defendit alter nõ põt expediri iudiciũ: ⁊ differri quo ad aliũ: vt l. non idcirco.s. de iudi. ⁊.l. de vnoquoq; de re iudi. ⁊ vtrobiq; per Bar. sufficiẽter. ¶ In gl. que ĩcipit stipulatio. ibi: qua agitur: vt destruat̃ qđ factũ est: imo qꝛ agatur ad interesse: qꝛ non fuit destructũ: illa enim que datur ad destruendũ competit cuilibet insolidum ₰m docto. qui reprehendunt hanc glo. cum distinctio nõ possit fieri pro parte: sed intentio glos. fuit ꝙ licet nõ possit pro parte ob. tamẽ actio ad destruendum cõpetit cuilicet pro parte sicut videmus in actione depositi. ⁊ commodati que dãtur ad restitutionẽ rei: ⁊ diuidunt̃ inter heredes vtriusq;. ⁊ tamẽ restitutio nõ põt fieri pro parte vt in.l.si duo.s.depo. ⁊ in.l.iij.§.si heres cõmo. sed quicquid sit in illis in hoc doc. tenent qđ dixi. in alia glo. mag. vel scđo hec vera scđm oẽs. ¶ In fi. glo. ibi sed secus in heredibus fructuarij: ista glo. nõ bene loquitur innuit enim ꝙ finito vsufructu per mortẽ vsufructuarij: ⁊ heredes eius teneant̃ ad restitutionẽ vsuffructus qđ nõ est verum qꝛ ille redit ad proprietatẽ ipso iure: sed dic ꝙ tenet̃ ad restitutionẽ rei corporalis in quã habuit vsumfructũ ⁊ de hoc loquitur tex. ꝙ nõ potest fieri pro parte.

2 ☞ Uerbum merũ quid importet.

3 Introducta per statuta quãdo dicant̃ ciuilia ⁊ quãdo pretoria.

1 **Stipulationum.** †Hic ponit̃ tertia diuisio stipulationũ quadrimembris: nã omnis stipulatio siue contineat dari siue fieri: item sit diuidua siue indiuidua vel est iudicialis vel pretoria vel cõuentionalis vel cõis. de quibus pone exemplũ: vt in tex. vsq; ad.§. stipulatio. Et aduertendum qꝛ scđm membrũ de stipulatione pretoria recipit aliã diuisionem bimembrẽ: qꝛ oẽs pretorie vel sunt iudiciales vel conuentionales vel cões.j. de preto. stipu.l.j. in prin. ⁊ sic iudiciales ⁊ conuentionales: ⁊ cõmunes de quibus hic nõ sunt pretorie nam aliquando reperiuntur pretorie: ⁊ loquit̃ ibi. aliquãdo nõ loquitur hic ⁊ sic soluitur contrarium prime glo. ¶ In tex. ibi mero iudicis officio: expone iudicis. scilicet pretoris viuentis: ⁊ dic mero qꝛ pretor mortuus de illis se nõ impedit nec eas adinuenit per sua edicta: sed iudex qui cognoscit deꝰ causa cum debeat habere equitatem pre oculis: vt in.l. ꝙ si ephesi. de eo qđ certo loco. facit eã interponi vbicunq; equitas suggerit: vt est casus de dolo: vt in.l. creditor. de pig. ac. ⁊.l. si post actum de rei ven. ex equitate illarũ.ll. ⁊ etiam si esset casus in quo per nullam.l. prouideretur. ⁊ iudici videret̃ equũ interponi cautionem posset facere interponi eã ex arbitrio sibi dato a lege per illam.l. ꝙ si ephesi. pretorie vero sunt que proueniunt ex mero pretoris mortui officio vt sunt ille que fuerũt inuente per p̃torem in suis edictis: de quibus.j. de preto. stipu. cum tit. seq. ⁊ in tit. de dã. infec. ⁊ in ti. vt leg. no. ca. ⁊ ideo dicuntur ex mero pretoris officio: quia pretor viuus seu iudex nihil ex suo arbitrio põt augere seu minuere de eis: sed debet sequi formã traditã ex 2 edicto pretoris: vt.j.eo.l. ex conuentionalibus: †⁊ sic no. significatum huius verbi merũ nam dicit̃. idest purũ sine administratione alterius.s. de iurisd. om. iudi.l. imperiũ. per qđ dicit Ange. se consuluisse[b] ꝙ si statutũ diceret ꝙ a mera interlocutoria nõ poterit appellari: sꝫ a nõ mera sic. Sed si iudex pronũtiauit instrumentũ mandandũ fore executioni poterit appellari: qꝛ licet sit interlocutoria tamẽ nõ mera: qꝛ illa est mera que fertur inter principiũ cause ⁊ finẽ: ⁊ sic post eã sperat̃ diffinitiua: vt no. in Spe. de sen. iudi.§.j. circa prin. ⁊ aliã post se nõ expectat diffinitiuam: lꝫ si interlocutoria qꝛ nõ seruato ordine iudiciario qui debet seruari in diffinitiua: vt.l. prolatã. C. de sentẽ. Et dicit ꝙ multi doc. bononie se subscripserũt: lꝫ quidã Padue cõtradixerunt: ⁊ placet sua determinatio. ¶ In glo. mag. ibi: itẽ differunt qꝛ pretorie ⁊c. hec vera: vt patet ex his que dixi super litera: alie due differẽtie glo. videt̃ ponere nõ sunt vere: quarum vna est ꝙ pretorie interponant̃ iudicis officio nobili iudice adito principaliter ob hoc ipsum iudiciales vero iudicis officio mercenario iudice adito principaliter propter aliud nã lꝫ frequenter ista cõtingant tamen nõ semper: vt videmus in cautione rati que est pretoria: ⁊ que petit̃ a procuratore actoris: nã iudex fuit aditus propter aliud per ipsum procuratorem: ⁊ reus per modũ exceptionis: ⁊ sic officio mercenario petit eã interponi: ⁊ econuerso. Reperit̃ cautio iudicialis peti officio iudicis nobili iudice adito ob hoc ipsum vt in casu.l. in omnibus.s. de iudi. nã illa cautio nõ est pretoria quãdo peteret̃ ab eo qui tenetur in diẽ vel sub cõditione ex cõtractu inter viuos: sꝫ est iudicialis ex equitate illius.l. Aliã differentiã ponit glo. que dicit ꝙ pro pretoria stipulatione nõ põt adiri nisi iudex ordinarius subaudi habẽs imperiũ: sed iudicialẽ põt facere interponi quilibet iudex etiam delegatus vel magistratus municipalis habens simplicem iurisditionẽ: illa differentia dependet a precedenti: qꝛ si precedens esset vera illa etiam esset necessaria: quia que expediuntur iudicis officio nobili sunt de imperio: ⁊ non possunt expediri per aliũ que vero mercẽnario sunt de simplici iurisditione: ⁊ deseruiũt actioni proposite: ⁊ ea que iure actionis expediuntur sunt de simplici iurisditione: sed qꝛ illa nõ est vera nec

vera nec etiã ista. vnde dic ꝙ siue sit pretoria siue iudicialis si pro ea interponenda principaliter iud ex adeat̃ dʒ adiri ordinarius habẽs imperiũ:si aũt incidẽter tũc etiã delegatus qui de cã cognoscit:ꝛ qlibet alius inferior põt facere eã interponi. Circa fi.gl.ibi cões aũt sunt:nec in ista pte gl.sentit:nõ enim dʒ inspici principaliter vel secũdario ad cognoscendũ q̃ sint cões: sed est dicendũ ꝙ ille sunt cões q̃ reperiunt̃ in qbusdã casibus ꝓuisis a ꝑtore mortuo.ꝛ in qbusdã nõ:sed ab alijs legũ cõditoribus vt ptʒ in stipulatione duple q̃ inuentione aĩalium prouisa fuit ab edicto ediliũ curuliũ qui erãt ꝑtores.ꝛ in qbusdã nõ sed ab alijs:vt pro rebus ꝑtiosis.ideo sumẽdo istud verbuʒ generaliter.ista stipulatio duplex est cõis dʒ intelligi mõ quo dixi. Itẽ ptʒ in rem pupilli saluã fore q̃ qñ prestat̃ pupillo fuit ꝓuisa a ꝑtore.ꝛ qñ prestat̃ cõtutori nõ fuit a ꝑtore ꝓuisa:sʒ per alios iuriscõsultos:vt i.ll.hic allegatis in gl. ¶ †Ultimo Bar. dicit hic vnũ ꝓpter qđ semp allegat̃ ꝙ si aliqua introducant̃ ꝑ statuta si quidẽ facta essent a ppl'o vel cõsilio generali qđ represẽtat ppl'm:vt no.gl.q̃ sit lon.cõsue sup rubrica nõ dicerentur ꝑtoria:sed ciuilis si aũt ab aliquo magistratu ꝑpetuo vel tpali: vt a comite vel marchione[a] epõ vel legato de latere diceret̃ pretoria facit.l.forma.C.de offi.ꝑfec.preto.ꝛ est hoc vtile qꝛ pretorie requirunt fideiussores,posito ꝙ per verbũ cautio esset ꝓuisum vt.j.de preto.stipu.l.ꝑtorie satisdationes.sed ciuiles inuente ꝑ hoc verbũ cautio nõ requirunt fideiussores vel pignora:sʒ simplicem ꝓmissionẽ solennẽ:vt in.l.sancimus.C.de ver.sig. Iteʒ qꝛ actiones descendentes ex edictis ꝑtorijs sunt annales lʒ edicta sint perpetua sed ciuiles sunt perpetue:vt.l.ij.C.de cõsti.pecu.hoc tñ vltimũ est in ꝑtorijs penalibus vel q̃ dant̃ ꝯ regulam iuris cõis ex aliqua specialitate:vt.l.in onerarijs.ꝰ.ʒ cũ testes de act.ꝛ obli.non in persecutorijs:ꝛ que dantur scđm regulam. qđ dicvt institu.de perpe.ꝛ tempo.actio.

2 ☞ Dominus cõstituendo procuratorẽ ꝛ in instrumẽto relenando ipsum ab onere satisdãdi:si promittat de iudicato soluẽdo scđm vsum consuetum an hoc sufficiat.
3 Differentia inter promissorem ꝛ fideiussorem.
4 Si dico promitto tibi qđ do:an ista promissio valeat nisi contineat aliquid in futurum prestandum.
5 Si in instrumẽto dicat̃ talis vendidit ꝛ tradidit tibi presenti ꝛ stipulanti quid operetur istud verbum stipulanti.
6 In donatione an veniat euictio.

1 **Stipulatio autem est.** ¶ †Stipulatio sumit̃ pro interrogatione ꝛ rñsione.ꝛ dʒ cõtinere aliqd in futurũ prestandum:satisdatio vero sumit̃ pro principali obligatione ꝛ accessoria puta fideiussoris.h.d.vsqꝫ ad.ꝰ.si sortẽ.†No.in.ꝰ.satis autem pro illa.q.quã ponit Cy.in.l.j.C.de satisd.ꝛ Bar.sup rubrica iudi.sol.qñ qs cõstituit ꝓcuratorẽ ꝛ in instr̃o relenãdo[b] ipm̃ ab onere satisdandi promittit de iudicato soluendo scđm vsum cõsuetum:vtrũ hoc solũ sufficiat an etiã requirat̃ ꝙ procurator se obliget aduersario de iudicato soluendo:ꝛ videtur hec secunda pars vera:qꝛ cũ regula sit ꝙ q aliũ defendit mãdato vel sine teneatur satisdare de iudic.sol.vt in.l.j.ꝰ.fi.seu pe.de ꝓcu.ꝛ.l.mutus.ꝰ.j.non dicitur satisdedisse nisi interuenerit principalis satisdatio.ꝛ etiã accessoria:sed si ipse se nõ obligaret non interueniret nisi accessoria ipsius dñi.ꝛ istã partem videt̃ tenere Cy.ꝛ fuit prima questio que sibi fuit cõmissa qñ rediuit de studio ad terram suam.dic vt in dictis locis habet̃.†No.etiã de expromissore:ꝛ que differentia sit inter promissorem ꝛ fideiussorẽ no.in aut.de fideiuſ.ꝰ.sed neqꝫ.no.etiam.in fi.ꝙ fideiussor vel alius expromissor nõ obligatur nisi in verbis.ꝛ sic per stipulationem vt in.l.blanditus.C.de fideiuſ.al's non diceretur proprie fideiussor vel expromissor:sed potest dici constitutor:vt in ti.de consti.pe. ¶ †Ultimo glo.hic dicit qđ si dico promitto tibi quod do.ista promissio nihil valet qꝛ debet continere aliqd in futurum prestandum non de presenti vel preterito nec ob.ll. allegate in glo.qꝛ in illis est infinitum quod complectitur omne tempus ꝯm glo.quod no.Barto.super ista glo.dicit plura verba:ꝛ Ang.dicit qđ glo.dicit verum intelligit̃ minus in quibus loquitur quando quis loqueretur in prima persona vel secunda:sed quando in tertia:vt cõtingit in instrumentis in quibus notarius loquitur in tertia persona locum habent verba Bar.mihi non placet iste modus loquendi:qꝛ non debet esse differentia an in prima vel tertia persona loquatur vt no. Inno.in.c.dudum.Sed dico[c] sic ꝙ aut loquendo per verba ꝑsentis temporis vel preteriti tpis quis nõ refert se ad actũ suũ sed aliud qđ dicit esse vel fuisse:puta promitto qđ iste seruus quẽ tibi vendo est sanus nullũ habens in se vitiũ vel qđ nõ est alteri obligatus vel vẽditus vt quotidie apponit̃ in instrumẽtis ꝛ tunc ista verba sunt obligatoria qꝛ videtur ꝓmisisse inter esse si cõtrariũ reperiatur.ꝛ iste est casus in.l.si ita quis.ʒ.alle. per glo.aut refert se ad actum suum.ꝛ tunc aut nõ apponitur verbũ promitto ꝛ põt se obligare:lʒ sit de presenti puta do vel dono tibi centũ q̃ sunt in presentia nostra.nã ex hoc verbo orit̃ obligatio ꝛ actio qꝛ videor in futurũ tradere:vt.l.si qs argentum.C.de do.ꝛ hoc voluit gl.in.l.ad eũ.cum fi.gl.mag.ʒ.de do. dũ dicit hodie ista ratio cessat ꝛc.aut apponit̃ verbũ promitto vt in terminis gl.ꝛ tunc nõ valet ꝓpter repugnantiã vt in hac gl.quã no.ꝛ ꝑ predicta rñdetur ad id qđ quotidie contingit† 5 qꝛ reperit̃ in instrumẽtis ꝙ talis vẽdidit ꝛ tradidit tali presenti ꝛ stipulanti.Quid operat̃ illud verbũ stipulanti cum illa verba vendidit ꝛ tradidit sint de preterito:ꝛ stipulatio requirat aliqd de futuro vt hic.rñdetur qꝛ cũ in vẽditione veniat euictio operatur quo ad eam vt videatur eam fuisse stipulatus. Idẽ si nõ venit euictio esset actus qui haberet causam successiuam:vt si dicat instrumentum ꝙ talis fecit talem presentẽ ꝛ stipulantem vsufructuarium fundi sui.nam cum proprietarius teneatur ad patientiam in futurum videtur illã promisisse.ꝛ istũ casum Bar.habuit de facto.ꝛ cõsuluit ita:sed si nõ haberet actũ successiuum nec veniret euictio:vt in donatione:vt si diceret̃ dedit ꝛ tradidit ex causa donationis talem fundũ tali presenti ꝛ stipulanti si quidẽ cõtractus fuit in fundo.ꝛ sic potuit venire realis traditio illud verbũ stipulanti nihil operatur:qꝛ nec in futurũ põt aliquid operari nec de presenti põt donatione obligari:qꝛ si esset obligatus liberaret̃ tradẽdo.Sed si extra fundũ factum esset instrumentũ.ꝛ sic non posset importare traditioneʒ iuxta no.in.l.predia.de acqui.poſ.tunc importarẽt obligationẽ vt teneatur tradere. 6 †Et istud est singulare:et in donatione nõ venit euictio qñ incipit a traditione:secus si a promissione:vt in l.aristo.ʒ.de dona.ꝰ.fi.ꝛ ibi no.in casu aũt isto venit euictio:qꝛ videt̃ incepisse a promissione:ꝛ hoc perpetuo tene menti:satis hoc põt colligi per no.hic ꝑ Bar.licet loquat̃ per verba obscura nec dat bene ad intelligendum.

2 ☞ Pena adiecta solutioni quantitatis an possit hodie peti: cum videatur adiecta in fraudem vsurarum ꝛ an soluta parte sortis committatur pena in totum.ꝛ nu.4.
3 Si arbiter cõdemnauit principalem ad danduʒ qui postea decessit pluribus heredibus relictis anteꝙ soluerit ꝛ vnus soluat alter non an pena in compromisso cõtenta cõmittat̃ cõtra omnes.ꝛ an compromissum transeat ad heredes.

1 **Si sortem.** ¶ †Stipulatio cõtinet aliqd dari vel hoc cõtinet fieri qđ ordinatur ad damnum vno ex heredibus ꝓmissoris nõ dante vel faciente cõmittit̃ pena insolidũ cũ effectu cõtra omnes pro hereditarijs portionibus qui tñ soluerũt recuperant a nõ soluẽte cuius culpa damnum sentiunt.h.d. ¶ In tex.ibi si sortẽ.ꝛ sic pecunia idẽ si certã speciem:vt.ʒ.eo.in executione.ꝰ.pe.tunc tñ maior est ratio dubitandi:qꝛ cum illa res sit cõis inter heredes promissoris nullus eorum potest soluere nisi partem suam.l.si fundum.ꝰ.si libertus.de leg.j.vnde soluenti partẽ suam nihil potest imputari quare non soluit portiones aliorũ:ꝛ sic pena non dicit̃ cõmitti nisi pro parte nõ soluentium non sic qñ promissa fuit pecunia.Sed doc.dicunt no.qđ imo põt soluere ptes aliorũ ne incidat in penam propter illos sicut ꝛ fideiussor de substantia debitoris ne cogatur soluere de suo:vt in.l.si procura.ꝰ.si ignorantem.ʒ.mand.in aut.si captiui.C.de episc.ꝛ cle.ꝯm Pet.Barto.ꝛ alios. 2 ¶ †In tex.ibi penã.Sed an hodie posset peti pena adiecta solutioni quantitatis cum videatur adiecta in fraudẽ vsurarum:vt in.l.cum allegas.C.de vsu.ꝛ vsure sunt hodie prohibite.vide plene per Bar.ʒ.eo.l.si ita stipulatus sum. ¶ In tex. portionem suam.nam principalis obligatio ad sortem diuiditur inter heredes promissoris.ideo dicit partẽ.Sed conditio si nõ solueris sortem qđ soluas penam non diuiditur inter eos: sed omnes loco vnius habentur:vt.l.cui fundũ.in fi.de condi.ꝛ demon.ꝛ hoc voluit glo.vltima.in prin.ideo ne pena cõmittatur implenda est insolidum.ꝛ hec est consideratio huius tex. ¶ In tex.ibi pena committeret̃.scʒ insolidũ ꝛ cũ effectu contra omnes etiã cõtra soluentẽ qđ est mirabile qꝛ soluit qđ debebat ꝛ tñ incidit in penã:ꝛ nõ fuit in mora:sed dic qđ ista pena committitur ꝯ eũ nõ propter morã suaʒ sed ꝓpter morã aliorũ ꝛ ex euentu cõditionis. ¶ In tex.ibi donec portio ideo sic soluitur qꝛ coheredibus soluentibus etiã postꝙ pena erat cõmissa ꝛ añ cõtestationẽ factã sup ea purgãt moram quo ad se ꝛ quo ad soluentẽ si nõ fuit opposita dies certa vt.ʒ.eo.l.si isulã al's secus si esset dies ꝛ pena q̃ ipediũt purgationẽ more vt.l.traiectitie.ꝰ. de illo.de act.ꝛ ob. 3 ¶ †In tex.ibi sñia iudicis.i.arbitri q cõdẽnauit ad dandũ ipm̃ ꝑncipalẽ q postea decessit pluribꝰ heredibus derelictis añꝙ soluerint.ꝛ vnus soluit alter nõ vel dic qđ cõdẽnauit heredes sʒ tũc debes itelligere ꝙ in cõpromisso fuit actũ ꝙ trãsiret ad heredes al's non trãsiret vt.l.dic̃ proferre.ꝰ. j.ʒ.de arbi.glo.tñ que incipit cõpromittentium timore huius

a ¶ Vel marchione.itellige si recognoscũt superiorẽ secus quia tũc sunt ciuiles vt voluit Ange. hic ꝛ sequit̃.qđ aũt talia statuta sint ius pretoriũ tenet Ludo.ro. ꝯsi.xxxvj.Alex. cõsi.xliiij.

b ¶ Relenãdo.ad de vt ꝑ Ioan.de ana.cõsi.xxvij.

c ¶ Sed dico.hec opi.do.Alex.nõ placet.vt hic ꝑ eũ ꝛ ꝑ his q̃ dicunt̃ hic facit qđ voluit Io.an.in addi.ad Spe.in ti.de obl. ꝛ solu. quẽ refert ꝛ seqtur ro.sing.suis qđ obligabo me tibi i futurũ ad x.ꝙ statim sum obligatꝰ,nec requiritur alia obligatio.

intellexit tex. quādo duo cōpromiserunt ⁊ si vno soluente alter nō tꝫ glo. illa ꝙ cōmittat̄ pena ⁊ cōtra ambos: doct. contra ꝙ imo cōtra illū solū ⁊ ita determinauit Spe. expresse in ti. de arbi. §. fi. ver. vt aūt. lꝫ doc. nō allegent ⁊ dixi in. §. cato. in glo. mag. ibi. illa si quis cautio. ¶ In iudicijs. i. in preparatorijs iudiciorū in quibus mitius agitur: vt in. l. stipulationes eo. ti. in extraiudicialibus: vt in prima parte. §. vel iudicialibus decisorijs. vt in scd̄a pte in quibus durius agit̄: vt. ṡ. de arbi. celsus. in prin. cū ibi no. est ⁊ alia differentia inter istū. §. ⁊ illū qꝛ ibi stipulatio cōtinebat factū diuiduum vt glo. dicit. ĩ. in ver. item cōtra. vbi reperit̄ istud idē contrariū hic continebat dationem vel factū qd̄ ad eam ordinabat̄. Itē ibi loquitur in ipso principali promissione implente pro parte in heredibus eius ideo cōgruentius signatus est ille. §. pro cōtrario. ad. §. cato. in fi. vbi loquitur de principali promissore: ⁊ conclude. ꝙ hic committitur tota pena ⁊ cū effectu: ⁊ qd̄ pōt exigi a quolibet ex heredibus etiam illo qui soluerat partem suā: vt est hic casus circa finem ibi: sed a coheredibus eis satisfieri dꝫ ⁊c. contra quem tex. loquebat̄ in arg. oppo. quā glo. ibi recitauit dū dixit obstāte exceptione pro parte soluentis. ¶ In glo. ibi. sed speciale: tu dic ꝙ ibi factum de quo hic ordinabat̄ ad dandum qd̄ arbiter cōdemnauerat ad dandum ideo reputatur potius datio ꝙ̄ factum sicut econtra datio cum ordinatur ad factū reputatur factum vt no. in. l. naturales. §. qd̄ si faciā. de prescri. ver. in prin. glo. mag. ⁊ vide qd̄ per hoc no. Bar. in. l. cū proponas. C. de dolo. Bal. aūt ⁊ Ang. dicunt inspiciendum esse per quē modum stipulator agat ad penam. nā si dicat ꝙ nō est paritū sententie arbitri in totū: tunc quia fundat se in facto: ⁊ illud factum erat diuiduū: nō pōt petere penā nisi pro parte: vt in. §. cato. Sed si dicat qd̄ quantitas ad quā fuit cōdemnatus nō est tota data soluta: tunc qꝛ fundat se in datione poterit petere totā penā. ⁊

4 ita dicit Ang. de facto in simili obtinuisse Perusij: †vbi est statutum qd̄ pena adiecta solutioni quantitatis non poterit peti tanꝙ̄ adiecta in fraudem vsurarū: ⁊ arbiter cōdemnauerat ad dandū: ⁊ condemnatus nō soluerat querebat̄ an pena promissa possit peti. ⁊ dubium erat propter hanc glo. cū dicit qd̄ pare re sentētie arbitri est facti: ergo ista pena pōt peti tanꝙ̄ adiecta obligationi facti. In contrarium facit iste tex. vbi cōmittit̄ in solidum pena ac si esset adiecta obligatione dandi: ipse dixit inspiciendū esse tenorē libelli qd̄ omnino displicet qꝛ esset imponere. l. verbis ideo tene qd̄ nō possit peti quocunꝗ modo[a] agat. ¶ In glo. fi. in prin. ibi. de condi. ⁊ demon. cui fundum. in fi. ⁊ sic no. qd̄ sicut cōditio est indiuidua quo ad heredes creditoris vt nō sufficiat eam impleri pro parte quantū ad cōsequendam partē cōmodi: ita nec quo ad heredes debitoris quantuꝫ ad euitationem pene videbatur contrarium hoc casu: qꝛ tractabatur de dāno vitando: sed in primo de lucro. ¶ In gl. ibi idē qd̄ de sorte: no. istū ver. pro eo qd̄ no. Bald. C. de his que no. in ix. q. vbi dicit qd̄ si promisisti mihi decē soluere in certo termino: alias noīe pene promisisti fundum. ⁊ soluisti nouē tantum ⁊ sic pena est commissa insolidū: vt in. §. cato. in fi. ⁊ qd̄ no gl. in auꝫ. qui rem. de sacrosan. eccl. si peto fundū debeo offerre nouē ⁊ restituere: qꝛ nō debeo habere sortē ⁊ penā: ⁊ hoc idē vult ista glo. qd̄ si pena consistat in quantitate illa nouem soluta postꝙ̄ non proficiunt ad euitationem pene cōuertunt̄ ⁊ cōpensantur in penā: lꝫ fuissent soluta pro sorte ⁊ pro eius obligatione: nec est hoc nouum ꝙ solutū ex vna cā: si nō prodest pro illa conuertatur in alteram vt in. l. post rem. ṡ. de transac. in. §. j. ꝺm Bart. ¶ In glo. fi. ibi. item no. qd̄ quidam dicunt dictū istorū esse expresse contra tex. in. l. fi. ṡ. de eo qd̄ certo loc. ideo glo. truffatur de ipso: lꝫ non allegat illam. l.

a ¶ Quocūꝗ mō. adde vltra ea q̄ hic ponit Alex. adherēs Pau. ꝙ voluit Raph. cu. ꝯsi. clxj. ⁊ date pene quando possint exigi siue sint adiecte facto siue dationi. vide p Lud. ro. cōsi. ccccviij.

2 ☞ Interdictio bonorū reddit quē inhabilem ad testandū ⁊ etiam in testamento testificandum.
Interdictio bonorum qualiter fiat per iudicē: ⁊ qñ interdicatur per legem ⁊ qd̄ tales alienare nō possint: ⁊ an possint se obligare. ⁊ nu. 4.

3 Interdictus bonis in quibus equiparetur furioso.
Qui non potest se obligare non potest etiam bona alienare.
Quid in mulieribus vel filijs si prohibeant̄ ex forma statuti sine consensu consanguineorum vel patris se obligare.

4 Interdictus bonis vel furiosus si iurauerit an teneatur iuramentum seruare.

5 Interdictio bonorū si fiat non ex causa prodigalitatis an valeat ⁊ auferat potestatem administrandi: ⁊ alienandi.

6 Furioso interdicitur bonis per legem absꝗ facto iudicis.
Quando ei datur curator an debeat citari.

7 Furiosus statim ⁊ prodigus post interdictionē factā p iudiceꝫ sunt in cura proximi agnati. ⁊ sic eorum tutela est legitima.

9 Interdictio sola an sufficiat vt auferat potestatē administrandi ⁊ alienandi.
An sufficiat sola datio curatoris.
Quid si interdictio esset nulla vel interdictus redeat ad sanos mores.

10 Interdictio si non est facta prodigo sed contrahentibus cū eo an valeat.

11 Pupillus si est doli capax quare obligetur naturaliter ⁊ prodigus non.

12 Prodigus cui bonis est interdictum an oblige̅t ex delictis.

1 **IS cui bonis.** †Interdictio bonorū nō reddit quem inhabilē sibi ad acquirendū: sed ad se obligādū. h. d. ⁊ hꝫ materiam quotidianā: ⁊ vtilē. †adde ꝙ etiaꝫ reddit inhabilē ad testandū: ⁊ etiā in testamēto testificandū vt in. l. is cui bonis. de testa. qd̄ est mirandū: cū isti actus nō sint sibi preiudiciales: qꝛ equiparat̄ pupillo vt in. l. certi cōdictio. §. qm̄. si cer. pet. qui non pōt testari nec esse testis in testamento. ¶ In tex. ibi interdictū est. s. per iudicē vt. l. iul. de cura. fur. ⁊ causa cognita ipso citato non aliter vt. l. obseruare. ṡ. eo. sunt ⁊ alij qaibus interdicitur per. l. vt heretici. C. de here. l. quoniā. ⁊ irretitus crimine lese maiestatis vt ī. l. fi. C. ad. l. iul. maiest. ⁊ isti etiā alienare nō possunt vt ibi: sed possent se obligare qꝛ in eorū pe

3 naꝫ: ⁊ nō in fauorē fit ista interdictio: sed hic in fauorē. ¶ †In tex. ibi acquirit: sed cōtra qꝛ equiparatur furioso vt in fi. ⁊ furiosus non stipulatur vt in. l. in negotijs. de reg. iur. Sol. tñ equiparatur furioso quando dissipat: ⁊ se obligat: vt in. l. is cui bonis. de tut. ⁊ cura. da. ab his. non cum acquirit: sed vere furiosus est etiā inhabilis ad acquirendū: qꝛ caret intellectu: prodigus vero nō caret vere: sed fingitur carere cum dissipat. ¶ In tex. ibi: tradere vero. scꝫ quantum ad hoc vt transferat dñium: vel etiam possessionem ciuilem: aut naturalem: qꝛ esset alienatio: sicut nec pupillus potest: vt. ṡ. de acqui. re. do. l. pupillus. sꝫ bene potest tradere de facto: ⁊ transferre detentationē: sed contra quod etiam possessionem iuris: qꝛ ex inutili contracru trāsfertur possessio: non dñium: vt. l. j. §. si vxori. de acqui. pos. Sol. verum est quando fit ab eo cui nō est interdicta administratio alias secus: ⁊ dicit Ang. esse notandū quod qui non pōt se obligare non potest etiam bona alienare: qd̄ no. pro statutis prohibentibus mulieres sine cōsensu consanguineorū: vel filiū sine consensu patris obligare: nec poterit transferre dominium vel possessionem quam habent: in alium Sed hoc est dubiū: quia iste nō prohibetur soluꝫ se obligare: sed cum sibi interdicta est administratio prohibetur etiā alienare: statutum aūt predictū loquit̄ de obligatione tantum: vnde cum sit stricti iuris nō videtur extendi ad alium actum aduersum: tene menti ⁊ ponde

4 ra: qꝛ quotidianum est. ¶ †In tex. ibi. obligari: subaudi etiam naturaliter. ideo nō potest accedere fideiussor: ⁊ quia furiosus etiam naturaliter nō obligatur: sed an si iurauerit teneat̄ iuramentum seruare: dicit Ang. qd̄ non: qꝛ si teneret̄ seruare obligaretur saltē naturaliter qd̄ hic prohibet̄ ⁊ ista ratio nihil vꝫ. nam qui tenet̄ seruare iuramentū cōpellit̄ officio iudicis non iure actionis qꝛ ex iuramēto nō orit̄ actio ⁊ hoc ptꝫ ex not. per Inno. in. c. nouit. de iudi. ⁊ per Bar. in. l. si quis pro eo. de fideius. ⁊ posito qd̄ obligaretur istā obligationē prouenientē ex mero iuramento nō pōt impedire. l. ciuilis cū iuramentū sit de foro seculari. hodie Bar. qui tenet idē assignat aliam rōnem qꝛ cōtrahendo in sui preiudiciū facit cōtra ꝓhibitionē huius. l. ⁊ sic peccat mortaliter: qꝛ nō obedit superiori. ideo iuramentum nō ligat ex quo sequit̄ peccatū vt in. c. cū contingat. de iureiur. sed nec ista ratio plꝫ qꝛ ista. l. non prohibet qd̄ dico qd̄ non contrahat qꝛ tūc procedet ratio Bar. sed resistit effectui cōtractus dicendo qd̄ nō obligatur. ideo cessat eius ratio ⁊ posito qd̄ prohiberet nō est verū qd̄ peccaret mortaliter cū ꝓhibitio sit facta eius fauore ⁊ hoc tenent moderni reprobantes opi. Bart. qui vbiꝗ ita tenuit: dicit ergo rōnem quia prodigus nō hꝫ rectuꝫ iudiciū qd̄ ptꝫ: qꝛ equiparat̄ furioso: ⁊ in iuramento requirat̄ rectū iudiciū ⁊ cōsensus qꝛ res sunt comites iuramēti vt valeat inter quos est iste vt no. C. de nup. aut. ibi posita. ⁊ ita disputando tenuit Fede. de senis. in. xxx. q. ¶ In glo. ibi: sed cōtra dicit. Istam eandē opi. firmat glo. in. l. j. in prin. de cur. fur. lꝫ contrarium videat̄ tenere in. l. is cui bonis. de testa. ⁊ illā videt̄ sequi Bald. in. v. l. j. de cur. fur. qꝛ notorium ex snīa equiparant̄ ⁊ vbi est notoriū snīa nō est necessaria: vt. l. emptorē. de act. emp. primam opi. sequit̄ Bar. ⁊ cōiter tenet. nā non sufficit notorietas prodigalitatis: vñ si iudex declarat aliquē esse prodigū. ⁊ sic induceret notorietas iuris hic nō sufficeret si nō interueniret interdictio bonorū vel datio curatoris q̄ habet̄ pro interdictione vt colligitur. in. l. iul. de cur. fur. ⁊ in. l. tutores. in fi. de admi. tu. ergo nec sufficit notorietas facti. Bal. in. l. j. tenet indubitanter quod pronuntiatio iudicis de qua. ṡ. sufficit qꝛ declarando eū esse prodigum videtur sibi bonis interdicere cum sententia declaratoria

declaratoria habeat vim dispositionis:vt.l.qd tñ.§.si arbiter.ff.de arbi.et in hoc opi.Bald.plus placet.sed si esset notorium facti dumtaxat plus placeret opinio Bart. quia nullum factū iudicis interuenit.dicit tamē Bar.ꝛ alij qui sequūtur illā opinionem ꝙ si cōtraheret in vsum manifeste prodigalitatis posset pcedere cōtraria opinio p.l.si quis cum sciret pro empto. et per hoc dicebā āno preterito in ardua questione de facto cū quidam manifestus prodigus cui tamē non erat interdictū bonis per iudicē fecisset cuidā donationē oīm bonorū suorum possēt dici non valere cū donatio sit prodigalitatis:ideo non cadit in administratione tutoris vel curatoris qui nō possunt dilapidare:vt.l.ab agnato.ff.de cura.furi.nō tñ fui ausus consulere[a] vt partes ad concordiam deuenirent collige tamē ex ista glos. ꝙplura.†Primo in principio ꝙ ista interdictio debet fieri ex causa prodigalitatis. ¶Sed quid si fiat non ex iusta causa an valeat ꝛ auferat potestatē administrādi ꝛ alienandi videt ꝙ sic si fuit facta cā cognita.[b] tex.est in.l. de pollicitationib⁹.infi.j.de polli.ꝛ.ff.de pui.cred.l.creditores.in.l.fi.ꝛ.l.diuus. de pe.here. ꝛ vide qđ not.Bar.in.l.filiusfa.§.diuus.de leg.j. q videtur hoc tenere ꝙ prohibitio alienationis facta per iudicem reddit alienationem nullā sicut facta per testatorem.†Item no. ꝙ furioso interdicit bonis.p.l.absqꝫ facto iudicis ex hoc dicit Ange. ꝙ qñ datur curator furioso non expedit ipsum citare: lꝫ secus qñ datur vt prodigo:vt dixi super tex.videtur tñ ꝙ sint citandi propinqui.per ea que no.in.l.tutor. de bo.pos.nō tamē dico ꝙ si non citant reddatur datio nulla:qꝛ sit potius de benignitate.†Item tertio collige ex glo.ꝙ furiosus statim ꝛ prodigus post interdictionē factam per iudicē sunt in cura pximi agnati ꝛ sic ptꝫ ꝙ eorum cura est legitima:lꝫ regulariter oīs cura sit datiua:vt no.in.l.de creationibus.de epis.audi.ꝛ insti.de cura. §.furiosi.Tutela vero regulariter reperitur legitima.vt in tit. de legiti.tuto.¶†Item quarto collige ex glo.dum dicit facta interdictione ꝙ sola interdictio sufficit vt habeat locum ꝙ hic dicitur absqꝫ eo qđ detur curator sic ecōuerso sufficeret sola datio curatoris qꝛ per hoc videretur facta interdictio.quod tenet hic Bar.sed Ang.dicit imo Inno.videtur tenere contrarium in.c.grandi.circa fi.de supplen.neg.prela.lib.vj. ꝙ non videt datio curatoris nisi pcedat interdictio:mihi plus placet dictū Bar.pro quo facit id qđ.ff.dixi ſm Bal.ꝙ sola declaratio pdigalitatis sufficeret ꝛ habet vim interdictionis:nam eoipso qđ dat curatorem vt prodigo declarat ipsum esse prodigū. ¶In glo.ibi alij contra istam partem tenuit Dy.ꝛ Bart. ꝙ sicut in precedenti questione non inspicitur id quod erat in rei veritate si non interuenerit factum iudicis intercedentis:ita hic non debet inspici ꝙ vere non est prodigus:sed inspicitur factū iudicis declarantis ipsum esse prodigum:vt habeatur pro pdigo qñ ad iudicē ptinet hec declaratio.nec ob.l.is.in ɔtrariū alle. qꝛ loquitur in pupillo vel in minore quorū etas declarat p naturam cōtra quam nō valet pnuntiatio iudicis:sed prodigalitas non declaratur per naturā:sed per iudicem hanc etiā sententiam tenet Sali.in.l.si putes.C.de peti.here.ꝛ dñs Rapha. hic contrariū tenuit Pe.quē sequit hic Ang. reprehendendo Bar.ꝛ eius verba multū mordaciter de ineptitudine: qꝛ nō est verum ꝙ etas declaret per naturā.vt dicit Bar.sed inducitur per naturam ꝛ declaratur p iudicē.vt.l.de etate.de mino. Preterea.l.tutor petitus.de tuto.ꝛ cur.da.ab his.manifeste cōfundit opinionem Bar.qꝛ ibi datur tutor pupillo habenti tutorē ꝛ non valet datio:qꝛ erratur in causa:qꝛ si datur tanꝙ nō habēti:ꝛ tñ habere vel non habere declaratur p naturā mihi videt opinio melior Bar. Primo pter id qđ.ff.dixi:qꝛ sicut in questione precedenti debet inspici factū iudicis potius ꝙ veritas: ita hic.Secūdo per id qđ in simili no. Cy.C.de pcur.lꝫ in quarta questione ꝙ si iudex pnuntiat aliquem esse legitimum tutorem cum non sit habet pro tutore legitimo qñ ad iudicē pertinet dare tutorē:vt ptꝫ in.l.j.§.item pōponius.qđ fal.tut.auto. ꝛ ea que ille faciet preiudicant pupillo ac si esset legitimus tutor:secus si pronuntiat aliquē esse pcuratorē cū non sit qñ ad iudicem non pertinet dare alicui procuratorem:sed qđ aliquis sit prodigus pertinet declaratio ad iudicē:ꝛ ante eam factā nō habetur pro pdigo:ergo post eā factā debet haberi.†Sed tertio probo p rationē difficilē:qꝛ iudex nō pōt interdicere alicui alienationē bonorum suorū etiam si nō sit prodigus:vt.ff.dixi: si ergo interdicit vt pdigo valeat interdictio vt valere potest non sic potest dare tutorē ei qui non est pupillus vel qui habet alium tutorem.predicta tamē intellige qñ causa est cognita: et imputet sibi quare nō appellauit. Itē predicta vera nisi manifestum ꝛ notorium sit ɔrium qđ non erat prodigus qꝛ tūc nō videtur fuisse habita plena cause cognitio dico tñ ꝙ tunc veniret interdictio rescindenda.arg.eius qđ habet in.c.ij.de pur. vul. ꝛ in.c.solicitudinem.§.si vero notorium.de appell.ꝛ quod not. Joan.an.in addi.in.c. quoniam contra.de proba. ante finem. in quib⁹ rescindit snīa ex eo qđ reperit notorie falsa cā in qua fundata est pōt tñ dici in snīa diffinitiua q̄ valet mero iure sed rescindit.decretū vero ipso iure nō valet si falsa subest cā: ꝛ notorie al's presumit pro decreto si fuit adhibita cause cognitio. Unū tñ facit cōtra qꝛ si fuisset vere pdigus ꝛ facta interdictio ipso redeunte ad sanos mores ipso iure cessaret interdictio: vt l.j.§.j.de cur. furi.ergo fortius si nō erat debet interdictio esse nulla:sed ad hoc respondet Sali.in.d.l. si putas. ꝙ non rediit ipse sine declaratione iudicis:qꝛ redierit ad sanos mores: ergo nec hic cessat interdictio nisi declaret ꝙ nō erat nec est pdigus:ꝛ ante istā declarationē nō poterit ɔtrahere obstāte interdictione:tene menti[c] qꝛ quotidiana sunt.†Sed quid si interdictio nō est facta prodigo:sed cōtrahētibus cū eo. Rñdeo si p iudicē cā nō cognita facit preconizari ꝙ nullus contrahat cū tali nihil releuat.ꝛ hoc tenet hic Bar.si cā cognita.ꝛ interposito decreto vel p viā statuti tūc tantū valet quātū si esset facta pdigo ꝛ ita intellige qđ no.Bar.j.de noua.l.j.ante fi.ad qđ facit quod no.in.l.ij.C.de indi.vidui.ꝛ.l.j.C.de cupre.vbi prohibitio facta emptori censet facta venditori ꝛ ecōuerso:vt ibi not. p doct. qꝛ sunt correlatiua:puta etiam ꝛ hoc no.qꝛ nullus tangit ꝙ sit necessarium hāc interdictionē publicare in locis publicis vt habeat locū ista.l.ne ɔhentes decipiant:al's valebūt gesta.dico p l.ff.de instit.sed ꝛ si quis.§.prescribere.ꝛ.§.de quo. ¶†Quero cū pupillus non habeat administrationē bonorū suorum sicut nec prodigus cui bonis est interdictum.vt.l.iusiur.qđ ex cōuētione.§.j.in fi.de iureiu.quare si est doli capax obligatur naturaliter.vt.l.j.j.de noua.ꝛ tñ pdigus nō obligat vt dixi sup tex. et idem in adulto curatorē habēte. Respōdeo vt no.p Bart.in d.l.j.j.de noua.ibi omnino vide.nā pupillus nō habet:qꝛ nūꝙ fuit sibi concessa:sed prodigo fuit semel concessa a iure naturali ꝛ ciuili:ꝛ postea ablata per interdictionē ꝛ hoc est plusꝙ primum:qꝛ.l.cuius autoritate interdicta est declaratio resistit actibus suis:ꝛ sic impedit naturalem oriri.vt.l.si nō sortem.in pnc. de condi.inde.sed actibus pupilli vel adulti non resistit sed nō assistit ꝛ hoc minus est:qꝛ impedit obligatio ciuilis postꝙ non assistit:sed naturalis q̄ nō impedit nisi cū resistit. ¶†Ultimo querit an ex delictis prodigus cui bonis est interdictū obliget glo.tenet ꝙ non.in.l.si quis in tantam.C.vnde vi.contrarium tenent doct.qꝛ prodigus equiparatur pupillo doli capaci: qđ ptꝫ qꝛ potest sibi acquirere vt hic in prin.ſm Bar.ꝛ talis pupillus obligatur ex delicto:vt in.c.j.ꝛ.ij.de deli.pue.hec ratio non placet:qꝛ imo in his que tendūt in preiudiciū equiparat furioso.vt in fi.ergo ꝛ pupillo infanti:melior est ergo ratio qꝛ ista.l. emanauit in fauorem prodigi ne dissipet sed delinques nō meretur fauorem hec est vera ratio. Intellige tñ de delictis consistentibus in faciendo:secus si non faciēdo ſm Ang.qui ad hoc tex.allegat in.l.pupillus.§.adeo q.ex cau.ī pos.ea. ꝛ facit vltra eum.l.fi.C.si aduer.delictum.ꝛ.l.j.C.in quib.cau.resti.in integ. non est necessaria vbi minor non incidit in delictum qđ consistit in non faciendo lꝫ secus qñ in faciendo:vt.l.auxilium.§. de lictis.de mino.ꝛ ista sufficiunt.

¶Cōsulere. ad deuidendū eius consiliū. cclxvij. in impressis per asuā.ꝛ vide que hic habes ī apostil.ad bar. ī characteribus.ꝺ tortis.

¶Causa cognita.Tenuit Rot. ꝙ ad suggestionem aliquorum facta īterdictio habeant nocere tm̄ illis q supersunt ꝛ qđ si talis faciat testm̄ in q̄ sint substituti illi q suggesserūt ꝙ testm̄ non valeat sed veniant ab intestato venientes et ꝙ illi nō possint pbare qđ talis erat discretus ꝛ prudens. vide deci. suis.de test.

¶Tene menti. Bal.ɔsi.cxxviij. j.lib.tenet ꝙ ipo reuertēte ad sanos mores non sit necesse aliquo decreto iudicis.

Impossibilis.

1 †Conditio impossibilis vitiat stipulationem Sed cōditio necessaria nec vitiat nec suspēdit.h.d.Uitiat em̄ alios cōtractus:vt.l.nō solū.ff.tit.j.ꝛ ibi ponit rō in fi. vitiat etiā liberationē:lꝫ sit fauorabilis nō sic in mō impossibili.qđ hic vt no.glo.in.l.cū donationes.C.de transac.

2 ☞Tempus si fuit appositū in pmissione ista puta pmittis mihi decem in kalendis si digito celū nō tetigeris lꝫ ista cōditio sit superflua nec suspendat dies tamen kalendarum apposita in promissione eam suspendit vt ante ipsam agi non possit: licet obligatio sit nata.

3 Quando negatiua est causa actionis dande:ille q agit ꝛ in negatiua se fundat necesse habet eam probare.

4 Negatiua qual'r pbet eo casu quo incūbit onus probandi.

In illa stipulatione.

1 †Dies apposita ɔditioni valide dependēti ex volūtate pmissoris censet repetita in pmissione: secus si conditio sit inualida vel ex voluntate pmissoris non dependeat.h.d.ista.l. cū.l.hoc iure.j.eo.que solet legi cū ista:qꝛ sibi contrariat a cōtrario sensu illius.l.ꝛ primo loquitur qñ conditio erat valida ꝛ dependebat ex volūtate promissoris vsqꝫ ibi:si cum eo.Secūdo quādo erat inualida.Tertio in.l.hoc iure.quādo non dependebat ex voluntate pmissoris:sed ex casu fortuito: non tñ per eā veniebat aliquid implendum vel dandum stipulatori:puta si nō ueris romam infra mensem promittis mihi dare cētum. Nam si ante lapsum mēsis peruenerit tibi tale impedimentum quod ire non potes statim agere possum nō expectato fine mensis:

sicut qñ dependet a casu fortuitu cũ sit eadẽ ratio: ꝛ hoc videtur sentire Ange. qḋ placet. ¶ In glo. sup. l. hoc iure ibi: qꝛ stichũ daret ꝛ decem in eius facto consistit: hec vera ꝛ cõmuniter tenetur per omnes limitando tñ vt. s. dixi ꝙ in. l. in illa cõditione dandi stichum pendet ex facto promissoris: ꝛ continebat aliqd dari stipulatori sicut promissio de dando decem: ideo propter similitudinem quam habent inuicem tẽpus appositum in conditione cẽsetur repetitum in promissione: sed in. l. hoc iure. cõditio non dependebat ex parte promissoris: ꝛ posito ꝙ dependeret nõ cõtinebat aliquid dari vel fieri stipulatori: ideo tempus appositum in conditione non censetur repetitum in promissione cũ qua nõ habet similitudinẽ: ideo statim ꝙ cõstat cõditionem non posse deficere agi põt etiam ante diem appositã in conditione. Ratio vero scḋi casus. l. in illa consistit in hoc qḋ illa conditio si in kalendis digito celum non tetigeris cũ sit necessariã habetur pro non apposita: qꝛ non suspendit dispositionem: vt. s. l. pxi. ꝛ eodẽ modo tempus in ea appositum ꝛ ꝑ consequens non potest videri repetitũ in promissione: ꝛ ratio probatur in. l. si in diem. §. fi. de condi. ꝛ demon. cum ibi no. ꝛ idem esset in casu primo aľs. l. stich⁹ erat mortuus tpe stipulationis: qꝛ illa conditio si stichum non dederis tunc necessaria: ꝛ haberẽ pro non apposita nec spectareẽ tempus kalẽdarũ. ꝛ hoc voluit glo. fi. in. l. hoc iure. ¶ Sed nũc extra glo. pro declaratione harum legũ opp. primo cõtra primũ casum. l. in illa. de. l. cũ stipulatus sim mihi a proculo. j. eo. Sol. breuiter stipulatio ad decẽ cõmittitur mero iure statim mortuo sticho. vt in. l. contraria. sed non possunt peti ante kalendas. ꝛ ita intelligo hic: ꝛ etiam ibi not. Sed cõtra qḋ etiam mero iure nõ cõmittatur ante diẽ j. eo. l. insulam. j. biduum ꝛ in cõmissum. ꝛ de ele. lib. vj. in prin. solu. ad penam conuentionalem cõmittitur statim vt dixi: sed ad interesse qḋ dicitur pena legalis vel ad aliam legalem penã nõ cõmittitur nisi elapso tempore apposito in conditione vt in iuribus contrarijs. ¶ Tertio oppo. ad primũ casum ꝙ si mortuus est stichus ante kalendas etiam post kalendas non poterit agi ad decem. vt. j. eo. l. si homo mortuus. cuius contrarium vult iste tex. so. ibi stichus fuit promissus: ꝛ si non daretur fuit promissa pena quo casu intelligitur ꝓmissa si fuit in mora dãdi stichũ sed si decessit ante morã non potest amodo in moram incidere ideo deficit cõditio sub qua pena fuit ꝓmissa: hic vero stichus non fuit ꝓmissus sed appositus in conditione: ideo nõ poterat mora cõmitti: vt non esset in obligatione vel petitione et vbi nulla petitio ibi nulla mora: vt. j. eo. l. pupillus. nõ ergo decem possunt videri promissa si fuerit mora dãdi stichum sed solum in euentum conditionis si non detur ꝛ ista conditio extitit ideo possunt peti ꝛ per hoc reprobatur glo. in. l. si decesserit qui satisda. cog. que loquitur contra istum nec cõsiderat distinctionem predictam. ¶ Item adhuc op. ꝙ non expectetur tempus sed statim poterit agi mortuo sticho per. l. fi. si in lege. §. si domus. s. loca. doc. non formant hic istud contrariũ. sed Bart. videtur ibi dicere ꝙ hic in contractu stricti iuris ibi in bonefidei qḋ non placet. per. l. item queritur. §. si legis. in fi. eo. tit. vbi expectatur etiam in bonefidei. vnde solue ꝛ melius: ꝛ tene menti ꝙ ibi facto debitoris contingeret vt conditio non posset existere hic non: ꝛ ideo videtur dicendum per illum tex. ꝙ si ꝓmissor occidisset stichum ante kalendas posset statim conueniri ad decem. tene mẽti: qꝛ est singularis limitatio. a ¶ Ultimo ad idẽ opp. ꝙ non expecteẽ tempus de. l. si quis heres ita stipulatus. in pe. char. s. de acqui. here. Sol. ibi: in hereditate que non recipit diẽ. vt in. l. hereditas eo die. de here. insti. ¶ Contra secũdũ casum. l. in illa oppo. ꝙ conditio si inutilis: tñ expectetur ꝑ id quod habetur in tex. ꝛ glos. de condi. ꝛ demon. l. si ita legatum. 2 Sol. †ꝛ tene menti illa limitat ꝛ declarat istas leges qꝛ loquũtur quando tempus fuit appositum in cõditione. Et queritur an videatur repetitũ in promissione quo casu distinguitur: vt in istis. ll. Sed si fuit appositum in ꝓmissione ipsa puta ꝓmittis mihi decem in kalendis si digito celũ nõ tetigeris: lꝫ ista cõditio sit necessaria ꝛ superflua nec suspendat dies tñ kalendarum appositus in promissione eam: suspẽdit vt ante ipsum agi non poterit lꝫ obligatio sit nata. ita loquitur ibi. ¶ Contra. l. hoc iure oppo. vltimo qḋ non poterit agi ante diem lꝫ cõditio sit casualis per. l. iiij. de condi. ꝛ demõ. Sol. verum esset si fuisset apposita dictio tunc q̃ denotat extremitatẽ temporis vt si titius non venerit in Italiam ante kalendas tũc ꝓmittis mihi decẽ. nã posset agi ante kalendas: lꝫ certũ esset eum nec venisse nec amodo venire posse peti nisi finitis kalendis: vt. j. eo. qui ante kalendas. ꝛ. l. stipulationes nõ diuidunẽ. §. pe. ¶ Ex his omnibus collige distinctionẽ. vt not. Bart. in. l. ita stipulatus. in. iiij. q. prin. j. eo. ¶ †Ultimo collige ex. l. hoc iure. ad qḋ semper alleg. ꝙ qñ negatiua est causa actionis dande ille qui agit ꝛ in negatiua se fundat necesse habet eã probare cõtra regulã

a ¶ Limitatio. q̃ nõ placet domi. Alex. vt hic per ipsum.

b ¶ Iste tex. adde aliũ in. l. si pluribus. de leg. j. ꝭm intellectum gl. fi. quẽ approbat Imo. Ang. pet. lꝫ bar. aliter sentiat.

c ¶ Ualet iudiciũ Intellige quando actio fuit simul nata lꝫ postea extincta ipso iure sec⁹ si nũꝙ fuisset nata ꝭm Matth. no. suis fo. j.

que est qḋ negatiua nõ potest probari: ꝛ neganti non incumbit onus probandi: vt in. l. actor. C. de proba. Istũ articulũ plene ꝛ no. examinat Bar. hic inducendo ad plures questiones: et habuit originem a dicto Inno. in. c. super his. de accus. ꝛ gl. Cy. in. l. ij. C. de iure emphy. ꝛ Ang. limitat quedam dicta Bar. sed eius limitationes satis colliguntur ex verbis ꝛ dictis Bar. sed 4 non curo. dic vt hic per eũ. †Qualiter aũt ꝓbeẽ negatiua eo casu quo incũbit onus probandi Bar. hic dicit per explorationẽ fiendam officio iudicis. l. cum quidam. in fi. cum. l. seq. de leg. ij. Jo. an. in solutione questionis posite in regula infamibus. ꝛ super regula sine possessione. in merculiabus. dicit aliquando eã posse probari per famam vicinie: vt si opponitur electo defectus natalium vel etatis. dic vt ibi ꝛc.

2 ¶ Ille qui nõ habet actionem ꝙ possit agere quãdo sperat ipsam acquirere statim facta contestatione.

3 Quid ecõuerso si tempore litis cõtest. habebam actionẽ ꝛ post contestationem extinguatur.

4 In perplexis fallit regula legistarum ꝛ dialecticorum.

1 Titius. ¶ †Cõditio si alteri nõ dederis vr̃ existere eoipso ꝙ sup. ꝓmissione mihi facta sub illa cõditione lit. contest. sit si etiã illi erat facta similis ꝓmissio sub cõtraria ꝯditione si nõ daretur mihi. hoc dicit ista mirabilis. l. ¶ In tex. ibi: finẽ dandi. i. facultatẽ dandi et excludendi alterũ postꝙ enim alter contestatus litem super promissione sibi facta hoc modo perdit ꝓmissor facultatem dandi alteri ꝛ excludẽdi eũ qꝛ deficit cõditio promissionis alterius: vt si huic litẽ cõtestando fuisset da- 2 tus: ꝛ purificetur obligatio istius litẽ contest. ꝛ debet sequi cõdemnatoria ac si obligatio fuisset a prin. pura. ¶ †In glo. magna in prin. ibi in ipsa contestatione incipit ei competere actio b ꝛ sic no. ꝛ ad hoc allegatur iste tex. ⁹cum glo. ꝙ ille qui non habet actionem nihilominus agere potest quando sperat ipsam acquirere statim facta contestatione patebit ex sequentibus ꝛ hoc siue sperat eam acquirere ad id ad qḋ nunc agit siue nõ ad illud: sed ad penam. vt in. l. nuda. de cõtrahẽ. stipu. ꝭm vnũ intellectum et fiat contestatio de facto: qꝛ de iure non potest fieri extra istos casus qui non habet actionẽ nõ admittitur ad agẽdum etiam de facto: qꝛ aduersarius non tenetur respondere libello suo cum ista exceptio impediat lit. contest. vt not. Bar. in l. nam ꝛ postea. de iureiur. quinimo etiam aduersario non opponente si iudex videt eum agere sine actione ex officio potest eũ repellere. vt no. glo. in. l. vbi pactũ. C. de trãsa. sed in duob⁹ casibus precedentibus cõpellitur respõdere libello. ꝛ ita intellige hanc glo. lꝫ extra istos casus non cõpellatur respondere si c tamen spõte respõdit valet iudiciũ^c ꝛ si condẽnabit lꝫ de facto valebit sñia. vt in. l. cũ putarẽ. s. fam. her. si tñ actori supueniat ius post lit. contest. ex causa de preterito lꝫ egisset de facto ꝛ cõtest. fuisset facta de facto sñia tñ condẽnatoria ꝓferretur de iure per. l. si in rem. §. fi. s. de pig. act. ꝛ ita cõtingit in casu huius l. ꝛ qḋ apparet ꝙ sine alio libello virtute primi poterat iste promissor condẽnari. lꝫ Ray. de for. dixit contrarium per. l. nõ poterit videri. s. de iudi. sed nõ obst. qꝛ ibi qñ superuenit post litẽ contest. non ex causa de preterito: sed habẽte originem post cõtest. qꝛ tunc absolui a primo iudicio ꝛ poterit inchoari ꝭm qḋ hic nõ erat necesse. Est ꝛ alius casus in quo potest sequi condẽnatoria de iure lꝫ non superuenit ius post lit. cõtest. vt si semel habui cõtra te actionem que postea fuit perempta dolo tuo vel alterius ꝛ tu suscipis iudicium perinde habetur ac si nõ fuisset extincta: qꝛ si probo me habuisse actionem cõdẽnaberis lꝫ alia actio non supuenerit iste est casus in. l. eleganter. §. pe. s. de do- 3 lo. ꝛ in. l. iul. §. quesitum. ad exhibẽdum. †Quid autem ecõuerso si tempore litis contest. habebam actionem ꝛ post cõtest. illa permittitur vel extinguitur. dic quod si illa fit facto tuo nihilominus condẽnaris. vt. l. si post acceptum. de iudicijs. aľs absolueris. vt in. l. si constante. §. fi. solu. mat. ꝛ per hoc iste articulus clarius remanet expeditus quã expediat Bar. ¶ Sed quid si post datum libellum per vnũ promissor anteꝙ respondeat tradat alteri vel illũ excludat ꝛ suam condẽnationem deficere faciat. Respondeo si erat iussus libello respondere habeatur responsio pro facta: ꝛ nihil sibi prodest ꝛ nec nocet actori: qꝛ ꝑ illũ stetit quominus contestaretur per. l. eum. §. iniuriarum. in fi. s. si quis cau. ꝛ per. l. non iusta. C. ad trebel. cum simi. aľs excludat agentem: ꝛ non cogeretur contestari qꝛ poterat gratificare cui volebat: vt in vlti glo. ¶ In glo. ibi: respondeo. imo potest intelligi: imo scilicet actionem per. l. quam glo. allegat. j. e. si decem cum petiero. per quam glo. sentit quod illa conditio si titio non dederis dabis mihi quod potius intelligatur posita ad executionem obligationis q̃ ad suspendendum eius substantiam sicut in casu illius. l. sed tunc ista glos. contrariaretur sibijpsi pro eo quod dicit. in princi. qꝛ contestatio non fieret de facto:

facto:sed de iure. preterea.l.quā alle.loquit̄ qñ fuit apposita di
ctio cum hic qñ dictio si.Nā ꝛ in casu illius.l.si fieret promissio
dandi decē si petiero esset conditionalis vt ibi not.dicas ergo
ꝙ actio non erat nata:tamē admittitur ad agendum etiaꝫ ad
uersario inuito per rationē quam.s.dixi.¶ In glo.ibi sol.spe
4 ciale in perplexis hec vera.† Unde allegatur iste tex.cum glo.
ꝙ in perplexis fallit regula legistarum.ꝛ dialecticoꝝ. Resul
tat autem hec perplexitas ꝙ vtriꝗ istoꝝ erat facta promissio
sub contrarijs conditionibus sed si non fuisset facta nisi vni de
dando fundum si non daretur alteri tūc haberet locū.l.cōtra
ria ꝙ non posset agi quousꝗ discerneret ꝓmissorem posse al
teri dare:ꝛ hec est vera solutio:nec est curandum an sit diuersi
tas rerum:ꝛ idētitas persone:vt dabis mihi decem si non de
deris fundū vel econuerso idētitatis rei:ꝛ diuersitas persona
rū vt dabis mihi fundū si eum nō dederis titio:vel diuersitas
rerum ꝛ personarū vt dabis mihi fundū si decem non dederis
titio.Nam in oībus istis non pōt agi quousꝗ desinat posse da
re id qḋ erat in conditione:nisi esset in vltima voluntate vt ibi
habetur sed qñ vtriꝗ facta est ꝓmissio resultat pplexitas quā
ista.l.dissoluit vt in ea habet̄.Cum enim ꝓmissor reseruauerit
potestatem dissoluēdi nō est verisimile ꝙ nunꝗ̄ velit dissolue
re ꝙ ne alicui ipsorū obliget̄ ideo.l.presumit ꝙ neutri ipsoꝝ
vnꝗ̄ daret:ꝛ ex hoc resultat pplexitas quam ista.l.voluit dis
soluere. Pe.autē dixit ꝙ isti habent̄ vt duo rei credendi:nimi
rum si locus est preoccupationi per contestationem ꝛ sic innuit
ꝙ promissio cuiuslibet eorū sit pura qḋ falsum est.¶ Sed si que
ritur an poterunt dici duo rei credendi.Bar.ꝙ nō qꝛ non pos
sunt concurrere eodē tpe in eadē obligatione cōtrariū videtur
posse dici.nā ꝓmissore mortuo anteꝗ̄ alteri dederit vel p alte
rum fuerit lis cōtestata videt̄ existere cōditio vtriusꝗ promis
sionis puta ius implendi vel faciendi deficere illā cōditionem
non videtur transmitti ad eius heredē:p ea q̄ not.in.l.si decem
cum petiero.j.eo.ꝛ tunc si ambe ꝓmissiones sic purificate con
currunt ambo in eadē obligatione ad eandē rē:ꝛ sic erunt duo
rei credendi simul ꝛ eodē tpe fuerint stipulati:ꝛ similiter tunc
locus erit preoccupationi:vt.j.de duo.reis.l.ij.et intelligo istā
l.dum loquitur qñ non fuit appositū tempus dandi alteri quo
casu vt desinat possideri oporteret expectare mortem alterius
qḋ est odiosum:ꝛ idem si fuit appositū tempus mortis:vt si nō
dederis titio quousꝗ vixerit:sed si fuisset appositū certū tem
pus vt si non dederis titio infra annum ꝛ ecōuerso:tunc credo
l.istam non habere locum:vel alter possit preoccupare per cō
test.sed debebit expectare lapsum tēporis ꝛ sic desinat posse da
ri:ꝛ impleatur conditio formaliter ꝛ prius agi nō potest:ꝛ per
hoc adduco bonum tex.cū glo.qui quasi probatur ad literam.
in.l.cum tale.§.meuie.de condi.ꝛ demon.ꝛ elapso tempore sti
pulatio cuiuslibet istorum erit purificata:ꝛ quilibet eorū pote
rit agere de iure:ꝛ tunc si sunt duo rei credēdi:qꝛ simul fuerunt
sic stipulati melior erit conditio preoccupantis per litis cōtest.
vt.j.de duo.re.l.ij.in fi. Idem videt̄ si diuersis temporibus:et
vnus sciat de stipulatione alterius:qꝛ cum vna fiat sub cōme
moratione alterius videnṫ facte eodē tempore ꝛ erunt duo rei
prout Pet.intelligit hanc.l.sed si non essent duo rei non esset
melior conditio preoccupantis sed quilibet ageret ad solidum
fundum ꝛ vni daretur fundus alteri estimatio ꝛ iura de duobꝰ
reis non haberent locum ꝛ ista non tanguntur per doc. tamen
sunt necessaria.hic non sunt alia.

Filius. Quid si pater nō fuit reuersus. Rñdeo acquiritur filio.qḋ dic vt plene not.in.l.
1 si.C.de senten.passis.

12 Si ita stipulatus. † Qñ alternatiua cadit inter plus ꝛ minus nō facit vtrūꝗ esse in obligatione:sꝫ id tm̄ qḋ minus est.h.d. Uel sic in alternatiua quā
titatis vel tpis qḋ minus est in obligatione est.h.d.sed que est
ratio huius.l.respondeo cū electio sit debitoris ꝛ verisimile est
ꝛ etiā ius ita presumit qḋ debeat eligere id qḋ minus est nō ex
pedit inducere vt qḋ maius est sit in obligatione: qꝛ lꝫ esset su
perfluū post obligatio verisimiliter nō haberet executionem.
Ex hoc sequitur ꝙ nō sic esset:si electio esset stipulatoris. Sed
quid erit tunc in obligatione videt̄ a contrario sensu qḋ id qḋ
est maius:qꝛ est verisimile ꝙ illud eliget. Pe.tm̄ ꝛ Cy.in.l.cum
quidam.C.de verb.signi.dicunt ꝙ vtrūꝗ erit in obligatione.
p.l.plene.§.si.de leg.j.¶ Ad rōnē factā in ꝯrium respō.vt not.
Bar.j.eo.si duo.circa fi.tit.Itē limitat̄ qñ non subest aliqua cā
ꝓpter quā debitor debeat potius eligere qḋ maius est ꝗ̄ id qḋ
minus alꝭ vtrūꝗ esset in obligatione vt si ꝓmisisti mihi dare
decē hic vel qnꝗ Parisius:qꝛ cōmodius est tibi hic dare decē
ꝗ̄ ibi qnꝗ.ꝛ idē si alternatiua caderet inter spēs quarum vna
esset melior altera:qꝛ posset habere affectionē ad minorē: ꝛ po

tius vellet dare maiorē.vt.j.de noua.l.si is qui.et ibi vide p gl.
ꝛ Bar.ꝛ ex ista.l.colligit̄ ratio.l.inter stipulantē.§.si stipulatis
j.eo.si stipulor a te decē aut quinꝗ ꝛ tu respōdes ꝓmitto qnꝗ
valet stipulatio lꝫ secus in speciebꝰ qꝛ si simpliciter ꝓmitteres
vel etiā decē aut quinꝗ nō teneris nisi in quinꝗ quasi illa vi
deatur electa ab ipso pricipio.qꝛ sic tibi expediat.sed istud in
ducebā alias ad qōnem bononie:vbi est statutum ꝙ si clericꝰ
agat ꝯ laicum in curia seculari non gaudeat beneficio statuto
rū:sed seruetur sibi ius canonicū si laicus noluerit sicut serua
retur laico agenti ꝯ clericū in curia spirituali ꝛ hoc tam in cā
principali ꝗ̄ appellationis.Egit clericꝰ ꝯ laicū in seculari cu
ria ꝛ obtinuit:laicus appellauit ꝛ infra tp̄s prefixum a statuto
non fuit prosecutus appellationē dicebat clericus appellatio
nem desertā ex forma statuti.laicꝰ dicebat velle obseruare ius
cōmune fm̄ qḋ non erat deserta. Replicabatur ꝙ hoc debuit
dicere ꝛ agere anteꝗ̄ laberetur tp̄s statuti cū esset in sua electio
ne.ar.l.j.C.de satisdā.ibi dū dicit: ꝛ vici ꝯrium dicebam qꝛ hoc
posset procedere in his in quibꝰ posset esse dubiū quid magis
expediret reum.sed hoc est clarū ꝙ magis sibi expedit seruari
ius canonicū quod tribuit magis tp̄s:ergo illam partē vr̄ ele
a gisse a principio presumptione iuris arg. huius.l.a cum simi.
2 ☞ Promittens ante mensem ianuarij proxime futuri intel
ligitur scilicet finitum.
Si vnus dicit ante calendas alter post calendas vel vnus di
xit ante mensem martij:alter post mensem martij qualiter re
ducantur ad concordiam.
3 Qui promisit dare ante calendas potest dare quando vult et
quid si promisit dare calendis.
4 Si datus est alicui terminus ad quid faciendum vsꝗ ad talē
diem ꝙ quolibet die termini poterit istud facere ꝛ si facit ante
vltimam diem dꝫ facere partem aduersam citari.
5 Si datus est terminus reo sex dierum ad comparēdum duos
pro primo duos pro secūdo: duos pro tertio ꝛ vltimo perem
ptorio:ꝛ reus comparuit in primo termino actor vero non cō
paruit:ꝛ in secundo vero vel tertio termino reus non compa
ruit sed actor sic quis eorum dicatur contumax.

1 .13. Qui ante calendas. † Glo. itelligit istā.l. ꝗ̄ tū ad tp̄s qḋ est ante diē calēdarū qꝛ illo tpe nō pōt agere stipulator siue fuit stipulatꝰ ante calēdas dari
siue in calendis:sꝫ ꝗ̄tū ad diē calendarū gl.vult ꝙ sit differen
tia:qꝛ primo casu poterit agere in die calendarū:qꝛ nō habuit
reus terminū nisi pro tpe qḋ est ante calendas:sed in scḋo casu
nō poterit agere nisi finito illo die.sicut qui stipulat̄ hoc anno
nō pōt agere nisi eo finito:vt.l.q hoc anno.j.co.¶ Tu dic bre
uiter ꝙ etiā in prio casu nō pōt agere nisi finito die calendarū
qꝛ illa verba añ calendas intelligunṫ fauore debitoris vt maio
rem habeat dilationē.s.finitas ꝛ sic etiā dies calendarū inclu
dit̄ in termino tex.est de hoc expressus.j.eo.stipulatiōes nō di
2 ui.§.si qs ita post calendas.in fi.† ꝛ p hoc vr̄ ꝙ si ꝓmisisti mihi
añ mensem ianuarij ꝓxime futuri ꝙ hoc intelligat̄.s.finitū et
sic totꝰ mensis ianuarij cadit in termino ꝛ ante lapsum termi
ni non pōt agi:ꝙ ppetuo tene mēti.ꝛ ad hoc qḋ no.bar.in.l.ij.
§.creditū.si cer.pe.qlibet tñ prīa facie diceret ꝯriū q ergo vult
mēsem ianuarij nō cōtineri dicat añ mensem ianuarij incoha
tū:sed si diceret añ calendas ianuarij tunc poterit agere finito
prīo die tene menti.ꝛ inducitur istud ad cōcordiā testiū.quorū
vnus dixit ante calendas:alter dixit post calendas. Uel vnus
dixit ante mēsem martij:alter post mensem martij vt ideo sint
isti ꝯrij. An poterit reduci ad concordiā hoc modo dū primus
dixit ante mensem vel ante calendas intelligat̄.s.finitū vel fini
tas.ꝛ dum aliter dixit post calēdas vel mēsem intelligatur.s.in
choatū vel inchoatas:ꝛ sic videntur dicere idem:que concor
dia:an et qñ fieri debeat dic vt p Bar.in.d.§.creditū.¶ † Sed
3 quid si debitor vult sponte soluere ante terminū:an sit differē
tia inter istas stipulatiōes bar.ꝙ sic qꝛ si promisit dare ante ca
lendas pōt indistincte dare qñ vult p text.s.de manu.test.l.si
ita fuerit libertas circa fi.sed si ꝓmisit dare calēdas.i.in die ca
lendarū:non pōt dare ante illā diē si tp̄s erat appositū fauore
creditoris:vt in.l.fideicō.§.cū pollidius.de vsu.ꝛ.l.si ita relictꝰ
b §.pegasus.de le.ij.secus fauore debitorisb ꝛ ita intelligitur.l.
4 stipulatio.§.inter certā.j.e.† ꝛ ista inducuntur ad qōnem si da
tus est alicui terminꝰ ad aliquid faciendū vsꝗ ad octo dies vel
vsꝗ ad talē diē ꝙ qualibet die termini poterit istḋ facere si tm̄
c facit ante vltimā diem dꝫ facere partē aduersam citaric qꝛ non
habuit cōparere añ vltimā diem cum nō esset verisimile ꝙ ille
vellet accelerare.sed potiꝰ cōgaudere toto termino:sed si illud
faciat vltimo die non hꝫ necesse facere citari alteram partē qꝛ
illa dies interpellet eaꝫ.ꝛ.h.d.bart.in.l.illa.de consti.pecu.vbi
5 oīno vide ꝛ ēt glo.ordinaria in cle.ꝗuis.de ap.¶ † Tangit ēt

a ¶ Ar. huiꝰ.l.d. alex.dicit ꝙ hic tex.nō ꝓbat dci. pau.sequi sed ꝙ sua decisio est vera alia ratiōe de qua hic per ipm

b ¶ Debitoris.solutio pōt preueniri fauore libertatis ꝑ text.in.l.statuliberos.§.stichꝰ annua ꝙ ver.si seruus.s.de sta.libe.An.ꝛ l.stip.ista.§.certum.j.eo.

c ¶ Citari.an terminus iuris preueniri possit vide per Old.con sil.lx.

hic Bar. unã questionem vulgarẽ lz extra propositũ huius.l. quia nihil facit ad materiam. si datus est terminus reo sex die rum ad comparendum: duo pro primo. duo pro secundo. duo pro tertio ⁊ vltimo peremptorio et reus cõparuit in primo ter mino actor vero non cõparuit. In secundo vero vel tertio ter mino: reus nõ cõparuit: sed actor sic quis eorũ dicatur contu max. et Jac. de are. tenuit ꝙ reus q2 vltima mora nocet: vt. s. de peri. ⁊ cõmo. rei ven. l. illud. ⁊ ita tenuit spe. in ti. de citatio ne. §. viso ver. quid si in primo. Bar. tenuit cõtrarium et etiam Joan. and. in addi. spe. in dicto ver. quid si in primo. lz Bar. nõ alleget dicens ꝙ secundus terminus vr̃ datus in defectũ pri mi. s. si reus in primo termino non cõparuit ⁊ tertius in defe ctum secundi. Si ergo reus cõparuit in primo cessat secundus ⁊ tertius. ⁊ habentur pro non datis. debuit ergo actor cõpare re in illo prio ⁊ videre an reus cõpareat qd̃ cũ nõ fecit circũdu cit^a edictũ citatoriũ ⁊ expedit ipsum de nouo citari vt in. l. post edictum. §. j. ⁊ ij. s. de iud. ⁊ actorẽ condemnari in expensis: in. c. j. de dolo ⁊ contu. lib. vj. ⁊ no. in. l. sancimus. C. de iudi.

☞ Casus in quo potest quis compelli ad factum.

Si debitor suscepit in se periculum vel sui culpa ruit quod fece rat an teneatur iterũ reficere pro eadẽ pecunia et suis expensis.

Si data est dilatio ad producendum testes ⁊ in vltima vel pe nultima die produxit testes qui nõ fuerũt examinati et ꝓpter hoc recesserunt an debeat dari iterata integra dilatio.

Quãdo restituitur tempus impedimenti an restituatur in to tum an pro tempore impedimenti.

Si ita stipulatus. ¶ †Stipulatio cõtinẽs factum cõmittitur postꝙ̃ trãsiuit tm̃ tempus infra qd̃ potuit expediri ⁊ nõ fuit expeditũ. Itẽ si ꝓpter impedimẽ tum vel casum superuenientẽ aufertur totũ cõmodũ dilationis oz tota dilatio reintegrari. h. d. cũ. l. seq. et semp alr̃. adhoc vltimũ. Istã primã. l. intelligo qñ quis vellet agere ad interesse. q2 op^9 non est factũ quo casu distinguitur. An vult agere ad interesse to tale ⁊ nõ põt nisi finito tpe vt hic. An ad interesse pticulare. q2 nõ est inchoatũ ⁊ tunc nõ hz necesse spectare lapsum toti^9 tem poris vt in. l. stipulationes nõ diui. §. plane. j. eo. de qua gl. op ponit sed si stipulator vellet agere ad ipsum factũ qd̃ est in obli gatione nõ video^b quare non possit agere statim ante lapsum tpis vt condemnetur ad faciendũ cũ obligatio sit pura. †et sic est casus in quo poterit precise compelli ad factũ cõpelletur alias trãsacto tpe quo potuit fieri fiat executio ad interesse. p ea que no. glo. in. l. ij. §. itẽ si i facto. s. eo. nec sufficeret ꝙ lapsum esset tm̃ tps ꝙ amodo certum est fieri non posse vt sic poterit agi ad interesse añꝙ̃ labatur integrũ tps quod erat necessariũ ad cõ structionẽ domus. vt. j. e. l. insulã. j. bienniũ nec etiã cõmittitur stipulatio ipso iure ad totale interesse: lz secus ad penã cõuen tionalẽ. vt. j. e. l. stipulatus sim mihi a proculo ⁊ dixi. s. eo. l. in illa stipulatione. patet etiã ex ista. l. qd̃ lapsus illius tpis tacite ⁊ legalis qd̃ inest in stipulatione facti qd̃ interpellat promisso rem: ⁊ cõstituit ipsum in mora sine alia interpellatione vt succe dat obligatio ad interesse qd̃ pz q2 elapso termino statim põt agi: vt hic. ⁊. j. eo. si insulã. ⁊ hoc in facto hãbẽte tractatũ succes siuum: vt facere domũ: sed si instantaneũ: vt tradere fundũ vel restituere: dico ꝙ tũc inest aliquod tps tacitum ⁊ sic est necessa ria interpellatio: vt debitor cõstituatur in mora ⁊ succedit obliga tio ad estimationẽ sicut in obligatione dandi non est in mora ante interpellationẽ. j. eo. l. si ex legati causa. cũ hec sit eadẽ rõ.

¶ †Cõtra. l. seq. glo. op. de. l. martius. s. loca. ⁊ soluit ꝙ hic de bitor suscepit in se periculũ vel sui culpa ruit ꝙ fecerat alr̃ sti pulatoris esset periculũ vt in ꝯtrario ⁊ sic innuit ista glo. ꝙ tũc debitor esset liberatus ⁊ nõ teneretur amplius reficere cuius con trariũ ista. l. innuit. Tu dic contrariũ ꝙ nõ est liberatus si ruit anteꝙ̃ esset opus cõpletũ q2 nondũ fecerat qd̃ promiserat p. l. si is q quadringẽta. §. quedã. ad le. fal. ideo tenetur iterato reficere siue fuit in culpa siue nõ ⁊ debet habere integrũ tps: ⁊ ita intel ligatur ista. l. Sed si queritur cuius expẽsis debeat reficere: et an pro eadẽ pecunia q̃ fuit sibi data pro opere fiendo tunc proce dit distinctio glo. q2 si suscepit in se periculũ vel sui culpa ruit: q2 malũ fecerat fundamentũ vel vitio operis tunc debebit refi cere pro eadem pecunia ⁊ suis expẽsis: alr̃ expẽsis stipulatoris vt in. l. martius. ⁊ ita Bar. ibi melius ꝙ̃ hic declarat. †Ultimo tex. iste semp alleg. ad qõnem si data est dilatio ad producendũ testes in vltima vel pe. die produxit testes q nõ fuerũt examina ti a iudice vel examinatore ꝓpter hoc recesserunt qd̃ debeat da ri iterata integra dilatio: q2 impedimẽtũ illius diei abstulit cõ modum totius dilationis. debes tñ scire ꝙ infra sequentem di lationem poterit ꝓducere illos testes quos tunc produxerat non autẽ alios de nouo q2 in illis fuit impeditus non in istis. ⁊ ita singulariter no. per doc. in. l. admonendi. de iureiuran. per tex. dum ibi dicit quibus vsuris. ¶ †Debes etiam scire ꝙ qñ restituitur tẽpus impedimenti seu ꝓpter impedimentũ alicu ius parui temporis si fit restitutio^c per. l. tũc fit ad totũ et inte grum tps: sed si fiat beneficio restitutionis in integrũ: de iure speciali nõ fit nisi ad tps in ꝙ̃to fuit impeditus: vt. l. ab hostib^9 §. qd̃ simpliciter. qui. ex cau. ma. ⁊ ita elegãter dixit glo. ordi. in c. si ele. de ele. lib. vj. in vlti. glo. dicit etiã Bart. hic vnum no. qd̃ tũc reintegratur tps qñ opus fiendũ esset idẽ factũ scdo tpe facto in primo vt in domo: alr̃ secus: vt si aliquis ꝓmisit mihi serui re pro vno anno ab ista die: ⁊ ipse fuit impeditus pro isto anno ⁊ vellet mihi seruire anno sequẽti pro eadẽ mercede nõ teneor recipere: q2 aliud est seruitium primi tpis aliud scdi: cũ cõsistat in operis que variantur ex tpe. vt. l. si non sortẽ. §. libertus. de cõ di. inde. ⁊ alle. ad hoc tex. singularis in. l. si vsusfructus mihi in biennium. s. de vsufru. leg. qd̃ no. pro potestatibus electis pro certo ⁊ speciali tpe vt si in illo fuerint impediti nõ poterint ser uire virtute eiusdem electionis: pro alio tpe^d et vide quod idẽ Bar. no. j. ad tur. l. sena. §. si.

a ¶ Circũducitur. Adde Bal. i au tẽti. ei qui iurat. C. de bo. aut. iu. pos. in. l. cõsenta neũ. C. quõ ⁊ qñ iud. cautela tñ est ꝙ ꝯparẽs nõ recedat nisi licẽ tiatus a iudice per iura hic al le. per do. Alex. cui adde ꝙ si ta lis iniuste fuerit licẽtiat^9 p iudicẽ qd̃ poterit tanꝙ̃ cõtumax excõi cari hz do. de ro. deci. suis. de do. ⁊ cõtu. deci. inci. vbi psest iniuste licẽtiata aliqui tamen contra.

b ¶ Nõ video hoc nõ plz. d. Alexã. vt hic per ipsuz.

c ¶ Restitutio. ad de q̃ posui in. l. fin. s. deferijs in apostill. ad bar. ibi et hic.

d ¶ Alio tpe. ad de Barto. in. l. si prius. s. de ope. no. nũ. in. x. q. ⁊ i l. si vno. §. cũ qui dam. s. loc. Bal. in. l. liberti. C. de ope. li. Anto. de but. in. c. fina. de iudi.

e ¶ Toti obliga tioni. vide Pul cre rapb. cu. ꝯsi. clxiiij.

Si stichum. ¶ †Si vna ex rebus alterna tiue ꝓmissis efficiatur stipulato ris reliqua sola remanet in obligatione. h. d. qd̃ intelli ge qñ efficitur stipulatoris ex alia causa ꝙ̃ ex illa stipulatione alternatiua: siue ab alio fuerit stipulator cõsequut^9 dñium siue ab eodem ꝓmissore. Si enim ex stipulatione alternatiua fuis set sibi soluta clarum est qd̃ tota obligatio esset extincta etiam quo ad alteram: q2 lz stipulatio alternatiua videatur esse duplex respectu rerum: q2 ambe sunt in obligatione respectu tñ solu tionis dicitur vna: q2 sufficit vnũ soluere vt tota obligatio ex tinguatur: vt no. in. l. si ex toto. §. j. ⁊. l. si illud aut illud. de lega. ij. In tex. ibi reliqs debetur: subaudi precise. Sed anteꝙ̃ alter esset effectus meus neuter erat pcise in obligatione: ⁊ pone exẽplũ ꝙ promisisti mihi stichũ q erat alterius. tenet ergo ꝓmissio vt tenearis illũ redimere si nõ vis dare stichũ: sed ego emi postea pãphilũ a vero dño: vel fuit mihi ab eo donat^9 ꝙ̃tũ est ad hoc qd̃ hic dr̃ nõ refert: an ex cã onerosa fuerit effectus meus vel lu cratiua. vt in. l. j. gl. lz ꝙ̃tum ad aliũ effectũ: si postea pãphilus desierat esse meus: ⁊ dñium ad te peruenerit ⁊ ipsum velles solue re an teneret recipere: de quo querit glos. seq. in fi. distingueretur an stipulatio fuit interposita ex cã lucratiua: ⁊ postea esset effe ctus meus similiter ex causa lucratiua ⁊ tũc extingueretur facul tas soluendi ex prima cã tã de rigore ꝙ̃ de eqtate. p. l. q decem. §. stichũ. in prin. j. de solu. lz glo. dicat de rigore non de eqtate p illũ eundẽ. §. in fi. sed hoc esset verũ in obligatione gñis in qua nulla species est in obligatione: sed in alternatiua vtraꝙ est in obligatione. Uñ desinit semel esse i obligatione: q2 fuit effect^9 meus: ⁊ ex alia causa lucratiua desinit esse etiam in solutione p regulã de duabus causis lucratiuis: de qua dic vt in. l. meuia. §. duobus. de leg. ij. sed si ambe essent ex causa onerosa vel alte ra istarũ cessaret ⁊ posset solui idem pamphilus. nec noceret ꝙ interim fuerit meus. facit ad hoc. l. existimo. j. eo.

☞ Stipulatio annua an transeat ad heredes stipulatoris. Quid in legato annuo.

Stipulatio. ¶ †Stipulatio annua est vna p o ibus annis sed legatũ annuũ non est vnum: sed tot dicũtur quot annus durabit: q2 pro primo an no est purũ: pro sequentibus conditionale: ⁊ si legatarius dece dat ꝓ annis nõ ceptis nõ trãsmittit ad heredes q2 extincta est conditio. h. d. inuestigatio huius. §. est vtilis ꝓpter plura. Pri mo q2 in stipulatione annua cũ illa sit vna ⁊ vnica actio nascat ab ipso pncipio inspicitur cõditio stipulatoris tpe stipulationis interposite. Uñ si tũc erat in patria potestate acqritur patri pro oibus annis etiã si filius postea emãcipetur vt. s. de do. cau. mor. l. senatus. in fi. ⁊. j. eo. si filius nõ sic in legato annuo. vbi in pn. cuiuslibet anni nascetur obligatio: iõ si in pnc. etiã anni fili^9 esset emãcipatus acqretur sibi ⁊ nõ patri. Scdo est vtilitas ꝓpter pre scriptionẽ q2 in stipulatione annua incipit prescriptio a tpe sti pulationis interposite. nã si postea nũꝙ̃ soluentur p annos. xxx. prescriptũ esset toti obligationi^e nõ solũ ꝓ annis pteritis: lz et futuris: nõ sic in legato annuo: q2 nõ esset pscriptũ nisi ꝓ pmo anno si dũtaxat. xxx. essent elapsi. ⁊ si. xxxi. tũc pro pmo ⁊ secun do. si. xxxij. tũc etiã pro tertio: ⁊ sic de singulis: q2 cũ in prin. cu iuslibet anni orta fuit noua obligatio ⁊ actio quelibet p se acq rit vsuz. xxx. annor. ꝓ futuris aũt nõ inceptis nulla est inchoa ta prescriptio: ⁊ hec habentur in tex. ⁊ gl. p doct. in. l. cũ notissimi. §. in his. de prescrip. xxx. anno. Tertio consistit vtilitas ꝙ̃tũ ad inducendã morã nã in legato annuo cũ a princ. cuiuslibet anni nascatur noua obligatio ⁊ actio lz debitor non soluat nõ cõstitui tur in mora sine interpellatione: q2 idẽ tps nõ oz esse causa in ducẽde obligationis ⁊ actionis. ⁊ etiã inducẽdi morã vt. j. eod. quoties in diem. ⁊ ibi no. hoc not. in. l. j. de pe. leg. si bene inspi ciatur

ciatur sed in stipulatione annua cū nō multiplicent̄ obligatio nes in prin. cuiuslibet anni: sed semel a principio nata fuit pro omnibus cessat ratio predicta: ⁊ ideo lapsus cuiuslibet anni in terpellat: ⁊ ꝯstituit quē in mora: vt pꝫ in. l. ij. C. de iu. empby. ⁊ hoc etiā ponit Bar. late in. l. ita stipulatus. in. ij. q. prin. q. vlt. in qua tractat tp̄s appositū causa multiplicande obligationis constituit quē in mora. Quarta vtilitas est ſm quosdā: q̄r in sti pulatione annua cū actio sit nata pro oībus annis pōt agi ab ipso prin. vt quis condēnetur ad dādum pro oībus annis: licet exactio non fiat nisi pro portione primi anni: pro sequētib⁹ aūt fiet in prin. cuiuslibet: sed in legatis cū actio nō sit nata nisi pro primo anno nō pōt agi nisi pro illo. Contrariū tñ tenēt doc. qd̄ etiā in legato idē sit: vt rōne primi anni incepti possit agi tam pro illo q̄ pro futuris vt fiat condēnatio nō exactio[a] p. l. j. C. de fideius. qd̄ dic vt not. in. l. j. ⁊. ij. C. de sen. q̄ fine cer. quā. ⁊ p Bar. in loco. s. alleg. qd̄ aūt hic dr̄ q̄ stipulatio est vna recipit tripli cem limitationē vt colligit̄ ex distinctiōe Bart. quā ponit in. l. si seruus cōis meuij ⁊ castrēsis peculij. §. fi. j. de stipu. seruo. vbi omnino vide q̄r melius ibi declarat q̄ hic. ¶ In gl. mag. post prin. ibi vel etiā si nō fuit dictū tñ intelligit̄. †No. istā glo. sing. q̄ si stipulor a te annue vel singulis annis nō transmittitur ad heredes meos nisi de ipsis fuerit facta expressa mentio. ⁊ sic est idem in stipulatione annua qd̄ in legato annuo ſm istā gl. In hoc tñ est differentia q̄r stipulatio annua mero iure transmitti tur sed heredi agenti obstat exceptio. vt. j. not. glo. in ver. itē est ꝑpetua. sed legatū annuū ipso iure pro annis nondum ceptis. Pe. reprehendit istam gl. q̄r nō reperit̄ iure cautū istud quod dicit glos. qd̄ nō trāseat ad heredes in effectu: imo est cōtra istū tex. dū dicit est ꝑpetua: q̄r dum intelligit ipso iure. ⁊ in effectu Bar. tenet glo. q̄r vel ista stipulatio interposita est p pauperē. ⁊ de modica quātitate ⁊ tūc censet̄ interposita ex cā alimētoꝝ. vt l. cū hi. §. si cū in anno. de trāsa. ⁊ alimēta morte finiunt̄ aut fuit interposita p diuitē de magna quātitate: ⁊ tūc adhuc dicit idē p. l. sancimus. §. fi. C. de doñ. vbi videt̄ q̄ nō trāseat ad heredes nisi cū facta est expressa mētio de eis. Sed certe tex. ibi in prece denti v̄. videt̄ innuere contrariū si bene inspiciat̄ q̄ vult q̄ nisi facta pro alimentis sit ꝑpetua. Unde de rigore iuris opi. Pe. videt̄ melior[b] p istū tex. quē sequit̄ Ang. de equitate tñ ad eui tandū infinitatē posset tolerari opi. glo. ¶ In glo. ibi. l. pluri bus. §. j. glo. ibi dicit q̄ ibi fuit facta specificatio tēporū hic nō. Contra quā sol. hic Bar. oppo. ⁊ non soluit: q̄r si ꝓmittis mibi decem singulis annis: illud verbū singulis: qd̄ est distributiuū habet vim specificationis cuiuslibet anni: ergo deberent esse plures. Ang. dicit q̄ ibi fuit apposita dictio distributiua ante ⁊ post: hic semel tñ nec video q̄ aliter posset bene solui istud cō trarium. ¶ In fi. glo. ibi: arg. cōtra se q̄ legatū annuū perpe tuo duret. Sed respondeo verū esse qñ factū ꝑsone q̄ non mori tur vt ecclesie vel collegio ⁊ ibi loquunt̄. ll. alleg. in glos. secus si moriture. ¶ Ista tñ solutio non cadit ad. l. defunctā. in fi. Nam illa v̄r ꝓbare q̄ legatū annuū sit vnicū: sed respōdeo q̄ sit sine dinumeratione temporum vcꝫ si legas vsumfructū talis fundi vel quartā partem redditū talis fundi: tunc lꝫ videatur mibi legatum quousq̄ vixero: nō tñ plura legata sed vnū[c] q̄r nō fuit facta expressio temporum secus si dixisset singulis annis quo usq̄ vixero: vt. l. j. qñ dies vsusfru. leg. ced.

Stipulatio an possit conferri in arbitriū tertij: vt promit tis mibi si titius volet.

Stipulatio. †Stipulatio nō pōt confer ri in voluntatē vel arbitriū debitoris. h. d. sed an in volūtate creditoris vt ꝓmittis mibi si voluā. glo. in. l. titia. j. eo. tenet q̄ nō. cōtrariū tenēt doct. p. l. si ita legatum. §. itē si voles. de leg. j. ¶ †Itē an in arbitriū tertij vt ꝓmittis mibi si titius volet: nō reperio hoc tactū per aliquē. istā in legato certū est q̄ nō valet: q̄r esset captatoriū sed voluntas captatoria in actibus inter viuos non reperitur re probata sicut in vltimis voluntatibus ideo tenui repetendo. l. j. de leg. ij. bononie q̄ sic. Item an sit differentia: q̄r per verba importantia arbitrium boni viri vt si fueris arbitratus vel li bere voluntatis vt si volueris. Rn̄deo nō vt hic pꝫ in v̄b. arbi trium. lꝫ secus in vltimis volūtatibus q̄r valet legatū si heres arbitrabitur lꝫ non valeat si heres voluerit. vt. l. si sic. in princi. de leg. j. Et no. l. post sepe. §. j. de contrabē. emp.

Si qs plures vēdidit eādē rē an scd̄a vēditio sit supflua.

Ubi bis. †Si plures se obligant eidē ad eandē rē non tenent̄ nisi ex vnica ꝓmissione h. d. ista singularis. l. ⁊ semper alleg. in hoc siue eodem tempore siue diuersis vt loquat̄ generaliter ⁊ dū dicit bis idem si ter vel quater. Uel sic ſm Bar. q̄ bis idem ꝓmittit nō tenetur ex secūda ꝓmissione nisi prima effectu esset inualida. h. d. ⁊ ces sant ꝫria de. l. si dari. ¶ Quero tex. dicit q̄ non tenet̄ nisi semel sed ex qua stipulatione tenet̄ vel ex prima vel ex scd̄a gl. in p̄n. videt̄ dicere q̄ tenetur ex vtraq̄ mero iure: sed nō cum effectu q̄r sufficit vna solutio: q̄r si hoc est verum poterit agere stipula tor ex qua stipulatione volet: ⁊ si obtineat ⁊ sibi soluatur debe bit remittere aliam stipulationē nō enim tolleretur ipso iure: q̄r obligationes nascuntur ex diuersis principijs. i. diuersis sti pulationib⁹ sed qñ nascunt̄ ex vno p̄ncipio plures acti. ⁊ obli. so. facta ex vna tollit alias ex ipso iure. debebit ergo remittere per. l. vnde querit̄. §. sed si legis. s. cōmo. ⁊ si succūberet in vna posset ad aliam redire p hoc qd̄ habet̄ in. l. si actor. de iureiu. et C. de fur. l. j. Breuiter ista glo. nō dicit verū per tex. qui dicit q̄ ipso iure non tenetur nisi semel ex qua igitur tenebitur glos. in l. fi. C. de noua. videtur dicere q̄ ex vltima. in questione de illo cui in nundinis pluries idē ꝓmisit eidem dicens q̄ per vltimā nouatur precedens: sed istud nō est verum nisi hoc expresse fue rit dictū hodie. vt in. d. l. fi. vel presumeret̄ actum olim: vt qñ se cunda continebat plusq̄ prima: vt. j. eo. qui vsusfructus. Unde alia glo. que est. j. e. scire debemus. que incipit. i. adita in fi. vult econuerso q̄ teneat̄ ex sola prima ⁊ non vltima: imo illa tanq̄ superflua ipso iure nō valet ⁊ ista est vera: quā etiā glo. sentit in seq. opi. in. l. si dari stipu. j. eo. vbi tenetur ex vltima non ex ꝑma sed solue q̄ ꝑma erat ibi inefficax: q̄r ei obstabat exceptio: ideo interest stipulatoris qd̄ valeat vltima: secus quando ꝑma esset efficax: nam tunc non innuit glos. q̄ non teneret secūda postq̄ tenet eo casu quo interest stipulatoris ergo si non interest non tenet. Quidam tñ dicūt q̄ semper interest propter prescriptio nem: q̄r longius tempus oberit si incipiat a secūda quos glos. reprobat: q̄r hoc interesse non inspicitur: ergo sentit q̄ vltima non valet ꝓpter istud interesse: ⁊ sic ista glo. sibi contrariat̄: et hec pars verior nisi expresse fuerit interposita animo nouandi q̄r tunc indistincte tolleretur prima siue secunda plus cōtineat siue minus: al's iure illo non presumebatur nouatio. †Sed qd si pluries vendidi eandem: videtur dicendū idem qd̄ hic quasi secunda venditio sit superflua. Si tamē vēdidisses mihi qnto in presentia testium ⁊ promisisses facere instr̄m ad petitionem et ipsum postea faceres quo casu expedit repetere venditionē: q̄r notarius non posset attestari de precedenti venditione pu tarē q̄ tunc illa vltima esset valida: ⁊ precedens nō esset vendi tio sed pollicitatio de vendendo.[d] postq̄ referunt se ad scriptu ram fiendā: ⁊ nisi ad illā perueniat̄ venditio non est perfecta. per l. contractus. C. de fide instru. ⁊ ita diu est qd̄ cōsului Florentie: ⁊ dn̄s Rapha. subscripsit: ⁊ ita fuit obtentū. ¶ Ultimo querit̄ quid si super cōtractu iurisgētiū vel bonefidei interuenit stipu latio: vt quotidie videmus fieri q̄r notarij dicūt in cōtractū vē ditionum ⁊ locationū q̄ predicta oīa ⁊ singula partes ꝓmise runt per solennē stipulationē glo. hic tenet q̄ valet stipulatio: nec ob. illa. l. loquit̄ qñ ambe obligationes sunt eiusdē generis et forme. s. ex stipulatione: secus qñ diuersarum: vt dicto casu: et in hoc glo. bene dicit. Sed subdit q̄ per istā stipulationē tol litur actio ex precedēti ꝯctu. in hoc male dicit si stipulatio inter uenit eodē tpe imo ex vtraq̄ poterit agi p. l. si duo societatē. s. p soc. ⁊. s. eo. l. v. v̄. questionales. Si aūt ex interuallo Bar. in. l. singularia. si cer. pe. v̄r tenere istud qd̄ dicit ista glo. qd̄ inducat̄ nouatio: ego dico ꝯtrariū p. l. si diuortio. j. eo. vbi est expressum ibi dū dicit alia autē centū actione de dote deberi ⁊c. ⁊ actione de dote q̄ erat bonefidei ⁊ contractus iurisgentiū nō nouat̄ p sti pulationem interuenientem etiam ex interuallo.

Statutū continens idem qd̄ ius cōe qd̄ valeat ⁊ ex eo pos sit agi vel excipi.

An valeat promissio pene que fit inter eos qui faciunt pacem inuicem ⁊ promittunt se non offendere sub certa pena cū talis offensa puniatur per leges vel statuta.

Cōditio si diuortiū feceris an hodie vitiet stipulationē penalē.

An valeat ꝓmissio de dādo aliquid alicui si illi nupserit.

Si stipulatio facta. †Diuortium debet esse libe rum a pena conuētionali nisi cōtineat idē quod lega lis. h. d. sic ⁊ verū matrimoniū. vt. j. eo. l. titia. ¶ †In tex. ibi: q̄r cōceptus p istū tex. videt̄ q̄ nō valeat ꝓmissio pene q̄ fit inter eos qui inuicem faciunt pacē: ⁊ ꝓmittunt se nō offen dere sub certa pena cum talis offensa puniatur per leges vel p statuta. In contrariū tñ videt̄ p glo. ordi. s. de pac. l. nō impos sibile: ⁊ ideo hoc tenet Bar. ad istā. l. respondet q̄ speciale est in casu eius propter libertatē q̄ debet esse in matrimonijs contra hendis ⁊ dissoluendis: ⁊ vide qd̄ no. p Guil. de cu. in. l. illicitas. s. de offi. presi. ⁊ quod not. in regula frustra. in mercurialibus. ¶ In tex. ibi nisi stipulatio q̄r tūc valeret stipulatio ⁊ posset ex ea peti pena ⁊ sic videtur probari hic ſm Ang. q̄ statutū conti nens idem quod ius cōmune valeat: ⁊ ex eo pōt agi vel excipi: et sic habet quis duplex ius seu remedium: q̄r potest cōuenire

[a] ¶ Non exactio. Adde Lud. ro. consi. cclxxviij.

[b] ¶ Melior. idem tenet Bal. Ra pha. Ludo. ro. ⁊ Alexā. hic saluo q̄ si sit facta pau peri.

[c] ¶ Sed vnū. Lu. ro. ponit singu laribus suis q̄ legatū sexte par tis redditū di citur annuū exi stens testatoris. per. l. si defuncta ⁊ ibi vide alium casum fo. viij.

[d] ¶ De vēdendo. facit qd̄ dicit lu. ro. singu. suis qd̄ emptor cui res vēdita nō est tra dita nō pt̄ ipedi re remissionē fie dam ꝯ vēditorē ſm Bal. in. l. ma nifestissimi. C. d̄ furt.

de iure cōmuni ⁊ ex forma statuti ⁊ hoc est vtile q2 si succūbit in vno pōt redire ad aliud per id qđ no. in .l. si actor. ff. de iureiur.

3 ¶ †Sed oppo. ꝙ ista ↄditio si diuortium feceris reijciat̃ et nō vitiet stipulationē: vt in .l. reprehendenda. de insti. ⁊ substi. sol. ibi quādo apponit̃ in institutione vel in relicto facto alteri ex coniugibus: q2 tūc tanꝙ turpis reijcitur ⁊ nō vitiat institutionem vel relictū hic qñ in stipulatione penali quo casu vitiat ⁊ non vitiatur. ¶ Sed quid erit hodie cū diuortium p qđ separatur matrimoniū fieri nō poterit si matrimoniū tenuit vt no. in .l. diuortium. de neg. gest. licet possit de facto alter ab altero recedere. Respōdeo nō reperio ex hoc recessu aliquā penā imponi sicut imponebat̃ hoc iure quo separabat̃ matrimonium ⁊ cogitur officio iudicis ecclesiastici redire: ⁊ ideo videt̃ dicēdū ꝙ cū cessat ratio de qua hic poterit alter ab altero stipulari penam sub cōditione si recesserit de facto.

4 ¶ †Itē an valeat promissio de dādo aliquid alicui si illi nupserit. dic vt .j. e. l. si ita stipulatus fuero testi. §. si promissio tamē pene si nō nupserit nō valet. vt .j. eo. titia.

2 ☞ Potes te obligare ad dādum mihi id quod alius tibi debet cum debitor esse desierit.

1 Huiusmodi. †Poteris te obligare de dādo mihi id qđ ali9 mihi dꝫ cū ipse debitor esse desierit. h. d. ſm primā lec. ſm quā in lr̃a debet esse mihi: ⁊ aduerte ꝙ si cōstat ꝙ fideiussorio noīe pro illo volueris te obligare: verba illa cū debitor esse desieris impropriant̃ ⁊ debent intelligi .i. cū desierit esse soluendo quo casu recurrit̃ ad fideiussorē maxime hodie cū primo sit excutiendus debitor nō autē possunt intelligi ꝓprie qđ desinat esse debitor ciuiliter ⁊ naturaliter q2 si fideiussoria obligatio nō debet incipere a casu quo si esset incepta finiret̃. Nam liberato ꝑncipali liberat̃ fideiussor: sed si nō cōstat ꝙ non fideiubēdi tūc verba stāt ꝓprie ⁊ nō erit fideiussor sed principalis promissor sicut si sub qualibet alia promissione ꝓmisisses: ⁊ sic ab vtroꝙ potero petere. primo ab illo ⁊ exigere postea a te ſm

2 aliā lect. put est in tex. tibi. h. d. †potes te obligare ad dandum mihi id qđ alius tibi dꝫ cū debitor esse desierit. h. d. Sed quid importat hoc. Rñdeo si ꝓmisisses simpl̃r id qđ alius tibi debet liberaris cedēdo actionē cōtra illū sicut cū quis legat mihi qđ sibi alius dꝫ vt in .l. si sic. §. j. de leg. j. sed ꝓmittēdo hoc mō cum ille debitor esse desierit nō liberareris: sed debes agere ↄ illū: ⁊ exigere ⁊ postea exactū mihi dare: vt hr̃ in fi. in .l. apud iul. §. si titius. de leg. j. cum ibi no. p Bar. ⁊ ſm istas duas lec. nō loquit̃ ista .l. nisi vnica stipulatione lꝫ tex. loquat̃ in pluribus dū dicit hm̃ōi stipulationes ⁊c. sed dꝫ exponi .i. ista stipulatio de qua loquit̃: ⁊ alia similis: vt in fi. glo. j. Alij vero timore huius ↄrij: q2 loquit̃ in plurali dicūt ꝙ tex. loquitur de duplici stipulatione. Una ꝙ ꝓmittis mihi id qđ titius mihi dꝫ. vel id qđ debet tibi vsꝙ ibi: cū debitor. Alia ꝙ promittis mihi aliqđ puta decē vel stichū cū titius debitor meus vel tuus desinit esse debitor tene precedentes tanꝙ magis no. ¶ In glos. j. ibi: q ex presenti tpe fuerit. hec sol. nō est bona ad ↄrium qđ pōt fieri cōtra primam lec. q2 lꝫ ille principalis esset debitor tpe cōcepte stipulationis ꝓmissio tñ fideiussoris fuit collata in tp̃s quo nō erit debitor: ergo nō pōt vt fideiussor obligari: q2 si esset pura obligatio liberato principali per se liberaret̃ fideiussor. nā ⁊ res nō debet incipere ab eo casu quo si esset incepta finiret̃: vt .l. titia. ff. de vsufr. solue ergo vt colligit̃ ex his q̃ dixi sup prima lec. ¶ In glo. ibi idem dubium erat hic si habet in tex. spondeo. ⁊ tunc iste casus esset idē cū precedenti. Sed si habes spondes tunc est diuersus vt dixi sup scđa lec. glo. aūt sequens videt̃ sentire primā ⁊ secūdam: lꝫ in secunda reuocet in dubium. Quid si debitor tibi soluat: ⁊ non soluit: sed tu solue vt dixi in secūda lec.

a ¶ Plusꝙ obligatio prima. qñ īducat̃ nouatio. vide Frā. de are. cōsi. v. Alex. late cōsi. xiij. ij. lib.

b ¶ Cōditionale. Adde Ancħ. cōsil. cccxxiiij.

2 ☞ Probato īdebito an videat̃ ꝓbatū ꝙ qs p errorē ꝓmisit.

3 Sequens stipulatio cōuentionalis facta super precedenti contractu vel obligatione an habeat in se dilationem seu conditionem prime obligationis.

Limitatio ad iura dicētia ꝙ ipso iure inducebatur nouatio si secunda stipulatio continebat plus.

4 Legatum factū pro dote futura an sit conditionale si matrimonium sequatur an aūt sit purum.

5 Stipulatio facta sine causa an valeat.

1 Si diuortio. †Falsa causa de preterito scienter emissa etiam si sit obligatoria ⁊ p ↄ̃ns finalis nō vitiat stipulationem sicut nec vitiat legatū. h. d. ſm Bar. Supplet̃ in pluribus: q2 ipse nimis breuiter summat ⁊ ſm suū summariū non esset verū qđ ipse dicit: fuit autē hic ꝓprie loquēdo potius demonstratio falsa q̃ q2 perimebat substātiā habebat vim cause. Maritus facto diuortio cū nullā dotē recepisset promisit vxori restituere centum q̃ in dotē receperat. nā istud relatiuū que receperat ⁊c. demōstrationē facit vt ptꝫ in .l. si sit. §. j. de leg. j. sꝫ perimebat subiectū: q2 nihil receperat: ⁊ hꝫ vim cause quasi dixerit: q2 recepi nō tibi ꝓmitto: tñ nec falsa demōstratio nec falsa cā vitiat ꝓmissionē: q2 vr̃ donare: ⁊ hoc si sciēter ꝓmisit sciēs se nō recepisse nec teneri: ⁊ hoc cōstat sed si constaret ꝙ p ignorantiā facti vel iuris nō valeret ꝓmissio saltē in effectu q2 obstaret exceptio. vt. ff. solu. mat. l. pe. §. mulier. ⁊ hic in pe. glo. Si aūt dubitat̃ an scierit vel ignorauerit: ⁊ an errauerit vel nō. glo. ⁊ doc. hic nō tangūt. Bal. in .l. gñaliter. C. de nō nu. pe. dicit ꝙ in casu huius .l. ꝓpter honorē bene trāsacti matrimonij presumitur ex certa sciētia ꝓmisisse vt valeat ꝓmissio extra casum huius .l. ꝓbato ↄrio ꝙ nihil receperat vel ad nihilū tenebatur ꝓmissor eoipso presumit̃ p errorē ꝓmisisse: cū ista cā si esset vera esset obligatoria: q2 teneret̃ soluere vel restituere: ⁊ ita not. in .l.

2 cū de indebito. de proba. ¶ †In glo. q̃ dicit ꝙ ꝓbato primo .i. qđ sit indebitū eoipso probatur scđm .i. qđ ignorauit ⁊ p errorē ꝓmiserit: sed si causa quam quis promisit esset vera nō esset obligatoria vt si ꝓmittis mihi centū: q2 gessi negotia tua. nam si postea cognouisses non esses mihi obligatus ad centum tūc promissio intelligit̃ facta scienter in dubio: ⁊ sic valeat nā non scit ⁊ scire debeat se nō esse obligatū: ⁊ sic soluēdo ex iusta causa cum repetis. vt in .l. damus. de condi. inde. ⁊ ita si ꝓmittis exceptionem nō habes: tñ solutio ⁊ ꝓmissio paribus passibus ambulant. l. si. ad le. fal. ⁊ .l. si patronus. de do. ⁊ ibi vide q̃ no. Bar. ¶ In tex. ibi: centū tm̃ in obligatione venire .i. dicere ꝙ illa centum que non fuerunt in dote data possunt peti solū ex ista stipulatione: non autem actio de dote etiam si ista stipulatio nō interuenisset: sed etiam ſm doc. possunt peti ex ista stipulatione: q2 qñ super contractu iurisgentiū vel bonefidei interuenit stipulatio obligat̃ debitor etiā ex stipulatione. vt decidit glo. in .l. si bis idem. in ver. illud cōstat. lꝫ secus qñ precessit similis stipulatio super eo: q2 pōt iterū p stipulationē obligari ad illud idem vt in illa .l. nisi secūda interuenerit animo nouādi: et erit vtilitas: q2 si agatur ex ista stipulatione non habebit maritus dilationem annalem sicut nō haberet heres eius si ipse dotem prelegasset: q2 tenet prelegatum ꝓpter cōmodū representationis: vt in tit. de do. prele. ⁊ hoc tenet Bar. hic: Ex quo not. ꝙ sequens stipulatio conuentionalis facta super ꝓcedēti cōtractu vel obligatione nō habet in se dilationē seu cōditionem prime obligationis vt etiam probat̃ in .l. si dari. j. eo. secus in pretoria stipulatione q̃ interponit̃ ex necessitate: et sic nihil plus videt̃ qs ꝓmittere ꝙ ipse teneat̃: ⁊ iste est casus in .l. j. §. si sub cōditio-

3 ne. vt le. no. ca. adde no. in .l. alia. de noua. p Bar. ¶ †In tex. ibi alia aūt centū actione de dote deberi. hic est casus cōtra glos. q̃ est in .l. qui bis idem. in illo ver. illud cōstat. q̃ tenet ꝙ si sup cōtractu bonefidei interueniat stipulatio mouet̃ actio ex ipso cōtractu ⁊ sic poterit agi nisi ex stipulatione: qđ etiā videt̃ tenere Bar. qñ ex interuallo. in .l. singularia. §. cū me. si cer. pe. sed hoc est expresse cōtra istū tex. Intelligo ꝙ ipse intelligit ꝙ etiā ista centū q̃ fuerūt in dote data pñt peti ex ista stipulatione: ⁊ tamē possunt etiā peti actione de dote: ergo nō est facta nouatio: posito ꝙ ista stipulatio cōtinet plusꝙ obligatio prima[b] vt hic est

a tex. expressus p quē limitant̃ oēs .ll. dicētes ꝙ ipso iure inducebatur nouatio si scđa stipulatio cōtinebat plus. vt .j. eo. si vsusfructus. q2 debēt intelligi qñ precedat obligatio vel cōtractus et sic erant eiusdem generis et forme secus qñ diuersi vt hic qđ

4 no. q2 nullus tāgit: ⁊ tñ est hoc necessariū. ¶ †In tex. ibi sicuti cum filio. si iste ver. intelligat̃ ꝙ pater reliquit filie noīe dotis future: ⁊ qđ valeat legatū etiā matrimoniū nō sequat̃ ꝓut prima facie videt̃ loqui. est hic casus ↄ opi. Bar. q tenuit in .l. titio centū. §. titio genero. de cōdi. ⁊ demō. qđ legatū factū pro dote

b futura sit cōditionale[b] si matrimoniū sequat̃: sicut ⁊ stipulatio. vt .l. tali stipulatione. de iure do. Sed alij tenent ↄtrarium per illum. §. in ver. sed cū ante nuptias. vbi videtur tex. dū dicit q2 purū legatū est: ⁊ pro ista etiā opi. videt̃ casus hic vt sicut cā de preterito falsa nō vitiat stipulationē vt in precedenti. Ita ⁊ cā de futuro puta matrimoniū de futuro lꝫ non sequat̃ nō vitiat legatū: ergo nec facit cōditionē q2 tunc vitiaret sine dubio propter hoc Bar. intelligit istum finē vt cōueniāt precedentibus qđ loquat̃ in cā de preterito: q2 pater legauit cētū filie nomine dotis: q̃ dicit se recepisse a marito ipsius filie vel eius heredibus: ⁊ tamen nō receperat nec filius mater vel frater sorori q2 legando scienter videtur velle quod habeant iure legati. vt in

5 l. j. C. de fal. cau. adie. leg. ¶ †Ultimo debes scire quod Cy. allꝫ istam .l. C. de nō nume. pecu. l. generaliter. in .xiij. q. qua querit vtrum stipulatio facta sine cā valeat. tex. in .l. ij. §. circa. de doli excep. dicit valet mero iure: sed obstat exceptio. Quidam intelligunt istum. §. quando cōtinebat causam falsam: ⁊ fuit p errorem facta promissio. Si autem ex certa scientia ab eo qui sciebat se nō teneri tunc valet q2 videt̃ facta ex cā donationis ⁊ ad hoc alleg.

hoc alleg. Cy. istam. l. que salua pace nihil facit quia hic continebat causam licet falsam: tunc enim bene distinguitur. An ex certa scientia vel per errorem: et an esset causa vel non: vt. s. dixi. Sed questio est quando nullam continet causam vt promitto tibi centum: quo casu multe fuerunt opi. quas Cy. ibi recitat: et Joan. an. in addi. Spe. in tit. de confes. §. nunc videndum restat et breuiter dic quod non constat quod hoc fecit ex certa scientia quia continetur in instro talis sciens[a] se ad infrascripta non teneri promisit etc. tunc valet: et videtur promittere ex causa donationis. arg. in. l. campanis. de ope. lib. et ita intellige glos. que est in illo. §. cum licet illa glo. dicat vnum mirabile quod istud est verum si stipulator ignorabat causam non subesse: secus si sciebat sed certe potius econuerso debet dici: quia si ignorabant dissentiunt in causa: quia promissor intelligit donare: et stipulator non recipit vt donum quia credit causam subesse: et ideo donatio non perficeretur sed quando scit tunc consentiunt et sic perficitur et hec probantur in. l. si ego. ff. certum peta. Si autem non constat quod ex certa scientia tunc standum est illi §. circa. cui non potest responderi quod stipulatio non valet. Et dicit Bal. in illa. l. generaliter. quod ideo non valet quia censetur facta ex stultitia non dico per errorem hoc tamen verum nisi sit facta sub conditione et conditio eueniat quia solus euentus conditionis habetur pro causa per. l. a titio. j. eo. et no. ¶ In glo. ibi: vel dic ista glo. potest procedere si matrimonium solueretur morte mariti: quia tunc donatio facta constante matrimonio per hanc stipulationem scienter emissam confirmaretur si aliquid loco traditionis interueniat. quod dic vt in. l. quod de suo. alle. glo. sed si morte mulieris vel diuortio non confirmatur imo reuocatur vt in. l. sed incertam. §. fi. de don. inter vi. et vxo. et ita intellige glo. istam in fi.

1 **Si id quod aurum.** †Error in qualitate substantiali non vitiat stipulationem sed decepto succurritur. h. d. ¶ In text. ibi: ex doli mali clausula. i. ex stipulatione predicta si fuit apposita clausula doli. i. dolum malum tamen abesse: vt. s. eo. tit. l. eadem. in prin. alias possum agere actione de dolo: vt. l. eleganter. §. non solum. s. de dolo. non ex certa scientia cum sit stricti iuris et non veniant illa de quibus expresse actum non est: vt. j. eo. l. quicquid astringende. sed in contractu bonefidei ratione doli in eo commissi agitur actione ex eo contractu cum in eo veniat etiam illa que est equum venire licet expresse non fuerit actum vt dicit. l. eleganter. in prin. cuius rei causa Bar. hic non examinauit hunc articulum quando agitur ad rescissionem contractus bonefidei qua actione poterit agi et breuiter si contractus est validus et subest causa qua debet rescindi agitur ex ipso contractu actione vt in exempto. l. si quis virgine. s. de act. emp. Item si contractus semel valuit: et postea de consensu partium fuit rescissus et agitur ad repetitionem datorum. vt ea. l. §. si is qui. Idem si nunquam tenuit. et agitur ad interesse de receptis: vt. l. si sterilis. §. quis. eo. titu. Sed si ageretur ad repetitionem rei tradite tunc ageretur actione de dolo: et hoc dicit Bal. per elegantia verba pre cessit venditio: vt. j. sequuta est traditio vt infirmanda per actionem de dolo. vt no. per gl. in d. l. eleganter. de quo dic vt ibi. ¶ Ultimo glo. intelligit hanc. l. in stipulatione que erat stricti iuris: secus dicit in bonefidei contractibus qui vitiantur propter errorem consistentem in qualitate substantiali: vt. l. in venditionibus. de contrahen. emp. Doc. dicunt non esse differentiam inter bonefidei et stricti iuris sed inter contractum ex causa lucratiua: et illi non vitiantur quia quicquid habet stipulator de lucro habet. ita loquitur hic: et contractum onerosum quo casu loquitur contractum etiam si esset stricti iuris et permutatio. si enim permutarem tecum massam auream cum alia massa quam asserebas esse auream et non erat non valeret permutatio ne remaneam deceptus. tu dic breuiter quod etiam si sit contractus onerosus valet si deceptus vult valere: et potest agere vt decipiatur. i. ad interesse deceptionis et si non vult valere tunc non valet et hoc voluit glo. expressa in. l. eleganter. in. j. glo. magna. ante fi. s. de dolo. et in. l. j. de pig. act.

2 ¶ Per interitum vnius ex alternatiue debitis an liberetur debitor.
Quid si debeatur aliquid in genere subalterno et vnus ex seruis meis.
Genus perire non potest.
Species debita si post moram pereat an debeat ipsa peti et in ea condemnatio fieri et eius executio in estimatione.
3 An talis debitor constituatur in mora per interpellationem extraiudicialem.
Quid in mora irregulari.
4 An valeat citatio de pupillo sine tutore.
5 Euentus conditionis an constituat debitorem in mora.
6 Adultus habens curatorem an possit solus interpellari vt constituatur in mora.

1 **Si ex legati causa.** †Debitor speciei per eius interitum liberatur si prius non fuerit in mora nec in culpa et eius facto perit et mora contrahitur per interpellationem[b] que potest fieri pupillo cum tutoris tamen autoritate. h. d. cum. l. seq. et materia huius. l. plene expedit per glo. et doct. in. l. quod te. s. si cert. pet. ideo est repetibilis: et materia more plene per glo. in. l. mora. s. de vsu. et multe sunt leges in hoc tit. de ipsa tractantes specialiter. l. si seruum. j. eo. ¶ In tex. ibi: aut ex stipula. vel etiam ex qua cunque alia causa puta ex venditione. vt. l. quod sepe. §. si res. s. de contrahen. emp. ¶ †In tex. ibi: certum. et sic in specie: secus si in genere ad hominem quia genus perire non potest: sed si in genere subalterno: vt ad vnum ex seruis tuis tunc omnibus peremptis liberaris si vno remanente non liberaris licet alij sint perempti. vt in. l. in naue saufeli. s. de loca. Quid autem si alternatiue ad stichum aut pamphilum et alter sit peremptus. dic vt in. l. si stichus. de sol. in prin. ¶ In tex. ibi: post mortem teneberis: sicut ergo mora perpetuat obligationem: vt non extinguatur per rei interitum: et sic adhuc poterit res peti licet tradi non poterit et in ea fieri condemnatio sed executio fiet in estimatione potest etiam in contitutum deduci et in aliam stipulationem omnino nouandi ac si esset in rerum natura. vt. j. eo. si seruum. §. effect. et. §. nouari. ¶ †In tex. ibi: interpellatus. subaudi etiam extra iudicium: vt no. j. eo. qui rome. §. coheredes. et. l. si penam. in princi. quando di. leg. ced. et hoc in eo qui tenebatur iure obligationis sed ille qui tenetur solum officio iudicis nobili non constituitur in mora per interpellationem extra iudicium: sed requiritur litis contest. vt. s. de dam. infec. cum postulassem. in prin. cum ibi no. et forte alibi non est sed si non interuenit stipulatio iudicialis non constituitur in mora ille qui non tenetur iure obligationis. Nam per solam porrectionem libelli. et receptionem copie sed per responsionem factam ad eum. et sic per lit. contest. vt no. in. l. vnum. ff. cer. pe. et. l. fi. et. l. in hac. de triti. per doc. ¶ Item intellige tex. in mora regulari sed irregularis mora contrahitur ex ipsa sine interpellatione vera vel ficta in certis casibus qui not. per glo. in. l. mora. in fi. magne glo. et in. l. scienter. §. fi. cum. l. seq. de vsu. ¶ In tex. ibi occidisti. Sed quid si neglexisti infirmum cum posses medicum adhibere. dic vt. j. eo. qui seruum. in prin. †Ultimo. l. sequens facit. vt non valeat citatio de pupil. sine autoritate tutoris sed debeat citari ipse tutor vel pupillus ipso tutore presente et autorante. Contrarium tamen determinat Bar. in. l. j. §. sufficit. s. de admi. tut. licet Spec. tenuerit primam partem: et de hoc vidi pluries dubitari. In glos. ij. ibi: aut occidisti quod si occidisti etiam ante euentum diei vel conditionis illa postea eueniete diceris esse in mora. vt. l. qui seruum in prin. j. eo. quia interuenit dolus vel culpa tua sed per solam interpellationem ante euentum diei conditionis non constitueris in mora quia non est facta congruo tempore. vt. d. l. cum filius. §. j. j. eo. et de solu. l. si soluturus. cum soluere non tenearis tunc. ¶ †In gl. ibi: tunc dies interpellaret. ¶ No. quod caute loquitur dum dicit diem. et non conditionem: et sic sentit ista glo. secundum doc. quod euentus conditionis non constituat debitorem in mora quod est verum: quia cum faciat obligationem oriri non inducit moram que non debet contrahi eodem tempore quo nascitur obligatio. vt. l. quod titius. j. de sol. et de hoc no. in. l. quoties in diem. j. eo. sed euentus diei bene interpellat. vt. l. magnam. C. de contrahen. stip. quia non facit obligationem oriri: licet quandoque faciat oriri actionem: quia non semper actio nascitur ante diei euentum licet obsit. vt plene no. j. eo. l. ita stipulatus. per Bar. ¶ In glos. seq. ibi: sic dictum. §. fi. dic quod ibi loquitur de denuntiatione que fit pupillo potius ad eius commodum quam incommodum ideo potest fieri sine tutore. hic de interpellatione que fit ad eius incommodum: ideo potest fieri sine tutore: hic de interpellatione que fit ad eius incommodum vt constituatur in mora. ¶ †In gl. ibi: in adulto habente curatorem. Sed quid si non habet dicunt docto. quod aut in obligatione erat res que seruando seruari non poterit tunc quia poterat eam alienare potest solus interpellari sed si poterit seruando seruari vel erat res immobilis: tunc quia non potest eam alienare sine iudicis decreto non poterit interpellari solus: vt constituatur in mora. Sed si hoc est verum tunc pupillus etiam cum tutoris autoritate vel adultus cum autoritate curatoris quando tenebatur ad talem rem non poterit interpellari: quia non sufficit autoritas in alienatione: sed requiritur decretum iudicis: tamen illa. l. probat contrarium dum generaliter loquitur. ita puto contrarium dicendum quod poterit solus interpellari indistincte et in mora constitui: quando habet administrationem bonorum suorum licet restituatur in integ. si legatur non sic si habet curatorem sic nec pupillus. vt. l. iusiurandum. quod ex conuentione. §. j. in fi. de iureiur. nec ob. quod tradere non potest vt dominium transferat sine iudicis decreto: quia saltem debet offerre et ostendere se paratum et creditor diligentiam adhibebit quod interueniat decretum iudicis alias minus posset constitui in mora adultus curatorem non habens. Non enim requiritur iudicis decretum in interpellatione: quia penes eum non est administratio bonorum eius sicut est penes curatorem.

1 **Si dari.** †Si prima stipulatio non est inutilis videtur sequens stipulatio super eodem quia continet vtilitatem. hoc dicit. Sed si esset vtilis sequens non valeret: quia esset superflua. in. l. quibus. s. eo. Nec attenditur commodum prescriptionis quia minori tempore prescribitur prima quam secunda: vt ibi not. glo. et est tex. secundum doc. in. l. pater qui castren.

a ¶ Talis sciens. Adde Sozi. consi. clix. et consi. ccxxiiij. Lu. ro. consil. ccccxxi.

b ¶ Interpellationem. Limita secundum Sozi. consil. cviij. in vlti. colu. et quando contra pupillum possit deueniri ad primum et secundum decretum. vide per Ab. consi. xlvij. et. lxxxiiij. per Lu. ro. consi. cccclviij. et de materia interpellationis. per Fran. de are. consi. cl. et ibi quid si interpellatio est facta in iudicio nullo an valeat tanquam extraiudicialis. et vide etiam per do. ab. consi. vij. per Alex. consil. lxxxi. iij. li. et an interpellatio. l. vel consuetudinis per diei appositionem equiparatur interpellationi hominis. per Old. consil. cxxxi.

se.de cõsti.pec.sufficit enim φ agere poterit:q2 actio nõ est prescripta nec sibi datur materia negligentie q̃ esset si valeret propter cõmodũ tẽporis. ¶ In tex.ibi:exceptio.puta prescriptionis vel pacti de nõ petendo cui videt̃ renuntiare postea se obligando:qđ intellige si sciens eã sibi cõpetere iterũ ꝓmisit aliter secus.j.de fideicõ.l.si postφ.cũ ibi not.⁊.l. si quis delegauerit. de noua.cũ ibi no.⁊ videt̃ φ nõ obliget̃ ex ista noua stipulatione sed prima sustentet̃ cũ nõ esset extincta ipso iure:⁊ sic debeat agi ex ꝑma:⁊ si obijciat̃ exceptio replicet̃ ex scđa:vt.s. de pact. l.si vnus.§.pactus. Istud cõtrariũ voluit glo.formare ⁊ nõ respõdit clare. Unde dic φ ibi loquit̃ in pacto nudo de petendo facto post primũ pactũ de nõ petẽdo qđ nõ inducit actionẽ per se sed facit vt actio ex primo cõtractu que non erat sublata:sed eius effectus erat impeditus ꝓpter exceptionẽ sortiat̃ effectũ qm̃ elidit exceptionẽ mediante replicatione hic vero loquitur de stipulatione que potẽs est ꝑ se actionem producere:ideo nõ iuuat actionẽ primã:nec ex secũda poterit agi ⁊ ex ista replicari sed debebit agi ex ista.tene menti q2 est subtile. ¶ Sed opp. φ in hac secunda insit eadem exceptio que in prima.vt.l.j.§. si sub cõditione.vt leg.no.ca.dixit Bar.φ ibi in pretoria stipulatione hic in conuentionali.Certe idem dicit̃ in ꝯuentionali.vt l.qui sit stipulator.j.eo.ideo dic melius φ aut prime stipulationi obstat exceptio perpetua:⁊ tunc illa nõ obstat scđe nec censetur in ea repetita q2 ex hoc redderet̃ secũda inutilis arg.in.l. q filio.de leg.⁊ iste est casus hic. Interdũ nõ obst.exceptio perpetua sed tẽporalis:vt q2 stipulatio erat in diẽ vel sub cõditione: ⁊ postea facta est scđa sup eodẽ simpliciter tũc aut scđa est pretoria:⁊ indistincte eadẽ dies vel cõditio inest secũde:q2 cũ pretoria interponat̃ ex quadã necessitate non est dicendũ φ ꝓmissor voluerit in se plus obst.vel aliter φ̃ esset obligatus:⁊ iste est casus in.d.l.j.§.si sub cõditione. Si vero erat cõuentionalis: ⁊ sic sponte facta erat:⁊ tunc distingue. Aut in scđa nõ exprimit̃ certa quãtitas sed ꝓmittis mihi illud qđ al's promisisti animo nouandi al's non teneret promissio:vt in.l.qui his.⁊ tunc videris ꝓmittere sub eadẽ cõditione.vel dic vt.j.eo.qui sic. Aut exprimitur certa quãtitas vt centũ q̃ tibi ꝓmisi sub ꝯditione vel die ꝓmitto aio nouandi:⁊ tũc nõ videt̃ repetita cõditio vel dies:⁊ hoc voluit gl.j.de noua.l.in diẽ.⁊ istã distinctionẽ ponit Bart. eo.tit.l.stichum.§.legata.vbi glo.videt̃ tenere cõtrariũ eius qđ dixerat in.l.diẽ.⁊ ꝓbat ista distinctio in tex.⁊ glo.s.sol.mat.l.si prior.⁊ ista in his que non sunt de natura obligationis: sed de accidenti q2 sic partes expresserunt sed in his que sunt de natura ⁊ dispositione legali dicerẽ φ censerent̃ repetite in sequenti stipulatione colligitur ex not.per Bart.in.l.si quis cũ aliter.j. eo.⁊ adde qđ no. idem in.l.aliam.j.de noua.

2 ☞ Stipulatio si non continet in se aliquid turpe:q2 promisisti mihi centũ nec fuit turpiter facta q2 nõ per dolũ vel metum sed fuit facta ex turpi causa an valeat.

Quid si quis promittat meretrici.

3 Stipulationem habere turpitudinẽ quib⁹ modis ꝯtingat.

1 **Generaliter.** †Non valet stipulatio cõtinens aliquid turpe improbatum a iure vel ꝑ bonos mores.h.d.cũ.l.seq. ¶ In tex.ibi:⁊ ex hm̃oi quoφ obligationibus.i.ex huiusmodi stipulationib⁹.⁊ dũ subdit denegari supple:⁊ etiã oblig. nasci.vt pt3 ꝑ.l.precedẽtẽ q̃ dicit stipulationes nullius esse momenti:⁊ sic nec pariũt actionẽ nec obligationẽ. ¶ In glo.ibi:s3

2 turpiter facta v3.†Sed qđ si stipulatio nõ cõtinet in se aliquid turpe:q2 ꝓmisisti mihi centũ nec fuit turpiter facta: q2 nõ ꝑ dolum vel metũ:sed fuit facta ex turpi cã. Istũ casum glos.hic nõ tangit ⁊ fuerũt plures opi.quas Bar.hic tangit. Tu dic φ aut turpitudo cause versabatur ex parte ꝓmittentis ⁊ stipulãtis: vt q2 ꝓmisisti mihi cẽtũ vt hoiem interficerẽ:⁊ tũc ipso iure nõ valet ꝓmissio.⁊ sic loquit̃ tex.cũ glo.in.l. iurisgẽtiũ.§.si ob maleficiũ.ideo si ꝓmisisti pro homicidio facto ꝑ me.vt est tex. not. in.l.si plagij.j.eo.in ver.facti. Aut turpitudo versabat̃ solũ ex parte stipulatoris vt ꝓmisisti mihi decem vt tibi restituã depositum qđ teneor restituere gratis sed restituere nolebã. vt.l.fin. de condi.ob tur.cau.⁊ tũc mero iure:sed obstat exceptio turpitudinis.⁊ ista ꝓbatur in.l.pe.eo.tit.⁊ illo casu ꝓcedit opi. Pe. quã hic Bart. refert ⁊ eã ponit Cy.in.l.dolo.C. de inuti. stipu. Quid aũt si versatur ex parte ꝓmittentis tm̃ vt cũ quis ꝓmittit meretrici.[a] dic vt not.in.l.ij.§.sed qđ meretrici.de condi.ob

3 tur.cau. ¶ †No.fm̃ Bar.φ quedam est stipulatio q̃ habet turpitudinem ⁊ contingit tribus modis q2 aut in stipulatione venit turpe vt ꝓmittis facere homicidiũ: ⁊ est nulla vt hic. Quãφ in ipsa stipulatione non venit turpe sed est turpiter facta:quia dolo vel metu ⁊ tũc valet:sed dantur remedia a iure.vt.l.in stipu.quod me.cau.⁊ de dolo. Quedam sunt que habent turpem causam:sed qđ promittitur non est turpe q2 promitto centum

[a] ¶ Meretrici.in hac materia vid ꝑ Bal.ꝯsi.v.iiij. lib.cuius verba habes per me in apostí.ad Bart. hic in characteribus de tortis. ⁊ vide ꝑ eũdẽ cõsi.clij.ij.lib.

si feceris homicidium ⁊ hic est dubium. ⁊ glos.tenet hic quod est ipso iure nulla ibi:dum dicit super turpibus reb⁹ interpositas debet ⁊c.⁊ idẽ tenet glos.in.d.§.ob maleficium.in.l. iuris.s. de pac.⁊ vide hic per bar.

1 **Ji stipulatus.** †Quousφ põt conditio deficere nõ põt agi. h.d. in terminis:⁊ in summa ⁊c.

1 **Jrem tradi.** †Stipulatio rẽ tradi cõtinet merũ factum.h.d. In tex.ibi:ꝓprietatem dic sed nec possessionẽ ciuilẽ vel naturalem que iuris est:sed dũtaxat nudam ⁊ asininã detentationem q2 non plus importat hoc verbũ tradere. nã ⁊ ille qui nec possessionẽ nec ꝓprietatem habet sed solã detentationẽ potest rem tradere ⁊ illã trãsferre:ergo stipulatio non plus importat φ̃ verbũ sonat sed l3 nõ teneat̃ in plus vtute stipulationis: interdum tñ ex tali traditione trãsfert̃ dñium vel possessio si erat obligat⁹ ex cã ex qua solet dñium ⁊ possessio trãsferri:puta ex venditione non enim venditor ad dominij translationem sed solum ad tradendũ tenetur:vt.l.j.de rerũ permu.attamẽ si erat dñs tradendo transfert̃ dñium si nõ erat dñs trãsfert vsucapiẽdi conditionẽ. Isto tamen casu bene tenetur ad translationem possessionis vacue.⁊ in.l.iij.de act.emp.⁊ plene not.in.l.cũ res. C.de proba. Et per predicta tollitur cõtrariũ formatũ in gl.de l.stipulationib⁹.§.fi.j.eo.vt ibi no.q2 loquit̃ qñ ex causa ex qua transferebatur dñium erat obligatus.

2 ☞ Si ꝓmiseras mihi decẽ ex cã donationis postea ꝓmisisti mihi eadem decem ⁊ quinφ similiter ex cã donationis an per hanc secundã sublata sit prima ipso iure.

3 Si primo ꝓmisisti decem ⁊ postea decem ⁊ quinφ ex qua stipulatione potero petere decẽ ⁊ qualiter debeat cõcipi secũda stipulatio ad hoc vt nouetur prima.

4 Si petij.x.in libello ⁊ postea añte lit.contest.volo addere qnφ an dicet̃ nouus libellus ⁊ sit soluẽda noua gabella.

5 Que sit vtilitas qđ tot sint stipulationes quot res vel summe sint in ea specificate.

Per solã specificationẽ rerũ venditarũ an dicant̃ plures venditiones si vnicũ tm̃ pretiũ esset statutũ pro omnibus ⁊ an propter vitium vnius possit fieri redhibitio de omnibus.

6 Stipulatio qñ est vna de pluribus reb⁹ vel vna summa an possim petere vnam de pluribus rebus vel partem summe.

1 **Scire debemus.** †Tot sunt stipulationes quot res vel summe sunt in ea specificate l3 vna sit conceptio verborũ sed si nõ fuerũt specificate sed sub vno vniuersali noĩe comprehense censetur vna continens plura corpora. Item sequens stipulatio continens idem φ prima eam nõ nouat licet ei adiungatur alia stipulatio continens aliam rem vel summã.h.d.vsφ ad.§.si a fure.⁊ incipias casum in ver.fm̃ quod premittendo vnum quod iure isto si sequẽs stipulatio cõtinens illud qđ prima ⁊ ex eadem causa continebat aliqđ plus nouabat primã.vt no.in ver.qui vsumfru.⁊ satis hic colligitur licet hodie nõ nouet ipso iure nisi loquat̃ expresse: vt in.l.fi.C. de noua.sed nouat ope exceptionis.ꝑ id quod not.in.l.ij.C. de noua.que dicit φ vbicunφ iure veteri inducebatur tacite nouatio ipso iure:hodie non inducitur ipso iure:sed inducitur in

2 effectu φ an sit verũ dic quod ibi no.†Si ergo promiseras mihi decem ex causa donationis postea promisisti mihi eadem decẽ ⁊ quinφ similiter ex causa donationis est dubium vtrum per hanc secundam sublata sit prima ipso iure:videt̃ φ sic: q2 hec secunda continet plusφ̃ prima. Contrarium tamen determinat̃: q2 ista secunda non est vna stipulatio:sed sunt due.vna de decẽ altera de quinφ postφ̃ ambe summe fuerunt specificate:⁊ neutra ipsarum cõtinet plusφ̃ sicut essent due si mitteres stichum ⁊ pamphilum non sic si summe ⁊ res nõ fuerunt specificate:sed sub vno nomine comprehẽse. de quo ponit tria exempla. Primum si promittis mihi vnum aceruum nũmorum presentium nam est vna stipulatio pluriũ corporum. Item cum quis stipulat̃ ab herede sibi solui omnia legata sibi facta. nã licet legata sunt plura stipulatio tamen est vna:q2 nullum fuit in ea specificatum. Tertium cum sub nomine vniuersali familie vel quadrige. ¶ †In tex.ibi:cum fiat nouatio. Sed ex qua stipulatio-

3 ne potero petere decem si primo promisisti decem:postea decem ⁊ quinφ prout ponit glos.super versi.mista. Respondeo ex prima tantum que firma manet:vt ea.glo.in fi. non ex secunda factã de eadem re:q2 illa non valet per.l.qui his.s.eo. quod etiã innuit sequens glo.super ver.in precedenti.l3 illa loquat̃ quãdo prima cõtinet plus secunda minus:vt in exemplis que ponuntur in ea:tamẽ eadem ratio est qñ cõtinet tantũdem vt in.d.l.quibus.in fi.nisi appareat expresse qđ animo nouãdi ⁊ tũc etiã si cõtineat̃ minus nouat primã. Sed illa quinφ petam econuerso

econuerso ex secunda stipulatione quinqz nõ ex prima de decẽ. ꝛ sic habeo.xv.ꝛ.xxv. ¶Sed cõtra ꝙ imo.xxv.s.decẽ ex prima. Item.xv.ex duabus secũdis quãtitas ista multiplicabilis est. Et sic videnꝛ tres stipulationes de tribus summis sicut in lega to:vt.l.plane.§.j.cũ ibi no.de lega.j. Sol.qð p̃mo dixi intellige verũ qñ apparet ꝙ in scða stipulatione facta de decẽ ꝛ qnqz sen tit de eisdẽ decẽ al's ꝓcedet contrariũ. Qualiter ergo debeat cõ cipi hec scða stipulatio ad hoc vt noueꝛ prima. Rñdeo vt conti neat.xv.nõ.x.ꝛ.v.ꝛ sic fit vna.ꝛ qð appareat ꝙ in eis voluit in- cludi.x.p̃mo pro p̃missa:q2 ex causa stipulationis ex qua mihi p̃misisti.x.promittis.xv.al's si simpliciter primo.x. ponamus. postea.xv.possem petere vtrãqz quãtitatẽ nec esset prima abro gata p secundã q2 essent diuerse cause ꝛ diuerse donationes.et hoc innuit glo.seqũẽs.sup ṽ.in p̃cedenti.dũ dicit ex eadẽ cã:et hoc in summis q̃ sunt multiplicabiles non sic in speciebus. nã si p̃mo ꝓmisisti stichũ postea simpl'r ꝓmisisti duos seruos tuos quoꝝ vnus erat stichus cũ ista secũda sit vna stipulatio:ꝛ cõti neat plus prima lꝫ de ipsa nõ sit facta mẽtio:q2 sufficit ꝙ in se- cunda sit deducta eadẽ res q̃ in prima vt nõ poterit multiplica

4 ri.vt.l.lucius.§.plures.de leg.ij.†ꝛ facit ar. iste tex. cũ p̃dictis ad materiã.l.edita.C.de eden.ꝙ si petij.x.in libello postea ante lit.contest.volo addere.v.si quidẽ ex eadẽ causa non diceretꝛ no uus libellus nec erit soluẽda noua gabella ex forma statuti di- cẽtis ex quolibet libello debere solui si volo addere ex diuersa causa erit nouus libellus:ꝛ noua solueꝛ gabella.ꝛ ita intellige

5 nota.hic p Ang.lꝫ nõ sic clare.†Ultimo quero cuius vtilitatis sit inuestigatio huius.l.an sit vna vel plures stipulationes. In tex.ponitꝛ vna vtilitas q̃tũ ad effectũ nouationis. In glos.no. q̃ incipit vt cũ legauerat. ponunꝛ tres alie. Prima de legato. ꝛ illa est clara ꝙ si est vnũ legatũ nõ põt pro parte acceptare: ꝛ pro parte repudiare.vt.l.neminem.cũ.l.seq.ꝛ de leg.ij. secus si plura q2 põt vnũ acceptare ꝛ aliud repudiare. Alia de redhibi tione q2 si vna est vẽditio pluriũ rerũ ꝛ etiã vnica stipulatio sup ea interposita ꝓpter vitiũ vnius põt fieri redhibitio de oĩbus secus si sunt plures q2 tũc de illa tm̃. Aduerte tñ ꝙ hic nõ dice renꝛ plures venditiones ꝓpter solã specificationem rerũ vẽdi tarum si vnicũ tñ esset statutũ p̃tiũ pro oĩbus imo esset vna: vt.l.qui duos.de cõtraben.emp.ꝛ tunc plures qñ pro qualibet esset statutũ certũ p̃tiũ:ꝛ idẽ esset dicendũ in stipulatione in- terposita sup tali cõtractu q2 sapit naturã eius.vt in.l. si stipu-

6 latus.de vsu.sed qñ ex causa donationis locũ hꝫ qð hic dicitur vt sola specificatio rerũ facit censeri plures.† Tertia vtilitas colligiꝛ ex fi.glo.q̃ loquiꝛ obscure:sed intẽtio eius est dicere ꝙ qñ stipulatio est vna de pluribus rebus vel vna summa: ꝛ ego volo petere partẽ puta vnã solã rẽ vel partẽ summe glo.presup ponit ꝙ possum:qð tene mẽti.sed dicit ꝙ nõ debeo petere tanq̃ mihi ꝓmissa sed tanq̃ mihi debita ex ꝓmissione facta de ma- iori summa vel de pluribus rebus. Nam sicut si vẽdis mihi do mum nõ videris mihi vẽdere qðlibet tignũ:sed tamẽ deducta domo ꝑemptionẽ possum petere quodlibet tignũ nõ tanq̃ emptũ sed tanq̃ mihi debitũ:q2 superest ex re empta ita in pro posito.ꝛ istã glo.multũ no.doc.dicẽtes ꝙ aduocati ꝛ ꝓcurato- res ita obseruant. Nã dubitãtes de probationibus testiũ nolũt petere totã summã sed petunt modicã ꝛ si videbũt ꝓbari p te- stes petent residuũ si vident testes nõ ꝓbare:ꝛ sic se succũbere ꝓcurabunt alias ꝓbationes:ꝛ cum sic faciunt obseruãt practi cam huius glo.q2 nõ petũt illã modicã summã tanq̃ ꝓmissam

a sed tanq̃ debitã descendentẽ ex maiori summa.ad hoc semper alleg.a ista glo.dicit tamen Bar.ꝙ posito ꝙ fieret cõtrariũ de- beret sustineri libellus:ꝛ improbare verba. Sed imo videꝛ ꝙ etiã de rigore libellus ꝓcedit:q2 qui ꝓmittit decẽ ꝓmittit etiã

b quinqz:hinc est ꝙ si petij.x.ꝛ nõ ꝓbaui nisi de.v.debeo condẽ- nari:b q2 petẽdo.x.etiã ꝛ.v.peto.vt dixi.s.eo.l.j.§.si stipulanti. ergo si dico peto.v.mihi ꝓmissa nõ videoꝛ inepte loqui inq̃tũ autem glo.ꝛ doc.volunt qð possum petere partẽ intellige verũ nisi aduersarius opponat qð petã totã:q2 non vult restringi p plura indicia.vt not.Gui.de cu.in.l.quidã estimauerũt. si cert. pet. Item intellige verũ quando separatio illius partis a toto non corrũperet subiectum vt in pecunia vel pluribus rebus se paratis per vnã stipulationem ꝓmissis vel in vna specie si pe- terẽ partem dñij si vero partẽ corporis vnius speciei cuius se- paratio a toto corrumperet vt si debes bouem peto cornua vel coriũ vel debes quadrigã que constat ex quatuoꝛ equis:et ego peto vnum quo separato nõ remanet quadriga tunc admittiꝛ petitio si partes coherent corpori: sed si sunt separate vt boue mortuo bene admittitur:ꝛ ita not.in.l.in cõmodato.§.duobꝰ. s.cõmo.ꝛ in.l.eũ qui heres.in fi.s.de vsuca.quã alle.glos.in fi. Adde extra glo.aliã vtilitatẽ q2 qñ vnica est stipulatio debitoꝛ non potest soluere partem creditoꝛe inuito.vt.l.tutoꝛ.§.lucius de vsur.secus qñ plures:vt.l.si.qui.mod.pig.vel hypo.sol.Itẽ

quo ad effectum insinuationis:q2 si est vnica donatio excedens summã quingentoꝝ indiget insinuatione: sed si essent plures quarũ nulla excederet:sed oẽs simul coadunate excederẽt tũc nullã requireret insinuationẽ.vt not.in Spec.de instru.edi.§. porro.in.iij.col.Sed aduerte hic:q2 si eodem instanti fieret do natio de diuersis summis quarũ nulla excederet:sed oẽs simul sic lꝫ viderenꝛ esse plures donationes ꝓpter specificationem di uersarum summarũ.vt in hac.l.tñ q̃tum ad materiã insinua- tionis reputarenꝛ vna quasi facta in fraudem fiũt plures.ll.de insinuatione loquentes.ꝛ hoc tenet ibi Rapha.ꝛ Bar.in.l. mo a destinus.in fin.de dona.non sic qñ diuersis temporibus facta essent nec esset si in speciebus etiã si eodẽ tpe donarenꝛ plures species eas specificãdo:q2 licet oẽs simul coacernate excederẽt summã si tñ nulla earum p se requirereꝛ insinuatio postq̃ sunt

c plures lꝫ eodẽ tpe facte:q2 specificatio specierũc nõ sic potvide- ri facta in fraudẽ specificatio summarum:potuit enim fieri ad alium effectũ:vt redderenꝛ magis clare qð nõ expediebat face re in summis.ꝛ hoc addo ad dicta prefatoꝝ doctoꝝ ꝛ est vlti- ma vtilitas in condẽnationibus q2 condẽnatus in his speciebꝰ non dicitur condẽnatus in centum vt sic poterit offendi ex for ma statuti ꝙ bannitus ꝛ condẽnatus in centũ poterit impune b offendi:vt no.j.de fideiusso.l.vt fideiussoꝛ.

2 ☞ Quare non valeat stipulatio rei mee.

1 **Si a fure.** ¶†Non põt qs stipulari rẽ suã sibi dari etiã a fure:sed eã sibi restitui sic qð facere non videtur stipulando simpliciter:sed quicquid illũ ex cã fur tiua dare facere oportet quo casu per talẽ stipulationẽ purgaꝛ mora furis:ideo per interitũ rei postea subsequtũ liberaꝛ fur si alia mora non intercesserit.h.d.ꝛ est pulcher ꝛ subtilis.§. Et primo formatur questio vsqz ibi:si vero, Secundo arguitur ad partem negatiuã ꝙ stipulatio nõ valeat vsqz ibi:ꝛ cõstat. Ter tio responderꝛ cũ distinctione ꝙ aliquando valet:aliquãdo nõ vsqz ibi:qð si postea. Quarto circa primũ membrũ eo casu quo valet declaratur vnũ dubiũ satis subtile ꝛ pulcrum: ꝛ sic ille ṽ. quod si postea debet referri ad ver.ꝛ constat.nõ ad proximum precedentem:si vero hominẽ ꝛc.q2 ibi stipulatio non valet:ideo nõ purgaretur per eam mora furis: vt colligitur ex glo.q̃ inci pit quã stipulatus sum ꝛc. ¶In tex.ibi:an stipulatio valet dic ꝛ est vtilitas huius questionis ꝓpter id qð habeꝛ in fi. q2 si va- let purgatur p eam mora furis:ideo per interitum postea sub- c sequutum si alia mora nõ interuenit liberaꝛ fur.vt ibi:sed si nõ valet:tũc secus sicut si nõ fuisset interposita quo casu tũc semp dicitur esse in mora. vt in.l.j.C.qð met.cau. ꝛ sic per interitum

2 non liberaretur:vt.s.eo.si ex legati cau. ¶†In tex.ibi:si quis rem suã stipulatus est subaudi pure:secus si sub cõditione. vt j.eo.si rẽ meam. Itẽ subaudi qñ erat sua pfecte qñ non poterat ab eo aduocari:al's secus sicut posset tunc sibi legari.vt.l. non quacũqz.§.si ex bonis.de leg.j. Est autem ratio quare nõ valet stipulatio rei mee q2 videꝛ continere impossibile nã videoꝛ sti- pulatus eã mihi dari.i.dñium trãsferri lꝫ hoc fieri nõ potest si mea est inspecto presenti statu:q2 qð meum est amplius meum fieri nõ potest.vt in.l.sequitur.§.lana.de vsucapi. ¶In tex.ibi stipulationem valere: q2 hoc casu potius videoꝛ stipulatus eã mihi restitui licet appositũ verbũ dare postq̃ retuli me ad cau sam furti dicendo ꝛ adiũxi verbum facere dicendo dare te ꝛ fa cere oportet quã videoꝛ stipulatus dari:sed in casu sequẽti quã do simpliciter stipulatus fui dari non referẽdo me ad causam furti nec adiungendo verbum facere non potest fieri talis in- terpretatio. Sed contra quod etiam tunc potest fieri:q2 cũ rem peto a fure possum concludere ad dandũ.vt not.institu.de act. §.sic itaqz.in glos.ergo possum simpliciter mihi dari: ꝛ vtroqz casu odio furis exponitur tradi et dari. Solu. fatendum esset fm doctores quod si esset facta mẽtio de causa furti: idem esset in hoc secundo quod in primo puta talem hominem quẽ mihi subtraxisti dare promittis:licet non fuissem vsus verbis prece dentibus:sed hoc debet intelligi quando de furto non fecit mẽ tionem fm Pet.et alios docto. Mihi videtur quod nec in li bello possum concludere ad dandum:nec possum stipulari da ri licet de furto mentionem faciam:ꝛ hoc sentit glo.j. que dicit que mihi furatus est ꝛ sic fuit facta mentio. nec obst.§. si itaqz. nam intentio illius est dicere quod licet regulariter omnis cõ ditio detur ad dandum non ad restituendum.vt not. in glo.in l.certi condictio.si cer.pet.fallit in fure contra quem condictio furtiua competit ad restituendum ꝛ similiter alie cõdictiones que possunt concurrere cũm condictione furtiua:vt condictio ob causam vel indebiti:q2 contra furem degenerat omnis con dictio.vt.l.si procuratoꝛ falso.de condictio.ob causam dantis ad restituendum non ad dandum contra propriam naturã eo rum.ꝛ hoc voluit glo.in.d.§.sic itaqz.que incipit.l.ad hoc ergo vt valeat stipulatio si apponitur verbum dari debet fieri men

a ¶Semp allega tur. Hic stylꝰ ve netijs seruaꝛ vt plurimũ lꝫ.ll.im periales non ser uent.

b ¶Cõdẽnari. vi de Bal.cõsi.ccxx. ꝛ cõsi.cclxx.iiij.li. ꝛ vide Ang.cõsil. cxx.Ant.de bu. in.c.j.de lit.cõte. Bal.in.l.si cõstã te.§.fi.so.mat. p do.Ant.in.c.cõ- stitutus. de reli- gio.do.ꝛ i.c.exa- minata.extra de iudi.Bar.in.l.q vas.circa p̃nci.§. de fur.

c ¶Specierũ. re- probaꝛ p Alex. per.l.sancimus. §.si qs p diuersa cum glos.ꝛ ibi p oẽs.C.de dona. qð expressius fir mat Barto.in.l. modestinus.ĩ fi. s.de do.Jo.an. ĩ addi.ad Spe. in tit.de instru. edi.§.porro.que additio fuit old. consi.ccliiij.

a ¶ Per pactum Adde q̄ posui i apostillis ad alex. τ bar. i chara cteribus de tor. tis. ex his adde inx̄tū.d. Alex. τ dic vt i.ij.limitatione φ verbū pmitto in ꝯctu in noiato nō ipor tat stipulationē φ Fran. de are. illud dictū Bal. sequit̄ τ limitat nisi in preceden tibꝰ facta fuerit pmissio p stipu lationē ne ꝯctus claudicet ita vo luit eius consil. cxiij. vbi refert aliud dictū sin gulariter Bal. i l.explacito.i.xij. q.vide p ipsum ne sim plixior.

b ¶ Decreto iudi cis.adde q̄ h ha bes vt in loco p xime allegato.et illis locis adde qd voluit Sigñ. de mediol. cōsil. lxxxvij. Sozi.cō sil.lix.do.Cardi. consi.cxxxiij. frā cis.cur.cōsil.l.

c ¶ Modicū tps Ol. ꝯsil.clxxxij. vr̄ velle φ etiā post modicū tps nō psumat̄ p sen tētia lata in ab sētia partis put in casu dicti cōsi lij φ nō psumat̄ pro snīa lata ab sente parte. alle gat compo.in.d. c.bone memorie maguntino. ex tra de elec. in gl. que incipit imo presumitur.

tio de furto τ adiungi verbū facere: τ tunc non solū a fure sed a quolibet alio qui tenetur mihi ad restitutionē rei mee possum ipsam stipulari vt qd ex causa depositi vel commodati te mihi dare facere oportet pmittis τ videor stipulatꝰ restitui: sed si di co dari simpliciter valet. vt in ver. si vero. τ ita intelligo istū tex. ¶ In tex. ibi: qd si postea sine mora supple alia interueniente sup stipulatione qr nulla interuenit τ prima fuit oblata. ¶ In tex. ibi: quandiu enim viuit conduci poterit. Contra istud op po. pro declaratione glo. vltime φ etiā quousq; viuit nō pote rit condici: qr conditio furtiua fuit sublata per stipulationem. de qua. s. iure nouationis. Sol. tex. potest intelligi duobꝰ mo dis. Prima φ illa stipulatio nō fuit interposita aīo nouandi: τ tunc nō ob. cōtrariū qr cōdictio furtiua non est sublata τ ideo quousq; viuit pōt cōdici: sed mora bene est sublata: τ ideo ipso mortuo nō pōt condici: qr conditio p mortē extincta est lȝ non esset extincta per stipulationē. Sed cōtra hoc extra glos. oppo. si non fuit sublata condictio furtiua ergo nec mora ei coherēs Sol. mora tollit̄ lȝ nō cōdictio virtute cuiusdā tacite obligatio nis q̄ fingitur interuenisse cū talis sit pmissio. vt. l. parui. de cō di. fur. ideo vt ista fictio procedat oportet intelligere tūc φ res furtiua erat presens si enim absens tunc qr vere nō poterat of ferri non fingitur tacite obligata vt hic est casus in. l. qui decē. §. i. in fi. j. de solu. τ ista stāt simul quod actio remanet. τ tñ mo ra tollitur per obligationem. Non enim liberatur debitor sola obligatione nisi etiam cōsignet τ deponat. vt in. l. obsignare. C. de sol. sed liberat̄ interitu postea sequuto vel ipso iure vel ope exceptionis. vt. j. de sol. qui decem. τ intelligo isto modo tex. cū dicit condici poterit expone. s. cōdictione furtiua pōt intelligi secūdo φ facta fuit animo nouādi: τ tūc obstat contrariū. Sed tunc fatendū est qd etiā ipso viuente nō posset condici cōdictio ne furtiua: qr sit sublata statim: τ in cōsequentiā mora: sed pōt condici ex illa stipulatione certi condictione generali: τ de illa debet intelligi tunc tex. dū dicit cōdici poterit: sed tunc non re fert si fuerit presens res tpe stipulationis vel absens qr nō tol litur mora solū virtute tacite obligationis: sed ex eo qr tollitur actio cui inheret τ ideo no. in. l. parui. de condi. fur. τ hec est in tentio glo. que loquitur obscure τ dicit vnum verbū in quo re prehendi φ per mortē nō tollit̄ actio que oritur ex stipulatio ne sed sola condictio furtiua in primo casu qd est falsum qr in teritu rei in morā omnis tollitur actio que competebat ad illā rem: τ hoc voluit glo. in fi. que contradicit sibijpsi in eo qd dixe rat. s. sed ex stipulatu agitur.

2 ☞ Qñ presumat̄ quis se obligasse per stipulationē τ an ad mittatur probatio in contrarium. τ nu. 3.
3 Si quis patiatur se scribi vt fideiussorē alicuius an τ quando obligetur efficaciter absq; eo quod aliquid dicat.
4 Fideiussor an possit obligari ante principalem vel post.
5 Ad positionem facti non sequitur positio alterius facti.
Ad positionem facti sequitur positio iuris.

1 **Sciendum.** †Solēnitas ītrinseca presu mit̄ ad hoc alle. τ dicit̄ intrin seca qñ natura verborū platorū in aliqua scriptura necessario eā cōprehendit siue sit scriptura publica siue priuata. vt hic. τ. l. j. C. e. 2 †Nam fideiussor nō obligatur nisi p stipulationem. vt. l. v. §. satisfacceptio. s. c. si ergo reperitur in scriptura φ talis fideiussit: necessario sequit̄ si hoc est verū qd presumitur si scriptura est publica. vt. C. de proba. l. precibꝰ. vel priuata manu ipsius. vt. l. generaliter. C. de non nu. pe. φ p sti pulationem se obligauit τ si in scriptura contineat̄ φ talis p sti pulationem se obligauit cū stipulatio non fit nisi precedēte in terrogatione τ responsione sequuta sequit̄ necesse qd ita factū fuit. Item si natura verborum est apta comprehēdere lȝ nō ne cessario: vt in ver. promisit. qd potest intelligi p stipulationē vel per pactum[a] τ in dubio sumitur in potiori significato: vt insti. de inuti. stipu. §. si scriptū. hoc dico verum nisi appareat cōtra rium puta φ altera pars erat absens tpe quo dicta verba sunt scripta: qr est presumptio iuris nō de iure: τ sic recipit probatio nem in contrarium: τ ita intellige glo. in ver. item an admittat̄ in dubio presumitur partes fuisse presentes. vt. no. j. eo. titia. §. fi. 3 †In quodam tñ casu si partes fuerunt presentes lȝ constet φ nulla verba interuenerint inter promissorem τ stipulatorē pre sumitur interuenisse τ non admittitur probatio in ꝯtrarium. vt. l. cum ostendimus. §. fi. de fide. tu. τ est speciale ibi in iudicijs qñ aliquis patitur se scribi pro fideiussore alicuius coram iudice. Alij dicunt ibi esse speciale fauore pupilli: sed primum magis placet τ est singulare: qr frequenter contingit φ inquisitus vel accusatus comparet ad respondendū inquisitioni τ accusatio ni ducit secū fideiussores vt moris est nec aliter mitteretur ad respondēdum τ iudex interrogat vbi sunt fideiussores tui isti qui sunt hic presentes iudex facit scribi per notarium nec illos

iudex interrogaret nec illi qui dicūt certe ex sola patiētia obli gatur efficaciter qd perpetuo tene menti. Sed ꝯtra de. l. lecta. §. cōueniam. si cer. peta. Sol. ibi: in ver. cōuenit. qd magis gene rale τ non presumitur per stipulationem. vt ibi not. per Bart. ¶ Item adhuc contra qd idem in ver. promisit. in ver. stipula tus est vel in ver. iussit. vt. C. de vsuris. l. j. Solu. ista. l. cum si lo quitur quando ista verba reperiuntur in aliqua scriptura sed si proferantur a testibus non probatur stipulatio nisi deponāt qd precessit interrogatio τ sequuta fuit rñsio: vt in. l. cōtraria. Ratio diuersitatis postpositis alijs est qr scriptura fit de volū tate vtriusq; partis si est scriptura publica qr est approbata ab vtraq; parte τ si est priuata τ tu scripsisti τ ego vtor illa simili ter interuenit cōsensus vtriusq; partis: sed testes producuntur contra inuitum: ideo qñ deponunt super his que cōsistunt in iure: vt est stipulatio nō statur dicto ipsor: nisi etiam nō inter rogati reddant rationē sufficientē sicut cū deponunt super do minio qd non pcipitur sensu corporeo: qr nō statur nisi reddāt rationem fm Inno. in. c. cū causam. de test. non sic qñ deponūt super his qui consistunt in facto: qr nisi interrogent̄ tenentur respōdere causam. vt no. in. l. solam. C. de test. si ergo testes de ponerent de consensu vtriusq; partis videretur idem dicendū

4 qd in scriptura cetera circa hoc vide per docto. in. d. l. j. ¶ †In glo. si enim in alia charta glo. in hoc reprehenditur: qr fideius sor pōt obligari anteq̄ pncipalis τ etiā dudū post. vt. l. si stipu latus. §. adhiberi. j. de fideiusso. ergo non requiritur φ in eadē charta: sed sufficit φ de pncipali obligatiōe appareat fm Dy. τ alios. τ istud dictū dicit Ang. se practicasse cū peteretur execu tio instrumenti contra fideiussorem ex forma statuti in quo nō apparebat de obligatione pncipalis debitoris: τ fideiussor ex cipiebat φ primo de illo fieret fides. dicit Ang. φ nō erat fien da sed in instrumēto renuntiauerat beneficio excussionis: qr sa tis est φ appareat certa quātitas pro qua fideiussit. nam videt̄ fuisse cōfessus principalem teneri in illa quantitate: τ statur in hoc instrumēto cōtra eā. vt. l. magnā. C. de contrahē. stip. ¶ In glos. ibi: pōt esse emptor de facto sine autoritate tutoris dicas breuius. vt. j. colligitur ex glo. φ ibi loquitur de solēnitate ex trinseca quā natura verborū necessario nō cōprehendit nec est apta comprehendere: τ illa non presumit̄ qr consistit in facto: et ad positionem vnius facti non sequitur positio alterius facti: vt in. l. in bello. §. facta. de capti. sed solēnitas intrinseca cōsistit

5 in iure. τ †ad positionē facti sequitur positio iuris fm Dy. cuiꝰ sunt hec verba: hoc tñ verum si de tali solēnitate extrinseca nul la fiat mentio in instro: vt in alijs exemplis que infra ponūtur in glo. de renun. velle. de iuramento: sed si in instrumēto fieret mentio tunc distinguitur: aut erat talis solēnitas que poterat interuenire tempore confecti instri τ presumit̄ interuenisse: vt si dicat minor cū autoritate tutoris pmisit vel qd alienauit cū de

b creto iudicis[b] τ instrm erat factum in palatio vbi erat iudex. τ hoc per. l. j. cū ibi no. C. de fide instr. τ. l. iu. baste fisca. lib. x. nec est curandum: tūc φ minor est talis psona q̄ nō potest renuntiare huic solēnitati: qr statur vbis notarij. τ ita sentit Bar. lȝ Ang. male ponderando verba Bar. videatur hic dicere contrarium Nec ob. ista glo. in ver. itē. l. locū hȝ. qr loquit qñ in instro nō fie ret mentio de talibus. Si vero illa solēnitas nō potuit tpe in strumēti interuenire: tūc nō stat̄ instro in preiudiciū tertie per sone q̄ instro nō cōsentit p no. in. l. cū aliqs. C. de iure deli. p gl. de finibus plebatū: sed in preiudiciū ꝯtrahētiū bene stat̄ si erat talis q̄ poterat sibi preiudicare: τ solennitatem remittere. vt. l. optimā. C. de cōtrahē. stip. als secus. vt in aut. si quis in aliquo C. de eden. vt si cōtineret̄ in instro facto p minorem vel ecclesiā super alienatione rei sue φ factis subhastationibus non repe ritur vltra tantā quantitatē. Nā subhastationes nō poterūt fie ri in illo actu qñ cōfectū est instrm cū requirant̄ plures dies vt in aut. hoc ius porrectū. de sac. san. eccle. nō huic solennitati pōt ecclesia vel minor renūtiare. Unde nec staret̄ instro sic nar rāti: sed debet apparere aliud instrm de subhastationibꝰ. pre dicta fallunt in snīa lata parte presente: nā si narratur in ea qd lis fuit contestata datur libellus τc. Et tamen ista non apparet per acta pars que fuit presens nō cōtradixit nō pōt postea hoc allegare: imo stat̄ narrationi cōtra eā si snīa trāsiuit in rem iu dicatam. per ea que no. Inno. in. c. innotuit. de eo qui fur. ordi. suscē. τ in. c. cum in iure. de offi. dele. τ Bar. in. l. fi. quando app.

c sit. Sed si non fuisset presens tunc infra modicum tempus[c] au diretur: post longum vero interuallū tunc secus ex quo senten tia transiuit in rem iudicatam: lȝ non appareant acta: τ ita de bet intelligi quod no. Cy. in. l. emācipationes. C. de fide instru. τ Imo. in. c. bone. de elec.

1 **Item meam.** †Glo. in princ. intelligit hanc legem siue cōditio sit intrinseca puta si nauis ex asia venerit: τ bene dicit lȝ cōtrarium

licet contrarium no. glo. q hoc secūdo casu nō valet: sed hec verior: deinde format tres oppo. ex quibus collige talem distinctionem † cū aliquis stipulatur sub conditione an inspiciat tēpus stipulationis vel existentis conditionis. nā aut q̄tum ad acquirendū alteri per me ꝛ inspicitur tp̄s stipulationis: vt. j. e. si filius. aut quantū ad valorem stipulationis: ꝛ tūc aut erat defectus in persona stipulatoris ꝛ inspicitur tp̄s stipulationis vt non valeat nō existentis cōditionis: lꝫ tunc defunctus cesset. vt l. si vsufructus. de stipu. ser. aut erat defectus in re deducta in stipulatione ꝛ tunc aut erat perpetuus. ꝛ idem vt. j. inter stipulantē. §. sacram. aut temporaliter. ꝛ tunc inspicitur tempus cōditionis euenientis ꝛ si tūc cesset defectus valeat interim stet in pendenti non autem est nulla propter defectum stipulationis erat q non reconualesceret. ¶ In glo. autem ex causa lucratiua ꝛ non tenet: hoc intellige qn̄ etiam stipulatio fuit interposita ex cā lucratiua: al's secus ꝓpter secūdā de duabus causis lucratiuis. Sequitur. l. si in nomine. que breuis est: ꝛ in ea nō ex pedit scribere q nihil est.

2 ☞ Si aliquis teneat ad bouē qui mortuus est nō interueniēte dolo culpa vel mora an teneat ad corium ꝛ carnes.

3 Si tertius occidit an teneat debitor cedere ꝯ illū actionem.

1 Si stichus. † Quid si moriatur ante diē. respondeo tenet: q dies interpellat ꝛ constituit promissorem in mora ergo ꝛc. vt. s. eo. l. ex legati causa. Item in quo differt ista. l. ab illa q̄ etiā probat quod hic dicitur. Respondeo q ibi stipulatio fuit pura: ideo non est in mora nisi interueniat interpellatio: ꝛ illa cōstituit in mora hic fuit in diē: ꝛ posito quod interuenisset interpellatio ante diem non esset constitutus in mora: ꝛ haberet locū qd̄ hic dicitur: vt. j. eo. cum filius. §. fi. Sed quid si ante diem ipsum interfecit. Respondeo tunc bene tenet: vt. j. eo. si seruum. in princ. ꝛ hoc sentit glo. illa: plus ergo nocet factū suū q̄ interpellatio

2 Sed † quid si aliquis teneat ad bouem qui mortuus est non interueniente dolo culpa vel mora an teneatur ad coriū ꝛ carnes Bar. examinat hic istum articulum. ꝛ Cy. in. l. nō moriturum. C. eo. ꝛ dicit aliter ꝙ Bar. q si tenetur ex contractu bonefidei: puta ex vendito potest conueniri ad coriū ꝛ carnes: q tenetur venditor nō solum ad rem sed etiam ad quicquid superest. tex. est in. l. venditor. in fi. de heredi. vel acti. vend. ꝛ. l. tenetur. §. j. in fi. de act. emp. sed si tenetur ex contractu stricti iuris[a] secus per l. mortuo boue. cū ibi no. de lega. ij. nec obstat. l. si seruus. §. boue. de condi. fur. q ibi tenetur ex noua contrectatione: ꝛ ex noua cōdictione furtiua non ex prima. vt not. Cy. in. d. l. moriturum. quod autem superest ex re mea bene possum vēdicare indistincte. vt. l. solue. §. meum. de rei ven. † Item quid si tertius occidit. an teneatur debitor cedere contra illum actionē. l. aquilie. Cy. examinat in ea. l. ꝛ Bart. hic dicit. vt habetur in. l. arbitro. §. fi. cum. l. seq. s. de dolo. ꝛ in. l. legis. circa finem titu. ad le. aquil. ꝛ. j. eo. l. mora ꝛc.

2 ☞ Si forensis qui non pōt immobilia ex forma statuti stipuletur a ciue rem immobilem an valeat stipulatio in estimatione ꝛ quid si ciuis stipuletur a forensi.

3 Quo ad valorem stipulationis plus inspicitur persona stipulatoris q̄ promissoris.

1 Multum interest. † Stipulator nō habet cōmerciuꝫ rei in stipulatione deducte nō valet ipso iure: secus si habet lꝫ ꝓmissor nō habeat. h. d. † Et pone exemplum clarum si forensis qui nō potest acquirere immobilia ex forma statuti stipuletur a ciue rem immobilē: nā non valet nec debet sibi estimatio: secus si econtra si ciuilis stipulet a forensi pōt hoc facere per alium ciuē habentem illā rem. ecce casus gl. hic sibi cōtrariant: q prima gl. intelligit primū dictū qn̄ stipulator nō habebat cōmercium ꝓpter suū delictū: si vero sine suo delicto propter aliā causam: vt in forensi: tunc intelligit q non sit oīno inutilis stipulatio: q saltem debet estimatio sicut dicimus in legato. vt in. l. alle. in glos. que incipit aliter. dicit aliud esse in legato: aliud in stipulatione vel cōtractibus quibus indistincte dicendum est nō valere etiā quo ad estimationem q ista. l. generaliter ꝛ simpliciter loquitur. ꝛ istā partē tenet Jac. de are. ꝛ Bar. ¶ † No. ergo ex ista. l. plus inspici psonā stipulatoris q̄ promissoris quo ad valorē stipulationis: ꝛ hoc facit cō tra glos. que est in. l. iij. §. sed qd̄ meretrici. de condi. ob tur. que tenet q si per stipulationē promittit meretrici nō valet ipso iure imo videt valere q in meretrice non est turpitudo stipulatoris postq̄ meretrix est: vt ibi dicitur. lꝫ sit turpitudo in promittente ꝛ potius inspicitur persona stipulatoris sic et in iudicijs inspicitur persona petentis plus q̄ rei: q lꝫ reus nullū ius habeat si tamen petens etiā non habet nō obtinet: vt in. l. j. circa prin. si pars here. peta.

1 Si stipulor. † Stipulatio continens aliqd̄ impossibile de natura vel de iure non valet ipso iure: ꝛ in cōtractibus qui cōsensu cōtrahuntur non inspicitur ordo verborū: sed sufficit partes inuicem consentire. h. d. tota. l. Glo. querit si aliquis stipulat aliquam sibi in vxorem an valeat stipulatio: de hoc dic melius. vt not. j. eo. l. titia. valet enim in vim sponsaliorum de futuro non vt precise compellatur vt si non vult licet perdat arrhas. vt. l. j. C. de sponsalibus.

2 ☞ Machinatio stipulatoris qualiter probetur.

3 Dolus an vitiet stipulationem ipso iure.

4 Stipulatio interueniens super contractu emptionis ꝛ venditionis non tollit remedia istius legis.

1 Si quis cum aliter. † Dolus stipulatoris nō reddit stipulationē nullā: sed facit aduersus eā cōpetere doli exceptionē. Idē in dolo re ipsa. h. d. ꝛ de isto dolo qui re ipsa cōmittit melius habet hic q̄ alibi: q non venit ex proposito contrahentiū sed causatur ex lesione q̄. si est magna vt vltra dimidiā facit cōpetere exceptionē sicut competit remedium. l. ij. C. de rescin. ven. nō sic si non vltra dimidiam cum sit licitum contrahentibus inter se decipere. l. in causis. la ij. de mino. ¶ † In tex. ibi: p machinationem. s. stipulatoris de dolo ꝓmissoris: dic vt. s. eo. si id qd̄ aurū. Itē intellige qn̄ ista machinatio probatur q qualiter fiat: dic vt. l. dolum. C. de do. sed si non probatur: tunc lꝫ partes aliter conuenissent de cōtrahendo: ꝛ aliter postea contraxerint non propter hoc solū ꝓbaretur dolus: vt hic colligitur quod est not. ꝑm Bar. ꝛ Ang. maxime quando apparet q aliquis petijt pecuniam mutuo ꝛ obtulit se velle pignorare rem aliquam immobilem: ꝛ postea apparet instrumentū venditionis qd̄ propter hoc solum nō probaretur cōtractus vsurarius: ꝛ factus in fraudem vsurarum ꝛ pignoris nisi etiam alie coniecture concurrant: vt q venditio facta sit longe minori pretio q̄ valeat: lꝫ nō vltra dimidiā iusti pretij ꝛ fuerit appositum pactum de reuendendo vel q emens fuerit solitus fenerari. vt. l. illo vos. de pigno. ꝛ in. c. ad nostrā. de emp. ꝛ vendi. ꝛ adde que not. Bal. in. l. emptione. C. plus valere qd̄ agit. ¶ In tex. ibi: exceptione vti potest. Quid si nō fuit vsus ꝛ soluit. dixit Azo in summa q nō potest repetere: q hoc solo auxilio iuuatur sicut alibi: s. de condi. indebi. si naui. §. fi. Bar. contra per. l. si id qd̄ aurum. s. eo. q si datur actio stipulatori decepto fortius promissori: sed ista ratio nihil valet: q ibi aliter non poterat prouideri hic habuit exceptionem ꝛ omisit vnde videtur sibi imputandum: ꝛ hanc partem tenuit Ange. q exceptio doli est odiosa: ꝛ si omittatur per ignorantiam iuris non inducit repetitionē. vt. l. q exceptionē. de cōdi. inde. tu tene opinionē Bar. nō p ratione suā: lꝫ q exceptio nō est odiosa cū cōpetat ꝑm naturalē eqtatē q̄ ꝓuidet deceptis dolo alterius. ꝛ id qd̄ dicit Ange. ꝓcederet qn̄ daretur contra naturalē equitatē: vt est illa q̄ succedit loco exceptionis macedoniani q̄ mero iure cōpetit cōtra naturalē eqtatē que succedit loco exceptionis macedoniani: ꝛ que mero rigore iuris cōpetit cōtra eqtatē suadet mutuū receptū restituat. ꝛ hoc voluit Cyn. in addi. in. l. ij. C. qd̄ me. cau. ad qd̄ vide not. in. l. q se debere. de cōdi. ob cau. in glo. ꝛ p doc. ¶ † In tex. ibi: p dolū obligatus est. subaudi siue dolus inciderit in cōtractu: vt. s. siue dederit ei causam q p dolū fuit inductus ad ꝓmittendū al's non ꝓmissurus. Nā etiam talis dolus non vitiat stipulationē ipso iure: vt in. l. dolo. C. de inuti. stip. sed bene vitiat contractū bonefidei. vt. l. eleganter. in prin. s. de dolo. ꝑm veram opi. quā ibi tenet Bart. lꝫ Bal. cōsi. xcvj. j. lib. ꝛ consi. ccxcix. Ludo. ro. cōsi. cccc. ꝛ Pe. cōtra. vt refert Cyn. d. l. dolo. ꝛ in. l. ij. de rescin. vendi. ꝛ in hoc dolo cōtrahentis: secus in dolo tertij: vt. d. l. eleganter. ¶ In tex. ibi nullus dolus intercessit. s. verus ꝛ ex ꝓposito. sed vna pars lesa est ꝛ sic dicitur res in se habere dolū vt sequitur. nā si postea ex illa agatur: tūc verus dolus committitur in agendo qui tunc causat exceptionem doli que prius nata non erat: vt. s. de doli exceptione. l. ij. §. circa. cum. l. seq. sed quando in cōtrahendo fuit verus dolus statim orta est exceptio ꝛ quid sit effectus inter istos casus vide Bar. in. l. iulia. verum debitorē. de cōdi. inde in magna distinctione. Glo. exemplificat primum dictum quando conuenit de promittēdo fundū sine vsufructu: ꝛ postea fuit promissus pleno iure cum vsufructu vel pactum quod conuenerat contrahere in diē vel sub cōditione ꝛ postea pure cōtraxerunt falsa suasione stipulatoris. ¶ Sed opp. extra glo. q dicta in precedentibus cēsentur repetita in sequentibus: vt. j. eo. titia. §. idem respondet. et sic ipso iure promissor videtur tutus. sed dic q illud si verba hec patiuntur sed hic debet intelligi quando non patiebantur repetitionem. de primo tamen dic vt plene no. Bart. in. l. si stipulatus. §. chrysogonus. j. eo.

[a] ¶ Stricti iuris. dicit do. alex. se putare in omni cōtractu q opi. bar. possit sustineri. vt hic p eū.

Nota

¶ In glo. ibi: sed Hugo. Ista opi. Hugo. est vera in se vt dixi super tex. l. si dolo. non quo ad hanc. l. que loquitur qñ dolus incidit in contractu: nõ aũt dedit ei causam: vt colligitur ex vb. aliter. ¶ In glo. ibi: alij dicũt. Isti sentiũt ꝙ stipulatio apposita sup cõtractu bonefidei sit stricti iuris ⁊ nõ vitietur ipso iure ex dolo: lꝫ ipse contractus bonefidei bene vitietur ex dolo dante sibi causam. Sed glo. sentit cõtrariũ qđ potest intelligi: vt vitietur ipso iure sicut ipse contractus cũ sortiatur eius naturam: vt in l. si stipulatus. §. de vsur. nõ tñ qđ sit bonefidei imo est stricti iuris prout in fi. not. in. l. lecta. si cer. pet. de ac. prescriptis verbis. que oritur ex pacto incõtinẽti apposito iuxta cõtractũ bonefidei: qꝛ non est bonefidei: sed stricti iuris. vt ibi no. ⁊ hec vera. ⁊ not. glo. que vult quod. d. l. habeat locum inquãtum vult ꝙ ipso iure non vitietur cõtractus quãdo stipulatio est apposita super cõtractu stricti iuris vtputa donatione certe cum loquatur de dolo non dante causam contractui: sed incidente potest ꝓcedere etiã in contractibus bonefidei qui non vitiantur ipso iure ex tali dolo vt habetur in. d. l. eleganter. ¶ †In sequenti glos. ibi quam emi minus dimidia iusti pretij propter hoc exemplum Bart. format plures questiones tangentes materiã. l. ij. C. de rescin. vend. qꝛ non potuit eas alibi melius collocare: ideo semper ad dicta sua recurritur hic: ⁊ collige ex ista glo. ꝙ stipulatio interueniens super contractu emptionis ⁊ venditionis non tollit remedia istius. l. ⁊ ad hoc allegatur ista glo.

Si certos.

†Si certum corpus nũmorũ promittitur idem est in eo ꝙ in quali bet alia specie per interitum eius liberetur debitor. h. d. facit. l. talis scriptura. circa med. ⁊. l. si certos nũmos. de lega. j.

2 Promittens alienũ factũ in quibus casibus obligetur.

3 Stipulatio facti cõmittitur tunc ad interesse etiã si non sit ꝑmissum quando est de se valida ⁊ quid si non sit valida.

4 Si vẽditor dixit ꝙ nolebat teneri nisi de facto suo tm̃ an teneatur ex facto defuncti cui succedit.

Stipulatio ista.

†Stipulatio habere licere simpliciter interposita ſm rigorẽ verbo᷎ cõmittitur ex facto cuiuslibet extranei: sed ſm interpretationem iuris cõmittitur solum ex facto ꝑmissoris ⁊ successorũ suorum: hoc primo. Sed si non simpliciter: sed de se tm̃ quis promisit etiam de rigore verborũ nõ cõmittitur ex facto extranei: sed ex facto promissoris successorum suorũ. Hoc secundo. Si vero promisit expresse de facto alieno non valet nec committitur ex facto illius nisi interuenerit ꝑmissio pene vel interesse. h. d. vsqꝫ ad. §. si quis forte. Et diuide in tres partes vt in summario. ꝑma durat vsqꝫ ibi. sed si solu. illi debet coniungi ver. sed quatenus. vbi respondet ad questionẽ formatã: nã vsqꝫ ad ver. sed si loquitur arguẽdo. Secunda vsqꝫ ibi: sed si quis. Tertia ibi: tres. ⁊ est difficilis ista. l. in tex. ⁊ glos. maxime in ipso principio ⁊ in duobus. §. sequentibus. ¶ †In tex. ibi: nemo enim alienũ factũ promittendo obligatur glo. insti. de inuti. stipu. §. si quis alium. dicit hãc regulam fallere in quinqꝫ casibus ⁊ nõ ponit veros casus. Tu dic ꝙ fallit in quatuor. Primo in stipulationibus pretorijs. nã si promittis titium ratum habiturũ vel ipsum iudicio sisti vel sistere valet promissio: ⁊ videris promittere te facturum ⁊ curaturum qđ ita faciet: ⁊ iste est verus intellectus. l. quoties quis. j. eo. de qua oppo. glo. que incipit. i. presumitur ⁊ ponit bonam solutionem. ⁊ vide not. p Cy. in. l. j. in. vj. q. C. de pcu. Secundo fallit qñ ista stipulatio fuerit super cõtractu vẽditionis in quo vẽditor de euictione tenetur. nam etiam ex ista promissione tenetur de facto extranei euenientis: ergo ⁊ de illo potest ꝑmittere ꝙ nullus euincet vł faciat quominus me habere liceat: vt. s. de act. emp. l. emptorem. §. quod aũt. de qua opp. glo. que incipit nisi. ⁊ ita loquitur ſm vnũ intellectum. l. inter stipulantem. in prin. j. eo. de qua oppo. glos. sup ẏ b. videtur. in fi. ⁊ non soluit. Tertio fallit qñ factũ alterius tẽderet ad corroboratione obligationis facte per promissorem: vt si es mihi obligatus in centum ⁊ promittis mihi ꝙ titius fideiubebit pro te. nã valet: ⁊ videris promittere te facturum ⁊ curaturum te cum eo. ⁊ docto. not. per Bar. s. de consti. pecu. l. qđ autẽ. §. sed ⁊ si quis. Quarto fallit qñ ꝑmitteretur factum alienum non tanqꝫ factũ persone sed tanqꝫ qualitatem rei in stipulatione deducte vt si vendis mihi seruum: ⁊ promittis quod bene comedit ⁊ bene bibit: et quod est sanus. vt. s. de euic. l. si ita quis. extra istos casus nõ valet promissio de facto alieno[a] nec aliquam obligationem inducit: lꝫ glo. in illo. §. si quis alium. ⁊ etiam hic super ver. videtur: ante fin. videatur dicere quod semper valet de equitate: qꝛ semper videtur promittere se facturũ ⁊ curaturum ⁊ sic potius de facto proprio per. l. inter stipulantẽ. in prin. j. eo. ⁊ sic iste tex. loqueretur de rigore ⁊ non de equitate: quod est contra mentẽ litere ⁊ cõmuniter reprobatur nec obstat illa. l. qꝛ alium habet intellectum. vt. s. dixi. ⁊ colligendo breuius ꝙ Bar. distinguat dic si querimus cuius facto stipulatio cõmittitur dicendũ est ꝙ si precessit cõtractus de cuius natura veniat vera euictio. Euictio cõmittitur ex facto cuiuslibet etiam extranei siue fuerit stipulatio impersonaliter interposita. vt in prin. l. siue specialiter in personam promissoris. vt in ver. sed si se. siue expressa in personam extranei. vt in ver. sed si quis. ⁊ siue sit interposita stipulatio penalis siue non. Sed si contractus ille nõ precessit tunc si interuenit stipulatio penalis vel ad aliud interesse cõmittitur ex facto extranei siue de illo fuerit expressa mentio. vt in. §. sed si quis siue impersonaliter fuerit interposita seu concepta: ⁊ sic verba possunt comprehendere: secus si de se tm̃: quia verba cõprehendere non possunt extraneum: si vero penalis stipulatio non interuenit: tũc cõmittitur ex facto tm̃ promissoris ⁊ successorum suorum vniuersalium etiam successorum singulariũ habentium ab eo causam cuius factum reputatur esse ipsius promissoris: vt. l. titius. de ser. ex. por. circa mediũ. et etiam ex facto illius quem prohibere potest puta serui vel familie. vt. l. fluminum. §. qꝫ. de dam. infec. pro facto vero extranei non cõmittitur nisi in casibus fallentie. de quibus. s. dixi. ¶ Sed opponitur cum sufficiat stipulari penam vel interesse ad hoc ne committatur pro facto extranei: vt hic dicitur in ver. ac si quis velit. quare cõmittitur etiam si talis stipulatio penalis vel ad interesse non interuenit cum stipulatio facti de sui natura cõmittatur ad interesse etiam si non fuerit expresse ꝑmissum: vt. l. si quis ab alio. de re iudi. ⁊ constat stipulatoris interesse non prohiberi ab extraneo sicut nec a ꝑmissore: vt. s. eo. l. iij. in fi. Sol. ⁊ tene mẽti dicit Dy. ꝙ tũc stipulatio facti cõmittit ad interesse etiã si nõ sit ꝑmissum qñ est de se valida: sed hoc casu est inualida vnde nõ cõmittitur nisi fuerit expresse promissum: ⁊ verba singulariter not. ¶ Sed quare non valet promissio de facto alieno. Respõdeo nõ ratione impossibilitatis: nec pro eo ꝙ stipulatoris non intersit: lꝫ glo. que incipit in penali videatur sentire ꝙ ꝑpter istam causam ⁊ nõ bene: sed ideo qꝛ ꝑmittens videtur voluisse illum obligare qđ facere nõ põt. vt. d. l. inter stipulantẽ. penalis aũt ꝑmissio valet: lꝫ nõ principalis qm̃ ad validitatem eius non requiritur ꝙ valeat principalis. qm̃. l. eis nõ resistit lꝫ nõ assistat: vt ea. l. §. alteri. nec ꝑpterea talis stipulatio penalis roborat principalem qꝛ hoc esse non põt: vt patet in. l. nuda. C. de ꝯtrahẽ. stipu. ⁊ de pactis. l. si pacto quo penã. sed facit vt metu pene ꝑmissor curet ⁊ faciat vt ille extraneus faciat: ⁊ hec est intentio illius glos. q̃ incipit in penali. in fi. ¶ Quarto †quid si venditor dixit ꝙ nolebat teneri nisi de facto suo tm̃ an teneatur ex facto defuncti cui succedit videtur ꝙ sic cum representet eius personam ⁊ factũ defuncti reputetur factũ eius ⁊ ita dicunt doc. in. l. si seruus. de condi. fur. in prin. per glo. que est ibi que incipit sic ergo in fi. pro quo facit tex. hic in versi. sed se. vbi promisit pro se tm̃: ⁊ tamen cõmittitur ex facto heredũ[b] ¶ Ultimo cõcludẽdo debes scire ꝙ ista. l. debet intelligi qñ in re per me possessa in qua nullã causam habebam a te ꝑmisisti habere licere gratis ⁊ nullo tibi dato: ⁊ ita intellexit glo. hanc l. in emptorem. §. quod autem. de acti. emp. circa med. Si enim haberem in ea causam a te puta emptionis non procederet qđ hic dicitur quod nõ cõmittitur ex facto extranei: vt. s. dixi. nec etiam procederet vnum qđ colligitur ex. §. si quis forte. qđ statim mota per te controuersia mihi etiam ante litis contest. cõmittatur ad penam vel ad aliud interesse: imo non cõmitteret nisi lata per te sententia. per. l. vendicantem. cũ. l. seq. s. de euic. ⁊ no. eo. titu. l. habere licere. ⁊ sentit glo. in illo. §. si quis forte. q̃ incipit cum effectu. in fi. dum dicit vel verius. Item si non gratis sed aliquo dato: tunc cesset transactio que posset fieri super aliena: ⁊ non procedat quod habetur. j. ea. l. §. quesitum. qđ nõ committatur ista stipulatio ex controuersia que fieret de facto super re in qua nullum ius haberes vt ibi habetur qꝛ transactio fit propter litem motam de iure vel de facto seu que speratur moueri. vt. l. ij. C. de transac. ideo videtur actum quod nec facto fieret controuersia: ⁊ committatur pena. hoc voluit glos. mag. in ver. sed quatenus. post princi. vbi videtur quod nec stipulatio idem contineret quod transactio. ⁊ glo. venit recitãda in sequẽti. §. qꝛ illos respicit.

2 Controuersia dicitur fieri etiam ante litem contestatã porrecto libello ⁊ parte citata.

3 Qñ diminuitur aliquid de plenitudine quam credebam habere videtur mihi non licere rem habere.

4 Stipulatio hr̃e licere ex qua cõtrouersia cõmittatur. ⁊ nu. 3.

Si quis forte.

†Hec stipulatio cõmittitur ex cõtrouersia quã facit promissor ratione alicuius iuris qđ habebat tpe ꝑmissionis vel postea adeptus est: siue illud sit ius dñij siue infra dñiũ secus si nullũ ius habebat in re qꝛ tũc non potest mouere cõtrouersiam nisi de facto

a ¶ Facto alieno. Adde vt per do. Car. cõsil. lxxxv. ⁊ cõsi. cix. vbi de eo qđ dicit h̄ alegã. ex mẽte bal. in. l. fi. C. de spõ. ꝙ in mřimonio ⁊ spõsalibus qđ ille q ꝑmittit factũ alienũ obligatur qꝛ vr̃ obligare se facturũ ⁊ curaturũ. de q̃ vid. etiã p Sozi. ꝯsi. iij. vbi multa allega. de qua materia ampliãdo vide. d. Anto. in c. ex literis. el. ij. de spon.

b ¶ Facto heredũ nisi ꝑmissor vtatur dictiõe taxatiua qꝛ tũc nõ tenetur de facto heredũ ſm. d. alex. qui alle. Bal. in l. qui se patris. ĩ x. col. C. vñ libe. Bar. in. l. si sic. la grande. j. eo.

de facto ⁊ ꝓpter illã ista stipulatio nõ cõmittit̃ cũ dicat̃ ius cõti nere. h. d. cũ. §. seq. ⁊ glo. que sunt hic ⁊ etiã glos. mag. que est in §. sed quatenus. que venit hic recitanda formãt aliquas oppositiones valde difficiles. Et pone hic casum ꝙ quãdã rem immobilem emi a titio que erat sua tñ aduersus eũ habebas aliquod interdictum possessoriũ: puta recuperande q2 te expoliauerat vel habebas in ea vsumfructum vel vsum vel aliã seruitutem ego dubitans a te mihi controuersiã moueri sup dictis iurib9 stipulatus fui a te me habere licere sub pena vel sine pena postea mouisti mihi cõtrouersiã sup possessione vel sup vsufructu seu super illis iuribus. querit̃ an stipulatio sit cõmissa: q2 super dominio rei super quo videbatur prima facie fuisse interposita: q2 de illis iuribus non fuit facta mentio. Et breuiter determinatur ꝙ sic: q2 satis videtur mihi nõ licere habere si diminueris de iure qd̃ prius habebã: q2 oneras rem pleno iure: ⁊ ita credebam habere sine quacũq3 diminutione. Sed quid si nullũ ius habebas dicit̃ ꝙ nihilominus stipulatio nõ erat nulla si postea ius acquisiuisti ratione cuius moues mihi litẽ adhuc cõmittit̃: secus si nullũ ius acq̃sisti: q2 nõ cõmittitur ex controuersia quam faceres mihi de facto: sed si esset pena ꝓmissa cõmitteretur qd̃ glo. super verbo adiecta intelligit qñ controuersia fieret per alium de quo specialiter ꝓmisisses ⁊ sic ponit eundem casum qui ponit̃. s̃. circa fi. prin. in ver. ꝙ si quis. Sed ꝓpter cõtrouersiã quã faceres de facto nõ cõmittit̃ pena etiam si esset promissa q2 non extaret conditio sub qua videret̃ ꝓmissa nã stipulatio intelligitur ꝙ nõ facias mihi controuersiã ratione alicuius iuris qd̃ tunc habes vel in futurũ acquires et si contra facias cõmittas penam: sed nunc l3 controuersiam moueas de facto hoc nõ facis ratione alicuius iuris quod habes tempore promissionis vel postea fueris adeptus: sed de facto ergo nõ implet̃ cõditio sub qua pena fuit ꝓmissa: ⁊ hoc etiam voluit glo. illa magna in. §. precedenti circa mediũ. ibi dum dicit: nec est contra in eo qd̃ dicit de pena. j. eo. s̃. quesitum. vt no: supple. s. in glo. que incipit ita. s. super ver. adiecta. ¶ † In tex. ibi: controuersiam feceris. Et dicitur fieri cõtrouersia etiã ante lit. contest. porrecto libello ⁊ parte citata: vt not. in. l. nõ solũ. §. si status cõtrouersiã. de ꝓcur. ⁊ in. l. amplius. rẽ ra. ha. ꝑ Bart. ¶ In tex. ibi: cõmitti stipulatio. s. ad penam si fuit ꝓmissa al's ad interesse si qd̃ pretendis ꝓpter hoc solũ. ¶ † In tex. ibi: habere enim. No. hanc regulam qd̃ qñ diminuit̃ aliq̃d de plenitudine quã credebã habere videtur mihi non licere rem habere. ¶ In. §. seq. ibi: promissoris esse cepit puta res quã emi a titio non erat tua nec sua sed sempronij: q2 sempronius eã tibi legauit post ꝓmissionẽ mihi factã. ¶ In glo. ibi: super controuersia. in fi. ibi: vel verius. q2 hic loquit̃ qñ fuit mota cõtrouersia ꝑ promissorem. Unde nõ expectat̃ ꝙ rem auferat vt cõmittatur stipulatio: sed in. l. habere licere. de qua glos. voluit opponere controuersia fuit mota ꝑ tertiũ: ⁊ tñ nõ cõmittit̃ stipulatio duplex cõtra venditorẽ qui promiserat habere licere nisi re ablata vt ibi pt3. Sed contra extra glo. q2 idem si fuit mota controuersia ꝑ venditorem qui promiserat duplã: vt no. glo. in. d. l. habere licere. in fi. ⁊. l. vendicantẽ. cũ. l. seq. eo. tit. Solu. ibi: qñ fuit interposita sup contractu venditionis: hic secus: vt. s̃. dixi. nam aliud sonat ista stipulatio ⁊ eius v̇ba hoc casu quã quãdo sup contractu venditionis: vt not. glos. in. §. seq. qui incipit qd̃ hic dicitur in fi. ¶ In glos. que incipit his ergo casibus ibi: dũ dicit: imo est suum ius. Ex quo pt3 ꝙ precedens glo. super verb. distractum. dum dicit promissorẽ non bene dicit q2 si fuisset distractum a promissore ⁊ stipulatore istud ius nõ esset promissoris: cuius contrarium dicit hic glo. ⁊ conclude ꝙ sicut res esset promissoris ⁊ moueret questionem de dñio cõmitteret̃ stipulatio. ita ⁊ si non est sed aliquod ius in ea suũ est ⁊ ratione illius facit controuersiam cõmittit̃: q2 facit eã de iure ⁊ non de facto: sic non de. §. seq. §. quesitum. ¶ In glo. seq. in fi. ibi. l. qd̃ a seruitute. q2 qñ vendidit mihi rem censetur habere rõne dñij: ⁊ promittendo me habere licere videris ꝓmittere de dñio cũ regulet̃ ꝯm naturã cõtractus p̃cedentis: si ergo res ipsa nõ euincit̃ dñium nec qd̃ est pars dñij: puta vsusfructus: l3 euincat̃ seruitus ꝑ dñium incõmodat̃: ⁊ nõ aufert̃ stipulatio nõ cõmittitur sed si in re a qua nullã habeo a te causam ꝓmittis me habere licere ista ꝓmissio nõ regulat̃ ab aliquo ꝯctu p̃cedenti: iõ v̇ba latius intelligunt̃: sc3 ꝙ mihi nõ diminuet̃ aliquid de eo qd̃ habebam tꝑe stipulationis. Uñ si tũc tenebã ⁊ possidebã rẽ tanq̃ meã pleno iure ⁊ tanq̃ liberã ⁊ moueat̃ questio de seruitute diminuit̃ de eo qd̃ habebã: ⁊ hoc vult dicere tex. in. §. seq. quesitũ. ¶ In glos. j. que incipit alioquin ibi controuersiã mouere põt subaudi ratione alicuius iuris qd̃ haberes tꝑe stipulationis vel postea acquisiueris: ideo stipulatio nõ cõmittit̃: q2 non venit cõmittenda nisi tali modo moueant̃: vt in glo. mag. ver. sed quatenus. circa med. de facto v̇o bene mouet̃ ꝯtrouersia: ⁊ hoc non põt negari cũ poterit de facto ⁊ de iure moueri: al's ista gl. nõ bene loqueret̃. ¶ In glos. seq. ibi. Itẽ contra subaudi ꝙ l3 res non esset ꝓmissoris tꝑe stipulationis nec postea sit effecta sua poterit cõmitti stipulatio habere licere saltẽ ex facto alterius euincentis. vt. l. inter stipulantẽ. in prin. ꝯm vnũ intellectũ j. eo. ⁊ ad idẽ: tũc dic ꝯtrarium de. l. emptorem. §. qd̃ aũt. de act. empt. Sed solue qd̃ ibi qñ nulla stipulatio fuit interposita sup contractu venditionis hic vero nullus precesserat alius cõtractus: ⁊ dicit glo. ꝙ aliud important verba istius stipulationis primo casu q̃ scd̃o. Nã primo casu cõmittit̃ stipulatio ex facto extranei. scd̃o nõ. ⁊ in hoc ṗmo casu latior est q̃ scd̃o sed in alio strictior vt dixi in alia glo. q2 primo casu cõmittit̃ ꝓpter cõtrouersiam factã sup seruitute prediali: s3 in primo nõ: vt ibi dixi. ¶ Op. nunc extra glo. cõtra. §. quesitũ. ꝙ si tempore stipulationis ꝓmissor nullũ ius habebat in re stipulatio statim sit nulla nec inspicit̃ qd̃ postea possit acquirere postq̃ stipulatio est pura ⁊ nõ cõmittit̃ nisi ꝓpter cõtrouersiã que fit de iure. i. ratione iuris qd̃ habet ꝓmissor: ⁊ hoc ꝑ id qd̃ no. s̃. eo. si rem meã. in fi. mag. gl. Solue ꝯm Ang. ibi: qñ stipulatio habebat causam instantaneã: quo casu inspicit̃ tp̃s stipulatiõis tm̃ hic qñ successiuam. Unde inspicitur etiã futurũ qd̃ est no. ꝯm eũ ⁊ addendum ad id qd̃ ibi not. Nũc venit hic recitãda glo. mag. q̃ est in. §. sed quatenus quã diuide in duas partes: q2 primo ponit quedam que inspiciũt dictũ. §. quesitũ. q loquit̃ qñ fit ꝯtrouersia ponamus de facto: q2 nullũ ius h3 ꝑ hoc vsq3 ibi: itẽ si in rẽ meã. Ex ista parte colligunt̃ tres oppo. vsq3 ibi: sed postea due questiones: vsq3 ad illũ ver. item si in rem. Secũdo firmat duas opp. q̃ respiciunt. §. si qs forte. ⁊. §. sed quatenus. qui loquunt̃ qñ fit cõtrouersia partim de iure inspecto iure residẽte in personã facientis: q2 erat dñs vel habebat aliquod ius in re ꝑ predictam stipulationẽ nõ ꝑdidit nec trãstulit ĩ stipulatorẽ. ꝑ. l. siue apud acta. in fi. C. de trãsac. ⁊ partim de facto inspecta exceptione facti q̃ datur stipulatori ex ista stipulatione ꝑ quã põt ꝓmissorẽ cõpellere: ⁊ breuiter postposita recitatione glo. quã ꝑ teipsum vide. ⁊ etiã ꝑ Bar. † respice tres cõclusiones in illa materia cũ querit̃ ex qua controuersia cõmittat̃ ista stipulatio an ex illa q̃ fit tm̃ de iure inspecto iure residẽte in parte l3 dicatur de facto respectu exceptionis: an etiam ex illa q̃ fit penitus de facto ab illo qui nullũ ius habet. ¶ Prima est qñ ista stipulatio interponeret̃ super contractu trãsactionis: ⁊ tũc dic ꝙ siue ꝓmissor veniat contra de iure siue de facto cõmitit̃: q2 tũc videtur actũ vt ad nullã cõtrouersiã redeat ꝓmissor cũ fiat trãsactio tã propter controuersiam iuris q̃ facti. vt. l. ij. C. de transact. ⁊ hoc voluit glo. ista mag. in ver. item videt̃: sed si fieret cõtrouersia per alium indistincte non teneretur ꝓmissor: q2 sup re quã dimisit penes stipulatorẽ nullũ titulũ vr̃ dedisse ex quo teneat̃ de euictione vt est casus sing. in. l. si pro fundo. C. de transact. ¶ Secũda conclusio est qñ interponit̃ sup cõtractu vẽditionis vt videmus quotidie fieri q2 vẽditor ꝓmittit emptori rẽ vẽditã nõ tollere nõ molestare nec ꝯtrouersiã facere: sed pati ipsum habere licere ⁊c. ⁊ tunc si moueat̃ cõtrouersia ab ipso vẽditore tũc siue de iure siue de facto cõmittit̃ cõtra eũ: q2 vr̃ ꝓmisisse ius quod trãstulit in emptorem remanere penes eum: ⁊ nullo mõ molestare ⁊ erat dñs trãstulit dñium: ⁊ sic non põt postea molestare nisi de facto si nõ erat dñs trãstulit quasi dñium idest vsucapiẽdi conditionẽ ⁊ idẽ vt nõ poterit mouere nisi de facto nisi postea dñium acq̃rat: vt q2 verus dñs ipsum heredem instituit vel legauit ⁊ tũc posset de iure: s3 obstaret sibi exceptio ⁊ quolibet istorum casuũ cõmittit̃ contra eũ stipulatio etiã ad duplã re tñ ablata ⁊ nõ plus nisi ad expẽsas litis. vt in. l. vẽdicantẽ cum. l. seq. de euic. ⁊ no. eo. habere licere. in fi. glo. magne. Sed si fieret controuersia ꝑ tertiũ: tũc si de iure: q2 ille erat dñs similiter cõmittit̃ re ablata ⁊ nõ ante: vt. d. l. habere licere. Si aũt de facto tũc nõ cõmittit̃ etiã re ablata: q2 nõ tenet̃ venditor de iniuriosa sententia: vt. l. si ꝑ imprudentiã. de euic. ⁊ si scienter obtinuisset non teneret̃ venditor expensas nisi eas promisisset ꝯm quosdã l3 Bar. aliter dicat: vt. j. eo. l. vẽditores. ⁊ nisi promisisset defendere de iure ⁊ de facto[a] q2 illud verbum de facto põt intelligi si illa res auferat̃ de iure. qd̃ dic vt not. Bar. in princi. huius. l. in vlti. q. ¶ Tertia ⁊ vltima ꝯclusio qñ ista stipulatio interponit gratis: ⁊ sic nõ ex cã transactionis ⁊ super re in qua stipulator non habet causam a promissore quo casu loquuntur isti tex. et tunc verba eius hic important ꝙ ratione iuris qd̃ habet promissor tunc vel in futurum acquirit non mouebit controuersiam ⁊ sic quod non vtetur ille illo nõ tñ ipsum ius remittit remanet adhuc penes eũ licet aduersus ipsum paretur exceptio si ergo nullum ius habebat nec postea acquisiuit faciendo cõtrouersiam non videtur venire contra stipulationem quia nõ facit eam ratione iuris quod tunc haberet vel postea acquisiuerit ⁊ ideo l3 plus videatur relinquere q̃ si haberet aliquod

a ¶ De iure et de facto. adde Bal. cõsi. clxxvj. inter cõsilia Ang. ancho. cõsi. lxxxvj. vbi dicit non tenet̃ cũ armis nisi sit ṗnceps cleric9 tñ suã ecclesiã d̃ iur̃ ⁊ d̃ facto defendere tenet̃ vt idẽ voluit cõsil. lxxxvj. ⁊ an q ꝓmittit habere licere sub pena teneat̃ siue de iure siue de facto res euincat̃. vid̃ ꝑ Abb. cõsi. xlij. ij. li. et qñ qs dicatur mouere cõtrouersia3 et an requiratur sentẽtia. vid̃ ꝑ Ale. cõsil. l. iiij. lib. q̃d aũt in ꝯpromisso ꝙ possit ꝓcedere de iure ⁊ d̃ facto. vide per Bar. cõsi. lxxxij. ꝑ Ludo. ro. cõsi. lxxxvj. ⁊ in rub. de arbi.

ius nihilominus stipulatio non cõmittitur cum eius cõditio non existat: ⁊ ista fuit mens glo. ⁊ dico ꝙ nec ad penam nec ad expensas litis ratione predicta: ꝫ poterint recuperari expẽse alio modo. Sed Pe. nõ bene consyderans hanc rationem dixit ꝙ imo propter controuersiã facti multomagis committit̃ consyderans Pe. ꝙ plus delinquat. ⁊ dicebat ipse ꝙ diabolꝰ esset si diceremus ꝯrium ⁊ ad. §. quesitũ. rñdebat ꝙ non intendit dicere ꝙ si moueat ipm̃ de facto non cõmittitur. sed vult dicere ꝙ si nullũ ius habebat nec postea acquisiuit nõ est verisimile ꝙ controuersiam moueret. ⁊ propter hoc qꝛ nihil faciet ꝯ stipulationem non cõmittit̃ vt pꝫ in fi. dũ dicit neqꝫ ꝑ successorem eius quicqd factũ sit qui tex. a cõtrario sensu facit cõtra opi. glo. qꝛ innuit ꝙ si factũ sit bene cõmittet̃. Sed doc. cõiter tenent opi. glo. ⁊ tex. dum dicit nihil factũ sit expone .s. occasione iuris qđ haberet tpe stipulatiõis vel postea acquisiuerit: ꝫ de facto bene factum sit: ⁊ pro hoc etiam facit tex. dum dicit nisi pena adiecta sit nam vult ꝙ cõmittat̃ ergo dꝫ intelligi ꝙ aliquid factũ sit. Contra qꝛ si nec de facto aliquid factũ esset ꝓut Pe. intelligit nõ bene diceret nisi pena ⁊c. posset tñ responderi pro Pet. ꝙ ille ver. nisi referat̃ ad controuersiam q̃ fieret ꝑ tertium de quo specialiter fuit promissum nõ ad illã que fieret per promissorẽ: qꝛ propter illam non cõmitteret̃ pena. si conditio stipulatiõis nõ est impleta ꝓut intelligit glos sup illo ver. nisi. Super hac igit̃ ꝯclusione aduerte tres casus. ¶ Nam aut promissor q mouit controuersiam obtinuit aut succubuit aut lis pendet. Primo casu non est curandum an obtinuit de iure vel de facto: qꝛ presumit̃ de iure cũ presumat̃ pro iustitia sñie: vt. l. herẽnius. §. caia. de euic. ⁊ in. c. presentia. de renũ. ideo fundata est intentio stipulatoris agentis ad penam vel interesse nec potest promissor allegare se iniuste obtinuisse: qꝛ nullũ ius habebat ad excludendũ agentem per. l. si seruus pluriũ. §. j. de leg. j. ⁊ hoc voluit glo. in ver. sed si rem alienam. ¶ Scđo casu aut succubuit: qꝛ non ꝓbauit se aliqđ ius habere qđ in dubio presumit̃ si reus fuit simpliciter absolutꝰ vt no. in. l. iul. de condi. inde. ⁊ tunc hꝫ locũ opi. glos. ⁊ doctorũ tenentium ꝙ ꝓpter controuersiam factã de facto ista stipulatio non committit̃ nec ad penam nec ad expensas: sed recuperabit eas officio iudicis per. l. properãdũ. circa mediũ de iudi. ⁊ hoc per rõnem quã .s. dixi qꝛ conditio non extitit. sed si de iure suo ꝓbasset ⁊ stipulator fuisset vsus exceptione pacti ⁊ ꝓpter illã agens succubuisset tunc cõmittet̃ stipulatio. qꝛ extitit cõditio cũ appareat ipm̃ venisse de iure inspecto iure suo. ꝫ venerit de facto inspecta exceptione nec põt ꝓmissor imputare stipulatori quare exceptionem nõ opposuistis. vt dicit glo. in. v. si rem. sed ille ver. nõ põt hoc casu locũ habere: qꝛ posuit ꝙ vsus fuit exceptione ꝫ forte intentio glo. fuit. ꝙ si vsus est exceptione ⁊ si eũ repulit: nõ dꝫ etiam penã habere: vt in. l. raptũ. §. patiẽtia. s. de pac. sed tunc demum qñ probauit de iure suo ⁊ reus non est vsus exceptiõe ⁊ sic obtinuisset certe etiã si non ꝓbasset de iure suo. et ꝑ iniuriam obtinuisset idem esset: vt. s. dixi. ¶ Tertio casu qñ lis pendet notandũ ꝙ qui mouet cõtrouersiã necesse hꝫ dicere si vult obtinere se ius habere de pñti. si hoc ergo dixit posito ꝙ non haberet reus si vellet penã petere posset cedere liti et fateri. et petere penã que ꝓpter solam motionẽ cõtrouersie cõmissa est vt no. gl. j. rem ra. ha. in fi. glo. mag. ꝑ istũ. §. si qs forte. sed si negat illũ ius habere expectabit̃ finis iudicij ⁊ tunc erit dicendũ vt. s. dixi: qꝛ prius non potest constare an ille egerit de iure vel de facto. vt in ista glo. ver. illud certũ est. ⁊ ex eis remanet ista materia satis obscure declarata ⁊ posita in practica.

Sicut aũt. †Ista stipulatio cõmittit̃ heredi stipulanti: sicut cõtra heredem ꝓmissoris si venit contra. vt. s. in. d. ver. sed si se. et in ver. sed quatenus. h. d. in effectu hoc totũ contingit. qꝛ ista stipulatio continet ius qđ transmittit̃ ad heredes. secus qñ contineret merũ factũ personale vt licere ire agere: qꝛ non transmitteret̃ ad heredes: vt. l. apud iul. §. si qs alicui. de leg. j. iuncto. §. seq. cum ver. cuꝫ vero stipulatus. ¶ In text. ibi ceterisqꝫ quicunqꝫ eis succedunt. s. si ipsis moueat̃ controuersia. si em̃ fuisset mota stipulatori clarũ esset ꝙ esset cõmissa ⁊ eam trasmitteret ad heredes. Sed dubium est quãdo molestat̃ heres de quo nulla mentio fuit facta in stipulatione sed solũ dixit mihi vt in fi. Sed rõ est illa quã dixi quoniã transmissio iuris ad heredẽ facit ẽt stipulationẽ transmissibilem: vt in. l. seruus qui heredi. de statuli. glo. hic dicit ꝙ hic etiam cõpellit̃ successor singularis vt emptor illius rei habere liceat quod intellige sane non vt ille habeat actionem ex ista stipulatione nisi fuerit sibi concessa ꝑ. l. omnes. in fi. vsufru. quẽad. caue. sed propter impedimentũ illatum sibi cõmittitur stipulatio isti stipulatori ⁊ ipse pt̃ agere si sua ĩterest: qꝛ euictione tenet̃ al's secus: vt not. in. l. quã alle. glo. s. de euic. l. ꝓ re pupilli. §. j. sic ecõtrario ex facto singularis successoris nõ cõmittitur stipulatio cõtra ipsum vt in. l. fi. in fi. de cõtrahẽ. emp. sed cõmittit̃ cõtra promissorem. et factũ illius reputatũ factũ suũ: vt in. l. titius. de ser. expor. ⁊ not. in. l. iij. §. apud. s. de alie. indi. in glo. ⁊ adde qđ no. ꝑ glo. in. l. fluminũ. §. dicit̃ de dam. infec.

2 ☞ An dicatur quis habere rem licet eam de facto nõ teneat nec possideat.

Quid in possessione et nu. 3.

3 Stipulatio possidere licere vel licere ire agere seu licere tenere cuius vtilitatis sit an cõtineat ius vel factum.

4 Verba sicut intelligunt̃ ꝑm qualitatẽ ꝑsonarũ ad quas referũt̃ ita ⁊ ꝑm qualitatem personarum a quibus proferuntur.

Quid in depositione testium rusticorũ deponentiũ ꝙ talis tenuit ⁊ possedit cũ ipsi non intelligant quid sit possessio.

Verba statutorum cũ interdum fiant ab imperitis in iure debent intelligi ꝑm vsum vulgarem.

5 Verba testium qñ reducunt̃ in scripturã ꝑ notariũ: verba notarij intelliguntur ꝑm dispositionem iuris.

1 Hi qui. †Hec stipulatio refert̃ ad ius si potest al's refertur ad factum. h. d. Bar. Vel aliter et vtiliꝰ notandum est ꝙ vsqꝫ ad. §. si quis ita sit cõtinet̃ ius ⁊ factum et alie due non continent nisi merum factum. prima est illa stipu-

2 latio habere licere. †Nam habere dicitur quis rem si habet dominiũ licet eam de facto non teneat nec possideat de facto. ⁊ in hoc cõtinet ius ⁊ econuerso habere dꝛ quis rem: ꝫ in ea nullũ habeat nec dominiũ nec possessionẽ. sed dũtaxat detinet. ⁊ istđ verbum habere est equiuocum comprehendens ius et factum

3 et. h. d. iurisconsultus in ver. habere. †Alia est stipulatio possidere licere: nam possessio potest sumi pro vera possessione ciuili vel naturali que dicit̃ esse ius sicut dñium: vt. l. peregre. in prin. de acqui. pos. ⁊ potest sumi pro nuda detentatione. quam etiam iura appellant naturalem. ⁊ ista ẽ facti. si ergo seruus interponit has stipulationes si quidem se refert ad personã domini. ⁊ dñium suum habere licere vel possidere licere qꝛ est capax. qꝛ tunc stipulatio dr̃ continere ius si sumitur primo modo. sed si refert se ad personam suam vel mihi habere licere vel possidere licere. ⁊ tunc stipulatio dicit̃ continere merũ factum qꝛ ipse est incapax iuris. alie due continent merũ factum: vt licere ire agere. Item licere tenere ⁊ iste siue referantur ad dñm siue ad personam serui dicunt̃ continere factum ⁊ non ius. hoc dicit in effectũ vsqꝫ ad. §. si quis ita. Quidam tñ in primis duabus dicebant ꝙ si seruus eas conferebat in suam personã non valebãt. qꝛ ipse est incapax iuris. et iste stipulationes continent ius. sed de scđis duabus fatebantur ꝙ volebãt etiam si in personam serui cõcipiebantur: qꝛ est capax facti: iuriscon. vult ꝙ etiam in primis duabus valeat: qꝛ ꝫ contineant ius continere possunt etiam factum: vt. s. dixi. ⁊ ideo debent intelligi ꝑꝫ personas ad quas referuntur: et si ad personam domini continet ius. si ad personam serui continet factum. Sed in quo stat vtilitas huius inuestigationis. Respondeo qñ referuntur ad personam domini ⁊ sunt tales que contineant ius: tũc trãsmittuntur ad hr̃des dñi ⁊ cõmitteret̃ nõ solũ si dñs molestaretur ꝫ etiã si heres eiꝰ: vt. s. ꝓxi. §. ꝫ si sunt tales que nõ important ius tunc nõ comprehendunt nisi personã dñi: ⁊ si molestaret̃ eius heres nõ committeret̃ nisi de heredibus fuisset facta expressa mẽtio: vt in. d. l. apud iul. §. si qs alicui. de le. j. Item in primo casu cõmitterentur solũ ꝓpter cõtrouersiam q̃ fieret de iure. i. rõne iuris consistentis penes ꝓmissorem non ꝓpter illã que fieret de facto: sicut et ipsa stipulatio facti est et hoc sentit Bar. in d. §. si quis ita. j. ea. l. cum vero concipiunt̃ in personã serui quo casu indistincte cõtinet merũ factũ: tunc cõmittit̃ solũ ꝓpter impedimeutũ qđ fieret in personã serui non dico ꝙ cõmittat̃ ipsi seruo: qꝛ incapax obligationis ⁊ actionis sed cõmittit̃ ipsi dño cuius interest seruũ non impediri ⁊ hoc voluit glo. insti. de stipu. ser. §. sed cũ factuꝫ sed si molestaret̃ ipse dñs non cõmitteret̃ stipulatio ⁊ hoc vult dicere in illo. §. sed cũ factũ qñ seruus stipulat̃ factũ explicando per seipsum seruũ nõ acquirit̃ dño. i. qꝛ non cõmittit̃ ꝓpter impedimentũ illatũ domino vt sic non debeat ipsum impedire sicut nec seruus: ꝫ solũ ꝓpter illatũ seruo cõmittit̃ ipsi dño. qꝛ illud merũ factuꝫ est personale. ⁊ non egredit̃ eius personam ⁊ tunc intelligis istos

4 tex. ¶ †Ultimo glo. inducit ad questionẽ testiũ rusticorum deponentiũ ꝙ talis tenuit et possedit. Nam ipsi nõ intelligũt qđ sit possessio ꝑm dispositionem iuris vident̃ testificari de nuda

a detẽtatione[a] quam possunt per se intelligere vt sic sicut verba intelligunt̃ ꝑm qualitatem personarum ad quas referunt̃ vt in hoc tex. ita ⁊ ꝑm qualitatem personarum a quibꝰ proferuntur: et eodem modo verba statutorum cum fiat interdum ab

b imperitis in iure debent intelligi ꝑm cõem vsum vulgarẽ.[b] vt etiam no. j. de stip. ser. in. l. seruus meꝰ in glo. ⁊ per Bart. Sed ꝫ deponere videant̃ testes de nuda detentatione quam intelligũt: ex hoc

a ¶ Detentatione. adđ bal. cõsi. ccxcv. iiij. li. ⁊ cõsi. cccxiiij. Inn. in. c. cuꝫ ad sedẽ. đ resti. spo. facit tex. xix. q. ij. c. j. ꝓbat̃. viij. q. j. pontifices. d. ant. de bu. ⁊ Jo. an. c. ꝫ cãm. de probi. et vide sozi. consi. ccliiij. vbi sequitur. op. alex. hic que fuit bal. ĩ. l. j. s. si certũ peta.

b ¶ Vulgarẽ. adde lu. ro. ꝯsi. iiij. ⁊ cõsil. xxxij. vbi reprobat bal. alibi dicẽtem ꝙ statuta facta a peritis debẽt intelligi ꝑm peritos a vulgaribus aũt ꝑm communem vsum loquendi.

gunt: ex hoc tñ resultat presumptio iuris q̃ apud illum sit vera possessio. ⁊ hoc voluit Innocen. in. c. cum olim. de priuile. in glo. q̃ incipit sua perportantiũ. ⁊ sic satis resultat ꝓbatio vere
5 possessionis. †Adde que dicit Bart. ꝟ. de testa. tute. l. si qs filia q̃ qñ verba testiũ reducunt in scripturã p notariũ verba notarij intelligunt̃ ſm dispositionẽ iuris. arg. l. sciendũ. ꝟ. eo. q̃ no. qꝛ est nouũ dictũ. hic non sunt alie glo. alicuius vtilitatis.

2 ☞Sicut vsusfructus constitutus finitur morte ita ⁊ actio personalis competens pro vsufructu constituendo.

3 Stipulatio promittis vti frui mihi licere an sit stipulatio vsusfructus an meri facti personalis.

4 Non potest quis facere q̃ illud qδ de sui natura non transmittitur ad heredes transmittatur.

1 **Si quis ita.** †Stipulatio super iure vel acto personali non trãsit ad heredes stipulatoris nisi de ipso sit facta expressa mentio: ⁊ tũc in persona here dis erit noua stipulatio vel nouũ ius. h. d. et est singularis iste
2 ꝟ. ⁊ maxime in hoc vltimo. ¶†In tex. ibi stipulatio nõ ptinet et sic no. q̃ vsusfructus cõstitutus finitur morte ita ⁊ actio personalis cõpetens ꝓ vsufructu constituẽdo ne efficacior sit spes q̃ res. facit. l. sempronius attalus de vsufru. ⁊ eodem modo capitis diminutione. l. j. in prin. ꝟ. q. mo. vsuff. amit. nõ sic per cursum longi tpis. Nã vsusfructus cõstitutus p nõ vsum tãti tpis perdit̃ sicut ⁊ alia seruitus: vt. l. sicut. C. de serui. et aqua. non sic actio psonalis ꝓ vsufructu constituendo sicut nec ꝓ alia seruitute cõstituenda. vt in. l. si partem. in prin. quẽad. ser. amit. non enĩ imputat̃ q̃ nõ fuit vsus iure adhuc non cõstituto. cõstituit̃ autẽ per traditionem expressam. vt. l. iij. ꝟ. dare. de vsufruc. vel patiendo q̃ vtat̃: vt. in. l. quoties. de serui. ¶In tex. ibi. ad heredem transire videbat̃ 9trium hoc casu postq̃ non dicit sibi ꝫ impersonaliter locutus est quasi cõprehẽdat̃ etiã persona here dis. l. necessarias. ꝟ. de vendẽdo. de pig. ac. ⁊. l. si pactum. de proba. sed illud in rebus trãsmissibilibus ad heredẽ al's sibi soli videtur stipulatus. vt hic in tex. ⁊ in glos. ij. ¶Sed contra q̃ ista stipulatio nõ valet ꝓpter impersonalitatẽ vt in aut. si qñ. C. de consti. pecu. allegata in glos. pro 9. dic q̃ ex parte stipulatoris non vitiat. ⁊ ad hoc allegat̃ iste text. qꝛ semp subaudit̃ persona ipsius: vt in. ꝟ. chrysogonus. allegato in glo. Sed ex parte pro-
3 missoris si quidem est in verbo obligatiuo vitiat. vt in. d. aut. si qñ: sed si executiuo secus: vt in. l. fi. si cer. pet. ¶†No. hic tex. dũ dicit stipulatorem. de vsufructu. p quẽ videt̃ cõfundi opi. Bar. qui tenet hic q̃ ista stipulatio promittis vti frui mihi licere nõ sit stipulatio vsusfructus. sed meri facti personalis: ⁊ sic non cõtineat ius nisi dicatur expresse ꝓmittis mihi esse vtifrui licere qꝛ tũc secus. vt in. l. vtifrui. in prin. ꝟ. si vsusfructus peta. ⁊ si hoc est verum sequeret̃ q̃ non posset agere cõtra te vt patiaris me vtifrui: nec habeo ius in re ꝫ vsumfructũ habeam: sed solũ cõtra personã: ⁊ ex hoc sequeret̃ q̃ si alius q̃ tu impediret me vti frui non haberẽ 9 illũ confessoriã cũ non habeã vsumfructum nec actionem psonalẽ: qꝛ non ꝓmisit: sed si haberẽ vsumfructũ tunc haberẽ cõfessoriã 9 quemcũq; turbantẽ: vt in. l. vtifrui. ꝟ. j. sequeret̃ etiã q̃ possem stipulari: hoc modo etiã ab eo qui nõ esset dñs: sed non vsumfructũ quem solus dñs potest cõstituere: vt in. d. l. vtifrui. ꝟ. j. que omnia falsa reputo p istũ tex. q appo nit stipulationem de vsufructu. et sic possum petere q̃ vsumfructum constituat vt habeã cõfessoriam 9 quẽcunq; ita qꝛ ista verba vtifrui sonant in ius: sicut ista verba licere possidere qꝛ possessio est ius: vt vsusfructus est ius: ꝫ sonent etiã in factum nam põt qs de facto vti ⁊ frui ꝫ non habeat vsumfructuꝫ: sed cõmoditatẽ eius: vt. l. necessario. ꝟ. fi. de peri. ⁊ cõ. rei ven. tamẽ ex quo vba referunt̃ ad illũ qui est capax iuris: debet intelligi de iure non de facto. secus si referuntur ad seruũ: vt. ꝟ. ea. l. ꝟ. hi qui non in stipulatione ire agere licere: qꝛ verba sonant potius in facto vt dicam super glo. ¶In tex. ibi ꝫ diuersi sint fructus glo. exponit idest vsusfructus. vel dic idest stipulationes cũ supra de stipulatione locus sit. Alia est enĩ stipulatio in persona heredis: alia in persona defuncti ⁊ sic si essent plures heredes plures essent stipulationes in personis eorũ: qꝛ stipulatio defuncti finit̃ eius morte et in personis heredũ incipiunt noue si tñ ius erat diuisibile vt vsusfructus non cõpetit actio cuilibet ad solidũ vsumfru. ꝫ sint diuersi sed ad vnuꝫ vsumfructũ inter omnes. Si autẽ esset diuisibilis vt vsus tũc cuilibet ex heredibus cõpeteret actio ad solidũ vsum ⁊ sic fiet deterior cõditio promissoris per mortẽ stipulatoris. ⁊ hoc voluit Pet. ⁊ Bar. in. ꝟ. cato. in. vj. q. vbi omnino vide maxime ad questionem not. ad quam inducit predicta. Quantũ vero ad expositionem glo. debes scire q̃ si stipulator post stipulationẽ interpositã faciat cõstitui vsumfru. sibi recipienti pro se ⁊ heredibus tũc bona esset expositio glo. nã actio pro vsufructu constituẽdi vr̃ sublata per solutionẽ ⁊ vnus vsusfructus erit in psona stipulatoris ⁊ alius in persona heredis nec indigebit heres noua constitutione cũ defunctus recepit pro se et heredibus ꝫ si recepisset pro se solo tunc indigeret heres noua cõstitutione: ⁊ sic scđa expositio melior esset: qꝛ noua esset stipulatio ratione cuius peteret nouam constitutionem: sed si defunctus non fecisset sibi constitui tunc scđa expositio indistiucte melior est: quia nõ potest dici nouus vsusfructus in persona heredis cuꝫ non fuerit adhuc in psona
4 defuncti. ¶†Et not. hic q̃ non põt quis facere illud qδ de sui natura non transmittitur ad heredes transmittat̃ ꝫ de illo faciat mentionem ita q̃ quis põt stipulari heredi suo sicut sibi et acquirit sibi dictam actionem: vt no. in. l. auus. ꝟ. de pac. ¶In fi. tex. ibi idẽ ꝓbauimus glos. dicit q̃ imo sunt multe differentie inter istã stipulationem ⁊ precedentẽ ⁊ presupponit glos. qδ precedens sit stipulatio vsusfructus sed ista sit stipulatio seruitutis predialis ⁊ tũc ille differentie vere sunt. Sed re vera licet precedẽs sit stipulatio vsusfructus vt dixi ista tñ non est stipulatio seruitutis sed meri facti personalis vt est tex. expressus. ꝟ. e. l. ꝟ. hi qui. ver. cũ vero. ⁊ dixi. ꝟ. eo. l. ij. ꝟ. itẽ si in facto. ⁊ etiam tꝫ hic Bart. et bene q̃tum ad hoc nisi dixisset ius sibi esse ire agere licere. sed idẽ Bart. in. ꝟ. cato. in. vj. q. vr̃ expresse dicere 9triuꝫ q̃ sit stipulatio seruitutis. pro ista opin. facit illa. l. ij. ꝟ. fi. inducendo eam vt ibi dixi. sed responde vt ibi dixi qδ est stipulatio meri facti personalis: si tñ stipulator habeat fundum vicinum habet similitudinem cum stipulatione seruitutis.

1 **Si quis dolũ.** †De dolo suo: et suorũ heredũ potest qs promittere absq; eo q̃ promittat penã vel interesse: non sic de dolo tertij. h. d. In text. ibi stipulari subaudi absq; eo q̃ stipulatus fuerit penã: vel interesse si contra fiat: sed in sequenti casu non vꝫ nec cõmittitur ad interesse: nisi esset ꝓmissuꝫ: vt. ꝟ. ea. l. post p̃n. in ver. sed ꝓmisisti dolum malũ abesse ⁊ penã vel interesse contra fecerit. An in ista stipulatione cõprehendatur dolus tertij Bar. hic tꝫ q̃ nõ nisi de illo fuerit facta expressa mentio. qꝛ si non esset pena promissa non cõprehenderet̃ vt in prin. huius. l. ⁊ stipulatio penalis intelligit̃ ſm principalẽ. 9triũ videt̃ dicendũ per istũ versic. si vero. vbi videt̃ casus q̃ sufficiat stipulari penã vel interesse ad hoc vt cõprehendat̃ dolus tertij. Nam tũc posset specialiter de dolo tertij stipulari etiã ſm Bart. ergo cõprehendit̃ in generali stipulatione: qꝛ de virtute verborum cõprehendit̃: ꝫ nõ p interpretationem qñ non est apposita pena: vt in prin. huius. l. et ita ibi tenuit: ⁊ etiam dñs Raph. idem sentit ibidem.

1 **Que persone.** †Quero hic qñ qs stipulat̃ sibi ⁊ heredib⁹ suis aliqd qδ sit ad heredes transmissibile. vtrũ in persona heredum erit noua actio vel stipulatio. nã quando non erat transmissibile constat q̃ sic vt in. ꝟ. si quis ita. vt Pe. refert ibi. Bar. tꝫ q̃ stipulatio defuncti ⁊ eius act. trãsit ad heredes: ⁊ q̃ heres etiã habeat aliã actionem nouã ex persona sua qδ esset vtile si esset verũ: qꝛ in illa nõ inciperet pscriptio viuẽte defuncto: qꝛ ad hoc non est nata: contrarium sentit glo. in. ꝟ. si qs ita. in fin. glo. magne. in fi. dũ dicit q̃ hic non est: ⁊ sic innuit q̃ stipulatio seruitutis predialis cuꝫ transmittatur ad heredes non est noua in persona heredis. ꝫ de illo sit facta mẽtio: ⁊ hanc partem tenet ibi Bar. et sic mentio facta de herede superflue facta est: vt. j. eo. l. eum qui. ꝟ. item si titium. si ergo prescriptum est contra defunctum nõ poterit heres agere ex sua stipulatione. tene menti.

2 ☞Dies omnino incerta. s. an et qñ etiam in contractibus facit conditionem.

3 Dies certa an sed incerta quãdo in vltimis voluntatibus quãtum ad transmissionem legati an faciat conditionem et quid in contractibus.

1 **Inter incertam.** †Dies certa an et quando stipulationem nõ suspẽdit et potest per debitorem preueniri secus in die omnino incerta hoc dicit. ¶In tex. ibi statim dari potest subaudi etiam inuito creditore ⁊ si recusaret recipere posset deponere et consignare ⁊ esset liberatus debitor non sic in casu sequenti: ⁊ si non consignaret nec deponeret. licet non esset liberatus tamen creditorem constitueret in mora. et si postea res perierit liberaretur non sic in casu sequenti: qꝛ non cogit̃ creditor recipere ⁊ si sponte recepit non dicitur debitor soluisse qδ promiserat vt sequitur. Nam interim creditor nõ habet ex promissione: sed ex quadam donatione: sed adueniente postea conditione et die mutabit sibi causam possidendi et habebit ex promissione iuxta ea
2 que habent̃ in. l. fundo ad. l. fal. ¶†In tex. ibi si aliquid factuꝫ fuerit vel cũ factũ sit. Not. q̃ dies omnino incerta. s. an ⁊ quando etiam in contractibus facit conditioneꝫ: quia non refert: vt promittas si aliquid factũ fuerit vel cũ factum fuerit: vt. j. eod. quodcũq;. ꝟ. pe. et ad hoc allegat Bartol. istum text. in. l. ita stipulatus. j. eodem. in. ij. q. p̃ncipali. dum tractat de die incerta.

Quādo aūt dies est certa an:sed incerta quādo vt dies mortis tunc in vltimis voluntatibus q̄tum ad trāsmissionē legati distinguit. Aut certū est ipsam euēturam viuente legatario vt si erat collatū in tp̄s mortis ipsius legatarij ⁊ non facit conditionem q̄tum ad impediendā trāsmissionem. Si aūt nō erat certum illam euenturam viuente legatario vt si erat collatum in tempus mortis heredis vel tertij:⁊ tunc conditionē facit.vt.l. heres meus.in prin.de condi.⁊ demō. In cōtractibus vero fuerunt opiniones quas Bar.refert in.d.l.ita stipulatus.in.ij.q.⁊ tenet qđ facit conditionē preter q̄ quo ad repetitionē.in.l.nā si cum moriar.de condi.inde.ver.qui tenet cum moreret si soluit etiam per errorem nō repetit cū omnino sit debiturus ⁊ tamē interim nō videt obligatus ꝓpter incertitudinē quātitatis et tp̄s diminuit de summa ꝓmissa:et q̄ est incertū similiter summa censet incerta.ꝓpter hoc Bar.vult q̄ nō sit lata actio.p.l.j. C.de acqui.here.⁊ contrariū habet in glo.illa in ver.gratia stipulatoris. Istud procedit qñ certa die ꝓmiserat soluere puta die kalēdarū possit diem preuenire:vt si sua gratia posita erat secus si gratia creditoris. Si vero vsq̄ ad diem kalendarum tunc indistincte pōt soluere qñcunq̄ vult:⁊ ita no.s.eo.q ante kalendas.per doc.⁊ ibi dixi. ¶ In glo.seq.ibi:⁊ nec repetit solutum subaudi etiam si soluit per errorem iuris vel facti cū certus sit omnino illud deberi.hic aūt loquitur qñ sponte soluit: quo casu non est dubiū. ¶ Quid aūt si debitū erat conditionale ⁊ pendente cōditione fuit solutum per errorē.dic vt in sequēti glo.que incipit alia differentia. ¶ In glo.que incip.alia differentia.in fi.ibi:solutum autem potest repeti hoc verum sine dubio qñ per errorem iuris vel facti:q̄ precedente conditione vel die incerta nullo iure debetur:⁊ sic quilibet error repetitionem inducit. Quid aūt si sponte sciens se teneri sub cōditione. Quidam dicunt videt donare ⁊ sic nō pōt repetere:⁊ adueniēte conditione vel die iterum tenebitur soluere: q̄ non fecit id quod promisit.vt hic in tex.⁊ videtur glo.in.l.qui se debere.de condi.ob cau. Tu dic contra:q̄ vbicunq̄ subest alia causa cessat presumptio donationis.vt in.l.si cum aurū.de solu.sed hic subest promissio cōditionalis.vnde videtur soluisse eo animo vt adueniente conditione vel die computetur in debitum ⁊ interim habeat ex quadam donatione.facit.l.post mortem.cum ibi not.C.de fideicom.

a ¶ Usurarū. Vide Lud.ro.cōsil. ccccx. Ang.cōsi. clxxxiij. an autē pena cōuētionalis possit exigi p clericū.vide Sozi.ꝯsi.ccliiij. vbi alleg.cōsil.ro.s. alleg.⁊ an possit exigi vltra duplū.vide per anch.consi.cxlvi. Bal.cōsi.ccclxxvij.iij.lib.vbi dicit tenendā glo. ⁊ ꝯsi.l.ij.li.idem dicit de quo etiā p Ang.cōsi.iiij. et consi.cxix.

2 ¶ Ad hoc vt valeat stipulatio penalis non est necesse q̄ valeat principalis qñ non est a iure reprobata.

3 Quando pena apponitur contemptus cōmittitur etiam si stipulatoris nihil intersit.

4 Pena adiecta obligationi quātitatis p̄sumit adiecta in fraudem vsurarum ⁊ quid si stipulator non sit vsurarius.

5 Pena conuentionalis an possit excedere duplum.

6 Cum quis stipuletur alteri dari vel fieri an ⁊ qñ valeat obligatio ⁊ cui acquiratur.

1 **Alteri.** †Si stipulor alteri dari vel fieri nō valet stipulatio nisi sit in illius potestate quo casu valet acquiritur illi tm̄ actio nisi mea intersit:quo casu valet ⁊ acquiritur mihi tm̄.stipulatio vero penalis si illi non detur vel nō fiat bene placet etiā extra dictos casus.h.d.iste.§.cū.§.si stipuler.et §.si quis insulam.in quibus ponunt plura exempla qualiter mea poterit interesse. ¶ In tex.ibi:sed que sit quātitas.i.an stipulatione penali sit expressa certa quātitas vel non: q̄ primo casu cōmittetur:lʒ stipulatio non intersit. Secūdo nō si fuisset stipulat⁹ quāti ea res est:q̄ non posset cōmitti nisi ad interesse ⁊ dum subdit queq̄ conditio.i.dicere q̄ inspiciet an conditio sub qua pena fuit promissa extiterit:q̄ non dederit vel non fecerit. Nam cōmittitur ex euentu conditionis:lʒ non poterit in mora constitui:q̄ non est obligatus ad dandum vel faciendū: ⁊ per hoc cessat oppositio glo.que incipit non in modica.⁊ alterius glo.sequentis ⁊ etiam tollitur oppo.quā facit glo.que incipit nihil interest. 2 ¶ †Nota ergo hic q̄ ad hoc vt valeat stipulatio penalis non est necesse q̄ valeat principalis quando non est a iure reprobata:sed ideo non valet:q̄ ius sibi non assistit: et ad hoc allegatur iste tex.secus si esset reprobata a iure.vt.j.e. stipulatio hoc modo.⁊ per hoc tollitur contrarium formatum in glo.que incipit quando prima. 3 ¶ †Itē no.q̄ quando pena apponit loco cōtemptus cōmittit etiā si stipulatoris nihil intersit:⁊ dicitur apponi loco cōtemptus qñ apponit in materia in qua stipulator nullū pretendit interesse vt hic sed qñ pretendit vel pretendere pōt dicitur apponi loco interesse:⁊ ad illud limitandū:⁊ tunc aut cōmittat ei cui interest.dic vt.s.eo.l.ij.§. fi.⁊.j.de preto.stip.l.fi. ¶ In glo.que incipit quando prima. in fi.ibi pacto deducitur.s.incontinenti apposito.iuxta contractū vestitum:⁊ quare an vestiatur vt possit agi ad penam.nam nō vestitur nisi paciscentis intersit odio pene. Sed quando pena deducitur in stipulatione cum illa sit de se vestita ⁊ nō indigeat

b ¶ An valeat. vide Bar.ꝯsi.lxxi. incip.gelus confessus latissime p Ludo. roma. consi.ccccxli.

vestimento alterius contractus agit ad penā etiā si stipulatoris nō intersit:⁊ hoc vult dicere glo.sed Pe.dixit q̄ etiā in primo casu agi pōt lʒ paciscentis intersit.per.l.si initio.C.de vsur. sed nihil facit q̄ loquitur in vsura deducta in pacto incontinēti apposito quo casu si in pecunia funebri non vestitur pactum a contractu nec potest peti nisi deducatur in stipulationem:vt l.q̄uis.eod.titu. Sed si in mutuo alterius rei q̄ pecunie:secus vt.d.l.si initio.sed in pena.dic vt.s.dixi.⁊ sic alterius nature est pena q̄ vsura:licet largo modo vsura dicatur pena:vt.l.lecta. si cer.peta.de quo dic vt.j.eo.si stipulati sumus.posset tamē dici quod in.l.seruus.ea ratio non vestitur nisi intersit q̄ tenebat in preiudicium tertij.al's locum habeat dictū Pe. ¶ In glos. que incipit nihil.ibi:cui naturalis est quesita obligatio. Ang. tenet contra.quod etiam obligatio naturalis non nascatur.p tex.in.l.j.§.quod seruus meus.in fi.j.de stip. ser.vbi dicitur q̄ stipulatio nullius est momēti:ergo nullum effectum producit Bar.tamen videtur sequi glo.vt nascat propter cōsensum sed huic consensui.l.non assistit.⁊ ideo opi.Ang.videtur verior:⁊ hoc est vtile q̄ si nascat obligatio naturalis soluens per errorē facti posset repetere:secus si per errorem iuris si aūt nulla tunc etiam per errorē iuris repetere.iuxta no.in.l.j.s.de condi.ind. ¶ In glo.ea.⁊ de facto fit.contest. Innuit ista glo. q̄ ista pena nō cōmittat nisi facta cōtestatione litis de facto:qđ non est verum:imo sufficit reqsitio vel interpellatio extraiudicialis qđ detur vel fiat ⁊ transierit tempus quo dari vel fieri potuit licet per illam interpellationem non fuerit constitutus in mora vbi nulla petitio ibi nulla mora.j.eo.pupillus. Nam quādo precedit conuentio efficax:tunc bene verum est q̄ pena videt ꝓmissa si debitor fuerit in mora:sed qñ inefficax non videt habitus respectus ad morā que nō pōt cōmitti:sed solū ad euentū conditionis:⁊ hoc vult tex.hic in fi.s.eo.dixi.l.nunq̄ nuda.de contrahen.stipu.loquitur in alio casu quando precedens conuentio erat inefficax:q̄ nuda.⁊ sic pariebat obligationē naturalē: sed hic erat inefficax non ratione nullitatis:q̄ erat stipulatio: sed alia ratione vt in tex. Unde non requiritur cōtestatio ⁊ hoc tenent doc. ¶ In glo.que incipit vt nō in modica.ibi:si est vsurarius. 4 †No.istam glos.ad intellectū.l.cum allegas.C.de vsur. que dicit q̄ pena adiecta obligationi quantitatis presumitur adiecta in fraudem vsurarum[a] ideo nihil de ea posset peti olim vero poterat peti vsq̄ ad legitimū modum vsurarum.de quo in.l.eos.C.de vsur. Nam vult glo.quod illud ꝓcedat quādo stipulator erat vsurarius:al's indistincte nō presumitur adiecta in fraudem vsurarum:⁊ etiam hodie posset peti quod est no.de hoc articulo vide plene per Barto.j.eodem.si stipulati sumus.

5 ¶ †Si aūt querit an pena cōuentionalis poterit excedere duplum:distingue aut refert ad certā quātitatē vt si debebantur centum:⁊ tunc pena posset excedere duplum ⁊ quadruplū siue apponatur per ista verba multiplicatiua siue per verba numerata:vt si non dederis promittis mille nomine pene. Nam tm̄ est dicere mille q̄tum decuplum. Si vero ad quantitatē incertam puta ad interesse:tunc non posset excedere duplum:et iste est casus in.l.j.C.de sen.que pro eo q̄ interest scđm intellectum Bar.quem ponit ibi:⁊ etiā hic in hoc articulo lʒ glo.ibi aliter loquat. 6 ¶ †Et recollige istā materiā que cōfuse tradit p glo. doc.cū stipulat alteri dari vel fieri an valeat[b] ⁊ cui querat obligatio. Nam aut sum in illius potestate dominica vel paterna: et valet vt in prin.huius.§.qualitercūq̄ verba concipiā siue in p̄sonam meā siue illius siue impersonaliter sim loquutus.j.de stipu.ser.l.j.in princ.⁊.l.si emi.⁊ acquirit illi actio ⁊ mihi nulla hoc iure.⁊ idem hodie in seruo:sʒ in filiofamilias distingueret an stipulatur patri:⁊ idē videt q̄ olim an sibi:⁊ tūc aut ex causa profectitia ⁊ idem q̄ iura vetera non sunt immutata in p̄fectitijs aut in aduentitijs:⁊ tunc acquirit sibi quo ad proprietatem nō tū quo ad vsumfructū. Sed si essent sub potestate illi⁹ non dominica vel paterna sed ratione reuerentie vt libert⁹ patrono vel iurisditioni vt subditus dn̄o hoc non sufficit vt possit illi querere:vt.j.eod.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.⁊ ibi not. Si vero nō sum in illius potestate:aut sum eius legitimus administrator vt tutor vel curator:vel syndicus vniuersitatis vel actor ⁊ tunc stipulādo illi cuius administrationē gero.similiter valet:⁊ qualitercūq̄ verba concipiant.⁊ in hoc idē qđ in precedenti casu ⁊ acquirit illi vtilis ⁊ nō directa:⁊ in hoc aliud et ita loquit.l.cū qui.§.si actori.s.de consti.pe.de qua opponit glo.q̄ est in.§.si quis insulā.in fi.glo.ibi:qđ tū est verum quando in negotio pertinente ad illū ⁊ suā administrationē.al's secus facit.l.filie.j.de solu.licet Iaco.de are.aliter intellexit illum.§. si actori.sed eius intellectus reprobatur a doct. Interdum nec sum in illius potestate nec eius legitimus administrator. Et tunc aut concipio verba obligatiua et executiua in p̄sonam illius:vt ꝓmittis titio dare sibi centū vel domū facere ⁊ nō vʒ stipulatio

stipulatio etiam si mea intersit ꝓpter vitium cōceptionis per l.quecūq̄ gerimus.§.ti.ꝓxi.ꝛ hic in gl.que est in.§.si qs insulam.ibi dū dixit sed si dixisset ꝛc.Si vero cōcipiā verba obligatiua in ꝑsonā meā ꝛ executiua in ꝑsonā illius:vt promittis mihi ꝙ dabis illi vel facies:tunc aut querit̄ an valeat q̄tū ad hoc vt illi acquirat̄ obligatio ꝛ actio.ꝛ est dicendū ꝙ nō regulariter ꝑ aliā regulā que nō habet̄ hic:sed in.l.j.ꝑ quas perso.no.acq.ꝛ ꝑ.l.solū.§.per liberā.de pig.act.ꝙ per liberā ꝑsonaꝫ nō pōt alteri libere acqri actio vel obliga.¶Fallit hoc in pluribus casibus.Primo qn̄ esset ꝑsona publica vt notarius.vt in.l.nō quasi.rem pup.sal.fore.l.nō alicuius.de adop.Et quotidie videmus fieri ꝙ notarius stipulat̄ tanq̄ ꝑsona publica noīe oīum quorum interest ꝛ vꝫ vt acquirat̄ actio licet incerta fuerit ꝑsona quia impersonalitas ex parte stipulationis non vitiat.ꝛ hoc no.Ang.in.§.si quis ita.ea.l.Scḋo fallit in patre qui pōt stipulari filio existenti sui iuris vel ꝯferre in casu quo erit sui iuris ꝛ acquirit sibi vtilē:vt.ĵ.eo.quodcūq̄.§.si qs ita stipulatus.Tertio fallit in procuratore qui pōt stipulari dn̄o in certis casibus vt acquirat̄ illi actio sine cessione vt cū stipulat̄ dn̄o presente.vt.ĵ.eo.l.ꝓcuratori ꝑsenti:vel cuꝫ stipulatur sup re ipsius dn̄i vel ex re.vt.C.ad exhi.l.pe.ꝛ.s.de ꝓcura.l.ꝙ ꝓcurator ex re.Itē si pretoria est stipulatio dū tamen iudicialis:ꝛ idē in quacūq̄ iudiciali ꝛ sic est speciale fauore iudicioꝝ.vt.l.in cause.in fi.ꝛ.l.sequē.s.de ꝓcura.Extra istos casus non pōt dn̄o acquirere:sed sibi sic:ꝛ requiritur cessio:vt in.l.possessio.§.ꝛ si possessio.de acqui.pos.dūmodo concipiat verba tam obligatoria q̄ executiua in personā ꝓcuratorio nomine:ꝛ ita debet intelligi gl.q̄ est in.l.huiusmodi.in prin.de leg.j.Si vo executiua in personam dn̄i extra dictos casus nec dn̄o acquireret nec sibi nisi sua interesset hoc voluit glo.singu.in.l.j.§.de stipu.ser.in.j.gl.magna ver.sed in ꝓcuratore.Rn̄deo fallit qn̄ stipulor alteri rem meam que durat mea nam acquiritur illi vtilis actio:vt.s.depo.l.publia.in prin.ꝛ vide Bar.ī.l.si mercedem.§.si habitatorib⁹.de act.emp.vbi possum stipulari alteri in traditione rei mee que non durat mea.Quinto qn̄ rem meā que non durat mea in casu tamen speciali.C.de do.q̄ sub modo.l.quoties fauore libertatis.vt cū dono tibi pacto apposito vt post mortē tuā perueniat in titiū.Nam si ex pacto acquiritur illi potuit ex stipulatione fauore exercētis liberalitatis.Sexto fallit fauore dotis cum qs dat dotē etiaꝫ pro extranea persona ꝛ stipulat̄ eā illi reddi.vt.s.solu.ma.l.caius.qꝛ ꝛ si nō stipularet̄ acquireret̄ illi.vt.l.vnice.C.de rei vxo.act.Si autē querit̄ an valeat q̄tū ad hoc vt acqratur actio ipsi stipulatori nō alteri:tūc vꝫ si sua interest illi dari vel fieri.vt in isto.§.si stipuler.ꝛ.§.si quis insulā.Itē si stipulor illi adiecto:puta ꝓmittis mihi aut titio dare cētum ꝛ sic a principio:nā acquirit̄ mihi vt des mihi vel illi:vt in.l.vero ꝓcuratori.de solu.ꝛ ille habet̄ vt ꝓcurator meus.Item etiam si alio modo esset meus ꝓcurator.vt in.§.si quis insulā.circa fi.Itē si stipularer meam vel mihi debitā dari titio vel restitui:qꝛ videor stipulatus vt procuratori meo:ꝛ oibus istis casib⁹ tenetur mihi restituere:vt.s.de solu.cū cornelius.ꝛ.ĵ.e.iuli.§.j.Extra istos casus non valeat etiā vt mihi acquiratur actio.vt in isto.§.alteri.Cetera vide hic per Bar.qui diffuse loquit̄:sed ex predictis quicquid vtilitatis est patet clarius q̄ ipse loquitur.

1 **Siquis ita stipulatus.** †Sed qd si ꝓmisisti illū sisti in passiuo tūc esset aliqua dubitatio quasi videaris ꝓmisisse factū illius:id est vt ille sistat nō vt illū sistas tamen idem est:quia pretoria est stipulatio ꝛ videris mihi promisisse te facturum ꝛ curaturum.vt.ĵ.eo.quoties.

1 **Edem sacram.** †Opponitur hic.de.l.inter stipulantem.§.sacrā.ĵ.eo. Solu. ibi quando fui stipulatus edem sacram mihi dari qḋ fieri nō potest cum non sit in cōmercio:ꝛ sic nō potest fieri donatio alicuius priuate hic vero vt ipsam edificet ꝛ postq̄ erit edificata non est in dominio meo.Sed cōtra.quia tunc videt̄ nō valere ex alia causa:quia mea nō interest cū nullam vtilitatē ex hoc consequar.Solu.imo ratione religionis cū ius publicū cōsistat in sacris eo ꝙ publicū ꝛ vtile est ꝛ quilibet de populo vtilitatem consequit̄:vt.l.j.§.ius publicū.de iusti.ꝛ iure. Item ꝯ ꝙ non sit bona argumētatio de stipulatione ad alios contractus:quia nō possum stipulari rē sacrā ꝛ tn̄ possum eā emere:vt.s.de cōtrahen.emp.l.sed ꝛ loci.Sol.quādo stipulatio non tendit ad subijciendū rē sacram dn̄o priuatorum bona est argumentatio de ipsa ad alios cōtractus:vt hic:secus qn̄ tendit ad subijciendum dn̄o ꝛ alius cōtractus non valeret.Nā licet valeat emptio nō valet vt acquirere possit dn̄ium vel vsucapiendi cōditionē:sed vt habeat actionē ex empto ad interesse contra venditorem qui decipit emptorem.

1 **Dominus.** †Primū dictū huius.l.pcedit qn̄ dn̄s stipulatur seruo aliqd qḋ poterit acqri ipsi dn̄o puta dn̄ium vel aliquod factum expediendū ab aliquo in personam serui.vt rem illi tradi vel restitui.si vero factū expediendū a seruo puta ꝙ liceat seruo ire ꝛ agere nō vꝫ stipulatio nisi dn̄i intersit peculiariter ꝙ seruus possit ire ꝛ nō impediri sicut in patre ꝛ filio vt.ĵ.eo. qḋ dr̄.Scḋm dictū pōt intelligi duob⁹ modis ꝙ pater potest stipulari filio existenti sui iuris vel ꝯferendo in illud tp̄s quo erit sui iuris ꝛ tūc valet stipulatio vt acqrat̄ filio cū erit sui iuris vtilis actio:vt.ĵ.eo.quodcūq̄.§.si qs ita.ꝛ est casus specialis cōtra regulā ꝙ per liberā personā nō pōt alteri actio acqri:vt dixi in.§.alter pōt etiā intelligi ꝙ stipulat̄ filio existenti in potestate ꝛ tunc iure isto dic idē qḋ.s.dixi in dn̄o ꝛ seruo:vt in.d.l.qḋ dicit̄.ꝛ idē hodie si ex cā profectitia peculij:ꝛ vt filio stipulat̄.Si vero ex cā aduentitij vel vt extraneo ꝓpter benemerita tunc qꝛ in illis pater est legitimus administrator:ꝛ hꝫ vsumfructū valebit stipulatio taq̄ interposita a legitimo administratore:ꝛ acqret̄ filio vtilis:ꝛ hoc vult tex.dum dicit ſm qḋ.l.permittit̄.Cetera dic plene in fi.d.l.qḋ dicit̄ per Bar.

2 ☞Si promittis mihi decem in diebus illis videris ꝓmittere vsq̄ ad biduum.

1 **Cum qui.** †Si stipulat̄ dari kalendis intelligit̄ stipulatū de ꝓximis sequentibus in dubio si aliter expresse vel tacite actū non est h.d.†No.gl.in fi.ꝙ si ꝓmittis mihi decē in diebus illis videris ꝓmittere vsq̄ ad biduū qḋ est mirādum:vt in.l.inter illū.de vbo.sig.facit.l.libertas.§.fi.de manu.test.Nā scḋm vulgare cōe ista verba habent tractū in īfinitū.q.d.nunq̄ vt semel audiui a quodā incantatore interrogante diabolū qn̄ soluat qui respondit in diebus illis.q.d.nunq̄.

2 ☞Stipulatio lꝫ sit pura ꝛ nata sit obligatio ciuilis ꝛ naturalis ꝛ etiā actio inest tamē tēpus qḋ datur a lege miserationis gratia ad solutionē fiendam qḋ est tēpus diuersum scḋm diuersitatem casuum quia in constituto est.x.dierum in dote vero est annus ꝛ vbi aliter non reperitur expressum de cōsuetudine sunt decem dies.

1 **Quoties.** †Stipulatio in dubio ītelligit̄ pura nisi dies sit apposita vel tacite subintellecta ꝛ ante euentum diei nō debet̄ efficaciter:ꝛ dies in dubio ꝑsumitur apposita fauore debitoris.h.d.ꝛ ad hoc vltimū semper 2 alleg.iste.§.† In primo casu licet stipulatio sit pura ꝛ nata sit obligatio ciuilis ꝛ naturalis ꝛ etiā actio inest tamē tēpus qḋ dat̄ a lege miserationis gratia ad solutionē fiendā qḋ est tempus diuersum ſm diuersitatē casuū.Nam in constituto est decem dieꝝ:vt.l.ꝓmissor.§.fi.de ꝯstitu.pecu.in dote est annus.vt.C.de rei vxo.act.§.accedit.§.exactio.ꝛ vbi aliter nō reperit̄ expressum de cōsuetudine sunt.x.dies:vt no.in.l.si debitori.s.de iudi.ꝛ istud tēpus qḋ dat̄ a lege miserationis gratia ī multis differt a tp̄e qḋ apponit̄ per partes vt de ipsoꝝ mente tacite subintelligit̄ qḋ prosequere plene ꝑ Bar.ĵ.eo.ita stipulatus in.j.q.Circa scḋm dictū debes scire ꝙ euentus diei apposite ꝑ partes vel tacite subintellecte de mente ipsarū nata est obligatio ciuilis ꝛ naturalis:vt.ĵ.e.cētesimus.in prin.Sed an sit nata actio longa fuit disputatio quā posuit Cy.ſm Pe.in l.j.C.de act.ab here.ꝛ cōtra here.ꝛ Bar.reassumpsit ꝛ finaliter distinguit.§.vtiliter.in.d.l.ita stipulatus.in.ij.q.Ex tertio dicto colligit̄ rō.l.stipulatio ista.§.inter incerta.s.eo.quare debitor potest preuenire diē certā inuito creditore:qꝛ eius fauore presumitur apposita nisi appareat contrariū ex aliquibus cōiecturis:vt in.l.in fideicō.§.cū polidius.de vsuris.

2 ☞Si ꝓmittis mihi quolibet anno dare decem an ſn principio cuiuslibet anni potero petere.

1 **Qui hoc anno.** †Quoniā tēpus apponitur cā differende solutionis agi nō potest nisi toto tēpore elapso.h.d.videbat̄ contrariū:quia de ꝓprietate verborum qui ꝓmittit dare hoc anno videt̄ ꝓmittere dare quolibet die anni:quia si assignaretur terminus ad faciendū aliqd hoc anno qualibet die anni posset facere:vt.s.e.q ante kalēdas.ſꝫ illud est quo ad fauorē facientis.Unde bene posset soluere qualibet die anni inuito creditore etiā si tēpus fuisset appositū fauore ipsius creditoris:vt ibi dixi:non quātum ad eius preiudiciū vt ante lapsum totius anni possit cōpelli ad soluēdum vt hic qḋ est no. ibidem.¶Opponit̄ de.l.liber homo.§.decem.ĵ.eo.vbi si promittis mihi hodie dare decem statim debent̄:ꝛ mero iure pōt peti nō expectato ꝙ labat̄ dies.Sol.ibi illud verbū hodie censetur appositū potius gratia demonstrationis vt demonstret̄ dies in qua facta est ꝓmissio q̄ causa differēde solutionis:sed aliud tempus presumitur causa differende solutionis in du-

bio: quia istud est vtilius debitori ⁊ tẽpus cẽset appositũ in fauorem debitoris. s. proxi. in fi. ¶ Item op. q2 si pmittis mihi quolibet anno dare decẽ in pn. cuiuslibet ãni possum petere: vt. l. j. C. qñ dies leg. ce. Sol. hic vnica tantũ solutio erat fienda ibi plures. Ratio diuersitatis q2 primo casu tp̃s censet appositum fauore debitoris: ⁊ sic cã differende solutionis. In scõo casu fuit appositũ cã multiplicande obligationis vel solutionis: ⁊ sic fauore stipulatoris. Unde fit interptatio pro eo. Nam ⁊ si vnica tantũ solutio esset fienda ⁊ tẽpus esset appositum fauore creditoris non teneret creditor illud expectare sed statim agere posset si esset talis q posset suo fauori renuntiare facit. l. aquil. §. aliquando. ad trebel. ¶ Item cõtra extra glo. q imo elapso anno nõ poterit sed solũ durante anno. vt. s. manda. si fideiussor. §. fi. ⁊. j. eo. eũ q. §. q ita. Sol. ibi tẽpus fuit appositũ causa limitãde obligationis: quia vltra illud tempus noluit debitor obligari hic autẽ voluit ante teneri postea sic. In dubio autẽ si pmittis mihi vsq3 ad pascha vel vsq3 ad annum videat tẽpus appositum causa differẽde solutionis vt sic postea possis cõueniri an cã limitande obligationis vt sic nõ possis. Sed obstat mihi exceptio: quia mero iure durat obligatio ⁊ actio etiam post tp̃s cum tẽpus nõ sit modus tollende obligationis. vt. l. obligationũ fere. §. placet. s. tit. j. vide per Bar. in l. eũ q. §. qui ita. vbi examinat hunc articulum.

2 ☞ Compromissum in quas personas fieri non possit.
3 Laudum an possit fieri parte absente non citata.
4 Quid si partibus presentibus fuit negotiũ examinatum.
5 Si arbitrator reqsitus noluit arbitrari an sit finita potestas arbitrandi ⁊ quando finiatur.
6 Si arbitrator fuit assumptus super 9ctu perficiẽdo an possit ab eius persona recedi ⁊ quid in accidentalibus contractus si talis arbitrator non arbitretur.
7 Quid si fuit arbitratus sed inique ⁊ an teneat cõtractus.
8 Quid in vltimis voluntatibus.

[43] Si quis arbitratu.

† Si arbitrator fuit assũptus super 9ctu faciendo nisi sequat arbitramentũ cõtractus non pficit nec ab eius psona recedit. i. nõ recurrit ad arbitriũ boni viri vt fm eius arbitriũ perficiatur h. d. cũ. l. seq. ⁊ est vna de famosioribus legibus huius tit. propter eius materiã que est quotidiana: ⁊ in qua multe dubitationes occurrũt: de qbus q̃plures ponit hic Bar. ⁊ Bal. eas reassumpsit ⁊ posuit alias in. l. fi. C. de 9den. emp. vbi omnino vide q̃ plura bona. Et primo loquit qñ stetit per stipulatorez vsq3 ibi quid ergo. Scõo quãdo per illũ qui debebat arbitrari vsq3 ad. l. ⁊ ideo. Tertio qñ per casum cõtingentem in eius psonã: vt q2 mortuus anteq̃ arbitraret: vel aliud impedimentum supuenit ⁊ in perpetuũ nõ poterit arbitrari. ¶ † In tex. ibi si qs arbitratu hec verba ius important nõ merũ factũ: vt j. de vbo. sig. l. illa verba. ⁊ ideo arbitramẽtum super 9ctu vel re litigiosa non cadit in seruũ qui nõ est capax eorũ que iuris sunt vt ibi nec in deportatũ nec in fratrẽ minorez qui habet p mortuo[a] ⁊ in talibus psonis nõ põt fieri cõpromissum de iure ⁊ de facto qõ vltimum verbum importat arbitramẽtũ. ¶ In tex. ibi deinde ipse stipulator morã fecerit. S3 quomodo põt morã facere p quã impediat arbitrator arbitrari. Rñdeo fm Pe. q2 fuit absens ⁊ noluit adesse arbitramẽto ⁊ ipso absente nõ potuit arbitrari sicut videmus in arbitro iuris. in. l. diem pferre. §. si qs arbitratorũ. s. de arbi. sed ista nõ est bona comparatio: q2 arbiter iuris pcedit ad similitudinẽ iudicis: vt in l. j. de arbi. excepto vno: q2 corã eo non 9bitur hermodiciũ vt poterit fieri parte absente etiã tacita: ⁊ per cõsequentiã vt ibi nisi hoc fuerit expsse actũ in cõpromisso: secus in iudice: quia põt ferre parte rea absente ⁊ tacita: vt. l. post edictum. §. j. s. de iudi. Sed arbitrator non pcedit ad similitudinẽ iudicis: imo nulle solẽnitates corã eo requirũtur nec datio libelli nec litis cõtest. ⁊ ideo videt q pp̃ter absentiã partis nõ impediat ferre laudum qm̃ illud est quoddã implementũ cõditionis sub qua 9ctus fuit celebratus in impedimẽto cõditionis partis p̃sentia nõ est necessaria. Unde alij vt Ange. vidẽtur intelligere q nec fuit absens nec pmisit se citari. † Nã licet poterit fieri laudum parte absente requirit tñ eius citatio[b] sine qua laudum fieri non põt: ⁊ hoc t3 hic Bar. sequendo pe. ⁊ dicũt esse casum hic. ⁊ ita cõsuluit Bar. in cõsi. qõ incipit. Ptolomeus manente: qõ etiã tenuit Cy. in. d. l. fi. de 9hen. emp. in antiqua lec. licet postea in quadã additione quã ibi fecit ex dictis Guili. de cu. quã Bar. nõ habebat in libro suo tenuerit contrariũ per plures rõnes ⁊ etiã quidã alius quẽ Bart. refert. ⁊ ad suas rationes rñdet ⁊ istum casum frequenter vidi de facto. Ang. t3 opi. Bar. qñ agit de piudicio absentis q põt ex laudo cõsequi dãnum. Si vero solum lucrũ pderet t3 q non sit necessaria citatio: vt si datũ est arbitriũ eligẽdi vnum de pluribus q habeat legatũ non põt eligere vnũ alijs nõ vocatis: qõ p3 q2 põt facere electionẽ istã in vltima volũtate in qua nõ requirit partis p̃sentia: vt patet in. l. vnũ ex familia. in prin. ⁊. §. j. ⁊. ij. de leg. ij. Bal. autẽ in. d. l. fi. dicit sufficere q partes vocate ⁊ pñtes sint in examinatione negotij: ⁊ si hoc nõ esset factũ laudũ non valeret: q2 arbitrator presumit esse in dolo: vt non habita informatione vel cognitione cause dederit laudum ergo ⁊c. vt. l. arbitratorum. C. de arbi. † Sed si partibus presentibus fuit negotium examinatũ: l3 postea in plātione laudi partes nõ fuerint presentes nec tacite laudũ v3: p quo. C. de adul. l. q̃uis indubitati. cũ ibi not. Et si dicat etiã in snĩa iudicis requirit qõ partes nõ solũ fuerint presentes in examinatione negotij: sed requirit q sint citate ad snĩam: al's snĩa nõ diceret lata causa cognita: sed esset nulla ⁊ nõ valeret: vt no. in. l. prolatam. C. de sentẽ. imo etiã requiritur q specialiter citet ad snĩam audiendam: al's nõ valeret vt dixi: vt no. in aut. iubemus. C. de iudi. ⁊ habet in cle. sepe. de vbo. sign. in ver. snĩam autẽ. Rñdetur q illud fuit introductũ potius ad quãdam solẽnitatẽ q̃ ad examen negotij cũ iam cõclusum sit in cã. Et alia examinatio non d3 fieri: sed coram arbitratore nulla solẽnitas requirit vt dixi. Unde sufficit q ĩteruenerit id qõ est de iure naturali. s. q partes fuerunt presentes in examinatione negotij: ⁊ istam partez puto verã quicqd ibi dicat Bar. l3 Bal. nõ dicat ea que dixi p sustentatione sue opi. sed maxime pcedit qõ dixi qñ latũ esset laudum vltima die cõpromissi si h3 certũ terminũ nõ solũ censet datus arbitratori ad arbitrandũ: sed etiam partibus[c] ad interessendum arbitramẽto: ⁊ hoc eleganter voluit Inno. in iudice delegato ad certũ terminũ in. c. super eo. de app. ⁊ Spe. refert ⁊ t3 in tit. de appel. ⁊ Bar. in. l. si de meis. §. recepisse. ⁊. §. fi. cũ. l. seq. s. de arbi. ⁊ in. l. admonendi. de iureiurã. post duas colũ. ⁊ Bal. expresse in aut. ei qui. C. de tempo. ap. vbi omnino vide. ¶ In tex. ibi. nõ tenet: q2 cõtractus nõ est perfectus cum videat factus sub cõditione si ille arbitrabit vt hic. ⁊. l. si cohibita. s. p socio. ⁊ in. d. l. fi. de cõtrahẽ. emp. non dico q finita sit ptãs arbitratoris quominus adhuc possit arbitrari si ex alia causa non impedit qõ dic vt. j. subijciam. ¶ † In tex. ibi morã fecit: quia requisitus noluit arbitrari. Sed an tũc sit finita potestas arbitrãdi: ⁊ sic cõtractus irritus factus: videt q sic per l. hec venditio. in fi. prin. de cõtrahen. emp. sed ibi loquit quando arbitriũ fuit cõmissum in personã ipsius debitoris q põt fieri circa accidentalia cõtractus: nõ circa accidentalia vt. l. qõ sepe. §. j. eo. ti. nisi in dote eius fauore vt. l. post. §. gener. de iure dotiũ: ⁊ tunc illo nolente arbitrari finitur potestas eius arbitrandi: non dico q 9ctus irritet: imo purificat ⁊ habet conditio p impleta cũ per eũ stet. argu. in. l. labeo. eo. ti. ⁊ recurrit ad arbitriũ boni viri vt circa illa accessoria arbitret: sed qñ committit in arbitriũ tertij: licet requisitus dicat se nolle arbitrari non finit eius arbitriũ cũ poterit cõpelli ad arbitrãdũ post q̃ semel acceptauit. vt. l. iij. s. de arbi. Quando ergo finiet potestas eius Bar. tenuit p lapsum[d] anni per. l. fi. §. sed ⁊ si quis. C. cõia de leg. q põt pcedere qñ arbitrium cõmissum est circa res vt ibi: sed si circa personã eligẽdam finit cũ primũ potuit arbitrari ⁊ non fuit arbitratus. vt in. l. cũ quidã. de lega. ij. fm eũdem Bar. ⁊ Ang. Bal. autẽ in illo. §. sed ⁊ si quis. reprehẽdit Bar. inquãtum dicit. q2 finit anno p illũ. §. quia in vltima voluntate in qua per lapsum ãni nõ extinguit legatũ sed deuoluit electio in legatarium: sed hic in alijs casibus si contractus vel cõpromissum irritat finito anno: ⁊ sic est magnũ periculũ dicẽdum ergo q durat pp̃etuo postq̃ nõ fuit tẽpus appositũ argu. in. l. vnius partis. §. cũ oriundus. de excusa. tuto. nisi sibi per iudicem fuit assignatus terminus intra quẽ deberet arbitrari: ⁊ postea non posset iuxta no. in fi. in. l. q̃diu. de acq. here. ⁊ hoc placet: sufficit pro nunc: che non ve voglio piu grauare.

6 ¶ † In tex. ibi a persona nõ est recedendũ ⁊ istud h3 locũ quãdo arbitrator fuit assumptus super cõtractu pficiendo: qõ cõtingit qñ in ipsum cõmittit tota substantia cõtractus ⁊ ipsum cõmercium vt hic. Idem si aliud de substantialibus vt pretiũ vt in. l. fi. C. de contrahen. emptio. secus si aliquod accidentale puta de fideiussoribus dandis arbitrio talis vel de diminutione pretij si appareat rem vẽditã debere seruitutem vel esse emphyteoticã: nam cũ precedat cõtractus purus ⁊ perfectus licet arbitrator nõ arbitretur in illis accidentalib9 non resoluit contractus: ne pp̃ter defectũ accessorij vitiet prin. vt in. l. si emp. in prin. de cõtrahen. emp. ideo recurrit ad arbitriũ boni viri. ita dicit Bar. se consuluisse de facto per. l. domum. ⁊. l. sue rei in quibus dicit esse casum. Ang. dicit hoc verum in terminis predictis qñ agitur de diminutione pretij pp̃ter aliquam qualitatem supuenientẽ quia si nõ esset cõmissum in arbitriũ alterius recurreret ad iudicem per illas. ll. secus dicit ipse vbi ageretur

---

a ¶ Pro mortuo. firmat Spe. ĩ ti. de arbi. §. fi. vsi. sed qd de simplici monacho. nõ tñ monachus q abbas põt eẽ arbiter vt voluit Spe. in. d. §. vsi. sed q̃ro diligenter firmatũ bar. ob. Sali. domi. Car. 3aba. d. Signo. de homo. Bene. de plum. Rapha. ful. cõsi. vlti. in consilijs d. Pe. d ancha. ⁊ ibi etiã dicunt q monach9 sine snĩa abbatis p̃t esse arbiter si in monasteriũ haberet priorã quia videt manumissus.

b ¶ Citatio. de Bart. vltra nouis. vide Bal. consi. ccxij. inci. i Christi noĩe nũquid arbiter. Ful. 9si. vij. pet. d ancha. cõsi. cclxx. Lud. ro. consi. lxj. vbi ĩter alia dicit q Florẽtie seruat opi. Bart. pisis no. opi. Bald. ⁊ Guil. de cu. lati9 ibi vide ⁊ singu. suis. fo. vj. ⁊ 9si. lxxij.

c ¶ Partib9. Idẽ dicit Lud. ro. 9s. clxxvj. vbi alle. Bar. ⁊ Bal. ĩ locis hic nõ alleg. sequit ẽt Sozi. consi. cxxiiij.

d ¶ Lapsum ãni. vltra noui. vide Bal. cõsi. cclxij. j. li. ⁊ 9s. cxxxvij. lib. ij. consi. cccelxxvj. iiij. lib.

ageretur de augmento in quo ad iudicē nō recurreretur vt si vendidisses rem mihi ꝓ centum:ꝛ pro illo pluri qđ titius arbitrabitur. Nam illo nō arbitrante nō recedit a persona quia nec ad iudicē recurreretur si in illū non fuisset cōmissum.l.hec venditio.in fi.de 3hen.emp.que tamen parū facit si bene inspiciatur:sed Bal.in.l.si.p plures rōnes subtiles videt decidere: ꝙ tunc venditio reddat nulla illo nō arbitrante:quia pretiū reddit incertum dicens ꝙ paria sunt esse totum incertum vel partem incertā:ꝛ constat ꝙ propter incertitudinem pretij vitiat venditio:vt.d.l.hec venditio.§.pe.ꝛ.l.si fundū.Sed vna.l. facit me dubitare.s.l.si cohabita.§.p socio.nam ibi fuit cōmissum aliquod accidentale nō substantiale per partes in societate:quia cōtraxerūt pro illis partibus quas titius arbitrabit. Nā societas potest cōtrahi nulla facta mētione partium quia intelligūt esse equales:vt.l.si fuerit.eo.ti.ꝛ sic expressio non est de substantia societatis eo modo quo pretiū de substātia venditionis vt pacta conuenta.de 3hen.emp.ꝛ tamen ibi dicit ꝙ illo non arbitrante cōtractus redditur nullus cognita respōsione:contra cōmunem doc.opi.de quibus.§.in.l.seq.in fi.ibi nec ipse fidei cōmittetur:hoc verum nisi per ꝓmissorem steterit quominus ille fuerit arbitratus ꝛ fuerit resolutus contractus per.l.diem ꝓferre.§.si quis arbitratorum.§.de arbi.ꝭm

7 Bar.ꝛ Ange. ¶ †In glo.magna ibi sol.solue vt illa gl.soluat tertium contrarium de.l.si libertus.de ope.liber.quia in illa l.societatem.§.arbitrorum.ille fuit arbitratus sed inique ꝛ sic cōtractus fuit purificatus ꝛ orta actio ex eo ꝛ etiam officiū iudicis ratione cuius recurritur ad iudicē tanꝗ bonum virum vt.j.eo.cōtinuus.§.j.vt corrigat iniquitatem laudi.sed hic nō fuit arbitratus ꝛ sic conditio nō fuit impleta ꝛ contractus nō fuit purificatus nec actio orta nec officium iudicis rōne cuius poterit illud fieri. Intellige tamen vt ibi recurrat pro magna lesione non pro parua quoniā videtur datū arbitrū posse ledere alteram ex partibus in modico.vt.l.si ꝺ meis.§.recepisse. cum ibi no.§.de arbi. In magna vero etiā si iurauerit nō venire contra laudū pōt venire quia intelligit si fuerit eque arbitratus vt.d.l.si libertus.ꝛ.c.quintauallis.de iureiurā.etiā si expresse renuntiauerit reductioni ad arbitriū boni viri:vt not.Dy.j.eo.quidam cū filium.per illū text.quia subintellige eadē conditio secus si expresse dixisset etiā pro magna vel maxima lesione:quo casu Bar.tangit in.§.arbitrorū. Sed Joā. an.in addi.Spe.tit.de arbi.§.fi.in additione magna que incipit clarius sic formas. Ista clausula recitat dispositionē Joā. cal.factā super hoc puncto quādo interuenit iuramentū ꝛ ꝓmisit nō venire cōtra:ratione magne vel maxime quātitatis. Et alias distinguit ꝛ pluries vidi in arduis questionibus dic vt ibi ꝛ per Host.ꝛ Jo.an.in.d.c.quintauallis. Moderni doc. vt Ant.de bu.vident tenere ꝙ illa verba parū operentur:ꝛ ꝙ videant ꝓlata ex quadā magna cōfidentia quā habet de arbitratore ꝛ quia sic cōsueuerunt concipi instrumenta:non tamē ꝙ intentio eorum fuerit ꝙ ledat aliquē in magna quātitate.ꝛ eam aliquādo fuit secutus in ciuitate ista:ꝛ sufficit habere autoritatem tanti viri:quia res de se equitatem habet sed verba

8 antiquorū doct.sapiunt 3rium. ¶ †In glo.ibi sed in speciali s.vt recurratur ad arbitriū boni viri in vltimis volūtatibus etiā si arbitramentū nō fuerit secutū:qꝛ nō censet vltima volūtas esse cōditionalis si arbitramētū sequat vt.l.j.in fi.de le.ij. licet secus in cōtractu vt hic.ꝛ.d.l.si cohabita.ꝛ.d.l.fi.ꝛ hoc qñ non fuit cōmissum cōditionaliter:sed fuit dictū arbitratu talis. Si vero cōditionaliter vt si talis arbitrabit tunc idem qđ in cōtractibus vt illo non arbitrante nō valeat vltima voluntas.vt.d.l.j.in prin.ꝭm vnam lect.de lega.ij.nec recurritur ad arbitrium boni viri:vt arbitretur ꝛ perficiat vt ibi no.nisi fuerit cōmissum in arbitrium heredis nam tūc etiā si cōditionaliter ipso nolente arbitrari purificat vltima volūtas:ꝛ recurreret ad arbitrium boni viri circa quātitatē:ꝛ alia que essent declaranda.vt.l.si sit.in prin.de lega.j.ꝛ de lega.iij.fideicōmis. §.ꝗꝗ.secus forte si nō fuisset in mora arbitrandi:ꝛ ante arbitramentū decessisset:quia tunc cessat ratio:quia per eū nō stetit:ꝛ idē per omnia in ꝯtractibus qñ aliquid fuit cōmissum in arbitriū alterius ꝙ potuerit cōmitti vt aliquid accidētale:vt d.l.hec vēditio.in fi.prin.vel aliquādo aliquid substantiale:vt in.l.dotis.ꝛ.l.cum post.§.gener.de iure dotiū.ꝭm Ang.differt etiam in alia.s.multa. Idem dico in vltima voluntate quātū ad cōmissionem pene non recedit a persona etiam si non cōditionaliter fuit cōmissum:vt.l.multa.de ꝯdi.ꝛ demon. In his ergo duobus casibus quo ad cōmissionē mulcte vel pene ꝛ qñ conditionaliter fuit facta cōmissio in arbitriū tertij nō differt vltima voluntas a cōtractu nec etiam quādo conditionaliter in arbitrium patris. Sed extra istos casus differt quia in contractibus nō receditur sed 3ctus irritatur vt hic ꝛ in vltimis volūtatibus:secus ratione qua supra dixi. ¶ In fi.gl.ibi.sed ꝛ fuit arbitratus certe imo ibi nō fuit ideo sol.ꝙ ibi fuit commissum in arbitriū alterius ex partibus hic in arbitrium tertij vt patet ex ꝓdictis. Ultra debes scire ꝙ ista.l.ꝛ alie similes de quibus supra loquuntur quādo arbitrator assumit super cōtractu perficiēdo vel perfecto a partibus sed aliqñ assumit sup lite vertente:seu vbi verti speratur īter partes vt cōtingit quādo cōpromittunt in aliquē tanꝗ in arbitratorē:tunc dicit assumi super cōtractu perficiendo ab ipso arbitratore:qꝛ laudum eius dicit esse qđā transactio vt in aut.si vero.C.de iudi. in qua partes compromittendo videntur in eum consensisse. Ex isto casu multe occurrūt dubitationes ꝛ omnes iste.ll.que loquuntur in alijs terminis adducuntur etiam ad istū casum ꝛ ad istam materiam quā plene examinat Bar.in repetitione l.si societatem.§.arbitrorū.§.pro socio.ꝛ illa est magis quotidiana ꝙ materia harum legum dic vt ibi.[a]

1 Quodcunqꝫ. †Non refert an per seipsum qs stipulet an filius vel seruus eius quo ad acquisitionē ei fiendam nec refert an illi stipulent expresse patri vel dn̄o an sibijpsis qꝛ vtroqꝫ casu acquirit illis.h.d.ꝭm ambas lec. ¶ In tex.ibi:in alterius potestate.s.dari patri vel dn̄o:nam est perinde ac si ipse pater vel dn̄s stipulatus eēt sibi dari vel fieri vel dic est perinde ac si ipē filius vel seruus fuisset stipulatus sibijpsi quo casu acquireret patri vel dn̄o. Et est maior dubitatio:quia stipulatio nō videt peccare in forma cū concipiat verba in suā personā:secus qñ in personam patris vel dn̄i.vt.l.quecūqꝫ gerimus.§.ti.j.

1 Sicuti. †Subiectus aliene potestati potest stipulari cū ipse morieт sicut nō subiectus.h.d. Ratio dubitādi poterat esse quia videbat stipulatio nō valere quasi nec patri poterit acquiri cū conferat in tp̄s quo exit de patria ꝑtāte que est cā acquirēdi:nec sibi:qꝛ isto iure non erat capax: ꝛ qꝛ cōfert in tp̄s mortis que oīa soluit:sed certe imo acquirit patri vel dn̄o inspecto initio.i.tēpore stipulationis interposite.argu.j.eo.si filius.§.fi.ꝛ hoc voluit dicere glo.hic.

2 ¶ In his que descendunt in filios vt filios nō est necesse qđ adeant hereditatem paternam.

Quid si quis recipiat emphyteosim vel feudum pro se ꝛ filijs suis descendentibus.

1 Si ita. †Pater pōt stipulari filio vt filio cōferendo in tēpus quo ille erit sui iuris ꝛ acquirit illi vtilē actionem quā intētare potest etiam si nō sit heres patris.h.d. no.ꝛ semper alleg. Aliqñ autē stipulat filio vt heredi aliqñ vt extraneo.qđ dic per glo.in.l.si tibi decē.§.si pactus.§.de pac. ¶ In tex.ibi:vtilis sed quare nō directa:ꝓpter regulam que est alteri per alterū actio nō potest acqri:vt in.l.solutū.§.per liberā.de pig.act.hic ꝓpter affectionē personarū:sed ne scōa ex toto rumpat acquirit vtilis non directa. Et qđ hic dr̄ in patre idem in quolibet ascēdente per lineā paternā:nō sic in materna:qđ dic vt.§.ad treb.debitor.§.fi.nisi in cā dotis.l.caius. solu.matri. Solu.oppo.fortiter de.l.genero.C.de iure do.vbi pater nō pōt stipulari filio emācipato sicut nec alteri cuiqꝫ extraneo. Sol.vt ibi colligit ex glo.ꝙ intelligit illud de rigore ꝛ quo ad directā actionē:secus quo ad vtilē ꝓ quo est casus hic qꝛ post mortē patris est sui iuris sicut emancipatus. Ideo aūt hic dr̄ post mortē:qꝛ si stipulatur ei eo viuente dari filio videret stipulatus sibijpsi.vt.§.eo.dn̄s.qđ dic vt.j.eo.qđ dicitur.

2 ¶ †In tex.ibi:licet heres ei non assistat. No.ꝙ in his ꝙ descēdunt in filios vt filios non est necesse ꝙ adeant hereditatē paternam vt si quis recipiat emphyteosim vel feudū ꝓ se ꝛ filijs suis descendentibus possunt illi venire absqꝫ eo ꝙ adeant hereditatem patris nisi fuisset dictum pro se ꝛ filijs suis heredibus:qđ dic vt no.in.l.iusiurādum.§.si liberi.de ope.liber.per Bar. Sed contra ꝙ ad feudū nō vocetur nisi sit heres patris vt in ti.an agna.vel filius. Sol.ibi qñ recipit simpliciter nō faciendo mentionem de filijs descendentibus. Nam etiā tunc ad eos nō transit:vt in.c.j.§.cū vero conradus.qui feu.dare pos. Sed ita demū si sint heredes facit.l.si patroni.ad treb.in prin. ꝛ in.§.j. ¶ In glo.ꝛ ibi sol.ꝙ in illa.l.cū dos.pater non fuit stipulatus filio ꝫ sibi ideo nō prodest filio vel ibi filia erat in potestate hic conferebat in tempus quo esset sui iuris. ¶ In gl. ibi:hic vt filio:dic ꝙ fecit mentionē de filiatione ibi non ideo vt extraneo videtur stipulatus.

1 Non solum. †Tempus mortis ꝓmissoris siue deducat in stipulationē cōditionaliter per si:siue temporaliter per cū:facit conditionē sicut tempus oīno incertū an ꝛ qñ lꝫ istud sit certū an ꝛ incertū quando h.d.in effectu.ꝛ sic vr̄ hic casus expressus de opi.Bar.quā posuit in.l.ita stipulatus.in.ij.q.prin.qñ apponitur tp̄s mortis. An interim stipulatio sit cōditionalis vel pura:ꝛ an nascatur

[a] ¶ Dic vt ibi.vide etiā ꝙ ibi posui in apostilis ad Bar.ī characteribus de toutis.

actio super quo sunt glo. cōtrarie ⁊ ipse tʒ ꝙ sit conditionalis ⁊ ꝙ non nascatur per. l. j. C. vt act. ab herede vel cōtra. sed hic videt̃ tex. expressior qui vult ꝙ paria sint stipulatio cum morieris ⁊ stipulatio si morieris: ⁊ sic stipulando perinde fit cōditionale ac si stipularer si veneris vel cū veneris: quo casu tp̄s est omnino incertū ⁊ sine dubio facit cōditionalē: vt. l. stipulatio ista. §. inter incertā. in fi. s. eo. ¶ Oppo. ꝙ ista cōditio si morieris nō reddat stipulationē conditionalē cū omnino sit extitura: ⁊ sic videt̃ stipulatio pura. vt. l. pupillus. §. si sub cōditione. j. de do. Sol. licet gl. ibi videat̃ verificare illū text. in hac tñ conditione nō est bonum exemplū per istū. §. sed dʒ verificari in cōditione oīno necessaria q̄ vera est de presenti ⁊ nō hʒ aliquod tp̄s incertū: vt si digito celū non tetigeris: sed ista si morieris est conditionalis etiā in ꝯtibus: fortius in vltimis volūtatibus. Unde Bar. reprehēdit quādam opi. quā refert Cy. in. l. extraneū. C. de here. insti. q̄ distinguebat inter cōditionem si talis moriet̃ vel cum morietur. Primo casu dicebant legatum vel institutionē conditionalē. Scđo casu esse puram ⁊ cōditionē haberi ꝓ nō adiecta: qđ est cōtra istū tex. ⁊ ꝯ. l. quibus diebus. §. quidā titio. de cōdi. ⁊ demō. Itē adhuc oppo. ꝙ ista verba cū morieris nō reddant promissionem cōditionalē: qꝛ si solueris ante mortē nō repetis sicut si deberes ī diē omnino certū vt. l. nam ⁊ si cū moriar. de cōdi. inde. Sol. vera conditio est vt hic: sed non quo ad effectū repetitionis vt ibi: ⁊ ita videt̃ sentire Bar. in loco pal. gl. no. in illa. l. cū filius. §. si sub condi. videt̃ velle ꝙ ista stipulatio si morieris nō sit cōditionalis: sed si in diē: quia nō possum petere ante mortē tuā sicut si stipulatus essem cū morieris: sed iste tex. vult ꝙ sit cōditionalis cum dicat ꝙ non sit differentia inter vnam conceptionē ⁊ alteram. Sed contra ꝙ imo sit vt. l. si titio. qñ dies leg. ce. Solu. non est differentia quātum ad inducendā conditionē vt hic: sed quātum ad modū inducendi sic: quia dictio si principaliter conditionem facit: secūdario tp̄s. Sed dictio cum econtrario: ⁊ ista differentia est vtilis in alijs. Unde oppo. vltimo de. l. seq. §. fi. vbi fit differētia īter si ⁊ cū. Sol. hic cōditio erat extrinseca: ibi intrinseca ꝙ circa voluntatē ꝓmittentis que necessaria est in ꝓmissione sed hic non erat necessaria ſm Dy.

a ¶ Qđ no. Imo. hic tʒ contrariū quē sequitur. d. Alexā. vt hic ꝑ eum.

1 **Centesimis.** †Nota hic ꝙ dies cōuentionalis seu tp̄s certum an ⁊ qñ nō impedit oriri obligationē ciuilē ⁊ naturalem: ⁊ ad hoc principaliter alle. Sed an impediat oriri actionem dic vt in. l. ita stipulatus. in. ij. q. per Bar. 2 † Item per istum tex. dicit Ang. fatuā esse questionē q̄ fit per doc. an si ꝓmittis mihi centum post triginta ānos possum ipsa petere lapsis annis. xxx. ad quam quidā ꝙ nō quasi ei sit prescriptū. Alij contra. quia non pōt prescribi anteꝙ̄ peti poterint: ⁊ hec vera. vt no. Cy. in l. quoties. de preci. impe. offe. sed hic est casus expressus dum dicit centesimis kalendis ⁊ sic post centum annos si ageretur de certis kalendis vnius mensis.

b ¶ Voluerit. Uide Ang. ⁊ Imo. hic Bald. in. l. fi. C. de ꝯhē. emp. ⁊ in. l. j. C. de postulan. Bart. in l. post dotem. j. solu. matri.

2 ¶ Ultima volūtas an possit cōferri in volūtatem heredis.
3 Eo casu quo ꝯtus potest cōferri in arbitriū alterius etiam si cōferatur per verba importantia liberam voluntatem an tamen debeat restringi ad arbitrium boni viri.
4 Dictio cum principaliter denotat tempus secundario conditionem ⁊ quid in dictione si.
5 Sn̄ia iudicis an cōparet̃ contractui vel vltime voluntati.

1 **Si ita stipulatus.** †Stipulatio pōt ꝯferri in voluntatē ꝓmissoris p dictionē cū iunctā futuro subiunctiui modi si tñ non sequat̃ declaratio voluntatis ex post facto efficit̃ inutilis: sed per dictionē si: nō potest cōmitti cuicūꝗ tempori adiungat̃. h. d. tex. cū glo. ¶ In tex. ibi. i. inutilē esse stipulationē: scilʒ ab initio ⁊ hoc ideo forte: qꝛ de natura obligationis est vt debitorē inuitum astringat postꝙ̄ est ꝯcta vel sit apta astringere: al's nō pt dici obligatio. vt. l. sic. C. de act. ⁊ obli. ⁊. s. ti. j. l. sub hac. sed certe ista est hmōi qꝛ si semel declarat se velle statim astringit̃ nec pōt postea penitere: vt. j. eo. si stipulatus sit stichū. ⁊ hoc ꝓpter naturā subiunctiui futuri vt si voles qđ deriuat̃ a preterito ⁊ primā voluntatē significat: nō sic in futuro indicatiui: vt si voles qđ deriuat̃ a presenti: ⁊ tunc exponit̃ si volēs fueris. Unde requirit̃ pseuerantia in voluntate vsꝗ ad solutionem ⁊ posset penitere. Unde fieret ab obligato vel ab inuito sed a sponte cōuento ⁊ ideo nō valet illo modo cōcepta vt in gl. Quid autē si declarauit se nolle: rñdeo nō ꝓpterea irritat̃ qꝛ pōt voluntatem mutare vt. C. de fideicō. lib. l. deberi. 2 ¶ † In tex. ibi. quia si anteꝙ̄ ꝯstituas morieris ⁊ sic moriēris nō vr̄ velle nō sic in vltima voluntate si fuisset legatū relictū cū heres voluerit qꝛ si decederet anteꝙ̄ declararet se velle deberet̃ legatum vt in. l. fideicō. §. hoc autē legatū. de lega. iij. dūmodo viuente adhuc legatario al's secus vt ibi ⁊ sic moriendo videt̃ velle ſm gl. ibi vel dic ꝙ illa nō est ratio ꝙ videat̃ velle moriēdo: sed est qꝛ fauore vltime voluntatis tale relictum censetur factū post mortem heredis: ⁊ ꝓbatur in. l. tutorē. §. relictū. eo. ti. nō sic in contractibus vt hic. est ⁊ alia differētia quia stipulatio facta cum voles nō vʒ vt hic in glo. sed legatū factū cū heres volet hū vʒ similiter censet̃ relictū post mortē heredis: vt. l. vxorē. §. pe. sed quando confert̃ per dictionē si sic non vʒ stipulatio: vt hic ita nec legatū cuicūꝗ tempori apponat̃ dictio si vt in. d. l. fideicō. §. ꝗꝗ. de leg. iij. hoc tamen verum qñ iungitur verbo significanti liberā voluntatē vt est verbū volo: sed si verbo significāti arbitrium boni viri: tūc potest cōferri in voluntatē heredis etiā per dictionem si vt si examinauerit si inarbitratus fuerit vt. d. §. ꝗꝗ. ⁊. l. si sic. in prin. de lega. j. ⁊ ibi Bart. ponit que sint verba denotantia arbitriū boni viri sed in cōtractibus nō refert inter verba ꝓdicta: qꝛ etiā per importantia arbitriū boni viri. nō potest cōferri substātia ꝯtus vel aliquid substantiale in voluntate vel arbitrio futuri debitoris. vt. l. qđ sepe. §. j. de cōtrahen. emp. ⁊ hec est differentia inter cōtractū ⁊ vltimā voluntatē. 3 †Adde quartā eo casu quo cōtractus conferri potest in arbitriū alterius etiam si cōferatur per verba importantia liberam voluntatē: tñ dʒ restringi ad arbitriuʒ boni viri. Ñ si duo cōmittunt contractū in voluntatē tertij ꝓmittentes facere ꝓut ille voluerit: dʒ intelligi arbitrio boni viri: per gl. q̄ est in. l. pe. de arbi. ⁊ qđ no. Cy. in. l. si cū ea. C. de dotis promis. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de cōtrahē. emp. nō sic in vltimis volūtatibus qꝛ esset captatoria si in liberā voluntatē tertij cōmittet̃ ⁊ esset nulla. vt in. l. captatoria. de lega. j. ⁊ si nō substantia legati: sed electio persone vel rei cōmitteret̃ per verbū libere voluntatis nō restringeret̃ ad arbitriū boni viri: vt in. l. cū quidā. de le. ij. Et no. quia nō reperies ista sic distincte posita ⁊ per modū intelligibilem. ¶ In tex. ibi inutilē esse ⁊ si constituas te velle vt no. s. ti. j. l. sub hac. per glo. Sed quid si ꝓmisisti sub ꝯditione si declaraueris te velle: tʒ Ang. hic valere qꝛ nō depēdet a mera voluntate sed a facto tuo sed postꝙ̄ semel declaraueris non a poteris penitere qđ no.[a] in gl. ibi nō ipsum dare sed certe ipm dare quia si nunꝙ̄ declararet se velle nō debet dare: ideo tene aliam rationem diuersitatis quā ponit gl. seq. que incipit sed que est. qꝛ dictio cū principaliter denotat tēpus secūdario cōditionem: dictio si ecōuerso: ⁊ ex hoc multe resultant differentie quas ponit Bar. in. l. fi. de condi. ⁊ demō. vbi omnino vide ⁊ sic patet ꝙ est differentia inter si ⁊ cum qñ apponitur etiā id quod est extrinsecum in actu vt est voluntas in cōtractibus sic etiam qñ circa id qđ tacite inerat etiā si nō fuisset expressum vt j. l. proxi. in tex. ⁊ glo. secus si circa extrinseca que non inerat vt s. l. pxi. §. pe. Cetera circa hunc arti. vide hic per doct. in quibus sit differentia inter si ⁊ cū. Et Bar. inducit ad questionem istam materiā de posito ad confinia ⁊ sic quousꝗ iudex voluerit.[b] 4 † Iudice mortuo vel remoto finiuntur confinia ⁊ an sententia iudicis comparet̃ contractui: vel vltime voluntati vide hic per eū parum tamen facit ad ꝓpositum ista materia quia hic voluntas vitio ob. In dicta vero questione opponit̃ fini ⁊ durationi ⁊ videtur ꝙ morte finiat̃ qꝛ finitur volūtas: vt. l. iiij. s. loca. ⁊. c. si gratiose. de rescrip. lib. vj.

1 **Quis sic.** † In stipulatione nouante cēsetur repetita dies vel cōditio que erat in stipulatione nouata si in nouata non fuit certa quātitas expressa sed simpliciter relata ad id qđ debebat̃ ex prima. h. d. secus si fuisset expressa sed dic vt not. Bar. in. l. stichus. §. si lega. j. de noua. ⁊. l. in diem. cū ibi not. ⁊ in. l. prior. sol. matri. ⁊ tetigi s. eo. l. si dari. ¶ Oppo. quia scđm hoc ista secunda erit superflua cōtra. l. j. in fi. ad muni. sed dic ꝙ imo non est: sed multum operat̃: quia tollit primam ⁊ incipit ex nunc obligatio ⁊ noua prescriptio. Item cōtra. l. qui bis. s. eo. sed dic ꝙ hic quādo cōstabat ꝙ animo nouandi alias locum haberet. l. cōtraria. nec in dubio presumeretur nouatio: etiam isto iure postꝙ̄ continet plus ꝙ̄ prima.

1 **Si decem.** † Uerba ista cum petiero non reddunt stipulationem conditionalē sed potius quādam admonitionē. h. d. Uñ est quia etiam si nō fuissent apposita: sed ꝓmisisses decem mihi simpliciter dare intelligitur cū petiero nec anteꝙ̄ petā teneris dare qđ patet quia si tenereris esses semp in mora ⁊ tamen nō es nisi petam: nō ergo aliquid operatur expressio eius quod tacite inest: vt. l. iij. de lega. j. ¶ In tex. ibi quam conditionem videbatur cōtrarium quia quando stipulationi adijcitur tempus omnino incertū an ⁊ quando etiam per dictionem cū: tale tempus reddit eam cōditionalem: sicut si per dictionem si. vt. s. eo. stipulatio ista. §. incertam. in fi. ⁊ sic videbatur contracta sub conditione si petiero: sed illa conditio est personalis: ⁊ refertur ad factū psone mee: ⁊ sic videbatur per mortem

mortem meā extingui ista ⁊ nō posset impleri per heredem: ⁊ sic stipulationes euanescerent: ⁊ ista erat ratio dubitandi: sed dic ꝙ istud ꝓcederet in tēpore qd tacite nō inerat si nō fuisset expressum vt cum titius cōsul factus fuerit vel ego venero ad talem locū: ⁊ tunc facerē contrariū: sed hic inerat vt. s. dixi: sed si ꝓmisisses sub conditione si vt petiero tunc etiā isto casu esset cōditionalis vt in glo. ⁊ si decederē anteꝗ̄ peterem non posset ista conditio impleri per heredē meum: ⁊ hoc tenuit iste text. a contrario. ¶ Unde alleg. ⁊ si in vltimis volūtatibus potestas implendi conditionē nō transmittit ad heredē q2 ipsa vltima voluntas conditionalis non transmittit vt. l. a testatore. cum ibi no. de condi. ⁊ demon. ⁊ ita in cōtractibus: lꝫ de sui natura etiam cōditionales cōtractus ad heredem transeūt seu transmittuntur vt insti. eo. §. cōditionis. sed hoc qn̄ cōditio non dependet ex facto cōtrahentis: ⁊ sic nō est ꝯditionalis sed casualis: si vero ptātiua: ⁊ in facto suo cōsistens cū factū heredis sit diuersum a facto defuncti nō transmittit: ⁊ sic cōtractus euanescit. De hoc articulo vide hic plene Bart. de quo etiam per Cy. post Pe. in. l. si plures. C. de cōdi. inser. Fallit tn̄ hoc si ille qui haberet implere cōditionem obtulisset in eius vita: ⁊ per alteram partem remansisset: nam tunc transmittetur etiam in vltimis voluntatibus: vt. l. cui fundū. in fi. de condi. ⁊ demon. fortius in cōtractibus. ¶ Ultimo querit de qua petitione hic intelligitur dic ꝙ etiā de extraiudiciali: per id qd no. j. eo. qui rome. §. coheredes. nec ob. j. eo. rem ra. ha. l. amplius. quia ibi quando refertur ad illū a quo petitur vt si ꝓmitto a te nō petere: non enim videor petijsse vt incidam in penā nisi post lit. contest. hic vero refert ad habētem petere: ⁊ sic intelligitur de qualibet petitione ſm doc.

2 ☞ Pater ex contractu filij tenetur de peculio accessorie ad similitudinē fideiussoris ⁊ ipse filius habet vt principalis.

Mora principalis nocet ei qui tenetur accessorie non sic econuerso.

Extincto principali an extinguatur accessorium.

3 Contumacia filij an debeat nocere patri si statutum dicat ꝙ pater teneatur soluere condēnationem pro filio delinquēte ⁊ condēnato de maleficio ⁊ fuerit ꝓcessum contra filium absentē ex forma statuti: ⁊ positus fuit in banno ⁊ habitus pro confesso. ⁊ condēnatus.

4 An tale statutum valeat ⁊ de quo filio intelligatur: an etiam de non legitimo.

1 **Cum filiusfami.** † Mora illius qui ꝑncipaliter tenet perpetuat obligationē etiā quo ad illū qui tenetur accessorie vt per iteritū speciei debite nō extinguat sed mora illius qui tenet accessorie nō perpetuat quo ad principalē sed solū quo ad se ⁊ nō quo ad directā actionē q2 sublata principali accessoria directa necessario tollit de rigore sed quo ad vtilē actionē ex equitate. h. d. facit. l. mora. j. e. ¶ † Not. quia semper allega. ꝙ pater ex contractu filij tenet de peculio accessorie ad similitudinē fideiussoris ⁊ ipse filius habetur vt principalis. Item ꝙ mora principalis nocet ei qui tenet accessorie nō sic ecōuerso. Item ꝙ extincto principali extinguitur accessoriū mero iure: licet ex eqtate si accessorie obligatus fuit in mora subrogetur loco illius extincti vtilis actio. Gl. super verbo tenebitur vtilis actio: opponit ꝙ imo det actio de dolo contra partē vel fideiussorē ꝓpter eius morā: non autē vtilis vt. s. de dolo. si fideiussor. ⁊ non soluto dicas ꝙ hic obligatio erat pura: ⁊ sic pater velut fideiussor potuit in mora cōstitui: ibi vero erat in diem: ⁊ sic non potuit in mora cōstitui per interpellationem: vt in fi. huius. l. ⁊ iste fideiussor interemit rē debitam: ideo tenetur de dolo si cessat vtilis. Item ista equipa ratio de patre ad fideiussorē est bona quātum ad id qd hic dr: sed in multis alijs differunt ⁊ maxime: q2 cōtra fideiussorē nō pōt hodie agi nisi excusso principali vt in aut. present. C. de fideius. sed in parte non requirit excussio filij. vt not. in. l. iij. §. sed vtrū. s. de mino. Item snīa lata cōtra principalē non mittet executioni cōtra fideiussorē: nisi esset fideiussor de iudicato soluendo sed requiritur nouū iudicium ⁊ noua snīa: vt not. in. l. fi. de vsur. rei iudi. ⁊ in. l. j. j. iudi. sol. p doct. ⁊ c. j. de iniu. ⁊ dā. lib. vj. ⁊ tn̄ bene mitteret executioni cōtra partē in peculio ꝓfectitio vt in. §. sed virū. ⁊ ibi not. Alias differentias vide per

3 Bar. hic. † Ultimo inducit ista. l. inquātum dicit ꝙ mora filij tanꝗ̄ principalis nocet patri quātum ad perpetuādū actionē de peculio ne per interitum rei extinguatur ꝙ similiter contumatia filij debeat nocere patri si statutū dicat ꝙ pater teneat

a soluere condēnationem pro filio delinquēte ⁊ condēnato de maleficio ⁊ si fuerit processum cōtra filiū absentē ex forma statuti ⁊ positus in bāno ⁊ habitus ꝓ confesso ⁊ condēnatus quā posuit hic Dy. ⁊ Bart. eā disputauit: ⁊ hic recitat decisionem suam qnā fecit distinguendo. not. de qua etiam qstione tangit Bal. ⁊ ideo vide oīno. C. ne filius ꝓ patre. l. j. Et aduerte quia questio hꝫ dubium qn̄ pater non fuisset citatus in ꝓcessu quo casu regula est ꝙ ꝓcessus agitatus cōtra absentē ⁊ nō se defendentem sibi soli ⁊ nō alteri dꝫ nocere q2 snīa presumit lata potius ꝓpter defensionē nō factā ꝗ̄ pro veritate vt pꝫ in. l. q repudiante. in fi. de inoffi. te. ⁊ l. si ideo decreuerit. cū si. sed si fuit citatus iura illa nō habent locū q2 non cōscientia illius nocet sibi sed ꝓpria debuit enim cōparere ꝓ suo iteresse sed assistere liti ⁊ ꝓbationes facere postꝗ̄ erat citatus iuxta not. in. l. si suscepta. de inoffi. testa. qd si nō fecerit sibi imputet ⁊ snīa sibi nō nocet: per ea q̄ no. Cy. post Pe. in. l. j. ante fi. C. de aduo. diuer. iudi. ⁊ per. c. inter quatuor. de ma. ⁊ obe. ⁊ C. si propter publi. pen. l. si deserta. ⁊ qd no. in. l. in causis. §. j. de mino. ⁊ l. cum iul. in fi. q. ex cau. maior. Ex quibus similiter in qōne de facto feci remanere cōfusum quēdam magnum aduocatū qui nō cōsiderabat predicta. Nam ego faciebā ꝓcedere contra principalem absentē qd fieri poterat ex forma statuti in singulis actibus: feci citari tertiū possessorem bonoꝝ illius que erant obligata aduocatus eius de illis citationibus truffabatur ⁊ ꝓtestabat ꝙ non citaretur amplius quia nihil habebat agere de causa illius: ⁊ considerabat de. ll. primo loco alleg. q2 ꝓcedebatur ꝯ absentem: ⁊ se nō defendentē: ⁊ sic ꝓcessus ⁊ sentētia contra eū lata non poterat facere preiudiciū suo clientulo: sed lata snīa pro meo petij sententiam executioni mandari cōtra possessorem qui opponebat de illis iuribus ⁊ ego respōdi sibi ꝙ fuit male auisatus ⁊ non considerauerat effectū citationū sui cliētuli: ⁊ finaliter obtinui per res snīas cōformes lꝫ cum difficultate ꝓpter ignorātiā multorum quibus causa fuerat cōmissa qui dicebantur valentes ⁊ non erant: ⁊ ideo Bal. considerans predicta in. l. j. C. ne filius pro patre: nō sine ministerio intelligit qōnem Bar. hic qn̄ pater fuit citatus: licet Bar. non dicat hic hoc expresse: bene tn̄ sentit in quibusdaꝫ verbis dum dicit

4 cautum esse partem requiri: † ibi etiam Bal. ponit an valeat statutum: ⁊ de quo filio intelligatur an etiam de nō legitimo: vide in addi. Spe. ti. qui filij sint legi.

1 **Si stipulatus.** † Factum fideiussoris nō facit stipulationē cōmitti cōtra ꝑncipalem sed ecōuerso factū principalis cōtra se ⁊ fideiussorem cōmitti facit. h. d. ⁊ loquitur qn̄ stipulatio continet factum negatiuum vt quia ꝓmisisti per te non fieri quominus ire agere mihi liceat ⁊ dedisti fideiussores. Nā videris ꝓmisisse de eodē facto. s. ꝙ per te non fiet: si ergo ipse facit cōtra non venit cōtra ꝓmissa: quia de facto suo nō ꝓmisit sed de tuo. Glo. hic tangit vnam difficultatē qn̄ in ob. principalis est factum quomodo pōt accedere fideiussor. Naꝫ aut ꝓmittit ꝙ principaliter illud faciet: ⁊ tunc ꝓmittit factum alienū ⁊ sic nō vꝫ etiā si fideiussorio noīe promittat: vt. l. si cū reus. de fideius. aut ꝓmittit se facturum ⁊ curaturū ꝙ ille faciet ⁊ tunc aliud factum ꝓmittit ꝗ̄ ꝓmiserat principalis. Unde nō pōt dici fideiussor: cū ꝑncipalis: ⁊ fideiussor debeāt esse obligati ad idē non ad diuersa. vt. l. grece. §. hi qui. de fideius. Breuiter primū fateor esse verū per illam. l. cū reus. Scōm non: quia cū factum suū. s. de faciēdo ⁊ curando vertat circa idem circa qd vertitur factū principalis non censetur diuersum sed idem cū illo: ⁊ istud voluit hic glo. potest etiam intercedere alio modo. s. ꝓmittēdo interesse ⁊ tūc clarū est quoniā ad illud est principalis etiam obligatus post moram ⁊ cessant oppo. predicte. Item ⁊ tertio modo potest intercedere ꝙ ꝓmittat illud idem factū qd promisit principalis: a nō dico ꝙ ipse principalis illud faceret: quia tūc ꝓmitteret factum alienū sed qd ipse faciet si est eiusdē industrie vel melioris: quia tūc reputabit factū illius principalis: alꝭ secus: vt. l. nemo est qui nesciat. j. de duo. reis. ⁊ ibi etiam de hoc tangitur ⁊ l. si quis pro reo. de fideiusso.

1 **In hac.** † Factum heredis facit cōmitti stipulationē interpositam a defuncto etiam si illam ignorabat nisi sit pupillus. h. d. subaudi. ⁊ faciens sine tutoris autoritate alꝭ idem in eo. per. l. si stipulatus. s. eo. ¶ In gl. j. ibi: sed restituitur ex clausula generali: de qua in. l. j. quibꝰ ex cau. maio. nam. l. qui in alterius nō dicit eum esse restituēdum sed ꝙ habet iustam cām ignorātie: ⁊ hoc sufficit vt cōcedat restitutio. vt. d. §. fi. Intellige tn̄ glo. qn̄ heres venit contra defendendo vt q2 possidebat fundū quē defunctus ꝓmiserat alteri habere licere ⁊ ille volebat ire ⁊ heres impediuit: si autē venit cōtra molestando: vt q2 ille possidebat non heres tunc nō haberet restitutionē: quia ignorantia de facto defuncti non prestat heredi cām iustā molestandi alterū sed solū se defendendi debuit eñ explorare anteꝗ̄ alterū molestaret ſm glo. ⁊ alios per illam. l. qui in alterius. si ergo fecit diligentiaꝫ in explorando esset idem ꝙ in cā precedenti. ¶ In gl. seq. in fi. ibi ⁊ ipso nihil

a ¶ Pro filio. Sꝫ qd si filiꝰ sit illegitimus an habebit locū statutū vide Joā. an. in addi. Spe. in rub. q fi. sint leg. ⁊ vid ad. q. Bar. Bal. in addi. ad Spe. in ti. de p la. sentētie. Bal. ⁊ Ang. in. l. q repudiātis. §. j. de ioffi. testa. Ang. ī. l. ij. s. si ex nox. cā agatur Abb. cōsi. lxvj. ro. ꝯsi. cliiij. ⁊ vide Alexan. in. l. sepe. de re iudi. vbi aliquas limitationes ponit.

faciente puta pmisisti aliquid facere sub pena infra certū tempus te mortuo ante elapsum tēpus ⁊ existente tibi herede pupillo labitur tps nō sic certe cōmittit pena cōtra pupillū quia cōmittit pter nō fieri:⁊ sic pupillus nō obligat ex facto suo sed ex contractu facto cū defuncto ipso nihil faciente:⁊ aduersus gesta defuncti pupillus nullū priuilegiū ex sua psona hz: vt ibi not.⁊ in.l.cum militaribus.C.de testa.mili. Nam cōmitteretur etiā cōtra hereditatē iacentē vt est casus.j.eo.l.ad diē. fortius cōtra pupillū heredem. Sed an hoc casu concedat pupillo vel alteri heredi postea existēti resti.in integrum glo.in l.ij.C.de iure emphy.tenuit q sic in herede emphyteote q non soluit pensionē infra tempus. Nā dicit istum incidere in penā amissionis:sed restituitur in integrū Pe.contra cum nihil sit gestum cū eo.sed totū cū defuncto. Et aduersus gesta cū defuncto heres ex sua persona nō habet priuilegiū. Tu tene primā partē vt restituatur ex clausula[a] generali nō ex priuilegio etatis sue:⁊ sic soluit cōtrarium:⁊ idem est dicendum in casu.l.ad diem.j.eo.fm Dy.⁊ Bar.⁊ si prima stipulatio non contineret diem ⁊ sic mora veniret cōmittēda ex interpellatione ⁊ fuisset pupillus interpellatus:⁊ tūc si sine tutoris autoritate nō esset in mora cōstitutus.vt.s.eo.sed si ex stipulatu:⁊ sic ipso iure nō cōmitteret pena:sed si cum tutoris autoritate cōstitueretur in mora:⁊ pena mero iure cōmitteretur:sed restitueretur in integrum etiā ex priuilegio etatis quia cū aliquid sit gestū cum eo obligat ex facto suo:⁊ sic habet priuilegiū ex ppria persona: etiā si sciebat factū defuncti:sed qñ nihil est gestū cum eo tunc ad hoc vt habeat restōnem in integrum ex clausula generali necesse est vt ignoret factum defuncti:alr nō subesset iusta cā: tunc autē caderet scientia qñ esset maior pupillo vel si esset pupillus ⁊ haberet tutorē qui sciret vt.l.iij.in fi.s.de tribu.alias nō diceretur pupillus scire:quia id qđ videt ignorat iuris fictione.vt.l.j.C.de falsis.⁊ ex predictis cognoscitur qñ dicatur contumacia dñi ⁊ quādo procuratoris. Nam si nihil est gestū cum procuratore:sed cū dño quia fuit dñs citatus ⁊ misit pcuratorem qui non cōparuit nō dicit cōtumacia pcuratoris sed dñi. Sed si aliqd esset gestū cum pcuratore:qr ipse fuisset citatus ⁊ nō cōparuit diceret cōtumacia pcuratoris. Constat aūt q plus nocet ppria contumacia q pcuratoris:vt not.in.l.iij. C.de procu.⁊ in.c.j.vt lit.non contest.per Inno.

[a] Clausula generali.addē bar.i.l.emilius.s.de mi. Ange.in.l.si insulā.j.e.Bal.i l.fi.C.si pen.ap. Pe.de ancha.⁊ imol.i.c.potuit. d loca.⁊ facit qđ voluit idē pau. cōsi.cclxvij.q lz prescrip.currat ignoranti q tū deš restitutio ex clausula gñali ⁊ q heres emphyteote ignorans nō cadat in effectu voluit Ancha.cōsi.clxxij. ⁊ dictuz Dy.sequit Bal.consi. ccv.⁊.cclxxv.iij. lib.

1 **Si promissor.** †Interpellatio facta ante lapsum diei nō ɔstituit quē i mora.h.d.nā dz fieri congruo loco ⁊ tempore:alr in mora nō constituit:vt in.l.l.si soluturus.de solu.⁊ no.i.l.mora.de vsur.bene tamen potest cōstitui in mora ratione doli vel culpe:vt si rem debitam interimeret ante lapsum diei vel conditionis euentum:vt no.j.eo.eum qui.§.fi.per glo.⁊ doc.

2 ☞ Si feceras procuratorem ad agendum contra me postea venis ad transactionem mecū ⁊ promittis amplius nō agere vel me non molestare ⁊ pcurator tuus agat ⁊ me molestat:an cōmittatur contra te pena.

1 **In illa stipulatione.** †Qui pmittit pse nō fieri tenet etiā ne aliquis quē pōt phibere faciat. Itē paria sunt ad aliquē peruenisse ⁊ per ipm factū esse quominus pueniat.h.d. In tex.ibi. Nō hoc significatur:subaudi dūtaxat. In tex.ibi.sed curaturum vt facere posset.s.aduersus illū quē potest phibere:puta filiū vel seruū vel pcuratorē tuū nam ista stipulatio cōmittit ex facto predictorū:sicut ex facto suo ⁊ heredū tuorū:vt dig.s.eo.stipulatio ista.⁊ hoc si sciuisti ⁊ potuisti phibere ⁊ non fecisti. Sed quid si ignorasti. Rñdeo inspicit an fueris in culpa ignorātie vel nō. Nā postq pmiseras debebas curare scire:nō solū sciens phibere vt est casus not.in.l.in lege.s.loca.⁊ hoc in illo q tenet ex suo cōtractu vt sufficiat q potuerit scire ⁊ obuiare licet tūc cū impedimentū fuit illatū ignorauerit vel nō potuerit phibere secus qui tenet ex dispositione legali si tempore quo ɔctus fit non pōt phibere non nocet sibi q alr potuerit vt in.l.iij.s.de noxa.⁊ hoc intelligit hic ex verbis Bar.

2 † qđ no.⁊ per hoc deciditur questio si feceras pcuratorē ad agendū specialiter contra me vel generaliter venis ad transactionē mecū:⁊ pmittis amplius non agere vel me nō molestare pcurator tuus agit ⁊ molestat:an cōmittat contra te pena.⁊ Bar.hic variat in hac qōne breuiter dic q sic:si potuisti sibi inhibere ⁊ nō fecisti per hanc.l.alr secus:vt si erat i loco remoto a pcuratore q postea te ignorante venit contra:hic non sunt alia.

1 **Is qui.** †Debitor speciei liberat si ante moraz species illa desinit esse i cōmercio.h.d. quia perinde est ac si esset perempta:neutro enim casu potest solui:vt.s.eo.si ex legati causa.

2 ☞ Si promisisti emendare omne dānum quod contingeret ex ruina domus:q debeat intelligi de illo quod contingeret vitio operis vel soli.

1 **In cōuentionalibus.** †Uerba obscura in stipulationibus pretorijs debēt interpretari fm mentē dicti pretoris. Sed in cōuentionalibus fm mentē contrahentiū.h.d.fm vnū intellectū q loquat in stipulatione iam contracta in qua sit aliquod verbū obscurum.

2 † Pone exemplū in stipulatione damni infecti si pmisisti emendare omne dānum qđ cōtingeret ex ruina domus:nā debet intelligi de illo qđ cōtingeret vitio operis vel soli:quia dictū pretoris de illis tantū mandat caueri.vt.s.de dā.infec. l.fluminū.§.vitiū.cum seq.nec dz inspici generalitas verbor quia dixisti de omni dāno:sed si stipulatio esset ɔuentionalis recurreret ad mentem partiū que colligit ex verbis ⁊ multis alijs:vt no.in.l.semper.de regu.iur.pōt etiā poni casus in stipulatione cōtrahēda si aliqua dubitatio occurrat. Nam si est pretoria recurrit ad dictū pretoris. Si cōuentionalis debent partes cōcordare alias se inuicem impediunt.vt.s.de vsufru. l.quoties. In glo.sup verbo detrahere ibi:vbi ipsi pretori: subaudi in his que sibi cōmittunt per edictum pretoris mortui nam quedā specialia ⁊ expressa statuūtur per edictum ⁊ in illis etiam ptor nihil immutare potest:quia non debet ptoris factū iuri publico derogare.vt.l.j.§.j.s.de ferijs. Quedā enim cōmittuntur pretori viuenti vt.s.de dā.infec.s.finita in prin.⁊ in illis potest ptor viuens statuere q facit hoc autoritate dicti pretoris mortui ⁊ tunc erit pretoria stipulatio ac si illud quod ptor viuens statuit fuisset expresse statutum in edicto pretoris mortui vt.C.de vete.iure enucle.l.j.§.omnia enim.⁊.l.vnuz ex fami.§.j.de lega.ij. In glo.sol.nō licet dicas in hoc contrario q in stipulationib⁹ pretorijs non licet addere vel minuere vt hic nisi de cōsensu vtriusq partis vt in ɔria glo. Et si queras an tunc erit pretoria vel cōuentionalis:distingue an addatur vel minuat circa qualitatē que diuersificat substātiam ⁊ erit conuentionalis:ar.de iusti.⁊ iure.l.ius ciuile.⁊.s.ea.l.in §.si quis simpliciter.an circa quātitatē ⁊ tunc remanebit pretoria qr que differunt fm plus ⁊ minus nō differunt in substātia vt patet in ea.l.§.si stipulanti.

1 **Si quis vacuam.** †In obligatiōe rē tradi non solū venit nulla traditio sed etiam interesse si non tradat vel male tradat.h.d. fm vnam lectu.⁊ etiam dñij trāslatio si precessit cōtractus de cuius natura illa veniat.h.d.fm aliam lec.vide que not.Bar. j.eo.si filius.§.fi.pro declaratione istius.§.cum glo.

2 ☞ Consiliū pro notarijs:vt nō debeant reprehendi de multiplicatione verborum.

3 Scriptores si promittunt scribere librum q de proprio atramento ⁊ cum calamis suis teneātur scribere ⁊ etiam de die nō autem de nocte nec per substitutum.

1 **Stipulationes.** †Utile est in stipulationib⁹ ɔctib⁹ specificare que partes volunt fieri ⁊ pter illa que specificari non possunt apponat clausula generalis que ad specificata nō refertur.h.d.⁊ ad hoc vltimū ista.l.semper allega.⁊.l. doli clausula.j.eo.⁊ de vulga.⁊ pupil.coheredi.§.qui patrē.⁊ de penis.l.sanctio legū.⁊ de ali.⁊ ciba.leg.l.alimēta.§.basilice. ⁊.l.stichum nutricis.istas.ll.alleg.Bal.⁊ dicebat qđ ista allegabat doctor suus Jo.paglariensis de senis qui fuit magnus textualis. No.bonum consiliū iurisconsulti:qđ facit pro notarijs vt nō poterint reprehendi de multiplicatione verborum vt si multas clausulas apponant:quia melius est abūdare q deficere.

2 †Nota etiam exemplum per gl.ex qua patet ad qd teneantur scriptores cum promittūt librum scribere:quia de proprio atramento ⁊ cum calamis suis ⁊ non debent scribere de nocte quia melius scribitur de die nec debent ponere substitutum fm Ang.

2 ☞ Qui tenetur ad factū potest de voluntate creditoris alteri delegari vt ille faciat illud factum.

Quid in illo qui tenetur ad dandum.

1 **In stipulationibus.** †Stipulatio speciex diuidit per quotas. Sed stipulatio generum diuidit numero:⁊ idē in stipulatione operarū.h.d. In tex.ibi:partes corporū indiuiduorū que sunt in corporibus:nō enim si debes stichū quilibet ex heredibus stipulatoris debet petere partē corporis stichi:quia sic diuisio corrūperet subiectum nec possunt partes peti quousq coherēt tota.vt.l.in cōmodato.§.duobus.s.cōmo.cum ibi no.⁊ dig.s.e. scire debemus. In fi.l.ibi si estimationem iste tex.principaliter alleg.q in obligationib⁹ facti non potest debitor precise compelli

compelli ad factū si habet facultatē soluendi estimationē licet dixerint 3rium: qđ dic vt in .l. stipulationes non diuidunt: in
2 qđnibus per Bar. in fi. l. ibi cōiter opere dant. ¶ †Not. ꝙ ille qui tenetur ad factum potest de volūtate creditoris delegare alteri vt faciat illud factum vt in .l. si nō sortem. §. libertus. in fi. de condi. indebi. Quid in illo qui tenetur ad dandum dic vt in .l. ij. in prin. solu. matri.

Eum qui. Facultas soluēdi adiecta nō trāsit ad heredes eius. h. d.

1 56 **Eum qui ita.** †Stipulatio certe sūme licet concipiatur in psonam duorum nō intelligit nisi de vna summa. h. d. ¶ Quero a quo differt a .l. stipulatio ista. §. eū qui. s. eo. Rñdeo in duobus. s. in terminis ⁊ in iure quia hic vnica tantum summa fuit specificata ibi due: puta mihi .x. ⁊ titio .x. ⁊ tamen quātum ad illud de quo hic idem est ibi ꝙ hic vt intelligat de eadem summa nō de diuersa. Item in iure quia ibi in persona cuiuslibet fuit tota summa cōcepta: hic cōiter in psonis amborū: ex qua sequit ꝙ hic videor stipulatus mihi qnqȝ ⁊ Titio quinqȝ ⁊ prima stipulatio valet: scđa nō si mea nō interest vt in .§. alteri nec mihi accrescunt illa quinqȝ: vt .j. eođ. si mihi ⁊ titio quia in cōtractibus nō habet locum ius accrescēdi. Sed ibi in .§. eum qui. videor stipulatus vtrāqȝ summam insolidum vtriqȝ nostrorum: ideo valet stipulatio in decē quo ad personam meam ⁊ in persona Titij non valet in aliquo: nec habebat per ius accrescendi sed per ius nō accrescendi qđ habet locum in contractibus vt nota. in .l. proprium. s. cōmunia prediorum.

2 ☞ An per cōtractum poterit quis vnum ex heredibus suis obligare insolidum: ⁊ non alios ita ꝙ in eum solum descēdat obligatio passiua.
3 Quid in obligatione actiua.
4 An vni soli poterit acquirere exceptionem.

Et titium. †Non potest quis facere in obligatione passiua qua se obligat vt nō transeat ad quēlibet ex heredibus eius ꝓ hereditaria portione etiā si vnū tantū nominauerit ideo noīatio talis superflua est. h. d. Et ista materia est aliquātulum difficilis quam plene examinat Bar. in .l. cōtinuus. §. fi. j. eo. ¶ In tex. ibi: ꝙ superuacua ⁊ per hunc tex. Bar. in .l. stipulatio ista. §. si quis ita. reprehendit Pe. qui tenuit ꝙ in his que transmittunt ad heredes mentio de heredibus nō est superuacua imo vtilis: quia facit vt in persona heredū incipiat noua obligatio vel actiua vel passiua que non fuerat in persona defuncti vt dixi ea. l. §. sue persone. qđ est cōtra illū tex. qꝛ hic loquit in his q̄ trāsmittuntur ad heredes sui natura: ⁊ tñ dicit ꝙ est superuacua non ergo est verū ꝙ in personis heredum incipiat noua obligatio sed solū illa que erat penes defunctū in eos descendit: secus in non transmissibilibus vt. d. §. si qs ita. per hoc etiam videt ꝙ illud qđ quotidie faciūt notarij qui dicunt: ꝙ talis ꝓ se ⁊ suos heredes ꝓmisit tali recipienti ꝓ se ⁊ suis heredibus: nō sit necessarium ꝙ fiat mentio de heredibus vt hic: ⁊ in .l. necessaria. §. de vendendo. de pig. act. ⁊ de ꝓba. si pactū: cōmendo tñ predicta per .l. stipulatione cōmodissimū. s. eo. ¶ In tex. ibi. siue enim probat ꝙ sit supuacua quia ista que sequunt locū habēt etiam si de titio herede nō fuisset expressa facta mentio. ¶ In tex. ibi. ⁊ quis. Rñdet tacite obiectioni que posset fieri contra id qđ immediate procedit quo ceteri coheredes eius ⁊c. Nā heredes non vident teneri cū effectu imo ꝙ eis cōpetat exceptio taciti pacti qđ resultat ex mētione facta de titio nam per hoc videris voluisse ꝙ ab alijs heredibus nō petat: ar. s. de iudi. cū pretor. in prin. ⁊ cōstat ꝙ potest quis prouidere vni vel quibusdam ex heredibus sus paciscendo ꝙ ab eis non petatur ⁊ acquiritur illis exceptio non alijs vt. s. de pac. l. anus. ⁊ sic videt ꝙ vel iste titius insolidū teneat vel si nō tenet nisi ꝓ parte hereditaria ab ipso solo poterit peti: ⁊ nō ab alijs obstāte pacti exceptione. Iurisconsultus respondet ꝙ licet prima facie videatur actum ꝙ ab alijs non petatur: hoc tñ pactum alijs nō ꝓdest: sed tūc obstat illa .l. anus. gl. respondet duobus modis iunge ambas responsiones: ⁊ dic ꝙ ibi loquit in pacto de non petēdo ad aliquo ex heredibus: qđ principaliter tendit ad liberationem illius: ideo sibi prodest ⁊ parit exceptionē: hic loquitur in conuentione que principaliter tendebat ad obligādum istū solū titium ⁊ licet prima facie videatur ex hoc resultare tacitum pactū ꝙ ab alijs nō petatur ex eo: quia qui vult vnum obligare cēsetur velle alios nō obligare. Ne tamē vera non resultat tale pactum cum illa conuentio principaliter ad hoc nō fuerit facta: sed potius ad obligandū. Unde si non potuerit operari in hoc ꝙ illum solū obliget: nec etiam operat in tacito ꝙ ex eo resultat: ar. l. si in diem. §. fi. de cōdi. ⁊ demō. ⁊ per regulam quia si nō valet expressum non valet tacitū: vt .l. iij. §. qui hꝫ haustū. de serui. rusti. predi. non valet qđ in princ. agitur nec etiam id qđ in cōsequentiā: vt quia licet expresserit titium nō tamen posuit dictionē taxatiuam ⁊ sic non censetur alios exclusisse qꝛ nō intelligitur: vt .l. cū furti. de in litē iuran. nec ob .l. cum pretor. qꝛ illud in his que sui natura nō respiciebant plures nisi quatenus exprimebant. Unde si exprimitur vnus alij cēsentur exclusi hic in obligatione contracta per defunctum que cōcernit de sui natura oēs heredes etiā si de eis nō fuerit facta mentio: ideo mentio facta de vno non excludit alios sꝫ si fuisset apposita dictio taxatiua bene resultaret tale pactum ⁊ haberet locum cōtrariū ꝑpter naturā dictionis taxatiue q̄ est in excludendo vt no. in .l. oēs. C. de ꝓba. nisi appareat expresse ꝙ illā opposuerit solū quo ad effectū obligationis quia noluerit in illū solū obligationē descendere ⁊ non in alios: qꝛ cū hoc facere nō potuerit ar. in .l. nemo pōt. de leg. j. ⁊ j. eo. §. qui ita nec etiā tacitū pactū de nō petendo resultat per rationes primo tactas: ⁊ hoc videt de mente Bar. in .d. l. cōtinuus. §. fi. j. eodē. de quo. §. glo. que incipit imo in fi. opponit.

2 †Tu distingue tres casus. Nam aut querimus vtrum per cōtractum poterit quis vnum ex heredibus suis obligare insolidū ⁊ non alios: ita ꝙ in illum solū descendat obligatio passiua: ⁊ dicendū est ꝙ non indistincte: vt hic ne fiat preiudicium creditori qui ex dispositione iuris hꝫ oēs heredes obligatos. Aut querimus an per contractū poterit quis ꝓuidere vni ex heredibus suis vt in illū solum descēdat sua obligatio actiua ⁊ distingue vt in illo. §. aut obligatio consistit in dando aut in faciendo. Nam in hoc debitor non grauatur ⁊ sic nō est eadem ratio que. s.
3 †Aut queritur vtrū per cōtractū poterit ꝓuideri vni ex heredibus suis exceptionem ei soli acquirendo per pactum de non petēdo: ⁊ dicendū est ꝙ sic indistincte vt .l. anus. s. de pac. dūmodo fiat principaliter ⁊ expresse ad hūc finē als secus: vt in fi. huius. §. Ratio diuersitatis inter istum casum ⁊ precedentē: quia obligatio tam actiua q̄ passiua de sui natura est perpetua: tam rōne tēporis q̄ transmissionis ad heredē ⁊ hāc naturam a lege datā priuati non possunt immutare: sed exceptio pacti de sui natura nō est transmissibilis ad heredes nisi quatenus actum est qꝛ potuit fieri pactū personale ne a te solo petatur ⁊ non datur heredi actio vt .l. iurisgentium. §. pactorum. s. de pac. ⁊ eadē ratione pōt fieri ne petatur ab vno ex heredibus ⁊ illi soli acquiritur exceptio.

2 ☞ Si stipulor mihi aut alteri disiunctiue psona illius cēset apposita ad solutionē recipiendā: ⁊ mihi soli acquiritur actio sibi vero potest fieri solutio etiam me inuito.
Quid si stipulor mihi ⁊ alteri copulatiue.

1 **Qui sibi aut filio.** †Filio adiecto ad solutionem pōt solui: etiā si post contractū ⁊ ante solutionē emācipetur: secus si fuerit appositum ad acquirendū ipsi patri. h. d. in effectu. ¶ In tex. ibi nec ad rem: respondet oppositioni que posset fieri contra determinationem p̄cedentē quia si stipulor dari filio meo nō apponendo personā meā nō pōt ei solui: vt in fi. huius. §. ergo ⁊ multominus si appono personam meā stipulando mihi aut filio. Iurisconsultus respondet cōtrariū. Nam qñ appono personam meā volo acquirere mihi obligationē: per memetipsum nō mediante persona filij: ideo tunc adijciendo personam filij videt ipsum adiecisse ad solutionē recipiēdum dūtaxat: ergo poterit sibi solui lꝫ fuerit emācipatus qꝛ nō mutauit cōditionem in deterius: ita loquit .l. cū tibi. in prin. j. de so. de qua gl. opponit sed qñ non opposuit personā meā nō videor voluisse acquirere obligationem mediante persona filij vt primo loco acquirat sibi ⁊ eodē instāti mihi vt. s. eo. dñs seruo. Unde psona filij videtur apposita ad obligationē acquirendā mihi non autē ad solutionem recipiendā ergo non pōt sibi solui quātūcūqȝ sit coiuncta psona vt .l. j. in fi. cū .l. seq. vt lega. no. ca. ⁊ not. in .l. nō solū. solu. ma. qꝛ ista obligatio nō prouenit ex contractu ipsius filij sed ex meo sec⁹ si ex suo vt in .l. ꝙ seru⁹. j. de solu. ⁊ .l. si vnus. post princ. s. de pac. ⁊ hec est intentio lr̄e.
2 †Ex qua no. ꝙ si stipulor mihi aut alteri disiunctiue psona illius censet apposita ad solutionē recipiendam ⁊ mihi soli acquirit actio sibi vero potest fieri solutio etiā me inuito quia hanc facultatem habet debitor ex forma contractus quā ego immutare nō possum vt .l. aliud. j. de solu. ⁊ .l. fi. nisi mutet cōditionem suam in deterius vt .d. l. cum quis. quia videtur actum vt sibi possit soluere ipso remanente in eodem statu: nō aliter nisi mutet in melius vt hic. Si autē stipulor mihi aut alteri copulatiue nō videtur ille adiectus ad solutionē sed ad obligationē ⁊ mihi acquiritur obligatio pro parte illi vero in nihilum vt. j. eodē. si mihi ⁊ titio ⁊ primum dictum locū habet nō solū in alternatiua aut: sed in qualibet alia: puta vel aut seu vt. j. de stipu. ser.

l.j.§.si fructuarius.ꝛ ibi Bar. Item h3 locū siue ꝑponā personam meaz vt mihi aut titio siue suā vt titio aut mihi qñ illi non poterā acquirere actionē vt.j.e.§.j. Sed si acqrere poterā vt in dote quā ille qui eā dat ꝓ muliere pōt illi mulieri stipulari ꝛ acqrere sibi actionē fauore dotis vt in.l.caius.solu.ma. ꝛ tūc aut nō habebā mulierē in ꝑtāte mea ꝛ tūc distingue: aut querimus quātum ad directā actionez ꝛ idē per oīa qd supra ꝙ ꝑsona mea videat̃ apposita ad obligationem ꝛ ꝑsona illius ad solutionē. Aut querimus quātum ad vtilē actionē quā illi possum acquirere ꝛ tūc dicēdū est ecōuerso ꝙ siue precedit ꝑsona mea siue sequat̃ ꝑsona illius censet̃ apposita ad obligationem sibi acquirendā ꝛ ꝑsona mea ad solutionē vt est casus singularis in.l.caius.circa fi. Sed si habebā illā mulierē in potestate vt filiā pro qua dedi dotē ꝛ stipulatus fui reddi eā mihi aut illi vel ecōuerso tūc videor stipulatus ſm ordinē cōionis quā habui secum in actione de dote ꝛ sic mihi per prius si tempore soluti matrimonij sit in potestate mea quia tūc ego solus habeo exercitiū l3 actio sit cōis. Si vero tunc non sit in potestate mea ꝛ sic actio sit in ea cōsolidata tunc persona illius censetur apposita ad obligationē sibi acquirendam ꝛ etiā ad solutionē faciēdam. Ita singulariter determinat Bar.in.l.vxorem.§.testamento.de lega.iij.vbi omnino vide per eū alie gl. sunt disposite ideo videatis per vos.

2 ☞ Si stipulor a te decem quousq̈ viuā an videar stipulari quolibet anno: dari decem an semel tantum.

3 Si promittis mihi decem vsq̈ ad tres kalēdas vel vsq̈ ad finem istius anni: an tenearis nisi vsq̈ ad illas kalendas vel finem anni ꝛ postea non.

1 **Qui ita stipulatur.** † Tempus appositū causa finiēde obligationis vel aliud ius sui natura ꝑpetuū nō facit ipm vel ipsam finiri ipso iure sed ope exceptionis qd tribus probat exēplis. h.d.ꝛ est subtile ſm Bar. ¶ In tex.ibi quoad viuā dare spondes: hoc pōt intelligi duob⁹ modis.s.ꝙ det decē quolibet āno vel quolibet mense: ꝛ ita intelligit gl.ista vel ꝙ det decē semel tantum ꝛ ad illa danda sit obligatus quousq̈ viuat non post mortem: ꝛ vtroq̈ casu durat obligatio mero iure post mortez sed heredi meo obstat exceptio vt sequit̃ quia non potuimus mutare naturā obligationis q̄ est vt sit perpetua.vt.l.obligationum fere.§.placet.s.ti.j.

2 † Sed quid si in dubio stipulor a te decē quousq̈ viuam: an videor stipulari quolibet ano dare decē an semel tantū vt illa possim petere quousq̈ viuam ꝛ heres meus nō. dic ꝙ legatū sic factū presumeret̃ annuum[a].l.legatum.de annu.lega.sed stipulatio vel cōtractus qui nō sunt ita fauorabiles nō sic: sed decē tantū intelligitur semel soluenda ſm Pe.vt ibi no.Bar.in.d.l.legatū.qd est no.hic tenet idē sed dicit se dubitare: ꝛ ꝙ illa decē veniunt soluenda paulatim quolibet anno quousq̈ vixero arbitrio iudicis diuidēdo: de quo Ange.truffatur ꝛ merito quia cū sit incertū tempus vite mee nō posset cōgrue fieri diuisio de illis decē ꝛ deduceret̃ ad nihilū obligatio ꝓpter tam minutas prestationes dicendum est ergo ꝙ statim possum petere illa decem vt hic in ver.cōfestim: intelligendo istū tex.in hoc qd dicit gl.j.intellige qñ fuit actum expresse ꝙ dares quolibet anno vel mense alias decem tantū essent soluēda. ¶ † In text.ibi: quēadmodum: hic videt̃ casus mirabilis ꝙ si ꝓmittis mihi decem vsq̈ in tres kalēdas vel vsq̈ in finē istius anni: ꝙ istud tēpus censeatur appositum causa obligationis finiende: ꝛ sit sensus ꝙ non tenearis nisi vsq̈ ad illas kalendas vel finē anni: ꝛ postea nō: ꝛ sic possim agere quādocūq̈ ante kalendas vel finem anni ꝛ postea non obstat exceptio. Sed contra imo ecōuerso nō possum ante agere sed postea sic: quia tēpus videtur appositū causa differende solutionis vt.s.eo.qui hoc anno.ꝛ.l.qui ante kalendas.ꝛ.l.eū qui kalēdis.in fi.sed ibi fuerūt apposita alia verba hic dictio vsq̈ vel dictio quoad que videt̃ alterius nature: qd est singulare. Vel dic vt videt̃ sentire Bar.ꝙ iste tex.debet intelligi qñ constabat de intentione partiū ꝙ ad illū finem voluerunt apponere tēpus vt finiret̃ obligatio.al's in dubio censetur voluisse apponere solū vt differat̃ solutio ꝛ haberet locū contrarium nisi apponeret̃ super eo qd habet actū successiuū: vt sup obligatione annua: vt si ꝓmitteres decē annua vsq̈ ad decē ānos vel faceres mihi pactum de non petendo vsq̈ ad decē annos. Istis casibus illud tp̄s cēsetur causa finiende obligationis in primo casu vel exceptionis in scdō: ꝛ hoc magis placet: ꝛ adde qñ tempus apponit̃ cā finiende obligationis interrūpitur ꝑ solam interpellationē extraiudicialē qñ apponitur a contrahentibus vt est casus singularis cum gl.in.l.si mandato titij.§.ille.s.manda.secus qñ statuit̃ a lege.vt in.l.alienā.de vsuca. pro emp.ꝛ hoc diligenter not. Unde si vis mihi teneri vsq̈ ad decem annos ꝛ nō vltra si te interpello ꝙ soluas ꝛ non soluis teneris etiā vltra tene menti: ne sit in tua potestate facere ins meum finiri. ¶ In tex.ibi: sed exceptione pacti: ꝛ sic videtur ꝙ debitor necesse habeat opponere exceptionem alias cōdēnabitur licet iudici constet ex forma instrumenti ꝙ obligatio est finita: q2 noluit teneri nisi vsq̈ ad kalendas vel quousq̈ viueret ꝛ kalende sunt transacte vel stipulator mortuus est. Bart. tamē hic tenet contrariū hoc casu quādo ex forma instrumenti vel cōtractus apparet de exceptione: ꝛ sic cōstat iudici vt iudici. Unde pōt supplere de facto ꝛ id qd.s.dixi ꝓcederet quando non ex forma instrumenti vel cōtractus ꝓducti: q2 stipulatio fuit pura: ꝛ postea fuisset factū pactuz ꝙ post tale tempus non teneretur: nā tunc esset opponenda exceptio per partem: nec sufficeret ꝙ iudex haberet de hoc notitiā que non d3 supplere de facto in his que nō sunt nota vt iudici: ꝛ ita intelligit glo.que est in.l.si vnus.§.pac.q̄ incipit opponendo.s.de pac. ꝛ dicit Bart.nunc intelligis pacta incōtinenti apposita inesse cōtractui tu qui nūq̈ intellexisti: hec sunt verba sua q̄ semper alleg.ꝛ ista ꝓcedunt in exceptione ꝑpetua. Sed quid in tēporali: puta erit mihi obligatus ad diem certū: ꝛ sic ante diē non possum agere: sed postea sic vt.l.qui hoc anno. Egi ante diem sed non opposuisti exceptionē quid d3 facere iudex: hic est casus in quo ante diem nō sit nata actio ꝙ qñ sit dic vt no.Bar. vt.j.eo.ita stipulatus d3 te absoluere q2 male ꝛ nulliter egi añ diem sed postea adueniēte die iterū agere potero: ꝛ nō obstabat exceptio rei iudi.quia ago ex noua superueniente cā vt not. in.l.boue.§.sub cōditione.s.de edil.edi. Si vero erat casus in quo erat nata tunc licet si exceptionē opposuisses debuisset te absoluere quia male egi ante diem: ꝛ me cōdēnare in expensis vt insti.de act.§.plus.ꝛ.l.j.in fi.qñ dies vsusfru.leg.ce.ex quo tamen non opposuisti nec te absoluet nec te simpliciter condēnabit: sed condēnabit ad dandum adueniente die per.l.qd si in diem.in prin.de peti.here.ꝛ per id quod not.Bar.in.l.exceptionem.C.de proba.ꝛ hic etiam sentit licet confuse loquatur ꝛ in hoc iudex supplebit: quia sibi constat vt iudici.quia ante diem fuit male actum: ꝛ ꝙ post diem erit omnino debendum: ideo seruat mediam viam.tene menti.

1 **Qui stipulatur ante.** † Declara istum text.vt dixi in.l.qante kalendas.s.eo.ꝛ tene scōm intellectū glo.in ver. Uel dic ſm Jo.ꝙ iste stipulationes nō differant etiam quātum ad diē kalendarū: quia neutro casu possum agere nisi illo die finito: quia ista verba ante kalendas intelliguntur.s.finitas: vt patet j.eo.stipulationes nō diuiduntur.§.si quis ita.ꝛ hoc quātum ad stipulatorē si queritur an agere poterit: sed quātum ad ꝓmissorem si sponte vult ante soluere bene differunt iste stipulationes: quia si ꝓmisisti ante kalendas potes idistincte vt.s. eo.stipulatio ista.§.inter cetera.sed si promisisti kalēdis distinguitur an illa dies fuit apposita fauore creditoris an debitoris vt ibi dixi: hic non sunt alia.

1 **Qui proprietatem.** † Qui h3 rē non plene pōt stipulari qd sibi deest.h.d. Certe videt̃ ꝙ ꝓpter id qd deest poterit etiā stipulari rē sicut potest sibi legari: ꝛ videt̃ legatū qd sibi deest: vt l.non quocūq̈.§.si ex bonis.ꝛ.l.tibi.in prin.de lega.j.ꝛ ita videtur stipulatus quod deest: ecce ergo.§.

2 ☞ Stipulatio secunda continens idem quod prima an nouet primam.ꝛ nu.4.

3 Si promisisti mihi fundum simpliciter plene pleno iure proprietatis ꝛ vsusfru.ꝛ postea tradas fundū detracto vsufructu: an liberaris in aliquo.

4 Due cause lucratiue non debent in eadē re concurrere.

1 **Si a te.** † Secunda stipulatio cōtinens minus q̄ prima etiam cū interuentu noue persone nō nouat primam: si non fuit expresse actū: ꝛ si plures sunt obligati ad diē ex diuersis causis lucratiuis vno soluente alter liberat̃. h.d.in effectu. Et primo ponit dictum vsq̈ ibi: quia. Scdō ponitur eius ratio.vsq̈ ibi.h.d.in effectu. Tertio soluitur noua questio.

2 ¶ † In tex.ibi stipulatio nō nouabit̃: quia scdā continet minus. Nam ꝛ idem esset si cōtineret tantūdem: vt colligit̃ s.eo.scire debemus.post princ.nisi fuisset actū expresse qd nouaret̃: vt.j.e.q vsumfru.in fi.valet tñ stipulatio scdā ꝓpter interuentum noue persone: vt p3 in fi.in ver.liberabitur q2 si nō valeret per stipulationē factam a te nō liberaret̃ q2 nō teneret cuius contrarium ibi d̄: ꝛ hoc nota ꝓ intellectu.l.qui his.s.eo.l.q vsumfructū.ver.contra.j.eo.in quibus d̄ ꝙ non v3 scdā stipulatio cōtinens idem vel minus q̄ prima: quia hoc verū qñ cū eadē persona facta est secus si cu3 diuersa vt est casus hic licet primam nō nouet: sed quando cōtinet plus v3 ꝛ nouat primā etiam si cū eadē.vt.d.l.qui vsumfructum.in prin.ſm cōem intellectum: ꝛ hoc iure isto.hodie secus nisi sit expresse actu3 vt.l. fi.C.de

a ¶ Annuū. Vid Ludo.ro.singu. suis.fol.xi. vbi aliqua ponit.

fi.C.de noua.sed licet nõ fiat ipo iure bene fit ope exceptionis
vbicunqȝ olim fiebat ipso iure vt not.in.l.ij.ĵ.de noua.de iure
vero vetustissimo ante iura digestorũ fiebat si ꝯtinebat idẽ qȏ
prima cũ interuẽtu noue ꝑsone vt insti.qui.mo.tol.obliga.§.
preterea.de quibꝰ oibus vide Bar.ĵ.de preto.stipu.l.valeria-
3 nus.¶†In tex.ibi.qꝛ nec.forma istã rõnem si non debet plus
operari scȏa stipulatio ad tollendũ primã iure nouationis ꝙ
operet solutio ad tollendũ eã iure solutionis.Sed si ꝓmisisti
a mihi fundũ simpliciter pleno iure[a] ꝓprietatis ꝛ vsusfructus.ꝛ
postea tradideris fundum detracto vsufructu nõ liberaris in
aliquo quia nõ videris soluisse fundũ qui cõstat ex ꝓprietate
ꝛ vsufructu tradẽdo solã ꝓprietatem.ꝛ nõ obstante solutione
possum petere vsumfructũ nõ dico ꝓprietatẽ lȝ ab illa nõ sis
liberatus ergo ꝛ si alius promisit mihi eundẽ fundũ detracto
vsufructu:ista ꝓmissio non dȝ tollere tuam in aliquo iure no-
uationis ex quo tua solutio simili modo facta nõ tolleret eam
iure solutionis ꝛ tñ solutio potẽtioꝛ est ad tollendũ ꝙ scȏa sti-
pulatio vt insti.qui.mo.tol.obli.in ꝑn.¶Sed oppo.extra gl.
ꝛ imo videt ꝙ si soluis fundũ detracto vsufructu liberaris sal
tem a ꝓprietate qꝛ qui tenet ad fundũ vel ad aliã spẽm soluen
do partẽ liberat ab illa ꝑte vt.ĵ.de sol.l.si stipulatus.§.qui de-
cem.sed proprietas ꝛ vsusfructus dicũtur ꝑtes fundi ergo ꝛc.
Sol.ꝛ tene mẽti:ꝯriũ procedit qñ soluit pars in tota:quia tũc
tantaȝ vtilitatẽ affert illa pars respectu partis quãtam affert
totũ respectu totius.quia soluit ꝓprietas ꝛ vsusfructus nõ sic
qñ soluit pars integralis.quia ꝓprietas ꝛ vsusfructus dicunt
partes quotis.sed integrales ꝛ solutio solius ꝓprietatis nullã
quasi affert vtilitatẽ.ꝛ hoc voluit tex.cũ glo.in.l.si stipulatus
fuero.§.j.cum gl.fi.ĵ.e.qȏ no.ꝛ hoc fuit de mente huius litere:
alš ista ratio nõ esset sufficiẽs ad ꝓbandũ id qȏ iuriscõsultus
vult ꝓbare.¶Itẽ adhuc oppo.soluẽdo fundũ detracto vsu-
fructu non liberaris etiã a ꝓprietate debeo posse petere totũ
fundũ ratione vsusfructus vt.ĵ.de sol.l.etiã.ꝛ.ĵ.eo.l.iul.ſȝ tex.
hic dicit ꝙ petã solũ vsumfructũ in ver.sed adhuc glo.magna
in prin.fatet contrariũ.ꝛ exponit tex.dum dicit vsumfructum
i.fundũ occasione vsusfructus.vt illũ solum cõsequar non ꝓ-
prietatem cũ eam habeã licet ab ea nõ sit liberatus.sed hoc est
destruere tex.hic.ꝛ in.l.meuius.§.fundũ.de lega.ij.ꝛ ibi gl.te-
net cõtrariũ ꝙ non debeo petere nisi vsumfructũ:simile in.l.si
non sortẽ.§.fi.de cõdi.inde.Ad leges cõtrarias respõdetur ꝙ
loquuntur quãdo deficit ius cautionis q̃ debuit prestari.ꝛ nõ
fuit prestita que cautio cõcernebat totam rẽ ꝛ sic partem solu
tam.Unde nõ videbatur soluere ex quo nõ perfecte ꝛ cũ cau-
tione debita.vt.l.fi.ĩ fi.de ꝯdi.ob cau.hic vero deficiebat vsus-
fructus qui nõ concernit proprietatẽ.Unde ꝓprietas videtur
ꝑfecte soluta:vnde nõ põt peti.ꝛ si peteret fundus simpliciter
videt peti proprietas:petendus est ergo solus vsusfructus vt
4 hic.ꝛ in.d.§.fundũ.cũ ibi not.¶†In tex.ibi.liberabit ꝓpter
regulam de duabus causis lucratiuis que nõ debent concur-
rere in executione super eadẽ re:vt.l.omnes.š.tit.j.Sed si iste
stipulationes essent imposite ex causa onerosa vel saltẽ altera
ipsarũ tunc vno soluẽte alter nõ liberaretur.quia tenet ex cau
sis diuersis:vt in.l.is qui.š.tit.j.licet teneant ad eandẽ rẽ.Si
enim vendis mihi fundũ ꝛ titius similiter eundẽ fundũ ꝑ tra-
ditionem tuã non liberat titius quin poterit cõueniri ꝛ cõdẽ-
nari ad interesse facit.l.nõ est nouũ.de actio.emp.Pro decla-
ratione glo.que incipit petendo in ver.sed obstat.¶Oppo.ꝙ
fiat nouatio quia de iure veteri quãdo scȏa stipulatio cõtine-
bat idẽ qȏ prima ꝛ ĩteruenieba t noua ꝑsona fiebat nouatio vt
insti.quibus mo.tol.ob.§.preterea.Sed si promisisti mihi fun
dum simpliciter ꝛ sic proprietatẽ ꝛ vsumfructũ.Deinde titius
eũdẽ fundũ detracto vsufructu ꝛ sic ꝓprietatẽ solã in ista scȏa
stipulatione cõtinet idem qȏ in prima ergo deberet prima no
uari saltem in ꝓprietate.glo.ad fugiendũ istud cõtrariũ dicit
non esse verũ qȏ ista scȏa stipulatio cõtineat id qȏ prima quo
ad proprietatẽ:ꝛ sic nõ obstat contrarium qȏ loquitur quãdo
continet idẽ.Ad hoc autem probandum ꝙ non contineat idẽ
alia gl.que incipit:petendo in ver.sed respõdeo qui fictitie ni-
titur ꝓbare duobus modis.Primo quia qui ꝓmittit fundũ
promittit vnũ totum corporale sed ꝓprietas ꝛ vsusfructus di
cuntur incorporalia.ergo non possunt esse vere partes fundi.
Sed dicunt fictitie.Ergo scȏa stipulatio que non potest cõti-
nere nisi solã proprietatem cũ cõtineat ius incorporale ꝛ ꝑma
cõtineat rem corporalẽ dicitur cõtinere rem diuersam.Certe
istud esset verũ sumẽdo fundũ pro re corporali.sed interdum
sumitur pro quodã toto intellectuali.puta pro pleno dñio et
tunc ꝓprietas ꝛ vsusfructus sunt vere partes istius dñij.vt.l.
recte dicimus.de verbo.signi.nihil ergo valet ista ratio.Unde
gl.ibi quia qua ratione ꝛc.nitit probare alio modo satis exq-
sito.Nam si promisisti fundũ simpliciter:postea tradidisti fun-
dum detracto vsufructu non liberaris in aliquo vt dixi super
tex.ꝛ possum petere adhuc fundum:vt dixit glo.in princ.licet
non bene vt.š.dixi sed posito ꝙ non bene diceret.glo.arguit
hic si possum petere adhuc fundum simpliciter.ꝛ sic etiam ꝓ-
prietatem.Ista proprietas quã peto necesse est dicere ꝙ sit di-
uersa ab illa quã habeo.nam illam petere non possem.eodem
modo si stipuloꝛ ab illo fundnm detracto vsufructu videar sti
pulatus aliam proprietatem.Breuiter iste sunt truffe ꝛ fanta
sie.Et veritas est quia illa secunda continet idem quod prima
quo ad proprietatem:nec obstabit contrarium de.§.preterea.
quia loquitur de iure vetustissimo ante iura digestorum sed
de iure isto non sufficiebat ꝙ contineret idem etiam cum in-
teruentu noue persone.sed debebat continere plus ad hoc vt
fieret nouatio ꝛ hec est veritas.ꝛ remanent iste glo.declarate.
que sunt obscure.

2 ☞Si sequẽs stipulatio facta suꝑ eadẽ re est interposita aĩo
nouandi:ꝛ est pura tunc tollit mora cõmissa in prima.

3 Quid si non fuit interposita aĩo nouãdi vel fuit ĩterposita sub
cõditione ꝛ conditio pendeat.ꝛ quid si res fuit presens.

1 **Si hominem.** ¶†Stipulatio cõditionalis.
ꝛ aĩo nouandi interposita mo
ram precedentem nõ purgat.Item cũ incipit esse certũ scȏam
stipulationẽ animo nouandi interpositã cõmitti nõ posse sta-
tim potest agi ex prima q̃ sperabat nouari.Item perempta re
ante cõditionis euentũ stipulatio conditionalis etiam si cõdi
tio existat cõmitti nõ potest.Sed si res non est perempta.licet
actio que sperabat nouari perempta sit alia rõne bene potest
cõmitti scȏa stipulatio si eueniat cõditio licet non operet effe-
ctũ nouationis.h.d.iste.§.valde subtilis.ꝛ dicit Bar.ꝙ est hor
ribilis.ꝛ ꝙ vix videt posse de ipso extrahi sanus ĩtellectus ſȝ
salua pace satis clare apparet intellectus eius subtiliter spe-
culantibus.Nec est aliqua horribilitas licet sit subtilitas.Et
primo ponit vnũ in quo potest agi ex ꝑma stipulatione pura.
nõ ex secũda conditionali etiam si cõditio existat vsqȝ ibi.ac si
titio.Scȏo ponit alium casum cõtrarium ecõuerso.in quo nõ
potest agi ex prima.quia sublata per acceptilationeȝ.sed bene
potest agi ex scȏa si cõditio existat vsqȝ ibi.idcirco.Tertio po-
nit rationẽ diuersitatis inter primum casum ꝛ scȏm quare in
principio cõditionis euentus non facit posse agi ex secunda ꝛ
in scȏa sic.quia in prin.res nõ extabat tꝑe ꝯditionis euentus.
Unde poterat cõmitti in scȏa sic.licet non extaret obligatio ꝛ
actio ex prima ꝛ sic nõ poterit fieri nouatio tamen secũdus ꝓ-
missoꝛ obligatur.¶In tex.ibi.confestim cum titio agere po-
tero videbat cõtrarium duplici ratione.Prima quia seruus
ꝓmissus iam erat peremptus:ergo ad ipsum agi non potest.
scȏa.quia posito ꝙ nõ esset peremptus prima stipulatio licet
fuisset pura a prin.tamen propter secundã conditionalem fa-
ctam animo nouãdi redit.ꝛ est conditionalis.ꝛ ex ea agi non
potest.quia sperat nouari in cõditionis euentu:vt.š.si cer.pe.
l.pecuniã.sed ad primã respõdetur ꝙ res promissa perempta
fuit post morã promissoris:vt.š.dixi.ꝛ sic per interitum rei ꝓ-
missoꝛ non est liberatus quia mora ꝑpetuauit obligationẽ.vt
š.eo.si ex lega.ꝛ.l.qȏ te.si cer.pe.Sed ꝯ quia illa mora fuit pur
gata ꝑ sequentẽ stipulationẽ interpositã animo nouandi vt.l.
parui.de ꝯdi.fur.Sol.verũ esset si fuisset pura qꝛ statim abstu
lisset primã obligationẽ ergo ꝛ moram illi coherentẽ que sine
principali stare nõ potest sed hic fuit cõditionalis ꝛ cõditione
pendẽte prima obligatio nõ est sublata ergo nec mora hec est
ratio huius tex.Sed contra tertio ꝙ idẽ hoc casu posito ꝙ sit
ꝯditionalis vt.ĵ.de noua.l.quoties.§.illo.ꝟ.vnde marcellus.
qui de directo contrariatur huic tex.ꝛ de.l.qui decẽ.§.cũ mihi
stichum.in prin.ꝛ secundo casu.ĵ.de solu.de qua glo.opponit
ꝛ dicit in fi.illius.§.sed non bene.quia ille finis cõcordat cum
isto tex.ꝛ primus ꝛ secũdus contrariant.suꝑ cõtrario istarum
legum.glo.magna multũ laborauit ꝛ posuit in effectu sex so-
lutiones que licet sint bone in se.vera tñ solutio ẜm Ja.ȏ are.
ꝛ Rapha.colligit ex fi.illius.§.cum mihi.ꝛ iste text.intelligat
ẜm distinctionem illius.§.Si tamen tempoꝛe secunde stipula
tionis conditionalis res non erat presens.ꝛ sic mora non po-
test dici purgata ratione ficte obligationis que cum vere non
potuisset fieri non fingitur fuisse facta nec etiam fuit sublata
iure nouationis quia nouatio adhuc non erat facta pendente
cõditione vt.š.dixi.Si vero res fuisset presens tũc fuisset mo-
ra purgata virtute tacite obligationis nõ virtute nouationis
sicut quãdo stipualtio secũda fuisset interposita nõ animo no
uandi.quo casu siue esset cõditionalis siue pura nõ purgaret
morã nisi res fuisset presens ꝛ isto casu loquunt leges contra-
rie.Sed qñ est interposita animo nouandi tunc distinguit an
esset pura.an conditionalis vt dixi in.l.scire debemus.§.fi.š.
eo.ad secundam obiectionẽ.de.l.pecuniam.si certum peta.re-

a ¶Pleno iure. Adde ꝙ hoc ꝟ-
bũ ĩportat sub-
iectionẽ directã
ẜm Bal.in aut.
nec vsus.C.de sa
crosan.ec.Bar.
in.l.cẽturio.ꝟsi.
scȏo ꝑncipaliter
de vulg.ꝛ pupi.
Old.ꝯs.cclviij.
incipiẽ.ꝑsuppo
sita consuetudi-
ne ciuitatis Pa
risieñ.

spondetur qd ꝓcederet si seruus promissus viueret. nam tunc quia prima stipulatio speraꝛ nouari per scđam adueniente cōditione scđa nō potest agi ex prima. qꝛ videꝛ facta sub ꝫria cōditione. sed hic erat mortuus. ⁊ sic scđa non poterat cōmitti ⁊ per ꝯsequens nec prima speratur nouari. ⁊ ideo reuertitur ad primā naturam suā. ⁊ erat pura. ⁊ ideo ex ea potest agi. Unde nō sine mysterio textus ponit ꝙ decessit quasi dicat si nō decessisset agi nō posset ex ea. ex hoc sequitur ꝙ iste. ℣. nō potest itelligi ꝙ scđa stipulatio nō fuerit interposita animo nouandi qꝛ tunc poterit agi etiam viuente seruo cum nō speretur nouari cuius cōtrarium innuit a ꝫrio sensu. ¶ Ideo quarta solutio gl. que fuit Roge. nō est bona. Preterea tūc etiam si scđa esset pura non tolleretur mora nisi res fuisset pñs. ⁊ iste text. facit vim ꝙ erat cōditionalis: ergo fuit interposita animo nouādi. ¶ In tex. ibi obligari potest: videbatur cōtrariū duplici ratione. Prima quia ista scđa fuit iterposita animo nouādi. sed si primus promissor fuit liberatus ꝑ acceptilationē actio fuit ipso iure sublata: ergo ammodo ꝑ nouationē tolli non potest etiam si existat cōditio scđe: cum ergo secunda nō poterat operari effectū ad quem facta est videꝛ ꝙ euanescat. Itē scđo qñ plures sunt obligati ad eandem rē acceptilatio facta vni liberat alios. vt. l. iij. ℣. nūc de effectu. de libe. lega. Sed ad primā rñdetur ꝙ licet scđa fuerit facta ad finem tollēdi primā fuerit etiam facta ad finē obligandi scđm ꝓmissorē ⁊ vterqꝫ effectus est eque principalis. sed ergo primus nō poterit sequi ꝙ seqꝛ secūdus. Ad scđm rñdeꝛ ꝙ ꝓcederet qñ essent obligati insolidum ad eandem rē tanqꝫ duo rei debendi. sed si primus ⁊ scđs promissor nō poterāt dici duo rei debēdi. qꝛ nō cōcurrūt eodē tpe in obligatione eiusdē rei. Nā anteqꝫ existat cōditio secūde promissionis erat obligatus primus ⁊ nō secundus ea existēte veniebat obligatus secūdus ⁊ liberandus primus iure nouationis. Acceptilatio ergo facta primo non liberat scđm ab obligatione cōditionali ideo existente cōditione incipit obligari. ¶ In tex. ibi. desinūt esse res. in quā seius obligareꝛ. ⁊ sic non pōt obligari: lꝫ em existens cōditio retrotrahaꝛ ad tēpus ꝓmissionis quo tpe res extabat: lꝫ tūc est verū qñ etiā extat tpe ꝯditionis existentis qꝛ tūc posset de nouo. Ibi obligatio ergo pōt fingi retro ꝯcta qꝛ extrema sunt habilia. sed si tūc nō extat inhabilis est extremū a quo ideo non fingiꝛ retro ꝯcta. facit. l. qui balneū. ℣. titio prediū. q po. in pigno. ha. ⁊. l. si. cōia predi.

2 ¶ † Ultimo collige tres cōclusiones. Si qriꝛ an sequēs stipulatio facta sup eadē re tollat morā ꝯtā in ꝓcedēti stipulatione reiecta longa distinctione Bar. ⁊ etiā vbis Ang. q nō recte cōsiderauit. Prima cōclusio est ꝙ si sequēs stipulatio est iterposita aīo nouandi. ⁊ est pura ita ꝙ cōcurrant ista duo: tūc indistincte tolliꝛ mora cōmissa in prima viua rōne. qꝛ cum tollaꝛ prima obligatio ⁊ actio: non poterat remanere mora q̄ est accessoria quedā ⁊ hoc dico verū etiā si fuisset actū ꝙ non tollaꝛ qꝛ hoc possunt partes facere ꝙ remaneat illa accessio sine pñcipali: lꝫ Ang. sentiat hic ꝫrium. ⁊ non bene. ideo dico hoc verū siue secūda sit interposita cū eodē siue cū alio. ⁊ cū ille alius ꝓmiserit cōtemplatione debitoris siue creditoris. qꝛ vtrobiqꝫ subest eadem ratio. Itē siue mora fuerit cōtracta per interpellationē siue per factū promissoris qui rē debitam interemisset

3 vel letaliter vulnerasset. † Secūda cōclusio est ꝙ si alterū deficiat vel ꝙ sit interposita non aīo nouādi. vel nouandi animo tamē sub conditione ⁊ conditio pendeat non est sublata mora ꝓcedens nisi res tempore scđe stipulationis esset presens. que tunc tolliꝛ ⁊ videꝛ oblata tacite vt. l. qui decē. ℣. cū hic stichus. in fi. a cōtrario sensu. ⁊. de solu. sed si secūda esset purificata idē esset dicendū per omnia qđ in prima cōclusione. Tertia cōclusio est ꝙ si res fuit presens in aliquo de supradictis casibus licet regulariter mora purgetur: fallit tamē in tribus casibus. Primus quādo esset expresse actum cōtrarium ꝙ nō purgeꝛ vt hic in tertia solutione glo. q̄ sic debet intelligi. Nā in prima cōclusione non potest hoc habere locum. vt dixi. ⁊ in secūda si non fuisset res pñs non fuisset hoc necessarium. quia nō tolleretur etiam si nō fuisset expresse actum: oportet ergo necessario intelligere dictū Rogerij in casu predicto quando res erit pñs. ⁊ sic fuisset in mora purgata. si non fuisset expresse actū. ⁊ hoc no. quia bene possunt partes hoc facere ꝙ non tollatur iure tacite obligationis non sic qđ nō tollaꝛ iure nouationis. Scđo fallit qñ scđa promissio facta esset ab illo non contēplatione debitoris sed creditoris vt in prima solutione glo. dum dicit in. l. quoties. Scđs nomine primi promiserat ⁊c. Et illud idem repetit. ⁊ plenius ante finē in ver. rñdeo illud quādo ipe idē promisit ⁊c. qđ est singulare ⁊ doc. nō reprobāt imo videnꝛ hoc tenere ⁊ est magna limitatio ad ista iura. Tertio ⁊ vltimo

4 fallit si prima mora[a] fuisset ꝯcta per maleficium quia seruum promissum mortifere vulnerauit. nā licet ipso presente ipsum promiserit postea sub conditione non purgat moram precedentē ⁊ sic eo mortuo ex illo vulnere poterit cōueniri lꝫ secus si fuisset in mora ꝑ interpellationē tm̄ ⁊ hoc voluit vltima solutio quā ponit gl. in fi. que est singularis. ¶ Ultimo not. glo. in scđa solutione que vꝛ placere gl. cū eam defendat a duplici impugnatione. Et postea idē repetit in ver. itē op. ⁊ in ver. vel dic. ꝙ hic postea ꝙ licet pendente cōditione vel die nō poterit debitor in mora constitui per interpellationem vt. ꝫ. cū filius. ℣. fi. bene pōt cōstitui per factum suum si debitā rem interemit vel letaliter vulnerauit. Sed tunc oppo. fortiter si sic est sequiꝛ ꝙ adueniente postea conditione poterit cōueniri ex illa stipulatione. quia fuit perpetuata propter illam moram. ¶ Sed ꝫ. quia imo nō potest tanqꝫ illa fuerit extincta sed bene pōt conueniri actione de dolo. vt. l. fideiussor. ꝫ. de do. Solu. ⁊ tene mēti Bar. ⁊. eo. l. mora subtiliter soluit istud ꝫrium. dicens ꝙ ista glo. debet intelligi quādo per interitū rei purificabaꝛ obligatio nā hic prima stipulatio fuit originaliter pura ⁊ postea ꝓpter scđam reddita est cōditionalis quia speratur nouari per eam existente conditione secūde. si ergo primus promissor interemit rem secunda non potest cōmitti. ⁊ sic nec prima nouari: ideo recurritur ad suam pristinam naturam. ⁊ purificatur per interitum. ⁊ si originaliter fuisset conditionalis non purificaretur. ⁊ haberet locum cōtrarium qđ per interitum nō cōstitueretur in mora: nec ob hoc perpetuaretur ⁊ ageretur de dolo. tene menti quia subtilissima sunt ista.

[57]

1 Si quis si titius. ¶ † Obligatio ꝯditionalis trāsmittiꝛ ad heredes promissoris. h. d. certe etiā ad heredes stipulatoris. vt insti. eo. ℣. ex cōditionali. non sic in vltimis volūtatibus: vt. l. a testatore. de condi. ⁊ demon. ℣. ex parte honorati. sed ex parte grauati secus. quia idem qđ in contractibus vt per mortem grauati non extinguatur legatū conditionale vt l. publius. ℣. ⁊. de condi. ⁊ demon.

2 Iter ⁊ actus qualiter differant.

3 Si debes mihi centū ⁊ mādas alicui campsori ꝙ mihi soluat vel promittat pro te ⁊ ipse promisit: an sis liberatus a me. ⁊ sic an sit facta nouatio.

4 Quid si mandasti ꝙ mihi solueret ipse autem promisit ⁊ non soluit ⁊ erat debitor tuus an fiat nouatio.

[58]

1 Qui vsumfructū. ¶ † Scđa stipulatio cōtinens plus qꝫ pma valet ⁊ nouat primā etiā si nō fuisset expsse actum: si continet minus nō valet: nec primā nouat nisi fuerit expresse actum. h. d. fm verum intellectum ⁊ ad hoc allegatur ista. l. ⁊. l. si pupillus. ℣. fi. ⁊. de noua. ⁊ primo ponit qñ continet plus vsqꝫ ibi. ex ꝯtrario de quo ponit solū vnū exemplum. Scđo quādo continet minus de hoc ponit quatuor exēpla vsqꝫ ibi. nisi. Tertio limitat qđ dixerat in hoc scđo casu. nā ille ver. ad primū casum non refertur. ¶ In tex. ibi similis est ei: istud verbum similis facit pro differentia gl. que tenent ꝙ vsusfructus non sit vere pars fundi. nā si esset vere nō diceret similis qꝛ nullum simile est idem vt. l. qđ nerua. cū ibi no. ꝫ. depositi. sed tu dic vt dixi. ꝫ. eo. cū qui. ℣. penulti. ꝙ pōt dici pars fundi vere sumēdo fundum pro quodā toto intellectuali ⁊ diciꝛ pars dominij: vt. l. iiij. ꝫ. de vsufru. nec ob. l. recte dicimus. de verbo. sig. ꝙ nō est pars dominij nō rñdeo vt ibi no. in glo. Et aduertendum hic ꝙ nō dicit an ista stipulatio secūda que continet plus valet vel non nec etiā an nouet primā. Sed glo. ij. que incipit aduersarij. tenet ꝙ non valet nisi quatenus cōcurrit cum prima ⁊ hoc vltimum dicit propter. l. qui bis. Tu dic ꝙ imo valet in totum etiam in eo in quo nō concurrit nec ob. l. qui bis. quia loquiꝛ qñ nō cōtineret plus ⁊ ista glo. sentit ꝙ in. l. qui bis. scđa stipulatio nihil valeat licet ibi teneat contrarium. Item quātum ad nouationē gl. fi. tenet ꝙ nouat primā ⁊ illa videꝛ cōtrariari huic qꝛ si nouat imo valet in totum alias non tolleretur prima. ¶ In tex. ibi deinde ptes nec hic iurisconsultus declarat an ista secunda que continet minus valeat ⁊ an nouet primam sed illa eadem glo. que incipit aduersarij. ante fi. ibi dum dicit. valet tenet ꝙ non valet sicut nec in sequenti exemplo sicut de actu ⁊ itinere. vbi iurisconsultus dicit ꝙ in secunda nihil valet. ⁊ subdit ꝙ in vtroqꝫ est intelligendum ꝙ nihil valeat. scilꝫ quātum ad vtilitatem sed bene valet mero iure. ⁊ ex ea oritur actio. ⁊ idem dicit glo. sequens in fine ⁊ alia que incipit. quo ad vtilitatem et habuerunt respectum iste glo. ad illud quod no. glo. in dicta. l. qui bis. Tu dic quod ipso iure non valet. Nam si non valet quando continet tantūdem: vt dixi in dicta. l. qui bis. multominus quando continet minus. Si autem queritur an nouet primā glo. fi. ponit exemplum inter istum casum ⁊ sequētem. ⁊ vult ꝙ in illo casu quia vsusfructus est pars fundi saltem interpretatiue fiat nouatio quia

a ¶ Prima mora. Adde quot modis purgaꝛ mora debitoris vide ꝑ Pau. de ca. i. l. subtracto. sup gl. C. de fur. ⁊ ser. corrupto.

quia secūda continet idē q̄d prima saltē in vsufructu:secus in sequēti casu.quia iter nō est pars actus fm gl.nec vere nec interpretatiue.s3 est seruitus diuersa.vt.j.de nouatio.l.si pupillum.§.fi.⁊ nouatio non fit nisi scda cōtineat idē ⁊ ex eadem cā. Sed certe in pmo dicto ꝙ fiat nouatio qñ primo stipulor fundum postea vsumfructū.gl.loquitur 𝔷.l.eum qui.§.pe.vbi qñ cōtinet minus nō fit nouatio etiā cū interuentu noue persone multominus qñ ꝯtinet minus vt est casus in.l.scire debemus. circa prin.s.eo.nisi etiam qñ cōtinet tantūdem non fit.Illud autē q̄d gl.dicit poterat ꝓcedere de iure vetustissimo añ iura digestorum:vt dixi in.d.§.penul.p.§.ꝓterea.insti.quib.mo.tolli. obli.ideo gl.fi.i fi.videt postea se corrigere dū dicit †ꝙ iter nō est pars actus nec vere nec interpretatiue.ꝓcedit si consideret tanꝙ seruitus per se.Ñā fateor ꝙ sint diuerse seruitutes:[a] vt l.j.de serui.rusti.ꝑdio.sed si consideret tanꝙ cōmoditas actus dr pars integralis eius.Ñā actus est ius eundi ⁊ agēdi.i.iumētum oneratū ducēdi sed non pōt duci nisi ipse vadat.ergo act⁹ sine itinere esse nō pōt ex his duabus cōmoditatibus componit vnū totum q̄d dr actus sicut in ꝓprietate ⁊ vsufructu componit plenum dñium.In hoc tñ differt:qr ꝓprietas ⁊ vsufructus possunt ab inuicē separari:⁊ vnū esse penes aliū alter penes alterum:sed cōmoditas eūdi ꝑut inest actui nō separat a cōmoditate agēdi nec pōt vna esse penes vnū altera penes alterū.⁊ ꝓpter hoc gl.q̄ incipit aduersarij.dicit ꝙ est impossibile ꝙ iter sit pars qr partes recipiūt interdū separationē ad inuicē.⁊ interdū inseparabilitatē vt partes hoīs ⁊ ptes domus quarū separatio corrūperet subiectū.Sed separatio vsufructus a ꝓprietate nō corrumpit subiectū nec facit desinere esse dñium:imo adhuc dr esse dñium:⁊ potius penes ꝓprietariu3 ꝙ̄ vsufructuariu3.Unde ꝓprietarius recte dicere pōt ista res est in totū mea:licet vsufructus sit alieuus.⁊ hoc dicit.l.recte dicimus.nō sic pōt dicere fructuarius:vt.j.l.suos.de lega.iij. licet poterit dicere se habere dñium iurisċōsultus:vt.l.si vsufructus petat.⁊ no.in.l.naturaliter.de acqui.pos.¶†Ultimo quero de vtili q̄one que quotidie de facto ꝯtingit:debes mihi centū:mandans cuidā campsori[b] ꝙ mihi soluat vel ꝓmittat ꝑ te ipse ꝓmisit.Querit an sis liberatus a me:⁊ sic sit facta nouatio.Bar.in.l.singularis.si cer.pe.circa mediū tenuit ꝙ sic si secuta est ꝓmissio etiā de iure hodierno:secus si secuta nō esset ꝓmissio:sed solū mandatū:nec respondet ad.l.fi.C.de no.vbi videt esse casus in cōtrariū ꝙ etiā interuētu noue ꝑsone nō fit nouatio.si ergo post ꝓmissionē campsor efficeret cessans ⁊ fugitiuus nō possem ad te redire fm opinionem Bar.Ang.hic nō allegādo Bar.tenet 𝔷riū per hanc.l.quia ista scda ꝓmissio nō cōtinet plus ꝙ̄ prima:licet dicat de cōsuetudine seruari cōtrariū in quibusdā locis vt Florētie:sed melius allegasset illā l.fi.⁊ ꝑ isto dicto videt text.cū gl.singulari.in auť.de fide.circa fi.in ver.argentariorū.qui vult ꝙ qñ isti argentarij ꝓmittunt pro alio si in electione creditoris velit agere cōtra principalē vel cōtra argentariū etiā principali non excusso ꝓpter fidē q̄ adhibet talibus argētarijs seu campsorib⁹.licet 𝔷 alium fideiussorē nō poterit agi nisi excusso principali:ergo sequitur ꝙ principalis non fuit liberatus.Breuiter debes aduertere no. ꝙ aut ille campsor non habebat pecuniam tuam.⁊ sic nō erat tuus debitor ⁊ tunc non fit nouatio ⁊ illo casu debet intelligi ille.§.argentariorū.cū sua gl.que nō est alibi.Aut habebat pecuniā tuam ⁊ sic erat debitor tuus iussu tuo:tñ ꝓmisit ⁊ ꝓcedit dictū Bar.quia ista fuit quedā delegatio q̄ non dicit fieri nisi fiat de debitore iussu creditoris:vt not.in.l.mulier.§.quāuis.s.ad velleia.in glo.per quā delegationē tā olim iure isto ꝙ̄ etiam hodie fit nouatio:vt.l.si quis delegauerit.j.de noua. quā Bart.ibi dicit esse correctā per illam.l.fi.⁊ debet intelligi qñ alius nō debitor tuus se obligaret ꝑ te eque principaliter vel iussu tuo vel sine iussu:secus qñ erat debitor tuus.⁊ tanꝙ̄ debitor iussu tuo ꝓmisit mihi ⁊ hoc reperio Bal.tenuisse.licet Bar.nō faciat mentionē nec declaret:vt.s.dixi.C.de execu.rei iudi.l.ij.vbi omnino vide.⁊ etiam no.in.l.frustra.C.de nō nu. pecu.¶†Sed quid si mādasti ꝙ mihi solueret ipse autem ꝓmisit ⁊ nō soluit ⁊ erat debitor tuus an fiat nouatio.Idē Bar. videtur sentire.in.d.l.singularia.ꝙ sic ⁊ q̄d ille potuerit ꝓmittere:sed tu dic q̄d in preiudiciū tui vt ipse liberet a te non potuit hoc facere:vt est casus.j.de noua.l.si debitorem meū.⁊ in l.si stichū.in.§.fi.sed in fauorem tuū:vt tu liberaris a me bene potuit hoc facere si hoc fecit hoc animo:vt in.l.so.ad iudiciū. j.de solu.tamen ista nō est propria delegatio:quia per delegationē tu liberaris a me:⁊ ipse a te:⁊ icipit mihi obligari:ideo isto casu puto requiri ꝙ expresse agatur vt promittat animo te liberandi:al's nō libereris per illam.l.fi.C.de noua.Tene menti quia ista sunt quotidiana ⁊ male declarata ꝑ doctores ⁊ pluries videtur dubitari.

2 ☞Statutum ꝙ instrumēta mittantur executioni sicut sñia diffinitiua:an statim ꝙ quis obligat per instrumentnm dicat constitutus in mora si non precessit interpellatio.

1 **Quoties.** ¶†In estimatione q̄ fit officio iudicis mercēnarij habet respectus ad tempus:⁊ ad locū quo debuit fieri solutio ⁊ nō fuit facta.h.d.cū sequenti.⁊ intellige qñ postea tempore quo petitur vel alio loco in quo petitur res non tantum valebat q̄tum tēpore vel loco quo debuit solui.Ñā moro sus tenet quātiplurimi fuit a tpe more si estimatio decernit:⁊ ideo dānabitur in tanto pluri q̄tum tunc plus valet:vt.l.vinum.si cer.petat.⁊.l.in hac.de triti.in quibus plene examinabitur materia huius legis.¶In tex.ibi stipulatur.subaudi. ⁊ debitor soluit die statuta ⁊ sic fuit in mora.vñ inspicit q̄tum plus valebat illa die q̄ debuit soluere.¶In tex.ibi dies obligationis.hoc sine dubio potest referri ad id quod sibi dixerat ad diem certū cuius lapsus īterpellat.Sed dum dixit vel sub cōditione:ad diē incertum nō videtur ꝙ poterit referri:quia euentus cōditionis non interpellat:nec in mora constituit cū faciat oriri obligationem ⁊ actionem:⁊ eodē tempore non debet oriri obligatio ⁊ induci mora:vt in.l.q̄d dicimus.j.de sol. ⁊ sic non inspiciebat q̄tum plus valebat tempore cōditionis euenientis:sed q̄tum plus valuit tēpore quo fuit in mora cō
2 stitutus per interpellationem.†Sed quid si statutum dicat ꝙ instrumenta mittantur executioni sicut sentētia diffinitiua an statim ꝙ quis obligatur per instrumentum dicatur constitutus in mora.cum illud instrumentū habeat vim sententie per consequens etiam constitutionis per quā quis constituitur in mora si nō precesserit interpellatio.vide Bar.qui de hoc tangit in.l.eum qui.s.de iureiurando.

2 ☞Stipulatio per quam aufertur libera testādi facultas an firmetur iuramento.

Si q̄s instituit me herede.⁊ in testamēto dicat ꝙ vult ꝙ illud testm̄ sit irreuocabile ⁊ ꝙ in casu quo reuocet donat mihi oīa bona sua:an talis donatio valeat.

3 Donatio oīum bonorū presentium ⁊ futurorum an valeat.

1 6 **Stipulatio.** ¶†Non valet stipulatio per quā aufert libera testamenti factio etiam per indirectum h.d.⁊ semper allegatur.¶In tex.ibi si herede me nō feceris pōt intelligi q̄d promisisti me facere heredem:⁊ ista promissio aufert tibi directo liberā testamenti factionem.Itē ꝙ non ꝓmisisti.sed solum ꝓmisisti penam si nō feceris.⁊ sic incipit a precedenti conditione:⁊ ista aufert per indirectū quia timore ne incidas in penam induceris ad me instituendum cū forte velles
2 c potius alium instituere.¶†In textu ibi contra bonos mores[c] est:⁊ sic non firmatur iuramento vt in regula non est obligatorium.de regu.iur.li.vj.⁊ per istam.l.plura determinant. Primo determinat Bar.contra Dy.qui tenuit in.c.ꝙ semel. de regu.iur.ꝙ si instituit me heredem.⁊ in testamento dicis ꝙ vis ꝙ illud testamētū esset irreuocabile:⁊ ꝙ in casu in quo reuocet extunc dones mihi omnia bona tua quod illa donatio valet quia potest fieri in actu vtili mee voluntatis ⁊ nō vitiat testamētū vt no.in.l.heredes palam.§.fi.s.de testa.Bar.cōtra per hanc donationem aufertur tibi libera facultas reuocādi testamentū que debet esse libera sicut facultas cōficiendi testamentū:⁊ hoc etiam si nō esset facta de bonis presentibus ⁊ futuris quādo est facta sub turpi conditione si contingat te mutare testamentū:⁊ hoc cōsuluit Dy.licet in illo.c.notauerit cōtrarinm Bald.in.l.sancimus.circa fi.C.de testa.tenet istud dictum quando dixit si mutaret institutionem vniuersalem:nō sic si legatū particulare:vt si legas mihi fundum.Et in casu qr reuoces ipsum mihi dones quia per hoc non aufertur libera testamenti factio in alijs.⁊ licet Bal.alleget tamen reperitur Bart.idem tenuisse in quibusdā antiquis recollectis in.l.iubemus.in fine.C.de sacrosan.eccle.per illum tex.cum gl.⁊ ista est singularis limitatio.Ñam omnis vltima voluntas siue cōstat in instrumento siue in legādo videbatur ꝙ deberet esse libera vt.l.j.C.de sacrosan.eccle.in versi.liber sit stylus.¶Item per hanc.l.determinatur ꝙ si iurauerit non reuocare testamētum licet reuocet nō est periurus quia illud iuramētū ipsum non obligat ad id q̄d erat cōtra bonos mores licet Io.an.videatur tenere cōtrarium ꝙ valeat reuocatio tamen est periurus:vt in.d.c.ꝙ semel.de quo vide Bart.in.l.si quis cum filio.
3 de lega.iij.†Tertio determinatur ꝙ non valet donatio oīum bonorū presentium ⁊ futurorum quia per eam aufertur ꝑ indirectum libera facultas testandi cum nō est reperire qui velit esse heres sed si nō diceret futurorum valeret ꝙ posset alia acquirere nisi vt.s.dixi in prima questione quando fuisset facta sub turpi ꝯditione si reuocaret testamentū.Sed Ang.hic

a ¶Quod sint diuerse seruitutes. Adde Barth. cepolā veronensem.in tracta.de serui.

b ¶Mandās cuidam campsori. Adde gl.in auť.de fide instru.§.argētariorum. Bal.i.l.frustra. C.de non nume. pecu.

c ¶Cōtra bonos mores.adde q̄d boni mores ꝑferātur dignitati. vt est glo.in.l.ij. ff.de testi.⁊ quot modis q̄s dicat esse 𝔷 bonos mores.vide p Bal. i.l.pactū.in.pri. q.C.de col.

tenet cōtra Bar.imo ꝙ valet etiam si dicat futurorū:quia poterit alia acquirere vt non veniat in donatione vt si sibi relinquerentur bona vel donarent̄ cum hac cōditione ꝙ donatori non acquirat̄:vt in aut̄.excipitur.C.de bo.que libe.tamē quia istud raro cōtingit.tutius est sequi opi.Bar.quam cōiter vidi teneri nisi aliqua sibi ꝯseruauerit velut vsumfructū ⁊ fructus percepti non caderent in donatione quia reseruādo vsumfructum videt̄ seruasse fructus qui ex eo pcipient̄ ⁊ de illis poterit testari nisi forte essent ita tenues ꝙ vix sufficerent ad vitā. Non sunt alia cetera vide per Bar.⁊ Bal.plenius in.l.fi.C.de pac.circa materiam huius legis.

2 ☞Monachus vnius monasterij qui detinet̄ per aliud monasterium:cui acquirat.

1 Seruus. ¶†Sed an eodē modo obligent dominū inuitū.dic ꝙ sic de peculio si habet al's secus vt in toto titulo de peculio. ¶Itē pone ꝙ dominus nō possidebat seruū sed alius an in stipulādo vel aliter ꝯhendo acquirat dn̄o.dic ꝙ sic qn̄ nominatim in psonā dn̄i.Idē si nō nominatim si tn̄ extra rem bonefidei possessoris vel operā suam:vt.s.de acq.re.do.l.homo liber.§.fi.⁊.l.arboribus.§.de illo.s.de vsufru.⁊ qn̄ no.j.de stipula.seruo.l.si cōis seruus.circa fi.ti.per gl.⁊ Bar.q dicit.† Inducunt ad qōnem 2 de monachoª vnius monasterij qui detinet̄ per aliud monasterīū cui acquirat possessionē tamen dn̄o nō acqrit nec acqsita per eū detinetur.ex quo ab alio possidetur:imo etiā si non possideret̄ sed esset fugitiuus ⁊ sic ciuiliter possideret̄ p dn̄m: vt in.l.j.§.per seruum qui in fuga.de acqui.pos.

a ¶Ad questionē ð monacho.ad.de Ange.consi.cc.xxiiij.incip.cā talis est Jac.de vbercellis.Cal. cōsi.xxiij.⁊ cōsil. xxvij.in tit.ð re. Bar.cōsi.xx.ici. vbi Christus.in iij.volumine.

1 Si ita quis. ¶†Ad veritatē alternatiueᵇ sufficit alterā partē esse veram ⁊ stipulatio semel cōmissa ad penā amplius nō committit̄.h.d.secus si ad interesse:vt in legibus allegatis in glo. pro ꝯtrarijs:sed dic vt.j.eo.si sic similiter ⁊ ad penā si hoc esset expresse actū ꝙ toties cōmittatur quoties ꝯ factū fuerit:vt.l.si duo.in fi.cum ibi no.de arbi. ¶In tex.ibi:al's prius.Istū tex. aliter allegat Bal.satis pulchre ꝙ ex duabꝰ causis ad idē vel eundē finem cōcurrentibus celerior cōsumit effectum:vt ipse no.in.l.j.de seruis fugi.Et loquit̄ hic in alternatiua cōtinente facta affirmatiua.si vero facta negatiua tunc reqrit ꝯcursum vtriusꝙ vt in.l.si is qui ducēta.§.si ita.de rebus dubijs.⁊.l.lucius.de heredibus instituendis.

b ¶Ad veritatem alternatiue.Ad de Sozi.cōsi.lij. ici.vt verā testatoris intentionē in.j.volu.

2 ☞Illa verba ex nunc ꝓut ex tunc ⁊ ex tunc ꝓut ex nunc que per notarios apponuntur in instrumētis quid importent.

1 Huiusmodi. ¶†Potest expsse agi inter partes ꝙ adueniēte cōditione retro debeat̄ ⁊ pro tēpore preterito ac si stipulatio fuisset pure interposita.h.d. ¶In tex.ibi dena.id est decē:sed proprie loquendo dena.significat bis decem:sed dic quod no. Bar.s.eo.stipulatio ista.§.eum qui ita. ¶In tex.ibi non īmerito dubitat̄ imo videtur quod frustra dubitatum fuit ꝙ conditio casualis in cōtractibus retrotrahat̄ ad diē cōtractus ac perinde habetur ac si cōtractus fuisset pure celebratus ab ipō prīn.etiam si fuerit expresse actum:vt.l.potior.⁊.l.qui balneū. qui po.in pig̃.ha.sed certe illud procedit in stipulatione simplici non annua.quo casu nō grauatur ꝓmissor ꝙ cōditio retrotrahat̄.sed efficit̄ ꝯditio stipulatoris melior respectu illoꝝ qui postea ꝯhunt cum eodem ꝓmissore:vt in dictis legibꝰ hic loquit̄ in stipulatione annua in qua grauat̄ ꝓmissor si habet soluere ꝑ tpe preterito ante conditionis existentiā.nam tunc vere nō fuit debitū:licet existens cōditio fingat fuisse debitum hec fictio videbatur nō debere grauare debitorem vt pro illo tpe ille habeat soluere ⁊ in hoc forte erat dubitatio.† Not.istā 2 l.pro verbis que apponūtur per notarios qō promisit ex nūc prout ex tunc:⁊ ex tunc prout ex nunc.

2 ☞Si dico promittis mihi hunc bouem cum sit asinus:⁊ tu dicis promitto hunc equū referēdo te ad idem corpus qō ista varietas non noceat.

1 Que extrinsecus. ¶†Supfluitas verborū stipulationē non vitiat si adsunt verba necessaria nec etiā diuersitas inter interrogationē ⁊ responsionē si in effectu idē important.h.d. ¶Oppo.contra primū dictū quia actus extraneus vitiat stipulationē:vt.j.eodem continuus.in prin.Sol.illud quando contingit in facto vel etiam in verbis si haberent impedire contextum verborum stipulationis vt si dico ꝓmittis mihi decem:tu respondes dimittamus pro nūc vis mihi vendere talem rē:⁊ ego respondeo sic:⁊ facimus venditionem:postea respondeo:promitto.crederem ꝙ vitiaretur stipulatio:quia non fuit contextus verborum inter interrogationē ⁊ responsionem hic vero sic:⁊ idem in testamētis in casu 2 quem tetigi.s.eo.stipulatio hoc modo. ¶†Cōtra scōm dictū oppo.quia varietas in nominibus appellatiuis vitiat vt in.l. si quis in fundi vocabulo.de lega.j.sed illud qn̄ significāt res diuersas hic non:quia tantū valent aurei valoris tot librarū ꝗtū tot libre cū pecunia recipiat inter se functionē.Unde vulgariter dicitur tantū valēt duo solidi ꝗtū.xxiiij.denarij.vna tamen glo.que est hic:⁊ que semper allegat̄ dicit ꝙ etiā significarent rē diuersam:si autē constat de corpore per demonstrationē factā ad oculum:vt si dico ꝓmittis mihi hūc bouē cum sit asinus:⁊ tu dicis ꝓmitto hunc equum referēdo te ad idem corpus.ista varietas nō noceret:licet sit in nominibus appellatiuis:qō no.ad declarationē.l.si qs in fundi.Itē si constaret de corpore ex cōuentione expssa facta inter partes:quia si egimus īter nos ꝙ cū nominauero bouē sensero de equo:vt not. in.d.l.si quis in fundi.⁊ ꝙ cū nominaueris asinū sensero similiter de equo:vt ibi loquit̄ ergo illa lex quādo alter per coniecturas posset constare:cū quia egimus ꝙ mitteres mihi equū ⁊ incōtinenti reperitur instrumentū factū de boue.nam verisimile est ꝙ fuerit erratū.tamen iste error non prodest ad cōseruandū stipulationē imo eam vitiat:secus si esset in nomine ꝓprio tantum:vt in illa.l.in prin.

1 Si minor. ¶†Quod quis non pōt facere ꝑ se nec per aliū.h.d.ſm vnū intellectum gl.tamen non est verum simpliciter:sed dic vt plene not.in.l.ij.§.j.j.de admini.rerum ad ciui.perti.dic ergo aliter ꝙ sicut minor.xx.annis nō potest manumittere seruum proprium:nisi causa cognita coram iudice:vt in tit.de manu. vindi.Ita non potest cōsentire vel stipulari vt seruus sibi debitus manumittat̄:licet adhuc non sit proprius:quia videtur esse cum sit futurus ⁊ hoc no.ad intellectū tit.de rebus vt sicut minor sine decreto iudicis nō potest alienare rem suā immobilem ita nec rem immobilē sibi debitā actione personali licet anteꝗ tradatur non sit sua.facit qō no.in.l.j.C.si aduer.trāsac. hic non sunt alia.

1 Illa stipulatio. ¶†Stipulatio pretoria non vitiat̄:licet nō cōtineat factum promissoris.hoc dicit.facit.j.eo.quoties quis casus est iste.dubiū faciebat hic.l.v.§.stipulatio.s. eo.quia in stipulatione debet quis promittere se aliquid daturum vel facturum:sed hic neutrum promittebat:sed impersonaliter ꝙ res pupilli salua erit:sed subintelligitur se facturū ⁊ curaturum ꝙ erit salua:sicut si ꝓmittit hominem sisti in iudicio:vt in dicta.l.quoties quis.⁊ hoc quia est pretoria.al's nō semper esset hoc verum.

2 ☞Promittens facere ꝙ habeam decem an teneat̄ dare.

1 Eum qui decem. ¶†Qui ꝓmittit curare ꝙ habeā decē non potest cōueniri vt decē det:qꝛ liberat̄ dādo idoneū ꝓmissorē.h.d.gl.

2 ¶†Opp.de.l.si heres iussu.de lega.j.Sol.si ꝓmitteres facere ꝙ habeo decē non videris hoc fecisse nisi des vt in contrario: secus cū promittis curare:⁊ hoc qn̄ ista verba non referuntur ad certam ⁊ determinatā personā:al's idem importat vnū qō aliud:vt si ꝓmitteres curare ꝙ titius mihi dabit.nam tātum importat ꝗtum promitteres facere ꝙ titius dabit ⁊ ideo notarij dicunt ꝓmittit se facturum:⁊ curaturū apponendo vtraꝙ verba ſm doctores:⁊ hic in prima glo.

1 Si penam. ¶†Stipulatio dandi qn̄ datio nō est simplex nec ꝑpetua: sed reuocabilis dr̄ potius stipulatio faciendi ⁊ ideo si non detur cōmittit̄ ad interesse qō est incertū:nisi sit apposita certa pena.h.d.⁊ no.istam.l. ¶Opp.mutuū est qn̄ fit de tuo meū:vt.l.ij.§.appellata.si cer.peta.si ergo promittis mihi mutuare cētū videris ꝓmittere dare.sed stipulatio dādi non cōmittit̄ ad interesse si non det̄ sed pcise ad dandū.vt.j.eo. vbi autē non apparet.in fi.⁊ hic dr̄ ꝯriū.in fi.gl.super ver.iuncta.dicit ꝙ hic non ꝓmisit mutuare.sed tradere.⁊ ꝙ liberaret̄ tradendo pecuniā alienam:⁊ sic continet factū.argu.s.eo.si rē tradi.hoc nō placet doc.quia idem est tradere qō mutuare.dic ergo ꝙ ꝯriū loquit̄ in stipulatione dandi simpliciter cōtinētis dationē irreuocabilē.hic nō est simplex.sed cōtinet dationem ad tempus ⁊ irreuocabilē.Unde nō interest mea in tota quātitate sicut in precedēti interest cū habeā ipm̄ reddere.sed interesse potest per aliā causam:qꝛ soluā creditori meo ⁊ euitabo penā vel venditionē pignorū.⁊ interesse potest esse minus ꝗ centū:⁊ ad hoc cōmittit̄.Sed contra quia istud est interesse extrinsecū cuius nō debet haberi ratio vt.l.si sterilis.§.cū per venditionem.de actio.empti.Sed dic ꝙ istud est verum nisi posset cadere intrinsecū:vt in rebus estimabilibus puta vino vel frumēto quorū pretia variant̄ ex tempore.Unde in eis nō habetur cōsideratio nisi de pretio crescente ⁊ decrescēte qō dicitur īteresse intrinsecū vt in cōtrario.Nos loquimur in pecunia cuius

nia cuius estimatio semꝑ est vniformis. Unde cadit interesse intrinsecum: ideo venit intrinsecum: vt hic in tex. ⁊ glo. j. eo. liber homo. §. fi. ⁊ ibi no. hic non sunt alia.

1 **Si homo mortuus.** ¶ † Stipulatio penalis non cõmittit̃ si principalis stipulatio continebat aliqd̃ impossibile a principio vel ex postfacto nõ interueniẽte culpa vel mora ꝓmissoris. h. d. ¶ Oppo. s. eo. in illa stipulatione si kalendis. vbi cõmittit̃ lz mortuus sit qui dari debebat gl. videt̃ dicere ꝙ hic erat mortuus tpe stipulationis: ibi post. ⁊ isto vltimo casu dicit esse distinguẽdũ inter iudicia ⁊ Jctus. Tu dic verius ꝙ illa lex loquit̃ qñ stipulatio penalis incipit a p̃cedẽti cõditione vt si stichũ nõ dederis dabis mihi centum q̃ cõmittit̃ ex solo euẽtu cõditionis non rõne more. Idem siue erat tpe stipulationis siue post etiã sine mora vel culpa cõmittitur: hic vero p̃cessit stipulatio de sistẽdo quo casu illa conditio si nõ steteris intelligit̃. i. si fueris in mora sistendi: siue ergo erat mortuus tpe stipulationis siue post nõ interueniente mora vel culpa. ista cõditio nõ potest desistere ꝙ sit in mora: ideo nõ cõmittitur tanꝙ apposita rei ĩpossibili ⁊ hoc quando difficultas supueniens ex postfacto contingit circa rem ꝓmissam. Si autẽ circa personã ꝓmissoris tunc nõ facit quominus stipulatio cõmittat̃ mero iure: sed obst. exceptio: vt. s. si qs cau. l. ij. §. si quis in iudicio. ⁊ adde que dicam ea. l. ad diem.

1 a **Mulier.** ¶ † Infans non potest stipulari.[a] h. d. dic vt. s. eo. l. j. in prin. Casus est iste. Nõ sunt alia. Sequitur. l. cũ quid. ⁊ hic non expedit aliqd scribere: ⁊ pretermitto pro nunc. l. stipulationes nõ diuidunt̃. ⁊ legetur. j. ⁊ hoc propter breue tempus: quia sumꝰ prope festiuitates natiuitatis domini.

1 **Interdum.** ¶ † Licet stipulatio ẽm sui formã sit pura: tñ interdũ hz tacitam cõditionẽ: ⁊ interdũ tacitam diem. h. d. in effectu vsqꝫ ad. §. fi. ¶ De primo ponit tria exempla vsqꝫ ad versic. sic qui carthagini ⁊c. que tendũt ad idẽ videlicet cum ꝓmittitur aliqd quod non est in rerum natura: sed esse speratur nam habet in se tacitã cõditionẽ si erit in rerũ natura. Aliud exẽplum ponit in ver. idez si operas: qꝛ si qs ꝓmittit operas certas vel incertas nõ cedit dies nisi stipulator declaret locum vbi vult operas certas p̃stari: vel si promisit incertas quousqꝫ stipulator declaret quas operas vult prestari ⁊ istud dicit̃ operas incidere. Aliud exẽplũ ponit in v. si seruus. qñ hereditarius stipulatus est heredi futuro nõ exp̃sso ꝓprio noĩe. Nã nõ acquirit hereditatem: quia non fuit ei stipulatus nec heredi futuro quousqꝫ sit adita hereditas: qꝛ ignorat̃ qs erit heres in omnibus predictis exemplis: nec obligatio nec actio nascit̃ anteꝙ dicte conditiones tacite existant. ita suspendit tacita conditio sicut expressa: vt habet̃ in. l. j. de cõditio. ⁊ demon. in tex. ⁊ gl. de die autẽ tacita q̃ inest ponit exẽplũ in ver. si quis qñ qs ꝓmisit dare certo loco. nam inest tempus ꝙ poterit ad locũ ꝑuenire ⁊ hoc casu nascit̃ ciuilis ⁊ naturalis ⁊ ante euentũ diei vt. s. e. centesimis. in prin. Sed an nascat̃ actio: dic vt in. l. ita stipulatus. j. eo. in secunda questione per Bar.

2 ☞ Post litis cõtestationem an vltra oblationẽ reqrat̃ consignatio ⁊ depositio vt debitor purget morã ⁊ euitet rei ꝑiculũ.

1 **Stichi promissor.** ¶ † Debitor offerẽdo debitũ purgat moraz ⁊ euitat rei periculum de quo tenebatur propter moram. h. d. Adde ⁊ tertiũ effectum quia cõstituit creditorẽ in mora: vt no. j. e. si seruo. §. sequitur. qꝛ vltima mora nocet ⁊ attenditur: vt. l. illud. de pericu. ⁊ cõmo. rei vẽdi. Casus est iste ⁊ primo loquit̃ in eo qui ꝓmisit certã speciez qui liberatur ipso iure si species ĩterierat ante morã vel post moram purgatam. postea de illo qui promisit certam quãtitatẽ qui liberatur ope exceptionis si quãtitas oblata pereat post obligationem: qꝛ non perit res debita cũ ibi ĩ obligatione quãtitatis vel generis nulla spẽs vel quãtitas certa sit in obligatione: ⁊ sic de rigore iuris non deberet liberari: quia genus perire non põt. vt in. l. incendiũ. C. si cer. peta. Sed liberatur de eqtate ne mora creditoris noceat debitori sed in primo casu perit res debita. Itẽ id qd̃ dixi de quãtitate ꝓcedit oblata deposita ⁊ cõsignata quia tũc esset liberatus statim etiã anteꝙ pecunia pereat vt ĩ. l. obligatione. C. de solu. Item si solũ oblata sed in iudicio. vt. l. si rem. §. fi. de pigno. actio. debet ergo intelligi iste tex. in fi. qñ extra iudiciũ: ⁊ quando non fuit deposita ⁊ consignata vt ꝓcedat dum dicit exceptio nocebit. Hic est vna glo. que cõiter per oẽs reprobat̃. Vult enim ꝙ iste text. dũ permittit debitori ꝙ offerat purgari morã debet limitari tribus modis vt in ea. Sed doct. dicũt ꝙ leges allegate in glo. loquuntur quando oblatio fit ad finẽ vt offerens liberet se a pena vel interesse qd̃ incurrit ꝓpter morã in obligationibus facti. Sed qñ offert ad hunc finẽ vt purget moram cõmissam in re debita ⁊ vt euitet periculum ĩteritus: tunc quãdocũqꝫ offerat etiã post litis cõtesta. debet audiri vt hic. ⁊ insti. de perpe. ⁊ tẽpo. act. §. fi. vbi patet ꝙ euitat iudiciũ: ⁊ debet absolui ab obseruatione iudicij: quia nõ cogitur litigare qui vult soluere. vt in. l. si reus paratus. s. de ꝓcura. licet leges allegate in gl. vnum petunt puta penam vel interesse ⁊ aliud offerũt. s. illud qd̃ erat promissum vt non condẽnetur ad penam vel ĩteresse. Sed si offertur id qd̃ petitur vt promisisti stichum vel centum ⁊ fuisti in mora postea peto eũdem stichũ vel centũ potest offerre quãdocũqꝫ ante sentẽtiam ⁊ euitat iudicium ẽm Pe. ⁊ alios antiquos docto. Ray. de forli. vt refert Bar. aliquo tempore fuit secutus hãc opi. postea mutauit ꝓpositum ⁊ adhesit glo. hic posite quia etiã hoc casu cum offert̃ id qd̃ petitur non admittit̃ simplex oblatio post litis contestationẽ nisi ad finem euitandi iudicium: sed quãtum ad finẽ purgandi moram ⁊ euitandi periculum post litis contestationem non sufficit sola oblatio per. l. sed si alia. s. de cõsti. pecu. Bart. aliquando impugnabat dictum Ray. magistri sui. Ray. habuit valde molestum: ⁊ respondebat ad rationes Barto. 2 † et postea Bar. volens defendere opinionẽ magistri sui ampliauit eã: ⁊ dixit ꝙ post litis contestationẽ non sufficiat sola oblatio. sed requiratur consignatio ⁊ depositio nõ solum quãtum ad purgationem more ⁊ euitationem periculi: sed quãtum ad euitandum iudicium per illam. l. sed si alia. ⁊ ita intelligit dictum suum qui videt̃ velle aliquid dicere vltra Ray. ⁊ nisi ita intelligatur nihil diceret vltra. mihi videtur ꝙ quãtũ ad euitandum iudiciuz sufficiat sola oblatio prout dicit Ray. ad qd̃ j. iudi. sol. ex iudicatum. Quãtum vero ad euitandum periculum dico ꝙ si res perit postꝙ fuit absolutus ab obseruatione iudicij liberat̃: licet non consignauerit nec deposuerit: sed dũtaxat obtulerit propter absolutionez que debet sibi prodesse. Sed si pereat anteꝙ absoluatur tenenda sit opi. Bar. ꝙ nõ liberatur per solam oblationem subaudi factam extra iudiciũ secus si in iudicio vel etiam extra si facta fuit cõsignatio ⁊ depositio per illam. l. sed si alia. Tene menti quia hec male declarantur per alios.

a ¶ Infans non potest stipulari. Adde Bar. i. l. j. ff. de noua.

2 ☞ Si stipulor fundum sine propria appellatione an valeat stipulatio.

3 Si stipulor modia centũ tritici empti ⁊ non dico de pretio an stipulatio dicatur continere certum.

Quid si stipulor cẽtũ modia tritici melioris ⁊ nõ dico optimi.

4 Omne comparatiuum retinet significatum positiui.

1 **Stipulationum.** ¶ † Stipulatio tunc dicitur certa quãdo continet aliquid certum in substantia qualitatis ⁊ quãtitatis: ⁊ quodcũqꝫ istoruz deficiat dicitur incerta. h. d. cum prin. l. seq. vsqꝫ ad. §. fundi. ⁊ ista inuestigatio est necessaria vt sciatur q̃ actio detur: quia quãdo cõtinet certũ dat̃ certi cõdictio: vt. l. certi condictio. in prin. si cer. peta. sed quãdo incertum datur actio ex stipulatu. eo. ti. l. si qs certũ. Item quia quãdo certum statim potest agi: sed qñ incertum differtur quousqꝫ certificatũ fuerit vt. s. l. proxi. in prin. ⁊ est aduertendũ ꝙ ista tria non semper requiruntur vt concurrant: sed solum cũ quis stipulatur quãtitatem consistentẽ pondere numero vel mensura vt vinũ oleũ vel frumentũ quando autem stipulatur speciem sufficiunt duo: quia sit certa in substantia ⁊ q̃litate: vt fundus est substãtia tusculanus ecce qualitatem non autẽ requiritur certificatio quãtitatis: quia quãtitas cõsistit a capite vsqꝫ ad pedẽ: quia videtur stipulatus totum ẽm Pe. ⁊ idem in habentibus quãdam determinatã formam a natura vt homo ecce substantia: stichus ecce qualitatem: nec expedit de quãtitate mẽtionem facere. Item cũ quis stipulatur pecuniam: ⁊ sic genus cõsistens numero sufficit expressio substantie vt aureos vel argenteos. ⁊ quãtitatis: puta decem nec expedit exprimere qualitatem: quia licet sint diuersarum qualitatum aurei: si tamen tantum valent aurei vnius qualitatis q̃tum alterius hoc sufficit: qꝛ inspicit̃ valor extrinsecus. Si autem aliqui plus valent ꝙ alij intellige actũ de minus valentibus: vt in. l. nũmis. de lega. iij. ⁊ ista fuerũt de mente glo. que est in. l. vbi autem. que incipit propter quod in ver. sed certe illud. licet inepte loquatur. 2 ¶ † Circa. l. sequẽ. quero ⁊ primo. An valeat stipulatio si stipulor fundũ sine ꝓpria appellatione. tex. hic innuit qd̃ sic dum dicit ꝙ stipulor incertũ: sed dic cõtra: vt in. l. cũ post. §. gener. de iur. dotium. ⁊. l. ita stipulatus. in prin. cum ibi no. j. eo. ⁊ ad istum tex. respondeo qd̃ stipulor idest volo stipulari incertum: sed nõ stipulor quia nõ valet. Vel dic quod stipulor de facto non de iure. Nam quedã certitudo vitiat stipulationẽ quãdo est omnimoda vt in casu isto quedã non vitiat qñ non est omnimoda: sed sufficit stipu-

5 lationē dici incertā: ꝛ hoc voluit gl. ĩ. ea. l. §. qui forte. ¶ † Itē quero qd si stipulor modios centū tritici empti. ꝛ nō dico quo ptio an dicat̃ continere certū. tex. hic innuit ꝙ nō. Ray. contra quia intelligit̃ de eo qḋ frequentat̃ in patria vbi venit fienda solutio idest de eo qḋ ibi nascit̃ vel si non nascitur vt Venetijs de his que cōsueuerunt ibi portari per mare. Sed Ang. videt̃ dicere ꝙ nō valeat stipulatio propter incertitudinem qḋ non placet. ¶ Itē q̃ro quid si stipulor centū modios tritici melioris ꝛ nō dico optimi. Respōdeo adhuc cōtinet incertū sicut si dixissem boni: quia sicut reperi triplex bonū: vnum qḋ est bonū: sed nō melius: ꝛ sic stat in significato positiui. Aliud qḋ bonum ꝛ melius: ꝛ sic cōparatiui. Aliud qḋ est bonū ꝛ optimū. ꝛ sic superlatiui: ꝛ ꝑpter hoc dicit̃ cōtinere incertū vt hic ita cū dixi meliores: quia reperit̃ melius qḋ nō est optimū ꝛ melius qḋ est optimū. Sed optimū nō distinguit̃ in plura: sed quare non ḋr continere certū etiam si simpliciter dixit tritici cū reus liberet̃ etiā soluendo de triticis: vt not. in. l. fideiussor. s̃. māda. Rn̄deo quia pōt soluere etiā bonū ꝛ melius ꝛ optimū: ꝛ forte sibi expediētius est ꝛ si est variabilis obligatio ex potestate debitoris. vnde reddit̃ incerta: vt. ĩ. eo. l. quicqd. ꝛ. §. q illud. ꝛ no. tex. ꝙ omne cōparatiuū retinet significatū positiui: ꝛ qḋ bono melius reperitur: ꝛ semper ad hoc allegatur.

a ¶ Quot stipulatiōes. Adde q̃re inuenta sit stipulatio. vide per Alex. de imo. s̃. in ista rub. ꝛ ibi Jason diffuse.

Ubi autem.

1 **Fundi.** ¶ † Stipulatio nō ḋr certa qn̄ ɔtinet aliqd qḋ est variabile ƒm rei naturā. h. d. vsꝗ ad. §. sed q vinū. Idē si est variabile ex ptāte debitoris: vt in. §. qcqd. ꝛ sic nō sufficiunt illa tria de quibus in. l. ꝑcedēti vt dicat̃ ɔtinere certum: imo requirunt̃ alia duo ꝙ id qḋ deducit̃ in stipulatione nō sit variabile ƒm sui naturam ex ptāte debitoris. Et de primo ponunt̃ hic duo exēpla cū stipulat̃ vsusfructus. nā cum finiat̃ morte ꝛ capitis dīminutione. qꝛ ḋr variabilis: qꝛ ignorat̃ q̄tū debeat durare. Itē stipulor ptēaretrusis vel fructus nascituros an nascent̃ ignoratur. ¶ In gl. q̃ incipit dicit deductis. hec vera. nā q stipulat̃ vsumfructū quātitatis q̃ vsu ɔsumit̃ cēset̃ stipulatus dn̄iū illius quātitatis sine quo nō pōt habere vsumfructū ꝛ sic est vsusfruct⁹ ipro prie: vt eo. ti. de vsufru. ea. rerū q̃ vsu cōsumū. l. ij. ¶ Sed qd si stipulat̃ dari certā quātitatē ḋr stipulatus certū: vt in. l. ꝑcedēti. hic vero poterat haberi vsusfructus sine dominio fundi.

2 ☞ Si quis corā notarijs ꝛ testib⁹ dicat ꝙ ipse testat̃ in oīb⁹ ꝛ per oīa prout cōtinetur in quadā schedula sua manu facta q̃ est penes talem religiosum an tale testamentum valeat.

1 **Sed qui vinum.** ¶ † Sufficit rē esse certaꝫ etiā p relationē ad aliud. h. d. cū. §. se. Dubitatio erat hic qꝛ debet esse certū ex ipsa ꝓmissione: vt in. l. ꝑcedēti. sed non sic hic certe si nō haberemus istū tex. p illam. l. dicendū esset cōtrarium: sed iuriscōsultus hic interpretat̃ vt videt̃ certū ex ipsa ꝓnuntiatione postꝗ refert̃ ad corpus qḋ est certū in rerū natura lꝫ nō penes nos vel licet nō specificet̃ exp̄sse ꝛ aduerte ꝙ in ver. qui vero. quidā dicebāt cōtrarium in casu q ibi ponit̃ vt ibi patet vsꝗ ad ver. Quis. sed ibi iurisconsultus illā opi. corrigit dicens ꝙ non videt rōnem diuersitatis inter casus positos in versi. illo. sed qui vinum et casus positos in sequenti. ꝛ inducit. Ange. istū tex. ꝙ cū in appellatione ab interlocutoria sint expresse cause grauaminum vt in cle. appellanti. de appella. satis videant̃ exprimi si appellans refert se ad acta: sed hoc non est verū qn̄ nulla fieret oīno certificatio vt si diceret appello ex causis grauaminū que cōprehēduntur ex actis: vel si diceret qꝛ grauasti me in exceptionibus per me positis: sed debes specificare quas exceptiones puta pacti vel p̄scriptiones ꝛ postea sufficit dicere vt apparet ex actis. Tu vide no. per Bal. de hoc passu ꝛ singulariter in. l. minoribus. C. de his qbus vt indignis. vbi dicit aliqua satis singularia. † Facit etiā ille tex. ad qōnem no. p Bar. in. l. si ita scripsero. de cōdi. ꝛ demō. de illo q dixit corā notarijs ꝛ testib⁹ ꝙ ipse testabat̃ in oībus: ꝛ per oīa prout continetur in quadā schedula sua manu facta q̃ est penes talē religiosum qḋ illud testm̄ valet: licet leges dicāt ꝙ saltē heredis institutio debeat specificari corā testibus vt eā audiant ꝛ intelligant vt in. l. heredes palā. de test. C. eo. l. iubemus. quia hoc pōt fieri explicite qḋ tantūdem valet: vt hic patet iuncta. l. precedenti.

2 ☞ In obligatione alternatiua si creditoris est electio nō hꝫ necesse formare libellum alternatiue sed potest alterum de alternatiuis petere.

1 **Quid quod.** ¶ † Quando stipulatio continet aliquid variabile ex ptāte debitoris dicitur continere incertū. h. d. cum. §. sequē. ꝛ ponit duo exempla. Unū quādo cōtinet factum nam est in potestate debitoris vel illud facere vel soluere estimationem eius: vt. s̃. co. in stipulationibus. in fi. Aliud est exēplū ĩ stipulatione alternatiua qn̄ ipsius promissoris est electio. naꝫ potest variare: vt ĩ. eo. l. eū q certarū. §. fi. † Not. in. §. qui illud. ꝙ in obligatione alternatiua si creditoris est electio non habet necesse formare libellū alternatiue: sed pōt alterum de alternatiuis petere: vt patet circa fi. dū dicit: cum ei liceat vel hominem tantū ꝛc. non sic quādo est electio debitoris: quia videt̃ petere plus ideo dꝫ libellum dictare alternatiue: vt instituta de actio. §. curare. ꝛ. l. iij. s̃. de eo quod certo loco.

2 ☞ Si aliqui cōtraxerunt inuicem societatē pro certo tpe cū pacto ꝙ ille qui administrabat societatem teneretur quolibet anno reddere rōnem lucri. an hoc pactum stipulatione vallatum dicatur continere plures stipulationes.

Qui sortem. ¶ † Pōt vna stipulatio continere certū ꝛ incertū respectu diuersaruꝫ rerū promissarū. h. d. ¶ In tex. ibi: qui sortē est stipulatus: scꝫ certā puta cētum: ꝛ dum dicit vsuras quascūꝗ potest intelligi duobus modis: vt in glo. ꝛ primo modo non valet stipulatio vsurarū ꝑpter omnimodā incertitudinem. Scḋo sic: quia pōt certificari. ¶ In text. quot sunt stipulationes[a] sed contra de. l. stichum. §. stipulatio. s̃. eo. Solu. ibi qn̄ stipulatio annua ꝛ menstrua non conferebat̃ in certū euentū futurum. quo casu est vnica pro omni tpe hic secus in casu quo non solueret̃ sors ꝛ istud erat incertū an ꝛ qn̄ solueret̃: ideo reddunt̃ stipulationes plures: ꝛ hoc voluit Bar. in. l. seruus meuꝫ ꝛ castrēsis peculij. de stipula. seruo. † ꝛ hoc anno īducebam in casu de facto cū plures cōtraxissent ad inuicē societatem pro certo tpe cum pacto ꝙ ille qui administrabat societatē quolibet anno deberet reddere rōnem lucri. An hoc pactum stipulatione vallatū dicatur continere plures stipulationes. an vnā pro omnibus annis qḋ erat necessarium scire ad sciēdum an per lapsum cuiuslibet anni esset ɔstitutus in mora: quia si sunt plures nō est cōstitutus cum tēpus apponatur causa multiplicāde obligationis: vt no. Bar. in. l. ita stipulatus. ĩ. eo. ꝛ certe cū cōferet̃ in futurum euentū: scꝫ si erit lucrū videtur esse plures: quia erat incertum an erit vel non: hic non sunt alia.

1 **Hec stipulatio.** ¶ † Stipulatio dandi nō est variabilis ex ptāte debitoris: qꝛ nō liberat̃ soluendo estimationē vel interesse: sed potest precise cōpelli ad dandum: ad hoc semper allegat̃ iste. §. ꝛ etiā ꝙ dari est accipiētis fieri. ¶ In tex. ibi certi esse quia nō est variabilis ex natura rei vel ptāte debitoris sicut stipulatio facti: vt. s̃. ea. l. §. qui ꝙ. ꝛ continet certitudinē. de qua in. l. precedēti. ¶ In text. ibi dn̄ium omnimodo efficiat̃ stipulatoris. Fallit in tribus casibus in quibus in obligationib⁹ dandi post moram succedit obligatio ad interesse. Primo qn̄ descēdit ex cōtractu innominato: vt. l. naturalis. §. j. de p̄scrip. ver. Scḋo qn̄ nō est de simplici ꝛ perpetua actione: sed de temporali: vt. s̃. e. si pena. Tertio cū quis stipulatur dari nō sibi: sed alteri quia potius reputatur stipulatio facti ꝛ si non detur agit̃ ad interesse: vt. ĩ. eo. liber homo. §. fin. ꝛ. s̃. eo. stipulatio ista. §. simpliciter. ꝛ. §. si quis insulam.

2 ☞ Si stipulor a te seruum quem elegerit titius facultas eligendi quā habet titius non transmittitur ad eius heredes cū non habeat actionem quā transmittat.

An transeat in cessionarium cui ceditur illa actio.

3 Si fui stipulatus aliquid fieri arbitrio meo. an facultas arbitrandi transeat in heredem meum.

1 **Si stipulatus.** ¶ † Facultas eligēdi collata in p̄sonā serui vel filijfamilias non acquirit̃ patri vel dn̄o: sed remanet apud eos: licet obli. ꝛ actio super qbus competit acquirat̃ bene tn̄ trāsmittit̃ ab heredes eius cui cōpetit sicut trāsmittit̃ ipsa obligatio ꝛ actio. h. d. ¶ In tex. ꝛ ideo dic mutat casum: quia supra qn̄ ego fui stipulatus hic qn̄ seruus meus vel filius meus quem ipse elegerit: ꝛ in primo casu locū habet qḋ ibi subijciet̃ in ver. in heredē. tn̄ in secundo qḋ ḋr hic. Sed oppo. ꝙ in p̄sonā serui nō possit cōferri hec electio: vt. ĩ. de verbo. sig. l. illa verba. Solu. hic loquit̃ in electione libere volūtatis q̃ dicit̃ potius esse facti ꝗ iuris: ibi in electione non libera: sed que confert̃ in arbitrū. ꝛ sic tanꝗ in bonū virū que dicit̃ potius iuris ꝗ facti. si ergo seruus stipulat̃ aliquid fieri arbitrio suo nō valet stipulatio per illam legem ƒm Bart. hic alij ꝯ quasi videat̃ collata in arbitriū boni viri subducta eius persona: vt in. l. j. de lega. ij. sed Bar. dicit nō valere: qꝛ in arbitriū incerte p̄sone p. l. si merces. s̃. loca. in prin. cuius opi. videt̃ verior non per suā rōnem: sed quia ipse non potest arbitrari: ꝛ ab eius p̄sona non est recedēdum siue noluit siue non possit: vt. s̃. co. si quis arbitratu. ¶ In glo. ij. in fi. ibi dic ergo hec est optima solutio per quam ostenditur ratio diuersitatis quare magis

magis trāsmittit ad heredē q̄ trāseat in patrē vel dominum q2 si ad heredes nō transmitteret cū sit mortuus ille cui cōpetebat ista facultas eligendi perderet: quia nō esset qui eligeret sed nō sic licet nō acqrat patri vel dn̄o: q2 supest psona filij vel serui qui possent eligere & interest debitorū vt ipsi eligant potius q̄ pater vel dn̄s: q2 possunt aliqn̄ eligere: ex quo sequit q̄ si serui essent mortui vel etiā exirent ptātem per emancipationem vel manumissionē: & sic pater vel dn̄s nō posset eos compellere ad eligendum posset ipse pater vel dn̄s eligere nec electio reddatur inutilis. & proba. in. l. si pāphilo. de opti. lega. Item sequit q̄ qua rōne transit in heredē transire pōt in legatarium cui etiā legata est illa actio pro qua competebat: vt. l. si sic. §. si quis ita. de lega. j. ¶ Sed opp. q̄ in heredē non trāseat argu. s. e. cū quis sibi. Solu. hic in electione q̄ competebat pro executione iuris transmissibilis in heredē. s. actionis quā habebat defunctus. Unde sicut actio trāsmittit ita & facultas eligendi. argu. optimū. ff. de sta. libe. l. serui qui heredē. Zrium loquitur in facultate facti que nō cōpetebat pro executione alicuius iuris transmissibilis ad heredē. † Unde si stipulor a te seruū quē elegerit titius facultas eligēdi quā habet titius nō transmitteretur ad eius heredes cum nō habeat actionē quā transmittat per illā. l. cum quis sibi. Sed an transeat in cessionariū cui cedit illa actio. dic fm doc. q̄ sic si fiat cessio ex cā necessaria: vt q2 capiatur illud nomē debitoris insolutum p creditorem sicut trāsit in heredē in quo dicit alienatio necessaria vt in. l. j. de fun. dota. Si vero cessio fiat ex cā voluntaria: tunc aut semel fuerat in alium trāsmissa: puta in heredē vel legatarium: & tūc est effecta trāsmissibilis etiā in cessionariū. ar. eius qd̄ dicit de mero imperio semel delegato p principē. vt not. in l. pater filiū. §. xv. de leg. iij. & facit. l. si cum ipsa. s. qd̄ me. cau. & hoc voluit Bar. in. d. l. si sic. §. si qs ita. licet hic non tangit: als in cessionarium nō transferret sola actione cessionis potest tn̄ spāliter sibi cōcedi facultas eligēdi: & cstitui pcurator ad hoc dūmodo detur mandatum de certa eligenda. nam p generale mandatū hoc fieri non posset: quia videt electa industria eligere debentis: ideo non pōt alteri cōmitti per. l. fi. §. j. s. de diuer. & tēpo. prescri. non sic in electione prelati ecclesiastici: nam pōt vnus de canonicis cōstituere pcuratorē ad eligendū illū qui sibi videbitur eligendus. vt in. c. si quis iusto. de elec. li. vj. q2 illud ius eligendi competit tibi a iure prescripto & sic ordinario: hic vero ex facto cōtrahentium. Unde non d3 fieri preiudicium debitori. l. sequit. §. sequitur. † Et quero quid si fui stipulatus aliquid fieri arbitrio meo. An facultas arbitrandi trāseat in heredē meū: vr̄ q̄ sic per hunc tex. Zrium dicit: quia hic loquit in facultate eligēdi q̄ est libera non submissa iuris regulis. & sic est facti potius q̄ iuris: sed hoc arbitrium iuris est: vt in. l. illa verba. de vbo. sig. & in eo nō recedit a persona si non arbitror: vt. s. e. l. si quis arbitratu. hic nō sunt alia.

¶ Uerbum oportet q̄ importet necessitatem.

Si quis iurat seruare statuta an teneatur seruare non solum psentia: sed etiam futura. & nu. 4.

Clausula non obstantibus qbuscūq3 statutis in rescripto apposita an intelligatur etiam de statutis futuris.

An ratione eius qd̄ debetur de presenti possit peti fieri cōdēnatio etiam pro futuris annis.

Cum stipulamur. † Uerba pn̄tis tpis ad futura non trahunt ad hoc allegat. & j. eo. si a colono. ¶ † In tex. ibi: dare facere oportet. no. q̄ istud verbum[a] importat necessitatem nimirū si non veniunt debita conditionalia vt in diem cum ad illa non poterit compelli. Idem tn̄ si apponitur aliud verbū de pn̄ti: vt tu promittis dare qd̄ mihi debes. nā intelligit debes simplr̄ & de pn̄ti per. l. si ita. de auro & argē. lega. quia cōditionalia vel in diem tu non debes cū effectu. Si vero esset verbum psentis tpis: sed si essent verba indefinita secus. ¶ Unde cōsuluit Jo. an. si testator grauat heredē suum q̄ soluat omnia debita titij tenet soluere etiā debita conditionalia vel in diem arg. in. l. si seruitus. de serui. v. pdio. † & si qs iurat seruare statuta tenet seruare non solū presentia: sed que fient in futurum: dūmodo sint licita & honesta: als secus: vt in. c. j. de iureiuran. lib. vj. nec obst. c. pe. eo. ti. in antiquis: q2 ibi erat verbum edita qd̄ est pteriti temporis. † & si in rescripto cōtinetur clausula nō obstantibus quibuscūq3 statutis intelligit etiā de futuris. No. Cy. & Bar. in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. de le. j. Sed cōtra q2 istud verbū debita: & istud verbū statuta vel statutis vident de preterito ergo multominus trahunt ad futura. Sol. non capiunt in vim participij puta debitus debita debitum: vel statutus statuta statutū: sed in vim nominis puta hoc statutū statuti: & hoc debitum debiti: & isto modo potest seruari hec opi. & inducuntur ad clausulā codicillarē si dicat si nō valet iure testamē ti &c. & tunc valebat: sed postea rumpitur natiuitate posthumi q̄ illa clausula nō operetur. dicat ergo si nō valet vel valebit. ¶ † In tex. ibi: nō vt in iudicijs etiā futuris: quia in iudicijs possunt deduci interdū etiā ea que nō debent de pn̄ti: sed sperant deberi in futurū fm vnā expositionē glo. & bonā regulariter cōtra: vt in. l. nō queadmodū. s. de iudi. Sed qn̄ est q̄ poterint deduci futura dic in obligationibus īdiuiduis quia ratione eius qd̄ de presenti pōt peti condēnatio etiā pro futuris annis siue descēdat ex vltima voluntate siue ex cōtu ne quolibet āno teneat de iure suo litigare: vt in. l. male agit. C. de prescrip. xxx. an. & hoc tenet gl. in. d. l. queadmodū. & Bar. s. l. pxi. §. pe. & hoc in obligatione principali: sed in accessoria vsurarū aut creditor exigit sortem. i. petit & tūc idem vt poterit petere condēnationem fieri ad sortē & vsuras futuri tpis quousq3 sortem soluerit vt in. l. j. C. de sen. q̄ sine cer. quāti. fm verum intellectum: licet glo. ibi multū vacillat aut non petit sortem & vult petere cōdēnationem fieri pro vsuris futuris & non d3 audiri cū sit in potestate sua impedire cursum vsurarū petendo & cōsequendo sortē & iste est casus in. l. j. §. j. s. de vsu. ¶ Quid antē de fructibus futuri temporis an poterit petere condēnari ad restōnem fundi & etiā fructuū pcipiendo2 post sn̄iam quousq3 fundū restituat. dic vt no. Bal. in aut. q̄ locum. C. si scdō nup. muli. potest etiā deduci in iudicio tps futurum vbi non cadit de presenti pfecta traditio vt in confessoria & negatoria in qb[9] prestat patientia que tractum futuri tēporis habet vt. l. harū. s. si serui. ven. Itē ratione delicti qd̄ est de psenti. vt si deleuisti chyrographū vel instr̄m meum continens debitum conditionale. nam licitum est de presenti: sed interesse meū est de futuro & ex primo oritur actio. l. aquili. quā de psenti possum intētare & petere condēnari ad interesse meū cum cōditio vel dies euenerit & fit cōdēnatio: sed differtur exactio vt in. l. l. aquiliana. si debitū. s. ad le. aqui. & aliquando fit exactio de presenti. l. locum. §. condēnatio. de tabu. exhiben.

¶ Paria sunt dicere pmitto tibi tale quid sub pena cētum & dicere si non soluero promitto centum.

Quid in pcepto iudicis si mandat aliqd fieri sub tali pena an videatur condēnare ad penam si non fiat.

Episcopus si mandat fieri aliquid sub pena excōicationis an ille sit excōmunicatus eoipso q̄ non facit.

Ad diem. † Per lapsum diei appositi ad solutionē cōmittit pena etiam Zhereditatē iacentē. h. d. ista singularis. l. que ad hoc semp allegat. ¶ † In text. ibi: sub pena allegat iste tex. q̄ paria sunt dicere pmitto tibi tale quid sub pena cētū: & dicere si nō soluero pmitto centū: quia illud verbū sub pena importat pmissionē pene. & de hoc est gl. in. l. rescripto. in. §. si pacto. s. de pactis. non sic in precepto iudicis si mādat aliquid fieri sub tali pena: nā videt condēnari ad penam si non fiat sed condēnari de cōdēnando. ideo l3 non fiat nō potest exigi pena: sed d3 citari ad dicendū causam quare non debeat ad penā cōdēnari: q2 forte habuit iustū impedimentū pter qd̄ penā euitaret. & hec habent in. l. iij. §. si ad diem. j. de re milita. & ibi per Bar. & per gl. in. l. j. de sagit. † que dicit idem si eps̄ mādat fieri aliqd sub pena excōicationis: quia nō est excōicatus eoipso q̄ non faciat: ideo cōsueuerūt addere qd̄ ex nūc put extūc pferimus in his scriptis: & tunc erit excōicatus. p quo vide in. c. relatū. de iure patro. & in. c. sicut. de simo. in glo. Simile ei q̄ hic dicitur habemus in pignore q2 paria sunt si reperit ī instr̄o q̄ talis mutuauit sub tali pignore: & q̄ mutuauit centum. & recipit tale pignus vel pro qbus fuit talis res pignorata: vt not. [a] per Bar. in. l. si fundū. de annuis lega. & in. l. codicillis. §. institutio. de lega. ij. ¶ In tex. ibi pecunia pmissa: & sic pena apposita dationi pecunie nō vr̄ apposita in fraudem vsurarū & pōt peti: sed dic de hoc: vt not. Cy. in. l. cum allegas. C. de vsuris. & Bar j. si stipulati sumus. ¶ In text. ibi mortuo pmissore. sub audi non soluta pecunia. ¶ In tex. ibi cōmittetur pena. Sed cōtra quia defectus non fuit in mora non soluit ante aduentū diei: vt. s. eo. cum filius. in fine nec hereditas iacēs videtur in mora constitui posse: quia nō posset cōstitui in vera mora per interpellationē: vt. l. is cui. §. cessatum. vt in pos. lega. ergo nec infinita per lapsum diei: & istud fiebat dubium. Est ergo dicendum q̄ ista pena cōmittit lapsu diei potius q̄ ratione more vel q̄ hic plus operat mora ficta: quia venit & descendit ex cōtractu defuncti q̄ possit operari mora vera: q2 illa non posset induci. Sed adhuc contra quia difficultas vel impossibilitas superueniens ex facto facit penam non cōmitti: vt. s. eodem. si homo mortuus. Sol. ibi quādo accidit in re pmissa. hic vero in psona pmissoris. Sed contra q̄ idē sit in psona eius. vt in. l. si vehenda. §. idem iuris. ad legem rhod. de iactu. & in. l. ij. §. si qs in iudicio. s. si quis cautio. vbi dicit q̄ licet cōmittatur de ri-

[a] ¶ Istud verbū. Adde Bar. in. l. celsus. ff. de vsu. ca. & p Bal. in. l. iudicia. C. de rei vendi.

non differentiaz interp... aporte vel a iudice

gore ob.exceptio quedam vt refert gl.hoc fatentur:⁊ limitant istã legẽ ꝑ illa iura q̃ gl.reprobat ⁊ bñ.Nec obstant illa iura q̃ loquunẽ in obligationibus facti in quibus difficultas supueniẽs magis excusat debitorẽ hic in obligatione dãdi ẜm Dy. ꝙ etiã Bar.sentit in.l.qđ te.si cer.pe.⁊ in.l.continuus.§.illud.ĩ.eo.dixit tñ Dy.in.c.cũ quis in ius.de regu.iur.li.vj.ꝙ lꝫ nõ detur exceptio mero iure cõpetit tñ heredi postea adeũti restitutio in integrũ ex clausula si qua mihi iusta causa:[a] qđ etiam tenet Bar.hic.Sed ista fuit antiqua qđ quã refert Spec.in ti.de loca.§.nũc vero aliqua.versi.xix.⁊ ver.seq.⁊ ibi refert opi.cõtrariã ꝙ nõ deẽ restitutio nisi dies fuerit elapsus post aditã hereditatẽ ⁊ herede ignorante:quia tũc cõmittiẽ ꝯ ipm heredẽ qui ꝑpter suã ignorãtiã iustã potest restõnẽ implorare vt etiã dixi in simili casu qñ heres eẽt pupillus vel minor ⁊ ignorãs ŝ.eo.cũ filius.§.in hac.secus si hereditate iacẽte q̃ representat ꝑsonã defuncti:⁊ sic videẽ cõmitti ꝯ defunctũ cui non competeret restitutio in integrũ si tenebaẽ ex sua ꝓmissione sed bñ potuisset cõpetere si tenebaẽ ex facto eius cui successit ⁊ tunc etiã si libereẽ iacẽte hereditate competeret.⁊ vide ibi pulchras rationes:licet Bar.⁊ alij nõ allegent.ℭVltimo opp.de.l.pecuniã.in fi.ŝ.de vsu.Sol.ibi est casus ecõuerso qñ decessit creditor añ diẽ ⁊ postea dies eueniat hereditate iacẽte.tũc nõ committiẽ ꝯ debitorẽ q nõ habuit cui solueret qđ intelligẽ sane si fecit debitũ suum offerendo corã publicis ꝑsonis ⁊ ꝓtestando ꝙ per eũ non stat quominus soluat al's cõmittereẽ ⁊ hoc ꝑ.l.mulier fundos.ŝ.de leg.cõmis.vbi probanẽ hec predicta que etiã interdũ prodest creditori vt cõmittanẽ ꝯ hereditatẽ iacentem etiam si non erat appositus dies vt in pecunia traiectitia quã ꝓmisit dare ad stipulationẽ creditoris.ŝ.de nau.feno.l.ij.seu.iij.al's regulariter si nõ erat apposita dies contra hereditatẽ iacentem nõ cõmittetur pena nec etiã cõtra debitorẽ absentem sine dolo vel malitia:vt.d.§.cessatum.⁊.l.sciendũ.§.fi.de vsuris.quia plura dixi que doc.non dicunt.

SI filiusfamilias.

ℭ†Quantum ad acquisitionem fiendam inspicitur tp̃s stipulationis interposite non tp̃s quo euenerit ꝯditio.h.d.ℭIn tex.ibi,si sub ꝯditione.s.extrinseca secus si intrinseca:puta cũ ero mei iuris:vt in.l.heredi.§.si filia.ŝ.de pac.⁊.ĩ.de stipula.seruo.l.fi.⁊ dic vt ibi.ℭIn glo.magna ibi:secus in legatis.Et est rõ:quia in legatis conditio etiã casualis vel mista non trahiẽ retro:vt.l.j.§.ad silleia.⁊ ibi no.acqritur ergo actio ex testamẽto vt ex tunc.vnde cum non reperiatur sui iuris acqritur ipsi filio licet tpe mortis esset in patria ptãte.ℭIn gl.ibi sed ibi fuit subsecuta numeratio dic clarius ꝙ hic loquitur in conditione casuali vel mista q̃ retro trahiẽ:vt in.l.potior.⁊.l.qui balneũ.qui po.in pig.ha.in.l.cõtrarijs cõditio erat ptãtiua,nã si stipulor a te cẽtũ q̃ tibi numerabo.⁊ sic est ꝯditionalis si sequaẽ numeratio in ptãte mea est numerare vel nõ numerare:⁊ etiã tuã recipere vel nõ recipere ⁊ nõ incidere in obligationẽ:si ergo recipis obligaris vt ex nũc cum recipis nõ vt ex tunc vt promisisti sed qñ est casualis vel mista obligaris inuitus.⁊ per hoc patet in.l.fi.q̃ res pig.obli.pos.⁊.l.j.q po.in pig.ha.vñ si tpe stipulationis eram in ptãte patris:⁊ tpe numerationis erã mei iuris acquiriẽ mihi actio etiã ex stipulatione. ℭIn gl.ibi si vero nõ remunerandi.§.si filius.ille.§.ob.in duob⁹.Primo quia dicit acquiri filio ⁊ nõ patri vt in precedenti contrario.Scđo quia dicitur dari filio actionem in factum nõ mandati directã ⁊ tamen in precedenti casu daretur directa ex stipulatione:sed illud ibi:quia mandatum fuit factũ tempore quo erat in patria potestate vel ibi datur actio ex quadam equitate:vt ibi no.

2 ☞ In venditione fundi veniũt fructus existentes in fundo tempore venditionis ⁊ quid si in contractu vẽditionis fuit interposita stipulatio.⁊ nu.4.

3 In stipulatione fundum dari an veniant fructus que inceperunt postea pendere.

4 Stipulatio interposita super cõtractu bonefi.an sit bonefidei ⁊ intelligatur scđm naturam contractus.

5 Si vẽditor locauerat fundũ ad pecuniã.an pensio ipsius fundi cedat emptori an vero remaneat penes venditorem.

6 In actione reali an veniant fructus etiam percepti.

1 Cum fundum.

ℭ†In stipulatione fũdi dari nõ veniũt fructus qui erãt in fundo tpe stipulationis.h.d.ℭNo.hic materiam difficilem etiã pessime declaratã per doc.videre meo.ℭIn text.ibi fuerunt.s.pendentes vt habeat dubium.si enim essent separati a fundo ibi adhuc essent nulla esset dubitatio:quia eẽt res alia ab ipso cũ fundi nihil sit nisi ꝙ terra se tenet:vt.l.fundi.in pn.de actio.emp.lꝫ glo.magna.hic in fi.videaẽ intelligere de fructibus separatis a fundo doc.transeunt sicco pede ⁊ non declarant.In pendentibus autẽ magna erat dubitatio:quia videbanẽ esse pars fundi:vt.l.fructus pẽdentes.de rei ven.⁊.ĩ.e.l.fi.§.vt fructus.† Sed iste text.vult in stipulatione q̃ est stricti iuris videantur fructus exceptuati videaẽ promissus fundus sine fructibus:⁊ ita ĩtelligo istũ.§.nõ sic in vẽditione:vt.l.iul.§.fructibus.de actio.ẽp.⁊ istud est subtile ⁊ nõ declaraẽ ꝑ doc.ℭ†Oppo.in gl.pluribus modis.Primo ꝙ veniunt fructus saltẽ a tpe lit.contest.vt.l.videamus.§.si acti.ŝ.de vsu.⁊.l.cum fundus.in prin.si cer.pe.gl.hic fateẽ ⁊ cum ea trãseunt doc.qđ nõ placet nam intelligo tex.vt dixi sup eo ꝙ fructus pendentes tpe stipulationis videantur exceptuati ⁊ ꝓmissus fundus sine fructibus sequiẽ ꝙ super fructibus nõ possum litẽ contestat.factã super fundo.Nec ob.leges ꝯrie:quia illas ĩtelligo in fructibus qui nõ pendebant tpe stipulationis:sed inceperunt postea pendere qr ꝓmissor fundi sciuit:⁊ tunc si post litis ꝯte.pertinẽt ad stipulatorẽ si ante secus.etiã si post moram extraiudicialiter cõmissam qđ est singulare.Sed contra ꝙ veniant post morã etiam ante litis cõtest.vt.ĩ.eo.si fundũ.certa die.gl.soluit duobus modis.iunge ambas solutiones.⁊ dic ꝙ ibi loquitur in stipulatione tradi que est facti:⁊ in obligatione facti post moram succedit obligatio ad interesse.vnde ibi post moram venit interesse dãni qđ si stipulator recepit propter morã qđ non recepisset si facta nõ esset venit etiã interesse lucri qđ recepisset si mora facta non esset:⁊ sic veniunt fructus sati post morã promissoris non vt fructus sed vt interesse.Et differunt ista:quia si peterentur vt fructus peterentur illi qui sati ⁊ recollecti sunt per promissorem:sed quia petũtur vt interesse petuntur illi qui sati ⁊ recollecti fuissent ꝑ stipulatorẽ si fundus fuisset traditus qui possunt esse plures vel pauciores:⁊ istud etiã videẽ sentire Spe.in tit.de fructi.⁊ interesse.§.cõmune.in prin.hic vero loquitur in stipulatione fundi dari in quo post moram nõ venit interesse.vnde nec vt fructus nec vt interesse possunt peti:sed si sunt sati post litem contesta.possunt peti vt fructus si actor vult:al's vt ĩteresse si magis sibi expedit:quia forte plures ipse seruisset.Quidã tamẽ dicunt ꝙ etiã possnut peti pro tẽpore ante litis ꝯtestationẽ non directo vt fructus:sed per indirectum:quia morosus tenetur quãti res plurimi fuit a tẽpore more:si ergo tpe more ꝯcte fundus erat vacuus ⁊ valebat centum postea fuit satus ⁊ vna cũ fructibus valebat cẽtum quinquaginta possunt petere ipsum condẽnari dandum fundũ vacuum si vacuus est:⁊ in tãto pluri quãto plus valuit a tempore more propter fructus qđ mihi nõ placet:quia illud plus non erat estimatio fundi:sed fructuũ:⁊ iura in quibus se fundant loquũtur in estimatione rei debite quãdo creuit post 4 morã:vt.l.in hac.de tritri.cũ similibus.ℭ†Sed tertio oppo.de.l.iulia.§.si fructibus.de acti.emp.solu.ibi.in cõtractu bonefidei in quo plenior fit interpretatio vt videaẽ vẽditus cum fructibus:⁊ censetur plus emptus propter fructus.vnde dico ꝙ venditor nõ poterit detinere expensas quas fecit in colẽdo ⁊ serendo cũ censeatur habere maius pretiũ ⁊ sic veniũt citra omnem morã.Nos loquimur in stipulatione que est stricti iuris.vnde etiã si fuisset apposita super contractu emptionis ⁊ venditionis nõ venirent in ea fructus pendentes:sed esset necesse recurrere ad actionẽ ex empto:vt est casus in.l.rẽ.§.j.de actio.emp.nisi promisisset dare fundũ vacuãq̃ possessionem tradere:vt.l.si stipulatus.đ vsuris.⁊ ex hoc patet ꝙ stipulatio interposita super contractu bonefidei non est bonefidei:vt est casus in.d.l.ratio.§.j.nec intelligitur ẜm naturam ꝯctus q̃tũ ad fructus:licet q̃tũ ad alia forte secus vt.l.si legati serui no5 minc.cũ ibi no.de le.j.† Quid autẽ de pensione si vẽditor locauerat ad pecuniã an cedat emptori vel remaneat penes vẽditorem tangiẽ in text.⁊ in.d.§.si fructus.sed plene vide ꝑ Bar.in.l.fi.ĩ.de iure fisci. Sed si fructus nõ erant sati nec pendẽtes tẽpore venditionis:sed seruntur post per venditorẽ an sint restituendi emptori.dic ꝙ si emptor solueret pretium sic quia eo ipso vẽditor fuit ĩ mora:vt.l.curabit.C.de actio.emp.Si vero nõ solueret est in potestate emptoris petere fructus.⁊ soluere pretium cũ vsuris a tẽpore ꝯctus vel dimittere fructus:⁊ soluere pretiũ sine vsuris:ita intelligo id qđ not.glo.in.l.iulia.§.6 euictio.de acti.emp.ℭ†Vltimo opp.de.l.fructus pendentes.de rei ven.breuiter ibi loquitur in actione reali.⁊ quando fructus pendebant in re mea. Nam si essent a solo separati venirent mihi restituendi si extant vel si nõ extant:⁊ possessor erat malefidei vel bonefidei ⁊ factus est locupletior.quod dic vt plene no.in.l.certum.C.de rei ven.⁊ ista est materia nostra que loquiẽ in actione ꝑsonali:vt.d.l.videmus.§.si actione.⁊ que dicatur ad rem dandã:si autem ad rẽ restituẽdam que olim fuit nostra:vel etiã nunq̃ fuit vt in fauiana:tunc in ea veniunt fructus citra omnẽ cõte.⁊ morã siue extabant tempore quo actio nata fuit:siue inceperunt extare post:vt.d.l.videmus.in prin.⁊.§.

a ℭEx clausula si qua mihi iusta causa. Adde Vitalem de campania in tractatu clausularum.

τ.§.j.τ.§.in fauiana.ex quibus oĩbus collige distinctionẽ per teipsum.Si querit an veniant fructus.τ an valeat cõdemnatio super fructibus perceptis non expressa certa quantitate. vide Bal.in autentica φ locũ.C.si secun.nupserit mulier. τ Cy.in.l. cum proprie.si quis alteri vel sibi. τ Inno. in.c.inter dilectos. de donationi.

2 ☞ Licet dñs sit pñs põt actus expediri p pcuratorẽ procu ratorio noĩe τ qñ tunc nõ acquirat actio domino sine cessione. Protestatio an debeat fieri dño si est pñs τ nõ procuratori.

1 [ℓ 3] **Si procuratori.** † Procurator stipulando pñte dño q̃rit ei vtilẽ actionem sine cessione.h.d.τ est casus spãlis in quo per liberam personã alterius ptãti nõ subiectam queritur alteri actio.sunt τ alij actus de quibus insti.de inuti. stipu.§.si quis alij.per glo.τ tetigi in.§.alteri. ¶ In glo.ibi nã in pretor. etiã si esset absens τc. Tu dic non esse differentiam interpretorias τ pretorias:sed inter iudiciales τ extraiudiciales. nam in iudicialibus siue sint pretorie siue nõ procurator stipulãdo domino etiam absenti querit ei vtilẽ sine cessione:vt.l.causis.§.fi. de procu.τ in tali iudiciali dz intelligi.l. in oĩbus.quã allegat glo.sed in extraiudicialibus.secus regulariter nisi dñs sit presens vt hic:vel nisi stipuler ex re dñi:vt in.l.procurator ex re.ff.

2 de procu. ¶ † In glo.ibi stipulatione τ datione.i.verba obligatiua τ executiua.Tu dic qd qñ vtraq; verba cõferunt in persona procuratorio noĩe tũc actio nõ acquiritur dño etiam presenti sed sibi procuratori quã tenet cedere dño. τ in subsidium ipso procuratore absente vel mortuo queret sine cessione.l.in fi. de insti.ff.de dam.infec.l.dãni.§.fi.cum ibi no.per glo.Si vero obligatoria in personã suã τ executoria in personã dñi tũc nõ habet locum ista lex.si vero vtraq; verba in personam domini tunc nõ valeret stipulatio per.l.quecũq;.ff.ti.j. τ hoc sentit ista glo.in eo qd sequitur:lz cõtrarium senserit glo.in.d.l.in oĩbus in prima glo.dum simulat procuratori tutori vel curatori qui possunt concipere vtraq; verba in personã dñi:vt.l.eũ qui.§.si actori.cum seq.de consti.pec.sed illa gl.reprobat: τ ista tenetur per illum.§.si actori.cũ seq.vbi fit differẽtia inter procuratorẽ τ tutorẽ.τ no.hic qd lz dñs sit pñs põt actꝰ expediri p pcuratorem:pcuratorio noĩe.facit.l.si dictũ.§.si presente.ff.de eui.vide Bar.hic superfluũ τ qd ipsemet dñs deberet actũ gerere post φ est presens.ad qd vide qd no.Jo.an.in.c.fi.de do.τ contu. in

a nouel.vbi videtur dicere φ protestatio[a] non debet fieri procuratorio:sed dño qñ est presens:sed in cõtrarium videt casus in d.§.si presente.hic non sunt alia.

1 **Quoties.** † In re dubia sumit ille sensus qui facit rem valere:τ respuitur ille qui reddit actum inutilem.h.d.qd dic vt hic in glo. fi.τ.ff. eo.stipulatio ista.§.in stipulationibus.per gl. τ de figuris τ fallentijs.de quibus.in glo.j.vide in Spe.de dispu. ad vota.§.j. hic non sunt alia.

1 **Quoties quis.** † In stipulatinibꝰ pretorijs põt quis promittere factũ alienũ:τ videt promisisse se facturũ τ curaturũ τ in stipulatione facta post morã succedit obligatio ad interesse τ cũ procurator stipulatur videt habuisse respectum ad interesse dñi.h.d.de principio.vide Cy.in.l.j.in.vij.q. de procura. τ dixi.in.l.stipulatio ista in prin.

1 **Nemo rem.** † Non potest quis stipulari rẽ suam sibi dari: sed restitui sic.τ etiam estimationẽ eius.h.d.sed quid si stipulor simpliciter talẽ fundũ qui erat ipsius stipulatis.vnde stipulatus dari τ sic nõ valet:vt hic dicit textus lz glo. innuat contrarium τ probat in.l.si ita distrahatur.de contrahen.emp.sed contra.in l.quoties.in stipula.ff.eo.Solu.si promissor habebat facultatẽ rei restituende putarem per illam legem qd videtur magis stipulatus eam restitui:sed si non habet facultatem rei restituende locum habet qd.ff.dixi.

2 ☞ Si res debita fuisset eodem modo peritura penes creditorem.an teneatur debitor morosus de interitu.

1 **Si post moram.** † Periculũ interitus post moram pertinet ad debitorem τ in mora dicitur qui litigat sine iusta causa.hoc dicit.glo.

2 hic τ tangit vnum articulum si res fuisset eodem modo peritura penes creditorem an teneatur debitor de interitu in quo fuerunt diuerse opi.Barto.tenuit qd sic quia morosus τ fur equiparantur:vt.j.l.proxi.§.pe. sed in fure non distinguitur ergo nec in moroso cuius dictum puto verum in re dubia:sed si constaret standum esset certo per.l.si in asia.τ.l.si plures.ff.depo. τ dixi in lege quod te. si certum petatur dicitur ergo hic quod potest.

2 ☞ Promissio facti alieni quando valeat τ quando non.

1 [ℓ 3] **Inter stipulantem.** † Promissio facti alieni nõ tenet:sed si impersonaliter fiat extendit etiam ad factũ alienum si precedit cõtractus ratione cuius ex illo teneat vel si talis quem promissor poterit prohibere.h.d.cum glo. τ primo loquit qñ expresse promisit factũ alienũ vsq; ibi τ qui spondet. Scdo quando impersonaliter fuit locutus τ hoc voluit Mar. in tertia solutione.glo.ibi ſm Bart.qui dixit veruz in hoc tñ simpliciter quis scdm dictũ debet limitari ſm φ limitatur in prima τ scda solutione glo. ¶ In tex.ibi negotiũ cõtrahitur.i. contrahi debet quasi dicat stipulatio ad hoc vt valeat debet cõtinere factũ vel donationẽ ipsius promissoris.τ tunc videt negotium ẽbi inter eos.τ sic valet.Si aũt continet factũ vel donationem tertij non videt negotiũ cõtrahi inter eos.τ sic non valet nec vt ipse promissor obligetur.nec vt ille tertius obliget cũ quo nihil est actũ. ¶ In tex. ibi nõ simplex abnutiuũ spondet.idest non factũ negatiuũ cõcludas:sed etiã affirmatiuũ:scz petrũ facturũ τ curaturum φ dolus malus aberit vel φ alius

2 non impedit me quominus habere liceat.† Et pro declaratione tex.τ glo.recollige φ tres sunt casus.nam interdum quis refert verba ad personaz suã sup facto alieno vt qr promittit se facturum τ curaturũ φ tertius dabit vel faciet.τ tunc sine dubio valet promissio:qr non promittit factum alienũ:sed proprium etiam si non precedat cõtractus de cuius natura teneat.τ etiaz si non sit talis quẽ poterit prohibere.τ ita loquitur hic. Sexta solutio quã ponit filo.in versi.vel hic promisit se curaturũ. Interdum confert verba expresse in persona extranei qr promittit φ ille dabit vel faciet seu φ non faciet:isto casu loquit primus casus huius.l.qr non valet promissio:τ non tenetur etiaz curare qd ille det:qr peccat in forma.τ hoc voluit dicere Mar. in tertia solutione ibi.an expressim per me τ p alios.fallit in stipulatione pretoria in qua etiã dicto casu videt promisisse se facturum τ curarum:vt.ff.eo.l.quoties quis.in versi.nam q aliũ. Item fallit qñ ipse promissor tenebat ad illud idẽ vt si tenebaris mihi in centũ τ promisisti qd titius fideiubet pro te vel constituet se soluturũ.nã tũc etiã videris promisisse te facturum τ curaturũ:vt in.l.qd aũt.§.j.τ ibi per Bart. de consti.pecu.põt dari tertia fallentia qñ iurasses: qr iuramentum hz vim vt videaris promisisse meliori modo quo valere põt: vt in.l. cũ pater.§.filius matrẽ.de leg.ij.qd etiã tenet hic Ang. Interdum promissio facta est impersonaliter:qr promisisti me habere licere vel dolum malum abesse vel rem a me non euinci. isto casu loquit scds casus huius legis qui tñ debet limitari per primã τ scdam solutionem glo.s.qd tenearis φ tertius non impediat si precedit ẽtus ex cuius natura tenearis de facto tertij vt,venditionis:vel si ille tertius est talis quẽ potes phibere:qr est in tua potestate:vt in.l.fluminum.§.φ.de dã.infec.tñ aduertendum φ illo tertio faciente ẽ non teneris tanq; tu ipse feceris: sed eo qd nõ curasti qd ille nõ veniet cõtra.τ ita loquitur quinta solutio Jo.ibi vel ſm Jo.τc.vbicunq; aũt dixi teneri ad faciendũ τ curandum φ tertius non faciat tũc videris nõ curasse qñ sciuisti illum contra facere τ non curasti. τ ideo cautũ est tibi significare.idem si potest tibi imputari cur non adhibuisti diligentiã in sciendo:vt in casu.l.in lege.ff. loca. vel si põt tibi imputari cur a prin.nõ promisisti.vt si fiat ẽ per tuũ pcuratorem generalem:vt.ff.eo.l.in ista stipulatione.per Bar. vel per illũ qui hz a te causam:sed tunc videris teneri potius tanq; tu ipse feceris per.l.titius.de seru.expor.τ qd no.Cy.in.l.ea lege. C.de cond.ob cau.videt ergo ex predictis qd lz precedat ẽtus venditionis de cuius natura est qd tertio euincente tenearis si tñ promisisti expresse qd tertius non euincet non valeat pmissio per primum casum huius.l.sed satis videt mihi durũ:lz tex.cũ glo.τ doc.hoc innuãt.nam imo videt φ valeat τ exponatur ſm subiectam materiam quid facies vt curabis.τ sic distinctio que ponitur in tex.prima facie φ verba non videant attẽdenda:sed solũ an precedat ẽtus de cuius natura tenearis vel an sit talis quẽ possit prohibere.τ tũc indistincte tenearis qualitercũq; verba sunt concepta an non.τ tunc secus.

a ¶ Qd ptestatio. adde Bart.i.l.j. ff.d lib.agn.har. i.l. nõ solũ.ff.de no.op.nun. τ p Inno.in.c.cũ in iuuẽtute. de presumptio.

2 ☞ Dissensus vitiat stipulationem τ quando habeat locum.

3 Iudicium non vitiatur si reus in litigando senserit de alia re φ senserit actor.

Quid si apparet de dissensu in ipsa contestatione.

4 Iudicium redditur in inuitum.τ qualiter possit quis cõpelli ad litem contestandum.

5 Uerba libelli debent interpretari scdm intentionem agentis τ verba exceptionis scdm mentem rei.

6 Declaratio verbi obscuri prolati in libello si non est facta per actorem an possit fieri per eius heredem.

7 Quid in verbo obscuro prolato a iudice an possit declarari p eius successorem.

1 **Si stichum.** †Si promissor sensit de alia re quam senserit stipulator nō valet promissio. sed si reus senserit de alia re quam senserit actor nō vitiatur iudiciū. h. d. iste. §. singularis maxime in hoc secundo dicto: et semper allegatur. ¶ †No. primo qd dissensus vitiat stipulationem et reddit ratio. j. ibi: nam stipulatio &c. quam no. pro eo quod dixi. s. eodē. l. stipulatio ista. §. si quis ita. Et aduerte quia istud est verū quando apparet qd stipulator sensit de vno: et promissor de altero: et postea apparet duobus modis. s. ex verbis prolatis tempore stipulationis: vt si fui stipulatus stichum album et tu promisisti stichum nigrū vel ex verbis prolatis ante vt quia dixeras inter amicos quod intendebas promittere stichū: sed nō album ad qd probanduz debet admitti: vt. l. fulcinius. §. quid sit latitare quib9 ex cau. in possess. eatur. et. l. apud celsum. in princ. de doli excep. et hoc apparente non valet stipulatio etiam in illo de quo sensisti: sed si hoc non apparet et tu diceres te sensisse de nigro: et ego de albo valebit in eo de quo sensisti. s. eo. stipulatio ista. §. in stipulationibus. non ergo credo verbo tuo vt in nihilum tenearis si non probas de dissensu: sed tenearis in minus. Item habet locum quod hic dicitur quando erat dissensus in re principali: naz quo ad accessoria non vitiatur ex toto sed debet illa de qua sensit reus: vt in. l. si in emptione. in princi. de cōtrahen. emp. ¶ †Nota secundo qd iudicium[a] non vitiatur: si reus in litigando senserit de alia re quam senserit actor. Istud tū nō est verū. sm doc. quādo apparet de dissensu in ipsa cōtesta. vt si dico te teneri ad stichum album et tu respondendo dicis te nō teneri nisi ad stichum nigrū nam in nullo istorum facta est cōtesta. et ideo in nullo pōt sequi sententia: quia contestatio est similis attestationi habet ergo locū qñ ex forma cōtestationis non apparet de dissensu: quia dixi te teneri ad stichum album. tu negasti. probaui nunc dico iudici quod te condēnet ad stichū album tu dicis te non pensasse de illo: sed de nigro in contestando. et in neutro factam esse cōtestationē: et per cōsequēs te nō posse cōdemnari ad aliquem: certe etiā si velis hoc probare nō debes audiri: quia presumptio iuris et de iure est qd senseris de illo de quo ego sensi per rationem positam in litera. et sic condemnabitur reus ad stichum albuz de quo dico me sensisse. et ita intelligit bar. hoc veruz nisi ego cōfitear te sensisse de nigro: quia contra presumptionē iuris et de iure admittitur probatio in cōtrarium per cōfessionē partis: vt no. in aut. de equali. dotium. §. sed aliud. sm Ange. Si tamē fuisti admissus ad probandum cum nō deberes admitti. dicit Bar. quod debeo in integrum restitui. Ange. cōtra quia nihil releuat probatio ex quo nō debuit admitti. Tu dic aut fuisti admissus me volēte et tunc iudiciū redditur nullū: nec est necessaria restitutio. argu. in. c. j. de resti. spoli. aut me tacente et idem: quia videor assentire qd possis probare dissensum per id qd no. in. c. cum bertoldus. de re iudi. in glo. et not. post diffinitiuā &c. Aut me cōtradicente et nō redditur iudiciuz nullum nec debeo restitui vt annulletur. et ita procedit dictum Ange. sed bene deberet restitui ad faciendā defensionez quā omisisti facere in eo de quo ego sensi. et ita loquitur dictum Bart. ¶ †Not. tertio id qd semper allegatur quod iudicium redditur in inuitū[b] ex quo sequitur qd potest quis precise compelli ad litis contesta. captis pignoribus et mulcta indicta vel eo retento in palatio quousque contestetur: hoc verū nisi offerat se paratum soluere vel confiteatur intentionem actoris aio declinandi iudicium: vt i. l. si reus paratus. s. de procura. glo. tamē in aut. qui semel. C. quō et quando iudex. in glo. magna. videtur dicere quod nō possit compelli precise: sed quod poterit procedi cōtra eum ad missionem in possessionē ex primo decreto propter cōtumaciā in nō respondendo sicut in non cōparendo. Sed illud est verū quando per missionē actori plene est cōsultum: vt in aut. quam glo. ibi allegat: alias reprehenderetur glo. per. l. j. §. quid ergo. de ventre in posi. et in. l. quoties. in princi. et. §. pretor. s. de noxa. et per istum tex. ¶ †No. ergo quod verba libelli debent interpretari sm intentionem agentis et eodem modo verba exceptionis debent interpretari sm mentem rei: vt. l. si quis intentione. s. de iudi. licz ergo in contractibus fiat interpretatio cōtra proferentē: vt. d. §. in stipulationibus. in iudicijs fit pro proferēte ad hoc allegatur iste tex. et dicta. l. si quis intentione. Si autē nō agitur de interpretatione verbi obscuri: tūc in preparatorijs fauetur actori. vt admittatur. In decisorijs fauetur reo vt absoluatur: in medio vtrique. iuxta nota in. l. de dic. in princip. qui satisdare cogantur et ideo si facta esset contestatio per confessionez quia ille pdest etiam ad probandum intētionem actoris nō fieret cōdemnatio in illo de quo actor sensit si reus negaret se de illo sensisse in cōfitendo et actor alio modo non probasset sibi deberi: quia hic concernit mediam. ita tenet hic Bar. singulariter. ¶ †Ultimo est hic vna glosella que semp allegatur que incipit viuente et eligere nolente que tenet quod declaratio verbi obscuri prolati in libello si nō est facta per actorē non potest fieri per eius heredem per l. idem pomponius scribit. §. fi. de rei vēdi. lz secus sit in electione alternatiua que transmittitur ad heredes: vt. s. eo. l. si stipulatus. post prin. est et alia differentia: quia declaratio semel facta amplius nō pōt fieri: vt. j. eo. l. quicquid astringēde. secus est in electione in cōtractibus: vt. j. eo. l. eū qui certarū. ¶ †Istū articulū vide hic p Bar. qui dicit vnū qd declaratio verbi obscuri prolati a iudice no potest fieri p eius successorē: sed cōtra ipse determinat. in. l. ab executore. j. de appellatio. et illa verior. quia reputatur eadē persona plus quam heres. et sic est idē iudiciū: vt. l. proponebat de iudi. et in. c. innotuit. extra de electio. hic nō sunt alia.

Marginal numbers: 2 (at "per allegatur"), 3, 4, 5, 6 (at the respective notabilia); 7 (at "ctione in cōtractibus").

[a] ¶ Qd iudiciuz. adde quod iudiciū interduz ponitur pro snia diffinitiua sm pau. de castro in. l. j. in. iiij. not. C. si aduerrem iudica.

[b] ¶ Iudiciū redditur i inuitū. add glo. i. c. j. extra de iudi. et ibi do. archid. in. c. in primis. ij. q. j.

1 **Si stipulante.** †In specieb9 si stipulanti duas alternatiue: rñdet de vna nō vz stipulatio etiā in illa sed in summis si fiat interrogatio de maiori vel minori bene valet in illa et similiter in speciebus valet si precessit interrogatio copulatiue. hoc dicit. primū dictū procedit nisi diuersitas illico stipulatori placuerit: vt. s. eo. l. j. §. cum adijcit qd nō est necessarium in secundo casu: vt hic in glo. Itē ratio secundi casus est: quia cum in summis non cadat affectio si stipulor maiorem aut minorem nō videor stipulatus nisi minorem. et sic vt simpliciter responderit de illa tantum videris respondisse: nimirum si respondendo expresse de minori valet: quia videris ad interrogata rñdisse. et hoc vult dicere tex. hic. et etiaz glo. in ver. vel tertiā est ratio. et sic nota qd in alternatiua summarum minor tantū est in obligatiōe. Sed in alternatiua specierum vtraque: quia in eis cadit affectio. et posset arbiter potius soluere maiorem quam minorem. et propter hoc etiā in summis si posset dari affectio esset idez: vt. j. de nouat. is cui. Ex his sequitur quod si debitor eligeret maiorem summam creditor quatenus recipiendo excedit minorez diceretur habere potius ex donatione quam ex debito. ita no. doc. C. de verbo. sig. l. pe. et Bar. in. l. si ita relictum. §. fi. de lega. ij. per hoc etiā dico quod si fui stipulatus. x. aut. v. et tu promittis. x. videtur quod valeat solum in. v. quasi non precesserit interrogatio nisi de. v. per supradicta. Item hec vera quando electio erat rei. Quid autem si stipulatoris an summa maior cum sit in obligatione quasi verisimile sit qd illā tū elegerit: videtur quod sic vt cōtrariorum sit eadem disciplina. contrarium est. Nam imo tunc vtraque est in obligatione per. l. plane. la. j. de lega. j. §. pe. quia non fit interpretatio pro actore sicut pro reo. et ita no. docto. in. ll. preallegatis.

2 ¶ Non inspicitur quod euenire potest quando presens status rei ad illud non tendit secus si ad illud tenderet.

3 Illud quod impedit obligationem iam cōtractam fortius impedit eam contrahendam.

4 Obligatio semel extincta propter aliquam causam nō reconualescit licet cesset causa annullationis.

Regula cessante causa cessat effectus non habet locum in causa inductiua annullationis.

5 Non semper est eadem ratio contrariorum.

6 Si nauis resoluitur ea intentione quod reficiatur ex eadem materia perinde est ac si nō esset resoluta: si postea reficiatur nec ei9 obligatio extinguitur.

Quid in re que postea efficiatur sacra.

7 Quid in domo destructa si reficiatur. et nu. 1.

8 Casus in quo id qd factum in tempore prohibito non valet lz conferatur in tempus permissum.

1 **Sacrā rem.** †Stipulatio de re que nō est in commercio nostro nō valet etiā si cōferatur in tps quo erit in cōmercio: et sic post stipulationem desinit esse in cōmercio stipulatio euanescit si sine culpa promissoris nec reuiuiscit in primo vel scdo casu: lz postea incipiat esse in cōmercio. hoc primo. Itē res mobilis cōsistens ex materia et forma vt nauis si resoluatur ea intentione: vt ex eadē materia reficiatur post quam fuerit refecta reputatur eadez nauis esse: et iō stipulatio re ipsa interposita interim nō fuit extincta: sed reuiuiscit eius effect9 et postquam fuerit refecta reassumit vires: secus si fuit resoluta non ea intētione vt ex eadez materia reficiatur cū penit9 reputatur diuersa: et iō stipulatio re ipsa interposita per resolutionē fuit extincta nec reuiuiscit hoc scdo: non sic in domo destructa vsque ad fundamēta: nā etiā si ea intētione vt ex eadē materia reficiatur reputatur tū diuersa et erit idez qd in primo precedēti casu nō sic si nō fuit in totū destructa: sed ligna vel tigna dumtaxat remota et postea deposita. quia reputatur eadē. Itē si stipulatur certaz quantitatē percipiēdam ex certo fundo dz stipulatio habere tps nō autē cōditionē et ideo lz ibi fruct9 nō nascantur in primo vel scdo anno vel nascantur et pereāt sine culpa promissoris nō extinguitur obligatio: sed expectatur quousque nascantur et durēt adeo quod poterint solui. h. d. tot9 iste. §. in effectu. et est difficilis in tex. propter eius longitudinē quē diuide in sex ptes. nā pmo ponit tria dicta de re que nō est in cōmercio vel esse desijt post stipulationez vsque ibi

vsq; ibi q̃n quidem. Scdo in illo ver. ꝑm primũ intellectũ gl. ponit rationẽ dubitandi circa tertium dictuꝫ qd est in ver. nec reuocatur per quã videbatur dicẽdum esse ꝯrium: sed ea non obstante locũ hꝫ tertium dictum ꝑm aliũ intellectum gl. ponitur ratio decidendi ipsius tertij dicti ⁊ hoc vsq; ibi: naꝫ si nauem. In scda in qua iurisconsultus contra illud tertium dictum opponit de duobus exemplis. s. de naui promissa ⁊ postea resoluta: deinde refecta q̄ reuiuiscit obligatio que durante resultatiõe cessauerat: ⁊ in tertio dicto dr ꝯrium. Item de alio exemplo vt qui stipulatus certaꝫ q̃titatem vini ex tali fuudo: q̄ si nascatur ibi vinũ: ⁊ sic obligatio incepit sortiri effectum deinde sit consumptũ sine culpa promissoris desinit habere effectum: q̄ nisi ex illo fundo dare tenetur ⁊ dare non potest absq; sui culpa: vnde non põt cõueniri si postea iterum nascatur obligatio resumit vires ⁊ hoc vsq; ibi: sed hec dissimilia. In quarta in qua iuriscõsultus rñdet ꝙ isti sunt casus dissimiles primo casui q̃n in stipulatione fuit deducta res que nõ erat in commercio: vel que postea desijt esse. ⁊ primo declarat diuersitatẽ inter istũ casum ⁊ illum vino vsq; ibi ⁊ nauis: postea declarat diuersitatẽ inter istum ⁊ illũ de naui vsq; ibi: sicuti. Quinto ponit vnũ casum in quo videbatur dicendum idem qd in naui vt distinguatur qua mente fuit facta resolutio: ⁊ tñ determinat cõtrariũ ꝙ imo non distinguatur quo animo: sed an fuerit facta resolutio in parte vel in totum: vsq; ibi hic tractat. Sexto ⁊ vltimo ponit vtilitatem huius inuestigationis ad quid est vtile hoc scire: an sit eadem res vel diuersa.

2 ¶ †No. primo ex primo dicto ꝙ nõ inspicitur qd euenire põt q̃n presens status rei ad illud non tendit: secus si ad illud tenderet: sic. s. de damno. infec. l. qui bona. §. cum inter. de hoc brocardo vide hic per Bar. ⁊ vide bar. hic qd ista stipulatio nõ esset nulla: sed esset in pendente quousq; efficiatur res profana vel liber efficiatur seruus qd remouet dicens ꝙ non debet illud spectari.

3 ¶ †Nota scdo in ver. nam ⁊ cum. ꝙ illud qd resoluit obligationẽ iam ꝯctam fortius impedit eam ꝯhendam. de hoc brocardo tangitur in. l. patre furioso. de his q sunt sui vel alie. iu. ⁊ hoc p Bar.

4 ¶ †Not. tertio in ver. nec reuocantur ꝙ obligatio semel extincta propter aliquã causam nõ reconualescit: lꝫ cesset cã annullationis. regula ergo illa ꝙ cessante causa cesset effectus non hꝫ locum in causa inductiua annullationis de quo brocardo tãgitur in. l. generaliter. C. de episco. ⁊ cleri.

5 ¶ †No. quarto in ver. q̃n quidẽ ꝑm primã lect. glo. qd non semper est eadem ratio ꝯriorum regulariter secus: vt i l. ⁊ si contra. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ in. l. fi. de leg. iij. hoc est dicere p contrarium: q̄ si vnum de ꝯrijs inducit vnum effectuꝫ alteruꝫ contrarium debet inducere ꝯrium effectuꝫ: sed hic non inducit q̄ qualitas ista ꝙ res sit sacra vel publica vel homo sit liber inducit hunc effectuꝫ ꝙ faciat stipulationẽ nõ valere inualidam resoluit: cessatio autẽ huius qualitatis que est recte contraria non inducit ꝯrium effectũ ꝙ faciat reuiuiscere. Ratio patebit ex sequentibus.

6 ¶ †No. quinto in ver. nam ⁊ si nauem iuncto ver. ⁊ nauis. ꝙ si nauis resoluitur ea intẽtione ꝙ reficiatur ex eadem materia perinde est ac si non esset resoluta si postea reficiatur ⁊ ex hoc sequitur ꝙ obligatio non extinguitur seu declaratur non fuisse extincta postq̃ nauis fingitur nõ fuisse extincta sed cessauit interim effectus: sed si ea intentione vt nõ reficiatur ex eadẽ materia tunc lꝫ postea fuerit refecta reputatur diuersa ⁊ sic obligatio esset extincta ⁊ non reuiuisceret sicut si homo viuus efficeretur postea seruus. Sed quare in libero homine: et in re sacra non distinguitur sicut in naui: qua mente ⁊c. Rñdeo ꝙ nunq̃ seruus manumittitur ad hunc finẽ: vt postea reueniat in seruituteꝫ nec res efficitur sacra ad hunc finẽ vt postea efficiatur profana: q̄ istud esset ciuile ⁊ nõ naturale expectare: vt in ṽsi. ⁊ cauet. nõ sic in naui.

7 ¶ †Iteꝫ quare in domo nõ distinguitur sicut in naui. Rñdeo quia nauis est res mobilis ⁊ res mobiles sequuntur personam: vt in. l. j. de impo. lucra. descri. lib. x. ⁊ ideo animus persone multũ operatur in ea ⁊ ideꝫ esset in qualibet re mobili consistente ex materia ⁊ forma: sed domus coheret solo ⁊ non sequitur cõditionem persone: vñ nõ tm̃ operatur animus. si ergo fuit tota resoluta vsq; ad fundamẽta etiã si ea intentione reficiendi ex eadẽ materia reputaretur postq̃ esset refecta dom⁹ diuersa ⁊ nõ rediret in obligationẽ q̃ fuisset extincta: ⁊ sic esset idem qd in homine effecto libero: sed si non tota: sed solummodo tigni deijciuntur tex. circa fi. in versi. sicuti vr̃ dicere qd sit distinguendum qua mẽte. Tu dic ꝙ si postea fuerint reposita tigna siue illa eadẽ siue alia: itẽ siue fuerint remota aĩo reficiendi siue nõ tñ reputatur eadẽ domus: q̄ remanserunt due partes principales. s. fundamentũ: ⁊ paries q̃ attrahũt ad se tertiã ptẽ nec iste tex. vult dicere ꝯrium. sed dicit qd tigna remota ea intẽtione vt ibi iterũ reponantur non censentur remota: sed adhuc eadem sunt. Et effectus est ꝙ si testator legauit talem domuꝫ mihi de qua remouerat tigna ea intentione vt debeantur mihi illa tigna sicut si non essent remota: sed si alia intentione nõ deberentur: vt. l. granaria. §. fi. de actio. empti. ⁊ not. in. l. certa. §. fi. de lega. j.

8 ¶ †Ultimo no. in ver. vt nec hec quideꝫ stipulatio ⁊c. Casum in quo id qd factum est tpe ꝓhibito lꝫ conferatur in tempus permissum nõ valet ⁊ hoc q̃n in ciuili ⁊ non naturale est expectare. l. in tp̃s. de here. insti. Item ꝙ illa dicuntur nõ esse in cõmercio q̃ non possunt subijci dñio nostro. Item text. ibi ⁊ casum ⁊c. qui semp allegatur. Circa illũ vero articuluꝫ de illo qui tenetur ad certam quantitatem percipiẽdam ex certo fundo si a in primo anno non nascantur[a] an debet expectari ann⁹ sequẽs vide per Cy. in. l. si quis argentum. C. de dona. ⁊ per Bart. hic in glo. que incipit ex libero. in fi. dic melius ad. l. chorus. §. fin. de lega. iij. ꝙ ibi debetur ille seruus ex noua voluntate in qua testator videtur perstitisse. non sunt alia.

a ¶ Si in prĩo anno nõ nascãtur. adde Jo. d imo. i. c. potuit. de loca. pau. de ca. cõsil. lvj. inci. q̄ exceptiones.

2 ☞ Q̃n lite pendente deficit ius actoris an reus absoluatur.

1 **Si rem stipulatus.** ¶ Stipulatio ex causa lucratiua euanescit si res in ea deducta efficiatur stipulatoris ex alia causa lucratiua dum tamen irreuocabiliter: secus si reuocabiliter. h. d. vsq; ad. §. stichuꝫ. ⁊ primo loquitur quando irreuocabiliter vsq; ibi si vero post ea q̃n reuocabiliter: ⁊ de vtroq; ponit duo exempla: vt patet ex tex. ¶ In tex. ibi stipulatus sum: puta a te q nõ eras dominus nam nihilominus valet stipulatio cum possis redimere ⁊ soluere ⁊ si nõ redimas saltẽ tenearis ad estimationem. vt. l. non dubium. in fi. de leg. iij. ¶ In tex. ibi nactus fuero ex causa lucratiua: puta ab eo qui erat dominus qui mihi donauit vel legauit ⁊ possessionem adeptus sum vt colligitur ex verbo nactus: ex solo autem legato facto a domino licet acquisiuerim domininium non euanescit stipulatio: q̄ non sum adhuc nactus. ⁊ ita intellige tex. ⁊ est tex. in. c. si tibi. de preben. in. vj. ¶ In tex. sed ⁊ si heres hic erat maior dubitatio: q̄ causa hereditaria non est lucratiua immo interdum onerosa maxime hoc iure quo tenebatur heres insolidũ creditoribus etiã si hereditas non erat soluendo. vt. l. qui dotis. solu. matri. Sed intellige hunc tex. q̃n deducto ere alieno res ista mãsura erat penes me ex cã hereditaria ⁊ sic lucratiua q̄ nihil mihi aderat ꝓpter eã al's non haberet locũ qd hic dr ita habetur in. l. si seru⁹ legatus. §. stichus. de lega. j. ⁊ ibi no. ⁊ ita intelligitur. l. qui. s. tit. j. ꝑm Jaco. de are. ¶ In tex. ibi eã legauit. dicvt habeat dubiũ scꝫ. in diem certã quo casu adeundo efficior dñs illius rei cum in legatario ante euentũ nõ transeat dñium: vt. l. sempronius attalus de vsu. lega. cũ ergo habeam ex cã lucratiua videbatur euanescere stipulatio. Sed contra est: q̄ adueniente die recessurum est a me dñium: possem ergo statim agere ex stipulatione saltem vt cõsequatur estimationẽ sed si fuisset res pure legata non haberet dubiũ: q̄ p aditionẽ nõ ꝯsequetur dñiuꝫ cũ directa via transeat in legatariũ vt. l. a titio. de fur. vnde non essem consecutus ex cã lucratiua. vnde non esset dubium ꝙ posseꝫ agere ex stipulatione: si autẽ fuit a me legata sub conditione tunc est maius dubium. q̄ poterit conditio deficere. ⁊ sic penes me remanebit: vnde videbatur stipulatio extingui. Sed adhuc dicitur contrarium in seq. ver. q̄ etiam poterit existere. ⁊ sic a me recedat dominiũ ⁊ hoc attento stipulatio nõ euanescit sed est in pẽdenti. ⁊ nihilominus ex ea possum agere conditione pendente vt sequitur: sed si lite pendente conditio deficiat. ⁊ sic penes

2 me remaneat iudiciũ euanescit. vt in fi. ¶ †Ex quo collige qd quando lite pendente deficit ius actoris reus absoluitur. vt. s. solu. ma. l. si constante. §. fi. ⁊. l. seruus. in princi. ff. de condi. fur. siue deficiat ex cã de preterito lite mota siue causa habẽte originem post litem motaꝫ: vt dictis iuri. sed si post litẽ motã ius superueniat actori ꝙ tpe litis mote non erat an sufficiat ad condemnationem distinguitur an ex cã de preterito ante motam litem ⁊ tunc sufficit. vt. l. si rem. §. fi. de pig. actio. an post litem motam: ⁊ tunc secus: q̄ noua interpellatione opus est: vt. l. nõ potest videri. s. de iudi. Sed quid si pendente cõditione egi ex stipulatione ⁊ obtinui estimationem: restitutam quia fingitur nunq̃ fuisse legata. l. necessario. §. j. de peri. ⁊ commo. rei vend. ⁊. l. pecunia. si cer. pet. ergo ⁊c. ⁊. s. eo. §. ver. sed si heres: q̄ tunc apparet indebitam fuisse estimationem. Et aduerte q̄ pendente conditione: licꝫ hic dicatur ꝙ agere possem intellige non vt consequatur integram estimationem: sed quantum minus valeat attento eo qd euenire potest si conditio existat puta si non fuisset legata valeret decem: sed q̄ legata est sub conditione reputatur valere quinq; q̄ tantũ posset vendere: ⁊ reperitur qui emeret inspecto futuro euẽtu: q̄ potest deficere ⁊ existere. agaꝫ ergo ⁊ consequar quinq; ꝑm Jaco. de are. ⁊ sic non obst. qd no. in. l. non quocunq;. s. de leg. j. vbi glo. dicit ꝙ non possum agere conditione pendente qd videtur contra istum text. cũ glo. q̃ est pe. sed reducas ad concordiam modo predicto.

2 ☞ Morosus ⁊ fur equiparantur.

1 **Stichũ qui.** ¶ †Res que nõ est in rerum natura si tñ esse fingitur ratione delicti vel more: põt in stipulationem deduci. h. d. cõcordat. l. seruum §. nouari. j. eo. põt etiã deduci in iudicio ꝛ peti libello: vt. ea. l. §. effectus. ꝛ. §. fi. ꝛ in iuramentũ: vt ex eo oriatur actio in factũ vt. l. eũ qui. §. j. de iureiur. effectus huius. §. est ꝙ sic vt mortuo sticho post moram fingitur adhuc viuere quantũ ad hoc vt obligatio ꝛ actio que pro eo cõpetebat non extinguatur puta cõdictio furti vel certi cõdictio ex stipulatione ita fingitur esse quantum ad hoc vt noua obligatio ꝛ stipulatio poterit sup eo cõtrahi. videbatur contrarium quasi facilius conseruet in esse q̃ erat quã de nouo inesse producat. ar. l. patre furioso. de his q sunt sui vel alie. iur. ꝛ no. hic. in versi. qꝛ ꝙ illud qđ extinguit stipulationem interpositam fortius impedit eam cõtrahi. ¶ †Item no. in fi. tex. cũ glo. ꝛ ad hoc Bart. frequenter allegat ꝙ morosus ꝛ fur equiparantur. ꝛ ideo determinat Bart. in. l. nemo rẽ suã. §. fi. s̃. eo. ꝛ. l. qđ te. si cer. pe. ꝙ sicut in fure re perempta nõ distinguitur. an fuisset eodẽ modo peritura penes dñm vel nõ imo indistincte tenetur de interitu: vt. l. j. §. rectissime. de vi ꝛ vi ar. ita nec distinguatur in moroso.

1 **Siquis ancillam.** ¶ †Licet ancilla desinat esse pregnãs nihilominus dꝫ sisti in eadẽ cã. h. d. premitte qđ habet. in. l. j. s̃. si ex noxa. cau. aga. qꝛ si promisisti mihi aliquẽ sistere in iudicio sub pena debes eũ sistere in eodẽ statu ꝛ cã q̃ erat tpe stipulationis als nõ prodesset sistere si ergo promisisti sistere ancillã que erat pregnans tpe stipulationis: ꝛ postea sistas cum desinit esse pregnans nihilominus videris sistere in eodẽ statu ꝛ cã vt hic qꝛ ius meũ ex hoc nõ est effectum deterius nec etiam ipsa ancilla tunc aũt diceris non sistere in eadẽ causa qñ est deteriorata vel ius meum esset effectum deterius: qꝛ actio mea esset perempta post moram commissam in sistendo.

2 Lapsus taciti tpis legalis ita interpellat ꝛ in mora constituit sicut lapsus temporis expressi ꝛ conuentionalis.
Quod lapsus talis temporis non impedit purgationẽ more ꝛ quid in tempore expresso. ꝛ nu. 1. ꝛ. 4.

3 Stipulator qualr̃ post morã possit petere ĩteresse. sꝫ tñ ille q tenet ad factũ hꝫ facultatẽ faciendi vsq ad litẽ cõtestatã. ꝛ an habeat facultatẽ soluẽdi interesse vsq ad sñiam si nõ vult facere.

4 Actor an possit purgare moram ad actionem consequendam.
Reus an ꝛ qñ possit morã purgare vel non. ꝛ nu. 5.

5 An possit eam purgare in preiudicium fisci vel communis.

1 **Si insulam.** ¶ †Debitor ante lit. conte. põt moram purgare ꝛ euitat solutionem pene vel interesse non sic post litẽ cõtesta. super interesse vel pena. h. d. ista lex famosa. ꝛ primo ponit regula que locũ hꝫ ante lit. cõte. vsq ibi ꝙ si litẽ. postea ponit exceptio que locũ hꝫ post lit. cõte. sunt ꝛ alie plures exceptiones a regula quas infra subijciam ꝛ que ex alijs legibus colligunt que. ll. istã supplent ꝛ limitãt ꝛ ista. l. est repetibilis: qꝛ materia eius est valde subtilis ꝛ longa ꝛ põt intelligi ista. l. in tribus casibus. ¶ Primo qñ in stipulatione nõ fuit appositũ certũ tempus neq certa pena: tñ tacite subintelligebat tẽpus infra qđ cõmode posses edificare: vt. s̃. eo. si stipulatus essem a te. Secũdo qñ fuit appositũ certum tps infra qđ fieret non tñ pena. nã etiam tunc locum hꝫ purgatio more: vt. ꝟ. eo. si ita quis. §. feie. ¶ Tertio põt intelligi ecõuerso qñ fuit apposita pena ꝛ non dies: qꝛ etiã tunc locum hꝫ. j. vt. j. eo. qui rome. §. flauius Sed in quarto casu nõ põt procedere qñ esset apposita dies ꝛ pena: qꝛ tunc etiã lite non contest. post lapsum diei cõmissa est pena efficaciter nec hꝫ locum purgatio more fm cõem intellectũ gl. Dy. ꝛ Bar. per. l. traiectitie. §. de illo. s̃. ti. proxi. ꝛ per. l. magnã. C. de ꝯben. stip. lꝫ Pe. tenuerit ꝯrium ꝙ etiã tunc locũ habeat dũmodo infra paucos dies: per. l. ꝛ si post tres. s̃. ex qui. cau. ꝛ ad. l. s̃. alleg. in ꝯrium rñdet qđ non probant opinionẽ pdictã. qꝛ in. §. de illo alia erat causa quare nõ poterat purgari. qꝛ ibi pena poterat peti vna cũ principali: sed qñ nõ põt peti cũ principali dicit ipse locũ habere ꝛ ad. l. magnã rñdet ꝙ illa nõ prohibet morã purgari lꝫ dicat penã cõmitti solo lapsu temporis sine alia interpellatione. Bar. reprehendit Pe. in vtroq dicto qꝛ etiam cum pena põt peti vna cũ principali locũ habet purgatio more: vt qñ esset apposita clausula rato remanẽte pacto vt ipse plene disputando probat hic in questionibus suis. Itẽ etiã cũ non põt peti vna cũ principali locũ tñ non hꝫ purgatio more. vt in. d. §. de illo exẽplo qđ ponit de pacto. l. cõmissorie. ꝛ sic tenet opi. Dy. sed ad suas rõnes põt de facili rñderi qđ potius loquuntur in primo qñ pena erat apposita loco particularis interesse ꝙ põt peti vna cũ principali nec hꝫ locum purgatio more nisi interesse illud soluat. vt hic in gl. ij. in prin. que de tali interesse dꝫ intelligi. sed Bar. loquitur qñ loco talis interesse. ideo non recte Pe. reprehendit qui intellexit fm. §. de illo. ad scđam rationem Bar. põt rñderi qđ ibi post lapsum tẽporis cõmissum fuit pactũ. l. commissorie. qđ trahit secũ executionem ꝛ facit rem haberi pro inempta ꝛ in creditorem facit transferri dominiuꝫ ipso iure. vt. l. cõmissorie. de pac. iter emp. ꝛ vendi. Si non hꝫ locum purgatio nimirũ: non ex eo qđ esset dies ꝛ pena. qꝛ illud pactũ loco pene habetur sed ex eo qꝛ facta erat executio a lege quo casu fm etiam eundem Barto. cessat more purgatio per. l. si is qui. de leg. ij. ꝛ per. l. si ob rem. de condi. indebi. ꝛ ista opi. Pe. humanior esset. lꝫ precedens cõiter teneatur. Bal. in. l. cũ allegas. C. de vsur. limitat eam vt habeat locum in contractibus stricti iuris. secus in bone fidei per. l. lucius cum sua glo. de actio. emp. ꝛ tamen habui de facto florentie in questione valde ardua. ꝛ non potui obtinere vt pronuntiaretur fm opi. Bal. ¶ In text. ibi transierit tẽpus ꝙ potuit facere. ꝛ sic fuit cõmissa stipulatio ad interesse. i. ad estimationẽ facti. ꝛ illud interesse debet. promissor autem cũ nõ solueret nolebat.

2 ¶ †No. ergo fm primũ intellectum ꝙ lapsus taciti temporis legalis ita interpellat. ꝛ in mora constituit sicut lapsus temporis expressi ꝛ conuentionalis. ¶ Item no. qđ lapsus talis tẽporis nõ impedit purgationẽ more: secus si in tpe expresso si pena esset apposita: vt. s̃. dixi. ꝛ sic in hoc nõ equiparantur

3 tempus tacitum ꝛ expressum. ¶ †In tex. ibi quãdiu litẽ cõtesta. non sim: dic si super interesse vel pena. ꝛ sic not. ꝙ post morã põt stipulator petere interesse: durat tñ facultas faciendi vsq ad lit cõtest. sup eo: põt etiã peti ipsum factũ. vt not. s̃. eo. l. ij. §. item si in facto. ꝛ reus hꝫ facultatem soluendi interesse vsq ad sententiam qñ est casus in quo precise non compelleret ad factum. vt no. in. l. stipula. nõ diui. s̃. eo. ratio diuersitatis est quare plus durat hoc casu ꝙ in precedenti. qꝛ interesse post moraꝫ est in obligatione ꝛ solutione ex dispositione legali ꝛ qñ aliqđ est in solutione ex dispositione legali durat facultas soluẽdi vsq ad sñiam imo etiam põt vsq quo cõueniat actione iudi. vt s̃. de peti. here. itẽ veniunt. §. idẽ recte: sed ipsum factum est in obligatione ꝛ solutione ex dispositione ꝯhentium quo casu durat facultas soluendi vsq ad lit. cõtest. ꝛ nõ vltra vt. l. si stipulatus fuero decem in melle. j. de solu. ¶ In tex. ibi posse te facientis posuerat illud verbũ qđ denotat rẽ prout est in fieri nõ prout est in facto esse: per qđ dico vnũ qđ est valde subtile hic. ꝛ per alios non tactum si ante lit. conte. incipit facere adhuc nõ perfecerit ꝙ morã purget nec debet cõpelli ad litẽ cõtest. super interesse: sed si anteq inceperit facere datus fuit libellus sup interesse. ꝛ fuit ei responsum. ꝛ sic lit. cõtest. nõ põt postea incipere vt moram purget: vt in fi. Sed quid si adhuc non respõdit libello. ꝛ offert se paratum incipere ꝛ complere puto adhuc eum admittendũ: qꝛ nondũ lis est cõtest. ꝛ sufficit ꝙ operet cũ effectu: non ergo requiritur ꝙ cõpleuerit opus ante litem contest.

4 ¶ †Ultimo aduerte ad tres casus recolligendo hanc materiã in paucis verbis ꝙ aut loquitur in actore an poterit purgare morã ad actionẽ cõsequendã. ꝛ est dicendũ qđ nõ vt in. l. ita qđ §. intra de fideicõmis. liber. sed ad quesitã cõseruandã bene potest purgare: vt. j. eo. si ita quis. §. feia. nisi esset dies ꝛ pena expresse apposita. scꝫ qđ postea non audiretur: vt. C. de transac. l. si de possessione: aut loquitur in reo: ꝛ tũc aut vult offerre aut vult purgare ad finem: vt euitet periculum rei debite qđ incurrit propter moram. ꝛ tunc põt etiam post litis contesta. vsq ad sententiam: vt no. s̃. eo. interdum. §. fi. tunc enim offerretur illud idem qđ petitur: qđ declaraui ibi dixi. aut vult purgare ad finem vt euitet solutionem pene vel interesse. ꝛ sic vnum petit. scꝫ pena vel interesse. ꝛ aliud offert. scꝫ id qđ erat promissum ꝛ ista est materia huius. l. in qua ponitur regula affirmatiua qđ sic quã intellige de equitate ꝛ nõ de rigore: vt. j. eo. qui seruum. §. sequitur. item ponitur exceptio negatiua. s. quando lis esset contest. super pena vel interesse. ꝛ huius exceptionis ratio est fm Bar. propter duplicẽ moram quarũ vna fuit commissa in faciendo: altera in ꝯtesta. litis que ratio non placet: tum qꝛ iste more sunt commisse super diuersis rebus vna super pacto altera super interesse vel pena. ꝛ sic vna debet augere effectum alterius arg. s̃. de calũ. l. penul. ꝛ qđ in simili no. in. l. fustis. j. de iure fisci. per eundẽ Bar. item si hec ratio esset vera sequeret ꝙ etiã si conte. esset facta super pena vel interesse sed sola interpellatio: qꝛ illa sufficit ad cõstituendũ quem in mora vt no. in. l. si pe. quando dies leg. ce. purgatio impeditur ꝑpter duplicem moram: non est ergo illa ratio nisi ꝙ per contest. ius actoris sup pena vel interesse fortificatum est sicut officium procuratoris: quia efficitur dominus litis per contest. vt non poterit reuocari sine causa. aduertendũ tamen ꝙ ista exceptio procedit quando mora purgaret ad euitandũ penã cõuentionalẽ vel etiã legalem prouenientẽ ex cõuentione partiũ vt est interesse: secus si esset pena mere legalis: qꝛ tũc posset purgari vsq ad sñiam ꝛ ita

⁊ ita loquitur.l.hoc edicto.de publica.alī.in vltima gloſ.pro cōtraria et.l.ſi tamen maior.§.accuſaſſe.de bo.libe.⁊ in.l.ſeruitutem.§.queſiuiſſe.eo.ti.⁊ de in ius vo.l.ꝗuis.⁊ no.in.l.criminali.de iur.om.iudi.qꝛ mitius agitur cum lege ꝙ̄ cum homine vt no.in.l.celſo.ī prin.ſ̄.de arb.¶ Item procedit hec exceptio qn̄ mora eſt cōmiſſa extra iudiciū ſiue vero in iudicio vt qꝛ promiſiſti ſiſtere certa die vel ſimpliciter in iudicio:et citatus nō ſteti ſti:nā debes ſcire ꝙ ſtatim committitur ſtipulatio ad totale intereſſe.lꝫ iſta fuit mora particularis:qꝛ commiſſa in vno actu: vt.l.iij.§.in hac.ī.iudica.ſolu.ſecus quādo cōmittitur extra iudicium mora particularis: qꝛ nō cōmittiī ſtipulatio ad totale intereſſe:ſed ad particulare:vt.l.ſtipulationes non diui.§.plane.ſ̄.eo.ideoꝗ in iudicijs ita rigoroſe agiī in vno mitius agiī ꝙ̄ in alio vt poterit mora purgari ante lit.cōte.in quacūꝗ parte iudicij ſaluum ſit ius actoris:vt.l.iij.§.ſi.iudi.ſo.⁊ ita no.per Cy.ſm Pe.in.l.ſi per alium.§.meū.ſ̄.ne quis eum qui in ius vo.eſt vi eximat.item hꝫ locum dicta exceptio niſi mora cōmiſſa poſt lit.conteſt.qꝛ tunc poſſet purgari vſꝗ ad ſententiam.C.de tranſac.l.ſi maior.⁊.l.ſiue apud acta.in fi.ibi no.in glo.quia conteſtatio precludit viam more precedentis non aūt ſequētis. alia exceptio contra regulam colligitur ex glo.ij.ſcꝫ qn̄ actoris intereſſet:qꝛ tunc nō poſſet mora purgari. vt in.l.ſi ita qs.§.ſeia.ī.eo.que exceptio videtur eſſe contra hanc.l. nam intererat actoris.⁊ ad euitādū ſolu.huius intereſſe admittitur purgatio more.Sol.intellige hoc quando intereſſe actoris nō excedit eſtimationē facti ita qđ facto impleto remanet actor ſine damno.exceptio autem quā glo.ponit debet intelligi qn̄ excedit.ita qđ facto impleto:actor adhuc remanet in damno vel rei perdite vel lucri non facti.⁊ tunc non admittitur purgatio ſub audi niſi illud damnum reficiaī:vt no.ſ̄.de arbi.l.ſi cum dies.§.ſi.cum.l.ſeq. eſt ⁊ tertia fallentia vel exceptio qn̄ ius actoris eſſet effectum deterius.ita qđ ex purgatione more nullam vtilitatem conſequeretur actor:vt ſi fuiſti in mora ſiſtendi. ⁊ tunc vis ſiſtere cuꝫ actio mea ſit tempore perempta.nam nihil mihi prodeſſet ſiſtere:qꝛ non poſſem tecum experiri. ⁊ ita intelligiī.l.⁊ ſi poſt tres.ſ̄.ſi quis cau.qđ intellige niſi offerat ſe paratum ſub illa actione iudicium ſuſcipere. perinde ac ſi non eſſet extincta.vt euites penam vel intereſſe. qđ facere poſſes. vt.l.iul.§.queſitum.ad exhiben.⁊.l.eleganter.§.pe.ſ̄.de dolo.⁊ ideo determinat Bar.hic qđ ſi promiſiſti inſulā facere in fundo meo: ⁊ poſt moram tuam alienaui fundū non poteſt moram purgare.qꝛ nihil mihi prodeſſet nunc fieri inſulam in fundo nō meo. eſt ⁊ quarta exceptio ſeu fallentia ſi lapſum eſſet modicum tp̄s poſt moram.etiam ſi lis non eſſet conteſta.vt in.d.l.ſi ita quis.§.ſeia.⁊ in.d.l.⁊ ſi poſt tres.⁊ in.l.ſi in lege.§.colonus.ſ̄.loc. qđ remittitur arbitrio iudicis quantum ſit.vt in eis no.ex quo dixit Bar.iſtam.l.debere intelligi qn̄ conteſtatio fuit facta infra modicum tp̄s.ſecus ſi poſt.qꝛ tunc nō duraret facultas vſꝗ ad conteſt.ſed vſꝗ ad lapſum modici tp̄is.hoc non placet qꝛ raro hoc contingeret ꝙ fieret infra modicum tp̄s conteſta.⁊ ſi raro vel nunꝗ̄ impediretur purgatio ꝓpter conteſta ſed ſemp propter lapſum modici temporis.vnde Bal.in.l.ſed ſi poſt tres.dicit qđ ille.§.ſeia.loquitur in actore alie due loquuntur in reo. ideo dic breuiter.⁊ iſta eſt veritas qꝛ inſpicitur lapſus modici temporis qn̄ ſtipulatio vel obligatio habebat certam diem expreſſam.ita loquitur.l.⁊ ſi poſt tres.§.ſeia.item ſi non habebat ⁊ mora fuit commiſſa in malefaciendo.vt.d.l.ſi in.l.§.colonus. extra iſtos caſus dico non debere inſpici.imo morā poſſe purgari etiam poſt lapſum modici tp̄is dummodo non ſit lis conteſta.⁊ ita intelligo hanc legem ⁊ iſta eſt veritas.dico etiam qđ in precedentibus duobus caſibus ſi conteſtatio eſſet facta ante lapſum modici tp̄is adhuc impediretur propter ipſam conteſtationem.Quinta exceptio ſeu fallentia eſt quando eſſet facta executio vel ab hoīe vel a lege.vt.l.qui ob rem non defenſam. de condi.inde.⁊ de le.ij.l.ſi is qui.ſm Dy.⁊ Bar.⁊ ex hoc ſequiī ꝙ ſi fuit iuratum non hꝫ locū purgatio qn̄ ipſo iure facta eſſet executio virtute iuramenti:vt in.l.ſi quis maior.C.de tranſac. eſt ⁊ ſexta ⁊ vltima fallentia qn̄ eſſet appoſita dies ⁊ pena vt dixi.in prin.l.qđ intellige de die expreſſa ⁊ conuentionali. ſecus de tacita ⁊ legali per hanc legem vt dixi ſuper tex.⁊ per.l.ſi cuꝫ diem.§.ſi.de arbi.⁊ qđ dixi de expreſſa intellige etiam ſi in tacita illa inheret per.l.vt expreſſio hic operetur qđ eſt no.vt.l.celſus.in prin.C.de arb. item procedit hoc in extraiudicialibus vel iudicialibus deciſorijs per.d.l.celſus.ſecus in p̄paratorijs in quibus admittitur purgatio etiā vbi eſt dies ⁊ pena dūmodo infra modicum tempus.⁊ iſte eſt caſus in.l.⁊ ſi poſt tres.ſm intellectum doc. qui tenent hanc opinionē ꝗuis ſit ibi dies et pena nō admittaī purgatio more.ſic cū illi reſpondent ad.l.qꝛ in preparatorijs mitius agiī: vt in.d.l.ſi ſeruus.§.ſi plurium. Itē intellige de die appoſita cauſa differende ſolutionis.ſecus ſi cauſa multiplicāde obligationis que nō impedit ſolutionem vt in.l.j.de penu lega.Quidā autem habebāt alias duas fallētias vel exceptiones.ſ.quādo ſtipulatio eſſet cōcepta in perſona vnius ⁊ pena in perſona alterius:pone exemplū in.l.j.in fi.de ſtipu.ſeruo.dicūt enim ꝙ in preiudiciū illius tertij cui erat ius queſitū non admittiī purgatio.⁊ hoc eſſet vtile ſi eſſet verū 5 †Nā quotidie in inſtr̄is apponiī ꝙ ꝓmiſi ſub certa pena cuius medietas applicetur actori alia cōi vel fiſco pro quo notarius ſtipulatur tanꝗ̄ perſona publica.vt ſic ſtatim illi acquiritr tilē vnde non pōt purgare in preiudiciū cōis.Tu dic ꝯ̄rium qꝛ illa promiſſio habet in ſe conditionē ſi fecero infra tp̄s debitum vel infra illud tēpus infra qđ licitū eſt morā purgare ⁊ ſic nō acquiritur ius fiſco pure ⁊ ſimpliciter.ſed ſub cōditione ſi nō purgeī mora.Itē dico in ſequēti queſtione.nā dicunt quidā ꝙ etiā vbi pōt peti pena vna cū principali propter clauſulā rato manēte pacto nō admittiī purgatio per id qđ no.in.l.id ꝙ pene.ī.de ſolu.qđ Bart.reprobat ꝑ plures ratiōes quas tamē Bal impugnat Sed puto Bar.verū dicere ratione predicta:qꝛ illa clauſula intelligiī modo predicto niſi mora purgetur infra tēpus debitū:ſed ſi propter aliā cauſaꝫ poſſet pena peti vna cū principali: vt quia eſſet appoſita loco particularis intereſſe opinio illorum eſſet vera.⁊ intelligit Pe.l.traiectitie.§.de illo.ſ̄.titu.proxi.⁊ dixi in prin.l.cetera.vide hic per Bar.cuius dicta ſunt per predicta enucleata.

2 ☞ Si teſtator mādat fieri capellā poteſt vnus ex heredibus inſolidum cōpelli ad faciendū ſed poſtea recuperabit partem impenſarum ab alijs coheredibus.
3 Quid ſi teſtator reliquit mille pro capella fienda.
4 Facta qualiter cognoſcanī ꝙ ſint diuidua vel indiuidua.
5 Stipulatio per te nō fieri quominus ire agere liceat:quādo dicatur ſtipulatio ſeruitutis ⁊ quādo ſimplicis facti perſonalis. Stipulatio generis vel alternatiua quare dicatur indiuidua reſpectu ſolutionis.
6 Quādo quilibet ex heredibus condēnatus pro parte nō liberetur ſoluendo partē ſed totum.
7 An liceat heredi qđ nō licet defuncto.
8 Mota lite emptori debet denūtiari ⁊ eius heredibus vt poſſit agi de euictione. et quid denuntieī ⁊ ſumptibus cuius teneaī venditor defendere.
9 Non ſufficit denūtiare vni ex heredibus debitoris vel aliquibus ſed debet denūtiare omnibus ⁊ an omnes debeāt aſſiſtere ⁊ defendere:an vero mittere vnū procuratorem noīe omnium.
10 Defenſio eſt indiuidua ⁊ vno defendēte ꝓ parte ſua cōmittitur ſtipulatio duple cōtra omnes pro hereditarijs portionibus.

1 **In executione.** ¶ †Stipulatio dādi regulariter eſt diuidua reſpectu obligationis petitionis ⁊ ſolutionis.h.d.primo Stipulatio vero facti affirmatiui vel negatiui ⁊ etiam ſeruitutis regulariter eſt indiuidua predictis tribus modis. Stipulatio vero generis ⁊ alternatiua diuidua eſt reſpectu obligationis ⁊ petitionis:ſed indiuidua reſpectu ſolutionis.Stipulatio vero de euictionie ecōuerſo eſt indiuidua reſpectu petitio.ideſt denuntiationis qꝛ quilibet ex heredibus promiſſoris denūtiari debet inſolidū ſed eſt diuidua reſpectu obligationis ⁊ ſolutionis qꝛ de re euicta contra quēlibet ex heredibus cōmittitur pro parte ⁊ quilibet pro parte ſoluendo liberaī.h.d.vſꝗ ad.§.
2 pe.qui incipit.ſi ita in.§.ij.no.tria.¶ † Primo dū dicit ſinguli
a inſolidū ꝙ ſi teſtator mandat fieri capellam[a] pōt vnus ex heredibus inſolidum cōpelli ad faciendū. recuperat tamen a cohedibus partem impenſarū:vt in.l.fideicōmiſ.§.pe.de lega.iij.⁊ plus videtur velle ille tex. quem not.ꝙ non poterit vnus ſolus compelli niſi etiam alij fuerint requiſiti:⁊ ſint in mora:quē tex. alibi neſcio: ⁊ multū facit ad predicta.l.ſtipulationes non diui.ꝙ licet ſtipulatio facti ſit indiuidua:⁊ quilibet ex heredibus inſolidum poterit compelli:attamen non niſi alijs exiſtenti-
3 bus in mora. † Sed quid ſi teſtator reliquit mille pro capella fienda videtur ꝙ quilibet teneatur pro parte.arg.ea.l.§.inſolidum.in fi.⁊ qđ no.ſ̄.eo.titu.l.ij.§.ex his in glo.que incipit contra.Ang.vero tenet hic contrariū ꝙ imo quilibet inſolidū ne opus differatur. de hoc vide tex.in.§.penul.ſi nō cauilletur in prin.dum loquitur quādo aliquid fuit relictū pro opere fiēdo nō autem mandauit opus fieri:⁊ tamē dicit quēlibet teneri in ſolidum.Sed Dy.ibi ſentit contrarium licet Ange.nō alleget qꝛ intelligit ꝙ mandauit opus fieri non ꝙ reliquerit pecuniā. pro opi.Ange.facit:quia datio que ordinatur ad factum reputatur factum ſicut econuerſo:vt no.in.l.naturalis.§.quod ſi faciam de preſcrip.verb.in prin.glo.mag. ⁊ in.l. cum proponas C.de dolo.per docto.⁊ tetigi in.l.quinta.§.ſi ſortem.ſ̄.eod.dic tamen ꝙ in practica non ſeruatur ſed quilibet condemnaretur
4 pro parte ſua: licet ille.§.multū faciat. ¶ †Secundo no.ibi qꝛ

a ¶ Si teſtator mādat fieri capellā. adde qd ſi talis capella non pōt edificari ſine licētia pape an tale legatū poſſet cōmutari a ſolo ep̄o.vide ꝑ.d.de ſancto.Ge.in.c.grā.ī pe.char.de reſcrip.lib.vj.

operis.effectus &c.per quam Bart.in.l.stipulationes nō divi. in.iij.q.dicit cognoscit que sint facta individua qr qn̄ effectus facti est individuus.ibi factū dicitur individuum: vt fabricare domum.nam effectus fabricandi est ipsa domus que dicit individua respectu effectus:qr si pars domus est sine alia pte nō affert tantā vtilitatē respectu ipsius partis quantā respectu totius:secus si afferret vt in stipulatione rez ra.ha. & de nō agen
5 do.vt in.§.cato. ¶ † Item tertio no.ibi promissoris vie: qr videtur hic tex.ꝯ Bart. in.l.stipulatio ista.§.si quis ita.ff.eo.vbi dicit qd ista stipulatio p te non fieri quominus ire agere liceat nō dicit stiplō servitutis: sed simplicis facti personalis qd est magni effectus.qr sic non trāsiret ad heredem stipulatoris: secus si esset stipulatio servitutis.iste aūt tex.videt probare contrariū iuncto tex.pcedenti:qr dicit q ille q sit promittit dr promissor vie.Tu distingue.vt dixi in.l.ij.§.ij.ff.eo.aut stipulator haberet prediū vicinū vel non in.§.pro parte. ¶ No.rōnez melius,quā alibi quare stipulatio generis & alternativa dicuntur individua respectu solutionis.s.ne cōtingat fieri solutio in di-
6 versis rebus. ¶ † Itē no.mirabile qd qlibet ex heredibus tenetur pro parte cōtra eū agere:& pro parte cōdemnat.& tn̄ non liberat solvendo partē sed totū. hoc est verū qn̄ ad debitorem pertinebat electio secus si ad creditorē:qr nō posset illud cōtingere.nā vno solvente partem in vna re posset aliū cōpellere ad solvendū aliā partē in eadē re qd nō est qn̄ ptineat ad debito-
7 rem. ¶ † No.etiā q nō lz heredi qd nō licebat defuncto.ſz aliqn̄ cōtrariū est vt plus permittat heredi q defuncto vt.l.si per imprudētiā.§.nō minus.ff.de euic.& facit iste tex.q sicut defunctus invito creditore nō poterat solvere partē debiti liquidi vt l.si tutor.§.lucius.de euic.ita nec vnus ex heredib9 eius lz obligatio sit divisa.& transiverit ad quēlibet pro parte:tn̄ in contrariū est veritas qr alia ratio est in psonis heredū q fuerit in psona defuncti:vt dixi.in.l.ij.§.ex his.ff.eo.& per Cy.in.l.iij.C.
8 de nego.gest. ¶ † In glo.insolidū.Nota.q mota lite emptori dz denuntiari venditori & eius heredibus vt posset agi de evictione:ſz qd denuntiat.rn̄.nō solū litē motā:sed etiā dz requiri vt veniat ad defendendū.vt.l.si plus.§.mota lite.de euic.& l.q absente de pcu.& ideo ēt scienti litē esse motā dz denūtiatio fieri:vt no.Bar.in.l.denūtiasse.in prin.de adul.qd non esset si solum denuntiaret litē esse motā:qr scienti non esset ampli9 notificandum.vt.in.l.j.§.j.de actio.emp.lz glo.ibi hoc sentiat sed
a non bn̄. ¶ Item cū defensio[a] possit fieri dupl'r.s.assistendo emptori & testes & instra producendo.iuxta ea q habent in.l.si suspecta.de inoffi.test.& totā litē in se suscipiendo & emptorē relevando ab hoc onere ad quā defensionem tenet.dicit Bal.no. in.l.qui absentē de pcu.q ad primā non ad scdam p.l.si parentes.C.de evi.nisi expresse ꝯrium promiserit & ita vt plurimū dicunt instra.s.q pmisit defendere suis sumptib9 & expēsis & litē motā in se suscipere qd nō sine ministerio fuit inventū & hoc est vtile ,ppter expensas ad intellectū eius qd no.j.e.l.venditoris.
9 ¶ † Item no.q nō sufficit denūtiare vni vel aliqbus ex heredibus debitoris:sed dz denuntiare oībus al's non haberet regressum ꝯ illū cui non denūtiasset.Itē no.q oēs debent assistere & defendere dic tn̄ q si adversarius vult qui litē moverit ne distinguatur in plures tenentur dare vnū procuratorē qui defendat nomine oīm. vt.j.iudi.solvi.not. tamen.§.pe.circa fin.
10 ¶ † Ultimo no.qd defensio est individua & vno defendente pro parte sua cōmittitur stipulatio duple ꝯ oēs pro hereditarijs portionibus.facit.l.ea.§.fi.in fi.ff.eo.istum tn̄ arti.declara per Bar.in.§.cato.in.ij.vel.iij.q.qr est difficilis.

a ¶ Cuz defensio. adde Angel. de are.insti.de exce.

ota.quia frequenter contingit

2 ☞ Si debitor solvit partē rei promisse an etiā cōmittatur stipulatio penalis in totum an pro parte non soluta.
3 Quando id qd est solutum non prodest ad illū finem ad quem solutum est:scz vt evitet pena si post petit dz vel restitui vel in pena computari ne creditor habeat vtrūq.
Quid si esset apposita clausula rato manente pacto.

1 **Si ita stipulatus.** ¶ † Stipulatio dandi etiam certā spēm lz sit dividua quo ad se:vt in prin.l.est tn̄ individua quo ad cōmissionem pene:qr nisi totū detur stipulatio insolidū cōmittit.h.d.& est verū tā in ipso promissore q in eius heredibus vt nō sufficiat vni eorū dare partē suā lz nō teneat vltra partē nisi etiam alij dent quo ad hoc vt pena non cōmittat & si vnus nummus deficeret cōmittitur pena insolidū. Et rō est qr stipulatio quo ad cōmissionē pene cōtinet conditionē.s.si non detur & omnis conditio regulariter est individua.vt.l cui fundū.de cōdi.& demon. ¶ In tex.ibi si fundū. istud verbū no. nam si promisisset pecuniā tunc si vnus ex heredibus solveret partē suā & nō partem aliorū sibi imputat cū poterit etiam pro alijs solvere ideo cōmittitur pena insolidū etiā cōtra eū sed si promisit fundū vel aliam speciem nō videt posse iputari vni ex heredibus quare non solvit etiam pro alijs cuz non habeat dn̄ium in partibus aliorūz:et tn̄ iste tex.vult ꝯrium intelligendo ipsuz:vt.ff.dixi tā in ipso promissore q in eius heredibus:& ad ratione factam in ꝯrium responde vt dixi in.l.quinta.§.si sortem.ff.eod.item advertē qr iste tex.potest intelligi sive stipulatio penalis incepit a precedenti dispositione qr promisisti fundū & si non dares pmisisti centū:sive etiā a precedenti conditione qr fundū pmisisti sed si eū nō dares pmisisti centū qtū ad effectuz.de quo hic & facit ad no.in.l.cōi di.ff.cōi di.& per glo.in aut.qui rez.de sac.san.eccle.Qd si emphyteota deficeret in solvendo in vno nummo de pensione incidat in cōmissum ac si nihil solvisset. Si tn̄ dn̄s vult vti cōmisso restituere dz qd percepit per id qd no. hic
2 glo. † Pro declaratione glos. magne oppo.q si debitor solvit partem rei pmisse dūtaxat nō cōmittat stipulatio penalis saltem pro illa parte:qr creditor sponte recipiendo vr a pena recedere vt.l.ij.in prin.si quis cau.& l.si.de eo qd cer.lo.glo.fatetur ſm Jo.qn̄ creditor sponte recepisset.& nō deceptus sec9 si fuit deceptus:qr solvens dedit sibi ad intelligendum q incontinēti solveretur sibi altera pars.ar.in.l.iij.ff.de pig.actio. Ista gl. cōiter reprobatur:qr contra istū tex.qui simpliciter loquit.Nec obst.ll.contra.qr loquuntur qn̄ post commissionez pene creditor sponte reciperet partē rei:secus qn̄ ante commissionem pene:qr non videtur renūtiare iuri de futuro.sed iuri de pterito sic.cum eū poterit petere penā omissa re si recepit rem vel par
3 tem eius videtur penam remittere. ¶ † No.tamen glo.in versi. tn̄ in ea &c.q quando id qd est solutum non prodest ad illuz finem ad quem solutū est.s.vt evitetur pena si post petitur debet vel restitui vel in pena computari nec creditor habeat vtrūq facit.l.vel possessorem.§.j.de transac. Hoc verum nisi esset apposita clausula rato manente pacto. vt.j.eo.l. cum stipulatus sum mihi a proculo.hic non sunt alia.

2 ☞ Si pmisisti mihi aliquid si te vicero ad brachia vel in ludo schacorum & per te stet quominus ludamus:an habeatur perinde ac si te vicerim.

1 **Quicūq.** ¶ † Hic no.optimā regulā q qn̄ stat per eū qui futurus est obligari p eventū conditionis quominus conditio eveniat perinde tenet ac si conditio evenisset:qd puto veruz sive pendebat conditio ex potestate eius sive creditoris sive tertij vel quocūq alio modo:qr non debet esse in sua potestate se eximere ab obligatione.facit.l.labeo scribit si mihi &c.ff.de contrahen .emp.& sive veniebat implenda in personā eius sive nō:vt in.l.iure civili.de condi.& de
2 mon. † Glo.dicit hoc fallere in ludentibus si aliqd mihi pmisisti si te vicero ad brachia vel in ludo schachorū:nam licituz est tibi facere quicquid possis vt te non vincā & faciēdo nō teneris ad promissum.hoc intellige dūmodo ludes mecuz sed si nolles ludere & propter hoc te vincere nō possem habereris pro victo qr per te stat & non per virtutē tuaz quominus te vincam. & gl. debet intelligi quando per virtutem tuā stat.& hoc voluit glo. in.l.si rem.§.fi.ff.de prescriptis verbis.

1 **Nemo rem suā.** ¶ † No.hic q sicut non vz stipulatio rei mee.vt ff.eo.nemo rē suā.ita nec rei que nō est mea sed cōferat in tps quo erit mea.arg.l.in tps.de here.inst.qr paria sunt aliquid fieri in tpe phibito vel in illud conferri. Sed oppo .ff.eo. si rem meā.Solu.ibi sub illa conditione fuit ꝯcepta stipulatio & glo.hic prima exemplificat in legatario cui relicta est res in diez vel sub cōditione nā interim non est dn̄s si stipuletur si dies vel conditio evenerit quo casu erit dn̄s.Sed tunc contra qr imo stipulatio est valida in toto ti.vt le.no.cauc.dicunt illi qui ita exemplificant q dum hic dr q non stipulatur vtiliter non debet intelligi q stipulatio non vz imo vz non tamē continet vtilitatem:qr non plus consequit ex ea q per actionez ex testamēto hoc nō plz:qr imo pōt ꝯtinere vtilitatez ,ppter fideiussores q dant:immo est cōtra intentionē lrē que nō vult q valeat ipso iure a principio nec convalescit:ideo dictū exēplū non est bonum:ideo non hz locū ista.l.qn̄ stipulatio interponit p executione alteri9 obligatiōis ex qua sperat effici stipulatoris:dz ergo exēplificari qn̄ simpliciter stipulor rez que non est mea cū erat mea & ita exēplificat glo.ij.super ver.stipulor. ¶ Sed tunc op.de.l.si quis stichū.ff.ti.j. vbi lz efficiatur mea stipulatio nō est inutilis si tn̄ ex causa nō lucrativa effecta est mea ,ppter hoc quidā limitant legem vt procedat qn̄ efficeretur mea ex cā lucrativa hoc non plz:qr si esset in pendenti an valeret vel non & tex.vult q ab ipso principio sit inutilis & invalida.dic ergo qd interdum stipulor rem que erat mea tpe stipulationis:& tūc nō valet stipulatio sive erat mea ex causa lucrativa sive non lucrativa:vt.d.l.nemo rem suam.ff.eo. Interdum stipulor rem que non erat mea & tunc aut pure valet: sed tamē postea efficiatur mea ex alia cā.& querit an evanescat stipulatio tunc distinguit an efficiatur

an efficiatur mea ex cā lucratiua ꝛ vitiatur:vt.s.eo.inter stipulantem.§.si rem .aut ex cā nō lucratiua ꝛ tunc secus vt in.d.l.si is qui sticbum.ſm intellectū gl.si vero stipulor sub cōditione si erit mea vel cū erit indistincte non valeat sicut in primo casu et iste est casus huius.l.siue ex cā lucratiua siue non lucratiua efficiatur mea:qꝛ ab ipso principio est nulla.hic non sunt alia.

2 ¶ Si duo tenentur ad idem que principaliter an mora vnius noceat alteri.

3 Re perempta post morā qualiter fideiussor interdū teneaꝛ directo interdū vtili iterdū de dolo ꝛ iterdū nullo mō ſʒ solꝰreꝰ.

1 **Mora rei.** ¶†Mora principalis debitoris perpetuat obligationem suam ꝛ ēt obligationē fideiussoris nisi fideiussor per prius offerēdo constituerit creditorem in mora.Sed mora vel factū fideiussoris non perpetuat obligationē principalis debitoris:sed suam dūtaxat.h.d.¶No.primo loquitur qñ solꝰ principalis fuit in mora vsqꝫ ibi:sed si fideiussor postea qñ fideiussor ꝛ prima pars continet regulaʒ ꝛ exceptionē a regula ꝛ ista exceptio nō est alibi ſm dy.ꝛ alios.¶In text.ibi fideiussor quoqꝫ nocet idem in quolibet alio qui teneꝛ accessorie ad instar fideiussoris:vt patʒ in actione de peculio:vt.s.eo.cū filius.¶†Sed qd si duo tenētur ad idē eque principaliter an mora vnius nocet alteri:vide plene bar.in.l.ex duobus.in.xj.q.j.de duo.reis.vbi distinguit an nō sint duo rei debendi:ꝛ non nocet an.sint:ꝛ tūc q̄tum ad interpretationem prescriptionis nocet:qꝛ interruptio facta cōtra vnū extenditur ad alterū.vt in.l.fi.de duo.reis.aut q̄tū ad hoc:vt obligatio non extinguatur p interitū vel vt faciat venire vsuras vel interesse:ꝛ tunc distinguatur an sint socij.ꝛ tunc non nocet:vt.j.de duo.reis.l.pe.an non sint socij:ꝛ tunc secus vt in.l.in mora.in fine.ꝛ ibi nota.per glos.s.de vsur.¶In tex.ibi nocet glo.illa intelligit quantum ad hoc vt producatur obligatio.i.perpetuetur non solum quo ad ipsum principalē morosum:sed ēt quo ad fideiussores nō aūt vt fideiussoris obligatio augeatur:primū dictū intellige ꝙ pducitꝛ ꝛ ppetuatꝛ.s.ne extinguatꝛ p interitum rei debite:ita loquitur hic nō aūt respectu tpis:qꝛ si erat tpalis durat similiter ꝛ tpalis nō efficitur perpetua.glos.est.j.eo.si seruū.§.seqtur.q̄ incipit q̄tum ad hoc.ꝛ est glo.ij.nec etiā nocet q̄tum ad hoc:vt interruptio pscriptionis facta cōtra principalē extēdatur ad fideiussorē.tex.est cū glo.q̄ non est alibi in.l.cū quis.§.si qs pro reo.j.de so.lʒ facta ꝯ vnuʒ correum extēdatur ad alterū:vt.s.dixi.p.l.fin.C.de duo.re.duʒ autem glo.dicit quod non nocet vt augeatur obligatio fideiussoris intellige.s.vt teneatur vltra sorteʒ ad interesse ,pter moram rei ꝙ veniat ,pter naturā actionis:vt in arbitrijs.ita loquiꝛ.l.centū capue:allegata in glo.ꝛ teneaꝛ ad vsuras ,puenientes ex natura ꝯtus vt bonefidei:vt in.l.si postea.j.rē pupil.salua fore.ꝛ.l.queriꝛ.s.loca.ꝛ ibi no in glo.¶In tex.ibi sed fideiussor circa istum ver.sunt duo intellectus in glo.ij.Primus ꝙ intelligatur siue fideiussor obtulit:ꝛ creditorē in mora constituit anteq̄ reus esset in mora siue post.Scđs ꝙ intelligaꝛ qñ post non qñ ante:qꝛ tunc per moram rei postea subsecutam tolleretur mora actoris precedens ꝛ produceretꝛ obligatio quo ad vtrumqꝫ qꝛ vltima mora nocet.vt.j.e.si seruū.§.sequiꝛ.sed neutra istarum est vera:imo dʒ intelligi solum qñ obtulit ante nō qñ post:qꝛ intentio huiꝰ.ꝟ.est ponere casuʒ in quo mora sibi soli reo nocet:ꝛ non fideiussori:qꝛ nō perpetuatur obligatio quo ad eū:sed solum quo ad reū.ꝛ hoc ꝯtingit in dicto casu:ꝛ tunc iste ver.nō est alibi ſm Dy.Si autē fideiussor offert post morā rei purgaret morā ꝛ obligatio nō perpetuaꝛ nec quo ad reum nec quo ad fideiussorem:qꝛ in obligatione dādi quilibet admittitur ad dādū pro alio:ꝛ iste est intellectꝰ doc.¶In tex.ibi hominē occiderit que occisio loco more hřlʒ ,ppꝛie non sit mora sed culpa vel dolus.vt.j.eo.si seruū.Itē si non occidisset:ſʒ fuisset in mora ꝛ post eius morā seruꝰ moreretur.qꝛ ppetuaretꝛ obligatio quo ad ipsum fideiussorem dūtaxat nō quo ad reū ꝛ haberet locum qđ seqtur.¶In tex.ibi reus liberabiꝛ per regulā que ponitur.s.eo.si ex legati cā:qꝛ p interitū rei debite non interueniente mora vel culpa debitoris liberatur debitor dictū ꝙ hʒ actionem.l.aquil.ꝯ fideiussorem interficientem si ipse reꝰ erat dñs.vt.l.item veniunt.§.j.ad.l.aquil.quaʒ tenetur cedere creditori qui erat debitor ex cā onerosa.vt.l.qđ sepe.§.si res.de cōtrahē.emp.secus si ex cā lucratiua:qñ est interfectus ꝛ sic est liberatus:si autē vulneratus tūc nō est liberatus:sed teneꝛ ipsū tradere ꝛ pro deterioratione cedere actionem.l.aquil.vt in.l.huic scripture.ad.l.aql.ꝛ de isto passu vide Cy.in.l.non moriturū.C.de contrahen.emp.ꝛ Bar.s.eo.stichus.¶In text.ibi conueniri pōt:sed ꝯ.qꝛ liberato reo liberatur in ꝯsequētiā fideiussor.glo.fatetur de rigore:ꝛ sic non conuenitur dicta actione sed vtili ex equitate.ꝛ hoc contingit culpa vel dolo suo.et hic est tex.in.l.mora.i fi.s.de vsur.sed contra qꝛ nec directa nec vtili ex stipulatu.sed de dolo que concurrit cum alia vt.s.de dolo si fideiussor.glo.fi.soluit tribꝰ modis.ꝛ nulla est vera.dic ergo loquitur qñ obligatio erat pura que fit in rerum natura ,pducta.vnde potuit conueniri ,pter morā fideiussoris saltem quo ad vtilem actionē q̄ surrogaꝛ loco directe q̄ perimitur.Scđo loquitur quando erat conditionalis.ꝛ sic non erat inesse ,pducta nec postea ,pducitur.lʒ cōditio existat qꝛ non reperiꝛ res q̄ poterit ī eā deduci.ꝛ sic nec cōtra reū nec contra fideiussoreʒ committitur:sed qꝛ hoc contingit facto fideiussoris deficientis alia actione recurritur ad actionē de dolo.vt ibi no.Sʒ ꝯ qꝛ qñ mora cōmittiꝛ ,pter maleficiū pōt cōmitti etiā cōditione pendente lʒ per interpellationē secus.vt.s.eo.cū filius in fin.ꝛ hoc voluit glo.in.l.eū qui.§.pe.s.e.ꝛ sic existente postea cōditione cōmittitur stipulatio perinde ac si res esset in rerum natura.sol.illud procederet qñ stipulatio cōditionalis fuisset interposita aīo nouandi purā precedētem quo casu reddit illā cōditionaleʒ sub ꝯria conditione.ꝛ per interfectionē factā cōditione pendēte:ꝛ tunc scđa non poterit cōmitti:ꝛ sic non pōt nouare pcedētē reuertitur precedens ad suaʒ puritateʒ pristinā.ꝛ sic per interitum purificatur obligatio.ita loquitur ibi.secus qñ esset interposita principaliter propter se:qꝛ tūc per interitū nō purificaretur obligatio.nec posset postea committi adueniente conditione.ita subtiliter no.hic Barto.in fi.quē allegaui.in.d.§.fi.

3 ¶†Recollige ergo ꝙ re perempta post morā interdū fideiussor teneꝛ directo.vt si post morā rei nō precedēte mora creditoris quo ad fideiussorem.vt hic in prin.l.Interdū teneꝛ vtili vt quando post moram suam nō interueniēte mora debitoris vt ī hoc ver.fi.Interdum tenetur de dolo:vt in casu quē.s.posui q̄ habetur in.l.si fideiussor.de dolo.Interdum nullo mō tenetur fideiussor vt in casu versi.pe.sed si fideiussor ꝛc.Sed solus reus ſm intellectum quem ibi dedi.sed quō respondeꝛ ad motiuum illorum qui dicunt illum ver.debere intelligi qñ fideiussor obtulit post moram rei qꝛ si ante moram postea subsecuta noceret fideiussori.vt in prin.l.qꝛ vltima mora nocet dic verum esse respectu eiusdeʒ psone nō respectu diuersarū nā hic creditor fuit primo constitutus in mora p fideiussorē si postea creditor constitueret in mora eundē fideiussoreʒ tolleretur prima mora creditoris ꝛ fideiussor constitueretꝛ in mora ita loquiꝛ.§.sequitur l.si seruū.j.eo.ꝛ illud de peri.ꝛ commo.rei vendi.sed ipse non constituit fideiussorem in mora sed eū.ꝛ sic nō hʒ locū illa regula ꝛ ista mora rei hoc casu non nocet fideiussori ,pter precedentem moram in qua fideiussor constituit creditorem vt hic quod est singulare alibi non reperitur.

Si a colono. ¶†Verba pñtis tpis ad futura nō trahunꝛ.h.d.dic vt s.eo.si stipulatus.§.stipulamur.hic non sunt alia.

2 ¶ Usura dicitur pena ꝛ quando.

3 Pena adiecta obligationi q̄titatis quando presumatur adiecta in fraudem vsurarum.

4 Usura de iure canonico non est permissa ꝛ quid in pena.

5 Pena adiecta obligationi facti an dicatur vsura.

1 **Cum stipulari.** ¶†Licet pendente super sorte non impeditur cursus vsurarum.h.d.ꝛ examina vt plene no.in.l.j.C.de iudicijs.Dubium erat hic.qꝛ per lit.contesta.seu iudicium inducitur quedaʒ nouatio ꝛ sic videbaꝛ impediri cursus vsurarum sed dic ꝙ non inducitur nouatio per quam obligatio pristina ꝛ actio tollaꝛ:sed per quā alia obligatio illi accumulatur.Nam per lit.contest.ob.quis instāte in iudicio.vt in.l.iij.§.idē scribit.de pecu.ꝛ hʒ locum ista.l.tā durante instantia principalis cause q̄ appellationis.vt in.l.negotiorū.j.de ap.ꝛ.s.de re iudi.l.Finito vero iudicio per sñiam q̄ trāsiuit in reʒ iudicatam infra tps qđ datur iudicatis ad soluendum videtur cessare cursus vsurarū conuentionaliū:qꝛ post lapsum quatuor mēsium veniunt grauissime vsure:vt in.l.fi.C.de vsu.rei iudi.ꝛ habetur in.l.fideicōmis.de vsur.ꝛ no.hic argu.qđ lʒ debitor nolit soluere vsuras cōtinuo non prohibetur creditor petere sortem de hoc est casus in.l.fi.in fin.C.de iure dotium.¶In textu ibi

2 penam in singulos menses.¶†No.qđ vsura đr pena.vt.l.lecta §.cū sorte.s.si cer.pe.qđ est verū qñ soluiꝛ ratione more.secus si non ,pter morā:sed ,pter stipulationē vt ꝯtingit in feneratoribus qui non curāt imo caripendūt ꝙ sors non soluaꝛ dūmō soluantur vsure non ergo oīs vsura est pena sed nec oīs pena est vsura qꝛ adijciaꝛ obligationi facti vel speciei non est vsura sed pena qñ autem obligationi q̄titatis interdū đr pena interdū nō.nā si p dinumerationē tpis đr vsura vt est casus hic duʒ dicit in singulos menses.idē si non p dinumerationē tēporis ꝛ obligatio erat ex cā mutui ī quo formaliter ꝯhibitur ēt si stipulator non erat cōsuetus fenerari in hoc.in precedenti casu ita no.

3 ponit Ang.s.eo.stipulatio ista.§.alteri†si vero ex alia causa ꝛ

non sit apposita per dinumerationem tpis: tunc distinguit an erat cõsuetus fenerari ꝛ tunc pena adiecta obligationi quantitatis presumit adiecta in fraudẽ vsurarũ al's secus ſm Barto. hic ꝛ no. in. l. cũ allegas. C. de vsur. ꝛ hoc est vtile: q2 vsura de iure canonico nõ est permissa[a] q2 vsura nõ põt peti[b] nec in foro ciuili nec canonico: sed pena sic in vtroq; foro. vt no. in. c. suã. de penis. †Si aũt sit adiecta obligationi facti distinguit aut illud factum non ordinabatur ad dationẽ quantitatis ꝛ dicitur pena ꝛ non vsura aut ordinabat ad illã ꝛ tunc aut fuit hoc actum a principio obligationis ꝛ censetur adiecta in fraudem vsurarum. aut ex postfacto ꝛ interuallo. ꝛ tunc secus: ita not. p Bart. in. l. cum seruus. de condi. ꝛ demonstra. ꝛ in. l. sed ꝛ si quis. §. si. ş. si quis cautio.

2 ☞Si res debita pereat ante moram debitoris an liberetur debitor indistincte.

3 Qui aliquem reprehendit de negligentia q non adhibuit medicum vel qd adhibuit malum cũ posset adhibere bonũ qualiter debeat capitulare.

4 Si quis promisit nõ edificare in aliquo loco sub pena ꝛ postea alienauit ꝛ emptor eo ignorante edificauit an faciat q venditor incidat in penam.

5 Si debitor curauit ſuũ debitũ an recupet expẽsas a creditore.

1 Si seruum. †Si res debita desijt posse prestari facto debitoris etiã se debitorem ignorãte vel facto eius qui cãm habuit a debitore non liberatur. idẽ si negligẽtia debitoris cõmissa in non curando vel custodiendo: secus si facto tertij non habẽtis cãm a debitore: l3 debitor ab illo causam habuerit si nulla culpa vel mora debitoris interueniat. h. d. in effectu vsq; ad. §. sequitur. istud tñ qd dixi d3 sane intelligi qñ sciebat se debitorẽ. ꝛ in hoc iste casus differt a primo: q2 maior est culpa in faciẽdo quam in non faciendo. vnde in primo nõ curatur si scierit se debitorẽ vel nõ vt in. §. de illo. in scdo sic. si ignorabat se debitorem negligentia cõmissa in re sua ad quã non credebat se teneri nõ esse culpãda nec punienda sicut si esset commissa in re aliena: vt est casus in. l. stichi promissor. §. sicut. ş. de peti. here. per quã declaratur iste ver. sinautem negligat ꝛ differat: q2 primo loquit qñ desijt esse prestari: q2 desijt esse in rerum natura vsq; ibi: sed si sic. Scdo qñ desijt posse prestari. q2 desijt esse in cõmercio nostro. q2 de seruo factus est liber. ꝛ est in rerum natura. ꝛ prima pars subdiuiditur in duas. Prima qñ desijt esse in rerum natura facto debitoris vsq; ibi si aũt. Secunda qñ eius negligentia. Item secunda subdiuiditur: q2 prima qñ desijt esse in commercio facto debitoris vsq; ibi. ibidẽ. Secundo qñ facto illius qui habuit cãm a debitore cuius factũ reputatur esse ipsius debitoris vsq; ibi sinautẽ alienus. Tertio qñ facto alterius q nõ habuit cãm a debitore: nec debitor ab illo vsq; ibi. itẽ si homo. Quarto qñ debitor habuit causã ab illo. vsq; ibi de illo. Quinto ꝛ vltimo decidit vnum dubium circa primum casum prime partis ꝛ etiam circa primũ casum secunde partis principalis.

2 ꝛ est no. † in ista. l. declarant aliqua dubia de. l. si ex legati causa. ş. eo. in eo qd illa. l. vult vt si res debita pereat ante morã debitoris liberetur debitor. nã queritur an istud sit verũ indistincte rñdetur q non: sed est distinguendũ vt hic vsq; ad. §. sequit. Item inquantũ illa. l. vult qd si pereat post morã debitor non liberetur: q2 mora perpetuat actionẽ declarantur tria dubia. ꝛ primo an illa mora postq; est commissa poterit purgari vt sic deficiat illa perpetuatio que resultabat ex mora. ꝛ hoc vsq; ad §. nunc videamus. Scdo qui sint illi qui poterit propter morã suam obligationem perpetuare vt non extinguatur per interitum rei: ꝛ quibus noceat hec ꝑpetuatio vsq; ad. §. effectus. tertio quid sit effectus huius ꝑpetuationis si res debita post moram pereat. ☞In tex. ibi nulla mora interueniente. ꝛ sic patet qd interemptio facta per debitorem non est propria: sed h3 vim more: q2 mora consistit in non faciendo ꝛ ista dicit potius culpa in faciendo. ☞In tertio ibi si quidem occidat subaudi sine iusta causa quo casu culpa illa esset reprehẽdenda ꝛ punienda aut si ad illũ seruũ non teneret. q2 nõ debet in eũ seuire. vt. l. ij. de his qui sunt sui vel alie iur. ꝛ si esset alia res inanimata vel animata animal irrationale esset reprehendenda l3 non punienda si non tenebatur eam dare alteri: vt in. l. etiã. §. l3 in dotalibus. sol. ma. sed cum teneretur eam dare alteri: l3 anteq; det sit sua est reprehendenda ꝛ punienda tanq; cõmissa in re aliena: sed si suberat iusta cã: q2 nec est reprehendenda nec punienda. vt. j. eo. l. si seruum. ꝛ. l. quid ergo. §. qui heres. de leg. j. ꝛ perinde liberatur ac si sine facto suo. ☞†In tex. ibi negligat infirmũ 3 q2 cum posset commode medicũ adhibere nõ adhibuit cũ posset adhibere bonum adhibuit malum de vtroq; enim tenetur vt. l. qd si nolit. §. si mancipiũ. de edil. edic. sed si non potuit non est sibi imputandum. ar. l. idemq;. ş. pro soc. ideo qui aliquem de hac negligentia reprehendit d3 capitulare ꝛ probare q ibi erant medici qd presumitur si erat ciuitas. nota. in. c. statutum. de rescri. lib. vj. ☞In tex. ibi si neglectus a plebe fuerit subaudi sciente hoiem esse alienũ: al's licuisset sibi negligere eũ tãq; suum. ꝛ ista culpa licet esset reprehendenda nõ punienda. ꝛ hoc probat in. l. si quis potest. §. sicut. de peti. here. ꝛ eodẽ mõ intelligi debet qd hic dicitur de debitore actione personali: l3 non dicatur in tex. nec in glo. nec per doc. ꝛ tñ est substantiale. secus in casu ꝑcedenti cũ ipse occidit vt in. §. de illo. In tex. ibi in faciendo quidem accipiendo sic. interrogatiue lege. ꝛ iunge hic ver. q2 qui dari vbi ponitur ratio quare videbatur dicendũ pro ista parte qd non esset consideranda culpa nisi in faciendo. an autẽ sit consideranda etiã in non faciendo: ꝛ hanc partẽ approbat in riscõ. in versi. seq. sed contra de. l. venditor. §. quemadmoduz. de here. vel ac. vendi. vbi venditori qui tegetur actione personali licitũ est negligere rem vẽditã. ꝛ imputet sibi emptor quare nõ petit sibi tradi: q2 nõ tenetur esse eius procurator vt. l. postula. in fi. ad trebel. propter illã legẽ quidã recedebat ab illo intellectu. dicebat illum tex. velle dicere cõtrariũ eius qd. ş. dixi ꝛ ille ver. magis probãdũ iungi d3 cũ istis verbis ac in faciendo quidem accipiendo sic. glo. reprehendit q. d. l. q si nolit. §. si mancipium. de edil. edic. vbi probatur primus itellectus ad. §. Quis. non respondet sed tu dic ſm doct. qd debitor in actione personali qui scit se esse debitorẽ tenet de negligentia ꝛ culpa cõmissa in non faciendo qñ per eam res debita perijt vel substantia eius deterior efficitur. vt. d. l. qd si nolit. §. si mancipiũ: sed si nõ perit nec deterior efficit: sed ex ea fructus non colliguntur qui possunt ad creditorẽ pertinere si fuissent recollecti. Sed si queritur an de illa teneat distinguit. aut creditor erat i mora. ꝛ tũc debitor nõ tenetur nisi talis negligẽtia cadat in dolũ vel latam culpã casus est no. in. l. si mora. sol. ma. aut creditor non erat in mora. ꝛ tunc aut habebat actionẽ personalẽ ad rẽ restituendã q semel fuit actoris. ꝛ tenet de tali culpa debitor etiã si sit leuis vel leuissima ſm naturam 3ctus: q2 non licuit sibi negligere. ꝛ hoc probat in. l. videamus. post principiũ. ş. de vsuris aut tenebatur ad rẽ tradendã vel dandã. ꝛ tunc de tali culpa nõ tenet. ꝛ iste est casus in. §. quemadmoduz. sed quid si cõmissa in peremptione vel deterioratione fructuũ pendentiũ. vel perceptorũ. rñdeo tenetur q2 circa interitũ rei commissa est qd etiã. ş. dixi procedit qñ in colendo vt percipiantur ſm Ang. q ipse reputat no. idẽ dico si non coluit vineam: q2 per hoc deteriorat substantia non sic qñ coluit fundũ nõ vineatũ. ꝛ tene ista menti: q2 non ita bene declarant alibi q3 hic. ☞†In tex. ibi. idemq; fiat. 4 no. istum ver. cũ glo. pro questione que ponitur in. l. iij. §. opus de alie. iudi. de illo q promisit non edificare in aliquo loco sub pena: qui postea alienauit ꝛ emptor eo ignorante edificauit. nã facit venditorem incidere in penã ac si edificasset: q2 factũ eius qui habuit cãm a me reputatur factũ meũ. vt hic. ꝛ in. l. titius. 5 de ser. expor. ş. ☞†Ultimo queritur si debitor curauit seruum debitum an recuperet expẽsas a creditore. ꝛ distingue aut erãt parue ꝛ nõ recuperat: q2 sicut h3 operas serui debiti anteq; tradat. ita debet subire hoc onus sicut ꝛ onus alimentandi. vt in. l. in rebus. §. possunt. ş. cõmo. aut erant magne ꝛ ad perpetuã rei vtilitatem: q2 fuisset mortuus nisi facte fuissent ꝛ tunc recuperat. vt. ş. so. ma. l. si diuortio. §. impendia. ꝛ. l. generaliter. §. j. si vero. ff. de impensis in rebus do. factis.

2 ☞Omnis more purgatio fit de equitate non de rigore.

3 In pari causa potior est conditio rei.

An vltima mora noceat.

4 Res debita si pereat post moram tñ infra tẽpus quo põt mora purgari perit periculo debitoris.

Si tunc creditor petat penã ꝛ debitor velit soluere estimationẽ rei perempte an admittatur.

5 Mora que committitur per malefieri an possit purgari.

Si vna pars tractat de dãno vitando altera de lucro captãdo cuius conditio melior erit.

1 Sequitur. †Si res desijt esse in rerũ natura nõ põt mora purgari: sed si non desijt esse põt purgari de equitate nõ de rigore. h. d. vsq; ad. §. nũc videamus. ☞In tex. ibi quẽadmodum sit intelligendũ. subaudi an possit per obligationem dicta culpa purgari ꝛ dicta perpetuatio tolli: vt pz ex sequentibus. ☞In tex. ibi expeditum intellectum: q2 nõ est tractandũ de purgatione cũ fiat ꝑ obligationẽ ꝛ nunc obligatio fieri non põt cũ est perempta. ☞In text. ibi hic hesitatur ꝛ cã hesitationis est. q2 si debitor semel fuit in mora tradendi. acquisitũ est ius creditori super actione personali ꝛ effecta est alterius nature q3 primo esset. sc3 vt per interitum rei non extinguatur. vñ nõ videtur q reus postea offerẽdo poterit creditori ꝑiudicare ꝛ alterare naturã q3 ob hoc acquisiuit c eius culpa. Sed breuiter est verum de rigore: sed equitas dictat contraria

a ☞Usura de iure canonico nõ est ꝑmissa. adde tex. in. c. in oĩbus. de vsuris. ꝛ in. c. sup eo. ꝛ i. c. cõsuluit. ꝛ in. c. qm̃ multi. xlviij. distin.

b ☞Usura nõ potest peti. Adde Guil. de monte laud. in cle. j. de vsu. doc. i. c. post miserabilẽ. e. ti. barba. consi. xvj. inci. clementissimũ deũ. i. ij. col. in. iiij. volu. [l. 91.]

c ☞Rigore s3 eqtas. adde an rigor preferat eqtati vel ecõtra vide p Ant. de bu. in. c. dilecti. de iudi. Car. zaba. in c. in literis. i. ij. no. de resti. spo.

etat cõtrariũ postq̃ offerẽ tpe quo ius actoris non est effectuȝ deterius. Naȝ malitia põt sibi imputari quare nõ recipit q2 si reciperet posset vendere ⁊ eius periculo amodo non staret vel custodire ad modũ q̃ cũ nõ faciat eqtas vt sibi debeat imputa re: lȝ rigor dictat ꝯ̃rium quem multi in hoc: ⁊ alijs casibus simi libus sequi volunt postposita omni equitate: vñ contingit fre quenter ⁊ a peritis vehementer errari. Est ⁊ alia ratio p debi tore: quia sunt in pari cã vterq̃ causam tractat de dãno vitan do: ⁊ tunc vterq̃ fuit in mora: ergo dȝ esse melior conditio rei si actor rem pereptã post ei⁹ morã petat tanq̃ perpetuata fuerit ob hoc virtute prime more: ⁊ hoc est quod.j.sequiẽ. ¶ † No. ergo et tene menti q̃ oĩs more purgatio fit de equitate non de ri gore: ita q̃ si rigor iuris est ex vna parte: et ex altera equitas. debemus seruare equitatẽ: ⁊ hoc est verũ quãdo equitas repe ritur scripta iure. al's nõ semp verũ: vt ptȝ in.l. prospexit. qui ⁊ a qui. vbi lex quãtũcũq̃ dura seruanda est. ⁊ ab ea non est rece dendũ propter equitatẽ fabricataȝ a nobis: hoc aũt declara. vt plene no. in.l.j.C.de legi. ⁊ de iud. placuit. ¶ † No. etiã q̃ in pa ri causa potior est cõditio rei: ⁊ ad hoc semp allegatur. vñ vti lius est in iudicijs tenere partem rei q̃ actoris. et propter hoc facta est.l. in quibus. ff. de iudi. dicit aũt hic Bar. verbũ vnum no. q̃ vltima mora nocet quantũ ad duplicẽ effectũ: quia tollit moram precedentẽ: ⁊ cõstituit quem in mora. de primo clarum est per istũ. §. Scdm probat per.l. illud. ff. de peri. ⁊ cõmo. rei vẽ di. ⁊ hoc est vtile propter qd dixi in princip. huius.l. q2 qñ actor est in mora recipiendi debitor non tenetur de negligentia com missa in non colendo fundũ nisi cadat in dolo vel culpa per.l. si mora. so. ma. Pone ergo q̃ reus primo fuit in mora. deinde offert ⁊ actor non vult recipere si dicamus q̃ actor fuit constitu tus in mora locũ hȝ illa.l. sed si dicamus q̃ non cõstitutus sed dũtaxat purgata sit mora rei tunc tenebitur etiã de leui vel le uissima culpa si tenebatur ad rẽ restituendã sicut si nulla mo ra fuisset ꝯ̃cta: vt.l. videmus de vsuris. ⁊ istã partẽ videtur sen tire glo. in.l. semel mora. sol. ma. tamẽ Bar. tenet primã parteȝ ⁊ rñdet ad illam glos. Ang. dicit tñ contra opi. Bar. videri esse tex. in.l. qui decẽ. ff. de so. vbi reus primo fuit in mora soluendi pecuniam postea obtulit ⁊ creditor noluit recipere: dr ibi post ea potest sine dolo ⁊ culpa rei liberatur reus ope exceptionis. Inquãtũ dicit culpa facit contra Barto. q2 in dubio intelligiẽ de leui: cum appellatione doli veniat dolus ⁊ lata culpa: sed si actor esset constitutus in mora nõ tenereẽ reus de leui. vt in.d. l. si mora. sed certe Bar. in illa.l. qui decẽ. sentit illud cõtrariuȝ ⁊ subtiliter ⁊ optime respondit: vnde non curo de dicto Ange. qui non debuit vidisse Bar. ibidem. nam ibi loquitur in debi tore q̃titatis qui tenetur de casu: vnde satis est q̃ mora credi toris releuat ipsum a casu ⁊ facit ipsum teneri de leui sed in de bitore speciei qui teneẽ de casu: lȝ de leui culpa mora creditoris vt aliqd opereẽ releuat ipsum a leui ⁊ facit teneri de dolo ⁊ la ta culpa. ita loquiẽ. in.l. si mora. ¶ † Vltimo hic sunt due glos. nota. Vna super verbo ꝑpetuari. q̃ est gl. ij. que intelligit ꝑpe tuationẽ que fit ꝑpter morã nõ ẽt respectu tpis quo actio erat duratura: q2 nihilominus remanet tpalis: sed esset solũ respe ctu interit⁹ vt per illum extinguaẽ quã glos. allegaui. ff. e.l. mo ra. Alia est glo. sup verbo bono que incipit q̃uis em̃ q̃ intelli git illũ. §. in purgatione more etiã que fit ad euitandam penã p quã glo. dico ꝯ̃ Dy. quẽ sequiẽ Bar. in.l. si insulaȝ. ff. e. videlȝ q̃ si promisisti stichũ sub pena ⁊ fuisti in mora tradẽdi. tamen adhuc est infra tps purgandi morã decedit stichus debes scire q̃ perit tuo periculo lȝ sit infra tps purgandi moraȝ. Casus est singularis qui nõ est alibi. in.l. sancim⁹. C. de fideiusso. Pone ergo q̃ peto penam tu vis soluere estimationeȝ stichi que mi nor est: q2 adhuc est infra tps purgandi moram. dicunt ipsi q̃ deberet admitti. sed in ꝯ̃rium facit glo. relata ad tex. qui distin guit res in quã mora est cõmissa sit perempta ⁊ nõ est loc⁹ pur gationi more. an non sit perempta. ⁊ tunc secus. vnde si intelli gimus istum. §. in purgatione que fit ad euitandã penam vtrũ q̃ mẽbrum debes seruare preterea non satisfit ad plenum cre ditori soluaẽ estimatio sicut si tradereẽ res ad quã forte hȝ affe ctionem magis caraȝ q̃ sit cõis estimatio. ⁊ sic impeditur pur gatio sicut qñ ĩterest actoris: q2 facta purgatione remaneret in dãno. vt ibi istam partẽ veriorẽ puto. ¶ † Vltimo quero vtruȝ mora q̃ cõmittiẽ p male fieri poterit purgari. tex. in prin. q̃ ⁊ etiam Barto. in suo summario: fm ista non est intentio litere facere dñiam inter malefieri: ⁊ non fieri. Sed an res debita ex tat vel non. ⁊ est casus in ꝯ̃rium in.l. fi. in. §. colonus. ff. loca. dũ modo fiat infra modicũ tps etiam si ob hoc non habebat diẽ. vt dixi in.l. insulã. ¶ † Item quero circa finem quid vna pars tractat de dãno vitando altera de lucro captando. Rñdeo me lior est cõditio prime ẽt si sit actor vt in.l. fi. §. licentia. C. de iure deli. facit.l. at si quis. §. ij. ff. de reli. ⁊ sum. fune.

2 ☞ Mora principalis debitoris an perpetuet obligationeȝ fideiussoris dati a suo fideiussore.

3 An sit verum indistincte q̃ mora principalis perpetuat obliga tionem fideiussoris.

1 **Nunc videamus.** † Iste ꝑt post morã obli gationeȝ ꝑpetuare q̃ est obligatus principal'r vel accessorie sed prim⁹ ꝑpetuat quo ad se ⁊ suas accessiones. Scds nõ perpetuat quo ad principalẽ lȝ quo ad se ⁊ accessiones suas respectu quaruȝ dr principalis lȝ alio respectu dicaẽ accessorie. h.d. vsq̃ ad. §. effect⁹. Alias autẽ qui nõ est obligat⁹ non ꝑpetuaret obligationẽ quo ad obliga tos. vt. ff. post principiũ hui⁹. §. ¶ In glos. sup verbo in totam cãm ibi non plene ꝓsecut⁹ est q2 solũ dicit ex pte debitoris cui⁹ mora perpetuat obligationẽ ⁊ non dixit ex pte creditoris cui⁹ interpellatio constituit quẽ in mora vnde glos. in fi. in ver. ⁊ ꝯ̃ hoc declarat q̃ interpellatio principalis et de hac non est du bium ⁊ etiã ꝓcuratoris qd intellige spãlis ⁊ generalis ad nego tia q̃ habeat ptãtem recipiendi solutionẽ ⁊ tũc etiã si interpel lat vt soluaẽ sibi constituit quẽ in mora ⁊ ad id qd dixi de gñali facit.l. actione. §. denũtiare. ff. p socio. si habeat mandatũ soluȝ ad litigandũ ⁊ sic non poterat recipere solutionẽ an litis con test. facta per eũ ꝯ̃stituat debitorẽ in mora Bar. tȝ hic q̃ sic. di cit q̃ ista mora durabit quousq̃ durat iudicium p.l. qui rome §. seie. j. eo. Sȝ de hoc miror q2 effectus est iam in esse ꝓductus vnde non dȝ tolli lȝ iudiciũ sit finitũ vel instãtia sit pempta ad qd vide q̃ no. in.l. lite mortua. iudi. sol. subdit glo. q̃ etiã nego tiorũ gestorũ sine mãdato interpellãdo cõstituit debitorem in mora. per.l. si qs solutioni. in fi. de vsuris. Alij hoc reprobãt q2 non hȝ ptãtem solutionẽ recipiendi. Bar. hoc tȝ duobus mo dis cõcurrentibus. s. vt interpellet vt soluaẽ dño cui⁹ negotia gerit nõ vt soluaẽ sibi: ita q̃ debitor ⁊ creditor sint eiusdeȝ fori ita q̃ debitor teneaẽ ire ad domũ creditoris al's secus p not. in l. itẽ illa. de cõsti. pec. Ang. addit ideȝ si essent diuersi fori. ⁊ esset casus in quo debitor tenereẽ accedere ad forum creditoris. iu xta no. in.l. item illa. Itẽ limitaẽ nisi debitor petat a gestore q̃ ostẽderet nõ tenereẽ sibi rñdere per.l. si qs inficia. ff. depositi: sȝ certe hoc esset verũ si interpellaret vt solueret sibi. sed Bar. lo quiẽ qñ interpellat vt soluat creditori: vñ tũc nõ opȝ q̃ osten dat mãdatũ. ⁊ hec ẽ intẽtio Bar. Ego addo al's limitatiões dũ modo dñs cuius negotia geranẽ ratũ hoc habeat. ⁊ tunc rati ficat ⁊ hr̃ p mãdato: sed si nõ ratificat nullũ ius sibi acquirere 2 tur p ea q̃ no. in.l. si ego. de neg. gest. ¶ † Item quero an mora ꝑncipalis debitoris ꝑpetuat obligationẽ fideiussoris data suo fideiussori. rñdeo nõ fm Ang. ⁊ hñ. q2 ille nõ est fideiussor su⁹ sicut nec soci⁹ mei est mihi soci⁹ sȝ ꝑpetuat solã obligationẽ ꝑn cipalis fideiussoris ⁊ illa non extenditur ad scdm fideiussoreȝ 3 ¶ † Item q̃riẽ an hoc sit verum indistincte q̃ mora principa lis perpetuat obligationeȝ fideiussoris. Ange. vr̃ hic dicere q̃ non. s. qñ fideiussor nõ poterat interpellari: q2 principalis non erat excussus ⁊ dicit hoc esse de mẽte Bar. sȝ salua pace: vñ di co q̃ istud ꝓcederet in interpellatione fideiussoris si queritur an ille ꝯ̃stituat eũ in mora dicẽdum est q̃ nõ de iure autentico rum si principalis nõ fuit excussus. vt in aut. de fideius. §. j. sed iure isto sic. q2 poterat creditor incipere a quo volebat. vt in.l. non recte. C. de fideius. Sȝ q̃ interpellaẽ ꝑncipalis debitor sua distinctio nõ hȝ locum: imo indistincte ꝑpter morã suã perpe tuatur obligatio etiaȝ fideiussoris. dicit ẽt Ange. hic vnũ ver bum no. q̃ in duobus reis debẽdi lȝ interruptio ꝑscriptionis facta contra vnũ extendaẽ ad alterũ. vt in.l. fi. C. de duo. reis tñ non sic in principali ⁊ fideiussore. vt dixi in.l. mora. ff. eo. Attñ dȝ istud intelligi q̃ nõ per simplicẽ missionẽ nũtij: lȝ regulari ter illa sufficiat ad interrũpendũ ꝑscriptionẽ. xxx. annor etiaȝ si libellus nõ erat datus nec mittatur eius copia citato per.l. si cut. C. de prescrip. xxx. anno. sed in hoc casu ad hoc vt extendaẽ ad ꝯ̃riũ opȝ q̃ sit dat⁹ libellus ⁊ q̃ mittaẽ cũ citatione eius co pia. per.l. illã.l. fi. qd dicit esse singulare.

2 ☞ In obligatione dandi post morã ⁊ ẽt post interitũ rei an succedat obligatio ad estimationem vel ad interesse.

Quid in obligatione rem restitui.

3 Stipulatio sequens interposita aĩo nouandi tũc tollit moram precedentis obligationis qñ res erat in rerum natura tpe se cunde stipulationis alias secus.

1 **Effectus.** † Res debita perempta post moram fin gitur non perempta vt duret eius obli gatio directa: ⁊ etiam vt possit deduci in aliam obligationem nouam et iudicium ⁊ acceptilationem: hoc dicit in effectu. fa cit. ff. e. inter stipulationem. ¶ In text. ibi pecuniam que non debetur stipulari possumus. s. animo nouandi: quia nouatio requirit obligationem precedere ⁊ postea tolli per aliam obli gationem sed estimatio hoĩs mortui post morã nõ debeẽ ergo

super ea non pōt ibi noua obligatio aīo nouādi primā. Contrarium tñ rñdetur: et sic siue scōa stipulatio interposita aīo nouandi ptineret hoīem iam mortuū q̄ fingiẗ viuere siue estimatio eius nouareẗ obligatio p̄cedens q̄ erat sup hoīe non super estimatione hec est intentio lr̄e: qr estimatio lz sit debita succedit loco rei debite et fingiẗ q̄si debita quantuz ad hoc vt in glo. quā tene mēti ſm Ang. Nā regulariter dicimus q illud qd̄ est in officio iudicis non est in obligatione ciuili vel naturali: vt in. l. qui p collusionē. §. pretij sortē. de ac. emp. et tñ pōt dici esse quasi debitū p istā glo.

2 † et hic est tex. expressus in obligatione dandi post morā: et ēt post interitum rei non succedit obligatio ad estimationem vel ad interesse: et ad hoc semper allegaẗ iste tex. et non sic in obligatione rē restitui qr post moraz et post interitum rei bene succedit vt poterit peti. vt in. l. furtiua. ff. de cōdi. fur. sed in obligatione alterius facti succedit statim post moram non expectato alio interitu. vt. l. stipulationes nō diuidūtur. §. celsus. ff. e. Quid ergo dz peti in libello. Rñdeo ipsa res perempta et tñ poterit fieri cōdēnatio in estimatione. non autē dz peti ipsa estimatio de directo tanq̄ debita: qr libellus esset ineptus p istuz tex. de quo vide oīno qd̄ no. Spec. de obliga. et sol. §. sequiẗ. ver. ad vberiorē. cū seq. vbi decidit practicā istam sed et plura bona dicit: pōt ēt fieri cōdēnatio in ipsa re pempta sed executio fiet in estimatione: et hoc voluit glo. in. l. fi. j. q̄ sen. sine appel. rescin. p illuz tex. et si nō fingereẗ esse in rerū natura non valeret snīa nec fieret executio in estimatione. ¶ Ultimo opponiẗ fortiter q lz fingaẗ esse in rerū natura non possit in secundā stipulationē deduci aīo nouādi: qr si fuisset deducta anteq̄ esset perēpta ēt post morā secuta pemptione extingueretur si erat pura. vt in. l. scire debem⁹. §. fi. ff. e. et si erat pditionalis similiter: qr existens cōditio non faceret eā cōmitti. vt in. l. euz q. §. pe. ff. e. Sol. fateor illud tñ consequētia nō est bona: qr si fuit deducta in scdam obligationē post moram: et anteq̄ esset pempta tollereẗ mora precedentis obligationis et secuta postea pemptione: qr nulla mora superest extingueretur scōa obligatio: et ita loquunẗ pria sed qñ post morā et post interitū deduciẗ in sequentē oblōnē nō tolliẗ mora p̄cedēs q̄ iam sortita est effectū suum et obligationē perpetuā faciat et censeẗ in scōa obligatione habitus respectus ad supexistentiā rei fictā et hoc voluit h Dy.

3 † qd̄ ang. reputat singulare valde videlz vt sequens stipulatio interposita aīo nouādi tunc tollit morā precedētis obligationis qñ res erat in rerū natura tēpore secunde stipulationis. al's secus p istū tex. qd̄ est valde subtile et singulare.

1 **Si ita stipuler.** ¶ † Ex stipulatione continente factum persona le stipulatoris potest heres agere si de ipso facto est expressa mentio. h. d. erit tñ tunc noua stipulatio. vt in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. eo. glo. vero hic videtur idez dicere si non fuisset facta expressa mentio et non plz: qr factuz erat mere personale. per. l. apud iulia. §. si quis alicui. de leg. j. hoc tamen examina per Cy. in. l. veteris. C. de contrahen. stip. et p Bart. j. eo. l. si sic stipulatus. hic non sunt alia.

1 **Si sic stipulatus.** ¶ † Qñ verba executiua referunẗ ad stipulatorem ipsius est electio. h. d. si vero ad promissorem esset promissoris si ad neutrum in pctibus. Idem in vltimis voluntatibus esset legatarij. vt. l. lucio. de leg. ij. et ibi vide bonam glo. et. l. si ita distrahatur de pben. emp.

2 ☞ Illud qd̄ tacite agitur ab vtraq̄ parte habetur p exp̄sso secus si ab alterutra tm̄. et ab vtraq̄ parte censeẗ actum id qd̄ erat de natura contractus.

3 Stipulatio sine causa non vz saltez ope exceptionis nisi in precedenti pctu appareat causa.

4 Si mutuaui tibi certam quantitatē frumenti et postea conficitur instr̄m ex interuallo in quo continetur q promittis mibi reddere. x. corbes frumenti q tibi mutuaui intelligitur de illo de quo apparet primū instrumētum.

5 Uerbum triticū quid importet et quid de blado.

6 Si tradā rem nō exprimēdo ex qua cā: sed dico me expressurū in futurū nō transfero dñium si postea nō exprimam.

1 **Triticum.** ¶ † Incertitudo vitiat stiplōnē nisi ex pbabilib⁹ coniecturis declaraẗ. h. d. et pone casum q si in aliquo instr̄o reperitur q tu promisisti mibi p solēnem stipulationem restituere triticum meū. et non dr̄ q̄tum nec quale an valeat hec stipulatio. et rñdetur vt in tex. q consistit in facto. quia si aliquib⁹ coniecturis potest cōstare de qualitate et q̄titate puta possum probare per aliud instr̄m vel testes q tibi mutuaui. x. corbes frumenti talis gn̄is tunc valebit: intellige hoc scōm de illo/alias non valet si forte omissa fuit specificatio qualitatis et quātitatis per erroz vel ex certa scīa et nō precedit alius pct⁹ ad quez

2 poterit referri. ¶ † Not. ergo hic q illud quod tacite agiẗ ab vtraq̄ parte habeẗ pro expresso concor. l. cum quid. si cer. pe. secus si ab alterutra tm̄. vt. l. si repetendi. C. de condi. ob cau. et ab vtraq̄ parte censetar actum id quod erat de natura contract⁹. vt. d. l. cum quid vel id quod colligebatur ex precedenti cōtractu. vt hac. l.

3 ¶ Item not. limitationem ad hoc quod hr̄ in. l. ij. §. circa. de doli excep. q stipulatio sine causa non valet saltez ope exceptionis nam hoc est verum nisi in precedēti cōtractu appareat causa. vt hic ſm positionem quā. ff. feci. et habetur in glo. j. et pe.

4 ¶ † Item no. q si tibi mutuaui certā quātitatē frumenti et postea conficitur instrumētū et ex interuallo in quo cōtinetur q pmittis mibi reddere. x. corbes frumēti: qd̄ tibi mutuaui: quod intelligiẗ de illo eodē de quo apparet primū instr̄z lz mutuū sit ptractus reiterabilis. et poterunt esse duo mutua: lz in hoc scōo nō dicatur q in eo ptineatur eē aliud de quo apparet aliud instr̄m: qr in dubio non presumitur pluralitas: ita vult hic Bar. ad quod facit qd̄ no. per Ja. bu. et Bal. in. l. ij. C. de erro. aduo. et vide hic aliqua bona dicta Bar. ad que semp remittiẗ.

5 ¶ † No. etiā glos. sup ver. triticū. de significatu huius ver. et q p excellentiā sumitur p frumēto: lz latiorem habeat significationē: ideo si quis accuseẗ de ablatione tritici. et pbareẗ de hordeo vel alio tritico succūberet accusator qr verba accusationis debent intelligi in potiori significatu. l. ij. §. qui in ppetuum: si ager vecti. ſm Ang. No. etiā glos. de blado aliter diciẗ bladū si statutū dicat q nullus debeat extrahere blada de comitatu: an intelligatur de frumento dūtaxat an autez de hordeo vel spelta vel semine lini. qd̄ Barto. h. d. habuisse de facto et vide hic per eū.

6 ¶ † Ultimo not. glos. fi. que vult q in effectu si tradam rem nō exprimēdo ex qua cā. sed dico me expressurū in futurū nō trāsfero dñium si postea nō exprimā sicut si nō dixissem me expressuruz. vt in. l. nūq̄. ff. de acq. re. do. vbi sufficit ad translationē dñij q subsit spes future cause. lz non adsit tēpore traditiōis. Sed rñde q ibi qñ pstabat q̄ cā erat illa tamē erat cōditionalis. et erat sufficiēs ad trāslationē dñij existēte cōditione: sed hic nō pstabat qr tradēs reseruauerat sibi et potuisset exprimere cām non habilē ad translationē dñij. ¶ In tex. ibi facti qd̄ est. lz in quo est qd̄ facti. naz imo videẗ qd iuris per ea q̄ sequunẗ. rñ. in hoc si essent alie piecture ex quib⁹ posset apparere de quo senserint ptes. nā istud psistit in facto an p̄cesserit alius pctus vel non: sz p̄supposita certitudine huius rñ. cōsistit in iure: qr in primo casu valet stipulatio. scōo non.

2 ☞ Si qs mandaret fabricari ecclesiā vel capellā vel hospitale lz non exprimat ea de quibus hic: an valeat relictum.

1 **Qui insulam.** ¶ † Ad hoc vt valeat stipulatio alicuius operis fiendi requiritur q exprimatur locus in quo debet fieri: et q intersit stipulatoris ibi fieri. h. d. requiritur etiam tertium q appareat de qualitate et quantitate operis tante longitudinis vel latitudinis. et sic de alijs: ita q reputetur certuz al's vitiaẗ. vt. j. eo. ita stipulatus. in princi. ſm Ang. qui etiam dicit

2 no. hoc non habere locuz in vltima voluntate ad pia cam. ſ si quis mandaret fabricare ecclesiam vel capellam vel hospitale nam valeret lz ista nō exprimanẗ. et deberet intelligi in loco domicilij et vbi cōmode posset p. l. que conditio. ff. fi. de cōdi. et de. Dico ēt q hz locū in opere coherente solo: alias nō est hoc necessarium vt si stipulor rem tradi vel restitui. Item dico q illud vltimum dictum procedit in stipulatione pura que non valet si non interest stipulatoris tp̄e stipulationis in loco illo fieri qr ad eum non pertinet nec ex postfacto reconualescit: lz incipiat postea ptinere. vt not. in. l. stipulatio ista. §. alteri per eundē Ang. secus si erat cōditionalis: qr inspicereẗ an sua interfit tp̄e conditionis euenientis. per. l. existimo. j. eo.

2 ☞ Debitor lz teneaẗ ex natura obligationis rem debitā nō interuenire: tñ ex iusta cā superueniente pōt hoc facere ipune.

3 Si duo fecerunt pacem inuicem et promiserunt se non offendere sub certa pena: et alter postea cōmittat aliquam causam propter quam offendatur poterit offendi vt non teneaẗ offendēs de pace rupta. et nu. 4.

4 Treuga an possit rūpi ratione cause superuenientis.

1 **Qui seruum.** ¶ † Si debitor occidit seruū debitum ex iusta causa perinde est ac si alius occidisset sine sua culpa vel dolo si prius non erat in mora. h. d. ¶ In tex. ibi in facinore in quo licite potuerit eum occidere: al's secus vt. l. si promissor. §. fin. ad syl. et. l. ij. de his q sunt sui vel alie. iu. ſm Jaco. de are. ¶ In tex. ibi vtilis actio. j. efficax. nam si nō liberareẗ teneret actione directa nō vtili. vt. ff. eo. l. mora.

2 ¶ † No. ergo hic q lz debitor teneatur ex natura obligationis rez debitam non interimere vt. l. si seruum. in prin. ff. eo. Attamē ex iusta causa supueniente

3 pōt hoc facere impune. † et hoc allegaẗ ad. q. si duo fecerunt inuicem

uicem pacē et pmiserunt se nō offendere sub certa pena si alter postea cōmittat aliquā cām, ppter quā offendatur puta adulteravit vxorem alterius poterit offendi: et nō tenebitur offendēs de pace rupta: quia non vr eam rupisse. Sed cōtra de no. per Bar. in l. verum. de fur. Sol. ille qui adulteravit vxorē alterius post factam pacem non vr rupisse pacē vt teneatur ad penā pacis rupte quia hoc non facit aio iniuriandi ratione prime cause per quam fuit facta pax. sed fecit hoc cā libidinis et ita loquitur qd ibi no. per Bar. sed nihilominus alter poterit ipm offendere absq eo quod dicatur rūpere pacē, ppter iustā cām supuenientē. ar. hic et in l. de etate. §. ex cā. de interro. act. et adde no. p Bar. in l. aut facta §. ex cā. j. de penis. vbi dr quod non rumpitur pax nisi fiat ad offensionē ratione prime iniurie sup qua pax fuit facta sicut non venitur ꝯ transactionez nisi qn venitur ratione prime actionis qua fuit trāsactū. vt. l. si decepta. C. de trāsac. ¶ †Sed treuga videtur quod non possit rūpi ratione cause supuenientis. vt no. Joan. an. in addi. spe. de treug. et pa. super rubrica. et est vulgare cōe sed treuga non pōt rumpi sed pax sic. qd intellige modo quo dixi quod pax poterit rūpi ex cā supueniēte nō aliter: sed treuga ēt ex illa non pōt. Ratio diuersitatis est: quia treuga[a] fuit ad tps quo finito poterit ipm repetere ex cā superueniente: ideo expectetur tps lapsum: sed pax fit ppetuo. vn si non posset venire contra ratione cause supuenientis incontinenti nūq posset venire silr qd no. in l. nisi finita. §. si. de tute. et rō distra. quia officiales p petui possunt conueniri durāte administratione: secus in tpalibus ratione pdicta. vt in l. senatus. de offi. presi. et l. pars literarum. §. de iudi. et adde quod si alter rūpit pacem. quia sine iusta cā superueniente offendit ratione prime iniurie si postea offendatur ab altero nō dr alter pacē rūpere q semel rupta est nec incidit in penā pacis rupte ēt si erat ibi clausula rato manēte pacto q nihil operatur in fauorē rūpentis. vt no. in addi. Spe. loco §. allegato. et p Bar. in l. cū pater. §. libertis. i si. de leg. ij. p istā l. etiam Old. disputādo in ista ciuitate determinauit quod si alter ex facientibus pacez fuit postea bānitus hic ex forma statuti potest impune offendi: si aūt ipm offendat non dr sibi rūpere pacem: quia hoc facit statuto pmittente. arg. in l. qro. §. inter locatorem. §. loca. qd tz Bar. hic et in qōne sua q incipit lucane ciuitati: sed bononie fuit disputatū ꝯtrium per rationem quaz ille bannitus ex suo ꝯctu habebat securitatem ab aduersario. sed aduersarius habebat licētiam a statuto sine sua puisione. Jus aūt primum qd quis hz ex suo ꝯctu et prouisione potentius est q scōm. vt. l. si filius. j. de fideicō. li. erit ergo in bāno. et no. in l. iul. in. j. char. de lega. j. ad qd bene facit qd hr. in l. ante pe. j. de cap. in glo. sed Bar. truffatur de ista ratione: quia in pace et pmissione de non offendendo subintelligatur conditio nisi lege vel statuto[b] permittente. vt. d. §. si inter locatorem.

Si ita stipulatus. ¶ †Stipulatio inutilis nō nouat pcedentē vtilē. h. d. fm gl. ¶ Jn tex. ibi. hypocentaurū subaudi nō stetit: vnde qritur an ista stipulatio de sistendo sit nouata p sequentē stipulationē penalē vt sic ex ea non possit agi saltem ope exceptionis. videbatur quod sic vt. l. obligationū fere. in fi. §. ti. j. sed ꝯtrariū est. nā illa loquitur qn sequens stipulatio penalis erat valida: hic nō: quia cōtinebat vnū quod non reperitur in rerum natura. s. hipocentaurū: et sic hr pro non facto. et poterit agi ex prima ad factū vel ad interesse hodie vero dicit glo. quod et si eēt valida non nouaret primā nisi esset expresse dictū[c] per. l. fin. C. de noua. qd falsum est. et per ꝯns reprobatur quia illa loquitur in stipulatione coequeua non aūt in penali in qua iura vetera non corrigunt p illā. l. vt no. j. e. l. si ita stipulatus. hic non sunt alia.

Possum. ¶ †Qui pmittit soluere noīe debitoris nō dicitur fideiussor: nec pōt ꝯueniri si debitor est soluēdo: sed demū in subsidiū. h. d. iste singularis casus. ¶ Jn text. ibi. noīe titij. subaudi qui erat debitor meus pone in centū. ¶ Jn tex. ibi neq eni. Opponit quod ista stipulatio nō valeat quia nec valeret sic si pmitteres mihi dare centum titio. si mea non interesit. vt. l. stipulatio ista. §. alteri. sed respondeo quod isti casus non sunt similes. ¶ Jn tex. ibi. nihil ex hac stiplone consequi possumus: sed ꝯtra de. l. nō recti. C. de fideius. vbi est in electione mea conuenire quē volo etiaz fideiussorem omisso principali: posito ēt quod sit soluendo principalis iure isto: lz hodie secus nisi principali excusso. vt i aut. pnte que ibi signatur. So. ibi in fideiussore: sed iste q sic pmisit nō est fideiussor sed q re nō: hic est difficultas. glo. intelligunt quod pmisisti te facturuz et curaturū quod titius mihi solueret: lz in tex. hoc non dicatur et nisi hoc faceres pmisisti soluere noīe suo. et ideo nō es fideiussor: quia principaliter te non obligasti ad illud qd tenebatur titius sed ad factū tuū: lz fideiussor est ille q se obligat ad illud idem ad qd tenetur principalis. vt. j. de fideius. l. si cū reus. et iste intellectus nō plz. Primo quia de hoc nō fit mētio in tex. et sic est diuina re. Scdo quia lz ratione prime partis te facturū et curaturū non esses fideiussor saltē tn ratione scde partis inquātū promisisti soluere p eis videris fideiussor. vn Dy. dixit quod rō est quia titius tenebatur dare. tu aūt nō pmisisti dare: sed soluere. et istud est factum potius q datio: sed hec est vna truffa: quia datio non fit sine solutione: et ista solutio lz sit factū: quia tn ordinatur ad dādū reputatur datio. vt dixi. §. e. cū stipulati sumus. et l. qnta. §. fin. dic ergo quod ideo nō es fideiussor quia pmisisti soluere noīe titij: lz fideiussor nō sic pmittit: lz simplr vel noīe suo et pro sua obligatione lz ad vtilitatē titij: et postq pmisisti pōt soluere: vel nomine principalis: et tunc illam liberat ipso iure vel in ꝯsequētiā etiaz seipsum vel noīe, pprio et p sua obligatione: et tūc liberat se ipo iure. sed pncipalē nō: lz dūtaxat ope exceptionis et in dubio cēsetur noīe suo soluere et p sua obligatione. et, ppter hoc quod principalis remanet obligatus mero iure: quia creditor tenetur credere fideiussori soluēti actionē ꝯ principale ēt ex interuallo. et non obstabit fideiussori exceptio q obstabat cedēti: quia non subest eadē cā vel eqtas lz si soluisset noīe principalis nō posset cedi actio ex interuallo nisi fuisset expresse actum tpe solutionis quod deberet fieri. et hec habentur. in l. papi. §. mā. et plenissime. in l. modestinus. j. de sol. iste ergo noluit esse fideiussor sic promittendo. ¶ Ex quo sequitur quod etiā iure isto necessaria erat excussio principalis anteq posset cōueniri. qd est singulare hic et forte alibi non reperitur iō diligenter attende ad vba instri: quia notario nō habente de hoc notitiaz de facili posset errare et aduerte quia ista stipulatio ēt vz si a principio titius erat soluendo et sortiet effectum cum desierit esse soluendo: et hoc etiā sentit glo. si. sed qn stipulor dari titio nisi mea intersit ab ipo principio non valeat etiam si postea incipit interesse. vt no. in. d. §. alteri. et isti casus sunt difficiles vt dicitur in ver. neq eni.

2 Matrimoniū non debet contrahi propter pecuniā lz iustis affectionibus. nec etiam metu pene. et nu. 3.

3 Quid si tertia persona leget vel promittat si tali nupsero.

1 **Si tibi nupsero.** ¶ †Non valet pmissio de aliq dādo sub conditione si stipulator ꝯtraxerit matrimoniū cū pmissore nisi appareat iusta et honesta vel nisi fiat ex cā dotis vel donationis, ppter nuptias. h. d. no. valde. ¶ †Jn tex. ibi cā cogni-

2 ta puta mulier erat nobilis lz pauper: et ille nō merebatur etiam hre rōne natiuitatis: certe licitū fuit mulieri in ꝯpēsationē huius aliquid stipulari ab illo. vt. l. si volūtate. C. de dotis pmis. alrs si nō apparet iusta cā nōvz quia psumitur i honesta cā libidinis ar. §. ti. j. l. fi. et quia hoc matrimoniū reddit quodāmodo venale qd esse nō dz. vt. l. j. et ij. de dona. inter virū et vxo. non eni, ppter pecuniā ꝯhi dz sed iustis affectionibus subsistentibus. † Sed ꝯ

3 de. l. titio centū. §. j. de condi. et de. vbi sub spe pmij pōt qs deduci ad ꝯhendum. vt in. l. vter fratribus. §. de cōdi. insti. So. veruz est quod a tertia persona legāte vel etiam promittēte si tali nupsero vel in vxorez recepero: sed ab ipso coniuge secus vt hic sicut nec metu pene. vt. j. eo. tertia. qd diligenter nota.

1 Due cause lucratiue quod in eadem re possint concurrere diuersis temporibus.

1 **Existimo.** ¶ †Jn stipulatiōe ꝯditionali nō inspicitur defectus existens tpe stipulationis vel postea supueniēs si tpe ꝯditionis stipulationis existētis reperiatur deficere. h. d. et est verū qn defectus concernebat rē in stiplone deductā vel cōcernebat rē et personam mistim: secus si dūtaxat defectū psone stipulatoris: quia tūc inspiceret tps stipulationis ꝯcte: et redderet nullā: lz postea cessaret vt. j. de stipu. ser. l. vsusfructus. et hic in gl. ij. Et prio ponit duos casus in qbus suberat defectus tpe stiplonis vsq ibi aut si hoc subaudi et tamē cessabat tpe cōditionis exūtis. et postea ponit alios duos casus in qbus nō erat defectus tpe stiplonis: lz super uenit ea pendente silr cessauit: ita quod tpe ꝯditionis euenientis nō suberat et sic mediū tps nō curatur. vt in. l. si cōditione. §. solemus. de here. insti. ¶ Jn tex. ibi. aut sic, pbat determinationez suā p reductionē ad absurdū. nā si in casibus precedentibus inspiceretur defectus q suberat tpe stiplonis interposite vt redderet eā nullam: lz cessaret tpe conditionis euenientis sequeretur quod tunc ille defectus qui tpe stipulationis non suberat: sed superuenit postea conditione pendente similiter deberet inspici. et deberet stipulationem vitiare lz reperiatur cessare tēpore conditionis euenientis, ppter regulaz iuris que est quod qn res puenit ad casum a quo non potuit incipere anteq perueniat ad suā vltimā pfectionē vitiatur sicut si fuisset ab ipso principio. vt. j. eod. pluribus. §. et si p lz. et hic añ ꝯditionis euentū stipulatio nō erat sortita vltimatū effectū: et sic seqretur quod si fui stipulatus a te fundum titij ex cā lucratiua sub ꝯditione et ea pendēte cōsecutus eum fui a titio ex cā donationis euanesceret stipulatio: lz tempore conditionis euenientis desijsset esse meus: quia sic accideret

[a] ¶ Treuga. adde an tēpore treuge possit fieri tractatus de pace. vide p barb. ꝯsil. j. inci. magnus. in xxvj. co. i. iij. vo.

[b] ¶ Vel statuto. adde an ex cā noua superueniente possit pax rūpi. lu. ro. ꝯs. lxxxiiij. alex. ꝯsi. xlvj. iij. libro.

[c] ¶ Expsse dictū. an nouatio fiat nisi sit dictū vid p lu. ro. ꝯs. ciij. p Raph. fulg. ꝯsil. cliij. p alex. cōsil. lxxxvj. ij. lib.

si stipulatio esset pura.vt.s.e.inter stipulantē.§.si rez. h est aūt falsum:qꝛ non euanescit stipulatio sed ex ea agere possuʒ ⁊ iste

2 tex.† semp allegaṫ in materia:de duabus causis lucratiuis ꝙ in eadē re possunt ꝯcurrere diuersis tpib⁹ vt vna incipiat post ꝙ̄ altera desijt.⁊ ita no.per glos.in.l.meuius.§.duob⁹.de le.ij. lʒ istam.l.nō allegent.sʒ Bar.dicit hic esse casum.sequereṫ ēt si fuit stipulatus seruitutē ad fundū meū sub conditione⁊ ea pēdente desijt esse me⁹ euanesceret stipulatio nec recōualesceret lʒ tpe cōditionis extātis esset me⁹:qꝛ sic cōtingeret si stipulatio seruitutis esset pura.vt in.d.§.si plures ⁊ hoc est similr falsum ergo concludiṫ ꝙ si non dʒ attendi defectus superueniēs post stipulationeʒ ⁊ conditione pendente:vt reddat stipulationem nullā eodē modo nec defect⁹ qui fuerat tēpore stipulationis interposite dūmodo reperiaṫ cessare qñ dies stipulationis cedit lʒ in stipulatione pura inspiciatur defect⁹ existens tpe stipulationis vt vitiet ⁊ lʒ postea deficiat nō reconualescat.vt not.in l.si rem meā.s.e.in fi.glo.mag.hic nō sunt pro nunc.

1 **Ex hac stipulatione.** ¶† Stipulatio facti hn̄tis factū successiuū cōmittiṫ ad particulare interesse statim ꝙ quis fuit in mora incohoandi:lʒ non trāsiuerit totū tp̄s quo potuit perfici.h.d.⁊ concor.l.stipulationes nō diuiduntur.§.fi.s.e.⁊ pone exēplū si ꝑmisisti reficere domū que minabaṫ ruinā ad quā refectionē totaleʒ erat necessarius annus ⁊ cū esses in mora incohoandi cecidit vnus paries qui non cecidisset si incohoasses propter qđ damnificor in maiori expensa: puta.x.volo statim illa deceʒ petere opponiṫ mihi ꝙ non possum agere nisi finito anno.vt.s.eo.si stipulatus essem a te.certe non pōt opponi nisi qñ velleʒ agere ad totale interesse quia tota dom⁹ ruisset qꝛ non fuisset refecta sed ad hoc pticulare statim agere possum.qꝛ fuisti in mora incohoandi sed si nō fuisses in mora quia statim post repromissioneʒ cecidit anteꝙ̄ posses preparare tunc secus.et hoc innuit.vnde expone in fi.dum dicit fulcire id est incohoare fulcire.

2 ☞ Si quis appellat ab iterlocutoria viua voce ⁊ faciat scribi in actis per notariū lʒ dicat ipse vel iudex ꝙ habeaṫ pinde ac si esset appellatū in scriptis ꝙ hoc nihil relevet.

3 Solēnitas non potest omitti de voluntate partium.

4 Tacitum an habeatur pro expresso.

5 Statuta q̄ sunt stricti iuris sicut stipulatio non recipiunt interpretationem extensiuam vltra vim verborum.

6 Statuta nō recipiunt interpretationem restrictiuam vltra ꝙ̄ patiatur verborum proprietas.

7 In facultate declarandi rē obscuram:postꝙ̄ declaratio semel est facta non est licitum penitere.

Differentia inter facultatem declarandi ⁊ eligendi.

8 Stipulatio an etiā extendaṫ ad alias res ꝙ̄ expressas.

Statuta recipiunt interpretationem extēsiuaʒ qñ essent inutilia in personis vel rebus expressis nisi hoc fieret.

Quicquid. Principiū huius.l.reputaṫ difficile.qꝛ cōtinet tria dicta q̄ videnṫ in se ꝯria ⁊ quodlibet eorum legiṫ pluribus modis in gl.que procedūt valde inordinate ⁊ cōfuse scđm verū intellectū quem tenet Dy.⁊ alij.h.d.† Stipulatio est oīno obscura ita ꝙ nullam recipit interpretationē non vʒ ⁊ pro non facta hr̄:sed si non est oīno obscura:sed pōt interpretari vel ꝑ reo vel ꝑ actore valet.⁊ fit interpretatio pro reo/sed si verba sunt clara pro actore non restringiṫ lʒ reus asserat se aliter vel strictius intellexisse ꝙ̄ verbi proprietas expostulat.h.d. in effectu et diuide in tres partes vt in summario.scđa ibi.aut certe tertia ibi.nec cursus.Glo.tn̄ q̄ sunt hic legunt ista rn̄sa etiā alijs modis naʒ glos.illa q̄ fuit additio.in prin.dicit ꝙ vult dicere ꝙ si aliquid fuit stiplone vallandū ⁊ postea non fuit vallatū nihilominus vʒ.lʒ appeat de ꝯuētione partiū ꝙ voluerit ꝑuenire ad ꝯctum stipulationis sup tali re.⁊ tn̄ nō peruenerūt nō em̄ poterit agi ex illa conuentione.qꝛ nuda nec ex stiplone.qꝛ non est confecta Item intellige etiā si dixerūt ꝙ volebāt stiplonem haberi pro facta si cōtingit eam fieri.qꝛ non pn̄t hoc agere inter se.ar.l.codicil.§.fi.de leg.ij.non em̄ possum remittere solennitateʒ a iure requisitā que consistit in verbis cuʒ sit de iure publico.vt in

2 l.meuio.de le.j.† vn̄ dicit Ange.ꝙ si quis appellat ab interlocutoria viua voce.⁊ faciat scribi in actis per notarium lʒ dicat ipse vel iudex ꝙ habeaṫ perinde ac si esset appellatū i scriptis

a hoc nihil releuat qꝛ non potuerunt hoc facere[a].l.j.§.de ferijs

3 vbi pretor nō pōt derogare iuri publico.† ⁊ ꝭm istū intellectū ⁊ lecturam allegatur ista.l.per doc.in multis ad hoc ꝙ solennitas non pōt omitti de voluntate partiū facit.l.testi.C.de testi. postea illa eadem glos.in fi.in ver/vel dic.ponit scđam lecturaʒ ꝭm quā posuit summarium ⁊ aduerte.qꝛ illa lectura postea in glo.sequenti exēplificat in ver.sed fundū vel vnū in genere de

inde contra eandē lec.glos.fi.in fi.opponit de.l.cuʒ quid.si cer. pe.Sed rn̄deo ꝙ ibi ratione ꝯctus precedentis apparebat de quo partes senserunt.sed si non apparet tunc stipulatio vitiaṫ

4 vt.s.eo.l.triticū.† ⁊ ꝑpter istud ꝯriū Bar.ponit hic vnā longam distinctionē sup illo articulo an tacitū habeaṫ ꝓ expresso quā oīno vide.Legiṫ ⁊ tertio modo primuʒ dictum in gl.ij.qñ fuit deuentum ad stipulationem ⁊ in hoc differt a prima.⁊ verba erāt clara.⁊ hoc differt a scđa.sed stipulator dicebat se latius intellexisse ꝙ̄ verba importent certe non auditur ⁊ imputet sibi quare illud non dixit qꝛ hr̄ ꝓ non dicto postꝙ̄ verba nō pl⁹ important ponit ergo exempluʒ in eo q stipulatus est a nouo magistro sua brocarda quia nō veniunt sub hoc verbo alie sue rationes id est alia opera sua legalia.nam dʒ scire ꝙ antiqui faciebant multa opera.s.gl.distinctiones brocarda ⁊ sīlia ⁊ iste stipulator dicebat se intellexisse de oībus.sed hoc nō importat

5 istud vocabulū.† Et ex hoc not.ꝙ statuta q̄ sunt stricti iuris sicut stipulatio.vt.l.cōstitutionib⁹ ad municip.nō recipiunt interpretationē extensiuā vltra vim verboꝝ.et ad hoc allegatur ista.l.hoc declara.vt in.l.oēs populi.ff.de iusti.⁊ iure.⁊ ꝭm primā lecturā dū dicit primū dictū exponiṫ.id est dicendū.⁊ eodē modo ꝭm tertiā dū dicit astringendū ꝭm primū exponiṫ id est perficiendum ꝭm tertiū exponiṫ.i.extendende seu ampliande. Item scđm dictū in ver.aut certe.glos.legit duob⁹ modis.primo vt posui casum in summario ꝙ loquaṫ qñ stipulatio non erat oīno obscura sed poterat interpretari tam pro reo ꝙ̄ pro actore vt qꝛ ꝓ reo et hoc hr̄ in gl.j.ibi.aut certe si obscure est deinde exēplificaṫ in glos.vl.magna post principiū.ibi:vt qꝛ vn⁹ dicit se scisse de altero ⁊c.⁊ hoc est bonū exempluʒ.vt.s.e.stipulatio ista.§.in stipulationibus.Iteʒ exemplificat in obligatione generis sed hoc exēplū non est bonū qꝛ in illo nō est obscuritas sed incertitudo quia partes nō senserūt de certo corpore sed qñ senserūt ⁊ nō apparet de quo tūc est obscuritas de qua loquiṫ hic postea illa eadem glos.in ver.ibi ad id qđ dicit stari.

¶ Opponit tribus modis ad istā lecturā ⁊ ad hoc scđm dictū ⁊ solue vt in ea concludendo ꝙ hʒ locū qñ ꝭm vtrūꝙ intellectū pōt esse valida.si aūt ꝭm vnū tm̄ ille intellectus dʒ sumi siue sit pro reo siue ꝓ actore vt no.in.d.§.in stipulationibus p.l.quoties in stipulationibus.s.e.ita hʒ locū in extraiudicialibus sʒ in iudicijs aut obscuritas ꝑuenit ex verbis prolatis ab aliqua partium.⁊ statur interpretationi proferentis siue sit actor vt l.inter stipulantem.§.j.siue reus.vt.l.si quis intētione.de iud. Aut prouenit aliunde ⁊ tunc recurriṫ ad no.in.l.de die.§ satis. cogantur.vt in prin.litis faueatur actori in dubio admittiṫ in medio faueṫ vtriꝙ ⁊ veritas reperiaṫ.vt.l.si eū.§ j.si qs cau.in fi.faueṫ reo.vt in dubio absoluaṫ.vt.l.arrianus.de act.⁊ obli.⁊ fuerunt verba Azo.in summa.Alio modo legiṫ glo.in ver.vel dic scđo ꝙ scđm dictū corrigit primū sed ille reprobatur arg. eoruʒ que not.in.l.nā.de cōdi.⁊ de.Tertiū ⁊ vltimū dictum in ver.nec rursus similiter legiṫ in gl.duob⁹ modis.Primū ꝭm ꝙ dixi in summario ꝙ loquaṫ qñ ṽba erāt clara ꝓ stipulatorē vt qꝛ fui stipulat⁹ oīa vasa tua vel oēs seruos tuos vel simplr qꝛ indefinita aqpollet vniuersali cum haberet argentea vasa ⁊ vitrea ⁊ volebam oīa.Tu aūt dicebas te intellexisse de vitreis tm̄ vel deterioribus seruis quare q̄vel quos mihi habere expe

6 dit non staṫ dicto tuo de proprietate verboꝝ.† Et ꝭm hoc not. ꝙ statuta non recipiunt interpretationeʒ restrictiuam vltra ꝙ̄ patiatur verboruʒ ꝓprietas qđ declara.vt.d.l.oēs populi.⁊ ꝑ Bar.in.l.non dubiū.C.de legi.⁊ ad istā lec.venit ver.non tm̄ talem in fi.glos.fi.legit eandē gl.in ver.item ⁊ qđ dicit alio modo loquatur in casu precedentis ver.quando stipulatio erat obscura nō tamē ex toto:sed poterat interpretari pro actore et pro reo nam ibi dr̄ ꝙ statur interpretationi rei.Sed pone reus semel interpretatus est.qꝛ dicit se sensisse de albo postea vult penitere ⁊ dicere de nigro:dr̄ in hoc vltimo ꝙ nō dʒ audiri.Sed

b contra de.l.eum qui.§.fi.s.e.vbi licitū est variare[b] vsqꝫ ad sententiam.Sed clarius ꝙ̄ glos.ibi loquiṫ in eo qui habebat ele

7 ctionem in alternatiua vel in electione generis.† Nos loquimur in facultate declarādi rē obscuram que declaratio postꝙ̄ semel facta est non est licituʒ penitere ad hoc semper allegatur ista glos.⁊ istud est melius ꝙ sit in hac.l.⁊ forte ista glos.non est alibi.Est ⁊ alia differentia inter electionem et declarationem qꝛ facultas eligendi competens iure proprio transmittitur ad heredem in preiudicium alterius vt no.glos.parua.s.eod.inter stipulationem.§.j.que incipit viuenti et eligere nolenti.

8 ¶† Opponiṫ ꝙ illud exēplū de brocardis ꝙ stipulatio non sit ita stricti iuris quin extendaṫ etiaʒ ad alias res ꝙ̄ expressas ⁊ lʒ proprium significatum verborū importet.qꝛ video ꝙ extendiṫ ad alias personas.vt.j.e.si stipulatus fuero p te non fieri.So.ibi esset inutilis in psonis exp̄ssis si non extēderetur ad alias dequib⁹ ibi.⁊ hic inducit Barto.in.l.oēs populi ad statuta vt

a ¶ Hoc facere.an valeat appellatio fcā viua voce cū declaratione ꝙ redigaṫ i scriptis.vide dn̄os de ro.decis.ccl.de appel.i antiqs.

b ¶ Variare.an ⁊ qñ licita sit variatio.vide p an cha.ꝯsi.xv.

tuta vt recipiant interpretationez extensiuã qñ essent inutilia in rebus vel psonis expressis nisi hoc fieret. Item opponit φ imo extendit ad oia q̃ equũ est venire lз significatũ verborum non importet. vt in.l.excep.de ac.emp. Solu. ibi in ɔctibus bo nefidei cuius natura latior est vñ actio ex empto datur insolidum non solũ vt impleat ɔctus. sed interdũ etiaз vt rescindat lз hoc non fuerit de intentione partium a principio nec verba hoc importent. vt ea.l.§.his qui viua. datur etiam ad interesse quãdo venditio est nulla ex qualitate rei. ⁊ vẽditor hoc sciebat vt in.l.vide optimũ text.in.l.si.circa finem.ff.de condi. ob tur. cau. ⁊ adde que no.ff.e.si quis cum aliter.

2 ☞ Negatiua totum destruit φ reperit.
Plus negat negatio q̃ affirmat affirmatio.

Si stipulatus.

†Nõ dr qs non fecisse quousq; fieri est tps infra qd fieri põt. h.d. ¶ In tex. ibi nõ nisi preterito biẽnio. subaudi quasi per totum biẽnium φ nõ ascẽderis si supersunt duo vel tres dies infra quos possis ascendere. qr non est adhuc verũ te incõmutabiliter nõ ascẽdisse alias sequeret φ qualibet die deberes ascẽdere ad hoc vt ista conditio nunq̃ compleatur. qr etiam si per vnam diem ascendisses verũ esset dicere te nõ ascẽdisse aliqua die. sed nõ sic intelligit imo si nulla die biẽnij ascenderes.† ⁊ sic negatiua totum destruit qd reperit et vniuersalius ponit vbi dicitur φ plus negat negatio q̃ affirmat affirmatio. quã affirmationem no.in.l.hoc genus in fi. glo.de condi. ⁊ demõ. ⁊ in.c. cum dilectus.de consue.per glo.

Conditio.

†Cõditio de p̃terito vel de p̃nti nõ suspendit actũ. sed vel ipsum reddit nullũ si est falsa vel purũ si vera est. h.d. ⁊ sic nõ est propria conditio cuius natura est actũ suspẽdere ⁊ faciat φ possit haberi ad esse ⁊ non esse. de quo in.l.cuз in scdo de iniu. ro. rup. ⁊ irri. test. ⁊ l.cum ad presens.ff.si cer. pe.

2 ☞ Pupillus proximus pubertati naturaliter obligatur et an tunc indigeat restitutione.

Puberes.

†Adult⁹ nõ habẽs curatorẽ naturaliter et ciuiliter põt obligari. h.d. restituit tñ in integrũ si ledit. vt in gl. sз si habet curatorem sine ipso non põt obligari ciuiliter sicut nec pupillus sine tutore siue ip̃m habeat siue non. vt in.l.si curatorez hñs.C. de in integ. resti. Sed an poterit obligari naturaliter quidam φ nõ q̃si p dationẽ curatoris cẽseat sibi interdicta administratio sicut pdigo. ergo nõ obligat naturaliter sicut nec pdigus vt in.l.is cui bonis.ff.e. Sed ɔtrariũ est qr nõ magis sibi vr interdicta administratio per dationẽ curatoris q̃ sit pupillo per dationem tutoris.† sed pupillus pximus pubertati naturalr obligatur. vt in.l.j.j.de noua. ergo ⁊ adultus ne melioris conditionis sit q̃ pupillus qd dic plene. vt ibi no. per Bar. in vlt. col. ⁊ eo casu quo non obligatur nisi naturaliter non indiget restitutione: qr illa non nocet cum non pariat actionem. Sed cõtra φ imo nocere poterit si soluat quia impedit repetitionem de sui natura si solutũ est per errorez iuris. Breuiter de hoc articu. an propter hoc interesse poterit peti restitutio aduersus naturalem obligationem. vide per doct.in.l. illa difficili.ff. de condi. ⁊ demon.l.interdum.

2 ☞ Promissio facta per venditorez de soluendis expẽsis factis in lite cuius vtilitatis sit.
3 Si venditor non promiserit expresse refundere sumptus litis an tñ teneatur. ⁊ nu.5.
4 Venditor mota lite ⁊ facta sibi denũtiatione tenet ad litẽ veni re ⁊ emptorem defendere. ⁊ quid si lis est iniusta.
5 Qualiter possit fieri ista defensio.

Venditores.

¶ †Promissio facta p vẽditorem emptori de soluendo sumptus factos in lite dз intelligi de lite mota p aliuз super proprietate vel alio iure reali contra emptorẽ nõ de mota per ipsum venditorẽ sup pretio. h.d.no. ¶ In tex. ibi quãti sua interesset dic de hac pmissione nihil ad propositũ. sed solũ de sequenti. ¶ In tex. ibi. si in lite mota dic istud faciebat dubium qr non dicebatur per quẽ nec super quo vnde videbatur posse apprehẽdere litẽ motã p vnũ ex vẽditoribus sup pretio. ¶ In text. ibi pretiũ sibi deberi dicens subaudi ⁊ succubuit: qr probatũ fuit p heredes emptori illud pretiũ fuisse solutũ. item subaudi φ iste actor non fuit condẽnatus in expensis. licet cõdẽnari debuerit. vt in.§.sinautem alterutra.l. pperandum.C. de iudi. circa medium. vñ isti heredes non poterant amodo implorare iudicis officiuз mercenariũ in quo fit ɔdẽnatio in expensis: qr illud nõ durat lite finita p s̃niam. vt in.l.iiij.C.de po. volebat ergo recuperare virtute stipulationis de qua.ff. ⁊ sic iure actionis que nõ tollit lite finita. ⁊ pter hoc vtilius est expensas posse peti iure actionis q̃ officio iudicis vt no. glos. in simili. in.l.nõ solũ. de rei ven. ⁊ in.l.iij.§.j.de lega.iij. Queritur ergo quid iuris. Rñdetur vt sequit. ¶ In text. ibi q̃ ob litẽ de proprietate dic ⁊ sic p aliũ non per venditorez sup p̃tio: sз certe non hз dubium. vñ glo. dicit φ in dubio hoc p̃sumit vt videat promisisse solũ de sumptib⁹ factis in lite per aliũ super pprietate non per venditorez sup p̃tio. ⁊ sic nõ potuerũt isti heredes recuperare. Ex hac stipulatione Bar. vr reprehẽdere gl. inq̃tũ innuit venditorẽ nõ teneri de euictione nisi emptori fuerit mota lis de pprietate qd tñ est falsum qr idem si de iure reali. ⁊ ratione hypothece vel vsufruct⁹ certe gl. non habuit istũ intellectum. sed solũ voluit excludere litez motam per venditorẽ sup pretio non motã per aliũ siue sup pprietate siue super alio iure reali. ⁊ est gl. parua super ver. facte essent. q̃ dicit φ in dubio 2 presumitur. ¶ †Pro declaratione glos. iij. quero primo cuius vtilitatis sit hec pmissio facta p vẽditorem de soluendis expẽsis factis in lite. Rñdeo qr tunc sine dubio recuperat emptor ab eo expensas siue succũbat in lite mota super euictione siue obtineat. ⁊ sic fuerit mota de facto etiam primo casu recuperat non solũ expensas factas per ipsum emptorẽ: sed per aduersarium qui litẽ mouit si ipse emptor fuit in eis cõdẽnatus. ⁊ hoc tanq̃ interesse. In scdo vo qñ obtinuit nõ recuperat expensas per aduersariũ. qr in illis non condẽnatur: sed factas per ip̃m emptorẽ recuperat si eas nõ potuit recuperare ab aduersario qui litem iniustã mouit sine culpa ipsius emptoris. vt qr petijt ipsum cõdẽnari. ⁊ iudex noluit qr forte iustã cãm habuit litigãdi siue condẽnauit. ⁊ erat nõ soluẽdo. Si aũt emptor promisisset culpã. qr non petijt ipsum condẽnari. ⁊ tunc vellet recuperare a venditore non poterit per.l. singularez.ff.de act.emp.l. idemq;.§.j.lз ille.§.loquatur qñ res fuit euicta. ⁊ loquatur de expensis factis in re vẽdita puta qr in ea edificauit. vt ille text. vult quas iure exemptionis poterat recuperare ab euincente. qr erant vtiles. vñ non recuperat vẽditorem: ⁊ sibi imputet nisi venditor sciuerit rez esse alienã. In casu aũt nostro nõ est tractandũ de ista scia qr presupponit φ res nõ fuerit euicta. ⁊ sic venditor non fuit in aliqua culpa cũ vendidit rẽ suã. vñ eadez ratio est vt non recuperet ab eo dictos sumptus postq̃ potuit 3 recuperare ab illo qui iniuste litez mouit. ¶ †Scdo q̃rit qd si venditor non promiserit expresse refundere sumptus litis gl. hic vr dicere idem vt vtroq; casu recuperet postea remittit ad no.in.l.ij.C.de euic. ⁊ ibi distinguit an succubuerit ⁊ recuperat vt interesse qr tunc apparet venditorez fuisse in culpa qr vendidit rez vt suã ⁊ erat aliena qd in dubio presumit postq̃ ita fuit iudicatũ. ⁊ hec distinctio.§.j.ff.loca. Aut obtinuit ⁊ tunc non recuperat postq̃ nõ fuerunt sibi pmisse qñ apparet φ lis fuit mota de facto ⁊ sic venditor nõ fuit in aliqua culpa: ideo vtile est φ promittant pter istuз casum. ⁊ istã opinionem vr tenere 4 Spe. in ti. de emp. ⁊ vendi. circa finẽ. vij. col. †Barto. tenet hic contrarium dicens φ venditor mota lite ⁊ facta sibi denuntiatione tenetur ad litem venire ⁊ emptorem defendere non inspecto an lis sit iusta vel iniusta. vt.l.si plus.§. mota lite.ff.de euic. ⁊ si hoc fecisset ⁊ obtinuisset expensas quas fecisset nõ recuperaret ab ẽptore qr qui tenetur facere mihi aliqd dз illud facere suis expẽsis ⁊ illud addo ad dictũ Bart. vt in.l.suo sumptu. de ope. liber. ergo si non facit ⁊ emptorẽ oportuit expendere poterit recuperare qr hoc non fecisset si venditor fecisset qd debebat. Nec obstat φ lis fuit mota de facto quia etiam aduersus istam litẽ tenebat defensionem suscipere lз si esset euicta de a facto per iniuriã[a] iudicis non teneret. vt.l.si per imprudentiaз de euic. sed bene tenet si non venit ad defendenduз ⁊ non facit taliter φ de facto non euincatur. Ista est opinio sua in effectu 5 melius declarata q̃ ipse declaret. †Tu aduerte ad vnũ diligẽter. nam fateor φ tenet defendere sed ista defensio poterit fieri dupliciter vel sistendo liti. ita φ ipse emptor agitat litem p̃ncipaliter in sua persona. ⁊ venditor administret sibi testes et instrã põt etiam fieri suscipiendo in se totam litem. ita φ emptor non habeat se impedire. certe tũc dico φ si venditor teneretur ad hanc vltimã defensionem. verissima esset opi. Bar. sed tex. videt velle φ teneat solum ad primam. vt.l.si parẽtes.C.de euic. ⁊ hoc tenuit Bal. s̃m Iaco. de are. in.l. qui absentem.ff.de procu. ⁊ tetigi.ff.eo. in executione.§. insolidũ. nisi expresse promittat in se litẽ totam suscipere. ⁊ si hoc est videt φ non teneatur facere nisi illas expensas q̃ incũbunt in his q̃ ipse venditor ministrat vt in producendo testes vel colligendo instrã ⁊ alias expensas debeat facere emptor ⁊ ista videt verior ⁊ sic reducentur ad concordiam dicte opi. ⁊ hodie notarij dicunt φ lite mota promittit defendere. ⁊ litẽ in se suscipere oĩbus suis sumptibus ⁊ expensis quã formam tradit Specu. in dicto titulo. de emp. ⁊ vendi. tene menti. qr quotidiana sunt ⁊ per alios moder nos non ita bene declarata.

2 ☞ Res hostium an possit legari.

a ¶ Iniuriã. add φ late voluit ange. ɔsil. cclxxxij. vbi multa dicit.

a ¶ Nō debet. qñ debeatur eſtimatio rei cuiꝰ non habemꝰ cōmerciū vide p lu. ro. cōſi. ccccix.

b ¶ Dūmodo fiat. adde qđ voluit Bal. ꝯſi. clxxiiij. li. j. incip. verba Dy. dicunt.

c ¶ Bar. ꝙ ſic. adde ꝙ dicta Bar. ſequitur ſimplr bal. ꝯſ. ccccxxxvj. li. iiij. vbi dicit ꝙ ſi repiat hoſpitale ꝯſtructū ⁊ neſcit a quo ꝙ preſumit cōſtructū ab eo q tenebat conſtruere.

1 **Liber homo.** † Liber homo non pōt in ſtipulationē deduci ⁊ ſi deducat ēt eſtimatio nō debet [a] qm̄ eſtimationē nō recipit. h. d. dic h ſunt due glo. que reprobant. ſ. pria ⁊ vltima. Nā prima dicit ꝙ lꝫ non poſſet deduci in ſtipulatione liber homo poteſt tñ vendi. vt. l. ⁊ liberi. de ꝯhen. emp. Tu dic contra cum non poſſit vendi niſi id qđ eſt in cōmercio noſtro ⁊ liber hō nō eſt hmōi. dic ergo ꝙ ꝗtum ad hoc vt poſſit agi intereſſe cōtra venditorem vel promiſſorem qui vēdidit velut ſeruū cū eſſet liber ⁊ ſciebat ipſum eſſe liberū. tunc vꝫ ⁊ eſt differētia qꝛ in emptore cuꝫ ſit bonefidei datur actio ex empto ad intereſſe ſed in ſtipulatione dat actio de dolo. facit id qđ no. in. l. ſi cuꝫ aurum. ſ. eo. Sed ſi emptor vel ſtipulator ſciuiſſet ipm eſſe liberū etiā ad intereſſe non poſſet agere. vide p Bar. in. l. cū lex. de fideiuſ.

2 ¶ † Ultima glo. ꝙ lꝫ res hoſtiū non poterit in ſtipulationem deduci pōt legari. Tu dic ꝙ res fuit aliqñ noſtra lꝫ nūc ſit hoſtium. qꝛ ſperat redire iure poſtliminij pōt legari ⁊ in ſtipulationeꝫ deduci. ⁊ hoc caſu loquunt. ll. allegate in glo. ſed ſi nūꝗ fuit noſtra tunc nec legari nec in ſtipulationē deduci pōt pure ⁊ ita loquit hic. ſed ſub conditione ſi quidem intrinſeca ⁊ cū deſierit eſſe hoſtiū bene pōt legari ⁊ in ſtipulationem deduci p c. abbate ſane. de ſen. ⁊ re. iudic. lib. vj. ⁊ per. l. generaliter. §. ij. de fideicommiſ. liber. ſed ſi erat conditio extrinſeca vt ſi nauis ex aſia venerit nō poteſt legari nec ī ſtipulationē deduci ſicut nec pure. vt no. ī. d. l. generaliter. §. ij. ⁊ colligitur a cōtrario ſenſu nec ob. l. exiſtimo. ſ. e. ⁊. l. ſi rem meā ſub cōditione. qꝛ ibi quando res erat in cōmercio ⁊ ſuperat conditionis aliqs defectus tpe ſtipulationis q pōt ceſſare tpe cōditionis ⁊ tūc nō refert cōditio ſit intrinſeca vel extrinſeca nō ſic qñ nō eſt ī cōmercio ⁊ h videtur de mente Ang. qđ no. ⁊ tene mēti. ⁊ iſtud quādo expectare conditionē nō eſt turpe nec reprobatū alias valeret etiaꝫ ſi ſub cōditione intrinſeca: vt ſi ſtipulat rem ſacrā cum erit profana vel liberum hoīem cū erit ſeruus. vt. ſ. e. inter ſtipulanteꝫ §. ſacrā. ver. ſed hec diſſimilia ſunt: rem aūt deſinere eſſe hoſtiū non eſt turpe expectare ſed laudabile.

2 ☞ Si teſtator mādauit heredi ꝙ faceret fieri aliquas picturas ī aliqua eccleſia ſub certa pena: reperiunt ille picture facte ſed nō apparet ꝙ heres fieri fecerit an euitet penam.

1 **Cum ſeruus.** † Sufficit ad ꝯſequendaꝫ actionē ꝙ qs cōpleuerit cōtractum per ſe vel per alios eiꝰ noīe vel eius ope. h. d. ſm glo. ¶ In tex. ibi preteritus eſt ſibi cū dño ſm vnā lec. hoc modo pmitto tibi quinquaginta ſi me manumiſeris vel vt me manumittas vel ſimpliciter. ⁊ ille promiſit manumittere. ⁊ ſup hoc dedit ſeruus expromiſſorē: nam iſte eſt ꝯctus innoīatus. ſ. do ſeu dabo. vt facias ex quo nō pōt p alterā partē niſi impleuerit ꝯctū. vt. ſ. de pac. iuriſgē. poſt princ. ſi ergo dñs nō manumiſerit ſed alius videbat ꝙ dñs non poſſet agere ad pecuniaꝫ qꝛ ipſe non impleuit ꝯctum. ⁊ qꝛ cōditio dꝫ impleri in forma et verba fuerunt relata ad perſonaꝫ. dñi ⁊ ſic eſt impleta cōditio per hoc gloſ. intelligit ꝙ ille alius non erat oīno alius. ſed reputabatur ideꝫ cum dño vt heres eius ſupple vel eius pcurator de mandato ſuo. vt. l. iiij. ⁊. l. pater. de manu. vind. vel eius ſingularis ſucceſſor cui alienauit cū pacto ꝙ ipſum manumitteret. facit ꝙ no. in. l. non erit. §. dato. de iureiuran. in glo. ſed ſi alienaſſet ſine hoc pacto. ⁊ emptor ipſum ſponte manumiſiſſet ⁊ ſic non haberet libertateꝫ ab ipſo dño vere vel ficte pcederet contrarium: ⁊ non haberet locū qđ hic dicit qꝛ dñs non impleuit ꝯctum. vel dic ſcđo ꝙ pactus eſt cum extraneo qui promiſit operam dare ꝙ dñs euꝫ manumitteret ⁊ ita fecit ⁊ iſtam lec. ēt ſentit glo. Si autē non pmiſiſſet ſub conditione ſi manumitteretur a dño ille nō eſt ꝯctus innoīatus. qꝛ nihil veniret implēdum ab illo extraneo cui pmiſſio facta eſt. ſed diceret pmiſſio ob cauſam de futuro vel ſub conditione caſuali. ⁊ ſecuta manumiſſione etiā ſine opa illiꝰ extnei poſſet illi agere. vt. j. ea. a titio qꝛ conditio hr̄ pro cā. de iſto autē expromiſſore in quo differat a fideiuſſore vide gloſ. in aut. de fideiuſſore. poſt princi. in gl. q incipit no. differentiam. ⁊ hr̄ de ipſo. in. l. obligamur. §. ſeruus pactionis. ſ. de dolo. ¶ In gloſ. ij. in prin. ibi. ⁊ ſic non bene. qꝛ

b dꝛ hic illud generale nō refert a quo fiat dūmodo fiat. [b] qꝛ illđ generale dꝫ intelligi indiſtincte etiaꝫ ſi ille q fecit non reputet eſſe eadē pſona cū illo q facere dꝫ. ſed in caſu illius. l. non eſt ita niſi reputet eadem: ꝯctus non haberetur p impleto in prima lec. ⁊ non poſſet agi. vt. ſ. dixi. Sed in hoc brocardo diſtinguit tres caſus. Nam aut querit quo ad actionem acquirendam. et tunc bene refert. qꝛ niſi ille q dꝫ implere cōditionis ptāteꝫ adimpleat ⁊ ſcienter vt actionem cōſequat vel alius eius noīe. ⁊ ad hunc finē non reputat impleta. ⁊ actioneꝫ non reqrit. vt. l. ij. de condi. ⁊ demon. vñ ſi promiſiſti mihi aliqd ſi tibi dedero deceꝫ ⁊ aliꝰ non meo noīe det actionē nō conſequor ſicut ſi meo noīe.

quia tūc ego videor dediſſe cum iſta conditio poterit impleri p alium. vt. l. ſi. de condi. inſti. aut ꝗtum ad penaꝫ euitandaꝫ ⁊ tunc dicit Dy. ⁊ Bar. ꝙ non refert per quem fiat dūmodo fiat illud propter quod euitatur pena per. l. ſi. C. ſi mā. ita alie. ſit. ⁊ certe ibi loqtur ī diſpōne legali q̄ ſuccedit loco diſpōnis hoīs ⁊ eam repñtat. ⁊ ideo facit ceſſare penā. vt. l. ſi pecuniaꝫ. §. j. de condi. ob cau. non ſic vr̄ in diſpōne alterius hoīs vt ſi vendidi ſeruum cū pacto. vt manumitteres infra annum ſub certa pena tu alienaſti pure. ⁊ ſimplr ſine pacto manumittendo. Ille manumiſit ſponte ⁊ ex ſua liberalitate non puto ꝙ propter h euadas penaꝫ. qꝛ factū illius non reputat factū tuū ꝗtum ad hoc. quia nec manumiſiſti nec cām dediſti manumittendi imo per te non ſtetit quominus conditio deficeret lꝫ factū illius reputetur tuū quo ad tui preiudiciuꝫ. vt. ſ. e. ſi ſeruū poſt prin. in ver. item q̄ fiat cuꝫ his que ibi dixi. nō aūt ad tui proficuuꝫ niſi cū operam dederis.

2 † Et p hoc rñdetur ad. q. Teſtator mandauit heredi ꝙ faceret fieri aliquas picturas in aliqua eccleſia ſub certa pena reperiuntur ille picture facte. ſed non apparet

c ꝙ heres fieri fecerit an euitet penā. Bart. ꝙ ſic. [c] qꝛ non refert p quem fuerint facte. certe ſi apparet ꝙ poſt moraꝫ heredis fuiſſent facte per aliū non de mandato heredis dicerem ꝙ nō euitaret penā ⁊ ſi nō apparet per quē tūc euitet ex eo. qꝛ pſumunt facte per eū vel eius mandato cū iſtud onus ſibi incumberet et onus eſt conſumptū. ar. l. ij. C. de alimen. pub. ſi autē heres fuiſſet preuentus ab eo non eſſet ſibi imputanduꝫ. ar. C. de his q. vt indig. ſi ideo. Aut queritur quantum ad conſeruationeꝫ iuris ſui. ⁊ tunc aut querimus de iure reali. ⁊ non refert per queꝫ fiat. vt. l. non ſatis. in prin. ⁊. l. ſi fundū. quēadmodū ſerui. amitta. per quas ptꝫ ꝙ ſi qs tyrannus occuparet caſtrum vel ciuitatem vt vteret iuriſditione competenti ciuitati conſeruaret ius ipſi ciuitati. ⁊ eo expulſo non poterit ciuitati obijci exceptio pſcriptionis ꝙ non fuit vſus iure ſuo longiſſimo tempore qꝛ ſatis eſt ꝙ alius fuerit vſus. ⁊ vide no. per Bart. in. l. ſequitur. §. qui ma. de vſuca. Sed ſi queritur de iure perſonali conſeruando bene refert. qꝛ alius vtendo non conſeruat ei cui cōpetit. vt l. pōponiꝰ. qbꝰ mo. vſuſfru. amit. ⁊ adde circa iſtud brocardum qđ no. Bar. in. q. quā habui de facto. ī. l. ij. de ꝯdi. ⁊ demon.

2 ☞ Uerba legis vel ſtatuti ꝗtūcunꝗ ſunt preciſa recipiūt limitationem per alias leges vel ſtatuta.

1 **Si ſtipulatus.** † Si vna de rebus alternatiue debitis peat poſt obligationem liberat debitor ipſo iure. h. d. text. cum gloſ. ¶ In tex. ibi damna dares. i. dare velles ⁊ realiter offerebas non ſolo verbo. qꝛ hoc non ſufficeret ad conſtituendū creditorem in mora. vt in. l. pretor. §. ſi reus paratus. de ope. no. nun. ⁊ ibi Bar ¶ In tex. ibi actione ⁊ ſtipulatione hr̄e. ſubaudi ſaltem ad errorem q mortuus nō erat ⁊ videbatur ꝙ ſic per l. ſtichuꝫ aut pāphilum. in princi. j. de ſol. ſed ibi qñ neuter fuit obligatus. ⁊ ſic creditor nō fuit in mora. alrs liberat ab vtroꝗ ita intelligitur hic. ¶ In text. ibi ſi per debitorem non eſſet ſubaudi. ſed per creditorem. alrs non liberaret ab vtroꝗ. vt. ſ. dixi. ¶ In tex. ibi continuo euꝫ liberari. Intellige tñ cum moderatione de qua. ſ. ſ. ſi poſt obligationeꝫ mortuus eſt vt in gl.

2 † Ex qua. no. ſm Bar. ⁊ Ang. ꝙ verba. l. vel ſtatuti ꝗtuncūꝗ ſunt preciſa recipiunt limitationem per alias. ll. vel ſtatuta. Nam iſtud verbum continuo prima facie innuit eum liberari ſtatim obligatione facta. et ad hoc allegatur iſta. l. ſ. de acquir. poſſeſ. l. iij. §. in admittenda per gloſ. ſm Ange. ſicut in verbis reſcripti ꝗtumcunꝗ ſint preciſa. vt in. c. ex parte. de officio de leg. Sed hic dubitatur an ipſa liberatio fiat ipſo iure vel ope exceptionis gl. ꝙ ipſo iure ſicut ſilius ſtichꝰ fuiſſet promiſſus qꝛ poſtꝗ fuit obligatus ipſe ſolus hr̄ pro promiſſo. ar. j. eod. ſi quis ſtipulatus ſit ſtichuꝫ aut pāphilum circa principium. l. ⁊ ipſe erit ſolus in obligatione ⁊c. ſecus in obligatione gñis ſm glo. in qua fit ope exceptionis liberatio. ſed in contrarium facit quia in obligatione generis ille ſolus vr̄ eſſe in obligatiōe qui poſtea ſoluitur. vt in. l. cum ſeruus. de lega. j. ſed certe non ſic in eo qui ſolum offertur non tñ ſoluitur. nam adhuc debitor poteſt mutare voluntatem ⁊ aliuꝫ ſoluere ⁊ ex hoc inferas ad obligationem alternatiuā ꝙ ſi debitor poterat mutare voluntatem qđ contingit qñ hꝫ electionem a lege quod eſt regulariter. vt. l. plerūꝗ. ī ſi. de iure do. vnde. poteſt mutare quouſꝗ ſoluat. j. l. proxi. in ſi. ⁊. l. eū qui certarū. cum ibi no. j. eo. §. ſi. ⁊ tunc liberatur ope exceptionis ſicut in obligatione generis quia nō dicitur perempta preciſe res debita ſed ſi non poterat mutare voluntatem qđ eſt qñ ſibi reſeruauit electionē per verbum preteriti temporis. vt promitto ſtichum aut pamphilum quem elegero ſtichum ipm elegit. ⁊ amplius mutare voluntatem non poteſt. vt in. d. l. ſi quis ſtichum ſic ⁊ tunc cenſet pempta res preciſe debita ⁊ contingit liberatio ipſo iure ſicut ſi ille ſolus

le solus fuisset promissus. Utilitas aut huius inuestigationis consistit in his que no. in. l. si vnus. §. pactus. in glos. opponen do. §. de pac. hic non sunt alia.

2 In obligatiõe alternatiua vel generis subalterni electio est debitoris & quid in vltimis voluntatibus.

1 **Ex pluribus.** † In obligatione generis subalterni electio est debitoris in qua potest variare quousque soluat h. d. In tex. ibi quibus idē nomen impositum fuerat. hoc potest intelligi dupliciter. Primo q isti fundi erant separati per diuersas regiones. Scdo q de vno fūdo: puta seiano facti fuerunt plures. & sint contigui & remanserunt sub eodem noie. et tunc opz intelligere q appareat ipz voluisse facere plures fundos per appositionē terminorum quod facere potuit. vt. l. si quis duos. §. ij. vel. iij. cōia predi. si autē gratia vberioris culture diuisisset, eundez fundū seianum videret totū pmittere sicut in legato vt in. l. caius. de le. ij. & non haberet locū ista. l. ita intelligit Barto. in. l. j. §. de re. du. vbi oino vide. In glos. q incipit alia. ibi promittit fundū seianū. certe si ita exiisset apparet q sensisset de certo. lz non specificasset. & ideo non esset locus tūc electioni. sed declarationi: quia semel facta non posset variari vt no. §. eo. quicquid astringēde cuius Ƶrium hic dicitur in fi. ideo melius dic q dixi promittis mihi fundum ex fundis troianis. & sic apparet q non senserunt de certo. & per Ƶns loc᷒ est electioni in obligatione generis generalissimi vel in alternatiua & habet locum finis. & illo modo limita & intellige glo. seq. que postea in fi. apponit q electio sit creditoris per. l. qui duos de leg. j. non soluit. † dic aliud esse in legatis fauore vltime voluntatis. vt in obligatione alternatiua vel etiam generis subalterni electio sit legatarij in dubio vt no. in. l. lucio. de lega. ij. sed in contractibus est debitoris. vt. l. plerūque. in fi. de iure dotium. hic non sunt alia.

2 An & quando pater cogatur emācipare filium & qd econtra si pater velit filiū emancipare & ipse non vult.

3 Parentes qui aliquid habēt magis curantur & timent a filijs

Seruus an possit recusare manumissionem.

4 Pater potest recipere pretium pro emancipatione & an pro adoptione.

1 **Utrum.** Ualet pmissio facta patri per filium de aliquo dando sub cōditione si ipm emācipet. h. d. † per hanc. l. ptz q pater nō potest cogi emancipare filium. quia si posset turpiter reciperet pecuniam pro emancipatione. vt in. l. fi. de condi. ob tur. cau. Fallit tamē hoc in quibusdam casibus no. §. de adop. l. non pōt per glos. et vna glo. que est hic que incipit. Item sponte nūc adde casuz. s. qū recepisset promissionē a filio de aliquo dando si emanciparet vt in casu huius. l. sed falsum est. quia nō cogetur iste pater nisi actualiter recepisset qd sibi promiserat et tunc cogeretur officio iudicis. vt. l. serui. de condi. & de. sed propter solā pmissionē non cōpelleret. q2 per illā non est obligatus ad aliquid sed alter sibi. † Quero ergo an pr poterit cogi filium emācipare. text. videtur q non. in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. generaliter. Bart. j. eo. quidam cū filium dicit hoc verum nisi subsistēte iusta causa nō tamē sunt cause specificate a iure. & sic staretur arbitrio iudicis per illam. l. Ang. hic exprimit cām si filius ect rigosus & esset statutum in loco q pater teneret soluere condēnationem pro filio vel alter propter filium redderetur suspectus in statu. † Ultimo no. tex. in fi. q parentes qui aliqd habent magis curant & timentur a filijs. ideo conari debēt aliqd pro se retinere. adde ad id qd supra dixi qd seruus non pōt recusare manumissionē nisi in casu. vt habetur in. l. fi. C. de manu. testa. quia per hoc adipiscitur ciuilitatem romanā quā recusare nō potest vt ibi hr. † No. etiā hic pater potest recipere premiū [a] pro emancipatione: sed an pro adoptione. dic vt not. in. l. vxorem. †. heres. de le. iij. q facit ad. q. de monasterio si talem receperint in monialem vt ibi no. per Bar.

2 Potest quis pmittere dotē p incerta psona seu muliere & an videat illi donasse vt sic soluto matrimonio competat illi repetitio.

3 Quod valeat ista promissio. s. promittis mihi. x. si hodie pulsabitur ad vesperas.

Quid in pronosticatione q talis dñs morieẗ hoc anno: & si morietur promittis mihi decem.

4 Ubi est eadem ratio est idem ius.

1 **Titio.** † Conditio stipulationis pōt Ƶferri in factum persone incerte. h. d. & ponit tres vel quatuor casus. † No. primo q pōt quis promittere dotem pro incerta persona seu muliere sed an tunc videat illi donasse: vt sic sol. ma. competat illi repetitio. dubium facit qm ad illam non habuerit affectionem. tū puto contrarium fauo

3 re dotis & matrimonij. vt. C. de rei vxo. acti. l. accedit. † Item no. in ver. nam cum q valet ista promissio promittis mihi decem si hodie pulsabit ad vesperas. & secuta pulsatione debent absque eo q subsistat alia cā promissionis sed cōtra de lege. ij. §. circa. de doli. excep. dicunt doc. valde not. q ille. §. loquitur in stipulatione pura: sed in conditionali solus euentus conditionis habet pro cā vt in multis. ll. huius. ti. qd ppetuo tene menti. & per hoc vidi terminari. q. florentie in qua tū nolui consulere. nam ibi vtuntur pronosticari de futuro q talis dñs morieẗ hoc anno. & si moriat promittis mihi decem & si nō moriat promitto tibi centum mortuus est antequam possim in iudicio petere illa decem quia nō vr subsistere aliqua iusta cā promissionis: sz potius contineret turpitudinē sicut in ludo taxillorū q plures doc. consuluerunt pro prima parte. & ita fuit indicatū propter frequentem vsum mercatorū tā hic quam alibi: & tene menti & principaliter pter hanc. l. q2 sufficit euentus conditionis et non est querendum de alia cā. † Ultimo allegat ista l. q vbi

4 est eadez ratio est idem ius. facit. l. j. de fur. & l. illud. ad. l. aquil. In tex. ibi nulla promissio intellige istū. §. ex postfacto. naz a principio nulla promissio pōt esse valida nisi promissio proueniat ex voluntate promittentis. vt. l. j. §. de pac. & C. de acti. & ob. l. sicut. & pone hic casum per. l. sub hac. §. ti. j. Item est verū de voluntate expressa: sed in velata bene pōt cōmitti. vt tu promittis si non ascenderis capitoliū. vt. §. e. quicqd. §. fi. ad q. l. nonnūquam. de condi. & de. Item loqtur qū per dictionem si. si aūt per dictionem cū cōmittatur in voluntate pmissoris dic vt. §. eo. centesimis. §. fi. Est autē ratio huius. §. q2 non dz esse in arbitrio promissoris postquam semel est obligat᷒ se eximere ab obligatione nisi per modos a iure statutos. vt. l. iij. §. j. de iureiur. Sed an in voluntate stipulatoris poterit cōmitti. Glos. parua hic tenet q non. doc. contra sicut videmus in legato q lz non posset pendere ex volūtate heredis libera bene pōt cōmitti in voluntate legatarij. vt in. l. si ita. §. illi si solet. de leg. j. vel dic q aut est contractus vltro citroque obligatorius. & tūc in neutri᷒ volūtate committi potest vt in. l. inherentis. C. de contrahen. empt. Nam si obligatio qua debes mihi teneri posset cōmitti in mea voluntate puta vendis mihi si volaz vel si voluero. tūc in consequentia etiam obligatio qua debeo tibi teneri cōmitteret quia vna resultat ex altera. & hoc esse non potest: vt h. sed in stipulatione in qua solus promissor obligatur procedit id quod dicunt docto.

1 **Si ita stipulatus.** † Alternatiua posita inter plus & minus facit vt ipsorū sit in obligatione qd min᷒ est. h. d. & declara. vt dixi. §. eo. si ita stipulatus fuero decem aut quinque alias regulariter vtrumque est in obligatione. vt in. l. illud. de consti. pe. In tex. ibi decem debētur subaudi tm. In text. ibi item si supra. qū inter plus & minus quātitatis hic tpis.

2 Utile per inutile nō vitiatur in his que sunt separabilia

Ius accrescendi quando habeat locum in contractibus.

3 Si concessa est emphyteosis duobus vel vni & postea sit peruētum ad plures & deficiat in persona vni᷒: an eius portio reuertatur ad concedentem.

1 **Si mihi & titio.** † In Ƶctib᷒ seu actib᷒ inter viuos non hz locum ius accrescendi ad hoc semp allegatur & concor. l. aquam. queād. ser. amitta. & l. si duo patroni. de iureiur. in pn. et. l. q seruus. §. si seruus. de acquiren. re. do. ius autem non accrescēdi habet locū. vt in. l. proprium cū ibi no. §. cōia predia. & ideo si i. l. ista fuisset his repetita ꝙtitas. puta promittis mihi decem, & titio decez: lz intelligeretur de eisdem decem q2 sub vno verbo. vt in. l. stipulatio ista. §. eum qui. §. eo. Attamē non valente in personam titij valeret in personam meam in tota quantitate per ius non decrescendi. q2 eadem ꝙtitas tota censetur collata in personam cuiuslibet de per se. lz facerent sibi partes per concursum si valeret in personaz vtriusque sicut si legaret tibi decem. & mihi eadem decem: & nō valente personam vnius alter totū hz per ius nō decrescendi q2 ille non facit partem nec diminuit. vt in. l. si separatim. de cōdi. & demon. In tex. ibi mihi & titio & sic per copulatiuā que attribuit ꝙtitatem cuilibet pro parte. vt. j. de duo. reis. l. reos. §. cum in tabulis. sed si per alternatiuam que attribuit cuilibet insolidum. vt. l. si executor. §. j. cum ibi no. de leg. j. & l. si titio. de lega. ij. tunc deberent mihi decem per ius non decrescendi sicut in casu quem

2 supra posui. † In text. ibi inutilez & no. q vtile p inutile nō vitiatur in his q sunt separabilia. vt. §. eod. l. j. §. si stipulanti. Itē q non haberet locū ius accrescēdi in Ƶctibus. Fallit i vsufructu in quo locum habet tā ex impedita acquisitione a prin. in personam vnius quam ex resoluta ex postfacto. vt. l. j. §. interdū de vsufru. accres. non sic in proprietate in qua etiam in vltimis

[a] Premiū. add. vt p frā. de areti. Ƶsi. xlij. & de emā. vide p ang. cōsil. cxlv. & an sic aut emācipatio fieri pōt eodē modo feudū & an pprie sit feudū. vide h p alexā. cui adde bal. Ƶsil. cclij. j. li. & cōsil. cclxxxvij. iij. lib.

a ¶Limitatum facit qd̄ voluit lu. ro. ꝯsi. clxxj. ⁊ ancha. ꝯsi. clxxj. et an i ꝯctu emphyteotico habeat locum ius accrescendi. vide pbi. cor. ꝯsi. clxv. ij. li. fede. ꝯs. ccxviij. ⁊ lxxvij. anch. ꝯsi. ccxvj. pulchre p bal. ꝯsi. cclj. li. iij. vbi qñ hēat locū ius accresc. et an idē sit in feudo q̄ i emphyteosi ⁊ de. q. h posita an in emphyteosi habeat locum ius accre. vide et p Lu. ro. ꝯs. xix.

b ¶Quā de istis possessiuis tu⁹ ⁊ suus. vide per Fran. de are. ꝯsi. clxj.

volūtatibus post acquisitionē semel factā. lȝ ex postfacto resolutam locum non hȝ. vt ibi hr̄ ⁊ no. ⁊ sic duo sunt spālia in vsufructu. Item fallit in liberalitate principis. vt. C. vt si socius libe. imperiali. l. vnica. ⁊ per hoc videt̄. ⁊ tene menti q̄ si concederetur duobus fratribus ab imperatore feudū nouū vno ipsorum repudiante vel etiam ex postfacto deficiente succedit alter lȝ secus qñ ab inferiore a principe vt in. c. j. de duo. fra. de nouo beneficio inuestitis. in vsibus feudorum. q̄r ita videt̄ esse limitatum.[a] Item pcedit in stipulatione ex cā lucratiua. q̄r pmissoris interest vt alteri non accrescat: sed in ꝯtu oneroso vel stipulatione super eo interposita: secus est ne fiat preiudiciū venditori. vt si vendis mihi ⁊ titio absenti rem pro decem nullo p eo recipiente q̄r lȝ sit inualida in persona illius valet in totum in personam meā: q̄r forte partē non fuisset venditurus qd̄ in dubio presumitur. vt in. l. tutor. §. j. de mino. ⁊ hic in gl. Itē fallit in assignatione libertorū. vt. l. §. de assig. li. Itē fallit i donatione causa mortis: lȝ habeat vim ꝯctus quia etiaȝ sapit de natura vltime voluntatis. vt. l. j. §. fi. de cadu. tol. ⁊ in mortis causa capione. vt in. l. in his. §. stichū. de fideicō. li. hic est vna gl. que est expositiua. ¶†Et ista materia inducitur hic per Bar. ad. q. si cōcessa emphyteosis duob⁹ ex vno: ⁊ postea sit puentū ad plures ⁊ deficiat in personā vnius: quia fuit cōcessa pro se ⁊ filijs: ⁊ ille decessit sine filijs: vtrū reuertat̄ eius portio ad concedentē an aūt accrescat alteri: ⁊ in effectu Bar. vr̄ esse hic in ista opi. q̄ debeat distingui sicut in feudis in oībus. ⁊ per omnia hoc modo quod aut est emphyteosis noua aut paterna seu antiqua. ¶Primo casu puta fuit concessa duobus fratribus pn̄tibus ⁊ acceptantibus. ⁊ sic sumpsit initiū in personaȝ ipsorum alter postea morit̄ sine liberis tunc portio sua reuertit̄ ad concedentem. ⁊ non accrescit fratri. Tū q̄r in ꝯtibus non hȝ locum ius accrescendi vt hic: tū q̄r etiā in vltimis voluntatibus similiter non hȝ locum post acquisitionē semel factā: ⁊ ex postfacto resolutam nisi in vsufructu. vt in. §. interdictū. s. allegato: tū q̄r sic videmus in feudo cui ista emphyteosis assimilat̄. vt in. c. j. de duo. fra. de no. be. inuestitis. Idē tenet ipse q̄r ab ipso princi. in personam vnius nō valeret. q̄r ꝯcessit mihi: ⁊ fratri meo absenti nullo pro illo recipiēte: vt hic vel me recipiente illius noīe: ⁊ illo postea ratum non hn̄te. Si vero sit paterna vt concessa vni pro se ⁊ liberis suis q decessit duobus filijs relictis: q diuiserūt emphyteosim qd̄ facere potuerūt q̄ lȝ in extraneos alienare non poterint ⁊ lȝ diuisio sit alienatio vt no. in. l. si domus. §. fi. de le. j. p Bart. ⁊ etiā no. in. l. cum hi. §. si vni. de transac. ⁊ facit. l. voluntas. C. de fideicō. postea vnus eorū morit̄ sine filijs tenet ipse q̄ eius portio deuenit ad aliū per ius accrescendi sicut contingeret in feudo paterno: vt in. c. j. §. cū vero cōradus ⁊ in. c. j. de gra. succe. feu. ⁊ aduerte q̄r per hoc est dicēdū q̄ etiā si frater nō succedit fratri in eius hereditate nihilominus habebit parteȝ emphyteosis: ⁊ nō hȝ eā vt heres: sed p ius accrescendi pbat etiā p pulchrā rōnem q̄r isti filij vidētur post mortem patris hr̄e ex quadaȝ mortis causa capione in qua locum hȝ ius accrescendi. vt. s. dixi. ⁊ q̄r si fuit concessa vsq̄ in tertiam generationem vt est moris vt in emphyteosi ecclesiastica illa dictio vsq̄ inducit repetitionē in singulis psonis filiorū ⁊ descēdentiū ⁊ sic illo mortuo alter venit ex ista tacita repetitione p l. sicut in annos. q. mo. vsusfru. amit. ⁊ q̄r ipē Bar. vr̄ esse in hac opinione q̄ idem sit in emphyteosi qd̄ in feudo vr̄ concludendum q̄ sicut in feudo concesso alicui non facta mentione de filijs vel heredibus nihilominus succedūt descendentes vsq̄ in infinitum. vt. d. §. cū vero. cōradus. ita sit dicendū in emphyteosi vt succedant si est ecclesiastica vsq̄ in tertiaȝ generationē sicut solet dari emphyteosis illa vt in aut. de alie. ⁊ emphy. §. emphyteosis. ⁊ si nō est ecclesiastica vel cōsueuit dari in perpetuū veniāt descēdētes vsq̄ in infinitū. Item q̄ sicut in feudo alicui concesso nō facta mētione de liberis. ita demū succedūt liberi patri si sunt eius heredes non tn̄ pro hereditarijs portionib⁹. sed viriliter quia nō succedūt vt heres sed q̄r sunt heredes. vt. l. iurisiurādi. §. si liberi. de ope. libe. iuncto. c. j. an agna. vel filij. ita sit dicēdum in emphyteosi concessa simpliciter non facta mentione de liberis. Sȝ Bar. vr̄ sentire ꝯtrariū. in. d. §. si liberi. q̄ non requirat̄ vt sint heredes nisi in cōcessione fuerit dictum p se ⁊ heredibus: dicens q̄ in feudo est illud introductū per consuetudinem que non reperitur in emphyteosi. lȝ certe ipse hic equarat vn̄ videtur dicenduȝ quod. s. dixi sed si fuisset facta mentio de liberis tunc nec in fundo nec in emphyteosi videtur necessarium q̄ sint heredes quia veniunt vt liberi. vt. s. e. qd̄cunq̄. §. si quis ita in fi. Sed si dixisset pro se ⁊ heredib⁹ q̄ intelligitur de liberis vel pro se ⁊ liberis ⁊ heredibus tunc requiritur q̄ esset heres saltē in modicū per illum. §. emphyteosim vr̄ etiā ꝯcludendū ſm dictā opi. q̄ sicut in feudo succedunt non solū liberi sed etiā agnati propinquiores deficientibus liberis qñ est antiquum vt in. d. c. j. de gradi. succe. in feu. ita ⁊ in emphyteosi ppetua vel ēt tpali quousq̄ durat tps nisi forma concessionis aliter importet q̄ oīa singulariter tene menti lȝ p alios non tangant̄ Bal. aūt in qōne Barto. aliter loquitur in aut. si quas ruinas de sac. san. eccle. q̄r nō considerat naturam feudorū sed naturā iuris accrescēdi. ⁊ tȝ in effectu ⁊ si in psona vni⁹ ab ipso principio nō valuit concessio q̄ portio illius accrescat alteri. An si qs recepit emphyteosim p se ⁊ vxore vxor non vult acceptare q̄ tota erit mariti. lȝ sit emphyteosis noua p. l. si absente. C. si cer. pe. sed si acquisitio semel fuit facta. ⁊ ex postfacto resoluta. lȝ sit paterna nō habeat locū ius accrescēdi. ⁊ dicit ipse ita teneo. sed teneat quiquid vult: plus placet doctrina Barto. per suas rationes maxime in emphyteosi paterna concessa sibi ⁊ liberis eius. q̄r videt̄ actum quousq̄ aliquis de liberis remaneat apud eos. ⁊ hoc ex vi verborū. Sed in casu queȝ ponit de marito recipiente p se ⁊ vxore. nolēte acceptare forte verum dicit per. l. quā allegat ⁊ sic dictum Barto. debeat intelligi extra illum casum vt si fuisset concessa mihi. ⁊ fratri absenti me pro illo non recipiente. secus si recepi eius nomine ⁊ ille non acceptaret tene menti. si bene considerentur. ista sunt satis subtilia ad inuestigandum.

2 ☞Que dicatur vestis muliebris.

3 Si quis legat iocalia muliebria qd veniat in hoc legato.

1 **Si stipulatus fuero.** †Quando vba sūt clara ſm propriū significatum non admittitur interpretatio restrictiua. h. d. ſm glos. que est in. l. quicquid astringende. s. eo. †Vel sic. vestis muliebris dicitur proprie que ad vsum mulieris fuit principaliter destinata lȝ vir in terdum ea vtat̄ nec iste vsus immutat pprīū significatuȝ a quo non est recedendum in contractibus. h. d. q̄r dependēt ex volūtate vtriusq̄ sed in legatis recederetur quia dependēt ex volūtate solius testatoris ⁊ ipse censetur habuisse respectū magis ad vsuȝ suū q̄ ad id ad quod principaliter destinauerat ⁊ iste casus. vt in. l. inter vestem de aur. ⁊ argē. le. ⁊ in glo. ¶In text. b ibi vestem tuam.[b] Istud verbum tuam poterit referri etiā ad vestem vxoris que erat mariti si erat pretiosa. ⁊ etiam ad vesteȝ ipsius mariti principaliter ad ipsum destinatā. Sed per verba que sequūtur quecūq̄ muliebris est restringit̄ ad significatum huius dictionis. vt intelligatur de tua que tamē sit muliebris. i. ad vsum mulieris principaliter destinata. ¶Sed dubiū erat quia ista vestis quā stipulator petebat. lȝ esset promissoris ⁊ ad vsum muliebrem principaliter destinata. ex quo tamē ipse marit⁹ ceperat ea vti videbat̄ q̄ desijsset esse muliebris ⁊ diceret virilis. ⁊ sic nō veniret in stipulatione. ⁊ ita putabat vir. sed stipulator putabat cōtrariū. ⁊ dr̄ hic standū menti stipulatoris q̄r nō desinit esse muliebris. ⁊ sic stat̄ proprio significatui. nō sic in 3 legato. quia nō veniret in legato facto de veste muliebri. †⁊ ꝧ no. q̄r frequēter pōt hoc cōtingere in iocalibus. vt in anulis et corrigijs ⁊ si q̄ fuerint destinata ad vsum vxoris ⁊ nihilomin⁹ vir incepit vti eis q̄ si legat iocalia muliebria illa nō veniant in legato. vt in. d. l. inter vestē. lȝ veniant in ꝯtu si postea heredes transigerēt inter se ⁊ fieret mētio de iocalib⁹ muliebribus q̄r venirent lȝ testator incepisset eis vti. tene menti. q̄r aliqñ ista vertunt̄ ⁊ non inueniunt̄ ita de facili q̄r sunt casus peregrini.

2 ☞Unus ex socijs habentibus eandem domum poterit ducere amicum suum inuito socio dūmodo sit persona honesta.

1 **Si ita stipulatus.** †Licet stipulatio sit stricti iuris tamē extēditur ad alias personas ad quas si non extenderet esset inutilis in persona expressa. h. d. Ideȝ dicit Bar. in 2 statutis per. l. oēs populi. per hanc. l. ſm Dy. †⁊ est argumentum q̄ vnus ex socijs habentibus eandem domū poterit ducere amicū suum inuito socio dūmodo sit persona honesta. alias secus vt no. per glo. in. l. non aliter de vsu. ⁊ ha. ⁊ facit. l. ij. cū. l. seq. eo. ti. ⁊ idem tenet hic Bar. ⁊ Ange.

2 ☞Quando ad actorem pertinet electio non est dictandus libellus alternatiue: secus quādo ad reum.

Quod tunc actor petendo vnum videat̄ illum eligere ⁊ qs effectus resultet.

3 Tenor instrumenti vel contractus debet inspici ⁊ considerari cum occurrit aliqua dubitatio circa illud.

1 **Si quis stipulatus.** †Habens electionē p futurum subiūctiui postq̄ semel elegit variare non pōt lȝ si per futurum indicatiui potest variare vsq̄ ad lit. contesta. h. d. in effectu. et hoc vltimum procedit in actore seu creditore sed in reo vel debitore durat etiam post contestatio. lit. imo etiam post sententiam quousq̄ soluat. vt. s. eod. si ex pluribus in fi. quod dicyt plene no. j. co. eum qui. §. fi. Item predicta procedunt in

cedunt in cõtractibus sed in legatis indistincte non potest variari vt.§.de leg.ij.statulibe.ꝛ de op.le.l.apud filium.ꝛ est speciale fauore vltime voluntatis vt nõ pendeat ꝛ ex his sunt expedita cõtraria que formantur in fi.glo.mag.ꝛ recipiunt vltimũ dictũ.¶†In tex.ibi quẽ elegerit.q.d.nõ dꝫ petere vtrũqꝫ alternatiue postq̃ ad ipm ptinet electio sed ipm solũ quẽ vult habere ꝛ eligere.ꝛ sic no.ꝙ qñ ad actorẽ ptinet electio libellus nõ est dictandus alternatiue.[a] secus qñ ad reũ quo casu si non dictaret alternatiue videretur actor plus petere.vt no.§.de eo qđ cer.loc.l.ij.ꝛ insti.de act.§.plus.ꝛ vide.§.eo.vbi autem in fi. ¶Itẽ not.ꝙ petẽdo vnũ vr̃ actor illũ eligere. Itẽ ꝙ ille elect⁹ solus est in obligatione.lꝫ ante electionem ambo essent in obligatione.vt.l.illud.de cõsti.pecu. Ex quo sequit̃.ꝙ illo mortuo post electionẽ sine mora et culpa debitoris liberat̃ debitor ab vtroqꝫ.vt.§.eo.si stipulatus sum dãmã.vel pprius dic qđ per electionẽ iam erã liberatus ab vno.ꝛ p mortẽ liberat⁹ ab alio hoc tñ intellige qñ electio nõ erat variabilis ꝙ qñ sit ptꝫ ex sequẽtib⁹.al's secus vt dixi in.d.l.si stipulatus.ẜm Bar.q2 nõ cẽsetur facta electio quousqꝫ põt variari. ¶†In tex.ibi respiciẽdus est seruo stipulatoris. Iste tex.semper allegat̃ ꝙ tenor instrumenti vel cõtractus dꝫ inspici ꝛ considerari cũ occurrit aliqua dubitatio circa eũ ꝫ facit.l.fideiussoris magistratus.§.pro aurelio.j.de fideiuss.sic ꝛ tenor priuilegij.vt in.c.porro.de priui. ¶In glo.mag.ibi.que aũt de preteritis sunt certiora sunt.q2 pteritũ post electionẽ semel factũ nõ hꝫ tractũ in futurũ nec requirit̃ perseuerantia volũtatis cũ sit verũ dicere ipm semel voluisse istũ lꝫ hodie nolit.nõ sic in futuro qđ deriuat̃ a pñti.q2 requirit̃ perseuerantia in volũtate.nõ eñ verũ est dicere ipm velle istũ lꝫ semel noluerit si hodie nõ vult. q2 reqrit̃ ꝙ semp velit nisi lis sit cõte.q2 tũc ꝯsumpta est ꝛ pfecta electio.ante vo declaratiõe voluntatis etiã futuri subiunctiui hꝫ tractũ in futurũ quousqꝫ vixerit.ꝛ nisi declaret p mortẽ finit̃.vt.§.eo.cẽtesimis. §.ita ibi si anteq̃ constituas morieris hoc tñ in cõtractibus. secus in vltimis voluntatib⁹.vt.l.fideicõ.§.si fidei.de lega.iij.et dixi in illo.§.si ita. ¶In glo.ibi.sed cõtra.sed ad finẽ huius.l. dũ dicit mutandi ptãtem habebit. ¶In tex.ibi statim dñium erit legatarij. Ista ratio non est bona.quare in legatis non sit locus variationi. Quid enim si legauit testator alternatiue res non suas sciẽter nã cessat ista ratio.q2 nõ trãsfertur dñium rei legate in legatariũ ꝛ tñ nõ est locus variationi vt in.ll. allegatis in gl.pro cõtrarijs que gñaliter loquũt̃.dic ergo vt.§.dixi ꝙ hoc est fauore vltime voluntatis ne stet in pendenti.

2 ¶Quis dicatur idoneus fideiussor.

Si quis ita stipulatus.

¶†Qui promittit ꝓ alio satisdare si hoc nõ fecit tenet̃ ad interesse quod quantũ sit estimatur ex ꝓsona debitoris principalis an sit soluẽdo in totum ꝛ tũc nihil videt̃ interesse. An pro parte ꝛ tunc in alia pte an in nihilum ꝛ tunc in totum interesse videt̃.h.d.ꝛ glo.ponit casum pluribus modis ꝛ plenior positio est ꝙ ꝓmisisti satisdare.i.dare fideiussorem vel expromissorẽ pro titio qui tenebat̃ mihi in centũ ꝛ non dedisti.et ex ista ꝓmissione.q2 cõtinet factũ succedit obligatio ad interesse.et si querit̃ q̃tum sit inspicit̃ an titi⁹ nõ sit soluẽdo in aliquo.ꝛ tũc tota centũ potero a te petere. an sit soluendo vt.l.tñ.ꝛ tunc solũ.l.an in totũ.ꝛ tunc nihil a te potero petere.quia non interest mea habuisse fideiussorẽ vel aliũ promissorẽ postq̃ a titio possum totum consequi. ¶†No. singulariter hĩc huius.§.ꝙ cum querit̃ an aliquis sit idoneus fideiussor non tñ inspiciunt̃ facultates eius q̃tũ probitas et fides.nã sunt multi qui nihil habẽt aut parũ nũq̃ tñ deficiũt in ꝓmissionibus eorũ ꝛ ista est pulchra vox ꝛ fama ꝛ isti tales dicunt̃ habere creditũ ex quo credito multi in immensum ditati sunt sine aliquo capitali certe talis nõ potest recusari tanq̃ nõ idoneus licet careat facultatib⁹ qđ no.q2 in multis casibus necesse est dare fideiussorẽ ꝛ sunt in multis locis deputati approbatores[b] cõis qui debeãt approbare vel reprobare fideiussores qui offerũtur.certe tales debent approbare ꝛ si approbarent vel reprobarent ꝛ pars recusaret posset agere actione iniuriarum.vt.l.si vero.§.qui pro rei qualitate.§.qui satis.co. et ecõuerso multi sunt abundantes in facultatib⁹ ꝛ tñ in ore ipsorum non reperit̃ veritas nec curant rumpere promissa euntes semper per cauillationes ꝛ diffugia certe tales non possunt dici idonei et etiam istud probatur per istum tex.ibi nõ tam prouero quam fide ꝛc.

2 ¶Prorogatio termini an impediat penam committi ꝛ an commissam perimat.et nu.1.

3 Si terminus fuit assignatus per iudicem vel arbitrum an ps ad cuius instantiam fuit datus poterit illum prorogare absqꝫ iudice vel arbitro.

4 Pena conuentionalis committit mero iure ante lapsum termini quãdo incipit esse certum infra terminũ fieri vel dari non posse id quod erat fiendum vel dandũ pro euitatione pene et an possit peti ante lapsum termini.et nu.6.

5 Quid in pena legali et que dicatur pena legalis et que conuẽtionalis.

6 Mater si neglexit petere tutorẽ vel tutelam assumere vsqꝫ quasi ad finem anni.ita ꝙ non restabant tot dies infra quos non possint seruari solennitates requisite ex forma statuti.an poterit habere hereditatem pupilli.

Cum stipulatus.

†Prorogatio termini facta añq̃ pena sit cõmissa facit.vt non cõmittat̃ lꝫ in primo termino nõ fiat vel nõ detur sed si facta est postq̃ pena est cõmissa eã non resoluit.h.d.ista est singularis.l.difficilis et forte non ita bene reperit̃ alibi in casu suo. Diuide in quinqꝫ ptes. Nã prĩo ponit̃ thema ꝛ questio vsqꝫ ibi ꝛ pculus. Secũdo distingunnt̃ duo casus ꝓ solutione questionis vsqꝫ ibi nã si tũc. Tertio soluit declarãdo qd iuris sit in secũdo casu distictionis qd autẽ iuris sit in primo nõ declarat.ꝫ ponit pro ꝯstante ꝙ totũ cõtrarium sit in primo vsqꝫ ibi nec ad rẽ. Quarto mouet vnũ dubiũ circa decisionẽ ꝛ ipm soluit per rõnem postea ꝑ reductionẽ ad absurdũ vsqꝫ ibi.ꝛ ppemodũ ibi. Quinto in qua cõcludit decisionem verã fore venio ad casum in terminis. ¶In prima pte in principio ibi si opus subaudi ꝙ ipe ꝓculus facere promiserat vsqꝫ ad kalendas iunias sub certa ꝛ determinata forma in qua stipulator ipm volebat ꝛ promissor obtulerat se facturum taliter ꝙ sibi placeret aliter promiserat penã ꝛ sic incepit penalis stipulatio a pcedenti dispositione ꝫ Pe.intelligit vt litera iacet ꝙ incepit a pcedẽti cõditione et ꝙ opus nõ fuerat ꝓmissum fieri ꝛ in hoc dicit consistere rationeꝫ quare iste stipulator habebat opus ꝛ etiã penã in casu qui ponit̃ in ver. nam si tunc q2 pena fuit apposita loco contẽptus Bar.reprobat ꝛ tꝫ ꝙ iste tex.poterit intelligi vtroqꝫ modo ꝛ ꝙ ratio quare debeat habere vtrũqꝫ sit illa quam ponit glo.mag.ẜm Roge. ¶In tex.ibi arbitratu meo. Iste arbitratus versabat̃ circa qualitatem operis cũ esset specificata certa forma ꝫ si fuisset appositus ad formam specificandã tunc nõ secuto arbitramento pena nõ esset cõmissa per.l.multa.de condi.ꝛ demon. ꝛ per hoc responde ad obiectionẽ q̃ fit.j.in ver.nec ad rẽ q2 videbat̃ ꝙ postq̃ stipulator non fuerat arbitratus pena non fuisset commissa quia nõ habebat arbitrari hoc casu nisi postq̃ fuit specificata certa forma.ergo si opus nõ est factum nõ nocet stipulatori quo ad penam.q2 nõ fuit arbitratus ꝛ hoc vult dicere in illo versi. ¶In tex.ibi protulit dicit subaudi in calẽdis augusti.vt.j.patet. Itẽ subaudi ꝙ proculus fecit opus in primo termino vnde dubitatur an poterit ab eo pena peti.quia nõ seruauerat promissa in primo contractu. nam in prorogatione termini de pena nihil fuit dictũ.vnde videbatur ꝙ lꝫ recessum fuerit a termino nõ tamen fuit recessum a pena.ꝛ sic ꝙ indistincte poterit peti tamen distinguit vt in ver.proculus. ¶In tex.ibi per promissorẽ mora nõ fuisset. Intellige vt colligitur ꝙ sequẽti ver.q2 tpe prorogationis supererat tantũ tẽpus infra qđ opus poterat incboari si nõ erat incboatum poterat perfici.ꝛ hoc casu pena nõ erat commissa.vt.j.eo.stipu.nõ diui.§.si quis ita. nec ob.§.illius.l. vtrum stipulatio cõmittatur propter cõmissam incboandaꝫ vt §.eo.existimo.§.fi.q2 verũ est ad interesse particulare quãdo pena nõ fuit apposita.sed ad totale vel etiã ad penã que loco totalis apponit̃ nõ est cõmissa nisi postq̃ transiuit totũ tempus appositũ in stipulatione si erat tale quid fiendũ qđ poterat fieri vsqꝫ ad vltimã morã vel quousqꝫ transiuerit tantũ tempus qđ infra residuũ perfici nõ põt si erat tale qđ habebat tractũ successiuum.ꝛ nõ poterat vltima mora explicari.vt.j.in ver.nam sicut isto casu postq̃ pena nõ erat cõmissa prorogatio termini facit vt nõ cõmittatur lꝫ in primo termino nõ fiat q2 ab illo fuit recessuꝫ de cõi consensu partiũ ꝛ alius terminus loco eius subrogatus vnde perinde est ac si ille solus fuisset a principio appositus.ꝛ sic nõ ob.ꝙ nõ fuit facta mẽtio pene q2 imo tacite recedẽdo a termino censet̃ recessum a pena que veniebat cõmittenda si in termino illo nõ fieret ꝛ sic propter morã ꝛ ista prorogatio facit vt nõ sit in mora.ꝛ hec habent̃ in.l.lecta.§.sed si cũ sorte.si cer.pe. ¶†Sed hic quero quid si nõ fiat in termino prorogato.vt in calẽdis augusti.an pena cõmittatur videt̃ ꝙ nõ q2 nõ fuit promissa si nõ fieret in calẽdis augusti.ꝫ iunij nec in prorogatione fuit repetita.contrariũ videt̃ terminare Bal.in.l.acceptam.C.de vsur.in.vij.q.ꝙ censeatur repetita ꝛ allegat Inno. in.c.j.de appel.†Itẽ quid si terminus fuit assignatus per iudicem vel arbitrũ an pars ad cuius instantiã fuit datus poterit tantum prorogare absqꝫ iudice vel arbitro.dic.ꝙ sic. ꝛ facit an aduersarius incidat in penã ꝛ hec habentur per Bar.in.l.j.§. ꝛ post operis de no.ope.nun.tene menti. ¶In text.ibi penam

a ¶Alternatiue qñ libellus alternatiuus admittẽdus sit vide eũdem Paul.cõsi. clxxxij.et Ange. ꝯsi.xxv.Lud.ro. ꝯsi.cclx.et ibi q̃d de postula.alternatiua.

b ¶Approbatores cõis. Sꝫ an i tali sñia approbatiõis fideiussit pars citanda. vide Ludo. Ro.cõsi.lxxij.

eſſe cõmiſſam.ſubaudi ⁊ nõ reſolutã per prorogationẽ termi-
4 ni.†Et ſic not.ꝙ iſtud nõ ita bene reperitur alibi ꝙ pena con-
uentionalis cõmittit mero iure ante lapſum termini qñ ince-
pit eſſe certũ ammodo infra terminum fieri nec dari nõ poſſe
id qđ erat fiendũ vel dãdũ pro euitatione pene q̃ꝛ fruſtra q̃tũ
ad hoc expectat lapſus termini q nihil plus operari põt.l.ali-
qñ.in fi.ſ.ad vell.nõ tñ põt peti ante lapſum termini.q̃ꝛ quan
tum ad hoc ſatis operat in fauorẽ debitoris vt nõ prius cogat
ſoluere.vt.ſ.eo.in illa ſtipulatione ſi calẽdis.Sed an poſſit pe
ti poſt lapſum termini.dic ꝙ ſi terminus nõ fuiſſet hic proro-
gatus ſine dubio poſſet ꝑ illã.l.in illa ſed ex quo fuit proroga-
tus ſi debitor infra ſcõm terminum facit opus an poterit peti
pena vt ſic ſtipulator habeat vtrũq;. ¶In glo.mag.ſunt opi.
quedã ꝙ nõ põt peti pena poſtq̃ elegit habere opus et hꝫ. ⁊ ſic
aduerſus petitionẽ pene dat exceptio vt.l.ij.in prin. ſi qs cau.
et.l.apud celſum.§.labeo.de doli excep. Alij vt Roge.hoc fatẽ
tur ſi non fuit appoſita clauſula rato manente pacto.ſed ſi fuit
appoſita non obſtabit exceptio ⁊ ſic habebit vtrũq; ⁊ ita intel-
ligit iſtum tex.dũ dicit pena cõmiſſa.ſ.cũ effectu vt nec ſit ſolu-
ta ꝑ prorogationẽ nec obſt.excep.lꝫ opus fuit factũ infra ſcõm
terminũ.⁊ iſta cõiter tenentur ⁊ iſta glo.allegat cõiter pro glo.
Rog.⁊ Bal.eã inducit ꝯ Bar.q tenet in.l.ſi inſulã.ſ.eo.ꝙ etiã
qñ eſt appoſita clauſula illa locũ habeat purgatio more.nã ſi
hoc eſſet verũ ſtipulator haberet rem et non penã qm̃ ad nihil
aliud ſit purgatio niſi vt euitet pena. ſed iſta gl.vult ꝙ habeat
vtrũq; certe cũ reuerẽtia nihil facit cõtra Bar.qm̃ Bar.intelli
git hãc gl.⁊ bene ꝙ iſta clauſula tũc incipiat opari ſuũ effectũ
qñ lapſum eſt tẽpus infra qđ põt mora purgari. ⁊ tũc habebit
5 vtrũq;.⁊ ante nõ hꝫ effectũ ſi mora purget† pena vero legalis
a nõ cõmittit ante lapſuꝫ termini[a] lꝫ certũ ſit in termino fieri nõ
poſſe.vt eſt caſus.j.eo.inſulã infra bienniũ q̃ loquit qñ fuit ap
poſita pena cõuentionalis.⁊ ſic ſtipulatio facta venit cõmittẽ-
da poſt morẽ ad intereſſe qđ intereſſe dꝛ pena legalis.et nõ cõ-
mittit anteq̃ labatur totus terminus qđ eſt verũ etiã ſi fuit de
ducta in ſtipulatione.puta promiſiſti facere opus infra calen-
das martias ꝙ ſi nõ feceris promiſiſti quãti mea intererit.nã
ante calendas martias nõ cõmittitur etiã mero iure ad inter-
eſſe.Caſus eſt.ſ.eo.ſtipu.non di.§.ſi quis ita.dũ dicit ꝙ nõ ce-
dit dies ante calendas.⁊ ſic nõ debet.vt.l.cedere diẽ. de verbo.
ſigni.q̃ꝛ nõ plus operat ſtipulatio expreſſa hoc caſu poſtq̃ nõ
fuit ſpecificata quãtitas. q̃ꝛ nõ poteſt dici pena cõuentionalis
quã operat diſpoſitio legalis ſi nõ interueniſſet ſtipulatio.ſed
qñ exprimit quãtitas q̃ꝛ põt eſſe maior q̃ ſit intereſſe tũc dꝛ pe
na cõuentionalis.⁊ iſta not.q̃ꝛ ꝑ alios nõ tangunt ⁊ ponderãt
illũ.§.ſi quis ita.in hoc etiã ꝙ pena legalis non cõmittat ante
lapſum termini.lꝫ inceperit eſſe certũ fieri nõ poſſe habetur in
c.cõmiſſa.de ele.li.vj.in prin.qđ inducit ad plures queſtiones
quas vide hic ꝑ Bar.⁊ ſpecialiter ſi ſtatutũ dicat ꝙ bãnitꝰ po-
terit impune offendi.⁊ iudex aliquẽ citauit vt cõpareat infra
tres dies alias poſuit ipſum in bãno.et ipſe ſtetit ꝑ duos dies
ꝙ non cõparuit in tertia cõparere nõ põt tm̃ diſtat a loco iudi
cij vtrũ in illa tertia die poterit inpune offendi.dicit ꝙ non q̃ꝛ
iſta eſt pena ſtatuti que nõ infringit añ lapſum totius termi-
ni.Et addit ꝙ iſtud eſſet verũ ſi iudex exprimeret hanc penam
in ſua interlocutoria dicendo ꝙ poſſet impune offendi ſi non
cõpareat infra tres dies.q̃ꝛ nõ plus operat expreſſio facta per
iudicẽ q̃ operaret ſtatutũ ſi facta nõ eſſet vt in.l.iij.de lega.j.et
ego dico ꝙ de hoc caſus ſubtiliter intelligendo vt.d.§.ſi quis
ita.q̃ꝛ facta eſt expreſſio ꝑ eũ modũ ꝑ quẽ inerat.vt.l.nõ recte.
6 C.de fideiuſ.ſilr nõ icurreret ꝑiuriũ.q̃ꝛ eſt pena legalis. †Ego
b aũt alias inducebã ad q̃ſtionẽ de matre[b] q̃ neglexit petere tu-
torẽ vel tutelã aſſumere vſq; quaſi ad finẽ anni.ita ꝙ nõ reſta-
bant niſi octo dies infra quos eam aſſumere nõ poterat ꝓpter
certas ſolẽnitates q̃ reqrebant ex forma ſtatuti. ⁊ nõ poterant
ſeruari infra illos octo dies querebant an poſſit habere eius
hereditatẽ naꝫ ſi mortuus eſſet poſt in pupillari etate clarum
eſſet ꝙ non vt.l.ij.§.ſi mater. ad tertul. et ſi mortuus eſſet ante
cum tñ ſupereſſet tantũ tempus infra qđ poterat eam aſſume-
re clarum eſſet ꝙ ſic.q̃ꝛ tanq̃ preuenta mortalitate filij non po
teſt dici fuiſſe in mora nec in culpa cum haberet totum annum
vt inſti.ad tertul.§.fi.lꝫ Barto.dicat ꝙ non habet totum.imo
q̃primũ poteſt debet hoc facere vt in.l.ij.§.cõfeſtim.ad tertul.
Bal.contra ⁊ eius opi. humanior eſt: qua preſuppoſita reſtat
dubium de eo qđ ſupra dixi inducebã qđ ſuperius dixi ꝙ iſta
mater repellit ab hereditate filij,cũ illa ſit pena legalis que nõ
infringitur ante lapſum totius anni.⁊ ſic poterit adiri ſine du
bio.Sed dubium eſt an lapſo poſtea anno auferatur ſibi he-
reditas qđ videtur per illud.c.cõmiſſa vbi aufertur beneficiũ.
Sed in contrarium.q̃ꝛ per aditionem acquiritur ſibi de nouo
quod prius non habebat.⁊ ſic videtur ꝙ acquiſitio debeat eſſe
perpetua.alias eſſet deluſoria.ſed in illo.c.cõmiſſa. nihi acqui
rit de nouo.ſed retinebat qđ prius habuerat ⁊ iſta pars huma
nior mihi videt ⁊ tene menti perpetuo.q̃ꝛ hoc quotidianũ eſt.⁊
de pane lucrãdo.¶In tex.ibi nec ad rem.Poſſet quis dicere
contra determinationẽ precedentem ꝙ imo pena nõ ſit cõmiſ-
ſa.lꝫ opus nõ poſſet fieri infra reſiduũ termini. q̃ꝛ veniebat cõ
mittenda ſub duplici conditione ſi nõ fieret opus.⁊ ſi nõ fieret
arbitratu ſtipulatoris et lꝫ prima cõditio videat extitiſſe.ſcđa
tñ non ſi ſtipulator non fuit arbitratus opus arbitrio ſuo non
eſſet factũ cũ hoc facere potuerit infra tp̄s qđ reſtabat arg.l.ſi
heredi plures.de condi.inſti. ⁊ ad hoc rñdet ꝙ ille cõditiones
videbant eſſe diſiunctiue poſite.ſ.ſi opus nõ fieret vel fieret nõ
tñ arbitrio ſtipulatoris.q̃ꝛ ſibi non placet tunc ergo neceſſariũ
erat arbitrari.vt pena cõmittat ſi opus fuiſſet factum: q̃ꝛ tunc
defeciſſet prima cõditio.vnde fuiſſet neceſſe.vt extaret ſecunda
ad hoc.vt cõmitteretur. vt.ſ.eo.ſi ita qs ſtipulatur ſiue nauis.
Sed ex primo opus non fuit factum illa ſola conditio ſufficit.
nec fuit neceſſe arbitrari.⁊ ſi aliud diceremus ſequeret qđ ſi die
precedente kalendas mortuus eſſet ſtipulator cum opus fieri
non poſſet qui nec fuit arbitratus nec amodo poteſt arbitrari
ꝙ pena non eſſet cõmiſſa qđ eſſet abſurdum.et hec eſt intentio
iſtius ver.vſq; ad ver.⁊ ꝙ poſtmodũ.in qua maior eſt difficul-
tas q̃ in altera parte huius.l.

1 Cum venderet.

¶†In ſtipulatiõe facti poſt moram debet intereſſe.h.d.
cum.l.ſeq.

2 ☞Stipulatio dicitur diuidua vel indiuidua ſcõm naturam
rei in ea deducte.
Actio dicitur mobilis vel immobilis ſecundum naturam rei
pro qua competit.
3 Seruitutes prediales ſunt indiuidue ⁊ tribus modis.⁊ nu.6.
4 Que facta dicantur indiuidua ⁊ que diuidua.⁊ nu.9.
5 Qui ſtipulatur ſeruitutem non ſtipulatur fieri ſed dari.
6 Vſuſfructus quare ſit diuiduus.
7 Stipulatio ſeruitutis an poſſit cedi alteri.
8 Diuiſio quotuplex ſit:⁊ in quibus rebus cadat.
9 An poſſim ſtipulari inſulam fabricari in fundo meo ⁊ quid in
alieno.

Stipulationes nõ diuidũ

1 tur.¶†Stipulatio cõtinens ſeruitutẽ vel factũ regu
lariter dꝛ indiuidua.h.primo.⁊ ſi cõtinet factũ poſt morã con-
mittit ad intereſſe ⁊ in hoc eſt indiuidua.h.ſcđo. et ad intereſſe
totale nõ cõmittit niſi trãſacto tp̄e in ſtipulatione appoſito vel
infra qđ fieri poterat.⁊ debebat.ſed ad particulare cõmittitur
ſtatim ꝙ cepit eſſe in mora.h.tertio.⁊ vltimo dicit tota.l.quam
diuide in tres partes. vt in ſummario. Scđa ibi celſus. Ter-
tia ibi.ſi quis ita.⁊ ſcđa pars venit ad declarationem. ⁊ limita
tionem prime.vt qđ ibi dicitur intelligatur de primitiua obli-
gatione petente ad ſeruitutẽ vel ad factũ nõ autem de ſcđaria
que poſt moram incipit cõpetere ad intereſſe in obligatione fa
cti.q̃ꝛ illa eſt diuidua cũ cõtineat q̃titatem. Tertia vero venit
ad declarationẽ ſcđe partis. dũ ibi dꝛ ꝙ poſt morã incipit de-
beri intereſſe.Nã hoc poteſt intelligi poſt morã cõpletã cum la
pſum eſt totũ tẽpus ⁊ poſt morã inchoatũ tunc adhuc nõ eſt la
pſuꝫ totũ tẽpus quo potuit fieri.ſed hñ eſt totũ tp̄s lapſuꝫ quo
potuit inchoari.⁊ nõ fuit inchoatũ.qñ ergo habebit locum id
qđ dicit in ſcđa pte.Rñdet qđ quantũ ad hoc vt debeat totum
intereſſe etiã in ſtipulationẽ deductũ neceſſe eſt ꝙ totũ tp̄s la-
pſum ſit.et anteq̃ ſit lapſum non cedit dies quo ad intereſſe.i.
non incipit deberi ſubaudi etiã ſi non reſtat tantũ de tp̄e infra
qđ poterit opus cõpleri.nã adhuc nõ cõmittit ipſo iure vt di-
xi in.l.cũ ſtipulatus ſim mihi a proculo.quãtum ad hoc vt de-
beatur intereſſe particulare ſufficit tranſiuiſſe tantũ tp̄s infra
qđ potuit inchoari.⁊ nõ fuit inchoatum.Pone exemplũ et de
clara.vt dixi in.l.exiſtimo.§.fi.j.eo.Ex prima pte no.tres regu
2 las.¶†Prima q̃ ſtipulatio dicat diuidua vel indiuidua ſm
naturã rei in ea deducte.Simile habemus que dicãtur mobi-
les vel immobiles actiones ſcõm naturã rei pro qua cõpetit vt
no.in.l.j.C.ſi aduer.tranſac.⁊ in aut.de non alie.per gloſ.⁊ per
doc.i.l.põt de auto.tu. ¶†Scđa regula eſt ꝙ ſeruitutes pdia
les ſunt indiuidue.⁊ iſta regula nõ patitur aliquã exceptionẽ
imo ampliationẽ.q̃ꝛ idẽ in ſeruitute vſus que nõ eſt predialis
ſed perſonalis.vt.ſ.de vſu ⁊ ha.i.vſus pars.ſꝫ ſecus ſit in ſer-
uitute vſuſfructus.vt in.l.j.§.ſi vſuſfructꝰ ad.l.fal. Sunt autẽ
ſeruitutes pdicte indiuidue tribus modis.ſ.quo ad contractũ
q̃ꝛ nõ poſſunt deduci in ſtipulatione pro parte ⁊ ſi ducerentur
ſtipulatio nõ valeret.q̃ꝛ nõ eſt reperire partes ſeruitutis.⁊ hoc
probat in.l.vie.ſ.de ſer.u.gñali.⁊ hoc vult dicere text.in verſi.
hoꝝ em̃ prout refert ad ſeruitutẽ dũ dicit cõcurri põt.i.nullã
reddit

a ¶Termini.do. Car.ſancti Ambroſij in.c.perſonas.de appel.dicit ꝙ ſi terminus aſſignet ab hoĩe loco termini iuris ꝙ vltĩa dies termini eſt expectã. alr.di.c.pſonas. Jo.an.bal. ⁊ Panor.ibi.

b ¶De matre.vide ꝑ eũdẽ Pau. cõſi. ccclxxxiiij.⁊ cõſi.clxxv.⁊ vide ꝑ Jo.monachũ i.d.c.vt cõmiſſa.

reddit stipulationẽ. Item sunt indiuidue quo ad obligationẽ tam ex parte promissoris q̃ stipulatoris cum transeat stipulatio ad quẽlibet eo[rum] insolidũ vt in.l.ij.§.ex his.s.eo. Itẽ q̃tum ad solutionẽ.q[uia] pro parte non possunt prestari. vt.j.eo.in executione.§.scd̃a species.versi.q[uod] si stipulatus. ¶ †Tertia regula est q[uod] facta dicunt[ur] indiuidua.sed illa regula patit[ur] exceptionẽ.q[uia] sunt quedã facta q̃ diuidua sunt vt in.§.cato.et glo.in.l.ij. q̃ incipit q[ui] viã.dicit q[uod] hic ponit[ur] regula ibi ponit[ur] exceptio.vel dic q[uod] sunt regule diuerse.et hec verior. Et quedã facta cadunt sub vna quedã sub alia.et ista facta non sunt indiuidua quo ad contractũ q[uia] bene possunt deduci pro p[ar]te in stipulatione.possum em̃ stipulari partẽ domus fieri vel p[ar]tẽ fosse fodi vel rẽ immobilẽ tradi pro p[ar]te vt in.l.locus.de acq.pos.sed sunt indiuidua quo ad obligationẽ q[uia] stipulatio facti transit ad quẽlibet ex heredib[us] insolidũ tã actiue q̃ passiue et etiã quo ad solutionẽ q[uia] si fiãt p[ro] parte nõ cõtingit liberatio etiã p[ro] illa parte.et isto mõ intelligit[ur] ille ver.horũ em̃.prout refert[ur] ad facta.et dũ dicit corrupit.i.facit vt liberatio cõtingat ad stipulationẽ vel obligationẽ nunc est difficultas in vidẽdo rõnes quare seruitutes p[re]diales sunt ita indiuidue. et quare etiã facta sup[er] quo laborat prima gl.mag.et ponit tres rõnes in seruitutib[us] et tres in facto sed p[er] eam nõ declarat[ur] iste articulus. q[uia] illa q̃ dicit glo.potius cõcernunt effectũ indiuiduitatis q[uia] ex eo q[uod] sunt indiuidue sequunt[ur] illi effectus qui ostendũt causam quare indiuidue sunt. Or recitemus glo.in voce.Collige etiã ex tex.dũ dicit si q[ui]s faciẽdo aliq̃d stipulatus sit iuncto principio†q[uod] q[ui] stipulat[ur] seruitutẽ nõ stipulat[ur] fieri.s[ed] dari vt hic ponat[ur] differẽtia inter stipulatorẽ seruitutis et facti qd̃ est [contra] glo. et Bart.in.l.j.in prin.s.eo. ¶ In gl.j.mag.Ño.diuidit[ur] in tres p[ar]tes p[ri]ncipales. ¶ Prima formatyuã op.contra id qd̃ hic d[icitur] de seruitutib[us] vsq[ue] ibi qual[ite]r. Scd̃o nitit[ur] ostẽdere tribus modis qual[ite]r seruitutes prediales sunt indiuidue vsq[ue] ibi.sed hec. Tertio aliis trib[us] modis qualiter facta sint indiuidua.in prima p[ar]te glos.in prin.dũ dicit p[re]ter vsumfructũ. dic melius q[uod] regula q̃ hic ponit[ur] loquit[ur] de seruitutib[us] predialib[us] vñ illa exceptio quã facit glo.nõ est bona q[uonia]m nõ est de regula sicut esse d[ebet] vt not.l.j.de re iudi. et in.l.in his.s. de lega.j.de cõtentis sub regula cũ sit seruitus p[er]sonalis. ¶ In glo.ibi.s[ed] inter heredes p[ro]missoris nõ recipit diuisionẽ.q.d.secus inter heredes stipulatoris.et gl.male loquit[ur]. Primo q[uia] cõtra regulã positã in.l.ij.§.ex his.s.eo. q[uod] illa q̃ sunt indiuidua ex p[ar]te p[ro]missoris sunt etiã ex p[ar]te stipulatoris. et ecõuerso. Secundo inquantũ dicit q[uod] est indiuiduus ex p[ar]te p[ro]missoris loquitur [contra] tex.in.l.v.ver.reo.s.de vsufru. Tertio inq̃tum innuit qd̃ sit indiuiduus ex p[ar]te stipulatoris quo ad eius heredes inepte loquit[ur].q[uia] stipulatio vsusfru.ad heredes nõ trãsit nisi de eis fit facta mentio.vt.s.eod.stipulatio ista.§.si q[ui]s ita. †Quare autẽ vsusfructus sit diuiduus dic duplici rõne. Primo q[uia] est pars dñij.vt in.l.iiij.de vsufru.et domi.re.corpo. ergo et q̃libet eius pars integralis. Scd̃o q[uia] ordinat[ur] ad acq̃sitionẽ fructuũ q[ui] sunt diuidui. Tertio q[uia] cõtinet q[uo]d certũ.q[uia] ad ip̃m pertinẽt oẽs fructus l[icet] sit incertũ qui fructus erũt et est etiã incertũ quantũ durabit vsusfructus vt.j.eo.vbi aũt nõ apparet.§.fundi.sed seruitutes p[re]diales cõtinẽt incertũ q[uia] ordinant[ur] ad necessitatẽ p[re]dij q̃ põt ex t[em]pe variari.et idẽ in seruitute vsus q̃ si[mi]l[ite]r ordinant[ur] ad necessitatẽ hoĩs et ideo dicet[ur] i[n]diuidua vt in.l.vsus pars.s.de vsu et ha.põt tñ saluari illa gl.in vno casu postq̃ vsusfructus est cõstitutus.nã tenet[ur] cõstituẽs pati istũ vti frui.vt in.l.iij.de vsufr. et.C.eo.ti.l.corruptionẽ.cũ ibi no.et aliter nõ v[idetur] plene cõstituisse vt dixi in.l.ij.s.eo. Ista aũt obligatio ad patiendum v[idetur] indiuidua q[uia] q[ui]libet heredũ cõstituẽtis tenet[ur] insolidũ.et si p[ro]missa esset promissa si nõ pateret[ur] vno ex hedib[us] cõtrafaciente cõmittit[ur] in solidũ [contra] oẽs q[uonia]m aufert totũ cõmodũ vsusfru.vt.s.eo.l.iiij.et.l.v.§.cato.in princi. qd̃ etiã voluit Barto.in ista.l.in fi.iiij.q. In scd̃a p[ar]te dũ dicit vt promittat alij fundo.in hoc ver.do. Raph. de cu.dicit q[uod] putat glo.errasse.nã l[icet] multe.ll.dicãt q[uod] vnus de socijs fundi cõis pro indiuiso nõ poterit stipulari seruitutem ad fundũ.vt in.l.pro p[ar]te.de serui.et.l.si vnus.de serui.rusti.pre. nulla tñ.l.dicit qd̃ non poterit promittere. hoc idem v[idetur] sentire Bar.qui dicit q[uod] nõ est p[ro]hibitũ vnum de socijs fundi cõis esse obligatũ ad seruitutẽ in eodẽ fundo. vt p[a]t[et] in.l.per fundũ.de ser.rusti.pre.nã et põt quis esse obligatus ad seruitutẽ.l[icet] nullũ p[re]diũ habeat.et sic ad fundũ alienũ.vt in.l.heredes.§.[contra].fa.her. Et si q̃ras quare nõ sic ex p[ar]te stipulatoris. Rñdet ipse q[uia] stipulator d[ebet] ius metiri ex sua p[er]sona.illud est nihil dicere. p[re]terea si cut vnus de socijs põt habere aliũ obligatum ad seruitutẽ imponendam ad fundũ cõem.nõ tñ poterit imponi:nec erit seruitus quousq[ue] alij cõsentiant.tex.est in.l.fi.cõia pre.et illa.l.p[er] fundum.de ser.rusti.pre.faciũt me valde dubitare sup[er] hoc articulo q[uia] si vnus de socijs imponit seruitutẽ fundo cõi vel acquirit impositio vel acquisitio nõ est nulla.sed pendet ex futuro euentu.et si alij postea cõsentiant ex tũc impositio vel acquisitio habebit effectum vt in illis.l.quare ergo stipulatio vel promissio est nulla vt vult illa glo.et etiã tex.videt[ur].velle nullus hoc tangit. Unde poterit dici salua veritate q[uod] idem sit in stipulatione vel p[ro]missione qd̃ est in cõstitutione vt nõ valeat vel sit nulla si socij postea nõ cõsentiant.al[ite]r secus et sic erit in pendenti quod ergo d[icitur] in.l.si vnus.in.ij.rñso.de ser.rusti.pre.q[uod] si oẽs stipulantur valet stipulatio põt intelligi simul vel diuersis t[em]p[o]rib[us] p[er] illã l.fi.sed si intelligerẽ prout intelligũt glo.et doc. tunc oporteret q[uod] simul stipularent[ur] s[ed] si diuersis tẽporibus nullius stipulatio valeret q[uia] prima esset nulla a prin.et p[er] sequentẽ nõ recõualesceret et ecõuerso:multũ tñ dubito q[uia] videt[ur] violari tex.p[re]dicti sed necessitas v[idetur] cogere ad hoc dicendũ. Ratio aũt quare vnus sine alijs nõ põt stipulari nec p[ro]mittere est q[uia] nec etiã põt imponere vel acqrere vt.l.si vnus.eo.tit.de ser.rusti.pre.et sic stipulatio et promissio essent inutiles q[uia] nõ possunt effectũ sortiri. Ratio aũt quare vnus sine alijs nõ põt hoc facere est. q[uia] seruitus se h[abe]t ad modũ characteris q[ui] imprimit[ur] cũ ferro ardente.vt no. Bar.in.l.iiij.s.de ser.si ergo vnus sine alio acgrit vel imponit. aut dicimus q[uod] ille character imprimat[ur] parti sui dñij.et hoc stare nõ põt.q[uia] illa est inuisibilis et incorporalis. et magis intellectu percipit[ur].vt in.l.meuius.§.duob[us]. de leg.ij. et ista impressio nõ põt fieri nisi rei corporali. Aut dicimus q[uod] imprimat[ur] parti sue rei corporalis.et hoc stare non põt q[uia] non posset demonstrare partẽ suã in aliquo minimo cespite in quo etiã nõ esset pars socij.et sic inprimẽdo in sua imprimeret in parte socij.qd̃ facere non põt.q[uia] mitteret falcẽ in messem alienã. vt in.l.sicuti.§.aristo.si ser.ven. Sed cõtra istã glo.q[uod] iteratio nõ sit sufficiens.vt ideo nõ valeat stipulatio vnius q[uia] ipse solus non posset imponere. Nam si stipulator vie decedat plurib[us] heredib[us] derelictis transit stipulatio ad quẽlibet eo[rum] insolidũ et tñ nullus eo[rum] sine alijs põt acquirere.vt.s.eo.l.ij.§.ex his. cũ ibi not.ergo deberet stipulatio p[er] mortẽ vitiari et euanescere.Sol. Iurisc õsultus hoc dubiũ sentit et voluit tollere in.l.pluribus.§.si placet.j.eo. s[ed] nõ bñ declarat.vñ dic q[uod] stipulatio defuncti trãsit ad omnes heredes.vnde non ponderat[ur] tunc q[uod] nullus sine alijs potest eã mittere executioni sed satis est q[uod] oẽs habeãt actionẽ. sed non sic si vnus stipulatur sua stipulatio transit ad alios socios ideo nõ valet q[uia] ipse solus esset qui nõ põt sed cõtra ipse põt cedere socijs et sic transibit. Sol.penes eũ nõ remaneret si cederet et sic nõ erit dare casum in quo oẽs habeant actionẽ. ¶ In gl.ibi. et postea partẽ eius subaudi pro indiuiso secus si pro diuiso. vt in.l.si quis duas.§.j.cõia pre. Primo em̃ casu peruenit res ad casum a quo nõ põt incipere ante negotiũ perfectũ.ideo vitiat[ur] vt in.§.et si placet.et per Dy.in regula factũ.de reg.iu. ¶ Scd̃o no. q[uia] remanet penes eũ pars pro diuiso in qua nullus habebat cõionẽ in qua p[ar]te ipse solus poss[et] acquirere.et imponere de nouo ergo nõ vitiat[ur] stipulatio per alienationẽ alterius partis. †Quid aũt si stipulator seruitutis ante ip̃am [con]stitutã totũ fundũ alienat.dic eodẽ modo stipulationẽ vitiari vt.j.e.si sub vna §.fi.nisi t[em]p[o]re alienationis cedat ius stipulationis.vt ibi no.per Bal.et idẽ si p[ri]us cessisset secus si postea ex interuallo.q[uia] stipulatio fuisset ãnullata per alienationẽ.vnde nõ posset cedi s[ecundu]m eũdem ibidẽ.vbi oĩno vide nisi fuisset stipulatus pro se.et pro illis quibus cederent iura sua s[ecundu]m Ang. hic qd̃ dicit esse no. Sed licet posset cenere vni nõ sic pluribus.vt in plures alienaret.q[uia] sine iniuria promissoris hoc fieri posset s[ecundu]m eundẽ cũ de vno per ueniretur ad plures. Sed contra:nã et hoc contingit cũ stipulator decedit pluribus heredibus relictis.et tñ nõ vitiat[ur] stipulatio. Rñdeo q[uod] hoc euenire posse promissor p[ro]spicere debuit.sciebat em̃ se moriturũ.et posset plures heredes relinquere.et dispositionẽ iuris talẽ esse vnde nõ põt [con]sequi q[uod] grauet[ur] propter suũ propositũ.nã sic poterat imaginari q[uod] alienaret inter viuos. et in plures breuiter per ista que dicit gl.nõ datur intelligi quare seruitutes sint indiuidue:sed bñ declarat[ur] quedã natura ipsarũ †ideo aduerte q[uod] diuisio quedã est naturalis quedã ciuilis s[ecundu]m iuris dispositionẽ.prima fit p[er] partes discretas et separatas ab inuicẽ.et nõ cadit in rebus corporalibus et nõ fit per.l.sed per hoiem de qua loquit[ur] ti.fa.her.et cõi diui.et ista cadit in qualibet re corporea. Aliq̃n p[er] ips[a]m destruit[ur] subiectũ si fieret in re aĩata. Nã si homo vel aĩal dividerei[ur] per frusta subiectũ destrueret[ur] si aĩa ex toto abiret.al[ite]r secus vt p[er] amputationẽ man[us] vel pedis. q[uia] destruit[ur] illa pars cũ qua aĩa nõ transit.sed aliq̃n nõ destruitur in aliquo vt in diuisione fundi vel domus. Ista diuisio naturalis nõ cadit in seruitutibus et huius est sola ratio q[uia] sunt iura incorporalia.vñ natural[ite]r nõ cadit in eis nõ em̃ posset homo diuidere qd̃ nec videt nec tangere põt. Ista aũt diuisio l[icet] cadat in qualibet re incorporali non tñ semp[er] audit[ur] q[ui] petit eã fieri per iudiciũ fa.her.vel cõi diui.imo in multis casibus denegatur vt no.in.l.fi.C.cõi diui. Diuisio autẽ iuris fit dupl[ite]r. s[cilicet] per

partes integrales vt ꝓprietatē ⁊ vsumfructū. Item per partes
totas quas glo. hic in sequēti parte appellat multiplicatiuas
vt .iiij. ⁊ .iij. dimidia ⁊ sic de singulis ⁊ ista cadit tā in rebus cor
poralibꝰ ꝙ̄ in iuribꝰ incorporalibꝰ vt p3 in dñio ⁊ actionibus
⁊ primo casu pōt fieri ꝑ hoīem .s. in rebꝰ corporalibꝰ. Scd̄o nō
nisi ꝑ .l. et neutra ipsarū cadit in seruitutibꝰ prima q̄ fit ꝑ ꝑtes
integrales nō cadit q2 fierēt ꝯtra regulā q̄ est ꝙ nō est dare ser
uitutē seruitutis vt in .l. .j. de vsufru. leg. ⁊ hic esset dare q2 pro-
prietas esset ista seruitus p̄dialis ⁊ vsusfructus sil'r est seruitus
personalis ergo nō reperit̄ vsusfructus seruitutis. Scd̄a simi-
liter nō cadit .i. ꝑ quotas q̄m ordinant̄ ad tollendā necessitatē
p̄dij dñantis. vt in .l. .j. de ser. rusti. pre. ⁊ ista nō pōt tolli pro ꝑte
q2 nō afferret tantā vtilitatē respectu partis ꝙ̄tā tota respectu
totius sicut em̄ si hō indigeret ad sustētationē vite quatuor pa
nibus in die ⁊ darent̄ duo tantū cito deficeret ita ꝑ p̄diū. vt in
certa mēsura ponamus aque necessaria est si daret̄ minor cito
aresceret. ⁊ ea rōne seruitus vsus dr̄ indiuidua. Tertio proce-
dit ista indiuiduitas rōne subiecti .s. fundi dñantis vel seruien
tis sine quibus stare nō potest vt in .l. .j. cōia predi. ⁊ hoc dupl'r.
Primo q2 nō cadit in ꝑte fundi pro indiuiso. ⁊ rōnē .s̄. dixi. et
ex hoc sequit̄ effectus de quibꝰ in glos. Scd̄o q2 tota est in toto
⁊ tota in qualibet parte totius postq̄ est cōstituta. Ex quo seq-
tur ꝙ si p̄diū diuideret̄ in plures partes non diuidit̄ seruitus.
imo cū qualibet parte trāsit insolidū vt in .l. via. §. fi. ⁊ .l. si par-
tem. de ser. ru. pre. q2 ꝑ diuisionē nō destruit̄ subiectū. sed q̄libet
pars fundi efficit̄ fundus sic ⁊ aīa hoīs est tota ī toto. ⁊ tota in
qualibet parte totius ƀm philosophos nō tñ sic trāsit cū qua-
libet ꝑte si diuideret̄ corpus hoīs ꝑ frusta. vt .s̄. dixi. l3 aūt ser-
uitus non recipiat partes recipit tñ modū in .l. .iiij. §. fi. de ser. ⁊
post cōstituit renū. ad certā ꝑtē predij nec ꝓpterea videret̄ diui
di. s3 restringi eius virtꝰ sicut cū homini extraherent̄ oculi nō
diuideret̄ aīa. s3 restringit̄ eius virtꝰ. vt q2 primo habebat vir-
tutē visiuā nunc nō habeat ⁊ de istis modis ꝙ melius fieri pōt
datur intelligi ista subtilis materia in qua ꝙ̄tū qs stipulatur
tantū plus reperit de difficultate nec possunt oīa exprimi sed
9 melius ītellectu percipiunt̄. Or sufficit pro isto mane. ¶ † In
tertia parte glo. ibi. inanis sit stipulatio dic do. Rapha. mirat̄
valde de illa glo. ⁊ de doc. qui eā sequunt̄. nā ego possum stipu-
lari insulam fabricari in fundo penitus alieno v3 stipulatio si
mea ītereſt quoquo mō vt .l. stipulatio ista. §. si qs insulā .s̄. eo.
ꝙ̄to magis d3 valere si stipulat̄ fieri in fundo in quo habeo par
tē l3 pro indiuiso q2 mea interest ideo dicit istā glo. falsam esse
⁊ hoc esse clarissimū sed salua pace gl. d3 intelligi qñ socius nō
consentiret qd̄ ibi fieret. Idem si alius in cuius fundo stipula-
tus fuit opus fieri nō consentiret q2 stipulatio est inanis licet
mea interesset fieri. Sed iura q̄ ipse allegat loquūtur qñ ille cō
sentiret. ⁊ tunc si promissor nō faceret ageret̄ ad interesse ita lo
quitur. §. si quis insulā. Preterea ipse non negat quin si stipu-
lor seruitutē ad fundū cōem stipulatio nō valet ⁊ idem si ī fun-
do penitus alieno quare ergo vult ꝙ bñ valeat si stipulor insu-
lam fieri cū sit eadē ratio. Ipse respondit ꝙ stipulatio seruitu-
tis ⁊ stipulatio dādi ī qua succedit obligatio ad interesse. vnde
nō pōt valere ꝓpter meū interesse sed nos loquimur in stipu-
latione facti ī qua succedit ⁊ sic pōt valere ꝓpter meū interesse
sed certe cū stipulor alteri dari ꝙ̄ mihi bene succedit obligatio
ad interesse vt .j̄. eo. liber homo. §. fi. ⁊ sic sua responsio mihi va
let. Dic ergo ƀm doc. ꝙ ista glo. dicit verū in eo qd̄ dicit sed nō
perfecte. q2 dicta sua procedunt in facto coherente solo sed ille
tex. loquit̄ etiā de non coherente vt est stipulatio fundū tradi
quod factum nō fit in solo. sed fit de solo ⁊ ista sunt diuersa ƀm
Bar. hic sil'r ⁊ opera pōt prestari extra solū. vnde rōnes gl. nō
ostendūt quare ista facta sunt indiuidua. ¶ Oppo. in glo. de .l.
cōtinuus. §. fi. .j̄. eo. vbi possumus stipulari insulā fabricari vni
ex heredibus meis ita ꝙ non alij ergo etiā posset ipse. ⁊ tñ ipse
nō est solus dñs fundi hereditarij ⁊ responde ꝙ ibi d3 intelli-
gi qñ in fundo ipsius heredis aliunde ꝙ̄ ex causa hereditaria
vel in fundo sibi prelegato alias nō posset fieri vni quin nō fie
ret oībus ⁊ nō valeret. ¶ In glo. ibi nō pōt dici ꝓmissor ī ali-
qua parte ⁊c. dic istud dictū glo. pōt ꝓcedere in duobꝰ casibus.
Primo qñ factū haberet certā formā vt insulā fabricari. nam
forma non dr̄ adesse quousq3 opus sit perfectum. vt in .l. is qui
quadringenta. §. quedā. ad .l. falci. Itē pōt ꝓcedere qñ non ha-
bet certā formā tñ si fiat pro parte nō consequit̄ stipulator vti-
litatem pro illa parte sicut ex toto respectu totius vt librū scri-
bi vel ire romā ⁊ tūc scribēdo pro parte vel eundo vsq3 ad me-
diū itineris nō liberat̄ in aliquo. ⁊ ꝓpter hoc dr̄ istud factū in-
diuiduū. Isti duo casus sunt clari ꝙ vbicūq3 aliquod istorum
duorū subest sibi factum dr̄ indiuiduum tam respectu obliga-
tionis ⁊ sic descendit ad quēlibet heredum insolidū tam ex par
te stipulatoris ꝙ̄ ꝓmissoris ꝙ̄ etiam respectu solutionis quia

non cōtingit liberatio pro parte. sed certe reperitur factum in
quo neutrū istoꝝ adest. vt fundū tradi. na3 hoc nō habet certā
formā. ⁊ traditio facta pro parte affert vtilitatē pro illa parte
quantā totū respectu totius ⁊ tñ dr̄ indiuiduum istud factū vt
hic ergo ista ratio nō est sufficiens. Bart. respondet ꝙ non est
dare tertiū casum in quo factū est indiuiduum alia ratione sc3
ne cōtingat solutionē fieri in diuersis rebus. nam si stipulatio
fundū tradi esset diuidua. et fieret traditio partis liberaretur
tradens pro illa parte. ⁊ si cōueniretur ad aliā partē nō posset
ad illam precise cōpelli. sed liberaret̄ soluendo interesse. vt .s̄.
eo .l. stipulationibus. §. operarum. in fi. ⁊ sic fieret solutio in di-
uersis rebus qd̄ est inconueniens. vt .j̄. eo. in executione. §. pro
parte. Sic ergo cōclude cum vbicūq3 aliquod istoꝝ triū inter
uenit ibi factū dicit̄ indiuiduū. sed vbicūq3 nullū istoꝝ interue
nit tunc dicit̄ factū diuiduū. ⁊ ita loquit̄ .l. ea. §. cato. .s̄. eodem.
Sed contra q2 etiā ibi subsit ista vltima ratio. nam loquitur in
stipulatione de nō agendo vel de rato si ergo pro parte nō ma
gis vel ratum habet̄ habeo partē facti. si pro altera parte agis
vel nō habet̄ ratū habebis interesse pro parte. ⁊ tñ ille stipula-
tiones sunt indiuidue vtroq3 respectu. dicit Bar. ꝙ ipse intel-
ligit illū. §. qñ ille stipulationes interuenerunt super obliga-
ne cōpetente ad pecuniā quo casu si pro parte fiat habeo factū
cuius effectus est ipsa pecunia: pro altera vero parte pro qua
nō fit habeo interesse qd̄ etiā cōsistit in pecunia: ⁊ sic nō videor
habere ī diuersis rebus secus dicit ipse si debebat̄ species arg.
huius tex. dū loquit̄ in stipulatione fundū tradi. d. Rapha. di-
cit ꝙ Bar. destruit illū. §. restringendo ipsam illo modo ⁊ verū
dicit. in hoc tñ ipse subdit ꝙ alia ratione factum de quo ibi di-
citur diuiduū ⁊ alia fundū tradi dr̄ indiuiduū ꝙ̄ dicat Bar. q2
promissio de nō agēdo vel de rato dicunt̄ ꝯtinere factū inuisi-
bile. ideo pōt fieri ꝓ parte inuisibili .s. hereditaria quilibet em̄
ex heredibꝰ est heres pro ꝑte inuisibili. ⁊ pro illa nō pōt agere
vel ratū habere. sed fundū tradi est actus visibilis ⁊ non potest
fieri pro parte inuisibili. sed hec est vna fantasticaria. nā ⁊ solu
tio pecunie est actus visibilis ⁊ tñ vnus ex heredibꝰ pōt eā fa-
cere pro parte sua inuisibili ⁊ similiter vni ex heredibꝰ pōt fieri
ad ꝯtriū sicut de. §. cato. dic vt dicā in sequēti cōtrario nā Bart.
scd̄o loco opponit si stipulatio fundum tradi est indiuidua illa
rōne ne cōtingat fieri solutionē in diuersis rebus d3 esse diui-
dua dūtaxat quo ad solutionē ne ꝯtingat illa rō si soluatur vel
fiat pro parte nō quo ad obligationē imo dicitur diuidi inter
heredes prout videmus in stipulatione alternatiua vel gene-
ris q̄ sunt indiuidue illa rōne ⁊ tñ inter heredes diuidit̄ vt in
.l. .ij. §. .j. .s̄. e. Sed ille tex. vr̄ ꝓbare ꝙ stipulatio fundū tradi sit in
diuidua etiā respectu obligationis: q2 ponit̄ ad paria cū alijs
factis .s. postq̄ ponit. ⁊ insulā fabricari que sunt indiuidua etiā
respectu obligationis. Sol. obligatio alternatiua vel generis
cōsistens dādo est indiuidua respectu solutiōis ⁊ nō obligatio
nis vt dictū est: sed stipulatio fundū tradi cōsistens in facto est
indiuidua vtroq3 modo vt hic Ratio diuersitatis. quia si in ea
posset fieri so. in diuersis rebus fieret variatio etiā in obligatio
nibus. q2 ipm̄ factū .s. tradi debet̄ actione in factū sed interesse
debet̄ certi cōditione. s3 in obligatione gñis ⁊ alternatiua con-
sistētibus in dādo in quo nō succedit obligatio ad interesse fie-
ret variatio dūtaxat in rebus. ⁊ nō in actionibꝰ. q2 si soluat̄ ꝑs
stichi. ⁊ pars pāphili ambe soluerent̄ ex eadē obligatione scd̄m
Bar. d. Rapha. dixit se nō intelligere quid Bar. velit ⁊ qd̄ ipse
reputat multominus incōueniēs ꝙ fiāt in solutiones diuersa
rū rerū: ⁊ diuersis obligationibus ꝙ̄ ex vna. ergo stipulatio ge
neris vel alternatiua in quibus fit ex vna est diuidua respectu
obligatiōis multomagis stipulatio fundū tradi debebat esset
diuidua respectu obligationis. q2 fit so. diuersarū rerū. ⁊ diuer
sis obligationibus. ⁊ ideo reiecta doctrina Bart. ipse reuertit̄
ad suā de qua .s̄. dixi. sed certe dictū suū procederet in diuersis
obligationibus cōtractis ad diuersas res. quarū vna nō succe
dit loco alterius sed obligatio ad interesse succedit loco facti: ⁊
ideo magis est incōueniens ꝙ actor cōpellatur variare in re-
bus. ⁊ in actionibus cū sua intētio fuerit vnā rē stipulari: ⁊ vnā
obligationē acquirere l3 .l. subroget etiā alteram ⁊ sic pōt sustē
tari dictū Bart. Quomodo ergo respondet̄ ad. §. cato. volēdo
ipsum intelligere largius ꝙ̄ faciat Bar. vt loquat̄ etiā quādo
actio super qua stipulationes ille facte sunt cōpetat ad speciē: ⁊
sic habetis partē speciei. ⁊ partē interesse nihilominus ille sti-
pulationes sunt oīno diuidue. Rñdeo verum est quantū ad di
stributionē inter heredes cū distribuant̄ pro hereditarijs por
tionibus ⁊ idē pōt dici in stipulatione fundū tradi. sed ꝙ̄tū ad
ipsum principalem promissorem ille stipulationes sunt indiui
due: vt patet in fi. illius. §. ⁊ eodē modo intelligit̄ hic in stipula
tione fundū tradi ꝙ sit indiuidua respectu principalis ꝓmis-
sionis: licet respectu heredū non ergo reputatur inconueniēs
respectu

respectu heredũ variare in rebus ꝛ in actionibus.sed respectu
principalis sic.sed in obligatione gñis et alternatiua ĩ qua est
vnica tm̃ variatio sicut sunt ĩdiuidue respectu solu.tm̃ quo ad
principales contrahentes.ita ꝛ quo ad heredes eoꝝ vt in.l.ij.
§.ex his.s̃.eo.Ultimo oppo.ꝙ stipulatio fundũ tradi sit diui-
dua respectu obligationis. qꝛ hoc videmus in obligatione rẽ
restitui.s̃.cõmo.l.iij.§.qm̃ heres.In hoc sunt tres opi.Una vt
fateamur cõtrariũ:ꝛ ille tex.intelligat̃ secundũ illum:vt nõ sit
dare bonã rõnẽ diuersitatis ꝛ hanc tenet Pe.alia est ecõuerso
ꝙ ille.§.intelligat̃ scd̃m istũ ꝙ obligatio rem restitui sit indiui
dua etiã respectu obligationis.ꝛ hanc tenet.d. Raph.dicẽs ꝙ
si obligatio fundũ tradi est oĩno indiuidua multo fortiꝰ rẽ re-
stitui cum ista restitutio sit meri facti maxime qñ fit a cõmoda
tario vel dispositario qui nõ habuit dominiũ nec possessionẽ.
sed nudã detentationẽ. sed traditio põt fieri ab hñte dñiũ vel
possessionẽ.ꝛ vtrũq₃ põt trãsferri vt.s̃.eo.l.in ꝯuẽtionalibꝰ.§.
fi.cũ ibi no.nec ob.ille.§.heres dũ dicit quẽlibet teneri ꝓ par-
te nã ipse intelligit.s. obligatione scd̃aria que dat̃ ad interesse
si nõ restituit̃ nõ ꝓmitiua que dat̃ ad restitutionẽ rei.Breuiter
istud est cõtra mentẽ illius.§.qui nõ patit̃ istũ intellectũ re ve-
ra sed loquit̃ de restitutiõe rei:ꝓterea text.est cui nõ potest re-
sponderi in.l.in ꝯditiõe de ꝯdi.furti.Sed ꝯditio furtiua re ex
tãte datur ad ipsam rem restituendã nõ ad estimationẽ. qꝛ nõ
restituit̃ qm̃ nõ succedit obligatio ad estimationẽ nisi re ꝑem-
pta vt in.l.precedenti q̃ incipit in re furtiua.§.j.ꝛ tñ in illa.l.in
cõditione dicit ꝙ si sunt plures heredes furis quilibet tenetur
pro parte.s.ad restitutionem rei vnde fuit tertia opi.Dyn.quã
sequitur Bar.ꝙ obligatio rem restitui sit indiuidua dũtaxat
respectu solutionis sed rem tradi etiã respectu obligatiõis per
illum tex.ꝛ ratio est diuersitatis:qꝛ rẽ tradi est meri facti: et nõ
habet similitudinẽ cũ obligatione dandi cũ statim post morã
succedat obligatio ad interesse s₃ obligatio rẽ restitui h₃ simi-
litudinẽ cũ obligatione dandi.qꝛ nõ succedit statim post morã
sed dũtaxat re perempta.vt.d.l.in re furtiua.§.j.ideo in ea ser-
uatur media via vt sit diuidua respectu obligationis.ꝛ indiui
dua respectu solutionis sicut obligatio faciẽdi.ꝛ istã tene men
ti.qꝛ cõis est maxime postq̃₃ eam tenuit Dy.plus tñ placet in
puncto iuris opi.Pet.ꝙ stipulatio rem tradi sit diuidua quo
ad distributionẽ inter heredes sicut obligatio rem restitui : vt
dixi.s̃.Respõdeo ad.§.cato.nec aliqd ob.huic opi. ista equipa
ratio quã facit tex.ad alia facta.sed de facili rñdet̃ ꝙ nõ est per
oĩa nã ꝛ hec facta equiparant̃ seruitutibꝰ. ꝛ tñ equiparatio nõ
est per oĩa cũ seruitutes indistincte sunt indiuidueꝛ facta non.
Itẽ seruitutes sunt indiuidue etiã quo ad cõtractũ ꝛ nõ sit fa-
cta vt dixi.s̃.ad rõnem dñi Rapha.ꝙ restitutio rei sit meri fa-
cti.Respõdet̃ ꝙ ꝓcedit qñ restituis mihi rẽ meã sed põt dici re
stitutio etiã cũ restituis rẽ q̃ non est mea. sed aliqñ fuit vt in eo
qui tenet̃ ꝯdictione indebi.vel ob causam.in quã fuit translatũ
dominiũ.ꝛ restituendo retransfert ꝛ sic nõ est meri facti.vt etiã
pt₃ in.l.iul.in prin.cũ seq.de vsu.ꝛ dixi in.§.cato.preterea etiã
traditio rei est aliqñ meri facti.vt.s̃.eo.si rem tradi.

2 ☞ In obligatione re₃ restitui an possit qs precise cõpelli ad
restitutionẽ.ꝛ quid in obligatione rem tradi.
3 Quid in obligatione dandi.
4 In obligatione facti cũ sit in mora ꝛ succedat obligatio ad in-
teresse.an ante morã ipsum factũ sit in obligatione.
5 An ista stipulatio ad interesse sit diuidua.

1 **Celsus.** ¶ †Not.ex isto.§.duo. Primo ꝙ in obliga-
tionibus facti statim post morã interesse inci
pit esse in obligatione vt colligit̃ ex ver.dari oportere ꝛ etiam
in petitionẽ vt in fi.ꝛ sic põt peti per se absq₃ eo ꝙ petat̃ ipm̃ fa
ctũ.s₃ gl.in.l.si quis ab alio.s̃.de re iud.§.fi.ꝛ.j̃.eo.ti. cũ stipula
tus sim mihi a ꝓculo.§.fi.tenet cõtrariũ ꝙ sic dũtaxat in offi-
cio iudicis mercenario.ꝛ sic nõ poterit peti ꝑ se.sed d₃ peti prin
cipaliter ipm̃ factũ ꝛ fiat condẽnatio in interesse si non põt vel
nõ vult facere que glo.reprobat̃ per istũ text.ꝛ per.l.si insulã.j̃.
eo.vbi patet ꝙ sup interesse fit lit.cõtesta.ergo petit̃ principali
ter alias nõ fieret sup eo.cõtest.ꝛ si sic ergo est in obligatione et
in actione ergo per se nõ posset peti.vt in.l.iiij.C.deposi.et ista
prouisio fuit vtilis.qꝛ regulariter ad factũ qui non põt precise
cõpelli.vnde si non posset interesse petere de directo cõpellere
tur petere factũ ꝛ iudicium esset elusorium super facto et dicit
glo.hic ꝙ ista obligatio ꝛ datio ad interesse oritur ex tacita et
ficta stipulatione legali.qꝛ qui stipulatur factũ censetur stipu-
lari interesse si non fiat ꝛ procedit hoc etiã in obligatione rem
tradi.vt in.l.j.in prin.de act.emp.l₃ ad tradendũ poterit quis
precise cõpelli qñ tenet̃ ex cõtractu bonefidei ꝛ h₃ facultatẽ rei
tradende vt ibi no.in gl.scd̃m opi.Mar.q̃ cõiter tenet̃ no.Cy.
in.l.traditio.C.de actio.emp.ꝛ etiã Dy.et Barto.hic in.viij.q.
arti.iij.ꝛ sic actor post morã põt vel agere precise ad tradendũ
vel si magis vult agere ad interesse sed in obligatione rem re-
stitui nõ succedit incontinenti post morã si res extat imo debet
agi precise ad restitutionẽ rei sed secuto interitu cũ mora prece
dẽti bene succedit vt possit de directo peti estimatio scd̃m Dy.
quẽ sequit̃ Bar.per.l.in re furtiua.§.j.de cõdi.fur.ꝛ nihilomi-
nus adhuc põt peti ipsa res l₃ perempta.eo.titu.l.iij.j̃.eo.inter
stipulantẽ.§.pe.l₃ glo.in.d.l.in re furtiua. tenuerit ꝙ etiam re
perempta non sit in obligatione sed dũtaxat in officio iudicis
ꝛ ita intellexit illum tex.sed glo.in.l.vinũ.ante fi. magne glo.si
cer.pe.dicit ꝙ ibi est speciale odio furis vt interesse sit ĩ obliga
tione post interitũ.ꝛ sic innuit ꝙ extra illum casum in obliga-
tione rem restitui nõ succedat etiã post interitũ sed glo.in.l.di-
uortio.§.donationes.solu.matri.sentit ꝙ indistincte in obliga
tione rẽ restitui re perempta succedat nõ ante et istã tenet Dy.
et Bart.sed quare nõ ante sicut in obligatione rem tradi.vt in
d.l.j.in prin.de actio.emp.cũ poterit quis precise compelli ad
tradendũ re extante.vt.s̃.dixi sicut in restituẽdum difficile est
2 rõnem videre.sed doc.hoc nõ tangũt.ꝛ semper dubitaui. †Est
tñ verũ ꝙ in obligatione rẽ restitui siue sit bonefidei siue stricti
iuris põt quis ꝓcise cõpelli ad restitutionẽ si res extat.ꝛ habet
facultatẽ rei restituende.qꝛ assimilat̃ rei ven. in qua res aufert̃
manu militari.vt.l.q̃ restituere.in fi.de rei ven.Sed in obliga
tione rem tradi.ita tenet ꝛ est bonefidei. secus si stricti iuris et
ista est snĩa Bar.hic in.viij.q.in arti.iij.tñ istud nõ satisfacit ad
plenũ.qꝛ saltem eo casu quo põt precise cõpelli ad tradendũ de
beret esse idẽ qđ in obligatione rẽ restitui. vt nõ succedat obli-
gatio ad interesse sed debet agi precise ad rẽ tradendũ.et tñ il-
le tex.l.j.in prin.cũ gñaliter loquit̃ videt̃ indistincte velle ꝙ sta
tim succedat nisi restringamus illũ tex.ad casum quo non ha-
beat facultatẽ rei tradende:ꝛ sic non poterit precise cõpelli ali-
ter nescirẽ quid dicere in isto articulo nisi dicamus ꝙ in obli-
gatione rem restitui si res extat poterit agi ꝓcise ad restitutio-
nẽ etiã ꝯ illũ qui nõ h₃ facultatẽ rei restituẽde si tenet̃ rõne do-
li vel culpe seu more ꝛ ꝯ eum iurat̃ in litẽ si nõ restituit l₃ sum-
ma ope nisus restituere nõ poterit sicut in rei ven. ꝛ hypothe-
caria:vt.d.l.qui restituere:ꝛ.l.fundus.§.in venditione.de pig.
ꝛ.l.si porus.§.fi.de pe.here.sed ad traditionẽ rei nõ põt precise
qs cõpelli nec ꝯ eũ iurari in litẽ nisi habeat facultatẽ rei resti-
tuende:nec sufficit ꝙ res sit in rerũ natura:tñ ista rõ adhuc nõ
vrget quare nõ succedat qꝛ q̃to iurat̃ contra eum qui tenet̃ ad
restitutionẽ rei tãto magis deberet succedere incõtinenti post
morã:vt sic actor haberet duplicẽ viam qđ est durius reo.Pre
terea nõ vr̃ ꝙ opponẽdo actori nõ potes agere ad interesse:qꝛ
res extat.sed debeo agere vt precise cogatur restituere.qm̃ alle
garet turpitudinẽ suam ꝛ culpã de qua sentit lucrum qđ facere
nõ potest:vt.l.cũ fundus.§.fundus.s̃.de iure do.Breuiter fa-
teor nõ videre bonã rõnem diuersitatis inter istas rõnes ꝛ nõ
sine causa cum doctores trãsiuerũt sicco pede sup hoc ꝛ nullus
3 est qui tangat nec declaret.†In obligatione aũt dãdi nec post
morã nec etiã post rei interitum succedit obligatio ad estima-
tionem. sed debet agi ad ipsam rem.quia non potest dari offi-
cio iudicis:fit condẽnatio in estimatione:vt.j̃.eo. si seruũ.§.fi.ꝛ
l.vbi aũt.in fi.j̃.eo.nisi in tribus casibus quos ibi notaui ꝛ etiã
in quarto qñ obligatio esset contracta petere propositũ contra
hentiũ quo casu succedit et põt peti estimatio re perempta vel
si dari nõ potest.ita loquit̃.l.filio.la.j.de do.cau.mor.Que autẽ
sit rõ diuersitatis inter obligationẽ dandi ꝛ obligationẽ facti.
Docto.multas assignant:ꝛ nulla est que vrgeat: tñ ista magis
placet:qꝛ dari semꝑ nostra interest cũ sit accipiẽtis fieri:sed ali
quid fieri nõ semꝑ nr̃a interest. vñ si fuisti in mora dãdi.ꝛ post-
ea das adhuc vtilitatẽ sentio si fuisti in mora faciendi et postea
vis facere põt esse ꝙ mea nõ interest fieri sed bene interfuit tp̃e
quo fuisti in mora vt pt₃ in.l.et si post tres. si quis cau.vnde qꝛ
hodie nullã vtilitatẽ sentirẽ iustũ est ꝙ agere possim ad illud
qđ mea interfuit aliqñ fieri. Sup primo articulo occurrũt q̃₃-
plures q̃stiones qñ ille qui ꝓmittit factũ fuit in mora.ꝛ sic suc-
4 cedit obligatio ad ĩteresse quas Bar.hic examinat. †Sed que
ro de vna quã ipse nõ tangit an ante morã ipm̃ factũ sit in obli
gatione.d.Christophorus de castigliono tenebat ꝙ nõ.qꝛ q sti
pulat̃ factũ censet̃ stipulatus solũ interesse si nõ fiat scd̃m eũ:ꝑ
l.si penã.in fi.s̃.eo.ꝛ ꝑ.l.si insulã.j̃.bienniũ.j̃.eo. ideo.ll.dicũt qđ
ex tali stipulatiõe nõ põt agi nisi postq̃₃ trãsiuit tm̃ tp̃s quo fie
ri potuit:vt.s̃.eo.si stipulatus essem abs te.s₃ si factũ est in obli
gatione ꝛ actione poterit agi etiã ante lapsu₃ tp̃s qꝛ esset obli-
gatio pura ꝛ ista iura satis faciunt pro eo. Item rõ qꝛ ad factũ
nõ põt quis precise cõpelli ꝛ sic obligatio et actio essent frustra
torie.Breuiter glo.tenuit expresse cõtrariũ in.l.ij.§.itẽ si in fa-
cto.in prima glo.mag.s̃.eo.Itẽ allegabã cõtra ipsum tex.in.l.
testamẽti.§.j.de act.emp.vbi qui ꝓmisit edificare põt cõueniri
vt edificet ꝛ sic agitur ad factũ est in obligatione ꝛ actione.Itẽ

allegabā.l.si quis ab alio.§.fi.de re iud.vbi dicit ꝙ qui ꝓmisit factū si facit videt facere qḋ ꝓmisit: ergo est in promissione.⁊ in stipulatione. male ergo dicebat ille ꝙ nō videbat stipulat⁹ nisi interesse si nō fiat. Preterea scḋm eum oīs stipulatio facti esset stipulatio cōditionalis ⁊ nō pura ⁊ illā opi. quā dico sentiunt oēs doc.⁊ presupponūt factū esse in obligatione.⁊.d. Rapha. recitat opi. illius ⁊ eam nō tenet. Nec obst. ꝙ obligatio erit frustratoria. nā arg. nō sequit ergo nō agit nec orit obligatio. nā ⁊ si testator legat mihi penum.⁊ si heres non dederit legat. ꝗ. penus est in legato ⁊ etiā in obligatione ante morā heredis. et tū videt ꝙ sine effectu qꝛ nō possum agere precise ad penum: imo statim ꝙ erit in mora orit obligatio ad penū et transfunditur in.ꝗ. vt i.l.j.de penu.leg. Preterea poterit esse ꝙ nō esset inutilis si cōuentus ad factū non offert interesse. nō condēnabit ad ipsum factū ⁊ si post cōdēnationē similiter nō offerat ante litē cōtesta. in actione iudicatis: cōpelli ꝑcise ad factū: qꝛ facultas soluēdi interesse nō durat vltra vt in.l.item veniūt.§.itē recte. de peti.here. Ista aūt obligatio cōpetēs ad factū nō tollit nec nouat per sequentē obligationē q̄ succedit ad interesse sed illa sibi accumulant vt actor agere possit ad qḋ velit. Quod etiam probat ex cōuentione duarū.ll.s.l.iij.de condi.fur. vbi pōt dari ad ipsam rem post interitū. et.l.si pro fure. et.l.in re furtiua. §.j.eo.ti. vbi potest agi ad interesse sed per stipulationē penalem bn̄ nouat interdū actio. qḋ dic: vt.s.eo.ita stipulatus.in fi. et accumulant alternatiue: tū est alternatio rerū ⁊ actionū: iō actoris est electio: vt in.l.iij.de eo qḋ cer.loco. licet quādo est rerum tm̄ electio sit rei.l.plerūqꝫ. in fi.de iure do. pōt etiā dici ꝙ accumulant copulatiue: nec per hoc sequit incōueniēs ꝙ aliq dicebant ꝙ poterit petere vtrūqꝫ qꝛ negat ꝙ interesse succedat loco facti pro ipso facto habeat. ⁊ si plures actiones competerent ad eandē rem sufficeret exactio facta ex vna: ita ⁊ cū cōpetunt ad factū ⁊ interesse q̄ reputant eadē res. Ad factū autem precise nō cōpellit quis: qꝛ liberat soluēdo interesse. vt.s.eo.in stipulationibus.§.operarū. circa fi. nisi sit in obligatione ex dispositione legali vel hoīs succedentis in locū legalis. vt not. in l.stipulatio.§.siue.de no.ope.nū. et habet in pluribus.ll. quas allegabat Mar.de fano. in quibus quis precise cōpellit ad factum ⁊ oēs loquunt in dicto casu. de quib⁹ vide hic per Bart. Fallit etiā qn̄ est in obligatione ex dispositione testatoris que pro.l.habetur: vt in aut.de nup.§.disponant. iuncta.l.fideicōmissi.de lega.iij. vbi casus fallit etiā ꝫm Ang. qn̄ est in obligatione virtute sententie iudicis vel decretine sit delusoriū.l.pene qd in loco publi.⁊.l.si ꝑter. in prin.§.iudicijs. Qualiter aūt deducatur in practica glo. tāgit in.l.j.de act.emp. tres modos quos Bart. hic plene examinat.⁊ Spe.in tit.de fru.⁊ interesse. ver.viso.ver.si aūt factū.cū seq.

5 ¶†Ultimo not. ꝙ ista stipulatio ad interesse est diuidua. lꝫ prima sit indiuidua. Sed contra ꝙ imo ecōtra dici debeat vt.l.si duo.s.deposi.⁊ in.l.si vt certo. §.si duobus vehiculū.in fi.s.cōmo. dic ꝙ hic loquit de illa que succedit ad interesse ꝓpter morā cōmissam in nō faciendo: ille loquit de delicto cōmisso in faciendo ꝙ non cōmittit p aliquē nisi insolidū et sic si sunt plures heredes vnius depositarij vel cōmodatarij vno cōmittente dolum circa rem oritur obligatio insolidum cōtra eum an autē contra alios dic vt ibi ⁊ in.l.j. §.si duos.eo.ti.⁊ in.l.depositis.

2 ☞Si ꝓmisisti aliqd fieri ante calēdas dꝫ intelligi.s.finitas Si promisisti dare vel facere ante mensem madij intelligit scilicet finitum.

1 **Si quis.** ¶†Iste.§.vsqꝫ in finem venit ad declarationē.§.ꝑcedentis: vbi dr̄ ꝙ in stipulationē facti succedit obligatio ad interesse post morā. an intelligatur post morā ceptā: an post morā cōpletā ⁊ cōtinent duos casus. Scḋs ibi plane.⁊ differunt inter se in pluribus vt in glo. in terminis qꝛ primus casus loquit qn̄ fuit apposita dies ⁊ pena secundū doc. ¶Scḋs qn̄ nec dies nec pena hoc non placet vt in principio fuerit apposita pena: qꝛ pena est qn̄ promittit certa q̄titas. ideo releuat ad probationē interesse: vt.l.fi.j.de preto. stipu.⁊ pōt esse maior ⁊ minor q̄ sit interesse. sed hic ꝓmisit q̄titatē incertā.s.quanti id opus est ⁊ sic est necesse hoc ꝓbare. Itē dic qꝛ in primo casu ꝓpter appositionē diei non cōmittit stipulatio ad interesse ꝓmissum nisi de ꝑterita nō solū ad totale interesse sed nec etiam ad particulare. Sed in scḋo casu qn̄ nō est apposita dies cōmittit ad particulare statim incepta mora. et istud est de mente Bar. hic sed primū dictū nō placet Ang. qui dicit appositionē diei non impedire stipulationē committi ad particulare interesse. sed dūtaxat ad totale. sed pro Bart. facit l.qui insulā.j.bieniū.j.eo. plus tū placet dictū Ang. sed si esset apposita pena q̄ succedit loco totalis interesse bene impediret stipulationem cōmitti ad interesse particulare ita voluit Dy. in.l.cōtinuus.§.itē si insulā.j.eo. qḋ etiā videt sentire Bar.in.v.q.prin.huius.l. vbi ponit vnā longā distinctionē q̄ respicit intellectū istius.§.⁊ istud est not. Itē differunt qꝛ in primo casu incepit stipulatio a precedenti cōditione. In secūdo vero a precedenti dispositione sed nec hoc placet ī primo casu cū ibi fuit locatū opus fiendū. vt ptꝫ in tex. dum dicit nō ex quo locatum est ⁊ sic cōductor ꝓmisit opus facere. glo. tū que incipit.scꝫ. finitas in fi. bene sentit ꝙ in prin. primi casus inceperit a precedēti cōditione sed postea cū dicit: qꝛ nec cōueniri ⁊c. ad hoc vt illa ratio sit bona.⁊ nō inepte loquat qn̄ a precedenti dispositione. sed nō curo de hoc qꝛ in puncto iuris nō est vis quantū ad hoc inter vnū casum ⁊ alterū. Item quarto differunt. qꝛ primus casus loquit de totali interesse. scḋs de particulari. nā ad primū nō cōmittitur nisi lapso toto tēpore in stipulatione apposito ⁊ si nō esset appositū similiter non cōmitteret nisi lapso toto tp̄e intra qḋ posset opus cōpleri vt.s.eo.si ita stipulatus essem abs te. qḋ intelligo. et etiā si transiuerit tm̄ tēpus qḋ infra residuū qḋ restat fieri non pōt: nec ob.l.cū stipulatus sim mihi a ꝑculo. qꝛ ibi loquit qn̄ fuit ꝓmissa pena certe q̄titatis quo casu committit mero iure ante lapsum totius tp̄is. sed non exigit vt ibi not. hic qn̄ fuit ꝓmissum interesse. nā etiā si ꝓmissum nō fuisset non cōmitteret ex tacita dispositione legali nisi finito toto tp̄e lꝫ incepisset esse certū amodo fieri nō posse vt ibi not. per.l. insulā infra bienniū.j.eo. iste tex. vult idē esse si fuit ꝓmissum. qꝛ promissio eius qḋ tacite inest nihil operat. ⁊ ꝙ hoc fuit verum ptꝫ ex tex. dū dicit diē non cedere ⁊ sic nō incipit deberi interesse nisi post kalēdas martias vt in.l.cedere diē.de ver.sig. sed si cōmitteret stipulatio statim ꝙ inciperet esse certū deberetur excedere dies mero iure. lꝫ exigi non posset ⁊ hoc not. ꝓpter id qḋ dixit in.l.cū stipulatus. istud dictum qḋ ad interesse totale non cōmittat nisi transacto toto tp̄e siue sit tp̄s appositum siue nō procedit qn̄ venit cōmittenda stipulatio ad interesse ꝓpter morā in nō faciendo. Si vero venit cōmittenda ꝓpter male fieri. qꝛ stipulatio continebat non fieri: tunc si factū nō erat reiterabile statim cōmittitur ad totale interesse non expectato vlterius lapsu tp̄is. vt in.l.si ꝓcurator.j.rē ra.ha. Itē si erat reiterabile tū istud factū extendebat effectum suū ad totū tp̄s: vt in.l. si in lege.§.colonus.s.loca. secus si nō extendebat. qꝛ tūc cōmittitur ad particulare interesse ⁊ deinde pluries cōmittetur quoties contra fiet etiā si erat stipulatio iudicialis: vt.l.nouissima. iudi.sol.j.eo. si sic. cū ibi not. Itē ꝓcedit qn̄ erat factū hn̄s clausulā successiuā. ⁊ p cōsequēs etiā morā similiter habebat et sic causam instantaneā cū inter principiū more: ⁊ finē nō est differentia. vt in stipulatione rē tradi: qꝛ statim mora cōmissa committeret ad totale interesse: vt.j.eo. si fundū certa die. Itē ꝓcedit qn̄ factum veniebat explicandū extra iudicium. Si vero in iudicio vt cū quis ꝓmisit sistere tūc statim ꝙ est in mora sistendi etiā in prin. iudicij ⁊ citat vt rūdeat libello nō cōparuit committit ad totale interesse.⁊ ad estimationē totius litis non expectato tp̄e quo lis poterat finiri vt.l.v.§.j.j.iudi.solui. qꝛ per hanc morā aufert stipulatori cōmodū totius litis vt nō possit ad sententiā pueniri ⁊ ꝓpterea. qꝛ rigorose agit ꝫ reū in alio recōpensat. qꝛ pōt morā purgare etiā post lit.cōtest. sup interesse vt not. in.l.si insulā.j.eo.§.pe.⁊ not. Cy. in.l.si.p aliū: ne qs eum qui in ius vo.vi exi. Quantū autē ad interesse particulare siue quis promisit reficere siue de nouo facere statim ꝙ incepit esse in mora cōmittitur: vt in.§.cato.⁊.§.plane. qḋ est verū sine dubio qn̄ non est apposita dies neqꝫ pena.⁊ ita loquit.§.plane si ergo ꝑpena tunc secus: vt.s.dixi ꝫm Dy. in.l.continuus.§.itē si in insulā. etiā si nō fuisset apposita dies.⁊ econuerso ꝫm Bar. si fuisset apposita dies. licet pena nō committeretur ad interesse particulare vt in primo casu secus ꝫm Ange. vt.s.dixi ⁊ ex his ptꝫ in substantia intellectus ad totaꝫ distinctionē quam ponit

2 Bar. in.v.q. ¶†Ultimo dū hic dicit pmo ante kalēdas ⁊ post dicit ⁊ post kalēdas ptꝫ ꝙ si promisisti aliquid fieri ante kalendas dꝫ intelligi.s.finitas ⁊ sic tota dies kalendarū est de termino ⁊ p ꝯ̄ns illa die non pōt agi vt etiā hic dr̄: sed si intelligeret ante kalēdas.s.inchoatas dies kalēdarū nō esset de termino ⁊ sic de illo die poterit agi vt dixi in.l. qui ante kalendas.s.eo. et istud est fauore debitoris: vt maiorē habeat dilationē. vnde videt ꝙ si ꝓmisisti dare vel facere ante mēsem madij intelligit.s. finitū ⁊ sic totus mensis sit de termino qḋ est singulare: nec alibi melius probatur q̄ hic. circa qḋ vide per Bar. in.l.ij.§.creditum. si cer.pe. Hic non sunt alia.

2 ☞Ad positionem priuationis an sequatur positio habitus. et nume.i.

3 Exceptionē obijciens an videat fateri intentionē actoris. ⁊ illum releuare ab onere probandi.

4 Potens se absolui ab excōmunicatione an videatur fateri se excōmunicatum.

Producens instrumentum legitimationis an videatur fateri se illegitime

se illegitime natum.
5 Excussio qualiter fiat.
6 Excussione nõ facta si quis agat contra ẜm expromissorem vel contra fideiussorem pignoris ⁊ obijciatur exceptio ante litem non cõtesta. an poterit repelli.

Decem. ¶ † Qui se obligat ĩ defectũ ꝑ̃ncipalis debitoris nõ teneẜ nec põt ꝯueniri nisi illo excusso ⁊ reperto nõ soluẽdo. iõ nõ dr̃ correus nec dr̃ liberari illo cõuento vel ẽt soluẽte cũ ad hoc obligat⁹ nõ fuerit. h. d. Et ꝑ̃mo determĩat tres q̃ões vsq̃ ibi. igiẜ. postea ponit tres illationes. Et allegatur principaliter ista. l. in fi. ꝙ ad positionem priuationis sequiẜ positio habitus. vñ non põt dici qs liberari qui nũq̃ fuit obligatus. ¶ In tex. ibi. sine dubio meuius periculũ subire potest et sic obligaẜ ex ista ꝓmissione: lz nõ cõtineat certam q̃ntitatem ⁊ istud poterat facere dubiũ. sed satis est ꝙ ex postfacto quãtitas poterit declarari facta excussione vt in fi. huius. l. Et itellige qd̃ hic dicitur ip̃m posse subire periculũ nisi titius p̃ricipalis semel fuerit soluẽdo ⁊ creditor neglexerit ipsum cõuenire ⁊ excutere qd̃ est not. ⁊ est casus. ĩ. de fide. l. si fideiussores in id. ¶ In tex. ibi. petieris a titio. etiã si titius fuerit condẽnatus. nã nõ ꝓpterea liberaẜ meuius cũ etiã si esset fideiussor vel correus nõ liberareẜ nisi secuta solutione: vt. C. de fideiuſ. l. fi. Rõ aũt quare nõ liberaẜ per iudiciũ ceptũ ꝯ̃ titiũ poniẜ in. l. fi. s̃. si cer. peta. q̃ si liberareẜ nũq̃ ex ꝓmissione posset cõueniri meuius: nã ante titiũ cõuentũ cõueniri nõ põt: vt. ĩ. circa fi. in ver. nec etiã post titiũ cõuentũ: q̃ iam esset liberatus. et sic frustra receptus est in promissorẽ. ¶ In tex. ibi nõ erit solutus cau. dũ dicit solutus ⁊ nõ dicit liberatus cũ nũq̃ fuerit pure obligatus. sed cõditionaliter ⁊ de cõditionali obligatione nõ cadit liberatio: sed quedam solutio seu expeditio ẜm glo. Et ideo postea Paulus no. approbando modũ loquendi: ⁊ assignat rationẽ ex qua colligitur id qd̃ dixi vel si exponatur solus. i. liberatus. Paulus not. reprobando modũ loquẽdi: q̃ liberatio nõ cadit etiã titio soluente: vt sequiẜ. et hoc vult glo. in effectu que incipit. i. expeditis. ¶ Sed oppo. ꝙ ab obligatione conditionali cadat liberatio. vt in. l. sub cõditione. ĩ. de solu. Sol. ꝓpter defectũ conditionis nõ liberaẜ: sed soluiẜ seu expediẜ. ita loquiẜ hic. sed si conditio extat ex pacto vel solutione p̃cedente factis cõditione precedente dr̃ exnunc liberari nõ vt extunc. nam quousq̃ cõditio pẽdebat solutio ⁊ pactum nõ liberarunt eum cũ non esset obligatus. Sed existente postea ꝯditione vno ⁊ eodẽ momento fingitur ꝑ prius obligari ⁊ postea liberari. ⁊ ita intellige. l. ꝯtraria. ¶ In tex. ibi nõ enim sunt duo rei. subaudi nec etiã ipse p̃ricipalis ⁊ meuius fideiussor. q̃ tunc esset in arbitrio stipulatoris incipere a quo vellet ipsoꝝ saltẽ illo iure. vt in. l. nõ recte. C. de fideiuſ. sꝫ hic nõ põt incipere a meuio. sed hꝫ necesse primo cõ-
2 uenire titium ⁊ excutere: vt in fi. huius. l. ¶ † Ultimo in hac. l. tanguntẜ duo articuli. primus est an ad positionẽ priuationis
a sequaẜ positio habitus.[a] Et circa istũ dic ꝙ si poniẜ priuatio a legislatore cuius est proprie loqui. ⁊ tunc sequiẜ necessario positio habitus per hanc. l. vbicũq̃ eñ lex diceret quẽ liberari necessario sequiẜ ꝙ prius fuisset obligatus aliqñ tñ fallit causa cõtrarietatis tollende: vt verba ponanẜ improprie: puta desinit. i. nõ incepit. vt. s̃. qui. mo. vsuffr. amit. l. iij. §. desinere. et qd̃ no. s̃. eo. cõditio in priuatũ. in gl. fi. dũ exponit ꝑimit. i. ꝯsistere nõ ꝑmittit aut priuatio poniẜ per hoĩem. Et queriẜ an videaẜ cõfiteri habitũ p̃cessisse: tũc aut ad sui cõmodũ. ⁊ censeẜ cõfiteri q̃ qui vnũ dicit censeẜ aliud dicere sine quo illud esse non poterit: vt in. l. illud. de acqui. here. aut ad sui incõmodum vt sic videaẜ cõfiteri intentionẽ aduersarij. vt releueẜ ab onere probãdi: ⁊ tunc q̃ntũ ad effectũ repellẽdi ipsum a testimonio vel a iudicio vr̃ ꝯfiteri: vt si oppono ꝯ̃ aliquẽ ꝙ nõ est legitimus testis vel agere non põt. q̃ est seruus vel excõicatus vel bãnitus ipse replicat ꝙ fuit manumissus vel absolutus vel rebãnitus statiꝫ videẜ fateri intentionẽ meã ⁊ sic non habeo necesse ꝓbare ꝙ sit seruus vel excõicatus vel bãnitus imo ipse repellitur nisi probet manumissionẽ vel absolutionẽ vel rebãnimentũ. hoc ꝓbaẜ
3 in auẜ. si dicaẜ. C. de resti. ¶ † Aut querimus q̃ntũ ad hoc vt ip̃e condẽnetur si ago ad centũ tu opponis ꝙ feci tibi pactũ de nõ petẽdo vel ꝙ soluisti. vtrũ videaris cõfessus intentionẽ meã vt non habeã necesse ꝓbare te debitorẽ qd̃ habeã necesse si simpl'r negasses te debitorẽ ⁊ hoc distinguiẜ. aut ego nego pactum vel solutionẽ quã tu allegas ⁊ tũc nõ possem ex illis me iuuare dicendo ꝙ videaris tacite confessus postq̃ illa impugno. vt in. c. ex eo qd̃. de reg. iur. lib. vj. Ideo posito ꝙ nõ probes solutionẽ vel pactũ non debeo condẽnari nisi probẽ te debitorẽ ita intelligitur. l. nõ vtiq̃. de excep. aut ego cõfiteor solutionẽ vel pactũ sed impugno. q̃ dico me fuisse minorem ⁊ non potuisse pacisci vel pecuniã perdidisse. et tunc potero me iuuare ex tacita confessione nisi probes pactũ vel solutionẽ esse efficacẽ. arg. hic qd̃ tamẽ videtur verũ si poteris inducere veritatẽ. al's secus: vt si excipio ꝙ sis seruus ⁊ tu dicis te manumissum cũ nõ potes inducere seruitutẽ nõ videris illã fuisse cõfessus. Et idẽ si dixi te excõicatum ⁊ tu dicis te absolutũ ẜm Bar. qd̃ Ang. nõ placet ⁊ bñ q̃ lꝫ nõ possis tibi preiudicare inducẽdo veritatẽ potes tñ preiudicare cõfitendo: q̃ si cõfiteris te seruum preiudicas tibi quo ad me. lꝫ ex hoc nõ efficiaris seruus ⁊ vide Bar. in. d. l. non vtiq̃. q ꝑ predictã distinctionẽ quã asserit esse suã reducit ad cõcordiã Dy. cũ canonistis: q̃ Dy. tenuit indistincte ꝙ obijciẽs exceptionẽ facti solutionis vel p̃scriptionis vel similis pure et
b simpliciter videaẜ fateri intẽtionẽ[b] actoris ⁊ illũ releuare ab onere probandi. q̃ leges dicũt ꝙ teneẜ quis probare exceptiones quas oppo. vt. l. j. de excep. ⁊ de proba. l. exceptionibus. ⁊ si intẽtio actoris nõ esset fundata nõ tenetur reus suas exceptiones probare no. in. l. si quidem. C. de excep. Debet ergo eas obijcere cõditionaliter premissa negatione ꝙ nõ est debitor nec vnq̃ cõtraxit. Et in casu quo probeẜ cõtrariũ factũ est sibi pactũ vel ꝙ soluit vel prescripsit. ⁊ istam practicã ponit gl. in. d. l. si quidẽ sine dubio securior est Et si ita facit tunc hꝫ locũ qd̃ dr̃ in. d. l. nõ vtiq̃. ẜm Dy. canoniste vero indistincte dicũt cõtrariũ ꝑ. c. exceptionẽ obijciẽs de reg. iur. li. vj. Bar. Distinguit. vt. s̃. an actor confiteaẜ exceptiones veras in facto: sꝫ eas impugnat de iure. ⁊ procedit opi. Dy. aut negat eas veras in facto ⁊ procedit opi. cano. Bal. in. l. alia. C. de his qui. vt indig. tenet indistincte opi. canonistarũ impugnãdo Dy. ⁊ Bart. q̃ verba nõ debẽt operari contrariũ effectũ eius ad qd̃ prolata sunt vt. l. legata inutiliter. de leg. j. ⁊. l. cũ talis. §. fi. de cõdi. ⁊ demõ. sꝫ per exceptiones intẽdit reus actorẽ repellere ergo nõ est dicendũ ꝙ per eas fundetur intẽtio actoris ratione tacite cõfessionis. Itẽ q̃ actor posito ꝙ fateatur eas veras in facto. q̃ tamẽ impugnat eas de iure nõ potest ex his se iuuare. q̃ nõ confiteẜ eas prout opponũtur tanq̃ vere in facto et efficaces in iure pro quo facit qd̃ hic no. Bar. in fi. Et istud idẽ videẜ esse de mente Ang. licet loquaẜ obscure ⁊ per inepta verba. que opi. mihi videẜ ipsa veritas. ⁊ sic illa. l. nõ vtiq̃ simpliciter intelligaẜ. vt iacet. ⁊ similiter capi-
4 tulũ excep. obijciẽs. † Ex predictis patet an ille qui petit se absolui ab excõicatione videaẜ fateri se excõicatum ⁊ dico ꝙ sic. q̃ hoc tendit ad eius fauorẽ vt obtineat solutionem non ad eius dãnum. vt condẽnetur vel repellatur. ⁊ de hoc est tex. cũ glos. in c. verũ. de elec. Itẽ an ille qui ꝓduxit instrumentũ legitimationis videaẜ fateri se fuisse illegitime natum. ⁊ Bal. dicit ꝙ sic in l. ij. C. de iure annu. aure. Sed in cõtrariũ: q̃ producit cõtra aduersariũ breuiter si nõ produceret instrumentũ. sꝫ diceret se legitimatũ nõ fatereẜ se propterea illegitime natũ tacite ꝑ iã dicta. Et qñ producit tũc fundaẜ intẽtio aduersarij ex ip̃o instrumẽto nõ ex tacita cõfessione. q̃ vt plurimũ in talibus instrumẽtis contineẜ cõfessio eius q fecit se legitimari ꝙ nõ est natus de legitimo matrimonio. ⁊ ista est cõfessio expressa q̃ nocet. pro distinctione aũt Bart. vr̃ facere. l. cũ de indebito. de probatio. vbi reus que confiteẜ numerationẽ factã ꝑ actorẽ verã esse in facto transferẜ onus probãdi in aduersariũ. secus si negat sic videtur ecõuerso qñ actor cõfiteẜ exceptiões oppositas ꝑ reũ veras esse in facto nõ in iure. sꝫ nõ ob. q̃ tibi transferẜ onus probandi in actorẽ nõ rõne tacite ꝯfessionis q̃ resultat ꝯ̃ eũ ex narratis per eũ: sed ex natura negotij. q̃ dicit se voluisse tanq̃ debitũ ⁊ non erat debitũ. vnde nec tacite nec expresse põt dici ꝙ fuerit cõfessus esse debitũ cum diceret contrariũ si reus fateẜ numerationem. fundaẜ eius intẽtio ꝙ sit debitũ ex natura negotij ⁊ ex presumptione iuris que est ꝙ quis nõ presumiẜ iactare suas pecunias ⁊ indebite soluere ideo teneẜ probare ꝙ indebite. secus si reus negasset numerationẽ q̃ postea esset ꝓbata: q̃ propter mẽdacium granareẜ reus in probãdo ꝙ pecunia fuisset debite so-
5 luta. ⁊ sic reuera nihil facit ꝑ Bart. si bene considereẜ. † An iste articulus qui examinaẜ hic. est super excussione quã tex. in fi. requirit. ⁊ de qua in multis. l. reperiẜ que alleganẜ per Ja. de are. in quodã tractatu quẽ fecit super primo articulo. ⁊ primo dubitatur qualiter fiat. Circa qd̃ dicit ꝙ debet dari libellus ꝯ̃ ꝑ̃ncipalẽ super personali actione. ⁊ facere eũ cõdẽnari. ⁊ postea debent mitti baiuli ad perquirendũ de bonis suis. ⁊ stabiẜ eius relationi: vt. l. magis puto. §. ne passim de re. eo. ⁊ ista practica ponitur in auẜ. de fideiuſ. §. j. nã expedit liquidare debitũ principalis debitoris anteq̃ veniatur ad expromissorẽ de quo hic vel ad fideiussorẽ vel ad tertiũ possessorẽ pignoris de quibus ibi. ⁊ hoc si principalis negaret debitũ: sꝫ si confitereẜ vt nõ compararet nõ expedit dare libellũ: nec facere fieri cõdẽnationem sed dũtaxat perquirere pro bonis ⁊ poterit ip̃e idẽ principalis compelli ad assignandũ bona sua vel etiã vicini scd̃m Jaco. de are. statuta tamen cõiter dant certas formas quibus seruatis volũt haberi bona pro legitime excussis vt possit ad predictos

a ¶ Habitus. ad de an priuatio ꝑ supponat habitũ. Oldra. consi. clxxiij.

b ¶ Intẽtionem actoris. Lud. ro. cõsi. lxxviij. dicit ꝯsuluit cũ vnus peteret residuũ salarij ⁊ aduersarius opponeret de cõpensatione ꝙ tacite videreẜ debitũ confiteri allegando. c. excep. obijciens et Dy. ⁊ Bar. in. l. nõ vtiq̃. Jo. an. ⁊ cano. i. c. cũ venerabilis. de exceptionibus.

peruenıri.ꝛ satis est vtile prouidere.qꝛ de iure cõi satis est dubiũ scđm eundẽ Jac.qui dicit in hoc pẽdere.ll.ꝛ ꝓphetas qualiter fiat. Jtẽ an requiraẜ pronuntiatio[a] iudicis ꝙ excussio habeatur pro legitime facta.ꝛ vide de hoc Bar.in.l.stipulatio.§.habet autẽ.s̃.de no.ope.nun.qui tenet ꝙ sic per illũ text.nõ tñ qđ sit necesse dicere posse ad predictos deueniri: sed sufficit ꝙ dicaẜ excussionẽ legitime factaꝫ quo presupposito illud sequiẜ ex dispositione iuris sicut sufficit pronuntiare quẽ cõmisisse tale delictum qꝛ statim succedit dispositio.l.super pena:vt no.in l.j.ad turpil.ꝛ pro hoc glo.que est in.l.sancimus.C.ad trebel.ꝛ idem Jaco.tangit in illo tractatu.ꝛ Ang.in.l.exitus cõtrouersie.de acqui.pos. Jtem an sit necesse citari in processu excussionis istos ad quos põt deueniri ea facta quidã ꝙ non sicut non sunt citandi legatarij cũ agitur querela. Breuiter si queriẜ an sint citandi ꝗ̃tũ ad validitatẽ processus dicendũ est ꝙ nõ.sed dũtaxat ipse principalis contra quẽ agiẜ.qꝛ ille solus est citandus cõtra quẽ dirigiẜ iudiciũ ꝗ̃tũ ad eius valorẽ.sed ꝗ̃tum ad eius preiudiciũ qđ illis resultat bene sunt citãdi: qꝛ nisi citetur talis excussio eis nõ preiudicat.sed oporteret de nouo cum ad eos perueniretur liquidare de debito et de paupertate debiti principalis. Et istã opi.tenet Barto.per.l.cũ miles.§.fi.cũ ibi not.qui.ex cau.maio.ꝛ per.l.ij.C.si propter publi.pensi.in fi.facit.c.iter quatuoꝛ.de ma.ꝛ obe.ꝛ qđ no. Jnno.eo.ti.c.fi.vbi ponit dictã distin.quã.s̃.dixi.lꝫ Bar.nõ ponat ꝛ etiã Bar.infert in.l.ab eo.C.quõ ꝛ qñ iudex. Nec ob.qđ dixi de legatarijs quia ibi in sententia rescissoria testamenti que diciẜ facere ius cũ de aliquo faciat nullũ.vnde sufficit citari heredem absqꝫ legatarijs.l.papi.in fi.cũ ibi not.de inoffi.testa. Et idẽ in sentẽtia lata super statu hoĩs lꝫ sit defraudatoria.qꝛ etiã illa dicitur facere ius quo ad oẽs etiã nõ citatos.vt i.l.ingenuus.de sta.ho.ꝛ.l.j.in fi.de libe.agno.sed ista nõ est de sentẽtijs que faciat ius.ꝛ sic solum preiudiciũ faceret eis cõtra quos lata est nõ alijs nõ citatis nisi in casibus in quib⁹ faceret preiudiciũ scientibus ꝛ nõ deficientibus.vt.l.sepe.de re iudi. Dicit aũt Bar.hic vnũ verbum in quo reprehendiẜ per Ang.in multis locis ꝙ sufficiat generalis citatio per proclama[b] per.l.si eo tpe.C.de remis.pig. Ang.cõtra qm̃ ista excussio ordinaẜ principaliter ad preiudicium istoꝝ ad quos deueniri põt.ergo sunt specialiter citandi si scitur qui sint:vt not.in aut.si oẽs.C.si vt se ab here.absti.qđ placet. ¶ †Ultimo queriẜ quid si excussione non facta incẽpit quis agere ꝯ istũ scđm expromissorẽ vel ꝯ fideiussorẽ pignoris.dic ꝙ si opponiẜ exceptio ante litis cõte.de excussione nõ facta debet repelli a limine iudicij:qꝛ nõ est aperta via agendi:vt hic in fi.et in aut.de fideiuſ.§.j. Et ista exceptio impedit vlterius procedi sicut illa nõ cõpetit tibi actio.vt not.Bart.in.l.nam et postea.in prin.de iureiuran. Sed si nõ fuit apposita exceptio ꝛ lis fuit cõte.aut queriẜ an ꝯtestatio sit nulla ꝛ dicendũ est ꝙ nõ qꝛ peruersio ordinis de vno iudicio ad aliud non reddit ꝓcessum nullũ.vt not.in.l.si mancipiũ.§.fi.cõi diui.s̃.de euic.ꝛ.l.j.C.de appel.lꝫ secus qñ in eodẽ iudicio ꝑuertiẜ ordo:vt no.in.l.prolatã.C.de sentẽ. Et si queriẜ an poterit repelli actoꝛ a victoria.dicendũ est ꝙ si nõ ꝓbaret principalẽ non habere bona repelleret.sed si ꝓbat hoc sufficit lꝫ debuit fieri ꝑ prius.et anteꝗ̃ ageret contra istos hoc voluit Bar.ꝛ Bal.in.l.ij.in fi.C.cõi diui.ꝛ not.ꝑ Bart.in aut.ꝙ hoc ita.de duobus reis.ꝛ in aut.itẽ possessoꝛ.qui po.in pig.ha.ꝛ Jac.de are.in eodẽ tractatu videtur idẽ sentire. Et ꝑdicta limita qñ nõ est notoriũ ipm esse non soluẽdo.alias etiã ante lit.cõtest.nõ posset actoꝛ repelli.qꝛ excussio nõ est necessaria.ꝛ ita intellige glo.fi.que est hic.ꝛ in fi.sicer.pe.d. Rapha.dicit vnũ verbũ ꝙ in fideiussore qui est obligatus põt procedere qđ.s̃.dixi ꝙ valeat iudiciũ secus in expromissore de quo hic qꝛ ille non obligatur anteꝗ̃ fieret excussio.certe hoc non facit iudiciũ esse nullũ per.l.cũ putarẽ.fami.her.ꝛ licet in quacũqꝫ parte iudicij iudex possit ipsum repellere ex officio si videt eum agere sine actione.vt not.glos.in.l.vbi pactum.C.de transac.si tñ ipse vult liquidare ꝙ nõ reperiunẜ bona illius debet audiri.ꝛ hoc facto incipiat sibi actio competere post lit.cõtest.tñ qꝛ ex causa ꝛ ꝓmissione de preterito sufficit sibi ad victoriã obtinendã ex eodẽ iudicio ꝑ.l.si rem.§.fi.de pig.act.lꝫ secus qñ nõ est ex causa de ꝑterito vt in.l.nõ põt videri.de iudi.et ista fuit intentio predictorum docto.

1 **Jcentum.** ¶ †Effectus istius.l.stat i hoc qꝛ ante electionẽ nõ poterit quilibet istoꝝ heredũ agere ad centũ dimidiã seruoꝝ sed quilibet eorum deberet agere ad.l.seruos postꝗ̃ ꝓmissio facta fuit de pluribus speciebus eiusdem generis vniformibus. Si aũt de vno tantũ seruoꝝ quilibet deberet agere ad dimidiam vnius serui. Jdem si de pluribus postꝗ̃ facta esset electio ꝛ sic certa ꝛ determinata corpora seruoꝝ debentur nam quilibet debebat agere ad centũ dimidias in quolibet de predictis seruis qđ intellige si electio erat irreuocabilis:aꝉs haberet pro nõ facta vt in fi.not.s̃.eo.stipulatus sum damam.

2 ¶ Seruus quando nõ obliget dominum de peculio.

1 **Liber homo.** ¶ †Liber homo bona fide possessus promittendo possessori etiã ex re illius vel ex opera sua sibi obligatur ciuiliter ꝛ naturaliter.secus ecõuerso si postea ex dictis causis illi ꝓmittit seruus fructuarius vel alienus bona fide possessus promittendo fructuario vel possessori ex dictis duabus causis nõ obligat verũ dñm etiã de peculio.h.d.vsqꝫ ad.§.decem. Jn duobus ergo equiparantur isti tres.s.liber homo bona fide possessus ꝛ seruus alienus similiter bona fide possessus ꝛ seruus fructuarius.nam oẽs isti stipulãdo ab alio ex re possessoris vel fructuarij vel ex opera sua acquirunt illis. Jtem si possessoꝛ vel fructuarius ꝓmittit eis ex istis duab⁹ causis non obligat eis vt hic in ver.hoc ita de latere. Sed in tertio differt liber homo bona fide possessus ab alijs duobus.qꝛ primus si promittat possessori indistincte obligatur ciuiliter ꝛ naturaꝉr siue ex his causis siue ex alijs:vt in ꝑin.hui⁹.l.sed alij duo nec ipsi obligantur ciuiliter.qꝛ non possunt obligari cũ sint serui.nec obligant verũ dñm de peculio ex istis duab⁹ causis qꝛ quo ad illas nõ censentur habere aliũ dñm ꝗ̃ in ipm possessorẽ bonefidei seu fructuariũ.ꝛ hoc dꝛ in.§.seruus aũt.ꝛ hoc voluit gl.in effectu super verbo cõparabitur. ¶ Jn tex.ibi quẽadmodũ dic. Jsta fuit regula iuliani que poniẜ in.l.sed ꝛ si quid.§.iulianus de vsufru.ꝙ ex qua causa seruus fructuarius vel alienus bona fide possessus stipulando a tertio acquireret fructuario vel possessori.puta ex re fructuarij vel ex opera sua ex eisdẽ causis stipulando a fructuario vel a possessore ille non obligatur subaudi ciuiliter. Et ratio est in promptu.qꝛ si obligaretur illa ciuilis nõ potest remanere penes illum seruum cum sit incapax talis obligationis.sed eodẽ momento reacquireretur ipsi possessori vel fructuario sicut si fuisset stipulatus a tertio ciuilis obligatio eidem fructuario vel possessori acquireretur ꝛ sic esset dicere ꝙ predicti essent obligati ciuiliter sibiipsis qđ esse nõ potest:vt no.in.l.frater a fratre.in fi.mag.glo.de cõdi.inde. Hoc idem dicit iurisconsultus hic esse in libero homine bona fide possesso qui in hoc cõparatur fructuario vel seruo alieno vt si stipulatur a possessore.ex predictis duabus causis ille ei nõ obligetur.subaudi ciuiliter.qꝛ reaccipitur eidẽ possessori. Jn obligatione autem naturali.hoc non procedit.quia etiam verus dñs potest naturaliter obligari seruo.et illa naturalis nõ reacquiritur dño inspecto iure naturali oẽs homineꝫ erãt liberi:vt.l.dñs.de cõdi.inde.ꝛ sic nõ resultat inconueniens de quo.s̃.vnde oẽs isti obligantur naturaliter.scꝫ possessoꝛ liberi hoĩs ꝛ possessoꝛ alieni serui ꝛ fructuarius promittendo predictis obligãtur naturaliter:lꝫ non ciuiliter ita declarat Bar.in d.l.frater a fratre. ¶ Jn text.ibi seruus aũt aduersaẜ ad principiũ legis vt lꝫ liber homo promittendo possessori obliget indistincte ciuiliter et naturaliter non sic seruus alienus bona fide possessus vel fructuarius seruus obligant dominum verũ vel proprietarium ex illis duabus causis:qꝛ non censentur habere alium dominum in illis.sed in alijs bene obligarẽt. †Et not.hic limitationem ad totum titulum de peculio.vbi seruus obligat dñm de peculio.nam hoc est verum nisi contraham cũ ipso tanꝗ̃ cuꝫ seruo meo qꝛ bona fide possideo ꝛ super re mea vel opera sua.qꝛ tunc contra verum dñm non habeo actionem de peculio:vt hic.

2 ¶ Creditoꝛ an possit cõuenire debitorem eadem die qua celebratus est contractus.

3 Citatio sine expressione diei seu sine certo termino an valeat.

1 **Decem.** ¶ †Dies stipulationis interpositus:lꝫ exprimatur in stipulatione nõ facit eam censeri in diem factam:ideo debitoꝛ põt eadem die etiã cõueniri.qꝛ ꝛ si censeretur in diẽ facta nõ posset conueniri trãsacta illa die.h.d.et non est alibi iste casus scđm docto. Et primo poniẜ vnũ dictum vsqꝫ ibi nec videri postea contra illud oppo.de.l.qui hoc anno.cum si.s̃.eo.ibi quando apponitur tempus in stipulatione non potest agi nisi illo finito. Et respondet verum esse in alio tẽpore ꝗ̃ diei interposite stipulationis vnde si promitteres cras dare decem non possum agere nisi finita crastina die sed in die stipulationis interposite non procedit quia non censetur apposita causa differende solutionis vel actionis sed causa demõstrationis.sed hoc videẜ mirabile.qꝛ illa demõstratio est supflua:nã ꝛ si nõ esset facta expresse intelligereẜ stipulatio pura postꝗ̃ nõ est tps appositũ:vt.s̃.eo. Jnterdum tñ iste text.vult ꝙ potius tolleretur ista superfluitas ꝗ̃ ꝙ censeaẜ stipulatio facta in diem. Et sic non ob.ꝙ tps qđ põt intelligi appositũ causa demonstrationis ꝛ causa differende solutionis in dubio presumiẜ appositũ causa demonstrationis etiaꝫ si ex hoc reddatur

[a] ¶ Pronuntiatio.adde Ludo.ro.ꝯsi.xciij.ꝛ ꝯsi.ccxvj.vbi multa ad materiam de qua etiaꝫ ꝑ Bal.ꝯsi.clviij.iij.lib.ꝑ Abb.ꝯsi.xxiij.et.lxxxj.qd aũt si fideiussoꝛ ꝓmisit libere soluere et nulla exceptiõe obstãte vide per Ludo.ꝯsi.s̃.allegatis.

[b] ¶ Proclama.an gñale proclama sufficiat ꝛ qñ vid eundẽ Pau.ꝯsi.l.melius ꝑ.d.de ro.decis.suis.de do.ꝛ ꝯtu.et ꝑ Lud.ro.eius cõsilio.cx.

datur ſuperfluũ.vt.l.talis ſcriptura.ver. q̃uis.de lega.j.bene
facit.l.ſi.§.titio.in fi.de li.leg.vbi verba que poſſunt intelligi
appoſita cã demõſtrationis ⁊ cã diſpoſitionis in dubio preſu
munť appoſita primo mõ:⁊ ita alleg.Bar.illũ tex.in.l. centu-
rio.de vulg.⁊ pu.in.iij.q.princi.ver.ſed quero iuxta predicta.
¶†Not.etiã ⁊ iſtud nõ reperiť alibi ꝙ eadẽ die qua celebrat⁹
eſt conntractus põt creditor debitorẽ cõuenire: ſed contra de
l.qõ dicimus.j.de ſol.Sol.agere põt eadẽ die:q2 obligatio ci-
uilis ⁊ naturalis:⁊ etiã actio orte ſunt incõtinenti cõtractu ꝑ-
fecto:vt not.per Bar.in.l.ita ſtipulatus.s.eo.in.j.q. Sed ſi de
bitor compareret ⁊ fateretur debitũ non poſſet compelli eadem
die ſoluere:ſ3 dareť ſibi tp̃s miſerationis gratia arbitrio iudi
cis inſpecta qualitate perſone ⁊ q̃titate debiti:vt ibi q2 in du-
bio de cõſuetudine alia nõ apparente eſt.x.dierum.vt no.in.l.
ſi debitori.s.de iudi.⁊ iſtud tp̃s non ſuſpendit exercitium acto
ris:⁊ ita t3 Bar.nec h3 illos effectus quos h3 tẽpus cõuentio-
nale appoſitum cã differende ſolutionis nec impedit incboa-
ri p̃ſcriptione:poſteaq̃ non impedit exercitiũ actionis:⁊ita t3
Bar.in.l.ita ſtipulatus.p.l.in rebus.in fi.C. de iur.do .⁊.C.de
rei vxo.act.l.exactio.⁊ tñ p̃ſcriptio incipit currere ſtatim.ſolu.
ma.Et per predictũ tex.quidam determinauit qõne3 ſi iudex
monuit partes ꝙ hodie venirent ad audiendam ſniam nõ h3
neceſſe ſpectare ad vltimã horam diei:imo poteſt de mane ſen
tentiã ferre ꝙ bar.reprobat:q2 ſcõm hoc iſta monitio nõ habe
ret tp̃s q2 iſtud verbũ hodie nõ poneretur ꝓ tempore dilationis
ſed cã demonſtratiõis:⁊ſic nõ valeret monitio ſicut nec citatio
ſine die:vt.l.q aliter.§.j.s.quod vi aut clam.ideo potius cenſe
tur appoſita illa dies ꝓ termino:ad hoc vt valeat.Nec ob . iſte
tex.q2 ſtipulatio bene poteſt valere ſine die.†Tenet ergo hic
Bar.non valere citationẽ ſine expreſſione diei ſeu ſine certo[a]
termino.Contrarium videť determinare Spec.in tit.de cita-
tio.§.ſequiť.ver.quid ſi nõ prefixi.qui t3 ꝙ valet ⁊ ꝙ d3 cõpa-
rere q̃primũ põt:ad qõ de ſen.excõi.c.eos.lib.vj.dicit Ange.
primã iſtã partẽ eſſe verã quantũ ad hoc vt aliquid poſſit fieri
contra citatum ad inſtantiã partis aduerſe. Scõam vero par
tem eſſe verã q̃tum ad hoc vt poſſit puniri de cõtemptu ſi nõ
comparet allegat ad primã partem.l.ij.C.vbi in rem acti.⁊.l.
fi.C.de iure do.impetrã.vbi d3 continere certũ terminũ . dicit
etiam Ang.hic ꝙ ille tex.loquitur q̃tum ad hoc:vt ſtipulatio
dicatur habere diem in ſeipſa ⁊ ſic non poterit agi illa die: q2
nõ cenſetur habere q̃tum ad hunc effectũ. Sed quantum ad
aliud extrinſecum bene dicitur habere diem:⁊ dicit eſſe caſu3
in.d.l.talis ſcriptura.§.j.cũ glo.de leg.j. Et ex hoc infert ꝙ ſi
eſſet appoſita pena vt ꝓmittis mihi hodie dare decem ſub pe
na ꝙ iſta pena nõ cõmitteretur niſi lapſa tota die:⁊ ꝙ ea lapſa cõ
mitteretur ⁊ non poſſet mora purgari ſicut ſi cõtineret aliud tẽ-
pus appoſitũ cã differẽde ſolutionis ſm cõem opi.per. l. ma-
gna.de cõtrahen.ſtip.q2 hic agiť de alio extrinſeco. ſ.de pena
per illũ tex.cũ glo.certe ille tex.potius facit in contrariũ:quia
vult ꝙ l3 dicatur habere diẽ quantũ ad effectũ extrinſecũ. ſ. illi⁹
clauſule de qua ibi:tñ illa dies nõ videť appoſita cã differẽde
ſolutionis:ſ3 potius cã demonſtrationis ſicut hic . Attamen
facit vt illa clauſula legata qbus dies appoſita nõ eſt debean
tur annua bima trima die nõ opereť in tali legato:q2 die3 nõ
habet l3 demõſtrationis gratia:q2 illa verba clauſule quibus
dies appoſitus nõ eſt poſſunt intelligi tam de die appoſita cã
demõſtrationis q̃ differende ſolutiõis vel multiplicãde obli
gationis vt p3 ex illa.l.⁊ ex hoc dico ꝙ per lapſum diei nõ cõ
mittitur pena ſed per interpellatione3 ſecuto modico ſpatio:
iuxta id qõ habeť in.l.j.de penu le.⁊ ꝙ nõ impediť more pur-
gatio ſicut ſi non eſſet dies appoſita:⁊ iſta eſt benignior pars ⁊
verior ⁊ hoc ſentit Bar.hic.dico etiã ꝙ iſte text.deb3 intelligi
quando illud verbũ hodie poteſt referri ad verbum ſpondes:
vt pt3 hic ⁊ hoc tunc eſt quãdo ꝓcedunt illa verba vt hic erat
vel quando poſt verbũ ſpondes ⁊ ante verbũ dare:ſi vero po-
teſt vt ꝓmittis dare hodie decem tunc apponeretur ad differen
dam ſolutionẽ ⁊ non poſſet agi ante lapſum diei ⁊ lapſus ei⁹
interpellaret ⁊ impediret purgationẽ more:⁊ tunc haberet lo
cum dictum Ange.

☞ Quando dandum eſt alteri q̃ ſtipulatori ſuccedit obliga
tio ad intereſſe ſicut in obligationibus facti.
Ubi non eſt dare intereſſe intrinſecũ vt eſt pena ꝓpter mora3
debitoris poteſt peti intereſſe etiam extrinſecũ vt hic.
Si dicatur mihi aut titio vtrũ ego velim an iſte titius dicatur
adiectus vt poſſit etiã illi ſolui me inuito.

Decem. †Quando datio cõfertur in perſonã ſtipula
toris d2 ſtipulatio continere certum:ſed ſi in
perſonã alterius d2 cõtinere incertũ.ſ.intereſſe.h.d.obligatio
reſpectu intereſſe diciť qd certũ:q2 venit certificandum per de
clarationem iudicis ideo ꝓ eo datur certi condictio.vt.l .certi
cõdictio .in principio.cum ibi notatis.s.ſi certum peta.¶ In
tex.ibi ex eo ꝙ mihi dando.i.dicere.ſi eligo mihi dari ⁊ tu nõ
das ꝓpter hanc moram non poſſum aliud petere q̃ ipſa decẽ:
q2 non ſuccedit obligatio ad intereſſe in obligationibus dan-
di:ſ3 ſi eligo dari titio ⁊ non das poſſum petere ẽt plus ſi mea
intereſt in plus: vt q2 promiſerã dare ſibi decẽ in termĩo ſub
pena maiori ⁊ q2 nõ dediſti penam incurri certe potero facere
ipſam penam:vt.j.ſubijcit.†Et ſic ſuccedit obligatio ad inter
eſſe ſicut in obligationibus facti qñ dandũ eſt alteri q̃ ſtipu-
latori.Et ad hoc alleg.iſte tex.vt dixi.s.eo.in fin.Allegatur ẽt
ꝙ vbi non eſt dare intereſſe intrinſecum vt eſt pena ꝓpter mo
rã debitoris poteſt peti intereſſe etiam extrinſecũ vt eſt hic de
iſta pena quã incurri:ſecus qñ eſſet dare intereſſe intrinſecum
vt in.l.ſi ſterilis.§.cum ꝑ venditorẽ.de actio.emp.certe iſta di-
ſtinctio ꝓcederet qñ dandum vel fiendũ eſſet mihi ⁊ non dare
tur vel non fieret qñ autem alteri tunc ẽt ſi eſſet dare intereſſe
intrinſecum veniret extrinſecũ vt ſi ꝓmitteres mihi dare decẽ
modios frumenti titio nõ eſt dare ĩtrinſecũ.ſ.eſtimationẽ fru-
menti ⁊ tñ ſi nõ das poſſum petere penã quã incurri et omne
aliud intereſſe:vt.s.e.ſtipulatio iſta.§.ſi qs inſulã . ⁊ hoc t3.d.
Raph.qõ pl3.¶†Sed queriť hic an iſte titius dicatur adiectus
dicit ipſe ꝙ nõ q2 fuit dictũ mihi aut titio:vtrũ ego velim : q2
ſi iſta verba:vtrũ ego velim nõ eſſent appoſita tũc ille diceretur
adiectus:vt.l.eũ qui.§.q ſibi.s.e.⁊ poſſet illi ſolui me etiam in
uito.j.de ſolu.l.aliud circa fi.ti.⁊ teneretur iſte titius mihi reſti-
tuere actione mãdati vel neg.geſt.vt.j.e.iul.§.j.l3 ipſe iſta non
tangat mihi videť ꝙ iſta verba non habeant operari vt non
dicatur adiectus:ſed ſolũ facere ꝙ me inuito nõ poteris illi ſol-
uere.¶Sed ſi queriť an ſit adiectus dico ꝙ aut nõ intererat
mea illi ſolui vt apud eũ remaneret:q2 nihil illi ꝓmiſera3 nec
incurro aliquã penã quo ad eũ nec aliqõ damnũ ⁊ tunc d2 eſſe
adiectus ad ſolutionem ⁊ tenebiť mihi nõ tñ poterit ſolui me
inuito ſi ſunt appoſita iſta verba ſed me volente ſi forte man-
dauerã titio ꝙ de illa pecunia aliqd emeret mihi ⁊ tunc ſi ele-
gi vt illi ſoluas ⁊ nõ ſoluiſti agam ad intereſſe:ſi aũt intererat
mea illi ſolui ꝓpter illũ q2 forte ſibi ꝓmiſeram tunc nõ dicitur
adiectus ad ſolutione3 nec teneretur mihi reſtituere. ¶Ultimo
q2 iſta ſtipulatio videť continere certum ex quo reſeruaui mi
hi electionẽ vt.l.vbi aũt.§.qui illud.s.e.Sol.illud verũ qñ in
vtraq3 parte alternatiue cõtineť aliqõ certũ in altera incertũ
ſm Bar.ideo iudicatur diuerſimode.

☞ Si teſtator legauit cuilibet fratrum predicatorum cappam
⁊ priori bibliam an prior debebit etiã habere cappam.

Oli clauſula. †Clauſula generalis nõ
refertur ad ſpecificata ad
hoc alleg.⁊ ꝓcedit iſta.l.qñ clauſula generalis poniť
poſt ſpecificata.Si vero aut tunc refertur ad ſubſequẽtia etiã
illa in quibus ſpecialiter fuit ꝓuiſum.vt.j.de ſtipu.ſer.l. ſi qs
cõmunis ſibi:⁊ ibi not.per Bar.⁊ plenius in.l.queſitum.§.fin.
de fun.inſtru.per quod determinabiť queſtio.†Si teſtator le-
gauit cuilibet ex fratribus predicatorum cappã ⁊ priori biblia3
vtrum prior debebit etiã habere cappã:⁊ dicunt doct. ꝙ ſi pri
mo generaliter reliquit fratribus debebit habere: ſed econ-
tra ſi priori reliquit bibliã ⁊ cuilibet ex fratribus reliquit cap
pam nõ debebit habere:q2 iſtud generale relictũ nõ includit
priorẽ cui ſpecialiter fuerat legatũ dãdo in.l.titia.§.q marco.
de annu.leg.⁊ Bar.in.d.l.ſi ſeruus cõis ſibi. † Itẽ ꝓcedit iſta
l.qñ.in eadẽ diſpoſition: contineť generalis et ſpecialis ꝓui-
ſio:ſi aũt in diuerſis:tunc aut loquimur in diſpoſitionibus le
galibus ⁊ tunc generalis ⁊ ſpecialis ſimul cõcurrunt ⁊ h3 locũ
generalis etiam in caſibus in quibus ſpecialiter fuit ꝓuiſum
⁊ ſic cõpetet duplex via:vt.s.de no.ope.nunc.l.j.§.j.⁊ ibi not.ꝑ
Dy.⁊ bar.vbi omnino vide ⁊ in.l.ſeruatus.de accuſa.⁊.l.ſan-
ctio legũ.de penis.†Si vero in diſpoſitionibus teſtatoris: vt
in teſtõ ⁊ codicillis tũc per gñalẽ diſpõnem poſtea ſubſecuta3
in alia diſpõne cenſeť receſſum a ſpeciali contenta in alia:ſ3 ſi
ex eadẽ cã emanauerũt:⁊ iſte eſt caſus in.l.quã gl. alleg.ꝑ 9ria
de ali.⁊ ciba.leg.l.a libertis quos.§.j.alia ſecus vt ibi no.in.l.
cum centum de ali.⁊ ciba.lega. ⁊.l .quinquaginta . de ꝓbatio.

Si ita ſtipulatus. †Cõditio de p̃-
ſenti nõ eſt pro-
prie 9ditio ſ3 demonſtratio poſito ẽt ꝙ ſi falſa ⁊ per
imat diſpoſitionem. h.d.Dubiũ erat:q2 demõſtra
tio falſa diſpoſitionem non perimit vt.l.demonſtratio.de cõ-
di.⁊ de.ſed effectus conditionis bene perimit ideo videbatur
ꝙ non poterat dici demonſtratio qñ perimit:ſed potius cõdi
tio:ſed non eſt verũ qm̃ ad hoc vt ſit conditio debet ſuſpende-
dere diſpoſitionem:ſed hic nõ ſuſpendebat:ſed a pĩcipio per
tinebat:vnde nõ põt dici cõditio:q2 eſſe contra propriam na-
turam conditionis ſed non ſic eſt contra propriam naturam

[a] ¶Certo termi-
no.Lud.ro.9ſi.
ccclxix.t3 nõ va-
lere citationem
pape ꝓcedentis
via ordinaria ſi
citat alique3 ad
videndũ ĩponi
finẽ liti. q2 p̃t im
ponere finẽ liti
ꝑ viã diffinitiue
ſnie:⁊ per viam
tranſactionis et
amicabilis com
poſitionis : ⁊ ſic
talis citatio tan
q̃ non ſpecifica
ſed ĩdetermina-
ta ⁊ obſcura nõ
v3 alle.ſpe.ĩ tit.
de citatiõe 9 v.
itẽ qõ facta ẽ in-
determinata. et
ver.ſe.do.de ro.
deciſ.ccxxx.⁊vi-
de ẽt ſing. ſuis ĩ
telligit tñ qñ ci-
tatio talr fit ad
diffinitiuã ſen-
tentiam.

demonstrationis quia licet illa regulariter non perimat: licet sit falsa aliquando tamen perimit quando non reperitur subiectum demonstrabile: ut in l. si sic. de leg. j. Idem quando apparet de mente contrahentium: ut hic. ¶ In tex. ibi et si maxime. i. dicere posito quod constet de intentione partium quod noluerunt valere stipulationem non sit integra summa centum aureorum: et illa verba quam centum aureorum est: exponuntur. i. si est adhuc non tamen dicitur stipulatio conditionalis posito quod non sit integra summa et sic non valeat: quia nec demonstratio quae fit per relativum qs vel qui iuncto verbo presentis temporis nec conditio quae fit per si est de presenti vel preterito potest dici proprie conditio. ut. s. eo. conditio in preteritum: licet si non constaret de intentione partium: licet non esset integra summa non propterea stipulatio esset nulla sed valeret in illa quae est: et ita loquitur. l. quam. gl. alle. de le. j. si servus. §. q qnque. et hic locum illa regula quod falsa demonstratio non vitiat.

2 ☞ Qui promisit facere instrumentum ad sensum sapientis et non facit tenetur ad interesse.

3 Sapiens quid possit declarare apponi in tali instrumento.

1 **Ex ea parte.** † Ex stipulatione dolum malum abesse datur actio ad interesse si contra fiat. h. d. secundum primum intellectum et tunc exponitur interponende. i. interposite † vel

2 sic qui promisit facere instrumentum ad sensum sapientis et non facit tenetur ad interesse. h. d. secundum alium intellectum: et tunc verbum interponende stat proprie et dicit gl. quod sapiens potest declarare quod apponatur pena. Doct. dicunt hoc esse verum si est de consuetudine[a] per. l. quod si noluit. §. q assidua. de edil. edic. alias non potest aliquid addere quod a partibus non fuit expressum: sed solum circa solennitatem eorum que expressa sunt ut taliter scribantur quod habeant efficacem: quod dic: ut plene no. in. l. illa institutio. de here. insti. per Bar.

2 ☞ Amicus alicuius magni lusoris ut ipsum refrenet a ludendo an possit stipulari ab eo penam si luserit.

3 Uxor an possit compellere maritum ad dimittendum concubinam.

1 **Mulier.** † Potest maritus se obligare uxori ad penam si tenuerit concubinam. h. d. notab. quia interest uxoris quod non teneat et intendit ad conservandum bonos mores et dicit Bar. quod esset idem etiam si stipulatoris non interesset: sed potius

2 promissoris: † ut si aliquis sit magnus lusor et quidam eius amicus ut refrenet ipsum a ludendo stipulatur ab eo penam si luserit. ¶ Istam dicit se consuluisse per illum tex. quod valeat promissio quia tendit ad conservandum bonos mores: licet stipulatoris non intersit: sed promissoris: et sic videatur non tenere: quia stipulationes inuente sunt ut quis stipuletur quod sua interest: ut in. l. stipulatio ista. §. alteri. s. eod. Sed certe nos loquimur de stipulatione pene in qua non requiritur interesse: sed si solum stipulatur quod non luderet procederet contrarium: quia non posset agere ad interesse quod nullum est. † Sed an

3 poterit uxor compellere maritum ad dimittendum concubinam: dic quod sic per iudicem ecclesiasticum sub pena excommunicationis ut in. c. si concubine. de sen. excom. et no. eo. titu. c. romana. li. vj. facit quod habetur in aut. ut lice. mat. et auie. in. §. si quis in sua domo. Possit etiam iudex secularis compellere remediis secularibus cum ad eius officium pertineat ut homines honeste vivant: ut in. l. iustitia. de iusti. et iur. non tamen potest maritus accusari per uxorem de adulterio propter hoc quod maritus non violat torum uxoris cum torum non habeat licet secus econuerso: ut. l. j. et ibi plene no. C. de adul.

1 **In insulam.** † Stipulatio collata in tempus mortis committitur per mortem naturalem non per civilem. h. d. Sic etiam non fit mentio de morte per testatorem ut. l. cum pater. §. hereditatem. de leg. ij. si autem per. l. tunc inspicitur an mors civilis habeat per omnia eundem effectum quem mors naturalis vel non quod dic ut no. in aut. si mulier. C. de sac. san. ec. ¶ In text. ibi committitur contra quem committeretur ex quo promissor erat deportatus et bona eius publicata: videtur quod contra fiscum tanquam eius universalem successorem. l. inter eos. in fi. de fide. licet in contrarium faciat l. quoties. in fi. j. de noua. potest etiam deportatus aliquando habere heredem si fiscus non vult bona: ut no. j. de reg. iur. l. ea sola. ubi est glo. no. et tunc committitur contra heredem.

1 **Ex facto rei.** † Quando dolus purgatur per actionem ex contractu datur actio contra heredem etiam ante lit. contest. h. d. et concor. l. si hominem. §. si datus. s. depositi. et hoc contingit in contractibus bonefidei: ut ibi: et etiam stricti iuris quando interposita est clausula dolum malum abesse ut in prin. huius. l. alias daretur actio de dolo: ut. l. eleganter. §. non solum. s. de dolo. et illa non daretur contra heredem dolose ante lit. contest. nisi quatenus ad eum pervenisset sicut nec alie actiones ex delicto. ut. C. ne ex delic. defunc. l. unica. et. l. heredibus. de dolo.

2 ☞ Oblatio verbalis recusata facta congruo loco et tempore quod sufficiat.

3 Debitor si offert non solum sortem: sed etiam emolumenta que creditor haberet si solveretur in loco et termino apposito

4 in stipulatione: an creditor compellatur recipere in alio loco et ante terminum.

Si debitor vult solvere usuras pro tempore futuro an creditor cogatur recipere.

5 Si debitor dedit fundum pignori an valeat tunc pactum quod non possit luere et quod creditor lucretur fructus.

5 Pactum quod non liceat ante terminum solvere: an valeat.

1 **Viro me.** † Qui promisit certo loco vel termino non potest alio loco vel ante terminum solvere si interest stipulatoris non solvi et oblatio facta non congruo loco vel tempore non prodest offerenti. h. d. in effectu usque ad. §. callimachus. et tota ista. l. est pulchra. et ponit casus valde singulares. ¶ In tex. ibi spoponderit subaudi cum usuris: puta decem pro quolibet mense et incontinenti solvit eidem usuras pro duobus mensibus: ut. j. dum dicit detracta ea

2 summa. &c. ¶ † In text. ibi paratum se esse: dic: quia forte mutauit propositum de non eundo ad aliam provinciam et dic quod obtulit se paratum non solum verbo sed etiam cum pecunia in manu alias non haberet dubium quod verbalis oblatio non sufficeret. l. pretor. §. si quis operatus. s. de no. ope. nun. et ibi not. per Bar. vel dic secundum

b d. Rapha. quod imo sufficeret si creditor contradixit[b] et recusauit recipere: quia non expedit realiter offerre postquam apparet quod non vult recipere: et hoc si oblatio esset facta congruo loco et tempore et ita limitat quod no. in. d. l. pretor. §. si quis paratus plus. nam et cum citatus respondet se non venturum non expedit ipsum amplius citari licet si nihilominus dixisset amplius esset citandus ut not. in. l. divus. §. fin. s. de in integ. rest. hic autem facta fuit oblatio non congruo loco nec tempore: ideo non refert qualiter facta fuerit: nec nocet creditori qui recusauit recipere: unde etiam pecunia postea perdita sine dolo et culpa offerentis adhuc potest creditor conveniri nec ob. l. qui decem. de so. quia ibi congruo loco et tempore facta fuerat. ¶ In tex. ibi detracta ea summa. i. computata illa summa ut in glo. que incipit computato eo. ¶ Quero primo que sit ratio quod ista oblatio non valuit. Dicunt quidam quia facta ante tempus cum promiserit post tres menses: que ratio non est bona: quia tempus regulariter apponitur fauore debitoris et potest preveniri ut in. l. stipulatio ista §. inter certam. s. eo. dic ergo rationem: quia promisit solvere alio loco et poterat creditoris interesse potius ibi recipere quam rome. Item quia promisit usuras pro illo tempore et intererat creditoris illas habere et sic tempus fuisset appositum gratia utriusque. s. debitoris ne prius compellatur solvere et creditoris ne prius compel-

3 latur recipere et hoc voluit in effectu glo. fin. † Sed quid si debitor offert non solum sortem: sed etiam omnia predicta emolumenta que creditor haberet si solveretur in loco et termino apposito in stipulatione. Respondeo creditor compelleretur recipere cum sua non intersit recusare: et. h. d. glo. mag. que incipit: nec prestet. in princip. et. l. is qui. s. de eo quod cer. lo. Sed. d. Raph. dicit se dubitare in hoc quia creditor compelleretur docere de suo interesse ratione loci: quia est incertum: licet non de interesse usurarum que sunt certe: et sic grauabitur quod non esset si solveretur in loco debito. Sed dic quod de hoc erant concordes vel si non erant si postea vult solvere tenebitur

c stare iuramento[c] illius de interesse loci. Postea gloss. format quatuor questiones que differunt a tex. qui loquitur quando promisit solvere in alio loco et post certum terminum et questiones hic loquuntur quando in eodem loco: licet post certum terminum. Item loquuntur quando promisit solvere usuras et secundum ista iura secundum que erant promissa. Et primo an valeat pactum quod non poterit solvere ante terminum: et tenet quod sic et non poterit nisi solvat usuras totius temporis: quod not. pro mercatoribus qui faciunt cambia et dicunt esse promissa et eis redditur ius inter eos

4 si tale pactum esset appositum. ¶ † Item queritur si debitor vult solvere usuras pro tempore futuro: an creditor cogatur recipere: et glo. sentit quod sic: quia sua non est recusare: et doct. transeunt cum ea. Sed miror. imo sua interest non recipere: quia recipiendo videtur facere pactum de non petendo sortem de illo tempore pro quo solute sunt usure. ut. l. qui in futurum. s. de pac. et hoc facere non tenetur: licet possit petere sortem: licet debitor velit solvere usuras: ut. l. fi. C. de iure do. et si dicatur potest recipere cum protestatione. Respondeo

d tur[d] quod nec cum illa: quia usure pro futuro tempore debentur sub conditione si sors remanebit penes debitorem: ergo invitus non po-

5 test prius recipere: ut. d. §. inter certam. ¶ † Tertio queritur si debitor dedit fundum pignori pacto apposito quod non poterit luere et quod creditor lucretur fructus. Gloss. distinguit aut fuit appositum certum tempus et valet sicut in prima questione. aut quod nunquam possit luere et tunc non valet: quia videtur pactum. l. commissorie. quod in pignoribus est reprobatum: ut. l. fin. C. de pac. pig. sed certe tunc est pactum. l. commissorie quando a principio agitur quod nisi solvatur infra certum tempus res pignorata remanet penes creditorem pro pecunia mutuata: et sic propter moram debitoris: sed hic non sic: imo quod nunquam poterit luere et sic nunquam erit in mora:

a ¶ De consuetudine. ideo dicit Oldr. consi. lxxvj. quod sapiens potest declarare quod in contractu venditionis apponatur constitutum ex quo ita consuevit fieri.

b ¶ Contradixit. Adde bald. i. l. unica. i. j. col. C. ne li. tertio. puo. ubi pro hoc alle. l. si residuum. C. de distra. pig. et. l. si deinde. de rescin. vendi. facit gl. i c. pastoralis. de of. or. facit et. l. q solidum. s. de leg. ij. et. c. cum q. d. do. et contu. li. vj.

c ¶ Iuramento. hoc non plus alleg. quia cum non appareat de dolo debitoris non debet eum probari interesse per iuramentum solum. l. semp. §. i h interdicto. et ibi gloss. s. quod vi aut clam. et institu. e. §. fi. et no. in. l. una. C. de sen. q pro eo. quod interest.

d ¶ Respondetur. adde paleam transiuit cum glo. non ob. obiectum paul. quia dicit gl. intelligi secundum termios alterius questionis quando actum fuit quod pecunie retinerentur usque ad annum vel aliud tempus

in mora:vnde videꝛ valere quasi videaꝛ res vẽdita ꝓ illa quã titate:lz simulatus fuerit alius ꝯctus:ita dicit do. Rapha. sed tu tene gl. qꝛ dz intelligi qñ debitor voluit posse petere sortem ꝛ restituere pignus qñ sibi placeret: sed ꝙ debitor non posset luere eo inuito ꝛ sic remãsit contractus mutui pignoris. Nec obstat ꝙ nõ est pactũ. l. cõmissorie rõne qua. ꝯ. qꝛ saltẽ hz simi litudinem cũ eo:nã debitor indigens pecunia de facili appo nit hoc pactũ per qd ipse videꝛ se obligare ad perpetuã serui tutem cũ debitor dicaꝛ seruus creditoris seu cliens ipsius: vt in. l. fideicõ. §. si rem. circa fin. de lega. iij. ꝛ. C. de noua. l. iij. ideo no. istã gl. Sed si fiet tale pactũ ad obuiandũ fraudibus debi toris vt si dubiteꝛ de mutatione monete ꝛ debitor sentiẽs mo netam argenteã debere mutari vult mihi soluere de illa mo neta ꝛ sic mutatio veniat in damnũ meũ nõ ꝓpter hoc possum pacisci ꝙ non poterit soluere me inuito:sed qñ mihi placebit: arg. ꝯ. e. a titio. in fi. vbi possum stipulari si voluero nec ante[a] põt mihi soluere. ¶ †Ultimo quæriꝛ quid si est appositũ pa ctum ꝙ nõ liceat tibi ante terminũ soluere:ꝛ debitũ erat vsu rarium an possis soluere ante terminũ. glo. arg. ꝓ ꝛ contra. et videꝛ tenere scdaz partẽ ꝙ nõ possis quasi terminus sit appo situs fauore vtriusqz postqꝫ interueniũt vsure. Dyn. dicit con trarium:qꝛ in dubio censeꝛ apponi fauore debitoris. l. eum q §. fi. ꝯ. eo. Sed illud est verũ qñ nõ interuenerũt vsure. Bart. vult in effectu ꝙ si tẽpus est appositũ circa solutionẽ vsurarũ posses soluere qñcunqz vis ipsam sortẽ ꝛ facit cessare cursum vsurarũ vt in. l. acceptũ. C. de vsur. Si aũt circa sortez tunc est aduertendũ ad verba instrumenti:aut cõcernunt ipm contra ctum puta mutuo tibi centũ ꝓ duobus annis:ꝛ tunc istud tẽ pus nõ solũ tui fauore:sed etiã mei censeꝛ appositũ vt non co gatur prius recipere nisi posset alteri eque cõmode mutuare sub eisdẽ vsuris ꝛ ita intelligiꝛ ista glo. aut fuit appositũ cir ca solutionem vt mutuo tibi centũ restituenda vsqz ad duos annos vel mutuo vsqz ad duos annos vel infra duos annos ꝛ tunc censeꝛ appositũ tui fauore tantum:ꝛ potes preuenire. Ego dico istã distinc. ꝓcedere qñ erã solitus fenerari idẽ si nõ eram solitus tñ tu eras mihi extraneus:ita ꝙ nõ est verisĩle ꝙ fuerim motus tui cõtẽplatione:sz solũ ꝓpter vsuras. Si vero esses domestic⁹ amic⁹:ita ꝙ sit verisimile vt poti⁹ ꝓpter amici tiam fuerim mot⁹:lz incidẽter ꝓmiseris vsuras censeꝛ ꝯctus celebratus tui tm̃ fauore:ꝛ sic potes preuenire p. l. si quis nec causam. cum ibi no. ꝛ per. l. rogasti. in fi. prin. ꝯ. si cer. peta.

2 ☞ Conuentio facta de nauigando de tali loco ad talem in fra talem terminum:an intelligatur de incipiendo nauigare an de perficiendo iter.

3 Si aliquis procurator habeat generale mandatũ cum libera in aliqua causa:an poterit cõpromittere ꝛ trãsigere lz de istis non sit facta mentio specialis.

4 Quid operetur ista libera circa instantiam.

5 Statutum si daret arbitrium potestati super criminibus an poterit ꝓrogare tempus instantie prefixum a statuto in cau sis criminalibus.

1 **Callimachus.** †Qui positus est ad solutionẽ mihi fiendã nõ põt terminũ so lutionis ꝓrogare neqz locũ mutare nisi circa locũ vel tp̃s ha beat arbitriũ. h. d. in effectu totus iste. §. ꝛ nõ est in toto volu mine ffor. tex. qui ponat ita longũ thema ꝛ habeat minus de substãtia vnde Dy. qñ disputantes ꝓponebant longũ thema dicebat ꝙ erat longius qꝫ. §. callimachus. ꝛ ita etiaz solet dici de nimis verbosis. Et diuide in. v. partes. naz primo ponitur vna cõuentio facta inter mutuantẽ ꝛ recipientẽ vsqz ibi:cõue nit. postea poniꝛ alia cõuentio facta incontinenti ſm glos. vel melius dic ex interuallo:qꝛ contrariaꝛ prime qd nõ est verisi mile incontinenti fuisse factũ nã in prima fuit actũ ꝙ pecunia mutuata in ciuitate berito restitueretꝛ in ciuitate beritensium infra ducẽtos dies. In scda cõtineꝛ ꝙ si debitor potius vellet illã pecuniã in mercibus emẽdis in ciuitate beritensium ꝛ eas reportare berito ꝛ ibi restituere ꝙ hoc posset facere dũmodo infra breuius tp̃s. s. infra idus septẽbris ꝓxime futuri q dicun tur a principio mẽsis vsqz ad mediuz emere merces ꝛ onerare nauim:ꝛ tñ recederet versus berito. ꝛ si hoc non faceret statim post idus restitueret pecuniã in eadẽ ciuitate beritensium cui dam seruo beriti misso cũ eo:qꝛ qui habebat mandatum reci piendi pecuniã ꝛ reasportandi romã:ꝛ hoc vsqz ibi:sed cũ autẽ ibi poniꝛ factũ ꝛ cõtingens:qꝛ ille bene emit merces ꝛ posuit in naui infra terminũ:sed incepit nauigare post terminum:et hoc fecit de voluntate ꝛ licẽtia illius serui qui fuerat missus ad solutionẽ recipiendã ꝛ in itinere nauis submersa est:et hoc vsqz ibi quesitũ. Quarto queritur ad quẽ pertineat periculuz nam pecunia erat nautica in qua creditor suscipit in se pericu lum maris:ꝛ ꝓpter hoc licitũ est sibi stipulari centesimas vsu ras que quodãmodo equiparantur sorti:vt in ti. de nau. fen. Et breuiter respondet ꝙ hoc casu periculũ ad creditorẽ nõ ꝑ tinet:qꝛ con tingit culpa ꝛ mora rei:qꝛ nõ incepit nauigare in termino ꝓut fuit actũ. Forte enim si hoc fecisset hoc periculuz non accidisset nec sibi aliquid ꝓdest consensus illius serui qui non habebat mandatũ nisi r cipiendi solutionẽ:ꝛ hoc vsqz ibi item quero. Quinto ꝛ vltimo repetit decisionẽ vt addat rõnez ꝛ eam limitet. ¶ In tex. ibi:aut si ante diem:dic istud fuit ap positum loco pene:ꝛ sic ista conuentio habebat diem ꝛ penam vnde videꝛ hic casus ſm Ang. de cõi opi. que est ꝙ vbi est dies ꝛ pena nõ habeat locũ purgatio more:si em̃ haberet iste calli machus lz transacti essent idus potuisset morã purgare ĩ na uigando ꝛ in euitando penã vt nõ teneretꝛ restituere in ciuita te beritensium etiã seruo illo berotis nõ cõsentiente fortius eo cõsentiente cuius contrariũ hic pz. Sed posset responderi qd ista purgatio nõ admittiꝛ nisi infra modicũ tẽpus vt ptz in. l. ꝛ si post tres. si quis cau. In qua fundãt se illi qui tenẽt contra rium:sed hic nõ diciꝛ ꝙ infra modicũ tẽpus post terminũ ipse

2 incepit nauigare. ¶ †In text. ibi:et nauigauerit. i. nauigare[a] inceperit:tñ post terminũ ita ĩtelligit gloss. ꝛ infra colligiꝛ ex tex. Et no. ꝙ conuentio facta de nauigãdo de tali loco ad talẽ infra talem terminũ intelligiꝛ. i. de incipiendo nauigare non aũt ꝙ perfecerit iter:hoc tñ puto consyderandũ ex distantia itineris si erat tanta ꝙ infra terminũ non potuisset perficere: alias secus ꝛ eodẽ modo si fuisset dictũ ꝙ infra terminum ali quis existens rome deberet venire venetias:nã si non poterat infra terminũ ꝑficere iter debz exponi venire. i. iter arripere[b]. ¶ In tex. ibi quocunqz tẽpore in quem locũ ꝛc. Sed quid si de loco vel tẽpore nõ fuit facta mentio:sed solũ fuit datum arbi trium circa istaz pecuniã. Respõdeo adhuc poterit ꝓlongare terminũ solutionis ꝛ locũ:qꝛ tantũ valẽt generalia verba quo ad oĩa quantũ specialia quo ad quedã ſm Bar. facit. c. qui ad

3 agendũ. de ꝓcu. lib. vj. †Nam si aliqs ꝓcurator habeat gene rale mandatũ cũ libera in aliqua causa põt trãsigere ꝛ cõpro mittere:lz de istis nõ sit facta mentio specialis:vt. l. ꝓcurator cui libera. ꝯ. de ꝓcur. Aduertendũ tñ ꝙ bene dz habere libe ram in illa causa vel ad oĩa negotia:non sic si haberet liberaz circa instantiam:qꝛ tũc suꝑ negotio principali nõ posset transi gere vel cõpromittere:ita not. Bar. in. l. mandatũ. ꝯ. de ꝓcura. Quando aũt videaꝛ habere super negotio principali ꝛ qñ su per instantia tantũ. Bar. hic dicit aliqua verba satis obscura que do. Raph. intelligit vno modo qui mihi nõ plz. sz intẽtio sua est ista ꝙ si lis adhuc nõ est incepta ꝛ ego constituo ꝓcura torem in cã quam habeo cũ tali:ꝛ sic per verba de presenti ꝛ in ea do sibi liberã videor dare suꝑ negotio ꝑncipali nõ suꝑ instã tia que nõ est adhuc incepta:vnde in ea nõ posset verificari il lud verbũ habeo:sed in negotio principali sic. Si aũt lis erat cepta vel fui vsus verbo futuri tẽporis dũtaxat:puta in causa quam habiturus sum cũ tali tũc videor dare liberã circa ipaz instantiã nõ super principali. Idem si constituerẽ ipm ad agẽ dum vel litigandũ libellũ dandũ litem contestandã ꝛc. prout notarij cõsueuerũt apponere tunc solum circa instantiam vi

4 deor dedisse liberam scdm eum. †Sed quid operaꝛ ista libera circa instantiã vidi quosdã procuratores errare: qꝛ volentes prorogare tẽpus instantie faciunt de instantia compromissuz ꝛ sic ꝓrogant per indirectũ:vt in aut. si tñ in medio. C. de tẽpo. app. sed certe nõ cadit cõpromissum suꝑ instantia de qua non erat litigiuz inter partes sed erat de negotio principali:ideo dicendũ ꝙ debẽt ꝓrogare recta via postqꝫ habent liberam et possunt vt hic:qd tñ sane intellige in instantia cause appella tionis que põt ꝓrogari per indirectũ faciendo cõpromissum de negotio ꝑncipali ꝛ etiã directo vt dicta aut. ꝛ in cle. sicut. de ap. dũmodo fiat ꝑ principales vel per ꝓcuratores habentes li beram suꝑ ea:nõ sic in instãtia cause principalis que nõ põt ꝓ rogari directo vel in directũ etiã a principalibus:vt not. in. l. ꝓperandum. de iudi. qꝛ nõ tantũ vertitur preiudiciũ nõ enim perimitur negotiũ principale:lz pereat instãtia nõ sic in instã tia cause appellatiõis. Ulti. op. ꝙ lz qs habeat arbitriuz non poterit ꝓrogare terminũ:vt in. l. si in lege. in pn. ꝯ. loc. So. ibi habebat arbitriũ circa qualitatẽ operis dũtax... nõ circa tem

5 pus. ¶ †Et hoc no. si statutũ daret arbitriũ ptãti super crimi nibus:an poterit ꝓrogare[c] tẽpus instantie prefixuz a statuto in causis criminalibus:nã si hz arbitriũ in puniẽdo nõ potest si etiã in ꝓcedendo põt:quia lz videaꝛ habere circa qualitatez processus ꝛ modũ ꝓcedendi dũtaxat:attamen sub his verbis cõprehenditur etiã tẽpus:qꝛ illud pertinet ad modũ ꝛ qualita tem potius qꝫ ad substantiã:tex. est ꝛ ibi Bal. no. hoc tangit in aut. que supplicatio. C. de preci. impe. offer.

2 ☞ Casus in quo precise quis compellitur ad factum fauore libertatis.

a ¶ Nec ante. Ad de vide de q̃ idẽ scripsit in. l. itez qꝛ d pactis ꝛ ei⁹ cõsi. cclxxxj.

b ¶ Iter arripe re. do. Alex. di cit ꝙ pau. restri ctio ꝛ limitatio sibi nõ plz:qꝛ di uinatio ꝛ viola tio tex. est rõni bus d quib⁹ hic ꝑ ipm ꝛ quid.

c ¶ Prorogare. vide Bal. in. l. j. §. j. ꝯ. de iur. de lib. Pe. de anc. in rep. c. canonũ statuta de cõsti. ang. ĩ. l. milites. C. de test. mili. et ibi Ful. bal. in. l. j. e. ti. ꝛ ĩ. l. obser uare. §. ꝓficisci. de offi. ꝓconsu. ꝛ leg.

3 Si donaui tibi aliquam rem cum pacto q post mortem tuam perueniat ad ecclia: an potero istud pactu reuocare te viuete.

1 **Flauius.** †Per stipulationem penalem nō nouaī obligatio pcedens ex cā onerosa.h.primo Et vbi est pena & non dies admittiī purgatio more hoc scdo. Et ex pacto apposito in donatione pōt agere tertius in cuius fauore fuit appositum.hoc tertio:& vltimo dicit iste.§.scdm intellectum Bar.maxime in primo dicto & ponitur tertius casus vt patet ex summario.Et in primo casu donans nō curabat de pena lz ipsam petere posset:sed volebat sibi seruari pmissa:& querebatur an posset agere:ad hoc videbatur q nō q si nouata esset obligatio:& actio per cōmissionem pene & deberet agi dumtaxat ad penā.l.obligationum fere.in fin.de actio.& oblig.Contrarium tñ respondetur & sic nō est facta nouatio. Que autem sit ratio & quomodo respondeaī ad illā .l. diuerse sunt opi.Quidā dicunt ex eo.q prima cōuentio concernebat fauorē libertatis Bar.dicit q erat ex cā onerosa.Ang.q etiā si esset ex cā lucratiua non nouareī & i hoc bene dicit & ego semper tenui hoc:sed assignat vnam rōnem falsam: q si nouareī non posset postea mora purgari cui tñ contrarium est verum sed falsissimum est:qm nouatio pdicta non tollit purgationez more lz em tollat obligationez primā non tñ facit quominus id qd erat primo in obligatione remaneat i solutione quo ad purgationē more vt est casus expressus contra eū in.l.j.de pe. leg.Et expressa determinatio Dy.& Bar.in.l.si insulam.§.eo. in.iij.oppo.& miror q Ang.tm errauit &.l.quam ipse alleg.nihil facit in scdo dicto:donans nō curabat sibi seruari pmissa sed agebat ad penā & sic econuerso ad casum precedentem & donatarius volebat seruare & moram purgare vt euitaret penā dicit q pt in tertio casu:donator de neutro curabat nec agebat vt seruareni pmissa sed etiā ad penā.Sed seruus in cuius fauorē pactum manumissionis fuit appositū volebat cōpellere donatariū ad manumittendū querebaī an posset videbaī q nō:q ex pacto facto inter donantē & donatariū non videbatur seruo aliqd ius quesitum cū quo nihil erat gestum & tamē contrarium est q speciale est fauore exercentis libertatem q ex pacto facto inter donantē & donatariuz in fauorē tertij super donata acquiratur illi tertio ius vtile:vt in.l.quoties.C.de dona.que sub modo:quia si ille est liber homo acquiriī vtilis actio vt ibi si est seru acquirit officiū iudicis nobile quoniam actionis ēst incapax:ita dz intelligi hic p.l.fi.§.illo.C.de neces. ser.& per.l.vi.ex cep.§.de iud.¶In tex.si spopondit claudius subaudi & postea claudius fuit in mora manumittēdi:& sic fuit pena cōmissa:vt pz in v.seq.dum dicit pena libereī &c.& hoc faciebat dubium.¶In text.ibi.cur non pōt:dic & sic not.tria.§. q obligatio pria ad manumittendū non est nouata.Item qd agitur ad factū:& sic in obligatione z do.Christo.q tenebat cōtrariū vt dixi in.l.stipulationes.nō diui.¶†Item not.casum in quo precise qs compellitur ad factū fauore libertatis quez adde ad alios quos tetigi in.l.stipulationes.¶In tex.ibi rñderi posset:dic dūmodo super pena nō sit adhuc lis contesta. als secus:vt in.l.si insulam.§.e.¶In tex.ibi:noluit agere dic sed quid si vult agere ad penam seruus aūt vt manumittaī et donatarius nō curat qd istor faciat qs preferetur.Dicit dñs Raph.se credere seruū preferēdū fauore libertatis. Sed in cōtrarium videī si erat donator iste qui agebat ad penam nam ipse pōt penitere & facere q nō manumittaī:& auferet ius qsitum illi seruo:lz nō sic in herede ipsius donatoris:vt est casus in.l.iij.§.de ser.expor.Et hec est verior & p illā.l.dicit Bar.hic †q si donaui tibi rem aliquā cū pacto q post mortē tuā perueniat ad ecclesiam:lz ex hoc pacto acquiratur ecclie vtilis actio: possum tñ istud pactū reuocare te viuente.do.Rapha.miraī de hoc & dicit se valde dubitare qualr poterit auferri ius quesitum.Certe Jo.an.in addi.Spe.de instru.edi.§.nunc vero aliqua.in addi.q incipit p superiora quē ipse nō alleg.tz expresse contrarium[a] recitando disputationē cuiusdā. Et idē tz do. Fran.de alberg.naturalis aduocatus florentinus q fuit discipulus Bar.i.d.l.iij.de ser.expor.Nec ob.illa.l.q loquiī in seruo cui ius perfecte nō acquiriī:ideo de facili pōt reuocari non sic in ecclia vel libero hoie quibus acquiriī ius actionis sed volēdo sustinere Bar.posset dici q illi tertio acquirit ius reuocabiliter:q iste videī quidā contractus innoiatus habita relatione ad donationē ad cām explicandā per donatariuz.§. dono vt facias vel des in quo hz locū penitētia re integra vt in.l.si pecuniā.de cōdi.ob cau.& sic illi tertio nō pōt acqri ius aliter q fuerit acquisitū donatario lz illi fuit acquisitum reuocabiliter.§.nisi donatoris penituerit:& sicut pt penitere de toto ita de parte.Tamē adhuc dubito:q si dono simpl cum pacto q post mortē perueniat ad eccliā non moueor ad donandum pter hoc principalr q perueniat quo casu esset contractus innominatus sed illud venit in cōsequentiā:vnde tutius videī tenere cōtrariū eius qd dicit Bar.lz ex verbis appareret contractus innoiatus:q fieret put puta dono vt sic facias quia tunc illud est causa inductiua ad donandum.

2 ¶Si testator phibeat rem alienari extra familiam & vnus de familia phibit requirat alios de familia & illi negligant emere an poterit postea alienare extra familiā:& an post negligentiam possit mora purgari.& nu.6.

3 An talis res poterit alienari ex causa necessaria.
Si requisitus nō vult tantū pretiū dare sicut volens alienare reperit ab alio extraneo:lz offert dare iustuz pretiū an teneaī vendere volens ei dare pro illo iusto pretio.

4 Quid si statutū dicat q volens vendere teneaī requirere vicinum vel ppinquum & illi prius vendere.

5 Ad constituendum quem in mora sufficit interpellatio etiam extraiudicialis.
Quod reperiatur cōuentio etiam extraiudicialis.

6 Interpellatio seu ptestatio facta tutori afficit pupillum.

7 Si res est prohibita alienari alteri:& tamen alienetur an trāsferatur dominium.

8 Si promisisti non vendere nisi mihi an possim te compellere ad vendendum.

1 **Coheredes.** †Qui teneī alteri vēdere sub pena si ille requisit negligat emere pt sine metu pene vēdere cui vult.h.d.& nō est alibi fm Dyn.†& limitat oēs leges in materia vltimarū voluntatū loquentes de phibitis alienare extra familiā si regrāt alios de familia & illi negligāt emere possint alienare extra familiā qd ita non hñ reperiī alibi.Subdit tñ bar.q si testator expssisset cāz: q si voluisset eē in familia & emere:tunc nō posset alienare ex familiā ēt alijs regsitis & neglig ētib postq em post mortē illi dz ad alios deuenire gratis nō coguni emere si nolūt.d.Rapha.dicit q ēt si istā clausulā nō adiecit: lz solū phibuit ex familiam alienari non censeī hoc fecisse nisi ob cām vt in familia remaneat:& sic induciī tacitū fideicōmissum ex tali phibitiōe & non poterit alijs ēt regsitis alienare ex familiā & sic innuit q inductio quā faciūt.Dy.& Bar.nō sit bona:& q hoc loquaī in conuentione inter viuos ex qua nō resultat tacitū fideicōmissum vel grauamē de restituēdo gratis post mortē & alleg.Bald.in l.volūtas.C.de fideicō.Mihi vr q primū dictū sit verū vt sola phibitio cōtineat cām vt in familia remaneat postq eius contēplatione facta est:vt in.l.filiusfa.§.diui.de leg.j.sed q nō poterit alienare alijs de familia regsitis nec dictū ei nec bar. plz:immo poterit & valebit alienatio quousq vixerit ipso autē mortuo aut relīgt heredē de familia & silr valebit: aut ex neū & tūc reuocabiī p.l.vnuz ex familia.§.si vno cum se.&.§.si talia &.l.peto.§.prediū.de le.ij.q vr cessare phibitio alienatiōis et remanere dūtaxat fideicōmissum post mortē alienātis postq alij regsiti emere neglexerūt:& ita intelligo dictū Dyn.[b] obst. 6 aūt q si nō esset facta expssa phibitio de alienādo ex familiam lz solū vt res remaneat in familia valeret alienatio i vita alienantis & retractareī eo mortuo:q tunc extat zditio fideicō.sicut in qualz re sub zditione relicta vt in.l.seruo leg.§.j.de leg. j.& ibi no.&.l.fi.§.fi.aūt sub conditione.C.cōia de leg.lz phibitio expssa facit vt si fiat alijs non regsitis statim poterit retractari:q cōcurrit duplex phibitio.l.& testatoris.lz in preceden ti.l.tm.vt no.in.l.cū pr.§.libertis.in gl.de leg.ij.& in.l.peto.§. 3 fratre.†Sz si regrit & ipsi negligūt cessat phibitio quasi testator phibuerit alienari sub zditiōe si alij emere nolūt sic ēt contingit si alienatio fieret ex cā necessaria pter debitū phibitinā.vz in eius vita ēt si facta sit alijs non regsitis vt in.d.§.prediū.lz hic cū sit spōte dicta regsitio tm operaī qtuz necessitas alienādi:& tūc intelligis istū arti.& inductionē Dy.lz p scribētes male declareī & tene menti.¶In tex.ibi.c.xxxv.dic sed qd si nō fuit specificata qtitas:& iste volens vēdere reperit a quodam extraneo istā qtitatē:sed coheres requisitus nō vult tñ dare:q dicit q nō tm valet & offert se paratū dare iustū ptiuz an teneaī iste sibi dare p minori q ab alio reperiat.Jo.an.in addi.spe.ti.de emp.& vē.§.inquirēdū.restat in vlti.addi.refert disputationē cuiusdā qui determinauit q nō teneī dare p minori q ab alio reperiat & reprobat gl.q est in.l.ij.ante fi.mag. gl.C.de rescin.vē.q dicit nō debere attēdi q alius offert vltra iustū pretiū.Cōtrariū vr hic determinare Ang.lz alleget Jo. an.p seq.lz dicit cōtrariū pterea si hoc est de facili cōmittetur fraus q submitteī quidā tertius q offeret lōge plus iusto pretio & fraudabiī ille cui vēdi dz.

4 †Et istud no.p statutis dicentibus q volēs vēdere teneaī requirere vicinū vel ppinquū & illi prius vēdere si vult emere:vt est hic venetijs vel florētie vt vicinus vel ppinquus nō teneaī dare vltra iustū pretiū nisi statutū aliter disponat:lz plus inueniat ab alio id qd bene facit l.ad officium

---

a ¶Contrariū.in hoc ābiguo casu vide Bal.in zsi.cxxxviij.j.libro.& zsi.cccccij. nec eundem Pau. consi.clxj.

b ¶Dyn.adde q posui in.d.§.diui.in characteribus de tortis in apostillis i isto arti.Paul.ipse reprehendiī ab Alex.vt hic per ipsum.

contra angel.

l.ad officiũ.in fi.C.cõi diui.cũ ibi no.vbi nõ dʒ attenti animo sior licitator:sed cõiter statuta videnť dicere ꝯsortium ꝙ p eodeʒ pretio ꝙ reperiť ab alio debeat prius vendi vicino:ʒ hoc debebit ꝯsyderari an fiat fraus vel non.d.Raph.dicit ꝙ istud est verũ etiã de iure qñ statutũ ita disponit vt teneať vendere po tius isti ꝙ̃ illi:ʒ si simplr aliqs esset obligatus ad vendendũ[a] tenereť dare ꝓ iusto ptio ⁊ nõ vltra ʒ vltra reperiret ab alio qđ satis plʒ. ¶ In tex.ibi sepi⁹ testato ꝯueni dic.Not. hic tria primo in verbo sepius qꝛ vr̃ innuere ꝙ nõ sufficiat vnica iter pellatio ad constituendũ quẽ in mora:ʒ debeat sepius reitera ri ꝯsortium tenẽt oẽs vt etiã no.per gl.in.l.mora.in princ.de vsu. hic denotať facti accidentia nõ iuris ministeriũ. ¶ †Itẽ not. in verbo testato iuncta gl.q̃ semp alleg.ꝙ ad cõstituendũ quẽ in mora sufficit interpellatio etiã extra iudiciũ.facit.s̄.eod.l.si ex le.cau. ¶ Item no.in vbo cõuenit qđ exponit.i.reqsiuit qđ reperiť cõuentio ẽt extraiudicialis hoc vide ꝑ glo.in.l.si fullo de ꝯdi.sine cau.q̃ alleg.dictum Aug.vos ꝯuenio inq̃ o iudei i.requiro. ¶ †Not.ẽt quarto in text.ꝓcedenti ꝙ interpellatio seu protestatio facta tutori afficit pupillũ fa.l.ʒ ⁊ si stipulatus s̄.e. ¶ In tex.ibi:aut vẽderet:dic istud fuit additũ ex supabũdanti[b] sufficiebat eñ reqrere ꝙ emerẽt si vellent:qꝛ de hoc tm̃ loquebať cõuentio:⁊ illa verba fm ꝯuentionem referũtur ad verbũ emerẽt non ad verbũ venderent. ¶ In fi.text.ibi ob sta tutam doli mali exceptionem:dic ⁊ est exceptio intentionis qꝛ pena ipso iure nõ est cõmissa vt cõtra ꝯuentionẽ nõ videať fecisse.Sʒ quero extra gl.⁊ doct.qd si post requisitionẽ ⁊ negligẽ tiam ante tñ ꝙ̃ vendanť extraneo offert coheres se paratum emere.Respondeo audiť ⁊ põt morã purgare re integra p.l.si cut.§.si voluntatis.qui.mo.pig.vel hyp.sol.sed post alienatio nem rei nõ est integra:⁊ sic nõ põt mora purgari. ¶ †Ultimo ꝑ declaratione glo.oppo.ꝙ etiã reqsitione non facta poterit iste alteri vẽdere:vt.s̄.de pact.l.nemo.circa fi.titu.⁊.l.si creditor.§.fi.de distra.pign.fm vnã lect.que tñ nõ teneť.So.fateor hoc ꝙ põt fieri venditio ⁊ vʒ ⁊ transferť dñium:qꝛ cõuentio et ꝓhibitio ꝯsentium nõ põt taliter afficere dñm qñ poterit in aliũ dñium transferri:ʒ secus si in ꝓhibitione testatoris vel le gis.vt plene no.in.l.ea lege.C.de condi.ob cau.sed incurrit pe nã vt hic:vel teneť ad interesse si pena nõ fuit ꝓmissa:vt not.in d.l.ea lege.Quid aũt si promisisti non vendere nisi mihi an pos sum te cõpellere ad vendendũ:vide ꝑ doct.in.l.eũ qui.§.q iniu riarum.s̄.si qs cau.ꝯ per Cy.in.l.actione.C.de transactio.

Augerius. †Qui ꝓmittit soluere quicqd talẽ debere mihi ꝯstiterit vel cõstabit ad hoc vt teneať dʒ cõstare in vita illius:al's non teneť si post morteʒ cõstat.h.d.iste casus mirabilis quẽ si non haberemus quilʒ diceret ꝯtrarium.Et rõ istius.§.cõsistit in hoc:qꝛ istud verbũ debere qđ est infinitiui modi iunctũ cũ verbo cõstitisset:ʒ sit preteri ti tp̃is iperfecti hʒ significatũ futuri vt.l.debitor.§.verisimile. de ꝯsen.emp.⁊ sic exponiť.i.constabit vel ꝯstiterit in futurum intelligiť fm tp̃s illius verbi.i.ꝙ tpe quo constabit verum sit dicere istũ debere:⁊ sic requiriť ꝙ cõstet in eius vita:nam post mortẽ nõ põt cõstare ipm debere:sed debuisse:⁊ sic non impleť cõditio in forma:ideo nõ teneť iste ex illa ꝓmissione q̃ fuit ꝯcepta in personaʒ patris istius augerij ⁊ non fuit in ea impleta: sed in ꝑsona heredis qꝛ bene cõstat heredẽ eius debere sed ius implendi cõditionẽ non transit de ꝑsona defuncti in heredẽ et hoc voluit hic dicere Bar.in suo summario. ¶ Et no.istũ casum qꝛ quotidie põt de facto contigere: nã Florentie in curia mercantie quotidie capiuntur mercatores:cõparent amici et extrahunt eũ de carceribus ⁊ ꝓmittunt soluere ⁊ stare ꝓ eo de de omni eo qđ apparebit ipm debere facto calculo:nã sit cau tus ille q fecit capi vt faciat hoc declarari ipso capto viuente: qꝛ si post mortẽ illi ꝓmissores nõ tenerenť.Casus est peregrinus[c] in isto.§.quem ꝑpetuo tene mẽti.d.Rapha.dicit se valde dubitare de isto intellectu:qꝛ fm hoc si illud debere intelligiť ſ.tpe quo cõstiterit vel cõstabit ⁊ tpe facte ꝓmissionis sequereť inconueniens ꝙ si post ꝓmissionem ille ꝯhat cũ eodeʒ debita alia ⁊ postea in eius vita ꝯstet seu liquideť ipm habere ducenta cũ tpe ꝓmissionis nõ deberet nisi centũ tenebunť ꝓmissores ad oĩa ducenta qđ vr̃ absurdum.Sed rñde ꝙ intelligitur hoc modo quicquid cõstabit ipm debere tpe quo ꝯstabit.ſ.ex cã de ꝑsenti nõ ex cã de nouo supueniente:⁊ sic cessat inconueniẽs fa cit qđ no.in.l.ꝙ seruus.de condi.ob cau. ⁊ qđ not.Barto.in.l. duo fratres.ʒ.ea.l.determinatio tñ istius.§. videreť valde extranea laicis.i.ignorantibus iura:ꝯtra oẽs rõnes ⁊ ꝙ potius deberet intelligi ꝙ ꝓmiserit quicqd in futurũ cõstabit ipm debere ex nũc ʒ tunc non posset dici debere si mortuus est sed de buisset:⁊ ista esset magis fm mentẽ contrahentium: sed a tex. recedere non possumus:hic non sunt alia.

2 ☞ Ualet appellatio ad iudicem competentem:licʒ eius nomen non exprimatur.

3 Forma appellandi in causa appellationis quando appellatio est iniusta.

4 Mora an possit cõtrahi sine interpellatione vel tolli.

5 Impugnans transactionẽ si succũbat an possit ad eã redire.

Seia. †Si non stat per debitorẽ quominus soluat: sed per creditorẽ non currũt vsure ⁊ dʒ stare ꝑ creditorẽ eoipso ꝙ litigat ipugnando obligationẽ ex qua veniebat[a] fienda solutio.h.d.singularis.§.⁊ Bar.reddit ipm singulareʒ in intellectu quem dat. ¶ †In tex.ibi apud competentẽ iudicem alleg.ꝙ vʒ ista appellatio ad iudicem cõpetentẽ[b] ʒ nomẽ eius non exprimať:⁊ de hoc est glo.in.l.cum ꝓponas.C.de bo. auto.iu.pos.⁊ Bar.ponit in.l.§.si qs ꝓuocationem.de app.ꝙ videť esse verum de iure ciuili:vbi certũ est qs sit iudex cõpetens:qꝛ imediatus superior cũ nõ poterit appellari ad princi pem omisso medio.sed de iure canonico ꝙ põt appellari et sic vterq; est iudex cõpetens videť nõ valere rõne incertitudinis sicut dicimus in appellatione alternatiue facta ad archiepm vel papã:qđ dic vt no.in regula in alternatiuis in mercurialibus. ¶ †In tex.ibi:⁊ iniusta quoq; ⁊c.No.formã ꝓnuntiandi in cã appellatiõis qñ appellatio est iniusta vt sufficiat hoc ꝓnuntiare absq; eo ꝙ cõdẽnet vel absoluat:qꝛ remanet prima sñia condemnatoria vel absoluto.firma:sed qñ appellatio est iniusta ⁊ sic rescindit sñiam tunc si reus fuisset absolutus cũ debuerit condemnari nõ sufficit ꝓnuntiare appellationẽ iustam nisi condẽneť cũ cõdemnatio adhuc facta non sit:ʒ si fuit condẽnatus ⁊ debuit absolui bene sufficit:qꝛ condemnatio rescinditur ⁊ remanet in primo statu:de hoc no.in.l. eos. in ꝓnc. C.de ap.⁊ in spe.e.ti.§.nũc tractemus.ver.sed qd si quis. et de sent.§.vt aũt.adhuc q̃ incipit.ibi de hoc ⁊c. ¶ In tex.ibi.ꝓnuntiata est:subaudi:⁊ nunc iste heres pupille vidẽs se succubuisse in actione prima venit ad trãsactionem ⁊ petit a seia:herede tutoris reliquũ qđ restat soluendũ v̈tute transactionis vna cũ[c] vsuris medij temporis quo durauit litigium:⁊ de istis vsuris est questio an debeanť.Et tex.rñdet ꝙ si seia nõ cessauit offerre non debentur ⁊ sic innuit ꝙ debuerit offerre ẽt durante litigio al's currunt vsure:sed ꝙ ista obtulit ⁊ ita intelligit glo. parua super verbo mora.Sed Bart.not.intelligit ꝙ nõ obtulit nec habuit necesse offerre postq̃ ille ipugnando trãsactioneʒ egit actione prima:qꝛ nõ erat verisimile ꝙ recepisset si oblatio facta fuisset:ideo nõ artabať ad offerendũ:facit ꝓ eo qđ dixi in prin.huius.l.limitãdo Bar.in.l.ꝓtor.§.si qs paratus.de noui ope.nun.facit etiã.l.qui solidũ.in prin.cũ ibi no.ꝑ Bart.de le. ij. †Et subdit Barto.ꝙ ista mora dicit irregularis:qꝛ ꝯhiť sine interpellatione ex ipso litigio:ideo nõ durat nisi quousq; durat litigiũ ⁊ eo finito cessat mora creditoris ꝑ.l.titia.§. vsuras.de le.ij.qꝛ sicut irregulariter contrahiť sine interpellatione creditoris:ita ⁊ irregulariter tolliť sine interpellatione debitoris qđ non esset si fuisset cõtracta regulariter per interpellationem:qꝛ nõ tolleret nisi interueniẽte cõtraria interpellatione finito ergo isto litigio bene habuit necesse ista seia offerre:al's diceret ꝓ residuo tẽpore esse in mora vt currerent vsure[d] sicut currebant ante litigiũ inchoatũ. Et isto casu dʒ intelligi iste finis dum dicit seia nõ cessasset.ſ.post litigiũ finitum:et q̃tum ad tẽpus futurum ꝓ preterito non habuit necesse offerre vt dictũ est ⁊ hoc videmus in fi.in eo q appellat ab interlocutoria:nam si iudex nõ defert nõ hʒ necesse amplius euʒ citare:sed poterit ꝓcedere ad reliqua eo nõ citato qꝛ nõ est verisimile ꝙ si ipsum citaret cõpareret sed finita cã appellationis ⁊ ipso reuertente ad primũ iudicẽ per remissionẽ dʒ citari ad reliquos actus quia contumacia in qua cẽsebať esse per appellationem ipsa finita finitur:vt hic habeť in.c.eũ qui.de dolo ⁊ contu.lib.vj. ¶ †Ultimo not.singulariter ꝙ licet ille impugnauerit transactionem ⁊ succubuerit:attamen potest adeundem redire[e] ⁊ ex ea niti.Sed contra de.c.ex eo ꝙ.de regu. iur.lib.vj.⁊ de.l.post legatũ.de his qui.vt indig.Solu.specialis est vt in impugnante vltimã voluntatẽ vt si succũbat tanq̃ indignus priuetur cõmodo ipsius vt.d.l.post legatum. In alijs hoc nõ reperiť fm Bar.ibidem pro quo videť esse casus[e] hic:licet ipse nõ alleget:sed ad.c.ex eo ꝙ loquitur generaliter non sufficit ista responsio:sed responde per ea que ibi not. per Dyn.qui distinguit in modo impugnationis an redarguať de falso vel de solennitate omissa:nec ob.huic.§.l.cum stipulatus sim.s̄.eod.vbi durante litigio current vsure:qꝛ ibi litigãs non impugnabat obligationem pro qua vsure currebant:sed potius tendebat ad ipsius executionem:hic aũt impugnabat transactionem agendo actione prima.

2 ☞ Sententia iniusta que transiuit in rem iudicatam:an habetur pro iusta.

3 Rogati restituere hereditatẽ possunt eã inter se diuidere.

¶ Ad vendẽdũ sed q̃to tpe debeat expectare post reqsitioneʒ de emendo vide Lu.ro.fin.suis ⁊ ibi vid an q.ꝓmi sit vendere nulli alij nisi mihi possit per me cogi.

¶ Ex superabũdanti.reprehendiť per Alex.

¶ Peregrin⁹. sed qd si qs promittit ꝓ aliquo debitore ꝓ toto eo ꝙ declarabit titius ipm debere an titio mortuo vel nõ arbitrante sit ꝓmissor liberat⁹.vid ro.ꝯsi.ccccij.

¶ Cõpetenteʒ. an valeat talis appellatio vide alex.consil.xlij. Bal.consi.ccxx. iiij.li.⁊ per lud. ro.ꝯsi.ccclx.

¶ Redire.an ex eo ꝙ quis impugnat possit ꝯseiuuare.vid bal. consil.clxxvj.⁊ clxxxj.ij.li.lud. ro.consi.xlj.

4 Quid in duobus emphyteotis quibus fuit res cõcessa cũ hoc ꝙ altero premoriente portio sua perueniat ad superstitem.
5 Illud in quo quis succubuit agẽdo in vno iudicio an possit ĩ dubium refricari in alio per modum exceptionis. ⁊ nu.7.
Promissio penalis de non petendo reduci ad laudũ ad arbitriũ boni viri: an intelligatur si laudum erit equum.
6 Per pactum de non veniendo cõtra diuisionẽ: an censeatur fideicommissum conditionale remissum.
7 Istud in quo quis succubuit excipiendo: an possit agendo replicari alio iudicio.
8 Qui rem sibi legatam emit anteꝗ̃ eam cõsequatur ex causa legati: an per hoc videatur legatum repudiasse.
9 Sententia lata ex falsa causa an valeat.

1 **Duo fratres.** †Iste.§.est valde famosus ⁊ habꝫ materiaꝫ vtilẽ ⁊ Bar. ipm̃ repetit ⁊.h.d. In sñia qua pronuntiatũ est aliquẽ venisse ꝯtra diuisionem vel pactũ etiam si sit iniusta: si tñ in rem iudi. transiuit facit cõmitti penã ꝓmissam ĩ dictũ casum.h.d. iste famosus.§. ⁊ subtilis ⁊ vtilis in sui materia quam Bar. hic vtiliter explicauit. ¶ In tex.ibi hereditateꝫ cõem subaudi paternam in qua erant equaliter instituti ⁊ inuicẽ per fideicõmissum substituti si contingat aliquẽ eoꝝ prius decedere sine liberis vt eius portio deueniat ad aliquẽ superstitẽ. ¶ In tex.ibi diuiserunt. subaudi ⁊ vni puta titio obuenerũt bona que erãt citra rhenũ: alteri q̃ erãt vltra rhenũ: vt ꝯformemus nos cũ gl.ma. circa medium. ¶ In tex.ibi: ⁊ sibi cauerũt: dic in hoc pacto Dy. hic et alij concor. excepto Bar. Jo.an. in addi. Spe. in tit. de testa.§. in primis. vbi tractat de materia huius.§. faciunt vim vt per ipsum videat̃ fideicõmissum conditionale remissum: ⁊ sic sñia de qua ibi fuerit iusta: alij faciũt vim in verbo nihil qꝺ sequit̃ ⁊ de hoc in glo. alij faciunt vim in sola diuisione vt per eam videat̃ remissum: sed oẽs male dicũt ſm Bar. qꝛ ex nullo p̃dictorum põt dici remissum vt ipse ꝓbat per multas rõnes: 2 † et sic sñia fuit iniusta: tñ postꝗ̃ trãsiuit in rem iudi. habet̃ ꝓ iusta et de ipsius iniustitia nõ põt amplius allegari ẽt in alio iudicio in quo agit̃ de pena q̃ est accessoria: qꝛ sñia lata in principali facit p̃iudiciũ in accessorio qꝺ ab illo depẽdet ꝺ quo errore lata fuit in principali ⁊ nihilominus sustinet̃ ꝓpter autoritateꝫ rei iudicate eodeꝫ noĩe ius facit in accessorio: ⁊ hoc voluit iste.§. ꝓ quo facit.l. ex diuerso.§.j.s̃. de rei vend. ibi tñ fuit lata pro actore sup re ⁊ erat iniusta: ⁊ nihilominus facit ius sup fructibus ꝓ eodẽ: hic lata fuit contra actorẽ ꝓ eo: ⁊ facit ius ꝓ ipso reo in pena. ¶ In tex.ibi post mortẽ alteri⁹ puta titij qui decessit sine liberis ⁊ cui ego successi ⁊ sic extat cõditio substõnis fideicõmissarie in pte sua q̃ nũc a me herede eius petit̃ actione ex testõ per alium fratrem q superuixit: ⁊ ego alleg. istud petere non posse: qꝛ fuit remissum ꝑ diuisionẽ vel pactũ de quo.s̃. Ille aũt replicat ꝯ̃rium vel nõ replicat ⁊ iudex ꝓnuntiauit ꝓ me adiecta cã: lꝫ nõ teneret̃ adijcere qꝛ fideicõmissum videbat̃ remissum q̃ sñia sine dubio fuit iniqua cũ ꝑ generalia v̂ba nõ videat̃ remittere qs ius futurũ ⁊ pro quo actio incipit postea cõpetere: vt.s̃. de trãsa. q cũ tutoribus.§.fi. ⁊ ẽt in prin. de quo prin. gl. hic opponit ⁊ multũ laborat in solutione hic ⁊ ibi: sed cõgruentior oppositio fuisset de fine: nã in prin. illius.l. veniebat ex ꝑsona alteri⁹ ⁊ ad illã portionem ꝗ̃ ad eã de qua fuerat transactũ: hic vero venit ex ꝑsona ꝓpria ⁊ ad illã eandem portionem sup qua fuerat facta diuisio ⁊ ẽt pactũ de nõ veniendo cõtra quo casu loquit̃ casus illi⁹.l. ⁊ vult ꝙ si venit ex iure vel actione oriẽtis post trãsactionẽ possit venire nõ obstãte gñali trãsactione ex verbis eius que non extendunt̃ ad futura: ⁊ iste tex. innuit ꝯ̃riũ volẽdo tenere ꝙ sñia fuerit iusta ne de iniusta sñia fuerit facta.l. sꝫ certe ſm cõem opi. fuit ĩiusta: ⁊ sic ꝯcordat cũ illa. ⁊.l. ista fuit facta nõ ꝓpter ipsam iniustã sñiam sed propter dubiũ qꝺ resultabat circa penã: an faciat eam cõmitti sed volebat tenere ꝙ fuerit iusta: tunc ille tex. ꝯ̃riaret̃ huic: ⁊ iõ gl. ponit ꝗ̃plures solu. hic: ⁊ ibi: sed oẽs reprobant̃: ideo necessario opꝫ tenere primã opi. qꝺ fuerit iniusta. 3 ¶ †Not. ẽt ex illo.§. ꝙ rogati restituere hereditatẽ possunt eã inter se diuidere ⁊ hoc qñ erãt rogati inuicẽ. Idẽ si cuidam extraneo sub conditione ⁊ possunt ea pẽdente diuidere. Et idẽ si vnus tm̃ erat rogatus vt possit diuidere cũ suo coherede in fideicõ. venit tota pars q̃ illi obuenit ex diuisione: nã pars quã habuit a coherede succedit loco ptis quã ipse dedit coheredi ⁊ hr̃ in.l. cum pater.§. hereditatem lo.ij. de le.ij. 4 † ⁊ hec inducunt̃ ad.q. de duobus emphyteotis qbus concessa fuit res cũ hoc ꝙ altero p̃moriente portio sua ꝑueniat ad superstitẽ vt potuerint inter se diuidere ẽt dño irreqsito cũ ꝑ hoc nõ fiat sibi aliqꝺ p̃iudicium: lꝫ in ꝯ̃riũ faciat.l. cũ hi.§. si vni.s̃. de trãsa. ⁊ hoc tꝫ Bar. hic. ⁊ vide qꝺ no. idẽ in.l. si demus.§.fi. de lega.j. Unũ tñ dicit qꝺ mihi nõ plꝫ ꝙ si ẽt in diuisione renũtiarent adinuiceꝫ omni iuri qꝺ habẽt vel habere sperant in futurũ alter in portione alterius ꝑ mortẽ illius ⁊ ꝯtingat alterũ postea mori sine liberis nihilominus poterit alter supueniẽs portionẽ illi⁹ petere ex clausula apposita in concessione nõ obstante dicto pacto vel renũtiatione: qꝛ illud nõ ꝓdest dño: sꝫ ecclie a quo hñt cũ non intersit eoꝝ qꝺ illi ꝓsit: nec ẽt ꝓdest heredi defuncti q est extraneus et ꝑ ꝯñs nõ recedit ius ab ipso renũtiãte ꝑ.l. nec vtilẽ. q. ex cau. ma. Ego dico ꝙ ĩmo ex natura rei portio illi⁹ defuncti reuertitur ad eccliam postꝗ̃ a se abdicauit nõ rõne pacti vt ex eo acquirat̃ actio vel exceptio: qꝛ nõ intererat sua alteri acqri: vt in.l. stipulatio ista.§. alteri. ⁊ in ti. ꝑ quas ꝑso. no. ac. Sꝫ rõne abdicationis facte a se: nã ⁊ si tu haberes vsumfructũ in fundo titij ⁊ ipm̃ vsumfr. renũtiares mihi: lꝫ nõ intersit tua acqri dño tñ qꝛ a te abdicas reuertit̃ ad dñm de sui natura ⁊ cõsolidat̃ cũ ꝓprietate vt insti. de vsufru.§. finit̃. ⁊ ꝓbat̃ si bene inspiciat̃ in c.j. de eo q fideꝫ fecit agnato. de feudo p̃rno. vbi si fit renuntiatio oĩno ꝓdest alteri agnato lꝫ absenti. 5 ¶ †No. ẽt hic ꝙ illud in quo qs succubuit agẽdo in vno iudicio nõ põt refricari in alio iudicio ꝑ modũ exceptiõis qꝛ si agit̃ ad penã nõ põt dicere se bñ egisse in alio iudicio qꝛ fideicõ. nõ censebat̃ remissum cũ sup hoc succubuerit in p̃mo iudicio agẽdo: ⁊ nũc illud ideꝫ deducit excipiẽdo. de hoc ꝑ Inn. in.c.fi. de or. cog. ¶ Sed istud inducit̃ ad.q. fecim⁹ cõpromissum ⁊ ꝓmisim⁹ nõ ꝓducere laudũ ad arbitriũ boni viri sub certa pena: ista ꝓmissio intelligitur si laudũ fuerit equũ: si aũt iniquũ eo nõ obstãte p̃t peti reductio ⁊ non incidit tn penã vt.l. si libertus. de oper. lib. ⁊ in.l. qntauallis. de iu. iur. Pone ergo ꝙ laudũ latũ est ꝯ te ⁊ erat iniquũ petisti reduci ad arbitriũ boni viri ⁊ succubuisti. Nunc peto penã qꝛ fecisti ꝯ ꝓmissionẽ in hoc iudicio tu vis alleg. ꝙ laudũ illud erat iniquũ ⁊ sic potuisti petere reductionẽ. Consuluit Dyn. ꝙ nõ debeas audiri postꝗ̃ ĩ illo succubuisti quia laudũ hr̃ ꝓ equo ⁊ nõ põt amplius dici iniquũ. Et dicit Bar. ꝙ hic est casus de ista.q. sꝫ ĩ.l. iul. de cõdi. inde. distinguit ꝑ illũ tex. cũ gl. ꝙ aut succubuisti: qꝛ fuit ꝓnuntiatũ illud laudũ esse equũ ⁊ tũc ꝓcedit dicta determinatio ⁊ ita fuit hic dum dicit quasi de hoc ⁊c. aut succubuisti qꝛ nõ ꝓbãsti infra terminũ de iniquitate ⁊ ego fui absolut⁹: qꝛ nõ ꝓbat̃ ⁊ tunc illa lꝫ absolutoria faciat ius agẽdi in via vt amodo nõ posset agendo amplius dicere iniquũ: nõ tñ facit ius in via excipiendi si ago ad penã quomin⁹ possis dicere: ⁊ ꝓbato de iniquitate nec ꝯdẽneris ad penã. Sed do. Ang. dicit ꝙ cũ iste casus contigisset de facto in vita Bar. ⁊ magnũ resultaret incõueniens ipse Bart. cõsuluit ꝯ̃rium ꝙ ẽt in primo casu qñ ꝓnuntiatũ est laudũ eẽ equũ excusat̃ a pena si põt ꝓbare ꝙ erat iniquũ tali rõne: naꝫ si re vera erat equũ. ⁊ sic fecit ꝯ ꝓmissionẽ: si tñ fuit motus ex aliqua iusta cã penã euitat vt no. Jo.an. in addi. Spec. tit. de arbi.§.fi. ⁊ fuit opi. legistaꝝ vt ipse ibi refert: ꝗ̃to ergo fortius si erat iniquũ: qꝛ iustissimã habuit cãm allegãdi ipm̃ iniquuꝫ: ⁊ hoc idẽ tꝫ Ange. h: sꝫ nõ ꝓpẽdit ꝙ alia est penit⁹ rõ: nã si laudũ erat equum ⁊ habuisti iustã cãm dicẽdi iniquũ: lꝫ succubueris qꝛ est equũ sup illa tñ cã q̃ mouit te nihil est ꝓnuntiatũ nec impositũ sibi silentiũ ꝙ nõ esset bona: sꝫ si laudũ est iniquũ et ꝓpter hãc iniquitatẽ moueris ad dicendũ ipm̃ iniquũ: lꝫ habeat iustissimã cãm si tñ ꝓnuntiat̃ ꝯ te ꝙ est equũ iã ꝓnuntiat̃ sup illa cã ex qua motus fuisti ⁊ est illa cã reprobata: ⁊ sic non habet̃ ꝓ iusta ⁊ sup ea impositũ est tibi silentiũ qꝺ tãtũ vꝫ ꝗ̃tũ si re vera esset equũ postꝗ̃ nõ põt. ꝯ̃rium alleg.l. qui habebat. in fi. de manumis. test. cũ ibi no. Non ergo poteris in iudicem quo petit̃ pena allegare ꝙ iniustã cãm habuisti petendi reductionem: quia laudum erat iniquum: ⁊ ideo tene distinctioneꝫ a Bar.ᵃ in.d.l. iul. ⁊ etiã in.l. ex diuerso.§.j. de rei vendi. ¶ Sup glo. mag. diuide eã in quatuor partes: nã primo colligit duo notabilia vsqꝫ ibi: sed in primo. scꝺo ꝓsequit̃ primum no. vsqꝫ quasi ad fi. ibi ad scꝺm qꝺ dicit̃ ⁊c. Tertio ꝓsequit̃ ſm not. vsqꝫ ibi: item ex eo. quarto colligit tertiũ nota. ⁊ in scꝺa parte format tria contraria in effectu cõtra illud qꝺ innuit iste text. ꝙ per istã diuisionẽ fuit remissum fideicõmissum cõditionale primum de.l. qui cũ tutoribus. in prin.s̃. de trãsa. sed meli⁹ dixisset in fi. ¶ Et sup primo multũ laborat gl. hic. ⁊ ibi colligũtur octo solutiones quas Bar. hic ꝑ ordinẽ recitat aliud contrarium de.l. tres fratres. de pac. ⁊ nõ soluit: ⁊ tamen ponit̃ diuersus casus qꝛ loquit̃ de iure de presenti qꝺ non videt̃ remissum ab ignorãte: certe nec hic videt̃ remissum nec ab ignorante nec a sciente ꝑ simplicẽ diuisionẽ vel per pactũ de nõ veniẽdo cõtra: qꝛ hoc nõ importãt de necessitate tenendo verũ intellectum ꝙ hoc fuit male iudicatũ sed quando est de presenti ⁊ sic ꝓprietas verboꝝ importat tunc distinguit̃ inter scientem ⁊ ignorantem: vt ibi. Tertium contrariũ est de.l. paulo callimacho.§.j. de lega.iij. vbi verba testatoris ꝙ omni relicto qꝺ fecerat tale vult eum esse contentuꝫ tali re non referuntur ad conditionalia

a ¶ Distinctionẽ Bar. adde ꝙ cũ illo trãsit hic.d. Alex. de qua.q. vide eũdẽ paul. ꝯsi.ccxxx. ⁊ an ꝓ laudo presumatur vide eundeꝫ paul. ꝯsil.lxxiij. Bal. ꝯsi. lxxiij. ⁊ ꝯsi.v.li. ⁊ ꝯsi.cxcvij. ⁊ ꝯsi.ccxliiij. iiij. lib.

conditionalia relicta:sed ad pura dūtaxat ita nec hic. Solut. eodē modo q2 nec hic referunt̄ ad fideicō.cōditionale verba di uisionis vel pacti de nō veniēdo contra:sed si vlterius fuisset dictum rōne alicui⁹ iuris qd̄ habeā in illa pte si haberet aliqd̄ ius de pñti:ad illud tñ̄ referrent̄ ista verba ꝛ non ad ius fi deicōmissi conditionalis ꝑ istum tex.nō sed si non h3 aliquod ius de pñti tūc ne ista verba nil operent̄ tñ̄ importāt remis sionē fideicōmissi cōditionalis qm̄ aliud est ꝓmittere de nō ve niendo cōtra diuisionē dūtaxat:aliud est adijcere etiā actione alicuius iuris qd̄ habeā q2 ista verba plus importāt:q2 d3 di stingui vt dixi ꝑ illū.§. ¶Cōclude ergo ꝙ per solā diuisionē nō censet̄ remissum conditionale q2 vnus actus non importat aliū qui de necessitate nō sequit̄ ex illo:sed illa possunt simul stare ꝙ bona diuidant̄ inter vos ꝛ quilz habeat partem suam quousqꝫ cōstat conditio fideicō.ꝛ ea existente portio vnius re uertatur ad alterū nec sequit̄ necessario ꝙ ꝑpetuo debeat re manere penes vnūquemqꝫ ꝛ istud nō habeat aliqd̄ dubiū ſm Jo.an.in ti.de test.§.in primis sed si fideicōmissum esset purū vt si tibi fuit prelegatus vnus fundus pure ꝛ alter mihi:ꝛ nos scientes diuidimus inter nos istos fundos:dico ꝙ alter alteri videtur remittere ius prelegati qd̄ se nō cōpatit̄ cum diuisio ne nam prelegatum fuit ꝙ quilz habeat suū fundum integrū ꝛ diuisio facit ꝯriū ꝛ per hoc bene facit.l.titius.qui.mo.pign⁹. vel hypo.sol.alleg.in glo.vbi duo habentes eandē rē obliga tam ꝛ eam cōiter emētes a dño censet̄ alter alterius hypothe ce remittere. ¶†Solu.cōclude ꝙ nec per pactū de nō venien do contra diuisionē censet̄ tale fideicōmissum conditionale re missum[a] ſm Bart.q2 tale pactū intelligit̄ ſm naturā diuisio nis super qua fit vt.l.si legati serui noīe.de lega.j.Si ergo per diuisionem non censetur fideicō.remissum:ergo nec pactū qd̄ tendit dumtaxat ad obseruantiā diuisionis ꝛ non extendit vi res suas vltra ꝙ̄ extendat̄ ipsa diuisio nā si petēdo fideicō.nō facit cōtra diuisionē ergo nec ꝯ pactū de nō veniēdo ꝯtra euz: ꝛ iste sunt ita fortes rōnes ꝙ ad eas nō pōt rn̄deri:lz Dyn. te nuit ꝯriū:ꝛ etiā Jo.an.in prealleg.loco si partes sciebant fi deicō.ꝛ ēt Ang.hoc vr̄ tenere. Sed Bar. dicit hāc opi. falsissi mam ꝛ tz in vtroqꝫ casu nō esse fiendā d̄ſiam inter scientem et ignorantē:q2 verba de sui natura hoc nō importāt:tūc aūt vi deret̄ remissum qñ vlterius adderet̄ in pacto ꝙ nō veniet ꝯtra diuisionē ēt rōne fideicō.relicti in testō paterno dummodo ad deret̄ visis ꝛ cognitis hīs testi sine quo nec pactum nec trans actio v3 sup cōtentis:in testō:vt.l.de his.ꝟ.de transa.sufficeret ēt apparere ꝙ vidissent ꝛ notitiā plenā habuissent: lz nō nūc: nec ad hoc ꝑm ꝙ no.sentit hic Bart.ēt si nō diceret̄ expresse si aūt nō diceret̄ remitti i testō paterno:ſz simpliciter rōne fidei com.vel diceret̄ ꝙ renuntiauit oī iuri qd̄ h3 vel habere sperat alter in portione alteri⁹ qd iuris sit vide hic ꝑ bar. ¶Et predi cta i substitutiōe fideicōmissaria:ſz in pupillari directa vel in successiōe ab intest.directo deferēda si duo fratres diuiderent ꝛ ꝓmitterēt de nō veniēdo ꝯ etiā rōne alicuius substōnis facte in testō paterno vel alicuius sperate successionis . Ista verba nihil operarent̄ ēt si a scientib⁹ fuissent ꝓlata ꝛ eis non obstā tibus posset alter alteri succedere directo:q2 eēt pactum de fu tura successione omittenda qd̄ nō v3:vt in.l. q supersti. de ac qui.here.ꝛ in.l.pactū.C.de colla.nisi interueniente hodie iura mento.vt in.c.ij.de pac.li.vj.q2 nō d3 esse qs sollicitus de here ditate viuentis directo deferendo:vt in.l.ij.§.adeo sen.§.inter dum.de vul.ꝛ pupil.nec de illa subest aliqua spes ꝓbabilis in iure illo viuente:vt in.l.ꝑ emācipationē.de lib.leg.nō sic de fi deicō.ꝯditionali:qd̄ p3 q2 ꝓ eo pt peti cautio:vt in.l.cū archi medorā.C.vt in pos.leg.ergo subest spes ꝓbabilis:q2 nō est de hereditate viuentis:ſz mortui deferēda tñ̄ post mortez alteri⁹ viuentis:vt not.in.l.j.C.de pac.ideo pt remitti ꝑ pactū. Et ex hoc determinat̄ qd̄ in qua includit Bart. ꝙ ꝙ̄tūcunqꝫ verba essent lata inter diuidētes si postea alter solū nō impletvolun tatem defuncti:ꝛ sic venit priuandus sua portione deferenda coheredi.ꝑ aut̄.hoc ampli⁹.C.de fideicō. Poterit eā coheres petere nō obstante quocūqꝫ pacto apposito in diuisione quia illud ius oriē post diuisionē ꝛ ex cā habēte originē silr̄ post eaz ꝛ verba diuisionis nō pñt extēdi ad tale ius vel ad cām:sed ad illā q̄ suberat tpe diuisionis ꝛ in effectu ex predictis tene ꝙ hic fuit male iudicatū. ¶Restat declarare duos art.de q̄bus con fuse simul tractat hic Bar. ¶†Primus est an sit verum indi stincte ꝙ illud quo qs semel succubuit agendo in vno iudicio in quo agebat̄ ad vnum nō poterit replicare in alio iudicio ex cipiendo[b] in quo agit̄ ad aliud:ꝛ in hoc dic ꝙ sic scōm iudiciū est accessoriū ad primū:seu sup accessorio vt sup pena vel fru ctibus:ꝛ tunc distinguit̄ qualr̄ succubuit an ex eo:q2 nō foue bat iustitiā:ꝛ tunc in alio nō pt replicare vt hic: hoc voluit gl. mag.circa fi.ibi dū dicit ꝛ sic qd̄ fit in principali ꝑiudicat in ac

cessorio:aut succubuit q2 non ꝓbat:ꝛ tunc secus ꝑ eaq̄ habent̄ in tex.ꝛ gl.in.l.iul.de ꝯdi.inde.aut scōm iudicium est eque pñ cipale ꝛ tunc aut in primo iud.fuit deductū principalr̄ ꝛ i scōo inducit̄ incidēter:ꝛ tūc idē pone exeplū si egi ꝯ te rei vendica. ad fundū nā deduco dñium principalr̄ succubui vel q2 nō ꝓba ui vel q2 ꝓbasti fundū esse tuū ꝛ in hoc ille casus differt a pce dentivolo postea agere cōfessoria ad seruitutē debitā eidē fun do ꝑ aliū fundū tuū hic deduco idē dñium incidenter:nā prin cipaliter deduco seruitutē tñ̄ oportet ꝙ asserā me dñm illius fundi ꝓ cuius seruitute ago vt.l. sicuti.§.si querat̄.ꝛ ibi not.si ser.ven.ꝛ.l.vti frui.§.j.si vsufru.pet.certe obstabit mihi exce ptio rei iudi.in primo iudicio vt ꝓbat̄ in.l.fundi.ꝛ.l.fundū.ꝟ. de except.vbi nō admittit̄ cumulatio istoꝝ iudicioꝝ eodē tpe q2 sunt talia ꝙ absolutoria lata in primo parit exceptionem rei iu.in scōo qd̄ est vnū de impedietib⁹ cumulationē vt plene no.ꝑ Dy.in.c.null⁹ plurib⁹.de reg.iur.li.vj.ꝛ ꝑ Bar.in.l.edita C.de edē.aut ecōuerso in primo iudicio deduxi incidēter agē do cōfessoria ꝓ seruitute ꝛ asserēdo me dñm illi⁹ fundi ꝛ succu bui q2 non ꝓbaui dñium vel q2 tu ꝓbasti te dñm volo postea agere rei vē.ad eūdē fundū:certe possum ꝛ nō obstabit exce.rei iu.in iudicio in quo deduxerā incidenter:ideo hoc casu admit titur cumulatio ꝛ hic est casus in.l.ſz si ante.eo.ti.de excep. Et hoc est qd̄ voluit Jnn.in.c.fi.de ordi.cog.dicēs ꝙ.q.principa lis ꝑ modū agendi se h3 in plus ad.q.accessoriā ꝑ modū exci piendi:ideo q̄ succubuit in prima repellit̄ in scōa: q2 prima est tanq̄ fundamentū ad scōam. ¶Scōs arti.est ecōuerso: q2 ali quis primo loco succubuit excipiēdo ꝛ postea idē illud in alio iudicio vult replicare agēdo:ꝛ tunc ꝓprie loquit̄ distin.Bart. quā ponit hic.ꝛ in.l.j.C.de ord.iud. Jnno.in.d.c.fi.vr̄ velle in distincte ꝙ nō poterit facere:q2 qui succubuit in minori nō ꝓ hibetur a maiori:secus ecōuerso. Tu dic plenius:nā aut illud erat tale qd qd̄ de sui natura nō poterat deduci ꝑ viā agendi vt exceptio pacti de nō petēdo ꝛ siles:ꝛ tunc constat ꝙ nō po terat deduci.Et ita loquit̄ qd̄ no.Cyn.in.l.perēptorias.C.que sen.rescin.nō pos.aut poterat de sui natura deduci ēt agendo si nō succubuisset excipiendo:ꝛ tūc si succubuit aut illud iudi cium in quo succubuit fuerat summariū ꝛ nō ꝓhibet̄ deduce re in alio plenario:vt in.l.vt a diuo pio.§.si sup rebus. de re. iur.ꝛ.l.si qs a liberis.§.si vel parēs.de lib.agn.ꝛ de his q̄ sunt sui vel ali.iur.l.pe.ꝛ ꝑ Jnn.i.d.c.fi.añ fi.aut illud iudiciū in q̄ succubuit fuerat plenariū ꝛ tunc vult deducere in alio plena rio:ꝛ tunc aut victoria quam aduersarius meus habuit cōtra me in illo iudicio cōcernit fauorē stat⁹ ꝛ tunc nō potero i alio iudi.deducere agēdo.vt in.l.ij.C.de ord.cog.ꝛ no.in.l.j.de or di.iud.per gl.aut nō cōcernebat fauorē stat⁹:ꝛ tunc aut volo deducere in alio iud.ad fi.diuersum ꝛ possum:vt.l. vendican tem.cū.ll.seq.ꝟ.de euict.aut ad finē eundē:ꝛ tunc aut succubui q2 exceptio mea fuit reprobata taq̄ nō vera:ꝛ nō possum post ea illud deducere in alio iudi.per viā agendi: ꝛ si non fuit ex presse reprobata:sed nō admissa vel repulsa:ꝛ tunc possum vt in.l.finaūt.§.fi.de neg.gest.ꝛ in.l.quid in diē.§.si rationem.de cōpen. ¶Ulti.glo.mag.q̄ est hic tangit aliqua ꝛ nō perfecte ꝛ aliqua in quibus reprobat̄:ꝛ primo in quarta solu. ad contra rium.de.l.qui cum tutoribus.in versi.sed hec solutio. tenet in effec.ꝙ frater superueniens potuerit bene agere cōtra heredē fratris premortui ꝓ dimidia illius dimidie q̄ obuenit ex diui sione fratri premortuo quā ipse frater ꝑmortuus habebat iu re suo:q2 in illa nō tenebat̄ sibi de euic. si tertius euicisset cum nō haberet ab eo cām ꝛ in hoc fuit male iudicatu3. ꝛ ꝙ̄tum ad hoc bene dicit ꝛ ꝓ altera dimidia illius dimidie quam frater premortuus habuit ab eo non potuerit agere:ꝛ ꝑ illa tenebat̄ sibi de euic.ꝛ in hoc fuit bene iudicatū. Et ꝙ ēt potuerit agere ad estimationē dimidie alterius dimidie quam ipse frater vi uens habuit a ꝑmortuo eo q2 existēte cōditione fideicō.vr̄ illā sibijpsi euincere cū ammodo nō habeat ex diuisione ſz ex fidei com.ꝛ ꝙ̄tum ad hoc in totū male dicit nā ēt ad illā dimidiam dimidie quā frater ꝑmortuus ab ipso habuit agere potuit et nō ad estimationē dimidie alterius dimidie quā ipse habuit a fratre premortuo.per.l.cum pater.§.hereditatem.de leg.ij.q2 ius fideicō.est ꝑsonale cū pariat actionē ex testō ꝛ iura ꝑsona lia remanēt in parte obueniētis ex diuisione vt.l.iul.§.celsus de act.emp. Itē inq̄tum vult ꝙ teneat̄ de euict.falsum est qm̄ tunc quis tenet̄ qñ res euincit̄ sine facto illius a quo euincitur vel sui actoris als̄ nō tenet̄:vt.ꝟ.de euict.l.si seruū. sed in casu isto euincit̄ ab herede istius ꝑmortui ex facto testatoris q̄ por tionem premortui reliquit per fideicō.huic fratri viuo ꝛ etiaz ex facto ipsius fratris ꝑmortui qui adeundo hereditatem illi⁹ qui contraxit cum isto fratre superueniente ꝛ se videtur obli gasse ad omne illō in quo fuerat grauatus a testatore de quo rum authoꝝ facto iste heres ꝑmortui tenet̄: q2 reputat̄ factū

[a] ¶Remissum in hoc quotidiano arti. vide lu. ro. ꝯsi.ccccij. Fran. cur.ꝯsi.lxxij. et ꝯsi.lxxv. Signo. de med.ꝯsi.cxvij ꝛ ibi ēt de.q.ibi ꝟ.vlt.gl.tacta ꝑ hūc doc.ꝑ ipsas gl.alia quere in locis vulgarib⁹ ꝛ maxime i apo stillis ad Bar.h ꝛ ad Alex.ꝛ i.§. diui.

[b] ¶Excipiēdo vi de do.Sig.cōsi. ccv.Alex.ꝯsi.xv v.vol. Bal.ꝯsil. cclxxiij. Lu. ro. ꝯsi.ccxxxj.

suum: vt not. in. l. si seruus. in prin. de cõdi. fur. Et sicut si ex facto illorum fuisset res euicta a quodam tertio iste frater superuiuens nõ teneret ita ꝛ si euinciť ab isto fratre superuiuente non põt ipse repelli ꝑ illã exceptionẽ quã de euictione tenet actio. Preterea dñs Azo videť velle qḋ mero iure nõ potuerit agere sed repellať exceptione illa: ꝛ hoc est cõtra istũ tex. qui dicit istum fratrẽ succubuisse nõ ꝑpter illã exceptionẽ ꝫ qꝛ fideicõ.

8 fuerat remissum ꝛ sic potius exceptione pacti. ¶ †Item eadẽ glo. ꝙ melius in ver. item ptꝫ inducit ad. q. de illo qui rem sibi legatam emit anteꝗ̃ eam consequeretur ex causa lega. an per hoc videať legatũ repudiasse ꝛ nõ soluit sed nõ video vnde sumat istud arg. nec docto. declarant in hoc tñ puncto q est not. Dy. ponit longã dist. Ex qua recollige tres casus in quibꝰ nõ videtur repudiasse sed adhuc agere potest vel ex legato vel ex empto ad recuperationẽ pretij: primus est quãdo eam emisset non ab eo a quo fuit legata: sed a vero dño: qꝛ fuit legata res aliena. Et tunc etiam si sciebat sibi legatam nõ preiudicat sibi quominus agere poterit ꝯtra heredẽ vt consequať quatenus sibi abest propter emptionem. vt. l. plane. la prima. §. si rem. de lega. j. Secũdus est qñ emisset ab herede: qꝛ erat hereditaria et legata fuerat sub conditione ꝛ ea pendente emit. nã et tũc etiã si sciebat sibi legatã non preiudicat sibi: sed adueniente conditione qua sibijpsi videtur euincere cũ mutet sibi causam dñij ꝛ habeat nunc ex legato. vbi primo habebat nunc ex emptione: ꝛ tunc agere potest ex empto ad recuperationẽ pretij. sol. vt in l. fundo. ad. l. fal. Tertius casus est qñ legatum erat purum et ipse emit ab herede ignoranter. vt in. l. hmõi. §. qui seruum. de leg. j. Si vero sciebat sibi legatã tunc tenet Dy. vt videť legatum repudiasse per. l. si titius in rõne sui. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Bart. in hoc tertio casu dubitat[a] et videť tenere contra Dy. ꝙ nõ preiudicat ꝛ ꝙ poterit recuperare pretiũ per. l. fi. §. pe. C. cõia de le. vbi si aliqs emit rem quã scit alteri legatã non preiudicat tibi quominus poterit recuperare pretium: ergo idem si scit sibi legatã dicit tamen esse cogitandum super hoc.

a ¶ Dubitat. vide hic late per Alex. multa pulchra dicentem.

9 ¶ †Postremo videť hic tex. in fi. ꝙ valeat sententia lata ex falsa causa: qꝛ hic expssit cãm falsam qḋ videbať fideicõ. remissũꝫ ꝑ diuisionẽ ꝯtra de. l. q testamẽto. de excu. tut. Sol. qñ est falsa iure reddit sentẽtiã nullã: vt si ꝓnuntiaret pupillũ potuisse testari vel ꝓnuntiasset hic fideicõmissum fuisse remissum per solam diuisionẽ ꝫ nõ sic fecit ꝛ ista causa posset esse vera aliter ꝗ̃ per diuisionẽ si interuenisset pactũ expressum: ꝛ sic potius dicitur falsa in facto ꝗ̃ in iure: quo casu nõ reddit sentẽtiã nullã sed facit vt posset rescindi in cã appellationis. vt not. in. l. si is ad quẽ. de acqui. here. ꝛ ꝑ Inno. in. c. qm̃ cõtra falsam. de pba. qui dicit valere sentẽtiã: ꝫ iudex dicat fore ꝓbatum per testes cum nulli testes fuerint inducti vel nihil probent. ¶ Vel dic fm̃ Bar. ꝛ no. ꝙ tunc causa falsa in iure ꝛ expressa in sententia reddit eam nullã qñ est ius apertũ[b] de quo nulla est dubitatio ita loqtur tex. in. l. j. §. itẽ cũ cõtra sacras. que sen. sine ap. res. et l. si expressum. de app. secus qñ essent diuerse opi. doct. ꝛ iudex eligeret illam que cõiter nõ teneť qꝛ sibi plus placet. nam non sententia ꝑpterea est nulla ꝙ sit lata contra cõem opi. ꝛ approbatam: per ea que no. in. l. cum prola. de sen. Et ita fuit hic. nã licet cõiter teneatur ꝙ nec per diuisionem simplicẽ nec per pactum de non veniendo contra eam videať fideicommissum remissum: fuerunt tamen opi. etiam inter glo. vt ptꝫ hic in glos. Et iste iudex eligit deteriorem ꝛ que hodie cõmuniter reprobatur. ꝛ ita tenendum est qḋ olim saltem inter iurisconsultos. Cetera vide hic per Bar. qui vtiliter procedit ꝛ ordinate valde: hic non sunt alia.

b ¶ Apertũ. ĩ hoc arti. vide practicũ doct. do. Frã. cur. ꝯs. xx. Alex. cõsi. lv. ij. lib. do. Car. cõsi. xxx. signo ꝯsi. ccv. do. Bal. cõsi. cxxij. j. lib.

2 ☞ Promissum ob turpem cãm si soluať an possit repeti.

1 **Si plagij.** †Non valet promissio pro maleficio[c] futuro vel iam facto. hoc dicit. ¶ In tex. ibi vel facti causa: dic. iste tex. est singularis et ꝑpter hoc semper allegatur. ista. l. ꝙ dispositio remuneratiua maleficij: iam cõmissi non valet sicut si fieret pro maleficio cõmittendo et hoc siue sit contrahentiũ vt hic siue testatoris vel statuti qꝛ statuta debent esse honesta. ¶ †In tex. ibi: ab initio. i. ipso iure nõ valet: qꝛ vertiť turpitudo ex vtraqꝫ parte sed si ex parte recipientis tantũ ꝓmissionẽ valet mero iure: ꝫ ob. exceptio. vt in. l. pe. de condi. ob tur. cau. ꝛ in exẽplo qḋ ponit hic glo. in ver. alij dicunt. Mirandũ tñ est hoc: qꝛ tũc multomagis videreť dici nulla in odiũ recipientis ꝓmissionẽ cũ eius tantũ turpitudo verseť. Et ꝫ promissor habeat exceptionem: si tñ ea omissa soluit purgať turpitudo et non repetit. vt d. l. pe. sed si nõ ꝓmissio nõ precesserit ꝛ daret ob cãm turpẽ ex parte recipientis tantũ repeterer. vt. l. fi. e. tit. ¶ In gl. in prin. ibi si feceris plagiũ: vel dic vt facias plagiũ: nam vtroqꝫ casu diciť promissio facta ob tur. cau. ꝛ idem si ꝓmitterẽ centũ ꝛ in eodem instãti ꝓmitteres plagiũ facere: qꝛ mea promissio presumitur facta contẽplatione tui: vt colligiť in. l. quero. §. inter locatorem. ṡ. loc. Interdũ vero diciť turpis qñ fit de re turpi vt si promitto tibi facere plagiũ vel furtũ ꝛ tunc adhuc est nulla ipso iure. vt. ṡ. e. ti. l. generaliter. Interdũ nõ est turpis: nec ob turpẽ causam facta: ꝫ turpi modo vt per metũ vel dolũ. et tunc regulariter valet sed rescindiť ꝑ actionẽ de dolo vel metus causa. vt in ti. qḋ me. cau. ꝛ de dolo. ¶ In glos. ibi hec scḋa est magis dubitabilis: nã sicut põt remitti dolus pteritus: ꝫ nõ futurus. vt. l. si vnus. §. si cũ nulla. ṡ. de pac. Ita videbatur valere ꝓmissionẽ pro maleficio preterito ꝫ nõ pro futuro. Et hoc tenuit Pet. vt no. C. de cõdi. ob tur. cau. super rubri. Sed hoc est cõtra illũ tex. nam cũ quid ꝓ remuneratione delicti iã cõmissi tribuit materiã iterũ delinquẽdi. nã si impunitas maleficij hoc facit fortius remuneratio. Et hec est causa huius. l. q̃ in hoc est no. ꝛ forte alibi nõ reperiť. ¶ In ea. glo. ibi ꝓmitto tibi si titius fecerit plagiũ valet: dic doc. dicunt hoc esse verũ si titius erat amicus meus: nam tũc video me obligare ad penam si ipse delinquat ꝛ verisimile est ꝙ abstinebit a delicto ne incidã in penam. Et idẽ si erat mihi coniunctus. vt in. l. heres meus. §. si. de cõdi. ꝛ demon. sed si erat amicus vel coniunctus tuus: tunc secus qꝛ induceret ad delinquendum vt tu lucreris ergo ꝛc. l. cõuenire. de pac. dota. ṡ. sed qd si erat penitus extraneus tam mihi ꝗ̃ tibi: tunc videť valere sicut sub alia qualibet conditione facta ꝛ ita potest intelligi glo.

c ¶ Maleficio. ꝫ an valeat depositũ factũ ꝓ turpi causa ꝑ Ang. vide Bald. cõsi. lxxxviij. iij. lib. ꝛ vid ad materiã cõsi. v. iiij. lib.

1 **Insulam.** †Stipulatio facti continẽs certũ tẽpus non cõmittitur ad interesse nisi trãsacto toto tẽpore etiã si ceperit esse certum intra id qḋ restat fieri non posse. h. d. not. ¶ Not. tex. ibi neqꝫ em ad quem facit. ṡ. de dam. infe. l. dãni. §. si is qui. Et qḋ inspiciať initium tẽporis in stipulationibus habeť. j. eo. continuus. §. cũ quis. in fi. glo. hic format tria contraria ꝛ nullũ soluit: quia tendunt ad diuersa. ¶ Opp. primo ꝙ statim cõmittať cũ effectu vt possit peti quo ceperit esse certum. vt. ṡ. eodẽ. l. hoc iure. Solu. ibi conditio continens factũ non pendebat ex potestate promittentis: ideo tempus appositũ in conditione non censetur repetitum in ꝓmissione hic pendebat ex potestate eius vt insulam fabricari et sic censetur repetitum in tacita stipulatione ad interesse sicut in expressa stipulatione penali. vt in. l. in illa stipulatione. si kalendis. ṡ. eo. ¶ Item opp. ꝙ saltẽ cõmittatur ad interesse particulare eoipso qḋ cepit esse in mora inchoandi. vt. ṡ. eo. stipu. nõ diui. §. fi. Solu. ibi. quando stipulatio facti non habebat certum ꝛ determinatũ tẽpus expressum a cõtrahentibus licet subintelligerent de iure quãtũ est necessarium hic qñ expressum fuit a partibus quo casu ille tex. non habet locum: quia etiam ad particulare nõ cõmittitur: sed ad totale tantũ demũ lapso tanto tẽpore per hanc. l. nõ vt ibi dixi. ꝛ hoc tenet Dy. in. l. continuus. in. §. item qui insulam. j. eo. ¶ Tertio opp. ꝙ cõmittatur etiam ad totale saltem mero iure statim cum incipit esse certũ ꝛc. vt. ṡ. eo. cum stipulatus sim mihi a proculo. Solu. ibi qñ fuit cõmissa certa pena seu certa quãtitas loco pene quo casu cõmittitur ad interesse qḋ est pena legalis: ideo requiriť lapsus totius tẽporis. vt in. l. cõmissa. in prin. de elec. lib. vj. ꝙ fuit extractum ab ista. l. in rõne sui. et de illo no. in. d. l. cum stipulatus.

2 ☞ Clausula codicillaris si nõ valet iure testamẽti valeat ꝛc. si potuit operari in presenti: an si testamentum postea rumpatur nihil operetur an trahatur in futurum.

3 Si testator mandauit solui debita sua de pecunijs quas habebat in tali monte: ꝛ illud quod restaret solutis pecunijs reliquit alicui hospitali ꝛ tẽpore testamenti restabãt mille ꝛ postea tantũ superuixit ꝙ solutis debitis restabant tria milia: an totum debebitur illi hospitali.

4 Legatum factum illi filie que vidua fuerit: an comprehendat illam que erat vidua tempore testamenti.

1 **Cum stipulamur.** †Verbum ꝑsentis tẽporis ad futurum non extendiť. h. d. scḋm vnã lec. prout habeť in tex. oportet ꝛ tunc intellige etiã si in presenti nisi posset operari vt differat a sequenti lectura: quia proprietas verbi hoc nõ patitur vt ad futurum quoquomodo trahitur. vt. ṡ. eo. si stipulatus fuero. §. cum stipulamur. cũ simi. Alij habent oportere ꝛ tũc dic ꝙ stipulatio cõcepta ꝑ verbũ preteriti tẽporis subiũctiui modi si potest aliquid operari pro presenti nõ extẽditur ad futurum. h. d. fm̃ doc. sed si possit aliquid operari in ꝑsenti bene tunc traheretur ad futurum. vt. l. debitor. §. verisimile. de contrahen. emp. etiã si esset verbũ preteriti plusꝗ̃ perfecti. vt. ṡ. eo. qui rome. §. augerius. in versi. constitisset. fm̃ Ange.

2 †Et per hoc determinatur questio de clausula codicillari si diceret si nõ valeret iure testamenti valeat iure codicil. qḋ si põt aliud operari pro presenti: vt qꝛ testamentũ erat nullũ preteritione

ritione jam nati sed postea confirmet qz mortuus est viuente testatore, et erant instituti venientes ab intestato: scdm ea que habentur in.l. posthumus.§.item et circa.de iniusto testa. deinde postea iterum rumpatur preteritione posthumi post mortem testatoris et ruptum remaneat quod illa clausula nihil operabitur: qz potuit operari in presenti. vnde non trahitur ad futurum. secus si in presenti non potuisset operari quia solus posthumus fuisset preteritus: et sic testamentum a principio non esset nullum vt.l.iij.§.sed si stantis.j.ti.de iniu.testa. Ad quod vide omnino Bar.in.l.j.de iure codi.in.vij.q. † Semel etiam consului per predicta cum quidam testator mandasset debita sua solui de pecunijs quas habebat in monte florentie: et postea dixit quod illud quod restaret solutis debitis de dicta pecunia relinquebat cuidam hospitali. Pone ergo quod tempore testamenti solutis debitis restassent mille testator superuixit per plures annos et plures alias pecunias in monte acquisiuit ita quod solutis debitis restabant tria milia: an totum hoc debeatur illi hospitali. Et videtur per predicta dicendum quod non sed mille tantum in quibus potuit operari tempore testamenti propter verbum restarent quod est preteriti imperfecti subiunctiui et presentis temporis optatiui per istam.l.sic intellectam per doc. secus si tempore testamenti nihil restasset[a] per illam.l.venditio.§.verisimile. et per id quod no.Bar.in loco.s.allega. ¶ Sed op. quod immo verbum quod reperitur in preterito et in presenti si potest referri ad futurum ad illud tantum referatur.vt in.l.solemus.de condi.et demon.cum ibi no.So. illud verum in verbo quod reperitur in preterito subiunctiui et etiam in futuro eiusdem subiunctiui: vt si diceret id quod restiterit: nam reperitur in preterito vt restiterim ris rit. et in futuro vt cum restitero ris rit. Nam isto casu in quo loquimur in vltimis voluntatibus: et tunc intelligitur in futuro indistincte dummodo poterit actus valere: et non presenti lz in illo possit aliquid operari vt in contrario: secus in contractibus: vt ibi no. per Bar. Nos loquimur in verbo quod reperitur in presenti optatiui et in preterito subiunctiui non autem in futuro quod est alterius nature vt patet ex predictis. † Et vide per illud quod no.Bar.in.l.hoc articulo.de here.insti. de legato facto illi filie que vidua fuerit: an comprehendatur illa que erat vidua tempore testamenti an duntaxat illa que postea viduabitur. Et Bar. videtur hanc secundam partem tenere pro illa.l.solemus. qz verbum fuerit reperitur in preterito et futuro subiunctiui. Tu dic vt ibi dixi in.d.l. hoc arti. vbi credo tenuisse contrarium per alias rationes.

Si ita stipulatus. † Principium huius.l. idem dicit quod.l. huiusmodi.s.e. quod in stipulatione annua conditionali potest agi: vt existente conditione debeantur pensiones etiam annorum preteritorum: hic non sunt alia.

Titius. † Qui promisit proprietatem per se et vsumfructum per se tradendo vsumfructum liberatur a promissione ipsius: et lz postea ad eundem reuertatur in eandem obligationem non incidit sed tenetur duntaxat ad nudam proprietatem et vsumfructum simul tradendo vsumfructum non liberatur in aliquo. Ideo si ad eundem postea reuertitur tenebitur ad vtrumque. s. proprietatem et vsumfructum causalem.h.d. Et est pulcher casus per quem patet quod lz debitor soluendo partem quotam rei quam promisit si stipulatio erat diuisibilis omni respectu liberetur ab illa quota.vt.j.de sol.l.si stipulatus sum.§.j.ver.item qui stichum. non sic liberatur soluendo partem integralem: nam proprietas et vsusfructus sunt partes integrales fundi promissi et tamen per obligationem vsusfructus non liberatur debitor in aliquo: vt patet ex tex. et gl. que sentit hic contrarium et eam sic declara: et ratio diuersitatis est qz qui promittit fundum promittit quamlz eius partem quotam que separata a tota eiusdem qualitatis est cum toto sed non sic promittit quamlz eius partem integralem quam esset alterius qualitatis separata a toto quam sit iuncta cum eo: nam vsusfructus iunctus cum proprietate dicitur causalis et non finitur morte nec capitis dimi. sed ab eo separatus dicitur formalis et finitur morte et capitis dimi. promittendo autem fundum pleno iure videtur promittere: vt casualem.i.iunctum cum proprietate lz si ipsum separat facit eum formalem et sic non soluit quod promiserat secus quando promittit proprietatem per se et vsumfructum per se: qz promittit vt formalem et talem tradidit: ergo ab illa obligatione liberatur. ¶ Quero an in secundo casu quando promisisti fundum pleno iure et tradidisti vsumfructum tantum et sic non es liberatus in aliquo: vt hic patet in fi. quod est no. an possum a te petere fundum pleno iure antequam vsusfructus finiatur in persona. Iste casus non ponitur hic: sed duntaxat quando agere eo finito: qz tunc bene possem: videtur quod etiam tunc possum postquam non est liberatus. In aliquo contrarium dic per no.in.l.si non sortem.§.pe.de condi. inde. vbi non agitur nisi ad id quod restat soluendum quousque illud quod est solutum est penes agentem lz soluens non fuerit ab eo liberatus et hoc quando deficit pars rei sed quando deficeret aliquod ius concernens totum puta cautionis posset agi ad totum vt consequatur id quod deficit.vt.j.eo.iul.§.j.de solu.l.etiam.

¶ Qui se subscribit alicui scripture: an censeatur contenta in ea approbare.

Quid si quis prius se subscripsit in schedula vacua.

3 In instrumento debet esse signum notarij vt faciat fidem.

In schedulis mercatorum debet esse signum societatis.

Qui confitetur se accepisse et promittit reddere licet illud verbum sit preteriti temporis tamen non intelligitur quod acceperit dudum ante: sed tempore confessionis et promissionis.

4 Confessio facta in contractu inualido an probet numerationem.

Quid si fiat in processu nullo.

5 Subditus duntaxat ratione iurisditionis vel alterius subiectionis vt vasallus an potest stipulando acqrere suo superiori.

6 Administrator alicuius an videatur acquirere ei cuius est administrator.

7 Per numerationem nostro nomine factam facilius nobis acquiritur actio quam per stipulationem.

8 Ei qui positus est ad obligationem sibi acquirendum si non acquiritur solui non potest.

Stipulatio si interuenit incontinenti ante numerationem vel post: an impediat oriri actionem ex numeratione.

9 Inutilis stipulatio non impedit oriri actionem ex numeratione.

Si quis in libello dicat se numerasse.c. ex causa mutui et ideo petat aduersarium condemnari et producat instrumentum in quo continetur numeratio et etiam stipulatio an debeat succumbere.

10 Quid si in libello dixi me numerasse.c. ex causa mutui et produxi instrumentum in quo continetur tua confessio tantum non autem attestatur notarius de numeratione facta in eius presentia et transactum sit biennium vel renuntiatum sit exceptioni non numerate pecunie.

11 An in vna persona possit esse obligatio et actio pro sorte.

Quod nunquam intelligatur repetitio que habet vitiare.

12 Si aliquis incipit agere procuratorio nomine titij licet postea in sequentibus actibus non repetat illa verba procuratorio nomine: an tamen censeantur repetita.

Dicta in precedentibus an censeantur repetita in sequentibus.

Si quis promisit sub pena aliquem non offendere et postea offendit fratrem illius an incidat in penam.

Inimicus fratris mei an dicatur inimicus meus.

Chrysogonus. † Iste est famosus.§.et pulcher.h.d. quod liberam personam nostre potestati non subiectam non potest nobis acquiri actio ex stipulatione sed ex numeratione nostro nomine facta sic. Et stipulatio inutilis non impedit actionem oriri ex vtili numeratione licet si stipulatio esset vtilis bene impediret et qui stipulatur simpliciter censetur stipulatus sibi non alteri licet in precedentibus fuerit alteri stipulatus qz non subintelligitur petita eadem persona maxime que haberet vitiare stipulationem.h.d. iste pulcher et singularis.§.famosus quem diuide in duas partes principales qz primo ponit thema ex quo resultant tres.q. vsque ibi respondi: secundo ad qualibet earum per ordinem respondit ponendo in qualz earum rationem dubitandi lz glo. dicat quod in prima non ponit: sed contrarium pz ex tex. Et ista secunda subdiuiditur in tres: qz primo loquitur de actione personali oriente ad sortem ex stipulatione et determinat quod illa nec acquiratur liberto stipulanti nec patrono cui stipulatus est: qz stipulatio est nulla: nam sibi non acquirit qz noluit patrono qz non potuit et hoc vsque ibi superest. Secundo de actione personali que oritur ex numeratione facta nomine patroni et ista oritur et acquiritur patrono non autem liberto postquam stipulatio erat nulla si autem valeret non oriretur ex numeratione lz ex sola stipulatione.vt.j.de dona.l.si ita fuero.§.si cum.l.se. et hoc vsque ibi sequens. In tertia in qua loquitur de actione personali oriente ex stipulatione vsurarum ad ipsas vsuras et illa oritur et acquiritur soli liberto: qz sibi soli videtur fuisse stipulatus simpliciter stipulando non patrono cui fuerat stipulatus sortem: nec subintelligitur eius persona repetita: maxime qz ex hoc vitiaretur stipulatio vt in primo casu sed et si non vitiaretur licet interdum tempus et conditio apposita in precedentibus intelligatur repetita in sequentibus persona tamen alterius nunquam. Et ista regula traditur hic et alibi ideo tene eam menti

2 ¶ † In prima parte gl. in qua ponitur thema.no. primo in verbo subscribentis quod ille qui se subscribit alicui scripture censetur contenta in ea approbare[b] ad quod.s.de pig.l.si fideiussor.§.j.qui. mo.pig.vel hypo.sol.l.sicut.§.non videtur. quod est verum nisi se subscribat vt testis vt.l.titia.§.lucia.de le.ij. Item est vera si legit et intellexit contenta in ea. alias secus.vt in.l.fi.C.plus.va.quod agitur. Et sic qui se subscribit in schedula vacua non approbat que postea in ea scribentur.vt no.in.c.ij.de fi.instr.per Inno. Item adde tertio quod si schedula contineret aliquid quod concerneret fauorem subscribentis et aliquid quod concerneret odium non censetur approbare hoc secundo per simplicem subscriptionem: sed requiritur quod faciat de illo specialem mentionem: solum enim videtur approbare primum ita singulariter not. Bart. in.l.diuus.§.item senatus.j.de falsis. Sed

[a] ¶ Restasset. adde eundem consi.clxxxiij. et verba que possunt trahi ad presens et futurum qualiter trahantur. vide Ro. consi.ccccxxiij.

[b] ¶ Approbatur. vide eundem consi.cccl. et consi.ccccxx. Lu. ro.consi.cccij. et consi.cciij. et ibi an sigillum inducat consensum et ratihabitionem.

Ange. dicit ꝙ hoc nõ reperitur iure cautũ ⁊ respondit ad aliũ
tex. an quo Bar. se fundat. Itẽ adde ꝙ ille qui subscribit se per-
inde teneř ac si totã scripturã ipse scripsisset quo casu alia sub-
scriptio sua necessaria nõ esset not. in. l. emptor. §. lucius. ff. de
pac. per Bar. ideo si statutum diceret ꝙ scriptura facta manu
debitoris mittatur executioni contra eum sicut sñia diffiniti-
ua ita mittetur scripture subscripta manu debitoris sicut si to
ta esset de manu sua[a] ſm Ang. qđ no. Sol. † no. in verbo assi
gnante argu. ꝙ in instr̃o dʒ esse signum notarij: ⁊ in schedulis
mercatorũ dʒ esse signũ societatis ad hoc vt faciant fidẽ. fa. l. fi.
C. de de offi. assesso. ¶ †Tertio no. in verbo accepisse ꝙ qui con
fitetur se accepisse ⁊ ꝑmittit reddere lʒ istud verbũ sit preteriti
tpis tñ nõ intelligiř ꝙ acceperit dudũ ante. sʒ tpe cõfessionis:
⁊ ꝑmissionis: ⁊ hoc est vtile: vt. j. colligiř ſm Bar. q̃ si maritus
confitetur se recepisse a patre vel extraneo centũ noĩe dotis q̃
ꝑmittit reddere vxori acquiriř actio ipsi vxori tanq̃ tunc tpis
receperit: sed si ꝓbarent ista verba receptionẽ dudũ ante factã
nõ acquirerent nisi appareret cõsensus patris vel extranei qui
bus ꝑ prius fuerat actio acquisita: vt. l. auia. de iur. do. ⁊ ff. sol.
ma. l. quotiens. Et no. ꝑ bar. in. l. post dotẽ. in. j. q. so. ma. ꝑ istum
tex. ¶ †Quarto no. q̃ ista fuit quedã cõfessio de recepto ⁊ fuit
facta in ƺctu stipulationis inualido ꝙ non ꝑpter hoc est ipsa
cõfessio inualida imo ꝓbat numerationem vt ptʒ in ver. superest
vnde Bar. colligit ꝙ lʒ ƺtract⁹ sit inutilis confessio tñ põt esse
vtilis.[b] Sic habemus ꝙ lʒ processus criminalis vel ciuilis sit
nullus ꝑpter defectũ alicuius solennitatis non ꝑpterea nulla
est cõfessio imo ꝓbat maleficiũ vel debitum vt in. l. cõfessus. cũ
ibi no. per Bar. j. de cust. reo. ⁊ in c. pisanis. de rest. spo. ⁊ ibi per
Jo. an. in nouel. ¶ †In. ij. parte gl. super. j. q. sup verbo respõ-
dendi per liberam. no. primo ꝙ lʒ libertus sit subditus patro-
no quo ad quedã obsequia: ista tamẽ subiectio non facit vt per
ipsum possit actio acqri patrono lʒ requiriř ꝙ qs sit subiectus
rõne patrie vel dñice ptãtis: ista eĩ est maior subiectio: ⁊ idem
si rõne ꝓfessionis vt monachus qui põt acquirere monasterio
in cuius est ptãte cum equipareř seruo vt no. Inn. in. c. cũ olim
de priui. Subditus ergo dumtaxat rõne iurisditionis vel alte
rius subiectionis vt vasallus nõ põt stipulando acquirere suo
superiori: ⁊ ad hoc alleg. iste text. ⁊ eodẽ modo ciuis[c] non põt
acquirere reipublice sue ciuitatis licʒ sit ei subiectus ſm Bar.
Sed. d. Raph. tʒ ƺtrariũ: q̃ nõ minor est illa subiectio q̃ filia-
lis vt in. l. veluti. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊ non minus quis nascitur sue
reipublice q̃ patri. vt. l. j. de ven. in pos. mit. qđ satis potest tole
rari. ¶ †Scđo no. ꝙ lʒ ille libertus esset procurator sui patro
ni hoc tamen non facit vt possit ei acquirere: lʒ secus in tutore
vel alio legitimo administratore: vt in. l. eum qui. §. si tutor. de
consti. pecu. sed an saltẽ acquirat sibijpsi vt teneatur actionẽ ce
dere dño videtur ꝙ sic: vt i versi. seq. ibi ideoq̃ in liberti ꝑsona
⁊c. Bar. hic sentit ꝙ sic si in stipulatione suam personã expres-
sisset: q̃ dixisset promittis mihi restituere patrono meo sed si
nõ expressit suam personã in verbo ꝑmissiuo: sed dũtaxat per-
sonam patroni in verbo executiuo dicendo promittis restitue
re hanc pecuniã patrono meo: nec illi acquirit: q̃ non põt nec
sibi q̃ non censetur voluisse: sicut enim verbũ executiuũ contu
lit in persona patroni: ita censetur contulisse verbũ ꝑmissiuũ
postq̃ impersonaliter locutus est in verbo promissiuo: ⁊ sic est
inutilis oĩo ⁊ ita loquiř iste tex. ⁊ etiã glo. que incipit inconti-
nenti do. Raph. impugnat eum: q̃ si valeret in primo casu vt si
bi acquiratur similiter valeret in scđo q̃ impersonaliter loquẽ-
do subintelligiř sua ꝑsona in verbo ꝑmissiuo nõ ꝑsona patro-
ni q̃ vitiaretur vt in versi. seq. ideo dicit ꝙ nec primo casu vʒ
vt sibi acquiratur nisi sua intersit: certe de hoc est glo. ordi. j. de
stip. ser. l. j. in prin. que. h. d. expresseř: ⁊ sic qñ sua non interest nõ
refert: an stipulator sit oĩo extraneus an sit procurator illius
cui stipulatur: neutro enim casu acquiriř actio sibi lʒ cõcipiat
verba promissiua in suam personã ⁊ executiua in persona dñi
sed si vtraq̃ in suam personã tunc valeret ⁊ acquireret sibi ⁊ te
neretur cedere etiam si aliud interesse non pretendat: et ita dʒ
intelligi glo. que est in. l. huiusmodi. in princ. de leg. j. ⁊ est tex. j.
in ver. ideoq̃. q̃ vtrũq̃ verbũ censetur collatũ in suã personã
postq̃ in ꝑsona litere[d] locutus fuerat. ¶ †Tertio no. in verb.
plane. ꝙ per numerationem meo noĩe factã facilius nobis ac-
quiritur actio q̃ per stipulationem: q̃ numeratio est actus na
turalis ⁊ stipulatio est actus ciuilis: et primus est potentior:
vt no. in. l. ea que ciuiliter. ff. titu. Sed Bar. in. l. certi condictio.
§. si nummos. si cert. pe. videř velle ꝙ istud qđ dicit hic: et in. §.
quoniam illius. l. certi cõdictio. corrigař hodie ꝑ. l. fi. C. ꝑ quas
perso. no. acqui. nam cum actio mihi acquirař ex numeratiõe
vt. j. in ver. superest. similiter debʒ acquiri hodie ex stipulatiõe
que venit accessorie ad numerationẽ ꝑ illã. l. sed certe illa loqui-
tur in hypotheca que est accessoria vt q̃ nũerat noĩe meo sicut

acquirit actionẽ ex numeratione ad sortem: ita si recipit hypo
thecam ⁊ obligationẽ bonorũ acquirit mihi hypothecariã sed
illa stipulatio non sit accessoria ideo eque principař: qđ ptʒ q̃
si valeret nõ oririř actio ex numeratione sed ex ipsa stipulatio
ne tanq̃ solẽniori ⁊ validiori cõtractu: vt ptʒ in se. ver. superest. j.
de noua. l. iiij. si ita fuero. §. fi. cũ se. ſm Bal. ⁊ Ang. ⁊ sic non est
verũ ꝙ corrigař. Est autẽ speciale in mutuo ſm doc. vt ex nu-
meratione meo noĩe facta acquirař nobis actio ꝑpter eius fre
quentiam sed mihi aliter visum fuit hoc esse verũ in quacunq̃
numeratione vel solutiõe noĩe meo facta vt dixi in. d. §. q nun-
mos. ꝑ. l. lʒ. de iur. do. ⁊ acquiriř nobis ẽt ignorantibus reuoca
biliter tñ q̃ si ratum non habemus fingiř nunq̃ acquisita: vt
in. l. ꝓinde. si cer. pe. ⁊ tñ ex receptione meo noĩe facta nõ acqui-
ritur nobis dñium vel possessio nisi ꝓcesserit mandatũ vel ra-
tum habeamus: vt no. in. l. si ego. de neg. gest. sed difficile est vi
dere rõnem diuersitatis. Et si non habemus ratũ in casu isto
actio non acquiriř ipsi numerãti. vt. l. si absentis. C. si cer. pe. qđ
autẽ hic dicit vel suã vel meã: dic ꝙ qñ suã statim nobis actio ac-
quiriř: q̃ multum statim efficit cũ transferat dñium q̃ põt: sed
si nostra demũ secuta cõsumptione vel ratihabitione q̃ prius
dñium non transtulit: vt. l. id qđ nostrũ. de re. iur. ¶ †Ultimo
no. in ver. sed qđ. ꝙ ei q positus est ad obligationẽ sibi acqren-
dũ si nõ acquiriř solui nõ põt. sic. j. eo. si duo. ⁊ ff. e. cũ q. §. qui si-
bi. ⁊. ij. q. iij. ver. superest. dũ tex. dicit ipse qui cõtraxit expone.
patron⁹ qui cõtraxit ꝑ libertũ. ¶ Et not. ex illo ver. ꝙ qñ ꝑ suã
numerationẽ interuenit stipulatio incontinenti ante vel post
impedit oriri obligationẽ ex numeratione qñ incontinenti nõ
fit sup cõtractu qui cõsensu celebrař vt. l. duo societatem. ff. pro
soc. Et istũ arti. plene ⁊ pulchre et subtiliter examinat Bar. in
l. singularia. si cer. pe. ¶ †Item no. ꝙ inutilis stipulatio non
impedit oriri actionẽ ex numeratione ꝑ primũ dictũ. dicit bar.
ꝙ si qs in libello diceret se numerasse centũ ex cã mutui: ⁊ ideo
petit aduersariũ condẽnari ⁊ ꝓduceret instr̃m in quo contineř
numeratio: ⁊ ẽt stipulatio deberet succumbere q̃ egit ex nume
ratione tanq̃ ex ea orta sit actio cũ nulla orta sit ⁊ nõ egit ex sti
pulatione ex qua est orta: postq̃ de illa mentionẽ nõ fecit sed si
in libello dixisset se mutuasse centũ tunc q̃ mutuũ aliud est ci-
uile aliud naturale: istud verbũ posset verificari in stipulatio-
ne ꝑ quã ƺtrahitur mutuũ ciuile vt. l. ij. in fi. si cer. pe. ⁊ deberet
obtinere. † Ex scđo dicto dicit Bar. ꝙ si in libello dixi tibi me
numerasse centũ ex cã mutui ⁊ ꝓduxi instr̃m in quo cõtinetur
tua cõfessio tñ nõ aũt attestař notarius de numeratione facta
in eius presentia debeo obtinere si trãsactũ est bienniũ vel renũ
tiatũ est exceptioni nõ numerate pecunie: q̃ ista confessio ꝓ-
bat verã numerationẽ vt colligiř hic iuncto prin. §. vti pʒ ꝙ so
lam confessionẽ cõtinebat scriptura. Sed cõtrariũ tenuit spec.
quẽ Bar. non alleg. in ti. de testa. §. j. ver. sed pone egi[e] dictum
Bar. magis plʒ de quo etiã tetigi in. l. j. §. si qs ita. ff. eo. non tñ
debeo agere ex cõfessione: vt si dicerẽ ꝙ tu fuisti confessus rece
pisse a me centũ mutuo quare peto te condẽnari debeo subscri
bere q̃ videor intentasse actionẽ ex confessione orientẽ cum tñ
nulla oriař. Et hoc voluit nico. mo. in quadã disputatione quã
refert Jo. an. in. d. ver. sed pone egi. sed vide q̃ dixi in. d. §. si qs
ita. vbi Barto. hoc etiã videř sensisse lʒ non alleget ea que dixi.
¶ †In vlti. parte no. mirabile ꝙ in vna ꝑsona põt esse obliga
tio ⁊ actio pro sorte erat hic in ꝑsona patroni ex numeratione
vt in ver. preceden. ⁊ in ꝑsona alterius puta liberti obligatio et
actio ꝑ vsuris quã tñ teneř cedere patrono sic ⁊ ꝑncipalis põt
esse in ꝑsona vnius ⁊ hypothecaria in ꝑsona alterius cũ pote-
rit cedi hypothecaria sine principali vt not. in. l. vsucapio. C. de
pigno. Et plene no. ꝑ Bar. in. l. fideiussor obligari. in prin. j. de
fideius. ¶ Scđo no. ꝙ nunq̃ intelligiř repetitio q̃ haberet vi-
tiare[f] vt. ff. de le. j. l. si quis a filio. ¶ †Tertio no. inqñtũ dicit ꝙ
cogitur cã cedere ꝙ lʒ non subintelligař ꝑsona patroni in qua
substantieř obligatio subintelligiř tñ qualitas in ꝑsona liber-
ti vt censeař procuratoris noĩe patroni stipulatus vsuras: als
non teneretur cedere. Et ideo dicit Bar. ꝙ si aliqs inceperit age-
re ꝓcuratorio noĩe titij: lʒ postea in sequentibus actibus non
repetat illa verba ꝓcuratorio noĩe censetur tñ repetita cautius
tñ est ſm ꝙ dicat in prin. se agere ⁊ agere velle ꝓcuratorio no-
mine talis non poterit obijci de isto tex. in fi. q̃ persona extra-
nea non subintelligař repetita. ¶ Ultimo vide hic vnam pul
chram distinctionẽ quã dicit Bar. sup isto arti. an dicta in pre-
cedẽtibus intelligant repetita in seq. Item Dy. inducit istum
tex. in fi. ꝙ si quis ꝑmisit sub pena aliquẽ nõ offendere: ⁊ postea
offendit fratrẽ illi⁹ nõ incidat in penã q̃ nõ subintelligiř ꝑso-
na fratris. Bar. dicit ꝙ hoc ideo q̃ iniuria facta vni fratri non
censetur facta alteri[g] q̃ nõ est de personis enumeratis in. l. j. in
fi. cũ. l. se. de iniurijs. ⁊ hoc no. ad q̃õnẽ an inimic⁹ fratris mei
dicatur inimicus meus: ⁊ facit ꝙ sic. l. j. cũ seq. de libe. cau. Sed
in contrarium

[a] ¶ De manu sua. addõ ꝙ hoc dictũ Ang. sequitur sozi. consi. clxij.

[b] ¶ Esse vtiř. hec dicta melius declara vt ꝑ Lud. ro. consi. ccxciiij.

[c] ¶ Ciuis. faciũt no. ꝑ old. consi. ccvj. vbi dicit ꝙ superior non potest agere pro vexatione subditi nisi cum sua intersit ipsum nõ vexari: nec etiaʒ subditus pro vexatione domini nisi cum sua intersit.

[d] ¶ Impersonaliter. clarius vide que in hoc artic. dicuntur per lu. ro. ƺsi. ccccxlj. vbi ponit vnam salua. bar. et pro ea alle. tex. singularẽ. vide etiã ꝑ d. Fran. cur. cõsil. xlix.

[e] ¶ Sed põe egi. adde quod Bal. consi. liiij. ⁊. ccij. ang. consi. xlix. ⁊ consi. clv. simpl'r sequuntur dictũ spe.

[f] ¶ Vitiare. adde Sig. ƺsi. clxxiij.

[g] ¶ Alteri. addõ ꝙ bal. cõsi. cxxxvj. j. li. tʒ ꝙ occidẽs fratrem domini feudi odio ipsi⁹ priuatur feudo: ⁊ ꝙ talis occidẽs potest de curia forbanniri et in executione sñie criminalis feudũ auferri ꝑ. c. j. in ti. de illo qui interfecit fratrẽ domini sui.

in contrarium facit dictum Bar. hic. et vide quod not. Bar. in l. iiij. §. si tutor. de suspec. tut.

1 **Si ita stipulatus.** †Inutilis stipulatio penalis nõ reddit inutilez stipulationem sortis nec ipsam nouat. h. d. sicut. s. eo. l. si ita stipulatus fuero te sisti. hic non sunt alia.

1 **Si pupillus.** †Interpellatio que nõ cõstituit principalem in mora nõ nocet fideiussori. h. d. ¶ In tex. ibi stichũ ꝓmittat dic ex qua ꝓmissione si erat doli capax fuit naturaliter tantũ obligatus vt. s. de noua. l. j. cuz ibi no. s3 si nõ erat doli capax naturaliter nec ciuiliter fideiussor autẽ datus ab eo primo casu tenetur ciuiliter et naturaliter quousq3 viuat seruus promissus vel post eius mortem interueniente sua mora: vt in fi. huius. l. sed mortuo seruo sine mora pupilli et etiã fideiussoris liberaretur pupillus a naturali obligatione et fideiussor a ciuili et naturali et hec est intentio huius. l. ¶ In tex. ibi post moram. i. post interpellationẽ que solet constituere quẽ in mora s3 nũc cõstituit qr pupillus nõ erat efficater obligatus et sic nulla cõtra eũ erat petitio: ergo nulla mora. vt. j. sequitur qd semper alleg.

2 ☞ Qñ sunt duo rei credẽdi an due sint obligationes diuerse. Solutio facta contẽplatione vnius obligationis an tollit alteram si ambe sint contracte ad eandem rem vel quantitatem.

3 Si in alternatiua stipulatione teneat obligatio nisi in vna an dicetur simplex.

4 Posita vel inducta ad vnũ effectũ: an possint operari 2ium.

1 **Si duo rei.** Persona vel res posita i obligatione si obligatio in ea non 2trahitur sibi vel de ipsa solutiõe fieri nõ põt. h. d. Premitte qr si sunt duo rei credendi solutio facta vni liberat vo. uentẽ ab altero vt. j. ti. j. l. ij. sed hic quãdo vterq3 vtiliter stipulatus est. et h. d. ista. l. qr solutio nõ est facta contemplatione illius obligationis que valida est: sed alterius inualide: et sic non tollit illã ipso iure nec ope exceptionis. Item premitte qr si due res alternatiue ꝓmittuntur vtraq3 est in obligatione: sed si altera soluatur liberatur soluens ab vtraq3 hoc verũ si t3 obligatio in vtraq3 sed si in altera tantũ: qr altera erat stipulatoris tpe stipulationis: tunc l3 desinat esse sua et redeat ad promissorem non põt ꝓmissor soluere inuito creditore: qr illa stipulatio censebatur potius simplex et nõ continere nisi alteram que non erat stipulatoris et sic solueretur vna res ꝓ altera qd esse non. d3: vt. l. ij. §. j. si cer. peta. et hec est intentio huius. l. ¶ In tex. ibi nõ recte soluitur. s. qñtũ ad hoc vt soluens liberetur ab altero. ¶ †In tex. ibi sed sue obligationis: et sic patet qr quando sunt duo rei credendi due sunt obligationes diuerse. Sed cõtra. j. tit. j. l. iij. §. fi. Sol. vt ibi in gl. ¶ Item no. quod solutio facta contemplatione vnius obligationis nõ tollit alterã licet ambe sint 2cte ad eandem rem vel quantitatem. Sed cõtra qr imo tollat vel ope exceptionis vel ipso iure scdm ea que habẽtur in. l. modesti. de sol. §. papi. s. man. Sol: ibi ambe erant valide quo casu si vna principalis altera accessoria et si soluatur ꝓ accessoria tollitur principalis ope exceptionis. S3 soluatur ꝓ pricipali tollitur accessoria ipo iure. si vero vtraq3 eq3 principalis tũc ambo tolluntur ipo iure vt p3 ex illis. ll. et. l. stichũ. §. si mãdato. eo. tit. de sol. hic quãdo altera erat inutilis et eius cõtẽplatione facta est solutio. vnde nõ tollitur nec ipso iure nec ope exceptionis. ¶ †In tex. ibi nõ recte soluitur: dic qr glo: contra hoc opponit. de. l. qui decem. §. sticum. de sol. et nõ bene soluit: dic ergo quod hic loquitur in alternatiua stipulatione in qua si nõ tenet obligatio in vna de alternati. non d2 alternatiua stipulatio in effectu: licet fuerit quo ad cõceptionem verborũ: sed d2 simplex: et sic est perinde ac si vna tãtum fuisset deducta in stipulatione: sed si ita fuisset non posset altera ꝓ illa solui per rationez quã. s. dixi. qr aliud ꝓ alio solui nõ potest creditore inuito: ibi vero loquitur in obligatione generis in qua nulla species est in obligatione licet quel3 species est in solutione q tñ solui poterit licet ergo vna spẽs nõ poterit solui tẽpore stipulationis: qr erat stipulatoris: adhuc tñ remansit stipulatio in eadem qualitate generis: ideo si postea desinat esse stipulatoris et redeat dominiũ ad ꝓmissorẽ poterit illã soluere

4 inuito creditore si habet electionẽ. ¶ †In tex. ibi. in fi. ad obligationẽ ponitur nõ ad solutionem: et sic not. qr posita vel inducta ad vnũ effectum nõ operantur aliũ diuersum posito qr nõ sit contrarius sicut nec cõtrariũ: vt in. l. legata inutiliter. de le. j. et. l. cũ talis. §. fi. de cõdit. et demõst. ¶ Sed cõtra de illa scda si nõ valet qd ago vt ago v3 vt valere põt. vt. l. si tã angusti. s. de serui. Sol. ibi ille effectus sm quẽ põt valere nõ erat omnino alius s3 cõprehendebatur sub alio sm quẽ nõ potest valere: puta iter sub seruitute vie que nõ in plus se habet et continet cõmoditatẽ itineris: hic vero erat omnino alius et sub alio nõ comprehendebatur: naz aliud est obligatio aliud solutio quid ergo ponitur ad obligationem si ad hoc non valet: nec etiam valet quo ad solutionem. vt in. l. eum qui. §. qui sibi. s. eo. et in. §. chrysogonus. circa medium in ver. sed quod patrono.

1 **Si quis ita stipulatus.** †Ad veritatẽ copulatiue requiritur 2cursus vtriusq3 copulati. s3 ad veritatem disiũctiue sufficit alterã partẽ esse veram. h. d. Et primũ dictũ procedit qñ copulãtur ad vnũ effectuz: sed si nõ respecti ue ad aliud sed quodlibet per se tunc ponitur cõtinuatiue: et in quolibet de copulatis verificatur. vt. l. j. s. de isa. qd dic vt plene p Bar. in. l. is qui ducenta. §. vtrum. de reb. dub.

2 ☞ An sit verum indistincte qd quando pater stipulatur filio aliquid quod consistat in facto stipulatio sit inutilis quantum ad hoc vt acquiratur patri.

3 An sit verum indistincte qd si stipulatur aliquid consistens in dando acquiratur ipsi patri.

4 Quid si pater stipulatur domũ fieri in solo filij vel in solo patris.

1 **Quod dicitur.** †Si pater stipulatur filio in potestate illud qd sibi acquireretur si filius fuisset stipulatus valet stipulatio et habetur perinde ac si filius patri fuisset stipulatus. Si vero illud quod patri non acquireretur si filius sibi ipsi stipulatus fuisset tũc patri nõ acquiritur. Si vero filius stipulatur patri tũc indistincte sibi acquiritur etiam si sit tale quid qr si filius fuisset sibiipsi stipulatus patri nõ acquireretur h. d. in effectu: et est difficilis et subtilis in sui materia. Stat ergo differentia an filius stipulatur sibiipsi vel stipulatur patri: naz primo casu si illud quod stipulatur sibi acquireretur patri: vt si consistat in iure: tunc eodem modo acquiritur si pater illud idem stipulatur filio ac si ipsemet filius fuisset sibiipsi stipulatus: sed si sit tale quod non acquireretur patri: vt si consistat in facto coherente persone filij et explicando per eũ: vt instit. de stip. seruo. §. si cũ factũ. et. l. si id quod. j. tit. j. tunc si pater stipulatur filio acquiritur ipsi patri: qr perinde est ac si ipse filius fuisset sibiipsi stipulatus: quando autem filius nõ stipulatur sibiipsi s3 stipulatur patri: tũc indistincte acquiritur patri et si sit tale qr si fuisset stipulatus sibi nõ acquireretur patri vt factũ suũ: nã nũc non stipulatur patri factũ ipsius filij sed factũ ipsius patris vt liceat patri ire agere: et aliud est factũ filij aliud factum patris. ¶ In tex. ibi vtiliter stipulari. s. quantũ ad hoc vt valeat stipulatio et acquiratur ipsi patri perinde ac si ipse filius stipulatus fuisset qr stipulatio patris fingitur esse stipulatio filij cũ censeatur eadẽ psona: et hoc patet ex tex. sc. dũ dicit quasi sibi. s. filio ille. s. filius stipuletur vt sicut si vere filius stipulatus esset acquireretur patri. et ita et si ficte videatur stipulatus et vtroq3 casu dicta obligatio et actio primo loco acquiritur ipsi filio et eodẽ instanti facit transitum ad patrẽ: et nihil remanet penes filiũ: vt no. per. Bart. in. l. cuz filio. de le. j. l3 Ang. hic sm Ja. de are. videatur dicere qr directa remaneat apud filium qd falsum est. vt insti. per quas pso. no. acqui. licet enim in alijs hoc procedat nõ suppositis nostre potestati in casibus in quibus possunt nobis acquirere actionẽ vt acquirant vtilem et apud eos remaneat directa: de quibus casibus tetigi in. §. alteri. non sic in his qui sunt in nostra potestate als nõ esset differentia cum tamen leges magnã videantur facere. ¶ In tex. in hoc in his verũ est. q. d. tũc est verum qr ex ficta stipulatione filij acquiritur patri: qñ ex vera acquireretur qd qñ sit j. ostendit. sed si ex vera nõ acquireretur: nec etiã ex ficta interposita per patrẽ q fingitur esse filij. vt in ver. alioquin. ne plus operetur fictio qr veritas. vt in. l. qui ad certũ. s. loca. ¶ In tex. ibi inutilis erit stipulatio. s. quantum ad hoc vt pater possit ex ea agere vt sibi liceat tenere ire vel agere tanq3 si factũ suuz reputetur idẽ cũ facto filij: sed bene est vtilis quantuz ad hoc vt ipse pater poterit agere vt liceat ipsi filio tenere ire vel agere si interest ipsius patris hoc fieri: et ita voluit glo. sing. in. §. sed cum factum. insti. de stipu. seruo. quã omnino vide: nõ dico vt ipsi filio acquiratur actio et penes eũ remaneat qd isto iure cẽ nõ poterat: et ita intelligit glo. sup verbo tenere: quã ita declara. licet Bar. videatur dicere qr imo acquiritur filio vtilis per. l. si quis operas. de oper. li. et per l. quodcũq3. §. j. s. eo. sed ibi qñ esset filius sui iuris et sic posset penes eum remanere als cõpetit ipsi patri non vt ipse pater poterit agere sed vt ipse filius. Et ita etiã videtur itelligere do. Raph. licet obscure loquatur: et qr difficultas huius. l. male declaratur per doc. ꝓ eius declaratione glo. melius tibi liqueat: queritur in ea de tribus. ¶ †Primo vtrũ sit

2 verũ indistincte id qd hic dicitur in ver. alioquin. qr quãdo pater stipulatur filio aliquid qr consistat in facto stipulatio sit inutilis quãtũ ad hoc vt acquiratur patri. Glo. qr non: sed tũc est verum qñ stipulatur factũ explicandũ a filio: secus si explicandũ a tertio in personã filij: vt rem tradi filio: nõ in hoc idem est qd in stipulatione dandi: qr res tradita põt ad patrem peruenire

Bar. contra hoc opponit de l. stipulatio ista. §. hi qui. ver. cum vero. s. eo. vbi erat explicandū a tertio ⁊ tamen reputat̃ stipulatio meri facti vt nō acquirat̃ patri: ideo ipse dicit nō esse fiendam differentiā quā facit glo. sed aliā an sit facta coherēs psone filij ⁊ tunc non acquirat̃ patri: siue veniat ad explicandū p filiū vt hic siue per aliū ergo filium vt ibi si stipulat̃ ꝙ tertius non impedit filiū ire agere vt nō poterit pater ex hoc agere vt non impediat seipsum: sed si non coheret psone filij tunc a quocunqȝ veniat explicandū est idē ꝙ in stipulatione dandi vt ac-

3 quiratur patri. ¶ † Scdo querit̃ an sit verū indistincte ꝙ si stipulatur aliqd cōsistēs in dādo acquirat̃ ipsi patri ⁊ responde- ꝙ non: sȝ solū est verū eo casu quo si filius fuisset stipulat⁹ sibi acquireret̃ patri: puta ex causa profectitia ex qua tam olim ꝙ̃ hodie si filius stipularet̃ sibi acquireret̃ patri qȝ in profectitijs nihil est hodie immutatū. Sed si ex tali cā ex quo acquireretur ipsi filio ⁊ nō patri vt ex castrēsi vel quasi tā olim ꝙ̃ hodie: tunc si stipulat̃ filio non acquirit̃ ipsi patri p rōnem quam. s. dixi ne plus operet̃ ficta stipulatio filij ꝙ̃ vera. Et si stipularet̃ ex causa aduentitia ex qua hodie filius stipulādo sibi nō acquirit patri pprietatē sed vsumfructū: eodē modo si pater stipulat̃ filio nō acquirit sibi nisi vsumfructū: sed acqrit filio pprietatem et vsumfructū: in castrensi vel quasi vel in aduētitio pprietatem. Glo. hic sentit ꝙ si dn̄s vult ꝙ in aduētitio acqrat sibi vsumfructum: nā hoc esse nō pōt nisi ēt filio acqrat pprietatē cū non debeat habere vsumfructū nisi de bonis filij. Sed Ang. dicit hic ɔtrariū ⁊ miror qȝ nō bene intellexit nec ɔsiderauit: dicit enim ꝙ fili⁹ in illis hr̃ vt extraneus ⁊ qn̄ pater stipulatur filio vt extraneo nihil sibi acquirit vt no. glo. in. l. si tibi. §. si pactus. s. de pac. sȝ male loquit̃: nā si pater stipularet̃ filio emācipato acquireret sibi vtilē actionē. vt. s. e. qōcūqȝ. §. j. ⁊ tn̄ extraneus: qȝ oīa acqrat sibi nō patri: nec ob. cōtrariū: nā aliō est dicere ꝙ fili⁹ habeatur vt extraneus ꝙ̃tū ad hoc vt sibi qrat ⁊ nō patri: vt in casibus pdictis: aliud est ꝙ pr̄ stipulatur sibi vt ex̃neo: nā tunc est hoc qn̄ merita filij sunt impensa patri ⁊ pr̄ mouet̃ ad stipulādū filio pter dicta merita nō propter filiationem: qȝ idē faceret si ipē esset quidā extraneus qui talia ipendisset ⁊ tūc loquit̃ gl. in cōtrariū alleg. Sed qn̄ merita filij nō sunt ipensa patri: lȝ sunt ipensa cuidā tertio qui mouet̃ ad pmittendū patri pter merita filij tūc pater nō mouet̃ pter merita sed pter filiationē lȝ pmissor moueat̃ propter merita ⁊ sic stipulat̃ sibi vt filio ⁊ p cōsequens querit sibi vtilē actionē p eandem gl. q̃ est in. §. pactus ⁊ istud declaret. l. istā. ⁊ ōr illud aduētitium qȝ puenit pter merita filij et patri acquiretur vsusfructus filio vero proprietas.

4 ¶ † Tertio querit̃ quid si pater stipulat̃ domū fieri in solo filij vel in solo patris glo. tenet ꝙ acquirit̃ patri: sȝ hoc est verū qn̄ in solo patris tradito forte filio in peculiū: sȝ qn̄ in solo filij nō pōt acquiri patri pprietas edificij que cedit solo quod non est suū acquiret̃ ergo actio vtilis ipsi filio ⁊ etiā patri posset acquiri directa si sua interest peculiariter ibi edificare sicut si in solo cuiuslibet extranei: vt. s. eo. stipulatio ista. §. si quis isulā. ¶ Vltimo recolligendo hanc materiā debes scire ꝙ pater pōt stipulari filio altero de quatuor modis: primo tanꝙ̃ sibijpsi patri et vt sibi acquiratur ⁊ hoc casu loquit̃ ista. l. vt valeat. ⁊ acquirat̃ sibi: eo casu quo si filius esset vere stipulatus: similiter acqretur patri vt ex cā pfectitia: ⁊ qn̄ nō cōsistit in facto coherēte psone filij vt in dicto casu penes filiū nulla remanet actio etiā directa sed acquiritur patri: sed si id qō cōsistit in facto coherēte psone filij lȝ ex cā pfectitia qd iuris sit. s. declaraui. qȝ sicr apud filiuȝ nulla remanet actio nec pater pōt agere pro facto suo: sed bene pōt agere pro facto filij si sua interest. Interdū stipulat̃ filio vt filio nō vt acquiratur ipsi patri: sed ipsi filio: qō cōtingit qn̄ stipulatur: in aliquo casu olim poterat acqri filio ⁊ non acquirebatur patri vt in. l. in dote. vt in. l. pomponius philadelphus. ff. ber. vel in castrensi vel quasi castrēsi pecul. vel etiā hodie in aduentitio quo ad proprietatē ⁊ nō mouetur: ad hoc faciēdū p pter merita sibi ipensa per filiū: sed solū rōne filiationis: vel si filius erat emancipatus: ⁊ sic oīa acqrebat sibi: ⁊ tūc pater stipulando filio acquirit illi vtilē actionē. l. vxorem. §. testō. de le. iij. ⁊ l. quodcūqȝ. §. j. s. eo. ⁊ §. si quis ita. ⁊ qō no. in. l. pactū. ⁊ l. pater. C. de pac. do. ⁊ l. cū dos. eo. tit. ff. ⁊ per gl. in. d. §. pactus.

a Interdū stipulatur extraneo: vt qn̄ mouetur pter merita[a] sibi ipensa per filiū: ⁊ tunc gl. in. d. §. pactus. ⁊ Bar. ⁊ Ang. hic videtur tenere ꝙ nulla obligatio acqritur filio: qȝ tūc stipulatur sibi vt penit⁹ extraneo cui nullū posset acquirere do. Rapha. refert vnū dictum. Bal. in. d. §. si pactus. qō multum plȝ ꝙ imo multo fortius acquiratur isto casu vtilis actio qȝ nō debet esse filius deterioris ɔditionis pter merita q̃ ipēdit patri ꝙ̃ si nō impendisset propter solā filiationē qȝ hic cōcurrit filiatio ⁊ merita. Et illud qō dicitur in. §. pactus. in tex. ⁊ glo. ꝙ nō vȝ pactū intellige quo ad directam actionē: sȝ bene vȝ quo ad vtilē vt in

a ¶ Materia. vide hic per Alex. qui i aliquibus reprehendit hūc doctorem ⁊ ea q̃ hic scribit Alex. vide eius consi. viij. iij. li. ⁊ consi. ɔ lij.

iuribus. s. alleg. ¶ Quarto ⁊ vltimo modo stipulatur pater filio vt heredi: ⁊ tūc si est heres acquiritur sibi directa: ⁊ ille est casus in. l. auus. s. de pac. Quid aūt sit in dubio: dic vt no. in. d. §. pactus. ⁊ hic p Bar. quē vide in quibusdā alijs q̃ ipse tangit sed cōfuse que melius tibi liquent ex predictis.

1 **Iulianus.** † Persona heredis pmissoris in his q̃ cōtra heredes trāseunt: superuacua adijcit̃ in stipulatione. Ideo lȝ tm̄ vnus fuerit nominatus oēs tenent̃. h. d. ɔcor. l. eū q. §. te ⁊ titio. s. eo. Illa tamē loquitur in stipulatione dādi. sed ista in stipulatione faciendi vel nō faciendi: ⁊ sic ex parte pmissoris non est differentia inter istas obligationes: secus ex parte stipulatoris. vt. j. e. cōtinu⁹. in fi. ⁊ ibi plene per Bar. de ista materia. ¶ In tex. ibi si prohibeat. s. ipse titius: ⁊ idem si quilibet alioꝝ prohiberet alias ex prohibitione facta titio ipē solus teneretur. argu. l. in depositi. s. depositi.

2 ¶ Si deficit aliquod ius an agetur ad illud quod deficit: an ad totum vt illud quod deficit consequatur.

3 Fundum mihi a te venditum ⁊ pro quo de euictione pmisisti si donaui titio ⁊ ab eo euincat̃: an potero contra te agere de euictione ⁊ an ipse titius poterit.

1 **Qui fundum.** † Qui tenet̃ ad dandū si det adiecto et de euictione non caueat potest cōueniri a principali creditore ac si nō reddidisset vt cōsequatur cautionem si sua interest qȝ posset ab adiecto repetere al's secus. h. d. ¶ In tex. ibi. ꝙ̃uis fundus titio traditus sit sub audi. ⁊ etiā dominiū translatuȝ sit qȝ tradens erat dn̄s ⁊ sic no. singulariter ꝙ ille qui tenet̃ ad danduȝ: licet det nō liberat̃ nisi de euictione caueat: qȝ adhuc posset euinci per hypothecariaȝ vel seruianam actionem: vt in. l. j. si rem meā. j. de solu. ⁊ hoc sine teneatur in genere: vt in. l. cū quis. §. si hominē. e. ti. siue i specie vt hic ⁊ pbatur i. l. fi. in fi. de cōd. ob cau. ⁊ si facit ista duo qȝ dominiuȝ transferat ⁊ de euictione caueat liberatur ab obligatione qȝ tenebat̃ dare. Et si postea res euincatur p hypothecariam in illā nō reincidit: sed cōtra eū agitur ex cautione. Si aūt dat ⁊ non cauet pōt conueniri ac si nō dedisset vt hic. ⁊ d. l. si rē meā. ⁊ vide Bar. in. d. §. si hoiem. in fi. sed cū quis tenet̃ ad tradendum tunc distinguitur an in genere: ⁊ idē an in specie ⁊ tūc aut ex cā onerosa: ⁊ idem vt teneatur cauere de euictione aut de causa lucratiua: ⁊ tunc secus. Item no. per Bar. in. l. si a substituto. §. fi. cū. l. seq. s. de leg. j. vbi oino. ¶ In tex. ibi petere fundū pōt: dic ꝙ nō vt ipm̄ consequat̃ cū habeat: sed vt cōsequat̃ cautionē de qua sequit̃ ⁊ sic vnū petit ⁊ aliud consequit̃. ¶ Sed quare nō agitur directo ad cautionē omissam. Respōdeo ꝙ cōtractus est stricti iuris: ⁊ in eo nō venit iure actionis nisi illud qō in eo fuit deductū sed cautio deducta nō fuit: ⁊ sic venit dūtaxat officio iudicis mercenario qō per se nō pōt intētari ideo cōseruatur actio ex stipulatione ad ipm̄ fundū et poterit stipulator cautionē cōsequi al's nō posset. facit. l. iij. §. item iulianus. de eo ꝙ certo loco: sed si cōtractus esset bonefidei vt emptionis tunc facta traditione ⁊ omissa cautione ageretur recta via ad ipsam cautionem que venit iure actionis vt in. l. empto. §. fi. de

2 actio. emp. ⁊ in. l. ij. de euic. † Quid autē si deficiat aliud ius an agatur ad illud quod deficit an autē ad totū: vt illud quod deficit cōsequatur distingue vt hic in gl. sed plenius dic ꝙ aut deficit pars quota ⁊ agitur ad illam tantum: quia in illa tantum durat obligatio ⁊ actio: vt. j. de solu. l. si stipulatus. §. j. aut deficit pars integralis: vt vsusfructus ⁊ tunc idē vt agatur ad illud tantū non tamē ex eo qō in illo tantū durat actio ⁊ obligatio imo durat in totū vt. s. e. si stipulatus fuero. §. in fi. ⁊ ibi dixi ⁊ ideo hoc dixi per. l. si nō sortem. §. fi. de cōdi. inde. aut nō deficit pars quota vel integralis: sed aliud ius: ⁊ tunc aut est tale per quod pōt tota res aduocari: vt quia erat alteri obligata et tunc si est contractus stricti iuris agit ad totum ac si datio vel traditio facta nō fuisset: vt. d. l. si rem meā. j. de solu. aut bonefidei: vt emptionis: ⁊ tunc aut nihil agit: sed expectat̃ ꝙ euincat̃ dum tamen cautio fuerit prestita: nā sufficit venditorē tradere ⁊ de euictione cauere vt liberetur ab obligatione quā tenet̃ tradere licet res poterit euinci: qȝ nō pōt euinci nisi secuta euictione: vt in. l. habere licere. de euic. si vero erat tale ius propter qō res tota nō poterat euinci. sed qō de soluto diminuebat: vt qȝ traditur res deteriorata vel cū seruitute cū deberet tradi libera tunc si tradēs tenebat̃ ex ɔtu bonefidei pōt cōueniri vt tradat ac si nō tradidisset vt consequat̃ qō deficit vt. l. iiij. §. fi. edita. s. cōmo. idē si stricti iur. sed habebat instar bonefidei. vt. l. hmōi. §. edes. de lega. j. Idē si actio erat arbitraria rōne loci. vt. l. iiij. §. idē iul. s. de eo qō cer. loc. Extra istos casus agitur actione de dolo vel in factum: vt. C. ad exhi. exhibitionis: ⁊ ibi vide qō no. Cy. ⁊ etiā qō no. in. l. eleganter. §. nō solū. s. de dolo. ⁊ est articulus difficilis qui tibi patet per pdicta: vide istud qō no. Bar. in l. qui

l.qui sibi.j.de sol. ¶ In tex.ibi nã interest eius scilicet cautionẽ de euictione prestari qñ cõsecuturus ei rem traditã ab ipso adiecto per adiectionẽ mandati:vt sequit̃ ⁊ sic no. Et ad hoc semper alleg. ꝙ adiectus in stipulatione ad solutionẽ recipiendam dicit̃ procurator stipulatoris ⁊ tenet̃ actione mãdati rem quam recipit restituere:⁊ hoc est verũ si ꝑcessit mandatũ vel fuit presens tẽpore stipulationis al's dr̃ neg.ge.⁊ per illã actionẽ potest compelli ad restituendũ:nõ ergo recipit ad suã vtilitatẽ ⁊ nihilo minus nõ põt stipulator ipsum reuocare inuito ꝓmissore qui cũ habeat facultatẽ illi soluẽdi ex forma stipulationis non põt sibi auferri:vt.j.de sol.aliud secus si ex post mãdaret ꝓmissori ꝙ illi solueret:nam posset mandatũ reuocare vt.l.fin.co.tit.⁊.l. cũ corneli⁹.hec tñ vera nisi fuisset stipulat⁹ hoc modo mihi aut titio cui voluero:qr tñ titius nõ est proprie adiectus nec recipit ad vtilitatem meã sed sua:vt.s.eo.liber homo.§.fin.ꝭm intellectum do. Raph.ibidẽ qđ dic vt ibi dixi. ¶ † In fi.tex.ibi protinus reũ liberari ⁊ sic nõ põt cõueniri a stipulatore ad ipm fundum vt caueat:qr nõ interest sibi cauere cum fundus sit penes donatariũ remansurus etiã si a donatario euincatur vt hic colligitur per qđ determinat̃ questio si mihi vẽdidisti fundũ et de euictione ꝓmisisti ⁊ ego ipm fundũ donaui titio:lʒ euincatur a titio nõ agam cõtra te de euictione:qr nõ teneor titio de euictione:al's secus vt si donatio incepisset a promissione si sibi vendidissem. Et hoc voluit glo.in.l.si pro re pupilli.§.j.de euict. Nec etiã ipse donatarius agere poterit cõtra te nisi ego donassem sibi rem cũ oibus iuribus ⁊ actionibus mihi cõpetẽtibus[a] occasione illius quo casu nõ ego sed ipse agere posset ⁊ recta via sibi denũtiare:vt ꝓbatur in.l.si res.s.de euic. Ideo notarii in instrumentis semper apponunt dicta verba:⁊ etiã pinguiora quod est vtilissimũ vt vitetur circuitus:al's cũ sibi etiã tenear de euictione nõ ageret ipse de directo contra te ⁊ ego tibi ⁊ cõtra te. Et tene menti quia quotidiana sunt.

2 ¶ Bartolus cuius etatis erat quando incepit audire leges ⁊ doctoratus fuit.

Bartolus audiuit leges sub Cy.perusij.⁊ bononie disputauit ⁊ repetiuit sub Iac.but.

3 Sufficit de facto fieri ad euitationem pene quãdo non potest fieri de iure:et an etiam ad faciendum quem incidere in penaʒ et nu.4.

Quid ad consequendam actionem.

4 Exheredatio an cadat in extraneos.

5 Qui filium adoptatum expulit de domo vel nihil sibi reliquit an dicatur cum tractare vt filium.

6 Quid si pater vellet filio dare alimenta extra domum.

Si filius vellet a patre recedere ⁊ vellet ꝙ pater daret sibi et familie sue alimenta extra domum et petat sibi restitui dotẽ vxoris:an pater cogatur hoc facere.

7 Potest quis se obligare alicui ad tractandum aliquem tanꝙ filium etiam extraneo:⁊ an possit se obligare ad recipiendum eum in filium adoptiuum.

Ciuitas potest se obligare ad tractandum aliquem vt ciuem: non tamen efficitur ciuis.

8 Pater qui filium emancipauit vel exheredat etiam iniuste dicitur ipsum tractare vt filium.

9 Si communitas que recepit aliquem feneratorem promisit eũ tractare vt ciuem postea faciat vnam legem specialem contra eum ꝙ nõ possit cõuenire suos debitores vsq ad bienniũ:an videatur fecisse contra promissa.

10 Pater an possit filium inuitum emancipare.

11 Qui promisit filiũ emãcipare si exheredat an incidat in penã.

12 Ille qui succubuit in principali non potest cum pena petitur replicare ꝙ iniuste succubuit.

1 Quidam cũ. † Qui ꝓmisit aliquem tractare vt filium sub pena si ipsũ emãciparet vel exheredaret de iure vt qr datus erat sibi in adoptionẽ ⁊ sic cadebat in eo emãcipatio vel exheredatio siue de facto qr nõ erat datus in adoptionẽ et sic non cadebat:item siue iuste siue iniuste non videtur facere contra promissa ideo non incidit in penam nisi specialiter promisisset etiaʒ ista nõ facere qr tunc incideret si faceret sine iusta cã. si vero expellit ipsum de domo vel in testamẽto preterеat tũc videtur contra stipulationem facere ⁊ in penam incidit siue illuʒ adoptauerat siue non.h.d.ista mirabilis lex cuius casus alibi non reperitur:⁊ refert Bar. † quod quidam frater Pe.de assisio qui docuit ipsum grammaticalia postea cõstruxit quendã locũ piũ Venetijs qui vocabatur locus pietatis vbi reperiũtur infantes expositi:⁊ quod ipẽ multos de illis infantibus postꝙ creuerant tradidit diuersis personis cum publico instrumẽto ꝙ deberent eos tractare vt filios ⁊ non aliter:vnde ipẽ querit de pluribus questionibus circa hoc qualiter dicant̃ tractari vt filij ⁊ qualiter non:⁊ hinc sumpta occasione narrat quo anno sue etatis incepit audire leges scʒ in.xiiij.anno scʒ sub.d.Cyn. Perusij.⁊ in.xx.anno Bononie sub Iac.bu.disputauit ⁊ repetijt.⁊ in.xxj.doctoratus est ⁊ tanꝙ gratus filius cũ nõ saturat̃ bonũ dicere de illo magistro qui eũ talẽ reddidit dicẽs ꝙ cũ de illo loquebat̃ lachryme abundadãt. Diuidit̃ hec.l.in quatuor partes vsq ad.§.fi.nã primo format tres questiones vsq ad.§. respondi.quarũ due sunt de illo qui in adoptionẽ nõ recepit:⁊ tertia est de illo qui recepit in adoptionẽ ⁊ in primis duab⁹ nõ exheredauit nec emancipauit qr inepta sunt illa in penitus extraneo:in tertia vero emancipauit vel exheredauit. Scđo antequã soluat premittit duo ad euidentiã ex quibus colligit̃ solu.ij. q.vsq ibi.sed videamus. Tertio soluit tertiam questionẽ vsq ibi.in eo autẽ. Quarto soluit primã ⁊ sic remanent oẽs solute. Itẽ illa tertia pars subdiuidit̃:qr primo ponit solutio questionis pro parte negatiua ꝙ nõ incidit in penã:qr nõ facit contra promissa vsq ibi:ergo. Scđo circa dictam solutionẽ declarat vnũ dubiũ vsq ibi:quare sic debet. Tertio dat consiliũ qualiter debet cõcipi stipulatio ad hoc vti exheredãdo vel emãcipãdo incidit in penã vsq ibi: quo tamẽ casu. Quarto circa dictũ consilium mouet ⁊ soluit vnũ vel duo dubia. ¶ In tex.ibi an stipulatio cõmittatur. Dic ista.q.j.soluit̃.j.ver.in eo autẽ.ꝙ sic qr nõ debuit ipsum expellere ⁊ preterire si volebat penam euadere:qr sic faciendo nõ tractat eum vt filium sed debuit ipm exheredare vel emãcipare ⁊ lʒ isti actus essent inepti in persona penitus extranei:quoniã emãcipatio est liberatio a patria potestate:⁊ ille nõ erat in eius potestate. Et exheredatio est priuatio ab hereditate debita ⁊ huic nõ erat debita:qr nõ erat fili⁹: ⁊ sic nõ operant̃ isti actus illud ad qđ ꝑncipaliter sunt inducti: si tamẽ iste eos exercuisset erga illũ sic de facto fecissent illũ nõ incidere in penã qr videret̃ vsus patrio iure erga illũ cũ parentes talibus actibus vtant̃ erga filios.⁊.h.d.in illo.ver.in effectu. † Et sic not.⁊ ad hoc alleg.ꝙ sufficit de facto fieri ad euitationẽ pene quãdo nõ põt fieri de iure:⁊ sic etiã sufficit ad consequendam actionẽ vt in.l.mulieri.§.j.s.de cõdi.insti. An autem sufficiat de facto fieri ad faciendũ quem incidere in penã dic vt j.eo.ꝯtinuus.§.cũ quis ⁊.l.vbi pactũ.insi.C.de trãsac. ¶ † Itẽ no.ꝙ exheredatio non cadit in extraneos hoc est verũ qñ erat penitus extraneus secus si non penitus vt filius emancipatus qui licet sit extraneus põt exheredari eo respectu quo sibi debetur hereditas de iure pretorio:vt.l.non putauit.§.non queuis. s.de cõtratab. Item si extraneus esset istitutus adhuc caderet in eum exheredatio largo sumpto vocabulo.i.priuatio ab hereditate nõ tñ debita in qua proprie cadit exheredatio:vt in.l. paterfa.s.de here.insti.⁊.l.si certarum.§.si eodẽ.de testa.milit. ¶ In tex.ibi.i fi.vbi respõdetur ad hãc primã.q. Not.ꝙ qui tenetur sub pena aliquid facere qđ de iure fieri nõ põt dʒ illud facere de facto ad hoc vt in penã nõ incidat. Sed cõtra qr nõ põt fieri de iure videt̃ impossibile cũ ipossibilitas dicatur nõ soluʒ ꝭm naturã:sed etiã de iure:vt.s.eo.generaliter.⁊ hoc plene habetur in.l.j.s.de cõdi.insti.ergo non cadit in penaʒ si illud non facit.s.eo.si homo mortuus. Solu.ꝭm Dy.illud qñ nõ põt fieri de iure qr ius resistit ⁊ reprobat secus si nõ reprobat neq resistit licet nõ assistat vt hic qđ Bar.dicit esse not. ¶ Sed quero iste primus casus loquit̃ in eo qui nõ adoptauit. † Quid si adoptauit ⁊ illũ filiũ adoptatum expulit de domo vel nihil sibi reliquit. Iste casus nõ ponitur in hoc tex.sed solũ qñ ipm exheredauit vel emancipauit. Dic breuiter ꝙ si expulit ipm de domo idem in eo qui nõ adoptauit:qr nõ tractat ipm vt filiũ sed si nihil reliquit aut fecit testm̃ ⁊ ipm preterijt ⁊ ipsum idem qr parẽtes nõ debent ꝑterire:sed instituere vel exheredare: vt.l.inter cetera.de lib.⁊ posth.aut exheredauit:⁊ ille casus determinatur in tex.in ver.sed videamus.qr nõ incidit in penã cũ vtatur patrio iure:vt in fi.aut testm̃ nõ fecit ⁊ tũc sit̃ in penã non incidit:qr ille succedit ab intestato vna cũ alijs si quos habet ⁊ tacite videt̃ sibi reliquisse:vt.l.si quis cũ nullũ.de iure codic.sed qñ nõ est adoptatus ab intestato non admittitur ad successionem: ideo pena cõmittitur tũc sicut si foret in testõ preteritus:⁊ i hoc differunt isti casus nõ alij de quibus.s. Sed an statim ꝙ fecit testamentum ⁊ ꝑterijt pena sit cõmissa cũ poterit adhuc testamentũ mutare ⁊ instituere vel exheredare hoc tñ tangitur per glo.vel doc.puta ꝙ nõ sed ita demũ si cum illo testõ decedat et sic cõmittit cõtra heredes. † No.ergo ex predictis ꝙ pater non potest filiũ de domo expellere etiã si vellet sibi dare alimẽta extra domũ ⁊ recipere dotẽ vxoris:qr forte hʒ nouercam que stat in cõtinua rixa cũ illo ꝭm Ang.⁊ posset implorare iudicis officium vt pater cõpellatur ipm retinere nisi forte iudici videatur cõtrariũ ꝓ bono pacis ⁊ familie:⁊ hoc addit do. Raph.qđ plʒ.arg.l.equissimũ.s.de vsufr. Sic cõtra si filius vellet a patre recedere ⁊ ꝙ daret sibi alimenta extra domũ sibi et vxori et.

¶ Competentibus.quid operetur trãsactio in riuʒ in donariũ vide frã.de aret. cõsi.xxvij. Sig. consi.clxxv.

fff iij

familie sue ⁊ petierit sibi restitui dotē vxoris ꝓut ego vidi alꝰs de facto senis nō cogitur pater hoc facere: sed poterit retinere dotez et offerre se velle sustinere onera matrimonij ipsius filij nisi pater emācipasset ipm volentē: quia īuitus regulariter nō cogitur emācipationē recipere: vt in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. ⁊ generaliter. nam tūc posset ⁊ patrē cōpellere ad restituenduz dotē vxoris: ⁊ ita determinauit Cy. ⁊ Bal. in. l. ij. C. fami. her.

a Itē si nō emancipasset: sed de sui volūtate illius recessisset[a]. ar. eius qđ no. gl. in. l. si longius. §. si filius. in fi. mag. gl. s. de iud. ⁊ ita determinat Bal. ⁊ Ang. in. l. si cum dotem. in prin. sol. ma. Et ex his est expeditus ille primus casus vna cum vltima parte huius. l. in ver. in eo. ꝯm intellectum Azo. positū in glo. mag. ver. vel verius qui cōiter tenetur per doc. reiectis alijs de qbus in glo. q̄ nō couenīūt lre. ¶ In tex. ibi ⁊ quid intersit. dic ad istā scđam. q. nō videtur iuriscōsultus rñdere. gl. tñ ⁊ doct. dicūt ꝙ colligitur in ver. rñdi. stipulatio ⁊c. qđ tñ nō plꝫ si bene cōsyderetur. Videbaẗ autē referre an iste q tradebaẗ eēt filius alūnus vel cognatus tradētis: vt tūc valeat stipulatio propter interesse actionis fundate ī iure naturali: an esset penitus extraneus ⁊ tunc non valeret quasi stipulatoris nō intersit nisi ex volūtaria affectione. Sed contra dic ꝙ ēt hoc casu vꝫ cū in penis non inspiciatur interesse stipulatoris: ⁊ qꝛ in p̄cedenti casu non ideo vꝫ ꝙ intersit sua ratione affectionis cū illa nō cōsyderet in ꝯctibus stricti iuris sed dūtaxat bone fidei: vt. l. cū seruus. s. mā. sꝫ

7 vꝫ qꝛ ius nō repugnat nec est cōtra bonos mores. † Et sic not. ꝙ pōt quis se obligare alicui ad tractādum aliquē tanꝗ filiuz etiā extraneo nō solū in quē ꝓmittit tractare vt filiū nō sic videtur ꝙ poterit se obligare ad recipiendū eū in filiū adoptiuum: vt in. l. adoptiuum. ⁊ in. l. vxorem. §. heres. de leg. iij. quia plus tunc astringereẗ ꝓpter patriā potestatē: sed si spōte ipsum adoptat: bene potest se obligare ad tractandū eū vt filiū: nam et sic facere teneẗ licet se obligaret qꝛ ius ipm obligat: ⁊ hoc habeẗ in seq. ver. sic ⁊ ciuitas pōt se obligare ad tractādū aliquem vt ciuem nō tñ per hoc efficitur ciuis cū aliud sit esse ciuē aliud debere tractari vt ciuē: vt no. in. l. si maritus. j. de adul. per Bart.

8 in ver. sꝫ videamus. ¶ † No pmo mirabiliter ex hoc tex. ꝙ pater qui filiū emancipat vel exheredat etiā iniuste dꝛ ipm tractare vt filiū ⁊ nō aliter: ⁊ sic nō incidat in penā ꝓmissam quia non venit contra ꝓmissionē: ⁊ ꝙ loquatur etiā cū iniuste pꝫ ī ver. ergo exheredatus. vbi dicitur ꝙ datur sibi querela: sꝫ istud videtur falsum: lꝫ eñ parentes nō cōsueuerūt filiū exheredare non tñ debent exheredare iniuste: qđ pꝫ qꝛ testamentum subiacet q̄rele: si ergo exheredat iniuste videẗ pena cōmitti quasi videatur habitus respectus ad id qđ parētes facere debēt non ad id qđ de facto faciūt. ar. eius qđ no. s. ad maced. sed iulianus. §. quod dicitur ī gl. qd ergo. ⁊. l. inter oēs. §. recte. j. de fur. vbi exponiẗ solet. i. solere dꝫ. Et qđ no. ī. l. iij. §. j. de adi. leg. Preterea si promitteret expresse nō exheredare intelligereẗ de exheredatione iniusta non de iusta: vt. j. in ver. quare. cū gl. ibi posita. ergo idē videẗ qñ generaliter ꝓmittit tractare vt filiū: ⁊ tñ iste tex. ponit differentiā inter istos casus ꝓpter hoc si liceret diceret quod determinatio iurisconsulti non fuerit equa nec bona sed debuerit facere differentiā an iuste exheredet ⁊ non incidat in penā siue ꝓmisit expresse non exheredare siue dūtaxat tractare vt filium an iniuste: ⁊ tūc nō tractat vt filiū: qꝛ nō facit qđ debet incidat ī penā etiā si dūtaxat ꝓmisit tractare vt filiū sicut cū ꝓmisit non exheredare. Doc. hanc facultatem non tangūt nec a tex. possu

9 mus recedere. † Et Bar. dicit per illū tex. respōdisse cū quedaz cōitas recepisset quendā feneratorē sicut recipiunt iudei vt fenerentur: ⁊ ꝓmisit ei tractare eū vt ciuē: postea fecit vnā specialem cōtra eū ꝙ nō posset couenire suos debitores vsq; ad biennium vtruz videaẗ fecisse cōtra ꝓmissa: dicit ꝙ nō qꝛ cōitas cōsueuit ⁊ hoc potest facere cōtra originarios ciues. s. inducendo contra eos tēporalē exceptionē nō perpetuā vt. l. quotiens. de p̄ci. impe. offe. lꝫ nō subesset aliqua iusta cā quare hoc fecerit: ⁊ licet facilius fecerit contra eū quasi verisilr ipsam fecisset cōtra proprios ciues. Sed si ꝓmisisset ipm tractare vt alios ciues: tunc si talē. l. nō fecit cōtra alios silr nec cōtra istū facere dꝫ. Eodem modo ī casu huiꝰ. l. si iste adoptator habebat alios filios quos non emancipauit vel exheredauit adhuc si promisit dumtaxat istum tractare vt filiū nō ꝓpterea facit cōtra ꝓmissa emācipādo vel exheredādo: secus si promisisset ipm tractare vt alios filios qđ no. qꝛ multū declarat intellectuꝫ huius ver. Similiter si ipsuꝫ nō indueret ita bene vt alios filios nō diceret fecisse cōtra promissa nisi ꝓmisisset ipm tractare sicut alios: nā hoc facere potest licite in persona vnius de filijs: ergo ī persona istius.

10 ¶ † Item no. in ver. vel emācipauerit: ꝙ pater pōt filiū inuitū emancipare[b] ⁊ sic male dicit glo. in. §. generalr. s. alle. ⁊ instit. qui. mo. ius pa. po. sol. ⁊. l. nō pōt. de adop. ꝙ licet in quibusdā casibus pater cogatur emancipare filiū nō sic reperiẗ ecōtra ꝙ filius cogatur recipere emancipationē nam imo cogitur subsistente iustā cā: ⁊ tetigi. s. eo. l. vtrū. vt si erat rixosus et poterat ponere in periculo. ¶ Sꝫ opp. fortiter si iste filius fuit emancipatus ex iusta cā pater non incidit in penā: istā oppo. facit do. Raph. sed frustra: qꝛ hic non dꝛ ꝙ cadat in penā: imo dꝛ ꝯtrium ꝙ non incidit si expresse nō ꝓmisit nō emācipare: sed si ꝓmisisset bene distingueret ex iusta causa vel non: vt. j. in versi. quare.

11 ¶ † In tex. ibi: in ver. quare. No. ꝙ qui ꝓmisit filiū nō exheredare si exheredat incidit in penā: ⁊ glo. dicit ꝙ istud est verum si exheredat iniuste: secus si iuste: qꝛ nō censeẗ se obligasse de nō exheredādo illū qui mereẗ ne detur materia illi delinquēdi contra patrē: ⁊ illū tex. inducit Dy. si aliquis ꝓmisit parere snīe arbitri ⁊ non petere eā reduci ad arbitriū boni viri intelligitur si laudum fuerit equū nō si iniquū ne detur arbitrio materia delinquendi: ⁊ sic nō obstāte ꝓmissione poterit petere reduci sꝫ ex futuro euentu apparebit an bene petierit vel male: quia si pronuntiabiẗ laudū iniquū bene petijt ⁊ in penā nō incidit ꝑ istam glo. si equum male petijt ⁊ in penā incidit nisi habuerit iustam cām petendi: ⁊ ita cōsuluit Dy. in cōsilio qđ incipit ptolomeus

12 manentis. ⁊ per ipꝫ in. c. scienter. de reg. iu. li. vj. ¶ † An aūt cū pena petitur poterit dicere male fuisse ꝓnūtiatū: qꝛ revera erat iniustū: dic vt dixi in. §. duo fratres. Iste tñ tex. dum ibi subdit in ver. an victo. videtur cōtra intellectū glo. qꝛ dicit ꝙ filius victus in q̄rela: ⁊ sic videẗ fuisse iuste exheredatus cuꝫ presumaẗ ꝑ snīa: ⁊ tñ vult ꝙ iste pater in penā inciderit postꝗ ꝓmisit expresse ipm nō exheredare: sed dic scđm Iaco. de are. quē alij sequūtur ꝙ succubuit ꝑ iniuriā iudicis: qꝛ iniuste erat exheredatus: ⁊ ꝙ de ista iniustitia poterit doceri cū pena petiẗ. Sed contra de. §. duo fratres. So. ⁊ tene menti ꝑpetuo ille q succubuit in principali nō pōt cū pena petiẗ replicare si iniuste succubuit qꝛ snīa sibi nocet: ⁊ habeẗ ꝓ veritate quo ad eū ⁊ ita loquitur ibi sed alius q nō succubuit cui snīa preiudiciū nō facit nō ꝓhibetur alleg. de ipsius iniustitia. Et ita loquitur hic qꝛ filius succubuit ⁊ pater suus naturalis cui ꝓmissio facta erat de pena agit ad ipsam. Et idem si ageret ipe filius tanꝗ heres ipsius patris naturalis vt si allegatur sententia per quā apparet patrem iniuste exheredasse poterit allegari per modum replicationis ꝙ illa snīa fuit iniusta ⁊ probari: qꝛ agit ex diuersa cā ⁊ ad rē diuersam qđ perpetuo tene menti: ⁊ ideo in cā euictionis si lata esset snīa contra emptorem qui nō preiudicaret venditori quia non fuit sibi denuntiatum ⁊ ageretur de euictione: posset allegari ꝑ

c venditorem ꝙ illa sententia fuit iniusta[c] ⁊ sibi non preiudicat quod tene menti perpetuo.

1 **Filiusfamilias.** † In conditione potestatiua quo ad acquisitionem inspiciẗ tp̄s cōditionis existētis nō tp̄s stipulationis. h. d. Ratio est qꝛ non trahiẗ retro: secus in casuali: vt. s. eo. l. si filius. ¶ In text. ibi quantam pecuniā titio credidero. Illa verba faciūt cōditionem. s. si credidero: qꝛ relatiuū quātitatis vr̄ facere sicut relatiuum substātie: vt. l. si titius. de le. ij. ¶ Et ista cōditio fuit impleta post emancipationē: intellige aūt qñ cōditio pēdebat ex potestate debitoris vt erat hic: nā iste promissor nō cogebaẗ pecuniam recipere si nolebat: ⁊ sic erat in sua ptāte incidere vel non incidere in obligationem merito cū recipit incidit: ⁊ nō fingiẗ retro incidisse: secus si non erat in sua ptāte sed creditoris: vt si promisisti mihi centū si ascendā capitoliū: nā nō est in tua potestate in obligatione non incidere sed mea: ideo qñcunq; ascendero retro fingeris obligatus sicut si eēt ꝯditio casualis: ita declarauit glo. no. in cle. j. de conces. preben. in glo. mag. q̄ melius declarat. ll. loquentes de hac materia ꝗ̄ aliqua alia de iure ciuili: vt est. l. si. que res pig. ob. po. ⁊. l. j. qui po. in pig. ha. qđ not. pro intellectu. l. potior. ⁊. l. qui balneum. eo. ti. ⁊ sic primo casu si ante numerationem obligasses bona tua alteri ille preferetur mihi: sed vltimo casu si post ꝓmissionem ⁊ ante ascensum obligasses alteri debeo preferri illi: hic non sunt alia.

2 ☞ Qui promittit pro se an videaẗ etiaꝫ ꝓmittere pro herede.

1 **Si sic stipulatus.** † Stipulatio semel cōmissa ad interesse pōt iterū cōmitti si factuꝫ erat reiterabile nisi fuerit expresse actū ꝯtrariū. h. d. ī effectu. Primo ponit dictū vsq; nā heres ipsius. Postea ꝓbat ꝑ rōnē vsq; ibi: nā sicut. Tertio illā rōnem ostēdit per aliam rōnem vsq; ibi: aut. Quarto per reductiodem ad absurdum vsq; ibi: ergo. Quinto ponit qd iuris si fuerit ꝯtrariū actū: vsq; ibi qđ nō est verū. Ibi dicit ꝙ qñ nō apparet cōtrariū esse actum nō confundiẗ ex vna violentia. Et intellige ꝙ pluries cōmittaẗ etiā ad interesse totale: sed si factum nō est reiterabile bene pōt committi pluries: primo ad particulare: postea ad totale: vt. s. eo. stipulationes non diui. §. fi. ⁊. l. existimo. §. fi. Et in totali cōputabitur particulare: vt no. in. l. empto. §. fi. de act. empti. sed ad interesse totale non poterit

a ¶ Filius recessisset. In hoc artic. in facto cōsuluit pet. de anch. consi. ccxxxviij. ideo ibi vide alleg.

b ¶ Emancipare. Adde videnduz Frāc. cur. consi. iiij. ⁊ cōsi. lxxiij.

c ¶ Iniusta. ī hoc artic. vide Ang. consi. cclxxviij.

nõ poterit pluries cõmitti:vt in.l.si pcurator.§.rem ra.ha.Sȝ si semel est cõmissa ad penã:an iterũ ad eandẽ penã cõmittat: dic ꝙ nõ si erat mera pena.i.apposita loco contemptus nisi fuerit expresse actũ cõtrariũ:vt.l.si duo.§.fi.§.depo.sed si loco interesse poterit iterũ cõmitti quatenus interesse penã excedit:vt in.l.predia.de act.emp.Si aũt querit an semel cõmissa ad id qȝ deuenit principaliter in stipulationeȝ iterũ ad idẽ cõmittat:dic ꝙ nõ:⁊.s.e.si quis ita stipulet a me si nauis.⁊.l.cũ qrebat.iudi. sol.⁊.l.venditor de here.ven.Et p hec sunt expedita ꝯria q̃ tanguntur in fi.mag.gl.primũ aũt tẽdit ad declarationẽ lr̃e cuius intellectus pȝ ex diuisione quã feci.

2 ¶†Ultimo est hic vna gl. super verbo heredis:q̃ dicit ꝙ hic ẽt si nõ fuisset facta mẽtio heredis veniret factum heredis:qꝛ qui pmittit p se videt pmittere etiam p herede suo qȝ est cõtra determinationẽ petri qui tenuit ꝙ in pmissione facti negatiui vt si pmittis pro te non fieri nõ venit persona heredis nisi fuerit dictũ expresse:vt no.Cy. expresse in.l.veteris.C.eo.ti.⁊ hinc sumpta occasione Ba.examinat hic illũ passum multũ plene:an veniat persona heredis tam ex parte stipulatoris q̃ ex parte pmissoris recitando opi. de quibus per Cy.in.d.l.veteris.de quo etiã in.d.l.iurisgen.§. pactorum.§.de de pac.dic vt hic per Bar.⁊c.

2 ¶Non debet quis compelli vel induci ad matrimonium cõtrahendum vel ad persistendum in eo metu pene conuentionalis et quid in matrimonio spirituali.⁊ nu.3.

3 Quid si inducatur sub spe premij.

4 Quid si dedit arrhas.

1 Tertia que. †Stipulatio penalis p quã restringitur libertas matrimonij ꝯtrahẽdi vel cõtracti nõ vȝ ipo iure tanq̃ cõtra bonos mores.h.d.† ⁊ alleg.ꝙ nõ dȝ quis cõpelli vel induci ad matrimoniũ cõtrahendũ vel ad psistendũ i eo metu pene cõuẽtionalis:qꝛ sufficiũt pene legales:vt.s.eo.si ita stipulatio facta q̃ sunt de pdendo dotẽ vel donationẽ ante nuptias si sine iusta causa diuertat:vt.l.cõsensu.C.de repu.vel perditio aiarum fine cã recusat cõtrahere:vel restitutio eorũdẽ cũ duplo vel quadruplo in eo q recipit si sine iusta cã recusat:vt in.l.fin. C.de spõsa.¶In tex.ibi si qs eorũ nuptijs ipedimentũ fuisset: dic certe si nõ fuissent alia verba q̃ ista non dȝ ꝙ ista stipulatio debeat reprobari tanq̃ cõtra bonos mores qꝛ nõ artat pmissor ad faciendũ filiam ꝯhere matrimoniũ sed nõ ad ipediendũ ipsam ꝯtrahere si spõte ꝯhere voluit:dic ergo ꝙ pmisit se facturum ⁊ curaturũ ꝙ filia sua ꝯheret:⁊ ꝙ fuit inter pellatus ipso viuente:vel dic ꝙ ipse nõ fuit in mora sȝ heres eius q non fecit nec curauit:nam si pmissio teneret ẽt heres obligaretur ⁊ incideret in penam si esset in mora.¶In tex.ibi exceptionem doli: dic ista exceptio facti seu intẽtionis qꝛ stipulatio est nulla ipso iure sicut.s.e.l.stipulatio hoc modo.¶In tex.ibi matrimonia obstringi:sed contra:qꝛ ista pmissio nõ fuit facta per filiaȝ isti⁹ caij seij sed per patrẽ ⁊ sic non artabat:sed dic hic ꝙ imo videbatur artari:naȝ si valeret timore ne pater incideret in penam induceret ad ꝯhendũ contra suam volũtatẽ:⁊ idẽ si alius eius attinens vel intimus amicus pmisisset.arg.in.l.heres meus. §.fi.de ꝯdi.⁊ demõ.secus si penitus extraneus de quo verisilr nõ hȝ curare an incidat in penam:⁊ ita intellige gl.q̃ incipit secus sup verbo matrimonia:dũ dicit sed an inter extraneos:⁊ no.in fi.s.eo.si plagij.

3 ¶†In glo.in ver.obstaturam.opp.de.l.titio. §.j.de condi.⁊ demõ.Sol.metu pene non dȝ qs induci ad matrimoniũ ꝯhendũ vt hic:sed sub spe premij sic vt ibi:⁊ sic si legatur vel pmittit alicui sub conditione si matrimonium ꝯtraxerit cũ tali dȝ illa conditio impleri ad hoc vt consequat istud cõmodũ:⁊ sic non reijcit ꝯtra bonos mores vt ibi.⁊.l.vter ex fratribus.de ꝯdi.insti.hoc tñ verum qñ pmissio fit a tertio:secus si ab altero ex coniugibus vt pmitto tibi si mihi nupseris:qꝛ non vȝ pmissio:vt.s.eo.si ita stipulatus fuero.§.fi.qȝ tñ dic vt ibi.Item est veruȝ in matrimonio carnali:secus in spũali.Ad quod etiaȝ sub spe premij non dȝ quis induci vt si fiat pmissio abbati de aliquo dando si receperit talẽ in monachum vel monialem:qꝛ esset simonia:vt in.c.nimis.de simo.⁊ per Bar.in.l. vxorẽ.§.heres.de le.iij.⁊ in.d.l.titio.§.j.Silr ad instituendum quẽ heredẽ non solũ metu pene sed nec spe premij dȝ induci:qꝛ esset dispositio captatoria:vt.l.ille institutiones.de here.insti.⁊ l.j.de his q̃ pro non scrip.habentur.⁊ qȝ no.in.l.causa donationis.C.de transac.

4 ¶In seq.gl.⁊ hoc exceptis arrhis.super hoc arti.de arrhis.Bar.tangit aliqua in quibus Ang.hic.⁊ etiam Bal.alibi cõtradicunt ⁊ inter alia:qꝛ.l.fin.C.de sponsa.loquit qñ ꝯstat de vera numeratione arrharũ aliter q̃ per confessionẽ patris.Quid si aliter nõ constat puta vir cõfessus est se recepisse cẽtũ noie arrharũ postea nõ vult cũ illa cõtrahere:illa petit arrhas duplicatas vl' triplicatas si fuerũt pmisse.Uir respõdit ꝙ re vera nunq̃ aliquid recepit lȝ fuerit cõfessus.Contrarium dicit Bar.ꝙ ista confessio[a] pbat contra eũ ⁊ sic si nõ recepit habebit dupliciter damnum qꝛ soluit centũ ac si recepisset:⁊ vltra hoc etiã alia centũ loco pene.Ang.cõtra p tex.illius.l.q loquitur de arrhis vere receptis:⁊ etiam dicit ꝙ extra diffinitioneȝ ipsius.l.nõ debet pati aliã penã.sed in casu isto pateret duplicẽ penam:⁊ illa vult ꝙ nõ patiat nisi vnã.s.de duplo.Item qꝛ ista cõfessio fit inter personas suspectas:qꝛ.l.phibet iteruenire penam:⁊ ista confessio posset fieri in fraudem.l.vt si cõfiteat recepisse arrhã loco pene:ad hoc.l.q testiũ.de pbat.⁊.l.cũ quis.§. titia.de leg.iij.sȝ Bal.in.l.ij.C.qñ licet ab emp.disce.videt tenere idem qȝ Bar.ꝙ confessio pbet numerationem:⁊ reprobat. Bar.in seq.q.dicens ꝙ somniauit.Et inhoneste loquitur salua pace.Mihi plus plȝ opi.Ang.Itẽ dicit Bar.scdo ꝙ ista pena pditionis arrharum vel dupli aut quadrupli nõ dȝ trãscẽdere quantitatem dotis vel donationis pp̃ter nuptias que perduntur si fiat diuortiũ sine cã qꝛ non est dicendũ ꝙ in plus debet puniri q recedit a spõsalibus de futuro q̃ q recedit a matrimonio iam ꝯcto.Ang.contra qꝛ illa.l.fi.nõ taxat aliquã quantitatem:vnde quantũcunq̃ arrha sit magna ⁊ duplum vel quadruplum trãscenderet dotẽ põt istã penã pati q recusat:⁊ sic dicit ita statutũ esse.Tertio dicit Bar.hic ꝙ si ambo sponsi confiteantur inuicẽ recepisse arrhas:puta cẽtum alter ab altero ꝙ ista confessio presumitur frauduleta arg.l.q sit.de sol.Et etiã si reuera alter alteri tradidisset haberet traditio p non facta per illã.l.q sic.⁊ sic nullam penã incurreret recusans ꝯhere ac si nulla arrha data fuisset q̃ casu nullã penã patiunt vt.d.l.fi.de spõsa.nisi forte piurij si iurassent:vt in.c.recusauit.de spons.in hoc Bal.in.d.l.fi.dicit Bar.somniasse ⁊ ꝙ imo cõfessio probat et sic qui recusat contrahere duplicẽ penã patiet:qꝛ restituet qȝ cõfessus est se recepisse cum nõ receperit vel posito ꝙ receperit eodem instanti restituit:⁊ vltra hoc soluet etiã duplũ.Ego habui istum casum de facto:quia quotidianus est:⁊ tenui opi. Bart. que verior est:⁊ in mente cuiuslibet discreti hoĩs cadere dȝ:cetera vide hic per ipm Bar.Pau.⁊ qꝛ tenẽdo opi.Bar.qꝛ patiat duplicẽ penã esset cõtra istã.l.fi.que vult ꝙ extra diffinitioneȝ ipsius nullam penã pati debeat.Dicit etiã quarto Bar.vnum aliud ꝙ illa.l.fi.nõ hȝ locũ si loco arrharũ traderet aliqua spẽs qꝛ spẽs nõ duplicat:vt in.l.lucius.§.impuberẽ.de leg.ij.certe si Bar.intellexit ꝙ ille qui dedit spẽm recuset cõtrahere et non perdat illã spẽm nõ bene loquitur:qꝛ pena perditionis ei quod datũ est ita cadit in spẽ sicut in quantitate:sed si intellexit quod ille qui recepit si recusat contrahere solũ restituat spẽm:⁊ non duplum dictũ eius hȝ colorẽ:tñ Bal.adhuc tȝ cõtrariũ in.d.l. fi.qꝛ posset solui pro duplo estimatio illius spẽi:⁊ sic bene cadit arg.ad hoc.j.de nona.l.fundum eorum.

[a] ¶Confessio pbat vid fede.d se nis.consi.cxix.⁊ cxciiij.vbi ponit qualiter se defendere debet ille q confessus est arrhas recepisse ⁊ i pdicta materia arrharum. vide Sozi.ꝯsi.lxxvij.

2 ¶Repetitio que habet vitiare nunq̃ subintelligitur ⁊ quid in relatione.

1 Idem respondit. †Dicta in precedẽtibus cẽsent repetita in sequẽtibus nisi repetitio vitiaret sequentia.h.d.⁊ semper allegatur. ¶Oppo.de.l.ita stipulatus.in prin.s.eo.Sol.hic illa que fuerunt dicta in prefationibus fuerũt specificata:puta ꝙ pmitterent mihi centum modios frumẽti de tali loco:⁊ hoc in presentia testiũ:sed postea notarius cũ recepit instrumẽtũ nõ fecit mẽtionem de illo loco:sed in cõtrario dicta in pcedẽtibus nõ fuerant specificata:⁊ sic rõne incertitudinis nõ censentur repetita:sed potius p errorẽ omissa:⁊ vitiat stipulatio.Item hoc qñ incontinenti secuta est stipulatio als cẽsent partes recessisse ab illis:⁊ stabit solũ verbis cõtentis in instrõ:⁊ ita intellige glos. per.l.per retentionẽ.C.de vsur.hoc tñ intellige verũ nisi actum esset inter partes:⁊ posset pbari qñcunq̃ ex interuallo intelligeretur facta repetitio:vt no.Ja.bu.⁊ Bar.post eũ in.l.pacta nouissima.C.de pac.⁊ de isto arti.an dicta in pcedentibus intelligantur repetita in sequẽtibus:vide plenã distinctionẽ Bart. in.§.chrysogonus.

2 ¶†Ultimo no.in fi.ꝙ repetitio que hȝ vitiare nunq̃ subintelligit:⁊ relatio:vt.l.talis scriptura.⁊ ibi no.de leg.j.Est autẽ repetitio qñ apparet aliquid dictuȝ in vno c.tantum.⁊ queritur an intelligatur repetitum in altero in quo nõ fuit dictũ:sed relatio est qñ aliquid dictum est de p se:⁊ sunt plura capitula precedentia vel sequentia ad que illud potest referri:⁊ etiam ad quedam ex eis an referat ad omnia vel ad quedam:de quo in.l.idem cum eodem.de iurisdi.om.iudic.in fi.et adde.l.si quis a filio.de lega.j.

2 ¶An possit agi ex scriptura priuata in qua aliquis confiteatur se recepisse centum a tali:⁊ promittat restituere ad omnem eius voluntatem.

3 Presentia an in dubio presumatur.

1 Idem respondit. †Uerbũ pmisit contentum etiã in scriptura priuata intelligitur p stipulationẽ.h.d.⁊ no.dicit Ange.se multas

pecunias fuisse lucratū de isto casu. † q2 frequenter reperiūtur scripture priuate in quibus aliquis confitet̃ se recepisse cētū a tali: ⁊ ꝓmittit restituere ad omnē eius voluntatē: vtrū ex illa scriptura poterit agi q2 nō apparet ꝙ fuit cōfecta in presentia partis: ⁊ ꝙ interuenerit stipulatio. Et ego vidi Florentie dubitari ꝙplurimū: nam plerūq3 cōtingit ꝙ pars nō est p̄sens: sed aliquis in camera sua facit scripturā ⁊ mittit eā sibi: de hoc est casus hic ꝙ in dubio p̄sumitur facta inter p̄sentes: ⁊ īteruenīēte stipulatione. tex. tñ iste videt̃ ꝓbare 9rīū dū dicit si inter presentes ⁊ sic vr̃ esse necesse ꝓbare p̄sentiā: ⁊ tunc resultabit presumptio stipulationis: ꝓpter hoc florentie fuit factū statutum nouum in quo ego interfui ꝙ stetur scripture in eo ꝙ continet ac si esset instr̃m publicū ⁊ sic nō sit disputandum de presentia. ¶ In tex. ibi literis tuis nō ītelligas. i. ep̃la q2 illa mittit̃ regulariter ad absentem: sed in schedula scripta manu debitoris.

3 ¶ † In tex. ibi īter presentes. dic gl. in. l. j. C. de inuti. stip. dicit ꝙ hic p̄sumitur in dubio. Et idē t3 Bar. hic qd̄ pōt esse verū si scriptura facit mētionē de stipulatione vel 9tinet aliqd̄ verbū qd̄ intelligitur p stipulationē vt verbū ꝓmittit. vt. s̄. e. l. sciēdū q2 stipulatio nō d̄r inter presentes: vt. l. j. s̄. e. Idē si diceret īstrumentū ꝙ talis inuestiuit[a] talē de tali feudo vel emphyteosi inuestitura nō fit nisi ī presenti: secus qñ 9tinet aliqd aliud q̄ posset fieri inter absentes: q2 tunc p̄sentia nō presumit̃ nisi ꝓbet̃. ita sentit Jo. an. in addi. spe. ti. de emp. ⁊ vē. §. sciendum. circa fi. Et ideo al's dicebā si cōtinet̃ in instr̃o ꝙ talis donauit tali ⁊ nō d̄r p̄senti ⁊ recipiēti cū donatio possit fieri inter absentes nō presumitur p̄sentia. Et si nō apparet de acceptatione illius: donatio non valet per id qd̄ no. glo. in. l. illud. de sa. san. ec. Tene menti: quia lucraberis adhuc si recordaberis: hic non sunt alia.

a ¶ Inuestiuit. an presentia presumatur. vide Lu. ro. consi. cccccix. Old. 9si. ccxlvij. a quo Jo. an. in predicta adidit habuit.

1 **Idem respondit.** † Licet vnicus sit conceptus verborū nō tñ dicūtur stipulationes quot p̄cesserunt 9uentiones ad quarū roborationem venit stipulatio. h. d. no. Et facit. l. scire debemus. s̄. eo. Sed ibi in speciebus singulariter specificatis hic in diuersis conuentionibus: vt plerūq3 faciūt notarij: nā dicūt conuenerūt partes de tali re ⁊ tali. Item de alia re ⁊ plura cap̃la ponūt diuersa postea subijciunt generalem stipulationem dicentes q̄ omnia ⁊ singula dicte partes inuicem ꝓmiserunt per solēnem stipulationem: nā tot sunt stipulationes quot cap̃la. Et ad qd hoc prosit. dic vt. d. l. scire debemus.

1 **Si ita quis.** † Terminus solutionis vsurarū cedit a die stipulatiōis interposite qñ stipulatio est pura ⁊ vsure debent̃ nō ꝓpter morā s3 ꝓpter stipulationē3 ⁊ verba qua die petiero nō reddūt stipulationē cōditionalē sed faciūt monitionē. h. d. Et p̄mitte ꝙ si stipulor a te cētū sub cōditione ⁊ etiā decem quolibet mēse ꝓ vsuris nō incipiūt vsure currere nisi post euentū cōditionis: q2 prius nō est nata obligatio sortis ⁊ cū cōditio extiterit ⁊ debent̃ nisi ꝓ futuro tp̄e nisi fuisset dictum expresse ꝙ ex die stipulationis. vt. s̄. eo. l. hm̄ōi. ⁊. l. si ita. in prin. hic ergo erat dubiū si ꝓmisisti mihi sortem qua die petiero et tantū ꝓ vsuris quol3 mense qñ incipiāt currere vsure: et si ista stipulatio esset conditionalis incipient currere post petitionē3 sed q2 nō est cōditionalis sed pura incipiunt statim currere: et hoc intendit in effectu. ¶ In tex. ibi qua die petierit: dic istud faciebat dubiū q2 relatiuū qs vel qui iunctū futuro tempori facit cōditionē vt. l. stichus qui meus erit. de le. j. vnde nō videbatur oriri obligatio sortis nisi post petitionē ⁊ p 9ñs nec cedere stipulationē vsurarū sed hoc nō est verū in verbo petiero: q2 siue apponat̃ dictio cū siue relatiuū qs vel qui nō faciūt conditionē: secus si dictio si: vt. s̄. e. si decē cū petiero. ⁊ sic relatiuum quis vel q magis assimilat̃ dictioni cū: q̄ dictioni si: ⁊ per 9ñs nō facit cōditionē expressam sed tacitam: vt no. in. l. j. de cōdi. et demō. nec facit principaliter cōditionē3 sed tp̄s sicut dictio cū: vt in. l. si titio. qñ dies leg. ce. s̄m Bar. qui dicit hoc ꝓbari ī illo tex. sed certe hic nec expressam nec tacitā conditionem facit nec principaliter nec scd̄ario: sed dūtaxat monitionē3 qñ iungitur cū3 verbo petiero: ⁊ sic Bar. nō bene colligit hic. ¶ In tex. ibi in dies. xxxj. singulis. xxx. diebus. ⁊ sic singulis mēnsibus non ratione more: q2 tunc nō inciperent currere nisi a die interpellationis sed quousq3 sors erit penes debitorem: vt in. l. lecta. in fi. iuncto ver. sed cum sortis. s̄. si cer. pet. ¶ In tex. ibi vñ pecuniam reddere debebo. i. quando oritur obligatio ad sortem: et dicitur ꝙ die stipulationis interposite: ⁊ sic est pura: ⁊ hic redditur ⁊ apparet ratio precedentis dicti.

b ¶ Mora quando admittat̃ more purgatio vid. Fran. de are. 9si. ccxv. ⁊ 9si. cclxiiij. lu. ro. 9si. ccccxx vij. sin. consi. cxc vij. ⁊ cclvj.

2 ☞ Si vendidisti mihi rem pacto apposito ꝙ debeā pretiu3 soluere infra certum tempus: ⁊ nō soluo ⁊ postea post interuallum longum volo soluere an cogaris tradere.

3 An ex parte actoris ad actionem consequendam habeat locu3 purgatio more: sicut ex parte rei ad consequendu3 exceptionē.

Quid in male faciendo an possit purgari infra modicū tēpus.

5 Quantum dicatur modicum vel magnum tempus remittitur arbitrio iudicis.

1 **Seia cauit.** † Ex parte actoris vbi est dies: et non pena: ⁊ non agitur de iure quesito conseruando admittitur purgatio more infra modicu3 tempus si aduersarij non interest. h. d. j. non remanet in damno purgata mora: sed si remaneret nō admitteretur nisi refuso illo damno sicut contingit ex parte rei quando ipse est in mora ⁊ actoris interest: vt. l. si cum dies. in fi. cū. l. seq. ⁊ ibi no. s̄. de arbi. sed Ang. tenet contrarium qd̄ ex parte actoris nullo modo admittatur si rei interest etiam si actor vellet illud interesse refundere per illum text. in fi. qui simpliciter videtur denegare purgationem licet secus ex parte rei qd̄ mihi non placet: nā et multa iura dicunt reum non posse purgare morā si actoris interest et tamen omnia limitantur per glo. que est in loco. s̄. allega. s. nisi reus vellit id refundere actori ergo ⁊ etia3 iste tex. licet precise videatur loqui. ¶ In tex. ibi mandāte eo hortos emisset. Dic cum tamē emit nō dixit se emere nomine lucij titij sed simpliciter: ⁊ sic nomine suo ⁊ propter hoc dominium fuit translatum in eam ⁊ nō in lucium titium: vt. j. patet. vt. s̄. de acqui. re. do. l. res ex mandato. sed si dixisset se emere nomine lucij titij ⁊ eodem nomine recepisset ortos dominiū recta via ⁊ etiam possessio esset trāslata in luciū titiū: vt. s̄. eo. l. si procurator. la. j. ⁊. C. de acqui. pos. l. per procuratorem. ¶ In tex. ibi proprietatem hortorum trāslaturum: certe etiam si promissio hec nō fuisset facta poterat ista seia conueniri ad hoc actione mandati postq̄ seia mandatum acceptauerat nec posset dicere se velle retinere pro se ⁊ quod ꝓ se emisset quia fidem falleret. Ad quod vide qd̄ no. Bart. in. l. qui in aliena. §. si is qui. s̄. de acquiren. hered. ⁊ in. l. iiij. §. si ab ignoto. de manu. facit. l. cū duobus. in prin. s̄. pro soc. ⁊ quod in fi. habetur in. l. j. C. de dolo. ⁊ ad istam actionem mādati conseruandam tendit ista stipulatio seu promissio que de se est conditionalis q2 collata in tēpus incertum. s. cum pretiū fuerit solu-

2 tum ꝙ ista seia soluerat de sua bursa. ¶ † In tex. ibi si nō multo post dic si ergo multo post nō pōt vt hic pt3 a cōtrario sensu Per quod dicit do. Raph. hic colligi vnum valde singulare ꝙ si vendidisti mihi rem aliquā apposito pacto qd̄ debeā pretiu3 soluere infra certum tempus si nō soluo: ⁊ postea post longū interuallū volo soluere non cogeris tradere: ⁊ sic videt̃ recessum a contractu hoc nō placet quia est certum contractū fuisse perfectum: ⁊ illud tempus est appositū ad cōstituēdū me in mora vt postea tenear ad vsuras: vnde nō debet induci resolutio contractus sed hec erat ratio: quia seia non emerat noīe lucij titij: vnde poterat dicere post terminum se velle retinere pro se sicut emerat: ⁊ istud est valde singulare, sed si termin⁹ nō fuisset appo-

3 situs nō posset hoc dicere. † No. ergo ꝙ ex p̄te actoris ad actio-

b nem consequendā habet locum purgatio more[b] sicut ex parte rei ad cōsequendam exceptionem: ⁊ ad hoc principaliter allegatur iste. §. Item ꝙ qñ obligatio habet diē nō admittat̃ purgatio nisi infra modicum tempus ⁊ idem ex parte rei: vt in. l. si post tres. s̄. si quis cau. ¶ Sed oppo. de. l. si super possessione. C. de transacti. vbi nō habet locum purgatio ex parte actoris. Solu. ibi erat dies ⁊ pena: quia fuit dictū ꝙ si infra terminum non faceret postea nō audiretur: ⁊ hoc est loco pene vnde etiam infra modicum tēpus nō poterit sicut nec reus: vt. l. mag. C. de contrahen. stip. hic autē erat dies ⁊ non pena: q2 non fuit dictū ꝙ postea non audiret̃. Sed adhuc cōtra ꝙ etiam tūc nō audiatur: vt in. l. thais ancilla. §. intra. de fideicom. libe. Solut. vt in summario ꝙ tunc admittit̃ quādo agitur de iure quesito conseruando: quia hic quesita erat actio mādati: ad cuius cōseruationem tendebat stipulatio. ibi autem de iure nouiter querēdo duntaxat. Alij dicunt ꝙ ibi ꝓmissio erat cōditionalis: q2 esset collata in diem incertū. s. cū pretiū fuerit solutū qui facit cōditionem etiā in cōtractibus: vt. l. stipulatio ista. §. inter certam. s̄. eo. ⁊ hoc quando mora actoris fuit commissa in nō soluēdo.

4 ¶ † Quid autem si in male faciēdo. dic idem vt poterit purgari infra modicum tēpus: vt in. l. si in lege. §. si colonus. s̄. locati. ¶ Ultimo glo. fi. que est hic requirit tertiū: vt possit mora purgari. s. ꝙ lis nō sit cōtesta. per. l. si insulā. s̄. eo. doct. cōtra: q2 illa loquitur ex parte rei cui debet nocere 9testatio: ⁊ p̄cludere viā moram purgandi hic ex parte actoris cui nō debet nocere contestatio sed prodesse: vt in. l. nō solet. de reg. iur. tenendo ꝙ cōtestatio fuerit facta per ipsum de hortis: sed Bal. ī. l. ⁊ si post tres si quis cau. nititur defendere glos. vt iacet dicens quod si non soluerat pretium male fuit per eum facta contestatio quia non habebat in effectu ius agendi: ⁊ quod intentio huius glos. fuit quod si perseuerauit in male agendo vsq3 ad contesta. precludatur sibi via purgandi moram hoc est falsum expresse per. l. si rē. §. finali. de pigno. vbi si reus anteq̄ solueret debitum egit pignoratitia

gnoratitia ad pignus restituendū:ꝛ sic male egit.vt ea.l.§.oēs. Attamen in quacūq; parte litis offerat vel soluat consequitur sententiā pro se qꝛ incipit sibi oriri actio ex causa precedēti:licet post cōtest.ꝛ sic potest purgare morā.ꝛ non est necesse nouū iudiciū incboare ꝓm qḋ dicitur in.l.nō potest videri.de iudicijs qꝛ ibi qñ non ex causa de preterito.† Item est bic tex.in fi.de eo quod cōmuniter dicunt doctores ꝙ quantum sit modicum vel magnū tempus remittitur arbitrio iudicis.

2 Probibitio cōtrabentiū non est tante potentie ꝙ reddat alienationē nullam sicut probibitio legis vel testatoris.

3 Probibitio alienationis facta a contrabentibus quando impediat eā fieri.

4 Quādo probibetur alienatio in certā personā an etiam probibeatur illius institutio.ꝛ nu.5.6.ꝛ.7.

5 Statutū ꝙ maritus lucret̄ totā dotē vxoris premortue.an babeat locū si illa vxor babebat filios ex alio primo marito.

6 Statutū ꝙ nō possit quis alienare immobilia in forensem nō allibratū si decedat ab intestato.ꝛ aliqs forensis nō allibrat9 est ꝓpinquior cōsanguineus cui debet̄ hereditas ab intestato de iure cōmuni poterit sibi succedere ꝛ non fiet contra statutum.

7 Probibitus alienare an possit alienare in ecclesiam.

1 **Ea lege.** ¶ † Pactū de nō alienādo factū etiā in traditione rei sue non impedit alienationē fieri sed facit vt agi possit ad interesse si cōtra fiat.b.d.ꝛ semper allegatur.

2 † Et probibitio ꝯbentiū non est tante potentie ꝙ reddat alienationē nullā:secus in probibitione.l.vel testatoris.qḋ dic vt plene no.in.l.ea lege.C.de cōdi.ob causam. ¶ In tex.ibi beredes reliquit seiā ꝛ fratrē scꝫ ipsius titij donatarij.Et presupponit iste tex.ꝙ iste frater adeundo hereditatem pro dimidia efficiatur dñs illius serui pro dimidia:ꝛ sic nō est cōtra ꝓmissa qꝛ seia noluit ad illū quoquo modo peruenire:ꝛ per cōsequens illa probibitio nō impedit alienationē fieri.Unde queritur an ista seia que est beres ꝓ altera dimidia poterit agere ex illa stipulatione ad interesse contra dictum fratrē eius coheredem.et dicitur ꝙ sic.Et no.ꝙ interesse est estimatio ipsius serui:vt no.in.d.l.ea lege.posset etiā agere isto casu hec seia conditione ob causam ad ipsam dimidiā serui ꝛ eam consequi postq̄ ipse frater coberes babet facultatē restituendi:vt.d.l.ea lege.sed si nō baberet facultatē adbuc posset agi dicta conditione sed condēnaretur ad interesse.

3 ¶ † Nunc oppo.ꝙ ꝓbibitio alienationis facta a cōtrabentib9 impediat eā fieri:vt.C.si mā.ita fuerit.alie.l.ea que.sol.verū est in alienatione irreiterabili vt in datione libertatis que non pōt solui.ideo facilius impedit̄ hic in alienatione reiterabili que facilius permittit̄.Sed mibi videt̄ qḋ ista sol.nō valeat vnam festucā:qꝛ imo maiori ratione debet valere alienatio in casu cōtrario fauore libertatis.Sꝫ vera solutio est ꝙ bic transit cū vniuersitate sicut ꝛ alie res probibite alienari transeūt:vt res religiosa ꝛ sacra:vt est tex.in.l.in modicis.ff.de ꝯben.emp.ꝛ in.l.quedā.ff.de acqui.re.do.Sed in.d.l.ea quidē ꝯ pro ꝯrio allegata fiebat venditio de re probibita alienari titulo singulari.ꝛ ideo non potuit seruus adipisci libertatē.ꝛ ista videt̄ melior solutio. ¶ Itē adbuc opp.d.l.si creditor.in fin.de distra.pig.ꝓm vnā literā.So.ibi qñ probibens reseruasset sibi aliqḋ ius in re puta pignoris q̄ reseruatio reddit alienationē ipso iure nullā:secus si nullū ius in re reseruauit:vt hic.ꝛ.l.nemo.ff.de pac.Et ex solutione primi contrarij determinat bart. si vendo tibi fundum vel domū pacto de nō alienando si velles ibi eligere ecclesiam non potes qꝛ esset alienatio irreiterabilis. Ex solutione secundi ꝯrij determinat idē ꝙ cū cōiter in instrumētis apponat̄ obligatio oīm bonorū si ꝯ fiat bodie ꝓbibitio nes ꝯbentiū impedient alienationē fieri per illā.l.si creditor.in fi.ꝛ.l.ij.de iure emp.q̄ loquit̄ qñ reseruauit sibi directū dñium. Idē si vsumfructū qui lꝫ sit seruit9 personalis attamē est ius in re.Adde tertiū modū per quem probibet̄ alienatio si fuisset dictum ꝙ ꝗcito perueniet ad actū alienationis dñium reuertat̄ ad tradentē:ꝛ in dictū casum emptor vel donatarius cōstituit se noīe venditoris vel donātis possidere:vt no.Bar.in.l.q absenti.§.ij.de acq.pos.sed si nō ꝯstituerūt se illius noīe possidere verba illa ꝙ reuertatur dominiū ipso iure nō sufficerēt.vt not. in.l.j.ff.de dona.quia non inducunt pactū.l.cōmissorie:secus si diceret̄ ꝙ venditio vel donatio vel traditio baberētur pro non factis:qꝛ tunc esset pactū legis cōmissorie et statim ꝙ perueniret ad actum alienationis etiā anteq̄ cōtractus esset perfect9 reuerteretur dominiū ad vēditorē vel donantē.vt.l.commissorie. de pac.inter emp.ꝛ ven.ꝛ sic nō trāsiret in tertiū:secus si fuisset dictū si alienaueris:quia tunc conferretur in tempus perfecte alienationis ꝛ sic nibil operaret̄ vt est casus singularis in.l.stichus seruus meus.ff.de manu.test.

4 ¶ † No.vlterius ꝙ quando probibet̄ alienatio in certā personā probibet̄ etiam illius institutio.Sed cōtra de alie.iud.l.ex hoc edicto.§.sed beredē.Sol. si probibetur alienatio ratione fraudis non contineē heredis institutio in qua nō presumit̄ fraus.ꝛ ita loquit̄ ibi.sed si probibetur simpliciter contineē etiā heredis institutio.vt bic.sꝫ quid si probibitus nō instituit illum beredē sed decessit intestatus et ille ab intestato sibi successit an videatur factū cōtra ꝓbibitionem.glo.mag.bic notabiliter dicit ꝙ sic.ꝛ non allegat text.ibi

5 est casus in.l.codicillis.§.matre.de leg.ij.† Et per istū tex.ꝛ istā glo.quidā disputando tenuit si statutum dicat quod maritus lucretur totam dotem vxoris premortue ꝛ vidua que babebat filios ex primo marito nupsit secundo viro absq; aliquo pacto

a de dote lucranda non lucrabitur secundus vir in ꝓiudiciū[a] filiorū primi matrimonij cōtra dispositionē.l.bac edictali.C.de secū.nup.q̄ probibet dari plus scḋo viro cum pacto de lucrādo ꝙ vni ex filijs primi matrimonij qꝛ ista mulier sic ꝓbibita debuit curare ne ad scḋm virum plus perueniat vel non nubendo vel si nubit cū pacto ꝙ non lucret̄ nisi tantā partē ita quod nō fiat cōtra illā.l. ¶ Sed cōtra istā gl.fortiter opp.de.l.cū pater.§.cū inter.de leg.ij.vbi in personā in quā nō dꝫ fieri alienatio potest res probibita alienari peruenire ab intestato.so.no. interdū qs ꝓbibet̄ alienare incertas ꝛ determinatas personas vt fuit in isto.§.ꝛ tunc hꝫ locū ista glo.ꝙ nō pōt in illas alienare inter viuos vel in vltima voluntate titulo singulari vel vniuersali:quinimo etiā dꝫ curare ꝙ in illas personas res nō deueniat ab intestato licet illa alienatio nō fiat a se sed a lege et in di.§.matre.iterdū qs ꝓbibet̄ quid alienare ꝯnaliter in oēs excepto certo genere ꝑsonarū:vt in ꝓbibito alienare extra familiā:qꝛ pōt intra familiā:sed extra familiā ꝯnaliter ꝓbibet̄.ꝛ tūc extra familiā nō potest alienare alienatione prima inter viuos vel in vltima voluntate etiam titulo vniuersali institutionis: vt.l.peto.§.fratre.de lega.ij.sed si ipse non alienat:sed decedit intestatus:ꝛ quidam extraneus non de familia sibi ab intestato succedit poterit illā rem probibitā babere:ꝛ nō videt̄ factū cōtra ꝓbibitionē.ꝛ bic est casus singularis in illo.§.cuꝫ inter.

6 Ideo si statutū dicat† ꝙ nō possit quis alienare immobilia in forēsem nō allibratū si decedat ab intestato ꝛ quidā forēsis non allibratus est ei ꝓpinquior consanguineus cui debetur hereditas ab intestato de iure cōi poterit sibi succedere.ꝛ nō fiet cōtra

b statutum ꝓm Bar.bic qḋ perpetuo tene menti[b] ꝛ istum casum vidi de facto non sic si probibitio dirigeretur in forensem.scꝫ ꝙ nō poterat acquirere imobilia:qꝛ tunc etiā isto modo nō posset si aūt probibitio est simpliciter ꝛ generaliter facta quo ad oēs nemine excepto:vt ptꝫ in alienatione rei dotalis.C.de rei vxo. actio.§.cū lex.tunc intelligitur ꝓbibita alienatio titulo singulari inter viuos vel in vltima volūtate nō vniuersali ex vltima voluntate nec ex testamento nec ab intestato:vt.l.j.ff.de fundo dota.ꝛ vide questionē no.Bar.in.d.§.fratre.de boc articulo an probibita alienatio videat̄ ꝓbibita heredis institutio ex qui-

7 bus patet solutio ad questionē glos.† An probibitus alienare possit alienare in ecclesiam.nam distingue plenius ꝙ glos.quia si expresse fuit dictū de ecclesia nullo modo poterit etiā ingrediendo monasteriū.si non fuit dictū expresse tunc aut ingredit̄ monasteriū ꝛ transit dominiū rei probibite in ipsumꝫ quia illa est alienatio legalis non bominis per illum.§.cum inter.sed si non ingrederetur ꝛ ecclesiam institueret vel sibi legaret nō valeret alienatio ꝛc.

1 **Filia que.** ¶ † Trāsactio facta ex vna causa nō ipedit quē agere ex alia.b.d.Et de casu istius §.disputauit glo.fi.l.si de certa.C.de transac.que de ipso nō meminit.ꝛ determinauit cōtra casum istius.§.ideo tene primam opi.ibi recitatā in gl. ¶ In tex.ibi ꝛ trāsegit postea cū beredib9 subaudi.ꝛ promisit amplius nō venire cōtra testamentum sub pena subiecta doli clausula:ꝛ tamen postea venit contra agēdo de falso.Et videbatur commissa pena vel stipulatio doli tanq̄ fecerit cōtra transactionē.Sed cōtrariū rñdetur qm̄ illa generalis promissio de nō veniēdo cōtra restringitur ad causā intentatā scilicet ratione inofficiositatis sicut facta sup vna re restringit̄ ad illā ꝛ ad aliā diuersam non extendit̄.vt in.l.illa si de certa.ꝛ hoc est de quo dubitauit ibi gl.an ꝙ ibi dicitur de vna re ad alterā locū babeat de vna causa ad alterā.intellige tamē dūmodo verba poterint cōmode restringi:vt in casu predicto qꝛ fuerunt simpliciter prolata.secus si nō possent vt qꝛ fuisset dictū ꝙ amplius non veniet cōtra testamentū que dici vel excogitari poterit vt.l.emptor.§.lucius.de pac.ꝛ quod no.doc.in.d.l. si de certa.ꝛ Ly.C.de so.l.si ex maiore.sic ergo transactio eiusdē nature est cum sententia que lata est ex vna causa non parit exceptionem rei iudi.si agatur ex altera:vt.l.cum queritur cum.l. seq.de excep.rei iudi.

1 **Si sub vna.** ¶ † Diuersitas vocabulorꝫ inter interrogantē ꝛ respōdentem circam rem in stipulationem deductam nō vitiat si nō

[a] ¶ In ꝓiudiciū. de hoc vide in.l. bac edictali.vbi ad Bar.i chara cterib9 de tortis.

[b] ¶ Tene mēti.sequit̄ Ludo.Ro. cōsil.cccclvi.vbi de materia de q̄ etiā ꝑ Fran.cur. ꝯsil.xlvj.ꝛ consi. xlvj.ꝑ signo.ꝯsi. xxj.ꝛ ꝯsi.xxxv.ꝛ ibi an possit alienare in ecclesia. vide etiā Abb. ꝯsil.lxxxj.lib.ij. ꝛ ꝯsi.iij.q.xvij.

variatur substantia sed idem importāt.h.d.s.eo.l.que extrinsecus.hic non sunt alia.

2 ☞ Venditor an teneať cedere emptori actiones sibi competētes occasione rei vendite nō solū ad ipsam rē.sed etiā ad aliud.

3 Qualiter cognoscatur an sit stipulatio seruitutis vel simplicis facti.

1 **Si quis ad.** ¶ † Stipulatio vitiať si ante rē ꝑfectā res ꝑuenit ad casum a quo nō potuit incipere.h.d.⁊ hoc verū qn̄ casus ille tendit ad ꝯ̄triū effectum secus si ad eundem:vt.l.verbis ad.l.fal.Item secus si post negotium perfectum vt ibi nota.⁊.l.pluribus.§.et si placet.j.eo. ¶ In glo.fi.ibi.licet in eum casum perueniat sed qm̄ peruenit ad eum casum quo non potuit incipere in istis terminis quos ponit glo.Rn̄deo qꝛ sunt plures dn̄i vnius fundi pro indiuiso nullus eorū pōt stipulari vel acquirere seruitutē ad fundū cōmunē sine alijs:sic ergo si stipulor seruitutē ad fundum meū ⁊ anteq̄ constituatur decedo pluribus heredibus relictis.Et sic fundus efficitur cōmunis inter eos nec tn̄ euanescit stipulatio imo ad quēlibet eorū transit actio insolidū:⁊ tn̄ nullus eorum sine alijs posset seruitutē acq̄rere etiā ex precedēti stipulatione vt.l.ij.§.ex his.cū ibi no.s.e.ideo videbatur extingui sed ꝯ̄triū est:vt in gl.quia hic loquimur cum fit alienatio in successores vniuersales in quos potest transire vna cum dn̄io actio personalis competens defuncto:hic vero loquitur in successore singulari in quem nō transit actiue vel passiue.vt.s.vsufru.quem admo.ca.l.iij.§.fi.⁊ de ꝯ̄hen.emp.l.fi.§.fi.nisi mediāte cessione vt sequitur in glo. ¶ In glo.fi.j.rn̄.faciet sibi cedi.Ista glo.vr̄ loqui ꝯ̄ istuꝫ tex.qui dicit ꝙ stipulatio euanescit qm̄ ergo pōt cedi.Dicūt doc.ꝙ tex.loquitur in eo qui fuit stipulatus seruitutē ⁊ sic ius in re cōstitui ⁊ tunc est verū ꝙ euanescit qꝛ postq̄ alienauit in totū vel pro parte nō potest facere illud ius in illa re constitui glo.vero loquiť qn̄ fuit stipulatus factū personale absq̄ constitutione aliqua seruitutis vt promittis non impedire me aquā ducere de fundo tuo.nam ista nō est stipulatio seruitutis sed simplicis facti.vt no.s.eo.stipulatio ista.§.si quis ita.vnde etiā post alienationē interest stipulatoris stipulationem non extingui qꝛ tenetur actionē cedere emptori ⁊ quia interest vt etiam emptor nō impediatur ⁊ ad hoc potest agere vēditor etiam post alienationē.Quid aūt si donauit certe cum non teneať de euictione nō teneť etiā si impediať ducere donatarius ⁊ ideo tūc euanesceret sicut stipulatio seruitutis qꝛ nec pōt donans agere vt liceat sibi ducere ad funduꝫ quem alienauit nec etiam vt liceat donatario fm̄.d.Raph.sed potest dici ꝙ imo interest postq̄ donatarius hꝫ causaꝫ ab eo.vnde nec posset esse testis ratione istius interesse.Ad qd̄ facit qd̄ not.in.l.si tibi.§.si

2 pactus.s.de pac. † An autē venditor teneatur cedere emptori actiones sibi competentes occasione rei vendite non solum ad ipsam rem:sꝫ ad aliud.vide plene per Dy.⁊ Bar.in.l.si titius.

3 §.si quis prius.de aqua plu.arcen. ¶ † Itē qualiter cognoscať an sit stipulatio seruitutis vel simplicis facti.vide oīno que no.Bar.in.l.j.de ser.rust.predi.⁊ in.l.pater.de serui.leg.⁊ in spe.de emp.⁊ vendi.§.j.ver.item pone.p.cauit vicino ⁊c.Et tetigi in.l.ij.§.fi.s.eo.Et aliquid hic per Bar.⁊ est necessarium scire propter predicta:⁊ qꝛ seruitus postq̄ est cōstituta transit ad quēlibet singularē successorē vna cum dominio rei non sic in stipulatione facti competentis occasione rei nisi cedatur vt in glo.Sed qm̄ valet cessio cum actio sit inutilis cedēti postq̄ rem alienauit.Rn̄ ideo non est inutilis ipso iure sed ope exceptionis si ageret:vt liceret sibi aquam ducere quia posset dici tua nō interest sed illa ratio cessat in cessionario cuius interest:ideo licet sit inutilis cedēti nō est inutilis cessionario:vt in.l.fi.cum ibi no.C.de iure do.⁊ no.in.l.papinianus.s.man.⁊.l.modestinus de solu.hic non sunt alia.

a ¶ Impleri.vid̄ eundē consil.cxl.Alex.cōsil.lxxv.iij.lib.

b ¶ Vel actoris.vide Fede.de senis.cōsi.ccxviij.Sig.de medio.consi.clxiij.

2 ☞ Incontinenti non dicitur esse factum quando interuenit extraneus actus.

3 Quod aliud sit dicere incontinenti ⁊ aliud infra paucos dies.

4 Sententia potest ferri sub conditione intrinseca dūmodo illa conditio incontinenti impleatur.

1 **Continuus.** ¶ † Inter interrogationeꝫ ⁊ respōsionē nō dꝫ interuenire actus oīno extraneus al's stipulatio vitiať.h.d.Intellige nisi sit de pertinentibꝰ ad stipulationē vt calefactio cere vel vocatio testium aut notarij vel nisi sit de necessitate nature.ar.

2 in.l.antiquitas.C.de testa. ¶ † No.ꝙ tunc dꝛ non esse factū incōtinēti qd̄ interuenit extraneus actus alias licet esset interuallū tēporis inter interrogationē ⁊ respōsionē nō videreť vitiari:

3 qꝛ non impediť continuitas de hoc dixi in.l.j.§.j.s.e. † ⁊ no.ꝙ aliud est dicere aliquid debere fieri incontinēti:qꝛ intelligitur cum non diuertit ad extraneos actus aliud infra paucos dies qꝛ intelligitur arbitrio iudicis:puta tres vel quatuor:vt in.l. ⁊ si post tres.si quis cau.⁊ ideo istis diebꝰ dicebā ꝯ̄ quēdā.nam

4 doc.dicūt † ꝙ sentētia pōt ferri sub cōditione intrinseca dūmodo illa cōditio incōtinēti impleať.Pone ergo ꝙ iudex cōdēnauit te mihi si ꝓbauero an valeat ista sentētia ego dicebā ꝙ nō:

a qꝛ illa cōditio nō pōt impleri[a] incōtinēti lata sentētia qꝛ incōtinenti diciť anteq̄ diuertā ad extraneos actꝰ:vt hic.Et si habeo inducere testes vel instrumēta hoc nō pōt fieri sed si cōdēnaret te sub ꝯditione si iurauero bene vꝫ qꝛ istā ꝯditionē possum implere incontinēti ⁊ ita expresse voluit Bar.in.l.cum iudex.C.de sen.Quidā aduocatus alterius partis dicebat qd̄ ista erat noua expositio incōtinēti.i.anteq̄ diuertat ad extraneos actꝰ qd̄ imo valebat:qꝛ sufficit impleri posse infra decem dies:sed male loquebatur ⁊ equiuocabat qꝛ aliud est dicere incontinēti aliud infra paucos dies vt patet ex predictis.

Si hominem. ¶ Dissensus inter stipulatorē:⁊ ꝓmissorē circa rē vitiat stipulationē.h.d.Et hoc quando constat:alias dic.vt.s.eo.stipulatio ista.§.in stipulationibus in tex.⁊ glo.

2 ☞ Casus in quo ex stipulatione pure interposita non potest statim agi.

3 Tempus legale non determinatū a lege cōmittiť determinandum iudici qui est minister legis ⁊ iudex dicitur bonus vir.

Petitio reductionis ad arbitriū boni viri si dꝫ fieri coram iudice ordinario quis erit iudex competens an actoris an rei.

4 Extremitates sunt vitiose.

Medium tenuere beati.

Nimis delicati sunt reprehensibiles.

Iudex in his que sunt cōmissa arbitrio suo nō debet iudicare de proprio capite pro libito voluntatis.

5 Interesse lucri venit quando est certū.⁊ quādo dicatur esse certum ⁊ quomodo possit certificari.

6 Si solutio conferatur in certū locū ⁊ iudex assignauit debitori terminū duorū mensium.⁊ debitor ex aliquo impedimento superueniente non pōt ad locū accedere an poterit conueniri lapsis duobus mensibus in alio loco.

7 Si veniat ad talē locū infra talē terminū an poterit ibi conueniri anteq̄ labantur dicti duo menses.

1 **Cum ita stipulatus.** ¶ † Si solutio cōfertur in certū locū tacite inest tp̄s quo poterit ad illū locū perueniri.h.d.prio.Et tale tp̄s cōmittiť arbitrio iudicis declarandum q dꝫ declarare attētis pluribꝰ cōiecturis.de quibꝰ in tex.h.d.scd̄o.Et ipso tp̄e elapso si nō fuerit solutū in loco illo pōt promissor in alio loco ꝯueniri.h.tertio.Et si ante lapsum illius tp̄is casualr̄ ꝓmissor reperiatur in loco destinato poterit statim conueniri non expectato ꝙ labatur.h.quarto ⁊ vltimo vsq̄ ad.§.item qui insulaꝫ.⁊ diuide in quatuor partes:vt in summario:scd̄a ibi:post principium ibi.qd̄ aūt:tertia ibi.eoq̄ transacto.quarta ibi:licet sit

2 duplomate ⁊c. ¶ † No.ex primo dicto casum in quo ex stipulatione pure interposita non pōt statim agi cōtra id qd̄ habeť.s.eo.liber homo.§.decē.s.qn̄ solutio collata est in certū locū expresse:qꝛ inest tacite tp̄s quo poterit ad illū perueniri:nō sic si non cōferatur expresse in aliū locū licet res ꝓmissa sit in alio loco.nā nihilominꝰ pōt cōueniri statim ⁊ condēnari vt patet.j.eo.l.§.illud ver.alioquin.qn̄ tamē declara:vt ibi dicaꝫ.Sed in primo casu si agerem ante lapsum tp̄is possem repelli a limine iudicij etiā si vellē ꝙ fieret condēnatio de dando cū poteris peruenire ad illum locū qui agit ante diem male agit.vt.l.j.in fin.qn̄ dies vsufruc.leg.ce.⁊ condēnareť in expēsis:sꝫ in scd̄o casu bene ago ⁊ nō possum repelli:sꝫ postq̄ fueris condēnatꝰ dabiť terminus ꝓ executione quousq̄ possis ad illū locū ꝑuenire.⁊ istud est tēpus legale quoddā miserationis gratia.sed aliud qd̄ tolliť ex appositione dici est tp̄s conuentionale.Et inter ista multe sunt differentie.qd̄ dic per Bar.in.l.ita stipulatꝰ.s.eo.⁊ alius casus in quo tacite inest tp̄s vt quando stipulatio continet factū habens causam successiuā.vt.j.§.proxi.⁊ hoc voluit iurisconsultꝰ in.§.chrysogonus.in fi.dū dicit ꝙ in stipulationibus interduꝫ inest tēpus interdū aūt conditio.vt.s.eo.l.interdū sed persona nunq̄ subintelligitur. ¶ † Ex scd̄a parte no.ꝙ tēpus legale nō

3 determinatum lege cōmittitur determinandum iudici qui est minister.l.concor.l.j.de iure deli. ¶ Item scd̄o not.ad hoc semper allegatur ꝙ iudex dꝛ bonus vir.concor.s.iudi.sol.l.vir bonus.Petitio ergo reductionis ad arbitriū boni viri dꝫ fieri coram iudice ordinario per illū tex.sꝫ quis sit ille iudex cōpetens

b an rei vel actoris.[b] dic vt no.Barto.in.l.arbitrorum.⁊.C.vbi et

4 apud quem.l.ij. ¶ † Tertio not.illud vulgare ꝙ extremitates sunt vitiose:⁊ ꝙ mediuꝫ tenuere beati:⁊ ꝙ nimis delicati sunt reprehēsibiles ⁊ ꝙ iudex in his que sunt commissa arbitrio suo non debet iudicare de proprio capite pro libito voluntatis:sed sequēdo coniecturas que resultant ex diuersis aliter diceretur

grauare

5 grauare partē. ¶ † Itē no. fm Ang. ibi. dū dicit eiusdē cōditionis pro eo qd no. glo. in. l. iij. §. fi. de eo qd certo loco ꝙ interesse lucri venit qñ est certū. vt no. in. l. j. C. de sentē. q̄ pro eo. ¶ Quādo dicit̄ esse certū: ꝛ quō potest certificari. dic scȝ. pbando ꝙ homines eiusdē conditionis cuius est ipse creditor si habuissent pecuniā fuissent tantū lucrati: ꝛ ita dicit se practicasse florentie. Ex tertia parte not. ꝙ trāsacto tēpore quo cōmuniter potuisset ad locū peruenire pōt cōueniri in alio loco subaudi idoneo in quo sortiat̄ forū: alˢ secus. vt. l. j. cū ibi not. de eo qd certo loco.

6 ¶ † Sed quero pone ꝙ iudex assignauit terminū duorū mēsiū q2 tantū visum est expedire. pmissor tamē ex aliquo impedimēto superueniēte nō potest ad locū accedere an poterit cōueniri lapsis duob9 mensib9 in alio loco hic videt̄ text. ꝙ sic in vsi. vel qñ per aliū q2 poterit aliū mittere. sit ergo cautus vt supueniēte impedimēto recurrat ad iudicē ꝛ faciat sibi prorogari tēpus ex causa parte tacita. No. hic p limitatione practice quā ponit do. Ang. in. l. fi. de dilatio. §. de prorogatione termini: q2 in tali prorogatione d3 pars citari vt hic. No. etiā ꝙ l3 poterit alium destinare. j. tps tamē habet̄ cōsideratio q̄litatis sue persone: vt si est senex. vel infirmus det̄ sibi maius tps: q2 nō d3 arctari ad

7 mittendū aliū si ipse vult ire personaliter. ¶ † Ex vltima parte no. ꝙ si iudex dedit terminū duorū mēsiū: ꝛ ipse peruenit infra mensem vel citius nō expectat̄ ꝙ labat̄ residuū tēporis sed statim pōt ibi cōueniri. ¶ Sed cōtra de. l. in illa stipulatione si calendis. §. eo. Sol. si tps esset appositū a cōtrahētib9 non posset ante lapsum illi9 cōueniri licet iam peruenisset ad locū. ar. ibi l3 illud tps fuerit appositū ad illū finē vt ad illū locū poterit peruenire s3 hic fuit appositū a iudice cui9 taxationi nō stat̄ postq̄ ad locū peruenit. nā difficilius debitori tollit̄ dilatio quā acquisiuit ex pprio cōtractu q̄ illa q̄ data est a iudice exverisimilibus cōiecturis quibus nō statur quādo res est certa vnde allegatur ꝙ in incertis nō certis locus est coniecture: ꝛ facit qd habetur in. l. id quod. de leg. j. in prima char.

2 ¶ Ille qui promisit per seipsum edificare vel aliud op9 facere. nō minus dr̄ fecisse per seipsum si adhibuit operarios ꝛ fabros qui totū fecerūt prout ille dictauit licet ipse nō apposuerit manū. ꝛ an tūc dictamen fabrice possit fieri per substitutum.

3 Datus est modus in rebus in eligendo medium scdm bonam discretionem.

Propter morā cōmissam in inchoādo an possit statim agi ad particulare interesse.

1 **Item qui insulam.** ¶ † In stipulatione cōtinēte factū successiuū simr̄ inest tēpus infra qd cōmode fieri poterit ꝙ simr̄ relinquit̄ arbitrio iudicis. ¶ Itē ex mora inchoādi pōt agi ad interesse particulare. ¶ Itē trāsacto tēpore pōt mora purgari si lis nō est cōtestata. h. d. vsq; ad. §. illud ꝛ cōtinuat̄ cū precedēti: q2 sicut in obligationib9 dādi quādo cōfertur datio in certū locū inest tacitū tps: ꝛ ante lapsum illius nō pōt agi: ita ꝛ in obligatione facti habētis tractū successiuū ꝛ simr̄ ante lapsum illius non pōt agi: vt. §. c. si ita stipulat9 essem abs te. ꝛ lapsus illi9 tēporis interpellat et cōstituit quē in mora vt pz ex fine. vbi habet̄ ꝙ pōt mora purgari ꝛ etiā probatur in. l. si insulā. §. eo. Sed si factum esset instātaneū vt rē tradi nō inest tps nisi esset collatū in aliū locū sicut in obligatione dādi vt etiā dixi in illa. l. si ita stipula-

2 tus. ¶ † No. primo ꝙ ille qui promisit per seipsu3 edificare vel aliud opus facere nō ideo minus dr̄ fecisse per seipsum edificare si adhibuit operarios ꝛ fabros qui totū fecerūt licet ipse nō apposuerit manum sed fecerunt prout ille dictauit. nam magistri nō cōsueuerūt manus apponere sed dictare. Tunc eñ non videretur fecisse per seipsum qñ cōmisisset alteri fabricā ꝛ etia3 dictamen ita ꝙ ipse nō se impediuit in aliquo. Et isto casu vertit dubitatio an ille qui pmisit facere poterit seruire per substitutū ᵃ ille eñ dicitur substitutus seu vicarius. vt. j. de leg. l. vicarius. nō aūt fabri ꝛ operarij qui faciūt ad iussu3 alterius. Et sic non ob. hic oppositio quā quidā faciūt. de. l. inter artifices. j. de sol. ꝙ videat electa idustria persone: ꝛ sic nō potuerit per alios facere. nā etiā si esset electa posset alios facere dictādo eis quod erat fiendū. de illo aūt articulo an poterit per substitutū facere dic vt. j. e. l. si ab eo. ꝛ per Cy. ꝛ alios in. l. quisq̈s. C. de epis. ꝛ cle.

3 ¶ † Itē no. ibi. sed modus pro eo qd no. glo. §. eo. si ita quis. §. lege. in glo. fi. ꝙ datus est modus in rebus scȝ nō eligēdo extremitates sed medium fm bonam discretionem inspectis his de quibus in tex. ¶ Item no. in ver. item si non melius q̄ alibi ꝙ ppter morā cōmissam in inchoādo potest statim agi ad particulare interesse. qd est verum qñ fuit apposita pena fm Dy. nec tps expressum fm Bar. tu dic vt dixi in. l. stipulationes nō diuisi. §. fi. q2 appositio tpis nō facit quominus nō poterit agi ad particulare interesse fm Ang. s3 appositio pene bene facit fm Dyn. q2 illa apponit̄ loco totalis interesse: ꝛ videt̄ partes voluisse ꝙ ad illā tm̄ cōmittat̄ stipulatio. sed Bart. intelligit hoc verū qñ stipulatio penalis nouaret precedentē secus si non nouaret. Ange. cōtra imo indistincte. q2 partes apponendo penā loco totalis interesse videt̄ voluisse ꝙ nō cōsideret̄ particulare: ꝛ ista ratio locū h3 vtrobiq;. ¶ Ultimo hoc qd dicit̄ moram posse purgari post lapsum taciti tēporis limita ꝛ declara pluribus modis: vt in. l. si insulam. §. eo. ꝛc.

2 ¶ Argumentatio de impossibili ad difficile an sit bona.

1 **Illud inspiciendum.** ¶ † Difficultas pstationis nō impedit obligationē oriri: s3 impossibilitas sic. h. d. in effectu fm doc. Uel dic cōtinuādo cū pcedētib9 ꝙ in stipulatione dandi si nō cōfert̄ datio in certū locū nō inest tacitū tps infra qd pmissor dare possit si forte nō pōt de psenti: s3 statim pōt cōueniri: ꝛ condēnari. h. d. In hoc ergo differt a precedētibus. §. q2 in illis cū insit tacitū tps ex tacita voluntate ɔtentiū nō pōt agi ante illud tps finitū: ꝛ si ageret̄ posset repelli. ꝛ condēnaret̄ in expēsis temerarie citationis s3 hic nō repellit̄ ꝛ pōt puenire ad sententiā condēnatoriā qua tm̄ lata dabit̄ tps miserationis gratia infra qd detur vcȝ illud qd dat̄ iudicatis si condemnatus est ad q̄titatē vt quatuor mēses quibus lapsis etiā si nō potuit pecuniā reperire poterit capi: ꝛ carcerari nisi cedat bonis: sed si fuit condēnatus ad speciē q̄ erat forte in longinquo loco sine eius dolo vel culpa: et sciebat̄ vbi erat dabit̄ etiā maius tps si expedit. vt. l. ptor. in fi. cū. l. se. de re iudi. sed si nascit̄ vbi sit: ꝛ an sit in rerū natura vel nō. dic. vt. l. cū seruus. de leg. j. Et si certū est ea3 nō posse haberi deueniet̄ ad estimationē officio iudicis. l. nō dubiū. §. fi. de le. iij. ex quib9 apparet ꝙ difficultas pstationis non impedit obligationē oriri nec eā exerceri. ¶ Sed an impediat exactionē fieri dic. vt. §. dixi: ꝛ an impediat morā cōmitti ꝛ etiā penā. dic vt hic per Bar. qui prolixe tractat ꝛ per multa verba ꝛ pdicta qñ difficultas est ex parte pmissoris: simr̄ si est ex parte stipulatoris nō impedit obligationē oriri vel ortā cōseruari vt §. eo. l. ij. §. ex his in fi. Et diuide text. q2 est infrascat9. nā primo format questionē vsq; ibi. quid ergo. Secūdo arguit pro parte negatiua ꝙ non teneatur. ꝛ sic impediat obligationē oriri vsq; ibi: sed hec recedūt. ibi arguit pro parte affirmatiua ꝙ teneat̄. ꝛ rñdet ad rationē factā in ɔrium vsq; ibi. alioquin. quarto pro ista scda parte adducit incōueniēs qd sequeret̄ si ɔrium diceret̄ vsq; ibi. ꝛ gñaliter. quinto ꝛ vltimo ɔcludit pro ista scda parte.

¶ In prima parte ibi an vera esset obligatio. dic hoc pōt intelligi duobus modis vcȝ ꝙ non sit obligatus anteq̄ cōgregauerit pecuniā ꝛ hoc vr̄ colligi ex verbo precedēti dum dicit teneat̄ ꝛ tunc pcedit summariū doctorū ꝙ difficultas prestationis nō impedit obligationē oriri. Scdo pōt intelligi an cesset obligatio. l. executio obligationis: q2 de ipsa obligatione modicū dubiū est quin cōtrahatur. sed est dubium an poterit agi statim an vo insit tps infra qd possit cōgregare dādū arbitrio iudicis. ꝛ dr̄ ꝙ nō ꝛ tunc pcedit summariū qd ego dedi. ꝛ continuat̄ cū pcedētibus. §. ꝛ differt q2 in pximo precedenti stipulatio cōtinebat factū hic dationē. Itē differt a. §. cū ita q2 ibi datio fuit collata in certū locū hic nō. s3 simpl'r facta fuit promissio de re tm̄ que non erat in illo loco vel apud illū sed forte alibi. ꝛ inter ista duo debet esse differētia. ꝛ hoc voluit tex. in versi. alioquin. ¶ In tex. ibi. neq; inueniat creditorē subaudi qui sibi mutuet. ꝛ forma istā rationē sic. na3 ad impossibile nemo tenet̄ vt. l. impossibiliū de re. iu. vñ si quis pmitteret rē q̄ nō est in rerū natura. ꝛ sic nec in psenti pōt solui nec in futurū poterit nō tenet̄ nunc nec in futurū tenebit̄. Eadē ratione videt̄ ꝙ si pmittat̄ res q̄ est in rerū natura pmissor tm̄ de psenti eā soluere vel tradere nō pōt. s3 bene poterit forte in futurū ꝙ interim nō teneat̄

2 in effectu. S3 ad hoc rñdet in se. ver. † ꝙ argumētatio nō est bona q2 fit de impossibili ad difficile inter que longa est differen-

b tia. ᵇ nā impossibilitas est illa que cōcernit rem in stipulatione deducta q2 per neminē tradi pōt cū nō sit in rerū natura. ꝛ illa impedit obligationē oriri. sed difficultas cōcernit cōmodū vel incōmodū pmissoris: q2 res est in rerū natura: ꝛ per aliū posset dari sed nō per promissorē: ꝛ illa nec impedit oriri obligationē nec etiā ipsius obligationis executionē fieri: alˢ sequeretur ꝙ si qs pmitteret mihi stichū simpl'r ꝛ vellemus scire an sit obligat9 vel nō: ꝛ an poterit cōueniri haberemus perquirere an stichus sit in loco pmissionis vel alibi: ꝛ sic nō esset differētia promittere dare stichū rome vel pmittere simpl'r stichū qui est rome qd esse nō d3: ꝛ istud no. qd tm̄ intelligo verū si non fuit dictū tēpore stipulationis ꝙ esset rome: ꝛ stipulator hoc ignorabat sed si dixit promittis stichū qui est rome. vel simpliciter ꝛ sciebā ipsum ibi esse videt̄ actū ꝙ soluat̄ rome: ꝛ sic erit perinde ac si solutio fuisset ibi collata vt videm9 in simili. cū legat̄ res q̄ alibi est. nā heres non tenetur eam tradere nisi in loco vbi erat tēpore testamenti ꝛ ita videt̄ fuisse mens testatoris: vt in. l. qd le-

a ¶ Substitutus. dicit Ludo. Ro. sing. suis ꝙ ille cui9 industria est electa nō potest aliu3 substituere nisi filiū vt faciebat bal. papi. fallit nisi electus sit absens ex cāvti. li ꝛ necessaria.

b ¶ Lōga est differētia vide Signo. de Medio. q̄. cxcvij. vbi de hac materia.

gatur.§.de indi.cetera vide hic per Bar.⁊ glo.que sunt hic tendunt ad declarationē litere:⁊ satis patet expedita per predicta.hic non sunt alia.

1 **Si ab eo stipulatus.** ¶†Ualet stipulatio facti lȝ illud a promissore nō possit expediri dūmodo possit expediri per aliū h.d.Et intellige istū tex.qñ vba fuerūt impersonaliter ,plata vt qr ,pmisisti librū mihi scribi ⁊ nō dixisti per quē vel domū mihi fabricari cū nescires scribere vel fabricare nā videt̃ actū ꝙ scribat̃ per aliū ⁊ illa impersonalitas nō hȝ vitiare stipulationē qr non est in verbo obligatiuo vel ,pmissiuo ſȝ in verbo executiuo vt.§.eo.stipulatio ista.§.si quis ita.¶Scdo modo pōt intelligi qñ personal'r locutus est nō p infinitiuū passiui sed actiui vt qr ,pmisisti scribere vel fabricare.nā si nō poteras per teyr̃ actū ꝙ p aliū ⁊ q per aliū facit p seipsum facere vr̃ ſȝ si sciebat scribere vel fabricare tūc aut fuit electa industria psone ⁊ nō pōt per aliū facere.vt.l.inter artifices.§.de sol.Quādo autē videat̃ electa industria dic vt ibi no.⁊.l.nemo.§.ti.§.si nō fuit electa industria tūc aūt nō potes per te expedire ,pter aliqđ impedimētū superueniēs.⁊ permittit̃ tibi expedire per aliū.vt.C.de decu.l.nullus.dūmodo sit eiusdem peritie.⁊ approbatus vt ibi et hoc faciat periculo tuo qr culpa illi⁹ noceret tibi vt.C.de murilegulis.l.si quis ex cor.ſm Ang.aut poteras per teipsum expedire ⁊ tūc nō pōt per illū hoc facere nisi per filiū suū q sit approbat⁹ in eodē magisterio vt.§.de le.l.iiij.§.legati.An autē te mortuo heres tuus possit hoc facere tūc est questio q̄ format̃ in gl.de cōcessione alicu⁹ rei facta p monasteriū alicui aduocato ratione patrocinij qđ impēdebat monasterio vel alicui medico ratione seruitij qđ impendebat alicui dn̄o ⁊ eo mortuo remansit filius nō eiusdē peritie an poterit illud seruitiū impendere per aliū: vt sic res sibi nō auferat̃.an aūt poterit sibi auferri q̄si videatur cōcessio facta ad vitā.vide hic per Bar.⁊ Cy.⁊ Bal.in.l.quisq̄ de epi.⁊ cle.Et Bar vr̃ hic tenere ꝙ si cōcessio sit facta in feudū nō trāsit in heredē:immo sit reuocabilis ad nutū post annū:qr videt̃ feudū guardie vel castaldie:eo qr dat̃ pro mercede laboris vt in ti.de feudo guardie:⁊ castaldie.Sed Ang.dicit istum tex.debere intelligi in terminis in quib⁹ loquit̃ qñ datur castaldioni non qñ doctori seu medico.Ultimo dicit hic do.Raph. ꝙ si per errorē facta fuisset ista ,pmissio:qr stipulator audiuerat de peritia alicuius cū nulla in eo esset ⁊ propter hoc stipulatus fuit ab eo opus fieri ꝙ ista stipulatio non valet[a] quasi ille videat̃ elegisse industriā persone ⁊ voluerit per illū met fieri.⁊ nō per aliū debet ergo intelligi qñ sciebat ipsū per se nō posse qđ satis pōt dici.hic non sunt alia.

a ¶Non valet.voluit Lud.ro.zsi.ccccxvij.reprobādo Joā.an.in ru.b.de pbē.qđ si p̄latus cōcedit scolari reuerso de studio fundū ad vsufructuādū vt patrocinetur eccl'ie ꝙ detecta ei⁹ īperitia erit loc⁹ repetitioni qr cessat cā finalis cōcessionis.

b ¶Dn̄o Bal.vide eundem cōsi.cccciiij.§.lib.vbi qualiter ⁊ qñ res vniuersitatis vēdi possint.

2 ¶Illud quod est impossibile attēto presenti statu:an debeat reputari esse impossibile perpetuo.
3 Res sacra an ⁊ iussu cuius possit effici profana.
Res deputata ad vsum publicū ꝙ possit fieri priuati cui⁹ iussu.
4 Cōmunitates nō recognoscentes superiorē an possint alienare plateam cōmunem vel stratam publicam.
5 Impossibile reputat̃ illud qđ nō possit fieri nisi iussu principis ⁊ quid si princeps consueuit concedere.
6 Stipulatio debet regulari secundū presens tempus.nec debet stare in pendenti.nec vitiari ex postfacto.⁊ quid in alijs actib⁹ requirentibus solennitatem.

1 **Cum quis.** ¶†Non sufficit de facto fieri q̄tū ad hoc vt pena cōmittat̃.ad hoc semp allegat̃ sed q̄tū ad hoc vt euitet̃ pena.dic vt dixi.§.eo.quidā cuȝ filiū.⁊ sic sr̃ q̄tū ad hoc vt actionē cōsequat̃.dic vt in.l.mulier.§.j.de cōdi.insti.¶Opp.postq̄ ista nō poterāt vendi de iure videt̃ actū si vendantur de facto.ar.l.heredib⁹.§.ad treb.ergo ista stipulatio pōt cōmitti.Ista est substātialis oppositio.⁊ per Bar.⁊ p Ang.nō fit de quo miror ,pter hoc dico illū tex.debere intelligi qñ stipulator errabat in iure:⁊ credebat ista posse de iure vendi.⁊ ad talē venditionē videt̃ habuisse respectū ⁊ qr hoc nō pōt contingere stipulatio est nulla qr cōditio non pōt existere si aūt sciebat ipsam nō posse de iure vēdi.vr̃ stipulatus si vendat̃ de facto.⁊ hoc est satis rationabile ⁊ sic poterit cōmitti si de facto vendant̃.Sed cōtra qr etiā p̄io casu cōmittat̃ per.l.vbi pactū.C.de trāsac.Sol.si ex eo qđ fit de facto leditur ⁊ incōmodat̃ stipulator cōmittitur stipulatio sicut si fieret de iure vt ibi.Si aūt nō incōmodatur nec leditur tūc secus vt hic qñ habuit respectū si fieret de iure.nā ex sola venditione cū sit nulla nō incōmodat̃ stipulator ſȝ si sequeret̃ traditio lȝ incōmodaret̃ hoc tn̄ nō fuit appositū in zditione.Sed adhuc.§.de.l.ex ea parte.§.j.§.e.Sol.quedā sunt q̄ de sui natura possunt fieri de iure vt vēditio:⁊ alij cōtract⁹:⁊ tūc vr̃ habitus respectus ad istū casum si de iure fiāt nō de facto vt hic.Quedā sunt q̄ nō possunt fieri nisi de facto vt maleficia vel ea q̄ sunt cōtra bonos mores:⁊ tūc stipulatio cōmittitur si fiant de facto.vnde si stipulor a te centū si fece

c ¶Iussu principis.vide ꝙ propter hoc voluit Fran.cur.consil.lxiiij.et signo.de Medio.cōsilio xxxix.

ris furtū vel homicidiū cōmittit̃ si ipsum feceris ⁊ tn̄ nō de iure sed facto facis ⁊ hoc ,pbatur in.l.allegata in zrium ⁊ vide Cy.in.l.ea quidē.C.si man.ita fuerit aliena.¶Quarto oppo.de.l.cū pater.§.libertis.de le.ij.vbi pena imponitur pro alienatione facta de facto licet de iure nō valeat veritas est omissis solutionibus doc.que nō placent.dic ꝙ ibi loquitur in pena legali.nā si res ,phibetur alienari per testatorē.l.imponit hanc penā ꝙ statim ꝙ alienat̃ possit alienatio reuocari lȝ nō extitisset cōditio fideicōmissi:⁊ ideo in.l.nō cadit error iuris vnde cum lex sciat alienationē nō valere ,pter prohibitionē testatoris censetur illam penā apposuisse pro alienatione facta de facto et pro gl.pe.q̄ est hic super verbo vendiderit.¶†Ex fine istius.§.not. ꝙ illud qđ est impossibile attēto p̄senti statu rei reputatur debere esse īpossibile ppetuo licet poterit dici possibile qđ est verū qñ erat possibile ,pter prohibitionē iuris qr nō expectatur ꝙ esset talis prohibitio.§.eo.inter stipulantē.§.sacram.secus si propter impedimentū nature vt si qs ,pmittat partū a retrusis nondū natū nā licet attēto p̄senti statu sit impossibile ꝙ dex qr tn̄ impossibilitas pōt cessare cū nascetur stipulatio nō est inutilis sed expectatur ꝙ cesset vt.§.eo.l.interdū.¶†Itē not.ꝙ res sacra nō potest effici profana iussu p̄ncipis.⁊ res deputata ad publicū vsum potest fieri priuati iuris.in primo dic iussu principis ecclesiastici vt pape.in secūdo imperatoris vel alteri⁹ q nō recognoscat superiorē qui locum principis tenet.† vnde dicit Bar.hic ꝙ cōitates non recognoscētes superiorē possunt alienare plateā cōmunē vel stratū publicū ⁊ facere eā priuati iuris.facit.l.quominus.§.de sol.sed si recognoscant superiorem dicit ꝙ per prius debēt facere statutum ꝙ talis platea vel locus sit priuati iuris.Et postea poterunt vendere certe si recognoscunt superiorē non possunt facere sine licentia superioris apud quē est administratio reipublice.vnde cōmunitas padue nō potest tale statutū facere vel alienare sine licentia domini venetiarum apud quos est cōmunis administratio.vt.l.j.de cōsti.pn̄.Et posito ꝙ possent ꝙ sit necesse per prius facere statutū per qđ acquirant potestatē vendendi.do.Raph.reprehendit qr etiā statuto nō facto possem vendere ⁊ venditio haberet vim legis vel statuti:qr cōtract⁹ factus ab illo qui hȝ potestatē legis condēde vim legis hȝ vt in.l.cesar.de publi.⁊ in.l.donationes.C.de do.inter vi.⁊ vxo.⁊ no.Bar.in.l.ciuitas si cer.pe.Aliqñ necesse est statutum tollere vel suspendere anteq̄ perueniat̃ ad actū contrariū statuto.⁊ hoc videmus continuo obseruari qñ vniuersitas vult aliquid facere cōtra formā statutorū suorū qr primo suspendit statutum.⁊ postea facit actum de quo vide dn̄o Bal.[b] in.l.j.C.ne filius pro patre quem.d.Raph.nō allegat.¶†Item not.ex tex.⁊ glo.ꝙ impossibile reputatur illud qđ non potest fieri nisi iussu principis[c] sic.§.de leg.j.l.si tibi.§.fi.qđ est verū si princeps illud regulariter non consueuit concedere:licet possit ex plenitudine potestatis secus si consueuit concedere per.l.quidā relegatus de re.du.ſm eundē qđ placet.Et limitatur ꝙ cōmuniter.Bar.consueuit dicere.⁊ facit.l.intercidi.de cōdi.⁊ de.¶†Ultimo not.regulam ꝙ stipulatio dȝ regulari ſm p̄sens tēpus nec debet stare in pendenti nec vitiare ex postfacto vt.§.eo.l.insulā.§.biennū non sic semper in alijs actibus requirentib⁹ solennitatem vt in.l.per fundum.de serui.rusti.predi.⁊.l.fi.C.cōmunia prediorum.

Si vt aliquis. ¶Quando precedit conuentio affirmatiua stipulatio penalis debet cōcipi negatiue ⁊ ecōuerso si precedit conuentio negatiua debet concipi affirmatiue.hoc dicit.

2 ¶Si stipulor dari centū mihi ⁊ heredi meo ꝙ tūc stipulatio sumat originē in psona mea.⁊ mihi acquirat̃ obligatio ⁊ actio.⁊ post mortē meā faciat transitū ad heredes.
3 An per cōtractū poterit quis vni ex heredibus ,puidere actionem acquirendo.⁊ nu.5.
4 Quid in acquirendo exceptionem.⁊ nu.5.
5 An poterit vnum tantum ex heredibus grauare obligando.
An poterit predicta facere per vltimam voluntatem.

1 **Preterea.** ¶†In obligationib⁹ dādi nō pōt quis per zctū vni tm̄ ex heredib⁹ prouidere vt illi soli actio acquirat̃ imo acquirit̃ oībus lȝ vnū tm̄ nominauerit.secus si stipulatio cōtineat factū.h.d.⁊ hȝ materiā subtilem ⁊ sic loquit̃ hic ex parte creditoris sed ex parte ,pmissoris nō distinguit̃ inter dari ⁊ fieri.nam vtroq̄ casu per zctum nō potest vnū tm̄ ex heredibus obligare qñ obligat oēs etiā si vnū tantū nominauerit:vt.§.eo.l.cū qui.§.te ⁊ titiū.qui loquit̃ qñ cōtinet dari:⁊.l.iul.in prin.q̄ loquit̃ qñ cōtinet fieri vel nō fieri.¶†In 2 tex.ibi.vni ex heredibus acquiri.qr si stipulor dari centū mihi ⁊ heredi meo titio stipulatio sumit originem in persona mea ⁊ mihi acquirit̃ obligatio ⁊ actio post mortē.autem meam facit transitū ad heredes qui representant personā meā.si ergo sunt plures

plures oēs similiter personā meā insolidū repsentāt null⁹ autē eorū repsentat nisi pro parte ꝛ vltra illā partē quilibet reputaṫ extraneus: vt no. in. l. cū a matre. C. de rei ven. ꝛ. l. ij. §. fi. de pto. stipu. j. nō ergo pōt facere trāsitū insolidū ad vnū tm̄ nominatū qꝛ alteraretur natura obligationis qd̄ demū facere non potuit et vltra ꝙ ille sit heres. cuꝫ reputeṫ extraneus si sibi acquireretur esset dicere ꝙ quis posset stipulari extraneo ꝛ acquireṫ sibi contra regulā ꝙ per liberā psonā ꝛc. nominatio ergo facta de vno superflua est ꝛ pro nō facta habeṫ ꝛ oib⁹ acquiriṫ pro hereditaria portione. Dicit tñ hic glo. magna. prima circa finē ꝙ in diuisione hereditatis ille nominatus percipiet ante partē totum illud debitū ex presumpta volūtate defuncti q noluit ad illum solū pertinere lꝫ non potuerit hoc facere eo modo quo volebat qꝛ nō potuit facere ꝙ leges nō habeāt locū in actib⁹ suis: vt. l. nemo pōt de leg. j. Bar. cōtra qd̄ plus placet. nam si nominatio habetur pro non facta: ꝛ inquantū nō est heres quo ad eum est nulla non dꝫ percipere qꝛ perciperet de portione aliorū nō sic si aliquis emeret aliquā rē pro se: ꝛ vno de filijs suis: ꝛ eā sibi traderet. vt. l. filie. C. fami. hercis. qꝛ videretur sibi donasse. ¶ †Sꝫ quid si stipulator nō apposuit psonā suā in stipulatione: sꝫ psonā vnius ex heredibus: vt promittis centū titio heredi meo et Pe. dixit nō habere locū istū tex. sed illi soli obligationē acquiri. nam qñ apposuit personā suā acquiriṫ primo sibi ꝛ illa eadē facit trāsitū ad heredes: etiā si nō fuerunt noīati: noīatio ergo vel oīm vel vnius nō attendiṫ: qꝛ heredes nō veniūt ex propria persona nec ex iure in eis radicato sed ex persona defuncti: ꝛ radicato in eo. vnde nō possunt venire nisi pro parte pro qua sunt heredes sed qñ persona sua nō fuit specificata tunc nominatus venit ex ꝓpria persona: ꝛ ex iure in ipso radicato: qm̄ obligatio pōt incipere hodie ab herede: vt. l. j. C. vt ac. ab heredi. ꝛ ꝯ heredes: ꝛ sic cessat ratio de qua. s. Bar. ꝯ qꝛ subest alia ratio ꝓhibitiua. de qua. s. dixi. ꝙ cū ipse nō repsentet psonā defuncti nisi in portione qua est heres defunctus non potuit in plus illi stipulari: qꝛ si posset etiam dicere ꝙ posset stipulari extraneo. Preterea etiā tunc cū incipit ab herede dicit debitū hereditariū: qꝛ prouenit ex contractu defuncti vt. l. hereditariū. s. de bo. auto. iudi. pos. ꝛ sic dꝫ deputari perinde ac si obligatio fere habuisset originē in psona defuncti vt trāseat ad oēs: ꝛ sic noīatio vnius oēs cōprehēdit: hec tñ vera in his q̄ sui natura trāseunt in heredes etiā si de heredibus nō sit facta mentio: secus in his que non transeunt vt in stipulatione vsusfructus: vt. s. e. stipulatio ista. §. si quis ita. nā tūc heres nominat⁹ nō venit ex persona defuncti nec ex iure radicato in defuncto: sed ex ꝓpria ꝛ radicato in eo ꝛ nō reputatur debitū: ideo ille solus nominatus veniret fm̄ eundē Bar. quasi quilibet in hoc representet personā defuncti insolidū in his que a defuncto non descēdunt sicut in stipulatione continente factū indiuiduū. nā trāsit ad quēlibet insolidū: ꝛ sic quilibet insolidū representat defunctum ideo tunc vni soli ꝛ nō alijs potest ꝓuidere vt sequitur in tex. ꝛ cessant regule prohibitiue. ¶ In glo. que incipit imo. in princ. ibi. Sol. vt ibi dic ꝙ per contractū non possum obligationē ꝛ actionē acquirere vni ex heredib⁹ quin acquirā omnibus vt hic per rationē quā. s. dixi. sed per vltimā volūtatē sic vt ibi. nā possum vni tm̄ ex heredib⁹ prelegare nomina debitorū meorū ꝛ illi tm̄ acquirenṫ vtiles actiones ex ꝑlegato vt in. l. ex legato noīs. C. de leg. Sed actiones directe trāsibūt ad oēs heredes pro hereditarijs portionib⁹ etiā si ille solus fuisset in cōtractib⁹ nominat⁹ vt hic qui ergo vult illi soli acquiri nō stet cōtentus sola nominatione facta in cōtractu sed postea in vltima voluntate illi prelegef. istud nomen habebit intentum vt ibi sufficit in ista parte glos.

4 ¶ †Veniamus ad aliā partē ibi. item ꝯ. s. de pac. aut ꝯ. ibi vel melius dic imo peius. Et precedēs solutio est vera qd̄ lꝫ actionem ꝛ obligationē non poterint per contractū vni tantū ex heredib⁹ acquirere vt hic. bene tamen possum querere exceptionē vt in. l. auus. in ꝯtrariū allegata. Ratio diuersitatis est quia actiones radicate in persona defuncti regulariter sunt in heredes transitorie ꝛ non possunt transire in vnū tantū ex vbi non esset trāsitoria bene possem acquirere. vt. s. dixi in vsufructu sed exceptio pacti de non petēdo nō est de sui natura transitoria ad heredes sed accidētaliter fm̄ intentionē cōtrahentiū. quia potest fieri pactum personale de nō petendo a me dūtaxat vt in. l. qui in futurum. s. de pac. ꝛ pōt fieri in rem de non petēdo a me nec ab heredibus. si ergo paciscor ꝙ non petatur a me nec a titio herede meo videor voluisse ꝙ inquantum dixi a me pactum sit personale ꝛ ex ista parte nō transeat ad heredes. Et inquātum dixi nec a titio ꝙ sit personale respectu persone sue et habeat exceptionem nō illam quam ego habebam sed ex sua propria persona nec offenditur hic aliqua regula. qꝛ istud pactum non operaṫ nisi in portione hereditaria pro qua est heres et acquiretur obligatio insolidū tunc acquireṫ vltra portionē heredi-

tariam. ¶ Preterea interest creditoris non repelli exceptione ab alijs nō nominatis sed nominato tantū cū aūt stipulor mihi ꝛ vni ex heredib⁹ nō interest debitoris an cōueniaṫ insolidū ab illo solo noīato an aūt ab oībus ꝛ sic trāsitus fit ad oēs sine preiudicio. ꝓmissoris sed trāsitus exceptionis ad oēs nō potest fieri sine dāno ꝛ preiudicio creditoris ꝛ ideo ea q̄ sequuntur in gl. nō sunt vera dū vult istū limitare ꝙ licet mero iure trāseat obligatio ꝛ actio ad oēs tñ nō in effectu qꝛ nō nominati repellentur exceptione sed hoc est falsum qꝛ intentio stipulatoris censetur fuisse velle alios non nominatos excludere qꝛ credebat soli nominato acquirere. Sed qꝛ nō acquirit qꝛ nō potuit nec etiaꝫ censeṫ voluisse alios excludere. argu. in. l. nec vtilem. qui. ex cau. ma. Et est casus de hoc licet sit ecōuerso ad istū in heredib⁹ promissoris. s. eo. cū qui. §. j. in ff. dū dicit ꝙ pactū est inutile respectu nō nominatorū: ꝛ ibi tetigi aliud etiā qd̄ dicit glo. ꝙ ille nominat⁹ percipiet reprobaṫ. vt. s. dixi lꝫ An. videaṫ tenere.

5 † Ex predictis Bar. examinat hic q̈tuor articulos. Primus an per contractū poterit quis vni ex heredibus prouidere actionem acquirēdo. Secūdus an poterit ꝓuidere acquirēdo exceptionē. Tertius an poterit vnū tantum ex heredib⁹ grauare obligādo. Quartus an poterit predicta facere per vltimā voluntatē q̄ ꝓsequeṫ vt hic per eū quorū intellect⁹ satis patet ex paucis q̄ supra dixi. ¶ In gl. fi. queritur de ratione diuersitatis inter stipulationē continentē dari ex qua non possum acquirere actionem vni ex heredib⁹ quin acquirā omnib⁹ ꝛ stipulationē cōtinentē fieri in qua bene possum. Glo. rñdet ꝙ primo casu oībus acquiriṫ: qꝛ ex ista acquisitione quilibet eorū sentiet cōmoduꝫ. Sed in scd̄o casu si acquiriṫ omnib⁹ posset esse casus in quo ex ista acquisitione nullū cōmodū ꝯsequerenṫ illi nō nominati sed solū nominat⁹ ꝛ cū stipulatio facti interponatur ꝓpter interesse ꝛ ad illud cōmittatur non posset tunc committi. Et ponit duo exempla de facto satis impertinentia qꝛ si fui stipulat⁹ aliquid fieri in tali fundo meo vel seruitutē ad illū fundū ꝛ postea illuꝫ fundū prelego vni ex heredib⁹ meis non interest aliorū qui nō habent dominiū fundi ꝙ fiat vel acquiratur seruitus sed illius tantū cui prelegaui: sed quid ad propositū hec exēpla nam tex. loquitur qñ in ipsa stipulatione nō nominaui vnū tm̄ ex heredib⁹: ꝛ ista exēpla sunt qñ in stipulatiōe nō noīaui psonā: sꝫ nominaui fundū. ꝛ postea illū fundū prelego vni. vnde transit ad ipsum cum iure coherent illi fundo vel pro illo fundo ꝛ ista nominatio non est facta in ipsa stipulatione: sed in actu legādi nec ex ipsa stipulatione acquiriṫ sibi imediate: sꝫ ex legato. vñ nihil faciūt ad propositū. ¶ Pone ergo exēplū in facto personali: vt si fui stipulatus a te nō impediri me neqꝫ titiū heredē meuꝫ ire agere per talē fundū. nā isto casu eadē est ratio q̄ est in executione querēda nā si titiū nō nominassem ista stipulatio nō egrederet personā meā: qꝛ est personalis iuxta ea q̄ dixi in. l. si stipulatio ista. §. si quis ita. s. e. merito qꝛ ad heredes nō trāsit actio mihi quesita: sꝫ extinguiṫ cū persona cessat ratio q̄ est in stipulatione dandi trāsitoria ad heredes: qꝛ incipit noua obligatio in psona heredis nō noīati: qꝛ in nō trāsitorijs quilibet heredū vꝫ reputare insolidū personā defuncti. ꝛ hic est verus intellect⁹ quē etiā sequiṫ Raph. reprobādo exēpla gl. tanꝙ ipertinētia. ¶ Vltimo ꝯ qd̄ format gl. de. l. qd̄ dr̄ nihil facit ad propositum qꝛ ibi loquiṫ an stipulādo filio meo acquiram mihi: hic loquiṫ an stipulando vni ex heredibus acquiram sibi filio.

1 **Eum qui certarum.** ¶ †Qui promittit in nundinis nō potest cōueniri nisi eis finitis. h. d. Rationem dubitādi ponit glo. ꝛ illa haberet locū si posset ꝯstare ꝙ stipulator illam pecuniam vellet expendere in nundinis: ꝛ tūc posset agere prima die al's statur proprietati verborum que est vt qui promittit in certo termino non possit conueniri nisi eo finito: vt. s. eo. qui hoc anno hic non sunt alia.

2 ☞ In obligatione alternatiua que sit differentia inter actorem ꝛ reum circa facultatem eligendi.

3 Si fui stipulatus decem dari mihi aut tibi. an possit debitor tibi soluere me inuito.

4 Adiectus dicitur habere mandatum tacitum a stipulatore.

1 **Cum pure.** ¶ †Debitor alternatiuus hñs electionem ex dispositione legali pōt variare qñcūqꝫ vult añ factā solutionē nō sic semp in eo q hꝫ electionē exp̄ssa cōuētiōe ꝯtrahentiū. h. d. nā ille aliqñ nullo modo pōt variare postꝙ semel elegit aliqñ vsqꝫ ad lit. ꝯte. ꝛ nō vltra sꝫ bene pōt etiaꝫ post sñiam vt in scd̄a gl. qd̄ dic vt infra declarabo super glo. iij. ¶ In text. ibi quoties dic. s. ante traditionem scd̄m Dy. etiā si milies hoc facies. ¶ In text. ibi. qꝛ diuersa. hic respondet tacite oppositioni que pōt fieri. de. l. si quis stipulatus sit stichum aut pamphilū. s. e. vbi vel nullo modo pōt variare sed consumitur facultas eligendi per primā electionē vel ꝓurat

usq; ad lit. ɔtest. ⁊ non ultra: ⁊ rñdet q ibi h3 facultatē eligendi ex expressa dispositione ɔ̄hentiū hic ex tacita dispositione legali. ¶ In glo. ij. ibi. Rñdeo[a] estimabit. dic vult glos. dicere q q2 non pōt executio fieri in altera de reb⁹ alternatiue debitis propter facultatē variādi quā l. dat huic condēnato ⁊ hoc contingit facto ipsius condēnati variātis d3 deueniri ad estimationē sicut cōtingit in alijs casib⁹ quādo nō pōt fieri executio in re vt q2 perempta post morā: vt. s. e. si seruū. §. fin. sed certe grauabit creditor vt facto debitoris recipere cōpellat rem pro re. ideo dicunt doc. q iudex pōt illi assignare terminū infra quem precise eligat: ⁊ si hoc faciat fiet executio in illo electo nec poterit variare ne iudicis preceptū sit elusorium: vt. l. si pretor. de iud. Et sic iste tex. intelligitur qñ nō eligeret ad mandatum iudicis si aūt infra terminū nō eligat trāsferet electio in creditorē per. l. j. §. de sol. Et fiet executio in electo per eū. nā tūc permittit sibi variare quādo morā nō est facturus nec impediturus executionē: vt l. cū res. §. pe. de leg. j. ¶ Itē illa gl. loquit qñ fuit condēnatus alternatiue: q2 ante sentētiā nullū elegit sed si elegisset: ⁊ in electione perstitisset: ⁊ ad electū fuisset cōdēnatus nō poterit postea variare eadē ratione: ⁊ ideo remediu3 est q interroget ante sententiā: vt no. gl. in. l. si quādo. §. heres. de leg. j. nō tamen coget eligere si nō vult: sed pōt dicere se velle deliberare quousq3 extiterit tps cōpellēdi ipsum ad soluendū qđ est postq sentētiā quousq durat tps qđ dat iudicatis. ¶ In fi. gl. ibi. hic nō potest plus quasi dicat tūc iudex d3 dare certam sentētiā qñ est in sua ptāte dādi sed hic nō est ,ppter facultatē cōcessam reo deuariando usq; ad tps de quo. s. vñ sicut libellus fuit cōceptus alternatiue ⁊ debuit cōcipi ita ⁊ snīa cōcipiet alternatiue vt. s. dixi. glo. ibi si fuit condēnatus: ad hoc vel illud ⁊c. ¶ † In glo. fi. Notandū est q ponit tres intellectus circa tex. dum dicit q diuersa causa est volūtas expressa ⁊ eius q inest: primus est vt velit facere differētiā inter actorē seu stipulatorē q nō h3 facultatē eligēdi nisi expssa cōuentione ɔ̄hentiū ⁊ promissorē seu reū q h3 ex dispositione legali si aliud non est actū: vt in. l. plerūq in fi. de iure do. Iste intellectus non est perfectus: q2 interdū actor h3 ex dispositione legali vt in legatis vt no. l. lucio. de lega. ij. Et interdū h3 reus ex dispositione ɔ̄hentiū: alius intellect⁹ est: vt nō velit facere differētiā inter reū ⁊ actorē s3 in facultate eligēdi: q2 aut cōpetit ex dispositione legali ⁊ tūc siue reo siue actori poterit variare ,qñcūq: aut expssa cōuētione ⁊ tūc distinguit an p futurū subiūctiui: ⁊ nō potest variari: an indicatiui ⁊ pōt variari usq; ad lit. ɔte. Itē iste intellect⁹ nō est verus vt patebit ex sequētib⁹. dic ergo q est differētia inter actorē ⁊ reū in duobus casib⁹ sc3 qñ facultas eligēdi cōpetit ex dispositione legali. Itē qñ est expssa cōuentione ɔ̄hentiū p futurū indicatiui: vt quē volam vel voles. Et est differētia in hoc q2 actor qñ h3 electionē nō pōt variare post lit. cōte. rō q2 in ipso libello ⁊ lit. cōtest. h3 necesse eligere. non eñ d3 petere alternatiue postq ad ipsum pertinet electio. s3 alterū tm̄: vt. s. eo. l. vbi aūt. §. pe. ideo nō pōt variare ne iudiciū reddat elusoriū ⁊ q2 desideriu3 apud acta publicatū est irreuocabile. vt. C. de omni agro deser. l. rura. ⁊ ibi no. li. xi. sed reus qñ ipse h3 electionē pōt variare qñcūq etiā post sentētiā. q2 tpe ɔtest. non eligit. nā tunc dictat libellus alternatiue ⁊ ipse cōtestat alternatiue: ideo cessat ratio de qua. s. si aūt electio ɔferat per futurū subiunctiui vt quem voluero vel volueris tūc nō est differentia inter reum ⁊ actorem. imo statim facta electione cōsumpta est facultas eligēdi ⁊ q sit ratio dic vt in. d. l. si qs stipulat⁹ sit stichū aut pāphilū. s. eo. Et hec vera ⁊ recolligenda. distingue q aut loquimur in declaratione ⁊ in illa postq semel fuit facta nō admittitur variatio. vt no. s. eo. l. quicquid astringēde. aut loqmur in electione q cōpetit in alternatiua obligatione vel generis ⁊ tunc aut in vltimis voluntatib⁹: ⁊ idē siue cōpetat reo siue actori. vt. l. huiusmodi. §. stichum. de leg. j. ⁊. l. apud filium. de op. leg. ⁊ est speciale fauore vltime volūtatis. aut loqmur in cōtractib⁹ ⁊ distingue. vt. s. dixi. ⁊ vide qđ no. in. l. si vnus. §. ⁊ generalr. s. de pac. ¶ In ea. gl. ibi recte tibi soluit etiā me inuito. dic vt. j. de sol. l. fi. Sed aduerte q2 hoc nō cōtingit ratione expressi mādati. sed ex eo q2 tibi acqsita est actio ⁊ obligatio de volūtate mea vnde nō potero eam ubi auferre: sed si non fuisses stipulatus de mandato meo licet haberes mandatū expssum ad recipiendū qđ mihi debet possem illud mandatū reuocare tam expsse q tacite. l. si cū cornelius. eo. ti. ⁊ sic ista non est bona inductio. Intellige tamē pri mū dictū gl. qñ de mādato meo stipulatus fuisti animo donandi inter viuos vel ex alia causa ex qua volui remanere penes te si autē tanq procurator meus ⁊ vt mihi restitueres non posses me inuito exigere imo te inuito possem illum liberare quia de illa obligatione quā habes ,ad mei vtilitatē nō potes facere vltra q ego velim. vt. l. idēq. §. si tibi. s. man. ⁊ no. in. l. apud celsum. §. mandaui. de doli excepti. ⁊. l. mulier bona. §. fin. de iure

do. ⁊. s. de pac. si cū emptore. per Bar. ¶ † In ea. glos. ⁊. l. aliud dic illa. l. dicit totū oppositū q si fui stipulatus decem dari mihi aut tibi pōt debitor tibi soluere me inuito: sed forte glo. voluit dicere q licet debitor poterit qm̄ h3 facultatē soluendi ex forma ɔ̄ctus quam sibi auferre non possum: tu tū adiectus nō potes me inuito quoniā habes mihi restituere. vt. s. eo. in. §. j. ¶ † No. tamē ex gl. q adiectus dicitur habere mandatum tacitū a stipulatore: ergo etiā si nō sit presens tēpore stipulationis. q2 mandatū pōt cōferri in absentē ⁊ ignorātē: ergo si acceptat nō tenebit actione neg. ge. sed mādati: q2 mādatū precessit: sed neg. gest. actio cōpetit qñ non precessit mādatū sed precessit gestio. ⁊ secuta est ratihabitio. non ergo videt dicendū qđ dicunt doc. in. d. l. in. §. j. q si fuit presens dat actio mandati si absens nego. gest. imo, semper mandati per istā gl. ¶ In glo. ibi: sic in sententia arbitri. dic dicit Ange. se nunq amplius aduertisse istā glo. que determinat dubiū de quo inter doct. fuit contentio vt no. in. l. iij. s. de leg. j. si arbiter condēnat aliquē ad dandum mihi infra tēpus qđ dat iudicatis exprimendo ipsum tēpus ⁊ ille non det: ⁊ sic incidet in penam an poterit postea purgare moram. Et dubium facit quia si non expressisset dictū tempus tacite inerat ex dispositione legali nec tunc lapsus eius impediret purgationē more. vt est tex. in. l. si cum dies. §. fi. de arb. licet tempus appositū ab homine impediat. vt. l. magnā. de ɔ̄hen. emp. q2 mitius agitur cum lege q cum homine. expressio ergo facta ab arbitro de eo qđ tacite inerat videt haberi pro non facta ⁊ q nō impediat more purgationē contrarium tamen vult glo. q si exprimitur nō intelligatur esse tempus legale: sed potius hominis: ⁊ impediat more purgationem. ⁊ sic. l. celsus. in prin. que dicit morā non posse purgari: debet intelligi etiam si arbiter apposuit illud idē tempus quod inerat vide Bart. post Pet. in. d. l. iij. ⁊c.

¶ Conditio emptoris grauatur in hoc ,ppter mortē venditoris q2 vbi illo viuēte nō habebat denuntiare litē motā nisi vni nunc habebit denunciare pluribus. ⁊ an hoc sit verum.

Tam ex causa.

¶ † Defensio est indiuisibilis ideo si fiat pro parte tm̄ pro nō facta habet q̄tum ad cōmissionem pene: q2 committit insolidū cōtra oēs etiā q defenderūt partes suas. h. d. ¶ † No. in tex. ibi cōueniēdi sunt. i. denūtiādi ſm glos. ⁊ in hoc grauat cōditio emptoris ,ppter mortē vēditoris q2 vbi illo viuente nō habebat denūtiare nisi vni nunc habebit denuntiare plurib⁹: q2 oēs ɔ̄tendūt in interesse: sed nō h3 de hoc conqueri: quia hoc euenire posse ,pspicere debuit. ¶ In tex. ibi: subsistere nihil pdest. Sed ɔ̄tra: nā aut isti qui substiterūt ⁊ defenderunt probauerūt rē fuisse defuncti ⁊ per ɔsequēs nō fuit euicta: ⁊ tūc stipulatio duple nō cōmittit: l3 hoc nō fuerit ostēsum p oēs s3 per aliquos. l. habere licere. de euic. aut nō ostenderūt fuisse defuncti ⁊ sic fuit in totū euicta. Et tunc non ,ppter culpā dūtaxat nō venientiū ad defendēdū sed propter defectū etiā venientiū ⁊ defendentiū stipulatio duple cōmittit. Iste aūt tex. innuit contrariū q ,ppter culpā nō defendentiū ⁊ vult q illa noceat coheredib⁹. So. dic q nō fuit euicta pro partib⁹ illoꝝ q defenderūt sed ,p parte illi⁹ q nō defendit. Et si dicat quō potuit hoc cōtingere si illi probauerūt fuisse defuncti. Rñd. q ponas q lis fuit mota nō occasione dñij: sed hypothece: q2 erat obligata ei q litē mouit: ⁊ isti heredes q venerūt soluerūt portiones suas debitas ⁊ sic partes liberauerūt alter nō liberauit ⁊ ,ppter hoc potuit per hypothecariā tota euinci. p. l. q̄diu. C. de distra. pig. nō tū vident euicte partes soluētiū s3 nō soluētis tm̄: q2 illo postea soluēte emptor recuperabit totā rem vel pone q fuit euicta ratione dñij: q2 alij nō probauerūt fuisse defuncti: tū trāsegerunt cū mouentib⁹ litē partib⁹ eos tangentib⁹ et ille qui lites mouit euincit partē nō trāsigentis ⁊ nihilominus stipulatio duple cōmittit insolidum. ¶ Sed contra oppono fortissime q imo nō insolidū: s3 pro parte. vt. l. ex mille. s. de euic. ⁊ plene no. eo. tit. l. j. Sol. ista lex loquit qñ propter culpā vnius nō defendētis sed qñ nō ,ppter culpā defensionis non facte locū h3. l. ɔ̄ria. ¶ Ulti mo adhuc op. q nō cōmittat nisi pro parte: q2 ista stipulatio est pretoria descēdens ex edilitio edicto: ⁊ in pretorijs hoc est regulariter vt nō cōmittat pena nisi ,p parte ɔ̄facientis. vt. l. penales. §. in. ad. l. fal. ⁊ dixi in. §. cato. Solu. ſm Bar. tunc stipulatio duple dr̄ pretoria qñ interponit pro euictione animaliū sed si aliarū rerū pretiosarū nō est ptoria sed ciuilis: q2 non descendit ex edicto illo qđ loquitur tantū de animalibus.

Pluribus.

¶ † Nō hic dr̄ habet. s. eo. l. titia. §. fi. q tot dicitur stipulationes quot pcesserūt cōuentiones distincte. Itē dr̄ in. §. seq. in pluralitate tempoꝝ q si distinguit per duplicē dictionē geminatam tot censent stipulationes quot tēpora. Et de illius intellectu dic vt in. l. stichum. §. stipulatio. s. eo.

Exceptio

Marginal notes: ¶ Rñdeo domi. Bart. ponit hic tria remedia cōtra eū qui variat in executiōe quē hic vide.

2 ☞ Exceptio et fallentia debet esse de regula.
3 Si uxor fecit tibi consignari dotē quia maritus incepit vergere ad inopiā et postea marit⁹ efficiat̄ dives an cessabit consignatio.

1 a **Et si placeat.** ¶†Regula q̄ est quod qn̄ res puenit ad casum a quo nō potuit^a incipe vitiat̄ nō h̄z locū in trib⁹ casib⁹ de quib⁹ hic.h.d.Et primus casus qn̄ nō ,ppriē nec in totū puenit ad talē casū.sz quo ad quid Secūdus et terti⁹ sunt qn̄ puenit ad illū casuz post negotiū perfectū et cōsummatū:h̄z ergo locū illa regula qn̄ puenit ante pfectū et cōsummatū:et sic intelligit̄.l.existimo.in fi.principij.§.eo. vbi ponit̄ illa regula.¶In gl.i.ibi.§.sacrā.vel pone propiti⁹ ad literā exēplū.§.e.si sub vna.§.fi.in fi.gl.sic ecōtra dic scz qd̄ si nō valuit a pricipio lz ex postfacto pueniat ad casum a quo potuit incipe nō recōualescit hoc tn̄ dic p dy.in.c.nō firmat̄.de re. iur.li.vj.¶†In gl.que incipit incōueniēs ,p eius declaratione opp.ꝯ primā fallentiā q̄ hic ponit̄ a regula.Nā ad hoc vt exceptio et fallentia sit bona d3 esse de regula.vnde si diceret̄ oīs hō currit preter asinū ista exceptio nō est bona.vt no.in.l.his.§.de legi.sz ista pma fallētia nō est de regula si eī stipulator vie decedat plurib⁹ heredib⁹ relictis res nō peruenit ad casuz a quo nō posset hodie incipere.nā fundus ad quē stipulat⁹ est puenit cōiter ad ambos heredes: et ambo simul possunt hodie stipulari et acqrere seruitutē ad illū fundū vt.l.si vn⁹.de ser.ru.pdi.si ergo stipulatio defuncti nō extinguit̄ sed trāsit ad ambos regula nō offendit̄:ergo male posit⁹ est ille casus tanꝗ exceptuat⁹ a regula et hoc voluit dicere gl.q̄ fatet̄ ꝯriū quod istud exēplū seu illa exceptio est incōueniēs sed ,p tāto iuriscōsultus eā posuit:quia stipulatio defuncti ideo valuit:qn̄ defunctus poterat acquirere seruitutē illi fundo si nō potuisset non valuisset nunc aūt post mortē ei⁹ trāsit ad plures heredes.et tn̄ nullus eorū posset seruitutē acqrere sine alio et hoc respectu videbat̄ puenisse ad casum a quo nō potuisset incipe sz certe nō ,ppriē nā ,ppriē diceret̄ peruenisse si trāsiret ad vnū solū ex heredib⁹ vel ad oēs diuersis tēporib⁹:quia neutro casu posset hodie incipere.vt.d.l.si vn⁹.sz postꝗ trāsit ad oēs simul.secus quia oēs simul possent hodie stipulari.et hec est intētio gl.¶†Sed op.ꝯ regulā de.§.ex ꝯrio.insti.de leg.glo.nō soluit.dic quod tūc regula locū h̄z qd̄ casus ad quē deuenit tēdit ad cōtrariū effectū eius ad qd̄ tēdit actus celebrat⁹: secus si tendit ad eundē effectū vt in cōtrario et in.l.verbis ad.l. fal.per qd̄ determinat Bart.¶Si maritus incipit vergere ad inopiā et ,ppter hoc vxor fecit sibi cōsignare dotē postea marit⁹ efficitur diues vtrū cessabit cōsiguatio videtur quod sic:quia puenit ad casum a quo hodie nō posset incipere nec peti.ꝯriū determinat quia iste casus tendit ad idē cū cōsignatione nā cōsignatio facta est ad securitatē mulieris et diuitie superueniētes tendūt ad idē.ideo nō debēt operari ꝯriū effectū vt faciat cessare cōsignatioē sic et in cautione prestita de iudicio sisti:quia non possidebat immobilia:nā licet postea incipiat possidere non vitiat̄ satisdatio.vt.l.sciēdū.§.antepe.l.pe.§.q satis.cog.Ad hoc do.Raph. tenet ꝯ Bar.quod cesset cōsignatio:quia cessat causa ob quā facta est: sed respōdit ad illā.l.sciendū.et ad rationē sua idē securi⁹ est tenere cū Bar.cetera circa istū articulū examinat hic Barto.per quatuor cōbinationes qn̄ est defect⁹ in causa efficiēti materiali vel formali dic vt hic p eū sufficit in alia gl.q̄ incipit forma remanet.dic quod format similē oppositionē cū gl.precedenti.quod alij duo casus fallētie nō sunt boni:quia nō sunt de secūda:nā scda est de obligatione quod si obligatio ꝯcta puenit ad casum a quo hodie nō posset cōtrahi vel inchoari vitiat̄ et extinguat̄.Sz isti casus nō sunt de obligatione psonali sz de iure reali:si eī ,pmisisti seruitutē ad fundū meū et eā cōstituisti et ego postea ptē illius fundi alieno in tertiū q est vnus casus vel alieno in te qui est secūdus casus.Ex.iste vult quod seruit⁹ cōstituta nō extinguatur et tn̄ si nō esset cōstituta nō posses mihi ipsam ꝯstituere rōne partis quā re.m.nui pro indiuiso:vt hic.et.l.,p parte.de ser.Ecce ergo quod nō querit̄ seu dr̄ de obligatione personali quod nō extinguit̄ sed de ipso iure reali.Sol.duob⁹ modis.primo quod lz hic regula illa tradat̄ in obligatione personali: alibi tn̄ tradit̄ generalius in quacūqz re:quia dicit̄ quod ea q̄ recte cōstituta sunt resoluuntur si ad eū casum rc.in.d.l.existimo.in fi.principij.§.co.sub quib⁹ verbis cōprehendunt̄ etiā iura realia:vel dic quod lz loquat̄ de iurib⁹ realibus hic:attamen etiā de personali videt̄ loqui:quia lz videris ꝯstituere seruitutē adhuc tn̄ nō es liberat⁹ ab obligatione psonali qua tenebaris cōstituere cū in istis nō cadat pfecta traditio:et sic teneris adhuc ad patientiā prestandā prima obligatione:si ergo nō extinguit̄ seruitus constituta nec etiā extinguitur illa obligatio que remāsit:et hec est intētio glo.qualiter aūt hoc intelligat̄ dic vt in.l.ij.§.e.Et notādū quod glo.subdit aliqua ver.hic est quod exempto rc.quod nihil faciūt ad ,ppositū ,si inspiciat̄ l.in vendendo quā glo.alleg.de cōtrahen.emp.

2 ☞ Sicut non receditur a persona sed vitiat̄ cōtract⁹ quando tertius in cuius arbitriū collata est substantia contractus vel aliud substantiale.ita et si collata est electio de rebus alternatiue promissis.

1 4 **Si seruus.** ¶†Facultas eligendi collata in seruum vel filiūfamilias nō trāsit in dn̄m vel patrē lz trāseat ipsa obligatio sup qua collata est.Itē si cōferatur in tertiū et ille nō eligat vitiat̄ stipulatio nec recedit̄ a persona.h.d.¶In tex.ibi:sz filius seruus ne destinare rc.sed quid si non destinarunt et mortui sunt videt̄ vitiari stipulatio per id qd̄ statim sequit̄ in ꝯriuz quia ipsis veniētib⁹ ideo non acquirit̄ patri vel dn̄o quia supersunt ipsi qui possunt eligere et cogi ad hoc.sed ipsis mortuis videt̄ transire facultas ad patrē vel dn̄m sicut trāsit ad heredē et legatariū:vt.§.e.si stipulatus fuerit illud aut illud.circa prin.in ver. 2 in heredes.et.l.si sic.§.fi.de lega.i.dic vt ibi.¶†In tex.ibi quaz si titius elegerit.No.singulariter quod sicut nō receditur a persona sed vitiat̄ contract⁹ qn̄ tertius in cuius arbitriū collata est substantia ꝯctus vel aliud substantiale:vt.l.fi.C de contrahē.emp. et.l.si quis arbitratu.§.eo.ita et si collata est electio de rebus alternatiue promissis:vt hic videbat̄ non vitiari:sed saltē pertinere electionē ad debitorem si de tertio non fuisset facta mentio per.l.plerūqz.in fi.de iure do.cuius contrariū hic patet qd̄ reputo singulare nō sic in vltima voluntate.vt.l.fi.§.sed et si quis. C.cōmunia de le.

2 ☞ Pupillus et impubes an et qualiter differant.
3 Patria potestas quare fuit inuenta.
4 Filius impubes qualiter possit obligari.et an sufficiat autoritas patris et quid in iudicio.
5 Quid si statutū dicat quod minor.xviij.annis non possit obligari c consensu curatoris.

1 **Pupillus.** ¶†Patria ptās nō supplet defectum etatis in filio.h.d.notabilr:et semp all. ¶In tex.ibi:acsi pater i.ciuiliter et naturalr sicut obligaretur si non haberet patrē nec etiā curatorē:lz poterit petere restitutionem in integ.vt.§.si curatorē hn̄s.C.de in integ.resti.et dic quod obligat̄ hic ciuilr et naturalr siue ꝯhat cū ꝯsensu patris siue nō:sed impubes nō obligat̄ ciuiliter:siue cuz ꝯsensu patris siue nō:sed posset obligari naturaliter si esset doli capax:vt.§.de no 2 ua.l.j.¶†In glo.ibi.vel dic quod improprie:quia pupillus nō dicit̄ proprie nisi q patre caret.vt in.l.pupillus.de ver.sig.Si vo h̄z dicit̄ impubes nō pupillus.et in hoc vult glo.in prin.et sic istud 3 verbum latius est ꝗ verbū pupillus.¶†In ea.ibi cum etiaz sexagenarius.dic quod patria potestas nō fuit inuēta ad supplēdū defectū etatis:quia si hoc esset cessante defectu etatis cessaret patria potestas sicut cessat ptās tutoris:tn̄ ꝯrium est:quia etiam sexagenari⁹ pōt esse in patria ptāte:fuit ergo inuenta fauore ipsius patris vt p filiū sibi acquirat̄ et vt possit eā exercere circa 4 personā filij in ipsius patris fauorē.†Qualr ergo obligat̄ cū tutorē habere nō poterit stante patria ptāte.Rn̄deo debet̄ sibi curator ad hūc actū non persone postꝗ est in patria ptāte.sz bonis:vt.C.de bonis que lib.l.fi.§.si autem patre recusante.et de hoc iure isto.hodie vero quia in aduentitijs in quib⁹ patri queritur vsufructus ipse pater est legitimus administrator ad instar tutoris potest in illis obligari cum autoritate patris:vt est casus in.l.infantis.in fi.C.de iure deli.sed vbi esset legitimus administrator quia non ageret̄ de aliquo acquirendo filio de quo pater poterit habere vsumfructū remanet adhuc hodie dispositio huius.§.fm bar.qui dicit per hoc patere si filius pupillus est in iudicio an eius persona poterit legitimari per autoritatē patris vt distinguat̄ an super causa pater sit legitim⁹ administrator et poterit legitimari an vbi nō sit quia nō tractat̄ de aliqua acquisitione fiēda patri vt in beneficialibus:et tunc nō legitimātur.sed est necesse sibi dari curatorē ad litem.†Et de hoc est ca5 sus in.c.fi.de iudi.lib.vj.eodem modo si statutū diceret qd̄ minor.xviij.an.nō poterit obligari sine authoritate curatoris et minor habēs patrē an sufficeret patris autoritas.et distingue: vt.§.quod aut se obligat in causa aduentitij peculij vbi patri queritur vsufructus et sufficiet:alias non sed debebit dari curator ad hunc actum:hic non sunt alia.

1 **Sub ita fuero.** †Non vitiatur stipulatio licet in respōsione nō sit facta mētio de adiecto de quo fuit facta in interrogatione.h.d.Ratio satis colligitur ex his que habentur in.§.fi.j.ea.l.¶In fi.tex.ibi soluit̄ dic et si in respōsione nō adijciat̄ Dy.quod puto verū si simpliciter secuta est respōsio vt in.§.fi.j.co.l.post mediū ibi:alioquin rc.Sz si expressit personā stipulatoris tn̄ vt hic fuit nō videt̄ quod possit solui adiectio et illa sola adiectio vitiat̄ nō principalis stipulatio sicut si stipularer decē et tu ,pmitteres quinqz:quia in illis tātū obligaris.vt.l.j.§.si stipulanti.§.co.et ita limito et intelligo glosse.an hic positam.

a ¶Nō potuit.de hac regula ponit Old.ꝯs.lxix. vbi ponit an si tēpore ipetrationis bn̄ficiū erat certi valoris tpe vero vocationis alterius valoris an debeatur impetranti.

1 **Si inter eos.** ¶ † Angustia tēporū vel locorum nō vitiat stipulationē si presentia negotiorū gestorū supplet absentiā principalium.h.d. Si ergo hodie existēs hic ꝓmitteres centū soluere rome nō valeret stipulatio tanq̄ promitteres impossibile.vt.l.iij.§.si ita.de eo qd cer.lo.nisi haberes rome factorē tuū qui posset soluere: ꝛ ego meū qui posset recipere.nā isto casu ꝛ hoc probato stipulatio esset valida:q꞉ potuisses per prius auisare tuum ꝙ solueret et ego meum ꝙ reciperet.h.d.

1 **Cum mihi.** ¶ † Nō vitiat̄ pncipalis stipulatio lꝫ diuersitas in reb⁹ tpib⁹ vel qualitate sit inter psonā stipulatoris ꝛ adiecti.Et idē si sit defect⁹ in persona adiecti ꝛ nō stipulatoris:sed ꝫ si sit in stipulatore bene vitiat̄ adiectio tanq̄ accessoria.h.d.Et sic defectus in principali extendit̄ ad accessorium.sed non ecōuerso.h.d.vsq̄ ad finē tit. Et ponit de quadruplici diuersitate.Primo qn̄ in rebus vsq̄ ibi tpa.Scda qn̄ in tpib⁹ vsq̄ ibi.ſꝫ rursus.Tertio qn̄ in qualitate ꝛ hoc dupl'r.primo qn̄ in personā vnius pure:in personā alterius sub cōditione vsq̄ ibi:ex hoc alius qn̄ in ambabus tn̄ sub cōditione:tn̄ cōditiones erāt diuerse ꝛ no.ꝙ in prima diuersitate lꝫ non vitiet̄ stipulatio:attamen si soluat̄ adiecto res collata in illius persona nō liberat̄ soluēs ipso iure a re collata in persona stipulatoris:ſꝫ ope exceptionis.In scda aūt diuersitate si soluat adiecto in tpe collato in eius persona liberat̄ ipso iure a stipulatore:q꞉ soluit eandē rē q̄ in stipulationē fuit deducta ꝛ q̄ erat in obligatione sed in pcedēti casu nō. ¶ Sed opp. ꝙ etiā in precedēti liberet̄ ipso iure:lꝫ soluat̄ res q̄ non erat in obligatione:q꞉ aliud pro alio solui pōt creditore nolente ꝛ cōtingit liberatio ipso iure.Rn̄det ꝙ istud esset si solueret eidem stipulatori.sed hic soluit alteri.Ista solutio nō est bona q꞉ etiā soluēdo alteri de volūtate stipulatoris cōtingit eodē modo liberatio.dic ergo ꝙ si voluntas stipulatoris interueniret post obligationē ꝯtam solū ad hunc finē vt alteri soluerēt. Et etiā aliud ꝓ alio cōtingeret liberatio ipso iure:q꞉ volūtas est oīno libera nō coacta.ſꝫ hic interuenit tpe stipulationis ꝛ tunc fuit libera.postea vero est coacta:q꞉ debitor pōt soluere inuito stipulatore:vt aliud.j.de solu.vnde nō tantū operatur ꝛc.

2 ☞ Omissio diei an vitiet stipulationē.ꝛ nu.7.
3 Stipulatio fun di in genere an valeat.ꝛ nu.6.
4 Quid in genere subalterno.
5 Quid si partes senserūt de certo fundo ꝛ nō apparet de quo.
6 Quid in alijs rebus que habēt certos ꝛ determinatos fines a natura.

¶ Do.Bar.istā l.repetijt bono ordine.ꝛ ideo si vis eam pectori tuo iscribere:vide eū cū do.pau. ꝛ habebis quod optas.

l.115

Ita stipulatus sum. ¶ Lex ista diuidi pōt cōmode in tres partes omissa diuisione aliorum.Primo enim tractat vtrū stipulatio principalis ꝛ etiā penalis reddant̄ nulle propter incertitudinē existentē in pncipali:vsq̄ ibi nec aūt.Scdo tractat posito ꝙ nō sint nulle qn̄ cōmittat̄ stipulatio penalis an cū hoc desijt posse fieri vel dari id qd erat deductū in principali an aūt postq̄ illud potuit fieri ꝛ nō est factū.Et ista durat vsq̄ quasi ad fi.in ver.ꝙ sine dubio.Tertio posito ꝙ sit cōmissa qualiter exigat an vna cū pncipali debito an ipsa sola pena ꝛ in prima pte.h.d.

1 † Si in pncipali stipulatione versat̄ incertitudo circa diē qua debuit fieri. q꞉ fuit omissus reddit̄ nulla tā ipsa q̄ etiā penalis si p errorem vel obliuionē partiū hoc accidit:secus si ex certa sciētia ꝛ tunc neutra reddit̄ nulla.si vero ꝓpter incertitudinē q̄titatis in stipulatione deducte vel loci vbi fiendū erat opus in stipulatione deductū vel etiā substātie rei in stipulatiōe deducte vitiat̄ indistincte tā principalis q̄ penalis siue sciēter siue ignorāter omissa fuit specificatio.h.d.in effectu. ꝛ sic loquit̄ de quadruplici incertitudie.s.tēporis seu diei in qua fiendū erat id qd erat deductū in stipulatione:ꝛ ista nō d꞉ esse circa substāntiā stipulationis:q꞉ stipulatio pōt fieri sine appositione diei ꝛ subitelligitur die qua placuerit actori:vt not.in.l.die.qui satis.cogā.ideo in ista distinguit̄ an ptes proposuerint in aīo diē apponere cōuentione facta anteq̄ peruenerūt ad stipulationē:ꝛ postea cū peruenerūt per errorē omiserūt ꝛ tūc vitiat̄ vtraq̄ q꞉ intētio rei non fuit se obligare ad diē incertā prout placuerit actori:ſꝫ ad certā ꝛ determinatā in quo etiā ipse actor cōsentit merito vitiant̄ ex tacita volūtate vtriusq̄:q꞉ illa cōuentio habet vim protestationis:q꞉ nō intēdit aliter cōtrahere:vt in pn̄.huius.l. secus si nō proposuerūt specificare diē:nec erat necesse nec specificarūt ꝛ sic cessat ratio suprdicta.ideo neutra vitiat sed tenebit̄ facere ea die qua placuerit actori ꝛ nisi faciat committit̄ stipulatio penalis sicut quelibet alia cōditionalis existēte ꝯditione.Alia est incertitudo circa quantitatē alia circa locū: alia circa substantiā rei.Et iste indistincte vitiāt:q꞉ sunt circa substantiā stipulationis.cū eīn promittit̄ quātitas necesse est specificare eā:al's non valet stipulatio qualitercūq̄ omittat̄ nisi appareat de qua senserit:vt.ſ.e.l.triticū.Itē cū ꝓmittit̄ op⁹ coherēs solo necesse est specificare solū seu locū:vt in.l.iij.§.si quis ita.de eo qd cert.lo.ꝛ.ſ.e.q insulā.

2 ¶ † Itē cū promittit̄ fundus necesse est specificare quis fundus:vt in.l.cū post.§.gener.de iur.do.al's ꝓpter incertitudinē vitiat̄ stipulatio pncipalis ꝛ per cōsequens penalis q̄ venit cōmittēda ꝓpter morā ꝛ reus nō pōt ꝯstitui in mora si nescit q̄tū debeat vel qs debeat vel in quo loco facere debeat ꝛ hec est rō huius.l.veniamus ad casum. ¶ Sup ista pma parte sunt tres gl.ꝛ pma gl.ꝯcernit illud qd hic d꞉ de omissiōe diei ꝙ vitiat stipulationē ꝯ qd opponit tribus modis.Primo ꝙ nō vitiet ſꝫ intelligat̄ repetita de.l.cū qd.si cer.pe.Scdo ꝙ nō vitiat.ſꝫ subintelligat̄ dies cōsuetus de.l.si finita.in pn̄.de dā.infec.Tertio ꝙ nō vitiet sed iudex habeat declarare de.l.de die in pn̄.qui satis.cog.Et Bar.format al's pro quorū iuriū declaratione distingue ꝛ apparebit ꝙ loquent̄ in diuersis casibus: nā interdū est ꝯtētio inter partes qs dies dꝫ apponi in stipulatione de indicio sisti.ꝛ tūc iudex reducit ptes ad concordiā fauēdo potius actori q̄ reo in primordio litis:nō tn̄ per oīa.sed vt equū sibi videbit̄.ꝛ iste est casus in.d.l.de die.fm vnā lec.que nihil facit ꝯ istā.l.interdū stipulatio iam est interposita sine appositione diei:ꝛ dubitat̄ an valeat.ꝛ tūc aut partes a prin.nō cogitarunt ꝙ aliqua dies deberet apponi ꝛ hoc cōstat tunc omissio nō vitiat:ꝛ qua die debeat sistere similiter iudex habet declarare postq̄ est iudicialis.ꝛ est casus in.d.l.de die.fm aliā lectu.Et adhuc nō obstat:q꞉ hic cogitarūt ꝛ p errores omiserūt:qn̄ igit̄ cogitarūt de apponēda certa die.ꝛ postea omiserūt. Aduertendū ꝙ aut cogitarūt tpe stipulationis interposita aut ante.primo casu puta promisisti mihi per stipulationē sistere in iudicio die quā postea declarabimus vel declarabo si nō declaramus stipulatio iā interposita:ꝛ pfecta nō vitiat̄.ſꝫ perinde est ac si illud nō fuisset dictū.argu.in.l.cū pater.§.vicos.de leg.ij.ꝛ.C.de insti.ꝛ substi.l.pe.ꝛ.ſ.de here.insti.l.ij.Scdo casu.qd fuit actuꝫ inter nos ante stipulationē interpositā ꝙ in ea q̄ postea interponit̄ specificabimus diē tunc aut tpe quo fuit actū inter nos illa dies fuit specificata:ſꝫ postea in stipulatione nō fuit specificatio repetitā ꝛ tunc nō vitiat̄ stipulatio ſꝫ censet̄ tacite repetita:ita procedit primū contrariū gl.de.l.cū qd.si cer.pe.ꝛ patet in.l.titia.§.idē rn̄det.j.eo.q꞉ poterit cōmode intelligi repetita. Prima aūt solutio gl.ad illud cōtrariū nihil valet:q꞉ si solus stipulator hoc egisset in aīo nihil operaret̄ animus in mēte retētus:vt in.l.si repetēdi.C.de ꝯdi.ob cau.ꝛ.l.ꝙ quis.ſ.de cōdi.inde.ꝛ sic perinde esset ac si a neutra partiū fuisset hoc actum ꝛ nō variaret̄ stipulatio:vt in.d.l.de die.fm vnā lec.de qua.ſ.dixi.Similiter scda solutio glo.est obscura ꝛ nō bn̄ pōt perpendi quid voluit dicere:tamē no.illā solutionē per quā gl.videt̄ velle ꝙ si promisisti mihi aliud dare vel facere tali die vel vsq̄ ad talem diē sub pena cū pacto ꝙ ante illā diem deberē te certificare forte ptres vel quatuor dies anteq̄ lapsus illius diei qua debebas facere nō cōstituit te in mora sicut si nō esset apposita certa dies.ꝛ ideo locū haberet purgatio more perinde ac si stipulatio penā cōtineret ꝛ nō diem propter illud pactū.ꝛ in hoc dicit ipse se cōsuluisse cum statutū florentinū dicat ꝙ instrumētum debiti habens certum terminū ipso lapso poterit executioni mandari etiā per capturā persone absq̄ alia requisitione si in instrumento alijs se obligauit ad certum terminum cum pacto ꝙ ante aduentum termini debebit reus certificari nō habebit locum statutū vt lapso termino poterit capi nō facta certificatione.ꝛ hoc satis placet:quia actor videtur renūtiare prouisioni statuti tale pactum apponēdo.si vero dies nō fuit specificata in conuētione precedenti stipulationem sed fuit actum ꝙ tempore stipulationis specificaretur tunc loquit̄ iste tex.ꝛ tūc distingue tres casus.ꝛ tunc aut cōstat ꝙ per errorē facti omissa fuit specificatio ꝛ vitiatur vtraq̄ stipulatio:vt in prin.hui⁹ l.aut constat ꝙ ex certa sciētia:ꝙ licet partes hoc egerint postea penituerunt:vel in conuētione fuit dictū ꝙ sisteret qualibet die qua placeret actori vel ipsi reo:ꝛ tunc omissio non vitiatur vt hic in ver.ꝙ si ab initio fm diuersas lecturas:aut dubitatur an per errorem vel ex certa scientia.ꝛ tunc aut incontinenti vel infra modicū interuallum post primā conuentionalem secuta est stipulatio ꝛ presumitur per errorē omisisse:q꞉ non est credendum ꝙ ita cito penituerunt prime voluntatis:vt.l.nam ad ea cum ibi no.de condi.ꝛ demon.aut ex interuallo ꝛ tunc potius videntur penituisse ꝛ stipulationem pure concipere.arg.l.cum plures.§.locator horrei.ſ.loc.ꝛ no.in.l.per retentionem.C.de vsu.ꝛ in.d.l.titia.§.idem respondet.j.e.Restat ꝯ rū de.l.si finita ꝙ per predicta non est solutum.doc.videntur velle ꝙ etiam gl.hic sentit ꝙ ibi fuerit error iuris:hic facti.vel dic ꝙ casus sunt valde diuersi:nam hic loquit̄ de die in quo promissor debebat facere quod promiserat ibi de die vsq̄ in quem deberet existere conditio

conditio sub qua ꝓmiserat: videlicet reficere damnũ si domus rueret: ꝛ non fuit dictũ vsq; in qd tps. nam si cõsuetudo erat in loco ꝙ tales ꝓmissiones fierent si rueret vsq; ad decennium ꝛ promissor per errorem se obligauit perpetuo qñcunq; rueret: tunc talis promissio fuit indebite facta: qꝛ se obligauit in plus ꝙ teneret ꝛ sic posset cõdici: sed absq; cõditione iudex supplet prouidendo reo ꝙ non teneat nisi vsq; ad tps cõsuetum: ꝛ ille est casus ibi valde diuersus ab isto sufficit. Alia gl. super ver. adiecto. opponit cõtra id qd dicitur. s. eo. l. q ex plurib⁹. †Dic pro solutione huius cõtrarij melius ꝙ glos. ꝙ aut stipulor a te fundum non expresso nomine: ꝛ sic in genere generalissimo: et incertũ de incertis: ꝛ tunc indistincte nõ valet stipulatio etiam si habeas fundos in patrimonio. Et ita dꝫ intelligi dum dicit vel fundũ dari non adiecto nomine. ꝛ. l. cũ post. §. gener. de iur. do. qꝛ cũ fundi non habeant certos ꝛ determinatos fines a natura: sed sola destinatione patrisfa. qui potest de vno fundo facere plures: vt. l. qui in rerũ. §. j. de lega. j. si valeret dando palmum terre liberaretur: ꝛ sic esset stipulatio elusoria. †Sed si stipulor in genere subalterno: ꝛ sic incertum de certis vt vnum de fundis tuis vel seianis vel simpliciter non dicendo seianis: ꝛ tũc valet ꝛ electio est debitoris: vt in. l. contraria. ꝛ sic prima solutio gl. ꝙ ibi fuit expressum nomen hic non nihil valet. fallit si ante stipulationem fuisset actũ inter partes de specificando certũ fundũ ꝛ postea per errorẽ fuisset omissum: tunc esset idẽ qd in die. ꝛ ita potest ꝓcedere scda solutio gl. ¶†Item fallit si partes senserũt de certo fundo ꝛ nõ apparet de quo: vt dixi ꝓmittis mihi fundum tuum seianum cũ haberes duos vel plures seianos: non autẽ dixi vnũ de seianis vel de tuis fundis: qꝛ tũc non sentiremus de certo. hoc ergo casu quando sensimus de certo ꝛ non apparet de quo non valeret stipulatio. sed bene valeret legatum: vt. l. si quis a filio. §. si plures. ꝛ. l. legato generaliter. §. j. de lega. j. ratio diuersitatis: qꝛ in legatis declaratio voluntatis defuncti obscura cõmittitur heredi qui reputatur eadẽ persona: lꝫ electio cõmittat legatario: vt in. d. §. si plures. sed non sic in cõtractibus qui dependent ex voluntate vtriusq; partis: qꝛ non dꝫ plus pertinere ad vnũ ꝙ ad alterũ. ꝛ istud videtur voluisse Bar. hic † qd no. in alijs autẽ rebus que habẽt certos ꝛ determinatos fines a natura: vt homo vel bos valet stipulatio incerti hominis de incertis: vt in. l. ij. de opti. lega. hic alleg. in glos. nõ sic si fieret in supremo genere: vt si ꝓmitteres animal vel substantiam: qꝛ soluendo muscam liberareris: vt no. d. l. legato generaliter. Nec obst. si dicatur ꝙ etiam fundi habentes certos fines: vt. j. de verbo. signi. l. locus. §. fi. quia verum est non tamen a natura: sed destinatione patrisfa. que variabilis est. si vero res sint que habent fines a natura nec sola destinatione patrisfa. sed facto ipsius interueniente vt domus nam nõ potest de vna domo facere plures sola destinatione cõsistente in volũtate vel verbis: sed requiritur factum vt interiectio parietis: vt. l. si quis duas. §. j. cõmunia predio. lꝫ vna domus stante vnitate poterit possideri a pluribus pro diuiso. puta vnus ab oriente alter ab occidente: vel vnus ex patre inferiori alter ex patre superiori: vt not. Barto. in. l. stipulationes non diui. s. eo. qd est no. hoc ergo casu distinguit an promissor habeat domos in patrimonio ꝛ valebit ꝓmissio ꝛ intelligetur de vna illarum aut nõ habet ꝛ tunc nõ valet sicut distinguitur in legatis: vt in. l. si domus. in prin. de leg. j. ꝛ ista fuit sententia glossarũ quam etiam sequitur Barto. Pe. autem non videns bonam differentiam inter fundũ ꝛ domũ dixit vtroq; casu distinguendum an habeat in patrimonio vel non: ꝛ sic restringit istũ text. ad casum quando non habebat. cuius opi. mihi plus placet. lꝫ Bartol. eam reprehendat. nam licet in diuisione fundi nõ requirat tm̃ factũ ꝙtũ in diuisione dom⁹ attamẽ aliquale factũ requirit: puta appositio terminorũ vel etiã sulcus per mediũ ꝛ sola destinatio verbalis non sufficeret: vt ptꝫ ex no. in d. l. qd in rerũ. §. j. Preterea ratio in qua fundat se Bar. non videtur vera ꝙ q promisit fundũ si habet fundos in patrimonio potest de vno facere plures ꝛ dare palmum terre: nam hoc nõ potest in preiudiciũ stipulatoris: sed dꝫ dare vnũ de illis quos hꝫ nõ facta alia variatione. arg. eius qd habetur in. l. cetera. in fi. de leg. j. ꝛ hoc etiã placet do. Rapha. q vlterius dicit ꝙ in legatis putat verã opi. Pet. ꝙ tam in domo ꝙ in fundo distinguatur an habeat in patrimonio vel non. in ꝯtibus autẽ tam in domo ꝙ in fundo siue habeat in patrimonio siue non stipulatio non valeat propter incertitudinẽ: ꝛ qꝛ non est ita fauorabilis sicut vltima voluntas. nã qñ legat censet legare de rebus suis si habet: vt. l. titia. §. j. de auro ꝛ ar. leg. non sic qui ꝓmittit in genere. ꝛ forte bene loquit ꝛ placet sua distinctio. ¶Ultimo gl. in fi. op. de. l. vbi autẽ. post prin. s. eo. Sed solue ꝙ intelligit ẽm istũ tex. dũ ibi dicit ergo si qs fundũ sine ꝓpria appellatiõe vel hoiem generaliter ꝛc. nã inquãtum dicit de fundo stipulatio est incerta ꝛ inutilis vt hic inquantũ dicit de homine est incerta: sed non inutilis vt ptꝫ ex his que. s. dixi. ¶†Restat vltima gl. istius particule sup ver. ꝙ si ab initio. q̃ incipit nõ ergo. ꝛ qꝛ est difficilis ꝓ eius declaratione. ¶Opp. cõtra text. qꝛ hic fuit omissa dies in stipulatione: sed qꝛ ex certa scientia dr̃ in text. ꝙ stipulatio valet ꝙ qꝛ si fuit omissa verbis habet ꝓ omissa: vt. s. eo. quicquid. ergo nõ valet stipulatio. ita arguit gl. ꝛ sic innuit ꝙ stipulatio est de sistendo sine specificatione diei non valet timore huius ꝯrij. In gl. sunt due opi. vna fuit cuiusdam Ottonis antiqui glossatoris q hoc fatet ꝙtũ ad ipsam principalẽ stipulationem de sistendo ꝙ illa sit nulla ꝛ nõ pariat actionem. ꝛ habetur ꝓ nõ facta: sed stipulatio penalis bene valet: ꝛ ita intelligatur hic: ꝛ sit differentia an omittat per errorẽ: ꝛ tunc nec principalis nec penalis valeat: vt in prin. an ex certa scientia: ꝛ tunc nõ valet principalis: sꝫ penalis sic vt hic. ꝛ ex hoc dicit patere rationẽ in versi. sequen. nec ante ꝛc. vbi habet ꝙ stipulatio penalis hoc casu nõ cõmittitur nisi postꝙ cepit esse certum nõ posse sisti: nã istud non videt verum postꝙ incepit a precedenti dispositione: vt ea. l. ver. itaq; ipse. ¶Rñdet verũ esse si dispositio illa esset valida. ꝛ ita intelligatur ibi: sed qñ est inualida habetur ꝓ nõ facta: ꝛ sic est perinde acsi incepisset a precedenti cõditione quo casu nõ cõmittitur nisi cũ desijt posse fieri: vt. j. in ver. item si qs. Ista opi. falsa est. ꝛ fundat in falso fundamẽto. s. ꝙ stipulatio de sistendo non valeat nisi exprimat certa dies qd est cõtra. l. de die. ẽm vnã lectu. q satisd. cog. Et posito ꝙ fundamentũ esset verũ si principalis stipulatio vitiaret ex hac incertitudine: sil'r ꝛ penalis siue ꝑ errorem siue ex certa scientia sicut vitiat ꝓpter incertitudinẽ quãtitatis vel loci vel substantie: vt s. in ver. nõ secus. ꝛ ibi dixi: sicut vitiat actus ꝓpter omissionem solẽnitatis siue per errorẽ siue ex certa scientia omittat: vt no. gl. in. l. ambiguitatis. C. de testa. Aliã solutionẽ ponit gl. ꝙ hic nõ fuit omissa dies sed posita in arbitrio ꝓmissoris ꝓpter tex. q dicit vt quacunq; die sisteres subaudi ꝙ tibi placuerit: et sic nõ obst. ꝯrium in primo loco formatũ. nã illa dies censet specificata quã ꝓmissor declarabit: secus si in arbitrium alicuius eoꝝ nõ fuisset cõmissa: ꝛ tunc vitiaret. Istã scdam videnẽ doc. sequi q̃ mihi plus displicet ꝙ precedens cũ ꝓpriũ reorum sit fugere verisimiliter nunꝙ declarabit ꝛ sic fiet cõtra naturã iudicij q̃ est vt exerceat in inuitũ: vt. s. eo. inter stipulantẽ. §. j. vnde puto ꝙ non valeret si ita fieret. Preterea ista solutio fundatur eodem falso fundamẽto: ideo dico ꝙ oĩno dies fuit omissa ꝛ ꝙ nõ vitiatur principalis nec penalis ratione huius incertitudinis postꝙ ex certa scientia factũ est. qꝛ intelligit de die que placuerit actori: lꝫ qñ per errorẽ secus ꝑ rõnem quã. s. dixi. nec ob. ꝯrium de. l. quicquid. qꝛ fateor ꝙ habet ꝓ omissa postꝙ nõ verbis expressa: nõ tñ sequit ꝙ stipulatio vitiet cũ non sit de substantia eius lꝫ bene sit de substãtia declaratio ꝙtitatis loci vel substantie rei promisse. et hec est ipsa veritas. ¶Ultimo extra gl. op. ꝯtra principiũ. l. ꝙ lꝫ stipulatio principalis sit nulla nõ propterea stipulatio penalis: qꝛ nõ est nulla ex eo ꝙ lex sibi resistat. sed qꝛ non assistit ergo ꝛc. vt. s. eo. stipulatio ista. §. alteri. cũ ibi no. Sol. qñ nõ assistit ꝓpter hanc solã cãm qꝛ nõ interest stipulatoris fateor ꝯrium: qꝛ ista ratio cessat in pena in qua nõ inspicit interesse: sec⁹ qñ nõ assistit rõne incertitudinis ꝛ volũtatis tacite contrahentiũ. Casus est hic: qꝛ tunc est nulla: secus si expresse resisteret vel esset impossibilis de natura: vt. s. eo. si homo mortuus ꝛc.

Qualiter cõmittatur stipulatio pura.
Qualiter ꝛ qñ cõmittatur stipulatio in diem.
Quid in stipulatione conditionali.
Quid in stipulatione penali incipiente a precedenti dispositione vestita.
Quid si incipit a precedenti dispositione nuda.
Quid si a precedenti conditione.
Si promisisti mihi sistere cum volueris vel qua die volueris ꝛ decedas anteꝙ declares: an stipulatio euanescat.

Nec autem. †Stipulatio penalis nõ cõmittitur nisi cũ desijt posse fieri vel dari id qd erat fiendũ vel dandũ ad hoc vt nõ cõmitteret siue inceperit a precedenti dispositione siue a precedenti cõditione hoc primo ẽm pegasum sed ẽm sabinũ vtroq; casu cõmittit cũ potuit facere vel dare et ꝑ ipsum stetit quominus faceret vel daret. hoc scdo. Sed ẽm papi. autorẽ huius. l. si incipit a precedẽti conditione vera est prima opi. pegasi. Si vo precedenti dispositione vera est scda sabini. h. d. vsq; ad ver. ꝙ sine dubio. Et diuide in tres partes vt in summario. scda ibi: sabinus. tertia ibi: itaq;. ¶†Et illa scda pars huius. l. q̃ tractat de cõmissione stipulationis penalis difficilior est ꝛ magis vtilis ꝙ alie partes hui⁹ legis quã gl. magistra. que est in. l. ꝛ si post tres. si qs cau. altius exordiendo materiam examinauit per sex qõnes principales

quarũ tres cõcernunt stipulationẽ simplicem ⁊ alie tres stipu-
lationẽ penalem.⁊ qꝛ loquit̃ breuiter Bar.reassumpsit hic illa
vj.mẽbra.Et multũ eleganter ⁊ copiose ⁊ vtiliter ea prosequit̃
declarãdo qualiter cõmittitur stipulatio pura.Secũdo qualr
⁊ qñ stipulatio in diẽ.Tertio qualr ⁊ qñ stipulatio cõditiona-
3 lis.†Quarto qualiter stipulatio penalis incipiens a ꝑcedenti
dispositione vestita.Quinto qñ a precedẽti dispositione nuda.
Sexto ⁊ vlti.qñ a ꝑcedenti cõditione de qua vltimo ⁊ antepe.
tractat iste tex.sed de penul.qñ a nuda tangit̃ in glo.⁊ semp re-
curritur ad eius dicta:qꝛ nihil omittit qđ in toto corpore iuris
reperiat̃ circa predictos articulos recitãdo opi.omniũ q vnꝙ̃
locuti sunt et est mare magnũ. Et prima pars istius particule
vsq; ad ꝟ.sabinus.cõtinet tres casus. Primus qñ a ꝑcedẽti
dispositione incipit vsq; ibi:sed si sit ita stipulatus. Scđo qñ a
precedenti cõditione cõsistẽte in nõ faciendo vsq; ibi : itẽ si qs.
Tertio qñ a ꝑcedenti cõditione cõsistẽte in nõ dãdo.sufficit:ve
niamus ad casum.¶ In tex.circa prin.ibi:quã fuerit declara-
tum nõ intelligas ꝑ sñiam iudicis sed in rerũ natura : vt quia
mortuus vel impeditus ꝑpetuo impedimẽto: vt in glo.¶ In
tex.ibi:sisti nõ posse subaudi vel nõ expedite vt si actio quã vo
lebã intentare tpe perempta est:vt in ea.glo.circa prin.¶ Sed
op.ꝙ imo ꝓpter mortẽ promissoris q debebat sistere nõ dicat̃
extare cõditio nec cõmittat̃ pena : sed potius deficere ⁊ penalẽ
stipulationẽ effici inanẽ:qꝛ impossibile factũ est id qđ erat fien
dum:vt.s̃.e.si homo mortuus.vbi casus.Sol.intellige si iste q
debebat sistere interpellatus non stetit ⁊ sic fuit in mora nec tñ
ista mora sufficit ßm pegasum.Et adhuc requiritur vt desinat
posse sistere:si aũt anteꝙ̃ esset in mora locũ haberet ɔ̃riũ: vt.s̃.
qui satis.cog.l.si decesserit.cũ ibi no.sed in sequẽtibus casib⁹ qñ
incipit a ꝑcedenti cõditione tunc nõ requirit̃ ꝙ fuerit in mora
ad hoc vt stipulatio cõmittat̃: qꝛ venit cõmittenda ex euẽtu cõ
ditionis nõ ratione more qꝛ nõ potest cõmitti in eo qđ est in cõ
ditione:⁊ nõ dispositione cũ ꝓ illo nõ det̃ petitio:ergo ⁊c.vt.s̃.
eo.l.si pupillus.⁊ ideo ꝑ mortẽ cõmitteret̃ stipulatio: vt.s̃.e.in
illa stipulatione si calendis.¶ In tex.ibi:ꝫ ⁊ si stipulatus.No.
qꝛ dicit sed hoc ⁊ sic significat diuersitatẽ in facto ⁊ nõ in iure.
vñ pegasus nõ fecit dr̃iam an stipulatio penalis incipiat a ꝑce
dẽti dispositione:vt in ꝟ.ꝑceden.an a cõditione vt in seq.sed in
primo nõ bene dixi in hoc scđo sic:vt in ꝟ.itaq;. lꝫ guarnerius
cuius opi.recitauit glos.j.in ꝟ.sabinus.dixerit ꝙ pegasus nec
etiã in isto scđo verũ dixit : qꝛ nec expectat̃ ꝙ desinat posse fieri
vel dari nec ẽt ꝙ potuerit facere vel dare ⁊ ꝑ eũ steterit ad h̃ vt
stip̃lo penalis cõmittatur imo cõmittit̃ ab ipso initio: ⁊ statim
pena debet̃ lꝫ habeat facultatẽ faciendi vel dãdi quousq; lis sit
cõtestata super pena sicut in actione noxali cuius opi.somniũ
est.nã cũ stipulatio penalis sit interposita sub conditione si nõ
fecerit vel nõ dederit nulla ratio subest quare statim debeatur
acsi pure fuisset interposita cũ facultate tñ dandi vel faciendi:
ideo nõ meruit recitari. et sic est dicendũ ꝙ pegasus bene dixit
hoc casu.¶ In tex.ibi: ꝗuis capitoliũ ascendere vel Alexan-
driã peruenire potueris subaudi ⁊ nõ feceris nam cum adhuc
possis:lꝫ hucusq; nõ feceris nõ est verũ dicere te incõmutabilr
nõ ascẽdisse vel nõ peruenisse : ⁊ illa verba si nõ ascenderis vel
nõ perueneris debẽt intelligi.s.incõmutabiliter:vt.s̃.eo.qcqd
astringẽde.§.fi.Super ista particula est vna gl.tm̃ que incipit
vel morte.⁊ est posita.in prin.ꝓ cuius declaratione op.de ver.
itaq;.j.ea.l.nã hic stipulatio penalis incipit a precedẽti dispo-
sitione:qꝛ ꝓmisisti sistere vt ptꝫ in ver.ꝙ si ab initio cũ quo con
tinuatur iste ver.nec ante. ergo deberet pena cõmitti statim ꝙ
fuerit in mora sistendi vt in ver.itaq;.cuius ɔ̃riũ hic dicit̃ ꝙ
demũ postꝙ̃ fuerit declaratũ ipm sisti nõ posse. gl.soluit qua-
tuor modis.Primo ꝙ istud principiũ corrigat̃ ꝑ ver.itaq;. et
statim reprehẽdit ⁊ sol.Scđo ꝙ ideo cõtingit hic qꝛ dies sisten-
di fuit cõmissa arbitrio ipsius promissoris.⁊ sic non poterat in
mora cõstitui ꝑ interpellationẽ: vñ perinde est acsi incepisset a
precedẽti cõditione quo casu nõ põt etiã in mora cõstitui. ideo
expectat̃ ꝙ desinat posse vt cõmittat̃ ex ɔditionis euentu.ɔ̃riũ
loquit̃ qñ in arbitriũ ꝓmissoris non esset collata dies.nã tunc
4 posset in mora cõstitui.⁊ istã tenẽt doc.¶ †Sꝫ ɔ̃ eam opponit̃
extra glo.nã si ꝓmisisti mihi sistere cũ volueris vel qua die vo
lueris dicendo anteꝙ̃ declares te velle stipulatio euanescit:vt
s̃.eo.centesimis.§.fi.in ꝟ.alij ita inutiles ⁊c.Et hic dꝛ ꝙ cõmit-
titur ad penã Bar.sup hoc ɔ̃rio mutuauit ⁊ non bene declarat
sed diuinat.d.Rapha.vr̃ dicere ⁊ reputat esse notandũ ꝙ eua-
nesceret si nõ fuisset ꝓmissa pena:sꝫ qꝛ fuit promissa nõ euane-
scit ꝙ immissio pene imo cõmittet̃. ⁊ ista opi. al's mihi placuit
lꝫ ipm nõ vidissem. Nunc autẽ nõ video quõ poterit ꝓcedere:
nã pena cẽset̃ ꝓmissa si non steterit die qua sibi placuerit:aut
ergo decessit anteꝙ̃ declaret qua die ⁊ tũc nõ extat cõditio sub
qua fuit ꝓmissa:ergo non cõmittit̃:qꝛ decedẽdo vr̃ nolle in cõ-
tractibus:lꝫ secus in vltimis volũtatibus : vt ibidem dixi.aut
decessit postꝙ̃ declarauit qua die volebat sistere:⁊ tũc aut post
lapsum illius ⁊ pena erat cõmissa ꝑ lapsum diei: qꝛ tũc erat in
mora cõstitutus:vñ amplius nõ cõmittit̃ per mortẽ:iuxta ea q̃
dixi.j.eo.si sic.aut decessit ante lapsum diei⁊ tunc dꝫ stipulatio
penalis extingui sicut principalis p.l.si decesserit.q satis.cog.
ideo ista sol.nõ placet.⁊ etiã ꝓpter id qđ dixi in gl.ꝑcedenti.vñ
gl.soluit in fi.ꝙ hic ꝓmissio de sistendo erat nulla:qꝛ nõ cõtine
bat diem per.l.quicquid astringẽde.s̃.eo.idem cõmittit̃ acsi nõ
precessit dispositio sꝫ cõditio:put etiã tenuit gl.ꝑcedens.sꝫ ista
opi.non est vera : vt ibi dixi. ideo plus placet prima solutio ꝙ
hic loquitur ßm opi.Pega.qui nõ curauit an incipiat a prece
denti dispositione vel a precedenti cõditione : imo vtroq; casu
voluit non cõmitti ꝓpter solã morã sed expectare ꝙ desinat
posse fieri que opi.reprobatur per autorẽ legis in ver. itaq; eo
casu quo incepit a precedenti dispositione.⁊ approbat̃ opi.Sa
lice.ꝙ nõ expediat hoc expectare : sꝫ sufficit qđ fuerit in mora.
¶ Ultimo opp.ꝙ neutra opi.sit vera : vt.s̃.eo.qcqd.§.fi.Sol.
ibi loquitur quando dies fuit apposita ad id qđ erat dandum
vel fiendum quo casu siue incipiat a precedenti conditione siue
precedenti dispositione cõmittitur per solũ lapsum diei: vt ibi
hic qñ dies non fuit apposita.

2 ¶ Sicut in vltimis voluntatibus plus attendit̃ mens testa
toris ꝙ̃ ꝓprietas verborũ an idem sit in contractibus.

1 **Sabinus.** In ꝟ.sabinus.† Notandum ꝙ refertur
ad ꝟ.proximũ precedentẽ qui loquit̃ qñ
stipulatio penalis incepit a precedenti cõditione vt si stichum
non dederis promittis penam mihi:⁊ voluit ꝙ si potuisti dare
⁊ per te stetit quominus dares statim cõmittitur stipulatio pe
nalis absq; eo ꝙ desinas posse dare:⁊ tamen hoc casu non po-
tuisti in mora cõstitui : qꝛ stichus non poterat peti cum esset in
conditione tm̃:vt.l.si quis sub conditione.si qs omis.cau.testa.
tamen potuisti cõstitui in quasi mora si interpellatus vt dares
si volebas nõ dedisti cum dare tamen posses : multo ergo for-
tius qñ incepit a precedenti dispositione:qꝛ stichum ꝓmisisses.
nã tunc potuisses constitui in vera mora:probat autẽ sabinus
primũ dictum per id qđ habetur in.l.j.§.itẽ si ita. ad le.fal.vbi
dicit̃ ꝙ si testator grauat heredem de dando mihi penũ:⁊ si nõ
dederit grauat ipsum loco pene de dando mihi centum statim
ꝙ interpellatus nõ dederit mihi penũ cũ lapsu tñ modici tpis
a die interpellationis qđ relinquitur arbitrio iudicis cõmissa
est pena ⁊ amplius nõ debet̃ penus nec est in legato:sed debet̃
quãtitas in quã legatũ penoris cẽset̃ trãsfusum.⁊ postea in fi.
in ver.ideꝙ̃ erit.subdit ꝙ idem erit si testator nõ grauauit he-
redem de dãdo penũ : sed de dãdo pecuniã si nõ tradiderit pe-
num:⁊ sic incipit a ꝑcedenti conditione. Idẽ ergo dꝫ esse in sti-
pulatione ex presumpta voluntate ɔ̃hentiũ:tamẽ id argumen
tum tollitur ꝑ istud qđ ipsemet sabinus dixit in fi. huius ver.
ꝙ illud qđ dictũ est de penu saltẽ in scđo casu receptũ est ob vti
litatẽ publicã q̃ versat̃ circa vltimas voluntates quas publice
interest exitũ habere:⁊ etiã ꝓpter naturã penoris q̃ cõsistit cir
ca illa q̃ ordinata sunt ad esum ⁊ potũ hoĩs : cõtinet eñ perti-
nẽtia ad alimẽta q̃ fauorabilia sunt: sed iste rationes cessant in
contractib⁹.ideo postea autor legis determinat ɔ̃riũ eo casu
quo incepit a ꝑcedenti cõditione dicẽs : tunc nõ habere locum
opinionẽ sabini:sed solũ qñ a ꝑcedenti dispositione. Et aduer-
tendũ ꝙ qñ a ꝑcedenti dispositione sicut nõ expedit expectare
ꝙ desinat posse dari vel fieri ad hoc vt pena cõmittat̃:imo sta-
tim ꝙ fuit in mora cõmittit̃ : vt dixit Sabin⁹ ⁊ bene in hoc ita
⁊ si nõ fuit in mora lꝫ desinat posse dari vel fieri nõ cõmittitur
pena : imo euanescit stipulatio p.l.si homo mortuus.s̃.eo.vbi
casus.Sicut ergo illud nõ requirit̃ cũ interuenerit mora ita ⁊
nõ ꝓdest cum nõ interuenit vt stipulatio penalis cõmittatur.
2 ¶ †Et no.in prin.huius ver.dũ dicit ex sñia cõtrahentiũ vna
cũ glossella ꝙ sicut in vltimis voluntatib⁹ plus attendit̃ mens
testatoris ꝙ̃ ꝓprietas verborũ : vt in.l.ꝗuis.C.de fideicõ.cũ si.
ita ⁊ in contractibus lꝫ videret̃ secus qꝛ pendente ex voluntate
vtriusq; partis tñ si potest cõstare ex aliquibus coniecturis de
illa recedit̃ a ꝓprietate verborũ:vt hic.⁊.l.semper.de regu.iur.
⁊ in.l.in venditione.in fi.⁊ ibi no.cõia predio.⁊.l.fi.C.q̃ res pig.
obli.pos.¶ Querit hic qꝛ tex.dicit ꝙ ßm Sabinũ non expedit
expectare ꝙ desinat posse dare vel facere. ⁊ hoc est clarum sed
sufficit ꝙ poterat dare vel facere. Ecce vnũ ꝙ per eum steterit
quominus dederit vel fecerit ad hoc vt pena cõmittat̃ qñ dicat̃
per eum stetisse.gloss.que incipit non ergo. Recitat duas opi.
vnam ꝙ tunc cũ fuerit in mora constitutus ad qđ nõ sufficit ꝙ
potuerit dare vel facere ⁊ non dederit vel non fecerit sed etiam
requiritur ꝙ fuerit interpellatus ⁊ ꝙ sciuerit se teneri. ꝙ te.si
cer.peta. Alia opi.est ꝙ non requirat̃ mora : ⁊ sic nec interpel-
latio sed sufficiat ꝙ potuerit dare ⁊ sciuerit se teneri. Primam
opi.tenet

opi.tenet Dy.ꝛ Bartol.quã puto sine dubio verã qñ incepit a precedẽti dispositione.nã tũc potest in mora constituti:ideo nõ dr per ipsum stetisse quousqꝫ fuerit in mora cõstitutus. Et ista duo sunt paria fuisse in mora vel per eũ stetisse:vt in.l.si duo.§.fi.de consti.pecu.ꝛ ideo hoc not.Bar.per text.illum:sed dubiũ est quãdo incepit a precedenti conditione: qꝛ tunc nõ potest in mora constitui.Superest ꝙ in conditione:vnde nõ videtur requiri interpellatio que fit ad constituendum quem in mora: ꝛ tunc videt̃ ꝓcedere scd̃a opi.gl.Sed adhuc idem dico hoc casu postꝙ Sabinus adhuc noluit expectari ꝙ desinat posse dari: sed dixit sufficere ꝙ potuerit dare ꝛ per eum steterit: nã debet intelligi vt requisitus non dedit:ꝛ lꝫ requisitio nõ constituerit eum in mora constituit tamẽ in quasi mora.ꝛ facit existere conditionem sub qua pena fuit promissa.ꝛ hoc esse verũ patet manifeste in.d.l.j.§.item si ita.ꝟ.idemqꝫ.ad le.falci.nã in precedẽti casu constat ꝙ ibi requirit̃ interpellatio cũ lapsu modici tpis: qꝛ incepit precedenti cõditione:et postea subijcit idemqꝫ ꝛc.ponendo casum qñ a precedenti cõditione:ptꝫ etiã in.l.si peculiũ.§.fi.de sta.libe.Et etiam qñ precedit conuentio nuda. nam nec ibi potest ꝓprie in mora cõstitui: ꝛ tamen pena cõmittitur vel per lit.cõtesta.ẜm cõem opi.vt.l.nuda.de contraben.stipu.vel ꝑ solam interpellationẽ extraiudicialem ẜm intellectũ Petri quẽ sequitur Bar.qꝛ ꝓmissio pene facta sub conditione si non dederit videt̃ intelligenda.s.cũ petiero: tunc eñ diceris non fecisse.si eñ non petis nõ videris non dedisse: vt.l.ratio.§.si per venditorem.ver.mora.de act.emp. ¶ Ultimo vna glos.hic que incipit pendet.videtur formare vnã oppo.ꝙ nullo casu debeat expectari ꝙ desinat posse dari vel fieri ad hoc vt dicatur nõ dedisse vel fecisse per.l.mutiane.de condi.ꝛ demon.Sed non meruit signari hoc ꝯrium:qꝛ ibi qñ cõditio negatur apponit̃ creditori seu onerato quo casu non dicitur impleri eoipso ꝙ potuit implere ꝛ nõ impleuit:quia tunc nõ esset necessaria cautio mutiana hic qñ apponit̃ grauato seu debitori. In quo distingue vt hic:qd̃ autem dicitur de penu idem de alia re si testator grauaret heredem si non dederit stichum: qꝛ statim ꝙ requisitus stichum nõ dat cõmittitur pena fauore vltime voluntatis. Et hoc voluit glo.in.l.ꝛ si post tres.si quis cau.lꝫ quidã dicant speciale in penu.per illum text.dum dicit ipsius rei naturã: qꝛ continet pertinentia ad esum ꝛ potũ: sed certe etiam alia ratio assignatur: scꝫ de publica vtilitate que generalis est in qualibet re relicta ꝛ in vltima voluntate.ꝛ hec est cõis opi.ꝛ sic distinctio huius legis non habet locum in vltima voluntate per illũ §.item si ita.ꝛ per illam.l.si peculium.

2 ☞ Si debitor ante moram cõtractam desinat posse dare vel facere an stipulatio penalis annihiletur.

3 Quid si promittas mihi decẽ si non dederis stichum quousqꝫ tu viuis ꝛ etiam stichus.

1 **Itaqꝫ potest.** † Super illo ꝟ.vbi ponitur tertia particula scd̃e partis principalis glo.ponit hic duos casus.Primus qñ stipulatio penalis incepit a precedenti dispositione.ꝛ tũc hꝫ locũ opi.Sabi.vt cõmittat̃ pena cũ ꝑ ꝓmissorẽ stetit quominus daret vel faceret.ꝛ nõ sit necesse expectare ꝙ desinat posse dare vel facere.Sed cõtra istud glo.ex duobus modis. Primo ꝙ nõ sufficiat:imo etiam requirat̃ litis cõtesta.per.l.nuda.C.de ꝯhen.stipul.Et soluit ꝙ hic qñ precessit conuentio vestita quo casu debitor cõstituitur in mora ꝑ interpellationem extraiudicialem si potuit dare vel facere ꝛ sciuit se ad hoc teneri qua ꝯcta mora dr per ipm̃ stetisse contrariũ nõ qñ precessit cõuentio nuda quo casu nõ cõtrahit̃ per solã interpellationẽ sed requirit̃ lit.cõtesta.Et si dicatur ꝙ talis contestatio nõ poterit fieri nec super nuda conuentione: qꝛ ex illa nõ est orta actio nec speratur oriri similiter nec super penali stipulatiõe:qꝛ nec ex illa est orta actio ante existẽtiã conditionis lꝫ speretur oriri. Rñdetur verũ esse de rigore iuris:sꝫ nunc contestabitur lis de facto:ꝛ talis cõtestatio faciet cõmitti penã acsi de iure facta fuisset: sed remanet dubiũ sup quo debeat fieri:an super ipsam nudã cõuẽtionẽ:an sup stipulatione penali: ꝛ quidã tenent vnũ quidam aliud per diuersas rõnes quas Bar.hic ad plenũ recitat ꝛ finaliter tenet ẜm Pe.ꝙ non requirat̃ contestatio:sed cõmittat̃ per interpellationẽ extraiudicialem sicut si esset cõuentio vestita ꝛ fundat se principalr̃ ꝑ l.si pact.quo penã.C.de pac.dum ibi dr ꝙ pena cõmittit̃ more aliorum iudiciorum ꝛ sic nõ vult esse aliqd̃ speciale cũ precessit nuda conuẽtio.Item per.l.si cũ dies.§.fi.de arbi.vbi precessit cõpromissum factũ nudo pacto: ꝛ tñ pena cõmittit̃ absqꝫ lit.cõtesta.facta sup eo qd̃ arbiter laudauit.Itẽ per ratiõnẽ:qꝛ si ꝓmittis mihi stichũ nudo pacto: ꝛ si non dederis ꝓmittis decẽ videris ꝓmisisse si nõ dederis cũ petiero etiã extraiudiciũ.Nec obst.ꝙ istud verbũ intelligit̃ lit.cõtest. vt.l.amplius nõ peti.rẽ ra.ha.qꝛ illud est verũ qñ ponit̃ ad cõmissiõnẽ pene vt quis petendo incidat in penã cum promiserit nõ petere: qꝛ illud est odiosum ꝛ nõ dr fecisse cõtra nisi ꝑseueret vsqꝫ ad contesta. Nos loqmur qñ ad euitationẽ pene quo casu intelligit̃:vt.s̃.dixi.Nec etiam obst.ꝙ vbi nulla petitio nulla mora: vt.j.eo.si pupillus.qꝛ hic cõtrahit̃ quasi mora de qua sola videt̃ actũ inter partes postꝙ vere nõ poterat cõtrahi.nec obst.l.nuda.qꝛ dꝫ intelligi qñ non precessit interpellatio:ꝛ tũc ꝯbitur ꝑ ꝓtestationẽ factã de facto super nuda cõtestatione sicut alibi cũ cõtrahit̃ ad finẽ transferendi periculũ rei in morosum.l.si.ꝛ.l.in hac.de triti.cũ ibi no.ꝛ hec opi.placet. ¶ Itẽ opp.gl.de.§.ꝙ si ab initio.ꝟsi.nec ante sed solue vt ibi dixi.tenendo ꝙ ibi loquat̃ ẜm opi. Pegasi que

2 reprobat̃ in isto versi.hoc casu. ¶ † Ultimo circa illũ articulũ scias ꝙ si debitor ante morã cõtractã desineret hoc casu posse dare vel facere pena nõ committeretur : sed stipulatio penalis annihilaret̃ per.l.si homo mortuus.s̃.eo.et ꝑ.l.si decesserit.qui satisda.cog.nõ sic in casu sequenti qñ incepit a precedenti conditione:qꝛ tunc non cõmittendo ꝓpter morã sed ꝓpter euentũ conditionis ꝛ tunc conditio existit incõmutabiliter. ꝛ hoc probatur in.l.in illa stipulatione si calendis.s̃.eo.Scd̃s casus quẽ colligit gl.est qñ incepit a precedenti cõditione:ꝛ tũc text.dicit nõ habere locũ opi.Sabini vt cõmittatur cum per eũ steterit. Sed an habeat locũ opi.Pegasi vt cõmittat̃ cum desijt posse dare vel facere.tex.hic non aperit.sꝫ Guar.tenuit ꝙ non. glos.vero tenet contrariũ in precedenti ver.sabinus.in.j.glo.in fi.ꝛ

3 hec vera.† Si ergo ꝓmittis mihi decem si non dederis stichũ quousqꝫ tu viuis:ꝛ etiã stichus : lꝫ ipsum tradere nõ possis:qꝛ est in loco remoto non cõmittitur pena de decẽ:qꝛ possibile est ꝙ aliqñ poteris nec etiã si habes facultatẽ dãdi: ꝛ requisitus a me noluisti dare: sed tunc cõmittet̃ cum vel tu morieris vel stichus.primo eñ casu heres tuus nõ potest soluere faciat conditionem deficere sicut nõ potest conditionẽ implere:qꝛ facultas cõditionẽ implẽdi vel faciendi eã deficere nõ transmittit̃ ad heredes:vt plene no.in.l.si decẽ cum petiero.s̃.eo.et.j.eo.q rome.§.augerius.ẜm intellectũ Bar.nec est necesse ad hoc vt cõmittatur pena per mortẽ alterius ꝙ te interpellauerim postꝙ interpellatio non sufficeret ad penã.s̃.in ver.nec cõmittendam.nec ob.qd̃ dixit ante cõmittit̃.qꝛ illud ꝓcedit qñ ꝓcessisset cõuẽtio de dando hic nõ.Nec etiam obst.qd̃ dixi in ver.sabinus.sup glo.q̃ incipit non ergo:qꝛ illud ꝓcedit retenta opi.Sabini qui tenuit penam cõmitti cum per eũ steterit quominus daret vel faceret etiã si incipit a precedẽti cõditione. nam si ista opi.esset vera requireret̃ interpellatio hoc casu sicut si precedenti dispositione:vt ibi dixi:qꝛ non cõmitteret̃ tunc ꝓpter euentum conditionis tñ:sed ratione quasi more:vt ibi dixi.Sed qꝛ illa opi.non est vera hoc casu qꝛ non cõmittit̃ nisi cum desijt posse dari vel fieri verum est dicere ꝙ cõmittitur ex euentu cõditionis et nõ ratione more vel quasi:vñ nec illa requiritur nec si interuenisset ꝓficeret ad faciendam penã cõmitti. Cõtra istum casum glos.format quatuor oppositiones quas gloss. breuius in.l.ꝛ si post tres reducit ad quatuor fallentias.Bart.hic eas ꝓsequit̃ multum plene sequẽdo quasi glo.in oĩbus excepta tertia opp.de.l.libertas.§.j.de manu.test.dicens ꝙ nõ meruit signari hic pro ꝯria:qꝛ loquitur in conditione negatiua apposita onerato que tendit ad acquisitionẽ actionis ꝛ regulariter non habet̃ ꝓ impleta eoipso ꝙ potuit facere vel dare et non dedit vel fecit quousqꝫ adhuc potest dare vel facere : ideo regulariter requiritur cautio mutiana per quã videt̃ impleri : vt in.l.mutiane.de cõdi.ꝛ demon.Fallit in legato libertatis relicto sub illa conditione:nam eoipso ꝙ potuit facere ꝛ non fecit videt̃ impleta ꝛ sic non requiritur cautio mutiana: vt.d.l.libertas.§.j.que melius signatur pro contraria ad illam.l.ꝙ ad istam: quia hic loquitur in negatiua que apponit̃ grauato seu obligato ad finẽ faciendi ipsum incidere in aliã obligationẽ penalẽ non autem vt sibi acquiratur actio:nihil ad propositum istud cõtrarium. Cetera vide hic per eum.

2 ☞ Si fui stipulatus minores vsuras et si eas nõ dederis sim stipulatus maiores ꝛ sic loco pene ꝛ non dedisti.ꝛ sic stipulatio scd̃a fuit cõmissa:an tamẽ possim agere ex prima.

1 **Quod sine dubio.** † Iste ꝟsi.vbi est tertia pars principalis legit̃ duobus modis.Primo vt circa opi.Sabini limitatã per ver.precedentẽ formet̃ vna questio diuersa. nam qñ penalis stipulatio incepit a ꝓcedenti dispositione si ꝓmissor non dedit:sed ꝑ eũ stetit statim pena est cõmissa:vt in ver.precedenti.Sed dubitatur vtrũ poterit peti vna cum principali:ꝛ rñdet̃ ꝙ sic:si fuit hoc expresse actũ:al's nõ:sed sola pena potest peti lꝫ homo qui ꝓmissus fuerat poterit solui : subaudi ante lit.cõtest.sup pena vt euitetur pena ꝛ sic post moram cõmissam seu contractam in homine dando desinit homo esse in obligatione ꝛ petitione lꝫ remaneat in solutione ꝛ incipit deberi pena : et illa sola potest

peti. Ex quo sequitur ꝙ per stipulationē penalē postꝙ̃ est cō-missa nouat̄ stipulatio precedens ipso iure: ⁊ transfunditur in penalem ante vero ꝙ̃ sit cōmissa non est nouata: ⁊ debet̄ homo ⁊ nō pena postea vero ecōuerso debet̄ pena ⁊ non homo etiā si homo plus valeat ꝙ̃ sit pena. ⁊ ad hoc allegat̄ iste tex. ⁊ l. obligationum fere. §. fi. s. ti. j. ⁊ istū modū legendi sentit hic glo. illa ſm quē dꝫ exponi ꝙ ꝓ sed. Alio modo legit̄ querat̄ qñ locum habeat opi. Sabini: ꝙ pena cōmittat̄ statim ꝙ promissor hoīs fuit in mora ⁊ nō expectetur ꝙ desinat posse dare. ⁊ respōdetur ꝙ tunc locū habet sine dubio qñ fuit actū ꝙ pena cōmissa debeat̄ tam pena ꝙ̃ homo qđ contingit qñ apposita fuit clausula rato manente pacto. nā tunc cum partes voluerint vtraqꝫ peti posse tam penā ꝙ̃ ipsam rē apparet ꝙ voluerūt expectari deberi ꝙ desinat posse dari: q2 tunc non posset deberi vtrūqꝫ vt si desideret posse dari per mortem serui. Sed dubiū est qñ hoc nō fuit actum ⁊ sic sola pena venit petēda tūc maius est dubiū: q2 cessat ratio predicta tñ adhuc dr̄ idē ꝙ statim fuit ꝙ in mora cōmissa est pena nō expectato ꝙ desinat posse dari. ⁊ istū intellectum habuit glo. fi. in scđa expositione dū dicit. vel dic vt statim post morā agi possit ⁊c. ⁊ vtraqꝫ est bona lectura. ⁊ etiā ſm istam colligitur hic quod. s. dixi stipulationē principalē nouari per cōmissionē penalis. ¶ Sed contra istud fortiter opp. de l. predia. de actio. empt. ⁊ de. l. si qs a socio. s. ꝓ socio. In quib⁹ patet ꝙ nō soluitur obligatio principalis: lꝫ pena sit cōmissa: imo potest agi ex vtraqꝫ quatenus vna plus continet ꝙ̃ altera sup hoc 2rio fuerūt infinite solutiones quas Bar. hic recitat ⁊ sunt septē antiquorū. Ipse autē ponit. viij. ꝙ 2ria loquunt̄ qñ precessit cōuentio ex causa onerosa ista. ⁊ l. si qs a socio. quādo ex causa lucratiua quo casu etiā si principalis plus cōtineat ꝙ̃ sit pena tollit̄ in totū: ⁊ sola pena potest peti. ⁊ sic appositio penalis stipulationis nō solū censet̄ facta fauore stipulatoris qñ cōtinet plus: sꝫ etiā fauore ꝓmissoris qñ cōtinet minus: sꝫ ipse hoc ꝓbat per. l. j. de penu lega. ⁊ l. j. §. itē si ita. ad le. falci. vbi in vltima voluntate hoc est clarū: q2 si testator grauauit heredem de dando penū: ⁊ si nō dederit de dando decem si vero dedit et fuit in mora dandi sola decē possunt peti etiā si pen⁹ plus valebat. ¶ † Cōtra illā opi. Bar. opp. de. l. ꝙ̃uis vasal. C. de vsu. vbi si fui stipulatus minores vsuras: ⁊ si eas nō dederis sim stipulatus maiores: ⁊ sic loco pene si nō dedisti: ⁊ sic stipulatio scđa fuit cōmissa nihilominus possum agere ex prima: ⁊ sic non est nouata: ⁊ tñ ambe sunt ex causa lucratiua. doc. non pōderauerunt illā. l. videre meo: ideo vr̄ mihi dicendū ꝙ in vltima volūtate vera sit opi. Bar. sine dubio cum em̄ pendeat ex mera volūtate testatoris qui potuit primū legatū tollere ⁊ trāsfundere in scđm. ⁊ hec trāsfusio vel censet̄ facta fauore legatarij si plus continet ꝙ̃ primū vel fauore heredis si cōtinet minus ⁊ vtrūqꝫ facere potuit sine iniuria cuiuslibet eorum cū possit de bonis suis testari vt vult. sed in contractibus qui pēdent ex volūtate vtriusqꝫ partis. dic ꝙ lꝫ precedat conuentio ex causa lucratiua ꝑ cōmissionem penalis stipulationis nō est statim sublata ipso iure: ideo pōt agere ex qua vult vt. d. l. ꝙ̃uis. ⁊ si elegit agere ex prima nō poterit ex scđa nec ecōuerso etiā ante exactionē factā ex illa quā elegit. Sed si precessit cōuentio ex causa onerosa tūc etiā post exactionē factā ex vna pōt agere ex altera quatenus plus cōtinet: vt i. ll. cōtrarijs. Et sic nō fit ꝑ electionē nec etiā ꝑ exactionē nouatio lꝫ cōtingit liberatio quaten⁹ exactū est. In casu autē precedēti fit per solam electionē: sed in primo casu in vltima volūtate fit ꝑ solā cōmissionē ⁊ nō potest alterā eligere. ⁊ ista est differentia inter istos casus. et hoc est qđ voluit tex. in l. obligationum fere. §. fi. dum dicit ꝙ fit quasi nouatio. i. q2 nō tollitur ipso iure per cōmissionem pene: sed cum postea pena eligetur predicta vera quādo nō est apposita clausula rato manente pacto: tunc em̄ nullomodo fieret nouatio per primū casum huius. §. cū gl. Item si pena esset apposita loco particularis interesse. nā ⁊ tunc posset peti vna cum principali: vt. l. traiectitie. §. de illo. de actio. ⁊ oblig. Idem rōne cōtemptus. nam ⁊ tūc eodē modo posset peti: vt. l. si quis rem. s. de arbi. Et p̄dicta qñ precedit conuentio obligatoria: si autē liberatoria indistincte non nouatur: vt ptꝫ in. l. rescrip. §. si pacto. s. de pact. vñ nō potest obijcere exceptionē lꝫ cōmissa sit pena qđ facere non potest si esset nouata: sed sola pena deberet peti. Ex predictis patet hic intellectus ad vnā magnam distin. quā facit hic Bar. breuius ꝙ̃ ipse loquatur hic nō sunt alia.

¶ De duobus reis stipulandi. Rubrica.

Qui. In hac. l. j. non expedit scribere: q2 tex. ⁊ glos. satis clare loquūtur: ideo dominus meus noluit aliquid hic scribere.

2 ☞ Qualiter cōstituantur duo rei debēdi vel credēdi. ⁊ nu. 3.

3 Si titius ⁊ sempronius promittant mihi centum ⁊ nō dicatur ꝙ tanꝙ̃ duo rei nec dicatur ꝙ quilibet insolidum ꝙ tunc quilibet censeatur ꝓmisisse pro parte.

4 Si vnus ex correis credendi liberat debitorem per acceptilationem an appellatur obligatio ⁊ actio alterius.

5 Quid in pacto de non petendo.

1 Cum duo. † Tunc dicuntur duo rei promittendi vel duo rei stipulādi qñ eadem pecunia vel res ꝓmittitur a quolibet eoꝝ insolidum eidem vel cuilibet insolidū ab eo. Et natura eorū est ꝙ petitio vel acceptilatio vnius tollit obligationem alterius. h. d. 2 † Et in hac. l. tractat Bar. primū articulum istius materie qualiter constituantur duo rei debendi vel credendi que per pauciora verba expediā super gl. j. de scđa parte summarij tractat Bar. j. eo. l. ex duobus vtrum pactum vnius preiudicet alteri vel prosit venio ad casum. ¶ No. ergo duo requiri ad hoc vt dicant̄ duo rei debendi. Primo ꝙ se obligent ad eandē rem vel pecuniā. si em̄ ad diuersas non essent duo rei debēdi nec vno soluēte alter liberaretur similiter ꝙ stipulent̄ eandē rem vel pecuniā. Scđo requirit̄ ꝙ ꝓmittat vel stipulet̄ quilibet insolidū: al's non essent duo rei: vt. j. eo. l. reos. §. cum tabulis. Et qñ stipulant̄ vel ꝓmittunt insolidum an sit vnica tm̄ obligatio ⁊ actio: an plures dic vt. j. eo. l. eadē. §. fi. ⁊. j. l. proxi. §. fi. in vlt. gl. ¶ In gl. j. ibi tacite vel expresse dic: tūc autē dicit̄ actū expresse ꝙ sint duo rei qñ hoc continet̄ in instrumēto ꝙ se obligāt vt duo rei vel stipulantur: ⁊ tunc etiā si aliud nō appareat quilibet cēset̄ se obligasse insolidum. Et ad idem q2 ista est natura duorū reorū: tunc autē videt̄ tacite actum qñ non dixerunt hoc expresse ꝙ tanꝙ̃ duo rei ꝓmittebant vel stipulabant̄ tamē quilibet se obligauit insolidū ad eandē rem vel quātitatem. ⁊ hoc potest 9tingere altero de quatuor modis: vel q2 hoc dixerunt expresse ꝙ quilibet insolidum vel quia inter eos fuit postea dictio alternatiua que actū attribuit cuilibet insolidū: vt. C. de consti. pecu. aut. si quādo. ⁊ l. si ex toto. §. j. de lega. j. vel dictio distributiua que sil'r attribuit insolidū: vt in. l. si ex pluribus. de leg. ij. et. l. non distinguemus. §. cum in plures. de arbi. vel q2 est apposita dictio eadem. et orationes fuerunt diuerse: vt q2 titius promisit mihi centum: ⁊ sempronius eadē centum in diuersa oratione incontinenti vel ex interuallo: vt. j. l. proxi. sed si non esset apposita dic eadem et orationes essent diuerse quilibet teneretur ad sua centum ⁊ nō essent duo rei debendi: q2 nō tenentur ad idem cum summa sit multiplicabilis: secus si esset promissa species. argu. in. l. plane. §. si eadem. de leg. j. sꝫ si vnica esset tm̄ conceptio verborū: tunc si pluries fuit eadem res repetita vt si titius promisit mihi centū ⁊ sempronius centum: ⁊ sic non est nisi semel verbum ꝓmisit tunc lꝫ non esset positum verbū eadem intelligeret̄ essent duo rei debendi: vt. l. sti-3 pulatio ista. §. eum. s. ti. j. † Sed si esset vnica conceptio verboꝝ ⁊ res non fuisset pluries repetita vt si cōtinet̄ in instrumēto ꝙ titius ⁊ sempronius ꝓmiserunt mihi centū ⁊ non dicit̄ ꝙ tanꝙ̃ duo rei nec dicit̄ ꝙ quilibet insolidum tūc quilibet censeretur promisisse pro parte ⁊ non essent duo rei debendi: vt. j. eo. reos. §. fi. nec haberent locum in eis iura loquentia de duobus reis ⁊ predicta ex parte ꝓmissorū sꝫ ex parte stipulatoꝝ si inter eos cōtineret̄ dictio alternatiua si quidem vni tm̄ eoꝝ posset acquiri obligatio non essent duo rei credendi: q2 illi tm̄ acquireret̄ ⁊ alter censeret̄ appositus ad solutionē: vt. j. tit. j. l. j. §. si fructuarius. si aūt aliquid posset acquiri obligatio tunc si collata fuit electio in debitorem essent duo rei stipulandi vel credendi: vt s. de lega. ij. l. si titio aut seio. sed si in neminē collata fuisset electio iure isto non valebat ista stipulatio ꝓpter incertitudinem illius cui acquirenda sit: vt in. d. §. si fructuarius. ver. j. sed hodie iure codicis valet ⁊ alternatiua resoluitur in cōiunctam. l. pe. C. de ver. signi. nō tamē sunt duo rei: sed cuilibet acquiritur pro parte: vt in. d. §. cum tabulis. ⁊ dic de hoc: vt. j. eo. proinde. Et ex his paucis patet iste articulus expeditus. ¶ Et predicta quādo in stipulatione deducitur res diuisibilis: si autē indiuisibilis vt seruitus lꝫ quilibet teneatur insolidum: ⁊ etiam acquiratur cuilibet nō tamē dicunt̄ plures rei debendi vel credendi q2 hoc ꝓuenit ex natura rei non ex eo ꝙ actū fuerit. et hoc ptꝫ q2 vno eoꝝ lit. cōtesta. nō ꝓhibet̄ alter agere: imo quilibet eoꝝ potest agere ⁊ exigere insolidum: vt in. l. ij. §. ex his. s. ti. j. qđ nō contingit in pluribus reis credendi: vt in fi. huius. l. et. l. seq. in fi. ⁊ sic iura loquētia de pluribus reis debendi vel credendi loquuntur cum non habent in eis. ⁊ hec est cōmunis opi. doctorum quicquid sentiat glo. ⁊ quidam eam sequētes in dicto. §. cum tabulis. que vult ꝙ iure isto essent plures rei debendi vel credendi: secus hodie nisi sit expresse actū sed certe nec hodie nec olim vt dictum est. In eadem gloss. ibi: sed hodie secus. Doctores oēs cōtra: quia per aut. de duobus reis. nihil est hodie immutatū in modo

in modo cõstituendi plures reos.sed solum in modo exigendi quia presupposito ꝙ sint plures rei debendi poterat olim creditor eligere quem volebat ⁊ exigere insolidum:vt.ȷ̃.l.proxi.§.fi.hodie vero si ambo sunt presentes ⁊ soluẽdo non põt cõueniri alterũ eorũ nisi pro sua parte.q2 locũ habet inter eos beneficium diuisionis nõ intelligas tamẽ ꝙ actio ⁊ obligatio sit ipso iure diuersa.sed diuidit̃ mediãte exceptione opposita:si autem est dubium vtrũ alter sit soluendo vel nõ potest alter cõueniri insolidum nisi prius illo excusso ⁊ reperto nõ soluendo. et ista duo adduntur per illã aut̃.ad iura vetera.⁊ sic onus imminet creditori in probãdo ꝙ alter nõ sit soluendo per excussionem iam factam.⁊ aliter non est aperta sibi via agendi insolidũ contra alterum quãdo ambo sunt presentes:secus si alter abest extra territoriũ ius dicentis:sed in fideiussorib⁹ quibus isto iure dabatur beneficiũ diuisionis ex epistola diui adriani incumbebat onus ipsi fideiussori cõuento insolidũ probãdo ꝙ aliter sit soluendo:⁊ nisi probet nõ audit̃ si petat alterũ excuti nisi offerat ⁊ promittat ꝙ excutiat̃ suo periculo ⁊ impensa:vt.ȷ̃.de fideiusso.l.si dubitet̃.in prin. ¶In glo.seq.pro ipsius euidentia premitte ꝙ si ista verba posita in tex.scilicet petitione ⁊ acceptilatione intelligant̃ actiue ex parte reorũ credendi clarum est ꝙ vnus eorũ petendo ⁊ litem cõtestando preoccupat sibi debitũ ⁊ cõfirmat vnam obligationem:sed obligationem correi extinguit ac si ipse solus fuisset stipulatus siue sint socij siue non:vt est casus no.in.l.fideicõmissa.§.plerunq3.in fi.ff.de leg.iij.tenetur tamen cauere debitori de defendendo eum aduersus alterum correum vt ibi:l3 non teneatur cauere ꝙ correus habebit ratum:vt no.glo.singularis in.l.iij.so.ma.circa fi. in glo.mag.

4 †Item si vnus ex correis credendi liberat debitorẽ per acceptilationem nõ tollitur sua obligatio ⁊ actio sed etiam obligatio ⁊ actio correi ipso iure similiter siue sint socij siue nõ:vt in.l.iij.§.nunc de defectu.de libe.lega. quoniã acceptilatio habet vim solutionis ⁊ solutio vni facta liberat quẽ ab vtroq3. sed si ista verba referantur ad duos reos debẽdi ⁊ sic capiantur passiue tunc prout text.loquit̃ de acceptilatione clarum est ꝙ liberato vno per acceptilationẽ alter intelligit̃ liberatus similiter siue sint socij siue nõ vt est casus in.d.l.iij.§.nunc de defectu.ȷ̃. de accepti.l.si ex pluribus.sed cũ loquit̃ in petitione est magis dubium.nã tex.hic innuit idẽ vt lit.cõtesta.cõtra vnum liberet̃ alter.Et pro hoc facit ratio:q2 lit.cõtesta.habet vim iuramẽti:vt l.q iurasse.§.fi.de iureiurã.⁊ iuramentũ habet vim solutionis vt ibi etiã habet̃ ⁊ solutio vnius liberat alterũ. In cõtrarium est casus in.l.fi.C.de fideiusso.vbi etiã per sñiam latã ɔtra vnũ nõ liberatur alter nisi secuta sit exactio etiã per rationẽ:q2 litis contesta. non debet nocere actori sed prodesse vt in regula iuris.nemo.⁊ hec vera.Et ideo inq̃tum iste tex.intelligatur passiue debet intelligi de petitione effectuali ex qua secuta sit solutio vt in scđa solutione glo.que est vera ibi:vel dic cũ effectu ⁊c.

5 †Quid autẽ in pacto de nõ petẽdo facto ab vno ex correis debendi an alteri noceat sicut nocet acceptilatio tunc distinguit̃ an sint socij vel nõ qđ dic vt.ff. de pac.si vnus.in prin. q2 nõ habet vim solutionis:cetera an pactũ vnius noceat vel prosit alteri.vide plene per Bar.in.d.l.ex duobus.

1 IN duobus reis. †Quãdo plures se obligãt:vt duo rei l3 ex interuallo per scđam obligationẽ nõ tollit̃ prima iure nouationis:q2 censet̃ actum contrariũ.h.d. ¶Not.hic casum expressum de eo quo dubitauit gl.in.l.si ex duobus.ȷ̃.e. ꝙ si primo interrogaui te an promittas mihi centũ ⁊ tu promisisti postea ex interuallo interrogo titium an promittat mihi ad centum ⁊ ipse promittit ꝙ istud interuallũ inter promissionem vnius ⁊ promissionẽ alterius nõ habet vitiare constitutionem duorũ reorum:nec ob.ȷ̃.eo.duos.§.fi.q2 ibi de interuallo qđ inter interrogationẽ ⁊ responsionem hic non sic. Sed inter interrogationem ⁊ responsionem vnius ⁊ interrogationem ⁊ responsionem alterius.hoc tamẽ videtur verũ quando hoc actum est expresse inter partes:q2 secũdus se obligat:vt correus primi:⁊ sic est intẽtio partiũ ꝙ prima obligatio nõ tollatur per regulã iuris nouationis.Et hoc vult iste tex.alias si nõ est actum hoc expresse tunc si est interuallũ per scđam tolleret̃ prima iure nouationis hoc iure fm̃ ꝙ propter interuentũ noue persone l3 nihil adderet̃ in re fiebat nouatio.hodie secus: vt in.l.fi.C.de noua.⁊ sic hodie etiam si nõ esset expresse actum ꝙ nõ essetis duo correi tamen eritis q2 vna obligatio cedit alteri.si autẽ incõtinenti tunc etiã iure isto nõ presumat̃ nouatio.argu.eorum que no.in.l.ad ea.de cõdi.⁊ demon.q2 nõ est verisimile ꝙ voluerint vnam per alterã tolli incontinenti.

2 ¶Si tota vtilitas ɔtractus peruenit ad vnũ ex reis debendi an alter q eq̃ pncipalr̃ se obligauit possit peter̃ ꝙ ille pri⁹ excutiat̃.

3 Rei debẽdi an hodie habeant beneficiũ diuisionis.

4 An creditor possit quẽlibet eorum insolidũ conuenire.

5 Pendẽte iudicio ɔ vnũ an possit agere insolidũ cõtra alterũ.

6 Plures an possint in eodẽ libello cõueniri vel accusari:⁊ si cõueniãt separatim an tunc possint cogi ad instantiã creditorum vnum tantũ libellum dare.

7 Si creditor agit contra quemlibet ex correis pro parte:an videatur actionẽ diuisisse.

8 Si debes mihi centũ.possum petere quinquaginta ⁊ qualiter debeam petere.

Quod possim petere partẽ a fideiussore ⁊ partẽ a principali.

Si vnus ex reis soluit partẽ an pro residuo poterit equaliter conueniri cum altero.

1 Ubi duo. †Creditor põt vnũ ex reis debẽdi quem vult cõuenire ⁊ exigere insolidũ põt etiã quẽlibet eorũ conuenire pro parte. ¶Itẽ vno soluente liberat̃ alter.h.d.vsq3 in fi.⁊ sic primo loquit̃ qñ vnũ tm̃ creditor volebat cõuenire vsq3 ibi:partes etiam.scđo qñ quẽlibet pro parte vsq3 ibi:itaq3.tertio qñ vnus soluit totũ an liberet̃ alter ⁊ premissa ratione determinat ꝙ sic. venio ad casum. ¶In gl.j. ibi argu.cõtra.ȷ̃.iudi.sol.iam tñ dic istud ɔtrũ venit ad scđm casum huius.§.Et rñde ꝙ cõtrariũ loquit̃ in reo qui volebat diuidere defensionẽ:⁊ nõ põt inuito actore q2 interest actoris ꝙ nõ diuidatur.hic loquit̃ in actore qui volebat diuidere petitionem ⁊ hoc põt inuito reo cũ ex hoc reus nõ sentiat dãnum sed vtilitatem sufficit.super istis glo.nõ habeo plus dicere. ¶Oppo. cõtrarium primũ dictum ꝙ nõ poterit vnus solus cõueniri insolidũ:vt i aut̃.de duo.reis.So.illud de iure nouissimo vt dixi in l.j.Sed cõtra scđo ꝙ idẽ est de iure antiquo:vt.ȷ̃.de fideiusso.si dubitet̃.C.de cõsti.pecu.l.fi.Solu.illa iura loquunt̃ in his qui tenent̃ accessorie pro alio:vt fideiussores cõstitutores ⁊ mãdatores:in quibus etiã de iure veteri mitius agebat̃ ꝙ̃ cũ illis qui tenebant̃ pro seipsis.nã l3 quis teneret̃ insolidũ mero iure:vt insti.de fideius.§.si plures.tamen habebãt beneficiũ diuisionis ex epistola diui adri. de qua in.l.si dubitet̃.ȷ̃. de fideius. ¶Sed cõtra tertio ꝙ idẽ in illis qui pro se tenebant̃ vt in pluribus tutoribus aut curatoribus:vt.l.j.§.nunc tractemus.de tu.⁊ ra.distra.So.ibi tenebant̃ ratione officij necessarij cũ quibus etiam mitius agebat̃ ꝙ̃ his qui ex causa mere volũtaria tenebantur. ¶Sed quarto ꝙ idẽ in his qui ex causa mere volũtaria vt pluribus apud quos deposita esset eadẽ res ⁊ per culpã vel dolum ipsorũ fuisset deteriorata.nã quilibet tenetur insolidũ:vt in.l.si duo.ff.deposi.⁊ est causa mere volũtaria ⁊ tamẽ conueniuntur exemplo pluriũ tutorũ vel curatorũ:vt in.l.j.§.si apud duos.e.tit.ergo habebãt beneficiũ diuisionis sicut ⁊ illi qđ etiam tenet hic Bar.sed respõde sustinẽdo hanc opi.ꝙ tenent̃ ex obligatione legali.l3 hic loquit̃ in his qui tenent̃ ex proprio cõtractu et obligatione cõuentionali.nã in secũdario obligatio peruenit ex obligatione legali ad interesse ⁊ mitius agitur cũ lege ꝙ̃ cũ hoie.

2 ¶†Ultimo oppo.ꝙ idẽ in his que ex proprio cõtractu ⁊ obligatione ɔuentionali:vt.l.vnde queritur.ff.cõmoda.So. ⁊ tene mẽti si cõueniebant vnũ ex reis debẽdi insolidũ hoc iure et ipse dicebat cõueniri se pro parte tantũ ⁊ alterũ pro altera parte:q2 erat soluẽdo nõ audiebat̃ hoc iure vt hic.sed si dicebat ad alterũ peruenisse vtilitatẽ cõtractus ⁊ nõ ad se.⁊ paratus erat hoc ostẽdere:⁊ etiã ꝙ ille excuteret̃ suo periculo ⁊ impẽsa etiam iure isto debebat audiri per.l. contrariã qđ est not. ⁊ ideo si hodie tota pecunia peruenisset vnũ tantũ l3 alter se obligasset eq̃ principaliter posset petere ꝙ ille prius excuteret̃.Ita videt̃ sentire hic Bar.tamẽ ipse intelligit hoc verũ quãdo ita esset actũ inter creditorẽ ⁊ illos duos obligatos ꝙ ad vnũ tantũ perueniret tota pecunia.sed si hoc nõ cõuenerit cũ creditore l3 illi inter se hoc fecerint maius est dubiũ q2 factũ illorum nõ debet nocere creditori tamẽ adhuc idẽ tenet per.l.no.sed Guil.de cu.vr̃ sentire in.l.sed iul.ff.ad macedo.ꝙ etiam in primo casu qñ fuit actum inter creditorẽ ⁊ illos ex quo creditor tñ voluit ꝙ vterq3 se obligaret eque pncipaliter ad hoc vt istud aliquid operet̃ nõ habeat ille ad quẽ pecunia non peruenit beneficiũ excussionis qđ ego intelligo verũ quãdo tãꝗ̃ fideiussor vellet hoc opponere dicẽs ꝙ l3 se obligauerit neq3 pncipaliter ex quo nõ ad ipm nulla vtilitas peruenit debet reputari vt fideiussor.nã tũc nihil operaret̃ cautela assumpta ꝙ obligaret̃ eque principaliter:sed si vult opponere tanꝗ̃ correus puta ꝙ alius conueniatur pro parte sua nõ dico insolidũ licet ad illum insolidum peruenerit ⁊ ipse pro sua licet ad eum nihil peruenerit tunc hoc poterit opponere ⁊ ita intelligo opi.Bar.nisi fuerit renuntiatum beneficio diuisionis.⁊ sic in effectu non poterit opponere beneficium excussionis sed diuisionis sic:sufficit pro isto mane.

3 ¶†Quod sũt dixi plures reos debẽdi habere hodie beneficiũ diuisionis si omnes sunt presentes:⁊ soluẽdo vel excussionis si dubitatur an alter sit soluendo procedit in his qui obligati sunt ex pro-

prio contractu: vt ptz ex dicta auth. non sic si ex cōtractu alieno vt plures mercatores habētes vnū institorē. nam ex ɔctu celebrato cū illo quilibet eorū tenet insolidū: vt in. l. j. in fi. de exercito. ne in plures personas distinguatur qui cū vno contraxit: vt in. l. ne in plures. q̄ ibi sequitur: ⁊ dicunt plures rei debēdi: vt no. Bar. ĩ. eo. l. ea. in prin. ⁊ in istis nihil est immutatum fm Bar. qm̄ adhuc durat eadē ratio. ⁊ sic nec olim nec hodie inter istos locus erit beneficio diuisionis fm Bar. ꝙ satis placet. lz Ang. videatur tenere ɔtrium. ĩ. eo. l. reos. Item pcedit qñ inter correos subest altera fideiussio: vt ptz ex dicta auth. que de hoc facit mētionē: al's nō esset locus dicto beneficio diuisionis fm Bart. tunc autē est alterna fideiussio qñ sunt obligati ex ɔctu oneroso ex quo cōiter ad vtrūqꝫ peruenit vtilitas: ideo si vnus solueret totū recuperaret a correo pro parte q̄ ad illū peruenit vt no. in. l. j. C. eo. ⁊ plene. ĩ. eo. l. reos. ideo dicta equitas ꝙ si ille est presens ⁊ soluendo ꝙ conueniatur pro rata sua a creditore pro qua posset cōueniri a correo si totū solueret vt vitetur circuitus: secus si ex causa lucratiua: qꝛ tunc si vnus solueret totum nihil recuperaret a correo: vt not. in. l. si titio. de lega. ij. et plene. ĩ. eo. reos. vnde non dicunt inuicē fideiussisse: ⁊ per cōsequens nō habēt beneficiū diuisionis fm Bar. et fm hoc si tota vtilitas peruenisset ad vnū ⁊ alter conueniretur posset petere qd̄ ille prius excuteret: ⁊ nō esset bñficiū diuisionis sz excussionis in totū qd̄ etiā tenuit Bart. vt. s. dixi per. l. vnde queritur. cōmoda. Sed ego. s. dixi ɔtrium qꝛ intentio partiū videt fuisse ꝙ quilibet conueniretur eque principaliter postqꝫ quilibet se principaliter obligauit. et sic videtur renuntiasse beneficio excussionis fm Guil. de cu. ideo videtur ꝙ etiam inter illos qui sunt obligati ex causa lucratiua: ⁊ sic nō videt inuicē fideiubere locū haberet beneficiū diuisionis. et hoc videtur tenere do. Rapha. hic qd̄ placet. Nec obst. l. vnde querit. qꝛ ibi conueniebant extra id de quo fuit actum a principio hic ad illud de quo fuit actum. vnde nō subest eadē equitas excussionis: ideo non hz locū cōtra intētionē partiū: qꝛ nō reperitur iure cautū sicut reperit de bñficio diuisionis. ¶ †Ultimo circa istū articulum querit qd si creditor vult cōuenire quēlibet reorū debēdi insolidū an poterit si eñ vult cōuenire p parte constat ꝙ sic vt hic. In scdo casu Bar. tenet ꝙ poterit duob⁹ cōcurrētibus. primo ꝙ simul eos cōueniat eodē libello vel diuersis eodem tempore porrectis. Itē ꝙ dicat in libello ꝙ erit vnica solutione contentus.[a] ⁊ hoc pbat in. l. j. C. si plures vna snia. vbi ptz ꝙ pōt condemnari per iudicē quilibet insolidū: ergo a quolibet insolidū potest peti vt snia sit cōformis libello: al's nō posset condēnari. Item ptz ex no. in. l. j. C. de fideiusso. in glo. parua que dicit ita ꝙ exigi ꝙ illa protestatio est necessaria. Sed Bal. in. l. si pluribus. de leg. ij. tenet ꝙ non sit necessaria qꝛ tacite inest si conuenit eos anteqꝫ correos: vt patet hic in fi. vbi sufficit vna solutio. Et hoc no. pro sustētatione libelli qꝛ fm Bar. reijceretur libellus tanqꝫ ineptus si nō esset illa protestatio ⁊ pcessus agitatus super eo non valeret ⁊ qñcunqꝫ posset opponi de ineptitudine ⁊ non valeret snia: vt not. insti. de obli. in prin. et per Bal. in. l. actori. C. de iureiur. q̄ oia cessant retenta opi. Bal. Si autē primo conuenit vnū postea ex interuallo dat libellum contra alterū: an ille poterit se tueri exceptione litis pendentis[b] contra primū vt nō cogatur respōdere. Tres fuerunt opiniones. Prima ꝙ sic: vt no. in auth. de duob⁹ reis in corpore. ⁊ fuit opi. Azo. Secūda fuit Dy. ꝙ in prima instantia possit per. l. quoties. §. si creditor. de pecu. sed pendente causa appellationis cōtra primū bene potest agi cōtra scdm̄ per. l. creditor. in prin. s. manda. Tertia est opi. Bart. qui nō videt rationem diuersitatis inter primā instantiā ⁊ instantiā cause appellationis: ideo tenet indistincte ꝙ lite pendente contra primū cōuentum non phibetur creditor agere cōtra aliū correum per illam. l. creditor. in prin. nec ille pōt se tueri exceptione litis pēdentis. ⁊ respondet ad. l. quoties. §. si creditor. qꝛ loquit in actionibus q̄ p electionē tollunt hic nō sic. Istud dictū Bar. pcedit sine dubio si primus cōuentus esset cōtumax in primo iudicio. nā tunc secundus cōuentus nō potest opponere exceptionē litis pēdentis contra alterū qui est cōtumax sicut posset opponere de alia lite pēdente cōtra seipsum super eodē coram alio iudice postqꝫ in illa est contumax: vt idē Bar. no. in. l. sepulchri. de sepul. vio. ⁊ in. l. vbi centum. s. de iudi. Et ita expresse determinat Bar. in casu nostro. s. de dam. infec. l. quis alienus. cum. l. seq. que incipit hoc amplius: vbi hoc colligit. sed si nō est contumax in prima lite videt dicendū ɔtrium: qm̄ primū iudiciū sic se habet ꝙ absolutoria lata pro primo cōuento potest parere exceptionē rei iudicate secundo conuento vt si esset lata super facto. prout determinat Bart. in. l. ex duob⁹. ĩ. eo. in. iiij. q. per. l. duobus. §. fideiussor. de iureiur. ergo nō admittit concursus ⁊ cumulatio dictorū iudiciorum per. l. fundi ⁊ fundum. s. de exceptio. ⁊ sine dubio si determinatio Bar. in. d. l. ex duob⁹. esset vera determinatio sua quā ponit hic esset falsa per dictam rationē: sed puto illā nō esse verā: sed potius istā qꝛ dñ in iuramento distinguit an sit iuratū sup facto an super actione: vt. d. §. a fideiussore. in snia tamē nō distinguit imo lata p vno non prodest alteri etiā fideiussori. ⁊ etiā si sit lata sup facto put Bar. determinat in. d. §. a fideiussore. ⁊ in. l. adulter. §. si. de adult. ⁊ ita fuit disputādo determinatū p Ricar. malū. †Tene ergo ꝙ pendente iudicio cōtra primū potest agi contra aliū insolidū obligatū fm Bar. sufficit tamen vna solutio. ⁊ istud no. nā al's habui de facto consulere qñ erant plures obligati ad idem. an lite pēdente cōtra vnum poterit incohari iudiciū contra alterū ⁊ oportuit me recurrere ad hic no. Et predicta de primo casu huius. §. et subdit Bar. hic: ꝙ si actū fuit cōtra quēlibet insolidū eodē libello vel diuersis simul traditis debet negotiū cōiter examinari ⁊ simul terminari vt colligit in auth. predicta. Et si contra fieret posset appellari: sed olim hoc nō erat: imo poterat terminari qꝫtum ad vnum ⁊ qꝫtum ad alterū supersederi per. l. non idcirco. s. de iudi. et illud est tertiū qd̄ additur per illam auth. dicit etiam ꝙ tunc expedit opponere diuisionis beneficiū nisi in executione sniarum: sed qñ vnus solus cōuenitur debet opponi ante latā sniam ⁊ nisi opponatur postea non posset opponi imo mittet snia executioni insolidū cōtra condemnatū qd̄ tene menti per ea que no. in. l. si dubitetur. ĩ. de fideius. †Qd̄ autē in eodē libello plures obligati ex eadem causa poterint cōueniri: ptz per. l. si quis cum pcuratorio. §. vnius litis. s. de pcu. nam ⁊ accusari possunt ex eodē delicto vnico libello: vt. l. j. C. si reus vel accu. mor. fue. ⁊ qd̄ not. in. l. eo quod. C. si cer. pe. et vide in Spe. de libel. cōcep. §. si. ver. item pone. p. agit rei vendi. cōtra quatuor ⁊ nullus potest petere sibi dari libellum separatū posset etiā creditor dare plures libellos. Sed ad instantiā conuentoꝝ potest cogi vnum tm̄ libellum dare ne distinguant in plura iudicia. ⁊ hoc sentit Bar. hic. ¶ †Circa scdm̄ casum debes scire ꝙ si creditor agit contra quemlibet ex correis p parte videtur statim actionem diuisisse hoc iure quo inter eos nō erat locus beneficio diuisionis ⁊ sic nō cōpellat agere p parte ⁊ agendo volūtarie videt diuidere: ⁊ cuilibet eoꝝ videt facere pactū de nō cōueniendo ipsum nisi pro illa parte: ideo posito ꝙ alter ipsoꝝ reperiatur non soluendo nō poterit pro parte illius ad alterum recurrere per. l. liberū. C. de fideiusso. Sz si vnū tm̄ conueniret pro parte non videretur diuidere ⁊ illo reperto non soluendo posset alterū insolidū cōuenire per. l. reos. eo. ti. hodie vero cū habeant beneficiū diuisionis si sunt presentes ⁊ soluendo non videret diuisisse agendo cōtra quemlibet p parte qꝛ hoc facit necessario. nam si egisset contra vnū insolidū potuisset repelli exceptione dicti beneficij. ⁊ ideo si alter reperiret nō soluendo posset p parte illius ad alterū recurrere. nā alteri⁹ nature est diuisio quā creditor facit sua voluntate alterius illa quā facit coact⁹ ex dispositiōe legali: ⁊ de his vide q̄ not. Bar. in. l. si creditores. C. de pac. ⁊. ĩ. de fideiusso. l. inter eos. §. j. non sunt alia. ¶ †No. etiā hic: ꝙ si debes mihi centum possum petere quinquaginta: sed qualiter debeam petere. dicꝰ no. plene in. l. scire debem⁹. s. ti. j. ¶ Item no. ꝙ possum partē petere a fideiussore: ⁊ partē a principali quod raro alibi reperies. ¶ In vltimo casu dic ꝙ loquit qñ vnus eorū soluit totum vt alter liberetur. Quid si soluit partem. vide qd̄ no. in. l. inter eos. §. j. de fideius. an p residuo poterit equaliter cōueniri cū altero.

a ¶ Cōtētus. add. Bal. in. l. j. C. de fideiusso. tu. ⁊ dixit Bal. in. l. fi. ĩ fi. C. qd̄ cū eo. ꝙ pcedit libellus simplr̄ ɔ dn̄s de peculio: lz nō dicat quatenus est in peculio qꝛ iudex habz postea moderare quod no. ⁊ vide qd̄ no. gloss. ⁊ doc. in. l. semper. §. qui se pulchro. s. qd̄ vi aut clam.

b ¶ Litis pēdētis vide Bal. in. l. fi. C. de fideius. ⁊ in. l. fi. C. de duob⁹ re. Imol. i. l. hoc amplius. §. fi. cū seq. de dā. infec.

Duo rei.

†Constitutio duoꝝ reoꝝ nō vitiatur lz precedat interrogatio per verbum pluralis numeri. si secuta sit respōsio per verbū singularis numeri vel econuerso. h. d. Que autem diuersitas habeat vitiare. ⁊ que non dic per Bar. ĩ. eo. l. fi.

¶ Opere vnius an censeantur eedem cū operis alterius. An in obligatione facti poterit interuenire fideiussor.

Eemo est.

†In obligatione operarum vel alterius facti possunt constitui duo rei debendi sicut etiā potest dari fideiussor. h. d. in effectu. ⁊ est singularis. l. Glo. tm̄ que sunt hic sunt valde verbose. ⁊ tendūt ad vnū solū finē. ⁊ premittit primo duo ad euidētiā vsqꝫ ibi: ideoqꝫ postea determinat illud de quo dubitat an poterint cōstitui duo rei debēdi vel credēdi. ¶ Uenio ad casum hic sunt tres gl. magne. ⁊ quelibet earū circa fi. op. de l. inter artifices. ĩ. de sol. vbi ptz ꝙ si promissor operarum dedit fideiussores. solutio operarū facta p fideiussorē nō liberat debitorē nisi stipulator cōsentiat. breuiter dic ꝙ illa potest intelligi qñ non erat eiusdem peritie ⁊ tūc clara est solutio: qꝛ nō sunt eiusdem opere vere vel ficte hic sic. vel si erat eiusdē peritie loquitur in fideiussore hic loquit in correo nā tunc creditor recipiendo correū eiusdē peritie videt tacite egisse ꝙ possit prestare operas suas. et sic pter ista duo opere ipsius fingunt eedē cum operis

cum operis alterius non sicut in fideiussore qui recipit pro obligatione operarum etiam si ipse nesciret eas prestare. nam censetur obligasse ad interesse si non prestantur a principali ad quod interesse etiam ipse principalis obligatur si non prestat: vt in l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. Non ergo sic videtur actum in fideiussore quod debeat prestare operas suas pro operis suis sicut videtur actum in correo. et ad quod vide quod dixi in l. cum filius. §. j. s. ti. j. et hec est vera solutio. †Nunc pro declaratione prime glos. oppo. de lega. ij. s. eo. vbi duo rei debent esse obligati ad eandem rem. et hic erunt obligati ad diuersas gloss. voluit in effectu quod imo hic non fit diuersitas in rebus promissis: quia opere vnius censentur eedem cum operis alterius[a] fictione iuris propter illa duo quia sunt eiusdem peritie: et quia tacite videtur actum quod opere vnius possint solui pro operis alterius: sed est diuersitas solum in solutione: quia actus soluendi vnius non est actus soluendi alterius. Sed istud non habet vitiare constitutionem duorum reorum: nam si promittis mihi stichum: et titius eundem stichum estis duo correi. et tamen actus soluendi tuus non est idem cum actu soluendi ipsius titij: res tamen est eadem re vera siue soluatur per te siue per titium sed in operis non identitas realis: sed ficta. et hec vult glos. illa. Pro declaratione secunde glo. vide omnino Bar. in l. si quis pro reo. j. de fideius. in prin. vbi plene quis tractat an in obligatione facti poterit interuenire fideiussor et per quem verba debebat se obligare ad hoc vt valeat fideiussio et tetigi in l. cum filius. §. j. s. ti. j.

Uos reos. †Si ex duobus simul interrogatis alter tantum responderit vel ex duobus interrogantibus alteri tantum sit responsum ille solus obligatur. Et illi soli acquiritur obligatio et non constituuntur duo rei. ¶ Item potest vnus ex duobus reis debendi dare fideiussorem licet alter non det. h. d. vsque ad. §. rei. ¶ In tex. ibi: vtrumque interrogauero. Dic hoc tamen solum non sufficit nisi vterque respondeat ad hoc vt constituantur duo rei: sed bene sufficit ad obligandum respondentem tantum: et hoc est quod sequitur. ¶ In text. ibi: neque est. dic quod videbatur quod postquam fuerint simul interrogati censetur interesse conditio interrogatione cuiuslibet vel responsione si alter similiter responderit cuius contrarium hic dicitur. Sed contra hoc glos. oppo. de l. stipulatio. §. siue de no. ope. nuntia. vbi inest tacita conditio: et non respondet: sed dic secundum Dyn. quod inest de eo quod naturaliter ad stipulationem pertinet: vt s. tit. j. l. j. interdum non de his que sunt mera accidentalia vt hic. Hic non sunt alia.

2 ☞ Instrumentum vel scripture confectio non dicitur actus extraneus sicut nec datio fideiussoris.

Duo rei. †Modicum interuallum inter interrogationem et responsionem non vitiat stipulationem si non interueniat actus omnino extraneus: nec vitiat constitutionem duorum reorum: et datio fideiussoris non dicitur actus omnino extraneus nec etiam inducere longum interuallum. h. d. in effectu. Et loquitur hic in pluribus simul interrogantibus quorum vni statim fuit responsum: alteri non statim: sed cum aliquo interuallo. et dicit quod nihilominus valet stipulatio quo ad illum et constituuntur duo rei credendi si non interuenit longum interuallum nec actus omnino extraneus: si autem longum interuallum secus: vt. j. e. ex duobus. que loquitur in casu econuerso in pluribus simul interrogatis quorum vnus statim respondit: alter vero ex longo interuallo. nam ille non obligatur: sed solus primus et non constituuntur duo rei. Et sic longum interuallum inter interrogationem et responsionem vitiat stipulationem. sed glo. in l. j. §. j. s. ti. j. videtur dicere contrarium si non interuenit etiam actus extrinsecus. Et ibi tenui illam glo. et pro illa facit tex. in d. l. si duobus. ibi cum actor ad alia negotia &c. quod innuit non sufficere longum interuallum nisi ad alia negotia extranea diuersum fuerit. Si autem non fuerunt interrogati simul: sed diuersis temporibus primo vnus qui respondit postea alter qui similiter respondit incontinenti: an hoc interuallum inter interrogationem et responsionem vnius et interrogationem et responsionem alterius habeat vitiare constitutionem duorum reorum nam stipulationem constat quod non habeat vitiare et quod ambo sint obligati. Sed an sint duo rei vt in eis habeant locum iura de duobus reis promittendi: puta. l. fi. C. eo. tit. que vult quod interruptio prescriptionis facta contra vnum prosit contra alterum vel quod acceptilatio vni facta prosit alteri: vt. s. eo. l. ij. et multa que locum habent quando sunt proprie duo rei: et non quando non sunt licet quilibet insolidum teneatur. de hoc habuistis casum. s. eo. in duobus. in prin. quod non vitiatur constitutio duorum reorum dummodo sit certum quod eo animo se obligarunt: alias iure isto per secundam stipulationem prima iura nouationis per interuentum noue persone: vt ibi dixi: licet hodie secus. ¶ In tex. ibi: duo rei. subaudi stipulandi vt colligitur. j. dum dicit vterque respondeat. † Et no. in gl. pe. quod sicut datio fideiussoris non dicitur actus extrinsecus: ita nec instrumentum vel scripture confectio: vnde si interrogo te an promittas mihi decem: et tu dicas conficiatur scriptura de hac interrogatione fuit confecta postea sequatur responsio non vitiatur stipulatio et idem inter responsionem primi: et responsionem secundi. et dicit Bar. quod ista glo. est singularis.[b] et Ange. dicit se audiuisse ab eo viua voce quod est notandum.

Ex duobus reis. †Imparitas obligationis que speratur reduci ad paritatem non vitiat constitutionem duorum reorum h. d. secundum intellectum glo. que est. j. eo. l. eadem. §. sed et si quis. super ver. suscepta. in fi. secus si non speraretur reduci ad paritatem: vt in illo. §. sed et si quis. et vide plene de istis imparitatibus que sint ille que habent vitiare et que non per Bar. j. eo. l. fi. ¶ In fi. l. ibi petatur. Dic hoc procedit sine dubio iure isto quo non habebant beneficium diuisionis communiter tenetur quod non pendente conditione obligationis alterius vel tempore. nam si non potest obijci illo absente: quia non potest effectualiter conueniri eadem ratione nec ipso presente similiter conueniri non potest propter pendentiam conditionis vel diei. de hoc no. j. eo. si ex duobus. §. si a titio. secundum Jaco. de are. et Ray. et vide hic quod no. j. de fideius. si plures. in prin. glo. ij. nec etiam est locus beneficio de fideiussoribus &c. hic non sunt alia.

His verbis. †Si non valet obligatio ex persona vnius ex promittentibus alter tenetur insolidum si promiserunt vt duo rei: alias tenetur pro parte. h. d. casus est iste. ¶ No. hic gl. de ista dictione que. que reperitur abbreuiata: et longa. et primo casu ponitur pro et. et est coniunctio. secundo casu est relatiuum substantie.

2 ☞ In actione depositi vel commodati qualiter altero de tribus modis possint constitui plures rei debendi.

Eandem rem. †In quolibet genere obligationis possunt constitui duo rei debendi vel credendi non solum cum contrahitur verbis: sed etiam cum re vel consensu vel etiam testamento. h. d. ¶ No. in text. ibi: vtriusque fidem insolidum secutas. Dic quia dixi quod quandocunque vellem rehabere rem meam quilibet eorum insolidum tenetur eam restituere: et a quolibet eorum insolidum possum eam petere. nam quilibet eorum tenetur actione depositi vel commodati insolidum: sed si hoc non esset dictum quilibet teneretur pro parte et non possum agere ad solidam rem contra vnum tantum. et hoc voluit gl. in l. j. §. si apud duos. s. depositi. vbi dicitur quod quilibet eorum tenetur insolidum. nam gl. intelligit quando fuit hoc actum expresse: alias quilibet teneretur pro parte: nam si diuiditur illa obligatio inter heredes vnius depositarij vel commodatarij: vt. l. iij. §. si heres. s. commoda. eadem ratione inter plures depositarios vel commodatarios: ergo est hic casus contra opi. Rapha. qui vt defenderet contrarium de. l. stipulationes non diuiduntur. vbi dicitur quod obligatio rem tradi est indiuisibilis intelligitur communiter quo ad heredes debitoris voluit quod idem esset in obligatione rem restitui non videns differentiam inter eas et illam. l. iij. §. si heres. intellexit in obligatione secundaria que contrahitur ad quantitatem ex eo quod restitutio per defunctum non fuerit facta: sed certe si est speciale quando fuit expresse actum: vt hic patet: ergo in contrarium est ius commune quod est diuisibile si actum non fuit expresse vt hic colligitur a contrario sensu: licet ipse reprehendens de hoc contrario exposuit illum tex. dum dicit insolidum secutus subaudi quod in dubio presumitur: sed truffa est. vnde tene communem opi. quod obligatio rem restitui est diuidua inter plures principales et inter heredes vnius principalis nisi fuerit expresse actum in contrarium quod quilibet teneatur insolidum. vt hic et in d. glo. §. si apud duos. ¶ Sed oppo. contra illum tex. quod etiam si fuit expresse actum non possit quilibet eorum teneri insolidum actione depositi vel commodati: quia isti casus non oriuntur verbis nec consensu solo: sed re. et obligationes que recontrahuntur non in plus contrahuntur quam res peruenerit: vt. l. si tibi. in prin. s. de pac. et. l. rogasti. §. si tibi. si cer. pe. In hoc stat dubium istius legis. et Bar. sit. fatetur contrarium dicens quod prius possent stelle cadere de celo quam quod obligationes que recontrahuntur possint in plus contrahi quam res peruenerit. Constat autem hic quod eadem res non potuit ad quemlibet eorum insolidum peruenire. vnde intellexit istum tex. quod interuenerit promissio per stipulationem: sed tunc nihil adderet ista lex ad alias leges istius titu. Et est hoc contra istum casum qui vult quod duo rei constituantur etiam in alijs actionibus et sic quod alie actiones dantur contra quemlibet insolidum. ¶ Ad oppositionem formatam respondetur dupliciter. Primo licet vere non possit ad quemlibet peruenire insolidum ficte tamen potest si tradatur vni de voluntate alterius. dic quod cum effectu: vt apud quemlibet remaneat insolidum non potest peruenire insolidum ad quemlibet: sed vt primo perueniat ad alterum bene potest etiam vere. et ita no. per doc. in l. si non singuli. C. si cer. petatur. Conclude ergo quod in obligatione que recontrahitur si recontrahatur ad tantundem in genere vt in mutuo: possunt constitui plures rei debendi vel credendi vt agatur contra quemlibet certi condictione ex mutuo

a ¶ Operis alterius. an qui promisit legere librum possit illud legere per substitutum. vide per Bar. in l. pe. de va. et extraor. co. Bal. in l. parabolam. C. de episc. et cle. Bart. in l. j. C. de agen. in re. Bal. in l. si quis decesserit. si de feu. fue. contro. inter do. et agn. vbi dicit quod officia solennia sicut potestaria et capitaneatus per alium non possunt explicari nisi in casu necessitatis vt in aut. de col. §. prohibemus. et dicit idem Bal. in c. j. §. mutus ex mul abbatem. que feu. da. pos. quod quando iniunctum est alicui quod personaliter exequatur non potest alteri committere etiam de partium voluntate.

b ¶ Singularis. et eam singulariter all. Bal. in l. bonei dei. C. de pact. et ibi vide Salice. plenius ad dicta per Bar. in repeti. aut. Si ita. co. ti.

insolidum si hoc fuit actum vel ꝙ quilꝫ agat insolidū: vt.d.l. si nō singuli ⁊ erūt proprie rei debēdi: q2 teneř quilꝫ insolidum propter hoc solū: q2 sic fuit actū inter eos expresse vel tacite ⁊ si nō fuisset actū quilꝫ teneret pro parte siue cōtrahant ad eandē

2 rem vt in actione depositi vel commodati: vt hic.† Et aduerte diligenter: q2 in istis actionibus altero de tribus modis possunt cōstitui plures rei debēdi proprie loquēdo: vt sic habeant locū iura loquētia de duobus reis. Primo in obligatione primitiua que contrahiř ad rem restituendam: ⁊ de hac loquiř ille tex. q2 nō contraheret contra quēlꝫ insolidū nisi q2 sic fuit actū inter partes. Scđo in obligatione scđaria que contrahiř ad interesse ratione doli vel culpe si dolus vel culpa cōmitteret per vnum tantum: nā ille solus teneret si nō fuisset actum ꝙ essent duo rei vel ꝙ quilꝫ teneretur insolidū: vt.d.§.si apud duos.in fi.sed si fuit actū quilꝫ teneretur insolidū: lꝫ alij qui nō cōmiserunt dolū vel culpā possunt repetere a cōmittente. Tertio possunt cōstitui quādo dolus vel culpa committeret per oēs simul vel tamē res erat diuisibilis: vt pecunia: nam quilꝫ teneret pro parte si nō fuisset expresse actū contrariū: vt in.l.si duo.§.depo. sed si fuit actū contrariū quilꝫ tenebiř insolidū ⁊ erunt proprie duo rei debēdi ex hoc solo: q2 sic fuit actū: sed si quilꝫ teneret in solidum nō ex hoc solo ꝙ actum fuit inter partes vt si erat species deposita que est q̄tum ad hoc indiuisibilis: ⁊ oēs simul cōmisissent dolū in ea. nā quilꝫ diciř cōmittere insolidū ⁊ quilꝫ tenetur insolidū lꝫ vno soluēte alij liberenř. vt.d.l.si duo.⁊.l.siue certo.§.si duobus vehiculū. in fi.§.cōmo. etiā si nō fuit actū expresse ꝓpter naturā rei tūc nō sunt proprie plures rei debēdi. qđ etiā patet: q2 cōueniunt exemplo tutorū ⁊ curatorū: vt.d.§. si apud duos ⁊ habēt beneficiū diuisionis sicut tutores ẜm opi. Bar. qđ nō habebāt iure iusto illi q erāt ꝓprie duo rei debēdi vt dixi.§.eo.l.iij.§.fi. ideo iura loquētia de duob. reis. locū non habent iure isto: puta ꝙ interruptio facta cōtra vnū prosit cōtra alterum: per id qđ not. glo. singu. in.l.cum quis.§. si quis.j. de solu. ⁊ idē dicas generaliter vbicunq3 plures tenenř insolidum ad idem nō ex eo ꝙ ita fui expresse actū inter partes: sed alia ratione qđ pōt pluribus modis cōtingere vel ratione rei que sit hodie in obligatione: vt si erat indiuisibilis: vt seruitus vel q2 tenētur accessorie: vt plures fideiussores: nam quilꝫ tenetur insolidum etiam si nō fuit hoc actū expresse vel tacite inter creditorem ⁊ eos: sed ex.l. dispositione: vt insti. de fideiusso.§. si plures. Idem in pluribus mandatoribus: vt in glo. super ver. commo. quā no. lꝫ glo. in.l.fi.§. qđ iussit dicat contrariū ꝙ quilꝫ teneatur pro parte saltem hodie: sed ista nō teneř: imo ⁊ olim: ⁊ hodie quilꝫ ex fideiusso. ⁊ manda. tenetur insolidū: q2 tenetur accessorie nō tamē sunt plures rei debendi: q2 nō tenetur: q2 ita fuit actum inter creditorē ⁊ eos: nō sic in pluribus cōstitutoribus vel pluribus alienā obligationē in se suscipientibus animo nouandi: q2 lꝫ teneanř accessorie: q2 pro alio nō tamē quilꝫ tenetur insolidū: sed pro parte: vt no. C. ad vell.l.si paternā. ⁊ in aut. si quādo. C. de cōsti. pecu. Potest etiā cōtingere plures teneri insolidū non tamen ꝙ ita fuerit actū expresse in pluribus mercatoribus habētibus vnum institorē: nam ex cōtractu celebrato cū illo quilꝫ eorū tenetur insolidum nō ex eo ꝙ ita fuerit actum sed ex dispositione legali ne qui cū vno contraxit necesse habeat plures conuenire: vt.l.j. in fi. cū.l.seq.§. de exer. ⁊ similiter nō erunt correi debēdi ⁊ sic lꝫ vno soluēte alij liberenř: non tamē interruptio facta cōtra vnū nocebit alteri. Cetera prosequere: vt hic per Bar. qui multa bona dicit quem nō intelligeres ad quē finem ipse tēdit nisi haberes predicta.

2 ☞ Substitutio reciproca facta inter duos pupillos cōtinet vulgarem ⁊ pupillarē ⁊ quid si alter ipsorū sit vel efficiatur maior: an cōprehendat nisi vulgarem.

1 **Sed si quis.** † Disparitas que nō sperař reduci ad paritatē impedit constitutionē duorum reoꝝ si fuit a principio: secus si ex postfacto: ⁊ pactū factum vni ex correis debēdi socijs prodest alteri. h.d. in effectu. Et contineař cū prin.l. quādo res fuit deposita penes duos hoc acto ꝙ quilꝫ teneret insolidū ad restitutionē: sed vnus teneret de culpa leui alter nō: ⁊ ex natura depositi nō teneret nisi de lata: ⁊ sic dispariter sunt obligati. vnde non sunt duo correi: ⁊ tamen quilꝫ tenetur insolidū: vnde nō sequiř plures tenenř insolidum: ergo sunt correi: vt dixi in pn.l. ⁊ effectus q2 interruptio facta cōtra vnum nō proderit contra alterū per glo. singu. que est in.l.cū quis pro eo.§. de so. secus si essent correi. vt. C. de duo.

2 reis.l.fi. ☙ † In tex. ibi mutare nō fecit. Dic ad hoc.§.ti.j.l.in sulam.§. biennium ⁊ inducitur alibi iste tex. ad questionē de substitutione reciproca facta inter duos pupillos que cōtinet vulgarem ⁊ pupillarē: q2 sunt pares. sed si alter ipsorū esset pupillus alter maior nō cōprehenderet nisi vulgarē. vt.l. q̄uis. C. de impu. ⁊ alijs sub. sti. pone ergo ꝙ vnus de illis impuberibus ef-

tius efficiatur pubes q̄ alter: ⁊ sic extinguiř pupillaris in eius persona: an etiā extinguař in persona alterius ⁊ determinatur ꝙ nō per istū textū. quoniā aliud est imparitatē esse a principio: aliud superuenire ex postfacto: quia tunc non imputat statum substitutionis quem assumpsit a principio. vt hic ⁊.d.l. insulaꝫ. ☙ In fi. tex. ibi cum altero factum proderit. Dic quia si nō prodesset nec etiā illi cui factum est videretur prodesse per indirectum. Licet enim nō poterit cōueniri a paciscente si conueniretur alter cui pactū non est factū quicquid solueret recuperaret pro parte a correo per actionē pro socio qđ nō esset si nō sunt socij: facit in ratione sui.l. quod dictū.§. de pac. ⁊ de hoc co. titu. si vnius in principio sufficit.

2 ☞ Ex pluribus reis debēdi plures ⁊ diuerse sunt actiones ⁊ obligationes.

3 Longum interuallū an habeat vitiare stipulationē: si nō interuenit actus extrinsecus.

1 **Cum duos.** † Si conferař solutio in certuꝫ locū ex persona cuiuslibet correorū habetur ratio proprij tēporis. h.d. Et pone casum vt cesset dubitatio glo. qđ vnus mediolanēsis existens in ciuitate ista statim rediturus mediolanū vna cum quodam paduano promiserunt mihi dare centum rome certum est ꝙ debet haberi ratio tēporis infra qđ poterat illuc accedere: vt.l. cōtinuus.§. cum ita.§. titu.j. Cuius tēporis habebitur ratio hoc casu. Breuiter quo ad paduanū quantum est necessariū de padua vsq3 romaꝫ: sed quantum ad mediolanensem est necessariū de mediolano: ⁊ sic nō obstat oppositio que videř posse fieri cōtra istū tex. ꝙ ista stipulatio ⁊ promissio fuit facta i diuersis locis: ⁊ sic interuenerit interuallū: ⁊ per cōsequens vitieř restitutio duorū reorum nā imo pōt poni ꝙ i eodē loco modo quo dixi ⁊ posito ꝙ in diuersis: tamē interuallū inter interrogationē ⁊ responsionē primi ⁊ interrogationē ⁊ responsionē secundi quādo fuerūt diuersis tēporibus interrogati nō habet vitiare: vt dixi.§.e.duos.§.fi.per l.iij. in pn.§.e. glo. tamē timore huius cōtrarij ponit ꝙ eodē tēpore vel ꝙ nō interuenit longū interuallꝫ exēplificando: vt in

2 ea habeř per.l.fi.§. si inter eos.§.ti.j. ecce casum. ☙ † No. finē ꝙ ex pluribus reis debēdi plures ⁊ diuerse sunt actiones ⁊ obligationes. nec ob.§.eo.l.iij.§.fi. vt ibi not. glos. q2 lꝫ sint plures in substātia reputař vna in effectu: q2 vnica tantū res exigitur per eas: ⁊ si nō essent plures ⁊ diuerse in substātia nō procederet id qđ diciř.j. in.l. reos. ꝙ alter posset fideiubere pro altero: q2 in vna ⁊ eadē obligatione nō pōt quis teneri vt principalis ⁊ vt fideiussor: inquantū ergo vnus est fideiussor alterius ista fideiussio accedit obligationi qua ille alter teneř nō illi qua ipse

3 tenet. ☙ † Et no. hic glo. que incipit isti facti sunt in fi. q2 sentit expresse ꝙ longū interuallꝫ nō habeat vitiare stipulationē si nō interuenit actus extrinsecus qđ etiā sentit. in.l.j.§.j.§. tit.j. Et vt ego probaui in.l. si ex duobus.j. eo. ver. cū actor. lꝫ cōiter videař teneri contrariū. per.l. duos.§.fi.§.eo. ⁊ per.l. cōtinuus. §. titu.j. Sed responde vt ibi dixi: q2 debet ibi sumi argu. a cōtrario sensu alie glo. sunt declarate per predicta.

1 **I duo rei.** † Non pōt alter ex duobus reis debendi conuentus obijcere exceptionem compensationis de eo quod debetur alteri nisi sint socij. h.d.

2 ☞ Si duo fuerint capti pro maleficio pro quo venit imponēda pena pecuniaria: ⁊ sic veniūt relaxandi cū fideiussoribus an alter possit pro altero fideiubere ⁊ sint relaxandi.

3 An possit quis teneri tanq̄ fur ⁊ tanq̄ prestans opem furto.

4 Duo rei debendi an videanř inuicem fideiubere.

5 Si vnus de pluribus reis credendi totū exigat an teneař cōicare cum alio correo.

1 **Reos promi.** † Potest agi vt duo rei mutuo videanř inuicem fideiubere: ⁊ tūc poterit creditor diuidere actionē inter eos tam quo ad quantitatē q̄ quo ad modū agēdi: q2 poterit quēlibet eorum cōuenire pro parte: vt principalē vel quēlibet eorū pro parte vt fideiussorē alterius poterit etiā vnū solum cōuenire insolidū partim vt principalē: partim vt fideiussorē: ⁊ tantū consequeř ab ipso solo per vnicā actionem quantū cōsequeret ab vtroq3 per diuersas actiones. h.d. in esse ctu. ⁊ est tex. aliqualiter obscurus: ⁊ glo.j. ponit casum: ⁊ etiam alie tendunt ad idem vt literā declarent. Uenio ad casum. primo ponit vnum dictū ꝙ lꝫ duo se obligent vt duo rei tamē pōt agi expresse ꝙ quilibet eorū teneař partim vt principalis partim vt fideiussor. videbař cōtrariū quasi ista sint inter se cōtraria: q2 duo rei sunt quādo quilibet teneř insolidū: vt principalis ideo differt iste titulus a ti. de fideiusso. lꝫ hic videř esse quedam mixtura: sed certe sufficit ꝙ quilibet tenetur vt principalis in omnia vt dicantur duo rei: nec ex hoc vitiatur lꝫ teneatur vt

fur vt fideiussor in altera dimidia. ¶ †Et inducit Ange. istum text. vt si duo fuerint capti pro maleficio pro quo venit imponenda pena pecuniaria: et sic veniunt relaxandi cum fideiussoribus quod alter possit fideiubere pro altero. et sint relaxandi. de hoc habetur in. l. pe. que incipit. Romanus attalus. de tuto. et cura. da. ab his. Iste tamen tex. non multum facit quia loquitur quando creditor consentit in hoc quod mutuo fideiuberent. sed an curator teneatur consentire hoc non probatur hic. dicit ibi no. ¶ †Item inducit Ange. contra Bar. qui dicit in. l. qui seruum de fur. quod non pot. quis teneri tanquam fur. et tanquam prestans opem in eodem furto: sed contrarium dicit Ang. si duo furati sunt. nam quilibet est principalis et quilibet prestat opem alteri nec est inconueniens quod pro eodem furto teneatur vt principalis et vt accessorius. ar. huius. l. Et quotidie practicatur quando formatur inquisitio contra plures simul delinquentes: quia iudices ponunt in inquisitione quod alter alteri prestitit auxilium et fauorem que verba aggrauant inquisitionem cum quilibet inquiratur de duplici maleficio. s. de suo. et de eo quod fecit socius in prestando illi auxilium. et hoc vsque ibi poterit ita. ibi dicitur quod dicto casu cum sic fuit actum pot. creditor diuidere actionem in eos conueniendo quemlibet pro parte non tamen tenetur si non vult. Ex hoc sequitur quod non dicuntur duo fideiussores in eadem quantitate. nam si essent haberent beneficium diuisionis ex epistola diui adriani et sic cogeretur diuidere. et hic non cogitur. nam in vna dimidia in qua vnus est principalis alter est fideiussor et in altera in qua est alter principalis ipse est fideiussor: et sic in diuersis dimidiis quilibet est principalis et fideiussor. ¶ Intelligit autem gl. istum tex. hoc modo quod poterit diuidere non solum in summa: sed in modo petendi vt conueniat quemlibet in dimidio vt principalem. vt. s. eo. l. iii. §. fi. ver. partes etiam vel quemlibet in dimidia vt fideiussorem: nam conuenit eos in diuersis dimidiis sed si vnum conueniret in dimidia vt principalem et alterum vt fideiussorem non posset: quia videretur conuenire ambos in eadem dimidia cum in illa in qua prius conuentus est principalis alter est fideiussor: et hoc voluit gl. sup. ver. diuidere in fi. et hoc vsque ibi: sed poterit: ibi dicitur. Tertio quod si non vult diuidere pot. vnum conuenire in vna dimidia vt principalem: et eundem in alia dimidia: vt fideiussorem. in ver. item. eum, quem. Glo. sic intelligit vt loquatur de eodem de quo loquitur precedens ver. sed poterit. et hoc vsque ibi non secus. ibi dicit quod tamen valet sibi conuenire vnum modo predicto quantum si conuenisset ambos quemlibet pro parte: vt in precedenti casu secundum vnum intellectum qui satis
4 est bonus et ex his patet litera clara. ¶ †Restat videre de vno dubio quando non fuit expresse actum inter eos quod non videntur inuicem fideiubere[a] an hoc presumatur de iure: et ista est questio obscura et ardua quam glo. multum solenniter disputauit in. l. vir vxori. ad vellei. et dicebat Bald. quod illa gloss. melius docet disputare quam aliqua que sit in corpore iuris: et illa que est in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. docet comentare Iaco. de bel. similiter eam disputauit: et obscure loquitur Bart. in effectu diuidit questionem in duos articulos. Primus est an videantur inuicem fideiubere quo ad preiudicium creditoris: vt si creditor agat contra vnum insolidum ipse poterit dicere ego teneor vt principalis in dimidia et in altera dimidia vt fideiussor correi. In illa ergo dimidia excutias primo correum qui habetur vt principalis et ego vt fideiussor propter beneficium de fideiussoribus quod hodie datur eis per aut. de fideiusso. licet olim non haberent quo ad excussionem principalis: quia poterat creditor incohare a quo volebat: vt. C. de fideius. l. non recte. licet inter se plures fideiussores haberent beneficium diuisionis ex epistola. Et an poterit dicere in ea parte in qua sum fideiussor non valet obligatio quia sum mulier et non possum pro alio intercedere: et quantum ad istos effectus tenet quod nisi fuerit expresse actum vel nisi fuerit color quesitus in fraudem legis non dicatur inuicem fideiubere: et sic non poterit vti beneficio discussionis aduersus creditorem postquam se ambo principaliter obligarunt. Et istud no. quod videtur contrarium ei quod Bart. no. in. l. iii. §. fi. s. eo. dum dicit quod si vtilitas contractus peruenit ad alterum tamen potest petere quod ille prius excutiatur: et hic videtur dicere contrarium quod non habet beneficium excussionis nisi quando fuit actum quod essent fideiussores ad inuicem: sed certe ibi loquitur quando conuentus petit alium excuti suo periculo et impensa. et offert se paratum ostendere quod ad alium peruenit vtilitas. nam fideiussor cum obiicit beneficium excussionis non habet necesse ista offerre: imo creditori non est apta via agendi contra eum nisi facta excussione de principali. Tunc autem dicitur color quesitus quando alteri ipsorum esset mulier que non potest intercedere licet poterit pro se obligare. et creditor ad fraudandum senatusconsultum voluit quod se obligaret principaliter: licet vtilitas ad eam non peruenerit: sed ad correum. nam hoc probato non valebat eius promissio: quia dicitur color quesitus: et hoc probatur in. d. l. vir vxori. Si autem queritur an videantur inuicem fideiubere non in preiudicium creditoris vt possint illi obiicere sed in beneficium cuiuslibet eorum vt si contingat alterum eorum insolidum soluere poterit repetere partem a correo tanquam soluerit pro illo et fideiussorio nomine: dicendum est quod sic in tribus casibus. Primo quando sunt obligati ex causa onerosa: puta ex mutuo eis facto. nam quatenus vtilitas peruenit ad correum videtur pro illa fideiubere: quia eatenus potest ab illa repetere. et sic insolidum si ad illum peruenit pro parte. Secundus casus in quo videtur inuicem fideiubere: vt alter ab altero possit repetere quando essent obligati si ex causa lucratiua cum essent socii omnium bonorum vel illius obligationis. iuxta not. in. l. si duo. si quis cau. et tunc si vnus soluit totum poterit repetere a correo pro parte quam ipse habet in societate per actionem pro socio: sed in casu precedenti per actionem mandati simul promiserunt quasi alter alteri videatur mandasse: vel negotiorum gestorum si non simul. Tertius casus quando non essent socii: et fuisset hoc expresse actum. extra istos casus si sunt obligati ex causa lucratiua: et vnus soluit totum non repetit aliquid a correo: vt satis colligitur in. l. lege falcidia. hoc obser-
5 uandum in. l. falci. de qua †Barto. facit magnum fundamentum in ista materia: econuerso si vnus de pluribus reis credendi totum exigat an teneatur communicare cum alio correo. distingue eadem membra et in illis in quibus potest repetere si est correus debendi tenetur communicare si est correus debendi per eandem. l. et no. in. l. i. C. eo. tit. et. ff. de sol. qui hominem. §. i. et de lega. ii. si titio aut seio. per glo. sed illa glo. reprehendatur et in. l. frater a fratre.[a] in. i. gloss. magna post prin. de condi. inde. Cetera quamplura pertinentia ad predicta. vide hic per Bart. Ange. autem recolligit hic quedam dicta Barto. in ista materia maxime in. l. iii. §. fi. s. e. et omnia reprehendit et impugnat: et quia in quibusdam non bene dicit. dic quod primo reprehendit Bart. inquantum ibi vult quod si sunt plures commodatarii vel depositarii qui tenentur obligatione secundaria ratione doli vel culpe quod in illa habent inter se beneficium diuisionis sicut plures tutores vel curatores. vt. l. i. §. si apud duos depositi. inquantum ibi dicitur quod conueniuntur exemplo plurium tutorum. vt. l. iii. §. nunc tractemus. de tut. et ra. distrac. Ipse tenet contrarium: quia doli et culpe nulla est inter eos societas. et ideo si alter solueret totum non esset sibi cedenda actio contra alterum nec haberet vtilem actionem sicut nec tutores. allegat. l. si ex duobus. de tut. et ra. dist. sed male loquitur et Bar. melius: quia licet plures tutores et curatores quando conueniuntur ratione doli vel culpe communiter commissi vel commisse non habeant inter se beneficium cessionis nec vtilis actionis per quam possint repetere a contutore si soluit: habent tamen habent beneficium diuisionis[b] si adhuc non soluit et conuentus et contutor est soluendo tex. est de quo Ant. non meminit et qui confundit dictum suum et probat dictum Bart. in. l. si plures. in fi. cum. l. seq. de admi. tut. et not. in. l. i. C. de transact. Unde non est bona consequentia non esse cedendam actionem nec daretur vtilis actio si soluisset: ergo non habent beneficium diuisionis. nam illud facilius conceditur quam prima duo. quia res est integra vt ibi patet in contextu §. nunc tractemus. Item reprehendit Bar. inquantum vult in loco predicto quod ex contractu institutoris plurium mercatorum quilibet eorum obligetur insolidum per. l. i. in fi. cum. l. seq. s. exerci. nam dicit Ange. quod speciale est ibi per rationem que ponitur in princ. illius. l. in negotiatione maritima secus si in terrestri que geritur per institorem. alias sequeretur quod si procurator plurium nomine omnium contraheret quemlibet obligaret insolidum quod est falsum cum omnes videantur simul contraxisse quo casu quilibet teneretur pro parte in dubio: vt. s. §. proxi. Tu dic idem in terrestri et in institore preposito vniuersali negotiationi qui cum contrahit non nominat principales socios quorum est institor et frequenter contingit quod plures sunt socii et tamen solus vnus nominatur et alii sub nomine generali puta talis et socii: tunc enim ne contrahentes decipiantur qui ignorant qui sint et quot sint statuitur illud ne in plures distinguatur quam cum vno contraxit. facit. l. iustissime. de edil. edic. cum sua glo. Et pro opi. Bar. est tex. quem forte Ang. non vidit cum reprehendit Bart. quod idem statuitur in institore quod in exercitore quod quilibet dominorum teneatur insolidum: vt in. l. habebat. §. pe. in fin. cum prin. l. se. s. de insti. quem omnino vide ad corroborationem Bar. non sic in procuratore qui nominat pro quibus contrahit procuratorio nominando eos quorum est procurator. nam tunc procedit dictum Ange. quia cessat ratio de qua. s. cum contrahentes sciant cum quibus contrahere videntur et ista est veritas et tene menti. Tertio reprehendit Barto. inquantum vult quod si creditor agat contra omnes reos insolidum eodem libello vel diuersis porrectis tamen eodem tempore quod hodie per aut. debet negotium communiter examinari et simul terminari alias ex hoc solo posset sententia retractari in causa appellationis sicut videmus in causa conuentionis et reconuentionis. in. l. i. §. fi. que sen. sine ap. rescin. secus olim: quia poterat expediri quo ad vnum et quo ad alterum supersederi. per l. non idcirco. s. de iudi. et quod no. per eundem Bar. in. l. contra pupillum. de re iudi. Ang. dicit verum esse hoc in primo casu quando eodem libello: quia tunc est vna instantia tamen. vnde non debet diuidi. vt in

[a] ¶ Fideiubere. vide Bal. in. l. i. C. eo. ti. et i. l. duobus. §. vbi duo. s. eodem.

[b] ¶ Diuisionis. in hac materia vide Fran. de are. consi. xxviii.

l. ex hoc iudicio. ff. de hercis. secus in secundo qñ in diuersis libellis: qr tūc essent diuerse instantie ꝛ possent diuersis tpibus terminari etiam hodie. Istud dictū satis placet et rationabile est. Quarto reprehendit inq̃tum Bart. dicit ꝙ si agit̃ simul cōtra plures et quēlibet insolidū cum protestatione ꝙ erit vnica solutione cōtentus ꝙ isto casu nō est necesse obijcere beneficium diuisionis litis pēdentis sed sufficit ꝙ lata sñia ꝛ facta condēnatione de quolibet insolidū obijciatur in executione si creditor petat fieri cōtra vnū solū propter protestationē factā in libello. Ang. contra nisi ante sñiam obijciat̃: postea in executione non potest obijci. ꝛ sic poterit fieri executio contra quē vult insolidū cōdemnatus: qr illa exceptio est peremptoria: vt etiā tenet idem Bart. ꝛ sic post sñiam nō potest obijci. Nec obst. illa protestatio facta in libello ꝙ erit cōuentus vnica solutione nā propterea vr̄ actor actionē diuisisse cū ɔ̃rium appareat ex tenore libelli in quo petit quēlibet insolidū condemnari: et ista ratio est satis bona ꝛ demōstratiua. vnde puto ipsum melius dicere ꝙ̃ Bar. in hoc. Tangit etiā quedā alia de quibus vide hic per eum: quia que. s̄. dixi principaliora ꝛ vtiliora sunt.

2 ☞ Copulatiua attribuit actum cuilibet pro parte: ꝛ qualiter hoc intelligatur.

3 Maritus ꝛ vxor si vendant simul rem dotalem ꝛ cōfiteantur in instrumento pretium recepisse ꝙ censeatur ad quēlibet eoꝝ peruenisse pro dimidia.

1 **Cum in tab.** †Si duo copulatiue se obligant ad idem vel idē copulatiue stipulātur ab vno cēsetur quilibet eoꝝ pro parte promisisse vel stipulatus fuisse nisi sit expresse actū contrariū ꝙ quilibet teneatur insolidū. h. d. ꝛ semp allegat̃. † ꝙ copulatiua attribuat actū cuilibet pro parte. Qualiter autē hoc sit intelligendū dixi. s̄. e. l. ij. qñ in vna oratione ꝛ sine plurali repetitione rei promisse: vt si dicat instr̄m ꝙ titius ꝛ seius promiserunt mihi centū: al's dic vt ibi. ¶ In tex. ibi in partes viriles. ꝛ iterdū quatenus eoꝝ interest vt. s̄. de dam. infec. plures vel dominicis portionibus si stipulatio fuit interposita per seruum pluriū: vt. ȷ̄. tit. j. l. si cōmunis seruus. ꝛ interdū insolidū contra quēlibet vt in casu. l. iustissime. §. j. de edil. edic. † per illū tex. cōsuluit Bart. in cōsil. qd̄ incipit domina mea. ꝙ maritus ꝛ vxor simul vendāt rem dotalem ꝛ cōfiteantur in instr̄o pretiū recepisse censet̃ ad quēlibet eoꝝ peruenisse pro dimidia: a et ideo soluto matrimonio nō potest vxor vel eius heres repetere a marito vel eius herede nisi vnā dimidiā. Glo. hic querit qualiter dicatur cōstare de ɔ̃rio ꝙ voluerunt eos esse plures reos debendi et dicit ꝙ isto iure potest cōstare qñ fuit actū expresse vel tacite: qd̄ qualiter intelligatur dixi i. l. ij. s̄. eo. hodie vero quosdam nisi dicatur expresse ꝙ sint duo rei nō erūt. ꝛ ſm hoc etiā si esset actū ꝙ quilibet teneretur insolidū quo casu tacite videtur actū ꝙ sint duo rei. tñ nō erūt licet quilibet insolidū teneat̃: qr ista duo possunt simul stare vt in. l. eadem. §. sed si quis. vel dic melius ſm glo. ꝙ in modo cōstituendi duos reos nihil est immutandū per aut̄. ꝛ sic siue dictum fuerit expresse siue tacite fuit actū dicendo ꝙ quilibet teneatur insolidū erunt duo rei: sed in modo exigendi est immutandū: qr hodie habēt beneficium diuisionis nisi alter ipsorum sit inops vel nisi sit absens vel nisi fuerit ei renuntiatū vel nisi vnus teneatur efficaciter: alter non: vt dicam in. l. proxima. §. si a titio. ꝛ hec vera. hic non sunt alia.

a ¶ Pro dimidia de hac. q. vide et p fede. ꝯ. ccxliiij et facit ad q̃stionē not. per doct. in. l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. ȷ̄. sol. ma. an si pr̄ ꝛ filiꝰ ɔfessi sunt eodē instr̄o recepisse dotē an quilibet teneatur insolidum vel pro parte de qua latius ibi vide per docto.

1 **Ex duobus.** †Si alter ex duobꝰ simul iterrogatis rñderit statim: alter vero ex interuallo interueniente actu medio extraneo solus primus tenet̃. ꝛ q̃tū ad scōm nō valet stipulatio: ideo nō dicuntur duo rei debēdi. h. d. Dic vt dixi in. l. duos. §. fi. s̄. eo. casus est iste. ¶ In gloss. mag. ibi. sed qd sit hodie. Dic ʒ in quo differt ista q̃stio a tex. Respō de qr tex. loquitur qñ duo fuerūt simul interrogati. ꝛ text. in. l. duos. §. fi. s̄. eo. qñ simul interrogauerūt et vnꝰ in primo casu statim rñdit alter ex interuallo. vel vni statim: ꝛ alteri sil'r ex interuallo. ista q̃stio glo. loquit̃ qñ post interrogationē ꝛ responsionē vniꝰ facta fuit interrogatio alteriꝰ ꝛ respōsio. ꝛ glo. dubitat in hac questione ꝛ videt̃ sentire ꝙ nō sint duo rei: nec sint vt principalis ꝛ fideiussor etiā si fuit actū ꝙ secūdus ꝑmitteret vt correus: qr nec vt correus pōt teneri propter interuallum tpis nec vt fideiussor: qr non sic promisit. certe nulla est ratio quare non debeat scōs teneri sicut primus cū quelibet stipulatio habeat sua substantialia: posito etiā ꝙ non essent correi cum ista possint simul stare: vt. s̄. e. §. ʒ ꝛ si quis. Dic ergo ꝙ imo si fuit actum expresse ꝙ essent correi: qr tale interuallū nō vitiat constitutionē: ꝛ multominus stipulationē alicuius eorum vt est casus in. l. ij. in prin. s̄. eo. sed si nō fuisset expresse actū per secūdā stipulationē tolleret̃ prima iure nouationis iure isto qñ secunda facta est ex interuallo: al's secus vt ibi dixi. et adde quod no. Bar. in. l. fi. j. eo. in primo membro distinctionis.

1 **Si a titio.** †Si ex duobus promissoribꝰ alter ciuiliter ꝛ naturaliter obligat̃. alter vero naturaliter tm̄ quantum ad naturalem obligationē possunt dici duo correi: tñ nō proprie qr primus solus obligat̃ efficaciter secūdus nō. si tñ ex obligatione secūdi resultaret efficax obligatio i psonā cuiusdā alterius possent dici duo rei ꝓprie: ille qui ciuiliter ꝛ naturaliter obligatus est: ꝛ ille in cuius personā resultat obligatio efficax. h. d. in effectu. Et ponit duo exempla. primū quādo stipulor a maiore qui ciuiliter ꝛ naturaliter obligatur a pupillo sine tutoris autoritate qui obligatur naturaliter tm̄ si erat doli capax. vt. l. j. de noua. Aliud exemplū est qñ stipulor a titio maiore. Item a seruo cuiusdam tertij qui non obligatur nisi naturaliter sic respectu illius obligationis efficacis nō possunt ꝓprie dici duo rei debēdi cū nō poterit peti nisi a primo. Sed si resultaret actio de peculio contra dñm: qr peculiū habebat ex causa peculiari promisit cuʒ illa sit efficax cōtra dñm: licet sit difformis in exactione: qr nō datur nisi vsq̃ ad vires peculij: attēto ꝙ potest dari isolidū si vires in tm̄ ascēdūt poterit primus promissor ꝛ erāt duo rei debendi ac si ipsa promisisset. h. d. in effectu: ꝛ est aliqualiter obscurus. ꝛ istud vltimū dictū satis est not. cum iste sint diuerse actiones qualiter possint dici duo rei debēdi sed attenditur obligatio serui q̄ est vniformis cū obligatione alterius ꝑmissoris lʒ non sit ita efficax ex qua descēdit actio de peculio q̄ est pretoria: ꝛ sic interruptio facta ɔ̃ vnū proderit ɔ̃ alterum: casus est iste. ¶ In tex. ibi aut seruo. subaudi nō habēte peculiū: ꝛ sic ipse solus obligatur naturaliter. ꝛ nō dñs vt differat ab vltimo casu in ver. ꝙ̃ꝙ. qui loquitur qñ habebāt peculiū. ꝑmisit ex cā peculiari ꝛ sic etiā dñs obligat̃ efficaciter. Sed oppo. ɔ̃ primū ꝙ nec naturaliter obliget̃ seruus: vt. ȷ̄. de fideiuss. l. seruus. Sol. cū. l. seq. ibi qñ promitteret ex cā fideiussoris hic non: et hoc vult gloss. ij. ¶ Item cōtra secundū op. ꝙ dñs nō teneat̃ de peculio cum donatio nō cadat in administratione peculij sicut nec i administratione tutoris vel curatoris: vt. l. contra iuris. §. si filius. s̄. de pact. propter hoc glo. sup verbo respondit. dicit ꝙ ista ꝑmissio nō fuit facta animo donādi: sed ex causa peculiari ꝛ pro vtilitate peculij. ¶ Sed tertio oppo. ꝙ in primo casu non possunt dici duo rei debēdi cū dispariter teneantur. arg. s̄. eo. l. eadē. §. si qs propter hoc. vna cum glo. super ver. constitu. faceret. ꝛ dicit ꝙ sunt duo rei: vt dicit̃ in tex. q̃tum ad destinationē: qr stipulator volebat duos reos cōstituere nō q̃tum ad veritatem sicut qñ vnus solus obligat̃ ꝛ alter nullo modo: vt in casu. s̄. eo. duos in pnc. ꝛ. l. his verbis. ¶ Alia gloss. fi. vult ꝙ sint duo rei non proprie vel dic ꝙ illa gl. loquitur eo casu quo resultat actio de peculio quāliter possunt dici duo rei cum vnus teneatur actione ciuili ex contractu alter pretoria et sic legali. Istam difficultatem nō tāgit glo. sed responde p id qd̄. s̄. dixi. ꝛ disparitas circa executionē non habet vitiare cum sit possibile esse paritatem si vires peculij suppetūt ad solidam executionem. argu. eius quod no. in. l. eadem. §. sed si quis. in glos. super verbo suscepta. in fi. An autem ille qui tenetur efficaciter in primo casu si conueniatur habeat hodie beneficium diuisionis postq̃ correus est tm̄ naturaliter obligatus si in personam alterius nō resultat efficax obligatio. Bar. hic tangit: sed melius ꝛ clarius per eundem in repetione. aut̄. hoc ita. C. de duobꝰ reis. in. ix. q. principali. q. x. vbi omnino vide.

2 ☞ In pluribus rei debendi vel credendi tot obligationes oriuntur quot sunt persone.

Quando non est dare rationem quare vna tollatur per alterā magis ꝙ̃ econuerso an neutra tollatur. ꝛ an exactione facta ex vna poterit agi ex altera.

1 **In reus pro.** †In psona vniꝰ possunt cōcurrere plures obligationes eque principales ad eandē rem tā actiue ꝙ̃ passiue: sed ex persona diuersoꝝ ꝛ altera p alteram nō cōfundit̃: sed si sit vna principalis altera accessoria: secūda per primā cōfunditur. h. d. in effectu. Venio ad casum. ¶ † No. 2 hic in prin. ꝙ in pluribꝰ reis debēdi vel credēdi tot obligationes oriuntur quot sunt persone: lʒ videatur vna: qr tendūt ad vnū effectū. vt. s̄. eo. l. iij. §. fi. Item no. ꝙ quādo non est dare rationem quare vna tollatur per alteram magis ꝙ̃ ecōuerso. debemus dicere ꝙ neutra tollat̃. ¶ Sed tunc queritur an actione facta ex vna: poterit agi ex altera. Gloss. ꝙ nō ꝛ benē: quia si essent penes diuersas personas vno soluēte alter liberaretur: vt. d. l. iij. in fi. s̄. eo. Et sic non habent effectum solide exactionis scilicet per se in personis diuersorum: ergo nec in persona eiusdem. quia quando plura iura ex personis diuersorum concurrunt in persona vnius. idem est dicendum de eis qd̄ diceret si essent penes diuersos: vt. l. tutorem. de his qui. vt indig. ʒ si quelibet

quilibet existẽs penes diuersos haberet effectũ solide exactio-
nis pluries fiendum eodẽ modo in psonam vnius: vt.l.non est
nouũ.de acti.emp.⁊ no.in.l.si mihi ⁊ tibi.in prin.de leg.j.⁊.j̃.de
fideiusso.l.generaliter.circa fi. Item no.ꝙ principalis obliga-
tio ⁊ accessoria nõ possunt in eiusdẽ persona cõcurrere imo ac
cessoria ꝯfundit̃ per principalẽ: q: hic est dare rationem quare
magis hic ꝙ ecõuerso.cum principalis potentior sit ⁊ dignior
sed si principalis esset minus efficax puta naturaliter tm̃ ꝙ ac
cessoria qḋ esse potest.lꝫ nõ possit accessoria esse in plus ꝙ prin
cipalis: tũc accessoria p principalẽ nõ tolleretur: q: interest cre
ditoris ꝙ accessoria remaneat: vt.j̃.de fideicon.l.heres a debi-
tore.§.ꝙ si hic seruus. ¶ Ad qḋ autẽ sit vtilis hec inuestigatio
ꝙ due principales in eadẽ persona cõcurrãt et neutra per alte
ram tollatur. dic vt no.j̃.de fideiuss.l.qui ꝯtra.⁊ de sol.l.si duo.

2 ☞ Si accepturus vxorẽ fuit stipulatus a patre ipsius cẽtum
noīe dotis ⁊ eadẽ cẽtum fuit stipulatus titius animo vt simus
duo credendi an cuilibet nostrum debeantur insolidum.

3 Si promisisti mihi decẽ aut stichũ qui meus erat ⁊ sic nõ vꝫ sti
pulatio in sticho ⁊ teneris precise ad decẽ tm̃ ⁊ eadẽ decem aut
stichũ promisisti titio ⁊ sic sibi teneris alternatiue an sit diuersi
tas causarum seu stipulationum.

4 Si plures cũ pluribus faciunt pacem de eadem iniuria ⁊ pro
mittunt se offendere sub certa pena quilibet insolidum an pos
sint dici plures rei debendi vel credendi.

1 **Sed quod.** †Ista.l.est breuis ⁊ nõ expe
dit aliqḋ scribere.h.d. Di-
uersitas rerũ in stipulatione deductarũ vel etiã di-
uersitas causarũ ĩpedit ꝯstitutionẽ duoꝝ reoꝝ.h.d.
in effectu: ⁊ est aliquantulũ fortis. Et glo.sunt hic verbose: ⁊ nõ
habuerũt bonum intellectum. Ponit autẽ ista lex tres casus.
Primus si ego et titius stipulamur a te vsumfructũ fundi tui
quilibet insolidũ aĩo vt simus duo rei credendi.nam videmur
stipulari res diuersas: q: vsusfructus q traderet̃ mihi finiret̃
ex psona mea capitis diminutione. Sed qui traderetur titio
ex psona ipsius titij vnde sicut alius est vsusfructus in persona
mea alius in psona heredis mei si fui stipulatus pro me ⁊ here
dib⁹ meis: vt.l.stipulatio ista.§.si quis ita.s.ti.j.ita ⁊ fortius in
casu isto: ⁊ sic non sumus ꝓprie duo rei credẽdi. Ex quo videt̃
ꝙ per solutionẽ factã mihi non libereris a titio nec econuerso
qḋ est verũ de rigore.tñ de equitate: q: intentio nostra facta fuit
in ꝯtrium.cum vsusfructus eiusdẽ fundi nõ poterit eodem tpe
esse insolidũ penes diuersos de equitate p solutionẽ factã vni
liberareris ab altero vt in fi.huius.l. Ex hoc ptꝫ ꝙ glo.q̃ inci-
pit puta nõ bene posuit casum in primo exẽplo seu lectura.sed
tene secundã per rationẽ quã dixi.non tñ ꝙ cuilibet nostrũ te-
nearis pro parte prout gl.videtur sentire sed insolidũ hoc fuit

2 actũ. †Scḋs casus si accepturus vxorẽ fuit stipulatus a patre
ipsius centum noīe dotis ⁊ eadẽ centum fuit stipulatus titius
animo vt simus duo rei credendi.licet cuilibet nostrũ debeant̃
insolidum ⁊ eadem quãtitas: q: mihi debent̃ ex causa dotis ti-
tio autẽ nõ possunt deberi ex illa causa cũ vxorem non ducat
⁊ dos sine matrimonio nõ poterit esse similiter nõ erimus duo
rei credendi ꝓpter diuersitatem causarũ sicut nec in precedẽti
propter diuersitatem rerũ. Et per solutionẽ factam vni non li

3 beraris ab altero de rigore sed de eqtate. †Tertius casus si ꝓ
misisti mihi decẽ aut stichũ qui meus erat ⁊ sic nõ valet stipu-
latio in sticho ⁊ teneris precise ad decem tm̃ ⁊ eadẽ decem aut
stichũ promisisti titio sic sibi teneris alternatiue. videt̃ diuersi-
tas causarũ seu stipulationũ.nam diuersa est stipulatio alter-
natiua a stipulatione simplici: vt.l.j.§.si quis simpliciter.s.tit.
j.⁊.l.inter stipulationem.§.si stipulantis.ideo si soluas titio sti
chum aut decem liberaris ab eo ipso iure sed a me non libera
ris nisi soluas sibi decem ad que mihi teneris sicut et illi: sed si
solueres stichum ad quẽ teneris illi ⁊ non mihi non liberaris
a me mero iure: sed de equitate attẽta volũtate nostra que fuit
vt alteri nostrũ soluendo liberareris.h.d. ista singularis.l.per
quã poterit ꝙ si stipulamur operas cõcernẽtes personas no-
stras vt seruire in camera vel operas familiaritatis nõ sumus
duo rei credendi ꝓprie loquendo ⁊ alie opere exhibende mihi
alie exhibende titio propter diuersos mores ⁊ naturas hoĩm.
Et habebũt locũ ea que dicta sunt de liberatione fienda ⁊ non
obstat.l.nemo.s.e.q: ibi nõ coherebãt psonis ⁊ loquit̃ ex par-

4 te reorũ debendi. ¶ †Item dicit Bart.in.l.fi.j̃.eo.per hãc.l.ꝙ
si plures cũ pluribus faciũt pacem de eadẽ iniuria ⁊ ꝓmittunt
se non offendere sub certa pena quilibet insolidũ non possunt
dici plures rei debendi vel credendi.tam in principali ꝙ in pe
na: quia alia est offensa que fit vni vel per vnũ ꝙ altera que fit
per alium vel alteri. Et quid iuris sit si vnus tm̃ offenditur an
stipulatio penalis cõmittitur cuilibet ex alijs insolidũ: ⁊ an si
vni soluat̃ cõtingat liberatio ab altero. dic vt ibi p eũ. ¶ Con-
tra illud exemplũ de dote oppo.de.l.ij.C.de dote cau.non nu-
me. Sol. ibi ex parte ꝓmissorũ possunt plures rei debendi con
stitui in dote hic ex parte stipulatoꝝ quãdo vnus erat contra-
cturus matrimonium alter non per rationem de qua.s.

2 ☞ Si lata est sententia absolutoria pro vno ex correis debẽ-
di super facto an proderit correo.

3 Quando sunt socij an pactũ vnius minus noceat socio ꝙ non
quando non sunt.

1 **Ex duobus.** †Per litis cõtestationem
alter ex duob⁹ reis creden
di poccupat sibi debitũ.⁊ extinguit obligationẽ al
terius ⁊ facit vt nec illi possit solui ꝗ̃tum ad hoc vt
liberet̃ a poccupãte.h.d. casus est iste. ¶ In glo.ibi.⁊ in iureiu
rãdo ab vno delato.⁊ not.ꝙ in istis tribus..in cõtesta.facta ab
vno de correis credẽdi vel in acceptilatione vel delatione iura
mẽti cũ ista noceant correo nõ distinguit̃ an sint socij vel nõ ꝑ
l.fideicõ.§.plerũqꝫ.de leg.iij.qui tamen loquitur in cõtestatio
ne. Sed idem in acceptilatione ⁊ delatione iuramenti que ha-
bẽt vim contestationis ⁊ solutionis.nã in vera solutione facta
vni similiter nõ est distinguẽdũ: q: vtroqꝫ casu liberatur ab al
tero: sed in pacto de nõ petẽdo facto ab vno eoꝝ qḋ non habet
vim cõtestationis nec solutionis distinguit̃ an sint socij. et tũc
non nocet alteri an nõ sint socij. et tũc nocet.l.si vnus.in prin.s.
de pactis. Ratio primi est: q: postꝙ sunt socij debitũ dicit̃ esse
cõmune. ⁊ quicquid alter solus exigeret teneretur cõmunica-
re cũ altero actione pro socio: ideo non põt illi preiudicare per
pactũ. sed qñ nõ sunt socij debitũ nõ dr̃ esse cõmune: sed illius
qui preoccupat. ⁊ ille qui facit pactum videt̃ preoccupare. hoc
tñ intelligit qñ essent correi ex causa lucratiua vt q: debitor ꝓ-
misit ex causa donationis. nam tũc ꝙ vnus exigeret non tene-
retur alteri cõmunicare: ideo si preoccupat efficit̃ suũ ꝓprium
⁊ per pactũ potest illud remittere ⁊ paciscẽdo preoccupat ⁊ re-
mittit sed essent ex causa onerosa: vt quia mutuassent pecuniã
cõem tũc esset idem qḋ in primo casu: q: esset societas incidens
lꝫ non cõuentionalis propter cõem pecuniam ⁊ si alter ipsorũ
totũ exigeret tenetur alteri cõmunicare quatenus de sua pecu
nia mutuatus est. ⁊ sic esset debitũ cõmune. Et hoc colligit̃ ex
his q̃ habẽtur in.l.lege fal. hoc obseruãdũ ad.l.fal. ⁊ ita not.in
d.l.si vnus.in prin.⁊ Gui.de cu.⁊ ex his apparet ꝙ vnus est cõ
testatus litem ⁊ sic preoccupauit debitum quecũqꝫ sententia se
quatur siue condẽnatoria siue absolutoria nihil ad rem ꝗ̃tum
ad correũ quia nec condẽnatoria prodest cũ debitor ab illo fue
rit liberatus per contesta. ⁊ absolutoria nocet vel proprius nõ
nocet: q: nocuit contesta. ⁊ amplius absolutoria nocere nõ po-
test. ⁊ ita põt intelligi qḋ subijcitur in fi.glo.dũ hic egit vnus ⁊
succubuit ⁊c. cetera vide hic plenissime per Bar. qui querit de
multis an noceat vel prosit correo debendi vel credendi. Et est
vtilior passus qui sit in ista materia quẽ ipse hic examinat per

2 singulos casus. ¶ †Unũ tamen dicit qḋ mihi nõ placet ꝙ si la
ta est sententia absolutoria pro vno ex correis debendi: et lata
sit super facto vt q: pronũtiatur illum cõtractum nõ fuisse cele
bratum ꝙ ista sententia proderit correo sicut ⁊ iuramentũ pre-
stitum super facto per vnum ex correis: vt.l.duob⁹.§.fideius-
sores.⁊.§.j.de iureiu. sed ibi vult expresse contrarium ꝙ aliud
sit in iuramento ꝙ prestetur ex voluntate partis: aliud in sen-
tẽtia in qua pars non consentit cum fertur contra eã et est ma-
gis stricti iuris vt indistincte non prosit alteri: ⁊ ita disputan-
do tenuit Ricar. malũ. vt ipse refert ibi. ⁊ in.l.adulter.de adul-
te. Et tetigi.s.e.l.iij.§.fi. ¶ Item cõtra istã glo. ⁊ id qḋ.s.dixi.
ꝙ quãdo sunt socij pactũ vnius minus noceat socio ꝙ qñ non
sunt. facit id qḋ habetur.j̃.eo.l.pe.in glos.⁊.l.mora.§.fi. de vsu-
ris. vbi dicitur totum ecõuerso qḋ magis nocet cum sunt socij
ꝙ quãdo non sunt. Sol. casus sunt diuersi: quia ibi in reis de-
bendi ⁊ in mora. hic in reis credendi ⁊ in pacto. vbi subest alia
ratio si recte consideretur.

1 **Sue a certis.** †Heredes tenentur ad
onera legatoꝝ pro here
ditarijs portionib⁹ siue oẽs siue aliqui eoꝝ sint gra
uati dũ tñ nõ per ꝓpria noĩa: tunc teneret̃ verisimi-
liter.h.d.tex.cũ glo. ¶ In text.ibi nominatim. idest expressim
non dico nominibus proprijs expressis: sed appellatiuis: vt q:
instituerat tres. vnũ in dimidia ⁊ quẽlibet ex alijs duobus in
quarta: ⁊ dixit vt duo quos primo instituerat soluerẽt tali cen
tum. nã vult glo.fi.in fi.ꝙ licet in primo expressisset eoꝝ nomi-
na. istud tñ relatiuum quo nõ censetur eadem propria nomina
repetijsse: q: tunc tenerẽtur vtiliter: sed cẽsetur relatũ ad verbũ
restituerat ex quo resultat nominatio per noĩa appellatiua:
quã glo. tene menti. facit.l.si plures. de vul.⁊ pup.⁊.C.de impu
be.⁊ ali.sub.l.fi. tenentur ergo isti pro hereditarijs portionib⁹.
Sed contra quia si hoc est non tenebuntur ad totam summam

imo institutus in dimidia tenebit ad dimidiā de centū institutus in quartā tenebit ad quartā alterius dimidie ꝛ remanebit altera quarta q̄ nullo debebit: cuius ɔ̄riū ptz.j.i verbo in totū. Sed imo tenebunt ad totā summā per illū text. hoc tn̄ modo: qꝛ sicut institutus in dimidia hꝫ in duplū plus ꝙ institutus in quarta: ita ꝛ facta diuisione de centū in tres partes institut⁹ in dimidia debebit duas. ꝛ institut⁹ in quarta debebit tertiā. Ita intelligo istū tex. arg.l.si testō.§.j.de leg.j.ꝛ.l.marcellus.i prin. ad treb. licet glo. ꝛ docto. nō declarent illud sufficit.

2 ☞ Mora vnius an noceat alteri remis.

Ex duobus. †Mora vni⁹ ex reis debēdi alteri nocet. h.d. ſm itellectū glo. ꝛ sic ponit hic factū pro nō facto: qꝛ mora cōmittit in nō faciēdo. Sed cōtra istū tex. vr̄ tex. expresse ɔ̄rius in.l.mora.§.fi.de vsuris. Glo. dicit ꝙ hic loquitur qn̄ erāt socij ibi qn̄ nō erāt: ꝛ sic magis nocet factū socij ꝙ factū nō socij: cuius ɔ̄riū dixi.s.in.l.ex duobus. sed dicūt ibi. Ista tn̄ distinctio nō procederet i mora cōmissa circa iterruptionē prescriptionis: qm̄ interruptio facta cōtra vnū per citationē preiudicaret alteri siue essent socij siue nō per.l.fi.C.qꝛ si nō preiudicaret socius lucraret. vnde cū tractet de lucro captando facilius sibi preiudicat: et intellige ꝙtum ad effectū perpetuandi obligationem ne per interitū rei extinguat vel ꝙtum ad vsuras: ꝛ tūc procedit predicta distinctio. †ꝙ dic vt hic per Bart. ꝛ plenius i.l.ex duobus.s.eo.in.x.q.vbi tractat de hoc articulo. an mora vnius noceat alteri.

1 **Cum duo.** †Cū alter ex reis debēdi eximinat ab obligatione non ꝓpterea alter liberat. Aliud ergo est vnum soluere: qꝛ alter liberat tunc: vt.s.e.l.iiij.§.fi.in fi. Aliud est ꝙ eius persona eximatur ab obligatione: puta cū deportatur. nam obligatio ciuilis ꝛ naturalis qua ipse tenetur transit in fiscum ꝛ ab illius ꝑsona recedit sicut si vere mortuus esset. ideo nō dr̄ proprie liberari: sed ab obligatione eximi: vt.j.de fideiuſ.l.si fideiussori deportato: ſm vnū intellectum. ꝛ not.in.l.j.C.de fideiuſ. vnde correus remanet obligatus. et pro ipso potest accedere fideiussor. Et not. casum in quo obligatio et actio personalis que inheret ossibus recedit ab eis. ꝛ in alium transit viuente obligato: sed fingitur non viuere cum deportatus mortuo comparetur. vt.l.si decem.§.deportatus.de bo.lib.

Accessorie. ſꝫ quid si nō apparet quis prius ꝛ quis posterius. vide per Bar.in l.si prius.de vul. ꝛ pup. ꝛ an fideiussor de iudicio sisti vl̄ de aliquo presentando dicatur proprie fideiussor. vide ꝑ Bald.i rub.C.e.

De fideiussoribus ꝛ mandatoribus. Rubrica.

1 ☞ Differentie inter mandatorem fideiussorem constitutorem: et expromissorem.

Sup glo. rubrice ibi. nā semꝑ fideiussor sequitur obligationem. Dic hoc est verū ꝙtum ad effectū non quātum ad ɔ̄ctum qꝛ cōtractus fideiussoris pōt precedere cōtractū ꝛ obligationē principalis debitoris: vt.j.eo.l.pōt.ꝛ.l.si stipulat⁹ sum.§.fi.sed mandatū confertur semper ante. †Et de differētijs inter mandatorē ꝛ fideiussorem. vide glos. pleniorem in.§.si post creditā. allegato per glo. ꝛ in aut.eo.tit.de fideiusso.in prin. ꝛ inter alia fideiussor non obligat nisi verbis: vt.l.blanditus.C.eo. sed mādator obligat solo cōsensu. Item prima obligatio est stricti iuris. scōa bonefidei. Habemus etiā constitutorē qui tenetur accessoria sicut ꝛ predicti. de quo in tit.de cōsti.pecu. ꝛ ille obligatur solo pacto etiā nudo. ꝛ tenet actione pretoria nō ciuili. ꝛ in omnibus istis oportet precedere principalē. Habemus etiā expromissorē qui principaliter se obligat etiā pro eo qui nec est obligatus nec sperat obligari. de quo in.l.eleganter.§.seruus pactionis.s.de dolo. ꝛ ꝑ glo.in aut.eo.ti.in prin. q̄ incipit not. differentiā. ꝛ licet de mādatoribus tractet principaliter ti. mādati. attn̄ etiā hic incidēter tractat in aliquib⁹ legib⁹. ideo dicit rubrica de mādatorib⁹. licet Rogerius dixerit ꝙ dū dicit mandatoribus loquitur de principalibus debitorib⁹ qui mandant fideiuberi. sed nō est verū. de illis em̄ loquitur titulus mādati qualiter cōtrahatur obligatio inter eos ꝛ fideiussores. sed hic loquit de mādatoribus qui tenentur accessorie. ᵃnā si mandes mihi ꝙ mutuē titio: teneris pro eo ac si fideiussisses.

2 ☞ In ciuili obligatione tm̄ an possit accedere fideiussor ꝛ qd in naturali.

3 Fideiussor an possit ꝓmittere penā lꝫ principalis nō promisit. Fideiussor an possit accedere pro officio iudicis quod obligationem non presupponit.

1 **Omni obli.** †Ex ista duobus modis intelligitur. i. siue obligatio oriatur ex contractu vel quasi. Item si oriatur ex cōtractu siue contrahatur re siue verbis siue consensu siue rei interuentu potest accedere fideiussor si ē obligatio efficax ad agēdū: ꝛ de obligatione ex dilecto est casus: licet glos. nō alleget. j. eo. grege.§.sed si ex dilecto. scōo modo pōt intelligi ꝙ poterit accedere nō solū naturali ꝛ ciuili simul iūctis que pariūt actionē. sed etiā soli naturali: ꝛ soli ciuili: licet nō pariāt actionē. de naturali ptz.j.eo.si stipulatus.§.fi. de ciuili sunt due glo. cōtrarie. nā in.l.qḋ est.j.eo. tenet oppositū ꝙ pro sola ciuili nō poterit accedere de hoc no. per Cy.in.l.si cui.C.de nō nu.pe. Breuiter debes scire ꝙ ciuilis interdū solā parit actionē vt patet in obligatione literarū insti.de literarū obli. ꝛ tūc nō est dubiū ꝙ pro ea pōt accedere: ꝛ ita intelligat ista gl. Interdū nō parit actionē: ꝛ tunc nō solet etiā īpedire repetitionē solu. qꝛ vt plurimū cōtingit ꝙ sola ciuilis q̄ remāsit sine naturali est elisa ꝑ exceptionē vt in illa que remanet post pactū de nō petēdo. vt.l.si vnus.§.pactus.s.de pactis. vel post iusiurandū: vt in.l.fi.de iureiu. ꝛ pro illa nō potest accedere cū effectu: qꝛ exceptio cōpetēs principali cōpetit etiā fideiussori. vt in.l.exceptiones.s.de excep. ꝛ hoc quādo ante elisionē fideiussisset: vt.l.etiā post ignorāter: al's videret renūtiasse exemplū ꝛ teneret efficaciter: vt.j.e.l. si quis postꝙ. Pro naturali vero etiaꝫ sola pōt accedere fideiussor posito ꝙ actionē non ꝓducat si tn̄ per exceptionē non est elisa: qꝛ saltē solet impedire repetitionem soluti per errorem iuris. ꝛ hoc sufficit vt fideiussor poterit accedere. vt est casus in l.qḋ est.j.e. sed si esset elisa per exceptionem: vt in illa q̄ remanet post prescriptionē que tollit ciuilem cum sit de iure ciuili ꝛ elidit naturalē: vt no.j.rem ra.ha.l.fi. ꝛ dic: vt.s.dixi in sola ciuili. patet ergo ꝙ licet fideiussor nō poterit in duriorē casum intercedere nec in plus se obligare ꝙ principalis. vt.l.grege.§.illud s.eo. pōt tn̄ obligari efficacius: qꝛ principalis naturaliter tm̄ et fideiussor ciuiliter ꝛ naturaliter: ꝛ sic principalis non potest conueniri ꝛ fideiussor sic nec habebit tūc beneficium excussionis sicut si esset inops vel absens. de quo tetigi.s.de duo.reis.l. si ex duob⁹.§.si titio.

3 †Potest etiam fideiussor promittere penā licet principalis nō promisit per.l.fi. ꝛ ibi Barto.s.de eo qḋ cer.lo. Sed an possit accedere fideiussor ꝓ officio iudicis ꝙ obligationem nō presupponit. vt in.l.qui per collusionē.§.fi. de ac.emp. Respondeo sic tam mercennario. vt.d.l.fi ꝛ.l.centū capue. de eo quod cer.loc. ꝛ.l.quero.s.loca. ꝙ etiaꝫ nobili. vt.j. de sol.l.cum quid.§.si quis pro eo.

1 **Et cōmodati.** †Ego intelligo istā.l. vt loquat de obligatione secūdaria que cōtrahit in cōmodato vel deposito ratione doli vel culpe ad iteresse vel pro illa poterit fideiussor accedere qn̄ depositum vel cōmodatū sit pupillo sine tutoris autoritate vel seruo qui nō obligatur nisi naturaliter ꝛ tenet fideiussor. dūmodo interueniat illorū dolus vel culpa nā si interuenit dolus pupillus reputatur maior ꝛ obligatur ciuiliter ꝛ naturaliter: vt in.l.j.§.an in pupillū.s.deposti. ꝛ quod dixi de dolo: idem in lata culpa. glos. est in.l.fin.§.fi.s. de precar. De leui autem in deposito nullo modo obligatur qꝛ illa non venit in tali contractu. Et si esset maior de illa non teneretur ciuiliter vel naturaliter. vnde nec tunc naturaliter tm̄ sed in cōtractu commodati in quo venit leuis culpa pupillus obligaretur naturaliter tm̄: quia si esset maior obligaretur ciuiliter ꝛ naturaliter illa est culpa leuis non facit istum censeri maiorem sicut facit dolus ꝛ culpa seruus autē ciuiliter non potest teneri. quia non est capax etiam pro dolo vel lata culpa. sed naturaliter tm̄. Si autē loquimur de obligatione primitiua q̄ contrahitur ad rei restitutionem si rem non haberet penes se nec dolo vel culpa fecisset quominus habere non teneret ipse: nec posset accedere fideiussor. ſꝫ si habet rē: ꝛ sic est locupletior. tūc tenetur sicut tenet ratione doli. Sed si querit qua actione dic aut erat doli capax quando depositum vel cōmodatum factum fuit: ꝛ tunc oritur obligatio naturalis ex contractu tenetur actione ex eo contractu ꝛ dicunt glo. ꝙ teneretur ciuiliter ꝛ naturaliter postꝙ est locupletior: ſꝫ ego dico ꝙ naturaliter tm̄ tamen ex illa datur actio ex rescripto diui pij que est vtilis non directa: sed tunc non erat doli capax: quia tūc non fuit orta naturalis non tenetur ex illo contractu: sed datur actio in factum ex equitate vel actio ad exhib. Et hec habentur in.l.j.in fi. ꝛ sequenti. in prin. seq.s.cōmo. Ex his remanent declarate gl. que sunt hic. que non perfecte loquuntur.

1 **Qui satis.** †Qui tenet satisdare nō liberat si dat fideiussorē q̄ efficaciter nō obligat vel posito ꝙ obliget attento ꝑsenti statu nō habet bona nec speratur habere nisi statum mutet secus si dat fideiussorem qui efficaciter obligatur: licet non habeat bona tamen speratur habere etiam statu nō mutato. hoc dicit. Et pone in eo qui promisit satisdare vel qui tenetur ex dispositione legis vel statuti qḋ in multis casibus contingit: ꝛ aliqn̄ in iudicio tunc etiā aliud requiritur vt videatur idonee satisdedisse

satisdedisse: q2 ille fideiussor nō habet exceptionē fori illius iudicis corā quo satisdat al's non est idoneus nisi ei renuntiet vt l.j. si quis in ius voca. nō ierit. ⁊ l. si fideiussor. qui satisda. cog. veniamus ad casum. ¶ In text. ibi aut filiumfa. sed certe iste ciuiliter ⁊ naturaliter obligatur etiā isto iure ꝑterꝙ in mutuo ⁊ voto. vt. l. filiusfa. de act. ⁊ obli. ⁊ potest cōueniri et cōdemnari: vt in. l. ⁊ si condēnatus. ꝭ. de noxa. ⁊ etiā executio fieri cōtra eū per capturam persone ⁊ incarcerationē nisi cedat bonis. vt in l. j. C. qui bo. cede. pos. Quare ergo nō dicit idoneus fideiussor ⁊ quare nō liberatur promissor ipse dando. Rñdeo: q2 nec h3 bona nec sperat habere nisi statu mutato: secus si statu nō mutato: vt in fi. q2 sola carentia bonoꝝ non redderet eū minus idoneum. ¶ In tex. ibi nō esse impletā satisdationis stipulationē. Dic ex hoc sequit ꝙ perinde poterit cōueniri ac si nullū fideiussorem dedisset in oībus casib9 supradictis sicut qui promisisset hoīem vel equū dare ⁊ tradidisset alienū: vt. ꝭ. de sol. cū quis ꝭ. qui hominē. q2 nō fecit qđ promisit. nam promissio de satisdādo intelligitur de dando fideiussores. ⁊ nō dicūtur idonei in casibus supradictis: ergo nō fecit qđ ꝓmisit: nō est ergo in aliquo liberatus: sed in vltimo casu huius. l. liberatus est promissione tamē si erat nō soluēdo ⁊ creditor ignorauit ⁊ iustam habuit causam credendi ꝙ reputabatur diues poterit agi ad interesse nō dico vt detur fideiussor: quia datus est ⁊ ita intelligitur tex. cū glo. ⁊ in. l. si qs stipulatus sit stichū aut pamphilū. ꝭ. fi. ꝭ. de verbo. oblig. Sed querit qualiter intelligant casus huius. l. Gl. intelligit vtrūꝙ casum tā qñ creditor ignorāter recepit ꝙ qñ scienter recepit ⁊ in primo casu qui recepit ignorāter clarū est. Sed si scienter maius est dubiū: quia videt sibi imputādū[a] quare recepit minus idoneū q efficaciter nō obligat. tñ glo. que incipit sic sibi: vult sibi nō esse imputandum postꝙ nō fecit ꝑm formā ꝓmissionis: ex qua videtur cōcludendū ꝙ si ꝓmisisti dare hominē in genere ⁊ tradis seruum alienū me etia3 sciente: q2 non facis qđ ꝓmisisti possum te cōuenire vt des ac si nullum tradidisses. Nec ob. l. si fundū. cū ibi no. C. de euic. quia ibi in vēditore qui nō tenetur dominium trāsferre sed tradere vnde tradēdo l3 alienū facit qđ promisit ⁊ imputet sibi emptor si scienter recepit: vt nec poterit agere de euictione nec vt iterū tradat tanꝙ non fecerit qđ promisisti secus in eo qui tenet dare. i. accipientis facere: q2 si nō facit accipientis nō facit qđ promisit: ideo potest conueniri etiam ab eo qui sciuit: vt no. Bart. verū nisi creditor fuisset in dolo per. l. si titius. ꝭ. eo. ¶ In vltimo casu qñ non erat idoneus facultatibus si recipit ipm scienter clarum est ꝙ sibi preiudicat: l3 nō recipere teneretur: q2 videtur ipsum approbare pro idoneo: vt hic ⁊ l. l. inter causas. ꝭ. abesse. ꝭ. manda. sed si ignorauit ⁊ credebat ipsum diuitē tunc maius est dubium. Glo. tñ adhuc idem dicit ꝙ sibi preiudicat: vt patet in glo. fi. dū subaudit magis cū sciuit. Doc. eā reprehendūt per id qđ habet in. d. l. stipulatus sim sticho. Bar. reducit ad cōcordiā modo quo. ꝭ. dixi ꝙ sibi preiudicat ꝙtū ad hoc vt non possit agere ꝙ alius detur: q2 debitor est liberatus. sed nō preiudicat sibi quominus possit agere ad interesse: vt in cōtrario. Ego puto ꝙ nec ad interesse poterit agere nisi interuenerit dolus dantis: quia affirmauit ipsum esse idoneum facultatibus vel iustissima ignorantia: q2 cōmuniter reputatur idoneus al's imputet sibi creditor quare non explorauit per. d. ꝭ. abesse. vbi videt casus si bene cōsideretur. ⁊ ita intellige istum tex. al's nō haberet aliquod dubiū si intelligeret de sciente ipm nō idoneum: ⁊ ita videmus de facto seruari: vñ solēt dari approbatores per cōitates qui approbāt eoꝝ periculo. caueat ergo qualiter quis recipiat fideiussorem ⁊c.

b **Potest**[b] **ac.** Hic non expedit scribere: quia clarissima est: ideo pono casum in ea. et cetera.

1 **Generaliter.** †Idē dicit ista. l. in effectu cū seq. qđ. l. si re9. ꝭ. de duo. reis. ⁊ hic adde q̄ ibi dixi. Casus est iste. ⁊ adde aliū casum quē ibi dixerā. ⁊ si post lit. cōtest. ꝯtra fideiussorem succederet fideiussor principali: vel ecōuerso non extingueretur fideiussoria: imo super ea daretur sententia: q2 interest creditoris ꝙ nō extinguatur[c] nc habeat nouū iudicii incohoare: vt probatur in simili in. l. si seruus. ꝭ. de insa. ꝑm Ang. ⁊ idē vbicūꝙ interest creditoris ꝙ non extinguatur accessoria: vt. l. debitor. ꝭ. de separa. bono. ⁊ l. heres a debitore. ꝭ. si quis seru9. ꝭ. eo. Unde si hereditas principalis debitoris esset non soluendo ⁊ fideiussor eius heres faceret inuentarium. eatenus extingueretur fideiussoria: quatenus de bonis hereditariis posset creditor cōsequi: sed quatenus nō posset durat fideiussoria ꝑm Dy.[d] ⁊ vide circa materiā huius. l. bonā glos. que est in. l. debitori. C. de pac. ⁊ Bart. in. l. stichū. ꝭ. qđ vulgo. ꝭ. de solu. ¶ In. l. si reus. glos. oppo. de. l. item illa. in fi. de consti. vbi per electionē vnius altera nō tollitur. Solu. hic in duabus obligationibus actiue concurrētibus in persona eiusdē quo casu ideo vna electa altera tollit: q2 si essent penes diuersos vno agente ⁊ lit. cōtesta. tolleret altera: vt. ꝭ. de duo. reis. l. ij. ⁊ ex duobus. ⁊ idē iuris esse debet in persona vnius qđ esset i personis duoꝝ. vt. l. tutorē. de his qui. vt indig. Contrarium loquitur in pluribus obligationibus passiue cōcurrentibus in persona eiusdē et ex diuersis causis quo casu si essent in personis diuersorum ꝑ electionem vnius altera tolleretur nisi secuta solutione: vt in. l. fi. C. eo. ⁊ dixi in. d. l. ij. eadem ratione si concurrant in ꝑsona vni9 vt in contrario. Item oppo. de. l. si is qui. de act. ⁊ obli. Sed dic ꝙ ibi ex diuersis causis. hic ex eadem. ⁊ ibi etiam per solutionē altera per alteram non tolleretur.

1 **Quod enim.** †In. l. qđ em. Not. de eo ꝙ dixi. l. j. ꝭ. ꝙ tūc ꝑ naturali sola obligatione pōt accedere fideiussor qñ est oīno inefficax. sed saltē est efficax: vt īpediat repetitionē indebiti soluti ꝑ errorē iuris: vt. l. error. C. ad. l. fal. qđ ꝯtigit qñ nō est elisa ꝑ exceptionē. al's secus vt in illa q̄ remanet post prescriptionē. vt. l. fi. ꝭ. rem ra. ha. ⁊ ibi no. nam tūc distingueret an intercederet fideiussor ex certa scientia an per errorem. vt. ꝭ. eo. si quis postꝙ. sed in precedenti casu indistincte tenet fideiussor etiam si credat illū teneri ciuiliter ⁊ naturaliter. ⁊ ita intelligitur hic. qñ autē est elisa etiā si esset ciuilis ⁊ naturalis simul: vt in muliere q̄ est tuta exce. vellei. solutū per errorem iuris repeteret: l3 secus i exceptione macedoniani que est odiosa. vt. l. qui excep. de cōdi. inde. ¶ Item glo. hic tenet ꝙ pro sola ciuili non potest fideiussor accedere: tu dic vt dixi. in. l. j. ꝭ. eo.

1 **Rece fide.** †In ista. l. vsꝙ ad. ꝭ. et post litē nō dabo in scriptis: q2 nihil est in effectu. ⁊ tex. est clarus. hic non sunt alia.

2 ¶ Fideiussor de iudicio sisti an liberetur lapsis quatuor mēsibus a die contestationis.

3 Si a sentētia fuit appellatū an tenebitur fideiussor sistere.

1 **Et post litem.** †Etiam post litē conte. pōt obligationi pristine fideiussor accedere: ⁊ si fit fideiussor iudicij: tūc aut de iudicio sisti ⁊ liberat lata snia aut de iudicato soluēdo: ⁊ tūc nō liberat: imo tunc incipit obligari cum lata est cōdemnatoria. h. d. Et in scđo dicto ꝙ fideiussor de iudicio sisti nō teneat nisi vsꝙ ad sententiā exclusiue tex. iste nō est alibi ꝑm doc. ex quo pt3 ꝙ satisdatio de iudicio sisti nō cōtinet clausulā iudicati: ⁊ q ꝓmittit sistere in iudicio se vel aliū nō vr̄ ꝓmittere soluere iudicatū: sed solū perseuerare in lite vsꝙ in finē: et finis imponit per sniam sed ecōuerso satisdatio de iudicato soluēdo bene cōtinet clausulam de sistendo: q2 cōtinet clausulā de defendēdo: ⁊ q ꝓmittit defendere ꝓmittit sistere. ⁊ ideo qñ recipiūtur fideiussores de iudicio sisti: vt plurimū addit ⁊ de iudicato soluēdo: vt euitet iste. ꝭ. ꝙ not. ante dant fideiussores ꝓ forēsi parū enim valeret stetisse in lite vsꝙ in fi. si lata snia aufugeret. nā fideiussor nō teneret. facias ergo addi ⁊ de iudicato soluēdo. Idem qñ relaxat captus pro debito tanꝙ fugitiuus sub fideiussoribus de iudicio sisti. facias addi et de iudicato soluendo: venio ad casum. ¶ In text. ibi: q2 ciuilis ⁊ naturalis subest obligatio. Subaudi nec tollitur per cōte. sed noua obligatio illi accumulat nā reus incipit in cōtest. teneri ad ꝑsistendū in iudicio vsꝙ in fi. fit eī nouatio necessaria per contest. non volūtaria iuxta no. in. l. j. C. de iudi. Et sic loquit hic de fideiussore q accedit prime obligationi sup qua facta est cōtestatio: sed sequēs casus loquit de illo qui accedit scđe obligationi q̄ ꝯbit in cōtestatione ad ꝑsistendū in iudicio vsꝙ in finē. Tertius casus loquit de illo q accedit obligationi q̄ oritura est ex snia condēnatoria. Primus autē obligat statim ⁊ nō liberat ꝑ sniam. Scđs obligat statim et per sniam liberat. Tertius nō obligat pure: s3 sub cōditione si sequat cōdēnatoria ⁊ per sniam purificat obligatio. ¶ †Sed oppo. ꝯtra scđm casum ꝙ fideiussor de iudicio sisti nō teneat vsꝙ ad snia3 sed liberetur lapsis quatuor mēsibus[e] a die cōtestationis. vt in l. sancimus. C. e. tit. Dic breuiter ꝙ ibi loquit qñ actor negligebat prosequi litē: hic vero ꝑsequebat. ¶ †Sed querit qđ si lata snia fuit appellatum an tenebitur fideiussor sistere coram iudice appellationis dic ꝙ nō: q2 nō censet cessisse nec se obligasse nisi pro prima instātia: vt no. in aut. de his qui ingre. ad ap. per glo. ⁊ idem in fideiussoribus de iudicato soluēdo. vt. l. cum apud sempronium. cum ibi notatis. ꝭ. iudi. solui.

A tutore qui. Sequitur. ꝭ. a tutore. ⁊ q2 clar9 est non expedit aliquid scribere.

2 ¶ Si principalis erat obligat9 alternatiue an fideiussor possit se obligare simpliciter ad vnam de alternatiuis tm̄.

1 **Illud cōe est.** †Fideiussor nō potest se obligare in duriorē casum ꝙ sit obligatus

a ¶ Imputandū an hec distinctio locū habeat. vid Bar. i. l. si cū do tē. ꝭ. si mulier. ꝭ. sol. ma. S3 qđ si mulier vl' minor accepit fideiussorē sciēter ibabiles an succurrat vid gl. i. l. de die. ꝭ. si fi9us. qsatis. co. gl. i. l. mulieribus. ꝭ. de reg. iu. bar. ⁊ doc. i. d. ꝭ. si fi9us. et qđ de debitorib9 q dāt alios debitores suos quos sciūt de ꝓximiori fabricatos. vide Imo. post alios doc. in. l. si cū do tem. ꝭ. si mulier. vbi limitat dicta doc.

b ¶ Pōt. ꝓmissor indēnitatis proprie appellatur spōsor de q̄ vide glo. i. l. j. C. de cōue. fisci debito. lib. xj.

c ¶ Nō extinguat qđ i cessionario succedente post lit. cōtest. cedēti. vide bal. i. l. j. C. de acti. et obli. et quid econtra.

d ¶ Materiā huius. l. adde bal. i l. fi. ꝭ. bo. au to. iu. pos. ⁊ sali. in. d. l. debitori. ⁊ eundē Pau. ibidem.

e ¶ Quatuor mēsib9. sed qđ si ꝓmisit sistere quoties placuerit q̄ vsꝙ durat ista promissio. vide bar. i. l. si qs reū ꝭ. de cu. reoꝝ. ⁊ dicit Bal. in addi. ad spec. in tit. de ope. no. nū. ꝙ si fideiussor de iudicio sisti ꝓmisit reum exhibere parere mādatis curie ꝙ nō tenetur etiā post sententiam.

principalis nec etiã in casum aut rem diuersam.h.d.in effectu vsq3 quasi ad finẽ. Dicitur autẽ durior qñ in plus se obligat aliquo de quatuor modis.s.re:loco:tpe ⁊ causa:vt insti.de act.§.plus.de hoc ponunt exempla hic qñ in maiori summa. Item quando cã vt si principalis erat obligatus in die vel conditione ⁊ fideiussor se obligat pure.item qñ intercedit in cãm diuersam vel rẽ ponitur exẽplum qñ principalis erat obligatus obligatione simplici ad vnam rem ⁊ fideiussor se obligat alternatiue ad illã rem vel alterã:qz diuersa est obligatio alternatiua a simplici.poniẽ etiam exemplum qñ in plus se obligat cã qñ vterq3 esset obligatus alternatiue:sed pricipalis haberet electionem quo ad se:sed creditor haberet electionẽ quo ad fideiussorem:nã tunc fideiussor durius est obligatus.

2 †Quid autẽ si principalis erat obligatus alternatiue et fideiussor se obligat simplr ad vnã tñ de alternatiuis tũc teneẽ fideiussor:l3 sint diuerse obligationes:qz tũc obligaẽ in minus.⁊ de hoc habetur in.l.hi qui.§.e.⁊ ibi plenissime p Bar.⁊ de ista materia qui prosequitur vnã distinctionem. Dy.quã in.l.fecit marcellus.§.eo. in prin.§.ibi vniuersis q pro alijs obliganẽ.dic glo.ppter istã regulam ita generalẽ dicit esse idẽ in mãdatoribus ⁊ sponsoribus qđ in fideiussoribus:sed in ɔrium videẽ esse tex.in.l.sed si creditori.ꝟ.de consti.pecu.vbi obligatio cõsti.que est accessoria põt contrahi citeriori die qua sit ɔcta principalis:⁊ sic durius:⁊ in plus cã. Glo.ibi nitiẽ soluere.de hoc vide p Barto.in.l.hi qui §.eo.in fi.vbi t3 contra istã glo.p illã.l.⁊ per.l.in diẽ.§.de noua. Sed quõ respondeẽ ad illum tex.qui ponit regulã ita generalem põt dici ꝙ habeat locũ in mãdatore.qui est simplr accessorius nõ in sponsore qui se obligat principaliter l3 pro alio. In cõstitutore vero dic ꝙ põt se obligare in plus tpe:vt in illa.l.sed ⁊ citeriori sed nõ re.vt in.l.eatenus.in fi.eo.ti. ¶ In tex.ibi omnimodo.dic propter hanc dictionẽ.dicunt doc.⁊ etiã gl.hic ꝙ in nullo obligaẽ fideiussor etiã vsq3 ad cõcurrentem ꝗtitatem ⁊ sic vtile per inutile vitiaẽ:qz peccaẽ in forma qđ etiam tenuit hic Dy.secus in constitutore:vt.d.l.hactenus.in fin. Vel dic ꝙ ille.ll.loquuntur qñ quis cõstituit pro seipso.sed qñ pro alio locum habet generalis regula hic posita vt in nihilũ obligetur constitutor sicut nec fideiussor ⁊ predicta locum habent in obligatione principali:sed accessorie bene potest se obligare fideiussor in plus ꝙ̃ principalis puta ad penam vel vsuras: vt.l.centum capue.⁊ ibi Bart.de eo qđ cer.lo.⁊.§.eo.sicut reus. in fi.glo.⁊.l.ij.§.fi.qui satis.cog.⁊ ibi per glo.sufficit.

a ¶ Prout narrã tur.vide de clausula p imo.hic p Bar.in.l.etiã.§. l3.ff.so.ma.bart. in.l.si prius.de ope.no.nũ.ang. are.in.§.eque.insti.de act. Bald. in.l.j.C.de edil. act.Bar.in.l.nõ cui.ꝺ leg.j.imo. i.c.super literis. de rescri.

2 ☞ In duobus reis debendi qui hodie habẽt beneficium diuisionis si agatur contra vnum insolidum:⁊ ipse opponat de illo beneficio ⁊ est dubium an alius sit soluendo:an debeat seruari practica huius legis.

3 Si vnus de fideiussoribus cõuentus insolidum soluat totum: an videatur emere nomina aliorum.

1 **Si dubitet.** †Qñ dubitaẽ an cõfideiussor sit soluẽdo cõuẽtus insolidũ nõ h3 bñficiũ diuisionis nisi sit paratus ꝙ alter excutiaẽ suo periculo. Et de hoc det fideiussorẽ cõfideiussor sit pñs.h.d. Et est notãdũ ꝙ istud non prouenit ex epistola diui adriani.q̃ loquiẽ solũ qñ cõstat cõfideiussorẽ esse soluẽdo:⁊ tũc vnus ex eis cõuẽtus insolidũ habet beneficium diuisionis ⁊ põt petere aliũ cõueniri p parte ⁊ ista exceptio potest opponi in vim dilatorie ante lit.cõtest.⁊ in vim pemptorie post lit.cõtest.vsq3 ad sñiam sed post sñiam non põt opponi.vt l.fideiussor.C.eo.l3 secus in bñficio cessionis:vt.§.e.si fideiussores.§.fi. ¶ Qñ aũt dubitaẽ tũc epistola nõ loquiẽ:sed recurritur ad prouisionem legis ꝙ prius cõcurrentibus cõuẽtus insolidũ audiatur:vt nõ cõueniatur nisi pro parte.s.ꝙ velit aliũ excuti suo periculo ⁊ impẽsa pro parte. Et hoc det fideiussore3 de indẽnitate qui tenebiẽ si excutit aliũ:⁊ repertus est non soluẽdo:nec potuit ab illo recuperare expẽsas litis. vnde recuperabit a primo cõuẽto.⁊ a fideiussore de hoc dato. Tertio requiritur ꝙ ille ɔfideiussor sit pñsens:nam si esset absens etiã si esset soluendo nõ posset iste cõuentus vti beneficio diuisionis.sed ⁊ quartũ videtur esse necessariũ ꝙ iste cõuẽtus insolidũ asserat aliũ esse idoneũ:vt hic colligitur dũ dicit circa fi.qui idonei esse dicunẽ ⁊c.si em̃ hoc nõ assereret:sed dubitaret an esset soluẽdo:videtur ꝙ nõ esset audiendus:si peteret illos prius excuti:⁊ istud nõ tangitur p doc.venio ad casum. ¶ In tex.ibi paratus sit offerre cautionẽ.i.offerat cautionem cum fideiussore: vt.§.in ver.ita tñ.in verbo satisdationem. Et dicit Ang.ꝙ non sufficit offerre verbo.sed d3 secum ducere fideiussores.vt.l.pretor.§.si quis paratus.cũ ibi no.de no.ope.nũ. Et si actor nolit recipere adhuc nõ sufficeret hoc:sed faciat eos recipi p iudicẽ vel notarium cause si vult ꝙ cõtra eũ nõ pcedatur nisi pro rata sua.iuxta no.in auten.de his qui ingred.ad ap.§.j.per glo.nec ob.l.qui decem.in princ.§.de solu.vbi dicitur sufficit sola obligatio:quia verũ ꝗtum ad euitãdum periculũ more:sed ad excludẽdum actorem ab agendo requiritur cõsignatio ⁊ depositio.⁊ hec prestatio seu satisdatio que fit penes iudicem vel notariũ loco cõsignationis habetur. ¶ Sed op.ꝙ fideiussor non habet necesse ista facere:imo nõ sit aperta via agendi nisi facta excussione aliorum:vt in auẽ.de fideius.in prin. Sol.illud in bñficio noue constitutionis qđ hodie cõceditur fideiussoribus respectu principalis debitoris vt nõ poterint ɔueniri nisi excusso pricipali:nã teneẽ creditor illũ excutere suis impẽsis ⁊ periculo.⁊ si reperiretur nõ soluẽdo non posset ab illo recuperare impensas litis nõ recuperaret a fideiussore:⁊ illud bñficiũ nõ datur fideiussoribus illo iure.sed solum beneficiu3 diuisionis quo ad alios fideiussores in quo seruandus est iste text.quãdo est dubiũ an sit soluẽdo:nec in hoc est aliquid immutatũ p illã nouã cõstitutionẽ.

2 ¶ †Sed quid in duobus reis debendi qui hodie habẽt bñficium diuisiõis per auẽ.de duo.reis.si agatur cõtra vnũ insolidum.⁊ ipse opponat de illo beneficio ⁊ est dubium an alius sit soluendo. Dicit Ang.debere seruari practicam huius.l.sed male dicit ꝙ illud beneficiũ diuisionis inter reos fuit introductũ ad exemplum beneficij excussionis inuẽti per illam cõstitutionẽ de fideiussoribus:vt ibi patet. Et ideo creditor necesse habet aliũ excutere suis impensis ⁊ periculo. ⁊ alias nõ est sibi aperta via agẽdi cõtra vnũ insolidum sicut nec cõtra fideiussorẽ nõ excusso principali si cõuẽtus de hoc opponat. Et ita declarat Barto.in.l.iij.§.fi.de duobus reis in.vj.q. ⁊ etiã hic tangit:sed Ang.nõ perpendit. Si autẽ nõ opponeretur procederet iudiciũ tam in duobus reis ꝙ̃ in fideiussoribus ⁊ fieret cõdemnatio insolidũ:qz actio nõ est diuersa ipso iure: vt.§.eo.l.inter confideiussores.in prin.

3 ¶ †In tex.ibi nominis emptio. Dic per hũc tex.videtur ꝙ si vnus de fideiussoribus cõuẽtus insolidũ soluat totũ videtur emere nomina aliorum:ex quo sequitur ꝙ etiã cõtra alios nõ cedatur actio habeat vtile3 actionem ad recuperãdum partes illos tangentes per.l.ij.C. de act.⁊ obli. ¶ Sed i ɔtrariũ est casus in.l.fideiussor.§.de sol. ꝙ nisi cedaẽ actio nõ põt recuperare a fideiussoribus. licet secus a principali debitore cuius nomine bene videẽ emere soluẽdo. Et ad hunc tex.responde ꝙ loquitur improprie ꝗtum ad fideiussores.vel dic ꝙ habuit respectum ad cessionẽ que venit fienda ex qua videtur prima facie resultare quedam emptio nominis quia creditor cedit pro pecunia quam recepit.arg.in.l.cuius.§.de sol.tamen proprie non est emptio.

2 ☞ Casus in quo mendax priuatur iure suo.
3 Casus in quibus non competit beneficium diuisionis.
4 Aliud est negare narrata prout narrãtur ⁊ aliud est negare se fideiussisse expresse.

1 **Ita demum.** †Propter mẽdaciũ pditur beneficiũ diuisionis.h.d.venio ad casu3 ¶ In tex.ibi inficiantur.s.se fideiussisse.⁊ postea de mendacio sunt cõuicti.⁊ volunt recurrere ad beneficium diuisionis non possunt.

2 †Et sic no.casum in quo mẽdax priuaẽ iure suo aliqñ nõ priuaẽ sed grauaẽ onere probandi.vt.l.cũ deinde.de proba. Et in auẽ.ɔ qui ppriã.C.de nõ nu.pe. Regulariter autẽ nõ puniẽ nisi in expẽsis.fallit tñ in aliquibus casibus quas plene enumerat Bald.quẽ oĩno vide in.l.j.C.de fur.in.v.seu.vi.col. Posset tñ iste penitere ante lit.cõtest.⁊ confiteri se fideiussisse ⁊ euitare hoc damnũ:vt.l.electio.§.neq3.ꝟ.de nora.sm Ang.

3 ¶ †Et no. hic casum in quo nõ competit bñficium diuisionis.adde alios qui no.insti.e.§.si plures. Item qñ esset rei renũtiatum vt not. in.l.nisi.ꝟ.de pact.⁊.§.eo.si stipulatus.§.si ex duobus.in gloss. Addit ang.aliũ casum qñ essent obligati p instrm guarentigie cõtra qđ ex forma statuti nõ posset obijci exceptio p quã impediẽ executio cũ per hanc exceptionẽ impediatur ⁊ ita dicit se tenuisse de facto florentie non sic in beneficio cedendarũ actionũ qz illud nõ impedit executionem sm eundẽ. Sed contra ꝙ imo impediat:vt.§.e.l.si fideiussores.in fin. So.verũ est si creditor nõ vult cedere s3 tũc cẽsetur impediri de facto suo ideo sibi imputet cũ sit facile cedere sed nõ sit aliũ excutere. Dicũt autẽ quidã per illũ tex.hoc bñficiũ nõ posse opponi post lit.cõte.factam per negationẽ quos Bar.reprehẽdit.

4 †nã aliud est narrare narrata prout narrãtur[a] aliud est negare se fideiussisse expsse nam potest esse ꝙ fideiusserit ⁊ tamen non tenetur vel qz soluit vel quia factum est de non petendo.

2 ☞ Filiusfa.an possit obligari. et in quibus bonis possit fieri executio:⁊ an possit incarcerari nisi cedat bonis.
3 An poterit fieri executio in bonis patris quatenus sibi detur pro legitima.

1 **Filiusfamilias.** †Filius põt fideiubere p patre hoc pño. Et pater ei q mutuat filio vt soluat p se teneẽ qđ iussu vel de in rem verso hoc sedo ⁊ si ipse filius de suo soluat vel emãcipatus vel iptãte cõstitutus

tutus de peculio castrensi habet contra patrem vtilem actionē hoc tertio ꝛ vltimo ſm intellectū gl. ¶ In tex. ibi ꝑ patre. Dic ſcilicet q tenebaṫ dare fideiuſſores vt habeat maiorē vtilitatē ꝛ plus dubitationis ꝛ ſic creditor teneṫ recipere filiū nā ſi reciperet ſponte nulla eſſet dubitatio nec vtilitas. Sed ꝯ de lega. iij. ℥. eo. vbi qui teneṫ dare fideiuſſorē non liberatur dādo filiū fa. nec creditor teneṫ illum recipere. Sol. verū eſt de filiofa. alieno ſed de ꝓprio ſecus ꝛ eſt ſpeciale in patre vt ſic poſſit releuari per filiū vt hic. ꝛ. l. iij. §. filiū. qui ſatiſ. cog. qd̄ perpetuo tenemēti. q2 doc. hoc nō declarant. Et prima facie videretur ꝯrium cū reputeṫ eadē perſona cū patre ꝛ ſic pater dando ipm neminē dare videṫ ex quo creditor poterit releuari ꝛ tn̄ cōtrariū eſt

2 ¶ † In tex. ibi cōdemnari pōt. Dic. ſ. inſolidū ꝛ ſic in plus condēnatur exiſtēs in patris ptāte[a] ꝙ effectus ſui iuris. quia tunc nō cōdēnatur niſi quatenus facere pōt per tit. ℥. ꝙ cū eo ꝛ q̄ ſit rō dic vt ibi. Sed qd̄ ꝓdeſt hec condemnatio lʒ inſolidū fiat cū non poterit fieri ꝯ eū executio quia bona nō habebat iſto iure. Rn̄deo poterat hr̄e caſtrenſe peculium vel quaſi. Item ꝓfectitiū in quo poterat fieri executio licet ꝓprietas ptineret ad patrē poſtꝙ ad ipm filiū ptinebat adminiſtratio vt not. in. l. iij. §. ſed vtrū. ℥. de mino. ſm doc. lʒ gl. videat ibi dicere ꝯrium ꝛ no. in. l. ꝛ ſi condemnatus. ℥. de noxa. ꝛ in. l. ſi filio. ſolu. ma. Poteſt etiā hodie habere peculiū aduentitiū in quo ſi queriṫ an poſſit fieri executio. vide p Bart. l. ſi finita. §. ſi de vecti. de dā. infect. ꝛ poſito ꝙ nulla bona haberet poterit fieri executio vt capiatur et incarcereṫ niſi cedat bonis. vt in. l. iij. C. qui bo. ce. poſ. ꝛ forte aliquē amicū inueniet qui ſoluet pro eo.

3 † An autē poterit fieri executio in bonis patris quatenus ſibi dētur ꝑ legitima tāgit guido in. l. ſi qua pena. de his qui ſunt ſui vel ali. iur. ꝛ ſpe. ī tit. de ſen. execu. §. ſepe. ver. quid ſi filius. ¶ In text. ibi. et puto ad omnes cōtractus referetur. Sed op. contra tex. iſtum quia nō pōt quis teneri vt principalis et fideiuſſor: vt. ℥. e. generaliter. ſed actio qd̄ iuſſu ꝛ de in rem verſo ſunt acceſſorie. vnde cū pater teneaṫ vt principalis nō debet teneri vt acceſſorius ī actionibus ṗdictis ꝓpter hoc glo. intelligit iſtū tex. ꝙ non teneatur eidē creditori cui tenetur vt principalis actionibus iſtis ſed tenetur alteri creditori qui mutuauit filio pecuniam vt ſolueret pro patre ꝛ ita etiā ſequunṫ doc. Et ſic no. ꝙ poteſt quis teneri vt principalis ꝛ acceſſorius diuerſis pſonis ꝛ diuerſis reſpectibus. vt. ꝟ. eo. heres a debitore. §. ſi ſit ſeruus. Quaſdā alias opi. facit Dy. hic quas proſequere vt hic per Barto. q2 nō ſunt magne vtilitatis. Sequitur ſenatuſconſultum.

1 **Ui contra.** † Ubi non eſt obligatio vel actio non pōt accedere fideiuſſor ſecus ſi ſubeſt actio. lʒ obſtet exceptio ſi deṫ a ſciēte. h. d. cū. l. ſeq. Et vide. l. creditorē. ℥. ad mace. ꝑ quā iſta. l. declaraṫ. Uenio ad caſum. Premitte ꝙ ex mutuo facto filiofa. ſine volūtate patris ipſe fili⁹ ciuiliter et naturaliter obligaṫ ꝛ etiā daṫ actio mero iure. ſʒ ob. exceptio macedoniani filī ꝯ patrē mero iure daṫ actio de peculio tn̄ ob. exceptio eadē Scd̄o premitte ꝙ filiuſfa. hoc iure nō habebat heredē ab inteſtato etiā ſi habebat bona caſtrēſia vel quaſi ſed eo mortuo pr̄ occupabat oīa iure peculij. vt in. l. ij. ꝟ. de caſtren. pecu. Tertio premitte ꝙ qn̄ quis nō hʒ heredem de iure obligationes pſonales reſidentes in eius perſona actiue vel paſſiue p eius mortem extingūtur. q2 nō ſupereſt perſona ficta in quā tranſeāt et mors oīa ſoluit. nō ſic qn̄ hʒ heredem ꝛ hereditatē. q2 tranſeūt in hereditatē q̄ repn̄tat pſonā defuncti. dr̄ ergo hic mortuo filio obligatio pricipalis qua ipſe tenebaṫ ex mutuo eſt extincta cū nulla ſubſit ei⁹ hereditas. ideo ꝑ ea nō pōt accedere fideiuſſor. ſʒ obligatio qua tenebaṫ pater de peculio nō fuit extincta. ideo pro illa bn̄ pōt accedere fideiuſſor. q2 pater dando ipm vr̄ ratificaſſe ꝯctum ꝛ ſic facit ceſſare ſenatuſconſultum. vt. l. ſʒ iuli. §. pe. ad mace. ſed hoc nō poteſt fieri quo ad actionē extinctā q2 res non eſt integra. arg. in. l. bonorū rem ra. ha. Intellige ergo iſtas. ll. etiā ſi pr̄ ſciēs dedit fideiuſſores ꝑ obligatione filij: vt nō teneat fideiuſſio rōne ṗdicta lʒ Dy. intellexerit qn̄ ignoranter ꝛ ita dicit Ray. ꝛ Bart. Quid aūt ſi viuente filio acceſſit fideiuſſor an ei daṫ exceptio macedoniani ſicut datur ipſi filio ꝛ patri. dic vt. l. ſed ſi pater. §. nō ſolum ad mace. ¶ Sed op. ꝙ per mortē filij nō extinguatur hoc iure actio qua ipſe tenebaṫ ideo trāſeat in patrē tanꝙ vniuerſalē ſucceſſorē. vt. l. tā ex ꝯtibus. ℥. de iudi. Sol. imo nō tranſit ipſa actio q2 extinguitur vt dixi. ſed ſi ſuper ea fuit lis incohoata tunc inſtantia litis ſuper actione extincta trāſit in patrē quo ad actionē de peculio. et ſit condēnatio vſꝙ ad vires peculij licet ſi fili⁹ viueret fieret inſolidū ꝛ iſte eſt caſus mirabilis in. l. cōtraria. Hic nō ſunt alia.

2 ☞ Exceptio cedendarum an ꝛ quando poſſit opponi.

3 Pendente lite contra mandatorem an poterit agi contra principalem debitorem.

1 **Si mandato.** † Electo mādatore nō liberaṫ reus principalis nec ecōuerſo. Itē ei q cōueniṫ pro alio dʒ cedi actio cōtra principalē ꝛ aliter nō dʒ cōdēnari. h. d. ¶ In tex. ibi nō liberabiṫ titius ꝓpter hoc. Dic ꝓpter hoc ſolum ꝙ egerit cōtra me ꝛ litē fuerit conteſtatus niſi ſim condemnatus ꝛ ſoluerim tibi: ꝛ hoc verū qn̄ plures tenētur eidem ad eādem q̄titatem inſolidū ſiue vnus vt principalis alter vt acceſſorius vt hic ſiue vterꝙ vt principalis. vt duo rei debendi. vt. l. fin. C. de fideiuſ. ſiue ambo teneantur pure vt hic ꝛ in. d. l. ſi. ſiue alter pure alter in defectum illius vt in. l. decē. ℥. de ver. ob. ꝛ in. l. ſi. ſi cer. pe. ſecus ſi vnus ſit obligatus pluribus ad idē cuilibet īſolidū tanꝙ duobus reis q2 tūc vno agēte ꝛ lit. conteſt. debitor

2 liberaṫ ab altero vt. l. ij. ꝛ. l. ex duobus. ℥. de duo. re. ¶ † In tex. ibi non aliter condemnari debebo dic ꝛ ſic no. ꝙ exceptio cedēdarum poteſt opponi ante ſentētiam ad ipſam impediendā et ſi non fuit tūc oppoſita poterit opponi poſt ad impediendam ipſam executionem. vt. ꝟ. e. fideiuſſorē. in fi. quia non impugnat ſn̄iam de īiquitate al's nō poſſet opponi poſt ſentētiā. l. peremptoria. ſen. reſcin. non poſ. iuncta. l. ex diuerſo in fin. ſo. mat. ꝛ. l. neſennius. in fi. de re iu. ꝛ qd̄ plene no. in. ꝟ. C. de iur. et fac. igno. Nō eſt ergo peremptoria iſta exceptio nec dilatoria q2 non poſſet opponi poſt lit. cōteſt. ſed pōt dici anormala ſunt tn̄ plures caſus in quibus nō poteſt opponi vt not. ꝟ. eo. ſi ſtipulatus. §. ſi

3 ex duobus. ¶ † Ultimo quero hic an pendēte lite cōtra mandatorem poterit agi contra principalem. dic ꝙ ſic vt. l. creditor in prin. ℥. man. ꝛ dixi in. l. iij. §. fi. de duo. reis.

1 **Cum reus.** † Si reus pricipalis ſuccedit fideiuſſori ſicut extinguiṫ obligatio fideiuſſoria ita ꝛ exceptio pſonalis q̄ cōpetebat fideiuſſori nec poteſt opponi ex pſona eius. h. d. Premitte ꝙ ſunt qdā exceptiones ꝯpetētes fideiuſſori que nō trāſeūt ad principalē qdā q̄ trāſeūt vt. l. fideiuſſor. §. qdā. ℥. mā. ꝛ iſta. l. loquiṫ de illis q̄ nō trāſeūt. De alijs aūt q̄ trāſeūt lʒ ſit extincta obligatio fideiuſſoria ꝛ ex pſona fideiuſſoris non poſſint opponi poterit tn̄ reus illas opponere ex ꝓpria pſona ex qua poſſet opponere etiā inuito fideiuſſore ſi viueret ſicut ecōuerſo vt. l. proxi. in fi. ꝛ ar. l. ſi poſt mortē. de cōtrata. §. fi.

1 **Si ſtipulatus.** † Fideiuſſor poteſt opponere exceptionē ſibi cōpetentē ex pſona rei etiā reo inuito. h. d. nā opponit ex ꝓpria pſona facit. l. ſi poſt mortē. §. fi. de ꝯtratab. ꝛ ſic iure qd̄ habes a me potes vti cōtra alium me inuito ſed cōtra me non vt in. l. ſi iudex. circūuento de mino. ꝛ. l. amiciſſimos. de excu. tut. Unde ſi mihi reo data eſt dilatio qua tu actor etiam potes vti vt. l. petende. C. de tem. in integr. reſti. ſi volo ei renuntiaris ne vtaris contra me poſſum etiam te inuito vt ibi not. ſm quoſdam per dictas. ll. dic vt ibi per Barto. caſus eſt iſte. ¶ In tex. ibi ſine cauſa. Dic et ſic cōpetit exceptio doli. vt in. l. ij. §. circa. de doli excep. que trāſit etiā ad fideiuſſorem: vt. l. exceptiones. ℥. de excep. Et intellige ſine cā de preſenti que tn̄ ſperabatur in futurum puta ſpe future numerationis vt glo. ꝟ. Et tunc etiam ſi fideiuſſor ſciebat eā de pſenti ꝛ a prin. nō ſubeſſe hʒ exceptionem ſicut ipſe reus vt. l. ſi cui. C. de non nu. pe. vel nō ſperabaṫ ſubeſſe. ſed putabaṫ eſſe de pn̄ti ꝛ nō erat imo erat falſa. ꝛ tunc ītellige ꝙ fideiuſſor etiā ignorabat. al's ſibi nō dareṫ p. l. ſi poſt ꝙ. ꝟ. eo. nā etiā mihi reo nō dareṫ ſi ſciebā falſam. q2 videreṫ donare. ſi aūt nec ſperaṫ in futurū nec credebaṫ eſſe de pſenti nec fuit datū ob cauſam q̄ ſubeſt ſi ſimpliciter ꝓmiſit centū nec dicit ob quā cauſam tunc Bar. ꝛ Ang. dicūt ſtipulationē valere q2 ſola liberalitas hr̄ pro cā. ꝛ vr̄ facta ex cā donationis vt ipſe Bar. no. in. d. §. circa. Alij cōtra qd̄ puto verius vt pſumaṫ facta ex ſtultitia. vt no. Bal. in. l. generaliter. C. de nō nu. pe. ꝛ tūc tam reo ꝙ fideiuſſori etiam ſciēti daretur exceptio doli de hoc tetigi in. l. ſi diuortio. ℥. de verbo. obli.

2 ☞ Creditor ꝙ non poſſit liberare vnum ex fideiuſſoribus in preiudicium alterius.

3 Quatuor caſus in quibus ille cui teneor actionē cedere contra alterum licet illam perdiderim facto meo nō poteſt me repellere ab agendo per exceptionem cedendarum.

Renūtians beneficio de fideiuſſoribus vel duobus reis. ꝙ nō intelligatur renuntiare beneficio cedendarum.

1 **Si ex duobus.** † Pactū de nō petendo factū vni ex fideiuſſorib⁹ alteri non prodeſt quominus poſſit ad totū qd̄ reſtat ſoluendū conueniri. h. d. veniamus ad caſum. ¶ In tex. ibi alterne ab eo peteres dic iſta verba modalia habent vim pacti de non petendo ſm glo. mag. cir. me. ibi. ſed certe ſatis eſt pactū. quā diligenter no. ſm Bar. q2 ſicut in vltimis volūtatib⁹ modus hʒ vim diſpoſitionis. vt. l. ij. C. de his que ſub mō. ita in actibus inter viuos

a ¶ Patris ptāte. iō dicit Bal. in. l. ſi ꝑ alio. C. ꝙ cū eo. not. pro filijs mercatoribus vt ſi nolunt detrudi in carcerē faciāt ſe emācipare.

vnde si reperitur in instrō ꝙ talis soluit.v.ne coueniatur in plus licet aliud pactū de nō petēdo nō cōtineatur in eo. Illa tñ verba ne coueniatur in plus hñt vim pacti.qd tene mēti.⁊ ad hoc no.istā glo. ¶ †In tex.ibi quinqȝ tibi dedi.dic in istis quinqȝ vterqȝ fuit liberatus vel ipso iure vel ope exceptionis iuxta ea que plene habētur in.l.modestinus.ȷ.de sol. Unde licet text.in fi.dicat ꝙ illa.v.nō poterint peti ab eo q soluit debet tñ suppleri ꝙ nec etiā ab altero qui nō soluit.⁊ dū dicit exceptionem doli obstare.dic ꝙ loquitur de exceptione intentionis ꝗtum ad soluentem qui liberatus est ipso iure cū soluitur pro sua obligatione ꝗtū autē ad nō soluentē pro cuius obligatione principaliter non est facta solutio si dicimus eum liberari ipso iure quia tenenṫ eodē genere obligationis ambo.idē dicas si dicimus liberari ope exceptionis ꝭm no.in.d.l.modestinus. tunc tex.stat proprie dum dicit exceptione doli mali. ¶ Restat ergo dubium de alijs.xv.que restant soluenda:ꝗtum ad illum qui soluit clarū est ꝙ ab illis liberatus est per pactum de nō petēdo ope exceptionis vnde nō potest cōueniri etiā si alter qui nō soluit non sit soluēdo ꝗtum autē ad alterum qui nō soluit clarum est ꝙvsqȝ in decem nec ipso iure nec ope exceptionis est liberatus.quoniā illa decē tangūt ipsum etiā si alius qui soluit erat soluēdo:qꝛ in illis nec habet bñficiū diuisionis nec cessionis nec pactū alteri factū ad ipsum extendiṫ.sed ad alia quinqȝ que restāt.de.xv. Adhuc clarū est ꝙ virtute pacti nō est liberatus nec ipso iure nec ope exceptionis:sed videṫ liberatus duplici alia exceptione.s.diuisionis cessionis nam si alter qui soluit erat soluendo nō poterat iste conueniri in illis.v.opposito beneficio diuisionis.sed cōueniendus erat ille.vñ creditor non potuit illū liberare in illis quinqȝ in preiudiciū alterius ⁊ sibi imputet quare liberauit. ¶ Item siue sit soluēdo siue nō si iste solueret illa quinqȝ cedēda erit sibi actio in illis cōtra fideiussorē qui soluerat decē.qꝛ ipsum tāgebāt decē beneficio diuisionis cū ergo nō possit cedere ꝑpter pactū de nō petēdo videtur repellēdus exceptione cedēdarū.vt.ȷ.de sol.l.stichū.§.si creditor.⁊ tñ tex.videṫ dicere cōtrariū ꝙ poterit cōueniri ad solida xv.nulla exceptione obstāte. ⁊ in hoc stat difficultas huius.§. propter glo.dedit plures solutiones ad tollendū hoc cōtrariū ⁊ ꝗplures sunt vere in se tñ continēt diuinationē. Sed qꝛ sine eo nō pōt solui intelligēdo tex.generaliter dū dicit nulla exceptiōe.doc.tenēt solutionē Marti.q̄ ponit in glo.ver.ac. Martinus qd ꝯriū loqtur qñ simul fideiussisset qꝛ tūc quilibet ipsorum censeṫ fideiussisse cōtemplatione alterius ⁊ futuri bñficij diuisionis vel cedendarum ideo imputet sibi creditor quare ademit sibi potentiā cedendi qꝛ ille nō fideiussisset nō debere sibi actionē. Si aūt diuersis tpib⁹ tūc primus ignorans de scōo fideiussore nō censeṫ fideiussisse cōtemplatione dictoꝝ bñficiorum que sparet habere ꝯ illū.ideo nō poterit dictas obligationes obijcere ob quarū spē nō fideiussit:⁊ ꝓbatur ista solutio in l.si titius.ȷ.e. Sed Ja.de are.dicit ꝙ illa verba nulla exceptione debēt restringi ad exceptionē pacti que sibi non cōpetit sed exceptio cedēdarū que datur a lege.vt.ȷ.de fideiussorib⁹ bene dabitur contra traditorem agentē ad.xv.saltē quo ad illa.v.in quibus actio erat cedēda non in decē in quibus cedēda nō erat vt no.in.d.l.fideiussoribus ⁊ tunc text.ꝑcedit clare.⁊ sine diuinatione. ¶ †Ex solutionib⁹ autē glo.collige quatuor casus in quib⁹ ille cui teneor actionē cedere cōtra alterū licet illam perdiderim facto meo non pōt me repellere ab agendo per exceptionem cedēdarū. Primus est qñ illa actio erat inutilis propter exceptionē posito ꝙ eā per pactū facia3 inutiliorem. vt in prima solutione glo.p.l.ꝗuis.§.marcellus.ad vellei.nā etiā si nō fecissem inutilis esset cessio.vñ nō potest cōqueri ꝙ eā fecerim inutiliorem. Scōs casus est qñ ille cui debebas cedere cōsentit mihi ꝙ illam actionē tollerem.vt in scōa solutione glos. Tertius casus est qñ renuntiauit beneficio cedendarum vt in glo.in ver.vel dic ⁊ dici Ang.no.ꝙ non sufficit renuntiare bñficio de fideiussoribus vel duobus reis qm̄ beneficiū cedendarum nō solum cōpetit illis.sed cuicūqȝ alteri soluenti ꝑ altero vt neg.gest. ꝑcuratori ⁊ mandatori.vt.s.e.si mādato meo. vnde in illis verbis gñalibus non comprehenderetur qꝛ intelliguntur de competentibus fideiussoribus vel duob⁹ reis ita ꝙ non alijs.facias ergo apponi spāliter ⁊ expresse ꝙ renuntiauit beneficio cedendarum. Quartus casus est qñ diuersis tpib⁹ fideiusserint.qꝛ primus non vr̄ fideiussisse cōtemplatione cessionis sibi fiēde ꝯ scōm de quo ignorabat secus si fuisset actum de scōo dando.sed scōs vere vr̄ fideiubere cōtemplatione primi si sciebat ipm̄ datū.ideo bene hr̄et exceptionem cedendarum.sed primus non si creditor facto suo potentiam cedendi sibi abstulisset. Cetera dic vt hic per Bar.qui circa predicta determinat aliquas alias questiones.

¶ Sicut fideiussor nō potest intercedere ꝑ eo qui nullo modo est obligatus:ita nec potest intercedere penes illum apud quem obligatio non est actiue.

> ¶ Pricipali. vide gl.et Bal.i.l. cu3 notissimi.C. de pscri.xxx.annoꝝ.Ang.⁊ bal. i.l.fi.C.de here. vel acti. vē. ⁊ an cessa psonali videaṫ cessa hypothecaria. vide Bar.i.l.si heres pecuniā īfra ad treb. ⁊ i.l.heres a debitore.ȷ.eo. Bart.⁊ glo.i.l.si pigno.s.fa.her. Bal.i.l.cū oportet.§.fi.de bo.q̄ li.Bal.in.l.si in solidū.C.de acti. et obligatio.

Fideiussor. †Fideiussor nō pōt itercedere penes illū apō quē nō est obligatio actiue.l3 intercedat ꝑ obligato. Itē alternatiua posita inter duos quoꝝum vni pōt acquiri obligatio alteri nō:facit vt prīo obligatio acquiraṫ ⁊ alter habeaṫ vt adiectus ad solutionē itē adiectio pōt solui etiā inuito creditore si lis per creditorē nō erat contestata ꝯ soluentē.h.d. ¶ †In text.ibi obligatus est. No.ergo ꝙ sicut fideiussor non pōt intercedere pro eo qui nullo modo est obligat⁹.qꝛ deficiēte principali non pōt in esse produci accessoriū vt.s.eo.qui ꝯtra. Ita nec potest intercedere penes illū apud quē obligatio non est actiue l3 intercedat ꝑ obligato alteri. Si ḡ es debitor me⁹ ⁊ vis dare fideiussorem non pōt fieri vt iste fideiussor se obliget alteri ꝗ mihi. tene menti ⁊ induciṫ ꝙ non poterit cedi fideiussoria vel hypothecaria sine principali qꝛ sequereṫ incōueniens de quo hic ꝙ principalis esset penes vnū. Et accessoria penes alterum actiue cuius cōtrariū vult iste tex. Bar.tñ hic plene disputādo determinat cōtrarium qꝛ licet a principio non poterit sumere originē in persona alterius vt hic. si tñ sumpserunt originem in persona creditoris apud quem est principalis possunt per cōcessionē in alium transferri. Et ad hoc allegatur gl. in.l.vsucapio.C.de pig.⁊ eo.tit.s.l.ȷ.§.cū prediū.⁊.l.grege.§.si pignori.facit.l.pe.de distr.pig.vbi hypothecaria semel contracta potest remanere sine principali licet non potuerit a principio cōtrahi. ¶ In tex.ibi nominatim titio dari stipulatus fuerit ⁊ sic illi acquisiuit principalem obligationē.vt.s.e.ti.ȷ.l.seruus cōmunis sit.ver.licet autem ⁊c.

Qui certo loco. †Appositio loci in obligatione fideiussoria facit videri ipm̄ in duriorē causam intercessisse si in principali nō erat locus apposit⁹ vel nō idē locus. casus est iste. ¶ In glo.sup ver. perinde in fi.in.§.quesitū. De prima vera ꝭm Dy.tñ nō declarat qualiter dicaṫ obligari in duriorē causam qñ locus appositus in obligatione fideiussoris est ꝑpinquior sed dic ꝙvidetur durior tpe potius ꝗ loco qꝛ cū habeaṫ ratio tēporis ex persona cuiuslibet de per se citius cedet dies obligationis fideiussoris ⁊ sic citius poterit cōueniri ꝗ principalis sed qñ nō est remotior tūc dr̄ durior potius loco ꝗ tēpore. Si aūt equaliter distaret teneret obligatio fideiussoria qꝛ nec loco nec tempore reputaretur durior ꝭm Ang.

¶ An ex sola naturali oriatur actio.

Statutū si loqṫ de debito an ꝯprehēdat ēt debitū naturale tm̄.

Si testator mandat solui debita sua an teneatur etiam mandatarius soluere naturalia tm̄.

Fideiussor. †Pro sola naturali obligatiōe potest accedere fideiussor siue ex ea oriatur actio siue nō dūmō pp eā ipediaṫ repetitio soluti.h.d. venio ad casu3. ¶ In tex.ibi ciuilis subaudi sola vł naturali sola.qñ em̄ siī sūt iūcte nō ē dubiū. Dicit tñ gl.illa ꝙ qñ suberat sola ciuilis:l3 obligeṫ fideiussor mero iure daṫ exceptio. vt.l.si cui.C.de nō nu.pe. Uel dic ꝙ hic loqṫ de fideiussore q effectualr̄ obligaṫ ⁊ id itellige de ciuili q̄ ꝑducit actionē vt ꝯtingit chirographo post biēniū si nūeratio nō fuit secuta vt insti.de li.ob.vel de illa ex q̄ nasciṫ actio de peculio i q̄ dicūt quidā nō esse naturalē. vt in.l.frater a fratre.de condi.inde.qñ autē esset talis ciuilis cui obstaret exceptio vt est illa q̄ remanet post pactū de non petendo tūc qꝛ illa etiā ꝯpeteret fideiussori nō loquiṫ iste text.qꝛ non obligareṫ effectualiter si ignorāter fideiussisset secus si scienter vt.ȷ.eo.si qs post ꝗ. ¶ †In text.ibi aliqua actio eoꝝ noie inuit hic tex.ꝙ interdū ex sola naturali oriaṫ actio sed ꝯriū videṫ tenere gl.i.l.naturales.s.de act.⁊ ob.l3 illud verū regulariter aliqñ tñ oriṫ vt hic innuiṫ.⁊ glo.ponit exēplū p.l.si qs argentū.C. de dona.qd exemplū nō est bonū.qꝛ ibi nō oriṫ actio ex naturali obligatione.licet daṫ actio ex illa.l.ꝑpter pactū ⁊ naturalem obligationē.pone ergo exēplū p.l.etiā de vsur.⁊.C.e.titu.l.frumēti. Et in illa que oriṫ ex cōstituto.vt.s.de cōsti.pec.l.ȷ.§.debitū.pōt etiā poni in pupillo qui ꝯtraxit sine tutoris autoritate. ⁊ effectus est locupletior.vt.l.naturaliter.de ꝯdi.indebi.vel dic ꝙ tūc idē ꝙ in primo qꝛ nō oriṫ ex naturali obligatione.s3 daṫ ex rescripto diui pij.de q̄ in.l.iij.in prin.s.cōmo.l3 doct.cōiter videanṫ tenere ꝙ tūc subsit naturalis ⁊ ciuilis qd nō placet vt diri in.l.interdū.de cōdi.inde. ¶ In tex.ibi:cū soluta pecunia subaudi naturaliter tm̄ debita ⁊ sic vr̄ solutū indebitū respectu ciuilis obligationis et tñ nō potest repeti siue sciēter fuit solutū siue per errorē iuris.secus si per errorē facti.vt.l.error.C.ad l.fal.sed debitū ciuile tm̄.⁊ naturaliter indebitū etiā solutū per errorem iuris reperit vt plene no.in.l.cū quis.C.de iuris ⁊ fac. igno.⁊ sic efficacius est naturale tm̄ debitū ꝗ ciuile tm̄: itellige

tamen

tamen de tali naturali que nõ est elisa per exceptionẽ.al's repeteret solutũ per errorẽ iuris.vt est illa que remanet post pscriptionẽ.vt.l.si.j.rem ra.ba.Et no.istum tex.pro eo qd dixi in.l. qd em solutũ.§.e.nam qñ obstaret exceptio fideiussor obligaretur efficaciter et tunc non loqueretur iste tex. ¶ In text.ibi minus pprie dic no.et tene mẽti qz si in statuto fieret mentio de debito cum eius verba debeant intelligi proprie vt no.in.l.iij. §.hec verba.de neg.gest.non comprehenderent debitũ naturale tantũ.Quid aũt si testator mandat solui debita sua an teneat mandatarius soluere naturalia tm̃ debita:vr̃ q sic.qz verba testatoris latius et pinguius intelliguntur fauore vltime voluntatis.vt in.l.in testamẽtis.de reg.iur.Tamẽ in contrariũ videtur text.in.l.si cui.§.flauius.j.de sol.et ibi per Dyn. ¶ In tex.ibi debitum sibi intelligitur recepisse.q.d.non donũ:qz nõ dicitur donatio nisi ea que fit nullo iure cogente.vt.l.hoc iure §.de dona.sz hic cogit saltem naturale ius et hoc not.qz ex quo nõ est donatio nõ requirit insinuatio etiã si trãscendat summã quingentorũ.facit.l.j.C.ad.l.falcidiam.

2 ☞ Stipulatio põt esse in pendenti quantũ ad eius substantiam non quantum ad acquisitionem.

3 Exitus acta probat.

Dispositio purificata equiparatur dispositioni pure facte.

1 **Stipulationem.** ¶ †Si pter futurũ euẽtũ est dubiũ an fideiussor sit receptus in duriorẽ causam expectat ille euentus et interim 2 fideiussio est in pendenti.h.d.†Et sic not. q stipulatio põt esse in pendenti q̃tũ ad eius substãtiã non sic q̃tũ ad acquisitionẽ vt.§.de stipu.seruo.l.vsufruct⁹.et.l.seruus meuij.et castrẽsis peculij.§.fi.casus est iste. ¶ Not.hic illud vulgare q exitus acta probat:et q ex futuro euentu aliqd declarat.facit.§.de vsur.l.sz et si qs et.j.de iure fis.l.nõ intelligit.§.qñ aũt in fi. Itẽ no. q dispositio purificata eqparat dispositioni pure facte et.h.d. glos. in aut.de san.epi.§.sz hoc pñti.sicut em̃ si pricipalis esset obligatus in diẽ et fideiussor se obligaret pure non valeret fideiussio.vt.l.grege.§.illud.§.e.ita si se obligat sub cõditione. et conditio existat anteq̃ veniat dies principalis obligationis ꝛc.

2 ☞ Conditio si reus nõ soluerit sicut impletur propter moram principalis debitoris quo ad purificandã obligationem fideiussoribus.ita si in nulla mora fuit tamen desijt posse soluere per mortem.et quando.

3 Si quis decedat sine herede an stipulatio fideiussoria possit committi.

1 **Cum fideiussor.** ¶ †Iste est bonus.§.et frequẽter allegat hic.Qñ fideiussor se obligat sub conditione si reus soluerit non tenet nisi reo cõstituto in mora vel decedẽte anteq̃ soluat.h.d.no.et semper allegat pter ea q̃ statim dicã casus est iste. ¶ In tex.ibi. si reus quadraginta q̃ ei credidit nõ soluerat.illa verba intelligunt.i.si fuerit in mora soluendi seu p eũ steterit quominus solueret.vt.l.si duo.§.fi.de cõsti.pec.Non aũt vt prima facie sonant.qz tunc si potuit soluere et nõ soluit p plures mẽses nõ tñ fuit in mora diceret impleta conditio cuius 9riũ infra patet. ¶ In tex.ibi vt cuz appellatus.i.interpellatus expsse vel tacite per lapsum tpis appositi in obligatione principali seu qualitercũq̃ in mora cõstituat forte etiã si re ipsa.vt.l.titia.§. vsuras.de leg.ij.nõ sufficit q reus sit in mora.vt illa conditio impleat.et purificet obligationez fideiussoris. ¶ In fi.text. ibi. qz 2 hoc quoq̃ casu ꝛc.†No.ergo q sicut illa cõditio implet pter moram principalis debitoris ita si in nulla mora fuit tñ desijt posse soluere p mortẽ et sic nõ requirit interpellatio heredis lz illo viuente reqreret eius interpellatio. ¶ Oppo.primo extra glo.q creditor poterit incipere a quo vult vel a principali vel a fideiussore hoc iure etiã si principalẽ non interpellauit. vt.l. non recte.C.de fideiuss.Sol.verũ est qñ fideiussor simplr̃ et pure se obligasset ad illud ad qd tenebat reus.Et ita regulr̃ fieri dz sz hic se obligauit sub cõditione si reus nõ soluerit.et añq̃ conditio sit impleta nec ciuiliter nec naturalr̃ est obligatus. vt.l. cedere diem de ver.sig.Glo.tñ scda vr̃ hic dicere q ista obligatio nõ sit cõditionalis p.l.decez.de ver.obli.qd verũ nõ est post q̃ cõditionalr̃ fuit 9cepta.et illa.l. loquitur in alijs terminis. ¶ Itez oppo.scdo q nõ sufficiat reũ interpellari.vt fideiussor teneat imo requirat q excutiant bona eius.vt in aut. de fideius.Solu.fateor hoc hodie.sed isto iure sufficiebat reum fuisse constitutum in mora et obligationẽ fideiussoris fuisse purificatam per illã.l.non recte. ¶ Sed tertio oppo.in gl. que incipit tenetur ad idez q illo iure nõ sufficiat interpellatio principalis sed requirat q principalis desinat posse soluere post mortem cũ obligatio fideiussoris incepit a pcedenti conditione negatiua.et in eius persona nulla pcessit dispositio.vt.§.de verb. obli.si ita stipulatus post prin.et versi.itaq̃. Glos.illa rñdet qd istud cõtingit ex eo.qz mora principalis nocet fideiussori hoc non placet nã tũc hoc est verũ qñ vterq̃ est obligatus pure.et tunc nocet vt p interitũ redditus nõ extinguat obligatio. fideiussoris iã cõtracta.sz hic erat obligatus sub conditione.vnde non nocet q̃tũ ad faciendũ ipm obligari pure. qz istud difficilius est q̃ 9seruare iam natam obligationẽ.Dic ergo q hic lz non pcesserit dispositio pura in psona fideiussoris tñ pcessit in psona principalis.et sicut si pcessisset in eius persona 9mitteret stipulatio cõditionalis statim eo constituto in mora.in.d.l. ita stipulat⁹ita cũ pcessit in psona alterius pncipalis vt est hic casus no.p quẽ ista.l.extẽdit et declarat.nã cuz mora vtraq̃ casu poterit cõmitti.verba illa intelligunt mõ quo.§.dixi. sz qñ nõ põt cõmitti.qz nulla pcessit dispositio in psona sua vel alteri⁹ tũc verba intelligunt.vt iacent cũ incõmutabiliter verum erit ipm nõ soluisse.l.qcqd astringẽde.§.fi.de verb.obli. ¶ Ultimo opp.cõtra scdm casum q nõ sufficiat reũ esse mortuũ si nõ precessit interpellatio q̃tũ ad purificandũ obligationẽ fideiussoris nisi etiã interpellaret heres eius.nã causa quare in psona principalis requirebat interpellatio erat qz ipse erat obligat⁹ et non potuit in mora 9stitui.sz certe ista obligatio ad heredes trãsmittit.et silr̃ nõ põt in mora 9stitui.cuius cõtrariũ innuit iste tex.glo.fi.fatet cõtrariũ si decessisset cũ herede sz dicit hunc tex.forte intelligendũ fore qñ decessit sine herede Pet.in.l.fin. C.de cõditio.inser.dicit q forte diabolus reuelauit gl. et etiam reprehendit et intelligit illũ tex.etiã cũ decessit cum herede. Et ad cõtrariũ respõdet q pcedit in duab⁹ psonis vt si pmisisses mihi stichũ et si nõ solueris pmisisti.x.noĩe pene nã pena committit per interpellationẽ.Et si decessisti añ interpellationem requirit interpellatio heredis et prius non cõmittit pena qz facultas soluẽdi stichũ quã habebas ad euitandũ penã cõtra te trãsmittit ad heredẽ tuũ.Et ista facultas tũc sortit effectũ cum interpellaris tu vel heres tuus sed in trib⁹ psonis non pcedit vt hic.qz facultas soluẽdi quã principalis hz vt faciat obligationẽ fideiussoris nõ cõmitti nõ trãsmittit ad eius heredem in fauorẽ alterius lz transmittat in fauorez ipsius heredis. et iste 3 est casus no.hic.† Et p hoc rñdetur ad.q.quaz hic format gl.q̃ loquit in duab⁹ psonis.et pbat.in.l.diẽ.§.nec vtimur. de arbi. Et istã solutionẽ sequit Bar.reprobãdo gl.q̃ non solũ diuinat sed etiã falsum dicit q si hic decessisset sine herede stipulatio fideiussoria nõ posset cõmitti.qz tpe quo cõmitteret nõ subesset obligatio principalis cui posset accedere qm̃ aliquo decedẽte sine herede obligationis quib⁹ tenebat extinguunt. vt.§.eo.q contra.et allegat.l.postq̃ vt leg.nomi.ca.sz in cõtrariũ q nõ extinguant facit qz tũc bona eius trãseunt in fiscum.vt.C. de bo. vacan.et trãseũt cum eorũ onere creditorũ.vt.l.tutoris.C.ad.l. iul.de vi.et istud facit me dubitare circa dictũ suũ cuz ibi loquitur qñ trãseũt p cõfiscationẽ et sic eo viuẽte.Bar.loquit quãdo post mortẽ.et qñ bona inceperũt perdere nomen hereditatis et incipiunt dici bona vacantia.tene menti dictum Bart.qz non est sine dubitatione.

2 ☞ Si fideiussor nõ fuit contentus:sz ipse sponte agit 9tra creditorẽ:offerẽs sibi totũ debitũ:et petens sibi credi actionẽ contra cõfideiussores:et etiã pignora que habebat sibi tradi: an creditor compellatur.

1 **Fideiussoribus.** ¶ †Fideiussori soluẽti insolidũ cedẽda est actio cõtra 9fideiussorẽ.h.d.Et forti⁹ cõtra principalẽ.vt supra eo.si mãdato meo. nã cõtra illũ cedit insolidũ.sed 9 cõfideiussores pro partibus eos tãgẽtibus ex beneficio diuisionis vt hic in glo.de quo per Bart.in l.modestinus.j.de sol. ¶ In tex.ibi.solidũ.dic sed quare soluebat solidũ cũ habebat beneficiũ diuisionis.Respondeo q forte cõfideiussores erãt nõ soluẽdo vel erãt absentes et sic nõ poterat eo vti.Itẽ quare ista cessio fit cõtra cõfideiussores cũ ipse poterit recuperare a principali debitore.Rñ.qz forte ille nõ est soluẽdo vel de facili nõ põt ab eo exigi qz potẽs vnde interest sua recuperare a cõfideiussorib⁹.Sed cõtra nã si confideiussores nõ sunt soluẽdo vel sunt absentes nõ habẽt beneficiũ diuisionis ergo si soluit totũ nõ dz posse recuperare ab illis qz soluit pro sua obligatione efficaci nec vr̃ gerere negotiũ confideiussor.Sed rñdeo q imo gerit per indirectũ.qz liberat principalem et in cõsequentiã etiã 9fideiussores.Sed 9tra nã si sic est deberet posse agere cõtra eos actione negotior gestorũ etiã si actio nõ cedat.vt.l.ex facto.de nego.gest.et tñ cõtrariũ est. vt.j. eo.l.vt fideiussor. ¶ Ad hoc rñde.vt no.rñdet gl.in.d.l. ex facto in glo.mag.in fi.qz gerit non officio gestionis.i.principalr̃ sed ex natura obligatiõis et declara.vt.§.dixi.Et ista gestio nõ sufficit ad dandũ sibi vtilẽ actionẽ sz bene sufficit ad faciendũ sibi actionẽ cedi vt hic.Sed qrit ista.l.sine dubio potest intelligi qñ iste fideiussor qui soluit solidũ fuit conuentus a credito-

2 re ⁊ tunc creditor cõpellit̃ causatiue si vult sibi totũ solui. †Sꝫ qđ si nõ fuit cõuentus sꝫ ipse sponte agit cõtra creditorẽ offerẽs sibi totũ debitũ ⁊ petẽs sibi cedi actionẽ ꝯtra fideiussores ⁊ etiã pignora q̃ habebat sibi tradi vtruꝫ creditor cõpellat̃ p̃cise vr̃ ꝙ nõ p.l.nulla.C.de solu.Contrariũ tñ determinat hic Dy.per istã.l.q̃ generaliter loquit̃ ⁊ ar.j.eo. Paulus. q̃ alias incipit fideiussorem.⁊.C.de his qui in priorũ credi.loco succe.l.fi.nec ob.l.nulla.quia loquit̃ in penitus extraneo q ad illud debitũ non est obligatus.vt poterit cõpellere creditorẽ ad talem cessionẽ lꝫ poterit sibi offerre debitũ ⁊ liberare debitoreꝫ. vt.l.soluendo de neg.gest.nos loqmur in eo qui erat ad illud debitũ obligatus cui plus cõceditur ⁊ idẽ tenet Cyn.in.l.ij.C.eo.ti. vbi oĩno vide ⁊ idẽ tenet Bar.hic.

1 **Qui debitore.** ¶†Ficta solutio fideiussoris parit sibi actionẽ cõtra principalem debitorem.h.d.casus est iste.¶In fi.tex.ibi.confestim subaudi etiam anteꝗ delegatus vere soluat. quia solutio censetur ficte facta per solam delegationem eo q̃r delegatus liberatur a fideiussore.⁊ sic abest fideiussori illa obligatio.vnde videtur etiam abesse pecunia.vt in.l.inter causas.§.abesse.s̃.man.¶Sed opp.ꝙ ista ficta solutio non sufficiat sibi vt possit agere mandati.per.l.si vero non remunerandi.in princi.s̃.man.⁊ per id quod legitur.⁊ no.in.l.duobus.§.a fideiussore.s̃.de iureiu.Sol.verum est qñ ex tali ficta solutione nihil abesset fideiussori nec aliquid abesset creditori vt si delato sibi iuramento a creditore iurauit debitum non subsistere naꝫ iuramentũ habet vim solutionis.⁊ liberat principalem ⁊ etiã se.et tamen non potest a principali repetere ac si soluisset.sed hic aberat sibi obligatio qua sibi tenebatur debitor suus. vt.l.delegare.j.tit.j.⁊ aderat creditori noua obligatio contra delegatum.¶Sed pone ꝙ creditor cõfessus est se recepisse debitũ a fideiussore nec etiam de vera solutione apparet.an ista confessio: instrumentum sufficiant fideiussori.vt possit repetere a principali debitore Bar.in.illo.§.a fideiussore.vr̃ tenere ꝙ nõ dicens ꝙ ista est ficta solutio que non sufficit ad repetendum sed ista ratio non est bona per hanc.l.vbi sufficit ficta solutio ⁊ no.in.l.inter causas in prima glo.§.preterea.s̃.man.Preterea non est verum ꝙ sit ficta solutio imo est probatio vere solutionis.vt.l.publia.§.fin.s̃.deposi. Unde contra Barto. consului alias Florentie ⁊ reperio ita consultum per do.Fran.tigrini. dummodo non possit opponi exceptio non nu.pe.nam ⁊ istud instrumentum confessionis prodesset debitori contra creditorem petentem ergo debet sibi nocere contra fideiussorem repetentem alias certaret de lucro. quia nec creditori soluetur nec fideiussori.⁊ ista rõ multũ viget.facit.c.ij.extra de fideius.et qđ no.in.l.desiderium.C.depositi.nam ⁊ pactuꝫ fideiussoris prodest reo quãdo fideiussoris interest.vt.l.fideiussoris.s̃. de pac. ergo ⁊ confessio facta fideiussori debet prodesse reo ꝯtra creditorem ⁊ si prodest ergo nocet contra fideiussorem.

2 ¶Si ꝓcurator meus soluat pecuniaꝫ meã in causa q̃ me nõ cõcernebat nec cadebat in mandato:sibi dato:si tñ iusto errore ductus putabat cadere in mandato ꝙ transferat dominiũ.

1 **Seruus.** ¶†Seruus extra causam peculiarẽ nõ põt pro alio fideiubere.Item nec põt trãsferre dominiũ pecunie dominice nõ peculiaris:sed peculiaris sic.Item solutio facta pro fideiussione inualida non liberat principalem debitorem.ideo ab eo repeti potest.sed repetit̃ ab illo cui facta est.h.d.cum.l.seq.Et primo ponitur thema ⁊ q̃stio vsꝙ ibi.rñdi.Scđo ponit̃ responsio qñ fideiussit in causam peculiareꝫ ⁊ sic valet fideiussio vsꝙ ibi si vero.Tertio qñ in causam non peculiarẽ ⁊ sic non valet nec obligat seruũ natural'r nec etiaꝫ dñm de peculio ⁊ ista tertia subdiuiditur q̃r primo loquit̃ qñ ipse seruus qui fideiussit solui pro sua fideiussione.scđo qñ soluit ipse dñs ⁊ hoc.in.l.seq. ¶Pro intelligẽtia istoꝝ textuum tria vel quatuor sunt videnda.Primum est an seruus preter voluntatẽ dñi possit pro tertio fideiubere ⁊ in hoc distingue an fideiubet pro causa respiciente vtilitatem dñij vel peculij.⁊ valet fideiussio.et obligat se naturaliter ⁊ dñm de peculio aut pro causa nõ concernente vtilitateꝫ dñij vel peculij et non valet ipso iure nec ipse obligatur naturaliter.vt.l.se.q̃r.l.resistit obligationi.⁊ p.l.cuꝫ res.j.e.nec etiaꝫ obligat dñm de peculio. ¶Scđo videndum est si ipse seruus soluat pro tali fideiussione vtrũ trãsferat dñium pecunie quaꝫ soluit.Et hic est distinguendũ aut soluit pecuniaꝫ dominicam non peculiarẽ.⁊ tunc dñium nõ transfert siue soluat pro fideiussione valida siue inualida cum nullam habeat in ea administrationẽ per regulã.l.id qđ nostruꝫ.de reg.iur.⁊.l.eius qui in prouinciã.§.quas vo.si cer.pe.Aut soluit pecuniã peculiarem q̃ etiã est dñica tñ in ea hꝫ administrationeꝫ.⁊ tunc si soluit ꝓ fideiussione valida transfert̃ dñium si võ pro inualida tũc aut ductus errore credebat esse validam ⁊ tunc idem. quia iste iustus error habet̃ ꝓ veritate q̃tum ad hoc vt possit dominium transferre ꝯcurrẽte legitima administratione sibi data a dño.

2 †Et hoc no.voluit gl.sup verbo cõdici poterit in fi. quã perpetuo tene mẽti.nam ex hoc apparet ꝙ si ꝓcurator meus soluat pecuniã meã in causa q̃ non ꝯcernebat nec cadebat in mandato sibi dato si tñ iusto errore ductus putabat cadere in mandato transfert dñium.⁊ istud nescio alibi.si auteꝫ sciebat vel scire debebat fideiussionem nõ valere nõ trãsfert dominium lꝫ administrationeꝫ habeat quia istud est extra administrationem per.l.cõtra iur.§.fi.s̃.de pac.⁊ istud voluit illa.e.glos.¶Tertio videndum est an dicta pecunia soluta possit repeti a domino qñ est soluta per seruũ.Et hic distingue:aut nõ fuit translatum dñium qđ qñ sit.s̃.dixi tũc indistincte põt per dñm vẽdicari quousꝙ extat etiam pro fideiussione valida nec põt obijci aliqua exceptio per.l.si filius.s̃.si cer.pe.postꝙ autem esset cõsumpta dicendum est idem ꝙ esset si a principio fuisset dñium translatum quia cõsumptio recõciliat solutionẽ et facit haberi perinde ac si translatũ esset a prin.vt.l.nõ oẽs.§.si pupillus.si cer.pe.hoc ergo casu qñ est cõsumpta vel dñium fuit a principio trãslatũ.aut fuit soluta ꝓ fideiussione valida ⁊ tunc non reperit̃ nã nec vẽdicatur nec cõdicitur sed cedit insoliduꝫ ⁊ liberat seruũ ⁊ etiã dñm.aut ꝓ fideiussione inualida tunc condicit̃ cõdictione indebiti vel sine causa. si aũt cõdictio esset facta per dñm non distinguit̃ de qua pecunia q̃r ipse potuit dominiũ trãsferre indistincte sꝫ distinguit̃ an fideiussio esset valida vel non.¶Quarto ⁊ vltimo querit̃ eo casu quo põt repeti a quo repetit̃.Et rñde ꝙ non ab eo ꝓ quo fideiussit. quia ex tali solutione non fuit liberatus.nam eadem solutio non põt parere liberationẽ ⁊ repetitionem.vt.l.cum his.§.j.de condi.inde.sed repetitur ab eo cui soluta est. et hic est casus. in.l.seq. ¶In glo.q̃ incipit sine causa ibi.nulla ipso iure sit obligatio. ista rõ non est bona.q̃r etiã vbi nulla subest obligatio si putatur subesse nõ ĩpedit̃ trãslatio dñij vt in toto ti.de cõdi. inde.sꝫ sequens ratio hñ est bona.q̃r paria sunt nõ habere administrationẽ vel habere.⁊ ad hũc casum non extendi.vt ptꝫ.in.l.alias. de iureiurã.⁊ no.in.l.j.§.fuit q̃sitũ.ad trebel. ¶In ea.ibi. puta a fure.dic vt q̃r ille qui recepit sciebat esse indebitũ ⁊ sic commisit furtũ.vt.l.qñ.de cõdi.fur.⁊ a fure põt quis cõdicere rem suam.vt insti.de ac.§.sic itaꝙ.Tamẽ ista rñsio non est bona.q̃r tũc nõ esset differẽtia inter dñicam pecuniam ⁊ peculiarẽ.q̃r in neutra fuisset trãslatum dñium cuius cõtrariũ text. vult. tene ergo ꝙ fuit trãslatum.ideo condicitur ⁊ nõ vẽdicatur. ⁊ ad cõtrarium de.l.cõtra iuris.rñde vt sequitur in glos.ꝙ lꝫ non caderet ibi administratio putabat̃ tamen cadere ⁊ error erat iustus qđ perpetuo tene mẽti.ꝓpter id qđ supra dixi.

1 **Heres a debitore.** †Actiones q̃site ꝓ heredẽ et occasione rerũ hereditariaruꝫ vel debiti hereditarij non trãseunt in fideicõmissariũ vniuersalẽ p restõnem hereditatis q̃r nõ sunt hereditarie:debẽt tñ cedi.h.d.tex.cũ glos.dic vt plene hr̃.in.l.si heres pecuniã.s̃.ad treb.¶In tex.ibi. ĩ suo statu manere.dic sꝫ ꝯ q̃r postꝙ transiuit ṗncipalis obligatio saltem quo ad vtileꝫ actionẽ q̃r est hereditaria.vt.l.ij.in ṗnci.ad treb. dꝫ etiã transire fideiussoria cũ cessa ṗncipali censeat̃ cessa etiaꝫ accessoria.⁊ trãsit simul cũ ea.vt.l.si insolutuꝫ.⁊.l.si a creditore. C.de act.⁊ ob.⁊ melior tex.est in.l.fi.C.qñ fis.vel pri.Sol.verum est in hypothecaria non sic vr̃ in fideiussoria oblõne cũ concernat ṗiudiciũ tertie ṗsone p istũ tex.vbi vr̃ casus. ⁊ vr̃ ꝓbari in l.venditor ex heredi.⁊.l.qui filij.de here.vel ac.ven.Bar. tñ vr̃ terminare ꝯtrariũ.in.d.l.si heres pecuniã.ꝙ idẽ sit ĩ fideiussoria ⁊ ad illũ tex.rñdet̃ ꝙ loquit̃ qñ transit principalis autoritate legis sine expressa cessione.vñ ideo nõ transit accessoria q̃r quãtum ad illã autoritas senatusconsulti se nõ extẽdit cuꝫ loquat̃ solũ de hereditarijs actionibꝰ sꝫ qñ principalis transit p cessionẽ trãsit etiã fideiussoria.sed primũ dictũ mihi plus placet p rõnem quã dixi ⁊ illud vr̃ tenere Bar.in.l.si filio.so.ma.

2 ¶Sicut due obligationes eque principales tẽdentes ad idẽ possunt concurrere in eadẽ persona ⁊ neutra per alteram tollitur ita ⁊ due accessorie ad idem tendentes.

1 **Non est no.** †Potest qs teneri ex pluribus fideiussionibus siue habeat originem in

2 ꝓpria persona siue in diuersis.h.d.casus est iste.Not.† ꝙ sicut due obligationes eque principales tẽdentes ad idem possunt cõcurrere in eadẽ ṗsona ⁊ neutra per alteram distinguitur.vt s̃.de duo.reis.l.si reus.ita ⁊ due accessorie ad idem tendentes. ¶Sed oppo.ꝯ primũ exemplum.de.l.qui his idem.s̃.de ver.obli.Sol.ibi vtraꝙ ꝓmissio fuit pura vñ non valet prima cũ vtilitatẽ nõ cõtineat hic sꝫ fuit in diẽ.secũda pure.⁊ sic cõtinet vtilitatẽ.ideo valet scđa ab ipso principio nec tñ tollit primã. quia non

quia non fuit interposita animo nouandi. et licet postea dies extitat ⁊ sic scda incipiat esse inutilis nō ꝓpterea vitiatur. sed vtraq; remanet valida.⁊ p̄t creditor agere ex qua vult.⁊ si agit ex vna ⁊ succumbat poterit agere ex altera q2 ꝓueniunt ex diuersis causis.vt.s.de iureiurā.si actor.Nec ob. qd peruenit ad casuȝ a quo non potuit incipere.vt.l.pluribus.§.⁊ si placet.de ver.ob.cū tendat ad eundē effectū.vt.l.debitor.in princ.de leg. ij.⁊.l.verbis ad.l.fal.secus si ad contrariū effectuȝ.⁊ ita loquit contrariū.¶Ultimo glos.hic recolligit plures casus. de quibus.j.eo.§.qd si seruus cū sequētibus.Sed plenius dic p Dy. ⁊ Bar.in.l.stichū.§.qd vulgo.j.de sol.

1 **Seruo tuo.** ¶†Pōt quis fideiubere ꝓ alio etiā tēporaliter obligato. ȝ ꝓ seipso nō etiā si fideiussoria esset efficacior q̄ principalis.h.d.Premitte q ex contractu serui datur actio de peculio cōtra dominū ppe tuo quousq; est in potestate eius.ȝ eo manumisso actio de peculio extinguitur.sed loco eius reintegratur ex edicto pretoris alia actio de peculio tēporalis vsq; ad annuȝ. vt.s. qñ actio de peculio est annalis per totum sic in similibus in ti.s.qd cuȝ eo.venio ad casum.¶In tex.ibi.obligari cum ait dic.et non finietur ei⁹ obligatio per lapsum anni lȝ finiat actio de peculio per.l.itē illa.§.qd adijcitur de cōsti.pe.¶In tex.ibi.nihil agatur.Dic sed cōtra de le.j.§.fin.de consti.pe.vbi pōt quis constituere ꝓ seipso.⁊ tenebit actione principali ⁊ etiam de constituta.Sol.aliud in ɔstituto.q2 non est ita accessorium sicut fideiussio vt hic patet coniuncto illo tex. ⁊ sic fideiussio semp requirit diuersam personam non constitutam.

2 ☞Seruus naturaliter obligatus ex suo contractu licet manumittatur non tamen obligatur ciuiliter.

1 **Quod si seruus.** ¶†Quādo fideiussoria est efficacior q̄ pncipalis obligatio nō cōfundit si principalis succedat fideiussori vel econuerso.sed vtraq; firma remanet.h.d.et ad hoc semp allegatur iste tex.⁊ hoc q2 interest creditoris q nō extinguatur facit.l.de bitor.s.de separa.tunc autē extinguitur accessoria qñ non interest creditoris q remaneat.venio ad casum.¶In tex.ibi. et tñ nihilominus naturalem obligationem mansuram dic videbatur cōtrariū q2 lȝ principalis tanq̄ minus potēs non poterit tñ cōfundere accessoriā magis potentē.econtra ipsa accessoria deberet confundere principaleȝ.sed nō est verū q2 lȝ sit potētior est tñ accessoria.⁊ ista est principalis ⁊ sic se habent vt excedentia ⁊ excessa.ideo altera p alteram non tollit.Et si queritur ad qd est vtile q remaneat naturalis tm̄ q̄ est pncipalis postq̄ adest ciuilis ⁊ naturalis.lȝ accessoria cum creditor per pncipalem nō poterit conseq debitū.ȝ p accessoriā sic rñdet in ver.se. q2 posset tolli accessoria vel lapsu tpis vel alio mō. vñ remanere principalis que saltem pōt esse vtilis q2 impediet repetitionem solutionis per errorē iuris.¶In tex.ibi nec is dic rñdet oppositioni q̄ posset fieri ad primū dictū de.l.gñaliter.s.e. qd ibi loquit qñ vtraq; est efficax.vñ non expedit q duret accessoria.hic vero principalis nō erat efficax.†Not.ergo q seru⁹ naturaliter obligatus ex suo ɔctu lȝ manumittatur non ꝓpterea obligat ciuilr qñ obligatio que nō nascit a pncipio non nascit post qñ ꝓmissio est pura.vt.l.serui ⁊ filij.de fur.⁊.C. an seruus ex suo facto per totum.hic non sunt alia.

2 ☞Licet obligatio principalis minus potens quousq; est in rerū natura iam nō tollat accessoriam magis potentē: si tñ nō durat:sed extinguitur ipso iure per cōfusionem: bene tollitur accessoria et quare.

3 Licet perēpta principali pereat accessoria nō tñ sic ecōuerso.

Si mercator cessauit ⁊ creditores statim oīa bona capiunt. an ipse principalis liberetur vel fideiussor.

1 **Quod si stipulator.** ¶†Si res succedat creditori extinguit principalis obligatio:⁊ etiaȝ fideiussoria ȝ si succedat creditori fideiussor extinguit fideiussoria tm̄.si vero neuter licet creditor mittatur in possessionem omniū bonorū debitoris ex primo decreto neutra illarum confunditur.h.d.vsq; ad.§.cū tu.⁊ sic in.§.precedēti neutra obligatio confunditur in isto.§.confunditur vtraq; in ver.se.q si idem confundit accessoria tantū in ver.ar.neutra cōfundit sicut nec in pmo casu ⁊ pōt h̄ intelligi.vt prosequatur eosdē terminos.de quib⁹.s.s. in seruo cum quo fuit initus ɔctus.⁊ sic erat pncipalis debitor non tamen erat obligatus vt fideiussor.⁊ fuit manumissus et dedit fideiussorem.lȝ enim si ipse successisset fideiussori vel econtra neutra obligatio tolleret.vt in pcedenti.§.si tñ ipse succedat creditori tollitur vtraq; nā sua principalis tollit nec ipse sibiipsi vt heredi reperiatur obligatus naturaliter nā hoc stare non pōt.vt no.in.l.frater a fratre.in fin.prime gloss.magne de condi.inde. sublata ergo principali p confusionē tollit accessoria. ⁊ sic perindirectuȝ fit qd principalr non fieret.nō sic tolleret si sublata esset principalis per lapsum tpis.vt dixi in.§.seruo tuo.p.l.itē illa.§.qd adijcit.de cōsti.pe. q2 tūc nō tollit ipso iure cū tēnus sit modus tollēdi obligationē.sed hic sic veniamus ad casum.

2 ¶†In tex.ibi fideiussoris obligationem perimi.Not.q2 licet obligatio principalis minus potens quousq; est in rerū natura iam non tollat accessoriā magis potentē.vt pcedenti.§. si tñ nō durat sed extinguit ipo iure p cōfusionē:bene tollit accessoria lȝ magis potēs q2 nō tollit a minus potēte.sed ꝓpter defectum fundamēti cū p se stare nō poterit.¶In tex.ibi. solam fi

3 deiussoris obligationē perimi.†No.q lȝ perempta principali pereat accessoria non tñ sic econuerso q2 principalis nō regulatur ab accessoria facit.l.q p manus.de iure codi. nec ab eo dependet.¶In tex.ibi.argumentū.Dic hec argumentatio parū vr̄ congrua q2 in pcedenti vna tollit ⁊ altera remanet: h̄ vero neutra tollitur.Et no.perpetuo istū versi.pro istis mercato

a ribus cessantibus nam creditores statim capiūt oīa bona certe per hoc nō liberantur[a] ipsi principales nec etiā fideiussores casus est singularis hic videbatur contrariū quasi per hāc capturam videant eis succedere sicut succedit per causaȝ hereditariā quo casu vtraq; tollitur.vt.s.ver.q si stipulator.sed certe per causam hereditariam efficitur successor domin⁹ omniuȝ rerum hereditariarum:sed per hanc immissionē non efficiuntur creditores domini nisi dentur bona insolutuȝ et tunc bene liberarentur quatenus data essent.

2 ☞Potest quis teneri ad eandē pecuniā vt principalis et vt fideiussor ex diuersis personis.

1 **Cum tu et.** ¶†Pōt qs fideiubere ꝓ plurib⁹ reis debēdi.⁊ pro quolibet eor teneī et extincta vna fideiussione per successionem remanet altera.h.d.si ergo pñt ɔcurrere in eadē psona plures obligationes accessorie pro eadē re vel pecunia.vt.s.ea.l.§.j.Et no.ad quid est vtile habere plures actiones ad idē ex diuersis causis q2 vna sublata aliter q̄ p solutionē remanet altera non sic si ex vna ⁊ eadeȝ causa obligentur.q2 tunc p solā electionem vnius altera tolleretur.vt.l.qd in heredeȝ.§.eligere.de tribu.⁊.l.j.§.in tutela. de

2 tute.⁊ ra.distra.¶†No.etiam in fi.q potest quis teneri ad eā- **b** dem pecuniam vt principalis ⁊ vt fideiussor ex diuersis personis.nam ex persona eius cui successit tenetur vt heres. ⁊ sic vt principalis ⁊ ex persona sua tenetur vt fideiussor non sic ex eadem persona.vt.l.generaliter.s.e.Casus est iste titius ⁊ seius ⁊c.hic non sunt alia.

1 **Cum fideiussor.** ¶†Successio nō hȝ viȝ solutionis q̄tū ad lucrū succedētis ⁊ onus alterius.h.d.sed q̄tuȝ ad euitandum onus sic. Et ita loquit contrariuȝ formatū in gl.de.l.si ei.§.si.de euic. et adde qd no.j.e.l.māniius.casus est iste.lucraret eniȝ hic fideiussor si haberet vim solutionis sua successio.s.actione mandati quā habere non pōt nisi soluat.vt.l.indebitū.s.de cōdi.inde.⁊ hoc cū onere debitoris.ideo non hȝ vim solutionis. Aliud est ergo extingui obligationeȝ iure cōfusionis q2 non parit actionē mādati vt hic.aliud extingui iure solutionis ȝ certe etiā si extingueretur iure ficte solutionis cū sibi nihil abesset nō haberet actionem mandati.vt no.in.l.duobus.§.a fideiussore.s. de iureiuran.Et tetigi.s.eo.l.qui debitorem.

2 ☞Hereditas ⁊ etiā vniuersitas municipij seu collegij obtinent vicem persone ficte.

Quod aliud sit hereditas:aliud bona hereditaria: aliud vniuersitas ⁊ aliud persone vniuersitatis.

3 Si missis hāinmentis an aliquis velit esse heres:non est repertus qui velit esse ⁊ sic desijt dici hereditas:⁊ incipiūt dici bona vacantia:⁊ non representat personam defuncti:an tūc poterit intercedere fideiussor.

1 **Mortuo reo.** ¶†Pro psona ficta nō pōt qs fideiubere.h.d. † et semp

2 allegatur ista.l.q hereditas ⁊ etiā vniuersitas munici-

b pij seu collegij obtinent vicem persone ficte.[b] Aliud est enim hereditas:aliud bona hrditaria. Itē aliud vniuersitas aliud persone vniuersitatis.vt.l.in tm̄.§. vniuersitatis de re. di. fingit enim ius quandā personā inuisibilem que resultat ex congregatione multorum.differunt tamen quia hereditas representat personaȝ mortui.s.defuncti.vt.l.hereditas.de acquiren. re.do.Sed vniuersitas repñtat personaȝ viuentē:ideo in pma nō cadit possessio que requirit actuȝ verū corporalem.vt.l.j.§. sceuola si quis test.li.esse iussus.sed in scda hñ cadit.vt in.l.iij. §.fi.de acq.pos.q2 pñt exercere actuȝ verū. Itē seruus hereditarius nō pōt stipulari vsumfructuȝ q reqrit actū verū vtētis secus in seruo vniuersitatis vt ti.j.l.vsumfructuȝ.casus est iste. ¶In tex. ibi.ante aditam hereditatem.Dic hoc veruȝ qñ defunctus poterat habere hereditatem iacentem sed quid si non

a ¶Nō liberant. Adde qd voluit Bal.in.l.consentaneuȝ.C.quō ⁊ qñ iudex.et in.l. etiā.C.de fi.et in l.fi.co.ti.⁊ q idē no.in.l.creditor. s.si cer.pe. hñ facit ad pdicta.c. qm̄ frequēter.§. fi.vt lit.nō ɔtest. ⁊ facit qd voluit Ludo.ro.in ɔsi. cccuij.vbi ponit si creditor inceperit executionem in bonis an possit redire ad capturam.

b ¶Persone ficte. adde qd do. Ant. in.ca. grauē.de preben.qd statutū loquens de psona non hȝ locū in collegio ⁊ in.c.j.§. ɔuēticulā. d pace tenen. ꝓbatur qd appellatiōe psone nō venit collegiū qd fallit. vt per Bal.in.c.j.de noua fideli. forma. ⁊ qd veniat appellatione vide lud.ro. ɔsi.ccxv.

poterat vt erat filiusfamilias isto tẽpore qui etiã in castrensi peculio non haberet hereditatem iacentez etiam si de ipso fuerit testatus.vt.s̃.ti.j.l.seruus meuiȷ ⁊ castrensis peculiȷ. Ange.vr̃ dicere ꝙ tunc secus ꝙ nõ possit interdicere fideiussor anq̃ȝ adeatur hereditas per heredem scriptum qꝛ non subest ꝑsona vera nec ficta:sed post aditã hereditatẽ poterit qꝛ subest vera ꝑsona heredis pro qua põt obligari.vel dic ꝙ erit in pendenti hec fideiussio.⁊ si adit̃ hereditas ꝑ scriptuȝ valebit al's secus ꝑ.l.in eo.s̃.de acqui.re.do.nã põt quis fideiubere pro obligatione futura.vt.s̃.e.l.si stipulatus sum.§.fi. 3 ¶†Itẽ quid si missis hãnimentis an aliquis velit esse heres non est repertus q velit esse ⁊ sic desiȷt dici hereditas. ⁊ incipiunt dici bona vacãtia vt not. Bar.s̃.eo.l.fideiussor obligari.§.fi.⁊ nõ representat ꝑsonam defuncti an tunc poterit intercedere fideiussor.Ange.adhuc sentit ꝙ nõ eadẽ rõne.qꝛ nõ reperit̃ ꝑsona vera vel ficta. hoc satis mihi vr̃ durũ ideo videt̃ distinguendum an fiscus acceptet illa bona ⁊ tũc trãseunt in eũ cuȝ obligatione defuncti ⁊ extũc valebit fideiussio.si aũt nõ vult acceptare quod facere põt.vt.l.j.§.bona.de iure fis.videtur ꝓcedere dictũ Ang.qꝛ non subest ꝑsona vera vel ficta penes quam sit obligatio personalis passiue sine qua non potest fideiussoria a principio.l.postq̃ȝ cuȝ ibi no. vt in pos.leg.

1 **SI mihi aut titio.** ¶†Fideiussor nõ põt accedere penes adiectum apud quem non est obligatio. licet sibi possit solui.h.d.sic.s̃.eo.l.fideiussor obligari.Illa tamẽ loquitur generalis de eo penes quem nõ obligatio.nec etiam facultas sibi soluendi.

2 ☞Dicitur quis interuenire pro altero non solum fideiussorio noĩe sed etiam mandatorio.

3 Qui ꝑ literas cõmendauit alicui puta fratreȝ suũ de bonitate ⁊ legalitate ⁊ ꝙ seruat ꝓmissa:an ꝑ hoc tenebit̃ actiõe mandati si ille mutuauit sibi pecunias confisus de tali litera.

4 Quid si erat litera credentie vtputa credatis latori presentiuȝ in his que vobis dixerit.

5 Limitata causa limitatum producit effectum.

6 Licet ex plurib⁹ fideiussorib⁹ simul intercedẽtib⁹ relictis quilibet teneat̃ insolidũ si tñ vnus decessit plurib⁹ heredib⁹ relictis nõ obligat̃ quilibet eoꝝ insolidũ sed pro parte hereditaria.

1 **LVcius titius.** ¶†Si debitor succedat mãdatori vel fideiussori pro parte pro illa tm̃ ꝯfunditur obligatio accessoria ⁊ pro aliȷs poterũt coheredes cõueniri.h.d.in effec.casus est iste. 2 Quidam lucius titius ⁊c. ¶†In tex.ibi. interuenire pro altero no.ꝙ dꝛ quis interuenire pro altero non solum fideiussorio nomine:sed etiam mandatorio ⁊ vide bonã glos.in.l. in personã.§.j.s̃.de pac.q̃ dicit ꝙ plures sunt modi interueniendi.⁊ intercedendi pro alio.s.mandatorio fideiussorio cõstitutorio nomine.⁊ etiam cũ obligatione alterius principaliter in se suscipit.⁊ oẽs isti modi sunt interdicti mulieribus cum senatuscon. vellei.ĩterdicat eis ne ꝓ aliȷs interueniant.nõ aũt dicit ne pro aliȷs fideiubeant. 3 ¶†In text.ibi. peto des ei nũmos ⁊c. Dic sed quid si hoc expresse non dixit:sed fratrem suum illi cõmendauit de bonitate ⁊ legalitate:⁊ ꝙ seruat promissa an ꝑ hoc tenebitur actione mandati si ille mutuauit sibi pecunias ꝯfisus de tali litera.dic qd̃ non.vt.s̃.man.si vero non remunerãdi.§. cum quidam.⁊.C.qd̃ cum eo.l.fi.vbi sunt boni tex. 4 † Sed qd si erat litera credentie [a] puta credatis latori p̃ñtiuȝ in his q̃ vobis dixerit.Adhuc dicas idem nisi subiungat: fide ⁊ periculo meo.arg.dictorũ iurium.non em̃ ꝓpter talia gñalia verba videt̃ datũ mandatũ de faciẽdo aliqd cũ illo per qd̃ scribẽs obligetur ⁊ de hoc tractat hic Bar. quem vide ⁊ etiam Bald. tangit in.d.l.fi.C.ꝙ cum eo. ¶In text.ibi cum coheredibus eius agere insolidum poterit videbatur ꝙ in nihilũ qꝛ qñ debitor ꝑncipalis succedit fideiussori obligatio fideiussoria extinguit̃ vt.s̃.e.gñaliter.Et idem d3 esse si succedit mandatori s3 hic est hmõi.Sed ad hoc rñdetur veruȝ esse ꝙ extinguit̃ pro ea parte pro qua succedit pro aliȷs non.qꝛ cessat ratio extinctionis que est ne quis pro seipso teneatur vt principalis.et vt accessorius nam hic nõ ipse s3 aliȷ coheredes tenebuntur vt accessoriȷ. 5 † Et sic no.illud vulgare ꝙ limitata causa limitatum producit effectum nam successio est causa extinctionis ⁊ extinctio nõ fit nisi quatenus quis successit.facit.l.ita autem. de admini.tuto. ¶Poterat etiam dici ꝙ cũ pro parte pro qua successit iste debitor non possit in eius persona durare obligatio mandãtis pro illa parte accresceret coheredibus vt tenerẽtur insolidum mãdatorio nomine sicut in simili cũ grauat̃ heres ⁊ quidaȝ extraneus nam cuȝ non teneat in persona extranei totum onus pertinet ad heredes qui poterant insolidũ grauari.vt.l.si duobus.§.j.de leg.j.sed aliud in.d.casu.quia testator poterat heredes insolidũ grauare aliud in casu isto vbi principalis succedẽdo pro parte mandatori nõ põt in personã coheredum transfundere onus pro illa parte.confundit̃ ergo ⁊ non trãsfundit̃ ⁊ hoc voluit iste tex. ¶No.ergo ꝙ l3 ex pluribus fideiussoribus simul intercedẽtib⁹ quilibet teneat̃ insolidũ vt insti.eo.§.si plures.si tñ vnus decessit pluribus heredib⁹ relictis non obligat̃ quilibet eorum insolidum sed pro parte hereditaria.

2 ☞Beneficiũ restitutionis cõpetens principali an etiã cõpetat fideiussori:⁊ an poterit repetere a pupillo illud qd̃ soluit.

3 Si prodigus cõtrahat sine curatoris autoritate an obligetur ⁊ an valeat fideiussio.

1 **MArcellus.** ¶†Fideiubẽs ꝓ pupillo ꝓdigo vel furioso naturalr̃ tantũ obligat⁹ tenet̃ efficaciter.[b] ⁊ si soluat nõ h3 actioneȝ mãdati cõtra principalẽ.h.d.no.⁊ est difficilis propter contraria que colligunt̃ ex glos.venio ad casum casus est iste quidã pupillus sine ⁊c. ¶In tex.ibi.qm̃ is.Glos.hic dicit ꝙ illa potest esse rõ recta.⁊ ratio remotiua.qd̃ sic declara. nam videbat̃ qd̃ huic fideiussori deberet succurri aduersus creditorem vt non possit compelli per illud ad soluendum. qꝛ si compelleret̃.⁊ solueret posset recuperare a principali per actioneȝ mandati ⁊ sic nihil proderit principali etas pupillaris vel defectus furoris aut prodigalitatis ꝓpter quẽ ipsi principali succurrit̃ ne a creditore cõpellatur.ergo eadeȝ ratione d3 succurri fideiussori.Sed rñdetur ꝙ ista ratio cessat qꝛ fideiussor soluẽs a principali nõ recuperat.⁊ ista ratio recta pro qua.l.qd̃ dictuȝ est.s̃.de pac.vel dic ꝙ videbat̃ fideiussori succurrenduȝ aduersus creditorẽ ne ab eo poterit cõpelli.qꝛ si solueret nõ recuperaret a principali.sic perdet pecuniã suã qd̃ vr̃ iniquũ. s3 respõdet̃ ꝙ ista nõ est sufficiens ratio vt sibi succurrat̃ aduersus creditoreȝ sed imputet sibi quare pro talib⁹ fideiussit.⁊ ista est ratio remotiua.oꝛ sufficit. ¶Veniamus ad glos.Glos.magna diniditur in duas partes.nam primo prosequit̃ primũ casuȝ de pupillo vsq3 ibi.ꝙ aũt de furioso.postea prosequitur secundũ ⁊ tertiũ simul de furioso ⁊ prodigo.⁊ ex prima parte recolligũtur quinq3 opp.cõtra tex.tendẽtes ad diuersa sicut ex text. diuersa colligunt̃.sed recolligẽdo distingue quatuor casus. Naȝ aut quis fideiubet pro pupillo ciuiliter et naturaliter obligato puta cũ autoritate tutoris ⁊ nõ leso.⁊ sic non h3 beneficium restitutionis ⁊ tunc non habet locũ ista.l.inquãtum vult ꝙ talis fideiussor soluẽs nõ recuperat a pupillo per actionem mãdati.nam imo recuperat qꝛ vtiliter gerit negotium eius.vt.l.si pupilli.in princi.de neg.gest.⁊ hoc habet̃ in glos.post princi.in ver.⁊ caue vsq3 ad ver.iteȝ potes.Sed inquantũ ista.l. vult qd̃ tali fideiussori nõ succurrat̃ aduersus creditoreȝ bene h3 locũ isto casu qꝛ efficaciter est obligatus.Interdum quis fideiubet pro pupillo nullo modo obligato nec ciuiliter nec naturaliter vt si cõtraxit cũ tutore.vt.l.v.de auto.tuto. vel cum alio sine tutoris autoritate ⁊ non erat doli capax quia infans vel ꝓximus infantie ⁊ tunc similiter non habet locum ista.l.inquãtum vult fideiussorem efficaciter obligari et sibi non succurri aduersus creditorem quia imo nullo modo obligatum cuȝ nõ subsistat principalis obligatio cui accessit. vt.s̃.eo.l. qui cõtra senatuscon.⁊ hoc vult glos.in isto versicu. item potest dicere vsq3 ad ver.hoc ergo casu.Interdum fideiubet pro pupillo ciuiliter ⁊ naturaliter obligato vt si contraxit cum autoritate tutoris:tamẽ leso ⁊ sic h3 beneficiũ restitutionis in integrũ quo casu etiã fideiussor ciuiliter ⁊ naturaliter obligat̃. 2 ¶†Sed queritur an beneficium restitutionis competens principali competat etiam fideiussori ⁊ tunc similiter non habet locum ista.l. s3.l.in cause.in prin.la prima.s̃.de mino.⁊.l.j.⁊.iȷ.C.de fideius.mino.in quib⁹ dꝛ ꝙ nõ cõpetit fideiussori aduersus creditoreȝ ⁊ sic h3 necesse soluere. ¶Sed querit̃ an poterit repetere a pupillo.dicẽdum ꝙ mero iure potest:tamen cõpetit pupillo restitutio aduersus eũ in actione mandati sicut aduersus creditorem.ll.tñ ille loquũtur in adulto sed eadeȝ ratio est in pupillo ciuiliter ⁊ naturaliter obligato.hec tamẽ vera nisi interueniat dolus creditoris.quo casu glo.hic in illo ver.hoc ergo casu videtur sentire ꝙ etiã in casu huius.l.qñ erat pupillus naturaliter tm̃ obligatus cõpetat sibi ⁊ etiã fideiussori beneficiũ restitutionis qꝛ competeret etiã adulto.vt in.d.l.iȷ.C.de fideiu.mino.in fi.hoc non est bene dictũ:qꝛ si pupillus nõ est obligat⁹ nisi naturaliter nõ indiget restitutione cũ sit tritus de iure cõi.ꝑ l.in causa.la scđa.eo.ti.de mino.quia nõ põt cõueniri et aduerlus dictã naturalẽ nõ datur restitutio qꝛ nõ ledit si adult⁹ non soluit vt est glos.s̃.de verbo.obli.l.puberes.⁊.l. si pupillus.de iu arbi.Sed si soluisset bene lederet qꝛ impedit repetitionẽ de iure cõmuni.vt.l.error.ad.l.fal.⁊ aduersus hãc lesionẽ bene restitueret̃.vt plene no.in.l.interdũ. de cõdi.inde. Preterea etiam adulto non dat̃ restitutio hoc casu qñ interuenit dolus creditoris

---

[a] ¶Credẽtie. vide Bal.in rubri. C.de ꝯsti.pec.⁊ q̃ dicant̃ lr̃e credẽtie vide ꝑ bal.in ti.de pace ꝯstã.ĩ v̓bo in noĩe xp̃i ⁊ hic adde not.ꝑ do.Ant.i.c. post cessionẽ de ꝓba. Bal. in addi. ad spe.in ti.de solu. ver.qd si mercator qd aũt de literis cõmẽdatiȷs vide Bal. in l.si lr̃is. C. man. Bal.in.l.institor de insti.⁊ in rub. de ꝯstit.pec.⁊ ĩ.l. j.§.j.s̃. qd̃ iussu. ⁊ vide gl.in cle.j. de iurepatrona. in verbo diocesanis de lr̃is credẽtie de quibus supra facta est mẽtio vide Bal. et Imo.in.c.fraternitatis. de cleri. non residen.

[b] ¶Efficaciter. s3 Adde si statuto caueat̃ ꝙ filiusf. nõ oblige t̃ ex cõtractu an fideiussor oblige t̃ vide Bald.in.l.j.s̃ eo ꝙ sic ⁊ Cyn.in.l. decretuȝ.C.cum quod eo.

toris nam si dedit causam contractui et erat bonefidei reddit contractū nullū. vñ restitutio non est necessaria et si incidit in contractum vel erat contractus stricti iuris daf actio de dolo vel exceptio & sic nullo casu necessaria est restitutio. vt. d. l. i cause. Et ita debet intelligi ista. l. ij. in fin. q sit tutus ipso iure tam ipse q eius fideiussor non aūt p restitutionē lʒ glo. ibi voluerit dr̃ñ sicut hic interdū: & est quartus casus qs fideiubet pro pupillo naturalr tm̃ obligato qd cōtingit pluribꝰ ꝯcurrētibꝰ. scʒ q erat doli capax & ꝓximus pubertati & cōtraxit cū alio q cuʒ tutore & sine tutoris autoritate tunc loquitur ista. l. q fideiussor obligaf ciuiliter & naturaliter cuʒ effectu nec sibi succurrif aduersus creditoreʒ nec aduersus pupillū ad recuperandū. nam aut fideiussit sine mandato vel etiā cū mandato solius pupilli & tunc pupillus aduersus eū est tutus ipso iure q naturaliter tm̃ obligaf sibi sicut & creditori aut fideiussit de mādato tutoris licet non interuenit in ꝯtractu pupilli & tunc succurrif pupillo p restitutionē in integrum q ꝑpter interuentum tutoris obligaf fideiussori ciuilr & naturalr lʒ creditori nō esset obligatus nisi naturaliter q nō interuenit tutor. tñ sibi daf in ītegrū restitutio aduersus fideiussoreʒ. ita sentit Bar. hic lʒ iste tex. loquaf qñ autoritas tutoris non interuenit nec respectu creditoris nec respectu fideiussoris. ¶ Sed nunc op. ꝯ istū tex. q fideiussori succurratur aduersus creditorem. nā pupillo naturalr tm̃ obligato cōpetit exceptio peremptoria ꝯ creditorem ergo & fideiussori cōpetit eadē exceptio p. l. exceptiones. §. intercessionis. ff. de excep. ¶ Glos. in ver. & eo mō voluit ꝓbare istud contrariū & soluit obscure. Et intendit dicere q si pupillo cōpeteret talis exceptio peremptoria q cōpeteret etiam maiori puta pacti de non petēdo pscriptionis vel iurisiurādi vel rei iudicate tunc etiā cōpeteret fideiussori q nō est deterioris cōditionis pupillus q maior: imo melioris sed competit talis exceptio q non competeret maiori vt in casu isto q nō interuenit autoritas tutoris tunc illa exceptio vr̃ psonalis & fauore etatis sibi cōpetens que nō cōpeteret maiori in quo nō requirif autoritas alterius. Vel melius dic q aut cōpetit exceptio iuris vt sunt ille de quibus supra dixi & ille transeūt in fideiussorē siue loquamur in pupillo siue in maiore. aut cōpetit exceptio facti seu intentionis vt in isto casu qñ qs est naturalr tm̃ obligatus et sic non est orta actio. ergo nec est ꝓprie exceptio cū sit actionis exclusio & psupponit actionē subesse sed elidit p eam. vt. l. si vnus §. pactus. ff. de pact. Et tunc siue loquamur in pupillo siue in adulto siue etiā in maiore adulto naturalr tm̃ obligato puta p pactuʒ nudū talis exceptio facti non trāsit in fideiussorē. imo obligatur ciuiliter & naturaliter & nō succurrif ei aduersus creditorē. naʒ soli naturali pōt accidere fideiussor. vt. j. eo. fideiussor obligari. §. ij. ergo dʒ intelligi cum effectu ne illa. l. sit ludibrio. Sed querif an soluēs repetat. distinguif inter maiorem & pupillū q primo casu si mādato maioris recuperat ab illo sed in scđo non imo datur ꝯ eū rectō si interuenit autoritas administratoris vel si nō interuenit pupillus est tutus ipso iure aduersus eū. vt. ff. dixi. ¶ Sed extra gl. oppo. ꝯ tex. de. l. ḡnaliter ff. eo. Sol. fideiussor non pōt obligari in plus q sit obligatus principalis altero de quatuor modis vt ibi no. sed efficaciꝰ bene pōt obligari. vt hic fm̃ Dy. Iteʒ adhuc ꝯtra. nā saltem hodie non pōt conueniri fideiussor nisi primo ꝯueniaf & condēnetur principalis & excutiaf vt in aut. de fideius. §. j. sed hic nō potest cōueniri principalis nec condemnari ergo nec fideiussor. Sol. fm̃ eundē tunc hʒ locū illa aut. qñ principalis esset efficaciter obligatus als pōt incipi a fideiussore etiaʒ principali nō excusso qd est singulare & sic ista. l. non corrigeretur in hoc. Sʒ vltimo ad idē oppo. q ex quo principalis est tutus si cōueniatur fideiussor pōt principalis in se iudiciū suscipere tanq procurator in rem suā & opponere exceptionem ex sua psona & sic defendit fideiussorem vt non condēnetur p. l. ideo q. §. ḡnaliter ff. nam. vbi casus singularis. Sol. fm̃ eūdem istud esset verū si fideiussor esset habiturus regressum contra principalē nā tūc principalis potest obijcere exceptionem ex sua persona. que tñ exceptio non trāsibat ad fideiussorē. vbi est casus & hoc q sua interest. sed si nō est habiturus regressum secus: vt innuit ista lex que vult fideiussori non succurri aduersus creditoreʒ. nam saltem hoc modo succurreretur per indirectum: quod ista. l. vetat & ista est singularis limitatio ad illū. §. ḡnalr fʒ Dy. & Bar.

3 ¶ † Circa secundam partem glos. formaf vna difficilis oppo. de. l. is cui bonis. de ver. obli. prodigus contrahens sine autoritate curatoris etiam naturaliter non obligatur nec etiā valet fideiussio. vt ibi dicitur in fine. & iste tex. vult cōtrariū in vtroq; dum assimilat prodigum pupillo. & de. l. in negotijs. de regu. iur. vbi furiosus nullo modo obligatur cum careat intellectu. per cōsequēs nō tenet fideiussio deficiente principali. & ille tex. vult contrariū in vtroq;. Glos. soluit quatuor modis. Et pme tres solutiones reprobanf. & cōiter tenetur quarta. & vltima in versi. Alij dicunt q hic fideiussit licet oportet diuinare vt ille tex. intelligaf quādo ante prodigalitatem vel furorē erat obligatus naturaliter tm̃ puta per pactū nudū q postea non posset obligari sic. sed post prodigalitatē & furorē intercessit fideiussor de ipsorū mandato sine curatore vel etiā sine mandato. vt talis fideiussor ciuiliter et naturaliter obligetur nec sibi succurrif aduersus creditorē nec etiaʒ aduersus principalē: & imputet sibi cur pro tali fideiusserit. q non gessit vtiliter negotiū eius. sed si non est effectus prodigus vel furiosus & fideiussisset de mandato eius tunc bene recuperaret ab eo quia ille licet non esset obligatus creditori nisi naturaliter fideiussori tamen obligatur ciuiliter & naturaliter mandādo. vnū tñ sentit gl. in prima solutione dū dicit. nam si haberet actionē mādati subueniref ei p in integrū restitutionē q prodigus & furiosus eo casu quo efficaciter obligantur si leduntur habēt in integrū restitutionē sicut minor. & hoc idē voluit glos. clarius. C. de cur. fur. super rubrica puta si cōtrahūt cum autoritate curatoris lʒ in furioso male posset. h. d. q non hʒ aliquē ꝯsensum. & ista glos. ad hoc semp allegaf. & cōiter tenef. q si cōceditur restitutio maiori ex iusta causa vt in ti. qui. ex cau. ma. fortius predictis personis in quibꝰ subest iustissima fm̃ doc. Que ratio non placet qm̃ maioribus per illū ti. non succurrif aduersus facta & gesta per eos: sʒ aduersus neglecta. vt. d. l. a patre. & ibi no. C. de resti. mili. & sic non aduersus contractū. dic ergo meliorē rationeʒ quia oēs illi qui regunf cōsilio administratoris legitimi equiparātur minoribꝰ vt si legātur in integrū restituanf [a] tam in neglectis q in gestis per ti. de mino. & vide Bal. in. l. si curatoreʒ habens. C. de in integ. resti. & in. l. iij. de bo. pos. & Barto. in. l. si infanti. C. de iure delib. & Ioā. an. in addi. Spe. ti. de prescrip. super rubrica vbi dicit q eo casu quo prescriptio non currit ꝯtra minorē. vt. l. fi. in qui. cau. in integ. resti. non est necessaria. nō currit etiā aduersus prodigū cui bo. est interdictuʒ: q si curreret daref restitutio & melius est ante occurrere &c. vt in. d. l. fi.

a ¶ Restituātur. Adde Bal. in. l. si ꝓcuratorē hñs de in integrū resti. & in. l. fi. in fi. C. q admitti barto. i. l. j. ff. de bo. pos. furio. & infa. de la. Cyn. in. l. si infanti. C. de iure delib.

1 **Alter fide.** ¶ † Si alter ex fideiussoribꝰ efficiatur nō soluēdo vel sine herede decesserit anteq actio sit iter eos diuisa per beneficium epistole diui adriani potest alter insolidum conueniri et non hʒ beneficium diuisionis. h. d. in effectu. venio ad casum.

2 ¶ † In tex. ibi. sed ex epistola. dic certe si diuiditur ex epistola videf diuidi ipo iure qm̃ epl̃a principis ius facit. vt. l. j. de consti. prin. Sol. intētio. tex. est ista q p solā epl̃am nō diuidif: sed tunc demū cū quis fuit vsus beneficio epistole q fuit actuʒ in solidū. & opposita fuit exceptio diuisionis & hoc vult glos. illa & etiam super ea pronūtiatum q non possit conueniri nisi pro parte. vt no. j. l. proxi. in princi. ¶ In tex. ibi. ante exactam a se partem subaudi. & ante diuisionem predictam. alias illa ratio non esset bona. nam si post diuisionem sic factam alter decederet sine herede vel efficeref non soluendo hoc periculum pertineret ad creditorem. quia nō posset alterum cōuenire nisi pro parte vt est casus. j. eo. l. inter. Et hoc vult gl. fi. lʒ illum. §. non alleget. facit. l. ij. §. pe. ad. l. rho. de iac. & l. j. C. si plures vna sn̄ia fm̃ Iaco. de are. facit etiam. l. legatorum. in princip. de lega. ij. qñ actio est diuisa ipso iure paupertas superueniens vni non nocet alteri. Idem ergo est quando est diuisa actio per iudiceʒ hic autē nullo modo erat diuisa. ¶ Sed pone creditor negligit agere. et sic nō potest opponi exceptio vt sequatur diuisio. vnus de fideiussoribus denuntiat creditori qd agat vt possit opponere exceptionem. & facere diuisionem fieri q dubitat q alter efficiatur non soluendo creditor adhuc neglexit et ille effectus est non soluendo. an ista protestatio illi proderit vt nō possit conueniri nisi pro parte puto q non per. l. si fideiussor creditori. j. eo. Quomodo ergo consuletur sibi. Rñdeo agat ipse & imploret iudicis officiū aduersus creditorem & petat actionem diuidi. tex. est cū gl. singulari. j. e. l. si ꝯtendat. nō aūt confidat de sola ꝓtestatione. ¶ Ultimo op. ꝯ istū tex. q vr̃ sufficere q fideiussor fuerit soluendo a pncipio & imputet sibi creditor quare ipm nō conuenit. vt. l. iij. C. de ꝓba. Sol. ibi loquitur in pluribꝰ obligatis insolidum ex officio necessario vt tutele vel cure hñtibus beneficium diuisionis vel excussionis qbus magis cōsulif. ar. l. si fideiussor. §. si necessaria. q satis. cog. hic ī pluribus obligatis ex ꝯtcu voluntario in quibus hoc non sufficit sed requirif q sit soluendo tempore quo agitur & opponif exceptio. ¶ Adhuc posset opponi q idem esset dicendum hodie in duobus reis debendi quibus competit beneficium diuisionis ex noua constitutione de duobus reis. quod hic dicitur in fideiussoribus.

2 ¶ Condēnatus pro parte an censeatur absolutus.
3 Per solam propositionem exceptionis peremptorie an tollatur actio.

1 **SI plures non sint.** ¶ † Fideiussoꝛ pure acceptus ꝓpter acceptũ in diẽ vel sub cõditione hʒ beneficiũ diuisionis si ille nõ est soluẽdo vt interim nõ cõueniatur nisi pro parte sed si adueniente ꝯditione vel die reperiatur ille non soluẽdo actio diuisa reintegratur in eundẽ pure acceptũ.h.d. Nota istud principiũ qḋ est subtile. ¶ Oppo. ꝙ iste pure acceptus nõ poterit vti beneficio diuisionis. naʒ si fideiussoꝛ nõ esset soluendo ⁊ sic nõ posset cõueniri de facto non haberet illud beneficiũ. multo ergo minus si non põt ꝯueniri de iure pendente cõditione vel die. lʒ sit soluendo. cũ hoc nihil prosit debitoꝛi. Sol. ista erat rõ dubitãdi ꝓpter quã q̃libet dixisset contrariũ si nõ haberemus istũ tex. sed dic ꝙ epistola cõcessit bñficiũ diuisionis ꝓpter fideiussoꝛẽ qui sit soluẽdo nec curauit qualiter sit obligatus pure vel sub cõditione vel in diem vt hic ꝓbat̃ ⁊ sic dʒ hic intelligi qñ obligatus sub cõditiõe vel in diẽ erat soluẽdo alias nõ posset procedere lʒ text. non dicat. ¶ Contra scḋm dictũ opp. extra glos. nã si actio diuisa est lʒ fideiussoꝛ tp̃e cõditionis existẽtis reperiat̃ nõ soluẽdo nõ videt̃ hoc nocere illi qui pure acceptus fuit qꝛ hʒ exceptionẽ rei iudicate si cõueniat̃ ꝑ parte illius qui effectus nõ est soluẽdo ꝑ.d. l. inter eos. §. cũ inter. j. eo. ⁊ dixi in. l. precedenti. Solu. illud ꝓcederet si fideiussoꝛ fuisset pure acceptus. ⁊ sic creditoꝛ post diuisioneʒ potuisset ip̃m conuenire. nã sibi imputatur cur nõ cõuenit sed hic nõ potuit cõuenire qꝛ fuit acceptus sub ꝯditione vel in diẽ. vñ sibi nõ est imputandũ. ¶ In gl. j. ibi. j. e. si a titio. tu dic ſm Dy. ⁊ oẽs alios ꝙ ibi loquit̃ in pluribꝰ qui fideiusserunt pro diuersis ꝑsonis ad idẽ obligatis puta duobꝰ reis debendi. vt. s̃. e. heres a debitoꝛe. §. cũ tu. quo casu non sunt fideiussoꝛes nec hʒ inter eos locũ beneficiuʒ diuisionis etiã si eodẽ tp̃e fideiussissent qḋ est no. hic qñ pro eadẽ ꝑsona quo casu etiã si ex interuallo dicunt̃ cõfideiussoꝛes. ⁊ hʒ locũ beneficiuʒ diuisionis vt ꝓbat̃ a cõtrario sensu. j. eo. si titius. q̃ loquit̃ qñ ille qui scḋo loco fideiussit non poterat effectualiter ꝯueniri. vñ a cõtrario sensu si poterat cõueniri locus esset bñficio diuisiõis vt est ibi no. Bar. ¶ Sʒ ꝯ hoc opp. de no. s̃. eo. si stipulatus. §. si ex duobus. in opi. mar. recitata in gl. que cõiter tenet̃. vbi fit ista differẽtia an eodẽ tp̃e vel diuersis. Bar. in. d. l. si titiꝰ videt̃ dicere ꝙ q̃tũ ad beneficiũ diuisionis nõ dʒ fieri illa differẽtia sed q̃tũ ad beneficiũ cessionis sic vt in contrario. hoc non placet qm̃ beneficiũ cessionis ꝯ illũ qui nõ est soluendo subrogat̃ loco beneficij diuisionis. qḋ haberet locũ si esset soluẽdo. ideo dico tũc esse verũ ꝙ habebat locum beneficiuʒ diuisionis ⁊ cessionis contra scḋo fideiubentem qñ tp̃e quo fideiussit primus fuit actum de dando scḋm ⁊ primus hoc sciuit qꝛ vr̃ fideiussisse contemplatione scḋi ⁊ ita dʒ intelligi qḋ hic et in. d. l. si titius notant doc. altero autẽ deficiente neutrum istoꝝ locum hʒ. nõ ex eo ꝙ sint fideiussoꝛes: sed quia primus nõ censet̃ fideiussisse contemplatione scḋi ⁊ hoc q̃tum ad primum. scḋs autẽ locum haberet respectu primi quẽ sciret fuisse datum vt ibi notaui. ¶ In glos. seq. in. l. ex duobus. Dic hoc est verum sine dubio iure isto quo plures rei debendi non habebant beneficium diuisionis: sed hodie cum habeant ex noua conditione. de duobꝰ reis. dicunt quidam esse ideʒ in pluribꝰ reis debẽdi. vt si vnus promisit pure alter sub cõditione vel in diẽ pure acceptꝰ si conueniatur pendente conditione vel die poterit vti beneficio diuisionis si alter est soluendo ⁊ sic illa. l. corrigatur hodie. Sed Barto. in. l. si ex duobus. §. a titio. eo. ti. tenet ꝯriuʒ. quia illud beneficiũ in duobꝰ reis fuit introductũ ad similitudineʒ illius quod datur fideiussoꝛibus cum duo rei inuicẽ videbãtur fideiubere. vt. l. reos. eo. ti. sed si sit dare casus in quo non videãtur inuiceʒ fideiubere tunc esset secus qꝛ cessaret dicta similitudo. Sed constat ꝙ ille qui pure se obligauit non põt dici ꝙ videat̃ fideiussisse pro quo qui se obligauit sub conditione vel in dieʒ non valeret cũ esset obligatus in causaʒ duriorẽ. vt. l. grege. §. illud. s̃. eo. ⁊ sic tene illã. l. ex duobꝰ. nõ esse hodie correctã. ⁊ ꝙ pure obligatus poterit effectualiter conueniri insoliduʒ. tene menti. ¶ Pro declaratione glo. se. op. ꝯtra scḋm dictũ huius l. Et vr̃ ꝙ si reperiatur nõ soluẽdo tp̃e conditionis euenientis non poterit primus conueniri pro parte illius conditionalis. quia per diuisionem factam a iudice qui cõmodauit illuʒ pure acceptũ pro parte censet̃ ab altera p̃te absolutꝰ ⁊ sic fuit actio extincta pro altera parte ⁊ actio extincta non resuscitat̃. vt. l. q res. §. aleã. de sol. propter hoc glos. vr̃ fateri ꝙ mero iure nõ reuiuiscit actio pro illa parte: sed mediante beneficio restitutionis in integrũ ⁊ sic de iure pretoꝛio reuiuiscit vt illis. qꝛ restitutio est de iure p̃toꝛio. opoꝛtebit ergo impetrare infra quadriẽniũ. Sed si reuiuisceret ipso iure vel non esset extincta. tũc ꝑpetuo.

2 ¶ † Contra istã glos. opp. primo inquantũ dicit in fi. ꝙ ex quo fuit condẽnatus pro parte censetur absolutus. vt no. in. l. j. C. si aduer. rem iud. ⁊. l. apud celsum. §. item querit̃. la prima. de excep. do. Sol. ⁊ tene menti ꝑpetuo illud esset veruʒ si pro altera parte non fuisset apposita exceptio. nã tũc debuisset sup toto pronũtiare vel in totũ condẽnando. vel in totũ absoluendo. vel partim condẽnando partim absoluendo. al's non valeret vt in. l. hoc iudicio. fa. her. Sed hic fuit apposita exceptio pro altera parte in qua non fuit condẽnatus nec absolutus. ⁊ exceptio erat vera ⁊ competens. vñ censet̃ tacite absolutus: ⁊ valet sentẽtia glo. est hic singularis. quã tene menti. per quã declaratur ⁊ limitat̃ qḋ no. in dictis. ll. ¶ Itẽ foꝛtiter opp. contra glos. ꝙ ista restitutio non sit necessaria: qꝛ posito qḋ videatur ab altera parte absolutus actio tñ ꝓ illa p̃te nõ fuit ipso iure sublata. lʒ fuerit elisa. qḋ pʒ qꝛ talis absolutoꝛia parit exceptionem rei iudicate ⁊ exceptio p̃supponit actioneʒ extare. poterit ergo intentari pristina actio ⁊ si excipiet̃ de re iudicata replicabitur ꝙ causa ꝓpter quã fuit ab illa p̃te absolutꝰ deficit nam fuit absolutus propter spẽ ꝙ ꝯditio alteriꝰ existeret ⁊ ꝙ tp̃e quo extaret ille esset soluendo ⁊ posset cõueniri: siue ergo nõ extitit siue extitit ⁊ ille tunc non sit soluẽdo deficit absolutio. propter hoc quidaʒ repꝛehendũt glo. ⁊ tenẽt ꝙ perpetuo audiat̃ sine restitutione. ⁊ ꝑ modũ replicationis q̃ repꝛehensio sine dubio esset bona si in sententia fuisset dictũ ꝙ ille primus non posset ꝯueniri pendẽte cõditione nisi pro parte. nã videret̃ actũ a contrario sensu ꝙ eo deficiente vel eo existente tunc nõ soluendo cum extabit conditio nõ sit ab illa parte absolutus. Sed si fuit condẽnatus simpl'r ab altera parte tũc est maius dubiũ. et adhuc vr̃ ideʒ dicendũ ꝑ id qḋ. s̃. dixi. ⁊ etiã ꝑ rationẽ: qꝛ lʒ sñia absolutoꝛia tollat ciuilẽ obligationẽ non tñ tollit naturalem. vt. l. iul'. de condi. inde. nec etiã actionẽ q̃ fuit oꝛta ex ciuili et naturali: ⁊ potuit remanere in sola naturali: lʒ non ꝓduci a principio sicut in pacto de non petẽdo qḋ tollit naturalẽ ⁊ nõ ciuileʒ. nec etiã actionẽ q̃ põt remanere in sola ciuili. vt. l. si vnus. §. pactꝰ. ⁊ ibi no. s̃. de pactis. ⁊ ita tenẽt doc. specialiter Bar. ꝙ ꝑ sententiã absolutoꝛiã non tollat̃ actio: lʒ sit de iure ciuili sicut sententia. Et lʒ tollat̃ ciuilis obligatio. in. d. l. iul'. ergo nõ expedit restitutionẽ impetrare sed poterit agi illa actione. ⁊ contra exceptionẽ replicari. facit. l. sub p̃textu. la. j. C. de transac. tñ qꝛ text. iste dicit restituendam ⁊ gl. ita intelligit. vt sustineamus text. et glos. Responde ꝙ ea q̃ dicta sunt ꝓcedunt in sñia absolutoꝛia lata ex eo qꝛ non est ꝓbatum. Vel alio modo nõ ex eo ꝙ fuerit apposita aliqua exceptio peremptoꝛia. sʒ si fuit opposita tunc per taleʒ sententiã tollit̃ actio ipso iure. text. est hic cũ glos. ſm Bar. in. d. l. iulianus. ad qḋ facit. l. si oleũ. §. j. s̃. de dolo. q̃ loq̄tur in interlocutoꝛia ab obseruatione iudicij foꝛtius in diffinitiua.

3 † Et sic videtur. hic casus pro opi. Iaco. de are. quẽ refert Cy. in. l. exceptionẽ. C. d̃ proba. qui dicit ꝙ lʒ exceptio ꝑemptoria nõ tollat actionẽ anteq̃ fuerit in iudicio opposita. ⁊ peruẽtum ad cõflictũ imo presupponit eam extare cum contra exceptionẽ detur replicatio. postq̃ tñ peruẽtum est ad cõflictum: ⁊ exceptio vincit actionẽ: ⁊ eã interficit: ⁊ extinguit sicut in duobus armatis inimicis anteq̃ perueniant ad cõflictum alter alterũ non interficit postea ⁊c. Sed Pe. tenuit cõtrariũ vt ibi refert Cyn. Barto. concoꝛdat istas opi. ꝙ per solam propositionem exceptionis actio non tollatur. sed si super ea fuerit pronuntiatum contra actoꝛem. et reus absolutus tunc actio est sublata et extincta. Et de hoc dicit esse casum in isto text. cum glo. tamen opi. Pet. videtur verioꝛ: quia intentio iudicis absoluentis ꝓpter exceptionẽ non videt̃ fuisse in dando reo plus iuris q̃ prius haberet. sed illud solum declarare iuxta nota. in simili in. l. ij. de exceptio. rei iudi. vbi distinguit̃ inter sententiã declaratoꝛiã ⁊ dispositoꝛiã vt est illa que fert̃ in q̃rela. qꝛ primã non rumpit sed declarat ruptũ scḋa rũpit. Sed ante sententiã reus hoc solũ habebat. scʒ exceptionẽ. ergo ⁊ nũc non plus habebit. ⁊ ad hunc tex. responde ꝙ dʒ intelligi de restitutione nõ respectu substantie actionis. qꝛ illa non est sublata. sed respectu effectus. qꝛ primo non habebat effectum cum sibi obstaret exceptio nunc habebit. qꝛ datur replicatio. vnde vr̃ quodammodo de nouo restitui ⁊ sic perpetuo potuit agere. et ita mihi videtur. ⁊ ista sunt vtilia.

2 ☞ Si dedisti mihi vnum fideiussoꝛem qui renuntiauit beneficio excussionis: et ipsum conuenio insolidum: sicut non potest obijcere mihi beneficium excussionis cui renuntiauit. ita nec beneficium diuisionis vt ipse cõueniatur pro parte. ⁊ tu ꝑ altera cum sis soluendo.

1 **PRETEREA.** ¶ † Beneficiũ epistole ꝯpetens fideiussoꝛi trãsmittit̃ ad eius heredem. h.d. ſm p̃mã lec. ſm quam in tex. dʒ esse extitit heres. ⁊ tũc supple istuʒ §. per ver. sicut. j. eo. l. nam hic loquitur qñ vnus fideiussoꝛ successit alteri cũ essent tres vel quatuoꝛ vt si ille qui successit conueniatur habeat beneficiuʒ ex persona sua ⁊ illius cui successit

contra

contra tertiũ vel quartum. Idem si successit quilibet alius extraneus: vt in versi. sicut ista ergo exceptio est peremptoria. q: transit ad heredem. fm aliã lecturã dicit ꝙ beneficium diuisionis cõpetens fideiussori põt opponi etiã p fideiussorez datum ab eo cõtra confideiussorẽ illius a quo datus est: & tunc ĩ litera nõ dz esse illud verbũ heres. istud tñ postea limitat. in. §. si fideiussor. vt fideiussor datus a fideiussore si cõueniat insolidũ nõ habeat hoc beneficiũ aduersus euz qui ipsum dedit qm̃ ille loco rei habet quantũ ad eũ. & inter reũ & fideiussorẽ nõ hz locuz dictũ bñficiũ sed habebit quantũ ad fideiussorẽ illius pro quo ipse fideiussit. venio ad casum. ¶ In text. ibi extitit heres fideiussori. dic cũ essent tres vel quatuor fideiussores: & conueniebatur iste vt heres illius cui successit ad totã quantitatem certe poterit opponere beneficiũ diuisionis cõtra alios cõfideiussores alius. † No. in. §. si fideiussor. ꝙ si dedisti mihi vnuz fideiussorem qui renũtiauit beneficio excussionis. & ipm conuenio in solidum sicut non potest obijcere mihi beneficiũ excussionis cui renũtiauit: ita beneficiũ diuisionis: vt ipse cõueniatur pro parte: & tu pro altera parte cum sis soluendo lz huic beneficio non renuntiauerit & licet sint beneficia diuersa. q: istud beneficium nunꝗ sibi competit cũ non habeat locum inter reum & fideiussorem: sed inter plures fideiussores.

1 **Preterea si qui.** ¶ † In facultatib⁹ fideiussoris ab eo dari cõputant facultates[a] cõfideiussoris. lz ergo ꝯfideiussor meus nõ sit soluẽdo: si tñ fideiussor ab eo datus soluendo est. & ego conueniar in solidũ possem petere actionẽ diuidi inter me & illuz & sic ille reputabitur confideiussor meus sicut ille pro quo fideiussi: alias non haberem hoc beneficium. vt. j. e. si a titio. Et facit iste text. ꝙ si marit⁹ dedit fideiussorem de dote restituenda eo casu quo dare potest: puta consanguineum vel attinentem. vt. l. ij. de do. cau. non nu. vel quia ita est consuetudo: vt florentie vel dedit correum qui se principaliter obligauit: q: ipso vergente ad inopiam non poterit vxor petere consignationez dotis: q: satis reputatur idoneus si fideiussor ab eo datus est idoneus: & soluendo. Contrarium tamen determinatur. in. l. si cõstante. solu. matri. quia cognatio fit vt mulier ex dote se suosꝗ alat qd hic non contingeret &c.

2 ☞ Si essem in possessione alicuius rei in qua non haberem ius & dubitarem in ea molestari a te: quem etiam scio nullum ius habere in ea an possim agere ad declarandum te nullum ius habere in illa re.

Si contendat. ¶ Ista. l. semper allegat ꝑpter vnã glo. singularẽ que est hic q̃ colligit ex illa dictione etiã que est implicatiua. vt. l. conuenticulã. † Et ibi no. de epis. & cle. ꝙ reus qui hz exceptionẽ si actor differt agere forte vt moriatur testes qui possunt exceptionẽ ꝓbare correus põt ipsum ad iudiciũ ꝓuocare implorãdo iudicis officium & petendo declarari sibi exceptionẽ cõpetere & illi imponi silentiuz sup actione & sic nõ solũ petere examinari testes ad eternã rei memoriam. vt. l. fin. C. de vsur. pu. & l. in. l. aquil. si deletum. ad. l. aquil. & in. c. qm̃ frequenter. vt lite nõ cõte. lz actor nõ poterit nisi cũ timet de ꝓximo testes morituros vel de ꝓximo absfuturos. sz etiã põt petere pronũtiari sup exceptione sua & aduersario imponi silẽtiuz[b] & ad hoc etiã allegat. l. aurelius. §. si centũ. de li. leg. Ad qd etiam vide bonũ tex. cũ gl. fi. l. si duo patroni. in princi. de iureiu. q̃ dicit quẽ posse agere ad declarationez iuris sui qñ dubitat molestari. facit. l. diffamari. C. de inge. ma. Sed cõtra. de leg. j. C. vt nemo inuitus. Sol. nõ dico ꝙ possim te cõpellere ad agendũ cõtra me inuitũ sed dico ꝙ lz actionez nõ habeã: lz exceptionem possem agere ꝯtra te inuitũ officio iudicis vt declaretur me tibi nõ teneri. † Adde dicit Inno. in. c. abbate. post princip. in. j. col. de ver. sig. ꝙ si essem in possessione alicuius rei in qua non haberẽ ius & dubitarẽ in ea molestari a te quẽ etiaz scio nullũ ius habere in eadem non possem agere ad declarandũ te nullum habere in illa re: sed tunc demum possum agere qñ pretẽdo me ius habere vt illud declaretur. qd singulariter no. q: limitat & declarat illud ad qd ista. l. allegatur pro quo dicto videtur casus. in. l. circa prin. s. si pars here. peta. vbi dicit quod ius agendi metimur ex persona nostra. non autem ex nõ iure aduersarij. facit. l. militis. §. veteranus. de testa. mili. Non ergo possumus agere quando non habemus ius ad declarationez non iuris aduersarij: licet possideamus. Sed quando habem⁹ agere possumus si dubitamus in illo molestari lz actionẽ non habeamus. tene menti.

1 **Si sub impos.** ¶ † Per istã. l. dicit Dy. ĩ regula impossibiliũ qd ex ꝯtractu facto sub cõditione impossibili nulla nasci tur obligatio ciuilis vel naturalis: quia si nasceret posset fideiussor accedere vt hoc probatur hic iuncta. l. is cui bonis. s. de ver. obli. Et sic dz intelligi id qd habet. in. l. impos. eo. ti. & l. nõ solũ. de act. & obliga. Et hoc est vtile: q: solutũ quocũꝗ errore potest repeti. quod nõ esset si oriretur naturalis. iuxta no. in. l. j. de condi. indebi. Hic non sunt alia.

1 **Fideiubere.** ¶ † Sed an pro inuito poterit qs fideiubere. Dic qd sic cũ repetere nõ potest ab eo qd soluit. vt. l. si ꝓ te. s. mandati: secus quando pro ignorante. q: repetit per actionẽ negotiorum gestorum. vt. l. iij. §. fi. de neg. gest.

1 **Si fideiussor.** ¶ † No. hic ꝙ fideiussor nõ põt omittere exceptionẽ dilatoriã in preiudicium debitoris. sed exceptionẽ fori vel aliam personalem q̃ ipsum tantum concernat bene potest omittere. vt. l. fideiussor. §. quedam. dic vt ibi et in. §. fina.

1 **Ex persona rei.** ¶ † Ista. l. debet ĩtelligi de exce. rei cohe rentib⁹ que trãseunt in fideiussores. vt. s. de excep. l. exceptiones. §. rei aũt. secus in ꝑsonalibus: vt ĩ pn. illius. l. sed reus põt etiã inuito fideiussore venire ad defensionẽ fideiussoris. & obijcere exceptionẽ ex sua persona etiam si sit talis que ad fideiussorez non transeat. vt. l. idẽꝗ. §. sed generaliter. s. man. si tamen fideiussor soluendo haberet regressum contra reum. al's secus. vt. s. eo. l. marcellus. & ibi per Dyn. et Barto. vbi tetigi. in fi.

2 ☞ Instantia cepta cũ defuncto transit ad heredẽ: sicut & alia bona & iura ipsius defuncti: & qualiter procedetur contra ipm heredem.

3 Conuẽtus suo noĩe an hodie satisdet de iudicato soluẽdo.

4 Satisdatio iudicatũ solui cõmittitur si causa non defendatur cum contineat clausulam de defendendo.

Clausula de defendendo an ꝯtineat clausulã iudicatũ solui.

5 Si aliqs instituat seruũ quẽ putat suũ cũ sit meus: nõ tñ institutio vitiatur: sed valet & iussu meo põt adire hereditatẽ & mihi acquirere: & quid si credebat ipsum liberum.

6 Si satisdedisti mihi de iudi. soluendo: et postea vis cedere liti: et ego velim prosequi vt declaretur ius meum: an tenearis ꝓsequi.

1 **Si eum hominem.** ¶ † Instãtia cepta ꝯ defunctum trãsiuit in eius heredẽ quo nõ defendẽte & tñ cõtendẽte stipulatio iudicatuz solui cõmittitur ex clausula de defendẽdo cõtra fideiussores: secus si nõ contendat: sed cedat: q: tũc equitas non patit vt causam defendat postꝗ nõ vult litigare. h. d. no. & est aliquantulũ difficile & primo loquit qñ seruus institutus heres a defuncto contra quez lis erat mota sup eodẽ seruo cõmittit cũ eo qui litem moueat negãdo illũ esse dñm ipsius: & dicẽdo se fuisse seruuz illius defuncti & tũc esse effectũ liberũ & heredẽ: & tñ causam ceptã ꝯtra defunctũ non defendebat vsꝗ ibi. si antẽ adierat: postea loquitur q: non cõtendebat. imo cõfitebatur se esse seruum illi⁹ qui litem mouerat & non illius defuncti qui ipsum instituerat: et sic nolebat litigare: sed cedere liti. Et quelibet istarum subdiuiditur in duas sicut duos ponit casus nam prima parte primus casus ponitur quando re vera fuerat seruus defuncti. et sic erat effectus liber. & contendebat de iure tamen causam nõ defendebat. vnde perinde est ac si de facto & non de iure contenderet vt committatur stipulatio ad interesse propter rem non defensam: et puto quod istud interesse sit de estimatione toti⁹ serui: quia postꝗ per ipsum stat quominus declaretur per sententiam quis habeat ius censetur ius non habere: sz actor per quem non stat: et hoc vsꝗ ibi si autem homo ibi quando re vera erat actoris et sic contendebat de facto: et non de iure. vnde multomagis non defendendo facit committi stipulationẽ. Secunda etiam pars ponit duos casus. Primus quando fatebatur se esse seruum illius actoris. et iussu illius adiuit hereditatem illius defuncti vnde non expediebat quod causam defenderet cum actor habeat intentum sine defensione. scilz seruum & hereditatem: & hoc vsꝗ ibi. plane. Secundus casus est qñ ille cõfitebat & erat paratus adire eius iussu. sed dñs nolebat iubere ꝙ adiret quousꝗ causa esset finita & expedita. & ꝓnuntiatum se esse dominum certe licet causa non defendatur stipulatio contra fideiussorem non committitur. quia equitas non patitur cum actor poterit habere intentum sine lite et sine de-

2 fensione nec expediebat litẽ prosequi. venio ad casum. ¶ † In tex. ibi titiam liberum heredẽꝗ reliquerit: subaudi et ego volebam prosequi litem ceptam contra istum seruum qui pretẽdebat se heredem et liberum vt declaretur me esse dominum ipsius. ipse autem nolebat causam defendere et nihilominus negabat me esse dominum. et dicebat se esse liberum & heredẽ

a ¶ Facultates. ĩ bonis principalis cõputant facultates fideiussoris fm Bal. in aut. sz hodie. C. de act. et obli. et in. l. mulier. C. d iure do. vbi dicit idẽ cõtra sed an in bonis alicui⁹ cõputent aliena ta in fraudẽ. vide Bar. in. l. bona. §. eum. de iure fisci.

b ¶ Silẽtiũ. Adde Bal. in. l. fi. C. ne fi. ꝓ patre. & i rub. C. de condi. ex. l. in. j. col. bal. & Sal. in. l. iij. C. de ces. bo. d. ant. de but. in. c. si aute. de rescri. lud. ro. consi. lix.

a ¶ Transit: sed an sola citatione dicatur instātia cepta vt transeat ad heredē. vide Bal. qꝫ sic in l. j. C. si pē. ap. mors interue. et an aūt si defunctus rōne cōtumacie veniebat ↄdēnandus in expensis an heres eiꝰ possit damnari vide tex. in l. j. §. fi. iūcta gl. i ver. ho pe nā sꝫ primā lec. ff. si qs ius di. nō obtē. et Bald. l. si pater. C. si pen. ap. et instātia cepta cōtra defunctū trāsit ad heredē cū est cepta corā iudice non coram arbitratore ſm Jmo. in c. ex pte. de rescri. Et an si impetratū sit rescriptū ↄ titiū et anqꝫ citetur titius moriatur an heres eiꝰ possit citari vigore talis rescripti vide Jmol. in c. significasti. de rescrip. doc. in l. sꝫ si decesserit q satisda. cogan.

certe siue diceret verum committitur stipulatio siue diceret falsum vt sequitur: hoc enim ex futuro euentu veniebat declarandū p sententiā. vñ male facit causam nō defendere: sed si fatetur se esse seruū meū nō tenetur defendere. et hoc in ver. si autē adierat. siue ego nō intēdam psequi litē: sed iubeo qꝫ adeat siue velim prosequi. sed supernacuū. et ista dāt intelligere tex. huius. l. qui est obscurus. ¶ collige ergo multa ex hac. l. Primo illud ad quod vulgariter allegatur qꝫ instantia cepta cum defuncto transit [a] ad heredem sicut et alia bona et iura ipsius defuncti. facit. l. si seruus. de infami. et loquitur hic ex parte rei. Idem ex parte actoris vt. l. si operarū iudicio. de ope. libe. Aduerte tñ: qꝛ tunc dꝫ fieri prosecutio contra heredē: et in eius personam ferri sententiam et ipsum citari: sed si fieret prosecutio contra defunctum nō valeret processus nec sententia. vt in. l. de qua re. §. cū me absente ff. de iudi. et. j. que senten. sine app. rescin. l. pe. Transit etiam in fideicōmissarium vniuersalem per restitutionem hereditatis. vt. l. cum hereditas ad treb. Item in alium successorem vniuersalem. vt. l. tam ex contractibus. ff. de iudi. vbi cepta cum filio transit contra patrem occupantem bona filij iure peculij. et tñ non est heres: et econtra cepta cum patre etiā super his q trāseunt in filium vt filium non vt heredem in filium vt filium vt est casus singularis. in. d. l. operarum iudicio. quod not. si pater recepisset fundum pro se et filijs: et litem super ipso mouisset an transiret in filium: sꝫ non esset heres quod est singulare dicitur autem incepta per conte. lit. sed etiam si non esset contest. si tamen prestita esset satisdatio de iudi. soluendo haberetur pro cepta quantum ad hoc per. l. si defunctus. ff. de procura. ſm Ang. Transit etiam in singularem successorē ex causa necessaria. vt. l. in hoc iudicio. cōi diui. non sic si est voluntaria vt l. j. §. non solum in fi. de here. vendi. potest tamē sibi cedi. vt. l. i cause. §. fi. cum ibi no. de procu. ¶ Item allegatur iste text. qꝫ in re isto conuentus suo noīe in actione reali teneatur satisdare de iudi. sol. non sic in actione psonali. vt. ff. eo. §. de noxa. si pluriū. §. j. et. l. hoc autē. §. fi. qui. ex cau. in pos. ea. et no. in. l. iulianus. qui satisda. cog. hodie vero nemo suo nomine conuentus satisdat. de iudi. solu. vt insti. de satisda. §. sed hodie. Et de isto articulo dic vt. j. iud. sol. sup rubrica per Bart. ¶ Tertio not. qꝫ satisdatio iudicatū solui cōmititur si causa non defendatur. qꝛ continet clausulam de defendendo sic econuerso clausula de defendendo continet clausulā iudi. so. qꝛ non dicitur recte defendere nisi soluat iudicatū. tex. est no. in. l. recte defendi. ff. de iudi. nec ob. l. grege. §. et post litem. ff. eo. qꝛ ibi in stipulatione de iudicio sisti. que non importat vt soluat iudicatū: imo lata sententia finitur et solum importat vt sistatur in iudicio personaliter. si tamen non sistat potest defendere et facit vt illa stipulatio nō committatur nisi cum pñtia persone est necessaria. vt. l. si eum. in princip. ff. si quis cau. Ex his ptꝫ qꝫ ista. l. non dꝫ intelligi in stipulatione de iudicio sisti: qꝛ nō ↄtinet clausulā de defendendo nisi velit defendere: sꝫ glo. innuat cōtrariū. tene ergo ſm intellectū glos. qꝫ loquitur in satisdatione de iudi. solu. ¶ Itē not. et ppetuo tene menti qꝫ si aliqs instituat seruū quē putat suum cum sit meus nō propterea institutio vitiatur sed valet et iussu meo pōt adire hereditatem et acquiri mihi. Quid aūt si credebat ipsum liberum. Dic vt in. l. cum alij. C. de iure delibe. ¶ Ultimo no. in fin. ar. qꝫ si satisdedisti mihi de iudi. soluen. postea vis cedere liti. ego autē volo prosequi vt declaretur ius meum non teneris prosequi nec cōmittitur stipulatio ob rem non defensā. quia equitas non patitur vt cogaris litigare ex quo vis cedere vt hic et. l. si reus paratus. ff. de procur. Item qꝫ iacente hereditate non cōmittitur stipulatio ob rem non defensam ſm Bar. et hoc verū qñ iacebat de iure et de facto. secus si saltem de facto non iaceret vt in secundo casu. l. in ver. si autē homo. iuncta glo. vbi de facto adiuit hereditatem cum tñ non fuisset seruus illius defuncti et tamen si non defendit committitur stipulatio et nihilominus hereditas de iure iacebat.

Si qui acces. ¶ Leuior dicitur obligatio cū quis pt soluere duobus qꝫ si vni tm. Item leuior est cū quis tenetur ad vnam tantum speciem certam qꝫ ad duas alternatiue. h. d. casus est iste. ¶ In text. ibi hi qui accessionis loco: sed cum multis modis dicatur quis accessorie teneri. vt not. in. l. in personam. §. j. ff. de pactis. An in oībus illis habebit locum qđ hic dicitur. Glos. qꝫ sic. in. l. grege. §. illud. ff. eo. Bart. contra hic in fi. nam constitutor potest in plus se obligare loco vel tēpore qꝫ principalis. vt in. l. et si citeriori. de consti. pe. licet non re. vt. l. alterius. §. fi. eo. ti. non tñ redditur ex toto nulla obligatio: sed valet vsqꝫ ad qꝫtitatem qua tenetur principalis. vt ibi et tñ secus in fideiussoria. vt in. d. §. illud. no. sed si principaliter se obligat videtur quod etiā si in re plus contineat valeat per l. si diuortio. de verbo. obli. Sed quid si negotium re vera pertinet ad fideiussorem vt interdum quis quesito colore. vt. l. sed iulianus. ff. ad mace. Dic ſm Barto. adhuc quod hic dicitur: quia hoc concernit formam fideiussionis et sufficit quod promittat vt fideiussor ad hoc vt fideiussio non valeat si contineat plus: licet re vera ipse fit principalis sed in his que concernūt effectum inspicitur veritas et non forma. vt. d. l. sed iulianus. ſm eundem. que verba tene menti in fi. l. quod vera est. Dic sꝫ contra quod non valeat fideiussio si principalis est obligatus alternatiue ad duas species. et fideiussor ad alteram tantū earum non ex eo quod secūda sit durior: sed quia est diuersa vt est casus. in. d. l. grege. §. illud ver. si quis stichum. hoc contrariū est difficile. et Barto. super eo pertransit et finaliter dicit qꝫ iste fideiussor poterit liberari dando aliam speciem sicut principalis: sed per hoc non tollitur contrarium formatū quia est obligatio diuersa. vnde possumus cōtrarium fateri: nec enim hic dicitur qꝫ valeat fideiussio sed dicitur qꝫ in leuiorem causam est obligatus et hoc fateor sed quia in diuersam causam redditur nulla per. l. contrariam.

Cum fideiubeat. ¶ Fideiubens p naturali obligatione serui tenetur quatenus est in peculio. h. d. in du bio. puto qꝫ fideiubēs p ↄtractu serui videatur fideiubere in omnē causam. i. pro vtraqꝫ obligatione. ar. j. e. §. si nūmos. et. l. si postea. rē pup. saluam fore. et. ff. locati. l. quero. in prin. et hoc si sciebat eum seruum. si autem credebat eum liberū et sic posset habere regressum contra eum non teneatur in effectu ne remaneat in dāno: sed cum quis fideiubet pro libero homine quem putat esse efficaciter obligatum et non est nisi naturaliter tunc non curatur error suus si fideiussit de mandato illius: quia habet regressū sed curatur error illius: vt. j. e. si qs postqꝫ. casus est iste.

Cum is qui. ¶ Uni ex fideiussoribus soluēti totū pōt cedi actio tam ↄ principalē qꝫ cōtra fideiussores: qꝛ nō est sublata mero iure: sꝫ sit sublata ope exceptionis. tñ exceptio q obstat cedenti nō obstabit cessionario: qꝛ cessat causa. h. d. in effectu tex. cum glo. et doc. et intellige qꝫ poterit cedi etiā ex interuallo. sꝫ glo. dicat contrariū. ecce casum. ¶ In text. ibi pstat actiones subaudi ex interuallo. al's non haberet dubiū: vt. j. de sol. l. modestinus et subaudi. Queritur an valeat cessio et arguit qꝫ non quasi per solutionem vnius omnis obligatio competens creditori pro illo debito est sublata ipso iure ergo non potuit cedere actionem quam non habebat: sed cōtrariū est. nam habebat plures actiones diuersas et ex diuersis promissionibus orientes tam cōtra principalē qꝫ contra quēlibet ex fideiussoribus illa ergo pro qua tenebatur soluens bene est sublata ipso iure: qꝛ pro illa censetur facta solutio et illa nō potest cedi alteri ex interuallo nisi tpe solutionis hoc esset actum vt. d. l. modestinus sed alie non. quia pro eis non censetur facta principaliter solutio. obstaret tamen creditori exceptio si ageret contra principalem debitorem vel fideiussores ne bis idem consequatur. que rō cessat in persona cessionarij et illud qđ est solutum non solū censetur solutum pro obligatione soluētis tollenda: sed etiam vt cedātur actiones cōtra principalē et cōfideiussores et sic tñ pretium earū nō vt tollantur. qꝛ cedi nō possent sed vt cedantur. creditor ergo recipiens hoc respectu est obligatus ad cedendū. ergo ille actiones remanēt vt poterit cedi. Et hoc intendit dicere tex. sequens qui est aliquantulū obscurus et sic dum dicit insolutum subaudi tñ. qꝛ pro sua obligatione soluitur vt debitum et sic cedit insolutum pro obligationibus aliorū non soluitur vt debitū: et sic non cedit insolutū sed soluitur vt pretium earū. et sic eas nō tollit et hoc in his q sunt accessorie obligati vt videantur soluere pro sua tñ obligatione non pro obligatione principali nisi hoc dicat expresse et tūc illa tolleretur ipso iure et in ↄsequētiā alie etiā accessorie similiter tollerentur. vt habetur. in. l. papinianus. ff. manda. et. l. stichum §. si plures. j. de sol. sed in pluribus principaliter obligatis eodem genere obligationis. dic vt. l. modestinus allegata quia si vnus soluit censetur pro sua et etiam aliorum obligatione et sic oēs tolluntur ipso iure et ex postfacto non potest fieri cessio nisi fuisset actum tēpore solutionis. Et per hec remanent exceptꝫ glos. que non bene loquuntur.

2 ¶ Fideiubens ex certa scientia pro eo qui est liberatus tēpore an teneatur.

Si quis postquā. ¶ Fideiubēs p errorē pro eo q liberatus est tpe nō tenetur. h. d. ecce casum. ¶ In text. ibi. liberatus est subaudi a ciuili obligatione nō a naturali q remanet etiam in actionibus temporalibus post lapsum tpis: vt. l. at qui natura. in prin. de neg. ge. ff. nō autē potest intelligi hic in

hic in actionibus perpetuis que hodie iure codicis tollunt᷑ prescriptione .xxx. annorū: q᷑ illa prescriptio hoc iure non erat inuenta. vt no. in l. qui occidit. §. ad l. aquil. sed nec per illam prescriptionē tollitur hodie naturalis sed elidit᷑ eius effectus. vt no. in l. fi. §. rem ra. ba. ¶ †In tex. ibi fideiussorē dederit subaudi per errorē credens se nō esse liberatū. Si aūt ex certa sciētia censeretur renuntiasse exceptioni prescriptionis. ar. l. si qs de legauerit. §. ti. j. ⁊ vterq; teneret᷑ cum effectu: loquit᷑ ergo hic qñ ille qui dedit fideiussorē erraui t. ⁊ tūc nō curo an fideiussor errauerit vel nō. nam etiā si sciebat illū esse liberatū si fideiussit mandato illius videt᷑ tutus exceptione: q᷑ si nō esset posset ab illo recuperare. ⁊ sic error illi nō prodesset ⁊ versaretur in damno: sed si sine mādato fideiussisset bene attēderē errorem ipsius fideiussoris: q᷑ si nō errauit ab illo nō recuperat q᷑ non vtiliter gessit negotium eius ⁊ videt᷑ donasse: sed si errauit nō versetur in dāno erit tutus. ¶ In tex. ibi erroris: dic gl. intelligit de errore facti Dy. intelligit etiā de errore iuris qui nō nocet in dānis vitandis. nā ⁊ si solueret errore facti vel iuris qui tutus est exceptione prescriptionis repeteret. vt no. in d. l. fi. rem ra. ba. ergo ⁊ si promisit vel fideiussorem dedit similiter d᷑ esse tutus cū solutio ⁊ promissio paribus passibus ambulēt quo ad hūc effectū. vt. l. fi. C. ad. l. fal. ⁊ l. si patronus. de dona. ¶ Sed cōtra Dy. opp. de. l. j. in prin. vt in pos. leg. vbi fit differentia an dederit per errorē facti vel iuris. Sol. ⁊ no. ibi loquit᷑ qñ ille q erat efficaciter obligatus nō tñ tenebatur dare fideiussorem ipsum dedit quo casu si ex certa scientia valet datio. vt. l. sed ⁊ si quis. §. fi. si quis cau. si per errorē facti nō v᷑ ⁊ repetitur seu cōdicitur liberatio. tam respectu principalis q̄ respectu fideiussoris: si autem per errorē iuris repetitur dumtaxat quo ad fideiussorē: q᷑ solum petitur vt ille liberetur ⁊ ille tex. in. l. contraria fm intellectum Dy. ⁊ Bar. idem hic aūt loquitur quādo ille qui nō erat efficaciter obligatus qui erat tutus prescriptione fideiussorem dedit quo casu si ex certa scientia videtur exceptioni renuntiasse: vt dixi: sed si per errorē facti vel iuris: secus ⁊ non tenuit fideiussio. ⁊ ita voluit glo. in. d. l. j. super verbo exceptione. ¶ Sed adhuc oppono fortiter q̄ etiā si ex certa scientia dedit fideiussores nō teneat fideiussio. vt in l. si mulier que senatus. §. fi. ad velleia. ⁊ l. sed si pater. §. nō solū. ad maced. ¶ Sol. hic loquitur in eo qui erat tutus tali exceptione cui poterat renuntiare saltem simpliciter. ⁊ tunc distinguitur an ex certa scientia vel per errorē ibi qñ nō poterat renuntiare saltem simpliciter. ⁊ tunc nō distinguit᷑ an ex certa scientia vel per errorem sed bene distinguitur inter exceptionē velleia. ⁊ alia competit indistincte fideiussori etiā si fideiussit animo donādi: vt. d. l. si mulier cōtra. §. fi. ⁊ exceptionē macedonianā ⁊ in illa distinguitur an fideiussit animo donādi vel non. vt. d. §. nō solum. ⁊ rōnem diuersitatis ponit gl. in. d. l. si mulier. cōtra §. fi. ¶ Ultimo adhuc oppo. q̄ tex. iste non procedat dum dicit in fi. q̄ fideiussio erroris nulla est intelligendo fm q̄ glo. intelligit. nam aut per prescriptionem sublata erat oīs obligatio ⁊ tunc non procedit glo. dum distinguit an ex certa scientia vel per errorem: q᷑ etiā si ex certa scientia esset nulla cū non subsit principalis cui poterit accedere. vt. §. eo. qui contra. §. l. proxi. §. fi. aut non fuit sublata saltem naturalis. ⁊ tunc nō videtur procedere tex. dum dicit q̄ est nulla q᷑ imo esset aliqua saltem quo ad naturalem obligationem vt sic teneatur eo modo quo principalis Bar. multum dubitauit in hoc cōtrario ⁊ primo dixit se intelligere tex. eo casu quo omnis obligatio est sublata: sed ego nescio casum in quo poterit esse sublata: q᷑ tēpus nō est modus tollendi obligationem saltem naturalē si est tēpus legale ⁊ si cōuentionale. ⁊ sic h᷑ vim pacti nō est modus tollendi ciuilem. l. ciuilem fore. §. pl᷑. de act. ⁊ obli. iuncta. l. eum qui ita. §. qui ita. de verbo. obli. vnde idem Bar. dicit q̄ volendo intelligere qñ nō est sublata omnis obligatio debet exponi tex. dū dicit nulla subaudi quantū ad effectū non aūt ipso iure: sed hoc est destruere tex. ⁊ glo. in. d. l. j. vt in pos. leg. super verbo exceptione intelligit istū tex. vt iacet q̄ sit nulla ipso iure. ad contrarium ergo responde q̄ licet remanserit naturalis vel ciuilis: q᷑ tamē sunt omnino inefficaces cum sint elise per exceptionem nec habeant effectū impediendi repetitionem soluti: per errorem iuris vel facti: vt no. in. l. fi. rem ra. ba. perinde est ac si essent in rerū natura quo casu fideiussio esset ipso iure nulla deficiēte principali. ita ⁊ hic q᷑ paria sunt non esse vel esse inutile: vt. l. j. §. quibus. §. q̄ cuius. vni. nomi. Nec obst. l. marcellus. §. eo. cū simi. q᷑ ibi quādo quis fideiussit pro sola naturali non elisa per exceptionem: q᷑ non fuit coniuncta cum ciuili nec peperit actionem ⁊ illa est potentior hic quando semel fuit iuncta ⁊ actionem produxit ⁊ postea per exceptionem eliduntur ⁊ illa est inefficacior. Et adde hic qđ no. Bar. plene distinguendo in. l. si patronus. de dona. quando ille qui tenetur dare fideiussorem ipsum dedit ⁊ teneat. et cū illis iunge que. §. dixi q̄ dant magis illa intelligere.

Si stichum. †Si in obligatione principali cōpetit electio debitori non pōt in fideiussoria dari electio fideiussori. h. d. q᷑ posset discordare. ⁊ sic esset assumptus in alia re quā debeat. principalis casus est iste. stipulatus fui a te stichum aut pamphilum ⁊c. ¶ In tex. ibi. q᷑ futurū esse. dic sed cū possent cōcordare in eligendo quare non valet fideiussio saltem in hunc casum. vt innuit tex. §. dum dicit non possum ⁊c. respondeo q̄ ius potius presumit q̄ discordent propter naturalē conditionē hominum aptam potius ad dissentiendū vt. l. sed si vnius. §. fi. §. de arb. ⁊ quia quando concurrunt duo quorū vnum prodest aliud nocet inspicitur id qđ nocet. vt. l. si quis ī graui. §. fi. cū. l. seq. §. ad fil. Ex discordia aūt sequeretur qđ essent obligati ad res diuersas vt. l. grege. §. si quis stichum. §. eo. ¶ Sed contra de. §. idem iulianus. eadem. l. Solu. ibi sunt casus diuersi. nam hic loquitur quando datur electio principali in obligatione principali ⁊ in fideiussoria datur fideiussori. ibi quando in vna datur debitori in altera creditori vel in vna creditori in altera fideiussori licet glo. alleget istum tex. pro concordantia: sed magis est cōtra. hic non sunt alia.

A titio qui. †Fideiussor acceptus pro obligatione conditionali non tenetur si tempore conditionis aduenientis non reperitur persona vel res pro quibus obligetur. h. d. casus est iste. si enim iste fideiussor obligaretur: obligaretur pro ipso creditore tanq̄ herede debitoris apud eundem tanq̄ creditorem ⁊ hoc stare potest: vt. §. eod᷑. si quis pro eo. §. j. nec retrotrahit᷑ cōditio: quia res non est in eisdem terminis quibus erat tempore fideiussionis facte. ⁊ sic deficiunt extrema.

Ut fideiussor. †Fideiussor soluens ꝯtra cōfideiussores nō h᷑ actionem nisi cedatur. h. d. not. licet ergo habeat beneficiū diuisionis ⁊ etiam cessionis nō tamē h᷑ beneficiū vtilis actionis ad recuperandū partē eius quā soluit a fideiussoribus vt hic. secus in tutoribus ⁊ curatoribus quorum vnus soluit: quia habet vtilem actionem cōtra alios: l᷑ ibi non sit cessa ⁊ etiā supradicta alia beneficia vt in. ll. alleg. in gl. ⁊ que sit ratio diuersitatis glo. hic ponit: sed reprobat᷑. ideo dic melius vt no. gl. in l. ex facto. de neg. ge. ⁊ tetigi. §. eo. l. fideiussoribus. venio ad casum. ¶ In tex. ibi. danda non est. videbatur contrariu᷑ quia si cōfideiussor erat presens ⁊ soluēdo poterat petere diuidi actionem ⁊ illum pro sua parte conueniri si hoc non fecit: sed si totū soluit videtur illius negotium gessisse ⁊ illū ab illa parte liberasse: vnde videbatur dari actio neg. gest. Sed contrarium est quia negotium ad fideiussorem non pertinet principaliter: sed ad reum: ⁊ illius negotiu᷑ dicitur gessisse principaliter licet in consequentiam liberato reo fuerit liberatus etiam confideiussor ⁊ hoc vult dicere gl. i. d. l. ex facto. q̄ potius ex natura actionis liberatur quā officio gestionis. i. q᷑ obligatio sua est accessoria ⁊ tollitur sublata principali non ex eo qđ soluens voluerit gerere negotiu᷑ illius. ¶ In tex. ibi. vtiles actiones: ad qđ creditor tenetur. vt. §. eo. fideiussoribus. ⁊ potest compelli vel ope exceptionis: vt in glo. ⁊ §. eo. si mandato. sc᷑ anteq̄ cōdemnetur vel soluat vel etiam officio iudicis agendo postq̄ soluit. vt in. l. si res obligata. in fi. ⁊ ibi no. de lega. j. ⁊ etiā ex interuallo: l᷑ glo. hic dicat contrarium ⁊ non bene. vt. §. eo. cum is ⁊ ibi dixi. sufficit ⁊c.

Cum duo rei. †Ab vno ex duobus reis debēdi potest dari fideiussor pro tota quantitate. hoc dicit. ratio dubitandi poterat esse: quia si sunt obligati ex causa onerosa: puta propter mutuum eis factum et conuersum in vtilitatem vtriusq; debitum videbatur esse commune ⁊ ad quemlibet eorum pertinere pro parte hinc est q̄ vno soluente totum potest recuperare a correo. partem sibi tangente᷑. vt in. l. j. C. de duo. reis. ⁊ hodie etiam si sint ex causa lucratiua habent beneficium diuisionis. licet non vtilis actionis. ⁊ sic quilibet videatur in effectu teneri pro parte: vnde pro illa tantum videbatur qđ posset dare fideiussorem ⁊ si daret pro toto fideiussio esset nulla quasi in duriorem causam obligatus sed contrariū est: q᷑ non obstātibus predictis quilibet est obligatus insolidū mero iure: l᷑ possit recuperare vel petere diuidi hoc non facit quominus possit dare fideiussorem in totum. nam ⁊ fideiussor pōt recuperare a principali. ⁊ tamen potest dare fideiussorem pro se vt. §. si plures. §. preterea. casus est iste.

§ Si aliqui cōtraxerunt inuicē societatē ⁊ ꝓposuerūt vnum ex eis negotiationi ⁊ ille neglexit exigere a debitoribus societatis cū posset ⁊ illi effecti sunt non soluendo: an ille teneat᷑ de negligentia in exigendo commissa.

1 **Si fideiussor.** †Fideiussor acceptus pro eo quod a principali non poterit exigi non tenetur si principalis semel fuit soluendo et creditor neglexit ab eo exigere. h. d. notabiliter. casus est iste. ¶ In tex. ibi post impletam legitimã etatẽ. et sic tẽpore depositi officij Dy. et hoc ideo dicit quia iste minor durãte officio nõ potuisset illum curatorem conuenire: vnde si tunc fuisset effectus non soluendo posset agere contra fideiussores qui se obligauerunt in subsidium cum nihil sibi posset obijci: post finitum autem officium potuit ipsum conuenire: vnde si neglexit hoc facere cum ille esset soluendo si postea desijt esse non recuperat a fideiussoribus: quia verba illa quod a curatore seruari nõ poterint intelliguntur. scz cessante omni culpa et negligentia dicti quondam minoris. et no. hic limitationem ad. l. decem. ff. de verb. ob. vbi dicitur quod fideiussor isto modo acceptus in subsidium potest subire periculum si principalis reperiatur non soluendo. nam debet intelligi: vt hic nisi aliquando fuerit soluendo et creditor neglexit ipsum conuenire. ¶ Sed contra de. l. si fideiussor. j. eo. vbi etiam si denuntiauit creditori: vt conueniat principalem: quia dubitat quod non efficiatur soluendo: et ipse creditor neglexerit nihilominus recuperat a fideiussore. Sol. ibi fideiussor se obligauit simpliciter. vnde creditor nõ tenebatur obtemperare protestationi sed poterat eligere quem volebat illo iure: hic se obligauit in subsidium. ideo hodie cum nõ poterit incipere a fideiussore nisi excusso principali. idem esset in precedenti denuntiatione sibi facta vt conueniat principalem cũ sit soluendo et dubitatur vt efficiatur non soluendo et creditor neglexit haberet locum ista. l. †Ex his dictis inducebã hanc. l. quia

2 quidam contraxerunt inuicẽ societatem et preposuerunt vnum ex eis negotiationi ille neglexit exigere a debitoribus societatis cum posset et illi effecti sunt nõ soluendo quod ille teneatur de negligentia in exigẽdo commissa quod etiã probatur expressius in tex. et glo. in. l. tutores qui post. §. periculo. ff. de admi. tu. et. C. eo. ti. l. debitoribus. et arbi. tute. l. ij. facit. l. si seruus. §. cum quid. de leg. j. ¶ In tex. ibi. quã ab heredibus. iste tex. innuit quod si eo mortuo heredes sunt soluendo debeant prius excuti quã perueniatur ad istos fideiussores. Sed contra imo poterit preueniri: etiam antequam concutiantur statim illo mortuo: vt. ff. eo. fideiussor obligari. §. fi. Sol. breuiter quicquid dicat Bart. dic quod ibi fideiussor se obligauit sub cõditione si principalis non soluerit et ista conditio existit eoipso quod moritur hic se obligauerunt isti in eo quod exigi nõ poterit. et sic verba sunt prolata potius in rem quã in personam et debent intelligi poterit exigi tã a principali quã ab heredibus eius: vt hic ptz. sequitur idem respondet als. l. si insolidum.

2 ☞ Sicut quilibet ex pluribus fideiubentibus tenetur insolidum. et ita quilibet ex pluribus mandatoribus.

3 Mandatores habent inter se beneficia q̃ habẽt fideiussores. s. cessionis et etiam diuisionis.

Beneficium cessionis an possit opponi quando plures fideiussores sunt obligati per instrumentũ. et statutũ dicat quod instrumenta mittantur executioni sicut sententie.

1 **Si insolidum.** †Beneficiũ cessionis etiã post sñiam põt iplorari. h. d. et etiã ante sñiam vt nõ cõdemnetur nisi prius cedatur: vt. ff. eo. si mandato meo. ¶ Quando aũt opponitur post sñiam opponitur vt nõ cogatur soluere antequam cedatur: sed certe postquam soluit põt per officium iudicis implorari vt no. in. l. si obligata. in fi. de le. j. et dixi. ff. eo. vt fideiussor. Est ergo anormala hec exceptio nec sequitur naturam peremptoriam. quia non posset opponi post sñiam nec hz naturalem dilatoriã quia nõ posset opponi post lit. cõtest. vt. l. ita demũ. C. de procu. iũcta. l. peremptorias. sen. rescin. nõ pos. ideo aũt põt obijci post sñiam: quia eã nõ impugnat de iniustitia sicut et alia de quibus in. l. nesennius. de re iudi. et. l. ex diuerso. in fi. sol. ma. als nõ posset obijci post. vt. d. l. peremptorias: vt

2 no. in. l. j. C. de iur. et fac. igno. casus est iste. ¶ †In tex. ibi vnius ex mãdatoribus. no. quod sicut quilibet ex pluribus fideiubentibus tenetur insolidum: vt insti. eo. §. si plures. ita et quilibet ex pluribus mandatoribus quia tenentur accessorie: non sic quilibet ex pluribus principaliter se obligantibus nisi fuerit expresse dictum vt not. in. l. si paternam. ad velle. C. et. ff. de duo. reis. l. reos. §. fi.

3 ¶ †Item no. quod mandatores habent inter se illa beneficia que habent fideiussores. s. cessionis. et etiam diuisionis: vt. C. de consti. pecu. l. fi. ¶ Sed queritur quid si plures fideiussores sint obligati per instrũm et statutũ dicat quod ista mittantur executioni sicut sñie quantũ ad hoc vt possit incipi ab executione quod non est de iure cõi: imo oportet libellũ dari. et sñiam ferri: vt. l. si pacto. C. de pac. non aũt hz vim diffinitiue quantũ ad hoc vt precludat viã opponẽdi exceptiones perẽptorias quascunque: lz vera sñia diffinitiua hoc habeat quia tũc habuit tps eas proponendi ante sñiam vnde sibi imputet si nõ opposuit: sed isto casu cũ est obligatus per instrumẽtũ nõ habuit tẽpus opponẽdi. nã ante obligationem nõ: quia nõ cõpetebant postea cõtracta nõ: quia sententia habetur pro rata: vnde si nõ posset opponere in executione priuaretur iure suo: quod esse nõ debet. et ad hoc allego Inno. in c. cum olim. de cau. pos. et proprie. in. j. col. vbi in simili ita determinat et Bar. in. l. j. quod vi aut clam. in prin. in fi. sui commenti. et Bal. in. l. ij. C. de consti. pecu.

2 ☞ Per pecuniam cetere res estimantur non econuerso. Estimatio succedit loco rei. et censetur esse eadem.

An vna pecunia estimetur per aliam.

3 Fideiussor an possit se obligare ad aliam rem quam sit principalis.

1 **Si ita fide.** †Pro eo qui tenetur ad pecuniam nõ potest accipi fideiussor qui promittat speciem vel aliam rem: lz secus ecõtra ita videtur innuere litera quamquam glo. videatur dicere cõtrarium quã etiã sequitur Bar. sed tunc ille ver. quia non vt estimatio &c. nõ bene veniret ad precedẽtia nec adaptaretur ad illa: ideo magis plz quod. ff. dixi. casus est iste. ¶ In tex. ibi: quia non vt estimatio. dic rñdet tacite oppositioni: quia cõtra si aliquis est obligatus ad frumentum põt dare fideiussorem qui se obliget ad estimationem eius. Sed rñde quod ideo hoc: quia pecunia est inuenta vt per eam alie res estimentur et succedat loco aliarũ rerũ: vnde qui habet estimationem censetur habere rem: ergo fideiussor non censetur se obligasse ad rem diuersam puto tñ fideiussorem teneri ad estimationẽ: eo casu quo contra principalem deueniretur ad estimationẽ officio iudicis mercenarij: vt in obligationibus dãdi post morã rei perempta re: vel si als haberi nõ põt. iuxta no. in. l. vinum. in fi. mag. gl. si cer. pe. et. ff. de ver. ob.

2 l. si seruum. §. fi. †Et no. hanc. l. que semp alleg. ad hoc quod cetere res estimantur per pecuniã nõ ecõuerso et quod estimatio succedit loco rei. et censetur esse eadem. an aũt vna pecunia estimetur per aliam: dic vt no. Bar. j. de solu. l. paulus respondet creditorẽ. in vltima charta: quia pecunia grossa estimatur per minutam nõ ecõ

3 uerso: vt floreni per solidos. ¶ †No. etiã in prin. huius. l. quod fideiussor nõ põt se obligare ad aliam rem quam sit obligatus principalis. vt. ff. eo. l. grece. §. si quis sticũ. Sed cõtra de. l. stipulatus eo opus. j. eo. vbi pro eo qui tenetur ad factum põt fideiussor promittere interesse. Solu. non propterea dicitur obligatus ad aliam rem cũ ille qui promittat factũ fictione iuris fingatur etiã interesse promisisse: si fuerit in mora faciẽdi: vt. l. stipulationes non diuiduntur. §. celsus. de verb. ob.

1 **Ita titio.** †Fideiussores dati diuersis obligatis ad idem debitum nõ dicuntur cõfideiussores. h. d. no. et sic habent beneficiũ diuisionis ex epistola: quia nõ datur nisi inter confideiussores ex persona propria ipsorum confideiussorum sed hodie cum duo rei debendi habeant inter se beneficium diuisionis ex noua constitutione et exceptio cõpetens principali cõpetit etiam fideiussori poterit fideiussor vnius cõuentus ad solidum opponere beneficiũ diuisionis ex noua conditione et ex persona illius pro quo fideiussit et hoc voluit Dy. et Bar. j. eo. l. inter eos. §. duo rei.

2 ☞ Si aliquis aduocatus agitauit causam propriã et pro seipso allegauit et obtinuit an possit in cõdemnatione expẽsarum petere salarium aduocati.

3 Conditio contractus debet impleri.

Si quis promiserit stare laudo talis sub pena et laudum illius fuit petitũ reduci ad arbitriũ boni viri et reduxit et ille nõ stat reductioni an poterit ab eo peti pena.

1 **Stipulatus.** †Pro obligato ad factum potest accipi fideiussor qui se obliget ad interesse. Idem cõtractus cui non statur habetur pro nõ facto. et conditionem non implet. h. d. et Bald. consueuerat allegare hanc. l. ad vnum de quo. j. dicam. et ad idem allegabat. l. complures. §. lege dicta. ff. locati. ¶ In text. ibi: infra certam diem fieri puto pro. xx. a dandis. ¶ In text. ibi quanti. vt efficiatur. i. dicere quatenus plus alteri locaueris vnde quia illa fuit in mora: tu locasti alteri pro vigintiquinque et quia ille fideiussorem non dabat tumet opus fecisti: et tunc a primis fideiussoribus illa. v. quibus alteri locasti videbatur quod bene peteres: quia conditio pro qua fideiusserunt videtur impleta. Sed contrarium dicitur: quia licet fuerit impleta verbaliter non tamen realiter cũ huic secunde locationi non steteris. vnde habetur pro nõ facta et cum feceris per teipsum opus nõ potes petere perinde ac si per scdm conductorem factum esset.

2 vnde †inducitur ad. q. si aliquis aduocatus agitauit causam propriam et pro seipso allegauit et obtinuit non põt in cõdemnatione expensarum petere salarium aduocati postquam aduocatum non

a tum non habuit nisi seipsum[a] facit.l.habitatores.§.loca. Docto.tamen dicunt qd si propter hoc perdidit lucrum alterius aduocationis poterit illud petere tanq̄ interesse: de hoc in Spe.de expensis.§.postremo.ver.qd si victor.⁊ ver. sequenti.

3 ¶ No.etiā qd conditio ꝯctus dꝫ impleri.⁊ inducebat Bald. si quis ꝓmiserit stare laudo talis sub pena:⁊ laudū illius fuit petitum reduci ad arbitriū boni viri qui reduxit ⁊ ille non stat reductioni nō poterit ab eo peti pena: q2 nō promisit penam si nō steterit arbitrio reducentis. Sed si nō steterit laudo primi proferentis pro hoc ille.§.lege dicta. Sed Inno.in.c.preterea. de appel.videtur tenere cōtrariū.⁊ etiam Bart.in.l.j.§.⁊ post operis.de no.ope.nun.⁊ vide Inno.in.d.c.preterea.de appel.⁊ Bal.ea.l.j.de his que pene nomine.in.x.q.⁊ in.l.fi.de cōtrahē. emp.de questione supra dicta ad quaꝫ Bal.allegabat istam.l. hic non sunt alia.

1 **Fideiussor.** †Fideiussor cōdemnatus etiā anteq̄ soluat agere pōt vt liberetur vel indēnis conseruet[b]. h.d.casus est iste.si autē nō esset cōdemnatus tūc anteq̄ soluat agere nō posset nisi diu stetisset in obligatiōe: qd dic vt.l.lucius.§.man.⁊.C.eo.ti.si pro ea: q2 videtur dedisse fidem de soluendo.et.l.indebitū.de cōdi. inde.⁊ sic anteq̄ soluat non est functus officio suo: dicit tñ hic Bar.q̄ si esset obligatus per instrumentū qd ex forma statuti haberet exceptionem paratam sicut sententia q̄ tunc esset idē qd hic.⁊ Ang.reprobat ⁊ bene quoniā a principio sciebat posse incipi ab executione.⁊ nihilominus fidem dedit de soluēdo vnde deciperetur debitor si statim ab eo posset molestari ipso adhuc a creditore nō molestato: ideo dicit eū non posse agere nisi diu steterit[c] in tali obligatione.

2 ¶ Ex contractibus per legem reprobatis in quibus casibus nulla oriatur obligatio.

1 **Cum lex.** †Fideiubens pro cōtractu per.l.reprobato effectualiter nō tenet.h.d. ⁊ est.l.vulgaris venio ad casum. ¶ In tex.ibi fideiussor quoq̄ liberat.i.ipso iure nō obligat qñ ex tali cōtractu nulla nascit obligatio etiā naturalis q̄ qñ fit statim dicā: q2 tunc deficiente principali nō pōt cōtrahi fideiussoria.vt.§.eo. q contra.vel dic liberat.s.ope exceptionis qñ ex tali cōtractu oritur obligatio ⁊ actio obstat tñ exceptio.nā transit ad fideiussorem qd etiam qñ sit.j.dicā. ¶ In tex.ibi eo magis.dic probat p rationem talem.nam neutro predictorum casuum pōt principalis venditor cōpelli ad obseruantiā ꝯtractus directo ergo nec dꝫ posse cōpelli per indirectū: vt in.c.cū quid vna.de reg.iur. sed si fideiussor efficaciter teneret per indirectū compelleret q2 cōtra principalem rediret. ¶ †Sed quomodo sciam an oritur aliqua obligatio vel nō. Bar.hic examinat.⁊ in effectu dic qd in tribus casibus nulla orit obligatio etiā naturalis Primus qñ.l.resistit contractui dirigendo verba in actuꝫ hominis vt si dicat statutum q̄ nullus ciuis vendat rem immobileꝫ forensi. vt.C.nō licere habitatoribus metrocomie.l.j.⁊ que res vē.nō pos.per totum.⁊.l.si in emptione.§.j.de contrahen.emp. Idē si dirigeret verba in emptorem.nam cū emptor ⁊ venditor sint correlatiua cēsetur ⁊ alter prohibitus: vt.l.ij.in fi.C.de indi.vidui.⁊ de cupressis.l.j.de leg.ij. Scdō quando.l.resisteret potentie: vt si diceret q̄ nullus forensis possit vendere vel mulier aut minor nō poterint vendere sine certa solennitate. Tertius qñ resisteret obligationi: vt si diceret q̄ nō possit minor obligari vel mulier sine tali solennitate.ar.§.eo.l.serui dñs.ibi obligari nō poterit ⁊c. Nam in illis casibus etiam obligatio naturalis non oritur cū illa sit de iuregentium ⁊ preceptum iurisgentiuꝫ est: vt obediatur superiori.vt in.l.veluti.de iusti.⁊ iur.⁊ sic talis contractus tanq̄ celebratus contra preceptum iurisgentiū nō hꝫ ab ipso iure fundamentū vt obligationē aliquaꝫ ab ipso inuentam producat: vt etiam probatur in.l.si non sortem.de condi.indebi.⁊.l.eos.C.de vsuris.aliquando aūt.l.non resistit alicui de dictis tribus: sed resistit actioni.⁊ sic effectui contractus vt q2 dicit actionem nō dabo vt in velleiano ⁊ macedo.⁊ tūc oritur obligatio ciuilis ⁊ naturalis: sed obst.exceptio.vt.l. sed naturalis.§.ad macedo.⁊ ista exceptio an prosit fideiussori. dic vt dixi.§.eo.si quis postq̄. q2 est differentia inter exceptionē velleia.⁊ macedo.⁊ no.in.l.fi.ad velleia. Interdū.l.dicit qd gestuꝫ est ratum nō habeo ⁊ tunc idem vt oriat obligatio ciuilis ⁊ naturalis. Sed ob.exceptio vt in edicto.q̄ me cau.⁊ de dolo.huic tamen exceptioni pōt sponte renuntiari.⁊ ideo si fideiussor ab ipso principio intercederet: q2 eodem metu vel dolo videtur intercessisse: tunc cōpeteret sibi exceptio sed si ex postfacto cessante dolo vel metu nō haberet fideiussor hanc exceptionem: imo dolus vel metus censeretur purgatus: per.l.pe.de ꝯdi.ob tur. causam. Interdum.l.dicit contractū talem nō valere.⁊ tunc si propter defectum solennitatis vel alterius rei existentē a principio contractus nulla oritur obligatio: vt pꝫ in ti.de dona.inter vir.⁊ vxo.pro qua donatione non potest fideiussor accedere: quod non esset si oriretur naturalis ptꝫ in.l.non dubiuꝫ.C. de legi.si autem propter aliquem defectum ex postfacto superueniente: vt si dicat statutum q̄ contractus debeant insinuari infra mensem postq̄ fuerint celebrati: alias non valeant intelligitur.scꝫ ope exceptionis.ar.in.l.vniuersa.cū ibi no.C.de preci.impe.offe. Aliquando ⁊ quarto.l.resistit alienationi vt.l.iul. de fundo do.⁊ in titu.de predi.mino.que non possunt alienari. l.dominium transferri sine decreto.⁊ tunc aduertenduꝫ q̄ aut hoc introducitur fauore illius cuius est res: vt in casibus predictis ⁊ tunc si contractus fieret per illum cuius est res similiter nulla oritur obligatio: quia prohibita alienatione censetur prohibitus contractus per quem ad alienationem peruenitur vt.l.si ad resoluendam.de predi.mino.⁊ arg.l.oratio.de sponsa. ⁊ sic non posset intercedere fideiussor: ⁊ habet locum ista.l. Sed si fieret per alium cuius fauore non emanauit prohibitio: vt per tutorem curatorem vel maritum tunc quo ad eum ⁊ eius preiudicium non censetur contractus prohibitus.⁊ ideo oritur obligatio ciuilis ⁊ naturalis ⁊ etiam actio ad interesse cui possent accedere pignora ⁊ etiaꝫ fideiussor ⁊ ille est casus in.l.⁊ si is.C.de predi.mino.de qua glo.illa opponit ⁊ per hec etiam soluitur questio formata in vltima glo.in fi. an autem in illis casibus contractus firmetur iuramento adhibetur alia distinctio.qd dic per Bar.in.l.si quis pro co.in prin.j.eo. Sed si prohibitio alienationis fieret propter qualitatem rei vt sacre vel religiose: que nō est in cōmercio: tūc non refert a quo fieret: sed in alio est differentia q2 si debitor ignorat ⁊ emptor scit vel vterq̄ nulla oritur obligatio etiā ad interesse.⁊ sic nō posset accedere fideiussor ⁊ hoc modo posset exemplificari hec.l.ſm gl. illā. sed si venditor sciret ⁊ emptor ignoraret vel vterq̄ ignoraret: licet in tali re nō daretur titulus nec transferretur dominium.⁊ sic non valet quo ad rem tamen oriretur obligatio ⁊ actio personalis ad interesse contra venditorem: vt.l.⁊ liberi.de contra hen.emp.⁊ ita intelligo glo.fi.in versi.⁊ caue tibi.⁊ tunc posset accedere fideiussor ⁊ pignora licet glo.videatur dicere contrarium qd tunc fideiussori succurreretur propter se: non propter venditorem quod nihil est dicere.

a ¶ Seipm.i.hac q.vide.d.de rota dec.suis de dolo ⁊ cōtu.in antiqs decisi.ccccl x. vbi ponūt an procura.possit petere īpensas quas facere potuisset si in causa sua pro curatorem aliuꝫ conduxisset.

b ¶ Conseruet.vide Bal.in.l.facere.§.so.ma.Specu.i ti.de iudi.§. specialia.versi.si deiussor.Bal.in l.si pro ea.C.mā. ⁊ in.l.lucius.§. mā.in rep.l.antique ad velle.⁊ in l.fi.C.d vsur.rei iud.⁊ in.l.si mandato meo.§.i iudicio.§.mā.⁊ in l.si diuer.C.eo.

c ¶ Diu steterit. Adde qd voluit Ludo.ro.sing. suis.fol.xiij.

2 ¶ Accusatus vel inquisitus qui dedit fideiussores de presentando se ad mandatū potestatis ⁊ de soluendo omnem cōdemnationem: si postea fuit condemnatus: ⁊ eius bona confiscata an fideiussores sint liberati.

3 Confiscatio bonorum an extendatur ad bona postea quesita. Deportatus quo casu habeat heredem ab intestato.

1 **Si debitori.** †Pro obligatione non extincta sed in fiscum trāslata non potest fideiussor accipi si se obligat pro primo debitore liberato.hoc dicit tex.secus si pro fisco.hoc dicit glo.⁊ bene. ¶ In tex.tibi extincta sed melius diceret qd eius persona est ab obligatione subducta: vt.l.j.§.de duobus reis sed vult dicere qd sicut quando est omnino extincta nō potest pro ea intercedere fideiussor.ita ⁊ quando est in fiscum trāslata nō potest accedere pro primo debitore ab obligatione subducto quantum ad eum habetur pro extincta ⁊ per hanc.l.dicit Dy.⁊ Albertus papiensis fuisse terminatam questionem.

2 Bononie de quodam accusato vel inquisito †qui dederat fideiussores de presentando se ad mandatuꝫ potestatis ⁊ de soluendo omnem condemnationem quod si postea fuit condemnatus ⁊ eius bona confiscata fideiussores sunt liberati: sicut quādo creditor succedit debitori.vt.§.eodem.l.heres a debitore.§. quod si stipulator.nam hic fiscus loco creditoris est ⁊ per confiscationem succedit debitori.sufficit. ¶ In glo.j.ibi sed ⁊ ciuilis ⁊ naturalis translata in fiscum. Nota istam glo.que dicit verum sed glo.j.eadem.l.vbicunq̄.dicit in fiscum non transire nisi ciuilem sed naturalem apud eundem remanere. Glo. autem in.l.j.C.eodem.dicit neutram in fiscum transire: sed ambas penes eum remanere.⁊ obstare exceptionem in.eo.si autem.§.de duobus reis.dubita.doct.tenent istam per.l.quoties.in fi.j.eo. ti.⁊ per istum tex.quia si non trāsiret in fiscum posset accedere fideiussor pro deportato vt.l.fideiussor obligari.§.fideiussor.§. eodem. ¶ In glo.ibi ex cōtractu per deportationem quod intellige de contractu iurisgentium quem potest deportatus celebrare cum ea que iurisgentiū sunt non sint ei interdicta.ideo etiam potest acquirere dominium ex contractu iurisgentium vt.l.si tibi mandauero.§.is cuius bona.§.man.secus si ex contractu iuris ciuilis. 3 †Confiscatio autem non extenditur ad postea quesita vel contracta: vt no.per gl.in.l.nam ad ea.de cōdi.⁊ demon.sed eo postea moriente in deportatione transeunt in fiscum tanq̄ in heredem: vt.l.ij.C.de bo.dam.⁊ not.in.d.§. is cuius bona.facit.l.si deportati seruo.cum ibi not.de leg.iij.

sed si filius nolletveniret venientes ab intestato.⁊ hic est casus in quo deportatus posset habere heredez ab intestato:lz heres hic de iure ciuili.ita habetur in tex.⁊ glo.j.de reg.iur.l. ea sola. quam no.non sunt alia.

1 **Si filius.** †Si filius numerat post emancipationē acquirit actio sibi de equitate:lz tempore quo erat in patria potestate fuisset stipulatus.h.d.de rigore autem acquireretur patri vt hic innuitur.⁊ ista equitas procedit ex eo qꝛ ista numeratio non trahitur retro cum debitor potuisset eam nō recipere.⁊ sic faceret obligationē nō oriri vt.l. si pecuniam.si cer.pe.iuncta.l.fi.que res pig.ob.pos.cetera vide per Bar.in.l.si filius.š. de verb.ob.

2 ☞ Duo casus in quibus cessat beneficiū diuisionis etiam si confideiussor sit soluendo.

3 Quando creditor est in dolo inducendo illum qui inefficaciter obligatur ad fideiubendum perdit beneficium quod haberet contra confideiussorem in conueniendo ipsum insolidum si nō fuisset in dolo.

1 **Si titius.** †Fideiussor iefficaciter obligatus facit vt cōfideiussori nō detur beneficium diuisionis si ipse hoc sciebat vel scire poterat ⁊ debebat vel ipse ex interuallo acceptus fuerit nisi creditor fuerit in dolo:qꝛ tunc dictis casibus locus est diuisioni.⁊ idē si verisimiliter poterat ignorare.h.d.ista singularis.l.⁊ primo loquitur qñ simul fideiussit masculus ⁊ femina vsqꝫ ibi huic similis. Secundo qñ duo masculi:sed vnus erat maior alter minor vsqꝫ ibi.ꝙ si dolo.Tertio ponit vnam limitationem ad scđm casum singularem que locū hꝫ etiā in primo:venio ad casum: casus est iste ⁊c. ¶ †Recollige ergo hic duos casus in quibus cessat beneficiuz diuisionis etiā si cōfideiussor sit soluēdo. ¶ Primus qñ ille inefficaciter fuit obligatus ⁊ alter qui conuenitur hoc sciuit vel scire potuit ⁊ debuit:qꝛ tunc non censetur fideiussisse contemplatione actionis diuidende inter se ⁊ illum: secus si verisimiliter poterat ignorare:vt si fideiussit maior ⁊ minor. nam maior poterat ꝓbabiliter ignorare an fideiussor esset minor vel nō:⁊ posito ꝙ esset minor an haberet beneficium restitutionis in integ.vel nō:qꝛ si negotium ptinebat ad eū non ledebatur.⁊ sic nec restituebatur.ideo tunc daretur hoc beneficium fideiussori:secus si sciuisset ipsum minorem.⁊ posset petere restitutionem.⁊ ita intellige scđm casum similiter in primo si habuisset iustā ignorantiam vt qꝛ mulier induit se veste virili similiter dareẗ fideiussori hoc beneficiū.non est ergo differentia inter primū casum ⁊ scđm nisi in hoc:qꝛ in primo non sic probabiliter ignorat mulierē inefficaciter obligari sicut in scđo ignorat maiorez efficaciter obligari:sed positis terminis paribus idem est in vno qđ in alio. ¶ Scđs casus qñ vnus fideiussisset primo:⁊ alter post ex interuallo.nā ⁊ tunc primus si ignorabat de scđo videtur fideiussisse cōtemplatione scđi.ideo nō hꝫ beneficium.⁊ ita intellige ver.sed ita demum.si aūt sciebat tunc secus.vt no.š.eo. si stipulatus.§.ex duobus.hic ergo non qꝛ minor:sed qꝛ ex postfacto intercessit non datur primo intercedenti hoc beneficium.nā etiā si esset maior non daretur.ita intelligo istum tex.⁊ ita etiā intelligit glo.in.l.si plures.in.j.glo.š.eo. Sed doct.videntur aliter intelligere ꝙ hic propter duo nō datur primo beneficiū diuisionis.scꝫ qꝛ ex interuallo fideiussit secundus ⁊ qꝛ inefficaciter obligatur cū sit minor secus si efficaciter:qꝛ tunc adhuc dicuntur confideiussores vt hic colligitur circa fi.in ver.confideiussorem.⁊ inter cōfideiussores locū habet: sed hec ratio nō placet.nam non semper locū hꝫ vt in primo casu huius.l.⁊ ideo dic vt dixi in.d.l.si plures. nam hoc fatentur ꝙ primus fideiubens nō hꝫ beneficium cessionis cōtra scđo fideiubentē:per id qđ no.in.l.si stipulatus.§.ex duobus.š.eodez quare nō idem in beneficio diuisionis nō video ideo in vtroqꝫ

3 distingue an sciret vel ignoraret:vt dixi ĩ.d.l.si plures. ¶ †Itē no.singulariter ꝙ qñ creditor est in dolo inducendo illum qui inefficaciter obligatur ad fideiubendum perdit beneficiuz qđ haberet contra confideiussorem in conueniendo ipsum insolidum si nō fuisset in dolo ⁊ non pōt ipsum cōuenire nisi pro parte.⁊ sic non solū punitur aduersus illū cōtra quē cōmittit dolum:sed etiam aduersus alterum cōtra quem nō cōmisit qđ est mirabile ⁊ adducit similitudinem de alio casu simili.nam si habeo debitorem ⁊ per dolum induco minorem ad promittenduz mihi animo nouandi qđ ille debebat si restituatur minor nō restituitur mihi vtilis actio in pristinum debitorem:⁊ tamē si nō fuissem in dolo restitueretur per tit.C.de repu.que fiunt in iudicio:qꝛ restituto minore restituiẗ aduersarius eius ⁊ omnia debent reponi in pristinum statum.l.qđ si minor.§.restitutio. de mino.⁊ cum ista.l.concordat.l.qui res.post prin.in ver. hic applicatur.j.de solu.fm intellectum glo.qui tex.limitant singulariter illū ti.de repu.que fiunt in iudicio ⁊ qđ hic dicitur in illo qui induxit per dolum minorem locum haberet etiam in primo casu si induxisset mulierem vt nō possit cōuenire fideiussorem nisi pro pte qđ est valde notādū.⁊ sic dolus creditoris preponderat ignauie fideiussoris ⁊ sibi prodest ⁊ in his cōsistit substantia huius.l. ¶ Isto.etiam ex prin.huius pro intellectu.l.iij. š.eo.vt ibi nō distinguatur inter scientem ⁊ ignorantem:qꝛ ibi loquitur qñ ille qui tenebaẗ dare fideiussorē dedit mulierem ⁊ dicitur ꝙ nō est liberatus:qꝛ nō fecit qđ debuit ⁊ tamen creditor sciebat vel scire debebat illam inefficaciter obligari vt hic ⁊ ita sentit glo.vt scientia creditoris non prosit debitori vt liberetur sufficit. ¶ In glo.que incipit nesciebat enim.ista gl.vult in effectu ꝙ iste dum dicit propter incertum etatis determinet verbū intercesserit:qꝛ creditor dubitās de etate minoris voluit alterum primo intercedere:⁊ minorem postea : vt primus non haberet beneficiū diuisionis. nec possumus melius dicere qđ determinent verba superius posita dum dicit onus totum alteri irrogandum:qꝛ primus nō perdit beneficiū diuisionis.⁊ hoc si simul fideiusserunt:secus si ex interuallo. ¶ Item q̃rit gl.qđ econuerso si primo minor postea maior. ⁊ dicit idem vt maior teneatur insolidum multomagis:tu dic hoc verū si ignorabat de primo.si autem sciebat:tunc aut etiam sciebat illum inefficaciter obligatum.⁊ idem.nam his duobus casibus non cēsetur fideiussisse contemplatione illius:si autem credebat illum inefficaciter obligatum.tunc ille secundus haberet beneficiū diuisionis si iustam habuit causam credendi sicut si simul fideiussissent vel ipse primo.⁊ minor postea.⁊ ipse hoc sciuisset. ⁊ credidisset ipsum efficaciter obligari.

1 (l.50) **Si testamento.** †Exceptio cōpetens principali transit in fideiussorem.h.d.etiā inuito principali:vt.š.eo. ex psona.⁊.l.si stipulatus.nisi fideiussisset animo nouādi:tūc nō semper sic esset.vt in.l.si pater.§.non solum,ad male.licet aliquando idem esset:vt in.l.si mulier contra.§.fi.ad vellei.⁊.l.qđ dictū š.de pac.quedam tamen sunt exceptiones que non transeunt. vt.l.exceptiones.š.de excep . ⁊.l.idemqꝫ.§.generaliter.š.man. quod dic vt plene no.in.l.fideiussor.§.quedam.eo.titu.ecce casum testator ⁊c. ¶ In tex.ibi liberatur. dic quia legauit testator liberationem non tamen heres adhuc ipsum liberauerat per pactum vel acceptilationez ad quod potest cōpelli:vt.l.iij. §.nunc de effectu.de lig.leg.⁊ sic est adhuc ciuiliter ⁊ naturaliter obligatus tamen habet exceptionez doli.l.creditoris.C.de fideicom.⁊.l.si non sortem.§.adeo.cū ibi no.de cōdi.inde.postq̃ autem heres liberasset si per pactuz sublata esset naturalis si vero per acceptilationem vtraqꝫ.⁊ semper haberet locuz qđ hic dicitur multomagis.

1 **Ex duobus.** †Indebituz omni iure solutū per errorē iuris non facti reperitur secus si ex certa scientia neutro tamen casu liberationez alterius quā soluentis inducit.h.d.vsqꝫ ad ver.si duo.venio ad casum. ¶ In tex.ibi:per errorem subaudi iuris vel facti cū actio esset diuersa inter eos:per.l.xij.tab.⁊ sic quilibet tenebatur ad dimidiam ⁊ non vltra nec ciuiliter nec naturaliter . ideo quocunqꝫ errore solutum reperitur vt no.in.l.j.de condi. inde . secus si ex certa scientia non ergo liberatur coheres cum eadem solutio non debet parere liberationem ⁊ repetitionem:qꝛ sunt contrarij effectus.vt.l.cum his.§.j.cum ibi no.de condi.inde.Sed cōtra ꝙ non possit repeti ista dimidia indebite soluta:qꝛ creditor recepit debitum:licet soluens soluerit indebite vt.l.repetitio. de condi.inde.So.vt ibi no.nam hoc esset verum si soluisset nomine coheredis qui erat verus debitor sed ipse soluit noīe suo credens se esse obligatuz ad totum:vt.l.si pene.§.fi.eo.ti. ¶ In tex.ibi conditione quoqꝫ cessante quasi dicat non soluz in casu precedenti qñ soluit per errorem.⁊ sic potest repetere nō liberatur coheres rōne de qua.š.sed etiā qñ soluit sciēter.⁊ sic nō potest repetere qꝛ.vr̃ donasse similiter nō liberaẗ coheres nō propter rōnem de qua.š.qꝛ illa cessat:sed ꝓpter aliam : qꝛ si creditor qui recepit tanq̃ donū reputans se obligatuz benefacienti benefacere.i.redonare cū tñ efficaciter ad hoc nō teneretur eādem dimidiam indebite solutā eidem soluenti restituere non posse repetere impediēte repetitionē naturali obligatiōe que oritur ad antidora:sicut ergo si primus soluēs posset repetere ꝑ errorez nō liberaretur coheres ita ⁊ si nō pōt tñ pōt retinere ꝑ errorez solutū similiter nō liberaẗ:qm̃ per hunc modū dicta solutio vr̃ retractabilis ꝑ modū retētionis lꝫ nō fuerit ꝑ modū actionis. h.d.ille tex.difficilis qui semp alle.ꝙ naturalis obligatio que contrahitur ex antidora in genere vt benefacienti benefaciamus:non autem ad aliqđ specialiter impedit repetitionē soluti per errorem iuris sicut naturalis obligatio que contrahitur ad certā rem vel quantitatem.vt.l.error.C.ad.l.fal.contrarium tamen determinauit glo.in.l.ex hoc iure.de iusti.⁊ iur.qđ non impedit

impedit repetitionē soluti. Sed rñde qd aut soluit in eodē genere & impedit vt hic. nā hic idem qd fuit solutū primo animo donādi. fuit postea eidē solutū qui donauerat: si aūt in alio genere vt qr mihi benefecisti in vno: puta in verbis ego putans me obligatū benefacio tibi in alio: qr soluo. x. per errorem iuris bene possum repetere ita intelligitur illa glo. & adde no. in l. si non sortem. §. libertus. de condi. inde. & l. sed si lege. §. consuluit. de peti. here.

2 ¶ Tutus exceptione diuisionis soluēs p errorē an repetat.

1 **Quod si duo.** † Lex. xij. tab. diuidit actionē inter heredes ipso iure. ideo quatenus alter ipsorū soluit vltra portionē hereditariā quocunqꝫ errore repetit: sed epl'a diui adri. nō diuidit ipso iure ideo solutum anqꝫ fiat diuisio p iudicē quocūqꝫ errore non repetit. h. d. no.

2 † Et sic est hic casus de eo de quo dubitauit glo. insti. eo. §. si plures. & nō meminit de isto tex. s. vtrū tutus exceptione diuisionis soluens per errorē repetat. Et lz in alijs exceptionibus peremptorijs distinguatur iter fauorabiles & ille inducunt repetitionē soluti quocūqꝫ errore & odiosus: & ille inducūt repetitionem soluti per errorē facti: vt. l. fi. ad mace. nō per errorem iuris. vt. l. qui exceptionē. de cōdi. inde. in ista tñ nō distinguit imo nunqꝫ inducit repetitionem siue per errorē iuris siue facti ita dz intelligi iste tex. sicut videmus in exceptione cōpensationis. l. qui inuicez. de cōdi. inde. & in exceptione tpali. vt. l. in diē eo. ti. & est ratio qr nō tangit obligationem vel actionē tollēdo vel eligendo aliquā ipsarū: sed moderat ex actione licet sit peremptoria. & sic non sequit naturā aliarū: hoc tñ verū ante factā diuisionem per iudicē: sed post eaz factā secus: qr vel tollit ipso iure actionem fm opi. quā tz Bar. in. l. si plures. s. eo. vel elidit ope exceptionis rei iudicate. & tunc qr esset fauorabilis quocūqꝫ errore solutum repeteretur. veniamus ad casum. ¶ In tex. ibi habebit quidem cōditionē in. x. que ipso iure nō dz scz pro ponendi diuisionē. l. xij. tab. ¶ In tex. ibi & alia quinqꝫ subaudi q̄ poterat euitare opponēdo beneficiū diuisionis ex persona defuncti ad ipm trāsmissum. vt. s. eo. si plures. §. pterea. & dicit Bar. in pcedenti dicto pbari dictū Pet. qd ponit in. l. ij. C. de neg. ge. qꝫ lz defunctus nō possit soluere partē debiti liquidi inuito creditore. vt. l. tutor. §. lucius. de vsur. vnus tñ ex heredibus eius bene pōt soluere partē ipsum tangentē. & sic ex persona heredum conditio obligationis videt immutari cōtra. l. ij. §. ex his. de verb. ob. dic vt ibi dixi.

1 **Questū est.** † Fideiussor nō pōt prius conueniri qꝫ reus vl' quā posset si ipse esset reus h. d. in effectu vsqꝫ ad fi. vel dic qꝫ fideiussor hz dilationem tam ex persona principalis debitoris quā ex psona ppria qñ solutio est collata in locū certū vt non possit cōueniri anteqꝫ labat tantū tps quo tā ipse quā principalis debitor potuerit illuc accedere. h. d. in effectu. casus est iste ego habebā quēdam debitorem meū capue &c. ¶ In tex. ibi nec ad rem ptinere. dic obijcit cōtra comparationem quā sibi fecit de casu cū principalis esset rome & fideiussor capue vbi collata erat solutio: qr nō pōt fideiussor cōueniri anteqꝫ labat tps quo reus potuerit capuā accedere ad primū casum ppositū q fuit ecōuerso qñ reus capue & fideiussor rome existunt. nam isti non sunt similes in primo est clarum: qr fideiussor nō potest conueniri anteqꝫ principalis: qr diceretur durius obligatus: sed in alio nō conuenitur anteqꝫ poterit conueniri principalis: qr cū ipse sit capue pōt conueniri statim etiā anteqꝫ labat tēpus quo fideiussor poterit capuā accedere: ergo & fideiussor rome existens dz similiter posse conueniri statim sicut principalis postqꝫ sua obligatio regulat ab obligatione principalis. Sed rñdet verū esse hoc qꝫ isti casus nō sunt similes in rōne: tñ adhuc vera est determinatio prima qꝫ fideiussor nō potest cōueniri anteqꝫ labatur tps quo poterit accedere capuam: lz ipse principalis existens capue statim conueniri poterit: qr si aliud diceremus sequeretur absurdum qd deterioris cōditionis esset iste qui promisit pro alio quā si pro misisset pro se: nam si ipse esset principalis reus qui Rome existens promisisset dare capue nō posset prius cōueniri qꝫ trāsierit tantum tēpus: vt. l. continuus. §. cū ita. de verb. ob. ergo & idem si promisit pro alio quo casu sibi magis dz subueniri. & concludit vt habeat dilationem ex persona ppria qñ ipse est rome & principalis capue. & ex persona rei qñ econtra ipse est capue: & reus rome: ne si aliud hoc casu diceretur reperiat obligatus in duriorem causam.

2 ¶ Cessio an habeat vim solutionis.

1 **Si debitori.** † Pro ea pte p qua creditor succedit debitori tollit obligatio principalis. & etiā fideiussoria: sed p ea pro qua fideiussor succedit debitori tollit fideiussoria nō principalis. h. d. in effectu. & fuit hic casus qr debitori succedit creditor pro dimidia & fideiussor pro altera dimidia certe pro prima tollitur obligatio principalis & fideiussoria in eius consequentiam iure cōfusionis seu solutionis pro altera tollitur fideiussoria: nō enim possum ipm nūc cōuenire vt fideiussorem pro illa dimidia postqꝫ possum ipm cōuenire: vt heredē principalis debitoris. & sic principalis obligatio pro illa pte stat firma. & fideiussoris tollit ecce casuz. debitor meus qui tenebat &c. ¶ In tex. ibi. obligatio: subaudi tam principalis qꝫ fideiussoria fm Ja. de are. sed in sequēti fideiussoria tm. ¶

2 † In tex. ibi solutionis potestate. no. qd cessio habet vim solutionis. Sed contra de. l. heres a debitore. §. fi. s. eo. Sol. nō semp habet vim solutionis: sed aliquando videlicet cū hoc non tendit in lucrū eius. & damnum alterius. & ita loquit hic: al's secus vt in cōtrario si bene inspiciatur.

1 **Inter eos.** † Beneficiū diuisionis locum hz inter fideiussores q tenent insolidū nō inter illos qui tenent pro ptibus. h. d. in effectu. ¶ In tex. ibi diuersum. dic scz copulatiue se obligarunt quilz insolidū: & etiā pro parte. & sic sunt due promissiones & creditor potest vti qua vult & sivtitur prima locus est diuisioni per epistolam: sed hic alternatiue insolidum aut pro parte: & quando alternatiua ponitur inter quantitatem & maiorem & minorem: sola minor est in obligatione: vt. s. eo. de verbo. ob. si ita stipulatus fuero. x. aut. xv. postqꝫ igitur ex forma contractus actio est diuisa nō expedit qꝫ amplius diuidat per epistolam. ¶ Sed contra de. l. si testamēto. §. qꝫ si duo. s. eo. vbi actio semel diuisa per. l. xij. tab. iterum diuiditur per epistolam: sed ibi sunt diuisiones diuerse: hic essent vniformes & ad idem tendentes. ¶ Item contra primū casum posset opponi qd scda promissio de parte nō valeat: qr vtilitatē nō cōtinet per l. qui bis idem. de verb. ob. Sol. possumus fateri. & tunc adhuc clarior est ratio quare in primo casu locus est diuisioni fiende per epistolam: qr creditor non posset vti nisi prima promissione facta a quolibet insolidum.

1 **Fideiussor.** † Id qd solutum est ante factā diuisionem in cōputatione diuisionis nō venit de rigore iuris: sed residuū tm secus de equitate. h. d. no. videatis bonū casum. ¶ Pone casuz qꝫ pro debitore meo qui tenebatur in. xx. tu & titius fideiussistis postea anteqꝫ te cōuenirem soluisti mihi. x. postea te cōuenio ad alia. x. tu dicis te nihil teneri soluere de illis. x. qr soluisti. x. que te tangunt opposito beneficio diuisionis. nā si prius egissem & tu opposuisses beneficium nō ꝯpellebaris soluere nisi. x. ergo ex quo prius soluisti nō videtur qꝫ tenearis vltra soluere: iurisconsultus dicit qꝫ de rigore illud solū venit diuidendū qd reperit esse debitū tēpore quo agitur. & sic videt qꝫ cū. x. reperiant debita illa debeāt diuidi vt tenearis in. v. & fideiussor in alijs. v. nā si totū soluisses nō posses repetere. & sic pdesset cōfideiussori vt. s. eo. si testamento §. qꝫ si duo. ergo si soluisti partē dz confideiussori pdesse vt illa nō veniat in diuisione & cōtributione sed dūtaxat altera pars de equitate tñ determinat ꝯtrium qꝫ non tenearis soluere aliquid de illis. x. & qd videaris soluisse. x. pro parte tua. & perinde tibi prosit ac si post exceptionē propositā & diuisionē factam soluisses: qd est singulare. & sic lz solutio totius debiti etiā p errorem facta ab vno prosit alteri: qr nihil restat soluēdū. & nihil est diuidenduz: solutio tñ partis nō prodest alteri: sed dūtaxat soluenti: vt videat soluisse ac si actio esset diuisa. ¶ Sed cōtra illum tex. oppo. fortiter & videtur qꝫ etiaz de rigore idem sit: qr eo ipso qd soluit partem videtur actio diuisa: qr creditor videt sibi tacite pactum fecisse de non conueniendo ipsum in altera parte per. l. si creditores. C. de pact. ergo nec de rigore propter tacitum pactum potest ipsum vltra conuenire. Sol. fm Oldr. quem Barto. sequitur ibi loquitur in pluribus reis debendi qui hoc iure non habeant beneficium diuisionis vnde creditor non compellebatur recipere partem: recipiendo ergo spōte videtur actionez diuisisse: hic loquitur in duobus fideiussoribus qui habebant beneficium epistole & ambo erant soluendo vnde creditor tenebatur: & poterat compelli recipere partem ab vno etiam per modum actionis. vt. s. eodem si contendat vnde recipiendo partem ex necessitate non videtur actionem diuisisse: quia nemo in necessitatibus existit liberalis. vt. l. rem legatam. de alimen. leg. tu dic fm Ange. qd ibi loquitur quando soluens dixit soluo pro parte mea quo casu siue sint duo rei debendi siue sint fideiussores creditor sic accipiendo videtur actionem diuidere & pactum facere soluenti de non petendo plus per illam. l. que licet loquatur in duobus reis locum haberet in fideiussoribus. Sed si soluat simpliciter tunc tene distinctionem Barto. & Old. vt distinguatur inter reos debēdi. & fideiussores hoc iure: sed hodie quia plures rei debendi habent locum diuisionis ex noua constitutione: idem esset quod in

fideiussoribus vt recipiendo partē nō videat̄ fecisse pactum de nō petendo plus. ⁊ sic de rigore posset cōueniri ad alterā partem ⁊ illa tantū deberet diuidi: sed de equitate nō vt hic. Ista opi. in primo casu fuit Ja. de are. quā Bar. hic reprehēdit per istū tex. dū dicit noīe suo vel rei promittendi. ⁊ sic nō vr̄ fienda illa differētia: sȝ certe aliud est dicere soluo pro pte mea quo casu creditor recipiendo vr̄ diuidere vt in. l. ꝯria. aliud soluo pro mea obligatione: vt hic. nō plꝫ reprehēsio Bar. ℂ Sed adhuc opp. ꝙ de equitate pars soluta nō veniat in cōtributione per l. reos. C. eo. So. hic loquit̄ in soluente. ibi loquit̄ in nō soluente: sed cōuento: lȝ em̄ vnus cōueniat̄ pro pte si nō sequat̄ solutio nō censet̄ actio diuisa sed electio facta ⁊ ista electio nō preiudicat creditori etiā de equitate quominus si ille reperiatur nō soluēdo poterit etiā pro illa parte recursum habere cōtra alterum diuisio ergo preiudicat non aūt electio. qn̄ aūt dicat̄ facta diuisio: dic vt. s̄. dixi. ⁊ etiā censet̄ fieri in alio casu qn̄ creditor quelibet conueniret pro parte. ⁊ sic si alter ipsorū reperiretur nō soluendo posset pro parte illius recurrere cōtra alterū cui videtur fecisse pactum de non petendo per solam conuentionē ſm Bar. hic. cetera vide hic per eum.

2 ☞ Sicut creditor pōt diuidere actionem inter plures reos debendi conueniendo quemlibet pro parte ita ⁊ inter fideiussores eorum.

1 **Duo rei pro.** † Fideiussores diuersarū personarum etiā ad idē obligatarū inter se habent beneficiū diuisionis. h. d. sic. s̄. eo. si a titio. ⁊ ibi ponitur rō: q꞉ nō sunt cōfideiussores hodie sed ex psona principaliū existentium soluēdo haberēt beneficiū diuisionis nō ex epla diui adriani sed ex noua cōstitutione ſm Dy. vt etiā ibi tetigi. In tex. ibi qui pro singulis. dic. l. inter plures qui fideiusserūt pro vno q꞉ illi sunt cōfideiussores etiā si diuersis tpibus. vt. s̄. eo. si titius. ℂ Sed qd si plures fideiusserunt pro pluribus ad idē obligatis. dic ꝙ sunt cōfideiussores sicut si pro vno ſm Dy. qui allegat ad hoc. l. si duo. i prin. de admi. tuto. ℂ † In tex. ibi. nū

2 magis. no. qd̄ sicut creditor pōt diuidere actionē inter plures reos debendi cōueniendo quemlȝ pro parte: vt. s̄. de duo. reis. l. iij. §. fi. ita ⁊ inter fideiussores eorum vt hic.

1 **Creditor.** † Creditor pōt cōuenire fideiussorē omisso principali ⁊ etiā pignore. h. d. hodie secus vt in aut̄. de fideius. §. j. vbi prius dȝ excuti principalis. ⁊ ideo si haberet pignus sufficiens nō posset cōuenire fideiussorem. dicit tñ Dy. quē sequitur Bar. ꝙ si nō posset pignus commode vendi adhuc haberet locū iste. §. qd̄ dictū reputo singulare: q꞉ per hoc limitatur illa aut̄. vt si facta excussione reperiant̄ bona immobilia ipsius principalis sufficientia si tñ non possunt cōmode vendi. ⁊ creditori debetur pecunia perinde poterit cōueniri fideiussor ac si nō reperirentur bona qd̄ perpetuo tene menti: q꞉ nescio alibi istud dictum.

1 **Cum inter.** † Si post diuisionē factam alter ex fideiussoribus efficiat̄ nō soluēdo periculum ptinet ad creditorē. h. d. sed cōtra de. l. si plures. in fi. ꝑn. s̄. eo. So. ibi. fideiusserat sub conditione vel in diē ille q factus est post diuisionē nō soluēdo. ⁊ ea pēdente factus est: vnde non est quid imputet̄ creditori quare ipm̄ nō cōuenit: q꞉ non poterat: hic vero pure: ⁊ potuit ipm̄ cōuenire: vnde sibi imputatur vt. s̄. eo. si fideiussores. ⁊ ideo vr̄ dicendū ꝙ etiā hoc casu qn̄ pure: si tñ nō pōt creditori imputari: q꞉ statim facta diuisione factus est nō soluēdo anteq̄ haberet cōmoditatē cōueniēdi esset idem qd̄ ibi. ℂ Itē opp. de. l. inter fideiussores. s̄. eo. So. ibi an̄ factā diuisionē p iudicē hic post. ecce casum dicit̄ hic creditor egit cōtra vnū ex fideiussoribus insolidū ⁊c. ℂ In tex. ibi: post lit. cōte. vr̄ tex. ꝙ ista exceptio dȝ opponi. ⁊ sic in vim dilatorie ⁊ nō coget̄ fideiussor cōuentus lit. cōtest. nisi sup parte debiti facta pronūtiatione p iudicē: vt nō possit in plus cōueniri ⁊ tunc statim facta est diuisio ⁊ ita intelligo istū tex. ℂ Potest etiam opponi post lit. cōte. sup toto debito in vim perēptorie ⁊ tunc operat̄ vt lȝ sit conuentus insolidū ⁊ sup solido fuerit lis contest. nō tñ fiet cōdemnatio nisi pro pte: ⁊ vȝ lȝ de alia parte non fuerit absolutus vt dixi in. l. si plures. ⁊ tūc etiā si post li. conte. ante tñ sniam esset effectus alter nō soluendo cōdemnaret̄ ille conuentus insolidū posito etiā ꝙ opposuisset exceptionem qd̄ actio adhuc nō esset diuisa quousq̄ per iudicē nō sit pronuntiatum. ⁊ pro hoc. j. l. proxi. §. inter fideiussores. vbi no. diffinitiua snia. ⁊ hic no. cōtest. ℂ In tex. ibi. auxilio defendet̄ etatis actor subaudi minor: q꞉ nō dicitur lesus sui fragilitate per rationem que sequitur: q꞉ vsus est iure cōi cū habuerit necesse acquiescere diuisioni sicut quilibet maior.

1 **Bonis da.** † Beneficiū diuisionis pōt opponi ēt cōtra fiscū qui p cōfiscationē successit fideiussori sicut cōtra heredē illius. ⁊ sic ptȝ qd̄ creditor potest fiscum cōuenire in quē transeunt bona cū onere creditorum: vt l. tutoris. C. ad. l. iul. de vi. hoc in creditis vel debitis puris: cōditionalia vero nō trāseunt: vt ti. j. l. quoties. in fi. qd̄ est singulare. ⁊ in hoc est differentia inter fiscum: ⁊ heredem in quē trāseunt actiones passiue. ⁊ cōditionales: vt insti. de ver. ob. §. si ex conditionali. ⁊ ideo dicimus qd̄ fiscus non est ꝓprie heres sed vniuersalis successor: vt etiā tangit hic glo. quā ita declara vt dixi. casus est iste. ℂ In tex. ibi. damnati. scȝ de crimine capitali nō debito in quo fideiusserat. ⁊ ita procedit casus quē supra posui. quidā vero intelligunt qd̄ erat damnatus de illo debito ⁊ tunc esset hic casus qd̄ beneficium diuisionis poterit opponi etiam post sententiam diffinitiuam in executione eius sicut beneficium excussionis. vt. s̄. eo. si fideiussores in. d. §. fi. cuius contrariam tenet ibi glo. per. l. fideiussor. C. eo. ⁊ illa vera: quia est exceptio peremptoria. ⁊ sic vsq̄ ad sententiaȝ pōt opponi ⁊ nō vltra vt. l. peremptorias. C. sen. rescin. nō pos. q꞉ impugnaret sniam latam in toto non sic impugnat exceptio cedendarū ideo ista lect. nō est vera. ℂ Itē glo. que est hic dicit vnum verbum in quo reprehenditur. scȝ qd̄ iste fideiussor damnat̄ de crimine. ⁊ cōfiscatur si superest pōt conueniri ⁊ cōdemnari qd̄ est falsum cū per confiscationem iam sit exemptus ab omni obligatione tam ciuili q̄ naturali ⁊ translata sunt in fiscū: vt. s̄. eo. si debitori deportato ⁊ ibi no. in glo. debet ergo cōueniri fiscus pro obligatione preterita ante confiscationem.

1 ☞ Residui appellatione an contineatur totum.

1 **Visi.** † Perditio pignoris contingens sine culpa creditoris ei non nocet: sed debitori: ⁊ eius fideiussori. h. d. intellige qd̄ eis non nocet no vt in plus vel aliter teneatur quā prius. sed q꞉ possunt effectualiter conueniri ⁊ ipsi non possunt excipere contra agentem de perditione pignoris nec obijcere compensationem de exceptione eius cum ad illam non teneatur. secus si eius culpa perditum esset. ar. l. diuortio. §. si fundū. solu. matri. cum ibi

2 no. casus est iste. † Not. in fi. ibi etiam totum. no. istum tex. cum quo concor. l. ij. C. de here. insti. vbi appellatione residui totum comprehenditur.

1 **Inter fideiusso.** † Damnum cōtingens pupillo culpa tutoris recuperat ab illo per actionem tutele sed si sine eius culpa recuperat per restitutionem in integrū aduersus aduersariuȝ eius si lesus est. h. d. ecce casum. ℂ In text. ibi actione diuisa. scȝ inter confideiussores qui erant soluendo. ⁊ sic pupillus nō est lesus. quia vsus est iure communi vt. s̄. l. proxi. §. pe. vnde non potest petere restitutionem ex priuilegio etatis vt ibi dicitur. scȝ aduersus cōfideiussorem qui soluendo est agat: ergo contra tutorem qui neglexit alium cōfideiussorem cōuenire vel exigere cū potuerit. Sed quid si tutor non fuit in negligentia. ⁊ sic ab eo non potest recuperari. respondeo adhuc puto idem si alius cōmode potuisset exigere: q꞉ iste casus potius debet nocere pupillo quam alteri confideiussori sed si nullus potuisset exigere: q꞉ statim actione diuisa effectus est alter non soluendo. dic vt dixi in. §. pe. sed in seq. casu pupillus fuit lesus: q꞉ actio fuit diuisa iniuria iudicis vel etiam negligentia tutoris non allegantis confideiussorem non esse soluendo. ⁊ sic diuidi nō debere. ideo restituitur vt agere possit contra illum qui reperitur soluēdo in totum etiam pro parte illius qui est non soluendo. ⁊ datur ista restitutio aduersus absolutionem: q꞉ ille qui est hodie soluendo fuit pro parte condemnatus. ⁊ pro parte absolutus cuȝ absolui non debuerit. hic non sunt alia.

1 **Fideiussores.** † Fideiussores dati ab inquilino vel colono tenent̄ etiā ad estimationē instrorū predij si perdant̄. h. d. no. videbat̄ eos nō teneri nisi ad pensionē quasi de illa tm̄ censeat̄ censisse ptes: sed certe cū ex natura locationis veniant quedā instra: vt. l. sed addes. s̄. loca. censet̄ fideiussor in oēm cām prouenientē ex natura cōtractus se obligasse. ⁊ ita innuit iste tex. vnde videtur ꝙ si dnō cōcessit aliqua instra que nō veniebāt ex natura ꝯtus ad illa nō censeatur fideiussor se obligasse. ar. j. eo. si pignore. ⁊ hoc innuit tex. dum dicit. cū ea quoq̄ exponendo cū. i. qn̄. ℂ In tex. ibi. dotos glo. intelligit. s. simpliciter. ⁊ sic in oēm casum prouenientē ex natura ꝯtus censet̄ se obligasse: vt. j. eo. si quis pro co. §. si nūmos. ⁊. l. si postea. reȝ pu. sal. fo. ⁊. l. quero. s̄. loca. secus si pro pensione tantū. ℂ In tex. ibi instrumentorū. dic nā instrumenta predij dicuntur dotes prediorū. vt. l. ij. §. dotis. de fun. instru. alij intelligūt proprie ꝙ ista predia locata erāt dotalia sed melior ⁊ vtilior est precedens intellectus.

1 **Plures enim.** † Electio vnius ex pluribꝫ obligatis ad idē debitū ⁊ etiaȝ absolutoria eis alteri non prodest. h. d. concor. l. fi. C. de fideiusso. sed sola exactio ab vno facta. Casus est iste ⁊c. ℂ In textu ibi: mandatores

mandatores subaudi vel fideiussores et idem in aliis obligatis ad idē debitū.l.decē.de verb.ob.et.§.eo.ti.l.si mādato meo. In tex.ibi absolutionē quā sequit.dic Bart.itelligit istū tex.de ab solutoria data:qr actor nō probauit vel qr ille nō fideiusserat: sed si esset lata ex eo:qr principale debitū nō fuerat ɔctum cui accesserant:tūc dicit eā prodesse aliis sicut iuramentū vnius ex mandatorib⁹ vel fideiussorib⁹ ꝓdesset aliis si esset reale super debito principali.vt.l.duobus.§.fideiussore.et.l.fi.de iureiur.et idē etiā no.in.l.ex duobus.§.de duo.reis.sꝫ mirror.qr ipse idē tꝫ ɔtrium in.d.l.fi.de iureiur.et.l.adul.§.si eo tpe.de adul.qd aliud sicut in iuramēto qd defert ex volūtate ptis aliud in snīa q̄ fert cōtra partis voluntatē:vnde magis restringit vt qualitercūq; lata sit absolutoria nō preiudicet creditori nisi cōtra illū ꝓ quo lata est ꝑ titulū res inter alios acta.et ita disputando tenuit Ri char.malū.etiā in cā criminali:vt absoluto principali malefa- ctore nō ꝓpterea videat absolutus mādans vel alius accesso- rius sicut absoluto adultero nō cēsetur absoluta adultera:et tñ alier sine altero nō potuerunt delictū committere.et hec vera.

2 ☞Si due familie fecerūt inuicē pacē et promiserūt se inuicem nō offendere sub pena et dederūt fideiussores.postea aliqui de vna familia interfecerunt aliquos de alia familia et illi de fami lia offensa accusauerunt occisores et fecerunt eos decapitari et bona confiscari.an postea possit peti pena a fideiussoribus.

1 **Capitis rei.** †Licet bona principalis debi toris sint cōfiscata facto credi- toris:nō tñ prohibet creditor fideiussorē cōuenire.h.d. videbatur contrariū:qr creditor tenet cedere fideiussori quem cōuenit actione cōtra principalē et cōtra fideiussores vt.§.eo.l. fideiussoribus.et.l.cū is.sed nūc facto suo accidit qd cedere non pōt cū per cōfiscationē principalis debitor sit ab eo liberatus. vt.§.eo.si debitori deportato.et.l.fi.de duo.reis.ergo pōt repel- li per exceptionem cedendarū.vt.j.de so.l.stichū.§.pe.sed certe lꝫ principalis sit liberatus actio tñ creditoris nō est extincta sꝫ transiuit in fiscū et cōtra fiscum poterit cedere ad qd.§.eo.l.iter eos.§.fi.ecce casum.¶In tex.ibi citra vllā prescriptionem.i.qr nō poterit obiicere creditori qꝫ eius facto accidit quominus si sibi soluerent possint recuperare a principali cuius oīa benefi cia sunt confiscata et etiā accidit eius facto:vt creditor nō possit cedere actionē cōtra ipsum principalem cōfiscatū.iste enim ex ceptiones nihil valent nec prosunt fideiussori:qr pōt recupera re a fisco:et actio pōt ei mandari cōtra fiscum.et per illum text.

2 determinat Dy.†questionē de facto cū due familie fecissent in uicem pacem.et promiserunt se inuicem nō offendere sub pena et dederunt fideiussores:postea aliqui de vna familia interfece runt quosdā de alia familia:illi de familia offensa accusauerūt occisores.et fecerunt eos decapitari et bona cōfiscari:postea pe- tebant penā a fideiussoribus:ipsi dicebant se liberatos per cō- fiscationē.arg.§.eo.si debitori.sꝫ illa loquitur de fideiussoribus intercedentibus pro confiscato post confiscationem nos loqui mur de illis qui intercesserunt ante confiscationem.Item pro eis faciebat tex.in.l.in fraudē.§.si principalis.ꝑm vnam lectu. j.de iure fisc.sed dic qd ibi loquit de fideiussoribus datis a con- fiscato ipsi fisco.nam illi bene liberantur sicut quando creditor succedit debitori.vt.§.eo.heres a debitore.§.qꝫ si stipulator.qr videtur succedere vniuersaliter per cōfiscationem vt etiam teti gi.in.d.l.si debitori.Item facit pro fideiussoribus exceptio que incipit cōpetere principali debitori si concernit debitū transit in fideiussorem.vt in.l.exceptiones.§.rei aūt.de excep.sed huic confiscato incipit competere exceptio propter confiscationem. qr liberatur.sed responde cōtrariū procedere in aliis exceptio nibus incipientibus cōpetere proter mutationē status qm ille elidunt obligationem et actionem.et aliqñ tollunt obligationē sed illa que incipit cōpetere ꝓpter mutationem status non eli dit nec tollit actionem vel obligationē:sed eas transfert de per sona cōdēnata in ipsum fiscū ideo fideiussores nō liberant:sed vbi primo teneban tur pro cōfiscato nūc tenent pro fisco tanq̄ eius successore.et ita no.in.l.j.C.eo.cōcluditur ergo dictos fide- iussores posse cōueniri ad penam.et ita fuit terminatum Bo- nonie per hanc.l.in.q.mutinensi.sufficit.Itē facit pro fideius- soribus qꝫ liberent.l.qui decesserit.qui satis.cog.et.l.sed et si qs. in prin.si quis cau.sed dic qd loquitur in fideiussore de iudicio sisti qui liberatur per deportationem illius qui sistēdus est: qr nō potest amodo sisti:si tamen prius non fuerat in mora cum requiratur presentia persone et hoc interuenire nō pōt: nos lo quimur de fideiussore qui promisit dare vel soluere penam qd facere potest reo deportato.

1 **Si in pignore.** †Fideiussor contractus non tenetur ad interesse prouenieus ex deceptione de qua non fuit cogitatum h.d.Hic non sunt alia.

1 **Si ita stipulatus.** †Quando verba sunt apta ad infi- nitatem tolerat infinitas.h.d.et ad hoc alleg.quando autem infinitas sit vitanda et quando toleranda.no.in.l.si fini ta.in prin.de dam.infe.Ecce casum ꝛc.

2 ☞In promissione facti an possit accedere fideiussor.

3 Ex iuramento de futuro informiter ꝑstito.i.nullo precedente contractu vel promissione:an oriatur actio vel obligatio.

4 Quid si precedit contractus vel promissio:et an validet contra- ctus nullos.et nu.5.

5 An transeat ad heredem iurantis.

6 Quando cōtractus firmat iuramēto:qr de sui natura non est il licitus nec respectu creditoris nec respectu debitoris:nō potest peti absolutio a iuramento nec debet concedi.

7 Statutum qꝫ mulier vel minor non possit se obligare vel alie- nare sine certa solennitate:et mulier vel minor alienauit vel se obligauit cum iuramento nō seruata solēnitate statuti an co- gatur ad ipsius obseruantiam.

8 Quid si statutū expresse dicat de iuramēto qꝫ non valeat cōtra ctus etiam iuramento vallatus.

1 **Si quis pro eo.** †Si alius q̄ libertus iurat ꝑstare operas nō pōt huic iuramēto accedere fideiussor.h.d.Et ratio est qr illa promissio nō ꝓcedit ex tali iuramēto qd dicit informi ter prestitū oritur obligatio etiā naturalis non eñ videt aliqd ꝓmittere parti:sed deo cui iurat:vnde si teneret fideiussio ipse esset obligatus deo et fideiussor parti et hoc esse nō pōt:vt.§.eo. fideiussor obligari.in prin.sed qñ est libertus et iurat patrono tunc iuramentū hꝫ vim ꝓmissionis facte parti et orit actio: qr talis ꝓmissio etiam stipulatione nō vallata vestitur iuramen- to.et.l.auxilio.vt.l.iurisiurādi.in prin.§.de ope.lib.et hoc de iu re ciuili:lꝫ autem in alio q̄ in liberto nō habeat vim ꝓmissio- nis facte parti et nō producat aliquā obligationem vt dixi: atta men si nō seruat iuramentū extra ordinē castigat ꝑsonaliter ꝓ- pter contemptū diuini numinis:vt.l.si duo patroni.in fi.de iu reiur.non tñ vr̄ qꝫ possit cōpelli ad eius obseruantiā ēt officio iudicis nobili qr si posset cōpelli posset etiā fideiussor accedere cum accedere poterit etiam iudicis officio:vt dixi in.l.j.§.e. cu ius ɔtrium hic dicit de iure aūt canonico si pōt seruari sine inte ritu salutis eterne cogit obseruare vt in.c.cum ɔtingat.de iure iuran.¶Sed q̄ro quo iure an officio iudicis an iure actionis Inno.tꝫ primā partē ꝑ rōnem quā.§.dixi qr nō obligat se parti sed deo vt ipse no.in.c.innotuit.de iudi.Alii ɔtra iure actionis qr cū ius canonicum dicat ipm cōpelli ad obseruandū vr̄ actio- nem inducere et exceptionem vt in.l.status.de acqr.re.do.et qd no.in aut.sacra.in glo.super versi.custodiant.C.si aduer.ven.et erit conditio ex canone nō actio oriens ex cōtractu:sꝫ ex cano- ne propter iuramentū sicut cōditio ex lege datur interdum pro pter pactum nō ex pacto:vt.l.si qs argentū.C.de do.et istā par- tem tenet hic Bar.Venio ad casum:et nō miremini si dixi ista

2 preambula qr ista dabunt vobis intelligi istā.l.¶†In princi. istius.l.veniunt examinādi tres articuli quorū vnū examinat glo.q̄ est hic videlꝫ an in promissione facti possit accedere fide iussor et dubium facit qꝫ nō.ar.a sufficienti partiū enumeratio ne:qr quocunq; modo fideiussor se obliget videt nō valere pro pter ea que hic tangit glo.nam in obligationibus dandi clarū est qꝫ fideiussor potest dare illud idem ad qd est obligatus prin cipalis:qr illud non verificatur ex persona dantium imo a quo- cunq; fiat datio:res data est eadē:sed in obligatione facti non est sic qr factum hoīs prouenit ab actu eius et actus est persona lis et sicut actus vnius nō est actus alterius ita et factum vnius non est factum alterius:breuiter de isto articulo tangit in.l.ne- mo.§.de duo.reis.et in.l.cū filius.§.j.de verb.obli.Breuiter re- colligēdo que tanguntur hic per Bar.post alios dic qꝫ pōt ac cedere quatuor modis.Primo quando simpliciter dicit fide- iubeo pro tali:qr censet ꝓmisisse eo modo quo meliusfieri pōt quod patebit ex sequētibus.arg.l.cū ostendimus.in fi.de fide- ius.tu.Scōs casus est qñ promitteret iteresse si principalis nō faceret vt est casus.§.eo.stipulatus est opus:et hoc etiam voluit glo.hic in fi.nec videt ꝑsomittere rem diuersam nam etiā prin cipalis videt tacite promittere interesse si nō facit vt.l.stipula- tiones nō diuidunt.§.celsus.de verbo.obli.Tertius casus est qñ promitteret illud factū qd ꝓmisit principalis nō tñ haben- do respectū ad illud qd erat explicandū per principalē:sed ad illud qd erat explicandū per ipsum fideiussorē dum tamen sint eiusdē peritie qr lꝫ re vera sint facta diuersa attamen reputan- tur idē factū ꝓpter duo.s.oīmodā peritiā:et qr videt actum in ter partes qꝫ factum huius habet ꝓ facto alterius postq̄ credi tor recepit duos qui se obligant siue vt principalis: vt.l.nemo. de duobus reis.siue vnus principalis alter vt fideiussor vt

in casu nostro. Quartus casus est qñ promitteret se facturum & curaturũ q principalis faceret: lz em̄ videat promittere factum diuersum ab eo qd promisit principalis: attamē qr factũ suũ ordinatur ad factũ ipsius principalis nõ reputatur diuersum: vt no.i.d.l.cũ filius.§.i.si vero diceret pmitto q talis faciet illud qd facere promisit sine dolo nõ valeret fideiussio propter defectum forme pmittendi: qm̄ etiã fideiubēdo nõ pōt quis pmittere factũ alienũ: vt est casus.j.eo.si cũ reus: lz glo. illã nõ allegat. ¶ 3 † Scđs arti. est ille de quo tetigi. in prin. vtrũ ex iuramēto de futuro informiter prestito. i. nullo precedēte ɔtu vel promissione: vt cũ qs iurat se aliqd facturũ vel daturũ oriat actio vel obligatio. nã istud appellat per doc. iuramentũ promissorium vel inductoriũ qm̄ hz similitudinē cũ promissione. & tendit ad obligationē inducendã: sed an inducat est qđ. & de hoc dic vt.s. in prin. dixi. ¶ 4 † Tertius arti. est qd iuris si precedit ɔtus vel pmissio. & qs iurauit obseruare eã. & cōtra nõ venire & istud doc. appellant iuramentũ cõfirmatoriũ. ¶ Est ergo qđ an confirmet & validet ɔtus nullos vel qui possunt rescindi. & iste articulus quotidie est in frequenti vsu de quo nõ loquitur iste tex. & in eo varietas est inter ius ciuile & canonicũ. est etiam aliud iuramētũ qđ appellat decisoriũ & prestat sup eo qđ est de preterito: pcedētia vero sup eo qđ est de futuro. de isto dic vt in ti. de iureiur. qm̄ pducit actionē in factũ & etiã exceptionē vt.l. actori.C.de iu.iur. & nihil ad ppositum nr̄m. In cõfirmatorio ergo debes scire q de iure ciuili tria fuerũt tpa. s. ius ffor. & ēt C. antiquũ & f̄m illud si ɔtus erat inualidus vel poterat inualidari tale iuramentũ nõ reddebat ipm validũ nec etiã remouebat remediũ inualidandi: qr cũ sit accessoriũ nõ videbat rõnabile q p ipm cõfirmaret principale: imo nõ valēte principali nec etiã accessoriũ. & ita est casus in.l. nõ dubiũ.C.de legi. & in l. iurisgentiũ.§.fi.de pac. & .l. si qs inquilinos.§.j.de le.j. & hoc si actus nõ valebat vt ferebat: nec alio mõ valere poterat: sz si poterat quoquo mõ valere iuramētũ operabat vt valeret eo mõ quo valere pōt[a] vt.l.cũ pater.§.filius matrē.de leg.ij. Secũdũ fuit tps de iure.C. moderniori. & hoc iure reperit auctus effectus iuramenti: qr si ɔtus erat validus: sz poterat inualidari priuilegio minoris etatis p restitutionē in integ. tale iuramentum remouebat talē modũ impugnãdi: vt.l.j.C.si aduer.ven. si aũt erat nullus vel alio mõ: poterat impugnari nõ reperiebat hoc cautũ. & sic erat standũ iuri veteri.l.non dubiũ. Tertiũ fuit ius autenticorum: de quo in aut. sacra. ibi posita & hoc iure ad huc auctus est effectus iuramēti vt etiã si ɔtus sit nullus. si tñ hec nullitas proueniebat ex priuilegio etatis: puta vēditio rei immobilis minoris sine decreto cõfirmat iuramēto per illam aut. q generaliter loquit dũmõ sit maior pupillis & hoc addit ad.l.C. f̄m intellectũ Bar. qui cõiter tenet: lz Bal. dixerit contrariũ: vt ibi no. si aũt nullitas aliunde proueniebat q ex priuilegio etatis nõ reperit de iure ciuili q per iuramētũ tollatur. superuenit ius canonicũ qđ vult indistincte iuramentũ seruari quatuor concurrentibus: primo q possit seruari sine peccato ipsius iurantis: scđo q nõ sit cõtra publicã vtilitatē principaliter: tertio q nõ sit cõtra bonos mores: quarto q nõ tēdat in preiudiciũ tertij quibus cõcurrentibus iuramentũ est obseruandũ & etiã ad obseruantiã pōt iurans cõpelli tam p iudicem secularē q ecclesiasticũ vt in.c.fi.de fo.cõpe.li.vj. & in.c.fi.de exceр. & vltra hoc etiã cõfirmat cõtractũ qr de nullo facit aliquez quasi cũ iuramento liceat ɔhere. & sic.ll. annullantes intelligũtur qñ cõtraxit sine iuramēto: sed qñ cõtraxit cũ iuramēto cessant iste.ll. ¶ 5 † Et ex hoc sequit qđ effectus talis iuramenti trãsit ad heredē iurantis sicut effectus cõtractus non tñ quantũ ad periuriũ: qr quantũ ad hoc est psonale[b] nõ enim heres incurreret periculũ si veniret cõtra iuramentũ defuncti lz defunctus incurreret: vt in.c. veritatis.de iureiur. p Inno. ad qđ vide qđ no. Bal. in.l.fi.C.de pac. altero aũt illorũ deficiente etiã de iure canonico nec est seruandũ nec cõfirmat ɔtus. & ideo nõ est necessaria absolutio fienda per epm̄ imo etiã iudex secularis pōt declarare iuramētũ illud esse nullũ: vt no. Bal. in.l.j. & .l.ne patronus.C.de ope.lib. tu dic q si hoc vertat in dubiũ declaratio nõ pertinet ad iudicē secularem: imo tanq specialis articulus remittitur ad curiã ecclesiasticam: vt.l. omni nouatione.C.de sacrosan.ecc. & qđ no. Bal. in.l.j. in fi.C.de iureiur. de primo quando nõ posset obseruari sine peccato iurantis: pz in.c. cũ cõtingat.de iureiur. ideo si mulier primo iuraret nõ cõsentire in alienationem rei dotalis postea cõsentit & iurat nõ venire contra hoc scđm nõ vz:[c] qr non posset seruari sine peccato periurij: vt no. in.c. lz mulieres.de iureiur.lib.vj. de scđo patet in.c. si diligēti.de fo.cõpet. & ideo pactũ de prorogando instantiã nõ vallat iuramento: qr cõtra publicã vtilitatem pro qua fuit limitatuz tps instantie: vt.l. properandũ.C.de iudi. de tertio qñ est cõtra bonos mores habet in.c. non est obligatorium de reg.iur.li.vj.

a ¶ Valere pōt. adde Alex. cõsi. xlvij. & hz etiam iuramētũ vnius clausule codicillaris vt voluit. bar. in.l.fi.C. de fidei.lib.

b ¶ Personale. adde Fede. de senis cõsi. cclxvij.

c ¶ Non valet. limita f̄m qđ voluit Bald. consi. cciх.lib.ij.

ideo pactũ per qđ tollitur libera facultas testandi nõ firmatur iuramēto etiã de iure cano. per.l. stipulatio hoc mõ.de ver.ob. Et eodē mõ videt de donatione facta inter coniuges: qr reprobatur pter malos mores: vt.l.j.ij. & .iij.de do. inter vi. & vxo. ita videtur ibi tenere Bar. lz hic in fi. videat tenere cõtrariũ. de quarto qñ tēdit in preiudiciũ tertij habet. in.c.ij.de pa.li.vj. & ideo cõuentio facta cõtra dispositionē.l. hac edictali.C.de sec. nup. nõ firmat iuramēto vxoris quo tenderet hoc in preiudicium liberorũ primi patrimonij. & ad hoc vide Bar. in.l. cũ qs decedens.§.titio.de le.iij. & Bal. in.l.j. seu.ij.C.de inoffi. dona. Adde quintũ casum in quo etiã de iure canonico nõ est seruandum nec cõfirmat ɔtum. s. qñ fuisset. ɔtus simulatus: qr non hz cõsensuz partiũ & eodē modo nec necessariũ censet habere: ideo dr carere aĩa tale iuramentũ & hoc no. Bal. in.d.l.j. & .l. ne patronus.C.de ope.lib. & est gl. in.l. emptione.C. plus vale. qđ agitur. & etiã Bar. hic sentit: aliqñ aũt iuramentũ est seruandũ de iure cano. tñ ɔtum nõ cõfirmat & hoc cõtingit qñ ɔtus est reprobatus odio creditoris: qr tunc nõ pōt seruari sine peccato ipsius creditoris: lz possit seruari sine peccato iurantis: pone exemplũ in mutuo facto cõtra senatusconsultum mace. vt.l. tam & .fi.ad mace. & in ɔtu vsurarũ: vnde filius iurans reddere pecuniam mutuatã vel debitor soluere vsuras obligantur ex iuramēto & si nõ soluerent essent periuri: debent ergo soluere & qr ɔtus per tale iuramentũ nõ est cõfirmatus dr pecunia esse penes recipientē sine iusta cã. ideo pōt repeti. & hic est casus. in c. debitores.de iureiur. pōt etiã peti absolutio a iuramento vt in.c.j.eo.ti. etiã ab epo. ¶ 6 † Sed qñ ɔtus confirmat iuramento qr de sui natura nõ est illicitus nec respectu creditoris nec respectu debitoris nõ pōt peti absolutio a iuramento nec dz concedi propter aliquod accidens qđ alleg. s. ab epo: sz bñ posset cõcedi per papã ex plenitudine ptãtis. & no. q multi in hoc errant nõ intelligētes predicta & pro omni re credunt posse petere exactionē a iuramento per epm̄ & multos vidi in hoc errare qr tunc iuramentũ de iure canonico esset vacuũ si semp posset peti. vnde nõ petit nisi qñ reprobat odio creditoris qr obseruãtia iuramēti facit ipsum cadere in peccatũ vt etiaz pōt poni exemplum in cõtractu celebrato per dolũ vel metũ creditoris et illa rõne vltra summã quingentorũ in donatiõe facta sine insinuatione: qr reprobat odio recipientiuz occultas donationes. vt.l. data.C.de dona. vnde dico q firmat iuramēto tñ pōt repeti solutũ per id qđ dixi & etiã peti absolutio: lz de hoc articulo fuerit antiquitus dubitatũ. de quo p Bar. in.l. modestinus. circa fi.de dona. p Bal. in.l. illud.C.de sac.san.ecc. & in addi. Spe. ¶ 7 † Sed querit iuxta pdicta pone dicit statutũ q mulier vel minor nõ possit se obligare vel alienare sine certa solennitate mulier vel minor nõ seruata solēnitate se obligauit vel alienauit cũ iuramēto de nõ veniēdo ɔ que cõstat q si nõ iurasset nõ valeret ipso iure: sed an iuramentum faciat valere vel cogatur ad ipsius obseruantiã videtur q sic. qr hic nõ sumus in aliquo de casibus predictis. ista enim phibitio statuti nec est cõtra bonos mores nec est cõtra publicã vtilitatē: nec tendit in preiudicium alterius ergo iuramentũ est obseruandũ saltem de iure cano. contrariũ determinat Bar. dicens q sumus in primo casu qr obseruantia iuramenti induceret peccatum iurantis: cuz enim.l. municipalis cui tenet parere dirigit prohibitionem in personã minoris vel mulieris si nõ parerent peccant mortaliter iuxta illud. qui nõ obedierit principi morte moriatur: facit l. veluti.de iusti. & iur. & qđ habet in epistola Petri. Subditi estote principi tanq precellenti. nã patria locũ principis tz ex hoc infert Bar. qđ si detur fideiussor de dote restituēda cuz fiat cõtra prohibitionē.l. directã in personã.C. ne fideiu.do.dentur in rubro & nigro nõ valebit fideiussio nec firmabitur iuramēto & idē si prohibitio dirigat in personã cõtrahentis cuz minore vel cũ muliere: vt nullus ɔhat cũ eis sine certa solēnitate vt cēsetur etiã dirigi in ipm minorē vel mulierē: qr sunt correlatiua ar.l.ij.C.de indi. vidu. que oĩa salua pace nõ puto vera. & pluries cõsului in ɔrium. nam primũ fundamentũ non videt verũ qñ prohibitio.l. vel statuti emanat in fauorē prohibiti vt in casibus pdictis. nã dico q si fiat cõtra nõ peccat mortaliter: qr sic induceret odiũ eius qđ esse non dz: sed solũ inducit nullitatem actus: qr illud tendit in eius fauorē vt.l. qđ fauore.C.de legi. itē tale preceptũ dr potius cõsiliũ: vt.l.ij. circa fi.s.mã. & posito qđ cius dictum esset verũ deberet intelligi qñ prohibitio fit circa ipsum ɔtum vel actũ ɔhendi: puta qđ nullus minor vel mulier cõtrahat vel vendat. nam qr ɔhere & vendere sunt facti poterit ad tales actus facti procedere etiã vetante statuto: & ideo dicunt facere cõtra statutũ: qr facta nõ possunt dici nõ facta: sz in casu predicto qñ dicit q nõ poterint se obligare vel alienare dirigit prohibitio in effectũ actus nõ in ipm actũ vnde si contrahunt cũ cõtractus nõ valeat ex eo non sequit obligatio nec alienatio

alienatio:vt.l.cū lex.§.eo.ergo nō dicunē fecisse cōtra statutū pro hoc q de facto cōtraxerunt postq̄ statutū non ꝓhibet factum sed ꝓhibet effectū:ꝛ postq̄ nō est secutus effectus nō dꝫ incidere in penā peccati ex eo q fecit defectuꝫ:sicut nō incideret in penā pecuniariā:vt.§.de ver.obli.l.cōtinuus.§.cū quis. Et no.istam rōnem subtilē ꝛ verissimā:qꝛ Bar.vsq̄ quaq̄ nō bene cōsyderauit neq̄ pōderauit modos ꝓhibitionis. Preterea illatio quā fecit de fideiussore de dote restituēda non est bona:qꝛ per illū titulū nō dirigit ꝓhibitio in fideiussorē:sed in maritū ne ipm det vel in vxorē ne recipiat:posito ergo qd fundamentū Bar.esset verum fideiussor nō peccaret mortaliter postq̄ non est ꝓhibitus:qꝛ nō facit contra.l. Et si dicaē ꝓhibita est vxor recipere:rūdeo hoc nō reddit fideiussionē nullā: nam ꝛ vsurarius ꝓhibetur vsuras recipere ꝛ etiā ꝓmissioneꝫ de vsuris:ꝛ tñ debitor iurando sibi soluere obligatur iuramēto ꝛ tenetur ipm obseruare:lꝫ postq̄ obseruauerit poterit repetere:vt in.c.debitores.de iureiur.ꝛ lꝫ poterit petere absolui tñ anteq̄ sit absolutus ꝛ ligatus ꝛ per hoc etiam reprehendo aliam illationē Bar.dū dicit idē esse si ꝓhibitio dirigaē in cōtrahentē cū ipsa muliere vel minore ꝛ ex hoc apparet falsitas fundamenti:qꝛ si fundamentū esset verū q in obseruantia induceret peccatū:illatio Bar.esset vera:qꝛ vno ꝓhibito censeē alius ꝓhibitus:vt.d.l.ij.in fi.de indi.vidui.sed qꝛ videmus ꝓhibitionem directam in vsurariū nec facere debitorē incurrere peccatū imo ligatur iuramēto de prestandis vsuris:ptꝫ q talis ꝓhibitio facta in fauorē ꝓhibiti non inducit peccatū in eo:lꝫ inducat in personā creditoris cuius odio ꝓhibetur ꝛ reperio etiā modernos q̄plures tenere contra fundamentum Bar.

7 †Sed pone q statutū expresse dixit de iuramēto q non valeat cōtractus etiā iuramēto vallatus an tunc tenebitur seruare iuramentum in multis locis sunt talia statuta:ꝛ maxime hic Bal.in aut.sacramenta.videē tenere q valeat statutum:ꝛ per consequens nō valeat iuramētū si emanauit statutū ex iusta causa:qꝛ lex hꝫ vim apostolici.i.q sicut papa pōt ānullare iuramentuꝫ ita ꝛ lex cōis vel municipalis: per id qd habetur in.l.adigere.§.q̄uis.de iure patr.ꝛ in.l.si.qui satis.cog. Bart. in.l.oēs populi.ff.de iusti.ꝛ iure:dicit q statutum nō pōt hoc facere directo:vt in casu predicto: sed per indirectū sic statuēdo q contractus celebratꝰ sine tali solēnitate presumaē dolo celebratus vel simulatus:nam hoc stante in veritate iuramentum etiā de iure canonico nō est seruandū:vt.§.dixi.ꝛ pꝫ in.c.ij.de pact.lib.vj.ergo ꝛ idem hoc stante ſm fictionem inductā a statuto. Et pro hoc quia video q.l.interpretatur iuramentum:ꝛ facit vt conditio que inest contractui censeaē inesse etiā iuramento:qua non impleta iuramentū non ligat etiā de iure canonico:vt in casu.l.si cui.C.de nō nu.pecu. Sed in contrarium videē veritas q nec directo nec per indirectuꝫ statutum laicorum vel etiā.l.imperialis possit annullare iuramentū cū non sit de foro ipsoꝝ hodie:sed de foro ecclesiastico:vt in.c.fin. de foro cōpe.ꝛ sic nullam habent potestatē:vt in.c.ecclesia sancte marie.de cōsti.iuncto.c.cū quid vna.de reg.iur.li.vj.olim aūt bene ꝓcedebant predicta:qꝛ leges ciuiles annullabant iuramentū:vt.l.nō dubiū.C.de legi.sed hodie sunt abrogate: qꝛ inducūt peccatū iuxta no.in.c.ij.de reg.iur.li.vj.nec ob. qd dixi de cōditione:nā fateor q cōditio que inest cōtractui ex presumpta mente cōtrahentiū inest etiā iuramento ex eadem presumpta mēte:ideo lꝫ sit impleta iuramentū nō ligat etiam de iure canonico:qꝛ caret substātia cū debeat habere tres comites ꝛ etiam vt no.in aut.q eis.C.de nuptijs.posita super.l.imperialis.nō sic quando nō ꝓuenit ex presumpta mente contrahentium:sed mere ex dispositione statuti q cōtractus presumatur simulatus vel dolo celebratus ꝛ hec est veritas:licꝫ assessores cōmuniter nolint tales exceptiōes admittere imo de facto talia statuta obseruantur.

1 **Item si filius.** †Pro obligatione naturali q̄ pr̄ vel dñs obligaē filio vel seruo nō pōt accedere fideiussor:secus econuerso ꝓ illa qua filiꝰ vel seruꝰ obligant patri vel dño.h.d. venio ad casum. ¶ In tex.ibi stipuleē:dic ꝛ sic pater vel dñs eidē filio vel seruo obligant naturalr̄ vel ciuiliter:vt.§.de cōdi.inde.l.frater a fratre cū ibi no.nā obligatio naturalis fuit introducta iure gentiū primeuo quo adhuc nō erat cognita patria potestas vel dñicatus aūt gentiū scdarium quo inuenta est patria potestas: et etiā ciuilis nō potuerūt irritare naturalē obligationem introductā a primeuo iuregentiū qd reputaē naturale sed ciuilem obligationē sic. ¶ In tex.ibi nec fideiussor acceptꝰ tenetur gl.dicit q rō huius est qꝛ talis obligatio naturalis qua pater vel dñs filio vel seruo obligati sunt statim:ꝛ eodem instāti reacquirit ipsi patri vel dño p.l.plꝫ.cū si.de acq.her.ꝛ eadē rōne obligatio ciuilis ꝛ naturalꝭ qua fideiussor teneret filio vel seruo reacquirit ipsi patri vel dño ꝛ si ex psona filij vel serui pater ageret cōtra fideiussorē ꝛ fideiussor exciperet nō potes agere qꝛ si tibi soluerē ex psona illoꝝ possem a te repetere ꝛ persona tua p actionē mādati qꝛ tuo mādato fideiussi.breuiter primū dictū glo.falsum est q illa obligatio naturalis qua pater vel dñs teneē filio vel seruo reacquiraē ipsi patri quia sic obligatus reperiē sibijpsi qd esse nō pōt:vt no.in.d.l.frater a fratre.in fi.prime glo.mag.ideo qñ debitor succedit creditori vel ecōuerso obligatio extinguiē ne sibijpsi reperiatur obligatꝰ. Preterea ista reacqsitio fit ex dispositione iuris ciuilis ergo nō dꝫ fieri in illa obligatione naturali q̄ sustentaē de iuregentiū primeuo.remanet ergo illa penes filiū vel seruuꝫ actiue:si dicunē capaces illius obligationis:sꝫ inq̄tū dicit gl. q oblitio ciuilis ꝛ naturalis qua fideiussor tenereē acqrereē ipsi patri vel dño verū dicit qꝛ hic cessat incōueniēs.de quo.§. qꝛ nō reperit se pater obligatū sibijpsi:sed subest aliud incōueniēs qꝛ si hoc est reperiē fideiussor obligatus patri vel dño pro ipo patre vel dño ꝛ hoc esse nō pt ꝛ hoc vult dicere tex.q non pōt quis ꝓ eodē apud eundē esse obligatus:sed hoc inconueniens non sequitur in sequenti casu.cetera vide per Bar.

2 Fideiussor censetur se obligasse in omnem causam que sit de natura contractus.

1 **Si nummos.** †Si mutuū nō cōtrahiē ab initio fideiussor ꝓ eo acceptus non obligaē sed si ex postfacto reconciliaē cōsumptione fideiussor dꝫ teneri.h.d.sic ergo pꝫ ex primo dicto q si mutuo tibi pecuniam alienā ante cōsumptionē nulla nasciē obligatio ciuilis aut naturalis ad restituendum:qꝛ si nascereē fideiussor statim obligareē cuius ꝯrium hic dꝫ. Quid ergo fiet si nō vis consumere ad hoc vt nunq̄ possit a te repetere.dic vt no.in.l.si a furioso.si cer.pe.nā ꝛ posito q tunc aliqua nascereē ex equitate qꝛ p̄te stat fideiussor tñ nō tenereē:qꝛ illi obligationi nō accessit sed ei q̄ nascereē ex numeratione vt hic ptꝫ. Item per illum tex.in fi.dicit ibi glo.q secuta cōsumptione nō nasciē actio ex ipsa consumptione:sed ex p̄cedenti numeratione ꝛ hic est tex. expressus. ¶ Item no.†q fideiussor censeē se obligasse in oēm

2 causam subaudi que sit de natura cōtractus siue circa rē principalem vt hic siue circa accessoria vt ad vsuras in bonefidei cōtractibus vt.l.quero.§.loc.ꝛ.l.si postea.rem pupil.sal.for.secꝰ si non sit de natura:sed de accidenti:vt est interesse rōne loci in contractibus stricti iuris ꝛ arbitrarijs vt.l.centum capue.et l.fi.de eo quod certo loco.sufficit.

1 **Pro furti actio.** †Pro obligatione que nascitur ex delicto pōt accedere fideiussor nō sic in actiōe pplari anteq̄ sit alicui appropriata:ꝛ sua effecta.h.d.casus est iste. ¶ In text.ibi accipi pōt dic qꝛ teneē ciuiliter ꝛ naturalr̄ q eū delinqt videē in penā cōsentire:vt.l.j.§.bestias.ꝛ ibi no.de postu. Et posito q non adesset cōsensus adhuc nascereē naturalis obligatio ex equitate iurisgentiū que est vt delicta puniant qꝛ sic expedit reipublice: vt.j.e.si a reo.§.fi.iūcta.l.hoc amplius.§.is natura dꝫ.de reg.iur. ¶ In tex.ibi popularium actionū q̄ nō sunt alicuius de populo anteq̄ ꝓ aliquē lis sup eis cōtesteē lꝫ quilꝫ de populo poterit eas intentare sꝫ ipsius ppl̄i bene videnē esse vnde apud totū populū bene videē posse accedere fideiussor non apud singularem personā anteq̄ eā sibi appropriauerit. Pone exemplum in.l.si id quod.de iuris.om.iudi.nisi pretendat quis singulare interesse vt hic dicit glo.ꝛ bene.

1 **Fideiussor.** †Ista.l.nō indiget summario propter suam breuitateꝫ ꝛ materiam huius.l.declaraui.§.eodem.l.si testamentum § quesitum ꝛc.

1 **A colono.** †Stipulatio annua est vna pro omnibꝰ annis.h.d.dic vt.l.stichum.§.stipulatio.de verbo.obliga. Casus est iste. ¶ In tex.ibi tenetur:scilicet statim licet exactio differaē: vt.§.l.proxima. Jaco.de are.

1 **Cum facto suo.** †Pactum rei p̄ncipalis ꝓpetuat obligationem etiam quo ad fideiussorem.h.d.dic vt.l.mora.de verb.obliga. ¶ In glo.ibi:de eo quod cer.loco.l.centum dic q mora principalis non auget obligationem fideiussoris in eo quod venit de natura obligationis vt ibi:sed bene conseruat eam in esse vt nō extinguatur per interitum rei debite vt hic:ꝛ facit.§.eodem si in pignore.

2 Licet principalis non dederit pignora tamen fideiussor potest ea dare.

3 Fideiussor si soluit creditori tenetur creditor sibi tradere oīa pignora que hꝫ pro debito etiam si habuit a principali debitore:ꝛ potest ea retinere loco pignorum.

1 **Paulus respondit.** ¶ † Fideiussor qui totũ soluit ⁊ pignora recepit a creditore nõ censet illa emere sed luere: ideo tenet illa restituere ei ad quẽ pertinet restituto sibi eo qd̃ soluit. h. d. concor. l. j. C. de dolo. ⁊ dic vt ibi: venio ad casum. ¶ † In tex. ibi a cõfideiussoribus: dic vt no. ſm Ange. ꝙ lz principalis non dederit pignora fideiussor tñ dare põt nec dicit̃ ꝑ hoc in grauiorẽ cãm intercessisse: eodẽ mõ posset ꝓmittere penã lz principalis nõ ꝓmisisset: vt no. j. e. si cũ reus in fi. glo. ⁊ in. l. centũ capue. de eo qd̃ certo lo. ¶ † In tex. ibi trãllata sunt. Nota ꝙ si fideiussor soluit creditori tenet̃ creditor sibi tradere oĩa pignora q̃ hz pro debito siue habuit a principali debitore: vt in. d. l. j. de dolo. siue a soluẽte de quo nõ est dubiũ siue a cõfideiussore: ⁊ põt ea retinere loco pignorũ cũ succedat in locũ creditoris quousq͡ sibi restituat̃ pecũia vel tota sibi data essent a principali debitore vel ꝓ parte si data erant a confideiussore sicut ꝓ parte cedẽda erat actio cõtra cõfideiussorem: vt no. s. eo. l. fideiussoribus. Sed quam actionem habebit cõfideiussor ad recuperandũ pignora ab eo cũ ea sibi non tradiderit: sz creditori. dicit Ange. ꝙ habebit actionẽ in factũ ꝑ. l. si cũ venderet. de pigo. acti. qz creditor tacite videt̃ pactus cũ illo fideiussore ꝙ restituat illa pignora ei ad quem pertinent ex quo tacito pacto dat̃ illi actio p̃dicta: qz in hoc censet̃ eius procurator ipse creditor ⁊ ꝙ satis plz posset etiã dici ꝙ detur pignoratitia sicut daretur cõtra creditorem cum iste loco creditoris succedat: vt in tex. patet.

a ¶ In fiscum. an deportato vel bãnito remaneat naturalis obligatio. vid̃ Bar. in. l. j. C. e. Bal. ĩ l. cũ quis. ĩ. viij. col. C. de iu. ⁊ fa. ign. ⁊ in. l. tã mãdatori. C. de nõ nu. pecu.

2 ☞ Deportatus ⁊ confiscatus an remaneat tantum naturaliter obligatus ⁊ non ciuiliter.

Quid in capite diminuto.

3 Quid in eo qui cessit bonis.

4 Si facta est cõcessio aliquibus bãnitis de nouo reuersis ad ciuitatem ꝙ nõ possint cõueniri a suis creditoribus vsq͡ ad quinquennium: an eorũ fideiussores poterunt conueniri.

1 **Vbicunq͡.** † Si tollitur ciuilis obligatio remanente naturali in ꝑsonã p̃ncipalis debitoris fideiussor in nullo liberat̃: sz si tollit̃ vtraq͡ liberat̃ fideiussor vel ipso iure vel ope exceptionis. h. d. Et est difficilis ad intelligendum qz glo. exemplificat multis modis ad hoc vt defendat eã a cõtrarijs: ⁊ oĩa exempla reprobãt̃ excepto vno qd̃ ponit̃ ante mediũ gl. in ver. itẽ in eo debitore. veniamus ad casum. ¶ In tex. ibi teneri fideiussorẽ rñdi: subaudi ciuiliter ⁊ naturalr̃: ⁊ cũ effectu lz p̃ncipalis remanserit naturalr̃ tantũ obligat9 ⁊ ꝑ cõñs sine effectu qñ actio lz nõ sit sublata: imo remansit in virtute naturalis sicut ecõuerso sublata naturali remanet in virtute soli9 ciuilis: vt no. in. l. si vnus. §. pactũ. s. de pact. est tñ elisa: sed qz sola naturalis a principio fuit ĩ esse ꝓducta: ⁊ per cõñs sine aliqua actione sufficiẽs erat ad faciendũ fideiussorem ciuiliter et naturalr̃: ⁊ etiã efficaciter obligari: vt. s. eo. fideiussor. eadẽ rõne ⁊ fortiori si fuit in esse ꝓducta vna cũ ciuili ⁊ etiã actio vulnerata sufficiens ad cõsyderãdũ fideiussoriã in suo statu: ⁊ hec est intentio huius. l. ¶ In text. ibi genere nõ actionis expresse per quã tollit̃ vtraq͡ obligatio ipso iure vel tacite ꝑ quẽ tollitur ope exceptionis: naz eodẽ modo tunc tolleret̃ fideiussoria vel vtraq͡ ipso iure vel vtraq͡ ope exceptionis: iuxta no. in. l. ij. j. tit. j. ⁊ sic istius alternatiue que in fine ponitur vtraq͡ pars est vera diuersis casibus ſm Ange. lz glo. fi. dicat ꝙ prima tm̃ pars qd̃ plz veniamus ad glo. ¶ Nunc op. fortiter ꝓ declaratione gl. ꝙ dictũ fundamentũ nõ sit verũ et per cõñs nõ possit ꝓcedere ista. l. nã qñ a principio sola naturalis nascit̃ illa subsistit in suis viribus nullo modo elisis ꝓpter qd̃ impedit repetitionem soluti per errorẽ iuris ⁊ iste effectus reddit eam efficacẽ ad sustẽtandã obligationẽ fideiussoriã vt. l. qd̃ em̃. s. e. sz qñ ꝓducit̃ in esse simul cũ ciuili: ⁊ ambe simul pariũt actionẽ tunc sublata postea ciuili vulnerat̃ ⁊ elidit̃ actio ⁊ ꝑ cõsequens etiã naturalis pene q̃ remãsit qd̃ pz: qz ꝓducit̃ exceptio aduersus actionẽ: vt pz in liberato ꝑ sñiam iniquaz. l. iul. de condi. inde. nã hz exceptionẽ rei iudi. ⁊ in liberato ꝑ prescriptionem nõ hz exceptionẽ p̃scriptionis q̃ sunt ꝓprie exceptiones cum presupponant actionẽ nõ sic in primo casu qz nõ hz nisi exceptionem intẽtionis: p̃fate aũt exceptiones tanq͡ rei coherentes transeũt in fideiussorẽ vt. l. exceptiones. §. rei. ff. de except. sicut ecõuerso si tollat̃ naturalis: ⁊ remaneat ciuilis vt in liberato iureiu. vel ꝑ pactũ q hz exceptionẽ pacti vel iurisiurandi ⁊ transit ĩ fideiussorẽ: ⁊ sic in effectu fideiussor non tenebit̃ cui9 cõtrariũ hic tenuit lr̃a. Glo. mag. fatet̃ totũ hoc ⁊ volens soluere cõtrium in fin. eius dicit ꝙ iste fideiussor tenebit̃ mero iure tñ habebit exceptionẽ ex ꝑsona principalis: sed hoc est contra mentẽ lr̃e: qz tunc nõ esset differẽtia inter primũ casum ⁊ scd̃m in quo scd̃o dat̃ fideiussori exceptio. vnde tenendũ est ꝙ in primo nulla exceptio cõpetit ad cõtrium: ergo rñdet glo. in princi. ꝙ cõtrium ꝓcedit qñ talis exceptio q̃ induceret̃ ex sublatione ciuilis esset rei coherens: sed ista. l. dz intelligi qñ erat mere personalis: ⁊ sic nõ trãsibat ad fideiussorẽ: sed difficile est ponere

2 exemplum. gl. ponit in deportato: † ⁊ sic innuit ꝙ deportatus ⁊ cõfiscatus remaneat tm̃ obligatus naturalr̃ ⁊ non ciuiliter

a ⁊ sic vult ꝙ naturalis obligatio nõ trãsit in fiscũ[a]. Contrariuz tenuit glo. ⁊ meli9 in. l. si debitori deportato: s. eod. Ideo istud exemplũ nõ est bonũ maxime in relegato cuius bona non cõfiscantur. Aliud exemplũ ponit in capite diminuto vt in filio fami. debitore q per emãcipationẽ liberat̃ a ciuili: sed nec hoc est bonum qm̃ restituit̃ per edictum de capitis diminutione.

3 † Sequens etiã exemplũ de eo qui cessit bonis nõ est bonũ: qz ille nõ liberat̃ a ciuili vel naturali obligatione: qd̃ ptz: quia si postea ꝑuenit ad pinguiorẽ fortunã põt cõueniri: vt in. l. is q. C. qui bo. ce. pos. tene ergo exemplũ qd̃ ponit̃ in versi. itẽ in eo.

b in debitore q impetrauit rescriptũ[b] a principe ꝙ nõ teneretur soluere creditori suo ꝑpetuo nõ tollit̃ ciuilis quã p̃nceps tollere põt cũ sit de iure ciuili: naturalis aũt nec tollit̃ nec elidit̃ ꝓpter iniquitatẽ rescripti nec etiã actio lz sit de iure ciuili cum fuerit ꝓducta a ciuili ⁊ naturali simul: ⁊ remaneat in virtute naturali: qz sicut naturalis nõ tollit̃ ita nec actio intantum remanet efficax naturalis obligatio ꝙ solutum quocũq͡ errore iuris vel facti nõ reperit̃: nec ob. l. error. ad. l. fal. qz ibi in naturali q̃ nunq͡ fuit coniuncta cũ ciui. vnde lz sit efficax ad impediendũ repetitionẽ soluti ꝑ errorẽ iuris nõ sic si ꝑ errorẽ facti sz ista semel fuit ꝓducta cũ ciuili ⁊ simul cũ eo ꝓduxerunt actionem: vnde remanet adhuc efficacior sublata ciuili: ⁊ ipsa naturali non elisa: hoc voluit Bar. in simili ĩ absoluto per iniquã sñiam vt remaneat naturalis elisa: ꝙ ĩpediat repetitionẽ soluti quocũq͡ errore in. l. iul. in mag. distin. de cõdi. indebi. ⁊ ad l. error rñdet. vt. s. dixi. ⁊ ideo põt dici ꝙ ista. l. posset etiã exẽplificari in soluto ꝑ iniquã sñiam iudicis latã: qz nõ ꝓbatum: nõ tñ est iniqua quo ad iudicẽ sz quo ad partẽ: ⁊ erit notabilis suppletio ad illã. l. iulianus. vt sicut talis obligatio naturalis remanet efficax ad ĩpediendũ repetitionẽ soluti quocũq͡ errore: ita etiã ad sustentandũ obligationẽ fideiussoriam et sic exceptio rei iudicate hoc casu competens absoluto propter eius odiũ nõ trãsit ad fideiussorẽ. ⁊ creditor agens contra fideiussorẽ poterit ꝓbare debitũ qd̃ nõ ꝓbauit cõtra eũ. Et si dicatur fideiussor soluens repetit a reo: ⁊ sic nõ ꝓderit reo scientia vel rescriptũ rñdeo ꝙ remediũ hz vt fideiussore cõuẽto veniat ad iudiciũ ⁊ ipm̃ defendat ꝓ suo ĩteresse: ⁊ opponat exceptionem ꝓ ꝑsona sua quã fideiussor opponere nõ põt: vt. l. idẽq͡. §. generalr̃. s. man. ⁊ fideiussor cõuentus si hz notitiã de rescripto vel de sñia debebit ipsi principali denũtiare: al's nõ habebit ingressum: qz videt̃ fuisse in dolo vel culpa: secus si ignorasset: ⁊ isto modo limito illud qd̃ hr̃ in prin. gl. q̃ videt̃ tenere cõtrariũ ꝙ exceptio rei iudicate trãsit in fideiussorẽ tanq͡ rei coherens: qz hoc nõ est verũ in sñia iniqua qñ subsistebat verum debitũ: ⁊ fuit lata: qz nõ ꝓbatũ: ⁊ tũc põt ꝓbari: põt etiã poni exemplũ in debitore q liberatus est in penã creditoris: vt. l. si pena. de cõsti. ind. qd̃ exẽplifica ꝑ plures. ll. ibi no. in gl. nam eodem mõ exceptio sibi cõpetens est adeo odiosa ꝙ non egredit̃ personã debitoris: ⁊ tollit̃ ciuilis ⁊ naturalis nullo mõ tangitur: ⁊ ideo ĩpedit repetitionẽ soluti quocũq͡ errore: intellige tñ exemplũ gl. qñ in rescripto cõtinet̃ nõ obstante. l. quoties. C. de p̃ci. ĩper. offer. al's cũ absorbeat in totũ ius creditoris nõ valeret ꝑ illã. l. secus si ad tp̃s. Et per hoc videt̃ hic terminari qd̃ quã disputat Cy. in illa. l. quoties. in. vj. q. et dicit fuisse de

4 facto tp̄e suo. † qz cõitas Pistorij cõcessit quibusdã bannitis de nouo reuersis ad ciuitatẽ ꝙ nõ possent cõueniri a suis creditoribus vsq͡ ad quinquenniũ. Querit ipse an potuerũt conueniri fideiussores eorũ: ⁊ vr̃ mihi ꝙ nõ alleget hanc. l. vbi est casus tñ tunc qz generale est rescriptũ cõtra oẽs creditores fideiussores soluentes nõ habebũt regressum contra principalẽ cũ isti sint de numero creditoruz ⁊ sic poterit vti rescripto aduersus eos sicut in simili in fideiussore minoris: vt. l. j. ⁊. ij. C. de fideius. mino. Sed cõtra p̃dicta exempla op. de eo qui liberatus est p̃scriptione tp̄is: nã tollit̃ ciuilis ⁊ remanet naturalis: vt. l. at q natura. in prin. de neg. gest. ⁊ illa ĩpedit repetitionẽ soluti ꝑ errorẽ iuris nõ facti: vt no. in. l. fin. j. rem ra. ha. ⁊ tñ est odiosa cũ oĩs p̃scriptio sit odiosa: vt no. in. l. soluit̃. in prin. q. mo. pig. vel hyp. sol. ⁊ ꝑ cõñs nõ habebit locũ ista. l. qz exceptio prescriptionis trãsit ad fideiussorẽ: vt vult ista glo. in princ. Et idẽ in exceptione macedoniani q̃ silr̃ est odiosa ⁊ tñ trãsit in fideiussorem: vt. l. sz si pater. §. nõ solũ. ad maced. Sz rñdeo: fateor tñ istud odiũ introductũ ꝑ. l. scriptã ob publicã vtilitatẽ ob quã oẽs. ll. fiunt ne hoĩes vel dñia semꝑ sint ĩ incerto. l. j. de vsuca. Et ne det̃ filijs materia interficiendi patrẽ: ita tales exceptiones non

b ¶ Rescriptuz. adde no. ꝑ gl. et doc. in. l. si seru9. ⁊ in. l. si cũ reo. d̃ pac. vbi decidit̃ alia qd̃ de qua hr̃ ꝑ cano. in. c. cõstitutus. de fide. per spe. in ti. de app. §. j. ver. illud aũt. ⁊ per Jo. an. ⁊ bal. in ddi.

nes nō sunt ita odiose sicut ille de quibus.§.in quibus odium generat ab hoīe nō ob publicā vtilitatē:in istis ergo in quib⁹ generat a lege solū distinguit an fideiussit aīo donādi vel nō vt in.d.§.nō solū.Sed in alijs de qbus hic nō distinguit:imo etiā si nō aīo donādi tales exceptiões odiose ad fideiussorem non trāseūt.Et per pdicta remanet ista.l.multo melius declarata q̄ declaret p Bar.vel aliū.sequētia tñ exēpla reprehēdūtur:qđ dic vt hic per Bar.Quando aūt exceptio est fauorabilis elidit naturalis id tñ q nō impedit repetitionem soluti quocūq errore sicut si nullo mō esset debitum:vt.l.q exceptionem.de condi.inde.ideo indistincte trāsit ad fideiussorē:nō tñ video posse reperiri exēplū in quo tollatur ciuilis & remaneat naturalis elisa & inducat exceptio fauorabilis:imo semper inducit odiosa tñ aliqñ odio legali ppter publicā vtilitatē aliquando hoīs:vt.§.dixi.sed bene reperitur.ecōtra qñ tollit naturalis & remanet ciuilis vt in exceptione pacti & iurisiurandi vel neutra tollat vt in exceptione vell.sed vtraq elidit.

2 ☞Si aliquis existens florētie mādet titio q aliquē interficiat:& illa interficit eū padue:an ipse mandator padue repert⁹ poterit ibi puniri sicut ipse principalis occisor.

1 **Si vt proponitur.** †In loco collate solutionis censet cōtraxisse mandator vel fideiussor sicut ipse principalis:& vterq sortit ibi forū.h.d.no. 2 †Et semper allega.maxime ad.q.si aliquis existens Florentie mādet titio q aliquē interficiat:& ille interficit eū hic Padue q iste mandator hic repertus poterit hic puniri sicut ipse principalis occisor:& si esset locus in quo esset fienda remissio:qr subessent ambo loca vni superiori posset peti vt remittat huc puniendus sicut principalis vt in aut.vt nulli in.§.si quis vero ɔprehensorū:& ad hoc vide qđ no.Bar.in.l.& si amicis.ff.de adul.de illis q fecerūt tractatum in vno loco de aliquo interficiendo:& in alio loco secutum est homicidium an sortiantur ibi forum.Casus est iste.

2 ☞Si vnus de confideiussoribus denūtiat creditori q ɔueniat confideiussorē i parte cū sit soluēdo & dubitat effici nō soluendo & creditor hoc non facit & ille efficiatur non soluēdo:an poterit illum conuenire insolidum.

3 Si aliquis fecit mihi pmissionē de restituendo centū que confessus est a me recepisse lʒ nō receperit sed fecit spe future numerationis:& dedit fideiussorē:q postea anteq numerē denūtiat mihi q nō numerē quia ille incipit male facere facta sua & creditor vult implere fidem quam illi dedit licet fideiussor dicat se nolle teneri quid iuris.

1 **Si fideiussor.** †Creditor non cogit ad denuntiationē fideiussoris conuenire debitorē:imo pōt denuntiationem spernere nec per hoc incurrit periculū si postea debitor efficiatur nō soluendo quominus fideiussorem conuenire possit.h.d.not.Ratio erat in promptu illo iure:qr creditor poterat incipere a quo volebat:vt.l.non recte.de fideiusso.vnde fideiussor per suam denuntiationem nō pōt creditori hanc facultatem adimere & ipsum cōpellere ad conueniendum principalem:sed si non potuisset incipere a quo volebat sed erat necesse inchoare principali:vt in casu.l.fideiussores in id.§.e.&.l.decem.de ver.obliga.tunc secus esset qr teneretur ad denūtiationem eius illum conuenire:et si hoc faceret post denuntiationem ille efficeret non soluendo imputaret creditori nec posset cōuenire fideiussorem sed si non denūtiasset tunc esset distinguendū an potuerit illum commode conuenire vel nō:vt in.d.l.si fideiussores.& an sciuerint vel non ipsū debere effici non soluendo.ecce casum. 2 ¶†In glo.j.ibi item hodie.dic lʒ quid olim si vnus de confideiussoribus denuntiat creditori q conueniat cōfideiussorem in parte cū sit soluendo & dubitatur effici non soluendo & creditor hoc non facit & ille effic nō soluendo an poterit illū cōuenire insolidū:rñdeo non qm habebat beneficiū diuisionis p qđ poterat ipm cōpellere ad conueniendum cōfideiussorē p sua pte & sic est eadem rō que in.l.si fideiussores in id.§.e.si tñ esset dubiū an ille erat soluendo vel nō:nō teneret credere denūtiationi nisi etiā offerret vt ille conueniatur suo periculo & impensa:vt.§.eo.l.si dubitet:nō sic habebat beneficiū quo ad principalē vt ille primo excuteret nisi quando fideiubebat in subsidiū:vt in iuribus.§.alle. 3 ¶†In glo.ea.ibi an aūt ante numerationem:dic istā.q.sic intellige q aliquis fecit mihi pmissionē de restituendo centū q̄ confessus est a me recepisse:lʒ nō receperit lʒ fecit spe future numerationis:& dedit fideiussorē postea fideiussor anteq numerem denūtiat mihi q non numerem:qr ille incipit male facere facta sua & dubitatur q efficiatur nō soluēdo vū dicit fideiussor se nolle teneri p illo:creditor aūt vult implere fidem quā illi dedit:& dicit iputet tibi:qr fideiussisti querit qd iuris.gl.in fi.rñdet vt in ea.Breuiter dic q si cā superuenit de nouo dʒ creditor abstistinere ad denūtiationē fideiussoris nā etiā si nō denuntiasset deberet abstinere ne fiat fideiussori pиudicium[a] qr ille censet fideiussisse contēplatione recuperādi a principali nō fideiussurus si ɔrium sciuisset:& sic rebus sic pmanētibus vel stantibus vnde creditor sciens cāʒ supuenisse de nouo videt dolo facere ar.ff.de sol.cū cornelius &.l.cū qs.in pn.& hoc siue creditor non erat obligatus ad numerandū siue etiā erat:qr pmiserat:naʒ talis pmissio dʒ intelligi sub eadē cōditione si pmanebis i statu in quo es:sed si cā nō supuenit de nouo nō cogit stare denūtiationi fideiussoris.ar.l.si is a quo.in fi.vt in pos.leg.siue erat obligatus ad numerandū.ar.in.l.vtrū.§.de cōsti.pec.&.l.si qs phibuerit.de publi.siue nō erat obligatus:qr saltem recipiendo pmissionē illius vr dedisse fidē de numerando quā fallere graue est:vt.l.j.in fi.de cōsti.pec.& saltē eū obligat verecūdia ar.bonū.§.loc.l.qntus.& sic habebit regressum contra fideiussorem nisi appareret q hoc fecisset in perniciē fideiussoris qđ poterit pbari si coram aliqbus hoc dixisset:p no.i.l.apud celsum.in prin.de do.exce.&.l.fulcini⁹.§.qd sit latitare.ɋ.ex cau.in pos.ea.Pone eñ q tpe pmissionis iā erat nō soluendo & fideiussor neglexit iuestigare de qualitate illius & postea denūtiat creditori q non numeret & creditor poterat sine verecundia abstinere nā debebat hoc facere:qr sibi non nocebat & alteri pderat vt.§.de aq plu.ar.l.j.§.deniq.&.l.ij.pe.alle.in gloss. Et ita puto dicēdū i hac q̄one qcqd dicat Bar.nō sunt alia.

1 **Inter creditorē.** †Fideiussor simpliciter fideiubens censet eodē modo se obligare quo erat obligatus principalis.h.d.in effectu.¶In tex.ibi:liceret ei vēdere:pōdera istud verbū liceret:nā istud pactū videbat factū in fauorē creditoris vt posset vendere pignora statim facta prima reqsitione:& debitore nō soluente ideo videbat q posset huic pacto renuntiare:& eo nō vti:lʒ ageret cōtra debitorē & cōtra fideiussorē ad totā summam pignoribus etiā non vēditis.ar.i.l.ij.§.de.l.cōmisso.tñ iste tex.vult ɔrium q nō possum agere nisi prius vēditis pignoribus & in eo qđ restabit soluendū si pretiū non sufficeret:qr ita videt tacite actū ex eo qđ postea sequit in pacto & si quo minoris venissent &c.Et ppter illud rñdet ad ɔrium qr istud pactum cōtinet duo vnū in fauorē creditoris:vt statim possit vendere pignora si vult aliud censet ɔtinere in fauorem debitoris ppter verba sequētia q nō cōueniat nisi pignorib⁹ prius venditis & sic nō pōt cōuenire debitorē ita nec fideiussorem q ppetuo tene mēti:sed si nō essent apposita nisi ista verba q liceret ei vendere pignora pcederet ɔrium si tñ pignora nō possent vendi sine culpa creditoris:posset cōuenire fideiussorem:& etiam principalem vt.§.eo.l.amissi.

1 **Fideiussor.** †Fideiussor q pecuniā obtulit creditori non tñ soluit ex ista cā:sed cōsignauit deposuit pinde pōt a debitore repetere ac si soluisset.h.d.si autē nō consignauit tñ condēnatus est pōt agere non precise ad pecuniam:sed vt liberetur vel vt pecunia sibi soluat.l.lucius.§.manda.Casus est iste &c.

2 ☞Forma fideiussionis.

1 **Sicut reus.** †Etiam fideiubendo non pōt qs alienū factū pmittere.h.d. Et de eo qđ hic tangit gloss.dic vt plene dixi.§.eod.si quis p eo.in prin.¶In tex.ibi sicut reus principalis.i.dicere sicut qñ quis pmittit p seipso nō p alio obligato nō pōt promittere factū alienū [b] puta q titi⁹ mihi dabit aut aliqd faciet ita & cum pmittit p ipso titio mihi obligato ad dandum vel faciendū nō dʒ pmittere q ille dabit vel faciet:qr sic esset promissio nulla:lʒ dʒ pmittere q ipse dabit aut faciet illud ad qđ titius mihi dandum vel faciendū est obligatus. 2 †Nota.ergo hic formā fideiussionis.no.glo.in fin.ad illud qđ al's dixi q fideiussor pōt pmittere penā lʒ principalis non pmiserit nec p hoc dr in duriorē cām intercessisse nō tñ illā recuperabit a debitore.qr eā soluit ppter morā suā:lʒ si pncipalis eādē penā pmisisset hñ recuperaret:vt ēt tex.cū gl.in.l.si mandato.§.pe.§.mā.& adde qđ no.bar.in.l.centū capue.de eo qđ certo loco.

1 **Si seruus.** †Qui agit ex cōtractu alteri⁹ cēsetur illum ratificare.h.d.facit.l.j.C.de furtis.Casus est iste.¶In tex.ibi.p titio fideiussi.f.sine cōsensu dñi:& sic non valuit fideiussio.et si soluit de pecunia peculiari pōt dñs repetere ab eo cui soluit:vt.§.eo.seruus inscio.cū.l.ea.si ergo eligat agere actione mandati cōtra illum pro quo fideiussit recōciliat solutio quia censet eā ratā habere:& sic amodo non potest repetere ab eo cui soluit posito etiam q nec ab eo pro quo fideiussit possit eaʒ consequi:quia forte est nō soluendo & imputet sibi cur illum elegit & tamen ille ex nunc liberat per illā solutionem cū prius liberatus non

a ¶Preiudiciū. Adde do.i.c.cū p quo.extra d fideius.vbi.d.ab.aliquid dicit in hac materia.

b ¶Factū alienū adde not.in.l.si.in fi.§.si cer.pet.& bar.in fi.p eo.§.eo.& in rub.§.iud.solui.

esset: quia solutio erat retractabilis nunc facta est irretractabilis: et hec est intentio huius .l.

2 ☞ Iniuria facta vni an noceat alteri vt ille cui facta est aduersus alterum agentem habeat exceptionem.

1 **Exceptione.** †Sententia iniuste lata contra fideiussorē sui culpa non preiudicat principali debitori vt possit ab eo recuperare qd soluit virtute talis sententie.h.d.no. Et pone exēplū in reo qui liberatus erat per pactū vel iusiurandum vel prescriptionem: et sic ex persona eius cōpetebat exceptio fideiussori q fideiussor cōuentus exceptionem opposuit: et probauit hoc tñ non obstante iudex condēnauit ipsum ad soluendū: lz iniuste cū huic iniustitie causam dederit vel quia ꝓuocauit iudicē ad iracundiā: vel qr cū iudex esset imperitus non duxit bonū aduocatū qui sciret cām suā defendere: certe nō recuperat a debitore ne culpa sua sit reo dānosa: si ergo in nulla culpa fuisset bene recuperaret vt hic colligit a ꝯtrario sensu: qr tūc fideiussor in effectu gerat plus negotiū alienū ꝙ suū iniuria sibi facta sine sui culpa potius dz nocere illi ꝓ quo fideiussit ꝙ sibi[a] sicut videmus in ꝓcuratore ꝯtra quē si lata est snīa iniusta sine sui culpa nocet dño: et nō sibi.vt.l.etiā.C.man. et.l. si ꝓcurator. §.si ignorantes.ff.man.et ita voluit glo.in.l. si per imprudētiā. de euic.q̄ dicit veritatē: lz glo. hic dicat contrarium et male fm Bar.scz qd etiā si sine sui culpa non noceret debitori sz sibi: qd falsum est. In emptore aūt cōtra quē lata est sententia iniusta sine sui culpa: et res ab eo euicta bene posset ꝓcedere ista glo.qr emptor gerit negotiū suū principaliter: et ad ipm ptinet periculum post emptionē perfectam et sicut res empta periret post perfectam emptionē dānum esset ipsius emptoris: ita et si sibi auferē iniuria iudicis vel alterius de facto:[b] et ita dz intelligi.l. si per imprudentiā. vnde in casu illius.l.melius.dicit glos. hic posita ꝙ illa: sed in casu istius.l.melius.dicit glos.posita ibi ꝙ ista fm Bar.q melius intellexit ꝙ alij: ecce casum. ¶ In glos. ibi iniuste esset dānatus.fm Jo.dic vt.d.l. si per imprudentiā. de quo voluit glo.opponere contra id qd innuit iste tex.a contrario sensu: sed nō bene soluit vt.s.dixi. ¶ In ea.ibi non appellauit. Istud nō est bonū exemplū: qr text.dicit ꝙ dedit cām iniuste dānationi: sz tūc si nō appellauit nō dedisset huic cām: sed ꝙ iniusta sentētia nō fuerit retractata: sequētia etiā exēpla reprobanē per do.qd dic vt hic ꝑ Bar.q exēplificat fm Ja. de 2 arc.vt.s.dixi. ¶ † In ea.ibi.sz ar.cōtra in eo.titu.si fundū.in fi. dic iste articulus an iniuria facta vni noceat alteri vt ille cui facta est aduersus alterū agentē habeat exceptionē et examinantur plene per Cy.post Pet.C.loc.l.si de fundo.an autē noceat alteri vt ille cui facta est posset cōtra alterū agere ac si nō esset iniuriosa snīa: sz iusta tangiē hic ꝑ Bar.q dicit qd Pe.in hoc arti.nō pfecte locutus est: ideo distinguit.vt.s.dixi.an ille contra quē lata est iniusta snīa gereret negotiū alienū et sic nō sperabat lucrū an ppriū et hoc qñ sine sui culpa: qñ autē culpa sui clarū est ꝙ etiā tūc alteri nō nocet sz sibi cui iniuria facta est vt in hac.l.an autē iniuriosa snīa poterit nocere ei ꝓ quo lata est nō dico alteri dicendū est ꝙ si lata est ꝓ eo et ad eius vtilitatē vt si per iniustā snīam obtinuit aliquā hereditatē vt possit cōueniri ac si esset verus heres: qr non pōt allegare iniquitatem illius sententie q̄ ꝑ eo lata est.vt in.l.si seruus pluriū.§.j.de le.j. sz si lata est ꝓ eo nō tñ ad eius vtilitatē sed ad vtilitatē publicā: puta aliqs accusauit aliquē de vulnere iudex condēnauit illū de homicidio et decapitauit an sentētia noceat accusatori: vt ꝑ hoc efficiaē irregularis: qr prestitit cām mortis: dicendū est qd non: qr iudex trāsgressus est eius petitionē: et hoc ꝓbaē in simili in.l.qui cum maior.§.accusasse.de bo.lib.facit.c.prelatis.de homi.lib.vj.Cetera vide per Bar.non sunt alia.

2 ☞ Statutum si imponat penā centū ꝓ vulnere: et mille pro homicidio: et aliquis accusatus vel inquisitus de vulnere dedit fideiussores et relaxatus est qr pena est pecuniaria: et postea ille vulneratus mortuus est: et iudex condēnauit accusatum in mille: an teneantur fideiussores.

1 **Fideiussores.** †Fideiubens ꝓ magistratu censeē se obligasse dūtaxat ad indēnitatē reipublice non ad penā si quā incurreret ex suo delicto in officio cōmisso.h.d.Et no. hoc pro fideiussoribus qui dantur Florentie pro dñis prioribus qñ intrant officiū: nam multi ciues fideiubent: si ergo dānificarent rempublicā tenerenē in hoc fideiussores: sed si cōmitterent aliquam baratariā pro qua incurrerent penā pecuniariā ad illā 2 nō tenerenē vt est hic casus.et.l.libertus. ad munici.† Inducitur ad.q.ꝑ Dy.[c] lz faciat multū a lōge si statutū ꝓ vulnere imponit penā centū ꝓ homicidio imponit penā mille et aliquis accusaē vel inquiriē de vulnere qui dedit fideiussores et relaxatus est qr pena est pecuniaria nō dz retineri in carcerib⁹ datis fideiussoribus.vt no.in.l.j.de custo.reo.postea ille vulneratus mortuus est et iudex condēnauit accusatū in mille vtrū teneātur fideiussores et hic est ar.ꝙ nō: ipse tñ distinguit an vulnus tēpore fideiussionis appareret mortale vel nō. Bar.distinguit aliter an loquamur de iure cōi vel ex forma statuti: et nō clare loquiē: de hoc etiā tangiē per eū.in.l.domi.§.sabini.de dā.infec. Breuiter mihi videē presupposito dicto statuto qd aut inquiritur vel accuseē simpliciter de vulnere: et tūc virtute dicte inquisitionis vel accusationis nō pōt dānari nisi de pena vulneris etiā si secuta sit mors: qr nō est inquisitus vel accusatus de homicidio. et si contra fiat fideiussor nō in plus teneē: si autē fuit accusatus de vulnere mortali tūc ꝓpter adiectionē huius qualitatis censeē accusatus vel inquisitus etiā de morte q̄ ex vulnere pōt sequi et in oēm cām censeē obligatus fideiussor q̄ ex vulnere sequi pōt.arg.ff.eo.si quis ꝓ eo.§.si nūmos.de iure aūt cōi nō inspiciā an in accusatione vel inquisitione dicaē de vulnere simpliciter vel de vulnere mortali: sz quo aīo vulnerauit: qr si aīo occidendi teneē de occiso: lz mors non sit secuta. vt in.l.si quis cū telo.C.ad.l.cor.de sica.si autē non aīo occidendi qd in dubio presumiē dictū nisi ex verbis appareat cōtrariū: qr semp in benigniorē partē dz interpretari accusatio vel inquisitio.vt.l.si pses.de pe.tūc si nō est secuta mors clarū est qd nō dz condēnari nisi de vulnere: si aūt est secuta tūc de homicidio non tñ ad mortē: sed mitius dz puniri. Et ita tenuit Gandinus in opere suo de homicidiarijs qñ homicidiū cōmittiē sine dolo.et Bal.no.in.l.data.C.qui ac.non pos.hoc anno.ita d consului in ciuitate Brixie[d] et ita fuit iudicatum.

2 ☞ Creditor lz occupet omnia bona debitoris pro debito: tñ fideiussores non liberantur.

3 Semper dz inspici tenor scripture vel instrumenti ad sciendum qualiter et inquantum quis sit obligatus.

1 **Pro aurelio.** †Fideiubens pro sorte nō teneē ad vsuras etiā in ꝯtibus bonefidei: item qd redigiē ex vēditione pignor prius conuertitur in vsuras debitas: et qd superest cōuertiē in sortē.h.d. ¶ In text. ibi fideiusserant.et sic in sortē tantū: vnde nō ob.l.quero.ff.loc. et.l.si postea.rem pupil.sal.fo.qr loquunē qñ fideiussit in oēm cām vel simpliciter: qr tunc teneret ad vsuras ꝓuenētes ex natura cōtractus bonefidei. ¶ In tex. ibi occupauerat obligata sint subaudi tacite ꝓ isto debito cōductionis cū fiscus habeat tacitā hypothecariā ex suo contractu.vt.l. auferē.§. fiscus. de 2 iure fisci.et no.in.l.rescriptum.ff.de pac.†Et no. hic ꝙ lz creditor occupet oīa bona debitoris ꝓ debito tñ fideiussores nō liberantur: vt etiā est tex.ff.eo.heres a debitore.§.ꝙ si idē stipulator.ver.argumētū.nisi ea reciperet insolutū.sz si fiscus occupasset ista bona nō pro isto debito: sz ꝓpter delictū istius debitoris ea confiscasset fideiussores liberarentur sicut qñ creditor succedit debitori.vt dixi.ff.eo.si debitori deportato: et adde qd 3 habeē.j.de iure fisci.l.in fraudē.§. si pncipalis. ¶ † In tex.ibi lecta subscriptione fideiussionis.dic Bal.no.istū text. qd semper dz inspici tenor scripture vel instrumenti ad sciendū qualiter et inquātū qs sit obligatus sic inspiciē tenor priuilegij. vt in.c.porro.de priui.et tenor stipulationis.vt.ff.de ver. obli.l.si quis stipulatus sit stichū.et.l.si ista stipulatus.§.chrysogonus. in fi. ¶ In tex.ibi vsuras non teneri: dic hoc tñ parum ꝓderit eis si quod redactū fuit ex venditione bonorū nō transcendit summam vsurarū quoniam fiscus illud retinebit pro vsuris in quas primo loco dz cōuerti et agere poterit cōtra istos fideiussores pro sorte ad quam sunt obligati: et hoc est quod sequitur quicquid ex bonis et c.

2 ☞ Tutor sicut teneē exigere a seipso illud in quo teneē pupillo alr̄s punitur de negligentia ita et illud in quo pupillus tenebaē pōt et dz sibi ipsi soluere si intererat sibi vt quia debitum erat vsurarium alr̄s sibi imputatur et ex tēpore more vel negligentie deficiunt vsure currere.

1 **Tutor datus.** †Si fideiussoria obligatio sit in alia transfusa qd soluit ex illa perinde reperiē a debitore principali ac si fuisset solutū ex fideiussoria et pinde liberat principalē.h.d. in effectu.et est difficilis text.et cōtinet tres partes principales. Prima vsqz ibi.et quāuis. Secūda vsqz ibi: licet enim. Tertia vsqz in fine. ¶ In prima parte poniē casus ꝙ aliquis fideiussit ad tēpus: puta vsqz ad annum et vltra annum noluit teneri postea creditor reliquit ipsum tutorē filij sui qui tutelam acceptauit tñ infra annū a se nō exegit debitū ad qd tenebatur pupillo ex causa fideiussoria: et sic obligatio fideiussoria sublata est tēpore saltē ope exceptionis.vt.l.cū qui ita. de verbo. obli. Queritur vtrū poterit cōueniri ad illud debitū finita tutela et diciē ꝙ sic: qr debuit a se exigere: et hoc nō faciendo illud debitum fuit transfusum in actione tutele que est perpetua: vnde potest

---

a ¶ Quā sibi. Adde Cy.i.l. defuncto.C.loc. et no.i l.si.C.d ac. emp. et vide no.in.c.si. de emptio. et vide Bal.in.l. pignus.C.de pig. et in.l. si ꝑ ea.C. man. Joā.an.in regula dānū in mercu.

b ¶ De facto.adde Ange.consi. cc[illegible].Bal.in l.j.de pig.act. et in.l.falsus.C.de fur.et in.l.si dñs. §.de euic.ff. de lega.j.

c ¶ Per Dy.adde Bald.et post ipm Lud.ro.in l.ij.cū.l.seq.ff.q satisda.cogan.

d ¶ Brixie. Vide eūdē do. Pau. consil.cclxvj. in vltimis characteribus.

potest cõueniri:vt tutor nõ vt fideiussor. ¶ In scõa parte que ritur pone ꝙ post lapsum anni.i.postꝙ̃ liberat⁹ est a fideiusso ria obligatione:et incepit teneri actione tutele soluit pupillo durante tutela an poterit recuperare per actionem mãdati a debitore principali:⁊ videbaẽ ꝙ non:q2 nõ soluit vt fideiussor sed vt tutor:⁊ nõ pro obligatione fideiussoria:sed pro obliga tione ⁊ actione tutele ꝑ qua nõ videẽ habere actionẽ mãdati. Contrariũ dr̃ q2 in vtraqꝫ obligatione subest eadẽ cã:sc3 debi ti principalis.sicut eñ si fideiussoria nõ esset sublata:⁊ sic solue ret vt fideiussor solueret ad extinguendum debitũ principale vt liberaret reũ ita ⁊ nunc l3 soluat ꝑ obligatione tutele:ergo equũ est ꝙ ab eo recuperet:q2 nõ debet attendi titulus actio nis ꝑ qua soluit:sc3 causa debiti q̃ erat antiquior. ¶ In tertia parte rñdetur cuidã obiectioni q̃ posset fieri: nã tũc fideiussor soluẽdo recuperaret a reo qñ principaliter se liberat:q2 soluit pro se ⁊ sua obligatione.⁊ in cõsequẽtiã liberat principalẽ reũ ope exceptionis:s3 in casu isto cũ ipse sit tutor creditoris non videẽ ꝙ poterit se liberare ab eo suamet autoritate: q2 nõ põt autorari in cã ꝓpria.vt in.l.j.de aut.tut. Sed rñdetur ꝙ l3 ali quis nõ soluẽdo pupillo nõ poterit se ab illo liberare sua pro pria autoritate vt si faceret sibi fieri pactũ de non petendo vel liberari ꝑ acceptilationẽ q2 in hoc lederẽ pupillus vt ipse lu craret soluendo tñ maxime ꝑ principali debitore liberat ipm principal'r:⁊ se in ꝯsequẽtiã qd̃ facere põt se autore:l3 principa liter nõ posset.vt.d.l.j.Et sic ꝑpter duo nõ ob. cõtrariũ. Pri mo q2 si soluit pro reo cũ ipm liberet principaliter ⁊ se in cõse quentiã nõ autoraẽ in facto suo principal'r: s3 in cõsequẽtiã et hoc nõ ꝓhibeẽ.vt.d.l.j.Sol.ꝙ liberat se soluẽdo non per aliũ modũ nociuũ pupillo:⁊ istud facere põt etiã sua ꝓpria auto ritate:q2 facit ex necessitate sibi incũbente a lege q̃ vult qd̃ de beat a se exigere ⁊ in rõnibus pupilli ponere illud in quo sibi teneẽ:⁊ si alter facit ipm punit:vt pt3 in prin.l.⁊ in.l. diuortio. de neg.gest.⁊ iste est casus clarus.alle.iste text.ibi.⁊ nõ titulus actionis qd̃ inspiciẽ potius cã remota ꝙ̃ proxima:aliqñ tñ econ trario.vt in.l.pe.de cõdi.ob tur.cau. ¶ Glo.opp.de.l.iij.§. idẽ scribit.ff.de pac.vbi potius inspiciẽ cã proxima:⁊ titulus actio nis ꝙ̃ remota:nam ex delicto serui vel filijfamilias non datur actio de peculio contra patrẽ vel dñm:sed si sup actione ex de licto agitatũ est iudiciũ ⁊ condẽnatus fuit filius: q2 in iudicio quasi cõtrahitur:bene datur actio de peculio cõtra patrẽ per hãc secũdariã obligationẽ que potius inspiciẽ ꝙ̃ originaria q̃ est ex delicto. Sed rñde ꝙ ibi mutaẽ ratio.l.nõ actio oriens ex maleficio ideo nõ datur actio cõtra patrẽ de peculio:q2 conce dẽdo peculiũ nõ censeẽ consensisse ꝙ delinqueret:sed bñ videẽ cõsensisse ꝙ cõtraheret vel quasi ꝯtraheret:si ergo iudiciũ agi tauit ⁊ condẽnatus est:q2 quasi contraxit ⁊ sic ex voluntate pa tris incepit teneri noua actione:ideo daẽ contra patrẽ de pe culio l3 prima nõ detur:sed hic ꝑ mutationẽ actionis nõ mu tatur actio.l.cetera.dic vt in.l.diuortio.de neg.gest.quantũ ad

2 principiũ huius.l.†Et scias ꝙ tutor sicut teneẽ exigere a seipo illud in quo teneẽ pupillo al's puniẽ de negligentia ita ⁊ illud in quo pupillus tenebatur põtr̃ debet sibijpsi soluere si inter erat sibi:vt q2 erat debitũ vsurariũ al's sibi imputaẽ:⁊ ex tẽpo re more vel negligentie deficiũt vsure currere.vt.l. quoties.§. item si temporali.⁊.§.sicut.de admi.tuto.

1 **Si a reo.** †Pro obligato sub vna cõditio ne põt recipi fideiussor sub duab⁹ copulatiue positis sc3 illa ⁊ q̃dã alia: q2 videẽ fide iussisse in cãm leuiorẽ: s3 si ponaẽ disiunctiue videẽ fideiussisse in cãm grauiorẽ:tñ ex futuro euentu apparebit an valeat fideiussoria ⁊ idẽ si sub diuersis cõditionib⁹ sunt obliga ti.vnus sub vna alter sub altera.h.d.vsqꝫ ad.§.si a reo. ¶ In tex.ibi.si modo eas cõiungã:q2 tũc nõ videẽ ad duriorẽ: sed in leuiorẽ cãm intercessisse ꝑpter id qd̃ sequiẽ: nisi enim ⁊c. secus in casu sequenti versi.ꝙ si eas ⁊c. ¶ In tex. ibi nec ob id obli gaẽ:l3 hic innuit qd̃ statim fideiussoria obligatio sit nulla quã do disiunctim posite sunt conditiones quasi videaẽ in duriorẽ cãm itercessisse cũ poterit icipere obligari vel ex euẽtu vnius: vel ex euẽtu alteri⁹.vt in ver.aut ꝙ distinguit q̃ prius cõditio eueniat q̃ sit cõis sibi ⁊ reo obligabiẽ fideiussor cũ obligeẽ etiã principalis:si aũt ꝓpria q̃ nõ erat apposita in obligatione prin cipali secus:q2 sequereẽ ꝙ fideiussor obligareẽ prius ꝙ̃ princi palis et hoc esse nõ põt.ff.eo.fideiussor aũt. nõ ergo inspicitur forma fideiussionis ẜm quã videẽ in duriorẽ cãm intercessisse sed inspiciẽ futurus euentus:q2 illa forma l3 prima facie esset durior tñ erat sub incerto ⁊ propter incertũ euentũ et id quod sequi poterat debemus illud expectare ⁊ sic nõ obst.l. grece.§. illud.ff.eo.de qua gl.op.q2 ibi forma erat durior ⁊ erat in cer to non in incerto nec ꝑpter incertã. ¶ In text.ibi sub diuersis quoqꝫ in precedẽti casu ab ipso principio fideiussoria obliga tio videbaẽ durior ⁊ sic valere:tñ q2 hoc nõ cõtingebat ꝑpter id qd̃ poterat euenire nõ erat nulla a principio:sed inspiciẽ qd̃ eueniat:hic vero ab ipso principio nõ poterat discerni an esset durior vel leuior:sed ex futuro euentu põt declarari: ideo ille expectaẽ et extunc apparebit an fideiussoria obligatio teneat vel nõ. ¶ In tex.ibi tanqꝫ si statim ab initio no.tex. ꝙ disposi tio purificata perinde habeẽ extunc acsi ab initio fuisset pura ⁊ hoc dixit in aut.de sanc.epis.§.s3 hoc presenti. Contra istud no.opp.in gl.de.l.verbis.ad.l.fal.nã si debitor q teneẽ pure le gat creditori qd̃ d3 nõ valet legatũ:q2 nõ cõtinet vtilitatẽ: s3 si erat debitor sub cõditione valet q2 vtilitatẽ cõtinet cũ poterit peti legatũ etiã pendente conditione. Sed pone ꝙ cõditio exi stat anteqꝫ petaẽ an efficiaẽ nullũ:videẽ ꝙ sic per istum text. ex quo dispositio purificata equiparaẽ pure cuius contrariũ ibi diciẽ ꝙ nõ reddiẽ nullũ ⁊ sic adhuc cõtinet actionẽ ex testamẽ to.glo.nõ soluit:dic ꝙ habeẽ pro puro quãtũ ad tp̃s qd̃ sequiẽ post purificationẽ ⁊ quantũ ad effectũ eius nõ pro tẽpore pre cedenti nec quãtũ ad effectũ illius:nã q2 erat cõditionalis va let legatũ ⁊ incepit cõpetere actio ex testamẽto si postea purifi catur nõ desinit illa actio competere nec habeẽ perinde acsi a principio fuisset purũ debitum:non sunt alia.

1 **Si reo in fundum.** †Pro obligato ad to tũ põt accipi fideiussor q se obliget ad partẽ integralem. ¶ In tex.ibi quasi in aliud. Ista pars videbaẽ verior:nam principalis qui ꝓmiserat fun dum videbaẽ ꝓmisisse vsumfructũ causalẽ qui est coniunctus cũ ꝓprietate cũ videbaẽ ꝓmisisse tã ꝓprietatẽ ꝙ̃ vsumfructum ex quib⁹ fundus cõficiẽ:sed fideiussor q solũ vsumfructũ pro misit videbaẽ ꝓmisisse formalẽ cũ solus vsusfructus sine ꝓprie tate nõ possit esse nisi formalis:isti aũt sunt diuersi inter se: vt pt3 in.l.si ita stipulatus.§.j.ff.de verb.obli. cõtrariũ tñ deter minaẽ in fi.⁊ ad hoc contrariũ rñde ꝙ l3 ꝓmiseris solũ vsum fructum nõ tñ videris ꝓmisisse formalẽ s3 illũ tm̃ quẽ promise rat reus sc3 causalẽ. Et ideo sicut reus soluendo solũ vsumfr.⁊ sic formalẽ in nullo liberareẽ quasi nõ soluerit qd̃ promisit. vt d.l. si stipulatus.§.j. ita nec iste fideiussor. Sed ad qd ergo pro derit sibi nõ ꝓmisisse totũ:s3 partem postꝙ̃ nõ poterit soluere nec se liberare nisi soluat totum sicut nec ipse reus: rñdeo ꝙ si ex postfacto deueniret ad estimationem quia fundus solui nõ posset contra reum fieret estimatio integri fundi s3 cõtra ipm fideiussorem solius vsusfru.

1 **Adeo a seruo.** †Pro obligatiõe naturali qua teneẽ seruus etiã si ipsi dño põt [a] accedere fideiussor etiã seruo ab eodẽ stipulãte.h.d. in effectu. Sed pro eo q nullo modo est obligatus:q2 cõtractus est inua lidus non potest accedere.⁊.h.d.sequens.§.si a furioso.

2 ☞ Publica vtilitas suadet maleficia puniri.

3 Unus socius maleficij nõ põt ab altero socio stipulari:nec fi deiussorem recipere de cõicando rem furtiuam vel aliã in qua maleficium commiserunt.

4 Syndici cõitatis si teneẽ denũtiare maleficia sub certa pena et ad instantiã malefactoꝝ non denuntiant:sed faciunt sibi ca ueri a malefactoribus de indẽnitate an ista ꝓmissio valeat. Si vnus ex socijs qui fecerunt inter se collegationẽ ꝙ si vnus eorũ cõmittat maleficiũ ꝙ oẽs participabũt de solutione pe ne totam penam soluerit an poterit ab alijs recuperare.

5 Iudex qui dat iniquã sententiã ad postulationẽ alterius si fe cit sibi caueri de conseruando eum indẽnem tempore syndica tus:an talis cautio valeat.

[a] ¶ De indẽnitate. Adde Bart. in aut.sed nouo iure.C.de pena in. qui male iu dica.

1 **Illud quod vulgo.** †Pro pena malefi cij soluẽda põt acce dere fideiussor ei cui pena debeẽ:s3 malefactori ꝑ cõseruatio ne indẽnitatis nõ põt fieri ꝓmissio nec dari fideiussor.h.d.no. in vtroqꝫ dicto. ¶†No.ex primo casu illud ad qd̃ semp alle.ꝙ

2 publica vtilitas suadet maleficia puniri:nisi ergo puniaẽ da retur materia delinquendi facit.l.ita vulneratus. ad.l. aquil.

3 ¶†In scõa parte in ver.sed ita Not. ꝙ vnus socius maleficij ab altero socio nõ põt stipulari nec fideiussorẽ recipere de cõi cando rem furtiuã vel aliã in qua maleficiũ cõmiserũt ꝑ ratio nem que poniẽ in fi. ¶†Item in ver.qui alieno.no.sing. ꝯtra

4 syndicos cõitatis qui teneñ denũtiare maleficia sub certa pe na:⁊ si ad instantiã malefactoꝝ nõ denuntiant faciunt tamen

a sibi caueri de indẽnitate[a].i.soluendo oẽm penã quã syndicus propter hoc incurreret:q2 ista ꝓmissio nihil valet nec posset a promissore peti si qua ille syndicus solueret. ¶ No. ergo ꝯtra socios qui faciũt inter se collegationẽ ꝙ si aliqs ipsoꝝ cõmit tat maleficiũ oẽs participabũt in solutione pene ne ista socie tas maleficij q̃ nõ tenet in virtute talis ꝓmissionis posset ille q penã soluisset ab alijs recuperare. ¶†No.ergo contra iudi

5 ces q dãt iniquã sententiã ad postulationẽ alterius ⁊ facit sibi

cāueri de cōseruādo eū indēnem tēpore syndicatus: q2 nō valet. Sed in contrariū facit qđ no. in. l. si seruus. §. fugitiuū. ff. de fur. vbi Bar. videt̄ dicere q̄ valeat talis pmissio facta iudici: sȝ illud qñ nō faceret rē sui natura illicitā vel qñ erat dubiū: secus quando erat certū lȝ ipse nō alleget ibi istum tex.

2 Successio an habeat vim solutionis vel confusionis.

3 Siue obligatio principalis tollat̄ iure solutionis siue iure cōfusionis accessorie tñ obligationes que in illa fundabant̄ tolluntur indistincte sicut et ipsa principalis.

4 Conuento principali vel etiam condēnato: non tamen liberatus est fideiussor.

5 Ea que impediunt aliquid incipere: si erant in principio: an similiter si postea superueniunt impediant remanere.

6 Qui fideiussit vel mandauit pro duobus insolidū obligatis: lȝ alter eoꝝ sit liberatus. i. ab obligatione exēptus: ⁊ etiā ipse fideiussor vel mādator ex eius persona si remanet obligatus ex persona alterius ⁊ ppter hoc soluat an illud qđ soluit possit etiam repetere ab illo qui fuit liberatus ⁊ qualiter possit repeti ab illo vel eius herede.

7 Quando sunt duo rei debendi socij an successio facta vni prosit alteri. et nu. 9.

8 Si non sunt socij an id quod vnus soluit possit ab altero correo recuperare.

9 Sicut duo rei debendi si sunt soluendo habent inter se beneficium diuisionis si cōueniant̄ a principali creditore ita si cōueniant̄ a mandatore vel fideiussore ipsoꝝ qui de mandato ipsorum intercessit ⁊ sic soluendo a quolibet ipsoꝝ insolidum pōt repetere tamen hodie habent beneficium diuisionis.

a ¶ Cōfusionis. an successio habeat vim solutionis vel cōfusionis. vide per eūdē Pau. ɔsil. cclviij. inci. notandū Bart. in l. si vxor. C. đ bo. aut. iud. possi.

1 Vlpianus antonius. †Si creditor succedat vni ex duob9 reis debēdi vel etiā tertius succedat creditori: ⁊ vni ex reis debēdi persona tantū illius cui succedit̄ ab obligatione eximit̄: ⁊ illi qui pro eo tenētur accessorie liberant̄: sed correus remanet mero iure insolidum obligatus: ⁊ etiā isti q. p eo tenent̄ accessorie: sȝ de equitate habent exceptionem si cōueniat̄ succedente eatenus quatenus si ei solueret̄ possent ab eodē recuperare p actionē pro socio vel mādati: si aūt creditor succedat fideiussori vel mandatori p hoc reus nō liberat̄. h. d. vsq; ad. §. sed ponamus. ⁊ est valde pulchra ⁊ subtilis. l. quā diuide. in. vj. partes: vsq; ad illum §. nam primo ponit̄ thema ex quo resultat qđ an fiscus succedit creditori ⁊ etiam vni ex reis debendi: nam certum est q̄ ille reus debēdi ab obligatione exēptus est. Sed dubitat̄ de mandatore vel fideiussore ipsius an sit liberatus vsq; ibi. et quidā. Scđo anteq̄ ad istam. q. respondeat pmittit ad euidentiā aliū casum qñ esset vnus tantū debitor ⁊ creditor ei succederet. nā tunc sicut extingueret̄ obligatio in persona principalis debitoris vi solutionis vel ɔfusionis qm̄ hoc casu successio hȝ vim solutionis ita etiā liberaret̄ fideiussor vel mandator ipsius: q2 nō superesset aliqua obligatio principalis in cuius virtute dicta accessoria sustentet̄: ⁊ hoc vsq; ibi sed cum duo. In tertia in qua redit ad casum ppositū qñ erant duo rei debendi ⁊ creditor vni tantū eoꝝ succedit: ⁊ premittit aliū casum: vȝ vtrū per hoc liberet̄ correus principalis: et cōstat q̄ si successio haberet vim solutionis hoc casu liberaret̄: q2 solutio facta per vnū ex reis debēdi liberat se ⁊ etiā alterū tñ hoc casu nō hȝ vim solutionis sicut in casu precedēti: sȝ tollit̄ obligatio eius cui succedit̄ vi cōfusionis: q2 illius psona ab obligatione eximit̄: sȝ correus remanet obligatus: ⁊ etiā fideiussores ⁊ mandatores qui tenent̄ in eius psona cū subsistat obligatio principalis in qua possunt accessorie sustentari: et hoc vsq; ibi: igit̄: lȝ ille cui successit ⁊ etiā obligati pro eo sint liberati. Ex his quarto loco infert̄ in ver. igit̄ ad casum pmo loco formatū q̄ si p successionē illā factā vni ex reis debēdi mādator vel fideiussor q cōtēplatione vtriusq; mandauit vel fideiussit non est liberatus: q2 sua obligatio sustētat̄ in obligatione correi qui nō est liberatus ⁊ hoc vsq; ibi plane. In qnta in qua đr q̄ lȝ correus ⁊ etiā mādator q cōtēplatiōe vtriusq; mādauit liberati nō sint mero iure ⁊ sic possint cōueniri a succedēte attñ habēt exceptionē quatenus ab ipō succedēte si ei solueret̄ posset recupare: sȝ vltra non vt ecce in correo nā si erāt socij qcqd alteri solū solueret creditor posset a socio p actionē p socio recuperare ptē eodē mō ab herede eius. si ergo heres eius agit ad totum obstat sibi exceptio p illa parte: sȝ si nō erāt socij q̄ ille solueret nō posset etiā pro pte recuperare a correo nec ab herede eius ergo si cōuenit̄ insolidū ab eius herede q est creditor in nullo hȝ exceptionē. i mādatore vo q mādatū vtriusq; mādauit ⁊ fidē cuiuslibet eoꝝ secutus est: cōstat q̄ si soluisset creditori si nō successisset posset insolidum petere a quocūq; ipsoꝝ reoꝝ debēdi si vellet ⁊ sic si creditor vni eoꝝ successisset posset eligere illū tāq̄ heredē defuncti: si ergo ab eodē herede cōueniat̄ simil'r actione mandati hȝ exceptionē īsolidū dicēdo si tibi soluerē possem a te postea recuperare totū qđ soluerē: q2 de mādato illius cui successisti ego tibi mādaui q̄ mutuares: nō ergo potes a me petere qđ si soluerē restiturus es: vt in regula dolo facis ⁊ hoc vsq; ibi: qđ si creditor. Ibi sexta in qua decidit̄ noua q̄stio. Sȝ qđ iuris qñ creditor succedit fideiussori vel mādatori an liberet̄ pncipalis sicut ecōuerso q2 qñ succedit pncipali liberat̄ fideiussor. Et respōdet q̄ nō: q2 principalis nō pēdet ab accessoria: sȝ ecōtra sic hic est casus in hac. l. pulchra. †Ex ista. l. collige plures regulas. Prima cū q̄rit̄ an successio habeat vim solutionis vel cōfusionis tm̄: q2 iura aliqñ dicūt vnū aliqñ aliud. In ista. l. tradit̄ talis doctrina q̄ si erat vnus creditor ⁊ vnus debitor si alter alteri succedat hȝ vim solutionis: vt hic in ver. equidē: sȝ si duo sunt rei debēdi ⁊ creditor vni tm̄ eoꝝ succedit non hȝ vim solutionis: sed cōfusionis.[a] vt in ver. sed cū duo. ⁊ idem ecōtra si essent duo rei debendi: ⁊ alter eorū succederet debitori. facit l. fi. ff. de duo. re. Ratio diuersitatis esset: q2 primo qñ est vnus tantum debitor ⁊ vnus creditor si creditor illi succedat vel ecōuerso: ideo habet vim solutionis vt sic oīs effectus solutionis tollat̄: q2 succedens ex hoc nec cōsequit̄ dānum nec cōsequitur lucrū non em̄ interest eius q̄ habeat vim confusionis ⁊ nō solutionis ppter aliquā causam vel respectū: sed qñ sunt duo debitores eque principales et creditor vni eorū succedat interest eius q̄ non habeat vim solutionis: sed dūtaxat cōfusionis: q2 si haberet vim solutionis liberaret̄ correus et sic pateretur dānum: nō sic si hȝ vim cōfusionis: q2 tunc psona tantū illius cui succedit̄ ab obligatione eximit̄ ⁊ alter remanet obligatus eodem modo si tractaret de lucro captando nō haberet vim solutionis etiā si vnicus debitor ⁊ vnicus creditor. vt. ff. eo. l. heres a debitore. §. fi.

3 ¶ †Item collige q̄ siue obligatio principalis tollat̄ iure solutionis siue iure confusionis accessorie: tñ obligationes q̄ in illa fundabant̄ tolluntur indistincte sicut ⁊ ipsa principalis ne sequat̄ incōueniens q̄ pro eodē apud eundem reperiat̄ quasi accessorie obligatus. vt in ver. ⁊ quidē. in fi. ibi. q2 loquit̄ qñ habet vim solutionis. ⁊ in ver. sed cū duo. in fi. ibi

4 qui nō possunt ⁊c. q loquit̄ qñ habet vim cōfusionis. ¶ †Tertio no. in ver. ⁊ quidē ibi quāuis em̄ q̄ cōuento principali sub audi etiā ⁊ condēnato nō propterea liberatus est fideiussor: q2 per hoc nō est sublata principalis obligatio: sed altera sibi accumulata. si aūt absolueret̄ principalis debitor tunc exceptio rei iudi. transiret ad fideiussorē vel mandatorē qđ tenēt docto.

5 vt dixi in. l. vbicūq;. ff. eo. ¶ †Quarto collige ex. §. sed cū duo. in fi. ibi. vt queadmodū q̄ ea que impediunt aliqđ incipere si erant in principio similiter si postea superueniunt impediunt remanere. Sed cōtra q2 multa impediunt cōtrahēda q̄ nō dirimunt iam cōtracta. vt. l. patre furioso. de his qui sunt sui vel alie. iur. ⁊ l. pluribus. §. sed si placet. de verb. obli. Solu. dic vt ibi plene p Bar. in isto arti. qui distinguit an superueniat defectus cause finalis ⁊ loquit̄ hic an alterius cause. ⁊ dic vt ibi et inducit̄ iste tex. per Dy. q̄ sicut existēte accusatore a principio nō debet pcedi per viā inquisitionis: ita post inquisitionē inchoatā si superuenit accusator dȝ silere inq̄sitio de hoc Barto. in. l. ij. §. si publico. ff. de adul. ¶ Allegat̄ etiā si statutū dicat q̄ querele bānitoꝝ non audient̄ si post inchoatū iudiciū p aliquē superueniat bānū in personā alterius nō poterit iudiciū prosequi sicut si fuisset a principio nō debuisset admitti. Barto. tñ

b determinat contrarium[b] per. l. is qui reus. de publi. iudi. in fi. vbi dicit esse casum. ⁊ p. l. neganda. C. qui accu. nō pos. Ang. dicit Bar. dicere verū si statutū diceret q̄ bānitus non admittatur ad agendū vel accusandū q2 statutū denotat principiū iudicij ⁊ cū principiū iudicij fuerit bene inchoatū: q2 nō erat bānitus admittat̄ ad psecutionē que per statutū nō est phibita. Sed si dicat q̄ querele nō audiant̄ vel simpliciter q̄ bāniti nō audiantur tūc videt̄ prohibitū nō solū principiū: sed etiā prosecutio: q2 in quolibet actu iudicij đr audiri vel querelari: sicut videmus in excōicato qui nō dȝ audiri: nam in quacūq; parte iudicij superuenit excōicatio prohibet̄ psequi: q2 semper diceret̄ audiri si posset psequi: primo tñ gesta nō irritant̄. vt in. c. j. de excep. lib. vj. Et vide qđ no. idē Bar. in. l. elegāter. §. si post. de cōdi. inde.

6 ¶ †Quinto collige ex ver. plane. qđ ille qui fideiussit vel mādauit pro duobus insolidū obligatis: lȝ alter eorum sit liberatus. i. ab obligatione exēptus ⁊ etiā ipse fideiussor vel mandator ex eius persona si tñ remanet obligatus ex persona alterius ⁊ ppter hoc soluat illud qđ soluit pōt repetere nō solū ab illo pro quo remansit obligatus: sed etiā ab illo qui fuit liberatus ex persona illius ⁊ etiā pōt ab herede eius: ideo si conueniat̄ ab herede hȝ exceptionē contra eum: de hoc mirat̄ glo. que incipit: qui debitori successit. Qualiter pōt repeti ab illo vel herede eius cū pro eo nō soluat sȝ pro illo pro quo remansit

b ¶ Contrariuȝ. vide eundē in. l. elegāter. §. si qs post. de ɔdi. īde. Pet. de ancha. in. c. cū inter. extra de exc. Joā. de ana. in. c. j. extra de acc. Ang. in. l. is q reus. de pu. iud.

quo remansit obligatus. Et finaliter dicit ꝙ ille nõ est libera-
tus ipso iure: sed ope exceptionis: sed hoc est falsum ꝑ. §. equi-
dem. dic ergo ꝙ lꝫ nõ soluat ꝓ illo: qꝛ est liberatus tñ soluit ꝓ-
pter mandatũ factũ ab illo qui censetur mãdasse ꝙ se obligaret
pro vtroqꝫ insolidũ: nam ista possunt simul stare ꝙ non soluã
pro te sed ꝓ titio: ⁊ tñ a te repetam: qꝛ mandasti ꝙ ꝓ titio sol-
uerem ⁊ hec est veritas. Item hodie cum duo rei debendi ha-
beãt beneficiũ diuisionis ꝑ nouã cõstitutionẽ non habebit hic
7 iste mãdator exceptionẽ nisi ꝓ parte ſm glos. seq. ¶ †Ultimo
in ver. cũ altero aũt recollige duo. Primo ꝙ qñ sunt duo rei
debendi socij lꝫ pactũ factũ vni ꝓdest alteri insolidũ ⁊ etiã ac-
ceptilatio tñ successio facta vni nõ ꝓdest alteri nisi ꝓ parte: de
hoc miratur glo. q̃ incipit mirabile hoc videtur ⁊c. sed Barto. dicit
ꝙ ideo pactũ vni factũ alteri prodest in totũ: qꝛ si nõ prodesset
quicquid ille solueret etiã si vnum nũmũ repeteret a socio pro
parte ⁊ sic nõ prodesset ei cui factũ esset: qꝛ factũ est societate du-
rante sed successio fit societate finita per mortẽ quo casu cessat
8 ratio predicta: dic vt hic per eũ qui subtiliter loquitur. †Nota
etiã ꝙ qñ nõ sunt socij: id qđ vnus soluit ab altero correo non
recuperat: sed hoc verũ qñ essent correi ex causa lucratiua vel
si sunt ex cã onerosa tota vtilitas cõtractus peruenit ad illum
qui soluit: vnde nec sibi est cedẽda actio cõtra alterũ nec habet
vtilẽ actionẽ sine cessione: sed si vtilitas peruenisset ad vtrũqꝫ
tunc quatenus ad alterũ ꝑuenit ille qui soluit totum posset re-
petere per actionẽ mandati vel etiã negotiorum gestorum. vt no. in
l. j. C. de duo. re. ⁊ posset petere sibi cedi actionẽ ideo hoc casu si
cõueniretur a creditore q̃ alteri successit haberet exceptionẽ pro
eo ꝙ ab eodẽ agente posset repetere sicut qñ essent socij vel ha-
berẽt exceptionem cedendarũ: qꝛ nõ põt cedere actionem con-
tra seipm: ⁊ isto modo intellige ⁊ limita illud qđ voluit gl. que
incipit: ex hoc circa fi. ¶ In glos. q̃ incipit. q̃ debitor in fi. ibi ꝑ
exceptionẽ non ipo iure hoc est falsum: qꝛ oĩo ipse defunctus
est liberatus: ⁊ etiã eius fideiussor ⁊ mãdator eius cum obliga-
tio penitus sit extincta per successionẽ. vt. j. de solu. l. in omni-
bus. Et posito ꝙ esset verũ istud qđ dicit glos. tñ adhuc obsta-
ret cõtrariũ: qꝛ nõ videtur soluisse ꝓ eo qui liberatus est ope ex-
ceptionis: sed ꝓ correo superstite q̃ nullo modo est liberatus:
ergo ab illo solo põt repetere nõ ab herede defuncti ꝓ quo nõ
soluit: ergo cõtra eũ nõ hꝫ exceptionẽ dolo facis: dic ergo ve-
rum esse ꝙ nõ soluit ꝓ defuncto: sed soluit de mandato defun-
cti: lꝫ pro correo ergo hꝫ actionẽ cõtra eũ ⁊ heredẽ eius: nã qui
libet istorũ correorum censetur illi mandasse ꝙ mãdet creditori
tam ꝓ se q̃ ꝓ correo: ⁊ ista possunt simul stare ꝙ soluas pro ti-
tio tñ habes actionẽ mandati contra semproniũ qui tibi hoc
mãdauit ⁊ in hoc consistit intellectus huius. §. seq. qui incipit:
sed ponamus ⁊c. qđ enĩ hic đr in liberato ipso iure đr etiaꝫ ibi
9 in liberato per pactũ. ¶ †In glo. sequitur. sed cũ hodie pro par
te debeat agere. No. istam glo. q̃ vult ꝙ sicut duo rei debendi si
sunt soluendo habent inter se beneficiũ diuisionis si cõuenian
tur a principali creditore: ita si cõueniantur a mãdatore vel fide-
iussore ipsorum qui de mãdato ipsorum intercessit: ⁊ sic soluendo a
quolibet ipsorum insolidũ põt repetere: vt colligitur in hoc versic.
plane. tñ hodie habent beneficiũ diuisionis qđ reputo singu-
lare. lꝫ doc. nõ ponderãt istã glo. ¶ In glo. seq. ibi. item quod
hic dicit: scꝫ ꝙ si creditor q̃ successit vni ex reis debẽdi agat cõ-
tra alterũ qui nõ est liberatus si nõ erant socij: põt ab eo soli-
dum consequi: qꝛ ille nõ hꝫ cõtra agentẽ exceptionẽ dolo facis
qꝛ si defunctus viueret nihil posset ab eo repetere: ergo nec a
creditore herede eius. ¶ Sed contra qꝛ scđm hoc iste creditor
bis idem consequitur: nam ex eo ꝙ successit vni videtur ab illo se-
mel consecutus cũ successio habeat vim solutionis. vt in versi.
equidẽ. Sed ista rõ nihil valet: qꝛ hoc casu qñ erãt duo rei nõ
hꝫ vim solutionis. vt in. §. sed cũ duo. ¶ Item adhuc contra:
qꝛ qñ creditor agit cõtra vnũ ex correis si ille soluat tenetur cre-
ditor cedere actionẽ contra correũ. vt no. in. l. j. C. de duo. reis.
Sed nũc iste creditor nõ põt cedere cõtra correũ defunctũ: nec
contra seipm tanq̃ heredẽ illius: ergo repelletur per exceptionẽ
cedendarũ: preterea etiã nõ facta cessione põt soluens repete-
re a correo quatenus in vtilitatem illius versa est pecunia mu-
tuata. vt no. in. d. l. j. ergo iste conuentus habebit exceptionem
pro illa parte sicut qñ erant socij: vnde ista distinctio an essent
socij vel nõ videtur nõ esse bona. Roge. hoc fatetur esse idẽ vtroqꝫ
casu tñ qñ sunt socij multo clarius est q̃ qñ non sunt. Bar. re-
prehendit hunc intellectũ Roge. qꝛ nõ est credendũ qđ Pau-
lus iuriscõsultus ita stulte loqueretur ſm eum. Solue ergo con-
trarium. vt. s. dixi in positione casus: nã qñ sunt socij indistin-
cte ꝙ vnus soluit repetit a correo ꝓ parte: ideo indistincte hꝫ
exceptionem: sꝫ qñ nõ sunt socij non repetit nec etiã põt petere
sibi actionem cedi nisi qñ sunt correi ex cã onerosa ⁊ ad vtrũqꝫ
peruenit vtilitas: ⁊ tũc ꝓcederet cõtrariũ ⁊ esset idẽ qđ qñ sunt
socij. Si aũt sunt ex causa lucratiua vel sunt ex causa onerosa
tñ vtilitas nõ ꝑuenit nisi ad aliũ conuentũ: tunc nihil ab alte-
ro repetere põt. Ex his duobus põt intelligi iste tex. vt in ver.
altero. vt tunc nullã habeat exceptionẽ ⁊ in eisdẽ casibus ꝓce-
dit qđ đr in prin. glo. vt nõ videantur inuicẽ fideiubere: sꝫ in pri-
mo casu sic quatenus alter soluens posset ab altero repetere
etiã accessione nõ facta. ¶ In gl. seq. ibi. nõ ergo vere vel ficte
solutionis vim obtinet ⁊c. Sol. nihil valet. nã ⁊ pactũ de non
petẽdo hꝫ vim solutionis: ⁊ tñ factũ vni ex eis insolidũ prodest
alteri in totũ. vt. l. si vnus. de pact. Quare ergo successio facta
vni cũ sit liberatoria illius ⁊ sic saltem hꝫ vim pacti non ꝓdest
alteri nisi pro parte. dicit Bar. qꝛ pactũ fit durãte societate vñ
si nõ ꝓdesset alteri insolidũ similiter nõ ꝓdesset ei cui factũ est eo
ꝙ si ille vnũ nũmũ soluere posset ab altero cui factũ est pactũ
repetere per actionẽ pro socio sed successio fit post mortẽ alte-
rius: ⁊ sic finita societate vnde cessat ratio ꝓdicta ex quo infert
ꝙ si ambo viuunt ⁊ finita est inter eos societas pactũ vel acce-
ptilatio vni facta illi soli prodest nõ alteri qꝛ videtur facta pro
parte illius tantum quod nota.

1 **Sed ponamus vnum.** †Pactuꝫ de non petendo factũ vni ex reis debẽdi non impedit mandatorẽ soluentẽ pro altero repetere etiã ab illo cui factum est. h. d. Dubitatio erat hic: qꝛ mãdator nõ videtur soluisse ꝓ eo q̃ liberatus erat per pa-
ctum: sed per alterũ ergo ab illo debebat posse repetere: sꝫ sol
ue vt dixi. s. eo. versi. plane. qꝛ lꝫ soluat pro altero tñ soluit de
mandato illius cui factũ est pactũ: quilibet enĩ illorum videtur mã
dasse ꝙ intercedat pro se ⁊ pro correo: ⁊ in hoc stat intellectus
istius. §. Et sic intellige istum tex. in mandatore qui mandato
vtriusqꝫ mandauit creditori vt numeret: secus si mãdato alte-
rius tantum cui pactum non erat factum vel etiam mandato
illius solius cui factum erat.

1 **Placet mandatorem.** †Mãdator te netur siue mãdatarius ĩpleat mãdatũ ꝑ se siue ꝑ aliũ. h. d. in effectu tex. cũ glo.

1 **Si fideiussori sub.** †Acceptilatio facta fideiussori q̃ in obligationẽ nõ incidit nõ ꝓdest reo. h. d. Sꝫ si
incidisset bene ꝓdesset. vt. j. de accepti. ⁊ ꝑ iusiurandũ. §. si fide-
iussori etiã si eodẽ instanti quo nata est tolleretur virtute accepti
lationis. vt hic no. in glo. ¶ In fi. tex. ibi. ideo mortui efficere
qꝛ si fuisset cõtracta in vita eo moriẽte finiretur propter pactum
ꝙ vltra vitã suã non teneretur: ergo nõ debet incipere ab eo ca-
su quo cepta finiretur: si aũt cõditio existeret fideiussore viuente
tunc vno ⁊ eodẽ instãti inciperet obligatio in eius ꝑsona. et ꝑ
acceptilationẽ tolleretur ipo iure: ⁊ in cõsequẽtiã etiã obligatio
principalis debitoris: nõ enĩ põt acceptilatio opari sup obli-
gatione cõditionali nisi cõditio existat ⁊ obligatio nascatur cum
fiat ad obligationẽ tollendã q̃ nõ põt tolli si nõ nascatur: ⁊ quia
natiuitas precedit: ideo eodẽ instanti nascitur per prius ⁊ tol-
litur per posterius: scđm intellectus ordinem.

1 **Cum procurator.** †Penam quã quis suo facto vel culpa incurrit a fideiussore indẽnitatis non re-
cuperat. ¶ In tex. ibi cũ ꝓcurator. i. procurans: qꝛ
nõ habebat mandatũ vel de ipso mandato nõ constabat: ideo
prestitit cautionẽ de rato et succubuit: qꝛ reus fuit absolutus
postea dñs nõ habens ratũ egit ⁊ obtinuit: ⁊ qꝛ reus ⁊ posses-
sor noluit possessionẽ restituere iuratũ fuit in litẽ contra eũ in
multo plus q̃ res valeret ⁊ coact⁹ est soluere: certe illud plus
nõ recuperat a fideiussoribus q̃ ꝓmiserunt dñm ratũ habitu-
rum: qꝛ dãnum passus est reus culpa sui ⁊ verã estimationem
rei bene posset ab illis consequi: qꝛ si dñs ratũ habuisset factũ
procuratoris res illa remansisset penes eum ⁊c.

¶ De nouationibus. Rubrica.

2 Nouatio denominatur ab obligatione nouate q̃ dignior et potentior est q̃ nouata.
3 Licet per acceptilationem nõ possit tolli nisi obligatio q̃ erat verbis contracta: tamen per nouationem potest tolli qualiter cũqꝫ fuerit contracta.
4 Obligatio noua debet verbis contrahi: ⁊ an non fiat nouatio nisi per stipulationem.
5 Sola naturalis obligatio sufficiens est ad tollẽdum primam iure nouationis que esset ciuilis et naturalis.
Pupillus contrahens sine tutoris autoritate an obligetur naturaliter tantum: an aũt nullo modo obligetur. et nu. 6. ⁊. 7.
6 Quando dicatur proximus pubertati. et. 7.
7 Proximus infantie quis dicatur.

8 Adultus contrahens sine curatore an obligetur ciuiliter et naturaliter.

Nouatio est. Primo ponit diffinitio nouatiõis vsq₃ ibi nouatio. Secũdo allusio vocabuli vsq₃ ibi illud. Tertio qualiter debet esse obligatio nouans: et hoc sufficit p summario. ¶ † Ex diffinitione no. q per nouationem non perimitur ex toto obligatio cum in aliam transfundatur: vnde videtur etiam prima subsistere: q̃ subsistit scda eius loco subrogata facit. l. cum filius. §. heres meus. de leg. ij. per quem patet q adhuc potest dici ipsum deberi ex prima causa cum ab illa pcesserit secũda obligatio facit. l. nepoti. de fun. instru. ¶ † Ex secũdo dicto no. q nouatio dominatur ab obligatione nouante q̃ dignior est q̃ nouata ꝛ potentior vt patet in fi. q̃ etiã si sit naturalis tantum tollit primã que erat ciuilis ꝛ naturalis. ¶ † Ex ver. illud not. q licet per acceptilationem non possit tolli nisi obligatio que erat verbis cõtracta. vt. l. an inutilis. §. acceptũ fieri. j. de accep. per nouationẽ tamẽ põt tolli qualitercũq₃ fuerit contracta siue verbis siue consensu siue re siue alio modo. Ratio diuersitatis: quia acceptilatio contrariatur obligationi: ideo maior est resistentia ex parte obligationis: s₃ nouationis non quia non tendit principaliter ad perimendum: sed ad transfundendũ: sed habentibus symbolum facilior est transitus. ita no. insti. qui. mo. tol. obli. §. item per acceptilationem.

4 ¶ † Item no. dum dicit nouari verbo potest quod obligatio noua debet verbis contrahi: ꝛ sic non fit nouatio nisi per stipulationem:[a] licet in stipulatione nouata nõ sit ius qualitercũq₃ fuerit contracta. Barto. tamen dicit esse vnum tex. quem alibi nescit in. l. si mandati. §. fi. s. man. q etiam per alium cõtractũ q̃ per stipulationem potest fieri nouatio si tamen hoc est actũ expresse vt ibi alias. secus vt. l. item illa. §. fi. de consti. pecu. sed per stipulationem fiebat etiam tacite hoc iure quando in secũda interueniebat noua persona vel quando secũda cõtinebat plus q̃ prima: licet hodie non fiat etiam tunc nisi expresse agatur. vt. l. fi. C. eo.

5 ¶ † Item no. q sola naturalis obligatio sufficiens est ad tollẽdam primã iure nouationis que esset ciuilis ꝛ naturalis: ꝛ hoc propter voluntatẽ contrahentiũ quam habet scda ꝛ incipit deficere in pma. ¶ Ultimo no. ꝛ ad hoc semper alleg. qd pupillus contrahẽs sine tutoris autoritate obligatur naturaliter tantum: sed quedam. ll. dicunt qd nullo modo obligaꝛ etiam naturaliter. vt. l. pupillus. s. de actio. ꝛ obli. et. l. quod pupillus. de condi. indebi. ꝛ. l. pupillus. nec velle. j. de regu. iur. propter hoc multe fuerunt opi. quarum quasdã recitat hic glo. ꝛ quasdam Bar. sed finaliter Bar. tenet distinc. hic positam. in. l. pupillus. de regu. iur. q tunc obligatur naturaliter quando erat proximus pubertati. et sic doli capax.

6 † Et dicitur proximus[b] quando habet decem annos cũ dimidio vel vltra: nam infantia durat per totum septẽnium: ꝛ vsq₃ ad. xiiij. annos est aliud septẽnium: quod si diuidatur per medium quelibet medietas continet tres annos cũ dimidio et sic in. x. anno cũ dimidio appropinquat pubertati. requiriꝛ etiã aliud q cõtrahat cũ alio q̃ cũ tutore: nam si cũ tutore etiã tunc nõ obligatur naturaliter: quia tutor phibetur secum contrahere. vt. l. non licet. in fi. de cõtraben. emp. ꝛ sic impeditur obligatio naturalis per. l. cũ lege. s. tit. proxi. Requiritur ꝛ tertiũ q cõtractus nõ sit a iure prohibitus: alias similiter non obligatur naturaliter vt si venderet rem immobilem sine decreto iudicis: quia sicut prohibetur translatio dominij. vt in titu. de rebus eo. ita ꝛ obligatio que ad illã ordinaꝛ. vt. l. si ad remonẽdam. C. de predijs mi. et ar. in. l. oratio. s. de spon.

7 ¶ † Super glo. mag. fi. ibi. sed tu dic qd si est infans supple vel proximus infantie vt vsq₃ ad annũ decimũ cũ dimidio: quia qd iuris est de infante debet esse de proximo infanti vt in prima opi. recitata per glos. sed in materia excusationis tutorum proximus pubertati diciꝛ esse qui appropinquat per. vj. menses. vt. l. nõ solum. §. j. vel. ij. de excu. tuto. ¶ In glo. ibi peruenit aliqd ad eum vel nõ. Dic intelligeꝛ hoc q infans non obligatur ex cõtractu etiam naturaliter posito q ad eum aliquid perueniat et sic locupletior: quia caret consensu presumptione iuris ꝛ de iure: ꝛ sic contractus est funditus nullus qui valere nõ potest sine consensu sicut est cum furioso. vt. l. in negotijs. de reg. iur. sed bene obligatur ex equitate naturali si factus est locupletior ne cum aliena iactura locupletetur. et ita probatur in. l. j. §. fi. cum. l. seq. et in prin. seq. s. cõmodati. ¶ In glos. ibi. alij vero promittendo obligatur naturaliter: supple dummodo nõ contrahat contra prohibitionem iuris. vt. s. dixi. ꝛ sic tria requiruntur. Sed opp. q etiam naturaliter nõ obligetur: quia pupillus equiparatur prodigo cui bonis est interdictũ. vt. l. certi condictio. §. quoniam. si cer. peta. Sed prodigus contrahens sine tutoris autoritate non obligatur. vt. l. is cui bonis. de verbo. obliga. Solu. equiparatio non est bona per omnia: nam prodigo interdicitur administratio expresse vel etiam tacite per dationẽ curatoris. et sic. l. resistit obligationi sue: ideo impeditur nasci naturalis. vt. l. cum lex. s. titu. j. sed pupillo non interdicitur: etiam si datur sibi tutor: quia sibi nũq₃ a iure fuit concessa interdictio presupponit eam aliquando concessam: prodigo aũt ante interdictionẽ concessa erat.

8 ¶ † Sed contra. nam ꝛ adulto statim conceditur administratio bonorum suorum hinc est quod si non habet curatorem obligatur ciuiliter ꝛ naturaliter quod non esset si concessa nõ fuisset. vt. l. iusiurandum quod ex conuentione. §. j. de iureiurã. si ergo detur sibi curator videtur tũc administratio interdicta sicut prodigo ergo contrahens sine tutore non obligatur etiam naturaliter quod videtur absurdissimum vt magis possit obligari pupillus sine tutore q̃ adultus sine curatore quidam fatentur hoc absurdum. sed Barto. non. Et ad contrarium responde. licet Bart. male declaret q licet adulto concedatur administratio: tamen non perfecte: quod patet: quia si leditur restituitur: ideo tanq̃ si non esset concessa ex quo non perfecte per dationem curatoris non videtur interdici sed potius dari ad supplendam etatem: sed prodigo ante interdictionem concessa erat ꝛ perfecte: quia nec restituebatur si ledebatur. ¶ In fi. glos. ibi tenebitur etiam ciuiliter nec locupletior est: dic et hec est communis opi. glos. et doc. q quando pupillus effectus est locupletior: licet sine tutoris autoritate contrahat obligetur ciuiliter ꝛ naturaliter. mihi autem videtur q ex hoc non obligetur ciuiliter sed naturaliter tãtum per. l. naturaliter. de condictio. inde. propter istam tamen naturalem datur cõtra eum actio in factum ex rescripto diui pij: que est datiua et non natiua. per. l. iij. in princip. s. commo. quod non esset si non esset factus locupletior. et per hoc tollitur contrarietas que est inter. l. interdum. de condictio. indebi. et. l. si eius. ad trebellia. vt in vtraq₃ dixi.

2 ☞ Qualiter olim vel hodie fiat nouatio per stipulationem coequeuam.

1 **Omnes res.** † Nouatio tunc fit cum hoc agitur expsse vel tacite. h. d. tex. cum glo. alias non. vt. j. eo. si ita fuero. in prin. Venio ad casum. ¶ In glos. q̃ incipit expresse vel tacite. Dic hoc quando fiebat per stipulationem si autem per alium contractum: tunc etiam iure isto requirebaꝛ qd esset expresse actum. vt. l. si mandato. §. fi. s. manda. ꝛ dixi in. l. precedenti. s̃m Bar. ¶ Item tacite tunc videbaꝛ fieri quando scda stipulatio continebat plus q̃ prima: secus si tantũdem vel minus etiã si noua persona non interueniebat. vt. l. qui vsumfructũ. de verbo. obliga. vel quando interueniebat noua persona in scda ꝛ continebat saltem tantũdem: secus si minus. vt. s. de verb. obl. l. eum qui ita. §. penul. et hoc de iure fforũ. sed de iure vetustissimo ante ius fforum. fiebat etiam si secunda stipulatio continebat minus: ꝛ illud ius tollitur per. d. l. fin. C. eo. de nouatio. s̃m doc. Sed in hoc semper dubitaui: nam ad quid expediebat qd tolleretur per illam. l. nouam cum illis derogatur: quia iura fforum. que requirunt alterum predictorum non video. ꝛ ideo videtur melius dicẽdum q illa. l. corrigat iura fforũ. vt in dictis casibus in quibus fiebat tacite hodie non fiat: sed requiritur qd agatur expresse. Et ex hoc infero contra glos. que tenet q in casibus in quibus olim de iure fforum. fiebat tacite ipso iure: hodie non fit ipso iure per illam. l. sed saltem fit ope exceptionis. per. l. penulti. de preto. stipu. quam glo. docto. dicunt non esse alibi: ꝛ ipsam valde notant. mihi videtur q non sit vera: nam secũdum hoc illa. l. fi. seruiet nobis de vento. Nec obst. l. in qua glos. se fundat: quia ibi loquitur in stipulatione pretoria que ponitur ex quadam necessitate vnde per illam etiam iure fforum non fiebat nouatio ipso iure: sed ope exceptionis quando tacite agebatur: sed in stipulatione mere voluntaria fiebat ipso iure sicut qñ agebaꝛ expresse nos loquimur de iure nouo. C. et istam puto veritatem.

2 † Cetera circa istum articulũ vide plene per Bar. in. d. l. penulti. qualiter olim vel hodie fit nouatio per stipulationem coequeuam: nam qualiter fit per stipulationem penalem not. per eundem. in. l. ita stipulatus. de verbo. obliga.

1 **Cui bonis.** † Qui non potest alienare non potest etiam nouare nisi conditio sua efficiatur melior. h. d. Et ratio est: quia in nouatione fit quedam alienatio de obligatione prima quã creditor a se abdicat. Ecce casum.

2 ☞ Delegatio proprie dicitur quãdo id quod mihi debes de mandato meo promittis creditori meo quo casu duplex obligatio perimitur.

Quid sit

---

[a] ¶ Per stipulationẽ. An et nouatio fieri possit p pactum nudũ ex interuallo appositũ vide tex. ꝛ ibi bar. in. l. si ex ptio. C. si cer. peta.

[b] ¶ Proximus. qs dicaꝛ proximus pubertati vel infan. vide cano. in. c. continebatur. de despon. ipu. Bal. in. l. si qs in tantã. C. vñ vi ꝛc.

3 Quid sit quasi delegatio.
4 Qui in vno grauatur in alio releuatur.
5 Vsusfructus in persona mea constitutus vel obligatus personalis pro ipso constituendo non potest per me in alium transferri sine voluntate domini vel debitoris.

1 **Si vsusfructus.** ¶ † Obligatio cōtinēs aliqđ ius coherens persone ꝑ delegationē vel quasi nō pōt nouari ipso iure: sȝ nouat̄ ope exceptionis. h. d. notabil' et
2 est subtile. ¶ † Dicit̄ aūt obligatio proprie sumpto vocabulo qñ id qđ mihi debes de mādato meo promittis creditori meo. quo casu duplex obligatio perimit̄. s. illa qua mihi teneris ⁊ illa qua ego teneor meo creditori ⁊ vna tm̄ constituit̄ de nouo.
3 † Et ideo ista est principalior species q̄ sit sub ipō genere nouationis. ideo in rubrica posito genere de nouationibus subijcitur de ista specie sicut in tit. de serui. ⁊ qua. quasi delegationem aūt appello qñ id qđ debes mihi ꝓmitteres alteri nō creditori meo. vel nō tanq̄ creditori. iuxta. no. in. l. quis. §. j. ad vellei. s. ꝑ gl. ⁊ tūc vna tm̄ obligatio perimit̄ ⁊ in ambob' casib' dico procedere hāc. l. q2 si teneris mihi ad aliqđ ius coherens ꝑsone vt vsusfructus vel vsus sicut ipse vsusfructus vel vsus cōstitutus in ꝑsona mea coheret adeo mee ꝑsone ꝙ idē vsusfruct' numero nō pōt trāsferri in alterā ꝑsonam vt. s. de duo. reis. l. si id qđ. imo esset vsusfruct' nouus qui finiret̄ morte illius nō mea ⁊ sic ex diuersitate personarū diuersificaret̄ ius. ita ⁊ obligatio vt. l. stipulatio ista. §. si qs ita. de ver. obli. ita ⁊ obligatio cōpetens ꝑ tali vsufructu ↄstituendo. vñ si debes mihi vsumfructū ⁊ de mandato meo ipm̄ ꝓmittis titio. nō censeris ꝓmisisse illū eundē. q2 impossibile esset ꝙ illū illi traderes: sȝ quēdā aliū ei similē: q2 meus finiret̄ ex persona mea. ⁊ suus ex ꝑsona illius iō nō fit nouatio ipso iure: sed bñ fit ope exceptionis. q2 non esset equū ꝙ remaneres mihi obligatus ex quo de mādato meo alteri ꝓmisisti: lȝ nō eundē. sed aliū similē ei. ⁊ istā exceptionē habes etiā si ille prius moriat̄ q̄ ego nam ecōtra si ego prius: durior esset cōditio tua q̄ si mihi tradidisses: q2 tunc esset ad te reuersus ⁊ tunc nō reuertit̄ vñ sicut habes hoc incōmodū ita debes sentire cōmodū in casu econuerso si prius ad te reuertat̄ ꝑ morte illi' q̄ reuerteret̄ ꝑ mortē meā si mihi tradidisses. ⁊ hoc intēdit illa. l. si aūt fieret nouatio nō ꝑ delegationē vel quasi vt cōtingit qñ mihi debes iterū mihi ꝓmittis aīo nouādi vl' ali' pro te: tūc puto nō habere locū hanc. l. q2 nō diuersificat̄ vsusfructus mei debit' ex ꝑsonis etiā diuersoꝝ ꝓmissoꝝ lȝ diuersi-
4 ficet̄ ex ꝑsonis eoꝝ cui dct̄. ⁊ sic fieret ipō iure nouatio. † Et nobis in versi. ⁊ hoc incōmodū ꝙ qui in vno grauatur in alio releuat̄: ⁊ ꝙ nō dȝ quis postulare id qđ in cōtrariū nō esset postulaturus: vt. l. fi. C. de solu. Sufficit in glo. ij. ibi vel dic hec vera nam tunc per delegationē fit nouatio qñ illud idē qđ debetur vni promittit̄ alteri de mādato creditoris sed hic nō illud idē sed aliud diuersum. In fi. gl. ibi de iure dotiū. §. ex assis. ille. §. videt̄ cōtrariari inquantū hic dicit̄ ꝙ fit ope exceptionis. nam nullo modo: sȝ dic ꝙ ibi nihil aberat debitori ex secūda ꝓmissione. vnde nō subest equitas ꝙ exceptionē habeat hic aberat: q2 obligatus erat alteri: lȝ ad diuersum vsumfructū ⁊ sic nō poterat illi ⁊ isti prestare eodē tempore. ¶ † Ultimo in glos. in fi.
5 oppo. ꝙ etiā ope exceptionis nō fiat. insti. de vsufructu. §. finit̄. Glos. soluit ꝙ ibi est spāle. dic hec est truffa. Dic ergo ꝙ vsusfructus in persona mea cōstitutus vel obligatio personalis ꝑ ipso cōstituendo nō pōt per me in aliū transferri sine volūtate dñi vel debitoris. imo si cederet alteri illū vsumfructū nō trāsferret in eum sed a me abdicaretur ⁊ reuerteret̄ ad ꝓprietatem vt in. d. §. finit̄. allegato pro ↄtrio: sed de voluntate dñi vel debitoris alteri promittentis bene pōt transferri nō tñ erit idē per omnia vel eadē obligatio sed diuersa ꝓpter ea que supra dixi ⁊ ita loquit̄ hic in glo. in. l. necessaria. §. fi. dic ꝙ ibi nō fuit alteri cōcessus vsusfructus sed cōmoditas eius. vnde nō finitur ex persona illius: sed ex persona eius apud quē remansit vsusfructus sed si transiret ipse vsusfructus de volūtate dñi tūc finitur ex persona illius in quem est translatus.

1 **In diem.** ¶ † Obligatio in diē certā pōt ꝑ purā statim nouari: ⁊ econuerso nō tñ pōt agi ante diē. h. d. ꝑm primū intellectū gl. qui probat̄. j. eo. si stichū. §. j. ⁊ sic ponit duos casus. Primus qñ prima obligatio erat in diē ⁊ secūda nouans erat pura vsq; ibi ⁊ generaliter. Scđs ecōuerso. Glo. tñ secūdo loco ponit aliū intellectū ꝙ tota. l. ponat solū istū scđm casum quādo prima erat pura ⁊ scđa in diē. nā lȝ hec secūda tollat primā statim: tñ ex ea nō potest agi: sed in primo casu si prima esset in diē. ⁊ scđa pura. dicit gl. ꝙ ex scđa posset statim agi. ideo nō tenet primā lecturā. ¶ Sed ↄtrū huius notat gl. in. d. l. si stichū. §. j. ꝙ etiā tunc nō posset ex scđa statim agi: q2 dies appositus in prima censeret̄ repetitus in scđa. Breuiter istud est verū qñ scđa fuit simpliciter interposita puta qđ mihi debes ex tali stipulatione promittis. si aūt exprimeretur certa quantitas tunc dies non censeretur repetitus q2 illa dies diminuit de quantitate. vnde si debes. x. in diem non censeretur esse integra. x. propter interusuriū medij tēporis si ergo postea stipulor eadē. x. videor stipulari sine die al's nō essent. x. Et hec ꝓbant̄ ꝑ ea que habent̄ in. l. si prior. solu. mat. Pōt ergo sustentari primus intellectus: q2 ꝓbat̄ exp̄sse in. d. §. j. Uenio ad casum. ¶ In text. ibi. pōt nouari. Dic qñ etiā ante diem nata erat obligatio ciuilis ⁊ naturalis ideo pōt tolli per scđam pure ↄceptam seu simpliciter: lȝ ex scđa nō possit agi obstante exceptione ꝑm primū intellectū. ¶ In tex. ibi ex stipulatione. sc3 scđa in diē facta ⁊c. videbat̄ contrarium qñ prima erat pura quasi sit potentior q̄ scđa que erat in diem. ⁊ sic videbat̄ per eam nō posse nouari: sȝ verum est ꝙ est potentior quantū ad effectū agendi non quantū ad substantiā qñ cū dies sit certus an ⁊ qñ habet̄ pro pura quantū ad hoc vt producat substantiā obligationis ꝑ quā tollitur substantia prime licet non habeat exercitium.

1 **Si ita fuero.** ¶ † Per stipulationem fideiussoriā nō tollitur principalis iure nouationis. h. d. cōcor. j. eo. si stichū. §. idē celsus. Casus est iste. titius tenebatur mihi centū ⁊c. ¶ In tex. ibi q2 nō hoc agitur. Dic ⁊ hoc patet: q2 promisisti quātominus a titio exegero: ⁊ sic volui posse a titio exigere. Sed si obligatio qua titius tenebatur esset nouata hoc facere non possem. certe etiā si simpliciter fideiussisses ⁊ promisisses illud ad qđ mihi titius tenetur ex hoc solo ꝙ fideiussorio nomine fideiussiti mihi videt̄ actū ꝙ prima duret: ⁊ scđa ei succedat pro eius securitate. Et sic nō fiebat nouatio etiam isto iure licet interuenerit noua persona. nam illud procedebat quando eque principaliter se obligabant. Non sunt alia.
2 ☞ Quando vna causa venit ad implementū alterius nō agitur ex implente sed ex impleta.
3 Quando sup aliquo cōtractu interuenit stipulatio an oriatur actio ex ipso cōtractu an ex stipulatione tantum.

1 **Cum mutuam.** ¶ † Ex numeratione nō nascitur actio qñ interuenit stipulatio incōtinenti ante vel post ideo nō pōt dici ꝙ fiat nouatio q2 nō est nisi vnus cōtractus. s. stipulationis: ⁊ in nouatione re-
2 quirunt̄ duo. s. nouatus ⁊ nouans. h. d. cū. l. seq. † ⁊ semp allegātur. ꝙ quādo vna causa venit ad implementū alterius nō agitur ex implente: sed ex impleta. Itē ꝙ qñ interuenit stipulatio ⁊ numeratio incontinenti dr̄ mutuum ciuile: q2 nascitur actio ex stipulatione que est de iure ciuili nō ex numeratione tñ dr̄ ciuile cui natura cooperat̄ ꝓpter interuentū numeratiōis. si aūt nō interueniret numeratio lapso biennio diceret̄ ciuile tm̄ cui natura non cooperat̄ ⁊ ageretur ex stipulatione efficaciter nec posset opponi exceptio nō numerate pecunie nisi excipiens susciperet in se onus probandi et de vtroq; istoꝝ habet̄ in. l. ij. §. fi. si cer. peta. naturaliter aūt dicit̄ qñ stipulatio non interuenit
3 q2 tūc orit̄ ex ipsa numeratione. † de isto aūt articulo qñ super aliquo ↄtu stipulatio interuenit an oriat̄ actio ex ipso contractu an ex stipulatione dūtaxat. vide subtiliter ⁊ plene ꝑ Bart. post Iaco. de are. in. l. singularia. si cer. pe. Uenio ad casum. casus est iste. Ego mutuaui ⁊c. ¶ In tex. ibi. ⁊ ex cōtinenti. i. anq̄ cōtrahētes habeāt ↄtū ꝓ perfecto ⁊ absoluto ꝑm Iac. de are. si aūt ex interuallo tūc fuissent duo cōtractus. Primus q fuit celebratus re ⁊ ꝓduxit actionē. Scđs qui celebrat̄ versi. ⁊ tunc prima actio ⁊ primus ↄtus tollit̄ ꝑ scđm. ⁊ fingit̄ actio ex numeratione nō nata. ⁊ ita intellige glo. positā in. l. seq. qñ em̄ in continenti nō videt̄ fuisse intētio partiū ꝙ ex enumeratione nascatur sed ex sola stipulatione. ⁊ hoc vult. l. sequēs. nec expedit ꝙ hoc dicatur expresse: lȝ glo. ibi sentiat contrariū ⁊ non bene qñ ex interuallo: tunc secus nisi cōtrariū expresse ageret̄ qđ ex numeratione nō nascat̄. ⁊ ita intellige gl. al's nō bene diceres. ¶ In glos. l. non enim. in prin. ibi obligatio non nascitur dic hoc est clarū qđ si actum fuit expresse inter partes quod ex numeratione nō nascatur: sȝ ex stipulatione. nō nascit̄ ex numeratione siue incontinenti siue ex interuallo stipulatio sequatur: sed qñ nō fuit actū expresse. Et queritur quid in dubio videatur actū: tunc distinguit an incontinenti fuit secuta stipulatio vel incōtinenti precessit. ⁊ tūc videt̄ fuisse actum ꝙ ex numeratione non nascatur. secus si ex interuallo vt dixi. Item si fuisset actum ꝙ nascat̄ ex numeratione tunc nasceretur etiā si incōtinenti secuta esset stipulatio ⁊ postea fingeretur non nata secuta stipulatione. ¶ In fi. glo. ibi ex numeratione datur mihi certi condictio. dic videbat̄ contrarium q2 postq̄ stipulaturū numeraui videtur fuisse actū ꝙ ex numeratione non nascat̄: lȝ ergo stipulatio nō sequat̄ videt̄ ꝙ ex numeratione non nascat̄ arg. l.

serui ꝛ filij in prin.j.de fur.ꝛ hec erat ratio dubitādi in hac.q. cōtrariū tñ vult glo.ꝛ bene nam verum est ꝙ ita videtur actū si stipulatio sequatur:sed si non sequatur nō videtur actum.ꝛ sic intentio partiū censetur habere in se conditionē vt si sequatur stipulatio nō nascatur ex numeratione al's sic.nam ꝛ cū interuenit stipulatio incōtinenti vr̄ agi ꝙ non nascatur.ꝛ tamen si stipulatio postea reperiatur inutilis:ptꝫ ꝙ fuit nata propter eandē rationem quia intentio partium videtur conditionalis vt nō nascatur si stipulatio valeat.alias secus.

1 **Si stichum.** ¶ †Per secūdā stipulationez interpositā aīo nouādi nō solū tollitur prima:sꝫ ēt tollitur mora ꝯcta in ea.h.d. Ratio est ī promptu.q2 sublata substātia nō pōt remanere accidēs. Quidā tñ dixerūt quos glo.hic recitat ꝙ hodie sicut nō tollitur substātia prime nisi agatur exp̄sse ꝙ tollatur p.l. fi.C.eo.ita posito ꝙ tollatur nō tñ tollitur accidēs sine mora sꝫ cēsetur repetita ī seq̄nti.qđ est truffa. Unde tene ꝙ ista.l.ī hoc nō corrigitur per illā. Quid aūt si secūda nō fuit interposita aīo nouandi:an per eam tollatur mora p̄cedentis obligationis: distingue an res erat presens tpe scđe stipulationis vel nō. qđ dic vt in.l.scire debemus.§.fi.de ver.obli.ꝛ.l.eū q.§.fi.eo.ti.ꝛ.j.eo.l.si quoties.ver.vnde marcellus.ꝛ p.l.iij.de cōdi.fur. Uenio ad casum. ¶ In glo.ibi.eundē stipulatus fuero subaudi aīo nouandi.ꝛ hoc cōstat al's enim isto iure nō presumebatur nouatio cū secunda stipulatio nō cōtineat plus ꝙ̄ prima nec interueniat noua persona.Sed quidā volunt dicere ꝯtiū ꝙ ex eo ꝙ tollitur mora prime videtur aliqd plus cōtinere ꝙ̄ prima. que ratio non est bona. quia mora tollitur si prima tollitur sed ī hoc est questio. an p̄ma tollatur si nō fuit expresse actū p̄terea nec pōt dici scđam plus ꝯtinere sꝫ minus si tolleretur mora q2 prima propter morā nō perimebatur interitu rei:sꝫ scđa perimitur. Preterea nō expedit distinguere an res sit presens vel non ex quo ratione more existētis in prima semper secūda presumeretur aīo nouandi.

1 **Legata vel fideicōmissa.** ¶ †Obligatio pura vel in diē certum pōt statim nouari p aliā purā.ꝛ ecōuerso pura vel in diē pōt aliā purā statim nouare:sed cōditionalis non pōt nouari vel al's nouare nisi cōditione adueniente.h.d. Et rō ptꝫ ex his q̄ dixi in.l.in diē q2 obligatio in diē hꝫ in se substantiā cū obligatio ciuilis ꝛ naturalis sit nata vñ pōt tolli et etiā aliā tollere:sed in ꝯditionali nō est nata.vnde nec tolli pōt nec aliā tollere. Casus est iste. In tex.ibi.ꝛ hoc actū est subaudi expresse al's nō fieret nouatio q2 scđa stipulatio nō ꝯtinet plus ꝙ̄ prima.erat ergo dubiū an posito ꝙ fuisset actū expresse statim fieret nouatio prima maxime de obligatione de legatis factis in diē vel sub conditione:ꝛ dicit ꝙ sic de factis in diē nō de factis sub cōditione.nam nisi conditio existat nō nascitur actio ex testamento.ergo nō pōt tolli p stipulationē pure factā aīo nouandi. ¶ Sed quid si fuisset actū ꝙ illa cōditionalis prout est ita tollatur ꝛ nō nascatur actio ex testamento si cōditio existat sed dūtaxat ex stipulatione. certe hic non video quare hoc nō potest fieri q2 lꝫ cōditionalis nō habeat interim perfectā substantiā:aliqualem tñ hꝫ q2 debitor ligatus est lꝫ nō obligatus nec est in sua potestate se eximere ab hoc ligamine:potest ergo hoc ligamen tolli per stipulationem conditionalem.nec video quid repugnet.

2 ☞ Illa verba eodē instanti vel eodē tēpore quid importent.

1 **Si quis ita.** ¶ †Cōceptio stipulationis nouantis pōt p̄cedere ꝯceptionē stipulationis nouate sꝫ eius effectus cōfertur post illā.h.d.Dy. ¶ In tex. ibi nouationē fieri videbatur cōtrariū q2 in nouatione dꝫ precedere obligatio nouata ꝛ sequi obligatio nouans.vt.s.eo.ti.l.j. in prin. Ideo dr̄ nouatio a noua obligatione nouāte:sꝫ hic cōtingit ecōuerso ꝙ nouās p̄cedit sed dic verū esse ꝙ p̄cedit quo ad ea q̄ facti sunt.l.cōceptione verbor:sed quo ad ea q̄ sunt iuris sequitur ꝛ altera precedit nā stipulatio primo loco ꝯcepta est cōditionalis.s.si postea stipulabor a titio cū autē a titio stipulor mihi ipm̄ statim obligo ꝛ ista obligatio ꝛ stipulatio impleuit sibi cōditionē prime stipulationis cōstat aūt ꝙ implementum cōditionis precedit effectū stipulationis cōditionalis:nā nisi secuto implemento illa cōditionalis non pareret obligationez:implementū ergo precedit sed istud implementū nihil aliud est ꝙ̄ ortus obligationis ex scđa stipulatione.i.scđo loco concepta. ergo sequitur ꝙ ex illa prius nascitur obligatio ꝙ̄ ex primo concepta.tamen statim ꝛ incontinenti ꝙ est orta tollitur propter stipulationē primo cōceptā:qđ no.pro his que dixi.s.ti.j. l.pe. ¶ Sed opp.glo.ꝙ ista stare nō poterint ꝙ eodem instanti obligatio nascatur ꝛ tollatur: vt.s.qui.mo.vsusfru.amit.l.si cum §.penul.ꝛ.l.titio cū morietur.de vsufruc.glo.notabiliter dicit ꝙ eodem instanti nō potest obligatio nasci ꝛ tolli.ꝛ istud verbum eodem instanti importat ꝙ natiuitas non precedat sublationē nec econuerso sed simul fiant:ꝛ hec stare nō possunt. q2 sunt inter se contraria sed bene potest eodē tempore obligatio nasci ꝛ

2 tolli:†q2 istud verbū eodē tempore non importat ꝙ simul ista fiant:sed ordine successiuo quā glo.not.ꝛ signa.facit.l.antiqui. si pars hereditatis petatur. Cetera que sunt in glos.remanent declarata per ea que supra dixi.

2 ☞ Illud quod quis facit ad maiorem cautelam nō debet inducere nocumentum.

1 **Idem celsus.** ¶ †Actio iudicati non nouatur p stipulationez iudicatū solui.h.d.

2 ¶ †In tex.ibi.cautum sit. Not.ꝙ illud ꝙ quis facit ad maiorem cautelā non dꝫ inducere nocumentū iuxta illud abūdans cautela non nocet.facit.l.causam.§.puellā.s.de manumissio.ꝛ l.q̄uis.de pigno.actio. Ideo si p̄misisti mihi soluere in tali termino vel saltem portare pignora vel dare fideiussores ꝛ in termino nō vis soluere.sed dare pignora vel fideiussores: an possim te cōpellere ad soluendū vr̄ ꝙ nō q2 in alternatiua electio est tua vt.l.plerūq̄.in fi.de iure dot. Cōtrariū dic.q2 illa pars alternatiue de dādo pignora vel fideiussores ponitur vt mihi magis cautū sit:ideo nō dꝫ mihi p̄iudicare cū si nō fuisset apposita potuissem te cōpellere ad soluendū lapso termino. Contrariū nō ob.q2 hꝫ locū q̄ñ ponitur inter res principaliter debitas hic ponitur inter rē debitā et cautelā eadem ratione si feci te capi pro debito ꝛ adhuc non soluis possum petere me mitti in tenutam bonor tuor.ꝛ ecōuerso q2 electio vnius remedij non precludit viā ad aliud.vt.l.j.§.quid ergo.de ven.inspi.ꝛ not.in l.consentaneū.C.quō ꝛ q̄ñ iudex.per Bar.ꝛ Arch.super rubrica.de eo qui mit.in pos.lib.vj.

1 **Si decem qui.** ¶ †Si mihi p̄mittis alternatiue qđ mihi dꝫ titius aut qđ debet seius neuter ipsor liberatur iure nouationis sed potes eligere p quo soluas.h.d. Intelligo ꝙ neuter liberatur anq̄ eligas: nā dꝫ vnus tñ liberari q2 non p̄misisti copulatiue sed alternatiue ꝛ nō cōstat p quo velis soluere ꝛ si liberaretur vterq̄ fieret cōtra intētionē partiū:secus si copulatiue:vt.j.eo.a te. sed postq̄ elegeris pro quo vis soluere etiā anteq̄ soluas puto illū liberari:q2 pro illo tñ videris promisisse nec poteris postea penitere q2 executio facta est argu.in.l. si is cui.de leg.ij. ꝛ in.l.apud filium.cum ibi not.de opti.lega.

2 ☞ Si soluisti pro debitore meo inuito ꝛ cōtradicēte ꝛ sic ipsuꝫ liberas an poteris ab eo repetere.

1 **Si ab alio.** ¶ †Pōt qs aliū inuitū liberare soluēdo pro eo.vel etiā promittēdo aīo nouandi:sed nō pōt alteri inuito actionē auferre ꝛ eā in se transferre.h.d.in effectu ꝛ ad hoc allegatur. ¶ In tex. ibi ab vxore dotis noīe stipulatus sit. Dic hoc modo centū que mihi promisit talis pro dote tua:tu etiam promittis:si enim nō fieret mentio de promissione illius cuꝫ quātitates sint multiplicabiles nulla esset ratio quare non videtur dos duplata ꝛ sic maritus posset ab vtroq̄ exigere. facit.l.plane.§.j.de lega.j. ¶ In text.ibi: si hoc actum est. Dic et videtur in dubio actum tacite hoc iure propter interuentū noue persone quando ex interuallo fuit facta promissio scđa.al's nō per ea q̄ plene no.per Bar..in.l.singularia.si cer.peta.sed quilibet promissor esset obligatus sicut si eadem persona eodē instanti faceret alium contractū interueniēte stipulatione: q2 ex eo nasceretur actio tam ex illo ꝙ̄ ex stipulatione vt quotidie videmus fieri.vt q2 dicitur talis vēdidit ꝛ postea subijcitur ꝙ promiserunt per stipulationē seruare predicta. ꝛ probatur in.l.duo societatē.s.pro socio.nō sic quando precessit cōtractus qui re cōtrahitur vt.s.eo.si ita fuero.§.fi.cum.l.seq.

2 ¶ †Querit hic glo.fi.si soluisti pro debitore meo inuito ꝛ contradicente ꝛ sic ipsuꝫ liberas:an poteris ab eo repetere.ꝛ tenet ꝙ nō per.l.fi.C.de nego.gest. Guil.de cu.tenuit contrariū ne ille locuplet cum tua iactura. Et respondet ad illā.l.loquitur quādo faciendo cōtra prohibitionē alterius delinquis.vt q2 impedis te de negotijs suis eo inuito intrādo possessionem suā vel domum suā lꝫ bene agas ꝛ vtiliter:sed in casu nostro nō delinquis breuiter pro gl.est casus cōtra determinationē Guil.in.l. si pro te.s.mā.da.de qua ipse nō meminit. nec ob. ꝙ locupletetur cum tua iactura:q2 hoc cōtingit propter tuā culpam qui fecisti cōtra prohibitionē.ꝛ sic nō est hoc inconueniens.

2 ☞ Debitor soluēdo lꝫ sit liberatus tamē pōt adhuc petere se liberari per publicū instrumentum.

1 **Si pupillus.** ¶ †Per stipulationē interpositā a pupillo sine tutoris autoritate nō fit nouatio actionis sibi cōpetentis nisi eam ratificet postq̄ factus est adultus cū nō possit nouare.h.d. ¶ In gl.j.ibi:in duobus est duplicatus. Dic vult dicere qđ in hoc tex.sunt duo quorū qđlibet pōt intelligi duobus

duobus modis. Primū dum dicit q̄ fuit stipulatus sine tutoris autoritate: ⁊ tunc si nō habebat nisi vnū tutorē: ⁊ tunc intellige q̄ fuit stipulatus a quodā tertio sine autoritate illius ⁊ sic innuit q̄ si cū illa bene cōtingeret nouatio ⁊ iste tutor liberaretur ab actione tutele. Sed tūc quero cū iste autoret in causa ꝓpria. Sol. dic q̄ nō directe: sed ꝑ indirectū. s. in stipulatione interposita cū illo. ⁊ hoc facere pōt vt. l. j. de auto. tu. Si aūt habebat plures tutores ⁊ fuit stipulatus ab vno sine autoritate alterius si aūt cū illa similiter fiet nouatio nec tunc obstaret contrariū q̄ ille nec directo nec per indirectuȝ autoratur in causa propria cū ipse nō liberet̄ sed solū ille a quo pupillus stipulat̄.

¶ Itē aliud hic dicit̄ q̄ fuit stipulatus rem suā saluā fore. hoc pōt intelligi ante ceptā administrationē. ⁊ sic super actione vel obligatione futura. Itē post ceptā ⁊ finitā administrationem durante pupillari etate propter aliquā causam superuenientē ipsi tutori. ⁊ sic sup obligatione iam nata ad interesse que non

2 nascit̄ nisi finita tutela. † Ultimo no. gl. fi. q̄ semp allegat̄ q̄ hoc debitor soluēdo fit liberatus: tn̄ pōt adhuc petere se liberari ꝑ publicū instr̄m. q̄ hoc est sibi vtile vt facilius poterit ꝓbare liberationē. ⁊ pōt ad hoc iudicis officium implorare: vt creditor cōpellat̄ de solutione facere publicū instrumentū facit. l. dissolutis. C. de cōdi. ex lege. qualr̄ dȝ hoc intelligi ⁊ limitari.

2 ☞ Conditio oīno extitura si ignoratur quando lȝ nō faciat cōditionē facit tamen diem incertū ⁊ quid si dies esset incertus an ⁊ quando.

1 **Quod sub conditione.** ¶ † Cōditio extitura non reddit dispōnē ɔditionalē: sȝ purā. h. d. ⁊ semp allegat̄. Et hoc intellige qn̄ erat certum q̄ erat extitura. ⁊ etiā qn̄ erat extitura vt si ꝓmittis decē si hinc ad annū morit̄ solu. naȝ pinde est pura ac si illa ɔditio nō esset apposita ⁊ possim statim petere. ⁊ sic nō habet etiā diē. vel pone vt in vltimo exēplo glo. vt q̄ promisisti si digito celū non tetigeris vsq̄ ad annū. nā ista conditio est necessaria cū eius cōtraria est impossibilis. ⁊ differt hoc exemplū a ꝓcedenti q̄ precedens loquit̄ qn̄ cōtinet aliquid de futuro. qd̄ tamen de presenti adhuc nō est: sed bene est certū q̄ erit. In isto aūt cōtinet aliquid de futuro qd̄ etiā de presenti est certum: q̄ nec tangere poteris in futurū: nec hodie potes. si autē esset certa an sed incerta qn̄ vt q̄ promisisti. si aūt xp̄s nasceretur vel si titius nasceretur vt in duobus exemplis glo. bene est verū q̄ est pura q̄tum ad hoc vt statim nascat̄ obligatio et sic dies cedat ⁊ nō habeat cōditionē: tn̄ nō est pura q̄tum ad dieȝ q̄ nō potest agi anteq̄ conditio eueniat ⁊ hoc dicit glo. hic no. ad hoc. s. de ver. obli. l. quodcūq̄. §. pe. ⁊ vide no. per Barto. in l. ita stipulatus. eo. tit. in illo articulo qn̄ cōmittat̄ stipulatio in

2 diem. ⁊ qn̄ stipulatio cōditionalis. † Recollige ergo ex glo. singulari q̄ cōditio oīno extitura si ignoratur qn̄ lȝ nō faciat cōditionē: facit tn̄ diem incertū. Sed si dies esset incertus an ⁊ qd̄ tunc etiā in cōtractibus haberet vim cōditio ⁊ impediret nasci obligationē: puta cū titius consul factus fuerit: vt. l. stipulatio ista. §. inter cetera. in fi. de ver. obli.

1 **Qui actum.** ¶ † Si scd̄a stipulatio continet minus q̄ pⁱma nō fit nouatio. Idē si cōtinet plus tn̄ cōtinet aliud seu rē vniuersalē. h. d. ꝭm intellectū glo. ⁊ ponit duo. ⁊ in primo sunt due rōnes quare scd̄a non nouat primā. prima est q̄ cōtinet minus scd̄a q̄ cōtinet aliud cuȝ aliud sit seruitus actus ⁊ alia itineris vt ptȝ in secūdo dicto tn̄ iurisconsultus ponderat primā causam tn̄ q̄ continet minus nā illa sola sufficeret etiā si sup eodē facta esset secūda in secundo vero casu erat vnica tn̄ rō q̄ scd̄a stipulatio ɔtinebat aliud non autē suberat prima rō q̄ cōtineret minus. imo cōtinebat plus q̄ i plus se hȝ actus q̄ iter lȝ neutro casu fiat nouatio tn̄ stipulatio valet etiā in primo lȝ nō cōtineat vtilitatē q̄ stipulatio per primā poterat cōsequi etiā id qd̄ cōtinebat̄ in secunda. Et ista est intētio glo. in effectu. Doctores aūt aliter vident̄ intelligere q̄ in scd̄a stipulatio dicat̄ cōtinere aliud: sȝ vel minus vel plus ⁊ in prima nō fit nouatio nec i secūda. ꝑ. l. qui bis idē. de ver. obli. in secūdo fit nouatio isto iure ⁊ etiā valebit stipulatio q̄ cōtinebat vtilitatē ⁊ hoc vt cōgruat huic titulo. Sed certe satis cōgrueret etiā ꝭm intellectū glos. qui videt̄ esse magis de mēte litere. Dic tn̄ vt dixi in. l. qui vsumfruc. de ver. obli. Et cōsideratio doctoꝝ cōsistit in hoc qm̄ seruitus actus cōtinet in se cōmoditatē itineris similiter ⁊ vsusfructus cōtinet vtilitatē vsus qui ergo stipulatur actum deinde iter nō videtur stipulatus seruitutē diuersam sed cōmoditatē prime ⁊ sic videt̄ stipulatus primo totū secundo partem integralem ⁊ idem in secundo exemplo merito nō valet secūda stipulatio tanq̄ inutilis ꝑ l. qui bis idē. nam etiā si tantūdem esset stipulatus nō valeret vt ibi sed cōtra videtur stipulatus primo partem secūdo totū ⁊ valet et nouat primam.

1 **Qui recte sol.** ¶ † Qui pōt recipere solutionē suo noīe potest etiam nouare. secus qn̄ alieno nomine. h. d. in effectu. Sed si nō posset etiam suo nomine vt pupillus sine tutoris autoritate vel prodigus cui bonis est interdictū sine autoritate curatoris non posset etiam nouare. vt. s. l. proxi. in princi. ⁊. s. eo. l. iij. Quādo enim potest alio nomine tunc nō pōt nouare. exēplum patet in adiecto qui recipit nō pro se: sed pro stipulatore cui tenetur actione mandati vel negotioꝝ gestoꝝ. vt. l. iulianus. §. j. de ver. obli. Et in ꝓcuratore qui habet mādatū ad recipiendā solutionē. nō tamen habet liberā administrationē vel generalem vel sup illa solutione: nā non pōt nouare vt. C. eo. tit. l. non abstulit: sed si haberet liberam administrationē tūc secus. vt. l. procurator cui libera. de ꝓcu. et. l. qui rome. §. callimachus. in fi. de ver. obli. ⁊ idē in legitimis administratoribus vt in tutore ⁊ curatore: qui habēt liberā ab ipsa lege. ¶ In tex. ibi. excepto eo. Dic ista nō est proprie exceptio cū debeat esse de secūda qd̄ hic not. nā scd̄a ꝭm verum sensum loquit̄ de illo qui pōt recipere solutionē suo noīe: q̄ sibi debet̄. Sed exceptio de illo qui potest alieno nomine q̄ sibi non debetur.

2 ☞ Delegatio fit per stipulationem.

3 Si campsor habet pecuniam meā ⁊ sic est meus debitor: et ego mando sibi q̄ promittat tibi centū in quibus tibi teneor ⁊ ipse de volūtate tua scripsit in libro ponendo te pro creditore an sit facta nouatio.

4 Si dixi campsori q̄ tibi soluat nō autem dixi q̄ promittat licet ipse promiserit etiam per stipulationem nō liberatur a me nec fit delegatio.

Si tunc campsor efficiatur fugitiuus cuius erit dānum.

5 Sicut per stipulationē nō pōt fieri delegatio nisi consentiente creditore cui facta est delegatio ⁊ etiam consentiente delegato. cum nō cogatur creditor rationem suam nouare ⁊ an nec debitor alteri se obligare. ita nō pōt fieri per lit. cōte. nisi cōsentiente creditore qui agit.

6 Eoipso q̄ cessionarius cōtestatur litē cū eo cōtra quē facta est cessio liberatur ille a cedente.

An ille qui cessit actionē vni poterit eandē actionē cedere alteri ante factam exactionem.

1 **Delegare est.** ¶ † Ista lex ꝑpter suā breuitatē nō summat̄. Ex primo dicto hui⁹. l. no. illud qd̄ dixi. s. eo. si vsusfructus qd̄ delegatio ꝓprie est qn̄ debitor vnius debitorem suū delegat suo creditori. Et sic requirit̄ duplex debitor q̄ delegatus est debitor eius cui fit delegatio et delegatus est debitor delegantis ⁊ loco delegantis datur. adde aliud qd̄ requirit glos. in. l. quis. §. j. ad velle. qd̄ ille delegatus promittat tanq̄ debitor delegantis als posito qd̄ esset debitor nō esset proprie delegatio: si aūt nō est nisi vnus debitor adhuc pōt dici delegatio largo modo: vt si debitorē meū delego tibi qui nō est creditor meus vt colligit̄ ibi vel cui iusserit ⁊ ecōuerso si delegatus nō est debitor meus ⁊ tn̄ ipm̄ delego tibi creditori meo adde dicit Bal. in. l. ij. C. de execu. rei iudi. qd̄ si delegatus dicat creditori meo promitto tibi loco talis. lȝ nō dicat vt debitor talis siue sit debitor meus siue non ⁊ promittat meo creditori dr̄ delegatio ꝑ istū tex. dū dicit vice sua ⁊ est vtilis hec inuestigatio: q̄ per delegationē fit nouatio etiā hodie posito q̄ nō agat̄ expsse nec ob. l. fi. C. eo. q̄ loquit̄ ⁊ dȝ intelligi qn̄ non interuenit delegatio ⁊ tunc requirit̄ q̄ agatur expresse ꝭm Bar. qui ita tȝ hic: licet dubitet̄ gl. tn̄ in. l. ij. C. eo. videt̄ expresse tenere ɔ̄riū q̄ etiā in delegatione requirat vt expresse agat quā glo. Bar. not. als leg. Ange. aūt dicit hoc esse validū dubiū ⁊ indigeret declaratione cesarea. † Ex scd̄o dicto no. q̄ delegatio fit per stipulatio

2 nem. q. d. nō per pactū nudū posito etiā pareret exceptionē vt in pacto de cōstituta. vt. l. itē illa. §. fi. de ɔsti. pecu. subaudi nisi agat̄ expresse etiā isto iure. vt. l. si mandato meo. §. fi. s. man. et

3 hoc tene mēti. † nā per hoc apparet q̄ si campsor[a] habet pecu-
a niam meam ⁊ sic est meus debitor. ⁊ ego mando sibi q̄ ꝓmittat tibi centū in quibus tibi teneor. ⁊ ipse promittat nō ꝑ stipulationē. sed ꝑ simplex pactū non est delegatio ⁊ ꝑ cōsequens ipse nō liberat̄ a me nec ego a te. si ergo post ꝓmissionē efficiat̄ cessans ⁊ fugitiuus periculū est meū ⁊ tu potes agere cōtra me q̄ nō est facta nouatio sed si ꝓmisit ꝑ stipulationē tūc est delegatio ⁊ facta est nouatio. ⁊ ipse liberat⁹ est a me ⁊ ego a te: ⁊ si post ea efficiat̄ cessans periculū est tuū nec habes ɔ̄ me regressum. Sed quid si de voluntate tua scripsit. in libro: vt fieri solet talis debet habere tn̄ nec de alia promissione apparet: sed soluȝ q̄ posuit te pro creditore. Respondeo puto nouationē nō esse factam. nam hoc pōt fieri etiā nō interueniente stipulatione. secus si scribit in libro se tibi promisisse: q̄ istud verbū etiā in scriptura priuata intelligitur per stipulationem. vt. l. j. de ɔben.

a ¶ Cāpsor. adde no. ꝑ bar. in. l. cū duob⁹. §. idē rn̄dit. s. pro socio. Bal. i. l. cōmissorie. C. de pac. iter empt. ⁊ ven. et in l. j. C. de his q̄ pene noīe. ⁊ qd̄ ipse not. in. l. si qn̄. C. de inoffi. testa. ⁊ i l. j. ij. col. de publi. iudi. ⁊ Bart. in. l. j. de pto. stipu. ⁊ in. l. singularia. Bal. in. l. si pecuniā. ff. si cer. petatur.

stipu.τ.l.sciēdū.de ver.obli. Idem multomagis si in scriptura publica.τ ꝑm ꝑdictā distinctionē vr̄ debere intelligi id qḋ not.

4 Bar.in.l.singularia.circa me.si cer.pet.†Unū tn̄ scias ꝙ si dixi cāpsori ꝙ tibi soluat nō aūt dixi ꝙ ꝓmittat lʒ ipse ꝓmiserit etiā ꝑ stipulationē non liberaṫ a me nec fit delegatio vt est casus no.ff.eo.si debitorē iō possum adhuc sibi inhibere ꝙ nō soluat:qꝛ simplex mādatū pōt reuocari re ītegra.vt.ff.eo.ti.l.si cū cornelius.Et hic vr̄ res integra postꝙ nō soluit lʒ tibi promiserit:qꝛ hoc sibi nō mādaui:secus si mādassēʒ ꝑ.l.vtrū.ff.de ꝯsti.pecu.τ.l.si qs ꝓhibuerit.de pub.Tene menti ꝑdicta qꝛ quotidiana sunt.Et ex hoc sequiṫ ꝙ si cāpsor efficiaṫ fugitiuus dānū est meum τ tu potes ad me redire:qꝛ non est facta nouatio nisi

5 esset expresse dictū.†Ultimo qꝛ iste tex.ponit istos duos casus tāꝙ pares.s.qn̄ fit delegatio ꝑ stipulationē τ qn̄ fit ꝑ ꝯtestationē.ptʒ ꝙ sicut ꝑ stipulationē nō pōt fieri nisi cōsentiente creditore cui facta est delegatio τ etiā cōsentiente delegato qꝛ nō cogitur creditor actionē suā nouare:vt.l.si mādato meo.in fi.pri.ff.manda.nec debitor alteri se obligare ꝙ ei cui est obligatus.vt in.l.j.C.eo.τ.l.nec creditori:nisi in casu.l.ij.in prin.so.matri.Et eodē modo nō pōt fieri ꝑ lit.cōte.nisi cōsentiente creditore qui agit.Un̄ si cōuenio te debitorē meū:τ quidā cū mādato vel etiā sine mandato cōparet in iudicio volens istud iudiciū in se suscipere aīo nouādi τ te liberādi nō cogor ip̄m admittere hoc modo si nolo:τ iste tex.exēplificaṫ ꝑ glo.hoc mō dʒ intelligi qn̄ cōsensi tūc fit nouatio virtute cuiusdā delegationis.al's nō cogor cōsentire.Et isto modo inducit Bar.istū tex.in.l.solutionē τ iudiciū.ff.ti.j.vbi ita determinat ꝙ etiā voluit glo.in.l.nō solum.in prin.in fi.magne glo.ff.de ꝑcu.lʒ ꝯriū sentiat in.l.liberto.§.fi.de nego.gest.Si aūt ille suscipere iudiciū nō vult animo nouandi nec te liberādi tn̄ vult suscipere tanꝙ ꝓcurator in rē suā τ pro suo interesse cū hoc ꝙ lata sn̄ia cōtra eū fiat in eo executio tunc teneor ip̄m admittere nisi ꝑsona principalis debitoris sit legalior vel melius sciat veritatem: et iste est casus in.l.si actor.ff.de ꝑcu. et poterit opponere exceptionē ex sua persona quā principalis opponere non posset.vt in.l.idēq.§.generaliter.ff.man.Si vero vult suscipere iudiciū tanꝙ simplex procurator nō pro suo interesse nec vt fiat in causa executio: tunc indistincte teneor ipsum admittere si est ꝓcurator idoneus vt.l.j.§.vsus.ff.de ꝑcu.Nec tunc pōt obijcere exceptionē ex sua persona.In his tn̄ articulis in quibꝰ erit necessaria presentia principalis vt in rn̄dendo positionibus debebit facere principalē cōparere.iuxta not.in.l.fi.C.de procu.et vide qḋ not.Cy.circa predicta in.l.j.C.vbi in rem actio.sufficiāt ista. ¶In glo.j.ibi.dic illa vtilis que cōtra debitorē datur directa.dic hoc tenet expresse Cy.per istā gl.τ nihil aliud allegat in.l.j.C.de iudi.Sed an poterit fieri sup hac vtili.videṫ ꝙ nō qꝛ oriṫ post cōtestationem factā.τ sic in ea nō est facta lit.cōte.Contrariū determinat Bar.hic nā sufficit ꝙ in cōtestatione nascaṫ vt possit ad sententiam perueniri.facit qḋ not.in.l.si titius τ seius.ff.de ver.obli.Nā interdū fit cōtestatio in actione directa τ transferṫ sentētia sup vtili si directa post cōte.pereat τ loco eius deṫ vtilis:vt.l.si post acceptū.ff.de rei ven.et in.l.ꝙꝙ.§.j.ff.de aqua plu.arcen. ¶In glo.ibi vel sic.Dic istud exemplū nō est bonū qꝛ delegare est aliū reū loco sui dare.sed in hoc exēplo loco vnius creditoris datur alter creditor:sed magis est exemplū de cedente et

6 cessionario ꝑm Bar. ¶†Not.tamen glo.ꝙ eoipso ꝙ cessionarius cōtestatur litem cū eo contra quē facta est cessio liberatur ille a cedente ante ergo contestationem per solā cessionem non erat liberatus vt patet in.l.iij.C.eo.qꝛ poterat adhuc cōueniri a cedente vt ibi.Et ex hoc videṫ rn̄deri ad questionē an ille qui cessit actionē vni poterit eandē actionē cedere alteri ante factā exactionē:nā videṫ distinguendū an lis esset cōtesta. per cessionarium vel non. De hac questione vide qḋ not.in.l.si duos.de leg.ij.τ.l.non quocūꝙ.§.qui caius.de leg.j.in fi.glo.ibi vel illū hec vera.ꝑm Dy.Non sunt hic alia.

a ¶Remittere.adde Bald.in.l.pactum curatoris.C.de pactis.

b ¶Facti ꝓbabilis.adde Bar.in l.si tutor.C.de peri.tuto.et in.l.q fundū.§.seruus meus.ff.de vsuca.ꝓ empt.et qd si fit factū de longinquo vide per Ludo.ro.consil.ccclxxxiiij.

2 ☞Remittere exceptionem est quedā donatio τ an procurator possit eam remittere.

3 Exceptio que cōpetebat delegato contra delegantē an competat sibi cōtra eum cui facta est delegatio.

1 **Si quis dele.** ¶†Qui patiṫ se delegari videṫ renuntiare exceptioni sibi cōpetēti si eā sciebat secus si ignorabat lʒ tūc ei ꝯ delegantē succurriṫ.h.d.cū.l.seq.τ ista loquitur in exceptione proprie sumpta lex autē sequens in exceptione facti vel intentionis qꝛ delegatus nō erat in aliquo obligatus delegāti.Uenio ad casum. ¶In tex.ibi similis videbitur ei qui donat.Dic τ per cōsequens hoc casu non poterit repetere a delegāte secus in casu sequenti qn̄ per errorem τ hec differentia inter istū casum τ illum:sed quantum ad creditorem cui facta est delegatio non est differentia imo ineutro casu pōt aduersus eum vti exceptione qua potuisset vti cōtra delegantē si ipse egisset. nam illa exceptio cōpetebat in actione que dabaṫ deleganti sed nunc ille cui facta est delegatio habet aliā actionem ex noua promissione in qua non cōpetit illa exceptio etiā

2 qn̄ ignorabat eam sibi cōpetere. †Et not.hic ꝙ remittere exceptionē est quedam donatio:τ ideo procurator etiā habēs liberam administrationē non pōt remittere[a] exceptiones peremptorias dn̄o cōpetens cū nō possit donare vt.l.cōtra iuris.§.si filius.ff.de pac.vide Bar.in.l.fi.in prin.que in frau.credi.τ Inno.in.c.cum olim.de offi.delega. ¶In tex.ibi sed si per ignorātiaʒ subaudi facti probabilis[b] τ tunc nō refert an illa exceptio esset fauorabilis vel odiosa.vt.l.fi.ff.ad mace.τ.ff.eo. titu.l.doli mali.Uel dic ignorantiam.s.iuris et tunc distingue an esset fauorabilis.τ habet locum qḋ hic dicitur τ inducat repetitionē an odiosa τ tunc secus.vt.l.qui exceptionem.de cōdi.inde.non tamen ab eo cui delegatus est:sed a delegante cui proficit solutio qꝛ ipsum liberat ab eo cui delegatus est.vt.ff.versi.sed et is.

3 ¶†In tex.ibi.quia ille suum recipit.de isto articulo an exceptio que competebat delegato contra delegātem competat sibi contra eum cui facta est delegatio. Dic plenissime per Dy.τ Barto.post eum qui supplet oīa membra distinctionis Dy.ff.eo.tit.l.doli mali. ¶In tex.ibi.vel incertis si pecunia soluta non esset subaudi ad factum:vt liberetur ab illo per illū delegantem ne habeat illi soluere:sed si soluit repetat per cōditionem sine causa.vel forte per actionē mandati:vt in fi.licet glos.intelligat illum fi.in eo qui non fuit delegatus: sed non video quare hoc sit necesse.

2 ☞Stipulatio conditionalis pendente conditione an ꝓducat aliquam obligationem.

3 An per sequētem stipulationem purgetur mora commissa in precedenti.

Promissor si tēpore conditionis aduenientis reperiaṫ deportatus τ bona cōfiscata an tamen stipulatio cōditionalis committatur τ producat actionem.

4 Conditionalia actiue vel passiue non transeunt in fiscum per confiscationem:sed potius pereunt vt euentus conditionis nō illa purificet.

Fiscus per confiscationem nō est proprie heres.

Quid si succedat in bonis mortui propter defectum agnatorū vel cognatorum.

1 **Quoties.** ¶†Stipulatio cōditionalis non nouat puram nisi postꝙ extiterit conditio dummodo etiā tunc sit in rerū natura res in stipulatione deducta al's etiā existente cōditione nō nouaret.qꝛ stipulatio nō cōmitteret bene tamē purgat moram in prima obligatione cōmissa etiam incōtinenti si res tūc erat presens.Ecōtra vero stipulatio pura nō nouat cōditionalem nisi post extiterit cōditio:lʒ statim producat obligationem nec etiā sufficit conditionem extare nisi etiā tunc extet persona que poterit obligari.h.d.ista magistralis.l.τ vulgaris maxime in ver.vnde marcellus.τ etiā in fi.τ pmo loquiṫ qn̄ prima obligatio erat pura:scd̄a vero interposita aīo nouādi erat cōditionalis vsꝙ ibi lʒ si id.Scd̄o loquiṫ ecōuerso qn̄ prima erat cōditionalis:scd̄a pura τ neutro casu ante cōditionis euentū fit nouatio:tn̄ in primo casu hn̄ induciṫ statim vnus effectus qꝛ purgatur mora ꝑcedentis obligatiōis τ in scd̄o casu induciṫ alius effectus qꝛ promissor statim obligaṫ postꝙ stipulatio est pura:licet nō fiat nouatio:qꝛ nō subest obligatio adhuc que nouetur τ in vtroꝙ casu requiriṫ ad hoc ꝙ cōmittatur stipulatio conditionalis per euentum conditionis qḋ res sit in eodem statu in quo erat tempore stipulationis interposite.Si enim mutatus est status:qꝛ res in stipulatione deducta sit perempta non conmittiṫ stipulatio:qm̄ hodie nō posset interponi super re q̄ non est in rerū natura.ideo existēs cōditio nō trahiṫ retro:qꝛ extrema nō sunt habilia.τ hoc habeṫ hic post principiū ver.τ ideo.similiter si tempore euenientis cōditionis non superest persona que poterit obligari:qꝛ promissor est deportatus τ bona publica.similiter stipulatio nō cōmittitur nec fingitur retro cōditio per eandem rationem qꝛ extrema non sunt habilia.Tria ergo requiruṫ ad hoc vt cōmittatur.s.ꝙ cōditio existat τ qḋ res deducta in stipulationē sit in rerum natura tēpore existentis conditionis:τ ꝙ etiā ꝑsona ꝓmissoris sit talis ꝙ poterit obligari τ altero deficiēte stipulatio nō cōmittitur τ per cōsequens nec pōt nouare vt.ff.e.nouatio:nec potest nouari:vt hic in versi.sed

2 si id. ¶†In glo.j.ibi tamē est spes debitū iri.vult dicere qḋ stipulatio cōditionalis pendente cōditione nō producit aliquam obligationē ciuilem τ naturalē.ideo pōt nouare primā cū alterum istorū requiraṫ vt fiat nouatio:vt.ff.e.l.j.habet tn̄ in se aliquā subsistentiā qꝛ ligat promissorē aquo ligamine se non pōt dissoluere vel liberare.tn̄ hoc non sufficit:lʒ prima facie videaṫ sufficere

sufficere.ar.§.eo.si stichū.§.legata.r.l.in die.vbi secūda stipulatio in die cōcepta etiā ante euentū diei nouat primā puram: sed ibi nata erat obligatio ante diem licet nō actio hic neutra. ¶ In eadem ibi:sed contra dic.scilicet qđ etiam post euentum conditionis nō nouat primam:q: videt fuisse inualida ab ipso principio quantū ad effectum nouationis qui est actus legitimus r sic nō vr recipere cōditionem expressam imo vitiari propter eam ab ipso principio vt.l.actus legitimi.de regu.iur.sed dic vt in gl.q: ibi loquit in quibusdā actib⁹ legitime enumeratis.ibi in text.de quibus nouatio non est.simil'r multi alij sunt actus legitimi qui recipiūt expressam cōditionē r diem.vt ibi not.in glo. ¶ In glos.sequenti.ibi de exceptionib⁹. in prin.dic per quā vr φ etiā adueniente cōditione scđa nō nouat primā sed solue: vt glo.q: hec secūda erat valida r efficax.q: interposita ex certa scientia.ibi inefficax: q: p errorē r sic obstabat exceptio. ¶ Sup versi.marcellus.queritur primo qñ fuit mortuus stichus in quo fuit mora cōmissa an ante secundā stipulationē cōditionalē vel post.vna gl.sup ver.stichus dicit φ ante.s; hoc nō est verū.q: tūc p sequentē stipulationē cōditionalē nō purgaret mora cōmissa in prima q: illa purgatio contingit virtute cuiusdam ficte obligationis que videt fieri cū postea sub cōditione promittit.vt not.in glo.sequēti.s; si erat iam mortuus non poterat vere offerri.ergo nec fingitur obligatus. q: fictio non fit super impossibili.vt not.in.l.gallus.§.si eius. de libe.et posthu. Dic ergo φ mora bñ erat facta añ scđam stipulationē sed stichus nō erat mortuus:sed morit post.vnde q: mora fuit purgata per sequentē stipula.liberat debitor a prima obligatione p solū interitū rei debite vt in.l.si ex legati causa. de ver. obli. Nō ergo expedit φ ampli⁹ liberet p nouationē. Item q: res nō est in rerū natura tpe cōditionis euenientis secunda stipulatio non cōmittit:q: tunc non posset de nouo interponi super re que non est.vt.l.si homo mortuus.de verbo.oblig. ergo nec fingit retro ɔtracta obligatio.q: deficit extremū habile nō cōmittit:etiā si pma nō esset sublata p interitū: vt.j.ea.l.nouatio.si aūt erat stichus mortuus añ scđam stipulationē interpositā r post morā: tunc obligatio prima non fuisset extincta per interitū:sed ppetuata ppter morā r sic fingebat esse in rerū natura.vnde scđa stipulatio conditionalis nō purgat moram.q: nō pōt purgare vt dixi. An aūt tūc nouet primā:r sic cōmittatur postq̄ fingit esse in rerū natura:dic vt no.j.ea.l.si rē aliquā. ¶ In glo.sequenti ibi vel solutio vt ibi dic tu solue istud ɔtrā vt soluit sequens in ver.vel ibi absenti.nā illa solutio est vera ad vtrūq̄ ɔtrā formatū in glo.vt dicamus φ hic loquit qñ tēpore scđe stipulationis interposite res pmissa erat in rerū natura.et etiā erat pñs tpe scđe stipulationis. vñ φ poterat vere offerri fingit tacite oblata.r ratione huius obligationis mora purgat si aūt erat absens tunc non fingitur oblata q: nec poterat:r per ɔñs nec mora purgat. Et ita loquuntur cōtraria formata in glo.r pbat ista solutio in.l. qui decē.§.j.in fi.j.tit.j.per quē datur intellectus ad ista iura q̄ vident ɔtria. † Cetera sup isto articulo an p sequentē stipulationē purget mora cōmissa in precedēti. Dic vt plene distinguit Dy.r Bar.r post eū in.d. l.si rē aliquā r ibi dicā q̄ h; difficiliora cōtraria.ſm Bar.ibi q̄ aliqua que sit in corpore iuris. ¶ Cōtra finē huius.l.oppo.fortiter φ l; tpe cōditionis aduenientis pmissor reperiat deportatus r bona cōfiscata attamen stipulatio cōditionalis cōmittatur r producat obligationē q: l; non reperiat subiectū habile in psona ipsius deportati qui habet pro mortuo : reperit tñ in persona fisci qui loco heredis habet vt.§.tit.j.l.inter eos.in fi.r in quo potest fundari obligatio ciuilis r naturalis sicut in personā veri heredis.vt.j.eo.l.nouatio. Dicunt quidā φ istud procederet si tēpore euentus cōditionis fiscus iam agnouisset bona:sed hic nō agnouerat que solutio nihil valet nam r in vero herede si existat cōditio ante aditā hereditatē cōmittitur stipulatio cōtra hereditatē iacentem r illa incipit obligari. Dic ergo φ aliud in hereditate que representat personā defuncti: aliud in bonis cōfiscatis que nō ita representat cōfiscatum nec fiscus est pprie heres per cōfiscationē cū confiscatus adhuc viuat naturaliter : r viuens nō habet heredem l; in quibusdam idem sit in fisco qđ in herede.vt.d.l.inter eos.§.fi.s. quantū ad illa iura que erant in esse pducta tēpore cōfiscationis:nō quantum ad illa que postea pducuntur:vt est casus singularis hic: vnde alleg.primo iste tex.φ vt ea ɔditionalia actiue vel passiue[a] nō transeūt in fiscū per confiscationē: sed potius pereunt vt euentus cōditionis nō illa purificet r istud non ita bene habetur alibi. ¶ Item φ fiscus per cōfiscationē non est proprie heres sed si succederet in bonis mortui propter defectū agnatorum vel cognatorū satis potest dici φ sit heres qñ edictum successoriū continet quinq; capita heredū. Primum liberoꝝ: scđm agnatoꝝ:tertiū cognatoꝝ.quartū viri r vxoris:quintum fisci:r in titu.de successorio edicto. vt sicut precedentes habent iure hereditario:ita videt dicendum in fisco. In hoc tamē est differentia qm̄ quousq; potest perueniri ad pcedentes dicit hereditas iacens:sed postq̄ nō potest perueniri definit esse hereditas r incipiunt dici bona vacantia:vt in titu.de bo.vacan.si postea agnoscuntur per fiscum nō propterea potest dici heres φ non fuerit hereditas iacens vt videmus in milite:in filiofa. qui testatus est de castrēsi peculio:nā quousq; adeatur hereditas nō dicit hereditas iacēs r tñ postq̄ fuerit adita dicit ille verus heres:vt.l.si seruus meuij r castrēsis peculij. circa prin.de de ca.pecu. Ante autem q̄ fiscus apprehendat postq̄ cōstiterit alios deficere dicit decessisse sine herede r ita d; intelligi.l.sine herede.de admi.tut.r quid sit effectus eius.vide p Bar.§.tit.j. l.fideiussor.obligari.§.fi. Potest etiā allegari iste tex.ad aliud qđ l; deportatus post deportationē possit facere cōtractus iuris gentium r ex illis obligari naturaliter r etiā dominium ex illis acquirere:quia non est priuatus his que sunt de iure gentium.vt patet in.l.si tibi mandauero.§.is cuius bona.§.manda.et colligitur in.l.si deportati seruo.de leg.iij. Non sic potest facere contractus iuris ciuilis vt est stipulatio r ex ea non obligantur naturaliter:quia si obligaretur per euentum conditionis saltem naturaliter:illa naturalis posset extunc nouari per secundam puram cuius contrariū hic dicitur in fi. tene menti: q: ista sunt vtilia.r ista.l.ex hoc redditur valde famosa. Et dicit Ang.φ non est canis in palatio qui eam ignoret tam in isto fine q̄ in ver.idem marcellus r c.

1 **I creditor.** ¶ † Sublata principali obligatione per nouationem tolli tur accessoria penalis et etiam hypothecaria r vsuraria.h.b.ista.l.cū.l.nouatione.j.eo.r sic iste accessorie nō censentur repetite in obligatione nouante si nō fuit dictum expresse quod dic.vt.j.eo.l.alia.

1 **Eruus nec.** ¶ † Etiā obligationē quesitam dño p seruū nō pōt ipse seruus nouare sine voluntate dñi.h.d.l; ergo poterit nō acquirere non tñ potest acquisitū auferre. vt.l.seruus.C.de pac.facit in ratione sui.l.fi.C.de acqui.pos.

1 **Elegare stipu.** ¶ † Not.hic φ l; delegatio requirat stipulationem vel lit.cōtest.inter delegatū r illū cui fit delegatio.§.eo.l.delegare.r.C.eo.l.j.nō sic inter delegantem r delegatum cū solum requiritur voluntas delegātis que pōt declarari per epistolam:r etiam nutu.

2 ¶ Mulier intercedens nō potest renuntiare exceptioni velleiani r quid ex interuallo.

3 Minor non pōt renuntiare beneficio restitutionis in integrū. Tempus qđ dat post minorē etatē ad petendā restitutionē in integrū qđ hodie est quadriēniū cōtinuū nō est priuilegiatum quantū ad hoc vt si infra illud tps contraheret r lederet possit petere restitutionē in integrum.

4 Exceptio que poterat opponi deleganti qñ r quare non possit opponi ei cui facta est delegatio.

5 Non debet quis esse curiosus de factis alienis.

6 Si cōstitutus est procurator ad recipiendā pecuniā mutuo in negotijs dñi an ego qui mutuo debeā esse curiosus vt conuertatur in vtilitatē illius ad hoc vt dñs mihi obligetur.

1 **Oli mali excep.** ¶ † Exceptio que poterat opponi deleganti nō pōt opponi regulariter ei cui facta est delegatio nisi subsit eadē causa opponēdi.h.d. in effectu tota lex. Et primo ponit regulā predictam vsq; ad versi.diuersum.quam extendit ad omnes exceptiones rei coherentes etiam si sint odiose. Et limita vt habeat locū quando nō subest eadem ratio r declara vt ex quo exceptio est odiosa nō repetatur solutum intelligo nec a delegante nec ab eo cui facta est delegatio non sic quando fauorabilis vt.§.eo.si quis delegauerit in fi. Secūdo iuriscōsultus ponit duos casus in quibus subest eadem ratio opponendi exceptionem cōtra illum cui facta est delegatio.que subest in opponendo cōtra ipsum delegantem. r idem esset vbicūq; eadē rō subsisteret vsq; ibi ideo aūt. Tertio declarat scđam ponendo rationē eius duplicē quare nō potest opponi regulariter ei cui facta est delegatio.r est solēnis.l. r multum allegatur in ver.diuersum.tam in primo q̄ in scđo r etiā in fi.veniamus ad casum. ¶ † Allegatur iste tex.pricipaliter in primo.versi.diuersum.φ mulier intercedens nō pōt renuntiare exceptioni velleiani[b] quia qua fragilitate intercedit eadem videtur renuntiare per istū tex.r est hoc verissimū de iure si in eodē instrumento vel eodē tēpore r extra iudiciū hoc faciat secus si ex interuallo post biennium. arg.l.si mulier.C.ad velle.r.§.eo.titu.ad velle.l.fi.§.pe. et eodē modo si aliquis per

a ¶ Vel passiue. adde Bal.i.l.fi. C.de ɔhē.emp.r Adde qđ voluit Bar. p istū tex.i l.si quis arbitratu.de ver.ob.gl. in.l.nā ad ea.de condi.et demon. Bal. in.l.iij.§. si ex causa.j.de iu. fisci. gl. i.l.j.C.de ope.liber.q̄ dicit φ ad fiscum non transit nisi quod transit ad extraneum heredē an aūt iura naturalia transeant in fiscū vide Bald. in.l.tam mandatori.i.ij.col.C.de non nu.pecu. an autē fiscus q̄ succedit in locū filij banniti possit dicere testamētum nullū si fili⁹ fuit preteritus a patre vide Bal.i.l. si qua pena.§.de his qui sunt sui vel alie.iur. r non vis.i.l.si finita.§. si de vectigalib⁹. §.de dam.infec.

b ¶ Velleiani.ad de gl.r q̄ ibi not. doct.in.c.si delegāti. de fo.cōpe. Ioā.an.in addi. ad Spe.in tit.de resti.in integrū. §.qualiter.versi. item quid si minor.r Ioā.an.in c.dilecti.de emp. r ven. Bart.in.l. cū minor.j.rēra. habe.et adde qđ notabiliter dixit Bart.per istum tex.in.l.fi.§.pen. de condi.inde.

errorẽ cõtrahit vel promittit ⁊ renũtiat exceptionibus vt fieri solet.eodẽ errore censetur facta renuntiatio ⁊ non valet.l.fi.§. idẽ quesi.⁊ ibi no.de cõdi.inde.

3 ℂ†Itẽ allegaṫ ver.idẽq̃.ꝙ minor non põt renuntiare beneficio restitutionis in integrũ: q̃ ita leditur in renuntiatione sicut fuit lesus in primo cõtractu. ℂItẽ allegaṫ sequens versi.diuersum. ibi q̃uis adhuc ⁊c.qđ tp̃s qđ daṫ post minorẽ etatem ad petendã restitutionẽ in integrum ꝙ olim erat annus vtilis hodie quadrienniũ cõtinuum vt.l.fi.C.de tẽpo.in integ.resti.non est priuilegiatũ q̃tũ adhoc vt si infra illud tp̃s ꝯheret posito ꝙ lederet possit petere restitutionẽ in integrũ:sed bene põt petere aduersus contractus celebratos tpe minoris etatis vnde dicunt doc. qđ illud tp̃s non est priuilegiatũ:sed priuilegiate rei datũ ꝑ istum tex.qui nõ est alibi.fallit tñ illud dictũ in casu singulari in quo est eodẽ modo priuilegiatum sicut tp̃s minoris etatis.C.de repu.here.l.fi.

4 ℂ†Ultimo no.duas rõnes quare exceptio que poterat opponi deleganti nõ põt opponi ei cui facta est delegatio.Est et alia rõ q̃ colligiṫ in.l.si qs allegauerit.s̃.eo. et que ꝓcedit ex ꝑsona delegantis.q̃ si sciebat exceptionẽ sibi cõpetere videṫ ei renuntiasse:sed ille due rõnes de quibus hic ꝓueniũt ex ꝑsona eius cui facta est delegatio.et sup isto articulo. q̃ plura sunt iura de hoc loquentia.Dy.posuit hic vnã longam distinctionẽ ⁊ Bar. supplet hic ĩ quolibet membro. Sed tu poteris breuiter loqui ꝙ ista regula habet locum qñ illa exceptio erat mere personalis.puta ne quis cõueniaṫ vltra q̃ꝫ facere poterit:q̃ delegatus erat socius vel maritus delegantis.vt.s̃.de dona.l.qui id qđ. §.si cum primus. ℂItem qñ sciebat exceptionẽ sibi cõpetere vt.d.l.si qs delegauerit.Extra istos casus secũda est vera vt hic sed recipit quatuor fallentias.due colligũtur ex.l. iulianus.s̃. de doli exceptio.s. qñ fit delegatio ex causa lucratiua. item qñ putatiuo creditori nõ vero. tertia colligitur ex ista.l. in versi. diuersum.qñ subest eadẽ rõ.quarta colligiṫ ex.l.apud celsum §.apud iulianũ.⁊.l. pure.§.pe.de excep.doli quando pecunia soluta ei cui facta est delegatio esset reuersura ad delegantẽ vt delegans erat mulier ⁊ delegatus maritus ⁊ facta est delegatio ex causa dotis. Cetera vide hic ꝑ Bar. ℂSed quero circa predicta pone.ꝙ erã debitor titij tñ habebã exceptionẽ:delegaui te eidẽ titio qui promisisti eandẽ quãtitatẽ quã ego debebã an poteris aduersus eum vti illa exceptione qua ego vti poteram.hic loquiṫ de exceptione que cõpetebat tibi cõtra me ego quero de illa que mihi cõtra illũ.Breuiter si sciebã exceptionẽ mihi competere videor ei renũtiare delegando te per.l.si quis delegauerit.s̃.eo.nam ⁊ si ego promitterẽ videtur renuntiasse sicut si soluerem sciẽter.si aũt ignorabã tũc videṫ distinguẽdũ aut tu eras verus debitor meus ⁊ nõ potes vti exceptione contra illũ.q̃ tua nõ interest cum semel habeas soluere ⁊ cuicũq̃ʒ soluis liberaris:sed si non eras debitor meus tunc habes exceptionem:q̃ interest tua potius nõ soluere q̃ꝫ solum repetere. et ista distinctio videṫ ꝓbari.s̃.quarũ rerũ actio non detur.l.j. §.pe.in tex. ⁊ glo.qđ not. ℂIn glo.q̃ incipit:sed cur secus in fideiussore.⁊ est tex.in.l.si stipulatus.in fi.prin.s̃.titu.j.

5 ℂ†Not. etiã in fi.tex.qui semper allegatur ꝙ non dʒ esse quis curiosus de factis alienis. ℂSed opp.de leg.iij.§.penul.de in rem verso.⁊ soluit notabiliter. nam si contraho tecum aut volo dũtaxat te obligare.⁊ tunc non habeo esse curiosum in quã causam expendas pecuniã si habes administrationẽ bonoꝝ tuorum.si aũt non haberes secus.Et idẽ si volo aliũ obligare ex illo contractu vt cõuertatur in vtilitatẽ illius.facit.l.qui cum alio.de regu.iur.⁊.l.ciuitas.si cer.peta. ℂ†Quid ergo si cõstitutus est procurator ad recipiendã pecuniã mutuo in negotijs dñi.an ego q mutuo habeã esse curiosus[a] vt cõuertaṫ in vtilitatẽ illi⁹ ad hoc vt dñs mihi obligeṫ.vr̃ ꝙ sic ꝑ p̃dicta:sed hoc esset verũ si nõ haberes expressum mandatũ ad hoc:sed generale mãdatum ad negotia ⁊ tunc possem probare nõ solum directo:sed ꝑ cõiecturas.de quibus in.l.fi.s̃.de exer.sed si habebas exp̃ssum mandatũ de recipiendo pecuniã mutuo hoc solum mihi sufficit ad obligandũ dñm ⁊ si mandatũ erat limitatũ ad recipiendum ad talem causam sufficit mihi hoc cũ cõfessione tua ꝙ recipias in illã causam ꝭm Bar.qui hoc tenet per.l.j.§.non aũt. versi.qđ si in pretijs.de exerci.⁊ dicit fuisse opinionem Azo.in summa.⁊ idem tenet in.d.l.ciuitas. ℂUltimo oppo.in.j.glos. de.l.apud celsum.§.pe.de doli excep.Quidam dicunt ꝙ ibi loquitur in exceptione metus que est in rẽ:hic.in exceptione doli que est in ꝑsonã.pro quo.l.ij.§.j.de doli excep. Glo.tenet idẽ esse in exceptione metus.q̃ qui eam habet patiendo se delegari videṫ ei renuntiasse qđ facere põt cessante metu.vt.in.l.ij.C. qđ me.cã.ꝭm hoc si ignorabat sibi cõpetere secus esset. Tu dic contra vt in glo.seq.⁊ ad ꝯtriũ qđ glo.nõ soluit.rñde ꝙ interdũ alius qui hʒ causam a me nõ vult agere ex obligatione per me cõtracta dolo vel metu.⁊ tũc nõ est differentia inter istas exceptiones:⁊ ita loquiṫ hic.nã siue te induxi ꝑ dolũ siue per metũ ad te mihi obligandum si postea delego te titio.ille titius non agit ex obligatione ꝑ me ꝯcta sʒ ex ꝯtracta ꝑ eũ sine dolo ⁊ metu.si aũt nõ delego sed cedo titio actionẽ meã:tunc ex dolo vel metu ꝑ me ꝯcto potes illi exceptionem obijcere: q̃ non potui plus iuris in illũ trãsferre q̃ꝫ haberẽ penes me. Ille enim intẽtat actionẽ meã vel directã noĩe meo:vel vtilẽ noĩe suo descendentẽ ex directa ⁊ sic eiusdẽ nature. Sed si dolus vel metus nõ fuisset illatus ꝑ me:sed ꝑ quendã tertiũ:tũc fit differentia inter exceptionẽ doli ⁊ metus:q̃ si dolo Sempronij fuisti inductus ad promittẽdũ mihi nõ habes exceptionẽ doli ꝯ me qui dolũ nõ cõmisi.sed ꝯtra cõmittentẽ tm̃ ⁊ ideo dr̃ personalis: sed si te induxi per metũ habes exceptionem etiam cõtra me. quia illa est in rem scripta.⁊ sic vt actio qđ metus causa datur cõtra singularem successorẽ lʒ metũ nõ cõmiserit ita ⁊ exceptio.⁊ ita intelligo ꝯtrium:sed si non intentatur actio acquisita per metũ vel dolũ:sed rei vendicatio: q̃ dicat quis rem prescripsisse ex titulo habito ab illo qui cõmisit metum vel dolum:tunc etiaꝫ de dolo proprij autoris non excipiṫ:vt.l.apud celsum.§.de autoris.§.autoris metus causa.

1 **Nouare.** ℂ†Qui hʒ administrationẽ bonorũ suoꝝ põt nouare per se vel aliũ:idem si hʒ liberã administrationẽ bonoruꝫ alterius.secus si nec suorũ nec alterius.h.d.in effectu tota.l. Ecce casum. ℂIn tex.ibi si sui iuris.Dic ⁊ tũc etiã si aĩo donãdi aliũ adhibemus ad stipulandũ aĩo nouandi sit nouatio:sed ille qui nõ est sui iuris non põt qñ aĩo nouandi vt.j.eo.l.fi.in prin.⁊.s̃.eo. seruus. etiã si habebat liberã administrationẽ peculij: q̃ nõ continet dominationẽ.l.cõtra iuris.§.fi.s̃.de pac. ℂIn tex.ibi in volũtate nostra:al's secus:vt.s̃.eo.stichũ.§.fi. ℂIn gl.fi.ibi.sed dic ꝙ põt esse dubiũ.Dic hec vera ꝭm doc.⁊ sic not. tres casus.nã interdũ cõstat ꝙ nouatio tendit in vtilitatẽ pupilli.⁊ tunc non est differẽtia inter pupillũ ⁊ tutorẽ:q̃ vterq̃ʒ potest nouare:interdum cõstat ꝙ tendit in dãnum.⁊ tunc similiter nõ differunt q̃ neuter põt interdũ est dubiũ ⁊ tunc habet locũ iste tex.ꝙ pupillus nõ põt:tutor sic ⁊ tũc dum tex.dicit expediat supple vel dubitetur. ℂIn gl.ibi.vel potest esse.dic hoc reprobatur per Dy.per ea que not.s̃.eo.l.cui bonis.

2 ☞Ante solutionẽ factam ꝙ possit mandans reuocare mandatum de soluendo non obstante ꝙ mandatarius promiserit soluere creditori mandantis.

3 Si tunc debitor meus efficiaṫ nõ soluendo anteq̃ꝫ soluat lʒ tibi creditori meo fecisset promissionẽ an dãnum erit meum.

4 Si aliquis habet mandatũ ad recipiendã solutionẽ a debitore ⁊ ad quientandũ ⁊ liberandum eũ ⁊ nõ appareat de solutione realiter facta sed solũ de confessione ipsius an mãdans poterit redire ad debitorẽ.⁊ nu.5.

5 Quid si habet mandatum de recipiẽdo pecuniam ⁊ de recepta confitendo.

1 **Si debitorẽ.** ℂ†Mandatũ de soluẽdo nõ extendiṫ vt possit mãdatarius promittẽdo nouare. Et habeo casum huius l.pro singulari ⁊ quotidiano quẽ declara. vt dixi.s̃. eo.l.delegare.Casus est iste.

2 ℂ†In tex.ibi.id nouare possis ex hoc sequiṫ ꝙ ante solutionẽ factã possum mandatũ de soluẽdo reuocare.q̃ res dr̃ integra nõ obstãte noua stipulatione vel ꝓmissione sup qua mandatũ nõ dedi.al's secus vt dixi in.d.l.delegare.

3 †Et hoc etiã sequiṫ ꝙ si debitor meus efficiaṫ nõ soluẽdo anteq̃ꝫ soluat:lʒ tibi creditori meo fecisset promissionẽ cum actio mea nõ sit nouata nec ipse erat liberatus a me nec ego a te,dãnũ erit meũ ⁊ tu potes ad me redire.

4 †Et induciṫ ille tex. ꝙ si aliquis habet mandatũ ad recipiendã solutionẽ a debitore ⁊ ad quietandã ⁊ liberandum eũ si nõ apparet de solutione realiter facta:sed solũ apparet de cõfessione ipsius:q̃ confiteṫ sibi in solutũ ⁊ liberat debitorẽ ꝙ hoc nõ nocet mãdato quominus adhuc poterit cõuenire debitorẽ nõ obstãte liberatione facta:q̃ mandatũ debet intelligi ꝙ liberet debitorẽ vere soluentẽ.i.facere instr̃m solutionis ⁊ liberatiõis sʒ hic nõ apparet de vera solutione:⁊ eodẽ modo si hʒ mãdatũ a me de recipiẽdo nõ sufficit titio hec cõfessio vt possit agere ꝯ me.sʒ req̃riṫ ꝙ instr̃m dicat qualiter tibi fuit facta numeratio. ⁊ hʒ locũ qđ dixi in.l. doli in fi.qđ quicq̃d facias de pecunia ego remaneo obligatus postq̃ꝫ habebas exp̃ssum mandatũ ad hoc: bñ tñ sufficeret tua cõfessio quo ad causam pro qua recepisti si de certa causa tm̃ dedi mandatũ

5 † plus dicit Bar.in.l.ij.§.fi.si cer.pe.ꝙ si dedi mandatum de recipiẽdo pecuniã ⁊ de recepta cõfitendo adhuc ideꝫ erit ꝙ.s̃.q̃ ꝯfessio non p̃iudicat mihi nisi appareat de vera numeratiõe:⁊ allẽ.l.j.§.ꝙ si mutaui.si q̃d ĩ frau.p̃ro.Ego semꝑ dubitaui in istis dictis.⁊ nũc reperio ꝙ Ang.tʒ hic ꝯtrium.⁊ quasi per illas.l.q̃ me monebãt ꝙ imo ꝯfessio tua mihi preiudicet vt

perinde

perinde sit ac si esset mea cõfessio vt possem obijcere exceptionẽ nõ nu.pecu.infra tps debitũ sicut si ego fuissem cõfessus: sꝫ illo transacto piudicat mihi nisi probẽ ꝯtrariũ. nã non video qualiter melius poterit probari ꝙ per ꝯfessionẽ illius procuratoris: si eũ in iudicio examinaret videret sibi soli standũ de hoc cũ testificetur de facto suo p.l.quero.§.fi.de edili.edic.allegat Ang. l.in cõtractibus.§.j.de nõ nu.pec.in gl.sup verbo penitus.⁊.l. si procurator.de iure fisci.⁊.l.ij.circa.fi.C.de prescri.⁊ adde qđ not.p eundẽ Bar.in.l.lucius.§.tutele.de admi.tuto.vbi videt illud idẽ dicere qđ.s.dixi.et ibi videt casus ꝭm vnũ intellectũ: sed non põt cadere in capite meo.

1 **Nouatio.** ¶† Per mortẽ ꝓmissoris non extinguit stipulatio conditionis: sed adueniente cõditione cõmittit cõtra heredẽ vel hereditatẽ iacentẽ.nec ob.s.titu.j.l.pe.qꝛ ibi ideo cõmittit: qꝛ si vita fuisset cõmissa propter pactũ fuisset per mortẽ finita.hic non: qꝛ tale pactũ non interuenerat: licet finiat postea per nouationem.Casus est iste ⁊c.

2 ¶ Ex contractu celebrato per filium in potestate potest sibi solui ⁊ liberatur soluens.

1 **Non ideo.** ¶† Non oĩs cui põt solui põt nouare.h.d. Declara vt dixi.s.eod. 2 cui recte.Casus est iste.¶† Not.hic ꝙ ex contractu celebrato per filiũ in potestate põt sibi solui ⁊ liberat soluens: lꝫ obligationẽ acquisiuerit patri.vnde nõ soluit tanꝙ sibi debitum: sed tanꝙ patri debitũ: ⁊ hec est ratio quare nõ põt nouare sicut videmus in adiecto.vt.d.l.cui recte.idem in seruo: vt.l. qđ seruus.s.deposi.⁊.j.ti.proxi.l.quod seruus.

1 **Is cui decẽ.** ¶† Qñ in summis alternatiue positis cadere poterit affectio vtraꝗ summa est in obligatione tam minor ꝙ maior sicut in speciebus: et ad hoc allegat sed si nõ posset cadere affectio sola minor esset in obligatione. vt.s.de ver. obli.inter stipulantẽ.§.si stipulante.et.l.si ita stipulatus fuero decẽ aut.xv.de quibus glo.oppo.⁊ nõ bene soluit.⁊ vide Cy.in l.cũ quidã.C.de ver.signi.⁊ declara hanc legẽ vt dixi.s.eo.fi sti chum.§.pe.qꝛ hic non fuit nouatio vtriusꝗ a principio: sed facta electione de vno statim ille erit liberatus.

1 **Emptor cum.** ¶† In stipulatione nouante non veniunt vsure futuri tẽporis: lꝫ innouata venirẽt si nouatio nõ esset facta.h.d.ꝭm vnam lecturã.⁊ rõ est in promptu qꝛ est stricti iuris in qua nõ veniunt vsure nisi expresse fuerint ꝓmisse p stipulationẽ.vt.C.de vsur.l.quis.Sed actio prima põt esse bonefidei in qua veniunt vsure officio iudicis.l.mora.§.in bonefidei. de vsuris.ꝭm aliã lecturã loquit de vsuris preteriti tpis ꝗ concurrunt ante factaꝫ nouationẽ.⁊ dr ꝙ ille non censent deducte in stipulatione nouãte: qꝛ veniunt officio iudicis mercenario: sed solũ sors que veniebat iure actionis.Ista lectura est vera si in stipulatione nouante fuit dictũ ꝓmittis illud qđ mihi debes actione ex vẽdito: qꝛ tũc ideo nõ veniũt vsure: qꝛ nõ debẽtur iure actionis sed si fuisset dictũ ꝓmittis mihi qcqd ex causa emptionis te dare facere opꝫ: vt tex ponit tũc venirent vsure: qꝛ verba sunt magis generalia ⁊ possunt eas cõprehendere cũ debeant occasione actionis.facit in fi. qđ habetur in.l.scire debemus.§.si a fure.s.de verbo.obli. Venio ad casum. ¶ In tex.ibi emptor.subaudi qui rem emptam receperat ⁊ pretium non soluerat: ⁊ sic contra eum currebant vsure officio iudicis. vt in.l.curabit.de actio.emp.

1 **Fundum.** ¶† Stipulatio cõtinens estimationẽ rei deducte in prima nõ nouat primã nisi fuerit expresse actũ.Sed ex vtraꝗ debetur cũ effectu ⁊ per solutionẽ factam ex vna nõ tollitur altera. Item qñ estimatio debet iure actionis si querit quanta sit inspicitur tps obligationis cõtracte nec postea crescit vel decrescit.sed qñ debetur officio iudicis mercẽnarij inspicit tps petitionis seu more ⁊ debetur quantiplurimi fuit ab illo tpe.h.d.⁊ semp allegat tanꝙ magistra.Ecce casum singularẽ.¶ In text. ibi.cessat nouatio subaudi etiã si interuenit in scđa noua persona ꝗ promisit estimationẽ lꝫ eũ qñ scđa stipulatio cõtinet ideꝫ qđ prima ꝓpter interuentũ noue persone iure isto tacite fieret nouatio: vt dixi.s.eo.l.ij.lꝫ nõ ꝯtineret plus ꝙ prima qñ tñ cõtinebat rẽ diuersam non fiebat nouatio nisi expresse ageret: vt hic.⁊.l.scire debemus.in prin.de ver.obli.sꝫ hic cõtinebat rẽ diuersam nã alia res est fundus alia estimatio eius: si tñ ageret expresse hoc nõ impediret nouationẽ fieri: vt hic innuit a contrario sensu.⁊ in.l.si seruus.in fi. de ver.obli. Potuit ergo hic ex vna exigi fundus ⁊ ex altera estimatio siue.i.promisit vtraꝗ siue diuerse persone.¶ In text.ibi.deniꝗ. Dic circa predicta querit quantũ debeat pro estimatione. ponamus enim qđ variata extitit estimatio.qꝛ tpe secunde stipulationis fundus valebat centũ postea deterioratus est sine culpa ⁊ dolo promissoris ⁊ nõ valet nisi inquantũ condẽnabit reus iure cõtractus Respondet ꝙ aut agitur ex prima ad ipsum fundũ ⁊ quia non traditur deuenit ad estimationẽ officio iudicis ⁊ tunc condẽnatur in illa estimatione que erat tẽpore petitionis vt si tunc valebat quinquaginta in illis condẽnabit.non in eo quod prius valuerat si culpa vel mora sua non interuenit nec etiam cõsideratur si postea minus incipit valere qꝛ a tpe petitionis fuit in mora vnde debet condẽnari quãto plurimi fuit a tẽpore more. vt.l.in hac.et.l.fi.de triti. sed si agatur ex secunda stipulatione ad ipsam estimationẽ promissam tunc condẽnat in illa estimatione que erat tpe stipulationis interposite.⁊ sic in centũ. Cetera dic vt plene not.in.l.vnum.si cer.pet.⁊c.

1 **Aliam causam.** ¶† Per nouationem voluntariã potest creditor suam conditionem facere deteriorem: sed per necessariam que fit per lit.contesta.deteriorem eam nõ facit. hoc dicit.⁊ est clauis in ista materia.venio ad casum. ¶ In text.ibi nouationis voluntarie: dic ista voluntaria fit extra iudicium. qꝛ nemo cogit creditorẽ vel debitorẽ nouare actionem si nolũt et etiã fit per lit.contest: voluntarie factam animo nouandi.vt s.eo.delegare.in fi.sed qñ actor necessitatur lit.contesta.contra reum qꝛ non vult sponte soluere ⁊ tunc dicitur necessaria non necessitate precisa sed causatiua si vult consequi suum. ideo nõ facit cõditionem suam deteriorem qꝛ nec tollitur actio prima super qua fit contestatio.vt.s.de verbo.obliga.l.cum stipulati sumus.C.de iudi.l.j.nec etiam eius priuilegia imo additur noua qualitas ad primam actionem in fauorem actoris: qꝛ de tẽporali efficitur perpetua ⁊ de nõ transitoria ad heredem efficitur transitoria ⁊ perpetuatur: adijcitur etiam noua obligatio qua reus tenetur prosequi iudicium: qꝛ in cõtestando quasi cõtrahitur vt in.l.iij.§.idem scribit.de pecu.⁊ secuta sententia cõdemnatoria adijcitur noua actio iudicantis remanẽte prima. ¶ In tex.ibi si specialiter actum est.dic glo.hic dicit ꝙ nisi specialiter sit actum priuilegia que habebat actor in prima actione non sunt sublata per.l.is.§.paruiꝗ.s.de priuil.credi. Sed tunc non videtur esse differentia inter voluntariã ⁊ necessariã nã si necessaria ageret expsse ꝙ tollerent priuilegia prime viderent tolli: qꝛ stat earũ volũtati.vnde quidã dicũt ꝯtrariũ ꝙ in dubio in nouatione volũtaria videt hoc actũ nisi appareat ꝯtrariũ ad hoc vt sit bona ista diuersitas quã hic iuriscõsultus facit.⁊ pro hoc.s.eo.si creditor.⁊.l.nouatione.⁊.l.emptor. Barto.tñ et Ang.tenent glo.p.l.quã allegant.⁊ ad.ll.in ꝯtrariũ allegatas rñdent ꝙ.l.si creditor.⁊.l.nouatione.loquunt in his ꝗ erãt in prima actione nõ ex propria natura actionis: sed ex conuentione partiũ vt pignora stiplo penalis vel vsurarũ vel fideiussores. Ista enim tollũtur sublata principali: lꝫ expresse nõ fuit actũ. Idem si eueniebant ex natura actionis nõ tñ erant introducta in fauorẽ actoris: sed in odiũ rei vt vsure currentes ꝓpter moram in actionibus bonefidei.vt.l.emptor.si aũt erant introducte in fauorem creditoris: vt priuilegia ꝗ hꝫ actio de dote in fauorẽ mulieris de quib' in.l.j.solu.ma.⁊ illa ꝗ hꝫ actio tutele in fauorẽ pupilli.vt in.l.p officio.C.de admi.tu.illa nõ tolluntur nisi fuerit expresse actũ.p.l.quã glo.allegat. Sed adhuc remanet ꝯtrarium.de quo.s.qꝛ de illis loquitur iste text.et tamen facit differentiã inter voluntariã ⁊ necessariã ⁊ qñ esset expresse actũ non videret bona differentia. Preterea gl.illa.l.ij.§.paruiꝗ. de priui.credi.videt aliter sentire.s.ꝙ sufficiat fuisse actum qđ obligatio principalis nouet: vt tunc videat habuisse animum tollendi priuilegia.secus qñ non fuisset actum expresse vel tacite ꝙ nouetur ⁊ tunc remanent priuilegia remanente principali: sicut cũ fit nouatio necessaria.ita sentit ibi glossella super verbo obijciendi: ⁊ ista forte verior est in iudicando tamen securius est sequi opi.doc.

1 **Paulus respondit.** ¶† Res semel liberate per nouationem sine nouo consensu domini non reobligant h.d.facit.l.item queritur.§.si impleto.s.locati.

2 ¶ Stipulatio secũda si fuit interposita aĩo nouandi ⁊ est pura ⁊ res est in rerum natura ⁊ mora iam erat cõmissa tollit primam indistincte ⁊ moram in ea cõmissam.

3 Si secunda stipulatio est cõditionalis vel pura non tamen interposita animo nouandi an per eam purgetur mora cõmissa in prima.

An cõmittatur secũda stipulatio per euentum cõditionis.

4 Si mora nõ erat cõmissa tpe secunde stipulationis cõditionalis non põt cõmitti post p nõ fieri sed p male fieri sic et an purgetur hoc casu per secundã stipulationẽ ⁊ an cõmittat secunda adueniente conditione.

5 Si mora erat ↄcta ante secundā stipulationē ⁊ etiā res perempta p secundā stipulationē cōditionalē mora non purgaṯ ⁊ an adueniente conditione cōmittatur secunda stipulatio.

1 **Item aliquam.** ¶ †Per secundam stipulationē cōditionalē nō nouaṯ prima si tpe ↄditionis eueniētis res ꝓmissa nō erat ī rerū natura nisi ꝓpter morā fingereṯ etiā nec purgaṯ mora ꝑcedentis stipulationis si tpe scđe stipulatiōis res ꝓmissa nō erat pñs.h.d.ẜm verā lec.⁊ hꝫ difficillima ↄria.dicit Bar. plus ꝙ aliqua q̄ sit ī corpore iuris. Casus est iste. ¶ In tex.ibi.vt nouationi locus sit: nā non est in rerū natura duplici rōne nō fit nouatio. pma q̄ cōcernit obligationē primā q̄ veniebat nouāda:qꝛ illa est sublata p interitū rei debitoris nō interueniēte mora vel culpa debitoris. vt.l.si ex legati cā.de ver.ob.nō ergo pōt amplius tolli p scđaꝫ. vt.l.nā ⁊ si sub conditione.§.si post defectū.de iniu.testa.alia q̄ cōcernit scđam q̄ habebat nouare qꝛ stiplō q̄ non cōmittiṯ primā nō nouat.vt.s̄.eo.nouatio.sꝫ hec scđa nō cōmittiṯ ex quo tēpore cōditionis euenietis nō repeiṯ res in qua possit cōmitti: nā ⁊ si fuisset cōmissa p interitū rei extingueret sicut supra dixi de prima pura.ergo nō dꝫ nūc p euentū cōditiōis incipere ab eo casu quo cepta finireṯ vt.l.titio cū morieṯ.de vsufru.hec aūt locū hñt qñ nec erat in rerū natura nec esse fingebaṯ sꝫ si fingebatur esse ꝓpter morā debitoris cessant ambe rōnes ꝑdicte:qꝛ nec pma est sublata p interitū ⁊ secūda pōt cōmitti:qꝛ res q̄ nō est in rerū natura si fingiṯ esse ꝓpter morā pōt nūc in stipulationē deduci aīo nouādi:vt in.l.si seruū.ī fi.de ver.ob. ergo si erat deducta pma essent vere in rerū natura sup ea pōt cōmitti stipulatio:lꝫ nūc cū cōmittiṯ in rerū natura nō sit.qꝛ facilius conseruaṯ res in esse ꝙ de nouo deducaṯ:vt no.ī.l.si testa.s̄.de test. ⁊ hoc est qđ sequiṯ in ver.nisi vsqꝫ in fi. ¶ In tex.ibi ⁊ si priusꝙ dic gl.hic laborat qꝛ sibi vr̄ ꝙ iste ver.repetat idē qđ supra dixerat:⁊ sic vr̄ superfluus sed nō est verū imo infert ex his q̄ supra dixerat hoc mōꝫ:qꝛ si per debitorē stetit quominus traderet stichum debitū ⁊ stichus postea mortuus est:debitor adhuc remanet obligatus:⁊ sic fingiṯ stichus viuere. Ex hoc sequiṯ ꝙ si fuit deductus in stipulationē scđam aīo nouādi ⁊ sub ↄditione anteꝙ.morereṯ ⁊ postꝙ mortuus est extat ↄditio scđe fit nouatio:qꝛ supest prima obligatio q̄ pōt nouari ⁊ scđa cōmittiṯ.⁊ sic pōt nouare. Qꝛ sufficiat sup tex. Hic est vna gl.valde difficilis q̄ formatvnū ꝑncipale cōtrariū ⁊ difficile de.l.quoties.§.vnde marcellus.s̄.eo. Ad istā scđam partē.l.⁊ ī ver.nisi: qꝛ videṯ p secundā stipulationē purgata mora cōmissa ī prima:⁊ sic est perinde ac si nō fuisset cōmissa p cōsequēs ītercepta post morā nec est in rerum natura nec esse fingiṯ.ergo nō pōt fieri nouatio:qꝛ prima est extincta ⁊ scđa nō pōt cōmitti.⁊ hoc in gl.vsqꝫ ibi.solutio. Pro cuius ↄriȷ̄ solutione gl.videṯ dare tres intellectus ad istā.l. Primus ꝙ loquaṯ qñ mora erat cōmissa in prima stipulatione anteꝙ interponereṯ scđa res tñ nō erat perēpta sed perimiṯ post:⁊ iste est verus intellectusvt ptꝫ ī ver.⁊ si priusꝙ. ⁊ tūc ob.fortiter ↄriū. Glos.soluit ꝙ hoc dꝫ intelligi qñ fuit expresse actū ꝙ mora nō purgareṯ:sed deducereṯ in sequentē stipulationē ↄditionalē in ↄriū nō fuit actū expsse. hic in gl.vsqꝫ ibi:sed oppo. Et cū hac parte iunge ver.itē cū tpe.⁊ vbi glo.dicit ꝙ postꝙ fuit actū vt nō purgareṯ mora:lꝫ res sit perempta fingiṯ tñ adhuc extare ꝓpter morā bene posset scđa stipulatio cōmitti:⁊ sic fieri nouatio. Ista solu.vera est in se. tñ est diuinatio ad hanc.l.vñ tenēdo istū primū intellectū q̄ est verus solue istud ↄriū.vt not.in.d.§.vñ marcellus. in gl.q̄ incipit.imo circa fi.ꝙ ista dꝫ intelligi qñ tpe scđe stipulatiōis res nō erat presens.ibi erat ꝓpter ratiōnē quā ibi dixi:qꝛ primo casu non pōt fingi oblata cū offerri non posset:scđo sic:⁊ purgatio fit virtute tacite obligationis ⁊ ista solutio probaṯ in.l.qui decem.§.j. in fi.j.ti.j. Alius intellectus est ꝙ hic mora fuit ↄcta post interpositā scđam stipulationē.⁊ tunc ↄriū.de.§.marcellus non obstat qꝛ ibi erat cōmissa ante.vnde potuit tolli ⁊ purgari p interpositionē scđe stiplōnis hic nō:vñ nō potuit purgari a principio nec purgaṯ ex postfacto.⁊ illū intellectū glos. nō ponit expresse:sꝫ format vnā oppositionē in ver.sꝫ opponiṯ:cū cōditionalis que venit ad illū intellectū.⁊ sic satis colligitur ex illa ꝙ glo.habuit hunc intellectū. ¶ Sed nūc opp.in illo ver.nā licet p hoc ↄriū de.§.vñ marcellus. Incidimus in aliud difficilius nam si nō erat mora ↄcta ante scđam stipulationem nō potuit cōtrahi postꝙ qđ sic ostendiṯ qñ stipulatio pura deduciṯ in cōditionalē aīo nō nouandi tunc qꝛ speraṯ tolli adueniente cōditione non pōt ex ea agi:qꝛ obstat exceptio.vt est casus.in.l.pecuniā.si cer.pe.⁊ vbi nō est petitio nō potest esse mora.vt.l.pupillus.de ver.obli.ꝓpter hoc glo.in illo ver.sed oppono videtur recedere ab isto intellectu.⁊ redit ad primū ꝙ hic erat cōmissa mora ante scđam stipulationē.postea in ver. sustinendo. hunc intellectū dat solutionē ad istud ↄriū de.l.pecuniā.vt verū sit ꝙ nō pōt agi ex prima ostendente exceptione.⁊ p ↄñs nec mora cōmitti ꝓpter nō fieri:sed bñ pōt cōmitti ꝓpter male fieri si ꝓmissor rē promissam interimat. Et istam eandē solutionē posuit. in.l.eū q̄.§.fi.de ver.obli. q̄ est singularis in se et cōiter teneṯ per doc.lꝫ quo ad hanc.l.sit diuinatio.⁊ istud idem repetit glo.circa fi.postea glo.anteꝙ ponat tertiū intellectū format vnā aliā opp.ↄ ver.⁊ si priusꝙ.qꝛ videṯ repetere idem qđ.s̄.dixerat in versi.nisi ⁊ sic vr̄ superfluus ⁊ non soluit hic. Sed in fi. ꝙ non est absonum vt idē repetat gratia maioris euidentie.tn̄ dic vt dixi sup tex.ꝙ non sufficit imo infert ex his que.s̄.dixerat in ver.nisi deinde.glo.in ver.vel pōt trāsit ad tertiū intellectū ꝙ iste tex.in ver.nisi loquaṯ qñ mora erat cōmissa ante secūdam stipulationē ⁊ etiā res erat pempta ⁊ sic ꝑpetuata erat prima obligatio ⁊ res fingebatur esse in rerū natura si postea interponatur secūda cōditionalis nō pōt dici ꝙ per eam purgetur mora postꝙ res non est in rerū natura ⁊ sic non pōt offerri ⁊ secunda stipulatio cōmittitur ⁊ fit nouatio. qꝛ reperit primā nō sublatā ⁊ etiā subiectū sup quo pōt cōmitti.s.res q̄ fingitur esse in rerum natura.ista solutio est etiā vera in se tñ est contra istū tex.in ver.⁊ si priusꝙ vbi expresse dꝛ ꝙ scđa fuit interposita priusꝙ moreret. Aliȷ̄ dicunt cōtra ꝙ hic añꝙ moreret ibi post ⁊ hanc tenet glo.sꝫ falsa est quo ad illā.l.qꝛ ibi dꝛ ꝙ mora purgatur et hoc esset falsuꝫ si res nō erat in rerū natura.tene ergo omnes istos intellectus tanꝙ veros in se tñ quo ad hanc.l.primus est verus.⁊ ↄriū solue vt.s̄.dixi. ¶ Sed nūc extra glo.forma aliud cōtrarium difficilius de.l.eum qui.§.fi.de ver.obli. ad secundū ⁊ tertiū intellectū dū dixi ꝙ stipulatio scđa cōmittitur si mora nō fuit purgata lꝫ res non esset in rerum natura tēpore quo extat cōditio secunde.ibi dicitur cōtrariū ꝙ nō cōmittiṯ. ¶ Sol.hic qñ fuit interposita cū eodē.ibi qñ cū alia persona qđ est mirabile.

2 †Ex his oībus recollige quatuor ↄclusiones. Prima ꝙ si stipulatio secūda fuit interposita aīo nouandi et est pura et res est in rerū natura ⁊ mora iam erat cōmissa. ita si ista quatuor cōcurrant tollit primā indistincte q̄ res erat pñs siue nō ⁊ in cōsequentiā tollit morā in ea cōmissam.⁊ sic lꝫ res postea peat debitor liberaṯ. Itē siue fuit interposita cū eodē siue cū alio.vt.l.scire debemus.§.fi.de ver.obli.⁊.l.parui.de cōdi.fur.

3 †Scđa ↄclusio est ꝙ si scđa stipulatio est cōditionalis siue etiā est pura nō tñ interposita aīo nouandi hoc casu.sed in primo nō curo. ¶ Sed si queriṯ an per eā purgeṯ mora cōmissa in prima dꝫ distingui an tpe scđe stipulationis res erat presens vel nō. ¶ Sed si queriṯ an cōmittatur scđa stipulatio per euentū ↄditionis debet distingui an res erat in rerū naturavel esse fingebaṯ:qꝛ mora nō erat purgata ⁊ cōmitti turvt in hac secunda parte.l.aut nō erat nec esse fingebatur qꝛ nō erat contracta vel erat purgata ⁊ tunc nō cōmittitur vt in prin.l.

4 †Tertia cōclusio ꝙ si mora nō erat cōmissa tpe secūde stipulationis cōditionalis nō pōt cōmitti post per nō fieri sꝫ p male fieri sic ⁊ si q̄riṯ an purgeṯ hoc casu p secundā stipulationē dicendū est qđ nō postꝙ tunc nō erat ↄcta. ¶ Sed si q̄riṯ an cōmittaṯ scđa adueniente cōditione tunc distingue an erat interposita cū eodeꝫ tunc cōmittiṯ vt hic an cū alio ⁊ tūc secusvt.d.l.eū qui.§.fi.ẜm vnū intellectū.

5 †Quarta cōclusio est ꝙ si mora erat ↄcta ante secundam stipulationē ⁊ etiā res perēmpta per secundā stipulationem conditionalē mora nō purgatur:qꝛ nō potest fingi tacite obligata cū nō sit in rerū natura. ¶ Sed queriṯ an adueniēte cōditione cōmittatur secunda stipulatio distingue.vt.s̄.aut est interposita cū eodeꝫ ⁊ cōmittitur vt hic ẜm tertiū intellectū aut cū alio ⁊ tūc secus.vt.d.l.eū qui.§.fi.⁊ ita videṯ limitari.l.si seruū in fi.e.ti.vbi post interitū rei post morā obligatio que est perpetuata pōt nouari nā videṯ debere intelligi quādo stipulatio nouās interponiṯ cū eodē.secus si cū diuersa ꝑsona. In hoc tamē multū dubito.qꝛ male pōt videri ratio diuersitatis.

1 **Si duo rei.** ¶ †Unus ex duobus reis stipulādi non socijs pōt in preiudiciū alterius debitorem liberare solutionem accipiēdo vel accepto ferendo vel etiā nouādo. Itē pōt actionē poccupare ⁊ in se solū appropriare ⁊ transferre litem contestando. Itē pōt trāsferre delegādo vel cedendo.h.d.vsqꝫ in fi. Sed si essent socij non possent liberari per pactum vel per donationeꝫ.⁊ ita debet intelligi.l.si vnus in prin.s̄.de pac.ẜm verū intellectum Guil.de cu.qui originaliter fuit Azo.vt refert glo.in.l.ex duobus.s̄.de duo.reis. la prima.qꝛ ratione societatis debitū est cōmune.vnde non potest alter alteri preiudiciū afferre. Sed quādo nō sunt socij debitum nō est cōmune ⁊ qđ alter solū exigit alteri cōicare non teneṯur si erat ex causa lucratiua. ideo quibet eorū pōt preoccupare ⁊ melior est ↄditio preoccupātis.sed si essent ex causa onerosa que concerneretvtrumꝙ tunc esset qđ in primo casu quando erāt socij quatenus veniret cogitandū.sufficit.

A te hominem

1 **Ate hominem.** †Si stipulor ab vno qd̄ mihi deť a duob⁹ aïo nouādi vterq̧ liberať si copulatiua vel eo casu quo alternatiua ponitur ꝓ coniuncta. Ecce casum quez habuistis. s̄.eo.§.is cui. Non sunt hic alia.

1 **Titius.** ℂ†Exceptio cohērēs psone q̄ poterit opponi deleganti non pōt opponi ei cui facta ē delegatio.h.d. Hic ponit plures casus quos no.ꝛ dic.vt.s̄.eo.l.doli. Casus est iste ꝛc.

1 **Dubitari non.** ℂ†Habēs administratiōnē liberaz peculij pōt nouare p se stipulādo: sed faciēdo alium stipulari aïo nouandi non pōt: qꝛ in tali administratione nō cadit donatio. h.d. cū.§.j.facit.l.contra iuris.§.fi.de pactis.

1 **In summa.** ℂ†Per vnā stipulationē possunt nouari plures obligationes.h.d.

ℂDe solutionibus ꝛ liberationibus. Rubri.

1 ☞Differentia inter solutionem ꝛ liberationem.
1 ℂ†Super glos.rubri.ibi.j.eo.l.solutionis: dic de ista.l. voluit gl. opponere contra rubricā de supfluitate dū dicit ꝛ liberationibus qꝛ videbať sufficere prima pars de solutionib⁹ cū istud verbū solutio cōprehendat omnē actū p quē quis liberať cū liberatio sit solutio ab obligatione. Gl. voluit respōdere ꝙ istud est verū de largo significato huius verbi. sed de stricto differētia est inter solutionē ꝛ liberationē tanq̄ inter causaz ꝛ effectū qꝛ solutio eius qd̄ debeť est causa ꝛ liberatio eius est effectus. Itē solutio cōsistit in facto: sed liberatio in iure: qꝛ iste effectus a iure induciť. Itē solutio fit de iure corporali: sed liberatio fit de iure incorporali: qꝛ qs liberať ab obligatiōe q̄ est ius incorporale. Alij timore dicti cōtrarij intellexerūt primā partē rubrice de solutionib⁹ ꝛ liberationib⁹ p quas tol. obli. Secūdaz vero dū dicit liberationib⁹ de illa liberatione p quā obligatio nō tollit: sȝ psona ab illa eximiť vt.l.fi.s̄.de duo.reis. vt in debitore deportato nam liberať a creditoribus tn̄ obligationes nō tollūtur sed in fiscū transferunť. Glo. non placet: qꝛ de tali liberatione nō tractať in hoc ti. sed in alijs allegatis in gl. tene ergo precedentē: ꝛ adde qd̄ in hoc titu. tractatur nō solū de liberationibus q̄ ꝓueniunt ex vera solutione eius qd̄ debetur: sed etiā q̄ aliunde contingūt: lȝ nō principaliter: sed incidēter in ti. de pac. vel p iusiurandū vel p acceptilationē de qbus principaliter in ti. de iureiuran. ꝛ in titu. seq. ꝛc.
2 ☞Aliquo nō eligente cum potuerit eligere transfertur electio in aduersam partem.
3 Non dȝ quis ab alio reqrere qd̄ ipse nollet p aliū a se requiri.
4 Si creditor accepit solutionē debitore non eligēte ꝛ postq̄ habet in manibus dicit velle cedere in vnā causaz ꝛ debitor qui soluit contradicit quid fiet.
5 In dubio censeť quis actū facere suo noīe potius q̄ alieno.
6 Solutū simpliciter nō facta electione a debitore vel creditore in quam causam conuertatur.
7 Quid si debitor eligit incōtinēti ꝛ creditor tacet ꝛ qd si debitore nō eligēte creditor eligit incōtinēti ꝛ debitor tacet. ꝛ nu.9.
Quid si alter eligit incōtinēti altero cōtradicente ꝛ quid si neuter eligit vel eligit ex interuallo.
8 Culpa interdū toleratur in facto ꝓprio ꝛ in sui preiudicium q̄ non tolerarētur in preiudicium alterius.
9 Depositarius si erat talis ꝙ in ꝓprijs reb⁹ freqūēter committebat latā culpam an ista culpa toleretur in re deposita.

1 **Quoties.** ℂ†Lex ista cū seqūētibus continuať vsq̧ ad.l. in his. §.si duos. debitor in diuersis summis ꝛ ex diuersis causis cū soluit vnā summā pōt eligere in quā causam velit eam cedere. ꝛ si hoc facit ꝛ creditor tacet cedit in illā solā: si autē contradicit se inuicē impediunt: qꝛ creditor recipere nō cogiť ꝛ sic in nullā cedit: si aūt nō eligat vel eligat: sed non incōtinenti creditor pōt eligere in quā cedat dūmodo eligat similiter incontinenti ꝛ illā causam in quā verisimiliter ipse eligeret pro se: si esset debitor. s. in grauiorē. ꝛ si hoc facit ꝛ debitor tacet similiter cedit. in illā si aūt contradicit in nullā cedit sed cogitur restituere. si aūt nouiter eligat cedit in causam duriorē. ꝛ q̄ sit durior hic declaratur: sed si neutra durior est cedit in antiquiorē. h.d. tex. cū gl. supplētibus istos tex. ꝛ declarantib⁹ vsq̧ ad illū.§.fi duos. ꝛ reputanť infrascati ꝛ difficiles ad intelligendū ꝛ de hac materia tractať. in.d.l.i his.§.imperator.ꝛ.§. apud marcellū. In hoc tn̄ differunt qꝛ iste.ll. loquunť qn̄ quis tenebatur ex pluribus causis eque principalibus in illis qn̄ vna erat principalis alia accessoria vel partim principalis partim accessoria ꝛ multe alie.ll. huius ti. tractant de ista materia quas finaliter Bar. recollegit p longā distinctionē.j.eo.l.cū ex pluribus. et p Cyn. in.l.j.C.eo.ti. Et diuide istas.l. in quatuor partes. nā primo loqui vr̄ qd̄ debitor soluens eligit ꝛ creditor tacet vsq̧ ibi. quoties. Scdo qn̄ debitore non eligēte eligit creditor. et debitor tacet vsq̧ ad versi. fi. huius.l.j. ibi. sed constituere. Tertio declarat qn̄ debeat fieri ista electio ad hoc vt procedat. ꝛ quid iuris si altero eligente alter contradicit vsq̧ ad.l.ceterū. versic. ꝙ si forte. ꝛ sic ista tertia pars est cōis ad ambas supradictas qn̄ eligit debitor vel eo nō eligente eligit creditor. Quarto ꝛ vltimo in ver. ꝙ si forte declarat qd iuris qn̄ neuter eligit. Ueniamus ad casum. ℂIn prima parte ibi in arbitrio soluētis est dic hoc limita vt not. habeť.j.eo.§.ex pluribus.§.j. in glo. ꝛ per docto. ℂIn tex. ibi. id erit solutū. intellige qn̄ creditor tacuit. si autez contradixit dic vt in.l.seq. ꝛ ita glo. limitant istā primā partē. ℂIn tex. ibi possumus enim certā legē dicere ei ꝙ soluimus dic hoc q̄tuz ad effectū de quo hic nō sic possumus adijcere.l. per quam creditor recipiens ad aliquid obligetur cum solutio fit ex necessitate vt no. in.l. in traditionibus.s̄.de pactis. in gl. ℂIn secunda parte ibi quoties vero non dicimus subaudi vel dicimus: non tamen incontinenti cum soluimus: sed postq̄ diuertimus ad extraneos actus. ꝛ sic nō consideratur nostra electio sed remanet in dispositiōe iuris de qua.j. in.l. ceterum.§. 2 ꝙ si forte. ℂ†In tex. ibi. in arbitrio est accipientis. No. regulā ꝙ aliquo nō eligente cū potuerit eligere transfertur electio in aduersam partem. Et hoc etiam dicit glo. in.l. legato generaliter. de leg.j. sic ꝛ nō eligente capitulo transfertur electio in superiorem vel econuerso. ℂ†In tex. ibi equissimum enim. ℂNo. 3 moralem tex. ꝙ non debet quis ab alio requirere qd̄ ipse nollet p aliuz a se requiri. vñ dicimus ꝙ nō dȝ audiri qui petit ad cuius contrariū non esset postulaturus. vt.l.fin.C.eo. ꝛ qd̄ tibi non vis fieri alteri ne feceris. ℂIn tertia parte ibi. hoc est statim atq̧ solutū est. hoc qdā verū intelligunt in primo casu qn̄ debitor eligit non in secūdo qn̄ ipso non eligēte eligit creditor. nam dicunt ꝙ potest eligere qñcūq̧ quousq̧ viuat. Sed glos. sentit cōtrariū in.l.certū. super verbo dictum fit. in gl. magna in prin. ꝙ referatur ad vtrūq̧. ꝛ ꝙ etiā creditor habeat eligere incōtinenti al's non statur sue electioni: sed relinqtur in dispo 4 sitione iuris. ℂ†In.l.seq. ibi liberū sit non accipere. Sed qd si accepit debitore non eligente ꝛ postq̄ habet in manibus dicit velle cedere in vnā causam debitor aūt qui soluit ꝯtradicit qd fiet gl. que incipit hec exempla in fi. dicit ꝙ debitor potest repetere solutū nec ille potest retinere postq̄ non concordant sicut non cogeretur soluere si non soluisset. Sed contra qd̄ poterit retinere per.l.si non sortem.§.si centum. de condi. inde. ꝛ.d. l.eleganter.§. qui reprobos. de pig. act. ꝛ.j.eo. ti.l.si cum aurū. Solu. illud qd̄ prouenit a debitore occasione debiti: licet de se nō esset debitum bene pōt retineri p creditorē quousq̧ sibi soluatur debitum ꝛ ita loquuntur illa iura: sed ista pecunia non fuit hic soluta pro isto debito in qd̄ creditor volebat eā retinere qd̄ colligiť ex ꝯtradictione debitoris. ideo non pōt detineri 5 pro illo debito quousq̧ illud soluatur loco pignoris. ℂ†Ultimo.l. magis semper allegať ꝙ in dubio censeť qs potius actuz a facere suo noīe q̄ alieno.[a] lȝ iste text. re vera hoc nō probet sed bñ dicit ꝙ cēseť in dubio soluisse potius in eo in quo teneť suo 6 noīe q̄ in eo ad qd̄ teneť p alio. veniamus ad gl. ℂ†Op. cōtra quartā partē in.l. ceterū. ver. ꝙ si forte. ꝙ solutum simpliciter nō facta electione ab aliquo eorū nō cōuertať in causam duriorem vel antiquiorē. sed in leuiorē ꝛ posteriorez. vt. C.eo.l.j. vbi cōuertitur in vsuras. ꝛ ꝯstat ꝙ debitū sortis est grauius qꝛ parit vsuras ꝛ nō ecōuerso ꝛ etiā est antiquius qꝛ vsure currunt post obligationem sortis propter hoc facta est prima glo. mag. que fuit aditio noua. ꝛ etiā seqūēs gl. q̄ incipit principalibus dicit eā gl. ll. istas habere locū in duob⁹ casibus. ℂPrimus qn̄ debitor erat obligatus ex plurib⁹ causis eque principalibus quarum nulla erat vsuraria vel qn̄ vna erat vsuraria altera non. si aūt ex vna principali. ꝛ ex altera accessoria. s. vsuraria nō hȝ locū qd̄ dicit in illo ver. ꝙ si forte. imo hȝ locū cōtrariū. Sed quare hoc dicūt qdā ꝙ debitū vsurarū reputatur grauius q̄ sortis. quia durius vr̄ soluenti soluere vsuras quas nunq̄ recepit q̄ soluere sortē quā recepit ꝛ hoc habeť circa fin. prime glo. magne. Alij dicūt ꝛ hec verior. ꝙ imo debitum sortis est durius ꝛ grauius ꝓpter rationem predictam quam.s̄. dixi. qꝛ parit vsuras ꝛ non econuerso. Quare ergo solutū simpliciter ꝯuertitur primo in vsuras ꝙ in sortē ipsi nō declarant: sed doc. dicūt hoc contingere odio debitoris qui permisit contra se vsuras curre re ꝛ eadem ratione idem videtur in debito penali si quis esset obligatus ad sortē ꝛ etiā ad penaz cum clausula rato manente pacto ita ꝙ vtraq̧ posset exigi vt solutū simpliciter primo cōuertatur in penam q̄ in sortem. qd̄ tene mēti. Quantū vero ad

[a] ℂQuā alieno. vide Bal. in.l. post dotē.s̄.sol. mat. Bar. in.l.j.§.nūtiatio.s̄.de ope. no. nun. Bar. in l.si pene.§.j.s̄.d cōdi. inde. ꝛ limita vt p eūdē in.l. mater. ver. extra gl.s̄.de rei ven. ꝛ ibi vide bal. i fi.

duos casus primos in quibus loquuntur iste.ll.glo. recolligit 7 distinctionem plenius supplendo tex.istos in pluribus.†Sed alia gl.in.l.ceterũ super ver.dictũ sit in fi.recolligit breuius dicendo.ll.istas nõ habere locũ qñ debitor & creditor expresse cõcordãt in quã causam cedat.sed in alijs quatuor casibus. Primus qñ debitor eligit incontinenti.& creditor tacet.Secundus ecõuerso qñ debitore nõ eligente creditor eligit incontinenti & debitor tacet:vt in secunda parte.Tertius est qñ alter eligit in cõtinẽti altero ɔtradicẽte vt in tertia parte.Quartus qñ neuter eligit vel eligit ex interuallo vt in vltima parte.Istos autẽ casus prosequere.vt in gl.j.& plenius hic per Dy.in longa distinctione q̃ cõiter habet in libris & plenius p Bar.in loco.s.allega. ¶Oppo.secũdo & fortiter cõtra secũdam partẽ:nã vr ꝙ debitore nõ eligẽte incontinẽti parũ psit creditori ꝙ in eum transferatur electio p istũ tex.postꝙ ipsa trãslatio ita restringitur & limitatur ꝙ dʒ eligere in causaʒ grauiorẽ in quã eligeret pro se si esset debitor & solueret nã si in eũ nõ esset electio trãslata hoc idẽ esset.vt in.l.ceterũ ver.ꝙ si for.Timore huius cõtrarij facte sunt due gl.vna sup ver.& id debitũ q̃ incipit hec exempla.& alia in.l.ceterũ sup v.dictũ sit.q̃ volũt in effectu ſm Azo. ꝙ imo psit in duob⁹.Primo qr si creditor posset pbare vel p testes vel p cõfessioneʒ partis ꝙ si ipse esset debitor & soluisset erat ita liberalis & munificus ꝙ potius soluisset in causam leuioreʒ q̃ duriorẽ poterit similiter eligere hoc casu quando est creditor qr gerit negotiũ debitoris eo modo quo gereret suum nec ob.iste tex.in secũda parte qui videt dicere cõtrariũ.nã gl. intelligit hoc in dubio qñ nõ pot aliter probari:qr sic est verisimile ꝙ eligeret p se si ipse esset debitor.nos loqmur qñ ɔstat 8 de contrario ꝙ nõ sic eligeret.†Sed cõtra extra glos.qr posito ꝙ de contrario cõstet tñ fatuitas in facto suo non dʒ nocere:debitori:qr interdũ culpa tolerat in facto pprio.& in sui preiudiciũ tñ qui non tolleretur in preiudiciũ alterius vt in.l.si cõstãte.§.si maritus.ff.so.ma.Sol.dicit Bar.no.hoc esse veruʒ nisi negotiũ alterius sit cõmissum in arbitriũ eius vt hic cõmittitur.per.l.debitore non eligente.qr tũc culpa q̃ toleratur in pro a prijs tolerat etiã in alienis suo arbitrio[a] cõmissis vt ĩ ista opi. 9 Azo.qd est singulare.Et p doct.declarat qd no.in.l.ꝙ ɔmenia.§.depo.naʒ depositarius tenetur de lata culpa. †Sed pone ꝙ ipse erat talis ꝙ in pprijs frequẽter cõmittebat latã culpã an ista culpa tolleretur in re deposita.gl.ibi dicit ꝙ nõ p illũ.§.si maritus sed hoc est limitandũ ſm predicta nisi deponens cõmisisset custodiã ei⁹arbitrio.vt hic qd est singulare.Est & alius casus in quo pdest hec electio.qr si cause sunt pares & nulla est durior altera nec antiquior poterit eligere in quã ipsarũ velit cõuerti.& tñ si nõ haberet electionẽ vel nõ eligeret incõtinenti cõuerteret in oẽs pro rata.vt.j.eo.ti.l.illud. Extra istos fateor contrariũ.quidã aũt dixerũt & videtur fuisse opi. Gui.de cu.ꝙ prodest in alio:qr põt eligere causam in quã nõ habet probationes qd displicet.qr tunc non gereret negotiũ debitoris tan q̃ proprium.Et quia paria sunt non esse debitũ vel non posse pbari.& p ista expedite sunt ambe iste gl.excepta cauda vtriusq.¶Sed tertio & vltimo oppo.circa finẽ prime glos.q̃ incipit hec exceptio cõtra istã secundã partẽ nã adhuc videtur qd nõ procedat.si eñ debitore non eligente creditor eligit incontinẽti.nam aut debitor ɔsentit & tunc si elegisset etiam in causam leuiorem cederet in illã.qr.ll.iste non habẽt locũ vtroꝗ ɔsentiente.vt.s.dixi.aut cõtradicit & tũc etiã si elegit grauiorẽ nõ cedit in illã.imo tenet eidẽ debitori restituere per.l.ij.Quo ergo casu loquitur ista pars scda q̃ vult qr electio teneat dũmodo sit facta de tã grauiori.glo.dicit ꝙ hʒ locũ in tertio qñ nõ consentit expresse nec etiã contradicit sed tacuit certe tacẽdo vr ɔsentire.ar.in.l.si.§.itẽ si predixerit cũ ibi no.nau.cau.sta.vbi vr qs ɔsentire ptestationi qñ nõ ɔtradicit.et sic adhuc vr etiã ꝙ si eligat in causam leuiorẽ dʒ tenere electio ppter ɔsensum ppter hoc ego fateor istud esse verum si debitor soluit per seipsum et erat presens qñ creditor elegit:sed põt esse ꝙ soluat p alium et nõ est presens qñ creditor elegit:& tunc dico habere locũ istum text.ꝙ valet electio dũmodo eligat in causam duriorem vel leuiore:eo casu quo cõstat se idẽ fuisse facturũ.Cetera dicyt in.d. l.cum ex pluribus.j.eo.per Bart.

¶Arbitrio. adde Bal.in.l.j.C. eo.facit tex.& qd ibi gl.in.l.in vẽdi.§.j.de bonor auto.iudi.possi. & vide imo.oĩno hic Bal.in.l.j.in ij.opp.C.de his q̃ pene nomine.

¶Quod est not. Ideo dicit Bal. in.l.p hereditarijs.in.j.co.C.de here.acti.& sequitur Inn.i.l.si stipulatus.§.j.j.e.l

In his vero.

Si duos quis.

†Pone hic casum tum & dederas duos fideiussores postea soluis mihi qnquaginta cũ hoc pacto ꝙ in alijs qnquaginta tu remaneas obligatus etiã vnus de fideiussorib⁹ alter aũt liberet ex toto:vtrũ poterit b hoc fieri. Respondet ꝙ sic.quod est no.[b] Sed cõtra qr nõ potes soluere partẽ me inuito.Sol.intellige ꝙ ɔsensi in solutiõe partis vel dic ꝙ me inuito potes soluere partẽ dũmodo nõ

soluas principaliter pro te:sed pro illo fideiussore quẽ vis liberare in totũ dũmodo qlibet eor teneatur pro parte tñ:qr sic si deiusserunt vel habeant beneficiũ epistole:qr ambo sunt soluẽdo:& sic in effectu quilibet videtur teneri p parte.iõ si soluas p vno non soluis partẽ debiti:sed totũ debitum quo ad illũ vnde teneor recipere velim nolim:als potes cõsignare & deponere& tantũ erit q̃tum si recepissem.vt.l.obsignatione.C.eo.Sed si solueres pro te.et pro tua obligatione qd in dubio presumitur.arg.§.l.proxima.tunc nõ cogar recipere:& posito ꝙ sponte recipiam nõ liberatur ille solus:imo tu liberaris in.l.& in eisdẽ qlibet alior similiter & liberat⁹ remanet obligatus in alijs l.si fideiusserunt simpliciter:& non habent beneficium diuisionis:vel si habẽt quilibet liberatur in.xxv.qr sublata principali p dimidia tollitur quelibet accessoria similiter pro dimidia:& ex predictis remanet glo.declarata.Conclusio est ergo ꝙ iste §.locũ habet duobus ɔcurrentibus.s.ꝙ quilibet ex fideiussoribus teneatur pro parte ipso iure vel in effectu.Iteʒ ꝙ solutio fiat principaliter pro vno ex fideiussorib⁹:& sic tollitur ei⁹ obligatio ipso iure & in cõsequentiã obligatio principalis ope exceptionis sicut si ipse fideiussor solueret pro seipso quod in dubio presumitur:vt no.in.l.papinianus.§.manda.nam solutio facta p debitorẽ illius noĩe censet facta ab eo:altero aũt istorũ deficiente non hʒ locũ qd hic dicit:qr si qlibet teneretur insolidũ ɔtingeret liberatio p dimidia causa de principali q̃ de fideiussoribus.in hoc tñ esset dria qr ille p quo solueretur liberaret ipso iure.principalis aũt & alter fideiussor ope exceptionis & p altera dimidia qlibet remaneret obligatus insolidum. simpliciter si solueret p se & p sua obligatione tolleret sua ipso iure p dimidia & in ɔsequentia tolleretur obligatio cuiuslibet fideiussoris similiter p dimidia adhuc ipso iure.et in altera remaneret qlibet obligatus etiam si essent obligati quilibet pro dimidia:vt ptʒ ex predictis.Ultimo opp. ꝙ creditor p altera dimidia nõ poterit cõuenire alterũ fideiussorẽ:qr nõ põt ei cedere actionẽ cõtra illũ liberatũ qd facere tenetur.vt.l.fideiussorib⁹.§.ti.ij.& sic ob.exceptio cedẽdar.vt.j.e.ti.l.stichũ.§.pe.gl. in.l.si stipulatus.§.fi.§.ti.j.soluit ꝙ hoc nõ ɔtingit facto ipsius creditoris:ideo nõ ob.exceptio.vel dic melius qd tũc obstaret qñ peterẽ totũ debitũ:qr tunc teneretur cedere actionẽ pro dimidia cõtra fideiussorẽ:vt no.in.d.l.fideiussoribus:sed hic non petit nisi partẽ suã in qua non est mihi cedenda actio cõtra fideiussorem:& sic nõ obstat exceptio.

2 ☞Solutum simpliciter qñ primo conuertatur in vsuras.et si quid superest in sortem.

3 Copulatiua posita iter plura inter q̃ sit ordo iuris nõ derogat illi ordini sed intelligitur ſm ipsum.

1

Imperator.

¶†Pecunia redacta ad venditionem pignoris cõuertitur in vsuras debitas nõ solũ ciuiliter et naturaliter sed etiã naturaliter tñ pro qbus erat obligatus:& equaliter non pro rata.lʒ summe.s. vsurarũ sint inequales.& qd supest ɔuertitur in sortẽ.sed pecunia simpliciter soluta p debitorẽ nõ ɔuertitur in vsuras ciuiliter non debitas:lʒ naturaliter tñ debitas:sed in sortẽ. si anteʒ sunt debite ciuiliter & naturaliter tũc prius in vsuras:& si qd superest ɔuertitur in sortẽ etiã si creditor copulatiue dicat se recipere tam pro sorte q̃ pro vsuris.h.d.vsꝗ ad.l.si qd ex famosa. Et diuide in tres partes.qr primo loqtur de pecunia redacta ex venditione pignoris vsꝗ ibi:sed & si forte.Secũdo de soluta simpliciter per debitorẽ vsꝗ ibi.apud marcellũ:et qñ vsure non erant debite nisi naturaliter tñ.Tertio similiter de pecunia soluta etiaʒ non simpliciter:sed pro sorte & vsuris.et vsure erant debite ciuiliter & naturaliter in primo ergo casu quedaʒ vsure debebãtur ciuiliter & naturaliter:sed qdã erãt debite naturaliter tñ:qr pmisse p nudũ pactũ.In tertio vo casu erant quedã ciuiliter & naturaliter debite nõ aũt alie debite naturaliter tñ.Et ista diuisio facit intelligere text.qui est aliqualiter obscurus & intricatus.venio ad casum. ¶Not.ex prima parte ꝙ redactũ ex pacto pignoris qd erat obligatũ tñ p vsuris debitis naturaliter tñ nõ magis ɔuertitur in primas q̃ in secũdas cũ illud pignus posset p secũdis detineri sicut pro primis pecunia ex ea redacta dʒ ita pficere p secũdis sicut p primis.& equaliter conuertitur non pro rata.licet summe vsuraruʒ sint dispares.Sed contra hoc oppo.gl.de.l.pupilli.§.pe.j.e.Et solue ꝙ ibi erant diuerse summe principaliter debite & dispares. hic vna tñ summa pricipaliter debita:lʒ plures alie dispares inequaliter debite.vnde nõ inspicitur tunc hic inequalitas in 2 accessorijs:sed bñ inspicitur in principalib⁹.¶†Ex secũda pte no.limitationẽ ad id qd habetur i.l.j.C.eo.vbi dr ꝙ solutũ simpliciter primo conuertitur in vsuras: & si qd supest in sortẽ.de quo fit hic mẽtio ibi.ꝙ generaliter ɔstitutũ est &c.nã istud ẽ verum si vsure erãt debite vtroꝗ iure:secus si naturaliter tñ:et hoc dicit

hoc dicit hic iuriscōsultus expresse ibi ad eas vsuras ⁊c. Sed si solutio nō esset facta simpliciter ꝑ vsuris naturaliter tñ debitis in illas cōuerteret: ⁊ nō possem repeti: sꝫ qñ nō expresse ꝑ eis nō vr̄ facta nisi pro sorte. Et hoc vult dicere tex. dum dicit si cut ex pacti cōuentione date ⁊c. vñ si aliqd supest vltra sortem posset illud repeti tanq̄ debite solutū nec cōuerteret in vsuras naturaliter tñ debitas postq̄ pro eis nō censet solutū. ¶ †Ultimo no. ex vltima parte ꝙ copulatiua posita inter plura inter q̄ sit ordo iuris nō deroget illi ordini: sed intelligit ſm ipm ꝙ singulariter no. ad qđ facit qđ habetur in. l. cū pater. §. pen. de leg. ij. §. j. cum ibi no. de libe. ⁊ posthu.

1 **Si quid ex.** ¶ †Not. hic tres casus in qbus vna cā dicitur grauior altera. Et in fi. huius. l. est casus de eo qđ dixi in. l. j. s̄. eo. ꝙ sicut solutum simpliciter prius cōuertitur in vsuras q̄ in sortē odio debitoris ita ⁊ prius in penam.

1 **Illud non.** ¶ †Hanc. l. intellige qñ neuter intelligit incōtinēti sꝫ si debitore nō eligēte creditor incōtinēti eligeret: posset eligere vnā tantū. Et in hoc est vtile ꝙ in eam trāsferatur electio vt dixi in. l. j. s̄. eo. in secunda opi.

2 ☞ Si debitū est liqdum an creditor cogatur partem recipe.

1 **Si stipulatus.** ¶ †Ea q̄ sunt facti cōcepta in psonam serui nō trāseunt in dñm. Itē in obligatione quātitatis vel certe speciei ꝑ solutionē partis cōtingit liberatio ꝑ parte in obligatione generis. h. d. tota. l. ⁊ propter ſm dictū. l. ista semp allegat. Casus est iste. ¶ †In tex. ibi partē soluēdo volēte debitore: al's nō cogitur recipere partē si totū debitum erat liqdū: vt in. l. tutor. §. lucius. de vsur. secus si ꝑ parte liqdum ꝑ parte non vt. l. quidam estimauerunt. ff. si cer. pet. ¶ In tex. ibi parte stichi data dic nō intelligas de parte corporali. qꝛ non dꝫ scindi subiectum: sed intelligas de parte dñij et sic remanet cōis inter dantē ⁊ recipientē. Itē intelligas de parte quota: puta dimidia tertie vel quarte. si autē soluatur pars integralis. puta solus vsusfructus nō cōtingit liberatio in aliquo. vt. s̄. de ver. ob. si ita stipulatus fuero. §. si titius in fi. ⁊ ratione ibi dixi. ¶ In tex. ibi q autē hominem dꝫ subaudi in genere: ⁊ idē si in specie deberet alternatiue stichū aut pāphilū qꝛ iste obligationes sunt indiuidue respectu solutionis: vt in. l. executionibus. §. pro parte. de ver. obli. et in. l. ij. §. j. eo. ti. et in materia illarum. ll. alleg. ista. l. §. j.

1 **Si stipulatus.** ¶ †No. hic ꝙ tutoris auctoritas nō reqrit in his q̄ gerunt cū pupillo nō ad ipsius vtilitatē vel dānum sed alterius adulti q ad hoc consentit ⁊ pro hoc. l. sed et si pupilli de instito. vnde si facio pupillū procuratorē meū ad negotia vel institorem in his q̄ geruntur cum eo nō requiritur tutoris autoritas: et preiudicat mihi. secus si ad ipsius vtilitatē fieret ipsa solutio. Et ita intelligitur. l. alleg. in glo. pro contraria. j. eo. l. si seruus dare decem.

2 ☞ Generale mandatū ad negotia importat vt poterit recipere solutionē a debitoribus etiam si nō habeat liberā sed nouare vel denegare non potest nisi habeat liberam.

Donare non cadit sub libera.

3 Procurator ad lites nō pōt solutionem recipere etiam si habeat generale mandatum.

De mandato dꝫ constare al's non cōpellitur qs soluere etiā si vellet cauere de rato etiam si esset coniuncta persona.

Adiectus an dicatur procurator.

4 Mandatū si est directū ad vnū ꝙ soluat tñ reuocatio mandati potest dirigi ad alterum.

Mandato facto alicui ꝙ soluat titio si mutetur cōditio titij in deterius an censeatur mandatum esse reuocatum.

5 Dictio mox quid importet.

1 **Vero procuratori.** ¶ †Solutio facta vero ꝑcuratori vel etiā adiecto ad solutionē recipiendam liberat soluētem. Itē si ei q semel fuit ꝑcurator: sed postea fuit reuocatus si soluens ignorabat reuocationē: secus si sciebat: potestas tñ data adiecto ex forma cōtractus reuocari nō pōt. Itē facta ei q nunq̄ fuit procurator adhuc liberat si habeatur rata ꝑ creditorē: ⁊ ad hoc vt non incidat in penā ille qui de rato ꝑmisit dꝫ incontinenti ratā habere postq̄ sciuit eam factā cum moderamine tñ qđ iudicis arbitrio relinquitur. h. d. l. seq. ⁊ prin. sequentis. venio ad casum. ¶ †In tex. ibi vel cui oīm negotiorū.

2 No. ꝙ generale mandatum ad negotia importat: vt poterit solutionē recipere a debitoribus. et glo. intelligit. no. etiam si nō habeat liberā: sed nouare vel delegare non pōt nisi habeat liberā: vt in. l. non abstulit. C. de noua. si etiā habeat non pōt hec facere ex causa donationis que nō cadit sub libera. vt. s̄. tit. j. l. 3 si. in prin. ⁊. l. contra iuris. §. si. de pac. †procurator aūt ad lites nō pōt solutionē recipere etiā si habeat generale mandatū. vt j. eo. l. hoc iure. Reqritur aūt ꝙ de mandato cōstet al's non compellitur qs soluere etiā si vellet ille de rato cauere: vt in aut. de colla. §. nos aūt. ⁊ no. s̄. de ꝑcu. non solū. §. si alieno. ſm Rayn. nec etiā pōt solui ꝯiuncte ꝑsone non habēti aliter mandatum ab hoīe lꝫ habeat mandatum a lege ad agenduꝫ vt. l. sed he. de a ꝑcura. etiā si velit de rato cauere[a] vt. l. ij. vt leg. not. caue. ⁊ in. l. iij. §. sed si forte. j. iudi. sol. ¶ In tex. ibi etiā nō procuratori. dic sed nōne adiectus dicit ꝑcurator cū teneatur actione mādati restituere stipulatori qđ recepit: vt. l. iul. §. j. cū ibi no. de verbo. ob. Respōdeo si fuit presens tpe stipulationis sic: qꝛ vr̄ sibi mādari: secus si absens. nā tunc tenet actione negotiorū gestoruꝫ. ⁊ adhuc pōt sibi solui: vt hic vel dic ꝙ non est proprie procurator. qꝛ actus non geritur inter stipulatorē ⁊ ipsum: sed inter stipulatorē ⁊ ꝓmissorē: tūc aut est ꝑcurator cum do alicui mādatum siue presenti siue absenti: ⁊ sic actus geritur inter me ⁊ illū fateor tñ ꝙ lꝫ adiectus non sit ꝓprie ꝑcurator ratione predicta tñ qꝛ recipit solutionē de volūtate stipulatoris siue fuerit presens siue absens tpe stipulationis videtur posse cōueniri actione mandati q̄ pōt etiā dari contra nō ꝑcuratorē: tunc autē dat actio negotiorū gestorum qñ actus geritur a principio sine voluntate dñi. tñ postea seqtur ratihabitio: vt. j. in ver. sed si non vo: lꝫ eīn illa ratihabitio mandato cōparet tñ non parit actio 4 nē mandanti: vt no. in. l. fi. C. ad maced. ¶ †In text. ibi deinde vetuerit eū accipere. ¶ Not. ꝙ si mādatum est directum ad vnū ꝙ soluat reuocatio tñ mandati pōt dirigi ad alterum. s. ad illū cui debebat solui ꝙ nō recipiat. qꝛ isti actus sunt correlatiui ideo si mando tibi ꝙ soluas titio videor mandare titio ꝙ recipiat videor etiam tibi inhibere ne soluas: vt hic ptꝫ qđ est not. ſm Bar. ⁊ no. ꝙ si mandatū factū alicui ꝙ soluat titio mutetur conditio titij in deterius censetur eoipso reuocatum mādatū: ⁊ soluens nō liberatur si hoc sciebat: vt. j. eo. si cū cornelius. ⁊. l. cū quis. in princ. qꝛ inerat cōditio si ꝑmanebit in eodem statu. ¶ In text. ibi liberator. dic scꝫ ope exceptionis de equitate ne iusta ignorātia mihi noceat nō de rigore postq̄ est reuocatus ⁊ liberator incontinēti etiā si dñs nō habeat ratā solutionem: et in hoc differt iste casus qñ semel habui mandatū a casu sequēti qñ nūq̄ habui q̄ oīa dic vt. j. eo. cū qs. §. j. ¶ In tex. ibi certā conditionē habuit stipulatio quam mutare nō potuit stipulator. qꝛ ex forma stipulatiōis fuit acquisita facultas debitori soluendi adiecto: et se liberandi: vt. j. eo. l. aliud circa fi. tit. Sed qñ ex postfacto creditor ꝯstituit procuratorē ad recipiēdā solutionem vel dat mandatū debitori de soluendo nullū ius acquirit ipsi debitori: licet soluere poterit: ideo pōt mandatū reuocari. Et idē si ꝑ viā pacti hoc fieret ex interuallo inter debitorem et creditorē ꝙ illi poterit soluere: vt est casus not. in illa. l. si cum 5 cornelius. ¶ †In. l. se. ibi mox. cū primū certior factus est hoc intellige ſm gl. q̄tum ad hoc ne cōmittatur pena ꝯ recipientē qui promisit dñm ratihabiturū. sed quantū ad hoc vt soluens liberet qñcūq3 habeat rata solutio liberatur. vt in. l. quo eū. §. j. j. rē ra. ha. cū ibi no. ⁊ si de significatu ipsius verbi mox ⁊ aliorū aduerbiorū ⁊ prepositionū. vide in specu. de dispu. et alle. §. post ver. hec aūt clausula. ¶ In tex. ibi cū de repellēdo. dic exēplifica per. l. j. de penu lega. qꝛ si testator legat mihi penū. et si heres nō dederit in eius penā religt mihi centū a principio in legato est ipsa penus: sed si heredē interpello ⁊ ipse non tradat penū desinit penus esse in legatis ⁊ transfert in legatū de centum: ⁊ sic repellitur primū. nā ibi dicitur ꝙ hoc nō fit stat m ꝙ est interpellatus: sed transacto modico tpe infra qđ potuit tradere ⁊ non tradidit quod iudicis arbitrio relinquit. ¶ In. l. se. ibi cōditio ei q ꝯsoluit intellige ꝯditio. i. repetitio etiam ꝑ actionem prescriptis verbis que oritur ex pacto incontinenti apposito de restituendo si nō habeatur ratū. vt in. l. ij. in princ. et ibi no. de cōdi. inde. sed si hoc pactū nō esset appositū non daretur actio prescriptis verbis. sed cōdictio ob cām vel sine causa que est generalis ⁊ cū illa cōcurrit sicut cum alijs. nā fuit facta solutio ob causam de futuro. s. vt contingeret liberatio ⁊ non contigit. vt. j. eo. si quis inferenti.

2 ☞ Tutor si accusetur suspectus an aperiatur via impediēdi eius administrationem.

3 Tutor lꝫ sit positus ad ꝯfinia vel fuerit bānitus nō tñ desinit esse tutor quousq3 alius loco eius subrogetur.

4 Postq̄ alicui subrogatus est alius eoipso videtur sibi interdictum officium.

Quod si forte.

1 **Sunt quidam.** †Solutio facta tutori q non admini

[a] ¶ De rato cauere. Quod cōiuncte psone nō possit solui regulariter est tex. ⁊ ibi Bal. in. l. cū meritū. C. de so. spe. in ti. de ꝯiūcta ꝑsona. in prin. ⁊ vide Bal. in. l. siue aūt. s̄. d neg. ges. Bal. i. l. j. C. quibus res iudi. nō nocet ⁊ an cōiuncte psone furiosi ꝑdigi vel minoris possit solui. vide tex. in. l. patri pro filio. s̄. de mino. ⁊ nouis. in l. ij. s̄. so. ma.

strat pōt tamen administrare si vult liberat soluētē: secus si nō pōt administrare: qr est sibi interdicta administratio p legem aut p iudicē vel testatorē solutio vero facta ei q pōt ab administratione repelli nō tñ est repulsus adhuc liberat soluentē. h. d. in effectu vsq ad. §. fi. Et diuide in tres partes: vt colligitur ex summario secūda ibi. nisi interdicta. tertia ibi. quid ergo si soluat venio ad casum. ¶ In prima parte ibi. vt vnus puta gerat dic p hoc nō censetur inhibuisse alijs ꝙ non gerant: vt hic ptz iuncto ver. nisi interdicta a contrario sensu. Sed contra ꝙ imo cōmittendo vni administrationem censeatur eā alijs denegasse: vt. l. cum pretor. in prin. ff. de iudi. Sol. hic loquitur in testatore. si aūt iudex vni cōmitteret si qdē causa cognita videretur eā alijs denegasse: vt in d̄rio. secus si nō cognita ꝛ sic intelligit qd̄ infra subijcit vel pretor ita decreuit ꝰm Bart. q ita no. in. l. ꝛ si pluribus. ff. de auto. tuto. predicta vera nisi testator vel iudex apposuisset dictionē taxatiuā ꝙ vnus tm̄ gereret de cuius natura est alios excludere: vt no. in. l. rationes. C. de pba. addit Bar. in eadē. l. vnū verbū no. ꝙ iste tex. dz intelligi qñ huic tutori dato gratia honoris erat decreta administratio p iudicem ꝛ ꝯficiat inuentariū: lz realiter non administraret nec cogebat administrare: qr fuerat actum ꝙ vnus administraret sed si nō fuisset decreta administratio vel nō cōfecisset inuentariū non posset sibi solui ꝰm ea q̄ habentur in. l. legitimos. de legi. tuto. ꝛ adde aliā limitationē quā facit Bart. ad hūc tex. in. l. pupilli. ff. eo. 2 ¶ † In tex. ibi. nā his interim vr̄ interdicta administratio s. per. l. eoipso ꝙ sunt accusati de suspecto: vt. C. de suspec. tuto. l. eum q. qd̄ est no. nā p hoc aperitur via impediēdi administrationem tutoris accusando ipsum de suspecto qd̄ faciunt aliqñ malitiosi aduocati ꝰm Bar. nō sic in prelato accusato de suspecto nam ei datur coadiutor nō aūt interdicitur administratio. vt in. c. venerabilis. de offi. deleg. qr etiā ꝓbata cā suspicionis. de dilapidatione nō remouet a prelatura: vt. i. c. licet heli. de simo. sed tutor sic. vt in ti. de suspec. tu. si tamen esset talis tutor q non remoueret vt cōiunctus[a] idē esset in eo. qd̄ in prelato ꝰm Bar. vt pendente accusatione suspecti non interdicatur sibi administratio sed alius adiungatur. vt in. l. si tutor. de suspec. tut. ¶ In tex. ibi ꝙ si remoto. dic sed qrit nonne eoipso ꝙ interdicitur sibi administratio cēsetur remotus ꝛ sic iste casus vr̄ superfluus. dic ꝙ nō vt no. gl. quā oīno vide in. l. si ex pluribꝰ. de auto. tu. 3 ¶ In tex. ibi. puta relegato in ppetuum. † No. ꝙ lz tutor positus fuerit ad ꝯfinia vel fuerit bannitus nō ꝓpterea desinit esse tutor quousq alius loco eius subrogetur. Itē etiā tūc non desinit ipso iure: qr tunc daretur alius tutor. sed hic dicit ꝙ dat curator q pōt dari habēti tutorē sed impeditū. tutor aūt nō potest dari habēti tutorem. 4 † ꝛ no. hic ꝙ postq̄ alicui surrogatus est alius eoipso vr̄ sibi interdictū officium: ꝛ ideo si procurator habens ptātem substituendi substituatur videt statim desinere esse procurator. vt in. c. is cui. de procu. li. vj. Et adde qd̄ not. Bar. in. l. si procurator. §. j. ff. man.

a ¶ Ut coniunctꝰ. Bal. in. l. l. eū q. vr̄ indistincte tenere ꝙ sit interdicta administratio de quo vide Pet. de anch. in c. deus oīpotēs. de accusa.

2 ☞ Pupillus sine tutoris autoritate non pōt alienare etiam si vtilitatem consequatur.

3 Debitor soluendo non liberatur nisi transferat dominium in creditorem.

Sicut pupillus sine tutore nō pōt alienare res corporales etiā pecuniā ita nō pōt a se abdicare actionem quā habet recipiendo solutionem nouando vel delegando.

4 Pupillo non fauetur qñ tractat de preda qr habet pecuniam solutam sibi si tamen adhuc eam petit.

1 **Pupillum.** ¶ † Pupillus soluendo sine tutoris autoritate nō trāsfert dñiū pecunie qr nō pōt alienare ideo nō liberat nisi pecunia postea ꝯsumat qr tunc ꝯsolidatur solutio ꝛ vr̄ fuisse a principio translatū. Itē pupillo sine tutoris autoritate non pōt solui vt soluens liberetur[b] ipso iure: sed si pecunia est salua vel conuersa in vtilitatē pupilli liberatur ope exceptionis hoc dicit cū. l. seq. Casus est iste. 2 ¶ † Quidam pupillus erat debitor meus ꝛc. No. ꝙ pupillus sine tutoris autoritate nō pōt alienare etiā si ex hoc nō consequat dānū sed vtilitatē: qr soluēdo creditori suo liberat: ꝛ ad soluendū pōt cogi. eodē mō nec obligat. lz faciat suā cōditionē meliorē vt si adeat hereditatē locupletē in qua sunt debitores. vt. l. obligari. §. si tutor. de auto. tuto. ꝛ tñ bene pōt stipulari vel sibi acquirere qñ non interuenit obligatio vel alienatio rei sue 3 † Itē no. ꝙ debitor soluēdo nō liberatur nisi transferat dominiū in creditorē: vt. j. eo. l. fugitiuus. Itē no. in. l. seq. ꝙ sicut pupillus sine tutore nō pōt alienare res corporales etiā pecuniā vt in. §. precedenti. ita non pōt a se abdicare actionē quam habet recipiendo solutionē nouando seu delegando: qr esset quedā alienatio. 4 † Not. etiā ꝙ pupillo non fauet qñ tractat de preda. qr hz pecuniā sibi solutā: et tamen adhuc eam petit. nam licet rigor iuris sibi faueat: qr soluens non fuit liberatus: equitas tñ non fauet. quia certat de lucro ꝛ preda. vt in. l. si minoris actum. in fi. de admi. tuto. sufficit.

b ¶ Liberet. Iste §. non hz locū in adulto ꝰm glos. no. i. l. j. §. fuit q̄situs. j. ad trebel.

2 ☞ Acceptilatio pōt fieri ei qui est obligatus sub conditione licet nulla sit adhuc nata obligatio.

Priuatio non pōt esse nisi precedat habitus.

3 Obligatio pōt eodem tpe nasci per prius ꝛ tolli p posterius et sic ꝰm ordinem intellectus lz non temporis.

Fictiones plures possunt concurrere circa idem quando vna subordinatur ad alteram.

4 Alienata p debitorē nō possunt reuocari p creditores acquisitos post alienationem. ꝛ qd si incontinenti eos acquisiuit.

1 **Sub conditione.** † Debitor cōditionalis p acceptilationē vel solutionē factā ꝯditione pēdēte ꝯsequtur liberationē demū adueniēte ꝯditione ꝰm veritatē q̄ tñ retrotrahit a die solutionis vel aceeptilationis facte. vt tunc fingat fuisse liberatus. h. d. ꝛ est subtilis. l. cū glo. venio ad casum. 2 † No. ꝙ acceptilatio pōt fieri ei q est obligatus sub cōditione. lz nulla sit adhuc nata obligatio: ꝛ sic nō hz interim effectū sed hz in se tacitā ꝯditionē si cōditio postea existat: et sic patet ꝙ pōt recipere tacitā ꝯditionē: lz nō expressam. vt. j. ti. j. l. in diem. Item no. illud generale ꝙ non pōt esse priuatio nisi precedat habitus. nā liberatio est priuatio obligationis ꝛ nisi illa 3 precedat fieri nō pōt. vt. ff. de ver. obli. l. decē. † Not. etiā ꝙ eodē tpe pōt nasci obligatio p prius ꝛ tolli p posterius: ꝛ sic ꝰm ordinē intellectus. lz nō tpis. non tñ dicunt ista fieri eodē momento vel instanti: qr tunc nō denotaret ordo inter ipsa. vt no. ff. titu. j. l. stichū. §. si qs stipulatus. in gl. Itē no. ꝙ possunt concurrere plures fictiones circa idē quarū vna subordinet ad alterā non sic si nō subordinarent. vt no. in. l. j. C. de do. pmis. nam existēs cōditio facit vt fingatur a principio d̄cte stipulatiōis obligatus: vt cū cōditio retrofingat ꝛ ꝙ a tpe facte acceptilationis vel solutionis fingatur fuisse obligatus lz re vera cū existit cōditio tunc nascat obligatio ꝛ tollatur vt colligit circa fi. ibi existente ꝯditione liberari eū sufficit. ¶ In gl. j. opp. de prin. l. dū dicit intelligit iam olim liberatus ad finē dū dicit ꝙ liberatur existente conditione. q. d. non prius. Sol. principium intelligitur ꝰm fictionē. finis aūt ꝰm veritatē. ¶ Item op. ꝙ illa fictio nullius sit vtilitatis. Glos. ostēdit ꝙ imo est in duobus. et not. 4 ipsam. † Et ex primo no. ꝙ alienata p debitorē nō possunt reuocari p creditores acqsitos p alienationē factā qr nō censetur facta in fraudē eox. sed illox duntaxat quos habebat alienās tpe alienationis. hoc verū nisi ex aliquibꝰ ꝯiecturis appareat cōtrariū ꝙ de ipsis cogitauit: vt si incōtinēti eos acquisiuit: vt l. si neutri. in fi. de priui. credi. ꝛ no. in auț. si iā necesse. C. de dona. ante nup. ¶ Ultimo opp. qr hic fingitur super impossibili qd̄ esse nō pōt. vt no. in. l. gallus. §. si eius. de lib. ꝛ posthu. Glo. nō soluit: sed dic ꝙ sup eo qd̄ est impossibile in sua specie si est in genere non pōt introduci fictio: sed sup eo qd̄ est impossibile in suo genere: lz in specie sit impossibile bene pōt fictio introduci. nam hic fuit possibile ꝙ prima obligatio fuit contracta pure: ꝛ tunc potuisset tolli tpe acceptilationis: sed qr fuit cōtracta sub conditione non potuit tolli ꝰm veritatē tpe acceptilationis: qr nō erat orta obligatio: sed bene pōt fingi ꝙ tunc fuerit sublata conditione adueniēte: lz fingat super impossibili in sua specie. ¶ In gl. fi. vel hic volebat facere pecuniā statim eiꝰ dic hec vera p. l. dotis fructus in fi. de iur. dotiū. ibi casus ꝙ debitor ꝯditionalis soluēdo pendēte ꝯditione vr̄ in dubio voluisse statim trāsferre dñiū nisi appareat d̄riū ꝛ transfertur lz nō cedat insolutū anteq̄ ꝯditio existat: ꝛ hoc vult iste text. in fi. leg aūt in d̄rium allegata loqtur qñ constabat de d̄rio. nam hn̄ pōt trāsferri sub ꝯditione. vt ibi. nec ob. si dicatur ꝙ imo in dubio non vr̄ translatū statim. p. l. nūq̄ nuda. de acqui. re. do. nā tunc dicitur nuda traditio qñ nulla subsistit cā obligatoria nec i re nec in spe: ꝛ tunc ex ea non transfertur dominium. vt ibi qñ subest in spe: lz non in re vt in obligatione ꝯditionali ꝯditione pendente tunc illa sufficit ad translationē dñij vt est casus. in. l. dotis fructus in fi. nec dicitur tūc nuda traditio nō tñ sufficit ad transferendum vsucapiendi ꝯditionē si tradēs nō erat dñs. vt ibi no. Cetera vide hic per Barto.

2 ☞ Consumptio reconciliat solutionē ꝛ facit videri a principio translatum dñium si fiat bona fide.

1 **Celsus ait.** ¶ † Si pcurator pecuniā dñi soluat suo nomine neuter liberatur nisi ꝯsumpta pecunia: ꝛ tunc liberatur ipse non dñs. h. d. potius ergo cōsideratur ille cuius noīe facta est solutio q̄ ille cuius pecunia. Ecce casum. ¶ In tex. ibi alicui q similiter tenebatur creditori meo sicut et ego: vt. j. patet et hoc si nō transtuli in eum dñium: aľs statim liberaretur: quia tradendo suo noīe cū habeat dñium posset in illum transferre: ꝛ sic nō expectaretur

pectaretur consumptio pecunie.vt.s.de don.l.hoc iure.§.si qs
2 dederit.cū ibi not.† In tex.ibi.sine dolo malo.dic hoc ideo di-
cit:qr si dolo videretur pecunia adhuc extare:vt.j.de regu.iur.
l.parem.⁊ sic no.limitationē ad iura dicētia q̄ sumptio recōci
liat solutionē:facit videri a principio fuisse dn̄ium translatū qr
hoc verum si fiat bonafide:al's secus vt hic.⁊.l.rogasti.§.fi.s.si
cer.pe.⁊ diceret hic facta dolo si iste creditor sciebat istam pecu
niā fuisse traditam a dn̄o istius procuratoris:vt pro eo soluere
tur:⁊ pcurator soluit noīe proprio.nā posset dn̄s condicere ab
ipso creditore sicut ⁊ anteq̄ cōsumeret posset vendicare: sed si
consumpta est bonafide nō pōt ab illo repetere.sed a procura-
tore p actionē mandati.Et sic in primo casu cum inducat repe-
titionem non pōt parere liberationez soluentis.l.cum hic.§.j.
s.de condi.indebi.⁊c.

2 ☞ Exigere an sit ab inuito extorquere ⁊ sic in iudicio.
3 Si aliquis est ɔstitutus procurator ad exigendū an poterit re
cipere solutionem a sponte soluentibus.
4 Mandatum datum seruo censetur per dn̄m tacite reuocatuz
eoipso q̄ seruus manumittitur.
5 Seruus cū sciret ⁊ tn̄ simulauit mandatū esse reuocatū ⁊ pecu
niā receptā non portauit ad dn̄m sed in vsus suos ɔsumpsit an
cōmittat furtum ⁊ an domina an autem soluenti.
6 Si mando tibi q̄ soluas titio qd̄ mihi debes ⁊ postea mando
titio q̄ nō recipiat lz tibi non inhibeam q̄ nō soluas ⁊ tn̄ scias
me inhibuisse titio q̄ non libereris soluendo.

1 SI quis seruo. † Mandatū factū seruo de exigendis pecunijs dn̄o ex ɔctu nō peculiari finit per manumissionem serui.sed si ex ɔctu peculiari non nisi peculium fuerit adeptum.hoc primo.Itē soluēs ei cuius mandatū est finitum seu reuocatum liberatur ita demū si hoc ignorat:secus si scit aut scire debuit.hoc secundo.Item ille cuius mandatum est reuocatum recipiēdo malo animo:puta lucrandi cōmittit furtum.hoc tertio ⁊ vltimo dicit ista.l.in effectu. veniamus ad
2 casum.† No.in tex.ibi exigēdis.dic q̄ cum exigere sit ab inuito extorquere:⁊ sic in iudicio:vt.l.fideicōmissa.§.si rē. de leg. iij.⁊ seruus non poterit esse in iudicio nec suo noīe nec alieno. vt.l.seruus.C.de iudi.quō potuit hic dari sibi mandatū de pecunijs exigendis.Solu.ex qualitate persone ad quā hoc dirigitur verbū improprie sumitur q̄ ex actione fienda extra iudiciū ⁊ sic ad recipiendā solutionē a sponte soluētibus ita voluit Bar.j.e.l.hoc iure per hanc.l.⁊ fuit dictū originaliter dn̄i Frācisci de pisis de cuius dictis Bar.fecit sibi multū honorē:⁊ pax ipsi dn̄o Francisco:qr nunq̄ ipsum allegabat vel raro vt hic in
3 quit Ang.† Et hoc facit ad illam.q.si aliquis est constitutus pcurator ad exigendum an poterit recipere solutionez a sponte soluentibus de qua Bar.in.d.l.hoc iure.Et si erat talis qui nō poterat esse in iudicio clarum est q̄ sic vt hic:al's videtur secus quasi hoc non includatur in mādato.dic vt ibi per eum.⁊ not. in.l.non solum.solu.ma. In tex.ibi ex contractu dn̄i.subaudi erat debitor:⁊ ideo videt si ex ɔtractu celebrato cū seruo nō tamen ex causa peculiari p iā qd̄ statim subijcitur a contrario
4 sensu.No.† ergo hic q̄ mandatum datum seruo p dn̄m tacite censetur reuocatum eoipso q̄ seruus manumittitur:ideo soluens sibi sciens manumissionem non liberatur:vt hic in glo.j. Sed cōtra qr datū filio non finitur emancipatione.vt.s.de p̄. obli.l.eum q.§.sibi.ibi dū dicit vel emancipato.nā p manumissionē mutat statū suū in melius.Sol.hoc ɔtigit ex eo qr p manumissionē dn̄s pdit fiduciā quam primo habebat in seruo cū soleāt manumissi ceruices exigere ɔ priores dn̄os non sic perdit fiduciā filij p emancipationē ſm Ang.Pōt etiā dici q̄ cōtrariū loquit in filio cui poterat solui ex forma ɔct9:qr fuit appositus.vt adiectus cuius mandatū non ita de leui reuocat.vt s.eo.vero procuratori ver.alia.causa.precedens tn̄ solutio magis placet:vt distinguamus:aut procurator mutat statū suum in deterius ⁊ mandatū censet reuocatū etiā si ex forma contractus ipsum habebat.vt.j.eo.l.cū quis in prin. aut in melius.et tunc aut loqmur in seruo aut in filio p iam dicta. In tex.ibi si tn̄ ignorauerit adeptū.⁊ sic erat finitū mandatū propter hec duo qr manumissus:⁊ qr peculium erat adeptū lz isto casu seruus ipse videret habere mādatū ab ipsa.l.postq̄ ɔctus erat secū celebratus vt in.l.si vnus.post prin.s.de pac.et.j.e.ti.l.q̄ seruus.Attamen adhuc pp̄ter hec duo finitū erat:vt hic innuit nec reqritur q̄ soluens ignorauerit vtrūq̄ quantuz ad hoc vt liberetur:sed sufficit q̄ ignorauerit vnum.s.peculium fore adeptum qr credere potuit iuste non fore adeptuz qr nec in dubio presumitur adeptum cū manumittitur inter viuos:lz secus in vltima voluntate vt in gl.s.Et constat q̄ si non fuisset adeptū transiuisset in manumissum cū omni iure suo ⁊ sic cum isto debito vel actione quia pertineret ad ipsum manumissum.iustā ergo causam hz soluendi sibi:⁊ ideo liberatur ipso iure si manumissus recipit bona fide ita dz intelligi:sed si mala fide liberatur ope exceptionis.vt in casu sequenti iuncta.l.cū qs.§.j.j.ti.j.
5 † In tex.ibi interuertendi causa id fecerit dic qr sciebat mādatum reuocatū ⁊ tn̄ simulauit non esse reuocatam ⁊ pecuniā receptā nō portauit ad dn̄m:sed in vsus suos ɔsumpsit:dicitur eīn hic q̄ cōmisit furtum dn̄o ⁊ tenetur actione fur.Sed cōtra q̄ imo dicto casu cōmittat furtum ipsi soluenti:⁊ ei cōpetat cōdictio furtiua.licet eā teneat cedere dn̄o serui si vult aduersus eū vti acceptione.vt in.l.si vendidero.§.si titius.j.de fur.Quidam quos gl.recitat fatentur ɔtrium ⁊ exponunt tex.dum dicit dn̄o.s.pecunie.solu.nā hoc casu dn̄ium illius pecunie non acqritur dn̄o serui nec recedit a soluente:ergo sibi cōmittitur furtum ⁊ datur condictio furtiua.Sed si recepisset bona fide tunc dn̄ium acqreretur dn̄o serui ⁊ liberaretur soluens ipso iure:et si postea mutaret propositū:⁊ in suam vtilitatē ɔuerteret tunc cōmitteret furtū dn̄o ipsius serui Breuiter glo.nō placet ista distinctio:qr locū hz in ɔdictione furtiua q̄ nō dat nisi dn̄o. vt in.l.j.de condi.furti.vnde tunc dz distingui.vt.s.dixi.Sed hic in fi.dicitur de actione furti.q̄ datur ad penā:⁊ illa cōpetit nō solū dn̄o rei subtracte:sed etiā ei q nō est dn̄s: si tamē sua interest:sed hic interat istius dn̄i serui q̄ iste seruus reuocatus nō reciperet:qr recipiendo a bona fide soluentis ille liberatur:et tn̄ dn̄ium pecunie ipsi dn̄o nō acqrit ergo ipse hz actionē furti ɔ hunc seruū manumissum:⁊ hec est intētio gl.lz aliqualiter
6 obscure loquat qd̄ dic.vt.d.l.cū qs.§.j.† In tex.deinde titiū vetuero accipere.No.p eo qd̄ dixi.s.e.in verbo procuratori. q̄ si mando tibi q̄ soluas titio qd̄ mihi debes si postea mando titio q̄ non recipiat:lz tibi nō inhibeam q̄ non soluas.si tamen scis me inhibuisse titio non liberaris soluēdo nec potes te iuuare q̄ semel tibi mādaui ⁊ mandatū postea non reuocaui qr imo satis reuocaui inhibendo titio sicut si tibi inhibuissem qd̄ perpetuo tene menti ⁊ vulgares forte contrariū putarēt quasi mihi sit imputandum q̄ tibi non inhibuerim postq̄ tibi mandaui.No.hoc diligenter.

7 ☞ Per seruum fugitiuum acquiritur dn̄o obligatio ⁊ actio et etiam dominium.

1 FUgitiuus. † Debitor meus ex ɔtractu celebrato cū seruo meo si soluat sibi bonafide liberatur a me lz a me mādatū nō habeat ad recipiendū secus si alteri soluat de voluntate sua nouādo vero vel delegādo nō pōt seruus illū a me liberare.h.d.⁊ est pulchra.l.⁊ primo loquit de seruo fugitiuo q ɔxit cū alio post fugā arreptā vsq̄ ibi.⁊ ideo.Scd̄o loqtur de seruo non fugitiuo.Et premitte q̄ regulariter ex cōtractu celebrato cū seruo vel filiofamilias pōt debitor illius soluere qr cēsetur habere mandatū a lege ad recipiendū:vt.l.si vnus.de pactis.post prin.⁊.l.qd̄ seruus.j.e.Istud tamen mandatū licet legale finitur si seruus fugam arripiat ⁊ faciens eum fugitiuum ⁊ soluens non liberatur.vt.j.eo.q hoīem.§.si in nullo.in fi.⁊.l. rogasti.§.fi.si cer.peta.⁊ hoc quando ɔtractus precessit fugam sed hic loquitur de cōtractu celebrato post fugam in quo etiā esset idem. vt soluens ibi scienter non liberetur sed hic credebat eū liberū qn̄ ɔtraxit:qr erat in possessionem libertatis ⁊ sic soluit bona fide credens se esse debitorē suum non dn̄i libertatis ⁊ actionē acqsiuit domino.qr re vera erat seruus.lz esset in possessione libertatis vel etiā occupatus p alium nō dominū qm̄ adhuc acqrit domino nō possessori nisi ex re ⁊ opera sua et ille sit bone fidei:⁊ hoc si soluat ipsi seruo fugitiuo.Si aūt alteri de suo mandato non liberatur qd̄ est singulare:⁊ ratio ponit in tex.qr primo casu dominiū pecunie solute seruo acquiritur domino.Secūdo casu non:sed illi cui soluitur.qd̄ intellige sane quando ille recepit suo ⁊ pprio nomine secus si nomine illius serui hoc mandantis.qr tunc acqretur domino si ipse ser-
2 uus recepisset ⁊ liberat.venio ad casum.† In tex.ibi obligari te mihi.no.q̄ per seruum fugitiuū acqritur domino obligatio ⁊ actio:⁊ etiā dominiū quādo nō obstante fuga dominus retinet dominiū eius rōne cuius sibi acqrit.retinet etiā possessionem eius quousq̄ p aliū occupetur vel nisi se gesserit p libero hoīe longo tpe quibus casib9 perdo possessionem tunc non potest mihi acqrere possessionem sed dominium ⁊ obligationem sic ⁊ hoc vult gl.prima in effectu per.ll.quas allegat ⁊ vide circa hoc.l.arboribus.§.de illo.s.de vsufruct.nā per hoc Bal.in l.j.C.de ser.fug.dicit q̄ per subditū facientē actum nomine domini superioris licet p aliū occupetur retinet dominus quasi possessionem superioritatis similiter videtur q̄ p monachum fugitiuum acqrat monasterio ar.hic.Quid aūt si fuit a monasterio expulsus.dic vt in Spe.de sta.mona.vbi mouet istam.q. et Bart.tangit in.l.q̄ seruus.de sti.ser. In text.ibi.liberari te a me:qr iustā causam habes credendi te esse debitorē suū nō

meum: lꝫ re vera sis meus. ¶ In tex. ibi. sed si alij soluisses dic non recipitur ꝓcuratorio noĩe ſm Jaco. de are. ¶ In text. ibi ⁊ ideo seruus meus subaudi nõ fugitiuus: ⁊ vult hic ꝓbare ꝙ s̃. dixerat ꝙ si soluis alteri de mandato ipsius non liberaris a me: lꝫ soluendo sibi libereris: nam hoc esset in seruo fugitiuo cum quo ꝯtraxisses. qꝛ ibi soluendo liberareris a me: vt. d. l. ꝙ seruus: ⁊ tamen soluendo alteri ex delegatione sua non liberareris qꝛ nec delegare nec nouare põt: lꝫ poterit solutionẽ recipere. fortius ergo idẽ in fugitiuo. Adde qđ etiam istud mãdatum legale finitur ꝑ manumissionẽ si admittitur peculiũ: al's sec⁹. vt. s̃. l. proxi. ⁊ hoc si ex causa peculiari ꝯ̃xerat al's vr̃ ꝙ sola manumissio sufficiat vt ibi dixi ⁊ colligitur a ꝯtrario sensu. ¶ In gl. j. in fi. in quãtũcũqꝫ fugitiuis subaudi etiã si eius possessionem nõ retineat qꝛ diu stetit in qua si possessione libertatis vel sit ꝑ aliuꝫ occupatus. lꝫ non acq̃rat possessionem ⁊ hoc vult dicere gl. intellige tamẽ obligationẽ acq̃reret ex re possessoris bone fidei vel ex opera sua qꝛ tunc acquireret possessori. ¶ In gl. que incipit imo ibi vel tertio hec bona ⁊ etiã seq̃ns ſm quosdam ⁊ ad hoc tendit alia solutio q̃ infra subijcitur in ver. alij dicunt. vel põt dici ꝙ ibi soluit mala fide sciens ipsum esse seruum ⁊ sic per consequens se esse meum ⁊ non illius. Itẽ sciebat ipsum esse fugitiuum ⁊ sic non habere mandatum sufficit. Non sunt alia.

2 ☞ Qui tenetur rem dare vel tradere ⁊ eã det vel tradat obligatam an re euicta teneatur de euictione.

3 Si promisisti mihi stichum ex causa donationis ⁊ tradidisti et postea euincatur a me ex causa precedẽte promissionem an tenearis de euictione.

1 **SI rem meam.** †Qui tenet̃ ad dãnũ lꝫ det ⁊ dñium trãsferat si tñ taliter ꝙ possit aduocari res a creditore nõ est liberatus. h. d. no. ex hoc seq̃tur ꝙ põt ꝯueniri ac si nõ dedisset: ⁊ ꝯseq̃tur creditor: vt debitor sic faciat ꝙ non aduocetur puta ꝙ liberet eũ a creditore cui erat obligata. ecce casum. In tex. ibi soluero subaudi. ⁊ de euictione nõ cauero alijs licet aduocari poterit libero: qꝛ dedi. i. dñium transtuli vt tenebar ⁊ ꝑfecte videor dedisse postq̃ de euictione caui ⁊ ita colligitur in l. fi. s̃. de ꝯdi. ob. ⁊ ita limitat ibi Bart. istum tex. vbi oĩno vide. ¶ Opp. ꝙ debitor liberetur dando rem obligatam qꝛ non tenetur dare nisi talẽ qualis est. vt. s̃. de verb. obli. l. si seruum. ⁊ si sic quidẽ. in fi. in ver. itẽ si homo qui fuit promissoris ⁊c. So. fateor ꝙ si res erat obligata tp̃e quo ꝓmisi qꝛ tunc videor ipsam ꝓmisisse talis qualis est sed hoc debet intelligi qꝛ tũc non erat obligata ⁊ talem videor ꝓmisisse vnde si obligo eam post non soluo talẽ qualem promisi. Sed cõtra ꝙ ista distinctio non sit adhibenda: vt. j. e. cũ qs. §. qui hoĩem. Sol. distinctio predicta procedit qñ qs ꝓmisit certam speciẽ. si aũt incertaꝫ vt hoĩem in genere videor ꝓmisisse hoĩem alteri non obligatum ideo si soluam obligatũ siue esset obligatus ante ꝓmissionẽ siue post nõ liberor vt in ꝯ̃rio ⁊ hec est intentio glo. Sed cõtra extra glo. nã vr̃ sufficere ꝙ tradiderim: vt in. l. j. de rerum permu. ⁊ l. habere licere. de eui. So. ibi in eo qui tenetur ad tradendũ vnde tradendo liberatur dũmõdo caueat de euictione. hic in eo q̃ tenebatur dare. vnde nõ sufficiebat tradere nisi etiã dñium trãsferret ⁊ taliter ꝙ auferri poterit vel cauendo de euictione vt. s̃. dixi. Itẽ cõtra ꝙ indistincte teneatur si tradit rẽ obligatam vt. s̃. de act. emp. l. ratio. in prin. ⁊ l. creditor. §. j. Solu. si queritur an qs dando vel tradendo liberetur statim obligatione qua tenebatur dare vel tradere: ⁊ tunc distingue. vt. s̃. dixi.

2 ¶ †Sed si q̃ritur an re euicta teneatur de euictione ⁊ sic poterit conueniri post euictionem. non aũt tũc adhibetur talis distinctio an esset obligatus ex cã onerosa: ⁊ tunc tenet̃ siue euincatur ex cã precedente obligationem siue orta post. si aũt ex causa lucratiua tũc recurrendum est ad distinctionẽ primo loco factam. aut euincit̃ ex causa precedente obligationẽ. aut postea secuta. Itẽ an esset obligatus in specie an in genere. non sunt alia. ⁊ vide quod no. Bart. in. l. a substituto. §. heres. de leg. j.

3 ¶ †Quero ergo pone ꝙ ꝓmisisti mihi stichũ ex causa donationis: ⁊ tradidisti postea euincitur a me ex causa precedenti ꝓmissionem an tenearis de euictione: vr̃ ꝙ non. ꝑ istam gl. ⁊ ꝑ. l. quã allegat. de ver. obli. si seruum. §. si sit q̃dam. in fi. ibi. itẽ si hõ ⁊c. In ꝯ̃rium qꝛ qñ donatio incipit a precedenti ꝓmissione tenet̃ donator de euictione. iuxta plene no. in. l. j. C. de iure do. ⁊. s̃. de dona. l. aristo. Breuiter dico ꝙ aut euincit̃ ratione dñij: qꝛ nõ erat tua: ⁊ tamẽ asseruisti eã tuã posito etiã ꝙ ignoras: ⁊ tunc teneris ꝓpter temerariã assertionẽ ꝑ. l. ⁊ hec distinctio. §. j. s̃. loca. aut erat tua: sed euincitur ex alia causa puta ratione hypothece: qꝛ alteri erat obligata ⁊ tũc aut hoc sciebas vel scire debebas: ⁊ idẽ aut ignorabas ⁊ iustaꝫ causam ignorãtie habebas: qꝛ erat obligata antecessori tuo cuius factum poteras ignorare tunc habẽt locuꝫ ea que. s̃. dixi. ⁊ ista glo. ⁊ glo. l. quam allegat tene menti: qꝛ ista declarant omnia supradicta: sed si promissio esset facta in genere non est distinguendũ an scieris vel ignoraueris imo vtroq̃ casu teneris de euictione: qꝛ videris promisisse rem que non potest auferri per hanc glo. in fi.

1 **SI decem stipul.** †Quando duo tenẽtur ad idem debituꝫ vno conuento ⁊ etiam condẽnato si adhuc nõ soluit nõ liberatur alter eo autem soluente si alter tenebatur in subsidiũ similiter nõ ꝓprie liberatur: sed in obligatione nõ incidit. h. d. dic vt. s̃. de ver. obli. §. decẽ. qꝛ ponit eundem casum. ¶ Gl. q̃rit q̃d si seius ꝓmissor secundus q̃ promiserat sub cõditione: et sic nõ tenebatur nec poterat cõueniri anteq̃ titius esset excussus conuẽtus de facto ⁊ ꝯdẽnatus soluit an liberet̃ titius ⁊ vr̃ ꝙ nõ: et sic debeat cedere lucro creditoris cũ habeat hoc ex sua industria: ⁊ ꝑ iniuriã iudicis. ar. in. l. debitor. in fi. ad trebel. ⁊. l. inuenias. ad. l. fal. Cõtrariũ tamẽ determinat. ⁊ ad rationẽ istã nõ respõdet. Breuiter dic ꝙ in casu quẽ ponit: qꝛ fuit cõdẽnatus. bene dicit gl. qꝛ sñia habet̃ ꝓ veritate ⁊ pro iusta: ⁊ nõ põt repeti solutũ: qꝛ facit debitũ. vt. l. fideiussor. §. in oĩbus. s̃. mãd. sed si soluisset extra iudiciũ sponte: tũc aut certa sciẽtia sciẽs se non teneri ante excussionẽ titij: ⁊ idẽ qꝛ nõ põt repetere solutũ non dico ꝙ videat̃ donasse: qꝛ tunc cederet lucro creditoris cũ poterit subesse alia causa. s. liberãdi animũ titij: ⁊ ꝓ illius obligatione: vt. l. si cũ aurum. j. e. si aũt ꝑ errorẽ tunc qꝛ põt solutuꝫ repetere tanq̃ indebite solutũ nõ liberaret̃ titius cũ eadẽ solutio nõ debeat parere liberationẽ ⁊ repetitionẽ. vt. l. cũ his. §. j. de cõdi. inde. ⁊. s̃. de fideius. l. sed ⁊ si serui dñs in fi. ⁊ qđ no. in. l. sub conditione. de condi. indebi.

2 ☞ Filius si liberauit de facto debitorem paternum ꝑ pactuꝫ vel acceptilationem ⁊ postea patri succedit an poterit hoc non obstante ipsum conuenire.

1 **FIliusfamilias.** ¶ †Intellige hãc. l. in debitore paterno q̃ cõtraxerat cũ ipso patre ⁊ tunc filius non põt eum liberare etiam solutionẽ recipiendo: qꝛ q̃tũcũqꝫ sit cõiuncta persona ⁊ possit agere nõ tamẽ põt solutionẽ ꝓ eo recipere. vt. l. j. in fi. ⁊. l. ij. vt lega. no. caue. ⁊ no. in. l. non soluꝫ. sol. ma. Sed si erat debitor patris ex cõtractu celebrato cum filio tunc intellige ꝙ nõ põt eũ liberare nouando vel ip̃m alteri delegãdo sicut nec seruus: sed solutionẽ recipiẽdo sic. vt. s̃. eo. fugitiuus in fi. ⁊. l. si vnus. post prin. de pac.

2 ¶ †Querit hic Dyn. q̃d si filius liberauit de facto debitorẽ paternuꝫ ꝑ actũ vel acceptilationẽ ⁊ postea patri successit an poterit hoc nõ obstante ip̃m cõuenire vr̃ ꝙ sic: qꝛ pater posset ergo ⁊ ipse tãq̃ heres patris nec põt sibi opponi exceptio pacti: qꝛ liberatio nõ valuit a principio. In contrarium. qꝛ ex iure superueniente autori meo ius meũ cõfirmat̃ ⁊ cõualescit. vt in. l. cũ vir. prediũ. de vsuca. ⁊. l. filiam fratribus. ad trebel. sed huic filio q̃ fuit autor ipsius liberati superuenit ius hereditarium in qua hereditate erat illa obligatio. ergo liberatio ꝯfirmatur. ⁊ hoc vr̃ tenere Dy. Bar. dicit hoc esse veruꝫ si liberauit eũ ex cã onerosa aliq̃d accipiendo ꝓ liberatione. qꝛ tunc si liberatio nõ ꝓdesset teneret̃ filius illud restituere debitori ⁊ sic põt repelli ꝑ exceptionẽ quẽ de euictiõe tꝫ actio. l. vẽdicantẽ de euic. si aũt ex cã mere lucratiua: ⁊ sic nõ tenet̃ sibi posito ꝙ liberatio rescindat̃: ⁊ etiaꝫ si fuisset rescissa ꝑ patrẽ: ⁊ tunc etiã ipse tãq̃ heres patris põt rescindere nec põt sibi obijci dicta exceptio. ꝑ. l. si seruo. s̃. q̃ ⁊ a q̃. ⁊ not. in. l. si rẽ alienã. de pig. act. s̃. ⁊ hec vera qñ filius illo debito nullum ius habebat viuẽte patre: sed si habebat vt filia in dote ꝓfectitia cuius actio est cõis inter patrẽ ⁊ eã etiã ipso viuente tunc põt filia remittere ius suum patre viuente illi debitori. ⁊ sibi post mortem patris agenti obstabit exceptio. vt. l. ⁊ heredi. §. si filia. s̃. de pac. ⁊ vide quod idẽ no. in. l. stichus. de pecu. legato.

2 ☞ Si actor vult admittere tertium q̃ comparet non animo nouandi sed vt procurator in rem suam et debitor contradicit an sit admittendus ꝙ non.

3 Debitor ꝑ seipsum afferẽdo ꝯsignãdo ⁊ deponendo si creditor nõ vult recipere liberat̃ ipso iure ac si soluisset incõtinẽti ⁊ q̃d si aliquis tertius hoc faciat pro debitore.

1 **SOlutionem.** †Põt qs aliũ inuitũ liberare soluẽdo ꝓ eo vel iudiciũ suscipiẽdo aĩo nouãdi. h. d. ⁊ est. l. vulgaris ⁊ famosa. venio ad casuꝫ q̃ talis est ⁊c. ¶ In gl. ibi. nemo eũ agere cogit. dic hoc ẽ clarũ. sꝫ remanet dubiũ.

2 ¶ †Quid si agit vel agere vult contra debitorem. ⁊ comparet tertius volens in se suscipere iudiciũ aĩo nouãdi ⁊ liberandi debitorẽ: ⁊ ꝙ sñia mittatur executioni. contra eum an teneat̃ creditor ipsum admittere. de hoc sunt glo. ꝯtrarie. qꝛ in. l. liberto. §. fi. de nego. gest. gl. tenet ꝙ sic. in. l. aut nõ solum. in prin. in fi. gl. mag. tenet quod

quod nō: & illa vera p. l. si mandato meo in fi. prin. §. mand. & p l. delegare. §. ti. j. vbi delegatio & iudicij susceptio ponuntur vt paria: sed creditor non cogit delegare suū debitorē. l. stichū. §. fi. §. ti. j. sicut nec ipse debitor inuitus delegatur: vt. l. j. C. de noua. ergo non cogit suscipere iudiciū aīo nouādi: vt dixi in. d. l. delegare sz si nō vult suscipere aīo nouādi: nec illū liberādi: vt pcurator in suā rē: & tūc ɔtra eum fiet exceptio tunc loquit. l. si actor. §. de pcur. φ tenet admittere nisi principalis sit legalior persona vel melius sciat veritatem. Si aūt vult admitti vt simplex pcurator: & sic ad dānum & vtilitatē dñi regulariter tenetur ipsum admittere lz dñs sit legalior: vel melius scit veritatem. p. l. j. §. vsus. de pcu. tñ dñs tenet venire ad iudiciū qñ erit respondendū positionibus vel iurandū de calūnia nisi dederit speciale mandatum ad hoc: & qualiter respondeat dicvt in. l. fi. C. de pcu.

2 ¶ †Sed quero quid si actor vult admittere illū q cōparet non aīo nouandi: sed vt procurator in rem suaz. debitor aūt ɔdicit an sit admittendus. gl. in. l. si procurator. ad exhibē. §. j. rem ra. ha. vr tenere φ non: qr ista. l. loquitur qñ aīo nouādi qd est singulare: & limitatio ad illā. l. si actor.

3 ¶ †In glo. ibi & sic inuito creditore liberabitur debitor. dic ista gloss. decidit vnum de quo dubitat in. l. obsignatione. C. e. ti. nam illa. l. vult φ debitor p seipsum offerendo consignando: et deponendo si creditor nō vult recipere liberatur ipso iure ac si soluisset incōtinenti. Quid si qdā tertius hoc facit pro debitore. glo. ibi dubitat: sed hic affirmat φ idē: & est verū: vt est casus. j. eo. q decē. §. j. versi. quemadmodum ƀm Bart. ¶ In glo. ibi. §. si vero alter hic posita. C. vbi de cri. agi opor. aut. qua in prouincia. sz solue vt in gl. φ ibi loquit in procuratore simplici q venit ad iudiciū ad vtilitatē & dānum dñi nō suū. qr snīa mittitur executioni ɔ dñm nimirū si dño inuito nō dz admitti qd tñ intellige añ lit. ɔtest. postea vero sine iusta causa non posset inuitus reuocari nec inuito creditore agere. l. post litē. de pcur. hic in eo q venit aīo nouandi ad suū dānū nō dñi seu debitoris: imo potius ad vtilitatē: ideo non requirit eius voluntas. ¶ In gl. ibi vel verius dic tu distingue in hoc passu. nam aut in hac susceptione iudicij ɔsentiunt oēs tres. s. debitor creditor: & etiā ille q iudicium suscipit: & tunc clarū est φ contingit liberatio ipso iure qr ista est qdā delegatio: vt. l. delegare. §. tit. j. & constat qd p delegationē fit liberatio ipso iure. aut debitor non ɔsensit & tūc nō est ppriē delegatio que nō pōt fieri eo inuito: vt. l. j. C. de noua. tunc ergo si qrītur an liberet ipso iure vel ope exceptionis dic φ aut dat libellus ɔtra principalem debitorē & ille tertius venit ad defendendū assistendo. & tūc nō hz locū ista. l. qr non liberatur ipso iure nec ope exceptionis. aut datur libellus ɔ istū q suscipit in se iudiciū & tunc liberatur primus debitor ope exceptionis & iste est casus in. l. ij. C. de pact. hoc intellige si ille q suscipit in se iudiciū sciebat aliū esse principalē debitorē & se inuitū non posse conueniri. Sed si credebat se inuitū posse ɔueniri tūc aliꝰ nō liberat ipso iure vel ope exceptiōis & iste est casus in. l. qui ex parte. de interro. act. alleg. in glo. Itē eo casu φ scit se nō posse conueniri inuitū adhuc limitat qd. §. dixi debitorē liberari ope exceptionis qñ illud debituz finaliter pertinet ad eū q iudiciū suscipit: vt in emptore hereditatis q lz non poterit a creditoribus cōueniri sz heres si tñ heres soluit repetit ab emptore. & ita loqtur illa. l. Si aūt nullo modo istud debitū ptinebat ad eū tūc suscipiendo iudicium p debitore tāφ pcurator in rem suam vr suscipere aīo nouandi & ɔtingit liberatio ipso iure. ita dicit Bal. in. d. l. ij. no. per hanc. l. sed in precedēti casu qñ ad istū ptinebat in dubio presumitur suscipere aīo nouādi. Recollige ergo si ɔstat φ aīo nouādi indistincte liberat ipso iure sed si nō cōstat distingue vt. §. dixi. Aut credebat se debitorē cū nō esset & nullo modo alius liberat. aut sciebat se esse debitorē & tūc liberat alter ope exceptionis. aut sciebat se nō esse debitorē & tūc liberatur alter ipso iure & ista sunt subtilia. Cetera hic vide per Bar.

2 ☞ An. xx. & bis decem sint diuersa.

Si aliqs est ɔdemnatus in qnquaginta ex vno maleficio et in l. ex alio est bānitus an videat bānitus in centū vt habeat locū statutū dicēs φ bānitus in centū possit impune offendi.

1 **Ubi fideiussor.** †Qui p pluribꝰ obligatus existit pōt soluere pro quo vult: in dubio vero vr soluisse p eo pro quo prius se obligauit. h. d. ecce casum. ¶ In gl. ibi sed hugolinus. hec vera qr non est ratio diuersitatis inter sententia equalē & inequalē: solū ergo dz distingui aut soluit ɔtū dz vterq; & tunc nō est questio. qr liberatur vterq; vt in primo casu aut minus & tūc aut cōstat pro quo soluit & ille liberat et non alter. aut nō cōstat & ille liberat pro quo se obligauit & no. qr hoc verū vr etiam si debitū alterius sit grauius. nec obst. §. eo. in his. qr loquitur qñ idem tenebatur ad diuersa debita et tunc primo cedit in grauius postea & antiquius. Sed qñ diuersi tenentur vt primo & antiquius: vt est casus hic licet doc. hoc

2 non tangant: qr iste tex. simpliciter loquitur. ¶ †Ultimo inducitur iste tex. cū gl. φ cū ista sint diuersa. s. xx. & bis. x. si aliqs est ɔdēnatus in. l. ex vno maleficio & in. l. ex alio est bannitus non vr bannitus in centum & sic non hz locum statutū φ bannitus in centum poterit impune offendi ƀm Bar. q ita dicit se consuluisse nisi illa maleficia sint cōmissa eodem instanti: puta plura vulnera simul illata pro quorum quolibet imponitur pena. l. nā censetur esse vnum maleficiū: qr simul cōmissum per glo. no. q est in. l. j. C. vnde vi. circa fi. glo. magne. ideo qr cumulatio sum-

a marum[a] ƀm Ange. q dicit ita se cōsuluisse. p. l. etiā si plures. §. de pac. de quo vide ibi p eū. & in. l. idē cū eodē. de iurisd. om. iud. vbi ponit aliā limitationē φ istud dictum Bar. habebat locuz nisi fuisset cōdēnatus hoc modo in. l. & si non soluerit infra. xv. dies tunc in centū nā tunc fiat cumulatio ƀm eum φ non vr verum: qr alia. l. que adueniunt non sunt pena maleficij: sed cōtumacie in soluendo per. l. j. de in li. iuran.

1 **Ex parte heres.** †Qui soluit plus sua p hereditatis portiōe repetit illud plus nisi portio coheredis sibi accreuit. h. d. ¶ In tex. ibi cōdicet. s. ab eo cui soluit nō aūt a coherede quia ipm nō liberat. & sic credebat se esse heredē insolidū errore facti vel etiam iuris: qr tunc noīe proprio vr soluisse & p sua obligatione. sed si sciebat se habere coheredē vel etiā dubitabat coheres mouerat iam litē soluendo totum videtur partim soluere pro se. partim pro coherede si contingat ipsum obtinere: ideo nō repetit ab eo cui soluit qr ille recipit sibi debituz. sed a coherede actione negotiorum gestorum vel fami. hercis. & ita dz intelligi de condictione inde. l. si pene. §. j. & l. hereditate. C. de peti. here. cum his q ibi not. gl. que distinguunt an soluerit noīe proprio vel hereditario: lz doc. male declarent illas glo. de quibus. ll. gl. ij. opponit sufficit.

1 **Si creditor.** ¶ †Pretiū pceptū ex venditiōe pignoris vere vel ficte liberat debitorē nisi vēditio retractabilis sit. h. d. & declara vt in. l. rescriptum. §. j. §. de distrac. pign. Casus est talis. ¶ In tex. ibi. sed si seruus pignoratus. dic cuidā alteri priori creditori & postea secundo creditori q secundus postea vendidit: & hoc est φ sequitur a creditore venerit. subaudi secundo. nam potest aduocari ab emptore per primum creditorem: & iste secundus habebit necesse restituere pecuniaz quā recepit ab emptore ergo iustum est φ recuperet a priori creditore. sed qualiter iste q vendidit creditoris iure tenetur de euictione. vt. l. in creditore. de euic. dic vt. d. l. rescriptum. §. j.

a ¶ Summarum. vide noui. l. l. scire debemus. de verb. obli. & in. l. si idē cū eodē. §. d iurisd. om. iudi.

2 ☞ Qui tenet ad dandum & dederit ad qd expediat cauere de euictione cū etiā si nō cauerit de euictione possit conueniri.

1 **Etiam circa.** †Qui tenet dare: lz dederit si tñ de euictiōe nō cauit adhuc pōt conueniri ad dandū ac si nō dedisset: vt ɔsequatur cautionē. h. d. & est subtilis & semp allegat. ¶ In tex. ibi. & ex testamēto actionū. dic q est stricti iuris sicut actio ex stipulatu: & hoc faciebat dubiū: qr in eis nō videbatur venire nisi illud quod expresse fuerit in eis deductū vt. l. quicqd astringende. de verbo. oblig. Sed nō fuit deductū φ caueret sed solū φ daret tñ ius astringit eū etiā ad cauendū nō iure obligationis vel actiōis: sz officio iudicis mercenario huic actioni deseruienti: & ideo pter cautionē non prestitā ius cōseruat totā obligationē & actionē vt licet dederit adhuc remaneat obligatus ad dandū: & poterit cōueniri ad hoc vt cōsequatur qd sibi deficit. nā si liberaretur ab obligatione qua tenet dare nō posset postea cōueniri ad cauendū. qr iudicis officiū mercenariū esset extinctū actione extincta. vt. C. deposi. l. iiij. nō sic in eo qui tenetur tradere actione bone fidei vt est vēditor q etiā tenetur cauere nec liberatur tradendo nisi caueat. vt. l. ij. §. de rerū permu. Nam verū est φ non liberat a prestatione cautionis: sed ab obligatione qua tradere tenetur bene liberat. & non pōt conueniri ad tradendū. sed cauendū. vt. l. ij. §. de euic. qr venit iure actionis & obligationis cū sit bone fidei in qua veniūt nō solū illa de quibus specialiter actū est sed oīa q equū est venire. l. ex empto. §. fi. de act. emp. & l. fi. de cōdi. ob tur. cau. & ibi

2 est bonus text. †Sed ad qd expedit cauere cū etiā si nō cauerit de euictione pōt cōueniri. Rñdeo per id qd no. glo. §. ti. j. si pupillus in prin. q incipit videtur supflua. non dico φ teneat dare fideiussores. sed nuda cautione promittere per stipulationē & facere instrumentū & creditor habeat paratam probationem nam speciale est in qbusdam casibus: vt dentur fideiussores vt no. in. l. illud. de euic. nō expedit ergo ɔseruare totā obligationē & actionē vt qs poterit ɔsequi cautionem qñ erat obligatio bone fidei sicut qñ est obligatio stricti iuris. facit φ habetur in

l.iij.§.iulianus.de eo qđ cer.lo. ¶ In glo.ibi.ſo.hic nõ ſatiſfecit.dic clarius ꝙ hic deficiebat ius cautionis qñ cõcernit totã rem traditã:ideo tota obligatio ꝯſeruatur.ibi vero fuit tradita res deteriorata:⁊ illa deterioratio ſola deficiebat.aliud autẽ erat ꝑfecte traditũ:ideo tota obligatio prima eſt extincta. Et ratione deteriorationis daꝛ actio de dolo:qꝛ obligatio erat ſtricti iuris⁊ aliqñ actio in factũ:vt.l.exhibitionis.C.ad exhi.ſi autem bonefidei datur actio prima.qđ dic vt in.l.iij.§.ſi redacta.ſ.cõmo.⁊ plene ꝑ Cyn.in.d.l.exhibitionis. ¶ Sed opp.extra gl.ꝙ iſte creditor recipiendo rẽ ſine cautione preiudicauerit ſibi:vt videatur cautionẽ remiſiſſe poſtꝙ nõ petijt.per ea q̃ not. in.l.in hac.de triti.⁊ gl.parua breuiter ibi loquiꝛ qñ traditur res deteriorata creditori ſcienti non ſic vꝛ remitti ius cautionis:vt eſt hic caſus.de hoc etiã no.j.eo.q ſibi.§.ſi.⁊ adde qđ habetur in.l.iulianus.§.j.de ver.obli.nõ ſunt alia.

1 **DEbitores.** †Soluẽtes falſo adminiſtratori liberanꝛ ſi pecunia ꝯuertatur;in vtilitatẽ creditoris.h.d.facit.l.cũ ſolũ cũ.l.ſe.ſo.ma. ¶ In text.ibi.peruenit ergo ſi nõ ꝑuenit ſecus.Sed cõtra qꝛ ꝑpter iuſtam ignorantiam qꝛ credebat illũ reuꝫ tutorẽ videntur liberari:vt.ſ.eo.fugitiuus.⁊ in.l.ſi quis ſeruo.⁊.j.eo.cũ quis.§.j.So.ibi in eo q ſemel fuit verus adminiſtrator:lꝫ poſtea fuerit reuocatus vnde ꝑpter reliqas precedentis mandati liberantur q ſoluunt bona fide. hic in eo qui nunꝙ verum mandatum.Sed adhuc ꝯtra ꝙ idem ſit in iſto vt liberetur ope exceptionis:vt in.l.cuꝫ fundum.§.ſeruũ tuum.ſi cer.peta.Solu.verum eſt in debitore certe ſpeciei qui ſicut liberatur interitu rei debite non interueniente dolo vel culpa ita ⁊ traditione rei facta bona fide.non ſic in debitore quantitatis vel generis q nõ liberatur ꝑ caſum fortuitum vel interitũ rex vt in.l.incẽdium.C.ſi cer.pe.Et hec ſolutio colligiꝛ ex his que habentur in tex.⁊ glo.l.ſi quis vxori.§.apud labeonẽ.j.de fur. vbi omnino vide.

1 **CUm ſtichum.** †Obligatio ſpecierũ diuidiꝛ ꝑ quotas. Sꝫ obligatio generis vel quantitatis diuiditur numero.h.d. in effecu ⁊ primo loquiꝛ de obligatione certarũ ſpecierum vſqꝫ ibi.nã ibi facit tranſitũ ad obligationẽ generis vel quãtitatis. ſic.ſ.de ver.obli.l.in ſtipulationibus.§.operarum.

1 **SI debitor.** †Creditori q pecuniã debitaꝫ oblatã ſine iuſta cauſa nolit accipere denegatur actio.h.d.Caſus talis eſt.debitor obtulit creditori qđ debebat ipſe recuſauit:queritur nunqd poterit poſtea agere.dicit iuriſcõſultus ꝙ non. ¶ Pro declaratione gl.opp.ꝙ lꝫ debitor obtulit ⁊ creditor recuſauit recipere ſine iuſta cauſa poſſit adhuc debitor cõueniri ⁊ vltima mora nocẽt.vt.j.eo.q decẽ:⁊ illud de ꝑperi.⁊ commo.rei vendi.ꝑpter hoc iſta.l.intelligitur tribus modis in glo.Primo ꝙ obtulit ſubaudi ⁊ cõſignauit ⁊ depoſuit:⁊ tunc ſtatim eſt liberatus ipſo iure nec põt amplius cõueniri etiã pecunia extante:vt in.l. obſignationẽ.C.eo.Secundo ꝙ dũtaxat obtulit:qꝛ tex.de conſignatione ⁊ depoſitione mentionẽ nõ facit;⁊ tunc intelligitur ꝙ obtulit.ſ.in iudicio.nã ⁊ tunc ſtatim liberatur ope tñ exceptionis ſm gl.per.l.ſi rẽ.§.ſi.de pigno.act.doct.tñ hoc reprobant. qꝛ lꝫ liberetur pignus:vt poſſit agi pignoratitia.nõ tñ liberatur debitor ab obligatione ꝑſonali per talẽ obligationẽ in iudicio factam.⁊ tñ poteſt adhuc conueniri:vt in.l.acceptam. C.de vſur. dic ergo tunc qđ in ſequenti.Tertio modo intelligitur ꝙ obtulit extra iudicium:⁊ cum dicitur ꝙ negatur actio ſubaudi pecunia poſtea perempta: qꝛ debitor liberatur ope exceptionis quando erat debitor in genere vel quãtitate:ſed ſi in ſpecie tũc ipſo iure.Pecunia vero non perdita.non denegaretur actio vt in contrarijs.

2 ☞ Qui promiſit aliqd facere ⁊ non poteſt facere ꝑ ſe an poterit facere per alium.

1 **INter artifices.** †In obligatiõe facti coherẽtis ꝑſone alius faciẽdo ꝙ ꝓmiſſor etiã ſi ſit fideiuſſor ſi nõ eſt eiuſdem induſtrie nõ liberat debitorẽ. Idẽ in obligatione facti negatiui in qua per ꝯuentionẽ alterius ꝙ promiſſoris non cõmittitur penalis ſtipulatio.h.d.⁊ primo loquiꝛ in facto affirmatiuo vſqꝫ ibi.queritur ſecũdo in negatiuo. caſus eſt iſte.Quidã promiſit mihi inſulã fabricare ⁊ dedit mihi fideiuſſores ⁊c. ¶ †In gl.ibi que incipit:videtur autẽ dic ſi queritur an per alium poterit fieri aut promiſſor nõ poterat facere qđ promiſerat attenta conditione ⁊ qualitate ſue perſone ⁊ nõ videtur ꝓmiſiſſe facere per ſe;ſed per aliũ.vt.ſ.de ver.oblig.l. continuus.§.ſi ab eo. aut poterat facere:⁊ tunc aut duo ſe obligarunt ad faciendum vel tanꝙ duo rei vel vnus tanꝙ principalis alter tanꝙ fideiuſſor ⁊ tunc videtur actũ ꝙ quilibet eorũ poſſit facere ⁊ obligationẽ diſſoluere ſi ſunt eiuſdeꝫ peritie.vt in.l.nemo eſt qui neſciat.de duo.reis.ſi autẽ nõ ſunt tunc ſecus ita intelligitur iſta.l.inqꝙtũ loquiꝛ de fideiuſſore.Si aũt vnus tantũ ſe obligauit tunc alius nõ obligaretur etiã ſi ſit eiuſdeꝫ peritie nõ põt opus facere nec liberare debitorẽ: vt in gl. et ita etiã poteſt intelligi hec.l.inqꝙtum loquitur de alio ꝙ de fideiuſſore.Non ſunt alia.

1 **SI ſeruus.** †Debitor ſoluẽs ei cui erat ablata poteſtas recipiẽdi liberatur ſi ignorabat cauſam ablationis.Itẽ ꝓcuratori q exequitur mandatũ poſtꝙ eſt reuocatus nõ imputatur ſi reuocationẽ ignorabat.h.d.ĩ effectu:⁊ de primo dicto ponit duos caſus vſqꝫ ibi ſicut.Caſus ẽ iſte. ¶ In tex.ibi.cũ ignoraret dñm mortuũ eſſe:⁊ ſic putabat durare mandatũ legale de recipiendo. vt.j.e.ꝙ ſeruus.Idẽ ſi ſciebat mortuũ dñm tñ ignorabat huic ſeruo relictã libertatẽ.nã adhuc.legale mãdatuꝫ duraret ſi nõ eſſet relicta libertas.ſi aũt ſciebat relictã libertatẽ tunc ꝑpter hec duo puta qꝛ dñs eſt mortuus ⁊ ſeruus mutauit ſtatũ finitum eſt mandatũ:ideo ſciens hoc ⁊ ſoluẽs nõ liberaꝛ. Si tñ peculiũ nõ fuit huic ſeruo legatũ.nã nec hoc preſumitur cum relinquiꝛ libertas in vltima voluntate:ſed qñ manumittiꝛ inter viuos peculiũ cenſetur donatũ niſi expreſſe ſit adeptũ.vt.l.j.cũ ibi no.C.de pec.eius q liber. meruit. ⁊ iđ lꝫ ſoluẽs ſciuerit ipm manumiſſum.ſi tñ ignorauerit peculiũ ſibi adeptuꝫ. lꝫ re vera adeptũ fuerit.qꝛ nõ habeat diuinare adhuc ignorabat cãm donationis mãdati.qꝛ ꝑpter ſolã manumiſſionẽ nõ eſſet reuocatum ſi peculiuꝫ eſſet ſibi ꝯceſſum.imo iſtud debitũ eſſet effectũ ꝓpriũ ipſius manumiſſi ⁊ ſic poſſet recipere noĩe ſuo.vt. ſ.eo. ſi qs ſeruo ⁊ ꝑ hoc declaratur ſequens caſus.

1 **QUi ſibi.** †Si res ſoluta adiecto euincatur agitur actiõe ꝑſonali.h.d. Caſus ẽ iſte.tu ꝓmiſiſti mihi aut titio dari:dediſti titio iſtum funduꝫ cui fuit euictus queritur quo remedio mihi cõſulatur. dicit iuriſcõſultus ꝙ prima actione quid ſi ꝓmiſiſti ſtichum q poſt ea peruenit ad libertatẽ ⁊c. ¶ In tex.ibi titio datus fuerit:ſed ſi fuit datus:⁊ ſic dominiũ tranſlatum quomodo potuit poſtea euinci.Solu.expone datus.i.traditus.vel dic ꝓprie ꝙ fuit euictus iure hypothece ⁊ vtroqꝫ caſu ſi añ euictionẽ cõſtabat fundum eſſe alienũ vel alteri obligatũ potuiſſet agi ac ſi traditus nõ fuiſſet etiã anteꝙ euinceretur:vt.ſ.eo.ſi rẽ meã:ſed hic non conſiſtit niſi poſt euictionẽ.⁊ per hoc qꝛ non ſemꝑ eſt certũ ille q tenetur dare cũ tradidit teneꝛ etiã de euictione cauere: ⁊ niſi caueat non liberatur:vt.ſ.eo.l.etiã ſiue re vera trãſferat dñiũ qꝛ põt euinci cautione hypothece:⁊ tunc preſtita cautione liberatur nec põt cõueniri.lꝫ ſit certũ alteri fundum eſſe obligatũ ſiue non tranſtulit:⁊ tunc non eſt ꝓpterea liberatus: qꝛ cauit. imo põt adhuc ꝯueniri ſi certũ eſt fundum alienũ:qꝛ non fecit qđ debuit.tenetur eñ ad duo.l.ad transferendum dñium ⁊ ad cauendũ:⁊ in primo caſu fecit vtrũqꝫ.in ſecundo alterum tñ. ⁊ ꝑ hoc declaratur illa.l.etiã. ¶ In tex.ibi hꝫ actionẽ dic.ſ. primã a qua nõ fuit liberatus:qꝛ tenebatur dare:ſecus in vẽditore q tenetur tradere:qꝛ ſi tradit ⁊ cauit liberatus eſt. vt not. in auꝛ.ſacramtẽa puberũ.⁊ ſi poſtea euincatur reſuſcitatur actio vel dic ꝙ datur actio noua non prima extin cta.vt no.in.l.cum plures.in vltima gl.in ſi.ſ.de euic.⁊ ꝑ Bar.in.l.ſi domus.§.de euictione.in ſi.de le.j.⁊.l.Ariſto.in ſi.de do.ſufficit. ¶ In glo. ſi.ibi nã ſecus cõtingeret ſi certus homo ꝓmiſſus eſſet.qꝛ videretur promiſſus talis q̃lis erat:iđ ſi poſtea euinceret ſe in libertatem nõ teneretur debitor qñ ex cauſa de preterito: vt dixi in l.ſi rem meam.ſ.eo.vel dic ꝙ promiſerat in ſpecie ſicut in caſu precedẽti no.in prima gl.⁊ ꝙ ſciebat illũ eſſe ſtatuliberũ. vnde tenetur ſicut qñ ſi in genere vt dixi in.d.l.ſi rẽ qꝛ donatio incepit a precedenti promiſſione.

2 ☞ Creditor recipiendo rem deterioratam an videatur deteriorationem remiſiſſe.

3 Scholaris q conduxit roncinũ advecturã poſtea reducat ipm deterioratum ⁊ locator non vult ipſum recipere ſine pretio deteriorationis ⁊ ſcholaris in preſentia teſtium ligat equum ad domum locatoris et receſſit deinde aliquis tertius equum ſurripuit an ſcholaris teneatur.

1 **Qui ſtichum.** ¶ †Qui teneꝛ in ſpecie ſiue ſimpliciter ſiue alternatiue nõ liberatur ſoluẽdo vel offerendo rem a ſe deterioratã. ſi vero in genere tunc idẽ ſiue a ſe ſiue ab alio ſiue ſui culpa fuerit deteriorata.h.d.Et primo quando in ſpecie vſqꝫ ibi.item q hominem Secundo qñ in genere.In primo eñ caſu ſi fuiſſet deteriorata per aliũ ſiue ſui culpa vel mora nõ teneretur:qꝛ ſi eſſet ꝑempta per alium liberaretur.vt.l.ſi ex legati cauſa.de verbo.oblig.et cũ l.ſi ſeruum:ſed in ſecũdo caſu non liberaretur ꝑ interitum cũ poſſet dare aliã rem eodemmodo nec per deteriorationeꝫ ſubleuatur

leuatur cū poterit dare rē nō deterioꝛatam. Ueniamus ad casum: ꝛ ille ver. sed si ab alio: dꝫ referri ad scdm casum qñ in genere tenebať. ¶ In tex. ibi nō magis cū dādo liberať. dic glo. op. ꝙ imo liberet ab obligatione qua tenebať dare cū det: lꝫ rē deterioꝛatā: sed ꝯ eū ꝑpter deterioꝛationē deť actio de dolo qñ dolo deterioꝛauit vel in factū qñ culpa. vt. l. elegāter. §. nō solū de dolo. ꝛ. l. exhibitionis. C. ad exhib. ¶ Sl. soluit quatuoꝛ modis tene scdam solu. in ver. vel aliter. ꝙ ꝯium loquiť qñ tradidit: ꝛ sic dñium trāstulit. Iste aūt tex. dꝫ intelligi quando non-
2 dum tradidit: sed obtulit. ¶ †Sed cōtra vtrūqꝫ membrū opp. ꝙ non ꝓcedat: qꝛ si tradidit creditoꝛ recipiendo vř deterioꝛationē remisisse sic nec actionē de dolo dꝫ habere quasi sup hoc transigeret. vt in. l. ij. in prin. š. si qs cau. Solu. verū est si scienter recepisset: sed. ll. alleg. in contrariū debēt intelligi qñ ignorāter: ꝛ hoc voluit gl. in. l. in hac. de triti. sed primū dictum qñ scienter dꝫ limitari tribus modis. primo. ꝭm Iaco. de aret. qd etiā Bar. tꝫ: lꝫ ipm nō alleget nisi debitoꝛ in perniciē creditoris deterioꝛasset: qꝛ tunc etiā scienter recipiendo sibi nō preiudicaret: ꝛ ita pōt intelligi. Qñ aūt in perniciē tunc hꝫ locū distinctio. quā. š. dixi. Scdo modo limitať: qꝛ ꝓcedit qñ interesse veniret officio iudicis mercēnario: vt in casu. l. centū capue ꝛ. l. fi. š. de eo qd cer. loco si aūt iure actionis tūc etiā scienter recipiendo nō videť remittere cū poterit actio ad deterioꝛationem ꝑ se stare: vt in casu. l. iij. §. si reddita. š. cōmo. ꝛ ꝭm hoc qñ ꝓ deterioꝛatione daretur actio de dolo vel in factū non videť ꝓcedere illa distinctio: sed solū qñ officio iudicis. Tertius casus est qñ recipiens scienter ꝓtestareť ꝙ recipiebat saluo iure petendi deterioꝛationē: nā tūc etiā si interesse venit officio iudicis remanet ius saluū: qꝛ ꝑ hanc ꝓtestationē cōseruatur actio prima sine qua iudicis officiū nō poterat imploꝛari ꝛ istam limitationem ponit Bar. no. in. d. l. fi. Est ꝛ quartus casus qñ solutio vel traditio esset facta ipsi principali creditoꝛi sed adiecto q non potuit creditoꝛi preiudicare: nam ꝛ tunc cōseruať actio prima ꝑpter interesse. vt in. l. ij. §. iulianus. eo. tit. de eo qd cer. loco ꝛ ibi vide Bar. oīno in. d. l. fi. ¶ Contra scdm membrum op. qꝛ nullū hꝫ dubiū ꝙ per solā oblationem non liberatur debitoꝛ. vt. j. e. qui decē. ꝛ dixi. š. eo. si debitoꝛ. ꝛ sic iste text. esset de indubitabili dū dicit non liberari. So. intellige qñ vltra oblationē interuenit aliquid aliud ꝑpter qd liberatur si res nō fuisset deterioꝛata: vt qꝛ cōsignauit ꝛ deposuit vel quia res postea fuit perempta: nam etiā in dictis casibus nunc nō liberatur: qꝛ creditoꝛ habuit iustam cām nō recipiendi ꝭm glo. per quā li-
3 mitatur. l. obsignatione. C. eo. ꝛ. l. qui decem. j. eo. ti. †ꝛ per hoc determinatur questio de scholari qui conduxit roncinū ad vecturam postea reducit ipsum deterioꝛatū locatoꝛ nō vult ipm recipere sine pretio deterioꝛationis: scholaris in presentia testiū ligat equū ad domū locatoꝛis ꝛ recessit: ꝛ quidam tertius surripuit ipsum scholaris dicit se nō teneri videť dicendum ꝓ locatoꝛe per istam glo. qꝛ iustā habuit causam non recipiendi sine pretio deterioꝛationis al's secus esset ꝛ hanc partem tꝫ hic Bar. sed Ang. videtur sentire ꝯtrarium eo casu quo deterioꝛatio pōt peti iure actionis vt in casu predicto qui est cōtractus bone fidei in quo veniūt oīa q̄ est equum venire: ꝛ no. in. d. §. si reddita. nā hic sunt duo debita vnū de restituendo rem: aliud de soluēdo pretiū deterioꝛationis: ꝛ constat ꝙ debitoꝛ pōt offerre vnū debitū sine alio: ꝛ teneť creditoꝛ recipere al's sibi imputet. vt. l. fi. š. qui mo. pig. vel hypo. sol. ꝛ no. in. l. quidā referebant. si cer. pet. ꝛ hoc dictum multum placet de alijs solutionibus glo. non est curandum non sunt alia.

1 **Qui hominem.** †Si solutum adiecto ex postfacto apparet ī debitum repetiť a creditoꝛe. h. d. ¶ In tex. ibi nō titio sed tibi. i. a te. ꝛ ratio est: qꝛ titius videtur recepisse nomine tuo ꝛ cōstat ꝙ indebitum ꝓcuratoꝛi habenti speciale mādatum repetitur a dño nō a ꝓcuratoꝛe: vt. l. si ꝓcuratoꝛ. de cōdi. inde. ad fi. ꝛ sic videtur hic casus ꝭm Ang. ꝙ adiectus equiparetur ꝓcuratoꝛi habenti speciale mandatum lꝫ in contrarium faciat tex. in. l. si vero ꝓcuratoꝛi. ver. interdū. š. e. vbi videť dici qd nō sit procuratoꝛ: sed dic vt ibi dixi: qꝛ aliquo respectu pōt dici ꝓcuratoꝛ aliquo non.

2 ☞ Licet vnus ex duobus reis credendi litē cōtestando totū debitū sibi preoccupet ita vt si postea solueretur alteri indebite solueretur nō sic preoccupat ꝑ partis receptionem.

3 Creditoꝛ sicut potest quemlibet ex duobus reis cōuenire pro parte ita et debitoꝛ potest cuilibet ex duobus rei credēdi soluere partem debiti.

4 Si soluit totū vni an ille teneatur cōicare cum altero.

1 **Si duo rei.** †In obligatione generis solutione partiū in diuersis rebus nō cōtingit liberatio etiam si fiat diuersis personis vel a diuersis. h. d. Ca-
2 sus est iste. ¶ †In tex. ibi sed si eiusdē dic. istū ver. singulariter no. Bar. in materia duoꝝ reoꝝ ꝙ lꝫ vnus ex duobus reis credendi litem cōtestādo totū debitū sibi preoccupet: vt. š. de duo. reis. l. ij. ꝛ ideo si postea soluereť alteri indebite solueretur. vt in. l. ex duobus. la. j. eo. ti. nō sic preoccupat per partis receptionem: qꝛ si debitoꝛ partē debiti soluat pōt alterā partē soluere alteri: ꝛ hic est casus: ꝛ liberatur ab vtroqꝫ sed si videretur preoccupasse primus nō pōt solui alteri altera pars: quod perpe-
3 tuo tene menti. †No. etiā ꝙ sicut pōt creditoꝛ quēlibet cōuenire ex duobus reis debēdi ꝓ parte: vt. l. iij. §. fi. de duo. reis. ita ꝛ debitoꝛ pōt cuilibet ex duobus reis credendi soluere partē de-
4 biti. †Quid aūt si soluit totum vni an ille teneatur cōicare cuꝫ altero. glo. hic sup ver. cōi que semp allega. tenet ꝙ sic qñ erant socij: subaudi eiusdē obligationis vel oīm bonoꝝ ꝛ idē si non erant socij: sed erant creditoꝛes ex cā onerosa qꝛ pecunia mutuata erat vtriusqꝫ: nā eatenus teneť cōicare quatenus ab illo ꝓcessit ꝛ his duobus casibꝰ pōt intelligi hec glo. ꝛ alia que est in. l. frater. de cōdi. inde. post prin. glo. mag. Si vero est cā mere lucratiua: ꝛ erant socij tunc secus: ꝛ hec est cōis opin. doct. per l. in. l. falcidia hoc obseruandū. ad. l. fal. ꝛ glos. q̄ in hoc vltimo sensit contrarium in. l. si titio. de leg. ij. cōiter reprobatur et de hoc no. in. l. j. C. de duobus reis.

1 **Stipulatus.** †Solutio facta adiecto de eo qd est in solutione liberat soluentē a principali creditoꝛe etiā de eo qd in obligatione. h. d. premitte ꝙ si stipuloꝛ a te decē mihi aūt hoīem titio dari ꙫ nō est stipulatio alternatiua quantū ad hoc vt decē ꝛ homo sit in obligatione: qꝛ illud qñ vtraqꝫ pars alternatiue cōciperetur in persona stipulatoꝛis: sed hic prima in personā eius ꝛ scdā in personam adiecti: ideo decē tm̄ sunt in obligatione. homo vero in solutione. tñ hic dicitur ꝙ si homo soluatur adiecto liberaris a me in decē: qꝛ soluis de voluntate mea. ꝛ aliud ꝓ alio creditoꝛe volente solui pōt etiā alteri ꝙ̄ creditoꝛi: vt in. l. solutū. j. e. ꝛ gl. dicit ꝙ liberaris ope exceptionis nō ipso iure. ꝛ bene dicit per l. quam allegat. Sed contra ꝙ imo ipso iure: qꝛ si volente creditoꝛe soluatur aliud pro alio vel etiam soluatur alteri ꝙ̄ creditoꝛi cōtingit liberatio ip[illegible] vt in. ll. š. allegatis. Sol. verū est qñ soluisti aliud ꝓ alio ipsi creditoꝛi: vel si soluisti alteri nō soluisti aliud pro alio: sed illud qd debebatur: hic vero soluisti alteri ꝛ non id qd debebať sed aliud. Sed contra qꝛ illud aliud erat in solutione ꝛ paria sunt soluere id qd erat in obligatione vel illud qd in solutione. vt. l. si stipulatus fuero decem in melle. j. eo. So. verū est si soluatur ipsi creditoꝛi: secus si adiecto vt hic. Sed quare hoc adiectus recipiat de voluntate creditoꝛis. Respondeo volūtas fuit a principio sed ex postfacto subest necessitas: qꝛ debitoꝛ pōt sibi soluere inuito creditoꝛe: vt. l. aliud. j. eo. Sed si poneremus ꝙ creditoꝛ consentiret tpe solutionis ꝙ solueret adiecto non video quare non deberet contingere liberatio ipo iure. Recollige ergo quod si soluis mihi creditoꝛi aliud pro alio liberaris ipso iure: idem si soluis alteri ꝙ̄ mihi me volente id qd debes nō aūt aliud: idē si soluis aliud me tūc volente: cum soluis: si autem soluis alteri: et non id quod debes sed aliud me semel volente tempoꝛe contractus postea autem me recusante vel ignoꝛante liberaris ope exceptionis: vt in hac glos.

2 ☞ Qualiter fiat reuocatio mandati generalis.

1 **Si titium omnibus.** †Generali ꝓcuratoꝛi constituto ad negotia pōt solui etiā postꝙ̄ fuerit reuocatus si soluens reuocationē ignoꝛabat. h. d. ¶ In tex. ibi ignoꝛantibus debitoribus qui tñ per prius habuerant notitiā de mādato istius titij: ꝛ sic habuerunt iustam cām sibi soluēdi cū etiā eis videatur fuisse factum mandatum de soluendo vnde debuit creditoꝛ eis notificare reuocationē mandati factā titio. sed si isti debitoꝛes non habuissent notitiam de mandato titij: ꝛ post reuocationē mandati quā etiā ignoꝛabāt soluerunt: puta rem secus dicendum: qꝛ nullam iustam cām habebāt credēdi se posse illi soluere. vt. j. proxi. §. ꝛ cū re vera soluere non possent ꝑpter reuocationem imputetur eis ꝛ pro hoc est vna glo. in titu. de ꝓcu. lib.
2 vj. c. ij. in versi. reuocari. †Sed qualiter fiet ista reuocatio. Respondeo non expedit inculcare auribus quibuscunqꝫ specialiter sed sufficit mittere ꝓclama ꝙ nullus soluat tali: qꝛ reuocatus est vel solū notificare ꝙ est reuocatus: et de hoc est text. š. de instito. l. sed ꝛ si pupillus. §. j. ꝛ §. prescribere. et ita faciunt mercatoꝛes quando dissoluunt societatē ne ex contractu socij postea teneantur.

1 **Si nullo mandante.** †Soluēs falso ꝓcuratoꝛi q nunꝙ̄ habuit mādatū nō liberať etiā si soluat bona fide credēs ipm habere mandatū. Idē si habuit mandatum ꝛ fuit reuocatum.

⁊ soluens hoc sciebat vel scire poterat.h.d.scđa pars ibi:⁊ cuꝫ fugitiuus:nā ibi semel habuit mandatū a lege:qꝛ erat debitor ex contractu celebrato secum:⁊ fuit finitum ꝓpter fugā casus. ¶ Oppo.s̄.ꝓxi.§.sol.ibi semel habui mandatum⁊ postea fuit reuocatū:ideo ꝓdest soluēti bona fides:qm̄ hāc bonefidei cām dedit ipse creditor q mādauit ⁊ sic pōt sibi imputari quare reuocauit vel saltē reuocationē nō notificauit:hic nunꝗ͂ habuit mandatum:⁊ sic bona fides soluentis nō dꝫ nocere creditori q cām ei nō dedit.Itē cōtra.s̄.eo.debitores. So.intellige ꝭm illa nisi pecunia postea fuit conuersa in vtilitatē dñi vel nisi dñs postea ratum habuerit.vt.j.ꝓxi.§.¶ Tertio opp.ꝙ liberetur ope exceptionis:vt.l.cum fundus.§.seruū tuū imprudens.cuꝫ ibi no.in vlti.gl.s̄.si cer.pe.So.ibi in debitore certe speciei hic in debitore quantitatis rōnem dixi in.d.l.debitores.per.l.si qs vxori.§:apud labeonē.j.de fur.si ergo falsus ꝓcurator ꝓducit instrumentū falsum cui debitori verisimiliter credere poterat ⁊ iustissimā cām habuit non credendi non propterea liberantur ab obligatione generis vel quantitatis:sed speciei sic ope exceptionis non ipso iure.tene menti.¶ Sed contra quarto loco de.l.si vrbana.de condi.inde.Sol.intellige qñ quis erat debitor meus ex contractu celebrato mecū:si aūt cū falso ꝓcuratore etiam q nunꝗ͂ habuit mandatū:si soluit bona fide liberatur:vt ibi secus si malafide sciens ipsum non esse ꝓcuratorem vt in scđo casu huius.l.⁊ no.p Bar.j.eo.l.filie.ꝙ aūt dico liberari qñ bona fide intellige ope exceptionis:vt no.s̄.eo.l.fugitiuus.in gl.q̄ incipit imo in ver.alij dicūt nō ipso iure: vt in secundo casu huius.§.ꝭm aliū intellectū ꝙ loquat̄ in eo q soluit bonafide ignorans esse istum fugitiuum.[a]

> a ¶ Ignorans istū esse fugitiuum. Adde quis dicatur fugitiuus.ff. de edi.edic.et in l.j.in.§.seruum. ff.de acqui.poss,

Si gener.

†Restituens dotē ꝓfectitiā patri sine voluntate filie nō liberatur a filia ideo pōt repetere.h.d.venio ad casum.¶ In tex.ibi ignorante filia sub audi:⁊ causam ꝯtradicendi habente qꝛ pater erat turpis persona:[b]⁊ sic absentia ⁊ ignorantia filie vna cū iusta cā habent̄ ꝓ cōtradictione:⁊ sic nō potuit soluere in preiudiciū filie quominus in effectu sui iuris poterit repetere ab ipso soluente: ideo repetit a patre ne bis habeat soluere.Si aūt non haberet cām contradicendi vel posito ꝙ haberet fuisset presens ⁊ tacens haberetur ꝓ consentiente:⁊ liberaretur soluens.vt.s̄.so.ma.l.dotem ꝯnimo qñ non hꝫ cām contradicendi etiā si expresse contradicat nō attendit̄ eius cōtradictio.vt.l.si cū dotē.§.eo autē tpe.eo.ti.⁊ hoc quantū ad solutionē fiendā patri quantū vero ad repellendū ipsam ab agēdo sufficit filiā ignorare licet cām contradicendi non habeat:vt pater nō admittatur nisi caueat ipsam ratā habiturā:vt.l.ij.§.voluntate.eo.ti.¶ In tex. ibi q absentis ꝓcuratori.s.funditus falso q nunꝗ͂ habuit mandatū vt.s̄.ꝓxi.§.¶ In tex.ibi.⁊ qꝛ dic posset quis dicere imo videt̄ ꝙ liberet̄ quoniaꝫ pater in actione de dote ꝓfectitia habet exercitiū solus sine filia:sed verū est ad agendū: tñ actio non est ꝓpria ipsius patris dūtaxat sed est cōis cuꝫ filia:vnde non pōt recipere in preiudiciū filie qñ hꝫ cām contradicendi sufficit de eo qđ hic dicit glo.vide plenius.in.l.nō solū.so.ma.nā ratio q̄ ponit̄ hic in fi.litere vr̄ potius facere cōtra decisionē iurisconsulti:qꝛ si filia ⁊ pater sunt socij in actione de dote videtur ꝙ solutio facta patri liberat soluentē ab vtroqꝫ sicut in duobꝰ reis credendi socijs.vt.l.iij.§.fi.de duo.reis.So.non est talis societas qualis inter eos;ibi enim sunt due obligationes ⁊ actiōes ⁊ quilibet eorum habet actionem insolidum: ⁊ etiam exercitiū hic autem est vna tantum in qua:ideo dicunt socij qm̄ habent beneficiū consolidationis:de quo in gl.⁊ pater solus hꝫ exercitium filia non contradicente vel cām ꝯtradicendi non habēte,Cetera dic.vt in.d.l.non solum.

> b ¶ Turpis persona. Adde qđ dicatur persona vilissima. vide ī l.humilem.⁊ ibi doct.C.de incest, nup.

Si debitorem meum.

†Soluēs alteri de mandato creditoris liberat̄:lꝫ ille nō recipiat eo aīo quo creditor sibi solui mādauit.h.d.venio ad casum.¶ In tex.ibi liberabitur sub audi:lꝫ dñiū pecunie nec in titiū sit trāsitū qꝛ nō recepit eo aīo sed vt ad creditorē portaret nec in creditorem:qꝛ non fuit eius intentio ꝙ acqreretur sibi sed titio.⁊ cū in translatione dñij necessarius sit consensus recipientis:vt.l.si ego.s̄.si cer.pe.neutri istorū acquiritur qꝛ neuter cōsensit:sed remanet adhuc penes soluentem ꝭm rei veritatē.vt no.in.l.si ego.s̄.de neg.gest.quia natura dñij est ꝙ nō abdicatur ab eo cuius ē nisi abdicetur alteri vt in.l.nec vtilē.q.ex cau.ma.lꝫ secus sit in possessione vt.l.nemo.§.si furioso.de acq.pos.alleg.in gl.que tñ determinat cōtrariuꝫ in dñio ⁊ male:qꝛ ꝭm eam dñium volabat per aera ex quo recessit a soluēte⁊ in nullū est translatū qđ est falium:videbatur enī ꝙ soluens non est liberatus postꝗ͂ ab eo non recessit dñium.vt.l.ꝙ si forte.§.fi.s̄.eo.⁊ postꝗ͂ in creditorē vel in aliū non est translatuꝫ.vt.s̄.eo.fugitius.ver.sed si alij:sed certe hoc faciunt vt non liberetur ipso iure:sed ope exceptionis ex eqta te postꝗ͂ paruit creditori.vnde si creditor ageret non posset ille vti exceptione nisi creditori cedat rei vendicationē quā hꝫ contra titiū ꝭm Iac.de are.ar.in.l.si vendidero.§.si titius.de furt. sed si nūmi per titiū soluant̄ creditori tunc efficiunt̄ eius:⁊ contingit liberatio ipso iure:idem vr̄ si essent consumpti per titiū sed an poterit ipse creditor a titio repetere vel reivendicatione cessare:vt in casu p̄cedenti vel ꝯdictione sine cā qñ consumpsit vr̄ ꝙ sic postꝗ͂ donatio non est ꝑfecta nō concurrente aīo illiꝰ: qđ puto verū nisi mutet ꝓpositum:⁊ velit retinere ꝓpter animum creditoris q voluit ab illo non repetere:vt est casus in.l.si ego.si cer.pe.⁊.l.qui mihi donatur.s̄.de don.nec ob.huic tex. l.ꝙ si forte.§.fi.nam etiā ibi:lꝫ pupillus soluens non sit liberatus ipso iure:qꝛ nō transtulit dñium si tñ creditor ageret obstaret nisi exceptio cū habeat pecuniaꝫ penes se sicut ⁊ hic nec ob. l.fugitiuus.ver.sed si alij.qꝛ ibi creditor nō consensit ꝙ alteri ꝗ͂ seruo solueretur:sed dumtaxat ipse seruus:vnde etiam ope exceptionis nō liberatur hic autē consensit:⁊ ista sunt subtilia ¶ In gl.in,fi.ibi diximus.de neg.gest.si ego.dic imo ibi no. cōtrarium ꝙ non recedit a soluēte quousqꝫ in alium trāsferatur. ⁊ illa vera.non sunt alia.

Quidam filium.

†Si debitor succedat creditori liberantur fideiussores:lꝫ hereditas momento penes eū remaneat:sed acqretur patri in cuius est potestate.h.d.in effectu ꝭm verū intellectum qui tangitur in glo.in versi.vel aliter.venio ad casum. ¶ Pro declaratione gl.oppo.ꝙ isti fideiussores non sunt libertati: qꝛ nō est verū dicere hoc casu ꝙ debitor successit creditori:naꝫ debitor est ipse filius:⁊ ipse poterat conueniri etiam hoc iure. et condēnari.vt.l.si condēnatus.de nou.pater autem nō erat debitor si filius sine eius iussu contraxit:⁊ pecunia in rem patris non est conuersa.nec habet peculium quibus casibus pōt etiā loqui iste tex.sed ista hereditas nō est apud filiū:sed apud partem:ergo videtur successiue non ipse filius propter hoc quidā fatentur contrarium de plano ꝙ nō liberantur:⁊ possunt ꝯueniri a patre:⁊ qđ hic dicit̄ in versi.dixi nō dicitur.vt velit determinare questionē:sed vult dicere ꝙ tunc liberentur fideiussores qñ debitor successisset creditori per rationē quam hic ponit sed hic nō sic per id qđ.s̄.dixi.ergo nō liberantur.Certe nō est credendum ꝙ iurisconsultus noluerit ad.q. respondere: ideo dic melius ꝙ liberant̄ nec ob.contrariuꝫ quia cum filius adit iussu patris successio principiat̄ in eiꝰ persona:licet postea statim faciat transitum in patre sed adhuc remanent relique in personam filij hinc est ꝙ pater tenet̄ legatarijs ⁊ fideicōmissarijs ex ꝑsona filij.l.cū filio.de leg.j. hec ergo erat cā dubitationis que tollitur per hunc.§.vt cōfundatur obligatio principalis⁊ fideiussoria perinde ac si hereditas penes ipsum remansisset postꝗ͂ est apud patrem eius noīe:et hoc vult glo.in effectu licet non ita clare in versi.vel aliter.alij vero timore huius cōtrarij dicunt ꝙ pater erat debitor.qꝛ filius eius iussu contraxerat vel in rem eius erat conuersa pecunia vel haberet peculiū sed hoc non placet.quia isti innuunt ꝙ si pater non teneretur quoquo modo non haberet locū qđ hic dicitur qđ est falsum ꝑ ea q̄.s̄.dixi.Preterea posito ꝙ pater teneat̄:tenet̄ accessorie:⁊ filius principaliter:vnde posito ꝙ pater esset institutus.⁊ adiret nō extingueretur obligatio principalis ipsius filij nec fideiussōrum datorum ab eo:vt.l.heres a debitore.s̄. de fideiuſ.§. ꝙ si idem stipulator.

☞ Unus ⁊ idē actus nō dꝫ parere cōtrarios effectus.

Si predo id quod.

†Soluentes falso heredi liberātur si pecunia peruenit ad verū heredē:hoc primo.Item in obligatione generis vel alternatiua non potest fieri solutio in diuersis rebus etiam a diuersis debitoribus ad idem obligatis hoc secūdo.Et solutio que parit repetitionem nō parit liberationē soluentis vel alterius hoc tertio ⁊ vltimo vsqꝫ in fi.l.casus est iste. Cum primo dicto concordat.l.debitores.s̄.e.Cum secundo cōcor.prin.§.huius.l.Tertium dictum intellige quando debitor tuus exceptione perpetua soluit per errorem talem qui inducat repetitionem puta facti vel iuris si erat fauorabilis vel facti tantum si erat odiosa iuxta ea que habentur in.l. qui exceptionem.de condi.indebi.Et est questio an liberetur ipso iure per talem solutionem:nam adhuc mero iure est obligatus lꝫ habeat exceptionem:†et semper allegatur iste.§.j. ꝙ vnus et idem actus non dꝫ parere contrarios effectus:cōcor.de cōdi.⁊ demon.l.cum tale.§.fi.

Quod si seruus.

†Debitor meꝰ ex ꝯtu celebrato cū seruo meo soluēdo liberat̄ a me etiā si erat alienatus vel manumissus.dūmō hoc ignoret vel saltē peculij ademptione.h.d.¶ In tex.ibi nisi aliqua causa puta notitia alienationis.vt.s̄.de contrahē.empt.l.

quoties

quoties: vel notitia ademptiōis peculij qñ erat manumissus inter viuos: posito etiā ꝙ sciret manumissionem: vt. s. eo. si qs seruo. Si aūt in vltima voluntate tunc sufficit notitia mortis dñi: & relicte libertatis ad hoc vt soluere nō poterit nec debeat qꝛ censetur periculū ademptū. vt. s. eo. si seruus. & qd ibi no. in gl. j. Sola aūt sciētia mortis dñi nō sufficeret: qꝛ mādatum qd hꝫ seruus ad recipiendū ex suo ɔctu nō finit sola morte dñi: lꝫ glo. j. hic innuat ɔrium: sed melius sentit in. d. l. si seruus. in gl. j. licet mandatum qd haberet a dño ad recipiendū ex cōtractu celebrato cum dño finiretur morte dñi sicut & mandatū cuiusli bet liberi hominis: & hec est veritas.

2 ☞ Si pater meus decessit ab intestato me relicto & etiā vxore pregnante lex facit me heredē etiā ignorantem in ea portione q̄ apparebit ex post facto ad me pertinere ꝓm numerum liberorum qui sunt in vtero.

In vtero quot possint esse liberi.

1 Si pater. † Sñia absolutoria ꝑiudicat actori in eo ꝙ ex postfacto apparebit ipm petere potuisse: alteri vero nō ꝑiudicat. h. d. in

2 effectu & est difficilis. l. † Premitte ꝙ si pater meus decessit ab intestato me relicto: & etiā vxore pregnāte. l. facit me heredē etiā ignorantē in ea portione quā ex postfacto apparebit ad me pertinere ꝓm numerū liberorū qui sunt in vtero: vnde si est vnus tūc efficior heres suus & necessarius in dimidia si sunt duo in tertia: si sunt tres in quarta: & si possunt esse qnqꝫ ꝓm naturam: vt dicunt philosophi de qbus hic: & tūc essem heres in sexta: tñ anteq̄ hoc appareat quot sint lꝫ sit certū in rex natura: & p ɔsequens penes. l. que est certa de omni eo ꝙ est certum in rex natura: & quantū ad effectus legales q sunt: vt efficiatur ipso iure sine meo facto vel voluntate qꝛ tñ nō est certuꝫ penes iudicē nō admittiꝛ ad petendū hereditatē vel debitū hereditarium nisi ꝓ quarta parte: qꝛ. l. in dubio interpretatur in mediā viam: vt tres sint in vtero. vt. s. si pars hered. pe. l. antiqui. iuncta. l. illud. & l. cum qdā. §. suū heredē. de acqui. heredi. Sed pone ꝙ petij totū debitū tanq̄ tota hereditas ad me ptineat: & tāq̄ si nullus esset in vtero: & de facto fui admissus nec fui repulsus eū potuissem repelli vltra quartā: & lata esset sñia absolutoria cōtra me queritur an preiudicet in toto debito: et quidā distinxerūt aut aliqs nascitur: & nō preiudicat in aliquo aut nullus nascitur & tunc preiudicat in totum. iuriscōsultus Julianus reprehēdit primū membrū: & dicit ꝙ qñ aliquis nascitur verius est dicere ꝙ preiudicet in illa parte quam apparet me petere potuisse: vt si nascanꝛ tres preiudicet in quarta: si qnqꝫ in sexta: ergo si vnus preiudicat in dimidia in altera vero nullū facit preiudiciū cū pertineat ad posthumum cui sñia nō dꝫ preiudicare tanq̄ inter alios lata: hic est casus clarus lꝫ Ang. se inuoluat: & reputet valde difficilē casum. Sed certe ꝓm glo. nec distinctio Jul. nec istud qd dicit Julianus est verum: qꝛ nō debuit admitti nec petere potuit nisi quartam partē in dubio. vt. s. dixi. ergo in illa sola preiudicat posito ꝙ vnus tūc nascaꝛ et esset iste heres in dimidia: & videtur de hoc casus expressus ꝓm alios iuriscōsultos. in. l. sed si restituatur. §. si. s. de iudi. & sic ista. l. seruit nobis de vento: & eodē modo si nullus nascatur: licet agens esset heres insolidū nō preiudicabit sibi nisi in quarta parte. lꝫ glo. hic sup versic. recte videatur dicere ꝙ in totū & ꝙ prima distinctio in scdo mēbro esset vera & sic videtur ɔriari alteri gl. fi. Bar. videꝛ dicere ꝙ si tpe late sñie nōduꝫ erat certū an aliqs nascatur vel quot nascerenꝛ: & tunc sit verum id qd dicit gl. fi. ꝙ non preiudicet nisi in quarta: & ratio pōt esse lꝫ ipse nō dicat qꝛ in sñia inspiciꝛ mens iudicis. vt. l. l. si testamēto. in prin. de exce. rei iud. sed intētio iudicis nō videtur fuisse ferre sñiam nisi sup eo ad qd de iure petenduꝫ poterat admitti sed nō poterat nisi ad quartā: si aūt iam erat effectū certū tunc qꝛ fecerat abortiuum vel vnus tantum erat natus tūc iudex cēseꝛ habuisse respectū ad id qd postea euenit nō ad qd id tpe petitiōis poterat peti & sic in primo casu preiudicat in totū. In secundo in dimidia & habebit locū opi. Juli. de qua hic & hoc satis potest tolerari tam de iure q̄ de equitate sufficit. ¶ In tex. ibi. quidaꝫ existimant subaudi qñ aliquis natus est vt differat casu sequēti quasi vtile per inutile vitietur ¶ In tex. ibi recte me egisse subaudi & totum consumpsisse. ¶ In tex. ibi Julianus vero subaudi reprehendendo in primo solo membro quādo aliquis natus nō fuit in secūdo ꝓm doc. ¶ In tex. ibi. quia tres nasci potuerunt subaudi si etiam nati sunt qꝛ tunc est verum ꝙ erat heres in quarta parte & idem subaudias in sequenti casu si aūt nullus tunc in totū qꝛ in totum erat heres. vt. s. in ver. sed si nemo. sufficit. non sunt alia.

1 Uotics. † Si vnus ex ex fiediussoribus soluat partē q̄ ipsum tangit pro se solo se tantum liberat nō fideiussorem nec etiam reū mero iure in aliquo licet ꝓ parte soluta liberet ope exceptionis. h. d. ꝓm verum intellectum: & idem esset si principalis debitor soluisset ꝓ vno ex fideiussoribus. vt. s. eo. in his. §. si duos casus. ¶ Oppo. fortiter ꝙ imo solutio facta p vnū ex fideiussoribus de parte debiti ꝓficiat non solū sibi sed fideiussori: & ꝙ ad reliquam partē poterit vterqꝫ cōueniri de rigore: lꝫ non de eqtate si erant soluendo. vt. s. de fideius. l. inter eos. §. i. gl. timore huius ɔrij se inuoluit. vera solutio est ꝙ hic loquiꝛ qñ in soluēdo dixit soluo ꝓ parte mea ibi: qñ simpliciter soluit. Unde in primo casu tam de rigore ꝙ de equitate nō ꝓdest nisi sibi: & ipse liberatur ipso iure: fideiussor vero remanet obligatus solus ad alteram partē: sed reus principalis mero iure in totū: qꝛ solutio nō est facta ꝓ obligatione ipsius principalis: sed ipsius fideiussoris vnde tollit eā in aliquo mero iure lꝫ habeat exceptioneꝫ in parte soluta ne bis idē exigatur: p ea q̄ no. in. l. papinianus. s. man. & hoc vult text. dū dicit vt nō ex sorte decedat. i. ex obligatione principalis debitoris & hec vera siue fideiusserint quilibet eorum pro parte & tunc est clarum siue simpliciter & sic quilibet tenetur insolidum tamen sunt soluendo & habent beneficium diuisionis vnde quilibet videtur in effectu teneri ꝓ parte: si ergo vnus soluit partem suā dicendo se soluere pro se alter tenetur ad alteram partem ac si ista solutio fuisset facta per diuisionem factā a iudice vt ea. l. inter eos. §. cuꝫ inter. sed qñ nō dixit ꝓ parte sua tunc mero iure vr̄ soluisse ꝓ tota obligatione: qꝛ in diuisione nō venit nisi id qd debetur tpe quo opponiꝛ de dicto beneficio vt ibi habeꝛ nec ob. ibi dū dicit noīe suo nam aliud est dicere soluo noīe meo aliud soluo pro parte mea vt ibi dixi: & hic ꝓbatur: vnū aūt hic dicit Bart. qd nō plꝫ vcꝫ ꝙ dicēdo soluo ꝓ parte mea censeꝛ facta diuisio p ipsaꝫ solutionē sed hoc est ɔtra no. per eum. in. d. l. inter eos. §. i. q dicit istud nō ꝓcedere in fideiussoribus q habebāt beneficiū diuisionis tpe harū. ll. cū creditor inuitus teneaꝛ recipere partē: vnde recipiendo nō videꝛ diuidere: sed ꝓcedebat in duobus reis debendi q iure veteri nō habebant beneficiū diuisionis: & si creditor nō tenebatur recipere: & recipiēdo partē modo predicto cēsetur diuidere: & ita loqtur. l. si creditores. C. de pac. nō ergo qd hic dicitur cōtingit ex eo qd recipiendo hoc modo creditor videatur diuisisse: sed ex interpretatione huius. l. ꝙ videaꝛ actio diuisa per epistolam diui adria.

2 ☞ In verbis dispositionis relatis ad certam personam vel certum tēpus semper subintelligiꝛ tacita conditio si res perseuerat in eodem statu.

3 Si aliqs sit constitutus ꝓcurator ad exigendū & postea ignorāte dño effectus est vnus lusor & vnꝰ ribaldus an debitores hoc scientes liberentur sibi soluendo.

4 Si adiectus vel ꝓcurator ad exigendum efficiatur postea monachus an poterit sibi solui.

1 Cum quis. † Adiecto non pōt nec dꝫ solui si post contractū mutauit cōditionem suā in deterius. h. d. & ad hoc allega. secus si in melius: vt dicit gl. per. l. eum q. §. qui sibi. de verb. oblig. & vide qd in simili no. gl. que reputaꝛ singularis in. l. j. §. itē exigit. de

2 bo. pos. ꝓm tab. Casus est iste. ¶ † No. tex. q semp alleg. ꝙ in verbis dispositionis relatis ad certā ꝑsonā vel ad certum tps semper subintelligitur tacita cōditio si res perseuerat in eodē statu: ad qd vide ho. gl. in. l. qd seruus. de cōdi. ob cau. ¶ Sed op. qꝛ potestas soluēdi adiecto data ex forma ɔctus non pōt reuocari. vt. j. l. aliud. & l. vero ꝓcuratori. s. eo. Solu. verū est p ipm stipulatorem sine cā de nouo supueniente: sed hic reuocaꝛ p. l. & ex causa de nouo supueniente vnde & per stipulationē ex illa posset expresse reuocari per rationē de qua. s. qꝛ nō cēsetur consensisse: vt illi soluaꝛ nisi remaneat in eodem statu & nō muteꝛ in deterius. nam & sine expressa reuocatione hoīs fit reuocatio

3 p. l. vt hic. & p hoc dicūt doc. † ꝙ si aliqs est cōstitutus ꝓcurator ad exigendū & postea ignorante dño effectus est vnus lusor: et vnus ribaldus ꝙ debitores hoc scientes nō liberantur sibi soluendo quasi tacite censeatur mandatū reuocatū ex cā de nouo supueniente quā a princ. dñs ignorauit & de hoc est casus. j. e. si cū corneliꝰ facit. l. in ɔfirmādo. vt. l. vtilitatē. de ɔfir. tut. dicunt

4 etiā doc. † p istū tex. ꝙ si adiectus vel etiā ꝓcurator ad exigendū efficiatur postea monachus nō pōt sibi solui: qꝛ lꝫ mutet statum in melius quo ad se & aīam suā: nō sic quo ad creditorē q nō posset ipm sic de facili ɔuenire & hoc solū dꝫ attendi an dicatur mutasse in melius vel nō. Et ista est etiā ratio quare seruo fugitiuo non pōt solui ex ɔtractu prius celebrato cū eo qꝛ lꝫ habeat mandatū regale ad recipiendū censeꝛ tñ reuocatū ꝓpter nouam cām deteriorē: vt. s. eo. qui hoiem. §. si nullo. in fi. intelligē a scientibus ipsum esse fugitiuum.

2 ☞ Dñ procurator reuocatus recipit solutionē bona fide an si soluens sciebat reuocationē videatur donare.

3 Qualiter recognoscatur ꝙ ꝓcurator receperit bonafide.
4 Si a principio receperit bonafide sed postea mutauit proposi tum ⁊ conuertat in vsus suos an debitor qui soluit remaneat obligatus.⁊ nu.6.
5 Dominium non abdicatur a domino per traditionem: etiaꝫ si habeat animum abdicandi ⁊ in alium transferendi nisi tráslatio subsequatur.
6 Debitor per solutionem nunꝗ̄ liberatur ipso iure qñ dominium rei solute ab eo non recedit.

1 # Si debitorem meum.

†Soluens ꝓcuratori reuocato liberaꝛ ipso iure si soluit bona fide ignorans reuocationē: ⁊ ille etiā accepit bona fide nō animo sibi lucrandi: sed portandi ad dñm. Si aũt accepit mala fide tūc liberatur ope exceptionis si reuocationem ignorabat dūmodo cedat creditori actionem quā hꝫ aduersus dictum ꝓcuratorem. h. d. in effectu: ⁊ est subtilis. §. ⁊ clauis in materia. l. si ꝓcuratori falso. s. de cōdi. ob cām. ⁊. l. falsus. C. de fur. Et primo loqtur qñ pars soluit bona fide: ⁊ ille similiter bona fide recepit vsqꝫ ibi. alioquin. Secundo qñ ille recepit mala fide vsqꝫ ibi. sicuti. Tertio adducit similem casum de marito volente donare vxori: ⁊ mandante debitori suo ꝙ illi soluat: nam soluendo non transfert in illū dñiuꝫ sicut in casu precedenti qñ ille recepit mala fide nō transfertur dñium sed remanet penes soluētē. in alio tñ non est similis casus qꝛ precedens loqtur qñ mandatū non durabat ille qñ etiā durabat sed erat factum sup eo qđ a iure erat improbatū vnde non curatur qđ duret sed in precedenti bene curaretur. venio ad casum. Circa primū casuꝫ qñ procurator reuocatus recepit
2 bona fide. † Quere qd si soluens sciebat reuocationem. Rñdeo vꝛ donasse nec liberatur vt no. in. l. si ꝓcuratori falso. in. j. col. et est casus in. l. si nō sorte. §. si filio. de cōdi. inde. nisi traderet cuꝫ hac cōditione ꝙ portet ad dominū non obstante reuocatione.
3 ¶ † Itē quero qualiter cognoscitur ꝙ receperit bona fide. Respōdeo si ignorabat reuocationē. Itē si stati cū potuit ad dñm portauit secus si ꝯuertit in rem suā vt no. in. d. l. si procuratori. ¶ Iteꝫ tertio querit an dñium pecunie sit translatum in dñm vꝛ ꝙ non postꝗ̄ reuocauerit mandatuꝫ ⁊ sic eius volūtas non cōcurrebat q̄ erat necessaria od hoc vt. s. eo. fugitiuus. ver. sed si alij. ꝯtrariū determinat hic gl. ⁊ bene postꝗ̄ liberatur ipo iure ⁊ hoc contingit tribus ꝯcurrentib⁹. s. reliquijs precedentis mandati ⁊ ideo non ob. l. fugitiuus. qꝛ ibi nunꝗ̄ fuit datū mandatum ⁊ fauore liberationis secus si de ea non tractetur vt no. in. l. si ego. de neg. gest. ⁊. j. eo. dispensatoreꝫ ⁊ bona fide soluentē his eñ cōcurrentibus censeꝛ mandatū durare ⁊ ad hoc allega.
4 semp iste tex. ¶ † Quarto q̄ro qd si a prin. receperit bona fide sed postea mutauit ꝓpositum ⁊ conuertit in vsus suos. Rñdeo debitor remanet liberatus cum ipse falsus ꝓcurator extunc cōmittit furtum ipsi dño ⁊ illi tenetur ꝯdictione furtiua ⁊ actione furti postꝗ̄ in illū trāslatū erat dñiū. Sed in casu sequēti qñ recepit mala fide a pricipio cōmittit furtū ipsi soluēti penes quē remanet dñiū pecunie. vt. j. ptꝫ. ⁊ scias ꝙ hoc casu qñ cōcurrit bona fides soluētis ⁊ recipientis nō hꝫ locū. l. si procuratori falso nec falsus. C. de fur. sed solum in casu seq. quando mala fide.
5 † Ex isto aũt casu not. primo illud qđ dixi in. l. q hominem. §. si debitorem. s. eo. ꝙ dñium est istius nature ꝙ non abdicatur a dño p traditionē si habeat animū abdicandi: ⁊ in aliū transferendi nisi translatio subsequatur: qꝛ vꝛ habuisse animū ꝯditionalē abdicandi a se ita demū si in aliū trāseat facit. l. nec vtilē q. ex cau. ma. nō sic in possessione vt. l. ꝙ meo. §. si furioso. de acq.
6 pos. alle. hic in gl. ꝓ ꝯria. † Itē no. in ver. ⁊ ideo scđa ꝙ debitor p solutionē nunꝗ̄ liberaꝛ ipso iure qñ dñium rei solute ab eo non recedit. ¶ Tertio no. ꝙ lꝫ nō liberatur ipso iure si tñ soluit bona fide: ⁊ de voluntate creditoris q̄ saltem semel affuit bene liberatur ope exceptionis de eqtate: nec obst. d. l. fugitiuus qꝛ ibi nunꝗ̄ affuit: ideo etiā de eqtate nō liberatur. Itē not. ꝙ recipiens mala fide cōmittit furtuꝫ ipsi soluenti. Itē ꝙ soluēs non pōt vti exceptione nisi cedat actionem quā hꝫ ꝯ recipientem: alˀs creditor versareꝛ in dāno: qꝛ debitor ab eo liberareꝛ: ⁊ ope exceptionis: ⁊ nihilominus repeteret pecuniā a falso ꝓcuratore: ⁊ sic esset in lucro: ergo dictat equitas ꝙ non ipse repetat: sed creditor postꝗ̄ hꝫ cōmodum exceptionis cōtra creditorem. ¶ Sed op. ꝯ tex. dum dicit qꝛ cedit conditionē: nā ipse est dñs: vt. s. dicit ibi: mansuros eos debitores ergo nō condicit: qꝛ nemo cōdicit rem suā ꝓpter hoc gl. q̄ incipit erat eñ. intelligitur qñ pecunia erat cōsumpta alˀs haberet rei vēdicationem ⁊ non ꝯditionē. Tu dic cōtra qꝛ fallit in ꝯdictione furtiua que datur dño: imo non nisi dño: vt. l. j. de ꝯdi. fur. ⁊ sic hꝫ locū iste tex. etiā pecunia extante: sed plus dico ꝙ etiaꝫ dicto casu cōpetit ꝯdictio ob cām qꝛ liberatio ipso iure ꝓpter quā consequentiam dedit non est secuta ⁊ etiam cōdictio sine causa licet ille nō soleant cōpetere dño: sed fallit qñ dantur contra furem contra quē degeneraret oīs ꝯditio ⁊ iste ē casus no. in. d. l. si ꝓcuratori
a falso. in fi. ¶ Vltimo q̄ro qd si dñs ratam habuit[a] illam solutionē lꝫ ille mala fide receperit. Respōdeo extunc liberatur debitor ipo iure ⁊ cōditiones predicte q̄ sibi ꝯpetebant extinguūtur ⁊ hic est casus in. l. si vendidero. §. si titius. in fi. j. de fur. Sꝫ an tenebitur cedere actionem furtiuā sicut ꝯdictionē furtiuaꝫ puto ꝙ non qꝛ ille cōpetit ad penam vnde equs est ꝙ illa sit penes illū cui furtū est cōmissum ꝗ̄ penes aliū. ar. in. l. rescriptuꝫ §. j. s. de distra. pigno. ⁊ dꝫ sufficere creditori condictio furtiua per quam conseruabitur indemnis.

1 # De peculio cum.

†Per solutionē dissoluitur oīs obligatio et actio ꝯcta ꝓ re soluta siue ꝯ vnū siue plures nisi solutio sit retractabilis. h. d. in effectu. ¶ In tex. ibi liberari rñdeo subaudi: etiā ipsum seruū ab obligatione naturali ⁊ intelligo ꝙ liberantur ope exceptiōis qua dñs tenebatur accessorie de peculio ⁊ principalis obligatio erat penes seruū: sicut ergo qñ fideiussor soluit simpliciter vel etiā mandator non tollitur obligatio principalis ipso iure: sed ope exceptionis: vt not. plene in. l. papinianus. s. man. ⁊. j. eo. stichū. §. si mandato. ⁊ per cōsequens etiam alij fideiussores non liberanꝛ ipso iure: sed ope exceptionis ex persona dñi ex quo in eos transit exceptio. Eadē ratione: ⁊ soluente patre vel dño: qꝛ cēsetur soluisse ꝓ sua oblgiatione: qꝛ loco fideiussoris habentur: vt. l. cū filius. s. de ver. obl. ⁊ adde qđ dixi. in. l. cū his. de fideius. ¶ In tex. ibi: sed etiam ex stipulatu subaudi: ⁊ etiā actio prima q̄ nō erat sublata p sñiam. l. aliā. s. ti. j. similiter tolliꝛ. ¶ Pro declaratione vltime gl. opp. contra vltimū ver. dū dicit: ⁊ magis est simile: qꝛ inter istū casum ⁊ precedentē nō est similitudo imo oīmoda dissimilitudo: vt in casibus precedētib⁹: vna solutio dissoluat plures obligatiōes ⁊ in isto casu nullam dissoluit: imo inducit ꝯdictionē indebiti ꝯtra creditorē hereditariū: vt in fi. So. quidā habēt dissimilem: et tūc nō ob. ꝯrium: vt in fi. glo. sed si habes simile tūc etiaꝫ in isto casu pōt induci similitudo nō a principio sed ex postfacto si anteꝗ̄ possessor hereditatis repetat a creditore cui soluit verus heres agat ꝯ eum petitione hereditatis: ⁊ ipse restitueret hereditatē retenta pecunia soluta de volūtate veri heredis: qꝛ nec retentio dissoluit cōdictionem indebiti quam habebat ꝯ creditorē hereditariū ⁊ actionē hereditariam qua heres tenebaꝛ illi creditori ſm primū intellectum gl. sicut in precedentib⁹ vna solutio similiter dissoluit. Alij ponunt alio modo ꝙ si ipse possessor repetat ab eo cui soluit p cōdictionem indebiti ista repetitio dissoluit condictionem indebiti: et etiam ius retentionis qđ ipse possessor habebat contra verum heredem agentem petitione hereditatis: nō eñ amodo poterit retinere si rehabuit ab eo cui soluit.
2 ¶ Si debitor q tradidit statuliberū repetat p ꝯdictionē indebiti quod pōt nō est liberatus an creditor poterit retinere loco pignoris quousqꝫ alius homo recte soluatur.
3 Quid si debitor tradens statuliberum cauit de euictione an sit liberatus.

1 # Qui hominē pro.

†Qui teneꝛ ad dādū in genere soluendo seu dādo rem q̄ pōt aduocari nō liberatur: ⁊ pinde pōt cōueniri etiā anteꝗ̄ aduoceꝛ ac si nihil dedisset vel soluisset: tenetur eñ restituere qđ recepit: sed si re soluta extāt cessat spes reuocationis reconciliatur solutio: ⁊ contingit liberatio: secus si ea iam pempta vel etiam eodem instanti quo petit. h. d. ⁊ est etiam subtilis ¶ In text. ibi. illud. Quero hic que sit ratio ꝙ si soluisti mihi statuliberum: ⁊ pendente cōditione libertatis morieꝛ ⁊ postea cōditio deficiat: ⁊ sic ex tunc apparet ꝗ̄ a me non pōt aduocari quare nō reconciliaꝛ. So. vt videaris retro recte soluisse. Rñdeo: qꝛ tunc cū cōditio deficit nō posses recte soluere cum mortuus sit: ergo nec pōt fingi retro recte solut⁹: qꝛ deficit extremū a quo cū oīa debent esse integra: ⁊ in eodē statu: ad hoc vt existens cōditio faciat retrotrahi: vt. s. ti. j. quoties. in fi. petit ergo tibi ⁊ nō mihi. ¶ In tex. ibi aliogn. Quero q̄ sit differentia inter istū casum ⁊ precedentē. Rñdeo in precedēti poterat re soluta aduocari in totū rōne pleni dñij: qꝛ existēte cōditione creditor perdebat ex toto dñium tam rōne ꝓprietatis ꝗ̄ vsusfructus: hic vero ab ipso principio cum fuit solutus poterat aduocari ratione partis integralis. s. vsusfructus qui pertinebat ad tertiū: ⁊ sicut in casu precedenti nō ꝯtingit liberatio ita nec hic qđ no. Itē hic moriente seruo eodē instanti finit vsusfructus ⁊ sic spes aduocationis certe nō ꝓdest soluenti sicut nec ꝓdest in casu precedenti. qñ finitur post rem pemptam. ⁊ sic soluēs poterit hic conueniri ac si nihil soluisset nec reconciliatur solutio sicut si dedisset seruum cōem inter se ⁊ aliū. tamen videtur dehere intelligi qñ creditor qui recepit nō pcepit vsumfructum serui: sed

serui:sed vsufructuarius:si autē pcepit tunc videtur ꝙ nihil pdiderit:nā ꝛ si vsusfructus ad tertiū nō ptinuisset iste seru⁹ moreret huic creditori:ergo ꝛ tūc vr̄ idē dicendū postq̄ vsumfructū habuit nisi dicamus ꝛ hoc verius ꝙ idē sit ꝙ vsufructuarius poterit repetere ab isto creditore vsumfructū indebite per
2 ceptū p ꝯdictionē sine cā. ¶ †Circa primū casum.quero si debitor q tradidit statuliberū repetat p cōdictionem indebiti qd pōt nō est liberatus:an creditor poterit retinere loco pignoris quousqꝫ alius homo recte soluat. Respōdeo sic cū ad eum peruenerit occasione huius debiti:vt est casus.s̄.de condi.inde.l. si nō forté.§.si centū.ver.ages aūt.ꝛ facit.ĭ.eo.si cū aurū.ꝛ.s̄.de pig.ac.l.eleganter.§.qui reprobos.nam si hꝫ actionē vt hic dicitur ibi:sed ꝛ creditorē ꝛc.ergo ꝛ retentionē.vt.l.j.§.qd ait.de
3 superficie. ¶ †Itē quero circa eūdem casum qd si debitor tradens statuliberū cauit de euictione an sit liberatus:vr̄ ꝙ sic p l.fi.ĭ fi.de cōdi.ob cau.ꝛ dixi.s̄.e.si rē meā:ꝯtrariū dic qr illud pcederet qn̄ posset aduocari alia rōne q̄ dn̄ij puta iure hypothece:ꝛ idem si p paulianā actionē q̄ est psonalis. Si aūt pōt aduocari ratione dn̄ij:qr res soluta aliena erat in totū vel p par parte quota vel etiā integrali vt in casu q ponit̄ ĭ fi.vel erat soluentis:ꝛ sic transtulit dn̄iū tn̄ speratur posse dn̄ium abdicari existente conditione libertatis tunc non liberantur prestando cautionē qr tenebatur dare pfecte ꝛ integraliter:iste aūt pfecte nō dedit si nō erat dn̄s vel nō integraliter si erat alienus p parte integrali vel quota vel non pfecte vt in vltimo casu qn̄ pōt aduocari ad libertatē vnde tunc nō sufficit cautio ita no.declarat hic Bar.debere intelligi.l.illā fi.in fi.ꝛ qd dixi in.d.l.si rez tene menti.qr ista sunt subtilia.

2 ☞ Si qs tenebat̄ actione de dolo q̄ durat biennio ꝛ tēpus est continuum ꝙ istud tp̄s currat etiam impedito agere pp̄ter absentiam debitoris:tn̄ pōt eo reuerso restitui aduersus cursus temporis sicut si impedimentum constitisset in sua psona ꝛ qd si tempus esset vtile.

3 Interruptio an etiam cadat in prescriptione completa.

4 Interruptio facta ꝯtra vnum ex duobus reis debendi an censeatur facta contra alterum.

An facta ꝯ principalem censeatur facta contra fideiussorem.

1 **Si quis pro reo.** †Pro debitore liberato tpe cōtra quē pōt ĭpetrari resti.in inte.ad rescindendū prescriptionē pōt intercedere fideiussor sicut p nō liberato ꝛ transacto tpe petēde restitutiōis tam ipse q̄ fideiussor liberat̄ si tn̄ ꝯ fideiussorē nō fuit ptās experiendi vel agendi restituit̄ in ipsum actio vtilis ex eqtate sicut in fideiussore q rem debitā interemit:qr lꝫ debitor ipso iure liberet̄:ꝛ etiā fideiussor in ꝯsequentiā de eqtate tn̄ pp̄ter ei⁹ dolū vtilis actio cōtra eū datur.h.d.iste.§.valde solennis ꝛ difficilis in tex.et glo.ꝛ Bar.dicit ꝙ est solennior q sit in isto ti.tn̄ mihi vr̄ ꝙ nec p ipsum neqꝫ per glo.pfecte declaratur:lꝫ dicat multa bona.Et diuido hoc modo qr primo ponitur vnū dictū Jul.vsqꝫ ibi ꝛ quidē.Scd̄o ponitur ipsius dicti restrictio vel limitatio vsqꝫ ibi:ꝛ hoc casu.Tertio ponit̄ ipsius dicti reprehēsio quo ad qd nō tn̄ ex toto pono casuꝫ. ¶ In text.ibi fideiussit subaudi ante restitutionē petitā ſm gl.vel ſm Jac.de are.post petitā restitutionem ꝛ cōcessam infra annū vtilem quo durat rescissoria.i.vtilis actio q̄ restituitur vt in.l.in onerarijs.§.sed cū rescissa.de act.ꝛ obl.ꝛ tūc ea q̄ sequūtur pcedunt clare.Sꝫ tenendo intellectū gl.q̄ro ad qd obligatur fideiussor gl.ꝛ docto. hoc nō declarāt dico ꝙ nō obligatur ad id qd erat in officio iudicis rescindentis.s.ad restitutionē in inte.ꝯcedendā cū non sit in ptāte fideiussoris illā ꝯcedere sed iudicis: sed obligat̄ ad illud qd principalis debitor erit debiturus ꝯcessa restitutione p actionem vtilē rescissoriā q̄ restituitur loco directe sublate:ꝛ sic ad quātitatem prius debitā pp̄ter prescriptionem:sꝫ in futurū debendā prehabita restitutione:vn̄ non pp̄rie alle.iste tex.sed fideiussor poterit intercedere p eo qd est in officio iudicis nobili sicut p eo qd in obligatione naturali ꝛ ciuili:vt no.Bar.in l.j.in fi.s̄.de fideius.p hunc tex.qr hic nō obligatur ad illud vt dixi:sed ad id qd erit in actione futura post habitā restitutionē puta tn̄ illud verū esse in se eo casu quo iudicis officiuꝫ nobile pponitur vt aliqs condēnetur ad aliqd dādū vel faciendū:puta ad cauenduꝫ de dā.infec.qr tunc loco actionis pponitur:vt in.c.fi.de offi.iudi.non aūt qn̄ pponitur:vt iudex aliqd faciat: non aūt pars:vt in casu isto ꝙ rescindat prescriptionem ad illud em̄ non pōt obligari fideiussor sicut nec ipse debitor principalis ad illud tenetur:ꝛ predicta qn̄ restitutio pōt peti de iure scripto per ti.de mino.vel qui.ex cau.ma.secus si de gratia tm̄ vt illa q̄ concedit̄ ex ti.de sen.pas.ꝛ restitu.q̄ petitur a principe: nā pro eo q pōt petere talē restitutionem non pōt accedere fi-
2 deiussor.vt.s̄.de fideius.deportato ſm Bar.ꝛ bene. ¶ †In tex. ibi actione qua.i.aliqua tpali:vt si tenebatur actione de dolo q̄ durabat anno hodie biennio:vt.l.fi.C.de dolo.ꝛ tp̄s est continuum ideo currit etiā impedito agere pp̄ter absentiā debitoris:tn̄ pōt eo cōuerso restitui aduersus cursum tp̄is:sicut si reēēt impeditus agere impedimento consistente in sua psona vt hic in prima gl.mag.circa prin.ibi.ꝛ qd hic presens ꝛc.si auteꝫ tp̄s esset vtile non ꝯtinuū nō curreret impedito agere:vt in.l. j.de diuer.ꝛ tēpo.prescrip. ¶ In text.ibi annus preterierit:dic gl.ꝛ doc.hic vr̄ intelligere de anno vtili infra quē isto iure poterat peti restitutio:ꝛ intelligunt ꝙ restitutio nō fuit ꝯcessa sꝫ si sic est fideiussor nondū incepit obligari:qr actio vtilis rescissoria non fuit nata in qua vr̄ fideiussisse.vt.s̄.dixi ergo non potest liberari:qr non fuit obligatus:vt in.l.decem.in fi.de v̄.ob. sed text.infra dicit fideiussorē nō liberari ergo erat obligatus. Et sic iste intellectus non poterit pcedere videre meo. Iteꝫ infra dicit in ipsum restituendā actionē ex edicto si cū eo non fuerit ptās experiundi ꝛ sic innuit ꝙ semel incepit actio ꝯ eum et postea sit extincta ꝛ restituitur. Intelligo ergo aliter ꝙ restitutio fuit concessa infra annum.ꝛ sic incepit dari vtilis actio accessoria ꝯtra principalem debitorem ꝛ in ꝯsequentiā purificata est obligatio fideiussoris:ꝛ incepit teneri ex sua pmissione postea infra annū vtilem rescissoria non fuit intentata ꝯ principalem ꝯtra quem fuit ptās experiundi:ꝛ sic est extincta quo ad eum:vt in.d.l.in onerarijs.§.sed cū rescissa. ¶ Queritur ergo an etiā fideiussor liberetur liberato principali videbatur ꝙ sic vt.s̄.de fideius.vbicūqꝫ cū multis si. Jul.dixit ꝯtrariū ꝛ postea in ver.ꝛ qdem se limitat hoc esse verum si cū fideiussore non fuit ptās experiundi.lꝫ fuerit cū principali. Sed iurisconsultus in ver.lꝫ hoc casu:dicit hanc esse iustā causam:vt actio cōtra fideiussorem restituatur non aūt vt liberetur:vnde de rigore iuris liberato principali liberatur fideiussor mero iure sed pp̄ter dictū impedimentū actio vtilis restituit̄ aduersus eū sicut pp̄ter eius culpā vel dolū restituitur vt qn̄ seruū debitū interemit fideiussor:nā principalis liberatur q non fuit in culpa vel mora: ꝛ in eius ꝯsequentiā de rigore liberatur etiā fideiussor. sꝫ eodē instāti restituitur vtilis actio ꝯ eū pp̄ter eius factū vel dolum vt.s̄.de ver.ob.l.mora.in fi.cū ibi no.gl.fin.s̄.de vsur.l.mora.§. fi.Et aduertendū qr gl.hic intelligit ꝙ ista restitutio fiat p edictū q.ex cau.maio.ꝛ sic esset necessariū factū iudicis qd est falsum:qr in dicto casu restituitur ꝯ fideiussorē ipso iure propter eqtatem.vt dictis iuribus. Idem ergo dꝫ esse hic postq̄ isti casus similantur:intelligo ergo ex edicto ꝙ non habemus sicut in simili.in.l.ventre.de acq.her.dū ibi dicitur decreto:ꝛ ista nō
3 declarantur p doc.tn̄ sunt necessaria.sufficit. ¶ †Sup glo.q̄ incipit liberato ibi vel dic no.singu.hanc solutionē q̄ verissima est in se.ꝙ.l.cū notissimi.§.sed ꝛ si qs.alleg.in gl.vbi dicitur ꝙ p recognitionem debiti prescriptio interrumpitur locū hꝫ in prescriptione nondū cōpleta tpe cognitionis.in illa em̄ pp̄rie cadit interruptio sed si erat iā cōpleta talis cognitio eā non extinguit p rationē q̄ hic ponitur in gl.qr leuius ꝯseruatur actio nondū extincta vel elisa q̄ resuscitetur iam extincta:tn̄ quo ad hunc.§.ista solu.nō est bona.qr veruꝫ est hic ꝙ prescriptio sup actione prima a qua debitor fuit liberatus erat decursa tpe dati fideiussoris sed prescriptio annalis q̄ currit sup restitutione in inte.ꝯcedenda nō erat decursa:qr infra annū vtilem datus est fideiussor ꝛ de illa loqmur de presenti. Tene ergo aliā solutionem in versi.vel dic q̄ est singularis ꝛ vera ꝙ ꝯtrium loqtur de prescriptione q̄ pōt interrūpit per lit.cōte.nā illa interrūpitur etiam p recognitionē debiti:ista vero annalis non interrūpitur per lit.cōte.qr olim infra annū vtilem debebat peti restitutio:ꝛ q̄stio terminari ꝛ si non terminabatur:licet lis esset cōtestata annus labebatur ꝛ excludebatur a restitutione:ꝛ idem hodie infra quadriēniū continuū.vt in.l.fi.C.de temp.in inte. resti.Est ergo hic casus ſm istuꝫ intellectū ꝙ recognitio debiti nō interrūpit talē prescriptioneꝫ ꝛ est magna limitatio ad illū §.sed ꝛ si qs.dat etiā gl.in fi.aliā solutionem q̄ est singularis in seq.ꝙ ille.§.dꝫ intelligi qn̄ simpliciter ꝛ pure recognoscit:secus si conditionaliter dicendo pmitto illud ꝙ apparebit in futurū me nūc debere:qr p hoc nō interrumpit̄ prescriptio qd est etiā valde singularis limitatio ad illū.§.tene menti hanc gl.qr semper ad eā recurritur p limitatione istius.§. ¶ Super alia glo. mag.ibi:sed tunc op.dic p declaratione huius glo.q̄ difficilis est:et etiā sequentis op.tribus modis. Primo contra tex. duꝫ dicit ꝙ annus preterijt:nā vr̄ ꝙ Jul.male dixit in hoc.qr ipse statim in seq.ver.equidem.restringit seipsuꝫ dicens habere locum dictum suum dū dicit fideiussorem non liberari qn̄ cū eo non fuit ptās experiundi.sed si sic est.ergo male dixit ꝙ annus preterijt.qr cū sit vtilis non preterijt nisi sit potestas experiundi ex parte actoris ꝛ rei.ꝛ etiā iudicis.vt.l.j.s̄.de diuer.ꝛ temp. prescript. Timore huius dicunt quidam ꝙ in princi.huius.§. vsqꝫ ad ver.et quidem fuit ptās experiundi tam cū principali

ꝙ cum fideiussore ad hoc: vt ꝓcedat illud qđ dicitur ꝙ annus
preteriit: sed in precedenti ver. ꝛ quidē mutat casum: qꝛ cū dicat
nō fuisse ptātē experiundi ꝺꝫ subaudiri ꝛ ꝑ ꝯsequēs annus nō
preteriit: sed ꝯ qꝛ ſm hoc Jul. male dixit aut in primo dicto ꝙ
annus preteriit: aut ī scđo ꝙ fideiussor nō liberet̄: nā si fuit po
testas experiundi bene dixit in primo ꝙ annus preterijt ſꝫ ma
le dixit in scđo ꝙ fideiussor nō liberet̄: qꝛ liberato principali[a]
liberatur fideiussor: si aūt nō fuit potestas experiundi bñ dixit
in scđo dicto ꝙ fideiussor nō liberatur sed in primo dixit male
ꝙ annus preterierit: qꝛ nō potuit preterire: quidam fatent̄ hic
ꝙ male dixit. Azo. nō fuit visum hoc bene dictū: idē videt̄ sen-
tire Barto. vnde Azo vt saluaret iul. in vtroqꝫ dicto intellexit
tex. nō de anno vtili[b] q nō potuisset currere si nō fuit potestas
experiundi: sed de anno cōtinuo: ꝛ tunc est clarum ꝙ ꝑ lapsum
anni cōtinui qnimo etiam decēnij si nō fuit ptās experiundi ꝑ
integrū annum non tollit̄ beneficiū restitutionis in inte. vnde
nec liberatur principalis nec fideiussor certe tunc non haberet
dubiū: ꝛ fatua fuisset determinatio Juliani. dicas ergo ꝙ imo
loquit̄ de anno vtili ꝛ ꝙ fuit ptās experiūdi cum principali nō
cum fideiussore. certe tollitur bñficiū restitutionis quo ad prin
cipalē: sed quo ad fideiussorē. Jul. dixit non tolli ꝛ iurisconsul
tus dixit ꝙ imo tollitur sed restituitur actio ꝛ hic est verus ca
sus de quo gl. q̄ sunt in ver. itē si potuit. ꝛ nō ꝓpēdit ꝙ iste erat
verus casus huius. §. Jntelligendo ergo vt intelligunt docto.
quō restituitur actio ꝯ fideiussorē si restitutio nō fuit infra an-
num implorata cū actio rescissoria nunqꝫ fuerit nata: ideo qc-
quid dicat gl. ꝛ Bar. intellige. vt. ş. dixi ꝙ imo fuit ꝯcessa et ꝙ
fuit nata vtilis: ꝛ postea infra annū vtilē nō fuit intētata ꝛ oīa
clare ꝓcedunt: nec aliqs scribens tetigit medullā isti9. §. clare
vt. ş. dixi: nec sine predictis posset vnqꝫ bñ intelligi. ¶ Ultimo
opp. fortiter ꝑ declarando finē gl. cū se. si nos intelligimus mo
do quo dixit ꝙ hic fuit ptās experiundi cōtra principalē: licet
nō fuerit contra fideiussorē. ¶ Oppo. ꝙ tunc nō debet actio re
stitui in fideiussorē cuius cōtrarium hic dr̄: qꝛ fuit in ptāte cre
ditoris agere ꝯ principalē: ꝛ interrumpere prescriptionem cō-
tra eum: ꝛ in ꝯsequētiā interrupisse ꝯtra fideiussorem: ꝛ si hoc
est nō subest eqtas restituendi actionē ꝯ fideiussorem sicut nec
ꝯtra principalē. ꝙ autē fuisset interrupta prescriptio contra fi
deiussorem ꝓbatur in. l. fi. C. de duo. reis. vbi interruptio facta
cōtra vnū ex correis debēdi ꝓdest cōtra alterum. gl. in fi. hoc fa
tetur ꝛ ꝓpter hoc intellexit istū. §. ꝛ ad eius intellectum vacilla
nit: ꝛ voluit ꝓpter hoc ꝙ hic dr̄ actionē restituendā ꝙ loquat̄
qn̄ nō fuit ptās experiundi cōtra principalē: al's nō restitueret̄
sed tunc annus nō cucurrisset: ideo remanet gl. imbratata ꝛ cō
fusa in seipsa. 4 † Unde gl. seq. in fi. multū singulariter nota. dicit
illā. l. fi. habere locum dumtaxat in duobus reis debēdi: vt in
terruptione facta ꝯtra vnum censeatur facta cōtra alterum: qꝛ
tenet̄ eodeꝫ genere obligationis. secus vbi principaliter nō sic in
reo ꝛ fideiussore q tenētur diuerso genere vnde interruptione
facta ꝯtra principalē nō censetur facta cōtra fideiussorem: ꝛ sic
fideiussor posset prescribere: lꝫ principalis nō poterit: ꝛ istā gl.
tene menti: qꝛ semp alleg. Et conclude finaliter ꝙ aut fuit po-
testas experiundi cōtra vtrūqꝫ: ꝛ currit annus ꝛ vterqꝫ libera
tur: ꝛ cōtra neutrum fit restitutio aut non fuit ptās experiūdi
ꝯtra aliquē eorū: ꝛ nō currit annus nec aliqs eorum liberatur
ꝛ ꝑ consequēs nec restitutio est necessaria nec hꝫ actum in istis
duobus casibus. Jste. §. aut fuit cōtra principalē ꝛ nō contra fi
deiussorem ꝛ currit annus vterqꝫ liberatur de rigore: sed de eq
tate restituitur ꝯtra fideiussorē: lꝫ egisset cōtra principalē ideo
eius negligentia nocet sibi dumtaxat ꝯ principalē contra queꝫ
fuit commissa nō contra fideiussorem: contra quem commissa
nō fuit ꝛ habes nunc clarum intellectum tex. ꝛ glo. Cetera vi-
de hic ꝑ Bar. q aliqua bona tangit licet omittat declarare me
dullam huius. §. vt. ş. dixi.

[a] ¶ Liberato principali. adde. c. ꝑuenit. de fideius. ꝛ ibi doc. ꝛ ꝑ doc. in. c. j. ꝛ in. c. odoardus. de solut.

[b] ¶ De āno vtili. adde quō accipitur. vide gl. in. l. annus. ꝛ ibi docto. ff. de cal. Ly. in fi. in. ij. q. C. de temp. prescrip.

1 **Qui pro te ap.** †Si debitor succedat fideiussori extinguitur obligatio fideiussoria tam primi ꝙ scđi fideiussoris: sed nō obligatio pignoris. h. d. ꝛ est casus singularis. ſm doct. Jntellige etiā si fuit datū a fideiussore: ꝛ erat ratio dubiādi: qꝛ extincta fideiussoria ꝑsonali q̄ se habebat vt principalis ad hypothecam vel pignus datū per eum videbatur extingui fideiussoria scđi fideiussoris intercedentis ꝓ eo ꝛ tñ ꝯtrarium est. Gl. ponit duplicem rōnem diuersitatis tñ scđa nō plꝫ: qꝛ sicut primus fideiussor nō tenet̄ nisi pro pecunia ꝓ qua intercessit ita nec pignus datū ab eo pōt retineri nisi ꝓ illa pecunia lꝫ datū ab ipso debitore poterit retineri etiā pro alio chyrographario debito ab eodē lꝫ pro illa nō fuit obligatū: dic ergo subtilius ꝛ clarius rationē diuersitatis: qꝛ principalis ꝛ accessoria nō possunt cōcurrere in eodē subiecto: sed requiruntur diuersa subiecta. Si ergo vtraqꝫ est personalis cum subiectū ambarum sit ipsa ꝑsona si incipiunt cōcurrere in eadē persona nisi extingueretur accessoria reperirētur esse in eodē subiecto: cōuenientius est ergo ꝙ extinguatur accessoria ꝛ remaneat principalis ꝙ econuerso. Sed si principalis est ꝑsonalis: accessoria vero realis: vt pignus tunc subiectum personale est ipsa ꝑsona: subiectum vero realis est ipsa res: si ergo fideiussor q dedit pignus debitori succedat: lꝫ extincta sit fideiussoria ne in eadē ꝑsona reperiantur esse ambe nō sic extinguitur hypothecaria data a fideiussore: qꝛ non reperietur esse in eodē subiecto. Ratio aūt quare extinguit̄ secunda fideiussoria: qꝛ illa est ꝑsonalis ꝛ sapit naturā persone ꝑsonalis cui accedit ideo illa extincta extinguitur scđa: est etiā alia ratio qꝛ nō interest creditoris ꝙ duret personalis accessoria in eadē persona cū per principalē poterit tantum ꝯsequi quantum ꝑ accessoriā: sed bñ interest ꝙ duret hypothecaria: qꝛ per illā poterit plus ꝯsequi si res obligata reperiretur penes tertiū possessorem nam cōtra eum non haberet creditor personalē: ꝛ tñ hꝫ hypothecariam que est in re. vt. l. si fundus. §. in vendicatione. de pig. ꝛ ꝓpter esse creditoris conseruatur interdum actio etiam personalis et accessoria: vt in. l. heres a debitore. §. ꝙ si seruus. de fideius. Non sunt alia.

2 ¶ Oblatio facta non congruo loco vel tpe non prodest: sed habetur perinde ac si facta non esset et creditor habet iustam causam recusandi.

3 Emptor an possit petere rem nisi soluat pretium.

1 **Si soluturus.** †Si pecunia deponit̄ ꝑ debitorem penes electum ꝑ creditorē periculū est ipsius creditoris: sed si ipse debitor eligit ita demū est periculū creditoris si ipse fuit in mora recipiendi: secus si debitor fuit in culpa offerendi vel neuter fuit in mora vel culpa: qꝛ tunc ptinet ad ipm debitorem sed in debito speciei hoc vltimo casu qn̄ neuter fuit in mora vel culpa periculum ptinet ad ipsum creditorē cum in teritu speciei debite debitor liberetur. h. d. in effectu: ꝛ est magis difficile ꝙ appareat. Et primo loquit̄ qn̄ creditor eligit vsqꝫ ibi cū tñ. secūdo qn̄ eligit ipse debitor vsqꝫ in finē: licet gl. intelligat hanc secundā partē etiā in casu quo creditor eligit: sed tunc non haberet dubiūꝫ ꝛ ista secunda continet tres casus in primo q durat vsqꝫ ibi: in qua specie fuit in culpa ipse creditor vel in tardando recipere solutionē vel in oīno eā recusando recipere sine iusta cā. Jn secūdo q incipit in qua specie: ꝛ durat vsqꝫ ibi: his cōsequens fuit in culpa ipse debitor offerendo non ꝯgruo loco vel tpe: ꝛ creditor nullomodo. Jn tertio qui incipit his cōsequens neuter fuit in culpa ꝛ cōtinet duos casus: vnus in debitore quātitatis vt est emptor q tenet̄ ad pretiū: alius in debitore speciei qui tenetur ad speciē vēditā. Uenio ad casum. primum dictū intelligo verum etiā si creditor q depositariū eligit in nulla fuit mora vel culpa male electiōis: quia electus penes quemlibet erat idoneus nec etiā in differendo solutionem qꝛ iustam causaꝫ habuit retardandi vt pecunia approbaretur dum tñ debitor similiter non fuerit in culpa sed si fuisset in culpa: qꝛ obtulerat non congruo loco vel tpe: ꝛ creditor dixit sibi ꝙ deponeret penes talem: qꝛ tunc non poterat recipere et ille erat idoneus ꝛ postea casualiter ꝑdita est pecunia tunc ꝓpter precedētē culpā debitoris ex quo creditor in nulla fuit si ꝑdita est casualiter pertineret periculū ad debitorē ſm Ja. de are. et Ray. qui alleg. ş. de fideicō. lib. l. sed ꝛ si alienare. qđ satis rōnabile videtur. Scđm dictum in ver. cum tñ. dico esse verum qn̄ debitor q eligit caret omni culpa: qꝛ elegit illum queꝫ quilibet diligēs elegisset: si casualiter perdatur licet ipē elegerit ex quo creditor fuit in culpa recipiendi periculū pertinet ad creditorē ꝛ liberatur ope exceptionis: vt. j. eo. qui decēꝫ. secus si fuisset in culpa male electionis ꝛ ꝓpter illā culpam perderetur: qꝛ licet creditor fuit in culpa vel mora recipiēdi ipse tñ debebat esse diligens in deponendo pro creditore sicut si deposuisset pro se. argu. in. l. j. circa fin. ş. eo. 2 ¶ † Jn tertio casu in ver. qua specie Nota. illud ad hoc semper alleg. ꝙ oblatio facta non congruo loco vel tempore non prodest: sed habetur perinde ac si facta non esset. ꝛ creditor habet iustam causam recusandi nec constituitur in mora: ideo periculum pertinet ad debitorem etiam si in nulla culpa fuit qn̄ tenebatur in genere vel quantitate quātum ad personam depositarij: quia elegit personam idoneam nam sufficit ꝙ fuerit in culpa offendēdi. ꝛ sic habetur oblatio pro non facta. 3 ¶ † Jn quarto casu in ver. his ꝯsequēs. No. limitationē ad id qđ habet̄ in. l. iulianus. §. offerri. de ac. empt. vbi habet̄ ꝙ emptor nō pōt petere rē nisi soluat pretiū nec ecōuerso debitor pretiū nisi tradat rē quasi inuicē nō ꝯfidūt: et neuter vult incipere: remedium est ꝙ fiet depositum: ꝛ tunc neuter est in culpa deponendi: qꝛ neuter tenetur se ponere: in hoc tñ differunt: qꝛ si pecunia deposita ꝑdatur lꝫ debitor nō fuerit in culpa nec in deponendo nec in eligendo ex quo tamen nec etiam aduersarius

aduersarius fuit periculū pecunie pertinet ad ipsum debitorē q tenetur in quantitate⁊ sic casus ipm nō liberat sed Bar. videtur sentire contrariū ꝙ si elegit ꝑsonā idoneā penes quē quilibet diligēs deposuisset nō ꝑtineat periculū ad eū. arg. in. l. argentū. §. cōmo. ⁊. l. eū qui. sed ibi in debitore certe speciei: qꝛ cōmodatū erat argentū vel in vasis: vt etiā hic dicitur in vēditore q tenetur in specie: sed in debitore quātitatis nō puto verū dictū suū ꝑ rationē quā dixi nisi eo casu quo creditor fuerit in

2 culpa recipiēdi vt in scdo casu huius. l. ¶ †Sed op. qꝛ debitor quātitatis offerendo assignādo ⁊ deponendo statim est liberatus ipso iure: vt. l. obsignatione. C. eo. ergo, lꝫ postea per ea nō dꝫ reincidere in obligatione iam extincta: licet neuter ipsorū sit in culpa. So. ⁊ tene menti ꝑpetuo illud est verū qñ pecunia deponitur ⁊ cōsignatur cū libera potestate credēdi data de recipiendo qñcūqꝫ vult: ⁊ ad eius beneplacitū: sed si nō datur libera ptās: sed ita demū si aliam rē tradit tunc ꝑ depositionem ⁊ cōsignationē non liberatur debitor ipso iure ante interitū pecunie: nec etiā post vt est casus singu. hic quē ꝑpetuo tene menti ꝟm doc. Est etiā alius casus in quo lꝫ deposuerim simpl'r cū libera potestate recipiēdi: tñ remanet obligatus: si postea reciperet depositū a depositario⁊ ipse depositor deponens nō reincideret in obligationē iam sublatā vtilē tanqꝫ nō directā vt in l. acceptā. circa fi. C. de vsur. non sunt alia hic dicenda: qꝛ satis in materia obligationis. §. dictum est.

1 **S**I pro me quis. †Etiā si tertius soluat debitū liberatur pignus tā cōuentionale ꝙ pretoriū: ⁊ nascit' ⁊ acquiritur debitori pignoratitia vel aliud remediū ad recuperationē pignoris. h. d. Nō intelligas ꝙ iste actiones reqrātur sibi per factū tertij cū per liberā ꝑsonam nō poterit alteri queri actio: ꝑpter factū illius tertij acqritur pignoratitia q̄ oritur ex traditione pignoris facta ꝑ eū. Et sic oritur ex cōtractu debitoris lꝫ ꝑpter factum tertij cū nō oriatur nisi facta solutione: vt. l. si eum. §. oēs. de pig. act. ecce casum. nō sunt alia.

1 **R**Eo criminis. †Accusato vel inquisito de crimine de quo veniāt bona publicanda non vr̄ interdicta administratio bonorū suorū pendēte accusatione vel inquisitione quominus debitores sibi soluendo liberent' ⁊ ipse etiā alij soluere poterit. h. d. cū. l. seq. An aūt poterit bona alienare: dic vt in. l. post ꝯctuꝫ. de don. Nam qđ hic dꝛ cōtingit fauore liberationis: fallit tñ in casibus hic no. ꝑ gl. posito ergo ꝙ cōfiscatio subsequatur nō poterit fiscus iterū conuenire debitores: etiā si scientes accusationē ꝑpositam sibi soluerunt qꝛ liberati sunt ꝑ rationem de qua hic qꝛ si aliud diceremus posset ꝯtingere ꝙ ille moreretur fame: tñ erat innocēs ⁊ secuta fuit absolutio: qꝛ nullus pendente accusatione vellet soluere timore ne exequatur condemnatio.

1 **I**N omnibus. †Qñ principalis obligatio tollitur ipso iure tolluntur etiam accessorie tam ꝑsonales ꝙ reales. Item sub accessoria ꝑ cōfusionē nō tollitur principalis nec ipso iure nec ope exceptionis. h. d. Et sic ponit duo dicta eque principalia. Primum qñ tollitur principalis an tollantur accessoria: ⁊ vult ꝙ si tollitur ipso iure tollantur. si auteꝫ ope exceptionis gl. j. dicit ꝙ nō semp tollūtur qđ dic vt in. ll. alleg. ꝑ eaꝫ. Scdm dictū est ecōuerso qñ tollitur accessoria ipo iure an tollat' principale. Et dꝛ ꝙ si tollitur iure ꝯfusionis: vt qꝛ creditor succedit fideiussori nō tollitur pricipalis: subaudi nec ipso iure nec ope exceptionis. vt. §. de fideius. l. heres a debitore. §. ꝙ si idem stipulatorio. sed si tolleret' iure solutionis vere vel ficte tunc tolleretur principalis ope exceptionis nō ipso iure: per id qđ plene no. in. l. papinianus. §. man. ⁊ in hoc differt a primo casu in

a quo sublata principali[a] ipso iure tolluntur accessorie etiā ipso iure: sed sublata accessoria ipso iure non tollitur principalis ipso iure: sed hñ tollitur ope exceptionis in casu predicto qñ ita tollitur iure solutionis: ⁊ de ratione dic vt not. in. d. l. papinianus. Et iste est verus intellectus: lꝫ gl. hic tam prima ꝙ penul. videātur sentire ꝯtrarium dicentes ꝙ istud ver. preter venit exceptiue: ⁊ sic innuit ꝙ sicut pricipali sublata ipso iure tollitur accessoria ipso iure ita econuerso preterqꝫ in casu de quo hic: qñ tollitur iure cōfusionis: sed hoc non est verū salua pace glo ꝑ no. in. d. l. papinianus. ⁊ dicas ꝙ hic nō venit exceptiue a regula prima: sed ponitur aliud dictuꝫ eque principale. Qñ autem principalis tollitur ipso iure qualitercumqꝫ tollatur siue iure solutionis vere vel ficte siue iure ꝯfusionis tolluntur accessorie ipso iure: vt si creditor succedat debitori: nam liberantur fideiussores: ⁊ pignora data a debitore ne pro eodem apud eundem remaneāt obligata quod esse nō debet vt. d. l. si quis pro eo. §. j. §. de fideiusso. nec ob. §. eo. cum quis. §. fi. quia creditor nō successit: sed debitor successit fideiussori: ⁊ principalis

nō erat ibi extincta. ibi sic. Itē ibi in pignore dato a fideiussore non in dato principali: sed etiā a fideiussore: idem est.

2 ☞Cum arbiter condemnauerit partem ad vendendum vel locandum alteri: et illa vendidit vel locauit postea non seruat contractum sed venit contra: an poterit ab ea peti pena compromissi.

3 Si aliqua communitas fuit condemnata propter rebellionē ad destructionem murorum: et ipsa destruxit an poterit postea reponere.

1 **I**N numerationibus. †Eadeꝫ numeratio vel vnus ⁊ idem actus potest parere diuersos effectus nō contrarios quod quatuor probatur exemplis. h. d. in effectu contrarios vero non. vt. §. eo. qui hominem. §. fi. quia si ibi induceret liberationem censeretur solutum vt debitum ⁊ si inducit repetitionem videtur solutuꝫ vt indebitum: ⁊ ista duo sunt contraria: ideo si inducit vnum non inducit aliud: sed in exemplis de quibus hic nulla est contrarietas si bene inspiciatur casus est iste. ¶ Et nota. ꝙ in primo exemplo vnus ⁊ idem actus. i. traditio vel dimissio pignoris tollit plures obligationes. ¶ In secundo eadem solutio liberat ab obligatione naturali ⁊ parit soluenti actionem ex testamento ad legatum: qꝛ conditio eius purificat'. In tertio similiter liberat ab vna obligatione: et obligat recipientem ad restitutionem et sic inducit repetitionem et liberationem non tanqꝫ de indebitis solutis: imo erat debitum et per hoc nō ob. l. qui hominem. §. fi. ¶ In vltimo exemplo similiter liberat ab actione ex testamento heredem et obligat aduersarium actione ex contractu. Et inquātum dicit ꝙ liberat ab actione ex testamēto patet ꝙ si facta vēditione vel locatione non traderet rem non posset conueniri

2 actione ex testamento: sed actione ex vendito vel locato: †propter. h. d. Bar. se consuluisse cum arbiter condemnauerit partem ad vendendum vel locandum alteri et illa vendidit vel locauit postea non seruat contractum sed venit cōtra: vtrum poterit ab ea peti pena cōpromissi que erat magna si veniret cōtra laudum an pena que erat apposita in contractu venditionis que erat parua: et dicit ꝙ hec secūda non prima quoniam ab illa fuit liberatus eoipso ꝙ vendidit vel locauit per illum tex. Et istam qōnem plenius ipse examinat in. l. si fideiussor. de leg. j. ⁊ Ang. alleg. ꝑ dicta decisione. l. si cum fundus. de contrahen. emp. ⁊ de pac. ab emptione. in glo. magna. et quod not. in auť. sacramenta pube. in glo. fi. et in Specu. de arb. §. sequitur

3 ver. sed pone arbiter in contrarium alleg. †ꝙ no. Cy. in. l. seruus. C. de penis. in questione illa si aliqua ciuitas fuit condemnata propter rebellionem ad destructionem murorum et ipsa destruxit an poterit postea reponere nam videtur ꝙ sic qꝛ destruendo fuit liberata a condēnatione ꝟm decisionem Bar. sed contrarium determinat Cy. ⁊ dicit fuisse determinatum ꝑ illā l. qꝛ non videretur destruxisse si destructio nō duraret sicut nō dicit' versum: si non durat versum. vt. l. si pro parte. §. versum.

a de in rem verso. vnde non videtur vendidisse vel locasse nisi ꝑficiat contractum: et in perfectione perseueret. ⁊ pro hoc bene facit. l. si heres. in prima charta. de acti. emp. et. l. si quis missuꝫ ne vis fiat. quia non sufficit quem misisse in possessionem nisi missum tueatur pretor vnde dicit Ange. se valde dubitare de decisione Bar. sed ipse Bar. bene vidit ista ⁊ etiaꝫ alia ideo dic per eum in. d. l. si fideius.

[a] ¶ Sublata principali. adde doc. in regula accessoria. de regu. iur. li. vj.

2 ☞Pro dote restituenda an possint dari pignora.

1 **C**Alamus. †Conuentio de dādo pignus in solutū ꝑ debito etiā facta ex interuallo nō valet ad agēdū si debitor possidet qꝛ ea nō ob. ꝑ ꝯt retinere ⁊ debitū soluere. h. d. ⁊ alibi nō reperit' et intellige etiā si sit stipulatiōe vallata: al's nō haberet dubiū lꝫ si creditor nō esset in possessionē bene valeret ad retinendum postqꝫ est facta ex interuallo: vt. l. titius. de pig. ac. all. in gl. ꝑ ꝯtria: secus si a principio: qꝛ esset pactū. l. cōmissorie. qđ in pignoribus est reprobatū. vt. l. j. ⁊. ij. C. de pac. pig. Ecce casuꝫ ⁊ predicta qñ agit' vt sit insolutū ꝑ debito cum possit lōge plus valere nam tunc distinguit' aut a principio cū pecunia recipit' ⁊ non vꝫ nec ad agendū nec ad retinendū qꝛ contra publicā vtilitatē vt. d. l. j. ⁊. ij. de pact. pig. aut post pecuniā receptā ⁊ vꝫ ad retinēdum non ad agendū sed si ageret' qđ esset venditū ꝑ iusto pretio valeret etiā a principio: ⁊ qñtū ad agendū si esset stipulatione vallata vel vestita ⁊ qñtum ad retinendum: vt. l. si fundus. §. fin. de pig. ¶ Iteꝫ predicta qñ ista cōuentio fit inter creditorē ⁊ debitorem si aūt inter debitorē ⁊ fideiussorē eius tunc etiā si a principio fiat ꝙ iste fideiussor soluat possit retinere pignus pro debito insolutum videlicet vt in. l. fi. in prin. de contrahen. empt. vbi est casus singularis si autē nō apparet an voluerunt vel ꝑ iusto pretio vel pro debito creditor retineat recurrendum est

ad verba q: si fuit dictū ꝙ si debitor nō soluat infra certū tempus pignus intelligat venditū creditori: ⁊ tunc intelligit̃ ꝓ iusto pretio ⁊ valebit. Si aūt dicat̃ ꝙ habeat insolutū videt̃ actū ꝙ ꝓ debito: ⁊ tūc valebit a principio hoc fuit actū ſm Bart.

2 hic. ¶ †Ultimo inducit̃ iste tex. ꝙ ꝓ dote restituēda possint dari pignora: ⁊ eodē modo potuerūt dari fideiussores ⁊ nō habebit locū titulus ne fideiuſ. do. dentur: sed solū qñ dant̃ pro dote ꝯseruanda certe nō puto illū debere sic intelligi imo qñ pro dote restituenda. Non ob. hic q: nō dicit̃ ꝙ predia essent pignorata sed dicit̃ ꝙ erant obligata. i. hypothecata ⁊ sic erūt penes maritū ⁊ nō est dubiū ꝙ bona eius tacite obligant̃ ꝓ dote restituenda sed si traderet res pignori retinēdas nō puto hoc valere: q: induceret̃ qnedā ꝓsidia inter vir. ⁊ vxo. q: vxor non consideret de viro: ⁊ ista est ratio quare non vȝ datio fideiussoris: de ista. q. vide per Bar. in. l. si constan. §. quoties. so. mat.

2 ¶ Notarius si est condēnatus ex delicto nō concernente officium notariatus an interdicatur sibi officium: vt non valeant postea instrumenta per eum confecta.

3 Si esset remotus ab officio ⁊ hoc ignorabat̃ ⁊ publice tenebat̃ pro notario an instrumenta valeant.

1 **Idem frontoni.** †Per ꝓcessum criminale inchoatū cōtra tutorē vel aliū administratorē non interdicit̃ sibi administratio. h. d. Et q: non tangit officiū tutele: sed si illud tangeret: vt q: accusaretur de suspecto secus. vt. l. eū quē. C. de suspec. tut. Et dixi. ſ. eo.

2 ꝙ si forte. Ecce casum: † ⁊ ista faciunt ad qōnem de notario ꝙ si

a est condēnatus[a] ex delicto nō ꝯuertēte officiū notariatus nō interdicitur sibi officiū: ⁊ valēt instrumenta postea ꝑ ipsum cōfecta secus si ex delicto cōcernente officiū vt q: fecit falsum instrumētū: nam vr̃ interdictū officiū notariat⁹ etiā si nō fuit dictum expresse in snīa nec valebūt postea cōfecta. Cōtrarium tñ videt̃ tenere spe. in ti. de instru. edi. §. restat. ver. qd si tabellio. ⁊ Bal. in. l. iubemus. §. sane. de sac. san. ec. ⁊ Bar. in quodā cōsilio qd̄ incipit: ser. Jo. qd̄ nisi expresse sit remotus ab officio valeant instrumēta. postea de hoc vide ꝑ Bar. in. l. ea. ad. l. iul. repetun. ⁊ ꝑ Inno. in. c. fraternitatis. de here. ⁊ ꝑ Bal. in. l. ij. C. de sen. ⁊ in. l. ex militibus. de test. mi.

3 †sed etiā postꝙ esset remotus ab officio si hoc ignorabat̃ ⁊ publice tenebat̃ ꝓ notario videnr̃ instrumēta valere ꝑ gl. sing. in aut. de tabel. circa fi. Bal. tñ in. d. l. ij. intelligit illā qñ esset priuatus ꝑ. l. vel statutū: si aūt per snīam hoīs nō valent etiā si ignoretur ꝙ est optima limitatio ⁊ adde ꝙ ipse idem no. in. l. j. C. de testa.

a ¶ De notario q est condēnatus. Adde Bal. in. l. depositū. C. ꝺpo si. Bar. in. l. si qs in princi. §. fi. de leg. iij. Bar. in. l. ex militari. C. de testa. mi.

2 ¶ Si duo vendiderūt simul cū pacto de retrouendendo si infra certum tp̄s venditores restituerent pretiū: ⁊ alter illorū offert partem suā: alter vero nō curat non tenet̃ emptor reuendere partem: ⁊ alteram retinere.

3 Quid si ille paratus est totū reemere ⁊ offert totū pretium.

4 Si datur species insolutū pro q̄titate seu pecunia ⁊ euincatur an possit agi actione prima si expresse hoc non fuit actum: ⁊ qd si valebat plus vel minus.

5 Quid si soluit species ꝓ specie: vel gen⁹ pro genere vel species pro genere aut genus pro specie.

1 **Si quis aliam.** †Summariū. isti⁹. l. colligit̃ ex ver. tūc ergo ⁊ dicit ꝙ si dat̃ in solutū species ꝓ specie illa euicta in totū vel ꝓ parte agit̃ actione prima insolidū q: ex tūc apparet debitorē nō fuisse liberatum. h. d. ⁊ est singularis. l. ⁊ famosa. venio ad casum. ¶ In text. ibi: si euicta fuit res subaudi ⁊ illi debitori danti fuit denūtiatū ꝙ veniret ad defendendum al's nō posset creditor agere sicut qñ res vendita euincitur. ¶ In tex. ibi tñ pro solido obligatio durat dic si tñ agat actione prima ad solidū fundū primo debitū debet restituere aliam partē nō euictā. ar. ſ. eo. si is cui. ⁊. l. si cum aurū. ⁊ de pig. act. l. eleganter. §. si reprobos. ⁊. l. cū aliter. §. si qs alienū. circa

2 fi. de fideicō. lib. ¶ †In tex. ibi: nam nō accepisset: presumptione iuris: ⁊ no. hanc rationem per quā Bar. dicit se cōsuluisse: si duo vendiderunt simul cum pacto de retrouendendo: si infra certū tempus venditori restituerent pretium ⁊ alter illorum offert partem suā alter vero nō curat: nō teneatur emptor reuendere partē: ⁊ alterā retinere: q: nō est verisimile ꝙ a principio emisset vnā partem sine altera: facit. l. tutor. §. vendētibus

3 ff. de mino. ¶ †Sed qd si ille paratus est totū reemere: ⁊ offert totum pretium emptor nō vult recipere dicēs ꝙ nō est obligatus vtriꝙ ⁊ si voluit rem habere ambo veniant breuiter puto ꝙ bene dicat: nisi cōsentiret alteri: ⁊ cederet sibi ius suū: q: licet tunc non curet poterit mutare ꝓpositū: vt. l. deberi. C. de fideicommiſ. libe. vnde nō dȝ alter preoccupare ius suū sine sua voluntate. ¶ In text. ibi. sed si quis per dolū: subaudi: debitoris tradentis. Et no. ꝙ hic res data in solutū nō fuit euicta in totum vel pro parte: sed minus valebat ꝙ res sibi debita: ⁊ si creditor scienter accepisset imputandum esset sibi: idem si ignorāter ⁊ non interuenisset dolus debitoris. eo aūt interueniēte locum hȝ quod hic dicit̃ cū nō dicat̃ liberatus ab actione prima ⁊ poterit conueniri ad fundū primo debitū nisi refundat quatenus minus valet. ¶ In gloſſ. illa ibi: licet esset alij obligata. vult dicere glo. in effectu ꝙ si euincit̃ ratione dn̄ij pōt agi actione prima: vt hic: secus in actione hypothece: vt in contrario q̄ solutio non est bona per. l. si rem meam. ſ. eo. vbi agitur actione prima licet sit euicta iure hypothece q: tenebatur ad duo. s. ad transferendum dn̄ium: ⁊ taliter ꝙ euelli non posset: ⁊ licet fecerit primum non fecit secundū ideo nō est liberatus: tene ergo solutionem positā in fi. glo. que est bona ad vtrūꝙ contrarium formatum in glo. q: hic loquit̃ qñ fuit data in solutū species pro specie quo casu censet̃ quedā permutatio in qua venit translatio dominij: ⁊ nisi transferatur non perficitur permutatio: si ergo est euicta apparet ꝙ non fuit trāslatum vel nō perfecte. vt. l. j. de rerum permu. ideo nō est recessum ab actione prima: contrarie vero glo. que loquuntur qñ fuit data in solutum species pro pecunia quo casu est quedā emptio in qua vēditor nō potest transferre dominium sed solū rē tradere si tradidit licet postea euincatur ex hoc non apparet venditionē nō fuisse perfectam: imo fuit ⁊ per consequens fuit recessum ab actione prima: ⁊ debitum primū fuit ꝯuersum in causam secūdam ⁊ in pretium istius rei merito re euicta nō est redeundū ad actionem primam a qua fuit recessum: sed agendū ex hoc secūdo cōtractu. s. vtili ex empto ad recuperationē pretij et interesse. gl.

4 †tamen ponit aliam solutionem que est etiam bona in se: ⁊ singularis ⁊ ꝓcedit etiam in isto casu qñ species pro quantitate ꝙ si fuit actū expresse vt non recedat̃ ab actione prima nisi fuerit effecta ꝑfecte creditoris non recederetur: qd̄ no. pro dationib⁹ insolutū q̄ quotidie fiunt: q: cautum est apponere dictum pactum ꝑ quod ꝯseruatur actio prima in qua forte sunt fideiussores vel pignora ⁊ nō sunt in secunda. ⁊ ista gl. semper allega. ⁊ alia que est in. l. libera. C. de sent. ¶ Est etiā vnus casus specialis fauore dotis in quo etiā cū datur species ꝓ pecunia nō receditur ob actione prima nisi res efficiatur perfecte accipientis etiam si nō fuit expresse dictū. vt. ſ. eo. l. qui res. in prin. vt vnū scias ꝙ quando ex contractu transactionis datur species insolutum ea euicta indistincte non agitur actione prima sed prescriptis verbis vel alia actione odio litium a qua semel fuit recessum ne amplius ad eam redeatur etiā si fuit data species ꝓ specie. vt. l. si pro fundo. C. de transac. Cetera vide hic per Bar. q ponit vnā longā distinctionē: sequitur in pupillo. ¶ Adde tertium casum in quo data est in solutum species pro pecunia ⁊ tamen non receditur ab actione prima nec contrahitur emptio que ponitur in fi. huius. l. quando fuit data ꝓ maiori estimatione ꝙ valeret interueniente dolo debitoris nisi refundatur creditori quatenus minus valet ꝙ sibi debeatur ⁊ sic est in potestate debitoris facere vt actio prima tollatur et contrahatur emptio ex interuallo: licet non fuerit contracta a principio nam ille finis generaliter loquitur. et sic potest intelligi etiam hoc casu sed si non interuenisset dolus debitoris tunc esset distinguendum an interuenisset deceptio vltra dimidium iusti pretij vel non: vt primo casu poterit rescindi secundo non et creditor habebit damnū quia pro tanto videtur emisse. ¶ Adde quartum casum de quo habetur in. l. si non sortem. §. si centum. de condi. inde. quando est data res maioris estimationis ꝙ esset debitū ꝑ errorem: vt si putabat se teneri in ducentis cū non teneretur nisi ad centum ⁊ dedit rem valentē ducenta: nā non fit confusio partis rei ꝓ debito: sed redditur datio nulla ⁊ pōt debitor rē condicere ⁊ soluere debitum. Et anteꝙ soluat non tenet̃ creditor restituere ⁊ si creditor vellet soluere residuū pretij: vt haberet rem non puto ꝙ debitor tenet̃ rem dimittere q: si a principio sciuisset se non teneri nisi in centum verisimiliter hanc rem non dedisset: sed potius pecuniam ꝓcurasset. ar. hic in ver. nam cum accepisset in ratione sui: ⁊ in hoc differt a casu precedenti in quo est in potestate debitoris facere ꝙ creditor retineat rem: ⁊ non agat actione prima: ⁊ istud in quo debitor est deceptus: quia non est in potestate creditoris impedire eius repetitionem: et ista not. singulariter pro dationibus insolutum que quotidie fiunt: q: si in aliquo est erratū vel ex parte creditoris vel debitoris redditur datio nulla per hanc. l. fi. ⁊ per illum ver. si centum ſm Bart. ibi. ¶ Quid autem si non est erratum q: tenebatur in centum: ⁊ sciebat se non teneri in plus ⁊ dedit in solutum rem valentem minus nec fuit erratum in faciendo estimari quid iuris vel quid si valebat plus. breuiter aut datio facta est per debitorē: ⁊ tunc cōtrahitur emptio stante. Sed an poterit rescindi: dic aut est deceptio vltra dimidium vel non: si vero facta est per principem: dic vt in. l. fi. si autē minus. C. de iure do. impetrando. si vero per iudicem. dic vt. l. diuo. §. si

diuo.§.si pignora.de re iudi.per Bar.⁊ tene mēti ista:q2 quotidiana sunt:⁊ ista.l.redditur famosa propter ista non sunt alia.

5 ¶ Ultimo in.l.si quis aliam.distingue ſm bar.aut vnū soluit pro alio ex cā transactionis:aut ex alia cā.Primo casu re euicta non agit actione prima fauore minuēdarū litiū:vt.l.si pro fundo.C.de transac.Scđo casu aut soluitur species pro spē:aut genus pro genere:aut species pro genere:aut genus pro specie. Primo casu aut euincitur ex causa dominij:⁊ sine dubio potest agi actione prima siue ab initio non fuit facta accipientis siue ex postfacto desinat per alicuius conditionis euentum:vt hic ⁊ ſ.eo.ti.l.cum quis.§.qui hominē.⁊.C.de sen.l.libera.aut euincitur per hypothecariā vel aliqua actione personali:⁊ tunc aut ille qui soluit de euictione.⁊ promisit:⁊ est liberat⁹ actione prima ⁊ debet agere de euictione:vt.l.fi.de cōdi.ob cau.aut de euictione nō promisit ⁊ dꝫ agi actione prima qua liberat⁹ non fuit vt.l.si rem.ſ.eo.Si vero daṫ genus pro genere idē:q2 debet agi actione prima ſm distinctionē precedentē.vt.l.deferre.§.fi.⁊.l.se.ī.de iure fisci.¶ Tertio casu qñ species pro genere aut illud genus consistebat in pecunia numerata ⁊ re euicta non pōt agi actione prima.sed vtili ex empto.vt.l.prediū.C.de euic.⁊.l.eleganter.in prin.ſ.de pig.ac.si vero non cōsistebat in pecunia tūc nō potest esse emptio ideo agetur actione prima a qua non fuit liberatus.vt.l.qui concubinam.§.si heres.ſ.de leg.iij.¶ Quarto casu quādo soluit genus pro specie tunc indistincte tenetur facere rem accipientis:vt.l.si a substituto.§.heres.de leg.j.⁊.l.qui concubinā.§.si heres.de lega.iij.ideo si non facit debet agi actione prima.

1 **A pupillo.** ¶ †Qñ quē esse locupletē est cā actionis dāde vel denegande inspicitur an sit locuples tēpore lit.cōtest.Itē locu-

2 ples⁰ dicitur ille qui ex eo qđ solutū est emit rem sibi necessariā: lꝫ postea illa sit perēpta.h.d.venio ad casum.¶ In tex.ibi tps quo agiṫ dic q2 si tunc est locupletior:licet primo fuerit nō prosit agenti vel excipiēti ꝯ eum:⁊ se fundāti in hoc ꝙ locupletior est si aūt tunc esset:licet prius nō fuerit vr̄ sufficere agēti vel excipiēti dūmodo etiā duret vsq3 ad sñiam inclusiue ⁊ hoc mō intelligitur ꝯtrium formatū in glo.d.l.si a patre.§.quo tpe.de peti.here.Uel dic ſm Bar.ꝙ ibi erat cā condēnationis moderāde:ideo inspiciṫ tps sñie:vtrūq3 dictū potest sustineri.De scđo pone:vt.l.nesennius.de re iud.¶ In tex.ibi ꝙ necessaria de suo erat empturus.Si aūt non erat necessaria:licet esset vtilis ⁊ sic fuit effectus locupletior a principio:sed hodie tēpore litis cōtesta.non est q2 est perdita locū habet qđ dictū est.ſ.q2 nō sufficit agenti vel excipienti:sed in casu isto sufficit ⁊ istud dat intelligere hanc.l.q2 si istā pecuniā nō accepisset tantūdem de suo erat expēsur⁹ nō sic qñ nō erat necessaria.¶ In tex.ibi locupletior dic hoc fallit inter coniuges sibi inuicē donantes nam reuocata donatione potest repeti quatenus donatarius fact⁹ est locupletior nec prodest volenti repetere qđ in rem sibi necessariā expenderit hodie nō extat q2 inter eos tanꝙ inter infestos agendū est ⁊ sic loquiṫ aliud ꝯtrium gl.de.l.si spōsus.§.cōcessa.de dona.inter vi.⁊ vxo.¶ In tex.ibi mutuā pecuniā accepit subaudi ⁊ anteꝙ conuerteretur in illam perdita est.nā sufficit primū:vt cesset senatusconsultū macedonianū qđ est odiosum:sed nō daret actio vel exceptio cōtra pupillū in casu precedenti si anteꝙ esset consumpta in illā causam perderetur:vt in glo.fi.sed requiritur ꝙ in illam expendaṫ:⁊ postea non curatur ꝙ illa deficiat.

2 Ille qui percipit fructus ex re censeṫ eam in dubio tenere ⁊ possidere tanꝙ dominus.

3 An hoc sufficiat ad probationem dominij ꝙ tenuit ⁊ possedit.

4 Creditor ꝙ aliquando lucretur fructus pignoris pretorij.

1 **Itia cum.** †Fruct⁹ percepti ex pignore pretorio cōuertunṫ in vsuras:⁊ post ea in sortē debitā.h.d.¶ In text.oia pro domina egit

2 dic iste tex.semper alle.per aduocatos † ꝙ ille qui percipit fructus ex re cēsetur eā in dubio tenere ⁊ possidere tanꝙ dñs:licet iste actus sit indifferēs:q2 possunt percipi per colonū vel inquilinū sicut per dñm.⁊ sic noie alieno:⁊ tñ in dubio censetur percipere pro se ⁊ suo nomine.† An aūt hoc sufficiat ad probationē domini ꝙ tenuit:⁊ possedit.dic vt plene no.per Bar.in.l.pe.ſ.de condi.insti.¶ In tex.ibi pro soluto enim magis habendum est dic potius ꝙ ꝙ cedant lucro eius sicut ⁊ fructus percepti ex pignore conuentionali:vt.l.j.⁊.ij.C.de pig.ac.⁊ hoc postꝙ sunt consumpti.quia compensaṫ cum debito prius aūt non videtur facta cōpensatio.iuxta no.in.l.diuortio.§.ob donationes.solu.ma.⁊ in.d.l.j.⁊.ij.†aliquando tamen creditor lucratur fructus pignoris pretorij:licet non conuentionalis propter nimiā contumaciā debitoris:vt.l.fulcinius.§.fin.qui.ex cau.in pos.eatur. ¶ In fi.tex.ibi.vsurarū nomine.dic iste vsure videbātur olim vxori finito tempore dotis restituēde ꝙ erat olim annua bima

trima die hodie annus:vt.C.de rei vxo.acti.§.exactio.sed durāte illo tempore non debebantur vsure:sed alimenta:vt ibi not. in.l.sicut.de ope.libe.hodie idē in alimentis:sed in vsuris secus q2 transacto tēpore non debenṫ vsure mulieri etiā moram passe.de iure canonico:vt not.Bar.in.l.insulam.§.vsuras.sol.ma. nec etiam alimenta:q2 potest dotē repetere de hoc articulo dic vt in.l.diuortio.so.ma.per Bar.ꝑ statuta tñ prouideṫ mulieri-

b bus[b] vt quousq3 dos reddaṫ aliquid annuū debeaṫ:puta.viij. vel.x.pro cētenario:qđ quasi vbiq3 seruaṫ:lꝫ sit dubiū an valeat q2 permittit vsurā:sed quia propriū patrimoniū est mulieris ⁊ viuere dꝫ propter fragilitatē sexus:⁊ vbiq3 tolerātur talia statuta ⁊ reddiṫ ei ius de tali cōmodo.¶ In gl.super verbo magis debendus est ibi vt heres subaudi putatiu⁹:hic nō subaudi sed vt creditor ⁊ hec vera:q2 quādo vt creditor percepit voluit sibi soluere non quando vt creditor:vt dñs:vt ibi.

2 Qñ verbū solutio iungiṫ cū verbo obligationis vel poniṫ simpl'r sine adiuncto:poniṫ pro oī liberatione ab obligatione. Qui liberatur per acceptilationem non dr̄ proprie liberari per solutionem sed per satisfactionem.

3 Promittens soluere infra certum terminū sub pena si nō soluat sed per acceptilationem liberetur an euitet penam.

1 **Olutam.** †Uerbū solutā iunctū cū verbo pecuniā iportat verā ⁊ naturalem solutionē per quā debitor liberaṫ ipso iure siue soluat creditori siue ei⁹ legitimo administratori siue cuicūq3 alteri de volūtate creditoris:sed verbū satisdatio iportat etiā solutionē fictam que fit per acceptilationem.h.d.tota.l.

2 †Sed quādo verbū solutio iungitur cū verbo obligationis vel poniṫ simpliciter sine adiuncto poniṫ pro omni liberatione ab obligatione ⁊.h.d.l.solutionis.ī.eo.ꝙ debet iungi cū ista no.in fi.ꝙ ille qui liberatur per acceptilationē nō dr̄ proprie liberari

3 per solutionē sed per satisdationē:⁊ hoc induciṫ per Dy.†si aliquis promisit soluere infra certū terminū sub pena ⁊ infra illū non soluit vere:sed per acceptilationē liberatur:an euitet penā iste tex.innuit ꝙ nō fecit qđ promisit.Dy.tñ determinat cōtrarium q2 odio pene largius sumitur vt cōprehendat solutionem etiā fictā.Bar.tenet decisionē ꝙ nō incidat:sed nō tenet rationem eius ꝙ ideo nō incidat:q2 videaṫ soluisse.arg.huius text. sed ex eo:q2 per creditorē stetit quominus solueret cū ipsum liberauerit per acceptilationem.Ange.alleg.Dy.in.l.iij.§.soluisse.de re iudi.facit.l.iul.de condi.⁊ demon.nā conditio debet impleri in forma:⁊ si est conditio soluendi videṫ impleri cōpensando vt ibi patet licet non sit vera solutio sed ficta.

2 Soluens scienter indebitū etiam eo casu quo videtur donare non reperit per modū agendi.

3 Ubi subest alia causa ꝙ donationis non presumitur donatio.

1 **I cum aurū.** †Si solniṫ aliud pro alio creditore ignorāte non liberatur soluēs:⁊ si fuit sciēs nō repetit ꝑ modū agē-

2 di sed per modū excipiēdi recuperare pōt si creditor agat ad debitū.h.d.¶ †In tex.ibi:ꝙ sciēs fecit.Flo.ꝙ scienter soluens indebitū etiā eo casu quo videṫ donare non repetit per modū agendi.nā hic donare non videṫ qđ patet:q2 per modū excipiēdi recuperat qđ nō esset si videreṫ donasse ⁊ tamē nō repetit q2 scienter soluit ꝙ no.⁊ sic dꝫ intelligi.l.j.de condi.inde.⁊

3 l.cuius per errorē.de regu.iur.¶ †Item no.⁊ ad hoc allegatur ista lex ꝙ vbi subest alia causa ꝙ donationis nō presumiṫ donatio.hoc em̄ suberat debitū pro quo tollendo videbaṫ soluisse es.Ideo nō presumiṫ ꝙ voluerit donare:sed quando nō subesset verum debitū:tunc scienter soluendo videreṫ donasse:et ita loquitur.l.cuius per errorē:q2 potest dici ꝙ soluat vt se liberet cum sciat se non teneri.facit.l.campanus.de ope.lib.⁊.l.elegan-ter.§.qui reprobos.de pigno.actio.

Ui sic soluit. Solutio q̄ dꝫ durare momēto ex pacto habito inter partes nō liberat soluentē.h.d.⁊ hoc qñ nulla vtilitas resultat recipienti.alias secus:⁊ ita loquūtur contraria allega. in glo.si vero non esset actū inter partes adhuc posset operari liberationem:vt.ī.eo.si quis duos homines.in fi.

1 Si promittis mihi cētū.libras in florenis auri:an possim petere aurum.

1 **I stipulatus fuero.** †Ista est singularis lex.⁊ non est alibi.⁊.h.d.facultas soluendi aliud pro alio cōpetens ex cōtractu ⁊ etiā facultas soluendi adiecto finiṫ per lit. contest.factā super eo qđ est in obligatione vel factā a creditore h.d.Et non est alibi in vtroq3 dicto.⁊ dicit Lar.se nunꝙ intellexisse nisi tunc cū scripsit.veniamus ad casum.¶ In tex.ibi:sed si semel actum sit subaudi ad.x.tantum vel simpliciter non facta mētione de melle.Sed si dixissem peto a te.x.in pecunia vel

a ¶ Locuples dr̄. adde gl.in auṫ. preterea.C.vnde vir ⁊ vxor.l.vbi ad hoc.C.de iure d oti.

b ¶ Prouidetur mulierib⁹. adde diffuse ꝑ doc.ī.c. post miserabilē. de vsuris.

melle tunc posses offerre mel etiam post lit. cõtest. quinimo etiã post sentẽtiã: qꝛ ita dꝫ ferri sentẽtia sicut petij scꝫ qꝛ debes condẽnari ad .x. soluẽda seu mel ergo in executione sentẽtie habet facultatẽ soluendi mel ex ipsa sententia. ⁊ ita voluit hic Bart. et bene. ¶ In tex. ibi q̃uis ante lit. cõtest. poterit subaudi etiam me prohibente: vt. s. eo. vero procuratori. §. j. ⁊. j. eo. l. aliud. ⁊ sic plus operať lit. cõtest. ad impediendũ solui adiecto q̃ expressa prohibitio. ⁊ est ratio fm Ray. qꝛ contestatio fit ex necessitate: ꝓhibitio vero ex voluntate. ad qd. s. de noua. l. aliã. de reg. iur. nõ solet. licet cõtra hoc videatur gl. in. l. eũ qui. de ver. ob Ray. plus etiam operatur cõtestatio q̃ cõstitutũ simpliciter factum creditori: per qd nõ tolliť facultas soluendi adiecto. vt. j. e. si ita stipulatus sim mihi. ⁊ etiã plus partis receptio. vt. j. eo. l. cuꝫ. x. mihi. in prin. alias tantũ valeat partis perceptio q̃tum contestatio. vt. l. iij. C. de noua. venio ad glo. ¶ In gl. ibi. l. aut mel. et

a sic vult glo. in hoc exemplo ꝙ ista dictio [a] in ponitur pro aut: ⁊ ꝙ in stipulatione non fuit dictũ in: sed fuit dictũ aut: ⁊ tunc conuenit cum sequenti casu vbi fuit dictum mihi aut titio. ¶ Sed oppo. extra gl. qꝛ si fuit dictum aut vtraqꝫ est in obligatione. vt in. l. si duo. s. de verbo. obliga. So. fm Bar. notabiliter ibi illud esset verũ quando quodlibet de alterna. esset certũ ita ꝙ stipulatio facta de illo valeret vt promittis stichũ aut pamphilum: vel. x. florenos aut. x. cados olei: sed si alterum est certũ alterum incertũ. vt. l. libras: aut mel non expressa quãtitate: tunc mel nõ est in obligatione: quia si solũ mel esset deductũ in stipulatione nõ expressa quãtitate non valeret stipulatio. vt. l. triticum. et. l. ita stipulatus. de ver. oblig. Nunc aũt valet propter certitudinẽ quãtitatis pecunie ⁊ mel censetur adiectũ ad solutionẽ fauore debitoris tantũ: ⁊ si esset in obligatione ⁊ electio esset debitoris posset variare etiã post litẽ cõtest. ⁊ post sententiã qd dic. vt. l. eũ qui certarũ. §. fi. de ver. obli. Sed nunc non põt post litẽ cõtest. super quãtitate offerre mel. ¶ In gl. ibi. l. miles. §. decẽ. ⁊ de peti. here. itẽ veniunt. §. cum prediximus. dic ille leges poti⁹ contradicunt fm Bar. qꝛ dicũt facultatẽ soluẽdi durare etiam post sententiã quousqꝫ actũ sit actione iudicati. Sed rñde fm euꝫ ꝙ ibi qñ facultas soluendi cõpetebat ex. l. dispositione. nam quãtitas ibi erat in obligatione ⁊ facultas dandi seruũ pro noxa erat in solutione ex dispositione legis. ⁊ benignius agiť cũ lege q̃ cum homine. Queritur quid aũt si cõpetebat ex dispositione testatoris que equiparať legi. dic vt. l. si quando. §. heres. de le. j. ⁊ ibi vide per Bar. ¶ Sed oppo. ꝙ etiã quando ex dispositione contrahentiũ poterit offerre post litẽ contest. vt. C. de trãsac. l. si maior. cum ibi no. So. fm Ang. ibi contractus ex quo competebat hec facultas scilicet transactio fuit facta post lit. cõtest. super actione prima. vnde cõtestatio procedẽs non aufert facultatem soluendi. imo durat vsqꝫ ad sententiã sequentẽ: vt ibi no. ⁊ in. l. siue apud acta. in fi. glo. hic vero factus fuerat ante contesta. Addo. l. sed ⁊ addes. §. si dominus. s. loca. ¶ In fi. gl. ibi vel põt dici: dic hec vera vt verba stipulationis fuerint cõcepta

2 sicut dicitur in tex. †Ex qua no. si promittis mihi centũ libras in florenis auri nõ possuꝫ petere aurũ. qꝛ nõ est in obligatione sed in solutione. tñ sic potes aurũ offerre. Bar. tñ dicit hoc exẽplum hic ꝓcedere qñ nõ fuit expressa quãtitas mellis sed si fuisset expressa puta promittis. x. in melle ad rationem vnius pro qualibet mensura. ⁊ sic. x. mensuras vtrũqꝫ esset in obligatione sicut fuit dictũ in primo exẽplo. Quando enim non exprimitur quãtitas non videť illud dictũ etiam fauore creditoris. Ange. vero vult ꝙ vtroqꝫ casu videať dictum fauore debitoris. nam ⁊ pretiũ mellis ⁊ florenorũ auri variatur ex tẽpore ⁊ sic vult ꝙ neutro casu mel vel aurum sit in obligatione vt si fuisset dictuꝫ centum libras in. xx. ducatis: sed in solutione tantũ mihi videť siue quãtitas exprimať siue nõ poterit dici fuisse dictum fauore vtriusqꝫ: nam ⁊ potest interesse creditoris habere in auro vel in melle vel in alia specie potius q̃ in pecunia: et nihilominus ꝓpter modũ conceptionis verborum nõ sit in obligatione: sed in solutione duret facultas vsqꝫ ad litem cõtest.

a ¶ Dictio in. ad de albe. de rosa. in dictionario ĩ verbo in.

1 **Si quis offer.** †Soluẽs ei qui nunq̃ habuit mandatũ a creditore non liberať nisi secuta ratihabitione creditoris ⁊ si credidit se statim liberari põt statim repetere conditione ob causam: qꝛ nõ est secuta causa ob quam dedit sed si nõ credidit statim se liberari: sed cum creditor ratum habuerit nõ potest statim repetere: sed postq̃ transiuit tẽpus quo potuit ratum habere ⁊ non habuit. h. d. Et de distinctione huius legis facit Bar. magnũ festum. vt. l. si procuratori falso. de condi. ob cau. ¶ In tex. ibi tunc liberari. subaudi ipso iure: siue ille receperit bona mente vt ad me portaret siue mala vt sibi retineret. vt. j. de furtis. si vendidero. §. si titius. in fi. Sed Ang. j. eo. dispensatorem. dicit ipsum liberari ope exceptionis. per. l. quo enim. §. j. in fin. j. rem ratam haberi. Sed salua sui pace errauit quia ibi nõ loquitur de liberatione de debito soluto: sed ad interesse vel a pena promissa: ⁊ loquitur de ipso procuratore vel gestore recipiẽte ⁊ promittente de rato: quia si dominus non habet ratũ incidit in penã: sed si postea ratum habet aduersus petitionem bene habet exceptionem. Ipse autem soluens liberatur ipso iure vt etiã patet. j. circa fin. ibi: ⁊ tunc demum extingui. ¶ In tex. ibi: vt statim debitor liberaretur. dic ꝙ est qñ credebat illũ habere mandatum. quia si esset verum liberaretur statim soluens ideo si non esset verũ repetit per condictionem ob causaꝫ: quia non est secuta causa ob quã dedit. Et etiã per condictionẽ furtiuam si ille recepit mala mente: vt in. l. cuꝫ quis. §. si debitorem. s. eo. Iste tamẽ cõdictiones extinguũtur secuta ratihabitione: qꝛ soluẽs liberať. vt. j. in v. ⁊ tũc demũ. ⁊ in. d. §. si titi⁹. sed si sciebat ipsum non habere mandatũ nõ videť soluisse hac intẽtione vt statim liberetur: sed demũ ratihabitione secuta: ideo non statim repetit: sed transacto tẽpore quo potuit ratum haberi ⁊ non fuit habitũ vt sequiť. Sed contra ꝙ etiam tunc non poterit repetere: qꝛ si sciebat ipsum non habere mandatũ videť donasse. vt dixi in. §. si debitorem. ⁊ not. in. l. procuratori falso. in glo. j. Sol. verum est qñ soluit sibi tanq̃ habenti mandatũ cuꝫ sciebat eum non habere. secus si tanq̃ non habẽti. ⁊ sub spe ꝙ faciat ratum haberi. Et iste est casus hic limitans illam gl. hoc etiã colligitur ex dictis Bar. j. eo. dispensatorẽ. Idem Bart. in l. si procuratori. Intelligit istũ tex. etiã si erat verus ꝓcurator. si soluens nõ soluit sibi vt procuratori vero. sed cũ pacto ꝙ faciat ipsum per dñm liberari. nã tunc soluit vt secũ contrahenti: vt videť ꝯctus innominat⁹ do vt facias ⁊ si nõ facit repetiť per cõdictionẽ ob cãm. Et de hoc facit magnũ festum per istã. l. tñ re vera loquiť in nõ habente mandatũ puto tamẽ eius dictum esse verũ per rationem quã dixi. s.

2 ☞ Gesta noĩe prelati an poterũt rata haberi per successorẽ.
3 Gesta nomine vnius canonici an possint haberi rata per aliuꝫ qui postea ei successit.

1 **Si creditor cuius.** †Facultas habendi ratum transit in vniuersalem successorẽ eius qui debet ratũ habere: ⁊ sufficit ratihabitio illius. h. d. ⁊ sic patet ꝙ trãsit in monasteriũ ⁊ etiã in heredẽ qui põt ratũ habere gestũ nomine defuncti. vt no. Dy. in regula ratum. de regu. iur. ⁊ Barto. j. rem ra. ha. l. bonorum. ¶ In tex. ibi: procuratori. i. procuranti seu gestori sine mandato. vt in prin. l. Dyn. Si eñ esset verus procurator non esset necessaria alia ratihabitio. vt in. l. si procurator. de condi. inde. nisi se expresse obligasset ad hoc ipse procurator vt in casu queꝫ dixi. s. proxi. fm Bar. ¶ In tex. ibi rata solutio est. ⁊ non teneť procurator ad penã quã promisit si creditor non haberet ratuꝫ: quia hic licet creditor nõ ratificet ratificat tñ pater adoptiuus qui loco eius succedit. Et idem in herede eius si mortuus erit an-

2 teq̃ ratum haberet. ¶ †Ultimo quero in. §. si creditor. vtrum gesta nomine prelati poterunt rata haberi per successorẽ Dy. in. c. ratum. de regu. iur. in. vj. dicit ꝙ sic in vlti. q. si fuit gestum nomine prelati tanq̃ a ꝑlato: ⁊ sic cõtẽplatione ecclesie vel dubitatur. arg. l. annua. §. vlt. de annuis lega. secus si noĩe prelati tanq̃ priuate persone qd aliter ratum haberi non põt ꝙ ecclesie nomine non est gestũ qd satis placet Bar. in. l. bonorũ. j. rem

3 ratam habe. †An autẽ gesta nomine vnius canonici poterint haberi rata per alium qui postea ei successit. Innoc. dicit ꝙ nõ nã in iurib⁹ canonicis succedit capitulum: licet alius succedat in prebenda. ita no. Inno. de cleri. coniuga. c. sicut. in gl. in ver. propter bonum. qd est no. Adde no. in. c. fi. de testa. li. vj. p Joã. an. in glo. fi. in ver. quid ergo.

1 **Et si duo rei.** †Potestas ratificãdi nõ perditur facto alterius q̃ debentis ratũ habere. h. d. in effectu. ⁊ loquiť in terminis precedẽtis text. quãdo non erat verus ꝓcurator: sed negotiorum gestor. venio ad casum in tex. ibi in pendenti est posterior solutio: qꝛ si ille cui⁹ gestori solutum est ratum habeat: perinde est ac si a principio gestor habuisset mandatum quo casu solutio illi facta liberasset debitorem ⁊ sequens solutio tanq̃ indebite facta retractaretur: ita ⁊ nunc retractabitur: sed si non habeat ratum tunc retractatur prima solutio ⁊ repetitur ab illo gestore. ¶ Sed contra quia postq̃ alteri solutum est anteq̃ ille ratum habeat non videtur ꝙ postea poterit ratum habere: quia nunc post solutionem alteri factam non posset alteri solui in preiudicium illius qui primo cepit cum sit liberatus ab vtroqꝫ per primam solutionem: ergo nec ista de qua hic potest fingi retro legitime facta. argu. j. rem ra. ha. l. bonorum. Solutio ibi predicta erat facultas ratũ habẽdi propter lapsum temporis: ⁊ sic propter tacitã renuntiationẽ debentis ratũ habere: hic vero in nulla culpa vel negligentia fuit ratum habendi. vnde nõ debet sibi auferri facto debitoris alteri sponte soluentis scdm doc. quod est

subtile

subtile: ibi ergo per lapsum tēporis erat exclusus a potentia gerendi actum. ideo excludit̄ etiā a potentia ratificandi hic vero nō erat exclusus. Non sunt alia.

☞ Fideiussor vel mādator poterit soluere adiecto sicut principali: licet in obligatione ipsorum de adiecto non fuerit facta mentio.

1 **Si ita stipulatus.** † Facultas soluēdi adiecto nō ꝑditur ꝑ constitutū factum creditori ⁊ cōpetit ei qui tenetur accessorie ⁊ solutū adiecto censetur solutum principali: ⁊ ab eo repetit̄ si erat repetendū tanꝙ indebitū solutum. h. d. ¶ In tex. ibi se mihi soluturū subaudi simpliciter. ⁊ per hoc tollit̄ contrarium formatū in gl. j. qꝛ ibi dixi mihi tantum vel soli: quo casu censetur renūtiasse facultati soluēdi adiecto. ¶ In tex. ibi: sed si suo nomine soluere velit glo. intelligit ꝙ tunc pōt soluere quatenus est in peculio: nisi nō sit tantū ꝙ tum est debitū: qꝛ nō dicitur pater soluere partē sed totum qđ debet. Si autem vellet soluere nomine filij nō admitteretur inuito creditore ad soluendum nisi totum: vt. l. tutor. §. lucius. de vsuris. vel expone si pro ꝙuis secundū Ange. ⁊ est sensus ꝙ lꝫ pater soluat nomine suo nō filij tamen admittit̄ ad soluendū adiecto sicut ipse filius: videbat̄ contrarium cū adiectio nō fuerit facta in obligatione de peculio qua tenet̄ pater de iure pretorio sed in obligatione qua tenet̄ filius ex suo cōtractu que est ciuilis vnde videbat̄ ꝙ nisi soluat nomine filij ⁊ totū debitum
2 nō posset soluere adiecto: cuius contrariū hic terminatur. † Et sic no. argu. ꝙ fideiussor vel mādator poterit soluere adiecto sicut principalis: licet in obligatione ipsorū de adiecto nō fuerit facta mentio. sufficit.

1 **Is qui alie.** † Qui dedit causam acqrēdi dominiū censetur dominiū dedisse. h. d. Et no. hic ꝙ vsucapio reconciliat̄ solutione.

1 **Duones.** † Si res debita mihi ex causa lucratiua ⁊ ab vno ꝑueniat ad me ex alia causa lucratiua ⁊ ab alio reuocabiliter debitor liberatur. h. d. ⁊ hoc propter regulā de duabus causis lucratiuis que nō possunt cōcurrere circa eandē rem. vt. l. omnes. ff. de actio. ⁊ obliga. casus est iste.

2 ☞ Peculium dicit̄ deducto eo qđ seruus debet domino.
3 Per mortem domini vel mutationē status an finiatur madatum generale.
4 Verbū exigit ꝙ interdū ponat̄ improprie ꝓ spōte soluētibus.
5 Quando dominus legat seruo peculiū cui reliquit libertatem quid debeat deduci de illo peculio.
6 Id qđ semel probaui amplius approbare non possum ad mei commodum ⁊ cōsequar actionem vel exceptionē ⁊ quid per indirectum.

Gesta per procuratorē reuocatum an possint haberi rata.

1 **Dispensatorē.** † Debitum contractū per seruū cuꝫ dño post ꝙ ipse seruus cōsecutus est libertatē nō minuit peculium. secus si ante consecutā libertatē licet speraret eam cōsequi. ¶ Item negotiū pertinēs ad aliquem ratihabitione si semel est reprobatū ab illo nō potest amplius approbari quo ad commodū illius seu actionem consequendā contra gestorem. h. d. ⁊ est difficilis ⁊ subtilis ⁊ propter hoc vltimū semper allegatur qꝛ nō ita bene reperit̄ alibi: ⁊ diuide qꝛ primo ponitur thema ex quo resultat questio. postea ponit̄ responsio cū distinctione: secunda ibi: ⁊ siquidem. Et hec secunda subdiuiditur qꝛ primo loquit̄ quando debitū contractū est post secutā libertatem: qꝛ erat adita hereditas ex testamēto in quo erat relicta libertas vsqꝫ ibi cum vero. secūdo quādo ante consecutā libertatem qꝛ nondū erat adita hereditas: ⁊ ista secūda similiter subdiuidit̄ qꝛ primo loquit̄ quando soluētes erant liberati: qꝛ ignorabant reuocationē mandati vsqꝫ ibi: si vero. secūdo quā-
2 do nō erant liberati qꝛ sciebant. † Et premitte ad euidentiaꝫ ꝙ peculium dicitur deducto eo ꝙ seruus debet domino. vt in. l. sꝫ si dānum. §. peculium. ff. de peculio. ⁊ ista lex probat ꝙ hoc intelligatur nō solum de eo qđ seruus debet domino ex causa peculiari. imo etiā ex nō peculiari. ¶ Item ex eo qđ dixi sequitur ꝙ si dominus relinquat hereditatē seruo ⁊ eidē legat peculium suuꝫ heres potest deducere de peculio illud ꝙ seruus debebat domino iam mortuo cū peculium nō dicatur nisi illo deducto: ⁊ nō censetur dominus plus voluisse legare. Ista autē lex probat no. ꝙ potest heres deducere etiaꝫ illud quod nunꝙ debuit defuncto dño: sed post eius mortem incepit deberi hereditas: ⁊ in cōsequentiam heredi postea adeūti vt patet in versi. cū vero ante aditā hereditatē. Illud aūt qđ incepit debere post aditaꝫ hereditatem ⁊ post secutam libertatē nō debet de peculio deduci: qꝛ desijt esse peculium. Et hoc dicitur in versi. ⁊ siquidē. illud autem qđ nunꝙ debuit dño nec post mortē incepit deberi heredi vel hereditati lꝫ illud debeat alteri similiter non deducit̄ de peculio: ⁊ hoc dicit̄ in ver. si vero nō liberant̄. ⁊ in his cōsistit sub-
3 stantia huius. l. difficilis. veniamus ad casum. ¶ † In text. ibi liberū esse iussi dic: ⁊ propter hoc finitū est mandatuꝫ generale qđ habebat propter duo. scilicet mortē dñi ⁊ mutationē status vt. l. eius qui in prouincia. in prin. si cer. pe. Sed si non esset status mutatio: sola morte domini nō finiretur mandatū generale: vt. l. si quis mācipijs. §. si impubes. de insti. secus si speciale. vt in. l. mandatū. C. mandati. ⁊ aduerte diligenter quoniā ante aditam hereditatē mutauerat iste adhuc statum: ⁊ tamē finitū erat mandatū: vt. j. innuit in versi. cū vero. ⁊ ver. si vero. sed hoc erat ideo qꝛ sperabat mutare. qđ no. pro intellectu. l. eius qui in prouincia. ⁊ qđ ibi no. doc. ꝙ propter mortē dñi ⁊ mutationem status finit̄ mandatū generale: vt intelligat̄ siue iam status sit mutatus siue infallibiliter speretur mutari: vt hic per predicta apparet ꝙ solētes etiā si sciuerint dñm esse mortuum si tamē ignorauerunt relictā libertatē: ⁊ ꝙ est causa reuocationis mādati adhuc liberant̄. Tunc autē non liberant̄ quādo sciūt vtrūꝙ. Et ita debet suppleri glo. que incipit: qꝛ ignorauerūt. in ꝓn. ¶ In tex. ibi: a debitoribus subaudi nō peculiaribus: ⁊ sic tenetur illā pecuniam restituere heredi: quoniā ad se nō pertinet si debitores soluēdo sunt liberati: al's nō sed illis soluentibus ſm illam glos. in fi. qđ est verū si errauerunt in iure: qꝛ sciebant mortē dñi ⁊ relictā libertatē: credebāt tamen mandatū nō esse finitū. ⁊ sic nō vident̄ donasse. hoc modo pōt sustineri glo. illa sed si sciebant factum ⁊ ius: tunc viderentur donasse. vt no. alia glo. que contrariat̄ huic in. l. si procuratori falso. per. l. si nō sortem. §. si filio. de condi. inde. ⁊. l. si fundum. §. seruus meus. pro empto. ſm Dy. ⁊ sic ambe iste gl. que sunt cōtrarie possunt sustineri si vero exegisset a debitoribus peculiaribus clarū esset ꝙ nō teneret̄ illam pecuniā restituere heredi quoniā pertinet ad se propter legatum peculij: ⁊ sic nō esset de eo deducēda nec haberent locū q̄ sequunt̄: ⁊ istud etiā fuit de mente eiusdē glo. que incipit qꝛ ignorauerunt. in ver. alij intelligunt. vbi reprehendit opinionē illorū q intelligebāt in peculiaribꝰ debitoribus. Sic ergo not. ex predictis ꝙ cum dñs legat peculiū seruo censetur legare id qđ superest deducto eo qđ seruus sibi debebat nō solū ex causa peculiari: sed etiā extra illaꝫ causam. de illo em̄ loquit̄ ista lex. ⁊ vult ꝙ aliquādo deducat̄. vt in versi. cum vero tanꝙ
4 minuens peculium. ¶ † In tex. ibi exigit. dicit Dy. scꝫ a sponte soluentibus non em̄ pōt intelligi proprie in iudicio ⁊ ab inuitis cum in iudicio esse non poterit anteꝙ consequatur libertatem. ⁊ sic no. ꝙ istud verbum interdum ponitur improprie. vt dixi. ff. eo. si quis seruo. ¶ In tex. ibi: quin de peculio. subaudi consistente in speciebus. si autem in pecunia tūc licet nō posset de illo detineri tanꝙ minuens peculium posset tamen retineri loco compensationis tanꝙ de liquido ad liquidū cum teneatur ciuiliter ⁊ naturaliter actione negotiorum gestorum illam pecuniam restituere heredi quam exegit post adeptam libertatem. vt. j. dum dicit: qꝛ liber factus incipit debere. sed si posset retinere tanꝙ minuentem peculium: tunc etiam si non esset liquidum debitum aduersus petentem peculium posset obijci ⁊ peti liquidari: ⁊ in hoc est differentia an poterit retineri tanꝙ minuens peculium vel iure compensationis. ¶ In tex. ibi nihil debebat. subaudi indistincte siue soluentes sint liberati vt per rationem que sequitur: qꝛ licet teneantur heredi restituere tamen istud est debitum ⁊ obligatio contracta est postꝙ cepit esse liber. ideo non minuit peculium cum non minuatur nisi ex eo ꝙ seruus debet domino: siue non sint liberati multominus quia tunc non tenetur eam restituere heredi: sed potest vel eam sibi retinere si fuit donata: vel si non fuit tenetur eam restituere soluentibꝰ. Constat autem ꝙ illud qđ non debet dño. sed alteri
5 peculiū non minuit. vt. j. ptꝫ. ver. si vero non liberātur. ¶ † In text. ibi: qꝛ incipit debere hoc heredi. glos. dicit ⁊ bene ꝙ prius hereditati ⁊ postea heredi. Et dic ꝙ incipit debere naturaliter tantū cum sit adhuc seruus ante aditam hereditatē. ⁊ not. hic diligenter ꝙ quando dñs legat seruo peculiū cui reliquit libertatē debet de illo peculio deduci non soluꝫ illud qđ debuit dño defuncto: sed etiam illud qđ incipit debere post eius mortē hereditati: ⁊ per ipsam heredi futuro: qꝛ non plus videtur legasse dñs ꝙ qđ superest deductis dictis debitis: qđ no. quia doc. non ponderant: qđ aūt. j. subijcit negotiorum gestorum vel mādati actione nō intelligas ꝓprie vt iacet: qꝛ non obligatur ciuiliter sed naturaliter tantū: vnde non pōt teneri talibus actionibus que nō oriūtur ex naturali tantū. sed tenet̄ ex illa sola q̄ oritur ex negotio gesto vel ex mandato: ⁊ ita intelligo tex. licet gl. non declarent. ¶ In tex. ibi si vero non liberantur. quia soluentes scierunt mandatū reuocatum ⁊ heres non habuit ratā exactionem: si enim habuisset liberarentur: licet sciuissent reuocationē

vt.l.si vendidero.§.si titius.in fi.ff.de fur.ꝛ.s.eo.si quis offerēti: tunc ergo non liberātur: quia non tenetur eā restituere heredi sed potest retinere pro se si fuit donata vel si non fuit tenetur restituere soluentibus. Et si dicat licet heres a principio non habuerit ratū poterit habere ratum ex postfacto quod facere videtur eo ipso ꝙ aduersus petentem peculium vult deductionē facere de illa pecunia. ergo videtur ꝙ poterit eam facere: quia tunc approbat exactionem. argu.s.de fideiusso.l.si seruus alienus.in pe.charta. ꝛ ex tunc liberant soluentes licet a principio non fuerint liberati. Ad hanc difficilem oppo. voluit respondere iurisconsultus per id qd̄ sequitur illa questio est ꝛc. ꝙ imo si heres a principio nō habuit ratam exactionē non pōt postea eam ratā habere ad sui commodū vt consequat potentia deducendi quam a principio non fuit consecutus sicut in casu quem subijcit in libero homine gerente negotiū meū sine mandato ꝛ exigente a debitoribus meis: nam istud negotiū non dicit meū nisi ratihabitione: si ergo cū sciuero ratum nō habeo negotiū a me abdico perpetuo: lꝫ postea velim ratū habere nō efficitur meū vt cōsequar actionē negotiorū gestorum aduersus gestorem: eodem modo in casu isto heres iste non facit negotium suū vt consequatur potentiam deducendi aduersus istum gestorem. Et hoc modo vult probare iurisconsultus subtiliter et istud est principalius ꝛ notabilius dictum quod sit in hac.l. et forte non est alibi ꝙ quando negotium est nostrum sola ratihabitione requirit ꝙ a principio cuꝫ scitur ratum habeat: ꝛ tunc efficaciter efficit nostrū. alias abdicatur a nobis.

6 † Iteꝫ alle. ꝙ id quod semel reprobaui amplius approbare non possum ad mei cōmodū vt consequar actionē vel exceptionē vtrūqꝫ enim probatur hic si bene inspiciat. licet Specu. in ti. de defensore dicat ꝙ nō possum approbare vt cōsequar actionē sed exceptionem sic. Bart. autē tenet qd̄ dixi: qd̄ tamen limita vt consequat directo: sed per indirectū potest approbare semel reprobatū vt actionē ꝛ exceptionē consequat vt etiam probatur.ff. rem ratam haberi.l. procurator ad exhiben.§.j.in fin. Et ibi no. ange. licet Bar. nō alleget. Per hoc dicunt quidam ꝙ gesta per procuratorem reuocatū non possunt rata haberi: qꝛ semel sunt reprobata. doct. cōtra: quia aliud est reprobare personā ꝓcuratoris aliud reprobare negotiū: qd̄ dic vt hic per Bar. ꝛ per Innocē. in.c. ex parte decani. in fi. de rescrip. vbi no. loquit. sed ad commodū alterius vel ad mei preiudiciū qd̄ semel reprobaui bene possum approbare. vt.l. quo enim.§.j.ff. rem ratā habe. alle. hoc in glo. ante pe. pro cōtraria: ꝛ fm̄ hoc si gesta negotiorū meoruꝫ exigit a debitoribus meis ꝛ promittit de rato sub pena: et ego cum sciui ratū nō habui: ꝛ sic ille incidit in penam: ꝛ ego perdo actionē negotiorū gestorum. quia non nascitur vt hic dicitur si postea ratum habeo prodest illi vt liberetur a pena ꝛ nocet mihi vt soluentes liberentur. vt in dicta.l. quo enim.§.j. sed mihi non prodest vt consequar actionē negotiorū gestorum ad recuperandam pecuniam exactam. Quid ergo erit de illa pecunia remanebit ne penes gestorē. dic ꝙ nō. sed condicam per conditionem sine causa. vt.l. si ꝛ me. ꝛ titiū. si certū pe. ¶ Ultimo oppo. ꝙ imo etiā ad mei cōmodū quod semel reprobaui possum approbare. vt in.c. si tibi absenti. de preben. lib. vj. vbi si confertur mihi absenti beneficium. Et ego cum sciui non acceptaui et postea volo acceptare possum si ad notitiam conferentis non peruenerat adhuc non valet acceptatio mea. vt in.c. si quem. de procura. eo. lib. Solu. ibi negotium adhuc non erat perfectum nam pendebat eius perfectio ex volūtate cōferentis ꝛ eius cui conferebat quo casu tene qd̄ ibi habetur. licet enim a principio non acceptet quousqꝫ tamē conferēs permanet in eadē voluntate pōt mutare propositū. ꝛ reperitur concursus eiusdē voluntatis in idem. Nos loquimur de negotio iam gesto ꝛ perfecto: qꝛ consistebat ex voluntate gerentis ꝛ alterius cum quo gestuꝫ erat ꝛ vltra concurrat. Erat tamen in pendenti actio ꝛ acquisitio quo ad eum cuius nomine gestum erat. ideo requiritur vt efficiatur suū ꝙ ipsum ratificet a principio. alias a se abdicat ꝛ non est amplius suum nec fieri potest.

1 **Si debitor sic.** † Seruus in quo habeo vsumfructū pōt mihi liberationē acquirere: hoc primo. ꝛ eadē solutio potest liberare soluētē a creditore ꝛ creditorē ab altero hoc scd̄o. Et si pater est furiosus dos debet restitui curatori suo cuꝫ consensu filij vel filie cum consensu curatoris. hoc tertio. Et pupillus sine tutoris autoritate non potest liberare suū debitoreꝫ nec se alteri obligare efficaciter. hoc quarto ꝛ vltimo vsqꝫ ad.l. si quis duos.

2 ☞ Quod vtilius sit ꝙ conficiatur instrumentū de vera solutione ꝙ̄ de confessione: ꝛ quomodo istud fiet si creditor vellet liberare gratis vel si debitor in centum non haberet ad manus nisi decem.

1 **Si quis duos.** † Res cuiꝰ dn̄ium sepius ad debitorē reuertit sepius pōt solui. h.d. fm̄ Ray. vel melius. debitor in genere ad duas res ex causa lucratiua si soluit vnā pro parte obligationis pōt etiā eandē ad se reuersam soluere ꝓ alia parte. Itē in nūmis non hꝫ locū scd̄a de duabus causis lucratiuis. h.d. fm̄ Bar. premitte secūdas de duabꝰ causis lucratiuis q̄ sunt plures. lꝫ doc. nō videant ponere nisi vnaꝫ vt dixi in.l. meuius.§. duobus. de leg. ij. quarū vna est ꝙ si duo tenentur mihi ex diuersis causis lucratiuis similibus in genere puta ad hominem ꝛ vnus soluat mihi stichum qui postea desinat esse meꝰ: ꝛ reuertatur ad alterū ꝙ ille me inuito non potest eundē stichū mihi soluere vt liberetur a me: sed debet soluere aliū hoiem cui scd̄o cōtradicit principiū huiꝰ.l. qd̄ tñ loquitur in vno ꝛ eodē debitore qui tenebatur ad duos hoies ex causa lucratiua ꝛ soluit vnū: ꝛ dicitur ꝙ si ille postea redeat ad eundem potest eundē soluere me inuito vt liberet ab altera parte obligationis. glos. dicit contrariū loqui de stricto iure. Istam vero de equitate: ꝛ ista cōiter tenet pro minꝰ mala solutione q̄ā alie sunt peiores sed in nummis etiam de rigore possunt illi idem nūmi qui semel sunt soluti iterum solui. ideo dicimus ꝙ in eis non hꝫ locū secunda postꝙ̄ nec de rigore neqꝫ de equitate impeditur solutio. Cetera dic vt dicto.§. duobus. Venio ad casum.

2 ¶ † Et no. hic mirabilem practicā qñ debitor vult ꝙ cōficiatur instrumentū de vera solutione ꝙ vtilius est ꝙ̄ de confessione. si eñ creditor liberat suū debitorē gratis vel cōfitendo sibi solutū pōt illa cōfessio seu liberatio retractari per suos creditores tanꝙ̄ facta in eorum fraudem per titu. que in frau. credi. Sed si debitor soluat creditori qui illam pecuniam postea consumat creditores illius creditoris non possunt rescindere liberationē illius soluentis. Est ergo remediū si creditor vult liberare gratis ꝛ tamen vult ꝙ conficiatur instrumentū de vera solutione ꝙ debitor numeret pecuniā in presentia testiū ꝛ notarij ꝛ postea ab eodē recipiat: ꝛ poterit notarius secure hoc non ob. conficere instrumētū de vera solutione facta in presentia sui ꝛ testiū per hanc.l. ꝛ si esset debitor in centū ꝛ non haberet ad manꝰ nisi decē posset sepius soluendo ꝛ recipiēdo numerare vsqꝫ ad summā debitam. Et nihilominus licet notarius ꝛ testes hoc videat possunt deponere ꝛ instrumentū cōficere ꝙ numerauit centum absqꝫ metu falsitatis: qd̄ perpetuo tene menti. videbatur cōtrarium quasi esset res ficta. Sed aduertendum quia hoc proderit soluēti si notarius ꝛ testes nō fuerunt interrogati qualiter res processit quia forte mortui sunt sed si fiet articulus quod licet pecunia fuerit numerata statim fuit retro reddita ꝛ notarius ꝛ testes dicant hoc esse veruꝫ. licet notarius non redarguatur de falso propter hoc ꝙ scripsit centū numerata videtur ꝙ non ꝓficiat debitori per ea que no. Barto. in.l. singularia. ante finem. si cer. pet. qñ tenderet in preiudiciū alterius. alias dicendū est ꝙ creditor restituēdo censeatur donasse nisi appareat fuisse actuꝫ inter eos ꝙ deberet incontinenti restitui quo casu non censetur solutio prima esse valida. vt.l. qui sic. s. eo. sed hoc non apparēte presumitur valida ꝛ translatū dominiū ꝛ creditor restituēdo videatur donasse. vt in hoc tex. cum glo. fi. in secunda solutione quā tenet Bar. Sed ang. dicit ꝙ imo videtur donasse nisi fuerit dictū expresse per.l. cū de indebito. de probatio. ꝛ ideo debitor sit cautus vt faciat dici per creditorē restituo tibi hanc pecuniā animo tibi donandi. Et tunc poterit iterato solui ꝛ eidē restitui eodē modo: ꝛ ita intelligit istū tex. Sed verior videt opi. glo. ꝛ Bar. cū tex. loquatur hic in dubio. Et dicit has solutiones valere: sed non valerent nisi fuisset restituta animo donādi: qꝛ non esset translatū dominiū ꝛ sic reciperet postea suam pecuniam. Non sunt alia.

2 ☞ Conditio dandi si fuit collata in personā adulti nō poterit impleri in personā curatoris sine adulto.

1 **Si seruus decem.** † Conditio dādi collata in ꝑsonaꝫ pupilli vel furiosi nō pōt impleri in personis eorūdē sine autoritate tutoris vel curatoris: sed in ꝑsona tutoris vel curatoris sic etiā sine pupillo vel furioso cōditio vero faciendi bene potest impleri in personis ipsorum sine legitimo administratore. h.d. notabiliter. Ratio diuersitatis qꝛ ea que soluūtur possunt perdi nō ea que fiunt: ꝛ intentio apponentis cōditionē censetur fuisse vt ea que dantur cōuertant in vtilitatem eius cui dant per hanc.l. no. videbat contrariū: qꝛ in cōditionibus inspicit merū factum nō effectus iuris. vt.l. meuius. de cōdi. ꝛ demō. sed illud est verum qñ nō possunt habere effectum iuris sed qñ possunt censetur cogitatuꝫ de illo effectu potius ꝙ̄ de facto ꝛ ita solui Dꝫ. Ꝺiuum de illa.l. hic alleg. in glos. fin. ¶ In glos. ibi: vel verius. ibi erat adiectus. dic ꝛ sic recipiebat pro stipulatore non pro se. ideo sibi imputat stipulator ꝙ illum adiecit

adiecit: sed hic recipiebat pro se et ad suã vtilitatem: vnde taliter debebat sibi solui q in eius vtilitatẽ cõuerteret. ¶ †Sed quid si cõditio dandi fuit collata in personã adulti: an poterit impleri in personã curatoris sine adulto. tex. est notabilis qd non de manumiss. testa. l. lucius. in fi. licet secus in pupillo: vt hic simile quod no. in. l. potuit. C. de iure delib. q solus tutor sine pupillo infante põt adire: sed nõ sine pupillo proximo pubertati. vnde etiam videt ista lex restringenda ad pupillũ infantẽ vel proximũ infantie: et tunc non requirat eius presentia si soluatur tutori: secus quãdo est proximus pubertati: et multomagis quãdo est adultus. ¶ Item scias q si stat per tutorẽ vel curatorem quominus impleatur conditio habeatur pro impleta. vt. s. de statu libe. l. iij. §. non solum.

I hominẽ. †Qui tradit pro noxa seruum alteri ligatũ vel in quo vsufruct^9 ad aliũ pertinet nõ liberat a noxa: sed põt conueniri perinde ac si nõ tradidisset etiã anteq̃ a recipiẽte fuerit ablatus. h. d. facit. s. eo. cũ quis. §. qui hominẽ. et l. si rem meã. sicut eñi ille qui tenet ad dandum tenet taliter dare q auelli nõ possit a recipiente: alias nõ videret dedisse vt ibi. Ita et qui tenetur ad quãtitatẽ: sed hz facultatẽ soluẽdi speciẽ debet illam taliter soluere q auelli nõ posset: in hoc differt ab alijs: qr ibi soluit id qd erat in obligatione. hic illud qd erat in solutione nã in obligatione erat quãtitas dandi sed in solutione erat seruus pro noxa. venio ad casum. ¶ In tex. ibi vel qui erat pignori obligatus: dic potest intelligi q ista pignoris obligatio vel constitutio vsusfructus fuerit facta per dñm serui postq̃ seruus dederat alteri noxam et tunc procedit clarẽ qd hic dicit qñ vero ante noxã videt q dñs liberet dando seruũ talem qualis est qr non debet in plus obligari ex facto suo quã ipse seru^9 valeat. Et nõ videtur plus valere q̃ valet inspecta dicta qualitate obligationis et dicto casu locũ habeant leges alleg. in glo. pro cõtrarijs et ea q̃ gl. tangit. ¶ In tex. ibi sed si vsusfruct^9 interierit subaudi aliter q̃ per mortẽ serui. vt. s. eo. cũ quis. §. qui hominẽ. in fin. Ray. ¶ In tex. ibi pignoris obligatio subaudi seruo viuente. alias secus. vt. d. §. qui hominẽ. Ray. sufficit. ¶ In gl. magna ibi: vel so. vt ibi dic q hic dño serui fuerat cõdẽnatus ad estimationẽ damni et post condẽnationẽ dedit seruũ pro noxa. in. l. autem si oleum. §. j. dedit ipsum ante condemnationem. vnde non fuit condẽnatus: sed absolutus ab obseruatione iudicij nimirũ si seruus reperiatur postea obligatus non potest agi actione iudicati cum nunq̃ fuerit condẽnatus sed absolutus: vnde recurritur ad actionẽ de dolo quantum ad alia que sequuntur in glo. dic vt. s. dixi licet Bart. multum se fatiget in illis contrarijs glo.

Uod in diem. †Debitor in diem certũ potest diem preuenire in soluẽdo etiã inuito creditore. h. d. nõ intelligas q creditor cõpellat precise recipere si non vult: sed cõstituit in mora vt periculum postea ad debitorẽ non pertineat. vt. j. eo. qui decem. in prin. Cetera dic. vt in gl. et in. l. stipulatio ista. §. inter certam. de verbo. obli. ecce casum. ¶ In fi. gl. ibi itẽ contra subaudi. q poterit cõueniri ante lapsum termini: et sic non sit sibi liberum vt hic dicitur in tex. sed solue vt in glos. q hic tempus fuit appositum causa differende solutionis: vnde debitor nõn potest ante lapsum termini conueniri licet soluere poterit: sed dũtaxat post in. l. alleg. in contrarium fuit apposita causa finiẽde obligationis: vnde potest conueniri ante lapsum termini non post. Et sic se habent vt contraria ista tempora.

Tem decẽ mihi. †Per partis solutionem factam creditori non tollitur facultas soluendi adiecto alteram partem. h. d. No. ergo q tantũ operatur partis solutio quantũ contestatio: vt hic iuncta. l. si quis stipulatus fuero decem in melle. s. eo. licet aliquando secus. vt in. l. iij. C. de noua. ecce casum. Hic non sunt alia dicenda super hac materia huius. l.

¶ Ratihabitio an trahitur retro si non fiat rebus stantibus in eisdẽ terminis in quibus erant tẽpore actus gesti.

Si fideiussor. †Põt qs ratũ habere[a] gestum noĩe suo si ius eius nõ erat extinctum cõtra principalẽ: lz esset extinctũ cõtra fideiussorẽ soluentem. h. d. secus si fuisset extinctũ contra principalẽ. vt. l. fi. §. fi. rẽ ratam habe. et in. l. bonorũ. eo. tit. Ecce casum. Et notetis q hic fideiussit ille cũ pacto q vltra annũ nõ teneretur. postea infra annum soluit negotiorũ gestori creditoris qui habebat mãdatum: et sic nõ fuit liberatus nisi ratũ haberẽ: vt. s. e. si quis offerendi. post annum volo ratũ habere: et q ille gestor mihi tradat si fideiussor dicit q nõ possim ratum habere et vult q ille sibi restituat: qr ratihabitio nõ trahit retro nisi quãdo fit rebus stãtibus in eisdẽ terminis in quibus erat tẽpore actus gesti. Sed hic non fuit: quia tempore actus gesti ipse erat obligatus: tunc cum volo ratũ habere ipse est liberatus lapsu tẽporis: tamẽ de terminat contrariũ q possum et retrotrahat ad contrariũ. Respondeo q sufficit actũ posse geri tps quo habet ratũ: licet nõ illo modo fuit gestus: nam hic lz liberatus tpe posset sponte soluere lz non soluat vt obligatus sicut qñ primo soluit: sed si act^9 non posset hodie geri: tunc non posset ratihabitio retrotrahi: vt. l. bonor. rem ratam haberi. Item est alia ratio hic: quia ius ratum habentis contra principalem debitorẽ erat saluũ: licet non contra fideiussorẽ: alias non posset ratum haberi. vt. l. fin. §. fi. eo. ti. Non sunt alia.

¶ Si quis habeat filiũ ex concubina et postea recipiat vxorẽ et habeat silr ex illa filium postea mortua vxore contrahat matrimonium cum concubina. an filius natus ex ea legitimetur.

Item si ignorans. †Actus medius gestus ab eo qui dz habere ratum nõ impedit ratihabitionẽ fieri et etiã retrotrahi in preiudicium eius qui primo actum gessit. h. d. notabiliter. Ecce casum. Continuat cum precedenti casu. et est pulcher casus. ¶ In tex. ibi cõfirmat solutio. videbat hic Dñum qr per acceptilationẽ interim factam videbat acquisita liberatio soluẽti que per solutionẽ nõ erat adhuc acquisita. vnde non videbatur q ratum habẽdo posset sibi illa liberatio auferri. Et tñ Dñum hic dicit qr hoc non tendit in preiudiciũ tertij: vt si rem meã alteri obligasti et ego postea obligo alteri: puta sempronio cui statim acquritur ius: deinde ratam habeo obligationẽ tuam certe nõ tollitur ius acquisitũ sempronio: vt ille cui tu obligasti sibi preferatur. vt no. j. rem ratam haberi. l. si indebitũ. per gl. et Barto. et Spec. in ti. de obliga. et solu. §. j. ver. † item pone obligasti et ver. quid si. p. Et inducitur iste textus ad illam questionem: si quis habeat filium[b] ex concubina et postea recipiat vxorem et habeat similiter ex illa filiũ: postea moriat vxor et cõtrahat matrimoniũ cũ concubina q filius natus ex ea legitimatur: non obstante matrimonio intermedio: et fingitur retro fuisse legitim^9. Sed an preferat in prima genitura: fuit questio disputata quã vide in mercurialibus in regula sine culpa. Et per Guil. de cu. in. l. si pater. de adoptio.

¶ Oblatio debitoris purgat moram precedentẽ et constituit creditorem in mora et liberat a periculo.
Si creditor postea petit et debitor non soluit an tollantur omnes isti effectus.

Ui decẽ debet. †Debitor q̃titatis vel in genere per oblationẽ secuto interitu postea liberatur ope exceptionis sed debitor speciei ipso iure et si erat debitor ex causa dotis etiam si quantitatis vel in genere liberatur ipso iure. h. d. Et principaliter in ista materia allegatur iste tex. ¶ In fin. glo. ibi detulerit. dic nota. quia non sufficit verbalis obligatio nisi pecuniam actualiter haberet in manibus. vt not. de ope. no. nuntia. l. pretor. §. si reus. paratus ad impediẽdum venditionem pignoris vt. s. de rescin. vend. l. fundus. qui lucij titij. et. C. de remis. pig. l. si eo tempore. ¶ In tex. ibi sine iusta causa. alias secus vt si obtulisset non cõgruo loco et tẽpore. vt. s. eo. si soluturus vel nõ totam quãtitatẽ cum debitũ esset liquidum. vt. l. tutor. §. lucius de vsuris vel rem deterioratã sine pretio deteriorationis. vt. s. eo. qui sibi. §. qui stichũ. nam his casibus nõ constitueret creditor in mora: nec offerens euitaret periculum. ¶ In tex. ibi: sine sua culpa subaudi etiã leuissima: et sic euitat casum fortuitũ dumtaxat de quo tenebat debitor quãtitatis. vt. l. incendiũ. C. si cer. peta. Tutor de casu nõ tenebatur vt quia erat debitor speciei: sed dũtaxat de culpa: tunc si tenebatur de leuissima per oblationẽ liberatur ab illa et tenet de leui. Si aũt de leui tantũ, tunc liberatur ab illa et tenetur de dolo et lata culpa dũtaxat. vt. l. si mora sol. ma. que est singularis ad hoc. ¶ In tex. ibi: perdiderit. dic qr forte domus eius fuit cõbusta cũ illa pecunia: si autẽ fuisset pecunia deposita et postea dolo vel culpa depositarij perdita esset: tunc quid iuris sit. dic. s. eo. si soluturus. ¶ In tex. ibi doli mali exceptione. subaudi de equitate. nam de rigore non liberatur ipso iure cum non sit perdita res debita: quia in obligatione quantitatis vel generis nullum corpus vel species est in obligatione. Ratio aũt equitatis colligitur ex tex. sequen. ver. etenim. ¶ †In tex. ibi: aliqñ interpellatus dic. Et sic no. q obligatio debitoris purgat moram precedentem et constituit creditorem in mora et liberat a periculo: et sic tres parit effectus. Sed quid si creditor postea petit et debitor nõ soluit. Rñdeo omnes isti effectus tolluntur et iterũ constituit debitor in mora quoniã vltima mora nocet. vt. l. illud. de peri. et com. rei ven. nisi creditor peteret indiscrete. puta postq̃ debitor pecuniam oblatam expẽdisset vel perdidisset. vt no. i. l. si per emptorẽ. in fi. s. de act. emp. vbi est tex. et gl. singularis: et tamen si nunq̃ obtulisset hoc

[a] ¶ Põt qs ratũ habere. adde pe. de anch. in regula ratum. de reg. iur. lib. vj.

[b] ¶ Si qs habeat filiũ. adde doct. in. c. tãta. qui fil. sint legi. et p doc. in. c. j. de eo qui dux. i matri. quã pol. per adulte.

sibi non prodesset quin constitueret in mora quod ad manus pecuniam non haberet.vt.l.continuus.§.illud.et ibi no.de ver.obli. ¶ Item iste tex.loquitur qn non fuit pecunia deposita et consignata:tunc enim etiam ante interitum esset debitor liberatus ipso iure.vt.l.consignatione.C.eo.nisi pecuniam a depositario recepisset.vt.l.acceptam.in fi.C.de vsuris. ¶ In tex.ibi:pro soluto.dicit Ray.scilicet quo ad effectum non quo ad liberandi modum cum aliquando ipso iure aliquando ope exceptionis.cum tamen vera solutio semper liberet ipso iure.insti.quib.mo.tol.ob.in princi. sufficit.venio ad glossas. ¶ In gl.ij.ibi:nisi in casu dic ista non est bona receptio quia in illa.l.si pecunia non erat in obligatione sed solum in conditione.vnde sufficit sola obligatio vt purificetur conditio nec amplius tenetur offerre licet pecunia non sit perdita Nos loquimur qn erat in obligatione a qua non liberatur nisi secuto interitu. ¶ In glo.se.in fauorem dotis.hec vera secundum doct.

2 ☞ Obligatio tertij vera vel ficta purgat moram debitoris etiam ipso ignorante.

3 Mora commissa per non fieri sicut tollitur per oblationem veram vel fictam:ita et per male fieri.

4 Stipulatio conditionalis ita demum habet vim ficte oblationis quando posset interuenire vera.

1 **Si cum stichum mihi.** † Stipulatio conditionalis interposita animo nouandi cum eodem debitore vel cum alio purgat moram commissam in precedenti obligatione si res debita erat presens vel parata solutioni:quoniam habet vim obligationis.alias secus. h.d.Et non est alibi ista distinctio per quam plures leges difficiles que videntur inter se contrarie reducuntur ad concordiam.vt.s.de noua.l.quoties.et.l.si rem.et de verbo.obli.l.eum qui.§.fi.dic vt ibi.Et primo ponitur thema et questio vsque ibi sed in promptu. Secundo ponitur solutio:vsque ibi.sed quid.Tertio circa illam determinat duo dubia:vsque ibi.si tamen.Quarto et vltimo determinationem quam fecerat restringit et declarat:et ista restrictio

2 est illa que alibi non reperitur in tex.venio ad casum. ¶ † No.ergo quod ista stipulatio conditionalis habet vim obligationis:et hec causa quare purgat moram.vt in prin.huius.l. ¶ Item in ver.si quid ignorantis.quod oblatio tertij vera vel ficta purgat moram debitoris etiam ipso ignorante.et dicunt doc.esse casum hic in ver.quemadmodum.de eo quod dubitat glo.in.l.obsignatione.C.eo.quod oblatio consignatio et depositio facta per tertium liberat debitorem ipso iure:sicut si facta esset per seipsum.quod etiam sentit gl.in.l. solutionem vel iudicium.s.eo.Iste tamen tex.non videtur bene probare:quia loquitur duntaxat de mora que purgatur per illam oblationem tertij non de liberatione ipso iure que fit per depositionem et consi-

3 gnationem.tamen eadem videtur esse ratio. ¶ † Item no.in ver.idem responsum:quod sicut mora commissa per non fieri tollitur per oblationem veram vel fictam ita et per male fieri:licet maius sit delictum commissum

4 in faciendo quam in non faciendo.vt no.in.l.ij.s.ad sille. ¶ † Vltimo singulariter no.fi.quod tunc demum stipulatio conditionalis habet vim ficte oblationis qn posset interuenire vera:vt quia res erat presens vel parata solutioni:alias secus:quia vbi non pot interuenire veritas:nec etiam fictio.vt not.in.l.gallus.§.si eius de libe.et posthu. ¶ Vltimo circa materiam huius.ver.vide gl.in.l. parui.de condi.fur.et plene per Dy.et Bar.in.l.si rem.de noua. et ibi dixi.sufficit. ¶ In tex.ibi:an quia nouari prior obligatio non potest dic quia secunda stipulatio non potest committi cum non reperiret subiectum super quo fundaretur ergo etc.vt.s.ti.j.l.nouatio et ideo videbatur agi posse ex prima stipulatione:puta in qua fuit mora commissa per.l.eum qui.§.fi.de.ver.obli.vbi videtur esse casus qui contrariatur huic tex.ad literam:sed certe licet isto capite non prohibeatur agere quod speretur prima obligatio nouari ex alio tamen prohibetur:quia prima obligatio est extincta per interitum rei debite:et si dicatur non est extincta:quia mora precessit.Rndetur quod illa fuit purgata per fictam oblationem que resultat ex hac stipulatione.Et si dicatur imo non fuit purgata per illum tex.in.§.fi.quod est difficile. Contrarium solue.vt ibi no.plenius quam hic.Non sunt alia.

2 ☞ Si promittis mihi vnum de seruis quos reliquit titius tempore sue mortis cum tres reliquisset et tempore stipulationis vnus erat meus qui postea desinit esse meus an possis ipsum tradere mihi inuito.

3 Sicut in obligatione generis generalissimi qn stipulor incertum de incertis nulla species est in obligatione:sed quelibet in solutione ita et in obligatione generis subalterni.

1 **Stichum aut pamphilum.** † In stipulatione alternatiua si altera de rebus alternatiue promissis erat stipulatoris tempore stipulationis censetur altera tantum promissa:ideo nec obligatio nec solutio tenet in ea que erat stipulatoris etiam si postea desinat esse sua.Sed in stipulatione generis generalissimi potest solui illa que erat stipulatoris tempore stipulationis si postea desinat esse sua.In obligatione vero generis subalterni idem si desijt esse sua antequam obligatio totaliter extinguatur secus si post.h.d. Et est subtilis.§.et sic patet habet tres partes vt in summario secunda ibi:sed et.tertia ibi fingamus.Ecce casum. ¶ In text.ibi: pamphilo dando.i.dare volendo.si enim dedisset et creditor sponte recepisset liberaretur sed non cogitur recipere:quia duret aliud pro alio:cum enim in obligatione alternatiua species quelibet de alterna.censeatur apponi ad obligationem et in illa que erat creditoris tempore stipulationis non poterat obligatio contrahi:vt l.si rem meam.s.de ver.ob.similiter non pot solui creditore inuito quia cuius rei ad obligationem appositam non contrahitur obligatio que est principalis eiusdem rei non admittitur solutio creditore inuito que est accessoria.vt.s.de ver.obli.si duo.in fi. et hoc voluit tex.seq. ¶ In tex.ibi dando promissor liberabitur id est dare volendo:quia creditor cogitur recipere hoc casu.ratio diuersitatis inter istum et precedentem:quia in obligatione generis generalissimi nulla species opponitur ad obligationem:licet quelibet apponatur ad solutionem.vt.l.meuius.§.duobus.de le.ij. Non ergo debet inspici tempus stipulationis.nam tunc illud inspicitur qn obligatio consideratur:quia illa tunc nascitur vt in precedenti casu:sed debet inspici tempus solutionis:sed illo tempore reperitur cessare impedimentum quia desierat esse stipulatoris:ergo potest solui eo inuito.Sed ob.fortiter ille.§.duobus qui videtur dicere contrarium doc.dicunt quod ille procedit de rigore:hic de equitate non

2 potest dari melior solutio. ¶ † In tex.ibi fingamus ita dic iste est difficilior casus.nam si promittis mihi vnum de seruis quos reliquit titius tempore mortis cum tres reliquisset et tempore stipulationis vnus erat meus qui postea desinit esse meus:et tu vis ipsum mihi tradere inuito an posses videbatur quod non sicut in primo casu cum perinde videatur ac si promisisses illum vel illum.Sed contrarium rndetur quod imo potes sicut in proximo precedenti casu quia in genere generalissimo:quia cum nullum sit specificatum nullus est in obligatione:sed quilibet in solutione sicut in obligatione generis generalissimi:et ideo tempus solutionis inspicitur:hoc tamen verum si desijt esse meus antequam stipulatio extinguatur:quia tunc viuebant alij duo.si autem erant mortui obligatio erat extincta quia non superat alia species super qua posset consistere non est in illo qui erat meus cum etiam de nouo non posset contrahi nec in illis mortui sunt non ergo est tractandum amplius de solutione cum debitor sit iam liberatus:et hec est intentio litere per quod patet istum tertium casum non contrariari primo licet quibusdam videretur contrariari:ideo primum intelligebant secundum istum vltimum vel econuerso.vt patet in glo.j.et in

3 glo.pe.in fine. † Tu tene quod dixi.et sic no.singulariter quod sicut in obligatione generis generalissimi qn stipulor incertum de incertis nulla species est in obligatione sed quelibet in solutione. Ita et in obligatione generis subalterni qn incertum de incertis.In alio tamen differunt:quia genus generalissimum non potest perire:sed subalternum sic.vt in.l.in ratione.§.incertis.ad le.fal. et in.l.in naue saufelli.s.loca.

1 **Qui hominem.** Debitor in genere non liberatur si tradat rem que potest aduocari:secus si aduocari non pot.licet non fuerit vt debebat.h.d. † hic enim vltimo liberatur ab obligatione prima.tamen potest conueniri ad interesse ratione doli.vt.l.eleganter.§.non solum.de dolo.casus est iste.Non sunt alia.

1 **Promissor serui.** Istum tex.inducit Guil. de cu.in.l.quod te.si cer.pet. quod qui tenetur † quolibet anno dare alteri vnum par caponum [a] tenetur eos dare viuos non mortuos vt possit eos ad libertatem perducere parum tamen facit:quia non solent ad libertatem perduci eo modo quo seruus.

[a] ¶ Vnum par caponum.adde bar. et doct.in.l.quod te.ff.si cer.pe.bar.in l.j.in.§.plane.si quadru.pau.fe.dica.

1 **Vbi triginta.** † Pecuniam redactam ex venditione pignoris pot creditor conuertere in quam causam vult etiam in leuiorem.h.d.Sed contra de.l.pupilli.§.pe.s.eo.Sol.ibi pignus tenebatur pro pluribus causis diuersis.hic pro parte vnius tantum et est pulcher casus. ¶ In tex.ibi:vtrum ex vniuersitate.i.ex omnibus.xxx.pro rata et sic pro duabus partibus decedat de summa.xx.pro quo datus erat fideiussor:et pro tertia parte de summa.x.pro quo non erat datus fideiussor sed pignus:et pro ista parte facit.l.illud.s.eo.sed in contrarium cedat ista quantitas tota in illis.xx.pro quibus datus erat fideiussor:quia illa pars debiti videbatur grauior quam altera pro quo non erant dati.vt.s.eo.tit.l.et magis in fine. Sed finaliter neutram istarum opi.approbat:sed determinat quod creditor poterit conuertere totum et illam partem debiti pro quo erat obligatum pignus et non fideiussores:et sic solus reus in illis tenebatur et ipse solus liberatur in.x.et remanet obligatus in.xx.et similiter fideiussor in.xx.et sic nullam sortiuntur vtilitatem ex hac pecunia redacta ex pignore.Et est casus in quo liberatio contingens reo non transit in fideiussores regulariter contra.s.eo.l.in omnibus.

Id quod

1 **Ad quod pene.** †Ista lex ppter suã breuitatẽ nõ summaṫ. intẽtio hui⁹ legis est ꝙ illud qđ soluitur nomine pene non computet in sortẽ: ⁊ sic poterat peti sors: alias non: diceret cedere lucro creditoris. Sed tunc contra de. l. apud celsum. §. labeo. de doli. excep. cum multis simi. in quibus dicit ꝙ creditor debet esse altero contentus vel pena vel sorte propter hoc gl. intelligit primo istam. l. in pena legali que potest peti vna cũ sorte. in. l. si pro fure. de condi. fur. pone exemplũ vt in gl. contrariũ loquitur in pena conuentionali. vel dic ꝙ potest etiam intelligi in conuentionali. eo tñ casu quo sit apposita clausula rato manente pacto. vt. l. ita stipulatus. circa fi. de ver. obli. ⁊ l. qui fidẽ. §. de transac. alias procederet ꝯtrium. Et per istũ tex. cũ gl. quidã dixerũt ꝙ vbi est apposita illa clausula nõ hʒ locũ purgatio more: quos Bar. in. l. insulam. de ver. obli. reprehendit dicẽs ꝙ ista lex cum gl. nihil facit. nam tunc cedit lucro creditoris quãdo mora nõ est purgata. Et tunc debet intelligi ista lex. sed põt purgari. ⁊ cessabit illa clausula.

2 Unus ex plurib⁹ tutoribus si soluat debitũ. an poterit petere a pupillo cedi actionẽ contra alios. a nu. 3. ⁊ 4.

3 Quid in duobus obligatis quorũ vnus est obligatus principaliter ⁊ alter accessorie: ⁊ quid in fideiussoribus. ⁊ nu. 6.

4 Quid in duobus reis debendi.

5 Cessio cui sit fienda de necessitate.

6 Cessio quando sit fienda.

7 Quo iure quis compellatur cedere: ⁊ quatenus. ⁊ nu. 3.

1 **Modestinus.** †Cessio facta post solutionẽ debiti ex interuallo ꝯ correũ principalr̃ obligatũ ⁊ eodẽ gñe obligationis nõ valet nisi ante solutionẽ interuenerit cõuẽtio vel pactũ de cessione fiẽda. h. d. ⁊ est famosa lex ⁊ principalior ꝙ habeamus in materia cessionis actionum. quam Bart. hic plene examinat. ⁊ etiã Specul. in tit. de cessione actionis vbi format plures questiones. ⁊ Jo. an. in addi. ¶ In tex. ibi post aliquod interuallum: subaudi magnũ vel paruũ si solutio fuit habita pabsoluta ⁊ perfecta: qꝛ partes diuerterunt ad extraneos actus fm̃ Ja. de are. Pe. ⁊ alios. ¶ In tex. ibi nulla actio non superfuerit: qꝛ solutio simpliciter facta teneṫ facta pro totali obligatione ⁊ nomine omniũ obligatorũ ad hoc debitũ facit. §. eo. cuʒ quis. de pecu. ¶ In tex. ibi: vel cũ conuenissent mãdarent dic. s. ante solutionẽ factã: ⁊ idem si fiat solutio sub cõditione vel modo vt actiones debeant postea cedi. nã iste modus habetur pro conuentione fm̃ doc. ¶ In tex. ibi: pretiũ magis dic ꝙ vult dicere ꝙ tunc solutio nõ videtur fieri nomine omniũ obligatorũ ⁊ pro tollendo omnẽ obligationẽ: sed potius pro pretio actionis cedende cũ ista conuentio faciat videri actum de vendendo actionẽ contra cõtutores pro pecunia soluendo: ⁊ sic conseruat actionẽ cõtra alios vt poterint cedi soluẽti non vt creditor poterit eos in iudiciũ deducere postꝙ semel sibi solutum est totuʒ debitum ⁊ sic cõtutores hoc casu sunt liberati ope exceptionis nõ ipso iure. sʒ in primo casu ipso iure. ¶ Itẽ exceptio q̃ obstaret cedenti non obstat cessionario: qꝛ cessat causa propter quaʒ obstabat cedenti in persona cessionarij. vt in. l. fin. in prin. C. de

2 iure do. cũ ibi no. venio ad gl. ¶ †In gl. que incipit. i. actor ibi in rem vtilẽ: dic istud verbũ in rẽ: nõ bene stat in glo. ⁊ fuit appositũ vitio scriptoris fm̃ doc. dic ergo ꝙ vnus ex plurib⁹ tutoribus soluẽdo totũ debitũ habet vtilem actionẽ cõtra contutores etiã sine cessione. vt in. l. alle. in gl. ⁊ nihilominus potest petere a pupillo sibi cedi: sed ad quid est vtilis ista cessio cum per eam nõ transferaṫ nisi vtilis quã habet iam. Respõdeo trãsferaṫ etiam exercitiũ directe qđ intentare põt ex persona cedẽtis: ⁊ sic cuʒ priuilegio illius. s. hypothece. omniũ bonorũ. vt. C. de admi. tut. l. pro officio: sed sine cessione hʒ ex persona sua ⁊ sine priuilegio hypothece vtilem intellige tñ predicta qñ tutores cõmuni culpa dãnificassent pupillũ quo casu quilibet teneṫ insolidũ ⁊ vno soluente totũ habet dicta beneficia cessionis et vtilis actionis ⁊ etiam diuisionis anteꝙ soluat si sunt soluendo vt in. §. nunc tractemus. si vero cõmuni dolo non habẽt beneficiũ cessionis nec vtilis cessionis: sʒ diuisionis sic. vt in. l. si plures. de admini. tuto. ⁊ si ex culpa soluentis duntaxat sunt obligati. non autẽ ex cõmuni similiter non est sibi cedenda actio contra

3 contutores imo cõtutoribus soluentibus cederetur cõtra illũ. vt plene no. in. l. j. C. de transac. ¶ †In glos. ibi. §. si mandato. dic istud contrarium cũ sequentibus: solue melius ꝙ glo. hic vt colligitur ex fine glo. ibi in tutoribus autẽ ꝙ hic loquiṫ in pluribus eque principaliter obligatis ⁊ eodem genere obligationis quo casu qui soluit simpliciter cẽsetur soluere nomine omniũ ⁊ obligationes tollat ipso iure. Et ista tolluntur nisi interueniat pactum de cessione fienda ex postfacto: si vero vnus teneatur principaliter alter accessorie: tunc si ille qui tenetur accessorie soluat simpliciter censetur soluere pro sua tantũ obligatione ⁊ illam tantũ soluit ipso iure: sed obligationem rei non: quia pro illa non videtur soluisse licet tollat eam ope exceptionis ne creditor bis idem consequatur: ideo etiaʒ ex interuallo ⁊ nulla precedẽte cõuentione põt fieri cessio. vt in legibus hic in cõtrariũ allegatis. ⁊ l. his. §. de fideiuſ. Item si nullo modo erat obligat⁹ personaliter ille qui soluit: tamẽ soluebat vt liberaret rem suam vel pro alia eius vtilitate. vt. l. si res obligata in fi. de le. j. Et plene no. in. l. papinianus. §. manda. ¶ In glos. fi. ibi sed an insolidum. dic declara istam gl. sic pone ꝙ erant tres tutores ⁊ cõmuni culpa dãnificauerunt pupillũ in. xxx. clarũ est ꝙ quilibet eorũ tenetur insolidum pone ergo ꝙ vnus soluit integra. xxx. an cedetur sibi actio cõtra tutores siṫ in integris. xxx. que soluit. ⁊ glo. finaliter tenet ꝙ non fm̃ Jo. qꝛ si hoc fieret ille lucraretur: qꝛ nihil solueret de suo cum totuʒ qđ soluit recuperaret ab illis: cedetur ergo actio dũtaxat in. xx. nõ in alijs. x. que ipsum tangunt: qꝛ hoc debitũ est cõe ⁊ quilibet dʒ soluere partem suã licet pupillus contra quẽlibet agere poterit insolidum ⁊ soluendo solidũ partem censeṫ soluere pro se: partẽ pro cõtutoribus quatenus eos tangit. Et idem tenet gl. in duobus correis. breuiter quãtum ad tutores verum est qđ dixi eo casu quo actio est cedẽda: qꝛ cõmuni culpa dãnificauerũt: secus qñ non est cedẽda: vt qñ cõmuni dolo vel quando ppria culpa soluẽtis

4 vt. l. si plures. de admi. tut. ⁊ l. vnde queriṫ. §. cõmoda. †Sed in duobus reis debendi aliter dicendũ est. Nam interduʒ ceditur insolidũ: interdũ in nihilum: interdũ pro parte. insolidũ cederetur qñ tota vtilitas cõtractus peruenisset ad alterũ: si mutuaui duob⁹ centũ que cõuersa sunt in vtilitatẽ vnius tantũ eorũ ⁊ tamen quilibet eorũ se mihi obligauit insolidũ ⁊ ille in cui⁹ vtilitatẽ non est cõuersa totuʒ soluit non videtur soluere pro correo ⁊ totum ab illo recuperaret per actionẽ negotiorum gestorum si actio non esset cessa. vt not. in. l. j. C. de duo. reis. Eodem ergo modo dʒ cedi. in nihilũ autẽ ceditur si ille in cuius vtilitateʒ est conuersa totũ mihi soluisset. nã totũ videtur soluisse pro se: ⁊ si actio non esset cessa nihil ab altero recuperaret: ergo nõ dʒ cedi: qꝛ est debitũ propriuʒ ipsius ⁊ alter censeṫ fideiussisse pro eo licet principaliter se obligauerit. vt no. in aut. de fideiuſ. in glo. magna ⁊ principaliter cõtra fideiussorẽ actio nõ cõcediṫ: sed ecõuerso: p parte aũt fit qñ ad quẽlibet eorũ peruenisset vtilitas: ⁊ tunc eatenus quaten⁹ peruenit ceditur: ⁊ hoc si sunt correi ex causa onerosa: si vero lucratiua: vt qꝛ promiserũt aĩo donandi tunc in nihilũ cediṫ: qꝛ debitũ nõ cõe sed ppriũ cuiuslibet. quilibet eñ videṫ pmisisse de suo ⁊ alter eorũ soluẽdo gerit propriũ suum negotiũ non negotiũ correi nisi essent socij illius obligationis: qꝛ tũc esset debitũ cõe. Et quicquid alter ipsorũ solueret per actionẽ pro socio posset pro parte recuperare: per ea q̃ habentur in. l. lege falcidia hoc obseruandũ ad le. fal. ⁊ dixi in materia duorũ reorum. ¶ Sed circa primũ passum de tutoribus queritur scđo circa fi. glo. retento themate de quo. §. ꝙ debeam cedere in. xx. tantũ an in illis. xx. debebo cedere cõtra quẽlibet ex alijs duobus insolidũ: an vero contra quẽlibet pro parte: et videtur hec scđa pars verior: qꝛ quẽlibet eorum tangunt ergo non est in plus cedẽda: sed ꝯtrium est qꝛ talis est cedenda qualis est apud cedentẽ: sed si primus soluisset decem tantũ remaneret pupillo actio in. xx. contra quẽlibet aliorum insolidum: ergo et eodẽ modo debet cedere. ⁊ ita no. C. de duo reis. l. j. ⁊ Specu. de cessio. actio. §. j. ver. sed nunquid. ⁊ ver. sed pone emptor. Et si agat contra vnum ⁊ ille soluat. xx. debebit sibi cedi actio cõtra alterum in. x. ab illo primo cessionario: ⁊ sic in effectu quilibet

5 soluat. x. de suo. ¶ †Ultimo pro declaratione materie videndũ esset primo cui sit fienda cessio de necessitate. Itẽ secũdo quãdo sit fienda. Itẽ tertio quo iure quis compellatur cedere quatenus anteʒ sit fienda dictum est. §. ¶ Circa primũ debes scire ꝙ illi est fienda de necessitate qui soluit nõ pro se sed p alio. Et qui ad soluendũ pro alio est obligatus vel ipse vel res sua. Si enim quis solueret pro se non esset sibi cedenda contra alium. pone exemplum in pluribus mihi obligatis ex diuersis causis. nam vni soluenti non est cedẽda contra alterum. vel pone ex eadem causa tamen quilibet pro parte erat obligatus: nam soluenti partem suam non est cedẽda contra alios: quia soluit pro se vel pone in pluribus obligatis insolidũ ex eadem causa vt in principali ⁊ fideiussore. Nam principali soluenti non est cedẽda contra fideiussores: si autem sunt obligati ex eadem causa ⁊ quilibet insolidum tunc si vnus soluat totam partem soluit pro se partem pro altero nisi sit accessorie obligatus: qꝛ tunc totũ soluit pro altero: ⁊ idem si principaliter tamẽ reputaṫ fideiussor: qꝛ vtilitas ad eum non peruenit. Item dico ꝙ ad hoc vt cessio de necessitate sit fienda oportet ꝙ ille qui soluit ex necessitate precisa vel causatiua soluat: vt quia ipse vel res sua erat obligata alias si aliquis nõ est obligat⁹ sponte soluat mihi pro debitore

meo nõ cogor sibi actionem cedere nec pignora tradere si nolo licet cogar solutionẽ recipere. vt. C. eo. ti. l. nulla. ⁊ qđ no. Cy. de fideiuſ. l. ij. in fi. Eſt tamẽ vnus casus in quo quis nõ soluit pro alio: ⁊ tñ contra illũ põt petere cessionẽ: vt si vnus ex pluribus fideiussoribus soluat totũ: nam nõ soluit pro cõfideiussoribus sed pro se. ⁊ tamẽ põt petere sibi cedi ꝯ fideiussores. vt. ſ. de fideiuſ. l. fideiussoribus. ¶ †Circa scđm qñ sit cedẽda dic ꝙ ante ꝙ soluat vel in actu soluendi: qꝛ tunc cedens habet actionẽ ⁊ non elisam: vt hic in ver. ꝙ si ante. Si vero post solutionẽ habitam pro perfecta tunc distinguitur an erãt principaliter obligati et eodẽ genere obligationis. Et habet locũ iſta lex vt non valeat cessio nisi precesserit cõuentio de ipsa fienda vel nisi fuerit solutio facta sub conditione vel modo vel cũ proteſtatione de ipsa fienda. Si vero sunt obligati dispariter vnus principalr alter accessorie ⁊ soluat ille qui accessorie eſt obligatus tunc etiam ex interuallo ⁊ nulla precedente conuentione poterit fieri cessio. vt l. ſtichũ. §. si mandato. j. eo. ⁊ l. papinianus. ſ. mandati. Item si soluens non erat obligatus ad illud debitum: sed erat obligata res sua. vt. l. si res obligata. in fi. de leg. j. qꝛ censetur soluisse principaliter pro deliberatione illius rei. non pro obligatione principalis debitoris vt eam tolleret: sed quid in fideiussorib⁹ plurib⁹ qui videñt teneri eodẽ genere obligationis accessorie: licet nõ principaliter an vni soluenti poterit ex interuallo cedi cõtra confideiussores sicut cõtra principalẽ videtur ꝙ non arg. hic doctores non tangunt: ⁊ contrariũ puto. quia cum non sit sublata principalis ipso iure similiter nec aliorũ cõfideiussorũ ipso iure: sed ope exceptionis cõpetentis principali ⁊ transeũtis ad eos: ergo idem erit quod in principali. Et predicta locũ habent qñ quis soluit simpliciter nec apparet pro qua obligatione soluit: si vero appareret tunc etiam si fideiussor soluendo dixisset solno pro obligatione principalis debitoris ⁊ ipsi⁹ nomine illã tolleret ipso iure ⁊ sic ex interuallo non precedẽte cõuentione cedi posset: ⁊ ecõuerso si vnus ex principaliter obligatis cũ soluit diceret soluo pro me tãtũ ⁊ meo nomine nõ tolleretur obligatio alterius correi ipso iure: sed ope exceptionis. Et posset ex interuallo cedi etiam cõuentione non precedente nec haberet locum iſta. l. cum alijs dictis super prima gl. qꝛ locum habent solũ quãdo non cõſtat cuius obligationis noĩe solutio facta in dubio presumaꝝ ſm ꝙ. ſ. dixi. Et iſta videntur de mẽte Dy. ⁊ Bar. hic distinguentis. ¶ †Circa vltimũ quero quo iure cõpellatur. vide hic per Bar. qñ aliquando ope exceptionis si petitur ante solutionẽ. vt. l. si minoris actũ. de admi. tu. ⁊. ſ. de fideiuſ. l. fideiussores in. d. §. fi. Aliqñ officio iudicis nobili. vt cuꝫ petitur post solutionẽ factam eo casu quo poteſt peti. vt. d. l. si res obligata. ⁊ aliqñ iure actionis si precessit contract⁹ bonefidei que prosequere: vt hic no. per eũ. Non sunt alia.

1 **Si alieni.** †In nũmis eſt hoc speciale ꝙ sola cõmixtio habeꝝ ꝓ cõsumptione ⁊ reconciliat solutionẽ. h. d. Et ad hoc allegaꝝ per glo. ⁊ doc. ⁊ in. l. singularia. ſi cer. pet. nõ sic in frumẽto ⁊ alijs consiſtẽtibus pondere numero ⁊ mensura. vt. l. põponius si frumentũ. de rei vẽdi. Ecce casum. Non sunt alia.

1 **Si pecuniam.** †Solo aspectu acquiritur possessio ⁊ dominiũ sine alio actu corporali interueniẽte consensu tradentis ⁊ acquirere volentis. h. d. alias secus. vt no. in. l. j. de acquirẽ. poſ. l. iij. in prin. ⁊. l. eo. §. si venditorem. ecce casum. ¶ In tex. ibi: libereris. dic videbaꝝ contrariũ: qꝛ debitor non liberatur nisi dominiũ pecunie quam soluit in creditorem transferatur. vt. ſ. eo. ꝙ si forte. §. fi. ⁊. l. fugitiuus. sed hic videbatur non esse translatum quia dominiũ sine possessione non acquiritur possessio non acquiriꝝ sine apprehẽsione. Et hic non interuenit apprehensio. tamen contrariũ determinaꝝ ꝙ imo acquiritur dominiũ: ⁊ possessio solo aspectu oculorũ interueniente consensu vtriusqꝫ partis.

1 **Vnde quisqꝫ.** †Vnũquodqꝫ dissolniꝝ eo vinculo quo ligaꝝ ad hoc allegatur. Ecce casum. Non sunt alia.

1 **Si stipulatus.** †Facultas soluẽdi adiecto nõ transit ad heredẽ eius. Itẽ depositari⁹ certe speciei si restituat rem vni ex heredib⁹ deponẽtis bona fide liberaꝝ ab omnibus h. d. tota lex. dat tamen consiliũ ꝙ hoc faciat cũ autoritate iudicis: ſ si deposita esset pecunia nõ deberet restituere nisi ꝓ parte illum tangente. vt in. l. si pecuniaꝫ. ſ. deposi. alias teneretur. Sed quid si depositarius non vult restituere vni ex heredibus Rñdeo nõ tenetur nisi ille caueat de defendendo cuꝫ aduersus alios. vt in. d. §. si pecuniã. in fi. Casus iſte eſt. Non sunt alia.

2 ☞ Mandatũ licet non fuerit reuocatũ expresse si tñ superuenit noua causa propter quam verisimile eſt ꝙ si mandans eam sciret mandatũ reuocaret habetur pro reuocato.

1 **Si cũ cor.** †Pactũ factũ inter creditorem ⁊ debitorẽ ꝙ alteri soluaꝝ debitũ hꝫ vim mãdati: ⁊ põt reuocari expresse vel tacite. Et si poſt reuocationẽ fiat solutio a sciente non liberatur h. d. et semper allega. iſta. l. casus eſt iſte. ¶ Oppo. de. l. aliud. §. id. ⁊. d. l. vero procuratori. §. j. ſ. eo. vbi facultas soluendi tertio competens reo ex forma ꝯctus non põt sibi auferri per creditorem: sed hic erat huiusmodi: qꝛ mulier creditrix conuenit cuꝫ marito debitore vt fundũ restitueret illi cornelio. Et tamen hic diciꝝ ꝙ poteſt poſtea ꝓhibere. Sol. in legibus ꝯrijs conuentio facta fuit ab ipso principio obligationis ꝯcte hic ex poſtfacto vnde tunc hꝫ vim simplicis mãdati qđ põt reuocari. Et ad hoc semper alleg. iſta. l. etiã si esset stipula. vallata. Itẽ cõtra de. l. si cũ fundũ. ſ. de pac. vbi ex interuallo intercessit: ⁊ tamen nõ põt reuocari. So. ⁊ tene menti hoc quãdo non cõtemplatione debitoris interuenit dicta conuentio sed creditoris. Si vero appareret ꝙ contẽplatione debitoris locum hꝫ. l. contraria ꝙ si esset paratus tradere illi tertio non posset reuocari. ¶ Item adhuc op. de. l. vtrũ. ſ. de cõſti. pecu. ⁊ de publiciana. l. si quis ꝓhibuerit. So. hic loquitur qñ iſte debitor non se obligauit adhuc illi marito ad restituendum iſtum fundũ ⁊ sic poteſt obtemperare reuocationi mandati sine eius dãno: secus si se obligasset: vt in legibus cõtrarijs: qꝛ tunc esset astrictus ⁊ reuocatio fieret cum eius damno. facit. l. si mandasset. ſ. mãda. plus dicit Jo. an. in addi. spec. in ti. de deposito. ꝙ si iſte debitor significauit illi tertio qualiter habebat mandatũ de soluendo sibi illud debitum et ille tertius acceptauit licet adhuc se nõ obligasset ad tradẽdum non poteſt mandatum reuocari in verecũdiam ipsius debitoris qui iam dederat illi tertio fidem. tene menti. nam ꝗꝫ consueuerunt mercatores hoc scribere in libris eorũ et hoc sufficit si hoc ad notitiã illius tertij peruenit ⁊ acceptauit. ¶ †Vltimo semper alleg. iſta. l. circa fi. dum dicit. nec causam habuisset ⁊c. A contrario sensu ꝙ licet mandatũ non fuerit reuocatum expresse: si tamẽ superuenit noua causa propter quã verisimile eſt ꝙ si mandans eam sciret mandatuꝫ reuocaret habetur pro reuocato. vt si ille effectus eſt vnus ribaldus. vt dixi. ſ. e. cũ quis. in prin. ſm Dy. ⁊ omnes.

1 **Si seruo tuo.** †Debitũ naturale solutũ nõ repetiꝝ. h. d. intellige ex certa sciẽtia vel per errorẽ iuris. sec⁹ si facti. vt. l. error. C. ad le. fal. ⁊. l. cũ qs. C. de iur. ⁊ fac. igno. ¶ In tex. ibi: redemero. dic hic oriebatur dubiũ quasi per hoc sit extincta naturalis obligatio qua mihi prius tenebaꝝ: sicut cũ creditor succedit debitori. Sed ꝯrium: qꝛ posset nũc mihi naturaliter obligari. ergo ⁊ ꝓcedẽs obligatio cõseruari: licet sit in mea poteſtate qđ non cõtingit in herede ⁊ defuncto. ¶ In tex. ibi et eis manumissis. dic ex hoc etiam poterat oriri dubitatio quasi per hoc illa obligatio extinguatur capitis diminutione sicut ⁊ obligationes quibus teneꝝ filiusfa. extraneus: qꝛ per emancipationem extinguiꝝ. vt in ti. de capi. dimi. licet vtiles restituantur vt in ti. ꝙ cuꝫ eo. sed aliud in seruo qui nõ dicitur capite minui cum manumittitur: licet secus in filiofami. cũ emãcipatur. vt. l. iiij. ſ. ad macedo.

1 **Si iussi de peculio.** †Ex duob⁹ obligatis ad idẽ debitum vno conuẽto alter non liberaꝝ: sed vno soluente sic h. d. facit. ſ. de ver. obli. l. decem. ¶ In tex. ibi cũ dño subaudi. ⁊ fuit lis cõte. vel etiam condẽnatus. non tñ soluit. vt. C. de fideiuſ. l. fi. Sed si soluisset eatenus essent liberati fideiussores dati a se: uo ⁊ in reliquo si nõ erat in peculio tñ sufficeret ad debitũ remanent obligati fideiussores serui. ¶ In tex. ibi liberatos esse. intellige si soluit integrã quantitatẽ debitã. alias remanerent obligati in reliquo vt dictũ eſt. Non sunt alia.

2 ☞ Qui cito dat bis dat.

Creditor ante diem cogitur recipere.

Soluendum non. †Qui tardius dat min⁹ dare videtur. h. d. Effectus huius eſt: quia creditor non tenetur recipere nisi debitor soluat interesse vel penam quam incurrit propter moram. vt in similibus dixi. ſ. e. qui sibi. §. j. ¶ In tex. ibi qua die. dic vel etiam loco. vt in. l. is qui. de eo quod cer. loco. sic contra

2 prouerbialiter dicit †qui cito dat bis dat ⁊ plus dat: ideo ante diem bene cogitur creditor recipere: vt in. l. stipulatio iſta. §. inter certam. de verbo. obli.

2 ☞ Procurator si eſt constitut⁹ ad exigendũ tunc tam exercitium litis ꝙ etiã executio censeꝝ sibi cõmissa: ⁊ an poterit recipere a sponte soluente.

Procurator cõstitut⁹ ad agẽdũ ⁊ defendẽdũ: an lata snia poterit petere ipsaꝫ executioni mãdari ⁊ sic an sit finitũ eius officiũ.

Hoc iure vti

1 **Hoc iure vti.** †Procurator ad lites tātū non pōt solutionem recipere Et si obtinet sniam non pōt agere iudicati vel petere ipsius executionem nisi ad hoc habeat mondatum.h.d.not.et semper alleg.Et cōcor.l.si tantū.§.de pac.⁊ sic ptz ꝙ talis ꝓcu-rator in libello debet petere partem condēnari sibi ad dandum domino nō aūt sibi qꝛ inepte peteret:licet ꝓcuratores huius ci-uitatis seruent contrarium quos multoties reprehendi. ver-ba eñ condēnationis bene debēt referri ad eū:sed verba solu-tionis ad dñm.casus est iste. ¶ In tex.ibi litis procuratori.vt qñ constituūt ad agendū ⁊ defendēdum litē ɔtestandū ⁊ iuran-dum de calūnia ⁊c.vt cōiter in instrīs ꝓcurationum dr.nam so-luz exercitiū iudicij sibi cōmittitur ⁊ nihil aliud ⁊ lata snia fini-tur officium:excepto ꝙ pōt appellare sed nō ꝓsequi si fert ɔtra

2 eum.l.inuitus.cū ibi no.C.de ꝓcu. †Sed si esset cōstitutus ad exigendum tunc tā exercitiū litis ꝙ etiā executio censet sibi cō-missa.vt in.l.iiij.C.de noua.⁊.l.inductū de sol.sed an tunc pote-rit recipere a sponte soluente.Bar.hic examinat ⁊ breuiter te-net ꝙ sic p.l.non solū.sol.ma.lz exactio nō dicat fieri nisi ab inui-to.nā si voluit extorqueri ab inuito fortius recipere a sponte soluente qd maxime verū est qñ mandatuz refertur ad seruum vt.§.e.si quis seruo.lz spec.videat tenuisse ɔtrariū in ti.de ꝓcu.

3 §.vt aūt. ¶ †In tex.ibi cū iudicati actio nō dat subaudi etiaz illius snie quam ipse obtinet.vt qꝛ dixi statim lata snia est fini-tum eius officiū:vnde nec pōt petere ipam executioni manda-ri.fallit tñ hoc in tribus casibus hic no.in gloss.Et Bart.videt addere duos alios.s.qñ esset cōstitutus ad lites pñtes ⁊ futu-ras ꝓpter illud verbū futuras.nam per verbū pñtes non pōt comprehendi actio iudicati q̄ tunc erat orta nec etiam iudicis officium quo petit executio:sed sub illo verbo futuras bñ com-prehenduntur.Idem tenet Bar.no.quod si habebat mandatū generale ad omnes lites ⁊ tunc dñs habuerit aliquas snias cō-tra suos debitores bene poterit talis procurator etiam simpli-citer cōstitutus vel ad lites pñtes petere illam executioni man-dari.pꝛ quo ad illas bñ erat ortū iudicis offm ⁊ etiā actio iudi-cati.ideo cadunt sub mandato gñali. ¶ Sed oppo.ꝙ imo pro-curatori detur actio iudicati ex illa snia quam ipse obtinet.vt in.l.si ꝓcurator meus.§.de procu.Sol.bene datur directa me-ro iure:sed qꝛ vtilis datur dño etiam sine cessione propter auto-ritatem iudicialē.vt.l.in causis.in fi.eo.tit.de ꝓcu.ob.ꝓcurato-ri exceptio:qꝛ vtilis hoc casu cōpetens dño.ad quem pertinet negotiū prefertur directe:lz aliqñ est econuerso.de quo dic per Bar.in.l.iij.C.de noua.Et isto respectu:qꝛ obstat sibi exceptio dicitur hic denegari actio iudicati sicut econuerso procurator condemnatus ꝓcuratorio noie tenetur directa actione indica-ti ⁊ dominus vtili.vt.l.iiij.§.si ex conuentione.⁊ ibi no.i vlt.gl. de re iudi.Et si agatur cōtra ꝓcuratorem directa hz exceptio-nē:qꝛ negotium ad eum nō pertinet nec dr se liti obtulisse post ꝙ habebat mandatū ⁊ huius respectu qꝛ exceptionem hz dr cō-tra eum actio iudicati nō dari.vt.d.l.iiij.in prin.scdm Bar.qui ita voluit in effectu:sed ego dico verū esse ꝙ sibi agenti iudica-ti obstat exceptio si dñs expresse ɔdicit.⁊ hoc ꝓbat illa.l.si pro-curator meus.sed si nō cōtradicit expresse:tunc vr dari cū effe-ctu dūmodo caueat dñm ratū habituruz etiam si cōstat ipsum non habere spāle mandatū quo ad hoc:qꝛ satis est ꝙ sibi cōpe-tit mero iure actio:⁊ hoc vr probari in.l.solum.§.interdū.de ꝓ-cura.vbi hoc dicitur actione in factum q̄ datur ex iure prestito per procuratorem q̄ competit ipsi ꝓcuratori directa ⁊ domino vtilis:⁊ scdm istam limitationem vr intelligēda hec lex.vcz ꝙ hic dominus expresse contradicebat:vel si nō expresse non ca-uebat de rato:alias daretur sibi actio ⁊ officium iudicis cū effe-ctu qꝛ ex facto suo ⁊ lite per se agitata orta est dicta actio:et sic ex suo quasi contractu:sicut qñ oritur ex suo vero ɔtractu:quia per ipsum pōt in iudicium deduci sine alio mandato.vt in.l.so-lutum.in fi.de pigno.actio.tūc tamen non vr necessaria cautio de rato:qꝛ dño datur vtilis sine cessione in extraiudicialibus vt in.l.pos.§.⁊ si pos.de acqui.pos.Et illud qd facit cautionem necessariam est:qꝛ dño datur vtilis ꝓpter qd actio directa non videtur esse plena iure suo tene mēti:qꝛ sunt subtilia:⁊ p alios scribentes non tanguntur.

2 ☞ Clausula apposita in instrumentis procurationum ꝙ do-minus promittit se ratum ⁊ gratum habiturū quicquid procu-rator gesserit an sit necessaria.

1 **Quodlibet.** †Generalis ꝓcurator ad nego-tia pōt soluere creditoribꝰ dñi nec requirit alia ratihabitio dñi.h.d. Intellige de de-bitis efficacibus.nā ad inefficacia tale mandatū non extendit. vt.j.eo.si is cui.§.flauius.sic ⁊ generale mandatum ad nego-tia importat vt possit solutionē recipere.vt.§.eo.qui hominez.§. [illegible]titiū.⁊.l.vero procuratori.importat etiam vt possit agere vt l.si procura.§.j.§.māda.⁊ in.c.qui generaliter.de procur.li.vj.

2 nam ⁊ agere de negotijs dñi est.ecce casum. ¶ †No.in fi.ꝙ illa verba q̄ apponunt in instrīs ꝓcurationum ꝙ dñs promittit se ratum ⁊ gratum habiturum quicquid ꝓcurator gesserit nō vi-dentur necessaria:qꝛ sufficit dedisse mandatum nec alia ratiha-bitio requiritur in illis vel ad que mandatum extenditur. vt etiam habetur in.l.si procu.de condi.inde.ad illa vero ad que mandatum non extenditur ēt verba ista non extēduntur.

2 ☞ Soluentes matri gestrici an sint liberati a pupilla.

1 **Filie intestato.** †Soluens gestori q nūꝙ habuit mādatū ex ɔctu celebrato cuz isto gestore liberat si credebat negotiū ptinere ad gestorē vel sciebat pertinere ad aliū sed gestor erat soluēdo.als secus.Itē ex ɔctu eius q nō est tutor pupillo non q̄ritur etiam ex re ipsius pupilli nisi in subsi-dium.h.d.Et istam scdam partē summarij ponit.† Bar.tñ vr cōtra mētē lr̄e q̄ querit an soluentes matri gestrici sint liberati a pupilla.nā si ex ɔctu celebrato cum matre gestrice non erat quesita actio pupille superflua est hec questio.nā potius vr di-cendum ꝙ sit quesita qd intelligo qñ noie pupille mater ɔtra-xisset ⁊ sup re pupille.Si vero noie ꝓprio tenerē dictū Bar.ꝙ nō queratur nisi in subsidiū.Et per hoc soluat qd hic not.Bar. ⁊ id qd no.in.l.si vrbana.de condi.inde in fi.vbi vr dicere oppo-situm ⁊ sibi contrariari:sed salua tñ ista distinctione ⁊ lex ista est singularis valde.Ecce casum. ¶ In tex.ibi negotia mater ges-sit.subaudi sine aliquo mandato hoīs vel legis nā non sumpse-rat tutelam nec poterat assumere hoc iure. ¶ In text.ibi:per argentarios dedit.subaudi ⁊ ab eis fuit stipulata pretium qd redigetur sibi reddi.vt.j.ptz ibi.qñ non ipsa ⁊c.circa medium. ¶ In tex.ibi codice rationum subaudi ipsorum argentariorū vel etiam matris. ¶ In text.ibi pretiū venditionis soluerunt subaudi ipsi matri non pupille q̄ mater nō conuerūt in vtilita-tem pupille.si eñ conuertisset clarū esset ꝙ essent liberati.l.non solum.cum.l.seq.sol.ma. ¶ In tex.ibi:⁊ post solutionem.dic ea que sequuntur vsqꝫ ad ver.q̄sitū.non denotāt iuris ministeriū sed facti cōtingentiā. ¶ In tex.ibi:qm nō ipsa stipulata sit.dic hoc faciebat dubiū:qꝛ p hoc videbat pupille nulla actio acqui-sita ex stipulatione materna:vt in.l.debitor.§.fi.ad trebel.non ob.l.caius.sol.ma.qꝛ spāle est in dote vt p matrē vel ascenden-tem p lineā maternam poterit acquiri actio:videt ergo ꝙ isti argentarij fuerunt liberati soluendo matri cui solui teneban-tur indistincte:⁊ ꝙ non poterint a pupilla conueniri quoquo-modo cui non tenebant ēt si sciuerūt res illas eē pupille postꝙ cum pupilla nō ɔtraxerūt:sed cū matre.vt.l.si vrbana.de cōdi. inde.⁊.§.eo.ꝙ seruus.Et ita quidā respōderūt:vt in sequēti.v. Sed claudius aliter respōdet distinguēdo ꝙ si credebāt res esse ipsius matris.⁊ sic bona fide soluerunt vel sciebāt esse pupille ⁊ tamē matris erāt tunc soluendo sunt liberati ⁊ non pñt a pu-pilla conueniri postꝙ soluerūt ex ɔctu celebrato cuz matre. Si vero nō esset soluendo tūc ipsa mater:tunc ex quo sciuerūt ad pupillam ptinere non sunt liberati:⁊ sic limitatur illa.l.si vrba-na.vt habeat locum qñ soluentes credebant negotiū pertinere ad illum cū quo soluentes ɔtraxerūt ⁊ cui soluerūt vel qñ sciue-rant ad alium pertinere:tñ ille erat soluēdo.secus si sciebat ad alium pertinere.vt in hac.l.singulari q̄ declarat illā. Sed ɔtra ꝙ indistincte nō liberentur postꝙ nunꝙ habuit mādatū vt.§. eo.qui hoīem.§.si nullo. Solu. verum esset si soluissent matri debitum non contractum cum matre sed cuz pupilla vel patre pupille:vt etiā ꝓbatur p gl.in.l.in ɔtrariū alleg.de nego.gest. qui aliena.§.ꝙꝙ.Et etiam tex.in.d.l.si vrbana.facit hanc diffe-rentiam.In cōtrariū de.l.marcellus.§.eo.Sol.ibi habuit mā-datum ad cōtrahēdū vñ vr habere etiam ad solutionē recipiē-dam ⁊ soluens indistincte liberatur hic vero non habuit man-datum ad ɔtrahēdum:⁊ tñ contraxit.Item op.qꝛ ɔctu matris videtur actio quesita pupille:maxime celebrato sup re pupille vt.l.si post mortem.qñ ex facto tuto.ergo soluēdo matri nō ha-bente mandatum non liberantur a pupilla. Solu.quando ille qui nō est tutor non acquiritur pupille actio nisi in subsidium illo recipiente non existente soluendo vt hic.tu distingue.vt.§. dixi:imo si nomine pupilli vel pupille cōtrahit ⁊ sup re ipsius acquiritur vtilis fauore etatis ⁊ idem in intruso in prelatura fauore ecclesie.vt no. Bar.in.d.l.si vrbana. tamen non intende-bat eam nisi in subsidium vt hic si solutio facta est ei cum quo debitor contraxit.

2 ☞ Si debebas mihi centum et ego confiteor me recepisse.x. pro reliquo vel resto eius quod mihi debebas ista confessio pre-iudicat mihi in toto.

Quid importent illa verba accepisse ⁊ habere.

3 Si confiteor te non esse debitorem meum.an hoc habeat vim pacti de non petendo.

4 Quid si confiteor me liberasse te p acceptilationem vel pactuz.
Quid si confiteor me recepisse centum que debes.

1 **Ex pluribus.** † Si vba liberationis possunt restringi salua ratione recti sermonis potius restringuntur q̄ amplient̄. h. d. notabiliter. ꝛ ad hoc alle. Et vide omnino Cyn. i. l. si ex maiore. C. de excep. sed si nō possent restringi generaliter intelligerent̄. vt. l. emptor. §. luci⁹. de pac. in tex. ꝛ glo. ꝛ est mirabile cū liberatio sit fauorabilis. vnde in dubio videbat̄ potius amplianda. vt in. c. odia. de regu. iur. lib. vj. Sꝫ respōdet̄ q̄ ampliatio posset hic esse odiosa si liberatio extenderet̄ vltra id qđ solutū est: q: nemo p̄sumit̄ iactare suū. vt i l. cū de indebito. de pba. venio ad casum. ¶ In tex. ibi: reliquū omne dic istud verbū faciebat dubium: q: videbat̄ comprehendere oīa debita ꝯtracta cū isto debitore. tam cum eo principaliter q̄ cum seruo eius ꝛ ab omnibus videbatur liberat⁹. Sed certe istud verbū potest restrigi per id qđ. j. sequit̄ eius pecunie q̄ mihi stichum ꝛc. ad debitum solū ꝯtractū cū seruo vt sic illa verba eius pecunie determinent verbū reliquū omne posset etiaꝫ post sn̄iam determinare verba immediate precedentia post rationeꝫ habitam ꝛc. Et esset sensus q̄ ratio fuit habita de gestis cum seruo. non de gestis cū dn̄o. ꝛ q̄ post habitam rationeꝫ predictam ipse habuit ꝛ recepit omne reliquum in quo sibi tenebatur debitor: ꝛ tunc extēderet̄ ad oīa debita ꝛ instra etiā cū dn̄o contracta. sed in dubio potius assumit̄ prima pars vt determinent verbū reliquū omne postq̄ pōt hoc fieri salua ratione recti sermonis. ¶ † Et no. glo. super verbo reliquum. q̄ dicit q̄ importat solutionē precedētis partis: vn̄ p illā gl. ptꝫ notabil̄r ꝛ tene menti ppetuo q̄ si debebas mihi centū ꝛ ego cōfiteor me recepisse. x. p reliquo seu resto eius qđ mihi debebas. Ista confessio preiudicat mihi in toto debito: q: nō posset dici restū vel reliquum nisi alie partes essent solute ꝛ hoc vtunt̄ mercatores q: semp faciunt apponi p resto vel reliquo. tene mēti: q: abunde de facto florentie ꝛ quotidie occurrit. nec istam glo. reperies alibi. ¶ Sed q̄ro qd important illa verba accepisset ꝛ habere vna glo. q̄ incipit. s. dn̄o ibi dum dicit ꝛ non videt̄ intelligere q̄ habeant vim pacti de nō petendo per. l. tale pactum. in princ. s. de pac. Et sic statim preiudicarent: q: lꝫ sint enūtiatiua fauore liberationis inducunt dispositionem. ad hoc alle. illa. l. tale. Sed glo. fi. que incipit preponitur: vult ꝯtrium dū dicit q̄ non preiudicat nisi post. xxx. dies infra quos pōt proponi exceptio de non nu. pecu. ꝛ illa melius loquit̄ si non esset appositū hic illud verbū acceptuꝫ tulisse. ¶ † Nec ob. tale pactū: q: aliud est cōfiteri te non esse debitorem meū: ꝛ tunc bene hꝫ vim pacti vt ibi ꝛ statim p̄iudicat. aliud cōfiteri te mihi soluisse vel me a te recepisse quod debes: q: tūc non hꝫ vim pacti: sed simplicis confessionis sub spe future numerationis ꝛ pōt opponi exceptio infra. xxx. dies non vltra qn̄ tendit ad liberandū. vt. l. in contractibus. C. de non nu. pe. lꝫ qn̄ ad obligandum infra bienniū vt ibi sed q: fuit appositū verbū acceptū tulisse. dicit. Bar. q̄ non pōt dici facta ista confessio sub pena future numerationis cū acceptilatio fiat ei qui non soluit: si em̄ solueret non esset necessaria vt. j. ti. j. si acceptilatā. §. j. ꝛ sic collige tres casus: ꝛ no. † qđ aut confiteor te non esse debitorē meū ꝛ statim mihi preiudico ꝛ habet vim pacti de nō petēdo: aut confiteor me liberasse te per acceptilationē vel pactū ꝛ idē statim mihi preiudicē tanq̄ non fecerim hoc sub spe future numerationis: non tn̄ ista verba inducunt pactum de non petendo: sed pbant ideo recipēt probationem in ꝯtrariū: ꝛ nō pdessent tibi si confiteris me nūq̄ fecisse: secus in casu precedenti: q: inducūt lꝫ nō pcessisset. aut cōfiteor me recepisse centuꝫ q̄ debes: ꝛ tunc non preiudico mihi statim nec inducunt pactū de non petendo. nec ēt probant receptionē nisi transacto tempore proponende exceptionis. tene menti.

1 **Lucius titius.** ¶ † Procurator habēs mādatū ad recipiēdū debituꝫ ex vna causa nō potest recipere ex altera. ideo solutio sibi simpl̄r facta cedit in illam et non in eam quam vellet debitor. h. d. notabi. ¶ Op. in glo. de. l. j. s. eo. vbi electio primo loco pertinet ad debitorem in qđ debitum velit soluere. glo. dicit ꝛ bene qđ ibi loquitur qn̄ creditor erat presens quo casu si debitor eligit soluere in vnam causam ꝛ creditor recusaret in illam recipere constitueretur in mora: q: primo loco pertinet ad debitoreꝫ electio nō tn̄ cōpelleretur precise recipere: hic vero erat absens ꝛ misit procuratores ꝛ nūtios ad recipiendū in vnā tm̄ cām: vn̄ in aliā recipere nō poterat. si ergo debitor a principio voluisset soluere in aliā causam cū isti non possent non cōstitueretur creditor absens in mora: si ergo soluit simpl̄r vr̄ soluisse in illā in quam habebat mandatum ideo ex postfacto non pōt debitor eligere aliam. Et istud dat intelligere istum tex. ꝛ etiam glo. que loquitur breuiter ꝛ obscure ꝛ illum text. alleg. in. d. l. j. ꝛ tota vtilitas consistit in eo qđ dixi de mora: sed si isti non habuissent mandatum limitatuꝫ tunc posset iste debitor ex postfacto dicere se soluisse in talem causam: licet non dixerit a principio: secus si creditor fuisset presens: vt in. d. l. j. tene menti: quia ista multum limitant que infra habentur.

2 ¶ Illud debitum dicitur antiquius cuius dies primo cessit.

1 **Lucius titius.** ¶ † Qn̄ due obligationes contrahunt̄ eodem die: illa dr̄ antiquior cuius dies primo cessit: licet posteri⁹ fuerit ꝯtracta. Iteꝫ qn̄ sunt duo debita vsuraria [a] ꝛ in vno concurrunt maiores vsure in altero leuiores. solutio simpl̄r facta cedit in antiquiorem: licet i ea sunt maiores vsure: ꝛ sic fit leuius debitū. h. d. mirabilis. §. ad declarationē ꝛ limitationē eius qđ habet̄ in. l. iij. §. fin. cum sequē. s. eo. venio ad casum. ¶ In fi. ibi magis. id accipi in vsu esse: ꝛ sic cedēt in debitū de. xx. videbatur contrarium q̄ indebitum de. xv. duplici ratione. primo quia illud primo loco fuit cōtractū lꝫ eadē die: qđ em̄ iuris est de ꝯtractis diuersis diebus illud debet eē de cōtractis eodeꝫ die. diuersis tn̄ horis cum sit eadē ratio. † Scđo q: illud erat grauius cū in eodē cōcurrent grauiores vsure. ergo ꝛc. vt. s. eo. l. in his. in princi. sed ista procederent in debitis puris: sed in ꝯtis in diē vel sub conditione si sint ꝯtracta eadē die: lꝫ diuersis horis: vult iste tex. q̄ illud dr̄ antiquius cuius dies primo cessit: qđ ppetuo tene mēti ꝛ sic nō consyderat̄ prioritas ꝛ posterioritas in ꝯhendo postq̄ eadem die. sed si diuersis tūc putarem attendi prioritatē in ꝯhendo: q: postq̄ dies vtriusq̄ cessit perinde esset ac si vtrumq̄ fuisset pure ꝯtractū quo casu induceret̄ prioritas in ꝯhendo. tene menti singul̄r. ¶ Item opp. q̄ saltem cedat in debitum de xv. tanq̄ in grauius. naꝫ poti⁹ inspicitur grauitas q̄ prioritas vt. d. l. in his. ꝛ sic posito q̄ debitū de. xx. dicat̄ prius: q: primo dies cessit: q: tn̄ leuius debet cedere primo in grauius. Sol. si illud debitū de. xv. fuisset vsurariū ꝛ debitū de. xx. non faceret contrarium. Sed q: vtrūq̄ erat vsurarium ꝛ cuꝫ debito de. xx. concurrit prioritas ꝛ etiam grauitas isti duo preferunt̄ maiori grauitati illius de. xv. ¶ Item opp. q̄ primo cedat in vsuras postea in sortem. vt in. l. j. C. eo. Et hic dr̄ econuerso. Sol. hic pecunia que soluebat̄ sufficiebat ad vtrūq̄ debituꝫ tam sortis q̄ vsurarū ibi non fm̄ Iaco. de are. ꝛ tene menti singularem. §. et mirabilē in ista materia quē si non haberemus quilibet cespitaret in decidendo. Non sunt hic alia.

2 ¶ Minor sicut posset restitui in integrum aduersus soluentem an ita poterit restitui curator nomine hereditatis.

1 **Filius qui.** ¶ † Licet heres aduersus aditionem fuerit restitutus debitores tn̄ hereditarij qui sibi soluerunt remanent liberati. h. d. q: tunc erat verus heres ꝛ habebat administrationeꝫ bonorum: ꝛ sic gesta cum eo debent esse rata. vt in. l. ex ꝯtu. de re iudi. venio ad casum. ¶ Op. q̄ iste non sit liberatus soluēdo huic filio qui erat minor ꝛ forte pupillus: vt. s. eo. qđ si forte. §. fi. timore huius glo. j. dicit hanc. l. debere intelligi vel quando soluit iussu iudicis vel qn̄ pecunia erat salua quibus casibus soluenti succurrebatur contra ipm̄ minorem volentem agere eodē modo succurritur aduersus curatorē hereditatis. Sentit ergo glo. a cōtrario sensu q̄ si soluisset sine iussu iudicis ꝛ pecunia non esset salua: sicut sibi non succurreret̄ aduersus minorem ita nec aduersus curatorem hereditatis. † Et sicut ipse minor posset restitui in integrum [b] aduersus soluentē ita poterit restitui curator nomine hereditatis: qđ perpetuo tene menti q: est casus in quo maior restituitur: non q: succedit minori. nā iste curator ꝛ hereditas iacens non succedunt minori: sed minor ab ea eximitur ꝛ tn̄ habent restitutionem ex persona minoris. relinquit ergo minor restitutus aduersus aditionem beneficia que ipse haberet aduersus eos cū quibus negotia gessit in ipsa hereditate quod perpetuo tene menti: q: doc. non ponderant ꝛ mihi videtur multum notabile.

1 **Si debitor.** ¶ † Creditor pōt debitoreꝫ in initū liberare submittēdo aliū q promittat aīo nouandi: ꝛ tunc tali pmissori competit exceptio. h. d. ¶ Op. ꝯ istum tex. in fi. dum dicit de exceptione doli mali: q: per nouationem perimit̄ prima obligatio ipso iure. vt in. l. j. s. de noua. So. principiū huius. l. vsq̄ ibi. q̄ etiam loquitur de ipso primo debitore meo ꝛ in illo fateor q̄ ipse liberatur ipso iure a me p pmissionē factā a secundo promissore vt in contrario: sed ille ver. q̄ etiā loquit̄ de isto scđo promissore ꝛ illi competat exceptio aduersus me: sed mero iure tenetur. ¶ Sed cōtra q: imo teneat̄ cū effectu. vt insti. qui. mo. tol. ob. §. preterea. So. hic pactus fui cum eo q̄ ipsum liberarem per acceptilationē. vn̄ etiam anteq̄ liberē hꝫ ꝯ me exceptionē. arg. l. si nō forte. §. adeo cum ibi no. de cō. di. inde. Et ista colliguntur ex glo. fi. sꝫ Bar. notabilius dicit q̄ etiam si nō fui pactus ipm̄ ex quo tamen

a ¶ Duo debita vsuraria. Adde doc. i. c. j. d vsur. lib. vj. doct. i cle. j. eo. ti.

b ¶ Posset restitui in integrum. adde doc. in c. j. extra de resti. in integrum.

quo tn̄ ad mei instantiā et iussu meo se mihi obligauit habet ꝯ me exceptionē: qꝛ nō vr̄ se obligasse aīo soluēdi. sed aīo implēdi intentionem meā q̄ erat de liberādo debitorē meū gratis. nā hic de illo pacto fit mentio: et hoc est notabilius qḋ tn̄ intellige qn̄ cōstabat de ista intentione: al's non puto. qꝛ eo ipso ꝙ qs ad instantiā meam se obligat mihi ex iussu meo: habeat ꝯ me exceptionem tenēdo tn̄ id qḋ dicit glo. ¶ Op. ꝙ si te obligas mihi cum pacto ꝙ te debeam liberare gratis. nō valet obligatio et pꝰ quōs nō fiat nouatio cū nullam vtilitatem ꝯsequar ex illa obligatione: et stipulationes nō sunt inuente vt quis stipuletur qḋ sua interest. vt. l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. ob. Sol. satis interest mea et vtilitatem ꝯsequor ꝙ impleo meā voluntatē q̄ est in liberando illū. vt in simili no. j. eo. paulus. sed si nec hoc appareret faceret cōtrarium scḋm Ang. Non sunt alia.

1 **Si mihi.** ¶ †Si res promissa desinit posse solui vel cōditionem suā mutet i deterius quo ad creditorē sine culpa et mora promissoris in primo casu liberatur pmissor ex toto. In scḋo vero liberatur dando rē talem qualis est. h. d. Et hoc qn̄ debitor ex causa lucratiua. facit. l. si seruum. s. de verb. obli. si aūt ex causa onerosa. dic vt dixi in. l. si rem. s. eo. venio ad casum. ¶ Op. contra si. de. l. qui decem. §. qui hoiem. s. eo. vbi non liberatur dando statu liberum. et de condi. indeb. l. neratius. So. ibi qn̄ obligatus est in genere ad hoiem. hic in specie vel qn̄ promisit seruum suū et suo facto mutauit conditionem. hic sine suo facto: vt. d. l. seruum post prin. Non sunt alia.

2 ☞ Cessionarius agens iure cesso an teneatur declarare in libello an agat directa ex psona cedentis an vtili ex persona sua si reus hoc petat.

1 **Si duo rei stipu.** ¶ †Due obligationes eque principales ad idē pn̄t ꝯcurrere in psonā vni⁹. s. vna ex sua altera ex psona alteri⁹: et vna alterā nō ꝯfundit: ꝫ tn̄ eligere ex qua agat cū in altera posset obstare exceptio in altera non: quia interest rei vt deliberare poterit an cedat vel cōtēdat: sed si vna est principalis altera accessoria. prima cōfundit scḋam qn̄ ꝯcurrūt in eiusdē psona. h. d. tota. l. sic. s. de duo. reis l. si reus. de fideiuss. l. generaliter. et de act. emp. l. nō est nouum. Et loquitur ista. l. qn̄ cōpetebāt sine effectu solide exactiōis: qꝛ exactione facta ex vna: altera tollebatur. Quid autē si cū effectu solide exactionis cōpetebant. dic idem. vt. d. l. nō est nouum et dic vbi: et quod no in. l. si mihi et tibi. §. j. de leg. j. ¶ †Ultimo

2 alleg. iste tex. per Dy. post prin. ibi ꝙ si intendat dare. &c. ꝙ cessionarius agens iure cesso teneat̄ declarare in libello an agat directa ex persona cedentis an vtili ex psona sua si reus hoc petat. Bar. dicit se non perpendere qualiter poterit non constare ex narratione libelli quā intendit. Ang. dicit ꝙ imo potest non constare. et ꝙ in dubio videtur intentare illā que magis sibi expedit Spe. in ti. de pcur. §. fi. ver. quid ergo. seu ver. sed quare dicit procedere libellum. si dicat ago iure cesso. Et ꝙ in dubio videtur intentasse directam. et si in illa succumbat pōt redire ad vtilem. per. l. minor. §. j. de euic. Et hoc procedit re non op. po. ꝫ eo opponēte de obscuritate libelli teneretur actionē declarare: et ita pcedit dictū Dy. facit. l. fi. C. de anna. excep.

2 ☞ Qn̄ quis ex solutione non liberatur licet mero iure remaneat obligatus: et poterit cōueniri habet tamen exceptionem quousq; restituatur quod soluit.

3 In nummis fit diuisio per q̄titatem magis q̄ per quotas.

1 **Si is cui.** ¶ †Soluens nūmos alienos nō liberatur ipsis extātibus. si tn̄ conueniatur hꝫ exceptionem nisi sibi restituant̄. Itē soluēs nūmos cōmunes p sua parte liberatur vel actionem acquirit secuta vero cōsumptione vel si dn̄o satisfiat recōciliatur solutio h. d. Idem secuta vsucapione. vt. s. eo. l. is qui alienū. si alieni ecce casum. ¶ †No. p eo. qḋ dixi. s. eo. cū quis. §. qui hominem

2 et. l. cum aurum. ꝙ qn̄ quis ex solutione non liberatur. licet mero iure remaneat obligatus: et poterit conueniri hꝫ tn̄ exceptionem quousq; sibi restituatur qḋ soluit. facit. l. si non sortem. §. si centum ver. agere autē. de cōdi. inde. ¶ †Itē no. ꝙ sine in singulis &c. ꝙ in nummis fit diuisio per q̄titatem magis q̄ per quotas: quia commodior est. Non sunt alia.

3

2 ☞ Si testator mandat executoribus suis qḋ soluant omnia debita sua non poterunt per hoc soluere debita prescripta vel alia in quibus obstat exceptio.

1 **Flauius.** ¶ †Solutū simplr̄ cedit in causam efficacē in illā que est inefficax ope exceptionis Item mandatum generale de soluendo debita intelligitur de efficacibus nō de inefficacibus. h. d. † et ad hoc vltimum semper alleg. quod si testator mandat executoribus suis quod soluant omnia debita sua non poterūt per hoc soluere debita prescripta vel alia de quibus obstabat exceptio: licet prima facie videretur secus fauore anime quasi videatur voluisse dictas exceptiones omittere tanq̄ sint ꝯtra cōscientiam: sed non est verum si ipse non cōmisit dolum vel fraudē non enim in foro conscīētie tenetur soluere postq̄ iure permittente tutus est. Ad qḋ vide no. in. c. q̄q̄. de vsuris. lib. vj. in nouella. Casus est iste et audiui a Bal. ꝙ Dy. fuit interrogatus semel de isto casu a quodā rustico cui dixit porta mihi vnū par caponū et dabo tibi casum legis. ¶ Sed circa primū casum querit̄ si debeam x. ciuiliter et naturaliter. et alia. x. naturaliter tm̄. et soluā. xv. an possum repetere. v. si solui per errorē iuris. videt̄ ꝙ nō. qꝛ satis est ꝙ. x. cedant in debitum efficax et alia possunt cedere in debitum inefficax. vt. s. eo. in his. §. imperator. sed ibi loquit̄ ex ꝑtio redacto ex pignore qḋ erat obligatū ex vtroq;: vnde dico ꝯtrariū ꝙ potero repetere ꝯdictione indebiti. etiā si dixi ꝙ soluebam pro vniuerso debito. Ista enī verba non faciūt quominus solutio primo cedat in cām grauiorē vt hic ptꝫ qḋ no. et si debitum inefficax esset prius tpe: qꝛ primo loco inspicitur grauitas.

2 ☞ Si pereat vna ex rebus alternatiue debitis aliquando sola superstes potest peti aliquando sola que perijt interdū vtraq; alternatiue et interdum nulla.

1 **Stichū aut pamphylū.** ¶ †Si pereat vna ex rebus alternatiue debitis sine mora et culpa et facto debitoris: altera dūtaxat remanet in obligatione pcise siue sit electio debitoris siue creditoris hoc pmo. Si vero pereat facto debitoris et tūc pdit facultatem soluēdi estimationē perēpte si erat deterior q̄ habuisset si sine ei⁹ facto et mora fuisset pempta. h. d. scḋo. Et altera postea perempta sine ei⁹ mora culpa vel facto remanet liberatus in totū de rigore: ꝫ de equitate restituit̄ in eū vtilis actio ipo iure ad illam q̄ prius perierat facto suo vt actor cōsequatur estimationē propter dolū in illā cōmissum sicut restituit̄ in fideiussorem perimētē rē debitā ante morā rei. vel qn̄ reus decessit sine herede quibus casibus de rigore liberat̄ ipo iure: sed de equitate restituit̄ in eū vtilis. hoc tertio. Et vltimo dicit ista. l. in effectu vsq; ad. §. adijcio. sequendo potius ordinē itellectus q̄ tex. quia est infrascatus et difficilis qꝛ lꝫ prima glo. dicat ꝙ in ea ponuntur quatuor casus dicas melius ꝙ imo ponunt̄ duo casus. pmus qn̄ creditoris erat electio: vsq; ibi ꝙ si promissoris: scḋs qn̄ promissoris. Itē pmus subdiuidit̄ in duos alios casus prim⁹ loqtur qn̄ debitor nō fuit in mora. vsq; ibi nisi. scḋs qn̄ fuit in mora. Item scḋs principalis continet tres casus. primus qn̄ debitor nō fuit in mora nec in culpa: qꝛ eius facto nō est perempta vsq; ibi eni. scḋs qn̄ facto eius perit altera tm̄ vsq; ibi. et si tertius qn̄ postea perit etiā altera sine eius facto vel mora vel culpa. veniamus ad casum. ¶ In prima parte ibi solus petetur dic ꝙ in mortuo cōsumpta est obligatio: et vbi primo erat alternatiua nunc effecta est simplex et tota remanet in superstite Sꝫ ponamus quod superstes est melior vtrum iste debitor postq̄ non fuit in mora poterit soluere estimationē mortui: vr̄ ꝙ sic de leg. j. l. cū res. §. qua ratione ꝯtrariū dici. qꝛ illa loquit̄ qn̄ electio erat ipsius rei. hic qn̄ creditoris: vnde pōt eligere superstitem meliorē. ¶ In tex. ibi solus ille qui decessit debet̄. Sed ꝯ qꝛ postq̄ electio erat creditoris et debitor fuit in mora: et sic est petuata actio in eo qui decessit. vr̄ qḋ creditor possit alternatiue petere superstitem vel iā mortuū: forte enī intererat sua petere superstitem: qꝛ est melior. Sol. intellige qn̄ creditor elegerat iam mortuum et amplius variare nō poterat: qꝛ sup eo litē fuerat cōtestatus. vt. s. de ver. ob. l. si quis stipulatus sit stichū aut pamphylū. vel qꝛ debebatur ex vltima voluntate: quo casu nō admittitur variatio. vt. l. hmōi. §. stichū. de leg. j. nam tunc ille solus erat in obligatione ante mortē ac si a principio ille solus fuisset in obligatione deductus merito ipso mortuo ille solus pōt peti et nō superstes. Ista dꝫ intelligi hic: sed si poterat variare qꝛ lis nō erat cōtestata et debebat̄ ex ꝯtcu. tūc habet locū contrariū: qꝛ poterit petere vel superstitē vel iā mortuū in quo

2 perpetuata erat obligatio: † et sic recollige tres casus ꝙ interdum solus superstes pōt peti. vt in pri. l. qn̄ nō fuit in mora. Interdū solus mortuus qn̄ in illo fuit in mora et nō poterat creditor variare: vt in hoc scḋo casu. Interdum vterq; alternatiue qn̄ poterat variare et debitor fuit in mora cōstitut⁹. Adde quartum: qꝛ interdum neuter poterit peti si debitor nō fuit in mora sed creditor qꝛ postq̄ elegit vnum: debitor illum sibi obtulit et recipere noluit. deinde ille mortuus est. Nam liberatus est debitor. ab vtroq;. vt. s. de ver. ob. l. stipulatus sum damā. et habebis expeditos istos duos prim os casus.

1 **Quod si promissoris.** ¶ †In text. ibi ꝙ si pmisso: ꝫ ibi qꝛ supest eq̄ peti poterit. subaudi dūtaxat postq̄ debitor nō fuit

in mora qz ille solus remansit in obligatione sicut in pri. huius l. qñ creditoris erat electio. In hoc tamen casu est aliud q̃ in illo: qz debitor potest offerre estimationẽ mortui si erat deterior postq̃ fuit in mora. vt. d. l. cũ res. §. qz ratione. ꝛ hic in gl. que incipit. si ergo stipulator: ꝛ sic lz ille mortuus desierit esse i obligatione eius tñ estimatio remanet in solutione non sic qñ electio erat creditoris. vt dixi in princ. Et tunc bene sequitur quod. j. subijcitur ibi em̃ vero. Ibi em̃ ꝑpter factũ suũ perdit facultatẽ soluendi estimationem mortui. ¶ In tex. ibi. q̃uis interim nõ alius peti potest q̃ qui solui põt. i. ille vnus. Sed ꝯ postq̃ debitor iterficit alterũ. nã videt̃ perpetuari obligatio in illo: ꝛ sic qđ poterit vterq; peti; alternatiue. p. l. si seruũ. de ver. ob. Sol. ibi quando res erat in obligatione precise: qz vna tãtuz hic qñ nõ pcise: qz due alternatiue[a] ꝛ electio erat debitoris: quo casu nec propter moram nec ꝑpter culpaz vel factũ debitoris perpetuatur obligatio in perempto. vt hic est casus. Sz electio esset creditoris: ꝛ sic pcise posset debitor cõpelli ad illũ quem interfecit tũc ꝑpetuat̃ ab illo obligatio. vt i pri. l. §. sic nisi mora. ¶ † In tex. ibi qm̃ id ꝑ petitore. no. qz in fauorẽ creditoris ꝛ in odium debitoris occidẽtis: perdit debitor facultatem soluendi estimationem mortui qñ erat deterior. Sed quid si erat melior. dicit Bar. qz tunc creditor põt petere mortuũ qz electio quam habebat debitor propter eius factũ vel culpam transfert̃ in creditorem eius fauore sicut perdit debitor facultatem soluẽdi estimationẽ mortui qñ erat deterior: ꝛ dicit hoc esse de mente glo. que incipit. si ergo. Sed istud vr̃ ꝯ tex. §. dum dicit q̃uis interiz nõ alius peti poterit q̃ qui solui põt. sed ipse intelligit qñ erat deterior ille mortuus: qđ est diuinare: vñ puto ꝯtrariũ nec aliud qđ ipse dicit fuit de mente gl. sed vult gl. dicere quod lz debitor non possit offerre estimationem mortui creditori nolenti: ipsi vero volenti accipere bene põt offerri: nõ tñ dicit q ipe poterit petere mortuum vt consequatur estimationem eius si melior erat. Sufficit ꝛ habetis istum secundum casum expeditum.

a ¶ Due alternatiue. adde q alternatiua dispo sita in tex. ponitur pre ꝛ secũdũ pau. de cast. in. l. vbi pactum. in prĩ. C. de trãsac.

2 ☞ Quãdo debitor decedit sine herede an liberetur fideiussor de rigore. ꝛ nu. 3.

3 Qualiter dicatur quis decessisse sine herede.

1 **Tametsi.** ¶ † In tex. ibi tametsi. No. istum casum quod si debitor qui habebat electionẽ interficiat vnum ꝛ sic liberatus ab illo: qz vt dixi nõ est ꝑpetuata obligatio: qz ille non erat precise in obligatione deinde moriat̃ alter sine mora ꝛ culpa sua. ꝛ si etiam liberet̃ ab illo ꝛ remanet ab vtroq; liberatus: de rigore tñ: qz non est equum qđ creditor dãnificatus remaneat facto illius: qz si non interfecisset primũ forte hodie viueret: ꝛ posset peti: licet extincta fuerit obligatio in eo quousq; alter viuebat: qz succurrebatur creditori in illo superstite: nunc vero qz destitutus est oĩ remedio de rigore restituitur actio vtilis ad primũ interfectam ne maleficium debitoris remaneat impunitũ. Et dat duos casus similes: de primo habuistis. §. eo. cuz qs ꝑ reo. in fi. Et habetur in. l. mora. §. fi. de vsur. † Alius casus est singularis qñ debitor decedit sine herede qz liberat̃ fideiussor de rigore: eo qz pricipalis obligatio nõ põt subsistere cũ requirat subiectuz ꝑsone vere vel ficte: sed hic nec est vera: qz mortuus est principalis nec ficta. qz non dr̃ hereditas: sed bona vacantia q̃ nõ repñtãt defunctũ eo modo quo hereditas. † dr̃ aũt decessisse sine herede qñ missis bannimẽtis non reperit̃ aliquis qui velit habere hereditatem: nec ẽt fiscus vult: vt no. Bar. in. l. postq̃. in prin. vt leg. no. caue. ꝛ Bal. in. l. sancimus. C. ad treb. Et per eũdẽ Bar. ĩ. de fideiusso. l. fideiussor obligari. §. fi. in q̃niam ergo tollit̃ accessoria q̃ sine pricipali non põt stare. vt nõ. in. l. heres a debi. ad treb. ꝑ glo. veruntñ de equitate restituit̃ vtilis in fideiussorẽ eodez instanti. ¶ Sed contra de. l. sine herede. de admi. tu. vbi tenet̃ fideiussor: licet decesserit sine herede principalis. So. intellige scđm istũ tex. q teneatur vtili nõ directa. Item vr̃ q nec vtili: vt. d. l. postq̃. So. hic semel orta directa ꝯ fideiussorem. vnde facilius cõseruat̃ in vtili. in. l. ꝯria non erat orta: qz sub conditione se obligauerat fideiussor: ꝛ postea conditio extitit tẽpore quo nõ superat persona principalis nec vera nec ficta: vt. §. ti. j. l. quoties. in fin. Et ꝑdicta declarate sunt gl. que sunt hic si bene inspiciantur. Et Bar. ponit vnam longam distinctionem quam vide per te.

b ¶ Fideiussor. adde qđ fideiussor dicitur esse debitor scđm bar. i. l. j. i vlti. colũ. ff. si cer. pe. bar. ĩ. l. si spadonem i. §. q ciuitatis. ff. đ excu. tuto.

2 ☞ Postq̃ heres qui restituerat hereditatem successit fideicõmissario vti: ꝛ sic directa qua ipe prius tenebat̃ inefficaciter efficiatur efficax. ita successio isufflat i eã spiritũ vite an poterit cõueniri etiam vtili actione qua tenebat fideicommissarius.

3 Modi intercedendi quot sint.

1 **Aditio hereditatis.** ¶ † Successio itercũz extinguit obligationem iuris cõfusionis tñ: vt cũ creditor succedit debitori efficaciter obligato interdum iure solutionis: vt cũ succedit naturaliter tñ obligato: ꝛ hz ponere ratiõẽ cũ creditoribus ꝛ legatarijs aut fideicõmissario vniuersali. Interdũ obligationẽ directam inefficacem reddit efficacẽ cũ ille qui tenetur directa iefficaciter succedit ei qui tenetur vtili ꝛ efficaciter de quo duo ponuntur exempla. h. d. In effectu vsq; ad. §. qđ vulgo. Ratio primi casus est: qz non interest creditoris succedentis q successio habeat vim solutionis: qz nullũ dãnum patit̃: nec timet pati. Nam etiam si habeat ponere ratiõẽ cũ creditoribus ꝛ legatarijs põt aduersus eos retinere q sibi debebatur a defuncto cum esset debitum efficax: ꝛ posset peti si debitor viueret ergo ꝛ retineri. Ratio secundi casus est: qz non posset peti si debitor viueret naturale debitum tñ. ergo nec retineri aduersus creditores ꝛ legatarios: nisi habeatur ꝑ soluto: qz naturale debituz postq̃ est solutum põt detineri: sed si non est solutũ nõ põt peti. Non em̃ põt retineri aduersus illos: nisi pro soluto haberetur sed si nõ haberet ponere ratiõẽ cũ illis q non essent creditores vel legatarij vel fideicommissarij vniuersales aduersus quos vellet retinere nõ expediret dicere q haberet vim solutionis ideo tolleret̃ illa naturalis iure cõfusionis tñ: nõ em̃ habet vim solutionis nisi cũ interesset creditoris ne dãnũ cõsequatur

2 circa terciũ casum de quo ponuntur duo exẽpla. ¶ † Quero an postq̃ heres qui restituerat hereditatẽ successit fideicommissario vniuersali: ꝛ sic directa qua ipse prius tenebat̃ inefficaciter efficitur efficax: ꝛ ista successio insufflat in eam spiritum vite an poterit conueniri etiam vtili actione qua tenebatur fideicommissarius. tex. videt̃ velle q non in. l. si heres institutus. in pri. ad treb. dicit etiã q sufficit actio directa: ꝛ sic directa ꝛ inutilis possunt simul concurrere ad idẽ ꝛ in eadem persona imo directa etiam inefficax attrahit ad se omnẽ vtilitatem. vtilis etiam illa vtilẽ reijcit ꝛ extinguit. ¶ In cõtrariũ videtur esse tex. ꝛ casus expressus in. l. q̃uis. §. si mulieri. in fi. ad vell. qui loquitur de scđo exemplo hic posito: qñ mulier alienã obligationem in se suscipit principaliter animo nouãdi. Et sic liberatur debitor ipo iure mulier autez obligatur ciuiliter ꝛ naturaliter tamẽ inefficaciter propter exceptionem vell. Nam idem senatuscon. ne creditor perdat debitum restituit vtilẽ actionem in veterẽ debitorem. Et ibi dicitur q si mulier illi succedat perdit exceptionẽ vell. Et sic põt cõueniri directa sua promissione ꝛ etiam vtili restitutoria tanq̃ heres illius. Doc. non perpendunt de hoc nec examinant. põt dici q ex personis diuersorũ qui tenent̃ diuersimode. ad idem põt vtilis ꝛ directa concurrere in eadem persona vt ibi. Nam mulier tenetur vt intercedens ꝛ pro alio: sed primus debitor tenebatur vt principalis ꝛ pro se. si autẽ eque principaliter tenent̃ tunc habet locũ primum dictũ. vt in herede et in fideicommissario sufficit.

3 ¶ † In gl. in v. intercesserat op. cõtra vltimũ exẽplum: qz si ista mulier que intercessit successit veteri debitori non videt̃ qđ sua obligatio roboret̃ imo q extinguatur. vt. j. pxi. §. in prin. ꝛ l. generaliter. de fideius. Sol. veruz esset si intercessisset accessorie: qz tribus modis fit fideiubendo mandando vel constituendo: sed hic intercessit eque principaliter se obligando: quia promisit aĩo nouandi: quo casu ipsa et etiã debitor qui tenetur restitutoria actione habent̃ vt duo rei licet ille sit obligatus efficaciter ꝛ ipse inefficaciter. Et constat in duobus reis debendi q si alter succedat alteri neutra obligatio tollitur. vt. §. eo. l. si duo. Quinimo si altera erat inefficax per hoc efficitur efficax. ꝛ hoc addit iste. §. Et si dicatur imo est dare quintũ modũ intercedendi. s. expromissorio noĩe. glo. dicit q ille non est intercessor: qz ille dicitur expromissor qui promittit ꝑ eo qui nunq̃ fuit obligatus: vt si volebas te obligare mihi: ꝛ ego nolui tuam obligationem: sed q dares aliũ ꝑmissorem. Ille em̃ dr̃ principalis ꝛ non intercessor scđm gl. quã no. ꝛ de hoc habetur in. l. eleganter. §. seruus. de dolo. Et no. per gl. magistram in aut. de fideiusl. circa pri. ꝛ adde aliam glo. in. l. in personam. §. l. §. de pactis.

2 ☞ Fideiussor an possit dici reus.

1 b **Quod vulgo.** ¶ † Si fideiussor[b] succedat debitori efficaciter obligato extinguit̃ obligatio fideiussoria. hoc primo. Idẽ si erat inefficaciter obligatus. tñ ista inefficacia nõ transibat ad heredem eius qui habebat exceptionẽ mere ꝑsonalẽ. hoc scđo. Idẽ si tpe successionis erat efficaciter obligatus: sed sperabatur effici obligatio inefficax beneficio restitutionis in integrum: lz tale bñficiũ ad heredes trãseat. hoc tertio. ꝛ vltimo dicit iste. §. aliquantulũ difficilis scđm intellectũ Dy. q ponat tres casus vt in summario primus vsq; ibi: nam si minori: quem intellectũ habuit glo. super verbo defensionem que dicit q in seq. ver. nam si minori addit̃ nouus casus similis. Sed Jo. ꝛ etiã glos. precedentes videntur intelligere q duo tñ casus ponantur. Primus ibi econtrario. Secundus ponitur in genere vsq; ibi. nã si minori: postea exẽplificatur in illo v. ꝛ sic nõ ponat nouũ casum. sed lectura Dy. magis placet. ꝛ in illo ver. et ecõtrario habet duplex lectu. naz quidam

quidā habent duplicē negatiuā nō potest dici nō tolli q̄ habēt vim affirmatiue. Et sic vult dicere ꝙ tollatur fideiussoria ⁊ secūdum istam posui casum: alij non habent nisi vnā. s. pōt dici nō tolli. Et tunc vult ꝯtrariū de directo. qꝛ fideiussoria nō tollatur ⁊ istam tenuit Rogerius quē glo. recitat q̄ incipit si em̄. in fi. sed quidā vt Rogerius. Et sic sunt lecture directe contrarie quas Bar. reducit ad cōcordiam cū distictione. Oꝛ ponamus casum ⁊ postea recitabo distinctionē cum breuibus verbis quā ipe dicit. ¶ In primo casu ibi fideiussor liberatur: subaudi: sed si principalis esset inefficax: ⁊ illa inefficacia trāsiret ad heredes non haberet locū dicta regula a ꝯtrario sensu huiꝰ tex. Et est casus in. l. heres a debitore. §. ꝙ si seruus. ff. de fideius. quia tūc iterest creditoris ꝙ fideiussoria nō extinguatur: ⁊ per hoc dicit Dyn. ꝙ lꝫ principalis esset efficax de iure tamē nō de facto. qꝛ nō soluendo si fideiussor heres eius fecisset inuentariuꝫ nō extinguit fideiussoria. qꝛ si extingueretur creditor ꝑderet debitū. qn̄ autē principalis efficax de iure ⁊ de facto non interest creditoris illam nō extingui ideo extinguitur. ¶ Sed op. ꝯ tex. dum dicit nam reus dūtaxat fuit obligatus. ⁊ postea subdit fideiussor liberabitur. nā nō pōt liberari si ipse non erat obligatus sꝫ reus dumtaxat. vt. l. decē. de ver. ob. propter hoc glo. exponit tribus modis. † Et ex scđa expositione no. scđm Ang. ꝙ etiā fideiussor pōt dici reus. non tn̄ dūtaxat reus. qꝛ illud sumit ꝓ principali debitore. sed est reus. i. debitor ꝓ alio. Si ergo statutū dicat qđ reus nō possit capi nec etiā fideiussor capi poterit. Sed in ꝯriū qꝛ istud verbū simpl'r assumptū debet assumi in potiori significato. vt. l. ij. §. qui in perpetuum. si ager. vecti. Sol. distingue an statutū sit ꝯ ius cōe. qꝛ tollat capturā in casu a iure cōi permisso. ⁊ hꝫ locū hec scđa pars. qꝛ debet restringi an sit scđm ius cōe. ⁊ tene primā partē scđm eundē. ¶ In scđa parte ibi. ꝓpriā ⁊ personalem dic. s. que nō transit ad heredes nec ad fideiussorem. vt exceptio ꝙ non conueniatur vltra q̄ꝫ facere poterit vt. l. veruꝫ a prin. ff. ꝓ socio. cū em̄ per mortē extinguatur fideiussor sibi succedens reperit principalē obligationem efficacē. ⁊ cum illam in se transferat liberatur a fideiussoria. sed in seq. ver. Nā si minor adducitur alius casus fortior. tn̄ similis qꝛ restitutio i integrum est beneficium personale q̄ꝫtum ad hoc vt nō trāseat ad fideiussores vt. C. de fide. mino. l. j. ⁊. ij. ⁊. l. in cause. in princi. de mino. bene tn̄ transit ad heredē vt. l. non solum. de in integ. resti. Et tn̄ dꝛ idem vt fideiussoria extinguatur: lꝫ reus haberet tale beneficiū qđ non pōt habere fideiussoria obligationē quin extinguatur. Ratio est: qꝛ anteq̄ꝫ restitutio sit obtenta principalis oblatio est efficax: lꝫ speret effici inefficax. Et ista spes qꝛ est de iure speciali nō cōsyderat ꝙ poterit euenire: ⁊ sic retinet fideiussoriā obligationem extinguat. vnde cū i actu succedēdi reperiat fideiussor eam efficacē extinguit fideiussoria: ⁊ postea ipse vt heres pōt petere restitutionē ⁊ extinguere principalem ⁊ sic creditor perdet debituꝫ. ⁊ hoc dꝛ in fi. sed si debitor obtinuisset restitutionem ante mortē eius tūc fideiussoria non extingueret qꝛ reperiret principalē inefficacem cū eam in se transfert. Roge. aūt qui nō habebat in l'ra nisi vnā negatiuā tenebat ꝙ fideiussoria non tollat: ⁊ tex. dum dicit retinere exponebat. i. impedire. Bar. dicit ⁊ valde pulchre suā opi. posse ꝓcedere si fideiussor intercessit animo repetēdi a principali. Nam tunc si principalis viueret ⁊ cōueniret fideiussor posset principalis in iudicio cōparere ꝓ suo interesse ⁊ opponere bn̄ficium ex ꝓpria persona ⁊ sic annihilaret obligationē fideiussoriam eodem modo poterit si ipsemet fideiussor est heres: qꝛ tanq̄ꝫ heres poterit annihilare: ⁊ isto modo ꝓcedit opi. Jo. ⁊ glo. ⁊ non roge. sed si intercessit aīo donandi tunc nō posset minor si viueret comparere ꝓ suo interesse: qꝛ sua non interest: ⁊ sicut ipse non posset annihilare fideiussoriaꝫ: ita nec fideiussor eius heres ex sui ꝑsona ⁊ ideo non extinguet ⁊ tunc ꝓcedit opi. Rog. sed non cōsyderauit Bar. ꝙ etiam in primo casu non videtur ꝙ minor potuisset comparere ad defensam fideiussoris ꝓ suo interesse qꝛ sua non interest. Nam sicut hꝫ beneficiū restitutionis aduersus creditorem principalem. ⁊ ita aduersus repetentē ab eo. vt no. in iurius. ff. alle. Et sic attēta sua ratione nunq̄ꝫ fideiussoria extingueretur. Ideo tene indistincte eā extingui nō per rationem Bar. sed per illam quam supra dixi: qꝛ cum succedit reperit principalem efficacem: ⁊ ex hoc sequitur ꝙ alia glo. super verbo saluum erit superflua est: qꝛ inq̄ꝫtum distinguit an conueniat vt fideiussor an vt principalis. qm̄ vt fideiussor conueniri non potest: cū illa obligatio sit extincta: ⁊ illa glo. habuit respectuꝫ ad opi. Rog. que non est vera.

Naturalis obligatio. ¶ † Naturalis obligatio solo consensu tollit ad hoc alle. nā ⁊ solo cōsensu ꝯhitur ergo ⁊c. ff. e. prout quisq̄ꝫ. Et ēt interdū p̄ter ꝯsensuꝫ ex equitate naturali. l. iuris gentiū vt in eo cuius absentis vel ignorātis negotia gerūtur qꝛ obligat naturaliter ex ista equitate ⁊ plura alia possunt dari exēpla. ecce casum. ¶ In tex. ibi naturalis obligatio. subaudi vel sola vt in casu qui ponitur in fi. in pupillo qui ꝯxit sine tutoris autoritate vel iūcta cū ciuili. nā ⁊ illa tollit per pactum lꝫ ciuilis nō tollat licet elidatur. vt no. in. §. pactus ne peteret. ¶ In fi. tex. ibi liberari dꝛ hic. Sed ꝯ de. §. precedenti. vbi beneficium restitutionis cōpetens minori non transit ad fideiussores. So. ibi est priuilegiū personale sed pactum vel iusiurandū sunt de iure cōi. [a] ideo exceptio oriens ex eis minori vel pupillo transit ad fideiussorē. Sed adhuc ꝯ si restituat minor in integrum vel venit postea ad pactum ⁊ liberat a creditore iussu iudicis. So. si creditor ꝓpter restitutionē cōcessam minori compellitur ipm̄ liberare ꝑ pactū pōt opponere clausulā ꝙ nō trāseat in fideiussorē sicut restitutio in integrum qꝛ tale pactū non facit sponte sed coacte scđm Bar. ⁊ tūc non transibit. vt no. in. l. ⁊ per iusiurandū. §. j. ⁊. §. si legatorū. de iureiur. per ipsam aūt restitutionem solam sine pacto non tolleret naturalis obligatio cū restitutio iure tātuꝫ positiuo concedatur: ⁊ illa naturalis oritur ex iure positiuo. ita tenent in effectu doct. qđ tangit hic Bart. et plenius per eum in. l. iul. de condi. inde. ¶ In glo. ibi: ⁊ ipso iure fieri non pōt: dic qꝛ per pactum de petendo non resuscitatur naturalis obligatio sublata per precedens pactuꝫ de non petendo nec tollitur elisio facta ad ciuilē ⁊ etiam ad actionem per dictum pactum. Et per consequēs nec exceptio pacti resultans ex illa elisione: sed aduersus eam paratur replicatio ⁊ boc vult. §. pactus ne peteret.

☞ Qn̄ pater stipulatur sibi aut filio an possit solui filio tāq̄ꝫ adiecto ⁊ quid si stipuletur a filio tantum.

Quesitū est an. ¶ † Qn̄ filiusfa. stipulatur tūc pōt partē adijcere ad solutionem cuꝫ sibi filio obligatio acquirit ⁊ nō patri: sed ecōuerso qn̄ pater stipulatur idistincte pōt adijcere filiū: qꝛ semꝑ ipsi patri querit. h. d. ¶ In tex. ibi stipulatio ei. s. patri: sꝫ sibi filio. Si em̄ esset casus in quo acquireret ipi patri obligatio non diceret pr̄ adiectus: sꝫ principalis. Ipse aūt filius cui nō acquireret diceret [a] adiectus: ꝑsona sua precederet i ordine. vt. l. j. si fructuarius. de stip. seruo. Et no. in. l. caius. so. ma. ꝑ Bar. ⁊ hoc voluit glo. hic super verbo stipulatio. in fi. lꝫ Rog. dixerit ꝙ tunc nō vꝫ stipulatio per. l. item si. in v̄. seruo. sed nō ob. qꝛ loquit qn̄ vterq̄ꝫ posset acquiri insolidū. ⁊ tūc nō valet ꝓpter incertitudinē lꝫ hodie valeat ⁊ alternatiua ponit ꝓ cōiuncta. vt. C. de ver. sig. l. cū quidam. nos loquimur qn̄ vni tm̄ poterat acquiri quo casu ille cēsetur principalis ⁊ alter adiectus. nō attento ordine verboruꝫ stipulatoris. ¶ † In tex. ibi. cuꝫ toties. dic respōdet tacite oppositioni q̄ posset fieri ꝯ ꝓximū casum qn̄ pater stipulatur sibi aut filio dū tex. vult ꝙ filio pōt solui tanq̄ꝫ adiecto. nā in ꝯriuꝫ videtur. qꝛ qn̄ pater stipulatur filio non pōt filio solui. vt. l. eum qui. §. q ita. in fi. de ver. obli. Sed rn̄de illud esse verū qn̄ nō adijcit prosonā suam: sed filij tm̄: quo casu censetur ꝑsonā filij adijcere ad obligationem querēdā pr̄io loco filio ⁊ postea patri. nō aūt ad solutioneꝫ: nimirum si non pōt filio solui sed qn̄ adijcit suam personā non pōt dici ꝙ adijciat ꝑsonā filij ob causam de supra. qꝛ vult obligationē acquirere directo ꝑ seipm̄ nō mediāte persona filij: vr̄ ergo filium proprium adiecisse ad solutionē merito potest sibi solui. Et hoc totū etiaꝫ habet in illo. §. qui sibi sufficit. ¶ In glo. fi. ibi sed distingue. s. circa casum supra tactum per glo. qn̄ pater stipulat filio nō apponendo suā personam. Nam glo. dicit ꝙ obligatio acquiritur patri mediāte persona filij. et qđ filio non soluit. vt. l. euꝫ qui ita. §. qui sibi. in fin. de verb. ob. primū dictum glos. hoc limitat esse verum quando stipulatur tale quid poterit patri acquiri puta aliquid dari. Si vero factum concernens ꝑsonā filij: vt ꝙ liceat ire per talē fundum: tunc non valet stipulatio. vt. l. qđ dicitur. de verbo. obl. qđ qualiter intelligatur. dic vt ibi dixi.

[a] ¶ Iusiurandū sunt de iure cōi add ea n sit de iure diuino. vide i c. ⁊ si xp̄s. de iure iurā. ⁊ Jaso. i. l. maximū i. ij. no. ff. de iureiuran.

☞ Jura loquentia de seruis ⁊ dominis an locuꝫ habeant in monachis ⁊ abbatibus.

Usumfructum mihi. ¶ † Adiecto pōt solui ēt si post stipulationē fuerit capi. dimi. minima capitis diminutione. ⁊ cōtingit liberatio. Idē si nō soluatur adiecto: sꝫ suo legitimo administratori. hoc primo. Itē ꝙ soluēdum alicui gr̄a cōditionis implende ita demū pōt solui eius legitimo administratori: vt seruo eius ⁊ cōditionē implet si cōuertat in vtilitatē illius qui fuit in cōditione exp̄ssus. ⁊ non aliter. hoc scđo. Si vero soluat ei in cuius potestate vt dn̄o siue gratia conditionis implende sit soluendū siue adiecto. ita demū recte soluit vt contingat liberatio ⁊ cōditio impleatur ⁊ ille cōsentiat q fuit cōditione vel actione vel adiectione nominatꝰ. hoc tertio ⁊ vltimo. vsq̄ꝫ ad. § si creditor. Et est aliqualiter infrascatus ⁊ etiam singularis in casibus quos ponit: quem diuide in tres partes: vt in summa.

rio:⁊ in prima parte q̃ durat vsq; ibi.sicut loquitur de eo qđ est soluendũ alicui tanq̃ adiecto. Et sic illud erat in obligatione quantum ad principalẽ stipulationẽ:lʒ nõ q̃tum ad adiectũ in secunda parte q̃ durat vsq; ibi.ceterum. Loquit̃ duntaxat de eo qđ erat soluendũ alicui gratia conditionis implende qđ nullo modo est in obligatione.vt.l.si quis sub ꝯditione.si qs omissa cã testa. In tertia parte loquit̃ de vtroq; tam de eo qđ erat dandũ gratia cõditionis implende q̃ ẽt de eo qđ erat soluẽdũ vt adiecto:nam isti duo casus equiparant̃ in eo qđ ibi đr lʒ in scđo casũ non equiparent̃.vt sentit glos.q̃ incipit cum dat̃ in fi. Uenio ad casum. ¶ In tex.ibi.idq; refertur ad casum qui ponitur in versi.sicuti conditionis quoq;. Et illũ limita vt tũc sit verum ꝙ dandum alicui cã conditionis implẽde poterit dari eius legitimo administratori ⁊ impleat̃ conditio si postea conuertatur in vtilitatẽ illius ⁊ nõ aliter.⁊ idẽ si solueret̃ seruo ei⁹ non autẽ refertur ad casum qui ponit̃ in ver. Nam si furiosi vel pupilli qñ erat dandum alicui vt adiecto:q² tunc põt dari ei⁹ a legitimo administratori ⁊ cõtingit liberatio etiam si nõ cõuertatur in vtilitatẽ eius adiec.⁊ hoc voluit illa glo.q̃ incipit cuʒ datur in ver. Item secus in casu superiori. Sed q̃ sit rõ diuersitatis difficile est videre. Ang.assignat rationẽ satis pulchrã q² illud qđ est danduʒ alicui vt adiecto est in obligatione.iđ si soluatur tutori statim cõtingit liberatio.q² lʒ postea nõ cõuertatur in vtilitatẽ illius illi succurrit̃ per beneficium restitutionis in integrũ.vt liberatus reponat se in pristinam obligationem.sed qñ est dandum gratia cõditionis implende:si postea non conuerteret̃ in suam vtilitatẽ nõ posset trestitui vt ille q solnit se reponat in obligatione in qua nunq̃ fuit:⁊ sic damnificaretur q² testator voluit in suam vtilitatem cõuerti. vt in.l.si seruus.š.eo.quã.l.limita ⁊ intellige scđm illũ.§.no.⁊ ex hoc etiam apparet ratio quare si debitor pupilli soluat tutori statim liberatur etiã si nõ cõuertat̃ in vtilitatẽ pupilli ⁊ tñ ille q hʒ soluere gr̃a cõditionis implẽde ipsi pupillo nõ implet conditionem soluendo tutori nisi postq̃ conuerterit in vtilitatem pupilli de quo eadẽ glo.mirat̃. Sed solue vt dixi:q² primo casu prouidebitur pupillo ꝑ restitutionẽ.in scđo nõ posset ꝓuideri. ¶ † In tex.ibi quã si ex voluntate serui.dic per hoc dicit ange.ꝙ soluẽdo monacho tanq̃ adiecto vel gr̃a conditionis implende non potest solui abbati vel monasterio vt impleatur cõditio vel cõtingit liberatio:nisi soluat̃ de volũtate ipius monachi cũ iura loquentia de seruis ⁊ dñis[a] locũ habeant in monachis ⁊ abbatibus.vt no. Inno.in.c.cũ olim.de priuil.quare aũt requiritur eorum voluntas cum videant̃ voluntatem nõ habere. Rñde q² tales solutiones potius ꝯsistunt in facto q̃ in iure:⁊ ipsi bñ habent voluntatem facti nõ iuris.sufficit. ¶ In gl.illa ibi.vl̃ dic capi.mi.in meliorem statum hec vera fm Dy.⁊ tũc lex est clara. sed Bar.tenet precedentẽ ꝙ sit speciale in vsufru.⁊ assignat duplicem rationem spãlitatis.prima q² alius est vsusfructus constitutus in persona stipulatoris:alius in ꝑsona adiecta.ar.de ver.ob.stipulatio ista.§.si qs ita.⁊ sic debitor hʒ duplicẽ facultatẽ soluẽdi:ꝑmo circa personas:q² põt soluere adiecto cui nõ est obligatus ⁊ liberatur. Itẽ circa res:q² põt soluere aliã rẽ q̃ illã q̃ est in obligatione:cũ in obligatione sit vsusfruct⁹ ꝯstituẽdus in personã stipulatoris ne ergo ꝑdat hanc duplicẽ facultateʒ per minimã capitis diminutionẽ nõ curatur an mutet ĩ melius vel in deterius:sed qñ illud idẽ qđ est ĩ obligatione esset in solutione fienda adiecto:tũc q² non hʒ nisi circa ꝑsonã facilius perditur si mutet cõditionem in deterius.vt.d.l.cũ quis.in pri. Scđa ratio est adhuc melior ⁊ vtilior:nã tũc perditur facultas soluendi adiecto ꝑ minimã capitis diminutionem mutãdo statum in deterius qñ adiectus recipit ꝓ stipulatore tãq̃ eius ꝓcurator:qđ est qñ illud qđ soluitur põt acquiri stipulatori.naʒ statim acquiritur quo ad dñium:sed in casu isto nõ fuit stipulatus vsumfructũ sibi aut titio non põt dici ꝙ titius fuerit adiectus vt ꝓcurator vt recipiat ꝓ stipulatore nec põt acquiri stipulatori cuʒ coheret ꝑsone ipsius adiecti. Recipit ergo ꝓ se vñ mutatio status non hʒ sibi nocere si ex eo nõ redditur ĩcapax: sed in eo quod recipit ꝓ alio mutatio status posset alteri noceri. Iste sunt pulchre rationes ⁊ subtiles.sufficit.

¶ Iura loquentia đ seruis ⁊ dominis. Adde ꝙ monachus quia petatur seruo vt est gl.in.l.cũ heredes.in.§.fi.ff.de acq.pos.l.pedius.ff.de arb.glos.in.c.parochianos.de sen.excõ.abb.consi.ciiij.inci.pro euidentia q̃stionis in.ij.co.ĩ.j.volu,

Si creditor debitori.

¶ † Licet ad creditorem ꝑueniat de bonis debitoris tm̃ ꝙ ascendat ad debitũ:si tñ nõ ex cã solutionis tñ nõ extinguit̃ debitũ nec quo ad pricipalẽ nec quo ad fideiussorẽ.h.d.no.⁊ posset de facili cõtingere. ¶ In fi.tex.ibi neq; em̃ ipm sibi soluisse pecuniã dic q² nõ ꝑcepit illos fructus tanq̃ creditor sʒ tãq̃ heres vñ cuʒ hr̃s nõ eẽt ⁊ sic restituit vero heredi.lʒ ipsos posset retinere iure cõpensationis nõ nocet sibi dicta perceptio quominus poterit ꝯuenire fideiussorẽ videbat̃ ꝯtrariũ quasi sibi esset imputãdũ ⁊ sic ꝙ deberet repetere a vero herede quatenus poterat retinere ꝓ debito certe nõ videt̃ ꝙ poterit ab herede repetere id qđ poterat iure compensationis retinere per.l.qui inuicem.š.de cõdi.inde. Nec sibi potest ĩputari per fideiussorẽ cur non retinuit q² non fideiussit cõtemplatione huius retentionis arg.š.eo.§.qđ vulgo.circa finem ibi sine contemplatione ⁊c.⁊.l.titius.de fideius.sed si non restituisset heredi bene posset cõpensare.⁊ tunc facta cõpensatione debitum extinguetur:non aũt q² non sit ipso iure:⁊ per hoc declaratur glo.hic posita que incipit:sed nonne.

Dolo fecisti quo.

¶ † Per restitutionẽ rei factã a possessore vel ei⁹ estimationẽ liberatur ille qui dolo desijt possidere:non sic ecõuerso.h.d.⁊ semper alle.de cuius materia vide ꝑ gl.in.l.nec vllam.in fi.de peti.here. Et plenius ⁊ subtilius per Bar.ĩ.l.quoties.si fami.fur.fe.dicatur.⁊ ꝑmitte ꝙ ille qui dolo desijt possidere tenetur vtili reivẽ.ad interesse.vt.š.de noxa.l.electio.§.ꝙ si is. Si ergo possessor restituit rem desinit interesse:ergo desinit obligatio.l.procuratorem.§.mandat.š.mãda. Sed soluto interesse non perdit dñs dominiũ.ideo non tollit̃ rei ven.contra possessorem. Et est ratio huius.§.hic.

☞ Potestas si indebite relaxauit debitorem meũ ꝓ debito carceratũ.an ĩ syndicatu debeat mihi cõdẽnari ad pecuniã debitam ⁊ ego debeã sibi cedere actionẽ ꝯ debitorem meum.

Si mandato meo.

¶ † Solutio facta per vnũ ex pluribꝰ obligatis ad idẽ debitũ diuerso genere obligationis aliũ vel alios nõ liberat ipso iure neq; ẽt ex interuallo:⁊ nulla ꝓcedente ꝯuẽtione poterit actio cedi soluenti contra alios.h.d.sic.š.de fideius.l.cũ is.⁊.š.mãdati.l.papinianus.secus si eodẽ gñe siue oẽs teneantur vna actione.vt plures tutores vel curatores siue diuersis vt plures rei debendi.vt.š.eo.modestinus.iuncta.l.ca.in fi.de duobus reis. Et sic remanet expedita tota glo.magna que format cõtrariũ de.d.l.modestinus.⁊ soluit multis modis dic vt ibi plene no. ¶ In tex.ibi credidisses supple ⁊ me postea cõuenisses ⁊ tibi soluissem.vt.j.v.⁊ ideo postea ex interuallo peto ꝙ cedas mihi actionẽ ꝯ illum. Quero an possis cedere videbatur ꝙ non quasi ꝑ solutionẽ meam ille fuerit liberatus Sed cõtrariũ determinat̃:q² nõ est verũ ꝙ ille liberetur subaudi ipo iure lʒ habeat exceptioneʒ si conueniatur a te ne bis idẽ consequaris:sed illam exceptionẽ non potuit obijcere contra me cessionariũ cũ in persona mea cessat ratio predicta. ¶ † In tex.ibi ob id qđ debitorem eius nõ conuenit ꝑ istum text.dicit Ang.ꝙ si potestas indebite relaxauit debitorẽ meũ pro debito carceratuʒ debet mihi in syndicatu cõdẽnari ad pecuniã debitam.⁊ ego debeo sibi actionẽ cedere ꝯ debitorem meum. Et ideo semel vidi de facto florentie ⁊ ego fui primus consultor et postea consuluit totũ collegium florentinuʒ ⁊ hoc si debitor nõ potest de facili rehaberi. Sed qđ si potest ⁊ sic saluũ est ius meũ contra ipsum:videtur distinguendum tunc an fecerit dolose ⁊ idem:vt.š.ne quis eũ qui in ius voc.est vi exi.l.pe.§.j.an non dolose ⁊ tunc secus:q² cessat interesse nisi forte ad interesse impensarum.arg.š.ea.l.§.dolo.sufficit.

Si creditor.

¶ † Qui tenet̃ cedere si culpa sua vl̃ pacto perdit ius debendi repellitur ab agendo ꝑ actionẽ cedendarũ.ad hoc semꝑ alle.iste text.qđ tamen limitã.⁊ declarã.vt plene no.in.l.si stipulatus.§.j.š.de fideius.⁊ qđ not.in.l.nisi.š.de pac.⁊ in spe.de cessi.ac.§.j.v.sed pone habeo.venio ad casum. ¶ In tex.ibi culpa sua.dic vt q² traxit ipsum in vetito examine:⁊ sic fuit priuatus iure crediti. C.de iuris.om.iudi.l.in criminali:que tamẽ exceptio cõpetens debitori non transit ad mandatorem vel fideiussorem:quia illi non deliquerunt contra eos.ideo illi soluʒ iuuantur aduersus creditorem per exceptionem cedendarũ:si aũt sine delicto agẽtis debitor esset absolutus:tunc exceptio rei iudicate competens debitori transiret ad fideius.vel manda.vt in.l.exceptiones.§.rei aũt.š.de excep.ideo iuuarentur etiam alio remedio q̃ cedendarum:lʒ etiam illo possent iuuari.vt in.l.nemo prohibetur.de reg.iur.sufficit.

Si inter emptorem.

† Contractus q solo consensu ꝯbitur solo contrario dissensu re integra dissoluit̃ quo ad naturalem ⁊ ciuilẽ obligationeʒ:ideo etiam fideiussor ipso iure liberatur h.d.plus ergo operatur conuentio resolutiua cõtractus q² facit ipsum haberi pro non facto:⁊ omnẽ obligationem tollit q̃ operetur conuentio liberatoria:q² illa tollit naturalẽ tm̃ ⁊ non ciuilem.vt.l.si vnus.§.pactus.š.de pactis.qđ dic plene.vt.l.ab emptione.eo.tit.casus est iste.

☞ Debitor pupilli soluẽs tutori an liberet̃ a pupillo si sciat ipsum tutorẽ non debere cõuertere in vtilitatem pupilli.

De interdicto fraudatorio ꝙ non habeamus spãlem titulum sed solũ incidenter in ista lege fiat mentio de eo.

Pupilli debitor

1 **Pupilli debitor.** ¶ † Debitor pupilli solués alteri de mandato tutoris bona fide liberaꝛ a pupillo: sec⁹ si mala fide ꝛ si ille q̄ recipit participauit cū eo fraudem pōt cōueniri ad restitutionē interdicto fraudatorio. h. d. ꝛ alibi nō reperiꝛ. ¶ In tex. de isto interdicto fm doc. licet gl. alle. aliquas leges que re vera non loquunꝛ de isto interdicto: sed de edicto q̄ i fraudē creditoꝝ qđ est diuersum ab illo: vt. j. dicā. Et not. qꝫ tota ista lex ponit duos casus notabiles. venio ad casum. ¶ In tex. ibi liberatio contingit. dic sed contra. s. eo. l. fugitiuus. in fi. vbi lȝ soluens bona fide fugitiuo liberetur a dño si tñ soluit alteri de mandato fugitiui recipientis pro se et non nomine dñi: nō liberaꝛ a dño: ꝛ ita erat hic: qꝫ non soluit tutori sed alteri de mandato tutoris qui non recipiebat pro pupillo. Solu. aliud in tutore qui habet legitimā administrationē: qꝫ siue soluaꝛ sibi siue alteri de mandato suo bona fide liberaꝛ a pupillo: sed vbi fugitiuus non habebat legitimā administrationem: al's esset idē ibi qđ hic tene mēti: ad declarationē illius. l.

2 ¶ † In tex. ibi: si non malo cōsilio. dic vt qꝫ sciebat illū cui soluebat non esse creditorem pupilli: sed tutoris: ꝛ sic pecunia nō cōuertitur in vtilitatē pupilli. vñ tunc nō liberatur. qđ no. Sed cōtra: qꝫ si soluisset tutori liberareꝛ: lȝ sciret ipm tutorē non debere cōuertere in vtilitatē pupilli: sed ꝓpriam. vt. l. lucius. §. tutellis. de admi. tuto. So. in hoc est notabilis iste tex. vt aliud sit in eo qui soluit alteri de mandato tutoris: sed licet in precedenti casu liberetur a pupillo mero iure. pupillus tamē restituiꝛ in integrū aduersus eum si pecunia nō est in eius vtilitatē cōuersa. licet quidam cōtra q̄ restitutio non competit nisi aduersus actum gestum cū pupillo vel minore. secus si cum tutore vel curatore qđ est falsum. C. si aduersus rem iudi. l. fi. cū pluribus si. Et per hoc est expedita glo. ij. q̄ incipit. cum debitorem. ¶ In tex. ibi: sed etiā interdicto dic sed ad quid expedit q̄ agat ꝯtra illum cui solutū est postq̄ pōt agere ꝯtra suū debitorē. qꝫ nō est liberatus. vt in tex. precedenti. Rñdeo si forte ille debitor fact⁹ est nō soluendo vel abest. al's primo loco debet illū ꝯuenire. ar. C. si ven. pig. aga. l. j. ꝛ sic in subsidium tñ agiꝛ contra ipsum recipientem: vt ibi pȝ. lȝ qđ interdictū est istud de quo hic. quidā dicunt q̄ est interdictū q̄ ē in frau. credi. quod non est verū. qꝫ illud loquitur qñ debitor alienat bona sua in fraudem creditoris. Istud aūt interdictū loquitur quādo alienanꝛ bona ipsius creditoris per illum qui habet ptātem alienandi: nam nomen ipsius debitoris erat pupilli ꝛ fuit alienatum per tutorem fraudulenter qui delegauit ipsum suo creditori. sicut cum creditor qui habet potestatem vendendi ex pacto pignus vendidit ipm fraudulenter minori pretio q̄ valeat. nā succurritur debitori dño hoc iterdicto aduersus possessorē ꝛ emptorē i subsidiū. vt in. d. l. j. C. si ven. pig. ag. ꝛ in. l. si minori que est. l. iij. ꝛ ibi no. C. de iure fisci. li. x. ꝛ ibi no. per glo. ꝛ Bar. ꝛ de isto interdicto non habemus ti. specialem: sed solum incidenter in ista. l. ꝛ no. in dictis iuribus sicut de interdicto. de rud. tollendis: ꝛ de pastu pecu. de quibus fit mentio in quibusdam. ll. nō tamen habemus speciales in ti. dam. infec. ꝛ de prescrip. ver. Sufficit.

2 ☞ Sicut solus tutor i cā pupilli pōt trāsigere qñ expedit pupillo: ita solus tutor potest a trāsactione recedere licet recessus expediat pupillo.

3 Rescissa transactione q̄ omnia reponantur in pristinū statū.

1 **Si cum pupil.** ¶ † Transactio facta per tutorē in cā pupilli bona fide seruāda est nec pōt ꝑ pupillū retractari inuito aduersario sed eo volēte pōt ab ea recedi etiā ꝑ solū tutorē: ꝛ tunc restituitur actio aduersario vtilis si prima directa fuit in totum extincta. h. d. not. ¶ In tex. ibi transegerunt: dic cū causa esset dubia: ꝛ sic expediebat pupille q̄ transigeretur: qꝫ adolescens probauerat lesionem secus si esset clara pro ipsa pupilla: qꝫ nihil ꝓbauerat adolescens: nam tunc ipso iure nō valet transactio: qꝫ contineret gratiam vel donationē: vt. C. de transac. l. preses. ꝛ. s. de iureiuran. l. tutor. in prin. Item nō fuit lesa ista pupilla. al's restituere tur in integrum aduersus eā. vt. C. si adver. transact. per totū.

2 ¶ † In tex. ibi restituere tutori. Not. q̄ sicut solus tutor in causa pupilli pōt trāsigere qñ expedit pupillo: ita solus tutor pōt a transactione recedere: lȝ recessus non expediat pupillo qđ est singulare. nam si hec transactio expediebat: ergo recessus non expediebat: ꝛ tamē sicut tutor potuisset a principio abstinere a transigēdo: ita potest ex postfacto a trāsactione recedere: quod

3 mihi videtur satis singulare. ¶ † Itē no. q̄ rescissa transactione omnia reponuntur in pristinum statū. vt. C. si aduer. trāsac. l. j. ꝛ. ij. ꝛ de repu. que fuerit in iudi. l. vnica ille tamen leges loquuntur qñ receditur a transactione per restitutionem in integrū: sed idē si receditur de cōsensu partiū. vt hic. l. si diuersa. C. de transac. ¶ In tex. ibi vtilem. dic sed quare nō agit iste adolescens directa actione que sibi competebat ante trāsac. ꝛ si obijciatur de transac. replicet q̄ ab ea recessum est. Respōdeo: quia illa directa fuit ipso iure sublata per pactum cum esset ex maleficio magistratus: vt in ti. de magistra. cōuenien. iuncta. l. si tibi. §. quedam. s. de pact. ꝛ actio directe extincta non resuscitatur. vt. j. eod. qui res. §. aream. sed si non fuisset extincta ipso iure fateretur contrarium vt. l. sub pretextu. la. j. C. de transac. Item quare restituitur ipso iure vt patet per istum tex. nam imo videtur quod debeat agi cōdictione sine causa: vt se reponat in pristinā obligationem: vt. s. de condi. ob cau. l. si quis accepto tulerit. Respondeo illud procederet in actione vel in obligatione competente ex contractu. nam illa extincta potest altera per contractum de nouo creari: sed hic erat ex maleficio: vnde non potest alia ex maleficio creari per contractum ideo expedit quod ipso iure restituatur: ꝛ ista fuerunt hic de mente Bar. subtiliter. ex quibus patet ꝑ glos. super verbo liberata: nō bene sentit quod hic fuerit liberata per exceptionem: quia tunc non ageret iste adolescens vtili: sed directa et aduersus exceptionem haberet replicationem: ꝛ quia vt dixi illa erat ex maleficio que tollitur ipso iure per pactum.

1 **Soror cui.** ¶ † Periculū nois cessi ꝯtingēs post cessionē ꝑtinet ad cessionariū. h. d. notabiliter. Si aūt tpe cessionis erat non soluendo. dic vt no. in. l. iij. s. de fideius. Ecce casum ꝛ tene menti. ¶ In tex. ibi peteret dic non tñ recedit illud nomē insolutū: qꝫ tunc a primo debito liberatus esset frater ipso iure. contrarium patet in fi. quod habet exceptionem hoc est ergo quod faciebat dubium hic: quia ista soror solum recepit cessionem istius nominis non tamen dixit quod insolutum haberet nec liberauit fratrē per acceptilationem nec habuit promissionem ab illo debitore: quia omnibus istis casibus frater esset ipso iure liberatus: vnde videbatur quod istud pactum quod non peteret a fratre deberet intelligi cum conditione si poterit cōsequi ab illo debitore cuius nomen erat cessum: contrarium tamen est verum vt hic patet quia istud pactum non habet illam conditionem imo est purū ꝛ periculum postea contingens ad eam pertinet.

2 ☞ An sit in arbitrio creditoris in quod debitum conuertat pretium pignoris.

3 Si vnum pignus fuit obligatum diuersis personis pro diuersis debitis qualiter intelligatur obligatū an cuilibet insolidū an pro parte ꝛ qu is preferatur.

1 **Cum in eodem.** ¶ † Si idē pignus ꝑ duob⁹ debitis eodē tpe sit obligatū pretiū ex eo redactū cedit in vtrumq̄ ꝑ rata. Si vero diuersis tēporibus primo cedit in antiquius: ꝛ si quid restat cedit in posterius. h. d. vnde si debeas mihi decē ex vna cā. ꝛ. xv. ex altera ꝛ pro vtroq̄ debito obligasti mihi rem valentē. x. ꝛ decē percepi ex venditione si eodem tpe obligasti ꝑ vtroq̄: licet vnū esset anterius altero non cedit primo in illū: sed in vtrūq̄ pro rata: ꝛ sic decem diuidentur in tres partes ꝛ due cedent in debitū de. xv. ꝛ vna in debitum de decē: sed si diuersis tēporibus tunc tota cedent primo loco in antiquius: ꝛ si aliquid extaret cedet in posterius esset illud de decē in illud cederent decem in aliud duo tm̄. ecce ergo casum. ¶ In tex. ibi pro modo pecunie: dic contra istum tex. oppo. de. l. in his. §. imperator. s. eo. vbi cedit equaliter non pro rata. So. ibi debita pricipalia erant equalia: lȝ vsure essent inequales: hic vero erant sortes inequales: vt etiā ibi

2 notani. ¶ † In tex. ibi: nec in arbitrio. Contra illū tex. oppo. de l. ob. xxx. vbi est in arbitrio creditoris in qđ debitū conuertat pretiū pignoris. So. vt ibi dixi: qꝫ hic fuit obligatū ꝑ vtroq̄ debito. ibi vero pro parte vnius debiti ꝛ nō ꝑ altera parte. vñ potest eligere illā partem pro qua erat obligatum: ꝛ in illā tñ conuertere: lȝ ēt posset eligere alteram partem si vellet. ¶ In tex. ibi prius debitum dic. Sed pone q̄ primo fuit obligatū ꝑ debito posteriori ꝛ postea pro antiquiori in qđ prius. cedet: an inspicitur prioritas debitorū: an aūt prioritas pignorationū. Tex. iste non declarat ꝛ ista verba prius debitū possunt intelligi vtroq̄ modo: videꝛ ꝑ nūc dicendū q̄ inspiciatur prioritas pignorationum: vt cedat in illum pro quo primo loco fuit obligatum ꝛ residuū in aliud: nā ꝛ si pro primo tñ fuisset obligatū

3 in illud cederet: vt. d. l. ob. xxx. † Quid aūt si vnū pignus fuisset obligatū diuersis personis pro diuersis debitis qualiter intelligatur obligatū an cuilibet insolidum vel ꝑ parte ꝛ quis preferatur. vide. s. de pig. si debitor. ꝛ. l. si fundus. §. pe.

1 **Cū institutus.** † Si debitū solutū sit ei ad quē nō ꝑtinet non repetiꝛ si postea cepit ad illū ꝑtinere añq̄ repetereꝛ. h. d. casus ē iste. nō sūt alia

1 **Tam ex pluribus.** † Solutū simpliciter cedit primo i cām duriorē. Et que sit durior hic declaraꝛ si nulla est

durior cedit in antiquiorē.h.d.⁊ hic Bar.recolligit plenissime hanc materiam de qua plures leges huius tituli loquuntur et est infrascata.¶ In tex.ibi iure hypothecevel pignore subaudi vel fideiussore.nam omnibus his modis dicitur debitū grauius causa satisdationis:vt.§.eod.⁊ magis ⁊.l.ob.xxx.vide hic Barto.

2 ¶ Prior creditor in tempore prefertur posteriori licet ipse habeat generalem hypothecam ⁊ posterior specialem.

1 **Qui res suas.** ¶ †Usq ad.§.mihi decem ꝓsequit̄ vnam materiā qn̄ dat̄ insolutū res ꝓ q̄titate ⁊ illa postea euincit̄ an poterit agi de euictione⁊ qua actione.Et pmo loquit̄ qn̄ iā erat euicta vsq ad.v.rē aūt castrensis peculij.postea quando nondum erat euicta:sed poterat euinci.Item prima pars subdiuiditur in tres partes:q2 primo loquit̄ qn̄ creditor non fuit in culpa nec in dolo vsq ibi diuersum.Scdo qn̄ fuit in culpa vsq ibi.huic applicatur.Tertio quando fuit in dolo ⁊ in primo casu agere potest de euictione in duobus sequentibus non:sed qua actione potest agere ī primo dicit̄ hic q actione prima que non erat sublata.Sed in ɔtrariū:q2 imo erat sublata:q2 si fuit soluta res pro pecunia fuit ɔcta quedam emptio ⁊ sic est perinde ac si debitor soluisset debitum:⁊ creditor postea sibi restituisset pro pretio rei qđ si vere factum fuisset nulli dubium q actio prima fuit extincta⁊ re postea euicta ageretur vtili ex empto.vt in.l.eleganter.in prin.de pig.ac.ꝓpter hoc Dy. reprehendit hic vnā glo.scđam que dicit q hic fuit data res ꝓ pecunia:q2 tunc obstaret ɔtrium:vnde ipse tenet q fuit data res pro re:q2 tunc actio prima non tollitur nisi efficiatur recipiētis vt.s.e.si quis aliā.Bar.tenet glo.⁊ ita videtur esse de mente litere si bene inspiciatur:⁊ dicit hoc esse speciale ī actione prima que cōpetebat pro dote danda ad pecuniam vt illa nō tollatur lз species pro illa detur:⁊ sic non ɔhitur emptio ⁊ hoc forte fauore dotis:q2 fauorabilior est prima actio cōpetens ꝓ dote q̄ actio ex empto vt in.l.j.C.de rei vxo.act.ideo dicit istum casum non esse alibi ponamus casum in ista prima parte.¶ In text. ibi promittendo dotē.dicit Dy.in specie non'in pecunia:⁊ pro ista promissione obligauit aliā speciem deinde illā obligatam tradidit insolutum pro ꝓmissa.sed gl.intelligit q ꝓmisit pecuniam.¶ In tex.ibi.si ea res a creditore.i.per creditorem primū

2 Et sic no.†q prior creditor ī tempore prefertur posteriori:licet ipse habeat generalem hypothecā ⁊ posterior specialem.vt.s. qui po.in pign.hab.l.qui generaliter.hoc ergo casu species nō derogat generi.q2 non fuit in potestate debitoris post generalem hypothecā in qua comprehendunt̄ omnia sub illo genere eximere spēm aliquā in preiudiciū illius creditoris licet secus sit in legato generali facto vni si postea fiat alteri specialis:q2 in potestate testatoris bene est de primo genere eximere speciē vt in.l.vxorem.§.felicissime.de leg.iij.

1 **Diuersum.** †In hoc ver.ponit̄ casus dupl'r.prīo in causa lucratiua.scđo in cā onerosa scđm primū intellectum.h.d.si ab illo qui habet causaз lucratiuam euincitur res per extraordinariam viam non agit ille de euictione etiam si donatio cepit a precedenti promissione.h.d. Sed contra.de.l.minor.in princ.s.de euic.vbi agitur etiā si via extraordinaria euincat̄.So.ibi qn̄ ab eo qui hз cām onerosaз hec qn̄ lucratiuā.Et in hoc iste tex.est singularis ⁊ non est alibi.Si aūt via ordinaria tunc si incepit a precedenti ꝓmissione agitur de euictione etiaз ab habente cām lucratiuā:vt.l.aristo.de dona.Uenio ad casum scđm istum intellectum sed scđm aliū intellectum debet poni q iste creditor pretendebat cām onerosam q2 libertus si vendidit vel dedit in solutū pro debito.Sed tunc op.de.d.l.minor.q2 deberet posse agere de euictione:lз via extraordinaria sit ablata solutio.hoc ideo nō agit:quia in culpa cum sciret illū esse libertū ⁊ alienari in fraudeз patroni:secus si ignorasset conditionē eius.Sed tūc opз ponere q fuit ꝓata in solutū pro minori pretio q̄ valeret:al's patronus non posset reuocare:vt in.l.non vsqз adeo si quis a paren.fuerit manu.et sic nō reuocat nisi quatenus res plus valebat ⁊ in illo habebat causam lucratiuam.vnde idem videtur qđ in casu precedenti vt etiam si ignoraret conditionē liberti:postq̄ euincitur extraordinario iure non habeat regressum de euictione.

1 **Huic applicatur.** †Restituto minore ad rē nō restituitur aduersarius eius ad pecuniā si fuit ī dolo īducēdo minorē ad dādū insolutū.h.d.singulariter nec alibi ita bene reperit̄:lз pro hoc faciat.s.de fideius.l.si titius.Et per istū ver.limitatur titulus.C. de repu.que fiunt in iudicio cū multis si.in qbus dicitur q restituto minore restituitur aduersarius eius.Casus est iste.

1 **Rem aūt castren.** †Si datur insolutuз res que pōt euinci:⁊ etiā potest non euinci ex futuro euētu apparebit an debitor fuerit perfecte liberatus vel non:q2 si non euincatur erit perfecte liberatus:al's secus.h.d.in effectu.premitte q res castrensis peculij est filij ⁊ non patris eo filio viuente:sed eo mortuo si non fecit testm̄ acquiritur patri iure peculij perīde ac si a pricipio fuisset sibi acquisita:vt.l.seruum filij.in prin.de leg.j.ecce casum.Gl. magna hic in fi.querit an in casu huius.§.creditor qui recepit rem filij in solutū poterit statim agere ɔ patrem etiam anteq̄ euincatur.⁊ videtur tenere q sic:⁊ pro hoc.s.eo.cuз quis.§.qui hoīem.Tu dic q aut pater dedit in solutuз ꝓ pecunia:⁊ tūc q2 fuit ɔcta quedā emptio sublata fuit actio prima:et non potest agi contra patrem quousq res sit euicta:q2 sic videmus in venditore:vt i.l.j.de rerū permu.⁊.l.licere habere.de euic.lз eñ pater non transtulerit dominiū in creditorem sufficit q tradiderit rem sicut sufficit venditori vt liberetur ab actione ex empto ⁊ re postea euicta agetur vtili ex empto.Si vero fuit tradita ꝓ debito alterius speciei:⁊ sic fuit quedā permutatio in qua non liberatur tradens nisi transferat dñium vt.d.l.j.de reruз pmu. ⁊.l.si quis aliam.s.eo.tunc haberet locū gl.quod posset statim agere creditor actione prima dummodo restituat rem quam recepit:vt.d.§.qui hoīem.Iste autē tex.dū dicit esse in pendēti an sic liberatur pater vel nō:sed referri ad id qđ euenire potest non ad pn̄s tps.q2 inspecto pn̄ti statu vel est liberatus statim vt ī primo casu:lз re euicta poterit teneri noua actione.vel non est liberatuз vt in secundo casu:et sic potest statim conueniri: sed si anteq̄ conueniatur dominium acquiratur patri desinit posse conueniri.

1 **Mihi decem.** †Licet stipulatio ɔtineat pl'vel minus cā vel tpe in ꝑsonā pncipalis q̄ adiecti nō ꝓpterea vitiat̄:⁊ facta solutione vni liberat̄ ab altero.h.d.Et eandē materiā prosequit̄ in.§.seq.⁊ sequē.nā sequens loquit̄ qn̄ ɔtinebat plus vel minus.de quo in casu maior est dubitatio an per solutionē vni factā liberetur ab altero alius.§.mihi rome.loquitur qn̄ cōtinebat plus loco.¶ In tex. ibi post dubitari.dic scз.magis q̄ in principali obligatione vt in.l.grege.§.illud.s.de fideius.q2 non valet fideiussio si promisit soluere citeriori tpe q̄ promiserit principalis:ergo nec adiecto hic vr̄ valere si citeriori tpē solutuз sit adiecto q̄ principali So.quia ibi in accessoria ex parte debitoris.hic ex parte creditoris.Preterea nec accessoria dr̄ in persona adiec.cū ibi nulla competat actio nec sibi sit acquisita obligatio.Et per hoc est expedita glo.que incipit.facit supra ⁊c.

2 ¶ Si stipulor quinq mihi aut decē titio:⁊ soluis titio quinq quare non liberaris a me in quinq.

1 **Qui stipulatur.** †Iste.§.primo loquit̄ qn̄ stipulatio plus ɔtinet in ꝑsona stipulatoris:⁊ minus cōtinet in ꝑsona adiecti.vtrum tunc soluto minori ipsi adiecto liberetur debitor a pluri vsq ibi ɔ si mihi.Scđo loquitur econuerso qn̄ continet minus in ꝑsona stipulatoris ⁊ plus in persona adiecti.Et querit̄ de duobus.primo si soluatur adiecto non tota quantitas collata in sua ꝑsona sed pars vtrū liberet̄ a stipulatore in minori.Item si soluit totam quantitatem adiecto:vtrū stipulator poterit ab illo totaз petere per actionem mādati:an vero dūtaxat tm̄ quantum fuit collatum in personā suam:⁊ dr̄ q prius dictū verius est.⁊ est difficilis.§.venio ad casum.¶ In pmo ergo casu si stipulor.x.mihi aut.v.titio.⁊ soluas titio quinq.an libereris a me i.x.ponunt̄ tres casus.pmus qn̄ stipulatio de decē fuit cōditionaliter facta puta si titio non solueris quinq dabis mihi decem ⁊ tunc solutis quinq titio:liberaris a me decem:idest in obligationem non incidis:q2 deficit conditio.aut non fuit expressa conditio sed stipulatus fuit decem pure:aut titio quinq.⁊ tūc aut ɔstat de intentione nostra q illa decem fuerunt apposita loco pene si non solueris quinq titio ⁊ tūc idē:q2 lз nō fuerit expressa conditio tacite.tn̄ inerat ex natura pene que committitur propter moram.aut de hac intentione nō cōstat:⁊ tunc liberaris a me in alijs quinq sed possum illa petere:⁊ non plus:q2.v.soluta titio diminuunt de summa maiori.¶ Sed op.ɔ dictum q non valeat stipulatio de decem si ɔstat q loco pene fuit apposita q2 pena adiecta solutioni quantitatis censet̄ apposita in fraudeз vsurarum:vt in.l.iul.§.ibidem.de act.em.⁊ in.l.cuз allegas.C. de vsuris.Et vsure centesime non poterant in stipulatione deduci etiam hoc iure:vt in.l.si nō sortē.de ɔdi.inde.⁊ dicunt̄ vsure centesime qn̄ ascendunt ad summam sortis:sed hic transcendunt in duplū.So.si stipularer mihi.v.si non solueris decem loco pene ꝓcederet ɔtrium:sed hic loquit̄ qn̄.v.alteri.et.x.mihi nam pōt mea interesse q soluant̄ alteri quinq potius q̄ mihi decem:vt.l.liber homo.§.fi.de verbo.oblig.Et loco illius interesse censet̄ pena ista apposita in fraudem vsurarum:⁊ est hic casus quem no.ꝑpetuo.Nā per hoc aperit̄ via vsurarijs stipulando

lando restitutionē sortis alteri τ nisi fiat penam sibi maiorem acquirūt p istū tex.ḃm Bar.nec possumus huic obuiare.Item cōtra vltimū dictū q̄ soluēdo quinq̨ titio liberaris a me i decem.op.q̄ in alternatiua soluto vno de alterna.cōtingit liberatio ab altero etiā si sit maius:sed hic est stipulatio alternatiua τ solutū est vnū de alternatiua:et tñ dr̄ hic q̄ nō liberaī ab altero maiori.Sol.in cōtrariū ꝓcedit in vera alternatiua rerū in qua vtraq̨ est in obligatione: sed hic maior summa est in obligatione minor est in solutione.Sed adhuc contra fortius q̄ soluto eo qđ est in solutione contingit liberatio ab eo qđ est in obligatione.vt.s̄.e.si stipulatus fuero.ꝑ.in melle.cogita super hoc 3rio:q̄ doc.nō tāgūt τ in hoc videtur stare considera-
2 tio subtilis hui⁹ tex.τ difficile est respōdere.¶†Circa scōm casum principalē versi.contra.que sit ratio si stipulor.v.mihi aut ꝑ.titio τ soluis titio.v.nō liberaris a me in.v. Respōdeo quia neutrum de alterna.fecisti:debebas eñ vel mihi.v.soluere vel illi decē τ neutrū fecisti:vnde nō possum agere: vt mihi quinq̨ soluas vel cōpleas solutionē in personam titij.vt.d.l.liber homo.§.fi. Sed si qđ soluisti titio octo adhuc videī idem vt possum agere vt mihi quinq̨ soluas aut cōpleas solutionē in ꝑsonam titij possum eñ interesse pretēdere vt potius cōpleaī solutio in duobus q̄ q̄ mihi dentur quinq̨.

2 ☞Pena adiecta solutioni quantitatis censetur adiecta in fraudem vsurarum τ nō potest hodie peti:sed adiecta obligationi facti secus.

Quid si in instrumēto apponaī q̄ debitor in termino solutionis debeat vel soluere vel portare pignora vel presentare se coram iudice:τ recipere preceptum de soluendo certa pena.

3 Diuersitas locorū nō diuersificat dationem τ quid in factis.

1 **Mihi rome.** †Diuersitas locorū rerū aut facto rū inter stipulatorē τ adiectū stipulationē non vitiat:τ solutione facta adiecto liberaī debitor a stipulatione:τ ponit tres casus:primus qñ stipulatio continebat mixturā dationis τ facti:scōs qñ continebat diuersitatem rerum:tertius qñ diuersitatē factorū.Et aduertendum q̄ in primo casu nō erat diuersitas circa rem in stipulatione deductam.Eadē enim quantitas collata erat in personā vtriusq̨ sed erat diuersitas locoꝝ que nō diuersificat rem que soluitur. Eadem eñ res est siue soluaī in vno loco siue in altero:et ideo isto casu solutione facta adiecto in loco collato in suam personam contingit liberatio a stipulatore ipso iure:diciī aūt continere mixturā dationis τ facti:q̄ in accessu ad loca contineī factum: sed in execution cōtineī datio:τ hoc potius inspiciī q̄ primū:vt in tex.vnde alleg.q̄ vbi factū destinaī ad dationem reputaī potius datio q̄ factum per qđ determinatur pulchra
2 questio.†Nam pena adiecta solutioni quātitatis censeī adiecta in fraudē vsurarū:τ non pōt hodie peti.sed adiecta obligationi facti secus.vt no.in.d.l.cum allegas.ideo vsurarij volentes huic obuiare faciūt apponere in instrō q̄ debitor in termino solutiōis debeat vel soluere vel portare pignora vel presentare se coram iudice τ recipere preceptū de soluēdo sub certa pena:τ postea penā petunt dicentes se posse q̄ fuit apposita obligationi facti:q̄ nō presentauit pignora vel cōparuit:certe hec facta ordinanī ad dationē ideo p̄ datione habentur:et pena in fraudē vsurarū censet apposita:de hoc vide p Bar.in l.cū ꝓponas.C.de dolo.et in.l.sed τ si quis.§.fi.si quis cau.et.l. cū seruus.de cōdi.τ demon.Et iste principaliter ad hoc alleg. In scōo aūt et tertio casu:q̄ est diuersitas rerū vel factorū per solutionem factā adiecto non cōtingit liberatio a stipulatore ipso iure:sed ope exceptionis de equitate:vt est casus in.l.fin. §.fi.de verbo.oblig.per quē declaraī iste tex.venio ad casum.
3 ¶†In tex.ibi:nā si diuersa facta sunt dic arguit q̄ non liberetur:q̄ ista stipulatio videī cōtinere diuersa facta ꝓpter accessum ad diuersa loca:sed qñ continet diuersa facta si fiat adiecto non contingit liberatio a stipulatore.j.ver.ac vbi.tñ determinat contrariū q̄ preualet causa dandi cū ista facta ordinentur ad dationē τ eadē res vel quātitas est vbicūq̨ soluaī:licet non sit idem factū in vno loco qđ est factū in altero vt ꝓbaī.j. Et hic no.q̄ diuersitas locorū nō diuersificat dationem:sed facta sic:ideo si accusaui te de homicidio commisso in personā titij in tali loco:τ postea ꝓ eo q̄ ipm̄ interfecisti in alio loco videtur diuersum maleficiū:et sic debeat sequi absolutio.q̄ non ꝓbaui illud qđ in accusatione deduxi:τ idē in diuersitate temporum de quo vide per Bar.in.l.denuntiasse.§.quid tamen.de adul.et in.l.pantonius.§.rei perduellionis.de acqui. here.in glo.τ per Bart.in.q.disputata per eū.que incipit per italiam cōiter sunt statuta.¶In tex.ibi.liberaretur eñ si mihi stichū illi pamphilū ⁊c.subaudi nō tamē eodē modo quia supra ipso iure:hic ope exceptionis:vt in.d.l.fi.circa princ.de verb.oblig. ¶In text.ibi:sed verius est liberationē cōtingere subaudi de equitate et ope exceptionis sicut in precedenti non de rigore. ¶In tex.ibi nō factū pro facto dic.nam tūc diceretur solui factū pro facto:quādo vnū tantū factū est in obligatione: alterū vero nec in obligatione nec in solutione:sed hic est vnū i obligatione alterū in solutione τ electio pertinet ad debitorē:vnde nō soluit factū ꝓ facto:sed eligit q̄ eligere poterat.¶Sed ap. q̄ cōtingat liberatio ipso iure:q̄ factū pro facto:τ res ꝓ re potest solui creditori volenti:τ contingit liberatio ipso iure sicut si solueret.alteri volente debitore:vt.s̄.eo.l.solutū. sed hoc creditor voluit sic stipulando.Sol.ista voluntas que fuit a principio τ tempore solutionis redacta est ad necessitatē.vt.j.e.aliud non facit liberationē contingere ipso iure postq̄ est diuersitas rerū vel factorum τ etiā personarū:sed si adesset voluntas libera tēpore solutionis fateret cōtrarium:τ idem si nō esset diuersitas personarum:licet esset rerum vel factorum.

1 **Si seruus.** †Stipulatio cōcepta in personā duoꝝ alternatiue nō valet si cuilibet eorū potest obligatio acquiri:sed si vni tantū valet: τ illi acquiritur: et alter cēseī ad solutionē appositus.h.d. Premitte q̄ seruus in quo habeo vsumfructū nō pōt mihi stipulari nisi ex re mea vel ex opera sua:sꝫ ꝓprietario pōt stipulari ex re cuiuscūq̨ τ acqri sibi obligationem si ergo ex re mea vel ex opera sua stipulatur mihi aut ꝓprietario nō vꝫ stipulatio: q̄ cū poterit acqrere mihi q̄ ex re mea:τ etiā proprietario reddiī stipulatio incerta cui acquiraī τ rōne incertitudinis vitiaī.vt.l.proinde. cū.ll.seq.de stip.ser.sed si ex re proprietarij vꝫ:q̄ mihi nō pōt acquirere: sꝫ illi tātum:ideo videor adiectus:τ ille dicitur stipulator: hodie etiam in casu precedētivꝫ:q̄ alternatiua posita inter personas oneratas resoluiī in cōiunctā τ sic acquiriī cuilibet pro rata vt in.l.cū quidā.C.de verb.sig.tenebiī tñ proprietarius restituere fructuario per ꝯdictionē sine causa:ad hoc.s̄.de stip.ser.l.j.§.si fructuarius.τ.§.j.ecce casum qui clarus est.

1 **Aream promisi.** †Si species promissa sine mora vł culpa debitoris desinat esse in cōmercio vel in rerum natura sine spe redeundi liberatur debitor:q̄ obligatio extinguiī τ licet postea casualiter redeat nō resuscitaī.Si vero spe redeundi nō extinguiī:sꝫ stat in suspēso quousq̨ redeat nec debitor liberaī:lꝫ conueniri nō poterit quousq̨ redeat.Si vero non desinit esse in commercio nec in rerū natura licet nō poterit solui nec extinguiī obligatio nec etiā suspēdiī:τ sic pōt agi nō vt quis cōsequaī rem: sed eius estimationē.h.d.in effectu vsq̨ in fi.de primo qñ desijt eē in cōmercio sine spe redeūdi poniī exemplū in seruo alieno ꝓmisso τ manumisso per dñm:non enim cōsideratur q̄ poterit ad seruitutē redire.Itē qñ desinat in rerū natura poniī exemplum naue dissoluta nō cum intētione reficiendi eam quo casu nō consideratur q̄ mutato proposito poterit refici quominus obligatio extinguatur nec reuiuiscat:licet reficiaī de secūdo qñ desinit esse in rerū natura cū spe redeundi:ponitur exemplum in naue destructa cum intentione reficiendi.Item quando desinit esse in commercio cum spe redeundi ponitur exemplum in seruo ꝓmisso et capto ab hostib⁹ propter spem postliminij: quousq̨ eñ est apud hostes nō habemus eius cōmerciū de vltimo qñ nō desinit esse in cōmercio nec in rerum natura: nō tñ pōt solui poniī exēplū in area aliena ꝓmissa in qua superedificatū fuit per dñm:de qua principaliter questio ꝓponiī an debitor ex hoc sit liberatus.Nā nō desinit esse in cōmercio cū poterit vendi vna cū edificio nō sine eo:nec desinit esse in rerū natura cū sit pars domus:τ quidē maxima nō tñ pōt solui:q̄ nō debet edificiū destrui:ideo debitor nō liberaī:sed pōt cōueniri: vt condemnetur ad estimationē:ad qđ induciī casus similis de tigno alieno iniuncto edibus.Nam nō debet illud separari ne cōtingat ruina edificioꝝ:verūtamen potest vendicari τ q sciēter imponit cōdemnaī ad estimationē:per.l.xij.tab. Et hic est clarus casus huius.§.In primo format q̄stionē vsq̨ ibi respōdi.Secundo arguit pro parte affirmatiua vsq̨ ibi nec admissum.Tertio tollitur quoddam dictum celsi.τ etiā arg.ad probationem dicti q̄ veniebat cōtra dictū argumentū factum pro parte affirmatiua vsq̨ ibi:nō est.Quarto soluit questionē pro parte negatiua respondēdo obiectis vsq̨ ibi diuersum. Quinto ponit casum in quo potest procedere dictum celsi. vsq̨ ibi area autem.Ultimo concludit et probat:et etiam declarat determinationem suam:veniamus ad casum quia clarus est.Nō sunt alia.

2 ☞De qua moneta seu pecunia intelligatur obligatio contracta.

3 De qua moneta possit fieri solutio.

4 Quid si mutatus est valor monete q̄ florenus vel ducatus valet plus aut minus tempore solutionis q̄ valuerit tempore contracte obligationis.

1 **Paulus respon.** †Pone exemplū si mutuaui cētū ducatos venetos ⁊ vis mihi restituere tot florenos florētinos qui valeant centū ducatos venetos nō cogor recipere si aliquod dānum sum passurus: puta sum nauigaturus: ⁊ ibi nō expēduntur floreni florētini: vel pone mutuaui tibi Bononie .c. libras bononiē. vis mihi restituere .c. lib. solidorū vel grossorū venetoꝝ nō cogor recipere si damnū sum passurus: vt qꝛ rediturus Bononiā ⁊ ibi nō expēdiť illa moneta: sed si nō possum ostendere de aliquo interesse cogor recipere qꝛ ꝓpter vicissitudinē quā hꝫ vna moneta cum altera et functionē qꝛ fungiť vice alterius nō videris soluere aliud pro alio. Istud est verū si vis soluere in eadē materia: puta aurū pro auro: ⁊ argentū pro argēto. Si autē in diuersa: vt argentū pro auro vel ecōuerso nō cogor recipere etiā si de illo dāno nō ostendo: ⁊ qꝛ tūc solueretur aliud ꝓ alio: ⁊ hoc de iure scripto: sed de cōsuetudine cōtrariū seruať: ⁊ tūc recurrendū est ad hāc .l. vt si poterim ostendere de dāno nō cogor recipere ⁊ ita intelligatur consuetudo: al's secus eadē rōne. Idē si in eadē materia nō tamen in eadē bonitate: qꝛ aurū est deterius: ⁊ nō est eiusdē lige. vl' est deterius argētū ꝑ .l. cū quid. si cer. pe. qꝛ nō est eadē bonitas intrinseca: sed in primo casu de quo posui hic exemplū est eadem licet diuersa sit forma. Et ita videtur intelligere Bar. hāc .l. ⁊ ꝑ istum modū reducūtur ad cōcordiā opi. que sunt in glo. qꝛ quidam dicunt ꝙ nō habeo necesse ꝓbare damnū sed ipse: qđ mihi nō placet: qꝛ dicor habere damnū: ⁊ hoc in fi. subaudi maxime alij dicūt cōtrarium. Tu distingue vt ex predictis colligiť: ⁊ circa materiā huius .l. Bar. format aliquas .q. ⁊ loquitur obscure et in multis libris reperitur incorrectū id qđ scribit: †tu aduerte breuiter ad tres .q. principales. prima est de qua moneta[a] seu pecunia intelligatur obligatio cōtracta pone ꝙ in ciuitate sunt due monete: puta florenus currēs ⁊ florenus nouus: vt est florentie qui valet plus: ꝓmisisti mihi centū florenos: de quibus intelligiť. Respōdeo inspiciť cōsuetudo vel verisimilitudo quibus apparētibus intelligiť de currētibus seu minoribus. vt in .l. nūmis. de leg. iij. ⁊ .l. apud iul. §. scio. de le. j. ⁊ quod no. in .l. semper. de stipu. de reg. iur. vel pone ꝙ in ciuitate reperiuntur libre grosse ⁊ libre minute seu solidi: vt est florētie non vocātur solidi ad florenū: ⁊ isti dicunť grossi. qꝛ .xxix. faciūt florenū promisisti centū solidos vel libras inspicietur consuetudo Nam in mercantijs capiunt solidos grossos ad florenū. Istud voluit Bart. ⁊ hoc si obligatio nō fuerit cōtracta al's appareret ex numeratione de qua moneta sit obligatio cōtracta: vnde si mutuaui florenos nouos: lꝫ instr̄m dicat simpliciter ꝙ ꝓmisisti reddere mihi cētum florenos intelligiť de talibus quales mutuaui. vt .l. cū quid. ¶ †Scđo queriť de qua moneta poterit fieri solutio: puta ꝓmisisti mihi cētum libras vis soluere in moneta erea: puta quaterinos vel hic paruos nūmos: ego volo in auro vel in ere. Rn̄deo in eodem modo si pōt apparere in qua moneta fuit obligatio contracta bene quidē qꝛ de illa debebit solui si nō pōt apparere: puta seruādo viam mediocrem maxime si damnū sum passurus ⁊ sic saltem argēteam debebit soluere. arg. .l. legato generaliter. de leg. j. ¶ †Tertio ⁊ vltimo queriť quid si mutatus est valor monete: puta qꝛ florenus vel ducatus vꝫ plus aut minus tꝑe solutionis q̄ valuerit tꝑe contracte obligationis. Rn̄deo nō cōsideratur si mora nō interuenit: si autē interuenit cōsideratur quantū ad interesse dāni nō q̄tum ad interesse lucri: ad cuius intelligentiā sciendum est ꝙ moneta grossa estimať ꝑ minutā nō ecōuerso. ¶ Itē interesse propter morā cōsiderať circa valorē rei qn̄ post morā decreuit estimatio vel creuit iuxta ea q̄ plene habētur in .l. minus. si cer. pet. ⁊ .l. in hac. de triti. Nunc ergo ad propositū aut debes mihi monetā grossam: puta florenos aureos ⁊ fuisti in mora soluendi ⁊ tꝑe obligationis ducat⁹ valebat quinqꝫ libras: postea incepit valere quatuor tūc nō liberaris soluendo centū ducatos sed debes dare tantū plus quantū decreuit estimatio ⁊ ecōuerso: si ego fuissem in mora recipiendi ⁊ tꝑe contracte obligationis vel more ducatus valebat quinqꝫ libras postea incepit valere quinqꝫ cū dimidia nō cogeris dare centū ducatos aureos qꝛ solueres plus sed tāto minus quātū creuit estimatio: et habeo de facto: ⁊ hic per ea q̄ habenť in .d. .l. vinū. ⁊ in hoc ecōuerso si debes mihi monetā minutā: puta cētum libras ⁊ tꝑe more de centū libris potuissem acquirere cētū ducatos qꝛ nō valebat ducatus nisi quinqꝫ libras postea creuit estimatio ⁊ nō possum habere .xx. ducatos. vtrū possim petere interesse vt des tm̄ plus q̄ possum .xx. ducatos acquirere Barto. mouet istud dubiū in .l. nūmis. in fi. de lit. iur. ⁊ nō determinat: hic vr̄ determinare ꝙ nō: qꝛ istud nō est interesse dāni sed lucri extrinseci cui⁹ non habeť cōsideratio: vt in .l. sterilis. §. cū per venditorē. de ac. emp. ⁊ ꝙ nō sit dāni sed lucri ipse probat: qꝛ tūc est dāni qn̄ creuit vel deteriorauit estimatio ei⁹ qđ debeť: sed hic nō sic: nō em̄ creuit estiatio librarū q̄ debenť: qꝛ libre nō estimanť ꝑ florenos vel ducatos: sed ecōuerso: ⁊ sic est circa estimationē alterius q̄ ei⁹ qđ debeť: hec est intētio sua: lꝫ ꝑ v̄ba lōga ⁊ obscura: qꝛ subtiliter imaginatus est ad eius dicta frequēter recurritur.

> a ¶ De qua moneta. adde Bar. Ang. ⁊ doc. in .l. paulus. ff. de so. bar. ⁊ doc. .i. .l. cū quid. ⁊ i. .l. quod te. ff. si cer. pe. barto. i. .l. certū. ff. de auro ⁊ arg. leg.

> b ¶ Qđ pōt fieri ꝓrogatio. Adde Ang. i. .l. fi. ff. de iuris. om. iu. Abba. in .c. cū olim. el. j. i. j. col. de offi. delega.

> c ¶ De tempore ad tēpus. Adde doc. in .c. de causis. extra de offi. deleg.

2 ☞ Potest fieri prorogatio iurisditionis de loco ad locum et an de re ad rem vel de persona ad personam seu de tēpore ad tempus.

3 Quando cōfertur solutio in alium locum nō inspicitur locus vbi est celebratus cōtractus vt ibi sortiatur quis forū ratione contractus sed locus vbi collata est solutio.

1 **Vero an.** †Administrator vni⁹ loci pōt cū stipulať stipulari sibi solui ī alio loco in quo administrationē nō hꝫ: ⁊ tūc in illo poterit sibi fieri solutio: sed si nō stipulareť sibi solutio: sed simpliciter solui ī alio loco ī quo administrationē nō hꝫ nō posset sibi fieri solutio in illo: sꝫ deberet fieri administratori illius loci vbi lata est solutio. h. d. in effectu ista .l. q̄ prima facie videť obscura. venio ad casum. ¶ In text. ibi vt rome solueretur. Not. qꝛ questio ꝓponiť qn̄ hic fuit dictū ꝙ soluereť rome. Et queritur vtrū istis tutoribus sic stipulātibus poterit solui rome cū ibi administrationē non habeāt: iuriscōsultus rn̄dit cū distinctione dicēs ꝙ solutio dꝫ fieri rome illis q̄ ibi habent administrationē. †Isti autē ibi nō habebant nisi fuerint stipulati expresse solui rome: quia tūc bene posset ei soluere: ⁊ sic possunt ꝓrogare eorū officiū de ꝓuincia in romā ꝑ expressam prorogationē: vnde alleg. ista .l. ꝙ pōt fieri prorogatio[b] iurisditionis de loco ad locū sicut de re ad rem vel ꝑsona ad ꝑsonam vel de tꝑe ad tp̄s[c] de quibus tribus habemus plura iura sꝫ de loco ad locū de iure ciuili parū reperiť: lꝫ ista .l. ad hoc allegatur. De iure autē canonico reperiť in .c. statutū. §. illo. de rescript. lib. vj. ꝙ iurisditio delegata ꝑ expressum cōsensum partiū pōt prorogari de loco ad locū: sed alie ꝓrogationes possunt fieri ꝑ cōsensum tacitū scienter litigando ⁊ nō opponēdo de incōpetētia: iuxta plene not. in .l. j. s̄. de iudi. cū .l. seq. hoc etiā ꝓbatur per istā .l. ꝙ requirať expressus consensus qn̄ fit de loco ad locū per tex. in .l. fi. †Sed ordinaria iurisditio q̄ hꝫ locū certū et deputatū ꝑ cōsuetudinē vel statuta qui vocať locus maioꝝ. vt. s̄. de iusti. ⁊ iur. ⁊ .l. pe. nō posset consensu priuatorū mutari: quia esset cōtra publicā vtilitatē: delegati autē nō habent certū tribunal. alleg. etiā ista .l. qđ qn̄ cōfertur solutio in aliū locū nō inspicitur locus vbi celebratus est contractus: vt ibi sortiať quis forū rōne cōtractus. sed locus vbi collata est solutio: nā hec solutio deberet fieri rome et administratoribus ibi existentibus nō aūt in loco cōtractus: parū tn̄ hoc facit. Nam aliud est querere de solutione vbi est fienda: aliud est q̄rere de foro. Illā tn̄ partē tenet glo. in .l. cōtraxisse. de act. ⁊ obl. ⁊ in .l. heres absens §. fi. de iudi. licet alij no. cōtrariū in .l. j. vbi cōueniatur qui certo loco dare promisit: vt. s̄. de bo. auť. iudi. pos. .l. iij.

1 **Paulus respondit.** †Solutio q̄ parit repetitionē nō parit liberationē hoc primo. Item pretiū redactū ex venditione pignoris pōt creditor conuertere etiā in debitū naturale tantū si pro illo erat obligatū. h. d. tex. cū glos. vsqꝫ in fi. .l. ecce casum. ¶ In tex. ibi. in quā causā soluiť. dic ⁊ ipso nō eligēte creditor non posset eligere vt cederet in dubiū naturale tantū: qꝛ nō gereret negotiū debitoris sicut ꝓpriū: vt plene no. in .l. j. s̄. e. Sed in casu isto si nō vendit pignus pōt creditor eligere: vt cedat in debitū naturale tm̄: vt sequiť: qđ intellige ꝭm glo. qn̄ pro illo erat obligatū: sed si pro illo tantū nō est dubium: sed etiā si pro illo ⁊ alio ciuili ⁊ naturali pro rata tamen vtriusqꝫ vt. s̄. e. pupil. §. pe. sed si pro illo nullo modo esset obligatū pignus: tunc esset idem quod in solutione simpliciter facta vt non poterit consistere naturale tantum ⁊c.

2 ☞ Si cōmune cōpulit debitores aliquorū exititiorū ad soluendū in cōmuni illud qđ debeatur illis exititijs an sint ab illis liberati vt si postea redeant nō possint illos conuenire.

1 **Creditor.** †Periculū pecunie cōtingēs post oblationem nō ꝑtinet ad creditorē: sed ad debitorē si ꝑ oblationē nō fuit creditor in mora ꝯstitutus similiter periculū pecunie deposite ꝑ creditorē ad prediorū cōparationē non ꝑtinet ad tutorē si nō fuit in aliqua culpa: sꝫ ad pupillū. h. d. ī effectu. venio ad casum. ¶ In text. ibi alia die accepturus distulit: subaudi debitore dilationē consentiente: ⁊ sic creditor non fuit in mora cōstitutus vel non cōsentiente: sed obtulit nō cōgruo loco nec tēpore: ⁊ sic creditor iustā habuit causā nō recipiēdi: vnde nec fuit in mora constitutus: vt. s̄. eo. si soluturus: merito periculū pertinet ad ipsum debitorē cui teneť in genere vel ad quantitatem: vt .l. incēdium. si cer. pe. al's pertineret ad creditorē. vt. s̄.

eo. qui

2 eo. qui decem. de qua opponit glo. ¶ †In text. ibi. iussu presidis sublata est: subaudi: nō tñ in iniuriā creditoris qꝛ tunc culpa eius cēseretur sublata: ⁊ tūc periculū ad ipm ptineret: vt in l. si merces. §. culpe. s. loc. ⁊ inducit iste text. ad illā questionē si cōe cōpulit debitores aliquorum exititior ad soluendū in cōi illud qđ debeatur illis exititijs: an sint ab illis liberati: ⁊ si postea redeant non poterint illos conuenire ⁊ iste text. facit ꝙ non sint liberati sed in 2rium: qꝛ hoc factū est in odiū ⁊ necem creditorum: non autem debitorum: de hac. q. vide hic plene p Bart. post Dy. ⁊ per Bar. C. de iur. delib. l. si te bonis. ⁊ fuit antiqua questio spe. ⁊ aliorum antiquorū ⁊ ꝙ sint liberati: facit. l. paulo callimacho. §. fi. de leg. iij. sufficit.

1 **Cum de sorte.** †Pecunia simpl'r soluta cedit in sortem non autem in vsuras efficaciter non debitas: hoc de primo ⁊ soluta simpliciter in antiquiorem cedit: hoc secundo. et solutum per errorem in causam inefficacem conuertitur in causam efficacem: hoc tertio ⁊ vltimo. vsq; in finem. l. Ecce casum.

2 ¶ Cum aliquis scholaris haberet pecuniā penes campsorem: et in infirmitate cōstitutus volebat ipsam legare quibusdam fratribus et fecit eam eis promitti ipso viuente: et postea conualuit et legatum reuocauit: an fratres ex illa stipulatione poterunt agere.

3 Mandatum ⁊ effectus mandati si confertur in vita: an ⁊ quādo re integra morte non finiatur.
Quid si mādatum ⁊ etiā effectus eius conferātur post mortē.

1 **Is qui mandato.** †Debitor q mādato creditoris se obligauit alteri ad soluendum potest illi soluere creditore mortuo vel inuito: quia promissio morte mandantis vel expressa conditione non finitur cum alteri sit ius quesitum hoc primo. Sed si non obligauit: sed simplex mandatum de soluendo recepit non potest creditore mortuo vel inuito soluere: quia tale mandatum vtroq; modo finitur cum ex illo alteri non sit ius quesitum. h. d. ista. l. difficilis. in sui materia quā tractat Cy. in. l. mandatū. C. mandati. Barto. in. l. ij. §. hoc iure. de dona. Ego illam. l. repetij Senis iam sunt anni. xxx. ⁊ credo plenius tradidisse q̄ ipsi faciāt. scđa ibi. ei autem. Et est notandū ꝙ in primo casu mandatū fuit directū ad stipulatorē tñ in cōsequentiā directū videt ad debitorē. In secūdo ecōuerso fuit directū ad debitorē: ⁊ in cōsequentiā censet directū ad illū tertiū qui debebat recipere: vt ptꝫ. s. e. si qs seruo. cū plurib⁹ alijs: venio ad casum. ¶ In tex. ibi. stipulat⁹ est scꝫ sibi solū post mortē meā: ⁊ sic stipulatio facta fuit me viuente: sed so. fuit collata post mortē meā: ⁊ aduertēdū quia hoc nō denotat iuris ministeriū: sed facti accidentiā. Nam idem si fuisset stipulatus simpl'r sibi solui ⁊ ego simpl'r mādassem stipulari. Ideo dic ꝙ nō fuit stipulatus tanq̄ procurator me⁹ qꝛ tunc possem illā stipulationē reuocare: qꝛ ille tenetur de illa stipulatione facere quicquid mihi placet postq̄ stipulat⁹ est ad mei cōmodū: vt. l. interdū. §. si cui. s. manda. per quē Bart. ita dicere cōsueuit: vnde possem liberare debitorē etiā inuito stipulatore. l. mulier bona. §. fi. de iure do. ⁊. l. apud celsum. §. mandati. ⁊ ibi no. per glo. ⁊ Barto. de doli excep. Nec etiā dicendū ꝙ fecerim ipm stipulari animo donādi: qꝛ tunc censet donatio causa mortis postq̄ fuit facta mentio mortis: vt. l. seia. de dona. cau. mor. q̄ posset etiā reuocari p expressam contradictionē ⁊ finiretur stipulatio. l. cū decedēs. §. nuptura. de leg. iij. debet ergo intelligi ꝙ fuit stipulat⁹ pro se ⁊ nō ex causa lucratiua: vt qꝛ erat creditor meus in tantūdem vel vltra procedat qđ infra sequit. ¶ In tex. ibi. qꝛ talis est lex obligationis. i. natura vt postq̄ in eā reducta est solutio non poterit mandans penitere: vt. s. eo. aliud. nec auferre ius stipulatori quesitum. ¶ In text. ibi. post mortem meam: dic ista verba determinant verbuꝫ soluitur: vt est infra nō verbū soluere ẜm glo. vt sit sensus ꝙ mandaui simpliciter debitori meo ꝙ solueret titio ⁊ nō dixi in vita vel post mortē meā: dꝫ hic post mortē meā ei nō recte soluit: qꝛ tale mādatū re integra morte finitur ⁊ sic verba post mortē meā transponūtur: et hoc ideo: qꝛ si mandassem sibi soluere post mortem meā non esset verū qđ in fi. dicit tale mādatū finiri morte cū sit collatū post mortem: qꝛ nō dꝫ finiri ab eo capite quo dꝫ incipere: vt est casus in. l. si vero nō remunerandi. in fi. cū. l. seq. s. māda. ⁊ de dona. cā mor. l. mortis cā. §. titia. sed ista transpositio destruit literā: ideo alij legunt recte prout iacet ꝙ mādaui tibi ꝙ solueres post mortē meā ⁊ dū subdit ꝙ ei nō recte soluitur debet intelligi. s. me inuito sicut dixerat. s. in ver. ideoq;. qꝛ lꝫ tale mādatū nō finiatur morte finitur tñ expressa reuocatione que fortior est. vt. l. iiij. in prin. de manu. vindi. ⁊ patet in. l. fundi. §. item. si amicus. de acqui. pos. ⁊ dū subditur: qꝛ mandatū morte dissoluit nō dꝫ referri ad casum predictū qñ fuit collatum post mortē: sed simpliciter i genere dꝫ itelligi ꝙ regulariter simplex mandatū re integra morte finitur: hoc est etiā destruere literā. ideo alias dicebā ꝙ tex. debet intelligi ꝑut iacet. Et istud mandatū fuit collatū post mortē: ⁊ tamē finitur morte. Et ratio est qꝛ fuit collatū super iure: ⁊ re ipsius mādantis. Istud tñ creditum ad mandantē ptinebat: ⁊ si ille nō soluit in vita mandantis: istud ius transit ad heredē mādantis: ⁊ sic ad nouum dñm vnde requirit nouum mādatū illius a quo nō pōt euelli eius volūtate: ⁊ istud ꝓbat ad literā in. l. si ego. §. si res. s. de iure do. sꝫ. l. si vero nō remu. §. fi. q̄ vult. vt nō finiat morte: loquit qñ fit nō super re vel iure mādantis ꝙ trāsmittatur ad heredes vt si mādaui tibi ꝙ post mortem meam faceres mihi sepulchrū vel emeres aliquā rem ꝓ meo herede: tūc em̄ nō fit sup aliquo iure qđ sit in hereditate mea: et ideo cessat ratio supradicta. Sed si mādarē tibi ꝙ vēderes rem meā post mortē meā nō posses virtute huius mandati vendere post mortem meam sine noua voluntate heredis mei ad quem trāsiuit dñium: ⁊ tūc iste text. est singu. ⁊ declarat istā materiā ⁊ per alios doc. hic nō tāgitur et saluat tex. ab improprietate veniam⁹ nūc ad glo. ¶ In gl. magna q̄ ponit casum circa primū casum nullā format oppositionem. Sed tu oppo. primo de. l. si cū cornelius. s. eo. vbi etiā qñ interuenit conuentio seu stipulatio pōt mandatum reuocari. So. ibi interuenit conuentio inter creditorem ⁊ debitorē: et sic hꝫ vim simplicis mādati: qꝛ ex hoc nō est quesitū aliqđ ius tertio: hic vero interuenit inter debitorē ⁊ tertium cui erat quesitū. Sed cōtra ꝙ idem i primo casu. vt. s. e. aliud. So. ibi quādo a principio stipulationis cōtracte: sed qñ ex post facto locū hꝫ. l. si cū cornelius. vt ibi dixi. Itē cōtra ꝙ lꝫ inter debitorē ⁊ tertiū adhuc poterit reuocari. vt. l. cū quis decedens. §. j. de le. iij. So. ibi nō erat debitor mandātis: sed sperabat effici ꝓpter legatū sibi factū ⁊ fideicōmissum sibi iniunctū vnde si viuēte testatore se obligauit fideicōmissario: ⁊ postea testator reuocet legatum obligatio finitur: qꝛ se obligauit cōtemplatione futuri emolumēti qđ ad eū nō ꝑuenit. Sed hic erat debitor ⁊ se obligauit cōtemplatione eius ad qđ tenebat nec cessabat hic causa obligationis sicut cessabat ibi. ⁊ per hoc fuit soluta. q.

2 †Bononie cū quidā scholaris haberet pecuniā penes cāpsorē et in infirmitate cōstitutus volebat ipsam legare quibusdam fratribus[a] ⁊ fecit eā eis ꝓmitti ipso viuente. Ipse postea cōualuit et legatū reuocauit certe fratres ex illa stipulatione non possunt agere: qꝛ facta fuit cōtemplatione legati futuri qđ nō fuit effectum sortitū ẜm Barto. in ea. ibi solutio specialis ibi in dote tu dic ꝙ ibi nō fuit simplex mandatū: qꝛ finiret morte sed fuit datio ob cām dotis future ex qua resultabat 2ctus innominatus in quo locū hꝫ penitētia re integra tam p principalē cōtrahentem q̄ per eius heredē. vt. l. si pecuniam. de 2di. ob cām. Fallit qñ cā de futuro esset pia: vt dotis vel libertatis: tūc enim licet principalis posset penitere si nō penituit nō pōt penitere eius heres. vt est ibi casus no. ⁊ in. l. iij. s. de ser. expor. ¶ In ea. glo. ibi vt post mortē meam daret instra: ⁊ sic fuit collatū post mortē. Sed cōtra extra glos. ꝙ tale mandatū nō teneat qđ patet qꝛ nō ꝑducit actionē mādati. vt. s. de relig. l. ⁊ si qs. §. si cui. Sol. si mādatū collatū post mortē fit super eo qđ fieri nō pōt in vita: puta mando tibi ꝙ post mortē meā facias funus meū. i. expensas funeris: nō em̄ fit funus nisi post mortē: tunc hꝫ locum cōtrarium sed si super eo qđ posset fieri in vita vt ꝙ facias monumētum vel aliam rem tunc vꝫ ⁊ durat post mortē. vt in. §. titia. alleg. in glo. ⁊. l. si non remunerandi. §. fi. s. man. qđ declar. vt. s. dixi.

[a] ¶ Volebat ipsā legare quibusdam fratribus. Vide de materia per doctores in aut. ingressi. C. de sac. san. eccle. ⁊ per doc. i. c. in psentia. extra de proba.

3 ¶ †In ea. gl. ibi. sed tñ effectum reuocabilem demū post mortem: dic ⁊ sic distingue tres casus: nam vt mandatū et effectus mandati cōfertur in vita et regulariter morte re integra finitur. vt. l. si quis alicui. §. mortis. s. mā. l. inter causas. in prin. ⁊. l. mandatū. C. mā. Fallit si fieret super eo ꝙ mādās haberet necesse facere: vt si vendidi rem titio ⁊ tibi mādo ꝙ eā sibi tradas: nam durat post mortē nisi heres meus reuocet mādatum. vt. l. fundi. §. item si amicus. de acqui. pos. ⁊ in hoc fundatur. c. si super. de offi. dele. lib. vj. aut mandatū ⁊ etiā effectus mandati cōferunt post mortē: ⁊ tūc distingue an illud nō poterat expediri in vita ⁊ nō vꝫ: aut poterat ⁊ tūc aut fit super iure vel re mādantis qđ vel que ad heredē trāsmittitur ⁊ finit morte vt hac. l. ẜm intellectū quē. s. dedi. aut non sup iure vel re qđ vel que trāsmittat ad heredē: ⁊ tunc durat p mortē vt. d. l. si vero. §. fi. nisi posset tendere in preiudicium heredis. vt ibi no. in glo. vt si tibi mādarem ꝙ emeres talē pro maiori pretio q̄ valeat: nam si post mortē meam emeres sciēs me mortuū nō teneretur heres recipere per ea que ibi not. secus qñ nō cōcerneret preiudiciū heredis. Si vero mandatū cōfertur in vita et effectus post mortem: tūc hꝫ locū. d. l. cū pater. §. meuio. de lega. ij. vt si mādatarius sciebat mortē mandantis: sit finitū: si ignorabat nō sit finitum. certe Bar. cōtra hanc distinctionem facit ali

quas oppositiones in illo.§.meuio.et dicit aliqua que nõ placẽt:⁊ sibi videtur cõtrariari si bene cõsideretur: vnde ego dico ꝙ in illo.§.mãdatum fuit finitũ morte postꝙ fuit collatum in vita lȝ effectũ post mortẽ.Nã si scientia vel ignorãtia mãdatarij nõ dȝ esse cã finiendi vel nõ finiẽdi:sed volũtas ipsius mãdãtis tñ lȝ sit finitũ mãdatarius hoc ignorãs liberaꝛ soluendo. vt.s. eo.q hoiem.§.si titio.⁊ si dicaꝛ ibi dr̃ ꝙ donatio pficiꝛ si mandatarius ignorauit.ergo mãdatum nõ erat finitũ:qꝛ si fuisset finitum nõ fuisset pfecta donatio.Rñdeo istud ꝓcederet si dñium rei tradite nõ fuisset penes mandatariũ sed penes mandantẽ: nam tũc etiã ignoranter soluẽdo nõ potuisset in illũ transferre vt in.l.eius qui ꝓuinciã.§.quas vero.si cer.pe.Sed qꝛ erat penes mandatariũ potuit trãsferre:vt de dona.l.hoc iure.§.si qs dederit.⁊ donatio perficiꝛ:qꝛ fingiꝛ mãdatũ durare ꝓpter hec duo.s.iustã ignorantiã mandatarij:⁊ trãslationẽ dñij:⁊ aliquo istoꝝ deficiẽte nõ fingereꝛ durare nec etiã durat re vera: et iste est verus casus illiꝰ.§.p gl.⁊ doc.nõ tactus. Bal.aũt in.l.id qđ pauperibꝰ.in fi.de epi.⁊ cle.vr̃ dicere in illo.§.meuio. etiã per expressam reuocationẽ mãdatũ nõ esse finitũ:⁊ miror valde de dicto suo:qꝛ falsum est si bene consideretur hic non sunt alia.

De acceptilationibus. Rubrica.

1 **Acceptilatio.** †In ista.l. poniꝛ potius effectꝰ acceptilatiõis ꝙ eiꝰ diffinitio. Nã liberatio est effectus acceptilatio vero est quidã distractꝰ verbis solẽnibꝰ celebratus ad similitudinẽ stipulationis in qua dȝ pcedere interrogatio debitoris ⁊ respõsio creditoris incõtinẽti:⁊ p eã tolliꝛ ciuilis et naturalis obligatio cũ p pactũ de nõ petendo nõ tollaꝛ nisi sola naturalis.hoc tñ verũ si pcedit obligatio verbis ꝯcta:si aũt re vl cõsensu tũc acceptilatio nõ vȝ iure acceptilationis:vt tollat ciuilẽ sed iure pacti:vt tollat solã naturalẽ. vt.j.eo.l.an inutilis. in prin.cũ glo.⁊.l.si vnꝰ.§.acceptilatũ.s.de pact.Sed quare nõ põt acceptilatio tollere tales obligationes ꝯctus de iuregẽtiũ sed solum de iure ciuili cũ stipulatio q̃ est de iure ciuili poterit eas tollere iure nouationis.vt in.l.j.s.de noua.Respondeo vt ibi dixi:qꝛ acceptilatio de directo ꝯriaꝛ obligatiõi cũ tẽdat ad perimendũ vnde maior fit ei resistentia:sed stipulatio nõ cõtrariatur de directo quia tendit ad transferendum in se priores obligationes:⁊ in habentibus symbolum facilis est transitus ſm philosophum.sufficit.

1 **Pupillum.** †In illa dr̃ ꝙ pupillus põt per acceptilationẽ liberari sine tutoris autoritate.h.d.tex.dubitatio istius.l.consistit in eo ꝙ glo.tãgit:quia si pupillus erat obligatus aliqua obligatione iurisgentium nõ poterat liberari per acceptilationẽ si deduceret in aquilianã stipulationẽ:⁊ deducere nõ potest solus sine tutore.Glo.dicit ꝙ imo põt:qꝛ nõ deducit ad finẽ vt remaneat obligatus:sed vt libereꝛ quã gl.no.ſm Ang.ꝙ vbicũꝙ pupillus se obligat ad hunc finẽ vt libereꝛ:nõ est necessaria tutoris autoritas: vnde dicit ipse ꝙ si est institutus heres ⁊ rogatus de restituendo hereditatẽ põt adire sine tutoris autoritate qꝛ adit vt nõ remaneat obligatꝰ:sȝ vt obligationes trãsferat in fideicõ.Ego dico hoc verũ si fideicõmissariꝰ instat: ⁊ hoc petat: qꝛ tũc nõ põt pupillꝰ remanere obligatꝰ.Nã etiã si fideicõmissarius recusaret postea sibi restitui nõ teneretur pupillus.vt.l. postulãte.i prin.ad treb.Sȝ si nõ instaret nec peteret posset remanere illaqueatꝰ si fideicõmissariꝰ postea nollet recipe:qꝛ nec tenereꝛ:ideo tũc adire nõ posset sine tutore.Nõ sunt hic alia.

De pretorijs stipulationibus. Rubrica.

1 **Pretoriarum.** †Lex ista diuiditur i quatuor partes ſm doct.Primo eñ diuidit stipulationem pretoriam in tres species vsꝙ ibi iudiciales.Scđo quãlibet earũ prosequiꝛ declarando vsꝙ ibi stipulationum.Tertio declarat qualiter debẽt interponi an cũ fideiussoribus vel sine ⁊ sic an sint satisdationes:vel nude cautiones vsꝙ ibi ꝙ si fit.Quarto ⁊ vltimo qñ occurrit aliqua dubitatio:an sint interponende vel non vel an aliqđ debeat addi vel minui ad id qđ statuit ptor mortuus vel viuus cuius sit cognitio vsꝙ in fi.⁊ ista diuisio sit pro summario qꝛ alia nõ cadit.In prima parte ibi pretoriarũ stipulationũ.dic.s.large sumẽdo ꝓ his que ab inuito extorquentur Dy.In tex.ibi cautionales dic non: qꝛ nõ dicit cõuetionales:qꝛ ille nõ extorquẽtur ab inuitis:sed ꝓcedũt ex mera volũtate promissoris:⁊ stipulatoris:⁊ de illis loquiꝛ.d.l.s.de verb. obli.lȝ etiã ille largo modo possint dici conditionales: qꝛ reddũt stipulatorẽ cautum ⁊ securũ.vt.j.proxi.§.in fi.ibi ⁊ sciendũ est ⁊c.In prima glos.ibi ptoria stipulatio diciꝛ duobus modis ⁊c.doc.dicũt ꝙ ista gl.ꝓsequiꝛ errorẽ suũ in quo fuit i multis locis non bene intelligẽdo diuersiones stipulationum nec scit extrahere dẽtes de isto cõtrario:vnde dicũt ꝙ in contrario diuidiꝛ stipulatio in genere generalissimo sumpta:⁊ tũc habet quatuor species vt ibi:hic võ vna de illis speciebꝰ subdiuidiꝛ in tres:⁊ sic nõ obstabat ⁊ hoc est bene dictũ: tñ adhuc clarius: dic ꝙ stipulatio in genere gñalissimo sumpta revera hȝ sub se duas species tm̃ principales.Nã omnis stipulatio aut est ciuilis aut pretoria.In prima species hȝ sub se al's species:nã oĩs stipulatio ciuilis aut est iudicialis aut cõuentionalis aut cõis que species iuncte cũ pretoria vidẽtur facere quatuor species: ita loquitur.l.cõtraria. Sed etiã ista secũda species.s.pretoria habet sub se al's tres species similes illis alijs tribꝰ q̃ sunt sub ciuili quas iuriscõsultus ibi nõ specificauit: qꝛ positurus erat hũc titulum in quo magis cadit vnde hic dicit ꝙ ptoria stipulatio similiter vel est iudicialis vel cautionalis vl̃ cõis:⁊ sic ille due species principales cõprehẽderũt sub se alias sex.s.q̃libet earũ tres quasi similes ad inuicẽ. In hoc tñ est dissimilitudo quo ad vocabula:qꝛ secũda species ciuiliũ vocaꝛ cõuẽtionalis: sed secũda species pretoriarum vocaꝛ cautionalis ꝓpter id qđ dixi in tex.Itẽ iudicialis aliter sumiꝛ in.l.ꝯtraria ꝙ hic.qꝛ ibi pro omni ea q̃ poniꝛ in iudicio per iudicis officiũ mercenariũ vt cautio de dolo.sed hic solũ pro illa q̃ iudicis officio nobili:⁊ que interponitur pro sentẽtia vt rata sit similiter cõis:aliter sumitur ibi ꝓpter cõem qñ habet cõionẽ cum iudiciali ⁊ cõuẽtionali:sed hic solũ pro illa q̃ interponiꝛ rõne ꝓcessus ⁊ instantie vt stipulatio de iudicio sisti sunt ergo similes iste species quasi in nominibus sed habent differentiam in substantia.

2 Officiũ iudicis nobile ꝓponiꝛ loco actionis: ⁊ tũc datur libellus lis cõtestaꝛ ⁊ ordinarie ꝓcediꝛ sicut in actionibus.

3 Promittens facere me cautũ et securum: an teneatur dare fideiussores.

1 **Iudiciales.** †Iudicialis stipulatio ptoria est illa q̃ interponiꝛ ꝓpter sñiam vt rata sit ⁊ sortiaꝛ effectũ.Cõis vero est illa q̃ interponiꝛ ꝓpter ꝓcessum.⁊ instantiã vt procedat:⁊ ad sñiam pueniaꝛ:⁊ sic hȝ cõionẽ cũ iudiciali:qꝛ nisi ꝓcessus expediret:ad sñiam non puenireꝛ. Cautionalis vero est illa q̃ nec ꝓpter sñiam interponiꝛ nec ꝓpter ꝓcessum:sȝ ꝓpter aliã cãm equitatis.h.d.vsꝙ ad.§.stipulationũ.⁊ de prima.s.iudiciali ponit duo exempla vsꝙ ibi:cautionales:de cautionali ponit quatuor vsꝙ ibi:cões.de cõi ponit vnũ vsꝙ ibi.est sciendũ.Ibi remanet vnũ dubiũ quod fieri posset contra dictã distinctionẽ venio ad casum.In tex.ibi. vt iudicatũ solui.dic.s.inquantum respicit dũtaxat clausulam quã verbũ sonat nõ inquãtum cõtinet clausulã doli vel de defendẽdo:qꝛ ille clausule nõ cõcernũt sñiam vt rata sit ⁊ executioni mãdetur ſm Dy.In tex.ibi instar actionis habent.s. in hoc ꝙ extorquenꝛ ab inuitis. Dy.vel meliꝰ dic i hoc:qꝛ põt implorari iudicis offm̃ nobile.vt aduersarius cogaꝛ eã pstare qđ offm̃ dr̃ ꝓponi loco actionis.nõ eñ copetit actio qꝛ nec sub

2 est obligatio:sȝ subest equitas q̃ parit iudicis offm̃.†Et ex isto tex.sumptũ fuit.c.fi.de offi.iud.vbi diciꝛ ꝙ offm̃ iudicis ꝓponitur interdũ loco actionis qđ intellige de nobili.⁊ tunc daꝛ illis libellus ⁊ lis cõtestaꝛ ⁊ ordinarie ꝓcediꝛ sicut in actionibus vt ptȝ in.l.papi.exuli.de minori.circa fi.in illo qđ ꝓponiꝛ ꝓ restitu.in integr.in quo lis contest.nõ sic in officio iudicis mercenario.vt no.glo.rubrice.s.de interro.act.In tex.ibi.⁊ sciendũ est:dic posset quis dicere ꝙ distinctio nõ erat fienda cũ oĩs stipulatio dicaꝛ cautionalis:qꝛ per eam stipulator reddiꝛ cautus ⁊ securus.Sed rñdetur hoc esse verũ prout cautionalis sumiꝛ generaliter tã pro ciuili ꝙ ptoria:⁊ tam pro iudiciali ꝙ ꝓ cõi q̃ habẽt speciale nomẽ. sed interdũ sumitur stricte ꝓ illa q̃ nõ hȝ aliqđ speciale nomẽ de predictis vnde retinet sibi dũtaxat nomen generis.⁊ in casibus suprapositis.in ver.cautionales.sicut dicimus in adoptione ⁊ in pmutatione.Nã oĩs ꝯctus largo mõ põt dici pmutatio etiã emptio ⁊ vẽditio. qꝛ pmutatur res cũ pecunia:sed stricte sumiꝛ pro illa q̃ nõ hȝ speciale nomen vt in ti.de pmutatione rerũ.ff.⁊.C.In glos.magna ibi. scđo not.ꝓ declaratione istius ver.oppo.cõtra text.dũ dicit ꝙ cautiones sunt q̃ habẽt instar actionis.i.q̃ possunt peti iudicis officio nobili ad instar actionis ⁊ sic principal'r: ⁊ postea inter alia exẽpla ponit de cautione rati.certe illa nõ petiꝛ principaliter ex iudicis officio nobili:sȝ incidenter ex iudicis officio mercenario ne petiꝛ nec extorquetur ab inuito simul ab agẽdo desistere. Nã ista petitur per reũ ab illo q agit ꝓcuratorio noĩe alterius si nõ ostendit mãdatum vt aut repellaꝛ a iudicio aut caueat.vt in.l.mutus.§.pena.de procur.nõ autẽ posset agi cõtra eum vt

enim vt caueat. Breuiter glos. fatetur cōtrarium dicēs q istud
qd dr in tex. q habent instar actionis nō procedit in isto exem
plo de cautione rati sed in alijs: istud est destruere text. & dicere
q iuriscōsultus male dixit cum primo dicat generaliter q ha
bēt instar actionis. et postea ponit exemplum de illa cautione.
Preterea iste text. nō pōt intelligi de illa cautione rati q̄ petit
in iudicio a procuratore actoris: qr illa potius caderet sub ter
tia specie cōium stipulationū q̄ interponūtur ppter pcessum.
sed dz intelligi de illa q̄ interponit ppter actus extraiudicia-
les vnde dixit Ja. bu. & Bar. debere exemplificari in eo q pro-
curator creditoris recipit pecuniam a debitore nō ostenso mā-
dato. Nā debitor pōt ex interuallo iudicis officiū iplorare con
tra eū vt caueat sibi de rato vel ostēdat mādatū. cū eni recepe-
rit vt pcurator debet de hoc docere sicut qñ quis vēdidit rem
vt creditor tenet docere se creditorem. vt. C. credi. euict. pig. nō
debere. l. j. & sic istud qd dr i tex. q habēt instar actionis pōt ve
rificari in quolz exēplo qd hic ponit. ¶ In glo. ibi: tertio not.
dic p declaratione istius ver. opp. z tex. dicit q cautionalis in
terponit vt fit nouatio: z qr cū stipulatiōes ptorie extorquean
tur ab inuitis. & sic ex necessitate interponantur nō fit nouatio
saltē ipso iure: vt est casus. j. e. valerianus. & not. glo. in. l. nō so-
lū. in princ. circa mediū mag. glo. s. de pcu. & no. in. l. stichū. §. si
legata. s. de noua. Glos. respōdet duob modis. primo fatendo
cōtrariū q hic nō loquitur de nouatione peremptiua veteris
actionis vel remedij: sed additatiua qr per eā additur actio no
ua ad veterē sicut videmus in illa q̄ fit per sentētiā. vt. s. de no
ua. l. aliā. & ista est vera: vel dic sm glos. q loquit sm iura vete-
ra scdm q̄ fiebat nouatio peremptiua: sed aliquid addebat i se
cūda: hec nō est vera. nā. d. l. valerianus est de iure veteri: & etiā
l. stichū. §. si lega. & tñ dicūt nouationē nō fieri. posset autē pce-
dere ita si fuisset expresse actū q vetus actio vel remediū tolla-
tur: & hoc psupposito locū habēt ea q̄ sequunt in glo. in ver. sic
ergo per stipulationē legitime. ¶ Querit eni quid nouet iistis
exemplis que ponūtur in tex. p istā stipulationē ptoriam: & gl.
prosequit quodlibet exemplū per se & est clara si bene inspicia
tur. Nouatur eni. i. tollit illud remediū q cōpeteret si talis sti-
pulatio nō fuisset interposita: & in primis exemplis q̄ remedia
cōpetebant clarū est in vltimo exēplo de stipulatione dāni in-
fecti magis est dubiū: & gloss. ponit de quibusdā: tene primū q
nouet interdictū qd vi aut clam qd cōpeteret stipulatione non
interposita & secuto dāno & no. gl. in ver. alij dicūt in vno exem
plo q dicit q nouet exceptio sup quo Bar. insistit. nā ista non
potest dici propria nouatio cū nō sit vnius obligationis in al-
3 terā transfusio: sed dicitur impropie & dicit † Bart. q tollitur
equitas ex qua inducitur exceptio: & in cōsequētiam ipsa exce-
ptio sicut in simili nouari pōt rei ven. vt. s. ti. proxi. l. & vno. §. j.
& tñ ibi nō est dare obligationē. & sic nō pōt dici ppie nouatio
prout est vnius obligationis in alterā transfusio. sufficit. doct.
no. istū tex. in fi. dū dicit cautior sit: & sequit q ista duo equipa-
rātur. s. facere quē cautū & securū & q dr quis esse cautus p pro
missionē solennē absq fideiussoribus. vnde si quis pmitteret
me facere cautū vel securū de eo q mihi debet nō tenetur dare
fideiussores & sufficit q per publicū instrumentum solēniter se
obliget & si dicat iste tex. nō pbat qr regulariter stipulationes
pretorie intelliguntur cū fideiussoribus. vt. j. pxi. §. & l. ptorie.
Respondeo iste tex. loquit generaliter dicēs q oēs stipulatio-
nes possunt dici cautionales: qr quis per eas reddit cautus et
securus & sicut de ciuilib sic de pretorijs. sed cōstat q ciuiles re
gulariter nō requirūt fideiussores. vt. l. sancimus. C. de ver. sig.
& tñ per eas fit quis cautus & securus. & ideo inductio videt bo
na quā sequit Bart. sed Ang. dicit & bene q istud est verū nisi
promissio redderet superflua. Quid eni si postq quis se obliga
uit per publicū instrumentū solēniter fecisset hāc promissionē
vel etiā in ipso instrumēto in quo se obligauit. Nā si intelligat
q iterū se obliget solenniter nullius vtilitatis hoc erit. ideo vt
aliquid importet promissio debet intelligi q dentur fideiusso-
res vel pig. Si aūt de debito nō appareret instrm pōt pcedere
inductio supradicta. facit. l. mandato. §. fi. s. man.

2 ☞ Venditor qui tenetur cauere de euictione nō habet neces-
se prestare fideiussores nisi fuerit expresse actum.
3 Venditor in quibus casibus teneatur dare fideiussores.

1 **Stipulationum.** † Stipulationes ptorie regulariter requirūt fi-
deiussores: & sic sunt satisdationes. Fallit in tribus casibus qui
hic cōtinētur vsq ad. §. q sit. venio ad casum. ¶ In text. ibi q̄-
dam nuda repromissione intelligit a fideiussorib non solēni-
tate verborū: qr dz se p stipulationē solenniter obligare: et per
publicū instrumentū prout est moris. ¶ In tex. ibi q in priua
to factū erit: dic glo. intelligit in priuato nuntiantis: vel etiam
ipsius edificātis cōtra debitā seruitutē ipsi nūtianti quibus ca
sibus nuntians pretendit propriū interesse. ideo nō hz stare cō
tentus sola promissione volentis edificare de destruēdo opus
si apparebit iniuste edificatū: sed pōt petere fideiussores. quan
do autē edificat in publico. & sic cuilibet de populo pmittit nū-
tiare talis nūtiator non ptendit ppriū interesse: ideo dz rema-
nere cōtentus sola promissione. vt. s. de ope. no. nun. l. nō solū.
§. si cū iure. & ibi in fi. reddit rō. ¶ In tex. ibi. sed & hi. dic iste v.
limitat qd supra imediate dixerat sufficere pmissionē quando
edificat in publico. Nam hoc est verū qd proprio noie cauet qr
pprio noie edificat si vero alieno noie dz satisdare: & eodē modo
limita sequētē casum de stipulatione dāni infecti q̄ pstatur pro
edibus. & tunc sufficiat sola repromissio qñ prestat noie pprio:
secus si alieno: & ita etiā patet in tex. hic alleg. p glo. ¶ In tex.
ibi. de edibus aūt glo. intelligat publicis & priuatis Dy. repre
hēdit per. l. si finita. §. de ceteris. de dā. infec. dic vt ibi qualiter
hoc intelligat. ¶ In tex. ibi. stipulatio duple. i. de euictione si-
ue pmittat dupla eo casu quo debet pmitti vt in vēditione ser
uorū: & etiā rerū ptiosarū vt gēmarū vel etiā ad interesse extra
istos casus: vtroq eni casu locū hz qd hic dr in glo. q̄ incipit de
2 dupla. ¶ † Et no. istū casum q semp alleg. q vēditor qui tenet
cauere de euictione vt dicūt multa iura nō hz necesse pstare fi-
deiussores nisi fuerit expresse actuz vt hic. Est & alius casus qñ
imminet euictio in limine contractus. i. qr mouet qd ante solu
tum pretiū. nā tūc nō tenetur soluere nisi dētur fideiussores. vt
s. de peri. & cōmo. rei ven. l. pe. & C. de euic. si post. & sm hoc ape
ritur via emptoribus extorquēdi fideiussores si nōdum solue-
runt pretium submittēdo aliquē qui cōtrouersiā moueat: tamē
huic fraudi poterit remediare per iudicis officiū ad quē perti
net prouidere ne fraudes cōmittant. ar. l. hic aūt. in princ. si cui
plusq p. l. falci. plus videt dicere Joan. an. in addi. Spe. tit. de
emp. & ven. q etiā si post solutū ptiū moueat q̄stio emptori po-
terit petere fideiussores statim: lz nō poterit agere de euictione
nisi re euicta: qr nō debet esse deterioris cōditionis ex eo q sol-
uit sed melioris. Qd ergo dicūt iura nō teneri vēditorem dare
fideiussores regulariter de euictione. vt hic. et. l. illud. de euict.
3 debet intelligi nisi post litē motā. † Et quod dicūt alia iura nō
posse agi de euictione nisi re ablata. vt i. l. habere licere. de euic.
debet intelligi preterq quo ad fideiussores dandos: qd est val
de singulare: si verū est. tñ dubito & forte in cōtrarium est veri-
tas si bene cōsiderētur iura. Adde aliū casum in quo prestātur
fideiussores per vēditorē qñ ita esset cōsuetudo. vt. l. qd si nolit
§. qui assidua. de edil. edic. Item alium qñ pater vēdit rem filij
aduentitij peculij. vt in. l. j. C. de bonis maternis. Item alium
in casu. l. si vniuersa. C. de preci. impe. offe. ¶ Ultimo dicit Dy.
q qñ qd mouet ante solutū pretiū debēt dari fideiussores non
solū de euictione q̄ posset fieri ab illo q mouet q̄stionē imo etiā
generaliter de illa q̄ posset fieri a quocūq alio etiā q q̄stionem
nō mouet: & dicit esse casum in. l. fi. §. fi. s. de rescin. ven. Alij cō
tra qd dic per Cy. in. d. l. si post perfectam sufficiant ista.

2 ☞ Restitutio in integrū an imploret officio iudicis nobili.
3 Si aliqua lex vel statutū dicat in aliqua causa summatim esse
cognoscendum vel summarie qualiter hoc intelligatur.

1 **Quod si sit aliqua.** † Quādo vertit dubiū an stipulatio ptoria sit
de necessitate pstanda: causa est summaria & pertinet ad ptorē
2 viuū hoc discernere. h. d. vsq ibi: sed & si qd. † Istud est mirabi
le: qr imploratur iudicis officiū nobile. & sic videt q debeat p-
cedi ordinarie dato libello. & lit. contest. & alijs solēnibus sicut
cū intētatur actio. p. c. fi. de offi. indi. & p. l. papi. exuli. circa fi. s.
de mino. vbi hoc dr in restitu. in integ. q̄ imploratur iudicis offi-
cio nobili. Sol. verū est preterq in casu isto vbi imploratur p
cautione pretoria prestāda: qr tūc iudiciū non est ordinariū sed
summarium qd perpetuo tene mēti: qr limitat illud. c. fi. ¶ In
text. ibi summatim. dic. i. circa solennitatem iudicij ordinarij.
Jac. de are. et sic nō dato libello nec lit. cōtest. sed posset intelli-
gi aliter. s. qtum ad dilationē: qr nō adhibet ptor magnā cau-
se cognitionē: sed summariā abbreuiando dilationē: & propter
hoc Bart. hic ponit aliqua verba bona circa materiā summa-
3 rie cognitionis. † Si aliqua. l. vel statutū dicat in aliqua causa
summatim esse cognoscendū vel summarie: qualiter hoc intel
ligatur: & tenet in effectu q si agitur de magno preiudicio & p-
petuo dz intelligi quātum ad dilationes quoniā debēt abbre-
uiari nō autē quantū ad ordinē vt debeat omitti ordo necessa-
rius nisi dicat summarie de plano [a] sine strepitu & figura iudi-
cij. vt in cle. sepe. de verbo. sig. Si vero agatur de paruo preiu-
dicio tñ aliquali dz intelligi etiā quo ad probationes vt suffi-
ciant leuiores probationes: puta per vnū testē vel per aliquas
coniecturas: vt in casu. l. si qs a liberis. §. si vel parens. de libe.
agno. Si vero quasi de nullo preiudicio sufficiat iuramētū. vt
l. thesaurus. ad exhi. cōiuncta. l. iij. §. ibidē. de quo per eundem

[a] ¶ Sūmarie de plano. Addō cle. sepe. & ibi docto. de verb. sign. & p lanfran. in repeti. c. qm̄ cōtra falsam. de proba.

in extrauaganti ad reprimendum. ꝛ in Spe. de offi. iudi. §. postremo. vsq; in fi. ꝛ in. d. cle. sepe. sufficit. ꝛ glo. que incipit de dupla. Oppo. ꝙ hic non sufficiat summaria cognitio. ff. de dā. infec. quarta. §. si forte. ꝛ solue. vt in glo.

2 ☞ Iudex postꝙ tulit sententiam diffinitiuam an possit eam reuocare vel immutare. ꝛ nu. 2.

3 Quid in interlocutoria.

4 An sit in arbitrio iudicis immutare ea que statuta sunt per. l.

1 **Sed et si quis.** †Pro declaratione istius tex. et etiā glo. difficilis que est hic. ¶ Oppo. cōtra tex. de. l. paulus. ff. de re iudi. vbi dicit̄ ꝙ iudex postꝙ dedit snīam diffinitiuā nō pōt eā imutare nec ei aliqd addere vel minuere: ꝛ hic tex. innuit cōtrariū dū dat iudici cognitionē: ꝛ p ꝯñs diffinitionē. Sup hoc an sit addendū vel minuendū vel immutādū de eo qđ dixerat: vt. l. de qua re. in prin. ff. de iudi. Sol. iste tex. potest intelligi altero de tribus modis. primo ꝙ iudex adhuc nullā dederat snīam sed erat q̄stio qualiter debebat dare ꝛ differt a precedenti: qꝛ ibi erat dubium an esset p̄standa vel nō: hic fatebat̄ pars eā esse prestandā: sed erat dubiū in qua forma: ꝛ sic an deberet p̄stari scđm ꝙ diceret edictum p̄toris mortui: an autē esset aliquid immutādū addendū vel minuendū ad ip̄m edictū ex iusta cā. Et tunc nō obstat contrarium. ¶ Sed opp. de. l. in conuentionalibus. de ver. ob. vbi nihil est immutandū circa pretorias stipulationes de eo qđ cōtinet̄ in edicto p̄toris. So. verū est p partes: sed p iudicē causa cognita pōt fieri. vt hic. vel dic nihil est immutādum q̄tum ad hoc vt remaneat simplr̄ pretoria: si em̄ aliquid immutat̄ addit̄ vel minuit̄ non remanet simplr̄ p̄toria: sed in illo pōt dici cōuentionalis. Scđo modo pōt intelligi ꝙ pretoriā dederat sentētiā iubendo ꝙ simplr̄ caueret̄: ꝛ postea petit̄ ꝙ addat cū fideiussoribus vel ecōuerso ꝙ liberent̄ fideiussores ꝛ dent̄ pignora loco ipsoꝝ vel ecōuerso: ꝛ tunc obstat cōtrariū de. l. paulus. ƺ respō de ꝙ illa loquit̄ in diffinitiua hic vero erat interlocutoria: que

2 pōt mutari. vt. l. ꝙ iussit. de re iudi. †Istud nō videtur bñ dictū: primo si fuit petita principaliter officio iudicis nobili snīa non est interlocutoria: sed diffinitiua sicut lata sup restitutione in integrū. Bar. dicit debere intelligi qñ fuit petita incidenter ꝛ tūc erit iterlocutoria vel dicit ipse posito ꝙ sit diffinitiua adhuc pōt immutari. Nec obst. l. paulus. qꝛ non hƺ locū qñ fertur super eo qđ fuit propositū iudicis officiū nobile: qꝛ tunc durat eadē equitas post snīam sicut ante. certe si istud esset verū posset iudex immutare snīam diffinitiuā latā super restitutione in integrū qđ videt̄ falsissimū. nā iudex functus est officio suo siue fuerit intentatū nobile officiū siue mercenariū lƺ Bart. sentiat hic ꝙ in nobili non dicat̄ fungi officio p diffinitiuā snīam qđ est mirabile si esset verū. Ang. sentit ꝙ sit iterlocutoria etiā cū fuit intentatū nobile officiū ꝛ petita sit principaliter et dicit esse speciale hoc casu qñ illud officiū implorat̄ pro cautione p̄toria p̄stāda sicut est specialis ꝙ in illo procedat̄ summarie: vt in precedenti. §. ꝛ si dicat̄ posito ꝙ illud esset verū attamen post q̄ ista interlocutoria nō expectat post se diffinitiuā nō dƺ posse reuocari sicut nec diffinitiua qm̄ hƺ vim diffinitiue qđ ptƺ qꝛ pōt ab ea appellari sicut a diffinitiua. vt not. in. l. ante snīe tp̄s de app. reci. Ipse rñdet illud posse procedere qñ fertur iudicis officio mercenario implorato: vt si iudex aditus in causa ordinaria pronūtiet se iudicē incōpetētē. nam hoc facit iudicis officio mercenario: et non pōt reuocari: vt in. c. significātibus. de offi. deleg. nō sic qñ iudicis officio nobili: qꝛ illud magis durat tñ poterit se implorari. arg. l. iiij. C. depositi. Ista sunt noua dicta ꝛ securius videt̄ tenere ꝙ primo loco dicit Bart. ꝙ dƺ hoc intelligi qñ incidenter ꝛ tunc est clarū ꝙ est interlocutoria: ꝛ sic pōt mutari re integra non facta adhuc executione: nec obst. ꝙ non speretur diffinitiua: quia imo speratur postꝙ incidenter. Tertio modo pōt intelligi ꝙ res erat integra: qꝛ iudex pronūtiauerat sic p̄stādam: ꝛ ita fuerit p̄stita: ꝛ postea petebatur mutari: sed tūc obstat. qꝛ interlocutoria etiam si sit talis que de sui natura poterit immutari. si tñ est executioni mandata non pōt immutari sicut nec pōt mora purgari post executionem factā vt. l. si is cui. de lega. ij. gloss. mirabilis q̄ semper alleg. dicit hic hoc esse verū nisi partibus consentientibus vel nisi per errorē fuerit lata: et executioni mandata. ¶ Not. magnas limitationes ad. l. ꝙ iussit. secus in diffinitiua q̄ etiā ex dictis causis nō pōt immutari. vt. l. si diuersa. C. de transac. ꝛ ibi not. vbi vide p glo. ꝛ Bart. ꝛ per istā glo. determinat Bart. ꝙ si iudex pronuntiauit quē haberi p ꝯfesso: qꝛ noluit respōdere positionibꝰ: ista interlocutoria nō pōt per iudicē reuocari qꝛ trahit secū executionem non enim alia executio est necessaria sed statim acquiritur ius alteri parti: ꝛ istum casum habui de facto Bononie et tene menti: qꝛ semper alleg. ista glo. q̄ tamen loquit̄ cōfuse ꝛ in inordinate ꝛ inuolutat verba sua: aliquando tangendo vnum

3 intellectum aliquādo alterū de predictis. ¶ †Ultimo recollige ex primo intellectu ꝙ lƺ regulariter non sit in arbitrio iudicis immutare ea q̄ statuta sunt per. l. vt patet in. l. j. §. j. ff. de penis. ꝛ. l. diuus. de in integ. resti. Fallit in his que statuta sunt p pretorem mortuum ex equitate: qꝛ pretor viuus habet arbitriū ex ista causa immutandi addendi vel corrigendi ad edictū pretoris mortui: hoc tamē forte restringitur ad stipulationes pretorias: ꝛ ista fuit intentio horum tex.

2 ☞ Bonorum possessio ꝛ possessio bonorum an sint idem.

3 Promissio de iudicato soluēdo ꝛ promissio de soluendo iudicatum an sint idem.

1 **Pretorie stipula.** †Si p̄toria stipulatio cōtinet factū indiuiduū nō diuidit̄ inter heredes stipulatoris vel p̄missoris sed trāsit ad quēlibet ipsorū actiue ꝛ passiue secus si cōtinet q̄titatē certam vel incertam. h. d. in effectu vsq; ad. §. sed ꝛ si vnus. casus est iste. ¶ In text. ibi: aut incertā q̄titatem: subaudi vel certā nō curo q̄tū ad effectū de quo subijcit vtroq; em̄ casu est diuidua. ¶ In tex. ibi. sic stipulatio: dic exemplificat de primo qñ ꝯtinet factū indiuiduū. s. de

2 structionē operis vt verbū restituat̄ ponat̄ p destruat̄. ¶ †In tex. ibi certā q̄titatē cōtinet, solui iudicatū: dic istum tex. alleg. Pet. vt refert Cy. C. vnde vi. l. fi. an sit idē p̄mittere iudicatum solui vel p̄mittere soluere iudicatū: ꝛ videtur ꝙ nō sicut nō est idem bonoꝝ possessio ꝛ possessio bonoꝝ prima em̄ est iuris secūda est facti: ꝛ ideo videt̄ ꝙ in instr̄o p̄curationis cōtinetur ꝙ dñs p̄misit p̄curatori soluere iudicatū. Iste p̄curator nō dicat̄ sufficiēter releuatus a dño ab onere satisdandi. ꝛ per cōsequēs teneat̄ satisdare per aliū modum ꝛ aliter nō admittat̄. Ipse tñ Pet. alleg. istum tex. in contrariū: qꝛ ista verba solui iudicatuƺ

3 ponūtur p stipulatione iudicatū solui: vt ptƺ ex gloss. †dicit tñ Ange. securius esse ꝙ notarius vtat̄ verbis formalibus a iure statutis dicēdo ꝙ promisit de iudicato soluēdo. nō aūt de soluēdo indicatū ad tollendū omne dubiū. ¶ In tex. ibi in personas heredū subaudi siue sint cōmisse contra defunctū: ꝛ sic obligatio qua defunctus cepit teneri diuidit̄ inter heredes siue veniat cōmittenda cōtra ipsos heredes: qꝛ cōmittatur ꝯtra quēlibet pro parte. ¶ Sed circa primum occurrit dubitatio: quia si erat cōmissa contra defunctū nō admittebat̄ defunctus ad soluendū pro parte creditore inuito. vt. l. tutor. §. lucius. de vsuris ergo idem videt̄ in p̄sonis heredū vt vnus eoꝝ nō admittatur ad soluendū pro parte sua cū ex personis heredū cōditio obligationis nō dƺ immutari. vt. l. ij. §. ex his. de ver. ob. ꝛ istud dubiū voluit tollere iuriscōsultus i ver. seq. Quis poterit dici ꝛc. Et eo non obstante determinat contrarium non tñ soluit: ƺ tu solue vt dixi in. d. §. ex his qꝛ verū est illud vbi vertitur eadem ratio in personis heredū: sed hic nō sic defunctus est ideo non admittebatur ad solutionem partis: qꝛ tenebatur ad totū: sed vnus heredū bene admittitur: qꝛ nō tenetur nisi pro illa parte vnde nō dicitur soluere partem: sed totū quo ad eum: qđ dic vt no. per Cy. in. l. ij. seu. iij. C. de neg. gest.

2 ☞ Rei vendicatio si est cepta cōtra defunctum an heres virtute eiusdem libelli porrecti cōtra defunctū condemnabitur.

3 An alij coheredes qui nō possidēt debeant etiam ipsi condemnari pro portionibus hereditarijs. ꝛ nu. 4.

4 Quid si defunctus tenebatur mihi ad dandum.

5 An actor debeat renuntiare instantie incohoate contra defunctum: ꝛ incohoare nouam.

1 **Sed ꝛ si vnus.** †Si possessor cōuentus rei vendicatione decedat ante lit. cōte. ꝛ post satisdationem prestitam de iudicato soluendo pluribus heredibus relictis: ꝛ ad vnum tantū peruenit possessio de qua agitur ille solus condēnatur ad restitutionē totius rei: licet de stipulatione iudicatū solui dubiū sit: an contra eū cōmittat̄: si vero decesserit lit. ꝯtest. nō cōdemnat̄ nisi p parte lƺ rem insolidum possidebat. h. d. iste. §. difficilis et speculatiuus in text. et glo. ꝛ sic ponit tres casus: primus qñ decessit ante lit. contest. et queritur inquātum cōdemnet̄ ille penes quē reperit̄ possessio vsq; ibi: inquantū. Scđo querit̄ de stipulatione iudicatū solui an contra illū cōmittat̄ dicto casu: ꝛ sic ille ver. inquantū refert ad primū casum. Mar. et eius sequaces. sed fm̄ Azo. refert̄ ad sequētem. Tertius casus est qñ decessit post lit. cōtest. ꝛ ad hoc querit̄ inquātum sit condēnandus ille possessor rei vendicatione intētata fm̄ eundē Mar. cuius opi. glo. sequit̄ sed fm̄ Azo. ꝛ eius sequaces loquitur de stipulatione iudicatū solui inquātum sit cōdemnatus in ea. ꝛ sic scđm eos nō est fienda differentia in rei ven. qñ queritur inquātum sit cōdēnādus in ea. vtrū decesserit ante litē cōtest. vel post. qꝛ vtroq; casu condēnat̄ insolidum: ꝛ alij in nihilū tenētur: sed est fienda differentia inter rei ven. ꝛ stipulationē iudicatum solui: qꝛ lƺ in prima fiat condemnatio

dēnatio insolidū. In hac secūda nō fit nisi pro parte ſm Azo. ⁊ vtercꝫ mouet subtilibus rōnibus ad ꝓbandū suā opi. Et iste diuersitates sunt in vltimo casu huius. §. quia circa primū oēs cōcordant ⁊ etiā videnꝫ cōcordare in scdo: vt ptꝫ ex fi. mag. glo. veniamus ad casum. ¶ In primo casu ibi: insolidū em condēnandū Jul. scribit. subaudi et alij nō possidentes nullo modo dānantur ſm oēs: ⁊ in vtrocꝫ dicto oēs concordāt. ⁊ gl. q̄ sunt hic circa primū casum nō insistūt: sed solū circa vltimū tñ ego quero extra glo. virtute cuius rei ven. condēnabiꝫ iste q solus possidet an virtute illius q̄ fuit intentata ꝯ defunctū. Respondeo nō qꝛ illa fuit extincta ꝑ eius mortē. cū em̄ rei ven. requirat duo extrema. s. dñium ex parte agētis: ⁊ possessionē vel detentationē ex parte cōuenti. vt. l. vnica. C. de alie. iudi. si cōuentus desinit possidere: desinit rei ven. petere ⁊ debet absolui. vt. l. fin autē. §. j. de rei ven. sed post mortē iste desijt possidere ⁊ incepit rei ven. cōpetere ꝯtra illū solū heredē tanꝗ cōtra possessorem nō tanꝗ ꝯtra heredē. vt. l. de eo. §. fi. ad exhibē. ⁊ virtute illius

2 condēnatur non virtute alterius extincte. † Sed tunc scdo q̄ritur an condēnabitur virtute eiusdem libelli porrecti contra defunctū videtur ꝙ nō: qꝛ est extincta rei vēdica. deducta ī eo. ergo ⁊ ipse libellus videtur extinctus: ⁊ ꝙ sit necesse formare nouum libellū. Bar. not. tenet cōtrariū ꝙ virtute libelli porrecti contra defunctū incohoabit instātia cōtra istū possessorē in alia rei ven. orta post mortē: fienda tñ est fides ꝙ ad illū solū peruenit possessio si emendaretur nouus libellus nō habere iste tex. aliqd dubiū. Preterea vltimus casus loquiꝫ qñ fertur sñia virtute eiusdē libelli: qꝛ poniꝫ aduersatiua: sed q̄ aduersatur ad factū: tñ in eisdē terminis debet intelligi: ⁊ sic erit mirabile ꝙ virtute libelli dati in vna actione cōtra vnū incohoabitur instātia in alia actione cōtra aliū ei⁹ heredē: licet nō tanꝗ cōtra heredē: ſꝫ Ang. hoc nō tenet: imo dicit necessariū nouū libellū qm̄ ante lit. cōte. nō dicebatur incohoata instātia: et sñia nō dꝫ ferri sine instātia. Sed ista rō parū vꝫ: qꝛ nō dico ꝙ feraꝫ sine instantia sed cū instātia incohoata post mortē: lꝫ virtute primi libelli dati cōtra defunctū. Preterea etiā ſm eundē Ange. licet ante litē cōte. nō sit ꝓprie instantia: si tñ est p̄stita satisdatio de iudicato soluēdo dr̄ quasi instātia. vt. l. si defunctus. de ꝓcur. vt ipse idē Ang. not. in. l. si seruus. de infa. Et ista sunt vtilia: qꝛ interdū soluitur gabella de libellis ī ciuitate lucana: ⁊ etiā in curia mercātie florētie. vnde si esset necessarius libellus noua solueretur gabella: et in his cōsistit vtilitas huius inuestigationis. ¶ In secūdo casu ibi videndū ait necnon cōmittaꝫ: dic in hoc scdo casu cōcordāt oēs qd ista q̄stio nō soluiꝫ ꝑ iuriscōsultum. Sed si queriꝫ qualiter sit soluēda. Azo soluit vt habeꝫ ī fi. ma. glo. vbi etiā dicit ꝙ oēs in illa solutione cōcordāt videlicet vt cōmittaꝫ stipulatio insolidū cōtra illū possessorē insolidū condemnatū. Sed si agaꝫ ex ea nō condēnatur nisi ꝓ parte qñ decessit ante lit. cōtest. ſꝫ si post nō cōmittiꝫ nisi ꝓ parte ⁊ pro parte sit cōdemnatio ⁊ vtrocꝫ casu etiā alij condēnātur pro parte. Ista decisio nullā hꝫ in se rōnem. Nā si cōmittiꝫ insolidū contra illuꝫ possessorē in primo casu nulla subest bona ratio: quia nō dꝫ etiā insolidū in ea condēnari. Itē si alij nō possidētes nō debēt condēnari ſm Azo. in rei ven. siue decesserit ante lit. contest. siue post nec etiā pōt dicta stipulatio cōmitti contra eos cū nō cōmittatur nisi sup eo qd fuerit iudicatū: vnde breuiter ista decisio fatuissima est. Bart. dicit eā cōmitti eatenus quatenus sit condemnatio in rei vēdi. ⁊ sic in primo casu qñ decessit ante lit. cōtest. cōmittitur cōtra possessorē cōdēnatū insolidū contra alios nullo mō. In scdo vero casu qñ post litē cōtest. tūc qꝛ oēs condēnātur pro hereditarijs portionib⁹ ſm opi. Mar. cōtra quēlibet cōmitteret ꝓ parte. Breuiter ego sum ī alia opi. ꝙ in primo casu qñ decessit ante lit. cōtest. nullo mō cōmittaꝫ cōtra illum possessorē etiā si cōtingat illū condēnari: ⁊ multominus cōtra alios qui nō condēnantur ⁊ hoc viua rōne: qꝛ ille nō cōdēnatur virtute rei ven. intentata contra defunctū: sed virtute noue rei ven. que habuit ortum post morteꝫ: sed illa satisdatio fuit cōmissa virtute prime nō virtute scde et est istius nature ꝙ vbicūcꝫ contingit variatio vel in ꝑsona iudicis vel in actione intentata stipulatio illa non cōmittitur. vt. l. iij. in princi. ⁊. l. cū apud. ⁊. l. si ante acceptū iudi. solui. ⁊ hoc voluit iurisconsultus hic re vera dū dicit vidēdum est ne nō cōmittatur nā tenēdum est ꝙ voluit hoc dubiū decidere: et ideo ista q̄stio formaꝫ circa primū casum nō circa sequentē si nō decessit post lit. cōte. tunc sit condēnatio virtute actionis intētate cōtra defunctum quasi illa sit effecta trāsitoria per lit. cōte. sicut efficiꝫ transitoria vtilis rei vendica. que datur contra dolo desinentem possidere. ꝟ. de rei ven. cū autē. ideo tunc tenenda esset distinctio Bar. vt cōmittatur eatenus quatenus sit condēnatio. Sed tunc aduertēdū: qꝛ si possessor condēnatur pro parte vt hic diciꝫ similiter stipulatio cōmittiꝫ cōtra eū ꝓ parte. De alijs aūt nō possessorib⁹ nihil dr̄: ⁊ si vera eēt opi. Mar. ꝙ illi etiā cōdēnarenꝫ similiter cōtra eos cōmitteretur. Sed in hoc ista opi. nō placet: qꝛ si non possidēt sine dolo ⁊ culpa ipsoꝝ nō debēt cōdēnari sicut cōdemnaretur ipse defunctus si post lit. cōte. sine dolo ⁊ culpa desineret possidere. vt. l. si autē. §. j. de rei ven. sed aduersus obligationē ꝑsonalē que oritur ex quasi cōtractu celebrato incōtinenti habēt exceptionē ⁊ sic nō cōmitteretur cōtra eos hec stipulatio: sed si facto ipsoꝝ vel defuncti qd eis nocet peruenisset potius ad vnū solū haberenꝫ pro possessoribus: ꝑ ea q̄ hic no. circa fi. mag. glo. in ver. vel posset distingui. ⁊ tunc contra eos nō cōmitteretur: ⁊ ita possunt deduci iste opi. ad concordiam.

Sed si lite. In ver. sed si lite. oppo. cōtra istū versi. de primo casu hui⁹. §. vbi possessor condēnatur insolidum: ⁊ hic pro parte hereditaria ꝓ solutione huius cōtrarij tres fuerunt opi. glos. mag. circa quā etiā alie glo. reuoluunt. prima fuit Mar. ⁊ sequaciū q intellexerūt istū ver. in rei ven. sicut loquiꝫ principiū. §. ⁊ soluunt ꝙ ibi decessit ante

3 lit. ꝯte. hic post. ⁊ qꝛ text. nō loquiꝫ nisi de possessore. † quid erit de alijs coheredib⁹ qui nihil possident. Ipsi dicunt ꝙ etiā condēnanꝫ pro portionibus hereditarijs: ⁊ ꝙ ista distinctio sit fiēda in rei ven. ꝓbāt primo per. l. si possessor. ꝟ. de rei ven. ⁊ ꝑ illū tex. dū ponit aduersatiuā lit. ¶ Itē assignat rōnem diuersitatis: qꝛ in primo casu ante lit. ꝯtest. nulla subest obligatio cū rei ven. nō supponat obligationē: vt insti. de ob. in prin. vnde non est qd ad heredes trāsmittaꝫ: qꝛ nō obligatio cū non subsit nec rei ven. qꝛ illa datur rōne possessionis ⁊ possessio nō trāsmittitur ad heredes: imo ī ꝑsonis eoꝝ est noua possessio. ⁊ ideo etiā incipit noua rei ven. cōtra possessorē tantum nō contra alios: sed post lit. ꝯtest. subest obligatio ꝑsonalis q̄ oritur ex quasi cōtractu celebrato in ꝯtestatione per quā alter alteri obligaꝫ ad persistēdum in instātia. vt in. l. iij. §. idem scribit. de pecu. et illa trāsmittit ad heredes pro hereditarijs portionibus etiā cōtra

4 illos qui nō possidēt. † Nā ⁊ si aliqs teneꝫ mihi ad fundū ⁊ decedat plurib⁹ heredib⁹ relictis quilibet teneꝫ pro hereditaria portione: lꝫ vnus solus possideat: facit. l. si tibi homo. §. si fundus. cū ibi no. de leg. j. ergo qlibet debet ꝯdēnari ꝓ parte: ꝓbat etiā subtiliter p. l. cū autē. de rei ven. vbi habeꝫ in rei ven. vtili. ꝙ si cōuentus qui dolo desijt possidere decessit ante lit. cōtest. Illa vtilis extinguiꝫ ⁊ actio noua in factū datur contra illum ad quē aliquid ꝑuenit. Sed si post lit. cōtest. tunc nō extinguiꝫ ſꝫ contra quēlibet ex heredib⁹ datur pro hereditaria portione lꝫ nullus possideat. Idem ergo dicēdum in directa q̄ datur cōtra possessorē: vt si decedat ante lit. contest. illa extinguaꝫ. ⁊ noua rei ven. detur contra illum qui repeiꝫ possidere non cōtra alios: si vero post nō extinguaꝫ: sed effectu sit trāsitoria: ⁊ detur cōtra quēlibet ex heredibus pro portione hereditaria etiā contra illos q non possident: qꝛ qd iuris est in omnib⁹ qñ nullus possidet inutili rei ven. dꝫ esse in qbusdā indirecta qñ vn⁹ possidet alij nō. Secunda fuit opi. Azo. ⁊ sequaciū qui dicūt ꝙ in rei vendica. directa nō est distinguendum: an decerit ante lit. contest. vel post. quia sicut in primo casu solus ille qui possidet condēnatur: ⁊ non alij: ita ⁊ in scdo: ⁊ tunc ad principiū huius §. respōdēt ꝙ ibi loquiꝫ in rei ven. nec ibi sit mentio de cōtstatione litis vnde intelligunt istū primū casum siue possessor decesserit ante siue post. istū ver. intelligunt in stipulatione iudicatum solui. de qua loquitur p̄cedens ver. in quo dicunt distinguendū an decesserit ante lit. ꝯtest. vel post. qꝛ in primo casu cōmittitur ꝯtra possessorē insolidū: sed condēnatio sit pro parte. Post litem vero contestatā cōmittitur pro parte: ⁊ similiter sit condēnatio: ⁊ sic referūt istum ver. ad casum subauditū. Illud autē qd mouit Azo. principaliter fuit. l. si autē. §. j. de rei ven. vbi patet ꝙ respectu possessoris: si queriꝫ an debeat condēnari vel absolui nō inspiciꝫ a tpe lit. ꝯtest. possideret vel nō possideret: sed inspiciꝫ tēpus sñie vnde si tpe lit. ꝯtest. nō possidebat: si tamē post incipit possidere condēnatur: ⁊ ecōuerso si tunc possidebat si postea desijt possidere sine dolo ⁊ culpa absoluiꝫ: licꝫ respectu extremi qd requiriꝫ ex parte agentis: puta dñij inspiciatur tēpus lit. ꝯte. qꝛ si tūc nō eēt dñs: lꝫ postea dñium acquireret nō obtineret: sed noua interpellatione opus esset. vt. l. nō potest videri. de iudi. sicut ergo in ipso principaliter conuento inspiciꝫ tēpus sñie: ita ⁊ in ꝑsonis heredū suoꝝ debet inspici q reputātur eadē ꝑsona cū eo. cū igitur per mortē eius extinguatur sua possessio: ⁊ incipiat noua in ꝑsona vnius tm̄ ⁊ nō alioꝝ ille debet condēnari ⁊ nō alij: ⁊ licet lis fuisset cōte. cū defuncto: qꝛ in ꝑsona ipsius hic non inspiceret: vt dictū est: ergo nec in personis heredū: et ista etiā est vtilis inductio. Sed glos. ꝗtum ad illum possessorē ꝙ nō ꝓpterea debeat insolidū condēnari. Respondit ad hanc rōnem ꝙ nō est bona comparatio de persona defuncti ad personas heredū. Si enim defunctus tēpore contest. nō possidebat: et postea incepit possidere ꝙ pote-

rit condēnari virtute libelli dati contra eū non est incōueniēs sed ꝙ virtute libelli dati contra defunctum vnus ex heredibus qui reperitur solus possidere possit condēnari insolidū est incōueniens. quia ipse non representat personā defuncti nisi pro ea parte pro qua est heres. pro alijs vero reputatur extraneus. vnde ille libellus non potest videri datus contra eum nisi pro parte pro qua est heres. pro alijs non cū sit datus cōtra defunctum. ergo nō debet posse condēnari insolidū. sed dūtaxat pro parte hereditaria. hoc vult glo. singulariter ⁊ subtiliter q̄ semper alleg. ꝙ heres non representat personam defuncti nisi pro parte pro qua est heres pro alijs reputatur extraneus. ⁊ sic gl. quātum ad possessorem tenet opi. Bar. ꝙ post litē contestatā vnus ex heredibus non debet condēnari nisi pro parte. licet possideat insolidū. ⁊ de hoc est casus hic. Quātum vero ad alios qui nō possident nec dolo vel culpa desierunt possidere. glo. videtur retinere opi. Azo. ꝙ illi non sint condemnandi. licet contra eos sit trāmissa obligatio in litis contestatione: quia debitor speciei certe si sine mora vel culpa desijt possidere habet exceptionem re extante. tamē tenetur cedere actionē quam habet cōtra possessorē. vt. l. ꝙ sepe. §. si res. de contrahen. empt. ⁊ si res esset perempta esset liberatus ipso iure. vt. l. si ex leg. causa. de verb. ob. ⁊ ita posset dici ꝙ alij habeant exceptionē. tamen cedere tenentur actionē fa. herc. vel si quā aliam habēt cōtra illū qui occupauit rem: sed in vno casu posset procedere opinio Bar. q̄n dolo vel facto ipsorum coheredum possessio peruenisset ad illum quia illi haberentur pro possessoribus. ⁊ deberent condēnari. Idem si facto defuncti vt quia forte sibi prelegauit. quia factum defuncti nocet alijs coheredibus. quia reputatur factū eorum. Sed extra istos casus verior est opi. Azo. in hoc est tamen differētia si decesserit ante lit. cōtest. vel post. quia primo casu alij qui nō possident nec dolo fecerunt quominus possiderēt ipso iure nō tenetur. Sed si post litem contestatā tenētur mero iure. sed habēt exceptionē. ⁊ ista videtur fuisse tertia opi. Accursij que est ipsa veritas. sed vnū facit contra Bar. quia fundat se in obligatione contracta. tamen istud videtur cōtra. l. iij. §. heres cōmo. vbi erat cōtracta obligatio cōtra cōmodatariū. ⁊ tamen si decedat pluribus heredibus relictis ⁊ vnus solus reperitur possidere ille condēnatur insolidū: ⁊ tamen obligatio videtur trāmissa contra quēlibet pro parte. vt ibi patet in tex. Bar. soluit: quia ibi decedit ante lit. cōtest. Sed nihil valet hec responsio. quia procederet in rei ven. vbi nō subest obligatio nō in actione cōmodati. ideo dic ꝙ ibi est speciale in actionibus bone fidei. et licet cōtra quēlibet ex heredibus detur actio pro parte. tamē poterit fieri cōdēnatio insolidū de vno qui solus possideat. Alij vero habent exceptionē quod intellige vt. s. dixi si sine eorum culpa vel facto: sed adhuc contra. de. l. si plures. de vi ⁊ vi ar. vbi idem dicitur in stricto iure. Sol. ibi cū obligatione stricti iuris concurrebat rei ven. que operatur illud iuxta no. per Dy. in. l. qui fundū. §. si tu ex parte. ad. l. fal. ⁊ plene de hoc not. in. §. cato. sed ista solutio videtur destrui per hunc tex. Nā ⁊ hic cū obligatione stricti iuris contracta in iudicio cōcurrit rei ven. ⁊ tamen non operatur: vt possessor condēnetur insolidū. Solu. quando iste cōcursus fit a principio natiuitatis obligationis locū habet. l. contraria. nam tunc non contrahitur obligatio: ad instantiam principaliter: sed ad rei restitutionē. vnde non regulatur condēnatio sm eā: sed sm naturā rei ven. hic vero primo orta fuit rei vendicatio contra possessorem: ⁊ postea in iudicio contrahitur obligatio personalis non principaliter ad rei restitutionem. Sed ad persistendū in instantia. ⁊ ista magis regulat sententiā quoniā instantia ad sententiā ordinatur q̄ regulet rei vendicatio dudum orta ⁊ per istum saluatur iste tex. a tot ⁊ tantis contrarietatibus. postremo ostendo ꝙ istud non poterit tolerari. Nam scōm hoc per litem contesta. efficitur conditio actoris deterior quod esse non debet. vt. l. nemo. de re iudi. primum probo: si enim lis non esset contestata actor prosequēdo libellum datur contra defunctum posset obtinere sententiam insolidum saltē contra possessorem faciendo fidem ꝙ ipse solus possidet. vt in primo casu huius. §. cum his que ibi dixi. sed post litē contesta. prosequēdo libellum datum contra defunctum nō potest obtinere sententiam nisi pro parte cōtra illum possessorem. ⁊ cōtra alios nullo modo si sine eorū facto vel culpa ⁊ sine facto defuncti peruenit ad illū possessio. 5 †Breuiter fateor de plano. ⁊ istud contingit propter iuris rigorem ⁊ mutationē casus. ideo consulo actori ꝙ quando ille casus cōtingit renuntiet instantie inchoate contra defunctum. ⁊ incohet nouam instantiam. et det nouum libellum contra illum possessorem in noua rei vendi. Nec ob. aut. qui semel vbi quis cogitur persistere in libello dato per eum. nam non est verum quando vellet illi renuntiare ⁊ etiam instantie. sed solum quādo differūt vel aliū daret. et illi non renuntiaret sm Bar. in pluribus locis. ⁊ istum casum habui de facto florentie de ciuitate Janue. Et quidam valens aduocatus ita fecit ⁊ allegauit solēniter hic not. et ego consulēdo multum cōmendaui prudentiam suam ⁊ etiam scientiam.

1 **Generaliter.** †Stipulatio pretoria pōt interponi per procuratorē et per ipsum queritur actio dño etiā sine cessione in subsidium tñ. h. d. ista. l. cum. l. in oībus. la. i. ſ. eo. Casus est iste nō est ergo speciale in pretorijs stipulationibus vt acquiratur actio dño per procuratorē. nā etiā in nō pretorijs causa cognita. i. in subsidiū dño acquiritur puta si procurator qui ꝺƺ cedere nō reperiatur vel absens sit: vt. l. j. in fi. ſ. de insti. et hoc si interponatur extra iudicium: si vero in iudicio similiter non est speciale. Nam etiam in non pretorijs acquiritur vtilis actio etiā nō in subsidium. vt. l. in causis. §. fi. ſ. de procu. glo. tñ in. l. in oībus. videtur sentire vnum speciale in pretorijs ꝙ procurator stipulando poterit concipere verba obligatiua in personā dñi dicēdo promittis dño meo ad similitudinē tutoris vel curatoris licet in non pretorijs nō poterit hoc facere: sed debet concipere in suā personā puta promittis mihi: licet executiua poterit conferri tam in personā suā q̄ dñi. Juxta no. in. l. j. in prin. de stipu. seruo. ⁊ in. §. alteri. in. l. stipulatio ista. sed ista glo. reprobatur per doc. ⁊ contrarium no. in. l. damni. §. fi. de dam. infec. quia ista specialitas non reperitur in pretorijs: dic ergo idem in eis quod in alijs.

1 **Pretorie stipula.** †Pretoria stipulatio pluries est iterponenda cū expedit. h. d. ⁊ hoc quia interponitur ex necessitate. ⁊ sic quousq; durat necessitas interponēda est si prima interpositio nō durauit nō sic quādo stipulatio interponitur ex voluntate. vnde si promisisti dare fideiussores ⁊ dedisti: licet illi post ea mortui sint sine heredibus non cogeris amplius dare: quia obligatio qua tenebaris est extincta per primā dationē. ar. ſ. de solu. l. in numerationibus in fi. Ecce casum ⁊c.

1 **In omnibus.** †In stipulationibus pretorijs pōt apponi pena: licet in edicto pretoris hoc nō dicatur. h. d. forte erat dubitatio: quia stipulatio pretoria vel cōtinet factum vel incertā quātitatem. vt. ſ. e. l. ij. Sed pena cōtinet quātitatem certā: breuiter illud habet locum in principali stipulatione non in accessoria.

1 **Pretorie satisda.** †In stipulationibus pretorijs tenetur quis dare fideiussores: nō autē pignora. h. d. sm vnū intellectū: sed si vult dare pōt: quia plus est dare pignora q̄ fideiussores. ¶ In glo. ibi et est hoc regulare. s. vt in stipulationibus pretorijs dentur fideiussores. Sed fallit in tribus casibus vt. ſ. e. l. j. §. stipulationū. ¶ In ea. ibi vel tertio aliquod est pignus dic hec est vera ⁊ sic promissor tenetur dare fideiussores et etiā hypothecare bona sua non aūt tenetur dare pignora.

1 **Paulus no.** †Institutus sub cōditione si ea pendente petat bonorū possessionē sm tab. cogitur satisdare substituto vulgari ad quē cōditione deficiente peruētura est hereditas de restituendo et etiam de bene administrādo. h. d. scōm verū intellectum pōt enim talis petere bonorum possessionē condition pendēte que nō tribuit ius: sed administrationem facti. vt. l. sub cōditione. ⁊. l. ij. §. sub cōditione. de bo. pos. sm tab. ⁊ hoc ex edicto pretoris. Sed hoc edictū nō debet esse alteri in iuriosum vel nociuū ad quē hereditas est peruētura in conditionis euentum: ⁊ hoc vult iste tex. Sed nonne erat prouisum per titulum. vt leg. no. cauea. Respondeo nō quia loquitur in legatis ⁊ fideicō. conditionalibus vel in diem ad que heres qui adiuit est obligatus in diem vel sub conditione hic non adiuit nec poterat cū esset institutus sub conditione: ⁊ sic nec erat obligatus substituto vulgari nec venientibus ab intestato vū erat necessaria prouisio huius. l.

2 ☞ Secunda stipulatio pretoria continens maiorem dilationem q̄ prima ⁊ super eodem facta non nouat primam ipso iure: sed circa illam exceptionem inducit.

3 Si iudex compellit aliquem ad cauendum de aliquo nō offendendo quod potest fieri quādo subest suspicio potest apponere lōgum tempus puta decennium.

4 Si primo aliquid promisisti in foro maij: et postea illud idem in foro augusti an per hanc secundam tollatur prima ope exceptionis.

5 Si debitor dedit prio fideiussores vel pignora postea dat alios fideiussores vel pignora: an liberentur primi vel prima.

1 **Valerianus.** †Scōa stipulatio ptoria cōtinens plus tēpore q̄ prima nouat primā ope exceptionis nō ipso iure. h. d. sm Ang. Istud summariū non placet: quia hic scōa stipulatio dicebatur cōtinere minus tempore. Non autē plus: quia continebat maiorem dilationem

rem dilationē: qui em̄ ꝓmittit dare vel facere vsq̄ ad decēniū minus promittit q̄ ille q vsq̄ ad trienniū: vnde Ange. errauit Bar. autē summat sic: ꝙ scḋa stipulatio pretoria ꝓpter inuctū noue psone nō nouat primā ipso iure: sed ope exceptionis certe nec hoc placet: q̄ hic non interuenerat noua persona principalis: sed ille q primo ꝓmiserat ꝓmisit scḋo. lꝫ forte interuenerint noui fideiussores. ſꝫ hic nō inducebat nouationē iure isto: ſꝫ solū qḋ interueniebat noua persona principalis: q̄ qḋ vnus

2 promiserat primo: alter ꝓmiserat scḋo. † dic ergo sic. ꝙ scḋa stipulatio pretoria cōtinēs maiorē dilationē q̄ prima: ⁊ sup eodē facta nō nouat primā ipso iure: sed circa illā exceptionē inducit. h. d. Continebat ergo hec scḋa minus tpe q̄ prima: ⁊ sic nō poterat se cōpati cū prima nihil etiā ꝓdesset scḋa dilatio maior ꝓmissori si post teminū appositū in prima posset agi. ideo prima tollitur ope exceptionis: ſꝫ si posset se cōpati tunc nullo modo tollereꝭ prima: sed addereꝭ actio noua ad eā: vt. s̄. eo. l. j. §. cautionales. ⁊ ibi tetigi sup gl. mag. in ver. iij. no. s̄. de noua. stichū. §. si legata. ⁊ no. in. l. nō solum. in prin. de ꝓcura. Quare autē hic fit nouatio ope exceptionis: ⁊ non ipso iure q̄ stipulationes pretorie interponunꝭ ex quadam necessitate: vt in. d. §. cautionales. lꝫ in cōuentionalib⁹ q̄ ex voluntate interponunꝭ eo casu quo fit nouatio siue p volūtatē expssam siue tacitā fiat ipso iure: vt. l. j. ⁊ not. s̄. de nouaꝭ. venio ad positi. casus. ¶ In tex. ibi: caueri iusserat. subaudi cū fideiussorib⁹ et ita factū fuit vt ptꝫ in ver. obli. ¶ In tex. ibi: ⁊ postea in longū tps dic. Sed qualiter potuit hoc facere pretor cū prima eius snīa fuerit executioni eius mādata intelligēdo: vt dixi. ⁊ sic poterat reuocari etiā si erat interlocutoria: vt no. s̄. eo. l. j. in fi. p glo. magnā. que est hic in fi. sentit istud ꝯtrariū. ⁊ nō bene soluit. q̄ dicit ꝙ erat interlocutoria: ſꝫ p hoc nō soluiꝭ cōtrariū postq̄ erat executioni mādata. dic ergo ꝙ etiā tunc interlocutoria potest reuocari ex iusta causa si prima fuit lata per errorē. ⁊ ita potest intelligi hic pretor prima vice putauit trienniū sufficere p errorē pt em̄ reuocari de cōsensu partiū: sed tūc ista scḋa nō interponereꝭ ex necessitate: ſꝫ ex mera voluntate. ideo videreꝭ tolli prima ipso iure postq̄ cū illa se nō poterat cōpati sicut in cōuentionalib⁹ cōtingebat qn̄ secūda cōtinebat plusq̄ prima re: vel cōtinebat tantūdē: ſꝫ interueniebat noua psona: vt. l. fi. C. de noua. ⁊ dicit

3 Ange. p istum tex. † ꝙ si iudex cōpellit aliquē ad cauēdum de aliquo nō offendēdo ꝙ pōt fieri qn̄ subest suspicio. vt no. Gui. de cu. in. l. illicitas. de offic. presi. potest apponere longū tēpus: puta decenniū. ¶ In tex. ibi precepit caueri. subaudi ab eodē. ⁊ cū nouis fideiussoribus p qḋ dr̄ dilationē primā prorogasse. ideo ex prima obstat exceptio. ar. in. l. lecta. §. ſꝫ cū sortis. fi. cer. pe. ⁊. s̄. de ver. obli. cum stipulatus sim mihi a ꝑiculo. sufficit: q̄ glo. hic cōfuse tradit hanc materiā. pro eius declaratione opp. primo ꝙ p scḋam tollaꝭ prima ipso iure postq̄ pretoria voluit prorsus discedere. vt dicit litera p tex. insti. qui. mo. tol. obli. §. penul. s̄. de noua. l. ij. Solu. ꝯtrium ꝓcederet qn̄ iste partes vel ipse stipulator voluissent a prima recedere: ſꝫ hic nō stipulator: ſꝫ pretor voluit. nā stipulator fuit cōpulsus recipere scḋam ꝓmissionē cū longiori termino: ⁊ in necessitatib⁹ nemo liberalis existit: vt in. l. rē legatā. de adi. leg. vt voluerit ꝓmissorē liberari a prima: ſꝫ si sic quare liberaꝭ etiā ope exceptiōis ꝯtra intentionē stipulatoris. Rn̄deo q̄ illa necessitas inferꝭ sibi ex. l. dispositione. et iussu iudicis volētis hoc facere ex iusta causa. vn̄ lꝫ nolit sponte cōpelliꝭ velle. ⁊ si dicaꝭ non dꝫ stari sue volūtati cū stipulationes pretorie iudicenꝭ ex volūtate pretoris: vt in. l. stipulationibus. de ver. obli. Rn̄deo verū est interponendo: q̄ pretor cōpellit tamē substantiā sumunt a voluntate cōtrahentium ⁊ sic partim inspicitur voluntas stipulatoris qui noluit a prima recedere vt non dicaꝭ recessus ipso iure partim intentio pretoris vt inducaꝭ ope exceptionis. ¶ Secūdo opp. in glo. in ver. ſꝫ vr̄ ꝙ ista scḋa stipulatio nō valeat nec tollat primā ope exceptionis p. l. qui his idem. de ver. obli. Respōdet ꝙ ibi hoc nō dicitur ꝙ nō valeat scḋa. ſꝫ solū ꝙ nō pōt peti nisi semel. vn̄ glo. intelligit illā ſm istā ꝙ ambe valeant ⁊ ꝓducāt obligationem. ſꝫ p scḋam inducaꝭ exceptio cōtra primā ⁊ sic agiꝭ ex scḋa nō ex prima hoc est falsum: q̄ imo ibi nō valet secūda. ⁊ agitur ex prima nō ex secūda: nisi prima sit inefficax. vt in. l. si dari. eo. ti. dic ergo ꝙ ibi secūda continebat idē p oīa ꝙ prima. ⁊ sic erat inutilis. ideo nō valet. hic vero nō. Idem per oīa: q̄ cōtinebat maiorē dilationem. ⁊ sic erat superflua. ¶ Sed tunc opp. extra glo. si sic ergo continebat scḋa minus q̄ prima. ⁊ per ꝯn̄s debet esse nulla: vt. l. qui vsumfructum. eo. ti. ⁊. s̄. de noua. si pupillus. §. fi. scḋm verum intellectum. Sol. illud verum qn̄ continebat minus re. Nam tūc secūda est superflua multomagis q̄ qn̄ cōtinet. idem per oīa. hic vero continebat minus tēpore quo casu iura illa nō habent locū per hanc legē singularē. tunc em̄ scḋa sicut si cōtineret plus re. ⁊ tollit primā ope exceptionis quādo sunt pretorie: lꝫ si essent ciuiles tollerent primā ipso iure: vt. j. dicam. ¶ Unde opp. tertio de. l. fi. s̄. de nouaꝭ. per quā videtur qḋ nec ope exceptionis tollatur prima nisi fuerit expresse actū. glo. timore huius contrarij intrat vnam distinctionē trimembrem. et prima duo membra quādo constat de intentione partium non faciunt ad ꝓpositum: q̄ tunc nō est differentia inter iura vetera ⁊ noua: sed in tertio membro qn̄ non constat de intentione partium expressa quo casu loquitur ista. l. et etiā illa. et illa vult ꝙ non inducatur noua. Ista vult ꝙ inducatur ope exceptionis. Glo. videtur soluere. ⁊ ad concordiā reducere hoc modo ꝙ illa intelligaꝭ qn̄ de intentione partium nō potest cōstare expresse nec tacite per aliquā coniecturā de tacita voluntate: vt in casu huius. l. qn̄ secūda continet maiorem dilationē q̄ prima tunc inducatur nouatio ope exceptionis p hanc legē quā vult glo. non esse correctā p illam. Et vlterius addit qḋ lꝫ

4 ista loquaꝭ in stipulationibus pretorijs. † Idem esset in cōuentionalibus: q̄ si primo aliquid ꝓmisisti in foro Maij. ⁊ postea illud idē in foro Augusti p hāc scḋam tollitur prima ope exceptionis etiam hodie. ⁊ sic in hoc casu habeat locum ista. l. que nō vult tollere hanc cōiecturā in hoc casu sed bene vult tollere alias que erant de iure veteri ꝙ qn̄cūq̄ scḋa continebaꝭ aliqd non inducebaꝭ nouatio prime etiā si scḋa continebat minus et interueniebat noua persona. Nam hoc hodie tollitur: q̄ nullo modo inducitur nouatio nec ipso iure nec ope exceptionis sed coniecturā resultantē ex hac. l. qn̄ scḋa cōtinebat maiorem dilationem non vult tollere illa. l. hec est intentio glo. lꝫ obscure loquatur. ⁊ Bar. transit cum glo. absq̄ aliqua declaratione pertransit: glo. videꝭ cōtrariari eius qḋ dixerat in prin. in oppositionibus ⁊ hic vult ꝙ adsit voluntas tacita. Item non videtur bene dicere ꝙ p tacitā voluntatē non fiat nouatio ipso iure: sed ope exceptionis: imo qn̄ de tacita poterat constare hoc iure vt si secunda cōtinebat plus re q̄ prima fiebat ipso iure sicut per expressam: vt. l. ij. cū ibi no. de noua. preterea glo. vr̄ loqui cōtra illā. l. fi. Nā inter alios casus ponit istum qn̄ per scḋam stipulationē adijciebatur dies ad primā que erat pura. Nam dicit nō induciꝭ nouatio hodie: lꝫ olim induchereꝭ. Idē ergo erat si prima stipulatio cōtinet diem breuiorē ⁊ secūda longiorē cum sit eadē ratio. vr̄ ergo dicendū qḋ illa. l. loquiꝭ in cōuētionalibus in quib⁹ olim per scḋam continentē maiorē dilationē tollebaꝭ prima ipso iure hodie nullomodo agaꝭ expresse. ⁊ sic poterit stipulator agere vel ex prima post lapsum primi termini vel ex scḋa post lapsum scḋi. ⁊ si dicaꝭ fatuū erit agere ex scḋa. Rn̄deꝭ ꝙ poterit sua interesse potius agere ex illa: q̄ in ea forte habet fideiussores: ⁊ in prima nō. In pretorijs autē seruāda sit ista. l. qm̄ illa cōiecturat intētionē partiū. Et sic sit intelligēda solum in cōuentionalib⁹ nō in pretorijs in quib⁹ cōsideraꝭ etiā intentio pretoris. vn̄ glo. nō vr̄ bene dicere in qōne quā format. Ista sunt dubia ⁊ difficilia. Cetera vide hic p Barto. qui distinguit circa istā materiā tria iura. s. ius antiquissimum ante ius. ff. Et ſm illud solus interuētus noue psone inducebat nouationem etiā si scḋa cōtinebat minus q̄ prima. Itē ius. ff. ⁊ scḋm illud si scḋa cōtinebat minus nō inducebaꝭ nouatio etiā cū interuētu noue psone: vt. s̄. de ver. obli. eū qui. §. pe. Si vō ꝯtinebat plus inducebaꝭ etiā sine interuentu persone: vt. l. q vsumfructū. ⁊ sic in istis duob⁹ casib⁹ parū operabaꝭ interuentus noue psone. si vero cōtinebat tantūdē tunc operabaꝭ: ⁊ inducebaꝭ nouatio ipso iure. hodie secus p illā. l. fi. que facit tertium ius seu tertiū

5 tēpus. ¶ † Ultimo dicit hic Bar. vnum verbū no. ꝙ si debitor dedit primo fideiussores vel pignora: postea dat alios fideiussores vel alia pignora non liberanꭲ primi vel prima: sed noua eis adijciunꭲ si non interuenit noua ꝓmissio principalis debitoris: ſꝫ si interueniret posset induci nouatio. Breuiter primū dictū debet intelligi nisi constet de intentione partiū ꝙ locorū priorū voluerint alios dari: q̄ tunc primi liberarentur vel prima pignora. tex. est in. l. si rem. §. satisfactum. s̄. de pigno. actio. In scḋo casu ꝓpter nouā ꝓmissionē nō induceretur hodie nouatio etiā cū interuētu nouarū psonarū nisi ageretꭲ expresse: vt in. d. l. fi. Non video ergo ad qd sit vtilis hec distinctio.

2 ☞ In dubio semper iudex debet facere condemnationem in minori quantitate.

3 Casus in quib⁹ cōpellitur quis promittere certam penam.

4 Si reus ꝓmisit alicui stipulāti de stādo iuramēto eius sup interesse an teneatur stare huic pacto.

5 Statutum si dicat ꝙ de expensis vel damnis stetur simpliciter iuramento dānum passi an intelligatur nisi aduersarius probet contrarium.

1 **Hec eiusmodi.** † In stipulationibus que cōmittunꭲ ad interesse ꝓpter difficultatē ꝓbādi interesse vtile est apponere penam certe q̄titatis q̄ loco illius succesit. h. d. venio ad casum.

2 ¶ †Not. factũ q in dubio semp iudex dz facere condẽnationẽ in minori quãtitate: vt habet in glos. fin. ⁊ in minori pena: vt. l. 3 pses. de pe. ¶ †In fi. gl. mag. dic ẽm doc. q quatuor sunt casus in quib⁹ qs cõpellit pmittere certã penã. Prim⁹ qñ interesse esset inestimabile seu qñ sup re inestimabili stipulatio interponeretur: vt. j. rem ra. ha. l. procurator. ad exhibẽ. §. pe. Scđs qñ quis releuaret a datione fideiussorũ: qr eos nõ reperiret vel ex alia causa: qr in hoc grauabit q pmittat penã vt. l. nisi. §. Quis si cui plusq per. l. fal. ⁊ est ibi bona gl. Tertius de quo habetur per glo. in. l. iij. §. fi. de alie. iudi. qñ vellet euitare morã vel aliã actionẽ. Quartus qñ ita esset de cõsuetudine: vt. l. q si nolit. §. qui assidua. de edi. edi. Extra istos casus regulariter nõ cõpellitur nisi ex iusta causa. ⁊ hoc totũ remittit arbitrio iudicis in stipulationib⁹ pretorijs sicut ⁊ alia remittunt: vt. l. j. §. fi. s. eo. 4 et in. l. antepe. ¶ †Ultimo Dy. format hic vnã qõnẽ si reus pmisit stipulatori de stãdo iuramẽto ei⁹ sup interesse: an teneat stare huic pacto: ⁊ tenet q sic. sz si inique vel enormiter iura potest peti reductio ad arbitriũ boni viri. ⁊ in. l. si qs in cõstituendo. C. de epis. ⁊ cle. in fi. tenet q hec cõuentio nõ valeat: qr induceret quẽ ad delinquẽdũ: vt in. l. cõuenire. de pact. dota. ⁊ idem Spe. in ti. de pba. §. videndũ. ver. quid si. ibi Bar. tenet q valeat cõuentio. dicit tñ q potest reuocari re integra anteq iuramentũ sit pstitũ p. l. si qs iusiurandũ. C. de re. cre. Sed si nõ fuit reuocata scribit iuramẽto nisi petat reductio ad arbitriũ boni viri: aut dicit q reuocare nõ põt nisi ex causa de nouo interueniente si psupponimus q valeat. ⁊ ita loquit illa. l. si qs iusiu- 5 randũ. †Et adde q intelligit nisi reus pbet 3riũ. Nã ⁊ si statutum diceret q de expensis vel dãnis stetur simplici iuramento dãnũ passi dz intelligi nisi aduersarius pbet 3rium: qr de hoc est natura pbationis q vna pbatio recepit illã pbationẽ meliorẽ. In 3rium. l. cũ indebito. de pba. ita no. Ja. butr. elegãter in. l. j. C. de re iudi. Et adde q tutor qñ cõtrahit p pupillo non potest tale pactũ apponere p. l. iusiurandi gratiã. et ibi no. per Bar. s. de iureiurã. Solet etiã queri an valeat cõuentio q nõ poterit reus pbare solutionẽ nisi p instrumentũ debiti cãcellatum. de quo vide Spe. in. d. §. videndũ. v. sz pone. et qđ Bal. in l. ij. C. si cer. pe. vbi dicit q pbationib⁹ nõ potest renuntiare: qr sint introducte ad publicam vtilitatem. et sic nõ potest quis se astringere ad certum modum probandi. de hoc etiam no. in. l. pactum inter heredem. s. de pac.

¶ Publicus. Adde. l. nõ em. ff. de adopt. c. ad audiẽtiã. de rescrip. gl. i. c. qq. de vsu. li. vj.

¶ Rem pupilli saluam fore. Rubrica.

¶ Sup rubrica. dic q hec stipulatio est pretoria qñ prestatur pupillo vel vni ex tutorib⁹ pro pupillo recipienti. ⁊ ita loquit iste titulus: sed aliqñ prestatur ab vno tutore alteri tutori volenti se ab administratione exonerare ⁊ eã totã cedere prestanti hanc stipulationem: ⁊ tunc non est pretoria: qr eam non recipit pro pupillo: sz pro se ⁊ pro sua idẽtitate: qr de mala administratione illius tenetur ille qui eam sibi cessit. l. ita autẽ. §. gessisse. de admini. tuto. ⁊ ita no. s. de ver. obli. l. v. In glos. magna. ibi: cõmunes autem sunt.

2 ☞ Tutela vt dicat legitime decreta dz etiã tutor iurare bñ administrare: ⁊ q defensionem pro pupillo non omittet.

1 Cum pupillo. †Hec stipulatio cõmittitur finita tutela ⁊ nõ ante. h. d. hoc declara. vt. j. eo. l. iiij. §. hanc stipulationẽ. ¶ In text. ibi: cũ ⁊ tutele potest. dic qr per eã vr promissum illud qđ deueniet in actione tutele: sed actio tutele nõ nascitur nisi finita tutela: vt. l. si finita. de tute. ⁊ ra. distra. ergo nec ista stipulatio potest cõmitti. ¶ In gl. ibi: vel datus ex inquisitione intellige. s. a maiori iudice. vt preside vel superiore. si autẽ a minore etiã si cũ inquisitione satisdat. vt not. in aut. vt hi qui obligatas. §. fi. ⁊ p Cy. sup rubr. C. de tuto. ⁊ cura. qui satis non dederũt. ¶ In eadẽ ibi: ante administrare nõ dz dic: sz nec potest nisi etiã alia cõcurrãt. de quib⁹ plene not. in. l. legitimos. in prin. de legi. tuto. ⁊ hoc in his q possunt esse preiudicialia pupillo: secus in his q nõ possunt esse. vñ scientia tutoris qui nõ satisdedit nec alia fecit pptet que poterit administrare inducit trãsmissionẽ iuris deliberandi in hereditate delata pupillo: et nõ adita per eũ acsi posset administrare: lz regulariter non habeat pro tutore anteq illa impleuerit: qr trãsmissio nõ concernit dãnum sed vtilitatẽ. ⁊ ita no. Bart. in. l. qui duos. de rebus 2 dub. ⁊. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. ¶ †In fi. gl. ibi: qr iurat bene administrare. dic ⁊ etiam debet expresse promittere q defensionem pro pupillo nõ omittet: al's tutelas nõ esset legitime decreta: vt. l. fin. §. defensionem. C. de admini. tut. Non sunt alia.

¶ Omnimodo. adde qđ importat hoc verbũ vi de in. l. j. i. §. si pecuniã. ff. de 2di. fur. et gl. in cle. j. de vi. ⁊ ho. cle.

2 ☞ Notarius quare dicatur seruus publicus.

3 Ex stipulatione alterius publici officialis q notarij non potest alteri actio acquiri nisi sit actio interposita sup eo qđ pertinet ad eius officium.

Quibus verbis debeat tunc vti notarius vt possit alteri actio acquiri.

1 Si pupillus. †Si pupillus potest fari debet ipsemet stipulari rem pupilli saluam fore: sed si non debet adhiberi seruus eius ad stipulandum si ipsum hz vel habere potest alias debet interponi per notariũ de mãdato iudicis: ⁊ tũc acquiret pupillo vtilis actio. h. d. cũ. l. seq. ⁊ principio seq. ⁊ l. seruũ pupilli. j. eo. que debet cõiungi cum istis. ¶ In tex. ibi: vel fari. nõ potest. si aũt esset presens. ⁊ posset fari ipsemet deberet stipulari: lz eẽt infans. i. īfra septẽniũ. ⁊ sic nõ haberet intellectum: vt. l. seruũ pupilli. ⁊ est speciale in hac stipulatione: vt possit interponi per infantẽ regulariter secus: vt. l. j. in prin. et l. mulier. s. de ver. obli. ⁊ not. ex illa. l. seruũ. q lz infans dicatur qui fari non potest ab in qđ est non: ⁊ fari. Attamẽ verificatur etiã in eo qui potest fari dũmodo sit infra septẽnium qr nõ cum intellectu. vnde nõ videtur posse fari quo ad iuris dispositionem. licet de facto loquatur. ¶ In text. ibi: seruus ei emendus est subaudi a ppinquis cum autoritate iudicis. argu. eorũ que no. in. l. tutor. de bo. pos. in glos. Sz querit hic postq notarius potest hoc facere. vt in seq. rñ. qr per seruũ acquireret directa ipsi pupillo: sed notario acquiritur vtilis ⁊ melior est directa actio q vtilis. qđ dicvt plene no. in. l. quoties. in prin. de admi. 2 tuto. ¶ †In tex. ibi: seruum publicũ. i. notarium qui ideo dicit a seruus publicus[a] qr postq acceptauit officiũ notariatus tenet cuiq indigenti de illo seruire: ⁊ potest cõpelli iudicis officio ad recipiendum instrumentũ vel rogitũ. de cõtractu tamẽ licito ⁊ non simulato. l. iubemus. §. sane. de sacrosanc. eccle. ⁊ no. q hoc debet fieri corã pretore vel eius mãdato qr est stipulatio pretoria ⁊ iudicialiter interponitur. Sed doc. querũt quid in cõuentionali: an ex stipulatione poterit acquiri vtilis actio. Inn. tenuit q nõ in. c. dudũ. de cõuer. cõiuga. qr oẽs. ll. de hoc loquentes loquunt in pretorijs seu iudicialib⁹. Glo. vero iuris ciuilis sentiũt 3rium dũ ponũt istũ casum inter alios spãles. insti. de inuti. stipu. §. item ei. ⁊ ita etiã tenet Dy. Guil. de cu. ⁊ Bar. qui etiã dicit q nõ solũ per notariũ: sz p quẽlibet publicũ officialẽ potest alteri actio acquiri. arg. in. l. seq. dũ dicit dare aliquẽ dz 3 pretor ⁊c. puta militẽ suũ vel vicariũ. † Ang. dicit ⁊ bene q ex stipulatione publici officialis alterius q notarij nõ potest alteri actio acquiri nisi sit actio interposita sup eo qđ pertinet ad eius officiũ. ⁊ ita no. in. c. qq. de vsu. li. vj. sed officiũ nõ est generale sup receptionib⁹ instrumẽtorũ: vñ semp ad eius ptinet officiũ: ⁊ debet recipere tanq publica persona vel tanq notarius: vt alteri poterit actio acquiri. ⁊ ita seruat consuetudo: qr stipulatur p oĩbus quor interest vel interesse poterit in futurum. facit. l. nõ aliter. de adop. cũ ibi no. per Guil. de cu. nec requiritur autoritas pretoris in extraiudicialib⁹. ⁊ vide qđ no. in Spe. de satisd. §. viso. ver. sz ⁊ si quis. ⁊ formã istius stipulationis. vide insti. de satisda. §. si qs aliã. ⁊ in dictis casibus querit vtilis sine cessione: vt in. l. ij. C. de magi. conue.

2 ☞ In hac stipulatione nõ venit dãnũ illatũ ppter omissam administrationẽ quando in totum est omissa.

3 Tutor quare cõpellatur iudicis officio precise ad administrationẽ incohoandã nõ autẽ ad psequendã precise: sed remoueat ab administratione tanq suspectus.

1 Non sciendum. Illud sciẽdum. †Qui tutelã administrauit etiã si nõ erat verus tutor: sz vt tutor agebat hac stipulatione tenet: sz ille q nullomodo gessit, etiã si erat verus tutor non tenet hac stipulatiõe: lz teneat vtili actiõe tutele. h. d. Et sic in effectu ista stipulatio vel satisdatio intelligit interposita sup eo qđ veniet in actione tutele directa: vel in actione p tutela: nõ autẽ super eo q veniet in vtili: ⁊ sic cũ sit stricti iuris non extendit de directa ad vtilẽ. hec est ratio huius. §. ẽm Bar. casus est iste. ¶ In text. ibi: qui pro tutore negotia gessit: qr putabat se tutorem cũ non esset ⁊ fecit sibi decerni tutelam. Et hãc satisdationẽ prestitit. nam tenet actione p tutele: vt in ti. de eo qui pro tuto. ⁊ hoc assimilatur actioni tutele vt in hac stipulatione deuoluatur id qđ venit in dicta actione sicut id qđ venit in directa actione tu- 2 tele: non sic id quod venit in vtili: vt. j. sequitur. ¶ †In tex. ibi: b omnimodo.[b] Not. qr tunc est verum q in hac stipulatione non venit dãnum illatum propter omissam administrationẽ qñ in totũ est omissa: si autẽ cepisset gerere: ⁊ postea omisisset tũc dãnũ illatũ ppter omissionẽ bñ veniret in hac stipulatione p istũ tex. ⁊ propter hoc cõpellitur incipere administrare: vt in hanc actionem

actionē deuoluat᷑: vt in fi. huius. §. q2 hec est vtilis pupillo cum
3 habeat fideiussores: vt. s. §. pxi. ibi caueat᷑ aūt ꝛc. † Sed in actiōe vtili tutele nō hꝫ fideiussores. ꝛ ista est vna de rōnib⁹ inter al's quare tutor cōpellit᷑ iudicis officio precise ad administrationē incboandā. l. j. in princi. de admi. tuto. postꝙ autē incboasset si omitteret non cōpelleret᷑ precise: sed remoueret᷑ ab administra tione tanꝙ suspectus. sufficit. ꝛ cum isto. §. iunge. §. fi. in prin. j. ea. l. q2 sicut contra tutorē qui nullo modo gessit hec stipulatio non cōmittitur cōtra curatorem. vt ibi sufficit.

1 **Hanc autem.** † Hec stipulatio ꝯ verū tutorem cōmittit᷑ demū finita tutela: sed cōtra ꝑcuratorē ꝛ ꝯ curatorē cōmittit᷑ statim ꝙ res cepit male geri. h. d. ꝛ cū isto. §. iūge. §. generaliter. ꝛ v. illud secus. j. ea. l. §. fi. casus est iste. ¶ In tex. ibi: finita demū tutela. dic tā ꝓ reddēda administratione gn̄ali ꝙ etiā ꝓ emendatione alicuius dāni particularis. Neutro em̄ casu p̄t agi nisi finita tutela: ergo nec ista stipulatio cōmittit᷑: sꝫ ꝯ eū q non est verus tutor statim pōt agi ꝓ vtroqꝫ: q2 nō est expectādus finis tutele cum tutela non subsit. cōtra tutorē vero ꝓ reddēda gn̄ali administratione sil'r nō potest agi nisi finita cura nec sil'r pro illo cōmittit᷑ hec stipulatio: sꝫ pro emēdatione alicuius dāni particularis posset agi etiā cura nondū finita: ꝛ ꝓ illo potest ista stipulatio cōmitti. Et hec est differētia inter tutorē ꝛ curatorē quā iste tex. voluit notare. ꝛ hoc totū colligit᷑ ex gl. sup verbo aliud est. ꝛ que sit ratio diuersitatis ꝙ cōtra tutorē nō pōt agi durāte tutela ꝓ emēdatione dāni particularis sꝫ cōtra curatorē sic ponitur p gl. in. §. sup vbo cōmittit᷑ q̄ incipit. Sed que est ratio. ꝛ de ista materia vide plene in. l. ij. C. de admi. tuto. que longa est. sufficit.

1 **Illud secus est.** † Iste ver. loquit᷑ in gerente ꝛ sic nō cōtinuat᷑ cū ꝑcedēti q loquitur in nō gerēte. ꝛ dicit ꝙ ꝯ curatorē datū adulto vel etiam pupillo vel cuicūqꝫ indigenti curatore pōt cōmitti hec stipulatio etiā durāte administratione qꝺ intellige ꝓ emēdatione alicuius dāni particularis: nō autē ꝓ reddēda rōne administrationis: vt dicit gl. in. l. hāc stipulationē. sup verbo alias est.

1 **Datiuus vel.** † Tutor datus cū inquisitione vel testamentarius nō tenet᷑ satisdare pupillo: sꝫ si sibi offert᷑ satisdatio a cōtutore volente in se totā administrationē dꝫ eā recipere vel offerre. h. d. Casus est iste. ¶ In tex. ibi: datiuus. s. cū inqsitione: ꝛ a maiori iudice datus. al's secus vt dixi in. l. j. s. e. q2 istoꝝ fides est electa vel a iudice vel a testatore ideo nō grauant᷑ satisdatione. ¶ In tex. ibi: nō petet satisd. a collega suo. s. noīe pupilli. sꝫ pōt offerre noīe suo ꝓprio si vult solus administrare: ꝛ tūc ista satisdatio nō est ꝑtoria: vt dixi sup rubri. ꝛ tunc cōtutor vel dꝫ recipere ꝛ illi administrationē cōcedere vel ecōuerso satisdet illi ꝛ ipse administrationē suscipiat: sꝫ si quilibet vellet: ꝛ nō cōcordarent iudex eliget meliorē. ar. in. l. si plures. j. de accu. ꝛ hoc qn̄ non cōmode ambo administrant.

1 **Et si ad species.** No. hic ꝙ potest dari curator ad vnū actū facit. s. de iure do. l. quero. vbi dat᷑ ad ꝯstituendā dotē nō ad aliud sic etiā tutor aliqn̄ puta ad adeundā hereditatē: vt in. l. cū in vna. §. tutor. de app. regul'r contra in tutore: q2 habet vniuersalē administrationē: vt. l. certarū. de testa. mili. ꝛ p hāc legē dicūt quidā ꝙ si est curator ad vnā litē datus tenet᷑ facere inuentariū. de hoc in Spe. de actore. §. j. ver. quid de.

2 ☞ In generali obligatione omnium bonorum cadunt nomina debitorum.

1 a **Cum pupillus.** † Etiā noīa debitoꝝ cōprehēdūt᷑ [a] appellatione rerū. ideo cadūt sub vbis isti⁹ stipulationis. h. d. Est em̄ vocabulū gn̄ale. s. res. vt in. l. j. §. fi. si cer. pe. casus est ille. ¶ † In tex. ibi: nō solū que in patrimonio hꝫ.
2 Innuit ꝙ noīa debitoꝝ nō sint in patrimonio: sꝫ non est verū. dic hꝫ in patrimoniū. s. quo ad dn̄ium. vt sunt res corporales: sed noīa debitoꝝ sunt iura incorporalia: ꝛ tn̄ in patrimonio dicunt᷑ esse. vn̄ in generali obligatione omniū bonoꝝ cadūt noīa debitorū: vt. s. in. l. heredē. de heredi. act. si ergo pereunt culpa tutoris poterit agi cōtra fideiussorē datū a tutore: sꝫ an teneat᷑ fideiussor de vsuris. dic vt. j. l. pxi. ꝛ hic in glo.

1 **Si postea.** † Fideiussor simpl'r datus nō solum tenet᷑ ad sortē: sꝫ etiā ad vsuras que veniūt ex natura actionis sup qua intercessit. h. d. ꝛ ad hoc allegat᷑. de quo dic. vt. l. q̄ro. s. non sic ad interesse in arbitrarijs actionib⁹ qꝺ non venit ex natura actionis cū sit stricti iuris: sed ꝑpter quoddā accidens. s. appositionē loci: vt in. l. centū capue. ꝛ l. fi. de eo qꝺ certo loco. ¶ In tex. ibi: de restituenda tutela. i. pecunia quā habebat de bonis pupilli in quo cōmittitur mora reipsa etiā sine interpellatione fauore minoris. ꝛ est mora irregularis. l. in minoꝝ. C. in quib⁹ cau. in integ. resti. nō est necessaria. de qua vide per glo. in. l. mora. in fi. mag. glo. de vsur. ꝛ de leg. ij. titia. la. ij. in. §. vsu.

1 **Cum rem saluam.** † Licet res pupilli sint in se salue: si tn̄ sunt penes tutorem: ꝛ nō restituantur cōmittitur contra eum hec stipulatio: q2 non videntur salue quo ad pupillum. h. d. casus est iste.

1 **Si plures.** † Inter plures fideiussores vnius tutoris datos pup. nō est locus bn̄ficio diui adria. s. vt diuidat᷑ actio: secus in plurib⁹ tutorib⁹ existentib⁹ soluēdo ꝛ etiā in pluribus fideiussorib⁹ datis alteri ꝙ pupillo. h. d. ꝛ est pulchra. l. ꝛ aliquātulū scrupulosa in tex. que primo loquit᷑ in fideiussorib⁹ datis pupillo vsqꝫ ibi: nec quisꝙ: postea in plurib⁹ tutoribus. vsqꝫ ibi certū. postea in plurib⁹ fideiussorib⁹ datis alteri ꝙ pupillo ꝛ redditur ratio diuersitatis. casus est iste. Ratio diuersitatis inter plures tutorēs ꝛ plures fideiussores vnius tutoris est ista: q2 plures tutores ex necessitate assumunt officiū. vn̄ dictat equitas. ꝛ in arbitriū boni viri ꝙ si cōi negligentia dānificauerint pupillū nō sit vnus deterioris cōditionis ꝙ alter: vt solus cogat᷑ totū soluere si ceteri sūt soluēdo: ideo habēt bn̄ficium diuisionis. Sed plures fideiussores vnius tutoris obligantur ex mera voluntate: ideo sibi imputēt si sibi nō ꝓspiciūt ꝙ quilibet teneat᷑ pro parte ne pupillus cogat᷑ ire p diuersa litigia: vt in fi. Ratio autē diuersitatis inter fideiussores plures datos alteri ꝙ pupillo ꝛ datos pupillo est: q2 alter potuit ꝓspicere faciendo illos renuntiare bn̄ficio diuisionis: sed pupillus nō sic: q2 interdū recipiunt᷑ fideiussores ipso ignorāte: vt. l. ij. j. eo. cū ipse etiā inuitus incidat in tutores ꝛ posito ꝙ ipso sciente nō est ita sibi imputandum: sꝫ sibi non prospexit. ideo fauore etatis statuitur hic ne habeat sequi diuersos iudices ꝛ statuere diuersa litigia: vt in fi.

¶ Judicatum solui. Rubrica.

1 ¶ † Sup rubrica dic formā istius satisdationis. vide in Spec. de satisd. §. expedito. ver. satisdatio igitur. ꝛ prestatur ex parte cōuen. sed illi de qua. j. ti. proxi. prestatur ex parte agētis. ꝛ no. ꝙ ista verba iudicatum solui sonant plus in ius ꝙ in factum. nā non solum cōprehēdunt id qꝺ verbū sonat: sed etiā vltra. s. clausulā de defendendo. ꝛ clausulam de dolo qꝺ absit: vt. j. eo. iudicatum solui ꝙ potius ex interpretatione iuris procedit ꝙ ex significatu verboꝝ. Nam s̄m illū solū cōtineret ꝙ primū sonat. ideo quidā dicunt qꝺ si cōuertant᷑ verbo. ꝛ dicat᷑ solui iudicatum: solui nō importat nisi qꝺ verbum sonat: ꝛ sic potius est facti ꝙ iuris. ꝛ ideo si in instrumēto ꝑcuratiōis dn̄s ꝓ suo ꝑcuratore ꝑmitteret soluere indicatū nō videretur ꝑcurator sufficiēter releuatus a satisdatione: ꝛ si nō admitteret᷑ nisi de nouo satisdaret cū nouis fideiussoribus de indicato soluēdo. vt not. Dy. in. l. fi. C. vn̄ vi. sꝫ Pe. dicit ꝯtrariū p. l. ij. s. in ti. j. in ver. solui iudicatū. ꝛ ibi tetigi glo. Rubrica format quatuor questiones.
2 ¶ † Prima est qn̄ debent prestari. ꝛ dicit: ꝙ ante lit. cōtesta. dꝫ peti ꝛ prestari si petat᷑: postea nō potest peti vt cogat᷑ eā prestare: q2 legitimata est persona defensoris: sicut ex parte procuratoris actoris si nō fuit petita cautio rati: vt in. l. pompo. §. rati. de procur. de hoc est tex. quē glos. nō allegat in. l. j. in fi. C. de satisda. dū dicit in limine iudicij. Intellige tamē glos. nisi quādo procurator vel defensor venit post lit. contest. vt in. l. j. ꝛ. ij. C. de
3 consor. eiusdem litis. ꝛ not. in. l. nihil. C. de procur. ¶ † Secūdo queritur a quo prestetur. ꝛ glo. respondet ꝙ hodie non prestat᷑ nisi ab illo qui cōuenitur alieno noīe: vt a procuratore vel defensore. ꝛ in hoc bene dicit vt insti. de satisda. §. sed hodie olim. non etiā ab eo qui cōueniebatur ꝑprio noīe. ꝛ in hoc etiā bene dicit. ꝛ quacūqꝫ actione cōueniretur vel reali vel personali s̄m glo. sed in hoc vltimo male dicit: imo solum quando reali non quādo personali. qꝺ dic vt plene not. in. l. eum hominē. s. de fideius. ꝛ no. in. l. iul. q satis. cog. Sed mirandū est quare hic non vr̄ magis necessaria cū agebat᷑ ꝑsonali sorte ad quātitatē ꝙ qn̄ reali sorte ad rē immobilē in qua erat expedita executio. nunꝙ
4 sciui videre bonā rationē. ¶ † Tertio querit᷑ quid si defensor habebat mandatū. glos. dicit ꝙ etiā nūc prestat istā satisdationem: lꝫ secus in procuratore actoris qn̄ cōstat de eius mādato. vt. j. ti. pxi. l. satisdatio. rōnē diuersitatis dic vt in. l. vnica. C. de satisdā. q2 in primo casu non est plene cōsultū actori sup execu-

a ¶ Cōprehēdūt᷑. Adꝺ Cy. in. l. j. ff. ꝺ statu homi. Pau. de ca. in. l. lꝫ inter ꝑuatos. in vlti. col. C. de pac.

tione snie. Scđo casu quãdo bene est consultũ reo per exceptionem cõtra dñm qui mandatũ dedit. ¶ Sed extra gl. quero cuius vtilitatis est tũc ista satisdatio videť ꝙ nullius. nã postꝗ cõstat de mãdato snia condẽnatoria poterit executiõi mãdari cõtra dñm etiã nõ pstita satisdatione. vt. l. plautius. de procu. Respondeo imo est: qꝛ nõ esset pstita: lꝫ poterit fieri executio cõtra dñm nõ sic cõtra procuratorẽ de cuius mãdato cõstat. vt in. d. l. plautius. ⁊ ibi no. ⁊. l. iiij. in pn. ff. de re iudi. sꝫ propter hãc satisdationẽ in qua procurator se obligat pn. poterit fieri executio etiã cõtra eũ ⁊ cõtra fideiussores datos ab eo. ⁊ per hoc deci

5 ditur questio de qua statim dicã. ¶ † Quarto ⁊ vltimo quериť in gl. quos fideiussores debebit dare iste defensor vel procu. gl. dicit ꝙ si dñs est pñs poterit dare ipsum dñm. ⁊ nõ cogitur dare alios si aũt est absens debebit sibi inuenire alios fideiussores. Circa primũ videť esse vtile dare dñm. qꝛ etiã si nõ daret cõtra dñm posset peti. sꝫ põt dici satis esse ꝙ poterit peti cõtra procuratorẽ ⁊ sic releueť ab actione aliorũ fideiussorũ postꝗ dñs fideiubet pro eo. ⁊ vtilitas eius fideiussionis quo ad dñm colligitur ex his que no. gl. de noua. si pupillus post prin. in gl. que incipit vř superflua. Quãtũ ad scđm quãdo dñs est absens ꝙ teneať procurator alios inuenire: dic hoc verũ nisi dñs in instrumẽto procurationis satisdedisset notario recipiẽti tãꝗ publice persone pro illis quorũ interest de iudicato soluẽdo ꝑut introduxit cõsuetudo vt habeť insti. de satisda. §. si vero aliqs tũc nõ teneret procurator alios dare. Sed tunc est questio an valuerit illa satisdatio facta ꝑ dñm nõ precedẽte promissione procuratoris. Nã videť ꝙ nõ. qꝛ dñs se obligat vt fideiussor ⁊ promissio procuratoris dꝫ esse vt principalis sine qua fideiussoria nõ põt stare. Ista fuit magna questio inter antiquos doc. de qua ꝑ Cy. in. d. l. j. C. de satisda. q dicit fuisse primã questionẽ q̃ sibi fuit cõmissa qñ rediuit de studio Bononie. ⁊ vř tenere ꝙ nõ valeat: ⁊ idẽ Bar. hic lꝫ de ꝯsuetudine ꝯrium serueť nec admittiť hec exceptio ꝯm Bar. Ang. ꝯ ꝙ etiã de iure vꝫ: qꝛ tũc dñs nõ est vt fideiussor. sꝫ potius vt principalis expromissor qđ esse põt ꝑ ea que no. in. l. ij. §. j. in mag. gl. q satisda. cog. sꝫ Bar. dicit ꝙ illa loquitur in fideiussore de iudicio sisti qui põt se obligare sine pncipali: ⁊ nõ est proprie fideiussor nõ sic reperiť in fideiussore de iudi. soluẽdo. Et pro ista opi. ego adduco id qđ. ff. dixi. Nã si nõ esset obligatus nisi ipe principalis ipsa satisdatio esset superflua cum cõtra eum posset fieri exceptio etiã sine ea: nec video aliam vtilitatẽ in hac satisdatione quãdo dñs fideiubet pro suo procuratore nisi illã de qua supra dixi. qꝛ procurator se obligat ⁊ contra eum põt fieri executio qđ nõ esset si nõ satisdaret.

2 ☞ Cedere diẽ: ⁊ diẽ venire ⁊ exactionẽ posse fieri an differãt.
3 Quid mittatur executioni an sententia an stipulatio de iudicato soluendo.
4 An ista stipulatio mittatur executioni cõtra fideiussores sine nouo processu.

1 **In stipulatione.** ¶ † Dies huius stipulationis cedit lata snia postꝗ trãsiuit in rẽ iudicatã. lꝫ exactio differať in tẽpus qđ datur iudicatis ad soluendũ. h. d. Casus est iste. ¶ In tex. ibi post rem iudicatã. No. ꝯm Ang. qꝛ non dicit post sniam: nã tunc etiã infra tps appellãdi cederet dies. ⁊ obligarenť fideiussores: lꝫ nõ ita est. Nã non oriť actio ex ista snia anteꝗ transeat in rẽ iudicatã. ergo nec ex ista stipulatione que est accessoria ad illã que nasciť ex sentẽtia. requiriť ergo qđ trãsiuerit in rẽ iudicatã. qꝛ lapsum sit tps appellãdi. ⁊ nõ fuerit

2 appellatũ. ¶ † In tex. ibi statim dies cedit. gl. j. dic ꝙ cedit sed nõ venit per id qđ statim sequiť. sꝫ exactio ⁊c. sꝫ nõ bene loquiť: qꝛ lꝫ differať exactio nõ tamẽ impediť diem venire sicut nec cedere. sunt enim tria. s. diẽ cedere qđ significat obligationẽ oriri cũ ante nõ sit orta vt. l. cedere diẽ. de verb. signi. Et diẽ venire qđ significat actionẽ oriri cũ interdũ. licet sit orta obligatio ante diẽ nõ tamẽ actio: ideo nõ dicit venisse. Itẽ exactionẽ posse fieri. nã lꝫ orta sit obligatio ⁊ actio potest differri exactio. vt. C. de rei vxo. actio. §. exactio. Et que sit differẽtia inter diẽ obligationis ⁊ diẽ exactionis. dic vt. l. si cũ milite. §. cũ intra. de cõpen. ⁊ ꝑ Bart. in. l. ita stipulatus. de verb. ob. in prima questione principali. Intellige autẽ hanc. l. quantũ ad clausulã quã verbum sonat: sed ꝗtum ad clausulã de defendẽdo vel de dolo potest cõmitti hec stipulatio. etiã ante latã sniam ꝯm Ja. de are. ⁊ in ista

3 l. formant duo prima dubia. primũ est. † Quid mittatur executioni an ipa sentẽtia. an autẽ ipa stipulatio de iudicato soluendo. ⁊ Bar. hic tenet in effectu ꝙ ipa stipulatio ꝑpter sententiã. sed Ange. hic reprehendit. qꝛ nõ reperitur in iure ꝙ cõtractus habeat executionẽ. ideo reperiť contrarium etiam si factus sit super sentẽtia. vt patet in. l. minor. xxv. an. cui fideicõmissariũ. in tex. ⁊ glo. ff. de mino. ⁊. l. iiij. §. si ex ꝯuentione. de re iudi. Cer

¶ An acta facta corã vno iudice. Adde Bar. in. l. cuꝫ lite mortua. ff. d iud. so. Bar. in. l. diuus. ff. de custo. et exhibi. reo.

te pro Bar. facit tex. in. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pac vbi ꝯm cõem intellectũ ipsa cõuentio partium mittiť executioni nõ snia. ⁊ hoc magis placet quãdo cõtractus fit pro snia futura. lꝫ secus pro iã lata que trãsiuit in rẽ iudicatã. ⁊ ita loquũ

4 tur allegata per Ang. † Scđa questio est an mittať executioni cõtra fideiussores sine nouo processu. Cõstat enim ꝙ cõtra fideiussores contractus nõ fit executio sententie late contra principalem sine nouo processu. Sed questio est de fideiussoribus iudicij de iudicato soluẽdo. Et cõiter tenetur ꝙ cõtra omnes fiat executio sine nouo processu ne in infinitũ habeatur ⁊ probatur per. l. fi. C. de vsu. rei iudi. ⁊ per glo. in. c. j. de iniurijs ⁊ dãno dato. lib. vj. ⁊ hic plene per Bar. ⁊ no. hic in fi. ꝯm Jaco. de are. ꝙ dilationes que prosunt principali prosunt fideiussoribus de quo dicvt no. in. l. quoties. de prec. impera. offe. Et adde qđ no. in Spe. de sententijs. §. quid si sententia.

2 ☞ Litis appellatione quid contineatur.
3 Perempta instãtia quid cũ ea pereat ⁊ quid remaneat.

1 **Cum lite.** ¶ † Perẽpta instãtia perimitur hec satisdatio. ⁊ liberanť fideiussores. h. d. no. ⁊ est. l. famosa. maxime propter ea que tangit hic Bart. multum vtiliter. venio ad casum.

2 ¶ † No. dñ dicit lite mortua ꝯm summariũ qđ dedi ꝙ appellatione litis contineť sola instãtia qđ facit ad intellectũ. l. causas vel lites. C. de trãsac. Nã aliqñ istud verbũ lis poniť ꝑ tota cã nõ solũ instãtia. Itẽ ꝙ finito tpe istãtie lis seu instãtia diciť mori. Itẽ ꝙ sola variatio instãtie facit stipulationẽ hãc nõ cõmitti etiã si nõ variareť iudex fit ⁊ sola variatio iudicis: lꝫ nõ esset variatio instãtie. vt. j. l. proxi. in prin. ⁊ fortius quãdo est instãtie ⁊ iudicis. vt. j. e. cũ apud semproniũ. Itẽ variatio actionis. vt. ff. de preto. stipu. l. ij. §. fi. ⁊ ibi tetigi. ⁊ etiã alia variatio. vt. j. eo. si autẽ acceptũ. ⁊ ex his sequiť ꝙ fideiussores in hac satisdatione censeť se obligasse dũtaxat ad sniam que fertur ex illa instantia ⁊ ex illa actione. ⁊ ab illo iudice coraꝫ quo fideiusserunt. ¶ Venio ad gl. super gl. in prin. ibi triẽnij lapsu. dic ⁊ sic est perẽpta instantia ⁊ nõ cã. qꝛ põt iterato inchoari noua instãtia: lꝫ in sequẽtibus exẽplis perimiť instãtia ⁊ causa. qꝛ nec põt de nouo inchoari. vt. l. postꝗ litis. C. de pac. pmũ ergo exẽplũ est vtilius qꝛ poterat dubitari si inchoetur noua instantia perempta si nõ fuit repetita in se. ⁊ ista vult ꝙ nõ sed exempla sequẽtia nõ haberent dubiũ. Et adde ꝯm Ja. de are. ꝙ ista. l. intelligiť quantũ ad clausulã quã verbũ sonat. sꝫ ꝗtum ad clausulã de defendendo vel de dolo si stipulatio esset cõmissa. qꝛ cã non fuit defensa. vt. j. l. proxima. §. si reus. lꝫ postea instãtia periret nõ extingueretur obligatio iã cõtracta. sed bene impedit cõtrahenda per

3 sniam ad id qđ verbũ sonat. ¶ † In fi. glo. ibi nõ valeãt prima acta. hoc intellige ꝯm doc. de illis actis dũtaxat q̃ pertinent ad litis ordinationẽ. vt est libelli datio ⁊ litis cõtestatio ⁊ iuramẽtum de calũnia. nã oportebit in noua instãtia nouũ dari libellum. ⁊ nouã cõtest. facere ⁊ silr nouũ iuramentũ pstare. qꝛ pterita preterierũt: sꝫ effectus inductus per lit. cõte. puta ꝙ reus sit effectus malefidei saltẽ fictevel ꝙ res sit effecta litigiosa. ¶ Itẽ ꝙ teneať reus de fructibꝰ pceptis ⁊ pcipiẽdis tales effectus nõ pereũt qꝛ iã sunt in esse ꝑducti. ⁊ silr ꝙ sit interrupta pscrip. vt no. in. d. l. ꝑperandũ. §. j. C. de iudi. ⁊ de pscri. lõg. tẽp. l. j. ⁊. l. fiscꝰ ⁊. ff. de iure fisc. ⁊. C. de fruc. ⁊ litiũ expẽ. ⁊. l. ij. ⁊ ibi omnino vide Bar. Ista tamẽ fuit vera qñ instãtia fuit perẽpta ꝑ lapsum triẽnij. Si vero per renũtiationẽ vel trãsactionẽ tũc etiã dicti effectus inducti soluunť: lꝫ trãsactio nõ sortiatur effectũ: vt habeť C. de trãsac. l. cũ mota. ⁊ ibi hoc tangit Bar. silr si talia acta nõ pertinebãt ad litis ordinationẽ: sꝫ ad litis decisionẽ: vt sunt attestationes testiũ ⁊ ꝯfessiones: illa nõ pereũt perẽpta instãtia sꝫ pñt in noua instãtia produci: vt no. in. d. §. j. ⁊ in Spe. de offi. de le. §. restat. ver. sꝫ nũquid ante fi. §. istud tñ verũ in attestationibus iã publicatis tã ꝑ iudicẽ ꝗ per notariũ alteri pereũt nec faciunt fidẽ in noua instãtia nisi in gl. no. in. l. j. feu. ij. ff. q̃ in fraudem credi. ⁊ ibi etiã tãgiť ꝑ Bar. ꝑ. l. gesta. C. de re iudi. si tñ instãtia nõ esset perempta: lꝫ faceret transitũ ad successorẽ vel ad iudicẽ appellationis tũc etiã si nõ essent publicata: facerẽt fidẽ corã eo sicut corã primo iudice: iuxta no. in. l. ij. C. de eden. ⁊ per Bar. in l. prolatã. ante fin. C. de sen. Cetera vide hic per Bar. qui plene

a examinat. An acta facta corã vno iudice[a] faciant fidem coram alio. de quo etiã per eundem. d. l. ij. C. de eden.

2 ☞ An per istã satisdationem prestitã corã vno iudice intelligatur renuntiatũ priuilegio fori.
Lis ꝙ dicatur pẽdere per solam citationem.
3 Quod aliquãdo ille qui trahit ad alium iudicem puniatur in perditione cause.

1 **Si quis apud.** ¶ † Si snia nõ est lata ꝑ illũ iudicem coram quo fuit prestita ꝯ fideiussores. sed per aliũ non committiť hec

hec satisdatio.h.d. Intellige etiā si nō sit noua instātia: qr corā primo nō erat incboata causa. Itē non esset corā eo cōtesta.sed fuit incboata coram scdo.ꝛ sic fuit dūtaxat mutatio iudicis: vt aliqd addat ad.l.precedētē. Casus est iste. ¶ In tex.ibi: iturus expone.i.acturus.qr iā iuerat ꝛ libellū dederat corā primo.ꝛ fecerat reū citari: qr cōparuit ipse vel eius defensor hoc iure: ꝛ satisdedit.si eīn nō iuisset ꝛ libellū nō dedisset talis satisdatio corā quo pmo pstita nō fuisset: nō tñ videbaꝛ iuisse: qr nō fuerat corā eo litē cōtestatus.ar.§.e.amplius. ideo dicit iturus. ¶ In text.ibi: stipulat⁹ est iudicatū solui.dicit Ja.de are.expsso noie proprio illius iudicis.puta ꝙ fuerit p ptātem indicatū: secus si simplr nō expresso ꝓprio noie ꝺm Spe.qui hic tenet in tit.de iudice delegato.§.excipiꝛ.ver.qd si plages. sed ipse Ja.de are. Ray.ꝛ alij dicūt indistincte etiā nō expresso ꝓprio noīe: qr subintelligitur.ſʒ dictū Spe.posset habere locū qñ sñia dareꝛ per successorē illius iudicis corā quo prestita fuit satisdatio q reputatur eadē psona cū illo: qr idē hʒ officiū.nā tunc cōmitteretur adhuc stipulatio nisi in ea fuisset expressum ꝓpriū nomē illius iudicis pcessoris ar.in.l.proponebaꝛ.ꝭ.de iudi.ꝛ in.c.innotuit. de elec. ¶ In tex.ibi: ꝛ egit apud alterū.dic ſʒ qualiter potuit agere postꝙ dederat libellū corā pmo. nā reus poterat petere se remitti ad primū iudicē corā quo fuerat conuentus: vt.ꝭ.de qui.re.ad eundē iudi.eatur.per totū.ꝛ no.Cy.in.l.nulli.in fi.C. de iudi. Sed dic ꝙ non fuit apposita exceptio vel ꝙ prius fuit aditus p errorē cū nō esset iudex cōpetens vel ꝙ reus erat priuilegiatus: vt scholaris q petijt se remitti ad rectorē cū adhuc
2 lis nō esset cōtestata corā ptāte.† Dubiū tñ hoc casu vꝛ an per satisdationē prestitā corā ptāte renūtiauerit priuilegio fori.de quo dic.vt in.l.si fideiussor.in prin.q satis.cog.et.l.j.si qs in ius voc.nō ierit.al's bene posset opponi exceptio litis pēdentis corā alio iudice cū dicaꝛ pendere etiā p solā citationē: vt in cle.j.
3 vt lite pēdente.iunctis his q̄ no.in.l.iuſ.in prin.de ꝯdi.inde.† ꝛ aliqñ ille q trahit ad aliū iudicē puniꝛ in pditione cause: vt in l.j.in fi.C.de asser.tol.ꝛ no.in.c.ex tenorē.de rescrip.

2 ☞ In casib⁹ in quib⁹ p verū ꝓcuratorē pōt mihi acqri actio sine cessione similiter potest acquiri p gestorē si ratum habeo.
3 Que sint persone que agere possunt pro alio sine mandato.
4 Licet ille psone habeant potestatē agendi sine mādato: non tñ dicuntur procuratores vel procuratrices.
Procurator nō diciꝛ nisi ille qui habet mandatū a dño.
5 Persone coniuncte sicut nō possunt preiudicare coniuncte: si non sequatur ratihabitio ita nec possunt ei actionē acquirere nec recipere solutionem pro coniuncta.
Procurator actoris qui nō plene probauit de mādato si cauit de rato: an possit cōpellere aduersarium ad prestandum hanc satisdationem de iudi.sol.
6 Tutor verus qui tamen non administrat an possit acquirere pupillo actionem vel obligationem.
7 Quid in falso tutore qui gerat se pro tutore.
8 Quid in eo q ignorat se tutorē: ꝛ an dicaꝛ gerere vt tutor.
Ignorans se iudicē an videatur facere vt iudex lʒ sit iudex.

1 **Si stipulationem.** † Ista stipulatio cōmittiꝛ si fuerit interposita p verū ꝓcuratorē aut p verū tutorē aut curatorē q possunt acqrere obligationē ꝛ actionē dominis quorū negotia administrant.secus si p eū qui nō erat verus ꝓcurator: lʒ haberet potestatem agendi a lege nisi fuerit secuta ratihabitio dñi. Item secus si non erat tutor vel erat tamē non habebat administrationē ipse: sed alius: vel non habebat in loco illo: sed alibi.h.d. vsqꝫ ad.§.si reus. Et primo loquiꝛ de tribus generibus personarū.s.de procuratore tutore et curatore qui possunt stipulari pro domino vsqꝫ ibi: procuratorem. Secundo mouet tria dubia circa id qđ dixerat.de ꝓcur.vsqꝫ ibi: sed qđ de tutore. Tertio alia tria circa id qđ dixerat de tutore vsqꝫ ibi: sed.ꝛ curatorem. Quarto alia circa id qđ dixerat de curatore vsqꝫ ibi: si tutor. Quinto determinat vnū bonū qđ potest cōcernere tam tutorem ꝙ curatorem. veniam⁹ ad casum. ¶ Circa primā partē
2 in ver.sed si ratū fuerit habitū.† No.ꝺm doct.ꝙ in casibus per verū ꝓcuratorem potest mihi acquiri actio sine cessione vt in iudicijs: vt.ꝭ.de procur.l.in causis.§.fi.ibi etiam per nō procuratorem: sed per gestorem similiter potest acquiri si ratum ha-
3 beo ꝺm Oldra. ¶ † Itē in ver.sed si forte. No. plura primo que sint persone que possunt agere pro alio sine mandato: qr liberi pro parentibus: ꝛ ecōuerso.ꝛ in ver.pro vxore.ꝛ dicit Inno.ꝙ liberi etiā nō legitimi: si tamen sunt naturales: secus si spurij: vt ipse not.in.c.nonnulli.de rescrip.li.vj.sunt etiam alie psone cōiuncte de quibus in.l.sed hec.in prin.de ꝓcur.ꝛ per.Cy.in.l. exigendi.C.de procu.ꝛ in Spec.de coniuncta persona.qđ autē dixi sine mandato.intellige.i.posito ꝙ constet eos non habere mandatū.dū tamē caueant de rato.secus si appareret de contraria volūtate dñi: vt in.l.pompo.in fi.ꝭ.de procur. Itē secus in alijs qui non possunt agere qñ cōstat eos non habere mandatū etiā si velint de rato cauere: sed tunc demū qñ semiplene
4 constat ꝛ cauetur: vt in.l.j.C.de procura. ¶ † Item no.ꝙ lʒ tales persone habeant potestatē agendi sine mandato nō tamen dicuntur procuratores vel procuratrices illorum pro quibus agunt. Et ad hoc allegaꝛ semper iste tex.ꝛ sic procurator nō dicitur nisi ille qui habet mandatū a dño: vt.l.j.in prin.de ꝓcur. ꝭ.non qui habet a lege.ꝛ effectus huius est: qr ille qui habet a dño potest eū dño preiudicare: ꝛ sententia lata contra eū nocebit dño: sed ille qui habet a lege secus nisi sequatur ratihabitio.ꝛ ideo in criminali admittitur interdum defensor sine mandato: qr non potest preiudicare: ꝛ tamen procurator vt procurator non admittitur: vt not.in.l.seruum quoqꝫ.§.publice.de
5 ꝓcura. ¶ † No.etiā ꝙ tales coniuncte persone sicut nō possunt preiudicare coniuncte si nō sequaꝛ ratihabitio: ita nec possunt eis actionem acquirere.ꝛ dicūt doc.ꝙ nec possunt accipere solutionē pro coniuncta: qr hic non posset esse preiudicialis. Itē dixit Jaco.de are.per illū text.ꝙ si procurator actoris qui non probauit plene de mādato cauit de rato.ꝛ sic admittiꝛ ad agendum inuito aduersario nō potest aduersariū cōpellere ad prestandam hanc satisdationē.sed alij dicunt doc.contrariū per.l. inter quos.§.pe.de dam.infec.qđ placet in dicto casu: qr postꝙ cauit presumiꝛ habere mādatum.nam ista cautio succedit loco alterius semiplene probationis: sed in coniuncta persona quā constat non habere mandatū: lʒ admittatur inuito aduersario ad agendum: nō tamē videtur ꝙ poterit aduersariū cōpellere ad satisdationem istā prestandam per istum tex.ꝛ sic potest sal-
6 uari opi. Jaco.de are.qđ perpetuo tene menti. ¶ † In ver.sed qđ de tutore. No.ꝙ ille qui est verus tutor non tamen administrat nō potest acquirere pupillo actionem vel obligationem. Sed cōtra de eo qđ habetur in.l.ꝙ si forte.in prin.de solu. So. bene potest recipere solutionē fauore liberationis.ꝛ hoc introducitur potius pro debitore ꝙ pro pupillo ſʒ aliud preiudiciū nō potest facere pupillo: ꝛ sicut non potest preiudicare: ita nec
7 obligationē acquirere quod tene menti perpetuo. ¶ † Itē no. in ver.ſʒ si tutor.ꝙ falsus tutor licet gerat se pro tutore non potest acquirere pupillo etiā si tutelam de facto gerat sic ꝛ falsus heres: lʒ hereditatē possideat non potest acquirere vero heredi: vt.l.si tibi.§.cum possessor.de pact.ꝛ idē videꝛ in falso plato. Sed in ꝯriū facit qđ habeꝛ in.l.filie.ꝭ.de solu.ſʒ ibi in libera
8 tione.† Itē no.in ver.sed si quidem tutor.ꝙ ille qui ignorat se tutorē nō diciꝛ gerere vt tutor: ꝛ sic nec acquirit pupillo: vnde inducitur ꝙ iudex qui ignorat se iudicē non videtur facere: vt iudex posito ꝙ sit verus iudex acta corā eo facta nō valent. facit.l.quero.ꝭ.de eo qui pro tutore.et qđ no.Bart.in.l.multū de condi.ꝛ demon.si autē sciret se tutorē: tunc aut cōstat qđ actus non facit vt tutor.ꝛ idem per istum text.aut facit simpliciter.et tunc aut facit mentionem de officio: quia dicit talis tutor ꝛc.et dicitur facere vt tutor.l.cum post.§.j.de admini.tuto. facit.l.fi. de exerci.aut non facit mentionem de officio: tunc aut facit super re pertinente ad pupillum: vt quia locat res suas: ꝛ videtur facere vt tutor: vt.l.post mortē.§.j.quando ex facto tuto.aut non super re pupilli.ꝛ in dubio videtur facere proprio nomine.ar. l.magis.ꝭ.de solu.

2 ☞ Quid reqraꝛ ad hoc vt dicaꝛ quis sine herede decessisse.

1 **Si reus postꝙ.** † Si causa non defendatur cōmittiꝛ hec stipulatio propter clausulam de defendendo lʒ diffinitiua nō sit adhuc lata. h.d.sed ꝓpter clausulā quā verbū sonat nō cōmittitur nisi lata sententia: vt.l.j.ꝭ.eo.ꝛ in.l.ij. Et incipit hic tractare de defendendo ꝛ durat vsqꝫ ad.l.iudicatum solui. Et not.ꝙ postꝙ esset cōmissa stipulatio ex ista clausula: lʒ periret instantia nō extingueretur stipulatio ꝛ obligatio iam nate ad interesse vel penā: vt dixi in.l.ij.qr illa loquitur quo ad clausulā quā verbū sonat propter quā adhuc non erat cōmissa: sed veniebat cōmittenda venio ad casum. ¶ In text.ibi: absens factus sit subaudi et citatus non cōparuit nec aliquis pro eo ꝛ requisiti fuerunt amici ꝛ attinentes per generale proclama si esset aliquis qui vellet eum defendere per.§.sequentē ob rem non defensam ꝛc. Ante eīn ꝙ ista facta sint stipulatio non cōmittitur: qr non diceretur res vel causa nō defensa quousqꝫ potest aliqs venire ad defensionē. vt ibi: sed postea cōmittitur vel ad penā si fuit promissa vel ad interesse.i.estimationē litis: si nō fuit promissa. Primo tamē casu actor petendo penā a fideiussoribus nō habet aliter probare de iure suo: sed in secundo casu habet necesse probare ꝙ reus tenebatur sibi ad quantitatem quam petebat.per.l.ij. §.fi.cum ibi no.ꝭ.qui satisd.cog.non sic qñ agit cōtra dolosum eximentem reum per violentiā ne ad iudicium veniat: qr tunc sufficit iuramētum in litem: vt in.l.penul.§.j.ne quis eū qui in

ius voca.est vi eximat. Nimiū ergo si nō cogiť reus certā penā promittere regulariter ne releuet actorē ab onere huius pbationis: vt not.in.l.fi.§.de preto.stipu. Et est notandū φ statim propter primā cōtumaciā in nō cōparēdo cōmittiť hec stipulatio etiā nō expectato tpe quo posset instantia durare: lʒ sit in eo qui promisit factū extraiudiciale: qꝛ nō cōmittiť stipulatio ad interesse totale quousqꝫ lapsum sit totum tps quo potest factū expediri.lʒ ad particulare bene cōmittať: vt in.l.si ita stipulatus essem abs te.ꝛ.l.stipulatio ista.§.fi.de ver.obl.sed hic cōmittiť statim ad totale interesse. ꝛ ppter hoc reus in alio releuatur vt poterit purgare morā etiā post lit.ꝯte.vsqꝫ ad sniam: vt in.§.fi.isti⁹.l.cū.l.seq.ƒm Pe. vt not.Cy.in.l.eū.§.si quis.§.ne qs eū qui in ius vo.est vi exi.ꝛ Bar.ī.§.fin. ¶ In seq.§.ibi: φdiu dic. Sʒ cōtra qꝛ semp potest aliqs cōparere quousqꝫ lata sit snīa: vt.ī.pxi.ergo nunφ cōmitteť pendente lite cuius contrariū innuit.§.pxime ppter hoc gl.intelligit φ debeat mitti pclama: vt si sit aliquis qui velit defendere cōpareat infra tot dies quibus elapsis.ꝛ nemine cōparēte dicetur ammodo non posse aliquē existere q defendat: simile in eo q decedit sine herede. †Nā dr sine herede qs decessisse quousqꝫ factū fit tale pclama si sit aliqs q velit eius hereditatē adire: vt no.in.l.fideiussor obligari.§.fi.de fideiuſ.ꝛ.l.stichū.in prin.de sol.ꝛ per Bal.in.l.sancimus.C.ad treb. Non sunt alia.

2 ☞ Stipulatio de iudicato soluendo: si committitur ob clausulam de non defendendo: an habeat executionem paratam cōtra fideiussores.

3 Laicus condēnatus in maleficio si fiat clericus post condēnationem: an eximatur a iurisditione iudicis secularis quo ad solutionem pene.

Si plures fuerint.

1 †Mora cōmissa in nō defendendo potest purgari quousqꝫ lata sit sententia vel solutio facta de pena vel de interesse ad qδ stipulatio erat cōmissa etiā post litē cōtesta.h.d. cū.l.seq.in prin.seq.ꝛ sunt tex.singulares. ¶ In text.ibi: si plures fuerint fideiussores idē si vnus tm̄ nō est vis quātum ad ea que sequunť. ¶ In tex.ibi: postea φ cū vno lis cōtest.est subaudi sup interesse vel pena ad q̄ fuit stipulatio cōmissa ppter cōtumaciā de nō defendēdo.de quo.§.dixerat. † Et sic no.φ ista stipulatio qñ cōmittiť ob clausulā de nō defendēdo nō hʒ executionē paratā cōtra fideiussores: qꝛ hic dr φ lis cōtesta.cōtra eos.ꝛ sic ordinarie pcediť: secus qñ cōmittitur ex clausula quā verbū sonat. Sed Bar.dicit hoc ideo esse: qꝛ non erat expressa certa quantitas.ideo erat necessaria liquidatio: sʒ si fuisset expressa secus certe hoc non hʒ impedire executionē: quia in illa summaria cognitione q̄ adhibeť in executione pōt fieri hec liquidatio ƒm eundē Bar.in.l.j.§.e.vsi Ang.tenet ꝯtra eū p plures rōnes qδ satis placet.nec etiā cōcedit Ang.φ ista stipulatio mittať executioni dicēs: φ non reperiť in iure φ ꝯctus habeat executionē: sʒ in hoc ego dixi ꝯrium in.l.j. ¶ In glos.seq. ibi: absolui debet.subaudi ab obseruatione iudicij.ꝛ sic est snīa interlocutoria: vt no.in.l.earū.§.si serui.ven. ¶ In seq.ibi certum.glo.exponit.i.alioquin probat eṁ qδ dixerat post condēnationē factam de fideiussore sup interesse vel pena nō admitti defensionē rei ad purgationē more: vt ab illa sententia liberetur: qꝛ si admitteret post sententiā admitteret etiam post solutionē.ꝯñs est falsum ergo ꝛ antecedens.falsitas consequētis pbatur: qꝛ post executionē factā ab hoīe vel a lege nō admittiť purgatio more: vt.l.qui ob rem nō defensam.§.de cōdi.inde.et l.si is q.de leg.ij.ergo nec post sniam: qꝛ postφ est ꝯdēnatus ad dādum cum poterit precise compelli executiue perinde est acsi iam dedisset.hinc est φ fideiussor potest statim repetere a principali acsi iā soluisset: vt in.l.lucius.§.māda.hñ ergo hic pbať id qδ.§.dixi: φ post executionē non hʒ locum purgatio more.

3 †Et diuidiť iste tex.per Spe.in ti.de reo.§.j.ver.quid si pēdentis.ꝛ ver.seq.φ si laicus condemnatus[a] in maleficio fiat clericus post condēnationē: nō eximitur a iurisditione iudicis secularis quominus cōpellatur ad solutionē pene si est pecuniaria sicut si iam soluisset nō posset repetere ex eo φ factus est clericus. Sed opp.p declaratione istorū tex.j.de.l.si insulā.de ver.obli.vbi post lit.cōtest.super interesse vel pena non admittitur more purgatio gloss.non soluit istud contrarium. Sed tu dic. vt dixi in.§.precedenti ƒm Pe.ꝛ etiā tetigi in.l.ꝯria. Sed contra illā solutionem opp.de.l.si post tres.si quis cau. vbi etiam in iudicio admittiť purgatio more nisi vsqꝫ ad paucos dies.et iste text.vult φ vsqꝫ ad sententiā.sol.ꝛ no.ibi loquitur quando erat apposita certa dies in stipulatione hic non. Item ibi erat apposita pena: sed in hoc non est vis. Nam etiā hoc potest intelligi quando erat pena apposita: solum eṁ debet attendi an sit appositum certum tempus infra quod debet sistere vel non: sʒ contra adhuc φ etiam tunc qñ erat appositū admittatur purgatio post modicum tēpus: vt.l.sancimus.C.de fideiuſ. Solu. ipse morosus non admittiť post modicū tps: vt.l.si post tres.sʒ alius nō morosus vt fideiussor qui sistere promisit bene admittitur: vt in.l.contraria.ſ.vsqꝫ ad quatuor menses.

[a] ¶ Cōdēnatus. Adde text.et ibi docto.in ca.j.de obliga.ad ra.

Nam tamen. Unus ex fideiussoribus.

1 Supra in.§.fi.dicit† φ ipse reus q fuit in mora admittiť ad defensam vsqꝫ ad sniam vt mora purgeť hic dr φ etiā vnus ex fideiussorib⁹ datis in hac stipulatione: ꝛ etiā si reus decessit plurib⁹ heredib⁹ relictis vnus solus pōt suscipe defensionē p oib⁹ ꝛ purgare morā. Aduertendū tñ qδ in alio est dria: an veniat ipse reus vel eius heres ad defensam: an veniat fideiussor vel extraneus.qꝛ primo casu nō hʒ necesse dare alios fideiussores. secūdo sic: vt.ī.e.al.§.nunc videamus. Ecce ergo casum ꝛc.

2 ☞ In extraiudicialib⁹ postφ stipulatio est semel cōmissa ad totale interesse vel ad penā amplius non cōmittitur etiā solutione nō facta lʒ secus qñ ad particulare interesse.

In hac stipulatione.

1 †Si hec stipulatio cōmissa est ex vna clausula ad totale interesse amplius ad idē nō cōmittitur ex alia.h.d.sʒ hoc vř cōtra.l.cū ꝗrebať.ī.eo.ꝛ.§.l.fi.et.l.nouissima.ideo dic φ hoc dʒ intelligi qñ fuit cōmissa: ꝛ etiā solutio facta: alʼs dic: vt in.ll.ꝯrijs. †Sʒ in extraiudicialibus postφ stipulatio semel est cōmissa ad totale interesse vel ad penā amplius nō cōmittiť etiā solutione non facta: vt.l.si duo.in fi.§.de arbi. lʒ secus qñ ad particulare interesse: vt.§.ti.pxi.l.iiij.§.fi.ibi dū dicit: sʒ in se reuoluiť.ꝛ gl.exponit.i.sepius cōmittitur qδ psequere: vt no.Bar.in.l.si sic.§.de ver.obli. Ecce casum.

Nunc videamus.

1 †Si defendať causa per aliquē ex illis q pmiserūt defensionē vel p aliquē ex heredib⁹ illoꝝ nō requiriť φ deť alius fideiussor: ꝛ stipulatio non cōmittiť ex clausula de defendēdo: sʒ si alius a pdictis cām defendat etiā nō sit ex fideiussorib⁹ datis reqriť φ det fideiussores nouos alʼs actor non teneť eum admittere si tñ admisit dr causa legitime defensa. ꝛ stipulatio ob rē nō defensam non cōmittiť.h.d.vsqꝫ ad.§.in hac ƒm verū intellectū. ¶ In text.ibi: ꝛ quarū personarū.dic ad istam qōnem directe nō rñdit: sʒ in responsione quā facit ad primam colligiť. Respōdeo φ nō solū ille qui defensionē pmisit admittitur ad defendendū: vt stipulatio non cōmittať vel vt cōmissa resoluať sed etiā quilibet alius qui defensionē non pmisit siue sit penitus extraneus siue sit vnus de fideiussoribus datis: nā illi nō pmittunt defensionē: sed pmittunt penā vel interesse si causa nō defendať: vt in.§.in hac stipulatione.ī.e.l. ¶ In tex. ibi: ꝛ si quidē.dic hic soluit primā questionē qualis dʒ esse ista defensio ad hoc vt dicať legitima.ꝛ faciat stipulationē non cōmitti. Et respondit φ si veniat ad defensionē aliqs de enumeratis in defensiōe sufficit φ causam assumat ꝛ defendat.subaudi: nec reqriť φ det alios fideiussores. Qualr autē intelligātur ista vba de enumeratis in defensione.gl.j.exponit duob⁹ modis. Primo vt intelligať de enumeratis in v.vnus ex fideiussorib⁹.§.e.l. Scdo de enumeratis in.l.iij.§.j.§.e.ti. Tu dic melius de enumeratis in defensione.i.de his q pmiserūt defensionem vt reus principalis q satisdationē istā pstitit siue sit vnus siue plures. Nam videtur promittere defensionē que contineť sub hac stipulatione siue sit defensor cum mādato vel sine mādato: qꝛ satisdationem istam prestitit hodie non potest esse nisi talis defensor: qꝛ conuētus suo nomine hanc non prestat. si vo sit de alijs qui defensionem non promiserunt: tunc non admittitur si actor nō vult nisi iterum satisdet ꝛ nouos det fideiussores ppter regulam que est φ nemo idoneus defensor alterius est sine satisdatione de iudicato soluendo: vt.l.minor.in fi.§.de pcura.si tamen actor admittit legitimať eius psona sed postea in.§.si ex fideiussorib⁹.moueť dubiū nā qδ.§.dixi potest pcedere si erat alius penitus extraneus q nec promiserat defensionē nec fideiusserat: sʒ qd si erat vnus ex fideiussoribus. Respōdeť φ potest admitti multomagis.ꝛ hoc est clarum: sed quantū ad alia q̄ supradicta sunt subaudi de nouis fideiussorib⁹ dādis et de noua satisdatione prestanda. Idem est in eo qδ impeditus in predicto extraneo ƒm verum intellectum quē sentit.glo.magna.in prin. relictis alijs que incipit iudicatum soluere.

2 ☞ Qui fideiubet videtur promittere solui.
Si mando φ fideiubeas videor tacite mandare φ soluas.

In hac stipulatione.

1 †Fideiussores dati in hac stipłone nō teneṅť defendere si nolūt: qꝛ nec pmiserūt sʒ dūtaxat penā ꝛ interesse si cā nō defendať: sʒ si defendāt ꝛ succūbāt recuperant sortē quā soluūt: expēsas vo nō. si aūt obtinēt expēsas recuperant

rant p vtilē actionē mādati nō p directā: q2 nō fecerunt id qđ mādatū erat cū defensio nō esset eis mādata vt dictū est. sʒ fecerūt iuxta mādatū. b.d.no. vsq; ad ver. si tamē plures. Et istud vltimū no. q2 est tex. peregrinus ꝭm Ang. ꝙ potest quis agere vtili mādati: qñ facit iuxta mandatū: lʒ nō ꝭm mandatū. pone exemplū in. l. fi. §. mādati. si quis mādauit: vt fideiuberes pro titio: ⁊ tu nō fideiussisti: sʒ ꝓ eo soluisti: vt habeas ꝯ me vtilem actionem mādati: lʒ nō seruaueris formā mādati quasi feceris iuxta mandatū. 2 †Nā ⁊ qui fideiubet[a] videť promittere soluere vt. l. indebitū. de condi. inde. ergo si mādo ꝙ fideiubeas videor tacite mandare ꝙ soluas. ¶ In tex. ibi: si defensionē: subaudi rei principalis citati ⁊ nō cōparētis. nā ꝓpria non est dubitatio. ¶ In tex. ibi: teneanť. dicvt sic nō defendunt. ⁊ propter hoc cōmittiť stipulatio ad penā ad interesse: vt soluāt ⁊ velint repetere a reo nō defenso actione mandati: q2 fideiusserūt ꝓ eo poterint repelli p exceptionē ꝙ in tātūdē tenenť ei propter omissam defensionē. ⁊ in hoc stat vtilitas huius quesiti: ⁊ certe nō tenenť: q2 de hoc mādatū nō receperūt: sʒ solū de soluendo penā vel interesse si reus non defendať: sed si recepissent tenerentur. ¶ In tex. ibi: ꝙ ob rē iudicatā prestiterūt cōsequēter: sʒ cōtra. q2 si vtiliter nō gesserūt qđ ptʒ: q2 sumptus litis nō recuperāt vt sequiť: ⁊ etiā habeť in glo. q̄ incipit hic. ideo videť ꝙ nec debeant recuperare qđ soluerūt ob rē iudicatam. sol. nō gesserūt vtiliter litigādo: q2 nō expediebat dño litigare qđ ex sñia lata cōtra eū apparet: vt in eadē glo. in prin. sʒ vtiliter egerūt soluēdo q2 reus tenebať ad illā quātitatē: ⁊ sic eū liberauerūt. vñ habent actionē negotioꝝ gestoꝝ ⁊ habebūt necesse ꝓbare ꝙ ille vere tenebať soluere nec ei sufficeret hec sententia qua cōdēnati sunt q2 illa nō ꝑiudicat reo q nō dedit eis mādatū ad litigādū: sʒ si dedisset illa sola sufficeret: q2 sñia lata cōtra ꝓcuratorē habentē mandatum nocet dño. ⁊ in his cōsistit vtilitas illius tex. fine quibꝰ nō bene intelligereť ꝙ etiā fuit de mēte illiꝰ. l. et etiā precedētis si bene inspicianť q̄ incipit non q2 iudicatū. vult em̄ ꝙ nō repetāt qđ soluerūt ex eo qđ fuerit cōmissa stipulatio in sol. q2 nō est cōmissa postq̄ res fuit defensa nec eo ꝙ sint cōdēnati: q2 ꝯdēnatio nō nocet reo postq̄ fine mādato defenderūt: vt in. l. iiij. in prin. de re iudi. sʒ ex eo ꝙ ille tenebať soluere ⁊ ab illa obligatione eū liberarunt. ad qđ. §. de iudi. l. de qua re. §. qđ declara: vt. §. dixi. ¶ In tex. ibi: minime petēt sumptus lit. subaudi indistincte q2 nō vtiliter litigarunt. si autē expediebat reo ꝙ litigarēt vsq; in fi. vt forte haberet actionē de euictione: vt. l. vtriq;. §. de rei ven. lʒ succubuissent expēsas repeterēt per ea que not. in. l. ex parte. in prin. fa. her. qđ etiā tenet Bar. hic: ⁊ plene distinguit tres casus qđ dic vt hic p eū: sed ꝓcurator qui defendit cū mādato bene recuperat expēsas etiā si succūbat: vt in gl. ⁊. C. māda. l. etiā. ¶ In tex. ibi: quasi iuxta mādatū dic. nā postq̄ obtinuerūt ⁊ vtiliter gesserūt: lʒ nō habuerint mādatū expressum ad hoc tñ finguntur habuisse. ⁊ istud est dicere iuxta mandatū vnde habēt vtilem actionē nō directam.

2 ☞ Defensio non potest diuidi.
Judex in his q̄ concernūt vtilitatē partiū non dʒ interponere officiū suum nisi ad partis petitionē vel postulationē: secus in his que concernunt vtilitatem publicam vel decorem.
3 Plures ꝓcuratores an possint dari ab vno in vna causa. ⁊ qd in eius heredibus.

1 **Si tamen plures.** †Ad defendendū causam ceptā ꝯ vnum etiā si de illo peruentū sit ad plures heredes nō admittunť plures defensores: sʒ debēt vnū constituere: lʒ ex parte actoris plures ꝓcuratores admittanť. h.d. singulariter. 2 †⁊ semper allegať ꝙ defensio nō potest diuidi. casus est iste. ¶ In tex. ibi: desiderāte hoc actore. No. ꝭm doc. ꝙ iudex in his que cōcernūt vtilitatem partiū non dʒ interponere officiū suū nisi ad partis petitionē vel postulationē. facit. l. ad pemptoriū. §. de iudi. et. l. iiij. §. hoc autē iudiciū. de dā. infec. ⁊ ibi plene p Bar. secꝰ in his q̄ ꝯcernūt vtilitatem publicā vel decorē: vt. l. quos prohibet. §. de postu. certe etiā in his q̄ cōcernūt vtilitatē partis: si sunt sibi nota iudici: q2 cōstāt ex actis factis corā eo posset interponere partes suas etiā parte non petente. ad qđ vide no. Bar. in. l. eū qui ita. §. qui ita. de v̄. obli. ¶ In tex. ibi: nā ⁊ plures heredes subaudi rei iam conuenti. ⁊ sic erat lis incboata cōtra vnum ⁊ de illo peruentū est ad plures. ita dʒ hoc intelligi. Si aūt lis incboeť cōtra heredes quilibet eoꝝ potest dare suū defensorē. ⁊ ita loquitur ꝯriū formatū in. l. iij. de. l. si qs cū ꝓcuratorio. §. vniꝰ. §. de ꝓcu. 3 †Et no. hic singulariter ꝙ lʒ in casu huius. §. qñ erat incboata cōtra defunctū qlibet ex heredibꝰ posset se defendere per ꝓcuratores nō possunt plures ꝓcuratores constituere: sed debēt cōcordare in vno qđ ꝑpetuo tene mēti. Sed qd si aliqui velint se defendere p seipsos aliqui p ꝓcuratores. puto ꝙ ꝑmi possunt ⁊ secūdi habēt in vnū cōcordare. ¶ Sed op. ꝙ etiā defunctus potuerit dare plures procuratores fortius eius heredes: vt. l. omniū. §. de ꝓcura. Sol. verum est si plures actiones fuissent intentate ex diuersis causis ꝯtra vnū ⁊ in codē libello. ⁊ ita loquiť illa. l. vt hic in glo. ij. quā not. sed hic fuit intentata vna tantū. ¶ Item adhuc opp. de. l. iij. §. vbi autē. §. de duobꝰ reis. glo. super ver. plures. in fi. non soluit. sed dic ꝙ ibi intelligitur actore volente. hic eo inuito ꝭm doc. ¶ Sʒ extra gl. opp. de. l. pluribus. §. de procura. vbi patet qđ plures procuratores possunt dari ab vno in vna causa fortius a pluribus heredibꝰ eius. Solu. vt quilibet defendat ꝓ parte dari non possunt ita loquitur hic et eo. ti. de procura. l. non tamen alś si tamen. que sequitur post illam. l. omniū. Sed ꝙ oēs simul ⁊ vnus sine alio non possit bene possunt cōstitui: q2 tunc nō pro parte sed insolidum defendunt similiter ꝙ quilibet insolidum: q2 melior erit ꝯditio occupātis vt in ꝯtrario. tamē adhuc restat mihi dubiū: q2 grauabitur actor in pluralitate defensoꝝ cū expediat oēs facere citari ⁊ cōcordare. vnde forte melius posset dici ꝙ actore volente teneantur plures procuratores cōstituti vnum ex eis eligere qui solus sit citandus ne actor graueť alś ꝓcedat. l. contraria. Quid autē si vnus confiteatur alter negat. dicvt no. per glo. in. c. si duo. de procura. lib. vj.

1 **Illud sciendum.** †Defensor necessarius hʒ necesse defendere ī foro in quo lis incboata est. h.d. Et sic si esset clericus vel scholaris nō posset petere causam remitti ad iudicē suū: vt. l. vēditor. §. fi. §. de iudi. ¶ In tex. ibi: vt recte defendatur. subaudi ⁊ stipulatio nō cōmittať. ¶ In tex. ibi: vbi dʒ agi subaudi ꝯ ipm reum nō vbi debereť agi cōtra defensorem qui forte est alieni iuris.

a ¶ Qui fideiubet. Adde doct. in. c. puenit. ⁊ in c. odoardus. de solu.

1 **Judicatum solui.** †Sed an contineat clausulā de iudicio sistiť ꝙ nō quasi hoc sit supfluū: q2 cōprehendať sub clausula de defendēdo: sʒ certe defensio pōt fieri de absente: sʒ sistere in iudicio reqrit presentiā: vt. l. ij. §. si qs in iudi. cū seq. si qs cau. sʒ certe vbi ꝑñtia opus est: puta vt respondeať positionibꝰ p absentē: q2 melius est informatus nō videtur recte defendi nisi sistatur. ideo satis videť cōprehēdi: vt. l. si eum. in prin. cū ibi no. si quis cau. sufficit.

2 ☞ Si defensor sine mandato satisdedit et postea mandatum superuenit ⁊ actor prosecutus est litem: ⁊ obtinuit eum cōdemnari: an cōmittatur hec satisdatio.
3 Si falsus procurator actoris efficiatur verus: an impediatur committi hec stipulatio.

1 **Si ante accep.** †Si cōtingat mutatio in persona defensoris: quia de vero ꝓcuratore efficiatur non verus vel de simplici ꝓcuratore vel defensore efficiatur dñs litis q2 succedat principali stipulatio iudicatū solui ex clausula quā verbum sonat non cōmittitur si actor ista sciuerit. Et hoc non obstante fuerit litem prosecutus cum eo: secus si ignorauerit. h.d. ista. l. singularis ⁊ difficilis plus q̄ alia que sit in hoc titulo ꝭm Barto. qui multa verba effundit insistens in recitatione glossarum per singula verba. ⁊ Ange. multomagis per multa inutilia: sed in paucis consistit vtilitas: vt. ǰ. dicam. ⁊ diuide in tres partes: q2 primo ponitur vna decisio trimembris vsq; ibi nam vt committatur. Secundo soluitur quedam obiectio que poterat fieri ad secūdum membrum vsq; ibi: ⁊ ideo. Tertio ex illa solutione infert ad decisionē aliorum duorum casuum diuersorum principio. ⁊ sic in effectu tres ponit casus. In primo fuit facta mutatio de vero procuratore in non verum. Et not. ꝙ distinctio que poniť in primo casu: an actor sciuerit vel ignorauerit locū habet etiam in secundo et tertio ꝭm Jaco. de are. et Ray. licet Barto. hoc nō tangat. venio ad casum. ¶ In tex. ibi: si ante acceptum iudicium. i. ante litis contesta. cum procurator qui satisderit de iudicio soluendo et dedit fideiussores quosdam extraneos. licet glos. dicat ꝙ ipse principalis dominus fideiussit pro procuratore: sed primus intellectus vtilior est propter illa que sequuntur vt apparebit ex inferioribus. et ideo dicit ante acceptum iudiciū: quia tunc potest indistincte reuocari postea vero non sine iusta causa: vnde non procederet quod. ǰ. sequitur. prohibitus fuit ⁊c. sed etiam tūc si iusta causa affuisset locum haberet quod hic dicitur. ⁊ multomagis: quia maior dicitur mutatio post litem cōtestatam q̄ ante. mutatur enim non solum cōditio procuratoris sed litis incboate nō sic si non erat incboata: quia illa non mutatur cum non haberet principium. ⁊ per hoc est expedita gl. illa. ¶ In text. ibi: egerit subaudi. ⁊ obtinuerit sententiā cōtra eum: ⁊ nunc agit ex stipulatione iudicatum solui cōtra fideiussores qui se defendunt ꝙ ista non est illa sententia ad quā se obligauerūt. nam tempore quo se obligauerūt ille habebat mandatū qđ mādatum si durasset sñia lata ꝯ illum ligaret dñm. et ad hanc se obligauerūt

nunc: q2 nõ durauit mandatũ sñia lata cõtra istum ꝓcuratorẽ non ligat dñm: sed ipsum solũ ꝓcuratorẽ tanq̃ simplicẽ defensorem sine mãdato q se obtulit cũ mãdatum non haberet: vt. l. plautius. de ꝓcur. ad quã sñiam se nõ obligauerũt. Ad hoc respondet cũ distinctione q̃ si actor ignorauit reuocationẽ: mandatũ lʒ re vera fuerit finitũ fingit nõ finitũ: sʒ durare: vt. l. j. C. de satis. ⁊. s̃. de ꝓcu. l. si ꝓcuratorẽ absentẽ ⁊ ligat dñm: vt in dictis iurib᷒. ⁊ sic ista vř illa sñia ad quã illi se obligauerũt. Si ãt sciebat reuocationẽ ꝓcedit oppositio: ⁊ iputet sibi actor quare post reuocationẽ mandati ꝓsecutus est litẽ cũ illo. poterat eñ eum non admittere nisi de nouo ꝓmitteret de iudicato soluendo tanq̃ simplex defensor sine mãdato ⁊ de nouo det fideiussores eosdem vel alios: q2 prima satisdatio extincta est. ¶ In tex. ibi: nã vt cõmittat. dic videbat q̃ nõ esset extincta imo cõmissa postq̃ actor iudiciũ accepit ⁊ finiuit cũ illa ꝑsona que promisit de iudicato soluẽdo. Sed respondet q̃ hoc nõ sufficit: imo requirit q̃ duret eadem causa ⁊ qualitas ꝑsone defensoris q̃ erat tpe stipulationis interposite. qđ hic nõ est: q2 tũc erat verus ꝓcurator: postea factus est nõ verus. ¶ Et ex hoc infert ad alios datos casus magis dubios: q2 si procurator successit reo: ⁊ sic est extinctũ mãdatũ: q2 nõ põt esse ꝓcurator suijpsius. ⁊ postea fuerit cõdẽnatus nõ cõmittitur hec stipulatio nec cõtra eũ nec cõtra fideiussores: q2 nõ est cõdẽnatus vt ꝓcurator: sʒ vt dñs ⁊ fideiussores nõ se obligauerũt nisi ad sñiam que ligaret ꝓcuratorẽ: ⁊ etiã dñm. ista autẽ ligat dñm nõ ꝓcuratorẽ: q2 finitũ est procuratoris officium sicut in casu precedenti vbi ligat procuratorẽ. i. defensorẽ dñm.

2 † Itẽ alius casus dubitabilis est si defensor sine mãdato satisdedit: ⁊ postea mãdatũ supuenit actor prosecutus est litẽ ⁊ obtinuit eũ cõdẽnari adhuc nõ cõmittit stipulatio: q2 fuit interposita sup sñia q̃ ligaret ipsum solũ defensorem ⁊ nõ dñm. nã ita esset si mãdatũ nõ supuenisset: vt. l. plautius. de ꝓcu. sʒ q2 supuenit ligat dñm nõ defensorẽ. et huic sñie se nõ obligauerũt in his consistit tota substantia huius legis abbreuiãdo verba ⁊ dimittẽdo supflua. limitãdo tñ fm Ja. de are. predicta vt oĩa ista ꝓcedãt si actor sciuit has mutationes. ⁊ sic est qđ sibi imputet quare litẽ fuit ꝓsecutus: ⁊ nõ fecit sibi de nouo satisdari.

3 † Et predicta qñ mutationes cõtingũt ex parte rei defendeñ. si aũt ex parte actoris: q2 de falso ꝓcuratorẽ fact᷒ est verus nõ impedit cõmitti hec stipulatio: vt. l. iul. s̃. q satisd. cogã. ⁊. l. cause. §. fi. de ꝓcu. de quib᷒ gl. mag. fi. opp. ⁊ multũ laborat in solutione hic ⁊ ibi. sʒ hec est vera solutio quã tangit gl. ibi vel aliter hic ex parte rei. ⁊ ratio est in prõptu: q2 nõ variat ille respectus ꝑpter quẽ facta est ꝓmissio. nã fuit facta ad vtilitatẽ dñi cuius noĩe agebat: sʒ nũc post superueniẽtiã mãdatis multomagis adest vtilitas dñi: q2 sñia lata ꝓ eo dño prodest. ergo ⁊ dʒ ꝓdesse stipulatio: sʒ si nõ peruenisset nõ ꝓdesset: vt. s̃. eo. l. iij. §. j. in fi. cũ seq̃ẽ. Et in hoc stat tota vtilitas: ⁊ quasi oẽs glo. remanẽt declarate. ⁊ hoc prout ista. l. fm verũ intellectum reddit ⁊ intelligit de clausula quã v̄bũ sonat: sʒ qdã intelligũt in clausula de defendẽdo alij in clausula de dolo vt in glossel. la sup v̄. cõmittat. ⁊ sequẽs gl. ꝯ quẽlibet intellectũ op. ⁊ soluit ⁊ finaliter dicit q̃ quilibet potest sustineri in hac. l. sʒ doctores cõtra quos ꝓsequere: vt hic p Bart. q2 solus prim᷒ intellectus potest sustineri. s. de clausula quã verbũ sonat. sufficit.

1 **Si ad defendendum.** † Pro defensore cũ mãdato satisdat dñs: sʒ defensor sine mandato inuenire dʒ sibi fideiussores. h. d. fm Dy. Alij intelligũt totã legẽ in defensore cũ mandato quẽ dñs in instrumẽto ꝓcuratoris nõ releuauit nec pro eo ꝓmisit certe si dñs est presens ⁊ de facili potest haberi ipse debebit ꝓmittere ꝓcuratorem. ⁊ dabitur ꝓcuratori terminus ad faciendũ ipsum cõparere. Sed si esset absens in longinquo nõ dʒ sibi iste terminus assignari: sʒ ipsi ꝓcuratori deberet promittere et fideiussores inuenire fm Jaco. de are. ⁊ vterq̃ intellectus est bonus.

1 **Si seruus.** † Perempta re deducta in iudiciũ perimitur stipulatio nisi iudiciũ nõ perimat vt si erat necessaria ad hoc sñia ꝑpter accessiones. h. d. Et de hoc dic: vt. s̃. de rei ven. l. nõ vtiq̃.

1 **Si reus post.** † Si post prestitã satisdationẽ reus acqrit priuilegium ꝑsonale p qđ inuitus nõ cõpellat litigare nihilominus si causa non defendat cõmittitur stipulatio ista ex clausula de defendẽdo cõtra fideiussores. h. d. ¶ No. q2 istud priuilegiũ non egredit eius ꝑsonã: ⁊ ideo est imputandum fideiussorib᷒ quare nõ defendunt: quis ergo vocabit hic. nã si ipse reus q̃ citatio sit nulla p. l. ij. s̃. de i ius vo. si est nulla nõ potest dici res nõ defendi: q2 tũc dr̃ res nõ defendi qñ actor non ꝓsequit ⁊ nõ est q respondeat. Istud facit me multũ dubitare hic ⁊ si nõ esset prestita satisdatio sine dubio stipulatio nõ valeret: sʒ postq̃ est prestita potest dici q̃ valeat nõ q̃ ille arcet personaliter cõparere: sʒ vt cõmittat stipulatio si nec ipse ꝓ se nec pro ꝓcuratore aut alius pro se defendit.

2 ¶ Quãdo sunt due actiones q̃ sic se habent: vt lata sententia cõdemnatoria in vna facta executione obstaret exceptio rei iudica. in alia an admittatur cumulatio.

1 **Cum querebatur.** † Si causa non defendit cõmittitur statim stipulatio ista ex clausula de defendẽdo ad totale interesse: sʒ si hoc nõ obstãte actor nihilominus litẽ ꝓsequit ꝯ contumacẽ ⁊ obtineat sñiam. fingit stipulatio ex prima clausula nõ esse cõmissa si nõ erat sup illa facta litis cõtestatio ⁊ cõmittit ex clausula quã verbũ sonat. Sĩr fingitur nõ cõmissa si lis fuerit finita solutione vel trãsactione vel acceptilatione. h. d. multũ notabilr. Istis tñ vltimis casib᷒ nõ cõmittit ex alia causa cũ sñia nõ sit secuta. Et primo formatur thema vsq̃ ibi dicebã. Secundo arguit q̃ postq̃ est cõmissa ex vna clausula de defendẽdo ad totale interesse amplius nõ cõmittit ex alia quã verbum sonat: q2 lʒ contineat tres clausulas oẽs tamen tendunt ad vnũ effectũ. s. ad cõsequendum interesse totale qđ nisi semel ex vna clausula cõsequi põt vsq̃ ibi. perinde ibi determinat ꝯriũ q̃ cõmittat ex clausula quã verbũ sonat ⁊ desinit esse cõmissa ex prima nisi lis sup illa nõ erat cõtestata: ergo si erat cõtestata secus videt: vel potest dici q̃ tũc nõ desinit neq̃ fingit esse cõmissa ex pria si erit cõmissa ex vtraq̃ tamẽ non nisi ex vna agere poterit: vt ptʒ in. l. pri. §. quoties. ⁊ istud plus ptʒ ⁊ hoc vsq̃ ibi. perinde ibi ponit casum in quo lʒ fuerit cõmissa ex clausula de defendẽdo tñ desinit esse cõmissa et extinguit nec ex alia cõmittit ratio determinationis huius legis: q2 clausula quã v̄bũ sonat est principalior: ⁊ de defendendo ⁊ de dolo sunt accessorie: vt. s̃. de accep. l. accepto. Itẽ prima est vtilior: q2 hʒ executionẽ paratam: sʒ ex alijs duab᷒ nõ: imo opʒ q̃ lis cõtestet sup illis ⁊ ordinarie agat: vt. s̃. eo. l. iij. §. fi. ⁊ ibi tetigi merito nõ obstãte q̃ fuerit cõmissa ex clausula de defendẽdo nõ fit quominus si forte sequat diffinitiua cõmittatur illa quã verbũ sonat: ⁊ cõfundit prima ꝓmissio. Intellige aũt hãc. l. q̃ lis fuit cõtesta. cũ reo post prestitã satisdationẽ al's cõtra eũ absentẽ non potuisset ad diffinitiuã peruenire. isto nãq̃ iure cõtrahebat hermodiciũ reo absente post lit. cõtesta. vt. l. ⁊ post edictũ. de iudi.

2 ¶ † Inducit autẽ Ang. istã. l. cõtra vnã determinationẽ Bartol. in materia cumulationũ in. l. edita. C. de eden. vbi tenet cõtra alios q̃ qñ sunt due actiones que sic se habent vt lata sñia cõdẽnatoria in vna facta executione obstaret exceptio rei iudi. in alia q̃ non admittat cumulatio per. l. ij. §. si fami. fur. fecisse di. contra quã determinationẽ videt casus hic: q2 lit. pen. super negotio principali si reus nõ defendit. ⁊ sic cõmittatur stipulatio ex clausula de defendendo potest actor illã lit. pen. agere ex illa clausula ⁊ cumulare nouã actionẽ lite nihilominus perseuerãte in suo statu qđ ptʒ: q2 põt etiã illã litẽ ꝓsequi ⁊ obtinere sñiam. ⁊ nihilominus sic se habẽt iste actiones q̃ facta executione ex vna earũ obstaret exceptio rei iudicate ex altera cũ nõ debeat bis idẽ consequi: vt. l. pri. §. fi. Sed potest respõderi q̃ hic ꝯtra diuersas ꝑsonas fit ista cumulatio q2 prima lis pẽdebat cõtra reum vel defensorẽ absentẽ: ⁊ non defendentem nihilominus incohoauit cõtra fideiussores super interesse. Bar. autẽ loquit qñ cõtra eundẽ: sua tamen inductio est satis pulchra ⁊ subtilis. Non sunt alia.

1 **Si fuero.** † Mutatio actionis facit istã stipulationem nõ cõmitti. ⁊ sic est casus hic de intellectu quem tetigi in. l. ij. §. fi. ibi ꝙtum. s̃. de preto. stipu.

1 **Si ex duobus.** ¶ † Licet facta fuerit solutio pro pte de iter esse ex clausula de defendendo põt purgari mora ne soluat altera ps nec ꝑpterea repetit solutũ. h. d. notabilr. Quod ergo dicitur q̃ facta solutione nõ est loc᷒ purgationi more vt. s̃. de condi. inde. l. qui ob rem. ⁊. s̃. e. l. iã tamen in fi. prin. videtur intelligendum q̃ est facta executio de toto. sec᷒ si de parte vt hic vel dic q̃ istud etiã debet limitari respectu diuersarum personarũ. q2 si vnus soluit partem suam põt purgari mora per alterũ ne cogatur ad suã. Et ita loquitur hic: sʒ respectu eiusdem persone postq̃ incepisset soluere partem forte non audiretur volens purgare morã ne soluat alteram partẽ. hoc tamen videtur mihi dubiũ pro nũc. Not. eñ hic in ver. ne tñ q̃ non repetit quis tanq̃ indebite solutũ illud cuius solutionẽ poterat euitare purgando morã. q2 nõ fuit indebitum potestas eñ purgandi morã nõ reddit aliqñ indebitũ cum fiat ex mera equitate. vt. l. si seruum. §. sequitur. de ver. obli.

1 **Quoties.** ¶ † Si agat ob rem nõ defensam contra fideiussores dʒ actor sibi cauere de nõ ꝓsequendo litem contra principalẽ al's nõ tenetur fideiussor sibi soluere

soluere ꝛ si soluit hac cautione non recepta a principali.h.d.et sic ptꝫ ꝙ facta solutione ex vna clausula cessant alie qꝛ tendũt ad vnũ finẽ.vt.s.e.l.iam tñ.§.in hac.adde qđ habet in fin.in.l. pe.s.de peti.here.de ista aũt de defendẽdo vide ibidẽ.ꝛ qđ ibi no.per Bar.Non sunt alia.

1 **Ex stipulatio.** †Clausula ob rẽ nõ defensam tollit eoipso qđ cepit cã defendi vel desijt posse.h.d.Qđ vltimũ expõe vt in gl.s.l.proxi.in fi.principij ibi ꝑinde ꝛ si forte ꝛc.

Ex iudicatum. †Qui paratꝰ est soluere nõ cogit iudiciũ suscipere.h.d.Concoꝛ.l.si reus paratus.s.de ꝑcu.ꝛ instit.de perpe.ꝛ tẽp.actio.§.fi.Et dꝫ absolui ab obseruatione iudicij:ſꝫ an tunc sufficiat offerre se paratũ soluere absqꝫ eo ꝙ deponat et consignet.distinguitur.aut non erat lis contesta.et sufficit dũmodo non offerat solo verbo.sed habeat pecuniã paratã in manibus ꝓm ea que habent in.l.pretoꝛ.§.sed si reus paratus. s.de no.ope.nũ.aut lis nõ erat cõtesta.ꝛ tũc nõ sufficit nisi deponat ꝛ ꝯsignet sicut ꝛ quantũ ad euitãdũ periculũ moꝛe.Ita videtur colligi ex no.p Bar.in.l.si insulam.de ver.obli.ꝛ.l.sed si alia.de constit.pecu.ista tamen.l.facit ꝙ indistincte sufficiat oblatio cum indistincte loquatur ꝛ consueuit allegari contra Bar.in hoc.Non sunt alia.

1 **Ex clausula.** †Rõne doli cõmittit stipulatio ex clausula de dolo insolidum contra quemlibet fideiussorẽ.h.d.Nõ intelligas ꝙ ad totale interesse cõmittat conditio ex ista clausula ſꝫ committitur ad iteresse particulare:vt.s.e.l.nouissima.lꝫ ex alijs duabus cõmittatur ad totale:sed vult dicere qđ illud particulare qđ ascendit forte ad.x.cõmittit contra quẽlibet fideiussorem insolidum.ꝛ etiã si res non defendat insolidum per dolũ. qꝛ defensio non potest fieri pro parte.

2 Vir bonus dicitur iudex.
3 Qñ nõ cogat quis iudiciuꝫ suscipere:nec rñdere libello.ꝛ.n.2.
4 Exceptiones solutionis ꝛ acceptilationis impediunt litis ingressum sicut exceptiones litis finite.

1 **Vir bonus.** †Stipulatio ista nõ cõmittit ex clausula de defendendo si reus non cogeretur iudiciũ suscipere.h.d.ꝛ est no.lex.ꝑ quã ptꝫ manifeste ꝙ lꝫ aliqs cauerit de iudicato soluẽdo:si tñ erat talis q nõ cogeret corã illo iudice cõparere vel ꝑpter defectum iudicis.qꝛ erat cõpetẽs vel propter defectũ agẽtis:qꝛ prohibetur agere vt bannitus vel excõicatꝰ vel ꝑpter defectũ iurisditionis agentis.qꝛ nõ habebat actionẽ. vel habebat inualidã nõ ꝑpterea perdit exceptionẽ quam habebat in predictis:si em̃ perderet non defendendo cõmitteretur ista stipulatio ex illa clausula cuius contrarium hic dꝛ ꝛ idem si cauit de iudicio sisti vt est casus in aut.offerat.C.de lit.conte. Et no.in.l.nõ videt.s.de iud.ꝛ per Bar.in.l.quidã consulebat de re iud.ibi dicit ꝙ non videt ꝓrogare iurisdictionẽ per tales cautiones.habẽt ergo in se tacitam conditionem si teneret iudicium suscipere.ꝛ nõ alr.Itẽ saluis exceptionibus meis etiã 2 dilatorijs.qđ no.†No.ꝙ vir bonus dꝛ iudex.l.cõtinuus.§. cum ita.de ver.obl.gl.hic oppo.de.l.si reus.s.e.que videt ad literam ꝯtrari ꝛ soluit.ver.vero modo.cum effectu primo ꝙ ibi loquitur qñ reus non cõpellebat suscipere iudiciũ propter aliquẽ defectũ cõsistentẽ in ꝑsona actoꝛis qꝛ erat ꝓhibitus agere vt libertus cõtra patronũ ꝛ filius cõtra patrẽ.Et eodẽ modo a posset poni exẽplũ in excõicato vel bãnito[a] q ꝓhibet ex forma statuti vel erat defectus in iure ipsius actoꝛis q procedebat ex natura actionis vel rei petite.qꝛ petebat quam sibi nõ licebat habere vt in exẽplis gl.in.l.aũt cõtraria nullus erat defectus in persona agentis nec in actione.nec in re petita:sed suberat solũmodo in ꝑsona rei ex priuilegio ꝑsonali.ista est bona limi 3 tatio vt colligit ex tertia solutione:†ꝛ ista non.ꝙ qñ quis petit rem quã sibi non lꝫ habere:reus allegando ꝛ offerendo se paratum ꝓbare incontinenti non cogitur iudicium suscipere ꝛ rñdere libello ꝛ litẽ contest.sed dꝫ audiri ꝛ assignari sibi terminus breuis.ꝛ si hoc facit absoluit ab instãtia iudicij hoc pꝫ ex gl.relata ad tex.qꝛ dicit suscipere iudicium nõ cogat nõ solum ergo exceptio que dicitur litis finite ꝛ transactionis ꝛ iurisiurandi vel rei iudicate impediunt litis ingressum.vt.l.eleganter.§.si post.de condi.inde.imo ꝛ ista ꝙ actoꝛ petit rẽ quaꝫ sibi non licet habere.Et hic no qꝛ aliqñ sunt statuta vt Florẽ b tie ꝙ forenses non possunt acquirere[b] bona immobilia vnde si quis petit rẽ imobilem.ꝛ reus excipit qđ est forẽsis.ꝛ nõ prestantiatus statim debet sibi terminus assignari ad faciendum fidẽ de hoc ꝛ nõ cõpellit rñdere libello.Secũda solu.est ꝙ hic loquitur qñ reus nõ compellebatur suscipere iudicium ſꝫ habebat aliquã exceptionẽ de illis que dicunt litis finite.ibi vero ꝑpter aliã cãm.primũ dictũ ꝓcedit sine dubio qꝛ sic põt hic exẽplificari.sed scđm dictũ non est semp verũ:qꝛ etiã si haberet aliquã exceptionẽ q nõ esset litis finite.ꝛ tñ erat talis ꝙ nõ cõpellebat suscipere iudiciũ.hꝫ locũ qđ hic dꝛ vt patebit in sequenti 4 solu.†No.tñ ex ista gl.dũ refert se ad.l.cũ querebat.§.proinde.qui loquitur in exceptione solutionis ꝛ acceptilationis qđ ille exceptiones impediunt litis ingressum:sicut exceptiones litis finite.videbat cõtrariũ:qꝛ solutio ꝛ acceptilatio non sunt inuente ad finiendas lites.non sic in exceptione transactionis vel iurisiurandi.ꝛ nihilominus exceptio solutionis ꝛ acceptilationis possunt opponi ad impediendum litis ingressum:sicut exceptiones litis finite.Et hec ita sentit hic Bar.ꝛ hoc iđ: qꝛ tollũt actiones ipso iure.ꝛ sine actione nemo experitur.l.si pupilli.§.videamus.de neg.gest.si ergo opponant tales exceptiones ꝛ offerat se paratum incontinenti probare statim dꝫ sibi dari terminus.alꝛs differentur post litẽ conte.vt.l.nã ꝛ postea dẽ iureiu.ꝛ ibi oĩno vide que no.Bar.Ultima sol.est ꝙ hoc debet intelligi qñ compellebat suscipere iudiciuꝫ propter aliquam exceptionẽ quam habebat tpe interposite stipulatiõis: ibi vero superuenit post.istud est verum tñ dꝫ limitari quãdo erat personalis.secus si realis.vt.s.e.l.hec stipulatio.§.fi.cum sua gl.Et ex hoc sequit limitatio prime solutionis qñ erat per a sonalis si suberat tẽpoꝛe interposite stipulationis impedit hãc stipulationẽ cõmitti vt hic ꝓm istum intellectum.ſꝫ si superuenit post secus:vt ibi qñ aũt erat realis siue suberat.tũc siue superuenit post locum hꝫ qđ hic dꝛ.Quarta sol.qđ hic superuenit cã in ꝑsona defensoꝛis q prestitit hanc stipulationem per quã nõ compellat defendere reũ q̃ sunt multe.vt.l.mutus.§.fi.de pecu ra.ibi ipse reus satisdedit ꝛ postea supuenit cã in ꝑsona ipsius rei.Ista est bona limitatio ꝓm iam dicta.Ex quibus collige distinctionem per teipsum.

1 **Nouissima.** †Ex clausula doli cõmittit stipulatio tã ꝑ dolo cõmisso post stipulationem ꝙ pro illo q tpe stipulationis iã cõmissus erat ꝛ toties cõmittitur stipulatio ob istam clausulaꝫ quoties dolus cõmittit per promissorem vel heredeꝫ eius.ꝛ si fuerit adiecta pena cõmittitur etiã pro dolo titij.h.d.ꝛ est tex.aliq̃tulũ difficilis ad intelligẽdũ.sed ex summario satis clare pꝫ intellectus.primum dictũ ꝙ comprehendat dolum post stipulationẽ cõmisum.ptꝫ in princi.ꝙ añ illũ q cõmissus erat tempoꝛe stipulationis ptꝫ in fi.in verbo doli.Et ex verbis stipulationis q̃ sunt dolum abesse de pñti affuturũqꝫ esse scđm dictuꝫ ꝙ toties cõmittat ista stipulatio quoties dolus cõmittit etiaꝫ effectu exactionis:ptꝫ in verbo itaqꝫ vbi fuit cõmissa rei ꝑmissio ꝛ etiã facta exactio ꝛ nihilominus iterum cõmittit ꝛ sic exactum ꝑ dolo eius.ex hoc sequitur ꝙ ex ista clausula cõmittitur stipulatio ad interesse particulare tñ si tñ ad totale postq̃ semel esset cõmissa ꝛ facta exactione amplius non cõmittit non solũ ex illa eadẽ clausula.sed nec etiã ex alia.vt.s.e.Ultima vero pars summarij qñ est adiecta pena cõmittit pro dolo extranei ptꝫ in ver.sinautem.lꝫ si non esset ꝑmissa:tunc ad interesse b non cõmitteret nisi ꝑ dolo ꝑmissoꝛis vt ptꝫ in gl.

2 Qñ primus iudex absoluit reũ ꝛ iudex appellationis reuocat ꝛ ꝓnuntiat male iudicatum ꝛ bene appellatum ꝙ nõ sufficiat hoc solum dicere:sed debet vltra predicta verba condemnare.
3 Judicatum solui vel soluere iudicatum seu prestare ꝙ iudex iudicauerit an sint idem.

1 **Cum apud sempronium** †Stipulatio ista nõ cõmittit ex clausula de iudicato soluẽdo si condemnatoꝛia nõ fert per iudicem prĩe cause ſꝫ ꝑ iudicẽ appellationis nisi fuerit expsse ꝯctũ contrarium.h.d.ꝛ est sing.lex.In tex.ibi.vt qđ sempronius iudicasset hoc est ponderandũ ꝓm Bar.fili.q disputãdo tenuit qđ si nõ fuisset appositũ ꝓpriũ nomẽ iudicis hũ cõmitteret ex sñia lata ꝑ iudicẽ appellationis.Est etiã ponderãdũ ꝓm Gui. de cu.ꝙ hic primus iudex nõ cõdemnauit sed absoluit ꝛ iudex appellationis illã absolutoꝛiã reuocauit ꝛ cõdẽnauit.si aũt primus iudex cõdemnasset ꝛ ab illa fuisset appellatũ ꝛ iudex appellationis eam cõfirmasset adhuc cõmitteret ꝓm cũ q ita no. s.q satisd.cog.l.iul.ſꝫ vterqꝫ eoꝛ reprobat ꝓm Bar.ꝛ Modernos.ꝛ p gl.oꝛdi.q̃ est in.l.ij.C.de ꝑcu.q̃ tꝫ indistincte cautioneꝫ prestitam in causa principali nõ cõmitti in causa appellationis qđ etiam ꝓbat ꝑ rationem.qꝛ mutatio instantie facit istam stipulationem non cõmitti:vt.s.eo.l.ij.sed instantia cause appellationis est diuersa ab instãtia cause principalis.vt.C.de ꝑcur.l.demum ergo ꝛc.Itẽ mutatio iudicis facit non cõmitti.vt s.e.l.iij.in prin.sed iudex appellationis est diuersus qđ patet: qꝛ superioꝛ diuersum habet tribunal.ergo ꝛc.Conclude ergo

[a] Uel bannito. Adde diffuse p nellũ in tract.de bannitis.

[b] Qđ forẽses nõ pñt acqrere.ad de Bal.ꝛ Raph. ful.in.l.j.ad finẽ C.de ꝑci.imp.of fer.Sal.in.l.ij.ĩ iiij.col.C.de nogali.

q etiam si nomē iudicis non fuisset expressum. et etiā si fuisset lata condēnatoria et postea confirmata locum haberet qd hic dr. Ego habui istū casum de facto in terminis in curia Auinion. et non potui obtinere. lz oēs aduocati essent de ista opi. tñ auditores Rote fecerunt surdas aures et voluerūt seq opi. Mar. et Guil. in cā multū ardua. postea iterum habui de facto in curia patrimonij et obtinui et feci quēdā fideiussorē de carcere relaxari per hāc. l. et p id qd s. dixi fm Bar. et alios. videbat tñ q debebat cōmitti ex snia iudicis appellationis. qr ille est subrogatus in locū primi iudicis: et videt tex. expressus hic in fi. et sic vr censeri idē. nā dz ferre illā sniam quā ferre debuit iudex prim⁹ sed ex quo non reputatur oīno idē ꝑpter diuersum tribunal: et diuersam instantiā. lz si tribunal non diuersificaret nec instātia vt contingit in successore in officio tunc procederet determinatio Mar. fili. q si non fuisset expressum nomē iudicis bñ cōmitteret ex snia lata per successorē: secus si fuit expressum vt dixi s. e. l. iij. in prin. Ex hoc sequitur q cū duplex sit successor et vn⁹ magis pōt q alter nō sufficeret in cautione dicere verba q ponuntur hic in fi. qui vel in eius locū etc. ad hoc vt cōmittatur ex snia lata p iudicē appellationis. qr intelligeret de magis ꝓprio successore qui successit in officio iurisditionis tribunali et instātia. non aūt iudice appellationis in quo instantie diuersificant deberet ergo expresse fieri mentio de iudice appellationis fm

2 doctores. ¶ † In tex. ibi defensori rei condēnato. Not. hic diligenter et ad hoc semp allegat ista. l. q qñ primus iudex absoluit reū et iudex appellationis reuocat et pronuntiat male iudicatum et bene appellatum non sufficit hoc solū dicere qr re⁹ remaneret nec condēnatus nec absolutus: cū nūq fuerit condēnatus. et absolutio fuerit reuocata: dz ergo vltra predicta vba condemnare. et ita dz limitari et suppleri qd habet in. l. eos. C. de app. vbi videt dicere q ista verba prima sufficiant. lz istud esset verū si prima snia esset condemnatoria fuisset qr si reuocatur condēnatio lz non fiat absolutio satis est ipsi reo: qr remanet non condemnatus et per consequens tm interest quantum si esset absolutus. Ad hec etiam allegatur. l. assiduis. de leg. iij.

3 Cetera vide p Bar. No. † etiam hic q si sempronius iudex iudicasset pro eo qd dixi. s. in rub. q licet non apponant ista verba formata iudicatū solui. nihilominus sufficit si ponunt equipollentia. s. soluere iudicatū vel prestare qd iudex iudicauerit licet quidam vltramontani tenuerunt contrarium in. l. fi. C. vnde legi. et est casus. in. l. ij. §. iam tñ. de preto. stip. prout est in textu solui iudicatum.

1 **Si vnus ex.** ¶ † Ista stipulatio lz fuerit semel cōmissa ex clausula de defendēdo et facta fuerit exactio p parte interesse ab vno nihilominus iterum potest cōmitti et fieri exactio contra aliū pro altera parte ex clausula quam verbum sonat sed cōtra eūdem non. lz preualet clausula iudicati. h. d. istud tñ vltimū intellige si ex prima nō fuit facta exactio nec lis contest. quibus concurrentibus lz mero iure fuerit cōmissa ex prima fingit nō cōmissa et cōmittit ex secunda. vt. s. eo. cum querebat: si autem fuisset facta exactio amplius non committeret ex secunda. vt. s. eo. l. iam tñ. §. in hac. qui sic debet intelligi. et si non fuisset facta exactio fuisset tamē lis contest. non fingeretur non commissa: tñ bene committeretur ex secunda: et sic esset in potestate actoris ex qua ipsarum vellet agere. et ita intellegi tex. in. d. l. cū querebatur. ver. proinde videndum. ¶ In tex. ibi quoniā in vni⁹. hic respondet tacite oppositioni que posset fieri contra superi⁹ dicta. vt in. d. l. iam tamen. §. in hac. s. eo. Et respondet quod loquitur in vna et eadem persona in quā non potest committi ex duabus clausulis. intellige sane vt dixi. qr si fuit commissa ex clausula de defendendo et facta exactio non committeretur ex clausula iudicati et desineret esse commissa ex persona. qr clausula iudicati tanq principalior preualet et hoc est quod sequit: et nos dicimus etc. vbi iurisconsultus videtur cōtrariari sibijpsi si bene inspiciatur. qr in ver. quoniam. innuit qd postq fuit cōmissa ex prima de defendendo non committitur contra eundē ex secunda: et illa preualet. ideo intellige vt dixi. Si aūt esset cōmissa ex clausula doli: tunc qr non committitur nisi ad particulare interesse: vt in. l. nouissima. s. eo. non prohiberet committi ex alijs ad totale. qr maius obfuscat minus: et non econtra. vt s. de fideius. l. si debitori. in fi. Cetera vide hic per Bart. qui distinguit plene an ista stipulatio semel cōmissa poterit iterū cōmitti ex eadem clausula vel diuersa. Scias etiā q ista. l. differt a. l. si ex duobus. in prin. s. in hoc qr ibi fuit commissa ex clausula de defendendo. et facta exactio pro parte deinde fuit causa defensa. et actor succubuit in causa principali vnde tunc vertit dubium vtrum ille qui soluit partē poterit repetere tanq indebite solutum. qr ex sententia videtur apparere indebita. et tamē determinatur quod non repetit qr non debet apparere indebitum nisi respectu illius cum quo est lata snia nō respectu eius qui soluit cum quo non est lata sed hic actor obtinuit contra defendentem. et sic non est questio vnde poterit repeti solutum tanq indebitum: sed an cōmittatur iterum ex clausula iudicati. vide hic Barto. etc.

¶ Rem ratam haberi. Rubrica.

1 ¶ † Cautio de qua loquitur titulus precedens prestat a ꝓcuratore rei etiam si constet de ipsi⁹ mādato. vt. s. ti. j. l. si ad defendendum. et. C. de satisdan. l. j. lz illa de qua loquitur iste titulus prestatur a procuratore actoris qñ non constat de ipsius mandato. si eñ constaret nō prestaret. vt. j. e. l. nec satisdatio. nec etiā constat q non habeat mandatū lz si eñ hoc cōstaret non admitteret etiam volendo cauere nisi esset coniuncta persona vt. l. pomponius. in fi. de ꝓ. sed prestat qñ dubitatur de mandato. qr semiplene ꝓbatum est. et hoc dic vt plene no. C. de procu. et in. l. nō solum. §. qui alieno. §. eod. ti. Nec de isto articulo principaliter tractatur in hoc titul. sed tractat qñ dñs non habet ratum ad quid committatur ista stipulatio contra procuratorem. et hoc ī prima parte rubrice. si autem dñs habet ratum an faciat stipulationem non cōmitti loquitur secunda pars. nā non semper hoc facit vt pz. j. eo. l. quo eñ. §. j. et. l. bonorū. et. l. si is cui. et sic prima pars rubrice cōcernit procuratorē ꝓmittētem. Secūda vero pars concernit dominum ratum habentem vel habere volentem. Et de materia huius tituli vide Roffre. de libellis sup hac rubrica etc.

2 ¶ Sententia absolutoria lata pro vno ex fideiussoribus an alijs prosit.

3 Si est lata pro vno ex correis debendi an prosit alteri.

1 **Cum quis.** ¶ † Si dñs nō hz ratū cōmittit ista stipulatio: etiam si nō molestet stipulatorē directo: lz aliū quē molestare non posset si ratū habuisset qui posset a stipulatore recuperare. et sic ipsū molestare p directū. h. d. facit. l. aduersus. s. de arbi. cum ibi no. casus est iste. ¶ In tex. ibi. cum quis de rato stipularet. subaudi a falso procuratore actoris. et postea fuit absolutus. et sententia transiuit in rem iudicatam que sibi prodesset si procurator habuisset mandatum vel fecisset dominū ratificare: sed qr neutrum fuit non prodest aduersus dñm. vnde potest dominus vel eundē vel aliū correū conuenire et exigere vel etiā fideiussorē. si ergo hoc facit nō cōmittit ꝯ ꝓcuratorē ad oīe id quod ille soluet quatenus a stipulatore pōt recuperare: qr intererat stipulatoris ne hoc fieret. et ista stipulatio cōmittit ad interesse. vt. j. ꝓxi. ¶ In tex. ibi. alius ꝓ dño: dic. i. vice eius qui

2 fuerit stipulatus. Ray. † In tex. ibi veluti si fideiussor. dic hic videt casus iuncto tex. precedēti q snia absolutoria lata ꝓ vno ex fideiussoribus ꝓsit alijs. nam et qando principali reo videt ꝓdesse sicut econuerso lata ꝓ reo ꝓdest fideiussori: vt. l. exceptiones. §. rei. s. de excep. Et de hoc videt casus in. l. fi. circa fi. s. de iureiu. breuiter lz Dy. hoc teneat. veritas tamē est in contrariū q etiā si sit lata pro fideiussore ex ea causa qr nō subsit debitū. et sic in rem non prodest reo nec etiā cōfideiussori. lz secus in iuramento in rem prestito per fideiussorē. vt in. l. duobus. §. a fideiussore. de iureiu. et ita determinat Bar. dicens Richar. malum. sic disputasse. cuius disputationem refert Jo. and. in reg. ratū. in mercu. de reg. iu. Bar. in. l. adulter. §. eo tēpore. de adul licet in. l. ex duobus. s. de duo. reis. non reminiscēs de dicta determinatione teneat contrarium. ad tex. autem in. l. fi. in fin. de iureiu. rñde vt ibi no. per quem omnino vide et qui dicit istam l. debere illo modo intelligi qñ isti essent confideiussores in rē suā. et sic q vnus solueret ab altero pro parte repeteret. al's nō haberet locū qd hic dicit. vel dicit etiam si non sunt in rē suam locum pōt habere qd hic dr non q sententia lata ꝓ cōfideiussore sibi prosit directo vt habeat exceptionē rei iudicate lz prodest per indirectum. qr si agitur contra eū pōt cedere sibi actionem contra illū pro rata. vt. s. de fideius. l. fideiussoribus. et cū hoc nō pōt facere propter sniam latam pro fideiussore excludatur p exceptionē cedendarū. vt. s. de solu. l. stichum. §. penult. in casu aūt huius. l. qr procurator non habuit mandatum nec dominus ratū habuit nō nocet dño snia lata contra falsum procuratorem. ideo si agit contra fideiussorem pōt cedere actionē cōtra illum qui fuit absolutus. et sic habebit necesse soluere con fideiussori. et ad illud qd soluet cōmittet hec stipulatio cōtra ꝓ

3 curatorem. ¶ † In tex. ibi. qui socius est. dic hic videtur casus q snia absolutoria lata pro vno ex correis debēdi nō prosit alteri nisi qñ sunt socij qd verum est qñ sunt rei ex cā lucratiua: qr tunc si nō sunt socij quod alter soluit ab altero nō recuperat in totū vel in parte. secus si sunt. vt no. in materia duorū reorū. si autem

si aut sunt ex causa onerosa tunc prodest. q2 qd vnus soluit ab altero recuperat quatenus in illius vtilitate conuersum est debitu3. ideo istis casibus si no est verus pcurator comittit stipulatio q2 intererat illius absoluti ne correus molestaretur q molestari no posset si ratu dns habuisset. Et per predicta pt3 Ange. hic non bn loqui q dicit esse distinguendum in snia sicut distinguitur in iuramento an sit lata in rem vel in persona quam distinctione reprobat Bar. in. d. §. a fideiussore.

2 Quis dicatur reus stipulandi et quis reus promittendi et an differant.

1 **In stipulatione.** †Stipulatio ista comittit ad interesse stipulatoris si dns no h3 ratu qd pot transcedere summa petita p pcuratore si erat oino falsus τ et pot esse minus q summa petita si erat verus. τ sic snia lata cotra eum nocet dno: τ per 9ns no comittit nisi ad expesas litis h. d. sm prima lec. gl. s3 sm alia qua tenet doc. dicit q si fuit interposita p pcuratore rei comittit ad interesse ipsius rei no pcuratoris. p qua. s. si qs cauti. l. si pcu. iuxta fi. ti. semp em videtur haberi respect ad dnm τ eius interesse qn pcurator illius noie stipulat no ad interesse pcuratoris. veniamus ad casum ¶ In tex. ibi. rei pmittendi vel stipulandi copbendut. dic ista tria verba reddunt ista. l. dubia vt pt3 ex expositionibus gl. io gl. legit vario modo. In princi. glo. a quo stipulatus es de rato subaudi τ postea fuisti absolutus que absolutio mihi no nocet si no habui ratum nec ille erat verus pcurator. ideo eo non obstante agere possum 9 te. τ exigere dicta centu τ tu eade3 recupabis ab illo virtute huius cautionis. τ etia vltra illa. s. expensas factas in iudicio p me agitato contra te qs a me no recuperas. q2 succubuisti. s3 potius in expesis p me factis codemnaris vt etia illas recuperas. q2 si ratu habuissem eas no fecisses nec codenatus fuisses. ¶ In ea. ibi si titius habuerit mandatu: dic tn q2 ipm no ostendebat cauit de rato s3 postea appa ret de madato: τ sic snia lata p te mihi dno nocet. Et si ago potes me repellere p exceptione tn si expensas litis a me recuperare non potuisti aliqua de ca recuperas ab illo q de rato pmisit. nam vr pmisisse q nec de iure nec de facto venia 9. hic venit de facto no de iure postq ille erat verus pcurator: tua tn non

2 interest in plus q recupare expesas litis. ¶ †In ea. ibi. τ si pmittendi passiue accipit expone. s. q2 ibi pmittit stipulatori. ergo inqtum stipulat τ sic actum gerit actiue dicitur reus stipulandi sed inqtum sibi pmittit τ sic gerit passiue dr reus pmittendi. τ sic ista duo verba pnt in eo verificari etiam virtute eiusdem stipulationis de rato. vel dic q referunt ad diuersas stipulationes q2 put reus tenebatur ex primo contractu vel stipulatione ex quibus conueniebat dicebatur reus pmittendi: sed put fuit stipulatus de rato dicebatur reus stipulandi. τ sic ad eunde3 referunt ista vba. τ istud vult gl. in ver. vel rei pmittendi τc. Et coclu. est q positio casus qua gl. facit cogruit huic litere. ¶ †In ea. ibi. τ sm has tres. dic p declaratione huius ver: op. q positio casus glo. no congruat litere du dicit copendiu3 qd ponit de lucro. τ gl. loqtur p interesse dani. Preterea 9 tex. vr q etia ad interesse lucri comittat. vt. §. e. si comissa. ppter hoc gl. vult q istud verbu copendium no ponat hic p lucro sed p quantitate petita a falso procuratore τ exponit trib modis qd dicvt in gl. q2 in ea modica est vtilitas.

2 Minor. xxv. annis ratificando gesta p falsum procuratorem non perdit beneficium restitutionis in integru. τ qd operetur talis ratihabitio.

3 An ratificando iudicium τ snia lata contra falsum pcuratorem perdat beneficium appellandi.

4 Quid in eo q pmisit stare snie arbitri τ no venire contra eam an perdat beneficium restitutionis in integrum seu beneficiu reductionis ad arbitrium boni viri.

5 An minor possit constituere procuratorem sine autoritate curatoris.

6 An possit esse in iudicio per se.

1 **Cum minor. xxv. ann.** †Petes restitutione in integ. aduersus actu gestu cu pcuratore no vr ipm impugnare ex defectu mandati: s3 potius approbare qtu ad hoc. io no facit hanc stipulatione committi ex eo qd no fuit habitus ratus nisi etia de hoc fuisset admissum q restitutio no peteret qua pmissione vtile est reo couento fieri facere. h. d. vsq ad. §. falsus. Et ide ibi dr in eo q appellat a snia lata 9 falsu3 pcurator: vt no videat ea impugnare ppter defectum madati s3 poti approbare. τ sic stipulatio ista no comittat: secus si no appellat a snia τ postea venit 9 improbando q pcurator fecerat. venio ad casum: τ in ista prima parte ponit primo duos casus vsq ibi. τ io. Et primus est qn pcurator habebat madatu a minore. Scds qn no habuit madatum tn minor ratu habuit qd ipse gessit. ¶ In scda pte puidet in vtroq casu dicens q in primo qn 9stabat de madato no est necessaria cautio rati tn debitor cum soluit cau. faciet facere sibi caueri q minor non petet restitutione in integru etia3 si pecunia perdat. In secudo casu prestanda est cautio de rato intellige qn erat dubium de mandato no tn constabat q mandatum no haberet q2 tunc etiam cauedo no admitteret τ re vera non habebat. Ite post illa vulgare cautione de rato sllr cauti. faciet adiugere alia de qua. s. e. q minor restitutione no petet hic tn no pcedit si consentiat ipse pcurator τ debitor s3 si pcurator non cosentiet tale cautione prestare. prestabit solu caut. de rato. Et si postea minor no habebit ratu dabit solueti actio ex illa cautione rati τ hoc vult ille ver. alioquin loqui aliqua tulum obscure: sed ita intelligit gl. mag. que incipit q talis. s. τ etia Ray. τ alij. Et sic innuit iste tex. q talis pcurator etiam causatiue non cogat prestare istam cautione q minor no petat istam restitutione in integ. τ hoc tenuerunt quida: vt refert gl. circa fi. Sed Rogerius tenuit contrariu: ideo videt tenere primam opi. du dicit q iurisconsultus no dat hic bonu. i. plenu3 cosiliu postq ille no compellit pstare. gl. videtur tenere scdam opi. q imo cogat. Bar. dicit hoc esse veru in casu huius. l. quado debitor soluit qd no d3 esse deterioris conditionis soluedo procuratori q soluedo ipsi minori. s3 si solueret minori posset adhibere autoritate iudi. propter qua denegaret restitutio. et si non posset haberi no posset 9pelli soluere. ergo τ si soluit pcuratori non copellit soluere nisi tale adhibeat remediu q no timeat de restitutione in integ. τ hoc fiet si pcurator cauebit d hoc. nam satis erit stultu solueti. sed si solueret minori d non esset bonum consilium q2 non posset minori renuntiare beneficio restitutionis. q2 eade fragilitate videret induci ad hoc. vt s. de noua. l. doli. §. diuersum. ideo non cogitur soluere nisi interueniat iudicis autoritas. vt. l. ait pretor. §. permittit. s. d mino. si vero pcurator minoris non recipiat solutione sed agat 9 debitore non pot copelli etia causatiue ad prestanda hanc cautione q minor non petet restitutione aduersus gesta per eum. nam τ si ipse minor ageret non posset aduersarius petere sibi prouideri taliter q aduersus gesta per se non petet restitutionem. l3 qn soluit poterit petere interponi iudicis decretu τ ista videt bona decisio τ rationabilis: τ sic vtraq opi. potest ee vera in diuersis casibus. Et ex his est expedita tota illa gl. mag. ¶ In prin. l. ibi de rato habedo cauit. dic s3 quare cauit postq habebat mandatu dicut quida q2 de ipso plene no constabat: sed certe si hic erat etia cauedo no poterat petere solutionem sibi fieri: l3 bene deberet admitti ad agendu: nam τ coniucta psona[a] l3 poterit agere cauendo no pot exigere. no. in. l. vero pcuratori. s. de sol. τ est casus in. l. ij. vt le. no. caue. dic ergo q cauit sponte posito q de mandato constaret vel si non constabat plene fuit sponte admissus per debitore. na no tenebat si nole

2 hat vt dixi τc. ¶ †In tex. ibi minor anis habuerit ratu. dic. no. q minor. xxv. annis ratificando gesta per falsum pcuratorem non pdit beneficium restitutionis. ro est q2 non pot ei renutiari vt. s. dixi. Quid ergo operat ratihabitio. Rnde facit actu valere in sui piudicium mero iure cum si non ratificasset no valeret nec sibi piudicaret: vt. l. in causis. §. j. de procu. ideo no esset necessaria in integ. restitu. sed nunc erit necessaria sicut si a principio mandatum dedisset. hoc tn intelligo qn non habebat curatorem. τ sic poterat sibi mero iure preiudicare vel habebat τ cum eius autoritate ratificauit. nam etiam tunc non excludit a beneficio restitutionis. q2 autoritas tutoris vel curatoris illam non tollit: vt. C. si tu. vel cura. inter. per totum. Si bene facit actu valere mero iure etiam in preiudiciu pupilli vel adulti. Si aut habebat curatorem: τ sine eius autoritate ratificauit vel erat pupillus: τ ratificauit sine tutore siue ipsum haberet siue non tunc talis ratificatio esset ipso iure nulla: quo ad sui preiudicium non esset necessaria per. l. curatorem habes. C. de de in integ. resti.

3 †Sed querit an ratificando iudicium τ sententiam latam contra falsum procuratorem perdat beneficiu appellandi. breuiter si cum autoritate curatoris vel tutoris hoc fecit perdit mero iure l3 non perdebat beneficium restitutiois τ sic poterit restitui minor ad appellandu. difficilius em perditur beneficium restitutionis q beneficium appellandi q2 pmo casu remaneret destitutus oi remedio. scdo no. Si aut sine curatore cu ipm haberet vel sine tutore ipso iure no pderet. Sed an petendo restitutione in integru videat ratificare factum falsi pcuratoris. gl. que sunt hic sentiunt q sic. ad qd facit seques §. falsus. vbi appellando cesetur ratificasse. Ite q2 si no videretur ratificasse no esset necessaria restitutio. τ tn iste text. innuit

4 contrariu. τ istum tex. inducit Dyn. †q si copromittetes promittunt stare sententie arbitri: τ contra eam non venire non p

[a] ¶ Coniuncta psona. adde. l. j. C. q. res iudi. τ per Sali. in. l. si cum fratre. in. j. no. C. res iter ali. acta.

hoc perdit minor beneficium restitutionis aduersus eam: et hoc est clarum. quia etiam si vellet expresse ei renuntiare non pot. Sed vlterius dicit Bar. post Dyn. quod per ista verba nõ videntur partes renuntiasse ad arbitrium boni viri reductioni. ar. huius textus. istud est magni effectus licet Bart. non declaret. nã secundum hoc sequeretur quod si petat reduci et succumbat non propterea incidit in penã quia non facit contra promissa sed si expsse promitteret non petere reductionẽ ad arbitriũ boni viri tunc distingueretur an in reductione succumbat. et incideret in penã an non. et tunc secus et ita intelliguntur no. per Bar. post Dy. in. §. duo fratres. et in. l. iul. verum debitorem. de cõdi. inde. et istud ppetuo tene mẽti. quia ita videtur esse de mẽte Bar. hoc intelligendo recte vt verba sua habeant vtilitatẽ sed Ang. alleg. in contrariũ optimam gl. in. l. tale pactũ. §. j. ff. de pac. que dicit quod ille qui pmittit stare sniẽ iudicis et non venire contra vr renuntiasse bñficio appellãdi ergo et beneficio reductionis ad arbitrium boni viri et ista magis plz. Nec ob. isti tex. quia hic illa pmissio pot referri ad defectũ mandati quod non veniat contra ex illo capite: nõ aũt quod non veniat contra rõnem iniqtatis sniẽ sed qñ acta geruntur p seipm non pot haberi respectus vsque ad iniquitatem sniẽ vel laudi vnde pmittendo non venire contra vel acquiescere censetur promisisse non petere reductionẽ ad arbitrium boni viri rõne iniqtatis als nihil operaretur ista pmissio. ideo nõ debet distingui an succumbat vel non sicut si expresse renuntiasset tali reductioni quicqd dicat Dy. et Bar. licet eorum dictũ freqũter allegetur. ¶ Queritur † vtrum minor iste poterit constituere procuratorem sine autoritate curatoris. gl. j. dicit hic quod in iudicio nõ potuerit: p l. neque. C. de pcu. sed extra iudicium sic quia illa solum loquitur in iudicio. intellige primũ dictũ quod in iudicio nõ pot siue habeat curatorem siue non quia nec ipse posset personaliter esse in iudicio sine curatore posito etiã quod ipsum non haberet vt. l. acta. §. fi. et ibi no. de re iu. Et no. in. l. cũ et minores. C. si aduer. rẽ iudic. dz ergo sibi dari curator nec poterit esse per se pcurator in iudicio. † Scdm dictũ intellige qñ curatorẽ non hz. nã tũc potest actũ gerere p se ergo et cõstituere pcuratorẽ ad gerẽdũ: sed si hz dz constituere cũ illius autoritate als non valet sicut nec per se posset gerere. vt. l. si curatorẽ habens. C. de in integ. resti. Fallit in casibus in quibus hz legitimã personam sine curatore etiaz si ipsum habeat vt ad contrahendũ matrimonium: vt no. in. c. ex parte. de resti. spo. Itẽ ad petendũ curatorem ipse solus pot pcuratorẽ constituere quia ad hoc videtur habere legitimã psonam vt no. in. l. iij. ff. qui pe. tuto. sufficit.

2 ☞ Si dñs incepit ab approbatione expresse an poterit postea appellare. et sic reprobare.

3 Si dominus non appellat sed agit contra debitorem et exigit committitur stipulatio ista contra procuratorem falsuz q egit et succubuit.

1 **Falsus procurator.** ¶ † Iste. §. fuit summatus cũ pricipio. l. ¶ No. hic quod q appellat a snĩa lata contra falsum pcuratorẽ ipsius: facit deficere cõditionẽ sub qua fuit interposita ista stipulatio: vr enim pmisisse interesse si dñs nõ habeat ratũ. ergo appellans vr ratũ habere nõ est in promptu quia si non haberet ratũ sententia illa sibi non noceret nec esset sibi necessaria appellatio. l. in causis. §. j. de pcu. Si ergo appellat videtur velle quod mero iure sibi noceat et quod appellatio sit necessaria: et idẽ si petat restõnez in integ. vt in tex. precedenti: et ibi no. in gl. q incipit. ff. de rato. in fine. quia q vult vnũ vult aliud sine quo illud esse non potest. Bar. aũt alleg. istũ tex. quod pot qs approbare actum. tãque gestum et reprobare tãque sic gestũ. nã q appellat reprobat sniãm vt sic latã. nõ aũt vt latã: et ppter hoc in alia materia inducit hũc textũ. qd filius preteritus intẽtando contra tabulas: approbat testm̃ de iure ptorio tãque factum et reprobat tãque sic factũ: nisi enim videretur p prius approbari non posset dari contra tab. contra testm̃ qd est nullum cũ tẽdat ad rescindendũ et sic presupponitur validitas: vt. l. qd vulgo de contra tabu. Bald. ipsum impugnat et bene quia hic approbata veniũt circa diuersa nõ circa idẽ. approbat enim factũ pcuratoris. i. quod litigauerit eius noĩe ac si mandatũ a prin. habuisset: sed reprobat sniãm. et sic factũ iudicis. sed in casu de contra tab. si videretur approbare testm̃ vt factũ et reprobaret vt sic factũ ista approbatio et reprobatio esset circa idẽ qd esse nõ pot. quia esset sibi contrarius. Nõ enim pot approbare testm̃ vt factũ nisi etiã vt sic factũ. qd nõ contigit in casu huius. §. de his dic vt no. in. l. posthu. C. de contratab. per vtrũque. ¶ † Sed quero hic. qd si dñs incepit ab approbatione expresse an poterit postea appellare: et sic reprobare. Rñdeo aut approbat factũ pcuratoris. et poterit appellare: ff. post prin. huius. l. ver. ideoque. aut approbauit sniãm qd in dubio presumitur si sciẽs eã latã dicat approbo quod gestũ est ppter effusum sermonẽ. ar. in. l. fi. C. de do. promi. circa fi. et tũc nõ poterit appellare p gl. q est in. l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. q tñ glos. loquitur in snĩa ferenda qñ quis pmisit ei stare et acquiescere fortius in iam lata cũ primo casu nõ habeat notitiam qualis debeat esse. secũdo sic: ideo maior est rõ in scdo casu. arg. in. l. cũ antea. C. de arbi. et. l. q cum tutoribus. ff. de transac. ¶ † Altio not. scdo in ver. quod si dñs nõ appellat sed agit contra debitorẽ et exigit cõmittitur stipulatio ista cõtra pcuratorẽ falsum q egit et succubuit Et ista est vna de cõminationibus que ponuntur p Bar. in. l. fine ff. e. Et loqtur hic qñ exegit dñs et nõ pcurator: ipse ecõuerso si exigit pcurator et nõ dñs quia succubuit et pcurator obtinuit: et iste ẽ casus in. l. pcurator ad exhibẽdũ. §. j. ff. e. et vtrobique cõmittitur stipulatio ad totam quantitatez exactam si erat funditus falsus vt hic ptz et etiam ibi no. Intererat enim debitoris quod dñs ratum haberet factum procuratoris quia tunc dño noceret sentẽtia lata contra procuratorem et per consequens si nõ appellasset non potuisset dñs exigere ab ipso debitore. lucrabitur ergo iste debitor ex hac promissione. quia soluet debitum dño et recuperabit a procuratore: et sic se liberat expensis alienis et imputet sibi pcurator falsus quare egit: et de rato pmisit. totum enim damnum erit eius.

1 **Procurator.** ¶ † Si falsus pcurator exigat partem debiti: dñs vo postea ratum non habẽs exigat totũ cõmittitur stipulatio rati ad partem exactã et quatenus interest soluentis nõ soluisse illi etiã in lucro captando. h. d. casus est iste. ¶ In tex. ibi l. petijt. gl. dicit et habuit. et sic vterque exigit tam pcurator falsus que etiã dñs sed in casu precedentis. §. dñs et nõ pcurator in casu. l. procurator ad exhibendũ. §. j. ecõuerso procurator et nõ dñs et sic sunt tres combinationes: adde quartam si neuter exigit quod prosequere in. d. l. fine. ¶ In tex. ibi centuz petat. subaudi et consequatur ea. ¶ In fin. text. ibi quanti interfuit differri. l. actionẽ dic loquitur de illis. l. solutis pcuratori. nam nõ solum illa recuperat debitor sed etiã quãtum interfuit eius non soluisse. et sic illũ non egisse: vt si cum dicta pecunia potuisset aliquid lucrari si eam nõ soluisset secundum gl. quam no. ¶ Sed oppo. contra eam quod nõ habeatur rõ talis lucri extrinseci: vt. l. si sterilis. §. cum per venditorem. de actio. emp. Solu. contra non soluentem quia delinquit in non faciendo non habetur ratio vt ibi sed cõtra exigentẽ indebitum quia delinquit in faciẽdo: et sic plus vt no. in. l. ij. ad sil. bene habetur rõ vt in hac gl. quã no. vel dic quod ibi pot haberi ratio interesse intrinseci: et ita loquitur cõtrariũ sed hic non poterat haberi ratio de alio: vt. ff. de ver. obliga. liber homo. §. fi. intellige tñ glo. qñ istud lucrum erat certum: quia potest probare quod sic potuit lucrari de illa pecunia sed quia habuit soluere non fuit lucratus als diceretur interesse incertum si diceretur possibile fuit me fuisse lucratum et tunc nõ habetur rõ vt plene no. in. l. vnica. C. de senten. q p eo. et in. l. iij. §. fin. de eo quod certo loco.

2 ☞ Si dominus falsum procuratorem qui litem inchoauit cõstituat verum procuratorem: an per hoc videatur ratificasse prius gesta.

1 **Paulus respondet.** ¶ † Ratihabitio pot fieri tacite sicut expresse et vtroque casu facit stipulationem istam non cõmitti. h. d. sic. ff. l. cum minor. §. falsus. nã etiã ibi fit tacite appellãdo. ¶ In tex. ibi. dñs cõprobãs psequeretur dic. † Sed qd si dñs ipm falsum procuratorem q litẽ inchoauit cõstituit verum procuratorem an per hoc videatur ratificasse prius gesta. Rñdeo hic si cõstituit eũ ad prosequendũ eandẽ litẽ sicut si ipse prosequeretur: vt hic. et. l. iul. q satisd. cog. et ibi no. ff. ti. j. l. si ante acceptũ. in fi. ibi dũ dicit vel procurator ab eo datus &c. Sed si ipsum cõstituisset ad inchoandũ litẽ: nõ videretur p hoc ratificasse qd fecerat quia verba nõ patiuntur hoc. et forte pot subesse iusta causa quare noluit approbare prius gesta licet cõfidat de post gerẽdis sed si nõ apparet ex instrumento qualiter constituerit sed simpliciter super tali debito haberet notitiã de inchoatione litis videretur approbasse qd gestũ erat: secus si ignorabat. de quo vide in addi. spe. in ti. de pcur. §. j. in addi. que inci. de hoc. et seq. &c. ¶ In gl. que incipi. et nonne. in fine. ibi de pcu. l. pomponius. subaudi in. §. sed et his: et dic melius vt ibi no. in gl. q ponit melius veritatem. nã iuramẽtum de calũnia[a] prestatur post lit. contesta. ergo dñs non poterit postea reclamare. i. reuocare procuratorem: vt gl. hoc voluit. Item glo. sequens format aliqua contraria sed omnia potes soluere vno verbo quod hic loquitur quãdo actum inchoatũ nomine meo hoc sciens psequor quo casu videor ratificare qd noĩe meo fuerit inchoatus. In legibus aũt contrarijs alleg. in glos. nullus actus erat inchoatus noĩe meo. sed ego inchoaui litem. Et queritur an per hoc excludar ab alio iure meo quod vna cũ illo inchoato se non compatiebatur quo casu distinguitur an sciens feci vel ignorans secundum Ray.

a ¶ Nã iuramẽtuz de calũnia. adde l. ij. et ibi Barto. C. de iu. calũ. et in c. j. e. tit. li. vj.

Tutore

1 **Tutore suspecto.** ¶ †Etiã pcurator rei cauet de rato: q̃ñ per cautionẽ de iudicato soluẽdo nõ plene puidef actori.b.d.sic.j.eo.pcurator ad exhibendũ.§.si quis a pcurato re.ꝛ.§.de pcu.nõ solũ.§.si status.ꝛ.§.est casus cũ seq.ecce casuz Intelligeꝛ tñ hoc qñ non constabat de mandato.qꝛ si ferret sen tentia contra istũ defensorẽ ꝙ ille tutor esset suspectus ꝛ remo uendus si non haberet mandatum ꝛ dominus non habuit ra tum non noceret tutori.ꝛ sic nõ deberet remoueri ꝛ per cautio nem de iudicato soluendo non esset puisũ actori qui vult illũ admoueri.sed quod interesse veniet in hoc casu si cõmittat sti pulatio.Rñdeo cuz sit interesse inestimabile debet apponi cer ta pena.vt.§.si quis a procuratore:ꝛ no.in.l.fi.§.de preto stip. non sunt hic alia.

1 **Hiis cui.** ¶ †Heres nõ põt habere ratum fa ctũ noĩe defuncti in his q̃ ad heredẽ non trãseũt.h.d.ẽm Dy.qui ita no.per istã.l.in.c.ratᵉ. de reg.iur.li.vj.ꝛ in.l.pantonius.de acqui.here.secus in his q̃ transeũt ad heredẽ.vt.j.eo.ĩi fine.§.si procuratori:ꝛ no.j.e.l.bo norum.per Bar.Casus est iste.¶ In tex.ibi infra tpa petitio nis.hoc ideo dicit qꝛ si essent lapsa tpa tũc etiã si ille cuius no mine fuit petita viueret nõ posset eam ratã habere:vt.j.e.l.bo norum:sed infra tpa posset si viueret heres eius postea nõ po test qꝛ sicut lapsus tẽporis eã extinguit ita ꝛ mors illiᵘ cui dela ta est cum ad heredẽ non transmittat non agnita: ꝛ regula est tunc potest actus ratificari quando posset geri tẽpore quo ra tificatur sed nec post tẽpus nec post mortẽ posset peti ergo nec ratificari.Et nota qꝛ gl.dicit hic:qꝛ forte fuit petita a tutore vel curatore.Sed miror de ista gl.qꝛ si de illis fuisset petita statim fuisset quesita pupillo vel adulto ꝛ non esset necessaria alia ra tihabitio dic ergo quod fuit petita a procuratore falso et non a vero.

1 **Procurator.** †Si dñs egit ex alia cã q̃ egerit falsus pcurator nõ facit stipulationem istam cõmitti.h.d.

2 Si falsus pcurator qđ exegit soluat dño an ipse dñs reci piendo videat approbare quod ille fecerat.

3 Si talis procurator illã pecuniã non soluerat dño ꝛ cõuenire tur a debitore an dñs poterit venire ad sui defensionẽ ꝛ obijce re exceptionem ex propria persona.

4 Quid si dominus non veniat ad defensionez procuratoris an ipse procurator poterit obijcere exceptionem competentẽ do mino.

5 An dominus poterit defendere istum procuratorem inuitum pro suo interesse.

6 Quando venditor venit ad defendendum emptorem in causa euictionis potest obijcere exceptionem ex propria persona p suo interesse.

7 Impugnans actum falsi procuratoris an possit postea ipsuz habere ratum vt consequatur exceptionem.

1 **Si procurator.** ¶ † Procurator in rem suã põt obijcere exceptionẽ ex p pria psona.h.d.ẽm Barto.ꝛ Ang.ꝛ ad hoc allegat.Sed illud summarium est nimis breue qꝛ nõ cõprehendit nisi finẽ huius §.sed dic pleius si dñs non hꝫ ratam exactionẽ factaz a falso p curatore de vero debito stipulatio ista ꝯmittit etiã si dñs post ea agat ꝛ succumbat.h.primo.ꝛ si postq̃ succubuit procurator qđ exegerat sibi soluit repetere põt cũ illud habeat restituere ei a quo exegit virtute huius cautionis.h.secundo.Potest tñ dñs illũ falsum pcuratorem conuentum defendere ne sibi ha beat restituere ꝛ opponere exceptionẽ que cõpeteret sibi si fuis set sibi solutio facta.h.tertio ꝛ vltimo dicit iste.§.difficilis ꝛ sin gu.ꝛ quelibet particula indiget multis suppletionibus veniõ ad casum.¶ Contra primam partẽ huius.§.oppo.ꝙ iste pro curator falsus non debuerit admitti ad exigendũ cũ cautione rati:vt dixi.§.eo.cum minor.Sol.dic ꝙ fuit admissus spõte si non constabat de mandato:vel si constabat sponte cauit vt ibi dixi.¶ Scđo opp.ꝙ si dñs postea egit ꝛ succubuit non pote rit debitor agere ex cautione rati contra procuratorem qꝛ sua non interest cum ei soluerit verum debitum.Sol.potest nunc dicere ꝙ imo soluit debitum ꝛ ad hoc probandũ adducere il lam sententiã quã obtinuit ꝯtra dñm:sicut eñi sñia lata ꝯtra p curatorẽ verum nocet dño vt.l.plautius.de pcu.ita ꝛ econuerso nec vr̃ nocere pcuratori si restituat qđ recepit nõ pro se sed pro dño.hoc tñ verũ si ipse soluit pcuratori nõ per iudicẽ: ſꝫ extra iudiciũ non cõdemnatᵘ.tunc enim licet soluerẽ vt debitum nũc põt dicere soluisse indebitũ:qꝛ nõ venit cõtra aliquã sentẽtiam sed si cõdemnatus falso pcuratori soluisset nõ posset tunc alle gare hoc qꝛ veniret cõtra sentẽtiam.Et ita limito istũ tex.dum dicit exegerit.intelligo extra iudiciũ: tunc enim etiã si stipula tio rati non fuisset interposita posset recuperare pecuniã quã soluit tanq̃ debite solutã: et hoc ostẽdere per sententiã postea latam ꝯtra dñm:ergo ꝛ si est interposita stipulatio illa cõditio ꝯuertitur in hanc stipulationẽ.Et hoc voluit gl.sup v̊bo stipu latione post prin.ibi.dum dicit.nã repeteret ea cõditione inde biti ab isto procuratore ꝛc.subaudi cuã si non cauisset de rato. ¶ Sed hic quero qualiter dñs postea agens litẽ amisit.dicit An.qꝛ debitor fuit absolutus ex eo: qꝛ non erat debitor.Bar. de hoc nihil tangit:sed hoc est falsum:qꝛ tũc dñs veniẽs ad de fensionẽ pcuratoris nõ posset allegare ꝙ subsistat debitũ na turale.qꝛ diceret ꝯtra sententiã qua pnuntiatũ est nõ esse debi tam:vt no.in.l.iur.in.j.gl.mag.de cõdi.inde.dic ergo ꝙ fuit ab solutus qꝛ dñs ideq̃ creditor nõ pbauit debitũ ꝛ sic fuit subla ta ciuilis nõ naturalis.Et lꝫ ista sentẽtia noceret dño q̃tũ ad agendũ:qꝛ sibi obstaret exceptio rei iud.si vellet iterũ agere nõ obstaret sibi quantũ ad retinendũ si debitor sibi postea soluis set etiã per errorẽ.ꝛ posset pbare debitũ vt.d.l.iur.cum ibi no. eodẽ modo si soluit huic pcuratori et pcurator postea ipi dño nec ipse dñs habeat necesse pcuratori restituere:vt in fi.huius §.Ex his apparet solutio questionis formate in illa glo.super verbo stipulatio.s.ad quid cõmittat ista stipulatio.dicunt qui dam ad sumptus litis dũtaxat glo.tenet ꝙ imo etiã ad totã q̃ titatẽ solutã.ꝛ ista est vera ꝛ pbatur in secũda pte ꝛ tertia huiᵘ §.ideo enim dñs necesse hꝫ restituere pcuratori qꝛ pcurator habet necesse restituere debitori.Item in vltia pte ideo dñs hꝫ obijcere exceptionẽ ex sua persona ne pcurator cõdẽnetur ad illam q̃titatẽ restituendã.qꝛ si cõdemnaret idẽ dñs haberet ne cesse restituere eidem pcuratori:vt in.ij.pte.ego dico breuiter ꝙ si pcurator falsus exegit illã pecuniã in iudicio tanq̃ debitã tunc qꝛ ille debitor nõ põt allegare eã indebitã.qꝛ veniret con tra sententiã latam ꝯtra se etiã si velit adducere sñiam quã ha buit p se ꝯtra dñm.dico ꝙ nõ cõmittit ad ipsam sortẽ ſꝫ dũta xat ad expẽsas litis p rõnem quã.§.dixi.qꝛ nõ in plᵘ sua inter esset postq̃ nõ põt dicere se soluisse indebitũ.Si vero soluit ex tra iudiciũ tũc hꝫ locũ opi.glo.qꝛ tunc põt allegare se soluisse indebitũ.ꝛ sic pcedente interesse in tota summa.Sed qđ erit in casu precedẽti postq̃ debitor nõ põt recupare a pcuratore an remanebit penes pcuratorẽ:puto ꝙ nõ:imo dñs lꝫ succubue rit cũ debitore:ꝛ etiã improbauerit factũ falsi pcuratoris pote rit ab illo ꝯdicere per actionẽ in factũ.l.si me ꝛ titiũ.ff.si.cer.pe. ne ille locupletet de suo.Et ista non tangũt doc.et sunt necessa

2 ria ꝛ aperiunt intellectum huius.§.¶ †Contra secundã ptem oppo.nã si falsus pcurator quod exegit soluat dño videt ipse dñs excipiẽdo approbare qđ ille fecerat.arg.§.eo.pupillus re spondet ergo stipulatio de rato non ꝯmittit.vt.§.eo.cũ minor §.falsus ibi dum dicit stipulatiõis defecisse ꝯditionẽ ꝛc.cuius tñ ꝯrium hic dicit in pn.Sol.hoc esset verũ si hoc fuisset factũ anteq̃ dñs impugnasset factũ falsi pcuratoris.nã tũc potuisset ratificare ad sui ꝯmodũ.Sed hoc debet intelligi qñ iaꝫ impu gnauerat agẽdo ꝯtra debitorẽ.ꝛ sentẽtia lata erat cõtra eũ vñ amodo nõ poterat ratificare: vt in.l.dispẽsatorẽ.in fi.§.de sol. et sic non impedit hãc stipulationem ꝯmitti.¶ Sed tunc opp. postq̃ dñs iã impugnauerat nõ tenebat iste falsus pcurator istã pecuniã ei soluere: vt no.in.l.quo eñ.§.iur.j.eo.in glo.sup verbo exegerit: ergo si soluit vr̃ donare:ꝛ sic non põt repetere cuius ꝯrium hic dr̃ ꝙ põt cõdicere.Sol.intellige ꝙ soluit p er rorẽ ignorãs dñm impugnasse factũ suũ:al's pcederet ꝯrium. Sed tertio op.ꝙ non poterit cõdicere a dño inuito p id quod dicit in tertia pte huius.§.qꝛ dñs põt illũ pcuratorẽ defende re ne habeat necesse restituere debitori quo casu etiã si ipm de fendit ne restituat pcuratori.Sol.intellige istã scđaꝫ ptẽ quã do pcurator iã erat ꝯdemnatᵘ debitori virtute stipulationis de rato ꝛ dñs nõ venerat ad eius defensionẽ vel si venit succu buit.si aũt nõ esset cõdemnatᵘ: tũc si lis pẽderet ꝯtra eũ mota per debitorẽ locũ haberet vltia pars:ꝛ sic nõ posset lite pendẽ te pcurator a dño ꝯdicere: ſꝫ expectaret sñia.Itẽ si alis nõ es set incohoata inter debitorẽ ꝛ pcuratorẽ ꝛ pcurator cõdiceret a dño posset dñs offerre cautionẽ de defendẽdo eũ aduersus de bitorẽ:ꝛ sic euitabit restitutionẽ.ar.in.l.si is a quo.§.de rei ven. cum si.Et ista etiã sunt necessaria:ꝛ per doc.intacta.¶ †Circa

3 tertiam partẽ quero quid si ille pcurator hanc pecuniã nõ sol uerat dño et cõueniret a debitore.an dñs poterit venire ad sui defensionẽ.ꝛ obijcere exceptionẽ ex propria persona.Respon deo non:qꝛ tũc non pretẽdit interesse reuocationis cũ pecuniã non habeat.Et ipse pcurator põt eam restituere debitori inui to dño postq̃ dñs factum suum impugnauit per id qđ no.in d.§.iur.vnde nõ põt venire nisi vt simplex defensor.ꝛ per cõse quẽs nõ põt obijcere exceptionẽ in ppria psona: sed illas tan

4 tum que cõpetunt defensori.l.minor.§.j.de pcura.¶ †Itẽ que ro quid si dñs nõ veniat ad defensionẽ pcuratoris an ipse pro:

curator non pōt obijcere exceptionem cōpetentē dño.s.q illa pecunia erat debita naturaliter non ob.sniā gl.fi.super verbo manet:tenet q non t bene circa prin.ibi dum dicit hoc beneficium quod non datur defenso procuratori.al's inutile esset qd

5 dicitur in prima parte stipulationē cōmitti.† Itē querit an do minus poterit defendere istum pcuratorē inuitum p suo inter esse.gl. simpliciter tz q nō.contra quam opp.de.l.solutionem t iudicium.§.de sol.Sed rñde q ibi qñ quis volebat defendere inuitum tanq̄ simplex defensor sine mandato satisdando de iudicato soluendo t aio nouandi:t sic vt ille liberet t executio snie fiet cōtra se.sed glo.loquitur qñ non aio nouandi.t sic executio fieret contra procuratorē defensum quo casu gl.vult singu.q sicut si nullum pretenderet interesse non posset illum inuitum defendere. Ita t si interesse pretendit.t ista gl. forte non est alibi.tenebitur tñ ille sibi ad interesse:vt gl.subijcit t sic nō tenebitur sibi restituere pecuniam ab illo procuratore solutā. t si aliud interesse pretendit haberet contra eum actionē in factum.arg.l.ij.in fi.de condi.ob causam.

6 ¶ † Ultimo Bar.per istum tex.determinat questionē disputatam per eum q qñ venditor venit ad defendendum emptorem in cā euictionis obijcere exceptionē ex propria persona,p suo interesse vt hic.t.l.ideoq̄ §.generaliter.§.mandati.Et ideo si statutū diceret q cause inter consanguineos compromittant t ipse esset consanguineus ei qui mouet litē lz emptor non esset posset petere causam compromitti quasi ipsum principaliter concernat.

7 † Itē Ange.dicit hic esse casum ,p gl.que est in.l.dispensatorem.de solu.q dicit q lz ille q semel impugnauit actū falsi pcuratoris nō pōt ipsum postea ratum habere quātum ad sui vtilitatē:vt 2sequitur actionē vt ibi.pōt tñ q̄tū ad hoc vt consequatur exceptionē.Bar.ibi tz cōtrariū t alleg.Spe.t illa videt verior.nec obstat iste tex.qz iste dñs non consequit istam exceptionē ex eo qd actum pcuratoris semel per ipsum reprobatū nūc approbat sed ex eo qz quod petitur sibi naturaliter debet t hoc posset etiā si continue actum reprobaret dicendo se non habere ratam solutionem illi factam.sed defendit vt illam que facta est sibi per eundem procuratorem non retractetur t ne habeat necesse illi restituere t hec est veritas.

2 ☞ Stipulatio rati cōmittit statim q dñs incipit facere contra id quod fecerat procurator agendo contra debitorem absolutum non expectata sententia.

1 **Siquis a procuratore.** ¶ † In causa status cauetur de rato tam ex parte actoris q̄ rei:t certa pena apponit qz res est inestimabilis.h.d.vsq in fi.ecce casum.

2 ¶ † Nota hic circa fi.in ver.ex qua aūt.q ista stipulatio cōmittit statim q dominus incipit facere contra id qd fecit pcurator agendo cōtra debitorem absolutum etiā nō expectata snia.Et hoc addit iste §.ad precedentem.§.in prin.t ad.l.cum minor.§.fin.in quibus erat iam lata snia.Sed opp.de.l.amplius non peti.§.c. vbi nō statim.sed post lit.contest.cōmittit.Solu.hic pmisit q dñs haberet ratum.vnde statim q dñs incipit agere t facit debitorē citari apparet q̄ hz ratum t cōmittit ista stipulatio etiā añ lit.conte.vt hic.ibi pmisit q amplius non peteret t illa stipulatio tardius cōmittit.s.post li.conte.tm non ante nec etiam per petitionem extraiudicialē.ista vero sic.hoc tñ intellige quando ille qui promisit erat falsus pcurator.si aūt verus.t sic venit cōmittenda stipulatio dumtaxat ad sumptus li.vt no.§.e.l.ij.in gl.tunc non cōmittit nisi lata snia.t hoc voluit glo.quam omnino vide.t ēt doc.ibi.§.de iureiu.l.alias.in fi. mag.gl. ¶ Itē no.hic casum in fi.in quo lz sit cōmissa tñ ex ea agi non pōt ante sniam.s.qñ est cōmissa ei qui litigat de statu suo t in causam status per rationē que hic ponitur in text.qz posset sequi talis sententia q redderet stipulationē inutilē:ideo expectatur euentus.al's regulariter stati q esset cōmissa posset ex ea agi.qd tñ dic vt no.in.d.l.alias.

2 ☞ In deliberatione vniuersitatis si fuit legitime cōgregata non est de substantia autoritas rectoris ipsius.

Quid in constituendo actore.

3 Actor dicitur non solum constitutus a tutore vel curatore sz ēt constitutus ab vniuersitate t a quo constituat pcurator.

4 Actor vniuersitatis in quo differat a syndico.

Actor a tutore. ¶ Ista est solēnis.l. t Bar.hic plura bōa dicit circa actores de quib⁹ hic ad quē semp remittit sz p ei⁹ declaratione:t etiā gl.oppo.q ista diuisio nō debuerit fieri.nā aut 2stat de mandato istoꝝ.t nullus istoꝝ de quibus hic deberet cauere etiā constitut⁹ a tutore.vt.§.eod.l.nec satisdatio:qz vbi precessit mandatum ratihabitio necessaria nō est.l.si pcurator.de cōdi.inde.aut de mādato nō constat:t tunc etiā alij tres de quibus hic in ver.actor ciuitatis debent cauere vt est casus.§.q cuiusq vniuer.l.idē.§.actor.,ppter hoc facta est tota gl.que intelligit totam.l.qñ de mandato seu cōstitutiōe 2stabat:nec ,ppter hoc q esset de mādato pstar ista cautio in primo casu huius.l.Sz qz in 2stitutiōe actoris q fit a cōtore vel curatore requiritur solennitas.i.iterpositio decreti iudicis si de illa nō constabat cauendū est de rato sz in alijs reb⁹ hic de quibus ista solennitas non est necessaria sufficit eñ deliberatio vniuersitatis que dr decretū vt in ti.de decret.ab ordi.facien.sine decreto alterius superioris ẽm gl.quā no.postq̄ ei de illa deliberatione constat non prestatur hec cautio.sed si de ea non constaret esset prestanda hec est intentio gl.

1 ¶ † Ex qua no.duo.Primo q̄tū ad constitutionē actoris que fit a tutore:q in ea requirit mandatū tutoris t decretum iudicis qd venit ad eius cōfirmationē:t hoc colligit ex tex.ibi dū dicit a tutore datus.t pbat in.l.solet.§.de tute.Sz in 2riū videt q imo det a iudice cum cōsensu tutoris.vt in.l.si actor.C.de app.t hoc in prima glo.q exponit datus.i.dari petitus.Sol.dicūt doc.cōmuniter oēs q vterq modus constituendi bonus est.resultāt tñ diuersi effectus.qz si constitutus a tutore cauet q ipse tutor ratū habebit.si a iudice q ipe pupillus ratū habebit.certe si cōstaret de mandato tutoris:vt.§.posui frustra q tutor ratū habebit.dz ergo intelligi qd dicit Bar.qñ diceret se constitutū a tutore:t nō plene pbaret.t tunc cauebit q tutor habebit ratū q in cōstitutione nō 2sensit sed si appareret de mādato tutoris sz de decreto nō appareret quo casu loqt hic ẽm qd gl.posuit tūc solū cauebit q pupillus habebit ratū ẽm Ray.Ex his sequitur q decretū nō est necessariū in ipso actu 2stitutionis:sz pōt ex interuallo interuenire:al's ex eodē instrō in quo fuit constitut⁹ deberet de decreto iudicis apparere:al's nō sufficeret cautio rati ,ppter dubiū de decreto qz interueniēs ex postfacto nō redderet actū validū:t in hoc differt decretū iudicis ab autoritate que dz interuenire in ipso actu non ante vel post:vt.l.obligari.§.tuto.de auto.tuto.Et istud est verū de quo vide no.Bal dū.C.de bo.q lib.l.ij.vel.iij.t.l.quicūq.t.l.j.in vlt.col.C.q admitti ad bo.pos.vbi omino vide.

2 ¶ † Scdo no.ex gl.q in deliberatione vniuersitatis si fuit legitime congregata nō est de substātia autoritas rectoris ipsius imo valet sine ea.Et probatur in.l.j.§.finautē collegiū.§.ad treb.vbi etia tāgit p Bar.illam t pōt esse vniuersitas sine rectore.t idē no.plene in.l.fi.§.j.de colle.illici.sed si actor cōstitueret a rectore vniuersitatis:vel ab alio legitimo administratore vt a syndico sine deliberatione vniuersitatis tunc esset idē q in actore 2stituto a tutore:qz requiretur iudicis decretū supioris puta prātis:t in vniuersitate scholariū in qua sunt clerici t laici etiā vicarij epi p ea q no.Cyn.in l.neq.de pcu.in.iiij.q.

3 ¶ † Itē no.ex tex.q actor dr nō solum constitutus a tutore vel curatore q nō sunt alij:sz administratore:imo etiā cōstitutus ab vniuersitate q est dña.nō tñ est persona vera sed ficta:constitutus aūt a vera psona:t q sit vere dña

4 nō dr actor lz pcurator.l.j.in prin.de pcu.† In quo aūt differt actor vniuersitatis a syndico q etiā ab vniuersitate cōstituitur non a singulari persona.vide p gl.in.l.j.§.quibus.§.qd cuiusq vniuer.no.t q ibi per Bar.t in.l.itē eoꝝ.in.§.qd si ita.vel itē si ita.c.ti.Constituit etiam syndicus a pluribus etiam q nō faciunt vniuersitatē:puta pluribus creditoribus alicui⁹ cessantis t fugitiui q capiunt omnia bona eius:vt inter se distribuāt t aliquē constituunt ad exigendū credita illius.nā vocat syndicus florentie tanq̄ singuloꝝ.i.pluriū cām tractās:sed lz sortiātur ista noīa adhuc pūt dici pcuratores:qz cōstituti a dñis:vt in.c.fi.de pcu.vnde de iure canonico non curatur de noīe.pōt eñ vniuersitas dicere.cōstituimus talē actorē in tali cā de psenti vel talem syndicū generalr ad causas presentes t futuras:vl talē pcuratorē per illud.c.fi.t per id qd habet in.c petitio.Et si dicerēt 2stituimus talē actorē ad causas presentes t futuras exponeret.i.syndicū.qz ,pprie actor constituit in aliqua cā presenti t spāli non generaliter nec ad futuras:sed syndicus sic.t

a verba sunt intelligēda[a] ẽm subiectā materiā.nec vitiat cōstitutio per abusum vocabuloꝝ.arg.in.l.si vna.in prin.§.locati.qd etiā tz Bar.in.d.§.qbus.t in.§.itē si ita.al's q si ita.Cetera vide hic per Barto.

[a] ¶ Uerba sunt intelligēda. Adde q vba debēt itelligi vt sonāt ẽm Pau.de ca.in.l.improbū.C.ex qbus causis infa.irro.

2 ☞ Per que verba fiat ista cautio.

3 Si cū peruenit ad notitiā dñi q talis gessit talē actū ei⁹ noīe:ipse dñs tacuit t nō 2dixit:an p hoc videat ipsum approbare.t quid si interuenit receptio literarū.

Taciturnitas in concernentibus damnū vel preiudicium tacētis habeatur p dissensu.

1 **Interdum.** ¶ † Etiā in actibus extraiudicialib⁹ pstatur ista cautio si de mādato dubitat vt ps aduersa tutior sit.h.d.cū.l.seq.t prin.l.seque.Et no.q tūc nō est ,pprie ptoria:lz ciuilis:qz interponit ex cōuētione.i.non ex necessitate:vt hic dicitur in tex.

sed pretorie

sed pretorie ex necessitate pcisa vel causatiua: vt in.l.j. post pn. §.de preto.stip.et ibi no.et hoc est vtile qr nō reqret in dubio fideiussores vel pignora lz secus in pretorijs: vt.d.l.j.§.stipula-
2 tionum.casus est iste. ¶ †No. hic qualiter debeat fieri p h ver bū ratū habeo vel approbo vel agnosco q talis fecit meo noīe. Et qōcūq istoꝝ sit non cōmittit stipulatio videbatur posse dici q imo cōmittat nisi formalr dicat ratum habeo qr conditio dz impleri in forma et hoc dubium tollit hic: qr sufficit q ipleatur equipollenter: vt.l.iul.de condi.inde.et.l.mulier.ad treb.loquitur ergo iste.§.de secunda parte rubrice.s.de ratihabitione per que verba debeat fieri ne ista stipulatio cōmittat: certe etiā sine verbis possunt fieri re ipsa: vt.s.eo.l.paulus rn̄dit. Quid aūt si dominus nihil dixit nec fecit per quod videat approbasse: sed cum ad eius notitiā peruenisset q talis gessit talē actū eius noīe tacuit.et nō cōtradixit: an videat ipsum approbare. hic est vna glos. Roge. que semp alleg. qui tenuit q sic. dicens q non improbare ratihabitioni par est. doc. dicūt hoc esse verū in his que concernunt vtilitatem tacētis. si aūt damnū vel preiudicium tūc taciturnitas habet p dissensu.l.qui vas.§.vetare.de fur.et no.in.l.inuit⁹.C.de pcu.et.l.filiusfa.§.inuitus.eo.titu.s.nisi interueniret aliqs actus factus puta receptio literarū vt.l.filiusfa.absente patre.s.ad mace.vbi pater recipiendo literas filij: et nō cōtradicendo vr cōsentire etiā in his q sunt sibi piudicialia. Innuit ergo Bar. hic q illa.l.nō haberet locū si filius literas non scripsisset: sz nuntiū misisset significando pri: et pater nō cōdixisset his diebus in examine cū illa.l.data fuit i punctis fuit sup hoc disceptatū: et tn̄ vr p Bar. q nō fuit bn̄ locutus.nā in casu huius.l.ideo pater nō cōdicēdo vr assentire qr si mutuum fuisset factū filio ipso psente et tacēte patrē obligasset tāq cōsentiētē et nō hz locū macedonianū qd est odiosum vt l.sed iul.cū.l.seq.e.ti.q ergo fuisset operata pn̄tia et taciturnitas ab ipso principio operat sciētia supueniēs ex postfacto cū taciturnitate vt etiā si per nuntiū filius significasset patri idem esset qd ibi dr in literis sz in extraneo: et in alio casu diuerso nō sic: si em̄ recipias pecuniā mutuo et scribis mihi q recepisti pro me: et q eā restituā et ego recipio literas et nō contradico nō videor assentire, ppterea. Nā si essem presens et tacens nō viderer assentire in his q sunt mihi preiudicialia: vt.ll.s.alleg. Et p h facit tex.§.se.dum dicit certior factus: nec dicit p quē modum vn̄ pōt intelligi ēt per literas. Et tn̄ ille tex. vult q nisi ratificet incōtinēti vr cōtradicere et impugnare et ista videt mihi vitas: als esset imponere legē verbis et non rebus faciendo differentiam inter literas et nuntium: et ita ibi dicebam. sequitur iulianus ad predicta.c.qui tacet.de reg.iur.li.vj. An autem presens
a et tacens habeatur[a] pro dissentiente dic plene per Bart.in.l.q dotis.soluto matri.
2 ¶ Actum per me reprobatum an possem ex interuallo approbare.

Quo enim tutiore.

Julianus ait.

1 †Si dn̄s ratū hz statim q sit actū suo nomine gestū infra modicū interuallū qd iudicis arbitrio relinqtur: ista stipulatio nō cōmittit: si vero ex interuallo tūc cōmissa resoluit ope exceptionis.h.d.fm verū intellectū vsq ad.§.fi na.si em̄ nō ratificauit infra modicū tps habet p dissentiente: et sic stipulatio statim cōmittit: etiā si nullū actū adhuc gessit dn̄s cō id qd fecerat pcurator vt hic innuit litera q vult q statim stipulatio cōmittat: et istud addit iste.§.ad.l.pcura.ad exhibendū.§.fi.et ad alias.l.quas ibi allegaui qd est singulare venio ad casum. ¶ In text.ibi solutionē in pcura.factā.dic.s.ad hoc vt stipulatio nō cōmittat. ¶ In tex.ibi.certior factus es.i. eodem instanti.sed statim hic limitat q hoc nō requiritur sed dz dari tps infra quod deliberare poterit cōmode an sibi expediat approbare vel reprobare vt in.l.ratū.s.de sol. ¶ In text. ibi quā oblocutionē exprimi poterit.dic cōcordat extra de dona.c.apostolice. ver.nam et si.et supple q transacto isto modico tpe si non approbauit vr improbasse: et ratū non habuisse: vt infra colligit dum dicit quam et ob id qd primo non habuit ratum etc. Et sic est tex.contra glo. Roge.que est in.§.precedenti.
2 ¶ †Ultimo no.in fi.q actū per me reprobatum possum ex interuallo approbare quantū ad mei vtilitatē: vt.l.dispensatorē s.de sol. Nā hic si exactionē factam per meū procuratorē prio impugnaui eā ratam non habendo infra modicū tps: et postea approbato recipiēdo ab eodē procuratore: qd egi paro illi debitori meo exceptionē cō me fm vnū intellectum.et hoc est i mei preiudicium. Itē paro illi pcuratori exceptionē cō debitorem meū cui erat acqsita actio ad penam vel interesse mero iure.lz nūc.qr sua nō interest ex quo pōt me repellere p exceptionē nō pōt agere ad dictā penā vel interesse cō pcuratorem fm aliū intellectum de quibus in gl.q incipit.i.non ideo magis: sequēs tn̄ gl.q ille pcurator postq semel impugnauit factū suū nō habendo ratū infra illud modicū tps non tenet mihi soluere qd exegit.et istā gl.allegaui in.l.pcurator ad exhib.§.j.et posset eam reddere debitori.

Siue quis petat.

1 †Qualitercūq qs impugnet factū pcuratoris facit hanc stipulationē cōmitti.h.d.in effectu.casus est iste.

Si commissa.

1 ¶ †Ista stipulatio cōmittitur ad interesse cōsistēs: etiā in lucro.h.d.declara vt dixi.s.e.l.pcurator quinquaginta.casus est iste.

Si quis vni.

1 ¶ †Pōt intelligi iste tex.vt etiā post factā solutionē ei q asserebat se pcuratorē legatarij nō prestita cautiōe rati nō poterit agi iudicis officio vt cogat cauere: vt.§.de preto. stip.l.j.§.j.per Barto.

Si quis vni.

1 ¶ †Lex ista dicit idē qd.l.j.s.e.et ex ea not.q a te videor petere si peto ab alio q soluendo cō te hz regressū: puta a correo socio vel fideiussore tuo.ideo facio cōmitti stipulationē hanc ac si a te peterem. ecce casum.

2 ¶ Si maritus relīqt vxori vsumfr.oīm bonoꝝ si dotē suam nō petierit ab heredib⁹ vel quousq nō petierit et heredes velint potius sibi soluere dotē q illa habeat vsumfr.et offerāt ei dotē et ipsa recipiat an perdet vsumfructum.

3 Si aliquis promisit non mouere controuer.quando cōmittat ista stipulatio.

Promittere amplius non agere an sit idem q promittere nō petere.

4 Si bānit⁹ phibet petere ex forma statuti vel ēt excōicatus an si ab eo petat poterit obijcere exceptionē cōpensationis.

5 Si aliqs fuit excōicatus nisi soluat infra tot dies an incidat in excōicationē si nō soluat sed compenset.

Amplius non.

1 †Petitio iudicialis cū cōtestatione vel cū solutione subsecuta facit hāc stipulationē cōmitti de amplius nō petendo. Idē in cōpensatione vel deductione q dicit facta solutio.sec⁹ si nullū istoꝝ adest.h.d.et est singularis et famosus. Et loquit de ista stipulatione qua loquit iste titu.s.q. amplius non petat que est strictior q stipulatio q ratum habeat. Et pōt intelligi duplr. Primo in eo q transegit noīe pprio et promisit amplius nō petere.i.amplius agere actione prima. Itē pōt intelligi in eo q trāsegit alieno noīe et pmisit fiir q dominus amplius nō peteret.i.nō ageret actione primam. dubitatur qn̄ dicat fuisse actuz vtroq casu ad hoc vt ista stipulatio cōmittat seu qn̄ dicat fuisse petitū: et certe nō sufficit petitio extraiudicialis nec etiā iudicialis si non est secuta cōtestatio: lz sit prestita satisdatio de iudicio sisti vel iudicato soluendo.nisi sit secuta solutio et qr reus citatus cōparet et nolēs litigare soluit
a sponte nō cōmittit stipulatio ac si negans debitum fuisset cōtestatus litē qd est no. Idē si nullo mō petijt: sed cum ab eo peteretur aliud debitū cōpensationē opposuit de illo debito qd peti non debebat.nā petere vr q talē exceptionē opponit. Intellige tn̄ hoc secuta snia sup hac exceptione: et pronuntiato q fiat cōpensatio.nam hoc vim cōtestationis hz: et etiā solutionis p solam aūt ppositionē exceptionis cōpensationis nō videretur petitū nec cōmitteret stipulatio.sicut nec per solā ppositionem actionis vt in prin.l.nō sit.in stipulatione de rato q generalior est et largior. Et cōmittit eoipso q dn̄s incipit agere: vt.s.e.procurator ad exhib.§.fi.in fi. Et ita intelligo.l.quo em.§.fi.s.eo. statim lectam qr ibi loquitur in stipulatione de rato.ideo sufficit sola propositio exceptionis.venio ad casum. ¶ In text.ibi. si vero soluta esset pecunia dic intelligo istum ver.in terminis tex.precedentis qn̄ precesserat petitio illius qui petere non debebat vel extraiudicialis vel iudicialis et debitor nolēs litigare sponte soluit etiā ante contestationem vt ex hoc cōmittit stipulatio ipsi soluēti ad penā vel interesse cō pmissorē. Et si dicat quare hoc cū sponte soluerit.vnde videt sibi debere imputare. argu.in.l.q̄uis.s.de in ius vo. Respondeo promissor non pōt sibi hoc imputare postq precessit sua petitio: vel etiā dn̄i qn̄ se promisit amplius non petituꝝ cum illi solutioni dederit cām arg.eius quod habetur in.l.ij.qn̄ actio de pecu.est annua.in textu et glo.sed si nulla precedente petitione debitor spōte soluerit dicerem stipulationem non committi qr cessat ratio de qua s. Et ex hoc infero ad questionem quam format hic Barto.et
2 quam habui de facto Florētie. ¶ †Nam maritus reliquit vxori vsumfructum omnium bonorum suorum si dotem suam nō petierit ab heredibus vel quousq non petierit: heredes volebant potius sibi soluere dotē q quod illa haberet vsumfructū

[a] ¶ Habeat. adde in.l.de etate.i.§.q tacuit.ff.de interro.ac.et in regula q tacet.extra de regu.iu.libro.vj.et p Bar. in.l.q dote.ff.so. lu.matri.

bonoꝝ multoꝝ: obtulerunt sibi eam. Illa dubitabat recipere: ne vsumfructum perderet: sed potius ipsum volebat. Bar. hic determinat ꝙ si recipiat vsumfructum vel aliud legatum. nisi obtulerit se liberaturam heres a petitione dotis. Bal. in. l. j. C. de leg. ⁊ cõtrarium dicens imputãdum esse heredi quare spõte soluit. Ange. distinguit an precesserit oblatio vxoris de liberando vel nõ: nihil videt̃ esse distinguendũ: vt. s. dixi an precesserit petitio vxoris etiam extraiudicialis: ⁊ tunc si heredes soluunt sponte perdit vxor vsumfructum ⁊ alius legatum. ꝑ istuz tex. ita intellectum vt dixi aut non precessit petitio vxoris sz obligatio heredũ. ⁊ tunc secure poterit recipere etiam si nõ fuerit protestata. ⁊ etiam si non obtulit se heredes liberaturam: non perdit legatum. ⁊ ista distinctio h3 colorem: ⁊ etiã saporẽ plus ꝙ verba dictoꝝ doct. tene menti qꝛ quotidiana questio est sufficit. Hic est vna glos. que format sex contraria. Primum de. l. procurator ad exhibendũ. §. fi. s. eo. per quã videt̃ ꝙ per solaz petitionẽ etiam ante contesta. cõmittat̃ stipulatio. ⁊ respondet̃: vt ibi dixi ꝙ in stipulatione de rato q̃ citius cõmittit̃. ¶ Scḋo de. l. si decẽ. cũ petiero. de ver. ob. per quã videt̃ ꝙ etiã ista committit̃ statim ꝙ fuerit petitũ etiã extra iudiciũ. glo. nõ clare respondit. Sed tu dic ꝙ istud verbũ refert̃ ad stipulatorẽ vt promittis mihi cũ petiero vel promitto tibi cum petieris. quo casu illud verbũ ponitur pro admonitione. i. cuz te admonuero vel cum me admonueris: vt no. Bal. in. l. consentaneũ. C. quomodo ⁊ quando iudex. ⁊ ibi vide qualiter limitatur ista. l. quod etiam ante contest. dicor petere. vt. j. eo. in vlt. col. ⁊ largius sumitur qꝛ in fauorez stipulatoris apponit̃. hic aũt refert̃ ad promissorem vel ad alium ⁊ apponitur ad odium: vt faciat stipulationem committi cõtra promissorem: ideo strictius sumitur. ¶ Tertio oppo. de. l. q̃uis. de in ius voc. Sol. ibi in eo qui tenebatur non vocare in ius sub pena vnde eo ipso qḋ vocat incidit in penam lz lis non sit contest. hic tenebatur non petere: qḋ strictius sumitur. ¶ Quarto de. l. si quis maior. C. de transacti. Sol. ibi tenebatur non venire contra vnde qualitercũ ꝗ veniat etiam dando libellum duntaxat vel iudici vel principi incidit in penam vt ibi. nam tutius est ꝑmittere non venire contra: ꝙ promittere nõ petere. ¶ Quinto oppo. de. l. papinianus. §. meminisse. de inoffi. test. cum alijs alleg. in gl. In quibus nõ incurrit quis penã etiam per contest. nisi perseueraret in lite vsq̃ ad sñiam inclusiue. Sol. ibi in pena legali. nos loquimur in cõuẽtionali. ⁊ mitius agitur cum. l. ꝙ cuz homine. ¶ Itẽ fortior est prouisio propria ꝙ generalis vnde citius cõmittit̃ pena conuẽtionalis ꝙ legalis. arg. in. l. filius. §. erat rubiano. de fideicom. liberta. ¶ Vltimo oppo. de. l. stipulatio ista. §. sed quatenus de verbo. ob. vbi sufficit talis qualis controuersia vt cõmittat̃ stipulatio. sed ibi in stipulatione habere licere. que est alteri⁹ na- 3 ture. †Cetera vide hic per Barto. qui ponit de pluribus alijs vocabulis: vt si aliquis promisit non mouere cõtrouersiã quãdo committatur ista stipulatio vt de pluribus alijs vel si ꝑmisit amplius non agere: an sit idẽ ꝙ promittere non petere: vide 4 in. l. si postea. de pecu. ¶ †Vltimo alleg. iste tex. in fi. si bannit⁹ prohibetur petere ex forma statuti vel etiã excõicatus. an si ab eo petatur poterit obijcere exceptionem compensationis quare sic excipiendo videatur petere. Et hic videtur tex. ꝙ nõ poterit obijcere qꝛ videtur petere. doct. tamen determinant contrarium qꝛ si excipiendo principaliter tendit ad defensam sui: ⁊ ipsi prohibentur offendere non se defendere: vt in. c. cũ inter. de excep. inducitur etiam si aliquis fuit excõicatus nisi soluat infra tot dies an incidat in excõicationem si non soluat sed compenset vide hic per Bar.

1 **Si indebitum.** ¶ †Si soluit̃ indebituz falso procuratori statim potest agi ex hac stipulatione vt vel restituat vel faciat dñm ratificare vt ab eo repeti possit. h. d. ⁊ hoc ideo qꝛ interest soluentis statim alterum de istis duob⁹ fieri cũ in oẽm euentuz sit repetendũ solutum sed qñ soluit debitum non agitur anteꝙ dñs improbet factum falsi procuratoris: qꝛ nõ interest ipsi⁹ agere sed sufficit ꝙ non molestetur: vel posset esse dubium an molestetur vel non.

2 ☞ Si dñs vendiderit ⁊ dñium transtulit in emptorẽ anteꝙ totum h3 qꝛ fecit procurator falsus an dominium translatum abdicetur ab emptore.

1 **Si procurator.** ¶ †Factum illius q h3 a me causaz reputatur factũ meũ ⁊ facit contra me stipulationem cõmitti. h. d. facit. s. de ver. ob. l. si seruum. post princi. ibi idem ꝗ fiet ⁊ si per alium ⁊c. Et in. l. titius. s. de seruis expor. qḋ no. gl. in. l. iij. §. opus. de alie. iudi. ⁊ l. x. C. de condi. ob causam. l. ca lege. venio ad casum. ¶ In textu ibi. ⁊ cauisset: subaudi ⁊ reus postea fuit absolut⁹: ⁊ sic obstaret exceptio rei iudi. dño si haberet ratũ factũ falsi ꝓcuratoris ⁊ etiam habentis causam ab eo: sed nõ habuit ratũ: ideo exceptio nõ obstat ⁊ ꝑ ꝯñs cõmittitur stipulatio qꝛ intererat pos- 2 sessoris ꝙ haberetur ratũ. ¶ †In text. ibi. cũ ꝗ emptor petat. dic sed qualiter debuit petere: qꝛ dñs q fundum nõ possidebat nõ potuit emptori tradere: ⁊ sic nec dñium trãsferre. l. traditionibus. C. de pac. Rñ. lz non potuerit trãsferre possessionẽ quã nõ habebat potuit tñ transferre dñium qḋ habebat inducẽdo emptorẽ in fundũ possessum ꝑ aliũ vt no. s. de fundo do. l. si fundum. in tex. ⁊ gl. potuit etiã huic actori cedere rei ven. quã habebat: non tñ ꝑ hoc emptor efficeret̃ dñs ante adeptã possessionẽ vel reductionẽ de qua. s. vt no. in. l. si culpe. s. de rei ven. ⁊. l. hic si res. hic est vna gl. q̃ semꝑ alleg. ⁊ incipit. quid si vendiderit. q̃ rit enĩ si dñs vendiderit ⁊ dñiũ transtulit in emptorẽ antequã ratũ h3 qḋ fecit procurator falsus vtrũ dñium traslatũ abdicetur ab emptore: vt sic non poterit agere. Et primo videt̃ tenere ꝙ non pro quo facit. l. si partẽ. §. fi. quemadmo. ser. amitt. qꝛ nõ põt ratihabitio trahi retro in preiudiciũ illius cui ius erat q̃situm. Nam hodie cũ ratũ h3 nõ posset ab illo auferre nec põt fingi a principio ablatũ vel nõ translatũ: qꝛ fictio requirit extrema habilia ꝙ actus possit geri tunc cũ ratum habet̃. vt. j. eo. l. bonoꝝ. ⁊. s. e. si is cui. ⁊ istã partẽ cõiter vident̃ tenere doctor. et Spec. in ti. de obli. ⁊ so. §. j. Itẽ pone obligasti. ⁊ versi. itẽ pone te. alij dixerunt contrarium pro quibus facit. l. cum mihi. §. fi. s. de sol. ⁊ ibi tetigi. de hoc posset distingui an actus fuerit celebratus noie ratũ habẽtis: ⁊ tũc posset ratificari in preiudiciuz tertij vt ibi: ⁊ sic in casu huius. l. melior esset sequẽs opi. an nõ fuit celebratũ noie ratũ habẽtis: vt si obligasti rem meam tanꝙ tuã. ⁊ postꝙ ego vendidi alteri vel obligaui ratifico obligationẽ tuam ⁊ tunc non trahitur retro in preiudicium illius in quem transtuleram ius ⁊ ita intelligit̃ quod no. in. l. si fundus §. j. s. de pigno.

2 ☞ Si debes mihi decẽ possum petere quinq̃ ⁊ an ad petitionem suã possim cogi totam summam petere.

3 Si habeo electionem in alternatiua possum constituere procuratorem ad eligendum ⁊ ipse eligere poterit id quod sibi videbitur.

4 Petendo quis partem vnius ex alternatiuis censet̃ tota res illa electa: ⁊ illa sola fingit̃ fuisse in obligatione.

1 **Cum debitore.** †Ratihabitio põt fieri ꝑ parte sup re diuisibili. ⁊ tunc pro illa tñ impedit stipulationẽ committi. hoc primo. Et in alternatiua si electio pertinet ad creditorem: ⁊ aliquis eius noie petat partem vnius ex alterna. deinde ratificetur petitio censet̃ illa res electa. vt sic altera pars debeat peti: nõ aũt altera res. h. d. tota. l. ꝯtinet duas partes. vt in summario. scḋa ibi. ⁊ idcirco. ⁊ prima pars ponit tres casus. vt in gl. j. venio ad casum. ¶ In tex. ibi. titius egit. subaudi ⁊ succubuit vt differat a tertio casu qui ponitur ĩfra. ibi aut egisset ⁊c.

2 ¶ †In tex. ibi ⁊ idcirco ex isto ver. Ang. colligit tria. Primo ꝙ si debes mihi decem possum petere quinq̃. hoc etiã pt3 in. l. iij. §. fi. de duo. reis. ⁊ nõ petam tanꝙ mihi promissa: sed tanꝙ debita ex maiori summa qḋ dic vt no. in. l. scire debemus. de v. ob. Ad petitionem tñ tuam cogor totam summã petere ne distrahbam te per diuersa iudicia. vt no. per Guil. de cu. in. l. in cõmodato. §. duobus. s. cõmo. †Item colligit ꝙ si habeo electionem in alternatiua possum constituere procuratorẽ ad eligendum ⁊ ipse eligere poterit id quod sibi videbitur. lz ad illud nõ haberit speciale mandatum: dubium est qꝛ forte ego aliaz rẽ elegissem. vnde non videtur ꝙ in tui preiudicium possim alteri dare potestatem eligendi. de hoc no. plene per Bar. in. l. si stipulatus fuerim illud aut illud. s. de ver. obli. in prin. nam iste tex. non multum facit: qꝛ hic post electionem factaz ratificabatur: ⁊ sic sciebat dominus rem electam. vnde ipse videtur eam eligere. sed quando dedit mandatũ a principio si ꝓcurator potest eligere tunc eligendo etiam rem quam dñs non elegisset: 4 haberet ius eligendi. ⁊ forte dñs male contentus erit. ¶ †Tertio no. ꝙ etiam petendo partem vnius ex alternatiuis: censet̃ tota res illa electa. ⁊ illa sola fingitur fuisse in obligatione. gl. que est hic signat contraria de. l. cum queritur. de admini. tuto. ⁊ de. l. in causis. de procu. que veniũt ad principium. l. quod nõ poterit ratificari pro parte. sed debeat vel in totum vel in nihilum. et non soluit. dic quod inuita altera parte non possum eligere pro parte vt ibi. sed ea volente sic. vt hic fm Bart. ⁊ de hoc j. l. proxima.

2 ☞ Ille q succubuit in cã non solum d3 condẽnari in expẽsis litis: s3 etiã in oi interesse qḋ pretendit victor reus.

1 **Si procurator.** ¶ †Stipulatio ista cõmittit̃ ad interesse pro parte si ꝑ parte ratũ habeat̃. Itẽ ad interesse pticulare potest pluries cõmitti. h. d. vsq̃ in fin. casus est iste. ¶ In glos. tertia

tertia super verbo cōmittitur. vel hic non fuit pecunia ꝓmissa ibi sic. hec vera. Ey. nā lz factū sit diuiduū: si tñ fuit ꝓmissa pena nō pōt ꝓmissor principalis ꝓ parte facere vt stiplo penalis ꝓ parte cōmittat᷑ ⁊ ꝑ pte nō: lz vnus ex heredibus eius poterit: ⁊ nō cōmittit᷑ nisi cōtra alios: ita loqtur. §. cato. sz pena qñ nō est ꝓmissa: ⁊ sic cōmittit᷑ ad interesse tūc si factū est diuiduū siue ꝑ parte fiat ab vno ex heredibus siue a principali ꝓmissore nō cōmittit᷑ nisi ꝑ parte vt hic ⁊. š. co. l. pri. licz hic re vera non loquat᷑ in ꝓmissore qꝛ ꝓmissor fuit ipse falsus ꝓcurator: tñ doc. idem dicūt in ipso ꝓmissore: qꝛ est eadē rō: vt nō potuerit cōmitti vltra ꝙ interest. sz stipulatio penalis bene pōt committi vltra ꝙ interest. ¶ In gl. ibi itē. š. ꝙ etiā si sit pena promissa. po terit ipse ꝓmissor facere ꝑ parte vt cōmittat᷑ stipulatio ꝑ altera tm̄ parte ⁊ sic ad partē pene. vt. l. si seruus. §. si plurium. š. si quis cau. Sed solue ꝙ in preparatorijs iudiciorum in quibus mitius agitur. vt ibi plene no. sufficit. ¶ In gl. seq. in. l. si duo. §. fi. dic vbi semel tm̄ cōmittitur ad penā nisi fuerit dictum ꝙ toties cōmittat᷑ quoties interest. Sed aliud in pena aliud in interesse particulare: nā pena apponitur loco totalis interesse ⁊ ad aliud non admittit᷑ nisi semel. vt in seq. cōtrario glo. de. l. conquerebat᷑. š. tit. j. de ista materia dic vt. š. de verb. ob. l. si sic stipulatus sum nec per te ⁊c. per Bar. ¶ In glo. q̄ incipit id quod conuocatis ibi a suis negotijs. No. ⁊ signa istam

a gl. sing. ẜm Bar. nam sentit ꝙ ille qui succubuit[a] in cā non solum dz condemnari in expensis litis: sed in oī interesse qd̄ pretendit victor reus ex eo qd̄ ꝓpter litem auocatus est a suis negotijs. ⁊ sic erit artifex: ⁊ non potuit lucrari poterit recuperare tale dampnum qd̄ perpetuo tene menti. Et vidi in ista ciuitate quendam petere aduersarium cōdemnari. habui etiā in ciuitate Bononie: qꝛ quidam lata sñia agebat ꝓ tali interesse. Cyn. in. l. sancimus. C. de nup. in. vij. q. videt᷑ tenere ꝙ nō poterit peti: ideo tūc recusaui aduocationē tñ erat etiā alia cā qꝛ lz poterit peti ante latam sñiam postea vero videt᷑ ꝙ non poterit peti per modum agendi. qꝛ venit officio iudicis mercennario qd̄ extinguit᷑ lata sñia vt in. l. iiij. C. depositi. sed ante latā sñiam videtur ꝙ poterit peti ⁊ si iudex nō condemnat facit litem suam per hanc gl. tene menti.

1 **Non solum** †Procurator de cuius mandato dubitat᷑ cauet de rato etiā cū implorat iudicis offm̄ nobile. h. d. ¶ In tex. ibi verum etiam in stipulationibus. i. in officio iudicis qd̄ implorat ꝑ stipulationibus interponendis. Nam loco actionis proponitur ⁊ ex hoc sumptū est. c. fi. de of. iud. non sunt alia.

2 ☞ Statur scripture porrecte ꝑ aliquē in iudicio vel corā pñcipe quoad ipsum porrigentem.

1 **Desatisdatio.** †Dñi constat de mandato nō cauet de rato sed de iudicato soluēdo sic si est procurator rei. h. d. ⁊ vide bona gl. q̄ est in. l. non solum. §. qui alieno. de procu. ⁊ ista. l. principaliter alle. ad hoc. ⁊. l. si ꝓcuratorē absentē. e. tit. casus est iste.

2 ¶ † In tex. ibi. se fecisse procuratorē. No. ꝙ stat᷑ scripture porrecte per aliquem in iudicio vel corā principe quo ad ipm̄ porrigentem: facit. l. cum precū. de libe. cā. que solet ad hoc allegari. ⁊ alibi dicit gl. ꝙ non pōt corrigere errorē. C. de oī agro deserto. l. qui rura. vide ad hoc. š. fa. her. l. in familie. in tex. ibi ꝙ si iudicatū solui. dic ratio diuersitatis qꝛ quādo constat de mādato procuratoris actoris satis est cautum reo qui possidet cū sententia lata contra verum procuratorez pariat sibi exceptionem contra dominum: ideo nō cogit᷑ de rato cauere sed non sic est cautum actori lz constet de mandato procuratoris rei: nisi caueat᷑ sibi de iudicato soluendo: qꝛ lz sententia preiudicet domino tñ posset esse ꝙ exceptionē non haberet ꝓpter defectum facultatum dñi contra primum dictum facit. l. proxi. §. cum autem. ver. etiam si verus erat ꝓcurator qui cauit de rato. qꝛ non probabat plene de mandato si dñs non hz ratum de facto cōmittitur stipulatio ad sumptus litis ergo videtur ꝙ etiam si constat de mandato qꝛ tamen dominus de facto potest venire contra saltem propter sumptus litis debeat ista stipulatio interponi. Ista oppo. semper facit me dubitare tā͂ꝗ in illo. §. nō sunt alia.

2 ☞ Exigere an dicatur quis ab inuito ⁊ sic in iudicio. Procuratori constituto ad exigendum poterit solui spōte extra iudicium.

1 **Si sine iudice.** †Lex ista ꝓsequitur vnā materiā vsqꝫ ad. §. q procuratori qñ falsus vel verus ꝓcurator exegit pecuniā debitam vel indebitam ⁊ postea dñs non hz ratū qualiter ⁊ ad quid stipulatio ista cōmittit᷑ ⁊ primo loquitur de procuratore falso vsqꝫ ibi cum aūt: postea de procuratore vero. Itē ista prima pars loquitur qñ exegit extra iudicium vsqꝫ ibi. ꝙ si procurator postea quando in iudicio per sententiam diffinitiuam ⁊ quelibet particula continet duos casus principales. primo quando exegit indebitum. secūdo quando debitum ⁊ partes ꝑ se patent ⁊ ista prima pars. h. d. si dñs non ratificat sol. falso ꝓcuratori extra iudicium stipulatio ista committitur siue pecunia erat indebita siue debita ad totum id quod fuit per procuratorem exactum. ⁊ ad expensas factas postea in lite mota per dominum sed si ratificat non cōmittitur si tamen pecunia erat indebita repetitur a dño per condictionem indebiti. Si vo debitum non repetitur: sed liberatio cōtingit. h. d. vsqꝫ ad. §. si ꝓ

2 curatore. ¶ † In tex. ibi exegerat. ⁊ sic istud verbū verificatur etiam in solutione extraiudiciali sponte facta de largo significato vt hic. ⁊. l. si quis seruo. š. de solu. licet de proprio significato solum in iudiciali que fit ab inuito vt. l. fideicommissaria. §. si rem. de leg. iij. Quod facit ad questionem de qua dixi est data si quis seruo. ⁊ per Bar. in. l. hoc iure. de solu. an procuratori constituto ad exigendum poterit solui sponte extra iudiciū: ⁊ videtur ꝙ sic per istum tex. ¶ In textu. ibi. petere restituerit: subaudi maxime. nam idem si non petat sed solutionem rataz non habeat. vt. š. eo. quo em̄. §. iul. venio ad gl. ¶ In gl. que incipit indebitis. Quero pro declaratione hic dicit ꝙ si cōmittit᷑ ista stipulatio perimititur ꝯdictio que competeret si stipulatio nō esset interposita ⁊ ꝯpetit actio dūtaxat ex illa stiplone. queritur que condictio ꝯpeteret si stipulatio non esset interposita. certe. ll. videntur in hoc variare. nam. l. si creditores. C. de cōdi. inde. dicit competere condictionem indebiti ⁊ illa competit qñ aliquid soluit᷑ ob cām de preterito falsaz. l. aūt si ꝓcuratori falso dicit conmpetere condictionem ob cām: q̄ cōpetit qñ aliqd soluitur ob cām de futuro que non est secuta ⁊ sic ille. ll. vident᷑ inter se contrariari: sed. l. falsus. C. de fur. dicit cōpetere actionem furti ⁊ condictionē furtiuam. ⁊ ista videt᷑ contrariari precedentibus: nam si sic est sequit᷑ ꝙ in ipm̄ nō fuit translatū dominium: qꝛ si translatū fuisset nō posset committere furtum in re sua: vt. l. pe. de cōdi. ob cām. ⁊ si hoc est falsum videt᷑ ꝙ competat cōdi. inde. vel. ob cām. qꝛ nemo cōdicit rem suā: vt instu. de ac. §. sic itaqꝫ. timore harū contrarietatum glo. distinguit tres casus: ⁊ male loquitur ꝓsequendo eundē errorē in quo fuit in. l. si procuratori falso. primo inꝗtū distinguit an fuerit trāslatū dñium in ꝓcuratorem ⁊ competere possunt prime due an non qꝛ fuit electus vt nuntius: ⁊ tunc cōpetit tertia: certe si soluitur sibi vt procuratori simplici: lz non vt. nuntio propterea censet᷑ in ipsum translatū dñium: qꝛ soluens intendit transferre in ipz dñium non in ꝓcuratorem. Et ita esset si esset verus ꝓcu. vt. l. per procura. C. de acq. pos. si ergo nō est dñs nec hz ratum tunc nec in dñm est translatū qꝛ non potuisset transferre sine eius vo

a luntate nec in procuratorem qꝛ soluēs noluit. remansit em̄ penes ipsum soluētē. iuxta no. š. de sol. l. q hoīem. §. si debitorem. ⁊ sic cōmittit furtū: qꝛ cōtrectat rē alienā preter voluntatez dñi cum intentio soluentis non fuerit quod penes se ille retineat ⁊ nihilominus competit condictio ob cām qꝛ liberatio ob quaz soluit nō est secuta: nec poterat sequi: qꝛ non subsistebat debitū ⁊ consistat cōdictionē cōpetere etiā cū soluerit ob cām de futuro que sequi non pōt: vt. in. l. iij. §. si liber hō. de cōd. ob cām. nec curo an soluēs speraret eam sequi ex interuallo vel incontinēti facta solutione vera etiā tunc est de futuro: qꝛ precedit solutio: lz ista gl. videat᷑ sentire contrarium: ⁊ nō bene. cōpetit etiaz condictio indebiti: qꝛ soluit᷑ ob cām de preterito falsam quam soluens putabat verā. Nec ob. ꝙ iste cōdictiones nō cōpetūt ei q dñs est: vt. l. iij. §. subtilius. de cōdi. ob cām. qꝛ nemo condicit rem suā qꝛ verū est preter ꝙ a fure contra quem degenerat ois condictio ⁊ ꝯcurrit cū ꝯdictione furtiua: vt. d. §. sic itaqꝫ. ⁊ iste est verus intellectus. l. ꝓcuratori falso. ¶ In gl. seq. in fine. ibi alij dicūt perimit ꝑ nouatione presumptā. Et ꝑ ista facit text. in. l. j. §. j. de pret. sti. vbi dr̄ ꝙ stipulationes pretorie interponūtur vt fiat nouatio: ⁊ gl. mag. ibi exēplificat ꝑ istum tex. dicens ꝙ per stipulationē rati nouat᷑ condi. inde. q̄ cōpeteret si stipulatio nō fuisset interposita. Breuiter dic ꝙ vtraqꝫ expositio est bona. nam aut stipulatio interponitur tpe solutionis. ⁊ tūc nō oritur cōdictio idebiti ex ipsa solutione: sed dumtaxat actio ex ipsa stipulatione per. l. quā glo. alleg. de noua. si ita fuero. §. fi. cum. l. seq. ⁊ tunc bona est expositio perimitur. l. locū nō habet ⁊ tunc nō corrigit᷑ iste tex. per. l. fi. C. de noua. aut ex interuallo: ⁊ tunc fuit orta ex ipsa numeratione: sed per stipulationē subsecutam perimit᷑ iure noua. vt in ista secunda expositione: ⁊ text. staret proprie: sed hodie corrigeretur per. l. fi. qꝛ denominatio non presumitur nisi expresse agatur.

2 ☞ Si debitor soluit ⁊ postea cōuentus ⁊ nō valens probare solutionē condemnatus est ⁊ iterum soluit: deinde peruenit ad manus eius instrumentum solutionis an sit pare remedium quo poterit repetere.

[a] ¶ Ille q succubuit. ad qd̄ an succūbens ꝑsumat᷑ calūniari. vide p doc. i. c. calūniari. de penis.

3 Falsus pcurator si recipiat solutionē ꝛ promittat de rato: ad quas expensas teneat̄ si dn̄s nō vult habere ratum.

1 **Quod si procurator.** †Si dn̄s nō h₃ ratā solutionem factam falso procuratori per sn̄iam iudicis si pecunia erat indebita stipulatio ista non cōmittit̄ de rigore sed de equitate. si vo debita cōmittit̄ etiā de rigore. h. d. vsq₃ ad. §. cū aūt. Et ista differentia de rigore vel de equitate nō fit qn̄ soluit̄ extra iudiciū qꝛ tunc indistincte cōmittit̄ tam de rigore ꝙ̄ de equitate vt precedenti tex. ꝛ que sit rō patebit ex sequē. venio ad casum. ¶ In tex. ibi siue ratū dn̄s habuisset: dic ille casus nō h₃ dubium s₃ dn̄taxat sequēs qn̄ nō habuit ratū ꝛ ꝑpter illū fact⁹ est ille. §. ¶ In tex. ibi vel qꝛ. assignat duas rōnes quare de rigore non cōmittit̄ isto casu stipulatio posito ꝙ dn̄s non habeat ratū. prima rō sic formatur: stipulatio non d₃ cōmitti ꝑpter defectū cōditionis impossibilis. sed in casu isto ꝯditio stipulationis erat si dn̄s nō haberet ratū: sed certe dn̄s non pōt habere ratū etiā si vellet ergo non cōmittitur stipulatio contra procuratorē q ꝓmisit facere ꝙ ipse ratificaret quasi promiserit impossibile: ꝙ non poterit ratificare ꝓbatur. qꝛ postq̄ pecunia erat indebita negotium istud non ꝑtinebat ad dn̄m: ergo nō poterat ipm ratificare. Secunda rō est qꝛ ista stipulatio cōmittit̄ ad interesse: vt. s̄. e. l. i stipulatione. quatenus stipulatoris interest fuisse ratificatū sed in casu isto nō interest sua qꝛ ex ratificatione nullam vtilitatem sentiret: s₃ potius damnū qd̄ pt₃. nam facta ratificatione non liberat̄ soluens a debito cum debitū non subsisteret nec pecuniā solutā repeteret cum sit soluta virtute sententie q̄ de indebito facit debitum ꝛ nō cōpetit condictio indebiti pro tali solutione facta virtute sententie vt. l. si fideiussor. §. in oibus. s̄. mand. Nam per ratificationē perinde est ac si solutio fuisset facta ipsi ratificanti quo casu nō repeterет̄ vt dixi quinimo sentit damnū. qꝛ si dn̄s non ratificasset saltē posset repetere a procuratore qn̄ erat pecunia indebita per. l. si procuratori falso. ꝛ tunc nec a procuratore nec a dn̄o repetit. tn̄ his nō obstantibus que ꝓcedūt de rigore nec soluēs afficiat̄ iniuria dicit posse repeti de equitate: si aūt pecunia erat debita tūc interat soluentis ꝙ ratificaretur: qꝛ ex ratificatione sentiebat vtilitatē. s. liberationis a debito. nunc non sentit. ideo cōmittitur etiā de rigore. sufficiat. veniamus ad gl. ¶ In gl. illa in fi. ibi. vel dic hec vera. nā l₃ ante ratificationē dn̄i negotiu₃ istud ad eum non ꝑtineret: qꝛ pecunia non erat sibi debita: nō tn̄ sequit̄ ꝙ non poterit ratificare nam etiā negotiū ad me pertinēs ante ratificationē: possum ratificare: ꝛ ipsum meū facere: vt pt₃ in oi negotio qd̄ est per ratihabitionē: per eam eni efficit̄ nostru₃ non ante: ꝛ ita est hic qꝛ si ratifico efficitur meum vt sic videatur ac si esset mihi facta solutio. quo casu si non interuenisset sententia posset a me repeti: vt in tex. prece. versi. ꝙ si dn̄s vt pt₃ in. l. quam gl. alleg. de neg. gest. si pupilli. §. itē querit̄. prima aūt expositio gl. non tollit cōtrariū. Et secūda expositio non est vera qꝛ iudicium nō erat nullū l₃ nulla actio cōpeteret. vt. l. cū putarem. fami. her. tene ergo scd̄am rōnem iurisconsulti que est subtilis ꝛ bona. ¶ Venio ad secūdā sequentē gl. pro declaratione huius gl. que incipit. Nā si opponit̄ contra secundam rōnem: qꝛ imo videtur ꝙ intersit stipulatoris ꝙ dn̄s habeat ratum qꝛ si haberet posset pecunia ab eo repeti vt. s̄. in tex. prece. ver. qd̄ si dn̄s. So. ibi qn̄ soluit̄ sine iudice. hic qn̄ cum iudice quo casu etiā a dn̄o non posset repeti vt. s̄. dixi. ¶ Sed tunc oppo. ꝓ declaratione gl. seq. si ita est ꝙ non interest stipulatoris dn̄m habere ratū. sequit̄ ꝙ nec de rigore nec de equitate cōmittit̄ stipulatio cū cōmittat̄ ad interesse. vt. s̄. e. l. in stipulatione ꝛ vbi nō interest neq₃ de rigore nec de equitate d₃ cōmitti. l. si procur. §. mandat. s̄. mand. propter hoc dicit gl. seq. q̄ incipit de rigore: ꝙ l₃ non intersit sua quātū ad condictionē indebiti interest tn̄ sua q̄tū ad cōdictionē sine cā: qꝛ si ratificaret saltē per cōdictionem sine cā posset peti ab ipso dn̄o. l₃ non per cōdictionē indebiti. certe si hoc esset de rigore cōmitteretur cuius contrarium hic dr̄. Preterea falsum est ꝙ indebitum solutū ꝑ sn̄iam poterit repeti per condictionē sine cā: qꝛ veniret contra sn̄iam ꝛ redargueret sn̄ia de iniquitate qd̄ fieri non pōt. Nec ob. l. si fullo. de condi. sine cā: qꝛ ibi repetit̄ ex cā de nouo superuenienti: et sic non redarguit̄ sn̄ia de iniquitate: ꝛ est cōis opi. doc. vt no. ꝑ Cy. in. l. i. C. de condi. indeb. Remanet ergo contrarium insolutum: dic ergo pro solutione huius contrarij ꝙ de rigore ideo non cōmittitur. qꝛ vere non interest stipulatoris per rationes quas. s̄. dixi. sed de equitate ideo cōmittitur: qꝛ l₃ sua vere non intersit pōt tamē dicere ꝙ imo intersit a procuratore non poterit replicare: na₃ poterit dicere ꝙ illa pecunia erat debita. Et ꝙ si dominus habuisset ratam solutionem fuisset ab eo liberatus: sed quia non habuit non est liberatus: ꝛ sic est idem quod quando vere erat debita vt in seq. versi. ꝙ si debitum. ꝛ si procurator dicat imo nō erat debita: ꝛ sic non fuisset liberatus nō d₃ audiri qꝛ impugnaret sententiā latam ꝓ se: vt. l. si seruus plurium. §. j. de leg. j. fuit enim condemnatus tanq̄ verus debitor l₃ nō esset nec procurator qui obtinuit pōt cōtradicere ꝛ hanc rationē tenēt doc. est ꝛ alia ratio: qꝛ iste debitor putatiuus non debet esse deterioris cōditionis interposita stipulatiōe q̄ esset si nō fuisset interposita: qꝛ interposuit eā vt sibi prōceret nō vt noceret vt. s̄. de preto. stipu. l. j. post ꝑn. versi. cōmunes ibi hoc enim agit̄ in stipulatiōibus ꝛc. Sed si nō fuisset stipulatus de rato postq̄ dn̄s non habuit ratū posset repetere a procuratore vel per rei vēdi. si pecunia nō est cōsumpta vel per conditionē sine causa si est consumpta. Et si tu dicas hoc cōtra illud qd̄ statim dixistis nō ꝯpetere etiā ꝯdictio. sine cā. Rn̄deo non est: qꝛ quod. s̄. dixi procedit quando vellet repetere a dn̄o ratum habente. Nam tūc haberet necesse impugnare sententiā. nō enim posset dicere pecuniam istam esse apud eum sine causā nisi ex hoc capite: qꝛ nō erat debita: ꝛ sic sentētia fuit iniusta: sed quādo vult repetere a ꝑcuratore falso: dn̄o non habente ratū non habet necesse hoc dicere: qꝛ si etiam esset vere debita posset ab eo ꝯdicere: qꝛ non soluit sibi vt remaneret apud eum sed vt perueniret ad dn̄m creditorē: ꝛ nunc peruenit postq̄ non habet ratum: ꝛ sic remanet apud eū sine causa ꝛ etiam posset ꝓponi cōdictio ob causam allerendo ꝙ illa pecunia erat debita licet re vera non esset. Et quod si dn̄s habuisset ratum fuisset liberat⁹ sed nūc non est ꝛ sic deficit causa ob quam dedit:

2 †Et ex his remanet intellectus huius tex. et quibus etiā respondet̄ ad questionē vulgarē si debitor soluit: ꝛ postea cōuent⁹ ꝛ non valēs ꝓbare solutionem condemnatus est: ꝛ iterū soluit: deinde peruenit ad manus eius instrumētū solutionis an sit dare remediū ꝙ poterit repetere. quidā dixerūt ꝙ sic vt agat cōdictione sine causa licet indebite nō poterit per istā glo. cū si. s₃ falsu₃ est vt dixi alij dicunt ꝙ agere potest actione de dolo. ꝛ ita dicit Ange. se obtinuisse ego dico ꝙ melius ꝛ pulchrius remediū est: vt repetat qd̄ ꝑmo soluerat ꝑ ꝯdictio. sine causa: qꝛ licet soluerit ob cām debiti: tn̄ illa cā redacta est ad nō cām postq̄ creditor solutioni nō stetit: iterū s₃ egit ꝛ exegit ꝑ. l. elegāter. §. si post. de ꝯdi. indē. vbi est casus in fi. ꝛ ꝑ gl. q̄ est e. ti. l. iul. circa med. mag. gl. ꝛ ibi tetigi. Sed ꝓ eo qd̄ scd̄o loco soluit virtute sn̄ie non potest agi ꝯdictione indebiti vel sine cā: ita loquunt̄ no. ꝑ doc. in. d. l. j. C. de ꝯdi. inde. ꝛ istud nō tangit̄ ꝑ aliquē: ꝛ tetigi in eisdē locis: nec etiā istud vidit Jo. an in addi. Spec. vbi etiā de hoc q̄rit: ꝛ alleg. in eisdē locis. sufficit. ¶ In gl. se. ibi nec ob. qd̄ sequit̄. s. in seq. §. cū aūt. ¶

3 †In ea. ibi dn̄o nocere potuit supple: ꝛ ꝑcuratori nihil potest imputari si dn̄s nō ratificat: qꝛ hoc nō facit de iure: sed de facto postq̄ dederat mādatū: sed qn̄ est falsus ꝑcurator bene pōt sibi imputari: qꝛ tūc dn̄s facit de iure nō em̄ tenetur ratificare factū falsi ꝑcuratoris si nō vult nec illud de iure nocet: vt. l. in causis. §. idem procurator. ideo tunc committitur contra eum stipulatio ad totā summā solutā falso ꝑcuratori ꝛ etiā ad expēsas factas in lite postea mota per dn̄m quas ab ipso dn̄o recupare non poterit: qꝛ iuste mouit litē: imo etiā tenet̄ sibi soluere expēsas quas faciet dn̄s ꝛ ambas recuperat iste debitor a falso procuratore: sed quādo erat verus non cōmittit̄ ad sortem solutam: sed dn̄taxat ad sumptus vt in. §. seq. per rōnes que ibi assignātur scd̄m opi. Roge. que est vera licet Jo. ꝯtrariū senserit vt no. s̄. eo. ꝑcurator. ad exhibē. §. j.

2 ¶ Si procurator succubuit ꝛ dn̄s postea egit et obtinuit an et ad quid cōmittatur hec stipulatio. ꝛ nu. 3.
Quid si etiam procurator prius obtinuit.
Quid si procurator prius succubuit ꝛ postea dominus.
Quid si procurator prius egit et obtinuit et postea dominus egit et succubuit: et quid si dominus adhuc non obtinuit sed pendeat lis.

3 An vtilius sit reo ꝙ ꝑcurator non faciat fidem plenā de mādato: ꝛ faciat sibi caueri de rato q̄ si plenā fidem faceret.

1 **Cum autem procura.** †Si verus ꝑcurator exegit debitum vel indebitū: ꝛ dn̄s ratū non habēs iterū agat siue obtineat ꝛ iterū exigat siue succūbat non cōmittit̄ stipulatio cōtra ꝑcuratorē: ꝛ eius fideiussores nisi ad sumpt⁹ factos in lite mota ꝑ dn̄m. h. d. vsq₃ ad. §. si ꝑcuratori ꝛ ꝑmo loqt̄ qn̄ dn̄s egit et obtinuit vsq₃ ibi marcell⁹: scd̄o qn̄ succubuit. Quid aūt fecerat ꝑcurator tex. non aperit solū dicit ꝙ petijt: vnde glo. que sunt hic intelligunt duobus modis. s. qd̄ petijt et succubuit et sic debitori competebat exceptio rei iudi. cōtra dn̄m: vnde si ipsum opposuit: ꝛ nihilomin⁹ iniuste succubuit hec iniuria sibi facta per iudicē nō debet nocere vero ꝑcuratori qui nō dedit in hoc cām: vt in. l. exceptionē. s̄. de fideiuss. siue nō opposuit ꝛ tūc hoc accidit sui culpa que simil'r ꝑcuratori nō d₃ nocere et istas rōnes ponit glo. mag. que incipit. s. cum hic debitor ꝛc. vnde dicit

Ange. ꝙ

Ang. q̃ si esset casus in quo nec esset iniuria iudicis: nec culpa debitoris. vt si ignorabat debitor exceptionẽ sibi cõpetere: q2 snia fuerat lata pro eo cui successerat quã potuit inste ignorare quo casu etiã snia nõ fuisset iniusta nec iniuriosa exceptiõe non opposita tz ipse ⁊ bene q̃ cõmitteret̃ stipulatio ad totam summã ꝯ verũ ꝓcuratorẽ q2 cessarent rõnes de quibꝰ in gloss.

2 †Scdõ nõ põt intelligi q̃ iste verus ꝓcurator egit ⁊ obtinuit ⁊ etiã exegit. Et ita intelligit prima gl. magn. q̃ incipit iniuria eñ. ver. itẽ dicã. Et isti duo intellectus ita cadũt in secũdo casu in ver. marcellus. sicut in primo ex quibus colligunt̃ quatuor cõbinationes quas hic recolligit Bar. Prima qñ verus procurator erat ⁊ succubuit ⁊ dñs postea egit ⁊ obtinuit. Secũda qñ verus procurator primo egit ⁊ obtinuit: ⁊ dñs postea egit ⁊ silr obtinuit. Tertia qñ verus procurator primo egit ⁊ succubuit postea dñs egit ⁊ similr succubuit. Quarta cõbinatio est: qñ verus procurator primo egit ⁊ obtinuit: ⁊ postea dñs egit ⁊ succubuit. adde qntã qñ dñs postea egit ⁊ adhuc nec obtinuit nec succubuit. sz lis pendet. In quibus queritur: an stipulatio cõmittit̃ ⁊ ad quid: ⁊ easdẽ cõbinationes repetere in falso ꝓcuratore quas proseq̃re. vt hic per Bar. q etiaz limitat scdm intellectũ quẽ gl. ponit ad primum casum qñ verus ꝓcurator p̃mo egit ⁊ obtinuit vt dñs: postea egit ⁊ silr obtinuit vt tunc ꝯmittatur ad sumptus litis qñ procurator qui primo obtinuerat: ẽt exegerat. q2 tũc dñs iterũ agere non poterat sz sibi obstabat exceptio rei iudi. sicut si fuisset absolutus: vt in. l. euidẽter: ⁊ ibi no. de excep. rei iu. sed qñ adhuc nõ exegerat poterat dñs iterũ agere. nã ⁊ si obtinuisset ipse sniaz. ⁊ adhuc nõ fuisset executioni mandata tunc prohibet̃ iterũ agere actione prime: sz fatue faciat. vt no. in. l. duobus. de excep. rei iud. ⁊ imputet sibi debitor si litẽ cum eo ingredit̃ cũ sciat se cõdemnatũ ⁊ ipse potius non offert. non ergo tunc recuperaret expensas a vero procuratore. ⁊ ista limitatio colligit̃ ex dictis Bar. sufficit: venio ad casum. ¶ In tex. ibi recte petit gl. prima. ⁊ dicit q̃ erat verus procurator sz si hoc erat quare cauit de rato vt. l. proxi. Rñdeo q2 nõ potuit plene de mãdato ꝓbare: ita intelligit gl. s. e. ꝓcu. ad exhi. §. j. super verbo amiserit. circa fi. itẽ si hoc est quõ potuit pecuniã exigere. lz eñ prestita cautione rati admittat̃ ad agendũ non sic absolutionẽ recipiendam. vt no. in gl. l. non solum. §. qui alieno. de procu. ⁊ Cy. in. l. j. C. eo. ti. in. ix. q. per tex. in aut. de coll. §. eos. ⁊ sic nõ videt̃ ꝓcedere scds intellectus gl. q̃ hic ꝓcurator egit ⁊ exegit. Sol. posito q̃ a prin. non ꝓbauerit de mandato ⁊ ideo cauit. Postea vero plene probauit: al's non fuisset admissus ⁊ hoc voluit illa gl. que incipit iiuria. ver sicu. item dicam. dum dicit cum de hoc haberet mandatũ supple. ⁊ plene ꝓbaret ex postfacto. Bar. aũt est in contraria opi. q2 imo sicut admittitur ad agẽdũ cum cautione rati: ita ⁊ ad solutionẽ recipiendã per istũ tex. ⁊. l. iij. s. eo. in princ. ⁊ ad. §. eos. rñdit q̃ ibi loquit̃ in officiali publico q non admittit̃ cũ cautione: sed dz ostendere de mandato. plus plz precedens opi. et securior est. ⁊ ad istos tex. ptz responsio per ea que dixi. ¶ In tex. ibi non debet procurator prestare subaudi totam summã: quam exegit vel a qua debitor fuit absolutus per rationẽ que sequitur. sed sumptus litis sic vt. j. subijcitur. ¶ In tex. ibi. in impensas litis. sed contra q2 si ostendisset prin. de mandato nõ cauisset de rato: ⁊ si dñs postea perperam egisset non recuperaret debitor a ꝓcuratore vero expensas factas in litẽ: quare ergo nunc recuperat: nã videt̃ ꝓcuratori sufficere docere ex postfacto se fuisse verum procuratorẽ maxime anteq̃ dñs ageret si volebat exigere: non eñ debet esse deterioris conditionis ꝓstita satisdatione si postea docet se verum procuratorem quam fuisset si docuisset a principio. Nam promissio de faciendo ratificari videtur in se habere conditionẽ si expediẽs fuerit q2 non probauero mandatum: sed si nõ est expediens: q2 probatio de mandato non videt̃ necessaria per. l. si procura. de condi. inde. doc. non tangunt hoc dubiũ. Et ego dixi in. l. prece. q̃ nõ videbam bonam sol. nisi vt dicamus q̃ postq̃ non docuit a princi. de mandato sicut fuit grauatus in satisdando: ita ⁊ in eo q̃ venit in consequẽtiã q2 illa satisdatio ⁊ promissio importat plus q̃ ostensionem mandati videlz q̃ faciet dñm ratificare de iure ⁊ de facto: primum facit ostendendo mandatum ⁊ propter hoc euitat solutionẽ sortis. Scdm facit si faciet dominum non venire contra de facto ⁊ si hoc non fecit tenetur ad expensas litis

3 Ex hoc sequitur† q̃ vtilis est reo q̃ procurator non faciat fidẽ plenam de mandato: ⁊ faciat sibi caueri de rato q̃ plenã fidem faceret propter commodum de quo hic. sed posset esse aliud incõmodum si ꝓcurator ⁊ eius fideiussores non essent soluendo nam si non apparet de mandato non potest se teneri aduersus dñm nec ab illis recuperaret: sed si appareret de mandato nõ tuebitur aduersus dñm. No. ista q2 p alios non tangunt̃: sed si cauisset ⁊ postea de mandato fidem faceret haberet reus vtrũq̃ cõmodũ. sis ergo cautus tu procurator rei. sufficit. ¶ In fi. §. ibi nihil preter impendia. dic multomagis in isto casu q̃ in precedenti q2 hoc non interest rei postq̃ obtinuit cũ dño: siue cum ꝓcuratore silr obtinuit siue non. sz quare hoc casu cũ hic nõ subsit rõ de qua. s. de iniuria iudicis. Rñdeo lz illa nõ habeat locũ hz locũ alia de qua. s. q2 sua interest sufficit. In glo. q̃ incipit iniuria erit ibi: ⁊ qd dicit pro declaratione istius v. opponit ꝯ tex. dũ dicit ne iniuria iudicis dñs aliquid cõsequatur. nã istud qd dicit dñs vr̃ inepte dici. Non eñ dñs consequeretur aliquid ex stipulatione rati si illa cõmitteret̃ cũ eã ipe nõ interposuerit sed ipse debitor. propter hoc gl. exponit duobus modis ⁊ fm duas primas tex. stat improprie ⁊ vult dicere i effectu ne iniuria iudicis debitor aliqd consequat̃ propter id qd fecit dñs iterum agendo fm tertiam stat ꝓprie ⁊ vult dicere q̃ dñs iterum egit ⁊ exegit nõ potest a procuratore repetere pecuniam quã ipse procurator exegit per actionẽ mandati q2 eẽt hoc iniuriosum q̃ haberet vtrãq̃ pecuniã: doct. reprobant q2 cũ illã fuerit consecutus virtute mãdati tenet̃ eã restituere dño vt in. l. qui proprio. §. procurator. vt in ceteris. s. de procu. habebit ergo dñs vtrãq̃ pecuniã: q2 videt̃ iniquum ⁊ doc. nõ dãt hic aliqd remediũ vñ põt dici vt. s. dixi. q̃ debitor poterit repetere ab ipso dño pecuniã primo loco solutã ꝓcuratori: ⁊ postea sibi per cõdictionẽ sine cã: q2 cã ꝓpter quã primo locum soluit cũ ei creditor nõ steterit iterũ exigẽdo redacta est ad nõ caz ⁊ tũc cessabit oẽ inconueniẽs: nõ eñ allegat iniquitatem alicuius de predictis sentẽtijs. ⁊ solũ dicit cãm finitã: q̃tum ergo ad tex. tene primas expositiones q2 non põt negari quin tex. aliqualiter improprie loquat̃. ¶ In gl. sup verbo hoc casu ibi: sz vbi falsus procurator. in hoc ver. gl. tangit duos casus in falso procuratore. primus est qñ dñs primo egit ⁊ succubuit. postea dñs egit ⁊ obtinuit quo casu cõmittit̃ stipulatio ad totũ q̃ debitor soluit dño. vt. s. e. l. iij. §. fi. lz gl. illũ tex. nõ alleg. ⁊ hoc vsq̃ ibi. que eque ⁊c. in illo ver. qui põt intelligi duobus modis tangit alium casum. Et primo potest intelligi q̃ tangat casuz econuerso qñ falsus ꝓcurator primo egit ⁊ obtinuit postea dominus egit ⁊ succubuit. ⁊ tunc idẽ. Et iste casus ponit̃ in. l. ꝓcurator ad exhi. §. j. s. e. ⁊ etiã ꝓbat gl. arg. huius. §. nam in vero ꝓcuratore contra quẽ non cõmittit̃ nisi ad expensas litis non distinguit̃ an dñs egit ⁊ obtinuit vel succubuit. vt in hoc. §. cuz seq. Marcellus ⁊c. ergo nec in falso dz distingui in quo cõmittitur stipulatio ad totã sortem: in hoc eñ sola est differentia inter verum ⁊ falsum. Ecce est alia differentia vt. j. tangã. põt etiã intelligi iste ver. alio modo vt ponat casuz qñ vterq̃ egit ⁊ succubuit. ⁊ istud videt̃ de mente gl. in seq. ver. firmius probo vbi gl. tangit illum casum querẽdo an stipulatio ꝯmittat̃ ⁊ ad qd ⁊ tz idem q̃ cõmittatur ad totã sortem: lz neutra fuerit soluta tali ratione. nam si falsus procurator primo egit ⁊ succubuit si esset verus competeret debitori absoluto exceptio contra dñz sed q2 non est verus non competit. ideo si dominus postea incipiat agere statim stipulatio est cõmissa ad totam sortẽ q2 interest debitoris in tota sorte non agi per dñm propter dubium euentum condemnationis etiam anteq̃ aliqua snia ferat̃ per l. procurator ad exhib. §. fi. ante fi. ex quo aũt dominus ⁊c. ⁊ ibi tetigi. lz ergo postea succumbat dñs: ⁊ debitor iterũ absoluat̃ illa stipulatio semel cõmissa nõ resoluitur: q2 lz nũc cesset interesse non tñ desinit actio cõpetere que ꝓpter interesse semel fuit orta vt. l. qui aũt. §. illus. s. si quis cau. doct. tenent contrarium dicentes q̃ hoc casu non cõmittitur nisi ad sumptꝰ litis factos cum dño: q2 sua nõ interest in plus. nec ob. q̃ semel interfuit q2 tunc hoc sufficit vt stipulatio cõmissa non extinguat̃ qñ lz hodie cesset interesse: nõ tñ cessat etiã damnũ de preterito ita loqtur. l. alleg. in gl. sed qñ cessat etiã damnũ de preterito tunc cessat etiam actio cõpetere: vt ibi no. per. l. si cum. §. qui iniuriaz eo. tit. sed in isto casu non subest aliquod damnum de preterito. ergo. illa stipulatio resoluit̃ cum non detur nisi ad interesse vt. s. eo. in stipulatione: ⁊ sic in tribus tñ casibus cõmittit̃ hec stipulatio ad totã sortẽ in ꝓcuratore falso. s. qñ ꝓcurator p̃mo egit ⁊ succubuit postea dñs egit ⁊ obtinuit: secundo qñ econuerso: ⁊ isti duo tacti sunt. s. Itẽ qñ vterq̃ egit ⁊ obtinuit multomagis. q2 adhuc plus interest debitoris cum bis soluerit. in quarto vero casu quando vterq̃ succubuit in effectu non committit̃ nisi ad sumptus litis. In quinto vero casu quando adhuc dominus nec succubuit nec obtinuit: sed lis pendet cõmittitur statim ad totam quantitatem. vt. d. l. procurator. §. fi. sed an cum effectu pendet ex futuro euẽtu: q2 si obtinebit etiã cũ effectu si non obtinebit resoluet̃: ⁊ hoc in falso procuratore: sz in vero contra quẽ nõ ꝯmittitur nisi ad sumptus litis in primis quatuor cõbinationibus: dic idem quantũ ad dictos sumptꝰ sz in qnta qñ lis pẽdet: q2 adhuc nõ constat quot sumptus fiẽt nõ ꝯmittit̃ stipulatio: sz expectatur finis iudicij: ⁊ hoc voluit

gl.in.l.als circa fi.mag.gl.s.de iure iu.⁊ ex his remanēt declarate cōbinationes quas facit Bar.sufficit.

1 **Si procuratori.** †Gestū noīe defuncti pōt ratificari p eius heredē ad hoc alleg.hoc tñ verū in his q̄ transmittunť ad heredē:als secus vt.s.e.is cui.⁊ p Dy.in regu.ratū.de reg.iu.venio ad casum. ¶ In tex.ibi.mortuus erat post diē legati cedentem ⁊ sic transmittit ad heredem legatū.Dy.mandatū aūt huius procuratoris p mortē dñi re integra erat finitū:ideo heres soluēs sibi nō liberať ab herede legatarij nisi heres ratificet solutionem:ideo teneť iste ꝓcurator facere heredē ratificare:sed cōtra ꝙ imo libereť:vt.l.cū quis.§.j.de solu.Sol.ḟm Bart.intellige hic ꝙ heres soluens sciebat mortē legatarij ⁊ sic mandatū reuocatū.sed certe tunc videť donasse per.l.si non sortē.§.si filio.de condi.inde.⁊ p no.in.l.si ꝓcuratori falso.vnde stipulatio nō videť cōmitti:lȝ non facit heredē ratificare:ideo videtur melius dicendū ꝙ iste non fuit verus procurator:lȝ se asseruisset ⁊ cauit de rato:als difficile est rñdere ad dictas opp.⁊ tenēdo esset hic casus ꝓ eo qd̄ no.Bar.s.e.l.procurator.ꝙ procuratori caventi de rato sit fienda.sol.nisi dicat ꝙ hic fuit facta sponte:non aūt poterat cōpelli ⁊ hoc ptȝ q2 dicit sine iudice. ¶ Sȝ oppo.ꝙ heres non poterit ratificare:q2 gestum noīe defuncti post eius mortem est ipso iure nullum vt in.l.fi.seu pe.q̄ sen.sine app.rescin.⁊ in.l.eius q in ꝓuinciā.§.qd̄ si stipulator.si cert.pe.ergo non pōt ratificari:q2 non reperiť ratificabilis:tūc em̄ hȝ locū ratificatio qñ aliquid non est nullum sed pendet nam ⁊ cōfirmatio non vȝ q2 electio est nulla:sed solum qñ valet ⁊ adhuc non est perfecta:vi.l.si constat.de ap.So.ḟm Bar.ↄtrariū procederet in his que sunt iuris vt in.l.stipulatione vel sententia q2 si concipiantur in personā iam defuncti ipso iure nō valent vt in.l.contrarijs.hic in solutione q̄ consistit in facto vnde non pōt dici nulla ꝗtū ad id qd̄ facti est:ideo pōt ratificari:si aūt actus geritur aliquo viuente eius noīe ⁊ ipse decedat āteꝗ̄ ratificet:nō est dubiū ꝙ heres ei⁹ pōt ratificare qñ act⁹ fuit validus in se ⁊ ita loquiť determinatio Dy.in regula ratū qd̄ gestū noīe defuncti pōt ratificari p heredē:et his diebus habui de facto:⁊ ita rñdi obiectionibus cuiusdā qui dicebat contractum non fuisse p defunctū ratificatū:⁊ ideo heredē ex eo agentem esse repellendū qd̄ est falsuȝ qm̄ heres pōt ratificare:⁊ agēdo ex eo ratificare videtur.vt.s.de fideiuss.l.si seruus alienus.⁊ eodem modo prelatus gestum noīe antecessoris.vide per barto.in.l.bonorum.ꝟ.eo.

1 **Si stipulatione.** †Si in stipulatione rati p dolū cauētis omittať mentio heredū agiť rōne doli.sec⁹ si nullus dolus intercessit.h.d. Casus est iste. ¶ In tex.ibi.luciū titiū:subaudi tm̄ vel dumtaxat:⁊ sic nō cōprehendebať persona heredis:⁊ iste lucius titius mortuus est anteꝗ̄ ꝓcurator cōmode posset ipsum facere ratificare:petebatur ab eo ꝙ faceret ratificari per heredem ipse dicebat se nō teneri:q2 dictio taxatiua excludit heredem ⁊ hoc est verū si de cōi consensu ita fuit actū inter eos.lȝ si dedit ad intelligendū alteri parti ꝙ nō obstante dicta dictione taxatiua cōprehendebať heres tūc teneť ad interesse ratione doli:si aūt illa dictio non fuisset apposita tunc cōprehēdebať heres.⁊ iō dicto casu tenetur facere heredem ratificare: als committereť stipulatio vt est casus.ꝓxi.§.pōt aūt altera pars cū recipi talē cautionē petere ꝙ fiat expressa mentio de heredibus ⁊ ceteris vniuersalibus successoribus.vt.ꝟ.l.ꝓxi.

1 **Si procurator.** †Si dñs petat id qd̄ petere nō poterit si ille q̄ cauit fuisset verus ꝓcurator cōmittiť hec stipulatio.h.d.⁊ no.bonā reg.casus est iste. ¶ In tex.ibi egit subaudi ⁊ succubuit cauerat tamen de rato Dy.⁊ sic si fuisset verus ꝓcurator obstaret dño exceptio rei iud.super hereditate:⁊ super qualibet re hereditaria ¶ In tex.ibi fundum ex hereditate petierit:subaudi tanꝗ̄ heres:⁊ sic petitione hereditatis prout egerat falsus procurator idem si rei vendica.pretendens dūtaxat dominiū ex causa hereditaria.secus si ex alia causa diuersa:q2 non veniret cōtra factum procuratoris:vt.l.ꝓcurator ad exhiben.in prin.s.eo.de glo.que sunt hic parum curo.

2 ☞ Pater an possit approbare factū procuratoris filij vt nō sit necesse caueri de ratihabitione filij.

1 **Qui patris nomine.** †In cautione rati eo in quē pōt lis pendens trāsferri.h.d.in effectu ⁊ premitte ꝙ ex iniuria facta filio nascunť due actiones.vna pretoria que cōpetit patri:⁊ est ipsius quo ad proprietatē ⁊ exercitium:altera ciuilis ex.l.corne.q̄ competit filio ⁊ eius est proprietas.exercitiū tñ est ipsius patris nisi sit turpis psona tūc cōpetit filio ⁊ similiter si pater moriatur vel filium emancipet redit exercitiū ad filium:vt hec habenť in.l.sȝ si vnus.§.interdū.ꝟ.de iniu.⁊.l.patri.⁊.s.de procu.§.si pater.de ista aūt ciuili dȝ intelligi ille tex.ḟm verū intellectū q2 quidā ꝓcuratorio noīe patris intentauit exercitium huius ciuilis.⁊ q2 nō cōstabat de mādato habuit cauere de rato:⁊ hic qd̄ non solū dȝ cauere ꝙ pr̄ habebit ratū:lȝ etiā ꝙ filius si contingat filiū effici sui iuris anteꝗ̄ pater ratificet:q2 tunc lis incboata p patrē vel eius noīe transfertur in filium vt filiū q2 transfert exercitiū illius actoris in filiū ergo ⁊ lis incboata sup illo exercitio ⁊ iste est verus intellect⁹ quē ponit gl.mag.sup verbo filij in ver.vel ḟm Dy.lȝ in fi.videatur non tenere hāc lec.sed male ḟm Ang.Si aūt intētasset pretoriam cōpetentē patri non esset fienda mētio de filio vt filio.q2 non transferť in eū vt filiū sed demū post mortē vt in heredē vnū bene esset fienda mentio de patre ⁊ heredibus ei⁹:vt ꝟ.l.ꝓxi.circa fi.

2 †Et no.ꝙ si pater ratificasset anteꝗ̄ lis trāsferatur in filiū nō esset necessaria alia ratificatio filij cuȝ pater potuerit factum illius ꝓcuratoris approbare ⁊ trāsire iudicium cū illa approbatione sufficit.Glo.tñ ponūt alios duos intellectus.s.ꝙ ille ꝓcurator intentauit actionē cōpetentē patri ⁊ cōpetentē filio vel cōpetentē patri tm̄ qd̄ nō pōt sustineri propter id qd̄ dixi. ¶ Sed oppo.ꝙ ēt cū intētat⁹ exercitiū actionis cōpetentis filio nō sit necesse caueri de ratihabitione filij:vt in.l.non solū.§.si pater.de ꝓcu.Sol.vt in prin.illius gl.mag.q2 ibi qñ ageret ipse pater quē constat habere exercitiū hic qñ agit ꝓcurato.noīe patris quē nō constabat habere mandatū si em̄ cōstaret tūc nec de patre nec de filio teneret cauere:sȝ ↄ adhuc extra gl.ꝙ imo etiā ipse pater qñ intnetat exercitiū actionis cōpetentis filio ipso filio absente teneať cauere de ratihabitione filij sicut qñ agit actione de dote que est cōis pr̄i ⁊ filie sȝ exercitium est ipsius patris:vt.d.l.nō solū.§.si de dote.⁊.l.ij.§.fi.solu.matri.ꝗ̄ pater adhuc plus iuris hȝ in actione de dote ꝗ̄ in actione iniuriaꝝ cōpetentis filia cū prima sit cōis quo ad proprietatē.Secūda nō sed solius filij:breuiter lȝ contrariū sit difficile.Rñde ꝙ in actione de dote nō dať p.l.exercitium patri:nisi cū modificatione.s.consentiente filia:sed cū abest ⁊ ignorat nō videť consentire:sȝ dūtaxat qñ est presens ⁊ tacens.in actione aūt iniuriarum dať simpliciter absꝗ̄ consensu filij.

2 ☞ Forma huius cautionis.

1 **Procurator.** †Factū falsi ꝓcuratoris nō facit cōmitti stipulationem de rato.h.d.⁊ nō est alibi ista.l.ḟm Dy.ecce casuȝ.Oppo.ꝙ cōmittať stipulatio saltē ad expensas litis.lȝ ille scd̄s ꝓcurator non potuerit agere de iure:sȝ de facto.vt.s.l.ꝓxi.§.cū aūt.Sol.ibi loquiť in vero dño agente ↄ factū falsi procuratoris q poterat mero iure agere hic nō poterat vnde non facit cōmitti stipulationē etiā ad sumptus litis:⁊ hoc vult gl.sup ver.pertinebit.quā not.

2 ¶ †Ultimo no.in fi.formā huius cautionis q2 dȝ ꝓmittere dñm vel quēlibet aliū ad quē ea res vel actio ꝑtinebit ratū habiturū.⁊ sic cōprehendiť persona heredis vel vniuersalis successoris vel etiā filij in casu preced.§.lȝ an ↄprehēdať psona creditoꝝ ipsi⁹ dñi.casus est sing.qd̄ not.in l.nō solū.§.cū queriť.de ꝓcu.lȝ pretēdat interesse q2 si ꝓcurator succūbat tāto minus erit in facultatibus ipsius dñi ex quibus est eis satisfaciendū tñ ad eos nō pertinet actio.⁊ hic non dȝ caueri nisi de illis ad quos actio ꝑtinebit ex vniuersali successione vel etiā ex paricular per successionem.

2 ☞ Si aliquis appellauit meo nomine infra decē dies a sententia lata contra me an possim ratificare post lapsum decem dierum.

3 Si aliquis interfecit hoīem meo noīe an possim ratū habere vt tenear peinde ac si interfecissem.

4 Si superuenit impedimētū in personā ratū habere debētis vł illius q actū gessit:an impediať ratihabitio.

5 Si aliqua cōitas fecit pacē ꝓ se ⁊ suis adherētibus cū ꝓmissione de nō offendendo sub pena ⁊ anteꝗ̄ adherentes ratificēt offenduť per alterā partē postea ratificant:an videatur altera pars fecisse contra partem vt incidat in penam vel vt videatur fregisse pacem.

6 Casus in quibus ratihabitio non trahitur retro.

1 **Bonorum.** †Nō vȝ ratihabitio si fiat eo tēpore quo ratū habēs nō posset actū per se gerere:secus si posset per se lȝ nō p illum q gerit eius noīe.h.d.notab.Et deberet scribi literis aureis ḟm Bar.q2 non est dare meliorem in sua materia ⁊ primo loquiť quando superuenit defectus in personam ratū habentis quia suum ius fuit extinctū anteꝗ̄ ratum haberet lȝ post actum gestum eius nomine vsꝗ̄ ibi:an autē.Scd̄o quando superuenit in persona illius qui gessit actū q2 mortuus est vel est effectus furiosus.Et sic hodie cum ratū habet nō posset illū iterū gerere vel cuȝ penituit voluntatē mutanit:⁊ sic lȝ posset hodie tñ

non vult

a non vult:τ in istis casibus nō impeditur[a] ratihabitio si ius ratum habētis erat saluū:τ cū primo dicto ꝯcordat.l.seq.in.§.procurator.τ.l.si is cui.ſ.eo.venio ad casum. ¶†Per primū dictū huius.l.ptꝫ ꝙ si aliqs appellauit meo noīe.ſ.x.dies a snīa lata ꝯtra me non possum ratificare post lapsum.x.dierū.Sed quero q̄ est rō huius.l.dicunt quidā.qꝛ ꝑmittendo labi tps videor renūtiasse iuri meo.ar.in.l.alienationis.de ver.sign.ideo ad ipm nō daṫ ampli⁹ regressus.arg.in.l.fi.C.de renū.pig.τ.l.itē querit.§.si vēditor.ſ.de edil.edi.q̄ rō nō plꝫ Bar.τ bene.nā idē est si ius meū extinguiṫ morte mea nō lapsu tpis. vt in.l.si is cui.ſ.e.τ tñ tunc non pōt dici ꝙ videar renūtiasse.¶Quid eñ si ignorabam bono.pos.mihi delatā.Itē per tex.in.l.cū decē.§.itē si ignorās.ſ.de solu.vbi ratum habens renuntiauerat iuri suo anteꝗ̄ ratū haberet liberando debitorem suū ꝑ acceptilationē ignorans ꝙ alteri soluisset:τ hoc nō obstāte pōt ratam habere sol.acceptilatio euanescit est ergo rō que hic colligitur ex tex.qꝛ ratihabitio facit haberi perinde ac si hodie cuꝫ ratū habeṫ actus gereṫ τ fingiṫ retro gestus de voluntate ratū habētis.opꝫ ergo ad hoc vt valeat ꝙ extrema sint habilia.s.ꝙ tpe quo habeṫ ratū pōt fieri:al's non posset fingi fieri.qꝛ fictio non est sup impossibili.vt no.in.l.gallus.§.si ei⁹.de lib.τ posthu.τ etiā ꝙ tpe quo fact⁹ fuit potuerit fieri al's nō pōt ꝓm extremū trahi ad primū.nec ecōuerso.vt in.l.fi.cōmu.pre.τ.l.potior.§.titie.τ.l.qui balneū.q̄ po.in pig.hab.†Sed cōtra.naꝫ si aliquis interfecit hoīem meo noīe possum ratū habere τ pinde teneor ac si interfecissem:vt in.l.j.§.quoties.τ.§.deiecisse.de vi τ vi ar.τ plene no.de hoc in.l.nō eo minus.C.de accu.ꝑ Cy. q̄ omnino vide.τ tñ nunc cū ratū habeo nō possem ipm interficere.qꝛ mortuus est.ergo illa rō non est bona.sol.ꝓm Ang.illa rō ꝓcedit qñ vellē ratum habere ad mei cōmodū.ita loquitur hic non qñ ad mei incōmodū vt in contrario qd̄ no.licet ꝯ nā snīam latā cōtra ꝓcuratorē meū possum ratam habere ad mei incommodū.vt.l.lꝫ.ſ.de iudi.τ tñ hodie cū ratā habeo: si lapsuꝫ erat tps instantie non posset fieri.Sol.scđa quā.ſ.dixi ꝓcedit in his q̄ veniunt gerenda ꝑ partē sꝫ snīa nō ferṫ ꝑ ꝑtem ratum habētē sꝫ per iudicē τ sic nihil ad ꝓpositum.¶†Item op.ꝯ scđm dictū in ver.an aūt.vbi iurisconsultus vult ꝙ si tempus nō erat lapsum lꝫ herens actū esset mortuus posset habere ratū vt ptꝫ in fi.ꝯ de eo qd̄ no.ſ.eo.ti.l.si indebitū.§.fi. Sol. pōt haberi ratū nisi interim sit alteri ius q̄situ̅ qꝛ tunc in preiudicium illius non pōt vt ibi not.sed ꝯ de.d.l.cū mihi.§.item si ignorans.de so.vbi erat alteri ius quesitum per acceptilationē τ tñ pōt haberi rata solu.τ euanescit acceptilatio.sol.in ꝑiudicium alterius cū quo ratū habes nō gessit actū nō pōt ratū haberi sed in preiudiciū illius cū quo gessit.secus vt ibi.τ ideꝫ si sit alius qui reputeṫ eadē persona:vt.l.si qs offerente.§.fi.e.ti.Et ex his collige distinctionē qñ superuenit impedimētū ratū hñtis:aut est impedimētū legale τ impediṫ ratihabitio vt hic:τ.j.l.pgi.§.fi.aut ꝓcedit facto hoīs τ tūc aut tēdit in ꝑiudiciuꝫ illius q̄ actū gessit:puta tu debitor meus soluisti alteri nomīe meo postea te liberaui ꝑ acceptilationē postea volo ratū habere in tui preiudiciū q̄ gessisti actū cū illo τ possum idē in preiudicium alteri⁹ q̄ reputaṫ eadē persona tecū vt in duobus reis debēdi aut nō gessisti tu actū cū illo:sed ego tecū τ tunc in tui ꝑiudiciū nō possuꝫ ratū habere vt in casu quē ponit gl.in.d.l.si indebitū.§.fi.si aūt impedimētū superuenit ex parte rei:super qua actus fuit gestus qꝛ perēpta est impediṫ ratihabitio vt i.l.eum q̄.§.fi.de v.ob.τ.l.necessario.§.qd̄ si pēdente.de peri.τ cōmo.rei ven.si aūt superueniat impedimētū ex parte illius qui gessit actū noīe alterius nō impediṫ ratihabitio vt hic in scđa parte huius.l.τ ista faciūt ad.q.de qua ꝑ Dyn.τ Barto.in.l.si vxor.§.ante tpe.de adult.†Si aliqua cōitas fecit pacē ꝑ se τ suis adherentibus cū ꝓmissione de non offendendo sub pena τ anteꝗ̄ adherētes ratificēt offenduṅṫ ꝑ alterā partē postea ratificant an videaṫ altera ps fecisse ꝯ pacē vt incidat in penā vel vt videaṫ fregisse pacē.Bar.ibi tangit τ non soluit sꝫ ad solutionē istius q̄ōnis facit qd̄ statim dicā:vnde opp ꝯ vltimū dictuꝫ ver.sed τ illud qd̄ si ille qui actū gessit penitet nō possim eo inuito ratum habere.ar.in.c.si tibi absen.de preben.lib.vj. Sol. τ tene mēti si ille requisiuisset me ꝙ ratū haberē τ ego recusassem vel tacerem:τ ipse assignari fecit terminum τ infra illum habeam ratū τ sic reprobaui actum expresse vel tacite nō possem postea ratum habere illo inuito vt ibi.secus si non reprobaui expresse vel tacite vt hic.τ ideo si aliqs egit noīe meo non possum renuntiare liti me inuito si non reprobaui actū nec auferre mihi potestatem ratificandi semel acquisitā ex eius actu τ ideꝫ si aliquis appellauit meo noīe τ postea vult renuntiare appellationi anteꝗ̄ ratificem non potest:τ hoc facit ad solutionē illius questionis ꝙ offendēs inciderit in penā vel videatur fregisse pacē:qꝛ nihil debebat innouare pendente potestate ratificandi ar.hic de hoc etiā tangiṫ ꝑ Bal.in.l.fi.C.ad mace. vbi ponit†casus in quibus ratihabitio nō vꝫ nec retrotrahiṫ melius ꝗ̄ alibi habeaṫ:τ inter alios casus est qñ actus esset de se nullus vt in ꝓcessu facto corā aliquo tanꝗ̄ delegato cū nō esset nam non posset superior ratū habere vt valideṫ qꝛ fuit ipso iure nullus cū defecerit vna ex ꝑsonis necessarijs in iudicio.sꝫ iudex vt no.per Inno.τ alios in.c.prudentiā.de offi.delega.τ no.in.l.lꝫ.ſ.de pcu.τ.C.de iu.fisci.l.instar.lib.x.τ.ſ.de offi.ꝓcon.l.obseruare.§.fi.τ tetigi.ſ.eo.si fine.§.si ꝓcuratori.Requiritur ergo ꝙ actus non sit nullus sed pendeat eius effectus ex ratihabitione videṫ tñ ꝙ si gerens actū significauit alteri qui dꝫ ratū habere nisi statim cū potest ratū habeat videaṫ reprobasse per.l.quo eñ.§.in.l.ſ.e.et ꝑ.l.ratū.de sol.τ facit.l.nō erit.ſ.de iurein.τ sic non poterit postea ratificare illo inuito sed eo permanente in eadē voluntate possit per.c.lꝫ.de procu.lib.vj.tene menti:qꝛ non omnia ista tanguntur per Bart.qui etiam dicit hic ꝙ gestum nomine prelati potest habere ratuꝫ per successorem sicut per heredem.

6

2 ☞Dos quando matrimonium est solutū morte filie remanentibus liberis an debeat ad patrem redire an remanere penes liberos vel penes generum propter liberos:τ quid si est solutum morte generi.

1 **Pater dotem.** †Si ius illi⁹ q̄ debebat ratū habere peruenit ad ꝓmissorē nō requiritur alia ratihabitio.sꝫ hic solum ꝓ ratihabitione habetur.h.d.venio ad casum.

2 ¶†In tex.ibi.absente filia petit:subaudi solu.mat.ꝑ mortem generi vel per diuortiū.τ sic nihil facit iste tex.ad.q.ad quā glo. eum allegat que incipit non distinguit.ſ.not.in.l.dos a patre profecta.C.solu.ma.qꝛ illa loquiṫ qñ matrimoniū est solutum: morte filie remanentib⁹ liberis an debeat ad patrē redire: an remanere penes liberos vel penes generū ꝑpter liberos.quādo aūt diuortio vel morte gñi nulli dubiū qd̄ ad patreꝫ redire dꝫ etiā extātibus liberis vt possit dari ꝓ ea in scđo mřimonio ¶In tex.ibi ratā habiturā eā cauit dic ꝙ facere debuit postꝗ̄ filia erat absens τ ignorās:qꝛ poterat habere iustā cām ꝯdicendi:vt qꝛ pater erat turpis ꝑsona:τ sic sibi nō cōpetebat exactio vt.ſ.de pcu.non solū.§.q̄ de dote.τ solu.ma.l.ij.§.fi.cū ibi no. ¶In tex.ibi.mortua est subaudi τ pater erat turpis ꝑsona:vt habeat dubiū:τ sic videbaṫ req̄ri ratificatio filie si mortua nō eēt al's soluēs nō esset liberaṫ:si eñ nō esset turpis ꝑsoña tūc etiam si viueret τ ratum non haberet liberat⁹ esset:qꝛ filia non posset contradicere sine iusta cā:hic aūt non requiriṫ alia ratihabitio posito ꝙ pater esset turpis persona postꝗ̄ ius filie cōsolidatum est in patrē per mortē filie:secus si non esset consolidatū vt qꝛ filia fuisset emancipata anteꝗ̄ ratū haberet: τ sic in ea fuisset actio consolidata vel decessisset remanentibus filijs qui sibi in dotem succederent:nam committeretur stipulatio: nisi pater faceret illos ratificare.vt.l.si fine.§.si procuratori.ſ.eodem.

2 ☞Si actio erat perpetua de sui natura τ per prescriptioneꝫ xxx.anno. fuit sublata iure.C.an soluēs poterit repetere.

1 **Procurator.** †Non valet ratihabitio facta eo tempore quo ius ratum habentis erat extinctuꝫ tpe.h.d.τ sic idē ꝙ.l.bonor.in prin.venio ad casum.¶In tex.ibi.ꝓcurator subaudi falsus:si eñ fuisset ver⁹ τ habuisset mandatum recipiendi liberatus esset soluens per solutionem illam:vnde amplius per lapsum temporis non liberaretur:τ illa pecunia per procuratorem deberet restitui domino per actionē mādati non aūt soluenti cuius contrarium hic dicitur ꝙ soluenti τ non dño ratificanti.¶In tex.ibi.q̄ tēpore liberareṫ hoc pōt intelligi dupl'r.Primo ꝙ tps erat appositū a contrahentibus vt qꝛ obligasti te mihi vsꝗ̄ ad annū τ nō vltra.τ tunc clare ꝓcedit iste tex.nā tunc appositio tpis habet vim pacti de non petendo post annū.vt.l.eum qui ita.§.ita de verb.ob.ꝑ qd̄ pactū tolliṫ naturalis τ elidiṫ ciuilis vt in.§.pactus ne peteret.τ ideo solutū per errorem iuris vel facti post annū posset repeti per condictionē indebiti.sꝫ si interposita est stipulatio rati cessat illa cōdictio:τ repetitur actione ex illa stipulatione:vt.j.sequiṫ:τ no.ibi in versi.arg.illud qd̄ dixi in.l.si fine.§.qd̄ si ꝓcurator.ſ.e.qd̄ nō dꝫ esse deterioris conditionis qui stipulationem rati interposuit ꝗ̄ si nō interposuisset.Itē ꝙ conditio que re contrahiṫ cessat qñ interposita est stipulatio scđo modo potest intelligi ꝙ erat tps legale:vt in actionib⁹ pretorijs annalibus:vel in actione de dolo que durat biennio sed tunc est dubiū:qꝛ hoc casu per lapsum tpis nō tolliṫ naturalis obligatio:sed ciuilis tm̄:τ iđ vř ꝙ solutū nō poterit repeti non interueniēte stipulatione cuius ꝯrium hic dr̄:qd̄ aūt remaneat naturalis ꝓbatur in.l.at qui natura.de neg.ge.τ no.gl.in.l.ꝑculus.q̄ statim precedit.sol.duobus modis.primo vt possit re-

a ¶Istis casibus nō impediṫ.addō Dy.in regu.ratihabitio.de regu.iu.li.vj.

peti si fuit solutū p errorē facti q inducit repetitionē vniuscu=iusq indebiti vel dic idē si p errorē iuris in casu huius.§.qꝛ h erat solutio facta falso pcuratori:ꝛ sic vt nō remaneret penes eū ſʒ vt pueniret ad dñm:ꝛ nūc nō pōt puenire inuito soluēte postq̄ ius dñi erat extinctū anq̄ ratū haberet: ſʒ si facta esset sol.ipsi dño post lapsuʒ tpis p errorē iuris fateor q̄ nō posset repeti si dicemus obligationē naturalē durare ꝛ nō eē elisam

2 qd̄ videt tenere Bar.ꝛ statim dicā.†Quid aūt si actio erat per petua de sui natura per pscri.xxx.ann.fuit sublata iure.C.An soluēs poterit repetere.gl.hic inducit istū tex.q̄ sic.ꝛ sic istud si ne dubio esset verū si p errorē facti q inducit repetitionē etiam ei q est vsus exceptione odiosa vt in.l.fi.§.ad maced.Si vero p errorē iuris hic est dubiū nā per talē prescriptionē nō pōt di=ci q̄ tollat naturalis que est de iure gen.ꝛ prescriptio est de iu re ciuili.sed ciuilis bene tollit qꝛ procedit a pari potentia:na=turale aūt debitū per errorē iuris solutū nō repetit in.l.error. C.ad.l.fal.ꝛ sic ista glo.nō videt verū dicere:maxime qꝛ exce=ptio talis pscriptionis est odiosa sic non inducit repetitionem soluti p errorē iuris vt.l.qui exceptionē.de condi.inde.cū talis prescriptio dicat mere odiosa:qꝛ inuenta pter negligētiā nō petentis.vt no.in.l.edicto.C.de edi.di.adr.to.circa fi.Et istam partē tenuit Pe.vt refert Cy.in.l.cū qs.C.de iur.ꝛ fact.ig.vij. q.qd̄ ēt tʒ Ang.hic.in ꝯrium vr̄ veritas.qꝛ p talē pscriptioneʒ lʒ non tollat naturalis tñ elidit:cū.ll.dicāt q̄ debitor lapso di cto tpe consequit plenissimā liberationē.vt.l.oēs.ꝛ.l.sicut.C.d̄ prescrip.xxx.an.ꝛ sicut per pactū de petendo qd̄ est de iuregen tium tollit naturalis ꝛ elidit ciuilis ita p prescriptionē q̄ est de iure ciuili tollitur ciuilis ꝛ elidit naturalis.Et ista elisio facit vt illa naturalis nō habeat effectum repetitionis impediende ſʒ quare magis elidit p hanc prescriptionē q̄ p illā q̄ inducit ex natura actionū tpaliū nō video id etiā in isto casu vr̄ dicen=dum q̄ tale debitū naturale solutū etiā ipsi creditori p erroreʒ iuris poterit repeti p hunc.tex.vbi vr̄ esse casus.Intelligēdo secūdo mō qūo.§.dixi.nō eñ pōt intelligi in pscrip.xxx.an. qꝛ illa erat cognita hoc iure.vt no.in.l.q occidit.in prin.ad.l.aq. ¶Restat ad vnū rñdere dū dr̄ q̄ illa exceptio pscriptionis est odiosa:nā hoc erat verū de iure ciuili quo etiā malefidei debi=tor vel possessor pōt prescribere vnde nisi negligentia non pe=tentis pōt dici inducta sed hodie nō nisi bonefidei debitor vel possessor pōt prescribere de iure canonico vnde p pōt dici q̄ nō sit odiosa.sed ob fauorē publicū itroducta ne hoies semp sint in incerto.vt.l.j.de vsuca.Ideo in hoc pūcto puto distinguen dum an ille qui prescripsit sit bonefidei ꝛ pōt repetere solutū p errorē iuris:an malefidei quo casu lʒ de iure cōi nō poterit p=scribere.ex forma tñ statutoꝝ interdū pscribet.que lʒ nō valeāt de iure:seruant tñ de facto.ꝛ tunc putarem opi.Pet.ꝛ An.ve ram ꝛ non poterit repetere tanq̄ tutus exceptione odiosa: sed qñ erat prescriptio sui natura currens vt in actionibus tpali=bus illa non dr̄ odiosa:non repeteretur indistincte tenendo vt dixi q̄ per illam elidatur naturalis.

¶De appellationibus recipiendis. Rubrica.

1 ¶Differentia inter surreptum ꝛ obreptum.

2 Sententia licet sit lata ꝑm consilium sapientis: tamen potest appellari.

3 Pro ꝯsilio sapientis qd̄ debeat mitti cā plene instructa.

4 An talis consultatio debeat fieri post conclusionem in causa.

¶Sapientis.ad de an snīa lata ad ꝯsiliū sapien tis possit qñcun q̄ retractari per ꝯsiliū magis pi toꝝ ꝯsultoꝝ ap=positū vide p lu do.ro.ꝯs.cccxix.

1 Appellandi. †In tex.ibi nihil a nobis cognitū eē vi detur.p hunc tex.vr̄ q̄ rescriptum principis sit nullū etiā ad lites si est obtētū p falsi suggestio nem:qꝛ non censet emanasse de voluntate pri cipis vt hic ptʒ:sed contra de.c.certū.ꝛ qd̄ ibi no.Inno.ꝛ alij extra de rescrip.q dicunt q̄ valet ipso iure:ſʒ ope exceptionis rescinditur si opponat ꝛ istud est magni effe=ctus.vt ibi no.sol.potest.pbabiliter dici q̄ contrarium proce=dit qñ fuit obtentū qꝛ fuit obtentum tacita veritate:†ꝛ tūc pro prie dr̄ surreptum:sed si expressa falsitate dicit obreptū.vt.l.si quis obrepserit.§.de fal.ꝛ tunc ēst nullū vt hic qd̄ no.nā nō da re iurisditionē delegato si ad hoc emanasset ꝛ in eo gesta corā eo essent nulla etiam si a partibus scientibus: qꝛ non possunt iurisditio eius qui nullam habuit.vt.l.priuatorum.C.de iuri.

3 om.iud.¶†Ultimo per istum.§.determināt doc.q̄ lʒ snīa sit

2 lata ꝑm consilium sapientis tñ potest appellari etiam si par=tes consenserint in sapiente ꝛ etiam in puncto.vt.j.eo.ti.l.ex cō sensu.in prin.ꝛ plus videt q̄ etiam si consenserunt:aut etiā sta tutum disponat q̄ ferat ꝑm consilium sapientis ꝛ q̄ iudex de=beat ius sequi.nā nihilominus pōt pars appellare vt ea q̄ nō dixit vel q̄ non pbauit in causa principali possit dicere vel pro bare in causa appellationis.vt.l.eos.C.eo.ꝛ.l.per hanc.de tē=po.ap.Super glo.in verbo quesitum ibi.ꝛ hoc casu princeps non tradidit accu.nec recepit nouas pbationes vel instrumē ta:vt in.l.quā glo.allegat.qꝛ causa debet mitti plene instructa

4 als punitur iudex.vt.l.j.C.de rela.†ꝛ sic talis consultatio de=bet fieri post conclusionē in cā.qꝛ tunc partes non possunt ali=quid plus dicere in facto vt in.c.pastoralis.cum ibi no.de cau sa pos.ꝛ ppriē:ꝛ postq̄ audiuit aduocatos statuta tñ in cōsilio sapientis interdum aliter disponūt.s.quod petatur anteq̄ pu blicentur dicta testium si qua vult petere ꝛ non sine mysterio: iudex etiam postq̄ principem consuluit vel causam misit ad cō silium sapientis non pōt instrumēta aliqua recipere nec aliqd innouare:vt.l.ex eo tempore.C.eo.ꝑm vnam lectu.quam Bar. ibi dicit esse notandam.

2 ¶Si ille ad quem appellatur non esset maior eo qui tulit sententiam: quod indistincte appellatio sit nulla:quid si esset equalis.

3 Nomen iudicis ad quem appellatur an sit necessario inferen=dum in appellatione.

4 Consules qui non exercent iurisditionem contentiosam:ſʒ vo luntariam si de mandato principis dāt iudicem in aliqua cau sa: quod ab illo delegato debeat appellari ad ipsos consules delegantes.

5 Si appellans simpliciter dicit appello: non exprimendo ad quem an valeat appellatio.ꝛ quid si dixit appello, ad iudicem competentem.

6 Si appellatio interponatur alternatiue ad talem vel ad talem an valeat attenta incertitudine.

1 Si quis in appellatione. †Error ī appel lādo ad aliū iudicē q̄ debuerit nō officit appellanti dūmō ille sit maior vel equalis cū eo ad quē debuit appellari.secus si mi nor.de appellatione tñ non cognoscit ille ad quē fuit appella=tum cū sit incōpetēs.ſʒ ille ad quē debuit appellari.h.d.nota.

2 ¶†Et no.q̄ si ille ad quē appellatur nō esset maior eo q tulit sñiam:indistincte appellatio esset nulla etiam si esset equalis. vt est tex.in aut.de ap.§.fi.col.iiij.sed qñ est maior eo.nō tñ est ille ad quē debuit appellari hʒ locum iste tex.vt si est maior vel equalis valeat:si vero minor illo ad quem debuit appellari:lʒ maior eo qui sñiam tulit non valeat si tñ adhuc est intra tēpo=ra appellandi iterum pōt appellare ad competentē:qꝛ nō pre=stat impedimētū appellatio illa nulla:vt in reg.nō pstat.de re. iur.iuncta.l.accusaturus.§.de adul.¶†Per istū tex.videtur

3 q̄ nomē iudicis ad quē appellatur no sit necessario inserendū in appellatione.qꝛ si esset necessario inserendum ꝛ insereretur nō cōpetēs appellatio nō valeret.put habet in simili in alijs q̄ necessario sunt inserenda in libello appellatorio. vt.§.pxi.§.et qꝛ necessario nō est inserendū nō vitiat si inseratur nō cōpetēs prout in sili dr̄.in.l.scio.§.eo.ꝛ in.§.j.ꝛ hoc modo sane debet in=telligi dictum Spec.in.iiij.parte spe.ti.de app.§.j.vbi dicit q̄ nomen iudicis ad quē dʒ inseri:ꝛ ita vr̄ supplere.§.seq.sed in=

4 telligere vt dixi. als non bene loqueretur per istuʒ tex.¶†Itē no.hic q̄ si ꝯsules q nō exercent iurisditionē cōtentiosam.sed voluntariam de mandato principalis dant iudicem in aliqua causa quod ab illo delegato debet appellari ad ipsos cōsules delegantes:vt patet hic in versi.consules amplissimi videba=tur contrarium quod delegatio non censeretur facta ab ipsis: sed a principe postq̄ ipsi nō habēt cognitionē illius cause ꝛ sic debet appellari ad principē:sed si haberēt cognitionē illi⁹ cau=se.lʒ de mandato principis delegarent censeret ab eis facta de legatio:qꝛ censeretur potius excitata iurisditio eorum q̄ data de nouo ꝛ sic actus assumeret vigorē ab eis:vt in.c.licet.de off. ordi.tamen iste tex.vult q̄ etiam si non habeat cognitionē cau se:quarum iurisditionem habeant potius in habitu q̄ in actu per excitationem factam a principe delegato sumant vires ab eis.vt hic est casus:ꝛ ideo si dñs legatus cōmitteret ancianis huius ciuitatis q nō habent exercitū iurisditionis cōtentiose q̄ aliquam causam cōmitterent a a tali cōmissario deberet ap pellari ad ipsos ancianos ꝛ si appellaretur ad potestatem vel ad alios deuolueret ad istos ācianos vt p se cognoscāt vl alios

5 cōmittant:casus est hic quē ppetuo tene menti.¶†Quid ergo si appellans simpliciter dixit appello nō exprimendo ad quē: an valeat appellatio vel qd si dixit.appello ad iudicē ꝯpetētē. Rñdeo sic de iure ciuili.nec pōt dici ista appellatio icerta qꝛ nō est dare nisi vnū iudicē cōpetētē.s.immediatū superiorē si ap pellet ab ordinario vel delegāte:si appelletur a delegato ꝛ ad illū cēsetur interposita vtroq̄ casu ꝛ pbatur in.l.et ante.in.§. scia.de verbo.obliga.ꝛ nota.in.l.cum proponas de bonis aut. iudi.poss.C.sed de iure canonico est magis dubium qꝛ est dare duplicem iudicem competentem:scilicet immediatū superio=rem et

rem ⁊ papā ⁊ ſic redditur appellatio incerta que īcertitudo vitiat regulariter oēm actū. maxime qꝛ tendit in preiudiciū aduerſarij qui nō eſt certus corā quo debeat cōparere ꝓ defendēdo ſniam ſuā. ¶ In ꝯ̄riū videt̄ ꝙ valeat ⁊ ꝙ cenſeat̄ in dubio interpoſita ad papā ꝓpter excellentiā. ar. in. c. a ſede. de p̄bē. li. vj. Ecōtra ꝙ imo cēſeat̄ interpoſita ad immediatū ſuperioꝛez. qꝛ illa eſt via magis oꝛdinaria ⁊ minus preiudicialis alteri parti: nam ad papā iure quodā oꝛdinario eſt appellandū quo in dubio appellans non cēſet̄ vti. arg. in. l. in teſtō. in fi. C. de mili. teſta. vbi miles in dubio nō cenſet̄ vti priuilegio militis ſʒ iure cōi. ⁊ iſta pars videtur mihi equioꝛ ⁊ melioꝛ q̄ntum ad hoc vt aduerſarius excuſet̄ ꝙ non cōparuit corā papa qꝛ non debuit p̄ſumere fuiſſe ad eū appellatū ſi tn̄ appellans proſequeret̄ corā papa ⁊ faceret illum citari ad proſequendū deberet ibi cōparere: valet ergo ⁊ preſumit̄ ꝙ voluerit appellare ad immediatum ſuperioꝛē: iſta tn̄ preſumptio recipit probationē in cōtrariū.

6 ¶ †Ex predictis rn̄det̄ qd iuris ſit ſi appellatio interponatur alternatiue ad talē vel ad talē an valeat attenta incertitudine: ⁊ certe de iure ciuili vʒ: qꝛ nō redditur incerta dūmodo vnus de illis ſit iudex cōpetens vel maioꝛ aut equalis cum cōpetenti ſecus ſi neuter cōpetens ⁊ vterq̄ minoꝛ cōpetente per iſtū tex. De iure aūt canonico ſi ambo ſunt inferioꝛes ad papā idē p oīa: qꝛ in illis eſt appellandū gradatim: vt in. c. dilecti. extra e. ti. ſi vero appellet̄ ad papā vel archiep̄m alternatiue ſeu alterum inferioꝛē: tunc ſiue inferioꝛ nō erat cōpetens vʒ qꝛ papa eſt cōpetens ⁊ ad ip̄m ſolū cenſet̄ interpoſita. ſed ſi alter erat cōpetens: ⁊ ſic duo ſunt cōpetentes. videt̄ ꝙ ſit nulla ꝓpter incertitudinē. arg. ff. de ſtipu. ſer. l. ſed ſi ita. in fi. vel pōt dici vt. ſ̄. dixi. Si tn̄ appellās reſeruaſſet ſibi electionē: ⁊ poſtea durāte adhuc termino ad appellandū eligeret ⁊ aduerſarium certificaret clarū eſſet ſi hoc non faceret crederē ꝙ. ſ̄. dixi de iſto articulo vide per Jo. and. in. c. is cui. de of. deleg. in glo. lib. vj. ⁊ in regula in alternatiuis in mercurialibus. ⁊ in addi. Spe. de appel. §. nunc tractemus.

2 ☞ Appellatio an debeat fieri in ſcripturis.
Quod debeat continere perſonam appellantis quid ſi eſt procuratoꝛ.
4 Appellatio cenſet̄ interponi ⁊ aduerſus iudidicē q ſniam tulit ⁊ an ille iudex ſit citādus in ꝓſecutione appellationis ⁊ ſufficit ꝙ exprimat̄ nomē appellatiuū puta dn̄icij vt cōtra ſniam latam per vos dn̄ium poteſtatem.
5 Tenoꝛ ſnīe dʒ reſcindi in ſcriptura appellationis ⁊ an debeat reſcribi de verbo ad verbum.
Qualis libellus detur iudici qui ſniaʒ tulit ⁊ qualis iudici ad quem fuit appellatum.
6 Appellatione facta viua voce: ſi poſtea infra tempus appellādi quis appellet iterum in ſcriptis quam appellationem debeat proſequi.
7 In appellatione an dʒ exprimi cā propter quā appellatur.
8 An expreſſa vna cauſa in appellatione poſſit appellans ab ea recedere ⁊ aliam proſequi.

j **Libelli qui.** †Appellatio qn̄ non fit incōtinenti poſt latā ſniam ad hoc vt valeat requiruntur quatuoꝛ. ſ. ꝙ fiat in ſcriptis: q̄ ſcriptura dꝛ libellus appellatoꝛius ⁊ ꝙ ꝯtineat ꝑſonā appellantis ⁊ perſonā iudicis q ſniam tulit. ⁊ ſniam a qua appellat̄ hoc primo. ſed ſi fieret incontinenti apud acta. i. anteq̄ iudex ſurgat a bancho nullum iſtoꝝ requirit̄. ſed ſufficit ꝙ dicat viua voce appello hoc ſecūdo. a Nomē vero aduerſarij[a] contra quē appellat̄ neceſſario non dʒ exprimi. ⁊ ideo ſi ſunt plures aduerſarij in eadē cā ⁊ exprimat̄ nomē vnius tm̄ appellatio ſoꝛtitur effectum etiā quo ad alios nō exp̄ſſos. nō ſic ſunt plures aduerſus quos lata eſt ſnia: qꝛ ſi nomē vnius tm̄ continet̄ in appellatione ceteri nō vident̄ appellaſſe hoc tertio. b Cā etiā ꝓpter quā appellat̄[b] nō eſt neceſſario exprimenda: ⁊ ideo ſi exprimat̄ vna pōt appellās ab ea recedere ⁊ aliā allegare vel cū illa adiungere: hoc quarto ⁊ vltimo vſq̄ ad. l. ab executoꝛe. ⁊ ſunt tex. no. Spec. aūt eo. ti. in. iiij. parte Speculi. videt̄ addere alia quatuoꝛ. ſ. ꝙ contineat nomē iudicis ad quem appellat̄: ſed de hoc dic vt dixi in prece. §. item diem late ſnīe. ⁊ hoc bene plʒ ad hoc vt videat̄ an appellet infra tempus appellandi. Item diem appellationis interpoſite: ſʒ hoc non plʒ ꝙ ipſe appellans in ſcriptura appellationis quā dat debeat hoc exprimere, dicendo hodie, appello. qꝛ intelligit̄: etiā ſi non dicat. ſ̄. de ver. obli. l. liber homo. §. decem. ſed notarius qui rogat̄ de interpoſitione appellationis bene dʒ tēpus appellationis interpoſite interponere: qꝛ illud eſt etiā tp̄s inſtrumēti. Itē ⁊ addit quartū ꝙ petat apoſtolos ī eadē ſcriptura. ſʒ certe lʒ iſtud ſit de moꝛe ⁊ quotidie ſolet fieri nō tn̄ eſt neceſſariū vt voluit hic gl. fi. huius. §. qꝛ ſtatuit̄ tp̄s. xxx. dierum ad ipſos petendos poſt appellationem interpoſitā qd̄ dic vt ex

2 tra eo. c. ab eo. li. vj. ¶ †Circa primū de ſcriptura quā dicit hic requi. no. ꝙ requirit̄ ꝙ appellās poꝛtet eā in manibus cū appellat nec eſt curādū an ſit ſcriptura publica vel priuata. debet tn̄ facere not. rogatum de conceptione talis ſcripture ⁊ notarius ponet tenoꝛē illius de v̄bo ad verbū in ſuo inſtr̄o ita ꝙ ſi poſtea perderetur oꝛiginale ſtaretur inſtr̄o. vt. C. de teſta. l. publicati. nec ſufficeret ſi ſcripturam non poꝛtaret ⁊ viua voce diceret appello. ⁊ faceret redigi in ſcriptis per notarium: qꝛ iſta nō eſſet appellatio in ſcriptis: ſed viua voce in ſcriptura redacta niſi notarius in inſtrumento adijceret iſta verba in ſcriptis appellauit. vel niſi illam ſcripturaʒ poſtq̄ eam confecit in preſentia appellantis ⁊ iudicis legat ⁊ hoc fuit de mente Spec. in. d. ti. §. j. in quarta parte Specu. ſed qn̄ poꝛtat ſcripturam: ⁊ facit not. rogatum de conceptione non expedit qd̄ tunc legatur coram iudice. vt eſt hodie caſus in. c. appellatio. extra eo. ti. li. vj. Appellatio vero ab interlocutoꝛia ſiue fiat incōtinenti ſiue ex c interuallo debet fieri in ſcriptis[c] vt eſt hodie caſus eo. ti. c. j. li. vj. lʒ glo. hic in. l. ſeq. in fi. prime glo. teneat ſiue incontinēti ſiue ex interuallo non requirat̄ ſcriptura ſicut nec in ipſa interlocutoꝛia quod poſſet ꝓcedere foꝛte de iure ciuili qꝛ non reperiebatur expreſſum: ſed de iure canonico ſecus tn̄ ius canonicū vbiq̄. In hoc etiam in terris imperij ſeruat̄: qꝛ vbi deficit ius ciuile recurritur ad canones: vt no. in. c. j. de ope. no. nun. ⁊ in. l. pri

3 uilegia. C. de ſac. ſanc. eccle. ¶ †Circa ſcd̄m de perſona illius q appellat notandū ꝙ ſi appellat ꝓcuratoꝛ cōtra quē lata eſt ſententia non dʒ exprimere nomē dn̄i ſed ſuū: qꝛ ipſe eſt qui appellat. poteſt tn̄ appellare vel noīe dn̄i vel ſuo proprio noīe: tāq̄ dn̄s litis vt eſt tex. cū gl. ī. eo. ab executoꝛe. §. j. ſm̄ Bart. Anto. videt̄ ibi tenere contrarium ꝙ ſuo ꝓprio noīe non dʒ appellare. qꝛ ſua non intereſt. ergo ⁊c. vt. ī. de ap. reci. l. j. cautiꝰ eſt qd̄ dicat ego ꝓcuratoꝛ talis appelloꝛ cenſet̄ ꝓcuratoꝛio noīe dn̄i ap

4 pellare. vt. ſ̄. de inſti. l. fi. ¶ †Circa tertium no. ꝙ appellatio cēſetur interponi etiam aduerſus iudicem qui ſniam tulit et ex hoc vr̄ ꝙ ille iudex ſit citandus in ꝓſecutione appellationis: contrarium tn̄ determinat Inno. nec pretendat intereſſe in. c. cum ſpālis. extra eo. ſed in recuſatione bene citat̄ vt ibi qꝛ ſigillat ꝑſonā. ¶ Itē nō eſt neceſſe exprimere nomē ꝓpriū in appel b lationē ſed ſufficit qd̄ exprimat̄ appellatiuum puta officij: vt

5 contra ſniam latam p vos dn̄m poteſtatē ⁊c. ¶ †Circa quartū no. ꝙ tenoꝛ ſnīe dʒ reſcribi in ſcriptura appellationis puta ꝙ ſi non reſcribat̄ de verbo ad verbū: dūtn̄ contineat̄ effectus: et tales demonſtrationes ex quibus reddatur certum aduerſus quā ſniam appellet̄ ꝙ hoc ſufficiat: qꝛ res ſufficienter demonſtrata alia demonſtratione non indiget. l. j. in fi. de do. preleg. ⁊ iſte libellus appellatoꝛius dat̄ iudici q ſniam tulit. eſt ⁊ alius de quo non loquit̄ iſte tex. qui poſtea dat̄ iudici ad quē appellatum fuit. in quo etiam narratur de appellatione interpoſita ⁊ petitur ꝓnunciari bene appellatum ⁊ male iudicatū ⁊ de hoc libello nihil habet̄ hic nec alibi nec eſt neceſſarius: lʒ ſit de cōſuetudine. ⁊ ideo Spec. ponit eius foꝛmam in. d. tit. ſed ſufficit illā appellationem interpoſitā corā iudice a quo ꝓducere corā iudice ad quē ⁊ viua voce petere ꝓnuntiari bene appellatum ⁊ facere per notariū redigi in ſcriptis hanc petitionē abſq̄ noua ſcriptura: ita ſentit Inno. in. c. cum contingat. de offi. deleg. c

6 circa fi. magne gl. ¶ †Circa ſecundā partē in. l. ſeq. de appellatione que fit viua voce. Queritur quid ſi poſtea infra tempꝰ appellet. iteruʒ in ſcriptis appellationē dʒ proſequi ⁊ eſt vtilis inueſtigatio: qꝛ ſi primā tempus ꝓſequende incipit a prima ſi autem ſcd̄am incipit ab illa. Iſte paſſus eſt dubius ⁊ tangitur p Bar. in. l. cum ꝓcuratoꝛ. ſ̄. de ope. no. nun. ⁊ p Bal. in. l. appellatione. C. de appel. ⁊ per cano. in. c. bone. extra eodem. ⁊ in. c. dilecto. vbi dicunt quod geminatio appellationis prodeſt ⁊ non nocet appellanti: ſed iſtud non declarat hunc articulum ⁊ ego vidi conſilia valentiſſimoꝛum viroꝝ ſuper hoc. Breuiter aduertendum quod ſi primo appellaui ab interlocutoꝛia ⁊ poſtea iudex dat contra me diffinitiuam: et ego appello a diffinitiua clarum eſt quod poſſum ꝓſequi vtramq̄ appellationem ita loquitur qd̄ no. Inno. in. d. c. dilecto. ⁊ eſt hodie caſus in clemen. ſi ante. de do. ⁊ contu. Item ſi appellauit ab īterlocutoꝛia ex vna cauſa grauaminis: iterum appello ab eadem interlocutoꝛia ex eadē cā nō expreſſa in prima clarum eſt ꝙ poſſum ꝓſequi vtramq̄ qꝛ ſunt diuerſe ⁊ neutra poꝛrigit̄ ad cauſam in ea non expreſſam. nec ꝓhibeoꝛ ſi ſum infra tp̄s appellandi interponere aliam videoꝛ me defeciſſe in prima qꝛ non expreſſi oēs cauſas: ⁊ hoc eſt qd̄ tangit Bal. in. d. l. appellatione ⁊ bene. ſed dubium eſt qn̄ ambe interponuntur ab eadā ſententia diffinitiua ⁊ tunc ſi altera earum eſſet inutilis ꝓpter aliquam cauſaʒ haberet̄ pro nō facta ⁊ debeo proſequi vtilem: qꝛ non dicit̄ iteratū qd̄ primo nō tenuit: vt in. c. j. de ſacramē. nō interand. ſm̄ Bal. ibidē. ſʒ ſi vtraq̄ ſit vtilis vel rite facta: tūc eſt dubiuʒ in

a ¶ Aduerſarij. adde an licitum ſit dare pecuniā aduerſario meo: vt deſiſtat a lite. vide p pau. de caſ. in. l. j. in. j. col. C. de pena. iud. qui male iudi.

b ¶ Appellat̄. Jo. and. in. c. ſup eo. de app. idē in. c. ij. de no. op. nū.

c ¶ Scriptis. add̄ tex. ⁊ ibi doc. ī. c. q̄uis. de ele. lib. vj. ⁊. c. coꝛdi. d̄ appel. eo. lib. doc. ī cle. appellāti. eodem tit.

quo dic si primo appellauit viua voce nec apposuit clausulam
reseruato beneficio appellandi in scriptis: tũc prima secuta ef-
fectum qꝛ rescindit sniam: ideo amplius non potest rescindi. l.
nam ⁊ si sub conditione. de iniusto testa. secundo appellatio tã
ꝙ̃ inutilis reijcitur ⁊ tempus ꝓsequendi incipit ab interposi-
tione prime. ⁊ hoc est vtile: qꝛ sunt statuta interdum q̃ volũt ꝙ
per appellationem interpositã debeat dari libellus infra tres
dies. al's videatur deserta: vnde si non daretur infra tres dies
ab interpositione prime. lꝫ daretur infra tres appellatio esset
deserta. Item si tempore prime iudex assignaret terminum ad
diem sequentem ad recipiendum apostolos ⁊ appellans non
comparuit: sed die sequenti comparet cuꝫ appellatione noua
certe non debet audiri nec super prima qꝛ illam deseruit cum
non comparuit ad petendos apostolos nec super secunda: qꝛ
prima deserta snĩa transiuit in rem iudicatam: ita de facto fuit
pronuntiatuꝫ ẜm An. Si vero apposuit clausulam reseruato
sibi beneficio appellandi in scriptis: tũc ista verba possunt du
pliciter intelligi: s. ꝙ demum vult appellare viua voce si post-
ea in scriptis non appellauerit si ergo postea in scriptis appel
lat prima habeť ꝓ non facta ⁊ incipit tempus ab interpositio
ne secunde: alius intellectus est ꝙ intendat facere duas appel
lationes. prima viua voce ⁊ postea redigere in scriptis ⁊ sic po
terit exequi quã volet ⁊ istũ intellectum videť Bar. amplecti. lꝫ
mihi non plꝫ. qꝛ ꝯdicit sibijpsi. nam cum prima sit sortita effe-
ctum si voluit illam facere necessario sequitur ꝙ scd̃a nõ põt
amplius effectum sortiri: ⁊ sic tanꝙ̃ sup̱flua est nulla. ⁊ ideo p̃-
cedens intellectus magis plꝫ. Bal. tñ in. d. l. appellatione. ⁊ in
vsibus feudoꝝ: quando miles inuestiturã repetere dꝫ reprehẽ
dit Bar. sed infideliter iudicio meo: qꝛ in effectu ipse cõcludit
illud idem quod Bar. ꝙ possit prosequi secundam: ⁊ ꝙ ꝑ eam
prorogetur tempus ꝓsequẽdi. ⁊ dicit ꝙ per primam nõ est sen
tentia recissa sed suspensa: ⁊ qd̃ semel est suspensum iterum po
test suspendi: ⁊ quod semel ꝓrogatum iterum ꝓrogari. vt. l. va
lerianus. de preto. stip. que verba salua reuerentia non viden
tur habere saporem: nec est verum ꝙ snĩa non sit rescissa: imo
vere est rescissa: lꝫ si appellatio deserať fingať nõ rescissa. vt di-
7 xi. s̃. ea. l. in prin. ¶ †Ultimo no. tex. cum gl. in. l. scio. in fi. ꝙ qñ
appellatur a diffinitiua non est necesse exprimere cãm supple
in genere dicendo appello a vestra snĩa qꝛ est iniusta: imo suffi
cit dicere appello: imo etiam si non sit iniusta vꝫ tñ appellatio
vt possit in cã appellationis non allegatum allegare. ⁊ nõ pro
batum probare: vt. l. eos. C. eo. ⁊ de tempo. ap. l. per hanc. lꝫ vt
audio quidam dicant ꝙ de iure fforum hoc non erat: ⁊ vltra h̃
dicunt ꝙ nisi snĩa sit iniusta ex actis non poterit isto iure ap-
pellari per. l. j. in prin. s̃. eo. vbi dicitur ꝙ appellatio est inuen
ta ad corrigendum ⁊c. sed certe hoc verum est principaliter nõ
tñ negatur quin etiam circunscripta imperitia ⁊ iniquitate iu
dicis ꝓpter hoc solum ꝙ pars leditur re. qꝛ omisit allegare vel
ꝓbare non possit appellare. Ista em̃ est causa nec alia põt esse
quare in tali appellatione non est necesse exprimere causaꝫ. in
interlocutoria vero gl. hic dicit in fi. ꝙ de iure canonico requi
ritur expressio cause: certe etiam de iure ciuili eo casu quo po-
terat appellari vt. l. ait pretor. §. permittiť vbi per Bar. q etiaꝫ
hoc dictũ limitat. s̃. de mino. vbi omnino vide: dicebant tñ qui
dam causam exprimi generaliter qꝛ iniqua. Item dicebant ꝙ
si exprimebatur vna poterat iustificari ex altera. sed hodie con
trarium in vtraqꝫ decisum est ꝙ debeat exprimi specialiter: et
ꝙ non nisi expressa possit iustificari vt in cle. appellanti. extra
eo. Item etiam no. ꝙ expressa vna causa in appellatione: põt
appellans ab ea recedere ⁊ aliam prosequi secus in recusatio-
ne iudicis. vt no. in Spe. de recu. §. effectus. ⁊. §. quid si vna. ⁊ i
c. postremo. de appel. in nouel. Item secus in causa nullitatis.
qꝛ si dixi sniam nullam ex vna causa non potest aliam ꝓsequi:
vt no. Inn. in. c. cum contigat. de offi. deleg. in mag. gl. ibi dum
dicit interdicimus ⁊c. Item secus si ad illam cãm expressam se
astrinxisset per ea que habentur in. c. lꝫ causam. de ap. ⁊ qd̃ no.
per Bar. in. l. diuus. s̃. de re iudi.

2 ☞ Si iudex ꝓnũtiat articulos nõ esse vel esse admittendos: ⁊ postea admittit ⁊ non fuit appellatum a pronuntiatione: an poterit appellari ab admissione.
Quando iudex aggrauat de facto an semꝑ possit appellari: ẽt post decem dies.
3 Appellatio non deuoluit nisi articulum qui vertebatur corã iudice a quo.
4 Quis dicatur mixtus executor.
5 An debeat appellari ab executore an ab eo qui sibi cõmisit.
6 An ⁊ quis possit interpretari sniam suam vel alienam ⁊ quid sit interpretatio.
7 Non est admittenda interpretatio que est omnino contraria si gnificatui verborum.

1 **Ab executore.** †Ab executore snĩe nõ appellatur ⁊ ab iniq̃ in
terpretatione ipsius sic ⁊ in cã talis appellationis:
dũtaxat de iniqtate interpretationis cognoscit: non
2 aũt de iniquitate snĩe. h. d. vsqꝫ ad. §. adeo. ¶ †In tex. ibi appe
lare nõ lꝫ. qꝛ executio venit in necessariam consequentiã snĩe.
vnde si a snĩa non fuit appellatum vel non potuit appellari: ꝑ
consequens nec ab executione snĩe qꝛ snĩa nihil valeret vel nul
lius vtilitatis esset qꝛ per indirectum videretur appellari ab
ipsa snĩa. qd̃ fieri non posset directo. ⁊ per hoc etiam dico qd̃ si
fertur aliqua interlocutoria vt si pronuntiat articulos non ad
mittendos vel admittendos ⁊ postea admittit si non fuit ap-
pellatum a pronuntiatione nõ poterit appellari ab admissio-
ne. qꝛ fit per modum executiuum. lꝫ doc. ⁊ Specu. ipsuꝫ sequẽ-
do in ti. de ap. dicant ꝙ quando iudex aggrauat de facto semꝑ
potest appellari etiaꝫ post. x. dies: qꝛ grauamen est successiuuꝫ
⁊ continuum: vnde licet. x. dies fluxerint a principio grauami
nis non fluxerunt a fine. arg. eius qd̃ no. in. l. j. C. de serui. ⁊ aq̃.
ante finẽ glo. mag. dum dicit a pronuntiatione ⁊c. sed istud di-
ctum procedit quando iudex non cepit a pronuntiatione sed a
grauamine. vt qꝛ citat aliquem ad locum non tutum: non po-
test appellari etiam post. x. dies a die citationis vel si aliquem
ponit in carceribus sed incipit a pronuntiatione dꝫ ab illo ap
pellari infra. x. dies. vt hic in glos. j. quam not. qd̃ si factuꝫ non
fuerit transit in rem iudi. lꝫ sit interlocutoria. vt in. c. dilecti. in
fi. de renun. ⁊ illud quod postea fit dicitur fieri pro executione
ipsius ĩterlocutorie. ergo nõ potest appellari vt hic. tene mẽti.
¶ In tex. ibi. potestatem habuerit: nam si non habuisset non
valeret interpretatio: ⁊ sic nõ esset necessaria appellatio: quia
nõ incipit nisi ab actu valido qui põt transire in rem iudicatã
⁊ ad impediendum transeat sed actus nullus in rem iudi. non
transit. ergo superflua est appellatio. vt. j. eo. l. si constante. i fi.
3 ¶ †In tex. ibi. hoc solum queratur. q. d. non de iniquitate sen-
tentie. Et sic no. bonum textũ. ꝙ appellatio non deuoluit nisi
articulum qui vertebatur corã iudice a quo: ⁊ propter hoc plu
ries reprehendi errorem quorundam procuratorum: qui in
causa appellationis petunt sententiam reformari ex causa no
ua vt cum in prima instantia egerũt ex vna causa puta deposi-
ti: vel intentauerunt vnum statutum in cã appellationis dãt
libellum super noua causa vel intentant aliud statutum ⁊ pe-
tunt sententiam ex illis reformari. Si iste est magnus error: qꝛ
talis causa noua vel statutum nouum cum non fuerit intenta-
ta vel intentatum coram primo non deuoluetur ad iudicẽ ap-
pellationis sed solum habet videre vtrum super causa vel sta-
tuto intentantis coram primo iudice fuerit bene iudicatum vel
non: quod etiam patet ex. l. per hanc. cum ibi nota. C. de temp.
ap. vbi non admittitur nouus articulus non depẽdẽs a p̃mis
¶ †In glo. j. ibi. sed si pronuntiat exequendam. dic docto. con
tra ẜm Odofre. quia vtrobiqꝫ est eadẽ rõ ⁊ istũ text. exponunt
ab executore. s. ab officio iudicis exequentis. vnde siue pronun
tiat exequendam siue non pronuntiat sed de facto cõmittit nun-
tio quod exequatur non potest appellari nisi ex iusta causa. scꝫ
cum excedit modum vt in glo. seq. nam ista executio est quedã
interlocutoria que post se non expectat aliquam diffinitiuam
⁊ ideo non potest appellari simpliciter eo modo quo ad diffini
tiuam: sed duntaxat expressa causa grauaminis cum excediť
modus. vt quia non admittunt exceptiones que possunt oppo
ni post diffinitiuam ad impediendum executionem: de quibꝰ
habetur in. l. j. C. de iur. ⁊ fac. igno. vel si fiat executio ante tem-
pus quod datur iudicatis vel ꝓ maiori summa ꝙ̃ sententia la
ta sit vel in alia re ꝙ̃ fieri debeat: ⁊ ita debeť intelligi. l. ab execu
tione. C. quo. ap. non reci. ⁊ no. extra eo. ti. c. constitutis. in glo. q̃
4 incipi ex hac. ⁊. c. causam que. in gl. vlt. †⁊ ista procedunt in exe
cutore mixto ad quem pertinent tales exceptiones admittere.
⁊ dicitur mixtus quia potestas exequendi competit sibi vt iu-
dici. non tñ procedit vt iudex: sed vt executor: qꝛ iam erat lata
sententia que transiuerat in rem iudicatam. Est ⁊ alius execu
tor mixtus qui potest ꝓcedere vt iudex vt quando committiť
alicui executio anteꝙ̃ sit lata sententia vt cum superior scribit
alicui conquestus est nobis talis ꝙ talis eũ spoliauit a posses-
sione sua. ⁊ si ita est mandamus vt facias ipsam sibi restitui. nã
si ille fateretur se spoliasse procederetur modo executiuo: ⁊ ista
executio principaliter est commissa: si autem non fateretur de-
bet procedere vt iudex dato libello. ⁊ ita cognitio videť cõmis-
sa secundario: ⁊ de tali loqtur. l. ⁊ si non cognitio. C. si cõtra ius
vel vti. pub. ⁊ ab isto sine dubio potest appellari tanꝙ̃ a iudice
⁊ a sua sententia. de hoc vide quod no. Barto. in. l. ait pretor. in
princip. de re iudica. et habetur in. c. pastoralis. §. quia vero. de
officio delega. per glo. ⁊ per Innoc. in. c. decetero. de re iudica.
⁊ de isto non loquitur iste text. est etiam alius executor merus
vt nuntius

vt nuntius cui iudex cōmittit: ꝛ ideo dicitur merus: q2 corā eo nulle exceptiones possunt opponi: etiam que habēt impedire executionē: sed debēt opponi corā illo qui sibi cōmisit: si tamē grauat vltra debitū potest appellari. †Cū est videndū quomodo debeat appellari an ab eo q sibi cōmisit: ꝛ hic distinguit aut habuit certū ꝛ limitatū mandatū ꝛ debet appellari ab eo q sibi cōmisit: q2 ipse est qui grauat aut non habuit mādatū certum: ꝛ tunc appellatur ab eo: q2 ipse est qui grauat et ideo appellat ad ipsum qui sibi cōmisit sicut a delegato ad delegātem: sed in precedēti casu appellabit ad superiorē cōcedentis. ¶†In glo. magna in fi. recollige ex ista gl. ꝙ aut querimus an quis possit interpretari sniam[a] suam. aut querimus an possit interpretari alienam. Primo casu aut est delegatus ꝛ nō pōt: q2 functus est officio suo ꝛ nulla remāsit sibi iurisditio. l. iudex. de re iudi. nisi sit delegatus principis penes quem remanet potestas exequēdi infra annū: vt in. c. querenti. de offi. delega. ꝛ executio nō potest fieri nisi declaretur id qd dubium erat poterit declarari. argu. in. l. ad rem mobilem. ꝛ. l. ad legatum. s. de procur. aut erat ordinarius: ꝛ tunc aut de maioribus qui habebat merum ꝛ mistum imperiū vt preses prouincie aut procurator cesaris ꝛ tunc poterit vt hic in glo. in ver. sed an suam: lz quidā tenuerint cōtrarium. ꝛ adducit glo. plura similia que nō sunt p oīa bona excepto vltimo ꝛ penultimo. dic tamē ꝙ nō poterit facere talem interpretationem per quā rescindat snia in totū vel pro parte per. l. j. C. senten. rescind. non pos. sed talem per quam verbum rum obscurū declaretur: vt si condēnauit in. c. lib. vel florenis: poterit declarare de quib9 intellexit grossis vel minutis. Interpretatio enim dicit[b] verbi dubij declaratio lz large loquendo sumatur interdum pro dotali conceptione vel extensione vt innuit gl. in. l. j. §. qui operas. ad tertu. si vero nō habeat imperium vt sunt magistratus municipales de iure cōi: lz ex forma statutorum interdum eis concedantur ea q̄ sunt de imperio vt sunt potestates terrarū comitatus Florentie ꝛ tales qui nō habent imperium nō possunt interpretari ꝓpriā sniam: q2 pro interpretatione imploratur iudicis officium nobile: ꝛ sic dicitur esse de imperio misto q2 tendit ad priuatam vtilitatem. vt not. in. l. imperium. de iurisdi. om. iud. ꝛ hoc est qd voluit iste tex. dū dicit si tamen his ꝛc. ꝛ hic in glo. in verb. de simp. ¶Secundo casu aut querimus an iudex ordinari9 possit interpretari sententiam alterius. s. sui delegati. ꝛ glo ista indistincte tenet ꝙ sic siue sit de maioribus. vt in prin. glo. siue de minoribus: vt in fi. glo. ibi: sed potest dici tū ratio de qua. s. facit in contrariū cum etiam pro declaratione delegati imploretur iudicis officiū nobile. doc. tamē transeunt cum glo. Credo contrarium de rigore iuris. Si vero queritur an possit ordinarius interpretari sentētiam alterius ordinarij. tūc dic ꝙ alterius minoris pōt maioris vero vel paris nō pōt ꝛ ita loquit gl. hic in ver. an quilibet. et sic interpretatio se habet ad similitudinē restitutionis in integrum que potest implorari coram eodē iudice qui sniam tulit si est de maioribus: al's est recurrēdum ad superiorem: vt. l. presenti. cum. l. seq. s. de mino. sed in appellatione nunꝙ ad eūdem sed ad superiorem recurrendū est. vt in aut. de appel. §. fi. ¶†Vltimo no. glo. seq. que semp allegatur ꝙ nō est admittenda interpretatio[c] que est omnino cōtraria significatui verboꝝ et eodē modo quando verba essent clara importantia vnum ꝛ interpretantur ab alio: vt. l. ille aut ille. §. cum in verbis. de leg. iij. ꝛ istud est vtile: q2 interpretatio quando fit vt debet: q2 non est contraria significatui verborum retrotrahitur ꝛ nihil fit de nouo: sed qd factum declaratur. vt dicitur in simili. in. l. adeo. §. cum quis. de acqui. re. do. vt ptz in. l. heredes palam. §. sed si notam. de test. secus qū esset oīno extranea ꝛ fieret ab illo qui facere posset eam vt a principe. nā censet potius de nouo aliqd disponere ꝙ dispositum declarare: ꝛ iō nō inspiceret data primi rescripti sed vltimi declarantis etiam si per modum declarationis diceret se facere.

2 ☞ Infra quantū tps possit tertius cuius interest appellare: an infra. x. dies a die late snie an a die scientie.

3 Sententia lata cōtra vnū ex heredibus ex causa hereditaria: an preiudicet alteri.

4 Si feratur contra principalem an faciat plenum preiudicium fideiussori.

Alio condēnato.

1 †A sententia lata cōtra vnum si ipse non appellat potest appellare alius cuius interest ratione pleni vel qualisqualis iudicij ꝛ appellationem prosequi: ꝛ si ille appellauit ꝛ alius cuius interest habet illum suspectum ꝙ non plene defendat causam potest illi assistere ꝛ appellationem ꝓsequi pro suo interesse. h. d. vsqꝫ ad. §. si procurator. cū. l. a sentētia. in pn. et. §. j. vsqꝫ ad. §. si quis. j. eo. qui tractant de eadē materia. ꝛ iste §. vsqꝫ ad. §. procurator. loquitur quādo ille tertius tractabat de pleno preiudicio. Lex vero a sententia. in princi. quando de aliquali ꝛ modico. §. autem si heres. loquitur adhuc quādo de pleno vel plenissimo preiudicio q2 sententia lata contra vnum faciebat ius contra illū tertium ꝛ rescindebat ius alterius tertij: qd non est in alijs exēplis positis in isto. §. alio. ¶†Quero infra quātum tempus poterit iste tertius appellare an infra. x. dies a die late sententie ꝛ sic anteꝙ trāseat in rem iudicatā contra victum an etiam postꝙ trāsiuit possit appellari infra decē dies a die scientie. istum passum non bene declarant doct. Breuiter considerandum est ꝙ licet hic ponantur plura exempla de tertio pretendente interesse tanꝙ similia tamen sunt valde dissimilia inter se: ꝛ ideo quātum ad dubium formatum aliud est dicendum in vno ꝙ in altero vt ecce in primo casu sententia est lata contra procuratorem meum qui non appellat censetur lata contra me: ꝛ si transiret in rem iudicatam noceret mihi de directo ꝛ fieret executio contra me: debeo ergo appellare infra decem dies a die late sententie. al's transiret in rem iudicatam contra me etiam ignorantem lz secus nō essem defensus p procuratorem: q2 tunc non curreret mihi tempus appellandi nisi a die sententie: vt hic habetur. j. quando appellā. sit. l. j. §. fi. ꝛ si obtineo in hac appellatione non est querendū an victoria prosit procuratori cuius non interest: ꝛ ideo debeo petere sentētiā illam rescindi sicut si lata esset contra me. facit qd habetur in. l. etiam. C. de procur. In secūdo casu qū lata est contra emptorē super proprietate rei empte: tūc nocet mihi per indirectum: q2 si sortiatur effectum habet contra me regressum de euictione. non tamen dicitur lata contra me: q2 nō super iure meo nec super actione que competat mihi vel contra me: sed dicitur lata principaliter contra emptorem: ꝛ ideo si volo appellare nō debeo appellare nomine meo sed nomine illius: ꝛ ex hoc dico ꝙ debeo appellare infra decē dies a die late sententie: ꝛ si hoc nō facerem transiret in rem iudicatam contra eum et non possem postea appellare ratione mei interesse sed si appellarē infra decem dies victoria prodesset principaliter illi ꝛ in consequentiā mihi: ꝛ ideo debeo petere illam sententiam contra emptorē rescindi sicut si ipse appellaret. Idem dico in tertio exemplo si venditor victus. nam emptor potest appellare propter interesse qd pretendit: q2 si sentētia prosequatur effectū nō poterit emptor prosequi rem emptam: tamē sententia principaliter est lata cōtra venditorem nō autem super accu. quā habet emptor cōtra venditorem: ꝛ ideo debet appellare nomine venditoris. Tamē aduertendum quod in casu precedenti quando est lata contra emptorem ita demum preiudicat si transeat in rem iudicatam quando emptor causam defendit: ꝛ etiam denuntiauit venditori qd defenderet: ꝛ isto casu procedit quod hic dicitur ꝙ venditor potest appellare ꝓpter interesse qd pretendit ne sibi noceat secus si alterum istorum deficeret: vt. l. si ideo. ꝛ. l. si de fundo. s. de euic. ꝛ ideo tunc: q2 non potest pretēdere interesse non posset appellare. vt. j. de appel. reci. l. j. in prin. In quarto vero exemplo quando debitor fuit victus super proprietate rei pignorate debes scire ꝙ si fuit victus anteꝙ pignoraret non est dubiū ꝙ sententia noceret indistincte creditori. vt. l. si superatus. in fi. de pigno. ꝛ tunc non loquitur iste tex. si aūt postꝙ pignorauit tunc loquitur hic: tamē intellige ꝙ nocet creditori duobus cōcurrentibus qd sit lata contra debitorem defendentē causam: ꝛ qd creditor scierit causam agitari ꝛ potuerit adesse ꝛ nō adfuit nec defendit: ꝛ si alterum istorum deficeret non noceret: et hoc voluit tex. hic in ver. que constitutio. ꝛ sic innuit pro tūc nō posse appellare: tamen potest dici ꝙ imo possit q2 saltē qualequale preiudiciū sibi facit: ergo ꝛc. per. l. a sententia. j. eo. Illis ergo concurrentibus facit creditori plenum preiudiciū: q2 ius creditoris dependet a iure debitoris vnde si declaratum est debitorem non habere ius in re per consequens censetur declaratum etiam creditorem ius non habere ꝛ sic censetur lata cōtra vtrūqꝫ isto casu dico ꝙ etiam postꝙ transisset in rem iudicatā contra debitorē posset creditor appellare infra decē dies a die scientie: ꝛ si dicatur tu contradicis tibijpsi q2 supra proposuisti ꝙ creditor scierit causam agitatam ꝛ tunc dicis a die scientie. Respōdeo potuit scire causam agitatam ꝛ hoc facit sibi preiudicium: ꝛ tamen potuit ignorare sententiam latam: ꝛ ista ignorantia facit vt tempus appellandi sibi non currat: lz cucurrerit contra debitorem. Aduertendum tamen quod si appellat anteꝙ transeat in rem iudicatam contra debitorē victoria proderit vtriqꝫ: si vero post proderit sibi soli: ꝛ hoc solum debet petere coram iudice appellationis ꝙ illa sententia sibi nō preiudicet: ꝛ hoc etiā modo debebit iudex pronūtiare. ¶†In casu aūt. l. a sententia. notandum ꝙ sententia lata contra vnum ex heredibus ex causa hereditaria nec directo nec p indirectū cēsetur lata cōtra alterum nec facit sibi preiudicium plenum: sed q2 simul causa vertitur cōtra alterum ꝛ eadem causa defensio-

a ¶An qs possit interpretari sententiam. Adde Bar. in. l. ab executore. ff. d asses.

b ¶Interptatio enī dr. adde. l. j. ꝛ l. fi. ꝛ ibi doct. C. de le. Car. zab. ī c. cū dilectus. in viij. q. de cōsue.

c ¶Nō est admittenda interpretatio. Adde ꝙ īterpretatio non admittit nisi sit cōgrua fz Ang. in. l. item veniūt in. §. aptāda. in j. not. ff. de peti. here.

nis videtur facere semiplenum preiudiciũ q2 iudex erit magis pronus ad dandum sententiã cõtra alterum. alter ergo potest appellare propter hoc. ⁊ dicit Inno. in.c. cum sup. de re iudic. ꝙ hoc casu alter appellans non potest aliud petere nisi vt illa sententia sibi non noceat. ⁊ sic videtur ex hoc ꝙ possit appella etiam postꝙ trasiuit in rem iudicatam contra victum. sed ego non video que vtilitas resultet ex hoc: nam nisi illa sentẽtia re scindatur semp resultabit presumptio in mẽte iudicis. et istud cõsistit in facto nõ pôt tolli. et idẽ puto ꝙ nõ possit alter appellare nisi infra. x. dies a die late sententie. ⁊ ꝙ si transisset in rem iudicatã cõtra victum nõ posset alter appellare rõne predicta: q2 non posset tolli effectus q resultat ex illa snia ⁊ ex bis sequitur ꝙ victoria istius appellãtis: lz dixerit se appellare ꝑ suo in

4 teresse ꝓderit victo ⁊ rescindetur snĩa. †Et idem p omnia dico in fideiussore qui appellat a sentẽtia lata cõtra principalem et allegatᷓ iste tex. ꝙ talis sententia nõ facit plenum ꝑiudiciũ fideiussori: nec potest cõtra eũ mitti executioni: secus in fideiussore iudicatũ solui: vt plene no. s. iudi. sol. l. j. ⁊ in.c. j. de iniurijs. et damno dato. lib. vj. per glo. In casu autem. §. si heres. dico idẽ per omnia qð. s. dixi in debitore ⁊ creditore: q2 snĩa lata contra heredem super querela censet lata contra legatarios quorum ius dependet a testamento: ⁊ ideo possunt appellare etiã postꝙ transiuisset in rem iudicatã cõtra heredem infra decem dies a die scientie: tamen tunc non proderit victoria heredi. secus si anteꝙ transiret in rem iudicatam. In hoc tamen differt iste casus ab illo: q2 hic cum sententia faciat ius si data est contra heredem defendẽtẽ nocet legatarijs etiã si ignorauerint causam agitari: vt. l. papinianus. §. fi. de inoffi. testa. nõ sic nocet creditori lata contra debitorem: vt. l. sepe. de re iudi. ⁊. l. preses. C. de pigno. q2 illa non facit ius sed si heres non defendisset esset idẽ quod in debitore: vt. l. qui repudiantis. in fi. de inoffi. testamẽ. ¶ Ultimo scias ꝙ si victus appellauit tertiꝰ pro suo interesse pôt alterum de duobus facere vel illi assistere ⁊ prosequi candẽ appellationẽ vt hic in ver. qui etiã. ⁊ tunc poterit testes inducere ⁊ alia iura noĩe suo. vt no. glo. in. l. si suspecta. de inoffi. testa. dũmodo causa sit in statu in quo etiã victus q appellauit posset hoc facere: al's si sunt publicate attestationes sicut hic nocet victo q appellauit. ita ⁊ huic tertio adherẽti: si quicquid obstat illi etiã isti. ita dicit Inno. eleganter. in. d.c. cum super. an antẽ iste tertius ꝑpter suspicionẽ posset illũ repellere a iudicio. dic vt not. Bart. j. eo. si perlusorio. Secundo si non vult adherere potest etiam ipse appellare: ⁊ tunc illa que nocent victo nõ nocent huic: q2 causa est diuersa ⁊ diuersa instantia: ⁊ sic etiam publicatis attestationibꝰ contra victũ poterit iste inducere testes in sua appellatione. ⁊ ita sentit Innocen. in dicto loco: ideo vtilius est ꝙ appellet: tñ hoc casu victoria sua nullo modo proderit alteri: sed sibi soli: lz appellauerit anteꝙ snĩa transiret in rẽ iudicatam: q2 postꝙ alter appellauit censetur renũtiasse beneficio iuris qð est ꝙ victoria vnius prosit alteri. ⁊ hoc etiam sentit hic Bar. ⁊ sic poterit esse ꝙ primus succũbat ⁊ primus obtineat. Cetera vide per Inno. in. d.c. cũ super. qui valde profunde prosequitur istam materiam.

2 ☞ Appellatio censetur esse de appenditijs ⁊ prosequutione prime instantie.

1 **Si procurator.** †Procurator victus pôt appellationez interponere per

2 alium ꝓcuratorẽ. h. d. ¶ †No. ergo ꝙ appellatio censetᷓ esse de appẽditijs ⁊ de ꝓsequutione prime instãtie: qð ptз q2 sicut procurator post litẽ contest. pôt ꝓsequi primã instãtiã per ꝓcuratorem sibi substitutũ: q2 dicitur effectus dñs illius: ita ⁊ appellationem interponere. Hoc voluit dicere iste tex. ⁊ hoc apparet in. l. inuitus. C. de procura. vbi licet non habeat mãdatum nisi super prima instantia: tamen potest ⁊ debet appellare: lz prosequi non teneatur vel non possit.

2 ☞ Si aliquis est condẽnatus ad penã pecuniariam: cũ hoc qð si eam non soluerit infra certũ terminũ amputetur sibi pes vel condẽnetur in metallũ ꝙ possit alius pro eo soluere talem penam: ⁊ ab eo inuito repetere.

3 In causa ciuili si snĩa est lata contra vnum an possit alius sine mandato nomine illius appellare.

4 Inquisitus postꝙ est confessus an possit renuntiare termino prefixo a statuto ad se defendendum.

5 Snĩa lata ĩ causa capitali an possit mitti executioni etiã infra decem dies datos ad appellandum.

6 In causa capitali si condẽnatus est in carceribus an admittatur procurator.

1 **Non tantum.** †Pro condẽnato in causa capitali potest quilibet appellare etiam illo inuito h. d. et semper allegatur. ¶ Quero lex ista loquitur qñ erat condẽnatus ad mortẽ naturalem quid si ad membri abscissionẽ. Respondeo idẽ ꝺm Ang. ⁊ bene q2 mẽbri abscissio equiparatur morti cum saltem illud membrũ moriatur. vt no. in. l. ij. C. de offi. eius qui vi. alte. gerit.

2 ⁊ in aut. de questio. §. super hoc. ¶ †Item quero quid si est cõdemnatus ad mortem ciuilem vt deportatus vel damnatus in metallum: videtur aliud dicendum. argu. huius tex. dum dicit ad supplicium ducere ⁊c. contrarium puto verũ per ea que habentur in. l. stichus. de pecu. leg. vbi dicitur quod si aliquis est condemnatus ad penam pecuniariam: ⁊ si ipsam non soluerit infra certum terminum vt amputetur sibi pes vel dãnetur in metallum: vel quoquo modo amittat ciuitatẽ vel vbertatem potest quis pro eo soluere pecuniariam penam ne ille in illud currat nec potest ille dicere qð male fecisti: q2 voluisset potius illas penas pati. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de neg. gest. dicit quod etiam si ipse contradicit a principio ⁊ protestetur quod non soluat nihilominus admittetur ad soluendum ⁊ ad repetendum. Item Bar. consuluit ꝙ si nullus offerat pro eo: nec etiã ipse vult soluere: tñ est diues ⁊ posset soluere si vellet ⁊ reperiũtur bona qð iudex debet facere excussionem in bonis ⁊ nõ expectare quod incurrat illas penas: ⁊ allegat. l. cum duobus. §. idem respõdit

3 s. pro socio. qð perpetuo tene menti. ¶ †Sed contra predicta oppono quod quando agitur de petenda liberatione non admittuntur nisi coniuncti vsq3 ad tertium gradum: vt. s. de lib. cau. l. j. cum seq. Solu. verum est quãdo ageretur ciuiliter: sed si criminaliter esset condemnatus ad talem penam per quam afferatur libertas directo: vel conditionaliter admittitur quilibet extraneus vt dixi: ⁊ ex predictis patet quod in causa ciuili si sententia est lata contra vnum non potest alius sine mandato nomine illius appellare: lz quidam cõtradixerint qð valeat talis appellatio: dũtamen ratificetur infra decem dies sed contrarium patet hic a contrario sensu: q2 si est speciale in causa capitali ergo in contrariũ est ius cõmune vt non admittatur qs nisi sua intersit pecuniariter: vt patet in legibus precedẽtibus. de hoc vide in Spe. co. titu. §. j. ver. porro. ⁊ ver. item dixerunt

4 quidam in fi. versi. ⁊ premissa. ¶ †Facit etiam ista lex cõtra cõmunem obstinantiam iudicium maleficiorũ qui postꝙ inquisitus est confessus faciunt ipsum renuntiare termino prefixo a statuto ad se defendendum. nam videtur quod renuntiare nõ possit vt hic. ⁊ not. glo. s. de pactis. l. pactum inter heredẽ. ante fi. magne glo. ⁊ arg. s. de questi. l. j. si quis vltro. ⁊ de penis si nõ defendantur. Bar. tangit istum passum: ⁊ non decidit. s. de publi. iudi. l. custodias. in fi. Breuiter dic ꝙ si dicit se non habere aliquas defensiones quas facere possit bene potest renuntiare termino. Hoc videtur sensisse gl. s. de fur. Bal. ⁊ ibi Ang. hoc tangit: sed si hoc non dicat secus: ⁊ ita loquitur qð. s. dixi in cõtrarium hoc etiam fuit de mente Bald. in. l. fi. s. de fer. qui dicit quod non poterit renuntiare defensionibus sed termino sic: et allegat no. per Inno. in.c. cum olim. abbas de offi. dele. potest enim dici quod lz renuntiauerit termino ⁊ dicat se non habere defensiones lz valeat: si tamen anteꝙ fiat executio ipsum peniteat potest reuocare quod fecerat ⁊ se defendere per iura preal

5 allegata. †Et hoc sentit Ange. in. d. l. custodias. allegatur etiã iste tex. in prin. quod sententia lata in causa capitali potest mitti executioni etiam infra decẽ dies datos ad appellandũ. Bar. tangit hoc in. l. qui vltra. s. de penis. ⁊ determinat cõtrarium de iure: licet secus hic de consuetudine. ⁊ ad istum text. respon-

6 det quod male ducebatur ad iudicium. dicit etiam Barto. †ꝙ hic est casus quod quando cõdemnatus est in carceribus ⁊ sic condemnatio nõ potest esse elusoria: admittitur procurator in causa capitali. nam si admittitur qui non habet mãdatum fortius qui habet. de hoc per eũ. in. §. ad crimen. ¶ Ultimo quero quid si lata est sententia contra contumacem in absentia: qð videtur tunc non habere locum ista lex quia cessat periculum de quo hic. Contrarium dicit Ange. fuisse hic obtentum. nam licet tunc non subesset periculum potest subesse in futurũ si perueniat in fortiam.

1 **Cum quidam.** †Si ꝑpter metũ illatũ a iudice a quo dubitat qs interponere corã eo appellationẽ potest eã interponere corã alijs publicis. h. d. Declara hoc vt habetᷓ in. l. fi. C. si per me. iudi. ⁊ in.c. fi. extra eo. tit. in quibus habetur ꝙ tunc etiam si non appellet habetur appellatio pro interposita dũtamẽ coram illo iudice a quo exprimat causas grauaminis dicendo. vos grauatis me in hoc ⁊ in hoc. Et dicit Inno. in. d.c. fi. quod etiam si postea prosequatur litẽ corã eodẽ durante eadẽ causa victus non censetur renuntiare appellationi. facit qð ipse idez not. in.c. causam matri. de offi. deleg. ⁊ vide in Spec. de appel. in quarta parte Spe. §. j. ver. porro. si ꝑpter metum iudicis ⁊c. et quod plene no. Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. de no. oper. nun. vbi qualiter de isto metu pôt apparere.

Illud sciendũ.

Illud sciendum. †Qui appellat nõ dꝫ iniuriosa verba proferre contra iudicẽ qui sñiam tulit. al's debet puniri. h.d. Intellige etiam ab eodem iudice ꝛ sine aliquo processu: sed de facto: quia defendit suam iurisditionem ꝛ honorem officij: quia iniuria est notoria: ideo non requiritur processus ad quod. C. de testib. l. nullum. ꝛ quod not. in. l. vnica. C. ne quis in sua causa. ꝛ punietur extra ordinem arbitrio suo cũ pena non sit determinata. vt. l. j. §. expilatores. ff. de procur. Non tamẽ puto quod si dicat sentẽtiam iniquam ꝛ iniustam videatur ꝑ hoc conuitiari iudici: sed ita demum si impugnat sibi dolum dicẽdo quod corrupt⁹ fecit vel motus amicitia vel fauore. adde qꝺ habetur in. l. debuit. ff. de infa.

2 ☞ Fauor libertatis an sit maior quam reipubli. vel pupilli seu minoris.

1 Illud sciendum. †Aduersus sñiam latã ꝓ libertate potest appellari: sed nõ põt peti restitutio in integrum fauore pupilli vel reipublice. h.d. ¶ †Not. ergo hic quod maior 2 est fauor libertatis ꝙ reipu. vel pupilli seu minoris: quod patet qꝛ fauor reipubli. vel pupilli in petendo restitutionem in integrum succũbit fauore libertatis: vt hic ptꝫ: ꝛ procedit hic qñ sententia lata pro libertate transiuisset in rem iudicatam. nam tunc si per restitutionem in integrum rescinderetur sñia retractaretur libertas que semel cepit competere: qꝺ nunꝙ permittitur: sed si non transiuit in rem iudicatam permittitur appellari a tali sententia: qꝛ tunc non sequitur illud incõueniens cũ libertas non ceperit competere ꝛ appellatio facit haberi perinde ac si sententia lata non fuisset. Nota etiã ex hoc ꝙ facilius denegatur remediũ speciale ꝙ iuris cõmunis. vide ad hoc bonam glo. in. l. j. C. si aduer. vendi.

2 ☞ Restitutio in integrum cõcessa vni: an ꝓsit alteri cõsorti.

1 Si qui separatim. †Cũ princ. istius debet coniungi. §. si quis aduersus. ꝛ. §. fin. qui incipit qꝺ est rescriptũ: qꝛ tractant de eadem materia quando plures fuerunt condemnati ex eadem causa: puta plures tutores ꝓpter malam administrationem ꝛ vnus appellat alter non: an appellatio illius prosit non appellanti ꝛ etiam eius victoria si cõtingat illũ obtinere. et in prin. istius legis dicitur ꝙ si fuerunt condẽnati diuersis sententijs non prodest: ꝛ sic est opus pluribus appellationibus: ꝛ ille qui non appellauit non potest prosequi appellationem illius: ꝛ si ille obtineat hoc sibi non prodest: ꝛ hoc dictum debet suppleri quando etiam fuerunt diuersa iudicia ꝛ etiã diuerse probationes sed si fuisset vnum iudicium incohoatũ cõtra plures ꝛ vnus libellus: lꝫ postea ꝓferanť diuerse sententie: qꝺ fieri potest: vt. l. nõ idcirco. ff. de iudi. ꝛ qꝺ no. Bart. in. l. de vno quoqꝫ. de re iudi. esset secus. Idem si essent diuersa iudicia ꝛ diuersi libelli: qꝛ diuerse sententie tñ fuisset vnum ꝛ idem genus probationis: vt qꝛ ex vno et eodem codice rationum producto in vtroqꝫ iudicio fuit, quilibet conuictus: vt hic in. §. si cum aduersus. non sic si ijdem testes qui fuerunt producti contra vnũ producantur postea contra alterum qꝛ possunt variare in deponendo. vnde non dicitur idem genus probationis: sed liber non valet ꝛ isto modo intelligit Bar. ꝛ Ange. illum. §. Si autẽ sit vnum iudicium ꝛ vna sententia tunc loquitur. §. si. quo casu si fuit diuersa causa defensionis qꝛ cõtra vnum agebatur quod administrauerat ꝛ male contra alterum ꝙ non administrauerat: ꝛ tunc appellatio vnius alteri nõ prodest nec etiã victoria. Sed si erat eadem causa defensionis: qꝛ contra ambos agebatur de mala administratione: tunc appellatio vnius alteri prodest: ꝛ etiam victoria: ꝛ ex primo dicto sequitur quod si ille qui appellauit transigat cum actore alter qui non appellauit. hoc non obst. potuit appella. prosequi. ita not. in Specu. eo. titu. §. j. versi. item si plures. cum seq. vbi vide de materia horũ testiũ. ꝛ etiam habetur in. c. vna. extra eo. titu. Cetera vide hic ꝑ Bar. qui plene distinguit vltra glo. de materia etiam istorum testiũ C. si vnus ex pluribus appella. ¶ Pro declaratione autẽ glo. oppo. quod victoria vnius nunꝙ prosit alteri nisi quando agitur super re indiuisibili contra ambos vt seruitu. vt. ff. si seruitus vẽdicetur. l. loci corpus. §. si fundus. Breuiter quicquid dicat glo. dic ꝙ ibi loquitur in sententia lata in causa principali: tunc enim procedit quod dixi. Sed quando est lata in causa appellationis: ꝛ queritur an prosit alteri non est curandum: siue diuisibilis siue indiuisibilis: ꝛ etiam cum queritur an appellatio facta per vnum prosit alteri sed est distinguendum vt habetur in istis testibus. †An autẽ restitutio in integrum concessa 2 vni prosit alteri consorti etiam minori ex eadem causa. dic vt in l. j. C. si in cõmu. eadẽqꝫ causa. vbi similiter distinguitur an super re diuisibili vel indiuisibili: scias etiam quod iste tex. loquitur quando vnus appelluuit ꝛ alter non: nec etiam acquieuit sententie tacite vel expresse: sed si ambo appellassent victoria vni⁹ nõ ꝓdesset alteri indistincte qꝛ prouidendo sibi per suã appellationem videtur renuntiasse prouisioni legis. argu. l. fin. C. de pact. cõuen. cũ ibi nota. Itẽ si acquieuisset sñie per ea que dixi ff. eo. ab executore. §. alieno. ꝛ. l. a sententia.

1 Si quis vna. †Plures summe eadẽ actione petite debent simul cumulari. ꝛ habentur pro vna etiam quantum ad impediẽdam iurisditionẽ iudicis. h.d. Et pro declaratione huius vide. l. in offerendis. C. eo. titu. de appella. ¶ In glos. j. solutio ibi pluribus accusa. hec vna vera ſm doctores. lꝫ in ista vna accumulatio de pluribus et diuersis specieb⁹ querere vt de mala administratione salis ꝛ frumenti: ꝛ sic de similibus quia omnes summe habentur pro vna: propter vnitatẽ accumulationis. Si autem ex diuersis accumulationibus: tunc ad impediendam iurisditionẽꝫ non fieret coaceruatio: sed ad prorogandum sic: vt habetur in d. l. si idem. cum eodem. ꝛ adde quod si post litem incohoatã estimatio litis crescit iurisditio iudicis vt de tota possit cognoscere: licet eius iurisditio esset limitata ad minorem summam: vt est casus notabilis in. l. ampliorem. §. fina. C. eo. Item adde qꝺ non debeat inspici quãtum potest exigi si forte condemnatus est non est soluendo: sed quanta est summa in condemnatione contenta vt est casus in. d. l. in offerendis. quod inducit ad plura. vt ibi no. Non sunt alia.

1 Quoties. †Si plures sunt cõdẽnati in vna sententia ad vnam summã quilibet censeť condemnatus pro parte nisi expresse dixerit. h.d. Concordat. C. si plures vna senten. ꝛ procedit istud dictum etiã si quilibet eorũ erat obligatus insolidum prima accumu. Et sic no. quod sentẽtia simpliciter lata contra plures nõ intelligitur ſm naturam prime accu: vt sicut illa dabatur insolidum contra quemlibet ita ꝛ sñia censeatur lata contra quemlibet insolidum: qꝛ sentẽtia est stricti iuris: ꝛ ex ea non plus sequitur ꝙ necessario inferatur. vt no. Bar. in. l. iulia. de cõdi. indebi. ptꝫ etiam hic quod quãdo sunt plures obligati ad idem quilibet insolidum potest actor petere quemlibet insolidum condẽnari. quod patet qꝛ in d. l. j. C. eodem. dicitur quod si iudex condẽnat quẽlibet insolidum: tunc quilibet insolidum tenetur hoc aũt non posset facere nisi esset petitum. vt. l. fi. C. de fideicom. lib. Intellige tamen premissa protestatione ꝙ vna solutione est contentus al's non procederet libellus ſm Bar. vt ipse no. in. l. ij. de duobus reis. Sed contrarium tenet Bald. in hoc vltimo. in. l. si ex pluribus de leg. ij. vt ibi dixi.

1 Cum ex causa. †Executio sentẽtie facta post appellationeꝫ interpositã de facto retractať per viã attentati. h.d. Iste tamen tex. dum dicit meruit sententiam meliorem videtur quod non retractetur per viam attẽtati: qꝛ illa retractatio fit statim etiam anteꝙ feratur sententia per iudicem appellationis retractatorie prime: ꝛ hic dř ꝙ fit postꝙ̃ meruit sñiam meliorẽ: scꝫ ad iudicẽ appellationis: sed supple maxime nã etiã ante ꝑ titulũ. j. nil noua. appel. pen. et plene habetur in c. non solum. extra. eo. titu. lib. vj. ꝛ ista retractatio facta ꝑ viam attentati remanet firma etiam si postea pronuntietur male appellatum: qꝛ legitime facta est: sicut illud qꝺ est factũ post denũtiationem noui operis debet demoliri etiam si nuntiatio non fuerit iusta. l. j. in prin. ff. de no. ope nun.

2 ☞ Electio facta ad clamorem populi est ipso iure nulla.

3 Si non valet electio non valet etiam confirmatio superioris si est inferior a principe.

1 Si constat. †Ab actu nullo superuacuo appellať. h.d. No. ergo qualiter iudex appellationis debet pronuntiare quando reperit sñiam fuisse nullã. nam debet pronuntiare superuacuo fuisse appellatum. debet etiam pronuntiare sentẽtiam nullam: qꝛ dicta appellatio lꝫ nulla ꝛ superuacua: tamen deuoluit causam nullitatis ad iudicem appellationis: vt. l. quedam mulier. ff. famil. her. ꝛ. l. carmelia pia. de iurepa. debet etiã pronuntiare sup negotio principali: qꝛ causa nullitatis ipsum deuoluit ad iudicẽ superiorem sicut ꝛ appel. vt plene no. Bar. j. eo. si expressim. in vltima col: Inno. tamen in. c. cum contingat. de offi. deleg. dicit ꝙ causa nullitatis non deuoluit iustitiã vel iniustitiam sententie: sed certe si potest pronuntiare super negotio principali videtur ꝙ etiam de iniustitia possit pronũtiare si iudex condemnauit: ꝛ male ꝛ sentẽtia erat nulla: ꝛ si habebat duplicem defectum pronuntiabit eam nullam ꝛ absoluet. †Not. etiam hic quod electio facta ad clamorem populi est 2 ipso iure nulla: ꝛ ista. l. allegabatur per vltramontanos contra electionem Urbani sexti qui fuerat electus ad clamorẽ populi

romani.⁊.l.si priuatus.qui ⁊ a quibus.⁊.c.ij.de elect.allegatur etiam ista.l.q populus non potest auferre ius suum alicui priuato quod est verum faciendo.l.specialem contra ipsum:sed faciendo generalem sic:vt in.l.antiochensium.de priuil. credi.et ibi per Barto.⁊ per eundem in.l.toties.ff.de pollici.†Not. etiã hic quod si non valet electio non valet etiam confirmatio superioris:quod est verum si est inferior a principe:sed si confirmat a principe:⁊ ex certa scientia bene validat:vt.ff.de adop.l. adoptio non iure facta.

2 ☞Si aliquis expressit plures causas in libello an sufficiat vnam tm̃ prosequi.

1 **APpellanti.** †Si sñia cõtinet plura capitula nõ habet necesse appellãs dicere a quo capitulo appellat:sed habet appellare simpliciter:⁊ ab oĩbus appellasse. Itẽ sufficit appellãti habere vnã causam iustã appellãdi.h.d. ¶Circa primũ dictũ est hic vna glo.q̃ per omnes reprehendit q2 tenet q si appelletur ab vno capitulo suc.porrigatur etiã alia quod est falsum:nec hoc vult iste tex.imo cum se restringat ad vnum censetur in alijs approbasse sententiam.nec ob.l.scio.§.fi.ff.eo. q2 ibi non erant plura capitula sed erant plures cause appellãdi de quibus sufficit exprimere vnã.⁊ nihilominus potest al's prosequi etiam si nullam expressisset posset vt ibi dixi ⁊ non est eadem ratio in pluribus causis que est in pluribus capitulis: sed si essent diuersa bene diceret glo.per ea que habentur in.l. 2 etiam.ff.de mino. ¶†Circa vltimum dictum quero quid si aliquis expressit plures causas in libello[a] an sufficit vnã tm̃ prosequi vel probare. Respon.sic si illa sola sufficiebat ad victoriã et actor nõ se extinxit:al's secus.vt ptz ex no.per Cy.in.l. cũ te. C.de proba.⁊ per Bar.in.l.diuus.ff.de re iud.⁊ per glo.in.c.ij. extra de rescrip.vbi omnino vide.

a ¶Si aliquis expressit pl'es causas in libello.adde Bar.i.l.si plures.ff.de admi. tut. Bart. in.l.si pluribus.ff.de lega.ij.

2 ☞Qñ tertius pro suo interesse venit ad causam ceptã p aliũ vt assistat an possit illum remouere a iudicio.

3 Statutum si arctat patrem ad soluẽdum condẽnationem pro filio delinquente:⁊ processum est contra filium cõtumacem an teneatur pater soluere.

4 Legatarij an debeant agere contra heredẽ scriptum qui perdit hereditatem an vero contra illum qui obtinuit.

1 **IN perlusorio.** †Sñia lata cõtra scriptum heredẽ sup testõ preiudicat legatarijs si heres causaz defendit ⁊ ideo permittitur legatarijs appellare:⁊ etiã appellationi interposite per heredem assistere si habent eum suspectum: sed si heres causam non defendit ⁊ contra ipsum absentem est lata non preiudicat legatarijs cum possint agere contra illum qui obtinuit ⁊ ideo non appellant:q2 eorum nõ interest.h.d.tota lex. ¶Quero qualiter fuit hic actũ contra testm̃ glo. intelligit q querela inofficiosi:⁊ tunc ꝓprie sententia facit ius: q2 testamentũ qd est aliqd rescindi põt:potest etiam intelligi quando fuit dictũ testm̃ nullũ:⁊ tunc non ꝓprie facit ius:q2 facit nullum de aliquo:sed declarat ⁊ nihilomin9 habet locũ qd hic dicitur postq̃ sñia est lata cũ herede scripto ad quẽ principaliter pertinet defendere testm̃:vt noceat sententia legatarijs qd ius a testamẽto depẽdet lz aliqui dicant contra hoc scdo casu.hoc no.per glo.⁊ doc.in.l.j.ff.de excep.rei iudi.⁊ per Cy.in.l.j.C.q. res iudi.nõ no. secus si esset lata cũ vno ex legatarijs ad quos principaliter nõ pertinet defendere:vt ibi not.⁊.l.si patroni.§. 2 fi.ff.ad trebel. per glos. ¶†Queritur circa ver.sed ⁊ agitur qñ tertius pro suo interesse venit ad causam ceptam per alium vt assistat an possit illum remouere a iudicio ⁊ est dicẽdum quod sic duobus cõcurrentibus.s.quod ad ipsum principaliter pertineat defendere causam. nõ aũt ad illum qui causam cepit:vt si venditor cepit causam super proprietate rei vẽdite:⁊ emptor ad quem magis principaliter pertinet defendere ꝓprietatẽ venit ad causam.vel pone q vxor cepit causam sup ꝓprietate rei dotalis ⁊ maritus venit ad quem principalius pertinet: q2 est dominus.vt.l.doce ancillam.C.de rei ven.fm qd requiritur q veniat ante litem contest.vel si venit post qd ignorauerit gesta cũ illo:sed si alterũ illorum deficit:vel q2 principalius vel eque principaliter ptinet ad illũ qui cepit vt in casu.ff.l.ab executore.§.j.ver.idq ita constitutũ.vel in casu huius.l.nõ potest illũ a iudicio repellere.idem si post litem contest. veniret ⁊ sciuisset illũ inchoasse:⁊ non cõtradixisset:tunc nõ põt eũ repellere: sed assistere vna secum.ita colligitur ex not.hic:per doct.⁊ in.c. cũ super.de re iudi. quid autem possit facere quando assistit cum illo tetigi in.d.l.ab executore.§.j. ¶Item quero quid vult dicere perlusorio iudicio. Respondeo nõ intelligas q appareat heredem collusisse:tunc enim indistincte legatarijs non noceret sicut nec transactio heredis vel renuntiatio lit.vt.ff.eo.a sententia.§.j.ver.sed si in fraudẽ. Sed intelligas q legatarij hoc dicebant vel suspicabantur q nõ collusisset nõ tñ probabant. ¶Itẽ scias q ista lex ꝓcedit de iure illo.hodie vero rescisso testamento per querelã vel ratione preteritionis nõ irritantur legata ⁊ sic sñia non noceret legatarijs.vt in aut.ex causa.de libe.prete.⁊ sic non possent appellare. ¶Circa.§. quoties.intelligo testm̃ quãdo heres in medijs cause nõ defendit lz si semp fuisset presens ⁊ defendisset reum ipso presente esset conclusum in causa:lz postea sententia esset lata cõtra ipsum absentẽ ⁊ cõtumacem noceret legatarijs:q2 non videt lata:eo q2 non fuerit causa defensa sed potius q2 heres nõ habebat ius.arg. eorum que habentur in.l.q̃uis indubitati.C. de adul.et qd not. in.l.si ideo.ff.de euic.⁊ vbicunq sententia lata contra vnũ alteri preiudicat.intellige fm dictã limitationẽ qñ cõtra ipsum defendẽ 3 tẽ causam.†Ex quo determinat si statutũ arctat patrẽ ad soluendum condẽnationẽ pro filio delinquente ⁊ ꝓcessum est cõtra filiũ cõtumacẽ non tenet pater soluere:qd plene dic vt not. 4 Bar.in.l.cum filius.de verb.oblig. ¶†Ultimo no.bene tex.in fi.q legatarij non agunt contra scriptum qui perdit hereditatem:sed nõ illum qui obtinuit.sed contra.ff.de transact.l.iij. in prin.Sol.ibi scriptus heres transegit cũ legitimo: vñ etiam si nihil sibi remãsit de bonis hereditarijs ꝙuenient a legatarijs quib9 nõ nocet trãsactio:q2 pdidit sñiam voluntarie:hic vero pdidit cõtra suam voluntatem p sententiã. ¶Iterũ adhuc oppono:q2 ista legata si nõ fuerũt repetita ab intestato nõ debent posse peti a legitimo q habet hereditatez ab intestato:vt.l.j.ff. de iure codi.Sol. verũ est iste legitimus postea in iudicio moto cõtra ipsum per legatarios iterum ꝓbet testm̃ inofficiosum vel nullũ ⁊ obtineat sententiam.nã illa q̃ lata est contra heredẽ eis non preiudicat.ita intellige tex.tene mẽti.possunt ergo agere:vt dicit tex.nec repellũtur propter hoc solũ q scriptus fuit victus.non tamen dicit tex.quod obtineãt:sed dic vt dixi.Sed quo iure possunt agere contra legitimum cũ ab eo non fuerint relicta.istud est mirabile nec potest procedere nisi de equitate: q2 reperitur bona possidere.nam actio ex testamento de rigore non potest dari contra eum qui non habet ex testamento. et adde qd no.in.l.controuersia.ff.de transac.

2 ☞Seruus non potest cõdẽnari nisi pena corporali.

3 An dominus possit appellare pro suo vasallo vl' episcopus p suo clerico vel capitulo.

1 **SEruiappella.** †A cõdẽnatione facta de seruo in causa criminali põt appellare dominus ⁊ appellationẽ ꝓsequi per se vel per procuratorem. seruus vero non nisi in subsidium deficiente domino.hoc dicit.cum.l.lucius.ff. eodem. 2 Et no.†q seruus non potest condẽnari nisi pena corporali cũ bona non habeat:⁊ ideo interest domini pecuniariter defendere corpus serui:nimirum si in hac causa criminali respectu serui potest interuenire procurator contra regulam.l.pe.§. ad crimen.de iudi.q2 venit pro interesse pecuniario principaliter vñ in consequentiam potest defendere etiam causam criminalem 3 an†autem dominus possit appellare pro suo vasallo. vel episcopus pro suo clerico vel capitulo. vide Specu. de appel.§.j. pe.⁊ fi.Non sunt alia.

COnstitutiones. †Quando appellatio est ꝓhibita. põt ea non obstã.sententia executioni mandari: ⁊ ponuntur tres casus in quibus prohibetur.hoc dicit.Alij ponuntur C.quo.appella.non recip.per totum.⁊ plenius in Spec.de appel.§.in quibus. Primũ autem dictũ intellige quãdo iudex a quo appellationi nõ detulit:q2 nec deferre tenebat postq̃ a iure appellatio erat inhibita.si autem detulisset ligate essent manus eius p.c.cũ appellationibus.eo.tit.lib.vj.

2 ☞Si plura sint capitula ⁊ plures sñie ⁊ vnicũ iudiciũ an requirantur plures appellationes.

3 Si ille plures sñie proferuntur vnico contextu an sufficiat dicere appello.

1 **CUm in vna.** †Si plures sunt sentẽtie plures debent interponi appellationes:al's transit in rem iudicatam illa a qua nõ est appellatum. Et pone istum casum q in eodem libello creditor ponit sortem ⁊ vsuras.dicitur ergo vnum iudicium ꝓpter vnũ libellum ⁊ vnam instãtiam:et hoc vult dicere tex. dum dicit in vna causa. Iudex tamen vna die condemnauit reum ad sortẽ altera die ad vsuras.certe potuit hoc facere:quia licet libellus esset vnus et vnum iudicium: tamen summe erãt diuerse sicut etiam quando vnum iudiciũ ⁊ vnus libellus datur contra plures:lz ad vnam summam: q2 propter pluralitatem personarũ reputantur plures summe:⁊ ideo potest vna die dari sententia contra vnum ⁊ altera die contra alterum.vt.l.nõ idcirco.ff. de iudi.Sed si esset vnica summa ⁊ vnum iudicium ⁊ vna psona contra quã

contra quam datus esset libellus tunc non posset iudex vna die dare sententiam in vna parte ⁊ altera die in altera: quia nō debet diuidi iudicium. ⁊ hoc est quod not. Innocen. in. c. cum inter. ⁊ qđ no. in. l. qd tñ. in prin. §. de arb. †Quando ergo sunt plura capitula vel plures sñie: lz vnicũ fuerit iudicium ⁊ vnus libellus: si tñ ferunt sñie diuersis temporibus super quolibet dicuntur plures sententie: ⁊ ideo requirunt plures appellationes: sed si vnica tm̃ fuisset sña licet cõtineat plura capitula sufficere vnica appellatio. vt. §. de appel. in princi. ¶ †Sed quero in primo casu quid si ille plures sñie vno cõtextu proferuntur in eadē vel diuersis an sufficit dicere appello. Ista fuit questio disputata quam ponit Jo. and. in mercu. in secũda pluralis loquutio. dic breuiter quod si statim appellauit viua voce appello videtur ab omnibus appellasse. arg. d. l. appellan. §. eo. nisi fuisset vsus verbo singularis numeri dicendo appello a sententia vestra: quia tunc videtur appellasse a grauiori vel si sunt equales ab vltima. ⁊ hoc est quod not. in. d. q. disputata. Si autem non incontinenti. ⁊ sic est necesse appellare in scriptis tot scripture videntur necessarie quot sunt appellationes ⁊ quot sunt sñie: pōt tñ dici quod in vna scriptura possint omnes appellatiões interponi: quia vnitas scripture nō facit quominus dicãtur plures appellationes. dũtamen de omnibus sententijs fiat mentio et ab omnibus dicat se appellare. iuxta not. §. ad turp. l. j. §. si plura. per Bar. ⁊ C. si cer. pe. l. co qđ a multis. per Cy.

2 ☞ Autoritas curatoris non sufficit pupillo ad adeundũ hereditatem: sed adulto sic.

Tutor an etiam detur certe rei vel actui.

1 **Tutor.** †Si appellat a datione tutele interim dat curator ⁊ si eueniat casus in quo autoritas tutoris non sufficiat datur tutor ad illum actum. h. d. ⁊ semper allegatur† quod autoritas curatoris nō sufficit pupillo ad adeũdum hereditatem sed adulto sic. Not. etiã quod lz regulariter tutor non detur certe rei vel actui: sed debeat dari persone ⁊ vniuersaliter vt. l. certarum. de testa. tu. ⁊ hoc casu est speciale quod qñ est datus tutor vniuersaliter et psone ⁊ ipse appellauit a datione pōt ad vnum actũ dari vnus alius tutor. ⁊ illo expedito finitur eius officium. No. etiam quod lz regulariter pupillo nō debeat dari curator sed tutor: fallit tñ hoc casu qñ fuit dat' tutor: ⁊ ille appellauit: quia interim dz sibi dari curator nisi occurrat casus in quo tutor sit necessarius ⁊ tunc dabitur ad illum solum actum.

2 ☞ Sñia est nulla ipso iure qñ ɔtinet expressum errorē iuris.

3 Si facta est de nouo aliqua reformata ⁊ nō est i volumine statutorum an sententia lata contra illam sit nulla.

1 **Expressim.** †Sñia que cõtinet expressum iuris errorem non valet nec est necesse ab ipsa appellare: ⁊ si de facto appellatur ⁊ appellatio deferatur nō reconualescit: ⁊ ideo super negotio principali iterum cognoscit ⁊ pronũtiatur. h. d. Et est solennior lex istius tituli in qua venit tractanda materia nullitatis sentētie super qua multe questiones formantur quarum aliquas tangit hic Bar. ⁊ in. l. j. C. qñ prouoc. non est neces. vbi oĩno vide. ⁊ p Inno. ⁊ alios cano. in. c. cũ cõtingat. de offi. delega. ⁊ in. c. cum in iure. ¶ †Nota primo sentētiam esse nullam ipso iure quando continet expressum errorē iuris. concor. l. j. §. item cum cõtra sacras. j. que sent. sine appel. Ratio huius colligit ex eo qđ dicit tex. in. l. j. §. j. in fi. §. ad turpil. quia facti questio est in potestate iudicis. nō autem iuris autoritas vt etiam dicitur. j. ad municip. l. ordine. in fi. prin. sed quãdo continet expressum errorem iuris censetur iudex pronũtiasse iure constitutionis non de iure partis. vt in. d. §. item cũ contra sacras. qđ non erat in sua potestate: sed si nō exprimeret errorem iuris tunc videretur pronuntiasse de iure partis. nam si egi contra ex testamento facto a pupillo: ⁊ tu opponis quod nō valet: ⁊ iudex hoc non obstante pronuntiat pro me non exprimēdo quod pupillus poterat testari censetur potius pronuntiasse ex eo quod ille non erat pupillus: lz re vera esset: quia istud consistit in facto ⁊ factum fuit in sua potestate: ⁊ ita loquit. l. preses. §. de re iudi. alleg. hic in glo. pro contraria. †Itē limita hãc. l. per aliã legem allega. in ea. glo. qñ illud ius contra qđ pronũtiauit expresse erat in corpore iuris clausum: al's secus: vt. l. cũ prolatis. de re iudi. per quam pz quod si facta est de nouo aliqua reformatio ⁊ non est in volumine statutorum sñia lata cõtra illã nō est nulla al's esset nulla sicut si contra ius cõmune cum ius municipale habeat easdem vires in illo loco. Tertio extra glo. limita alio modo vt intelligat qñ illud ius erat certũ ⁊ infallibile al's secus vt ecce filiusfa. nō potest regulariter testari. fallit in castrensi peculio: si ergo iudex pronuntiat tale testamentum valere sententia ipsa non est nulla.

¶ Quando appellandum sit. Rubrica.

2 ☞ An possit appellari a decreto decurionũ seu deliberatione consilij ad potestatem illius terre.

3 Si eps interfuit in electione capituli tanq̃ eps non potest ab illa electione ad eum appellari: secus si tanq̃ canonicus.

Siquidem.

1 **Solent.** †A decreto electionis non a nominatione appellatur ⁊ ab ordine appellat ad psidē. h. d. Sed an possit appellari a decreto decurionũ seu deliberatione cõsilij ad potestatē illius terre: hic est casus quod nō: imo ad presidē cui subest illa terra ⁊ rō est quia de iure cõi magistrat' municipales ⁊ defensores ciuitatis nō habent imperiũ: sed solus preses ⁊ superiores ab eo ⁊ appellatio est mixti imperij: quia expeditur iudicis officio nobili. †Sed si ex forma statutorũ haberent imperiũ posset ad illũ magistratũ appellari: vt contingit in pluribus terris comitatus Floren. quarũ potestates habēt imperiũ. nã si in cõsilio illius terre fiat aliqua deliberatio que tendat in dãnum alicuius priuate psone a tali deliberatione q̃ dicitur decretũ poterit ad illum potestatē appellari q est superior illo ordine cũ sit positus a superiore. s. cõi† Florē. secus si esset positus ab ipso eodē cõi vt in potestate Floren. nã a decreto decurionũ Floreñ. nō appellaret ad ipsuz potestatē Floreñ. quia est inferior: ⁊ ita voluit Bar. hic: imo nullo modo appellaretur sicut nec a principe: q de facto nō recognoscit superiorem. ¶ In tex. ibi: sed si preses in ordine fuerit. nō tñ tanq̃ preses: lz tanq̃ vnus de ciuibus seu cõsiliarijs: al's secus. ⁊ ita hodie declaratur in. c. pe. de ap. lib. vj. †quod si eps interfuit in electione capituli tanq̃ eps nō pōt ab illa electione ad eũ appellari: secus si tanq̃ canonicus. ⁊ ibi glo. alleg. istũ tex. ⁊ facit tex. ad questionem notatam in. c. consuluit. de iurepatro.

a ¶ Plures sñie. Adde doct. l. de pupillo. in. §. si i pluribus. ff. d no. ope. nuntia.

2 ☞ Tempus appellandi quod hodie sit decem dierum.

3 A quo tpe incipiat currere.

4 Statutũ si dicat quod debeat appellari infra decem dies a die late sñie quomodo intelligatur.

5 Quãdo conficitur instrumentũ de appellatione sit cautus appellator quod faciat apponi non solum diem sed etiam horam: vt appareat an sit interposita infra tempus.

6 Si fuit appellatũ post decem dies tamen ambe partes sciēter litigauerunt corã iudice appellationis: ac si appellatio fuisset legitimo iure interposita ⁊ iudex appellationis infirmet sentētiam an valebit infirmatio.

7 Sententia lata sub cõditione an valeat ⁊ a quo tēpore incipiat tunc currere tempus appellandi.

8 Si iudex misit causam ad consilium sapientis ⁊ consultor tardauit reddere consilium: et instantia peribat ⁊ pronuntiauit in omnibus et per omnia scđm consilium reddendum an valeat hec sententia.

9 Licet diuersa sint grauamina tempus tamen appellãdi est vniforme ad omnia.

10 Appellatio iudicialis debet interponi coram iudice a quo si potest haberi eius copia alias potest interponi coram iudice ad quem.

11 Appellatio a grauamine futuro comminato per iudicem si est tale quod trahit secum executionem vt excõmunicatio potest interponi extra presentiam iudicis: ⁊ an liget manus iudicis in procedendo.

12 Tempus appellandi an sit vtile vel continuum.

13 Sñia pōt ferri etiam suprema hora diei. ⁊ an de nocte.

14 Habens aliquem actum expedire cõ iudice quod non habeat necesse requirere nisi in loco publico vbi consueuit officium exercere ⁊ quid si ibi reperiatur.

15 Appellatio potest interponi etiam iudice non sedente pro tribunali etiam die feriata: an tempus appellationis interponēde vel etiam interposite possit per iudicem vel litigantes prorogari vel abbreuiari.

16 Durante compromisso non currit tempus appellationis prosequende sed interponende sic.

1 **Biduum.** †Tempus appellandi incipit currere a die late sententie vel grauaminis illati etiam si sit sententia conditionalis. hoc primo duntamē potuerit haberi copia iudicis a quo vel saltem illa deficiente iudicis ad quem al's secus. hoc secundo. et est tempus appellandi biduum in causa propria: sed in aliena triduum. hoc tertio. requiritur etiam ad hoc vt currat tempus appellandi quod sciuerit sententiam contra se latam al's non curreret nisi litigauerit per procuratorem: quia tunc sententia procuratoris facit vt currat tempus licet dominus principalis ignoraret nisi procurator sit non soluendo: et dicitur causa propria cum tractatur de propria vtilitate: sed aliena cum tractatur de vtilitate aliena

hoc dicit vsq ad.l.fi.legam tamen per partes.Hodie tempus appellandi est dierū.x.vt in aut.hodie.C.de app.siue in causa ppria siue in aliena.omnia tamen que olim habebant locū in biduo vel triduo:vt nō currerent ignoranti:ꝛ non inciperet tēpus de momento ad momentū:ꝛ vt tempus esset vtile a principio ꝛ ex postfacto continuum que patent ex istis tex.locum habent in decēdio licet hoc ibi non dicatur ꝑm glo.ꝛ doc.ibidem: qꝛ tempus surrogatum loco alterius temporis est eiusdē nature cum illo:vt ibi no.per doc.maxime per Bal.facit.l.in cōtractibus post prin.C.de non nume.pecu.Intendit ergo principaliter iuriscōsultus hic declarare duo.s.a quo tempore incipiat currere tempus appellandi.Itē ꝙtum sit illud tēpus ꝛ primū prosequit vsq ad.§.impropria.ponendo primo regulā ꝛ postea exceptionē.in.§.dies seu limitationē.deinde ingredit scdm articulum vsq ad.§.fi.In illo autē.§.ponit aliam limitationē ad primam regulam:postea ad legē secundā que incipit si procuratorio.declarat scdm articulū ponēdo plura exēpla qualiter dicatur causa propria vel aliena.¶†In isto primo.§.no.ꝙ tempus appellationis incipit currere a die snīe late.sed cōtra qꝛ ꝑm hoc non incipit currere nisi lapsa tota illa die: qꝛ illa dictio ex:denotat separationem sed cōtra de eo qđ habetur.j.ea.l.§.dies.in tex.ꝛ glo.super verbo subtraxisset.vbi habetur qđ incipit currere ex illa hora qua fert snīa:et sic de momento ad momētum.vt etiā habet in aut.hodie.C.de ap.Sol.fateor cōtrarium ꝛ qđ hic dicitur ex die sententie late expone.s.a recitatione snīe:qꝛ quando reperitur contrarium in iure ꝙ incipiat ab ipso actu illa verba recipiūt eandē interpretationē.tex.est ꝛ ibi per Bar.in.l.pater.§.sexaginta.š.de adul.Sed si non reperiretur contrarium in iure:ꝛ sic nō expediret interpretari verba causa vitandi contrarietatem:tunc illa verba ex die exponerent.i.finita illa die vt si iudex dat dilationē decē dierū ab ista die vel ex ista die:qꝛ illa dies non computatur in tit.vt not. in addi.Spe.in tit.de dila.ꝛ in ti.de cita.†Et ex hoc arguo ad.q. quid si statutum dicat ꝙ debēt appellare infra decē dies a die late snīe quomodo intelligitur.Ange.j.ea.l.§.dies.in fi.videt dicere ꝙ debet intelligi ꝑm ius cōe.s.a recitatione snīe.pro hoc facit id qđ.š.dixi.licet ipse non alleget: qꝛ ista expositio non est omnino extranea cū reperiatur fieri in iure interdū causa euitandi cōtrarietatē:ergo etiā fieri debebit statutum cōcordet cū iure cōmuni qđ est fiendū ꝓ posse.vt.l.gradatim.§.ꝛ si lege.de mune.ꝛ ho.sed istud esset verum si statutū posset aliqd operari vltra ius cōmune:sed hoc operabitur si intelligat modo predicto:ꝛ regulam habemus ꝙ nunꝙ fienda est interpretatio per quā lex vel statutū sit superflua si alia cōmode dari pōt.vt no. in.l.j.§.fi.j.ad muni.ꝛ ista pars forte melior est in puncto iuris et adhuc fauorabilior appellanti.¶†Item quero de questione quotidiana pone snīa fuit lata prima die mēsis hora tertiarum reperitur appellatio interposita decima die mēsis: tamē in instrō nō dicitur ꝙ hora tertiarū opponit cōtra appellationem qđ nō teneat nisi probet ꝙ saltē ante finitā horā tertiarū fuerit interposita:qꝛ potuit interponi post:ꝛ sic lapso tpe:qꝛ cū currat de momēto ad momētū:sicut snīa fuit lata hora tertiarum ita ꝛ finitur tēpus hora tertiarū.decima die.Dicit Ang. in.§.dicens se consuluisse ꝛ obtinuisse ꝙ talis appellatio nō teneat qꝛ appellanti incūbit onus iustificandi suā appellationē. iuxta not.in.l.hi qui ad similia.C.de appel.ꝛ non iustificat nisi probet qđ fuerit interposita infra tempus legitimum. Ego habui hunc casum de facto ꝛ allegaui Spec. in tit.de appel.§. de offi.circa fi.qui tenet expresse ꝙ appellator debet probare suā appellationem interpositam infra decem dies.Item allegaui Jo.ānd.in addi.in tit.de fide instru.§.breuiter. circa princ.vbi ad literam determinat istam questionē:qđ quando conficitur instrumentum de appellatione sit cautus appellator qđ faciat apponi nō solū diē sed etiā horā vt appareat an sit interposita infra tempus.ꝛ pro hoc qđ not.in.c. venerabilibus. de senten. excom.lib.vj.per glos.etiā in.c.abbate sane. de re iudi. ꝛ in cle. literas.de rescrip.ꝛ qđ not.Bar.in.l.non solū.§.sed vt probari de ope.no.nun.Sed pone iudex consueuit stare per horam ad bancbum sententia fuit lata statim ꝙ posuit se ad bancbum.et sic in principio hore appellatio fuit interposita decima die cū recessisset a bancbo:ꝛ sic in fine hore.an erit legitime interposita puto ꝙ sic: qꝛ totum qđ fit ipso existente ad bācbum reputatur factum vno cōtextu.per id quod not.š.de appel.l.j. in fi.cū seq.vbi docto.dicunt ꝙ appellatio viua voce dicitur facta incōtinenti posito qđ non sit facta statim prolata sentētia: sed alijs actis interuenientibus dummodo anteꝙ recedat a bācbo. Et ex predictis infero contra vnum quod dicit Bal.in aut.hodie. C.de appel.quod si appellatus excipit quod appellans appellauit post decem dies quod ista exceptio est inepta qꝛ nō sequitur appellauit post decem dies.ergo nō ante cum sit actus reiterabilis:ꝛ sic innuit qđ debeat succūbere excipiēs sicut inepte agens.per.l.j.§.quod ait.de flumi.ꝛ per id qđ not. Bart.in.l.j. de excep.ꝛ hoc non placet qꝛ etiam si nullo modo excepisset debuit appellator iustificare appellationem suam et probare qđ infra decem dies appellauit.al's etiā appellatore tacente succūberet ꝑ no.ī locis.š.allegatis fortius si excipit lȝ inepte. vt.l.j. circa princi.ꝛ qđ ibi not.C.de rei vxo.actio.¶†Sed pone fuit appellatum post decē dies:ambe tamē partes sciēter litigauerunt coram iudice appellationis.ac si appellatio fuisset legitimo iure interposita querit si iudex appellationis infirmat sententiam.an valebit infirmatio.de hoc est glos.ordiā. ꝙ non.in clemen.pe.extra de appel.per illum tex.sed ille tex.non facit qꝛ loquitur qñ appellatio fuit interposita infra tēpus legitimū ꝛ facta prosequutio:sed postea deserta fuit appellatio:qꝛ nō fuit expedita causa infra tempus datum ad prosequendū quo casu acta censentur annihilata ac si non fuisset appellatū snīa ergo postea lata virtute dictorum actorum tanꝙ lata sine actis non potest valere.iuxta not.in.l.j.C.qñ prouo.non est neces.Sed si non fuit interposita infra tempus non potest dici ꝙ postea deseratur qꝛ qđ non incepit non deseritur:ꝛ ideo videtur ꝙ illa acta valeant virtute prorogationis quam videntur fecisse sciēter litigando coram iudice ad quem nō erat deuolutum negotium per appellationem inualidam qꝛ appellatus scienter videtur renuntiasse cōmodo sententie que iam transiuerat in rē iudicatam:ꝛ voluisse ꝙ de nouo cognoscatur.ꝛ sic valebit sicut quando non oppo.excep.rei iudicate.quo casu valet sententia contra sententiam.vt.j.que sent.sine appel. rescin.l.j. ꝛ no.in.l. j.quando prouoc.non est neces. Et istud puto verius nisi forte appareat ex actis qđ litigauerunt tanꝙ coram iudice appellationis cum non esset.arg.eorum que no.per Inno.in.c.cum ex officij.de prescrip.¶In glos.que incipit ꝑm consuetudinē ibi: sed conditio que tangat negotium sic:dic et dicitur tangere negotium quando concernit probationes factas vel fiendas:vt si probatum est vel si iuraueris pronuntio pro te.ꝛ dicitur ista cōdemnatio intrinseca:vt no.in.l.cum iudex.C. de sentē.†ꝛ circa hunc articulum breuiter ꝙ aut fertur snīa sub conditione de presenti vel de preterito que non sunt proprie conditiones aut de futuro.primo casu aut conditio extrinseca vt si titius est vel fuit consul.ꝛ sine dubio valet:qꝛ non suspendit:aut erat conditio intrinseca.ꝛ de natura actus vt si est probatū ex parte actoris condemno reum ꝛ si non est probatum absoluo vt frequenter contingit quando iudex est ignorans ꝛ nescit discernere et instantia perit vt pluries vidi.ꝛ tunc adhuc docto.videntur dicere idē.per.l.a diuo.§.qđ si nulla.de re iudi.Sed ibi loquitur in interloquutoria in diffinitiua videtur secus:qꝛ debet imponere finē liti:al's non dicitur sententia:vt.l.quali.de arbi.ꝛ ista non imponit cum sit necessaria alia declaratio.ꝛ ita al's dicebā senis consulendo:quicquid docto.sentiant nunc reperio Spe. mouentem hoc dubium ꝛ allegantem quosdam ita tenere per dictam rationem ꝛ qꝛ iudex non debet dare sententiam nisi viderit ꝛ certus sit de eo super quo pronuntiat.vt not.in.c.pe. de eo qui mit.in pos.causa rei seruan.per glo.ꝛ iste iudex non videtur vidisse acta ex quo non vidit cum intellectu.arg.in.l. diē proferre.§.coram.de arbi.tamen ipse Specu.recitat alios tenētes cōtrarium ꝛ in illam partem videtur inclinare. ꝛ ita seruatur de facto vt ipse not. in titu. de senten.§. iusta. versi.sed ecce iudex.ꝛ ꝑm hoc no.limitationem ad id quod dicit Barto.in.l. properandum.§.si quidem.C.de iudi.ꝙ non valet snīa si iudex non vidit acta:ꝛ ideo apponitur visis actis ꝛ actitatis:qꝛ illud est verum si fert sententiam pure pro vna parte:sed si sub cōditione intrinseca.vt si fundata est intentio sua cū videtur quod valeat ꝑ predicta quod perpetuo tene menti.¶Sed tūc quero a quo tempore incipit currere tempus appellādi an statim vel cum fuerit declaratum.videtur quod statim.vt hic.Contrariū puto.ꝛ ita consului ꝙ a die declarationis.per not. in simili.in l.duo.de re iudi.ꝛ qꝛ anteꝙ sit facta declaratio neutra pars scit vtrum sententia sit lata pro se vel contra se:ergo non currit sibi tempus appellādi:qꝛ vtrumq debet scire vt dicam.j. ea.l.§.fi. et est glos.ordinaria in.c.cōcernationi. de appella.lib.vj. super verbo sciuerit.ꝛ patet ex not.per Inno.in.c.j.vt lite non ꝯtest. post prin. per vnam colūnam vbi dicit quod debet scire latam esse contra se vt currat sibi tempus.Secundo casu quando sub conditione de futuro.aut erat extrinseca ꝛ valet licet non sic debuerit ferri.vt est casus hic:videtur tamen iniusta propter hoc solum ꝙ lata est sub cōditione ꝛ quod propter hoc potuerit appellari.vt sentit Spec.in.d.ver.sed ecce iudex.aut erat intrinseca:ꝛ tunc aut poterat statim post sententiā impleri ꝛ fuit impleta ꝛ valet vt cōdemno tibi reum si iuraueris eum tibi teneri:vel ipsum absoluo si iurabis nō teneri.ꝛ ita loquitur.l.cum iudex.cum ibi not.ꝛ.l.generaliter.de iureiuran.aut ista conditio nō

¶Tēps appellādi.Adde text.et doc.in cle. appellāti.de appel.

tio non veniebat implere statim vel non fuit impleta: vt condemno tibi reum si probabis per testes ꝛ tunc non valet. ꝛ ita not. per Bar. in. d. l. cum iudex. post glo. ꝛ ita etiã sentit Jo. an. 8 in addi. Spec. super. d. ver. †Ex hoc semel dicebam cõtra Bal. qui determinat in. l. cum iudex. si iudex misit causam ad consilium sapientis ꝛ cõsultor tardauit reddere consiliũ ꝛ instantia peribat pronuntiauit in omnibus ꝛ per omnia fm cõsiliũ reddendum. dicit Bal. hanc sententiam valere: qꝛ sub conditione intrinseca. Ego habui hanc. q. de facto in ciuitate Aretij ꝛ allegabam contra Bal. id qđ. s. dixi. qꝛ qñ cõditio de futuro est intrinseca reddit sñiam nullã nisi statim veniat implenda: ꝛ impleatur. vt ibi not. per glo. ꝛ Bar. ꝛ per Jo. an. in locis preallé. sed hic non veniebat implenda nec fuit impleta per duos menses post qꝛ causa erat dubia ꝛ fuerat cõmissa duobus. Preterea Bal. in. l. j. C. de sen. ex peri. reci. dicit ꝙ iudex non debet pronuntiare nisi post consiliũ apertum ꝛ lectum tamen presupposito ꝙ dictum Bal. esset verum dixit ꝙ tempus appellãdi non 9 currebat ante redditum consilium per rationẽ. s. alle. ¶ †In §. qđ in sententijs. no. ꝙ lz diuersa sint grauamina: qꝛ quoddã infertur per sententiam diffinitiuam. quoddã per interloquutoriam: quoddam per alium actum iudicis: nec est proprie diffinitiua nec proprie interloquutoria quoddã qđ infertur p pactum iudiciale. de quo. s. ead. l. §. solent. tempus tamen appellandi est vniforme ab omnibus vt hic. Idem in tempore prosequendi. vt in. c. cũ sit romana. de appel. in prin. ꝛ in cle. sicut. eo. tit. non sic in forma appellandi. iuxta no. s. de appel. l. j. in fi. cũ seq. Aduerte tamen qꝛ antiqui doct. canoniste intellexerũt hũc tex. qñ actus ex quo quis grauabatur non erat omnino extraiudicialis: sed erat saltem iudicialis. vt est decretum electionis quod interponitur a decurionibus de quo. in. §. si quis tuto. in fi. ꝛ. §. solent. sed si erat mere extraiudicialis actus vt est electio canonicorum. dicebã posse appellari post. x. dies ab illato grauamine. vt not. Inno. in. c. bone. de appel. in fine. et Spe. eo. ti. §. restat. ver. sed quid dices. sed hodie reprobatur per. c. concertationi. de appel. lib. vj. quod emanauit ad declarationem huius. §. et vide ibi glo. tamen dico istud verum quando appellaret a grauamine preterito. ꝛ ita loquit hic: sed si a futuro quod est regulariter in appellatione extraiudiciali. que semper interponitur a futuro grauamine regulariter. vt no. glo. in. d. clẽm. sicut potest semper appellare: nec est prefixum tempus: qꝛ quousqꝫ timet appellare potest: sed si appellaretur a futuro grauamine iudiciali. quod regulariter fieri non potest. vt dicit glos. in. d. clemen. sicut. nisi fuerit cõminatum a iudice. vt in. c. cũ cessante. de appel. potest dici quod a die appellationis incipiat. Et qualis debet esse cõminatio vt possit appellari. vide ĩ quarta parte Specu. in titu. de appel. §. j. vbi ponit formam debet etiam limitari iste tex. quando grauamen non habet tractum successiuum sed instantaneum: als possit appellari quãdocũqꝫ durante grauamine vt si iudex aliquem incarcerauerit: qꝛ semper grauatur in carceribus vel si citauit aliquem ad locum nõ tutum. nam etiam post decem dies a die citationis facte potest appellare fm Hosti. cuius dictum refert Specu. in titu. de appel. in. ij. parte Specu. §. restat. versi. sed quid dices. ꝛ Archi. in d. c. concertationi. ꝛ habui hoc anno de facto tetigi aliquantulum. in. l. ab executore. s. de appel. ꝛ. l. sicut reus. de duob⁹ reis.

10 ¶ †Nota ex isto. §. quod appellatio iudicialis debet interponi coram iudice a quo si potest haberi eius copia. als potest interponi coram iudice ad quem si ergo apparet ex forma instrumenti quod nõ sit interposita coram iudice a quo: videtur quod nõ valeat nisi probet quod non potuerit eius copia haberi: ꝛ ideo consilium est appellatori. vt protestetur coram testibus ꝛ requirat iudicem. argu. in. l. sed si pupillorum. §. si quis ipsi pretori. de ope. no. nun. ꝛ. s. de appella. cum quidam. et istud est verum 11 quando appellatur a grauamine illato †sed si a grauamine futuro cõminato per iudicem si est tale quod trahit secum executionem vt excõmunicatio. puta mandat episcopus subdito vt aliquid faciat sub pena excommunicationis quam incurrit de facto potest ille appellare extra presentiam episcopi ꝛ appellatione interposita ligate sunt manus iudicis. vt non valeat excõmunicatio. ita vult glo. ordinaria quam tene menti in. c. suggestum. de appel. in prima glo. Sed si non traheret secum executionem. videtur quod talis appellatio nõ facta in presentia iudicis non protegat appellationẽ a futuro grauamine nisi post 12 ea intimetur ipsi iudici. ꝛ ita potest loqui id quod not. †Spec. in titu. de appel. in. §. qualiter. in ver. item cautus. No. etiam ꝙ tempus appellandi est vtile a principio ꝛ ex postfacto est continuum propter id quod hic dicitur ad aliquid mihi videtur qđ quando stat per iudicem semper dicatur vtile vt non currat: qꝛ videmus idem in tempore prosequendi appellationem. vt in aut. item si appellatione. C. de tempo. appel. lz glo. ibi dicat ꝙ currit sed restituitur. tamen doc. reprobant per tex. ibi: dũ dicit quod nullum preiudicium fit appellanti quando stat per iudicem: sed si curreret ipso iure fieret preiudicium fm Jac. bu. ibidem. vel potest dici aliud in tempore prosequẽdi: qꝛ non est qđ imputetur parti cum non possit prosequi nisi coram iudice: et ideo quandocunqꝫ stat per iudicẽ nõ currit tps. sed in tempore interponendi appellationem si stetit per iudicẽ ab ipso principio nõ incipit currere vt hic dum dicit quare si forte post sententiã statim dicã copiã sui nõ fecerit ꝛc. Sed si a principio nõ stetit per eum incipit currere statim: vt in glo. sup verb. subtraxisset. ꝛ lz postea per eum stet nihilominus currit: qꝛ est qđ imputetur parti cum possit eam interponere extra presentiam iudicis postqꝫ non potest eum habere p iura. s. allegata. ꝛ ista vi 13 detur esse mens istius litere cum glo. ¶ †No. etiam hic ibi suprema hora ꝛc. qđ sententia potest ferri etiã suprema hora diei sed an de nocte. dic vt in. c. consuluit. de offi. deleg. ꝛ not. in. l. nõ 14 minorem. C. de transac. ¶ †Ultimo tene mẽti hunc text. ꝙ qui habet aliquem actum expedire cũ iudice nõ habet necesse ipm requirere nisi in loco publico vbi cõsueuit officiũ exercere ꝛ si ibi non reperit non est quid sibi imputetur si nõ iuit ad domũ suam vel ad camerã non dico ꝙ habeat semper ipsum requi15 re ipso sedente pro tribunali. †qꝛ appellatio põt interponi etiã ipso non sedente pro tribunali. cum etiam die feriata possit interponi. vt. l. j. C. de fer. ibi impropria. ¶ Quero hic vtrũ tẽpus appellationis interponende vel etiam interposite prosequende possit per iudicem vel per litigantes rogari vel abbreuiari. Tex. ꝛ dicta doctorum super hoc videntur variare. ꝛ in diuersis locis tãgitur iste passus. ꝛ fuit questio disputata per Mart. fil. ꝛ per Ricar. malũ. padue. Qꝫtum ad prorogationem fiẽdam per partes quas disputationes abbreuiãdo verba recitat Jo. an. in addi. Spe. in tit. de app. §. nunc breuiter. de quibus doc. iuris ciuilis scribentes non faciunt mentionem. Breuiter hoc distinguo sic: aut querimus de iudice aut de partib⁹. primo casu dico iudex tempus appellationis interponende non potest prorogare nec abbreuiare. primum tenẽt glo. ordinarie in aut. offeratur. C. de lit. contest. super ver. alienum. ꝛ in. c. cum sit romana. de appel. ꝛ quasi omnes doct. etiam moderni. vt Bal. in aut. ei qui. C. de temp. appel. ꝛ Ang. in aut. hodie. C. de appel. reprehendendo Bar. qui solus tenuit contrarium ꝙ ex causa possit prorogare. in. l. ij. de re iudi. sed non obst. iura allegata p eum qꝛ fateor ꝙ in casibus expressis in iure potest iudex dilationem datam a lege sine mysterio eius prorogare ex causa vt est in casu illius. l. sed extra casus expressos a iure non põt per c. indultum. de re iudi. lib. vj. nam inducendo statim est regula re. vt dicit glo. in. l. omnis diffinitio. de reg. iu. Secũdo qđ non possit abbreuiari. tenet Dy. in. d. c. indultum. nam beneficium iuris est ipsius appellatoris qđ habeat decẽ dies non minus. Item beneficium appellati est quod lapsis decẽ diebus sententia transit in rẽ iudicatã si nõ appellatũ neutrũ: ergo põt tolli per iudicẽ vt ibi. Si vero queritur de tẽpore prosequendi appellationẽ dico ꝙ iudex solus potest abbreuiare hoc modo qđ statuat tempus ad comparendum corã iudice appellationis. ꝛ ad presentãdum app. qui actus dicunt de ꝓsequutione: ꝛ nisi hoc faciat infra terminũ censetur deserta appellatio vt hic habetur in. c. cum sit romana. ꝛ in. c. prece. extra de appel. sed prorogare non potest iudex scꝫ vt possit prosequi etiam vltra biennium. ꝛ hoc vult dicere tex. in. c. oblate. eo. titu. ꝙ põt abbreuiare ꝛ nõ elongare: nec etiam potest abbreuiare statuendo terminum ad decidendum causam: qꝛ id non pendet ex potestate appellationis sed iudicis. ꝛ hoc vult tex. in. c. ex insinuatione. eo. tit. ꝛ si assignaret terminum simpliciter ad prosequendum censeretur statutum dũtaxat ad comparendum coram iudice appellationis. ꝛ ad presentandum appel. vt in. d. c. ex insinuatione ꝓbatur qua presentatione facta non cogeretur vlterius ꝓsequi si nollet. dũ tamen prosequatur infra annũ ꝛ ex causa biennium. ꝛ ita dicit Spec. fuisse obtentũ. Si vero querit de partibus dic aut queritur de appellatione sola: ꝛ ille potest abbreuiare tps prosequendi si ipse qui appellat sibijpsi statuat terminũ non aũt elõgare. vt in. d. c. oblate. Ecõtra solus appellatus nec elongare nec abbreuiare potest: sꝫ ambo simul. Ang. querit an possint abbreuiare. ꝛ dicas ꝙ sic tam tps appellandi qꝫ ꝓsequẽdi: qꝛ põt quis ex toto renuntiare appellationi: vt. s. tit. ij. l. j. §. si quis ante. cum ibi not. ergo ꝛ restringere potestatem. arg. s. de pact. l. iurisgentiũ. §. adeo. Sed si queritur an possent prorogare. dic ꝙ non. ꝛ ita loquũtur determinationes predictor disputantiũ. ꝛ qđ no. Bar. in aut. si tñ. C. de temp. ap. ꝛ Cy. ꝛ Bal. in aut. ei qui. in fi. eo. tit. sed bene possunt consentire ꝙ supersedeatur in procedendo vsqꝫ ad certum tps: et tunc interim non curret tps. ꝛ ita est hodie determinatũ in cle. sicut. de ap. qđ nõ erat olim de iure ciuili. Aliud enim est prorogare ꝙ importat

vt etiam si semper procedatur in causa possit expediri post tps
16 prefinitum a iure. Aliud est qd in causa supersedeat̃ ꝛ nõ proce
datur: qꝛ durante cõpromisso nõ currit tps appellationis pro
sequende: sed interponẽde sic ſm Pau. de leaza. in. d. cle. quod
no. qꝛ doc. iuris ciuilis hoc vltimum non tangunt.

2 Snia si est lata cõtra absentẽ ad hoc sibi currat tps appel-
landi an sufficiat ꝙ fiat notificatio ad domum suam.
3 Si vnus nũtius dixit sibi ꝙ lata erat snia cõtra se postea alius
dixit contrariũ an nihilominus currat tempus appellandi.
4 Quid si sciuit sententiam latam sed ignorauit an esset lata pro
se an contra se.
5 Si litigaui per procuratorem meum an tempus incipiat cur-
rere statim lata sententia.
6 Si ꝓcurator fuit verus cõtumax an dñs poterit appellare.
7 An ipse procurator poterit tũc noĩe domini appellare.
8 Si ꝓcurator fuit in dolo in non appellando cum possit vel in
euidenti culpa: an dñs etiam post lapsum tempus appellandi
poterit appellare.

1 **Si aduersus.** †No. hic ꝙ qñ qs litigauit per se ipsum ꝛ lata est snia cõtra ipsum absentẽ facta citatione ad domũ qd sufficit postq̃ semel fuit in iudicio ꝑsonaliter. vt habet̃ hic in glo. quã no. ꝙ tẽpus appellandi nõ incipit incurrere nisi a die sciẽtie. ratio est: qꝛ est vtile a principio ꝛ nõ incipit currere impedito. vt. s. ea. l. §. dies. sed ignorans dicit̃ impeditus: vt. s. de calũ. l. annus. Est ergo cautela ꝙ victor faciat illi notificari sniam. al's posset post magnũ tempus appellare asserendo se ignorasse qd in dubio presumeretur: vt. l. verus. de ꝓba. sic ꝛ qñ dilatio datur absenti est sibi notificanda: al's nõ incipit currere. vt in. l. ij. C. vbi in rẽ actio. ꝛ
2 no. per Bar. in. l. labeo. s. de iureiur. ¶ †Sed quero quid si notificatio est facta ad domum suã. dixit Jaco. de are. in. l. scire. §. oportet. de excu. tu. ꝙ sufficit qꝛ presumitur habuisse notitiam Bal. in. l. ab eo. C. quomo. ꝛ qñ iud. dicit hoc verum si non erat multum lõge a familia ita qd de facili potuit sibi notificari per
3 familiam. ¶ †Item quero quid si vnus nũtius dixit sibi ꝙ lata erat sentẽtia cõtra se postea alius dixit contrariũ. ꝛ primus dixerat verũ. dicit Bal. in aut. hodie. C. de appel. ꝙ lꝫ ipse propter secundũ inceperit credere ꝙ non sit lata nihilominus tempus appellandi sibi currit: qꝛ cepit currere post notificationẽ primi nuntij: ergo ex superuenienti dubitatione non interrupitur cursus: qꝛ tempus illud ex postfacto est continuũ postq̃
4 incipit currere. vt in. d. §. dies. s. e. l. ¶ †Item quero quid si sciuit sniam latam sed ignorauit an esset lata pro se vel contra se. Respondeo nõ incipit tempus currere. glos. est ordinaria in. c. concertanti. super ver. scieris. de ap. lib. vj. Si tñ vult appellare sub conditione si lata est contra eũ põt. vt no. in. c. consuluit. de offi. deleg. in nouel. ꝛ dicit ibi Jo. an. ꝙ in casu etiã si appellat ab interloquutoria nõ tenet̃ exprimere causam: lꝫ qñ scit cõtinẽtiam interloquutorie teneat̃ exprimere. vt in. c. j. de ap. lib.
5 vj. ꝛ. j. titu. j. l. eius. ¶ †Secũdo no. ꝙ qñ litigaui ꝑ procuratorem tẽpus incipit currere statim lata snia: lꝫ ipse ignoret. istud est verum sine dubio si ꝓcurator sciuit sniam latam qꝛ fuit presens qꝛ snia eius reputat̃ snia dñi. vt. l. ꝓcuratoris. s. de trib. et facit Spe. de ap. §. qualiter. ver. quid si ꝓcuratori. sed si procurator nesciret qꝛ fuisset citatus ad domum. puto ꝙ nõ incipiat currere nisi q̃primũ alter eorũ inceperit scire: qꝛ est eadẽ ratio.
6 ¶ †Quid aũt si citatio peruenit ad notitiã procuratoris: et sic fuit verus contumax. dicit Inno. in. c. j. vt lit. non cõtest. ꝙ ipse procurator nõ potest appellare etiã infra decẽ dies ꝓpter verã contumaciã sed dñs bene poterit infra decẽ dies appellare: qꝛ vera cõtumacia ꝓcuratoris non aufert domino potestatẽ appellandi: qꝛ est delictum ad qd non censet̃ habuisse mandatum ergo ꝛc. vt. l. iij. §. si procurator. qd quisq; iur. sed si non appellat infra quinq; dies a prolatione sententie non põt postea appellare etiam si ignorauerit sententiã latam: qꝛ tempus currit ignorãti postq̃ litigauit per procuratorem vt hic. nec ob. qd. s. dixi: qꝛ quando fuit citatus ad domum ꝛ ignorauit citationem presumitur ignorasse etiam sentẽtiam: ideo nõ incipit currere nisi q̃primum alter eorum inceperit scire: sed quando sciuit se citatum presumitur etiam scire sententiam latam: ideo statim incipit currere dño sibi autẽ non: qꝛ propter contumaciam nõ
7 potest appellare. ¶ †Ego al's cũ iste casus mihi accideret dixi hoc dictum qd ipse non possit appellare procedere si vellet appellare suo nomine tanq̃ dominus litis. qd potest regulariter vt sentit glo. ꝛ Barto. in. l. ab executore. §. j. s. de appel. sed hoc casu nõ potest ꝓpter cõtumaciã suam: sed si vult appellare nomine dñi cum ipse dñs possit tãq̃ tempus labat̃. vt. s. dixi. nõ video quare nõ possit: qꝛ qui exclusus est suo noĩe non prohibetur alieno noĩe. vt est casus in simili. s. de inoffi. testa. l. filiusfa. post prin. vbi pater erat exclusus ab impugnatione testamenti propter legatum qd susceperat. ꝛ tamen non prohibetur expugnare nomine filij. facit. l. iubemus. §. sane. cum ibi no. C. de
8 sac. san. eccle. ¶ †Vltimo Barto. dicit hic vnum ꝙ si procurator fuit in dolo nõ in appellãdo cum possit vel in euidenti culpa ꝙ dominus etiã post lapsum tempus appellandi posset appellare. Bal. in. d. l. ab eo. ꝛ in aut. hodie. Respondit istud dictũ ꝙ imo etiam tunc nõ potest nisi in subsidiũ si procurator est nõ soluendo: vt hic in tex. cum glos. quod non potest intelligi nisi quando procurator fuit in dolo vel in culpa in non appellãdo quo casu dominus habet regressum contra eum si est soluẽdo ideo sibi currit tempus prout in simili in minore cui currũt tẽpora appellandi hodie lꝫ habeat regressum contra tutorem. vt l. fi. C. si aduer. rem iudi. Sed si non esset soluẽdo audiretur ne ex dolo ꝓcuratoris aduersarius eius lucretur. vt in. l. fin. de eo per quem fac. erit. ꝛ hoc est ipsa veritas quicquid dicat Bart. qꝛ Bal. melius intellexit: sed procurator nõ fuisset in dolo vel in culpa tunc dominus contra ipsum non haberet regressum: ideo tunc debet audiri etiam si procurator sit soluendo: et isto etiam casu potest intelligi hic dũ dicit difficilis est ꝛc. pone exẽplum si fui citatus ad domum ꝛ nõ habui notitiam vel habui sed non potui venire ad appellandum propter aliquod impedimẽtum. scias etiam quod tẽpus incipit currere absenti postq̃ cepit scire: etiã si adhuc non sit reuersus si tamen potuit mittere procuratorem ad appellãdum. per istum tex. dum dicit ex quo quis scit secus in tempore restitutionis petende quod non incipit anteq̃ reuertatur. vt in. l. fi. C. de temp. in integ. resti. et ad id quod dixi. s. quãdo procurator fuit verus contumax vide omnino qd habetur in Spe. de ap. §. j. ver. ceterum.

2 Quando causa mittit̃ ad cõsilium sapientis ꝛ ostendit̃ pũctus ꝑ iudicem partibus possunt partes vel altera earũ cõtradicere si videtur ei ꝙ punctus non bene stet.
3 Confessio quod non tollat veritatem cum quis vult ostendere contrarium.
4 Snia si fertur parte presente ꝛ in ea dicatur lite cõtestata iurato de calumnia ꝛc. ꝛ pars non contradicat an possit postea dicere non esse vera contenta in instrumento sententie.

1 **Illud.** ¶ †Qui nõ cõtradixit literis cõsultationis non põt postea ab eis appellare si ſm eas redditum est cõsiliũ. ꝛ lata snia. h. d. ¶ In
2 tex. ibi: neq; is appellauerit. Nota † ꝙ qñ cã admittitur ad consiliũ sapiẽtis: ꝛ ostenditur punctus per iudicẽ partibus possunt partes vel altera earum contradicere si videtur ei quod punctus non bene stet ꝛ si non admittitur contrahendo potest opponi ita debet intelligi. l. j. de rela. ꝛ dixi in. l. j. §. j. s. de appel. ꝛ si hoc non fecit: ꝛ postea redditum est consilium. ꝛ lata sententia non potest appellare ab illis literis vt sequitur. sed non negat quin possit appellari ab ipsa sentẽtia: ꝛ isto modo soluitur contrarium de. d. §. j. debebit tamen appel. iustificare ex alio q̃ ex eo quod habetur vel punctus nõ bene stet: quia postq̃ a principio tacuit censet̃ approbasse. quod intellige nisi euidenter ex actis appareret de mendacio literarũ vel nisi vel
3 let suscipere in se onus probandi. † qꝛ tacita cõfessio non tollit veritatem sicut nec expressa: cum quis vult ostẽdere contrariũ etiam si scienter fuit confessus. vt. l. cum falsa. C. de iuris ꝛ fact. igno. ꝛ pro hoc quod no. in addi. Spe. in tit. de re iudi. §. vt aũt.
4 ver. ꝛ no. ſm quosdam. ¶ †Vltimo dicit hic Bar. quod si sententia fertur parte presente. ꝛ in ea dicitur lit. contest. iurato de calumnia ꝛc. pars non contradixit non potest postea dicere nõ esse vera illa de quibus fit mentio in instrumento sententia. lꝫ sint que tẽpore late sententie non poterint interuenire. ꝛ alleg. Inno. in. c. cum in iure. de offic. delega. ꝛ idem dicit in. l. j. C. de rela. ꝛ in aut. si quis in aliquo documẽto. C. de eden. in fi. tu dic plenius quod licet tunc nihil dixerit: si tamen postea appellat infra legitimum tempus potest hoc dicere in causa appellationis: ꝛ nõ obstatur illis verbis nisi quatenus ex actis appareat vt in. c. quoniam contra falsam. de proba. quia nõ presumitur presentia quantum ad acta quando nondum transiuit in rem iudicatam: licet enim tunc tacuerit. hoc facit qꝛ sciebat se posse appellare. si vero non appellauit ꝛ postea vellet dicere sententiam nullam ex defectu litis contest. tũc ex quo fuit presens nõ audiretur nisi vellet ostendere contrarium per inspectionem actorum vel per testes ꝛ sic onus probandi incumberet sibi: sed in precedenti casu incumbit victori: ꝛ sic si non reperirẽtur acta staretur illis verbis. ꝛ ita intellige sane dictum Bart. ꝑ ea que habentur in. c. bone. el grande. de elec. ꝛ in. c. innotuit. de eo qui fur. ordi. su. sed si non fuisset presens tunc audiretur: ꝛ incumberet onus probãdi victori ꝛ si acta essent perdita ita quod nõ possent ostendi succumberet si sentẽtia esset lata de recenti sed si esset lata iam diu presumeretur pro sententia: licet acta non reperiantur per ea que no. Inno. in. c. veniens. de verb. signifi.

tene menti:

tene menti: quia forte non reperies ita plene tactum istum articulum. et vide omnino in addi. Spe. loco. s. allegato. versi. vt aut. vbi Joã. and. ponit disputationem. do. Guid. de suza. sup hoc articulo quando in sententia fit métio quod pars fuit citata: et illa asserit contrarium an stetur narrationi sententie. et tene quod non licet dicat de facto seruari contrarium. et habui istũ casum de facto hic. sed tunc presumi partẽ non fuisse presentem.

¶ De appel. reci. vel non. Rubrica.

1 ☞ In appellatione a diffinitiua si interponitur per tertium debet ex prima cã sui interesse an prius debeat fieri fides de tali interesse et qd si vult appellare noĩe illius cõtra quẽ est lata.
3 Quid in causa criminali.

1 Non solent. † Pro declaratiõe huius legis distingue sic quod aut vult appellare ille contra quem lata est sententia nec inquiritur tũc aliud interesse vt not. glo. s. titu. proxi. l. ij. circa princi. que incipit collige ergo. aut vult appellare alius contra quem non est lata: et tunc aut proprio nomine et non potest nisi pretendat interesse et ita intellige principiũ huius. l. potest pretendere multis modis: vt. s. de appel. l. ab executore. §. j. et. l. a sententia. et. l. si perlusorio. † et sic not. quod licet in appellatione a diffinitiua non sit inferenda causa quando interponitur ab eo contra quem est lata. vt. s. de appel. l. scio. §. fi. et ibi no. si tamen interponitur per tertium debet exprimi causa sui interesse: et puto quod ad hoc. vt iudex teneatur recipere talem appellationẽ debeat aliqualem fidem facere de dicto interesse ad finẽ. vt admittatur ad appellandum: sicut al's ad finem agẽdi: vt in. c. veniens. extra de testi. et quod not. per Bar. in. l. nã et si postea. §. si minor. de iureiur. aut vult appellare noĩe illius contra quẽ est lata: et tunc si habet mandatũ potest. vt hic dum dicit vel quibus mandatũ est: si nõ habet mãdatum: et vult admitti tanquam negotiorum gestor potest: dũmodo nõ appareat de contradictione illius: et postea ratificetur appellatio infra decem dies postea non posset per. l. bonorum. s. rem ra. hab. Intellige hic dũ dicit vel qui negotium alienum &c. et forte est hoc verum etiam si constet quod nõ habeat mandatũ: quia ita ipse fatetur: licet ad agẽdum pro alio non admittatur talis nisi sit cõiuncta persona. vt l. pomponius. §. fi. et. l. sed ei. in prin. de procur. In contrarium tamen facit quod dixi. s. de ap. ex consensu. §. filiũ. et ppter has varietates videtur variasse in tit. de ap. §. j. ver. porro. vbi tenet quod primo dixi. et in versi. item dixerunt quidam. vbi tenet id 3 qd scdo dixi. † In causa tamẽ criminali est hic plus quãdo sententia imponit penam corporalẽ qd admittit quilibet etiã illo contradicente vt. l. non tm. de appella. et predicta qñ ille tertius est masculus sed si esset femina non admitteretur regulariter ad appellandum pro aliquo nisi pro filio. vt hic in ver. et cum mater. supple vel parentibus. vt in. l. femina. s. de procu. licet in causa principali pro filio non esset admittenda vt hic in fi. sed pro parẽtibus sic: vt in. d. l. feminas. et que sit ratio diuersitatis. dic vt ibi no. in glo. vbicunque autem admittitur: licet intercedat si caueat iudicatum solui vel de iudicio sisti non tamẽ iuuatur velleiano ne aduersarius decipiatur legis autoritate. ita intellige tex. hic cum glo. et quod no. in. l. exigendi. C. de procu. iuncta. l. j. de his qui vete. eta. impe.

2 ☞ A qua interloquutoria possit appellari.
3 Que dicatur sententia interloquutoria.
4 Qñ ab aliqua interloquutoria non põt appellari q̃ fuit consideratio iuris ciuilis et iuris canonici.
5 Quod istorum iurium sit saluandum.
6 Quid si statutũ dicat quod ab interloquutoria nõ appelletur an intelligatur etiã in casibus in quibus posset appellari.
7 Si pars potuit appellare ab interloquutoria et nõ appellauit an transeat in rem iudicatam.
8 Si iudex grauat non faciendo illud de quo est requisitus vt faciat an possit appellari.

1 Ante sententiam. ¶ † Ab interloquutoria cuius executio est irretractabilis põt appellari. h. d. regulariter secus de iure ciuili. vt in. l. ante sniẽ tps. C. quo. appel. nõ reci. Fallit in casibus ibi no. in glo. De iure vero canonico põt a qualibet interloquutoria appellari: vt in. c. sup eo.[a] de ap. sed de iure ciuili dicit ibi tex. quod nõ nisi in certis casibus: et breuiter oẽs casus possunt reduci quasi ad vnũ scilicet qñcũque per interloquutoriam vel per eius executionẽ infertur tale preiudicium qd non poterit reparari per appellationem a diffinitiua Istud tamen potest contingere multis modis: vel quia non speratur alia diffinitiua vt cum iudex pronuntiat se non esse iudicem competentẽ vel pronũtiat instantiam esse peremptã principalis cause vel appella. que pronũtiatio est interloquutoria. vt no. in fi. de ap. vel quãdo infertur post diffinitiuam: vt cum pronuntiat executionem. vt not. s. de appella. l. ab executore. in prima glo. potest etiam contingere quod expectatur diffinitiua tamen executio interloquutorie est retractabilis vt in casu huius l. cum pronuntiat reum esse torquendum in causa ciuili: qd nullo casu fieri debet vt hic pꝫ qd est notandum. vel in causa criminali contra leges puta non habitis indicijs vel non data copia: vt. s. de questi. l. pe. et ibi plene not. vel quando pronuntiat super legitimatione personarũ. vt. l. ab arbitro. qui satisd. cog. Idẽ si potest reparare p appellationẽ a diffinitiua tamẽ est talis articulus a quo dependet tota causa. vt in. l. intra vtile. s. de mi. et ad istos casus reducũtur quasi omnes leges alleg. hic in 2 glo. pro contrarijs. † sed Bart. vt plenius examinet discurrit p singulos actus iudiciarios tam ante lit. contest. quam post querendo singulariter in quolibet an possit appellari: et vbicunque reperitur alterum ex predictis dicit posse appellari et non aliter: cuius etiam verba reassumpsit Bal. in. l. ij. C. de episco. audien.
3 ¶ † Quero que dicatur snĩa interloquutoria. [b] glo. in cle. j. de se. quest. pos. et fruc. dicit quod illa q̃ fertur inter principium et finem cause. tu dic melius qd omnis pnuntiatio q̃ fit super eo super quo iudex principaliter non fuit aditus: et super quo nõ est data petitio vel libellus pncipaliter dicitur interloquutoria sed illa que fertur super eo super quo principaliter fuit aditus et datus libellus dicitur diffinitiua: si ergo egi contra te ad centum: et facta prosequutione tu opponis postea instantiam esse peremptam. et iudex ita pronũtiat est interloquutoria: quia iudex super hoc non fuit principaliter aditus. sed super centũ. Idem si appellaui. et tu postea opponis appellationẽ desertã. et iudex ita pronuntiat. nam super hoc nõ adiui principaliter iudicem sed si peterem principaliter sniãm pro te latã pronuntiari esse nullã et iudex ita pronuntiaret esset diffinitiua: quia sup hoc iudicem principaliter adiui fm Inno. in. c. auditis. de procur. Aduertẽdum tñ quod si super illo articulo sup quo fertur interloquutoria fuit decertatũ corã iudice talis interloquutoria large potest dici diffinitiua respectu illius articuli. vt no. glos. in. l. si qs iusiurandum. C. de re. cre. si non fuit decertatum dicitur simpliciter interloquutoria. quia quicquid facit iudex in incidentibus cause principalis comprehenditur appellatione interloquutorie. vt no. glo. in. l. cũ clerici. C. de epi. et cleri. etiã si non incipiat a pronuntiando sed ab exequendo. vt cum dat dilationem etiã 4 si non pronuntiaui candẽ dandã. ¶ † Secundo quero que fuit consideratio iuris ciuilis et iuris canonici. Respõdeo ius ciuile cõsiderauit abbreuiationem cause que est fauorabilis: vt in l. properandum. C. de iudi. et quia quando potest reparari per appellationem a diffinitiua non est preiudicialis: ideo voluit quod appelletur ne causa per hoc protelet vt pꝫ in. l. intra vtile. de mi. vbi pendente appellatione ab interloquutoria non currit tempus instantie in causa principali: sed ius canonicum considerauit quod posset tñ differri diffinitiua qd grauamen efficeretur irrecuperabile. si forte perirẽt probationes que forte erãt necessarie ad probandum grauamen maxime attenta dispositione iuris canonici fm quod instãtia est perpetua. ita no. Jo. an. in. c. fi. de appel. lib. vj. vbi dicit per hoc quod equior et rationa5 bilior est decisio iuris canonici. ¶ † Tertio quero quod istorũ iurium est saluandum. respondeo in causis ecclesiasticis ius canonicum. Idem in parochianis in terris subditis ecclesie romane quo ad temporalem iurisditionem in alijs vero de imperio ius ciuile per id quod not. glo. in. c. fi. de arbi. lib. vj. nisi sta6 tutum aliter disponat. ¶ † Quarto quero quid si statutum disponit quod ab interloquutoria non appelletur. Respondeo puto quod debeat simpliciter intelligi etiam in casibus in quibus de iure ciuili posset appellari vt aliquid addat ad ius commune. Notandum tamẽ quod si diceret quod a mera interloquutoria nõ appelletur tale statutum non haberet locũ in interloquutorijs que non expectant post se diffinitiuam quia ille non dicũtur mere: sed habent vim diffinitiue in illis post quas speratur diffinitiua. Ita tenet Anto. et dicit se cõsuluisse in. l. v. s. de vb. obli.
7 ¶ † Quinto quero qd si pars potuit appellare ab interloquutoria: et non appellauit: an transeat in rem iudicatã adeo quod postea in causa appellationis a diffinitiua nõ possit conqueri de illo grauamine nec petere ipsum reuocari. Innocen. format hoc dubium in. c. quod ad consultationem. de re iudica. sed hoc decisum est cum distinctione an sit talis articulus qui tangat negotium principale: et tunc non transit in rem iudicatam. an non tangat: sed processum cause: et tunc secus vt habetur in. c. fi. s. allega. de appella. lib. vj. ¶ † Ultimo predicta vendicant 8 sibi locũ quando grauamen interloquutorie cõsistit in faciẽdo quid si iudex grauat non faciẽdo illud de quo est requisitus vt

[a] ¶ Super eo. ad de Phili. et Cardi. Alex. ibi.

[b] ¶ Snĩa interloquutoria. Adde Bal. in. l. qd iussit. ff. de re iudi.

faciat an possit appellari. Jo.an.in.c.legitima.de ap.lib.vj. in ij.vel.iij.col.videtur determinare ꝙ sic:qr grauamē etiā infert in non faciendo qđ fieri debet. Jn cōtrariū facit qđ no. Spe.in titu.de ap.§.qualiter.ver.in summa. Solu.aut quis dicit peto a vobis domine iudex ꝙ tale quid faciatis.⁊ si non feceretis ex nunc appello.⁊ nō valet talis appellatio nisi precessisset grauamen in faciēdo:⁊ pars petijsset ipsum reuocari:⁊ si nō reuocaret ex nunc appellat:qr tunc magis videt appellare a grauamine facti ꝙ a denegatione.⁊ ita loquitur Spe.aut petijt aliquid simpliciter fieri:nec tunc appellauit si nō fieret: sed postea vidēdo ꝙ non faciat appellat:⁊ tunc aut denegat expresse vel etiam tacite procedendo ad vlteriora illo non facto ⁊ tunc adhuc possem appellare.vt colligitur ex dictis Spec.in.d.ver.⁊ illo modo debet intelligi quod not. Jo.an.in.d.c.legitime.si vero adhuc non denegasset expresse nec tacite non possem appellare. ſm Specu.ibidē.ideo qñ iudex negligit facere iustitiā non appel.sed in eius defectum recurritur ad superiorē pviā querele. vt in aut.vt disse.iudi.per totum.

2 ☞ Jn appellatione ab interloquutoria an debeat exprimi cā et qualiter hoc intelligatur.⁊ nu.3.

3 An talis appellatio debeat fieri in scriptis.

1 **Ius qui.** †Si iudex pnuntiat pcedendū esse ad vlteriora nō ob.executione friuola apposita a tali pnuntiatione nō pōt appellari.h.d. Intellige sane nō pōt.s.cum effectu:qr appellans nō obtinebit:tamē qr fertur super processu:⁊ sic infert grauamen qđ nō bene reparatur per appellationē a diffinitiua talis pronuntiatio est istius nature qđ potest ab ea appellari.arg.in.l.ab arbitro.qui satisd.cog.⁊ ad superiorem iudicem appel.pertinet videre vtrū iusta fuerit pronuntiatio vel non prout in simili habet in.l.generaliter.§.j.vel.ij.C. de reb⁹ credi. Dicit Bar.per hanc.l.probari:qđ qñ pronuntiatur procedēdum esse ad vlteriora nō obstātibus exceptionibus oppositis pōt ab ista interloquutoria appellari.nā si ideo hic prohibetur appellari:qr exceptio erat friuola:ergo si nō erat friuola pōt appellari:⁊ cum effectu qr obtinebit.†Jtē dicit hoc pro

2 a bari ꝙ qñ appellat ab interloquutoria debet exprimi cā.[a] nam si non esset exprimenda non reijceretur appellatio ex eo quod esset expressa causa friuola:qr posset iustificari ex alia non friuola.vt.§.de appella.l.scio.§.fi.non est ergo verū ꝙ de iure canonico fuerit hoc inuertum per.c. vt debitus.de app. qr idem est de iure ciuili per hūc tex.⁊ per.l.ait pretor.§.pmittitur.§. de mi.ex hoc etiam infert aliud:qđ de iure ciuili non pōt iustificari talis appellatio nisi ex causa expssa in ea:qr si posset nō reijceretur appellatio ista pter friuolā causam expressam cuius contrarium hic dicitur lʒ canoniste dicāt hoc esse inuētum per ius nouissimum.cle.appellanti.de appel.⁊ non fuisse inductū

3 de iure ciuili vel de iure canonico veteri sed non est verū.†Ex hoc etiam infertur ꝙ talis appellatio debet etiam de iure ciuili fieri in scriptis ne contingat appellationē variare postꝙ requiritur specificatio cause per id quod in simili habetur in cle. pastoralis.de rb.signi.ver.verum.super verbo pnuntiatio. lʒ enim ista nō fuerint ita expresse declarata per iura ciuilia sicut declarantur per iura canonica tñ de mēte iuris ciuilis ista fuerunt ⁊ istud est bene notandum pter id qđ.§.dixi:qr predicta debent seruari etiā in terris imperij in casibus in quib⁹ ab interloquutoria appellat:qđ nō esset si p iura canonica fuissent ista inuēta.⁊ ita de facto seruatur. ¶Circa primū vero de causis inferendis in appellatione ab interloquutoria qualiter intelligatur.vide omnino Bal.in.l.in minoribus.C. de his qui. vt indi.vbi not.declarat.⁊ Ang.in.l.vbi aūt.⁊ in.l.v. de verbo. obli. Sed circa hoc quero pone fuit appellatū ab interloquutoria inserta causa iudex appel.pronūtiauit bene vel male appellatum vult pars appellare ab ista sñia an habebit appellare tanꝙ ab interloquutoria ⁊ sic in scriptis ⁊ inserta cā videtur quod non:sed tanꝙ a diffinitiua posset appellare viua voce in continenti:⁊ causa non expressa qr ista sñia dicitur diffinitiua lʒ lata sup interloquutoria re iudi.ita dicit Bal.no.in aut.hoc sacramentum.C.de iur.cal.⁊ in.l.cū ⁊ minores.C.si aduer.rem iudi.⁊ in.l.fi.§.sed ⁊ si quis.C.cōia de leg. ¶Circa scōm ꝙ non possit iustificari ex noua causa.dicit idē Bal.in.l.per hāc.de tēpo.app.in vlti.col.esse verū nisi illa cā superueniat ex facto aduersarij.⁊ allegat.l.tale pactū.§.j.§.de pac.⁊ ita limitat clemē. appellāti. ¶Circa tertiū ꝙ sit appellādū in scriptis.idē Bal. in.l.⁊ minoribus.C.de appel.limitat nisi in causis breuibus.p aut.nisi breuiores.C.de sent.ex pericu.reci.cetera circa talē appellationem ⁊ qd sit eius effectus vide hic p Bar.

2 ☞ Appellatio quando presentatur coram iudice ad quem si vult ꝙ ille iudex admittat debet ostendere ꝙ iudex a quo eam recepit vel recipere recusauit.

a ¶Debʒ exprimi cā. Adde doct.in.c. cordi. de appel. lib.vj.

3 Quare inuentū est vt dent apostoli seu litere dimissorie.

1 **Si cuius.** †Si appellatio non fuerit recepta per iudicē a quo nō nocet appellanti:imo in ea pcedit corā iudice ad quem perinde ac si fuisset recepta: et reuocantur omnia interim attentata per iudicem a quo.h.d.cum.l.seq.supple.⁊ etiaʒ punitur iudex a quo:si debuit recipere. vt.C.de app.l. quoniā iudices.et in Spe.de appel.§.nunc dicamus. in prin. plus dicit idem Spec.in.§.qualiter.ver.tertio debet esse cautus ⁊c. eo titu.qđ quando appellatur ad curiam romanā non debet multum curare appellator:imo caripendere ꝙ appellatio sua non recipiatur per iudicem a quo vel per partem:qr tūc sufficit sibi mittere procuratorem ad impetrandum ⁊ contradicendum:et sic poterit committi causa extra curiam.nec cogitur in curia litigare ad instantiam appellati si contingeret ipsum reperiri vel eius procuratorem:sed si fuisset appellatio recepta deberē mittere procuratorem instructum ad causam agitandam. alʒ ad instantiam appellati ipso vlterius non citato procederetur in causa appellationis tanꝙ contra contumacem.⁊ allegat.c. nicolao.de appel.⁊ not.hic in prin.tex.in verb.doceat. cum gl.

2 ij.†ꝙ quando presentatur appellatio coram iudice ad quem. si vult ꝙ ille iudex admittat debet ostēdere quod iudex a quo recipit vel recipere recusauit appellationem: alʒ videt ꝙ non

3 debeat pcedere super ea.qđ no.†⁊ pter hoc est inuentū ꝙ dentur apostoli.i.litere dimissorie.in quibus debet contineri opinio iudicis a quo si appel.admisit vel non admisit causam quare no.vt in.l.sciendum.in fi. Jtem adde quod in duobus casib⁹ locum habent iste leges quando constat ꝙ appellatio est recipienda vel quando est dubium:sed si esset certum ꝙ nō esset recipienda vt in casibus contentis.in.l.fi.non puniretur non recipiens ⁊ posset ad vlteriora procedere ⁊ non reuocarent tanꝙ attentata nisi essent facta post inhibitionem iudicis ad quem: vt habetur in Spe.de appel.§.nunc dicamus.ver.circa hoc.et ver.item appellatione pendente.vbi omnino vide pro declaratione harum legum.⁊ qđ not.§.de appel.l.cōstitutiones.⁊ glo. iij.in.c.non solum.de appella.lib.vj.

2 ☞ An ab actu extraiudiciali possit appellari.

1 **Si res.** †Jn ista.l.ponunt aliqui casus in quibus appellatio nō est recipiēda: alios vide per glos.in.c.qua fronte.de appel. ⁊ plenius in Spec.eo.ti.§.in quibus.⁊ per istum tex.in fi. cū glo.

2 Bart.tractat hic materiā† de appel.extraiudiciali an ab actu extraiudiciali possit appellari de iure ciuili.nam de iure canonico non est dubium:⁊ quis est effectus talis appellationis: sʒ plenius ꝙ ipse vide p Jnnoc.in.c.dilectus. de maio. ⁊ obe.vbi ponit plures effectus talis appellationis.⁊.c.in cūctis. de his que fiunt a prela.sine cōsen.capitu.⁊ in.c.cum inter canonicos. de ele.⁊ de appel.c.bone.⁊.c.dile.super verb.iniustitiam.⁊.c.cōstitutis.⁊ quasi in omnibus videtur dicere vnum cuius contrarium dicit hic Bart.⁊ tamen Jnno.non allegat quod talis appellatio non facit quod vt in prima attentata reuocentur per viam attētati:antea cognoscatur de iustitia appellationis sed ita demum reuocātur si pronuntietur bene appellatum cuius contrarium hic tenet Barto.sed possunt reduci ad concor. ſm ea que not.in Spec.de appel.§.de officio. versi.quid si extra iudicium.⁊.§.nouissime.ver. illud quoqʒ.in fi. vbi omnino vide et etiam in ver.illud autem certum.glo.etiam magna.circa medium.⁊ in.c. non solum.de appel.lib.vj. dicit illud idem quod Jnno.nec Bar.ipsam allegat.

¶De libellis dimissorijs. Rubrica.

2 ☞ Forma apostolorum seu literarum dimissoriarū.remis.

3 Qñ tales litere non sint necessarie.

1 ¶†Nota ꝙ ad hoc vt ad officiū iudicis a quo appellet duo requiruntur sʒ ꝙ recipiat appellationem.⁊ de hoc in titu. precedēti ⁊ postꝙ recipit tradat apostolos idest literas dimissorias cum omnibus actis emolumentis cause:⁊ transmittat ad iudicem ad quem:⁊ de his loquitur iste titu.⁊ patet.C. de appella.

2 l.iudicibus.⁊ in Specu.eo.titu.§.nunc dicamus.†et que sit forma istarum literarum:⁊ ꝙplura bona circa hūc articulum.vide in tertia parte Specu.in titu.de appella.ver.sequitur videre.de appel.⁊ multa fuerunt circa hoc innouata per iura canonica et nouissima:que non erant declarata.de iure ciuili:vt patet in.c.vt super.⁊ in.c.ab eo.de appella.lib.vj.⁊ in clemē.ꝙuis

3 eo.titu.vbi plenius.†⁊ vnum scias quod quādo iudex appellationis est in eodē loco in quo iudex a quo tales litere non sunt necessarie nec est curandū de traditione taliū apostolorū: imo iudex pōt se breuibus verbis expedire cū porrigit sibi appellatio quod dicat admitto vel nō admitto talem appellationem ⁊ hoc habeatur

hoc habeatur loco apostolorum dimissoriorum vel refutatoriorum: et hoc faciat scribi per notarium in schedula continente appellationem et ita seruatur. vt not. in Spe. in d. §. sequitur videre de apostolis. ver. sunt quoque nonnulli.

2 ☞ Quando appellatur extra iudiciũ vel nõ in presentia iudicis sed honestarum personarum que litere sint dande.
3 Litere dimissorie quid debeant continere.
4 Quod onus incũbat actori circa tales literas seu apostolos et quot quatuor requirantur.
5 Si iudex nõ tradit apostolos cũ debeat nõ nocet appellatori et an processus postea factus nihil valet.
6 Pendente termino ad dandum apostolos si adhuc iudex non denegauit an appellans possit prosequi suam appellationem.

1 Post appellationẽ. ¶ † Nota i hac l. principaliter quatuor. s. qd incũbat iudici a quo circa apostolos qz incũbit onus tradendi et tex. in l. eos. C. de ap. dicit etiã si ab eo nõ petantur: et sic dz offerre. sed tex. in c. j. de app. li. vj. dicit quod dz tradere reqsitus pro quorum cõcordia dic si ipse admisit et recepit appellationẽ debet tradere etiã nõ reqsitus et ita intelligitur tex. in l. eos. in fi. sed si non admisit non tenetur tradere nisi requisitus. et ita not. in Spe. de appella. §. sequitur videre ante finem. in tertia parte Specu. et istud est vtile: quia quãdo non tradit cum debuit non valet quicquid postea fecit. vt in c. ab eo. de apella. lib. vj. et sic videtur quod si admisit appellationẽ lz apostoli non fuerint petiti si eos non obtulit non possit quicquam facere: et si facit valeat: sed si non recepisset tunc posset ad vlteriora procedere si fuit appellatum ab interlocutoria: et valerẽt acta nisi requisitus expresse vel tacite denegasset. vt. d. c. ab eo.
2 et isto modo debet istud. c. limitari. † quid autem quãdo appellatur extra iudicium vel non in presentia iudicis. sed honestarum personarum: an tunc vendicet sibi locum quod hic dicitur. dic quod sunt dande litere testimoniales ab illis personis: vt not. in Specu. de appella. §. de officio. ver. porro. cum seqũ. in secũda
3 parte Specu. ¶ † Secundo no. quid debeant cõtinere iste litere. s. quod talis appellauit supple. et quod ipse iudex admisit appellationem ob reuerentiã superioris. vel nõ admisit ex causa iusta et illam exprimere vt. s. titu. proxi. sciendum. versi. eum qui. et plene in. d. §. sequitur videre. ¶ † Tertio nota in versi. sufficit
4 quid incumbat appellatori. et certe quatuor. s. quod petat apostolos. supple etiã si iudex appellationem recepit licet enim tunc iudex teneatur offerre vt statim dixi. nõ tñ excusatur appellator quin teneatur petere: et si non petierit infra tempus debitum censeretur deserta appellatio. vt. l. iudicibus. C. de appella. et hic: qz isti tex. loquuntur indistincte. ¶ Secundo incumbit vt petat infra tempus debitum: et istud tempus est. xxx. dierum. vt d. l. iudicibus. nec aliquid in hoc immutatur de iure canonico ¶ Tertio requiritur vt petat instanter: istud non declaratur per glo. et doct. Ego intelligo instanter scz vt petat responsum a iudice. vtrum velit dare vel non. nec sufficeret dicere peto apostolos: et statim vertere terga et recedere quod not. qz si forte posset hoc probari quod non expectauit responsum iudicis perinde esset ac si non fecisset. ¶ Quarto incũbit quod petat sepius: et antiqui intelligebant quod deberet interuenire saltem interuallũ vnius diei inter vnã petitionem et alteram per. l. inter actorem de publi. iudi. et si eodẽ instanti diceret peto et iterum peto hoc non videretur sufficere: qz non videretur pluries petijsse: sed pluries loquutus fuisse prout dicit tex. in simili in. l. meuius. §. eum qui. s. de lega. ij. et per id quod no. glo. in. l. si cõuenerit. §. de pigno. actio. sed hodie per illam clemẽ. quis. in prin. declaratum est quod lz istud sit verum de rigore iuris tamẽ propter consuetudinem litigantium que inoleuit vt eodẽ contextu pluries petant videtur quod hoc sufficiat: tamen statim postea limitatur nisi iudex assignaret certum terminum ad dandũ apostolos: qz tunc appellator: lz vno contextu pluries petijsset per prius debet postea in termino comparere et iterum petere. alias censeretur appellatio deserta. idem si respõdit se daturũ infra terminum iuris qz debet appellator non obstante quod prius petijsset et tale respõsum habuisset iterum infra terminum iuris petere: secus si iudex dixisset se traditurũ et nõ dixisset quãdo vel tacuisset: qz tunc sufficit prima petitio et idem multomagis si tradidisset: ista omnia habentur in dicta clemen. que practicatur ad vnguem in quibuscunque curijs et in quibuscũque locis.
5 a ¶ † Quarto et vltimo no. quod si iudex non tradit apostolos[a] cum debeat non nocet appellatori: supple et ipse punitur in hoc quod processus eius postea factus nihil valet. vt in. d. c. ab eo. et c. vt super. quod est intelligendum vt dixi quando expresse denegauit tradere vel tacite assignando terminũ et in illo termino nõ tradendo: vel si non assignauit terminum nõ tradit infra tempus iuris: quibus casibus etiam si sibi non erat inhibitum per superiorem et fuerat appellatum ab interloquutoria et ipse nõ detulit appellationi non valet quicquid postea faceret: secus si apostolos non denegasset expresse vel tacite: qz tunc valerent acta per eum ante inhibitionem: vt in. d. c. nõ solũ. si vero pars non petijt vel non petijt vt debuit vel oblatos nõ recepit videtur appellationi renuntiasse: quod dic vt no. glos. fina. in dicta
6 clemen. ¶ † Ultimo scias quod pendente termino ad dandũ apostolos si adhuc iudex non denegauit expresse vel tacite appellans nõ potest prosequi suam appellationem: et sic nõ posset facere committi causam: et istis diebus habui de facto qz opponebatur contra vnam cõmissionem quod nõ valuit qz facta pendente termino ad dandum apostolos. nam facere cõmitti causam est de prosequutione appellationis. vt dicit Specu. in titu. de appella. §. qualiter. ver. porro. ante fi. in vlti. col. §. sed si denegasset expresse vel tacite: quod quando sit patet per superiora ex tunc potest prosequi et facere cõmitti: et omnia probantur in. d. clemẽ. in fi. dum dicit extunc quasi dicat non ante: et si ex vna erat op. Respondebatur quod iudex respondit se daturũ apostolos: sed non dixerat quãdo quo casu videtur tacite denegare: vt extunc possit prosequi: vt ibi est casus expressus.

¶ Nil nouari appellatione interposita. Rubrica.

2 ☞ Pendente appellatione quid et quando possit innouari vel fieri. et nume. 6.
3 Quid in pendentia supplicationis.
4 Quis iudex et quando debeat reuocare attẽtata pendente appellatione.
5 Attẽtata pẽdente causa nullitatis an veniant retractãda antequam super nullitate sit pronuntiatum.
An pendente causa nullitatis sententie debeat condẽnatus haberi pro condemnato vel non.
6 Bãnitus qui dicit bannum esse nullũ an possit interim tanquam bannitus occidi.
Lapso tpe appellationis prosequende an debeat citari appellans ad dicendum causam quare sententia nõ debeat executioni mandari. cum lapsa sint fatalia.

1 b Appellatione. ¶ † Pendente appellatione[b] a diffinitiua sententia nihil debet innouari per iudicem a quo super executione sententie. h. d.
2 Sed † si esset appellatum ab interloquutoria posset innouari quousque per iudicem ad quem esset inhibitum. vt in. c. non solum. de appel. lib. vj. nisi iudex a quo denegasset apostolos. eo. titu. c. ab eo. et dixi in titu. prece. vel nisi detulisset appellationi. eo. tit. c. cum appellationibus. Fallit quod hic dicitur in pluribus casibus qui not. in Spec. de appella. §. nouissime. ¶ Item limita hãc regulam nisi sint talia que pendente causa principali poterant fieri: qz tũc possunt fieri etiam pendente appellatione: vt. l. postquam. §. imperator. vt leg. nomi. ca. Item est verum quod non debet fieri nouatio contra appellantem: sed contra tertium bene potest fieri vt s. mand. l. creditor. in princi. Item est verum quando fieret innouatio contra appellationẽ: secus si id quod fieret non tendit contra appellationẽ. vt not. per Inno. in. c. qz propter. de elec. Itẽ loquitur hic de executione facti que non debet fieri per iudicem a quo pendente appellatione: sed executio iuris bene fit vt. l. furti. §. j. s. de his q no. infa. vbi appellans a sententia super famoso crimine interim est infamis. et idẽ in snia excõicationis vt ibi no. Item procedit nisi sit notorium appel. non tenere. vt no. Inno. de offi. deleg. c. pastoralis. ¶ In glo. ibi: arg. C. communia delega. de hoc est hodie casus in. c. non solũ. de appel. li. vj. est tamen verum vt dixi quando pendet tempus appellãdi a diffinitiua: si vero ab interloquutoria lz pars grauata compareat coram iudice infra tempus appellandi et petat supersederi in causa quousque deliberet an velit appellare vel non iudex non tenetur supersedere. vt no. glo. eo. titu. c. fi. et fuit originaliter dictum Specu. in tit. de appel. §. restat. in fi. Nimirũ qz etiam si esset interposita appel. non teneretur suspendere si nõ esset sibi inhibitum. vt. s. dixi. multominus si non est adhuc in-
3 terposita. ¶ † In gl. seq. ibi: in auf. vt spõsalia posita. C. de preci. impe. offer. auf. que supplicatio. et solue vt in glo. qz pendente supplicatione contra sententiã bene potest fieri executio prestita tamẽ satisdatione. vt ibi. et ratio est: qz talis supplicatio sententiam que in rem iudicatam transiuit nõ rescindit quousque per iudicem qui de supplicatione cognoscit sit pronuntiatum contra sentẽtiam: et idem si petita est in integrum restitutio cõtra sententiam: vt in. c. ex literis. de restit. in integ. Sed appellatio statim rescindit sniam etiã antequam iudex appellationis p

a ¶ Nõ tradit apostolos. Adde docto. in clemen. fi. de appel.

b ¶ Pẽdente appellatione. adde glo. summe. ij. q. vj.

4 nuntiet bene appellatum.vt in.l.j.in fi.ff.ad turpil. ¶†In gl. seq.circa prin.ibi existenti apud principem qñ fuit ad principē appellatū ⁊ debuit ad eū appellari.al's secus per illū ad quem fuit appellatum vel debuit appellari:vt.ff.tit.ij.l.eius ⁊c.⁊ ipse iudex appellationis est ille qui debet reuocare oīa attentata ꝑ iudicem a quo etiam anteꝙ pronuntiet super appellatione:vt l.chirographis.ff.de admini.tut.⁊ in Spec.de appel.ff.nūc de officio.ipse etiam iudex a quo pōt reuocare id qđ male fecit qꝛ potius debet errorē suum corrigere ꝙ expectare per aliū corrigi.vt est casus in.c.cū teneamur.de ap.⁊ pōt inhiberi parti qđ nihil noui faciat appellatione pendente per illū tex.facit.c. venientes.in fi.de iureiur.⁊ de talibus attētatis qualiter ⁊ qñ veniant reuocāda.vide plene per glo.in.d.c. non solū.⁊ ꝑ Inno. de excu.c. dilectis.vbi etiam ponit formā petendi reuocationē

5 talium attentatorum.¶†Quid aūt de attentatis pēdente causa nullitatis an veniant retractāda anteꝙ sup nullitate sit pronuntiatū.Respondeo non:qꝛ non reperiꝛ iure cautū ſm Inn. in.c.cum in iure.de offi.deleg.lȝ Bar.sentiat cōtrarium in.l.j. C.qñ prouo.non est neces.⁊ tetigi in.l.si expressim.ff.de ap.⁊ ita no.Bal.in.l.tale pactū.ff.qui ꝓuocauit.ff.de pac.nisi forte per iudicem qui cognoscit de nullitate principaliter intentata fuisset inhibitum alteri iudici ꝙ causa nullitatis pendentis nihil innouaret:⁊ istud pluries vidi fieri:tamen de iure puto talem inhibitionē posse fieri nisi ille cui fit sit inferior vt si episcopus inhibet archidiacono vel preses prouincie magistratui municipali.vt in.l.iudicium soluiꝛ.ff.de iudi. secus si eque principalis.vnde consuluit Feder.de Señ.ꝙ episcopus nō pōt inhibere iudici seculari ꝙ sniam vel instrm executioni non mādet quousqꝫ decisa sit questio nullitatis que corā eo vertit super eis ad qđ vide qđ no.Archi.xj.q.j.c.de persona.⁊ adde circa istū articulum an pēdente causa nullitatis sentētie debeat condēnatus haberi pro condēnato vel non.qđ no.Inno.in.c.solet.de sentē. excom.lib.vj.⁊ Bar.post Dy.in.l.iij.ff.si seruus.de acqui.pos.

6 et sic an bannitus[a] qui dicit bannū esse nullum possit interim tanꝙ bannitus occidi.qđ tetigit hic Dy.sed dic per Bart.in.l. si seruus.¶In fi.glo.ibi:⁊ sic poterit statim exequi hoc intelligere verum nisi per iudicem appellationis esset inhibitū.vt in.c. romana.ff.si autem.de appel.lib.⁊ qñ possit inhibere.dic vt ibi ⁊ no.in Spe.de appel.ff.de officio quoqꝫ.ver.sed quare. cū seq. et versi.sed quid si iudex appellationis.adde etiā qđ not.Bald. circa materiā huius.l.C.de rebus credi.l.generaliter.ff. finantem.vbi dicit ꝙ habet locum ista lex in his que tangunt appellationē non in separatis.⁊ idem Bar.no.in.l.j.C.de bono.pos. scđm tabu.vbi dicit ꝙ appellatio suspēdit officiū iudicis etiā in his que sunt volūtarie iurisditionis.¶In glo.seq.ibi:idest si tamen lapsa sint fatalia.Nota istam gl.ꝙ ille qui habuit pro se sententiam lapso tempore appellationis prosequēde potest cōparere corām iudice a quo ⁊ petere sententiam executioni mādari nisi doceatur per iudicem appellationis fuisse pronuntiatum bene appellatum ⁊ male iudicatum:⁊ habet fundatā intētionem nisi appellans hoc doceat.Est ergo practica ꝙ citeꝛ appellans ad dicendum causam quare sententia non debeat executioni mandari cum lapsa sint fatalia.⁊ ita habetur.C. de appel.l.contra maiorem.Sed habui de facto questionem qꝛ erat appellatum ad curiam romanam: et erat lapsus annus: petebatur sententiam executioni mandari nisi doceretur de prosequutione vel de iusto impedimento propter qđ deberet habere alium annum:appellans dicebat se non teneri cum habeat alium annū ab ipsa.l.Bar.tenet hic pro appellante qđ non debeat fieri executio quousqꝫ sit lapsum biennium.In contrariū facit cle.sicut.de appel.vbi per lapsum anni sententia trāsit in rem iudicatam nisi habuerit impedimētum ⁊ breuiter forte de iure ista est melior opinio.⁊ ita sentiunt Cano.in.c.ex ratione. de app.lȝ opi.Bar.sit equior.

a ¶An bānitus. Adde Ael.ī tra. de bāni.vbi diffuse.

b ¶Cōtra sniam. Adde.l. duob[9]. ff.de exce.rei iudi. Jaso.in.l.fi. C.de lega.

2 ¶In pluribus facinoribus prouenientibus ex diuersis factis an debeat delinquens de quolibet puniri et quid si ex eodem facto.

3 Attentata pendente causa nullitatis non debent reuocari quādo nullitas opponeretur incidenter.

1 **Si quis ex pluribus.** † Maior pena ñ dȝ differri ꝓpter

2 minorē sed ecōtra sic.vide Bar.in.l.ij.de custo.reo. ¶†In tex. ibi:ex pluribus facinoribus scȝ ꝓueniētibus ex diuersis factis quo casu debet ex quolibet puniri.vt.l.nunꝙ plura.ff. de pūa. delic.Si vero plura crimina descendant ex eodē facto seu plures eiusdem criminis tunc distinguitur an se habeāt ad inuicē vt genus ⁊ species:vt homicidiū ⁊ paricidiū ꝗ puniūtur ex diuersis legibus.vt ptȝ in ti.ad.l.corñ.de sica. ⁊ ad leg. pompeiā de parici.tamen homicidiū se habet vt genus:⁊ tūc non est puniendus nisi altero eorum:vt.l.senatus.⁊ ibi no.ff. de accus.Si vero se habeant vt species diuerse:vt adulteriū et incestus tūc ex quolibet debet puniri:vt i.l.si adulteriū cū incestu. de adul. ¶In tex.ibi:differēda est pena intelligit Ant.istū tex. quādo pena maior si prius imponatur absorbet minorē:vt si aliquis est condemnatus in amputatione manus ex vno delicto:⁊ in amputatione capitis ex altero.nam si prius amputetur caput non deberet postea amputari manus:qꝛ pena non est inferenda mortuo.vt not.glo.j.si pendē.appel.mors interue.l.j.super vb.reddendis.Sed si maior nō absorberet minorem:vt si esset condēnatus in amputatione manus:⁊ in fustigatione: tunc lȝ appellaret a prima non deberet differri fustigatio per.l.si cui. ff.j.ff.de accu.⁊ ita etiam videtur colligi ex dictis Bart. in.d.l. ij.de custo.reo.Sed mirabile est quare etiam in primo casu debeat differri pena minor:qꝛ postꝙ est condēnatus ad vtramqꝫ videtur quod debeat incipi a minore vt sic vtraqꝫ imponatur: vt no.Bar.post glo.C.de pena iudi.l.omnes iudices.lib.x.vbi dicit ꝙ si captus est aliquis bannitus in amputatione manus ⁊ capitis primo debet amputari manus:⁊ postea caput si ita est ergo licet appellauit ab amputatione capitis non debet differri pena manus:cuius contrarium hic dicitur. Et econtra si appellasset ab amputatione manus videreꝛ debere differri amputatio capitis ad hoc vt vtraqꝫ locum habeat cuius cōtrariū hic dicitur in versi.seq.quod nō differtur.breuiter per istū tex. videtur dicendum non esse verum id quod Barto. dicit in.d.l. omnes iudices.in fi.imo humanitatis gratia postꝙ debet mori que pena est vltimum terribilium quātumcūqꝫ fuerit condēnatus ad alias penas corporales minores illa sola impugnaꝛ non fiat executio in alijs:lȝ forte de consuetudine hoc non seruaretur:⁊ istam credo fuisse mētem huius litere nec alio modo scirem defendere istum tex.ab opinione predicta nec inducere

3 rationes eorū que hic ponuntur.¶†Ultimo scias quod illud quod dixi in prin.l.causa nullitatis an impediat interim attentari et faciat reuocari attentata.procedit quando principaliter ageretur de nullitate: si vero incidenter qꝛ opponeretur exceptio contra executionem sententie tunc vt no.in.l.iiij.ff. condēnationem.de re iudi.Bar.non sunt alia.

¶Que sententie sine appel.rescindantur. Rubrica.

2 ¶An valeat sententia contra sententiam.

1 **Illud.** ¶†In ista.l.cum seq. ponuntur aliqui casus in quibus sententia est nulla ⁊ ideo nō expedit appellare:imo quādocunqꝫ vsqꝫ ad.xxx. annos potest peti declarari nulla:statuta tamen aliquando prefigunt terminum certum infra quem debeat hoc peti vt est hic:⁊ florentie quod infra decem dies.⁊ principium hui[9] legis.h.d.si pronuntiatum est non esse iudicatum ⁊ pronuntiatio transiuit in rem iudicatam habetur pro non iudicato quātumcunqꝫ iudicatum fuerit.h.d.Glo.ponit casum quod victor petijt sententiam executioni mandari contra reum: ⁊ qđ reus opposuit quod nunꝙ fuit iudicatum:⁊ qꝛ forte victor nō plene probauit iudex pronuntiauit non esse iudicatū:licet ergo post ea superueniant probationes non poterit vti illa sententia: qꝛ habetur pro non lata postꝙ ita fuit iudicatū.Ista positio non placet qꝛ iudi.exeq.est summarium et ideo pronuntiatio facta super incidēti est executio nullitatis sententie vel quod lata nō est non facit preiudicium victori quominus postea possit ordinarie agere ⁊ probare de validitate sententie vel quod lata est: vt expresse no.Bar.in.l.j.ff.qñ prouo.non est neces.⁊ in.l. ꝗ rome.ff.duo fratres.in distinctione.ff.de verb.obli.Inno.in.c.fi. de ordi.cogni.per.l.a diuo pio.ff.si super rebus.de re iudi. ⁊ ꝑ l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.⁊.l.si quis a liberis. ff.siue parens.de libe.agno.¶Ideo melius pone casum quod actor succubuit ⁊ reus fuit absolutus: ⁊ sententia trāsiuit in rē iudicatam:actor postea iterum petit:reus opponit de sententia absolutoria:⁊ quia forte non probauit iudex pronuntiauit ipsum nunꝙ fuisse absolutum:certe ista pronuntiatio non est facta in iudicio summario sed in plenario:⁊ ideo facit preiudicium perpetuo reo.vt in.l.finautem.ff.fi. de nego.gest. ¶Sed tunc oppono:quia super incidenti non debet pronuntiari: vt l.j.C. de ordi.iudi.Solu.fateor quod iudex hoc non bene fecit pronuntiatio tamen valet et trāsit in rem iudicatam:vt hic est casus.⁊ in.l.viro ab vxore.⁊ ibi per Barto.soluto matrimonio et facit preiudicium in principali quando idē vertitur in vtroqꝫ:al's secus:vt.l.vendicantem.in fine.cum lege sequen. de eui. et not.plene in.d.ff.fratres.

2 ¶†Item oppono fortiter quia nō valet sententia contra sententiam[b] que transiuit in rem iudicatam:vt in.l.C.quādo prouo.non est neces.Solu.interdum sententia secunda fertur de directo contra primam:quia pronuntiatur

tiatur primã nunq̃ fuisse latam vel non valere: ꝛ valet ipsa secunda ꝛ infringit primã si nõ appellatur ab ea vt hic. Interdũ fertur non directo cõtra primã sed cõtra id qð cõtinetur in prima vt si per primã fuisti mihi cõdẽnatus ꝑ secundã absolutus vel ecõuerso: tunc loquit̃ lex cõtraria. ꝛ ita fuit de mente glos. ibidem. De intellectu tñ illius. l. qualiter debeat intelligi plurimum dubitatur. ꝛ Bar. intellexit qñ secunda fuit lata ex eadem instantia: secus si ex diuersis. ꝛ fuit originaliter dictũ Jac. but. sed non placet: q2 tunc nullũ esset dñium q secunda nõ valeret tanq̃ lata sine instãtia ꝛ sine actione: cum per prolationẽ prime sententie sint extincte instãtie ꝛ acta posito tñ q ista opinio esset vera notabiliter limitatur per do. Ant. de but. in. c. cũ cõtingat. de offi. deleg. q est vera nisi fuissent dati diuersi libelli vnus per actorem alter per reum super eodem qð aliquãdo potest contingere vt si peto pronuntiari rem quã possides esse meam: an vero petis pronuntiari q sit tua. nam isto casu si ferrentur sententie contrarie valerent ꝑ ea que sentit Innoc. ibidem. ꝛ ideo dicit Inno. non de facili debere admitti ꝟm libellũ intelligendo autem illam. l. j. qð loquat̃ etiam quando secunda snĩa est lata ex diuersa instantia. dic q habet locũ altero de tribus casibus scʒ vel qñ pars pro qua erat lata ipsam ignorauit ꝛ ideo ipsam non allegauit: tunc non valet secunda. Idem si scinit ꝛ tacuit non tamẽ per dolum: sed bona fide. Idem si sciuit ꝛ allegauit ꝛ ꝓbauit ꝛ nihil per alteram partẽ fuit replicatum his casibus non valet secunda ꝛ fuit introductum ob rigorem iudiciorum seruandum. Si vero sciuit ꝛ dolose tacuit vel legauit ꝛ non ꝓbauit: ꝛ probauit ꝛ fuit replicatum. Istis casibꝰ valeret secunda cõtra primã ꝛ ita debet intelligi. c. inter monasterium. extra de re iudi. qð videtur contrariari. d. l. j. Ista videntur cõtrariari ex dictis Jo. an. qui plene distinguit circa intellectum illius legis ꝛ melius ꝛ vtilius declarat eã q̃ ꝑ aliquem ex nostris doctoribꝰ declaretur: ideo omnino vide. ¶ Ultimo qð hic dicit̃ q ista scđa rescindit primã intelligo quo ad effectũ q2 cũ habeat̃ ista scđa pro veritate ex quo nõ fuit appellatũ: vt l. re iudicata. de reg. iur. nõ potest prima allegari ꝛ ista sunt paria qð non fuerit lata vel quod non possit allegari. vt no. glos. not. in. l. qui habebat. in fi. de manumis. testa. Non aũt rescindit̃ in rem intentatã: q2 ista snĩa secunda est declaratoria. s. qð non fuit iudicatum. ꝛ ideo non inducit dispositionem sicut quãdo pronuntiatur testm̃ non valere: q2 ista pronuntiatio non facit ipsum non valere nec rescinditur in veritate eo modo quo rescinditur sentẽtia lata super querela: vt no. in. l. j. ꝛ. ij. s̃. de re iudi. ꝛ per glos. in. l. antiqui. ante fi. si pars here. peta. Et istud est vtile: q2 cum non sit rescissa sententia reuera lʒ pronũtiatio faciat eam haberi pro non lata presumptione iuris ꝛ de iure cõtra quã nõ admittit̃ probatio in contrarium. Si vero pars cõfitetur re vera latam fuisse talis pronuntiatio sibi nõ prodesset q2 contra presumptionẽ iuris ꝛ de iure bene admittitur probatio in contrarium ꝑ confessionẽ partis. vt not. in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. ꝛ in corpore vnde sumitur ꝑ Cy. ꝛ glo. Et ideo si esset sic: sententia revera esset rescissa: ꝛ idem in testamento rescisso per querelã: q2 per talem confessionẽ nõ reuiuisceret: tene menti. facit qð no. in. l. si testamentũ. de testa. Facilius enim reassumit vires id qð non erat extinctũ in substãtia: lʒ esset obfuscatum: q̃ id cuius substantia erat extincta. nõ sunt alia. ¶ Posset etiam hic poni casus q ille cõtra quẽ dicebatur pronuntiatum egit implorãdo officiũ iudicis. per. l. diffamari. C. de inge. manumis. et petijt pronuntiari nunq̃ fuisse contra se iudicatum ꝛ ita fuit ꝓnuntiatũ. vt no. in. l. si cõdẽnat. de fideius. ꝛ tunc pronuntiaretur non super incidenti sed super eo quod principaliter erat in iudicium deductum.

2 ☞ Si peto a te. l. ex vna causa item. l. ex altera cã ꝛ sic de singulis an possit iudex in snĩa facere cumulũ de omnibus ꝛ condemnare in vna summa que comprehendat omnes.

1 **Item si calculi.** †Non valet snĩa q̃ cõtinet expressum errorem calculi: et si

2 confirmet̃ ex eodẽ errore nõ valet etiã cõfirmatio. †Et ꝑ istum tex. ibi dum dicit: idcirco lucius titius ꝛc. dicit Bar. in. l. pretor edixit. §. si mihi plures. s̃. de iur. om. iu. q si peto a te. l. ex vna causa. Item. l. ex altera causa ꝛ sic de singulis nõ habet necesse iudex super singulis summis sententiare: sed põt facere cumulum de omnibus ꝛ cõdemnare te in vna summa cõprehẽdente omnes tene menti. ꝛ vide qð no. per Cy. in. l. j. C. de erro. calcu. Item dicit Bar. per istum tex. ibi dum dicit et citra prouocationem ꝛc. quod causa nullitatis deuoluit ad superiorem additum super nullitate totum negotium principale: vt patet hic: q2 vult q non solum pronunciet super nullitate sententie: imo super negotio principali corrigendo errorem ꝛ condẽnando in septuagintaquinq3. Ita allegat Bar. istum tex. s̃. de appella. si expressim. in. v. col. ꝛ C. quando prouo. non est neces. l. si vt proponis. dicit etiaʒ per. l. absentem probari. C. de appella.

¶ Ultimo circa finem quero quid si nõ apparuit quare iudex superior confirmauit. dic plene per ipsummet Barto. in. d. l. j. C. de erro. calcu.

2 ☞ Sententia lata contra notorium an valeat. Quid si est lata per probationes reprobatas a iure.

1 **Item cum contra.** †Snĩa continens expressum errorẽ iuris non valet. secus si lata vltra ius partis. h. d. Primũ dictum declara vt dixi in. l. si expressim. de appella. Item procedit primũ dictum quando est lata contra ius scriptum: sed quid si contra ius consuetudinarium puto quod non sit nulla: q2 consuetudo est probanda ꝛ allegãda per partem: vt no. in. l. constitutionẽ

2 C. si contra ius vel vtili. publicam. non sic in iure scripto. †Itẽ quid si lata sit contra notorium. Respondeo aut est notorium facti trãseuntis ꝛ valet. vt est casus in. l. palam. §. fi. de ritu nuptia. ꝛ no. Bal. in. l. j. C. ne filius pro pat. aut est notorium facti permanentis ꝛ nõ valet. ad quod facit. c. solicitudinem. §. si vero notorium. de appella. quid si lata est expresse contra acta: q2 dixit iudex cum probatum sit per testes: ꝛ tamẽ nulli erant testes examinati vel erant: sed non probabant. vide per Inno. et Jo. an. in. c. quoniam cõtra falsam. de proba. Item quid si est lata per probationes reprobatas a iure. Respondeo videt̃ nulla ꝛ potest retractari quandocunq3 apparet contrarium. casus est in. c. ij. de purga. vulga.

2 ☞ Citatio ad hoc vt sit solẽnis ad snĩam quid requiratur.

3 An partes possint conuenire ad inuicem q feratur sententia etiam parte non citata.

4 Si partes fuerunt presentes vsq3 ad conclusionem inclusiue et postq̃ fuerunt audite ad plenum an tunc valeat sententia contra non citatum.

5 Sententia lata pro parte absente non citata non valet.

1 **Item cum ex edicto.** †Snĩa lata cõtra non citatũ vel nõ

2 solẽniter citatũ non valet. h. d. †Et no. q ad hoc citatio sit solennis ad sententiam debet esse peremptoria: vt hic. ꝛ. l. peremptorium. de iudi. Item exprimi q veniat ad sententiam audiẽdam: nec sufficit dicere quod veniat corã iudice. vt patet in cle. scpe. versi. sententiam. ꝛ ibi no. in glo. de verb. signifi. ꝛ not. per glo. in aut. iubemus. C. de iudi. in penulti. vel antepe. glossella Item hec vera in sententia diffinitiua sed in sententia interlo-

a quutoria[a] valet etiam contra non citatum ꝟm Inno. in. c. vt litis. de procura. sed intellige hoc verum in interloquutoria par ui preiudicij secus si magni. vt patet in. l. si presces. quasi desertã C. quomodo ꝛ quãdo iud. ꝛ in. l. presenti. de his qui ad eccle. cõfu. vbi in missione ex primo ꝛ secũdo decreto que dicitur interloquutoria requiritur citatio etiam perẽptoria habet. ergo locum dictum Innñ. qñ assignaretur vna dilatio q̃ assignatio di-

3 citur interloquutoria. vt. l. sed ꝛ si interpellat̃. §. j. de arb. †Sed quero an partes possent cõuenire ad inuicem q ferat̃ snĩa etiã parte nõ citata videt̃ q nõ cum hoc sit de solennitate. ergo ꝛc. arg. in. l. nemo põt. de leg. j. contrariũ videt̃ verius q2 est introductum ob fauorẽ partis ꝛ sic põt remitti sicut iuramẽtũ testis vt in. c. tui. de testi. ꝛ not. in. l. j. s̃. de fer. Sed alie solẽnitates introducte in fauorem publicum nõ possunt remitti. de quo dic vt in. c. fi. de re iudi. lib. vj. De ista questione vide in Specu. de citatio. §. viso. sed pone q partes. ꝛ adde qð plene not. xxiiij. q. iij. c. de illicita. ꝑ glo. ꝛ per Inno. in. c. ad petitionem. de accusa.

4 ¶ †Ultimo quero pone q partes fuerũt presentes vsq3 ad cõclusionem inclusiue ꝛ postq̃ fuerunt audite ad plenũ adeo qð nihil amplius dicere volebant lata fuit snĩa contra non citatũ an valeat videt̃ qð sic q2 citatio fit vt veniat ad dicendũ vel ad allegandum quicquid vult: sed hoc hic non cadebat. Cõtrariũ est verius q2 iura hoc requirunt pro substantia ꝛ solẽnitate qð debeat pars citari: qð aũt. s̃. dixi prodesset quando esset casus in quo non posset pronuntiari contra absentem etiã citatũ vt contingit in arbitris. In causis criminalibus tunc enim si fuit presens vsq3 ad conclusionem: licet tempore prolate sententie non esset presens haberetur pro presente. ꝛ ita intelligo qð no. Cy. in. l. si quis ex consensu. de episco. audi. ꝛ quod no. glo. C. de adulte. l. q̃uis indubitati. intelligo dum tamen fuerit citatus.

5 scias etiam †quod sententia lata non citata parte[b] absente nõ

b valet etiam si sit lata pro ea. vt not. in. l. furioso. de re iud. ꝛ. l. ea que. C. quomo. ꝛ qñ iud.

2 ☞ Peruersio ordinis de vno iudicio ad aliud non reddit sententiam vel processum nullum et quid in peruersione de se ipso ad seipsum.

1 **Si apud eundem.** †Causa cõuentionis ꝛ recõuentionis debent cum eadẽ snĩa terminari: ꝛ si lata est in causa conuentionis tm̃

a ¶ Sed in snĩa interloquutoria. Adde gl. in cle. j. de sequest. pos. ꝛ fruc. Bal. in. l. qð iussit. ff. de re iudi.

b ¶ Citata parte. Adde Jo. an. in addi. Spe. in ti. de cita. in. §. ij.

propter hoc solū appellari nec interim mittit executioni quo-
2 usq cā recōuentionis sit expedita.h.d.& semper allegat.† Nō
est ergo nulla ꝑpter hoc:& sic no.ꝙ puersio ordinis de vno iu-
dicio ad aliud non reddit sniam vel processum nullū sic.C.de
appel.l.j.&.ff.de euic.l.si mancipiū.§.si cōi diui.sec⁹ qñ peruer-
sio de seipso ad seipsum:vt.l.probatam.C.de sen.& vide qđ ha-
betur in Spe.de reconuentione.§.nunc videndum.ver.sed po
ne iudex.Item quod hic dicit ꝙ non mittitur executioni snia
lata in causa conuentionis quousq sit expedita causa recōuē-
tionis:vt hic ptz in ver.& quando.qđ est intelligendum etiam
si non fuit appellatum:procedit quando vtraq causa erat pe-
cuniaria ita ꝙ poterat obijci compensatio si fuissent ambe ex-
pedite vna snia.Si vero non poterat obijci compensatio qꝛ su
pererat speciebus:tunc si nō esset appellatum posset mitti exe-
cutioni ſm Ang.& bene.Imputet enim sibi cur nō appellauit
postꝙ propter hoc solum poterat.

2 Si litigaui cum titio lz eo mortuo trāseat instātia contra
heredem & nō fuit ꝑcessum contra heredē sed cōtra ipsum iam
defunctum & lata est sententia contra eum ꝙ non valeat quic-
quid contra eum factum est.

3 Qua cautela dēat tūc actor vti si pēdēte iudicio moriat reus.

1 **Paulus respondit.** † Non valet sentētia lata cōtra mortuū:nec etiā delegatio iudicis facta cōtra
2 eū.h.d.notabiliter.¶ † No.ergo diligenter ꝙ si liti
gaui cum titio:lz eo mortuo transeat instātia ꝯtra heredē.vt.l.
si cum hominē.ff.de fideius.si tñ non est ꝑcessum cōtra heredē
sed contra ipsum iam defunctum:& lata est contra eum snia nō
valet quicquid contra eum factū est etiā in preiudicium here-
dis:est ergo necesse facere citari heredem & ꝯtra eū dari sniam
casus est notabilis hic.gesta vero cū defuncto valent vsq ad tē
pus mortis & vltra.& ita not.Bar.in.l.si vt ꝑponis.C.quomo.
& qñ iud.¶ In glo.ibi:eam per viuum defendit.hoc est verum
si ille incipit defendere post mortē:sed si illo viuente bene vale-
ret cōtinuatio processus & snia lata contra defensorē post mor-
tem defensi.vt.l.nulla.C.de procura.¶ In glos.ibi:sed contra
pro eo sic:hoc nō placet:qꝛ iudicium nō debet claudicare.Itē
video ꝙ stipulatio serui in personam domini defuncti non va
let nec prodest heredi.vt.l.eius qui in prouinciā.§.quod si sti-
pulator.si cer.pet.Nihil enim potest purgari in personam mor
tui nec pro eo nec contra eum:& per consequens non transit ad
heredem vt debeat sumere originem in persona defuncti:vt.l.
qui libertinus.§.posthumus.de oper.lib.& ad.l.cum quasi.dic
ꝙ est ibi speciale:vt hic.& in secunda solutione glos.& ita repe-
rio quosdam antiquos hic scripsisse:licet Bart.mentionem nō
faciat.¶ In fine glo.ibi.l.tale.§.si.ille.§.hoc non dicit & est cō-
tra dictum.§.si stipulator.vbi non valet stipulatio pro mortuo
et stipulatio est pactum:sed pro eo qui nondū est natus:sed spe
ratur nasci bene pōt valere si nascatur:& istud probat ille.§.fin.
3 Not.† ergo diligenter istam legem & sis cautus si litigasti cum
aliquo & lite pendēte moriatur quod continues processum cō-
tra heredem vel facias dari curatorem hereditati iacenti & con
tinues cum illo et illum facias citari:quia si continuas cum de
functo nihil valet continuatio nec prodesset ignorātia de mor
te defuncti.

1 **Paulus rñ.** † Non valet sententia continens impossibile de iure vel de natu-
ra.hoc dicit.¶ In glo.magna ibi:eo mortuo post mo
ram:hoc ideo dicit quia si ante moram certum esset quod sentē
tia non valeret:quia nec viueret nec fingeretur viuere:quia de
bitor esset liberatus & sic sententia tunc bene contineret impos
sibile:sed quando post moram licet vere non viuat fingitur ta-
men viuere quia debitor non est liberatus imo remanet obli-
gatus ad stichum sicut prius:& hac fictione attenta potest dedu
ci in stipulationem et in constitutum.vt in glos.et in.l.si seruū.
§.effectus.&.§.nouari.de verbo.obliga.& in iuramentum.vt.l.
cum qui.§.j.de iureiuran.& ideo non reputatur continere im-
possibile:fiet tamen executio in estimationem officio iudicis
mercenario in quam estimationem potuisset etiam fieri con-
demnatio eodem officio iudicis:licet non esset in obligatio-
ne nec esset petita per rationes que hic subijciuntur in glos.Et
vide omnino quod habetur in Specu.de obliga.et solu.§.se-
quitur.versi.quid si petijt.cum sequē.& seq.de hac questione.et
de his que.ff.dixi.

¶ An ꝑ aliū cause appellationum reddi possint. Rubrica.

2 Causa pecuniaria quando dicatur ciuilis et quando cri-
minalis.

3 Persone illustres an debeant litigare per procuratorem.

Vleri solet. Ista prima lex loqui-
tur quādo quis litiga-
uit per seipsum & lata sententia cōtra eum ap-
pellauit vtrum ad prosequendam appellatio-
nem possit constituere procuratorem & an de-
beat admitti.Lex fi. loquitur quādo litigauit
per procuratorem:et ipse procurator victus appella. vtrū ipse
idem possit prosequi vel etiam dominus.et hoc dicit ista lex.
1 ¶ † In causa pecuniaria ciuili vel criminali potest interueni-
re procurator tam ex parte rei ꝙ ex parte actoris:& tam in cau-
sa principali ꝙ appellationis:secus si esset criminalis & capita
2 lis:qꝛ tunc ex neutra admittitur.h.d.† Dicitur autem pecunia
ria criminalis quando agitur pena applicanda fisco:sed quā-
do agitur de aliquo applicādo parti agenti dicitur ciuilis siue
agatur de pena siue de interesse:vt not.in.l.agraria.de termi.
mo.¶ In glo.iij.ibi:sed exclusiue ponitur.istam partem com-
muniter tenent doc.sed vltramontani tenuerūt quod ponatur
inclusiue:al's iste versi.sed ea causa sit nihil adderet precedenti
ver.qꝛ si dum dicit sed capitalis comprehendit penam mortis
naturalis.Item penam mortis ciuilis totaliter annihilatiuā
status vt dānationis in metallum per quam perditur libertas
et ciuitas.Item annihilatiuam pro parte vt deportationē per
quam perditur sola ciuitas:non restat ergo postea alius gra-
dus ꝑpinquior ꝙ relegatio per quam nec ciuitas nec libertas
perditur:tamen qꝛ est pena afflictiua corporis:qꝛ tenetur stare
in certo loco cum iste ver.sed si ea.ſm predictos quod non ad-
mittatur procurator sicut nec in capitali:sed illi qui tenēt opi.
glo.dicunt quod verbum capitalis positum in precedenti ver.
ponitur stricte pro pena mortis naturalis tm̄:& quod versi.sed
si ea.addat de alijs duabus capitalibus:non autem de relega-
tione ꝑpter rationem glosse ad quam non potest responderi:
qꝛ in relegatione potest dari sententia contra absentem. de pe-
nis.& regula est quod vbi potest dari contra absentem admitti
tur procurator.vt.l.seruum quoq.§.publice.de procur.Bart.
sequitur istam opinionem in practica dicens eā cōmuniter ser
uari tamen de rigore credit opinionem vltramontanorum ve-
riorem:& ad rationem glos.respondet quod dic plene per eum
3 in.l.pe.§.ad crimē.de publi.iudi.¶ † In glo.seq.ibi:primo ra
tione personarū illustriū que habent necesse litigare p ꝑcura-
torem & nō possunt per seipsas:& sic venit ista fallētia ab eo qđ
ff.dixerat sponte non ex voluntate &c.

2 Procurator ad lites an possit appellare & appellationē
prosequi.

3 Dominus potest prosequi instantiam inchoatam cum procu
ratore licet procurator sit effectus dominus litis & quis eorum
preferatur.

4 Procurator lz assignauerit rationes domino si tamen adhuc
durat mandatum debet prosequi litem & quid si expiraret offi
cium vt in tutore.

1 **Si procurator.** † Si ꝑcurator vict⁹ appellat tam ipse ꝙ
2 dñs pōt appellationē ꝓsequi.h.d.† Et istud est ve-
rum qñ mandatū suū ad hoc se extendit:ꝙ pōt con
tingere tribus modis quorū duos ponit hic glo.scz si erat pro
curator generalis cōstitutus ad negotia.nā tunc potest etiam
exercere iudicia presentia & futura quousq durat mandatū:vt
patet in.l.sed & si vnius.§.si procurator.de iureiurā.& est hodie
casus in.c.q generaliter.de procura.lib.vj.Secundus est quā-
do haberet mandatum speciale ad talē causam tam principa-
lem ꝙ appellationis.adde tertium quando haberet generale
mandatum ad lites presentes & futuras.vt no.in.l.inuitus.C.
de procur.& istis casibus potest appellare & appellationē prose
qui supple & tenetur:& si non faceret teneretur domino actione
mandati:qꝛ videtur strinxisse se ad hoc faciēdum eoipso quod
acceptauit mandatum & acceptasse videtur recipiendo instru-
mentum procurationis & retinendo etiam si ita fuerit.vt in cle
men.j.de procura.facit.l.filiusfa.ad macedo.¶ Si vero habet
mandatum speciale ad talem causam nec vlterius dicitur non
censetur habere mandatum nisi ad agitandum causam princi
palem & virtute ipsius tenetur etiam appellare:qꝛ appellatio
est de prosequutione prime cause.vt dixi in.l.ab executore.§.fi.
ff.de appella.prosequi vero non potest etiā si velit:quia ad hoc
mandatum suum non extenditur:vt est casus in.l.si actor.C.de
appel.& ista est veritas in hoc passu per que remanet declara-
ta glo.& hic qđ autem glos.in fi.dicit.debet idest potest.non est
bene dictum qꝛ si potest ergo debet per rationem quam.ff.dixi
sed tunc nō debet quādo non potest:& ita colligit ex dictis do-
ctorum in.d.l.inuitus.& attende diligenter:qꝛ vidi aliquos in
hoc multum errare:et male intelligere predicta in appellatio-
ne a diffinitiua:sed ab interloquutoria procurator habet man
datum

datum speciale ad vnā cām tm̄ ita q̄ non extendaī ad causam appellationis a diffinitiua nihilominus tenetur appellare ab interloqutoria ꝛ appellationē prosequi: q: ad hoc bene se extendit mandatum cum sit de accessorijs prime cause. ꝛ ita not. Inno. in. c. non iustis. de pcu. ꝛ Bar. in. l. cū procurator. de ope. no. nun. ¶ †Ultimo no. hic q̄ dn̄s potest prosequi instantiam incboatā cū procuratore lʒ procurator sit effectus dn̄s litis: et hoc ideo: q: lʒ directum ius sit acquisitum procuratori vtile tm̄ est aquisitum dn̄o. vt arg. in. l. in cause. §. fi. de procura. qđ dicvt per Bart. eo. tit. l. ante litis. cū seq. lʒ ergo dn̄s nō possit ipsum inuitum reuocare: potest tamē per seipsum causam prosequi: q: ista sunt diuersa. si tm̄ ambo venirent ad prosequendum putarem procuratorem preferendum ratione directi iuris: sʒ dominus poterit ei assistere: al's esset dicere q̄ posset eum reuocare si posset eum repellere. In ꝯtrarium tm̄ facit. l. si pcuratorio. de pcur. vbi dn̄s prefertur pcuratori: sed ibi in executione sententie nos loquimur in psequutione iudicij. †Nota etiaʒ q̄ lʒ pcurator assignauerit rationes domino: si tm̄ adhuc durat mādatum debet prosequi litem: secus si expirasset officium vt in tutore: qđ dic vt hic in glo. fi.

¶ Si tutor vel cura. vel ma. creatus appellauerit. Rubrica.

☞ Appellans quid debeat in causa appellationis probare vel producere.

Iqui. †Si vocatus ad officiū frustratorie appellauit periculū medij temporis ad ipsum ptinet. h. d. cū. l. seq. Nam si a die quo fit decretū sibi officium negligit administrare cū possit ꝛ debeat ptinet ad ipsum periculum: vt. l. quidam decedens. §. fi. de admini. tut. ¶ †In tex. ibi: nec cū probauerit. videt ergo p istum tex. q̄ appellans quicūq; sit actor vel reus in causa appellationis necesse habet probare de iure suo: al's non obtinebit rescissionem sententie. Sed istud non est verū indistincte imo dicūt doct. q̄ bene tenetur pbare suā appellationē: ꝛ qđ etiam sit rite interposita ꝛ infra tempus debitum. qđ no. pro eo qđ dixi in l. j. §. biduum. qn̄ appel. sit: sed hoc pbato ꝛ etiā q̄ petierit apostolos infra tempus debitum. si queritur an teneatur probare in causa pncipali distinguūt an vnus tm̄ psequitur ꝛ nō alter: et ille tenetur probare si vult sn̄iam consequi aut ambo: ꝛ tunc ille habet probare in causa appellationis: q: idē haberet in cā principali probare: vnde si reus fuit cōdemnatus ꝛ appellauit si dicat non esse probatam intentionem actoris ꝛ qđ nō debuit condēnari sufficit sibi q̄ ostendat acta: ꝛ si nō reperiī pbatum succumbet actor nisi pbet de nouo: bene tm̄ teneī appellās producere sn̄iam quā petit rescindi ꝛ etiā acta. vt in. l. qm̄ nonnulli. C. de appel. ꝛ vide Bar. in. l. hi qui ad ciuilia. eo. tit.

¶ Eum qui appellauerit in prouincia defendi. Rubrica.

Um qui. †Licet quis peregrinetur cā appel. exercēde pōt contra eum procedi in alijs causis in loco domicilij videbatur excusandus ratione peregrinationis: ꝛ qđ deberet supersedere in alijs causis: sʒ verū est in loco in quo peregrinaī: q: ibi nō dʒ conueniri in alijs causis etiā si ibi sortiaī forū ratione cōtract' vel alia cā: vt. l. ij. §. leg. de iudi. non in loco domicilij.

¶ Si appellatione pendente mors interuenerit. Rubrica.

☞ Mortuo non est inferenda pena.

Ppellatore. †Si appellator pēdēte appellatione decedit sine herede extinguiī appellatio vero cū herede nō extinguiī: si tm̄ nullus alius interesse pretēdebat quā heres non cogiī appellationem psequi: sed si alius cōtra quē fuit appellatum pretēdat interesse bene cogitur. h. d. ¶ †No. hic glo. quā allegaui. s̄. nil noua. appel. pen. q̄ mortuo non est inferenda pena.[a] facit. l. defuncto. de publi. iudi.

[a] ¶ Inferēda pena. Adde an sit licitum suspendere mortuū vel comburere propter delictū. vid per Ang. in. l. si is. in fi. C. q test. face. pos.

¶ Finis Secunde partis Cōmentariorum domini Pauli de Castro super Digesto nouo.

¶ Lugduni apud Sebastianum Grypbem Germanū anno a Christo nato vigesimoseptimo supra sesquimillesimum.

¶ Index quaternionum.

aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk lll mmm nnn ooo. Omnes sunt quaterni.

iij. Esdre. iij.
Super omnia autem vincit Ueritas.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm